Universidad de Deusto
Biblioteca

S. THOMAE

SUMMA

THEOLOGICA

1A

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Erant usui fratris Balthasar Tirios

PRIMA

PARS OPERVM SANCTI THOMAE AQVINATIS.

Operum, ſeu Summæ Theologiæ Diui Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

PARS PRIMA,

Reuerendiſſ. Thomæ à Vio, tit. ſancti Xiſti, presbyteri, Cardinalis Caietani Cõmentarijs illuſtrata. E qua, Dei omnipotentiã, eiúſq; præſcientiã, ſeu prædeſtinationem, infinitatem intenſiuã, rerúmq; naturalium ac ſupernaturalium vim, necnon & Nominum analogiam, Entíſque conceptum, ſacræ Philoſophiæ ſtudioſus quiſq; faciliter nanciſcatur, & excerpat. Huic etiam additæ ſunt ſuis quęq; locis luculenter adpoſitæ clariſsimorũ Theologorum Adnotationes & Poſtillæ, quę & Authoris & Cõmentatoris mentem faciliùs promptiúſque Lectori demonſtrant. Emendatiora verò nunc exeunt hæc Diui THOMAE OPERA, nempe à Theologo prudentiſsimo ſcientiſsimóque recognita.

Indicem rerum omnium ſingularium copioſiſsimum ſequentes docent Paginæ.

LVGDVNI,
APVD HAEREDES IACOBI GIVNTAE.
M. D. LIIII.

Bibliotheca Facult. Philosophiae Provinciae Loyolensis S.
Bibliotheca Facult. Philosophiae Provinciae Loyolensis S.
44406

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD REVERENDISSIMVM IN

Christo patrem, Do. Oliuerium Carraphe, Cardinalem Neapolitanum, Episcopum Hostiensem, ac Prædicatorum ordinis protectorem, Thomæ de Vio Caietani, eiusdem tunc ordinis Præd. generalis Magistri, Nunc sancti Xisti presbyteri Cardinalis, in primæ Partis Summæ sancti Thomæ Aquinatis expositionem, Præfatio.

CONTEMPLATVS Aristoteles orbis machinã vniuersi, cùm videret suis quæq; locis aptè disposita, summum illius bonum atq; idcirco maximum diuinæ sapientiæ opus esse ordinem affirmauit. Hoc etiam pacto egregiè dispositum aprarúmq; hominis ingenium cõtemplari licet, qui sui animi cõceptus ac doctrinã quam traditurus est, ordine congruenti collocat & distinguit. Atque huius quidem sapientiæ laudem, sicut inter Philosophos omnium planè iudicio, sibi Aristoteles vendicauit: ita inter Theologos, quem duo Thomæ Aquinati præferre ausis, inuenies neminem. Nam cùm priores illo permulti, singulis ac discretis de rebus Volumina quàm plurima edidissent, quúmq; demum in perpetuam quandam seriem Theologiæ sententias tum Græci aliqui Authores, tum & Latini etiam redegissent, expositoréq; permulti sententiarum Libros enarrassent: diuus autem Aquinas noster, largiore quadam vena, Theologiam nobis ac doctrinam quasi omnigenam traditurus, duos ipse discretos nouósq; ordines & quidem præclarissimos adinuenit. Horum alterum quidem in Libris contra Gentes complexus est. Alterũ verò in quadrifido illo opere: quod Summã diui Thomæ Aquinatis, celebri iam titulo nuncupamus. In qua tota Summa, ea rerum copia continetur, quæ ad necessariam homini Christiano doctrinam verámq; beatitudinem pertinent consequendam, vt relictum nihil penitus videatur. Nam cùm in prima Sũmæ Parte, de Deo, de Trinitate, de angelis, de anima rationali, déque ipso homine, ac totius mũdi fabrica copiosè, ac distinctè pertractet, tum sequentibus duobus Libris, ab homine iterum exorsus, humanas passiones omnes, earúmque fontes, ac progressus, simúlq; virtutes quæ curare vitia & passiones possint, Ethicis cunctis sacrisq; authoribus copiosiùs distinctiúsq; percenset. Reliqua porrò Pars (quæ numero quidem voluminum conscriptorum quarta est: ordine tamen doctrinæ tertia nuncupatur) de authore gratiæ Christo mysteriisque omnibus ad Christum pertinẽtibus tractat, tum verò & de ipsis sacramentis per quę gratia confertur, postremò de optatissimo fructu gratiæ, superna videlicet beatitudine, ac supplicijs etiam damnatorum. Quod tamen ad consummationem tertiæ Partis desideratur, in quarto super sententias Libro copiosè disseritur. Atque hac quidem tanta rerum congerie, cùm sit immẽsus Aquinas noster, non minus tamen admirationis sibi conciliat ratione sententiarum atq; verborum, quibus tantam molem versat, atq; pertractat. Ea nãq; styli puritas est, vt superfluat si quid addideris, aresçat verò si quid exemeris. Ea in verbis formalitas ac proprietas, vt nihil insit extrarium, nihil accidens. Insuper ea est profunditas in sententijs, ea nouitas ac dearticulatio quæstionum, tum verò sic proprius in singulis earum argumentandi modus, vt in hoc scribendi genere facilè princeps (vbi nulla iudicem turbet inuidia) censeatur. In verò ne quis in tam magno aceruo rerum, suspicari possit connixisse authorem falsúmq; esse, naturam quodãmodo ipsam suæ indicem veritatis te stémq; habet. Nam si (vt Aristoteles ipse ait) illi sunt apti rerum conijcere veritatem, qui possunt in vtrãq; partem dubitando disquirere, quis iam dubitet Aquinatem nostrum procul à veritate non recessisse, qui propositis tot millibus quæstionum de humanis diuinisque rebus, Theoricisq; illis ac Practicis proprias semper in singulis ad vtrãq; partem dubitationes adducit? Nostræ verò huius susceptæ expositionis hinc exorta ratio est, quia formalis sermo doctoris nostri, magnam recondit sensuum altitudinem, cùm tamen verborum collocatio, ac delectus, perplexi nihil habens, prima fronte Lectorem videatur allicere, ac facilitatem sensuum polliceri. Verùm longè aliter euenire sibi Lector intelliget, atq; ab initio existimarat: repetita enim lectio authoris huius, videtur augere potius, quàm decerpere sensus percipiendi difficultatem. Quòdq; ad hanc primam pertinet Summæ Partem, hinc facilè opinor eius eminentiã constare posse, quòd eximij Thomistarum vindices eam vel sæpius repetentes semper in ea se noui aliquid percepisse affirmant, vt iam mirari minus oporteat (cùm prima hæc Pars tot experta sit hominum iudicia, quot habet & verba) tam multis illam oppugnationibus lacessitam fuisse. Teologi nãq; complures, neq; adeò contemnendi, magnum sibi nomen ingenij ac doctrinæ facturos hinc se esse putauerunt: si, veluti munitissimas arces fortissimi Duces solent, ita illi Partem hãc primam suis machinationibus oppugnarent. Ioannes verò Scotus egregia præter cæteros in hac re laborauit subtilitate & copia: quippe qui singula propè eius Partis verba labefactare contendat. Ratione igitur habita & insitę difficultatis, & oppugnationis illatæ, nõ simplici quadam expositione sum vsus, vt sine vlla cõtrouersia ea duntaxat attulerim, quę ad verum Sancti Thomæ intellectum pertinere putauerim. Sed vbi locus & res ipsa postulare visa sunt, quæstiones ipse nõnullas dubitando attuli, & contra oppugnatores Scotúmque præcipuè tueri veritatem contendi. Arduum sanè opus laboriosúmque aggressus. Quantùm verò feliciter, aliorum sit iudicium. Ego certè non ita prorsus sum mei oblitus, vt ad expositi Operis dignitatem parem me putem operam attulisse, cùm tamen pio saltem consilio quamplurimos possem studiosos homines adiuuandi, diligentiáq; ad honorem Dei impensa conscientiæ penitus satisfeciſſe me sciam. Debetur autem tibi Pater amplissime nostra hæc expositio, non eo solùm nomine quo cęterorum quoque nostrorum fratrum lucubrationes tibi debentur, propterea quod èspecula susceptæ protectionis vniuerso Ordini Prędicatorũ faues & consulis, sed etiam ampliori quadam capacioríq; ratione: quandoquidè in isto sublimi cardine cõstitutus, exemplum præbes Christianis principibus imitandum, piæ magnificentiæ, religionis, integritatis, & in agendis rebus solertis ac diligẽtis industriæ, (quódq; temporibus nostris præclarum Dei est munus) perpetuo castitatis tenore Põtificiúque iuris doctrina sacrosancti collegij venerandus es pater: seculíque nostri decus haberis, & lucerna super candelabrum collocata, quæ luceat omnibus, qui in domo sunt. Hinc & totius Christianæ religionis ordinis studiorũmque cultores patrem te ac censorem habituri sunt, cuius in iudicio & beneuolentia conquiescant. Venio nunc ad meipsum, qui paterna charitate semper abs te dilectus, beneficijs auctus, dignitatibúsque ornatus, ingrati animi vitio iure damnandus sim, si alij quàm tibi hos quoque studiorum meorum fructus detulerim, cui minora etiã dedicaui. Præsertim cùm tu me ad hãc cudendam expositionem adhortatus maximè fueris, víxque bene absolutã, publicari non solùm sæpe petieris, verùm etiam flagitatus sis. Cape igitur munus hoc nostrũ benigna fronte, meæque fidei atque obseruãtiæ erga te pignus hoc, monumẽtúmque agnosce. In æuum Vale.

Index Textus.

Prime ptis summe diui Tho. Aquinatis questionum ꝛ articulorum Index.

¶ Qualis sit hec doctrina ꝛ ad que se extendat. Questio. 1. Articuli.

Utrum preter alias scientias doctria theologica sit necessaria. 1
Utrum sacra doctrina sit scientia. 2
Utrum sit vna scientia vel plures. 3
Utrum sit speculativa vel practica. 4
Utrum sit dignior alijs scientijs. 5
Utrum sit sapientia. 6
Utrum deus sit subiectum huius scientie. 7
Utrum sit argumentatiua. 8
Utrum vti debeat metaphoricis vel symbolicis locutionibus. 9
Utrum sit secundum plures sensus exponenda. 10
¶ De deo an sit. Questio 2
¶ Utrum deum esse sit per se notum. 1
Utrum deum esse sit demonstrabile. 2
Utrum deus sit. 3
¶ De simplicitate dei. Questio 3
¶ Utrum deus sit corpus. 1
Utrum in deo sit compositio materie ꝛ forme. 2
Utrum in deo sit cõpositio quidditatis siue essentie vel nature subiecti. 3
Utrum in deo sit compositio essentie ꝛ esse. 4
Utrum in deo sit compositio generis ꝛ differentie. 5
Utrum in deo sit compositio subiecti ꝛ accidentis. 6
Utrum deus sit quocũq; modo compositus vel totaliter simplex. 7
Utrum deus veniat in compositionem cum alijs. 8
¶ De perfectione dei. Questio 4
¶ Utrum deus sit perfectus. 1
Utrum deus vniuersaliter sit perfectus quasi omnium in se perfectionem habens. 2
Utrum creature possint esse deo similes. 3
¶ De bono in communi. Questio 5
¶ Utrum bonum ꝛ ens sint idem secundum rem. 1
Utrum (supposito quod differant ratione tãtum) quid sit prius secundum rationem bonum vel ens. 2
Utrum (supposito q̃ ens sit prius) omne ens sit bonum. 3
Ad quam causam ratio boni reducatur. 4
Utrum ratio boni consistat in modo, specie ꝛ ordine. 5
Utrum bonũ diuidatur cõuenienter per honestum: vtile ꝛ delectabile. 6
¶ De bonitate dei. Questio 6
¶ Utrum esse bonum conueniat deo. 1
Utrum deus sit summum bonum. 2
Utrum ipse solus sit bonus per suam essentiam. 3
Utrum omnia sint bona bonitate diuina. 4
¶ De infinitate dei. Questio 7
¶ Utrum deus sit infinitus. 1
Utrum aliquid preter ipsum sit infinitum secundum essentiam. 2
Utrum aliquid possit esse infinitum secundum magnitudinem. 3
Utrum possit esse infinitum in rebus secundum multitudinem. 4
¶ De existentia dei in rebus. Questio 8
¶ Utrum deus sit in omnibus rebus. 1
Utrum deus sit vbiq̃. 2
Utrum deus sit vbiq̃ per essentiam presentiam ꝛ potentiam. 3
Utrum esse vbiq̃ sit proprium dei. 4
¶ De immutabilitate dei. Questio 9
¶ Utrum deus sit omnino immutabilis. 1
Utrum esse immutabile sit proprium dei. 2
¶ De eternitate dei. Questio 10
¶ Quid sit eternitas. 1
Utrum deus sit eternus. 2
Utrum esse eternum sit proprium dei. 3
Utrum eternitas differat ab euo ꝛ tempore. 4
Utrum euum sit aliud a tempore. 5
Utrum sit tantum vnum euum sicut vnum tempus ꝛ vna eternitas. 6
¶ De vnitate diuina. Questio 11
¶ Utrum vnum addat aliquid supra ens. 1
Utrum vnum ꝛ multa opponantur. 2
Utrum deus sit vnus. 3
Utrum deus sit maxime vnus. 4
¶ Quo deus cognoscatur a nobis. Questio 12
¶ Utrũ aliquis intellectus creatus possit videre essentiam dei. 1
Utrum essentia dei videatur ab intellectu creato secundum aliquam speciem creatam. 2
Utrum essentia dei possit videri oculo corporeo. 3
Utrum aliqua substãtia intellectualis creata ex suis naturalibus sufficiẽs sit videre dei essentiam. 4
Utrum intellectus creatus ad videndam dei essentiam indigeat lumine creato. 5
¶ Utrum videntium dei essentiam vnus alio perfectius videat. 6
Utrũ aliquis intellectus creatus possit comprehendere dei essentiã. 7
Utrum intellectus creatus videns dei essentiam omnia in ipsa cognoscat. 8
Utrum ea que ibi cognoscit: per aliquas similitudines cognoscat. 9
Utrum simul cognoscat omnia que in deo videt. 10
Utrum in statu huius vite aliquis homo possit essentiam dei videre. 11
Utrum per rationem naturalem deum in hac vita cognoscere possimus. 12
Utrum supra cognitionem naturalem in presenti vita aliqua cognitio dei habeatur per gratiam. 13
¶ De nominibus dei. Questio 13
¶ Utrum deus sit nominabilis a nobis. 1
Utrum aliqua nomina dicta de deo predicentur de ipso substantialiter. 2
Utrum aliqua nomina dicta de deo proprie dicantur de ipso: an omnia ei attribuantur metaphorice. 3
Utrum multa nomina dicta de deo sint synonyma. 4
Utrum aliqua nomina dicantur de deo et creaturis vniuoce vel equiuoce. 5
Utrum (supposito quod dicantur analogice) dicantur per prius de deo vel de creaturis. 6
Utrum aliqua nomina dicantur de deo ex tempore. 7
Utrum hoc nomen deus, sit nomen nature vel operationis. 8
Utrum hoc nomen deus sit nomen communicabile. 9
Utrum accipiatur vniuoce vel equiuoce secundum q̃ significat deum per naturam per participationem ꝛ secundum opinionem. 10
Utrum hoc nomen qui est: sit maxime proprium nomen dei. 11
Utrum propositiones affirmatiue possint formari de deo. 12
¶ De scientia dei. Questio 14
¶ Utrum in deo sit scientia. 1
Utrum deus intelligat seipsum. 2
Utrum deus comprehendat se. 3
Utrum suum intelligere sit sua essentia. 4
Utrum intelligat alia a se. 5
Utrum deus habeat de rebus propriam cognitionem. 6
Utrum scientia dei sit discursiua. 7
Utrum scientia dei sit causa rerum. 8
Utrum scientia dei sit eorum que non sunt. 9
Utrum scientia dei sit malorum. 10
Utrum scientia dei sit singularium. 11
Utrum scientia dei sit infinitorum. 12
Utrum scientia dei sit futurorum contingentium. 13
Utrum scientia dei sit enuntiabilium. 14
Utrum scientia dei sit variabilis. 15
Utrum deus de rebus habeat scientiam speculativam vel practicam. 16
De ideis. Questio 15
¶ Utrum sint idee. 1
Utrum sint plures idee: vel vna tantum. 2
Utrum idee sint omnium que cognoscuntur a deo. 3
¶ De veritate. Questio 16
¶ Utrum veritas sit in re vel in intellectu tantum. 1
Utrum veritas sit in intellectu componente ꝛ diuidente. 2
De comparatione veri ad ens. 3
De comparatione veri ad bonum. 4
Utrum deus sit veritas. 5
¶ Utrum omnia sint vera vna veritate vel pluribus. 6
Utrum veritas sit eterna. 7
Utrum veritas sit immutabilis. 8
¶ De falsitate. Questio 17
¶ Utrum falsitas inueniatur in rebus. 1
Utrum falsitas sit in sensu. 2
Utrum falsitas sit in intellectu. 3
Utrum verum ꝛ falsum sint contraria. 4
¶ De vita dei. Questio 18
¶ Quorum sit viuere. 1
Quid sit vita. 2
Utrum vita deo conueniat. 3
Utrum omnia in deo sint vita. 4
¶ De voluntate dei. Questio 19
¶ Utrum in deo sit voluntas. 1
Utrum deus velit alia a se. 2
Utrum quicquid deus vult ex necessitate velit. 3
Utrum voluntas dei sit causa rerum. 4
Utrum voluntatis diuine sit assignare aliquam causam. 5
Utrum voluntas dei semper impleatur. 6
Utrum voluntas dei sit immutabilis. 7
Utrum voluntas dei imponat necessitatem rebus volitis. 8
Utrum voluntas dei sit malorum. 9
Utrum deus habeat liberum arbitrium. 10
Utrum sit distinguenda in deo voluntas signi. 11
Utrum conuenienter ponantur circa diuinam voluntatem quinq̃ signa. 12
¶ De amore dei. Questio 20
¶ Utrum in deo sit amor. 1
Utrum deus amet omnia. 2
Utrum deus magis amet vnum q̃ aliud. 3
Utrum deus meliora magis amet. 4
¶ De iustitia ꝛ misericordia dei. Questio 21
¶ Utrum in deo sit iustitia. 1
Utrum iustitia dei veritas dici possit. 2
Utrum in deo sit misericordia. 3
Utrum in omni opere dei sit iustitia ꝛ misericordia. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Quest. et Artic.

¶De pronidentia dei. Questio 22
¶Utrum pronidētia deo conueniat. 1
Utrum prouidentie diuine subdantur omnia. 2
Utrum prouidentia diuina immediate sit de omnibus. 3
Utrum prouidentia diuina imponat necessitatem rebus prouisis. 4
¶De predestinatione dei. Questio 23
¶Utrum deo competat predestinatio hominum. 1
Utrum predestinatio ponat aliquid in predestinato: ⁊ quid sit. 2
Utrum deo competat reprobatio aliquorum hominum. 3
Utrum predestinati eligantur a deo. 4
Utrum merita sint causa vel ratio predestinationis, reprobationis, et electionis. 5
Utrum predestinati infallibiliter saluentur. 6
Utrum numerus predestinatorum sit certus. 7
Utrum predestinatio possit iuuari precibus sanctorum. 8
¶De libro vite. Questio 24
¶Quid sit liber vite. 1
Cuius vite sit liber. 2
Utrum aliquis possit deleri de libro vite. 3
¶De potentia dei. Questio 25
¶Utrum in deo sit potentia. 1
Utrum potentia dei sit infinita. 2
Utrum deus sit omnipotens. 3
Utrum possit facere q ea que sunt preterita non fuerint. 4
Utrum deus possit facere que non facit vel pretermittere que facit. 5
Utrum deus possit ea que facit meliora facere. 6
¶De beatitudine dei. Questio 26
¶Utrum beatitudo competat deo. 1
Utrum deus dicatur beatus secundum actum intellectus. 2
Utrum deus sit essentialiter beatitudo cuiuslibet beati. 3
Utrum in beatitudine dei includatur omnis beatitudo. 4
¶De processione siue origine diuinarū personarū. Questio 27
¶Utrum processio sit in diuinis. 1
Utrum aliqua processio in diuinis possit dici generatio. 2
Utrum preter generationem possit esse aliqua processio in diuinis. 3
Utrum illa alia processio possit dici generatio. 4
Utrum sint in diuinis plures processiones ꝛ due. 5
¶De relationibus diuinis. Questio 28
¶Utrum in deo sint alique relationes reales. 1
Utrum ille relationes sint ipsa essentia diuina vel sint extrinsecus affixe. 2
Utrum possint esse in deo plures relationes realiter distincte adinuicem. 3
De numero harum relationum. 4
¶De personis diuinis. Questio 29
¶De diffinitione persone. 1
Utrum persona sit idem quod hypostasis subsistentia ⁊ essentia. 2
Utrum nomen persone competat in diuinis. 3
Utrum nomen persone in diuinis significet relationem vel substantiam. 4
¶De pluralitate personarum in diuinis. Questio 30
¶Utrum sint plures persone in diuinis. 1
Quot sint persone in diuinis. 2
Utrum termini numerales ponant aliquid in diuinis. 3
Utrum hoc nomen persona sit commune tribus personis in diuinis. 4
¶De his que pertinent in diuinis ad vnitatem vel pluralitatem personarum. Questio 31
¶Utrum in diuinis sit trinitas. 1
Utrum filius possit dici alius a patre. 2
Utrum dictio exclusiua solus, sit addenda termino essentiali in diuinis. 3
Utrum dictio exclusiua possit adiungi termino personali. 4
¶De cognitione diuinarum personarum. Questio 32
¶Utrum per rationem naturalem possit cognosci trinitas diuinarum personarum. 1
Utrum sint alique notiones diuinis personis attribuende. 2
Utrum sint tantum quinq; notiones in diuinis vel plures. 3
Utrum licet circa notiones diuersimode opinari. 4
¶De his que pertinent ad personam patris. Questio 33
¶Utrum patri competat esse principium filij vel spiritussancti. 1
Utrum hoc nomen pater sit proprium nomen persone patris. 2
Utrum hoc nomen pater per prius dicatur in diuinis personaliter quam essentialiter. 3
Utrum sit propium patri esse ingenitum. 4
¶De verbo in diuinis. Questio 34
¶Utrum verbum dicatur in diuinis essentialiter vel personaliter. 1
Utrum verbum sit proprium nomen filij. 2
Utrum in nomine verbi importetur respectus ad creaturas. 3
¶De hoc nomine filij quod est imago. Questio 35
¶Utrum hoc nomen imago in diuinis dicatur personaliter. 1
Utrum imago sit proprium nomen filij. 2
¶De pertinentibus ad nomen spiritussancti. Questio 36
¶Utrum nomen spiritussancti sit proprium nomen alicuius diuine persone. 1
Utrum persona illa que dicitur spiritussanctus procedat a patre ⁊ filio. 2
Utrum spiritussanctus procedat a patre per filium. 3
Utrum pater ⁊ filius sint vnum principium spiritussancti. 4
¶De nomine spiritussancti quod est amor. Questio 37
¶Utrum amor sit proprium nomen spiritussancti. 1
Utrum pater ⁊ filius diligant se spiritussancto. 2
¶De nomine spiritussancti quod est donum. Questio 38
Utrum donum possit esse nomen personale. 1
Utrum sit propium nomen spiritussancti. 2
¶De personis in comparatione ad essentiam. Questio 39
¶Utrum essentia in diuinis sit idem quod persona. 1
Utrum dicendum sit q; tres persone sunt vnius essentie. 2
Utrum nomina essentialia predicanda sint de personis in singulari vel in plurali. 3
Utrum adiectiua nomina, aut verba vel participia predicari possint de nominibus essentialibus concretiue acceptis. 4
Utrum predicari possint de nominibus essentialibus in abstracto acceptis. 5
Utrū nomina personarū predicari possint de nominibus essentialibus. 6
Utrum essentialia attributa sint appropianda personis. 7
Quod attributum cui persone debeat appropiari. 8
¶De personis in cōparatione ad relationes siue ꝓprietates. Qō 40
¶Utrum relatio sit idem quod persona. 1
Utrum relationes distinguant ⁊ constituant personas. 2
Utrum abstractis per intellectum relationibus a psonis, remaneant hypostases. 3
Utrum relationes secundum intellectum presupponant actus personarum vel conuerso. 4
¶De psonis p cōparationem ad actus notionales. Questio 41
¶Utrum actus notionales sint attribuendi personis diuinis. 1
Utrum huiusmodi actus sint voluntarij, vel necessarij. 2
Utrum per hmōi actus persona procedat de aliquo vel nihilo. 3
Utrum in diuinis sit potentia respectu actuum notionalium. 4
Utrum potentia generandi vel spirandi significet relationem vel substantiam. 5
Utrum actus notionales ad plures personas terminari possint. 6
¶De equalitate et similitudine diuinarum personarum adinuicem. Questio 42
¶Utrum equalitas locum habeat in personis diuinis. 1
Utrum persona procedens sit equalis secundum eternitatem ei a qua procedit. 2
Utrum sit aliquis ordo in personis diuinis. 3
Utrum persone diuine sint equales secundum magnitudinem. 4
Utrum vna personarum diuinarum sit in alia. 5
Utrum persone diuine sint equales secundum potentiam. 6
¶De missione diuinarum personarum. Questio 43
¶Utrum alicui persone diuine conueniat mitti. 1
Utrum missio in diuinis sit eterna vel tantum temporalis. 2
Secundum quid persona diuina inuisibiliter mittatur. 3
Utrum cuilibet persone mitti, ⁊ precipue patri conueniat. 4
Utrum inuisibiliter mittatur tam filius ꝛ spiritussanctus. 5
Ad quos fiat missio inuisibilis. 6
De missione visibili. 7
Utrum aliqua persona mittat seipsam visibiliter, aut inuisibiliter. 8
¶De prima causa omnium entium. Questio 44
¶Utrum deus sit causa efficiens omnium entium. 1
Utrum materia prima sit creata a deo, vel sit principium ex equo coordinatum ei. 2
Utrum deus sit causa exemplaris rerum, vel sint aliqua alia exemplaria preter ipsum. 3
Utrum deus sit causa finalis rerum. 4
¶De creatione. Questio 45
¶Quid sit creatio. 1
Utrum deus possit aliquid creare. 2
Utrum creatio sit aliquid in creatura. 3
Cui competat creari. 4
Utrum solius dei sit creare. 5
Utrum sit commune toti trinitati creare, aut proprium alicuius persone. 6
Utrum in rebus creatis sit vestigium trinitatis. 7
Utrum opus creationis admisceatur operibus nature ⁊ voluntatis. 8
¶De principio durationis rerum creatarum. Questio 46
¶Utrum creature semper fuerint. 1
Utrum eas incepisse sit articulus fidei. 2
Quomodo dicatur deus in principio celum ⁊ terram creasse. 3
¶De distinctione rerum in communi. Questio 47
¶Utrum rerum multitudo ⁊ distinctio sit a deo. 1
Utrum rerum inequalitas sit a deo. 2
Utrum sit vnus tantum mundus vel plures. 3
¶De distinctione rerū in spāli, ⁊ primo de malo. Questio 48
¶Utrum malum sit natura aliqua. 1
Utrum malum inueniatur in rebus. 2
Utrum bonum sit subiectum mali. 3
Utrum malum totaliter corrumpat bonum. 4
Utrum malum sufficienter diuidatur per culpam ⁊ penam. 5
Utrum plus habeat de ratione mali pena ꝛ culpa. 6
¶De causa mali. Questio 49
¶Utrum bonum possit esse causa mali. 1
Utrum summum bonum (quod est deus) sit causa mali. 2
Utrum sit aliquod summum malum, quod sit causa omnis mali. 3
¶De substantia angelorum absolute. Questio 50
Utrum sit aliqua creatura omnino spiritualis, ⁊ penitus incorporea 1
Utrum angelus sit compositus ex materia ⁊ forma. 2
De multitudine angelorum. 3
Utrum angeli differant specie. 4
Utrum angeli sint incorruptibiles. 5
¶De angelis in comparatione ad corpus. Questio 51
¶Utrum angeli habeant corpora naturaliter sibi vnita. 1
Utrum angeli assumant corpora. 2

Index Quest.et Artic.

Utrum angeli in corporibus assumptis exerceant opera vite. 3
¶De angelis in comparatione ad locum. Questio 52
¶Utrum angelus sit in loco. 1
Utrum possit esse in pluribus locis simul. 2
Utrum plures angeli possint esse in eodem loco. 3
¶De motu locali angelorum. Questio 53
¶Utrum angelus possit moueri localiter. 1
Utrum moueatur de loco ad locum pertranseundo medium. 2
Utrum motus angeli sit in tempore an in instanti. 3
¶De virtute cognoscitiua angeli. Questio 54
¶Utrum intelligere angeli sit sua substantia. 1
Utrum esse angeli sit summi intelligere. 2
Utrum essentia angeli sit sua virtus intellectiua. 3
Utrum in angelis sit intellectus agens ⁊ passibilis. 4
Utrum in eis sit aliqua alia potentia cognoscitiua quam intellectus. 5
¶De medio cognitionis angelice. Questio 55
¶Utrum angeli cognoscant omnia per suam substantiam vel per aliquas species. 1
Si per species: an per species connaturales, vel per species a rebus acceptas. 2
Utrum angeli superiores cognoscant per species magis vniuersales quam inferiores. 3
¶De cognitiõe angelica ex pte rer. immaterialiū. Questio 56
¶Utrum angelus cognoscat seipsum. 1
Utrum vnus cognoscat alium. 2
Utrum angelus per sua naturalia cognoscat deum. 3
¶De cognitione angelor. quātū ad res materiales. Questio 57
¶Utrum angeli cognoscant naturas rerum materialium. 1
Utrum cognoscant singularia. 2
Utrum cognoscant futura. 3
Utrum cognoscant cogitationes cordium. 4
Utrum cognoscant mysteria gratie. 5
¶De modo cognitionis angelice. Questio 58
¶Utrum intellectus angeli quandoque sit in potentia quandoque in actu. 1
Utrum angelus possit simul multa intelligere. 2
Utrum angelus intelligat discurrendo. 3
Utrum angelus intelligat componendo ⁊ diuidendo. 4
Utrum in intellectu angeli possit esse falsitas. 5
Utrum cognitio angeli possit dici matutina ⁊ vespertina. 6
Utrum he due cognitiones sint eedem vel diuerse. 7
¶De voluntate angelorum. Questio 59
¶Utrum in angelis sit voluntas. 1
Utrum voluntas in angelis sit ipsa natura eorum vel ipse intellectus. 2
Utrum in angelis sit liberum arbitrium. 3
Utrum in eis sit irascibilis ⁊ concupiscibilis. 4
¶De amore seu dilectione angeli. Questio 60
¶Utrum in angelis sit dilectio naturalis. 1
Utrum in angelis sit dilectio electiua. 2
Utrum angelus diligat seipsum dilectione naturali an electiua. 3
Utrum vnus angelus diligat alium naturali dilectione sicut seipsum. 4
Utrum angelus naturali dilectione diligat deum plus quam seipsum. 5
¶De productione angelorum in esse nature Questio 61
¶Utrum angeli habeant causam sui esse. 1
Utrum angelus sit productus a deo ab eterno. 2
Utrum angelus sit creatus ante corporalem creaturam. 3
Utrum angeli fuerint creati in celo empyreo. 4
¶De productione angeli in esse gratie ⁊ glorie. Questio 62
¶Utrum angeli in sua creatione fuerint beati. 1
Utrum indiguerint gratie ad hoc q; conuerterentur in deum. 2
Utrum fuerint creati in gratia. 3
Utrum meruerint suam beatitudinem. 4
Utrum statim post vnum actum meritorium beatitudinem habuerint. 5
Utrum adepti fuerint gratiam ⁊ gloriam secundum capacitatem suorum naturalium. 6
Utrum post consecutionem glorie remanserit in eis cognitio ⁊ dilectio naturalis. 7
Utrum angelus beatus peccare possit. 8
Utrum angeli post adeptionem glorie possint proficere. 9
¶De malitia angelorum quo ad culpam. Questio 63
¶Utrum malum culpe possit esse in angelis. 1
Cuiusmodi peccata in eis esse possint. 2
Quid appetendo angelus peccauerit. 3
Utrum angeli naturaliter sint mali. 4
Utrum aliquis angelus in primo instanti sue creationis potuerit esse malus per actum proprie voluntatis. 5
Utrum aliqua mora fuerit inter creationem ⁊ lapsum angeli. 6
Utrum supremus inter cadentes fuerit simpliciter inter omnes angelos summus. 7
Utrum peccatum primi angeli fuerit alijs causa peccandi. 8
Utrum tot remanserint quot ceciderunt. 9
¶De pena demonum. Questio 64
¶Utrum intellectus angeli mali sit omnino obtenebratus. 1
Utrum voluntas demonis sit obstinata in malo. 2
Utrum in demonibus possit esse dolor. 3
De loco penali demonum. 4
¶De opere creatiõis quo ad creaturā corporalem. Questio 65
¶Utrum creatura corporalis sit a deo. 1
Utrum facta sit propter bonitatem dei. 2
Utrum sit facta a deo mediantibus angelis. 3
Utrum forme corporum sint ab angelis an immediate a deo. 4
¶De ordine creationis ad distinctionem. Questio 66
¶Utrum informitas materie precesserit tempore formationem ipsius. 1
Utrum sit vna materia omnium corporalium. 2
Utrum celum empyreum sit concreatum materie informi. 3
Utrum tempus sit concreatum materie. 4
¶De opere distinctionis prime diei. Questio 67
¶Utrum lux proprie in spiritualibus dicatur. 1
Utrum lux corporalis sit corpus. 2
Utrum lux sit qualitas. 3
Utrum conueniens fuerit prima dei fieri lucem. 4
¶De opere secunde diei. Questio 68
¶Utrum firmamentum factum sit secunda die. 1
Utrum alique aque sint supra firmamentum. 2
Utrum firmamentum diuidat aquas ab aquis. 3
Utrum sit tantum vnum celum vel plures. 4
¶De opere tertie diei. Questio 69
¶Utrum congregatio aquarum facta fuerit conuenienter tertia die. 1
Utrum eadem die debuerit fieri productio plantarum. 2
¶De opere ornatus quarto die facto. Questio 70
¶Utrum quarto die debuerint fieri luminaria. 1
Utrum conuenienter describatur causa productionis luminarium 2
Utrum luminaria celi sint animata. 3
¶De opere quinte diei. Questio 71
¶Utrum opus quinte diei conuenienter describatur. 1
De opere sexte diei. Questio 72
¶Utrum opus sexte diei conuenienter describatur. 1
¶De pertinentibus ad diem septimum. Questio 73
¶Utrum completio diuinorum operum ascribi debeat septimo diei. 1
Utrum deus die septimo ab omni opere quieuerit. 2
Utrum benedictio ⁊ sanctificatio debeatur septimo diei. 3
¶De omnibus septem diebus in communi. Questio 74
¶Utrum dicti dies sufficienter enumerentur. 1
Utrum omnes isti dies sint vnus dies. 2
Utrum scriptura vtatur conuenientibus verbis ad exprimendum opera septime diei. 3
¶De homine quantum ad essentiam anime. Questio 75
¶Utrum anima sit corpus. 1
Utrum anima humana sit aliquid subsistens. 2
Utrum anime brutorum sint subsistentes. 3
Utrum anima sit homo, vel homo potius sit aliquid compositum ex corpore ⁊ anima. 4
Utrum anima humana sit composita ex materia ⁊ forma. 5
Utrum anima humana sit incorruptibilis. 6
Utrum sit eiusdem speciei cum angelo. 7
¶De vnione anime ad corpus. Questio 76
¶Utrum intellectiuum principium vniatur corpori vt forma. 1
Utrum intellectiuum principium multiplicetur secundum multiplicationes corporum, vel sit vnus intellectus omnium hominum. 2
Utrum preter animam intellectiuam sint in homine alie anime per essentiam differentes. 3
Utrum in homine sit alia forma preter animam intellectiuam. 4
Quale debeat esse corpus cuius huiusmodi principium est forma. 5
Utrum vniatur tali corpori mediantibus aliquibus dispositionibus accidentalibus. 6
¶Utrum vniatur corpori animalis mediante aliquo corpore. 7
Utrum anima sit tota in qualibet parte corporis. 8
¶De his q̄ pertinēt ad potērias anime in gñali. Questio 77
¶Utrum essentia anime sit eius potentia. 1
Utrum sit tantum vna potentia anime vel plures. 2
Utrum potentie anime distinguantur per actus ⁊ obiecta. 3
Utrum in potentijs anime sit aliquis ordo. 4
Utrum anima sit subiectum omnium suarum potentiarum. 5
Utrum potentie anime fluant ab eius essentia. 6
Utrum vna potentia anime oriatur ab alia. 7
Utrum omnes potentie anime remaneant in anima a corpore separata. 8
¶De potentijs anime in speciali ⁊ primo de ijs que sunt preambula ad intellectum. Questio 78
¶Utrum sint distinguenda quinq; genera potentiarum anime. 1
Utrum conuenienter assignentur partes vegetatiue. 2
Utrum conuenienter distinguantur quinq; sensus exteriores. 3
Utrum sensus interiores conuenienter distinguantur. 4
¶De potentijs intellectiuis. Questio 79
¶Utrum intellectus sit potentia anime vel eius essentia. 1
Utrum intellectus sit potentia passiua. 2
Utrum sit ponere intellectum agentem. 3
Utrum intellectus agens sit aliquid anime nostre. 4
Utrum intellectus agens sit vnus omnium. 5
Utrum memoria sit in parte intellectiua anime. 6
Utrum memoria intellectiua sit alia potentia ab intellectu. 7
Utrum ratio sit alia potentia ab intellectu. 8

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Quest.et Artic.

Utrum gratie superior & inferior sint diuerse potentie. 9
Utrum intelligentia sit alia potentia ab intellectu. 10
Utrum intellectus speculatiuus & practicus sint diuerse potentie. 11
Utrum synderesis sit aliqua potentia specialis ab alijs distincta 12
Utrum conscientia sit aliqua potentia intellectiue partis. 13
¶ De appetitu in communi. Questio 80
¶ Utrum appetitus sit aliqua specialis potentia anime. 1
Utrum appetitus diuidatur in appetitum sensitiuum & intellectiuum, sicut in potentias diuersas. 2
¶ De sensualitate. Questio 81
¶ Utrum sensualitas sit vis appetitiua tantum, an etiam cognitiua. 1
Utrum appetitus sensitiuus diuidatur in irascibilem & concupiscibilem sicut in diuersas potentias. 2
Utrum irascibilis & concupiscibilis obediant rationi. 3
¶ De voluntate. Questio 82
¶ Utrum voluntas aliquid appetat ex necessitate. 1
Utrum omnia ex necessitate velit quecunq; vult. 2
Utrum voluntas sit eminentior quam intellectus. 3
Utrum moueat intellectum. 4
Utrum voluntas distinguatur per irascibilem & concupiscibilem. 5
¶ De libero arbitrio. Questio 83
¶ Utrum homo sit liberi arbitrij. 1
Utrum liberum arbitrium sit potentia, vel actus, vel habitus. 2
Utrum liberum arbitrium sit potentia appetitiua vel cognitiua. 3
Utrum liberum arbitrium sit eadem potentia cum voluntate vel alia. 4
¶ Quomodo anima corpori vnita intelligat corporalia, que sunt infra ipsam. Questio 84
¶ Utrum anima cognoscat corpora per intellectum. 1
Utrum cognoscat corpora per essentiam suam, vel per aliquas species. 2
Utrum anima intelligat omnia per species sibi naturaliter inditas. 3
Utrum species intelligibiles effluant in ipsam ab aliquibus formis separatis. 4
¶ Utrum anima nostra omnia que intelligit videat in rationibus eternis. 5
¶ Utrum intelligibilem cognitionem acquirat a sensu. 6
Utrum indigeat phantasmatibus ad hoc quod actu intelligat. 7
Utrum iudicium intellectus impediatur per impedimentum sensitiuarum virium. 8
¶ De modo & ordine intelligendi. Questio 85
¶ Utrum intellectus noster intelligat res corporeas & materiales abstrahendo species a phantasmatibus. 1
Utrum species intelligibiles abstracta a phantasmatibus se habeat ad intellectum nostrum, vt quod intelligitur, vel sicut quo intelligitur. 2
Utrum intellectus noster prius intelligat magis vniuersalia. 3
Utrum intellectus noster possit multa simul intelligere. 4
Utrum intellectus noster intelligat componendo & diuidendo. 5
Utrum intellectus noster possit errare. 6
Utrum vnus possit eandem rem melius intelligere quam alius. 7
Utrum intellectus per prius cognoscat indiuisibile quam diuisibile. 8
¶ Quid intellectus hominis cognoscat in rebus corporalibus & materialibus. Questio 86
¶ Utrum intellectus noster cognoscat singularia. 1
Utrum cognoscat infinita. 2
Utrum cognoscat contingentia. 3
Utrum cognoscat futura. 4
¶ Quomodo anima intellectiua cognoscat seipsam & ea que in ea sunt. Questio 87
¶ Utrum anima intellectiua cognoscat seipsam per essentiam suam. 1
Quomodo cognoscat in se habitus existentes. 2
Quomodo intellectus cognoscat actum proprium. 3
Quomodo intellectus cognoscat actum voluntatis. 4
¶ Quo anima humana cognoscat ea que sunt supra se. Questio 88
¶ Utrum anima humana in statu presentis vite cognoscat angelos per seipsos. 1
Utrum possit ad eorum notitiam peruenire per cognitionem rerum materialium. 2
Utrum deus sit illud quod a nobis primo cognoscitur. 3
¶ De cognitione anime separate. Questio 89
¶ Utrum anima separata a corpore possit aliquid intelligere. 1
Utrum anima separata intelligat substantias separatas. 2
Utrum anima separata cognoscat omnia naturalia. 3
Utrum anima separata cognoscat singularia. 4
Utrum habitus scientie hic acquisite remaneat in anima separata. 5
Utrum possit vti habitu scientie hic acquisite. 6
Utrum distantia localis impediat cognitionem anime separate. 7
Utrum anime separate cognoscant ea que hic aguntur. 8
¶ De productione hominis quantum ad animam. Questio 90
¶ Utrum anima humana sit de substantia dei vel aliquid factum. 1
Utrum anima humana sit producta in esse per creationem. 2
Utrum anima rationalis sit facta mediantibus angelis. 3
Utrum anima humana sit facta ante corpus. 4
¶ De productione corporis primi hominis. Questio 91
¶ Utrum corpus primi hominis sit factum de limo terre. 1
Utrum corpus primi hominis sit immediate productum a deo. 2
Utrum corpus primi hominis habuerit conuenientem dispositionem. 3
Utrum productio corporis humani conuenienter in scriptura describatur. 4
¶ De productione mulieris. Questio 92
¶ Utrum in prima rerum productione debuerit mulier produci. 1
Utrum mulier debuerit fieri ex viro. 2
Utrum mulier debuerit formari ex costa viri. 3
¶ Utrum mulier formata fuerit immediate a deo. 4
¶ De fine siue termino productionis hominis prout dicitur factus ad imaginem & similitudinem dei. Questio 93
¶ Utrum in homine sit imago dei. 1
Utrum imago dei sit magis in irrationalibus creaturis. 2
Utrum imago dei sit magis in homine, quam in angelo. 3
Utrum imago dei sit in omni homine. 4
Utrum imago dei sit in homine per comparationem ad essentiam vel ad personas omnes, vel ad vnam earum. 5
Utrum imago dei inueniatur in homine solum secundum mentem. 6
Utrum imago dei sit in homine secundum potentias, aut secundum habitus, aut actus. 7
Utrum per comparationem ad omnia obiecta. 8
De differentia imaginis & similitudinis. 9
¶ De statu vel conditione primi hominis quo ad intellectum. Questio 94
¶ Utrum primus homo viderit deum per essentiam. 1
Utrum adam in statu innocentie angelos per essentiam viderit. 2
Utrum primus homo habuerit omnium scientiam. 3
Utrum homo in primo statu potuisset errare vel decipi. 4
¶ De his que pertinent ad voluntatem primi hominis scilicet de gratia & virtute & iustitia. Questio 95
Utrum primus homo fuerit creatus in gratia. 1
Utrum primus homo in statu innocentie habuerit anime passiones. 2
Utrum adam habuerit omnes virtutes. 3
Utrum opera primi hominis fuerint eque efficacia ad merendum, sicut modo sunt. 4
¶ De dominio quod homini competebat in statu innocentie. Questio 96
¶ Utrum adam in statu innocentie dominabatur animalibus. 1
Utrum homo habuisset dominium super omnes alias creaturas. 2
Utrum in illo statu fuissent omnes homines equales. 3
Utrum in illo statu homo dominaretur homini. 4
¶ De his que pertinent ad statum primi hominis quantum ad conseruationem indiuidui. Questio 97
¶ Utrum homo in statu innocentie erat immortalis. 1
Utrum esset impassibilis. 2
Utrum per lignum vite consequeretur immortalitatem. 3
¶ De his que pertinent ad conseruationem speciei per generationem. Questio 98
¶ Utrum in statu innocentie fuisset generatio. 1
Utrum in statu innocentie fuisset generatio per coitum. 2
¶ De conditione prolis tunc generande quantum ad corpus in illo statu. Questio 99
¶ Utrum in statu illo pueri mox nati habuissent perfectam virtutem ad motum membrorum. 1
Utrum omnes fuissent nati in sexu masculino. 2
¶ De conditione prolis tunc generande quo ad iustitiā. Qō 100
¶ Utrum homines fuissent nati cum iustitia. 1
Utrum pueri nascerentur in iustitia confirmati. 2
¶ De conditione prolis tunc generande quo ad scientiam. Questio 101
¶ Utrum pueri nascerentur in scientia perfecti. 1
Utrum statim post natiuitatem habuissent perfectum vsum rationis. 2
¶ De loco producti hominis in paradiso. Questio 102
¶ Utrum paradisus sit locus corporeus. 1
Utrum sit locus conueniens habitationi humane. 2
Adquid homo in paradiso positus fuerit. 3
Utrum homo factus fuerit in paradiso. 4
¶ De gubernatione rerum in communi. Questio 103
¶ Utrum mundus ab aliquo gubernetur. 1
Quid sit finis gubernationis ipsius. 2
Utrum mundus gubernetur ab vno. 3
De effectibus gubernationis. 4
Utrum omnia subsint diuine gubernationi. 5
Utrum omnia gubernentur a deo immediate. 6
Utrum diuina gubernatio cassetur in aliquo. 7
Utrum aliquid contrarietur diuine prouidentie. 8
¶ De effectibus diuine gubernationis in speciali. Questio 104
¶ Utrum creature indigeant vt conseruentur a deo in esse. 1
Utrum conseruentur in esse a deo immediate. 2
Utrum deus possit aliquid redigere in nihilum. 3
Utrum aliquid in nihilum redigatur. 4
¶ De mutatione creaturarum a deo. Questio 105
¶ Utrum deus possit immediate mouere materiam ad formam. 1
Utrum deus possit immediate mouere aliquod corpus. 2
Utrum deus moueat immediate intellectum creatum. 3
Utrum possit mouere voluntatem creatam. 4
Utrum deus operetur in omni operante. 5
Utrum deus possit aliquid facere preter ordinem rebus inditum. 6
Utrū omnia que deus facit preter ordinem naturalē rerum sint miracula. 7
De diuersitate miraculorum. 8
¶ De actu angelorum qui est inuicem illuminare. Questio 106
¶ Utrum vnus angelus moueat intellectum alterius illuminando. 1

Index Tertius.

Utrum vnus angelus moueat voluntatem alterius. 2
Utrum inferior angelus possit illuminare superiorem. 3
Utrum superior angelus illuminet inferiorem de omnibus que cognoscit. 4
¶ De locutione angelorum. Questio 107
¶ Utrum vnus angelus loquatur alij. 1
Utrum inferior loquatur superiori. 2
Utrum angelus loquatur deo. 3
Utrum in locutione angeli aliquid operetur distantia localis. 4
Utrum omnes cognoscant locutionem vnius angeli ad alterum. 5
¶ De ordinatione angelorū ſm hierarchias & ordines. Questio 108
¶ Utrum omnes angeli sint vnius hierarchie. 1
Utrum in vna hierarchia sit tantum vnus ordo. 2
Utrum in vno ordine sint plures angeli. 3
Utrum distinctio hierarchiarum & ordinum sit a natura. 4
De nominibus & proprietatibus singulorum ordinum. 5
De comparatione ordinum adinuicem. 6
Utrum ordines durent post diem iudicij. 7
Utrum homines assumantur ad ordines angelorum. 8
¶ De ordine malorum angelorum. ſ. demonum. Questio 109
¶ Utrum ordines sint in demonibus. 1
Utrum sit in eis prelatio. 2
Utrum vnus demon illuminet alium. 3
Utrum subsociatur prelationi beatorum angelorum. 4
¶ De prelidētia angelorū sup corporalē creaturam. Questio 110
¶ Utrum corporalis creatura administretur per angelos. 1
Utrum materia corporalis obediat angelis ad nutum. 2
Utrum angeli possint mouere corpora localiter sua virtute. 3
Utrum angeli boni vel mali possint facere miracula. 4
¶ De actione angelorum in homines. Questio 111
¶ Utrum angelus possit illuminare intellectum hominis 1
Utrum angeli possint immutare affectum vel voluntatem hominis. 2
Utrum possint immutare imaginationem hominis. 3
Utrum possint immutare sensum humanum. 4
¶ De missione angelorum ad homines. Questio. 112
¶ Utrum aliqui angeli mittantur in ministerium. 1
Utrum omnes angeli mittantur in ministerium. 2
Utrum illi qui mittuntur assistant. 3
Utrum omnes angeli secunde hierarchie mittantur. 4
¶ De custodia hominum a bonis angelis. Questio 113
¶ Utrum homines ab angelis custodiantur. 1
Utrum singulis hominibus singuli angeli ad custodiam deputentur. 2
Utrum custodia pertineat solum ad vltimum ordinem angelorum. 3
Utrum omni homini conueniat habere augelum custodem. 4
Quando incipiat custodia angeli circa hominem. 5
Utrum angelus semper custodiat hominem. 6
Utrum inter angelos sit pugna seu discordia. 7
¶ De impugnatione demonum. Questio 114
¶ Utrum homines a demonibus impugnentur. 1
Utrum tentare sit proprium diaboli. 2
Utrum omnia peccata procedant ex tentatione diaboli. 3
Utrum demones possint facere vera miracula ad seducendum. 4
Utrum demon ab aliquo superatus ab impugnatione arceatur. 5
De actione corporalis creature. Questio 115
¶ Utrum aliquod corpus sit actiuum 1
Utrum in matria corporali sint alique rationes seminales. 2
Utrum corpora celestia sint causa eorum que hic in inferioribus corporibus fiunt. 3
Utrum corpora celestia sint causa humanorum actuum. 4
Utrum corpora celestia possint imprimere in demones. 5
Utrum corpora celestia imponant necessitatem his que eorum actioni subduntur. 6
¶ De fato. Questio 116
¶ Utrum fatum sit. 1
Utrum fatum sit in rebus creatis. 2
Utrum fatum sit immobile. 3
Utrum omnia subdantur fato. 4
¶ De his que pertinent ad actionem hominis. Questio 117
¶ Utrum homo possit docere alium causando scientiam in ipso 1
Utrum homines possint docere angelos. 2
Utrum homo per virtutem anime possit immutare materiam corporalem. 3
Utrum anima hominis separata possit mouere corpora motu locali. 4
¶ De traductione hominis ex homine quantum ad animam. Questio 118
¶ Utrum anima sensitiua traducatur cum semine. 1
Utrum anima intellectiua causetur ex semine. 2
Utrum omnes anime humane fuerint simul create a principio mundi. 3
¶ De propagatione hominis quantum ad corpus. Questio 119
¶ Utrum aliquid de alimento conuertatur in veritatem humane nature. 1
Utrum semen quod est principium humane generationis sit de superfluo alimenti. 2

¶ Questionum & articulorum Indicis finis.

Principalium sententiarum

prime partis diui Thome Aquinatis annotatio.

ABstractio est duplex. scz forme a mā & vlis a particularibus. q. 40. ar. 3.
Abstractū & concretum in diuinis idem sunt. q. 40. ar. 1. ad. 1.
Abstrahere contingit dupliciter. ſ. cōponendo & diuidendo, vel per modū absolute cōsiderationis. q. 85. ar. 1. ad. 1.
Abstrahere species intelligibiles a sensibilibus est angelis impossibile. q. 55. ar. 2. ad. 2.
Abstrahere species intelligibiles a sensibilibus mediātibus sensibus: & alijs potentijs sensitiuis fit. q. anime separate non contingit. q. 89. ar. 7.
Abstrahit homo vt intelligat: q. angelis non conuenit. q. 85. ar. 1. ad. 2.
Abstrahit physicus metaphysicus & mathematicus differenter. q. 85. a. 1. ad. 2.
Accidentia conferunt ad cognitionem quod quid est. q. 18. ar. 2.
Accidens q. excedat suum subiectum in agendo non est contra eius rationem: sed quod excedat in essendo. q. 115. ar. 1. ad. 5.
Accīs p se nō pōt alteri⁹ accītis esse subm nisi ordine ḥdā. q. 77. ar. 7. ad. 2.
Accidens quare magis dicitur entis ēs ens. q. 90. ar. 2.
Accidia quid est & auaritia: & q. sola superbia & inuidia sunt in demonibus. q. 63. ar. 2. ad. 2. 3.
Actio aliqua dupliciter. de intellectualis, vno mō sicut ꝓsistens in intellectu, alio modo vt regulata & imperata ab aliquo intellectu. q. 112. ar. 1. ad. 1.
Actio est actualitas virtutis: sicut esse substantie vel essentie. q. 54 ar. 1.
Actio & passio ly sint idē subo: ppijs th differunt rōnib⁹. q. 28. ar. 3. ad. 1.
Actio immanens est pfectio agētis: transiens vero mobilis. q. 18. ar. 3. ad. 1.
Actio immanens non est media inter agens & obiectum: sicut transiens: sed vnionem sequitur obiecti cum agente. q. 54. ar. 1. ad. 3.
Actio immanens quandam de sui ratione infinitatem habet: simpliciter scilicet vt intelligere vel ſm quid vt sentire. q. 54. ar. 2.
Actio intellectiua quare remittit in nobis: & nō in angelis. q. 112. ar. 1. ad. 3.
Actio motoris non attribuitur moto nisi sicut instrumento. q. 76. ar. 1.
Actio nāe tendit ad vnū q. est effectus per se: & nō per accidens. q. 116. ar. 1.
Actio nihil aliud importat ḡ ordinem originis q. est a principio: vel a causa remoto motu. q. 41. ar. 1. ad. 2.
Actio nullius creature potest esse eius substantia. q. 54. ar. 1.
Actio personalis producens personam nihil aliud est quam habitudo principij ad personam que est a principio. q. 41. ar. 1. ad. 2.
Actio 3ª alicui attribuit: vel ſm tosū vel ſm ptē: vel ſm accīs. q. 76. ar. 1.
Actio vt dicit originē mot⁹ nō ponit in eius gramatice. q. 41. ā. 1. ad. 3.
Actionis ḡn⁹ ab actione deuciari pōt & ab affectu actiōis q. 37. ar. 2. ad. 2.
Accipere vnuoce non ds de filio & creatura ly sit vtrīq; cōe. q. 33. ar. 3. ad. 2.
Actualitas per prius inuenitur in forma substantiali ḡ in eius subiecto: sed forme accidentales econuerso. q. 77. ar. 6.
Actum esse posterius suo principio cōtingit: vel ex parte agentis: vel ex parte actionis. q. 42. ar. 2.
Actus amoris tendit in bonum quod quis vult alicui: & in eum cui vult bonum. q. 20. ar. 1. ad. 3.
Actꝰ diuinꝰ nō ois ē distinctiuꝰ: ſz solū ille q. ipliccat potētiā. q. 41. ā. 4. ad. 3.
Actus intellectus beati: beatitudo creata dicitur. q. 26. ar. 3.
Actus meritorius beatitudinis angeli & ipsa beatitudo, non vnum sed diuersa instantia respiciunt. q. 62. ar. 3. ad. 2.
Actus multiplices intellectus non diuersificant potentiam sed solum qui in diuersa reducuntur principia. q. 79. ar. 10. ad. 3.
Actus simplr est prior potentia: sed in potentia est prior actu. q. 3. ar. 1.
Actus voluntatis cadit & continetur sub obiectum intellectus. q. 87. ar. 4.
Actu charitatis imperfecte meremur sed nō actu perfecte. q. 62. ar. 9. ad. 1.
Adam perfectus productus fuit secundum triplicem naturam. ſ. vires, & omnium scientiam. q. 94. ar. 3.
Ade in statu innocētie diuinitus subuentū fuisset ne deciperet in his quorum sciam nō habuit: vel dicēti sibi falsum de ꝓpinquis futuris vel occulis cogitationibus possibile esse creꝺidisset sed non ita esse. q. 94. ar. 4. ad. 5.
Additio bono essentiali fieri non potest. q. 103. ar. 3. ad. 3.
Additio diuino esse non conuenit: sed predicabili: vt animali. q. 3. ar. 4. ad. 1.
Affectus anime non sunt in intellectu per similitudinem: nec⁹ vt in subiecto, sed sicut principiatum in principio. q. 87. ar. 4. ad. 3.
Affectus cogitationū ab angelis per effectū cognosci possunt. q. 57. ar. 4.
Affinitas non contrahitur ſm materiam: sed ſm virtutem seminis derivatam ab anima aui. q. 119. ar. 2. ad. 2.
Agentia quanto magis diuinas participant perfectiones: tanto magis nituntur eas transfundere in alias. q. 106. ar. 4.
Agens non intendit pluralitatem materialem vt finem. q. 47. ar. 3. ad. 2.
Agens non semper est nobilius patiente. q. 79. ar. 2. ad. 3.
Agens per intellectum est prius agente per naturam. q. 19. ar. 4.
Agens per naturā nō agit nisi vnū: voluntarium vero plura. q. 47. ar. 1. ad. 1.
Agens primum non propter finis indigentiā agit, sicut agens imperfectum: sed vt suam communicet bonitatem. q. 44. ar. 4. ad. 1.
Agens quoddā est causa fieri ipsius sui effectus: & quēdā fieri & esse. q. 104. ar. 1.
Agēs rōnē boni & appetibilis hz inditū oia sibi appetit assimilari. q. 6. ar. 1.
Agens vle lz non sit vniuocum: non ideo est omne equiuocum. q. 13. ar. 5. ad. 1.
Agens vle sufficit ad generationē alterius imperfectum. q. 45. ar. 8. ad. 3.
Agere compositi & forme differentia. q. 77. ar. 1. ad. 3. 4.
Agere sibi simile non est aliquam naturam absolute producere: sed eam ad aliquid applicare. q. 45. ar. 5. ad. 1.
Agere triplicīter dicitur. ſ. formaliter, effectiue, & per modum cause finalis. q. 48. ar. 1. ad. 4.
Agit homo libero iudicio: bruta vero quodam: sed non libero: inanimata

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero nullo.q.83.ar.1.
Agunt quedam libertate arbitrij, quedam vero non.q.59.ar.3.
Aliquid esse in gne contingit dupliciter.s.proprie & reductiue.q.3.ar.5.
Aliquid pot dici pulcher altero ordine nature vel generationis.q.77.ar.4.
Amare seipsum est velle vel sibi appetere bonum: quod omnibus conuenit creaturis.q.59.ar.3.
Amore amicitie amat deus rationalem creaturam, irrationalē vero amore concupiscentie.q.20.ar.2.ad.3.
Amor dei melior est q̄ eius cognitio: corporalium vero cognitio melior quā eorum amor.q.82.ar.3.
Amor essentialis & personalis penes quid differunt.q.37.ar.1.
Amor est primus motus cuiuslibet appetitiue virtutis.q.20.ar.1.
Amor gaudiū & dilectio quo deo attribuunt, ls sint passiones.q.20.ā.1.ad.1.
Amoris diuine voluntatis & nostre differentia.q.20.ar.2.
Angeli corpora assumunt: vt per eo. corporalium proprietates in spiritualium proprietates mens deducatur humana.q.51.ar.3.ad.1.
Angelus & natura corporalis conuenunt in vniuersi cōstitutione.q.6[illegible].
Angeli ex aere condensando & formādo corpora assumunt.q.51.ar[illegible].3.
Angeli incorruptibilitas ex eius substāia sumitur eius incorrupti[illegible]atis
signum ex eius intellectuali operatione accipimus.q.50.ar.5.
Angeli inferiores p superiores reguntr & oia corpalia p angelos.q.110.ar.1.
Angeli immediatā habent presidentiam non solum super celestia corpora: sed etiam super inferiora.q.110.ar.2.ad.2.
Angeli licet oēs immediate videant diuinā essentiam: non tamen equaliter vident diuinorum operum rationes.q.106.ar.1.ad.1.
Angeli mittunt in ministeriū ꝓpter eos qui saluandi sunt. q.113.ar.5.ad.1.
Angeli nominantur a simplici manifestatione diuinorum quasi nunciī dei. q.108.ar.5.ad.1.
Angeli numero distingui non pñt absq; specifica distinctione.q.75.ar.7.
Angeli pacis amare siebant tripliciter exponitur.q.113.ar.7.ad.1.
Angeli per species inditas rerum naturas cognoscunt in vniuersali & particulari.quautum ad formam & materiam.q.57.ar.2.
Angeli qui assistentes dicuntur sunt qui a deo immediate diuinas recipiunt illuminationes: q̄ est prime hierar.q.112.ar.3.ad.4.
Angeli quomodo semper loquuntur & quomodo non.q.107.ar.5.ad.2.
Angeli ratione diuine visionis oēs assistentes dicūtur.sed ratione perceptionis diuinorum operum solum angeli prime hierar.q.112.ar.3.
Angeli syllogizando non addiscunt: ita q̄ veritatis ignote cognitionem accipiant syllogizando.q.58.ar.3.ad.2.
Angelis bonis non existentibus in celo, nec malis in inferno: nec bonis gaudium, nec malis pena minuuntur.q.64.ar.4.ad.3.
Angelis solum intellectus & voluntas de viribus ate competunt.q.54.ar.5.
Angelo cuilibet impressa est rō sue speciei ꝑm esse nāle & intelligibile simul ita q̄ in nā sue speciei subsisteret, & per ipsam se intelligeret.q.56.ar.2.
Angelorum apparitiones veteribus patribus figure erant incarnationis christi.q.51.ar.2.ad.1.
Angelus a gregorio metaphorice animal rationale nominatur propter similitudinem rationis.q.51.ar.1.ad.2.
Angelus dicitur substantia semper mobilis: q̄ semper est in actu intelligendi, & non in potentia.q.50.ar.1.ad.2.
Angelꝰ duplicē hꝫ ꝟbi cognitionē.s.vnā nāle & alterā glie. q.62.ar.1.ad.3.
Angelus habet potentiā intellectuā totaliter completam per species connaturales anima vero non.q.35.ar.2.
Angelus ls sit incorporeus: pōt tñ motꝰ eius in loco esse cōtinuus.q.53.ar.1.
Angelus licet sit supra tempus quod est numerus motus celi: eius tamen operatio tempore mensuratur.q.61.ar.2.ad.2.
Angelus mora non indiget ad motuꝫ localem si hominem loco derelin quat vt cum custodiat.q.113.ar.6.ad.3.
Angelus nature ordine inferior demonibus preest: licet superioribus ordine nature.q.109.ar.4.ad.3.
Angelꝰ nō ita agit ab actore nāe q̄ nō agat libera volūtate.q.60.ā.1.ad.2.
Angelus non mouetur localiter ad cognitionē acquirēdam: sed ad aliquid operandum in loco.q.53.ar.2.ad.3.
Angelus nunq̄ est in potentia intelligens respectu sue essentie. q.56.arti.1.
Angelus per accidens mouetur ad motum corporis assumpti & non ad motum celi cuius ipse est motor.q.51.ar.3.ar.3.
Angelꝰ p̄ innāta itelligibilia mālia cognoscit: hō ꝟo ecōuerso.q.84.ar.7.
Angelꝰ post electionē hꝫ liberū arbitriū iflexibile. hō ꝟo nō.q.63.ar.6.ad.3.
Angelus potest moueri de loco ad locum imperrantito medio: quod corpori mobili est impossibile.q.53.ar.2.
Angelus quare dicitur intellectualis: & homo rationalis. q.58.ar.3.
Angelus quare ds mens vel intellectus & anima non.q.54.ar.3.ad.1.
Angelus quare dicitur mens vel intellectus.q.76.ar.1.ar.5.
Angelꝰ q̄re inclinat ꝑm totā suā ītutē in rē apphēsam: & hō nō.q.62.art.6.
Angelus q̄libet dicit determinatū graduꝫ ꝑfectionis ꝑm speciē. q.50.ar.4.
Angelus quod est in appetitu & apprehensione phantastica hominis & animalium potest cognoscere.q.57.ar.4.ad.3.
Angelus solo intellu cognoscit q̄ hō p plures potētias cognoscit.q.57.ar.2.
Anima alienata sensibus potest quedam futura cognoscere similiter & bruta.q.86.ar.4.ad.3.&4.
Anima cognitione imaginis in dei cognitionem ducitur.q.93.ar.8.
Anima cognitionem veritatis nō habet inditam naturaliter sicut angelus, sed a rebus acceptam.q.76.ar.5.
Anima cognoscit seipsam per suum actum reflexiue.q.89.ar.2.
Anima corpori nūc vnita vitā cōicat in futuro ꝟo immortalitatē. q.97.ā.3.
Anima necessario corpori vnibilis est ꝓpter ipsius operationem. q.76.ā.5.
Ala corrupto corpe remāet i suo eē icorruptibilis subsistēs. q.76.ā.2.ad.2.
Anima de omnibus rebus iudicat per primam veritatem.q.19.art.6.ad.1.
Anima despotico principatu corpori dominatur: et intellectus irascibili et concupiscibili politico.q.81.ar.5.ad.2.
Anima est primum principium vite, & non aliquod corpus.q.75.ar.1.
Anima est quandoq̄ intelligens in potentia: & scientias a rebus acquirens.q.90.arti.1.
Anima est quodammodo omnia.q.16.ar.5.
Anima est quo primo nutrimur, sentimus, mouemur, secundum locum: et intelligimus.q.76.ar.1.
Anima generari causatur ab anima generantis vel a virtute ab ipsa in semine derivata.q.112.ar.1.
Anima inquantum forma non ordinatur ad vlteriorem actum: sed est finis generationis.q.77.ar.1.
Animalia diuina dispensatione in paradisum fuerunt adducta: species vero diaboli operatione.q.102.ar.2.ad.2.
Alialia pfecta nō sola virtute celestis corporis pñt generari.q.91.ar.2.ad.2.
Alia ls sit vnita māe virtute tñ hꝫ superante materiā.q.76.arti.1.ad.5.7.4.
Animalū que decisa viuunt partes non carent sensu & appetitu.q.6.arti.3.
Anima naturaliter corpori vnitur: quia est imperfecta & in potentia in genre intelligibilium.q.51.ar.1.
Anima vt est vnita corpori naturaliter non cognoscit nisi que habent formā in materia.q.12.ar.11.
Alia nihil corp que cognoscit hꝫ in sui nā.aliter nō cognoscerer. q.75.arti.2.
Anima non eo modo quo comparatur ad totuꝫ comparatur ad partes: sed ꝑm prius & posterius.q.76.ar.8.
Anima nullum corpus mouere potest ꝓter vnitum sibi.q.117.arti.4.ad.1.
Alia oēs perfectiones aliarū formarū in se cōpletissime continet.q.76.ar.4.
Alia oim potentiarū suarū est principiū: sed nō olm est subiectum.q.77.ā.8.
Alia, pducitur a deo dispolita materia per actionē agentis.q.118.ar.1.ad.5.
Anima quare dicitur spiritus.q.97.ar.3.
Alia quare vltimū gradū intellectualitatis ts: & nō angelus.q.75.ā.7.ad.3.
Anima q̄ sit forma carens materia duplex ratio.q.75.ar.5.
Anima separata cognitionem confusam & non ꝓpriam habet de omnibus naturalibus.q.89.ar.3.
Anima separata per species infusam de rebus habet cognitionem: angelus vero perfectam & etiam singularium.q.89.ar.4.
Anima separata quare non dicitur persona.q.29.ar.1.ad.5.
Anima separata quibus speciebus intelligit.q.89.ar.1.ad.3.
Anima separata quomodo prius cognita non cognoscit per conuersionem ad phantasmata.q.89.ar.6.
Alia separata singularia intelligit p influxū spērū ex diuino lumine.q.89.ā.7.
Anima si per modum qui competit substantijs separatis intelligeret confuse & perfecte cognoscereret.q.89.ar.1.
Animā aliqd sentire cū corpore & sine corpe quo contingit. q.77.ar.5.ad.3.
Animam esse incorporeaꝫ & subsistentē ex eius intelligibili operatione probatur: cuius ipsa principium.q.75.ar.2.
Animā fieri sine corpore est ipsam nō hꝫe naturalē perfectionē.q.90.art.4.
Animam se cognoscere per actum intellectus dupliciter cōtingit. q.78.a.1.
Animam sentire vel intelligere simile est ac si dicat aliquis ipsam rcxere vel edificare: hec non est sententia arist.q.75.ar.2.ad.2.
Animam vniri corpori vt forma vel vt motor: differētia receptionis vnionis ad corpus.q.76.ar.6.
Anime quare multiplicantur in vna specie: & non angeli. q.76.ar.2.ad.2.
Anime ratio est vt sit forma corporis misti: maxime reducti ad equalitatem contemplationis.q.76.ar.5.
Anime ratio persone non conuenit. q.75.ar.4.ad.2.
Aie rōnali quare non sunt sibi determinata auxilia a nā.q.76.arti.5.ad.4.
Anime rōnalis & aliarū formarū diuersus productionis modus.q.90.ar.2.
Anime separate & coniuncte diuersus intelligendi modus.q.75.ar.6.ad.3.
Aie separate se mutuo pfecte cognoscūt: angeli vero imperfecte.q.89.ar.3.
Anime sensitiue nulla est per se operatio: sed solum coniuncti.q.75.ar.3.
Anime vniri corpori est naturale, a corpore etiam separate naturalis aptitudo inest ad vnionem.q.76.ar.1.ad.6.
Analogi propria ratio in vno tantum reperitur: vniuoci vero in omnibus de quibus dicitur.q.16.ar.6.
Analogum in diffinitione omnium analogatorum ponitur.q.13.ar.6.
Antichristo presciti & infidelibus quare dantur angeli ad eorum custodiā. q.113.ar.4.ad.4.
Antiqui naturales ab ipsa veritate coacti primum principium posuerunt immobile.q.9.ar.1.
Appetitus animalis formam sequitur apprehensam: naturalis vero ex natura in aliquid conueniens.q.78.ar.1.ad.3.
Appetitus duplex distinguitur in homine sequens cognitionem: & non in angelo.q.59.ar.1.ad.1.
Appetitus naturalis in omni creatura inuenitur.q.60.ar.1.
Appetitus necessario sequitur formam naturalem sine apprehensam per sensum vel intellectum.vt virtus distincta.q.80.ar.1.
Appetitus rerum est triplex: scilicet naturalis, animalis, & rationalis sive intellectualis.q.19.ar.1.
Appetitus rerum in finem triplex distinguitur.q.59.ar.1.
Appetitus sensitiuus quare magis dr obedire rōni q̄ intellectui. q.91.ar.3.
Appetꝰ sensitiuꝰ ḡre tñ uno mouet: intellꝰ ꝟo pluribꝰ.q.92.ā.2.ad.3.
Appetitu intellectiuo appetere possumus ea bona que sensus non capit.qō. 80.arti.2.ad.2.
Appetitu naturali nihil appetit equiparantiam superioris nāe.q.63.arti.3.
Appetunt omnia deum appetendo propias operationes inquantum sunt quedam similitudines divini esse.q.6.ar.1.ad.2.
Appetunt omnia deum vt finem quocunq̄ appetitu appetant: sive intelligibili sive sensibili sive naturali.q.44.ar.4.ad.4.
Appropriatio fit diuinis personis ex quatuor in creaturis ꝙsideratis scilicet re, virtute, vnitate, & habitudine.q.39.ar.6.

Aquarum congregationes quadruplex expositio.q.69.ar.1.ad.2.
Aque cuius nature sunt que sunt supra lucem.q.68.ar.5.
Archangeli nominantur respectu inferiorum: & angeli respectu superiorum medij existentes.q.108.ar.5.ad.4.
Arreptitij eo cognoscuntur: quia multa loquuntur que nunq̄ studuerunt: vt versus & diuersa idiomata.q.105.ar.5.
Ars imitatur naturam in sua operatione: nō tamē agit vt principale agens sed vt coadiuuans ipsum.q.117.ar.1.
Assimilatio generantis ad genitum: ꝑm formam attenditur non ꝑm materiam.q.19.ar.2.ad.2.
Astrologi aliquando vera predicunt de actibus humanis in communi maxime & non in speciali.q.115.ar.4.ad.4.
Autoritati scripture standum est in his que naturā excedunt: vbi vero autoritas deficit: sequi debemus nature conditionem.q.101.ar.1.
Augm̄ fructus intellīue ex diuina gra illuminatio dr intellꝰ.q.12.ar.5.ad.1.

Beati quo videt ola q̄ hic aguntur: nō beati ꝟo minime.q.89.ar.8.
Beati tres dotes habent tribus theologicis virtutibus correspondentes.q.12.ar.7.
Beatitudinem angelus non est consecutus quam in primo instanti sue creationis merebatur.q.63.ar.5.ad.4.
Beatitudinem consequi sine diuino auxilio est impossibile.q.62.ar.2.
Beatitudinē vt quis cōsequatur nā & gratia requiruntur.q.73.ar.1.ad.1.
Beatitudinis determinati gradus non ex ipsa re visa: sed ex determinatis modis visionis sumuntur.q.62.ar.9.
Beatitudo diuina eminentissime cōtinet omne desiderabile cuiuscūq̄ beatitudinis vere vel false.q.26.ar.4.
Beatitudo est bonum perfectum intellectualis nature: cuius est cognoscere suam sufficientiam in bono quod habet.q.26.ar.1.
Beatitudo est duplex scilicet actus beatitudinis que est beatitudo creata: et obiectum actus.q.16.ar.3.
Beatitudo est intellectualis vel rationalis nature vltima perfectio: ideo naturaliter desideratur.q.62.ar.1.
Beatitudo in actu consistit: & non in habitu.q.58.ar.1.
Britudo ꝑintelligit esse in actu volūtatis q̄ in actu volūtatis.q.26.ar.2.ad.2.
Benedictio ad multiplicationem pertinet creaturarum & sanctificatio ad quiescendum in deo.q.73.ar.3.
Benedictio homini reiterata fuit propter quandam specialem multiplicationis rationem.q.72.ar.1.ad.4.
Bene operari affectum & rationem requirit.q.115.ar.1.ad.2.
Bona multa tollerentur si deus nullū malum permitteret.q.48.ar.2.ad.3.
Boni & mali naturali cognitione deum cognoscere possunt: sed solum boni per gratiam.q.12.ar.12.ad.3.
Bonitatem perfectam & universalem homo consequi potest: quia beatitudinem potest adipisci.q.77.ar.2.
Bonitas dei est causa rerum non ex necessitate, quia ipsa diuina bonitas nō dependet ex rebus creatis.q.104.ar.3.ad.2.
Bonitas essentialis rei melior esse non potest: accitalis vero sic.q.25.art.6.
Bonitas rei create non est essentia eius, ſz aliqd superadditū.q.6.art.3.ad.3.
Bonitas sapientia, & huiusmodi nomina significāt ipsas perfectiones absolute: & non diuinam naturam.q.13.ar.9.ad.3.
Bonitatis gradus est duplex.s.vt aliquid sit ita bonum q̄ non possit deficere: alius vero q̄ possit a bono deficere.q.48.ar.2.
Bonum aliquod multipliciter consequimur.q.103.ar.2.ad.1.
Bonum aliquod deus volēdo vult malum tali bono coniunctū.q.19.ar.9.
Bonū cōe subtrahi nō ds ꝓpter malū particulare vitādum.q.92.ar.1.ad.3.
Bonū dr vnūquodq̄ bonitate diuina sicut ꝑmo effectiuo exēplari & finali: bonitate vero inherente bonū dr similitudine bonitatis diuine.q.6.ar.4.
Bonum est triplex quoddam quod totaliter per malum tollitur, quoddam quod non totaliter tollitur nec diminuitur & quoddam quod non totaliter tollitur: sed diminuitur.q.48.ar.4.
Bonum & malum dicuntur genera nō simpliciter: sed cōtrariorū eo quod habitus & priuatio in omnibus contrarijs saluantur.q.48.ar.1.ad.1.
Bonum & malum sunt dē & constitutiue in moralibus.q.48.ar.1.ad2.
Bonum & verum adinuicem se includūt in rōne vniuersalis & particularis.q.16.ar.4.ad.1.
Bonum non addit supra ens nisi rationem appetibilis.q.5.ar.3.ad.1.
Bonum per essentiam est primo bono per participationem.q.3.ar.2.
Bonū p se est obiectū volūtatis: malū vero secūdario, & p aliud.q.20.ar.1.
Bonum quod volo non facio: sed malum quod odio illud facio quomodo intelligitur.q.83.ar.1.ad.1.
Bonum quomodo dicitur diffusiuum sui esse.q.5.ar.4.ad.2.
Bonum qlo est in re: & verum in intellectu.q.16.ar.1.
Bonum rationem appetibilis habet & perfecti.q.5.ar.1.
Bonum simpliciter est ens secundum quid & ens simpliciter est bonum secūdum quid.q.5.ar.1.ad.1.
Bonum subsistens amore amicitie amatur: inherens vero concupiscentie.q.60.ar.3.
Bonum vel malum hominis penes bonam vel malam operationem consideratur vel bonum vel malum vsum rerum.q.48.ar.6.
Bonum verum & ens conuertuntur adinuicem: & solum ratione differunt.q.16.ar.3.
Bonum vniuersale naturaliter magis diligit vnumquodq̄ particulare: q̄ suum ꝓprium bonum particulare.q.60.ar.5.ad.1.
Bonum vniuersale solū potest sufficienter mouere voluntatem.q.105.ar.4.
Bonum vtile terminat ꝑm quid motum appetitus: honestum vero simpliciter: sed delectabile vt quies in re desiderata.q.5.ar.6.

Calor agit virtute forme substantialis: cuius est instrumentum ad formam substantialem.q.115.ar.1.ad.1.
Charitas nō ē i cōcupl & ſz in volūtate solū.q.59.ā.4.ad.3.

Caro concupiscit aduersus spm: q̄ passiones tōi repugnāt.q.95.ar.2.ad.2.
Caro ꝑm speciem est de integritate nature: & quo manet & quomodo non.q.119.ar.1.ad.2.
Casualia diuinam demonstrant gubernationem.q.103.ar.5.ad.1.
Casualia & formita non in corpora celestia reducuntur: sed in diuinam prouidentiam.q.116.art.1.
Cā fieri tñ alicuꝰ effectus directe nō est cā eiꝰ esse & cōseruari.q.104.ar.1.
Causa seda instrumentalis inquantum per aliqd sibi ꝓprium dispositive operat ad effectum superioris agentis eius participat actionem.q.45.ar.5.
Causalitas dei se extendit ad vlia & individualia principia.q.22.ar.2.
Causas completas esse plures vnius & eiusdē rei est impossibile.q.52.ar.3.
Cause contingentes sunt de perfectione vniuersi.q.22.ar.4.
Celi multiplex acceptio.s.ꝑpe ptic̄patiue & metaphorice.q.66.ar.3.ad.2.
Celum empyreū quo influit in corpora mobilia.q.66.art.5.ad.2.
Celum impossibile est esse factū ex materia ipe preexistente.q.68.art.1.
Celi materia corpalis ipa & natura angelica sunt simul creata.q.46.art.3.
Cerebri nimia hūiditas in pueris neruos inhabilitat ad motū.q.99.art.1.
Cherubin plenitudo scientie noiaf ḡtum ad quatuor.q.108.ar.5.ad.5.
Circūscribi terminis essentialibus omnibus creaturis est commune: sed non localibus.q.50.ar.1.ad.3.
Cogitatio hois quid impedit ne ab hoc cognoscat.q.57.ar.4.ad.1.
Cogitationes cordis & volūtatis affectiones solus deus cognoscit: ex effectu vero angelus homo & demones.q.57.ar.4.
Cogitare est veritatem inquirere: quam intellectus perfecte contemplatur cum eam attingit.q.34.art.1.ad.2.
Cogitatiua dr rō ꝑticularis: q̄ est collatiua tētionū individualiū.q.81.ar.3.
Cognitio Ade in statu innocentie media fuit inter presentem & futurā scilicet glorie.q.94.ar.1.
Cognitio aie cōiunctę pfectio: est cognitione ipsius separate.q.89.art.1.
Cognitio anime separate respectu rerū nāliū est impfecta & cōfusa.q.89.ar.5.
Cognitio anime separate respectu singularium est per influxum specierum ex diuino lumine.q.89.ar.7.
Cognitio confusa prior est in nobis cognitione determinata.q.14.arti.6.
Cognitio confusa prior est determinata tam secundum sensum quam secundum intellectum.q.85.ar.3.
Cognitio contingentis dupliciter cōtingit. s.in se & in sua causa que se habet ad opposita.q.14.ar.13.
Cognitio dei in cōi & confuse est nobis naturaliter inserta: inditum ipse homo beatitudinem naturaliter desiderat.q.2.art.1.ad.1.
Cognitio & dilectio dei est tripler. s.nālis: per cōformitatem gre: & p similitudinem glie: ꝑm quam tripler imago distinguitur.q.93.ar.4.
Cognitio futurōū est duplex. s.in causis, & in seipsis.q.57.art.3.
Cognitio indistincta media est inter potentiam & actum.q.85.ar.3.
Cognitio magis & minus vniuersalis in separatis per ordinem ad primum sumenda est.q.55.ar.3.
Cognitio naturalis demonis de deo pfectior est naturali nostra cognitione ipsius.q.64.ar.1.ad.2.
Cognitio naturalis hominis est que ortum habet a sensu.q.12.ar.4.
Cognitio nālis hois pfecta nō est absq; positione & diuisione.q.85.ar.5.
Cognitio practica optima est que nō solum vniuersalia: sed & minima particularia cognoscit.q.105.ar.6.
Cognitio per medium vniuersale est perfectior cognitione in vniuersali natura rei.q.55.ar.5.ad.2.
Cognitio rei contingit dupliciter. s.in se per ꝓpriam speciem: vel in alio. s. per speciem continentis.q.14.ar.5.
Cognitio rei est triplex. s.per presentiam essentie: per presentiam similitudinis: & per similitudinem a re acceptam.q.56.ar.3.
Cognitio veritatis est duplex. s.nālis, & per gratiā: que diuidit in speculatiuam & affectiuam que producit amorem dei.q.64.ar.1.
Cognitio vespertina est ipsius rei create ꝑm q̄ in ꝓpria natura ꝓsistit: matutina vero ꝑm q̄ res sunt in verbo.q.58.ar.6.
Cognitione naturali angelus nō ea potest cognoscere que ex pura dei voluntate dependent: nec alterius cogitationes.q.57.ar.3.
Cognitionis enigmatice duplex est obscuritas: prima creature respectu dei. Secunda qua homo impedit a consideratione intelligibilium per sensibilium occupationem. Et hec ex peccato consecuta est.q.94.ar.1.ad.3.
Cognitionis naturalis angeli & anime differentia.q.55.ar.2.
Cognitionis naturalis dei angeli & hominis differentia.q.12.ar.4.
Cognitionis in propria specie & in suo simili differentia.q.12.art.9.
Cognita specie intelligibili alicuius ab aliquo non sequitur cognitio eius cogitationis.q.57.ar.4.ad.2.
Cognoscere aliquid in seipso non opponitur ei vt cognoscitur in sua causa. Nec inconueniens est aliquid cognosci per duo media.q.58.ar.7.ad.3.
Cognoscere ꝓles aut pauciores effectus in cā est ꝑm modū itellꝰ.q.12.ar.8.
Cognosci aliquid per diuersa media non inconuenit.q.62.ar.7.ad.1.
Cognoscibile quod est infinitum comprehendi non potest ab intellectu creato.q.12.arti.7.
Cognoscibilis diuersa rō diuersitatem scientiarum inducit.qō.1.ar.1.ad.2.
Cognoscit deus omne verum: non tñ vult omne bonum.q.19.art.6.ad.2.
Cognoscitur aliquid in aliquo dupliciter vel sicut in obiecto cognitionis: vel sicut in principio cognitionis.q.84.ar.5.
Colores quare imprimunt suas similitudines in sensum & fantasmata: non in intellectum.q.85.ar.1.ad.3.
Communia respectiua quare sunt posteriora ꝓprijs personarum.qō.33. arti.3.ad.1.
Cōmunitas possessionū causa est discordie in presenti statu.q.8.art.1.ad.3.
Conclusionem eandem demonstrant mathematicus & naturalis: sed mathematicus per medium abstractū a materia sensibili: naturalis vero per medium circa materiam sensibilem.q.1.ar.1.ad.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Concordia q̃ est in demonibus non est ex amicitia:sed ex eorum communi nequitia.q.109.ar.3.ad.2.
Confirmari in iustitia est beatificari aperta dei visione.q.100.ar.2.
Cõparabilia nõ sunt que in diuersis generibus continentur.q.6.ar.2.ad.3.
Cõplexioni hois q̃ sunt arma ⁊ tegumẽta aialiũ repugnãt.q.91.ar.2.ad.2.
Compositio est de ratione causati.q.3.ar.7.ad.1.
Cõpositio est duplex in rebꝰ mãlibꝰ:⁊ vna tm in spũalibus.q.50.ar.2.ad.3.
Cõpõ ex actu ⁊ poa̅ sola in substãtijs immãlibꝰ inuenitur.q.75.ad.3.ad.4.
Compositum est aliquid quod nulli partium conuenit.q.3.ar.7.
Comprehendi ds tl res perfecte cognoscit sicut cognoscibilis est.q.14.ar.3.
Comprehẽsio ds 2ꝝ:⁊ qũo est vna de tribus dotibus aie.q.12.ar.7.ad.1.
Conscientia ordinẽ scientie ad aliquid importat:qõ fit triplex.q.79.ar.13.
Conseruare res in esse est eis conferre esse.q.9.ar.2.
Consilium: vt dicit inquisitionem non est in deo:sed ratio prudentie in ipso est ⁊ prouidentie.q.22.ar.1.ad.1.
Consummatio operũ nature fuit septimo die:in incarnatione christi consummatio gratie:in fine mundi consummatio glorie.q.73.ar.1.ad.1.
Cõtẽplatio ipedit i nob ex exteriori opone.qõ nõ fit i angel̃.q.112.a̅.1.ad.3.
Contingentia ⁊ casualia diuine prouidentie subduntur.q.22.ar.2.ad.1.
Contingentia penes causas proximas attenduntur.q.14.ar.13.ad.1.
Cõtingentia ꝑm q̃ subsunt diuine scientie sunt necessaria.q.14.ar.13.ad.3.
Contingenter nihil euenire potest respectu cause vniuersalis.q.103.ar.7.
Contingit aliquid in rebus nãlibus preter nãm duplr.q.105.ar.6.ad.1.
Cõtinẽtia nũc est laudabilis:q̃ in statu innocẽtie nõ fuisset.q.98.a̅.2.ad.3.
Cõtinuatis motus angeli ⁊ corpis mobilis dria p applicationẽ virtutis et magnitudinis ad locũ:a solutio demonstrationis Aristo.q.53.arti.1.ad.1.
Contraria simul esse non posse quomodo intelligitur: cum tamen bonum et malum simul esse possint.q.48.ar.3.ad.3.
Contrarietas qõ est in intellu componente ⁊ diuidente.q.89.ar.5.
Contrarium alterius cõtrarũ esse cãm qõ contingit.q.49.ar.1.ad.2.
Conuersio in deum est triplex.s.ꝑ gratiam pfectam:habitualem:⁊ preparationem ad ipsam.Quod fit diuina operatione.q.62.ar.2.ad.3.
Corpora animata quare non accipiunt immediate debitam quantitatem: sicut corpora inanimata.q.78.ar.2.ad.3.
Corpa celestia iõ sũt icorruptibilia:q̃ nõ hñt nãm ẽtatis dtã.q.75.ar.5.
Corpora celestia mouent ab aliqua substantia apprehendente:⁊ non solum natura:vt grauia ⁊ leuia.q.70.ar.3.
Corpora celestia necessario ponuntur ꝑm generationis ⁊ corruptionis inferiorum.q.115.ar.3.ad.2.
Corpora celestia non imprimunt directe in hominis voluntatem:sed per accõs ⁊ indirecte.q.115.ar.4.
Corpora celestia q̃ nõ hñt nisi nãlem operationem : malum inordinationis in eorum naturali operatione esse non potest.q.63.ar.1.ad.2.
Corpora celestia qũo in dormientibus imprimunt quedam signa futurorum in eorum imaginatione.q.86.ar.4.ad.2.
Corpaliũ ⁊ incorporaliũ diuersa rõ ꝓtinẽtie essendi in loco.q.8.ar.1.ad.2.
Corpa non vinẽtia ghant sibi silr imeꝭ:vinẽtia ꝺo vtrosq; mõ.118.q.ar.1.
Corpora plura simul esse in eodem loco est impossibile.q.67.ar.2.
Corporis celestis ⁊ corruptibilis dria cõsequẽdi suã pfectionẽ.q.58.art.3.
Corpus humanũ a duobus: interiori ⁊ exteriori corũpi pot̃. s. consumptione humidi ⁊ aeris infectione.q.102.ar.2.
Corpꝰ hũanũ ⁊ exteriora ex applicõe aie qũo imutant.q.117.ar.3.ad.3.
Corpus infinite potentie si daret moueret in non tempore : qõ nõ facit virtus infinita intelligentie.q.25.ar.2.ad.3.
Corpus impassibile: vt celeste nõ est vnibile aie rationali.q.91.ar.1.ad.2.
Corpus requiritur ad actionem intellꝰ pp fantasmata.q.75.ar.2.ad.3.
Corrumpi est formam separari a materia.q.50.ar.5.
Corrumpi per se siue p accõs:nõ ꝓuenit forme hñti esse per se.q.75.ar.6.
Corruptionem omnem a muliere deus potest auferre corporis ⁊ mẽtis: non tamen q̃ corrupta non fuerit.q.25.ar.4.ad.3.
Corruptiões ⁊ defectꝰ i nãlibꝰ:q̃re fũt de inẽtiõe nãe vlis.q.22.ar.2.ad.2.
Corrupl̃e ⁊ icorrupl̃e ꝑm fotas ñ facit̃ ꝺpoe̅ gñe differre.q.76.a̅.3.ad.2.
Corruptibilis ⁊ icorruptibil̃. corpis p nãm ipole ẽ q̃ sit vna mã.q.66.a̅.2.
Costa ade fuit de pfectiõe eius,put erat ꝑm ꝺ spẽi humane : ⁊ nõ vt erat in diuiduum:⁊ quomodo multiplicata fuit.q.92.ar.3.ad.1.et.2.
Creatio aie nõ est ex corpus:ẽ simul creatur cũ corpi infundit̃.q.118.ar.3.
Creatio est media inter deum ⁊ creaturam:⁊ quomodo est creatura ⁊ reꝺ.q.45.ar.3.ad.2.et.3.
Creatio non est mutatio nisi ꝑm modum intelligendi.q.41.ar.2.ad.2.
Creatio ordinem originis ꝓsupponit. s. filiũ a ꝑre , per quem oia facta sunt: et spũs.s.ab vtroq;:per quem omnia gubernãtur.q.45.ar.6.ad.2.
Creare demſat pỏam limitam nõ ex re fcã:ẽ ex mõ faciẽdi.q.45.a̅.5.ad.3.
Creatura corpalis:q̃ pticulare qꝺã bonum est: sequitur contrarietas in ea.q.65.ar.1.ad.2.
Creatura ens ⁊ bonum denominatur a primo ente per modum cuiusdam assimilationis.q.5.ar.4.
Creatura ex se nõ retrahit hominẽ a deo:sed ab vsu vtẽtis.q.65.ar.1.ad.3.
Creatura materialis simpliciter ex parte forme finita est ꝑm rationem materie infinita ꝑm quid.q.50.ar.2.ad.4.
Creatura quelibet sic se habet ad deum : sicut aer ad solem illuminantem.q.104.ar.1.
Creatura quomodo dicitur odio haberi a deo.q.20.ar.2.ad.4.
Creatura rõnalis libe ⁊ ꝑ se agit:irrõnal̃ ꝺo mota a deo.q.19.ar.12.ad.3.
Creatura rationalis licet habeat dominium sui actus: indiget tamen gubernari a deo.q.103.ar.5.ad.3.
Creatura spũalis requiritur ad perfectionem vniuersi.q.50.ad.1.
Creaturam esse deo similem conceditur:sed non econtra.q.4.ar.3.ad.4.
Creaturam non redigi in nihilum natura demonstrat.q.104.ar.4.
Creature dupliciter sunt in deo:vel sicut in conseruante ; vel sicut in scientе que sunt vita in deo.q.18.ar.4.ad.1.
Creature essentialibus principijs distinguuntur:⁊ non per relationes.quest.39.ar.1.ad.1.
Creature in quibus apparuit.t.s.mysterio angelorũ sunt facte ad personam spiritussancti significandam:⁊ non angeli.q.43.art.7.ad.3.
Creature quod se per seipsam conseruet in esse:⁊ non potest communicari a deo.q.104.art.1.ad.2.
Creaturis spiritualibus triplex mensura conuenit ꝑm tria in ipsis considerata.q.10.ar.5.ad.1.
Custodia angelorum multiplicem habet effectum. q.113.ar.5.ad.2.
Custodia angelorum non solum hominibus sed ⁊ toti nature corporee ⁊ super demones datur.q.113.ar.3.
Custodia hominis dupliciter adhibetur . s. quantum ad effectum bonum et quantum ad media ad bonum.q.113.art.1.ad.2.

Dãnãdi

q̃re sunt plures,⁊ pauciores saluandi.q.23.ar.7.ad.3.
Debitum est duplex sicut duplex ordo scilz creature ad deum ⁊ creature ad creaturam.q.21.art.1.ad.3.
Defectus in oi creatura negatiue inuenit̃:⁊ nõ priuatiue.q.12.art.4.ad.2.
Dei angeli ⁊ corporis non est eadem ratio essendi in loco.q.52.arti.2.
Dei hois:⁊ angeli triplex modus cognoscendi actũ intellectus.q.87.arti.1.
Demon ⁊ aia ad corpus non secundum eandem cause habitudinẽ comparantur.q.52.art.3.ad.3.
Demon post primũ instans in quo naturalẽ motũ habuit ad bonum:impedimentũ ꝓstitit beatitudini:ideo in malo est confirmatus.q.63.ar.6.ad.3.
Demones certis ꝓstellationibꝰ vocati:q̃re magis veniũt.qõ.115.ar.5.ad.2.
Demones circa visibilia operantur non formas imprimendo:sed corporalia semina adhibendo.q.105.art.1.ad.1.
Demones ⁊ angeli imaginarias apparitiões qũo causare ꝓt.q.111.arti.5.
Demones ⁊ angeli duobus modis sensum immutare possunt.t.ab interiori ⁊ ab exteriori.q.111.ar.4.
Demones mittuntur a deo aliqñ ad impugnãdum homines puniendo sed non ad impugnandum ad peccatũ licet deus permittat.q.114.art.1.ad.1.
Demones multa faciunt ad punitionem malorum diuina volente iustitia: vel ad exercitationem bonorum.q.109.ar.4.ad.1.
Demones mutare non possunt hominis voluntatem.q.114.art.2.ad.3.
Demones naturali dilectione bonos angelos diligunt,sed propter iustitie ⁊ iniustitie diuersitatem eos odio habent.qõ.60.ar.4.ad.3.
Demones naturali inclinatione non tenduntur in quodcunq; malum:eo quod naturaliter boni sunt.q.63.ar.4.
Demones non dolent de malo culpe ipsorum.q.64.ar.3.ad.3.
Demones non omnia naturalia cognoscunt : sed multa per longi temporis experientiam addiscunt.q.89.ar.3.arg.3ꝯ.
Demones non ꝓt cãre:sed cõcitare cogitationes in nobis.111.ar.2.ad.2.
Demones penes quid decipi possunt ⁊ errare:⁊ non angeli.q.58.ar.5.
Demones per motũ spirituũ possunt immutare actum nutritiue ⁊ appetitiue virtutis.q.111.ar.4.ad.2.
Demões ꝓstẽtes i sua ꝑa cognitiõe nãli qũo fci sunt mali.q.65.ar.6.ad.4.
Demones quare magis vexant homines in augmento lune ꝙm alijs temporibus est duplex ratio.q.115.ar.5.ad.1.
Demones quare simulant se esse animas defunctorum.qõ.117.ar.4.ad.2.
Demones quas penas patiuntur cum in eis non sint passiones scilz doloꝛ gaudium ⁊ tristitia.q.64.ar.3.
Demones qũo alliciuntur herbis:verbis:⁊ lapidibus.q.115.art.5.ad.3.
Demones qũo se hñt ad experiẽtiã ⁊ cognitionẽ veritatis.q.64.art.1.ad.5.
Demones seminibus elementoũ q̃ nã facit ꝓt facere.q.114.ar.4.ad.2.
Demonibus duplex locus penalis debetur:vnus ratione sue culpe:alius vero ratione exercitationis humane.q.64.art.4.
Demonibus quomodo proterua fantasia tribuitur.qõ.54.ar.5.ad.3.
Demonis duplex est actus:quorũ vnus semper est malus.64.artic.2.ad.5.
Demonis peccatum aliqꝺ fuit causa peccandi qui sine mora in superioris affectum consenserunt.q.63.ar.8.ad.1.
Demonis peccatum quo peccauit:adhuc manet quantum ad appetitum.q.64.ar.2.ad.3.
Demonum operatione fit in dormiẽtibus aliqua motio in fantasia ad presignandum aliqua futura que demones cognoscunt.q.86.ar.4.ad.2.
Demonstratio est duplex.s.quia ⁊ ꝓter quid.q.2.ar.2.
Deo aliquid dici simile vel dissimile non inconuenit.q.4.art.3.ad.1.
Deo maxime conuenit esse principium actiuum.q.25.art.1.
Dependẽtia effectꝰ a causis ordinatis est ꝓncipaliter a prima.qõ.104.ar.2.
De prepositio semper notat consubstantialitatem.q.41.ar.2.ad.2.
Desiderii naturale beatitudinis non subiacet libe.arbi.licet homo quandam sibi constituat rationem complexionis.q.63.ar.1.ad.5.
Desiderium naturale est circa bonum ⁊ vnitatem.q.103.ar.3.
Desiderii nãle rõnalis creature est ad ea cognoscenda q̃ sunt de eis pfectione intellectu.s.spẽ ⁊ gña rerũ ⁊ rationes earum.12.ar.8.ad.4.
Desiderium nãle rõnalis creature respectu duplicis bitudinis.q.62.art.1.
Deũ iuuari per creaturã:dicit pfectionẽ cõcatã creature.q.23.art.9.ad.2.
Deũ noiamus ex eius effectibꝰ:non tñ ꝑm modum ipsorũ.q.14.ar.1.ad.1.
Deus ad duo amat creaturã.s.vt sit ⁊ vt permaneat.74.ar.3.ad.3.
Deꝰ a nob nõ cognoscit nisi p modũ ꝓuatiõis ⁊ remotiõis.q.11.art.3.ad.2.
Deus ꝺ oia suauiter disponere ex impressione que eb ipso est que inclinatio rerum in id ad quod diuinitus res ipse ordinantur.q.103.ar.8.
Deus est author mali pene sed non culpe : que contrariatur diuino amori ⁊ impletioni diuine voluntatis.q.84.ar.6.
Deus est beatitudo anime.q: in ipso beatificatur.q.79.ar.4.
Deus est in omnibꝰ rebus per essentiam ꝑsentiã ⁊ potentiã:sicut causa in effectibus participãtibus eius bonitatem. Specialiter vero in creatura rationali sicut cognitum in cognoscente,⁊ amatum in amante.q.43.ar.3.
Deus est in rõnali creatura: sicut cognitum in cognoscente:⁊ desideratum in desiderante.q.8.arti.3.
Deus est in seipso ⁊ comprehendit seipsum negatiue exponitur:⁊ quomodo est sibi finitus.q.14.ar.5.ad.1.2.2.
Deus est profundior inferno,excelsior celo,longior terra,altior mari,dupliciter exponitur.q.3.art.1.ad.1.
Deus est sufficiens obiectum beatitudinis.q.106.ar.2.
Deus est suum esse non patiens secum aliquam compositionem triplici ratione.q.3.arti.6.
Deus ⁊ angelus cognoscibilia differenter cognoscunt:quia deus simpliciter per vnum quod est essentia sua:angelus vero per plura.q.55.ar.3.
Deus ⁊ qui est:quomodo sunt magis ⁊ minus propria nomina dei ⁊ differentia.q.13.ar.11.ad.1.
Deus facit non quod perfectius est:sed quod conuenientius est rei.q.91.ar.3.
Deus hominem fecit,qui quãdiu nec peccaret immortalis vigeret:vt ipse sibi author esset aut ad vitam,aut ad mortem.q.97.ar.1.
Deus mouendo liberũ arbi.hois nõ tollit arbitrij libertatẽ.q.83.art.1.ad.3.
Deus non cognoscit infinitum ꝑm partes proportionales in quantitate.qõ.14.ar.12.ad.1.
Deus perfecte se non cognosceret nisi cognosceret quocunq; modo sua perfectio participabilis est a creatura.q.14.art.6.
Deus per vnam simplicem intelligentiam cognoscit que composita sunt.q.14.ar.14.
Deus potest aliquid facere de potestate absoluta quod non prescivit:neque preordinauit se facturum.q.25.ar.5.ad.1.
Deus primo ⁊ ꝙ se est forma subsistens:nõ in mã,tribus rõnibus.q.3.art.2.
Deus quare quosdam eligit ⁊ quosdam reprobat.q.23.art.5.ad.3.
Deus q̃ sit prior mundo dupliciter potest intelligi.q.46.ar.1.ꝯ.8.
Deus quomodo dicitur diligi ⁊ odio haberi,q.60.ar.5.ad.4.ꝯ.5.
Deus quomodo dicitur esse in demonibus secundum quod sunt res quedaz ab ipso.q.8.ar.1.ad.4.
Deus quomodo est causa mali corruptionis quarundam rerum : sed q̃ non procedat ex defectu agentis vel actionis.q.49.ar.2.
Deus quomodo est finis,vt quoddam bonum habitum ⁊ representatum.q.103.ar.2.ad.2.
Deus ratione sue infinite perfectionis nihil acquirere potest.q.9.ar.1.
Deus sꝑ seipm mouet sicut desideratũ ⁊ intellm a seipso.q.105.ar.2.ad.2.
Deus si plures angelos vel plures rerum naturas facere instituisset: plures spẽs intelligibiles mentibus angelicis impressisset.qõ.56.arti.2.ad.4.
Deus sua bonitate de malis benefacit.q.2.ar.5.ad.1.
De sua ꝓidentia ola imediate gubernat:ẽs ꝑ media ea exequit̃.q.103.ar.6.
Deus sua virtute infinita effectũ infinitũ non pot̃ producere.q.7.ar.2.ad.1.
Deus suppositionẽ multiplicẽ hre pot̃.t.ꝓ ꝑsona pro natura.q.59.arti.4.
Deus vult omnes hoies saluos fieri tripliciter exponitur.q.19.arti.6.ad.1.
Diabolus appetendo esse vt deus per similitudinem : ⁊ non per equiparantiam peccauit.q.63.art.3.
Dicere est intuitu cogitationis producere verbum:⁊ inter dicere ⁊ intelligere differentia.q.34.ar.1.ad.2.2.3.
Dictio exclusiua dupliciter sumit̃.s.cathego^ce ⁊ syncathego^ce.q.31.artic.3.
Differentia est nobilior ghe sicut determinatum indeterminato:⁊ non sicut alia ⁊ alia natura,alias ola aialia essent eiusdem speciei.q.50.ar.4.ad.1.
Differentia se habet ad genus vt actus ad potentiam.q.3 art.5.
Differentia semper sunt diuersa:⁊ non econtra.q.90.arti.1.ad.3.
Difficile dupl̃r sumit̃:⁊ inter difficile ⁊ impole differentia.q.62.art.2.ad.2.
Difficultas bene operandi satisfacit pro peccato.q.95.ar.4.ad.2.
Diffinitio anime quomodo debet intelligi.q.76.ar.4.ad.1.
Diffinitio comprehensionis posita ab Augu. quod totum comprehenditur videndo,quod ita videtur:vt nihil eius lateat videntem,aut cuius fines circunspici vel circunscribi possunt.q.12.ar.7.ad.2.
Diff.nitio persone,persona est hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente.q.29.art.3.ad.2.
Diffõ psone posita a Boe.psona ẽ rõna l̃e indiuidua sba.q.29.a̅.1.arg.1.
Diff.nitio persone posita a Richardo ꝑm qõ persona ds in diuinis : persona est diuine nature incommunicabilis existentia.q.29.art.3.ad.4.
Diffinitio significat essentiam ex materia ⁊ forma cõi:supra quam addit hypostasis ⁊ persona principia indiuidualia.q.29.ar.2.ad.3.
Dignior scientia penes certitudinem ⁊ mãe dignitatẽ attenditur.q.1.art.5.
Dilectio dei maior est aliquo tempore ad peccatorem predestinatum:quã ad iustum prescitum.q.20.art.4.ad.5.
Dilectio est duplex scilz naturalis que est finis : ⁊ electiua que est eorum que sunt ad finem.q.60.arti.2.
Dilectio naturalis sequitur semper inclinationem naturalem.q.60.ar.1.
Dilectionis naturalis vel non naturalis causa est vnitas.q.60.art.4.
Dilectionis Petri et Joannis que fuerit maior ad Christum diuersa assignatio.q.20.ar.4.ad.3.
Diligere aliũ sicut seipsum dupliciter intelligitur.q.60.ar.4.ad.1.ꝯ.2.
Dimensiones sunt accidentia ꝓpria formam corporeitatis.q.76.arti.6.ad.2.
Dispositio non semper dicit rem de predicamento qualitatis:sed relationem quandoq;.q.116.arti.2.ar.3.
Dispositio optima rebus datur a deo non simpliciter : sed scõm ordinem ad propriũ finem.q.91.ad.3.
Dispositio potest dici tam ratio ordinis rerum in finem:quam ratio ordinis partium in toto.q.21.arti.1.
Dispões esse in mã ab forme introductionẽ qũo intelligit.q.76.ar.6.ad.1.
Distantia localis,sicut non impedit cognitionem angeli:ita nec locutionem.q.107.art.4.ad.1.
Distinctio quanto est prior:tanto est vnitati propinquior.q.40.arti.2.ad.3.
Distinctio rerũ a prima cã est ꝓpter bonitatẽ creaturis cõcessã.q.47.art.1.
Distinctio subarum separatarum nõ potest esse nisi ꝑm speciem.q.75.art.7.
Diuersa facultas videntium deum est ex diuersa luminis glorie participatione.q.12.art.6.
Diuersis cognitionibus eadem res cognosci potest.q.58.ar.7.ad.1.
Diuersus modus cognitionis anime:sequitur diuersum modum essendi ipsius.q.86.ar.1.
Diuertere non pot̃ hõ ab apta dei visione:sed in bono cõtinuabit.q.100.ar.2.
Diuisio boni per honestum,vtile ⁊ delectabile:est per oppositas rationes et non res.p.5.art.6.ad.2.
Diuisio est duplex.s.mãlis q̃ fit ex diuisione cõtinui quã sequit̃ numerus qui est species quantitatis : q̃ est in rebꝰ materialibꝰ. Alia est formalis q̃ fit per oppositas formas. Et hec est transcendens.q.50.ar.3.
Dotes anime tribꝰ virtutibus theologicis correspondent.q.12.arti.7.ad.1.
Dolor culpe bonitati voluntatis attestat:pene vero nature.q.64.ar.3.ad.3.
Dominationum nomen triplici significatione sumitur.q.108.ar.5.ad.2.
Dominari dicitur homo omnibus creaturis propter quatuor in ipso considerata.q.96.art.2.
Dominũ differentis respectu serui ⁊ liberi:⁊ quod dominium fuisset in statu innocentie.q.96.ar.4.
Dominium hominis super animalia ex tribus ostenditur.q.96.art.1.
Doni nomen duplicem habet habitudinem.s.a quo ⁊ cui datur.q.38.art.1.
Donum proprium est irredibilis datio gratis data.q.38.arti.2.
Dormientes ⁊ alienati a sensibus magis percipiunt diuinas reuelationes:⁊ futurorum prenuntiones ꝙm vigilantes,⁊ non alienati.q.12.ar.11.
Dormientibus si quid contra licitos mores contingat non imputatur ad peccatum.q.84.art.8.argu.3ꝯ.
Duplici cõpõni rei duplex correspondet intellꝰ compositio.q.85.ar.5.ad.5.
Duratio angeli quare infinita dicitur.q.10.art.5.ad.4.
Conseruari a causa contingit dupliciter.t.directe ⁊ ꝑ accidens.q.104.ar.1.

Effectum

Effectus assimilatur composito agenti ꝑm speciem:et prime cause secundum virtualem continentiam.q.105.art.1.ad.1.
Effectus astrorum secundum materie diuersam dispositionem variantur.q.115.ar.3.ad.4.
Effectus cãe nõ ꝓportionatus nõ ducit in eius cognitionẽ perfectã:sed tamẽ potest ex quocunq; effectu demonstrari causam esse.q.2.arti.2.ad.3.
Effectus dei non ducunt nos in distinctam pconarũ cognitionem.q.32.ar.1.
Effectus deficiens a forma vel causa particulari non deficit a forma vel causa vniuersali.q.19.art.6.
Effectus efficax custodie angelorum est duplex respectu bonorum ⁊ malorum.q.113.ar.5.ad.1.
Effectus dei qui eius virtutem nõ adequant:in quam eius cognitionem nos ducunt.q.12.ar.12.
Effectus predestinationis qui est corona:non potest amitti:qui vero ex merito gratie est,amitti potest.q.23.ar.6.ad.1.
Effectus q̃dã ex sola diuina volũtate dependent ⁊ q̃dã non.q.19.ar.5.ad.3.
Effectus sicut sequitur a causa agente naturaliter secundum modum sue forme: ita sequitur ab agente voluntario secundum formam ab eo preconceptam ⁊ diffinitam.q.46.ar.1.ad.9.
Effectus similitudo nobilius habet esse in causa equinoca : quam vniuoca.q.6.arti.2.
Effectus sumitur quandoq; loco diffinitionis pro medio demonstrationis.questio.1.art.7.ad.1.
Effectu loco diffinitionis vtimur ad demonstrandum causam esse. questio.2.art.2.ad.2.
Electio ⁊ dilectio in deo ⁊ in nobis differenter se habent.q.23.ar.4.
Electio pertinet ad vim appetitiuam intellectiuam:⁊ non cognoscitiuam.q.83.articu.3.
Emanatio proprior a subiecto quomodo fit.q.77.art.6.ad.2.ꝯ.3.
Emanationis esse vniuersalis ⁊ particularis a suis causis dria.q.45.art.1.
Embrio priusquam viuit anima vegetatiua quam sensitiua.q.70.art.3.ad.3.
Enigma ⁊ medium quo adam cognouit deum fuit vnum:licet media cognoscendi sint duo.q.94.ar.1.ad.3.
Ens apprehendi sine rõneveri dupliciter contingit intelligi.q.16.ar.3.ad.3.
Ens de non ente,bonum de malo,⁊ vnum de multitudine predicat:non tamen oppositum de opposito predicatur.q.11.art.2.ad.1.
Ens est proprium obiectum intellectus nostri:⁊ quod primo cadit in intellectu nostro.q.5.ar.2.
Ens ⁊ verum vt in rebus materialibus ꝑm presentem statum sunt obiectum intellectus nostri.q.87.arti.3.ad.1.
Ens simpliciter est vnum vnitate vnius forme ⁊ non plurium triplici ratione.questio.76.art.3.
Ens verum ⁊ bonum quomodo se habent a ratione prioris ⁊ posterioris in ordine ad intellectum.q.16.ar.4.ad.2.
Ens vno modo dicitur vt diuiditur in.10.predicamenta : alio modo vt dicit veritatem propositionis.q.48.ar.2.ad.2.
Entis contractio per substantiam ⁊ quantitatem est per applicationẽ ad aliquam quidditatem.q.5.ar.3.ad.1.
Entis diuisio per vnum ⁊ multa.q.11.ar.1.ad.2.
Enuntiabilis duplex esse : scilicet in voce ⁊ in intellectu:in quo per se habet veritatem.q.16.ar.7.
Equalitas est cause equalis dilectionis:tamen inter inequales maior reperiri potest ꝙm inter equales.p.96.ar.5.ad.2.
Equalitas in diuinis non dicit relationem realem distinctam relationibus personalibus.q.42.ar.1.ad.4.
Equalitas vel inequalitas non attenditur secundum relationem.q.55.ar.2.
Equalitas mutua vel similitudo dicitur in diuinis ꝑm quod significatur per nomina:⁊ non per verba.q.42.ar.1.ad.3.
Equiuocum ⁊ analogum quomodo interdum large pro seinuicem accipiantur.q.13.ar.10.ad.4.
Errare circa fidem dupliciter contingit.q.32.art.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Errorꝛ falsitas intellectus ꝛ sensus quomodo contingit.q.85.arti.6.
Errorꝫ in sensu quo ptingit:ꝛ in nobis circa rē ſm iudicamus.q.17.ar.2.ad.1.
Errorꝫ intellꝰ nō ꝓuenit nisi ex impedimento inferioris ꝙtis.q.94.arti.4.
Errorꝫ triplex emitatur ex triplici modo existendi deum in rebus.q.8.artic.3.
Esse animę intellectiue est corpotis per communicationem.q.76.ar.1.ad.5.
Esse animę respectu eius essentie se hꝫ vt formale ad māle.q.90.art.2.ad.1.
Esse animę separati ab ipsa non est possibile.q.75.art.6.
Esse creature distinguitur ab eius essentia.q.7.ar.2.ad.1.
Esse dupl̄r accipitur.s.pro actu essendi ꝛ ꝓ ꝓpōne, ꝓpōnis.q.3.artic.4.ad.2.
Esse est actualitas omnis formę.q.3.ar.4.
Esse est actualitas omnis rei.q.4.art.1.ad.3.
Esse est perfectus ōm̄ viuēs ꝛ sapiens:ꝛ eō quō intelligit.q.4.art.2.ad.3.
Esse est prima rerum creatarum quomodo habet intelligi.q.54.ar.4.ad.1.
Esse est proprius effectus prime cause.q.8.ar.1.
Esse ens p essentiā est solius dei:q; eius essentia est suum esse.q.104.arti.1.
Esse eternum soli deo competit,ꝛ dicens oppositum ꝺicit fidei.q.61.art.2.
Esse in loco dupliciter deo conuenit.q.8.ar.2.
Esse in omni creatura differt ab essentia:ſz nō in deo trib⁹ rōnib⁹.q.3.ar.4.
Esse maxime ens ꝛ maxie idiuiſum ē de rōe eiꝰ qō est maxie vnū.q.11.art.4.
Esse nāle nō est māe pⁿ nisi ſm ꝙ reducta in actū ꝙ formā.q.14.ar.2.ad.3.
Esse participatum ab eo causatur quod est simpliciter esse.q.44.ar.1.
Esse ꝓtius altero est triplr̄ scilz natura ḡnatiōe ꝛ ordine obiecti.q.77.ar.4.
Esse ꝓprie competit rei subsistenti simplici aut composite.q.45.articu.4.
Esse subsistens in se totam perfectionem essendi continet.q.4.ar.2.
Esse vbiq; ꝓtio ꝛ ꝙ se est qō alicui ꝓuenit ſm se totū ꝛ non ſm ptes.q.8.ar.4.
Essentia angeli comparat ad esse eius ſm ꝓpriam rationem:ꝛ ad eius intelligere in ratione obiecti vniuersalis entis vel veri.q.54.arti.2.ad.2.
Essentia angeli non est species qua intellectus eius possit ferri in quodcunq; obiectum intelligibile.q.55.artic.1.
Essentie anime respectu suarum potentiarum se hꝫ in ratione principij actiui finalis ꝛ susceptiui.q.77.arti.7.
Essentia diuina quomodo est ratio idealis rerum ꝛ non sui.q.15.art.1.ad.2.
Essentia esse ꝛ eternitas idem sunt in deo.q.10.art.2.
Essentia est patris,conceditur:sed non pater est essentie.q.39.ar.2.ad.4.
Essentia est res ḡnans ꝛ res nō ḡnans ꝺictione nō ꝙplicat.q.39.ar.5.ad.5.
Essentia in creaturis ꝙ sit immediatū ꝓnⁱⁿ opationis est impoſe.q.79.ar.1.
Essentia non potest esse immediatum ꝓnⁱⁿ opationis nisi diuina.q.77.ar.1.
Essentia signat vt qđ:persona vt qō;ꝓprietas vt q̄:ſz re idē sint.q.32.art.2.
Esus ligni paradisi quomodo fuit causa scie boni ꝛ mali.q.102.art.1.ad.4.
Eternitatis cognitionē per tempoꝭ cognitionem accipimus.q.10.articu.1.
Eua decepta non fuisset nisi ꝓius mente peccasset.q.94.ar.4.ad.1.
Euum est non habeat in se ꝓius ꝛ posterius:nō tñ est eternitas: q; compatitur secū ꝓius ꝛ posterius:nec ipa qō in se hꝫ ꝓius ꝛ posterius.q.10.art.5.
Ex creaturis in cognitionem essentialium deuenire possumus:sed nō personarum ꝓprietatum.q.39.ar.7.
Exclusiua.s.solus ꝛ tantum:qō cōueniant diuinis que diuersimode excludunt ea quibus iunguntur.q.31.ar.3.ad.2.
Ex ꝛ de prepōnes solū hſt hitudinē cāe efficientis:ꝛ mālis.q.39.arti.2.ad.5.
Ex ꝓpō notat ordinē ꝛ nō mām in rerū ꝓductione ex nihilo.q.45.ar.1.ad.3.
Estimatiua ꝛ memoratiua in hoīe ꝓpter quandam affinitatē quā hñt ad intellectum sunt perfectiores quam in aliis animalibus.q.78.ar.4.ad.5.
Extrahi de potentia materie non conuenit rei subsistenti.q.90.arti.1.ad.2.

Facere Aliq̄d ex nihilo ē maioris ꝺtutis;ꝫ ex ẜito.q.45.ar.5.ad.2.
Faciamus hominem ad imaginem ꝛ similitudinem nostrā:
duplex est intellectus.q.17.articu.3.
Falsitas fantasie attribuitur ꝛ non sensui.q.17.ar.2.ad.2.
Falsitas intellectus circa ꝓprium obiectum non est in prima,sed in secunda operatione intellectus.q.93.art.5.ad.4.
Falsitas rei contingit dupl̄r per comparationez ad intellectum ad quem hꝫ ordinem per se vel per accidens.q.17.artic.1.
Falsitas sola scīa operatione intellectus fit in intellectu.q.58.ar.5.
Falsuꝫ ꝺicitur ex eo q̄ aliq̄d vī esse quod nō est: vel nō esse qō est.q.17.ar.4.
Falsum non fundat in vero sibi contrario:sicut nec malum in bono sibi contrario:sed in eo quod sibi subiicitur.q.17.ar.4.ad.2.
Fascinatio causatur ꝛ fit ex quadā corporis immutatione.q.117.ar.5.ad.2.
Fantasmata quare nō imprimunt suam similitudinē in intellectū possibilez absq; actione intellꝰ agentis:sicut colores in visum.q.85.ar.1.ad.5.
Fantasie actus fantasticus consurgit ab impressionibus interius conseruatis.q.111.art.3.ad.1.
Fati diffinitio que ponitur a Boe.4.de consolatione:qō est intelligenda.q.22.ar.4.ad.3.
Fati ꝛ prouidentie diuersa ratio ordinis.q.116.art.2.
Fato non subduntur que immediate a deo fiunt.q.116.art.4.
Felicitati accidit esse ꝓmium virtutis sicut enti esse terminum generationis.q.26.art.1.ad.2.
Felicitas aliqua nobis est cognoscere substantias separatas: sed q; ipse se cognoscant non est eis felicitas.q.64.ar.1.ad.1.
Felicitas vltima hominis in eius altissima operatione consistit que est intellectus operatio.q.12.art.1.
Femina in adiutorium generationis viri formata est.q.92.art.1.
Fidei derogat dupliciter velle ratione probare que fidei:sunt.q.32.articu.1.
Fidei ꝛ scientie differentia cognitionis diuinorum.q.12.ar.13.ad.3.
Fieri aliquid,vel moueri ꝓter naturam non est contra naturam:vt fluxus ꝛ refluxus maris.q.106.ar.6.ad.1.
Fieri ꝛ factum esse simul sunt in quibus non est motus.q.45.articu.2.ad.2.
Fieri ꝓprie est compositi ꝛ non forme.q.91.ar.2.
Fieri rerum a deo quoddam est secundum naturam:ꝛ quoddam miraculosum.q.104.articu.4.

Filij dei postquam ingressi sunt ad filias hominum illeꝛ genuerunt ꝛc.quomodo intelligitur.q.51.art.3.ad.6.
Filij in diuinis quare non possunt esse plures.q.27.ar.9.ad.3.
Filij quibus accidentibus parentibus assimilantur.q.100.art.1.
Filius non ideo humanam assumpsit naturam qꝛ plus diligeret quam angelicam:sed qꝛ plus indigebat.q.20.ar.4.ad.2.
Filius perfecta est patris imago,qꝛ eiusdem est nature:homo vero quia alterius est nature dei imperfecta est imago.q.35.art.2.ad.3.
Filius est alius a patre sed non diuersus a patre.q.31.ar.2.ad.1.
Filius est in patre secundum essentiam relationem ꝛ originem.q.42.arti.5.
Filius in diuinis ḡnatur sed non essentia sicut in creaturis.q.39.ar.5.ad.2.
Filius intelligēdo nō formaꝛ siue ꝓducit ꝺbū vel aliū filiū.q.34.ar.2.ad.4.
Filius nō ꝺr principiatus a pr̄e:vt sic pr̄ eius sit principium.q.33.ar.1.ad.2.
Filius omnem patris perfectionem per generationem accepit qui ab eterno patri in magnitudine est equalis.q.42.art.4.
Filius perfecta imago patris ꝺcitur.q.93.ar.1.ad.2.
Filiꝰ p se agit ſz a se non agat:qꝛa se nō hꝫ nām sed a pr̄e.q.42.art.6.ad.1.
Filius primogenitus ois creature quomodo intelligitur.q.33.ar.3.ad.2.
Filius quare filius:splendor,imago ꝛ verbum ꝺcitur.q.34.arti.2.ad.3.
Filius quare nascitur dissimilis patri.q.19.ar.8.
Filius ḡre nō pōt ꝓducere ꝺbū:ꝛ spūsctus spirare amorē.q.37.arti.1.ad.4.
Filius quomodo nomine principij in rerum creatione nominatur,sed in recipio intrinseco.q.78.ar.2.ad.2.
Filius visibiliter missus fuit in assumpta humanitate ꝛ non.s.l.qui filius vt sanctificationis actor.q.43.ar.7.ad.4.
Finem consequendi hoīs ꝛ angeli ḋria siue diuersa rō.q.62.art.5.ad.1.ꝛ.3.
Finem vltimum sicut non potest non velle:ita circa ꝓtima principia intellectus non potest aliter se habere.q.18.art.3.
Finis cuiuslibet rei est ꝓpria eius operatio:alias frustra essent operatiue virtutes.q.105.ar.5.
Finis forma ꝛ efficiens ꝓiora sunt in cāndo:in cāto hō econuerso.q.5.ar.4.
Finis gubernationis mundi est bonum essentiale:ad cuius participationem omnia tendunt.q.103.art.4.
Finis hoīs est duplex ſm duplicem nālē qualitatem ipsius.q.82.ar.1.ad.5.
Finis intellectus est altior ꝛ abstractior fine aliarū potēciarū.q.82.ā.5.ad.1.
Finis intētione remota ab agēte:qō ex actiōe sequit casuale est.q.44.ar.4.
Finis rōnalis creature est duplex.s.excedēs ꝛ ꝓportionatus nāe.q.23.art.1.
Finis sic se habet ad ea que sunt ad finem sicut principia in intellectu ad cōclusiones.q.19.art.3.
Finis vniuersi est quoddam vniuersale bonum extrinsecum.q.103.artic.2
Finitum simpliciter potest esse infinitum secundum quid.q.7.ar.2.
Flumina paradisi oppositas irrigant regiones.q.102.art.1.ad.2.
Forma aduentens ꝺcit in actu est accidentalis:quia non dat esse simpliciter: sed secundum quid.q.76.art.4.
Forma corporeitatis non est vna omnium corporalium per se cui superueniant alie forme.66.ar.2.
Forma corporis celestis simpliciter non est nobilior anima animalis:ſm tñ rationem forme ꝛ motus nobilior est.q.70.ar.2.ad.3.
Forma cuiuslibet agentis est ratio ꝛ exemplar effectus.q.44.art.3.
Forma finis ꝛ efficiens conueniunt quodam ordine in ratione principij:materia vt subiectum effectus operationis.q.105.ar.5.
Forma generati non est finis generationis nisi inquantum est similitudo forme generantis.q.44.art.4.ad.2.
Forma in imaginatione est sine mā:non tñ sine conditionibus mālibus medium qōdā est inter esse forme q̄ est in mā ꝛ que per abstractionem est in intellectu a qua angelus nō pōt abstrahere spēz ireiligibilē.q.55.ar.2.ad.2.
Forma in supposito singulari exīs re vel ratione cōcabilis est.q.13.arti.9.
Forma intelligibilis intellectus beati est ipsa diuina essentia: ꝛ non aliqua species creata.q.12.art.5.
Forma nālis vel intelligibilis inquantum dat esse non ꝺcitur principium actionis nisi ꝛ suppositi a inclinatione ad effectum.q.14.art.8.
Forma non fit vel creatur,vel cōpoⁿ cuius partes concreant.q.45.artic.8.
Forma quare inuariabilis ꝺcatur.q.9.ar.2.ad.3.
Forma quare non perfecte complet potentiam materie.q.55.art.1.
Forma q̄ est in mā est cā fore mālis ſm ꝙ compositū est a cōposito.q.91.ā.2.
Forma ſm ꝙ est magis immālis tāto magis accedit ad infinitatē.q.14.ā.1.
Forma simplex qō potest esse subm propositionis.q.13.ar.12.ad.2.
Forma simplex non potest esse subum:qō habet intelligi.q.54.art.3.ad.2.
Forma substantialis est primum actionis principium:sed non ꝓtimum.q.77.articu.1.ad.4.
Forma ſubalis q; suscipiat magis ꝛ minꝰ est impossibile.q.118.art.2.ad.2.
Forma totius que non dat esse singulis partibus suis est compositio ꝛ ordo partium.q.76.art.8.
Formam abstractam alicuius ꝺcimus:sed non econtra.q.39.ar.2.
Formam habere mām partem sui est impossibile dupliciꝛ rōne.q.75.artic.5.
Formas non esse plures vnius triplex ratio.q.76.art.3.
Formatio femine ex adā fuit sacramentalis figura christi dormientis in cruce de cuius latere eccleſie sacramenta fluxerunt.q.92.art.2.
Formatio ſpiritualis creature per lucis productionem.q.67.artic.4.ad.4.
Forme corporales a substantijs spiritualibus deriuantur non influentibus. sed mouentibus ad formas.q.65.art.4.
Forme elementorum virtute non actu manent in misto.questio.65.articu.4.ad.4.
Forme que recipiuntur in materia per ipsam indiuiduantur cum sit primus subiectum.q.3.art.2.ad.3.
Forme rerum ad formas intelligibiles intellectus angelici reducuntur.qō.65.arti.4.ad.2.
Forme subsistentes nō hñt cām formalem sui esse ꝛ vnitatis neq; cām agentem ꝓ transmutationē sed solū cām finalem ,ꝓducentē.q.61.ar.1.ad.2.
Fundamentum antiquoꝝ quare ex nihilo nihil fit.q.45.ar.2.ad.1.
Fundamentum positionis platonis de ideis.q.18.ar.4.ad.3.
Fundamētū ḡre q̄dā malū existimabāt q̄dā rē esse.q.48.ar.2.ad.2.
Furoꝛ ꝛ concupiscentia metaphorice ꝺcuntur esse in demonibus sicut ira in deo.q.59.ar.4.ad.1.
Futura cognosci ꝓpr̄ a deo dupl̄r:sed a nobis vno modo tñ.q.86.art.4.
Futura si euenir̄ deꝰ ꝓ facer̄:ſz ꝓterita vel ꝓsēta si fuisse ꝛ ꝓr.q.10.ā.5.ad.3.
Futura quedam magis iudicamus per motum quorundam animalium quam per motum hominum.q.86.ar.4.ad.3.
Futurū contingens quare a nobis cognosci non potest.q.14.ar.3.ad.3.

Gaudium Amoꝛ ꝛ dilectio sunt in deo: alie vero passiones non:nisi metaphorice.q.20.ar.1.ad.2.
C Gaudiū in angelis quō potest augeri ꝛ quō non
de salute eoum qui per eoum ministerium saluantur.q.62.ar.9.ad.3.
Gaudium in celis maius est super vno peccatore penitentiam agente quam ꝛc.qualiter exponatur.20.ar.4.ad.4.
Gaudū manet vna rō i āgel̄is rep̄ penitēt̄ ōm̄ i pcō manētis.113.ā.7.ad.3.
Ḡnatio diuina ꝓ pfectior ꝛ verior est ḡnone humana.q.33.ar.2.ad.4.
Ḡnatio ꝛ oēs mutationes instantance:sunt termini motꝰ cōtinui.q.53.ar.3.
Generatio formarum diuersorum graduum diuersimode fit a diuersis agentibus.q.118.ar.1.
Generatio mulieris ex quibus causis contingit.q.99.ar.2.ad.2.
Generatio nō viuentium est ab extrinseco totaliter:viuentium vero a principio intrinseco.q.78.ar.2.ad.2.
Generatio quare non est in substantijs separatis a materia.q.98.ar.1.
Ḡnis sine deformitate cōcupiscētie fuisset,in statu innocentie.q.98.ar.2.
Ḡnationis alaliū perfectorū ꝛ imperfectorū differētia.q.45.ar.8.ad.3.
Generationis communiter ꝛ ꝓprie dicte differentia.q.7.ar.2.
Generationis create ꝛ increate differentia ex parte equalitatis ꝛ magnitudine terminorum.q.42.ar.4.
Ḡnonis hoīs ꝛ iumēti corporis ꝛ alē:cōueniētia ꝛ ḋria.q.75.ar.6.ad.1.
Generationis processus est de imperfecto ad perfectum.q.119.ar.2.
Ḡnones rerū ꝛ fieri ḡre antiqui ꝓpr̄ ꝓnⁿ mālī attribuerūt.q.22.ā.2.ad.5.
Ḡnonis vniuoce ꝛ equiuoce differentia,q.71.ar.1.ad.1.
Generare carnem naturale ignī quando sit.q.62.ar.2.
Generata diuersimode:qō precesserunt in suis causis.q.73.ar.1.ad.3.
Ḡnata ex putrefactione qō suis causis assimilentur.q.103.ar.1.ad.1.
Generatiua cui deseruiunt nutritiua ꝛ augmentatiua ipsis est perfectior ꝛ dignior.q.78.ar.1.
Ḡnis ꝛ ḋric in angelis ꝛ corpalibꝰ diuersa assignatio.q.50.ar.2.ad.1.
Generis ꝛ spēi particularis ꝛ vlis rō non potest esse in deo.q.30.ar.4.ad.3.
Genuit pater filium voluntate concomitante non vt habitudinem principij importat quo produxit mundum.q.41.ar.2.
Genꝰ neutrū ḡre sīgt essentiā ꝛ nō masculinū vel femininū.q.31.ar.2.ad.4.
Genus ꝛ accidens circa ideam speciei differunt.q.15.ar.3.ad.4.
Gentilis ꝛ catholicus quomodo differant.q.13.ar.10.ad.5.
Gloriam homo ꝛ angelus consequuntur diuersimode ſm nature differentem inclinationem.q.62.ar.6.
Gloriam quis consequitur ex merito:ꝛ meritum ex gratia: gratiam vero ex diuina voluntate.q.23.ar.5.
Gratia est in sacramento nouę legis instrumentaliter sicut forma artificiati in instrumentis artis.q.43.ar.6.ad.4.
Gratia quid confert nāli cognitioni qua deum cognoscimus.q.12.ar.13.
Gratia quomodo perficit naturam.q.62.ar.3.
Gratie duplex gradus vel statꝰ:vnꝰ ꝓnⁱⁿ merēdi ꝛ alius gl̄ie.q.109.ar.1.
Gradus cognitionis angelorū pencs rerū rōnes est triplex.q.118.ar.1.
Gradus cognitionis anime est triplex:ꝛ status multiplex.q.94.ar.2.
Gradus cognoscitiue virtutis est triplex ſcz sensitiue intellectiue per abstractionem ꝛ sine abstractione.q.85.ar.1.
Gradus diuersi nature spiritualis ad gratie ꝛ glorie diuersos gradus ordinantur.q.62.ar.6.
Graduum vite diuersitas.q.72.ar.1.ad.1.
Grauia ꝛ leuia a generāte mouentur:animalia vero a se.q.18.ar.1.ad.2.
Gubernatio multitudinis melius fit per vnū ēs per plures.q.113.ar.3.
Gubernationem vniuersi manifeste demōrat ordo rerū in fine.q.103.ar.1.
Gubernationis effectus tripliciter considerari potest.q.103.ar.4.
Gubernationis ꝛ prouidentie differentia:quarum prouidentia est eterna ꝛ gubernatio temporalis.q.22.ar.1.ad.2.
Gubernationis rationalium ꝛ irrationabilium diuersus modus ꝛ differentia.q.103.ar.5.ad.2.
Gustus ꝛ tactus distinctio ꝛ differentia.q.78.ar.3.ad.3.ꝛ.4.

Habens Stat̄iam ordinatur ad gloriam ad quam non eligitur simpliciter.q.24.ar.2.ad.3.
Habilitas subiecti ad formam quo modo intenditur ꝛ remittitur.q.48.ar.4.ad.2.
Habitudo non est de ratione entis causati.ꝛc.q.44.ar.1.ad.1.
Habitudo effectus ad causam sola remanet ꝛ quomodo.q.45.ar.3.
Habitus est medium inter potentiam ꝛ actum.q.87.ar.2.
Habitus fidei ꝛ credibilia quomodo se habent ad fidem.q.111.ar.1.ad.1.
Habitꝰ scie ꝓtim est in viribus sensitiuis ꝛ partim in intellu.q.89.ar.5.
Habitus vel potentias formaliter distinctos contineri sub vno habitu vniuersali non inconuenit.q.1.ar.3.ad.2.
Hic homo hꝫ sit p participationē speciei nō tñ reducit ad aliq̄d per se existēs in eadē speciei:sed ad spēm superecedentem.q.44.ar.3.ad.2.
Hoc aliquid dupliciter pōt sumi vel pro quocunq; subsistente vel subsistente completo in materia alicuius speciei.q.75.ar.2.ad.1.
Hoc nomen deus est sibi magis ꝓpriū quantū ad rem significatā:sed quantum ad modū significandi qui est sibi magis ꝓpriū est.q.13.ar.11.ad.1.
Hoc nomen deus hꝫ sit appellatiuū tñ incōicabile est ſm rē.q.13.ar.9.ad.2.
Hoc nomen trinitas ſm etymologiā vnā essentiā triū personarū significare videtur:sed secundum vocabuli ꝓprietatem magis significat numerū trium personarum.q.31.ar.1.ad.1.
Hominem sibi dimitti vel permitti a deo vel ab angelo quō fit.q.113.ar.6.
Homines in statu innocentie dispares fuissent ſm sexum animam et corpus non exempri a lege nature.q.96.ar.3.
Hoīes pigues ḡre sunt pauci semis ꝛ silr̄ aialia magni corpis.q.119.art.2.
Homini inest a nā quoddā principium scie per qō cognoscunt naturaliter quedam principia vniuersalia omnium scientiarum.q.117.ar.1.
Hoi nō ḋr gratia ſm ꝓportionem naturalium sicut angelo: ideo par angelis ſm gradum gratie esse potest.q.118.ar.8.ad.1.
Hois ꝛ angeli modi apprehensionis intellectualis ḋria.q.58.ar.5.
Homo beatus nō potest non inhierere ḋuine visioni.q.100.ar.2.
Homo beatus nullo modo potest peccare sed naturaliter appetit beatitudinem ꝛ fugit miseriam.q.94.ar.1.
Homo ꝺcitur bonus non ratione intellectus:sed voluntatis.q.5.ar.4.ad.3.
Homo ꝺcitur minor mundus ratione cōpositionis:qꝛ omnes creature mundi quodāmodo reperiuntur in eo.q.91.ar.1.
Homo est ois hō falsa est ,ꝓpō:ſz deꝰ est trinitas: vera est.q.39.arti.6.ad.1.
Homo ꝛ angelus diuersimode se cognoscunt.q.87.ar.ad.2.
Hōgenei ꝛ heterogenei ꝓtes qō differēter se hñt ad totū ꝓstitutionē.q.11.
Hō in coitu bestijs assimilatur.q.98.ar.2.ad.3. (ar.2.ad.2.
Hoīuo in pria angelū cōregnantiū:ſz in via custodē hꝫ.q.113.ar.4.
Hō in statu innocentie angeli custodia indiguisset.q.113.ar.4.ad.3.
Homo in statu innocentie animalibus ad vite sustentationem non indiguisset neq; ad tegumentum.q.96.ar.1.ad.3.
Hō in statu vie ḋtute ꝓ esse maior multis angelis beatis.q.117.ar.2.ad.3.
Hō interior intellectiue,exterior ꝺ ꝺ sensitiue sumitur.q.75.ar.4.ad.1.
Hō mediū qōdā est inter corruptibilia ꝛ incorruptibilia.q.98.ar.1.
Hō adhereret mobilī rei apprehense:demones vero immobilī.q.64.ar.2.
Homo naturali appetitu vult beatitudinem.q.60.ar.2.
Homo per bonum ꝛ malum angelum inducitur ad bonum.s.directe ꝓ bonum ꝛ indirecte per malum.q.64.ar.4.
Homo proficere ad meritum non potest sit nisi diuino adiuuante auxilio:sed per seipsum uere potest.q.114.ar.3.ad.3.
Homo quare discurrendo scientiam acquirit: qꝛ non statim in cognitione principiorum conclusiones conspicit consequentes.q.58.art.3.
Homo est perfectior ceteris animalibus in gustu ꝛ olfactu.q.91.ar.3.ad.1.
Homo ꝓcedit aliis animalibus ꝛ angelis in operatione.q.77.ar.2.
Homo quare hꝫ statūrā rectam,quatuor ostēdit rōnibus.q.91.ar.3.ad.3.
Homo quare nō fuit formatꝰ in paradiso sicut ꝛ mulier.q.102.ar.4.ad.3.
Homo quatuor in se continet:quibus cōuenit cum oi creatura.q.96.ar.2.
Hō qꝛ ſm aiam ꝓfertur superioribus corporibus non ꝓhibet ꝺici superiorem naturam factam ꝓpter inferiorem.q.90.ar.2.ad.4.
Hō quō intelligit se intelligere ꝛ illuminari ꝛ quō nō.q.111.ar.1.ad.3.
Homo supponit ꝛ stat ꝓ persona:deus vero supponit tñ ꝓ natura: et ex aduncto ꝓ persona.q.39.ar.4.ad.3.
Homo vt possit consequi vniuersalem ꝛ perfectam bonitatem beatitudinis multis indiget virtutibus ꝛ operationibus.q.77.ar.3.
Hūana nā quō ē melior equalis ꝛ minꝰ bona nā ꝳelica.q.20.ā.4.q.4.ad.2.
Humanitas quō ꝺcitur pars formalis hominis.q.3.ar.3.
Humidum radicale est in quo fundat virꝰ spēi:nutrimētale ꝺ qō nondū peruenit ad suscipiendā perfectam naturā spēi.q.119.ar.1.ad.3.

Idea Exēplar ꝛ rō ḋr respectu ꝓductōis ꝛ cognitionis.q.15.art.3.
Idea exēplar vel principiū cognitionis ꝺcitur.q.15.ar.1.
Idea in deo non est sicut quo sed sicut qō intelligitur:ideo diuine simplicitati q; multa intelligat non repugnat.q.15.ar.2.
Idea pr̄ ꝺcīe in diuinis ꝛ nō singulariter: qꝛ hoc nomen est impositum ad significandum respectum ad creaturā.q.34.ar.3.ad.4.
Ideas necessitas ponendi ſm platonis positionem.q.79.ar.3.
Ideas posuit Aug. esse rōnes eternas in mēte diuina.q.84.ar.5.
Ideas posuit plato esse obiectum intellectus nostri.q.88.ar.1.
Idē nō ꝓ re plurium rō adeqta vī siltudo nisi sit excellens.q.55.art.3.ad.3.
Identitate intellectus ꝛ voluntatis stante diuine processiones distinguuntur.q.27.ar.3.ad.3.
Idētitatem realem duplicem in diuinis consideramus.q.40.ar.1.ad.1.
Idētitas scientie ex scibilis vnitate sumitur.q.117.ar.1.
Ierarchia triplex distinguitur ſm triplicem acceptionem rationis rerum.s. in deo in causis vniuersalibus ꝛ per applicationem siue determinationem ad determinatos effectus.q.108.ar.6.
Ierarchiam esse vnam vel plures pencs diuersam illuminationem sumik.q.118.ar.1.
Ignis de nouo generati ꝛ nutriti per appositionem combustibilis differentia.q.119.ar.1.ad.5.
Ignis inferni quomodo ꝺcatur eternus.q.10.ar.3.ad.2.
Illuminatio angeli fit scīm potentiam ꝛ spēs intellectus.q.116.ar.1.
Illuminatio angeli ꝛ hominis penes qd cōueniat ꝛ differat.q.111.ar.1.
Illuminatio augmentum ꝺcitur virtutis nālis intellectus.q.12.ar.5.
Illuminatio est manifestatio eius quod mente cōcipitur ſm ꝙ a prima veritate dependet.q.107.ar.2.
Illuminatio mentis rationalis quomodo fit a deo vel ab angelo per modū dispositionis.q.106.ar.1.ad.3.
Illuminatio ꝙ non fit motu multiplr̄ probatur.q.67.ar.2.
Illuminandi purgandi ꝛ perficiendi voluntatem dei ꝛ angeli diuersa ratio.q.106.ar.2.ad.1.
Imaginatio ex preconceptis speciebus potest ynam speciem formare.q.12.ar.9.ad.2.
Imaginis ꝛ vestigij ratio differentie.q.93.ar.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imago dupliciter consideratur. primo quātū ad id in quo primo reperitur. secundo quantum ad quandam dei imitationem. q. 93. art. 3.
Imago est quedam expressa similitudo exemplaris. q. 93. ar. 1.
Imago in visione imaginaria ⁊ corpali imperfecte repit. q. 93. art. 6. ad. 4.
Imago est similitudo que est in specie vel in signo speciei. q. 35. ar. 1.
Imago perfecta scōm vltimā differentiam speciei attendit. q. 93. ar. 2.
Imago quedam fit naturā: quedam fm gratiam: ⁊ quedam fm similitudinem gloriē potest in homine considerari. q. 93. ar. 4.
In casibus mali nō est pcedere in infinitū: sed oia mala in aliquā bonā cām reducuntur ex qua malū sequit per accidens. q. 49. ar. 3. ad. 6.
Inclinatio est triplex. s. naturalis sensitiua ⁊ intellectiua. q. 60. ar. 1.
Inclinatio gratie non necessitat voluntatem sed potest homo ea non vti ⁊ peccare. q. 62. ar. 3. ad. 2.
Incomprehensibile est quod non ita perfecte cognoscitur sicut cognoscibile est. q. 12. ar. 7. ad. 3.
Incorporalia que dicantur. q. 8. ar. 2. ad. 1.
Incorruptibile dicitur aliquid tripliciter. q. 97. ar. 1.
Incubi quomodo dicuntur procreare filios. q. 51. ar. 3. ad. 6.
Individua corporalia sunt de per accīs ⁊ sōrio. q. 23. ar. 7.
Individua in separatis a materia nō sunt plura in vna spē. q. 75. ar. 7.
Individua substantie quare dicuntur prime substantie. q. 29. ar. 1.
Individua subē quare dicuntur suppositа vel subiecta vel hypostases. q. 39. ar. 1. ad. 3.
Individuatio inquantū hmōi non impedit cognitionem vniuersalium: ſz materialitas intelligentis vel speciei. q. 76. ar. 2. ad. 3.
Individuatio quo inuenit in substantijs separatis. q. 3. ar. 3.
Individuationis corpalis ⁊ spūaliū dria siue diuersitas. q. 3. ar. 2. ad. 3.
Individuantur seipsis forme per se subsistentes. q. 13. ar. 9.
Indistidui ratio vel subē prime aie sepate nō cōuenit. q. 29. ar. 1. ad. 5.
Individui vagi ⁊ signati diuersitas significationis. q. 30. ar. 4.
Individuo cōuenit subsistere rōe māē: ⁊ subsistere rōe fōe. q. 29. ar. 2. ad. 5.
Individuorum substantiarum incorruptibilium multiplicatio per se intenditur a natura vel a nature authore. q. 98. ar. 1.
Individuum esse quomodo deo conueniat potest. q. 29. ar. 3. ad. 4.
Individuum ⁊ punctū quo pertinatione cognoscuntur. q. 14. ar. 10. ad. 1.
Individuum fm continuitatem ⁊ fm speciem primo intelligitur: punctus vero ⁊ vnitas posterius. q. 85. ar. 8.
Indivisibilis in quantitate ⁊ in separatis a materia diuersa ratio essendi in loco. q. 8. ar. 2. ad. 2.
Inequalitas rerū est pp inequalitatē pfectionū graduū formarum. q. 17. ar. 3.
Inequalitas rerū, pductarū dicit pfectionē vniuersi. q. 65. ar. 2. ad. 3.
Inferiora in entibus perfectiori nō sunt ⁊ superiora p̄fectiori ⁊ seipsis. q. 57. arti. 1.
Inferior angelus aliqn cōmunicatione boni angeli superioris denominatur. q. 112. ar. 2. ad. 2.
Inferiorū diuersa rō non facit equocationē supiorū. q. 29. ar. 4. ad. 4.
Infiniti diuersa ratio in angelis ⁊ incorporalibus. q. 50. ar. 2. ad. 4.
Infinitum esse actus aliqs corpus nale vel mathematicū impossibile. q. 7. ar. 3.
Infinitū esse aliqd creatū non inconuenit vt est duratio. q. 10. ar. 5. ad. 4.
Infinitum in diuisione inuenit: sed non in additione. q. 7. ar. 3. ad. 3.
Infinitum in potentia esse in intellectu non inconuenit. q. 87. ar. 3. ad. 2.
Infinitum repugnat cuilibet speciei magnitudinis. q. 7. ar. 3. ad. 2.
Infinitum quare non habet rationem cognoscibilis. q. 86. ar. 1. ad. 1.
Infinitum qō fm quantitatem dicitur materie attribuitur. q. 7. ar. 1. ad. 2
Infinitum qō sumitur a mathematicis. q. 7. ar. 3. ad. 1.
Infinitū fm formā est materie cognoscibile: ſz nō fm mām. q. 12. ar. 1. ad. 2.
Infinitū fm ōstitatē quare non est cognoscibile. q. 14. ar. 12. ad. 1. et. 2.
Informitas materie qō intelligit precessisse eius formationē. q. 69. ar. 1.
Ingenitum 2ʳ pot significari. s. absolute ⁊ relative. q. 33. ar. 4. ad. 3.
Inherendi vltimo fini necessitas. q. 62. ar. 8.
Immaterialitas cuiuslibet rei est causa q̄ sit cognoscitiua: idcō deus est in summo cognitionis. q. 14. ar. 1.
Immaterialitas estratio incorruptibilitatis rei. q. 50. ar. 5.
Impossibile est ⁊ magis deo repugnat facere preteritum non fuisse quam mortuum suscitare. q. 25. ar. 4. ad. 1.
Impressiones ex sensibilibus relicte in spiritibus cōsernant. q. 111. ar. 3.
In p̄mo creauit deus celū ⁊ terrā ꝛc. diuersimode pōt expōi. q. 61. ar. 3. ad. 3.
In p̄mo creauit deus celū ⁊ terrā: triplr exponit ⁊ quarc. q. 46. ar. 3.
In principio erat verbū vt plato dixit qō intelligitur. q. 32. ar. 1. ad. 1.
Impugnatio hominis qō est a deo ⁊ a demone: ipsa impugnatio est a demone: sed ordo impugnationis est a deo. q. 114. ar. 1.
In separatis a materia idem est intellectus ⁊ quod intelligitur quomodo habet veritatem. q. 87. ar. 1. ad. 3.
Instans p̄m in angelis intelligit rīdere operationi mentis eius qua se in seipsam convertit per vespertinam cognitionem. q. 63. ar. 6. ad. 4.
Intellectiue partis hominis ⁊ angeli differentia penes retardationem intellationis. q. 62. ar. 6.
Intellectuale non habet rationem vltime differentie respectu hominis et angeli: sed potius generis. q. 75. ar. 7. ad. 2.
Intellectualis operatiōis est duplex p̄m in intelligente. q. 105. ar. 3.
Intellectum agentem necessitas ponendi est propter abstractionem specierum a fantasmatibus. q. 79. ar. 3.
Intellectum est vnuz tm ⁊ non plura plurium intellectuū. q. 76. ar. 2. ad. 4.
Intellectum fm suā spēm est perfectio intelligentis. q. 14. ar. 5. ad. 2.
Intellectus agens est sua actio: habet intelligi talis predicatio per concomitantiam ⁊ non per essentiam. q. 54. ar. 1. ad. 1.
Intellectus agēs ⁊ pōs quare necessario ponunt in nobis. q. 54. ar. 4.
Intellectus agēs qō operatur circa fantasmata. q. 85. ar. 1. ad. 4.
Intellectus angeli ⁊ hois genere non differunt. q. 79. ar. 8. ad. 3.
Intellectus angeli hois ⁊ dei dria exīdi in actu vel in potentia. q. 79. ā. 2.
Intellectus angeli qō semp est in actu respectu ǫrūliū spēs ⁊ in potentia: qz que naturaliter cognoscit nō semper cōsiderat. q. 58. ar. 1.
Intellectus creat⁹ quā hz ꝓportionē ad dei cognitionē. q. 12. ar. 1. ad. 4.
Intellectus creatus quomodo potest eleuari ad ea que excedunt suam naturam. q. 12. ar. 4. ad. 3.
Intellectus diuersus modus essendi. q. 79. ar. 6. ad. 3.
Intellectus diuinus mēsura est nostri intellectus veritatis. q. 21. ar. 2.
Intellectus diuinus vr se intelligat nō intellit alia. q. 14. ar. 2. ad. 3.
Intellectus dupliciter est in potentia. q. 58. ar. 1.
Intellectus est in actu per speciem intelligibilem ad quā cōsequitur inclinatio que est voluntas. q. 19. ar. 1.
Intellectus est simplicior ⁊ abstractior voluntate simpliciter ⁊ absolute. q. 82. ar. 3.
Intellectꝰ est supra tēs qō est numerus motus ꝛc. q. 85. ar. 4. ad. 1.
Intellectus ⁊ ellimatiue comparatio in cognoscendo respectu cognitionis sensus. q. 78. ar. 4. ad. 4.
Intellus ⁊ sensus quemēta ⁊ dria: respectu obi in patiēdo. q. 75. ar. 3. ad. 2.
Intellectus ⁊ sensus in actu sunt intellm ⁊ sentm in actu. q. 55. ar. 1. ad. 2.
Intellectus ⁊ voluntas tm ista sunt in angelis. q. 79. ar. 1. ad. 3.
Intellectus ⁊ voluntatis dria tēdendi in propria obja. q. 16. ar. 1.
Intellectus ⁊ voluntatis perfectio in quo cōsistit. q. 59. ar. 3. ad. 2.
Intellectus ⁊ voluntatis solum anima est subiectum: sentitiuarū vero viriū coniunctum. q. 77. ar. 8.
Intellectus imaginationis ⁊ sensus differentia in rerum apprehensione. q. 57. ar. 1. ad. 2.
Intellectus in prima obiecti apprehensione perfectam de re non habet cognitionem: sed successiue. q. 85. ar. 5.
Intellectus est in principio sicut tabula rasa ⁊ refutatio oppositе opinionis Platonis. q. 84. ar. 3.
Intells intelligēs rē alr ch̄ est: est falsus. duplr exponit. q. 13. ar. 12. ad. 3.
Intellectus ly sit supra tēs cōpositioni ⁊ diffinitioni ipsius tēs adiungit dum se ad tantā fmata conuertit. q. 85. ar. 5. ad. 2.
Intellectus noster ita se habet in ordine intelligibilium sicut materia in ordine materialium. q. 14. ar. 2. ad. 3.
Intellectus noster non potest plura simul actu intelligere nisi que per vnam speciem cognoscit. q. 86. ar. 2.
Intellectus noster per spēm intelligibilē infinita cognoscit. q. 14. ar. 12.
Intellectꝰ noster quare apphēdit simplicia p̄ modū cōpositoū. q. 13. arti. 12.
Intellectus noster quare cognoscit componendo ⁊ dividendo cognita quidditate. q. 58. ar. 4.
Intells nr sicut virtute est infinitꝰ ita cognoscit infinitū. q. 86. ar. 2. ad. 4.
Intellectus passiui diuersoū acceptio. s. pro appetitu sensitiuo ⁊ pro virtute cogitatiua. q. 79. ar. 2. ad. 2.
Intellectꝰ per silitudinē obi fit in actu: nō aūt volūtas. q. 27. ar. 4.
Intellectus potentialis dicitur separatus: qz nō est actus alicuius organi: ⁊ multo magis agens. q. 79. ar. 5. ad. 1.
Intellectus practicus mouet cū apphensione particulari. q. 86. ar. 1. ad. 2.
Intellectus principioū qō est cā cōclonis ⁊ scie ⁊ qō nō. q. 15. ar. 5.
Intellectus quadruplr distinguitur: scilicet agens potentialis in habitu ⁊ adeptus. q. 79. ar. 10.
Intellectus quare non potest plura simul intelligere per diuersas species. q. 12. ar. 10.
Intellectus q̄ simul diuersis speciebus einsdem generis perficiatur ad intelligendum diuersa in actu est impossibile. q. 85. ar. 4.
Intellectū vnū omniū hominum esse: est impossibile. q. 76. ar. 2.
Intellectus qō ōr pertis intelligere sit eius perfectio. q. 79. ar. 2.
Intells reflectens se sup actū suū cognoscit actū ⁊ spēm vt qō. q. 85. ar. 2.
Intellectus ⁊ species intelligibilis intelligens intelligere ⁊ qō intelliguntur sunt vnum ⁊ idem in deo. q. 14. ar. 4.
Intellectus speculatiui ⁊ practici differentia ex parte finis. q. 79. ar. 11.
Intellectus voluntas ⁊ natura re in omni creatura differūt. q. 59. ar. 2.
Intelligentia nō potest aliam producere intelligentiam neq̄ agens naturale aliquam naturam absolutam. q. 45. ar. 5. ad. 1.
Intelligere est operatio existentis in actu per formam cuius ipsa est principium: demonstratio Aristotelis. q. 76. ar. 2.
Intelligere est operatio rei subsistentis in corpore. q. 75. ar. 2.
Intelligere est proprium hois operatio inquantū est homo. q. 76. ar. 1.
Intelligere ⁊ ratiocinari circa veritatem differentia. q. 79. ar. 8.
Intelligere ⁊ velle non sunt actus designantes processionem alicuius rei distincte a deo. q. 41. ar. 4. ad. 3.
Intelligere non est absq̄ fantasmate. q. 85. ar. 1.
Intelligere nō est operatio virtutis organice. q. 76. ar. 1.
Intelligere nō esse sine corpore qō intelligit. q. 75. ar. 2. ad. 3.
Intelligere rē aliter quā est: qō est verum vel falsum. q. 85. ar. 1. ad. 1.
Intelligibile tripliciter est in intellectu ſcz in actu: in habitu. ⁊ vt ad aliud relatum. q. 107. ar. 1.
Intelligibiles relationes in nobis in infinitum procedunt, sed non in deo. q. 28. ar. 4. ad. 2.
Intelligibilia per corpoū similitudines intelligimus. q. 1. ar. 9.
Irascibile ⁊ concupiscibile in diuersa ⁊ distincta p̄na reducunt. q. 81. ar. 2.
Irascibile ⁊ cōcupiscibile nō respiciunt boni vniuersalem rationem: sed solū delectabilis ⁊ repulsini. q. 82. ar. 5.
Iudicamus aliqd ratione ⁊ syndereſi naturaliter. q. 79. ar. 12. ad. 3.
Iudicium est determinatio siue conclusio consilij. q. 82. ar. 3. ad. 2.
Iudicium perfectum scientie naturalis haberi non potest de rebus naturalibus: non cognitis sensibilibus. q. 84. ar. 8.
Iustitia est duplex. s. cōmutatiua ⁊ distributiua. q. 21. ar. 1.
Iustitie originalis est triplex subiectio. q. 95. ar. 1.
Iusti quare in hoc mundo affliguntur. q. 21. ar. 4. ad. 3.

Largiri Rebus perfectiones ad dei bonitatem iustitiam misericordiam ⁊ liberalitatem pertinet. q. 21. ar. 3.
Lex noua excellentior est antiqua. q. 112. ar. 2. ad. 1.
Liber de spiritu ⁊ alia: non est authenticus neq̄ aug. q. 77. ar. 8. ad. 1.
Liber mortis quare non ponitur sicut liber vite. q. 24. ar. 1. ad. 3.
Liber vite solum notitiam dicit electorum in vitam glorie. q. 24. ar. 2.
Libero arbitrio ⁊ lege naturali homo sufficienter non potest vitare malum propter animе passiones. q. 113. ar. 1. ad. 1.
Libertas arbitrij maior est in angelis qui peccare non possunt: quam in nobis qui peccare possimus. q. 62. ar. 8. ad. 3.
Libertas arbitrij vt dicit remotionem coactionis non suscipit magis et minus: que in superioribus angelis nobiliori modo est quā in inferioribus. q. 59. ar. 3. ad. 3.
Liberum arbitrium est potentia denominata ab actu. q. 83. ar. 2. ad. 1.
Liberum arbitrium non est eorū que naturali instinctu volumus. q. 19. ar. 10.
Liberum arbitrium non est sufficiens causa merendi. q. 62. ar. 4.
Liberum arbitrium quid sit ex electione ratio sumenda est. q. 83. ar. 3.
Liberum arbitrium vt causa particularis concurrit ad meritum glorie. q. 23. art. 5.
Loca aquis duo assignantur positione contraria: non tamen eadem sed ratione diuersa. q. 68. ar. 3. ad. 1.
Locutio angeli in sola intelligibili operatione consistit. q. 107. ar. 4.
Locutio est intelligibilis ordinatio ad alterum per voluntatē. q. 107. art. 1.
Locutionis hominis ⁊ angeli differentia. q. 107. ar. 1. ad. 1. ⁊ 2.
Locus ab auctore in hac scientia eius dignitati non derogat. q. 1. ar. 8. ad. 2.
Locus non est penalis anime vel angelo quasi afficiens alterando naturam sed quasi afficiens voluntatē contristando. q. 64. ar. 4. ad. 3.
Locus paradisi quib⁹ medijs secludatur a nra habitatiōe. q. 102. ar. 1. ad. 5.
Locus temperatus requiritur vt gnatio hominum ⁊ perfectorum animalium fiat. q. 91. ar. 2. ad. 1.
Lucē nō habere modū spēm ⁊ ordinē qō intelligatur. q. 5. ar. 5. ad. 5.
Lumen in medio non habet esse intentionale sed reale. q. 67. ar. 3.
Lumen intells nri est quedam diuini luminis participatio. q. 84. ar. 5.
Lumē intells nostri est quedam impressio prime veritatis. q. 88. ar. 3. ad. 1.
Lumen intellectus est veritatis manifestatio. q. 107. ar. 1.
Lumen non est similitudo qua dei essentia videtur. q. 12. art. 5. ad. 2.
Lumen quare non habet contrarium ⁊ quomodo facit colores in actu siue visibles. q. 68. ar. 3. ad. 2. ⁊ 3.
Luminaria quare magna dicuntur. q. 70. ar. 1. ad. 3.
Luminaria propter tria hominibus visa deus creauit. q. 70. ar. 2.
Luna q̄ plena facta fuerit est satis probabile. q. 70. ar. 2. ad. 3.
Lux primo producta cuius nature fuit. q. 67. ar. 4. ad. 2.
Lux solis in primo triduo fuit informis ⁊ quarta die formata. q. 68. ar. 1.

Magi pharaonis quod defecerint in tertio signo quomodo intelligitur. q. 32. ar. 1. ad. 1.
Magi pharaonis serpentes ⁊ ranas quos fecerunt naturaliter facti sunt. q. 114. ar. 4.
Magis ⁊ minus mutabilia sunt que magis ⁊ minus ab eternitate recedunt. q. 10. ar. 5.
Magis ⁊ minus qō diuersificant spēm ⁊ qō non. q. 50. ar. 4. ad. 2.
Magis vle comparatur ad minus vle vt totum ⁊ vt pars. q. 85. ar. 3. ad. 2.
Magis vniuersalia via generationis sunt priora minus vniuersalibus: sed via perfectionis minus vniuersalia sunt priora. q. 85. ar. 3. ad. 1.
Magister docendo nihil directe causat in intellectu discipuli: sed ipsum mouet vt virtute sui intellectus formet intelligibiles conceptiones. quest. 117. ar. 1. ad. 3.
Mala nō est qliber boni remotio negatiue accepta ſz privatiue. q. 48. ar. 3.
Malū boni dicit privationē ⁊ qd sit ex boni rōne opz accipe. q. 48. ar. 1.
Malum culpe quid. q. 17. ar. 1.
Malum culpe ⁊ pene dicitur per subtractionē debite opōnis. q. 48. ar. 5.
Malum dicitur quod exit ab ordine boni particularis ⁊ nihil quod exit ab ordine prouidentie. q. 103. ar. 7. ad. 1.
Malum esse vt in pluribus ⁊ bonum vt in paucioribus quomodo contingit. q. 63. ar. 9. ad. 1.
Malum habet causam per accidens ⁊ per se. q. 49. ar. 1.
Malum nō hz rōnē appetibilis per se sed per accidens. q. 5. ar. 2. ad. 3.
Malum qō est in deo vt scitū ⁊ non vt causatum ab eo. q. 18. ar. 4. ad. 4.
Malum simpliciter non tollit modū, spēm ⁊ ordinem. q. 5. ar. 5. ad. 3.
Malum vtrīp̄ bus hoibus accidit qz bonū sensus ⁊ nō rōnis secum: sed in ḡnabilibus ⁊ corruptibilibus vt in paucioribus. q. 49. ar. 3. ad. 5.
Malum vt malum aliquo appetitu siue naturali siue animali siue intellectiuo appeti est impossibile. q. 19. ar. 9.
Manifestatio veritatis nō sp est illuminatio nisi ordinet in deū. q. 109. ar. 3.
Mathematica non habēt rōnem finis ⁊ boni. q. 5. ar. 3. ad. 4.
Mathematicus non demonstrat per causam efficientē. q. 44. ar. 1. ad. 3.
Mare est terminus omnium aquarum in quod confluunt omnes aque occultis vel manifestis meatibus. q. 69. ar. 1. ad. 3.
Mas ⁊ femina in hoibus cōiunguntur non solū propter generationis necessitatem vt in alijs animalibus: sed ꝓpter domesticā vitā in qua sunt quedam opera viri ⁊ femine, ⁊ in qua vir est caput mulieris. q. 92. ar. 2.
Materia celi est in potentia tantum ad vnam formam. q. 97. ar. 1.
Materia corporis celestis non compatitur secum priuationem alterius forme: ideo celum est incorruptibile. q. 9. ar. 2.
Materia dicitur vna non vnitate alicuius forme: sed per omnium formarū remotionem. q. 16. ar. 7. ad. 2.
Materia dividitur in partes ratione quantitatis: qua remota remanet substantia indiuisibilis. q. 50. ar. 2.
Materia est de intrinseca ratione rei naturalis. q. 75. ar. 4.
Materia est duplex communis ⁊ signata. communis est de specie: sed non signata. q. 95. ar. 1. ad. 2.
Materialia precellunt in angelis simplicius ⁊ immaterialius quam in ipsis rebus: multiplicius tamen quā in deo. q. 57. ar. 1.
Materia ingenita ⁊ qz non hz subiectum de quo fit: ⁊ celum ingenitum dicitur: qz non hz contrarium ex quo generetur. q. 46. ar. 1. ad. 3.
Materia intelligibilis cōis a qua non abstrahit mathematicus est substantia fm q̄ subiacet quantitati. q. 85. ar. 1. ad. 2.
Materia nō pōt esse sine forma eo q̄ formā participet. q. 3. ar. 2.
Materia prima cognosci nō pōt. nisi fm ꝓportionē ad formam. q. 87. art. 1.
Materia prima ſz non exīstat tamen bonum quoddam est. q. 5. ar. 2. ad. 1.
Materia prima mutari ad formam non potest: nisi a deo vel a composito ex materia ⁊ forma. q. 117. ar. 3.
Materia prima non exīstit in rerum natura per seipsam: neq̄ fm potentiā est infinita simpliciter. q. 7. ar. 2. ad. 3.
Materia prima quare est in potentia: cum sit semper sub forma. q. 55. art. 1.
Materia prima q̄ intelligatur sine forma implicat ꝺdictionē: nec sub aliqua forma cōi fuit creata: sed sub distinctis formis. q. 66. ar. 1.
Materia prima quomodo habet ideam in deo. q. 15. ar. 3. ad. 3.
Materia prima quomodo preintelligitur distincta ante forme introductionem. q. 76. ar. 6. ad. 2.
Materia q̄ non sit vna supiorū ⁊ inferiorū: ꝓbatio Aristo. q. 66. ar. 2.
Materia q̄ sit vna corporaliū ⁊ spiritualiū est impossibile. q. 50. ar. 2.
Materia qō dr appetere bonū ⁊ rōnē appetibilis nō hēre. q. 5. ar. 3. ad. 3.
Materia sicut est ꝓpter formam ita forma que est actus primus est propter operationem que est actus secundus. q. 105. ar. 5.
Materiam movere ad formam est ipsam reduci de potentia ad actum a potentia activa. q. 105. ar. 1.
Materie duplex cōditio: ad formam. s. ⁊ ad corruptionē. q. 76. ar. 5. ad. 1.
Materie ⁊ intellectus diuersa rō recipiendi formas ꝛc. q. 75. ar. 5. ad. 1. ⁊ 2.
Materie ferus starim inest a principio forma vegetabilis fm actum primū ⁊ non fm actum secundum. q. 118. ar. 1. ad. 4.
Materie inferiorū ⁊ superiorū distinctio ⁊ differentia. q. 84. ar. 3. ad. 1.
Materie magis repugnat cē sine forma ch̄s accīti sine subo. q. 66. ar. 1. ad. 3.
Materie non est determinatū esse nisi per formam. q. 44. ar. 2.
Medius duob⁹ aliqd cognosci pōt sine repugnantia. q. 58. ar. 7. ad. 3.
Mediū aliqd esse inter mām ⁊ formā: penitus est impossibile. q. 76. ar. 6.
Medium cognitionis est duplex: qōd est in quo res visa simul cū medio vt aliud p̄ cuius notitiā in aliqs cognitum deuenimus. q. 94. ar. 1. ad. 3.
Medium quomodo datur inter subtantiam ⁊ accidens: vt anime proprietates. q. 77. ar. 1. ad. 5.
Melius est quod in se bonum est ⁊ alijs causa bonitatis: quā q̄ solum sibi bonum est. q. 13. ar. 6.
Memoria intellectiua non est obiectiua preteriti vt preteritum est; sensitiua tantum que singularium est apprehensiua. q. 79. ar. 6.
Memoria intelligentia ⁊ voluntae: q̄ sint tres potentie non est de intentione Augustini. q. 79. ar. 7. ad. 1.
Memoria intelligentia ⁊ voluntas: qō sunt vna essentia. q. 77. art. 1. ad. 1.
Mens ⁊ spūs est essentia vel substantia: qō intelligit. q. 79. ar. 1. ad. 1.
Mensure diuersa ratio est. q. 10. ar. 5.
Meritū pertinet ad gr̄am ⁊ operis quātitatē penſat q̄ est duplex. q. 95. ar. 4.
Metaphorice dicta de deo solum similitudinem important sine significant ad creaturas. q. 13. ar. 6.
Metaphorice quedam dicuntur de deo ⁊ quedam propie. q. 9. ar. 11.
Metaphorice quedam nota dr de deo ⁊ quedā propie. q. 13. ar. 3. ad. 1.
Mihi minimo sanctorum data est gratia illuminare ꝛc. dupliciter exponitur. q. 117. ar. 2. ad. 1.
Millia milliū ministrabant ei ꝛc. qualiter exponitur. q. 112. ar. 4. ad. 2.
Minima cognitio altissimarum causarum deficrabilior est omni cognitione inferiorum. q. 1. ar. 5. ad. 1.
Ministeria angelorum eis vtilia sunt: inquantum sunt quedam pars ipsorum beatitudinis. q. 62. ar. 9. ad. 2.
Miracula sunt preter virtutes actiuas ⁊ potentias passiuas naturales: non tamen preter rationes ideales. q. 115. ar. 2. ad. 4.
Miracula qualiter fiunt per magos demones ⁊ per bonos ⁊ malos christianos. q. 110. ar. 4. ad. 2.
Miracula qō ꝓuenit viris scis facere mortuis vl vitiis. q. 108. ā. 8. ad. 2.
Miraculum dicitur per comparationem ad facultatem nature: quam tripliciter potest excedere. q. 105. ar. 8.
Miraculum dicitur quod habet causam occultam: excedentem nature facultatem, consuetudinem ⁊ ordinem. q. 105. ar. 7. ad. 2.
Miraculi duplex acceptio. s. stricte ⁊ large. q. 114. ar. 4.
Miseria, propie est defectus rationalis creature quam contingit esse felicem. q. 21. ar. 4.
Missio importat originem ⁊ nouum modum essendi in alio. q. 43. ar. 1.
Missio inuisibilis fit per gratie inhabitationem ꝛc. q. 43. ar. 6.
Missio visibilis. s. ad christum ⁊ ad alios sanctos multiplex fuit ad diuersos denotandum effectus. q. 43. ar. 7. ad. 6.
Mitti non conuenit ei qui non procedit ab alio. q. 43. ar. 4.
Mitti quibus ordinibus conuenit ad exterius ministerium: quibus dispone ⁊ quibus non. q. 112. ar. 4.
Mitti quomodo differenter eōuenit filio ⁊ s. filio vt actor sanctificationis: spiritui sancto vt donum sanctificationis. q. 43. ar. 7.
Mobilia diuersa diuersimode mouentur fm etiam vnius motoris motionem. q. 101. ar. 5. ad. 2.
Mobilia ⁊ pollia reducunt in vnā cām simplr immobilē. q. 2. art. 3. ad. 2.
Mobilia ⁊ variabilia omnia per immobilia ⁊ invariabilia mouentur ⁊ regulantur. q. 113. ar. 1.
Modi vinēdi sunt quatuor fm quatuor gradus vinentium. q. 78. ar. 1.
Modus essendi rerū est triplex. s. dei angeli ⁊ nāe corporalis cuius anima

Universidad de Deusto
Biblioteca

Naturaliter est cognoscitiua.q.12.ar.4.
Modus recipiendi spēm obiecti ad intellectu quid.q.50.ar.2.ad.2.
Modus speciez ordo aliter in deo z aliter in creaturis esse dicuntur scilz sicut in causa z causato.q.6.ar.1.ad.1.
Modus speties z ordo qualiter bona sint.q.5.ar.5.ad.2.
Mors quomodo animali accidat.q.119.ar.1.ad.4.
Mortui q viuis appareant vel diuina fit dispensatione: vel bonorum vel malorum angelorum sit operatione.q.89.ar.8.ad.2.
Motus celi est cā gnationis z corruptionis inferiorum.q.68.ar.2.ad.3.
Motus celi est causa transmutationum naturaliū: non tamen transmutationum que sunt preter ordinem nature.q.91.ar.2.ad.3.
Motus celi non est nālis ,ppter principiū actiuū intrinsecum sed passiuum z quo pōt dici naturalis per principiū intrinsecū.q.70.ar.3.ad.4.et.5.
Motus dilectionis angelorū in deū est duplex.q.63.ar.1.ad.3.
Motus diurnus cōis totius celi:cā est distōnis diei z noctis dierū vero tenporū z annorū speciales distinctiones quo fiant.q.70.ar.2.ad.3.
Motus diurnus cōtingentis gnionis est cā: qui vero est per zodiacum causa est diuersitatis sm generationem z corruptionem.q.104.ar.2.
Motus duplr sumit.s.cōiter vt est actus perfecti sicut intelligere z sentire: z propie vt est actus imperfecti.s.mobilis.q.18.ar.1.
Motus est duplex in celo: vnus cōis qui causat diem z noctem: alius diuersificatus sm quē diuersificant dies menses z anni.q.67.ar.4.ad.3.
Motus est vt vita quedā nature oibus existentibus.q.18.ar.1.ad.1.
Motus z quies quomodo deo attribuantur.q.73.ar.2.
Motus inferiorum corporum in corpus celeste sicut in causam reducuntur.q.115.ar.3.
Motus localis instantaneus non potest dari.q.67.ar.2.
Motus localis quare perfectior est ceteris motibus.q.110.ar.3.
Motus partis intellectiue in homine retardatur z non in angelo ratione siue compositionis.q.62.ar.6.
Motus quidam consequitur formam vt grauium z leuium z quidam est via ad formam ,vt calefactio.q.105.ar.2.
Motus qui est a motore coniuncto proprium vite est opus: qui vero a motore separato opus vite esse non potest.q.51.ar.3.ad.3.
Motus quilibet semper supponit aliquid immobile.q.94.ar.1.ad.3.
Motu locali maxime aliquorū distinctio manifestatur.q.70.ar.1.
Mouentia seipsa z mota respectu finis triplici gradu perfectionis distinguuntur sm magis z minus perfectum.q.18.ar.3.
Mouēs est duplex.s.non motum mouens vniformiter, z non motum per se, sed per accidens mouens difformiter.q.75.ar.1.ad.1.
Mouēs sicut dz quod dat formā q est ptm motus in corpalib⁹: ita z mouens dicitur qđ causat formam intellectualis operationis.q.105.ar.3.
Mouere contingit duplr.s.p modū finis z p modū efficiētis.q.82.ar.4.
Mouere corpora localiter quare quedam separata possunt z quedam non q.117.ar.4.ad.1.
Moueri ab obiecto non est de ratione cognoscentis inquantum huiusmodi:sed inquantum est in potentia.q.56.ar.1.
Moueri a se z ab alio non semper dicit coactionem z cōtradictionem.q.15.ar.4.ad.1.et.2.
Moueri contra naturam quid.q.105.ar.6.ad.1.
Moueri z mutatum esse motus cōtinui z discreti dīa.q.53.ar.2.ad.3.
Moueri z pati intellectus z aliorū mobiliū equiuoce dz.q.14.ar.2.ad.2.
Moueri z quiescere ad quid reducantur.q.79.ar.8.
Moueri sufficienter nō pōt aliquod mobile nisi virtus mouentis excedat vel adequet virtutem mobilis passiuam.q.105.ar.4.
Moueri vel mouere quomodo deo conueniat.q.9.ar.1.ad.1.
Mulier quare de costa viri sit formata duplex fuit significatio.q.92.art.3.
Mulier quare de viro facta sit quadruplici rōne ostenditur.q.92.art.2.
Mulier respectu particularis nature est animal occasionatum: sed non respectu nature vniuersalis.q.92.ar.1.ad.1.
Multa mala in rebus desēpmittit ne mlta bona impediant.q.23.art.5.ad.3.
Multiplicatio numeralis qualiter intendatur.q.50.ar.4.ad.4.
Multiplicatio specierum z individuorum non est scōm eandem rationem q.62.ar.6.ad.3.
Multiplicitas nominis non sm predicationem: sed sm significationem attenditur.q.13.ar.19.ad.1.
Multitudo ex vnitatibus constituitur non sm q rationem indiuisionis habent:sed sm id qđ de entitate habent.q.11.ar.2.ad.2.
Multum duobus oppositis opponitur.s.vni z pauco sm duplicem acceptionem.q.11.ar.2.ad.3.
Mundum esse eternum demonstrari non potest neq rationes Aristotelis hoc demonstrant.q.46.ar.1.
Mundū incepisse neq cām neq effectū demōstrari potest.q.46.ar.2.
Mutabilitati ois creatura subiecta est vel per potētiam que est in deo vel per potentiam in creaturis existentem.q.9.ar.2.
Mutationis perfectio z dignitas a termino ad quem est: et non a quo.q.45.ar.1.ad.2.

Narratio Historie in sacra scriptura semper pro veritate et fundamento tenenda est.q.102.ar.1.
Nati ex adam in statu innocentie poterant peccare.q.100.ar.2.ad.1.
Naturitas filū sm intellectum filiationem precedit,etiā sm q est constitutiua persone filij.q.40.ar.4.
Natura assumpta a ẏbo dcḋd de ea dz:z de filio dei dz.q.43.arti.7.ad.1.
Natura corporalis agit vt instrm spualis virtutis.q.118.ar.2.ad.3.
Natura corporalis comparatur ad animā sicut mā z instrm.q.78.ar.1.
Natura qualiter intēdat corruptibile z incorruptibile perpetuū.q.98.ar.1.
Natura diuina in filio nō generat neq per se neq p accīs: humana vero in nobis per accidens generatur z corrumpitur.q.39.ar.5.ad.2.
Natura est poā gnatiua qua generans sibi simile producit.q.41.ar.5.
Natura z voluntas quomodo differant in causando:z quare natura determinatur ad vnum z non voluntas.q.41.ar.2.
Natura ex determinato principio determinatur ad vnū z ex determinata materia aliqđ producitur in determinata specie.q.92.ar.2.ad.2.
Natura humana z angelica comparate ad gratiam sunt equales sed humana in Christo est magis dilecta z perfecta.q.20.ar.4.ad.2.
Natura intellectualis sibi relicta potest a rectitudine deficere z peccare: et quid est peccatum.q.63.ar.1.
Natura quare dicitur de materia z forma.q.29.ar.1.ad.4.
Natura quelibet intellectualis naturaliter tendit in bonum z per accidens in malum.q.63.ar.4.
Natura rationem principiū importat:non autem essentia:ideo ordo nature in diuinis dicitur z non essentie.q.42.ar.3.ad.4.
Natura semper producit quod est perfectius z melius ex sui inclinatione vel semper vel vt in pluribus.q.103.ar.1.
Naturale desiderium inest rōnali creature cognoscendi deum.q.12.ar.1.
Naturalis non querit cognoscere rerum naturas nisi vt sciat rationes eorum que videntur sm sensum.q.84.ar.4.
Necessarium est duplex.s.absolutum z ex suppositione.q.19.ar.3.
Necessarium z contingens: qz consequuntur ens inquantum ens cadunt sub diuina prouidentia.q.22.ar.4.ad.3.
Necessarium quomodo potest desinere esse.q.50.ar.5.ad.3.
Necessitas huius conditionalis:si deus sciuit aliquod futurum, ergo illud erit.q.14.ar.13.ad.2.
Necessitas huius scientie.q.1.ar.1.
Necessitas māe q sit talis dispōnis ex forma rō sumi debet.q.76.ar.5.
Necessitas naturalis inherens rebus que determinantur ad vnum est quedam impressio dei dirigentis ad finem.q.103.ar.1.ad.3.
Necessitas ponendi potentiam generatiuam in rebus animatis z non inanimatis.q.78.ar.2.ad.2.
Necessitas triplex scilicet absoluta finis z coactionis que voluntati repugnat.q.82.ar.1.
Necessitas vnionis anime ad corpus.q.101.ar.1.
Necessitatis z contingentie effectū causa est diuina voluntas.q.19.ar.8.
Negatio ad genus affirmationis reducitur.q.33.ar.4.ad.3.
Negatio diffiniens non est aliquid ens quod diffinitur.q.10.ar.1.ad.1.
Negatio priuatio z contraria quomodo differunt.q.17.ar.4.
Nichil est in intellectu quin prius fuerit in imaginatione.q.86.ar.2.ad.2.
Nichil inuenitur in rebus quod sit totaliter malum.q.103.ar.7.ad.1.
Nomen analogum sm vnam significationem acceptum in eisdem nolis diffinitione ponitur sm alias significationes acceptum.q.13.ar.10.
Nomen collectiuum duo importat in sui significatione.s.pluralitatem supposituorum z vnitatem ordinis.q.31.ar.1.ad.2.
Nomen nature quomodo a viuentibus tractum est.q.115.ar.2.
Nomē propriū est illud qđ nō res cuius est ab ot alia re discernitur.q.33.art.2.
Nomē ẏto cōius tāto conuenientꝰ assumitur in diuinis.q.33.ar.1.ad.1.
Nomen quod deo attribuimus totam diuinam perfectionem perfecte significare non potest.q.13.ar.2.
Nomina adiectiua numerum habent a suppositis: substantiua vero a forma significata per nomen.q.36.ar.4.ad.7.
Nomina essentiam significantia substantiue in singulari predicantur:adiectiua vero in plurali.q.39.ar.3.
Nomina in quorum significato modus perfectus imparticipate perfectionis includitur:metaphorice deo attribuunt.q.13.ar.3.ad.1.
Nomina intentionū quo ponunt in rerū diffinitionibus.q.29.ar.1.ad.5.
Nomina licet rerum proprietatibus imponantur:naturam tamen vel substantiam significant.q.13.ar.8.
Nomina propie deo attribuimus ratione rei significate z non ratione modificandi.q.13.ar.3.
Nomina que negatiue dīr de deo vel que relationem ad creaturam significant nullo modo substantiam dei significant.q.13.ar.2.
Nomina,que vitare debemus in diuinis z que non.q.31.ar.2.
Nomina substantiua pro alio supponunt: adiectiua vero non: sed copulant.q.39.ar.5.
Noibus abstractis z cōcretis quare vtimur in diuinis.q.32.ar.2.ad.5.
Noibus abstractis z concretis quare deū noiamus.q.13.ar.1.ad.2.
Nominibus pertinētibus ad motum localem vtimur in omnibus motibus z in alteratione.q.67.ar.2.ad.3.
Nois diuersa sīgnatio a quo z ad qđ imponit ad signandū.q.13.art.2.ad.2.
Nois duplex cōsideratio.s.fm impositionem vel fm vsum.q.67.ar.1.
Nominū multiplicitas fm que attendatur.q.13.ar.10.ad.1.
Non ens quomodo hꝫ rationem cognoscibilis.q.19.ar.3.ad.2.
Non esse nulla pōt esse causa per se:per accīs vero sic.q.104.ar.3.ad.1.
Non esse quomodo est appetibile per accidens.q.5.ar.2.ad.3.
Non quecunq deus scit: sunt fuerunt vel erunt.q.14.ar.9.ad.3. ar.1.
Noxia non fuissent homini a talia venenosa ante pctm.q.72.ar.1.ad.6.
Numero senario qui cōsurgit ex suis partibus quomodo correspondet perfectio diuinorum operum.q.74.
Nuō ternario adhibuimus deum honorare qūo dz intelli.q.3.ar.1.ad.1.
Numerus est duplex:vnus ex diuisione materie:z alius ex diuisione formarum.q.47.ar.2,z.q.30.ar.3.
Numerus pondus z mensura:modus species z ordo:qđ constat quod conguit z quod descernit:qūo ista ad se inuicē reducantur.q.45.ar.7.
Numerus pondus z mensura penes quid attendantur.q.5.ar.3.
Numerus simplex est in deo nō vt a rebꝰ nūeratis sumptꝰ.q.30.ar.1.ad.4.
Nutritiua augmentatiua z generatiua quare dicātur virtutes naturales.q.78.ar.2.ad.1.
Nutritū qūo idē cōsumptis partibꝰ nutrientibus remanet.q.119.ar.1.ad.5.

Obiecta Diuersa quomodo possunt esse obiectum vnius z diuersarum potentiarum.q.77.art.3.ad.4.
Obiectum magis vel minus intelligi a diuersis dupliciter contingit.q.85.ar.7.
Obiectum operationis anime in triplici ordine potest considerari scilz vel vt vnitum vel vt sensibile vel vt ens vniuersale penes que vegetatiuum sensitiuum z intellectiuum distinguuntur.q.78.ar.1.
Obiectum quomodo in ratione principiū z termini est plurium actuum distinctiuum.q.77.ar.3.
Oculi glorificati quomodo deum videbunt.q.12.ar.3.ad.2.
Officiorum angelorū executio alia est ducens in finem:z alia in finis consecutione manens.q.108.ar.7.
Omne agens agit aliquo supposito:deus vero nullo.q.9.ar.3.
Opotēia dei necessitatē z cōtingētis nō excludit a rebus.q.25.ā.3.ad.4.
Operatio nullius creature est subsistēs:sed solū ipsius dei.q.54.art.1.
Operatio quedam est factiua finis z quedam meritoria.q.62.ar.4.
Operationis dei z nature differentia.q.65.art.1.ad.2.
Operationis immanētis z trāseūtis dīa ex parte terminorū.q.14.ar.2.
Operationum intellectualium quedam sibi locum determinant: z quedam non.q.112.art.1.ad.1.
Operari vel moueri propter finem duplr contingit.q.105.art.1.ad.1.
Operari iudicare z intelligere differentia cum sint tres actus non diuersificantes potentiam intellectiuam.q.79.ar.9.ad.4.
¶ Opinio abbatis Joachim q essentia generat essentiam.q.39.ar.5.
Opinio anaxagore dicentis solem esse lapidem ardentem z non esse deum vel aliquid animatum.q.70.ar.3.
Opinio anaxagore que posuit distinctionem rerum fieri per intellm distinguentem res extrahendo quod erat permistum in materia.q.47.art.1.
Opinio antiquorū de primi principiū infinitate qđ ponebat mām.q.7.art.1.
Opinio antiquorum de rerū substāa z causis transmutationis z distinctionis earū qui solum sensibilia ponebant.q.44.ar.2.
Opinio antiquorum negantium aerem esse corpus z aquam corpus infinitum ponentiuꝫ.q.68.ar.3.
Opinio antiquorum ponētium aēam esse corpus z principiū vite.q.75.ar.1.
Opinio antiquorū ponentiū cōfusionē excludentē oēm distinctionem preter anaxagoram qui posuit intellm immistum.qō.66.ar.1.ad.2.in contrarium.
Opinio antiquorum ponentium materiam esse ens in actu statuentes omne fieri alterari.q.75.ar.4.
Opinio antiquorū ponētiū tpis eternitatem z non motus.q.46.ar.1.ad.7.
Opinio antiquorū q aer sit quoddā corpus actu infinitū.q.14.ar.12.ad.3.
Opinio antiquorum q anima esset corpus z composita ex principiis omnium corporum.q.75.ar.1.ad.2.
Opinio antiquorum q ala terra que est in ipsa terram que est extra ipsam cognoscit:qi simile simili cognosci dicebant.q.85.ar.2.
Opinio antiquorū q deus est corpus z aliorū corporū principiū.z qō anima est de natura illius corporis:z per ons de natura dei.q.90.art.1.
Opinio antiquorum q dīsqui comedebant de quodam cibo facti sunt immortales.q.97.ar.4.ad.3.
Opinio antiquorum q ex nihilo nihil fit.q.45.art.2.ad.1.
Opinio antiquorum q materia prima est aliquod corpus actu:vt puta aer, ignis aut aliquid huiusmodi.q.66.ar.1.
Opinio antiquorum q omne mouēs mouet z corū ratio.q 75.ar.1.ad.1.
Opinio antiquorum q omne quod videtur est verum.q.85.ar.2.
Opinio antiquorum q posita causa ponitur effectus:z q omnia ex necessitate contingunt.q.115.ar.6.
Opinio antiquorum q rarum z densum sunt principia primarum qualitatum elementorum.q.115.ar.3.ad.2.
Opinio antiquorum q species rerum a casu proueniunt:z non ab aliquo intellectu.q.16.art.1.ad.2.
Opinio arrij z Origenis q persone diuine secundum substantiam sunt differentes.q.32.ar.1.ad.1.
Opinio Arrij ne filium patri coeternum diceret:posuit duodecim generationis modos:quibus deest vel equalitas nature aut durationis rei quod ab alio procedit.q.42.ar.2.arg.1.
Opinio Arrij qui dixit filium patri non esse equalem.q.42.ar.1.ad.2.
Opinio Arrij q filius procedit a patre: sicut prima creatura.z.s.ab vtroque sicut virtusq creatura.q.27.ar.1.
Opinio Arrianorum ponentium filium non esse eiusdem substantie cum patre neq proprie dici verbum.q.34.ar.1.ad.1.
Opinio Arrianorum qui trinitatem gradibus numerorum variantes in pluralitatem deducunt.q.42.ar.1.
Opinio Arrianorum:vt filium dicerent creaturam dixerunt volūtate vt designat principium patrem ipsum genuisse.q.41.ar.2.
Opinio Ari.z aliorum antiquorum,de dispositione equinoctialis regionis.q.102.art.2.ad.4.
Opinio Ari.qui fm numerum primorum motuum posuit numerum substantiarum separatarum.q.50.ar.3.
Opinio Ari.q celum non sit de natura quatuor elemētorum:sed est ḋntum corpus preter quatuor elementa.q.68.ar.1.
Opinio Ari.q intellectus nō hꝫ aliquas spēs nāliter inditas:sed in principio est in potentia ad omnes huiusmodi species.q.84.ar.3.
Opinio auempace q per abstractionē a materialibus ad immaterialium cognitionem venire possumus.q.88.art.2.
Opinio Auerrois de cognitione substantiarum separatarum per vnionem intellectus agentis ad nos in hac vita.q.88.ar.1.
Opinio Auerrois de vniōe intellectꝰ ad corpꝰ q spēm intelligibilē.q.76 ā.1.
Opinio auerrois q eadē nūero scia est in magro z in discipulo.q.117.art.1.
Opinio auerrois q forme elementorum sunt medie inter formas substantiales z accidentales:z q suscipiunt magis z minus.qō.76.arti.4.ad.4.
Opinio anerrois q frustra sunt substantie separate si non intelligantur a nobis.q.88.ar.1.ad.4.
Opinio auicebron q nullus corpus sit actinum:sed q sit per actionem est a virtute quadam spirituali omnia penetrante.q.115.ar.1.
Opinio auicebron q superiorū z inferiorum est vna materia ex vnitate forme corporeitatis quā vnam ponebant omnium.q.66.art.2.
Opinio auicebron q subē separe sunt cōposite ex mā z forma.q.50.arti.2.
Opinio auicēne de causa fascinationis.q.117.art.3.ad.2.
Opio auicē.z algazelis q sit infinitū in actu nō p se hꝫ per accīs.q.7.ar.4.
Opinio auicēne memoriam non esse in parte intellectiua:z q intellectus agens est substantia separata.q.79.art.6.
Opinio auicenne ponentis quintam potentiam inter estimatiuam z imaginatiuam.q.87.ar.4.
Opinio auicenne q causa inferior inquantum agit virtute prime cause potest creare.q.45.ar.5.
Opinio auicen q corpus celeste est mā celi in potentia ad vbi,z nō ad esse: cui z motor: substantia separata vnitur.q.66.art.2.
Opinio auicē.q deus intelligendo se,produxit primam intelligentiam compositam ex actu z potentia que intelligendo causam primam produxit secundam intelligentiam inquantum intelligit se vt est in potentia produxit corpus celi:inquantum vero intelligit se fm q est in actu produxit animam celi.q.47.ar.1.
Opinio auicē.q forme elementorū in misto integre manēt:z mistionem fieri fm q qualitates cōtrarie reducunt ad medium.q.79.ar.4.ad.4.
Opinio auicē.q oēs forme q̄ sunt in mā ,pcedunt a cōceptione intelligentie: z q agentia corporalia solū disponunt ad formas.q.110.art.2.
Opinio auicē.q omnia animalia generari possunt sine semine.s.solum commistione elementorum.q.71.ar.1.ad.1.
Opinio auicē.q oim rerum sensibilium spēs intelligibiles preexistunt in intellectibus separatis:a quorū primo deriuantur in sequentes vsq ad vltimum separatum:quem vocat intellectum agentem a quo species influunt in animas nostras.qō.84.art.4.
Opinio Augustini z aliorum diuersa an persona diuina mitti possit ab alia quam ab ea a qua procedit.q.43.ar.8.
Opinio aug.z aliorum diuersa in exponēdo hoc qō dicit fiat firmamentum factum est z fecit deus firmamentum.q.74.ar 3.ad.5.
Opinio aug.z aliorū doctorū de lucis productione.q.67.ar.4.
Opinio aug.z aliorū doctorū de plantarū,productione tertia die.q.69.ar.2.
Opinio aug.z aliorū doctorum quid nomine terre intelligitur cum dicitur terra erat inanis &c.q.66.ar.1.ad.1.
Opinio aug.z aliorū sctorum de cōgregatione aquarū tertia die.q.69.ar.1.
Opinio augustini z aliorū sanctorum de corporis z anime productione hominis.q.91.ar.4.ad.5.
Opinio aug.z aliorum sanctorum diuersa quo materia formationē precesserit natura z durationē.q.69.ar.1.
Opinio aug.z aliorum sanctorum diuersa de numero z vnitate dierum productionis rerum.q.74.ar.2.
Opinio aug.z aliorum sanctorū q pisces z aues quinta die aquarum naturam potentialiter produxit,alū vero sancti quod actu produxit.q.71.ar.1.
Opinio augustini z Gregorij de cognitione anime separate eorum que fiunt in hac vita.q.89.art.8.
Opinio aug.z origenis de anime productione.q.90.art.4.
Opinio augustini.chrisostomi,bede,strabi,z damasceni,de celo prima die producto.q.68.art.1.ad.1.
Opinio aug.q anima alienata a sensibus ex sui natura vim hꝫ vt possit futura cognoscere.q.86.ar.4.ad.2.
Opinio aug.q sex dies productionis rerū intelligit vnam diem.s.cognitionem angelicam sex rerum generibus presentatam.qō.58.ar.6.
Opinio basilij bede z strabi de ratione pōnis celi empyrei.q.63.art.5.
Opinio basilij z chrisostomi diuersa de vnitate z pluralitate celorum quest.68.articu.4.
Opinio basilij z origenis diuersa de aquis que sunt supra firmamentum:cuius sint nature.q.68.art.2.
Opinio basilij q pisces carent memoria.q.72.ar.1.ad.1.
Opinio basilij:q primo fuerunt lux z tenebre per emissionem z contractionem luminis:z non per motum.q.67.ar.4.ad.5.
Opinio dauid de diuinando qui posuit deum primam materiam:z aliorum ponentium ipsum principium formale olm z animam mundi.q.3.ar.8.
Opinio de cā efficiente,q terra sit discooperta aquis.q.69.ar.1.ad.4.
Opinio de imagine q attenditur secundum plura individua:z non secundum vnum.q.93.ar.6.ad.2.
Opinio demo.z aliorū antiquorū subtrahentiū cursum rerū nāliū a diuina prouidentia.attribuentes ipsum necessitati materie.q.22.art.2.ad.3.
Opinio Democriti z Epicuri ponentium mundum a casu factum:z solum incorruptibilium prouidentiam esse.q.22.art.2.
Opinio Democriti z Platonis de intellectiua z sensitiua cognitione:z positio Aristotelis.qō.84.ar.6.
Opinio Democriti ponentis hunc mūdum ex concursu atomorum factum: z alios infinitos.qō.47.ar.3.
Opinio Democriti ponentis solam causam materialem:fm quā distinctio rerum prouenit a casu fm motum materie.q.47.art.1.
Opinio Democriti q actio fiat p effluxū atomorum a corpore agente,z passio q receptionē eoūdē in pora corporis patientis.q.115.ar.1.
Opinio de tempore z eternitatis differentia.q.10.ar.4.
Opinio de tpis vnitate diuersa.prima q ipse est vnū omnium tpaliū propter hoc q est vnus numerus oim nūeratorū.secūda q ipse est vnum ratione vnitatis eternitatis.tertia q tempus est vnum ratione materie prime que est

Universidad de Deusto
Biblioteca

punctum subiectum motus cuius tempus est mensura.q.10.art.6.
Opinio dionysij z Gregorij diuersa de numero assistentium z ministrantiuz angelorum.q.112.ar.4.ad.2.
Opinio dionysij q substantie spuales quodam ordine z gradu processerunt a deo:z Origenis q̃ processerunt a deo in quadã equalitate.q.10.art.6.
Opinio diuersa an angeli fuerint creati in gratia.q.62.art.3.
Opinio diuersa de assumptione beatorũ ad ordines angelorũ.q.108.art.8.
Opinio diuersa de paradiso terrestri.q.102.art.1.ad.1.
Opinio diuersa de effectu luminis circa mediũ z colores.q.79.arti.3.ad.2.
Opinio diuersa de esse luminis cuius nature sit prima quod non habet esse naturale:sed intentionale. secunda quod sit solis forma substantialis.qõ. 67.articu.3.
Opinio diuersa de vnitate z pluralitate eui z substantiarum separatarum productione.q.10.ar.6.
Opinio diuersa de eui,temporis z eternitatis differentia.q.10.ar.5.
Opinio diuersa de fati mobilitate z immobilitate.q.116.ar.3.
Opinio diuersa de fœa embrionis vsq; ad finẽ gñationis.q.118.ar.2.ad.2.
Opinio diuersa de luce primo die producta ante solis formationem.qõ.67. articu.4.ad.2.
Opinio diuersa de mundi eternitate,prima quod substantia mundi non sit a deo.scda q̃ mundus est eternus:z tamen factus a deo:non tamen habet initium temporis.q.46.ar.2.ad.1.
Opinio diuersa de preexistentia formarum in materia: z q̃ fiunt ab agente separato.q.45.ar.8.
Opinio diuersa de quo ordine fuit diabolus z de quibus ordinibus ceciderunt:z de quibus non.q.63.ar.9.ad.5.
Opinio diuersa de reductione fortuitorum z casualium in aliquam superiorem causam.q.116.art.1.
Opinio diuersa de significatione huius nois persona an significet essentiam vel relationem in recto vel in obliquo.q.29.ar.4.
Opinio diuersa de subiecto huius scientie que sumitur ex diuersitate eorum que in scientia tractantur.q.1.ar.7.
Opinio diuersa de suppositione huius nominis deus,an supponat pro essentia vel persona.q.39.art.4.
Opinio diuersa de tempore z principio custodie angelorum.q.113.ar.5.
Opinio diuersa de tentatione diaboli semel a bono superati an redeat ad eundem tentandum.q.114.ar.5.
Opinio diuersa huius qõ ꝺ pr̃ z filius diligunt se spũ sancto.q.37.articu.2.
Opinio diuersa quare spiritussanctus non dicitur imago patris:sicut filius: quod greci concedunt.q.35.ar.2.
Opinio diuersa quid sit intellectus passiuus.q.79.ar.2.ad.2.
Opinio diuersa q̃ angeli z aie sunt eiusdem spẽi-scda q̃ solum angeli preter animas.tertia q̃ solum angeli vnius hierarchie.q.50.ar.4.
Opinio diuersa q̃ beatitudo sanctorum z pena demonum z animarum habent differri vsq; ad diem iudicij.q.64.ar.4.ad.3.
Opinio diuersa q̃ deus cognoscit singularia per causas vniuersales vel applicando rationes vles ad particulares effectus.q.14.ar.11.
Opinio diuersa q̃ deus produxit res de necessitate.qõ.104.ar.3.
Opinio diuersa q̃ hoc antecedens:deus sciuit hoc contingens futurum:non est necessarium:sed contingens.q.14.art.13.ad.2.
Opinio diuersa de creatione hominis.q.93.ar.1.
Opinio diuersa qũo psona est nomen cõe predicabile.q.30.ar.4.
Opinio diuersa qũo terra aquis fuerit cooperta.q.69.ar.1.ad.2.7.4.
Opinio doctorum de informitate materie.q.66.arti.1.
Opinio doctorum de quatuor coenox ,pductiõe siue creatiõe.q.66.ar.4.
Opinio doctorum q̃ angeli sil fuerũt creati cũ creatura corpali.q.61.arti.3.
Opinio doctorum q̃ angeli superiores mittuntur ex aliqua dei dispensatione.q.112.ar.2.
Opinio Egyptiorum q̃ diuina predestinatio mutari potest quibusdam sacrificijs.q.23.ar.8.
Opinio Eunomij qui dixit filium patri non esse similem.q.42.ar.1.ad.2.
Opinio Empedoclis,platonis,z aliorum antiquorum de cognitione anime: z quid sit ꝑm essentiam.q.84.ar.2.
Opinio Empe.q̃ firmamentũ sit ex elementis cõpositũ.q.68.art.1.
Opinio Heracliti q̃ nulla de rebus nãlib⁹ cognitio hẽri potest.q.84.arti.1.
Opinio Gentilium qui dicebant homines in deos transferri: vt Jouem vel Mercurium.q.25.art.3.ad.2.
Opinio Gilberti porretani q̃ hec est falsa:de⁹ est trinitas.q.39.ar.6.ad.1.
Opinio Gilberti q̃ proprietates in diuinis sunt assistentes:siue extrinsecus affixe.q.28.art.2.
Opinio grecorũ de processione spiritussancti.q.36.ar.2.
Opinio Gregorij nazanzeni:z doctorũ grecorũ q̃ creatura spiritualis ante corporalem facta fuerit.q.61.art.3.ad.1.
Opinio Gregorij niceni q̃ non fuisset in statu innocentie generatio per coitum.qõ.98.ar.2.
Opinio Jacobi z aliorum Syriorum ponentium duas animas in vno homine:vnam qua animatur corpus z immissam sanguini:z aliam spiritualem que rationi ministrat.q.76.ar.3.arg.3.
Opinio magistri Auicenne z aliorum q̃ potẽtia creandi etiam potest creaturis communicari.q.45.art.5.
Opinio magistri z aliorum diuersa an termini numerales ponant aliquid in diuinis.q.30.art.5.
Opinio manicheorũ q̃ deus est quedam lux corporea: z animam dixerunt partem illius lucis corpori alligatam.q.90.art.1.
Opinio manicheor̃ q̃ de⁹ veteris testamẽti deus tenebrar̃ erat.q.66.ar.3.
Opinio manicheor̃ q̃ spũalia z incorporalia diuine ptãti subiecta sunt:sed corporalia potestati 3rij principij esse subiecta.q.83.
Opinio negãtiũ angelos eẽ nõ distinguẽtes iter sensum z intẽm.q.50.ar.1.
Opinio negantium prouidentiam z gubernationem:sed omnia fortuita esse z euenire.q.103.ar.1.
Opinio negantiũ relationem esse rem nature:sed rationis tantũ.q.13.art.7.
Opinio nestorianorum quod spiritussanctus non procedat a filio.questio. 36.ar.2.ad.3.
Opinio nominalium antiquorum q̃ est idem enunciabile Christum nasci, esse nasciturum z esse natum.q.14.art.13.ad.3.
Opinio origenis,pelagianorum,z aliorum de causa predestinationis.qõ. 23.articu.5.
Opinio origenis ponentis omnia in principio equalia esse creata deo questio.47.ar.2.
Opinio origẽ.q̃ angeli z anime sunt eiusdem speciei.q.75.art.7.
Opinio origẽ.q̃ anime hominis accidit corpori vnitri:ideo posuit eam simul cum angelis a principio esse creatam.q.118.ar.3.
Opinio origẽ.quod natura corporalis est producta in penam spiritualis.q. 65.articu.2.
Opinio origẽ.de substantia incorporea vnita corpori.q.51.ar.1.ad.1.
Opinio origenis q̃ omnis voluntas creature potest flecti in bonum z in malum preter animam Christi.q.64.art.2.
Opinio peripateticorum quod demones non sunt:sed ea que demonibus attribuuntur per artem necromantie fiunt virtute corporum celestium.qõ. 115.arti.5.
Opinio philosophi quod motor inferioris celi non posset mouere celum superius.q.117.ar.4.ad.1.
Opinio pythagore z leucippi qui primo principio non attribuant optimum z perfectum.q.44.arti.1.
Opinio pythagore platonis z auicenne de ratione entis.q.11.art.1.ad.1.
Opinio pythagoricorum qui ponebant malum quandam esse naturam: ideo bonum z malum genera esse ponebant.q.48.art.1.ad.1.
Opinio platonicorum materiam non distinguentiũ a priuatione,z dicentiũ materiam esse ens.q.11.ar.2.ad.1.
Opinio platonicorum origẽ,hieronymi aug.basilij z damasceni an corpora celestia sint animata.q.70.ar.3.
Opinio doctorum huius quod dicitur:in principio creauit deus celum z terram ꝛc.in exponendo diuersimode.q.67.ar.4.
Opinio platonicorũ q̃ anima corruptibili corpori vnitur per corpus corruptibile sibi naturaliter vnitum: quidam q̃ mediante spiritu corporeo:alij vero mediante luce quam corpus ponebant.q.76.arti.7.
Opinio platonicorum q̃ anima vnitur corpori vt motor solum per contactum virtutis.q.70.ar.3.
Opinio platonicorum q̃ demones sunt animalia corpore aerea:animo passiua.q.115.art.5.
Opinio platonicorum q̃ quanto aliqua sunt vni principio primo propinquiora tanto sunt minoris multitudinis.q.112.arti.4.ad.2.
Opinio platonicorũ q̃ scientia ineſt a principio animabus nostris per participationem formarum separatarum.q.117.ar.1.
Opinio platonis Ari.Aui.z sanctorum de presidentia substantiarum separatarum super corporalia.q.110.ar.1.ad.5.
Opinio platonis de dijs z demonibus: q̃ omnes dij erant boni, sed demonum quidam boni z quidam mali.q.65.ar.7.
Opinio Platonis de individuorum denominatione ab ideis eas participando.q.6.ar.4.
Opinio platonis de triplici prouidentia quam ponebat.q.22.ar.3.
Opinio platonis z aristotelis comparantium intellectum agentem ad lumen z ad solem.q.79.ar.4.
Opinio platonis z antiquorum q̃ omnia corpora sunt de natura quatuor elementorum:z quare superiora sunt incorruptibilia fit a principio immateriali.q.66.ar.2.
Opinio platonis z auer.de modo acquirendi scientiam.q.117.ar.1.
Opinio platonis z auicebron q̃ agentia corporalia agunt ꝑm formas accidentales ad formam substantialem: sed introductio forme est a principio immateriali.q.115.ar.1.
Opinio platonis z aui.cognitionis nostre per effluxum specierum a substantijs separatis in intellectum nostrum.q.84.art.4.
Opinio platonis z auicenne de formarum derivatione a substantijs spiritualibus.q.65.art.4.
Opinio platonis ponentis diuersas animas in vno corpore secundum organa distinctas.q.76.ar.3.
Opinio platonis q̃ accidit animam intelligere per conuersionem ad fantasmata vt vultum corpori.q.89.ar.1.
Opinio Platonis q̃ corpora celestia deos existimabat ex elementis composita.q.50.ar.3.ad.2.
Opinio platõis q̃ eadẽ sunt ꝓncipia cognoscẽdi z essendi.q.85.ar.3.ad.4.
Opinio platonis q̃ ex immutatione organi a sensibilibus anima excitatur vt in se formet species rerum sensibilium.q.84.art.6.
Opinio platonis q̃ firmamentum sit de natura quatuor elementorum non ex vniuersis compositum:sed quasi simplex elementum.q.78.articu.1.
Opinio platonis quod homo sit anima intellectiua.queſt.76.articu.1.
Opinio platonis q̃ intellectus noster naturaliter est plenus omnibus speciebus intelligibilibus.questio.84.artieu.3.
Opinio plato.quod numerus substantiarum separatarum accipitur secundum numerum specierum sensibilium.questio.50.articu.3.
Opinio plato.q̃ obiectum intellectus nr̃i sunt idee separate:z q̃ non intelligimus abstrahendo:sed magis abstracta participando.questio.87.art.1.
Opinio platonis quod scientie z diffinitiones sunt de ideis z non de corporalibus rebus.questio.84.articu.1.
Opinio platonis quod sicut intelligere conuenit anime secundum seipsam z sentire:quod Aristo.dicit esse coniuncti.questio.75.articu.3.

Opinio platonis q̃ substantie separate sunt obiecta intellectus nostri:z primo intellecte a nobis.q.88.ar.1.
Oponio platonis de vi imaginatiua.q.64.ar.6.ad.2.
Opinio platonis q̃ vña sunt priora singularibus.q.85.ar.3.ad.1
Opinio ponentium animã sensitiuã non generati:sed creari.4.118.ar.1.
Opinio ponentium duo principia.q.49.ar.3.
Opinio ponentium in diuinis hierarchiam quam supercelestem vocant. q.108.ar.1.
Opinio ponentium nullam virtutem creatam in rebus operari:sed q̃ solus deus omnia in mente operatur.q.105.ar.5.
Opinio porphyrij qui discernebat a demonibus angelos vt demonũ aerea loca essent:etherea vero angelorum.q.66.ar.3.
Opinio porphyrij q̃ demones sunt naturaliter fallaces:z q̃ sunt animalia habentia naturam sensitiuam.q.63.ar.4.ad.1.
Opinio prepositiui negatis proprietates personales z notiones in diuinis: z sicut pater vno modo se habet ad creaturas: ita vna relatione refertur ad filium z ad spiritum sanctum.q.32.ar.2.
Opinio prepositiui q̃ vtraq; istarũ est falsa.s.deus genuit deus qui est deus pater:z genuit deum qui non est deus pater.q.36.ar.4.ad.5.
Opinio ptolemei quod luminaria habent motum seorsum a motu spherarum.q.70.ar.1.ad.3.
Opinio q̃ adam ante peccatum falso decipi poterat respectu eorum quoruz scientiam non habebat.q.94.ar.4.
Opinio q̃ adam non fuit creatus in gratia:sed tamen ante peccatũ sibi gratia collata fuit.q.95.ar.1.
Opinio q̃ aliqua regio infinities fuit habitabilis z inhabitabilis z artes corrupte z inuente.q.46.ar.2.ad.4.
Opinio q̃ alius ordo rerum vel alie res effluere non possunt a deo nisi sicut nunc est quasi ex necessitate nature deus agat.q.25.ar.5.
Opinio q̃ angeli causant animas rationales secundum quod diuina virtute operantur.q.90.ar.3.
Opinio q̃ angeli z demones ꝟsit corpora sibi nãliter vnita.q.54.ar.5.ad.1.
Opinio q̃ angeli non assumunt corpora: sed eorum apparitiones in visione prophetie contigisse.s.secundum imaginationem.q.51.ar.2.
Opinio q̃ angeli peccare potuerunt in primo instanti sue creationis: sed nõ peccauerunt.q.63.ar.3.
Opinio q̃ angeli quo ad premiũ accitale mereri possunt. q.62.ar.9.ad.3.
Opinio q̃ angeli suã beatitudinẽ non merentur per gratiã preuenientẽ: sed per ea que in diuinis mysterijs operantur iam beati.q.62.ar.4.
Opinio q̃ angelus cognitionẽ singulariũ nõ hz nisi in causis vniuersalibus ad quas omnes effectus particulares reducuntur.q.57.ar.2.
Opinio q̃ angelus sit indiuisibilis sicut punctus.q.52.ar.2.
Opinio q̃ anima habeat per se speciem z naturam completam: z nõ vnitur corpori vt forma.q.90.ar.4.
Opinio q̃ anima separata cognoscat singularia per abstractionem a sensibilibus.q.89.ar.7.
Opinio q̃ anima sit composita ex quadam materia z forma.q.75.ar.6.
Opinio q̃ aia sit cõposita ex quadam materia spũali.q.90.ar.2.ad.1.
Opinio q̃ animã deus non de nihilo.sed de seipso fecit.q.90.ar.1.ar.3.
Opinio q̃ animalia ferocia in statu innocentie fuissent mansueta circa hominem z circa alia animalia.q.96.ar.1.ad.2.
Opinio q̃ anime separate post determinata temporũ curricula iterũ ad corpora redeunt.q.46.ar.2.ad.8.
Opinio q̃ aque vaporabiles resolute eleuent.s.celũ sydereũ.q.68.ar.2.
Opinio q̃ caro ꝑm speciem est que primo accipit speciem z hec semper manet:caro autem secundum materiam que ex alimento generatur non semper manet.q.119.ar.1.ad.2.
Opinio q̃ celũ z materia per gñationẽ sunt producta.q.56.ar.1.ar.3.
Opinio q̃ corporalia a deo creata sunt mediantibus angelis.q.46.ar.3.
Opinio quod corpori hominis prius tempore formato anima infusa fuit. q.91.ar.4.ad.3.
Opinio q̃ corpus mulieris per multiplicationẽ materie formatum fuit sine alterius materie additione:similiter z quinq; panes.q.92.ar.3.ad.1.
Opinio q̃ corpus naturale rarefieri potest in infinitum,eo q̃ corpus diuisibile sit infinitum.q.68.ar.2.
Opinio q̃ corrupto corpore corrumpitur anima.q.46.ar.2.ad.8.
Opinio q̃ cum dicitur:formauit deus hominem: intelligitur productio corporis z anime simul: sed cum dicitur: spiravit in faciem eius: intelligitur de spiritu sancto.q.91.ar.4.ad.3.
Opinio q̃ de libro vite nemo secundum veritatem potest deleri:sed solum secundum hominum opinionem.q.24.ar.3.
Opinio q̃ demones sunt anime defunctorum.q.108.ar.8.ad.5.
Opinio q̃ deus dixit angelis: faciamus hominem ad imaginem z similitudinem nostram.q.91.ar.4.ad.2.
Opinio q̃ deus licet nolit mala:vult tñ mala fieri vel esse.q.19.ar.9.ad.1.
Opinio q̃ deus res in esse ꝓduxit agendo de necessitate nãe.q.104.ar.3.
Opinio q̃ diabolus fuit malus in primo instanti sue creationis non per naturam:sed per peccatum propie voluntatis.q.63.ar.3.
Opinio q̃ diffinitio persone posita a Boetio non est diffinitio persone ꝑm q̃ personam in deo dicimus.q.29.ar.3.ad.4.
Opinio q̃ diuina ꝓuidentia oibus rebꝰ necessitatẽ imponat.q.22.ar.4.
Opinio q̃ sunt duo creationis ꝓncꝑ.s.vnũ bonoꝝ z aliud malorum.q.45.ar.6.
Opinio quod ea que deus produxit per causas necessarias sunt necessaria: z que per causas contingentes sunt contingentia, rationem ex causis medijs assumens.q.19.ar.8.
Opinio quod forma sit soluz species naturalis: z quod materia non sit pars speciei.q.85.ar.1.ad.2.
Opinio q̃ forme mãles a formis immaterialibus deriuentur.q.91.ar.2.
Opinio quod habilitatis subiecti diminutio secundum proportionem fiat sicut in quantitatibus continuis per substractionem proportionaliter. qõ. 48.arti.4.ad.3.
Opinio quod habitus z species intelligibiles non sunt in intellectu possibili: sed in viribus sensitiuis: nec species conseruantur in intellectu possibili.q.89.ar.3.
Opinio quod hoc nomen deus non habeat naturalem suppositionem pro persona.q.39.ar.4.ad.2.
Opinio q̃ homes nullo mõ transferri ꝟsit ad ordines angelorum.q.108.ar.8.
Opinio q̃ hominis et iumenti sit idem processus: et idem interius et equa vtriusq; conditio.q.75.ar.6.ad.1.
Opinio quod hominis est talis voluntas: qualem inducit pater deorum virorumq;.q.11.ar.4.
Opinio quod hominis vltima felicitas in substantiarum separatarum cognitione consistat.q.89.ar.2.ad.3.
Opinio q̃ hõ factꝰ sit solũ ad imaginẽ filij z nõ patris.q.93.ar.5.ad.4.
Opinio q̃ innascibilitas duo dicit.s.non esse ab alio,z alioꝝ esse principiũ: vel importat vlem auctoritatẽ:z non negationẽ.q.33.ar.4.ad.1.
Opinio q̃ ista est concedenda:deus genuit alium deum.q.39.ar.4.ad.4.
Opinio q̃ in statu innocẽtie nõ fuisset superfluitatũ emissio.q.97.a.3.ad.4.
Opinio q̃ intellectus agens sit substantia separata.q.67.ar.4.
Opinio q̃ materie signate que a principio fuit sub forma ade quicquid preter id quod ex primo parente in posteros derivatur additum fuerit:nõ pertinet ad veritatem humane nature.q.119.ar.1.
Opinio quod mens semper meminit.semper intelligit:et semper amat.qõ. 93.ar.7.ad.4.
Opinio q̃ mobilia sunt eterna:sed non motus.q.46.ar.1.ad.5.
Opinio q̃ motus angeli dũ mouet de loco ad locũ est in instanti.q.53.ar.3.
Opinio q̃ motus corporum celestium est a ꝓnõ intrinseco.q.18.ar.1.ad.1.
Opinio q̃ mulier fuerit facta solum in adiutorium generationis viri,z non alicuius alterius operis.q.92.ar.1.
Opinio q̃ mundus semp fuerit:z tps nõ habuisse principium.q.46.ar.3.
Opinio q̃ nomen dictum de deo z creaturis pure equiuoce.q.13.ar.5.
Opinio q̃ nullus intellectus dei essentiam possit videre.q.12.ar.1.
Opinio q̃ numerus predestinatorum est certus formaliter:sed non materialiter.q.23.ar.7.
Opinio q̃ numerus ꝑm propriam numeri rationem ponitur in deo:z nõ ꝑm rationem sui generis.q.30.ar.3.
Opinio q̃ omne ens est corpus: z q̃ nulla sit spiritualis substantia nisi corpori vnita:z q̃ deus est anima mundi.q.51.ar.1.ad.1.
Opinio q̃ omnia sunt diuine potestati subiecta:non tñ diuinam prouidentiam vsq; ad ista inferiora se extendere dicebant.q.8.ar.3.
Opinio q̃ ordo vniuersi a deo propie non est intentus: sed per accidẽs prouenies ꝑm successionem agentium.q.15.ar.2.
Opinio quod pater et filius sunt duo spiratores sicut duo spirantes. qõ. 36.arti.4.ad.7.
Opinio quod pater non voluntate concomitante genuit filium: sed solum natura.q.41.ar.2.ad.1.
Opinio quod persone diuine non distinguuntur relationibus: sed per origines:relationes autem solum manifestant hypostasum distinctiones.qõ. 40.articu.2.
Opinio q̃ Plato posuit materiam non esse creatam.15.ar.3.ad.3.
Opinio q̃ potenta diuina ad hunc cursum rerũ determinat ꝓpter ordinem sapientie z iustitie diuine:sine quo deus non operatur.q.25.ar.5.
Opinio q̃ potentia generandi in diuinis relationẽ significat.q.41.ar.5.
Opinio q̃ potentie anime non distinguuntur ab eius essentia.q.77.ar.1.
Opinio q̃ potentie cognoscitiue in nobis nõ cognoscunt nisi proprias passiones siue species.q.85.ar.2.
Opinio q̃ potentie sensitiue corrupto corpore remanent in anima separata: z actus earum.q.77.ar.1.
Opinio q̃ proprietates in diuinis sunt persone: non autem in personis nisi ꝑm modum loquendi.q.40.ar.1.
Opinio q̃ pueri in statu innocentie non fuissent nati cum iustitia gratuita que est principium merendi.q.110.ar.1.ad.2.
Opinio quod quecunq; alicui nocitiua sunt secundum naturam mala sunt. q.65.arti.1.ad.3.
Opinio de quinta essentia.q.91.ar.1.ad.2.
Opinio quod relatio diuina non sit subsistens persona:neq; personam significans.q.33.ar.2.ad.1.
Opinio q̃ resistere tẽtationi nõ fuisset pr̃ homini meritoriũ.q.99.a.4.ad.3.
Opinio q̃ res gradatim processerunt a deo:ita quod deus primã produxit creaturam:z secunda produxit aliam: z sic consequenter vsq; ad creaturã corpoream.q.65.ar.3.
Opinio q̃ scientia visionis que est eorum que sunt vel fuerunt vel erunt non esset infinitorum.q.14.ar.12.
Opinio q̃ sola forma sit de ratione speciei z non materia: sed quod sit pars individui.q.75.ar.4.
Opinio q̃ spiritus sanctus non datur:sed eius dona tñ.q.43.ar.3.ad.1.
Opinio quod substantia in diffinitione persone ponitur pro substantia prima.q.29.ar.1.ad.2.
Opinio q̃ superflue sunt orationes:vel quicquid boni fiat ad vitam eternã siue salutem consequendam.q.33.ar.9.
Opinio q̃ tñ vna ala remanet corruptis corporibus.q.46.ar.2.ad.8.
Opinio q̃ virgines solum vel perfecti ad angelorum ordines assumuntur:alij vero suum ordinem constituunt.q.108.ar.8.
Opinio quorundam de instanti lapsus primi angeli. q.63.ar.6.
Opinio quorundam hereticorum q̃ deus oim est creator:sed materiã a diabolo esse formatam z per species esse distinctam.q.65.ar.4.
Opinio quorundam philosophorum diuersa circa distinctionem z numerum sensuum exteriorum.q.78.ar.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Opinio quorundam quod angelus naturali dilectione diligat deum plus quam sibi amore concupiscentie.q.60.ar.5.
Opinio quorundam q anima hominis est pars anime mundi.q.90.ar.1.
Opinio quorundam q hec est impropria:pater z filius sunt vnum principium spiritus sancti.q.36.ar.4.
Opinio quorundam quod hec inferiora corruptibilia vel etiam singularia aut humane res non gubernentur a deo.q.103.ar.5.
Opinio quorundam q necessarium non habet causam.q.44.ar.1.ad.2.
Opinio quorundā q ola que sunt in tpe ab eterno sunt deo presentia ea ratione quia habet apud se rerum rationes presentes.q.14.ar.13.
Opinio quorundam q synderesis sit potentia ratione altior z quorundam q sit ipsa ratio.q.79.ar.12.
Opinio quorundā q stelle z planete z singule partes mundi essent dij quos colebant.q.11.ar.3.ad.1.
Opinio quorundam quod verum z falsum non contrarie sed contradictorie opponantur.q.17.ar.4.
Opinio quorundam q visibilia sint a malo principio.q.65.ar.1.
Opinio rabbi moysi z aliorum diuersa: quid significent nomina absoluta que affirmatiue dicuntur de deo.q.13.ar.2.
Opinio rabbi moysi q substantie immateriales multiplicentur secundum numerum motuum:vel corporum celestium:z q homines z virtutes rerum naturalium angeli dicuntur.q.50.ar.3.
Opinio Saduceorum q non sint spiritus.q.50.ar.1.
Opinio Valentini ponentis diuersum modum prelationis fm quam ponebat verbum dei natum.q.34.ar.2.ad.2.
Opinio Varronis q deus est alia mundi ola gubernans.q.90.ar.1.
Oppolita z diuersa in se habent in causa equiuoca vnitatē.q.4.ar.2.ad.1.
Ordinare res in finem eius est:cuius est ipsas producere.q.103.ar.1.
Ordinat aliqd ad alterū dupl̄r,vel accipiendo vel cōcando.q.107.ar.3.
Ordinē cause pticularis aliqd pōt exire:sed non cause vlis.q.22.ar.2.ad.1.
Ordines angelorum z hominū penes dona nālia z gratuita distinguuntur: hominum vero penes gratuita solum.q.108.ar.4.
Ordines angelorum penes diuersos actus z officia distinguuntur in qualiber hierarchia.q.108.ar.2.
Ordinum angelorum nomina ab ipsorum proprietatibus imponūtur quas ipsa nomina signific ant.q.108.ar.5.
Ordo actionis qui tollitur per culpā est perfectius bonum agētis q̄ bonum quod tollitur per penā q est perfectio prima.q.48.ar.6.ad.2.
Ordo causarum quomodo a deo potest pretermitti z quomodo non in productione alicuius rei.q.105.ar.6.
Ordo illuminationis inferiorum angelorum a superioribus nunquam pretermittitur a deo.q.106.ar.3.
Ordo nature dupliciter distinguitur scilicet via generationis z via perfectionis.q.85.ar.3.ad.1.
Ordo nature notionē originis sigt:z quomodo.q.42.ar.3.ad.1.
Ordo nāe ppter gre manifestationē aliq̄s pretermittitur a deo.q.112.ar.2.
Ordo originis duplex deo attribuitur,scz quo persona est a persona et quo creatura est a deo.q.41.ar.1.ad.1.
Ordo originis in diuinis quid.q.42.ar.3.
Ordo vniuersi est quod a deo principaliter intenditur.q.15.ar.2.
Ordo vniuersi qui apparet tam in rebus naturalibus q̄ volūtarijs dei iustitiam demonstrat.q.21.ar.1.
Organa sensuum quomodo disponantur.q.91.ar.1.ad.3.
Origines solum distōne terminorum distinguuntur.q.36.ar.2.ad.7.
Origo sola indistincta manet a relatione, remoto motu ab actu rationali.q.41.ar.1.ad.2.

Patiendi Triplex est modus scilicet proprie,minus proprie et communiter.q.79.ar.2.
Paradisus terrestris in parte dextera celi positus est.q.102.ar.1.
Partium adinuicem,ad ipsum totum,z totius ad deum ratio assignationis finis.q.65.ar.2.
Pars cōposīti nulla pōt esse p̄ in entibus:neq; etiā mā z forma.q.3.ar.8.
Partes corporee ratione actuum deo attribuuntur:vt oculus ratione visus.q.3.ar.1.ad.3.
Pars nāli inclinatione magis pretēdit bonū totius q̄ suūpsius.q.60.ar.5.
Pars quelibet totius ōr optima fm proportionem.q.47.ar.2.ad.1.
Pars quomodo dicitur aliquando esse totum.q.75.ar.4.ad.1.
Pars fm essentiam potest esse tota in toto,z tota in qualiber parte superficiei:sed non fm quantitatem.q.8.ar.2.ad.3.
Partem esse vniuersi deo non conuenit:sed angelo.q.61.ar.3.ad.2.
Partes diffinitionis z diffinitum quomodo se habeant ad intellectum in ratione prioris z posterioris.q.85.ar.3.ad.3.
Partis sensitiue sicut est duplex operatio ita z intellectiue.q.85.ar.2.ad.3.
Passiones anime quedā ad bonū: z quedā ad malū ordinātur.q.95.ar.2.
Passiones anime, vt amor, gaudium, z tristitia: vnde passiones dicantur.q.20.ar.1.ad.1.
Passiones qualdā deo attribuimus fm effectum z non affectum.q.21.ar.3.
Passiones quedam repugnant primo statui: z quedā non.q.95.ar.3.ad.2.
Passiones que sunt in appetitu sensitiuo cū quadam animi cōcitatione,sunt in appetitu intellectiuo absq; animi concitatione.q.82.ar.5.ad.1.
Passiones quomodo dicuntur esse in angelis.q.59.ar.4.ad.2.
Passiōes sunt in demōib⁹,fm q̄ nolant simplices act⁹ volūtatis.q.64.ā.3.
Passiua z mobilia distinguunt fm dilōnē actionū z passionū.q.80.ar.2.
Pater ōr principiū totī⁹ deitatis:vel qz eā gnando vel spirādo cōicat: vel qz oībus diuinis personis est principium.q.39.ar.5.ad.9.
Pater z filius rectius duo spirantes q̄s duo spiratores dīr.q.36.ar.7.ad.2.
Pater z filius sunt vna sapientia:sed non quā genuit pater.q.39.ar.7.ad.3.
Pater z filius sunt vnum principium,sed qualiter.q.36.ar.4.ad.4.2.3.
Pater gnando filiū stante distinctione totā nām filio ꝓmunicauit.q.41.ar.3.
Pater genuit filium voluntate comitante:z non vt dicit habitudinem principij.q.41.ar.2.
Pater omnis creature deus multipliciter dicitur.q.33.ar.3.
Pater quare ōr noster,z spūs ōr noster:z filius nō ōr noster.q.36.ar.1.ad.3.
Patrem z filiū z spiritum sanctū quare dicimus vnum deum.sortem, Platonem.z Ciceronem tres homines:z non vnum hominem.q.39.ar.3.
Patrem generare filium est necessarium. non sicut per causam cogētem vel finalem:sed absolute,quod non potest non esse.q.41.ar.2.ad.3.
Paternitas creat vel generat qualiter non conceditur.q.32.ar.2.ad.2.
Pati dupliciter ōr.s. cōter pro quacunq; mutatione:z sic sentire z intelligere passiones dicuntur:z propie vt est effectus actionis.q.97.ar.2.
Pati est propter distinctionem potentie ab actu.q.25.ar.1.ad.1.
Peccare est declinare a rectitudine actus q̄s quis debet habere.q.63.ar.1.
Peccare est deficere a perfecta actione.q.25.ar.3.ad.2.
Peccata non omnia instinctu diaboli prouenīunt:sed arbitrij voluntate.q.114.ar.3.ad.2.
Peccata ola sunt in demonibus fm reatum:z non fm affectum. q.63.ar.2.
Peccati primi angeli ,pnitas vel motiuū ad peccādū causa fuit. q.63.ar.7.
Peccatum est contra naturalem inclinationem.q.63.ar.9.
Pctm̄ mortale in actu liberi arbitrij dupl̄r esse contingit.q.63.ar.1.ad.4.
Penitentis z innocentis respectu dilectionis dei comparatio secundum magis z minus.q.20.ar.4.ad.4.
Perditio hominis non est imputanda negligentie angeli custodientis.qō. 113.art.1.ad.3.
Perfectio rei create est triplex. prima fm q̄ in suo esse constituitur,secunda vt ei aliqua superaddantur ad suam perfectam operationem, tertia vt aliquid attingat sicut finem.q.6.ar.3.
Perfectio rei est duplex. p̄ .s. forma totius. 2ª. opatio vel finis opationis. perfectio vero vltima vniuersi est perfecta fcētium beatitudo.q.73.ar.1.
Perfectio rei non ex quacunq; re ad quam inclinatur dependet:sed solum ex superiori.q.59.ar.3.ad.2.
Perfectio vniuersi inequalitatē requirit esse in rebus:vt ois perfectionis gradus impleatur:quarum rerum triplex est gradus.q.48.ar.2.
Perfectiones rerū pfectiori mō preexistunt in deo q̄m ipsis reb⁹.q.4.ar.2.
Perfectionib⁹ diuersis creaturarū sicut rñdet vnū simplex p̄n̄m: ita diuersis cōceptionib⁹ intellūs corrīdet vnū simplex fundamentum.q.13.ar.4.
Perfectiora fm naturā numero vel magnitudine alia excedunt.q.50.ar.3.
Perfectius intelligēs rerum naturas plura distinguit quam qui minus perfecte.q.108.ar.3.
Permittit deus multa mala fieri per malos angelos z homines: z quare nō cohibet.q.109.ar.4.ad.2.
Per prepositio multipliciter suum casuale determinat.q.36.ar.5.
Per se nota potest dici aliqua propositio dupliciter. vno modo fm se z quo ad nos. Alio modo fm se z non quo ad nos.q.2.ar.1.
Per se notum ōr aliquid dupl̄r: vel qz per nihil in eius notitiam deuenitur: vel qz non est cognoscibile per accīns.q.87.ar.1.ad.1.
Persona dicitur aliquid grammatice:quod natura negatur.q.39.ar.8.
Persona diuina ab eterno processit a principio:nō tamen ab eterno processit in mundum.q.45.ar.2.
Persona et hypostasis addunt super essentiam principia individuantia.q.29.ar.2.ad.3.
Persona in diuinis significat relationē per modū subsantie.q.29.ar.4.
Persona nō significat essentiā vel materiā,sed personalē proprietatem: ideo pluraliter predicatur de patre z filio z spirito sancto.q.39.ar.3.ad.4.
Personas esse plures q̄s tres in diuinis non est possibile:quod quadrupliciter ostenditur.q.41.ar.6.
Personarum cognitio dupliciter est nobis necessaria.q.32.ar.1.ad.3.
Persone diuine conuenientius dicuntur vnius essentie, quam vnius nature.q.39.ar.2.ad.3.
Persone diuine quare dīr supposita cū nulla sit ibi suppō.q.39.ar.1.ad.3.
Persone diuine sunt tres: et non possunt esse plures: quia due tantum sunt origines.q.32.ar.3.
Persone nomen deo non conuenit fm nominis impositionem a quo imponitur ,sed ad quod imponitur.q.29.ar.3.ad.2.
Personis remotis et angelis existentibus deus solus diceretur vel solitarius.q.31.ar.3.ad.1.
Pertinētia ad pfectionē intellūs bti:z eiꝰ naturalis desiderij.q.12.ā.8.ad.4.
Possibile dupliciter dicitur.s.per respectum ad potentiam:z absolute ex habitudine terminorum.q.25.ar.4.
Possibile dupliciter dicitur scilicet vt opponitur necessario:z vt sub necessario continetur.q.41.ar.4.ad.2.
Possibile tripliciter dicitur scilicet fm potētiam passiuam materie: secundā potentiam actiuam dei:z secundum habitudinem terminorū secundus q̄ impossibili opponitur.q.46.ar.1.ad.1.
Posita causa necessaria non sequitur effectus necessarius.q.19.ar.3.ad.4.
Posuit deus hominem in paradiso vt operaretur z custodiret illum:dupliciter exponitur.q.102.ar.3.
Potentia actiua fundatur in actu:nec contra ipsum diuiditur: quod potentie passiue non conuenit.q.25.ar.1.ad.1.
Potentia actiua que respicit finem vniuersalem mouet omnes actiuas potētias subordinatas que respiciunt fines particulares.q.82.ar.4.
Potentia agentis vniuoci tota manifestatur in suo effectu:non autem equiuoci.q.25.ar.2.ad.2.
Potentia creature propter quid differt ab eius essentia.q.79.ar.1.
Potentia dei manifestius cognoscitur ex eo q̄ produxit mundum, q̄s si fuisset ab eterno.q.46.ar.2.ad.6.
Potentia z actus prius z posterius causa et causatum non sunt in deo: sed vnum z simplex esse.q.3.ar.7.

Potentia generandi in recto significat naturam z in obliquo relationem.q.41.ar.5.
Potentia generandi passiue est in filio.q.41.ar.6.ad.1.
Potentia generatiua in quolibet generante est illud in quo genitum generanti similatur.s.natura.q.41.ar.5.
Potentia in creaturis non est ad non esse: sed in deo qui postquā res fecit vt essent:sic potest facere vt nō sint.q.9.ar.2.
Potentia in omni creatura distinguitur ab esse.q.54.ar.3.
Potentia ordinata ad actum accidentalē est accidens,z ad actum substantialem est substantia.q.77.ar.2.ad.2.
Potentia passiua q̄ sit in deo non est possibile.q.3.ar.1.
Potentia vna z eadem est patris z filij secundum qualitatem z perfectionē nature.q.42.ar.6.
Potentiarum distinctio est secundum formalem obiectorum distinctionem z nō materialem.q.59.ar.4.
Potentiarū distinctio est fm obiectoꝝ formalē distinctionē.q.77.ar.3.
Potētie actiue dei z creature differentia.q.25.ar.1.ad.3.
Potentie actiue z passiue.s.intellectus agentis z passibilis distinctio:z differentia ex parte obiectorum sumenda est.q.79.ar.7.
Potētie alicui nō repugnat simul habere duas opationes.q.38.ar.7.ad.2.
Potentie anime priores ordine nature aliarum sunt principia per modum finis z actui principū.q.77.ar.7.
Potentie anime quomodo adinuicem se habent ratione prioris z posterioris:z quomodo intellectiue dirigunt sensitiuas.q.77.art.4.
Potentie intellectiue z materie differentia: z q̄ potentie receptiue creature non adequatur potentie creatoris.q.75.ar.5.ad.1.
Potentie partis vegetatiue quare dicuntur naturales.q.78.ar.2.ad.1.
Potentie rōnales quō se hbīt ad oppolita z quo non.q.62.ar.8.ad.2.
Potestatum nomen quandam ordinationem circa diuinas actiones significat z diuinorum susceptionem.q.108.ar.5.ad.3.
Preceptū z consilium respectu quorū bonorū dantur.q.19.ar.12.ad.4.
Predestinatio est in deo:z in creatura eius executio.q.13.ar.2.
Predestinatio est transmissio rationalis creatura in finem non proportionatum.q.23.ar.1.
Predestinationi subordinatur ordo secundarum causarū ad effectum predestinationis.q.23.ar.8.
Predestinatiōis effect⁹ infallibiliter consequit ex eā cōtingēte.q.23.ar.6.
Predestinatiōis z pscientie rō ex diuina bonitate sumīt.q.23.ar.5.ad.3.
Predicatio sumpta a diuersis formis ordinatis de aliquo erit per accidens vel in secundo modo dicendi per se.q.75.ar.3.
Predicamenta sunt tantum duo in diuinis.q.28.ar.2.ad.1.
Preesse malis magis miserum est q̄ bonum.q.109.ar.2.ad.3.
Prelatio in intellectuali natura penes subiectionem z operationem naturarum attenditur.q.109.ar.2.
Preseruatio corporis humani ne pateretur in statu innocentie qualiter fuisset.q.97.ar.2.ad.4.
Presidentia spiritualis creature super corporalē ad quam aliquem ordinem habet ex quibus totum constat vniuersum.q.61.ar.4.
Presidere gubernationi omnium gentium z regnorum primum z precipuū est in diuinis mysterijs.q.108.ar.6.
Presunt boni angeli malis.q.109.ar.4.
Prima principia speculabilium z agibilium sunt habitus naturales nobis naturaliter inditi.q.79.ar.12.
Primo alicui nō cōuenit secundum partem sed fm totum.q.8.ar.4.
Primogenitus ois creature est dei perfecta imago &c.q.93.ar.1.ad.2.
Primum mouens quō mouet seipsum.q.79.ar.1.ad.3.
Primū pncipiū actiuū oportet esse maxime i actu z pfectissimum.q.4.art.1.
Primum principium licet sit tātum vnum:plura tamen ratione distincta in eo intelligimus q.44.ar.4.ad.3.
Primum vel principiū in vnoquoq; est qō ad naturam pertinet :q̄ qō pertinet ad prius semper habet rationem principij.q.60.ar.2.
Princeps regis Persarum restitit mihi viginti z vno diebus dupliciter exponitur.q.113.ar.8.
Principatus dicuntur qui priores existunt quasi presint in executione eorum que imperantur.q.108.ar.5.ad.3.
Principium actiuum generationis perfectorum animalium est virtus formatiua seminis:eorū vero que per putrefactionem generantur est virtus celestis.q.71.ar.1.ad.1.
Principium essendi omnium est tantum vnum a quo omnia que quocunq; modo sunt habent esse.q.65.ar.1.
Principiū in creaturis est pius eo qō est a pn̄o:non autem in deo.q.42.ar.2.
Principium multipliciter dicitur.s.fm situm secūdum intellectum z secundū omne genus cause.q.42.ar.3.
Principium non de principio z principium de principio dicitur in diuinis sine priori z posteriori.q.33.ar.4.
Principium non illud significat a quo nomen imponitur ad significandum secundum originem.q.33.ar.1.ad.3.
Principium non importat diuersitatem siue dependentiam ab eo cuius est principium sicut causa.q.33.ar.1.ad.1.
Principiū passiuum in semina potest dici semen.q.115.ar.2.ad.3.
Principiū proprietatem patris z filij significat substantiue.q.36.ar.4.
Principiū quo gnans gnat nō semp distinguitur a genito.q.41.ar.5.ad.1.
Principium sicut se habet ad conclusiones in cognitiuis:ita se habet finis ad ea que sunt ad finem in appetitiuis.q.83.ar.4.
Priuatio est medium inter esse z non esse simpliciter.q.48.ar.2.ad.1.
Priuatio entis fundatur in ente:quod in priuationibus aliarum formarum non accidit.q.11.ar.2.ad.1.
Priuatio suscipit magis z minus non secundum se:sed fm eius oppositum: cum magis z minus dicitur.q.11.ar.4.ad.1.
Priuatio suscipit magis z minus per recessum termino:sicut forma per accessum ad terminum perfectum.q.49.art.3.ad.3.
Priuatio tribus modis sumitur.q.33.ar.4.ad.2.
Priuationem per habitum cognoscimus.qō.14.ar.10.
Priuationes z malum dicuntur entia rationis secundum q̄ ens veritatem propositionis significat.q.48.ar.2.ad.2.
Priuationes z nō ens ex apprehensione intellectus veritatem habent z non ex seipsis.q.16.art.3.ad.3.
Procedere in infinitum in actibus intellūs non inconuenit.q.87.ar.3.ad.2.
Processio est duplex.s.ad intra z ad extra.q.27.ar.1.
Processio spiritussancti est a patre z filio vt sunt vnum z distincti.qō.36.ar.4.ad.2.
Processio verbi per modum intellectus est generatio:quia procedit per modum nature:eo q̄ procedit secundum rationem similitudinis quod amori non conuenit.q.30.ar.2.ad.2.
Processione remota spiritussancti a filio ipsum distingui a filio non est intelligibile.q.36.ar.2.
Processiones in diuinis sunt due tantum:ad intra.s.verbi per modum intellectus,z amoris per modum voluntatis.q.27.ar.3.
Productio rerum a prima causa nihil supponit.secunda vero quod est a prima causa supponit in sua actione.q.65.ar.3.
Productionis rerum triplex opus intelligitur:scilicet creationis distinctionis z ornatus.qō. 70.ar.1.
Produxit deus multas creaturas propter bonitatem suam communicandam:quod per vnam fieri non poterat.q.47.ar.1.
Produxit deus res in esse rōne processionis verbi z amoris.q.45.art.6.
Propositio singularis directe concludi non potest ex aliqua vniuersali nisi mediante alia particulari.q.86.ar.1.ad.2.
Propositionis affirmatiue vere subiectum z predicatum idem secundum rem significant:diuersum tamen secundum rationem.q.13.ar.12.
Propositionis contingentis est duplex veritas.q.16.ar.8.ad.3.
Propria passio quomodo causatur a subiecto vt est in actu:z est ipsius susceptiuum vt est in potentia.qō. 77.ar.6.
Proprietatem accidentis intelligere qualiter possumus.q.85.ar.1.ad.1.
Proprietates in diuinis que distinguantur.q.30.ar.1.ad.2.
Proprietas patris vt relatio actum notionalem presupponit:sed vt constitutiua ipsum precedit.q.40.ar.4.
Proprietates angelis communes perfectiori modo sunt in superioribus quā in inferioribus.q.108.art.5.
Proprietates diuine sunt in essentia per modum identitatis tantum in personis vero non solum fm rem tm̄:sed etiā fm modū significādi:ideo constituunt,z distinguunt.qō. 40.ar.1.ad.9.
Proprium dei est misereri z parcere:tripliciter exponitur.qō.25.ar.3.ad.3.
Propriū esse prius z posterius appropriato non inconuenit.q.39.art.7.ad.3.
Proprium non est de essentia subiecti: sed ex principijs essentialibus speciei causatur.q.77.ar.1.ad.3.
Propter quod vnumqōq; z illud magis qūo hz intelligi.q.87.arti.2.ad.3.
Prouidētia dei alr se hz ad incorruptibilia q̄s ad corruptibilia.q.113.art.2.
Prouidentia diuina quedam in finem ordinantur z quedam ab ipso decidunt permissiue.q.23.ar.3.
Prouidentia est ipsa diuina rō in summo omniū principe cōstituta que cuncta disponit vel ratio ordinandorum in finem.q.22.ar.1.
Prouidentia non est in rebus prouisis:sed est quedam ratio in intellectu prouisoris.q.23.art.2.
Puer in vtero matris est aliquid matris,z non ab alio angelo q̄s ab eo qui est matris custoditur.q.113.art.3.ad.3.
Pulchrum z bonum sunt idem subiecto :sed diuersis rationibus diuersas respiciunt personas.q.5.ar.4.ad.1.
Punctus nō ponit in diffōne linee cōter sūpte ex deteriate.q.85.ar.8.ad.2.
Puniri non est malum sed fieri pena dignum malum est.q.48.arti.6.

Qualites Actiue elementorū se hbīt vt māles dispositiones ad formas subales.q.115.ar.3.ad.2.
Qualitates actiue in natura agūt i virtute formarum substantialium.q.45.ar.8.ad.2.
Qualitates differenter fiunt in subo z quomodo.q.67.ar.3.ad.1.
Quantitas molis materiam consequitur:virtutis vero attenditur in effectu forme:qui duplex est.s.esse z operatio.q.42.ar1.ad.1.
Quantitas non impedit actionem alicuius forme ne agat:sed impedit ne sit agens vniuersale.q.115.ar.1.ad.3.
Quātitas virtutis agentis ex que modo sumatur.q.65.art.3.ad.5.
Quātitati in actu infiniti rō repugnat:sed nō tpi z motui.q.7.ā.3.ad.4.
Quecūq; vni z eidē sūt eadē:liter se sūt eadē qūo intelligat.q.28.ar.3.ad.1.
Quedā alalia mox nata:quare hñt vsum membroꝝ.q.99.ar.1.ad.2.
Quedā nō pōt fieri nisi a deo:q̄ tñ nō sūt miracla ēt si fiāt.q.105.ar.7.ad.1.
Quedam participatione dicuntur eterna diuersa ratione.q.10.art.3.
Quedam quare manent in eternum z quedam non.q.104.arti.4.ad.2.
Quedam sunt possibilia fieri a deo z quedam non.q.25.ar.3.
Que facta sunt:quare nō pōt facere deus ea non fuisse.q.25.ar.4.ad.2.
Quicquid deus sciuit scit.nec pōt plura scire q̄s scit.q.14.ar.15.ad.2.
Quicquid entitatis z perfectionis est in actione mala:reducitur in deum sicut in causam:sed quicquid est ibi defectus est a causa secunda deficiente: z non a deo.q.49.ar.2.ad.2.
Quidditas rei materialis est obiectum intellectus nostri.qō.84.ar.7.
Quidditas rei mālis est primū qō intellt⁹ ab itellu nr̄o z qūo.q.88.art.3.
Quidditates diuerse magis cōuenīt fm rōnē existendi q̄s affirmatio z negatio:fm tñ rationem cognoscendi minus.q.58.ar.4.ad.2.
Qui est significat esse absolutum infinitum z in presenti.q.13.ar.11.
Quod est in aliquo ptes essentiam eius est causatum.q.3.ar.4.
Quod est per essentiam est causa eius quod est per participationem in quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

differunt esse ⁊ essentia.q.61.ar.1.
Quod potest virtus inferior potest altiori modo virtus superior.quest. 110. artic.2.ad.2.
Quod quid est.⁊ esse in omnibus que sunt in genere differunt.q.3.ar.5.
Quoꝝ non sunt fantasmata quo cognosci possunt a nobis.q.84.ar.7.ad.3.

Ratiocinari Ad intelligere comparatur,sicut mouerī ad quiescere.q.79.ar.8.

Ratio circa contingentia quare se habet ad opposita.q.85.ar.1.
Ratio de numero siue quantitate partium alicuius totius sumenda est ex proportione ad bonum totius.q.23.ar.7.ad.2.
Rō diuersarū rōnū q̄s de deo apprehēdimus:vñ sumit.q.13.ar.4.ad 2.⁊.3.
Ratio ⁊ intellectus solum quantum ad modum cognoscēdi differunt.quest. 59.arti.1.ad.1.
Ratio generis ⁊ differentie ab eadem re sumitur.q.85.ar.3.4.
Ratio generis ⁊ differentie quo ab eadem re sumitur.q.76.ar.3.ad.4.
Ratio ordinis rerū in finē ⁊ executio ad prouidentiam pertinent.q.22.art.3.
Ratio quam nomen diffinitio ⁊ enunciatio significāt:compositionem ⁊ diuisionem significat intellectus.q.85.ar.2.ad.3.
Ratio quare creatura realiter refertur ad deum ⁊ non econtra.q.13.ar.7.
Rationale ⁊ sensibile vt differentie non sumuntur a potentijs sensus ⁊ intellectus:sed ab ipsa anima sensitiua ⁊ rationali.q.77.ar.1.ad.7.
Ratio scientie ⁊ volūtatis prior est ratione potentie in deo secundum considerationem.q.25.ar.1.ad.4.
Ratio veri absoluti prior est ratione boni.q.16.ar.4.
Ratio veritatis ex conformitate rei ad intellectum sumitur.q.16.ar.5.
Rationes contra Commentatorem de unitate intellectus.q.76.ar.2.
Rationes contra Commentatorem,q̄ per vnionē intellectus agentis intelligamus substātias separatas in fine vite.q.88.ar.1.
Rationes contra empedoclē ⁊ alios phos de aīe cognitiōe.q.84.ar.2.
Rationes contra Heraclitum ⁊ Platonem de naturis ⁊ cognitione rerum naturalium.q.84.ar.1.
Rationes Ydeꝝ in intellectu non sunt cōtrarie sed vna scientia.q.75.ar.6.
Rationes particularium per speciem vniuersalē perfecte intelliguntur ab angelis.q.57.ar.2.ad argumenta.
Rationes seminales principaliter sunt in verbo.secundo in elemētis. tertio in his que ex causis vniuersalibus procedunt,quarto in seminibus que ex animalibus ⁊ plantis producuntur.q.115.ar.2.
Rationis seminales simul cum ipsis rebus producte sunt.q.62.ar.3.
Rationis est aliquid in his que dicuntur ad aliquid : quod non est in alijs generibus.q.28.ar.1.
Recipere ⁊ cōseruare nō diuersificē siue facere diuersas po^{as}.q.79.ar.7.
Recipere ⁊ retinere in corpore alio in diuersa principia reducunt.q.78.ar.4.
Recitudo hominis in statu innocentie fuit triplex.q.95.ar.1.
Reducere materiam ad actum forme non excedit virtutem agentis naturalis.q.117.ar.2.ad.3.
Reflectitur intellect sup se vt se intelligat siue cognoscat.q.14.ar.2.ad.3.
Reguntꝝ magis terminata sunt,ab his q̄ minꝰ sunt terminata.q.110.ā.1.
Rei naturalis non solum est acquirere ⁊ quiescere in bono:sed bonum quod habet alijs communicare.q.19.ar.2.
Relatis diuina a psona re non differt:sed ratione tm̄.q.40.ar.1.ad.1.
Relatio diuina est persona subsistens, humana vero est tantum relationem significans.q.33.ar.2.ad.1.
Relatio diuina non presupponit distinctionem suppositorum : sicut creatura sit subsistens ⁊ non accidens.q.40.ar.2.ad.4.
Relatio in creaturis distinguitur ab eo quod relative dicitur, non autem diuina.q.28.ar.2.ad.2.
Relatio inter verbum ⁊ eum a quo procedit est realis.q.28.ar.1.ad.4.
Relatio non predicatur de deo per modum substantie.q.28.ar.2.ad.1.
Relatio realis in deo non est vt intelligentis ad rem intellectam in nobis. q.28.ar.4.ad.1.
Relatio realis in deo super actionem immanentem fundatur ⁊ non trāseuntem que solum est rationis.q.26.ar.4.
Relatio secundum q̄ huiusmodi non predicatur de aliquo per modum inherentis.q.28.ar.1.ad.1.
Relatio secundum q̄ huiusmodi solum distinctionem dicit.q.28.ar.3.
Relatio verbi ad creaturam que actionem immanentem sequitur non dicitur de deo ex tempore.q.34.ar.3.ad.2.
Relationes dicte de deo quedam variatis rebus variantur:⁊ quedam non. q.14.ar.15.ad.1.
Relationes in abstracto non alijs relationibus opponuntur: sicut pater et filius paternitate ⁊ filiatione.q.42.ar.1.ad.4.
Relationes non oppositedistinctionem non faciunt personarū.q.36.ar.2.
Relationes realces rē ⁊m diuersam rōnis habitudinē cōsequunt. q.28.ā.2.
Relationis diuine duplex comparatio.⁊ ad fundamentum ⁊ ad terminum: cuius esse non est aliud ab essentia.q.28.ar.2.
Relationum pluralitas non facit compositionem in deo.q.30.ar.1.ad.3.
Relatiua q̄ sint realia vel rationis secundum esse vel secundum dici,simul natura vel non sufficientia ⁊ differentia.q.13.ar.7.
Relaxare offensam est misericorditer operari.q.21.ar.3.ad.2.
Reliquit deus hominem in manibus consilij sui:non propter hoc secluditur a diuina prouidentia.q.22.ar.2.ad.4.
Rem aliquam sicut cognoscimus ita nominamus.q.13.ar.1.
Reniti ordini vniuersalis gubernationis non est possibile:executioni vero secundum q̄ est a causa particulari sic.q.103.ar.1.
Reprobatio alicuiꝰ nō est cā culpe:sed pene future eterne.q.23.ar.3.ad.2.
Requieuit deus die septimo:dupliciter intelligitur.q.73.ar.3.
Res ab alio habet q̄ sit vera ⁊ q̄ sit cā veritatis intellꝰ nostri.q.21.ar.2.
Res nāles sunt nr̄i intellꝰ mēsura:diuꝰ vo earū est mēsura.q.14.ā.8.ad.3.
Res naturales verius esse simpliciter hñt in mente diuina,q̄s in seipsis:sed hoc esse verius habent in seipsis.q.18.ar.4.ad.3.
Respectus multiplicantes ideas sunt in deo ⁊ non in rebus creatis:non tamen sunt reales sed intellecti a deo.q.15.ar.2.ad.4.
Res quelibet visibilis hꝫ angelicā prātem sibi prepositā.q.110.arti.1.ad.3.
Res tripler habet esse.q.74.ar.3.ad.3.
Rusio contra grecos de processione spiritussancti.q.36.art.2.ad.2.
Resolutio corporis fit ratione deperditi cuius restauratio fit vsque ad certum statum nature.q.97.ar.4.
Reuelatio mysteriorum dei demonibus facta per bonos angelos non est illuminatio demonum.q.109.ar.4.ad.1.

Samuel Quomodo dicit apparuisse sauli ⁊ quo vini dñr etiam alijs vinis dormientibꝰ apparere.q.89.ar.8.ad.2. Sancti quo dñr facere miracula.q.110.ar.4.ad.1.

Sapia ars ⁊ idea quo differūt respectu diuine cognitiōis.q.15.ar.2.ad.2.
Sapientia diuina quomodo dicitur creata : cum dicitur ab inito ⁊ ante secula creata sum:multipliciter exponitur.q.41.ar.3.ad.4.
Sapientia est duplex ⁊m duplicem modum iudicandi.q.1.ar.6.ad.3.
Sapiētia est nobilior oībus mobilibꝰ quo intelligitur.q.9.art.1.ad.2.
Sapiens in vnoquoq; genere dicitur qui altissimam causam illius generis considerat.q.1.ar.2.
Scibilia naturaliter priora sunt scientia nostra : scientia vero dei eis prior est:quia eorum est causa ⁊ mensura.q̄.14.ar.8.ad.3.
Scientia ab eo denoīaf de quo principaliter in ea tractatur.q.1.ar.4.
Scientia angelis inest a natura ⁊ non per inquisitionem.q.54.art.4.ad.1.
Scientia aliqua pōt dici speculatiua tripliciter,⁊ quantū ad res,quantum ad modum ⁊ quantum ad finem.q.14.ar.16.
Scientia dei eius est cognoscitiua tantum:creaturarum vero cognoscitiua ⁊ factiua:ita ⁊ verbum expressiuum est eius quod est in patre tantū:creaturarum vero expressiuum ⁊ operatiuum.q.34.ar.3.
Scientia dei eterna non est causa vt res sint ab eterno.q.14.ar.8.ad.2.
Scientia dei quomodo est mensura rerum.q.14.ar.12.ad.3.
Scientia ⁊ rerum diffinitiones sunt ⁊m q̄ per intellectum abstracte sunt a conditionibus indiuidualibus ⁊ particularibus.q.44.ar.3.ad.3.
Scientia ⁊ voluntas in nobis vnius ⁊ eiusdē effectus quomodo sunt causa vt dirigens ⁊ vt imperans.q.19.ar.4.ad.4.
Scientia inferior non probat sua principia nec contra negantes disputat: sed superiori relinquit.q.2.ar.8.
Scientia licet sit rerū mobilium:immobilis tamen dicitur.q.84.ar.1.ad.3.
Scientia nr̄a dicitur vlis vel particularis,dei vero non.q.14.ar.1.ad.3.
Scientia quomodo causatur in nobis ab interiori principio ⁊ ab exteriori: ⁊ quomodo ars imitatur naturam.q.117.ar.1.
Scientia rerum ipsius dei est duplex : visionis scilicet ⁊ simplicis intelligentie.q.14.ar.4.
Scientiam quis acquirens per seipsum non potest dici suppsius magister: neq; seipsum docere.q.117.ar.1.ad.4.
Scientiarum duplex est genus.⁊ subalternantis ⁊ subalternate.q̄.1.ar.4.
Scientiarum ⁊ principiorum sapientie consilij ⁊ prouidentie diuersa ratio nominationis.q.14.ar.1.ad.2.
Scientie nostre est triplex discursus.q.14.art.7.
Scientie omnes sunt de necessarijs:⁊ tamē diuersa ratione quedam sunt de contingentibus ⁊ quedam de necessarijs.q.86.ar.3.
Scientie speculatiue accidit vt a rebus scitis accipiatur.14.ar.16.ad.2.
Scientificum opinatiuum ⁊ ratiocinatiuum non diuersificant potentiam neq; ad diuersa pertinent.q.79.ar.9.ad.3.
Scire diuinum necessariam habet habitudinem ad scita:sed non ad volita velle.q.19.ar.5.ad.6.
Scitum a deo est necessariū q̄o est ꝺa vel falsa ꝓpositio.q.14.art.13.ad.3.
Scripti in libro vite q̄o quidam possunt deleri ⁊ quidam non.q.24.arti.3.
Seculum est periodus cuiuslibet rei.q.10.ar.2.ad.1.
Semen a quo decidatur.q.119.ar.2.
Semen virile vtero mulieris immitti potuit salua integritate feminei generalis in primo statu.q.98.ad.4.
Sensibile excellens ⁊ intelligibile differunt.q.75.art.3.ad.2.
Sensibile ⁊ intelligibile in actu sunt sensus ⁊ intellectus in actu.q.14.ar.3.
Sensibilia cōmunia sunt media inter sensibilia per se ⁊ sensibilia per accidens que reducuntur ad quantitatem.q.78.ar.3.ad.2.
Sensualitas est nomen potentie sic a sensibili motu denominate.q.81.ar.1.
Sensus agens nulla necessitate poni debet.q.79.arti.3.ad.1.
Sensus circa propria sensibilia non errat.q.17.ad.2.
Sensus cōis non ratione predicationis cōis dicitur sicut genus:sed quia est communis radix ⁊ principium exteriorum sensuum.q.78.art.4.ad.1.
Sensus ⁊ appetitus an sufficiant ad monendum.q.78.art.4.ad.1.
Sensus ⁊ imaginatio quo a demone immutari possunt.q.114.art.4.ad.2.
Sensus ⁊ imaginatio solū exteriorum accitia vel corporum similitudines apprehendunt:intellectus vero rei naturam.q.57.ar.1.ad.2.
Sensus exteriorꝭ distinctio ex diuersa obiecti immutatione sumitur.q.78. articu.3.
Sensus spūalis super literalem fundaf qui trifariam diuiditur.q.1.art.10.
Sensus tactus omnium aliorum sensuum est fundamentum.q.76.ar.5.
Sentire ⁊ intelligere non sunt vnum:sed plura subiecto.q.77.ar.5.
Sentire non competit angelis in corporibus assumptis.q.51.ar.3.ad.2.
Sentire nō est operatio forme subsistentis sicut intelligere.q.75.ar.5.
Seraphin ex triplici ignis ꝓprietate nominantur.q.108.art.5.ad.5.
Serus diuersitas ad perfectionē humane nature pertinet.q.99.ar.2.
Sic cognoscere aliquid sicut est in cognoscente dupliciter intelligi potest vt propositio sit vera vel falsa.q.14.ar.6.ad.1.
Sydera inclinant sed non necessitant liberum arbitrium.q.83.ar.1.ad.5.
Signa diuine voluntatis quomodo voluntates dicuntur.q.19.ar.11.ad.2.

Significare substantiam cum qualitate est significare suppositum cum natura vel forma determinata.q.13.ar.1.ad 5.
Signorum diuine voluntatis sufficientia ⁊ differentia.q.19.ar.12.
Similitudo 2ʳ cōparat ad imaginē.⁊. vt hambula ⁊ vt subsequēs.q. 93.ar.9.
Similitudo ⁊ diuersitas ⁊m formam ⁊m quatuor modos cōmunicandi forme assignātur.q.4.ar.3.
Similitudo est principium amotis ⁊ non verbi quod est similitudo rei intellecte: vnde differēter vtraq; respicit.q.27.ar.4.ad.2.
Similitudo rei tripliciter est in sensu.⁊.primo ⁊ per se: per se ⁊ non primo:et per accidens.q.17.ar.2.
Sinderelis est habitus naturalis principioꝝ operabilium.q.79.ar.12.
Singulare non diffinitur,sed q̄ est de rōne singularitatis. q.29.ar.1.ad.1.
Singulare non repugnat intelligibilitati inquantum singulare:sed inquantum est materiale.q.86.ar.1.ad.3.
Singularitas nō est ipeditiua cognitiōis singularis:hꝫ mō.q.59.ar.1.ad.2.
Synonimi ⁊ nō synonimi nois,vñ sumitur rō ⁊ differentia.q.13.ar.4.
Simplicia apud deū pfectiora sunt cōpositis vero apud nos.q.3.ar.7.ad.2.
Simplicia ⁊ prima per negationes notificantur.q.33.ar.4.ad.1.
Simplicia non differunt,sed diuersa dicuntur.q.3.ar.8.ad.3.
Sol eclypsabitur vnde habet veritatem ista propositio.q.86.ar.4.
Sol luna ⁊ huiusmodi quomodo possunt de pluribus predicari.q.13.ar.9.
Solatio rationum probantium eternitatem mundi.q.46.ar.1.
Solutio rationum probantium mundum incepisse.q.46.ar.2.
Solus pater est deus quo pōt esse vera vel falsa ista propositio.q.31.ar.4.
Somnia in dormiēntibꝰ ⁊ apparitiones imaginarie quo a nōbꝰ fiunt.q.111.ar.3.
Somniorum diuersitatis causa est vaporum diuersus motus ⁊ syllogizandi aliquando.q.84.ar.8.ad.1.
Species infusa ⁊ acquisita non diuersificant scientiam.q.94.ar.3.ad.1.
Species intelligibiles quo reducunt in primā causam ꝛc.q.84.ar.4.ad.1.
Spēs intelligibilis ad intellm 3ʳ se hꝫ.⁊.aliqñ est in poᵃ: aliqñ meᵒ mō se hꝫ inter poᵃ ⁊ actū,aliqñ ⁊m vltimam cōpletionē actus.q.79.ar.6.ad.3.
Spēs intelligibilis ⁊ hitus scie nec p se nec p accēs corrūpi pht.q.89.ar.5.
Spectes intelligibili ⁊ intellectus nostri eius est similitudo a quo abstrahitur.q.14.ar.11.ad.1.
Spēs intelligibilis quo causatur in intellectu possibili.q.95.ar.1.ad.3.
Spēs ꝓncipaliter est de intētione nature ⁊ non individui:hꝫ incorruptibilitū etiā subarum individua sunt de principali intētione nature.q.98.ar.1.
Species rerum quibus angelus intelligit mēti eis sunt impresse a deo per ipsarum q.36.ar.2.
Spēs ⁊ similitas ghis predicationem respicit.q.77.ar.4.ad.1.
Specificatio actꝰ intelligēdi est p formā intelligibilem.q.14.ar.5.ad.3.
Speculari veritatem ⁊ eam cogitare differentia.q.34.ar.1.ad.2.
Spiratio nō est proprietas neq; relatio cōstituens psonam.q.30.ar.2.ad.1.
Spūssanctus in vi duarū dictionū cōe est tribus personis : sed in vi vnius simplū propriū est spūssancti:⁊ vnde dicit spūssanctus.q.36.ar.1.ad.1.
Spiritussanctus naturaliter a patre ⁊ filio procedit, q̄uis per modum voluntatis procedat.q.41.ar.2.ad.3.
Spiritussanctus non dicitur filius neq; imago patris licet natura3 accipiat a patre,sicut ⁊ filius.q.35.ar.2.
Spiritussanctus ḡre nō dr filiꝰ cū sit ejusdem nature cū filio.q.27.ar.4.
Spūss.q̄o mediate ⁊ imediate procedere dr a patre ⁊ filio.q.36.ar.3.ad.1.
Spiritussanctus quomodo procedit a patre ⁊ filio,vt tertia persona ⁊ quomodo est vtriusq; nexus.q.37.ar.1.ad.3.
Spūss.sua bonitate aliā psonā ꝓducere nō pōt sicut pf.q.30.ar.2.ad.4.
Status anime hominis diuidit̄ur secundum diuersum modum essendi : et secundum integritatem ⁊ corruptionē.q.94.ar.2.
Subiectio est duplex.⁊.seruilis ⁊ iconomica.q.92.ar.1.ad.2.
Subiectum idem simul perfici pluribus formis ejusdem generis est impossibile.q.85.ar.4.
Subiectū propositiōis hꝫ rōnem materie:pdicatum vero forme.q.13.ar.12.
Subiectū scientie est de quo est sermo ⁊ ad q̄o omnia ordinantur,quod est idem principiorum ⁊ totius scientie.q.1.ar.7.
Subiectū q̄o est causa ꝓpriū finalis actiua ⁊ suscepti.q.77.ar.6.ad.2.
Substantia dupliciter dicitur:vno modo pro quiditate quam diffinitio significat,alio modo pro supposito subsistente in predicamento substantie: quod quamor nominibus nominari potest.⁊.suppositum subsistētia : substantia ⁊ res nature.q.29.ar.2.
Substantia non solū significat hoc quod est per se esse:sed essentia cui competit sic esse.q.3.ar.5.ad.1.
Substātia nō suscipit magis ⁊ minꝰ:aliter dꝫ intelligi.q.93.ar.3.ad.3.
Substātia particularis non queliber est hypostasis ⁊ persona:sed que habet naturam completam in specie.q.75.ar.4.ad.2.
Substantia per se individuaf,accidentia vero per subiectum.q.29.ar.1.
Substarum ḡre q̄dam hꝫ potentiam ad nō esse ⁊ quedam non.q.9.ar.2.
Substātiaꝝ separatarū cognitio habet p viā remotionis.q.88.ar.2.ad.2.
Substantie immateriales quāto magis distāt a ꝓmo principio, tanto magis in eis diuinum lumen diminuitur ⁊ a diuersificatur.q.89.ar.1.
Substantie separate conueniunt cum materialibus in genere logico:sed nō physico.q.87.ar.2.ad.4.
Substantie separate non sunt frustra etiam si a nobis non intelligantur vt vult Commentator.q.88.ar.1.ad.4.
Substandi ⁊ subsistendi ratio ad diuersa reducitur principia scilicet ad materiam ⁊ formam.q.29.ar.2.ad.5.
Substantiua a forma vnitatē habēt,adiectiua vero a subiecto.q.39.ar.3.
Subsistens corrumpi vel generari per se vel per accidens est impossibile.q.75.ar.6.
Subsistere ⁊ substare ghiꝰ ⁊ speciebꝰ non primo cōpetit.q.29.ar.1.ad.4.
Successio prioris ⁊ posteriorꝭ non semper dicit tempus continuum. q.85. arti.4.ad.1.
Summū relationē tm̄ ⁊ non eē absolutū addit supra bonum.q.6.ar.2.ad.1.
Superbia:inuidia:auaritia:⁊ carnis oblectationes quomodo sunt in demonibus.q.65.ar.2.⁊ ad argumenta.
Superbi effectus velle subiici superiori vel inferiori dñia.q̄.63.ar.8.ad.2.
Suppositum ⁊ natura in compositis ex materia ⁊ forma realiter differunt: non autem in simplicibus.q.3.ar.3.
Supra celū nihil est.hy.ꝺ.designat locū imaginatum tm̄.q̄.46.ar.1.ad.8.

Tactu Qui melior est intellectu est acutior.q̄.76.art.5. Tactus est duplex.⁊.corporalis ⁊ frutis.q.105.art.2.ad.1. Temporalia per eterna iudicamus ⁊ dispōnimus : in quorum cognitionem per temporalia deuenimus.q.79.ar.9.

Tempus ⁊ eternitatis differentia respectu eorum esse ⁊ eorum que ipsis mensurantur.q.10.ar.1.
Tempus est numerus in numerato existens:⁊ non abstractus a re numerata.q.10.ar.6.
Tps inter q̄ duo instātia datur medium ⁊ inter q̄ non dak.q.63.ar.6.ad.4.
Tempus motus angeli quomodo proportionatur tempori motus mobilis ⁊ quomodo non.q.53.ar.3.ad.3.
Tempus motus continui angeli non est idem eum tempore mensurante motum celi:quia motus eius a motu celi non depender.q.53.ar.3.
Tempus presens preteritum ⁊ futurum quomodo substantijs separatis attribuitur.q.10.ar.5.ad.3.
Tempus quomodo est mensura motus ⁊ quietis.q.10.ar.4.ad.3.
Tempus secundum successionem conceptionum intelligibilium est in intellectu angeli.q.57.ar.3.ad.2.
Tentatio diaboli quod non sit continua duplex ratio.q.114.ar.5.
Tentare deum peccatum est,⁊ carnis,⁊ mundi tentationis differentia qualis sit ⁊ dei ⁊ diaboli.q.114.art.2.
Termini numerales 2ʳ sumunt.⁊.in genere ⁊ transcendenter.q.30.art.3.
Terminus creationis est ens actu ,⁊ non in potentia.q̄.65.ar.1.
Terra in mistione corporis animalis necessario magis abundat ceteris elementis:quia est elementum minus actiuum.q.71.ar.1.ad.2.
Terra ꝙ naturaliter sit cooperta aquis:⁊ ꝙ sit discooperta diuersa expositio.q.69.ar.1.ad.2.⁊.4.
Terra ꝙ sit alia ab ista ,⁊ ꝙ sint alia elementa preter ista non est possibile. q.47.ar.3.ad.3.
Tot fuissent femine quot mares in statu innocentie.99.art.2.ad.3.
Totaliter cognoscitur deus non tamen comprehenditur.q̄.12.ar.7.ad.3.
Tota trinitas mentem inhabitat per gr̄am gratum facientem.q.43.art.3.
Totum triplex .⁊. quantitatiuum essentiale ⁊ potestatiuum.q̄.76.arti.8.
Totum quantitatiuum extra locum cui commensuratur esse non potest.totum vero secundum essentiam extra locum esse potest:quia ei non commensuratur.q.8.ar.2.ad.3.
Totum vniuersale integrale ⁊ potestatiuum differenter predicatur de suis partibus.q.77.ar.1.ad.1.
Trimegistus vt dixit monas,genuit monadem qualis est sensus.q̄.33.arti.1.ad.1.
Trinitatem non dicimus esse trinam.q.31.ar.1.ad.3.
Trinitas determinatum numerum personarum significat.q.31.art.1.
Trinitas in vnitate ⁊ vnitas in trinitate q̄o intelligitur.q.31.arti.1.ad.4.
Trinitas personarū in creatiōe ⁊ rerū formatiōe insinuat.q.74.ar.3.ad.3.
Trinitatis ⁊ triplicitatis differentia significationis.q̄.31.art.1.ad.3.
Trinitatis nominis duplex significationis acceptio : scilꝫ ꝛm etymologiam ⁊ secundum vocabuli proprietatem.q.31.ar.1.ad.1.
Tristitia ⁊ dolor circa ea sunt que voluntati repugnant.113.arti.7.
Throni nominantur ex quatuor que in materiali sede considerant.q̄.108. arti.5.ad.6.
Tullius quare diuinā ,puidentiā hūanarū rerū subtraxit.q.22.ar.2.ad.4.

Vacuum Est spatium capax corporis in quo non est corpus.q.46.art.1.ad.4. Vegetatiua ⁊ sensitiua ⁊ intellectiua nō sunt plures anime sed vna tantum in homine.q.76.ar.3.
Velle esse felicem non est liberi arbitrij sed ad naturalem instinctum pertinet.q.19.ar.10.
Velle ⁊ eligere non sunt actus diuersarum potentiarum.q.83.ar.4.
Velle rerum mutationes aut contraria successiue fieri non est voluntatem mutari.q.19.art.7.
Velle vel opari q̄cunq; sine boni intentione vel rōne ē impoīe.q.62.art.8.
Venatio aialium syluestrium est inſta ⁊ nālis tribus rōnibus.q̄.96.arti.1.
Verba participia pronomina demonstratiua ⁊ tempus quomodo deo attribuuntur.q.13.ar.1.ad.3.
Verbi diuini conceptio est naturalis:quia deus seipsum naturaliter intelligit.q.41.ar.2.ad.4.
Verbum diuinū dr genitum:sed non verbum humanum.q.33.arti.2.ad.3.
Verbum diuinum relationem importat ad creaturam non ratione relationis:sed ratione nature quam includit.q.34.ar.3.ad.1.
Verbum in nobis propie tripliciter dicitur.q.34.art.1.
Verbum interius est mentis conceptus ⁊ dū mens se conuertit ad actū considerandum quod habet in habitu dicitur sibi loqui.q.107.ar.1.
Verbum non est quod intellectu non potest concipi:sicut quod implicat contradictionem.q.25.art.3.
Verbum nostrum ḡre nō dr filius sicut verbum diuinum.q.27.art.2.ad.2.
Veritas diuina essentialiter dicta non dicitur per respectum ad principium sed per resolutionem affirmatiue in negatiuam.q.16.ar.3.ad.2.
Veritas enunciabilium ab intellectu nostro eternitatem non hꝫ : sed a diuino vt a causa eterna.q.16.ar.7.ad.3.⁊.4.
Veritas est lux intellꝰ ⁊ regula omnis veritatis est ipse deus.q̄.107.ar.2.
Veritas ⁊ falsitas intellꝰ penes cōpōnem sunt ⁊ diuisionem.q̄.85.arti.6.
Veritas rei ad intellm diuū per se ordinē hꝫ ⁊ ad nr̄m per accīs.q.16.art.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Textus.

Veritatez cognoscit intellectus dum cõformitatem rei ad ipsum apprehendit. Quod non facit sensus.q.16.ar.2.
Veritatẽ mutari contingit vel ex parte intell'z,vel ex parte rei.q.6.ar.8.
Verum cognitum ordinatur ad opus sub ratione boni.q.79.ar.11.ad.2.
Verũ z falsum quare sunt in intellectu z bonũ z malũ in rebus.q.82.ar.3.
Verum quod est in rebus conuertitur cum ente secundum subiectum:sed verum quod est in intellectu conuertitur cum ente vt manifestativum cum manifestato.q.16.ar.3.ad.1.
Verũ respicit esse simplr z primo cognoscit ad qõ sequit rõ boui.q.16.ar.4.
Vestigij z imaginis differentia in representando causam.q.45.ar.7.
Videbimus eum sicuti est:qualis est sensus.q.12.ar.6.ad.1.
Videre alicubi dupliciter intelligitur:secundum q̃ aduerbium actum visionis determinat.q.8.ar.4.ad.6.
Videre deum facie ad faciem non est referẽdum ad diuinam essentiam: sed ad figuram ipsam representantem.q.12.ar.11.ad.1.
Vidi sub sole nec velocium cursum ꝛc. sed tempus z casum quomodo debet intelligi illud ecclesiastes.q.103.ar.5.ad.1.
Vir quomodo est principium z finis mulieris.q.93.ar.4.ad.1.
Virtuosus est mẽsura z regula oim humanorũ actuũ.q.109.ar.4.ad.3.
Virtus actiua in generatione animalis est in semine maris z materia fetus ministratur a matre.q.118.ar.1.ad.4.
Virtus actiua seminis est impressio q̃dã derelicta ab ala gñantis.q.119.ar.1.
Virtus actiua seminis nõ pot pducere ẽm intellectiuũ in hoie.q.118.ar.2.
Virtus angeli quare non potest se extendere ad totum vniuersum: z ita est hic q̃ non alibi.q.12.ar.1.
Virtus alicuius rei non perfecte cognoscitur,nisi omnia ad que se extendit cognoscantur.q.14.ar.5.
Virtus conuersiua quomodo se habet ad augmentum statum z decrementum in animali.q.119.ar.1.ad.4.
Virtus gñatiua dignior est z pfectior augmẽtatiua z nutritiua.q.78.ar.2.
Virtus generatiua est que agit virtute anime generantis.q.118.art.2.
Virtus actiua que est in semine qui est in spiritu spumoso non est anima neq; anime pars q̃ desinit esse generata ala sensitiua.118.ar.1.ad.3.z.4.
Virtus inferior nõ potest mouere nisi per impium superiorẽ.q.81.ar.3.
Virtus intellectiua est q̃dã ipi⁹ diui intellect⁹ pticipata similitudo.q.12.ar.2.
Virtus mouua est duplex.f.imperans motum z exequens.q.75.ar.3.ad.3.
Virtus naturalis est qua ratio ordinatur in deum.q.95.ar.3.
Virtus nutritiua deseruit generatiue.q.119.art.2.
Virtus organica que separata sunt non potest cognoscere.q.12.ar.3.
Virtus primi motoris si esset virtus in magnitudine moueret in non tempore.105.ar.2.ad.3.
Virtus quanto superior fuerit tanto ad plura se extendit: z est magis vnita.q.57.ar.2.
Virtus vnita q̃o est supior vel inferior multiplicata.q.77.art.2.ad.2.
Virtutes actiue z passiue rerum corporalium dũ per demones ad aliquos effectus adhibentur semina dicuntur.q.115.ar.2.ad.2.
Virtutes angeli vocant ab excessu fortitudis quẽ ipotrat.q.108.ar.5.ad.1.
Virtutes cognoscitiue z sensitiue seipsas nõ cognoscunt:sed per se subsistentes sic.q.14.ar.2.ad.1.
Virtutes inferiores ram apprehensiue quam appetitiue obediunt rationi.q.81.arti.3.ad.3.
Virtutes quedam dicuntur esse in cõcupiscibili quedam in irascibili z quedam in voluntate.q.59.ar.4.ad.3.
Virtutes quedam important imperfectionem quedam autem non. 95.ar.3.
Virtutes quedam sunt circa passiones que non sunt in deo. Et quedaz circa operationes que sunt in deo.q.21.ar.1.ad.1.
Virtutes rõales in illis ad q̃ nãlr non ordinantur ad oppolita se habent. Ad que vero nãliter ordinant nõ se hñt ad oppolita.q.62.art.8.ad.2.
Virtutis cognoscitiue triplex est gradus.q.85.ar.1.
Visio imaginaria fit per aliquam formam imaginatione formatam representantem secundum aliquem modum similitudinis.12.ar.3.ad.3.
Visiones corpales imaginaria z intellectualis supnales tres celi nominant: vnde apostolus raptus dicitur vsq; ad tertium celum.68.ar.4.
Visioni imaginarie facte per angelum nõ accidit deceptio z si accidit.quomodo.q.3.ar.3.ad.4.
Visionis dei inequalitas ex ipsa charitatis participatiõe sumit.12.artic.6.
Visus est prior natura ceteris sensibus.q.77.ar.4.
Vita duplici opere,f. cognitionis z motus manifestatur.75.ar.1.
Vite contemplatiue duplex est pincipium.f. potentia naturalis z habitus superadditus.q.18.ar.2.ad.2.
Viuentia sunt que seipsa mouent z non ab alio mouentur.q.18.ar.1.
Viuentium diuersus modus generationis et vite differentia.q.92.ar.1.
Viuere est esse nature cui conuenit se mouere vel agere.q.18.ar.2.
Viuere q̃q sumit p esse viuẽtis: q̃q vero p vite opõne.q.54.ar.2.ad.1.
Vnificare effectiue simpliciter perfectionis est. formaliter vero est non habentis integram naturam specici in se.q.51.ar.1.ad.3.
Viuimus in ipso deo mouemur z sumus inquantum conseruamur diuina virtute.q.18.ar.4.ad.1.
Volũtaria actiõe q̃s supioris corporis effectũ pot impedire.q.115.ar.6.
Voluntarium dicitur quod est secundum voluntatis inclinationem,violentum vero quod est contra nature inclinationem.q.82.ar.1.
Voluntarium est quod quis vult in particulari:quod tamen in vniuersali considerat um voluntarium non esset z sic in angelis dicitur esse inquantum non dolent de penis eorum qui per eos custodiuntur.113.ar.7.
Voluntas etsi moueatur a deo actio illa erit volũtaria z nõ violenta.q.83.arti.1.ad.3.
Voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem.q.41.ar.2.ad.3.
Voluntas in deo 2ʳ distinguit.f. bñplacitũ z metaphorice dicta.q.19.ar.11.
Voluntas memoria z intelligentia non sunt poẽ distincte. q. 93.ar. 7.ad.3.
Voluntas non ex necessitate sequitur inclinationem appetitus inferioris sensitiui: sicut intellectus accipit ex necessitate a viribus inferioribus apprehensiuis.q.115.arti.4.
Voluntas quomodo dupliciter moueri potest ꝛz ab intrinseco z ab extrinseco.q.111.art.2.
Voluntas qũ non necessario deo adheret: neque his sine q̃bus beatitudo esse non potest:z quando necessario adheret.82.ar.2.
Volũtas qũ pot mouere z moueri ab intellectu,z eꝯ.q.82.art.4.ad.1.
Voluntas respectu eius boni quo anima est ignobilior intellectu est altior: respectu vero eius quo ipsa est nobilior ipsa altior est intellectu: simpliciter tamen ipse intellectus est altior.q.82.art.5.
Volũtas sic nẽcio vltimo fini hñret:sicut intells pmis pncipijs.q.82.art.1.
Voluntatis duplex est actꝰ scilicet appetere z delectari ,quod est actus diuine voluntatis.q.19.ar.1.ad.2.
Voluntatis duplex est motio.f.ex parte obi z ex parte potentie.q.106.ad.2.
Voluntatis z intellectus diuersa rõ mouendi est. Sed voluntas omnes vires anime mouet ad suos actus preternaturales.q.82.ar.4.
Unio anime ad corpus non est propter corpus sed pp animam.q.70.art.3.
Unitas z pluralitas veritatis quomodo sumuntur penes intellectum diuinum z creatum.q.16.ar.6.
Unitas nature stat cum distinctione reali diuinaꝝ personarum.q.39.ar.1.
Unitas ordinis rerum vnitatem mundi demonstrat.q.47.ar.3.
Unitas primi principij ex eius simplicitate z mundi vnitate z eius infinita perfectione probatur.q.11.ar.3.
Unitas rei composite ex materia z forma est per formam que per seipsam vnitur materie vt actus eius.q.76.ar.7.
Unitas scientie ex vnitate formalis rationis obiecti procedit.q.1.ar.3.
Uniuersale directe singulare indirecte z per reflexionẽ intelligit.q.86.ar.1.
Uniuersale est duplex scilicet ante rem z post rem: cui accidit abstrahi.qõ 55.ar.3.ad.1.
Uniuersale z pticulare genus vel spẽs nõ sunt in diuinis.q.30.art.4.ad.3.
Uniuersale includit duo scilicet naturam z intentionem siue abstractionẽ.q.85.ar.2.ad.2.
Uniuersale in diuinis non reperitur licet relatio de relationibus z personis de tribus personis predicetur.q.42.ar.4.ad.3.
Uniuersale z particulare genus z species non sunt in diuinis.q.3.ar.3.
Uniuersale p̃dicatur vt totum z nõ vt pars de suis partibus.85.ar.5.ad.3.
Uniuersale q̃ sit vbiq; z semp qõ ẽt deo cõuenit:2ª exponit.16.ar.7.ad.2.
Uniuersale quomodo est principium intelligendi z non essendi vt plato dixit.q.85.ar.3.ad.4.
Uniuersale qũo est prius z posterius re vel intentione.q.85.ar.3.ad.1.
Uniuersi perfectio est diuersitas graduum essendi rerum que est principale bonum in rebus existens.q.22.ar.4.
Uniuersum extensiue z diffusiue est perfectius creatura intellectuali:sꝫ non collectiue z intensiue.q.93.ar.2.ad.3.
Uniuersum non esset perfectum si tantum vnus gradus bonitatis inueniretur in rebus.q.47 ar.2.
Uniuoce aut equiuoce aliqua predicari:ratio fundamentalis.q.13.ar.5.
Uniuocum predicabile prius est equiuocis z agens equiuocum prius est causis vniuocis.q.13.ar.5.ad.1.
Unum z multa qũo per vnam spẽm simul cognoscimus.qõ.12.ar.10.ad.1.
Unũ z multitudo:qz transcẽdẽtia sunt dsa in diuinis.q.30.art.3.ad.1.2.
Unum primum principium esse,quinq; probatur rationibus.q.2.ar.3.
Unum quod est pncipium numeri est de genere mathematicorum: vnum vero quod convertitur cum ente est quedam metaphysicum quia secundum esse non dependet a materia.q.11.ar.3.ad.2.
Unum quod est principium numeri z quod convertitur cum ente diuersam oppositionis rationem habent ad multa.q.11.ar.2.
Unũ qũo est prius z posterius diuisione z multitudine.q.11.ar.2.ad.4.
Unũ rationem indiuisibilis dicit:ꝛã simplicie quam compositie rei.q.11.ar.1.
Unũ vt plura z plura vt vnũ qũo pringit simplicitelligi z qũo nõ.q.58.ar.2.
Usus rõis in pueris nõ est pfect⁹ pp nimiã cerebri hũiditatẽ.q.101.ar.2.
Uti metaphoris vilium corporum:triplici ratione est conueniens in scriptura sacra.q.1.ar.9.ad.3.

Xpi Comestio post resurrectionem fuit vera z naturalis:sed non angelorum in corporibus assumptis.51.ar.3.ad.3.
Xpi humanitas ratiõe vnionis z beata virgo:quia mater,quandã infinitam dignitatem habẽt.25.ar.6.ad.4.
Xpo dedit deus nomen quod est super omne nomen scilicet vt verus deus esset.q.20.ar.4.ad.1.
Xpm noiat apostol⁹ filiũ dilectiõis dei inquantũ superabundanter a deo est dilectus.nõ q̃ dilectio sit pincipiũ gñationis filij.q.41.ar.2.ad.2.
Xpo cũ deo patri regnũ tradiderit euacuauit omnẽ principatum z potestatem scilicet cum fideles perduxerit ad deo fruendum.108.ar.7.ad.1.
Xpo fuit in adam secundum corpulentam substantiam:z non secundum rationem seminalem.q.119.ar.2.ad.4.
Xpo in principio sue conceptionis fuit plenus omni sapientia z gratia: ad quem facta fuit missio inuisibilis.q.43.ar.6.ad.3.
Xpo inquantũ solus est verus deus z naturalis dei filius: dicit vnigenitus: alij vero metaphorice z per similitudinem dicuntur filij.q.41.ar.3.
Xpo quomodo dicitur habuisse angelum sibi deputatum: cum fuerit comprehensor.q.113.ar.4.ad.1.
Xpo simul fuit viator z comprehensor: ideo mereri potuit.q.62.ar.9.ad.3.

¶Indicis textus prime partis.S.T. Finis.

Commentariorum prime partis Index.

¶Singularium cõmentariorũ prime partis sancti Thome locorum Index Alphabeticus,atq; admodum vtilis.

A

Abstractionem Juxta totalem, abstractis proprietatibus non persone sed sola essentia remanet.car.100.co.2.linea.65.
Abstractionem iuxta formalem,abstractis ppietatibus non personalibus persone remanent.car.100.co.2.li.66.
Abstractionem iuxta formalẽ:abstractis proprietatibus personalibus hypostases non remanent.car.100.co.2.li.81.
Abstractio specierum a sensibilibus,an sensibus mediantibus, ab anima separata fiat.car.208.co.2.li.5.
¶Abstractum z concretum ẽm intellectum in quo differant:z similiter abstractum ẽm rem z compositum ẽm rem. car.11.co.4.li.42.
Abstractũ quo pacto sit vt q̃ z non p modũ subsistẽtis.car.34.co.2.li.54.
Abstracta spiratione a filio: quomõ formaliter a spiritusancto distinguatur.car.100.co.2.li.69.
¶Accñs per accñs,accñs per se naturaliter ponit.car.11.co.4.li.75.
Accidentia determinata quam formam sequantur.car.18.co.4.li.10.
Accñs in substantijs immaterialibus nullum existit.car.128 co.2.li.56.
Accñs ẽm sanctum Tho.cũ in virtute subdere dicat:constructio intransitiua esse dicitur:id est ipsa virtus subsistantie.car.175.co.1.li.79.
¶Actio transiens(puta mouere)vt distinguit ꝑ effectum an dicat solũ motum ab hoc aut aliquid aliud.car.71.co.3.li.40.
Actionẽ ẽm immanẽtẽ qũo q̃dã, pcessio ad intra existat.car.75.co.1.li.39.
Actio ipsa immanens an sit productio actiua eius:quod secundum precedere dicitur.car.75.co.1.li.48.
Actio dei an sit actio ab eterno formalr: vel materialiter.car.114.co.3.li.9.
Actio angeli:neq; actio alicuⁱ creature est eius esse.car.129.co.4.li.64.
Actus notionales personis sunt attribuendi.car.101.co.3.li.1.
Actuũ q̃da est adequatus potentie: vt intelligere respectu intellꝰ: z videre respectu visus:quidã vero inadequatus:vt tale intelligere:puta intelligere bouem:z tale videre:puta album.car.130.co.3.li.61.
Actuũ quidaz est per se primo actus:z scdario potẽtia:quidã autẽ econuerso:z similiter potentiarum quedã est per se primo actus z secundario potentia:quedam autem econtra:car.130.co.3.li.73.
Actus qualibet volũtarius demonis an malus existat.car.153.co.1.li.67.
Actum inter purum z potentiam puram mediant entia habentia aliquid actus z potentie.car.174.co.3.li.21.
Actuũ z potentiarũ distõis radix diuersitas obi existit.car.175.co.3.li.13.
Actũ esse in gñe intelligibili aliud est: z aliud esse actũ respectu intelligibilium materialiũ:cum primum importet esse actum absolute z simpliciter: secundum autem per compositionem.car.203.co.1.li.77.
Actu nature bono demones abutuntur:car.153.co.1.li.68.
¶Adam in statu innocentie animalibꝰ dominabat.car.217.co.1.li.82.
¶Adiectiua de tribꝰ pconis in numero plurali p̃dicãtur. car.96.co 3.li.5.
¶Affectꝰ ad spualia an malꝰ sit.q̃ rõ sit,supbia esse possit.car.147.co.4.li.3.
Affectꝰ ad spualia an malꝰ sit.q̃ rõ sit,21.co.1.li.70.
¶Affirmatio sicut est causa affirmationis ita negatio est causa negationis. car.3.co.4.li.48.
¶Agẽs primũ q̃d sit:z mlta de agẽte prio z imediato.car.20.co.3.li.38.
Agẽs imediatũ z patiens:q̃ sile z iũgi:vel oporteat eẽ:q rõ sit.21.co.1.li.70.
Agentũ causarũ impedimẽta q̃o intelligenda sunt.car.60.co.2.li.79.
Agẽtia imperfecta que agunt z patiuntur sunt duplicia.car.110.co.4.79.
Agens omne an finitum vel infinitum facere intendat.car. 69.co.4.li. 69.
Agentia corruptibilia q̃o comparentur.car.111.co.1.li.60.
Agens omne an sibi simile agat.car.59.co.3.li.22.
Agere per necessitatem nature duplr intelligi potest.car.59.co.1.li.80.
¶Alimẽtum duplr sumitur:vno mõ vt in subam nutriti cõuersum est: alio mõ vt est in poꝰ proxima:vt in eammet conuertitur.car.247.co.3.li.76.
Alimentum superfluum q̃ dicatur:z q̃ necessarium.car.247.co.2.li. 79.
Alimentum dupliciter dr: vno modo vt est in cõi potentia:alio modo vt ad ipsa membra determinatum est.car.247.co.3.li.6.
¶Aliqua quanto sunt perfectiora an alia excedant magnitudine: vel multitudine.car.120.co.4.li.81.
Aliquid dicitur ale ab aliquo dupliciter contingit.car.17.co.3.li.59.
Aliquid esse:vel fieri voluntate contingit dupliciter. f. concomitanter: vel causaliter,seu principaliter.car.101.co.3.li.35.
Aliquid conuenire alicui per se.i. non per accñs dupliciter contingit vno modo physice:alio modo simpliciter.car.121.co.4.li.73.
¶Aliud est a contingenter euenire:z aliud est a necessario euenire:z aliud est infallibiliter:seu ineuitabiliter euenire.car.66.co.2.li.73.
Aliud est dicere sortes pater est causa per se platonis filij:z plato per se causa Ciceronis:z aliud est dicere sortes z plato sunt per se causa Ciceronis. car.115.co.2.li.22.
¶Alterãs primũ vlr est omnino inalterabile:z primũ mouens localiter immobile:z prima causa omnino incausata.car.111.co.4.li.77.
¶Amatum quo pacto in amante est.car.76.co.3.li.5.
¶Amor est in deo.car.62.co.3.li.11.
Amor quomodo bonum in communi respiciat.car.62.co.3.li.68.
Amor cum primus actus voluntatis sit quomodo non possumus eligere: nisi preamemus.car.68.co.1.li.34.
Amoris de ratione an sit procedere a verbo inquantum verbum: an solum inquantum verbum res intellecta est.car.76.co.3.li.77.
Amor est ab amante z amabili vt concepto.car.92.co.1.li.5.
Amor essentialiter z personaliter sumi potest.car.73.co.4.li.66.
Amor personaliter est nomen pprũ spiritussancti.car.93.co.4.li.67.
Amor naturalis dupliciter capit:vno modo pro inclinatione nãli assimilis in aliquid:alio mõ pro actu elicito potẽtie appetitiue.car.141.co.4.li.48.
Amor naturalis est in angelis.car.142.co.1.li.4.
¶Analogatum primum an poni debeat in rationibus aliorum analogatorum.car.37.co.2.li.4.
¶Analogus prius dicitur de eo:quod ponitur in aliorum diffinitione q̃ de aliis.car.37.co.1.li.76.
¶Analogũ quo pacto in vno tñ ẽm propriã rõne salnet.car.33.co.5.li.50.
¶Angeli operationes an euo mensurentur.car.25.co.1.li.7.
Angeli operationes an tempore mensurentur.car.25.co.1.li.77.
Angeli esse dupliciter distinguitur :absolute. f. z vt coexistens differentie temporis realis:vel imaginarij.car.25.co.4.li.2.
Angeli sunt in maxima multitudine ultimem materialem numerum excedentes.car.120.co.4.li.44.
Angelorum multitudo an intelligat materialis.f.ẽm speciẽ z ẽm numerũ: an multitudo specifica materialis tantum:an multitudo primarũ partium materialium vniuersi.car.121.co.1.li.30.
Angeli ẽm naturã suã incorruptibiles nõ existunt. car.121.co.3.li.79.
Angeli non hñt corpora sibi naturaliter vnita.car.122.co.2.li.21.
Angeli nunquid in genere esse dicantur.car.122.co.2.li.67.
Angeli interdum corpora assumunt.car.123.co.1.li.18.
Angeli per corpora assumpta quedam vite opera operari phi:quantum ad id,in quo cum corporibus vitalibus cõcant:nõ autẽ quantum ad id.qõ vi uentium propriũ existit. car.123.co.1.li.40.
Angeli nullum vite opus absolute loquendo in corporibus assumptis exercent.car.113.co.2.li.70.
Angelus in loco est:equinoce tñ corporis respectu.car.123.co.3.li.61.
Angeli quomõ per contactũ virtualẽ in loco eẽ dicant.car.123.co.3.li.77.
Angeli ẽm Sco.z san.doc.quo pacto in loco eẽ dicant.car.124.co.2.li.48.
Angeli rõ essendi in loco ẽm scim doctorẽ quenam sit.car.124.co.2.li.56.
Angelus non est vbiq;:sed in vno particulari loco.car.125.co.1.li.4.
Angelus an possit in loco indiuisibili quantumcunq; paruo:aut quantumcunq; magno esse.car.125.co.2.li.58.
Angeli plures simul in vno loco esse non possunt.car.125.co.4.li.48.
Angeli ples an sil'r vno loco poꝫ nãli vrlogica eẽ possint.c.125.co.4.li.55.
Angelꝰ localr moueri põt:eqnoce tñ corporis respectu.car.126.co.1.li.4.
Angelus an z quo pacto possit dici moueri:dum est in termino a quo vel ad quem.car.126.co.3.li.51.
Angelus motu continuo necessario media pertransit.car.127.co.1.li.3.
Angelus motu nõ cõtinuo non pot pertransire oia media.car.127.co.1.li.6.
Angelus an possit instantanea mutatione acquirere terminum distantem a termino a quo nisi pertransito medio.car.128.co.2.li.3.
Angelus nõ est intells agens:neq; potis nisi equinoce.car.131.co.1.li.76.
Angelis est sola intellectiua cognitio,car.131.co.3.li.44.
Angelis an sit potentia motiua.car.131.co.3.li.73.
Angelus nõ cognoscit omnia per essentiam suam sed per similitudines sua peradditas.car.131.co.4.li.17.
Angeli an ẽm ppias rõnes oia cognoscant.car.131.co.4.li.64.
Angeli q̃to sunt supiores tãto p̃ spẽs vniores intelligunt.car.133.co. 1.li. 1.
Angelus per suam substantiam seipsum intelligit.car.133.li. 70.
Angelus quilibet alios cognoscit per inditas omnium rerum rationes in eo.car.134.co.2.li.5.
Angeli p sua nãlia aliquã cognitionẽ de deo hñe pñt.car.134.co.4.li.4.
Angeli res naturales cognoscunt per species intelligibiles in eis existentes. car.135.co.2.li.66.
Angelorũ eẽ intelligibile an sit eẽ subale:vel intẽtionale.car.135.co.2.li.76.
Angeli singularia cognoscunt.car.135.co.3.li.63.
Angeli per spẽs a deo influxas singularia cognoscunt.car.135.co. 4.li.30.
Angelus an singularia cognoscat per species a rebus:aut per influxas. car.135.co.4.li.71.
Angelis duplex est cognitio:vna.f.naturalis z hec est per ipsorum essentias: z per species innatas:alia supernaturalis z beatifica:z hec dicitur cognitio quam in verbo dei habent.car.137.co.3.li.2.
Angeli cognitione nãli gratie mysteria non cognoscunt.car.137.co.3.li.4.
Angeli intellectus ẽm Scorum vt obiecto mouetur: ita a gratie mysterijs in actu positis.car.137.co.3.li.20.
Angeli in verbo mysteria cognoscit:non omnia:neq; equaliter.neq; simul. car.137.co.3.li.41. (li. 62.
Angeli cognitione bñfica an gñe mysteria cognoscere possint.car. 137.co.3.
Angeli non sunt in poꝫ essentiali ẽm nãlẽ cognitionẽ.car.137.co.4.li.77.
Angeli sunt in tali poꝫ ẽm cognitionem p revelationẽ.car.137.co.4.li.79.
Angeli eorũ q̃ naturaliter cognoscunt,nõ oia actu cõsiderant sed ẽm cogitationem in verbo semper actu considerant.car.138.co.1.li.4.
Angeli in verbo omnia simul cognoscunt.car.138.co.1.li.12.
Angeli possunt naturali cognitione omnia simul cognoscere q̃ per vnã speciem representantur.car.138.co.1.li.15.
Angelus ẽm mentem sancti doctoris:an per tres species simul intelligat.f. per essentiam diuinam:per essentiam propriam:z per aliquã speciem innatam:z an singula ex quo cognoscit:z ponit differentiam inter cognita, per diuersas species simul cognoscit.car.138.co.1.li.72.
Angeli non possunt simul cognoscere naturaliter ea que per diuersas species innatas eis representantur.car.138.co.1.li.18.
Angeli inter substantias spirituales eum locum tenent: quem corpora celestia inter substantias corporeas ꝛc.car.138.co.3.li.65.
Angel'negare oẽm difficultatem in mente Scoti pbabile sit.138.co.4.li.2.
Angeli non cognoscunt componendo z diuidendo.car.139.co.1.li.4.
Angelis est liberum arbitrium.car.141.co.2.li.31.
Angeli appetit⁹ p̃cupiscibilẽ z irascibilẽ nõ distinguit.car.141.co.3.li.38.
Angelis est dilectio duplex:naturalis.f.z electiua.car.142.co.3.li.6.

Prima Sancti Thome.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Commentariorum prime partis Index.

Angelus seipsum diligit dilectione nãli ⁊ electiua.car.142.co.4.li.83.
Angelus vnus diligit alium dilectione naturali quo ad aliquid: ⁊ quo ad aliquid non.car.143.co.2.li.9.
Angelus naturali dilectione diligit plus deum ꝙ se.car.145.co.3.li.2.
Angelus est creatus a deo.car.144.co.1.li.4.
Angeli in celo empyreo seu supremo creati sunt.car.144.co.4.li.7.
Angelus fuit creatus beatus nãli beatitudine.car.144.co.4.li.47.
Angelus non fuit creatus btūs ultimo supnãli.car.144.co.4.li.55.
Angelus in deum conuerti non potest: nisi auxilio gratie adiutus fuerit.car.145.co.1.li.2.
Angelus statim post primum charitatis actum quo beatitudinem meruit: beatus fuit.car.145.co.4.li.32.
Angeli consecuti sunt gratiam ⁊ gloriam secundum naturalium quantitatem.car.146.co.2.li.3.
Angelus beatus peccare non potest.car.146.co.3.li.10.
Angelus beatus in beatitudine proficere non potest.car.146.co.3.li.64.
Angelus peccauit appetendo esse vt deus.car.148.co.3.li.3.
Angelus an ex pte rei electe peccauerit ⁊ appetierit nõ solũ male: ſz malum propria virtute beatitudinem appetendo ⁊ nunquid in hoc doctor sctus sibi contrarius videatur.car.148.co.4.li.67.
Angelus non peccauit in primo instanti sui esse.car.149.co.2.li.83.
Angelum voluntarie peccasse in primo instanti sui esse an manicheum sapiat.car.149.co.3.li.66.
Angelus an in primo instanti mereri potuerit ⁊ ex consequenti peccasse.car.147.co.3.li.72.
Angelus est simpliciter magis ad imaginem dei: homo autem est magis secundum quid.car.212.co.5.li.44.
Angeli ꝑm instans cum fuerit libertatis ⁊ meriti: ita quod liberum omnibus fuit immediate post creationis instans mereri ⁊ demereri an oẽs angeli erant viatores.car.150.co.1.li.62.
Angeli vnus actus an sit primus nãlis ⁊ meritorius.car.150.co.2.li.68.
Angeli in po instãti an ꝺe ⁊ ꝑpe vitã eternã meruerint.car.150.co.3.li.55.
Angeli oẽs ſi in primo instanti vere meruerint per actũ dilectionis dei vt supernali beatitudinis obiectum est.ergo in scdo instanti non tenebãtur ad actualiter dirigendũ actũ suũ in charitatis obm.car.150.co.4.li.58.
Angeli plures remanserunt ꝯ ceciderunt.car.151.co.3.li.6.
Angeli apprehenſio: qua peccauit an sit immobilis.car.153.co.1.li.55.
Angelis malis duplex locus penalis conuenit: infernus. ſ. simplr: ⁊ aer caliginosus vsq; ad diem iudicij.car.155.co.3.li.67.
Angelox locutio an prior illuminatione sit vel ecõtra.car.228.co.1.li.2.
Angelus vnus alium illuminat.car.228.co.1.li.7.
Angelus vnus alterius voluntatẽ mouere nõ potest.car.228.co.3.li.56.
Angeli inferiores nunq; superiores illuminãt: sed ecõtra.car.229 co.1.li.2.
Angeli superiores inferiores illuminant de omnibus q̃ nouerunt.car.229.co.1.li.74.
Angelis est aliqua locutio.car.229.co.2.li.64.
Angeli omnes imo omnes creature rationales sunt vnius hierarchie ex parte principis.car.230.co.3.li.60.
Angeli nec cũ hoib⁹ nec inter se sunt vnⁱ⁹ hierarchie: sed tres inter se hierarchias constituunt ex parte multitudinis ordinate.car.230.co.4.li.8.
Angeli multi sunt in vno ordine nobis noto.car.231.co.2.li.43.
Angelus quilibet hꝫ propriũ ordinẽ nobis incognitũ.car.321.co.2.li.56.
Angeli boni prelati sunt malis ⁊ eos regunt.car.233.co.3.li.33.
Angeli virtute ꝓpria miracula facere non possunt.car.234.co.2.li.45.
Angelus tam bonus ꝙ malus naturali sua virtute imaginationem mutare potest.car.235.co.2.li.26.
Angeli aliqui a deo in ministerium mittuntur.car.235.co.3.li.28.
Angeli inferiores tantum de lege communi mittuntur: superiores autem ex diuina dispensatione.car.236.co.1.li.44.
Angeli omnes secunde hierarchie non mittuntur.car.236.co.3.li.8.
Angeli de custoditorum malis non dolent.car.237.co.4.li.22.
Angelos inter põt esse pugna non discordia voluntatũ sed ẑtietate meritorum eorum pro quibus pugnare dicuntur.car.238.co.1.li.12.
Angeli ⁹ alia sunt diuersa ⁊ specierũ: ⁊ nãliter ineẽles.car.166.co.4.li.70.
¶ Anima Christi an omnia simulin verbo: vel successiue ad quodcunq; se voluerit conuerti videat.car.32.co.3.li.70.
Anima nostra duas virtutes ad intelligendum concurrentes habet vnam actiuam vocatam intellectus agens ⁊ aliam passiuam vocatam intellectꝰ passibilis.car.131.co.1.li.71.
Anima non est corpus: sed corporis actus.car.163.co 3.li.73.
Anima humana est ꝑn^m incorporeũ ⁊ subsistens.car.164.co.1.li.79.
Anima nr̃a quo in potentia essentiali seipsam cognoscat: ⁊ tamen ipsa sit in seipsa intrinsece ꝑm esse naturale.car.164.co.2.li.53.
Anima nr̃a quo intrinsece nãm entis hꝫat seu subẽ ꝑm essẽiale: ⁊ tñ sit in potentia essentiali ad cognitionem entis subẽ.car.164.co.2.li.55.
Anima quomodo sit perfectio corporis: ⁊ tamen nullam in se naturam corporis claudit.car.164.co.3.li.69.
Animam habere operationes per se dupliciter intelligitur: vno modo scilz absq; corporeo organo, alio modo per se omnino, id est quod non communicet corpori vt organo ⁊ hinc tota questio de anime immortalitate pẽdet.car.164.co.4.li.1.
Animam operari per se quatuor modis dici potest.car.vⁱ⁹4.co.4.li.2.
Anime brutorum non sunt subsistentes.car.165.co.1.li.80.
Anima intellꝫa nõ est cõposita ex mã ⁊ forma.car.165.co.3.li.87.ꝫ.li.80.
Anima humana est incorruptibilis.car.166.co.1.li.5.
Anima humana an esse per se habeat.car.166.co.1.li.50.
Anime an nulla contrarietas insit.car.166.co.1.li.72.
Ale immortalitas an ex nãli desiderio certificari possit.car.166.co.2.li.53.
Anima intellectiua ꝑm essentiã est corporis actus: sed ꝑm potentiam non: quinquantum põt intelligere corpus non perficit.car.168.co.1.li.82.
Anime intellectiue esse an sit ipsum esse compositi.car.68.co.2.li.78.
Anime intellectiue esse an alĩs formis conueniat.car.168.co.3.li.4.
Anima intellectiua quare non corrumpatur.car.168.co.3.li.7.
Anime alie ab intellectiua quare corrumpantur.car.168.co.3.li.22.
Ale tres ꝑm platõ. ꝙ pacto essentia ⁊ loco distinguant.car.170.co.3.li.4.
Ala eadem in hoie est nutritiua sensitiua ⁊ intellectiua.car.170.co.3.li.15.
Anime omnes ꝑm sanctum doctorem quo pacto vna sunt in hoie ⁊ an rano Scoti contra ipsum valeat.car.171.co.1.li.56.
Anima intellectiua ẽ̃ in homine pro vegetatiua ⁊ sensitiua sufficiat: an etiã sufficiat pro forma mixtionis ⁊ corporeitatis.car.171.co.3.li.6.
Anima ⁊ vniuersaliter omnis forma substantialis in materia recipitur nullo accidente mediante.car.172.co.3.li.37.
Anima aliquo corpore mediante vniri non potest.car.375.co.1.li.38.
Anima est tota in toto ⁊ tota in qualibet parte.car.173.co.3.li.4.
Animã ꝑter intellectiuã an ponat aliqua alia forma in materia inextẽsa. ſ. anima sensitiua animalium perfectorum.car.173.co.4.li.10.
Anime subam impossibile est suam potentiam esse.car.174.co.1.li.82.
Anima si esset immediatum principium sue operationis: an semper habens animam actu opera vite habeat: cum anima secundum essentiam sit actus sicut semper est viuum ⁊ an rationes Sco. contra ipsum procedant.car.174.co.2.li.65.
Anime in potentijs est ordo.car.176.co.1.li.66.
Anima sola potens intelligere quomodo dicatur.car.179.co.3.li.1.
Anime sunt tres.car.177.co.3.li.17.
Anima inseparata cũ sit memoria quo ad vtrãq; conditionẽ. ſ. conseruationem obiecti ⁊ preteritionem tam actus ꝙ obiecti sensibilis: an in parte intellectiua sit memoria complete.car.182.co.3.li.74.
Anima per intellectum cognoscit corpora cognitione immateriali vniuersali: ⁊ necessaria.car.192.co.4.li.2.
Anima per species inditas non intelligit.car.193.co.3.li.61.
Animarũ humanarũ subẽ an inequales sint.car.199.co.3.li.75.
Ala nr̃a nõ per essentiã sui: ſz p actũ suũ se cognoscit.car.202.co.1.li.37.
Anima q̃ ꝑm subsistentiã sit pura potentia ⁊ q̃ ꝑm vnam eius ⁊ ab ea virtutem. ſ. intellectum agentem sit actus ineodem genere quomodo simul se compatiuntur.car.203.co.1.li.70.
Anima an propter melius corpori vniatur.car.205.co.3.li.54.
Anima separata hꝫ de alĩs animabus perfectam cognitionẽ naturalem: de angelis autem imperfectam ⁊ deficientem.car.205.co.5.li.1.
Anima nostra cum sit pura potentia in genere intellectionis quomodo per seipsam intelligi potest.car.206.co.3.li.26.
Anima an tam inferiora ꝙ superiora per propriam essentiam cognoscat.car.206.co.4.li.42.
Anima vna aliam ꝑ spẽs intelligit: ⁊ ideo anima Lazari nosse potuit animã Abrahe sicut alias substantias separatas.car.207.co.1.li.57.
Anima separata cognoscit ola naturalia: i cõi tñ ⁊ cõfuse.car.207.co.1.li.65.
Ala separata cognoscit q̃dã singularia ſz nõ ola et ꝑticularia.car.207.co.1.li.1.
Ala an ⁊ quo ꝑ spẽs abstractas singularia cognoscat.car.207.co.2.li.75.
Ala inseparata manet actꝰ scie acq̃site: ſz nõ eodẽ mõ.car.208.co.1.li.6.
Ala separata cũ incorpea sit: ⁊ a nullo corpore localiter distet: quo queritur. arti. 7.q. 89. virum distantia localis ⁊c.car.208.co.1.li.36.
Anima separata eque propinquũ ⁊ distans intelligit.car.208.co.2.li.50.
Anime separate que hic agunt naturaliter nesciunt.car.208.co.3.li.3.
Anima non est substantia dei.car.308.co.4.li.38.
Ala rõnalis sola inter sensibiliũ formas p creationẽ fit.car.209.co.1.li.6.
Anima immediate a deo fit.car.209.co.3.li.10.
Anima simul cum corpore producta est.car.209.co.3.li.81.
Anima sua virtute materiam corporalem immutare non potest: nisi aliquo corpo: e mediante.car.224.co.2.li.45.
Ala separata sua nãli ꝺtute aliq̃s corpus mouere nõ põt.car.224.co.3.li.1.
Anima sensitiua ab anima generante principaliter causatur ⁊ a semine instrumentaliter.car.244.co.4.li.66.
Animam intellectiuam cũ semine traduci hereticũ est.car.145.co.2.li.81.
Anime non sunt create ante corpora: sed simul creantur cum corporibus infunduntur.car.246.co.2.li.79.
Ala hũana vlr sumpta in cõi an vnã numero mãm hꝫat. car.247.co.1.li.3.
Alalia ꝑ seipsa quo vez ꝙ formã acq̃rãt: qua se moueãt.car.57.co.1.li.30.
¶ Apparitio imaginaria ex tribus causis ꝓuenire potest. ſcz ex voluntate imaginantis: ex cõmotione nature sana vel egra: ⁊ ex commotione ab extrinseca causa. ſ. angelis.car.235.co.2.li.46.
¶ Appetere nihil aliud est ẽ in aliq̃d inclinari.car.185.co.1.li.50.
Appetere naturaliter contingit dupliciter: vno mõ quo ad actus specificationem: alio modo quo ad illius exercitium.car.187.co.3.li.65.
¶ Appetitus an sit actus elicitus nãli intellectualis.car.57.co.3.li.71.
Appetitus sensitiuus quomodo per irascibilẽ ⁊ concupiscibilem distinguatur.car.141.co.4.li.3.
Appetitus naturalis dupliciter sumitur: vno modo ꝑ inclinatione a natura indita: ⁊ sic non est actus aliquis elicitus. alio modo pro actu secundo quo in precognitum tenditur.car.177.co.4.li.10.
Appetit⁹ intellectiuus ⁊ sensitiu⁹ diuerse potẽtie sunt.car.185.co.1.li.50.
Appetitum an appetibile moueat in genere cause efficientis.car.185.co.5. linea.16.
Appetitus intellectiuus an ferat in res singulares ꝑm aliquam rationem vniuersalem: sicut cum appetit aliquid q̃ est bonũ.car.186.co.1.li.2.
Appetitus a quo mouetur, cum in istas res singulares sensibiles fertur.car.186.co.2.li.78.
Appet⁹ tus superior an quandoq; vel semper mediante inferiori appetitu moueat.car.186.co.2.li.15.
Appetitus sensitiui ad voluntatẽ an tam arcta obedientia videatur: vt nisi in virtute eius mouere non possit.car.187.co.1.li.65.
Appropriari quid significet.car.98.co.2.li.7.
¶ Aque supra firmamentum quales sint.car.158.co.3.li.71.
Aqua quare coloẽ nõ retinet: ⁊ aer lumẽ nõ ꝑseruat.car.224.co. 4.li.74.
¶ Arbitrũ liberi bonus vsus an cã ꝑdestinationis existat.car.68.co.2.li.18.
¶ Articul⁹ ꝑm⁹. 85.q.an supsitus⁹ vel impfectꝰ existat.car.199.co.2.li.57.
Articulus. 8.203.q.an supersitus videatur aut cum precedẽti coincidere. car.223.co.4.li.57.
¶ Assistẽtia id est immediata visio dupliciter dicitur. ſ. aut respectu dei aut respectu diuinorum mysteriorum in deo.car.236.co.2.li.55.
¶ Assistunt oẽs ministrantes quo ad visionem dei.car.236.co.2.li.60.
¶ Assumere significat ad se sumere: id est ad suũsitus mani sestationem et non ad sua opera peragenda.car.122.co.4.li.70.

B

¶ Beati vident dei essentiam.car.28.co.2.li.4.
Beati non possunt formare verbũ de deo clare viso vt sic ẽ̃ possint formare verbum de his: que in deo videantur.car.28.co.4.li.37.
¶ Beatitudo maxime deo conuenit.car.73.co.4.li.82.
Beatitudo attribuẽda est deo ⁊ alĩs btis ꝑm intellm.car.74 co.1.li.27.
Beatitudo vtrum naturaliter appetatur.car.74.co.1.li.78.
Beatitudo est duplex. ſ. obiectiua ⁊ formalis que est ipse actꝰ: alia est beatorum.car.74.co.2.li.82.
Beatitudo obiectiua omnium beatorum deus est.car.74.co.3.li.1.
Beatitudo formalis creaturarũ beatarum deus non est.car.74.co.3.li.2.
Beatitudo formalis sũsitus deus est.car.74.co.3.li.3.
Beatitudo quomodo distribuat.car.74.co.3.li.62.
Beatitudine in diuina eminẽtius ꝓexistit quicq̃d est desiderabile in quacunq; beatitudine tam vera ẽ falsa.car.74.co.4.li.1.
Beatitudo: seu vltimus finis dupliciter cõsiderari potest in communi. ſ. ⁊ in speciali.car.187.co.3.li.55.
Beatitudinem in communi an naturaliter appetamus.car.187.co.4.li.4.
Beatitudinis appetitus quẽadmodũ est naturalis obiectiue: ita non est in potestate nostra obiectiue: ⁊ quemadmodum est liber elicitiue. ita est in potestate nostra elicitiue.car.188.co.2.li.5.
Bitudinẽ an q̃libet ꝑm sctm doc. vnico actu mereaf.car.145.co.4.li.66.
¶ Benedictio debetur diei septimo.car.162.co.2.li.24.
¶ Boni questio dupliciter ordinari potest: vno modo ꝑm se: alio modo vt est pars tractatus de perfectione.car.14.co.1.li.15.
Bonũ cũ nõ prius enti ꝓueniat ẽ vnũ: verũ ⁊c. neq; priꝰ ꝓueniat nãe diuine bonitas ẽ vnitas ⁊c. cur qõ a sancto doc. de bono fiat.car.14.co.1.li.2.
Bonũ ⁊ ens sunt idẽ ꝑm rem: sed ꝑm rõnem differunt.car.14.co.1.li.2.
Bonum an appetibilis rationem habeat.car.14.co.1.li.63.
Bonũ primũ fundamentũ appetibilꝫ iportat: ẽ bonũ ꝑfectum: ens in actu: ⁊ ens fundamẽtũ: ⁊ cãm appetibilꝫ importet.car.14.co.2.li.40.
Bonum ⁊ ens cum rationibus distinguantur: oportet q̃ secundum eas ordinata sint ⁊ quo etiam ordine.car.14.co.2.li.74.
Bonũ quomodo primi ⁊ vltimi rõnem habere dicatur.car.5.co.2.li.75.
Bonũ summum in genere quod esse dicatur.car.16.co.3.li.29.
Bonum simpliciter ⁊ quod dicatur.car.16.co.3.li.37.
Bona omnia sunt bonitate diuina extrinsece ⁊ causaliter: bonitatibus autẽ propꝛijs formaliter ⁊ intrinsece.car.17.co.3.li.53.
Boni cur questio fiat.car.14.co.1.li.2.
Bonũ ⁊ ens sunt idẽ scõm rem: sed ꝑm rõnẽ tñ differũt.car.14.co.1.li.62.
Bonum cause finalis rationem habet car.15.co.2.li.72.
Boni ratio quomodo sumatur.car.15.co.4.li.61.
Boni ratio consistit in modo: spẽ: ⁊ ordine.car.15.co.4.li.84.
Bonum est: quod omnia appetunt. car.16.co.4.li.24.
Boni sigtiõe in deo posita: an creature bonitas claudat.car.37.co.4.li.4.
Bonum triplex est. scilz forma: subiectum ⁊ habilitas subiecti ad formam. car.117.co.3.li.69.
Bonum vt forma per malum totaliter tollitur.car.117.co.3.li.73.
Bonum vt subm per malũ nec tollitur: nec diminuitur.car.117.co.3.li. 80.
Bonum est causa mali.car.118.co.3.li.19.
Bonum est causa mali materialiter.car.118.co.3.li.65.
Bonum distingui in subam ⁊ accns dupliciter intelligi põt: vno mõ vt sit distinctio in res: alio modo vt sit distinctio in modos.car.145.co.2.li.31.
Bonum illud spirituale appetitum in primo peccato angeli quod fuit: an. ſ. fuerit ipsemet: vt a seipso amatus puro amore amicitie: an beatitudo desiderata sibi.car.147.co.4.li.68.
Bonum est obiectum volitatis ⁊ verum intellectus.car.189.co.1.li.5.
Bonum inter ⁊ verum triplex comparatio.car.189.co.4.li.5.
Bonitate cur sub tractatu de perfectione queratur.car.14.co.1.li.52.
Bonitati diuine ex alioum volitione an aliquid perfectionis accrescat. car.58.co.3.li.82.
Bonitas diuina finis est omnium rerum.car.110.co.4.li.4.
Bonitas diuina omnium corporalium finis est.car.154.co.1.li.49.

C

¶ Calor celestis animalis ⁊ elementaris non est multiplex calor: sed vnus et idem multiplicis agentis vim habens ꝓout subiacet principio actiuo elementari: animali aut celesti car.245.co.2.li.61.
¶ Cause de ratione efficacia est.car.8.co.2.li.74.
Causam esse dupliciter contingit: effectinam, scilicet propie et exemplarẽ. car.8.co.3.li.60.
Causa prima effectiua rerum est causa equinoca.car.13.co.2.li.6.
Causa exemplaris ab effectiua distinguitur: ⁊ coordinatur inter formales: quia est velut extrinseca sue rei.car.17.co.3.li.78.
Causam ꝑfectꝰ cognoscẽ an ꝑfectꝰ in ea videat.car.31.co.3.li.69.
Causa prima quomodo de facto causet.car.48.co.1.li.35.
Causa libera cum diuina infallibilitate quo saluetur.car.66.co.3.li.30.
Causa effꝯciente indigere ex duobus consistit.car.109.co.4.li.15.
Causa instrãlis an actionem propriam habeat.car.112.co.4.li.6.
Cãe agentis abstia ꝺ cã defectꝰ: qñ ipa ꝑtia dẽbaf.car.119.co.2.li.27.
Causa alicuius duplr ꝺr: directe. ſ. ⁊ indirecte.car.238.co.2.li.50.
Causa deficiente in minori parte an semper deficiat ꝓpter aliquã causam impedientem: ⁊ an scilicet sit error stoicus.car.241.co.3.li.49.
Causatum omne an compositum sit.car.12.co.1.li.12.
¶ Celesti corpori non est coniũcta aliqua anima vt forma: sed vt motor. car.161.co.1.li.21.
Celũ empyreũ: ⁊ celũ sydereũ ex quibus cõposita sint.car.150.co.3.li.7.
Celi nomen in tres significationes distinguitur. ſ. propie participatiue, ⁊ metaphorice.car.159.co.3.li.20.
Celum an sit animatum.car.161.co.1.li.54.
¶ Cogitabile omne excedere dupliciter dicitur.car.7.co.2.li.79.
Cogitabile omne excedens an sit.car.7.co.2.li.79.
¶ Cogitatio duplr cognoscẽdi: ſ. in suo effectu: vel i seipa.car.137.co.1.li.1.
Cogitatio cordis alterius in suo effectu ab angelo cognosci ꝑt.car.138.co.1.li.3.
Cogitationes cordium in seipsis. seu qõ idem est: vt sunt in voluntate soli deo sunt naturaliter cognite.car.137.co.1.li.5.
Cogitatiua quomodo omnia sensibilia in particulari cognoscit: et ramen ipsa est quoddam sensibile.car.154.co.3.li.56.
¶ Cognitione duo cõcurrunt. ſ. receptio ⁊ iudiciũ.car.33.co.1.li.78.
Cognitio ꝓpria de alĩ duplr intelligi ꝑt: primo vt distinguit ꝙ cõem ex pte actus cognoscendi: scõo ex parte rei cognite.car.43.co.3.li.82.
Cognitio attingẽs aliquid ꝑm ꝺdicata cõia tñ potest dici imperfecta in potentia confusa in cõi vniuersalis: ⁊ est duplr: ⁊ alia multa de cognitione dei: quo pacto seipsum cognoscit.car.44.co.1.li.56.
Cognitio sensus: puta visus: aut etiam simplicis intellectus: an qz conformis rei: ideo vera dici potest.car.52.co.1.li.62.
Cognitio matutina ⁊ vespertina angelox q̃ dicaf.car.140.co.1.li.60.
Cognitio matutina ⁊ vespertina quot denotare posset.car.140.li.84.
Cognitio vespertina habere creaturam pro termino et medio essentialiter differt a cognitione matutina.car.140.co.2.li.42.
Cognitio vespertina hr̃e creaturã, ꝓ termino tñ est eadẽ realr cũ cognitione matutina differẽs solũ ꝑm terminos seu cognita.car.140.co.2.li.48.
Cognitio matutina ⁊ vespertina penes q̃d differãt.car.140.co.2.li.60.
Cognitio duplex scilicet naturalis ⁊ gratuita: ⁊ hec duplex. ſ. speculatiua ⁊ affectiua.car.151.co.3.li.26.
Cognitio naturalis nec est ablata nec diminuta.car.151.co.3.li.31.
Cognitio gratuita speculatiua est totaliter non ablata: sed diminuta. car.151.co.3.li.39.
Cognitio naturalis angeli: ⁊ immobilis.car.152.co.2.li.41.
Cognitio supnãlis ꝑ modũ nãlis est: et ꝑ hr̃ immobilis.car.151.co.3.li.41.
Cognitio intellectualis a sensibili sit: non sicut a perfecta ⁊ totali causa: sed magis sicut a materia cause.car.194.co.4.li.65.
Cognitio singularium est quo ad nos ꝑ ordinem cognitiõe.c.197.co.4.li.56.
¶ Cognitum quo pacto in cognoscente sit: an san. docto. super hoc cõsequẽtia valeat.car.29.co.3.li.40.
Cognitũ est ꝑn^m specificatiuum cognitionis.car.41.4.li.57.
Cognitum est in coꝯoscente immaterialiter.car.131.co.1.li.78.
Cognoscere cuius speciei sit: ⁊ cuius etiam est intelligere.car.55.co.1.li.55.
Cognoscere simul: ⁊ vna operatione cognoscere: an ⁊ quomodo distinguantur.car.138.co.1.li.60.
Cognoscere qũo põt ex nã sua hr̃e actu aliqua ex nãis cognoscibilibus ab ipso: quando nã ipsa est habẽs affinitatẽ cum alĩs ⁊c.car.134.co.2.li.38.
Cognoscitiuum aliquod duplr inuenit in potentia essentiali: ⁊ in potentia accidentali: ⁊ alia multa ad hoc.car.164.co.2.li.30.
¶ Cõpõ formalis ⁊ accñtalis in quo ꝓuenĩt ⁊ differãt.car.168.co.3.li. 74.
¶ Commune dupliciter dicitur per modum. ſ. actus ⁊ per modum potentie et sic etiam communitas.car.12.co.4.li.80.
¶ Cõeabilitas duplex ponit: ꝓprie. ſ. ⁊ metaphorice.car.39.co.3.li.6.
Conceptibus in pluribus duo claudũtur. ſ. assimilatio ad obiectum: ⁊ eoꝝ pluralitas.car.35.co.4.li.18.
¶ Conditionalis quomodo valeat: si anime sensitiue operatio sine organo esset: hec anima esset hic homo.car.165.co.2.li.70.
Consequentia ista an valeat: nulla veritas est ergo verum est nullam veritatem esse.car.7.co.3.li.75.
Consequentia bona est a propositione vera de inesse ad suam modalem de vero.car.7.co.4.li.3.
Consequentia ista scti doc. an valeat ⁊ sit efficax: ꝑfectio cõuenit soli deo per suam essentiam: ergo esse perfectũ: ergo esse bonũ ⁊c.car.17.co.1.li.76.
Cõsequẽtia ista sanc[illegible]oc. an ⁊ quo valeat: forma finit per mãm: ergo forma que non est nata e esse in materia est finita.car.17.co.4.li.79.
Consequentia san.doc. que procedit a rerum conditionibus ad nominũ conditiones; an ⁊ quomodo valeat.car.36.co.2.li.48.
Consequentia ista quo valeat: A. est causa entium inquantũ entia: ergo est causa omnis eius q̃ pertinet ad esse eorum.car.110.co.1.li.73.
Consequentia ista sancti doc. quo valeat: deus agit ꝑm intellectũ ⁊ voluntatem: ergo vniuersum quod est eius affectus perfecte similis naturam intellectualem habet.car.119.co.4.li.60.
Consequentia. S. doc. ab altissima operatione que est intelligere ad talem intellectionem quomodo valeat.car.28.co.1.li.6.
Consequentia Sanc. doctoris an inferatur; cum ex hoc quod ponit aliquam creationem intellectualem: infert omnino incorpoream.car.119.co. 4.li.82.
Consequentia Sancti doct. quomodo valeat: quando dicit; quod sunt alique subsantie intellectuales ⁊c. ergo aliqua subsãtia intellectualis perfecta.car.122.co.2.li.74.
Consequentia ista san.doc. quo vera sit si intelligere angeli esset eis subsã-

Index alphabeticus.

Causa effꝯciente indigere ex duobus consistit.car.109.co.4.li.15.
Causa instrãlis an actionem propriam habeat.car.112.co.4.li.6.
Cãe agentis abstia ꝺ cã defectꝰ: qñ ipa ꝑtia dẽbaf.car.119.co.2.li.27.
Causa alicuius duplr ꝺr: directe. ſ. ⁊ indirecte.car.238.co.2.li.50.
Causa deficiente in minori parte an semper deficiat ꝓpter aliquã causam impedientem: ⁊ an scilicet sit error stoicus.car.241.co.3.li.49.
Causatum omne an compositum sit.car.12.co.1.li.12.
¶ Celesti corpori non est coniũcta aliqua anima vt forma: sed vt motor. car.161.co.1.li.21.
Celũ empyreũ: ⁊ celũ sydereũ ex quibus cõposita sint.car.150.co.3.li.7.
Celi nomen in tres significationes distinguitur. ſ. propie participatiue, ⁊ metaphorice.car.159.co.3.li.20.
Celum an sit animatum.car.161.co.1.li.54.
¶ Cogitabile omne excedere dupliciter dicitur.car.7.co.2.li.79.
Cogitabile omne excedens an sit.car.7.co.2.li.79.
¶ Cogitatio duplr cognoscẽdi: ſ. in suo effectu: vel i seipa.car.137.co.1.li.1.
Cogitatio cordis alterius in suo effectu ab angelo cognosci ꝑt.car.138.co.1.li.3.
Cogitationes cordium in seipsis. seu qõ idem est: vt sunt in voluntate soli deo sunt naturaliter cognite.car.137.co.1.li.5.
Cogitatiua quomodo omnia sensibilia in particulari cognoscit: et ramen ipsa est quoddam sensibile.car.154.co.3.li.56.
¶ Cognitione duo cõcurrunt. ſ. receptio ⁊ iudiciũ.car.33.co.1.li.78.
Cognitio ꝓpria de alĩ duplr intelligi ꝑt: primo vt distinguit ꝙ cõem ex pte actus cognoscendi: scõo ex parte rei cognite.car.43.co.3.li.82.
Cognitio attingẽs aliquid ꝑm ꝺdicata cõia tñ potest dici imperfecta in potentia confusa in cõi vniuersalis: ⁊ est duplr: ⁊ alia multa de cognitione dei: quo pacto seipsum cognoscit.car.44.co.1.li.56.
Cognitio sensus: puta visus: aut etiam simplicis intellectus: an qz conformis rei: ideo vera dici potest.car.52.co.1.li.62.
Cognitio matutina ⁊ vespertina angelox q̃ dicaf.car.140.co.1.li.60.
Cognitio matutina ⁊ vespertina quot denotare posset.car.140.li.84.
Cognitio vespertina habere creaturam pro termino et medio essentialiter differt a cognitione matutina.car.140.co.2.li.42.
Cognitio vespertina hr̃e creaturã, ꝓ termino tñ est eadẽ realr cũ cognitione matutina differẽs solũ ꝑm terminos seu cognita.car.140.co.2.li.48.
Cognitio matutina ⁊ vespertina penes q̃d differãt.car.140.co.2.li.60.
Cognitio duplex scilicet naturalis ⁊ gratuita: ⁊ hec duplex. ſ. speculatiua ⁊ affectiua.car.151.co.3.li.26.
Cognitio naturalis nec est ablata nec diminuta.car.151.co.3.li.31.
Cognitio gratuita speculatiua est totaliter non ablata: sed diminuta. car.151.co.3.li.39.
Cognitio naturalis angeli: ⁊ immobilis.car.152.co.2.li.41.
Cognitio supnãlis ꝑ modũ nãlis est: et ꝑ hr̃ immobilis.car.151.co.3.li.41.
Cognitio intellectualis a sensibili sit: non sicut a perfecta ⁊ totali causa: sed magis sicut a materia cause.car.194.co.4.li.65.
Cognitio singularium est quo ad nos ꝑ ordinem cognitiõe.c.197.co.4.li.56.
¶ Cognitum quo pacto in cognoscente sit: an san. docto. super hoc cõsequẽtia valeat.car.29.co.3.li.40.
Cognitũ est ꝑn^m specificatiuum cognitionis.car.41.4.li.57.
Cognitum est in coꝯoscente immaterialiter.car.131.co.1.li.78.
Cognoscere cuius speciei sit: ⁊ cuius etiam est intelligere.car.55.co.1.li.55.
Cognoscere simul: ⁊ vna operatione cognoscere: an ⁊ quomodo distinguantur.car.138.co.1.li.60.
Cognoscere qũo põt ex nã sua hr̃e actu aliqua ex nãis cognoscibilibus ab ipso: quando nã ipsa est habẽs affinitatẽ cum alĩs ⁊c.car.134.co.2.li.38.
Cognoscitiuum aliquod duplr inuenit in potentia essentiali: ⁊ in potentia accidentali: ⁊ alia multa ad hoc.car.164.co.2.li.30.
¶ Cõpõ formalis ⁊ accñtalis in quo ꝓuenĩt ⁊ differãt.car.168.co.3.li. 74.
¶ Commune dupliciter dicitur per modum. ſ. actus ⁊ per modum potentie et sic etiam communitas.car.12.co.4.li.80.
¶ Cõeabilitas duplex ponit: ꝓprie. ſ. ⁊ metaphorice.car.39.co.3.li.6.
Conceptibus in pluribus duo claudũtur. ſ. assimilatio ad obiectum: ⁊ eoꝝ pluralitas.car.35.co.4.li.18.
¶ Conditionalis quomodo valeat: si anime sensitiue operatio sine organo esset: hec anima esset hic homo.car.165.co.2.li.70.
Consequentia ista an valeat: nulla veritas est ergo verum est nullam veritatem esse.car.7.co.3.li.75.
Consequentia bona est a propositione vera de inesse ad suam modalem de vero.car.7.co.4.li.3.
Consequentia ista scti doc. an valeat ⁊ sit efficax: ꝑfectio cõuenit soli deo per suam essentiam: ergo esse perfectũ: ergo esse bonũ ⁊c.car.17.co.1.li.76.
Cõsequẽtia ista sanc[illegible]oc. an ⁊ quo valeat: forma finit per mãm: ergo forma que non est nata e esse in materia est finita.car.17.co.4.li.79.
Consequentia san.doc. que procedit a rerum conditionibus ad nominũ conditiones; an ⁊ quomodo valeat.car.36.co.2.li.48.
Consequentia ista quo valeat: A. est causa entium inquantũ entia: ergo est causa omnis eius q̃ pertinet ad esse eorum.car.110.co.1.li.73.
Consequentia ista sancti doc. quo valeat: deus agit ꝑm intellectũ ⁊ voluntatem: ergo vniuersum quod est eius affectus perfecte similis naturam intellectualem habet.car.119.co.4.li.60.
Consequentia. S. doc. ab altissima operatione que est intelligere ad talem intellectionem quomodo valeat.car.28.co.1.li.6.
Consequentia Sanc. doctoris an inferatur; cum ex hoc quod ponit aliquam creationem intellectualem: infert omnino incorpoream.car.119.co. 4.li.82.
Consequentia Sancti doct. quomodo valeat: quando dicit; quod sunt alique subsantie intellectuales ⁊c. ergo aliqua subsãtia intellectualis perfecta.car.122.co.2.li.74.
Consequentia ista san.doc. quo vera sit si intelligere angeli esset eis subsã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Commentariorum prime partis

tia esset subsistens.car.128.co.4.li.31.
Consequentia ista san.doc.intelligere angeli est subsistens:ergo vnū tantū: an gratia materie vel forme intelligenda sit.car.128.co.4.li.43.
Consequentia ista.s.do.qūo valeat:intelligere angeli est subsistens ꝛc.ergo non distinguitur a substantia dei.car.129.co.li.6.
Cōsequētia.s.doc.qūo valeat:substantialitas est substantia:seu subsistit:ergo non distinguit in diuersos gradus subalitatis.car.128.co.4.li.47.
Consequentia ista.s.doc.qūo valeat res fluxit a deo quo ad mām ꝛ formā:ergo fluunt in mēte angeli q̄ ad cognitionē singularitatis.c.135.co.4.li.62.
Consequentia ista.s.doc.an valeat:cōponere ꝛ dividere seu discurrere cōuenit intellectui nostro ex imperfectione: ergo opposita perfectio conuenit intellectui angelico.car.139.col.1.li.70.
Consequentia ista.s.doc.an valeat:natura est intra rem:ergo appetitus ad extra non est ipsa natura.car.140.co.4.li.26.
Consequēs ista.s.doc.an valeat:voluntas naturaliter inclinatur in bonū: ergo voluntas habens bonum infinitum extra se in aliquid extrinsecum tendit.car.141.co.1.li.11.
Consequentia ista an valeat:fit nō bene:ergo male.car.153.co.1.li.76.
Consequentia ista quo valeat:si res materialr in anima esse deberet: ratio nulla esset:quare res extra nō cognosceret.car.193.co.1.li.30.
Consequentia ista sancti doc.an valeat si infinitum vnam speciem haberet etiam rationem totius ꝛ perfecti haberet.car.221.co.1.li.83.
Consequentia ista.s.doc.an valeat:anima habet duos modos essendi.s.con tunctum ꝛ separatum:ergo duo operādi.s.per cōuersionem ad fantasmata:ꝛ superiora.car.205.co.4.li.3.
Consequentia ista.s.doc.quomodo valeat:in homine est aliqua dei similitudo deducta ab eo non sm equalitatem:ergo in eo est imago dei imperfecta.car.212.co.1.li.63.
Consequentia est.s.doct.quomodo valeat:quelibet causa habet rationem principij: ergo a qualibet causa aliquis ordo in suos effectus derivatur. car.227.co.1.li.64.
Cōsequētia ista.s.doc.qūo valeat ala cōiūcta nō mouet corpus nisi vinificatum a se:ergo separata nullū corpus mouere potest.car.241.co.3.li.5.
Conseruatio duplex:directa.s.ꝛ indirecta.car.224.co.2.li.2.
Conscientie nomen dupliciter sumitur.s.propie ꝛ cōiter:ꝛ quomodo vtroq; modo sumatur.car.184.co.1.li.30.li.51.
Contactus seu applicatio virtualis secundum sanctum doctorem quid esse dicatur.car.123.co.3.li.77.
¶ Cōtingēs a deo nihil est in q̄ necitatis aliq̄d nō sit.car.201.co.2.li.44.
Contingens vel necessarium sumitur:vel pro re ipsa:vel vniuersali ratione rei.car.201.co.2.li.68.
Contingens ex quo est contingens ꝓpter materiam:que est indiuiduationis principii: an propter hoc processus.s.doc.in discussione.ar.3.86.ctiam ex particularibus existat.car.201.co.2.li.72.
¶ Contingentia futura a deo cognoscuntur ꝓout sunt actu in seipsis: ergo ꝓout sunt in causis suis.car.46.co.4.li.4
Contingentia futura deus cognoscit sm statum quo actu ab eterno simul existunt.car.47.co.1.li.5.
Contingentia ad vtrūlibet dupl'r inuēta fuit.s.quādoq; ex pte cause:et q̄liq; ex parte eius ad quod dicitur.car.58.co.4.li.74.
Contingentia futura qūo deus certe cognoscat.car.47.co.1.li.62.
Contingentie diuine puma radix que sit.car.61.co.2.li.72.
Contingentia dupliciter:vt.s.contingentia:ꝛ vt necessarium haberent inser tum.car.221.co.2.li.40.
Cōtingētia vt sic directe sensu indirecte intellectu:vt aūt necessitatis vel voluntatis ,aliq̄d hīt:directe intellectu cognoscunt.car.201.co.2.li.68.
¶ Conuenientia ꝛ differentia inter animam intellectiuam: ꝛ alias formas respectu esse quenam sit.car.158.co.3.li.27.
Conuenientia inter formā subalem ꝛ accitalē que sit.car.176.co.3.li.25.
¶ Conuerti in deum quid propie esse dicatur.car.144.co.4.li.66.
¶ Correlatiuum tertij modi:vt scibile seu dūs ꝛ similia an possint iudicari esse sēm duo etatis genera.car.59.co.1.li.5.
¶ Corpus celeste an viuum sit:ꝛ an viuentia digniora non viuentibus existant.car.9.co.2.li.72.
Corpus ꝛ esse cōpositū ex materia ꝛ forma licet in via.s.doc. conuertantur: non tamen apud alios idem dicendum est.car.9.co.3.li.12.
Corpus qñ ꝓprie sumit ꝑ corpe qō est in ꝑdicamēto subē.car.9.co.1.li.55.
Corpus dupl'r capit physice.s.ꝛ mathematice.car.18.co.3.li.70.
Corpis distinctio ab alberto posita doctrine.s.doc.puenit.car.18.co.3.li.73.
Corpus nullum naturale infinitū esse potest.car.18.co.3.li.83.
Corpus cū alia intellectiua vnitur:oportet q̄ sit mistum:ꝛ maxime ad equalitatem reductum quale est nostrum.car.172.co.2.li.63.
Corpus quēadmodum nō est causa anime nec in esse nec in fieri:sed occasio ꝛ materia in qua fit:ita non est causa multitudinis earū sed occasio: et differentia in qua.car.169.co.4.li.4.
Corpus quodcūq; deus immediate mouere potest.car.226.co.1.li.23.
Corpꝰ agit sm qō est actu in aliud sm qō est in potētia.car.239.co.3.li.56.
Corpꝰ esse actiuū sm suā subam dupl'r intelligi pōt: vno mō vt sit elicitiuū alicuius sue ꝓprie actionis:alio modo vt corpus nō sit ꝑ seipsum elicitiuū alicuius actionis:sed sit radix ꝛ principium ꝛc.car.239.co.4.li.73.
Corpa celestia aliq̄d agere 2ꝝ pingit.s.cālr ꝛ occasionalr.car.240.li.28.
Corpora celestia nō sunt humanorū actuū causa.car.241.co.3.li.241.
Corpa celestia nō ipouūt subditis hūane opōni nēcitatē.c.241.co.2.li.78.
Corporalia ,imo omnia a deo sunt.car.153.co.4.li.52.
Corporalia omnia per angelos reguntur.car.233.co.3.li.57.
Corporeum ꝛ incorporeum quid dicatur.car.119.co.3.li.75.
¶ Creatio est ex nihilo.car.111.co.2.li.47.
Creatio pro creatione passiua sumitur.car.111.co.3.li.31.
Creatio ponit in creato relationem tantum.car.111.co.3.li.45.
Creationis relatio est accidens:ꝛ non est relatio transcendens ꝛ multa de ista materia.car.111.co.3.li.77.
Creatio sm Sco.ꝛ posteriores dupliciter sumitur vno modo pro factione rei nulla omnino materia suppolita:alio modo pro factione rei in aliquo subiecto pretacente.car.209.co.1.li.80.
Creatū oē qūo sub aliq̄ certa rōne creātis cōprehendaf.car.19.co.4.li.75.
Creato a quolibet ad infinita an inferri possit.car.19.co.4.li.77.
Creatū dupliciter sumi pōt:propie.s.ꝛ cōiter.car.20.co.1.li.11.
Creatum per accidens dupliciter intelligi potest.car.20.co.1.li.82.
Creata propie sunt tantum subsistentia.car.112.co.1.li.59.
¶ Creandi potētia quare nature communicari non pōt.car.113.col.2.li.5.
Creare est propria actio solius dei.car.112.co.30.li.80.
Creare nō est ꝓprij alicuius psone:sed cōe toti trinitati.car.11.co.2.lin.15.
¶ Creature sunt similes deo non sm eandem rōnem specificam: aut generi cam:sed secundum aliqualem analogiam.car.13.co.3.li.45.
Creaturam aliquam incorpoream ponere necesse est.car.119.co.3.li.6.
Creatura ois rōnalis in solis nālib⁹ ꝓstituta peccare ꝑt.car.147.co.1.li.81.
Creatura corporalis immediate a deo existit.car.154.co.3.li.8.
Creature itellees sole ,ꝑpe loquēdo ad imaginē dei sunt. car.212.co.3.li.11.
Creatura rationalis dupliciter considerari potest:vno modo absolute: alio modo vt ordinata ad felicitatem.car.28.co.1.li.70.
¶ Culpa plr hz de rōne mali q̄ pena q̄cūq; tā sēius q̄ dāni.c.118.c.2.li.11.

D

¶ Defectꝰ de quo est sermo in litera.s.doc.q.19.ar.6.an negatiue vel contrarie sumatur.car.60.co.2.li.30.
¶ Demones non sunt naturaliter mali.car.146.co.2.li.20.
Demones sunt obstinati in malo:ꝛ scti ꝑfirmati i bono.car.152.co.1.li.15.
Demones negz sunt negz fuerunt i ordib⁹ sm gtiē statū.car.233.co.2.li.35.
Demones ſ sunt:ſz fuerūt in oib⁹ sm statū gre meritorie.c.233.co.2.lin.39.
Demones in ordinib⁹ ꝓfuerāt sm nature conditionē.car.233.co.2.lin.45.
Demonibus est ꝓlatio.car.233.co.2.li.57.
Demonibus non est illuminatio.car.233.co.3.li.9.
Demon superatus vacat a tentatione ad tempus.car.239.co.1.li.17.
Demones sunt sube intellees non vnite corpibus.car.241.co.2.li.46.
Demones nec per se nec per accidens nec directe nec indirecte celestiū corporum actionibus subduntur.car.241.co.1.li.50.
Demonstratio duplex.s.quia ,ꝛ propter quid.car.7.co.4.li.4.li.68.
¶ Denominatio extrinseca ē duplex,q̄dā pura,ꝛ q̄dā cālis.car.17.co.3.li.72.
Denominatio dupliciter esse dicitur quedā.s.intrinseca ,ꝛ quedam extrinseca,ꝛ quid vtraq; sit.car.17.co.3.li.1.
¶ Deus sm q̄ est altissima causa dupliciter exponi pōt.car.4.co.3.li.60.
Deus q̄ formaliter capiatur:ꝛ quid dei nomen importare habeat:ꝛ quo modo etiam quadrupliciter considerari potest.car.4.co.4.li.68.
Deo quomodo nihil sit ꝓius nec ꝓs sm rem nec ꝓs sm intellectum:ꝛ propter eas genus non habet.ca.11.co.3.li.80.
Deus theologie subiectum est.car.3.co.1.li.28.
Deum esse est demonstrabile a posteriori seu per effectū.car.7.co.4.li.69.
Deus non est corpus.car.9.co.1.li.74.
Deus tripliciter sumi potest.car.10.co.2.li.36.
Deus est idem quod sua essentia:seu natura.car.10.co.2.li.85.
Deus est suum esse.car.10.co.4.li.69.
Deus an sit in aliquo genere reductiue.car.11.co.2.li.82.ꝛ co.3.li.4.
Deus est omnino simplex.car.12.co.1.li.4.
Deus non potest esse accidens.car.11.co.4.li.30.
Deus cum sit prima causa efficiens:quomodo non sit forma:aut materia alicuius compositi.car.12.co.2.li.52.
Deus est maxime perfectus.car.12.co.4.li.60.
Deo sunt perfectiones omnium rerum.car.13.co.1.li.8.
Deus est bonus.car.16.co.2.li.39.
Deus est summum bonum simpliciter.car.16.co.3.li.20.
Deus solus est bonus per essentiam.car.17.co.1.li.48.
Deus ꝓto nature nomine quando sumatur.car.17.co.4.li.1.
Deus est infinitus.car.17.co.4.li.75.
Deus dupliciter intelligitur,vno modo ꝑm seipsum: alio modo secundum virtutem diffusam.car.20.co.2.li.76.
Deus est in omnibus rebus intime.car.20.co.3.li.3.
Deus quonam modo in omnibus rebus adsit.car.20.co.3.li.82.
Deus est vt in re:ꝛ vt in loco ꝑm aliquid vbicz.car.21.co.3.li.10.
Deus est in aliquo dupliciter.f.effective ꝛ obiective.car.21.co.3.li.60.
Deus est vbicz per essentiā,ꝑsentiam,ꝛ essentiam.car.21.co.3.li.80.
Deus quo pacto in sanctis per gratiam existat.car.21.co.4.li.63.
Deus quo pacto in omnibus per ꝑsentiam existat.car.22.co.1.li.25.
Deus quonammodo in omnibus per essentiam sit.car.22.co.1.li.11.
Deus quo pacto in omnibus per potentiam sit.car.22.co.2.li.4.
Deus solus omnino immutabilis existit.car.22.co.3.li.31.
Deus est maxime eternus.car.25.co.4.li.13.
Deus est vnus.car.37.co.2.li.81.
Deus est maxime vnus.car.27.co.3.li.32.
Deus in se est maxime cognoscibilis.car.27.co.3.li.34.
Deum ad videndum an ex parte visiue virtutis aliqua similitudo exigat. car.28.co.2.li.63.
Deum ad videndum an impossibile est cōcurrere aliquam similitudinem ex parte rei visē.car.28.co.2.li.67.
Deum videri sensu,visu,ꝛ quacunq; alia vi sensitiue partis est impossibile.car.29.co.1.li.79.
Deum videntium vnus perfectius videbit q̄ alius.car.30.co.4.li.55.
Deum videntes non vident in eo alia per species eorū:sed per ipsam diuinam essentiam intellectui eorum vnitam.car.32.co.2.li.64.
Dꝰ ab hoīe puro p cēmiā i hac vita mortali videri nō pōt.car.3.co.1.lin.1.

Inder Alphabeticus.

Dei tria ex sensibilibus cognoscimus.scilicet causalia negatiua:ꝛ supereminentia.car.33.co.3.li.52.
Dei cognitio perfectior habetur a nob per gratiam quam per notionem naturalem.car.33.co.4.li.13.
Dei cognitio per gratiam in hac vita naturali prefertur non ex parte modi sed ex parte obiecti.car.33.co.4.li.41.
Deꝰ ex creaturis a nob nolari pt:nō aūt sm qō est sm se.car.53.co.4.li.78.
Deus cum dicimus est bonus quia sensus sit.car.54.co.4.li.55.
Deus est vnꝰ re:ꝛ plures sm rōnē dupl'r pcipi pōt.car.55.co.4.li.54.
Dei vnitas ex parte eius est eminens ex parte vero intellectus nostri est proposito eius ad sensibilia.car.55.co.4.li.61.
Deus an sit extra totum vniuersi ordinem:ita quod creature ad ipsum ordinentur:ꝛ non econuerso.car.58.co.4.li.36.
Deus est nomen nature quo ad td ad quod nomen impositum est:operationis vero quo ad id in quo impositum est.car.59.co.2.li.62.
Deus apud. S. Tho.est vnius tantum rationis formalis eleuate comprehendentis omnia ꝛc.car.41.co.2.li.30.
Deus est scientia perfectissima.car.41.co.3.li.41.
Deus seipsum per seipsum intelligit.car.42.co.1.li.52.
Deus seipsum perfecte comprehendit.car.42.co.3.li.48.
Deum alia a se cognoscere necesse est.car.43.co.1.li.55.
Deo alia cognoscuntur:non in seipsis:sed in ipso deo.car.45.co.2.li.65.
Deus quomodo alia videat.car.45.co.3.li.5.
Deus per essentiam suam vt rationem cognoscendi an cognoscat alia a se in seipsis in esse obiectivo seu cognito:positis per actum intelligendi diuini intellectus.car.43.co.3.li.68.
Deus cognoscit alia a se cognitione propria.car.44.co.1.li.70.
Deus ad hoc vt in essentia intellecta ꝑm propias rationes omnium intelligat:quid requiratur.car.44.co.4.li.8.
Deus non entium scientiam habet.car.45.co.3.li.6.
Deus mala cognoscit.car.45.co.4.li.34.
Deus an per essentiam suam singularia cognoscat.car.46.co.1.li.11.
Deus contingentia futura cognoscit.car.46.co.3.li.76.
Deus qūo apud se omnium rerum rationes habeat.car.47.co.3.li.31.
Deus vult se ꝛ alia.car.58.co.1.li.5.
Deus an non solum vult alia:sed vult ola:que velle potest.car.58.co.2.li.5.
Dꝰ necitate absoluta vult aliq̄d:nō ola: nisi ex suppone.car.58.co.3.li.3.
Deus amat omnia existentia:non sm eo modo sicut nos.car.63.co.1.li.53.
Deus ex parte actus amandi:omnia equaliter amat.car.63.co.1.li.76.
Deus magis meliora diligit.car.65.co.3.li.7.
Deus non est iustitia commutatiua.car.65.co.4.li.31.
Deus quo pacto sub sua omnipotentia contineatur.car.72.co.2.li.62.
Deus absq; ordine sapie ꝛ iustitie sue nihil operari pōt.car.73.co.1.li.68.
Deus potest alia facere quam que facit.car.73.co.2.li.45.
Deus an ꝙlibet re a se facta:aliam meliorē facere possit.car.73.co.3.li.25.
Deo quo pacto multa attribuantur.car.79.co.3.li.13.
Deus qūo quandoq; pro essentia:ꝛ quādoq; pro persona supponit:qñq; pro essentia tantum:qñq; pro tribus suppositis.car.97.co.1.li.13.
Deus non generat cum dicitur:an detur intelligi:quod generatio diuine nature repugnet.car.97.co.2.li.2.
Deum esse ens per essentiam quo pacto exponatur.car.103.co.3.li.29.
Deus dupl'r sumi pōt:absolute sc; ꝛ vt primum agens.car.110.co.4.li.36.
Deus solus pater ꝛ filius ꝛ spiritus scūs ab eterno est.car.144.co.1.li.12.
Deus non est primum:quod a nobis cognoscitur.car.205.co.1.li.22.
Deus omnia in nihilum redigere potest.car.225.co.3 li.18.
Deus in omni operante operatur:sic quod ipse res ꝓpias operationes habeat.car.226.co.3.li.8.
Dꝰ nō pōt facere ẑ rerū ordinē:vt a ꝑ cā dependet.car.227.co.2.li.47.
Deus potest facere preter rerum ordinem :ꝓout ex qualibet secundarum causarum dependet.car.227.co.2.li.47.
¶ Diea sex sufficienter numerantur.car.162.co.2.li.44.
¶ Differentia diffariā distinguit.s.ꝑm rōnem ꝛ ꝑm rem.car.10.co.3.li.55.
Differentia ꝑm rationem latitudinem habet.car.14 co.1.li.66.
Dfia tangens entia inquantum sunt:ꝛ non sunt que sit.car.45.co.3.li.62.
Dfia qualis sit inter ly deus:ꝛ ly homo in supponendo.car.97.co.1.li.51.
Differentia inter minus per se ꝛ per accidens qualis sit.car.118.co.1.li.10.
Dfia assignata inter receptionē materie ꝛ intellꝰ q̄ sit.car.120.co.3.li.62.
Differentia inter ꝑa formā:ꝛ ꝑa mrīam quo ad necessitatem contingentiam a sancto doctore posita an nulla sit.car.201.co.2.li.84.
Differētia que sit inter ea que fiunt a natura:ꝛ que fiunt ab arte:non quacunq; sed cooperante natura que sit.car.228.co.1.li.54.
Differētia inter intellectū ꝛ volūtatē qūo saluari poss.t.car.241.co.1.li.16.
Differentia assignata inter cognoscentia,ꝛ non cognoscentia an vera sit. car.41.co.3 li.55.
¶ Diffō ꝓcessu ꝓsitiuo ministrāte diuisiōe inuestigat.car.23.co.3.li.80.
¶ Dilectio naturalis in beatis remanet.car.146.co.2.li.53.
¶ Diligere dupl'r sumitur.f.notionaliter ꝛ essentialiter.car.94.co.3.li.64.
Diligere sumēdo cēntialr ꝑ ꝛ filiꝰ nō diligit se spūsan.car.94.co.1.li.66.
Diligere sumēdo notionalr ꝑ ꝛ filius diligit se spūsan.car.94.co.1.li.70.
¶ Dīstāria q̄drupler.s.ritualr.nālis suppositalis ,ritualis.car.21.co.2.li.13.
Distantia multum dupliciter dicuntur.scz dissimilitudine conditionum vel proportione coniunctionis.car.173.co.1.li.57.
¶ Distinctio omnis oportet q̄ sit per aliquod intrinsecum :formam scilicet etiam materiam.car.100.co.1.li.58.
Distinctio contra res vnius ordinis causam ꝛ causatum an congruenter a Dionysio posita sit.car.13.co.3.li.76.
Distinctio relatiua prima inter reales distōes ponitur.car.100.co.1.li.81.
Distinctio sancti doc.q̄ dupliciter ordinetur aliquid ad alterum actiue scz vel passiue an sufficiens esse videatur.car.230.co.2.li.60.
Distinctio intelligere anime a sancto doctore in lra posita vez q̄ oporteat animam intelligere aut per conuersionem ad fantasmata:aut per conuersionem ad superiora an sufficiens sit.car.205.co.2.li.73.
Distō minima est in diuinis:qm relatiua ꝛ cōuenētia est summa:quia sunt eadem res summa ꝛ simplicissima:ꝛ oino indistīsa.car.104.co.2.li.1.
¶ Diuisio propria boni humani esse dicitur.car.16.co.1.li.82.
Diuisio propie est boni in co quod bonum.car.16.co.2.li.1.
Diuisio an sit prior vnitate non simpliciter.sed sm nostre apprehensionis rationem.car.27.co.1.li.63.
Diuisio a talis in ꝑē mouentē ꝛ in ꝑē motā in ceteris a talibus est diuisio in ꝑes integrales formalr:ꝛ nō in ꝑes cēntiales nisi cālr:in hoīe autem q̄ duplex motiuū hz.f.sensitiuū ꝛ intellectiuū est diuisio in partes integrales quo ad motum prouenientem ab appetitu sensitiuo.car.171.co.4.li.61.
¶ Docens causat scientiam in addiscente reducendo de potentia ad actum primum.car.243.co.3.li.60.
¶ Dolor dupler esse dicitur vt passio.f.ꝛ vt simplex actus voluntatis .car. 103.co.2.li.76.
Dolor necessario est in demonibus.car.179.co.3.li.44.
¶ Dominium duplex:vt distinguitur.f.contra seruitutem ꝛ contra subiectionem quandocunq;.car.218.co.1.li.14.
Dominium primo modo in statu innocentie non erat.car.218.co.1.li.18.
Dominium sēm in illo statu erat.car.218.co.1.li.21.
¶ Donū sapiēte est in intellu formalr:i volūtate aūt cālr.car.4.co.4.li.50.
Donum personalr in diuinis sumptū est ꝓprij nomē.f.r.car.95.co.1.li.15.
Donū an significet ꝓmo ,ꝓpterate ꝑsonalē spūscti:vel respectū aptitudinalem ad creaturas rōnales:vel aliquid aliud.car.95 co.1.li.43.
Donum in cōi tria manifeste importat.f.rem donabilem:respectum donabilitatis:ꝛ respectum quasi possessionis.car.95.co.1.li.70.
Donum supernaturale sēm Sco.non est gratia gratum faciens:seu charitas:secus ꝑm sanctum doc.car.216.co.3.li.7.
¶ Dubium motū sup litera an.s.doc.circa declarationem rationis formalis obiecti in equinocationem inciderit.car.3.co.1.li.79.
Dubium motum super litera an.s.oia in sacra doctrina considerata in vna formali ratione conueniant.car.3.co.3.li.7.
Dubium motum super litera simpliciter ꝛ ad hominem:an.s.oia in theologia considerentur sub ratione dei.car.5.co.1.li.60.
Dubiū motū sup lra circa illā ꝓpositionē:tota scientia virtute in principijs cōtinet an.s.doctrine sancti Tho.aduersari videat.car.5.co.2.li 40.
Dubiū motū sup lra circa quandā conclusionē an.f.si sensus lralis multipli cari pōt:nulla certitudo erit quis sensus ad lram intentus sit quolibet pro ferente suam exponem alterius interpretandū.car.6.co.2.li.30.
Dubium motum super litera an.s.ista ꝓa valeat:nulla veritas est:ergo verum est nullam veritatem esse.car.7.co.3.li.74.
Dubiū motū sup lra an.s.aliqua scia ꝓbent suū subm esse.car.8.co.1.li.10.
Dubiū motū sup lra an.s.doc.ꝓcessꝰ sophisticꝰ videat:qñ sub bō cōi.s.re hre ad formā:discedit determinate ad hoc spāle.s.esse formā.car.9.co.4.li.8.
Dubium motum super litera causam.s.indiuiduationis recipi in materia: vel non posse recipi in ea.car.10.co.1.li.1.
Dubium motū super litera pro quo supponit ly deus qñ sctūs doctor querit vtrum deus sit idem quod sua essentia.car.10.co.2.li.2.
Dubiū motū sup litera an.s.si sciamus q̄ hec ꝓpositio est vera deus est:ergo cognoscitur in re q̄ deus est:ita q̄ hoc est cognoscere esse quod in ipso deo est.car.11.co.1.li.20.
Dubiū motū sup litera qūo esse qñq; equinoce sumatur.car.11.co.2.li.60.
Dubium motū super lra an.s.deꝰ sit in gne sube reductiue.car.11.co.3.li.4.
Dubium motū sup lra qūo deus olm rerū mensura dicat.car.11.co.3.li.55.
Dubium motū in lra an vez sancti doc.sermo sit de ordine in causando ꝛ essendo ꝛ absolute aut respectu huius ꝛ in hoc.car.15.co.3.li.59.
Dubiū motū super lra circa quādā ꝑiam triplex perfectio soli deo conuenit per suam essentiam:ergo esse perfectum esse bonum ꝛc.car.17.co.1.li.76.
Dubium motum in litera circa ordinem.ar.3.q.4.car.13.co.3.li.2.
Dubium motū sup lra tā de finitate q̄ infinitate formę.car.17.co.4.li.59.
Dubiū motū sup lra ex ꝓpriis ipsiꝰ dine cognoscibilitatis .car.32.co.1.li.23.
Dubium motum super litera an de ly qui distinctio quedam a sancto doctore facta locum habere possit.car.41.co.1.li.1.
Dubia tria mota super litera circa quasdam rationes a sanct. doct. factas ordine relata.car.61.co.1.li.43.
Dubium Scoticum motum super litera qūo sumendo diligere notionaliter pater ꝛ filius diligunt se spīritusancto.car.94.co.2.li.30.
Dubium motum super litera circa quandam.s.docto regulam:ꝛ quandam eius rationem.car.96.co.3.li.42.
Dubiū motū sup litera.an.s.sctūs doc.intendat nouū modū existēdi tanquā disparatum a quatuor in litera numeratis.car.107.co.3.li.70.
Dubium motum super litera circa quādam causam in litera redditam que non videtur esse causa.car.107.co.3.li.78.
Dubiū motū super litera qūo ex dictis.s.d.exclusiue sequat.s.q; sēm solam gratiam nouus sit cognoscendi modus.car.107.co.3.li.83.
Dubium motū super litera circa rōnem qua.s.d.vtitur cōtra Auicebron spiritualium pluralitatem ponentem.car.110.co.2.li.54.
Dubium motum super litera in materia angelorum super ly differt quomodo scilicet capiatur.car.121.co.2.li.53.
Dubium motum super litera circa vitales operationes ꝛ non vitales .car. 123.co.1.li.83.
Dubiū motū super litera circa ꝓbationem sēbe particule cōclusionis quod angelus non sit vbicz ꝛc.car.125.co.1.li.30.
Dubium motum super litera de causa vniuersali componendi dividendiq; particularis est.car.153.co.1.li.59.
Dubium motum super litera circa.c.firmiter de fum.trini.ꝛ fide cath.cuius san.doc.non fuit recordatus.car.144.co.1.li.77.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Commentarioum prime partis

Dubitationem super litera videlicet q̃ ex mereri ⁊ beatum esse nõ sequitur grana perfecta ⁊ imperfecta simul. car. 145. co. 4. li. 10.
Dubium motũ sup lr̃a nũdũ q̃dã rõ. ſ. o. fundata sup illa, põne quelibet alia voluntas nõ est sua regula ꝛc. sit efficax. car. 147. col. 2. li. 82.
Dubiũ motum sup lr̃a. pmo circa discursum ab angelo negatum: scdo circa eius appᷣehensionem: tertio circa radicẽ immobilitatis: quarto circa connaturalitatẽ: ꝙnto circa imobilitatẽ appᷣehẽsioĩs. car. 152. co. 1. 2. li. 75.
Dubiũ motũ sup lr̃a circa illã, põnẽ oẽs potẽtie aĩe ad aiam solam comparantur sicut ad principium. car. 177. co. 2. li. 23.
Dubium motum super litera circa id qõ. ſ. d. supponit omne volitum aut amatur vt finis, aut ad finem. car. 188. co. 3. li. 44.
Dubium motum super litera circa illam propositionem: quanto aliquid est abstractius tanto nobilius. car. 189. co. 1. li. 10.
Dubium motũ super litera circa differentiam positam ĩter intellectum ⁊ voluntatem. car. 189. co. 1. li. 60.
Dubiũ motũ sup lr̃a cur. ſ. animi nr̃i motꝰ in deũ reducitur. car. 190. co. 1. li. 74. ⁊ q̃d doctor scẽus p primã motionẽ a deo intelligat. ibidem linea. 76.
Dubiũ motũ sup lr̃a circa priciũ illius, ppõnis: nã rei mãlis vere ⁊ pfecte cognosci nõ põt nisi vt in pticulari ex his cognoscatur. car. 193. co. 2. li. 80.
Dubium motũ sup lr̃a circa illã, põnẽm: propuũ oĩm nr̃i intellectus est nãm esse in pticulari sensibili ꝛc. ergo intellectus ad hoc vt suum obiectum cognoscat: opꝰ vt cõnertatur ad fantasmata. car. 195. co. 3. li. 41.
Dubiũ motũ sup litera an. ſ. d. sibi Ɔius sit: q̃ dicit q̃ sensus exterior scẽm solam mntationẽ ob obiecto operatur ꝛc. car. 197. co. 3. li. 21.
Dubium motum super litera circa quandam responsionem qua euaditur q̃ voces nõ significent species intelligibiles: non in quin significent conceptiones: seu formationes ꝛc. 197. co. 3. li. 30.
Dubiũ motũ sup lr̃a circa rõnem cuiusdã explanationis an. ſ. ois actionis modus cõsequat formã que est actionis principium. car. 198. co. 3. li. 40.
Dubium motum super litera circa rõnem ꝓ cõclone: q̃ intellectus non põt multa ꝛc. car. 198. co. 3. li. 63.
Dubium motum super lr̃a circa pcẽnẽ principaliter intẽtam: totũq̃ articulum tertium. q. 86. an. ſ. totius labor otiosius esse videatur ⁊ etiam per accidens. 201. co. 3. li. 2.
Dubiũ motũ sup lr̃a an. ſ. intellectus in se sit actus quidã ⁊ vnũq̃dq̃ ꝑm q̃ in actu est cognoscibile sit. car. 202. co. 2. li. 80.
Dubium motum sup lr̃a an sibi. ſ. d. sit contrarius in eo qõ dixerit q̃ species intelligibiles sunt actu intelligibiles ⁊ postea dixerit q̃ habitũ per actum cognoscimus. car. 203. co. 2. li. 76.
Dubium motum super litera circa differentiam assignatam inter angelum ⁊ ipsum deum. car. 203. co. 4. li. 6.
Dubium motum super litera circa differentiam assignatam inter imaginem ⁊ vestigium. car. 213. co. 2. li. 82.
Dubium motum super litera in eo q̃. ſ. doc. dixerit q̃ dominium super animalia ĥomini naturale existit. car. 217. co. 2. li. 23.
Dubiũ motũ sup lr̃a circa ꝑbõnẽ cuiusdã ꝓpõnis. ſ. an inconueniẽs sit qõ ꝓpter bonũ multiplicatiõis hũane pctõ necessariũ exiſtat. c. 219. co. 3. li. 21.
Dubiũ motũ sup lr̃a an. ſ. cõfirmati bti existãt: vel ecõtra. c. 220. co. 4. li. 20.
Dubium motum super lr̃a circa differẽtiã assignatã inter partes conclusionis penes mediationem ⁊ immediationem. car. 225. co. 3. li. 15.
Dubiũ motũ sup lr̃a quo oẽ agẽs directe ꝑm formã agat. c. 224. co. 3. li. 44.
Dubiũ motũ sup lr̃a circa rõnem assignatã in diuersa ꝓportione inter cãs vniuocas ⁊ equiuocas: vñ. ſ. aut ꝑtũ valet hec ꝓcõ: si sortes esset cã per se forme in platone esset causa. suũplius. car. 224. li. 59.
Dubiũ motũ sup lr̃a quo deꝰ Ɔ ordinẽ suũ facere possit. car. 227. co. 2. li. 77.
Dubiũ motũ sup lr̃a circa ꝓmũ miraculoꝝ gradũ nũdũ excedẽtia nãe facultatẽ ꝑm facti subsẽtiam ꝓmũ locũ miraculoꝝ tenet. car. 227. co. 4. li. 5.
Dubiũ motũ sup lr̃a quo virtus intellectualis inferioris angeli ex conuersione angeli superioris ad ipsum confortatur. car. 228. co. 1. li. 85.
Dubium motum super litera super probatione volũtatis: an. ſ. procedat de motione voluntatis ad actum proprium: vel de motione voluntatis ad actum extraneum. car. 228. co. 4. li. 1.
Dubium motum super litera super illa propositione: veritas est lumen intellectus. car. 229. co. 4. li. 42.
Dubium motum super litera in eo quod. ſ. doc. dicit q̃ ad intellectus perfectionem ſpectat scire. car. 224. co. 4. li. 73.
Dubium motũ super lr̃a vtrũ angelica custodia incipiat ab ortu in vtero secundum aiam rõnalem nõ a natiuitate extra vterum. car. 237. co. 3. li. 20.
Dubium motũ sup litera circa ti. q. 114. vtrum. ſ. demones impugnent nos co q̃ rñdit sancti doc. ad aliud tendere videatur. car. 328. co. 1. li. 54.
Dubium motum super litera circa rẽſponsionem art. 3. q. 115. an. ſ. doc. sanctus a ꝓposito diuertere videatur cum primo proponit conditionalem de proportione qualitatum ad formas substãtiales: deinde transit ad gradus causandi earundem. car. 240. co. 1. li. 26.
Dubiũ motum sup lr̃a in eo qõ. ſ. doc. dicit: q̃ etiã generans inferius mouet ad speciẽ vt instrumentum celestis corꝑis. car. 240. co. 1. li. 81.
Dubium motum super litera circa propositionem illam posita causa necesse est sequi effectum ꝛc. car. 241. co. 3. li. 29.
Dubium motum super litera quo sanctus doctor arguitur de superfluitate pluries repetite ꝓpositionis causa posita ꝛc. car. 241. co. 3. li. 56.
Dubiũ duplex motum sup litera alterũ simplr̃: alterum ante ad hoiem circa examen cuiusdam propõnis. ſ. omne qõ est ꝛc. car. 241. co. 4. li. 10. ⁊ li. 34.
Dubium motum super litera cũ. ſ. d. ꝓpositi: q̃ naturalia ⁊ humana ad diuinam referantur, ꝓuidentiam neq; nisi de humanis probauit: ⁊ per consequens diminutus esse videtur. car. 242. co. 4. li. 38.

E

¶ Effectũ esse in cã cẽuoca excellẽtiori mõ duplr̃ ꝛtingit. car. 16. co. 3. li. 65.
Effectus in actu an ⁊ quo pacto cãm in actu habeat. car. 96. co. 1. li. 4.
Effectus dupliciter ad suam causam considerari potest. primo. ſ. vt oẽm ad potentiam: secundo vt effectus ad causam. car. 125. co. 1. li. 73.
Effectus totalis ad aliquam virtutem tripliciter comparari potest. ſ. vt defectiuus: vt excessiuus ⁊ vt adequatus. car. 125. co. 2. li. 48.
¶ Elemẽtoꝝ mistio quo dicatur esse in misto vbi etiam Auerroys ratio cuiusdam doctoris impugnatione. car. 172. co. 1. li. 5.
Elementa non actu: sed virtute scẽm sanctum doc. in misto remanent ⁊ quo ꝑm mẽtẽ. ſ. doc. ⁊ sco. dupl̃r elemẽta i misto remanere intelligit. c. 172. co. 2.
Elemẽta in hoie esse ꝑm subam cur. ſ. doctor dixerit. car. 210. co. 1. li. 16. 10.
¶ Emanationes diuine an per hoc distinguantur: quod vna est ab vno altera vero a duobus. car. 92. co. 3. li. 24.
¶ Ens an ꝓius sit ꝑm rationem q̃ bonum. car. 14. co. 2. li. 79.
Ens an sit ꝓius rõnis ordine ꝑm se aut quo ad nos. car. 14. co. 3. li. 4.
Ens oẽ quo pacto per physicas disciplinas sensibile sit. car. 1. co. 4. li. 34.
Ens est ꝓius ꝑm rationem q̃ bonum. car. 14. co. 2. li. 79.
Ens omne inquãtum ens est bonum. car. 14. co. 2. li. 1.
Ens p vnũ ⁊ multa diuidit q̃liꝫ vnũ simplr̃: ⁊ multa ꝑm q̃d. c. 26. co. 3 li. 80.
Ens nõ ẽ analogũ deo ⁊ creaturis ꝛ extrinsecã denoiationẽ. c. 36. co. 4. li. 74.
Enti cũ nihil opponat nisi nõ ens quid ex hoc inferatur. car. 72. co. 3. li. 42.
Entia plura quo pacto necessaria esse dicantur. car. 109. co. 4. li. 71.
Ens seuesse quomodo sumatur. car. 118. co. 1. li. 18.
Ens inquantum ens an causam defectiuam habeat. car. 110. co. 1. li. 58.
Ens esse in actu dupliciter contingit. car. 156. co. 2. li. 76.
Entis nomine nõ importat analogia ꝑm causam finalem: neq; ꝑm causam efficientem: sed ꝑm causam materialem. car. 176. co. 4. li. 78.
Entis an nulla dꝛia sit ex parte obiecti penes quã intellectiua vis diuersificari possit, ⁊ an sctũs doc. in hoc sibi Ɔius videat. car. 185. co. 4. li. 81.
Enunciabilia deus scit. car. 48. co. 4. li. 63.
Enunciabilia deus scit. non componendo ⁊ diuidendo: sed per simplicem intelligentiam. car. 48. co. 4. li. 66.
Enunciable inter ⁊ rem que differentia sit. car. 49. co. 1. li. 6.
¶ Equalitatem in diuinis personis ponere necesse est. car. 105. co. 1. li. 1.
¶ Eq̃litaꝛ affirmatio q̃ pacto ex ineq̃litaꝛ negatiõe sequaꝛ. c. 105. co. 1. li. 20.
Equalitas in substantia fundata quo pacto distinguatur a similitudine et identitate secundum modum. car. 105. co. 1. li. 50.
Equalitas diuinaꝝ ꝓsonaꝝ an sit relo realis ⁊ qũo. car. 105. co. 3. li. 3.
Equinoca an ⁊ qũo in vniuocũ in ꝓdicationibꝰ reducant. ca. 57. co. 1. li. 10.
¶ Errores Zabiorum alamarianoꝝ. dauid de diuinãdo. car. 12. co. 2. li. 28.
Error Scoti imponentis sancto doc. q̃ anima separata nõ intelligat per species conseruatas quas his accepit. car. 207. co. 4. li. 36.
¶ Esse in genere dupliciter dr̃. ſ. directe ⁊ reductiue. car. 11. co. 1. li. 73.
Esse ad vtram tripliciter comparari potest. car. 13. co. 2. li. 57.
Esse ⁊ principia cõparationis sunt extra essentias oĩm subarum formaliter: in deo autem substantia omnia formaliter claudunt. car. 17. co. 1. li. 73.
Esse an sieri ⁊ conseruari dependeat. car. 20. co. 3. li. 31.
Esse enim per se cuius effectus sit. car. 20. co. 3. li. 55.
Esse in loco dupliciter dicitur. ſ. vt in re, ⁊ vt in loco. car. 21. co. 3. li. 3.
Esse vbiq; ⁊ per se primo est ꝓprium deo. car. 22. co. 2. li. 37.
Esse rerum generabilium an tempore mensuretur. car. 23. co. 3. li. 31.
Esse ⁊ fieri alicui connaturale quid est. car. 30. co. 3. li. 31.
Esse dei quo pacto eius intelligere dicatur. car. 43. co. 1. li. 65.
Esse dei est in suũ intelligere: ergo deus est agẽs ꝑ intellm. car. 45. co. 3. li. 6.
Esse an sit effectꝰ posterior primo ⁊ vniuersalissime cause que est deus ⁊ producere esse absolute ad rõnem creationis pertinet: cum creatio sit propriae actio solius dei. car. 112. co. 2. li. 56. ⁊. 63.
Esse alterius multis modis cõtingit. ſ. vt pars totius: vt possessio possidentis: ⁊ vt effectus est cause. ⁊ hoc etiam multipliciter. car. 143. co. 3. li. 50.
Esse ꝛtingit 2ʳ. ſ. positiue vt in deo: negatiue vt in vli. car. 163. co. 2. li. 65.
Esse vnum q̃ sit ab vna fora quo ꝑm sctm doc. ĥificetur. car. 170. co. 3. li. 55.
Esse absolute dupl̃r dici põt: vno mõ ꝑ abstractionem a simplr̃ ⁊ ꝑm q̃d: alio modo per exclusionem ꝑm q̃d: ⁊ inclusionẽ simpliciter. car. 173. co. 4. li. 33.
Esse aliquid i aliq̃ dupl̃r contingit. ſ. cognoscibiliꝛ ⁊ realiꝛ. car. 172. co. 1. li. 63.
Esse i pticulari dupl̃r sumi põt: radicaliꝛ. ſ. vel formaliꝛ. car. 195. co. 3. li. 70.
Esse de rõne alicuius dupl̃r contingit: vno mõ simplr̃: alio mõ vt modus intrinsecus: seu essentialis. car. 195. co. 3. li. 71.
¶ Est dupl̃r determiari põtes ꝓte. ſ. ꝑdicati ⁊ ex pte subti. car. 4. co. 4. li. 5.
Essendi modi ex parte rei cognite quot sint. car. 29. co. 2. li. 66.
¶ Essentia quid significet: ⁊ quid etiam esse. car. 10. co. 4. li. 59.
Essentia diuina quomodo constituat intellectum beatum in actu vice speciei intelligibilis. car. 28. co. 4. li. 49.
Essentia diuina an sit vere forma intelligibilis naturalis. car. 30. co. 1. li. 52.
Essentia diuina esse formã intells, ⁊ videre deũ idẽ sunt. car. 30. co. 1. li. 72.
Essentia vna trium personaꝝ ⁊ tres ꝓsone vnius essentie. car. 9. co. 2. li. 55.
Essentia diuina an habeat rõnẽ mrie ⁊ forme subsistẽtes. car. 105. co. 1. li. 1.
Essentia ꝑis est in filio: ⁊ eẽntia ꝑis est filij an idẽ sint. car. 106. co. 3. li. 75.
¶ Essentialia appropriari personis conueniens fuit ad fidei manifestationem. car. 98. co. 2. li. 43.
Essentialiter de terminatum ꝑm esse specificum an sit res determinabilis essentialiter ꝑ plura esse specifica. car. 130. co. 1. li. 60.
¶ Eternitas per tempus cognoscenda est. car. 23. co. 1. li. 80.
Eternitatis ratio q̃ in vniformitatis apprehensione consistat quomodo exponatur. car. 23. co. 2. li. 7.
Eternitas dei an formaliter duratio sit. car. 23. co. 4. li. 66.
Eternitas vere ⁊ ꝓprie est in solo deo. car. 24. co. 1. li. 44.
Eternitas participatiue in alijs inuenitur. car. 24. co. 1. li. 53.
Eternitatem inter ⁊ tempus per se primo differentia est ꝑ esse totum simul ⁊ huiusmodi. car. 24. co. 2. li. 58.
¶ Euitari primum an euo mensuretur. 25. co. 4. li. 83.
¶ Euum mediuꝫ est inter eternitatem ⁊ tempus. car. 24. co. 3. li. 45. ⁊ li. 83.
Euum nihil aliud est quam eternitatis participatio. car. 25. co. 2. li. 44.

Inder Alphabeticus.

Euum an totum simul sit. car. 25. co. 3 li. 73.
¶ Excepta ponim⁹ nõ q̃ ita sint ſ vt sentiãt q̃ addiscãt. car. 56. co. 4. lin. 75.
¶ Exemplar dupliciter deo attribuitur. ſ. vel ratione substantie simpliciter, vel sic ⁊ ac mirabilis. car. 16 co. li. 7.
Exemplar primum omnium rerum deus est. car. 110. co. 3. li. 2.

F

¶ Falsitas simpliciter non est in rebus a deo dependentibus nisi forte in voluntatibus. car. 54. co. 1. li. 67.
Falsitas ꝑm quid in rebus dupliciter existit. car. 54. co. 1. li. 71.
Falsitas nõ est i ĩtell⁹ q̃ó q̃ ĩ est: ſ cõponẽre ⁊ diuidẽre. car. 55. co. 1. li. 65.
Falsitas est in ĩtellꝰ cõponẽre dupl̃r. ſ formaliꝛ ⁊ obiue car. 55. co. 2. lin. 65.
Falsitas est in intellectu quod quid est per accidens. car. 55 co. 2. li. 68.
¶ Falsum qũo acceptionem inadequatã rei deponat. car. 55. co. 4. li. 5.
Falsum qũo in intellu angeli inueniri possit si eius ĩtellectio est simplex apprehẽsio cui cõpositio aut diuisio non admiscet. car. 153. co. 3. lin. 72.
¶ Fantasmatum conuersio nihil aliud significat: nisi vti fantasmate actualiter ad tale opus. car. 195. co. 1. li. 8.
¶ Fati nomine causam quãdam occultam: a qua nihil declinare potest intelligere videmur. car. 242. co. 3. li. 3.
Fatum poni potest pro prouidentia diuina omnia predicante ⁊ proloquente. car. 242. co. 4. li. 78.
Fati vocabl⁹ scti vti recusantes ꝓ malũ errorẽ euitãdũ. c. 224. co. 4. li. 79.
Fatum est in causis creatis inquantum ad effectus producendos a deo ordinate sunt. car. 244. co. 1. li. 4.
Fatum nihil aliud est quam causa contingentium secundum diuine prouidentie ordinem. car. 243. co. 1. li. 20.
Fatũ vt in causis scõdarijs absolute est mobile vt a diuina ꝓuidentia est immobile: nõ necessitate absoluta: sed conditionali. car. 243 co. 1. li. 83.
Fato non omnia subduntur. car. 243. co. 2. li. 43.
¶ Fecunditas non est omnis nature conditio. car. 77 co 3 li. 64.
Fecunditas in illa natura est quenit, eo modo inuenitur cõicare se, quo inuenitur agere ad sui communicationem. car. 77. co 3 li 69.
¶ Felicitans contemplatiue materiam. car. 74 co. 4. li. 4.
Felicitatis actiue materiam. car. 74 co. 4. li. 36.
¶ Feminam necesse fieri fuit. car. 211. co. 1. li. 42.
Feminæ etiam in statu innocentie nate fuissent. car. 220. co. 2. li. 2.
¶ Filius est alius a patre. car. 84 co. 2. li. 55.
Filius est genitus non de n hilo sed de patris subã. car. 102. col. 4. li. 75.
Filium necesse est esse coeternum patri. car. 105. co. 4. li. 31.
Filium nõe est esse eẽle ꝑi in magnitudine ab eterno. car. 106. co. 2. li. 75.
Filius est equalis patri in potestate. car. 105. co. 4. li. 84.
Filio ⁊ spiritui sancto conuenit inuisibiliter mitti. car. 108. co. 1. lin. 51.
Filium ⁊ spiritum sanctum visibiliter mitti conueniens fuit. car. 108. co. 3. li. 69.
¶ Finis supernaturalis quare nãliter nobis occultus sit. car. 81. co. 3. li. 52.
Finis duplex scitꝫ finis rationis operandi: seu rei operate: ⁊ finis operantis. car. 4. co. 2. li. 57.
Finis duplex. ſ. intrinsecus ⁊ extrinsecus. car. 4 co. 2. li. 65.
Finis consecutio quomodo distinguatur car. 21. co 3 li. 80.
Finitas ⁊ infinitas est duplex. car. 17. co. 4. li. 8.
Finitas ⁊ infinitas perfectiõis duplex: quedam. ſ. ex parte materie, quedam ex parte forme. car. 17. co. 4. li. 54.
¶ Forma ſ rõ agendi sit: necesse est qõ vnum quodq; sicut se hꝫ ad formam: ita se habeat ad rationem agendi: secus alio modo. car. 9. co. 3 li. 80.
Forme naturales dicuntur substantie corꝑee denominatiue a corꝑoibus: quarum sunt forme. car. 9 co. 1. li. 68.
Forma ꝺpliciter capitur. ſ. absolute ⁊ ꝑm quid car. 17. co. 4. li. 65.
Forma cõis dupl̃r cõsideꝛi põt: a Ɔlente denominari. car. 80. col 4. lin. 2.
Forme intensio ⁊ remissio apud sanctum Thomã quo pacto sit ipsius essentie forme ⁊ non solum ipsius esse. car. 105 co. 1. li 40.
Forme quomodo esse per se conueniat. car. 121. co. 4. li. 16.
Forme corporum non per se fiunt. car. 155. co. 1 li. 1.
Fꝛe corꝑee eo mõ q̃ fiũt ab agẽtibꝰ corꝑalibꝰ vt a cãis ꝓpinq̃s a subꝫs separatis vt motoribus ad formam: a deo aũt vt a cã pma. car. 155. co. 2. lin. 2.
Fꝛe corꝑales in pma rep. ꝺõne a solo deo ꝓducte sunt. car. 155. co. 1. lin. 3.
Formam fieri per transmutationem: ⁊ ipsam educi de potentia ad actum non differunt. car. 155. co. 2. li. 1.
Forma absoluta quomodo sumatur. car. 165. co. 4. li. 20.
Forme ad rõnẽ duo requirũtur: primo q̃ forma sit ꝑ se forma alicuius cuius est forma. secundo, q̃ forma ⁊ materia conueniant in vno numero esse quo compositum ex eis est. car. 157 co. 1. li. 31.
Formis pluribus cõpositum in via sancti doc. quo cõstet ex vltima forma et cõposito ex materia ⁊ forma: vel formis precedentibus vt ex proprio actu: ⁊ propria potentia. car. 170. co 3 li. 63.
Formis diuersis ꝛ sum unꝫ ꝑm sctm doc. ⁊ qũo adinuicem ꝓdicentur: per accidens autem in secundo modo ꝛc. car. 170. co. 4. li. 38.
Forma nulla in hoc ſtabilis est nisi anima intellectiua. car. 171. co. 1. lin. 83.
Forma corꝑeitatis seu mixtionis preter animam intellectiuam an in composito esse dicatur. car. 171. co. 3 li. 51.
Formã propinquam esse materie dupl̃r cõingit: vno mõ quo ad vnionem: Alio modo quo ad gradualem perfectionem. car. 171. co. 4 li. 75.
Formã vltimi in materie dispositi quadruplr̃ intelligitur. car. 172. co. 4 li. 70.
Formarum genus triplex. car. 173. co 4 li. 34.
Formam educi de potentia materie secundum secretam mentem peripateticorum quid sit. car. 209. co. 2. li. 20.
Formã ꝑ se causari aut a causa respici quid intelligat. car. 224 co. 3 li. 50.
¶ Formalis distinctio nulla est inter essentiam ⁊ diuinam ⁊ proprietates personales ⁊ attributa: ⁊ reliqua. car. 75 co. 2. li. 50.
¶ Fortuitum ⁊ casuale qũo relatiua sint ⁊ que inter absoluta ⁊ respectiua differentia sit. car. 65. co. 3. li. 75.
Fortuitũ vel casuale est aliquid ad causas inferiores relatũ: qõ tñ relatum ad causas superiores per se intentum est. car. 242. co. 3. li. 42.
Fortuna ⁊ casu in rebus inferioribus quedã apparẽt. car. 242. co. 3. li. 46.
¶ Futura tam necessaria q̃ vt in pluribus quam in paucioribus in scipsis a solo deo cognoscuntur. car. 136. co. 2. li. 37.
Futura nõdia cogñscũt in suis cãis ab ãgelo ꝑ certitudinẽ. c. 136. co. 2. li. 41.
Futura dupl̃r. ſ. scõm scipsa: vel ꝑm eorum rationes. car. 201. co. 4. li. 71.
Futurorum rationes intellectu perceptibiles sunt: ⁊ scientie de eis esse non possunt. car. 201. co. 4. li. 74.
Futura dupl̃r i scipsis vt cãis ⁊ his vt nõcẽs: vt in plũ. 201. co. 4. lin. 78.
Futura i scipsis a solo deo cogñscũt ꝓp eternitatis intuitũ. c. 201. co. 4. lin. 78.
Futura in causis necessarijs a nobis nõcuntur. car. 201. co. 4. li. 80.
Futura in causis vt in pluribus nõcuntur per coniecturam plus ⁊ minus iuxta causarum inclinationem. car. 201. co. 4. li. 81.

G

¶ Genera de deo cognoscibilium principaliter duo sunt, demonstratiua. ſ. ⁊ per reuelationem cognoscibilia. car. 1. co. 2. li. 47.
Generis alicuius ꝓpria dupl̃r accipi possunt. ſ. ꝑm totum id qõ sunt: ⁊ secundum rationem illius generis. car. 8. co. 3. li. 64.
Genus pro genere logico sumitur. car. 11. co. 1. li. 68.
Gẽie in aliq̃ maxime tale est cã oim alioꝝ q̃ illi. 1ª ghis sunt. car. 8. co. 3. lin. 50.
Genere summũ bonũ quod sit: ⁊ quod simpliciter. car. 16. co 3. li. 50.
Genus duplex ad fidem pertinẽtium. ſ. directe ⁊ indirecte. car. 8 7. col. 1. li. 3.
Genus actionis duplex scitꝫ immanentis ⁊ transeuntis: ⁊ alia multa de huiusmodi actionibus. car. 1 9. co. 4 li. 65.
Genus duplex ꝓfectionis in deo inuenit: q̃dam sunt creaturis cõicabiles: vt sapientia: bonitas: q̃dã incõicabiles vt infinitas: deitas. car. 133. co. 1. li. 51.
Genere in quo causę dilectio naturalis sit cã electiua. car. 142. co. 3 li. 34.
Genera entiũ duo sunt: q̃dã ad hoc primo instituta: vt sint ꝙuis forte secundario alia repᷣesentent ⁊ hec vocamus ree: quedam vero ad hoc primo instituta sunt naturaliter: vt alia repᷣesentent ⁊ hec vocamus intentiones rerum. ⁊ species intelligibiles: seu sensibiles. car. 133. co. 2. li. 69.
Genere cause materialis reductio triplr̃ fieri põt. car. 165 co. 4. li. 57.
Generis humani multiplicatio an per se finis intentus sit vel nullum agens multitudinem numeralem per se intendat. car. 21. co. 4. li. 11.
¶ Generatio distinctio ⁊ cõparatio que sint. car. 76. co. 1. li. 10.
Gñationis rõnem quo pacto ꝑdi ꝓcesso in diuinis ĥeat. car. 76. co. 1. li. 24.
Gñationis rõ quo pacto ad diuinam ꝓcessionẽ applicet. car. 76. co. 2. li. 6.
Generans omne quo pacto sibi simile generet. car. 77. co. 1. li. 57.
Generationis de ratione sunt duo. ſ. distinctio suppositorum ⁊ forme vnitas: que communicatur. car. 87. co. 4. li. 2.
Generandi potentia diuinam naturam in recto significat ⁊ paternitatem in obliquo. car. 103. co. 4. li. 7.
Gñatiua potẽtia quo pacto diuina natura esse dicatur. car. 103. co. 4. li. 70.
Gñans inter ⁊ genitũ duo inueniũt. ſ. quenietia ⁊ distõ. car. 104. co. 1. li. 80.
Generatio in ghe opationum vitaliũ cum nõ vitalibus cõicantium an ⁊ quo pacto a sancto doctore posita sit. car. 123. co. 3. li. 10.
Gñatiõe prius esse imperfectius quomodo intelligatur. car. 189. co. 4. li. 73.
Gñatio in statu innocentie per cotũ quo ad coniunctionem maris ⁊ femine fuisset, non autem quo ad immoderatã cõcupiscentiã. car. 213. co. 4. li. 75.
¶ Geniti forma dupl̃r, vno modo vt similis forme generantis, alio modo tacetur. car. 111. co. 1 li. 5.
¶ Glossa propositionis: omne tale per participationem reducitur ad tale per essentiam. car. 110. co. 3. li. 84.
¶ Gradient ex q̃bꝰ mouẽtia. ſ. fine forma ⁊ executione. car. 55. co. 4. li. 54.
Gradationes rerum quomodo fiant. car. 130. co. 3. li. 65.
Gradatio ꝑm cause finalis ordinẽ quo fieri possit. car. 175. co. 2. li. 4.
Gradus ipsarũ rerũ in triplici differentia esse dicuntur. car 191. col. 1. lin. 8.
¶ Gratia materie hec duo mutuo se inferunt. A. est per suam essentiam bonum ⁊. A. est bonum per essentiam. car. 17. co. 2. li. 93.
Gratie nomina a grata distincta non est: tanꝺ gratia nona esse possit. sed ad o tendendum tempus quando inuisibilis missio fit. car. 108. co. 3. li. 5.
Gratia quando pro gratuito dono sumatur. car. 44. co. 4. li. 27.
Gra meritas an sit necessario imperfectior gra fruitis. car. 145. co. 3. lin. 80.
¶ Gratuitum dr̃, nõ nãe non debetur. sed gratis dat. car. 144. co. 4. lin. 80.
Gubernationis effectus principalis est vnus, generales sunt duo in particulari nobis innumerabiles existunt. car. 222. co. 4. li. 55.
Gubernationi diuine omnes subduntur. car. 223. co. li. 65.
Gubernatione exiguntur duo. ſ. ratio ⁊ executio. car. 223. co. 2. lin. 54.
Gubernationis diuine preter ordinem impossibile est quod aliquid contingat. car. 223. co. 4. li. 27.
Gubernationi diuine in generali nihil contrarium: sed in speciali. car. 224 co. li. 3.
Gubernatꝛ deus omnia quantũ ad rationem immediate, quantum ad executionem vero quedam mediantibus alijs. car. 223. co. 2. li. 58.

H

¶ Habere rationem cause finalis non sumitur identice: sed dupliciter ſ in actu exercito ⁊ signato. car. 15. co. 2. li. 30.
¶ Habitus voluntatis in via nobilior est habitu intellectus, secus tamen in patria. car. 189. co. 4. li. 79.
Habitus non per seipsum. sed per actum cognoscitur. car. 203. co. 2. lin 70.
Habitus scientie secundum quod est in intellectu in anima separata remanet. car. 207. co. 3. li. 81.
¶ Heresis ad rõnem in se sufficit: q̃ sit error in his q̃ fidei sunt: sed ad rationem heretici form aliter vltra hoc pertinacia requiritur. car. 86. co. 1. li. 14.
Hereticus an damnatus fuerit. car. 32. co. 3. li. 1.
¶ Hypostasis diuina meliꝰ dicitur q̃ relationibus distinguatur quam per originem. car. 100 co 1. li. 57.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Hierarchia in qualibet sunt diuersi ordines. car. 231. co. 1. li. 24.
Homo non naturaliter sed obedientialiter in felicitatem ordinatur. car. 28. co. 1. li. 62.
Homines quosdam deus reprobat, z quosdã predestinat: vt sua bonitas representatur: z per modum misericordie parcitue, z per modum iustitie punitiue. car. 68. co. 3. li. 49.
Homo tactu ceteris animalibus prestat. car. 172. co. 3. li. 5.
Homines inter meliorem hñs tactũ est melioris ingenij. car. 172. co. 3. lin. 6.
Homo est liberi arbitrij. car. 191. co. 1. li. 6.
Homo conuenienter formatus dicitur de limo terre ideſt terra aqua commista. car. 209. co. 4. li. 25.
Hominis corpus fuit a deo immediate formatum. car. 210. co. 1. li. 65.
Hominis in ꝓductione scriptura ſpãli loquẽdi modo vtit. car. 211. co. 1. li. 2.
Homine est imago dei imperfecta. car. 212. co. 1. lin. 39.
Homine inuenitur dei similitudo per modum imaginis ſm mentem, ſedm vero aliascius partes modum vestigij. car. 213. co. 2. li. 8.
Homo primus non vidit deum per essentiam: sed secũdum communem statum illius vite. car. 214. co. 3. li. 55.
Homo primus cognoscebat deum altiore cognitione quam nos media. s. inter cognitionem patrie z huius exilij. car. 214. co. 4. li. 20.
Homo primus angelos ꝑ essentiã videre nõ potuit. car. 215. co. 1. li. 18.
Homo primus habebat excellentiorem cognitionis modum de angelis quã nos. car. 215. co. 2. li. 51.
Homo primus omniũ nãliter scibiliũ sciam habebat, supnãliũ vero ẽ̃tum ad vite regimen opus erat: neutra aũt nesciebat. car. 215. co. 3. lin. 3.
Homo primus nullo modo decipi potuit tam respectu scitorum quã nescitorum. car. 215. lin. 47.
Homo primus in gratia creatus fuit. car. 216. co. 2. lin. 45.
Homo in statu innocentie oẽs virtutes aliquaſr habuit. car. 217. co. 1. lin. 1.
Hominis primi opera ex parte gratie efficaciora erant. car. 217. co. 1. li. 50.
Hominus primi opera erant efficaciora ad meritum ex quantitate operis absolute. car. 217. col. 1. li. 55.
Hominis primi opera erant minus efficacia ex quantitate proportionali operum. car. 217. co. 1. lin. 63.
Homo non dominabatur angelis: sed animalibus imperando: plantis vero z inanimatis ꝓpẽdo. ablq; th impẽdimento. car. 217. co. 2. li. 64.
Homines inter necesse est aliquam disparitatem in statu innocentie fuisse. car. 217. co. 3. lin. 55.
Homo in statu innocentie erat incorruptibilis effectiue: non autem formaliter. car. 218. co. 1. li. 79.
Homines fuissent nati cum iustitia. car. 220. co. 3. li. 6.
Homo extra paradisum factus: z deinde in eo positus est: transferendus post vitam animalem in celum. car. 222. co. 1. li. 9.
Homines nõ possunt assumi ad ordines angelorum quo ad nature gradum. car. 233. co. 1. li. 4.
Homines indifferẽter ad angelos ordines assumũtur. car. 235. col. 1. li. 43.
Homines per angelos illuminantur. car. 134. col. 2. lin. 72.
Homines ab angelis custoditi necesse est. car. 236. co. 3. li. 51.
Hoibus singulis singuli angeli ad custodiam deputant. car. 36. co. 3. li. 60.
Hominũ custodia est duplex particularis. s. z vlis. car. 237. co. 1. li. 53.
Hominum custodia particularis ad infinitum ordinem angelorum tantum pertinet. car. 237. co. 1. lin. 60.
Hoim custodia vlis ſm diuersos ordines mltiplicat. car. 237. col. 1. lin. 74.
Homo dupliciter statum habet. s. vie z termini. car. 237. co. 2. li. 25.
Homines oẽs in statu vie angelos custodes habẽt. car. 237. col. 2. li. 30.
Hominem suũ angelus custos nunq; totaliter dimittit. car. 237. col. 3. li. 45.
Hominꝯ in termino non habebunt custodes, sed congregantes aut punientes socios. car. 237. co. 2. lin. 45.
Hominum peccata oia indirecte a demone causantur. car. 238. col. 2. li. 60.
Hominum oia petã directe a demone non causantur. car. 238. col. 2. lin. 72.
Homines non possunt docere angelos: sed tantũmodo eis loqui. car. 244. co. 1. lin. 11.
Humani actus dñr qui sunt ꝑpũ hoi in eo q hõ in quibus a brutis differt: sunt actus intellꝰ z volũtatis, tã eliciti q imperati. car. 240. co. 4. li. 3.
Humanum corpus deus instituit in optima dispositione ſm conuenientiam ad animam rationalem z eius opera. car. 210. col. 3. lin. 17.
¶ Humidũ radicale quonãmõ a nutrimẽtali distinguat. 247. co. 2. lin. 47.

I

¶ Idea inuenit entis vnius z boni: ita q illa est deus. car. 17. co. 3. li. 20.
Idea boni quo pacto Aristoteles cũ Platone cõueniãt. car. 17. col. 3. lin. 34.
Idea vnius z boni oia bona denominantur. car. 17. co. 3. li. 22.
Idee an ipsa diuina essentia existant vt est obiectiua rerum ratio z quo ipse cum ratione se habeant z alia multa de ideis. car. 47. col. 3. li. 38.
Ideas in mente diuina ponere necesse est. car. 50. co. 1. li. 6.
Idea signat formã rei alicuius ꝓter rẽ ipsam existẽtem. car. 50. col. 1. li. 20.
Idea an ponatur vt exemplar: vel vt principium essendi. car. 50. co. 1. li. 59.
Idea an sit essentia diuina. car. 50. co. 1. li. 73.
Ideas quo ad esse se habeat z quid esse obiectum sit. car. 50. co. 1. li. 35.
Ideas plures ponere necesse est. car. 50. co. 3. lin. 72.
Idea significat essentiam diuinã exemplariter mutabilẽ. car. 51. col. 1. li. 73.
Ideas tã in artificibus q in deo dupliciter intelligi cõtingit. car. 51. co. 2. lin. 4.
Idee respectus quis z quo intelligatur. car. 51. co. 2. li. 48.
Idea secundum q est omnium exemplar que a deo secũdum quodcũq; tempus fuerunt. car. 51. co. 3. li. 3.
Idea vt ratio est omnium factibilium z cognoscibilium ſm proprias rationes tam speculatiue q; practice. car. 51. col. 3. li. 7.
Idea vt ratio respondens cause prime est idea corporis, quod est genus in predicamento substantie. car. 51. co. 3. li. 41.
Identitas extremoꝝ inter se an talis ãlis ẽ eoꝝ in tertio. car. 79. co. 3. li. 73.
¶ Imaginis conditiones que z vnde oriantur. car 90. col. 1. li. 4.
Imago in diuinis nomen personale est. car. 90. co. 3. li. 26.
Imago est nomen proprium filij. car. 90. co. 3. li. 65.
Imago trinitatis in creaturis rõnalibus existit. car. 113. col. 4. li. 35.
Imago creationis in omnibus hominibus existit: recreationis in iustis tantum: s. militudinis autem solum in beatis. car. 212. co. 4. li. 1.
Imago nature personarum imaginem non excludit: sed potius illam infert. car. 213. col. 1. li. 21.
Imago trinitatis in mẽte primo attẽdit ſm actũ ꝟbi z amoris: scdario autẽ z ex ꝑti ſm potẽtias: z precipue habitue. car. 213. co. 3. li. 51.
Imago trinitatis attenditur in anima ſm quod fertur aut nata est in deum ferri notitia z amore. car. 214. col. 1. li. 9.
Immutabile qũo impropie sumaſr: z qũo propie. car. 21. co. 3. lin. 17.
¶ In. quid denotare habeat: cũ dr lapis vr in deo. car. 24. co. 3. li. 48.
¶ Inclinatio naturalis z natura quomodo sumatur. car. 142. co. 1. li. 55.
¶ Individuum quare individuum dicatur. car. 10. co. 1. li. 2.
Individuum substantie cum quibus conueniat. car. 80. co. 1. li. 50.
¶ Individuationis cã an in mẽsia recipiaſr: vel nõ recipiaſr. car. 10. col. 1. li. 1.
¶ Indiuisibile actu tam ſm cõtinuitatem q; scdm diffinitionẽ est prius notum oppositа diuisione. car. 200. col. 1. li. 30.
Indiuisibile omnino scz actu z potentia est posterius naturaliter diuisibili. car. 200. co. 1. li. 57.
¶ Infallibilitas diuina quo pacto cum cã libera saluef. car. 66. co. 3. li. 65.
¶ Infinitũ per assentiam quid significare habeat. car. 18. co. 2. li. 40.
Infinitum secundum essentiam ab infinito secundum quantitatem in quo differat. car. 18. co. 3. li. 6.
Infinita deus an cognoscat. car. 46. col. 3. li. 1.
Infinitorum an scientia visionis sit. car. 46. co. 3. li. 4.
Infinita propter quid deus absolute nouit: z propter quid scientia visionis existat. car. 46. col. 3. li. 25.
¶ Ingenitum esse est patris proprium. car. 88. co. 2. li. 15.
Ingenitum cum constet ex in, z genitum: vtrunque multiplex esse dicitur. car. 88. co. 2. li. 67.
Ingenite due persone quare in diuinis esse non possint. car. 88. co. 3. lin. 10.
¶ Innocẽtie in statu an defectus aliquis fuerit. car. 219. col. 1. li. 35.
Innocentie in statu ad generis humani multiplicationem generatio fuisset. car. 219. co. 1. li. 69.
¶ Instrumentium defectiuum ad artis opus dupliciter concurrere contingit. car. 61. co. 1. li. 68.
¶ Intellectus creatus non humanus an possit absolute: siue per potentiam in alio siue in se videre per essentiam, id est intelligere quidditatem. ita vt cõplete determinare sciat gõnem quid est de deo. car. 27 col. 3. li. 65.
Intellectus creatus an dei essentiam videre possit: z quotum hec opinio fuerit. car. 27. col. 4. li. 58.
Intellectus creatus an nãr deũ videre desideret. car. 28. co. 1. lin. 55.
Intellectus aliquis creatus est impossibile q; per sua naturalia essentiam dei videat. car. 29. co. 2. li. 29.
Intellectꝰ creatꝰ ad diuinã visionẽ lumine creato eget. car. 30. co. 1. li. 4.
Intellectus creati augmẽtum ad videndum deum an sit extra totũ ordinem connaturalium ad videndum deum. car. 30. col. 2. li. 4.
Intellectui cuicũq; creato impoſr est deum cõprehendere. car. 31. co. 1. li. 31.
Intellectus nullus creatus in deo oia videre potest: sed iuxta deum videndi motum plura vel pauciora. car. 31. co. 1. lin. 63.
Intellectꝰ cõceptꝰ an aliud sit ab ipsa actuali intellectiõe. car. 75. lin. 61.
Intellectus a voluntate in quo actu differat. car. 77. co. 1. lin. 20.
Intellectus agens poſis nũqd in angelis esse dicatur. car. 131. co. 1. li. 85.
Intellectus noster quotupliciter cõsiderari possit. car. 102. co. 2. li. 53.
Intellectus angelici spẽs propter sui excellentiam, an sit ratio seu similitudo multorũ distincte, quẽadmodũ essentia dina est rõ oium. c. 113. c. 2. li. 42.
Intellectui an accidat ab obiecto moueri. car. 15. col. 4. li. 61.
Intellꝰ angelicus an ab aliquo obo nãr mobilis existat. car. 157. co. 1. li. 23.
Intellectui angelico falſitas per se esse non potest. sed per accns: non quo ad naturalia, sed quo ad supernaturalia. car. 153. co. 3. li. 19.
Intellectus z voluntas an z quomodo ad omnem veritatem determinate sint. car. 141. co. 2. li. 61.
Intellꝰ solus an z qũo ad vnũ determinatus sit. car. 142. co. 4. li. 12.
Intellm esse determinatũ ad vnũ triplr contingit: vno mõ in actu primo, alio mõ, in scõo. tertio mõ, in particulari obiecto. car. 142. co. 4. li. 30.
Intellectus an volũtatis respectu motor sufficiens existat: z qũo mobile tali motori proportionari oporteat. car. 152. co. 2. lin. 31.
Intellectꝰ immobilitas qũo sit cũ volũtatis mobilitate. car. 152 co. 2. li. 64.
Intellectus an semper esse apprehendat. car. 166. col. 2. li. 63.
Intellectu z hoie qũo vnio fiat: z qd vnio illa operetur. car. 167. col. 2. li. 71.
Intellectus ab anima an realiter ſm Tho. distinguatur vel scõm Scotum formaliter. car. 168. co. 1. li. 77.
Intellectus an essentia anime abstractior sit. car. 168. co. 2. li. 67.
Intellectum quo intelligimus esse vnum in omnibus est impossibile. carta 169. co. 2. li. 6.
Intellectus de vnitate quemadmodum Auerroiste inter se dissentiunt. carta. 169. co. 2. li. 71.
Intellectus in solo deo est suba: in reliquis est potentia. car. 170. co. 1. li. 56.
Intellectus noster est potentia passiua. car. 179. co. 3. li. 64.
Intellectus an sit potentia passiua, vel sit potentia pure passiua. car. 179. co. 4. linea. 77.
Intellectum a gentem ponere necesse est. car. 180. co. 4. lin. 51.
Intellectui agenti duo opera attribui possunt: vnum est facere intelligibilia in potentia esse intelligibilia in actu: alterum vero illuminare intellectum possibilem. car. 180. col. 4. li. 41.
Intellectus est potentia nobilior simplr quã voluntas. car. 188. col. 4. li. 61.

Intellectus agens secundum Durandum z Sofredum an de necessitate ponatur. car. 189. co. 4. li. 65.
Intellectus agens de quo philosophus loquitur: est aliquid anime nostre. car. 181. co. 3. li. 23.
Intellectum agentem quidam deum gloriosuz intelligunt, qui verissime est intellectus simpliciter: z summe agens: sed extra propria, que nobis inquirimus. car. 181. co. 3. li. 52.
Intellectus agens si sit substantia separata est vnus numero, si aliquid anime multiplicatur cum ea. car. 182. co. 1. li. 6.
Intellectus ex hoc quod reflexe respicit singularia an in eo memoria insit. car. 182. co. 3. li. 58.
Intellectus z ratio in hoie non sunt diuerse potentie. car. 184. co. 2. li. 40.
Intellectus ab intelligentia distinguitur non sicut potentia a potentia: sed sicut actus a potentia. car. 184. co. 1. li. 41.
Intellꝰ speculatiuus z practicus nõ sunt diuerse potẽtie. car. 184. co. 2. li. 3.
Intellectus mouet voluntatem finaliter. car. 190. co. 1. li. 7.
Intellectus coniunctus corpori possibili non potest intelligere nisi cõuertendo se ad fantasmata. car. 195. co. 1. li. 24.
Intellectus noster an singulare per seipsum cognoscat. car. 195. col. 3. lin. 5.
Intellectus iudicium ligato sensu impeditur. car. 196. co. 2. li. 9.
Intellectus iudicium cur ligato sensu fallatur. car. 196. co. 2. li. 32.
Intellectus noster intelligit materialia a fantasmatibus abstrahẽdo. carta 196. co. 3. lin. 3.
Intellectus agentis illuminatio super fantasmata an aliquid positiuum in eis ponat. car. 197. co. 2. li. 3.
Intellꝰ non potest multa per modũ multorum intelligere. car. 198. co. 3. li. 2.
Intellectus non intelligit componendo z diuidendo. car. 198. co. 4. li. 83.
Intellectus circa q; quid est nõ fallitur nisi per accns. car. 199. co. 2. li. 2.
Intellectus circa ea que circundant quidditatem falli potest componendo, diuidendo, vel ratiocinando. car. 199. co. 2. li. 15.
Intellectus non potest directe et primo cognoscere singulare materiale. car. 200. co. 2. li. 20.
Intellectus nõ potest intelligere singulare indirecte. car. 200. co. 2. li. 33.
Intellectus noster an possit intelligere singulare in actu recto vel reflexo. car. 200. co. 3. li. 52.
Intellectus noster nec in actu, nec in habitu infinita intelligere potest: sed in potentia tantum. car. 200. co. 4. li. 55.
Intellectus agens est actus ipsorum intelligibilium que a materia abstrahuntur z eis mediantibus possibilis intellectus intelligit. car. 202. col. 4. li. 71. z de intellectu possibili. ibidem. li. 73.
Intellectus agens cum vt quoddam lumen ponatur: dupliciter aliquid illuminare dr: vno modo vt in se lux quedam sit: z ex eo lumẽ diffusum maneat alio modo vt in se lux non sit sed naturam actumq; luminis tantũ habeat scz esse quo alia videntur. car. 203. co. 1. li. 80.
Intellectu primum qõ intelligitur est ipsum intelligere. car. 203. co. 3. li. 34.
Intellectum aliquem per speciem intelligere duplicier contingit, vno modo immediate aspiciendo repreſentatum per illam speciem: alio modo immediate aspiciendo ipsam speciem. car. 206. co. 4. li. 61.
Intellectus an ex inferiori aliquo semper decipiatur. car. 216. co. 1. li. 29.
Intellectum creatum deus vtroq; modo mouet. s. dando virtutem: z dando speciem intelligibilem. car. 226. co. 1. li. 76.
Intellectiuum principium necesse est esse hominis formam substantialem. car. 167. co. 1. li. 62.
¶ Intellectiuus appetitus an feratur in res singulares ſm aliquã rationem vniuersalem: sicut cũ appetit aliquid q; est bonum. car. 186. co. 1. li. 2.
¶ Intellectualitas est vltima z summa nã in vniuerso. car. 121. co. 3. lin. 57.
Intelligere dei est eius substantia. car. 42. co. 4. lin. 14.
Intelligere quo pacto in intelligente maneat. car. 42. co. 4. li. 57.
Intelligere quo pacto speciem intelligibilẽ cõsequatur. car. 42. co. 4. li. 70.
Intelligere an sit ab anima z an intellectus concurrat mere passiue et obiectum actiue. car. 167. co. 4. li. 72.
Intelligat quo pacto homo per animam vt supergreditur. i. ipsam materiã non informet. car. 108. co. 1. li. 20.
Intelligere an sit causaliter pati. car. 179. co. 4. li. 75.
Intelligere an pati formaliter sit. car. 180. co. 2. li. 31.
Intelligere multa vt multa z per multas species z per modũ vnius z vnam speciem an idem dictu sit. car. 198. co. 3. li. 17.
Intelligere nostrum si in actu intelligere sit cur non statim positum in intellectu intelligitur. car. 203. co. 3. li. 62.
Intelligere per conuersionem ad superiora nunquid ipsi anime preternaturale sit. car. 205. co. 4. li. 55.
Intelligere nec actio cuiusq; creature est eius suba. car. 128. co. 2. li. 58.
Intelligere per species vniuersales quid sit et quotupliciter contingat. cart. 132. co. 4. li. 78.
Intelligere non solum est perfectio simpliciter. sed etiam intelligere omnia per vnum. car. 133. co. 1. li. 58.
Intelligendi modus per conuersionem ad superiora quo pacto nobilior esse dicatur: positiue. s. aut permissiue. car. 206. co. 2. li. 6.
Intelligibile dupliciter sumitur. car. 43. co. 2. li. 50.
Intelligibilis per seipsum conditiones. car. 145. co. 3. li. 74.
Intelligere ad hoc q; aliquid in actu sit q; requirantur. car. 155. co. 3. lin. 80.
Intelligibile in actu: quod est effectus intellectus agentis an priusquã species intelligibilis sit. car. 181. co. 1. li. 2.
Intelligibile an cõiter, omni re mãli sumatur: z tunc primũ est querere: an intellectus noster sit pura potẽtia in genere intelligibilium. i. sub hoc genere: quod intelligibile vocatur: secundum vero an sit pura potẽtia in genere intelligibilium. i. entium materialium. car. 220. co. 3. li. 1.
¶ Instans secundum an sit mota indiuisibilis in se: seu instantanea. carta 151. col. 1. lin. 81.
¶ Intentionale z cognoscitiuum quo distinguantur. car. 135. co. 2. li. 75.
¶ Inuidia in angelo nunquid non aliter potuit esse nisi affectata excellẽtis singularis. car. 147. co. 4. li. 77.
¶ Irascibilis z concupiscibilis duplr sumi possunt: vno modo vt sunt passiones: seu potentie sensitiue: alio modo vt absolute significant vim: seu appetitum ire. car. 141. co. 3. li. 12.
Irascibilis z concupiscibilis superiori parti obediunt. car. 186. co. 4. lin. 69.
¶ Iustitia commutatiua an in deo sit. car. 63. co. 4. li. 50.
¶ Iustitia dei conuenienter veritas nominatur. car. 64. co. 2. li. 5.

L

¶ Lapidis natura cum non inueniatur: nisi in hoc vel illo lapide existens: z scientia de rebus existat: oportet scientiã terminari ad lapideitatem in hoc existentem. car. 170. co. 1. li. 70.
Latitudo insinuata in noiam cõicabilitate quenã sit. car. 39. co. 4. lin. 33.
Liber vite in deo est notitia firma: ac significatiua predestinatorum. carta 70. co. 3. li. 81.
Liber vite propie gloie vitam respicit. car. 70. co. 4. li. 36.
Libro vite ſm rei veritatem nullus deletur. car. 71. co. 1. li. 5.
Libro vite ſm hominum opinionẽ aliqui delentur. car. 71. co. 1. li. 6.
Libro vite deleri vel non deleri non solum ad opinionem hoim referendum est: sed etiam quantum ad rem. car. 71. co. 1. li. 21.
Liber vite an z quo pacto ad omnes in vitam eternam ordinatos extendatur. car. 71. co. 1. li. 69.
¶ Libertatis prima radix ratio esse dicitur: ita q; ex hoc primo alicui libertas inest. car. 191. co. 1. li. 80.
Libertas an primo in voluntate sit: z sit in voluntate primo formaliter: in rõne autẽ radicali: z qũo Scoti motiuũ solui possit. car. 191. co. 2. li. 3.
Liberum dupliciter dr. s. quo ad exercitium: vel quo ad actus specificationem: z eodem modo operatio. car. 142. co. 1. li. 74.
Liberum arbitrium est potentia. car. 191. co. 3. li. 30.
Liberi arbitrij rationi an naturalitas repugnet: z sic q; esse naturalis dicatur. car. 191. co. 3. li. 60.
Liberum arbitrium an ponatur habitus naturalis vel potentia naturalis. car. 191. co. 3. li. 64.
Liberum arbitrium potentia appetitiua est. car. 191. co. 4. li. 69.
Liberum arbitrium z voluntas non sunt due: sed vna potentia. carta. 192. col. 2. lin. 7.
¶ Lignum vite an virtutis specifice z immortalitatis conseruatiuum erat. car. 219. co. 1. li. 50.
Lignum vite mortalitatem quodammodo caußabat non simpliciter. carta 210. co. 1. lin. 3.
¶ Litera in vna scripta scripture non inconuenit ſm sensum literalem plures esse sensus. car. 6. co. 4. li. 13.
¶ Loca inter duo quelibet diuisibilia esse infinita loca media quonammodo verum sit. car. 127. co. 1. li. 74.
Locum replere dicitur. s. formaliter: z effectiue. car. 21. co. 3. li. 24.
Localis distantia an impediat cognitionem tam angeli q; anime separate. car. 132. co. 4. li. 64.
Loqui de ratione humana aliud est: z aliud loqui de propositionibus notis nature humane. car. 8. co. 1. li. 75.
Loqui possunt angeli inferiores superioribus. car. 229. co. 3. li. 82.
¶ Locutio aliqua est angelis. car. 229. co. 2. li. 56.
¶ Locutio non fit per angelum deo: ordinando conceptum respectu dei actiue. car. 230. co. 2. li. 44.
Locutio fit per angelum deo ordinando conceptum suum respectu dei passiue. car. 230. co. 2. li. 54.
Locutionẽ vnius angeli ad alium non oẽs percipiunt. car. 230. co. 3. li. 24.
Locutus an z quomodo deus ad angelos fuerit: z de qua locutione intelligatur. car. 230. co. 2. li. 5.
¶ Lumen diuine reuelationis ad aliquam scientiam dupliciter comparari potest. car. 3. co. 3. li. 39
Lumen intentionale an sit habere. car. 157. co. 3. li. 41.
Lumen infusum non numeratur inter species: sed inter virtutes intellectiuas: q; non se habet vt ratio intelligendi: sed vt intellectum confortando efficaciam prestans. car. 226. co. 2. li. 13.
¶ Lux non est corpus. car. 157. co. 3. li. 7.
Lux est qualitas actiua consequens substantiam corporis ex se lucentis. car. 157. co. 4. li. 71.
Lux an pro luce spirituali vel corporali supponat. car. 158. co. 1. li. 73.

M

¶ Magnitudo si infinita esset an essentiam infinitã hñret. car. 18. col. 3. li. 38.
Malum culpe deus nullo modo vult: tamen vult per accns malum naturalis defectus: z malum pene. car. 61. co. 4. li. 56.
Malum culpe an z quomodo bono diuino priuat. car. 61. co. 4. li. 70.
Mala culpe quo pacto sint a deo permissa propter vniuersi confectionem. car. 64. co. 4. li. 11.
Malum quo pacto sit quedam absentia boni. car. 117. co. 1. li. 3.
Malum inuenitur in rebus sicut z corruptio. car. 117. co. 1. li. 72.
Malum est in bono vt in subiecto. car. 117. co. 3. li. 10.
Malum totaliter bonum consumere non potest. car. 117. co. 3. li. 62.
Malum omne in rebus voluntarijs: est pena vel culpa. car. 118. co. 1. li. 46.
Malum non habet causam formalem. car. 118. co. 3. li. 68.
Malum habet causam efficientem: non per se: sed per accidens. carta. 118. col. 3. lin. 78.
Malum non habet causam finalem. car. 118. co. 1. li. 72.
Malum actionis z malum rei diuersimode causantur. car. 118. co. 3. li. 82.
Malum rerũ aliquarũ reducit in deum sicut in causam. car. 119. co. 1. li. 24.
Malum vnum summum primum principium omnium malorum non datur sicut econtra datur vnum summum bonum. car. 119. co. 2. li. 58.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Commentariorum prime partis

Actum actionis non reducitur in deum sicut in causam. car. 119. co. 1. li. 14.
Actum quipe quomodo opponitur proprio bono increato: non vt in nobis: sed vt in seipso: car. 119. co. 3. li. 22.
Actum actionis q̄dā q̄ non reducit in deū: an intelligatur vniuersaliter de omni malo actionis an tantū in voluntarijs. car. 119. co. 1. li. 56.
¶ Manifestare aliquod ignotum dupliciter contingit: vno modo per simplicem presentationem obiecti: alio modo per adhibitionē luminis adiuantis. car. 228. co. 1. li. 34.
Mathematica cur prima bonitate bona non sint. car. 14. co. 4. li. 48.
Mathematica dupliciter sumi possunt, scilicet absolute et sub abstractionis modo. car. 14. co. 4. li. 69.
Mathematica formaliter loqendo cum non sint nec actus: nec potētia: z tamen rationē entis habent: cum ens non dicatur nisi de eo q̄ est in actu vel potentia: quomodo ista duo simul stant. car. 15. co. 1. li. 74.
Mathematica an ideo a fine abstrahant: quoniam abstrahunt a materia et motu. car. 14. co. 4. li. 48.
Materie nomine quid veniat. car. 57. co. 2. li. 33. z car. 104. co. 2. li. 72.
Materia quo per formā ẏhatur sicut substantia. car. 104. co. 2. li. 72.
Materie informitas an precesserit durationē eius formationem: aut distractionem sed natura tantum. car. 155. co. 2. li. 51. z co. 3. li. 25.
Materia corruptibilium z incorruptibilium nō est vna. car. 155. co. 3. li. 73.
Materia ꝑm id quod est in potentia ad formaz an sit in potentia ad omnes formas: quibus cōmunis est. car. 156. co. 1. li. 9.
Materia an in celo esse dicatur: z an alterius rōnis existat. c. 156. co. 1. li. 19.
Materia celi an sit simpler substantia corporea. car. 156. co. 2. li. 60.
Materie vocabulum an sancto doctori defecerit: ex hoc quod dixit: q̄ nomine corporis pars rei materialis intelligitur. car. 164. li. 45.
Materia prima quo pacto sit prima in potētia ad esse substātiale primitate intentionis vel executionis. car. 172. co. 3. li. 57.
Materiam ad formam deus immediate mouere potest. car. 226. co. 1. li. 1.
Materia corporalis non obedit angelis immediate ad transformationē formalem. car. 234. co. 1. li. 19.
Materia in primo indiuiduo alicuius speciei per generationem propagāde formata an ad certam quātitatem secundum se extēdatur quamuis nobis incertam. car. 245. co. 4. li. 27.
Materia in qua anima habet esse perfectum dupliciter deperdi potest: vno modo per partium variationem alio modo inquantum perfecta animam participat. car. 147. co. 2. li. 51.
Materiam esse in deo est impossibile. car. 9. co. 3. li. 56.
¶ Maxime esse tale in aliquo genere aliud est: z aliud est esse primam seu perfectissimam speciem alicuius generis. car. 8. co. 3. li. 56.
Maxima quedam propositio de forma assumpta a sancto doctore quo pacto vera sit. car. 30. co. 1. li. 49.
¶ Mediatio an attendatur penes carere innouatione z veteratione: z tamē prius z posterius habeat quatenus in primo cum eternitate cōueniunt z in secundo cum tempore. car. 24. co. 3. li. 63.
Memoria significat vim conseruatiuam cognitorum preteritorum vt preterita sunt. car. 12. co. 1. li. 23.
Memoria intellectiua non est alia potentia ab intellectu possibili. car. 182. col. 4. lin. 21.
Mensure durationis ꝑm Sco. quot sint. car. 25. co. 1. li. 27.
Metaphoris quomodo vti theologi dicantur. car. 6. col. 2. lin. 3.
Metaphoris quomodo sacra doctrina vratur propter necessitatem z vilitatem. car. 6. co. 2. li. 56.
¶ Minimum in homogeneis substantijs potēs per se existere an detur. car. 18. co. 4. li. 24.
Miracula dicuntur omnia que a deo fiunt preter causas nobis notas. car. 27. co. 3. lin. 42.
Miraculum vnum est mains alio. car. 227. co. 3. li. 78.
Miracula propie demones facere non possunt. car. 23. co. 2. li. 27.
Miraculis demones large seducere possunt. car. 238. co. 3. li. 37.
Misericordia maxime est in deo non secundum passionis affectum: sed secūdum effectum. car. 44. co. 3. li. 2.
Misericordiā z iustitiā in quolibet dei ope innenire op3. car. 64. co. 3. li. 42.
¶ Missio quo pacto in visibilē z inuisibilē distinguatur. car. 107. co. 3. li. 3.
Missio est nomen multiplex multas intentiones habens: sicut processio missi etc. car. 109. co. 1. li. 31.
¶ Mobile aliquod an detur quod non mouebitur ad aliquid determinatuz z vltimum. car. 147. co. 1. li. 6.
¶ Modus specieset ordo quid sint: z quomodo ipsis doctor sanctus vtatur. car. 15. co. 4. li. 64.
Modus in bono substantiali angelorum quo saluetur. car. 16. co. 2. li. 23.
Modus subsistendi vltra naturam specificam indiuiduis cōuenit substātie. car. 80. co. 4. li. 80.
Modus quo res naturalis perficitur an causetur ex naturali modo essendi eiusdem. car. 132. co. 2. li. 71.
Modus essendi peccati in aliquo dupliciter cōtingit: aut. s. ꝑm reatum: aut ꝑm affectum. car. 147. co. 3. li. 57.
¶ Mouere duplr dicitur. s. finaliter z effectiue. car. 190. co. 1. 6.
¶ Motus quilibet sicut habet proprium prius z posterius in seipso: ita etiaz habet proprium numerum numeratum illorum: z consequenter propium tempus. car. 23. co. 4. li. 74.
Motus localis ꝑm sanctum doct. propie loquendo substātijs spiritualibus non conuenit. car. 126. co. 2. li. 59.
Motus angeli necessario est in tempore. car. 127. co. 3. li. 32.
Motus angeli continuus est in tempore continuo: motus vero discōtinuus est in tempore discreto. car. 127. co. 3. li. 37.
Motus angeli an z quo pacto non mensuretur tempore quod est primi motus mensura: sed alio siue continuo: siue discreto de mente sancti doctoris. car. 128. co. 1. li. 53.
Motus duplex quidam ordinatus ad consequendam aliquam perfectionem ipsius mobilis: vel alicuius mobilioris se: quidam autem per oppositum. car. 147. co. 2. li. 27.
Motus inferiorū corporū a corporibꝰ celestibꝰ causant. car. 240. co. 1. li. 3.
¶ Moyses ex quatuor causis finalibus creaturarum vnam tantum tetigit: propter idolatrie offensionem tollendam. car. 170. col. 3. li. 75.
¶ Mulier conuenienter ex viro formata est magis quam femina cuiuscunq; animalis ex eo. car. 211. co. 3. li. 15.
¶ Mulier conuenienter fuit formata de costa viri. car. 211. co. 3. li. 51.
¶ Multitudinē infinitum per se esse in actu est impossē. car. 19. co. 3. li. 79.
Multitudinē infinitā per accēs esse in actu est possibile. car. 19. col. 3. li. 80.
Multitudinem infinitam in actu siue per se: siue per accidens est impossibile. car. 19. co. 4. li. 2.
Multitudinem infinitam in potentia esse est possibile. car. 19. co. 4. li. 3.
Multitudinis spēs an ꝑm numeri species existant. car. 19. co. 4. li. 7.
Multitudo quomodo ex vnitatibus componatur. car. 26. co. 4. li. 72.
¶ Mundū semp fuisse demōstratione ẏbari nō pōt. car. 114. co. 2. li. 80.
Mundum incepisse sola fide tenetur. car. 119. co. 1. li. 12.
Mundus est tantum vnus. car. 116. co. 3. li. 22.
Mundus ab vno gubernatur. car. 222. co. 3. li. 64.
¶ Mutatio ex nihilo z in nihilum an sit potis z quo. car. 24. co. 4. li. 6.

N

¶ Natura z suppositum quomodo distinguantur. car. 10. co. 3. li. 32.
Naturam supra alicuius aliquid esse dupliciter contingit. car. 30. co. 1. li. 40.
Nature nomen quomodo sumatur. car. 39. co. 2. li. 45.
Natura nulluz actū habere potest: nisi ille sit actio immanēs aut transiens. car. 77. co. 3. li. 59.
Naturam participans aliquam quomodo sibi simile faciat: non producēdo naturam absolute: sed applicando. car. 13. co. 1. li. 58.
Natura vna an per aliam determinabilis existat. car. 134. co. 3. li. 3.
Nature cognoscibiles duplicis ordinis esse dicunt. s. cognoscibiles tm: z cognoscibiles z cognoscitiue per accidens. car. 134. co. 3. li. 40.
Nature cognoscibiles dupliciter considerari possunt. s. vt cognoscibiles precise: z vt cognoscentes cognite. car. 134. co. 3. li. 51.
Nature possibilis de rōne an sit esse in particulari. car. 195. co. 2. li. 49.
Nature rei materialis an possit vera z perfecta cognosci: absq; eo q̄ cognoscatur vt in particulari existens. car. 195. co. 2. li. 58.
Naturam existentem in hac materia non prout est in hoc an sit a fantasmatibus abstrahere. car. 195. co. 4. li. 26.
Natura corporalis nata est moueri immediate a non spirituali secundum locum. car. 234. co. 2. li. 42.
Naturalia omnia z siue humana: que fiunt hic per accidens reducuntur ad regulam diuine prouidentie: siue in aliquod intellectual eagens. car. 2. col. 4. lin. 2.
¶ Necessarium dupliciter sumitur. car. 1. co. 2. li. 2.
Necessarium ad finē duplr ꝺr. s. ad esse z ad bene esse. car. 1. co. 2. li. 67.
Necessarium est ad humanam salutem esse doctrinam per reuelationē accepta de multis: que humanam questionem excedunt. car. 1. co. 2. li. 27.
Necessarium est ad humanam salutem esse doctrinam per reuelationem de his: que de deo etiā nāli ratione inuestigari possunt. car. 1. co. 2. li. 33.
Necessarium quodo a possibili differat. car. 22. co. 4. li. 43.
Necessarium q̄o quendā veritatis modum significet. car. 24. co. 2. li. 3.
Necessarium quomodo distinguatur. car. 187. co. 2. li. 58.
Necessarium dupliciter sumitur: vno modo simpliciter, alio modo immutabiliter. car. 47. co. 4. li. 30.
Necessitas naturalis an auferat libertatem. car. 188. co. 1. li. 80.
¶ Nihil preter deum ab eterno fuit. car. 114. co. 2. li. 54.
Nihil omnino in nihilum redigitur. car. 225. co. 3. li. 37.
¶ Nomine sacre doctrine seu discipline quid intelligatur. car. 1. co. 3. li. 1.
Nominum quedam important absolutum: quedam relationem. carta. 17. col. 2. lin. 85.
Nominum de deo tria sunt genera: scilicet negatiua, relatiua et positiua. car. 34. co. 3. li. 71.
Nomia dſr de deo substantialiter: imperfecta tamen. car. 34. co. 4. li. 15.
Nominibus deo attributis sunt duo. s. perfectio significata z modus significandi. car. 35. co. 2. li. 40.
Nomia aliqua dicta de deo propie z magis z prius dſr de deo quo ad rem significatam: nulla autē quo ad modum significandi. car. 35. co. 3. li. 4.
Nomina deo attributa non sunt synonyma. car. 35. co. 3. li. 49.
Nomina communia deo et creaturis non dicuntur de eis vniuoce. cart. 35. col. 1. lin. 7.
Nomen sapientie absolute quid significet. car. 36. co. 3. li. 81.
Nomina non dicuntur de deo z aliis pure equinoce. car. 36. co. 4. li. 42
Nomina quecunq; sunt cōmunia deo z creaturis de eis dicuntur ꝑm analogiam vnius ad alterum. car. 36. co. 3. li. 82.
Nomina metaphorica que dicantur. car. 37. co. 2. li. 58.
Nomina communia propie dicta si dicerētur de deo causaliter tantum de creaturis q̄ de deo dicerentur. car. 37. co. 2. li. 68.
Nomina an solum significent quod deus sit causa: vel quod sit essentialiter talis. car. 37. co. 2. li. 75.
Nomina communia prius dici de deo quantum ad rem significatam, quomodo intelligatur. car. 37. co. 3. li. 49.
Nomina quedam importantia relationem ad creaturas: an ex tempore de deo dicantur. car. 37. co. 4. li. 82.
Nomen omne significans naturam ab indiuiduo distinctam est cōicabile propie ꝑm rem vel secundum rationem saltem. car. 39. co. 3. li. 22.
Nomen omne significās singulare est incōmunicabile propie: tam ꝑm rem q̄ rationem: licet metaphorice communicabile sit. car. 39. co. 3. li. 76.

Index Alphabeticus.

Nomen omne significans formam non indiuiduam per aliud suppositiui: sed per seipsam secundum q̄ in se est incōmunicabile propie re z ratione quāuis re non metaphorice. car. 39. co. 4. li. 3.
Nomen deus est incōmunicabile ꝑm rem: communicabile autem ꝑm opinionem: z secundum similitudinem. car. 40. co. 1. li. 17.
Nomen aliquod diuinum si esset significans naturam illam inquantū hanc illud esset incommunicabile propie ad extra. car. 40. co. 1. li. 45.
Nomen deus de quibus verificetur. car. 40. co. 1. li. 76.
Nomē deꝰ de tribꝰ ꝺr nō vniuoce, nec equoce, sed analogice. 40. co. 2. li. 42.
Nomē qui est: est nomē dei maxime ꝓpriū triplici rōne. car. 40. co. 3. li. 29.
Nomē qui est: an sit deo maxime ꝓpriū ꝓter alia nota. car. 40. co. 3. li. 53.
Nomine scientie cognitio intellectiua certa z euidens. car. 41. co. 3. li. 2.
Nomen hoc spiritus sanctus est proprium diuine persone procedentis per modum amoris ex accōmodatione sacre scripture. car. 91. co. 2. li. 9.
Nominum diuinorū essentialium quedam sunt substantiua z quedam adiectiua. car. 96. co. 2. li. 3.
Nola abstracta ꝓ personis supponere non possunt. car. 97. co. 4. li. 45.
Nola tam personalia q̄s notionalia si adiectiua fuerint: de essentia non predicantur: si vero substantiua predicantur de ea. car. 98. co. 1. li. 18.
Nola sigantia originē diuinaꝝ ꝓsonaꝝ: quo sigre hēant. car. 107. co. 2. li. 7.
Nomina tertij ordinis tātum ꝛporaliter dicuntur: secundi vero eternaliter tantum: primi autem vtroq; modo. car. 107. co. 2. li. 59.
Nomine anime quid veniat. car. 165. co. 3. li. 43.
¶ Nota de deo nāli lumie duplr sumunt: vno mō ꝑm se: alio modo vt nobis nota: z sīr articuli fidei sumunt ꝑm se: z vt creditī. car. 7. co. 4. li. 76.
¶ Notitia a qua cōceptus procedit: triplex esse potest: iuxta triplicem modū quo actualis notitia in nobis causatur. car. 75. co. 4. li. 36.
¶ Notio q̄d sit, z q̄ introducta, z q̄ pacto a theologis sumat. 85. co. 2. li. 85.
Notio in diuinis an ab eo: cuius est notio distinguatur. car. 85. co. 3. li. 67.
Notiones sunt quinq;. s. innascibilitas, paternitas, cōmunis spiratio, filiatio z processio. car. 86. co. 3. li. 1.
Notio sexta scilicet inspirabilitas communis scilicet patri z filio cur nō ponenda sit. car. 87. co. 3. li. 50.
¶ Numerus quilibet quo pacto sit vnius secundū se formaliter: z ita in infinitum augeatur. car. 19. co. 3. li. 59.
Numerus ad visionem requisitus duplex. s. virtus visiua, z vnio rei vise cum vidente. car. 28. co. 2. li. 42.

O

¶ Obiectio Scoti contra sanctū doctorem de diffinitione rationis inter paternitatem z spirationem. car. 86. co. 4. li. 40.
Obiectiones Scoti in materia angelorum contra sanctum doct. quomodo soluantur. car. 124. co. 4. li. 29.
¶ Obiectiua pluralitas q̄o in intellectu diuino existat. car. 15. co. 1. li. 30.
¶ Obiectio in primo z adeqto intellꝰ duo existūt rō. s. obiectiua: puta q̄ dā erat essentia: z ꝺo obiua. s. rō, seu modus q̄ddītatis. car. 189. co. 2. li. 41.
Obiectum intellectus nostri, nunquid infinitum cōpatiatur: vel illud in potentia tantum z quomodo. car. 200. co. 4. li. 81.
Obm melius videri ab vno q̄s ab alio ex duobꝰ ouri pōt. car. 30. co. 4. li. 62.
¶ Occulta que sunt nobis de deo quemadmodum magis sunt propria deo in cognoscendo, ita z in essendo. car. 4. co. 3. li. 36.
¶ Obstiatio an sit effectꝰ cōis z vnis rōnis i hoīe z angelo. c. 152. co. 2. li. 71.
Omnia que in tpe fiunt an eternitati ꝓtia sint. car. 47. co. 1. li. 43.
Omnia qui dicit nihil excludit. car. 65. co. 2. li. 35.
Omne q̄ quocunq; mō a deo est queadmodū nece est esse. c. 109. co. 2. li. 15.
Oia esse creata a deo nō solū est poē: sed etiā necessariū. car. 111. co. 3. li. 1.
Oia q̄ processu tpis diuina prouidentia facta sunt in prima rerū conditione ꝑm quasdā rōnes seminales producta fuerunt. car. 145. co. 1. li. 44.
Omne q̄ est ꝑm se totū actus an intellin in actu sit. car. 156. co. 2. li. 67.
Oia in esse a deo cōseruant: z hoc tam fide q̄s rōne. car. 224. co. 2. li. 2.
Omnia a deo in esse non indirecte conseruantur. car. 224. co. 2. li. 3.
Omnia conseruari egent a deo directe. car. 224. co. 2. li. 5.
¶ Operatio ita participata est imitatione mensuratur. car. 25. co. 2. li. 35.
Operatio intellectus vtrum sit oim perfectissima: z vtrum conclusio sancti doct. quo ad hoc vera sit. car. 74. co. 1. li. 69.
Operationum quedam est vitalis: que. s. est ab anima inquātum anima: et quedā non vitalis que. s. est a natura tantū: vt motus sursum vel deorsum. Item operationum vitalium quedā dicunt aliquid cōe cum non vitalibus z aliquid proprium inquantū vitales sunt: quedam vero nihil cum non vitalibus commune habent. car. 125. co. 1. li. 35.
Operatio angeli circa motꝰ cōtinuitatē an sit vna vel plēs. c. 126. co. 2. li. 71
Operatio immanens dupliciter sumi potest, scz in communi puta intelligere, videre: z in speciali seu contracte: puta intelligere humanum, videre bouinum etc. car. 129. co. 4. li. 78.
Operatio omnis incipiens cum esse rei est ei ab agente a quo esse hz: q̄ ꝓpositio cum sit sancti doct. q̄o verificetur. car. 149. co. 3. li. 13.
Operatio prima angeli quo ad specificationem z actus rectitudinem an naturalis fuerit. car. 149. co. 4. li. 81.
Operatio anime cū non sit in genere substātie ergo nec potentia operatiua: z an rationes Scoti contra hoc procedant. car. 174. co. 2. li. 42.
¶ Opinio Aristotelis vtrum Platonis opinioni ꝓsentiat in materia de idea boni. car. 17. co. 3. li. 54.
Opinio Aristotelis de anima intellectiua: z discordia inter ipsum z sanctuz doctorem. car. 20. co. 2. li. 28.
Opiniones multorum asserentium causam ipsius predestinationis. car. 68. col. 1. lin. 73.
Opinio poretani ponentis relationem esse personam: personam autem non esse essentiam an male adducta sit. car. 99. co. 1. li. 42.
Opiniones nunquid intellꝰ ab intelligibili patiatur. car. 179. co. 4. li. 85.
Opiniones de angelis z anima. car. 185. co. 1. li. 3.
Opiniones multorum an appetibile appetitum moueat in genere cause efficientis. car. 185. col. 3. li. 44.
Opiniones antiquorum de sensibilium cognitione. car. 192. co. 3. li. 1.
Opiniones antiquorum q̄o ala corpora cognoscat. car. 192. co. 4. li. 34.
Opiniones pborum q̄o substantie immateriales a nobis cognoscantur: et intelligantur. car. 204. co. 1. li. 70.
Opiniones philosophorum de felicitate. car. 204. co. 3. li. 21.
Opiniones pborum de gubernatione mundi. car. 222. co. 2. li. 20.
Opinio antiqua de operationibus ipsius dei. car. 227. co. 3. li. 21.
Opinio Platonis, Ari. z aliorꝝ de corporꝝ actionibus. car. 259. co. 3. li. 30.
Opiniones an demones sint. car. 241. co. 2. li. 12.
Opiniones an fatum concedatur. car. 242. co. 3. li. 43.
Opiniones philosphorum z theologorum de his que ad hominis actiones pertinent. car. 234. co. 3. li. 10.
Opiniones de animarum creatione. car. 246. co. 1. li. 71.
¶ Oppositorum vnū excludere reliquum duplr intelligi pōt: formaliter sc3 z effectiue: z multa alia circa istam conditionalem: si vnum oppositorū etc. car. 8. co. 4. li. 5. z eadm car. co. 4. li. 40.
Oppositum infinitum dupliciter contingit. car. 8. co. 4. li. 62.
¶ Oppositio relatiua an z quo pacto in deo existat. car. 79. co. 3. li. 23.
Oppositio sola relatiua an in diuinis realr distinguat. car. 92. co. 3. li. 52.
Opus creationis triplex. car. 160. co. 3. li. 7.
Ordo rationis in quo consistat. car. 14. co. 2. li. 7.
Ordo rerum in essendo duplr considerari potest. car. 15. co. 3. li. 24.
Ordo articulorū sancti doc. an preposterus videatur. car. 35. co. 1. li. 60.
Ordinis rerū in finē in diffinitione prouidentie an intelligatur z ipse ordo in finem, z peruentio ad finem an ordo tantum. car. 165. co. 1. li. 70.
Ordo origis an: sit precise id: q̄ realr ipse, pcessiones distinguāt. 76. co. 3. li. 79
Ordo in materia diuinarū personarū a sancto doc. in lra positus qualis sit: an. s. quo ad nos, an ꝑm se. car. 89. co. 4. li. 50.
Ordo nature in personis diuinis existit. car. 106. co. 1. li. 3.
Ordinis de ratione an prioritas z posterioritas sit. car. 106. co. 1. li. 12.
Ordine actuū: qui est ordo cause efficientis: z in ordine potentie: qui est ordo cause materialis qualis reductio fiat. car. 165. co. 4. li. 35.
Ordo tertius potentiarū aie cur tribus sensibus attribuit: non autē alijs potentijs in litera a sancto doc. enumeratis. car. 166. co. 1. li. 51.
Ordo naturalis inter potentias est triplex. s. ꝑm causam actiuam: finalem z materialem. car. 177. co. 1. li. 25.
Ordo inter recipiēs z receptū ꝛ solius nature esse possit: vt patet de subiecto passione etc. potest tamen esse durationis. car. 179. co. 3. li. 55.
Ordo quo indiuisibile a nobis cognoscitur ex habitudine ad quidditatem sensibilem pensandus est. car. 200. co. 1. li. 21.
Ordies duo opationū l actiōe z passione intellꝰ attēdunt. c. 200. co. 3. li. 11.
Ordinem intelligibiliumesse supra ordinem intellectuum q̄o intelligatur. car. 202. co. 3. li. 29.
Ordo in vniuerso duplex inuenitur intelligibilis. s. z sensibilis: alter materialitate, alter autem materia constat. car. 202. co. 3. li. 49.
Ordo affectio z cognitio quid determinent. car. 207. co. 2. li. 44.
Ordines multiplicant ꝑm causarū multiplicationē. car. 227. co. 1. li. 54.
Ordo duplex est in rebus. car. 227. co. 2. li. 35.
Ordine ordinat aliqd ad alterū duplr. s. actiue z passiue. c. 230. co. 2. li. 39.
Ordo dupliciter distinguitur cōis. s. z specialis. car. 231. co. 2. li. 5.
Ordinū distinctio in angelis vnde sit. car. 231. co. 3. li. 7.
Ordinū distinctio in angelis per respectum ad finem supernaturalem inest completiue a gratia: inchoatiue autem a natura. car. 231. co. 3. li. 11.
Ordo angelicus habet duo. car. 232. co. 3. li. 40.
Ordines quo ad graduū distinctionē remanebunt. car. 232. co. 3. li. 46.
Ordies q̄ ad executionē offōr ptim remanebūt z ptim nō. c. 232. co. 3. li. 57.
Ordinibus angelorꝝ duo ocurrūt. s. nāe ꝺditio z dona gre. car. 233. co. 1. li. 8.
Ordines duplr quo ad naturā z quo ad gratiā. car. 233. co. 2. li. 26.
Ordinatum ad deum vt finem ignotū ratione naturali consequendum: quibus egeat etc. car. 1. co. 2. li. 76.
¶ Origo passiue precedit proprietates personarum precedentium etiā personales. car. 100. co. 4. li. 53.

P

¶ Paradisus locus est in orientis parte constitutus. car. 221. co. 1. li. 19.
Paradisus est locus conueniens humane habitationi ꝑm prime immortalitatis statum. car. 221. co. 2. li. 24.
¶ Pars an naturalr plus diligat totum q̄s seipsam. 143. co. 3. li. 83.
Pars nulla est perfecta extra suum totum. car. 144. co. 1. li. 50.
¶ Particularia ab illis denominantur. car. 17. co. 3. li. 7.
¶ Passionū anime alie circa bonū: alie circa malum: ea3 vero q̄ circa bonū: alie circa bonum habituz vel suo tēpore habendum: alie circa bonum non habitum: z tunc non habendum. car. 216. co. 4. li. 5.
Passionum duplex est modus: per moduz preuenientis z impedientis: z per modum consequentis z obedientis. car. 216. co. 4. li. 5.
Passio dupliciter ꝺr. s. propie dicta z communiter. car. 218. co. 3. li. 21.
Passione communiter homo erat passibilis z anima q̄ corpore: quoniā sentiebat. car. 218. co. 3. li. 18.
Passione propie hō z ala z corpore impassibilis erat: q: virtꝰ anime passionem prohibebat sicut z mortem. car. 218. co. 3. 22.
¶ Pater est deus: pater est persona in diuinis cum dicimus q̄s predicatum existat. car. 83. co. 4. li. 34.
Pater q̄s ad filium referatur non vna sed duabus relationibus quomodo intelligatur. car. 86. co. 1. li. 13.
Pater est principium. car. 87. co. 1. li. 57.
Patri an principij nomen conueniat. car. 87. co. 1. li. 70.
Pater est nomen proprium persone patris. car. 87. co. 3. li. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pater in diuinis ꝺd significare habeat:z quo sumatur. car. 87. col. 3. li. 10.
Pater de deo dupliciter ꝺr. f. personal'r z essentialiter. car. 87. col. 4. li. 15.
Pater per ppius in diuinis ꝺr personal'r ꝺ essential'r. car. 87. col. 4. li. 33.
Pater quomodo plura principia dici possit. car. 93. col. 3. lin. 65.
Pater voluntate concomitante filium genuit. car. 101. col. 3. lin. 44.
Pater genuit filium natura nō voluntate principiante: sed sic produxit creaturam. car. 101. col. 3. lin. 51.
Pater quomodo equalis sit filio z equetur. car. 105. col. 1. lin. 72.
Pater quo nullo modo prior filio esse intelligatur. car. 105. col. 1. lin. 78.
Pater est in filio z ecōuerso ꝑm essentiā relationē z originē. c. 105. co. 3. li. 5.
Patrem esse in filio quotupliciter intelligi potest. car. 31. co. 3 li. 32.
Patri multi non conuenit sed filio z spiritui sancto. car. 108. co. 1. li. 7.
¶ Paternitas cū ꝺicat de essentia: an sit ꝺicatio p se. car. 98. co. 1. lin. 60.
Pati causal'r esse nihil aliud est ꝙ ex passione causari. car. 178. col. 4. li. 79.
¶ Peccator quo a diuina voluntate recedere videatur. car. 50. col. 2. li. 58.
Peccata oia ꝑm reatū in angelis esse possunt. car. 147. co. 3. li. 69.
Peccatum primum in angelis secundum effectū non potest esse aliud quam superbia. car. 147. co. 3. li. 70.
Peccatū inuidie ꝙr potuit esse in angelis ꝑm effectū. car. 147. co. 3. lin. 70.
Peccatū angeli an fuit ex parte electionis: z non ex parte rei electe: vel fuit peccatum superbie. car. 147. co. 4. li. 42.
Peccatum primi angeli fuit aliis causa peccandi: non cogens: sed quasi exhortationem inducens. car. 155. co. 1. li. 55.
¶ Perfectio quid significet: z quo a deo doc. sumatur. car. 12. co. 3. li. 28.
Perfectio duplex. f. in esse z absolute. car. 15. co. 4. li. 40.
Perfectionis quicquid est in inferiori an proportionaliter in superiori ponendum sit. car. 58. co. 1. li. 35.
¶ Per se primo ꝑm ꝙm quid significare habeat. car. 9. co. 4. li. 28.
Perfectio prima vniuersi congruę septime diei ascribitur: vitima autem consummationi seculi. car. 162. co. 1. li. 6.
¶ Persona significat in genere rationalium substantiarū ꝙ hec tria nota. f. subsistentia: res nature z substantia: seu hypostasis significant cōmuniter in toto genere substantiarum. car. 81. col. 1. li. 2.
Persona de deo ꝺr excellentiori modo cꝭ de creaturis. car. 81. co. li. 33.
Persona an significet perfectissimū in tota natura. car. 81. co. 1. li. 51.
Persona diuina significat relationem per modum substantie. i. hypostasis in natura diuina. car. 81. co. 3. li. 44.
Personā diuinā significare relonē duplr intelligi pōt. car. 81. col. 4. li. 43.
Persone diuine in diuinis ꝙ nec relo. nec suba prima: aut scōa: nec aliqd positivum quidditativum diuinis personis significetur. car. 82. co. 1. li. 6.
Persone plures in diuinis sunt. car. 83. co. 1. li. 36.
Personas tres necesse est nos in diuinis ponere. car. 82. co. 3. li. 4.
Persona patris vna an referatur ad duas personas. f. filiū z spiritum sancti non vna relatione. car. 85. co. 4. li. 63.
Persone nomen cōe est tribus personis diuinis ꝑm rationez non sicut genus vel species: sed sicut indiuiduum vagum. car. 83. co. 3. li. 82.
Persone diuine competit donum esse z dari. car. 94. co. 4. li. 68.
Persona est idem realiter ꝙ essentia. car. 95. co. 3. li. 68.
Persona seu relo nō differt re vel rone tm ab essentia diua. car. 95. co. 3. li. 74.
Persona in diuina preter essentiā tribus cōmunem, z relationē ac originem cuius persone propriā: an sit quedam entitas absoluta incōcibilis: que diuine persone constitutiua est. car. 99. co. 3. li. 22.
Personis de diuinis duplr loqui possumus. car. 100. co. 1. li. 75.
Persona vna diuina an in alia ꝑm originē esse dicat. car. 106. co. 4. li. 71.
Persone alicui diuine potest conuenire mitti. car. 107. co. 1. li. 5.
Persona diua inuisibilr mittit ꝑz solā gratiā gratū faciētē. car. 107. c. 3. li. 3.
Persone diuine ꝑm rationem sue processionis inquantum includunt essentialia attributa scientiam scz z voluntatem habent causalitatem respectu productionis rerum. car. 113. co. 3. li. 35.
¶ Phāraimara diuersa ciusdē spēi quo in vno hoie esse dicant: cū duo accidentia ciusdē spēi sim. al in eodem esse nō possint. car. 169. col. 3. li. 63.
¶ Plantarū pductio quemcunter tertia die facta est. car. 160. col. 1. lin. 12.
¶ Pluralitas dupler existit. f. materialis z transcēdens. car. 83. co. 1. li. 60.
¶ Ponere aliquid quid sit. car. 83. co. 1. li. 30.
¶ Possibile absolute quid sit: z quomodo distribuatur. car. 7. co. 1. li. 62.
Potentia tripler esse dicitur. car. 1. co. 3. li. 80.
Potentia nulla in deo est. car. 80. co. 4. li. 35.
Potentia est dupler. actiua scz z passiua. car. 71. co. 3. li. 2.
Potentia passiua nullo modo in deo est. car. 71. co. 3. li. 3.
Potentia actiua in deo maxime est. car. 71. co. 3. li. 3.
Potentia dei est infinita. car. 72. co. 1. li. 1.
Potentiā dei fundari super esse infinito: z vniuersaliter perfecto quid ex hoc inferatur. car. 72. co. 3. li. 2.
Potentie distinguunt per actus: z actus per obiecta. car. 102. co. 2. li. 75.
Potentia dupliciter sumitur. car. 95. co. 2. li. 48.
Potentiā respectu actuum notionalium necesse est in diuinis ponere. carta 103. col. 2. lin. 48.
Potentia an z quoū actuum in diuinis ponatur. car. 103. co. 3. li. 1.
Potētia ꝙ in vnoquoq; agente sit id: quo agens agit: quomodo verificetur. car. 103. co. 4. li. 55.
Potentia actiui z passiui que in se claudat. car. 130. co. 2. li. 55.
Potentias plures in anima ponere necesse est. car. 175 co. 2. li. 36.
Potentie diuersificātur secundum actuum z obiectorum diuersitatem. car. 175. co. 2. li. 80.
Potētias distingui p actus z oba duplr intelligi pōt. car. 175. co. 2. li. 36.
Potētiarum diuersitatis realis causa an rationis diuersitas in obiecto sufficiens videatur. car. 175. co. 4. li. 55.
Potentie non organice sunt in sola ala vt in subiecto. car. 166. col. 2. lin. 61.
Potentie organice sunt in coniuncto vt in subiecto. car. 176. co. 2. li. 51.
Potentie oēs anime ab anime essentia fluere ꝺnr. car. 176. co. 3. li. 81.
Potentia vna anime ab alia oritur. car. 177. co. 1. li. 3.
Potentie imperfectiores a perfectioribus oriuntur ordine finali et actiuo. car. 177. co. 3. li. 33.
Potētie pfectiores ab impfectioribꝰ oriunt ordine mālt car. 177. co. 1. li. 35.
Potentie existentes in sola anima vt in subiecto corpore destructo remanēt. car. 177 co. 2. li. 2.
Potentie anime ꝑm genus quinq; sunt. car. 177. co. 3. li. 19.
Potentiā quandā alie appetitiuā ponere necesse est. car. 185. co. 1. li. 4.
¶ Practicū z speculatiuū quid sint: z quo ꝺuidantur. car. 3. co. 3. li. 74.
¶ Predestinatio est in deo. car. 66. co. 4. li. 63.
Predestinatio quid propie sit: z eius differentia. car. 67. co. 1. li. 19.
Predestinatio non est aliquid in predestinato: sed in predestinante tantum. car. 67. co. 2. li. 6.
Predestinatio est certa: nō tñ necessitatē imponit. car. 69. co. 2. li. 78.
Predestinatione duo sunt. f. preordinatio z effectus. car. 70. co. 2. li. 77.
Predestinatio quo ad preordinationem nullo modo sanctorum precibus iuuatur. car. 70. co. 2. li. 80.
Predestinatus peccator ꝑm aliquod tempus an sit neq; beatus: neque malus. car. 73. co. 3. li. 30.
Predestinati omnes sunt electi z dilecti a deo. car. 67. co. 4. li. 51.
Predestinat cur deus istos: illos autem reprobat sola dei voluntas est causa. car. 69. co. 1. li. 66.
Predestinatū sicut oē ita oē quisq; infallibilr euenit. car. 69. co. 3. li. 4.
Predestinatoꝝ numerus est deo certus: nō solū formal'r sed material'r: nō solum vt cognitus: sed vt electus z prefinitus. car. 69. co. 3. li. 78.
Predicationis modus medius inter vniuoca z equiuoca. car. 37. co. 1. lin. 1.
Presentia in agentib⁹ corpalib⁹ z spūalibus quoruplex sit. car. 11. co. 1. li. 6.
Presentiarum enumeratarū in materia angelorum in loco existentium, quis certe sint: z que ambigue. car. 124. co. 1. li. 12.
Preteritū dupl'r sumit. f. formal'r z denominative. car. 72. co. 4. li. 5.
Preterita non fuisse diuine voluntati non subiacet. car. 72. co. 4 li. 66.
¶ Primum qđq; sumitur vt norat ordinem prioritatis ceteroū efficientium respectu: qđq; sumitur vt significat ꝑz ꝙ ipsum. car. 9. co. 3. li. 70.
Principio non conuenit perfectio. car. 12. co. 4. li. 30.
Principium quomodo confuse supponat. car. 93. co. 3. li. 82.
Punctū quomodo magis z minus propter diuisionem suscipiat. car. 27. co. 3. li. 44.
¶ Purus ꝑm sensum iudicamꝰ magis cōe cꝭ minus cōe. car. 198. co. 1. li. 10.
Processio in diuinis quo sumatur: z multi alii termini. car. 74. col. 4. lin. 82.
Processio ꝑz actione ad extra an z infinitꝫ creaturꝫ sit ppria. 75. co. 4. li. 65.
Processio dupliciter est. car. 74. co. 2. li. 72.
Processionis amoris de ratione an sit in primo modo dicendi per se: an in secundo. car. 76. co. 3. li. 75.
Processio amoris in diuinis non est generatio. car. 76. co. 4. li. 74.
Processio in diuinis p modū amoris pcedit aut spēs. car. 76. co. 4. li. 75.
Processiones an propriis rōnibus distinguantur. car. 77. co. 1. li. 62.
Processio nulla in diuinis esse potest nisi verbi z amoris. car. 77. co. 2. li. 75.
¶ Processus sancti doctoris. f. sub communi se habere ad formam ꝛc. an sophisticus ꝙdeatur. car. 9. co. 4. li. 8.
Processus sancti doctoris de spiratione z processione: in diuinis personis an nullus sit. Et an contradictoria implicet. car. 82. co. 3. li. 37. z lin. 64.
Processus sancti doctoris in materia cognitionis angelorum ex parte rerum materialium an procedat. car. 133. co. 4. li. 41.
Processus sancti doctoris ꝑm proportionalitatem angelorū ad corpora celestia an super aliqua ratione fundetur. car. 338. co. 4. li. 20.
Processus sancti doctoris arti. 5. q. 83. an sit sophisticus z secundū accidens peccet. car. 198. co. 1. li. 46.
Processus sancti doc. an intentū habeat: qñ dicit q; intellꝰ noster cum rebus generalibus proportionali similitudinem habet. car. 199. co. 1. li. 18.
Processus sancti doctoris a destructione antecedentis ad destructionem consequentis quomodo valeat. car. 226. co. 2. li. 30.
¶ Producto alicui potest dupliciter cōuenire produci necessario a pluribus personis diuinis. car. 90. co. 3. li. 19.
Processus sancti doctoris circa species intelligibiles ab immaterialitate absolute ad immaterialitatem talem: qualis: an in materia angelorū sibi contraria videatur. car. 193. ca. 4. li. 57.
Processus sancti doc. an diminutus videatur omissione difficilis questionis nunquid ipsa anima per species intelligat. car. 193. co. 2. li. 82.
¶ Proponto inter lumē glorie: z diuinā subam quid sit. car. 30. co. 3. lin. 34.
Proporto inter genus humanū z vniuersaꝫ elicita ex rone sanc. doc. qđo valeat: z alia que fuerunt impugnata. car. 68. co. 3. li. 62.
¶ Propertionalis simultudo sancti doc. qđo declinet a forma intelligibili ad bonum per illam apprehensum. car. 37. co. 3. li. 64.
¶ Propositio illa sicut obiectum ad potentiam: ita subiectum ad scientiam quomodo intelligatur. car. 3. co. 1. li. 38.
Propositio per se nota ꝺr: que ex solis propriis terminis nota est: euidentia certa z infallibili. car. 7. co. 1. li. 2.
Propositio per se nota cur per se ꝺicatur videlicet an quēcunq; aliuꝫ modū excludat: z quomodo. car. 7. co. 1. li. 51.
Propositio omnis: cuius predicatum cadit in rone subiecti in via sancti doctoris per se nota: sed non econuerso. car. 7. co. 2. li. 23.
Propositio ista. Primum est causa medū: quomodo intelligi habeat. car. 8. col. 2. lin. 38.
Propositio ista. Nullum corpus mouet non motum quomodo intelligatur. ca. 9. co. 1. li. 77.
Propositio ista. Preexistere in virtute cause agentis: non est preexistere imperfectius: sed perfectiori modo: qđo intelligatur. car. 13. co. 1. li. 63.
Propositio per se nota quotuplex sit. car. 7. co. 1. li. 11.

Propō ista, Deus est: est per se nota: ꝑm tñ se: non nobis. car. 7. col. 2. lin. 45.
Propositio ista, Deus est: quibus vīs probetur. car. 8. co. 1. li. 65.
Propositio ista. Agens oportet coniungi ei: in quod mediate agit: quomodo vera sit. car. 20. co. 4. li. 61.
Propositio ista, Sicut res intelligitur: ita z nominatur: quomodo distinguatur. car. 34. co. 1. li. 37.
Propositiones affirmatiue vere de deo formari possunt. car. 41. co. 2. li. 12.
Propositio ista. Quicquid deus scit ꝛc. qđo vera sit. car. 49. co. 1. li. 42.
Propositio ista. Quecunq; deus scit: de necessitate sit: quomodo intelligatur. car. 53. co. 1. lin. 1.
Propositionum quatuor sancti doc. differentia. car. 59. co. 4. li. 56.
Propositio ista, Quicunq; intelligit: ex hoc ipso quod intelligit: procedit aliquid intra ipsum quomodo intelligatur. car. 75. co. 1. li. 55.
Propositio ista, Conceptio rei intellecte ex vi intellectiua: z eius notitia procedit: qualiter intelligatur. car. 75. co. 1. li. 85.
Propositiones impropie non sunt in diuinis extendende, sed exponende. car. 84. co. 8. li. 77.
Propositio ista, Deus non generat: an vera sit. car. 97. co. 1. li. 67.
Propositio ista, Defectus assimilatur forme agentis: per quam agit: quomodo vera sit. car. 101. co. 4. li. 62.
Propositio ista, In quocunq; genere perfectum inuenitur: in eodem debet perfectum preexistere: quomodo verificetur. car. 122. co. 2. li. 4.
Propositio ista, Angelus est in loco per modum continentis perfecti: an necessaria esse videatur. car. 126. co. 1. li. 62.
Propositio causalis sancti docto. ꝙ continuitas ex magnitudine: seu spatio in motum reddūt: per hoc ꝙ mobile illi magnitudini commensuretur: an vera sit. car. 126. co. 2. li. 34.
Propositiones iste sancti doct. Impossibile est aliquid in aliquo tpe quiescere: z in vltimo instanti illius temporis aliter se habere: z omne quiescens in aliquo tempore: in quolibet instanti illius temporis codē modo se habet: an gratia forme vl materie vere sint. car. 127. co. 3. li. 41.
Propōnes sanc. doc. circa probationē intellectionis: seu cognitionis angelorū quo pacto intelligende sunt: formal'r. f. aut māt'r. car. 128. co. 2. li. 68.
Propositio ista sancti docto. Nihil aliud ab actu puro est actualitas: an et quo pacto probetur z verificetur. car. 128. co. 3 li. 5.
Propositio ista sancti doc. Intelligere subsistens non potest esse nisi vnum: an vera sit. car. 128. co. 4 li. 55.
Propositione in ista sancti doc. Quodlibet abstractum subsistens est vnum tantum de quali abstracto intelligatur. car. 125. co. 4. li. 73.
Propositio ista sancti doct. Diuersitas actuū potentiarum diuersitatem exigit quomodo intelligatur. car. 130. co. 2. li. 30.
Propositio ista sancti docto. Quanto angeli deo similiores existunt tāto per pauciores species intelligunt: an vera sit. car. 133. co. 1. li. 31.
Propositio ista sancti docto. Que sunt dispersa in inferioribus: in superiori adunantur: quomodo intelligatur. car. 135. co. 3. li. 68.
Propositio ista. Unūqōq; est intelligibile in actu: scōm ꝙ ins similitudo est in intellectu: an z in quibus locum habeat. car. 138. co. 1. li. 66.
Propositio ista sancti doc. Semper prius saluatur in posteriori: quomodo sumatur. car. 142. co. 1. li. 74.
Propositio ista sancti docto. Unumquodq; quod est alterius: magis diligit ipsum ꝙ seipsum: quomodo saluetur. car. 143. co. 3. li. 62.
Propositio ista. Omnis virtus: que non est sua regulata rectitudine actus declinare potest: an falsa sit car. 147. co. 2. li. 18.
Propositio ista. Si potētia per se respiceret vnū ꝺictū vt oēm: oporteret alterum ad aliā potentiā pertinere: qđo verificetur. car. 175. co. 4. li. 20.
Propositio ista sancti doc. Medium z conclusio ad eandem potentiam pertinent quomodo intelligatur. car. 185. co. 3. li. 50.
Propō ista scti docto. Actꝰ rōnis de vno in aliud pcedēs: hoc de ꝓncipio seu medio ad cōclusionē est vt motus: qđo intelligat. car. 183. co. 4. li. 35.
Propō ista: vnūqōq; se hꝫ ad formā q̄ est ꝓm actionis q̄ ad actionē ipsam an vera sit in formis volitarie principiatibus. car. 193. co. 3. li. 82.
Propō ista scti doc. Mō ad oē opus melius viro p aliū virū aditoriū ꝑstat cꝭ p ipsam feminā: ꝺctione tñ excepta an vera sit. car. 211. co. 2. li. 34.
Proprietates esse in personis: transitiue et intransitiue intelligi potest. car. 99. co. 2. li. 23.
Proprietates sunt persone: z in personis. car. 99. co. 2. li. 10.
Propositio ista sancti doct. proprietates cōstituūt psonas: seu secū supposita ferunt inquantum sunt ipse persone: an singularis sit. car. 110. co. 3. li. 5.
Proprietates in diuinis an distinguere oporteat. car. 85. co. 4. li. 10.
Proprie dupliciter capitur: vno modo vt distinguit cōtra cōiter: alio modo vt distinguitur contra metaphorice. car. 35. co. 1. li. 30.
Propriū z p essentiā qđo distinguant z determinent. car. 16. co. 4. li. 41.
Propriū quomodo sumatur. car. 40. co. 2. li. 80.
Prouidentiam esse in deo necesse est. car. 65. co. 1. li. 10.
Prouidentie diuine omnia subiacent: non tantum in vniuersali: sed etiam in singulari. car. 65. co. 2. li. 61.
Prouidentia diuina quibusdam necessitatem imponit: non autem omnibus. car. 66. co. 2. li. 29.
Prouidet oibus deꝰ immediate quo ad ordinis rōnem. car. 66. co. 1. li. 34.
Prouidet deus per aliqua media ꝙtū ad executionē. car. 66. co. 1. li. 37.
¶ Pueri mox nati in statu innocentie habuissent virtutem motiuam membrorum sufficientem: non ad quoslibet actus: sed pueritie conuenientes. car. 120. co. 1. li. 11.
Pueri in statu innocētie nō fuissent nati ꝺformati i iustitia. c. 120. co. 3. li. 69.
Pueri in statu innocentie non nascerētur perfecti in scientia, sed absq; difficultate eam acquisiuissent. car. 121. co. 1. li. 16.
Pueri in statu innocentie nō habuissent perfectum vsum rationis, sed ad opera puerilia ꝺceonum. car. 121. co. 1. li. 39.
¶ Punctum motum sicut ꝺicitur causare lineam: et tamen in nullo gene re cause causat illam in effectu nunc stans ꝺr causare eternitatem: non in esse reali: sed in esse cognito. car. 23. co. 4. li. 79.

Q

Qualitas in anima posita ꝑm Scotum corpus passibile preseruare non potest: quin ipsum patiatur. car. 218. co. 2. li. 14.
¶ Quantitas dupler: molis. f. z perfectionis. car. 17. co. 4. lin. 6.
Quātitas an sit vnū accidentiū sequētium formā subalē. car. 19. co. 2. li. 38.
Quantitatis passio an infinitum sit. car. 19. co. 3. lin. 3.
Quantitas ꝑm rem an in deo sit. car. 79. co. 4. lin. 72.
¶ Quatuor concreta esse ꝺicuntur. car. 157. co. 2. lin. 38.
¶ Quedam nō incōuenit ꝺici ad aliquid ꝑm nota specifica: que non ꝺicuntur ad illud ꝑm nota generica. car. 100. co. 4. lin. 6.
¶ Questio quid est quando sequatur qñem an est. car. 8. co. 1. li. 6.
Questio de creatura an misceri debeat questioni de nature diuine perfectione. car. 13. co. 3. li. 2.
Questio de bono in cōi cur a sancto doctore fiat. car. 14. co. 4. li. 2.
Questio de necessitate scientie: vel prescientie dei futurorū respectu quotupliciter discuti possit. car. 48. co. 2. li. 12.
Questio que a Scoto mouetur circa voluntatē absolutā z nostrā. f. quo ad habitudinem voluntatis absolute volitoꝝ respectu. car. 187. co. 4. lin. 72.
Questio que a sancto doc. mouetur de cognitione oīm corporum: nō autē de cognitione simplr an sit contraria questioni: quam mouet de omniū cognitione simpliciter. car. 193. co. 2. li. 54.
¶ Quidditates rerum naturalium sunt sufficientes cause effectuum: qui naturaliter ordinati apparent. car. 8. co. 3. li. 79.
Quidditas quecunq; vel natura quantūcunq; ꝑm rōnem quidditatiuam actualis sit: relata tñ ad esse potentie rōne habet. car. 10. co. 4. lin. 82.
Quidditatem singularitatem existentiam seu coniunctionem vnius cum altero in rerum natura z durationem talis existētie seu coniunctionis in rebus esse: certum est. car. 135. co. 1. li. 80.
Quidditates simplices in cognoscendo intellectus non potest esse falsus: sed aut verus: aut nullus. car. 55. co. 2. li. 77.
Quidditas cur proprium intellectus oīm esse ꝺicatur. car. 55. co. 3. li. 55.
Quidditas rei materialis an sit oīm intellectꝰ vel ens. car. 195. co. 2. li. 35.
Quidditas rei mālis supponit oīum z motiuū z adequatū intensiue respectu intellectus nostri pro statu isto. car. 200. co. 4. li. 64.
¶ Qui est deo attributum quotupl'r considerari potest. car. 40. co. 4. li. 47.
¶ Quod vere est nulli accidit vniuoce sumptum: secus autem analogice. car. 11. co. 4. li. 81.
Quod z quo in materia idearum qđo intelligantur. car. 50. co. 4. li. 48.

R

¶ Ratio formalis obiecti in scientia est dupler: altera. f. obiecti vt res: altera obiecti vt obiectum: vel altera vt q̄: altera sub qua. car. 2. col. 4. lin. 79.
Rationes due formales licet se habeant cōuertibil'r vt subum z passio: non tamen in vnitatis gradu conuertibil'r se habent. car. 3. co. 2. li. 65.
Ratio humana quid sit z quotupler. car. 6. co. 1. li. 5.
Rationes sancti doctoris quinq; viis probantes deum esse: ad quid concludendum afferri possint. car. 8. co. 1. li. 66.
Ratio quam significat nomen an sit intellectus conceptio de re significata. car. 33. co. 3. li. 64.
Ratio eadem est quo ad casus agentes z formales quo ad vniuersalem extensionem. car. 60. co. 2. lin. 44.
Ratio ista sancti doc. forma alia si preter animam intellectiuā preexisteret: anima non daret esse singulariter ꝛc. an ꝓcedat: z an Scoti motiuum contra ipsam valeat. car. 171. co. 2. lin. 1.
Ratio sancti doctoris in responsione ad quartum ꝛc. nunquid euacuet vim argumenti Auerrois: vel in equiuoco laboret. car. 170. co. 1. li. 23.
Ratio sancti doctoris ad probandam causalitatem subiecti propriū accidentis respectu: an z quomodo valeat. car. 176. co. 4. li. 5.
Ratio sancti docto. ad probandam intellectus possibilitatem: quoniam non semper perfectus est: an vera sit. car. 178. co. 4. li. 52.
Ratio sancti doctoris ad probandam intellectus possibilitatem quantum valeat. car. 180. co. 3. li. 44.
Ratio sancti doctoris probantis: ꝙ facere intelligibilia in actu sit opus nostrum: an vera sit. car. 181. co. 4. lin. 30.
Ratio sancti docto. circa memoriam intellectiuam an sequatur: ꝙ nulla sit diuersitas specifica inter quoscunq; intellectus formaliter sumptos: nisi inter agentem z possibilem. car. 182. co. 4. lin. 71.
Ratio inferior z superior apud Augustinum non sunt diuerse potentie: sed officiis z habitibus distinguuntur. car. 183. co. 3. li. 9.
Ratio veri an sit nobilior ratione boni. car. 188. co. 4. li. 80.
Ratio boni an sit obiectum intellectus: bonum autem ipsum obiectū voluntatis. car. 189. co. 1. li. 32.
Rationibus in eternis omnia dupliciter cognoscuntur. f. obiective: vel causaliter. car. 194. co. 3. li. 58.
Rationibus in eternis obiectiue ꝑm presentem statum, anima non cognoscit omnia: sed bene anima beata. car. 194. co. 3. li. 61.
Rationibus in eternis causaliter: sed non solis anima non cognoscit omnia car. 194. co. 3. li. 67.
Rationes seminales in mā corporali multipl'r existit. car. 259. co. 4. lin. 73.
Rō sancti doct. q̄ ꝓbat in mā intellectiōis angelorꝫ: ordinū nāliū habere: vt corpa inferiora sint in potētia ad ꝓfectiōes suas ꝛc. corpa autē superiora congenitas habeant suas perfectiones an ꝓbet. car. 132. co. 1. li. 50.
Ratio sancti doct. an sufficiens sit: que probat ꝙ necesse est ꝓter inferiora corpora ponere corpus celeste inferiorum effectuum actiuū esse. car. 140. col. 1. lin. 39.
¶ Realis distō est in deo: ꝑm rē nō absolutā: sed relatiuā. car. 79. co. 3. lin. 1.
Regule cuiusdam in applicatione an implicatio in adiecto committatur. car. 48. co. 3. lin. 43.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cōmentariorum prime partis

Regula qñ in aſite ponit aliquid ad actū alc pertinēs: ꝓſs accipiēdū eſt: nō ꝑm eſſe ꝙ in ſe h3: ſed in ipſa ata qūo intelligatur. car. 48. co. 2. li. 58.
Regula ſubiectionis defectus non eſt culpa: ſed eam culpa ſequitur quomodo intelligatur. car. 118. co. 4. li. 55.
Relo qñ eſt res nāe: z qñ nō: z alia multa de relatione. car. 38. co. 1. li. 50.
Relationes quedā ſunt in diuinis realiter. car. 77. co. 4. li. 70. z multa alia dubia ꝛc ipſis relationibus eadem. car. 71. co. 4. lin. 76.
Relatio non omnis an ſit in intellectu: vel aliqua voluntate: aliqua vero ab imaginatiua. car. 78. co. 2. li. 39.
Relo idētitatis ſpecifice: ſeu gñice: eſt relo realis mutua. car. 78. co. 2. li. 80.
Relatio quomodo diſtinguatur. car. 78. co. 1. li. 50.
Relatio realiter in deo exiſtens eſt idem eſſentie ꝑm rem: z non differt niſi ꝑm rationem. car. 78. co. 4. li. 2.
Relationis eſſe: z eſſe eſſentie in deo eſt oino vnū z idē. car. 78. co. 4. li. 12.
Relatio quo pacto a fundamento diſtinguatur. car. 78. co. 4. li. 55.
Relatio an imperfectionem dicat. car. 79. co. 2. li. 66.
Relationes reales tantum quatuor ſunt in deo. ſ. paternitas: filiatio: ſpiratio z proceſſio. ca. 79. co. 4. li. 9.
Relōni vni ꝑm ſpēm an due ꝑm ſpēm corridere poſſint. car. 86. col. 1. li. 55.
Relationis noie quid San. Tho. intelligere dicatur. car. 99. co. 3. li. 74.
Relatio z origo an in modo ſignificandi differant. car. 99. co. 3. li. 5.
Relo qñ actū ſequit an hypoſtaſes diſtinguere habeat. car. 99. co. 4. li. 59
Relationibus perſonas conſtitui inquantum ſunt ipſe perſone quid ſignificetur z quam vim habeant illa verba: cū iſta propoſitione adiuncta abſtractum z cōcretum ꝛc. car. 99. co. 4. li. 79.
Relatio ſubſiſtens facit diſtinctionem ſuppoſitalē z quid dictio aliud ſignificet. car. 100. co. 2. li. 4.
Relatio in via ſancti docto. an perſone conſtitutiua ſit. car. 101. co. 1. lin. 46.
Relationes actus notionales conſequuntur. car. 100. co. 4. lin. 41.
Relatio dependentie ad deū in ſlibet creatura quid ſit. car. 111. col. 4. li. 73.
Relatiui ſpecifica rō qūo in eſſe ad aliud conſiſtat. car. 86. co. 1. li. 4.
Relationum vnum quo nam pacto in alio eſſe dicatur. car. 106. co. 4. lin. 16.
¶ Repreſentari diſtincte non dicitur res niſi illa cōdo reſpſentetur: q̄ formaliter in ſuo proprio z eſſentiali eſſe conſtituitur. car. 135. co. 1. li. 8.
¶ Repreſentatiuum quantū contingit eſſe: tantum contingit eſſe ipſam cognitionem. car. 135. co. 1. li. 8.
¶ Reprobat aliquos deus. car. 67. co. 3. lin. 18.
Reprobatio quid ſit: z quo pacto ſancti doc. ratio intentum inferat. car. 67. col. 3. li. 40.
Reprobōrum numerus non eſt omnino certus. car. 70. co. 1. lin. 37.
Res in ſacra doctrina dupliciter ſigna fieri dicuntur. car. 6. co. 3. li. 45.
Res an ſit cauſa finalis in intentione: an in executione. car. 15. co. 2. li. 55.
Res diuerſorum generum nullo modo comparabiles dicuntur: quando vt ſic accipiuntur. car. 136. co. 4. li. 27.
Res perfecta dupl̄r dici pōt. ſ. ſimpliciter, z ꝑm quid. car. 16. co. 1. lin. 82.
Res graduantur ex ſuis eſſentijs in perfectione ſimpliciter non completiue: ſed radicaliter. car. 17. co. 2. li. 35.
Res nulla alia a deo eſt infinita ſimpliciter: quanuis ſm quid infinita eſſe poſſit. car. 18. col. 2. lib. 67.
Res ꝓ re ſubſiſtente: cuius tantum eſt eſſe proprie loquendo quando ſumatur. car. 24. co. 4. li. 55.
Res vt in ſpeculo voluntario: an in ipſo deo exiſtāt. car. 31. co. 3. li. 6.
Res ſunt in deo ꝓprie vt in cā: metaphorice āt vt in ſpeculo. car. 31. co. 3. li. 32.
Rerum cauſalitas dupliciter conſiderari poteſt. ſ. primo ſecundum ſe: alio modo vt eſt qualitas. car. 45. co. 1. li. 27.
Res naturales an ab intellectu diuino dependeant: vt tamen artificiales ab humano. car. 4. co. 3. li. 81.
Res ſicut ſe habet ad eſſe, ita z ad cognoſci. car. 55. co. 3 li. 5.
Res eadem melior formaliter fieri non poteſt. car. 73. co. 3. lin. 6.
Res eadem poteſt fieri melior accidentaliter. car. 73. co. 3. li. 9.
Re qualibet a deo facta: adhuc aliā meliorē facere pōt. car. 73. co. 3. lin. 12.
Res omnis diuina an habeat quicquid inueniri poteſt infra latitudinem rationis formalis. car. 104. col. 4. li. 63.
Res per eſſentiam vocatur: qñ tres cōditiones habet. car. 109. co. 3. lin. 5.
Rerum diſtinctio ſeu multitudo eſt ex intentione primi agētis: qui eſt deus. car. 116. co. 4 li. 46.
Rem localem preſentem eſſe in loco quot modis ex ſenſibilibus imaginamur. car. 123. co. 4. lin. 74.
Rei preſentia exiſtentis in loco ad locum eſt duplex. ſ. circumſcriptiua z diffinitiua. car. 123. co. 4. li. 74.
Re in qualibet duo ſunt. ſ. quidditas: z exiſtentia. car. 189. co. 2. lin. 24.
Res cuius ſpecies intelligibilis eſt ſimilitudo: eſt quod primo intellectus intelligit. car. 197. co. 2. li. 50.
Rem eandem non contingit melius intelligere ſi ly melius actum ex parte obiecti determinet. car. 199. co. 3. li. 62.
Rem eandem melius intelligere contingit: ſi ly melius actum ex parte potentie determinet. car. 199. co. 3. lib. 65.
Res qualcūq̄ in eſſe mediātibus aliqb⁹ cauſis de⁹ ꝓſeruat. car. 225. co. 1. li. 8.
Res in duplici ordine exiſtunt: quedam ſunt quibus creari conuenit per ſe: quedam vero: quibus per accidens conuenit. car. 225. co. 1. li. 48.
Res omnis naturalis accipiendo rem vt cōtra concurſum diſtinguitur: an habeat cauſam: ex qua neceſſario fiat. car. 242. co. 2. li. 51.
Rebus in inferioribus quedam a caſu z fortuna facta apparent. car. 242. col. 3. lin. 45.

S

Sacra doctrina vt eſt vna ꝓ tota ſcientia theologica ſumitur: z ſupponit ꝓ o vnitate ſpecifica ſpeciei ſpecialiſſime. car. 2. co. lib. 67.
Sacra doctrina an ſit ſcientia altioris ordinis q̄b ſint phyſice ſcie: z an contineat conditiones ſpeculatiuas: z practicas formaliter. car. 4. co. 1. li. 73.
Sacra doctrina qūo maxime ſapientia inter oēs humanas ſapientias exiſtat non ſolum in gñe ſed ſimpl̄r: z quo ly ſimpl̄r capiatur. car. 4. co. 3. li. 6.
Sacra doctrina ꝙ de deo propriſſime conſideret: z conſequenter ſm ꝙ eſt altiſſima cauſa: quomodo probetur. car. 4. co. 3. li. 72.
Sacra doctrina quando ꝓ o doctrina reuelata vt eſt concluſionum ſummi habeat. car. 1. co. 4. li. 83.
Sacra doctrina eſt ſcientia ſubalternata ſcientie dei z beatorum. car. 2. co. 1. li. 76.
Sacra doctrina credit principia ſibi a deo reuelata. car. 2. co. 1. li. 79.
Sacra doctrina eſt ſcientia vna. car. 2. co. 4. li. 72.
Sacra doctrina omnia conſiderata an in vna formali ratione conueniant: id eſt diuina reuelabilitate. car. 2. co. 3. li. 7.
Sacra doctrina eſt dignior ſm ꝙ ſpeculatiua omnibus ſpeculatiuis: z ſm ꝙ practica omnibus practicis. car. 4. co. 1. li. 68.
Sacra doctrina eſt maxima ſapientia inter omnes ſapientias humanas nō ſolum in genere: ſed ſimpliciter. car. 4. co. 3. li. 6.
Sacra doctrina non arguit ad principia: ſed ad concluſiones ex principijs. car. 5. c. 4. li. 4.
Sacra doctrina diſputat arguendo contra negantes principia eius: ſi eius aliquid concedant. car. 5. co. 4. li. 6.
Sacra doctrina diſputat ſoluendo tantum contra negantes principia: z niſi hil eius omnino concedentes. car. 5. co. 4. li. 8.
Sacra doctrina congrue vtitur metaphoris corpoꝛalium ad diuina z ſpiritualia. car. 6. co. 2. li. 19.
Sacra doctrina ſub vna litera plures ſenſus habet ſc3 literalem z ſpiritualem. car. 6. co. 3. li. 3.
¶ Sanct⁹ doctor cur ſepiſſime multa dicat q̄ ipſe nō ꝓbat. 136. co. 2. li. 69.
Sancti ſi videt omnia que hic agūt: an vana videat ſpāliꝫ. q̄ ſancti doc. an ſancti videant oꝛationes noſtras ad ſe directas. car. 208. co. 3. li. 63.
Sapientia dei ſicut eſt cā diſtōnis rerū: ita z ineq̄litatis. car. 116. co. 2. li. 13.
Sapientie nomen quid importet. car. 4. co. 3. li. 3.
Sapientie nomen nonnisi ordinatiuam z iudicatiuam quandoq̄ importat. car. 4. co. 3. li. 2.
¶ Scibilium limes in vna ſcientia quid ſit. car. 5. co. 3. li. 59.
Scientia phyſica: ſeu naturalis dupliciter dici poteſt. ſcilicet obiectiue z effective. car. 1. co. 4. li. 4.
Scientia vt eſt intellectualis virtus quomodo ſumatur. car. 1. co. 4. li. 79.
Scientie abſolute de rōne: vt diſtinguūt ⁊ alios habitus: ſeu virtutes intellectuales eſt hꝰ cōclones in principijs viſibiles. car. 2. co. 1. li. 30.
Scientia eſt duplex. ſ. ſubalternans z ſubalternata. car. 2. co. 1. li. 21.
Scientia ſubalternans z ſubalternata quam euidentiam concluſionum in ſeipſis habeant: z fere totam materiam ſcientiarum ſubalternantium et ſubalternatarum. car. 2. co. 1. li. 33.
Scientie ſubalternate que concurrant. car. 2. co. 1. li. 65.
Scientia an virtute in principijs contineatur. car. 5. co. 2. li. 40.
Scientia dei nullo modo diſcurſiua eſt. car. 24. co. 4. li. 57.
Scientia dei eſt cauſa rerum. car. 45. co. 1. li. 43.
Scientia dei cauſa eſt non niſi voluntate adiuncta. car. 25. co. 2. li. 67.
Scientia dei que eſt prima an neceſſaria ſit. car. 47. co. 4. li. 6.
Scientia dei non eſt variabilis. car. 49. co. 1. li. 32.
Scientia quedam eſt ſpeculatiua tantum: quedam practica tantum: quedā ſecundum quid practica: z ſecundum quid ſpeculatiua. car. 49. co. 3. li. 31.
Scientia dei de ſeipſo eſt ſpeculatiua tantum. car. 49. co. 3. li. 73.
Scientia de alijs a deo ſpeculatiua eſt z practica. car. 49. co. 3. li. 76.
Sciētia dei dupl̄r loqui pōt: abſolute z reſpectu ſciti. car. 49. co. 4. li. 20.
Scientia nō omnis infuſa ſpecie ab acquiſita diſtinguitur, ſicut nec eiuſdēs ſpeciei cum acquiſita. car. 215. co. 3. li. 2.
¶ Scire omnes rationes cōtra fidem eſſe ſolubiles aliud eſt: z aliud eſt ſcire eas ſoluere. car. 5. co. 4. li. 74.
Scita a deo contingentia ſunt propter cauſas proximas: neceſſario autem relata ad ſcientiam dei. car. 47. co. 4. li. 20.
¶ Scriptura diuina vnē nominibus proceſſionē ſignificantibus: z alia multa ad materiam proceſſionis in diuinis ſpectantia. car. 75. co. 1. li. 2.
Scripture conſuetudo attendenda eſt: in qua introducuntur angeli in coꝛpoibus apparentes. car. 122. co. 4. li. 72.
¶ Semen ſm Scotum nec eſt actuum gñationis ſubalis nec organizationis ſed cuiuſdam prenie alternationis tantum. car. 245. co. 1. li. 37.
Seminis virtus: aut virtus que eſt in ſemine an adueniente anima rationali etiam remaneat: z ſimiliter ſpiritus z que erat corporis formatiua: regitiua efficiatur. car. 245. co. 2. li. 68.
Semen humanum: an z quo pacto materiam diſponat ꝓ anima ipſa intellectiua. car. 245. co. 3. li. 77.
Semen nō reſoluit ex alimento determinato iā ad mēbra. c. 247. c. 3. li. 32.
Semen eſt ſuperfluum alimenti. car. 247. co. 4. li. 3.
¶ Senſus literalis an multiplicari poſſit. car. 6. co. 4. li. 30.
Senſus vl̄ intell⁹ q̄ pacto eſt aliꝰ a ſenſibili vel intelligibili. c. 42. co. 1. li. 81.
Senſus ꝓpriꝰ ob reſpectu: non eſt falſus niſi per accidēs: ſed reſpectu ſenſibilis communis z per accidens eſt falſus. car. 55. co. 1. li. 6.
Senſus dupliciter capitur: vno modo vt cognoſcit res: ſecundo vt effert ſuperiori potentie: z hoc dupliciter. car. 55. co. 1. li. 54.
Senſus diſtinguunt ſm diuerſitatē immutatiui exteri⁹. car. 178. co. 1. li. 82.
Senſus ſunt quinq; iuxta quinq; immutatiui ſpecies. car. 178. co. 3. li. 11.
Senſus nomine rem exteriorem tantum ſignificamus. car. 186. co. 4. li. 36.
Senſus dupl̄r immutari pōt ex pte obi z ex pte organi. car. 235. co. 3. li. 11.
Senſus ab angelo vtinq; ſcilz ex parte obiecti z organi immutari poteſt. car. 235. co. 3. li. 14.
¶ Senſualitas nomen eſt appetitus ſenſitiui. car. 186. co. 2. li. 77.
Senſualitas eſt genus potentie appetitiue diuiſum in irascibilem z concupiſcibilem: vt diuerſas ſpecies. car. 186. co. 3. li. 17.

Index alphabeticus.

Senſitiue partis vires interiores nō eſt neceſſe ponere niſi quatuor. ſ. ſenſus cōem fantaſiā eſtimatiuā: z memoratiuam. car. 178. col. 3. lin. 44.
¶ Sermones interpretandi ſunt ſemp ſm ſubiectā mām. car. 9. co. 4. li. 50.
¶ Significare quid eſt: z eſſe nomē ſubſtātiale an idem ſit. car. 35. co. 1. li. 6.
Significare aliquid vt diſtincti: ſeu in ratione diſtincti dupliciter contingit ſcilicet formaliter z fundamentaliter. car. 56. col. 2. li. 73.
Significare opꝫ in diuinis in abſtracto z concreto non ſolū nota eſſentialis: ſed etiam perſonalis. ſ. paternitatem z patrem. car. 85. col. 3. li. 82.
Significari vt res quid: z quid ſit ſignificari vt ratio. car. 85. co. 2. li. 51.
Significari vt res quedam: eſt ſignificari vt res ſingularis in rerum natura. car. 86. col. 4. lin. 22.
¶ Signum ſancti doctoris: q̄ radi⁹ ſtellarū diuerſos effectus habent iuxta ſtellarū diuerſitatē qūo ad propoſitum faciat. car. 157. co. 4. li. 81.
¶ Similitudo quotuplex ſit. car. 15. col. 2. li. 28.
Similitudo ex parte videntis an per accidens concurrat ad dei viſionem inquantum ſimilitudo eſt. car. 28. co. 4. li. 7.
Similitudo ſancti doctoris an valeat: ſicut corpus non poteſt formam diuerſis figuris ꝛc. car. 32. co. 4. lin. 36.
Similitudo perfecta in genere creaturarum factibilium an et quomodo detur. car. 119. co. 4. li. 30.
Similitudo dupl̄r ab imagine diſtingui pōt: vno modo vt preambula ad ipſam alio modo vt ſubſequens z perficiens ipſam. car. 214. co. 2. li. 81.
Simplex quo pacto apud theologos z pbos ſumatur. car. 171. co. 2. lin. 42.
¶ Sindereſis inſtigatorium ad bonum dicitur. car. 184. co. 3. li. 3.
Sindereſis non eſt potētia: ſed naturalis habitus intellectus reſpectu principiorum in operabilibus. car. 184. co. 3. li. 3.
¶ Singularitas ſm Auerroim an intellectionē impediat accipiēdo ſingulare vt diſtinguitur contra vniuerſale in predicando: vel vt diſtinguitur cōtra vniuerſalitatem ſpeciei in eſſendo. car. 169. co. 4. li. 65.
Singularitas mālis ſm Auerroim intellectionē impedit. 169. co. 4. li. 75.
Singularia quecunq; ſunt per diuiſionem nature ſpecifice ſm Auerroim in eis ſingularia materialia exiſtunt. car. 179. co. 4. li. 77.
Singulare cognoſcens in cauſis vniuerſalibus an cognoſcat ſingulare inquantum hoc. car. 155. co. 3. li. 30.
Singularia ſm mentē ſancti docto. quotuplicia ſunt. car. 169. co. 4. li. 81.
¶ Sint dictio, non denotat aliquem ſpecialem modum eſſendi: ſed abſolute ſumitur. car. 15. co. 1. li. 12.
Solus cathegoreumatice non poteſt addi termino eſſentiali in diuinis. car. 84. co. 3. li. 10.
Solus multipliciter diſtinguitur. car. 84. co. 3. li. 40.
Solus pater eſt deus. car. 84. co. 3. li. 45.
Solus deus omnia per eſſentiam ſuam cognoſcit. car. 159. co. 2. li. 38.
¶ Somnijs z alienationibus a ſenſibus corporis an magis diuine reuelationes percipiantur: z futurorum preuiſiones. car. 33. co. 1. li. 57.
¶ Sophiſma figure dictionis eſt qñ mutatur quo in q̄. car. 26. co. 3. li. 50.
Sophiſma conſequentis an ſit: cum dicitur eſſe principium vite conuenit corpoi inquantum tale. car. 164. co. 3. li. 11.
¶ Sortes an totū cōpoſitum ſignificet: z an ſit vnū ſimpl̄r ſiue ſubſtantialiter nō per informationē: ſed per forme aſſiſtentiam. car. 167. co. 3. li. 180.
¶ Speculatiuum z practicum quomodo ſumantur. ca. 49. co. 3. li. 54.
¶ Species rerum ſunt ſeparate. car. 17. co. 3. li. 16. z. 17.
Speciem intelligibilem vnius perfecte intellectui an ipſam ſit inherere intellectui. car. 29. co. 1. li. 5.
Species plurū repreſentatiua ad oēm adequatum vno modo comparat: ab oēm ꝫo in adequatum duobus modis cōparari pōt. car. 43. co. 3. li. 5.
Species intelligibiles an dentur. car. 131. co. 4. li. 67.
Species per quas angeli intelligunt a rebus accepte non ſunt: ſed eis connaturales exiſtunt. car. 152. co. 1. li. 24.
Species aliqua intelligibilis ipſius dei an ponēda ſit: an ipſa eſſentia ſubſtantie intellectualis locum ſpeciei intelligibilis repreſentantis deum tali intellectui ſufficienter ſuppleat. car. 134. co. 4. li. 49. z. li. 81.
Species nulla creata an ſit immediatum principium alicuius operationis. car. 10. co. 2. li. 7.
Species impreſſa angelo a deo ſe hꝫ ſicut ſi in oculo eſſet naturaliter congenita ſpecies alicuius obiecti: puta huius albi. car. 136. co. 2. li. 50.
Spēs intelligibiles ſm ſanctum doctorē an numerenť inter formas naturaliter agentes que. ſ. ideo non agunt qz impediūtur. car. 193. co. 4. li. 59.
Species intelligibilis eſt qua intellectus intelligit. car. 197. co. 2. li. 45.
Spēs intelligibilis eſt: q̄ ſcibarto intellect⁹ intelligat. car. 197. co. 2. li. 46.
Spūſanct⁹ an z q̄ pacto vt amor diuin⁹ procedere dicat. car. 90. co. 3. li. 78.
Spiritus ſa nctus quotupliciter ſumatur. ca. 91. co. 2. li. 2.
Spiritus ſancti queſtio cum ſit vna: z ſcita duo quomodo litera ſancti doctoris procedat. car. 91. co. 2. li. 61.
Spiritus ſanctus neceſſario a filio procedit. car. 91. co. 3. li. 36.
Spiritus ſanctus a patre per filium procedit. car. 92. co. 4. li. 32.
Spiritus ſanctus pater z filius ſunt vnum principium. car. 93. co. 2. li. 10.
Spiritus ſanctus an vt amor vel vt impreſſio procedat. car. 93. co. 1. li. 51.
Spiritus ſanctus cum ſit a voluntate vt a principio: an poſſit ſic z aliter ſe habere. car. 102. col. 2. li. 33.
Spiratiuū principiū vt ſic an ſuppoſitoꝝ pl̄alitatē exigat. car. 93. co. 1. li. 1.
¶ Subſiſtens quomodo capiatur. car. 164. co. 1. 71.
Subſiſtere dupliciter capitur. vno modo: vt ſignificat tantum affirmationem eſſendi in rerum natura: z negationem ſuſtentationis in alio quocunq; alio modo ſubſiſtere importat quedam naturalem entis modum car. 129. co. 3. li. 74.
Subſiſtere quid faciat z includat. car. 109. co. 3. li. 58.
¶ Subſtātia corporea ſumpta qūo: z ⁊ qō diſtinguatur. car. 9. co. 1. li. 64.
Subſtantia quomodo per ſeipſam indiuiduatur: quomodo ex parte accidentium et quomodo per ſubiectum. car. 80. co. 2. li. 70.
Subſtātia mālis qūo ꝓ mām indiuiduaťſub certis dimenſionibus tāc̄ per propriū z intrinſecū nō ſolū cōſtituitur: ſꝫ diſtinctiū. car. 80. co. 2. lin. 70.
Subſtantia intellectualis vt ſic, an materialis ſit: id eſt independēs in eſſe a materia. car. 120. co. 3. li. 83.
Subſtantijs que apud nos ſunt ratio inuenitur generis ſeotum exiſtens in rerum natura abſq; nobilitate ſuperaddita nature. car. 121. co. 3. li. 22.
Subſtātia intellectualis qūo corpus naturaliter vniū habere poſſit: z quis modus a ſancto doc. excluſus fuerit. car. 122. co. 3. lib. 67.
Subſtantie an corporibus ſimpliciter ſeparate ſint: vel inquantū ſunt intellectuales. car. 122. co. 3. li. 82.
Subſtantias per naturales formas immateriales perfecte cognoſcere non poſſumus. car. 204. co. 3. li. 34.
Subſtātia predicantur de tribus perſonis ſingulariter tantum: ita ꝙ non pluraliter. car. 96. co. 3. li. 4.
¶ Summum exceſſus ſupremi reſpectum addit. car. 16. col. 3. li. 17.

T

¶ Temporale an per ſe de nature intentione exiſtat. car. 219. co. 3. lin. 74.
¶ Tempus vtrūq; motum angeli menſurans aliud eſt a tpe mēſurāte motum celi: quoniam angeli motus ex eo non dependet. car. 127. co. 3. li. 39.
¶ Tentare eſt exprimētū ſumere: z quotuplex eſt tētatiū. car. 238. co. 2. li. 6.
Tentare vt ppetratiōe peccati nocet diaboli ꝓpriū eſt. car. 238. li. 20.
¶ Theologia an ſit ſcientia z ſcientie dei ſubalternata. car. 2. co. 1. li. 85.
Theologia noſtra dupliciter conſiderari poteſt: vno modo ſm ſe: alio modo vt in nobis viatoribus. car. 2. co. 2. li. 53.
Theologia beatorum z noſtra an cōueniant in vna ratione formali obiecti vt obiectum eſt: z conſequenter ſunt vna ſcientia ſm ſpeciem ſpecialiſſimaꝫ. car. 3. co. 2. li. 32.
Theologia nec eſt pure practica: nec pure ſpeculatiua: ſed eſt altior comprehendens in ſe eminētius practici z ſpeculatiui rationē. car. 3. co. 3. li. 70.
Theologia ex quibus principijs procedere dicatur. car. 6. co. 1. li. 1.
¶ Theologia ſi ex naturalib⁹ rōnib⁹ ꝓcedit vt ex extrancis z ꝓbabilib⁹ curiantius labor a doctoribus ſpeculatiuis aſſumptus eſt. car. 6. col. 1. li. 45.
Theologia qūo ꝓp neēitatē z vilitatem metaphoris vtaf. car. 6. co. 1. li. 56.
Theologie ꝓprium eſt accōmodare res vniuerſaliter ad ſacram doctrinam ſpectantes: vt ſigna ſint cum ſunt. car. 6. col. 4. li. 1.
Theologia noſtra cum nihil aliud ſit q̄ impreſſio z ſigillum eſſentie diuine proprium ad que ſe extendat. car. 3. co. 4. li. 35.
Theologia ſub ſe practicum z ſpeculatiū comprehendit. car 3. co. 4. li. 54.
Theologia eſt magis ſpeculatiua q̄ practica. car. 3. co. 4. li. 55.
Theologia an comprehendat ſub ſe practicum z ſpeculatiuum per modum aggregationis. car. 3. co. 4. li. 63.
Theologus quo pacto philoſophoꝝ rōne ſolnere habeat. car. 5. co. 4. li. 51.
¶ Terminus relatiui inquantum terminus an ſit res abſoluta: ac per hoc nullum opꝫ ponere correlatiuum vt alterum relatiuum terminet: nec ſecundum rem: nec ſecundum rationem. car. 38. co. 1. li. 78.
Termini nomine quando intelligatur id: ad qō relatiuum ōr z quod in relatiui diffinitione ponere oporteat. car. 38. co. 3. li. 33.
Termini numerales qui ſint. car. 85. co. 1. li. 30.
Termini numerales m diuinis ſignificant illa: de quibus dicunt ſolam negationem addendo. car. 85. co. 1. li. 85.
Termini motus angelici cuius nature ſunt. car. 126. co. 4. li. 4.
¶ Totalitas tripler: quātitatiua, eſſentialis z poteſtatiua, z eorum differentia: z quomodo diſtinguantur. car. 173. co. 3. li. 4.
Totalitas quantitatiua an ſit differens habitudo forme ad totum z partes: que in extenſione forme committatur. car. 175. co. 3. li. 76.
Totalitas eſſentialis an formis z alie per ſe conueniat. car. 173. co. 4. lin. 33.
¶ Trinitas quo pacto impugnetur a negantibus productiones in diuinis eſſe ipſas actiones immanentes. car. 77. co. 2. lin. 82.
Trinitatis nomine in diuinis vtendum eſt. car. 8 4. co. 2. li. 3.
Trinitatis diuinarum perſonarum ad cognitionē impoſſibile eſt per naturalem rationem peruenire. car. 85. co. 2. li. 4.
¶ Tripl̄r aliq; pl̄a ſimplici z vno intuitu videri ꝓtingit. car. 139. col. 1. li. 75.
¶ Triſtitie z delectationis nouus modus in angelis z animabus ſeparatis. car. 153. co. 2. li. 79.

U

¶ Vegetatiue partes ſunt tres. car. 178. co. 1. li. 8.
Vegetatiue potentie in genere tres eſſe dicuntur. car. 17. co. 1. li. 38.
¶ Velle an poteſt aliquis incipere, quia incipit eſſe vel cognoſci bonum alteri. car. 60. co. 3. li. 70.
¶ Verbo ol3 q̄ videnť, nō ſucceſſiue, ſed ſimul videntur. car. 32. col. 3. li. 3.
Verbum diuinum quomodo procedat vt res eiuſdem nature cum deo: qñ ibi intelligere eſt eſſe. car. 76. co. 1. li. 51.
Verbū vt ꝛbū eſt ipſm inte⁹ in actu interi⁹ quot habeat. car. 76. co. 1. li. 75.
Verbi nomen in diuinis ꝓprie ſumptum eſt perſonale: z nullo modo eſſentiale. car. 88. co. 4. li. 4.
Verbū in diuinis an ꝓceptum intellꝰ ſignificare habeat. car. 89. co. 1. li. 67.
Verbum dei quomodo ꝓprie z metaphorice ponatur. car. 89. co. 2. li. 67.
Verbi nomen ꝓprie dictum in diuinis eſt ꝓprium nomen perſone filij. car. 89. co. 3. li. 23.
Verbo dei reſpectus ad creaturas importatur. car. 89. co. 4. li. 9.
Verbum dei patris z creaturarum expreſſium eſt. car. 89. co. 4. li. 20.
Verbum dei eius quod eſt in deo patre eſt tātum expreſſiuum: creaturarum vero eſt expreſſiuum z operatiuum. car. 89. co. 4. li. 37.
Verbum dei an ex vi productionis ſue non ꝓcedat ex ſcia creaturarum: ſed diuine eſſentie. car. 80. co. 4. li. 81. z an verbū ſic ꝓcedat de ſcientia ſolius eſſentie q̄ nō ꝓcedat vt verbū perſone niſi cōcomitanter. car. 90. co. 1. li. 1.
Verbum dei quid ſignificet. car. 80. co. 2. li. 68.
¶ Vere q̄b eſt nulli accidit vniuoce ſumptū: ſed analogice. c. 11. co. 4. li. 81.
Verum z ens conuertuntur. car. 52. co. 3. lin. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cōmentariorum prime partis Index alphabeticus.

Uerum an in communi cognoscibile importet.car.52.co.3.lin.70.
Ueri ratio quomodo entis apprehensionem assequatur.car.52.col.4.li.2.
Ueri ratio absoluta puto est ratione boni.car.53.co.1.li.39.
Uerum z falsum sunt contraria.car.55.co.3.li.68.
¶ Ueritatem esse in cōmuni an per se notum sit.car.97.co.3.li.75.
Ueritas principaliter est in intellectu secundario in rebus in ordine ad intellectum a quo dependent.car.50.co.3.li.70.
Ueritas ꝓprie lequēdo tm̄ est i intellu ꝓponēte z diuidēte.car.52.co.1.li.6.
Ueritas nō solū est in deo: sz ipse est vitas prima z summa.car.53.co.1.li.77.
Ueritas q̄ ola fa sunt quodāmō est vna z quodāmō non.car.53.co.2.li.56.
Ueritas quo pacto est conformitas intellectus z rei.car.52.co.2.li.70.
Ueritas intellectꝰ quomodo multiplicetur, z quomodo inueniatur vniuoce in omnibus intellectibus saltem creatis.car.53.co.3.li.5.
Ueritate diuina omnia esse vera quomodo intelligatur.car.53.co.3.li.65.
Ueritas nulla creata est eterna.car.53.co.4.li.70.
Ueritas intellectus diuini est immutabilis: nostri autem intellectus mutabilis est.car.54.co.1.li.9.
¶ Uestigium quid sit z quomodo sumatur.car.113.co.3.li.70.
Uestigio z imagini cōe est representare: z q̄ differentia sit.car.113.co.4.li.2.
Uestigium trinitatis in omnibus creaturis inuenitur.car.115.co.4.li.47.
¶ Uideri aliquid dupliciter potest: vno modo in seipso obiectiue: alio modo in alio obiectiue.car.51.co.4.li.12.
¶ Uie due in materia intellectionis angelorum a sancto doctore posite quomodo sustineātur.car.132.co.3.li.44.
¶ Uires anime affixe organis: z alie forme nāles sunt in mā corporali de presse: alia vero elevat supra totū ordinē corporei: vtpote nām excedens que est principium formale cuiusq̄ actiui corporei.car.24.co.4.li.75.
¶ Uirtus agentis duplr augeri pōt: vno modo per simplicem mansionem: alio modo per alterius forme appositionem.car.30.co.1.li.82.
Uirtus nulla operativa siue angeli: siue cuiuscunq̄ creature est eius substantia.car.130.co.2.li.44.
¶ Uita in hac per rationem naturalem possumus cognoscere deum fm q̄ō est prima omnium causa excellentissima.car.33.col.3.li.22.
Uita ꝓprie est esse substātiale: minus ꝓprie ꝙ est opatio.car.53.co.3.li.2.
Uita maxime proprie est in deo.car.56.co.4.li.4.
Uita divina sunt omnia in deo.car.37.co.2.li.3.
Uita vel viuere tripliciter dici potest.car.57.co.2.li.60.
¶ Uiuentia proprie sunt illa: que seipsos fm aliquam speciem motus mouent.car.36.co.1.li.14.
Uiuentium modi sunt quatuor.car.177.col.3.li.21.
¶ Ultimū z primum in propositionibus generationis ordinem denotant: et quomodo etiam supponant.car.15.co.3.li.2.
¶ Uniformitas vnitatis species est.car.23.co.2.li.69.
¶ Unio alei intellectiue ad corp̄ q̄d sit: z quō ēt nālis.car.168.co.4.li.69.
Unio duplr capit vno mō, z relatiōe vnionis intra mām z formā: alio modo pro fundamento illius relationis.car.108.co.4.li.81.
¶ Unitas si actus intelligendi existat quid inferat.car.104.co.3.li.72.
Unitas ſtruc i āgelo q̄lis sit: realis an fōalis an nūeralis.car.125.co.1.li.43.
Unitas effectꝰ q̄lis in āgelo existat fōalis an nūeralis.car.125.co.1.li.130.
¶ Uniuersalia physica mathematica: z metaphysica quomodo iter se differant.car.14.co.4.li.77.
Uniuersale an ab intellectu nr̄o primo cognitum sit. car.200.co.2.li.42.
Uniuersi suprema pars. i. angeli ex natura sua vendicant sibi similitudinem ad deum non fm quasdam perfectiones simplr: sed fm omnes: magis tamen z minus fm gradus suos.car.133.co.1.li.62.
¶ Uniuocatio posita a sancto doctore in quadā sua cōsequentia quomodo intelligatur.car.36.co.1.li.62.
¶ Unum non dicit rationem perfectionis: ac consequenter nec vnitas: nec eius species dicunt perfectionem simplr formaliter loquendo: sed a perfectione: z imperfectione abstrahunt.car.17.co.2.li.70.
Unū an pueniat cōe ens simplicitas z imutabilitas.car.26.co.1.li.81.
Unū supra ens addit non rē aliq̄: sed solā diuisionis negōnē.car.26.col.2.
li.2.60.
Unum cum ente conuertitur.car.26.co.2.li.62.
Unum an supra ens aliquid addat. car.26.co.2.li.66.
Unum diuersimode multis opponitur.car.26.co.4.li.34.
Unum z multa transcendenter dupliciter sumuntur.scilicet substantialiter z formaliter.car.26.co.4.li.80.
Unumquodq̄ secundum quod est actu operatur.car.41.co.4.li.54.
¶ Uolitum est aliquid vt finis: z vt ad finem.car.58.co.2.li.64.
¶ Uoluntas pro quo sumatur.car.57.co.3.li.2.
Uoluntas est in deo sic q̄ suum velle est intelligere.car.57.co.3.li.12.
Uoluntas dei est causa rerum.car.59.co.1.li.76.
Uoluntatis divine nulla est causa.car.59.co.4.li.76.
Uoluntas q̄n̄ pro velleitate: sed p velle simplr sumit.car.60.co.1.li.40.
Uoluntatem dei semper impleri necesse est.car.60.co.1.li.53.
Uoluntas divina quibusdam a se volētis necessitatē imponit: z quibusdam non.car.61.co.1.li.9.
Uoluntas dei omnino immutabilis est.car.60.co.1.li.13.
Uoluntas signi a voluntate simplr in ipso deo distinguit.car.62.co.2.li.5.
Uoluntas divina circa que signa ponatur.car.62.co.2.li.67.
Uoluntatis per actum an procedat aliquid in ea tanquam eiusdem terminus.car.76.co.2.li.80.
Uolūtas cōcomitās z volūtas principians quō vocētur.car.101.co.3.li.76.
Uoluntas z natura in causando in quibus differant.car.101.co.4.li.5.
Uoluntas an verificetur vt productiua ad extra tantum: an vt ad intra productiua.car.102.co.1.li.52.
Uoluntas in communi dupliciter considerari potest.car.102.co.1.li.65.
Uoluntas an mere naturaliter aliquem actum habeat.car.102.co.1.li.75.
Uoluntas quo pacto ad nr̄am rationem habeat.car.102.co.2.li.65.
Uoluntas quomodo equiuoce sumatur.car.102.co.4.li.43.
Uoluntas est in angelis.car.140.co.2.li.7.
Uolūtas angeloū neq̄ est intellectꝰ: neq̄ natura cor̄.car.104.co.3.li.48.
Uoluntas angeli an intellectus esse dicatur.car.141.co.1.li.67.
Uoluntas z liberum arbitrium an vna z eadem potentia secundum veritatem sint.car.141.co.2.li.2.
Uolūtas perfecta an impassibilium respectu esse possit.car.148.co.3.li.57.
Uoluntas an aſus velle possit absq̄ ꝓfitis volitione.car.148.co.3.li.66.
Uolūtas angeli an q̄drupl̄r post electionē iflexibilis sit.car.152.co.2.li.78.
Uoluntas coactionis necessitate nihil velle potest.car.187.co.3 li.2.
Uoluntas an violentari possit: z aliquid coactionis necessitate velle.c.187.co.3.li.16.
Uoluntas pōt aliq̄d velle ex finis seu suppōnis necēitate.ca.187.co.3.li.15.
Uoluntas necessitate naturali aliquid vult.car.187.co.3.li.43.
Uoluntas non quecunq̄ vult de necessitate vult.car.188.co.2.li.12.
Uoluntas an vltimo finī in vlt necessario inhereat.car.188.co.4.li.82.
Uoluntas deum videntis an deo necessario inhereat.car.188.co.4.li.2.
Uoluntas est interdum nobilior fcm̄ quid intellectu.car.189.co.2.li.
Uoluntas monet intellectū z oēs alie vires effective.car.190.co.1.li.25.
Uoluntatis actus ab intellectu cognoscitur.car.203.co.4.li.80.
Uoluntas dupliciter mouetur: vno modo sicut obiectum: alio modo sicut dans ipsam virtutem volendi.car.226.co.2.li.3.
Uoluntatem vtroq̄ modo mouere: z maxime secundo. f. interius inclinando: ꝓptium dei est.car.226.co.2.li.53.
Uolūtas dupl̄r moueri pōt: ex pte. f. obi z ex parte poſ.car.228.co.3.li.64.
Uoluntas etiam dupliciter moueri potest scilicet ab intrinseco z extrinseco.car.255.co.1.li.45.
Uoluntas a solo deo ab intus immutari potest.car.235.co.1.li.4.
Uoluntatem obiectiue efficaci sufficientia solum deus mouet: angelus vero persuasione.car.235.co.1.li.61.
Uoluntatem ex passionum parte angeli immutare possunt: non tamen necessitare.car.235.co.1.li.66.
Uoluntarium an soli deo notum sit.car.137.co.1.li.24.

¶ Finis.

¶ Reuerendiſſ.in Christo patris dñi dō. Thome de vio, Caietani. S. Ro.ec.ti. S. Xisti: ex almo predicatorū ordine assumpti presbyteri cardinalis dignissimi, nec non artium z sacre Theologie doctoris celeberrimi z fundatissimi in primā diui Thō. Aquinatis partem Commentaria consummatissima.

Incipit prima pars summe Theologie angelici doctoris Sancti Thome Aquinatis.

PROLOGVS.

Uia catholice veritatis doctor, non solum prouectos debet instruere: sed ad eum pertinet etiam incipientes erudire (secundum illud Apostoli.1.ad corinth.3. Tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam.) propositum nostre intentionis in hoc opere est: ea que ad christianam religionem pertinent, eo modo tradere, secundum quod congruit ad eruditionem incipientium. ¶ Consideraui mus nanque huius doctrine nouitios: in his que a diuersis conscripta sunt, plurimum impediri. Partim quidem propter multiplicationem inutilium questionum, articulorum z argumentorum. Partim etiam, quia ea que sunt necessaria talibus ad sciendum, nō traduntur secundum ordinem discipline: sed secundum quod requirebat librorum expositio, vel secundum quod se prebebat occasio disputandi. Partim quidem: quia eorundem frequens repetitio: z fastidium z confessionem generabat in animis auditorum. ¶ Hec igitur z alia huiusmodi euitare studentes: tentabimus cum confidentia diuini auxilij, ea que ad sacram doctrinam pertinent, breuiter ac lucide prosequi, secundum quod materia patietur.

¶ De sacra doctrina, qualis sit: z ad que se extendat.

Questio prima.

Et vt intentio nostra sub aliquibus certis limitibus comprehendatur: necessarium est primo inuestigare de ipsa sacra doctrina qualis sit, z ad que se extendat. ¶ Circa quod querēda sunt decem. Primo de necessitate huius doctrine. Secundo, vtrum sit scientia. Tertio, vtrum sit vna vel plures. Quarto, vtrum sit speculatiua: vel practica. Quinto, de comparatione eius ad alias scientias. Sexto, vtrum sit sapientia. Septimo, quid sit subiectum eius. Octauo, vtrum sit argumentatiua. Nono, vtrum vti debeat +metaphoricis locutionibus. Decimo, vtrum scriptura sacra huius doctrine, sit secundum plures sensus exponenda.

a ¶ Utrum sit necessarium preter physicas disciplinas, aliam doctrinam haberi. Articulus primus.

Ad primum Sic procedit. Videtur q̄ non sit necessarium preter physicas disciplinas aliā doctrinā haberi. Ad ea enī que supra rationem sunt: homo non debet conari: secundū illud eccle'e.3. Altiora te ne quesieris. Sed ea que rationi subduntur sufficienter traduntur in physicis disciplinis. Super fluum igitur videtur preter physicas disciplinas aliam doctrinā haberi. ¶ Ꝑ. Doctrina non potest esse nisi de ente: nihil enim scitur nisi verum quod cum ente conuertitur. Sed de omnibus entibus tractatur in physicis disciplinis, z etiam de deo: vnde quedā pars phie dicitur theologia siue scientia divina, vt patet per philosophū in .vi. meta. Nō fuit igitur necessarium preter physicas disciplinas aliam doctrinam haberi.

Sed contra Est, q̄ dicitur .ij. ad thimo. iij. Omnis scriptura diuinit̄ inspirata vtilis est ad docendum: ad arguendum: ad corripiendum: ad erudiendum ad iustitiam. Scriptura autem diuinit̄ inspirata, nō pertinet ad physicas disciplinas que sunt fm rationem humanam inuente. vtile igitur est preter physicas disciplinas esse aliam scientiam diuinitus inspiratam.

Respondeo Dicendum, q̄ necessariū fuit ad humanam salutem esse doctrinam quandam fm reuelationem diuinam preter physicas disciplinas que ratiōe humana inuestigantur. Primo quidem: quia homo ordinatur ad deum: sicut ad quendam finem: qui comprehensionē rationis excedit: fm illud Isa. lxiij. Oculus nō vidit deus absq̄ te, q̄ preparasti diligentibus te. Finem autem oportet esse precognitū hominibus: qui suas intentiones z actiones debēt ordinare in finē. Unde necessarium fuit homini ad salutem, q̄ ei nota fierent quedam per reuelationē z diuinam: que rationem humanam excedūt. ¶ Ad ea etiam que de deo ratione humana inuestigari possunt necessariū fuit hominē instrui reuelatione diuina, quia veritas de deo per rationē inuestigata, a paucis z per longum tempus, z cum admixtione multorum erroꝝ homini proueniret. A cuius tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus: que in deo est. Necessarium igitur est vt salus hominibus z communius z certius proueniat: q̄ de diuinis per diuinā reuelationem instruātur. Necessarium igitur fuit, preter physicas disciplinas, q̄ per rationem inuestigantur sacram doctrinam per reuelationem haberi.

Ad primum Ergo dicendū quod licet ea que sunt altiora hominis cognitione, non sint ab homine disciplinas, aliam doctrinam haberi.

Articulus primus.

Ad primum Sic procedit. Videtur q̄ non sit necessarium preter physicas disciplinas aliā doctrinā haberi. Ad ea enī que supra rationem sunt: homo non debet conari: secundū illud eccle'e.3. Altiora te ne quesieris. Sed ea que rationi subduntur sufficienter traduntur in physicis disciplinis. Superfluum igitur videtur preter physicas disciplinas aliam doctrinā haberi. ¶ Ꝑ. Doctrina non potest esse nisi de ente: nihil enim scitur nisi verum quod cum ente conuertitur. Sed de omnibus entibus tractatur in physicis disciplinis, z etiam de deo: vnde quedā pars phie dicitur theologia siue scientia divina, vt patet per philosophū in .vi. meta. Nō fuit igitur necessarium preter physicas disciplinas aliam doctrinam haberi.

Sed contra Est, q̄ dicitur .ij. ad thimo. iij. Omnis scriptura diuinit̄ inspirata vtilis est ad docendum: ad arguendum: ad corripiendum: ad erudiendum ad iustitiam. Scriptura autem diuinit̄ inspirata, nō pertinet ad physicas disciplinas que sunt fm rationem humanam inuente. vtile igitur est preter physicas disciplinas esse aliam scientiam diuinitus inspiratam.

Respondeo Dicendum, q̄ necessariū fuit ad humanam salutem esse doctrinam quandam fm reuelationem diuinam preter physicas disciplinas que ratiōe humana inuestigantur. Primo quidem: quia homo ordinatur ad deum: sicut ad quendam finem: qui comprehensionē rationis excedit: fm illud Isa. lxiij. Oculus nō vidit deus absq̄ te, q̄ preparasti diligentibus te. Finem autem oportet esse precognitū hominibus: qui suas intentiones z actiones debēt ordinare in finē. Unde necessarium fuit homini ad salutem, q̄ ei nota fierent quedam per reuelationē z diuinam: que rationem humanam excedūt. ¶ Ad ea etiam que de deo ratione humana inuestigari possunt necessariū fuit hominē instrui reuelatione diuina, quia veritas de deo per rationē inuestigata, a paucis z per longum tempus, z cum admixtione multorum erroꝝ homini proueniret. A cuius tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus: que in deo est. Necessarium igitur est vt salus hominibus z communius z certius proueniat: q̄ de diuinis per diuinā reuelationem instruātur. Necessarium igitur fuit, preter physicas disciplinas, q̄ per rationem inuestigantur sacram doctrinam per reuelationem haberi.

Ad primum Ergo dicendū quod licet ea que sunt altiora hominis cognitione, non sint ab homine

¶ In corpore sunt due conclusiones rōsiue ſito affirmative. Prima est. Necessariū est ad humanam salutez z humanam salutem esse doctrinā per reuelationem diuinam preter physicas disciplinas aliā doctrinā haberi. Ad ea enī que supra rationem sunt: homo non debet conari: secundū illud eccle'e.3. Altiora te ne quesieris. Sed ea que rationi subduntur sufficienter traduntur in physicis disciplinis. Superfluum igitur videtur preter physicas disciplinas aliam doctrinā haberi. ¶ Ꝑ. Doctrina non potest esse nisi de ente: nihil enim scitur nisi verum quod cum ente conuertitur. Sed de omnibus entibus tractatur in physicis disciplinis, z etiam de deo: vnde quedā pars phie dicitur theologia siue scientia divina, vt patet per philosophū in .vi. meta. Nō fuit igitur necessarium preter physicas disciplinas aliam doctrinam haberi.

Sed contra Est, q̄ dicitur .ij. ad thimo. iij. Omnis scriptura diuinit̄ inspirata vtilis est ad docendum: ad arguendum: ad corripiendum: ad erudiendum ad iustitiam. Scriptura autem diuinit̄ inspirata, nō pertinet ad physicas disciplinas que sunt fm rationem humanam inuente. vtile igitur est preter physicas disciplinas esse aliam scientiam diuinitus inspiratam.

Respondeo Dicendum, q̄ necessariū fuit ad humanam salutem esse doctrinam quandam fm reuelationem diuinam preter physicas disciplinas que ratiōe humana inuestigantur. Primo quidem: quia homo ordinatur ad deum: sicut ad quendam finem: qui comprehensionē rationis excedit: fm illud Isa. lxiij. Oculus nō vidit deus absq̄ te, q̄ preparasti diligentibus te. Finem autem oportet esse precognitū hominibus: qui suas intentiones z actiones debēt ordinare in finē. Unde necessarium fuit homini ad salutem, q̄ ei nota fierent quedam per reuelationē z diuinam: que rationem humanam excedūt. ¶ Ad ea etiam que de deo ratione humana inuestigari possunt necessariū fuit hominē instrui reuelatione diuina, quia veritas de deo per rationē inuestigata, a paucis z per longum tempus, z cum admixtione multorum erroꝝ homini proueniret. A cuius tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus: que in deo est. Necessarium igitur est vt salus hominibus z communius z certius proueniat: q̄ de diuinis per diuinā reuelationem instruātur. Necessarium igitur fuit, preter physicas disciplinas, q̄ per rationem inuestigantur sacram doctrinam per reuelationem haberi.

Ad primum Ergo dicendū quod licet ea que sunt altiora hominis cognitione, non sint ab homine

¶ Hic prehabitis p- 58.
batur prima conclusio ex litera. Ordinatum ad deum vt finē, signum ratione naturali, consequendum tamen ꝓpria interiōe z actione, eget supernaturali disciplina qua. finē cognoscat, z operationes in illum dirigat: hō est huiusmodi: ergo. Probatur minor z .64. cap. Isaie.

¶ Circa hanc conclusionem dubiū statim occurrit quid intelligit hic nomine sacre doctrine seu discipline. Aut intelligitur fides, aut theologia. Si fides, sequunt duo inconuenientia, primū est, qō idē bis quereretur. nā in scda scē. q. scda art. 3° quereretur an credere aliquid supernaturale. sit necessariū ad salutem. Secundū est qō equiuoce sumit sacra doctrina in hoc z in sequentibus articulis. nam constat qō in eis nō sumitur pro fide. Si theologia, sequeretur qō fides absq̄ theologia nō sufficeret ad salutem hominis: quod est falsum: sequela patet: quia in litera dicitur q̄ ista doctrina est necessaria ad salutem humanam. Falsitas vero cōsequentis: z ex se patet: z ex ratione in litera assignata conuincitur: quia scilicet homo potest intentiones z actiones suas per fidei cognitionem in

Universidad de Deusto
Biblioteca

finem supernaturalem dirigere.

¶ Ad hoc dicendum est. q̄ sacra doctrina neq; sumitur p̄ fide vt distinguitur contra theologiam: neque pro theologia vt distinguitur contra fidem: sed sumitur pro cognitione a deo revelata siue formaliter siue virtualiter: vt habet rationem discipline ꝛ doctrine abstrahendo a ratione crediti ꝛ scibili. Cognitio enim qua egemus ad salutem, prout a deo docente in homine suscipitur, doctrina ē ꝛ disciplina iuxta illū Joan. 6. omnis q̄ audiuit a patre ꝛ didicit venit ad me: ꝛ de hac dicitur in conclusione hac, q̄ est necessaria ad salutē. Et quoniā cognitio huiusmodi vt disciplina est revelata abstrahit a ratione credēdi ꝛ sciēdi: ꝛ a rōne revelati formaliter. i. in seipso, ꝛ virtualiter. i. in suis principijs: ideo hoc in loco vbi de doctrina revelata preter physicas disciplinas queritur, ad nullā horam licet determinate descendere. Et sic aliud formaliter ḡ̄itur hic ꝛ aliud ḡ̄ref inferius in secūda secunde: quia hic de doctrina, ibi de credere: ꝛ vniuoce sumitur hic sacra doctrina ꝛ in sequenti articulo. Nec sequitur q̄ theologia vt distinguitur contra fidem sit necessaria: sed q̄ theologia vt abstrahit a fide ꝛ scientia. sit necessaria ad salutem: quod constat esse verum propter rationem in litera assignatam. Nec valet, fides sufficit: ergo theologia non requiritur. Tum quoniam in fide clauditur theologia (vt hic sumitur) sicut animal in homine. Tum quoniam scientia hec apud Augustinum. 14. de trini. non solum nutrit, defendit, ꝛ roborat fidem, sed gignit eandem. Et vere sic est ex parte credibilium: fides enim licet sit a deo infundente inclinationem ad credendum: est tamen ex auditu per verbum Christi, quo ad credibilia: vt ad Rom. 10. habetur in litera: ꝛ a. S. Tho. ꝛ sic theologia clauditur in fide: vt gignens eam. Et sī inferaf: ergo quilibet fidelis adultus explicite credens ꝛc. est theologus. dicendum est. q̄ nō simpliciter: sed particeps est theologie secundum quid ꝛc. scilicet secundum principia ꝛc.

¶ Circa hanc partem est aduertendum q̄ Scotus in prima questione prologi primi sententiarum: nec a conclusione, nec a ratione discordat: sed a causa quare finis ille est nobis naturaliter occultus. Nos enim dicimus: q̄ ideo finis ille est nobis naturaliter occultus: quia est supernaturalis finis anime nostre. Et propterea quātuncūq; perfecte nota esset nobis natura nostre anime quo ad naturalia nunq̄ cognosceretur sub ratione qua ordinatur in talem finem: quia extra naturalium latitudinem est tam finis q̄ illa anime ratio. Ipse vero tenet illum finem esse naturalem nostre anime: quamuis supernaturaliter adipiscendum: ꝛ tamen esse naturaliter incognitum: quia anima nostra non nobis naturaliter est nota saltem pro statu isto sub illa propria speciali ratione qua ordinatur ad illum finem.

¶ Quod autem finis ille sit naturalis probat tripliciter. Primo auctoritate Augustini in libro de predestinatione sanctorum. Proinde posse habere fidem sicut posse habere charitatem nature est hominum: habere autem gratie est fidelium. ¶ Secundo ex appetitu. Homo naturaliter appetit illū finem quem dicis supernaturalem: ergo est ei naturalis. ¶ Tertio ex ratione naturalitatis. Potentia comparata ad actum: aut est naturalis aut violenta, aut neutra: nec est ibi aliqua supernaturalitas: ergo intellectus seu anima naturaliter ordinatur ad visionem dei seu fruitionem. Antecedens quo ad partem affirmatiuam declaratur: quia potentia aut inclinatur ad talem actum: aut repugnat tali actui: aut neutraliter se habet: si primo modo est naturalis: si secundo violenta: si tertio neutra. Quo ad partem vero negatiuam declaratur differentia naturalitatis: a supernaturalitate attenditur penes comparationem potentie ad agens naturaliter vel supernaturaliter impressiuum in talem potentiam. Igitur cōparando potentiam ad actum nulla est supernaturalitas. Consequētia vero probatur, ex eo quod anima inclinatur in omnem suam ꝛ precipue in summam perfectionem qualis est actus fruitionis dei ꝛc.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis scito, q̄ apud nos potentia, aut est naturalis, aut violenta, aut obedientialis: ꝛ hoc tam in comparatione ad actum q̄ ad agens: nec aliqua est in rerum natura potentia neutra, omissis artificialibus: vt in questione de potentia neutra iuxta hunc articulum dicetur. Vocatur autem potentia obedientialis aptitudo rei ad hoc: vt in ea fiat quicquid faciendum ordinauerit deus: ꝛ secundum talem potentiam, anima nostra dicitur in potentia ad beatitudinem pollicitam ꝛ finem supernaturalem ꝛ alia huiusmodi. ¶ Unde ad primum Scot. dicitur q̄ Augustinus non dixit q̄ posse habere fidē sit naturale homini: sed q̄ sit naturale hominum. Aliud est enim potentiam esse nature: ꝛ aliud esse naturalem: primum enim significat subiectum potentie: secundum autem modum potentie. Et ideo primum est verum in proposito: secundum vero falsum. potentia siquidem illa obedientialis ad fidem ꝛ charitatem, est in natura hominum: quia intellectiua est: non autem in natura leonina: quoniam sibi repugnat. Et hoc intendebat Augu. ¶ Ad secundum negatur antecedens. ¶ Ad tertium vero negatur assumptum, ꝛ quo ad tertium membrum partis affirmatiue, ꝛ quo ad partem negatiuam: supernaturalitas siquidem attenditur etiam conferendo potentiam ad actum: quoniam sunt quidam actus qui ex genere suo sunt simpliciter supernaturales: vt gratia gloria ꝛ alia huiusmodi: vt in alia questione patebit.

¶ Secunda autem conclusio probatur: disciplina qua communius citius ꝛ nutius peruenitur ab hominibus ad cognitionem diuinorum demonstrabilium est homini necessaria: disciplina revelata est huiusmodi: ergo. Omnia patent in litera ꝛ diffusius in primo contra Sentiles: capitulo. 4.

scuntur lumine diuine revelationis. Unde theologia que ad sacram scripturam pertinet, differt secundum genus ab illa theologia que pars philosophie ponitur.

a ¶ Utrum sacra doctrina sit scientia. Articulus secundus.

AD secūdum sic proceditur. Uidetur quod sacra doctrina non sit scientia. Omnis enim scientia procedit ex principijs per se notis. Sed sacra doctrina procedit ex articulis fidei: qui non sunt per se noti: cum non ab omnibus concedantur: nō enim omnium est fides: vt dicitur secunde

¶ In responsione ad secundū. Aduerte q̄ argumentū erat hoc: omne ens est scibile p̄ physicas disciplinas: ergo non restat aliqd scibile p̄ doctrinā revelatam: ꝛ cōsequēter non est necessaria. Cō sequētia prima probatur: quia nihil scit nisi verum, quod cū ente cōuertitur, antecedēs veropatet sexto meta. ꝛ inductiue. ¶ Ad hoc aut̄ dupliciter respōderi potest. p̄m q̄ antecedēs dupl̄ distingui pōt. Primo sic. Omne ens p̄m oia ḡ̄ sunt cognoscibilia, vl̄ nō p̄m oia: sed absolutissime tm̄ a sensibilib⁹, est sō bile physicas disciplinas: in primo sensu est falsum: in secūdo verum. Scō sic. Omne ens omni modo: vel non omni modo: sed inquantum illuscescere pōt p̄ lumen intellectus agentis, est scibile per phisicas disciplinas. In primo sensu est falsum: in secundo verum. Quāuis autem vtrāq; responsionem argumentum recipiat. Placuit tamen auctori secundam responsionem adhibere non primam expliciter: tum vt ex propriis huius articuli, lumine scilicet diuine reuelationis, oppositas difficultates solueret: tum quia prima responsio iam in corpore articuli in prima conclusione habebatur.

¶ Ueruntamen Scotus in primo. questione prima prologi, in solutione primi argumenti, pro philosophis hanc responsionem reprehendit: eo quod secundum eam non saluatur necessitas theologie: quam argumentum infringere intendebat. Probat autem hoc sic. Ex hac responsione nihil aliud habetur nisi eadem per theologiam ꝛ alias scientias cognosci: quamuis alio modo: sicut per astrologiam ꝛ physicam scitur quod terra est rotunda: ergo non saluatur necessitas: sed distinctio theologie ab aliis. Tenet consequentia ex proportionalitate a te assignata: quoniam ex quo illa conclusio: terra est rotunda: est scita per alteram scientiarum: reliqua non est necessaria respectu illius quo ad sciendam conclusionem, quamuis sit distincta.

¶ Ad hoc respondetur, q̄ō diuersitatē modi sciendi diuersitas obiecti formaliter sumpti seu rationis formalis obiecti comitatur: compatiendo tamen quandoq; identitatem aliquo modo alicuius conclusionis, si adequata est ratio modo: aut saltem comitatur diuersitas multarum veritatum scibilium, si inadequata est: vt inferius articulo tertio patet. Unde eedem res sub diuersis rationibus cognoscendi accepte, diuersitatem cognoscibilium inducunt. Et propterea dicendo q̄ est diuersa ratio cognoscibilis implicite insinuauit alienitatem quoq; cognoscibilium: quam iam in prima conclusione expresserat. Et propter hoc negatur antecedens: quoniam ex hac responsione quamuis explicite non habeatur nisi diuersitas modi cognoscendi, implicite tamen habetur etiam diuersitas cognoscibilium.

¶ Ad exemplum autem de Astrologia: licet dici posset, q̄ exemplorum nō requiritur assimilatio in omnibus: Tamen exemplum sequendo dicitur, q̄ sicut astrologia alio lumine q̄ physica in aliquam conclusionem coincidit, ꝛ nō in omnes: sic theologia alio lumine ꝛ eaſdem veritates quas alie scientie ꝛ alias veritates de eisdem rebus considerat. Et sic quemadmodum Astrologia quāuis coincidat quo ad materiam in aliquam conclusionem Physicam: quia tamen alio lumine ꝛ consequenter alias veritates cōsiderat est non solum diuersa sed necessaria scientia: sic ꝛ theologia est ab aliis diuersa ꝛ necessaria.

a ¶ Super Articulum secundum.

In titulo huius secundi articuli: nota duos terminos. primo ly scientia. secundo ly sacra doctrina. Scientia enim sumitur hic proprie vt est intellectus alis virtus: sexto ethico. ꝛ habitus conclusionum per demonstrationem acquisibilis ex principijs: ꝛ quoniam talia sunt subiecta qualia permittuntur a predicatis: consequens est quod ly sacra doctrina sumatur hic pro doctrina revelata, vt est conclusionum. Neque enim sumitur pro tota: quoniam multum videntur querere an tota cognitio claudens in se principia ꝛ conclusiones sit scientia: cum constet principiorum non esse scientiam: sed pro ipsa absolute: vt in primo artic. adiuncto respectu ad conclusiones: ita quod sensus questionis est: an sacra doctrina quam probauimus necessariam: quo ad conclusiones suas habeat rationem scientiq, an non: sed opinionis ꝛc. ꝛ sic idem omnino est subiectum questionis ꝛ conclusionis responsiue: ꝛ questiones equantur vere scitis iuxta doctrinam secundi posteriorum.

¶ In corpore proposita conclusione responsiua: tria facit. Primo ponitur vnica distinctio. Secundo modificatur conclusio responsiua. Tertio deducitur corollarium. Distinctio est: scientia duplex: subalternans ꝛ subalternata ex primo posteriorum. Differentia inter has est: q̄ subalternans procedit ex propositionibus per se notis: subalternata vero ex principijs notis non p̄ se: sed lumine superioris scientie: vt patet in Arithmetica ꝛ Musica: Geometria ꝛ perspectiua.

¶ Circa hanc distinctionem ac differentiam vide q̄ ex propria ratione scientia absolute nascitur hec differentia assignata in litera: ꝛ propter ea tanquam prima ꝛ essentialis differentia inter subalternantem ꝛ subalternatam suscipienda est. Et ex his oportet omnes difficultates solui si doctrina vera est. Scito igitur q̄ de ratione scientie absolute vt distinguitur contra alios habitus seu virtutes intellectuales est habere conclusiones visibiles in alio: id est in principijs: quoniam omnis scientia ex principijs oritur necessario. Et ex hoc sequitur q̄ nec scientia subalternans nec subalternata habet euidentiam conclusionum in seipsis: sed aduita habitu principiorum: verum in hoc differunt: q̄ subalternantis conclusiones visibiles sunt ex ꝛ in principijs, immediate: id est absq; alio medio habitu. Subalternate vero conclusiones visibiles sunt ex ꝛ in principijs per se notis mediate: mediante scilicet habitu scientifico subalternante. Et hec est essentialis ꝛ per se differentia inter subalternantem et subalternatam scientiam. Cetere autem conditiones sunt consequentes: aut sunt talis subalternie: non subalterne vt sic. Puta q̄ vna dicat quia: et altera propter quid aut ꝙ obiectum adat differentiam accidentalem extrinsecam. Hec nanque est conditio subalternationis quo ad obiectum: illa vero subalternationis quo ad principia: grania materie: vt infra patebit. Essentiale ergo: omni scientie propue dicte: id est discussue est habere conclusiones visibiles non in et ex se: sed in ꝛ ex alio. Et ex his deducuntur quinq̄. Primo q̄ omnis scientia est scientia ex sua continuatione ad habitum superiorem: quoniam non nisi ex illa continuatione euidentiam habet conclusionum. Et vt dicitur primo posteriorum: non sciet non habens demonstrationem demonstrabilium. Demonstratio enim est que continuat: non curando modo actu vel potentia. Secundo q̄ scientia subalternata est scientia ex continuatione seu continuabilitate ad scientiam superiorem eadem ratione. Tertio: q̄ per se habitus principiorum proximorum subalternate est habitus scientificus subalternans. Quarto: q̄ scientia subalternans ꝛ subalternata non necessario opponuntur ex parte obiecti nec ex parte subiecti: sed potius ex parte conditionum medū: quia scilicet medium in subalternante immediate iungitur principijs per se notis: subalternate vero mediate: mediante scilicet habitu alterius speciei. Quinto: q̄ subalternata ꝛ subalternans sunt compossibiles in eodem subiecto: quia non opponuntur ex parte subiecti. Et ex his deducitur sextum: q̄ principia proxima subalternate possunt duplici habitu cognosci scilicet scientia superiori, ꝛ fide: vt in litera expresse dicitur. Dum in corrolario ponitur fides de principijs ꝛ in distinctione: ponitur lumen superioris scientie de eisdem. Sed scientia superior est eorum habitus per se: quia ex essentiali comparatione ex qua habet subalternata q̄ sit scientia. Fides vero est eorum habitus per accidens: quia ratione subiecti in quo est: puta perspectiui non geometre. Est autem vnum hic aduertendum: q̄ in prima et essentiali conditione subalternate scientie concurrunt duo. Primum est inevidentia in se cum euidentia ex ꝛ in alio. Secundum est mediatio principiorum proximorum: que est causa illius inevidentie in se: sed primum horum est formale: ꝛ consequenter omnino semper requisitum. Secundum autem est materiale. Si enim posset saluari illa inevidentia cum visibilitate in alio absq; mediatione: nihil minus subalternaretur illi: quia vt iam patet ex dictis penes illum modum euidentie est essentialis ꝛ per se differentia inter subalternantem ꝛ subalternatam: et hinc sequitur q̄ non oportet principia subalternata ex formali ratione subalternationis habere propter quid: sed sat est esse illo modo propositiones inevidentes ꝛ visibiles. ¶ Conclusio modificata est: sacra doctrina est scientia subalternata scientie dei et beatorum. Probatur. habitus acquisitus ex principijs notis lumine scientie dei et beatorum est scientia subalternata illi. Sacra doctrina est huiusmodi ergo.

¶ Corrolarium est sacra doctrina credit principia revelata sibi a deo. Probatur ex conditione subalterni artificis. Musica credit principia tradita sibi ab aritlmetico. ergo ꝛc.

¶ Circa hunc articulum aduerte conclusionem responsiuam habere duas partes scilicet q̄ quod theologia est scientia: ꝛ quod est subalternata scientie dei. ¶ Contra quidem primam partem multiplicitur arguitur a Durando. Aureolo: ꝛ Gregorio de arimino: vt habes hic a Capreolo ex conditionibus ipsius scire: et demonstrationis assignatis primo posteriorum, ꝛ sexto ethicorum. ¶ Ex parte obiecti: quia scientia est de necessarijs: ista est de contingentibus: puta incarnatione predestinatione glorificatione ꝛc. Ex parte principiorum: tum quia scientia est ex per se notis: tum quia habitus principiorum scientie est superior habitu conclusionis. Ex parte certitudinis: tum quia sciens scit se scire: tum quia scientia est virtus intellectualis. ¶ Et si dicatur q̄ theologus scit se scire ex suppositione: scilicet si articuli fidei sunt veri: ergo inquit Aureolus: ista est scientia consequentiarum et non consequentium: ꝛ necessitatis consequentie: ꝛ non consequentis: ꝛ breuiter illationum non rerum. ¶ Ex parte modi. Sacra doctrina inquit Scotus in tertio sent. distinc. 24. qō. 1. non est tradita per discursum syllogisticum: sed omnibus eque assentimus: ita q̄ non vni propter aliud: ergo antecedēs manifestatur: quia licet arguatur prime ad Corin. 15. ꝛ a doctoribus. Nulla tamē maior certitudo est probate ꝛ̄ probantis: aut probate ꝛ non probate: sed simpliciter proposite: quod in scientia non contingit. ¶ Ex parte demum subiecti: fides ꝛ scientia apud te non stant simul: inquit Scotus ibidem: et questione. 3. prologi primi ergo.

b Respondeo Dicendum sacram doctrinam esse scientiam. Sed sciendum est quod duplex est scientiarum genus. Quedam enim sunt que procedunt ex principijs notis lumine naturali intellectus: sicut arithmetica geometria et huiusmodi. Quedam vero sunt que procedunt ex principijs notis lumine superioris scientie: sicut perspectiua procedit ex principijs notificatis per geometriam: et musica ex principijs per arithmeticam notis. Et hoc modo sacra doctrina est scientia: quia procedit ex principijs notis lumine superioris scientie: que scilicet est scientia

¶ Contra secundam autem partem seu minorem allate rationis multipliciter argumentur impugnādo duo. Primo diuersitatem theologie nostre a theologia dei et beatorum. Secundo. q̄ distinctio illa que est inter eas qualiscumque sit: non est distinctio cum requisitis cōditionibus ad subalternantem ꝛ subalternatam. Scotus igitur in primo sentē. q. 3. prologi: dupliciter inuehitur contra primum. Scientia dei non potest esse nisi vna formaliter: igitur nulla est subalternata: antecedens patet: quia deitas non est nisi vna ratio formalis. Preterea de eisdem veritatis primo impossibile est esse subalternantem ꝛ subalternatam: quia vbi illa desinit hec incipit: iste sunt de eisdem: ergo. hec duo motiua simul ab Aureolo innuuntur sub alia forma: sic subiectum subalternate addit ad subiectum subalternātis: sed subiectū theologie nostre non addit: ergo. Contra secundum autem Scotus, ibidem et in tertio vbi supra dupliciter arguit. Scientia subalternata dependet a subalternante vt a causa: ista non dependet sic a scientia beatorum: ergo. probatur minor. causa scientie non est nisi obiectum: potentia: subiectum: vel lumen: quorum nullum est scientia illorum. Preterea subalternata ꝛ subalternans sunt compossibiles in eodem subiecto: iste non sunt compossibiles. ergo. Probatur minor: quia sequeretur q̄ idem esset simul comprehensor ꝛ viator. Demum contra idē arguit Durandus: subalternans dicit propter quid: et subalternata: quia iste non sic se habent: ergo. probatur minor: quia theologalia non habent propter quid: et si habent: idem dicimus nos ꝛ beati. Puta propter quid christus est incarnatus. Propter humanam salutem ꝛc.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis scito duo. Primum est: q̄ō theologia nostra potest dupliciter consideari. Uno modo ꝼm se. Alio modo vt in nobis viatoribus. Si consideretur ꝼm se: sic proculdubio est scientia subalternata scientie beate quo ad euidentiam. cum ex eius continuabilitate scientie rationem induat: dum procedit ex principijs secundum se notis lumine beato: ꝛ contra hoc pauce aut nulle rationes militant: quoniam prime rationes infringunt theologiam nostram in nobis non esse scientiam: secunde vero: non esse subalternatam totaliter non quo ad aliquid. Si autem consideretur vt in nobis viatoribus sic difficultates morte emergunt. Et putatur q̄ō etiam apud. S. Tho. sic accepta non sit scientia: si equinoce: vt alibi ipse dicere videtur: nec sit subalternata: nisi secundum quid. s. quo ad euidentiam: ꝛ si hec considerentur facilis esset questionis solutio. Uerum mihi videtur aliter esse interpretandum Sanct. Tho. quo ad secundum precipue punctum. Nam quo ad primum punctum: scilicet q̄ theologia nostra vt in nobis viatoribus non sit: aut sit scientia: vtraque pars potest sane intellecta dici, ꝛ quod non est scientia: scilicet non habet scientie rationem perfectam: quia non vere scit qui non potest soluere in principia euidentia: ꝛ hoc intendit aliquando hoc innuit: ꝛ q̄ est scientia imperfecta ratione status presentis: scientia enim imperfecta non est extra latitudinem scientie: ꝛ hoc affirmauit hic litera: et ne daretur occasio male intelligendi: cum fuisset tantum quelibet vtrum esset scientia: responsum est affirmatiue cum aduertentia subiuncta: vt completa responsio esset cum conditione specificante: ꝛ non absolute: non enim probauit q̄ est scientia: sed q̄ est scientia subalternata: vt ex qualitate adiuncta intelligeres imperfectionem: quam in statu hoc habet. Quo ad secundum vero punctum de subalternatione: videtur mihi quod de subalternatione simpliciter intendat litera. Tum quoniam de tali distinxerat ante conclusionem. Tum quia vt patet ex dictis: subalternatio quo ad euidentiam oritur ex ratione scientie. Et propterea tenendum arbitror quod theologia nostra secundum se, est vere scientia simpliciter subalternata: vt in nobis vero viatoribus, est scientia imperfecte: sed simpliciter subalterna. Tu autem nonitie cum disputas: caue ne fallaris pro eadem accipiens theologiam secundum se: ꝛ theologiam nostram scām se: hec enim valde differunt: quoniam theologia secundum se est scientia: quamuis est parere deitas secundum se: ꝛ hec est theologia quam deus de seipso habet: sed theologia nostra distinguitur si ly nostra, demonstret humanam naturam simpliciter: in theologia beatorum et viatorum: non oportet autem distingui si ly nostra demonstret viatores: ꝛ sic accipitur in proposito: hec tamen potest accipi secundum se: ꝛ vt in nobis viatoribus. Habes autem distinctionem hanc vltimam ex litera: dum in corrolario manifeste loquitur de theologia nostra vt in nobis viatoribus: quoum est credere principia. Et in conclusione responsiua locutus est de eadem secundum se: conuenit siquidem ei secundum se oriri ex principijs notis secundum se lumine superioris scientie ꝛc. Secundum est: quod quia omnia nostra translata in deum secluso imperfe-

ctiew bus transferri intelliguntur. Consequens est ꝛ quod scientia ratione euidentie ꝛ certitudinis non quo ad discursus imperfectionem ꝛ quod subalternare: non quo ad discursus demonstrationi probationem principia subalternata: sed quo ad euidentiam illorum ꝛ causalitatem nobile eorum in alijs: transferatur in dei scientiam: ac per hoc non oportet ex subalternatione quod principia beatorum: sed sat est ꝙ sint propositiones euidentes Theologie beatorum sicut si geometria absq; discursu esset, haberet quam nunc habet euidentiam de principijs perspectiue, sed non eodem modo, z nihil minus subalternans esset. Quia igitur conclusiones Theologales procedunt ex articulis fidei vt principijs non in se euidentibus: sed in scientia dei ꝛ beatorum: consequēs est quod habet essentialem conditionem constitutiuā scientie subalternate, et ꝙ est scientia ex cōnuatione ad scientiam dei ꝛ beatorū: ꝛ ꝙ habitꝰ p se ꝛ incipiorū eius est scientia diuina, habitus vero per accidens eorum est fides, ꝛ quod non opponitur scientie beate ex parte obiecti, nec subiecti: sed secundum euidentiam ꝛ incuidentiam negatiue: ꝛ quod sunt compossibiles in eodem subiecto simul. Nec est idem iudicium de scientia subalternata ꝛ fide: quoniam lumen diuinum absolute est per se ratio formalis huius notitie: inquantum scientifica est. Lumen autem diuinum obumbratum est per se ratio assensus fidei, que per accidens est: vt dictum est: habitus principiorum horum: ꝛ ideo habitus principiorum non remanebit in patria, scientia autem acquisita ex eis remanebit, iuxta illud Hieronymi: Discamus in terris ꝛc. Unde ad rationes in oppositum contra primam partem inductas sigillatim propter nouitios respondendo dicitur.

b ¶ Et ad primum dicitur ꝙ incarnatio ꝛ alia huiusmodi secundum se contingentia: vt subsunt huic scientie sunt necessaria, quemadmodum vt scita a deo sunt necessaria: vt in questione. 14. patebit.

¶ Ad secundum vero iam patet, ꝙ ista scientia est ex per se notis: id est euidentibus mediate, ꝛ hoc sufficit iuxta illud primi Topicorum: demonstratio est ex per se notis: vel ex his que per illa fidē sumpserunt: habitus quoq; per se principiorum huius scientie est altior ipsa, quicquid sit de habitu per accidens: id est fidei: que dici potest altior scientia quo ad adhesionem: licet non quo ad euidentiam.

¶ Ad tertium autem dicitur: quod theologus scit se scire non conditionaliter, sed subalterne: hoc autem non est scire illationes tantum: sed illata ex principijs euidentibus in superiori scientia. Nec plus potest inferri ex tali ineuidentia nisi quod tale scire non est perfectum, nisi continuetur cum superiori scientia: quod non solum concedimus sed docemus. Et similiter dicimus ꝙ scientia subalterna vsq; non continuatur subalternanti non est virtus intellectualis, sed inchoatio virtutis intellectualis: ꝛ ideo spectat ad eandem virtutis speciem: scilicet scientiam.

¶ Ad quartum quod est Scoti negatur antecedens: quoniam in sacra scriptura traduntur demonstrationes virtualiter ꝛ generatur alius habitus a fide: ex deductione conclusionum ex articulis fidei. Nec est verum ꝙ omnibus assentiamus eque seu eodem modo: quoniam articulis assentimus non propter aliud. Cōclusionibus autem: de quibus solis est hec scientia assentimus propter articulos. Et cum dicitur ꝙ eque assentimus probatis ꝛ simpliciter propositis respondetur: si omnia simpliciter credenda proponerentur, theologia nostra in se quidem esset scientia: quia conclusiones sue secundum se nate sunt deduci ex articulis fidei: sed quo ad nos non esset scientia: sed fides: ꝛ non solum eque sed eodem modo assentiremus omnibus: verum quia de facto articuli proponuntur nobis simpliciter credendi: cetera autem vt ex articulis deducenda: ideo nō eodem modo assentimus principijs ꝛ conclusionibus. Nec eque assentimus conclusionibus probatis ꝛ non probatis: propter quod circa non probatas tanta opinionum diuersitas in sacra doctrina toleratur: ꝛ propterea est scientia non solum in se sed quo ad nos: imperfecta tamen.

¶ Ad vltimum autem iam patet, ꝙ non ponimus fidem ꝛ scientiam de eodem simul: quia fides est de articulis: scientia autem de conclusionibus.

¶ Ad argumenta vero contra secundam patet respondendo dicitur ꝙ scientia de deo adequata non potest esse nisi vna: inadequata vero potest multiplicari: talis autem est theologia. Vel dicatur ꝛ melius: quamuis in idem recidat: quod antecedens est simpliciter falsum: quoniam ad vnitatem scientie requiritur ꝛ vnitas rationis formalis obiecti vt res: ꝛ vnitas rationis formalis obiecti vt obiectum: vt in sequenti patebit articulo. in proposito autem quamuis deitas sit vna ratio formalis obiecti vtriusque theologie vt res est: alia tamen ꝛ alia est ratio formalis eiusdem obiecti vt obiectum est in vtrisque Theologia: quoniam deus vt clarius obscitur beatis, Deus autem vt reuelatus abstrahendo a claritate ꝛ obumbratione: obscitur theologie nostre absolute sumpte.

¶ Ad secundum dicitur quod theologia nostra ꝛ beatorum non sunt de eisdem veritatibus: prout manifeste patet de veritatibus articulorum fidei, de quibus est theologia beatorum non nostra. Et per hoc patet responsio ad formam argumenti Burcelli. Concedi siquidem potest: quod subiectum theologie nostre addit aliquo modo ad subiectum theologie beatorum accipiendo subiectum nostre theologie pro toto aggregato ex subiecto vt res ꝛ vt obiecto: sic enim subiectum est deus reuelatus. Reuelationem autem constat addere differentiam accidentalem. At si pertinaciter ex parte obiecti vt res est additionem talem quis exigat in subiecto subalternate: negatur assumptum vniuersaliter: licet in quibusdam verificetur. Nec oppositum dicitur primo posteriorum. Sed docetur ibidē qō vna scientia non descendit in aliam nisi subiecta sit sub subiecto simpliciter: vel sic, quod concedimus. dum dicimus scientiam beatorum descendere in nostram: quia formale subiectū vt res, est omnino idem vt obiectum huius est sub obiecto illius.

¶ Ad reliqua vero obiecta contra secundum punctum dicitur ꝙ ista scientia dependet a theologia beatorum vt a lumine: ꝛ ꝙ sunt compossibiles simul in eodem. Nec sequitur ꝙ idē sit simul viator ꝛ comprehensor. sed sit simul comprehensor ꝛ habens scientiam quam acquisiuit in via. Alio modo non solum propter exclusionem discursus: sed propter perfectionē quā ex continuatione ad scientiam beatorum sortitur.

¶ Ad vltimum Durandi negatur theologales conclusiones non habere propter quid, quicquid sit de principijs. Et si idem propter quid nos et beati dicamur, non tamen eodem modo: quia illi euidenter: nos autē absq; euidentia. At si principia dicatur oportere habere: propter quid: responsum est, qō suff. cit ꝙ non sint euidentia in subalternata: sed in subalternante: ꝙ huiusmodi sunt principia theologie nostre: quia nanq; sunt propositio pure theologalis, que non habeat aliquo modo propter quid. Et sic patet responsio ad omnia obiecta.

¶ Super articulum tertium.

In titulo nota duos terminos: scilicet subiectum ꝛ predicatum, ly enim sacra doctrina, sumitur pro tota scientia theologica: ly vna supponit pro vnitate specifica speciei specialissime. Et aduerte caute quod hic quicquid sit de modo vnitatis ipsius scientie in communi, an scilicet sit vna vnitate simplicitatis an vnitate ordinis ꝛc. Nihil enim refert ad propositū quid quisq; sentiat. Sat est hic discutere an theologia sit scientia vna secundum speciem specialissimam: an non, sed sit diuisibilis in multas species: ꝛ vt mathematica diuiditur in Geometriā: Arithmeticam ꝛc. ita hec diuidatur in scientias plures: puta de Deo, de Christo, de moribus.

b ¶ In corpore est vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. Sacra doctrina est scientia vna. probatur. vnitas potentie ꝛ habitus est secundū vnitatem rationis formalis obiecti, ergo sacra doctrina est scientia vna. Antecedens declaratur in potentijs visiua ꝛ ratione formali sui obiecti. Consequentia vero probatur. Omnia considerata in sacra doctrina communicant in vna ratione formali obiecti huius scientie: scilicet lumine diuine reuelationis: ergo.

¶ Ad euidentiam huius rationis nota duplicem esse rationem formalem obiecti in scientia alteram obiecti vt res: alteram obiecti vt obiectum: vel alteram: vt que alteram vt sub qua. Ratio formalis obiecti vt res seu que est ratio rei obiecte que primo terminat actum illius habitus. et vt qua fiunt passiones illius subiecti, et que est medium in prima demonstratione, vt entitas in Metaphysica, quantitas in Mathematica, ꝛ mobilitas in naturali. Ratio autem formalis obiecti vt obiectum vel sub qua, est immaterialitas talis seu talis modus abstrahendi ꝛ diffiniendi: puta sine omni materia in metaphysica, cum materia intelligibili tantum in mathematica, ꝛ cum materia sensibili: non tamen hac in naturali. Necessitas autem qualitas ꝛ distinctio harum rationum sumenda est ex distinctione duorum generum in quibus oportet locare obiectum scientie. Oportet enim quod formaliter sit talis res taliter scibilis. Et ideo oportet quod habeat ꝛ rationem formalem constituentem formaliter ipsam in tali esse reali: ꝛ rationem formalem constituentem formaliter ipsam in tali esse scibili: vt sic reponatur ꝛ in genere rerum ꝛ in genere scibilium: quemadmodum obiectum sensus est in duobus generibus: scilicet sub passibili qualitate ꝛ sub sensibili. Alie nanq; sunt differentie ꝛ species passibilis qualitatis, ꝛ alie sensibilis. Illius enim sunt species: color: sonus: odor ꝛc. Istius vero species sunt visibile. audibile: odorabile. Illius differentie sunt constitutiue rerum obiectarum: istius differentie nihil ponunt

Ad tertium

Sic procedit. Uidetur ꝙ sacra doctrina non sit vna scientia: quia secundum philosophum in primo posteriorum, vna scientia est que est vnius generis subiecti. Creator autē ꝛ creatura de qui bus in sacra doctrina tractatur: non continentur sub vno genere subiecti. Ergo sacra doctrina non est vna scientia. ¶ Preterea. In sacra doctrina tractatur de angelis, de creaturis corporalibus: de moribus hominum. Huiusmodi autem ad diuersas scientias physicas pertinent. Igitur sacra doctrina non est vna scientia.

Sed contra

Est quod sacra scriptura de ea loquitur sicut de vna scientia. dicitur enim Sap. 10. dedit illi scientiam sanctorum.

Respondeo

Dicendum, sacram doctrinam vnam

in ipsis rebus obiectis. Alle rursus constituunt subiecta: iste passiones: iuxta illud secundi de anima: vbi visibile predicatum secundi modi per se seu passio ponitur colotis. Et quemadmodum sensus distinctio ꝛ multiplicatio non attenditur secundum quamcunque diuisionem sensibilis qualitatis: sed solum secundum illum in illa quinque ex quibus fluit diuisio per se sensibilis in eo quod sensibile: per propias scilicet differentias ipsius sensibilis: puta

scientiam esse. Est enim vnitas potentie et habitus consideranda secundum obiectū: non quidem materialiter: sed secundum rationem formalem obiecti [c] puta homo asinus ꝛ lapis conueniunt in vna formali ratione coloratī: qō est obiectum visus. Quia igitur sacra scriptura considerat aliqua secundum ꝙ sunt diuinitus reuelata (secundum ꝙ dictum est [c]) omnia quecunq; sunt diuinitus reuelabilia communicant in vna ratione formali obiecti huius scientie: ꝛ ideo comprehendentur sub sacra doctrina, sicut sub scientia vna.

Ad primum

Ergo dicendum, ꝙ sacra doctrina non determinat de deo ꝛ de creaturis ex equo. Sed de deo principaliter: ꝛ de creaturis secundum ꝙ referuntur ad deum vt ad principium vel finem. Unde vnitas scientie nō impeditur. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ nihil prohibet inferiores potentias vel habitus diuersificari circa illas materias que communiter cadunt sub vna potentia vel habitu superiori. quia superior potentia vel habitus respicit obiectum sub vniuersaliori ratione formali: sicut obiectum sensus communis est sensibile: quod comprehendit sub se visibile ꝛ audibile. Unde sensus communis cum sit vna potentia extendit se ad omnia obiecta. 5. sensuū. Et similiter ea que in diuersis scientijs physicis tractantur potest sacra doctrina vna existens considerare sub vna ratione: inquantum scilicet sunt diuinitus reuelabilia. Ut sic sacra doctrina sit velut quedā impressio diuine scientie: que est vna ꝛ simplex omnium.

¶ Sed contra responsionem insurgit maior difficultas: quoniam si verum est quod ratio formalis obiecti vt res, ꝛ ratio eius vt obiectum, se habent vt subiectum ꝛ passio conuertibiliter (vt prefata responsio sustinet: ꝛ prius est dictum) sequitur quod theologia beatorum ꝛ nostra conueniant in vna ratione formali obiecti vt obiectum est: et consequenter sint vna scientia secundum speciem specialissimam ꝛ consequenter ruit tota subalternatio articuli precedens vt ibi arguebat Scotꝰ: quia idem non subalternatur sibi. Probatur sequela sic. Iste theologie conueniunt in ratione formali obiecti vt res: quia deitas est ratio formalis vtrobique: ergo in ratione formali obiecti vt obiectum. Patet consequentia: quia ille due rationes formales conuertibiliter se inferunt: vt subiectum ꝛ passio secundum dicta. Oportet enim conueuientia in vnitate subiecti, quod conueniant in vnitate passionis illius: quoniam inseparabilis est passio a subiecto. Ad hoc dicitur, ꝙ illa propositio. f. ratio formalis obiecti vt res, ꝛ ratio eius vt obiectum, sunt conuertibiles ꝛc. verissima est, sane intellecta. f. de rone formali obiecti vt sic, adequata rationi formali rei. Secus autem est de ratione formali obiecti vt obiectum: inadequata rationi formali obiecti vt res, si contingit aliquod obiectum habere rationē inadequatam: quoniam inadequatā nō oportet conuerti cum ratione rei: sed inferre quidem illam, ꝛ non necessario inferri ab illa. Sic autem est in proposito: quia deitati respondet vna tantum ratio formalis adequata obiecti vt obiectum est ꝛ hec est lumen diuinum. Sed illa ratio formalis non est vna speciei sed in gñe: ꝛ diuiditur in lumen diuinum euidens, ꝛ lumen diuinum reuelans abstrahendo ab euidentia ꝛ ineuidentia: ꝛ lumen diuinum ineuidens: ꝛ primum est ratio sub qua theologie beatorum: secundum nostre: tertium fidei. Et propterea cum vnitate rationis formalis obiecti vt res, stat diuersitas specifica rationum formalium obiecti illius vt obiectum: ꝛ consequenter diuersitas specifica habituum. Et ideo quāuis deitas conuertatur cum illa ratione adequata, et mutuo se inferant: non tamen conuertitur cum aliqua specie illius: ꝛ consequenter nullam earum determinate infert: sed infertur a singulis: valet enim deus sub ratione deitatis est obiectum talis scientie: ergo sub lumine diuino ꝛ econuerso. Sed non valet, ergo sub lumine euidenti: aut ergo sub lumine reuelationis ꝛc.

¶ Et vt scias radicē responsionis huius, aduerte ꝙ ly due rationes formales sepius nominate se habeant conuertibiliter, vt subiectum ꝛ passio, non tamen conuertibiliter se habent in gradu vnitatis: ita ꝙ si altera vna est vnitate specifica specialissime, altera quoque sit sic vna: ꝛ si altera est vna genere ꝙ reliqua quoq; sit vna generice: imo totum oppositum in pluribus apparet. Nā in obiecto metaphysice ratio entis est vna minus quam genere: ꝛ tñ ratio siue speculabilitatis sc̄z abstractio a materia sensibili ꝛ intelligibili, est vna secundum speciem specialissimam. Et idē apparet in geometria ꝛ arithmetica: quarum subiecta habent vnitatem genericam vt res: ꝛ speciei athome vt obiecta. Et per oppositum quandoque ratio rei est vna secundum speciem athomam: ꝛ ratio obiecti vt sic est vna secundum genus: vt in proposito contingit de deitate ꝛ lumine diuino. Et merito opposito modo obiectum theologie se habet ad obiecta predictarum scientiarum: qz obiectum formale vt res est, infinitum est. Consonat quippe rationi: vt rei species infinita excedat species obiecti finitas: quis adequetur generi. Posset quoq; dici ꝙ ratio formalis obiecti dupliciter assignat. f. ex parte obiecti: ꝛ hec conuertibiliter se habet ad rationem rei. Uel ex parte defectus potentie: ꝛ hec non conuertitur, sed infert rationē formalem rei, ꝛ non infertur ab illa. Sic autem est in proposito: quia deitas ꝛ lumen diuinum conuertuntur: sed deitas ꝛ lumen diuinum sic non conuertuntur: sed tale lumen infert ꝛ claudit in se deitatem: non autem econuerso. Et ideo licitum fuisset etiam sub ratione formali rei subsumere lumen reuelationis: quoniam in hoc clauditur illa.

¶ Circa antecedens est dubium, habens campum valde magnum, de vnitate ꝛ diuersitate habitus ꝛ potentie ex obiecto: ꝛ propterea oportet de hoc facere potius questionem specialem. Sat sit hic ꝙ antecedens illud ex secundo de anima habetur: vbi potentie per actus ꝛ actus per obiecta distingui dicuntur. Idem est enim de actu ꝛ habitu iudicium quo ad hoc.

¶ Circa propositionem assumptam in probatione consequentie, scilicet omnia considerata in sacra doctrina conueniunt in vna ratione formali id est reuelabilitate diuina, dupliciter dubitatur. Primo contra ipsam in se. Secundo contra ipsam vt applicatur ad inferendum vnitatem specificam theologie. Contra ipsam quidem in se arguit Albertus magnus in primo libro summe sue theologie reuelabilitas nihil ponit in reuelata: ergo non est ratio formalis. Tenet sequela: quia ratio formalis po-

rit aliquid in obiecto, cuius est ratio. ¶ Deinde arguit aureolus. Lumen diuinum se habet ad theologiam vt intellectus agens ad scientias acquisitas: ergo non est ratio formalis.

¶ Preterea: deus se habet vt preceptor: ergo sua reuelatio nō est ratio formalis. ¶ Contra ipsam autem infert vnitatem scientie arguit. Aureolus. Si deus reuelaret simul physiophiam & geometriam, non propterea esset vna scientia: ergo ex vnitate reuelationis non sequitur vnitas scientie &c.

¶ Pro euidentia responsionum ad has obiectiones, vltra predicta scito q̄ lumen diuine reuelationis dupliciter comparari potest ad aliquam scientiam. Primo vt infundens ad infinitum, seu causa efficiens ad effectum. Et sic non dat vnitatem scientie: quoniam potest omnes scientias quantūcūq; diuersas infundere. Alio modo vt ratio seu modus cognoscendi obiecti: sub quo seu qua attingatur res reuelata a cognoscente. Et sic dat vnitatem scientie. Et quamuis ista duplex comparatio concurrat hic simul: non tamen oportet semper simul concurrere: si enim deus reuelaret mihi geometriam: non propterea reuelatio esset ratio sub qua obiecti geometrie mee: quoniam ego scirem geometricalia sub illa met ratione formali qua alij geometre scirent. Sed in theologia concurrit vtraque comparatio: quoniam & hec scientia non nisi per infusionem habita est: & res scite in ea omnes attinguntur & eis assentitur vt subsint diuino lumini, vt modo cognoscibilitatis earum. Et propterea vnitas theologie infertur in litera ex vnitate diuini luminis, non vt infundens est: sed vt est ratio formalis sub qua, modo superius expolito.

¶ Et ex his patet facile responsio ad obiecta. Nam ratio Alberti equinocat de ratione obiecti: ex conditionibus rationis formalis obiecti vt res, excludendo rationem formalem obiecti vt obiectum &c. Prima autem ratio Aureoli deficit: quia lumen diuinum se habet vt intellectus agens, sed non tantum: sed etiam vt ratio formalis obiecti vt obiectum est. Secunda vero eodem modo deficit: quia preceptoris illuminatio hic non solum est infusio, sed ratio rei infuse sub qua. Et rursus falsum est: quod ab vno precepto vt sic: possint plures scientie prouenire. Ad vltimum autem Aureoli iam patet quod consequentia nihil valet: quia lumen diuinum infundendo physicam simul & mathematicam, non concurrit vt ratio obiecti vt obiectum est: sed vt infundens tantum &c.

¶ Vtrū sacra doctrina sit scientia practica. ¶ Articulus quartus.

1. ar. 5. 6. 7. pl. ar. 3. q. 1.

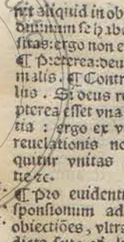

Ad quartum Sic proceditur. Videtur quod sacra doctrina sit scientia practica. Finis enim practice est operatio secundum philosophum in. 2. meta. Sacra autem doctrina ad operationem ordinatur: secundum illud Jac. 1. Estote factores verbi, & non auditores tantum. Ergo sacra doctrina est practica scientia. ¶ Preterea. Sacra doctrina diuiditur per legem veterem & nouam. Lex autem pertinet ad scientiam moralem: que est scientia practica. Ergo sacra doctrina est scientia practica.

Sed contra Omnis scientia practica est de rebus ab homine, vt moralis de actib' hominum & edificatiua de edificijs. Sacra doctrina attendit vnam rationem communem speculabilibus & operabilibus: scilicet inquantum sunt diuinitus reuelabilia: ergo. Consequentia probatur: quia huiusmodi scientia est sicut scientia dei: qui scientia eadem est & opera sua: ergo.

¶ Aduerte hic pro claritate litere tria. primum circa probationem consequentie ex antecedente probatur: q̄ illa probatio est optima, & a priori & non per locum a simili. Cum enim theologia nostra nihil aliud sit q̄ impressio & sigillum proprium scientie diuine (quoniam viraque est de deo inquantum deus: & hec ab illa deriuatur sub illius luminis proprie quamuis parua participatione.) consequens est q̄ vnitas illius vnitatem istius, & alitudo illius quia ad vtrunq; genus extenditur altitudinem istius inferat. Et propterea ly sicut, in litera pro probatione apposita non dicit puram similitudinem: sed assimilationē proprii exemplati ad proprium exemplar &c.

¶ Secundum est q̄ media in litera posita sese habent: q̄ hec doctrina ideo comprehendit sub se vtrunq; scilicet speculatiuum & practicum: quia vna existens extendit se ad omnia. Et hoc ideo: quia sub vna ratione formali omnia considerat: & hoc ideo: quia est imitatio propria scientie qua se &c. deus scit &c.

¶ Tertium est circa ly, vnde licet in scientia: potest enim elici alia ratio ad probandam eādem consequentiam. Intendit enim quod quia si affirmatio est causa affirmationis, negatio erit causa negationis & econuerso: vt dicitur in primo posteriorum. Cum ex antecedente habeatur vnitas rationis formalis in theologia cum diuersitate rationum formalium physicarum scientiarum: & consequenter q̄ diuersitas rationum formalium diuersificat physicas in speculatiuam & practicam, sequitur quod ex non diuersitate seu vnitate rationis formalis theologie: ipsa erit vna simul continens speculatiuam & practicam.

¶ Secunda conclusio est. Theologia est magis speculatiua quā practica. Probatur dupliciter. primo. Agit principalius de rebus diuinis quam de actibus humanis: ergo. Secundo sic. agit de actibus humanis propter deum: ergo. probatur antecedens: quia in speculatione consistit finalis beatitudo.

¶ Circa predicta aduertenda sunt duo. Primum est quod hec interpretatio prime conclusionis non est ficta aut noua: sed in corpore articuli insinuata: vt patet diligenter ponderanti quid importat dicere quod vna existens extendit se &c. & considerāti quod loquitur de vnitate specifica quam constat per se vnum constituere. Per hoc enim manifeste excludit rudem interpretationem eorum qui intelligunt theologiam comprehendere in se practicum & speculatiuum per modum aggregationis: tam enim non esset vna prie non comprehenderet sub se vtrunq; vt in litera dicitur: sed componeretur ex vtroque. Et quorsum ratio de identitate scientie dei adducta esset in litera? ¶ Et vt omnis horum enucuetur fantasia, videant Sanctum Thomam sēda sēde. q̄. 45. artic. 3. vbi expresse ponit sapientiam infusam quam hic assumit: quia scilicet quanto est altior ratio tanto ad plura se ad dignitatem. Cum ergo ista scientia sit dignissima vt patebit, & habeat rationem vnam communem omnibus practicis & speculatiuis: & sit diuinitus ordinis: tenebuis inuolui opus est cum qui aliter interpretatur eam comprehendere vtrunque quam vt scientia altioris ordinis. Patet etiam idem ex calce precedentis articuli: vbi expresse hec doctrina ad alias scientias proportionem habere dicitur: sicut sensus communis ad sensus proprios: & ideo non diuersificari ex differentijs obiectorum earum, vtpote altioris ordinis. Et tangitur vtraque ratio hic assignata: & ex parte vnius rationis formalis altioris: & ex parte imitationis diuine scientie: quia scilicet est impressio & sigillatio propria illius que est vna & simplex non per aggregationem omnium. Nec obstat comparatio subiuncta in secunda conclusione: quoniam cum hoc quod est eminenter vtrunque stat quod sit formaliter vtrunque: sicut sol est eminenter calefactiuus & exciatiuus: & tamen formaliter. Et deus est eminenter intelligens & volens & exequens: & tamen formaliter. Nec intendit aliud per illam comparationem: nisi quod scientia speculatiua magis accedit ad naturam theologie quam practica: sicut si diceremus quod sensus communis magis habet de natura visus quam auditus, sensus esset quod conditiones visus & sensus communis magis conueniunt quam conditiones auditus et sensus communis. Nec secus est in proposito. Nec etiam obstat si alicubi Sanctus Thomas dicit quod est simpliciter speculatiua. Et secundū quid practica: quoniam ratio dicti est: quia speculatiuum sonat differentiam perfectam scientie, practicum vero minus perfectam: & conditiones speculatiue magis conueniunt tam excellenti scientie q̄s conditiones practice. Dicitur ergo speculatiua simpliciter: id est sine additione aliqua quia est formaliter speculatiua, eminenter tamen. Dicitur autem practica secundum quid & non absolute ne detur intelligi quod sit scientia imperfecta: qualescunq; illie que absolute dicuntur practice. Nec refert ad propositum: an ponatur habitus theologie & vniuersaliter scientie vnus propter simplicitatem qualitatis: an vnus propter vnitatem ordinis specierum intelligibilium: vtroq; namque modo oportet altioris gradus esse vel ordinem vel qualitatem, quam sit ordo aut qualitas constitues speculatiuam distinctam contra practicam & econuerso. Secundum est q̄ ex hac expositione manifestum apparet quod nec ex eo q̄ conditiones scientie speculatiue: nec ex eo q̄ conditiones scientie practice conueniunt hinc scientie potest inferri: ergo theologia est speculatiua: aut ergo est practica, vt vna distinguit cōtra aliam: sed ergo est speculatiua, vel eminenter continens rationem speculatiue: & similiter ergo est practica vel eminenter continens rationes practice: & similiter ergo est affectiua vel eminenter continens rationem affectiue. Unde rationes Sco. in. 1. lo. q̄. 4. ex diffinitione scientie practice & ex obiecto huius scientie: quia scilicet ex eo sumuntur principia regulantia praxim: & huiusmodi, non concludunt eam esse practicam. Sed si valent cōcludunt (vt dictum est) eam esse vel practicam, vel eminenter continere rationem practice. Et propterea tu qui disputationibus vacas, vtere hac responsione, & distinctione illa de precise & non precise tali: puta regula operis seu speculari &c. quod enim est precise tale: est aut practicum aut speculatiuum: quod autem est tale sed non precise est quid altius: vt patet ex dictis. Iuxta hec remanet questio specialis de praxi & practico secundum habenda.

¶ Vtrum sacra doctrina sit dignior aliis scientijs. Articulus. 5.

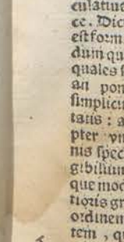

Ad quintum Sic proceditur. Videtur q̄ sacra doctrina non sit dignior aliis scientijs. Certitudo enim pertinet ad dignitatem scientie. Sed alie scientie, de quarum principijs dubitari non potest, videtur esse certiores sacra doctrina cuius principia. s. articuli fidei dubitationem recipiunt. Alie igitur scientie videntur ista digniores.

¶ Preterea. Inferioris scientie est a superiori accipere: sicut musicus ab arithmetico. Sed sacra doctrina accipit aliquid a physicis disciplinis. Dicit enim hiero. in epistola ad magnum oratorem vrbis rome: quod doctores antiqui in tantum philosophorum doctrinis atq; sententijs suos resperserunt libros: vt nescias quid in illis prius admirari debeas: eruditionem seculi an scientiam scripturarum. Ergo sacra doctrina est inferior aliis scientijs.

Sed contra Est quod alie scientie dicuntur ancille huius: prouerbio. 9. misit ancillas suas vocare ad arcem.

Respondeo Dicendum: q̄ cum ista scientia quantum ad aliquid sit speculatiua: & quantum ad aliquid sit practica: omnes alias transcendit tam speculatiuas q̄s practicas. Speculatiuarum enim scientiarum vna altera dignior dicitur: tum propter certitudinem tum propter dignitatem materie. Et quantum ad vtrumque hec scientia alias speculatiuas scientias excedit. Secundum certitudinem quidem: quia alie scientie certitudinem habent ex naturali lumine rationis humane que potest errare: hec autem certitudinem habet ex lumine diuine scientie, que decipi non potest. Secundum dignitatem vero materie: quia ista scientia est principaliter de his que sua altitudine subditis rationi humane ergo iste est de dignioribus. Fundatur hec ratio super illud secundi meta. sicut oculus noctue ad lumen solis &c. inde siqui dem habetur quod excedentia vim intellectus nostri sunt manifestissima in se ac lucidissima: ac per hoc propie rationes substantiarum intellectualium que remanent occulte propter excellentiam earum, sunt digniores illis earundem conditionibus, quas ex sensibilibus abstrahere possumus in metaphysica &c. & ideo cum de huiusmodi excedentibus sit ista scientia: sequitur quod sit de dignioribus: non rebus quia nulla res deo est dignior: sed rerum conditionibus. Secunda autem cōclusionis pars probatur. Practicarum illa dignior que ad vlteriorem finem non ordinatur: sed finis huius est finis vltimus finium omnium aliarum: ergo. Probatur maior in ciuili & militari. Minor vero quia finis huius est beatitudo eterna. Aduerte hic quod maior intelligitur non absolute vt iacet sed de practicis subordinatis: quoniam non est verum inter practicas disparatas dignior est que ad vlteriorem finem non ordinatur. Dignius nanq; est ministrare superioris ordinis arti: puta aurifici: quam principali in arte inferioris ordinis: puta figuli: sed inter practicas: quarum vna subordinatur alteri: procul dubio maior est vera: & propter ea in litera non subsumptum est absolute: sed theologie finis non subordinatur ad alterum: sed subsumpta sunt duo & quod omnes alie practice subordinantur isti: docendo: quod fines aliarum scientiarum practicarum ordinantur ad finem istius: & q̄ finis istius est vltimus &c. Sic enim perfecta est ratio, omni exclusa calumnia. Sed memento hic primo illius distinctionis finis: scilicet in finem rationis operandi seu rei operate: & in finem operantis: quoniam beatitudo eterna non est finis vltimus omnium operantium: cum multi operentur contra illam a virtute recedendo: secundum artes tamen recte operando: sed est finis omnium rationum operandi: & omnium rerum operatarum: quoniam omnia ordinantur ad bonum rationis: quod tandem ordinatur in beatitudinem eternam: & ideo in litera caute dicitur, q̄ fines aliarum scientiarum: & non dicitur fines scientium ordinantur ad beatitudinem eternam. Memento secundo alterius distinctionis: scilicet finis intrinseci & extrinseci: & intellige quod finis extrinsecus theologie inquantum practica est beatitudo que est vltimus finis: id est visio dei licet finis intrinsecus eius vt sic sit operari. Nec hoc obstat efficacie rationis in litera facte: que de fine intrinseco practicarum scientiarum loquitur: quoniam litera loquitur de fine proximo siue extra: siue intus: nihil enim refert quo ad dignitatem practice: an finis causa nobilitans afferatur intus vel extra: dūmodo sit proximus: sic autem est in proposito: quoniam vt in precedenti articulo dixit autor: de operibus nostris tractamus quatenus per ea ordinamur ad dei contemplationem: cetere autem scientie docent operari propter hunc finem remote. Hoc autem scilicet quod hec scientia inquantum practica habet eundem finem proximum quem habet inquantum speculatiua: licet alio modo: quia extrinsece, conuenit huic scientie: quia est secundum quid practica: si enim esset pure practica: speculari remotus eius finis esset.

¶ Responsio ad secundum, duabus distinctionibus vtitur: accipere dupliciter a superiori vel ab inferiori: & hoc dupliciter: vel propter defectum seu in sufficientiam accipientis: vel subtilionem defectus alieni. Puta intellectus nostri in proposito.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum sextum.

In titulo nota ly sapientia: id est notitia ordinativa, & iudicativa de aliis vt caput: hoc enim sapientie nomen importat: vt patet sexto ethi. in communi loquendo.

b In corpore vna conclusio est responsiua quesito affirmatiue. Sacra doctrina est maxime sapientia inter omnes sapientias humanas: non solum in genere sed simpliciter. Et aduerte q ly simpliciter: determinat sapientiam humanam: sicut etiam ly in genere: ita q sensus est: q sacra doctrina tam relata ad sapientias in genere quã ad sapientiam humanã simpliciter: est maxime sapientia. Probatur. sacra doctrina determinat proprissime de deo secundum q est altissima causa: ergo sacra doctrina est maxime sapientia &c. antecedens probatur. determinat de deo non solum vt cognoscibili per creaturas: sed secundum quod sibi soli naturaliter est notus: ergo proprissime &c.

¶ Circa antecedens & eius probationẽ nota, q ea q̃ nobis naturaliter occulta sunt de deo quemadmodum magis propria sunt deo in cognoscendo, ita & in essendo: & propterea scientia determinans de deo secundum illa que soli deo sunt nota: est scientia de deo ex propriis dei: & ideo merito dicitur q proprissime determinat de deo: & quoniam secundum huiusmodi propria habent prima suprema que fundamẽta causalitatis diuine: idcirco dicitur qõ determinat proprissime de deo secundum quod est causa altissima. Ueruntamen hic caue esto: quoniam ly secundum qõ est altissima causa: dupliciter potest exponi. Uno modo vt ly secundum determinet rationem formalem dei, vt est subiectum sacre doctrine: & sic falsum est assumptum: quoniam vt in sequenti patet articulo: deus inquantum deus est subiectum eius: & non inquantum causa altissima. Alio modo: vt ly secundum determinet quandam specialem rationẽ dei: clausam infra latitudinem conditionum pertinentium ad considerationem sacre doctrine: eo qõ consequitur deitatem: & sic est verum. Intendit enim littera quod sacra doctrina considerat de deo proprissime: & consequenter secundum q etiam causa altissima: quod ad sapientiam spectat.

¶ Consequentia: autem probatur; iudicium de inferioribus habetur per causam altiorem: ergo considerans causam altissimam generis alicuius est sapiens in illo genere: ergo considerans causam simpliciter altissimam totius vniuersi: id est deum: est maxime sapiens: ergo si qua considerat deum proprissime secundum qõ est causa altissima; illa est maxime sapientia inter omnes tam in genere q̃ simpliciter: quod erat cõsequentia probanda: assumptum est clarum: & prima consequentia probatur quidem: quia sapientis est iudicare & ordinare. Manifestatur vero in genere edificij: & in genere totius humane vite: cum authoritatibus scripture adiunctis: vt patet in litera: secunda vero ex eodem probata relinquitur medio: subintelecta proportionalitate cause altissime in genere: ad sapientiam in genere, & cause altissime simpliciter: ad sapientiam simpliciter: & ex testimonio Augustini confirmatur. Uocatur autem in hac deductione sapientia simpliciter maxime sapientia: ad denotandum excessum eius super sapientias in genere: tertia autẽ cõsequentia q se nota relinquitur: qm̃ si considerãs simpliciter altissimam causam: id est deum est simpliciter & maxime sapiens: respectu sapientium in genere hoc aut illo: oportet q considerans eandem causam altissimam ex propria non solum sit simpliciter: sed & maxime sapiens: & respectu sapientium in genere, & respectu sapientis simpliciter: vtpote transcendens ipsum in hoc: quod propria altissime causa rimatur: cum illa sistat in communibus, & his que per communia scire possunt: cõsequentia quas de deo, Metaphysica habet aut sunt communes si sunt simplices: & vt ens verũ bonum: aut sunt ex communibus composite: si sunt proprie deo: vt actus purus: primum ens &c.

a ¶ Utrum hec doctrina sit sapientia. Articulus sextus.

1.p.ar.3 Et. 1. p lo. p.n° Et. 2. 3 ca. 4 si.

Ad sextum Sic procedit. Uidetur quod hec doctrina non sit sapientia. Nulla enim doctrina que supponit sua principia aliũde digna est nomine sapientie: quia sapientis est ordinare & non ordinari. 1. metaphysi. Sed hec doctrina supponit principia sua aliunde (vt ex dictis patet c). Ergo hec doctrina non est sapientia.

¶ Ꝑ. Ad sapientiam pertinet probare principia aliarum scientiarum: vnde & caput dicitur scientiarum, vt. 6. ethi. patet c. Sed hec doctrina non probat principia aliarum scientiarum. Ergo non est sapientia.

¶ Ꝑ. Hec doctrina per studium acquiritur: sapientia autem per infusionem habetur: vnde inter septem dona spiritussancti connumeratur: vt patet Isa. 2. Ergo hec doctrina non est sapientia.

Sed contra est quod dicitur deute. 4. in prin. Hec est nostra sapientia & intellectus coram populis.

b Respondeo Dicendum quod hec doctrina maxime sapientia est inter omnes sapientias humanas: non quidem in aliquo genere tantum: sed simpliciter. Cum enim sapientis sit ordinare & iudicare: iudicium autem per altiorem causam de inferioribus habeatur: ille sapiens dicitur in vnoquoque genere qui considerat causam altissimam illius generis: vt in genere edificij artifex qui disponit formam domus dicitur sapiens & architector respectu inferiorum artificum qui dolant ligna vel parant lapides. Unde dicitur. 1. cor. 3. Ut sapiens architector fundamentum posui. Et rursus in genere totius humane vite prudens sapiens dicitur, inquantum ordinat humanos actus ad debitum finem. Unde dicitur prouer. 10. Sapientia est viro prudentia. Ille igitur qui considerat simpliciter altissimam causam totius vniuersi que deus est maxime sapiens dicitur. Unde & sapientia dicitur esse diuinorum cognitio (vt patet per Augustũ. 12. de tri.) Sacra autem doctrina proprissime determinat de deo secundum quod est altissima causa: quia non solum quantum ad illud quod est per creaturas cognoscibi le (quod philosophi cognouerunt c: vt dicitur Rom. 1. Quod notum est dei, manifestũ est illis.) Sed etiam quantum ad id quod notum est sibi solt de seipso, & alijs per reuelationem communicatum. Unde sacra doctrina maxime dicitur sapientia.

Ad primũ Ergo dicendum: q sacra doctrina non supponit sua principia ab aliqua scientia humana: sed a scientia, diuina a qua sicut a summa sapientia omnis nostra cognitio ordinatur.

¶ Ad secundũ dicendum, q aliarum scientiarum principia vel sunt per se nota, & probari non possunt: vel per aliquam rationẽ naturalem probantur in aliqua alia scientia. Propria autem huius sciẽtie cognitio est q̃ est per reuelationem: non autem est per naturalem rationem. Et ideo non pertinet ad eam probare principia aliarũ scientiarum: sed solum iudicare de eis. Quicquid enim in alijs scientijs inuenitur veritati huius sciẽtie repugnans: totum cõdemnat & falsum. Unde dicitur. 2. corin. 10. Consilia destruentes & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei.

c ¶ Ad tertium dicendum, q cum iudicij ad sapientem pertineat secundũ duplicem modum iudicandi duplicitur sapientia accipitur. Contingit enim aliquẽ iudicare vno modo per modum inclinationis: sicut qui habet habitũ virtutis recte iudicat de his que sunt fm virtutem agenda inquantũ ad illa inclinatur. Unde & in. 10. ethi. dicitur q virtuosus est mensura & regula actuum humanorum. Alio modo per modũ cognitionis: sicut aliquis instructus in sciẽtia moralli posset iudicare de actibus virtutis etiãsi virtutem non haberet. Primus igitur modus iudicãdi de rebus diuinis pertinet ad sapientiam que ponitur donum spiritussancti: fm illud corin. 2. Spiritualis homo iudicat oia &c. Et dio. dicit. 1. ca. de di. no. Jerotheus doctus est non solũ discens sed et patiens diuina. Secundus autem modus iudicãdi pertinet ad hanc doctrinam fm q̃ per studium habetur: licet eius principia ex reuelatione habeantur.

¶ Utrum deus sit subiectum huius sciẽtie. Articulus septimus.

Ad septimũ Sic procedit. Uidetur quod deus non sit subiectum huius scientie. Jn qualibet enim scientia oportet supponere de subiecto quid est secundum Philosophum in primo posteriorum. Sed hec scientia non supponit de deo, quid est: dicit enim damascenus: Jn deo quid est, dicere impossibile est. ergo deus nõ est subiectum huius scientie. ¶ Preterea, Omnia que

Considerantur nanque huiusmodi deus vt stat sub conceptu communi: et relatiuo aut negatiuo vt patet. Ante omnes autem hos modos potest considerari deus secundum suam propriam quidditatem: hec enim est prima secundum naturam cognitio omnium et fundamentum ceterarum: et hanc quidditatem circumloquimur deitatis nomine. Et sic querendo an deus sub ratione deitatis vt distinguitur contra rationem bonitatis &c. sit subiectum huius scientie: est querere vtrũ deus sub ratione sue propie quidditatis sit subiectũ formale huius scientie: ita quod quidditas dei sit ratio formalis huius subiecti vt res est &c.

b ¶ In corpore duo ponuntur. primo conclusio responsiua quesito affirmatiue: & cum do referũtur aliorum dicta. Quo ad primũ conclusio est: deus est subiectum huius scientie: probatur dupliciter: primo obiectum alicuius potentie vel habitus est id sub cuius ratione omnia referuntur ad potentiam vel habitum: ergo subiectum scientie est sub cuius ratione omnia considerantur in scientia: ergo subiectum huius scientie est deus: antecedens manifestatur in obiecto visus. prima vero consequentia probatur: subiectum ad scientiam se habet sicut obiectum ad potentiam vel habitum: ergo si obiectum &c. Secunda autem consequentia probatur: omnia considerantur in sacra doctrina sub ratione dei: ergo si subiectum &c. Assumptũ probatur: quia omnia vel sunt deus: vel ad deum ordinantur: vt principium: aut finem &c.

¶ Circa probationem prime consequentie: aduerte quod illa propositio assumpta sicut obiectum ad potentiam: ita subiectum ad scientiam: non est opus quod curat quo ad omnia: sed sat est propositio: quod teneat quo ad proportionem rationis formalis: ita quod sicut ratio formalis obiecti potentie est ea qua omnia referuntur ad illam potentiam: ita ratio formalis subiecti scientie est illa ratione cuius omnia considerantur in illa scientia. Utrum autem teneat similitudo quo ad alia: puta quo ad communitatem: vt sicut obiectum formale potentie est aliquid commune omnibus per se obiectis illius potentie: ita subiectum scientie debeat esse aliquid commune omnibus per se subiectis illius: non est presentis propositi: quamuis manifeste pateat hinc quod non oportet hanc similitudinem saluare: quia ponitur subiectum huius scientie non aliquod commune: sed deus vt deus: quem vt sic constat esse singulare quoddam. Hec obstat quod in primo sententiarum. articulo quarto prologi dixerit Sanctus Thomas, quod subiectum scientie habet hanc conditionem: scilicet quod est commune per predicationem: quoniam illud est verum secundum communiter accidentia: & non necessario videmus enim communiter in subiectis communiter assignatis scientijs a doctoribus: illam conditionem inueniri: non tamen oportet vt patet quarto metaphysice: in scientia de sano. Posset quoq; saltem communitas per predicationem in omni subiecto: non in recto: sed in recto vel obliquo: sic enim etiam deus de omnibus theologalibus predicatur: quia sunt aut deus: aut dei: aut ad deum: aut a deo &c. Prima tamen responsio est ad literam.

¶ Circa propositionem assumptam in probatione secunde consequentie: scilicet: omnia considerantur in hac scientia sub ratione dei: dubitatur simpliciter: & ad hominem. Simpliciter quidem arguit Gregorius de Arimino: si deus sub ratione deitatis esset subiectum theologie: tam beatorum quam nostre: oporteret quod omnia cognoscibilia de deo ratione deitatis caderent sub theologia: sed hoc est impossibile. Tum quia omnia simpliciter caderent sub theologia. Tum quia infinite veritates caderent sub eadem: per deitatem enim omnia cognoscibilia sunt: & infinita &c. vt pater in sciennis: quam deus habet de seipso per essentiam suam. Ad hominem vero quia ipsemet sanctus Thomas in prologo primi sententiarum articulo quarto, expresse dicit subiectum huius scientie esse ens diuinum per inspirationem cognoscibile: & non deum: nisi sicut subiectum principale: ergo &c.

¶ Ad primum horum neganda est consequentia propter duplicem rationem: prima est: quia theologia siue nostra siue beata est scientia inadequata subiecto: conditionalis autem illa est vera de scientia adequata subiecto: solus enim deus habet theologiam adequatam eius subiecto formali. Sed hec ratio nihil videtur valere. Quoniam ratio formalis subiecti & scientia oportet quod adequate sibi respondeant: alioquin scientie non distinguerentur per subiecta formalia: nec posset assignari ratio quare magis ista quam illa de tali subiecto consideret. Unde assignatur alia ratio negationis: & est qua in antecedente illius conditionalis non fit mentio de ratione formali sub qua. Cum tamen ex illa pendeat adequatio vel limitatio cognoscibilium de subiecto formali per rationem formalem illius vt res est. Deus enim est ex ratione deitatis sit infinite cognoscibilis. Tamen deus vt deus sub participato lumine glorie est cognoscibilis infra certum limitem. Respectu singulorum: et similiter sub participatione luminis gratie est cognoscibilis secundum certos fi-

nes &c. et ideo ad verificandam illam cõdittionalem oportet addere: si deus inquantum deus sub lumine sibi adequato esset subiectum scientie alicuius: illa nosset omnia &c. sed tunc patet falsitas subsumende propositionis: quia sola lux diuina in se, ipsa est tale lumen: nostre autem & beate Theologie deus inquantum deus quidem: sed sub lumine diminuto subiectum est: & ideo iuxta facultatem luminis est extensio scientie: non est ergo secundum extensionem rationis formalis, vt res est absolute: sed vt stantis sub ratiõe formali obiecti vt obiectum est mensurande scientia.

¶ Ad secundum dicitur quod sancti Thomas non asserendo sed opinando sequens cõmuniter dictas conditiones subiecti ab aliis: illud dixit vt patet ex modo loquẽdi: cum inchoando illam positionem dicit. Si volumus ponere aliquod subiectum: in quo saluentur omnes he conditiones: hic autem assertiue determinando: quod etiam ex tunc inchoauerat: quoniam & ibi dicit: quod omnia considerãtur in hac scientia sub ratione dei: quare hoc est simpliciter tenendũ: illud vero tanquam opinabile audiendum.

¶ Secunda ratio ad conclusionem est hec: idem est subiectum principiorum & totius scientie. Deus est subiectum principiorum huius scientie: ergo deus est subiectum totius scientie. Maior probatur: quia tota scientia virtualiter continetur in principijs. Minor vero, quia deus est subiectum articulorum fidei.

¶ Circa propositionem assumptam ad probandum maiorem scilicet: tota scientia virtute continetur in principijs. Dubium occurrit: quoniam aduertant videtur doctrine Sancti Thome. Nam sequitur tota scientia virtualiter continetur in principijs: ergo in subiecto principiorum: ergo in subiecto scientie ergo diuarum specierum disparatarum: imo generis & speciei secundum propria singulis non potest esse scientia vna secundum speciem specialissimam: hoc est falsum apud Sanctum Thomam: quoniam scientia de triangulo & quadrato & figura &c. non solum secundum communia: sed secundum propria singulis vnius est speciei: vt patet in prima secunde: & in primo posteriorum: ergo prima consequentia patet quia principia conclunntur ex subiecti ratione: secunda etiam patet: quia idem est subiectum principiorum & scientie: tertia autem: quia scientia vnius speciei omnino disparate: quo ad propria: non continetur virtualiter in alia specie: nec in generis ratione vt sic: sicut nec passiones vnius speciei continentur virtualiter in alia: nec in ratione generis: vt patet.

¶ Ad hanc obiectionem oportet respondere: non solum ad hominem sed simpliciter: quoniam ista virtualis continentia ingerit dubium non solum quia posita est hic in litera: sed simpliciter. Unde Scotus in prologo. q. tertia tenens q̃ virtualis continentia omnium veritatum pertinentium ad aliquam scientiam est conditio constituens rationem subiecti formalis in scientia: obiectioni prefate consentit: concedens verum esse id: ad qõ ratio deducit: quodq; reputamus falsum. Sciendum est igitur q̃ duplex est de huiusmodi continentia opinio. Scotus namq; putat subiectum scientie oportere continere primo virtualiter vt causam sufficientem omnes veritates pertinentes ad talem scientiam: & probat hoc dupliciter. Primo quia continet propositiones immediatas: que sunt principia virtualiter cõtinentia totam scientiam patet hoc: q̃ propositionis immediate predicatum continetur in subiecto: subiectum autem est subm scientie: ergo. Secundo: q̃ subiectum est adequata causa habitus: ergo continet primo virtualiter totum ipsum: ergo omnes illius veritates. Et secundum hanc opinionem tot sunt scientie secundum speciem: quot sunt non solum species rerum omnino disparate: quod dico propter species subordinatas: puta subiectum & passionem: sed etiam q̃ sunt rationes formales rerum: quarum vna non cõtinetur virtualiter in alia: & sic alia est scientia de animali vt sic: ad quam spectat considerare proprias animalis passiones tantum: quoniam sole ipse virtualiter in animali claudũtur: & alia de boue inquantum bos & alia de leone inquantum leo &c. Sanctus Thomas vero tenens scientias secari non secundum q̃ secantur res absolute: sed prout sunt subiecta: tenet q̃ subiectum formale scientie exigit duas conditiones vt ex litera habetur: prima est q̃ ratione ipsius oia attingantur ab illa scientia, secunda q̃ virtualiter contineat tota scientiam: non vt causa in seipso sufficiens vt Scotus voluit, sed in seipso quidem sumptum sufficiens vt causa prima. & in suo ordine: & nõ simpliciter. Sumptum autẽ & in se & participantibus ipsum aut quomodolibet attributis ad ipsum sit sufficiens simpliciter. vocatur autẽ causa simpliciter sufficiens illa que primo id est adequate est causa alicuius vt subiectum propie passionis siue immediate: siue mediante aliqua priore passione. Causa autem sufficiens in suo ordine: que licet sola non sufficiat ad effectum: in suo tamẽ ordine completa & totalis causa est: vt sol est causa fortis. Et hoc modo q̃ncipia prima alicuius scientie continent virtualiter oẽs veritates illius. s. vt primo propositiones: non. n. ex primis propositionibus solis immediate: vt patet, neq; mediantibus tantum his que totaliter ex illis pendent

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes veritates sciuntur: sed ex illis vt primis: ⁊ aliis vt secundis ac prioribus causis consciones multe sciuntur. Et hoc clarius patet in ipsis passionibus que demonstrantur: in scientia enim de numero non oportet omnes passiones scibiles eadem scientia contineri virtualiter in numero primo id est adequate ⁊ sufficienter: loquendo de numero in seipso: quoniam sic nec passiones binarij: nec trinarij scirentur ibidem: vt patet: sed bene oportet numerum in se continere virtualiter omnes passiones huiusmodi: vt primam radicem earum: vt distinctum autem ⁊ participatum in binario ⁊ trinario ⁊c. oportet omnium passionum subiectum esse primum. i. adequatū. Ac per hoc principia talis scientie que habent numerū pro subiecto: continent virtualiter omnes veritates vt prime cause. Nec oportet quod sufficiant ad inferendas omnes cōclusiones nisi adiuncta propositionibus, quarum subiectū sit binarius aut trinarius ⁊c. vt causis proximis: quemadmodum nec numerus in se causa est sufficiēs ad passiones binarij: sed vt prima radix earum: ⁊ hoc in eo q̄ scibiles id est inquātum sunt in tali specie scibilis: quicquid sit in esse nature. Et secundum hanc viam manifestum est quod eadem scientiam secundum speciem: contingit esse de genere et multis speciebus secundum singulorum propria. Et si queratur: quis ergo erit limes scibilium in vna scientia? Jam patet responsio ex dictis: limitantur nanq̄ scientie secundum species scibilium vt sic: ⁊ non secundum species rerum. Et ideo tot species ⁊ genera rerum sub vna possunt comprehendi scientia: quot comprehendi contingit sub vna specie scibili. Et ideo illa ratio formalis rerum que primo fundat illam speciem scibilem, id est cui primus conuenit ille modus abstractionis vel diffinitionis vel cognitionis qui constituit illam speciem scibilis, est ratio formalis subiecti in illa scientia: ⁊ est prima radix omnium pertinentium ad illam scientiam vt sic. Quod autem continentia virtualis talis vt declarata est sufficiat ad subiectum ⁊ principia scientie: patet ex processibus scientiarum: tam in mathematicis quam in naturalibus. Utrobiq̄ nanq̄ multarum specierum passiones proprie traduntur: puta trianguli ⁊ quadrāguli: quod impossibile est adequate contineri in subiecto geometrie: vt patet.

b 12

8 1.pl.ar. 5. Et boet trin. qō. 5. art. 7. arti. 1. ℸ. 3. ⁊. 8.

¶ Ad primam ergo Scoti rationem iam dictum est. ℙ Ad secundam vero ex eodem fundamento dicitur quod subiectum habitus continere virtualiter totum habitum potest dupliciter intelligi: vno modo accipiendo subiectum in seipso: alio modo vt inuentum in aliis per se participantibus quomodolibet ipsum. Et similiter continere virtualiter dupliciter scilicet adequate, ⁊ vt primam causam. Subiectum in seipso continet virtualiter vt prima causa totum habitum, ⁊ non partem: sicut sol continet virtualiter totum hominem ⁊ non partem: vt prima tamen sui superior causa. Subiectū autem in se ⁊ in participantibus: cōtinet virtualiter ⁊ adequate vt tota causa totum habitum. Et sic patet ad dubium ⁊ simpliciter ⁊ ad hominem.

¶ Quo ad secundum referuntur tres aliorum assignationes. Prima est magistri sen. secunda Hugonis de S. Victore. tertia est Lincolniensis. Sed aduerte modestiam autoris: quoniā primo excusando illos dessit, quod attenderunt ad materiam: quasi diceret q̄ non intendebant assignare subm formale. 2º omnia suprādicta reducit ad subm formale a se assignatū: dicens omnia hec tractari in ordine ad deum. Super artic. 8.

In titulo argumentativa. i. probativa eorum que docet an nō, sed forte simpliciter proponit: vt Sco. dicit contra articulum secundum.

¶ In corpore tres conclusiones. Prima est, sacra doctrina non arguit

Articulus IX.

autoritates sanctorum doctorum. rationes humanas ⁊ autoritates philosophorum. Et ex primis quidem doctrina hec procedere dicitur vt ex propriis et necessariis: ex secundis autem vt ex propriis sed probabilibus: ex quartis vero vt probabilibus, sed extraneis. Et sic tertijs nullus assignatur locus. Et propterea sciendum est: quod ratio humana de qua hic est sermo, nihil aliud est quam argumentatio aliqua ex solo naturali lumine robur habens. Et est duplex. Quedam secundum dicendum, quod argumētari ex necessario concludens: que vocatur demonstratio. Et quedam autoritate est maxime propium huius doprobabiliter: que magnam habet latitudinem. Utraq̄ autem in aliqua certa scientia physica clauditur ⁊ consequenter extranea est a genere scibili theologico: ac per hoc theologia procedit ex ratione humana vt sic, vt extranea. Et quoniam nulla demonstratio physica potest afferri ad theologalia vt sic: q̄m theologalia vt sic sunt oportet resolui in principia euidentia non lumine naturali, sed diuino) ideo absolute loquendo, ex ratione naturali procedit theologia vt extranea et probabilibus: quemadmodum ex autoritatibus philosophorum. Et propterea sedes assignata autoritatibus philosophorum, intelligenda est assignata etiam rationi naturali quam cognouerunt. In cuius signum simul tractabat vtrunq̄: ⁊ sic omnia enumerata sunt locata.

¶ Sed dubium hic occurrit non dissimulandum, si ex rationibus naturalibꝰ theologia procedit vt ex extraneis et probabilibus, cur tantus labor a doctoribus speculatiuis assumptus est? quorsum libri contra Gentiles rationibus naturalibus pleni ⁊c. aut enim hi non tradunt theologiam, aut in extraneis nimis morati sunt.

¶ Ad hoc breuiter dicitur quod demonstrationes metaphysice ⁊ naturales que afferuntur in sacra doctrina simpliciter quidem sunt extranee: sed vt ministre theologie ad destruendas positiones appositas conclusionibus aut principijs theologalibus, aut ad soluendas rationes contra theologalia factas, aut ad stabilienda: de quibus theologia secundario est, vt deum esse, ⁊ vnum esse, ⁊ immortalem ⁊c. non sunt extranee. Sed ex eis procedit theologia vt ex propriis ⁊ quandoq̄ necessarijs: ministerialiter tamen ⁊ non ratione sui. sed propter nostri intellectus infirmitatem: vt in articulo quinto ad secundum dictum est. Et propterea sancti doctores qui speculatiuo ingenio prediti fuerunt, intellectus humani defectui subuenire cupientes, rationes philosophicas plurimas conati sunt afferre ad aliquod horum trium, vt sic viri docti ea que fidei sunt rationi non contraria comperientes, facilius his que fidei sunt adherere possint, aut saltem ea non spernere aut deridere. Suadetur autem huiusmodi rationes vt ministras propijas effici huius scientie propter nos, ex litera in tertia conclusione ⁊ eius manifestatione: non enim aliter possunt solui obiectiones opposite sufficienti solutioni nisi ex rationibus philosophicis. Si nanq̄ ex credita solumenda essent obiecta philosophorum, ridiculo philosophis theologi essent ⁊c.

¶ Circa hec diligenter aduerte, quod aliud est loqui de ratione humana, et aliud loqui de propositionibus notis ratione humana. In litera vt declarauimus insinuatur quod ex ratione humana absolute loquēdo hec doctrina procedit vt ex extraneis, quoniam propositiones note naturali non diuino lumine vt sic, sunt extranee. sed tamen multe propositiones note naturali lumine ⁊ demonstratione secundū seipsas sumpte. sunt vere ⁊ proprie theologales, sub alio tamen lumine: vt in primo articulo in responsione ad secundum patet, vt patet de istis, deus est: deus est vnus, deus est bonus ⁊c. Unde cum theologus arguit ex istis, arguit ex propijs quamuis non propijs tantummodo notis, pro quanto sunt non solum reuelata: sed etiam scita.

Super articulum nonum.

In titulo vti metaphoris est vti locutionibus que non verificantur de his de quibus dicūtur secundum propriā significationem, sed secundum aliquam similitudinem ad propie significata: vt cū dicitur quod deus noster ignis consumens est, vtimur metaphora: quia deus non est vere ignis, sed se habet ad modum ignis consumentis: ⁊ sic de aliis. Et occasionem sumit questio hec ex 2. posteriorum: vbi prohibentur metaphore in scientijs.

¶ In corpore vna conclusio responsiua questo affirmative sacra doctrina congrue vtitur metaphoris corporalium ad diuina et spiritualia. Probatur dupliciter. Primo: deus omnibus prouidet prout congruit eorum natura: ergo conuenienter homini in sacra doctrina spiritualia sub corporalibus similitudinibus traduntur. Antecedēs patet. Consequentia vero probatur quia naturale est homini ad intelligibilia per sensibilia duci. Probatur: quia omnis nostra cognitio oritur a sensu. Et confirmatur hec ratio authoritate Dionysij ⁊c. Secundo sacra doctrina proponitur omnibus hominibus communiter: ergo cōgrue spiritualia sub similitudinibus corporalium traduntur. Antecedens probatur: ad Romanos primo. consequentia autem probatur: quia plures nō sunt idonei ad intelligibilia secundum se:

1. plog. art. 5. Et dist. 34. q. 3. a. 1. ⁊ 2. Et. 3. ℸ. cap. 11ō Et tri. arti. 8. Et quol. 4. q. 1. Et opusc. 60. c. 11

quia vel sic ea capere possunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod licet de deo non possimus scire quid est: vtimur tamen eius effectu in hac doctrina vel nature vel gratie: loco diffinitionis ad ea que de deo in hac doctrina considerantur: sicut ⁊ in aliquibus scientijs physicis demonstratur aliquid de causa per effectum: accipiendo effectum loco diffinitionis cause.

¶ Ad secundum dicendum: quod omnia alia que determinantur in sacra doctrina comprehenduntur sub deo: non vt partes vel species vel accidentia: sed vt ordinata aliqualiter ad ipsum.

¶ Utrum hec doctrina sit argumentativa. Arti. 8.

Videtur quod hec doctrina non sit argumentativa: dicit enim ambrosius in libro de sacramentis, Tolle argumenta vbi fides queritur. Sed in hac doctrina precipue fides queritur, vnde dicitur Joannis vigesimo, hec scripta sunt vt credatis. Ergo sacra doctrina non est argumentativa.

¶ Preterea. Si sit argumentativa: aut argumentatur ex autoritate, aut ex ratione. Si ex autoritate non videtur hoc cōgruere eius dignitati (nam locus ab autoritate est infirmissimus secundum Boet.) Si etiā ex ratione hoc non congruit eius fini: quia secundum Gregorium in omel'. fides non habet meritum vbi humana ratio prebet experimentum. Ergo sacra doctrina non est argumentativa.

Sed cōtra Est ꝙ dicitur ad ti. 1. de epō amplectēte eū qui ſm doctrinā est fidelem sermonē: vt potens sit exhortari in doctrina sana: ⁊ cos qui contradicunt arguere.

Rñdeo Dōm: ꝙ sicut alie scientie nō argumentant ad sua principia probāda, sed ex principijs argumentātur ad ostendendum alia in ipsis scientijs: ita hec doctrina non argumentatur ad sua principia probanda: que sunt articuli fidei: sed ex eis procedit ad aliquid ostēdendum sicut apostolus prime ad corinth. 15. ex resurrectione christi argumentatur ad resurrectionem cōmunem probandam. ¶ Sed tamen considerandum est in scientijs physicis ꝙ inferiores scientie nec probant sua principia: nec contra negantem principia disputāt: sed hoc relinquit superiori scientie: suprema vero inter eas scilicet metaphysica disputat contra negantem sua principia si aduersarius aliquid concedit: si autem nihil concedit, non potest cum eo disputare, pōt tamē soluere rationes ipsius. Unde sacra scriptura cū nō habeat superiorem: disputat cum negāte sua principia: argumentando quidē si aduersarius aliquid cōcedat eorum que per diuinam reuelationem habēt: sicut per autoritates sacre doctrine disputamus contra hereticos: ⁊ per vnum articulum cōtra negantes alium. Si vero aduersarius nihil credat eorum que diuinit' reuelantur: non remanet amplius via ad probādum articulos fidei per rationes: sed ad soluendum rationes si quas inducit contra fidem. Cum enim fides infallibili veritati innitatur: impossibile autē sit de vero demonstrari contrarium: manifestum est probationes que contra fidem inducuntur: non esse demonstrationes: sed solubilia argumenta.

Ad primū Ergo dōm: ꝙ licet argumēta rationis humane non habeant locum ad probandū que fidei sunt: tamen ex articulis fidei hec doctrina ad alia argumētatur: vt dictum est. ¶ Ad eius contradictoriū. ſ. res infinita est plures hypostatice: sed quia sit negatiue nullum haberi efficax mem ad illam probandū. Et dicitur scire negatiue, q̄n nullo meo cogitur intellectus. Et sic theologus soluit ex scitis quo ad hoc. Quandoq̄ aūt ex scitis simpliciter: vt si soluat rōnem ℨ fidem esse sacramento altaris: q̄ accētis esse non est inesse actualiter, sed aptitudinaliter. In proposito literam hanc intelligo de solone theologali secundo modo. Et si instetur q̄ huiusmodi solutio non est theologi vt theologus est: q̄ non ex principijs theologie: negetur assumptū: q̄m theologia non solū gaudet propijs: sed etiam facit de extraneis, ppria dum ad defensionem suam aliarū scientiarū, ppositionibus vtitur propter nos: vt in arti. 5. ad secundū tactū est. Et cuius pura theologalia oporteat ex principijs manare theologalibus: theologalia tñ ministraliter nō opꝛ: sed sat est eis seruire. Sic autem theologales sunt hmōi solutiones. Un munus bñ vſir sentire: qui soluere theologice tribuunt, non nisi ex aliq̄ pponē credita. Et decepti sunt: q̄ non discreuerunt inter solonis ⁊ pbōnis nās. pbō nāq̄ est ex euidentibus solo ātē est etiam ex his q̄ non appent eē falsa, puta q̄ nō sciantur esse vera. Et propterea theologus potest semper soluere: nunq̄ coacto intellectu ab aliqua pponē ℨua his que sunt fidei: cuius cōtrarietatem non videat.

¶ Circa, pbōnē tertie pclonis: scito q̄ aliud est scire oēs rōnes ℨ fidem esse solubiles ⁊ aliud est scire soluere eas. Primū, pbat in ſra: ⁊ pbatio assumit vnam pponem creditā. ſ. hec doctrina innititur fidei infallibili, ⁊ ppea cōclusio: hic non nobis hic euidens est. Secūdum ꝺo in actu exercito consistit ⁊ liber ℨ gc. his plenus est. Et q̄m solo (vt dictū est ⁊ expimur) nō req̄rit euidentiā: sed non coactionē intellꝰ: ⁊ hoc in ipso exercitio solonis conuincitur dum rō cogens non adest: ideo scire soluere seu soluere ℨua huius doctrine nō est credere aut excredere nisi occasionaliter: q̄m ex hoc ꝙ credimus applicamus intellectum ad inuiendū defectus rōnū ⁊ pponum ℨuarū. Et hanc distinctionē bñ nota: q̄ inadueretēcia ciꝰ forte eq̄sdā in hac lra errare permisit.

¶ In respōsione ad scōm nota. 4. enumerata. ſ. autoritates sacre scripture,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum decimum.

Tulius clarus. In corpore due conclusiones. Prima respondet questo affirmative. Sacra doctrina sub vna litera habet plures sensus scilicet literalem ꝛ spiritualem : ꝛ hunc triplicem scilicet allegoricum : moralem ꝛ anagogicum . Probatur ex differentia inter hanc scientiam ꝛ alias. ex doctrine est deus: ceterarum homo: ergo

232

in potestate huius autoris est accommodare ꝛ vocum ꝛ rerum ad significandum: et non in potestate autoris aliarum: ergo in ceteris scientijs voces tantum significant : in hac vero et voces et res: ergo in hac est duplex sensus, scilicet literalis et spiritualis. Omnes consequentie patent. Et vltima declaratur quia iuxta significationem vocum attenditur sensus literalis: iuxta significationem autem rerum attenditur sensus mysticus. Quo ad secundam vero partem declaratur distinguendo triplicem figurationem vt clare pateat in litera.

¶ Circa hanc partem Nota , cum accommodare res ad significandum nihil aliud sit quam facere res esse non solum res sed signa aliarum rerum: dupliciter intelligi potest res fieri signa. Uno modo in ipsa generatione rerum vt scilicet simul fiant ad hoc vt sint res ꝛ signa aliarum rerum. Alio modo aduentitie: vt res iam facte accipiantur vt signa.

¶ Si accommodatio rerum ad hoc vt sint signa sumatur hoc secundo modo, non est propium dei nec excedit hominis facultatem accommodare res ad significandum: nec est propium huius scientie quod res significent : quoniam res geste narrate in aliis historijs possunt ab homine interpretari vt signa aliarum : non solum per modum imitationis: vt gesta fortia antiquorum imitanda sint a successoribus: ſz per modum significationis: vt scilicet gesta illa vt signa habeantur gerendorum.

¶ Si autem sumatur accommodatio rerum ad significandum primo modo: dupliciter potest intelligi: scilicet vniuersaliter : et particulariter. Si particulariter, sic non excedit hominis potestatem, nam quilibet potest facere aliquos actus vel aliqꝰ artificiale, ꝛ faciendo illa intendere per illa significare aliam rem: vt patet. Sed quod omnia que narrantur gesta in tot historijs vt res ad doctrinam aliquã spectantes, vt sic sint et fuit constitutione signa aliarum rerum: hoc excedit humanam facultatem: hoc dei est propium in hoc hec doctrina ceteras scientias excellit. ¶ Est igitur sensus litere, quod accomodare res vniuersaliter spectantes ad doctrinam ad hoc vt signa sint cum sint, est ꝓpium huius doctrine: qz hoc a solo autore huius doctrine fieri potest: non enim ex aduentione nostra petra de qua fluxit undeis aqua in deserto facta est signum christi: sed ad hoc ex illa petra fluxit aqua vt in veritate esset fons aque ꝛ esset signũ christi, qui fons est aque spiritalis, dicente apostolo: bibebant autem de spirituali consequente eos petra: petra autem erat christus: ꝛ sic de aliis.

¶ Secunda conclusio est. Non inconuenit in vna litera scripture ſz sensum literalem esse plures sensus. Probatur triplici ratione. Autos scripture sancte est deus: omnia simul suo intellectu comprehendens : ergo non inconuenit ꝛc. Probatur ꝛdo : qz sensus literalis est quem autor scripture intendit: ꝛc̃o autoritate Aug. 12. confessionum.

¶ Circa hanc cõclusionem occurrit dubium qz si sensus ſ. alis potest multiplicari , nulla erit certitudo quis sensus sit intentus ad literam quolibet prefere ſnam exꝓpositionem interpretationi alterius. Cum. n. de intentione dei non aliter cõstet oportebit omnes litere expositiones vt literales acceptare, aut nullam.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, qꝺ litera ihs multas expositiones ſimpliciter se potest habere ad illas. ꝓmo cõpatiens illas tam absolute quam in ordine ad reliqua que sunt fidei : ꝛ tunc multitudo expositionum literalium ad veritatem nostram confert, dignitatiꝫ autoris attestatur : vt Augustinus ibidem vult. Secundo vt compatiens illas in se, non tamen collata cum aliis literis sacre scripture. Et tunc ex tali collatione excludi possunt omnes ille interpretationes repugnantes: non repugnantes vero admitti: sicut. n. in responsione ad ꝓmũ in ſa dicit nihil necessarius ad salutem cõtinet in sacra scriptura qꝺ non p literalem sensum alicubi manifeste tradatur: ꝗnus in aliqua litera obscure habeatur propter multitudinem expositionum. Et si deficeret collatio ihe obscure ad manifestãdũ nunquam tñ deest collatio ad sancte ecclesie autoritatem: a qua nõ solum certificari possumus de literali sensu scripture: sed certi facti sumus de scriptura ipsa. Euãgelio inquit augu. (in epistola ꝺ fundamentum) non crederem nisi me autoritas ecclesie admoneret.

Ad decimum

Sic proceditur. Uidetur , quod sacra scriptura sub vna litera non habeat plures sensus: qui sunt historicus vel literalis allegoricus tropologicus siue moralis: ꝛ anagogicus : multiplicitas enim sensuum in vna scriptura parit confusionem ꝛ deceptionem: ꝛ tollit arguendi firmitatem: vnde ex multiplicibus propositionibus non procedit argumentatio: sed secundum hoc alique fallacie assignantur. Sacra autem scriptura debet esse efficax ad ostendendam veritatem absqꝫ omni fallacia. Ergo non debent in ea sub vna litera plures sensus tradi.

¶ Preterea. Augu. dicit in libro de vtilitate credendi quod scriptura que testamentũ vetus vocatur quadrifariam traditur scilicet secundum historiam: secundum etymologiam : secundum analogiam : secundum allegoriam . Que quidem quatuor a quatuor predictis videtur esse aliena omnino. Non igitur conuenienter videtur quod eadẽ litera sacre scripture secundum quatuor sensus predictos exponatur.

¶ ꝑ. Preter predictos sensus inuenitur sensus parabolic⁹. Qui inter illos sensus quatuor non continetur.

Sed contra est

quod dicit Gregorius 15. moralium. Sacra scriptura omnes scientias ipso locutionis sue more transcendit: quia vno eodemqꝫ sermone dum narrat gestum prodit mysterium.

Respondeo dicendum

quod autor sacre scripture est deus: in cuius potestate est: vt non solum voces ad significandum accommodet (quod etiam homo facere potest) sed etiam res ipsas. Et ideo cum in omnibus scientijs voces significent: hoc habet propium ista scientia: qꝺ ipse res significate per voces: etiam significant aliquid. Illa ergo prima significatio qua voces significãt res pertinet ad primũ sensum: qui est sensus historicus vel literalis. Illa vero significatio qua res significate per voces: iterum res alias significant: dicitur sensus spiritualis: qui super literalem fundatur, ꝛ eum supponit.

¶ Hic autem sensus spiritualis trifariã diuiditur. Sicut enim dicit apostolus ad hebreos septimo, lex vetus figura est noue legis ꝛ ipsa noua lex vt dicit Dionysius in eccl'. hierar. est figura future glꝛie. In noua etiam lege ea que in capite sunt gesta: sunt signa eorum que nos agere debemus. Secundum ergo quod ea que sunt veteris legis significant ea que sunt noue legis: est sensus allegoricus. Secundum vero qꝺ ea que in christo sunt facta: vel in his que christum significant sunt signa eorum que nos agere debemus est sensus moralis : prout vero significant ea que sunt in eterna gloria est sensus anagogicus. Quia vero sensus literalis est quem autor intendit: autor autem sacre scripture deus est qui omnia simul suo intellectu comprehendit : non est inconueniens vt dicit Augu. 12. confes. si etiam secundum literalem sensum in vna litera scripture plures sint sensus.

Ad primum

Ergo dicendum qꝺ multiplicitas horũ sensuum non facit equiuocationem : aut aliam speciem multiplicatis : quia sicut tã dictum est ꝛc: sensus isti non multiplicantur propter hoc quod vna vox multa significet. Sed quia ipse res significate per voces aliarum rerum possunt esse signa . ¶ Et ita etiam nulla confusio sequitur in sacra scriptura cum omnes sensus fundentur super vnum scilicet literalem: ex quo solo potest trahi argumentum : non autem ex his que secundum allegoriam dicuntur : vt dicit August. in epistola contra vincentium donat istam. ¶ Non tamen ex hoc aliquid deperit sacre scripture, quia nihil sub spirituali sensu continetur fidei necessarij quod scriptura per literalem sensum alicubi manifeste nõ tradat. ¶ Ad secundum dicendum quod illa tria : historia , etymologia, analogia ad vnum literalem sensum pertinẽt: nã historia est vt ipse Aug. exponit cum simpliciter aliquid proponitur: etymologia vero cũ causa dicti assignatur: sicut cũ dominus assignauit causam quare Moyses permisit licentiam repudiandi vxores scilicet propter duritiam cordis ipsorum. Matth. 18. Analogia vero est : cum veritas vnius scripture ostenditur veritati alterius non repugnare. Sola autem allegoria inter illa. 4. ꝓ tribus spiritualibus sensibus ponitur sicut ꝛ hug. de san. Uic. sub sensu allegorico : etiam analogicum comprehendit ponens in. 3. suarum sententiarum solum tres sensus scilicet historicum allegoricum: ꝛ tropologicũ. ¶ Ad tertium dicendum : qꝺ sensus parabolicus subliteralꝫ continetur : nam per voces significatur aliquid propue ꝛ aliquid figuratiue: nec est literalis sensus ipsa figura: sed id quod est figuratum. Non enim cum scriptura nominat dei brachium est literalis sensus qꝺ in deo sit membrum huiusmodi corporale: sed id quod per hoc membrũ significat: scilicet virtus operatiua : in quo patet quod sensui literali sacre scripture nunqꝫ potest subesse falsum.

¶ De deo: an deus sit. Questio. iij.

Elia igitur Principalis intentio huius sacre doctrine est dei cognitionem tradere ꝛ non solum secundum quod in se est: sed etiam secundum quod est principium rerũ ꝛ finis earum: ꝛ specialiter rationalis creature: vt ex dictis est manifestum ad huius doctrine expositionem intẽdentes. ¶ Primo

1 13

¶ Questio 2. Articulus 1.

In titulo huius primi articuli ly per se nõ per alium medium terminum : ly notum notitia euidens propositio enim per se nota dicitur que ex solis propijs terminis est nota euidentia certa ꝛ infallibili: vt patet primo posteriorum : est ergo sensus tituli : vtrum hec propositio deus est sit per se nota.

¶ In corpe duo fiunt primo distingnitur ꝓpositio per se nota, secundo respondetur q̃sito. Quo ad primum distinctio est propositionis per se note: alia secundum se tantum alia secundum se et quo ad nos ꝛ hec aut quo ad nos omnes: aut quo ad sapientes tantum: ꝛ sic sunt tria membra in litera. Declaratur distinctio cuiꝰ solis membris ex vna radice propositionis per se note in communi. Propositio per se nota est : cuius predicatum clauditur in ratione subiecti , ergo propositio per se nota secundum se ꝛ quoad nos est ꝛ cuius predicatum est in rõe subiecti : ꝛ nobis est nota ratio subiecti ꝛ predicati : vt quodlibet est aut non est ꝛc. secundum se autem tãtum cuius predicatum est in ratione subiecti , ſz rationes terminorum clarent apud sapientes : vt in corporalia non esse in loco. Et confirmatur hoc membrum authoritate Boetij.

¶ Circa hanc partem aduerte: qꝺ propositio per se nota ideo dicitur per se, id est non per alium medium terminum nota : quia excluditur ly per se quecunqꝫ alium medium terminũ: ꝛ consequenter quãcunqꝫ premissam ad notificandum eam : ꝛ cum propositio aliqua possit notificari a priori ꝛ a posteriori. Oportet qꝺ ly per se distinguatur: an excludat medium terminum a priori tãtum an a priori ꝛ posteriori simul. Si cũ omnis propositio ꝑ se nota est habens predicatum in ratione subiecti : optz vt semper ly per se excludat medium a priori. Sed quoniam contingit qꝺ inter ea inter q̃ nullum est secundum se medium: vt sunt coniugata nobis sit medium: ideo nõ semper excludit medium a posteriori: ꝛ propterea in litera distincta est propositio per se nota ex differentia inter terminos notos ꝛ ignotos: id est ex differentia inter extrema propositionum: vt sunt nobis nota. Alle enim quarum extrema non secundum se tantũ: sed vt nota nobis sunt immediata sunt olim per se note. Alle vero quarum extrema dicer secundum se non tamen vt nota nobis : sunt immediata : sunt secundum se tantum per se note nõ nobis: sus literalis est quem autor intendit: autor autem sacre scripture deus est qui omnia simul suo intellectu comprehendit : non est inconueniens vt dicit Augu. 12. confes. si etiam secundum literalem sensum in vna litera scripture plures sint sensus.

Ad primum

Ergo dicendum qꝺ multiplicitas horũ sensuum non facit equiuocationem : aut aliam speciem multiplicatis : quia sicut tã dictum est ꝛc: sensus isti non multiplicantur propter hoc quod vna vox multa significet. Sed quia ipse res significate per voces aliarum rerum possunt esse signa . ¶ Et ita etiam nulla confusio sequitur in sacra scriptura cum omnes sensus fundentur super vnum scilicet literalem: ex quo solo potest trahi argumentum : non autem ex his que secundum allegoriam dicuntur : vt dicit August. in epistola contra vincentium donat istam. ¶ Non tamen ex hoc aliquid deperit sacre scripture, quia nihil sub spirituali sensu continetur fidei necessarij quod scriptura per literalem sensum alicubi manifeste nõ tradat. ¶ Ad secundum dicendum quod illa tria : historia , etymologia, analogia ad vnum literalem sensum pertinẽt: nã historia est vt ipse Aug. exponit cum simpliciter aliquid proponitur: etymologia vero cũ causa dicti assignatur: sicut cũ dominus assignauit causam quare Moyses permisit licentiam repudiandi vxores scilicet propter duritiam cordis ipsorum. Matth. 18. Analogia vero est : cum veritas vnius scripture ostenditur veritati alterius non repugnare. Sola autem allegoria inter illa. 4. ꝓ tribus spiritualibus sensibus ponitur sicut ꝛ hug. de san. Uic. sub sensu allegorico : etiam analogicum comprehendit ponens in. 3. suarum sententiarum solum tres sensus scilicet historicum allegoricum: ꝛ tropologicũ. ¶ Ad tertium dicendum : qꝺ sensus parabolicus subliteralꝫ continetur : nam per voces significatur aliquid propue ꝛ aliquid figuratiue: nec est literalis sensus ipsa figura: sed id quod est figuratum. Non enim cum scriptura nominat dei brachium est literalis sensus qꝺ in deo sit membrum huiusmodi corporale: sed id quod per hoc membrũ significat: scilicet virtus operatiua : in quo patet quod sensui literali sacre scripture nunqꝫ potest subesse falsum.

¶ De deo: an deus sit. Questio. iij.

Elia igitur Principalis intentio huius sacre doctrine est dei cognitionem tradere ꝛ non solum secundum quod in se est: sed etiam secundum quod est principium rerũ ꝛ finis earum: ꝛ specialiter rationalis creature: vt ex dictis est manifestum ad huius doctrine expositionem intẽdentes. ¶ Primo tractabimus de deo. ¶ Secundo de motu rationalis creature in deum. ¶ Tertio de christo qui secundum quod homo via est nobis tandem in deum. ¶ Consideratio autem de deo tripartita erit. ¶ Primo nãque considerabimus ea que ad essentiam diuinam pertinent. ¶ Secundo ea que pertinent ad distinctionem personarum. ¶ Tertio ea que pertinent ad processum creaturarum ab ipso. ¶ Circa essentiam vero diuinam. ¶ Primo considerandum est an deus sit. ¶ Secundo quomodo sit: vel potius quomodo non sit. ¶ Tertio cõsiderandum erit de his que ad operationem ipsius pertinent. ſ. de scientia ꝛ de voluntate ꝛ potentia. ¶ Circa primum quaeruntur tria. ¶ Primo , vtrum deum esse sit per se notum. ¶ Secundo, vtrum sit demõstrabile. ¶ Tertio an deus sit.

¶ Utrum deum esse sit per se notum. Articulus primus.

Ad primum

Sic proceditur. Uidetur quod deum esse sit per se notum. Illa enim nobis dicuntur per se nota: quorum cognitio nobis naturaliter inest: sicut patet de primis principijs. Sed sicut dicit, Damas. in princ. libri sui: omnibus cognitio existendi deum naturaliter est inserta : ergo deum esse est per se notum. ¶ ꝑ. Illa dicuntur esse per se nota que statim cognitis terminis cognoscuntur . quod philosophus attribuit primis demonstrationis principijs. in. 1. poste. Scito enim quid est totum ꝛ quid pars , statim scitur qꝺ omne totum maius est sua parte: sed intellecto quid significet hoc nomen deus: statim habetur qꝺ deus est. Significatur enim hoc nomine id quo maius signari non potest: maius autem est qõ est in re ꝛ intellectu: ꝙ quod est in intellectu tñ: vnde cum intellecto hoc nomine deus statim sit in intellectu: sequitur etiam qꝺ sit in re : ergo deũ esse est per se notum: ¶ Preterea. Ueritatem esse est per se notũ quia: qui negat veritatem esse concedit veritatem esse: si enim veritas non est, verum est veritatẽ nõ esse. si aũt est aliquid verũ: oportet qꝺ veritas sit. Deus autem est ipsa veritas. Joan. 14. Ego sum via veritas ꝛ vita: ergo deum esse est per se notum.

Sz cõtra

Nullus potest cogitare oppositũ eius quod est per se notum: vt patet per philosophum in 4. met. et in primo poste. circa prima demonstrationis principia : cogitari autem potest oppositum eius quod est deum esse secundum illud psal. Dixit insipiens in corde suo non est deus ergo deum esse non est per se notum.

Rñdeo

Dicẽdũ: qꝺ contingit aliqd esse ꝑ se notũ dupliciter. vno mõ

11. 1. dist. 3. q. 1. ar. 2 Et. 1. 3 ca. 10. ꝛ 11. Et vi. q. 10. ā. 12 Et po. q. 7. ā. 2 11m.

Scoti Aure. ꝛ Grego. sed quoniam hec ad librum posteri. spectãt vbi in cap. 3. ꝛ ibi materiam tractant: ideireo obſqꝫ eorum repetitione videnda sunt ibi solutiones argumentorum cum toto processu: id tantum hic notato quod in litera non distinitur propositio per se nota diceꝛdo qꝺ est: cuius predicatum ponitur in ratione subiecti: sed ponitur tanquam: scilicet quod ex hoc quod predicatum ponitur in ratione subiecti fit propositio per se nota : que est conueniens respectu illius : ꝛ hoc ideo dico: quia bene verum est apud sanctũ Th. qꝺ omnis propositio cuius predicatum cadit in ratione subiecti est per se nota : sed non econuerso: quoniam cum vnum generalissimum neganꝰ de alio : ꝛ cum prima passio predicatur de primo subiecto fiũt propositiones immediate secundum se: et consequenter secundum se per se note: si tamen alicubi sic difficultas reperitur glosetur ly esse in ratione subiecti formaliter vel virtualiter proxime: non tamen extenda-tur talis locutio: quia minus propria est.

¶ Quo ad secundum conclusio responsiua est : hec propositio: deus est: est per se nota secundum se non nobis. probatur prima pars : quia predicatũ est idem subiecto . secunda autẽ quia nos nescimus quid subiecti : ꝛ ex hoc sequitur corolarium: ergo ista eget manifestari per medium quo ad nos id est, a posteriori effectu. Patet sequela: qꝺ nobis nõ est euidens: et a priori caret medio.

¶ In responsione ad secundum aduerte: qꝺ contra secundam responsionem ibi datam satis moleste quidam instant quasi roborando argumentum sic: excedens omne cogitabile non est per tuã responsionẽ: ergo non est excellens omne cogitabile quod est oppositum quid nominis ipsius dei. probatur consequentia: quia nõ excedit cogitabile existens : ꝛ si ipsum esset cogitaretur maius ꝙ cogitatũ nõ esset. Sed hec obiectio non est alia ab obiectione facta in litera: ꝛ ideo eadem responsione soluitur distinguendo consequens: qꝺ excedere omne cogitabile contingit dupliciter. Uno modo quod excellit in rerum natura. Alio modo secundum esse cogitatum : et intendo non quod esse in rerum natura: aut obiectiue sit ratio excessus : sed vtimur eis in proposito vt conditione rerum cogitatarum. Verbi gratia. conditiones perfecti oratoris cogitate possunt excedere omnem oratorem dupliciter,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Uno modo q̄ ille excessus sit in rerum natura. Alio mō q̄ sit in esse obiectiuo. Primo modo oporteret ponere ordinem perfectū existere. Secundo modo non: sed sufficit ipm habere esse obiectiuum: rōnem aūt excedendi attendi dicimus penes nobilitatem conditionum cogitatarū in se. In proposito ergo dicitur q̄ ex illo antecedente: excedens omne cogitabile nō est: optime sequitur: ergo non est excedens in rerum natura omne cogitabile: imo non est sic excedens formicam: aut quodcunq; minimum existens: sed solum valet ergo non est excedens in se secundum esse obiectiuum omne cogitabile: imo sic excedit omne cogitabile. Et cum dicitur maius cogitabile esset si esset in rerum natura: negatur hoc. Ista ēm replica procedit: aut ex ignorantia proprie vocis dum credūt illi quod responsio data acceptans quid nominis assignatum dei intendat quod cum significatur hoc scilicet maius omni cogitabili significetur aliquid plenum omni perfectione abstrahēdo ab existētia: z ideo instāt significetur plenum omni perfectione inclusa existentia in rerum natura z sic significabitur maius: aut ex ignorātia inter actum signatur z exercitum. Conuenimus nāq; in quid nominis z non dissentimus. Nihil excipimus in ratione excedendi: seu in actu signato: quamuis ab existere in actu exercito abstrahere op̄ sit. Unde concedit q̄ significatur z cogitatur maius omni cogitabili cū omni perfectiōe: etiā existētie in rerum natura: in actu tamen signato: sed a significari z cogitari, ad esse non valet argūm. Et iō in litera dicitur q̄ hic ratio nihil concludit: quia ab aduersarijs non conceditur maius omni cogitabili esse in natura rerū: 13 concedatur q̄ maius oī cogitabili significatur et cogitatur esse in rerū natura: non ergo significatur maius significatū vt ex̄s: sed essi existeret nō esset maius: sed eēt quod nō est nisi in cogitatione. Exēplum simile in spāli habetur: si fingamus latere nos nobilissimū animalium esse: et vellemus probare illud esse ex terminis. s. nobilissimum animalium est: quia si non est: ergo non est nobilissimum animaliū: hic enim manifestius liquet q̄ ratio excessus est nobilitas rei signate in se: cōdōnes vero excedētis sunt esse obiectiuum z esse in rerū nā: z quālr argumentum non valeat vt p3 exercenti. Logice aūt his molestijs vnico verbo silentiū impones: dicens q̄ maius omni cogitabili importare existentiam in rerum natura contingit dupliciter. s. in actu exercito vel signato: z q̄ secundo modo conceditur in proposito: primo modo non: z quod si primo modo acceptaretur sine dubio illa esset per se nota: maius omni cogitabili est: sicut ista quod est: est ratio autem quare non claudit existere in actu exercito: sed vt conceptum tantum est: quia nominibus res significantur vt concepte verbis autem vt exercite. Unde ista enumtitio: existentia non est: non implicat contradictoria: ista autem quod existit non est implicat contradictoria.

¶ In rñsione ad tertium aduertendum q̄ dum ifā rñdendo concedit hitatem esse. in cōi esse per se notum: ꝓfam factam arguendo acceptare vī: illam. s. nulla veritas est: ergo verum est nullam veritatem esse. Scotus tñ in primo di. primo. q. 2. in rñsione ad tertium reprehendit hanc ꝓfam dicens eam peccare fallacia cōsequentis a pluribus causis veritatis ad vnam illarum. Tum q: iz valeat nulla veritas est: ergo non est verū aliquā veritatē esse non tñ valet: ergo est verū nullam veritatē esse: illa. n. est negatiua, ista affirmatiua. Tum q: veritas aut sumitur fundamētalr: aut formalr: si nulla veritas est: neutro modo verum est illam esse: non fundamētalr: q: nulla res fundans remanet: non formalr: q: nullus intellectus restare ponetur: ergo affirmatiua non sequitur: sed negatiua: vt dictum est.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q̄ cum ꝓm bonam logicam a propositione vera de inesse ad suam modalem de vero: sit optima ꝓna: z econuerso: q: verum non est modus addēs supra suā placentem. Miror quo mō arg̃ns huic ꝓne se opposuit: valet nāq; fortes currit: ergo for. currere est v er̄. z sīr̄ for. non currit: ergo fortē non currere est v er̄. z ꝓ in oīb⁹: z sic in ꝓposito: nulla veritas est: ergo nullam veritatem esse est verū. Et confirmāt q: ista. s. nulla veritas est: est ōdā enuntiatio: ergo significans verum vel falsum: ex primo periherm. sed apud eos significat verū: ergo significāt nullam veritatem esse, esse verum. Ad p̄mam ergo obonē dr q̄ nulla fallacia est: quia vtraq; illarū sequitur determinate ex illa: z ꝓtius sequitur ista affirmatiua de modo: ergo verum est nullam veritatem esse: ꝯs illa negatiua: ergo non est verū aliquam veritatem esse: q̄n ꝓma sequit immediate. Scōa aūt mediante illa: q̄n ꝓma pertinet ad ꝓsentiā ipsi⁹, ꝓponis in scipsa. Scōa aūt ad destructionem sue ꝺdictorie, sez ista aliqua veritas est. Et rursus: licet destructio ꝺdictorie ipsius statim sequerēt: dicēdo nulla veritas est: ergo nō aliqua veritas ē. Destructio tñ ꝺdictorie cū medo: de vero non sequit nisi in virtute regule dicte. s. q̄ ꝓpō vera de in esse equiualet modali de vero: iō enim sequit: nulla veritas est: ergo non est verū aliquā veritatē esse: q: equiualet negationi illius ꝓpositionis ꝺdictorie. s. non aliqua veritas est: z sic Sco. negando ꝓfam cōcessit illam nescienter: dum cōcessit aliam: sup ratione dicte illius fundatam. Ad scōam vero obiectionem dicit: q̄ veritas sumitur ad minus fundamentaliter: z cū q̄ nullum fundamentū remaneret negatur. Dico enim q̄ ad remansionem veritatum negatiuarum fundamentaliter, non requiritur remansio rerum: vnde veritas istius: nihil est nihil omm omnino re z intellectu secluso remanet fundamentaliter: quia si intellectus esset, posset eis suā compositionem adequare obaliter cōponendo hanc: nihil: z hic remansio suff̄icit: vnde nec etiam modo ista propositio: nihil est nihil: habet fundamentū ex parte rei significate nisi modo dicto. Quod enim dicitur quod veritas fundamentaliter est entitas: verum est de veritate positiua: non autem negatiua: fundamentum enim negatiue veritatis est non esse: z non est esse: vt patet.

¶ Hunc articulum diffuse habes in. q. de ve. q. 10. arti. 12ᵒ.

Tulius clarus. In corpore duo. Primo distinguit demonstrationem in quia: z propter quid &c. Secundo respondet quęstio affirmatiue conclusione: deum esse est demonstrabile a posteriori seu per effectū, probatur: effectus dependent a propria causa: ergo posito effectu necesse est causam preexistere: ergo ex quolibet effectu dummodo sit nobis notior potest demōstrari propriam causam eius esse: ergo deum esse est demonstrabile per effectus notiores nobis: omnia clara sunt: supponendo quod deus habet aliquos nobis notiores effectus: quod inferius patebit.

¶ In responsione ad primū: aduerte q̄ nota de deo naturali lumine: dupliciter sumuntur. Uno modo secundum se. Alio modo vt nobis nota: z similiter articuli fidei sumuntur secundum se: z vt creditī: si sumantur vtraq; secundū se: sic non est verum q̄ illa sint preambula ad propositiones q̄ sunt articuli fidei: sed quedam precedunt vt deum esse: deum esse vnū bonum: z similia absoluta: quedam sequuntur: vt deum esse primā causam rerū: z cetera hmōi: nec ꝓpter hoc sequit q̄ sint propositiones in theologia priores primis principijs: ꝯnis sequatur: q̄ sunt alique priores illis ꝓncipijs que sunt articuli fidei: q̄n ꝓcedentes ꝼm se: sunt inter principia: iā. n. dictum est in scō articulo, q̄ articuli fidei ꝼm se sunt p̄ se principia theologie: vt creditī: sic autem per accidens: si vero sumantur vtraque vt nota nobis: sicut ea huiusmodi naturaliter nota sunt preambula: propter rationem in litera positam: z hoc tantum: litera intendit: quare esto cautus.

¶ In rēspōsione ad secundum aduerte q̄ hec doctrina de probatione questionis an est, vera est quo ad nos: ꝼm talem nāq; ordinem questio quid est sequitur an est: ꝼm se autē econuerso: vt in secundo posteriorum docetur.

¶ Super arti. 3.

In triuulo dubium statim occurrit ex primo posteriorum: nulla scientia probat subiectum suum: z vt dicit Auerr. in secundo physic. commen. 26. nec a priori nec a posteriori: sed supponit illud esse aut per se notum ad sensum vel intellectum: vel accipit aliunde: sed in hac scientia subiectum est deus: vt in prima questione dictum est: ergo non debet hic probari deum esse: contra artem: ergo hic articulo. Ad hoc dicitur q̄ nulla scientia: per se loquendo probat subiectum suum esse: per accidens autem non inconuenit scientiā aliquam probare suum subiectum esse: sic autem est in proposito: quoniam occurrit hic duplex accidens: propter quod sciētia hic probat deū esse primum est imperfecta illius participatio in nobis: si enim lumen diuinum plene participaremus constanter statim deum esse secundum est condūtio medij scilicet q̄ est quasi extraneum: licet enim nulla scientia ex simpliciter prioribus probet subiectum suum extraneis tamē appropriatis probare potest: si notiora nobis sint extranea illa ꝯ esse illius subiecti: sic autem contingit in proposito: quoniam theologia non ex prioribus simpliciter: sed ex propriis ministerialiter. s. notis naturali lumine: q̄ absolute sunt extranea vt diximus: probat deum esse: vt patet in decursu questionis.

¶ In corpore est vna conclusio responsiua questio affirmatiue. s. deus est: z proponitur quinq; vijs probanda: quas non est opus formare: cum z hic z in primo contra Sentī. z in. q. de potentia. z in. q. de ve. z in primo sen. habeantur.

¶ Circa has rones in cōi aduertendum est diligenter q̄ possunt afferri ad duo primo ad concludendum illud ens incorporeum, immateriale, eternū, summum, immutabile, primum perfectissimū &c. quod z quale deū tenemus esse: z licite rationes habent plurimum disputationis: eo q̄ prima via vt in primo contra Sentī. cap. 22. dicitur nō ducit ad mortem magis immobilem ꝯ sit anima intellectiua, secunda autem, vt dicit Auer. nō ducit nisi ad corpus celeste: z eius motorē. Reliquarū quoq; nulla magis sursum ducere videtur: z ad hoc intentum non afferuntur hoc in loco: he rationes vt nunc patebit. Alio mō afferri possunt ad concludendum quedā predicata inueniri in rerum natura: que ꝼm veritatem sunt propria dei: non curando quo vel qualr sint &c. Et ad hoc intentū hic afferuntur: z sunt nihil fere difficultatis ꝓpter ꝼm ꝓpriam. Et vt melius intelligat q̄ dicimus sigillatim exponendo dr: q̄ prime vie ex pte motꝰ sat est q̄ inferat: ergo daꝫ p̄m moues immobile: nō curādo: vtrū illud sit aia celi aut mūdi. hoc. n. queretur in sequenti questione. Secunde quoq; vie ex parte efficientis sat est q̄ ducat ad primum efficiens: non curando an illud sit corpus vel incorporeū: hoc enim queretur in sequenti questione. Tertie vero vie ex parte necessarij sat est q̄ ducat ad p̄m necessariū non ex alio: non curando an sit vnum vel plura: hoc enim queretur in. q. xj. Quarte quoq; vie ex gradibus rerum sat est ducere ad maxime ens verum bonum nobile &c. quo sunt omnium participationes. Et similiter quinte vie ex gubernatione: sat est ducere ad primum gubernantem per intellectum quicunq; sit ille: omnia enim hec predicata sez moues immobile: primū efficiens: necessarium nō ex alio: maxime ens, z primum gubernans intelligendo: sunt ꝼm veritatē propria deo: z ideo cōcludē do hec inueniri in rerum natura, cōcludit directe quasi per accidens q̄ deus est. i. deo nō vt deus: sed vt habens talem conditionem est. z consequenter ipsum sebtractum s. deus vt deus est. Ex his autē patet q̄ nec rōnes Auerroys contra Auicennam: nec Auicenne contra Auerroys: nec Auicenne contra Auicennam: nec Auicenne contra Auicennam: nec Auicenne contra Auicennam

medij dependet a prima: ergo optime dixit Aristot. vt habetur in litera, q primum est causa medij: consequentia nota: z assa probatur, si tolleretur prima causa: sic q autē omnem causam esset alia causa, nullo pficeretur causalitas istarum causarum essentialiter dependentium: ergo complementum mediarum dependet a prima. conditionalis est clara, quia infinitas discursus vel ascensus repugnat complemento. Consequentia autem patet quia constat quod

compientientum medie causē dependet ab aliqua antecedente. et non a priore tm: vt patet ex conditionali: ergo a prima.

¶ Ad obiectionē autē in oppm: cum dr, causa media nihil exigit, nisi q in causando medier, cōcedit: Iz cū subsumit, q hoc saluatur respectu prioris causē. negat: qm impoſe est mediā causalitatē per fici nisi sustentet in prima: si em ab infinitis priorib9 dependet numo pfici poterit. Ad cōfirmationē vero negatur q illa conditionalis, Iz si causē essentialiter ordinate essent infinite oēs essent causē medie: sic Arist. aut nra simplr, sed est ad hoiem ponentem infinitatem in causis huiusmodi, apud hos nā q sequitur optime q cum omnes ponantur causē et nulla prima: igitur medie: sed fm veritatem ex illo ante precedit in infinitū in causis: sequit ergo multa cā est, vt Arī. z san. Tho. deducunt: q sequitur: ergo nō est prima: ergo nec media: quia prima est cā medie, vt probatum est.

¶ Circa illā ꝓponem in quarta via assumptam, Iz maxime tale in aliquo genere est causa omnium aliorū que sunt illius generis, quoniā impugnatur ab Aureolo. Nota tres terminos. Primo q aliud est esse maxime tale i aliquo genere, z aliud est esse primam seu perfectissimā speciē alicuius generis, vñ non assimilatur hic q perfectissima species sit causa ceterarū sed q maxime tale &c. Pscdo q esse causam contingit in proposito dupliciter. s. effectiuū ꝓprie vel exemplarem: hoc in loco cōsuse assumitur esse causam: qm ad propositū non refert quasi causalitate maxime ens bonum z verum sit causa esse bonitatis z veritatis ceterorū. Esse em causam siue exemplarem omnium horum siue effectiuā propriū est dei. P Tertio q cetera illius generis pñt accipi dupliꝛ Iz absolute. i. fm totū id qđ sunt: z pñt accipi fm rōnem illius gñis: in proposito non sumunt absolute, sed fm q habent illius rōnem: non em maxime calidum dicim9 causam reliquoꝝ calidoꝝ fm subam z totum qđ sunt: Iz solū ingnium calida sunt: ita q sensus ꝓponis assumpte est: maxime hīs rōnē aliquā: forma est cā siue exēplaris siue effectiua reliquoꝝ: habentium eandē rationē formalem vt sic. P Ex hoc patet q instātia Aureoli de albedine respectu colorum nihil valet. Tum quia albedo nō est maxime color. Tum quia si esset maxime color nō oporteret ꝓpterea ipsam causare ceteras species colorū absolute: sed quantum ad rōnem colorū tantum. Tum quia dicere albedinem esse causam exemplarem reliquorum colorū quatenus colores sunt nullius inconueniens est: cum perfectiora sint naturaliter exemplaria imperfectiorum vt sic z colores omnes quāto magis accēdūt ad albedinē tanto plus habent lucis: z consequēter perfectionis rōne coloris.

¶ Circa quintam viam est instantia quoꝝ Aureoli: quā tamen ꝓtius excluserat sanctus Tho. 3o contra genti. cap. 63. s. q quidditates rerum naturalium sunt sufficientes causē effectuum qui naturaliter apparēt ordinate &c. in vniuerso: vide ibidem. z in. q. de ve. q. 5. arti. 2. z inuenies rationem in sufficientie esse vnitatem ordinis, vtilitates mutuas, connexiones contrariorum &c. preter eam que hic ponitur in responsione ad secundum: quia. s. natura agit propter finem, ex secundo physico. ergo aut a se conceptum, aut ab alio intendente vt certa &c.

¶ Circa solutionem primi argumenti. Aduerte quod responsio litere consistit in negatione consequentie: quia tamen non assignatur causa in communi: sed particulari materia de qua est sermo: ideo in communi loquendo scito primo q vnum oppositorum excludere reliquum potest dupliciter intelligi. scilicet formaliter z effective: formaliter quidem, vnum oppositorum nō excludit reliquum nisi a suo receptiuo: vt patet, z sic in proposito: quia bonum diuinum infinitum est et omne malum excludit formaliter a deo: non autem a creatura: quia non recipitur in creatura: sed in ipso tantum deo. Effective vero vnum oppositorum excludit reliquum secundum quod efficit aliquid sibi simile, sicut vis solaris excludit frigus ab aere, secundum quod assimilat sibi aerem in esse calido: et iuxta hanc oppositionem procedit argumentum: quod si vnū oppositorum est infinitum, reliquum non solum excluditur ab eo formaliter: sed etiā effective in quocunq; inueniretur fuerit: z hoc propter infinitatem. suę efficacię. cui nihil resistere potest, nisi aliud oppositum etiā esset infinitum. Scito secundo q Scot. in primo sentent. distinc. secunda. q. prima ad primum examinans hanc conditionalem dicit ipsam veram nō solum formaliter, sed effective in oppositis naturaliter agētibus: non autem in agentibus voluntarie. Et solui argumentum ad propositum, quia bonum infinitum agit voluntarie: in litera autem simpliciter negatur consequentia, z assignatur ratio: quia scilicet ex infinita bonitate agentis sequitur esse aliqua mala ex quib9 bonum resultet. Sed quoniam vt dictum est ista responsio immiscet modum causandi scilicet per voluntatem attribuendo mala permissioni diuine, que ad voluntatem spectat: ideo particularis est: vniuerſaliter autem distinguendum videtur antecedens: quoniam oꝝ positum infinitum contingit dupliciter. Uno modo communicabile alijs secundum eandem rationem: sicut si ignis esset infinite calidus. Calor enim est cōmunicabilis alijs secundum eandem rationē qua est in igne. Alio modo incōmunicabile alijs fm eandem rationem cuius sit participabile per quandam analogiam: sicut esse dei est infinitum: non tñ communicabile alijs secundum eandem rationē. Alioquin possent esse plures dij: cuius sit participabile ab omnibus plus z minus. Dico igitur q si vnum oppositorū communicabile fm eandem rationem est infinitum: reliquum non erit nec in eodem susceptibili, nec in alio quocunq;. Si autem vnum oppositorum incōmunicabile secundum eandem rationem: participabile tamen est infinitū: optime sequitur q reliquum formaliter excludet a se: sed non sequitur: ergo reliquum effective excludet a quolibet: etiam si ponatur naturaliter agere. Et ratio est: quia agens infinitum infinite participatum non excludit a participantibus totaliter suum oppositum: sed oppositum infinitum incommunicabile seu bonum infinitum est huiusmodi: ergo maior patet ex inductione: si enim sol esset infiniter calidus, z calor non esse t communicabilis inferioribus secundum eādem rationem: sed secundum quandam analogiam imitationem tantum: sol inquantum calidus esset infinitum agens: finite tamen participatum: quia non secundum eandem rationem: ac per hoc non produceret in aliquo nisi calorem finitum participationem: z consequenter non excluderet omne frigus a participantibus ipsum: quia cum

eū calore finite impresso stat aliqs gradus frigoris. Patet z rōne: quia quātecunq; virtutis sit agens: nō excludit effectiue oppositū nisi inquantum est incompossē effectui: sed ens infinite agentie infinito in se: finite aūt participato: esse etiam non opz esse incompossem: cuilibet gradui oppositi: q: effectus finite Iz rationē vnius oppositi: ergo agens infinitū finite tm participatum non tollit effectiue totaliter suū oppositum. P Et ꝓpter deus gloriosus qui est infinitū bonū: nisi aliter ageret: nō tolleret oē malum ab vniuerso: qm finite tantum participatur a quocunq;: et ex bonitate sua prodiret vniuersitas bonitatū cōstitutiuū gradus diuersos in vniuerso: ex quoꝝ naturalis necesse est oriri malū sicut ex nā ignis mors agni: z ex nā elementorū corruptio mistorum &c. P Et ideo eluando rōnem in litera assignatam: merito negāt ꝓna: q: ex infinita bonitate dei oritur mala eē: ꝓp bonū tñ vniuersi: z non oritur mala non esse. Et sic ad infinitā dei bonitatem spectat q malū sit in effectibus suis: non in seipso.

¶ Sup qōnis. 3. ar. 1.

In titulo aduerte quod vt ex conditionibus quas deo conuenire dictum est in precedenti articulo probando ipsum esse manifeste pateat q non potest cadere in mentem alicuius deū esse actūs: sed oportet ipsum esse substantiā: id circo terminata questione an est et qua scitur ens de deo: z ex an neris liquido constante quod est substantia statim inquirit nunc an sit corpus. i. an sit substantia corporea: ita q ly corpus hic sumit ꝓprie ꝓ corpore qđ est in ꝑdicamento substantie, siue illud sit res simplr: vt angelus credit de corpore celesti: siue non inueniatur simplr: nō est cure: hmōi aūt sūba trinam Iz dimensionem annexā fm oēs suę ipsa trina dimensio sit idem qđ ipsa sue non. Nullum enim horū variat ꝓpositū. P Substantia aūt corporea hoc modo sumpta non solum distinguitur contra incorpoream puta immaterialē sūbam: sed etiam contra non corpus. i. formam etiam que est corporis actus: neutrum enim horum est sūba corporea: vt Iz corporea est differentia intrinseca cōstituens corpus: cuius forme nāles dicant substantie corporee denominatiue a corporibus: quarum sunt forme: z sic sumit corpus ꝓprie, vt patet ex scō de ala: in principio vbi Arist. querit an ala sit corpus: z hoc modo sumit hic: vt singulariter etiam cōtra ꝓrios apparet ex 3a ratione in corpore adducta. P Est ergo sensus utrū: an deꝰ sit corpus. i. sūba que vere z ꝓprie est quanta seu extensa an non: sed vel inextensa omnino: aut extense actus: aut quouis alio modo ab ipsa copulentia distinguatur.

¶ In corpore vnā scō rīsita quesito negatiue. Deus nō est corpus: probatur triplr. primo deus est primum mouens imobile: ergo nō est corpus. Ans patet ex ar. 8cedente: cōsa ꝓbatur: q: nullū corpus est mouēs immobile: qđ ꝓbaf inductiue. Circa illam ꝓponem, nullū corpus mouet nō motum, aduerte q duplr intelligi pōt. Primo sumendo ly non motum actu vel potentia: z sic est manifesta z vere ꝓz inductiue: z sic ꝓsonat minori. s. deus est mouens imobile: z hīi intentū. Scdo sumendo ly non motū actu: z sic ꝓpō hz difficultatē: nec apparet inductiue: sed eget rōne z limitatione: inductioni siquidē obstat: q magnes imotus trahit ferrū: z nix immota frigefacit: z solo tactum immutat visum &c. vnde iudicio meo primo modo sumitur hic.

¶ De simplicitate dei. Qō. iij.

Cognito inquirendum restat quomodo sit: vt sciatur de eo quid sit. Sed quia de deo scire nō possumus quid sit: sed quid nō sit: non possumus considerare de deo quomodo sit: sed potius quomodo non sit. Primo ergo considerandum est quomodo non sit. Secundo quomodo a nobis cognoscatur. Tertio quomodo nominetur.

¶ Potest autem ostendi de deo quomodo non sit remouendo ab eo ea que ei non conueniūt vtpote compositionem, motum, z alia huiusmodi. Primo ergo inquirat de simplicitate ipsius per quam remouetur ab eo compositio. Et quia simplicia in reb9 corporalibus sunt imperfecta z partes. Secundo inquiretur de perfectione ipsius. Tertio de infinitate eius. Quarto de immutabilitate. Quinto de vnitate.

¶ Circa primū quer̄tur octo. Primo vtrū deus sit corpus quasi cōpositionez habens ex partibus quātitatiuis. Secundo vtrum sit in eo cōpositio materie z forme. Tertio vtrum sit in eo compositio quidditatis siue essentie vel nature z subiecti. Quarto vtrū sit in eo compositio que est ex essentia z eē. Quinto vtrum sit in eo compositio generis z differentie. Sexto vtrum sit in eo compositio subiecti z accidentis. Septimo vtrum sit quocunq; modo compositus vel totaliter simplex. Octauo vtrum veniat in compositionem cum alijs.

¶ Utrum deus sit corpus.
Articu. i.

Ad primū Sic proceditur. Uidetur quod deus sit corpus. Corpus enim est quod habet trinam dimensionem: sed sacra scriptura attribuit deo trinam dimensionem: dicitur enim Job. ij. Excelsior celo est, z quid facies? profundior inferno, z vnde cognosces? longior terra mensura eius z latior mari: ergo deus est corpus.

¶ Ō. Omne figuratū est corpus: cum figura sit qualitas circa quātitatem: sed deus videtur esse figuratus: cū scriptum sit gen̄. j. Faciamus hominem ad imaginem z similitudinem nostram figura enim imago dicitur: secundum illud heb. j. Cum sit splendor glorie z figura substantie eius. i. imago. ergo deus est corpus. ¶ ꝑ. Omne quod habet partes corporeas est corp9: sed scriptura attribuit deo partes corporeas: vt em Job. xlj. Si habes brachium vt deus: z in psal. Oculi domini sup iustos: z dextera domini fecit virtutem: ergo deus est corp9. ¶ Preterea. Situs non conuenit nisi corpori: sed ea que ad situm pertinent in scripturis dicūtur de deo: dicit enim Esa. vj. Uidi dominū sedē. z Esa. iij. Stat ad iudicandū dominus: ergo deus est corpus. ¶ ꝑ. Nihil potest esse terminus localis a quovel ad quem, nisi sit corpus vel aliquod corporeum: sed deus in scriptura dicit esse terminus localis vt ad quē fm illud ps. Acce. ad eū z illu. z vt a quo: fm illud Hier. xvij. Recedētes a te in terra scribentur: ergo deus est corpus.

Sed contra Est quod dicitur Joā. iij. Spiritus est deus.

Rñdeo Dicēdum absolute deū non esse corpus: qđ tripliter ostēdi potest. ¶ Primo quidē, q: nullū corpus mouet nō motum: vt patet inducendo per singula. Ostensum est autē supra c. q deus est primum mouens immobile: vnde manifestum est quod deus non est corpus. ¶ Secundo q: necesse est id quod est primum ens esse in actu, z nullo modo in potentia. Licet enim in vno z eodem qđ erit de potentia in actū: primus sit potētia qñ actus tpe simpliciter tñ actus prior est potētia: q: quod est in potentia nō reducitur in actum nisi per ens actu. Sūsus est aūt supra q deus est primū ens e. Impossibile est igitur q in deo sit aliquid in potētia: oē aūt corp9 est in potentia q: cōtinuū inquātū hmōi diuisibile est in infinitū: impoſe est igit deū esse corp9. ¶ Tertio q: de9 est id qđ est nobilissimū in entib9 vt ex dictis pz e. Impoſe est aūt aliqđ corp9 esse nobilissimū in entib9: q: corpus aut est viuū aut nō viuū. Corp9 aūt viuū manifestū est q est nobilius corpe nō viuo: corpus aūt viuū nō viuit inquātū corp9 q: sic oē corpus viueret: opz igit qđ viuat p aliqđ aliud sicut corpus nr̄m viuit p aiam. Illud autē per quod viuit corpus est nobilius quā corpus: impossibile est igitur deū esse corpus.

Ad primū & dōm: q sic supra dcm est e. sacra scriptura tra-

pugnat esse nobilissimum: quod probatur. Corpus aut est viuum aut non viuum: sed neutrum est nobilissimum: quia non viuo viuum prestat: z viuo prestat: id quod viuit: quod esse aliud a corpore probatur: quia corpus inquantum corpus non viuit: alioquin omne corpus viueret omnia clara sunt. Ueruntamen propter instantiam quorundam illa propositio: viuens est nobilius non viuente: quibuſdam non videtur vera: quia sequeretur quod formica esset nobilior celesti corpore: quod communiter tenetur non viuere.

¶ Ad hoc dicitur q corpus celeste forte est viuū fm veritatē: z tamē si comparetur ad formicam non inquantum viuit sed inquantum celeste corpus facilis est responsio. Dicit em q formica vt viuens est nobilior corpe celesti secluſa vita: z hoc est necessariū: q: hoc nihil aliud est q dicere, q anima est nobilior quocunq; corpore. Totus nanq; ordo animaꝝ est supra totum ordinem corporum: vt patet. Sed si fm veritatem celum non est viuū: tunc difficilior est responsio: non enim potest dici q ista comparatio est vera formaliter, z non simpliciter. i. q viuens vt sic est nobilius non viuente vt sic. Tum quia ista comparatio esset puerilis: cum lapis vt sic sit etiam nobilior nō lapide vt sic: z vniuerſaliter omne positiuum sua negatione. Tū q: non haberet intentū in proposito, intēdit enim destruere deū esse in latitudine corporum: quia vita est nobilior corporeitate: constat nanq; q gradus vita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis in vniuerso superior est gradu nature: vt distinguitur natura cōtra animam: ⁊ q̄ corporeitas ꝑm rotam latitudinē suam clauditur infra ordinem vite igitur nō ꝑm quid: sed simpliciter tota latitudo corporis est infra latitudinem vite: ⁊ ꝓterea si deus est nobilissimū ens non potest esse corpus: quia datur ordo superior. s. vitalis in quo patet esse viuētia. Dicēdum ergo est q̄ viuentia sunt simpliciter nobiliora non viuentibus: vt ratione adducta ꝑz 7/10. de anima

libus habetur. Et q̄ si celum non est viuū: q̄ formica est simpliciter nobilius ens q̄ celum: celum tamen est nobilius corpus q̄ formica: ⁊ propter hanc nobilitatem in genere corporum multe nobilitates ꝑm quid respectu vite sibi cōueniūt: puta incorruptibilitas ⁊c. Aristoteles tamen primo ethi. dicit corpora celestia esse nobiliora etiam hominē: quia tenet illa viuentia: vt ex posse in secūdo celi supponendum esse dicit.

Super articu. 2.

Ad titulo aduertē, quod licet apud Sanctum Thodoctrinam esse corpus ⁊ esse compositum ex materia ⁊ forma conuertantur, ⁊ idē sint. Attamē q̄ non vt idē apud alios nec cōuertuntur. Auerrois enī ponit corpus in celo: ⁊ tamen non compositū ex materia ⁊ forma. Auicebron autez ponit cōpositū ex materia ⁊ forma in substātijs spiritualibus: ⁊ tamen non corpus: ideo vt omnifariam completa sit doctrina: presens mouet questio: an deus sit compositus ex materia ⁊ forma: ⁊ propterea omnes rationes in litera posite vtūtur medijs abstrahentibus a corporeitate ⁊ quātitate: quatenus excludant etiam materiam spiritualem.

a x

¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito negatiue: impossibile est in deo esse materiam. probatur tripliciter. ꝓ Primo deus est purus actus: ergo non habet materiā. probat sequela: q̄ materia est in potentia. ꝓ Sōo, deus est ꝑm bonum ⁊ optimū: ergo bonum non ꝑticipationem. sed per essentiam: ergo non est compositus ex materia ⁊ forma. Antecedens ex precedentibus patet. prima ꝫa probatur: bonū per essentiam prius est bono per participationem: ergo si deus est primū ⁊c. secūda vero, compositum est bonum per suam formam: ergo per participationē. ꝑm. s. q̄ materia participat formam. ergo si ⁊c. ꝓ Terno, deus est prima causa efficiens: ergo est primum ⁊ per se agens: ergo est primo ⁊ per se forma: ergo non est compositus ex materia ⁊ forma. Antecedens cum prima consequentia relinquitur pro cōstanti. ſcōa vero probatur: omne agens agit per suam formam: ergo vnumquodq̄z sic se habet ad esse agens, sicut ad esse formam ⁊ econuerso: ergo si est primum ⁊ per se agens, est primo ⁊ per se forma ⁊c.

¶ Circa primam consequentiā aduerte: q̄ equiuoce quodāmodo sumitur ly primum in antecedente ⁊ consequente. Nam in antecedente sumitur: vt notat ordinem prioritatis respectu ceterorum efficientium: in consequente vero sumitur: vt significat ꝑm q̄ ipsum: vt in primo posteriorum distinguitur primo, contra per se ⁊ de omnibus ⁊ ex hoc quod deus est inter causas efficientes prima: infertur, ergo deus est per se primo. i. ꝑm quod ipsum efficiens: ⁊ tenet sequela: quoniam non cōtingenter sed necessario: ⁊ ꝑm essentialem causalitatem super alia efficientia: conuenit ei esse primam inter efficientes causas: vt de se patet, his enim constantibus iam patet quod ei conuenit esse agens non p aliud: ⁊ q̄ quibuscūq̄ conuenit, conuenit per ipsum igitur est primo agens iuxta doctrinam analeticam.

¶ Circa ꝫam assumptam in probatione secūde cōsequētie, illam. s. agens agit per suā formā ⁊c. Aduerte q̄ si forma est ratio agendi: vt in antecedente assumitur: ⁊ pluries ab Aristo. dicitur necesse est q̄ vnumquodq̄z sicut se habet ad formam: ita se habeat ad rōnem agendi: ⁊ consequenter ad esse actiuum a priori procedendo: ⁊ econuerso a posteriori procedendo: sicut aliquid se habet ad esse actiuum: ita se habeat oportet ad rationem agendi: ⁊ consequenter ad formam: ac per hoc valet scōa cōsequētia. si aliquid est primo actiuum: est primo ratio agēdi ⁊ forma ⁊ sic nō est cōpositum ex materia ⁊ forma. Hanc autem conuertibilitatem insinuat litera: dum primo dicit q̄ ꝑm quod aliquid se habet ad formam. sic se habet ad hoc quod sit agens: ⁊ deinde conuertibilitatē subaudiendam volens subdit, quod igitur est ꝑ se primo agēs, est primo ⁊ per se forma. ꝓ Sed circa hec occurrit dubium: quoniam hic processus videtur sophisticus: quoniam sub hoc cōmuni scz se habere ad formam, descendit determinate ad hoc speciale: scz esse formā: vnumquodq̄z enī ita se habere ad formam vt ad esse agens verissimū est: sed ex hoc non licet subsumere vnumquodq̄z ita se habere ad esse formam sicut ad esse agēs. Tum q̄ est sophisma consequentis. Tum q̄ hoc falsum est: q̄m ignis non ita se hz ad esse calorem sicut se hz ad esse calefactiuum: q̄ ignis est primo calefactiu: nō tñ est primo calor: imo non est calor: sed habens illum per se primo: ⁊ tamen calor est forma illa que est ratio calefaciendi: igitur ex hoc quod aliq̄d est per se primo agēs, nihil aliud inferri potest: nisi q̄ per se primo hz formam: que est ratio agēdi: ⁊ non quod sit p se primo forma: vt in litera fit ⁊c.

¶ Ad hoc dicitur: q̄ oportet hic aduertere duo. primo quia improprie ly per se primo scōo q̄ sermones intelligendi sunt semper ꝑm subiectam materiam: ex his enim omnia erunt manifesta. ꝓ Per se primo tale vt dicitur. r. posse. significat quod sit tale non per aliud ⁊ reliqua sint talia per ipsum: sed cum dicitur non per aliud: excluduntur non solum extrinseca: sed etiam partes: vt dicitur. 7. phy. Ita q̄ illud quod est tale ratione partis nō est per se primo tale: ac p hoc illud cui conuenit esse agens ratione partis. s. forme: nō est p se primo agens: sed neque per accidens: sed per aliud: scilicet per partem. Et propterea nullum compositum ex materia ⁊ forma potest esse per se primo actiuum: quoniam omnia agunt non se totis: quia non ratione materie, repugnat enim ei esse rationem agendi: cum de ratione eius sit potentia opposita actui: qui est ratio agendi. ꝓ Et hinc patet qualiter ex se habere ad esse agens non solum licet inferre se habere ad formam: sed se habere ad esse formam: vt in litera factum est: ⁊ econuerso fieri posset a priori: nec vllum est sophisma. Ad instantiam autem de calore dicitur: q̄ si sermones ponderentur secūdā materiam subiectam non fieret hec obiectio: esse enim actiuum in communi nullam imperfectionem includit: conueniret q̄ potest alicui rei subsistenti in natura per se primo propriissime vt loquimur: esse vero calefactiuum imperfectionem claudit: quoniam dicit esse actiuum sc. id est materialiter: ⁊ impossibile est quod cōueniat alicui primo simpliciter ⁊ absolute loquendo: quia oportet quod conueniat composito ex materia ⁊ forma: cui non potest conuenire agere nisi ꝑm partem: sed tamē huiusmodi materiales actiuitates ꝑm proprias rationes sumpte dicuntur conuenire alicui primo: eo modo quo possibile est inueniri primo in talium conuenientia: idest in genere materialium agentium: ⁊ non simpliciter. Et propterea instantia non est contra propositum: quoniam licet de igne ⁊ calore ⁊ aliis materialibus rationibus actiuis, non appareat vis consequentie: hoc est quia in eis non invenitur esse agens nec esse tale agens primo: sed esse tale agens primo in genere agentium materialium: vbi primitas non excludit partem: ⁊ tamen constat partem excludi per primitatem simpliciter. Stat igitur vis cōsequentie: q̄ si deus est per se primo agens: ergo est per se primo forma: q̄ per se primo agens est agens non per aliud: id est nec etiam per partem: sed se toto: ac per hoc oportet totum esse formam: ⁊ consequenter incompositum esse ex materia ⁊ forma.

Questionis III. Articulus III.

Sed contra Omne compositum ex materia ⁊ forma est corpus: quantitas enim dimensiua est que primo inheret materie: sed deus non est corpus: vt ostensum est[c]. Ergo deus non est compositus ex materia ⁊ forma.

Respondeo Dicendum, quod impossibile est in deo esse materiam. Primo quidem: quia materia est id quod est in potentia: ostensum est autem[c], quod deus est purus actus non habens aliquid de potentialitate: vnde impossibile est quod deus sit compositus ex materia ⁊ forma. ¶ Secundo quia omne compositum ex materia ⁊ forma est perfectum ⁊ bonum per suam formā: vnde op3 q̄ sit bonum per participationē secūdū q̄ materia participat formam. Primum autē quod est bonum ⁊ optimum: quod deus est non est bonum per participationem: q: bonum per essentiā prius est bono per participationē: vnde impossibile est q̄ de⁹ sit compositus ex materia ⁊ forma. Tertio q̄vnūquodq̄z agens agit per suam formam: vnde ꝑm q̄ aliquid se habet ad suam formam: sic se habet ad hoc q̄ sit agens: quod igitur primum est et per se agens: oportet q̄ sit primo ⁊ per se forma. Deus autem est primum agēs cum sit prima causa efficiens: vt ostēsum est. Est igitur per essentiam suam forma, ⁊ nō compositus ex materia ⁊ forma.

Ad primū Ergo dōm: q anima attribuitur deo per similitudinē actus: q̄ enim volum⁹ aliquid nobis ex anima nostra ē: vnde illud dicit esse placitum anime dei quod est placitum voluntati ipsius. ¶ Ad secundum dicendum: quod ira ⁊ huiusmodi attribuūtur deo ꝑm similitudinem effectus: quia enim propriū est irati punire: eius ira punitio metaphorice vocatur. ¶ Ad tertium dicendum quod forme q̄ sunt receptibiles in materia indiuiduanf per materiā: que non potest esse in alio cū sit primum subiectū substās. forma vero quātū est de se: nisi aliquid aliud impediat: recipi pōt a pluribus. Sed illa forma q̄ nō est receptibilis i materia ſz est per se subsistens ex hoc ipso indiuiduatur quod non potest recipi in alia: ⁊ huiusmodi forma est deus: vnde non sequitur quod habeat materiam.

¶ Utrum sit idem deus quod sua essentia vel natura.

Articulus. 3.

Ad tertiū Sic proceditur. Videtur quod non sit idem deus quod sua eēntia vel natura. Nihil enī est in seipso, sed essentia vel natura dei que est deitas dicitur esse in deo: ergo videtur q̄ deus nō sit idē quod sua essentia vel natura. ¶ Preterea. Effectus assimilatur sue cause: quia omne agens agit sibi simile[c]: sed in rebus creatis non est idem suppositū quod sua natura: non enim idem est homo quod sua humanitas: ergo nec deus est idem quod sua deitas.

Contra De deo dicitur quod est vita ⁊ non solum quod est viuens: vt patet Joan. 14. Ego sum via veritas ⁊ vita: sicut autem se habet vita ad viuentem: ita: deitas ad deum: ergo deus est ipsa deitas.

Rñdeo Dicendum: q̄ deus est idem quod sua essentia vel natura. Ad cuius intellectum sciēdum est quod in rebus cōpositis ex materia et forma necesse est quod differāt natura vel essentia ⁊ suppositum: quia essentia vel natura comprehendit in se illa tantum que cadunt in diffinitione speciei[c]: sicut humanitas cōprehendit in se ea que cadunt in diffinitione hominis: his enim homo est homo: ⁊ hoc significat humanitas: hoc scilicet quo homo est homo. Sed materia individualis cū accidentibus oībus in diuiduantibus ipsa non cadit in diffinitione speciei[c]: non em ea dunt in diffinitione hominis he carnes ⁊ hec ossa: aut albedo vel nigredo vel aliquid huiusmodi: vnde he carnes ⁊ hec ossa ⁊ accidentia designantia hanc materiam non concluduntur in humanitate: ⁊ tamen in eo

118.

¶ In responsione ad tertium dubium nascitur ex durando ſ assignatā ibidem cām indiuiduationis. s. recipi in mria, vel non posse recipi in ea. Indiuiduum ⁊ ex toto processu corporis articuli insinuatur: quod supponit pro inferiora: ⁊ est individuum per negationē diuisiōis qua supius diuidit in sua inferiora: ⁊ non per negationē essendi in alio sicut in subiecto informationis: sed tā recipi in materia q̄ non posse recipi in illa, spectant ad esse ⁊ nō esse in alio, sicut i subiecto informationis: ergo nihil horū spectat ad indiuiduationem: sed equiuocatio cōmissa est circa. ly esse i alio: ⁊ ly subm: maior patet: alioquin hoc albū nō esset individuum: cum sit in alio sicut in subo informationis. s. in hac subā. Minor vero est p se nota. Et cōfirmat: mā non est primum subm ꝓdicationis. i. infimum subiicibile: sed est primum subm informationis: ergo ex hoc q̄ est primum subm non est in diuiduans: ꝓtia nora: añs ꝓbatur: q: mria esi cōueniat ex se negatio essendi in alio vt in subiecto informationis: nō tamen queunt ei negatio essendi in alio vt in subiecto inferiori: q̄m mria est q̄dāz vle: ⁊ predicat de hac: ⁊ illa materia: vt vle superiꝰ de suis inferioribus: vt patet: alioq̄n mria non esset subiicibilis: cum scia non sit nisi vniuersalium: male igitur vr ſra assignasse rationem indiuidui ex materia.

d x117.

¶ Adhoc est breuiter dōm: cōcedendo q̄ alius est modus essendi in alio vt in subiecto inferiori: ⁊ alius in subiecto informatiōis: ⁊ simlr q̄ aliud est esse subm ibi ⁊ hic: sed cum hoc stat: quod naturam esse in alio vt superius in inferiori: non quocunq̄ sed singulari ⁊ eam esse in alio per informationem: sunt idem nō formaliter sed causaliter: ita q̄ ad quidditatem aliquam esse in alio per informationem naturaliter sequitur ipsam esse in alio vt inferiori singulari: ⁊ ad quidditatem nō posse esse in alio per informationem: sequitur ipsam non posse esse in singulari vt inferiori: sed ipsam esse per se singularem: ⁊ hoc est quod in litera dicitur. Assignat enim esse vel non esse in alio per formationem pro radice individuationis: ⁊ non pro formali constitutiuo individui: vt obiectiones male interpretantur. Probare autē q̄ hec sit radix individuationis presentis excedit limites negotij. Inferius potius: vbi de indiuiduatione ex proposito agetur: tractabitur. Sat est hic pro notitia litere scire: q̄ apud nos iste modus essendi in alio per informationem: nō est constitutiuus formaliter: sed causaliter individui. Unde ad obiectionem in oppositum dicitur: quod ex hoc: quod hoc album est individuum ⁊ in alio per informationem: nihil aliud habetur nisi quod esse in alio per informationē: non est formale constitutiuum individui: sed cum hoc stat: quod si albedinis natura non posset esse in alio per informationem, nunquam album esset in hoc albo vt superius in inferiori: ⁊ rursus hoc album non esset hoc per positionem differentie individualis ſupra naturam: sed per negationem omnis differentie individualis: quoniā non esset diuisibilis in plura individua: vt in litera dicitur de formis non receptibilibus in materia. Ad confirmationē quoq; negatur cōsequentia: quia ex hoc q̄ materia est primum subiectum informationis: sequitur quod sit prima radix indiuiduationis positiue vel negatiue. Negatur quoq; antecedens: quia materia est primum etiam subiicibile. i. infimum: non tale vt individuum completum, sed partiale. Et cum instatur contra: quia est vle quoddam. Respondetur q̄ materia ꝑm se non est vle nec predicabile: vt patet ex eo q̄ secundum se non est intelligibilis: ⁊ cōsequenter nec scibilis: sed materia in analogia ad formam vlem: intelligitur vniuersalis: et sit predicabile quoddam ⁊ scibile: ⁊c. ⁊ ꝓptera in litera hz: q̄ forma quantum est de se pōt esse in pluribus: materia aūt est primum subiectum: q: ergo omnis vlitas est a forma, materia scḃm se vniuersalis non est: ⁊ cum primum subiectum sit omnium predicamentoriū: ipsa est ⁊ infimum subiicibile, partiale tamen: ⁊ primum subm informationis ac per hoc vndiq̄ indiuiduationis radix. Sed de his in commentarijs de ante ⁊ essentia: ⁊ in. q. duabus sarīs dictum est: ⁊ inferius amplius dicetur.

¶ Super Articulum tertium.

In titulo statim occurrit ambiguitas: pro quo quesito virum deus sit idem quod sua essentia. ex secundo namque argumento ⁊ ex toto processu corporis articuli insinuatur: quod supponit pro supposito diuino: quoniam nihil aliud hic tractatur nisi an suppositum nature diuine ⁊ ipsa natura sint idem. Ex ratione vero supponit deus in hoc sumpto: ⁊ ꝓpterea infertur: quod ly deus claudit in sua rōne ꝫa indiuiduā ⁊ ita deum in. ꝫ. ut significat ꝓpositum. Et tertio vt significat suppositum nature diuine. i. hunc incōicabiliter hñtē deitatē. i. hanc psonē diuinā: sicut hō pōt supponere pro hoc homine. ꝓ Tertio vt significat suppositum nature diuine. i. hunc incōicabiliter hñtē deitatē seu hūc deū: sicut hō pōt supponere pro hoc homine. ꝓ Sed hoc est ꝺm q̄ ly deus pōt tripliciter sumi. Primo vt significat cōcretū cū specificum nāe diuine. i. his deitatē: sicut hō significat habens humanitatem. ꝓ Secōo vt significat cōcretū indiuiduale nāe diuine. i. hunc hñtē deitatē seu hūc deū: sicut hō pōt supponere pro hoc homine. ꝓ Tertio vt significat suppositum nature diuine. i. hunc incōicabiliter hñtē deitatē. i. hanc psonē diuinā: sicut hō pōt supponere pro forte. ꝓ Sed hoc interest inter deū ex vna parte: ⁊ hoiem ex vna parte: ⁊ quinque cōditiones scz q̄ sit suba, completa, individua, subsistens, incōicabiliter subiecta propter accidentia: completa propter partes: individua propter speciem: subsistens propter humanitatem christi: incōicabiliter propter essentiā diuinam: q̄ est cōis tribus suppositis: ⁊ sic cū supposito diuino idem significet q̄ persona diuina: ⁊ in hoc articulo nulla fiat mentio de psonarum cōstitutiuis: ꝓpter hoc: q: incōicabiliter ꝓprie conuenit ꝓ quo ad habitudinē idēritatis vel distinctionis a natura: q̄m cōparatur ad illam vt hīs ad habitū: vt q̄ est ad quo est: vt subsistens ad naturā in qua ⁊ qua subsistit ⁊c. ⁊ tertiā cōdonem hz in opinione phoz: imo totius rationis humane ꝑm facultatē nāe. s. q̄ ab olbus accipit vt suppm nāe diuine: q: nulla deest sibi conditio suppositi nisi incōicabilitas: quā non conuenire sibi: quia communis est tribus personis: non ratione sed reuelatione fidei nouimus. Et ex hac sequit quarta conditio quo ad nos: q̄ ly his deus non significet suppm, diuinū simpliciter: tamē sigt suppositū diuinū stādo infra limites tractatus de absolutis: qualis est ꝓhs. Propter primā condonē caute loquit ir̄a ram q̄rendo q̄ cōcludendo ⁊ rñdendo: semp em de deo in spāli sermonem hīs noiat deū ⁊ deitatē: ⁊ nunq̄ suppm diuinum: ꝓpter alias vero tres condones vnit noie suppositi ⁊ nāe in cōi loquendo: ⁊ ex cōmunibus regulis idēritatis aut distōnis suppositi a nā gonē determinat: idem nāe est indiciū de distinctione huius dei a deitate, ꝓpositi a nā: q̄m equiualet illud indiuiduū supposito quo ad hoc: distinguit em suppm a natura vt hīs ab habito: ⁊ q̄ est a quo est: ⁊ subsistēs ab eo quo subsistit ⁊c. Nec congrueret doctrine ordini, vt tractat de absolutis immisceret respectiua revelata: ⁊ tā remota ab his ꝓncipijs, tot interceden⁹ medijs gonibus deciēdis.

¶ In corpore est vna cōclusio rñsiua q̄sito affirmatiue. Deus est idem quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſna eſſentia ſeu natura probatur. Ratio differentie inter naturam ꝛ ſuppoſitum eſt diſtinctio nature a materia indiuiduali: ergo in formis ſimplicib⁹ que per ſeipſas indiuiduantur: non differt ſuppoſitum a natura: ergo deus eſt ſua deitas ꝛ ſua vita ꝛc. Aſſo probatur ex ratione diſtinctionis nature ꝛ ſuppoſiti in rebus materialibus noticiabus nobis. Natura comprehendit in ſe ea tantum que cadunt in diffinitione ſpecie: ergo non comprehédit materiam indiuidualem:

ergo ex hoc diſtinguitur a ſuppoſito. Aſſum primum patet. Et primo conſequentia nunc facta probat dupliciter. primo: quia materia indiuidualis non cadit in diffinitiene ſpeciꝛ: vt patz de his carnib⁹ reſpectu nature humane. Secůdo: q⁹ principia diffinientia habent ſe formaliter reſpectu materie indiuiduantis in cuius ſignum humanitas ſignificat, vt pars formalis hominis. ſecunda autē probat: quia in ſuppoſito ratione ſi diſtinxeꝛ claudereturꝛ materia indiuidualis vt in ſorte: pña autem prima vt per ſe nota relinquit. ſecunda aūt ꝓbatur: q⁹ deꝰ nō eſt cōpoſitus ex materia ꝛ forma, vt ex precedenti patet articulo.

¶ Circa terminos aſſumptos in aſſte: ꝛ cōſequenter in tota hac rōne. Diſtingue primo ly natura ꝛ ly ſuppoſitū. ꝓſſum⁹ eſſe de eis loqui dupliciter vno mō ſm rē tm. alio mō ſm modum ſignificādi. Sumunt natura ꝛ ſuppoſitum ſecundum rem tantum: qſi ſumunt ſm propias rōnes rei q⁹ ſignificat natura: ꝛ rei quā ſignat ſuppoſitum: abſtrahēdo a modis ſignandi: verbi cꝛa, qſi ſumitur nā humana ſm eius ꝓpriā diffinitionē: ꝛ fortes ſm eius rōnem propriā nō curādo an natura ſignificeť in abſtracto vel cōcreto ꝛc. ſumūtur aūt ſm modos ſignificandi cū ſumuntur vt ſtāt ſub noib⁹ pume intētionis: puta humanitas hō fortes ſoueitas ꝛc. Sermo pñs eſt de nā ꝛ ſuppoſito ſm rem: ꝛ nō ſm modum ſignificādi: hoc eſt potius logici: illud metaphyſici negotij eſt. Et iō ceſſant oēs argumentationes ꝛ rñſiones que immiſcent ſignificari p modū partis: vel excludere a ſignificatione: aut nec excludere nec includere: ꝛ ſimilia q⁹ ad differentiā inter hec ex modis ſignificādi non ex rebus ſpectant. Nec obſtat q⁹ in corpore huius articuli inferat q⁹ humanitas ſignificatur vt pars formalis hois: ad ꝓbādū q⁹ natura nō includat materiā indiuidualem: q⁹ hoc allatū eſt vt ſignū a poſteriori noti⁹: ad manifeſtandū etiā ex modo ſignādi diſtinctiené ſm rē nāe a mā indiuidnali. Diſtingue ſ̄cdo ly differre ſeu diſtinctia: eſt eñ duplex ſm rōnē ꝛ ſm rem. Et hoc ſubdūcit in dñam realē inter rē ꝛ rem: ꝛ in differniam realē inter rem includentē aliquid reale ꝛ nō includentē illud. Includere aūt ꝛ nō includere nunc dicimus nō ex modo ſignificādi: ſed ex rōne formali rei ſignificate formaliter ſumpte. Et hec rurſus ſubdiuidit in differentiā realem penes inclūſionē alicuius realis intrinſece: ſicut homo differt ab animali: q⁹ includit intrinſece rōnale: ꝛ penes incluſionē alicuius realis extrinſece: ſicut diſciplinabile differt ab homine fingendo quod diſciplinabilitas ſit eadem res q⁹ nā hois: q⁹ includit extrinſece diſciplinā vt actū per quem diffinitur: quam nō includit hō in ſua rōne. Quatuor igitur cū ſint modi dñe: ſm rōnem tm: vt eſt inter hoiem ꝛ humanitatē: inter rē ꝛ rē: vt eſt inter ſortē ꝛ platonem: inter rē includentē intrinſece aliq̄d reale ꝛ abſtrahentē: ꝛ inter includentē extrinſece aliq̄d reale ꝛ abſtrahentē ab illo. In aſſte aſſumpto: ꝛ tota hac rōne ac cōcłone: ſermo tm eſt de dñia tertio mō. i. penes incluſionem intrinſecā. Non eſt eſt hic ſermo de dñia ſm rōnē tm: qm ſupp⁹ ꝛ natura in oībus etiā in deo ſic diſtinguūtur. Deus eſt ꝛ deitas rōne modi ſignificandi diſtinguuntur in tm q⁹ ilta eſt hereticа: deitas gñat deitatē: ꝛ iſta catholica: deus generat deū: vt ptz in principio decretaliū. Nec ꝛ etiā eſt hic ſermo de dñia realī: qualis eſt inter rem ꝛ rem. Coſtat eſſi q⁹ natura ſubſtantialis ꝛ ſuppoſitum nō poſſunt nāliter ſic diſtinguī: vt ſint totaliter due res diuerſe. Nec etiā eſt hic ſermo de differētia realī extrinſeca: quoniā falſum eſſet añā; ꝛ falſum eſſet q⁹ in ſubſtātijs immaterialibus non differt ſuppoſitū ꝛ natura. In ſubſtantijs enim ſeparatis ſuppoſitum a natura differt extrinſece: q⁹ ſuppoſitū vt ſic includit ſubſiſtere q⁹ eſt eſſe per ſe non intrinſece: ſed quodammodo quaſi vt propriū actum ad quem quodāmodo deberet diffinirī ſi diffinereť: natura aūt nō. Et ꝓpterea S. Tho. in quolibe. ſcđo. q. ſecunda. art. 2. de tali differentia loquens: dixit q⁹ in angelis differt ſuppoſitum a natura. Relinquitur igitur q⁹ ſit hic ſermo de differentia penes inclu-

quod eſt homo includuntur: vnde id quod eſt homo habet in ſe aliquid quod non habet humanitas: ꝛ propter hoc non eſt totaliter idem homo ꝛ humanitas. Sed humanitas ſignificatur vt pars formalis hominis: quia principia diffinientia habent ſe formaliter reſpectu materie indiuiduantis. In his igitur que non ſunt compoſita ex materia ꝛ forma in quibus indiuiduatio non eſt per materiam indiuidualem: id eſt per hanc materiam: ſed ipſe forme per ſe in diuiduantur oportet quod ipſe forme ſint ſuppoſita ſubſiſtentia: vnde in eis non differt ſuppoſitum ꝛ natura. Et ſi cum deus non ſit compoſitus ex materia ꝛ forma vt omne ſuum eſt ᵉ: oportet quod deus ſit ſua deitas, ſua vita, quicquid aliud ſic de deo predicatur.

Ad primum Ergo dicendum, q⁹ de rebus ſimplicibus loqui non poſſumus, niſi per modum compoſitorum: a quibus cognitionem accipimus: ꝛ ideo de deo loquentes vtimur no minibus cōcretis: vt ſignificemus eius ſubſiſtentiā: quia apud nos non ſubſiſtunt niſi cōpoſita: ꝛ vtimur nominib⁹ abſtractis: vt ſignificemus eius ſimplicitatem ᵉ. Quod ergo dicitur deitas vel vita, vel aliquid huiuſmodi eſſe in deo: referendum eſt ad diuerſitatem que eſt in acceptione intellectus noſtri ꝛ non ad aliquam diuerſitatem rei.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod effectus dei imitantur ipſum non perfecte: ſed ſecundum quod poſſunt: ꝛ hoc ad defectum imitationis pertinet: quod id quod eſt ſimplex ꝛ vnum non poteſt repreſentari niſi per multa: ꝛ ſic accidit in eis compoſitio ex qua prouenit quod in eis non eſt idem ſuppoſitum quod natura.

¶ Utrum in deo ſit idem eſſentia ꝛ eſſe. Articulus quartus.

Ad quartum Sic procedit. Videtur quod in deo non ſit idem eſſentia ꝛ eſſe. Si enim hoc ſit: tunc ad eſſe diuinum nihil additur: ſed eſſe cui nulla fit additio eſt eſſe commune quod de omnibus predicatur: ſequitur ergo quod deus ſit eius commune predicabile de omnibus: hoc autem eſt falſum, ſecundum illud Sap. 14. Incommunicabile nomen lignis ꝛ lapidibus impoſuerunt. ergo eſſe dei non eſt eius eſſentia.

¶ Preterea. De deo ſcire poſſumus an ſit: vt ſupra dictum eſt ᵉ: non autem poſſumus ſcire quid ſit, ergo non eſt idem eſſe dei: ꝛ quod quid eſt eius ſiue quidditas vel natura.

Sed cōtra Est quod Hila. dicit in. 6. de trinit. Eſſe nō eſt accidens in deo: ſed ſubſiſtens veritas. id ergo quod ſubſiſtit in deo eſt ſuum eſſe.

turam. Habes enim in primis quod ſuppoſitum ꝛ natura nō ſubſtantialiter conſtituens ſuppoſitum: ſiue ſit natura accidentis vt ſortes ꝛ eius complexio: ſiue ſit ſubſtantia quaſi adiuuntia: vt humanitas verbi dei: diſtinguuntur quadruplr. ſ. vt res: ꝛ res ꝛ intrinſece, ꝛ extrinſece: ſecundū rōnem. Habes ſecundo quod ſuppoſitum ꝛ natura in ſubſtantijs compoſitis diſtinguuntur intrinſece ꝛ extrinſece: ꝛ ſm rōnem. Habes tertio q⁹ in ſubſtantijs immālibus diſtinguuntur ſuppoſitū ꝛ natura nō intrinſece: ſed extrinſece ſm rem: ꝛ ſm rōnē. Habes quarto quod in deo nullo modo diſtinguuntur ſm rem deus ꝛ deitas: ſed rōne tm modi ſignificandi. Habes ꝛ cōcordiam dictoꝝ S. Tho. ꝛ intellectū cōtū q⁹ in diuerſis locis de hac mā ſcripta ſunt. fundat ſuper illa regula poſteriorū ſciſtica ſatis trita: ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis: negatio eſt cauſa negationis: ꝛ cōuerſo: q⁹ cū hec maxima non teneť niſi in cauſis ꝓpriis: idco in antecedente ly ratio. cū dicitur ratio differentie ꝛ ſuppoſiti: ꝛ tunc manifeſte ptz vis ꝓpria ex negatione talis rationis, negationem ſui effectus inferens.

¶ Super articulum quartum.

In titulo ly eſſentia ſignificat deitatem que dr diffinitionē dei importaretur ſi diffiniretur: ly eſſe importat ſignificatum per ly eſt ſm actus: cum dicimus deus eſt: ꝛ ſimiliter homo eſt ꝛc. ly idem importat identitatem realem. Ita quod ſenſus eſt: vtrum res ſignificata per ly deus ſit res ſignificata per ly eſt: cum dicitur deus eſt. Et ſcito quod iſta queſtio eſt ſubtiliſſima, ꝛ propter antiquos metaphyſicos: ꝛ modernulos autē valde aliena: quia tenent non ſolum in deo: ſed in omni re eſſentiam identificari exiſtentie illius: ſit ergo noſtra hec queſtio. Ad alios autem erit queſtio ſpecialis de diſtinctione eſſe ab eſſentia vniuerſaliter.

¶ In corpore vna cōcluſio. Deus eſt ſuum eſſe. ꝓbatur triplr. Primo, deus eſt primum efficiens: ergo habet eſſe non cauſatum ab extrinſeco: ergo eſt ſuum eſſe. Antecedēs ex dictis patet: ꝑa prima p⁹ ex terminis: ſecūda aūt probatur: omne cōueniens alicui diſtinctum ab eſſentia eius: aut cauſatur ab eſſentia tm: aut ab extrinſeco: ergo ſi eſſe diſtinguitur cauſatur vel ab intra vel extra: ſed ab intra tm: eſt impoſſibile: q⁹ nihil eſt ſibiꝑſi ſufficiens cauſa vt ſit: ergo ſi ab extrinſeco nō eſt cauſatum eſt idem: q⁹ eſt ꝑa probāda. Scō. Deus eſt actus purus: ergo eſſentia eius nō ſe habet ad eſſe ⁊ potentia ad actum: ergo eſt ſuum eſſe: antecedens patet: ꝛ prima cōſequētia eſt nota ex terminis. ſcđa ꝓbat: eſſe eſt actualitas omnis forme ſeu nature: ergo omnis natura diſtincta ab eſſe comparatur ad ipſum vt potētis ad actum ergo ſi non cōparatur vt potentia: eſt ipſum eſſe. Aſſumptum probatur: quia nulla res ſignificatur in actu niſi ſignificetur vt eſt.

¶ Aduerte hic q⁹ iſta rō fundat ſup hoc q⁹ ſcilicet ḋditas vel natura que tūcūq⁹ ſm rōnē ḋdiꝛtiuā ſit actualis: relata tñ ad eſſe hz rōnē potentie

Sapientia nanq⁹ ꝛ bonitas ꝛc. actuatur per hoc q⁹ dico eſt: ꝛ ſiłr humanitas ꝛ equinitas ꝛc. ꝓpterea dr, ꝛ q⁹ eſſe eſt actualitas oīs forme: ꝛ q⁹ nulla natura ſignificat in actu vltimato niſi ꝓut ſignificat eſſe in actu exercito. ℙ Tertio. Deus eſt ꝑm ens: ergo eſt ens per eſſentiā: ergo eſt ſuum eſſe. Antecedēs cū prima ꝛ 2da p⁹. ſcđa vero ꝓbat a deſtructione ꝛ tertij duplr. primo ex quid nominis entis per eſſentiam ſic: nō eſt ſuum eſſe: ergo habet eſſe ꝛ nō eſt ipſum eſſe ergo eſt ens per participationem: ergo non eſt eius per eſſentiam ſicut ſi hz ignez ꝛ non eſt ignis ꝛc. ſcđo: Deus non eſt ſuus eſſe ꝛ ſua eſt eſſentia: ergo non eſt ens per eſſentiam ſed ꝑ aliud additum omnia clara ſunt.

¶ In rñſione ad ſecm dubiū occurrit: quia vł implicare rñſio duo cōtradictoria: ſi eñ ſcimus q⁹ hec ꝓpoſitio eſt vera: deus eſt: ergo cognoſcimus ita eſſe in re: q⁹ deꝰ eſt hoc aūt eſt cognoſcere eſſe quod i ipſo deo eſt: ergo. Ad hoc dicendum quod in ſcēndo poſterio. ca. 1. diffuſe tractauimus: ꝛ Sco. in primo ſenten. diſ. 3. q. 1. in principio affert repreheñendo hanc rñſionem: breuiter dicitur: q⁹ hec reſponſio eſt optima ꝛ ſingularis de deo: in hoc enim differt eſſe dei a reliquoū entium eſſe: q⁹ eſſe dei eſt q⁹ quid eſt ipſius dei: vt hic determinatur. Ita q⁹ hec ꝓpoſitio: deus eſt: eſt in primo modo dicendi per ſe eſſe autem cetero⁹ non ſic ſe habet: ſed diſtinguitur a quidditatibus eoꝝ. Et ex hoc naſcitur q⁹ eſſe dei ſecundum ſe: ꝛ abſolute eſt propius terminus queſtionis quid eſt ꝛ eſt terminus queſtionis an eſt ſecundum q⁹. i. vt ſun dat veritatem ꝓpoſitionis; eſſe vero alio-

Ad ꝑmū Ergo dicendū: q⁹ aliquid cui non fit additio poteſt intelligi dupliciter: vno modo vt de ratione eius ſit q⁹ fiat ei additio: ſicut de ratione animalis irrationalis eſt, vt ſit ſine ratione. Alio modo intelligitur aliquid cui non fit additio: quia non eſt de ratione eius q⁹ fiat additio, ſicut animal commune eſt ſine ratione: quia nō eſt de ratione animalis cōmunis vt habeat rationē: ſed nec de ratione eius eſt vt careat ratione. Primo igitur modo eſſe ſine additione eſt eſſe diuinum. Scđo modo eſſe ſine additione eſt eſſe cōmune. ¶ Ad ſecundū dicendū: q⁹ eſſe dupliciter dicit: vno modo ſignificat actū eſſendi: alio modo ſignificat compoſitionē ꝓpoſitionis: quā anima adinuenit cōiungens predicatum ſubiecto. primo igitur modo accipiendo eſſe non poſſumus ſcire eſſe dei: ſicut nec eius eſſentiam ſed ſolum ſecundo modo: ſcimus enim quod hec ꝓpoſitio quam formamus de deo: cum dicim⁹ deus eſt vera eſt: ꝛ hoc ſcimus ex eius effectibus: vt ſupra dictum eſt ᵉ.

¶ Utrū deus ſit in genere aliquo. arti. 5.

Ad quintū Sic procedit. Videtur q⁹ deus ſit in genere aliquo. Subſtantia enim eſt ens per ſe ſubſtens: hoc autē maxime conuenit deo: ergo deus eſt in genere ſubſtantie. ¶ Preterea. Unum quodq⁹ menſuratur per aliquid ſui generis: ſicut longitudines per longitudinem: ꝛ numeri per numerum: ſed deus eſt menſura omnium ſubſtantiarum: vt patet per cōmentatorem. 10. meta. ergo deus eſt in genere ſubſtantie.

Sed cōtra Genus eſt prius ſm intellectum eo quod in genere cōtinetur: ſed nihil eſt prius deo: nec ſecundum rem: nec ſecundū intellectū: ergo deus non eſt in aliquo genere.

Rñdeo Dicendū q⁹ aliquid eſt in genere dupliꝛ: vno modo ſimpliciter: ſicut ſubſtantia eſt in genere ſubſtantie: alio modo ſecundum quid: ſicut color eſt in genere qualitatis. Primo igitur modo deus non eſt in genere: quia cōueniunt in quid generis ꝛ diſtinguuntur penes aliud ꝛ aliud eſſe: vt patet in homine ꝛ equo: ſequentia autē relinquitur pro cōſtanti: deſtructio quoq⁹ ꝓncis applicati ad deū patet ex precedenti articulo ergo ꝛc.

¶ Circa hanc rōnē dubiū eſt. Tū q⁹ equinoce ſumit ly eſſe: in añte nāq⁹ ſermo eſt de eſſe ſpecifico ad q⁹ dñia diſtinguens genus cōducit: in añte aūt eſt ſermo de eſſe actualis exiſtentie: q⁹ ab eſſentia diſtinguit inferť. Tum quia nō poteſt inferri maior diſtinctio q⁹ formalis: eſſentia nanq⁹ generis in qua ſpecies cōueniunt ꝛ eſſe ſpecificū: quo quelibet ſpecies ab altera differt non realiter ſed formaliter tantum differunt: ꝛ tamen infertur in littera diſtinctio realis inter eſſentiam ꝛ eſſe: igitur proceſſus iſte malus videtur.

¶ Ad hanc obionē valde diffuſe dictū eſt in ca. 4. de ente ꝛ eſſentia. vbi hāc rōnē. S. T. facit ꝛ ꝓpterea nunc breuiter dr: q⁹ in añte ſumit eſſe ꝛ pro eſſe ſpecifico ꝛ actualis exiſtie: q⁹ de vtroq⁹ verificat: imo verificatio vnius infert verificationem alterius: quoniam ideo differentia dicitur conducere ad eſſe quia conſtituit propriū receptiuum ipſius eſſe actualis exiſtentie: vt ibi declaratum eſt: ꝛ ſupra ꝓphyrium. Quilla ergo eſt equiuocatio. Et licet ex hoc quod alique due rationes formales ſic diſtinguuntur q⁹ altera ſit formale principium conueniens ꝛ altera ſit formale principium differentie: non poſſit ſimpliciter inferri diſtinctio realis inter eas. Alioquin omne genus realiter oporteret diſtingui a ſuis differentijs. Attamen gratia materie de qua eſt ſermo ſcilicet eſſentie ꝛ eſſe: optime poteſt inferri diſtinctio realis eſſe ab eſſentia ꝛ diſtinctione abſolute inter genus ꝛ eſſe in quo diſtinguitur ſpecies. ꝛ ratio eſt: quia iſta duo mutuo ſe conſequuntur exiſtentia diſtinguuntur formaliter a quidditate ꝛ exiſtia diſtinguitur realiter a quidditate: vt ibidem declarauimus: ideo vide ibi ꝛc.

¶ Corollarium autem annexum prime concluſioni eſt: dei nec ꝓ eſt genus, nec differentia, nec diffinitio, nec demonſtratio niſi per effectum. patet ſequela: quia diffinitio ꝛc.

¶ Concluſio vero ſcđa eſt etiā negatiua: deus nō eſt in aliquo genere reducitur. probatur. Deus eſt principium non alicuius gñis tm: ſed totius eſſe.

dūas vt p⁹. ¶ Circa hanc rōnē poſſet primo dubitari de ſignificatiōe entis ſcđo de ꝓdicatione eiuſdem an. ſ. predicet in quid vł in hac rōne opz tenere aduerſariū dicentē deū eſſe in gñe. tertio de cōitate eiuſdē ad oēs rcales rationes formales an. ſ. in oibus claudat intrinſece vt hic ex tertio meta. aſſimitur. De his aūt oibus in cōmentarijs de ente ꝛ eſſentia ſcripſimus: nec cenſeo replicandum: precipue q⁹ ſiue propter illam cām hic adductam ſiue propter aliam deſtructio ꝛ⁹ ab omnib⁹ acceptatur: ſenſus autem rōnis hic adducte eſt: q⁹ dr̄ias oportet eſſe extra genus: ſic q⁹ nec gen⁹ ponat ſibi fiat additio, ſicut animal commune eſt ſine ratione: quia nō eſt de ratione animalis cōmunis vt habeat rationē: ſed nec de ratione eius eſt vt careat ratione. Primo igitur modo eſſe ſine additione eſt eſſe diuinum. Scđo modo eſſe ſine additione eſt eſſe cōmune. ¶ Ad ſecundū dicendū: q⁹ eſſe aūt inueniunť rōnes reales diſtinguentes ens: in quarū formalib⁹ ſignificatis non claudatur intrinſece ens ergo. Et ſcito q⁹ Sco. in ꝓmo diſt. 3. q. 1. tenet oppoſitum huius minoris: putat nanq⁹ eſſe quaſdam dr̄ias. ſ. vltimas non includentes formalr̄ ꝛ intrinſece ens: ꝛ rursus tenet paſſiones entis non includere formalr̄ ac intrinſece ens. Sed de paſſionib⁹ in qō. 5. dicetur: de differentijs autem ꝛ⁹ dicēdū hic eſſet q⁹ tñ opz nouos terminos ingerere: quia Sco. de differentijs ſumptis nō a formis: ſed a realitatibus vltimis loquit: expedit potius facere qōnē de hoc ſpālem ac diffuſam ꝓpter id q⁹ intactum eſt de hoc in cōmētarijs de ente ꝛ eſſentia. Tertio, ꝓbat: oia directe in genere cōicant in eſſentia et differunt in eſſe: ergo hł eſſentiā diſtinctā ab eſſe: deus non eſt hmōi: ergo añs pro-

b 253

18 1. di. 8 q. 4. 2. Et diſti. 19. q. 4. 2. Et 1. ℥. ca. 17. ꝛ 25. Et ꝓ. q. 7. 3. Et opuſ. 3. ca. 12. Et opuſ. 42. c. 3. et. 5.

penes aliud ꝛ aliud eſſe: q⁹ patet in homine ꝛ equo: ſequentia autē relinquitur pro cōſtanti: de ſtructio quoq⁹ ꝓncis applicati ad deū patet ex precedenti articulo ergo ꝛc.

¶ Circa hanc rōnē dubiū eſt. Tū q⁹ equinoce ſumit ly eſſe: in añte nāq⁹ ſermo eſt de eſſe ſpecifico ad q⁹ dñia diſtinguens genus cōducit: in añte aūt eſt ſermo de eſſe actualis exiſtentie: q⁹ ab eſſentia diſtinguit inferť. Tum quia nō poteſt inferri maior diſtinctio q⁹ formalis: eſſentia nanq⁹ generis in qua ſpecies cōueniunt ꝛ eſſe ſpecificū: quo quelibet ſpecies ab altera differt non realiter ſed formaliter tantum differunt: ꝛ tamen infertur in littera diſtinctio realis inter eſſentiam ꝛ eſſe: igitur proceſſus iſte malus videtur.

¶ Ad hanc obionē valde diffuſe dictū eſt in ca. 4. de ente ꝛ eſſentia. vbi hāc rōnē. S. T. facit ꝛ ꝓpterea nunc breuiter dr̄: q⁹ in añte ſumit eſſe ꝛ pro eſſe ſpecifico ꝛ actualis exiſtie: q⁹ de vtroq⁹ verificat: imo verificatio vnius infert verificationem alterius: quoniam ideo differentia dicitur conducere ad eſſe quia conſtituit propriū receptiuum ipſius eſſe actualis exiſtentie: vt ibi declaratum eſt: ꝛ ſupra ꝓphyrium. Quilla ergo eſt equiuocatio. Et licet ex hoc quod alique due rationes formales ſic diſtinguuntur q⁹ altera ſit formale principium conueniens ꝛ altera ſit formale principium differentie: non poſſit ſimpliciter inferri diſtinctio realis inter eas. Alioquin omne genus realiter oporteret diſtingui a ſuis differentijs. Attamen gratia materie de qua eſt ſermo ſcilicet eſſentie ꝛ eſſe: optime poteſt inferri diſtinctio realis eſſe ab eſſentia ꝛ diſtinctione abſolute inter genus ꝛ eſſe in quo diſtinguitur ſpecies. ꝛ ratio eſt: quia iſta duo mutuo ſe conſequuntur exiſtentia diſtinguuntur formaliter a quidditate ꝛ exiſtia diſtinguitur realiter a quidditate: vt ibidem declarauimus: ideo vide ibi ꝛc.

¶ Corollarium autem annexum prime concluſioni eſt: dei nec ꝓ eſt genus, nec differentia, nec diffinitio, nec demonſtratio niſi per effectum. patet ſequela: quia diffinitio ꝛc.

¶ Concluſio vero ſcđa eſt etiā negatiua: deus nō eſt in aliquo genere reducitue. probatur. Deus eſt principium non alicuius gñis tm: ſed totius eſſe.

ergā non cōtinetur reductiue in aliquo genere: antecedens supponitur: consequentia probatur: omne qđ est reductiue in aliquo genere est principium tantum illius generis: vt patet. 12. meta. de principijs predicamentorum.

¶ Circa hanc conclusionem occurrit dubiū ad hominem: quia in primo sen. di. 8. q. 4. artt. 2. ad tertium. & in. q. de potentia. q. 7. art. 3. ad vltimum Sanct. Tho. concedit deum esse in genere substantie reductiue quomodo hic determinatur oppositum.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, q vt manifeste apparet ex primo sent. nulla est repugnātia inter dicta hic & alibi distinguitur siquidem ibi q esse in genere: vt principium stat dupliciter.

¶ Primo mō vt principiū cōtentum in illo genere: & sic negatur deum esse in genere vt principiū. Alio modo vt principiū continens ipsum genus: et hoc mō deus est quodāmodo in oibus generibus & per appropriationem in genere substantie tanquā sibi magis appropinquāte: & hoc conceditur in locis predictis. Aduertēdo q id qđ in. q. de potentia tacuit in primo sen. supplenit. Unde cōgrue dici pōt q deus est in genere vt principium non qđ reducitur ad genꝰ: sed ad qđ ipm genus reducitur. Et qđ sit mēsura dicit Tho. ex eo cōgere potes: q in ifa concludendo de deo vnde nō continetur in genere sicut principiū: dicēdo esse nō continetur preseruatiue se ab esse in gñe, sicut principium cōtinens: ad qđ reducitur ordine quodam omne genus: et hoc idem inlinuāt verba precedentia. s. principium qđ reducitur in aliquod genus, nō se extendit extra &c.

¶ In responsione ad scđm, dubium occurrit: quia rñsio non satisfacit obiectioni. Respōsio siquidem tradicit. primo q maior est vera de mensurāta homogenea, scđo qđ minor est falsa. Deus est mensura homogenea, tertio quasi glosando Auerroin dicitur: quō deus đr mensura omnium: quia vnumquodqꝫ tantum habet de esse quantum appropinquat sibi. Et his autem nō satisfit Auerrois authoritati inducte volenti q deus qui est prima substantia sit mensura substantiarum: sicut primus numerus alicuius numerorum &c. & hoc ex proposito in eo loco vbi de mensuris homogeneis est sermo. s. 10. meta. Commen. 7.

¶ Ad hoc breuiter dr q Sanc. Tho. ad rem non verba attendens optime satisfacit etiā fm mentem Auer. q̄ am genus pōt dupliciter sumi. vno modo ꝓprie: vt hic loquimur: & sic optime negatur q deꝰ sit mēsura homogenea generis substantie: imo Auer. nullam intelligentiā ponit sic homogeneam substantie: & hoc in hac litera dicitur. Alio modo large pro coordinatione: & hoc modo deus est mensura homogenea coordinationis substantiarum: magis ēt accidentium: quia ipse est substantia: & nō est accidens: & hoc voluit ibi Auer. quod tamen est esse mensuram extra genus substantie predicamentalis: & est esse mēsuram omnium generum propriē extra ea: vt patet: & ideo dicitur in litera: q deus dicitur mensura omnium.

¶ In ratione que ad oppositum in hoc articulo affertur habetur verbum notandum & dubitandum. s. q deo nihil est prius: neq; fm rem: neq; fm intellectum: & propterea nō habet genus. Videt enim hoc esse falsum. quoniam predicata cōmunia deo & aliis: priora sunt fm intellectū ipso deo: vt patet ex eo qđ non conuertitur consequentia. Sed hoc cito aperitur distinguendo prius secundum intellectum dupliciter, ex parte rei seu rationis formalium: vel quo ad nos: nulla siquidem res aut ratio formalis ex parte sui est prior deo fm intellectum: in cuius signum nullum predicatum datur fm se abstractus simplicius, prius ipso. Quo ad nos vero prior est sapientia quam sapientia diuina fm intellectum: & propterea non conuertitur consequentia: quo ad nos. In litera autem intendit author primo modo: sic est genus prius est illo qđ in genere reponitur.

¶ Super art. 6.

In titulo constat q querit de esse formali, an scilicet aliqua accidentia sint formaliter in deo: & est sermo de accidentibus realibus & non de accidentibus: id est accidentalibus predicatis vt accidens est nomen secunde intentionis: & ponitur quintum predicabile.

¶ In corpore vna cōclusio responsiua questo negatiue: in deo non potest esse accidens probatur triplic. primo deus est actus purus: ergo. secundo deus est ipsum esse: ergo. tertio quia aut esset accidens per q̄ accidens: aut per se. nō primum, q̄ deus est primum ens. nec se. cludum: quia deus est prima causa.

¶ Circa secundam rationem: aduerte q̄ sicut inter abstractum & concretum fm intellectum: hec est differentia: q̄ abstractum vt sic nihil cōpatitur secum fm intellectū: concretū autem multis ꝑmittitur misceri. Album nanq; non inconuenit intelligere esse dulce &c. sed albedo vt sic omne aliud a se excludit: nihil enī aliud est quo aliquid est album nisi albedo: sed quod est albū: est etiam aliud quādoqꝫ album: puta pomū dulce &c. Ita iter abstractum fm rem & cōpositum secundū rē. hec est differentia: q̄ res fm rem abstracta est ipsa tantum. Res vero composita aliquid compatitur secum quod nō est ipsa: & propterea hec perfectio quam significat ly esse: si cundum rem: ab omni eo in quo esse est receptibile: id est ab omni natura generica, est purum esse: & nihil preter se compatitur in se: & consequenter nullum accidens habere potest. Compositum autem ex esse & natura: quod vocatur quod est: aliquid preter se in seipso permittit habere: & hoc est quod in litera dicitur: quod ipsum esse: quia est abstractum: & quod nihil habet adiunctum sicut calor. Id autem quod est, quia concretū, & quod potest habere aliquid extraneum: vt calidum est etiam album.

¶ Circa tertiam rationem aduerte quod ad virtutes membrum procedit ex ꝓpositis. Radix enim primi est: q̄ accidens p accidens naturaliter ꝓsupponit accidēs per se: quoniam vniuersaliter fm quēcunq; rerū ordinem per se prius est eo quod est per accidens: vt in. 2. 4. 8. phys. dictum. Radix autem secūdi est: q̄ vniuersaliter primū alterās est oīno inalterabile: & primum mouens localiter est omnino immobile localiter: & ꝑhr prima causa omnino incausata: non esset autem omnino incausata si aliquid causatum in se haberet: vt patet &c.

¶ In respōsione ad primum habes optimam glossam illius quod vere est: nulli accidit vniuoce sumptum: analogice autem sumptum aliquid in vno est substantia & in alio accidens: vt patet de sapientia.

¶ Super Articu. septimum.

In titulo omnino simplex in seipso, omnem a seipso compositionem: non componibilitatem excludens: de cōponibilitate enim erit sequens articulus &c.

Pⁱ In corpore vna conclusio responsiua questo affirmative. Deus est omnino simplex. probatur. 3. medijs. primo ex sufficienti numeratione modorum compositionis. secundo: qđ primum ens, & primo: qđ primum causa. & primo: qđ actus purus. & primo: quia ipsum esse.

¶ In risione ad primum aduerte q Sco. in primo: di. 8. in questo iuxta primā qstionem: refert hanc positionem: quod omne causatum est compositum: & reprehendit ea ratione: q̄ si qlibet causatum est cōpositū accipiant componentia aut sunt simplicia aut iterum compositā: & sic aut procedetur in infinitum aut erit status ad res simplices componentes: & cum constet compositum esse causatum sequitur quod nō omne causatum est compositum vt hic dicitur.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q obiectio procedit ex malo intellectu & falsa cōsequentia. Non enim vt creatura: pōt sumi dupliciter: propriē scilicet & large: si sumitur propriē sic non tam causati & creature sit ꝓprie fieri & esse: sole res subsistentes dicuntur causata seu creature: cetera autē dicuntur concausata & cōcreata: vt patet ex eo quod ens per accidens: vt in. 2. 4. 8. phys. dictum. Radix autem secūdi est: q̄ vniuersaliter primū alterās est oīno inalterabile: & primum mouens localiter est omnino immobile localiter: & ꝑhr prima causa omnino incausata: non esset autem omnino incausata si aliquid causatum in se haberet: vt patet &c.

¶ In respōsione ad primum habes optimam glossam illius quod vere est: nulli accidit vniuoce sumptum: analogice autem sumptum aliquid in vno est substantia & in alio accidens: vt patet de sapientia.

Pⁱ Secunda est coniunctio realis cum illo: quia ex sola coniunctione secundum rationem non fit compositio. Pⁱ Tertia est: q̄ coniunctio fit secundum suum esse: quia ex sola coniunctione reali secundum situm vel alium respectum extrinsecum non fit compositio. Pⁱ Quarta est: q̄ alterum sit actus alterius, vel tertiū actuari ab vtroq; si fit compositio per accidens qualis est inter album & dulce. si cīm aliqua duo iunganur etiā scđm esse & nō in rōne actus & potētie (vt diximus) nunqꝫ est cōpositio vt ꝓz: & de ꝑsonis diuinis, & de verbo diuino incarnato: deest enim in huiusmodi ratio actus & poꝰ. Quere ergo vtrum deus veniat in aliarum rerum compositionem, est querere an rei alteri possit coniungi secundum esse, fm rōnes actus vel potentie.

¶ In corpore duo. primo referuntur errores. scđo respondetur questo. Quo ad primum sunt tres errores. primus forte zabiotꝰ ex. 12. metaphy. cō. 41. secundus Alexandrinorum. Tertius Dauid de dinando. patet. Quo ad secundum conclusio responsiua questo ac destructiua horum errorum est negatiua. Deus non potest venire in compositionem alicuius: probatur triplr. Pⁱ Primo deus est prima causa efficiens: & non potest esse forma aut materia alicuius compositi. antecedens patet: consequentia probatur quo ad formam. Agens & forma effectus non coincidunt in idem numero: ergo si &c. quo ad materiā vero. Agens & materia non coincidunt in ideꝫ specie: quia illud actus: hec potentia: ergo si &c.

¶ Circa hāc rōnē occurrit duꝰ, pbō nāqꝫ hic non vr ad ꝓpositum: ex hoc em quod efficiens non coincidit cū forma: aut materia effectus: nihil aliud sequitur: nisi qđ deꝰ qz est efficiens: nō est forma aut materia sui effectus sed nō sequitur q̄ absolute nō sit forma alicuius cōpositi. Ad hoc breuiter dicit q̄ qz esse compositū infert esse effectū: qz omne cōpositus est fm vr in ꝑcedenti patet artic. esse autē effectū infert esse effectū ꝓme cause efficiē tis vt ꝓz: ideo de primo ad vltimū esse cōpositū est esse effectus primi efficientis: & ꝓpterea hoc ꝓto cōstāti supponens rō litere, optime deducit cōsequētiā: si deꝰ est prima cā efficiens nō est forma aut materia alicuius cōpositi: qm̄ est forꝫ vel mā sui effectꝰ qđ est impossibile: da agēs nō coincidit &c.

Articulus VIII.

Ad octauum Sic procedit. Uidetur quod deus in compositionem aliorum veniat. Dicit enim dio. 4. cel. hierarc. Esse omnium est que super esse est deitas: sed esse omnium intrat compositionem vniuscuiusque. ergo deus in compositionem aliorum venit.

¶ Preterea. Deus est forma. dicit enim Augustinus in lib. de ver. domini, quod verbum dei quod est deus est formia quedam non formata: sed forma est pars compositi, ergo deus est pars alicuius compositi.

¶ Preterea. Quecunq; sunt & nullo modo differunt sunt idem. Sed deus & materia prima sunt: & nullo modo differunt: ergo pe nitus sunt idem. Sed materia prima intrat compositionem rerum: ergo & deus: probatio medie. Quecunque differunt: aliquibus differentijs differunt: & ita oportet ea esse composita: sed deus & materia prima sunt omnino simplicia: ergo nullo modo differunt.

Sed cōtra Est, quod dicit dio. 2. ca. de di. no. quod neq; tactus est eius scilicet dei: neq; alia quedam ad partes commiscendas communio.

¶ Preterea. Dicitur in libr. de causis quod causa prima regit omnes res preter quam commisceatur eis.

Rñdeo Dicendum: qđ circa hoc fuerunt. 3. errores. Quidam em posuerunt qđ deus esset anima mūdi: vt ꝓz

¶ Secunda ratio deus est per se primo agens: ergo non est pars alicuius. Probatur consequentia: nullum componens est per se primo agens: ergo &c. Aduerte hic quod littera hec caute interpretanda est: non enim affirmat compositum per se primo agere quod superius in artic. 2. negatum est: sed affirmat comparatiue q̃ agere per se primo magis conuenit composito quam componenti: quia illud est quod agit: hoc vero est quo: cum hoc tamen stat q̃ absolute,
nec componens, nec compositū potest esse per se primo agens: vt predictum est.

¶ Tertia ratio est. Deus est primus ens: ergo non potest esse pars etiam prima, puta materia aut forma: probatur consequentia quo ad materiam quidem: quia potentia est posterior actu:
12 quo ad formam vero: quia actus participatus est posterior actu per essentiam &c.

¶ Super. q. 4. arti. 1.

CIrca ordinem et titulum questionis aduerte quod per fectio non significat aliquam perfectionem vt bonitas, vita, sapientia &c. neque significat omnes perfectiones in cõmuni. Non enim querendo an aliquid sit perfectum, queritur an habeat omnes perfectiones siue determinate siue indeterminate: sz significat modū essendi optimum sm quãcunque rationem formalem: licet extenso tam ab vsu vocabulo:
14 perfectio supponat se
13 pe pro re aut ratione formali actuante aliquid: vt patet cū dicimus: quod sapientia est perfecta &c. Proprie igitur loquendo ly perfectio: licet a tali factione primo de rinatum sit: apud philosophos modum essendi significat: non quemcunque: sed optimum non alicuius certe rei, sed cuiuscunque rei est appositus: siue sit substantia siue accidens. Potest enim res intelligi r esse sub modo essendi multiplici: quorum vnus est melior: altero: sicut natura plantarum r animalium habet in se quendam modum essendi r alium essendi modum habet individuus gentis. Et rursus alium in eisdem augumentatis &c. r constat quod primus est r dicitur imperfectus: q̃ in potentia tantum est ibi natura specifica. Secundus autem aliquater perfectus. tertius vero simpliciter perfectus: vt patet. 4. metheo. Perfectus enim vnūquod: q̃ ibi dicitur cum potest facere alterum quale ipsum est.

Tunc enim habet naturam optimo modo. Unde sicut querere vtrum aliquid sit perfectum secundum talem vel talem rationem: puta scientiam vel naturam: non est querere vtrum illud habeat aliquam aliam perfectionem: sed vtrum habeat aliam optimo modo. Ita querere absolute r sine specificatione vt in proposito sit, vtrum deus sit perfectus: non est querere vtrum deus habeat aliquam perfectionem: neq; vtrum habeat omnes, cum hoc reseruetur. 2. arti. sed est querere vtrū deus id quod est sit optimo modo. hoc est cuius esse perfectum. Tertiatur autem hunc esse manifestum sensum questionis causa responsionis assignatus in corpore articuli. Dicitur enim q̃ deus est perfectus: q̃ nõ est in potẽtia: sed in actu. Constat enim q̃ esse in actu vel in potẽtia ad modum essendi spectat. Et propterea ista questio immediate post questionem de simplicitate nature diuine ordinata est: stabilita nãq; essentia quererendum statim occurrit de modo essendi ipsius intrinseco: quasi ly perfectum significat. Non enim importat modum essendi rei in respectu ad aliquod circũstãs: aut quouis modo extrinsecum: sed in ipsa. Unde r Aristot. in primo ce. de natura vniuersi tractans: primo an sit perfe
15 determinat: quoniam 3 questio an est: 3 an
simpler, an compositum esset, que priores erant: relinquebantur per se note.

¶ In corpe duo. primo refert opinio pythagoricorum: secundo respondetur questo. Quo ad primum
duo. opinio q̃ principio non conuenit perfectio. Radix q̃ principium materiale ratum intellexerunt: probat cõsecutio: quia vt sic est in potẽtia: ergo.

¶ Quo ad scõm sũt duo. Solutio responsiua questio affirmative. Deus est maxime perfectus. Radix opposita primo: q̃ scz est principium actuum. probatur. actuũ opz esse in actu: ergo primum actuum maxime in actu: ergo maxime perfectissima &c. Tertio modo potest cõparari esse in sua pura subsistentia ad reliqua quomodolibet sumpta: r sic significatur in litera per ly ipsum esse: r dicitur q̃ includit in se virtam sapientiam r omnem essendi perfectionem: vt in corpore probatum est: r consequenter est perfectissimum omnium. Et his autem que in litera accepta sunt habemus q̃ esse formaliter est perfectius ceteris formaliter: r q̃ ipsum esse est simpliciter perfectius: omnes perfectiones in se prehabens: vt ex primo sciamus q̃ predicatum illud quod soli deo quidditative conuenit: vt est formaliter nobilius ceteris perfectionibus: r ex secundo: q̃ ex hoc q̃ deus est ipsum esse habet omnes perfectiones. Habetur quoq; ex his responsio ad argumentum: qm̃ neganda est minuatur consequentia: qm̃ in antecedente sumitur viuens vt includit ens r aliquid vltra. In consequente vero sumitur secundũ id tantum quod addit supra ens: r sic ostenditur q̃ non arguitur per locum a conigatis: qm̃ tenet quando concreta precise formaliter tenentur sicut et abstracta: cuius oppositum hic accidit.

Sed cõtra Est quod dicitur mat. 5. Estote perfecti sicut r pater vester celestis perfectus est.

Respõdeo Dicendum, quod sicut philosophus narrat in. 11. meta. quidam antiqui philosophi scilicet pythagorici r leucippus non attribuerunt optimi r perfectissimum primo principio. Cuius ratio est: quia philosophi antiqui cõsiderauerũt principiũ materiale tm: primũ autẽ puncipium materiale imperfectissimum est. Cum enim materia inquantum huiusmodi sit in potentia: oportet q̃ primum puncipium materiale sit maxime in potẽtia: r ita maxime imperfectũ. Deus autem ponitur primum principium: nõ materiale: sed in genere cause efficiẽtis &c: r hoc opz esse perfectissimum: sicut enim materia inquantum huiusmodi est in potẽtia: ita agens inquantuz hmõi est in actu: vnde primũ principiũ actiuum opz maxime esse in actu: r p̃ quãs maxime esse perfectũ sm hoc enim dicitur aliquid esse perfectũ secundũ quod est actu: nam perfectum dicitur cui nihil deest secundum modum sue perfectiõis.

Ad primũ Ergo dicendum, q̃ sicut dicit Gre. Balbutiẽdo vt possumus excelsa dei resonam9 quod enim factũ nõ est perfectũ proprie dici non potest. Sed quia in his q̃ fiunt, tunc dicitur esse aliquid perfectũ cum de potentia educitur in actum: transumitur hoc nomen perfectum ad significandum omne illud cui nõ deest esse in actu: siue hoc habeat per modum perfectionis, siue non.

¶ Ad secundum dicendum: q̃ puncipium male quod apud nos impfectũ inuenitur: non potest esse simplr primũ sed preceditur ab alio perfecto. Nã semẽ lz sit puncipium animalis generati ex semine: tñ hz ante se animal vel plãtã vnde decidit̃ur. Oportet enim ante id quod est in potẽtia esse aliqd actu cum ens in potentia non reducatur in actum: nisi per aliquod ens in actu.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ ipsum esse est perfectissimũ oim: comparatur enim ad omnia vt actus nihil eorũ habet actualitatem, nisi in quantum est: vnde ipsum esse est actualitas oim rerum r etiã ipsarũ formarũ &c: vnde nõ cõparatur ad alia sicut recipiẽs ad receptũ sed magis sicut receptũ ad recipiens: cum enim dico esse hominis vel eq: vel cuiuscunq; alterius ipsũ esse cõsideratur vt formale r receptũ: non autem illud cui cõpetit esse.

pti: communitas per modum potentie consistit in recipere: esse autẽ est cõissimum per modum actus: q̃ ad eã comparatur vt receptum ad receptiua: vt patet. ℣ Secundo q̃ hinc patet defectus Scoti in. 4. sent. di. 1. q. 1. contra hanc sancti Tho. positionem, scz q̃ esse sm suã formalem rationem est perfectissima oim perfectionũ arguentis ex communitate ipsius. Mirum est enim q̃ hanc rationem afferrãd concludẽdum quam expresse sanctus Thomas soluerat tam clare.

¶ Super Articulum secundum. Utrum in deo sint perfectiones omnium rerum. Artic. 2.

22 5. dist. 2 ar. 2. q. 3 Et. 1. 5. ca. 28. r 31. 7 hb. 2. cap. 2 Etopus. 3. ca. 21 22. 28. 2. 33.

In titulo ly sint, non denotat aliquẽ spẽtialẽ modum essendi, sed absolute sumiturita q̃ nõ que 1. 28 ritur vtrum perfectiones sint in deo formaliter aut virtualiter: sed absolute quouis modo sint ly pfectiones stat vtr pro oibus pfectionibus tam simpliciter q̃ non simpliciter: vt patet ex processu articuli. 2. 2. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum tertium.

Est titulo dubium occurrit quorsum iste articulus hoc in loco: hic enim arguitur de perfectione substantie diuine in se: ergo non debet admisceri questio de creatura qualis est ista. Ad hoc dicitur quod licet verbotenus hec questio sit de creatura: secundum tamen sensum est de perfectione nature diuine. Queritur enim hic an perfectio nature diuine sit tanta quod nulla creatura possit ei esse similis an non: hoc siquidem inquirendum supererat: postquam determinatum fuerat quod est perfecta et quod est vniuersaliter perfecta. Sed aduerte quod non queritur vtrum perfectio diuina sit tanta quod nulla res possit ei esse similis: sed quod nulla creatura. primum enim pertinet ad questionem de pluralitate deorum: et tractabitur in quest. 11. Secundum autē spectat ad hunc locum.

24 2.d.3.q.2.art.1. Et.1.ℨ. cap.29. Et li.2.c.2. Et hi.q.2.ar.11. Ergo.q.7.a.7.

¶ Circa quod potest duo primo distinguitur similitudo. secundo respondetur questio. Quo ad primū similitudo triplex. prima secundum formā eiusdem rationis et modi. secūda secundum formā eiusdem rationis sed non modi. tertia secundum formam sed nec eiusdem rationis nec modi. Probatur distinctio. Similitudo est cōuenientia in forma: ergo multiplicatur iuxta modum communicandi in forma: ergo tripliciter ꝛc. omnia patent in litera.

28 ¶ Quo ad secundum conclusio responsiua questo est. Creature sunt similes deo: non secundum eandem rationem specificam aut genericam: sed secundum aliqualem analogiam. Cōclusio hec habet quatuor partes primam affirmatiuam scilicet q̄ sunt similes deo. secundam negatiuam scilicet nō secundum speciē. tertiam negatiuam scilicet nec secundum genus. et quartam affirmatiuam scilicet sed secundum aliqualem analogiam. Et primo probatur quo ad primam. omne agens agit per suam formam: ergo necesse est in effecu esse similitudinem forme agētis. Et nunc potes subiungere: ergo necesse est creaturam esse similem deo: consequentia probatur: quia omne agens agit sibi simile inquantum est agens. id est secundum illud quod est ei ratio agendi. Deinde quo ad secundam et tertiam et quartam: quia deus non est agens contentum in specie aut genere: sed principium vniuersale totius esse: omnia clara sunt in litera.

¶ In responsione ad vltimum dubium occurrit circa autoritatem Dionysij: quoniam distinguit contra res vnius ordinis causam et causatum: ex hoc enim oportet quod aut causa et causatum sint vniuersaliter diuersorum ordinum: quod patet esse falsum in causis vnīocis: aut quod ambigue et male membrum hoc distinctionis sit positum. Ambigue quidem, quia incertum est de quali causa et quali causato sit sermo. Male autem: quia cōtra res vnius ordinis debent distingui res diuersorum ordinum: siue causa sint et causatum siue non, hoc enim est per accidens

¶ Ad hoc dicitur q̄ distinctio ista artificiosa certa et formalis est, si recte intelligitur. Est siquidem non falsum sed verissimum: necessarium q̄ causa et causatum vniuersaliter et formaliter sunt diuersorum ordinum: sed nomine cause et causati vtrumque non pro relationibus seu causalitatibus: sed pro re que est ratio causandi: et similiter pro re seu forma quam causatum habet a causa: hec enim res sunt fundamenta similitudinis inter causatum et causam vt in omnibus. Possunt igitur fundamenta similitudinis inter aliqua duo pliciter se habere vt in litera dicitur. vno modo quod sint eiusdem ordinis: vt hic et illa albedo: et hoc modo dicit quod sint eiusdem ordinis: vt hic et illa albedo: et hoc est illud animal ꝛc. Et sic similitudo est relatio equiparantie et mutua. Alio modo quod alterum eorum formaliter et propria ratione sit causatum ab altero: vt imago sortis et sortes. non enim accidit imagini sortis dependentia a sorte: et sic similitudo non est relatio equiparantie nec mutua: sed reducitur ad tertium genus relationum. 5. metaphysice. de scientia et scibili ꝛc. Huiusmodi autem causam et causatum constat esse diuersorum ordinum. Impossibile nanque est eiusdem ordinis de ratione formali vnius sit dependentia ab altera: quoniam quicquid est de ratione vnius est de ratione alterius: et econtra.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ deus non se habet ad creaturas sicut res diuersorum generum: sed sicut id quod est extra omne genus et principium omnium generum[e].

¶ Ad tertium dicendum: q̄ nō dicitur esse similitudo creature ad deū propter cōmunicantiam in forma secūdum eandem rationem generis et speciei: sed secundum analogiam tantum: prout. s. deus est ens per esse essentiam: et alia per participationem.

¶ Ad quartum dicendum: q̄ licet aliquo modo cōcedatur q̄ creatura sit similis deo nullo tamen modo concedendum est: quod deus sit similis creature: quia vt dicit Dio. 9. cap. de diui. no. In his que vnius ordinis sunt recipitur mutua similitudo: non autem in causa et causato[e]. Dicimus enim q̄ imago sit similis homini: et non econuerso. et similiter dici potest aliquo modo quod creatura sit similis deo: non tamen quod deus sit similis creature.

Ad primū

Ergo dōm: q̄ sicut dicit Dio. 9. c. de di. no. cum sacra scriptura dicit aliquid non esse simile deo, nō est cōtrarium assimilationi ad ipm. Eadem enim sunt simulia deo et dissimilia: similia quidem fm q̄ imitatur ipsum prout conuenit eum imitari: qui non perfecte imitabilis est. Dissimilia vero fm q̄ deficiunt a sua causa: non solum fm suā intentionem et remissionem: sicut minus album deficit a magis albo, sed quia non est conuenientia nec fm speciem nec secundum genus.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ deus non se habet ad creaturas sicut res diuersorum generum: sed sicut id quod est extra omne genus et principium omnium generum[e].

¶ Ad tertium dicendum: q̄ nō dicitur esse similitudo creature ad deū propter cōmunicantiam in forma secūdum eandem rationem generis et speciei: sed secundum analogiam tantum: prout. s. deus est ens per esse essentiam: et alia per participationem.

¶ Ad quartum dicendum: q̄ licet aliquo modo cōcedatur q̄ creatura sit similis deo nullo tamen modo concedendum est: quod deus sit similis creature: quia vt dicit Dio. 9. cap. de diui. no. In his que vnius ordinis sunt recipitur mutua similitudo: non autem in causa et causato[e]. Dicimus enim q̄ imago sit similis homini: et non econuerso. et similiter dici potest aliquo modo quod creatura sit similis deo: non tamen quod deus sit similis creature.

¶ Et hoc bene nota: et proportionaliter applica ad materiam de relatiuis non mutuis.

Sed cōtra

Est q̄ dicitur Genesi. 1. Faciamus hominem ad imagi. et si. no. et prime Joan. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus.

Rñdeo

Dicendum, q̄ cum similitudo attendatur secundum cōuenientiam vel cōmunicationem in forma: multiplex est similitudo secundum multos modos communicandi in forma. Quedam enim dicuntur similia que communicant in eadem forma secundum eandem rationem et secundum eundem modum: et hec non solum dicūtur similia: sed equalia in sua similitudine: sicut deo equaliter alba dicūtur similia in albedine et hec est pfectissima similitudo. Alio modo dicuntur similia que cōmunicāt in forma secundum eandem rationem, et non secundum eundem modum: sed secūdum magis et minus: vt minus album dicitur simile magis albo: et hec est similitudo imperfecta. Tertio modo dicuntur alia

¶ Super questionis. 5. Articulum. 1.

Est titulo questionis statim occurrit dubium circa ordinem ipsius cur hec questio de bono fiat. Bonum enim neque prius conuenit enti quam vnum verum ꝛc. neque prius conuenit nature diuine bonitas quam vnitas aut veritas: vt patet. Neque hic ordinantur tractanda de deo secundum rationem cause: vt propterea bono debeatur primus locus: quia nominat rationē cause finalis. Nulla igitur ratio apparet: quare hoc in loco questio de bono ordinata sit.

¶ Ad hoc dicitur q̄ questio de bono dupliciter ordinari potest. Uno modo secūdum se: et sic nō debetur sibi iste locus vt obiciendo deductum est: sed questionem de perfectione statim questio de infinitate sequitur querēs de quantitate perfectionis diuine. Alio modo vt est pars tractatus de pfectione: et sic in capīo de perfectione ordinanda est: et hoc mō in litera ordinatur. Et hoc insinuant litera tam in principio qōnis ārte: vbi tractatus de perfectione inchoatur, et diuiditur. Et quia vnumquodq̄ fm q̄ pfectū est sic bonū. primo agendum est de pfectiōe diuina. Secūdo de eius bonitate: quasi diceret: q̄ ppter perfectionem de bonitate tractandum est simul: quīn in principio questionis septime: vbi aperiens quod de bono per accidens. i. ratione perfectionis tractauit: dicit: post considerationē perfectionis diuine de infinitate ꝛc. Nulla facta mētione de bonitate: de qua fecerat duas questiones. Quare autē de bonitate sub tractatu de pfectione queratur in promptu causa est in litera assignata: q. scilicet esse perfectum est ratio q̄ aliquid dicatur bonum.

¶ In corpore est vna conclusio responsiua questo affirmatiue: bonum et ens sunt idē secūdum rem: sed differunt secundum rationem tantum: antequam probetur conclusio. Aduerte nouitie terminos cōclusionis differre: nanq̄ secundum rationem tantum latitudinem habet. Nam et que differunt in modo tantum significandi vt homo et humanitas, ratione sola differunt. Et multa que differunt rationibus diffinitiuis, vt lignum et dolabile sola ratione differunt. Propterea distingue: quod differre ratione dupliciter, scilicet ratione significata seu concepta. Alio modo ratione concipiente seu significante. In proposito est fermo de differentia secundum rationem significatam: ita quod sensus est quod bonum et ens differunt secundum suas rationes formales significatas eorum nominibus. Probatur ergo conclusio: primo quo ad primam partem sic. Bonum habet rationem appetibilis: ergo entis in actu: ergo entis: ergo bonum et ens sunt idem secundum rem. Antecedens probatur ex primo ethi. prima consequentia probatur: quia omnia appetunt suam perfectionem. Secunda vero relinquitur vt nota. Tertia autem probatur: quia esse est actualitas omnis rei. Ultima autem patet. Deinde quo ad secundam partem. Bonum dicit rationē appetibilis quam non explicat ens: ergo differunt ratione.

¶ Circa antecedens dubitatur: quoniam illud quod dicitur de aliquo in secundo modo dicendi per se non claditur in ratione illius subiecti: sed econuerso, vt patet primo posteriorum. Sed appetibile dicitur de bono in secundo modo dicendi per se: ergo bonum non habet rationem appetibilis: sed econuerso. Minor probatur. Tum q.: ideo aliquid est appetibile: q̄ bonum: et non econuerso. Tum q̄ bonum est obiectum formale appetitus. Appetibile autem est denominatio extrinseca sumpta ab appetitu: et habent se sicut color et visibile. Constat autem q̄ visibile dicitur de colore in secundo modo et secundo de anima.

¶ Ad hoc potest dici dupliciter iuxta duos modos quibus accipitur aliquid habere rationes appetibilis scilicet formaliter et fundamentaliter. Si sumatur ly appetibile formaliter: Tunc bonum dicitur habere rationem eius non vt intrinseca dicitur vt passionē. Si vero sumatur fundamentaliter: tunc bonum dicitur habere rationē appetibilis intrinsece: quoniam propria ratio boni est fundamentum et causa propria appetibilitatis: sicut color visibilitatis. Et licet vtraq̄ glosa sit absolute vera: tamen ex principio cōmenti sancti Tho. super libros ethi. habeatur. Secunda tamen in proposito est directe intenta: quoniam de intrinseca boni ratione est questio. Sed aduerte hic quod ℣ quoddlibet horum que in deuctione rationis assumpta sunt scilicet bonum perfectum, ens in actu, et ens importet fundamentum et causam appetibilis: et propterea concluditur identitas realis inter ea Solum: tamen bonum importat proximum fundamentum appetibilis: quia solum bonum significat rē illam que fundat appetibilitatē vt fundat et causat eam: ita q̄ quanto aliquid propius accedit ad boni rationem: tanto magis exprimit fundamentum appetibilis: vt patet discurrenti per predicta: Inter ens siquidem et bonū medius est ens in actu: et perfectum: et cōstat q̄ magis exprimitur ratio appetibilis p ens in actu quā per ens: quoniā vnumquodq̄ appetitur secundum aliquod esse in actu presens vel futurum: et adhuc magis per perfectum: quod importat complementum: quia esse in actu appetitur ad complementum: et vltimo per bonum: quia nec complementum ipsum appetitur: nisi quia bonum est aut apparet appetenti. Importat ergo bonum rationem appetibilis, id est. fundamentum et rationem proximam: quare aliquid sit appetibile: que quia eadem est perfectioni: et esse: idem est quod ens: sed quia vt sic non exprimitur ab ente: sed absolute secundum se: ideo distinguitur ab ente ratione formali.

¶ Super Articulum secundum.

Est titulo primus secundum rationem, id est secundum ordinem rationū formalium ipsorum: oportet enim ens et bonum cum rationibus distinguantur q̄ fm eas ordinata sint. Non alio procul dubio ordine quam qui aptus natus est esse inter rationes formales: qui vocatur ordo rationis, et habet consequenter primus et posterius fm rationem. Et consistit ordo iste in hoc q̄ ratio. 5cz posterior presupponit aliam fm se nō econuerso. Ita q̄ sensus est an boni ratio precedat meritō sui ratione entis.

¶ In corpore vna conclusio responsiua questo. Ens est prius fm rationem quam bonum. Probatur. vnumquodq̄ est cognoscibile inquātū est in actu: ergo ens est proprium obiectum intellectus: ergo est primum intelligibile: ergo primo cadit in conceptione intellectus: ergo est primus fm rationem q̄ bonum: antecedens probatur ex. 7. meta. prima secunda et tertia pha relin-

25 1.dist.8. q.2.art. 3. Et hi. q.21.ar. 1.c.2 ar. 80.

17 22 c

26 1.di.18. q.1.ar.3 Et. 3.ℨ. cap.20. Et hi.q. 20.ar.3 Et dio. 3.co.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantur per se note. quarta autē probatur: qr ratio significata per nomē est id qđ concipitur de re ab intellectu: omnia clara sunt. Concludit ēm ratio hec non solum q ens est prius ſm rationē bono, sed omnibus alijs: vt patet.

¶ Circa hanc rationem dubium occurrit: quia aut intēditur inferre q ens sit prius ordine rationis ſm se: aut quo ad nos. Si secundum se, hoc repugnat suppraditis in quest. 3. artic. 1. ubi enim dictum est in litera: q deo nihil est prius nec secundū rem, nec secundū rationem q ad plura se extendit: sed bonum ad plura se extendit q̄s ens: qr vt dicit Dio. v. c. de di. no. bonu se extēdit ad exūa et non exūa: ens vero ad exūa tm̄. q̄ bonū est prius ſm rationē q̄s ens. Cp̄. Quod est vltius est prius ſm rationē: sed bonū videt vltius eē q̄s ens: qr bonū hz rationē appetibilis: quibusdā autē appetibile est ipm̄ nō esse: vt ēm mat. 26. de iuda. Bonū erat ei si natus nō fuisset &c. q̄ bonū est prius q̄s ens ſm rōnē. Cp̄. Non solū esse est appetibile: sed et vita et sapientia et multa hmōi: et sic videt q esse sit quoddam particulare appetibile: et bonum vle bonum. ergo simpliciter est prius secundum rationem q̄s ens.

Sed contra Est, qđ dicit in lib. de causis: q puma rerum creatarum est esse.

Rñdeo Dom, q ens ſm rationē est prius q̄s bonū. Ratio. n. sigta p nomē est id qđ cōcipit intellectus de re et signt illud p vocē: illud q̄ est prius ſm rōnē qđ prius cadit in cōceptione intellect⁹. Puto autem in conceptione intellectus cadit ens c: qr ſm hoc vnumquodq; cognoscibile est inquantum est actu, vt di. 9. metaph. vnde ens est propriū obiectū intellectus: et sic est primum intelligibile, sicut sonus est primum audibile: ita ergo secundū rationē prius est ens q̄s bonum.

Ad primū Ergo dom, q Dion. determinat de di. no. hz q importāt circa deum habitudinē cause: nominamus ēm deū vt ipse dicit, ex creaturis sicut cām ex effectibus: bonū autē cum habeat rōnē appetibilis importat habitudinē cāe finalis: cuius cālitas prima est: qr agēs nō agit nisi pp finē: et ab agēte mſa mouēt ad formā vñ dr q finis est cā causarum. Et sic in causando bonū est prius q̄s ens c: sicut finis q̄s forma: et hac rōne inter noīa significantia cālitatem diuinā prius ponit bonus q̄s ens. Et iterū qr ſm platonicos: qui materiam a priuatione nō distinguētes dicebāt mſiam esse nō ens: ad plura se extēdit ptici patio boni q̄s pticipatio entis: nā mā pma pticipat bonū cū appetat ipm̄: nihil aūt appetit nisi sibi: nō autē participat ens cū ponat nō ens. Et ideo dr Dio. q bonū extēditur ad nō exūtia ¶ Cui hz solutio ad scām. Vel dom, q bonū extendit ad exūtia et non exūa: nō ſm q dicationē, sed ſm causalitatē vt per nō existētia intelligamus nō ea sim

¶ Secundo potest dici q hic accidit amphibologia in ly quo ad nos: quoniam potest determinare vel ordinem vel intelligibilia. Si determinat ordinē: tunc distinguit contra ordinem ſm se: et sic procedit obiectio: et respondendum est q intenditur de ordine ſm se: quoniam vt patet ex titulo: nō est hic questio de ordine cognitionis quid scilicet prius a nobis cognoscatur: sed de ordine rationis: cuius. f. ratio formalis sit prior. Si determinat intelligibilia: tunc distinguit intelligibilia nostra a non intelligibilibus a nobis. Et iuxta hunc sensum dicendum est quod hic queritur de intelligibilibus quo ad nos, id est de intelligibilibus nostris seu a nobis: ita quod sermo presens est de ordine secundum se nostrorum intelligibilium: et secundum hoc ens est primum secundum se intelligibile inter intelligibilia a nobis. Deus autem est primum intelligibile simpliciter. Et hic sensus consonat superficiei litere loquenti de obiecto intellectus nostri. Dum significare per vocem admisceat. Quāuis hoc non cogat: quin sequentia de intellectu absolute inquantum intellectus est: cuius tantum obiectum proprium constat esse ens: interpretanda sint: omnis nanque intellectus secundum naturam propriam simptus, aliud fortius est, ppriū obiectum. Diuinus siquidem deitatem: angelicus propriam substantiam: humanus quod quid est rei materialis &c. vt suis locis patebit.

¶ Super articulum tertium.

In corpore vna conclusio responsiua questo affirmatiue, omne ens inquantum ens est bonum, et additur ly inquantum in conclusione ad ostendendum quod non per accidens: sed per se conuenit omni enti esse bonum. probatur sic: omne ens vt sic est actu ergo perfectum: ergo appetibile et bonum: omnia clara sunt. Prima consequētia probatur qr omnis actus perfectio quedam est.

¶ In responsione ad quartum aduerte: qđ litera duo dicit.

¶ Primo nanq; verificat assignando rationem quare mathematica non sunt bona. Secundo respondet argumento.

¶ Primum quidem fundatur super hoc q res sunt bone (vt infra patebit) aut quia sunt aut qr talia sunt: aut quia ordinātur in bonum: mathematica autem vt sic abstrahunt ab his omnibus. Abesse quidem: quia vt sic nō sunt: ab esse autem tali: eadem ratione: quoniam esse tale supponit esse: ab ordine autem ad bonum: quia abstrahūt a fine. Probatur finis habet rationem mouentis: hec autem abstrahunt a materia et motu. ¶ Circa hāc partem occurrunt duo dubia. Primum est circa illā rationem: quod ideo mathematica nō sunt bona prima ratio: quia non subsistunt separata: si enim, hic ratio valet: sequitur q nulla res in vniuersali sumpta est bona: quoniā nulla res vniuersaliter sumpta subsistit per peripateticos: cōsequens est falsum: ergo.

¶ Secundum dubium est circa illam rationem q ideo mathematica abstrahunt a fine: quia abstrahunt a materia et motu: qr finis habet rationem mouentis. duplicīter enim deficere videtur hic ratio. Primo: quia sequeret q metaphysicalia abstraherent a fine: quia magis abstrahunt a materia et motu quam mathematica.

¶ Secundo: quia equiuocatur de motu: quoniam finis non habet rationem mouentis motu propie dicto: a quo abstrahit mathematicus: sed motu metaphorice dicto: quamuis ergo conclusio sit vera: ratio tamen nulla est.

¶ Ad primum dubium dicitur: q mathematica possunt sumi dupliciter. Uno modo ſm id quod sunt absolute: et sic idem est iudicium de eis et naturalibus quo ad esse et bonitatem. Non enim triangulus magis abstrahit ab esse q̄s albedo: et sic de eis non est hic sermo: sed dicī de ipsis potest quod sunt bona eo modo quo entia scilicet secundum sua individua in rerum natura existentia &c. Alio modo considerantur vt mathematica tantum subsunt tali abstractionis modo: et sic negatur par esse iudicium de eis et de alijs rebus in vniuersali sumptis.

¶ Ad cuius euidentiā scito: q ly ois vlia in hoc cōueniant q non subsistunt in sua vlitate: inter vlia tm̄ physica mathematica et metaphysica magna est dſia: quo ad subsistere in suis abstractionibus propriis. Metaphysicalia nanq; ſm propriā abstractionē sumpta subsistit: qm̄ hñt in rerū natura individua abstrahētia ab oīni mā sensibili et intelligibili: vt pz de intelligentijs. Mathematica vero ſm propriam abstractionem sumpta non existunt: qm̄ nullum habent in rerum natura individuum abstrahēs a materia sensibili. Nō enim inuenitur hec linea: nisi in terminatione corporis sensibilis. Natura alia autem cum nulla habeant propriā abstractionē: sed eam tantū que cōis est oibus sensibilibus, sez qua vle abstrahit a particulari, manifestē patet q subsistunt in rerum natura dum habent individua subsistentia cū materia sensibili, et ce

a 52

b 424

c 28

teris cōditionibus in vli scitis. Cum ergo in ifa dr q mathematica non subsistunt: nō est interpretandum q vlia mathematica vlr sumpta non subsistunt: hoc esn esset ridiculum, p rōne afferre: sed q mathematica: vt sic particulariter sumpta non subsistunt: seu qđ idē est q mathematica vt sic nō hñt aliqđ idīuiduū existens in rerum natura. Et ppterea necz sunt in vlr necz in particulari: ac per hoc bona esse non possunt: qđ de aliis rebus vlr sumptis dici non potest. Et sic pz nullius phie ad oppositum facte: et qrē singulariter dicatur de mathematicis q nō habēt esse. ¶ Ad scām vero dubiū rideť: q qr sermones semp interpretandi sunt ſm subiectam materiā: iō Ihus non valeat pha abstrahit a materia et motu: ergo a fine: vt pz in 12. meta. tex. 37. vbi ponitur finis in immobilibus, vz tamen phia hec: mathematica abstrahunt a materia et motu: ergo a fine: qr mathematica non sunt nata habere esse nisi materie et motus: qm̄ secundū rem sunt entia nāalia: sī. n. abstrahunt a mſia et motu: oportet ea abstrahere a fine materie et motus. Et si abstrahunt a tali fine abstrahunt totaliter a fine: qr non sunt nata hz alio modo esse. Et per hoc pz etiā rñsio ad secundā obiectionem. Cum ēm dr: finis habet rōnem mouentis: ly mouentis: potest significare purā causalitatē finis: et sic equiuoce dr mouens a motu proprie dicto: sed sic nō sumit hic. Pōt quoq; significare et causalitatē finis et effectā eius: et nunc equiualenter huic qđ dico: causantis motū: et sic sumitur in proposito: nec est aliqua equiuocatio: sed sumitur vtrobiq; motus ppie. Et specificatur qualis finis est mathematicus: quasi diceret q qr finis mathematicorum hz rationē mouētis. i. causantis motā, ppie dictū: sicut et finis nāalium: 2ñis est q si mathematica abstrahant a materia et motu: quod abstrahant a fine. Et sic ex eadem radice soluitur vtraq; obiectio.

¶ Secundo in eadem rñsione satisfacit argumento: et argumetum quidem est hoc: mathematica non sunt bona: mathematica sunt entia: ergo quedam entia non sunt bona: in secundo tertie figure: responsio autem consistit in negatione argumenti: qm̄ sophisma est figure dictionis: vel a secundum quid ad simpliciter: ly nanq; mathematica videntur significare entia: et th significat quedam entia non sunt bona: et concedimur conclusio que deberet inferri q̄s quedā entia vt subsunt tali abstractioni nō sunt bona. Nec hoc inconuenit vt in litera dicit: qr ratio entis cnā abstrahit a rōne boni: sicut qr ratio hois est prior: risibilitate potest sumi homo in aliquo priori: qr in primo modo dicendi per se in quo conuenit sibi esse animal rationale: et non conuenit sibi esse risibilem. Nec potest tamen inferri: ergo aliquis homo non est risibilis: sed ergo aliquis homo in aliquo priori abstrahit a risibili: in quo non abstrahit ab hominis ratione.

¶ Circa hāc partē occurrit du^m: qđo stant ista duo simul: mathematica sunt: malr loquēdo nō sunt nec in actu nec po^a, vt dictum est: et ratione entis: cū ens nō dicatur nisi de eo quod est in actu vel potentia.

¶ Ad hoc breuiter dr q hec duo sane intellecta stant simul. prima ēm non negat esse vlr: sed negat esse sic, sez in tali abstractionis modo. Triangulus ēm abstract⁹ a materia sensibili nec est, nec esse potest. f. ſm talē essendi modum in rerum natura. Et hoc est qđ in principio huius rñsionis dr. Secunda autem affirmat in confuso aliquod esse. Constat autem quod cum negatione vnius modi essendi stat affirmatio essendi in cōmuni de eodē subiecto: qz potest verificari ſm alium essendi modum mathematica: ergo et non sunt entia tali modo et sunt absolute entia.

¶ Et si instet ad pp^m: ergo eodē modo: dom est q non sunt bona tali modo: sed sunt absolute bona. et 2ñr male dr q mathematica nō sunt bona: negada est sequela: qm̄ ad hoc q aliqđ habeat formaliter rōnem entis: sufficit q in se sit tale q ei non repugnet esse in rerū natura: quocunq; id modo euenial: siue ſm suam abstractionē siue non. Ad hoc autem q habeat formaliter rationē boni vltra hoc exigit: q ipsum sumat in ordine ad esse vel ad finem &c. Modo triangulus et cetera mathematica ſm suas quidditates hoc possidēt q eis non repugnat existere, et propterea entis ratione formaliter reinent: sed qz nō cōsideranť in ordine ad esse et finē in rerū natura: ideo abstrahunt a boni ratione formaliter: non fundamentaliter, et propterea in eis esse vel ad finem &c. Cuius signum manifestum est quod nulla ibi conclusio demonstratur propter bonū aut melius esse. Nulla ibi demonstratio p causam finalē aut esse ipsam que respiciunt ens in rerum natura: sed tantum per formalem: illa ēm est ppria bono: hec enti.

¶ Super Artic. 4.

In titulo habere rationem cause finalis non sumitur hic identice sed dupliciter scilicet in actu signato, et in actu exercito. ¶ Si primo modo habere rationem cause finalis intelligitur fundamentaliter fundamēto proximo. Non enim queritur vtrum bonum sit ratio cause finalis: sed an sit propriū fundamentū illius. Quid autem sit ratio cause finalis ex scdo physic. et quinto meta. patet, scilicet cuius gratia aliquid fit aut est. ¶ Unde sensus tituli est: an res eo qr bonum vendicet sibi hoc propriū qđ sit cuius gratia

2. d. 38 lit. 3. Et 1. 3. ca. 40. fin. Et li. 3. c. 16. 17 et 19. Et 5. q. 2. arti. 1. c. 2. 4.

¶ Ad quartū Sic procedit. Uidetur quod bonū nō habeat rationē cause finalis sed magis altarij. Ut enim dicit dio. 4. ca. de di. no. Bonum laudatur vt pulchrū, sed pulchrū importat rationē cause formalis: ergo bonum habet rationē cause formalis. ¶ Cp̄. Bonum est diffusiuum sui esse, vt ex verbis Dio. accipitur: quib⁹ dicit esse in quacūq; natura sit, vnde bonū nō cōtrahit ens. ¶ Ad scām dom, q nullū ens dicitur malū inquantū est ens, sed inquantū caret quodam esse: sicut homo dr malus inquātū caret esse virtutis: et oculus dicit malus inquātum caret acumine visus. ¶ Ad tertiū dom, q materia pma sicut nō est ens nisi in potētia: ita nec bonū nisi in potētia. ¶ Licet ſm platonicos dici possit q materia pma est nō ens ppter priuationē aductam, sed tū participat aliquid de bono, scz ipsum ordinē vel aptitudinem ad bonum: et ideo non conuenit sibi q sit appetibile, sed q appetat. ¶ Ad quartum dom, q mathematica nō subsistunt separata ſm esse: quia si subsisterent: esset in eis bonū. f. ipsum esse ipsorum sunt autem mathematica separata scom rationē tm̄ prout abstrahūtur a motu et a materia &c. Et sic abstrahūtur a rōne finis qui habet rationē mouentis. Non est autē inconueniens q in aliquo ente ſm rōnē non sit bonū vel ratio boni: cum ratio entis sit prior q̄s ratio boni: sicut supra dictum est.

¶ Utrū bonū hēat rōnē cāe finalis. Ar. 4.

Ad quartū Sic procedit. Uidetur quod bonū nō habeat rationē cause finalis sed magis altarij. Ut enim dicit dio. 4. ca. de di. no. Bonum laudatur vt pulchrū, sed pulchrū importat rationē cause formalis: ergo bonum habet rationē cause formalis. ¶ Cp̄. Bonum est diffusiuum sui esse, vt ex verbis Dio. accipitur: quib⁹ dicit esse in quacūq; natura sit, vnde bonū nō cōtrahit ens. ¶ Ad scām dom, q nullū ens dicitur malū inquantū est ens, sed inquantū caret quodam esse: sicut homo dr malus inquātū caret esse virtutis: et oculus dicit malus inquātum caret acumine visus. ¶ Ad tertiū dom, q materia pma sicut nō est ens nisi in potētia: ita nec bonū nisi in potētia. ¶ Licet ſm platonicos dici possit q materia pma est nō ens ppter priuationē aductam, sed tū participat aliquid de bono, scz ipsum ordinē vel aptitudinem ad bonum: et ideo non conuenit sibi q sit appetibile, sed q appetat. ¶ Ad quartum dom, q mathematica nō subsistunt separata ſm esse: quia si subsisterent: esset in eis bonū. f. ipsum esse ipsorum sunt autem mathematica separata scom rationē tm̄ prout abstrahūtur a motu et a materia &c. Et sic abstrahūtur a rōne finis qui habet rationē mouentis. Non est autē inconueniens q in aliquo ente ſm rōnē non sit bonū vel ratio boni: cum ratio entis sit prior q̄s ratio boni: sicut supra dictum est.

¶ Circa hanc determinationem aduerte breuiter veritatem quam hinc habes de illa questione. vtrum res sit causa finalis in intentione: aut in executione &c. Cum enim hic habeas: quod in secundo quoq; physicorum habetur q̄s bonum importat finis rationem in actu exercito: qđ etiam inductiue probatur: dum omnis ratio propter bonum aut melius: finem affert. Oportet vt eadem ratione rem aliquam finem dicas: qua bonam eam assertis: ex supra dictis autem patet quod bonum formaliter vnūquodq; dr et est rōne esse: finis igitur rationem habet res ratione esse: ita quod sicut forma est ratio causandi effective: existere autem est conditio forme efficientis: ita esse est ratio causandi finaliter: esse autem in intentione est conditio esse causantis finaliter: esse autem in executione non est finis: sed terminus et effectus: tam finis q̄s efficiens. ¶ Et hoc inductione, non ratione eget: sanitas enim scientia balneum &c. appetitur vt insit vt habeatur &c. non in intentione, sed ſm esse naturale ipsius: et sic esse est ratio q apperatur res: quod idem est qđ finalizare: sed minus aliquid horum finalizaret trahendo appetitum ad se nisi esset in intentione: vt patet: et hoc autem experimur sequi executionem rei que vt finis monet. Et hoc volunt Auer. 12. metaphy. com. 36. Et hoc bene penetratum soluit omnes difficultates apud intellectum abstrahentem rem: ab esse extra animam, ab esse in executione, et ab esse in intentione modo predicto.

¶ In corpore duo. Primo rñdetur questo. Scdo excluditur tacita obiectio. Quo ad primum est cōclusio responsiua questo affirmatiue. Bonum habet rationem cause finalis. Probatur. appetibile habet rationem finis: bonum est appetibile: ergo bonum habet rationem finis.

¶ Quo ad secundū tacita obiectio est hec: superius iam determinatum est q bonum non habet rationem primi: sed vltimi potius. Modo autem dicitur: q habet rationem cause finalis, quam constat habere rationem primi: cum finis sit causa causarum: quomodo ergo stant hec simul: q bonum habeat rationem vltimi et primi? Hanc obiectionem excludendo: primo ponit rēsponsionē: deinde probat ipsam. Rñsio est q bonū est vltimum in essendo, primū aūt in causando: ḡtus in litera prima pars rñsionis huius tm̄ proponāt. Probatio ēt: primū in causando est vltimū in essendo: finis est primum in causando: ergo finis est vltimū in essendo: sed bonū hz rationē finis: ergo maio: probatur ex testimonio sensibili: in quib⁹ primū in causando est vl-

Universidad de Deusto
Biblioteca

timum in causato: vt patet in igne ⁊ caloze: ergo absolute primum in causando est vltimum in essendo.

¶Circa maiorem aduerte terminos: quod ly primum ⁊ vltimum denotant in proposito ordinem generationis: ⁊ supponunt pro formis seu rationibus formalibus que sunt principia causandi ⁊ essendi: ly vero in causando sumitur vt distinguitur contra in essendo: supponitur siquidem hic dupliceꝫ dari ordinem generationis inter res. Alterum in causando. Alterum in essendo. Et illic quidem attenditur penes prius ⁊ posterius causare. Ista vero penes prius ⁊ posterius esse. Ita quod illa res est prior in causando cuius causalitas nō pendet a causalitate alterius, sed econuerso ⁊ similiter illa res est prior in essendo cuius esse non presupponit esse alterius sed econuerso. Est ergo sensus maioris quod res prior ordine generationis quo ad causalitatē est posterior ordine generationis quo ad esse.

¶Circa probationē maioris aduerte: qꝺ ordo rerum in essendo potest considerari absolute: ⁊ sic sumitur in maiore: ⁊ potest considerari in tali genere puta causatoꝝ: ⁊ sic sumitur in probatione maioris: ita qꝺ ab ordine in essendo inuento inter fundamenta prioris ⁊ posterioris cause: puta calozis ⁊ forme ignis in causato: manuducere nos voluit ad ordinem in essendo simpliciter. Nō enim intendebat maiorem ex vi probationis inferre: sed ostēdere quod non oportet eundem ordinem esse inter res in essendo: qui est in causando: nec econuerso: quod sufficienter ex tali probatione fit. Et rursus intendebat ad intelligibilia hic ex sensibilium testimonio cieuare: quod satis hic fit.

¶Circa huius maioris ⁊ totius rationis vim: dubium occurrit: quia aut hic est sermo de ordine in causando ⁊ essendo absolute: aut respectu huius ⁊ in hoc. Si absolute, maior est falsa. Tum quia vltimus finis omnium: puta deus est primum in causando: ⁊ tamen non est vltimum sed primum quoꝺ in essendo. Tum etiam in exemplo literę. Forma ignis non solum est primum in essendo: sed etiam in causando: nam prius forma ignis causat formaliter ignem sine causantem siue causatum: ꝯ calor effectiue calefaciat ⁊ simile est in omnibus, semper enim forma preuenit ⁊ in esse ⁊ in causalitate formali. Si autē respectu huius aut in hoc: ergo nō habemus intentum. Intendit enim absolute ordinem boni ad alia assignare: ⁊ non in hoc vel illo.

¶Ad hoc dicitur qꝺ hic sermo est de ordine ⁊ in causando ⁊ in essendo absolute, sed obiectio peccat. Tum qꝺ male interpretatur maiorem: nō enim intendimus qꝺ primum in causando illud idem numero sit vltimum in essendo: respectu eorum quoꝝm est primum in causando: hec enim vniuersalis est impossibilis: nec eam sommauimus, sed intendimus illud idem secundū rationē formalem: siue eandem specie, siue eandem genere, siue eandem fm analogiam sit vltimum in essendo in ordine eorum quorum est primum in causando. Et hoc modo ratio bonitatis diuine est prima in causando finaliter: ⁊ ipsamet fm analogiam est vltima in essendo in re qualibet: vt patet ex articulo primo in responsione ad primum. Tum quia testimonium ex sensibilibus in litera adductum peruertit: vt enim iam dictum est: sensibilia hic adducta sunt: vt ex ordine in causando hoc: ⁊ in essendo in hoc causato: perciperemus ordinem in causando simpliciter: ⁊ in essendo simpliciter: non esse eundem. Unde licet forma substantialis ignis sit prior in essendo ⁊ in causando simpliciter ꝺ calor: non tñ est prior in causando hoc id est hunc ignem generādum. Prius esū ordine generationis est calefactio aduenit forma: vnde econuerso esse opꝰ in causato: qꝺ primum sit ipsa forma per quam est ens. secundo considerat in ea virtus effectiua: fm qꝺ est perfectū in esse: qꝺ vnūqꝺq; tunc perfectum est: quando potest sibi simile facere: vt dicit philosophus ī.4. metheorozum. tertio consequitur ratio boni: per quam in ente perfecto fundatur.

Ad primū Ergo dōm, qꝺ pulchū ⁊ bonū in subiecto qdē sunt idem: qꝺ sup eandem rem fundanꝰ, scz super formā: ⁊ ꝓpter hoc bonū laudatur vt pulchrum, sed ratione differunt: nam bonū ꝓprie respicit appetitū: est enim bonum qꝺ omnia appetunt: ⁊ ideo habet rationem finis: nam appetitus est quasi quidam motꝰ ad rem: pulchrum autē respicit vim cognoscitiuam: pulchra enim dicuntur que visa placent: vnde pulchrum in debita ꝓportione consistit: quia sensus delectatur in rebus debite proportionatis: sicut in sibi similibus: nam ⁊ sensus ratio quedā est: ⁊ ois virtus cognoscitiua. ⁊ quia cognitio fit per assimulationem: similitudo autem respicit formam: pulchrum ꝓprie pertinet ad rationem cause formalis.

¶Ad scōm dōm, qꝺ bonum ōr diffusiuum sui esse eo modo quo finis ōr mouere.

¶Ad tertium dōm, qꝺ quilibet habens voluntatē dicitur bonus: inquātum habet bonam voluntatem: qꝺ per voluntatē vtimur omnibus que in nobis sunt: vnde nō dicitur bonus homo: qui habet bonum intellectum, sed qui habet bonam voluntatem: voluntas autē respicit finem vt obiectū: ⁊ sic quod dicitur: qꝺ deus est bonus summus: refertur ad causam finalem.

¶Utrum ratio boni consistat in modo specie ⁊ ordine. Artic. 5.

Ad quintū Sic procedi tur. Uidetur quod ratio boni non consistat ī modo specie ⁊ ordine. Bonum enim ⁊ ens ratione differunt vt supra dictum est: sed modus species ⁊ ordo pertinere ad rationem entis videntur: quia sicut dicitur sapiēī. 2. Omnia in numero pondere ⁊ mensura disposuisti. Ad que tria reducuntur species modus ⁊ ordo: quia vt dicit Augus. 4. super geñ. ad literam mensura omni rei modum prefigit: ⁊ numerus omni rei speciem prebet: ⁊ pondus omnem rem ad quietem ⁊ stabilitatem trahit. ergo ratio boni non consistit in modo specie ⁊ ordine.

¶Preterea. Ipse modus species ⁊ ordo bona quedam sunt: si ergo ratio boni cōsistit in modo specie ⁊ ordine: oportet etiam quod modus habeat modum speciem ⁊ ordinem: ⁊ similiter species ⁊ ordo: ergo procederet in infinitum.

¶Preterea. malum est priuatio modi ⁊ speciei ⁊ ordinis: sed malum non tollit totaliter bonum. ergo ratio boni non consistit in modo specie ⁊ ordine.

¶Preterea. Illud in quo consistit ratio boni non potest dici malum: sed dicitur malus modus: mala species: malus ordo: ergo ratio boni non consistit in modo, specie, ⁊ ordine.

¶Preterea. Modus species ⁊ ordo ex pōdere numero ⁊ mesura causantur: vt ex autoritate Aug. inducta patet: non autem omnia bona habent pōdus numerum mensurā. dicit enim Ambr. in exam. qꝺ lucis natura est: vt nō in numero: nō in pondere: non in mesura creata sit: non ergo ratio boni consistit in modo specie ⁊ ordine.

Sed cōtra Est quod dicit Aug. in lib. de natura bonī. Hec tria modus, species, ⁊ ordo, tanquam generalia bona sunt in rebus a deo factis: ⁊ ita hec tria vbi magna sunt, magna bona sunt: vbi parua, parua bona sunt: vbi nulla, nullum bonum est. quod non esset nisi ratio boni in eis consisteret. ergo ratio boni consistit in modo specie ⁊ ordine.

Rñdeo Dicendū, qꝺ vnūqꝺq; dicitur bonum inquantum est perfectum: sic enim est appetibile: vt supra dictū est: perfectū autē dicitur cui nihil deest fm modū sue perfectionis: cū autē vnūqꝺq; sit cies ⁊ ordo pertinere ad rationem entis videntur: quia sicut dicitur sapiēī. 2. Omnia in numero pondere ⁊ mensura disposuisti. Ad que tria reducuntur species modus ⁊ ordo: quia vt dicit Augus. 4. super geñ. ad literam mensura omni rei modum prefigit: ⁊ numerus omni rei speciem prebet: ⁊ pondus omnem rem ad quietem ⁊ stabilitatem trahit. ergo ratio boni non consistit in modo specie ⁊ ordine. ¶Preterea. Ipse modus species ⁊ ordo bona quedam sunt: si ergo ratio boni cōsistit in modo specie ⁊ ordine: oportet etiam quod modus habeat modum speciem ⁊ ordinem: ⁊ similiter species ⁊ ordo: ergo procederet in infinitum. ¶Preterea. malum est priuatio modi ⁊ speciei ⁊ ordinis: sed malum non tollit totaliter bonum. ergo ratio boni non consistit in modo specie ⁊ ordine. ¶Preterea. Illud in quo consistit ratio boni non potest dici malum: sed dicitur malus modus: mala species: malus ordo: ergo ratio boni non consistit in modo, specie, ⁊ ordine. ¶Preterea. Modus species ⁊ ordo ex pōdere numero ⁊ mesura causantur: vt ex autoritate Aug. inducta patet: non autem omnia bona habent pōdus numerum mensurā. dicit enim Ambr. in exam. qꝺ lucis natura est: vt nō in numero: nō in pondere: non in mesura creata sit: non ergo ratio boni consistit in modo specie ⁊ ordine.

Sed cōtra Est quod dicit Aug. in lib. de natura bonī. Hec tria modus, species, ⁊ ordo, tanquam generalia bona sunt in rebus a deo factis: ⁊ ita hec tria vbi magna sunt, magna bona sunt: vbi parua, parua bona sunt: vbi nulla, nullum bonum est. quod non esset nisi ratio boni in eis consisteret. ergo ratio boni consistit in modo specie ⁊ ordine.

Rñdeo Dicendū, qꝺ vnūqꝺq; dicitur bonum inquantum est perfectum: sic enim est appetibile: vt supra dictū est: perfectū autē dicitur cui nihil deest fm modū sue perfectionis: cū autē vnūqꝺq; sit

¶Super articulum quintum.

In titulo nota terminos. Ratio boni non vniuersaliter sed causati: vt patet in articulo sequenti: in deo enim non habent hec locum. Et rursus ratio boni non quomodolibet sed boni vt quod. Modus species ⁊ ordo. Tria nam inuenitur S. T. vsus fuisse his terminis. Hic dixerunt in compore per modum intendit cōmensurationem principiorum efficientium seu materialium: per speciē formā ꝙ ordinē inclinationē ad aliquid. In prima vero secunde. q. 85. art. 4. per speciem intendit formā absolute: per modum mensuram ipsius forme. Species enim rerum sunt mensurate sicut numeri: per ordinem vero respectum ad aliud. In. q. autem de veritate. q. 21. intendit per speciem formā: per modū cōmensurationē ipsius esse ad essentiam: cuius est. Ordinem vero penes respectum perfectiui finaliter in ratione boni clausum. Que tres expositiones quātus valde differre videantur quo ad vnum terminum. s. ly modus. Si tñ subtilius perscrutemur in vnum cocūr: cōmensuratio nanq; principioꝝ mensura forme ⁊ cōmensuratio esse ad essentiam: mutuo se inferunt: ex tali esse principioꝝ harmonia tante perfectionis forma est: ⁊ tanta forma tñs esse fm ordinē generationis: fm vero perfectionis seu finis ordinē: si tante perfectionis esse est producendum: ergo tāte perfectionis formā ac essentiā opꝰ supponi: ⁊ si hanc: ergo talē precedētium principiorum dispositionē. Cōsistat rationē boni cōsistere in modo specie ⁊ ordine: duplr pōt intelligi. Uno modo vt in partibus essentialibus sicut ratio hois cōsistit in animali ⁊ rationali. Alio modo vt in partibus integralibus nō rationis sed ꝓprie eius materie, sicut ratio hois cōsistit in carnibus ossibus ⁊ nervis. Et hoc mō intelligo in ꝓpsito rationē boni cōsistere in modo specie ⁊ ordine. Est ꝙ sensus tituli an ratio boni vt qꝺ causati cōsistat in forma antecedētibus ⁊ ꝓnibus: tanqꝫ in partibus sue ꝓprie materie.

¶In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmative. Ratio boni

consistit in modo specie ⁊ ordine. Probatur: vnumquodq; est id qꝺ est per suam formam: forma autem ꝑsupponit qdā, ⁊ quedā ad ipsam ex necessitate cōsequunt: ad hoc ꝙ aliqd sit perfectū ⁊ bonū, necesse est ꝙ formā hēat: ⁊ ea q̄ consequunt ad ipsam. Descripsitur autē ad formam determinatio siue commensuratio principioꝝ seu materialium seu efficientiū ipsam: ⁊ hoc significatur per modum: vnde dicitur quod mensura modū prefigit. Ipsa autē forma significatur per speciem: qꝺ per formā vnūquodq; in specie constituitur: ⁊ ꝓpter hoc dicitur ꝙ numer⁹ speciē prebet: qꝺ diffinitiones significantes speciē sunt sicut numeri fm philosophum in. 8. metaph. Sicut em̄ vnitas addita vel subtracta variat speciem numeri: ita in diffinitionibus differentia apposita vel subtracta. Ad formam autē consequit inclinatio ad finē: aut ad actionē aut ad aliquid hmōi: qꝺ vnumquodq; inquantum est actu: agit ⁊ tēdit in id qꝺ sibi conuenit fm suā formā: ⁊ hoc pertinet ad pondus ⁊ ordinem: vnde ratio boni fm quod cōsistit in perfectione, consistit etiam in modo specie ⁊ ordine.

Ad primū Ergo dōm, qꝺ ista tria inquantū est perfectū: ⁊ fm hoc est bonum.

¶Ad secundū dōm: ꝙ modus species ⁊ ordo eo modo dicuntur bona: sicut ⁊ entia: nō qꝺ ipsa sint quasi subsistēna, sed qꝺ eis alia sunt ⁊ entia ⁊ bona: vnde nō oportet ꝙ ipsa habeant aliqua alia quibus sint bona: non em̄ sic dicuntur bona quasi formaliter alijs sint bona: sed quia ipsis formaliter aliqua sunt bona: sicut albedo non dicitur ens: qꝺ ipsa in aliquo sit: sed quia ipsa aliquid est secundum quid, vt album.

¶Ad tertiuz dōm, qꝺ quodlibet esse est fm formā aliquā vnde fm quodlibet esse rei cō sequunt ipsam modus, species, ⁊ ordo: sicut homo habet speciē modum ⁊ ordinē inquātum est homo: ⁊ similiter inquantum est albus habet similiter modū speciē ⁊ ordinē: ⁊ inquantum est virtuosus ⁊ inquantū est sciens ⁊ fm oia que de ipso dicuntur. Malum autem priuat quoddam esse: sicut cecitas priuat esse visus: vnde non tollit omnē modū speciē ⁊ ordinē, sed solū modū speciē ⁊ ordinem que consequuntur esse visus.

¶Ad quartum dōm, qꝺ sicut dicit Aug. in lib. de natura boni: ois modus inquantum modus bonus est: ⁊ sic potest dici de specie ⁊ ordine, sed malus modus: vel mala species, vel malus ordo, aut ideo dicuntur: qꝺ minora sunt ꝙ esse debuerunt: aut quia nō his rebus accommodantur quibus accommodanda sunt: ⁊ ideo dicuntur mala: quia sunt aliena ⁊ incongrua.

¶Ad quintum dicendum: qꝺ natura lucis dicitur esse sine numero, ⁊ pondere, ⁊ mesura: non simpliciter, sed per comparationem ad corpoalia: qꝺ virtus lucis ad omnia corpoalia se extendit inquantum est qualitas actiua primi corporis alterantis scz celi.

¶Utrum conuenienter diuidatur bonum per honestum ⁊ vtile ⁊c. Artic. 6.

Ad sextum Sic procedit. Uidetur ꝙ nō conueniēter diuidatur bonū per honestum vtile ⁊ delectabile. Bonum enim sicut dicit philosophus in primo ethico. diuiditur per decem predicamenta: honestum autem vtile ⁊ delectabile inueniri possunt in vno predicamento. ergo non conueniēter per hec diuiditur bonum.

¶ꝑ. Omnis diuisio fit per oppolita, sed hec tria nō videtur esse opposita: nam honesta sunt delectabilia: nullumqꝫ inhonestum est vtile, quod tamen oportet si diuisio fieret per oppolita: vt apponeretur honestum ⁊ vtile: vt etiam dicit tullius in lib. de offi. ergo predicta diuisio non est conueniens.

¶ꝑ. Ubi vnū propter alterū: ibi vnū tñ est, sed vtile non est bonum nisi propter delectabile vel honestum. ergo non debet vtile diuidi contra delectabile ⁊ honestum.

Sed Cōtra est, qꝺ Amb. in lib. de offic. vtitur ista diuisione boni.

Respondeo Dicēdum, qꝺ hec diuisio ꝓprie videtur esse boni humani. Si tamen altius ⁊ cōmunius rationem boni consideremus: inuenitur hec diuisio ꝓprie cōpetere bono secundum quod bonum est: nam bonum est aliquid inquantum est appetibile: ⁊ terminus motus appetitus: cuius quidem motus terminatio cōsiderari potest ex consideratione motꝰ corpois naturalis. Terminat autem motus corpois naturalis simpliciter quidē ad vltimum: fm quid autē etiam ad medium per quod itur ad vltimum qꝺ terminat motum: ⁊ dicit aliquis terminus motus inquantum aliquā partē motus terminat. Id aūt qꝺ est vltimus termin⁹ motus pōt accipi dupliciter, vel ipsa res in quā tenditur, vtpote locus: vel forma: vel quies in re illa. Sic ergo in motu appetitus id qꝺ est appetibile terminās motū appetit⁹ fm quid vt medū per qꝺ tenditur in aliud vocat vtile. Id aūt qꝺ appetit vt vltimū terminās totaliter motū appetitus: sicut q̄dā res in quā per se appetitus: tēdit vocat honestū: qꝺ honestū ōr: quod per se desiderat. Id autē qꝺ terminat motum appetitus, vt quies in re desiderata est delectatio.

Ad primū Ergo dicendū: qꝺ bonū inquātum est idem subiecto cum ente diuiditur per decem predicamenta, sed secundum ꝓpriam rationem competit sibi ista diuisio.

¶Ad scōm dōm: ꝙ hec diuisio nō est ꝓ oppositas res, sed per oppositas rationes.

¶Dicunt tamen illa ꝓprie delecta bilia: q̄ nullam habent aliam rationem appetibilitatis nisi delectiationem cum aliquando sint ⁊ noxia ⁊ inhonesta. Utilia vō dicūtur que nō habēt in se vnde desiderētur, sed desiderantur solum, vt sunt ducentia in alterum: sicut sumptio medicine amare.

¶Honesta vero dicūtur que in seipsis habent vnde desiderentur.

¶Ad tertium dicendum, qꝺ bonum non diuiditur in ista tria sicut vniuocū equaliter de his predicatum, sed sicut analogum qō predicatur fm prius ⁊ posterius: per prius enim predicatur de honesto. ⁊ secundario de delectabili. tertio de vtili.

¶De bonitate dei. Quest. vj.

Deinde Queritur de bonitate dei. ¶Et circa hoc queruntur quatuor. Primo vtrum esse bonum conueniat deo. Secundo vtrū deus sit summum bonum. Tertio, vtrum ipse solus sit bonum per suā essentiam. Quarto, vtrum omnia sint bona bonitate diuina.

¶Utrū esse bonū deo cōueniat. Artic. 1.

Ad primū Sic procedi tur. Uidetur ꝙ esse bonū non conueniat deo. Ratio enim boni consistit in modo specie et ordine: hec autē

nem opinionem: altera propria. Prima est: hec diuisio dicitur propie esse boni humani. Secunda est. hec diuisio propie est boni in eo quod bonum.

¶Probatur vltra⁹ sic. Terminus corporalis motus conuenienter diuiditur per ea que sunt proportionalia honesto vtili ⁊ delectabili: ergo terminus motus appetitiui bene diuiditur in honestum vtile ⁊ delectabile: ergo ⁊ bonū. Antecedens declaratur ex diuisione termini motus in secundum quid, ⁊ simpliciter. Et rursus termini simpliciter in ipsam rem terminantem ⁊ quietem in ea. Consequentia vero prima probatur: quia terminus motus appetitiui ex terminatione motus corporalis innotescit. Secunda vero: quia bonum est id quod appetitur. Omnia sunt clara.

¶Super quest. 6. Artic. 1.

Titulus clarus. ¶In vnica cōclusio responsiua quesito affirmative. Deus est bonus. ¶Probatur. Primo sic. Ratio enim boni consistit in modo specie et ordine: hec autē

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum secundum.

In titulo nihil est difficile: summum enim addit respectum excessus super premissa quod idem est vtrum sit summū bonum : et virum sit bonum excedens omnia alia bona tam actu quam potentia.

¶ In corpore articuli vnica conclusio respondens quesito affirmative. Deus est summum bonum simpliciter. Hec conclusio declaratur primo deinde probatur. 234

Declaratur quidem distinguendo implicite de summo bono simpliciter vel in genere. Et vocatur summum bonum in genere quod excedit cetera in illo ordine rerum: et sicut summum bonum humanum felicitas excedens omnia humana bona: et sic de aliis. Simpliciter vero quod in tota entium latitudine supremum tenet locum: et propterea apponitur in conclusione ly simpliciter. Probatur autem sic. Bonum conuenit deo sicut prime cause effectiue omnium nō vniuoce : ergo conuenit ei excellentissime: ergo est summum bonum simpliciter. Antecedens quo ad vtrā partem ex dictis patet. Prima vero cōsequentia probatur. ex differentia modi essendi effectus in causa vniuoca: et in causa equiuoca seu analoga: quia in vniuoca eodem modo : in equiuoca vero excellentiori. Aduerte tamen hic : q effectum esse in causa equiuoca excellentiori modo contingit duplici- ter. Uno modo formaliter et virtualiter simul. Alio modo virtualiter tantum. Exēplum primi . lumen et diaphaneitas in corporibus celestibus respectu inferiorum. Exemplum secundi: calor in sole et in corporibus inferioribus. In proposito est sermo de effectu preexistente in causa non solum virtualiter , sed etiam formaliter : vnde et deus est bonus formaliter et virtualiter: efficacia rationis fundatur super hoc qō vterque effectus cause equiuoce excellenticzi modo est in ipsa causa quam in effectu . Et ideo litera indistincte de modo essendi effectū in causa equiuoca loquitur: quoniam hoc sufficiebat intento scilicet q excellentissimo modo deus bonitas conuenit deo. Jam enim in precedenti articulo stabilitum erat quod formaliter conuenit eidem.

¶ In responsione ad secundum aduerte: quod responsio consistit in conuersione propositionis . Bonum est quod omnia appetunt : id est quod omnia appetunt est bonum.

¶ In responsione ad tertium aduerte : q res diuersorum generum dicuntur nullo modo comparabiles quando accipiuntur vt sic : id est inquantum sunt in diuersis generibus : si enim sumerētur secundum aliquod predicatum in quo conuenirent, possent comparari.

¶ Super Articulum tertium.

In titulo ly proprium distinguitur contra commune: ly per essentiam potest determinare subiectum et potest determinare predicatum : et siquidem determinat subiectum : tunc ly per essentiam distinguitur contra omne id quod est extra subiectum essentiam . Et est sensus : vtrum solus deus per essentiam sit ita quod non per aliquid extra suam essentiam sit sufficiens bonus formaliter . Si vero ly per essentiam : determinet predicatum: tunc distinguitur contra esse tale per participationem . Et est sensus vtrum solus deus sit bonus per essentiam, id est sit bonus non participatiue. Vocatur autem participatiue tale quicquid habet aliquam rationē formalem non secundum totam plenitudinē perfectionis possibilis conuenire tali ratiōi formali. Oportet enim quod huiusmodi est partem illius tantum habere: et tantum propterea participatiue tale dicitur. Et per oppositum tale per essentiam dicitur : quod ex ipso suo modo essendi omnem plenitudinem illi rationi formali possibilem naturaliter claudit: vt calor si per se subsisteret. In proposito autem quamuis gratia materie hi duo modi coincidant sequendo doctrinam. S. Thom. quia quod est per essentiam primo modo bonum, est etiam bonum per essentiam secundo modo: et econuerso. Quia tamen formaliter et vniuersaliter hi duo modi non coincidunt, quoniā Socrates est per suam essentiā homo: et tñ non est homo per essentiam, sed participatiue. Solus enī homo platonicus si inueniretur esse hō per essentiam. Et presens q̄stio mota est de ipso bono p essentiam: et nō directe de ipsa essentia diuina: qm in questione tertia iam stabilita est illius simplicitas. et quod nihil conuenit sibi per aliquid additū sue essentie. ideo ly p essentiam se tenet ex parte predicati: et distinguitur contra per participationem . Et est sensus: vt supra diximus . Et hoc quantum est ex parte exponentis affirmatiue: nā ex parte negatiue ly p essentiam se tenet ex parte subiecti: et est sensus: vt supra diximus. Et huic sensui fauent omnia argumenta littere. et nō in corpore assignata. Uñ hic excluditur quasi vnumquodq; bonū ab omnibus appetatur: q; quicquid appetitur rationem boni habet. Quod autē dicitur: nemo bonus nisi solus deus: intelligitur de bono per essentiā: vt post dicetur. ¶ Ad tertium dōm: q ea que non sunt in eodē genere, siquidem sunt in diuersis generibus contenta nullo modo cōparabilia sunt: de deo autem negatur esse in eodē genere cū aliis bonis: nō q ipsum sit in quodam alio genere: sed quia ipsum est extra genus et principium omnis generis. Et sic cōparatur ad alia per excessum: et huiusmodi cōparationem importat summum bonum.

¶ Utrum esse bonum per essentiam sit proprium dei. Articulus.3.

Ad tertiū Sic procedi- tur . Uidet q esse bonum per essentiā non sit proprium dei. Sicut enim vnū conuertitur cū ente, ita et bonū: vt supra habitum est. sed omne ens est vnū per suā essentiā: vt patet per philosophum in iij. meta. ergo oē ens est bonum per suā essentiam. ¶ Ꝑ. Si bonum est q omnia appetunt: cum ipsum esse sit desideratum ab omnibus ipsum esse cuiuslibet rei est eius bonum. Sed quelibet res est ens per suam essentiam. Ergo quelibet res est bona per suam essentiam.

¶ Ꝑ. Omnis res per suā bonitatē est bona. Si igitur aliqua res est q̄ non sit bona per suam essentiam oportebit q eius bonitas non sit sua essentia. Illa ergo bonitas cum sit ens quoddam oportet q sit bona: et siquidem alia bonitate. iterum, de illa bonitate queretur: aut ergo erit procedere in infinitum aut venire ad aliā bonitatē: q̄ nō erit bona per aliā bonitatē. eadem ergo ratione standum est in primo: res igitur quelibet est bona per suam essentiam..

Sed cōtra Est quod dicit boe. in lib. de hebdo. q̄ alia omnia a deo sunt bona per participationē: non igitur per essentiam.

¶ Articulus III. et IIII. 17

Ad quartū Sic procedi- tur. Uidetur, quod omnia sint bona bonitate diuina. Dicit enim Augustinus. de tri. Bonum hoc et bonum illud. tolle hoc et tolle illud. et vide ipsum bonum si potes: ita deum videbis non alio bono bonum: sed bonum omnis boni. sed vnū quodq; est bonū suo bono. ergo vnūquodq; est bonum ipso bono quod est deus. 34 22. qō. 27. ar. 3 c. et. 1. Ꝑ. c. 41. Et 3i. q. 1. art. 4. et opus. 72. q. 6.

¶ Preterea. Sicut dicit Boe. i li. de hebdo. omnia dicuntur bona inq̄ntum ordinantur ad deum: et hoc ratione bonitatis diuine. ergo omnia sunt bona bonitate diuina.

Sed cōtra Est: quod omnia sunt bona inquātum sunt: sed non dicuntur omnia entia per esse diuinum: sed per esse proprium. ergo non omnia sunt bona bonitate diuina : sed bonitate propria.

Respondeo Dicendum: q nihil prohibet in his que relationem importāt aliquid ab extrinseco denominari: sicut aliquid denominat locatum a loco et mensuratum a mēsura. Circa vero ea que absolute dicuntur diuersa fuit optimo. Plato enim posuit omnium rerum species separatas: et q ab eis indistincta denominātur quasi species separatas participando: vt puta quod socrates dicit homo secundum ideam hominis separatam. Et sicut ponebat ideam hois et equi separatam: quam vocabat per se hominē et per se equum: ita ponebat ideam entis: et ideā vnius separatam: quā dicebat per se ens et per se vnum: et eius participatione vnumquodq; dicitur ens vel vnum: hoc autem quod est per se ens et per se vnum ponebat esse summum bonum: et quia bonū convertitur cum ente sicut et vnū: ipsum per se bonum dicebat esse deum a quo omnia dicuntur bona per modum participationis. Et quāuis hec opinio irrationabilis videatur q̄tum ad hoc q ponebat species rerum naturaliū separas per se subsistētes: vt Arist. multipliciter improbat: tamen hoc absolute verū est: quod aliquid est primū : quod per suam essentiam est ens et bonū : quod dicimus deum: vt ex superioribus patet. est: huic etiam sententie concordat Aristo. Ad primo igitur per suam essentiam ente et bono vnū quodq; potest dici bonum et ens in quantum participat ipsum per modum cuiusdā 336 (vt diffuse ostendimus in commentariis de ente et essentia) differentia subsistentialis sumitur ab ordine ad esse: vt etiam porphyrius insinuauit in vltima ac intima differentie differentione dicens: q conducit ad esse: vt ibidem posuimus. 234

¶ Circa vltimam conclusionem aduerte: q (vt diximus in titulo) quia gratie materie hec duo mutuo se inferunt. a. est per suā essentiam bonum. et a. est bonum per essentiam: nō qualem cunq; sed sufficientem omni alio precisō: licet esse ignis essentia sit q̄ formaliter ignis hz substantiale perfectionē: non tamen est sufficiens rō q ignis sit in sua substantiali perfectione: sed opz q actuetur p ipsum esse. Unde ad instantiam dicit q res graduantur ex suis essentiis in perfectione simpliciter nō completine: sed radicaliter. Uel dicatur (et parum differt) q res graduātur ex suis essentiis in perfectione simpliciter non precidendo ab earum esse: imo includendo ordines ab ipsa quoniā 13 33

per essentiam est bonus: cōcluso q solus deus luit: q solus deus est bonus per essentiam.

¶ In responsione ad primum aduerte tu Thomista q hic expresse hebes: q vnum non dicit rationem perfectionis: ac consequenter nec vnitas nec eius species dicunt perfectionem simpliciter formaliter loquendo: sed abstrahunt a perfectione et imperfectione.

¶ Super articulum. 4.

In titulo aduerte nonitie q non queritur hic: vtrum omnia sint bona a bonitate diuina: sed vtrum omnia sint bona bonitate diuina: ita q̄ sensus questionis non est: vtrum omnia habeant quod sint bona a diuina bonitate: sed sensus est: vtrum bonitas diuina sit qua res bone denominantur bone: sicut albedine denominantur alba: aut loco locata.

¶ In corpore quatuor facit. primo ponit duas distinctiones simul innuens in quo conueniant et differant philosophi. secundo ponit opinionem Platonis. tertio Aristotel. quarto respondet quelito. Prima distinctio est: nominum quedam important absolutum et quedam relationem Ꝑ Secunda est denominatio est duplex. quedam intrinseca et quedam extrinseca. Uocatur

Ad primū Dicendum: q solus deus est bonus per suam essentiam. Unumquodq; eñ dicitur bonum secūdum q est perfectum. Perfectio autem alicuius rei triplex est. Duna quidem secundum qō in suo esse cōstituitur. Secunda vero prout et aliqua accidentia superadduntur ad suā perfectam operationem necessaria. Tertia vero perfectio alicuius est p hoc q aliquid aliud attingit sicut finē. Utpote prima pfectio ignis cōsistit in esse qō habet per suam formā substantialē. Secunda vero et3 perfectio consistit in caliditate: leuitate: et siccitate et huiusmodi. Tertia vero pfectio et3 est secundum q in loco suo quiescit. Hec autē triplex perfectio nulli creato cōpetit secundum suam essentiam sed soli deo: cuius solius essentia est suum esse: et cui non aduenunt aliqua accidentia: sed que de alijs dicuntur accidentaliter sibi conuenunt essentialiter vt esse potentem: sapientem: et hmōi. sicut ex dictis patet. Ipse ēt ad nihil aliud ordinatur sicut ad finē: sed ipse est vltimus finis omnium rerum. Unde manifestum est quod solus deus habet omnimodam perfectionem secundum suā essentiā: et ideo ipse solus est bonus per suam essentiam. 16 17 19

Ad primū Ergo dicendum : quod vnum non importat rationē perfectionis: seu indistinctionis tantū: que vnicuiq; rei competit secundum suam essentiam. Simplicium autem essentie sunt indiuise et actu et potentia . Compositorum vero essentie sunt indiuise secundum actū tantū: et ideo oportet q quelibet res sit vna per suam essentiam : non autem bona: vt ostensum est. ¶ Ad secundum dicendum: q licet vnumquodq; sit bonum inquātum habet esse tamen essentia rei create nō est ipsa esse: et ideo non sequitur quod res creata sit bona per suam essentiā. ¶ Ad tertium dicendum: q bonitas rei create nō est ipsa ei3 essentia: sed aliquid superadditū: vel ipsum esse eius: vel aliqua perfectio superaddita: vel ordo ad finē. Ipsa tamen bonitas sic superaddita dicitur bona sicut et ens: hac autem ratione dicitur ens, quia ea est aliquid nō quia ipsa aliquo alio sit. Unde hac ratione dicitur bona, quia ea est aliquid bonum: nō quia ipsa habeat aliquam aliam bonitatem qua sit bona. 29 b

¶ Utrum omnia sint bona bonitate diuina. Articulus.4.

Sed cōtra Est quod dicit Augustinus. de trinit. q trinitas diuinarum personarū est summū bonū: qō purgatissimis mentibus cernitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

denominatio intrinseca quando forma denominatiui est in eo quod denominatur: vt album quantum ⁊c. Denominatio vero extrinseca quando forma denominatiui non est in denominato: vt locatum mensuratum ⁊ similia. Conueniunt autem omnes in hoc: quod fm nomina importantia relationem potest fieri denominatio extrinseca: vt patet de locato ⁊ mensurato. Differentia vero est inter Platonem ⁊ Aristot. an fm nomina importantia absolutum possit fieri denominatio ab extrinseco. Et hoc est ad nostrum propositum: quia bonum est nomē absolutum: ⁊ bonitas diuina est extrinseca rebus aliis.

¶ Quo ad secundum ibi Plato ponit quatuor ꝓpositiones platonis. Prima est: species rerum sunt separate. Secūda est: quod particularia denominantur ab illis. Tertia est: qđ inuenitur idea entis vnius ⁊ boni: ita qđ illa est deus. Quarta ab illa omnia denominātur bona: ⁊ sic secundum Platonem respondetur ad quesitū affirmatiue.

¶ Quo ad tertium ibi ⁊ quāuis positio Aristotelis in primis duabus propositionibus discordet in tertia vero concordat. de quarta nihil dicitur.

¶ Circa hanc partem dubium occurrit quo pacto verum sit Aristotelē consentire Platoni de idea boni: cum expresse in primo ethicorum impugnet eam.

¶ Ad hoc breuiter dicitur cum Eustratio ⁊ s. Tho. in. 1. ethic. qđ inter Aristo. ⁊ Platonem non est hic differētia nisi verbalis. Reprehendit enī Aristo. hoc. s. bonum per essentiam non debet poni per modum speciei separate: sicut homo per essentiā ⁊c. ꝓ̄o autem quin detur primum bonum per essentiam quod deus est: vt patet in 12. metaphy. in fine.

¶ Quo ad quartum vnica est conclusio respōsiua habens duas partes. omnia sunt bona bonitate diuina extrinsece ⁊ causaliter, bonitatibus autem propriis formaliter ⁊ intrinsece. Probatur ꝓmo per essentiam bono vnumquodq; potest dici bonum per modum assimilationis. ergo vnumquodq; dicitur bonum bonitate diuina effectiue ⁊ exemplariter ⁊ finaliter. similitudine autem illius formaliter: ergo. Antecedens infertur ex premissis. consequentia autem notis terminis clara est ex se. Tres autem termini sunt notandi. Primus est ly per modum cuiusdam assimilationis. dupliciter enim contingit aliquid dici tale ab aliquo extrinseco. vno modo: ita quod ratio denominationis sit ipsa relatio ad extrinsecum: vt vrina dicitur sana sola relatione signi ad sanitatem. Alio modo: ita ꝙ ratio denominationis sit non relatio similitudinis aut queuis alia. sed forma que est fundamentum relationis similitudinis ad illud extrinsecum: vt aer dicitur lucidus luce solari ea ratione qua participat eam per formam inmixtis. Et quoniam vbi est denominatio primo modo ibi est denominatio ab extrinseco pura: vbi autem est denominatio secundo modo: ibi est denominatio ab extrinseco sed non sola: quoniam est etiam ab intrinseco: vt patet. Et in proposito sic est: ideo in litera dicitur ꝙ a primo per essentiam bono omnia dicuntur bona per modum assimilationis. Ex hoc enim statim sequitur: ⁊ quod denominatione extrinseca ⁊ intrinseca possunt dici bona. Secundus est ly sicut. notanter non absolute in litera dicitur quod vnumquodque potest dici bonum diuina bonitate extrinseca denominatione: sed apponitur ly sicut principio effectiuo ⁊c. Ut enim iam tactum est denominatio extrinseca est duplex: quedam pura ⁊ quedam causalis. Pura quidem est quando sola relatione ad denominantem formam denominatio fit. Causalis vero quando participatio effectus extrinsece cause denominationem fundat. Unde in proposito quia vnumquodq; dicitur bonum diuina bonitate extrinsece: non quomodocunq; sed causaliter. ideo dictum est sicut in principio. Est si hoc diligētius consideraueris inuenies ꝙ impossibile est in absolutis fieri denominationem extrinsecam ꝑ puram: quamuis possit fieri causalis. Tertius est ly exemplari. causa exemplaris distinguitur ab effectiua ⁊ coordinatur inter formales: quia est velut extrinseca forma rei. Significatur ergo deum non solum facere bonitatem alterum: sed exemplari illas ex sua: quod non accidit sic quum dicitur deum facere bonum aut leonem. vt patet.

¶ Super questionis. 7. Arti. 1.

In titulo ly deus sumitur ꝓprie, vt est nomen nature: ita quod de essentia non de potentia aut scientia dei est questio: ly infinitum cum sit non est compositum: habet ly in negatiue finitum, terminos quantitatis perfectionalis dicit: cum finiti ⁊ infiniti ratio quantitati congruat secundum philosophum primo physi. Et sicut dupler est quantitas molis ⁊ perfectionis: ita dupliciter sunt termini ⁊ duplex est finitas ⁊ infinitas. hic autem cum exclusa iam sit quantitas molis a deo oportet intelligi de infinitate perfectionis. Et diligenter aduerte quod quia vt dicitur. 3. physicorum: infinitum non est substantia sed accidens rebus consequens est: vt secundum rei naturam infinitas requiratur. Alius siquidem est modus infinitatis rei: alius potentie: alius scientie. Infinitas siquidē qualitatiua attēditur penes exclusionem termini essentialis: puta differentiarum similium. ⁊ quia in ꝓposito questio est de infinitate nature diuine ideo de infinitate perfectionis ſubalis fermo est. Ita ꝙ sensus est: vtrū deus fm suas essentiam sit tāte perfectiōis ꝙ omnes termini seu limites essentiales excludat.

¶ In corpore tria facit. primo refert opinionem antiquorum. 2° distinguit de finitate ⁊ infinitate. 3° respondet questo.

¶ Quo ad ꝓmum duo facit. primus est apud ꝑ Scōm quidam antiquorum errantes infinitatem molis attribuerunt principio: quia posuerunt primum principium materiale: inde ⁊ consequens fuit ponere infinitatem quantitatiuam: eo quod quantitas sequitur materiam. Et sic error circa genus principijs causauit errorē circa modum infinitatis.

¶ Quo ad scōm: tam finitas qꝫ infinitas perfectionis distinguitur: qꝫ quedam se tenet ex parte materie: ⁊ quedam ex parte forme. Et differunt in hoc quod finitas ex parte materie dicit perfectionem. infinitas vero imperfectionem: ex parte vero forme est econuerso. infinitas enim dicit perfectionem: finitas autem imperfectionem: vt satis clare dicitur in litera.

¶ Circa hāc partē anteqꝫ vltra ꝓcedat est dubiū tā ꝺ finitate qꝫ ꝺ infinitate forme. Cōtra finitatē quidem: quia forma boni: imo apud S. Tho. Et alia intellectiua pficitur ex cōiunctione ad materiā. igitur finitas forme non dicit imperfectionē sed pfectionē. Cōtra infinitatē vero qꝫ negatio nullam perfectionē ponit nec aliqua res ex sola separatione ab alia perfectionem acquirit. Igitur infinitas ex parte forme non dicit perfectionem.

¶ Ad ꝓmū horū ꝺr: qꝫ forma pōt sumi dupliciter. s. absolute in eo qđ forma est fm quid. i. in eo qꝫ talis puta informatiua materie: forma talis perficitur ex vnione ad materiam: nō aūt forma in eo qđ forma. Et qꝫ in proposito est sermo absolute fm latitudinē forme: cuius deteriorem partem constat esse illam que est similibus per materiam. Altera parte libera ac nullis materie terminis conclusibili remanente: ideo neganda est ꝓmissa obiecta.

¶ Ad scōm vero ꝺr: qꝫ ly negatio seu separatio non dicat formaliter pfectionem dicit tñ fundamētaliter eam. Fundamentum cñ negationis vnibilitatis ad materiam magnam perfectionem forme significat: ⁊ hoc sufficit.

¶ Quo ad tertium est vna conclusio respōsiua questio affirmatiue. deus est infinitus. Probatur deus est suum esse subsistens. ergo suum esse non est receptum in aliquo ergo est infinitus ⁊ perfectus: id est infinite perfectionis. s. infinitate tenente se ex parte forme. antecedens ꝓ qōne tertia. Prima vero consequentia est per se nota. secunda autem probatur ex eo quod esse est formalissimum omnium.

¶ Circa hunc processum dubium occurrit ex Scoto in. 1. sent. distin. 2. respondendo prime qōni. reprendit siquidem radices ⁊ processum. Inquit in primis: quod processus noster est talis. forma finitur per materiam: ergo forma que non est nata esse in materia est infinita. Contra antecedens arguit. Omnis forma prius natura cꝫ recipiatur in materia est fm se in tali gradu entiū. igitur finita vel infinita. Non igit primo finit ꝙ respectu ad materiam. Secundo arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo materia ꝓportionata ad formam finitam est in potentia ad plura. Sed materia ꝓportionata ad formam finitam est finita. ergo finita est in potentia ad plura. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Tertio arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Quarto arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Quinto arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Sexto arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Septimo arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Octavo arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Nono arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita. Decimo arguit sic: omnis forma finita est in potentia ad plura. ergo omnis forma finita est materialis. Sed omnis forma materialis est finita. ergo omnis forma finita est finita. Et sic sequitur quod finita sit infinita.

gationem alicuius extrinseci: put a materie vel cuiuscunq; alterius. Contra processum vero. tum quia sequeretur ꝙ essentia angeli esset infinita: quia est forma non reptibilis in materia. Nec valet inquit si dicatur ꝙ natura angelica finitur per suum esse: quoniam apud nos esse est posterius essentia. ⁊ sic natura in primo signo abstrahēs ab esse cum sit infinita, ergo in secundo signo non est finibilis per esse. Tum qꝫ peccat fm sophisma cōsequētis: sicut illud 3. phy. Corpus finitur ad aliud corpus. ergo corpus non finitum ad aliquid aliud est infinitum. Circa eundē processum occurrit qꝫ concesso toto nō videbit nonus ꝙ sit rhsium q̄sito. Oportebat enim concludere deum esse perfectionis tante vt oēs pfectionis limites excedent. nunc autem ꝓbatum est ꝙ deus nullo est receptiuo coarctatꝰ. qđ dictas valde videtur a ꝓmo.

¶ Ad euidentiam harum difficultatum. ad uertēdum est ꝙ iuxta aut finitas requiratur. Alius siquidem est modus infinitatis rei: alius potentie: alius scientie. Infinitas siquidē qualitatiua attēditur penes exclusionem terminorum essentialium: puta differentiarum similium. ⁊ quia in ꝓposito questio est de infinitate nature diuine ideo de infinitate perfectionis ſubalis fermo est. Ita ꝙ sensus est: vtrū deus fm suas essentiam sit tāte perfectiōis ꝙ omnes termini seu limites essentiales excludat.

¶ Ad ꝓmum dicendum: ꝙ terminus quantitatis est sicut forma ipsius: cuius signum est ꝙ figura que consistit in terminatione quantitatis est quedam forma circa quantitatem. Unde infinitum quod competit quantitati est infinitum quod se tenet ex parte materie: ⁊ tale infinitum non attribuitur deo. vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum: ꝙ ex hoc ipso qđ esse dei est per se subsistens non receptū in aliquo ꝓiout dicitur infinitum distinguitur ab omnibus aliis: ⁊ alia remouentur ab eo. Sicut si esset albedo subsistens. ex hoc ipso qđ non esset in alio differret ab omni albedine existente in subiecto.

¶ Utrum aliquid aliud qꝫ deus possit esse infinitum per essentiam. Arti. 2.

Ad secundū Sic procedit. Uidetur, quod aliquid aliud quam deus possit esse infinitum per essentiam. Virtus enim rei proportionatur essentie eius. Si enim essentia dei est infinita: oportet quod eius virtus sit infinita. ergo potest producere effectum infinitum: cum quantitas virtutis per effectum cognoscatur. ℈ . Quicquid habet virtutem infinitam habet essentiam infinitam: sed intellectus creatus habet virtutem infinitam: apprehendit enim vniuersale quod se potest extendere ad infinita singularia. ergo omnis substantia intellectualis creata est infinita.

℈ . Materia prima aliud est a deo: vt supra ostensum est ᶜ: sed materia prima est infinita ergo aliquid aliud preter deum potest esse infinitum.

Sed contra est quod infinitum non potest esse ex principio aliquo vt dicitur in. 3. phy. Omne autem quod est preter deum est ex deo: sicut ex primo principio. ergo nihil quod est preter deum potest esse infinitum.

Respondeo Dicendum, quod aliquid preter deum potest esse infinitum secundum quid: sed non simpliciter. Si enim loquamur de infinito secundum quod competit materie: manifestum est quod omne existens in actu habet aliquam formam: ⁊ sic materia eius est determinata per formam. Sed quia materia secundum quod est sub vna forma substantiali remanet in potentia ad multas formas accidentales quod est finitum simpliciter, potest esse infinitum secundum quid, vtpote lignum est finitum secundum suam formam: sed tamē est infinitum secundum quid, in ꝺctum est in potentia ad figuras infinitas. Si autem loquamur de infinito fm qꝫ conuenit forme: sic manifestum est, quod illa quorū forme sunt in mria sunt simpliciter finita: ⁊ nullo modo infinita. Si autem sint aliqe forme create non recepte in materia: sed per se subsistentes: vt quidā de angelis opinātur: erunt quidem infinite fm quid: in ꝺctum hmōi forme nō terminan tur: neqꝫ cōtrahuntur per aliquā materiā ᵉ: ex parte materie: vt pote quia forma creata sic subsistens habet esse: ⁊ non est suum esse: necesse est ꝙ ipsum sit finitum per essentiam quia ly in infinitum non arctatur hic ad infinitum tenens se ex parte forme: quod dicit perfectionem: sed tenetur communiter: vt ꝓ̄m quid: in ꝺctum hmōi forme nō terminan cōtinet etiam infinitū tur: neqꝫ cōtrahuntur per aliquā materiā ᵉ: ex parte materie: vt pote quia forma creata sic subsistens habet esse: ⁊ non est suum esse: necesse est ꝙ ipsum sit finitum per essentiam idem significat quod res essentie indeterminate omnino idest nec ad genus nec ad speciem aliquam ⁊ hoc sine per se sine reductiue. Et est questio de rebus singularibus: quarum tantummodo est inueniri posse in rerum natura quod dico propter res in abstractione sumptas: quas contingit adeo abstrahere: vt secundum aliquam rationem ad nullū sit genus arctare: tamen scōm rem ēt illa ratio in hac re existens ad aliquod est genus ⁊ speciem determinata. Ens enī in homine est in specie humana ⁊c. Ita ꝙ sensus questionis est, an preter deum aliqua res in rerum natura existens actu vel potentia. sit essentie indeterminate simpliciter.

¶ In corpore vnica est conclusio respōsiua quesito negatiue. Nulla res alia a deo est infinita simpliciter: quamuis possit esse infinita secundum quid. Hec conclusio habet duas partes. vt patet. ⁊ in litera quo ad vtramque probatur. verum quia infinitum est duplex scilicet ex parte actus: ⁊ ex parte potentie. Secōsum primo probat vtramq; conclusionis partem in infinito materiali: deinde in formali. De illo, quia materia semper finitur per formam aliquam: ac per hoc non est infinita simpliciter. ⁊ tamen quia remanet in potentia ad infinitas formas datur infinitum secundum quid. De hoc vero: quia forma creata, aut est in materia, ⁊ consequenter finitatur per materiam, non loquitur de finitate simpliciter: sed tali: scilicet penes terminos materiales. ⁊ propterea obiectio nihil obstat. Et similiter ruunt instantie contra processum quoniam verum est naturam angeli esse infinitam secundum quid. Et si infetur quomodo ergo ex illo fundamento probat litera infinitatem simpliciter ipsius dei pater responsio ex dictis litera enim ex infinitate forme que est fm quid manuduxit ad infinitatem formalissimi omnium. i. esse que est simpliciter ⁊ ex illa infert deum infinitum simpliciter. Et qñ eodem modo posset quis sequēdo Scotum, arguere de eē sicut arguit de forma: ideo dico 2° ꝙ infinitū sicut ⁊ immateriale est ꝺdicatū negatiuū: fundamentaliter tñ positiuū. Et sicut positiuū clausum in ly immateriale optime probatur ex naturali negatione materie: tam actu quam in potentia. ita positivum clausum in significatione infiniti simpliciter optime demonstratur connenire deo: ex negatione terminorum essentialium: vt in litera fit. Unde concedo quod esse prius natura est in seipso tante perfectionis puta finite vel infinite quam sit receptibile aut irreceptibile in hoc vel illo: cum hoc tamen dico quod hec duo mutuo se consequuntur: ita quod si esse est omnino irreceptibile est infinitum simpliciter ⁊ econuerso. Et similiter si est finitum est receptibile ⁊ eꝫ°. ⁊ propter ea potest argui a destructione antecedentis ad destructionem consequentis absque sophismate: vt inconuertibilibus contingit. Et sic patet responsio ad Sco.

¶ Ad id vero quod nonus obsicuit ex dictis iam patere potest. iam enim ostensum est: quod omnimoda negatio receptiōis ipsius esse fundatur super infinita perfectione simpliciter. Et aduerte quam formalis ⁊ ex propriis doctrina sit. S. Thom. de essentie nanque infinitate agens essentiales termi nos tantum lustrauit nec digressus est ad cō comitantia penes que attenditur infinitas potētie: aut intellectus aut voluntatis: vt alīs minus perspicaces faciunt.

¶ Super arti. 2.

In titulo aduerte ly in infinitum per essentiam: non significat idē quod res finitum tenens se ex parte forme: quod dicit perfectionem: sed tenetur communiter: vt ꝓ̄m quid: in ꝺctum hmōi forme nō terminan cōtinet etiam infinitū tur: neqꝫ cōtrahuntur per aliquā materiā ᵉ: ex parte materie: vt pote quia forma creata sic subsistens habet esse: ⁊ non est suum esse: necesse est ꝙ ipsum sit finitum per essentiam idem significat quod res essentie indeterminate omnino idest nec ad genus nec ad speciem aliquam ⁊ hoc sine per se sine reductiue. Et est questio de rebus singularibus: quarum tantummodo est inueniri posse in rerum natura quod dico propter res in abstractione sumptas: quas contingit adeo abstrahere: vt secundum aliquam rationem ad nullū sit genus arctare: tamen scōm rem ēt illa ratio in hac re existens ad aliquod est genus ⁊ speciem determinata. Ens enī in homine est in specie humana ⁊c. Ita ꝙ sensus questionis est, an preter deum aliqua res in rerum natura existens actu vel potentia. sit essentie indeterminate simpliciter.

¶ In corpore vnica est conclusio respōsiua quesito negatiue. Nulla res alia a deo est infinita simpliciter: quamuis possit esse infinita secundum quid. Hec conclusio habet duas partes. vt patet. ⁊ in litera quo ad vtramque probatur. verum quia infinitum est duplex scilicet ex parte actus: ⁊ ex parte potentie. Secōsum primo probat vtramq; conclusionis partem in infinito materiali: deinde in formali. De illo, quia materia semper finitur per formam aliquam: ac per hoc non est infinita simpliciter. ⁊ tamen quia remanet in potentia ad infinitas formas datur infinitum secundum quid. De hoc vero: quia forma creata, aut est in materia, ⁊ consequenter finitatur per materiam, non loquitur de finitate simpliciter: sed tali: scilicet penes terminos materiales. ⁊ propterea obiectio nihil obstat. Et similiter ruunt instantie contra processum quoniam verum est naturam angeli esse infinitam secundum quid. Et si infetur quomodo ergo ex illo fundamento probat litera infinitatem simpliciter ipsius dei pater responsio ex dictis litera enim ex infinitate forme que est fm quid manuduxit ad infinitatem formalissimi omnium. i. esse que est simpliciter ⁊ ex illa infert deum infinitum simpliciter. Et qñ eodem modo posset quis sequēdo Scotum, arguere de eē sicut arguit de forma: ideo dico 2° ꝙ infinitū sicut ⁊ immateriale est ꝺdicatū negatiuū: fundamentaliter tñ positiuū. Et sicut positiuū clausum in

¶ Aduerte nouitie, quod non dubitando sed philosophico more deferendo ꝓprio tractatui de angelis inferius habendo: dixit quosdam opinari angelos esse subsistentes substantias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulo 3.

Ist titulo possit simpliciter secundum potentiam logicam.

¶ In corpore tria, primo assignat causam questionis: q̄ non est vana: sed necessaria. secundo distinguit corpus. tertio respondet questo.

¶ Quo ad primum necessitas questi ostenditur extrancitate infinitatis secundum magnitudinem ab infinitate essentie: quia scilicet aliud est esse infinitum secundum essentiam: ⁊ aliud secundum quantitatē et probatur in naturalibus. Ubi aduerte q̄ inter istas infinitates est duplex differentia.

151. b Una separatiōis: quia vna non est alia: ⁊ hec est manifesta: dum in deo reperitur infinitas essentie absq; ẽtitate: ⁊ in istis inueniri forte potest infinitas quātitatis absq; infinitate essentie: vt patet in conditionali posita in litera. Altera consecutionis: qua vna non infert aliā: quia scz nec infinitum fm essentiā, infert infinitum ẽtitatis: nec q̄ magis dubitari poterat infinita magnitudo infert infinitam essentiam: vt in litera ostenditur: si esset ignis infinitus: et de hac differentia interpretanda est litera: quoniam est admodū ad propositum.

¶ Circa hanc partem statim occurrit dubiū nouitiorum mentē turbans: eo quod vt dicitur. 8. phy. in magnitudine infinita oportet esse virtutem infinitam. ergo essentiam infinitam ⁊ virtus ẽt non excedit essentiam quare si esset ignis infinitus: esset virtutis infinite ⁊ consequenter essentie infinite falsum est ergo quod in litera dicitur: q̄ si eēt magnitudo infinita non haberet essentiā infinitam.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: q̄ obiectio laborat in equiuoco. ly ens infinita essentia potest intelligi dupliꝛ. Primo de infinitate propria essentie inquātū essentia: q̄ vt ex dictis patet: nihil aliud est ẽ indeterminatio id est, carentia terminorum essentialiū scilicet generis ⁊ differentie.

37 hi. q. 2. arti. 2. 7 9. quoli. arti. 1. et 12. quo. art. 2.

c 241

242 155 351. b d 433

P. Secūdo de infinitate cōiter sumpta: siue quātitatiua ꝛc. In ppolito obiecto procedit de infinitate secūdo modo. Littera autē sequit de infinitate primo modo. Et iō signanter in lra dr infinitum fm essentiam ⁊ non dr infinita essentia. Melius ẽm explicat infinitas essentialis per ly ens fm essentiā: vt p3.

¶ Quo ad secundum distinctio est ista. corpus potest sumi dupliciter physice pro subiecto trine dimensionis: ⁊ mathematice pro ipsa trina dimensione absolute: littera est satis clara.

¶ Aduerte hic q̄ famosa illa distinctio corporis positi a magno Alberto in primo phy. de corpore triplici. l. mathemathico physico ⁊ metaphysico: quāuis non habeatur explicite a S. Tho. doctrine tamen fue nō solum non aduersatur sed congruit: qm̄ apud ipsum etiam compositum ex materia et forma substantiali vt preuenit aptitudinē susceptiui ad quantitatem et motum corpus est ad metaphysici considerationem spectans. Sed quoniam respectu infinitatis fm magnitudinem. corpus physicum ⁊ metaphysicum non ponunt in numerō: ideo hic subtractum trine dimensiōi compositum. scz ex materia ⁊ forma vnicum tm membrum cōstituit: ⁊ corpus physicum appellatur: quia fm formam naturalē speciē sortiuntur: vt patet inductiue.

¶ Quo ad 3m. rñdetur quesito iuxta duo distōnis posite mēbra duabus cōclusionibus negatiue. Prima est nulli corpus naturale potest esse infinitum secundum magnitudinē. Probatur dupliciter, primo a priori. formam substantialem sequūtur accidentia: ergo determinatā formam determinata accidentia: ergo determinata ẽtitas ⁊ in maius ⁊ in minus. ergo oē corpus hābet determinatā quātitatē. ⁊ in maius ⁊ in minus. ergo nō pōt esse actu infinitū. 2ª pña probat: qr quantitas est vnū de accidentibus sequentibus formā substantialem. 3ª vero. pbatur quia omne corpus naturale habet determinatā formam substantialem.

¶ Circa primam consequentiam dubium occurrit quem sensum habeat. Aut enim ly determinata accidentia importat determinationem genericam, seu specificam: ⁊ tunc est sensus q̄ talem formam in specie: puta ignis sequuntur talis accidentia secundum speciē: puta calor lux talis figura leuitas ꝛc. iuxta hunc sensum consequentia est optima. sed non infert propositum: ex tali enim sensu non sequitur secunda ña. ergo quantitas determinata et in maius ⁊ in minus. Quantitas enim maior ⁊ minor non sunt diuersarum specierum vt patet. Aut significat eram eriam determinationem gradualem, quo ad qualitates: et extensionis, quo ad quātitatem. ⁊ tunc est sensus q̄ formam determinatam sequuntur terminatam sequuntur non solum ita hec accidētia fm speciem q̄ non illa: sed ita accidentia in tali gradu seu extensiōe quod non alio. Et secundum hunc sensum procul dubio est hic inferia: sed potest adhuc dupliciter intelligi. Primo q̄ certam formam sequuntur determinata accidentia non solum in toto sed in omnibus ⁊ singulis partibus: puta q̄ formam aque sequit certa quātitas non solum in aliqua tota aqua, sed in quibuscunq; partibus integralibus: ⁊ hic sensus alicuius est a veritate ⁊ proposito: quoniam non datur minima pars aque aut albi: vt dicitur in lib. de sensu ⁊ sensato: sed quacunq; parte data datur minor: incrisibiles

Infinitum diuisibile: vt patet in. 3. physico. Sed contraria nata sunt fieri circa idem: cum ergo diuisioni opponatur additio: et diminutioni augmētum: videtur quod magnitudo possit crescere in infinitum: ergo possibile est esse magnitudinem infinitam.

¶ Preterea. Motus ⁊ tempus habent quātitatem ⁊ continuitatem a magnitudine: super quam transit motus: vt dicitur in quarto physic. sed non est contra rationem temporis ⁊ motus. q̄ sint infinita: cum vnumquodq; indiuisibile signatum in tempore ⁊ motu circulari sit principium ⁊ finis. ergo nec cōtra rationē magnitudinis erit quod sit infinita.

Sed contra Omne corpus superficiem habens, est finitum: quia superficies est terminus corporis finiti: ergo omne corpus est finitum. Et similiter potest obiici de superficie ⁊ linea. nihil est ergo infinitum secundum magnitudinem.

Respondeo Dicendum, quod aliud est esse infinitū secundum suam essentiam: ⁊ secundum magnitudinem. Dato enim quod esset aliquod corpus infinitum secundum magnitudinem, vtpote ignis vel aer: non tamen esset infinitum secundum essentiam: quia essentia sua esset terminata ad aliquam speciem per formam: ⁊ ad aliquod indiuiduum per materiam. Et ideo habito ex premissis: quod nulla creatura est infinita secundum essentiam c: adhuc restat inquirere: vtrum aliquid creatum sit infinitum secundū magnitudinem. ¶ Sciendum est igitur quod corpus quod est magnitudo completa, dupliciter sumitur: scilicet mathematice: secundum quod cōsideratur in eo sola quantitas: ⁊ naturaliter fm quod consideratur in eo materia ⁊ forma. Et de corpore quidē naturali: q̄ non possit esse infinitū in actu manifestū est. Nam omne corpus naturale aliquam formam habet determinatā: cum igitur ad formam substantialem cōsequantur accidentia: necesse est q̄ ad determinatam formam consequantur determinata accidentia: inter que est quantitas. Unde omne corpus naturale habet determinatam ẽtitatem: ⁊ in maius ⁊ in minus. Ūn impossibile est aliquod corp̄ naturale infinitū eē

in homogeneis. P. Secundo q̄ certam formam sequuntur determinata accidentia in toto ⁊ partibus possibilibus secūdum existere. Et hic sensus est directe intentus: quoniam in partibus inexistentibus tantum non est proprie forma sed forme pars tam actu quam potentia. in litera autem dicitur quod formam determinatam sequuntur accidentia ⁊ quantitas determinata. Sed vnde in hoc sensu consequentia valeat, quodue sit illius fundamentum latet. Et ideo vertitur in dubium. Primo quo ad determinationem quantitatis in minus. Secundo quo ad determinationem eiusdem in maius.

¶ Scotus in. 2. sent. dist. 2ª. q. 9ª. nititur probare oppositum, ⁊ sustinere q̄ non datur minimum in homogeneis substantijs. potens per se existere: sed quacunque aqua data potest minor per se existere: ⁊ sic forma eius non determinat sibi certam quantitatem in minus: vt in litera dicitur. Arguit ergo ex ratione quarti 3º. meta. sic. Non magis essentiale est quanto posse dividi in partes: quā q̄ vtrūq; eorū in que diuiditur possit esse hoc aliquid. ergo singule partes quātecunq; aque possunt per se existere. Antecedēs p̄z ergo 5º meta. cōsequēntia vero manifesta est ex se: ⁊ nihilominus cōsequens cōfirmatur 4º. Tum quia partes sunt eiusdem rationis cum toto quo ad materiam ⁊ formam. ergo per se existere quod non repugnat toti non repugnat

parti. Tum quia quelibet pars habet naturam vnde nō repugnat sibi esse individuum eiusdem speciei cum toto. ergo potest esse individuum: ⁊ consequenter per se existere. Tum quia partes naturaliter priores toto. ergo eis non repugnat esse prius tempore ꝛc. Tum quia posita illa aqua minima circunscripto omni corpuriuo etiam continente si diuidatur aut post diuisionem que erat vna aqua in actu ⁊ multe in potentia. erunt aque plures in actu ⁊ habetur intentum: aut non: ⁊ si non ergo annihilata est aqua absq; corruptiuo probatur: quia sola diuisio non corrumpit. Probatur: quia diuidit in ptes homogeneas: ex quibus constat totum. ergo diuidit in aquas. aut aqua componitur ex non aquis, vt partibus integralibus. Hoc est inquit repugnantia ex pte partis quantitatis: quia forma aque cū tā parua quantitate prefuit.

¶ Contra determinationē vero quātitatis in maius: arguitur ratione ⁊ auctoritate. Ratione quidem. data quocūq; igne sit applonatur combustibile dispositum certum est q̄ combureт. illud ergo crescit ẽtium est ex se in infinitum. Et confirmatur authoritate Ar st. scōo de anima rex. 41. ignis augeret in infinitū: si in infinitum apponeretur combustibile. non ergo datur maximus ignis.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis nota primo: quod nō intendimus hic tractare totaliter de maximo ⁊ minimo: quoniam esset extra propositum: sed solum an detur maximum ⁊ minimum ex intrinseco. Hoc enim exigit ratio assumpta in litera volens: q̄ ex intrinseco ex forma scz substātiali vnaquecz substantia naturalis vendicet sibi certam quantitatem: tam in maius quā in minus: ⁊ ideo has paucas rationes in hac disputatione adduximus. Fiet autem deo dante specialis questio de maximo ⁊ minimo vlr. Nota 2º q̄ duas rationes ab Aristo. habemus ad hoc. Alteram primo phy. ratio vt patet procedit ex suppositione. supponit cēm dari maximū ⁊ concludit dari minimum alioquin totum nō esset certe ẽtitatis. Alteram in primo de anima. rex. 41. scilicet omnium natura constantium determinata est ratio ꝛc. Et hec ratio vt inquit Scotus loquitur de animatis: in quibus tantum habet locum augmentum propzie dictum: de quo ibi est sermo. Verum quicqd sit de illo textu. S. Tho. vlizauit illam: ⁊ q̄ ibi de anima dr: de oi forma substantiali assumpsit. l. q̄ vendicat sibi certā ẽtitatem: ⁊ probauit eam fm doctrinam traditā. 5. meta. 2. 2. phy. l. q̄ cause effectibus ⁊ cōuertuntur: ⁊ cōmensurant. Ex hoc enim sequit q̄ si formam substantialē naturaliter in cōmuni sequitur ẽtitas: ergo determinatā formā determinata ẽtitas: sed ẽtitas non alio modo determinat ẽ secundum terminos. non cm corporeitas hominis ⁊ aque differt spē: vt posset dici q̄ determinatā formam sequitur determinata ẽtitas fm spēm: igitur sequit ẽtitas determinata fm terminos. Quamuis etiā si quantitates differrent specie: adhuc tamen haberet fundamentum cōsequentie: ex eo quod determinata forma est vis determinate. ac per hoc nihil cōsequens ad ipsam potest esse infinitū. si enim haberet calorem raritatē quantitatem aut quodcunq; le: qua ergo formā physicam in cōi sequuntur accidentia: ōia est vt certam formam ac per hoc rem certe vis sequantur certa accidentia: non solum ita hec: quod non illa: sed etiam ita in tali gradu vel termino summo: imo vel medio: quod non in maiori aut minori. ⁊ sic habetur vnde tenet consequentia litere. non solum de quantitate sed de omnibus accidentibus.

¶ Ad rationem ergo Scoti: concesso ab hac negaf ẽtia. ⁊ rō est: q̄ vtrūq; scz diuidi in partes: ⁊ illas posse esse hoc aliq̄d. si realr intelligatur non cōuenit ẽtio per se posītiue sed non repugnanter. vt patet de ẽtitate celi. Quantum enim illud nec potest actuali diuisione diuidi: nec potest aliqua pars eius seorsum existere: ⁊ tamen est vere quantum. Utraq; ergo conditio posita in ratione quātī potest impediri ne exerceatur a forma naturali cui coniuncta est quantitas. Unde illa diffinitio conuenit quanto vt sic: ⁊ tamen alicui quāto repugnat. Et sic contra hoc afferatur ratio illa Scoti: quandocunque aliqua per se consequentia aliqua duo sunt incompossibilia: ⁊ illa duo sunt incompossibilia: sed conditiones quanti ⁊ forme minimi sunt incompossibiles. ergo quantum ⁊ forma minimi sunt incompossibiles. Respondetur primo applicando totum argumentum ad naturam celi: que non patitur diuisionem. P. Scōo q̄ multiplicare nō est soluere: q̄ illa maior est vera de p̄ se consequentibus politiue: non autem non repugnanter. vñ ⁊ demōstratur de eo motui tamen naturali cuilibet repugnat: vt patet 2º celi text. 32. ⁊ propterea motus ⁊ naturalitas nō sunt incompossibiles. Posset tamē aliter dici: q̄ ille conditiones non intelliguntur fm actualem diuisionem: sed scōm designationem. ⁊ quod sic omne quantum est diuisibile: ⁊ quelibet pars pōt esse hoc aliquid fm designationem: ⁊ tunc etiam nihil cōtra ppositum nostrum sequitur.

¶ Ad primam confirmationem negatur sequela: quia aliquam conditionem requirit forma aque in per se. primo perfectibili quam non requirit in parte illius. Una autem harum conditionum est tanta quantitas: ⁊ simile est iudicium de tanto calore ꝛc.

¶ Ad secundum quoq; eodem modo dicitur: quod non sufficit ad posse esse individuum eiusdem speciei cōmuniter in natura: hz oportet adiungere conditiones requisitas ad per se existere. Quicqd enim habet naturam aque cum cōditionibus necessarijs ad per se existendum: potest esse aque individuum et non aliter.

¶ Ad tertiam negatur consequentia quo ad partes inexistentes tantum.

¶ Ad vltimū dicitur q̄ si poneretur minus ignis tantummodo: ⁊ duideretur q̄ non solum corrūperetur sed annihilaretur: licet tā antecedens ẽ consequens sit impossibile. b

Nec oportet querere aliud destructium ẽ diuisionem: quoniam esti diuisio vt sic non sit corruptiua: diuisio 35
tamen talis scilicet minimi naturalis est vlr corruptiua: ⁊ in tali casu annihilatiua. Nec ignis minimus est vnus in actu ⁊ multi i potentia: nisi eo modo quo partes dicuntur esse in potentia in toto: quia scilicet sunt per esse nō proprium sed totius: sicut ⁊ partes celi sunt in toto in potentia.

¶ Ad ea vero que contra maximum obiiciuntur respondetur: quod maximum ignem dari potest intelligi dupliciter: vno modo loquendo de individuo ignis per se vno alio modo de vno quasi per aggregationem. Et dico quod datur ex intrinseco maximus ⁊ minimus ignis in per se vno individuo: ẽtius non detur maximus vnus quasi per aggregationem: nisi ab extrinseco: quia scilicet vniuersi natura nō patitur ignem superare certa elementa ꝛc. Vocatur autem ignis individuum per se vnum: illud quod constat sic ex vna necessario in actu tā forma ẽ materia: q̄ per solam diuisionem non possent fieri duo ignes. Nec hoc consistit in individibili sed tota latitudo a quantitate minima ignis. ad ẽtitatem duorum minimorum exclusiue: constituit per se vnum numero ignem. Quantitas autem duorum minimorum ⁊ maior facit vnum quasi per aggregationem. Et idem est iudicium de aqua: ⁊ aliis elementis ⁊ huiusmodi humidis. Nec ex his motus intelligas plantam non esse per se vnam que est vna ⁊ multe in potentia: quoniam partes plante organice sunt. Et ad complementum naturale individui eius requiritur quod habeat omnes partes ꝛc. Non sic est in huiusmodi homogeneis: vt patet. Appolito ergo cōbustibili cuicūq; igni ꝛc. concedendum est q̄ combureret ⁊ q̄ creſceret in infinitum: sed non esset per se vnus numero ignis. Et sic patet responsio ad authoritatem Aristotelis.

¶ Circa probationem secunde consequentie occurrit dubium: quia falsum assumitur scilicet q̄ ẽtitas sit vnum accidentium sequentium formam substantialem cum constet quantitatem esse accidens consequens materiam. Nec valet dicere q̄ ẽtitas consideratur dupliciter scilicet absolute ⁊ vt terminata: ⁊ q̄ licet absolute sit consequens materiam terminatio tamen eius sequitur formam: hec enim licet sint vera: non tamen ad propositum: quia litera ex hoc q̄ ẽtitas consequitur ⁊ formam infert. ergo est terminata. vnde si assumptum esset quod ẽtitas quo ad terminationem sequitur formā esset petitio principij.

¶ Ad hoc videtur dicendum quantitatem dupliciter sumi posse. vno modo secundum id quod est in ea de actu: ⁊ sic sequitur formam. alio modo secundum id quod est in ea de potentia ⁊ sic sequitur materiam. Et quoniam plurimum in ea est quod spectat ad materiam potentie: vt patet in definitione ẽtī. 5. meta. ideo absolute ponitur accidens consequens compositum ratione materie. Et quoniam in proposito est sermo de quantitate in actu: quia de infinito in actu: ideo in proposito vtens litera quantitate ex parte actus attribuit ipsam forme. ⁊ ex hoc quod ipsa secundum q̄ est actu sequit formam. infert. ergo est terminata sicut cetera consequentia formam.

¶ Secūdo probatur conclusio ex ratione mobilitatis. Omne corpus naturale habet aliquem motum naturalem. ex primo celi text. 5. Nullū corpus infinitum est naturaliter mobile. ergo. Probatur minor: vtendo distinctione motus naturalis facta primo celi. Quia non potest moueri motu recto: eo quod omne tale potest extra locum suum saltem secundum partes esse. Nec motu circulari: eo quod linee a centro circuli protracte quāto longius protrahuntur tanto inter se magis distant. ergo in corpore infinito distarent inter se infinite. ergo nunquam vna peruenireт ad locum alterius. ergo nunquam vna pars corporis infiniti circularis potest venire ad locum vbi est alia. ergo implicat ipsum moueri: ⁊ sumpta est hec ratio ex primo celi. text. 31. ¶ Secunda conclusio est. nullum corpus mathematicum potest esse infinitum in actu. probatur. si est corpus in actu. ergo habet formam ergo figuram ergo terminum. ergo non est infinitū. p̄ª ꝛ̄ns probatur. quia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nib) est actu nisi per formã suam. 2ª ẜo: q forma corpis de genere quantitatis vt sic est figura. 3ª autem ex diffinitione figure: ⁊ hec ratio sumpta est ex. 5 phy. text. 40.

¶ In responsione ad scõm aduerte: q si diligenter inspicitur negat infinitum esse passionem q̃titatis: q̃uis concedat ei nõ repugnare. Et si contra hoc afferat rex. 15. primi phy. ſ. finiti ⁊ infiniti ratio quantitati congruit in promptu est rñsio: qõ hoc nõ iõ sit q̃ quãtitas vendicet sibi infinitatẽ: sed econuerso: q̃ infinitas vendicat sibi quantitatẽ q̃m nõ est intelligibile infinitum: ideo quãtũ: sicut etiã sit vacui ratio cõuenit loco. Intendunt enim per hoc phũ: qõ si ista inueniuntur opz reperiri in quantitate ⁊ loco ⁊c.

¶ In rñsione ad tertium aduerte: q̃ 1z responsio sumpta sit ex 3. phy. ex quo sumpte sunt etiam reliquе responsiones: ad primũ quidem ex text. 71. ad 4ᵐ, aũt ex. 74. Ad hoc ẜo ex. 66. Licet inquã ita sit: obstant tamen huic responsioni dicta San. Thom. in tertia pte. q. 9. art. 12. ⁊ in 3. sent. di. 13. q. 1. ar. 2. qõ. 3. ad primũ. imo etiam hic in articulo sequenti: in responsione ad secũdum: concedẽdo argumentum figurarum in infinitũ, in 3º quoque phy. expresse Ari. concedit tex. 50. ⁊ 60. magnitudinem augeri in infinitum sicut ⁊ diuidi.

¶ Ad hoc breuiter respondetur cum Arist.

ibidem: q̃ magnitudinem augeri in infinitum potest dupl̃r intelligi. primo eã ratione q̃ semper potest fieri sibi additio ſm partes proportionales: ⁊ sic ibidem dicitur q̃ augeri põt in infinitum: sed per tale augmẽtum nũquam excedetur certa magnitudo signata. ℣ Scõo quia semper põt fieri additio simpliciter: ita q̃ excedat oẽm certam quantitatem. Et sic distinguẽdũ est: quia aut loquimur de magnitudine stando infra limites continui: aut de ea vt induit rationem discreti. Primo modo: nec augmento naturali: nec intellectuali continuũ est augmẽtabile in infinitũ: ⁊ cã assignat in litera. ℣ Scõo mõ aũt augmẽtabile est in infinitũ sicut ⁊ numerus, ⁊ ad hoc pertinet augm̃ figurarũ in infinitũ. Dixi aũt de continuo vt sic q̃ nec intelligibili augmento est augmentabile in infinitũ: non q̃ intellectus non possit quacunq̃ magnitudine data fingere maiorem: ⁊ sic in infinitum: sed q̃m in natura continui vt sic, nõ est potentia ad hmõi augm̃: in natura tñ numeri materialis est: ⁊ sltr in natura continui est potentia ad diminutionem in infinitum: vt patet ex eius ratione. Et sic omnia consonant, diuersis modis intellecta.

¶ Circa rõnem assignatam in 1ª a dubium occurrit ex Scoto in 3. sent. dist. 13. q. prima: impugnat siquidem eam sic. Quilibet numerus est vnus ſm se formaliter ex. 8. meta. ergo in augmẽtatione numeri acceditur ad formam. ergo accessus ad formam non prohibet augmentum in infinitum. ergo male in litera dicitur quod ides magnitudo non augetur in infinitum: quia accidit ad totum ⁊ formam.

¶ Ad hoc 9: qõ cum numeris augmentabilis in infinitum non sit quilibet numerus: sed numerus cõtinuorũ: vt pz. 3. phy. tex. 48. Augmẽtatio numeri non accedit ad numerũ simpliciter: sed talẽ. ſ. partiũ cõtinui ac q̃ hoc manifeste acceditur non ad totũ sed ad partẽ: sicut ⁊ diuisio cõtinui ex qua causatur augmẽtatio aũt continui ad totum simpliciter accedit. ꝓseganda est ergo prima consequẽtia Scoti: q̃m a numero ad numerum talẽ. i. materia argunt: qõ 1z in proposito: q̃ ly materialis minuit rõnem numeri quo ad formalitatẽ: q̃ addit materialitatẽ forme ⁊ permiscet actum potẽtie: vt pz.

¶ Super art. 4.

Ist titulo secundum multitudinem: quãcũq̃ siue de genere quantitatis siue extra genus: ⁊ hinc patet: quod ista questio est altior ⁊ vniuersalior quam inquisitio que fit. 3. phy. quoniam ibi de materiali tantum multitudine sequente diuisionem continui sermo est. hic autem de multitudine vniuersaliter siue materiali siue immateriali.

¶ In corpore duo. primo refert opinionem Auicenne ⁊ Algazelis. ℣ Secundo improbando eam responder questo.

¶ Quo ad primum duas ꝓpões refert: ac eas declarat. Altera est. impl̃e est esse in actu multitudinem infinitaz p se. Altera. pole est esse in actu multitudinẽ infinitã p accẽs. Declarãt ambe, manifestatis illis termis: infinita per se multitudo ⁊ infinita p accẽs: pbãt ẜo: q̃ nũq̃ cõpleret opº, si ex infinitis per se dependeret: secus autem per accidens: vt patet in exemplo litere.

¶ Quo ad scõm sunt due conclusiones responsiue questo ſm diuersitatem actus a potentia. Prima est. impossibile est esse in actu infinitam multitudinem siue per se siue per accidens.

℣ Secunda est possibile est esse multitudinem infinitam in potentia. Prima conclusio probatur dupliciter. Omnis multitudo actu exñs est in aliqua specie multitudinis. ergo est scõm aliquam speciem numeri. ergo est finita

Sed contra Est quod dicitur sap̃. 11. Omnia in pondere, numero ⁊ mensura disposuisti.

Respondeo Dicendum, q̃ circa hoc fuit duplex opinio. Quidam enim sicut Auic. ⁊ Algazel dixerunt, quod impossibile est esse multitudinem actu infinitam per se: sed infinitam p accidens multitudinẽ esse non est impoſe. Dſ. n. multitudo esse infinita per se q̃ requiritur ad aliquid vt multitudo infinita sit: ⁊ hoc est impoſe esse: quia sic oporteret q̃ aliquid dependeret ex infinitis. vnde eius generatio nunquam cõpleretur: cum non sit infinita pertransire. ℣ Per accidens autem dicitur multitudo infinita, quãdo non requiritur ad aliquid infinitas multitudinis: sed accidit ita esse. Et hoc sic manifestari potest in opatione fabri: ad quam quedã multitudo requirit̃ p se. ſ. q̃ sit ars in anima: ⁊ manº mouens, ⁊ martellus: ⁊ si hec in infinitum multiplicarentur, nunq̃ opus fabrile compleretur: quia dependeret ex infinitis causis. Sed multitudo martellorũ: q̃ accidit ex hoc q̃ vnum frangit̃ ⁊ accipitur aliud: est multitudo per accidẽs. accidit. n. q̃ multis martellis operetur: ⁊ nihil differt vtrũ vno: vel duobus: vel pluribus operet: vel infinitis: si infinito tpe operaret: ꝓ hũc igitur modũ posuerũt: q̃ pole est esse actu multitudinẽ infinitam p accẽs. Sz hoc est impoſe, q̃ oẽm multitudinẽ opz esse in aliqua spẽ multitudinis. Spẽs aũt multitudinis aliquã spẽm numeri. Ad obiectionem aũt dr q̃ aliud est oẽs spẽs multitudinis esse spẽs numeri: q̃s falsum est. ⁊ aliud omnes spẽs multitudinis esse ſm spẽs numeri. i. proportionales illis: quod assumptum est ⁊ verum: vnde multitudo q̃ vltra quã est: habet multoplures spẽs quam numerus: q̃ hz oẽs spẽs numeri, ⁊ oẽs spẽs multitudinis immalis q̃, ꝓprie non est numerus ⁊c. Et p hoc pz ad confirmationẽ. q̃ illud voluntarie nõ rõnabiliter diceret. Textus aũt. Aristo. nihil officit: q̃nquidem nihil ex illo ad propositum elici põt: nisi q̃ pluralitas infinita non esset nũerus. sed hoc non obstat eadem conclusio. ois multitudo in rerũ nã actu exñs est creata. ergo cõprehendit sub aliq̃ certa intẽtione creantis. ergo certo numero. ergo impossibile est q̃ sit infinita. Ans patet: prima vera ꝓbatur. q̃ non in vanum agens aliquid operatur. Reliquе relinquuntur vt cuidentes.

¶ Circa hãc rõnem dubitat. q̃m aut assumit falsũ aut nõ ifert intẽtũ. Quis enim assumit q̃ oẽ creatũ sub aliq̃ certa intẽtione creantis ꝓprehendit: aut intelligit de intentione certa certitudine finis: aut certitudine medii per quod acquirit finis. Si certitudine finis: nũc 2ʳ exponi ꝑt: aut ita q̃ ipsum creatũ ꝓprehendit sub aliq̃ intẽtione creantis vt certº finis, ꝓpõ vł manifeste falsa creatura. Si ho est sensus q̃ oẽ creatũ cõphendit sub aliq̃ creantis intentione vt ad certũ finem. propositio est verissima: q̃ deus ipse ⁊ participatio sue bontatis est certus cuiusq̃ creati finis intẽtus a creante: sed tunc nihil infert ad ꝓpm: ex hoc em̃ non sequitur. ergo sub certo numero. Si aũt sensus est: q̃ omne creatũ comprehenditur sub aliqua intẽtione creãtis: vt certo medio per q̃s acquirit finis ꝓpõ vł falsa: ⁊ nõ ꝓbata. Falsa quidẽ: q̃s vt certũ mediũ ad acquirendum finẽ: sed vt cõcomitãs seu ꝓueniẽs ex certo medio per q̃s acquirit finis: vt pz ex Auer. 12. meta. cõ. 37. vbi vult q̃ intelligentie moueãt orbes vt assimilẽtur deo in faciendo entia. ⁊ ad hoc sequitur infinitas circulationes esse causatas ab eis ⁊ infinitos effectus ⁊ infinitas aias esse creatas apud Auicennã. Non ꝓbata autem: q̃ ex illo medio nullũ agẽs opatur aliq̃d in vanũ: nihil aliud põt iferri: nisi, ergo agit ꝓpter finẽ: q̃ pcesso diceret̃ q̃ multitudo infinita est ꝓ finẽ extrinsecũ. ſ. deũ ⁊ conseruationem perpetuo assimilationis cãntis ipsam ad deum: vt phi dicunt.

¶ Circa eandẽ rursus rõnẽ dubiũ occurri: q̃ cõmitti in ea vł sophisma a sensu diuiso ad cõpm: a q̃z creato ad multa imo infinita collectiue, pcedendo. Quãuis em̃ q̃dz creatum sit terminus alicuius certe intẽtionis ⁊ operationis ipsius creantis: multa tñ creata non opz esse terminũ alicuius intentionis ⁊ opationis. sed multarũ intentionũ ⁊ creationũ: ⁊ ꝓter infinita creata erunt termini infinitarum intentionum sicut ⁊ creationum.

¶ Circa eandẽ adhuc rõnẽ dubiũ est: q̃ radix eiº. ſ. oẽ creatũ cõphendit sub aliqua certa intentione creantis: 1z sit vera in creatis per se. in creatis tamẽ per accẽs negaretur ab Auic. Multitudo esse per accẽs infinita nõ est intenta nisi per accẽs vt in litera dr. ⁊ consequenter non creatur nisi per accidens. Vocatur autem creatum per accidens quod ad preparationẽ alterius opus est creati: vt contingit de anima intellectiua: que preparato a natura corpore dispositio semp creatur. Et q̃ infinita corpora fuerunt iam preparata infinite anime sunt create: quibus vt sic accidit remansisse in actu: q̃ incorruptibiles sunt ⁊ sic earum infinitas nõ ponitur per se intenta: sed ꝓpter se intentam generatiõis humane. ¶ Ad euidentiam huius ꝓcessus. Nota primo q̃ ly creatum potest sumi ꝓprie vt distinguitur contra causatum: ⁊ potest sumi cõiter: vt nõ referat discrimen causatũ aut creatum. Et q̃ sumaf cõiter vltis probatio litere insinuat: dum ad illis probationes assumpsit q̃ nõ in vanum agens operaf. Quod aũt sumatur ꝓprie ipsa verbi formalis significatio ostendit: parũ aũt aut nihil refert vtro modo sumaf. Si enim sumitur ꝓprie ponderanda sunt verba ꝓpter rationis quã dicit: aliquid operaf. i. propriũ terminũ operationis attingit. Et p hoc excludũtur omnia ꝓhia a propriũ ⁊ intentũ opus agentis: ⁊ de oẽ creato verificaf q̃ est ꝓpriꝰ terminus creationis. sive rs sumitur cõiter, causatũ restringendum est ad propie dicta causatus vt distinguit̃ cõtra causatũ. Verum vtroq̃ modo restringit̃ ad causata vel creata actu exñtia: ita q̃ collapsa excludũtur: ⁊ hoc insinuatur in litera: quum dicitur creantis, q̃ enim creatum est ⁊ perseuerat continue quodãmodo creatur: quia cõseruatur: pendet enim ⁊ in fieri, et in esse a creante. Comprehenditur autem sub creantis intensione non solum quod actualiter comprehenditur: sed quod comprehensibile est: dato q̃ actu non comprehenderetur. Ex hoc aũt quod assumpta propositio non est nisi de actu exñtibus que ꝓpriũ termini actionis sunt: solutio omnium obiectorum habetur: omnia siquidem actu existentia potest creator ⁊ vt medium ad acquisitionem alicuius finis ordinare. ⁊ vt finem per aliquid aliud assequendum intẽdere: ex quo enim actu existere ponitur iam terminata eius ꝓductio ponitur: ⁊ consequenter vt medium ad aliquid acquirendum dirigi potest. Et similiter potuit esse finis intẽtus ⁊ acquisit̃ per aliquod medium: nec ratio finis, nec ratio mediꝰ ad finem repugnat ei quod actu existat. Et propterea cum intentio non sit propie nisi finis, ⁊ mediꝰ per quod acquirendus est finis. Omne actu exñtens comprehensibile est sub certa intentione creantis, tam vt finis q̃ vt medium: vt finis quidẽ. Tum quia nulla est creatura adeo infima q̃ nõ sit, aut esse possit finis alicuꝰ alterius. Tum q̃ saltẽ est certus finis sue ꝓductiõis. Tũ q̃ hoc intellꝛ q̃tũ est ex se nulli em̃ creato actu exñti repugnat q̃tũ est ex se rõ finis: q̃uis forte aliquid in actu. Nec obstat prima contra hoc membrum obiectio: q̃m vt iam patet ex dictis forma arẽ loquendo de creato: non põt esse ꝓpr̃ propriũ creationis finis aut medium ad finẽ. Nec est verum q̃ non sit ꝓbata: q̃m ex illa assumptione agens nõ operatur aliq̃d in vanum: optime ex fine operationis exteriꝰ concludit̃ terminis interiꝰis intentionis: ex eo enim quod nullius agentis operatio est̃ in vanum: sed ad certum terminum ꝓpr̃ium: opz q̃ intentio operantis sit etiam respectu certi termini: q̃m intentio agentis statuit finem operationi: ⁊ sic patet responsio ad primo obiecta.

¶ Ad secundã vero dubitationẽ dr: q̃ q̃ tota multitudo existentiũ in actu põt accipi vt vnum creatũ: q̃m nõ excedit vniuersum: quod vnius primo intenti creati rõnẽ hz. ꝓpõs est q̃ non solũ singula creata sed oia simul: mõ actu coexistant sunt comprehensibilia sub aliqua vna certa intẽtione creãtis. Et propterea nullum sophisma in proposito cõmittitur: vbi ex propositione aduersarij quod actu exĩstat infinita multitudo infertur. ergo est cõprehensibilis sub certa intentione creãtis. ergo nõ est infinita: q̃ tam ratione mediꝰ ad consequendum finem: quam ratione finis repugnat infinitas multitudini.

¶ Ad 3ᵐ aũt dubiũ dr: q̃ creatũ p accẽs põt dupl̃r intelligi. Unoº vt p accẽs distinguitur ℨ p se. Et hoc mõ negaf dari creatũ p accidẽs: q̃m omne creatũ

est per seipsum intentum a creatore: sicut etiã est per seipsum terminus creationis: alioquin non fieret ex mhilo. Alio modo vt per accẽs distinguitur contra per se primo: ⁊ significat idem quod per aliud. Et hoc modo datur creatum per accẽs. i. per aliud: saltem occasionaliter. Et hoc modo anime intellectiue tam apud aduersarium q̃m nos creãtur p accẽs: quamuis apud nos magis per accẽs q̃m apud ipsum. Sed hoc non aufert quin sint per seipsas intente singule: sicut et per seipsas create: quoniam q̃uis inter se habeãt ordinẽ per accẽs, relate tñ ad creantem sunt ꝑ se intente ⁊ producte: imo magis per se q̃ quodcunq̃ corruptibile: q̃m res incorruptibiles perfectiores ⁊ digniores sunt vniuersi partes ac per hoc magis intente. Cuius signum est q̃ in supra actiuorum sole species sunt per se intẽte: q̃ solę sunt perpetue. Et q̃m non solum singule sed infinite simul ponũtur in actu: cõsequens est (vt dictũ fuit) vt oẽs sint per se intente ⁊ producte: vtpote sub aliqua vna certa intẽtione cõprehẽsibiles imo ⁊ simul producibiles q̃tum est ex se in actu.

¶ Aduerte hic q̃ ex bloco hr̃ q̃ S. Tho. ademit sibi oẽm viam cõcordie cum doctrina Aristo. iuxta expõnem Auer. Tenet nanq̃ Aristotelẽ putasse aias intellectiuas q̃ numeratas ℨ numerum corporum: ⁊ constat Arist. temuisse generationẽ eternaz. Ex his aũt manifeste sequitur animas humanas esse actu infinitas q̃ hic decernitur impossibile. Et in 2º ℨ gent. ca. 81. dicitur non repugnare doctrine Arist. in 3º phys. ⁊ primo cel: quia vtroq̃z de infinito materiali sermo fuit. ¶ Circa hanc conclusionem multa afferuntur a Capreolo argumenta ex Gregorio ⁊ adam, sed omnia ad tria reducuntur. Primo ergo arguit sic. Dantur infinite partes proportionales in actu continuo ergo possunt dari separate. ergo. Probatur sequela q̃ omne absolutum exñs potest diuina potentia conseruari sine q̃ nõ est de essentia illius: sed continuatio vnius cum alia nõ est de essentia partium. ergo. ℣ Secundo deus in quolibet instanti cuiusq̃ partis proportionalis vnius hore: potest creare angelum: ergo in vna hora creare infinitos in actu. Et cõfirmatur: quia quicunq̃ potest deus successiue potest simul in rebus permanentibus. ℣ Tertio nõ minoris potẽtie est deus q̃ infinite anime si essent: ⁊ q̃ ignis inferni: sed ille possent infinita simul: et ignis infinitos cruciatus si essent ibi infinite anime. ergo.

¶ Ad prima duo argumẽta respõdetur breuiter: q̃ ibi est sophisma a sensu diuiso ad cõpositum. Quãuis em̃ de ratione singularũ partium non sit continuitas cum alia: est tñ de ratione omnium simul: q̃ de rone earum simul est esse in potentia cui repugnant singularum ab inuicẽ separatio. Et sltr implicat numerare infinita oia partiũ proportionaliũ hore: q̃ ponitur ea successiua numeratione complera in fine hore: ⁊ tñ infinita: si em̃ infinita nunquam numerabuntur: ⁊ si cõplebuntur non erunt infinita. põt ergo deus in singulis instãs non aũt in olibus. Et per hoc ad confirmationẽ: q̃ nec simul nec successiue põt producere infinita actu exĩtia. ¶ Ad 3ᵐ aũt concesso toto nihil habetur cõtra intentum: q̃m nõ ex defectu diuine potẽtie: sed ex impossibilitate rei factibilis cõsurgit q̃ infinita in actu esse nequeunt. Cũ quo tñ stat q̃ ille conditionales sunt vere: sicut si homo est leo est rugibilis: nõ tamẽ sequitur. ergo deus potest facere hominẽ rugibilem. ¶ Secunda cõclusio responsiua est. Infinitum ſm multitudinẽ inuenitur in potẽtia. Probatur. infinitũ inuenitur in potentia ſm diuisionẽ continui. ergo ſm multitudinem. Probatur sequela: quia augmentum multitudinis sequitur diuisionẽ magnitudinis. antecedens patet ⁊ probatur: quia continuum est materiam.

¶ Super quest. 8. artic. 1.

Ist titulo ly deus sumitur formaliter vt est nomen nature diuine. vt distinguitur contra potentam: ita q̃ non queritur de deo ſm potentiam quamcunq̃: sed ſm substantiam. vt patet ex introductione huius questionis: ⁊ ex titulo totius tractatus vsque ad 14ᵃᵐ questionem. Quod vt melius intelligatur: distingue ly deus, dupliciter. vno modo ſm seipsum. alio modo ſm eius diffusam virtutẽ. Non est hic questio an virtus diuina diffusa sit in oia: sed an ipse deus ſm seipm sit in olibus: ly sit in, nõ summitur deiter minate p aliquo speciali mõ essendi in. sed indifferẽte ⁊ in cõi. Et hoc bñ nota. q̃: Scotus in 2º. di. 2ª. q. 1 partis 2ª illius distinct. non intellexit hunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiuā: sed differenda est eius rō vsq; ad examē pclonis vt melius pcipiatur.

¶ In corpore articuli est vna cōclusio principalis: quelibet affirmatiue: hꝫ duas partes. Deus est in oib⁹ reb⁹ intime. ꝓbat. Primo prima pars. deus est ibi esse pfectiuū. ꝙ hꝫ esse creatū ꝓ ꝓprio effectu: non solū in fieri sed in conseruari: ꝙ est in oibus sicut agens: ⁊ non sicut accīs aut pars. ergo est in oibus rebus. Prima pīa declarat a simili: sicut ignire est ꝓprius effectus ignis. Et ly quo ad cōseruari, declarat: sicut lumē causat a sole q̄diu est aer illuminat⁹. Secūda vero sequela ꝓbat: qꝛ quo agens opꝛ cōungi ei in q̄o immediate agit q̄ꝫ ꝓbat auctoritate 7. phy. tex. 8. mouēs ⁊ motū opꝛ cē simul. Secūa aut̄ pars conclusionis. s. ly intime. ꝓbat sic. esse est formale respectu oim q̄ in re sunt. ergo inest profundius omnibus. ergo est intimum cuilibet. ergo deus ꝓprius actor essendi est in omnibus intime.

¶ Circa hūc pclm primo declaranda est forma. deinde termini. ⁊ post examinabuntur singula. Nota ergo ꝙ in tertia prima pīa nō infert virtutē: scilicet ꝙ esse dependeat a in fieri ⁊ in cōseruari: sed tm̄ ꝙ sit ꝓprius effectus. Usus est autem tangere vtrūq; in vno pīte: qꝛ in litera oino fm̄ horum nō probatur: sed declaratur tm̄ exēplo luminis. Et qꝛ vere pīa valet: vt inferius quū de dependentia ⁊ cōseruatione rerum erit sermo patebit. propterea etiam hic superficienus manifestantur: quia inferius in loco ꝓprio probabuntur.

¶ Nota scdo ꝙ in pīte 2ᵉ pīte subintelligitur ly immediatum: vt est patet ex probatione sermo est de agente proximo seu immediate agente: vt sic. nec est sermo de quacunq; immediatione, sed suppositi. Agens enim potest dupliciter dici immediatum: vt docetur in 3° contra Gent. ca. 70. s. immidiatione virtutis ⁊ immediatione suppositi. Est aut̄ immediatio virtutis quoniam virtus agentis iungitur effectui non mendicando talem coniunctionē ab aliqua alia virtute. Et ꝓpterea quāto agens est superius tāto immediatius agit immediatione virtutis: qm̄ inferius agit virtute superioris: ⁊ non econuerso. Immediatio autem suppositi est: quādo inter suppositū agens ⁊ effectum nullum mediat suppositum subordinatum coagens. Et propterea quanto agens est inferius tanto est immediatius immediatione suppositi. Et quoniā hic est sermo de ipso deo fm̄ seipsum: an sit in rebus. ideo immediatio suppositalis est ad propositum: ita ꝙ pīs illud intendit: ꝙ deus est in oibus vt agens immediatum suppositaliter. i. primū ⁊ propinquissimum suppositaliter: ita ꝙ inter deum ⁊ quamlz rē nullū mediat suppositū agens illam. Patet aut̄ hunc esse sensum lre. Tum ex probatione ibidem inducta: quam cōstat nō nisi de sic proximo agente ⁊ mouente verificari. Tum qꝛ ex sola immediatione virtutis nō inferur. ergo deus fm̄ seipsum est in oibus: sed fm̄ eius diffusam ⁊ participatā virtutē, vt Aui. ponens primam intelligentiā tm̄ deum ꝙ seipsum, ꝓduxisse cōcedere. Quo aut̄ verū sit facile manifestabitur. ¶ Nota 3° ꝙ pīs prime pīe, scz ergo habet esse ꝓ ꝓprio effectu potest dupliciter intelligi ⁊tum ad presens spectat. Uno modo vt ly ꝓprium distinguitur contra cōmune: ⁊ sic est sensus. esse est effectus a solo deo proueniens: excludendo omnem mediam causam effectiuā. Et hunc sensum accipit Scot. in. 4. dist. prima. q. prima. ⁊ male: sed de hoc in. q. 45. inferius disputabit. Alio⁹ vt ly ꝓpriū distinguit ꝺ alienū. Alienū aut̄ in ꝓposito ꝺ omne qđ per aliud ineſt, etiā si per se insit: ⁊ sic ꝓpriū idē significat q̄ per se primo. Et hic est intentus ⁊ verus sensus. esse essentiā est ꝙ per se primo effectus prime cause ⁊ rō cuiꝰq; rei q̄ sit a prima causa: vt in ꝓdicto loco patebit. Et hoc directe intendit pīa. Ire volens q̄ ab esse per essentiam deriuetur omne esse vt sic vt ꝓpriꝰ effectus. i. per se primo effectus. Et ꝯtus vt bi patebit possit multis modis verificari: ad propositum tm̄ vnus sufficiat: per quē magis liquet pīs ifa. 61. ergo esse ꝓpriꝰ, seu per se primo effectus dei: qꝛ solus deus pōt oia facere q̄ exigunt ad hoc vt aliquid sit: quicqd sit illud: oia essentes aut est mālis aut immālis. si mālis ad esse eius exigit materia q̄ a solo deo creat ⁊ ꝑseruat: si immaterialis a deo solo est: vt inferiꝰ, ꝓbabit cū de potē creatiua tractabitur. Et hinc ꝓ ꝙ in oīi re est aliqđ ꝓductū ⁊ conseruatū a solo deo ꝓprie ⁊ immediate. In rebus qđē mixtis alibus suba mixte prime. In septis aut̄ ipsa suba. Et propterea deus 61 agens omniū immediate immediatione suppositi. Nō em̄ 61 in ifa ꝙ deus agens immediatum omniū quo ad oia: sed quo ad aliquid. s. ad esse: qꝛ oia agit immediate quo ad aliqđ requisitum ad esse illius. Et propterea assumpsit ꝙ medio termino causalitatem quam hꝫ deus respectu ipsius esse qꝰ oibus oportet esse cōe: quod enim non participat esse non est. ¶ Nota 4° ꝙ in probatione 2ᵉ partis conclusionis esse 61 profundius ac intimius omnibus: quia est formale respectu omnium: ⁊ merito. nihil enim in re aliqua est: quod non actuetur per esse: siue pars essentialis: siue integralis: siue predicatū subale vel accidentale. omnē enim gradum omnem rationem esse attingit: multa tamen in re sunt: que nō sunt substantia: aut corpus ⁊c. profundius ergo omnibus ⁊ quod vltimo in resolutione restat: ⁊ quod primo compositionem terminat est esse ⁊c.

Augin lib. 83. qꝰ. dicit: ꝙ in ipso potī sunt omnia ꝯ ipse alicubi. ¶ Preterea. Quanto aliquod agens est virtuosius, tanto ad magis ,distans eius actio ,pcedit: sed deus est virtuosissimum agens. ergo eius actio pertingere potest ad ea etiā que ab ipso distāt: nec oportet ꝙ sit in omnibus. ¶ Preterea, Demones res aliqe sunt: nec tamen deus est in demonibus: nō enim est conueniēto lucis ad tenebras: vt dicitur. 2. ad com. 6. ergo deus non est in omnibus rebus.

Sed cōtra Ubicunq; operat aliquid ibi est: sed deus operatur in omnib⁹: fm̄ illud Isa. 26. Oīa opera nostra operat⁹ es in nobis domine. ergo deus est in omnibus rebus.

Rn̄deo Dicēdum, quod deus est in omnibus rebus: nō quidem sicut pars essentie vel sicut accidēs: ſz sicut agens adest ei in quod agit. Oportet enim omne agens cōungi ei in quod immediate agit: ⁊ sua virtute illud contingere: vnde in. 7. physi. probatur: qđ motum ⁊ mouens oportet esse simul. Cum autem deus si ipm esse per suam essentiā, oportet ꝙ esse creatū sit ꝓprius effectꝰ eius⁹: sicut ignire est ꝓprius effectꝰ ipsius ignis. Hunc autem esse ctum causat deus in rebus nō solū quando primo esse incipiunt, sed quādiu in esse conseruāturᵉ: sicut lumen causat in aere a sole q̄diu aer illuminatus manet. Quādiu igit res habet esse, tandiu oportet ꝙ deus adsit ei fm̄ modum quo esse habet. Esse aut̄ est illud quod est magis intimum cuilibet, ⁊ ꝙ profundius omnibus ineſt: cum sit formale respectu omniuꝫ que in re sunt, (vt ex supra dictis patet.) Unde oportet quod deus sit in omnibus rebus, ⁊ intime.

Ad primū Ergo dicēdum, ꝙ deus est supra omnia per excellentiam sue nature: ⁊ tamen est in oibus rebus, vt creās oim esse: vt supra dictū est. Ibi enim quero inquit, quid intendis querere ⁊ concludere: aut presentiam dei in omnibus ratione operationis, aut ratione immensitatis. Si primum, ergo committitur petitio principij: quia conclusio est, deus est in omnibus, id est cōtinens omnibus vt agens: ⁊ medius terminus est hoc idem: vt patet in litera. Et preterea hec cōclusio nō est ad propositū: quia questio tua est de presentia que speciat ad immēsitatem dei: vt in introductione questionis ponis. Si 2ᵐ, ergo presentia immensitatis concludit apud te a posteriori ex presentia agentis vt sic. Et tunc sequit vlterius, ergo substantia spūalis est in loco ꝓpter naturā ꝙ aliquid operetur. ꝙ nō negas in materia de loco angelorū.

¶ Ad hoc dicitur ꝙ conjunctio dei cum re bus, potest sumi dupliciter. Uno modo ꝙ ipse contactꝰ quo deꝰ ipse rem per seipsum tāgit. Alio modo pro relatione ꝑsentie qua denominatione relata dicitur presens secundum se alicui. Si sumitur primo modo, sic deus esse in rebus probauit tāmꝰ Scotus, imponens S. Thom. vtrāq; contradictionis partē: ⁊ ꝙ posuit primam presentiā in hoc arti. ⁊ ꝙ negauit eam in materia de loco angelorum, ⁊ quod plus est ꝙ apud S. Tho. hic presentia scōm substantiam: est prior ꝺ scōm potentiam. Sed longe aliter est: quoniam apud S. Tho. licet aliud sit esse presentem fm̄ substātiā: ⁊ aliud fm̄ potētiam: non tamen aliud est esse presentem fm̄ substantiam: ⁊ aliud secundū potentiam immediate attingentem effectum seu passum. presentia enim potentie: vt in sequenti patet articu. non erigit immediationem suppositi. Nec tamen sunt omnino idem esse presentem scōm substantiam: ⁊ fm̄ potentiam immediate agentem ⁊c. Sed distinguntur sicut ratio presentie ⁊ res presens. Quoniam immediate attingere est ratio presentie nō solum potentie: sed substantie. Ita quod sicut substātia situata situ est presens: ⁊ tamē ipsa suba est presens: ita substantia spiritualis immediata attinctione est presens. Ita ꝙ ipsa substantia est presens ⁊ non operatio eius vt quod. Et sic iste due presentie in spiritualibus: non oino due sunt: nec omīno vna: sed habent se medio modo. s. vt quo ⁊ qđ. ⁊ propterea diximus ꝙ in litera quod ex immediate attingere concludit presentiam subē: procedit ad diffinitionē ad diffinitum. i. a ratione ad id cuius est ratio. ¶ Ad rationes ergo sco. sigillatim dicēdo. Ad primam negatur ꝙ sol agat immediate in distās: falsiunqe est ꝙ forma substantialis sit elicitiuū principium generationis minuere. qm̄ substantia nullius operationis est primum ⁊ elicitiuū principium: vt in q. 77. ostendetur diffuse. Nec inconuenit accidēs esse principium instrumētale generationis substantie. Instrumentum enim non est causa: sed cause organum.

¶ Ad scōm vero dꝰ: ꝙ propter neutrā illarum causarum cōuenit agētibus nālibus non posse agere in distās nisi in propinquum pre agat: sed est propter imperfectionem negatiue: pertinentem ad virtutem actiuā inquantū limitata est. ⁊ ideo referuat hoc soli deo: hanc rationē ex sensibus accepim⁹. Illa vero sco. fingit vnde ari. 7. phy. inductiue ex sensibilibus probat. motiens etiam intentionale ⁊ motum oportere esse simul: vt patet ibi de obiectis sensuum. ¶ Et si queraꝫ que vniuersalis rō sit ꝙ agens ⁊ immediatū patiens opꝛ esse simul: seu cōungi. Respondetur ꝙ cum esse simul: seu cōungi. ⁊ immediate attingere non vniformiter se habeant: non potest eis vniformis rō assignari. Jam enim dictum est: ꝙ presentia substantie ⁊ presentia potentie immediate in quibusdam sunt omnino diuerse. In quibusdam autē coincidunt. Et propterea dicendum est, ꝙ vbi he presentie sunt omnino diuerse: presentia operationis infert presentiam potentie: ex limitatione agentis. Ubi autem sunt quasi idem. illatio tenet ex identitate illarum. Et propterea propositio illa omne agens ⁊c. est vniuersaliter vera in omnibus agentibus: quamuis ex diuersis radicibus in diuersis ⁊ ꝺ ex ipsa merito procedi potuit ad inferendaꝫ presentiam immensitatis diuine

primo qꝛ si deus esset in aliquo certo situ, posset immediate ꝓducere aliquid in quacūq; distantia: quia esset omnipotens: ergo ex immediata productione non necessario infertur presentia secundum essentiam. Secundo quia posito priori nō necessario sequitur posito posteriori: sed presentia dei secundum potentiam est prior presentia eius secundum substantiam. ergo posita illa non est necesse poni istam. probatur minor: quia prius natura creatura termiat actū diuine potentie ꝯ sit ei deus presens: vt patet in prima mundi ꝓ ductione.

¶ Ad cuidentiam horum sciēdum est, ꝙ qꝛ in his agentibus que apud nos sunt: inuenitur duplex presentia agēs ad passum. Altera sīualis quaꝛ tima eorū sunt simul. Altera virtualis qua operatio agentis attingit effectū seu passum nullum attingēdo medium: siue interſit aliqđ: siue non. distincta est etiam in agentibus spiritualibus duplex presentia. Altera scōm substantiam. qua ipsa substātia agentis definita: aut quasi deffinita est huic passo. Altera fm̄ virtutē sicut in supradictis. Et ꝓpter hanc duplicē presentiam la borauit tātū Scotus, imponens S. Thom. vtrāq; contradictionis partē: ⁊ ꝙ posuit primam presentiā in hoc arti. ⁊ ꝙ negauit eam in materia de loco angelorum, ⁊ quod plus est ꝙ apud S. Tho. hic presentia scōm substantiam: est prior ꝺ scōm potentiam. Sed longe aliter est: quoniam apud S. Tho. licet aliud sit esse presentem fm̄ substātiā: ⁊ aliud fm̄ potētiam: non tamen aliud est esse presentem fm̄ substantiam: ⁊ aliud secundū potentiam immediate attingentem effectum seu passum. presentia enim potentie: vt in sequenti patet articu. non erigit immediationem suppositi. Nec tamen sunt omnino idem esse presentem scōm substantiam: ⁊ fm̄ potentiam immediate agentem ⁊c. Sed distinguntur sicut ratio presentie ⁊ res presens. Quoniam immediate attingere est ratio presentie nō solum potentie: sed substantie. Ita quod sicut substātia situata situ est presens: ⁊ tamē ipsa suba est presens: ita substantia spiritualis immediata attinctione est presens. Ita ꝙ ipsa substantia est presens ⁊ non operatio eius vt quod. Et sic iste due presentie in spiritualibus: non oino due sunt: nec omīno vna: sed habent se medio modo. s. vt quo ⁊ qđ. ⁊ propterea diximus ꝙ in litera quod ex immediate attingere concludit presentiam subē: procedit ad diffinitionē ad diffinitum. i. a ratione ad id cuius est ratio. ¶ Ad rationes ergo sco. sigillatim dicēdo. Ad primam negatur ꝙ sol agat immediate in distās: falsiunqe est ꝙ forma substantialis sit elicitiuū principium generationis minuere. qm̄ substantia nullius operationis est primum ⁊ elicitiuū principium: vt in q. 77. ostendetur diffuse. Nec inconuenit accidēs esse principium instrumētale generationis substantie. Instrumentum enim non est causa: sed cause organum.

¶ Ad scōm vero dꝰ: ꝙ propter neutrā illarum causarum cōuenit agētibus nālibus non posse agere in distās nisi in propinquum pre agat: sed est propter imperfectionem negatiue: pertinentem ad virtutem actiuā inquantū limitata est. ⁊ ideo referuat hoc soli deo: hanc rationē ex sensibus accepim⁹. Illa vero sco. fingit vnde ari. 7. phy. inductiue ex sensibilibus probat. motiens etiam intentionale ⁊ motum oportere esse simul: vt patet ibi de obiectis sensuum. ¶ Et si queraꝫ que vniuersalis rō sit ꝙ agens ⁊ immediatū patiens opꝛ esse simul: seu cōungi. Respondetur ꝙ cum esse simul: seu cōungi. ⁊ immediate attingere non vniformiter se habeant: non potest eis vniformis rō assignari. Jam enim dictum est: ꝙ presentia substantie ⁊ presentia potentie immediate in quibusdam sunt omnino diuerse. In quibusdam autē coincidunt. Et propterea dicendum est, ꝙ vbi he presentie sunt omnino diuerse: presentia operationis infert presentiam potentie: ex limitatione agentis. Ubi autem sunt quasi idem. illatio tenet ex identitate illarum. Et propterea propositio illa omne agens ⁊c. est vniuersaliter vera in omnibus agentibus: quamuis ex diuersis radicibus in diuersis ⁊ ꝺ ex ipsa merito procedi potuit ad inferendaꝫ presentiam immensitatis diuine in omnibus. Et per hoc patet responsio ad vtranque confirmationem. Ad primam quidem negatur conditionalis. quoniam ex illo antecedente sequitur ⁊ illud consequens ⁊ eius contradictorium: ac per hoc neutrum sequitur. Si enim deus esset in aliquo certo situ: ex eo ꝙ deus omnipotens: sequitur ꝙ posset in quodcunq; vbicūq; ex eo vero ꝙ incerto situ: sequitur ꝙ in nihil posset nisi mediante proximo: hoc enim spectat ad rationem limitati situaliter: ⁊ sic patet quod sequitur vtraq; pars dictionis simul: ⁊ cōsequenter multa:

¶ Ad secundaꝫ vero dicit: ꝙ licet verū sit prius non inferre necessario posterius qñ sunt omnino diuersa. Attamen he presentie nō sunt omnino diuerse: ſz vt dictum est coincidūt in spiritualibus: vt ratio: ⁊ propterea se habent aliquo mō vt prior ⁊ posterior.

¶ In responsione ad tertium. Aduerte primo ꝙ distātia in proposito est quadruplex scilicet situalis: naturalis suppositalis: ⁊ virtualis: situalis patet. Naturalis vero est dissimilitudo nature suppositalis antē mediatio suppositi. Uirtualis demum mediatio virtutis ſtualiter. Propositio autem illa agēs quāto ſtuosius tanto pōt agere in distantiue: loquēdo non de agente tali vel tali sed absolute: de scia distantia nature est vera simplr. De distātia eſt situs ptz ꝙ est falsa: qꝛ non oē agens habet situm eiā diffinitiue. De distantia quoq; virtus pz etiā: quia quāto agens est superius ⁊ consequenter virtuosius: tanto est propinquius virtualiter vt patet ex distantie: De distantia autem suppositi est aliquo modo vera: simpliciter autem id est totaliter falsa. Potest siquidem dupliciter intelligi. Uno modo sic. agens quanto virtuosius tanto potest in distantius suppositaliter quo ad aliquid: ⁊ sic est verissima. Unde deus posset per infinita quodammodo suppositа media cooperantia educere formam bouis de potentia vel materia vel aliquid huiusmodi facere. que ipse non producit immediate in mediatione suppositi sed virtutis tantum. Alio modo sic. Tanto potest in distantius suppositaliter secundum se totum: ⁊ sic propositio est falsissima: imo vt in litera dicitur, hoc ad maximam pōt presentiam spectat: vt nihil compati possit distans secundum se totum suppositaliter: quia in quolibet subsistente oportet aliquid esse productum ac conseruatum continue a deo immediate immediatione suppositi. vt dictum est. Et quia de ista distantia ꝑsens articulus loquitur: ac de presentia illi opposita. Ideo in litera absque alia distinctione negata est: ⁊ bene propositio illa intendens de distantiꝰ secundum se totum ⁊ non secundum aliquid sui. De distantia autem nature: cuius etiam litera meminit: propositio est simpliciter vera: quia quanto agens est virtuosius tanto ex elongatioꝰ potentia potest facere sibi simile: adeo vt creatoꝛ ex nullo modo simili producere possit scilicet ex nulla potentia: quia ex nihilo.

¶ Aduerte secundo quod in litera fit mentio, de distantia suppositali: ⁊ de coniunctione virtuali penetrante et superante quodammodo distantiam suppositalem ⁊ de immediatione suppositali: ⁊ ex hoc quod non distantia suppositalis: sed coniunctio virtualis penetrans inuentam suppositalem distantiam: spectat ad perfectionem virtutis. Infertur implicite: ergo non distantia, sed coniunctio agentis cum effectu: sequitur perfectionem agentis: et exhoc infertur explicite: ergo ad maximam dei virtutem pertinet vt nihil a se distare suppositaliter possit secundum se totum: sed oportet ipsum esse coniunctum suppositaliter omnibus: ⁊ est processus iste per locum a maiori, si in productione in qua inuenitur distantia suppositalis ipsa distantia non sequitur perfectionem agentis: sed potius coniunctio penetrans illam: ergo simpliciter ipsa distantia suppositalis non spectat ad perfectionem agentis: sed potius coniunctio: ergo posse agere instantius secundum se totum suppositaliter non sequitur perfectionem virtutis: sed potius coniunctum oportere esse in omnibus ad maximam virtutem spectat.

1.di.37. q.2.art. 1.ꝙ3. Et. 3.ꝙ. ca. 68.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Arti. 2.

Tulus clarus. ¶ In corpore duo primo distinguit. secundo respōdet que sint vnica conclusione dimembri intra propositam distinctionem. Distinctio est ista. esse in loco dupliciter: vnū re z vt in loco, probatur quia locus est res: z locus. Conclusio vero responsiua est Deus est vtroque. modo secundum aliquid vbique. probatur quo ad primum modum. Deus dat esse virtutem z operationem omnibus rebus: ergo omnibus locis. Quo ad secundus vero. Deus dat esse omnibus rebus locatis in aliquo loco totalitate quantitatis, non potest esse extra locum illū: quia quantitas locati cōmēsurat quātitati loci. Nā nō est totalitas ẽtitatis, si non sit totalitas loci. Sed totalitas essentie non commensuratur totaliter loci. Unde non opz qō illud qō est totum totalitate essentie in aliquo: nullo modo sit extra illud. Sicut apparet etiā in formis accidentalibus: que ſm accidens quantitatem hñt. albedo eñ est tota in qualibet parte superficiei, si accipiatur totalitas essentie: qz secūdū perfectam rōnē sue speciei inuenitur in qualibet parte superficiei. Si autē accipiat totalitas scōm quantitatem quam habet per accidens: sic nō est tota in qualz parte superficiei. Jn substantijs autem incorporeis nō est totalitas, nec per se, nec per accidens, nisi ſm perfectam rationem essentie. Et ideo sicut anima est tota in qualibet parte corporis[c]: ita deus totus est in omnibus z singulis.

¶ Utrum deus sit vbiq; per essentiam, presentiam, z potentiam. Arti. 3.

Ad tertiū Sic proceditur. Videt, q; male assignentur modi existendi deum in rebus, cum ōz, qō deus est in omnibus rebus per essentiam, potentiam, z presentiam. Jd enim per essentiam est in aliquo, quod essentialiter est in eo. Deus autem non est essentialiter in rebus: non enim est de essentia alicuius rei. Ergo non debet dici qō deus sit in rebus per essentiā, presentiā, z potentiam. ¶ Ꝑ. Hoc est esse presentem alicui rei: scilicet non deesse illi. Sed hoc est deū esse per essentiā in rebus: scilicet non deesse alicui rei. Ergo idem esse deū in omnibus per essentiā z presentiam. Superfluū ergo fuit dicere qdeus sit in rebus per essentiam, presentiam, z potentiam. ¶ Ꝑ. Sicut deus est principiū oim rerum per suam potētiā, ita per scientiā z volūtatem. Sed non ōz deus esse in rebus per scientiā z voluntatem. Ergo nec per potentiam. ¶ Ꝑ. Sicut gra est quedam perfectio super addita substantie rei. ita multe sunt alie perfectiones superaddite. Si ergo deus dicitur esse specialiter modo in quibusdam per gratiam, videtur quod secundū quamlibet perfectionem debeat accipi specialis modus essendi deum in rebus.

Sed Cōtra est, q; greg. ōt super cāticoū. q; deus communi modo est in omnibus rebus presentia, potentia, z subiecta: tamen familiari modo dicitur esse per gratiam in aliquibus per gratiam.

Rndeo Dōm: q; deus ōz esse in re aliquo quadrupliciter. Uno modo p modum cause agētis: z sic est in omnibus rebus creatis ab ipso. Alio mō sicut obiectum operationis est in operāte: quod proprium est in operationibus anime: ſm q; cognitum est in cognoscente, z desideratum in desiderante. Hoc igit scō modo deus specialiter est in rationali creatura: que cognoscit z diligit illum actu vel habitu. Et q; hoc habet rōnalis creatura per gratiam, vt infra patebit ◌ dicitur esse hoc modo in sanctis per gratā. Jn rebus vero alijs ab ipso creatis quomodo sit considerandū est ex his, que in rebus humanis dicuntur. Rex enim ōz esse in toto regno ſm q; p suam potentiam: ſm non sit vbiq; presens. Per presentiam vero suam dicitur aliq̄d esse in omnibus, que in ꝓspectu ipsius sunt: sicut oīa que sunt in aliqua domo, dicunt esse presentia alicui: quia nō est ſm substātiā suam in qualibet parte domus. Scōm vero substantiam vel essentiam dicit aliquid esse in loco: in quo eius substantia habet. ¶ Fuerunt ergo aliqui. ſ. manicheī: qui dixerunt diuine potestati substancia spiritualia esse z incorporalia[e], visibilia vero z corporalia subiecta esse dicebant potestati principū contrarij. Contra hos ergo opz dicere: q; deus sit in omnibus per potentiā suam. ¶ Fuerunt vero alij qui licet crederent omnia esse subiecta diuine potentie: tamen prouidētiam diuinam vsq; ad hec inferiora corpora non extendebant: ex quorum persona dicit Job. 22. circa cardines celi perambulat, nec nostra considerat. Et contra hos oportuit dicere: q; sit in omnibus per suam presentiam. ¶ Fuerunt vero alij; qui licet dicerent omnia ad dei prouidentiam pertinere: tamen posuerunt omnia non immediate esse a deo creata: sed quod immediate creauit primas creaturas: z ille creauerunt alias[e]. Et contra hos oportet dicere qō sit in omnibus per essentiam. Sic ergo est in omnibus per potentiam, inquantum omnia eius potestati subduntur. Est per presentiam in omnibus, in quantum omnia nuda sunt z aperta oculis eius. Est in omnibus per essentiam inquantum a deest omnibus vt causa essendi sicut dicta est[e].

Ad pmū Ergo dicendum, quod deꝰ dicitur esse in omnibus per essentiam: non quidem rerum, quasi si sit de essentia earum: sed per essentiā suam quia substantia sua adest omnibus, vt causa essendi: sicut dictum est[e].

¶ Ad secundum dicendum, q; aliquid potest dici presens alicui inquantum subiacet eius conspectui, quod tamen distat a deo secundum suam substantiam vt dictum est[e]. Et ideo oportuit duos modos poni scilicet per essentiam z presentiam.

¶ Ad tertium dicendum quod de ratione scientie z voluntatis est, quod scitum est in sciēte, z volitum in volēte. Unde secundum scientiā z voluntatem magis res sunt in deo, quā deus in rebus. Sed de ratione potentie est: quod sit principium agēdi in aliud. vnde secundum potentiā agens cōparatur z applicatur res exteriori. z sic per potētiam potest dici agens esse in altero. ¶ Ad quartum dicendum, qō nulla alia perfectio super addita substātie facit deum esse in alio sicut obiectum cognitum z amatum, nisi gratia. z ideo sola gratia facit singularē modum essendi deum in homine per vnionem: de quo modo, suo loco agetur[e], tertia parte questio. scda.

contra modum essendi dei obiectiue: sed est pars eius a sacris doctoribus per gratiam nominatus: et
18 f.1. dist. 37. q. 2. arti. 2. Et. 3. 3. cap. 68. Et li. 4. c. 17. 16. Et li. 11 q. 1. ā. 2. a 17 76. c. 15 21
importat deum esse principio corporis per distinctionem modi essendi dei in rebus scilz effective vel obiective: posimodum tamen non subdūcidit modum essendi in esse per essentiam: presentiam z potentiam. quoniam falsa esset subductio. Sed intendit subdistinguere modum generaleum quo deus est in omnibus z accipit distinctionem ex rebus humanis applicatque ad deum re ꝓspectu omnium creatorum.

¶ Aduerte secūdo q; in litera non solū applicant declarari modi ad deū: sed probatur quedammodo recta esse interpretationem ex ex co q; singuli contra singulos excellentiū hominum errores ponunt. Contra manicheos namq; esse per potentiā. esse in omnib; immediate immediatione tm. Jta q; omnia agūt quicquid agūt virtute dei. Cōtra auer. vero esse per presentiam penetrationem omniū z singulorū sine intermedio. Cōtra auicen. amē esse per essentiā. immediate immediatione suppositi: q; in qlibet est aliquid creatum a deo immediate.

¶ Quo ad secundum respondet quesito affirmatiue. Deus est in omnibus per presentiam z potentiam.

¶ Circa singulos modos singula occurrūt dubia: ex arreolo vt refert capreolus, in primo distin. 37. Circa illum qui est modum ſpecialem: dubiū est. tum quia deus est obiective in non sanctis: z in quibusdam sanctis: puta infantibus nō obiective tum quia augustinus dicit Deum esse in sanctis quia intensius.

¶ Ad hoc breuiter ō: q; iste modus: scz per gratiā nō distinguitur

¶ Utrum esse vbiq; sit propriū dei. Art. 4.

Adquartum Sic proceditur. Uniuersale. n. ſm phm est vbiq; et semp materia etiā prima cū sit in oībus corpoibus est vbiq;. Neutrū autē horum est deus: vt ex premissis pz⁹. Ergo esse vbiq; nō est propriū dei. ¶ Ꝑ. Numer⁹ est in numeratis. Sed totū vniuersum est cōstitutū in numero vt patet sap. ij. Ergo aliquis numer⁹ est q̄ est in toto vniuerso. Et ita vbiq; ¶ Ꝑ. Totum vniuersum est quoddā totum corpus perfectum: vt ōz in primo ce. z mun. Sed totum vniuersum est vbiq;: quia extra ipsum nullus locus est. Non ergo solus deus est vbiq;. ¶ Ꝑ. Si aliquod corpus esset infinitū, nullus locus esset extra ipsum. Ergo esset vbiq;. Et sic esse vbiq; nō videt ꝓprium dei. ¶ Ꝑ. Anima vt dicit aug. in. 7. de tri. est tota in toto corpore z tota i qualibet eius parte. Si ergo non esset in mundo nisi vnū solū animal: anima eius esse vbiq;. Et sic esse vbiq;, non est ꝓpriū dei. ¶ Ꝑ. Ut aug. dicit in epistola ad volusianū. Anima vbi videt, ibi sentit: z vbi sentit, ibi viuit: z vbi viuit, ibi est. Sed anima videt quasi vbiq;: quia successiue videt etiam totum celum. Ergo anima est vbiq;.

Sed cōtra est quod amb. dicit in lib. de spiritu sancto, Quis audeat creaturā dicere spiritum sanctum, qui in oībus z vbiq; z semper est. qō vtique diuinitatis est propriū.

Rndeo Dōz: q; esse vbiq; primo z per se est ꝓpriū dei. Dico autem esse vbiq; primo qō scōm se totum est vbiq; si quid eñ esset vbiq; ꝑz diuersas partes in diuersis locis exūs, nō esset primo vbiq; qz quod conuenit alicui ratione partis sue, nō cōuenit ei primo: sicut si homo est albꝰ dentem, albedo non conuenit primo homini: sed denti. Esse autē vbiq; per se dico id cui non cōuenit esse vbiq; per accidens ꝓpter aliquam suppositionē factā: quia sic granum milij eēt vbiq; supposito q; nullū aliud corpus esset. Per se igit conuenit esse vbiq; alicui qū tale est q; qualibet positione facta sequitur illud esse vbiq;. Et hoc ꝓpte conuenit deo: qz quotcūqz loca ponant: etiā si ponerentur infinita ꝓter ista que sunt: oportet in oībus esse deū: qz nihil pōt esse: nisi p ipsum. Sic igit esse vbiq; primo z p se conuenit deo: z est ꝓprium eius: quia quotcunqz loca ponātur: opz quod in quolibet sit deꝰ non ſm partem: sed secundum seipsum.

Ad primū Ergo dōm, qō vniuersale z materia prima sunt quidē vbiq;: sed non secundum idem esse[c].

¶ Ad scōm dicendum, qō numerus cum sit accūs non est per se, sed per accūs in loco Nec est totꝰ in qualibet numerato. sed ſm partē: z sic nō sequit q; sit primo z p se vbiq;.

¶ Ad tertiū dōm: q; totū corpꝰ vniuersi est vbiq;, sed nō primo. qz nō totū est in qualibet loco: sed ſm suas partes. Nec iterū per se: qz si doneretur aliqua alia loca: nō esset in eis. ¶ Ad quartū dōm: quod si esset corpus infinitū: esset vbiq;. sed ſm suas ptes.

¶ Ad quintū dōm, qō si esset vnum solum animal: alia ei⁹ esset vbiq; nō primo quidē, sed per accūs. ¶ Ad sextum dōm, quod cū dicit anima alicubi videre, pōt intelligi dupliciter. Uno modo secundū quod hoc aduerbium aliquibi determinat actum videndi

videt in celo videt: z eadem ratione in celo sentit: non tū sequitur quod in celo viuat: vel sit: qz viuere z esse non importāt actum transeuntē in exterius obiectū. Alio modo pōt intelligi ſm qō aduerbium determinat actum videntis ſm qō exit a vidente. Et sic verum est quod anima vbi sentit z videt ibi est z viuit ſm istum modum loquendi: z ita non sequitur quod sit vbiq;.

¶ De immutabilitate Dei. Questio. ix.

Consequenter cōsidērādū est de immutabilitate z eternitate diuina: que immutabilitatem consequitur. ¶ Circa immutabilitatem vero queruntur duo. Primo vtrum deus sit omnino immutabilis. Secundo vtrum esse immutabile sit ꝓpriū dei.

¶ Utrum deus sit omnino immutabile. Articulus primus.

Ad primū Sic proceditur. Uidetur quod deus nō sit omnino immutabilis. Quicquid eñ mouet seipsum est aliquo modo mutabile. Sed sicut dicit aug. ſt. 4. super gene. ad literam. Spiritus creator mouet se: nec per tempus: nec per locum. ergo deus est aliquo modo mutabilis. ¶ Ꝑ. Sapieñ. 7. dicitur de sapientia q; est mobilior omnibus mobilibus. Sed deꝰ est ipsa sapientia. ergo deus est mobilis.

¶ Ꝑ. Appropinquari z elōgari, motū significant: hmōi autē dicūtur de deo in scriptura iac. 4. Appropinquate deo: z appropinquabit vobis. ergo deus est mutabilis.

Sed cōtra est q; dicitur mala. 3. Ego deꝰ z nō mutor.

Rndeo Dicendum, q; ex premissis ostenditur deum esse omnino immutabilem. Primo quidē: quia supra ostensum est[c] esse aliquod primū ens quod deum dicimus: z quod huiusmodi primum ens oportet esse purum actum absque permixtione alicuius potentie, eo quod potentia simpliciter est posterior actu[c]. Hmōi autē qō quocunqz modo mutat est aliquo modo in potētia. Er quo patet q; impossibile est deū aliquo modo mutari. Secōo, qz oē qō mouetur quātum ad aliquid manet: z quātum ad aliquid tranlit: sicut qō mouet de albedine in nigredinē: manet ſm substātiā: z sic in oīi eo qō mouetur attendit aliqua cōpositio. Oēsum est autē supra[c]: q; in deo nulla est cōpositio: sed est oīno simplex. Uñ manifestū est q; deus moueri non pōt. Ter tio: qz omne quod mouetur: motu suo aliquid acquirit z pertingit ad illud ad quod prius non pertingebat: deus autem cum sit infinitus comprehendens in se omnem plenitudinem perfectionis totius esse[c]: nō potest aliquid acquirere: nec extendere se in aliquid ad quod prius non pertingebat. Unde nullo modo sibi competit motus. Et inde est quod quidā antiquorum: quasi ab ipsa veritate coacti posuerunt primum principium esse immobile[c].

Ad primū Ergo dōm, q; augu. ibi loquitur scōm modum quo plato dicebat primum mouēs mouere seipm[c]: omnē operationem nominans motum: ſm q; etiā ipsum intelligere z velle et amare motus quidā dīr. Quia q; deus intelligit z amat seipsum, scōm hoc dicerūt q; deus mouet seipsum: nō autē secundum q; motus z mutatio est existētis in potētia, vt quo ad omnia sed quo ad aliquid cuius q; vt patet ex dictis.

¶ Contra modum potentie instat: quia rex non est vere in regno ſm potentiam: sed ſm apprehensionem executorum.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q; rex est in regno secundū potentiā modo conueniente sue potentie. Talis autem modus est media apprehensione etc. Deus autem est in omnibus ſm potentiam propriationaliter: id est modo sue potentie congruo. Talis autē est participatio virtutis diuine secundū rem in omnibus. Unde nihil obstat, nisi proportionales processus a doctrina alienos quis putet: quod est erroneum in arte sciendi.

¶ Super Articulum quartum.

Tulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio responsiua ẽstio affirmatiue. Esse vbique per se z primo est ꝓpriū deo: hac ratione tac. 4. Appropinquate deo: z appropinquabit vobis. ergo deus est mutabilis.

Sed cōtra est q; dicitur mala. 3. Ego deꝰ z nō mutor.

Rndeo Dicendum, q; ex premissis ostenditur deum esse omnino immutabilem. Primo quidē: quia supra ostensum est[c] esse aliquod primū ens quod deum dicimus: z quod huiusmodi primum ens oportet esse purum actum absque permixtione alicuius potentie, eo quod potentia simpliciter est posterior actu[c]. Hmōi autē qō quocunqz modo mutat est aliquo modo in potētia. Er quo patet q; impossibile est deū aliquo modo mutari. Secōo, qz oē qō mouetur quātum ad aliquid manet: z quātum ad aliquid tranlit: sicut qō mouet de albedine in nigredinē: manet ſm substātiā: z sic in oīi eo qō mouetur attendit aliqua cōpositio. Oēsum est autē supra[c]: q; in deo nulla est cōpositio: sed est oīno simplex. Uñ manifestū est q; deus moueri non pōt. Ter tio: qz omne quod mouetur: motu suo aliquid acquirit z pertingit ad illud ad quod prius non pertingebat: deus autem cum sit infinitus comprehendens in se omnem plenitudinem perfectionis totius esse[c]: nō potest aliquid acquirere: nec extendere se in aliquid ad quod prius non pertingebat. Unde nullo modo sibi competit motus. Et inde est quod quidā antiquorum: quasi ab ipsa veritate coacti posuerunt primum principium esse immobile[c].

¶ Super quest. 9. Articul. 1.

Tulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio responsiua ẽstio affirmatiue. Deus est oīno immutabilis. probatur tripliciter. Primo sic. deus est primum ens, ergo actus purus. ergo omnino immutabilis. antecedēs ꝓbatū fuit in

q. scda. Prima ps̄a probatur: q̄ actus est naturaliter prior potentia. scda ꝓ
q̄ ens in actu ē immobili: op̄z esse potentia. P. Scdo sic. Deus est omnino simpler:
ergo non potest̄ mutari. Probatur sequela: q̄ omne q̄s mutatur est aliqua-
liter cōpositum qui a quo ad aliquid manet scilicet subiectum: z quo ad ali-
quid non. P. Tertio sic. Deus est infinitus: ergo non potest se extendere vel
pertingere ad aliquid de nono. ergo non potest̄ moueri. Prima ꝓnūs proba
tur: quia infinitum cō-
prehendit in se totam
essendi perfectionem.
secunda vero q̄ omne
quod mutatur pertin-
git ad aliquid: ad q̄s
prius nō pertingebat.
auctoritas est antiquo-
rum philosophorū qui
quasi a veritate coacti
primum principium
immobile fecerunt.

¶ Super Articulum Secundum.

In titulo pro-
prium sumitur
vt distinguitur contra
commune: immutabi-
le sumitur negatiue vt
negat omne mutabi-
litatis genus.

¶ In corpore articuli
vna est conclusio re-
sponsiua quesito affir-
mative. Solus deꝰ est
omnino immutabilis,
hec conclusio cum sit
exclusiua habet expo-
nēte affirmatiuā. Wes
est omnino immutabi
lis, probatam in pre-
cedente articulo: z ne-
gatiuam nihil aliud a
deo est omino immu-
tabile: cui equiualet
vniuersalis affirmati-
ua de predicato finito
seu opposito scz omne
aliud a deo est aliquo
modo mutabile. Et
propterea in litera hec
vniuersalis affirmati-
ua probatur primo.
Deinde epilogando
colligitur probatio to-
tius exclusiue respon-
siue questo. Probatio autē illius vniuer-
salis affirmatiue fit du
pliciter. prio q̄ ad vnā
communē speciem mu
tationis. secundo quo
ad singulas vniuersi
parte secundū diuer-
sas mutationes. Pro-
bat ergo primo: q̄s ois
creatura est mutabilis
per potentiam in alte-
ro sic. omnis creatura
est mutabilis de nihi-
lo in aliquid z rursus
ex aliquo in nihil. er-
go scilicet antecedens
ꝓ cōsequēcia probat:
q̄ ex simplici voluntā-
te dei pendet creatio z
conseruatio. Secundo
quod ois creatura est
mutabilis per potentiam in se, vel secundum esse subale z accidētale vel se-
cundum esse accidentale puta locum: vel secundum malum z bonum: z ap-
plicationem ad diuersa. Probatur, in omni creatura est aliquid potens sta-
re cum priuatione esse subalis vel localis, vel boni z contactus virtutis hu-
ius ergo aīs patet distinguendo tres vniuersi partes. Spheram elemento-
rum cum mixtis: corpora celestia z substantias spirituales. consequētia pro-
batur: quia omnis mutatio secundum potētiam in se est ex possibili esse cum
vtroq̄ oppositorum successiue.

¶ Circa ea que hic dicuntur aduerte primo q̄ cum in litera distinguitur po-
tentia passiua in potentiā ad esse z ad cōsecutionem finis: non distinguitur
consecutio finis contra esse in communi: ac si nullum poneret esse: sed cōtra
esse absolute quod est esse subale; vt dicitur. 7. meta. vel cōtra esse vt est pro-
prius effectus actus primi. Cōsecutio nāq̄ finis in actu secundo cōsistit. Ad

Articulus II.

Utrum esse immutabile sit dei proprium. Artic. 2.

Ad secundum Sic proceditur. Videt, quod esse immutabile non sit proprium dei. Dicit enī phs in 2. meta. quod materia est in omni eo quod mouetur: sed substantie quedam create sicut angeli z anime non habent materiam: vt quibusdam videtur. Ergo esse immutabile non est proprium dei.

¶ Preterea omne quod mouetur: mouetur propter aliquem finem: quod ergo iam peruenit ad vltimum finem non mouetur: sed quedam creature iam peruenerunt ad vltimum finē: sicut omnes beati. Ergo alique creature sunt immobiles.

¶ Preterea. Omne quod est mutabile, est variabile: sed forme sunt inuariabiles: dicitur enī in libro sexto principiorum quod forma est simplici z inuariabili essentia cōsistens. ergo non est solius dei proprium esse immutabile.

Sed contra Est, q̄s dicit augu. in lib. de natura boni, Solus deus immutabilis est: que autē fecit, quia ex nihilo sunt, mutabilia sunt.

Respondeo Dicendum ꝙ solus deus est oīno immutabilis. Ois aūt creatura aliquo modo est mutabilis. Sciendum est enī q̄s mutabile

nunc loquimur de mutatiōe z motu. ¶ Ad secundū dicendum: q̄ sapientia dicitur mobilis esse similitudinarie: ꝑm quod suam similitudinē diffundit vsq̄ ad vltima rerū, nihil enim esse potest, quod non procedat a diuina sapientia per quandam imitationē, sicut a primo principio effectiuo z formali: ꝓout etiam artificiata procedunt a sapientia artificis. Sic igitur inquantum similitudo diuine sapiētie gradatim procedit a suprēmis, que magis participant de eius similitudine vsq̄ ad infima rerum, que minus participāt: dicitur esse quidā ꝓcessus z motus diuine sapiente in res: sicut si dicamus solē procedere vsq̄ ad terrā inquātum radius luminis eius vsq̄ ad terrā pertingit. Et hoc modo exponit Dio. i. c. ce. hierarch. dicens q̄ ois processus diuine manifestationis venit ad nos a patre luminum moto. Ad tertium dicēdum quod huiusmodi dicuntur de deo in scripturis metaphorice. Sicut enim dicitur sol intrare domum vel exire: inquantum radius eius pertingit ad domum: sic dicitur deus appropinquare ad nos vel recedere a nobis: inquantum percipimus influentiam bonitatis ipsius, vel ab eo deficimus.

potest aliquid dici dupliciter. Uno modo per potentiā, que in ꝙo est. Alio modo per potentiā que in altero est. oēs enī creature antequā essent nō erant possibiles esse per aliquā potentiā creatā cum nullum creatū sit eternum: sed per solā potentiā diuinam inquantū de' poterat eas in esse ꝓducere. Sicut autē ex voluntate dei depēdet q̄ res in esse produxerit: ita ex voluntate eius depēdet q̄ res in esse cōseruat: non enī aliter eas in esse conseruat q̄s semper eis esse dando: vnde si suā actionē eis subtraheret oīa in nihilum redigerentur[e]: vt patet per augu. 4. sup gen. ad literā. Sicut igitur in potentia creatoris fuit: vt res essent ante ꝙs essent in seipsis: ita in potētia creatoris est posteā quā sunt in seipsis: vt nō sint. Sic igitur per potentiā que est in altero. s. in deo sunt mutabiles inquantum ab ipso ex nihilo potuerunt ꝓduci in esse: z de esse possunt reduci in non esse. Si autē dicatur aliquid mutabile per potentiā in ipso existentē: sic etiam aliquo modo omnis creatura est mutabilis. Est enim in creatura duplex potentia, scz actiua z passiua. dico autem potentiam passiuam secundum quam aliquid assequi potest suam perfectionē: vel in essendo: vel in consequendo finem. Si igitur attēdatur mutabilitas rei secundum potentiam ad esse: sic non in omnibus creaturis est mutabilitas: sed in illis solum in quibus illud quod est possibile in eis potest stare cū non esse. Unde in corporibus inferioribꝰ est mutabilitas z secundum esse substātiale: quia materia eorum potest esse cum priuatione forme substantialis ipsorum: z quantum ad esse accidentale si subiectum compatiatur secum priuationem accidentis: sicut hoc subiectum homo compatitur secum non album, z ideo potest mutari de albo in non album. Si vero sit tale accidens quod consequatur principia essentialia subiecti: priuatio illius accidentis nō potest stare cum subiecto. Unde subiectum non potest mutari secundum illud accidens: sicut nix nō potest fieri nigra. In corporibus vero celestibus materia non compatitur secum priuationem forme: quia forma perficit totam potentialitatem materie, z ideo non sunt mutabilia secundum esse substantiale[e]: sed secundum esse locale: quia subiectum compatitur secum priuationem huius loci: vel illius. Substātie vero incorporee quia sunt ipse forme subsistentes: que tamen se habent ad esse ipsarum sicut potētia ad actū: nō cōpatiuntur secum priuationem huius actus: q̄ esse consequitur formā: z nihil corumpitur nisi per hoc quod amittit formā: ab omni potentia propie dicta: quoniam inueniuntur in mathematicis secundum nullam vere potentiam vt dicitur in quinto metaphy. cap. de potentia z in conclusione eiusdem in principio. Illo vero modo attenditur secundum intrinseca rerum. Unde distinguatur tam necessarium quam possibile, in reale z logicum: ne fiat confusio. Secundum est quod potentia in re existens ad non esse: a qua res possibilis dicitur: non potest etiam si fingendi licentia detur aliter poni quam secundario: quia scilicet est in re potentia ad aliud esse incompossibile huic esse, quoniam nulla potentia nullusque appetitus respicit primo non esse: vt dicitur primo ethicorum. vnde oportet vt res carens potentia ad aliud esse incōpossibile huic careat etiā potentia ad non esse. Et cum constet quod potentia realis ad aliud esse remaneat et perficiatur in aduentu illius consequens necessario est vt ex nihilo: in nihilq̄ occurrit turba multa inuehēntium et ignorātia perhibarhetice philosophie. Non possunt siquidem aut nolūt percipere quod aliquid creatū sit ſm se immutabile ſ aliter inquantum ens tamen mutabile per potentiā in alio. Mutabile dico mō exposito. Et licet rationes ac verba eorū multiplicētur ac dilatētur. Radix tamen duplex est, altera rationis: altera autoritatū. Ratio est q̄ accepto angelo ōrīter aut est ens possibile, aut necessariū ſ possibile habeat intentum. q̄a possibile esse z nō esse: nō est ꝓdicabili accidentale: aut extraneū vt dicitur. 10. meta. sed est suba vel in suba. Si necessariū ergo impossibile non esse: q̄ per nullā potentiam pōt nō cē. Nulla nāq̄ poª pōt ipossibile. Autoritas est auer. primo celi. cō. 124. et 12. meta. cō. 41. algazel quoq̄ dicē possibile cē q̄s aio nō exīte nō est. Repugnat etiā fidei ponere aliq̄d ꝓter deū cē necessarium ſ.

¶ Circa primū mēbrū distīctionis in ꝙ applicatū ad mutationē et nihilo: z

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ obiectio illa ꝓcedit de eo quod est mutabile secundum esse substātiale vel accidentale. De tali enim motu philosophi tractauerunt. ¶ Ad secundum dōm: q̄ angeli boni supra immutabilitatem essendi, que competit eis scōm naturam habēt immutabilitatē electionis ex diuina virtute: tamen remanet in eis mutabilitas scōm locum. ¶ Ad tertium dōm: q̄ forme dicuntur inuariables: quia non possunt esse subtectū variationis: subiciuntur tamē variationi in quantum subiectum secundum eas variatur. Unde patet ꝙ secundū q̄ sunt sic variantur: nō enim dicūtur entia quasi sint subiectum essendi: sed quia eis aliquid est[e]. ¶ Et sic patet solutio ad obiecta.

¶ De eternitate dei. Questio. 1.

Deinde Queritur de eternitate.

Et circa hoc queruntur ser. Primo quid sit eternitas. Secundo vtrum deus sit eternus. Tertio vtrum esse eternum sit proprium dei. Quarto vtrū eternitas differat ab euo et tempore. Quinto de differentia eui et temporis. Sexto vtrum sit vnum euum tantum sicut est vnum tempus z vna eternitas.

re cum priuatione eius esse qđ actu hz: z ideo in litera optime dicit: q̄ possibile per potentiam in se: op̄z esse ſtitius modi: intendens de possibili reali. Et per oppositum necessarium reale qđ equiualet immutabili: est quod caret tali potētia. Et hinc sequitur q̄ aliquid est possibile logicum: quod ſm est n: cessariū reale. Possibile quidē logice: q̄ neutra pars contradictionis de secundo adiacente, implicat cōtradictionem: puta nec ista, celum est: nec ista, celum non est: necessarium vero reale: q̄ in eo non est potentia ad aliud esse. Ac per hoc nec ad priuationem esse qđ habet. Et quoniam supponimus q̄ quicquid non implicat contradictionem est possibile non solum logice: sed potentia reali omnipotentis dei. ideo possibile logicum vocari potest etiam possibile reale: extrinsece tamen q̄ per potentiam in alio. Et propterea in litera vbi de deo agitur z rebus: possibile per potentiam in alio dictum est. Tertium est q̄ commune est omni rei diuerse a deo: habere non hanc conditionem affirmatiuam propie loquendo: scilicet ex se non esse: sed habere hanc negatiuam. s. non ex se esse: q̄ ab alio pendet, non solum in fieri sed in cōseruari: quēadmodum aer non ex se est illuminatus. Et propter hanc condītionem dicitur: quod creature sunt ex se nihil et ex originis natura defectibiles sunt: z q̄ possunt non esse, z multa alia que omnia ad predictū finem sunt reducenda: quoniam dependentiam ab alio in fieri et conseruari tātum ponunt: non potentiam in creatura ad oppositum. Dicit igitur ꝓbatis iam patet ſ solo ad omnia. Ponit enī S. Tho. hic z in ſcdo contra gen. c. 30. z 55. z in. q. de potentia. q. 5. articu. 5. z vbiq̄ angelos z corpora celestia entia necessaria re alia possibilia tamen logice. et per potentiā in alio: z solum deum omnimodo necessarium. Nec hoc repugnat philosophie aut fidei. Nō philosophie quidē: vt iam patet. Nec ēt philosophis: quoniam equiuocāt de possibili z necessario: vt facile patet inducendo. Dicere autem q̄ repugnat fidei summe est ignorantie: qualis moderno tempore regnare videtur apud quosdam parisienses: qui prefatum S. Thocapm vt ſuſpectum habent: sed hoc cū sua ignorantia relinquamus. Non enim sunt digni de quibus verba fiant in re tam ardua.

¶ Sper q. 10. Articulum. 1.

Titulus clarus.

¶ In corpore quatuor primo. Modus inuestigandi diuinā eternitatem. secundo prosequitur illum quo ad particulas positas in diffinitione intrinsece. ibi (cum enim) tertio quo ad particulas positas in diffinitione vt additum: ibi: item ea dicūtur. quarto applicando ad propositum omnia respondetur questo affirmatiue ibi. sic igitur.

¶ Quo ad primum eternitas cognoscenda est per tēpus. probat: q̄ se hz ad ipsum vt simplex ad cōpositū. Eternitas enim vt patebit est vnitas. Tempus ꝙo numerus. Illa absq̄ successione: hoc prioris z posterioris etc. Conflat aūt q̄ numerus cōpositus est respectu vnitatis. z ſimiliter prius z posterius componunt respectu eius quod stat absque his differentiis.

¶ Quo ad scōm ratio eternitatis consistit in apprehensione vniformitatis eius qđ est omnino extra motum. Declaraf. rō temporis consistit in numeratione prioris z posterioris in motu. ergo. probatur consequentia: q̄ proportionaliter se habent: sicut tempus ad successionem partis post partem in motu. Ita eternitas ad rem carentem his.

¶ Aduerte hic q̄ hec ꝓpositio in litera posta. ſ. ratio eternitatis consistit in apprehensione vniformitatis potest dupliciter exponi quo ad ly in apprehensione. Uno modo quod significet illam consistere in apprehendi seu cognosci: ita quod eternitas sit cōplietiue ab anima: sicut de tempore dicitur. Et sic iudicio meo non intelligitur eo ꝙ vnitas vniformitatis perennis actu est abſque actu anime: nō minus q̄s vnitas essentie diuine. Alio modo ꝙ significet idem quod in cōceptiōe obiectiua quā frequenti vsu vocamus rationem: ac si diceret ratio eternitatis consistit in apprehensione. i. in ratione vniformitatis. Et hic est sensus intētus. Sed tamen adhuc pōt dupliciter exponi: quoniam pōt interpretari formaliter vel materialiter: formaliter quidem: ita vt ratio eternitatis sit ipsa vniformitas. Materialiter vero vt sit vnitas vniformitatis. Et ſ. quidam materialiter hanc literam interpretandam putent propter verba S. T. in primo sententiarū, dist. 19. q. 2. arti. 1. vbi dicit q̄ sicut prius et posteri⁹ motus vt numerata constituūt tēpus: ita permanentia actus vt vna vnitate vt habet rationē mensure, est eternitas: et ex hoc solutas putent omnes obiectiones auctoritatū recitatas in nona dist. primi a capite: quia ꝓcedunt contra hoc dictū formaliter: z non materialiter intellectum. Ego tamen formaliter hunc terti⁹ sicut et ceteros intelligo. Motus ea ratione: q̄ nihil cogit ad materialem sensum semper enim fo-

44 1. q. 14. ā. 15. z q 19. ā. 7. z. 1. d. 8. q. 3. ar. 1 z. 2. Et d. 19 q. 5. ā. 3. Et. 1. ſ. c. 13. 14. z. 15. et opuſ. 3. ca. 4. 16. 17. 124. et 222.

54 1. d. 8. q. 2. ā. 1. et di. 19. q. 2. ar. 1. z po. qō. 3. ā. 14. 10

265 367

40 42

49 333 a

d 29

367

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitas:tenet ꝓa:quia aliud attributū est immutabilitas ⁊ aliud eternitas. Tūs ꝓbat:quia vniformitas opponit motui:quo ad eius varietatem.ergo. P̄terea cū sit cēpus nō est formaliter differmitas motus:ergo eternitas non est formalr vniformitas eius qō est extra motū:⁊ tc net sequela ex progressu huius ſre. Ad hec sicdē rndet ofidēdo quo se habeat vniformitas ad imutabilitatem.ree.n. vt i fmissa patuit qstione:dr ⁊ est imutabilis p negationem

hēcit ex hoc inasciturin te negatio ois successiois: et ꝑfr omnis numeri priorus et posteriorꝰ:hoc ār adiecta ratiōe mensure est esse vniforme. vniformitas cūi nihil aliud ꝙ vnum cui primo ꝺ mēsure cōuenit: vt dr 10.meta.in forma vniuersalissime accipiendo formā ponit. Et ꝑterea vniformitatis nomine vtimur ēr in motu sicut etiā vnitas omnia circuit: ⁊ hinc prouenit ꝙ vniformitas est multipler in tra res ꝺp̄ applicat: sicut ⁊ vnitas. Alia est cūi vniformitas motus: alia rei pmanentie: alia mensurati: alia mensure: et tamen arguens vtiur vniformitatis vocabulo ac si esset vnius cū contra arist.doctrinā quarto meta. Formaliter ergo ad rationes aureoli negatur qō vniformitas sit formalr immutabilitas: imo ē vt etꝰ passio:⁊ similiter negatur ꝙ sit qō mēsurat:imo est mēsura. Ad ꝓbationē vero ꝺ: ꝙ varietati motꝰ opponitur vniformitas nō absolute ſz motus eo mō quo ꝑm motū vniformē dicim⁹ sed nō de tali ē hic sermo sed de vniformitate vt mensura est immutabilitatis. Ad sc̄m ꝺ negatur sequela: qm difformitas motus et vniformitas immobilis non proportionaliter se habent ad rationem temporis ⁊ eternitatis: qz ad rationem eternitatis sat est vnitas forme immutabilis. Ad rationem vero temporis non sat est diuersitas forme motus sed exigitur quod sit diuersitas talis forme scilicet prius a posterior. vt sic:⁊ ideo cū difformitas motus non dicat nisi diuersam formam motus: non ponit numerum talis forme motus secundum prioritatem a posterioritatem:⁊ ꝑter non sufficit ad temporis rationem.vniformitas autem rei immobilis:quia ponit vnitatem omnis forme. I.conditionis rei immutabilis omnia complectitur constituentia eternitatem formaliter.

¶Quo ad tertium. Res ois immutabilis caret principio ⁊ fine. probatur: quia caret successione.declaratur:quia mensuratum tempore habet principium ⁊ finem in tempore:ex eo quod omne moꝰ habet pūm et finem.

¶Aduerte hic breuiter: qz hec ex 4ᵒ physi. sumpta sunt: ꝙ directe sermo presens est de p̄nᵒ ⁊ fine durationis:s:excepta vltima propositione: in q̄ probatur mensuratū ipe habere terminos durationis:ex terminis subiecti motus. Non.n.loquif de terminis durationis subi:cum possit mobile pura ecclum poni eternum:sed de terminis magnitudinis subi. Et intendit ꝙ quia omne mobile:ab aliq̄ in se termino incipit moueri:⁊ vsque ad aliū in seterminum mouetur:ideo omne mensuratū ipe hz principiū ⁊ finē durationis. Et est optima ratio a ꝑte:eo ꝙ prius ⁊ post in motu ⁊ tpe ex priori ⁊ posteriori magnitudinis mobilis ⁊ spaij sunt:vt ꝑz in.4.4.6.physico. Aliū autē dixi terminum a quo ⁊ ad quē hue formalr ⁊ mfaliter vt in motu recto siue formalr tm vt i motu circulari. Nec obstat si celū ponatur semp ab eterno motum:qz vt in secūdo celi dicitur:fat est ꝙ inceperit virtualr.i.hz in se,vnde si incepisset inchoatus esset eius motus:puta punctum artetis.

¶Quo ad q̄rtum ꝺcō rnd̄ōsiua, electiue ponit affirmatiue,f.infinitio illa est cōuenies.ꝓbaf:qz notificat eternitatē ex duobus. f. ex proprio mēsurato in ly interminabilis vite:⁊ ex propria quiditate:in ly tota simul existens.

¶Aduerte hic ꝙ qz diffinitio ꝓcessu ꝓpositino intelligat ministrāte distione:idcireo in ſa distinxit:ex parte mēsure mensurā durationis in mensuram p modū numeri successiui:⁊ p modū vnitatis immobilis⁊ exclusa prima:qz ipse est.sc̄dam intulit.ex pte ſo mēsurati distinxit mensuratū i termi-

natum principio ⁊ fine ⁊ in interminatū vtrinq; ⁊ excluso primo: qz temporale est:intulit sc̄ūdum. Cumq; hec in eternitatis diffinitione adducta pernantur:cōueniens conclusa est. qtec officit ꝙ omissum est ly perfecta. Tum quia implicite tactum est ponēdo vniformitatem immobilis omnino. Tum quia in rnsione ad quintum erat hoc explicandum.

detur firmiter ⁊ quiete habeꝫ. Ad ꝺesignādam ergo immutabilitatem ⁊ indeficientiā eternitatis:vsus est nomine possessionis.

¶Utrum deus sit eternus. Arti.2.

AD secūdū Sic ꝓceditur. Uf: quod deꝰ nō sit eternus. Nihil est factum potest dici de deo:Sed eternitas est aliud factū. Dicit esti Boe.qō nūc fluēs facit tēpꝰ:nūc stās facit eternitatē: et aug.dicit i li.83.qstionū:qō deus est authoꝛ eternitatis.Ergo deus non est eternus.

Cp̄.Quod est ante eternitatē ⁊ post eternitatem : non mensuratur eternitate. Sed deus est ante eternitatem(vt dicitur in lib. de causis.) et post eternitatem. dicitur enim Exod.3. quod dominus regnabit in eternum ⁊ vltra. Ergo esse eternum non cōuenit deo.

Cp̄.Eternitas mensura quedam est. Sed deo non conuenit esse mensuratum. Ergo non competit ei esse eternum.

Cp̄.In eternitate nō est ꝑsens preteritū vel futurum cū sit tota simul:vt dictū est. Sed de deo dicuntur in scripturis verba ꝑsentis temporis preteriti vel futuri. Ergo deus non est eternus.

SZotra Est qō dicit Athanasius, Eternus pater:eternus filius:eternus spiritussanctus.

a Respondeo Dicendum : ꝙ ratio eternitatis cōsequitur immutabilitate:sicut ratio temporis cōsequitur motū:vt ex dictis patet. Cū cum deus sit maxime immutabilis: sibi maxime competit esse eternum. Nec solum est eternꝰ:sed est sua eternitas:cum tm nulla alia res sit,sua duratio:quia nō est suum esse, deus autē est suum esse vniforme. Unde sicut est sua essentia:ita est sua eternitas.

¶Circa vim ac sensum probationis secunde conclusionis: Aduerte ꝙ res hic sumitur pro re subsistente:cuius tantum est esse propue loquendo. Ita qcd non intendit ꝙ omnis res alia a deo distinguatur a sua duratione: cum tps non distinguatur ab ipa: sed intendit ꝙ nulla res que est qō est:⁊ quod durat est quedā se habeant:quoniā duratio non inest rei nisi mediante esse. Non enim res durat nisi ratione sui esse:qz nāz; retinet esse.durat res cūis ⁊ non ob aliud.cum inquam ita sit: consequens est quod si alterum extremorum nō est idem medio:ꝙ nec sit idem religuo extremo. Magis enim distant extrema inter se ꝙ a medio. Res autem durans alia a deo: que est vnum extremum : nō est idem quod suum esse:vt supponimus.ergo nec est idem quod sua duratione:que extremum alterum est.

¶Circa eandem ꝓbationē dubiū ex aureolo apud cap:eoluz in 2ª. distinpmi occurrit:impugnat siquidē id quod implicite dicitur : ꝙ eternitas dei sit formaliter durato : quia ois duratio alteri comparata est maior minor aut equalis.eternitas non est hmōi:ꝓbatur: quia non potest intelligi ma ior sec̄lo post vel ante plus durare:ergo omnis duratio maior habet ante vel post:quod repugnat eternitati.

¶Ad hoc breuiter pōt dupl̄r rnderi. Primo negando minorē : ꝛ ad ꝓbationem ꝺr.ꝙ durationem maiorem includere prius ⁊ post in se : contingit dupl̄r. vno modo formalr. Alio modo virtualr ⁊ eminenter : sicut calor est in sole.et quod eternitas est maior ceteris. ⁊ verificatur de ea durare prius vel post tempus aliquod:qz in se illa ꝓhabet eminenter. Secundo potest rnderi negando maiorē ꝓpue loquendo:qm̄ comparatio propue non fit nisi rationis a tempore. Et hoc secundum se loquendo : quamuis concepta vt coexistens tempori comparetur etiam a viris illustribus.

¶In rnsione ad primū. Aduerte duo. Primū est ꝙ sicut punctum motū dicitur causare lineā:⁊ tñ in nullo genere cās causat illā in esse:⁊ propterea nō est cā linee in esse reali:ſz est cā eiꝰ in esse cognito:quia facit cognitionem illius in nobis:ita nūc stans dicitur causare eternitatem non in cē reali : sed in esse cognitio:qz causat rationē illius in nobis. Et quēadmodū ipossibile

est punctum moueri: et tamen concipimus et dicimus punctum motum. i. si moueretur , causare lineam: ita dato ꝙ impossibile sit nunc stare : attamen optime dicimus nunc stans facit eternitatem. id est si staret constituret eternitatem. Secundum est:ꝙ hinc patet ꝓvanus contra nos fuerit labor rōnum aur. vbi supra ad ipugnādum hoc dictū Boe.⁊ S.T.qz nūc nō potest concipi vt stans:⁊ ad rem ꝺendum nunc a deo : equinocat nanqꝫ de nunc : imo supponit non dari nisi nunc temporis : cum tamen nunc eternitatis sit alterius rationis a nunc temporis. Et rursus vt dictum est ipsum nunc temporis si staret, eternitatem constitueret:sicut punctus si moueretur lineam faceret: quare nō opꝰ esse cēsui obiectiones suas adducere. Et his enim facillime solu untur.

¶Super Arti.3.

Hic titulo ꝓpriū distinguitur contra commune.

a ¶In corpore due cōclusiones. ꝓma est eternitas vere et ꝓprie est i solo deo. Probatur. Solus deus est oino immutabilis. ergo solus deus est vere et ꝓprie eternus: tenet sequela : qz eternitas immutabilitatem consequitur. Secūda est eternitas participatiue inueniturin aliꝭ probatur. Immutabilitas participatur ꝺupliciter ab aliis. ergo eternitas: tenet sequela:quia inquantum aliqua sunt immutabilia in tantum sunt eterna . antecedens declaratur sc̄m quattuor gradus immutabilitatis . ꝓmus est sc̄m diuturnitatem: ⁊ in hoc sunt corruptibilia sed longeua valde : vt montes et colles. Secundus est secundum perpetuitatem secundum totum: et in hoc sunt elementa corruptibilia secundum partes et non secundum totum:quamuis in litera prepostero ordine numerentur hi gradus. Tertius est secundum incorruptibilitatem substantialem simpliciter : et in hoc sunt celestia ⁊ angeli. Quartus est secundū immutabilitatem operationis eiusdem numero omnino ⁊ in hoc sunt beati vtsic.

Ad primū Ergo dōm , ꝙ nūc stās dicitur facere eternitatem secundum nostram apprehensionem. Sicut enim causatur in nobis apprehensio temporis,eo quod apprehendimus fluxum ipsius nunc:ita causatur in nobis apprehensio eternitatis in quantum apprehendimus nunc stans. Quod autem dicit Aug.ꝙ deus est auctor eternitatis:intelligitur de eternitate participata.Eo enim modo cōicat deus suam eternitatē aliquibus: quo ⁊ suam immutabilitatē. ſ Et per hoc patet ſolō ad sc̄ūm. Nā deus dicitur esse ante eternitatē ꝓout ꝓticipat a substātijs immaterialibꝰ. Uñ ⁊ ibidē dicit ꝙ intelligēda parificat eternitati. Uō añt dicit i exo. Dūs reg.in eter.⁊ vltra : sc̄iēdum ꝙ eternū accipit ibi ꝓ seculo:sicut hz alia translatio. Sic igit ꝺr ꝙ regnabit vltra eternū:qz durat vltra quodcūq; seculū.i. vltra quācūq; durationem datam. Nihil est enim aliud se cūli ꝑiodus cuiuslibet rei : vt dicit in lib.1.de ce. Uel dicitur etiam vltra eternū regnare:quia si etiam aliquid aliud semper esset (vt motus celi secundum quosdā philosophos)tamen deus vltra regnat:unquātum eius regnum est totum simul.

¶Ad tertiū dicendum,ꝙ eternitas nō est aitud ꝙ ipse deus. Unde non dicitur deus eternus:quasi sit aliquo modo mēsuratus: sed accipitur ibi ratio mēsure secundū apprehensionem nostram tātum. ¶Ad quartum dōm ꝙ verba diuersoꝝ tēporum attribuūtur deo inquantum eius eternitas omnia tēpora includit:non ꝙ ipse varietur per ꝑsens preteritum ⁊ futurum.

a ¶Utrū esse eternū sit ꝓpriū dei. Art.3.

AD tertiū Sic ꝓceditur. Uideꝫ,ꝙ esse eternum non sit soli deo ꝓpriū. Dicit esti Daniel.12.ꝙ qui ad iustitiam eruditi plurimos:erūt quasi stelle in perpetuas eternitates. Non añt essent plures eternitates si solus deꝰ esēt eternus. non igitur solus deus est eternus.

Cp̄s.mat.26.ꝺr. Ite maledicti in ignē eternū. Nō igit̄ solꝰ deꝰ est eternꝰ.

Cp̄. Dē necessarium est eternum. Sed multa sunt necessaria sicut omnia pncipia demonstrationis:⁊ omnes propositiones demonstratiue,ergo non solus deus est eternus.

SZotra Est ꝙ ꝺr aug.ad marcellā: deꝰ solus est q̄ ex ordiū non habet : quicqd autem ex ordiū habet nō est eternum.Solus ergo deus est eternus.

a Rñdeo Dicendū, ꝙ eternitas vere ⁊ ꝓprie in solo deo est : qz eternitas immutabilitatem consequit:vt ex dictis ꝑz. Solus añt deus est omnino immutabilis:vt est supērius ostensum.Sc̄m tamen ꝙ aliq̄ ab ipso immutabilitatē percipiunt:secūdū hoc aliqua eius eternitatē participant. Quedā ergo quātum ad hoc immutabilitatē sortiūtur a deo:quod nūq̄ esse desinunt:⁊ sc̄m hoc dicitur eccl.primo de terra : ꝙ in eternum stat:et sic eternitas angelis attribui potest:sec̄ūm illud ꝑsal. Illuminās tu mirabiliter in montib⁹ eternis. Quedam etiā eterna in scripturis dicuntur propter diuturnitatē durationis:licet corruptibilia sint:sicut in ꝑsal. dicuntur montes eterni:⁊ Deute.33.etiā dicitur. De pomis collium eternoꝝ. Quedam autem amplius participāt de ratione eternitatis inquantum habēt intransmutabilitatē:vel secundum esse vel vlterius secundum ope-

¶In rnsione ad tertium. si nescis nomine q̄o intelligatur quod necessarium significat quendam veritatis modum : memento secundi libi ꝑ rihermenias vbi de modalibus agitur : et videbis necessarium in actu signato modum compositionis, in qua sola est veritas addere supra propositionem. Et sic intelliges necessarium in actu exercito : cuius argumentum hoc menimis , modum compositionis vere exercere : a quo necessaria dicuntur et principia ⁊ cōclusiones demonstrationum. b

¶Super Arti.4.

In titulo aliud realiter.

¶In corpore quinque. ꝓmo ostendit quod dubium in hoc quesito sit non questium sed ratio questi. Secundo refert quādam opinionem circa dubium : scilicet rationem alietatis: inter hec scilicet ꝓpter habere principium ⁊ finem ⁊ nō habere hec.

ſ Tertio improbat quia hoc est per accidens. Probatur quia hac differentia sublata: remaneret alia a Boe.posita: scilz per esse totum simul:⁊ esse successiuū. quarto saltem ꝓbata opinio : secundum duplicem sensum scilicet intelligendo illam differentiam quo ad mensuram:vel de principio esse in potentia.

ſ Quinto respondetur quesito inquātum dubitabile est:vna cōclusione complectente quod ammodo omnia dicta ⁊ scit i⁹. Inter eternitatem ⁊ tempus:per se primo differentia est per esse totū simul et non esse huiusmodi. Ita q̄ reliqua hanc consequuntur: et relinquitur ex dictis nota.

¶Aduerte hic q̄ opinio recitata i ſra tres sensus hre pōt. primo de hre principiū ⁊ fine in seipsa mensura i actu th 2º i mēsuratis simili⁊ in actu, 3º i potētia in seipsa tamē mēsura. Et qz cū aliq̄ dicta de aliq̄ assignat intelligitē qz illa dicta insit illi in seipso. Et rursus cum absolute dicimus principiū aut finem , intelligitur in actu.16 pim⁹ sensꝰ absolutu ꝓbatꝰ est. 2º ꝺo ⁊ 3º q pñt exponēdo sufferri:dicit appos

48
ſ.ar.5.⁊
1.ꝺi.10.
q.2.ā.1.
⁊ 2.ꝺi.2
q.1.ar.1
Et q̄l.5.
q.4.et
q̄l.10.q.
2.et po.
q.3.arti.
14.18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tudicalem differentiam: sed secundariam tangebant. ideo vltimo respondendo, radicem posuit: omnia in litera clare patent.

¶ Circa illud dictū in scdo sensu. s. q̄ motꝰ celi si esset eternus nō mensuraret tēpore ſm totum sed ſm partes. Dubiū occurrit ex scoto in scdo. di. 2ª. q. 3ª. Sed quia hoc spectat ad 4m. physicū in textu. 117. iō hic vbi nō ex proposito tangitur omittatur. Et similiter dubitatio circa identitatem nunc

45 in toto tempore tactā in responsione ad secundū ſm: quum tractetur si eodem quarto a textu. 105. vsque ad textum. 108. vbidem deo dante tractabitur. & vbi est questio specialis.

¶ In responsione ad tertiū est dubiū circa illud dictum scilicet q̄ esse rerum ſnabilium mensuretur tempore. Arguit enim cōtra illud scotus in secundo dist. secunda. q. 4ª, volens q̄ absolute mensuretur euo. Sed q̄ in sequenti articulo eni natura notificāda est & eodem vtitur scoargumento cōtra hoc & contra mensuram operationis angelice: idcirco vsque in sequentem differatur articulum.

¶ Super Arti. 5.

TIulus clarus.

¶ In corpe articuli quatuor. Primo respondet quid in hoc questito clarū quidue ambiguum. secundo tractat quādam opinionem. tertio aliam. quarto propriam respondendo questo.

¶ Quo ad primā clarum est euū medium esse inter eternitatē & tempus: ambiguum propter multitudinem opinionum.

¶ Quo ad secūdum. primo ponitur opinio diceus: mediationem attendi penes habere principiū et finem. Secūdo improbatur: quia mediatio hic est per accīs. vt patet si euiternus, producta essent ab eterno.

¶ Quo ad tertium.

F primo ponit secundā opinio dicens: mediationem attēdi penes carere innouatione & veteratione: & tamen habere prius et posterius: quatenus in primo conueniat cū eternitate: & in secundo cum tempore.

42 F Secundo improbatur dupliciter. inxta duplicē intellectū quē habere pōt scz vel referendo vtrāq; conditionem ad ipsum euū: vel referendo secundam ad euum: et primā ad euiternū mensuratum euo. Contra primum sensum arguit sic. Prius et posterius secundum durationem non potest esse simul: ergo recedente priore de nouo aduenit posterius. ergo si in euo est prius & posterius erit innouatio & inueteratio. Cōtra secundum sic euiternum nec est innouabile nec inueterabile, ergo est intransmutabile. ergo mensura eius caret priore & posteriore. Ans est tuū. p̄ma p̄a p̄z ex se: & probat ex 4º physi. q̄ trāsmutabilitas est ppria cā inueterationis. ergo intrāsmutabilitas nō inueterationis. iuxta illō si affirmatio est cā affirmatiōis & c. 2ª 2o p̄a. p̄bat ex 3io phy. q̄ trāsmutabilitas mēsurati est cā ꝓtis & posteriorius i mēsura. ergo intrāsmutabilitas erit cā negatiōis ꝓtis & posteriorij in eādē. iuxta cādē radicē. ¶ Circa has rōnes aduerte q̄ scotꝰ in 2º. di. 2ª. q. 2ª hāc opinionē non sequitur: soluere tamen nihil has rōnes ire defendendo scōm sensum. Dans exēplū

48 sic: si poneretur caro non hns partē & ptem sub quantitate, tunc in mēsura essent partes, & non in eo cuius essent: & sic in proposito esse angeli est absq; innouatione: & tamen mēsura est successiua. Unde ad rationem sā cram directe contra b respondet: negando in sententia q̄ transmutabilitas mensurati, sit precisa causa successionis in mēsura. Sed cōtra hec Respondeo facile cōuincitur falsa. Tū ad hominē. Tū simpliciter. Ad hominē q̄dem: q̄ si successio in mensura stat cum mutatione et immutatione propter subiecti seu mensurati. ergo arguere a successione mensure ad trannsmutatione subiecti non valet: sed est sophisma consequentis: & ipse scotus ibidem fatetur: q̄ ille processus, est bonus & ab effectu ad causam: ergo. Et confirmatur: q̄ arist. vsus è illo nec ꝓcesso litere è ali ab illo. si enī successio est in mensura dicimus. ergo in mensurato: q̄ variatio mensurati est causa successionis in mensura. Mirum valde est de hoc homine cum eandemmet rōnē: q̄ arist. approbat: q. 8. Tho. improbat. Et propterea necesse est vt aut approbatione aut improbatione ꝓpriā neget. Simpliciter autē q̄m indubie impossibile est q̄ certificetur ex ꝓpriis p diuisibile: ergo ipsissibile q̄ mēsuretur p illud: & ita sequela: q̄ mensura è certificatio mēsurati. Ante cedēs ꝑo patet in exēplo suo. Cōsequens. n. scitur quāta eēt caro indiuisibilis p quātitatē diuisibilē: si eiꝰ eē t. Uñ & de facto p quantitatē spērū in eucharistia non mensuratur corpus xpi: q̄ non est sub ea diuisibiliter. Et idem est iudicium in quātitate durationis: si enim ipsa est extēsa nūcꝫ mensurabit indiuisibile & inextensum secundum durationem. Quomodo eēm scietur sic illius duratio naturalis: etiam fingi non potest. oportet igitur mensure extense respondere mensuratum extensum: et indiuisibili indiuisibile: vt litera ex arist. deducit. ¶ Quo ad 4m. conclusio responsiua q̄sito est. Euum est medium inter eternitatē & tempus: quia est immutabile immutabilitari tamen cōiunctum. p̄batur. Eternitas est ppria mēsura esse totaliꝰ p̄manētis. & penes recessum a p̄manentia attēditur elōgatio ab eternitate. ergo mutatio aut mutationis subm maxime recedit ab ipso. & mediū est immutabile: mutationi ita annexū ac vel pa. 3ª. p̄z 2ª sequela q̄ mutatio p̄manētie opponit directe: & eternitas ipsa nec mutatio è, nec mutatione quouis mō secū cōpatitur. vltima aut cū ceteris clare patet.

¶ In rñdeo ad p̄mū.

Aduerte q̄ scotus arguit ꝑ q̄tuor. ꝓponens. Prima est affirmatiua operationes angeli mēsurant tpe. Scda è negatiua xtualꝫ inclusa in precedente. operationes angeli nō mēsurātur euo. Tertia est affirmatiua: vsio beata in angelis mensuratur eternitate participata. Et hę oēs hntur in hac rñsione ad p̄mū: vt ps in 1ª. Quarta ꝑo cuā affirmatiua est. Esse rerū q̄nabiliū mēsurat tpe: hec. n. in rñsione ad vltimū articuli p̄cedētis & in corpe huius posita est. Cū dictū est: q̄ tā id q̄ in transmutatiōe p̄sistit. i. motus ḡ id q̄ mutatur: subiicit: q̄ expimur esse nostrū esse subiūctale tpe mensuratur. Arguit ergo p̄ in. 2. scn. di. 2. q. 4. ꝑ secundā. ꝑponē: p̄bando illius cōtradictoriā quā ts vt verā. s. operationes angeli mensurantur euo triplr. primo sic. Esse & opatio angeli hnt vnifomē modū manendi dum manēt: ergo hnt mēsurā eiusdem rōnis. Ans p̄z: q̄ vtrūq; est indiuisibile & ih defectibile. probatur: q̄ mensure ꝓportionantur diuersis modis manendi, vt p̄z de successiuis & permanentibus. Secūdo sic. Actus beatificus mēsuratur euo: vt per aug. patet de fide ad petrum. ca. 18. ergo. Tertio opera tio angeli non mensurantur eternitate nec tempore: ergo euo.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis. Aduerte q̄ scoꝰ ibidem tres mēsuras durationis ponit: tps, euū, & eternitatē: ita q̄ tps rē successiuā eum ꝑ per manentem defectibilem ih. eternitas aūt rē ommno indefectibilem mensuret. Et propterea tenet esse subale rerū ad quas impossibile est esse motum: & operatiōes angelicas &c. ſm se mensurari euo: & tota radix eius est illa ma xima. Quecūq; vnifomē habent modū manendi dū manent hnt mēsuram eiusdem rationis. In p̄hti aūt litera distinguuntur mensure durationis penes mutabilitatē & immutabilitatē rerū. Et vere sic est: q̄m mēsura durationis est certificatiua naturalis durationis rei ſm se. Alioquin frustra esset. naturalis aūt duratio rei ex mutabilitate aut immutabilitate nascit loquor de mutabili vel immutabili ꝓprie. i. ex intrinseco: q̄m ex tali mutabilitate ih pēdet nālis durario rei. Nihil. n. refert ad naturalē durationem rei: an in alio sit poa destructiua eius: an non ꝫ solū an in ipsa sit vnde possit deficere an nō. Et in hoc errauit manifeste sco. dicens nec aliquādo nō esse. nec posse non esse per ꝓpriā potentiā variat mensuram rei. Et fundamentum eius est valde debile. s. q̄: si angelus annihilandus esset: nil minus mensuraret euo. Liquet cēm q̄ nāliter nō fore aliqñ: & silr posse nāliter non esse variant nām rei: q̄ corruptibile & incorruptibile. vt 9t. 10. metap. sunt subā aut in subā. Variant inq̄ natūrā generice: adeo vt nihil sit eis vniuocum. ergo nec ꝓpria mensura est eadem. Et ex hoc ꝓuenit quod annihilandus angelus mensuratur euo: q. s. annihilatio non ꝓuenit ex nā eius, sed ab extraneo ipse. n. ḡ nō est per se semper esset. Dicimus ergo rem omnino immutabilem eternitate mensurari immutabilē aūt simpliciter & mutabilem ſm quid euo. Mutabilē aūt simpliciter tpe. Et ꝓpterea cū angelꝰ sit immutabilis subaliter: mutabilis th accidētaliter euo mensuraf. Operationes ꝑo eius nāles: q̄ nāliter sunt murabiles euo mensurari nequeunt. Euo nanq; mēsuratū euiternū est: euiternū aūt nāliꝫ ꝓpetuū est: nullū aūt nāliꝫ mutabile est nāliter ꝓpetuū. Ad fundamentum aūt scoticū. Distinguenda primo est propositio illa: q̄m si fit in sensu cōpolito est falsissima: q̄m vt 9t in ꝓmo periher. vnumq̄dq; necesse est esse dū est. Et sic oia manentia dū manent habēt vnifomē modū essendi: q̄ sunt necessario: & th nō hnt eādē mensurā. Nec ad hunc sensum argues facit illā: sed absolute seu in sensu diuiso. Et tunc 8t q̄ modus manendi est multipliciter distinguibilis. s. vel penes necessariū & pole: vel penes permanēs & successiuū: vel penes defectibile. & indefectibile: & quocūq; modo sumatur semper est falsa. Quoniā nec omne necessarium contenet in mensura: sed alia est mensura necessariꝫ omnino vt dei, et alia necessariꝫ simpliciter: possibilis aūt secundum quid: vt sunt reliqua incorruptibilia. Et similiter oia possibilia nō mensurantur vna mensura: q̄m quedā ipe cōtinuo, & quēda tpe discreto vt dicetur. Similiter nō oē permanens connexit in mensura: vt p̄z de superioribus & inferioribus. Nec omna successiua: q̄m alia est mēsura successiua: & successione continua: & alia successione discreta vt dicetur. De defectibili aūt & indefectibili iā patet defectibilitatem non esse modum rei: vt ab eis sumitur: sed dicere potentiam extrancā: & propterea nō est ad ꝓpositū: & esset nihil minus falsa: ex eo q̄ non oē defectibile vnica mensura certificatur. Et his aūt simplicibus patet rñsio ad modos cōpositos: puta permanēs defectibile & similes. Ad formā ergo ꝓpositionis dōm est q̄ hre vnifomē modū manendi intrinsecum rei & per se respicientē naturalē durationē rei: est rō vnifomis seu eiusdem mensure durationis: & non absolute hre vnifomem modū manendi: & ideo falsium est añs illius. hre. Et iam excluſa est eius probatio. ¶ Ad secundum negatur añs vt p̄z in ifa: nec est verū q̄ aug. dicat illud nisi in sensu inferius manifestādo accipiendo scilicet euum ꝓ eternitate participata.

¶ Ad tertium negatur antecedens ꝓ secunda parte quia: operatio angeli mensuratur nunc temporis non continui sed discreti.

¶ Contra p̄mā. ꝓpositionē. s. oppositiones angeli mensurātur tpe. Arguit sco. ibidē: sed q̄m argumenta sua militāt cōtra tenētes eas mēsurari tpe discreto: q̄ sic species ḡnitatis: & hec ꝓpositio nō est. s. tho. q̄m apud nos tempus discretū nihil aliꝫ est q̄ numerus ꝓioris & posterioris in motu discreto: qui nihil aliud est q̄ successio operationis spiritualis ad aliam operationem spiritualem: quales sunt due intellectiones siue fantasmatū seruitio. Numerus aūt de predicato quantitatis sequitur diuisionem continui: oportet vt tempus hoc sit numerus transcendens compositus ex vnitatibus transcendentibus: q̄ inq̄ sic est, vnū tantū ex scoto motiuū afferēdum censui. s. q̄ ponunt multa tpa sine necessitate, opīs cui multiplicari tpora non solum in pluribus sed in eodē respectu actuum intellectus & voluntatis &c. hec autem vtrumque inconuenientia. ergo.

¶ Ad hoc breuiter dr q̄ necessitas magna est multiplicādi tps in ꝓtinuum & discretū: ꝓp spāles opatiōes subarū spiritualiū: carerēt. n. alr. ꝓportionatis mensuris. Alle ens nem: quātum ad eoꝝ naturā pertinet: & cū cū sint immediate sitrāsmutabilitate intelligentiarū & affectobi mucē succedētes & 44
num & locoꝝ suo mō. Et ideo hmōi mēsu istātanee ſm se: q̄ ꝙz 333
rantur euo: q̄ est meduū inter eternitatē & manisestę supra tps
ꝓtinuū & eis instantia:

ad eui ät excellentiā nō attingūt. q̄ corruptibiles m̄aliter sunt. Opz ḡ vt sine ꝓpria mēsura remaneāt tā nobilia entia, aut tps discretū ponere: cuius instantibus operationes ipse in se mensurent. Hec enim sunt ipse motus spiritualis angelorū: cuius numerus est tps. per q̄s dicit aug. mouere deum ſpūalem creaturam. Multiplicatio autem tpis discreti in pluribus angelis aut in eodem. indicio meo nō est necessaria nisi m̄aliter: quēad modū etiam tempus cōmunis quo nostra mensurātur, m̄aliter multiplicaf in oib⁹ mobilibus: & euum in omnibus euiternis. Cōsonum nāq; rōni videtur: vt sicut omnia euiterna simplicissimo euo mensurant. q̄s solū est euum formaliter ita ois operatio hmōi simplicissima operatione seu simplicissimo nunc illius mensuretur: vt silr omnis successio operationum simplicissima successione. Talis aūt apatio & successio est ea que in primo opante tpaliꝫ innenif: quem constat esse supremum angelum, in quo vt dicef est etiā euū. Et quia operationes intellectus sunt nāliꝫ ꝓtes & simpliciores operationibus voluntatis, erit vnū tempus oim hmōi rēporaliū: q̄s est primo mensura operationum succedentium in intellectu primi angeli: & ex ꝓtis & extrinsece mensura ceterarum operationū tā suarū q̄s aliorū ſpūaliū. Cū his th vt dictū est, stat q̄ ꝙz m̄aliter multiplicetur hmōi tps iuxta numerū mēsuratorum operum: eo quod vnū & multa. que consequunt ens, multiplicant cū rebꝰ ipsis. Dixi aūt quasi m̄aliter: q̄ nō opz ḡ omnino vniuoce saluetur ꝓportio temporum nostrorum ad rēpus cuius subiectum est primus motus, & ꝓportio horū temporum ad simplicissimum tempus eorum: sed sat est si est quasi talis.

¶ Contra tertiā vero ꝓpōnē. s. opatio beata mensurat eternitate participata, arguit idem in. 4. dist. 49. q. 6. Operatio beata nō est immutabilior euiterno: ergo nō mēsurat eternitate. ꝫ euo. Cōsequentia nota. Et antecedens probatur. Tū q̄ operatio beata est simplr minus nobilis quam subā angeli beati: q̄m subā est nobilior accīte. Tum quia perfectio ipsius operationis beate non est immutabilior subā eiusdem operationis: q̄m id quod inest alicui per accidens, nō est immutabilius eo quod inest per se. Constat autē q̄ subā operationis mēsuratur euo: ergo. ¶ Preterea. Eternum vt distinguitur contra euiternum. non solum est totū simul, sed est indefectibile carens potentia ad non esse: sed nullum creatum est huiusmodi. ergo.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis scito q̄ quānis enum nihil aliud sit quam eternitatis participatio: distinguitur in a. S. Tho. hic et in. 3. ꝫ. gen. ca. 16. & in. 4. sen. 49. q. 1. ar. 2. q. 3. eternitas participata ab euo: non sicut perfectum a minus perfecto in eadem spēcie: sed sicut perfectius a minus perfecto diuersorum ordinum. Eternitas quippe cum sit ꝓpria mensura diuini esse, participara eternitas consequenter est ꝓpria mensura esse diuini ordinis. Esse autē diuini ordinis dico, quod possibile est cōtīgere esse quicunque creature facte aut factibili: de quo in. q. 12. latior erit sermo. Euū autem est mensura esse immutabilis quidem sed naturalis ordinis. Et hec est per se primo differentia inter eternitatem participatam & euum. Ex hac enim & alie dñe fluunt, & omnes difficultates soluuntur. Quia enim operatio beata diuini est ordinis: ideo eternitate dicit mēsurari participatiue. Hinc etiam oritur vis conclusionis impugnate a sco. s. Intellectus creatus non potest ex se in operationem beatam. ergo mensuratur eternitate. Ex primo siquidem ante sequitur, ergo diuini est ordinis: & post. ergo mensuratur eternitate.

¶ Unde ad primā rationē sco. negatur añs: q̄m operatio beata dato q̄ ipsa in se non esset immutabilior euiterno: est tamen immutabilioris ordinis: q̄ diuini. & propterea dicitur est immutabilior: ſm suum genus. Dixi autē dato q̄ non sit &c. q̄m nos: mutatio sufficit ad non esse: operationis beate ꝙ substantie angeli quia hec exigit annihilationem. illa non. Est & rursus immutabilior: quia plura mutabilia immutabilius continet. vna siquidem visio beata absque omni mutatione continet visiones omnium ꝑsantium ad vniuersum eminenter. Nullum autem euiternum ad hanc immutabilitatem ascendere potest. ¶ Ad probationem aūt primā dicit. q̄ sicut actus est simpliciter nobilior potentia: & tamen substantia est simpliciter nobilior accidente: & ratione premi actus intelligendi est nobilior materia prima ratione secundi econtra. Ita in proposito: & hec est vera q̄ substantia est nobilior accidente. Et similiter hec: q̄ esse diuini ordinis est nobilius esse naturali: & propterea vtrumq; est verum in diuersis ordinibus. Substantia quippe angeli est nobilior secundum esse nature. operatio autem beata secundum excellentiam deitatis. Et si propie loqui volumus equinoce communi parari videntur.

¶ Ad secundam autem probationem negatur quod substantia operationis beate mensuretur euo. substātia enim operationis & eius perfectio vna res numero sunt & eadem mēsurantur mensura. vnde non solum beatitudo operationis sed ipsa operatio beata mensuraf eternitate participata. Falsum quoque est q̄ perfectio nō fit immutabilior substantia operationis: eo modo quo distinguuntur: quoniā substatia operationis si sine perfectione beatitudinis esset in instanti tēporis discreti mēsuraret, perfectio aūt deitatis mensurā eternitatis adducit: non eo modo quo accidens superinducit: sed eo potius mō quo differētia generi aduenies naturā affert specificam. Et propterea nō valet probatio in oppositū de deo q̄ inest & accidēs. cōstat esse q̄ natura generica aut quasi generica: ſm se nō talis aut tāte ꝓfectiōis

Universidad de Deusto
Biblioteca

er perfectione differentie aduenientis: que th generi a ecidere concedit pfectionē ntā ac talē assequit: ita q vnū ens pfectum sit: a sic est in propositio.

¶ Ad secūdam autē obiectionē principaliter dr: q propie loquēdo beatus vīle, caret potentia ad non esse beatū: sicut celū caret potētia ad nō esse rotūdum. Quia ad modū est materia prima si reciperet formā vītā equivalentem oibus formis gnabilū ⁊ corruptibilū careret potentia ad nō esse illius forme. Ita intellectus

habes actum beatum tempus. Esse autē qđ mensurat eternites: caret potentia ad non nec est mutabile: nec mutabilitati adiūctū.
esse illius actus. Nec Sic ergo tempus habet prius ⁊ posterius:
enim ille est omnium cuum autem non habet in se prius ⁊ poste-
bonorū non aggrega- rius, ſ; ei cōiungi possunt, eternitas aūt nō
tione, sed elementione perfect⁹: ⁊ ideo beat. hz prius neq; posterius: neq; ea cōpatitur.
ac immutabilē beatū reddit. Extenso autem

b 108 vocabulo vt arguens Ad primū Ergo dicendū, q; creā-
vtitur vocando poten- ture spirituales quārū
tiam non esse potentiam logicam vel ob- ad affectiones ⁊ intelligentias in qbus est
iectiuam dicitur: qđ successio mensurantur tepore[c]. Unde ⁊ Au-
eternum per essentiā gust. ibidem dicit: q; per tempus moueri, est
opz carere oīno potentia ad non esse: non per affectiones moueri. Quantum vero ad
autē per participationē: sed sat est vt distinguatur contra eiternum. Tertium dicendum, q; in ipso esse angeli in
num dinersitate ordinis: q; illud: ſ; est or- se cōsiderato nō est differētia preteriti ⁊ futi,
dinis eterni p essentiā: turi, sed solum ſm adiunctas mutationes.
sed vero nature. Sed quod dicimus angelum esse vel fuisse
¶ Contra quartam vel futurum esse, differt ſm acceptionē in-
propositionem arguit tellectus nostri: qui accipit esse angeli per
Scotus in scdo vbi su cōparationē ad diuersas ptes tēporis. Et
pra non aliter ſ; ptra cum dicit angelū esse vel fuisse supponit ali
primam. ſ. esse subsi- quid cum quo eius oppositum non subdit
stiale habet eundem diuine potentie[e]. Cū vero dicit futurū esse
manendi modum ẽ- nondum supponit aliquid. Unde cū esse et
dū est quem habet non esse angeli subsit diuine potentie, absolu-
eiternum: q; succes- te considerando pōt deus facere: qđ esse
sione caret ⁊c. ergo. angeli non sit futurū. tamē non potest face-
Sed ad hoc non optz 253 re qđ nō sit dū ē: vł qđ nō fuerit postea fuit.
aliꝰ respondere ſ; su- ¶ Ad quartum dicendū, q; duratio cui est
perius. Non enim pe- infinita: q; nō finitur tēpore. Sic autem esse
nes habere esse mo- aliquod creatum infinitū: quod nō finatur
do successiuo vel per- quodam alio: non est inconueniens.
manenti distinguntur mensure: sed pe-
nes mutabile ⁊ immutabile: vt dictum est.

¶ Utrum sit vnum eum tantum. Arti. 6.

Sed aduerte hic q; 30 Scotus ibidem nitur soluere rationem
2. di. 2. q. 1. art. 2. Et. 5. q. 1. q. 4 San. Tho. ad hoc in responsione ad tertiū in precedenti articulo facram. ſ. quia motus est mensura non tantum motus sed etiam quietis. Ait enim q substantia non dicitur abs-
Ad sextum Sic procedi- tur. Uidetur quod non sit tantum vnum eum. Dicitur enim in apocryphis esdre. Sapientias ⁊ potestas eunoꝝ ẽ apud te dñe. Cp. Diuersorum generum diuersa sunt mensure. Sed quedā eiterna sunt in genere corporalium scilicet corpora ce-
solute mensurat eno: lestia: quedam vero sunt spiritualis substantie: scilicet angeli. Non ergo est vnum eum tantum.

¶ Cum eum sit nomen durationis: quo rum est vnum eui est vna duratio. Sed nō omnium eiternorum est vna duratio: quia quedam post alia esse incipiunt vt maxime paret in animabus humanis. Non est ergo vnum eum tantum. ¶ Ea que non dependent abinuicem nō videtur habere vnā mensurā durationis. Propter hoc enim omnium temporalium videtur esse vnū tempus: quia omnium motuum quodammodo causa est primus motus: qui primus tempore mensuratur. Sed eiterna nō depēdent ab inuicem: q; vnus angelus non est causa alterius. Non ergo est vnum eum tantum.

Sed cōtra Eum est simplicius tēpore ⁊ propinquius se habens ad eternitatem. Sed tempus est vnum tantum. Ergo multo magis eum.

Rñdeo Dicendum: q; circa hoc est duplex opinio. Quidam enī dicunt, q; est vnū eum tantum: quidam q; multa. Quid autem horum verius sit: oportet considerare ex causa vnitatis temporis. In cognitionem enim spiritualium per corporalia deuenimus[c]. Dicūt autem quidam esse vnum tempus omnium temporalium propter hoc quod est vnus numerus omnium numerandorum: cum tempus sit numerus secundum philosophum. Sed hoc non sufficit: quia tempus non est numerus, vt abstractus extra numeratum: sed vt in numerato existens. Alioquin non esset continuus: quia 10. vlne panni cōtinuitatē habent nō ex numero: sed ex numerato. Numerus autem in numerato existens non est idem omnium: sed diuersus diuersorum. Unde alij assignant causam vnitatis tēporis ex vnitate eternitatis: que est principiū omnis durationis. Et sic omnes durationes sunt vnum: si consideretur eorum principium. Sunt vero multe, si consideretur diuersitas eorum, que recipiunt durationē ex influxu primi principij. Alij vero assignant causam vnitatis ex vnitate primi motus. Et prima quidem reprobatur sic. tempus non est numerus absolute: sed numeratus in motu scilicet continuo. ergo non ex vnitate numeri est vnus. Secunda vero ⁊ tertia simul sic. Tempus est vnū simpliciter. ergo non est vnū principio. ⁊ subiecto remoto tantum tenet sequela. qđ vnū subiecto vel principio sunt vnum ſm quid. Quarta autē ꝑbat sic. primus motus est simplicissimus. ergo mensuram ceterorū. ergo comparatur ad tempus non solum vt mensuratum ad mensuram, sed vt subiectum ad accidens. ergo ex eius vnitate est tempus vnū. cōsequentia prima probatur ex. 10. metaph. Alie vero relinquunt p se note: qm̄ constat quod quantitas primi mensurati est ipsius mensure cōiuncta: ceterorū vero separata. Et propterea non multiplicatur ad multiplicationē ceterorū: sed primi tantum sicut vniuersaliter accidens multiplicatur ad multiplicationem subiecti. cū ergo primus motus multiplicatur: ergo nec mensura vt in proposito. Quarto principalr ex ista assignata via ad queliti responsionem inducit: iuxta duas opiniones de angelis duas conclusiones ponens. Altera est. cui sunt multa. ꝑbat. prima eiterna sunt multa. ergo. Altera est. cui est vnū tm. ꝑbat primū eiternū est vnum tm. ergo. Ad̃a sunt ipse opiniões diuerse. ꝓne fundant sup processū facto de vnitate ipis: cuius radix fuit. mensura multiplicatur ad multiplicationē primi mensurati. ⁊ qm̄ ex his nō hr̄ rñsio ad q̃stū certa: iō subdit tenēdā esse scdam ꝛc̃one. Quia ꝓbabiliot est illi⁹ opinio vt inferi⁹ patebit. ⁊ sic ꝛc̃lo rñsua ē. Cui ē tm vnū.

¶ Aduerte hic q; sicut q̃z motus hz ꝓpriū prius ⁊ posteri⁹ in scipso: ita ēt hz ꝓpriū numerū numeratū illoꝝ: ? ꝓne ꝓpriū tps: hz qm̄ non cuiusz motus numerus est certificatiuus oīm motuum ex nā sua: sed tm̄ numerus primi motus pp eius simplicitatē maximā. iō solus primi motus numerus tēporis cōplete rōne hz. Et ꝓptercā tps est vnū nūero formalr cōpleteq; sumptum: ⁊ sunt multa tpa q̃si mālr seu incōplete. Et iste est iudiciū de eo. Eodem essi mō est vnū ⁊ multa. Utrū aūt eui sit accēs: aut esse aut essentia eiterni in gōne speciali querendum est. Metaphysici quippe negotū hoc est.

¶ Circa ea q̃ his definita sunt cōplura sunt dubia. Prio nāqz sco. in. 2. di. 2. q. 3. reprehendit q; ꝑm eiternū mēsurē euo q̃uis ipsuz ꝑm sit extrinseca mēsura alioꝝ. Unica rōne. Mēsura ex nā rei est notior ex nā rei mēsurate: ſ; nihil est in primo eiterno notius ipsa substantia eiterni. ⁊ nihil est in eo qđ habeat rōnē mēsure substātie eius. Durandꝰ aūt replēdit mēsurationē extrinsecā vnius eiterni p aliud eiternū triplr. Primo sic. Illud cuius duratio est certior ex ꝓpria rōne ẽ ex ꝓparatōe ad intrinsecū: nō mensuratur ſm durationē q extrinsecū: ſ; eiternū est hmōi. ꝑbat: q; ꝓpria ei⁹ rō est esse immutabile ſm nām.

Secūdo duratio infinita nō est mensurabilis ergo. Tertio nō q̃ nō est mensurabile. ergo tz sequela: q; eui caret successione. Hec ⁊ plura alia recitātur a Capreolo in 2°. dist. 2ª cōsulto in obnuisse ceteris dicemus: vnde omnia solucntur.

¶ Ad euidētiā igitur huius scito q; vt ex dictis patere iam potest eiternum nō mensuratur eno siue intrinsece sine extrinsece p modū ẽ̃ntatis connate aut successiue aut etiā discrete sed p modū vnitatis: q̃m eiuum est indiuisibile: tūlo vnum simul ⁊c. Cum enim eiuū sit vnitas immutabilis vite mutabilitati coniunctē: q̃to aliquod mutabile minus est immutabilitati coniunctū tanto est immutabilius ⁊ minꝰ cōpositū. Ac per hoc simplicius: ⁊ ꝑ̃ magis vnū: supponimus autem nunc q; eiternū q̃to inferius tanto pluralitati maioꝝ cōtunctius est. vñ ⁊ hz species minus vniuersales ⁊ epationes minus ambientes locorū aut corpoū. Et ꝓpterea suꝑnū eiternū tāq̃ maxime immutabile inter immutabilia sicid est mutationi iuncta: est maxime vnū: ⁊ ꝑ̃r ex natura sua hz: vnde per accessum ⁊ recessum ab eo: cetera eiterna vt sic mēsurātur extrinsece. ¶ Ad scotum ergo negaf minor. Dico nanq; q; eiuum existens in primo eiterno siue sit eius substantia aut existantia siue non: est notius in ratione mensure ipsa eiterni substantia vt immutabilis. quoniam eiuum nihil aliud est quam vnitas per modum mensure talis immutabilitatis: ac per hoc ipsum eiuum est formaliter vnitas: cui primo debetur ratio mensure: vt patet. 4. ⁊ 10. meta. substantia autem sic immutabilis est denominatiue vna: ⁊ hanc denominationem importat ly eiternum. Constat autem vł quod id quod est formaliter tale est certius ⁊ notius ex natura rei eo quod est denominatiue tale. Quamuis igitur substantia angeli sit simpliciter notissimum omnium que in eo sunt: eiuum tamē in genere seu in ratione mensure est notius illius substantia: sicut quamuis substantias est notior secundum se quantitate: in genere tamen mensure quantitas est notior secundum se.

¶ Ad durādum vero respondendū est negando maiorē: vt ꝑz in perfectione ⁊ mensura quidditatiua. Perfectio nāqz quidditatiua melius cognoscitur ex intrinseco quam ex extrinseco. ⁊ tamen vnaqueqz quidditas mensuratur prima quidditate sui generis: est ergo sophisma ſm non causam vt causam non eum causa mensure extrinsece est melior certitudo ab extra quam intra. Sed dependētia certitudinis intrinsece ab extrinseca: vt a simpliciori vt dictum est. Ad secundum vero 2 tertium similiter dicitur quod nihil valent de mensurabili per vnitatem. Infinitum enim ⁊ non quantum vnifformitatis rationem non subterfugiunt. Restat adhuc dubium quid sic illud primum eiternum: sed quoniam per accidens esset huic proposito, in tractatu de angelis dicitur.

¶ Super questionis. 11. Arti. 1.

Circa ordinem questionis huius: ⁊ precedentium dubium est: quoniam vnum prius conuenit eni quam simplicitas et immutabilitas et reliqua tractata a questione tertia hucusque. ergo inconuenienter, vltimo loco tractatur de vnitate. afis ꝑbaf. qm̄ oē ens est vnū. nō aut simpler nec immutabile. prius aūt est a quo nō cōuertit ꝑsequentia.

¶ Ad hoc dr q; sicut tractat⁹ de aliis nā ſm oīa predicata q̃ditatiua precedit tractatū de vnitate aliis: ita tractatus de nā divina ſm oīa ꝑdicata q̃ditatiua ꝓcedit tractatū de vnitate illius. qm̄ vnitas est quasi passio ẽntis: ⁊ vnitas talis rei est q̃si passio illius. Quatuor aūt de q̃bus tractatū hactenus est: post questionem an est de nā divina. ſ. simplicitas ⁊ pfectio: infinitas ⁊ immutabilitas: in latitudine quiditatiuoꝝ predicatorum claudūtur: vt ptz inductiue. ⁊ nō prius de illis pertractatū est ⁊ ad eorū cōplementū inserte sunt qōnes de bonitate de exfinita dei in reb⁹ de q; eternitate. Et sic q̃sti expedita q̃ditate ad passionem primā: scilicet vnitatē deuenit. Hanc autem esse mentem auth̃oris ex introductione questionis ternie superius in litera posita cōicere pocs. ibi esti hec q̃nque tractāda ꝓponuntur.

Ad primum Sic procedi- 5r. J. q. 30. ar. 3. c. Et. 1. di. 24. 3. c. Et. 3. met. li. 12. 213. fi.
tur. Uidetur quod vnum addat aliquid supra ens. omne enim quod est in aliquo genere determinato se habet ex additione ad ens: quod circuit oīa genera. Sed vnum est in genere determinato: est enim principium numeri: qui est species quantitatis. ergo vnum addit aliquid supra ens.

¶ Quod diuidit aliquod cōe se habet ex additione ad illud. Sed ens diuidit ꝑ vnū ⁊ multa. Ergo vnum addit aliquid supra ens.

¶ Si vnum non addit supra ens: idem esset dicere vnum ⁊ ens. Sed nugatorie dicitur, ens ens. Ergo nugatio esset dicere ens vnum. Quod falsum est. Addit igitur vnum supra ens.

Sed contra Est qđ dicit Dion. vl. c. de di. no. Nihil est existentium non participās vno. Quod non esset si vnum adderet supra ens: quod contraheret ipsum. ergo vnum non habet se ex additione ad ens.

Rñdeo Dñm, q; vnū nō addit supra ens rē aliquā, ſ; tm̄ negatio nē diuisiōis. Unū ẽ̃ nihil aliud signat q̃ ens indiuisū. Et ex hoc ipso apet q; vnū cōuertitur cū ente. Nā oē ens, aut est simplex: aut est compositum. Unica rōne. Quia ex nā rei est notior ens q; vnū. ens enim est prius intellectu q; vnum. Unū enim addit negationē diuisionis. Ens autem dicit ipsum esse actuale. Esse autem actuale nullo modo est diuisum. Ergo. Secunda vero cōclusio est cōtraria. vnum conuertitur cū ente: ⁊ nihilominus ꝑbat. Esse cuiuslibet rei cōsistit in diuisione. ergo. antecedens probatur dupliciter. primo inductiue in esse simplicium ⁊ cōpositorum: sed̃o a signo: quo vnumquodqz custodit suā vnitatem sicut entitatem: omnia patent clare in litera.

¶ Circa primam cōclusionē occurrit dubiū ex duplici capite. qm̄. ⁊ Aui. tenet vnum addere rem aliquā supra ens. ⁊ Scotus tenet addere realitatem quandam. Sed q; cōtra Aui. positionem in. 4. meta. ab Arist. ⁊ hic disputatur in litera. Sco. opinio in. 4. meta. tangenda est. putans ergo vnū signare passionem entis, dicit ipsum importare formaliter rem positiuam, eandem realiter ipsi enti: sicut vniuersaliter tenet passionem identificari proprio subo. Probarcq; nituntur sequacco eius inter̃num ibidem multipliciter. Primo vnum formaliter. i. vt distinctum contra ens ea ibidem realiter qđ ens. ergo est aliquid positiuū. tenet sequela: q; negatio nō pōt idētificari enti realr. Sed̃o vnum formaliter est extra nihil vt pote entis passio. ergo est positiuum. Tertio vnū formalr habet rationem prime mēsure ⁊ principij numeri: ergo vt prius. Quarto vnum dicit ꝑfectionē simplr. ergo. probat ās. tum q; in vnoquoqz est melius ipsum q̃ non ipsum. Tum quia fit reductio ad summe vnum: sicut ad summe bonum ⁊ iustum ⁊c. hoc ens est proprium perfectionum simpliciter. ¶ Ad hoc breuiter rñdetur. ⁊ primo qdem distinguitur ās: q; esse idē continuit dupliciter. ſ. positiue ⁊ negatiue. Unū autē formalr est idē enti negatiue: q; non aliam naturam significat: sed eandem alia modo, vt dī. 4. meta. ⁊ sic ꝑa nihil valet. ¶ Ad scōm vero dr q; vnum formalr nō est magis extra nihil q̃ alia punctiua seu punctiua seu punctiua. est ergo extra nihil sic: ⁊ tunc negat ꝑa. ¶ Ad 3m ār negat ꝑa. qm̄ mēsurare

Universidad de Deusto
Biblioteca

de est positiuus ꝛ negatiuus.nō solū cm̄ in generib⁹ entiū simplicissimū mē surat reliqua:sz etiā in generib⁹ egritudinū ꝛ potoū: vt ptz in mozalibus. Minimū. n.in vitijs gule mēsura est reliquoꝝ:ꝛ minimū absolute. i. vnum mensurat multitudiné absolute.vt rēq; ih est negatiuū. ſ. multitudo ꝛ vnū: vt in ifa huius qōnis ꝺz. Idē aut̄ intelligo numerū trāscēdentē ꝛ multitudinem absolute:ꝛ propterea ꝑfis est negatiui numeri negatiuum ꝑn̄m esse.

¶ Ad 4m negat aſſis.

Unū em̄ nō dicit pfectionē nisi diuisio prius acta dicat imperfectionem. Unde sicut relatio formaliter nō dicit perfectionē simpliciter: ita nec vnitas eiꝰ aliquin paternitas ꝛ filiatio diuine essent simul imperfectę:qz non vna. Et sicut esse substantiale dicit perfectionē ꝛ actū ꝛ vnitas eius. Ab est principium numeri: diuisi sunt in cōtrarias positiones. Pythagoras enim ꝛ plato videntes quod vnum quod conuertit cum ente, non addit aliquā rem supra ens, sed significat substantiam entis prout est indiuisa. existimauerūt sic se habere de vno qō est principium numeri. Et quia numerus cōponitur ex vnitatibus : crediderunt q numeri essent ſube omnū rerū, Ecōtrario aut aut. cōsideras q vnū quod est principiū numeri addit aliquā rem supra ſubam entis. (alꝰ numerus ex vnitatibus cōponitur, tꝫ nō esset ſpēs quātitatis.)credidit q vnū qō cōuertitur cū ente, addat rem aliquam sup ſubam entis : sicut albū supra hominē. Sed hoc manifeste falsum est: qa quelibet res est vna per suā ſubam. Si enim per aliquid aliud esset vna quelibet res:cum illud iterum sit vnum:si esset iterum vnū per aliquid aliud esset abire in infinitū. Unde stādū est in primo c. Sic igitur dōm est qꝺ vnū qō cōuertitur cum ente:nō addit aliquā rē supra ens, ſed vnū quod est principiū numeri addit aliquid supra ens,ad genꝰ quātitatis pertinēs. ¶ Ad scōm dicēdum q mihil phibet id qō est vno modo diuisum.esse alio modo indiuisum:sicut qō est diuisum numero est indiuisum ſm speciē. Et sic contingat aliquid esse vno modo vnū:alio modo multa. Sed tamē si sit indiuisum simpliciter:vel qꝛ est indiuisum ſm id quod pertinet ad essentiam rei licet sit diuisum quātum ad ea que sunt extra essentiā rei : licet qō est vnū subiecto ꝛ multa ſm accidētia: vel quia est indiuisum in actu,ꝛ diuisum in potētia.sicut qō est vnū toto ꝛ multa scōm partes:huiusmodi erit vnum simpliciter, ꝛ multa scōm quid. Si vero aliquid ecōuerso sit indiuisum ſm qd ꝛ diuisum simpliciter:ypote qꝛ est diuisum ſm essentiā:indiuisum ſm rationē : vel ſm principium siue causa.inerunt multa simplr. ꝛ vnū ſm qd: vt que sunt multa numero:ꝛ vnū specie:vel vnū puncipio. Sic igit̄ ens diuidit̄ p vnū ꝛ multa e; q̄ſt p vnū ſimplr:ꝛ multa ſm qd. Nam ꝛ ipsa multitudo non cōtingeretur sub

ly diuiditur. Et est ſensus: q ens diuiditur ſimpliciter per vnū,ꝛ ſm quid per multa id est vnum continetur ſimpliciter sub ente:multa aut̄ ſecūdum quid. vnde ꝛ ſtatim hoc probatur in litera. Nā ꝛ ipſa inquit multa non continentur ſub ente,niſi vt participant vno. Et quoniā cōſtat q nā talis diuisionis est : q membrum ſimplr equatur diuiſo absolute ſumpto. Et merito: qm̄ membrū ſm quid non ſapit diuiſum niſi ſm quid.

ente:niſi continetur aliquo modo ſub vno. Dicit enim dio. vlt. c. de di. no. q non est multitudo non participans vno:ſed q̄ ſunt multa partibus ſunt vnū toto : ꝛ que ſunt multa accidētibus ſunt vnū ſubo:ꝛ q̄ ſunt multa numero ſunt vnū ſpecie:ꝛ que ſunt ſpeciebus multa ſunt vnum genere : ꝛ que ſunt multa processibus ſunt vnum principio. ¶ Ad tertium dicendum, q ideo non est negatio cum dicitur ens vnum . qz vnū addit ſecundum rationem ſupra ens.

¶ Circa vnū ꝛ multa opponantur. Arti. 2.

Ad ſecūdum Sic proceditur.

Uidetur q vnum ꝛ multa nō opponantur. Nullum enim oppoſitū predicatur de ſuo oppoſito. Sed omnis multitudo est quodammodo vnum : vt ex predictis patet c. ergo vnum non opponitur multitudini. ¶ Ꝑ. Nullum oppoſitum conſtituitur ex ſuo oppoſito. Sed vnum cōſtituit multitudinem. Ergo nō opponitur multitudini. ¶ Ꝑ. Unum vni est oppoſitum. Sed multo opponitur paucum. Ergo non opponitur ei vnum. ¶ Ꝑ. Si vnum opponitur multitudini. opponitur ei ſicut indiuiſum diuiſo:ꝛ ſic opponetur ei vt priuatio habitui. Hoc autem videtur inconueniēs.qz ſequeret̄ q vnū ſit poſterius multitudine.ꝛ diffiniatur per eam:cū tamē multitudo diffiniatur per vnū. Unde erit circulus in diffinitione : qō est inconueniens. Non ergo vnum ꝛ multa ſunt oppoſita.

Sed cōtra Quoꝝ rationes ſunt oppoſite:ipſa ſunt op poſita. Sed ratio vnius conſiſtit in indiuiſibilitate. ratio vero multitudinis diuiſionem continet. Ergo vnum ꝛ multa ſunt oppoſita.

Rñdeo Dōm, q vnū opponit̄ multis,ſz diuerſimode. Nā vnū qō est principium numeri opponitur multitudini qui est numerus, vt mēſura menſurato. Unū em̄ habet rationē pume mēſure: ꝛ numerus est multitudo mēſurata p vnū: vt patet ex. 10. metaphyſice. Unū vero qō cōuertitur cū ente opponitur multitudini per modū ꝓuationis vt indiuiſum diuiſo.

Ad primum Ergo dicendum, quod nulla ꝓuatio tollit totaliter esse:qꝛ ꝓuatio est negatio in ſubo ſecundum philoſophū. Sed tñ oīs ꝓuatio tollit aliqꝺ esse. Et iō in ente rō ne ſue cōitatis accidit q ꝓuatio entis ſundaꝺ in ente:qō nō accidit in ꝓuationib⁹ ſoꝛ maꝝ ſpāliū:vt vi⁹ vl albedinis: vl alicuꝰ hmōi. Et ſicut ē de ente:ita est de vno ꝛ bo

ꝛ vnum in predicamento quantitatis est indiuiſum.

¶ In reſponſione ad ſcōm dubiū occurrit quo verificaꝺ q multitudo componit ex vnitatibus,non ſm id qō habent de indiuiſione,ſed ſm id qō habent de entitate. hoc em̄ in multitudine transcendenti de q̄ loqꝰ manifeste est impoſſibile. Quoniā aut hic est ſermo de multitudine vt multitudo est:aut de rebꝰ multis. non de rebꝰ multis:vt patet ex vi argumenti : ꝛ rōſionis:cū ōr:q multitudo est totū ethergeneū. Dei ꝑſa aūt multitudine cōſtat q nō cōponit ex rebꝰ vnis,ſed ex vnitatibus. Aliquam multitudo trāſcendēs vt multitudo est eſſet ſubſtātia,vt pote ex ſubſtātijs rerū cōpoſita. ¶ Ad hoc dicitur q tam vnum q̄ multa transcendenter ſumi poſſunt dupliciter. Uno modo ſubſtantialiter.alio modo complective ſeu formaliter. Si ſumantur primo modo:conſtat q multitudo compenitur ex rebꝰ vnis: et q̄ eſt ſubſtantia ſeu ens reale:ꝛ ſic videtur ſecundum plasmū litere ſenſum tertius iſ interpretandus. Et ſi obiciatur. ergo non loquitur de multitudine formaliter:dicet q loquit̄ de multitudine formalr quātū ad id qō realiter est. Altius tñ atq; formaliꝰ loquēdo dicendū mihi videtur: q ħ est id qō habēt de entitate:nō intēdit litera rem que est vna. ſed intendit ipſam vnitatis naturā. prout entis actū exercet. Quod vr clarius patebit ab vno in octaue quantitatis incipiamus. Unitas de genere quantitatis ſumit poteſt dupliciter. Uno mō vt est nō numerus qō est eſſe nō diuiſum in ſe. queādmodū numer⁹ est diuiſus in plures vnitates. Et ſic ꝓz qō nō cōponit numerum: ſicut nec cum domus cōponit domū. Alio mō vt est in ſe talis entitas pura accīs.et ſic cōponit nūerū. vnitas quoq; trāſcendēs duplr ſumi ꝑt. Prioꝝ est indiuiſa qō est eſſe nō multitudinē. Et ſic impoſſe est componere multitudinē rōne eā. Alio mō ſm id qō est i.ſm ipſam negationem diuiſionis.nō inquantum exercet actū ꝓuationis:ſz inquātū hz entis rōnem. Et ſic cōponit multitudinē formalr.ꝛ cōpleue ſumptā. Ita q̄ hec diſtō ſcta ad vnum ꝛ multa trāſcēdēter, nō est diſtō ꝓuationis a ſubo poſitiuo : ſed est diſtō actꝰ ꝓuatiui ab actu poſitiuo. Ita qō ipſa indiuiſio vt exercet actū ꝓuatiōis nō cōponit. Et ipſam vt entitatis ratione hz cōponit multitudinem:que ſm ve ritatē negatiuum ens formalr est magis q̄ vnuz.ꝛ q̄ hec ſit mēs litere:nō ſolum ex formali ſenſu ptz : ſed ex reſpōſione ad 4m. vbi dicit q diuiſa nō hñt rōnē mltitudinis niſi vtrunq; diuiſorum habeat rationem vnius. hic em̄ manifeſte apparuit q multitudo formalr ex vnitatib⁹ formaliter conſurgit. ꝛ conſequentur ex negationibus quoniam ſolam negationē formaliter addere docuerat in ꝓcēdēti ar⁹.

¶ In riſione ad 4m dubium occurrit quo modo verificatur illa verba. Diuiſio est priꝰ vnitate nō ſimplicier ſed ſm noſtre apprehēſionis rōnē.

¶ Ut em̄ q̄ diuiſio ſit ſimpliciter priꝰ vnitate.qm̄ habitus nāliter est priꝰ ꝓuatione. Diuiſio aūt ſe hz ad vnitatē vt habit⁹ ad ꝓuationē.ſ. Nec ꝑdici q diuiſio non est vere habitus quo ꝓpriat vnitas ſecundum ſe. Sed est habitus ſecundum noſtrum modum intelligēdi: quia oportet aſſignare ſaltem circūlocutiue qꝺ eſt ille habitus quo ꝓuat ſecundum ſe vnitas. ſ. Nec facile esſet hoc fingere:quia ille habitus ſecundum ſe aut est quid poſitiuū aut negatiuū. Si poſitiuum. ergo aliquid poſitiuum vltra ens est ante vnitatē. quod est impoſſibile. Si negatiuum

no:quod conuertitur cū ente. Nā ꝓuatio boni fundatur in aliquo bono:ꝛ ſic̄ remotio vnitatis fundatur in aliquo vno. Et exinde contingit q̄ multitudo est quoddā vnum:ꝛ malum est quoddam bonum:ꝛ nō ens est quoddam ens c. Non tamen oppoſitum predicatur de oppoſito : qꝛ alterum bonum est ſimplr ꝛ alterum ſecūdum quid. Quod enim ſecūdum quid ē ens(vt in potentia)est nō ens ſimpliciter. i. actu:vel qō est ens ſimpliciter in genere ſubſtētie, ē nō ens ſm qd quātū ad aliquod eſſe accidēta-le. Similiter ergo qō est bonū ſm quid est malum ſimpliciter vel ecōuerſo:ꝛ ſimiliter quod est vnū ſimpliciter est multa ſm quid ꝛ econuerſo. ¶ Ad ſecundum dicēdum:qō duplex est totū. Quoddā homogeneū qō componitur ex ſimilibus partib⁹ : quoddā vero etherogeneū, qō cōponit̄ ex diſſimilibus partib⁹. In quolibet aūt toto homogeneo totū cōſtituit̄ ex partib⁹ hūtib⁹ formā toti⁹:ſicut q̄z pars aque est aqua. Et talis est cōſtitutio cōtinui ex ſuis partib⁹. In q̄ libet aūt toto etherogeneo q̄z pars caret forma totius. Nulla em̄ pars domus est domus:nec aliqua ps hominis est hō. Et tale totū est multitudo. Inquātū ergo pars eius nō habet formā multitudinis componitur multitudo ex vnitatib⁹ ſicut domus ex nō domibus:non q vnitates conſtituāt multitudinem ſm id quod habēt de ratione indiuiſionis ꝓout opponūtur multitudini:ſed ſm hoc qō habēt de entitate : ſicut et partes domus conſtituunt domum per hoc quod ſunt quedam corꝑa:nō per hoc quod ſunt nō domus. ¶ Ad tertiū dōm:q multū accipit dupliciter. Uno modo abſolute. ꝛ ſic opponitur vni. Alio modo ſm quod im portat exceſſum quendā. ꝛ ſic opponit̄ pauco:vñ primo modo,duo ſunt multa. nō aūt ſecundo. ¶ Ad quartū dōm, q vnū opponitur priuatiue multis inquātum in ratiōe multoꝝ est q̄ ſunt diuiſa. ¶ Unde opz qō diuiſio ſit priꝰ vnitate non ſimplr:ſed ſm rationē noſtre apprehēſionis c. Apprehendimus enim ſimplicia per cōpoſita. Unde diffinimus ꝓctum cuius pars non est vel principiū linee. Sed multitudo etiā ſm rōnē ſuā ſe habet ad vnū:qꝛ diuiſa nō intelligim⁹ habere rōnē multitudinis:niſi ꝓ hoc q vtriq; diuiſoꝝ attribuim⁹ vnitatē. Unde vnū ponitur in diffinitiōe multitudinis nō autem multitudo in diffinitione vnius Sed diuiſio cadit in intellectu ex ipſa negatione entis:ita qō primo cadit in intellectu ens c. Secundo quod hoc ens non est illud ens:ꝛ ſic ſecūdo apprehēdimus diuiſionē. Tertio vnum.quarto multitudinis.

¶ Utrum deus ſit vnus. Art.3.

Ad tertiū Sic proceditur. Uꝫ quod deus non ſit vnus. Dicitur enim. i. ad col. 8. Siquidē ſunt dij multi ꝛ domini multi. ¶ Preterea vnum quod est principiū numeri nō pōt prędicari de deo cū nulla quātitas de deo predicetur.ſimili-

vna concluſio reſponſiua affirmatiue. Deus est vnus. ꝓbatur tripliciter. Primo deus codē formaliter est deus ꝛ hic : ergo est vnus. añs ptz : ex qōne tertia. qꝛ idē est oīno hic deꝰ ꝛ nā diuina. ꝑfitia ꝓbat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cari hunc ergo ꝛ dcũ. scõ. Deus est vltr̃ p-
fectus: ergo vnus ꝑbatur. consequentia a
destructione cõsequẽtis ducendo ad oppo-
tum antecedentis vt
clare patet in litera.
Tertio. Deus oia q̃
in vniuerso sunt: per
se reducit in vnum or-
dinẽ ergo deꝰ est vn9.
¶ Quo ad primã par
tẽ ⁊ãs probatur: quia
diuersa nõ conueniũt
in vnum ordinem ni-
si ab aliquo.
¶ Quo ad secundum
vero sic: deus est per-
fectissimũ ꝛ primum
ꝑnm. ergo est per se ꝛ
non per accẽs ꝑnm.
consequentia vero ꝑ-
batur dupliciter. Tũ
qꝛ melius per vnũ di-
sponuntur res q̃ per
plura ꝑn̄. Tũ quia
vnꝰ nõ est cã p se nisi
vnũ. ꝑ accẽs ꝛ plura.
¶ Super Artic. 4.

Tulus clarus
ex dictis.

33 a ¶ In corpore vna cõ-
clusio respõsiua affir-
matiue. Deꝰ est maxi-
vn9. ꝑbal. Deꝰ est ma
ẋime ens ⁊ maxime in
diuisus. q̃. ãs ꝑbat.
q̃ ad ꝓmã partẽ. qꝛ est
ipm esse quo ad scõm
qꝛ oino simplex oi di-
uisibilitate caret. cõ-
sequentia autem ꝓ-
batur ex rõne vnius
includentis ens ⁊ in-
55 15 diuisionẽ: omnia cla-
ra sunt in litera.
¶ In rõsiõe ad primũ
dubiũ est, qũo priua-
tio suscipit magis et
minus: propter diui-
20 sionem. Ipsa enim di-
260 uisio negatio est dcꝰ
est cadẽ questio quo-
modo suscipit magis
9 ⁊ minus.
¶ Ad hoc respõdetur
breuiter q̃ diuisio su-
scipit magis ⁊ minus
ratione fundamenti.
Magis enim ratio-
nale distat a lapide q̃
bone. Et propterea
maior est diuisio inter
hominem ⁊ lapidem:
⁊ propterea minor est
vnitas generis in quo
conueniunt homo et
lapis, vt patet.
¶ Super. q. 12. Ar. 1.

In titulo intelle-
ctus creatus nõ
humanus, ⁊ hoc bene
nota possit: absolute
sine ꝙ potẽtiã in alio:
sine in se. videre per
essentiam. id est intel-
ligere q̃ditative. Ita
vt complete sciat ter-
minare questionem
quid est de deo. Co-
gnoscere enim de ali-
quo quid, est videre
illud per essentiam.
complete autem di-
co terminare quid est,
vt distinguitur con-
tra incomplete: eo mo
do quo sciens com-

privatio: tamen secundum modũ apprehen
sionis nostre nõ cognoscitur a nobis nisi p
modũ puuationis ⁊ remotionis. Et sic ni-
nil ꝓhibet antiqua puuatiue dicta de deo
predicari: sicut q̃ est incorporeus infinitus:
⁊ similiter de deo dicitur q̃ sit vnus.
¶ Utrũ deus sit maxime vnus. Arti. 4.

AD quartũ Sic procedi-
tur. Videtur
q̃ deus non sit maxime vnus.
vnum enim dicitur secũdum pri-
uationem diuisionis[c]. Sed puuatio non
recipit magis ⁊ minus. Ergo deus non di-
citur magis vnus q̃ alia que sunt vnum.
¶ Preterea. Nihil videtur esse magis indi
uisibile quam id quod est indiuisibile actu
⁊ potentia, cuiusmodi est punctus ⁊ vni-
tas. Sed in tantum dicitur aliquid magis
vnum inquantum est indiuisibile. Ergo nõ
est magis vnum quam vnitas ⁊ punctus.
¶ Preterea. Quod est per essentiam bonũ:
est maxime bonũ. Ergo quod est per essen-
tiam suam vnum: est maxime vnum. Sed
omne ens est vnum per suam essentiam[c]:
vt patet per philosophũ in. 4. meta. Ergo
omne ens est maxime vnum. Deus igitur
non est magis vnum q̃ alia essentia.

Sed cõtra Est qõ dicit boe. q̃ in
ter omnia que vnum
dicunt arcẽ tenet vnitas diuine trinitatis.

Respondeo Dicendum, q̃ cum
vnum sit ens indiui
sum: ad hoc q̃ aliquid sit maxime indiui-
sum. Utrunque autem competit deo. Est
enim maxime ens inquantum est non ha-
bens aliquod esse determinatum per ali-
quam naturam cui adueniat, sed est ipsum
esse subsistens omnibus modis indetermi-
natum[c]. Est autem maxime indiuisum in-
quantum neque diuiditur actu neque po-
tentia secundum quemcunque modum di-
uisionis: cum sit omnibus modis simpler,
vt supra ostensum est[c]. Unde manifestum
est q̃ deus est maxime vnus.

Ad primũ Ergo dicendum, q̃ li-
cet priuatio secundum
se nõ recipiat magis ⁊ minus: tamen secun-
dum q̃ eius oppositũ recipiat magis ⁊ mi-
nus: etiam ipsa priuatiua dicũtur ſm ma-
gis ⁊ minus[c]. Secũdum igitur qõ aliquid
est magis diuisum vel indiuisibile: vel min⁹,
vel nullo modo: scõm hoc aliq̃d dicitur ma
gis ⁊ minus vel maxime vnũ. ¶ Ad secun-
dum dicendum q̃ punctus ⁊ vnitas que est
principium numeri nõ sunt maxime entia:
cum non habeant esse nisi in subiecto ali-
quo. Unde neutrum coũ est maxime vnũ.
Sicut enim subiectum non est maxime vnũ
propter diuersitatem accidẽtis ⁊ subiecti:
ita nec accidens. ¶ Ad tertium dicendum
q̃ licet omne ens sit vnum per suam sub-
stantiam: non tamẽ se habet equaliter sub-
stãtia cuiu sibet ad causandam vnitatẽ. qꝛ
substãtia quorundam est ex multis compo-
sita: quorundam vero non.
¶ Quo deus cognoscat a nobis. Mõ. 12.

Quia In superioribus consi-
derandum[a] qualiter deꝰ
sit secundum seipsum: restat cõsiderandum qualiter sit in co-
gnitione nostra: id est quomodo cogno-
scamur a creaturis. ¶ Et circa hoc que-
runtur. 13. Primo vtrum aliquis intelle-
ctus creatus possit videre essentiam dei.
Secundo vtrum dei essentia videatur ab
intellectu per aliquam speciem creatam.
Tertio vtrum oculo corporeo dei essentia
possit videri. Quarto vtrum aliqua sub-
stantia intellectualis creata ex suis natu-
ralibus sufficiens sit videre dei essentiam.
Quinto vtrũ intellectus creatus ad vidẽ-
dam dei essentiam indigeat aliquo lumine
creato. Sexto vtrum videntium essentiam
dei vnus alio perfectius videat. Septimo
vtrum aliquis intellectus creatus possit
comprehendere dei essentiã. Octauo vtrũ
intellectus creatus videns dei essentiam
omnia in ipsa cognoscat. Nono vtrum ea
que ibi cognoscit per aliquas similitudi-
nes cognoscat. Decimo vtrum simul cogno
scat omnia que in deo videt. Undecimo
vtrũ in statu huius vite possit aliquis ho-
mo essentiã dei videre. Duodecimo vtrum
per rationem naturalem deum in hac vita
possimus cognoscere. Tertiodecimo vtrũ
supra cognitionem naturalis rationis sit
in ꝑsenti vita aliqua cognitio dei p gratiã.
¶ Utrũ aliquis intellectus creatus possit
deum videre per essentiam. Arti. 1.

AD primum Sic procedi-
tur. Videtur
q̃ nullus intellectus creatus
possit deum per essentiam
videre. Ihuso. enim super Joan. exponẽs
illud quod dicitur Joan. 1. Deum nemo vi-
dit vnquã: sic dicit, Ipsum quod est deus:
non solum prophete: sed nec angeli vide-
runt, nec archangeli. Quod enim creabilis
est nature qualiter videre poterit quod
increabile est? diony. etiam. 1. cap. de di.
no. loquens de deo dicit, Neque sensus est
eius: neque phantasia: neque opinio: nec ra
tio: nec scientia.
¶ Ꝑ. Omne infinitũ inquantum huiusmo-
di, est ignotũ. Sed deus est infinit⁹, vt su-
pra ostẽsum est[c]: ergo est: scõm se ignotus.
¶ Ꝑ. Intellectus creatus nõ est cognosci-
tiuus nisi existentiũ. Primũ enim quod ca-
dit in apprehensione intellectus est ens[c].
Sed deus non est existens, sed supra existẽ-
tia. vt dicit dio. ergo non est intelligibilis,
sed est supra omnem intellectum.
¶ Ꝑ. Cognoscentis ad cognitum oportet
esse aliquam proportionem: cum cognitum
sit perfectio cognoscentis. Sed nulla est
proportio intellectus creati ad deum: qꝛ in
infinitum distant. ergo intellectus creatus
non potest videre essentiam dei.

Sed contra Est quod dicitur
prime Joan. 3. vi-
debimus eum sicuti est.

Respondeo Dicendum, q̃ cum
vnum quodque sit
cognoscibile secundum q̃ est in actu: deus
qui est in actu purus absque omni permix-
tione potentie: quantum in se est maxime
cognoscibilis est. Sed quod est maxime co-
gnoscibile in se, alicui intellectui cogno-
scibile non est propter excessum intelligibi-
lis supra intellectum. Sicut sol qui est ma-
xime visibilis videri non potest a vesperti-
lione propter excessum luminis. Hoc igi-
tur attendentes quidam posuerunt q̃ nul-
lus intellectus creatus essentiam dei vide-
re potest. Sed hoc inconuenienter dicitur.
Cũ enim vltima hominis beatitudo in al-
tissima eius operatiõe cõsistat, que est ope-
ratio intellectus[c]: si nunquam essentiam
dei videre potest intellect⁹ creatus: vel nũ-
quã beatitudinẽ obtinebit vel in alio eius
beatitudo cõsistet, q̃s in deo. Quod est alie-
num a fide. Jn ipso enim est vltima perfe-

ꝑfia ꝑbat: qꝛ btitudo hois ꝑsistit in altissima eiꝰ operatione q̃ est intelligere.
ꝑfis aũt. ꝑbª pte est manifeste impoſa. ꝑ 2ª est alicnũ a fide. Et ne ꝑ volun-
tarie dici videat, ꝑbat. Deus est ꝑnm essendi creature rõnali: ergo felicitas
creature rõnalis ꝑsistit in coniunctione ad deũ. ꝑha ꝑbat: qꝛ vnũ q̃dq; in tan
tũ est ꝑfectũ inquãtum suo cõiungit ꝑnº: ꝛ est ꝓpõ sumpta ex lib. de causis.
¶ Circa ꝑbõnẽ ꝑfitie: posset dubitari qꝛ arguit a superiori ad inferius affir-
matiue. ſ. ab altissima
operatione que est in-
telligere: ad ralẽ intel
lectionẽ. Sꝛ facile rñ-
def: qꝛ altissime opa-
57 tionis nole non intelli
gitur ipm genus ope-
ris. puta intelligere vt
superficies ire prese-
fert: sed ad summum
illius ẽ ire ideſt intel
lectio altissima ⁊c. vn
de milla intercedit fal
lacia. Nec obstat: q̃
determinauerit gen⁹
operis. hoc enim pro-
pter hominem cui in
sunt alterius ẽ ire o-
pera: pura sensibilia
facit. Meminit autem
hois in probatione: et
tñ illatio erat de intel
lectu creato in cõmu-
ni: vt ex notioꝛibꝰ do-
ctrinam traderet: et
eãdem esse rõnẽ quo
2 ad hoc de intellectu
433 creato omni inuenet
imo ⁊ a minori argu-
mẽtum faceret si nãꝫ
hominis beatitudo in
intellectiõe altissima
cõsistit: a fortiori alio-
rũ quoꝝ intellectua
lium felicitas, altissi-
ma erit speculatio.
¶ Circa destructionẽ
35 ꝑfitis: quo ad scõam
partem aduerte q̃ vo
lens author aduersa
rios conuincere: q̃ il-

pha ꝑbat: qꝛ btitudo hois ꝑsistit in altissima eiꝰ operatione q̃ est intelligere.
ꝑfis aũt. ꝑbª pte est manifeste impoſa. ꝑ 2ª est alicnũ a fide. Et ne ꝑ volun-
tarie dici videat, ꝑbat. Deus est ꝑnm essendi creature rõnali. ergo felicitas
creature rõnalis ꝑsistit in conjunctione ad deũ. ꝑha ꝑbat: qꝛ vnũ q̃dq; in tan
tũ est ꝑfectũ inquãtum suo cõiungit ꝑnº: ꝛ est ꝓpõ sumpta ex lib. de causis.
¶ Circa ꝑbõnẽ ꝑfitie: posset dubitari qꝛ arguit a superiori ad inferius affir-
matiue. ſ. ab altissima
operatione que est in-
telligere: ad ralẽ intel
lectionẽ. Sꝛ facile rñ-
def: qꝛ altissime opa-
57 tionis nole non intelli
gitur ipm genus ope-
ris. puta intelligere vt
superficies ire prese-
fert: sed ad summum
illius ẽ ire ideſt intel
lectio altissima ⁊c. vn
de milla intercedit fal
lacia. Nec obstat: q̃
determinauerit gen⁹
operis. hoc enim pro-
pter hominem cui in
sunt alterius ẽ ire o-
pera: pura sensibilia
facit. Meminit autem
hois in probatione: et
tñ illatio erat de intel
lectu creato in cõmu-
ni: vt ex notioꝛibꝰ do-
ctrinam traderet: et
eãdem esse rõnẽ quo
2 ad hoc de intellectu
433 creato omni inuenet
imo ⁊ a minori argu-
mẽtum faceret si nãꝫ
hominis beatitudo in
intellectiõe altissima
cõsistit: a fortiori alio-
rũ quoꝝ intellectua
lium felicitas, altissi-
ma erit speculatio.
¶ Circa destructionẽ
35 ꝑfitis: quo ad scõam
partem aduerte q̃ vo
lens author aduersa
rios conuincere: q̃ il-

lud sit contra fidem. dicit dupliciter. Uno modo certa habitudo
Attulit ꝓpõnẽ quam vnius quantitatis ad alterã: ſm q̃ duplũ:
opꝰ expiesse credere triplũ ⁊ equale sunt species proportionis
scꝫ qõ deus est crea- alio mõ ẽ habet habitudo vnius ad alterũ
tor ois creature rõnalis. Et ex hac arguit: ergo in eo quiescit. vnde ista rõ aſ ꝓportio ꝺr. Ec sic potest esse ꝓportio crea
sumit ãs vt creditum: ⁊ ꝑham rõne deducit: ⁊ ideo optime cõcludit apud fi- ture ad deum: inquãtũ se hꝫ ad ipm vt effe
deles. Et propterea errãt q̃ contra aui. hanc rõnẽ ex Sancto Tho. referunt. ctus ad cãm: ⁊ vt potentia ad actũ. Et ſm
¶ Sed o imp: obatur opinio sic. si intellectus creatus nõ põt videre deũ: er- hoc intellectus creatus proportionatus es-
go non potest ipsam rerũ cãm videre: ergo desiderũ nãe erit inane. prima se potest ad cognoscendum deum.
ꝑfia relinquitur per se nota. scõa aũt ꝑbat: hoi ineſt nãle desiderũ videndi ¶ Utrum essentia dei ab intellectu creato
causam visis effectibus: vt eius admiratio attestatur. ergo. per aliquam similitudinẽ videatur. Arti. 2.
¶ Circa hanc rõnẽ dubiũ duplex occurrit. Primũ est simplr. ⁊ ad hominem.
Non. n. vr verũ: q̃ intellectus creatus nãle desideret videre deũ: qm̃ nã non
largit inclinationẽ ad aliq̃d ad q̃d tota vis nãe pducere nequit: cuius signũ
est: q̃ organa nã dedit cuilz poꝰ quam intus in aia posuit. Et in secundo ce-
li dr q̃ si abstraherẽt vim progressiuam nã dedisset eis organa opportuna.
Implicare igitur vr q̃ nã det desiderũ visionis diuine. Et q̃ non possit da
re requisita ad visionẽ illã: pura lumẽ gloie ⁊c. Apud. s. tho. quoꝝ doctri-
nam vt dictum est in primo articulo huius operis homo non naturaliter sed
obedientialiter ordinatur in felicitatem illam. ergo.
¶ Scõm vero dubiũ est: qꝛ concesso toto processu non sequitur intentum: in-
fert enim tñ: ergo prima cã videri põt: ⁊ non: ergo deus. Dicam ẽ q̃ deus
inquantũ causa rerũ videri desideratur: ⁊ nõ ſm subam suã in se. Et sic scie-
tur non quid est absolute: sed quid est vt creator: vt gubernator ⁊c. vt patet
in nobis. Desideramus enim ex primo motu scire quid est illa substantia vt
primus motor: ⁊ huius conditionibus vt sic notis: quiescit desiderium: vt pa
tet in complemento scientiarum.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ vtraque
authoritas loquitur de
visione comprehensionis. Unde premittit
Dionysius immediate ante verba proposi-
ta dicẽs. Omnibus ipse est vir vltr incõpre
hensibilis: ⁊ nec sensus est ⁊c. Et chrysо. pa-
rum post verba predicta subdit. Notionem
hic dicit certissimam patris considerationem ⁊ comprehensionem tantam, quantã
pater habet de filio. ¶ Ad secundum dicẽ-
dum q̃ infinitum q̃ se tenet ex parte mãe
non perfecte per formẽ, ignotũ est secundũ
seꝰ: qꝛ ois cognitio est per formã. Sed infi-
nitum q̃ se tenet ex parte forme nõ limita
te per materiam est ẽ se maxime notũ. Sic
autẽ deus est infinitus ⁊ non primo modo:
vt ex superioꝛibꝰ patet[c]. ¶ Ad tertiũ dõm:
q̃ deus nõ sic dicitur nõ exñs quasi nullo
modo sit exñs: sed qꝛ est supra omne exñs:
inquantum est suũ esse. Unde ex hoc non se
quitur q̃ nullo modo possit cognosci, sed q̃
oẽm cognitionẽ excedat: q̃ est ipsum non
cõprehendi. ¶ Ad quartũ dõm q̃ ꝓportio
ne theologica: nisi vt ordinanꝫ gubernantur predestinantur a deo in deũ vt
supremum omniũ finẽ. Alioquin non i ordine ad altissimam causam ⁊ pro-
priam theologo theologica considerarentur: vt de se patet.
¶ Quo ad tertiũ ꝛclusio rñsiua est: beati vident dei essentiã. nec alr ꝑbat ꝙ
reprobatione cõtradictorie. opꝫ ẽ aũt altera ꝓtradictionis partem esse veram.

Super Articulum secundum.

In titulo adue-
rte quod aliud
est quod queritur: ⁊
aliud est occasio que-
rendi. queritur enim
indefinite. An ad vi-
sionem diuinam con-
currat aliqua simili-
tudo quomodocunq;
concurrat: sed queren
di occasio est: quia
dubitatur. An deus
possit videri per ali-
quam similitudinem
ex parte rei vise id est
que sit repꝛesentatiua
ipsius dei vt ra-
tio videndi: sicut spe-
cies visibilis repꝛesen
tat corporali visui co-
loratum.
¶ In corpore tria.
Primo naturam visio
nis quo ad hoc quod
est requirere similitu-
dinem declarat. Se-
cundo respondet que-
sito: ibi: similesſum
est autem. Tertio epi-
logat expressius quã-
dam manifestans.
¶ Quo ad primum
tria dicuntur ex qui-
bus quartum oportu
num insinuatur.
¶ Primum est nume-
rus requisitorum ad
visionez: ⁊ dicit quod
sunt duo. ſ. virtus vi-
siua ⁊ ymo rei vise cũ
per essentiam non est visio enigmatica, vel videnti. Et probatur.
speculatiua, sed contra eã dividitur. Ergo visio non fit actu nisi
divina essentia nõ videt ꝑ similitudines, res visa fit aliquo mo
do in videnti. ergo.
¶ Secundũ est. Mo-
dus vnionis: ⁊ dicitur quod est duplex. scilicet ꝑ essentiã ipsius rei vise: ⁊ per
similitudinem eius: ⁊ manifestat in corporalibus: qꝛ lapis non est in occulo
sed species lapidis. vtrique eñ modus expressius est: quãuis aliter negatur
a corporalibꝰ. quasi per hoc immeret in spiritualibus non impossibile fore.
¶ Tertiũ est modus similitudinis: ⁊ dr q̃ est duplex. ſ. ex parte rei vise: ⁊ ex
parte virtutis visiue: declaraturꝫ scõm mẽtiõ ex vi illius ꝓditionalis vere: si
virtꝰ visiua hꝫ esse a re visa virtus visiua nõ solũ esset ipsa: hꝫ similitudo rei
vise. vt ptꝫ: qꝛ effectus est similis causẽ. Er his aũt habes quarũ. ſ. q̃ visio
põt tripliciter fieri. primo per essentiã rei vise. Scõo per essentiã virtutis vi-
siue. tertio per similitudinẽ mediã repꝛesentantẽ rẽ vise ꝑ virtutem visiue virtuti: vt
eñ ptꝫ ex dictis tot modis continꝫit vnionem rei vise cum vidente variari.
Uerum vt litere consoni simus: nomine essentie virtutis visiue: non intelli-
gas tantum ipsam vim visiuã: sed quicquid se tenet ex parte eius. ſ. gõũq̃
conformationum, aut cleuationum ⁊c. ipsius vis visiue: siue illud sit lumẽ gra-
tie vel glorie. Totum enim hoc alio vocabulo dicit similitudo ex parte vi-
dentis: vt patet in his que subiunguntur in litera.
¶ Quo ad scõm due ꝛclones rñsiue q̃sito ponuntur. Prima affirmativa. Ad
videndũ deũ exigitur aliq̃ similitudo ex pte virtutis visiue. Scõa negativa. ad
videndũ deũ impole est concurrere aliquã similitudinẽ mediã ex parte rei
vise. Prima ꝛclo ꝓbatur. Deus est author intellectus creati potentis ipsum vi
dere: ergo intellectus creatus est participata similitudo ipsius essentie di-
uine. ergo ad visionem dei ⁊c. ãs ptꝫ: cũ pria ꝑfia: que nihilominus confir-
matur a loco a diuisione: qꝛ nõ est ipsa diuina sua. ꝑfio quoꝝ cõfirmatur
a signo: qꝛ intelligibilis vis lumen dicitur: ⁊c. omnia clara sunt. Secunda
autem conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Res superioꝛ non videtur
per similitudinem inferioris ordinis: ergo deus non videtur per aliquam
creatam similitudinem. Antecedens probatur authoritate diony. ⁊ declа-
ratur exꝰ corpoꝛe similitudinis. consequentia vero patet per locum a mi-
noꝛi. Secundo nulla res creata est suum esse: ergo per nullam rem creatam
potest videri deus. Ans supponitur. ꝑhtia ꝑbatur: quia deus est suum esse.
Tertio sic. omnis res creata est determinata ad genus aliquod. ergo nulla
est infinita. ergo per nullam potest videri deus. vltima consequentia proba-
tur: qꝛ deus est infinitus secundum omnem modum essendi ⁊ intelligendi.
¶ Contra has rationes ẽ ꝙs aureolus apud capreolum in quarto di. 49.
q. 5. multipliciter arguit: tota tñ vis rationum contra hoc consistit in hoc,
q̃ eas aliare rationes peccant non distinguendo: sed idem iudicium faciẽdo
de specie in essendo: ⁊ in repꝛesentando. Cum tamen constet valde magnam
differentiam interesse. Unde species inquit inferioris ordinis in essendo, et

Universidad de Deusto
Biblioteca

habens esse distinctum ab essentia atque finita in essendo .est in representando, & supremi ordinis & habens esse idē cum essentia, atque infinita. hec cū insint ei obiective. illa formaliter: nec hoc inconuenit magis cū speciem lapidis esse accidens formaliter: & substantiam obiective ꝛc.

¶ Ad euidentiam horum: sciēdū q indistinctio inter per se & per accidens errandi occasionem prebet: species quidem rerum de quibus est sermo: per se quidem nō habent q sint substantie: vel accidentia: sed hoc accidit eis. verū per se exigit talis species q sit representatiuum alterius nō per modum signi: quoniam quodlibet potest significare quodcunq, sed per modū similitudinis. Unde phylosophi vt primo de anima dicitur cū tenuerunt in hoc q cognitio fit per assimilationē. Et sic cognitio debet esse quiditatiua: oportet speciem esse similem nō solum secundum genus sed speciem specialissimā formaliter vel eminēter. Quanquam enim anima nostra domus quiditatiue nouit: nisi apud se speciem domus que sit quod quid est domus habeat. Oportet igitur speciem qua videnda est res: esse quod quid est ipsius rei: non fm modum essendi naturalem rei vise: sed in alio essendi modo: q formaliter sumptus & abstrahit ab esse substantiali: & accidentali: vt de se patet. Et exigit q sit nobilior aut saltem eque nobilis q sit nobilitas modi essendi rei vise: vt inductiue patet. Et ratione probatur: quia cognitionem vt sic habet nobilioꝛ essendi modum cognito in seipso: vt cognitionem terminat. Ex his autem ad rationem litere descendendo dicitur .q specie esse inferioris ordinis potest dupliciter intelligi. s. per se vel per accidens: species inferioris ordinis per accidens, sumitur quum consideratur q per accidens est in essendo. Per se vero quū consideratur q est magis vel minus de articulata aut eleuata: qualiter videm⁹ species in sensibus proprijs esse inferioris ordinis respectu specierum phantasie: & has respectu specierum intellectus nostri. Et constat q per species sensus non possunt imaginabilia: nec per imagines possunt intelligibilia videri. Et iuxta hunc sensum militat prima ratio vt patet in exemplo litere. Deus enim adeo eleuate est nature: vt omnis quouis modo deterticulata species qualem oportet creatam quancunq esse: inferioris sit ordinis per se inquantum scilicet species. Nec obstat distinctio: q in essendo vel in representando. Jam enim ostensum est: q loquendo de esse speciei formaliter & per se vt sic: nihil refert dicere in essendo & in representando: quoniam oportet speciem secundum proprium esse: esse quod quid est rei vise: & consequenter eiusdem ordinis cum re. Et secundum modum essendi per accidens se habere ad substantiale. aut accidentale esse: cum in aliquo sit substantia, & in aliquo accidens. Si species igitur est inferioris ordinis per se: impossibile est q sit similis quiditatiue rei superioris ordinis. Et nota q non dicitur q species inferior non possit visionem facere superioris. quoniam angelus inferior videt forte superiorem naturaliter: s. d. dicimus q species inferioris ordinis hoc non potest. Constat enim deum non solum superiorem omni creato intellectu: sed ordinis altioris esse etiam apud phylosophos, vt patet in. 12. metaphyli. commen. 44. Secundo quoque ratio assumit & bene q quemadmodum species domus in mente oportet q sit forma domus. Ita species dei cuius forma est ipsum esse: oportet q sit ipsum esse: & super hoc fundetur similitudo ad deum. Hec vult ista ratio q species dei sit ipsum esse in esse naturali: sicut est deus. Sed q sit ipsum esse in aliquo modo essendi. Alioquin similis non esset species quiditati diuine: sed repugnat aliquid esse secundum rem ipsum esse: in quocunque modo essendi creato, aut creabili: quoniam quouis modo reali ponatur, res esse: semper est ens per participationem in illo modo essendi. ergo. Tertia autem rtio ex eadem procedit radice: speciem nanq; dei quiditatiuam oportet esse non hoc vel illud sed infinitum ens: aut secundum esse naturale: aut secundum aliquod aliud esse reale. Alioquin rez sis similitudo & adequata qualem cognitio exigit non habetur. Sed impossibile est secundum quod cunq; esse creatum dari vnum aliquod simile adequate infinitis perfectionibus. ergo. Unde patet q distinctio de esse & representari contracta ad representare per modum similitudinis: non est distinctio: nisi diuersarum conditionum essendi. Et propterea quod vnuerfaliter negatur de esse rerum, fuit, fuerit negari probatur de esse in representando per modum similitudinis. Et propterea diuinum fanc. tho. ingenium ad distinctionem descendere dedignatum est. puerile siquidem putauit que de esse creato liquido negando probauerat: ad talem & talem essendi conditionem creatam adaptare. Sed alij decepti sunt vt dictum est: propter non distinguere inter per se & per accidens.

¶ Quo ad tertium duo epilogando concludit & q exigitur similitudo rei ex parte potentie eleuande: & q nulla est similitudo ex parte dei. s. representatiua. Confirmatur primum auctoritate scripture.

Articulus III. et IIII. 29

scit oportet enim dicere q̄d importat hoc .s. essentia diuina facere formaliter intr⁹m in actū in genere intel⁹.

¶ Ad euidentia huius scito: q̄ i cōi loquēdo: spēs intelligibilē vni ri perfecte intellectui: nō ē ipa; inherere itelectui: q̄n ista vnio cōstituit intellectum nō in actu ꝛ in him: ꝛ est ipa; ꝛstituere i actu 2⁰ Ad 3. n. ponit spēs in telligibilis vt sic vtrtel ligens sit intellectū in actu ꝛpleto. Ipsā aūt cōstituere in actu 2⁰. est ipsam nō esse actū 2ᵐ: ꝛ hēre se ad actū 2ᵐ vt forma ad esse. Quēadmodū em̄ forma ē ꝑfⁿ cēndi māe. Ita q̄ idē est esse māe & forme diuersimode: vt patet de lumine in diaphano, & colore in aq̄ ꝛc. Ita spēs intelligibilis ē intelligere di ꝑfⁿ. Ita q̄ intelligere est vt ipse⁹ cē. Et ppea q̄uis aliq̄ modo actiua sit spēs intellections: melior tñ & potior est, ppositio ipsius sofalis q̄ actiua. Specie igit vniri actu intellectui: est cōstituere ipm in hoc q̄s est esse actu intelligentē. Esse aūt actu intelligentē: nihil aliud est q̄ intelligere: q̄n ista vnio cōstituit intellectum nō in actu ꝛpleto. Et his aūt ad diuina balbutiēdo ascendētes dicimus q̄ diuinā essentiā vniri intellectui p seipsam: & cōstituere formaliter ipsum in actu in gne intelligibilis: est ipsam facere formaliter intem, esse actu vltimo ipsum deum intelligibiliter: sublatis omnibus que imperfectionis sunt. Hoc aūt sufficienter sit. Sēa ipsa diuina concurrente ad visionem beatam immediate vt obm: & ꝑncipium visionis q̄ male. Dixi aūt sub latis imperfectionib⁹: q̄ visio beata non est actus & esse ꝑfectionis esset: sicut esset species intelligibilis creare si poneretur.

¶ Super arti. 3.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio negatiue responsiua questio. Impossibile est deum videri sensu visus & quacunque alia vi sensitiue partis. ꝑbatur. Po⁰ sensitiua est actꝰ corpis: ergo ē

27 4. dist. 49. q. 2 artic. 2.

17

25

38 373 364 381 14

dine que est ꝑ participationē luminis gloꝛie. ¶ Ad secundum dicendum, q̄ Aug. ibi loquitur de cognitione dei que habetur in via. ¶ Ad tertium dicendū, q̄ diuina essentia est ipsū esse. Unde sicut alie forme intelligibiles que non sunt suum esse vniuntur intellectui secundum aliquod esse quo informāt ipsum intellectum: & faciunt ipsum in actu: ita diuina essentia vnit intellectui creato vt intellectum in actu, per seipsam faciens intellectum in actu.

¶ Utrum essentia dei videri possit oculis corpoꝛalibus. Artic. 3.

AD tertiū sic ꝓceditur. Uidetur q̄ essentia dei videri possit oculo corpoꝛali. Dicitur em̄ Job. 19. In carne mea videbo deum ꝛc. 7.42. Auditu auris audiui te. nunc autem oculus meus videt te.

Cp. August. dicit vlti. de ciui. dei. cap. 29. Uis itaq; prepollentioꝛ oculoꝝ erit illorum scilicet glorificatoꝝ non vt acutius videant, quam quidam perhibentur videre serpentes vel aquile. Quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant nihil aliud possunt videre q̄s corpoꝛa: sed vt videant et incorpoꝛalia. Quicunque autem potest videre incorpoꝛalia: potest eleuari ad videndum deum: ergo oculus glorificatus potest videre deum.

Cp. Deus potest videri ab homine visione imaginaria. Dicitur enim isa. 6. Uidi dōm se. super sol. ex ꝛc. Sed visio imaginaria a sensu originem habet: phantasia enim est motus factus a sensu secundum actum: vt dicitur in tertio de anima: ergo deus sensibili visione videri potest.

Sed cōtra Est q̄ dicit aug. in libro de videndo deum ad paulinam. Deum nemo vidit vnquam: vel in hac vita sicut ipse est: vel in angelorū vita sicut visibilia ista que corpoꝛali visione cernuntur.

¶ Rñdeo Dicēdum, q̄ impossibile est deum videri sensu visus: vel quocunq; alio sensu, aut potentia sensitiue partis. Omnis enim potentia huiusmodi est actus corpoꝛalis organi: vt infra dicetur[e]. Actus aūt proportionatur ei cuius est actus. Unde nulla huiusmodi potentia potest se extendere vltra corpoꝛalia. Deus autem incorpoꝛeus est: vt supra ostensum est[e]. Unde nec sensu: nec imaginatione videri potest: sed solo intellectu.

Ad primū Ergo dicēdum, q̄ cum dicitur. In carne mea videbo deū sal. m. non intelligitur q̄ oculo carnis sit deum visurus: sed quod in carne existens post resurrectionē visurus sit deū. Similiter quod dicitur: nunc oculus meus videt te: intelligitur de oculo mentis: sicut eph. 1. dicit apostolus. Det vobis spiritum sapientie in agnitione eius: illuminatos oculos cordis vestri.

¶ Ad secundum dicendum quod augu. loquitur inquirēdo in verbis ullis: & sub cōditione: Quod patet ex hoc quod premittitur. Iōge itaq; potētie alterius erunt ſcꝫ oculi glorificati: si p eos videbit incorpoꝛea illa natura. Sed postmodū hoc determinat dicēs. Ualde credibile est sic nos visuros mū dana nūc corpoꝛa celi noui & terre noue: vt deum vbiq; ꝓsentem: & vniuersa etiā corpoꝛalia gubernantē clarissima perspicuita te videamus. non sicut nunc inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur: sed sicut homines inter quos viuentes motusq; vitales exercentes viuimus: mortui aspicimus non credimus videre: sed videmus. Ex quo patet: quod hoc modo intelligit oculos glorificatos deum visuros: sicut nunc oculi nostri vidēt aliculus vitā. Ultra autē nō videtur oculo corpoꝛali sicut per se visibile: sed sicut sensibile per accidens. Quod quidem a sensu non cognoscitur: sed statim cum sensu ab aliqua alia vitute cognoscitiua. Quod autem statim visis corpoꝛibus diuina ꝓsentia ex eis cognoscatur per intellectum ex duobus contingit scilicet ex perspicuitate intellectus: & ex refulgentia diuine claritatis in corpoꝛibus innouatus. ¶ Ad tertium dicendū: q̄ in visione imaginaria nō videtur dei essentia: sed aliqua forma in imaginatione formatur representans deum secundum aliquem modum similitudinis: prout in scripturis diuinis diuina per res sensibiles metaphoꝛice describuntur.

¶ Utrū aliqs intellectus creat⁹ ꝑ sua naturalia diuinā essentiā videre possit. Artī. 4.

AD quartū sic ꝓceditur. Uidetur q̄ aliquis intellectus creatus per sua naturalia diuinā essentiā videre possit. Dicit enim Diony. 4. ca. de di. no. q̄ angelus est speculum purum clarissimū susciꝑēs totā (si fas est dicere) pulchritudinem dei. Sed vnumquodq; videtur dum videtur eius speculū. Cum igitur angelus per sua naturalia intelligat seipsum videt q̄ etiā per sua naturalia intelligat diuinam essentiam. ¶ Preterea. Illud q̄d est maxime visibile, fit minus visibile nobis propter defectum nostri visus vel corpoꝛalis vel intellectualis. Sed intellectus angeli nō patitur aliquem defectū. Cū ergo deus fm se sit maxime intelligibilis, videt q̄ ab angelo sit maxime intelligibilis. Si igitur alia intelligibilia per sua naturalia intelligere potest: multo magis deū. ¶ Preterea. Sensus corpoꝛeus nō potest eleuari ad intelligendam substantiā incorpoꝛeā: q̄ est supra eius naturā. Si igitur videre deū per essentiā sit supra naturā cuiuslibet intellect⁹ creati: videt q̄ nullus intellectus creat⁹ ad videndū dei essentiā pertingere possit. Quod est erroneū. vt ex supradictis patet[e]. Uidetur ergo q̄ intellectui creato sit nāle q̄ diuinā essentiā videre.

Sed contra Est q̄d̄ ro. 6. Ubi dea vita eterna. Sz vita eterna consistit in visione diuine essentie: fm illud Joā. 17. Hec est vita eterna vt cog. te solum verum deum ꝛc. Ergo videre dei essentiā: cōuenit intellectui creato per gratiam: & non per naturam.

¶ Rñdeo Dōm, q̄ impossibile est q̄ aliquis intellect⁹ creatus per sua naturalia essentiā dei videat. Cognitio nōn cōtingit fm q̄ cognitū est in cognoscēte. Cognitū aūt est in cognoscente fm modum cognoscentis. Unde cuiuslibet cognoscētis cognitio est fm modū sue nature. Si igitur mod⁹ essendi alicui⁹ rei cognite excedat modū nāe cognoscētis: opz q̄ cognitio illi⁹ rei sit supra nām illi⁹ cognoscētis. Est aūt multiplex modus essendi rerū. Quedā em̄ sunt quoꝝ nā nō hz esse nisi in hac mā idiuidua li. Et hmōi sunt oia corpoꝛalia. Quedā vo sunt quoꝝ nāe sunt ꝑ se subsistētes: nō in mā aliq̄: q̄ tñ nō sunt sūm esse, hz sunt esse habētes. Et hmōi sunt sube incorpoꝛee: quas

¶ Circa declarationē ac probationē 3ᵉ ꝑte. Aduerte duo. Primo q̄ hz ilfa ponant tres rāū modi essendi ex pte rei cognite scz esse in hac mā: et esse fine mā: & esse ipm esse sub sistens. i. sine omni potentia: q̄ th primus modus distinguit nō in plures modos essendi: & ideo tres tñ sunt: sed in duos modos: ḡrū alter est rei, alter rōnis. s. cē i hac mā: & abstrahere ab illa: seu singlare vl̄ et singlia vt sic ad nām spectant cognoscibilia cuius est esse actū cognitū: sed ad sensitiua: vniuersalia vero ad

55

18 4. d. 49 q. 2. a. 6 Et 81. q. 8. ar. 3. Et 3. 5. ca. 50.

quidem: q̄ sicut dicit dio. .s. de di. no. per si militudines inferiorū ordinis rerū: nullo modo superiora possunt cognosci. Sicut ꝑ speciē corporis nō pōt cognosci essentia rei incorporee. Multo igit minus per speciem creatā quācunq; potest essentia dei videri. Secūdo q̄ essentia dei est ipm esse eius vt supra ostēsum est[e]: q̄ nulli forme create cō petere pōt. Nō pōt igit aliq̄ forma creata esse similitudo repꝛesentās vidēti dei essentiā. Tertio: q̄ diuina essentia ē aliq̄ incircūscriptū cōtinēs in se supereminēter quicquid pōt significari vel intelligi ab intellectu creato[e]. Et hoc nullo modo per aliquā speciē creatam repꝛesentari pōt: q̄ oīs forma creata ē determinata fm aliquā rationē vel sapiētie: vel ▷tutis: vel ipse⁹ esse vel alicui⁹ hmōi. Uñ dicere deū ꝑ similitudinē vi deri ē dicere diuinā essentiā nō videri. Q̄d est erroneū. Dicendum ergo q̄ ad videndū dei essentiā req̄rit aliq̄ similitudo ex pte visiue potētie. s. lumē diuine glie cōfortās intellectū ad videndū deū. Ue q̄ dr in ꝓs. In lumine. t. videbim⁹ lumē. Nō aūt per aliquā similitudinē creatā dei essētia videri pōt: q̄ ipsam diuinā essentiā repꝛesentet vt in se est.

Ad primū Ergo dōm, q̄ authoꝛitas illa loquit de similitudine que est ꝑticipatione luminis gloꝛie. ¶ Ad secundum dicendum, q̄ Aug. ibi loquitur de cognitione dei que habetur in via. ¶ Ad tertium dicendū, q̄ diuina essentia est ipsū esse. Unde sicut alie forme intelligibiles que non sunt suum esse vniuntur intellectui secundum aliquod esse quo informāt ipsum intellectum: & faciunt ipsum in actu: ita diuina essentia vnit intellectui creato vt intellectum in actu, per seipsam faciens intellectum in actu.

¶ Utrum essentia dei videri possit oculis corpoꝛalibus. Artic. 3.

AD tertiū sic ꝓceditur. Uidetur q̄ essentia dei videri possit oculo corpoꝛali. Dicitur em̄ Job. 19. In carne mea videbo deum ꝛc. 7.42. Auditu auris audiui te. nunc autem oculus meus videt te.

Cp. August. dicit vlti. de ciui. dei. cap. 29. Uis itaq; prepollentioꝛ oculoꝝ erit illorum scilicet glorificatoꝝ non vt acutius videant, quam quidam perhibentur videre serpentes vel aquile. Quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant nihil aliud possunt videre q̄s corpoꝛa: sed vt videant et incorpoꝛalia. Quicunque autem potest videre incorpoꝛalia: potest eleuari ad videndum deum: ergo oculus glorificatus potest videre deum.

Cp. Deus potest videri ab homine visione imaginaria. Dicitur enim isa. 6. Uidi dōm se. super sol. ex ꝛc. Sed visio imaginaria a sensu originem habet: phantasia enim est motus factus a sensu secundum actum: vt dicitur in tertio de anima: ergo deus sensibili visione videri potest.

Sed cōtra Est q̄ dicit aug. in libro de videndo deum ad paulinam. Deum nemo vidit vnquam: vel in hac vita sicut ipse est: vel in angelorū vita sicut visibilia ista que corpoꝛali visione cernuntur.

¶ Rñdeo Dicēdum, q̄ impossibile est deum videri sensu visus: vel quocunq; alio sensu, aut potentia sensitiue partis. Omnis enim potentia huiusmodi est actus corpoꝛalis organi: vt infra dicetur[e]. Actus aūt proportionatur ei cuius est actus. Unde nulla huiusmodi potentia potest se extendere vltra corpoꝛalia. Deus autem incorpoꝛeus est: vt supra ostensum est[e]. Unde nec sensu: nec imaginatione videri potest: sed solo intellectu.

Ad primū Ergo dicēdum, q̄ cum dicitur. In carne mea videbo deū sal. m. non intelligitur q̄ oculo carnis sit deum visurus: sed quod in carne existens post resurrectionē visurus sit deū. Similiter quod dicitur: nunc oculus meus videt te: intelligitur de oculo mentis: sicut eph. 1. dicit apostolus. Det vobis spiritum sapientie in agnitione eius: illuminatos oculos cordis vestri.

¶ Ad secundum dicendum quod augu. loquitur inquirēdo in verbis ullis: & sub cōditione: Quod patet ex hoc quod premittitur. Iōge itaq; potētie alterius erunt ſcꝫ oculi glorificati: si p eos videbit incorpoꝛea illa natura. Sed postmodū hoc determinat dicēs. Ualde credibile est sic nos visuros mū dana nūc corpoꝛa celi noui & terre noue: vt deum vbiq; ꝓsentem: & vniuersa etiā corpoꝛalia gubernantē clarissima perspicuita te videamus. non sicut nunc inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur: sed sicut homines inter quos viuentes motusq; vitales exercentes viuimus: mortui aspicimus non credimus videre: sed videmus. Ex quo patet: quod hoc modo intelligit oculos glorificatos deum visuros: sicut nunc oculi nostri vidēt aliculus vitā. Ultra autē nō videtur oculo corpoꝛali sicut per se visibile: sed sicut sensibile per accidens. Quod quidem a sensu non cognoscitur: sed statim cum sensu ab aliqua alia vitute cognoscitiua. Quod autem statim visis corpoꝛibus diuina ꝓsentia ex eis cognoscatur per intellectum ex duobus contingit scilicet ex perspicuitate intellectus: & ex refulgentia diuine claritatis in corpoꝛibus innouatus. ¶ Ad tertium dicendū: q̄ in visione imaginaria nō videtur dei essentia: sed aliqua forma in imaginatione formatur representans deum secundum aliquem modum similitudinis: prout in scripturis diuinis diuina per res sensibiles metaphoꝛice describuntur.

¶ Utrū aliqs intellectus creat⁹ ꝑ sua naturalia diuinā essentiā videre possit. Artī. 4.

AD quartū sic ꝓceditur. Uidetur q̄ aliquis intellectus creatus per sua naturalia diuinā essentiā videre possit. Dicit enim Diony. 4. ca. de di. no. q̄ angelus est speculum purum clarissimū susciꝑēs totā (si fas est dicere) pulchritudinem dei. Sed vnumquodq; videtur dum videtur eius speculū. Cum igitur angelus per sua naturalia intelligat seipsum videt q̄ etiā per sua naturalia intelligat diuinam essentiam. ¶ Preterea. Illud q̄d est maxime visibile, fit minus visibile nobis propter defectum nostri visus vel corpoꝛalis vel intellectualis. Sed intellectus angeli nō patitur aliquem defectū. Cū ergo deus fm se sit maxime intelligibilis, videt q̄ ab angelo sit maxime intelligibilis. Si igitur alia intelligibilia per sua naturalia intelligere potest: multo magis deū. ¶ Preterea. Sensus corpoꝛeus nō potest eleuari ad intelligendam substantiā incorpoꝛeā: q̄ est supra eius naturā. Si igitur videre deū per essentiā sit supra naturā cuiuslibet intellect⁹ creati: videt q̄ nullus intellectus creat⁹ ad videndū dei essentiā pertingere possit. Quod est erroneū. vt ex supradictis patet[e]. Uidetur ergo q̄ intellectui creato sit nāle q̄ diuinā essentiā videre.

Sed contra Est q̄d̄ ro. 6. Ubi dea vita eterna. Sz vita eterna consistit in visione diuine essentie: fm illud Joā. 17. Hec est vita eterna vt cog. te solum verum deum ꝛc. Ergo videre dei essentiā: cōuenit intellectui creato per gratiam: & non per naturam.

¶ Rñdeo Dōm, q̄ impossibile est q̄ aliquis intellect⁹ creatus per sua naturalia essentiā dei videat. Cognitio nōn cōtingit fm q̄ cognitū est in cognoscēte. Cognitū aūt est in cognoscente fm modum cognoscentis. Unde cuiuslibet cognoscētis cognitio est fm modū sue nature. Si igitur mod⁹ essendi alicui⁹ rei cognite excedat modū nāe cognoscētis: opz q̄ cognitio illi⁹ rei sit supra nām illi⁹ cognoscētis. Est aūt multiplex modus essendi rerū. Quedā em̄ sunt quoꝝ nā nō hz esse nisi in hac mā idiuidua li. Et hmōi sunt oia corpoꝛalia. Quedā vo sunt quoꝝ nāe sunt ꝑ se subsistētes: nō in mā aliq̄: q̄ tñ nō sunt sūm esse, hz sunt esse habētes. Et hmōi sunt sube incorpoꝛee: quas

¶ Circa declarationē ac probationē 3ᵉ ꝑte. Aduerte duo. Primo q̄ hz ilfa ponant tres rāū modi essendi ex pte rei cognite scz esse in hac mā: et esse fine mā: & esse ipm esse sub sistens. i. sine omni potentia: q̄ th primus modus distinguit nō in plures modos essendi: & ideo tres tñ sunt: sed in duos modos: ḡrū alter est rei, alter rōnis. s. cē i hac mā: & abstrahere ab illa: seu singlare vl̄ et singlia vt sic ad nām spectant cognoscibilia cuius est esse actū cognitū: sed ad sensitiua: vniuersalia vero ad

55

18 4. d. 49 q. 2. a. 6 Et 81. q. 8. ar. 3. Et 3. 5. ca. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nāturam que quodam modo est in corpore ⁊ quodāmodo nō q̄ ad intellectū hūm humanam: que partim est separata ⁊ partim coniuncta: vt dr in scō phy. iij°. 26. Ideo ordines cognoscentiū multiplicari pñt ſm modos essendi magis q̄ ordines cognitorum. Et propterea in liera in homine in quo viraq; iungitur natura: ponitur intellect⁹ in altiori ordine q̄ sensus. Et hoc tamen nihil operatur rationis efficacie. Tum quia sicut vniuersale ⁊ singulare ad vnum essendi modū spectāt. s. ad cē in materia: ita anima subsistens ⁊ humana ad vnum modū essendi pertinent. s. ad esse formā, q̄ dā erat esse, ⁊ perfectionē corporis physici. vt i 2° de aia probat. Tū q̄ ex his optime habet q̄ modus essendi nature cognite nunquā excedit modū nāe cognoscentis. q̄ est imātū. Scdo aduerte: q̄ ex hoc processu lr̄e inducendo ex singularibus ⁊ sensibus ⁊ inte[a] humano: subsistūs immaterialibus ⁊ intellectibus separatis optime infertur: q̄ modus essendi nature cognite non excedi modum nature cognoscētis: ⁊ est signū q̄ ille excessus est cā non cognitionis vt in probatiōe cōsequtie a priori est assumptum: et sic optime infertur. ergo cognitio ipsius esse p se subsistētis solis intellectui diuino ē ꝑnaturalis ac p̄ supra ceteros est.

¶ Circa 3[am] ꝓtiam dubiū occurrit. Scotus siquidē in 4°. di. 49. q. 11[a]. ⁊ in p°. dis. 3[a]. q. 3[a]. ⁊ in q̄l. q. 14. ar°. 2°. cū impugnat. ad diuersa tñ proposita. nā in 3° quol. arguit cā q̄ ad intellectū nr̄m re[u] sui nālis obi in 4° aūt respcu essentie diuine ⁊ intellectus creati. ¶ Arguit ergo sic primo. cōditionalis illa nō sequit ex ꝓmissis. ergo añs. ꝓbat: q̄ ex hoc q̄ cognitum est incognoscēte ſm modum nāe cognoscentis: nihil aliud hr̄: nisi q̄ cognitio est pfectio proportionata cognoscenti: ⁊ sic r obm cognitionis. Ex hoc aūt nō sequit equalitas inter. s. q̄ cognoscentis natura dr̄ equari obo vel excedere. Et confirmat. Ex ꝓportione inter obm ⁊ potentiā sequit magis dissimilitudo ⁊ inequalitas: sicut inter motiuū ⁊ mobile ⁊ materiam ⁊ formā. Talis siquidem est proportio inter potentiam ⁊ obm. vnde oculus videt ⁊ celum ⁊ terrā: ⁊ ſi non habet modum essendi similem celo ⁊ terre quum illud sit incorruptibile: ⁊ magis ad propositū: idea lapidis nō est similis lapidi: in modo essendi. ¶ Secundo q̄ si illa cōditionalis esset vera: sequeretur q̄ angelus inferior nō cognosceret superiorem: q̄ modus essendi superioris excedit modū inferioris. ¶ Tertio q̄ ex illa sequitur q̄ intellectus creatus etiam illustratus lumine glorie: non posset videre deū. probat sequela: q̄ modus essendi dei excedit modū essendi totius huius scilicet intellectus illustrati ⁊ habituati ⁊c. ¶ Quarto specialiter arguit ꝺ eam vt applicatur ad intellectum nostrum ⁊ obm in litera assignam: q̄ si ista cōditionalis est vera ex natura potentie cognoscitiue: sequit q̄ beati nūq̄s videbūt deū. ꝓbat sequela q̄ nulla potentia potest elevari supra suū obm adequatum. virtus enim non potest elevari ad videndum phantasma nec aliquis habitus aut vis superaddita potest elevare potentiam supra suum obiectum: sed infra obiecti latitudinem: quoniam potentia prius respicit obiectum ex se q̄ habitus adueniat vt patet. ¶ Ultimo addit: q̄ argnit litera ex propositionib⁹ non sillogisticis.

¶ Ad euidentiam horum scito q̄ in. q. 14[a]. latius dicē: radicalr̄ initium cognitionis est. ex eo q̄ nā aliqua est nō solum ipsa sed alia. Et quoniam esse alia non contingit vno tantum modo: diuersi ordines cognoscentium surgunt ex diuersis modis essendi alia. Diuersi autem modi essendi alia surgunt ex diuersis gradibus ipsarum naturarum. Que sunt non solum ipse sed alia. Et propterea ſm diuersum ordinē ipsarū naturarū cognoscentium oportet ponere diuersos modos quibus cognoscens est cognitū. Et ex hoc manifeste sequitur: q̄ esse cognitum modificatur secundum modum nature cognoscentis. ⁊ nō econuerso. Et q̄ cognitio naturalis sequitur modum quo naturaliter cognoscens est cognitum: ideirco oportet q̄ mensura naturalis cognitionis sit ipsa cognoscētis natura. ver. gra. anima humana est substantia vltima inter intellectuales. Ac per hoc naturaliter sortitur q̄ sit infimo mō intellecta: ea q̄ cognoscēda sunt. Et hinc surgit: q̄ ipsam opz esse cognitā de articulate iuxta ipsor̄ nāe: ⁊ hic surgit: q̄ ipsaz ꝓz hr̄e cognita a phātasmatibus: ⁊ ꝓter q̄ capacitas eius nālis nō extēdat se ad hoc q̄ sit illa cognoscibilia que sunt separata a materia. Angelus autem q̄ eleuationis est essentie: vt puta materiā nullo modo requirentis ad sui modi essendi perfectionē: ⁊ ipse est alta excellentiori modo quā aia nostra: vñ est hoc mīrabile ⁊ interiora eminenter. superiora ante participatur. Et hoc est radix rationis facte in lra: q̄ fundat supra b̄ q̄ cognitū ē i cognoscente ꝓz modū nature cognoscētis: ⁊ q̄ cognitio sit ꝓz modum quo cognitū est in cognoscente. tam enim ex declarata ratione ꝓz: q̄ ex his sequitur q̄ ſi cognoscentis natura est inferioris ordinis q̄ sit natura cognita: q̄ non potest ex propriis viribus ad visionem illius se extendere: eo q̄ nō est illud nisi mō proprio sibi: q̄ est non esse illud nisi diminuta quadā participatiōe: que ad visionem nō sufficit. Ex hac cadē quoq; radice oia obiecta facile soluuntur termini nos litere ꝓtius notatibus. Est siquidem hic sermo non de cognitiōe vlr̄: sed de visione: id est cognitione complete quidditatiue. Rursusq; sermo est de huiusmodi cognitione: nō quocūq; modo possibili: sed ex ꝓpria natura cognoscentis sufficiēter. Modo aūt essendi cognoscētis ⁊ cogniti nō ſm speciē: sed genus aut ſſi genus sumit. Et ex his sequit q̄ obiecta que assignantur potentiis non sunt obiecta adequata exēliue ꝺz sunt obiecta adequata ītēsiue naturaliter: q̄ supra illa non pōt natus dicitur: q̄ optime illa conditionalis sequitur ex premissis subtiliter intellectis vt expositum est. Ex hoc enim q̄ cognitio nālis ꝺz proportionari naturaliter potētia quidditatiue penetrare: sed infra. ¶ Ut̄ ad primā obiectionē

angelos dicimus. Solius autem dei proprius modus essendi est vt sit suum esse subsistens. Ea igitur que nō habent esse nisi in materia indiuiduali cognoscere est nobis cōnaturale[c]: eo q̄ anima nostra per quam cognoscimus est forma alicuius materie. Que tū habet duas ꝟtutes cognoscitiuas. Vnā que est actus alicui⁹ corporei organi. Et huiccōnaturale est cognoscere res scām q̄ sunt in materia indiuiduali. Unde sensus nō cognoscit nisi singularia. Alia vero virtus cognoscitiua eius est intellectus qui non est actus alicuius organi corporalis. Unde per intellectū connaturale est nobis cognoscere naturas, que quidē non habent esse nisi in materia indiuiduali: non tamen ſm q̄ sunt in materiam diuiduali: sed ſm q̄ abstrahuntur ab ea per consideratione intellectus. Unde ſm intellectum possumus cognoscere hmōi res in vlī. Quod est supra facultatem sensus. Intellectui autem angelico connaturale est cognoscere naturas non in materia existentes[e]. Quod est supra naturalem facultatem intellectus anime humane secundum statum pñtis vite: quo corpori vnīt. Relinquit ergo q̄ cognoscere ipsum esse subsistēs sit cōnaturale soli intellectui diuino: ⁊ q̄ sit supra facultatē naturalem cuiuslibet intellectus creati[e]: q̄ nulla creatura est suum esse sed habet esse participatū. Nō igitur potest intellectus creatus deum per essentiam videre nisi inquantum deus per suam gratiam se intellectui creato coniungit, vt intelligibile ab ipso.

Ad primum Ergo dicēdū, q̄ iste modus cognoscēdi deum est angelo connaturalis: vt. s. cognoscat eum per similitudinē eius in ipso angelo refulgentem[e]. Sed cognoscere deum per aliquam similitudinem creatam non est cognoscere essentiam dei: vt supra ostensuz est[c]. Unde non sequitur quod angelus per sua naturalia possit cognoscere essentiam dei. ¶ Ad secundum dicendum: quod intellectus angeli non habet defectum: ſi defectus accipiatur priuatiue: vt scilicet careat eo quod habere debet. Si vero accipiatur negatiue: sic, quelibet creatura inuenitur deficiens deo comparata: dum non habet illam excellentiam que inuenitur in deo. ¶ Ad tertium dicendum: quod sensus visus: quia omnino materialis est: nullo modo eleuari potest ad aliquid immateriale. Sed intellectus noster: vel angelicus: quia secundum naturam a materia aliqualiter eleuatus est, potest vltra suā naturam per gratiam ad aliquid altius eleuari. Et huius signum est: quia visus nullo modo potest in abstractione cognoscere id q̄ in concretione cognoscit. Nullo enīz modo potest percipere naturam: nisi vt hanc. Sed intellectus noster potest in abstractione considerare quod in concretione cognoscit. Etsi eñ cognoscat res habentes formaz in materia: tamen resoluit cōpositum in vtrūq;: ⁊ cōsiderat ipsam formā p se. Et sil̄r intellectus angeli: lz cōnaturale sit ei cognoscere eē cōcretū aliqua natura: tū pōt ipsum esse secernere ꝑ intellectuz dū cognoscit quod aliud est ipse: ⁊ aliud est suū esse. Et ideo cū intellectus creatus per suā naturaz natus sit apprehēdere formam concretā: ⁊ esse concretum. in abstractione per modum resolutionis cuiusdam: potest per gratiam eleuari vt cognoscat substantiam separatam in subsistentem: ⁊ esse separatum subsistens.

Articulus V.

¶ Super articulum quintum.

In titulo intellectus creatus actu vel potentia: indigeat, non propter melius sed simpliciter ad consequendam visionem dei.

¶ In corpore vnica conclusio respōnsiua quesito affirmatiue. Intellectus creatus eget lumine creato ad visionem diuinam. probatur. intellectus creatus videns deum habet essentiam diuinam pro forma intelligibili: ergo eget dispositione supernaturali eleuante ad tantam sublimitatem. ergo argumento gratuito virtutis intellectiue. ergo lumine creato. antecedens patet ex artic. 2°. consequentia prima probatur ex illa maxima omne q̄ eleuatur ad aliquid excedens suā naturam opz disponi dispone que sit supra suā naturā. declaratur: in natura aeris ⁊ ignis. 2[a] aūt pñtia pbatur: q̄ naturalis virtus intellectus creati non sufficit ad videndā dei essentiā, tertia vero probatur: q̄ augmentatio intellectue vis illuminatio vocatur: q̄ declaratur: q̄ ipsum intelligibile vt sic, dicitur lumen vel lux. Et cōfirmat auctoritate apocalipsis. 21. Deinum ponitur effectus formalis talis luminis: ⁊ dr̄ q̄ est facere dei formes: probatur autoritate pme Johā. 3. Et sic declaratur ars ⁊ quid est ipsius luminis.

¶ Circa illam maximā nota q̄ aliquid esse supra naturā alicuius cōtingit dupl̄r. Uno modo dignitate: q̄. s. est supra gradū essentialem nāe: alterius: vt ignis respectu aeris. Alio mō pāte seu efficacia: q̄. s. est supra: posse alterius: vt lumen respectu aeris: ignis aer sit subā: ⁊ lumen sit accns. In proposito sumitur scdo mō. Et ꝓpterea supnāle simplr̄ si primo mō sumit: de⁹ tñ est supernaturaliter ponatur. Tertio, quia quicquid potest deus mediāte causa effectiua secunda potest sine illa. Sed lumen glorie ponitur vt efficiat visionem. ergo. Quarto quia magis videtur necessarium ponere speciem intelligibilem dei quā lumē glorie: sed illa nō ponitur: ergo pbatur antecedens: quia illa esset ꝓpter pfectionē intellectus: vt memoria est: illud autē perficit in actu secūdo ad q̄d sufficit obiectū ꝑsens in seipso: vt er dictis ꝓz.

¶ Durandus deinde dupliciter arguit. Primo lumē glie ponit pp excellentiā obiecti sup intellectū creatū. vt ꝓz in lra huius articli. ergo frustra probat ꝓna: q̄ obm in infinitū excedit nō solū intellectū creatū ſm se: ſz etiā cū tali lumine. Et ꝓter lumē tale nō redditur intellectus de ꝓportionato ꝓportionatū. Scdo. q̄ quicquid sit: frater thomas in. 4. di. 49. q. 3 q̄ visio dei pōt cōtari hōi in solis dispōnibus vie. ergo nō exigit lumē glie q̄d est ꝓpria dispō patrie. Multa alia recitātur apud capreolū. di. 49. q. 4. argumēta: q̄ cōsulto omitto. aut eñ supponunt intellectū pure passiue cōcurrere ad visionem dei: aut q̄ ex his facile soluuntur: vel a suis authoribus soluta sunt.

¶ Ad p[m] scoti dr̄ cōcedi totum: ⁊ dici q̄ indigētia nō est ex parte dei seu obi: sed ex parte intellect⁹ creati. vñ ꝑdicaris virtūs negat maiorē. Ad scdm dr̄ q̄ hic est serūs dū illud: sniam tene. sed lingua cohibe: simplr̄ q̄dē nullū inconueniēs est ꝓcedere: q̄ q̄ aliquā formā creatā nō ih̄ vt ꝑficiēs intellectus creatus nālr̄ videt deū. Cūm quilz habit⁹ ⁊ eius forma est ex ꝓpria nā principiū, ꝓpriq; actus. Ipse n. charitatē vt sic, nālr̄ diligit deū meritorie ⁊c. Nō eñ minus charitas inclinat ad actū, ꝓpriū quā ceteri habitus: signū aūt naturalitatis est delectatio. Exprimur. n. nos delectabiliter omnia operari: quoz̄ habitus habemus: siue nāles siue supernāles. Uerūtñ ne errādi occasio sumat: distinguēdū est, q̄ videre dei nālr̄ p aliquē formam creatā pōt intelligi dupl̄r. Uno modo p formā creatā supnālem: ⁊ nō solū supernaturaliter. Et q̄ primo mō est impossibile ac refutatū. 2° ꝺo mō est necessariū. Et tale est lumē glie: illuminat⁹ q̄ dē illo, nālissime videt deum: adeo vt impoſe sit nō videre illū: stāte lumine. Ut̄ ꝓz: q̄ nō est sile de ceco illuminato: ⁊ de intellectu illuminato: q̄ ibi vis data est nālis. lz supnālr̄ data: hic ꝺo vis data est supnālr̄ data est supnālis. ¶ Ad tertium negat argumētū. est. n. sophisma figure dictionis. muīat fidem q̄d in quale seu ad aliq̄d. Ut̄sio. n. dei creata non significat rem absolute: ſz significat actum in ordine ad agēs creatū. ⁊ sic est sile sicut si arguerē. Deus producit actū meritoriū mediāte voluntate ⁊ charitate petri. ergo pōt ꝓduce actū meritoriū mediāte voluntate ⁊ charitate petri. ergo pōt ꝓduce illū sine eis. ¶ Ad quartū negat añs: nec ꝓbatio aliq̄d valet: q̄ſ memoria intellectiua impertinens est felicitati: que cōſistit in actu ⁊ nō in habitu. Et bene audientes q̄ scotus cū sequacibus non potest amplius in hac materia ſistinere: quoniam in clementina, ad nostrum. de here. expresse errozis damnatur dicentes: q̄ anima non indiget lumine glorie eleuante ipsam ad videndum deū. vbi certus ecclesiā amplexā. s. rhome doctrinā determinasse non solum indigentiam luminis: sed cām. s. vt eleuetur ais ad talē visionē: vt in litera dicitur.

¶ Ad primum durandi: concesso antecedente negatur sequela. Ad probationē dicitur: q̄ ex peruersa interpretatione procedit: poni enim propter excellentiā obi supra potētiā cōtingit vno mō vt adequetur excessus augēdo potentiā. Et iuxta hunc sensum ꝓcedit ꝓbatio: ſz ꝺ nihil militat. Alio mō: vt excessus non prohibeat attractionem p[o]. ad tam excellens obm. Et ad

¶ Ut̄rū intellect⁹ creatus ad videndū dei essentiā aliquo creato lūine indigeat. ar. s.

AD Quintū Sic procedit̄r. Uidetur q̄ intellectus creatus ad videndum essentiā dei aliquo lumine creato non indigeat. Illud enim quod est per se lucidum in rebus sensibilibus alio lumine non indiget vt videat. Ergo nec in intelligibilib⁹. Sed deus est lux intelligibilis. Ergo non videtur per aliquod lumen creatum.

¶ Ꝫ. Cum deus videtur ꝑ medium: non videtur per suā essentiam. Sed cum videtur per aliquod lumē creatum, videtur per medium. Ergo non videtur per suā essentiam.

¶ Ꝫ. Illud quod est creatum nihil ꝓhibet alicui creature esse naturale. Si ergo ꝑ aliquod lumē creatū dei essentia videtur: poterit illud lumē esse naturale alicui creature. Et ita illa creatura nō indigebit aliquo lumine ad videndum deū. Quod est impossibile. Non est ergo necessariū quod omnis creatura ad videndum dei essentiam lumē superadditum requirat.

Sed contra Est quod dicitur in psal. In lumine tuo videbimus lumen.

Rñdeo Dicēdū, q̄ omne q̄ eleuatur ad aliq̄d q̄ excedit suā naturaz: oportet q̄ disponatur aliqua dispositione: que sit supra suam nām[e]. Sicut ſi aer debeat accipere formā ignis: oportet quod disponat aliqua dispositione ad talē formaz. Cum autem aliquis intellectus creatus videt deum per essentiam: ipsa essentia dei sit forma intelligibilis intellectus. Uñ oportet q̄ aliqua dispositio supnaturalis ei superaddatur ad hoc q̄ eleuetur in tantam sublimitatem. Cum igitur virtus naturalis intellectus creati non sufficiat ad dei essentiā videndā (vt ostensum est[c]) oportet q̄ ex diuina gratia superaccrescat ei virt⁹ intelligēdi. Et hoc augmentū virtutis intellectiue illuminationē intellect⁹ vocam⁹: sicut ꝓpium intelligibile vocatur lumē vel lux. Et istud est lumē de quo dicitur apoc. 21. q̄ claritas dei illuminabit eam. s. societatem beatoruz: ⁊ ipsius. n. dei creata non significat rem absolute: ſz significat actum in ordine ad agēs creatū. ⁊ sic est sile sicut si arguerē. Deus producit actū meritoriū mediāte voluntate ⁊ charitate petri. ergo pōt ꝓduce illū sine eis. ¶ Ad quartū negat añs: nec ꝓbatio aliq̄d valet: q̄ſ memoria intellectiua impertinens est felicitati: que cōſistit in actu ⁊ nō in habitu. Et bene audientes q̄ scotus cū sequacibus non potest amplius in hac materia ſistinere: quoniam in clementina, ad nostrum. de here. expresse errozis damnatur dicentes: q̄ anima non indiget lumine glorie eleuante ipsam ad videndum deū. vbi certus ecclesiā amplexā. s. rhome doctrinā determinasse non solum indigentiam luminis: sed cām. s. vt eleuetur ais ad talē visionē: vt in litera dicitur.

Ad primum Ergo dicendum: q̄ lumen creatuz est necessarium ad videndum dei essentiam: non q̄ per

supernaturaliter ponatur. Tertio, quia quicquid potest deus mediāte causa effectiua secunda potest sine illa. Sed lumen glorie ponitur vt efficiat visionem. ergo. Quarto quia magis videtur necessarium ponere speciem intelligibilem dei quā lumē glorie: sed illa nō ponitur: ergo pbatur antecedens: quia illa esset ꝓpter pfectionē intellectus: vt memoria est: illud autē perficit in actu secūdo ad q̄d sufficit obiectū ꝑsens in seipso: vt er dictis ꝓz.

¶ Durandus deinde dupliciter arguit. Primo lumē glie ponit pp excellentiā obiecti sup intellectū creatū. vt ꝓz in lra huius articli. ergo frustra probat ꝓna: q̄ obm in infinitū excedit nō solū intellectū creatū ſm se: ſz etiā cū tali lumine. Et ꝓter lumē tale nō redditur intellectus de ꝓportionato ꝓportionatū. Scdo. q̄ quicquid sit: frater thomas in. 4. di. 49. q. 3 q̄ visio dei pōt cōtari hōi in solis dispōnibus vie. ergo nō exigit lumē glie q̄d est ꝓpria dispō patrie. Multa alia recitātur apud capreolū. di. 49. q. 4. argumēta: q̄ cōsulto omitto. aut eñ supponunt intellectū pure passiue cōcurrere ad visionem dei: aut q̄ ex his facile soluuntur: vel a suis authoribus soluta sunt.

¶ Ad p[m] scoti dr̄ cōcedi totum: ⁊ dici q̄ indigētia nō est ex parte dei seu obi: sed ex parte intellect⁹ creati. vñ ꝑdicaris virtūs negat maiorē. Ad scdm dr̄ q̄ hic est serūs dū illud: sniam tene. sed lingua cohibe: simplr̄ q̄dē nullū inconueniēs est ꝓcedere: q̄ q̄ aliquā formā creatā nō ih̄ vt ꝑficiēs intellectus creatus nālr̄ videt deū. Cūm quilz habit⁹ ⁊ eius forma est ex ꝓpria nā principiū, ꝓpriq; actus. Ipse n. charitatē vt sic, nālr̄ diligit deū meritorie ⁊c. Nō eñ minus charitas inclinat ad actū, ꝓpriū quā ceteri habitus: signū aūt naturalitatis est delectatio. Exprimur. n. nos delectabiliter omnia operari: quoz̄ habitus habemus: siue nāles siue supernāles. Uerūtñ ne errādi occasio sumat: distinguēdū est, q̄ videre dei nālr̄ p aliquē formam creatā pōt intelligi dupl̄r. Uno modo p formā creatā supnālem: ⁊ nō solū supernaturaliter. Et q̄ primo mō est impossibile ac refutatū. 2° ꝺo mō est necessariū. Et tale est lumē glie: illuminat⁹ q̄ dē illo, nālissime videt deum: adeo vt impoſe sit nō videre illū: stāte lumine. Uñ ꝓz: q̄ nō est ſile de ceco illuminato: ⁊ de intellectu illuminato: q̄ ibi vis data est nālis. lz supnālr̄ data: hic ꝺo vis data est supnālr̄ data est supnālis. ¶ Ad tertium negat argumētū. est. n. sophisma figure dictionis. muīat fidem q̄d in quale seu ad aliq̄d. Ut̄sio. n. dei creata non significat rem absolute: ſz significat actum in ordine ad agēs creatū. ⁊ sic est sile sicut si arguerē. Deus producit actū meritoriū mediāte voluntate ⁊ charitate petri. ergo pōt ꝓduce illū sine eis. ¶ Ad quartū negat añs: nec ꝓbatio aliq̄d valet: q̄ſ memoria intellectiua impertinens est felicitati: que cōſistit in actu ⁊ nō in habitu. Et bene audientes q̄ scotus cū sequacibus non potest amplius in hac materia ſistinere: quoniam in clementina, ad nostrum. de here. expresse errozis damnatur dicentes: q̄ anima non indiget lumine glorie eleuante ipsam ad videndum deū. vbi certus ecclesiā amplexā. s. rhome doctrinā determinasse non solum indigentiam luminis: sed cām. s. vt eleuetur ais ad talē visionē: vt in litera dicitur.

¶ Ad primum durandi: concesso antecedente negatur sequela. Ad probationē dicitur: q̄ ex peruersa interpretatione procedit: poni enim propter excellentiā obi supra potētiā cōtingit vno mō vt adequetur excessus augēdo potentiā. Et iuxta hunc sensum ꝓcedit ꝓbatio: ſz ꝺ nihil militat. Alio mō: vt excessus non prohibeat attractionem p[o]. ad tam excellens obm. Et ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

hunc sensum ponitur lumē glorie propter excellentiā obiecti supra potentiā. Contra autē hunc sensum manifeste pz probationem non procedere. Quod si sic vis in hoc: q de non proportionato fieri dicitur proportionatus. Jam habita est responsio in litera. in art. primo in rñsione ad vltimum declarando: quomodo intelligitur proportionis nomen in proposito.

¶ Ad 2m dz: q durādus noluit intelligere illa san. Tho. verba. q. 2ª. ar. 7. Lumen siquidē glie

In. 4. di. 49. 60

pt duplr haberi. Uno modo per modū passionis. alio modo per modum habitus. primo modo non ponit hominē extra viam. 2o est ppria pfectio spē: r tō quia in solis dispōnib⁹ vie dz. i. in dispositōibus nō ponentibus homine extra viā simpliciter intelligitur. Et q hec sit mens vera. S. tho. ex eo liqt. q in. q. de ve. q. 10. artic. 11. ponit idem: qđ in 4o. et rñ in eiusdē q. de ve. q. 13 artic. 1. 2 q. 20. art. 2. sic exponit. r sūliter in 2ª. 2æ. q. 183. ar. 3. ꝫre idubie sic tenēdū ē.

¶ In respōsiōe ad 3m qm subtilis valde doctrina tradit. Aduerte duo. primo qđ est tam esse ꝫ fieri connāle alicui. Scōo que sit pportio inter lumē glorie r diuinam substantiam. esse cōnaturale est oriri seu pullulare ex intrinsecis illius nature. vt ex. 2. physi co. patet. r in motu ele mētorū apparet. Fieri vero cōnaturale est fieri q id q non finit ex principijs alicuius fluat ex principijs eius. hoc autem imaginari nullo nō potest: nisi nā transferat in naturā: sic esī solummō puncta a quibus aliquid fluit efficipossunt puncta ei⁹ a quo nō fluit. Proportio inter lumē glie r diuinam essentiam: nō in esse nāe: ꝫ in esse intelligibili. est proportio propriū con naturalis ad naturaz a qua fluit. Quod sic ex dictis ꝑbat. lumen glorie nihil aliud est ꝫ vis vt ppria dispositio vnitiua diuine essentie, vt forme intelligibilis atq factiua visiōis diuine. Ad hec enim duo lumē glorie poni patet ex dictis. ꝫ habere diuinā essentiā vt forma intelligibilem. et similite vide-

60 4. d. 49 q. 2. ā. 4 r 3. ꝫ. c. 56. 57 55

re deum soli deo est connaturale. ergo lumen glorie soli diuine nature connaturale est. Et hinc sequitur diuinam essentiam r lumen glorie esse einsdē ordinis eo modo quo dispositio vltima et forma sunt einsdē ordinis scilicet quo ad connaturalitatem: quia scilicet cuicunq naturale est vnum r reliquum: r cui non vnum neutrum: propterea in litera dicitur quod lumen glorie non potest esse connaturale alicui nisi illa res transferet in diuinam naturam. Et his autem patet falcitas opinionis scoti in prima. q. prolo. primi sen. volentis q naturale r supernaturale non distinguant res sed habitudines ad causas actiuas. Lumen siquidē glorie r charitas r dona spiritussancti: r si qua sunt huiusmodi oia sunt supernaturalia entia. non solum q a solo agente supernaturali causari possunt: sed quia nulli creature facte aut facibili connaturalia esse pōt propter quod dicuntur entia supernaturalis imo diuini ordinis. Et si cōtra hoc obijciatur: de distāria infinita inter deum r lumē glorie: aut q aliud est loqui de lumine glie p essentiā: r aliud de eo per participationem. Et q ꝫ lumen glorie per essentiam sit proprium deo: nō tñ per participationem. de quo tamē loquimur: facile responderi potest: quod distantia infinita nihil aliud infert nisi q inter quecunq lumē glie creatum r deum sunt infiniti medij gradus. Inter dispositionem nanq propriam r formam substantialem est maxima distantia: r longe maior ꝫ inter duas substantias: r tamen ille sunt einsdem ordinis: quo ad connaturalitatem: r iste non: quamuis iste magis conueniant

Sed Contra est, quod vita eterna in visione dei consistit: secundum illud ioan. 17. Hec est vita eterna &c. Ergo si omnes equaliter dei essentiam vident in vita eterna omnes erunt equales: cuius contrarium dicit apostolus. 1. cor. 15. Stella differt a stella in claritate.

Rñdeo Dicendum, quod vēdētium deum per essentiam vnus alio perfectius eum videbit. Quod quidem non erit per aliquam dei similitudinem per fectionem in vno ꝫ in alio: cum illa visio nō sit futura per aliquam similitudinē. vt ostē sum est[e]. Sed hoc erit per hoc quod intellectus vn⁹ habebit maiorem virtutem seu facultatem ad videndum deum quam alterius. Facultas autem videndi deum non competit intellectui creato secundum suam naturam: sed per lumen glorie: quod intellectum in quadam dei formitate constituit: vt ex supertoxtb⁹ patet[e]. Unde intellectus plus participans de lumine glorie perfectius deum videbit. Plus autem participabit de lumine glorie, qui plus habet de charitate: quia vbi est maior charitas: ibi est maius desiderium. Et desiderium quodam modo facit desiderantem aptum r paratum ad susceptionem desiderati. Unde qui plus habebit de charitate: perfectius deum videbit r beator erit.

Ad ꝑmū Ergo dicendum, q cum dicitur, videbimus eum sicuti est: hoc aduerbium sicuti, determinat modum visionis ex parte rei vise: vt sit sensus: videbimus eum ita esse sicuti est: quia ipsum esse eius videbimus quod est eius essentia. Non autem determinat modum visionis ex parte videntis: vt sit sensus, q ita erit perfectus modus videndi: sicut est in deo perfectus modus essendi.

¶ Et per hoc etiam patet solutio ad scām. Cum enim dicitur quod rem vnam vnus alio melius non intelligit: hoc habet veritatem si referatur admodū rei intellecte: quia quicūq intelligit rem esse aliter ꝫ sit: non vere intelligit, non autem si referatur ad modum intelligendi: quia intelligere vnius est perfectius quam intelligere alterius[e].

¶ Ad tertium dicendū q diuersitas videntium non erit ex parte obiecti: quia idem obiectum omnibus presentabitur. s. dei essentia: nec ex diuersa participatiōe obiecti per differentes similitudines: sed erit per diuersaz facultatem intellectus: non quidem naturalem: sed gloriosam: vt dictum est[e].

¶ Super articulum septimum.

er 4. d. 49 q. 2. ar. 3 Et. 3. ꝫ. cap. 33. r M. q. 8 arti. 2.

Tulius in corpore declaraf.

¶ In corpore vna conclusio responsiua que fit. q negatiue impossibile est cuicunque intellectui creato comprehendere Deum. Probatur. Impossibile est lumen glorie creatum in quocunq intellectu esse infinitum. ergo impossibile est cuicunq intellectui creato infinite cognoscere deum. ergo impossibile est cognoscere quantum cognoscibilis est. ergo impossibile est cognoscere perfecte. ergo impossibile est comprehendere deum. Antecedens patet, prima consequentia probatur: ex eo q magis et minus videre deum attenditur fm maiorē r minus lumen glorie: r consequenter infinite videre secūdum infinitum lumen glorie. 2ª vero consequentia probatur: quia deus est infinite cognoscibilis: quia est infinite entitatis et actualitatis. 3ª autem probatur inductione in propositione scibili: que si opinione teneatur nō perfecte cognoscitur. 4ª autē probatur ex diff. nitione ipsius cōprehendere: quod. s. est perfecta cognitio.

¶ Super art. 8.

In titulo ly omnia, distribuit pro omnibus rebus rerūq rationibus ab solutis r respectiuis: realib⁹ r rationis nō solum que sunt quocunq mō sed que non implicant cōtradictionem esse. i. pro omnibus simplr: ly in deo intelligitur obiectiue ita q in hoc obiecto q est deus: videāt oia inclusa in eo qūlibet.

¶ In corpore vna conclusio responsiua questo negatiue. Nullius intellectus creatus vi dere potest in deo omnia: sed plura vel pauciora iuxta modū videndi deum. Probatur quecunq videtur in deo videndum secūdūq fiant in ipso. ergo videntur vt effectus virtualiter contenti in causa ergo plura vel pauciora: fm qđ p fectius vel minus perfecte videtur deus. ergo non omnia nisi deus totaliter comprehendatur: ergo a nullo intellectu creato videri possunt omnia in deo sed plura vel pauciora iuxta modum videndi ipsum.

¶ Utrum videntes deum per essentiam ipsum comprehendant Artic. 7.

Ad septimū Sic procedit. Uidetur, quod videntes deum per essentiam ipsum cōprehendant. Dicit enim apostolus phy. 3. Sequor autem si quomodo comprehendā. Non autem frustra sequebatur. Dicit enī ipse. 1. corin. 9. Sic curro nō quasi in incertum. Ergo ipse comprehendit: r eadem ratione alij quos ad hoc inuitat dicens. Sic currite vt comprehendatis.

¶ Ꝑ. Ut dicit aug. in lib. de vidēdo deū ad paulinam: illud cōprehenditur quod ita totum videtur, vt nihil ei⁹ lateat videntē: sed si deus per essentiā videtur, totus videtur, r nihil eius latet videntem: cum deus sit simplex: ergo a quocunq videtur per essentiā, cōprehenditur. ¶ Si dicatur q videtur totus: sed non totaliter: cōtra. Totaliter vel dicit modum videntis: vel modum rei vise. Sed ille qui videt deum per essentiā videt eum totaliter, si significetur modus rei vise: qz videt eū sicuti est: vt dictū est[e]. Similiter videt eum totaliter, si significetur modus videntis: quia tota virtute sua intellectus dei essentiam videbit. Quilibet ergo vidēs deum per essentiam totaliter eum videbit. Ergo eum comprehendet.

Sed cōtra Est, qđ dicit hier. 32. Fortissime: magne: potens: dominus exercituum nomen tibi: magnus consilio: r incomprehensibilis cogitatu. Ergo comprehendi non potest.

Rñdeo Dōm: quod comprehendere deum impossibile est cuicunque intellectui creato: attingere vero mente deum qualitercūque magna est beatitudo: vt dicit aug. ¶ Ad cuius euidentiam sciendum est, quod illud comprehenditur quod perfecte cognoscitur: perfecte autem cognoscitur: quod tantū cognoscitur: quātū est cognoscibile. Unde si id quod est cognoscibile per scientiam demonstrationem opinione teneatur, ex aliqua ratione probabili concepta: non comprehenditur: puta si hoc quod est triangulum habere tres angulos equales duobus rectis aliquis sciat per demonstrationem cōprehēdit illud. Si vero aliquis eius opinionē accipiat ꝑbabiliter: per hoc q a sapientibus vel pluribus ita dz: nō cōprehendet ipsum: qz non pertingit ad illum perfectum modū cognitionis, quo cognoscibilis est. Nullus autē intellectus creatus pertingere potest ad illum perfectum modū cognitionis divine essentie: quo cognoscibilis est. quod sic patet. Unumquodq enī sic cognoscibile est fm quod est ens actu. De⁹ igitur cuius esse est infinitum: vt supra ostēsum est[e], infinite cognoscibilis est. Null⁹ autem intellectus creat⁹ potest deū infinite cognoscere. Intātum enī intellect⁹ creatus diuinā essentiā perfectius vel minus perfecte cognoscit: inquantum maiou vel minou lumine glorie perfunditur[e]. Cum igitur lumē glorie creatum in quocunq intellectu creato receptū non possit esse infinitum, impossibile est q aliqs intellect⁹ creatus deū infinite cognoscat. Uñ impossibile est q deū cōprehēdat.

Ad ꝑmū Ergo dōm: q cōprehendere deum impossibile est cuicunque intellectui creato: attingere vero mente deum qualitercūque magna est beatitudo: vt dicit aug. ¶ Ad cuius euidentiam sciendum est, quod illud comprehenditur quod perfecte cognoscitur: perfecte autem cognoscitur: quod tantū cognoscitur: quātū est cognoscibile. Unde si id quod est cognoscibile per scientiam demonstrationem opinione teneatur, ex aliqua ratione probabili concepta: non comprehenditur: puta si hoc quod est triangulum habere tres angulos equales duobus rectis aliquis sciat per demonstrationem cōprehēdit illud. Si vero aliquis eius opinionē accipiat ꝑbabiliter: per hoc q a sapientibus vel pluribus ita dz: nō cōprehendet ipsum: qz non pertingit ad illum perfectum modū cognitionis, quo cognoscibilis est. Nullus autē intellectus creatus pertingere potest ad illum perfectum modū cognitionis divine essentie: quo cognoscibilis est. quod sic patet. Unumquodq enī sic cognoscibile est fm quod est ens actu. De⁹ igitur cuius esse est infinitum: vt supra ostēsum est[e], infinite cognoscibilis est. Null⁹ autem intellectus creat⁹ potest deū infinite cognoscere. Intātum enī intellect⁹ creatus diuinā essentiā perfectius vel minus perfecte cognoscit: inquantum maiou vel minou lumine glorie perfunditur[e]. Cum igitur lumē glorie creatum in quocunq intellectu creato receptū non possit esse infinitum, impossibile est q aliqs intellect⁹ creatus deū infinite cognoscat. Uñ impossibile est q deū cōprehēdat.

Ad ꝓmū Ergo dōm: q cōprehendere deum impossibile est cuicunque intellectui creato: attingere vero mente deum qualitercūque magna est beatitudo: vt dicit aug. ¶ Ad cuius euidentiam sciendum est, quod illud comprehenditur quod perfecte cognoscitur: perfecte autem cognoscitur: quod tantū cognoscitur: quātū est cognoscibile. Unde si id quod est cognoscibile per scientiam demonstrationem opinione teneatur, ex aliqua ratione probabili concepta: non comprehenditur: puta si hoc quod est triangulum habere tres angulos equales duobus rectis aliquis sciat per demonstrationem cōprehēdit illud. Si vero aliquis eius opinionē accipiat ꝑbabiliter: per hoc q a sapientibus vel pluribus ita dz: nō cōprehendet ipsum: qz non pertingit ad illum perfectum modū cognitionis, quo cognoscibilis est. Nullus autē intellectus creatus pertingere potest ad illum perfectum modū cognitionis divine essentie: quo cognoscibilis est. quod sic patet. Unumquodq enī sic cognoscibile est fm quod est ens actu. De⁹ igitur cuius esse est infinitum: vt supra ostēsum est[e], infinite cognoscibilis est. Null⁹ autem intellectus creat⁹ potest deū infinite cognoscere. Intātum enī intellect⁹ creatus diuinā essentiā perfectius vel minus perfecte cognoscit: inquantum maiou vel minou lumine glorie perfunditur[e]. Cum igitur lumē glorie creatum in quocunq intellectu creato receptū non possit esse infinitum, impossibile est q aliqs intellect⁹ creatus deū infinite cognoscat. Uñ impossibile est q deū cōprehēdat.

**Ad ꝑ

Ad pmū ptz ꝙ ꝓa prima probat: qz ola sunt in deo vt in causa eminētissima. Secūa vero probatur: quāto aliqua cā perfectius cognoscit tanto plures in ea effectus videt. Et manifestat hoc ex differentia intellectuum humanorū circa propositū aliquod principiū multarū cōclusionū. 3ª ex 2ª euidenter sequit. 4ª aūt probat: qz nullus intellectus creatus potest deum comprehendere.

¶ Circa primam consequentiā dubiū occurrit ex Scoto: z ceteris ponentibus in deo esse res vt

in speculo voluntario. Formatur qz ratio cōtra literam sic. Res sunt in deo non solum vt in causa: sed vt in speculo voluntario. ergo sophisma ꝓtis cōmittitur: inferendo. ergo res in deo videntur precise vt in cā. Constat em ꝙ ly ꝓcise sub intelligitur in litera. Aliquin nō inferret intentū: vt patet. Ad̄is probatur z autoritate Augustī. in libro de videndo deū. Deus est speculum voluntariū: z si vult videtur: et si non vult non videt. z sum est. quod multitudo cognitorū in deo: consequitur modum videndi ipsum vel magis perfectum vel minus perfectum.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ naturale desiderium rationalis creature est ad sciendū

super hoc ꝙ deus representet non nisi vt causa indistincte ruere videtur.

¶ Ad euidentiā huius scito ex. q. de ve. q. 12. arti. 6. qz res sunt in deo proprie vt in cā. Metaphorice autem vt in speculo. Deus em est vere z propie cā. nō z vere z propie speculū sed metaphorice. ꝓ Dicit em qz distincte representat. sed nō est propie speculū: qz nō representat impressa ab alio: vt speculi rō habet: ꝓpter quā ꝓdictionē verbo dei a patre ꝓcedēti speculum appropriatur. Sapiē. 7. Cādor est em lucis eterne, z speculū sine macula: vt pote ꝓfis expressa imago. Constat autē ex Dyo. z Aug. theo^{am} sym bolicā nō esse argumentatiuā. nihil igitur ex hoc metaphorico: noie efficax inferri pōt. Ad auctoritatem ergo Aug. dr ꝙ est locutio metaphorica: propter illam cōditionez: qz. s. distincte rep̄sentet. Voluntariū aūt dr rōne volūtarie collationis luminis gloie. z tanti luminis. Et hoc respectu visionis beate: respectu vero nouarum revelationū deus nō cōcurrit obiective sed causaliter. z ꝓterea oino est volūtariū: z quasi speculū exemplare. ¶ Ad rō nem autē in oppositū dr ꝙ vere peccat ſm fallaciā ꝓtis: ac si repugnare distincte vno modo cōingat. s. sicut in speculo: Ubi scito ꝙ representare distincte dupl̄r contingit. ꝓ Uno mō ꝙ distinctio se tenet ex parte representātis: vt apparet in speculo in quo gl̄ubet species representans aliqd remanet distincta a specie representāte aliud in eodē speculo. Alio mō ita ꝙ distinctio se teneat ex parte rep̄sentatoū: vt si dicam⁹. aia intellectiua rep̄sentat distincte formā corporeitatis: z formā mixti: z aiam vegetatiuā, z aiam sensitiuā: hec em non habēt in natura intellective anime distincta fundamenta sil̄itudinum illarū ad cā: sed per vnū z idē nā aie intellective oib⁹ videt: vt similis non minus ꝙ si singulos ꝓpriam sil̄itudinis fundamentū hērent: ita em rep̄sentat. z. z alias cōditiones cuiusq: ac si singulorum adequata esset species. Et ratio est: quia excedere non impedit ꝓfectionē representandi: nihil em minus species alibi representaret ipm si cum hoc per idē representaret eniam nigrum. ꝓccat ergo rō dupl̄r. Primo: qz ex sensu metaphorico arguit. Scōo qz supponit ꝙ distincte representare nō sit nisi distincte ex parte representantis: qđ tā ptz esse falsum: z in ꝓposito falsissimū. Deus enim gloriosius nō ḥz in sua natura effectus suos distincte ex parte sui: sed ex parte effectuum: qz ipse est actus ꝓfectissim⁹ oia vnitissime pre habēs: z ex perfectione tā eminēte: ḥz ꝙ ita est, ꝓprii exēplar huius: z illius. i. ita ꝓpria huius z ꝓpria illius ḥz: ac si singuloꝝ distinctū exēplar esset. Ut ꝓna ſfe intelligit cū ly precise: vt arguēdo dr: z optima est: qz in deo oia alia a se non sunt nisi indistincte z vnitissime: quod est esse virtualī in cā. Hec em est vere veritas ſm theo^{am} z ꝓhiam. vt in. q. 14. S. Tho. dicet. Et bene nota, qm̄ sine hoc fundamento semper errabis de deo: z aliꝫ in eo existentibus aut visis loquēs: z in pueriles vulgaresq; locacitates incides.

¶ Circa ꝓbationē secūde cōsequentie dubiū occurrit. ꝙā Scotus in. 3. dis. 14. q. 2. dicit ꝙ hec probatio cōtinet fallaciā consequentis. Quoniam dato qđ sit verum quod in litera dicitur. s. qđ cognoscens perfectius causam plures effectus in ea videat: non ꝓpterea sequitur esse verum ecōverso. s. ꝙ eum qui plura videt oporteat causam perfectius videre. Et tñ totus processus fundatur super hac propositiōe subintellecta: z non super illa expressa ꝓ posita in ꝑa. Qđ autē ista propositio conuertens illam sit falsa, ꝓbat Scotus ibidē tripliciter in cōi. Primo. causa inquantum causa nullam perfectionem accipit a causato: quia est ꝓior. ergo cognitio ꝓncipiꝫ: vt est causa non perficitur per cognitionem conclusionum.

¶ Preterea. Accipio vnum principium cognitum in aliquo gradu. z quero: vtrum eius cognitione non aucta possit per ipsum cognosci aliqua conclusio: aut non: si habetur propositum. z si vna pari ratione possunt alie in eo clause scirī absq; perfectiori notitia principꝫ. si non: ergo in hoc gradu cognitum principium non est principium: quia nullius est principium.

¶ Preterea. Primo posteriorū quid est supponit: z qz est passiois scitur: sed cognitio qđ est nō perficitur ꝙ notitia posteriorū. qz ergo notitia ꝓncipꝫ non fit perfectio: ꝓpter hoc qđ facit scire principiatū. ¶ Durandus quoque z gotifre. contra eandem instant probationem: ꝓo quāto unitur mani festationi illi de principio z conclusionibus. Tum quia non similē est quo ad contineri. quoniam conclusiones continentur in principio in potentia. z confuse. in causa autem prima effectus cōtinētur in actu. z distincte. Tum quia non est simile quo ad cognosci: quoniā in principio non cognoscuntur conclusiones in actu: nisi facta deductione sub sumptione applicatione etc. i prima autē causa simpliciter effectus videntur.

¶ Ad horum euidentiam scito: quod videri aliquid potest dupliciter. Uno modo in seipso obiective: sicut speculū oppositum visui videtur in seipso. Alio mō in alio obiective: sicut res posterius videntis: sive videntur in speculo. Uidentur enim non in se sed in sibi similibus speciebus in speculo relucentibus: z sicut est in corporalibus: ita in spiritualibus. In ꝓpositio igitur non est sermo de omnium visione in seipsis: sed in alio obiecto. s. non tamē vt in speculo: sed vt in causa: vt ex dictis patet. Uideri autem aliquid in vel ex causa intelligimus non qualitercūq; sē habente visa causa ad effectus visionem. sed si se habeat vt per se sufficiens causa illius. Aliquin non ex vi visionis cause videretur effectus sed aliunde. Hoc autem stante declaratur intentum sic. Idem manens idem semper quantum est ex se facit idem. ergo causa cognita in aliquo gradu manens eadem omnino tam in esse ꝙ in cognosci: semper facit idem. ergo impoſſ. ſtle est ꝙ vt sic faciat cognosci aliquem effectum: quem a principio cognosci non fecit. ergo non potest plurium effectuum notitiam parere: nisi mutata: sed nō in esse. ergo in cognosci. z non in minus vt patet. ergo in magis cognosci. quod est intentum. Unde patet quod plura videre in causa z perfectius videre causam: sunt convertibiliter se consequentia. quoniam. z si perfectius causam videt plura in ea videt: z si plura in ea videt perfectius ipsam videt. Aliquin plura in eo videre esset effectus sine causa. Si enim perfectior modus videndi causam: hinusmodi causa non est: aliqua alia causa noua dispositio huius effectus causa erit: nec facile erit fingere illam dispositionem. esse vel in cognosci.

¶ Ex his autem ſam patet responsio ad Scotū. In convertibilibus enim non cadit sophisma consequentis: sed vno posito reliquum poni intelligitur.

¶ Ad obiectiones autem quas contra veritatem manifestatam que est vera in causa z effectibus, z in principio: non solum in cognoscendo, sed essendo. z conclusionibus facile respondetur dicendo: quod Scotus aut fuit aut simulauit se cecum. Aliud est enim notitiam conclusionum in aut ex principio: vt causa sufficiente precognere perfectiorem notitiam principꝫ. Et aliud est facere ipsam perfectiorem. Hec enim distant plusq̄ celum a terra. In litera docetur primum: z non secundum. Et arguens in prima z tertia ratione impugnat secundum tantum. Unde bene concedatur gratis: quod nec cognitio principꝫ vt causę, perficitur per notitiam conclusionis: nec quod notitia quid est, perficitur per notitiam quia est. que est demonstrationis effectus. sed virobiq; ceteris paribus supponitur maior notitia principꝫ z quicquid est: si ex vi cognitionis ipsorum illa sciuntur modo z prius non. ¶ Ad secundam vero obiectionem que interrogat: vtraque pars respondeti potest. Primo dicendo quod principium in aliquo gradu cognitum vt sic: nullius est principium in cognoscendo actu propter imperfectionem cognitionis: z non ex natura illius principꝫ. hoc enim nullum inconuenit. Secundo dato quod in quolibet gradu cognitum sit principium alicuius conclusionis etiam in cognoscendo, negatur sequela. ergo ipsum non aucta eius cognitione erit principium cognoscendi vnā aliam: z qui negatur: quare est quod ad aliquam conclusionem sufficiat minima visio principꝫ: z ad aliam non. R. fi. fanc. Tho. in questionibus de ve. q. 8. arti. 4. ad 12um qr visa causa. in promptu est vnde aliquas conclusiones in aut ex ea percipiamus: quia sunt manifestius in ea. non sic autem est de omnibus: quia multi sunt latentiores effectus: vt experientia testatur.

¶ Ad primā autem aliorū obiectionē dicitur: qđ imo est similis continentia: quoniam principium demonstrationis inquantum habet vim actiuam respectu cōclusionum: continet eas in actu: z consequenter non confuse: sed distincte ex parte contentorum: in suo tamen ordine. Commune est enim omni causę actiue continere effectus in actu formaliter vel eminenter.

¶ Ad scām aūt dicit ꝙ licet multū referat cognosci ex alio: z cognosci in alio: z per discursum z sine discursu etc. Quo ad notitiā tamen pluralitatis effectuum: ꝓpter causam notam: ita quod ly ꝓpter denotet causam sufficientem: nihil refert. Par enim est iudicium ceteris paribus. Et propterea litera vrriusq; meminit z cognitionis in alio: quasi per totum: z cognitionis ex alio: in manifestatione adducta, de principio demonstrativo. Posset etiam dici, ꝙ litera intendit de cognitione in alio tantum: z ꝙ etiam

conclusiones cognosci possunt in principio: z nō solum ex principio: vt ptz in termino scitē: vbi resolutis cōclusionib⁹ i principiis videnr oia. Et ꝙ si qs in principio viso: plures videre incipit cōclusiones ille. ꝓcul dubio absq; ēssi dicerīs ꝓfectus ꝑn penetrat z angelice potius qꝫ humane nature est: qm illis est intelligere: nō z est rō inarti. Sed obstat ꝙ ista nesiet cognitionē ex ꝓn⁹ qm̄ declato est a posteriori. Ex b. n. ꝙ experimur: ꝙ cognoscere ex ꝓn⁹ ꝓla

63 Fri. q. 8. arti. 5.

Articulus nonus.

Ad nonū Sic proceditur. Uidetur quod ea que videntur in deo a videntibus diuinā essentiam, per aliquas similitudines videanr. Omnis em cognitio est per assimilationē cognoscētis ad cognitū: sic em intellectus in actu sit intellm in actu z visus in actu sensibile in actu, inquātum eius similitudine informatur, vt pupillari similitudine coloris. Si igitur intell⁹ videntis deum per essentiā intelligat in deo aliquas creaturas, oportet quod earū similitudinibus informetur. ¶ Ea quę prius vidimus memoriter tenemus. Sed paulus videns in raptu essentiā dei (vt dicit augu. 12. super gene.) ad literam postquam desiit essentiā dei videre, recordatus est multorū que in illo raptu viderat: vnde ipse dicit ꝙ audiuit archana ꝓba que non licet homini loqui. 2. corin. 12. Ergo oporter dicere: ꝙ aliqua similitudines eorū que recordatus est in eius intellectu remanserint. Et cadē ratione quādo ꝓsentialiter videbat dei essentiam: eorum que in ipsa videbat aliquas similitudines vel species habebat.

Sed cōtra Est ꝙ per vnā speciē videt speculū: z ea ꝙ in speculo apparēt. sed oia sic videnr in deo sicut in quodā speculo intelligibili. Ergo si ipse deus nō videt per aliquā similitudinē

ergo contingit cognoscere omnia in deo clare z magis clare z infinite clare quod est comprehendere habet igitur visio omniū in deo latitudinē. Et cōfirmatur. omnia alia a deo si ponerentur: non adequarent in essendo: dei infinitum esse. ergo si omnia ponantur cognosci non adequant eius cognoscibilitatem. ergo non sequitur comprehensio ex cognitione omnium.

¶ Scotus quoq; vbi supra, dupl̄r contra hoc arguit. Primo sic. si a instant b. z c. ordine quedam: ita quod b. sit tota ratio: quare ineſt. si videns b. non comprehendit a. ergo multo minus videns c. comprehendit a. Exemplum de subiecto z de duabus passionibus: quarum vna ineſt mediante alia. si videns primam non comprehendit subiectum. ergo nec videns secundam. Sed deo ineſt infinitas intensiua: z in eo sunt omnia z infinitas intensiua est ratio quare in eo sint omnia: z ad videre infinitatem intensiuam: non sequitur comprehensio dei: vt patet. ergo nec ad videre omnia in deo se quitur dei cōprehensio. ¶ Secundo sic. Cognoscens vnum effectum in verbo non comprehendit illum effectum: nec verbum vt est illius causa ergo quotcunque effectus cognoscat. non comprehendet vllum eorum nec verbum vt est causa alicuius. secum ergo cognoscens omnes non comprehendit nec eos nec deum.

¶ Ad euidentiam horū scito: ꝙ videre oia est nō solū videre quot: sed ꝙtus qđ sic ꝙ in perfectione. qm deus nō solū potest quecunq; facto facere aliud: sed quecunq; facto potest semper facere perfectius. vnde quamuis impoſſ. bile sit omnia fieri: siue in esse: siue in cognosci. hec tamen conditionalis est vera: ꝙ si fierent: fieret adequatus effectus diuine potentie: z similiter si cognoscerentur: cognosceretur adequatus effectus eiusdem. Constat autem ꝙ cognito adequato effectu alicuius virtutis ipsam virtutem comprehendere facile est. Qđ si sic accidit ex cognitione oim in se: multo magis cognitio omnium in causa. presupponit comprehensionem ipsius causę. Quoniam tanta presupponitur cognitio quanta est vis causandi: altoquin ex causę notitia: effectus adequatus id est vniuersalitas poſt bilium nesciretur.

¶ His ſuſ: ꝓclibatis. Ad primū negatur antecedēs. Probatio aūt assumit aut supponit vnū falsum: ꝙ possit in deo sciri quot: absq; eo ꝙ sciatur quātum potest. hoc enim mōstratum est esse falsum. Uidere igitur omnia in deo z deum infinite: mutuo se consequuntur.

¶ Ad confirmationem pōt dici dupliciter. Primo negando consequentiam vltimā: qz licet ex cognitione oim non sequatur comprehensio. sequitur tamen ex cognitione oium in deo sua causa. Et de hac est fermo non de illa. Uidetur quoq; mihi ꝙ poſſit dici secundo: ꝙ omnia adequare diuinum esse aut cognosci. pōt dupl̄r intelligi. vno mō ꝙ equalis sit entitas aut cognoscibilitas dei z illoꝝ. Et hoc mō non adequarent. Alio modo ꝙ cognoscibilitas dei seu diuine virtutis: vt sic: nō esset maioris cognoscibilitatis ꝙ eius quam repreſentarent ola: sicut dictum ꝙ intelligere est effectus adequatus anime intellective: z tñ nō est equalis entitatis nec cognoscibilitatis: primo modo, sed secundo: z hoc modo oia adequarēt diuinū esse, z diuinā cognoscibilitatē. Uerū vt dictū est cōtradictionē implicat ola fieri siue in esse siue in cognosci semper enim quocunq; facto pōt aliud atq; ꝓfectius facere: z ꝙ cunq; reuelato pōt aliud revelare. Inexauribilis quippe est diuina virtus.

¶ Ad ꝓm sciō dr ꝙ maior est vera formato cōdē mō essendi in nō aūt vario. In his. n. ꝙ formaliter aliqui insunt: ordine quodā etc. ꝓpositio illa est vera. z ꝓpterea tz in exēplo adducto. In his aūt quoti⁹ ꝓm ineſt formaliter z causaliter vera nō est.

Quoniā sicut a priori visio causę infert visionē formaliter existē tiū in ea: nō aūt oim cōtentorum virtualiter in illa: quoniā illa manifestat in ea apparent hec aūt latēt in virtute. econuerso, visio oim virtualiter cōtentorū in cā infert a posteriori cōprehensionē cāe, visio aūt formalit. in existentiū infert visionē tantū ipsius causę: qz illa sunt de ordine latentiū. ista vero manifestoriū in causa. Et ꝓpterea qđ b. ineſt formaliter a causę: etc. ineſt virtualiter stat ꝙ visio bñ inferat cōprehensionē a. z tñ visio c. infert visionē a. Sic ergo: est in ꝓpositio: cm infinitas in tensiua est in deo formaliter. oia aūt sunt in eo non formaliter: sz virtualiter. Et ꝓpterea visio ista z oim in cā: vt ꝓre de ordine occultoꝝ ꝓponit cōprehensionē eiꝰ: nō aūt visio finitatis.

Uariato igitur modo ꝙ cognoscatur ipsum ſm omnia etiā poſsibilia per potētiā in eo existentez. Alio modo ꝙ cognoscatur ipsum ſm oia etiā poſsibilia quōliber: sine per potētiam in se sive in alio. Si primo mō sumitur comprehēdere: nego ꝙ videns lapidē in verbo nō comprehendat ipsum. Dico em ꝙ aia ꝓt videt in verbo oēm creaturā. z quicqđ est in potētia eius. Et ꝓhr cōprehēdit omne creatum primo modo. Et cadē rōne cōprehendit verbū vt est illius vt sic cā. Cuius signū est: ꝙ ad cōprehēdendū hoc nō exigitur ꝙ perfectius videat verbum: nec hoc est cōprehendere deū nisi ſm quid: qđ nō inconuenit. Si aūt sumatur cōprehendere sēcundo mō: sic negatur vltima ꝓna: qm aliqui, z aliqui effectus quodcunq; nō sunt adequatū oīm diuine potētie. cē aūt pole est cius oīm adequatū. z effectus adequatus. Et ꝓpterea nō est idē iudicii de vno aut aliquibus z oibus. sicut nec de insadequato effectu. ꝓccat ergo arg^{m}, ab inequali ad equale arguens. Cognoscere em ineqlē effectū in cā: quamuis nō ꝓcerigat cōprehensionem illius. Cognoscere tñ equalē ꝓcigit. Multa alia argumēta in hac materia habes in capitulo in. 3º. di. 14ª. q. 2ª. Et in 4º. di. 49. q. 6ª. vide ibi: hec em̄ loco huic oppotuna visa sunt.

¶ Super articulum nonum.

Titulus clarus est. intendit enim per aliquas similitudines z species intelligibiles ꝓter ipsam diuinam essentiam.

¶ In corpore. vna conclusio responsiua quesito negatiue. Uidentes deum nō videnr in eo aia per species eorū. Sed per ipsam diuinam essentiam in tellectui eorum vnitam. Probatur vnumquodq; sic cognoscitur. secundum quod similitudo eius est in cognoscente. ergo dupl̄r cōingit aliquid cognosci: scilicet ꝙ similitudinē sui. z ꝙ similitudinē similis ergo in se z in alio: ergo alia videri in deo est videri nō ꝓ ꝓpriis similitudines: sed ſm similitudines suas in deo: ergo visa in deo nō ꝓ speciē sed per ipsā essentiā diuinaz intellectui vnitā videt. Prima ꝓna ꝓbat ex eo: ꝙ quecūq; vni z eidē sunt similia sibi etiā inuicē sunt similia. Ex hoc em̄ manifeste sequitur alterum membrū qđ poterat verti in dubiū. Secūda vero ꝓna, ꝓbat per locū a puerilibus: cognoscī nanq; per sui speciē est in seipso vt obiecto cognosci, 3ª aūt ꝓbatione nō eget. Constat nāq; ꝙ res videri in deo est videri in alio cui res assimilātur, z ꝓ tāto dīr hīe suas similitudines in deo sicut dlz effectꝰ hz aliqđ in cā cui assimilatur. Ultia aūt ꝓna ꝑ ad 2ª^{m} partē tz ex añ determinatis: ꝙ essentia diuina nō ꝓ speciē sed ꝓ seipsam intūgit intellectui. Et ꝓpterea cū in ꝑa ex vi ꝓmissi discursus debuisset cōcludi. ergo visa i deo nō ꝓ ꝓpias spēs hz ꝓ spēm dei vīr. Ultatū th est ꝙ ipsam essentiā diuiną intellectui vnitā vīr. Tz nāq; ipsa nō solū locū obtinet quo alia vīr: sed supplet etiam vices spēi ꝙ intellect⁹ assistat obo. Circa hec capol⁹ in. 3. di. 14ª. q. 2ª. z in. 4º. di. 49. q. 6. qđā recitat argn^{t} ex qđā hibnico z aurcolo omissione digna hoc in loco: aut q: etiam ex ꝑa pueri scirent soluere: aut q: querūt diffinem cognitionis maturine a vespertina: de quibus vt sic inferius erit tractādum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum decimum.

TItulus clarus ex dictis.

¶ In corpore vna conclusio responsiua questo affirmatiue. Omnia que videntur in verbo non successiue sed simul videntur. Probatur. omnia visa in verbo videntur non per proprias species sed per solam essentiam diuinam. ergo simul. Antecedens ex precedene articulo patet. consequentia probatur. Ratio quare non possumus simul multa intelligere est pluralitas specierum: ergo vbi non est pluralitas specierum: nihil prohibet multa simul intelligere. Assumptum probatur dupliciter scilicet ratione & experientia. Ratione quidem sic. intellectus non potest simul pluribus speciebus ad intelligendum, id est, in actu cõpleto formari: vt patet a simili in corpore respectu figurarum. ergo pluralitas specierum impedit simul multa intelligere. Experientia autem quoniam experimur quod intelligere multas partes alicui⁹ totius per proprias species non possumus simul: & tamen easdem per speciem totius simul intelligimus in toto. Cũ vnitate ergo speciei stat multa intelligere simul: non autem cum pluralitate. 3.5.c9. 38. et 39.

¶ Aduerte hic primo q̃ sunt multa dubia. An. s. de omnibus speciebus sit verũ q̃ pluralitas impediat. An tñ de his q̃ sunt eiusdẽ ordinis. Et rursus: an de quacũq; pluralitate specierum sit sermo. An de aliqua q̃. s. non ordinet ad vnum &c. Uerum q̃ hec ex proposito in tractatu de angelis exquirentur: ideo differantur. Aduerte secundo: q̃ ex hac ratione nõ habetur q̃ oporteat omnia per vna speciem representata simul intelligi. Sed habetur q̃ possibile est fm naturam intellectus: ex quo nullum adest impedimentum. Et quia in visione verbi omne bonum possibile ponit de facto debet: quoniam beatitudo est status omniũ bonorum aggregatione perfectus. Et in bonis melior est actus potentia: vt dicitur nono Metaphy. ideo in litera declarata possibilitate. concluditur est quod de facto omnia simul videntur.

¶ Contra conclusionem huius litere Scotus in. 3. distinctio. 14. questio. 2. tenens quod anima Christi non omnia simul in verbo: sed successiue ad quodcunq; se voluerit conuerti videat. Arguit dupliciter. Primo sic. Experimur quod attentio circa plura obiecta simul est minus perfecta. ergo impossibile videtur potentiam finitam perfecta attentione videre infinita simul. Secundo sic. si actualiter videret infinita: ergo perfectio illius anime in infinitum excederet perfectionem alterius anime quod videtur inconueniens.

¶ Ad hec breuiter supponendo quod anima Christi videat in verbo infinita. vt etiam argumenta supponunt: & est verum. Facile respondetur quod attentio circa plura vt plura intelligibilia est minus perfecta simul: sed non circa plura vt vnum intellectum. Quecunq; autem vna specie intelliguntur, vt vnum intelligibile obiiciuntur. Una enim species vnum intelligibile per se est: nec est multa nisi vt vnum sunt. Et preterea videre siue plura, siue infinita in vno non minus attentionem circa singula in illo: quoniam non ponunt in numerum, nec inter se: nec cum illo vt visa in eo. Ex hoc bene nota. Unde vana est ista alia causa ficta a scoto ad impediendum multa simul intelligere. Diminutio siquidem attentionis ex diuersitate specierum causatur. cum vnitate enim speciei stat perfectissima attentio.

¶ Ad secundum vero & potest negari consequentia. videre enim finita aut infinita in deo non specificat aut per se modificat: seu quantificat visionem dei. Sed eius causa. s. perfectius vel imperfectius videre deum. nec vz. videt adeo perfecte vt videat infinita. ergo videt infinite: quoniam visio infinitis vnius ordinis: restant infinita alterius ordinis: & visis illis restant alia. Et vt patuit nunquam omnia videri possunt. Et potest negari destructio consequentis. Anima quippe christi vt alibi videndum est excedit in infinitum omnes alias animas & angelos: non sicut infinitum excedit finitum: quia etiã anima christi finitum habet gloríe lumen, sed sicut res superioris ordinis excedit omnia inferioris ordinis: quia scilicet si in infinitum inferiora crescerent: nunq̃ adequarent rem superioris ordinis: vt patet inductiue. Christus enim est caput super omnẽ ecclesiam triũphantem &c.

¶ Circa illã similitudinẽ in litera positam scilicet sicut corpus nõ potest simul formari diuersis figuris &c. Dubiũ occurrit: Scotus nanq̃ in primo. distin. 3. q̃. prima tertie partis illius distinctionis. in responsione ad tertium argumentum. reprehendens algazelem authorẽ huius similitudinis dicit: q̃ nihil valet propter duo. Primo quia hic tollitur id quod ibi est ratio impossibilitatis. probatur: quia rationes oppositorũ non sunt oppositę inter intellectum: vt ptz nono metaphysice. Secũdo quia species intelligibiles nõ sunt figure: sed forme simplices secundum commentatorem sexto metaphysice.

¶ Ad hec breuiter dicitur cum. s. Tho. in prima secunde. q̃. 54. artı. 1. Ad vltimum. quod ratio similitudinis consistit in hoc quod est terminare. sicut enim figura est terminatio corporis: sic species intelligibilis non in habitu: sicut impossibile est pluribus terminis idem corpus simul terminari: ita intellectum pluribus speciebus in actu. Unde ad obiectionem primam dicitur quod peccat secundum non causam vt causam non enim causa impossibilitatis figurarum est oppositio propriè dicta: cum inter figuras non sit contrarietas: nec in re nec in intellectu. Et ideo illud ex nono metaphysi. non est ad propositum.

¶ Ad secundam autem dicitur: quod species intelligibiles in actu nõ sunt figure quo ad multa: puta extensionem limitationem &c. sunt tamen vt simplicitate forme: imo ex sua simplicitate habent: quod termini sint in tam excellenti esse quale est esse intellectiuum.

¶ Super articulum vndecimum.

IN titulo possit absque speciali miraculo quo ad hoc quod sit in hac vita: & non sumitur ly possit ideſt non implicet contradictionem.

In corpore

Articulus decimus.

ADecimũ sic proceditur. Uidetur q̃ videntes deum per essentiam non simul videant omnia que in seipso vident. Quia secundum phm contingit multa scire intelligere vero vnum. Sed ea que videntur in deo intelliguntur. Intellectu enim videtur deus. Ergo non contingit a videntibus deum simul multa videri in deo.

¶ P. Aug. dicit. 8. super gen. ad literam, q̃ deus mouet creaturam spiritualem per tẽpus hoc est per intelligentiam et affectionem. Sed creatura spiritualis est angelus qui deum videt. Ergo videntes deum successiue intelligunt & afficiuntur. tempus enim successionem importat.

Sed cõtra Est quod aug. dicit vl. de trini. Non erunt volubiles nr̃e cogitatiões ab aliis in alia euntes atq; redeuntes: sed omnẽ scientiam nostram vno simul conspectu videbimus.

Respondeo Dicẽdum: q̃ ea que videntur in verbo, non successiue sed simul videtur. Ad cuius euidentiam considerandum est, q̃ ideo nos simul nõ possumus multa intelligere: quia multa per diuersas species intelligimus. diuersis autem speciebus non potest intellectus vni' simul actu informari ad intelligendum per eas &c: sicut nec vnum corpus potest simul diuersis figuris figurari. Unde cõtingit q̃ quãdo aliqua multa vna specie intelligi possunt simul intelligũtur &c. Sicut diuerse partes alicuius totius: si singule propriis speciebus intelligantur, successiue intelliguntur: & non simul. Si autem omnes intelligantur vna specie totius simul intelligẽtur. Ostensum est autem q̃ ea que videntur in deo: non videntur singula per suas similitudines: sed omnia per vnam essentiam Dei &c. Unde simul & non successiue videntur.

Ad primum Ergo dicendum: q̃ sic vnum tãtum intelligimus: inquantum vna specie intelligim'. Sed multa vna specie intellecta, simul intelligũtur. Sicut in specie hominis intelligimus animal & rationale: & in specie domus parietem & tectum.

¶ Ad secundum dicendum: q̃ angeli quantum ad cognitionem naturalem qua cognoscunt res per species diuersas eis inditas non simul omnia cognoscũt. Et sic mouentur secundum intelligẽtiam per tempus: sed secundum quod vident res in Deo simul eas vident.

¶ Utrum aliquis in hac vita possit videre Deum per essentiam.

Articu. 11.

ADvndecimum Sic proceditur. Uidetur quod aliquis in hac vita possit deum per essentiam videre. Dicit enim Jacob. Gen. 32. Uidi deum facie ad faciem. Sed videre facie ad faciem, est videre per essentiaz: vt patet per illud quod dicitur. 1. Corinth. 13. Uidemus nunc per speculum & in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Ergo deus in hac vita per essentiam videri potest.

¶ P. Numeri. 12. dicit dominus de Moyse, Ore ad os loquor ei. Sed qui ore ad os loquitur deo palam & non per enigmata & figuras videt deũ. Sed hoc videre est deũ per essentiã videre. Ergo aliqs in statu huius vite potest deum per essentiam videre.

¶ P. Illud in quo alia omnia cognoscimus & per quod de aliis iudicamus est nobis secundum se notum. Sed omnia etiam nunc in deo cognoscimus. Dicit enim Augus. 12.

¶ In corpore vna conclusio responsiua questo negatiue. Deus non potest videri per essentiam ab homine puro in hac vita mortali. Ubi no. duos terminos ly. puro, propter christum qui simul erat viator & comprehensor: ly mortali propter statum hominum post resurrectionem: in quo corpus non impediet visionem dei per essentiam. Probatur autem conclusio dupliciter. Primo a priori. modus cognitionis sequitur modum nature cognoscentis. ergo modum esse

di anime nostre: quo est in corpore mortali: sequitur cognoscere formas in materia aut per eas. ergo non potest in statu tali videre deũ per essentiam. Antecedens cũ prima psequentia patet: qz hoc cognoscere quidã modus cognoscendi est. precipue respectu superiorũ. Secunda aũt probatur: quia per nullas species aut naturam creatam potest videri deus. Secundo probatur a signo: quanto magis anima nostra & corporalibus abstrahitur: tanto intelligibilium abstractorum fit capacior. ergo elevatio ad supremum intelligibilium quod est diuina essentia exigit separationẽ ab hac vita mortali. Antecedens manifestatur: qz in somnijs & alienationibus a sensibus corporis, magis diuine reuelationes percipiunt & previsiones futurorum.

¶ Contra signũ allatum in litera innebit Scotus in 4°. d. 45ª. q. 2ª. cõtra somnium dupliciter. primo: qz tũc quãto somnus esset profundior: tanto magis talia viderentur. hoc est falsum. ergo. cõsequẽtia probat: qz tunc est maior abstractio a sensibus. Secõ: qz maius miraculum vt: q̃ in somno revelatur veritas quã in vigilia intellectu nõ miscet sensibilia in tento: qñ naturale est in vigilia habere vsuz rationis non autem in somno. Contra aliena tiones vero inuehit quia hoc fundamentum videtur sumptuz ex fictionibus malumeti, qui dicitur episcopus fuisse: & ad quod erudiendam miseriaz b suam dicebat oportere se cadere angelo lucẽna reuertimus legẽ suã in metaphysica. docuit hec de alienationibus.

¶ Ad euidẽtiã horuz scito prius ex. S. tho. in q. de ve. q. 12ª. articulo. 9°. & 2ª. 2æ. q. 172ª articulo 2mo. Ad cognitionẽ duo concurrere. s. receptionẽ & indicij. Quo ad receptionẽ cognoscibilium abstractio a sensibus cõferri: & ad iudicium no qm ipsissimos subtiles superiorum, quiescentes melius percipimus: sed iudicare perfecte nequimus nisi facta resolutione. an consonent sensibilibus: vt dicitur tercio celi & eo ethicorum. Unde litera semper vtitur nominibus pertinentibus ad receptionem scilicet capacem esse & percipere. Scito secundo: quod ciuilsermones intelligendi sint infra genus de quo est sermo. Et b sit sermo de nostro intellectu: & consequenter de fantasia in actu: quia opz intelligẽte fantasmata speculari: manifeste sequitur. vt hic non sit sermo de quali aut quantacunque abstractione a corporalibus, sed infra latitudinem intellectus in actu. Et ex his omnia soluuntur: quoniam patet quod ptz. ma sequela nihil valet: quia somnus profundus abstrahit extra latitudinem intellectus in actu. Et similiter licet sit maius miraculum iudicium veritatis in somno: non tamen receptio. Et simile est in omnibus alienationibus iudicium: vndecunq; veniant: si enim infra latitudinem intellectus in actu abstrahunt quanto magis talia circa spiritualia occupatur ministrando intellectui tanto intellectus intelligibilium superiorum est capacior: vtpote vicinior & minus turbata. Et inde prouenit: quod melancolicorum alij omnino expertes sunt superiorũ: quia scilicet adeo turbatam habent fantasiam vt intellectus in actu haberi nequeat: sicut in pueris & humido accidit. Alij superiorum multa loquuntur, & predicunt vera: alij pauca: secundum quod plus aut minus impediuntur interiores vires. Et secundum quod melius habent disposita fantasmata: & secundum altiora fantasmata in his quam in illis &c. 175. q. 2æ 420 442 a

ad designãdam quandam eminentiam intelligibilem contemplationis supra communem statum.

¶ Ad secundum dicẽdum, quod sicut deus miraculose aliquid supernaturaliter in rebus corporeis operatur: ita etiam & supernaturaliter & preter communem ordinem mentes aliquorum in hac carne viuentiu3, sed non sensibus carnis vtentium vsque ad visionem sue essentie eleuauit: vt dicit augustinus. 12. super gen. ad literam. & in libro de videndo deum: de Moyse, qui fuit magister Judeorum, & paulo qui fuit magister gentium. Et de hoc plenius tractabitur: cum de raptu eius agemus &c. Ad tertium dicẽdum: quod omnia dicimur in deo videre: & secundum ipsum de omnibus iudicare: inquantum per participationem sui luminis omnia cognoscimus & hiudicamus. Nam & ipsum lumen naturale rationis participatio quedam est diuini luminis &c: sicut etiam omnia sensibilia dicimus videre & iudicare in sole ideſt per lumen solis. Unde dicit augu. 1. soli loquiorum. Disciplinarum spectamina videri nõ possunt: nisi aliquo velut suo sole illustrentur: videlicet deo. Sicut ergo ad videndum aliquid sensibiliter non est necesse quod videatur substantia solis: ita ad videndum aliquid intelligibiliter non est necessarium quod videatur essentia dei. Ad quartum dicendum: quod visio intellectualis est eorum que sunt in anima per suam essentiam: sicut intelligibilia in intellectu. Sic autem deus est in anima beatorum: non autem in anima nostra: sed per presentiam, essentiam, & potentiam &c.

¶ Utrum per rationem naturalem deum in hac vita cognoscere possimus.

Articu. 12.

ADvodecimum Sic proceditur. Uidetur quod per naturalem rationem deum in hac vita cognoscere non possimus. Dicit enim boe. in lib. de conso. quod ratio non capit simplicem formam. Deus autem maxime est simplex forma: vt supra ostensum est &c. Ergo ad eius cognitionem ratio naturalis peruenire non potest.

¶ Preterea. Ratione naturali sine fantasmate nihil intelligit anima: vt dicitur in tertio de anima. Sed dei, cum sit incorporeus, fantasma in nobis esse non potest. Ergo cognosci non potest a nobis cognitione naturali.

¶ Preterea. Cognitio que est per rationez naturalem communis est bonis & malis: sicut natura eis communis est. Sed cognitio dei competit tantum bonis. Dicit enim augustinus primo de trini. quod mentis humane acies in tam excellenti luce non figitur: nisi per iustitiam fidei emundetur. Ergo deus per rationem naturalem cognosci nõ potest.

Sed contra Est quod dicitur ro. 1. Quod notum est dei, manifestũ est in illis, i. quod cognosci

connenire anime, vel
e nature subtilitate,
aut reuelatione supe-
riorum. Taceat ergo
ptuosa hec vor
Christianissima do-
ctrina hec est: philo-
sophica simul.

¶ Super arti. 12.

Ist titulo cognoscere non dicit videre: vt superius ꝙ cognoscere idest intelligere: quomodocunque id contingat per rationem naturalem: idest naturali lumine acquisibilem.

¶ In corpore vna cōclusio responsiua questo affirmatiue: cum corollario. Conclusio est. possumus in hac vita per rationem naturalem cognoscere deum secūdum quod est prima omniū causa excellētissima. Probatur. naturalis nostra cognitio oritur a sensu ergo tantum extenditur quantū sensibilia manuducunt: ergo extenditur non ad visionem dei: sed ad cognitionem eius secundum quod prima omnium causa excellētissima. Antecedens cum prima consequentia patet. secunda vero quo ad primam partem probatur. sensibilia non sunt adequata effectus diuine virtutis. ergo ex eis non potest tota virtus diuina cognosci. ergo nec essentia eius videri. Quo ad secundam vero partem probatur. sensibilia sunt effectus dependentes a deo scilicet vt prima causa. ergo ex eis potest deus vt prima causa cognosci. Corollarium est: trīa cognoscimus ex sensibilibus de deo. causalia negatiua: ꝛ supereminentia. Ad causalitatem quidem pertinent tria sm triplex genus cause: non solum predicata causalitatem importantia: puta exemplar: factiuum: finis ꝛc. Sed predicata absoluta q̄ ex causalitate a posteriori inferuntur vt esse: viuere nosse ꝛc. Et ad hec reducuntur omnia relatiua ad creaturas. Negatiua autem que ex conditionibus affirmatis consequuntur: vt quod incorporeum: quod infinitum: quod immutabile. Ad supereminentiam autem ex eisdem consequūtur: vt quod est super omne esse: ꝛ intelligibile: ꝛ intelle-

c 422

23

c 422

bile est de deo per rationem naturalem.

Respondeo Dicendum, quod naturalis nostra cognitio a sensu principium sumit. Unde tantum se nostra naturalis cognitio extendere potest, inquantum manuduci potest per sensibilia. Ex sensibilibus autem non potest vsque ad hoc intellectus noster pertingere: quod diuinam essentiam videat: quia creature sensibiles sunt effectus dei virtutez causa non adequantes. Unde ex sensibilium cognitione non potest tota dei virtus cognosci: ꝛ per consequens nec eius essentia videri. Sed quia sunt eius effectus a causa dependentes ex eis in hoc perduci possumus: vt cognoscamus de deo an est: ꝛ vt cognoscamus de ipso ea que necesse est ei conuenire: secundum quod est prima omnium causa excedens omnia sua causata [e]. Unde cognoscimus de ipso habitudinem ipsius ad creaturas: quod scilicet omnium est causa. ꝛ differētiam creaturarum ab ipso: quod scilicet ipse non est aliquid eorum que ab eo causantur: ꝛ quod hec non remouentur ab eo propter eius defectum: sed quia superexcedit [e].

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ ratio ad formaz sm plicem pertingere non potest: vt sciat de ea quid est, potest tamen de ea cognoscere: vt sciat an est.

¶ Ad secundum dicendum: quod deus naturali cognitione cognoscitur per fantasmata effectus sui.

¶ Ad tertium dicendum: quod cognitio dei per essentiam: cū sit per gratiaz nō competit nisi bonis, sed cognitio que est per rationem naturalem potest competere bonis ꝛ malis. Unde dicit augu. in lib. retractionum. Non approbo quod in oratione dixi: deus qui non nisi mundos verum scire voluisti. responderi enim potest multos etiam non mundos multa scire vera: scilicet per rationem naturalem.

¶ Utrum per gratiam habeatur altior cognitio dei quam ea que habetur per rationem naturalem.

Articu. 13.

Ad decimūtertiuz sic proceditur. Uidetur quod per gratiam non habeatur altior cognitio dei quam ea que habetur per naturalem rationem. Dicit enim dio. s. lib. de mystica theologia: quod ille qui melius vnitur deo in hac vita vnitur ei sicut omnino ignoto. Quod etiam de Moyse dicit. Qui tamen excellentiam quandam obtinuit in gratie cognitione. Sed coniungi deo, ignorando de eo quid est: hoc contingit etiam per rationem naturalem. Ergo per gratiaz non plenius cognoscitur a nobis deus ꝯs per rationem naturalem. ¶ Ꝑ. Per rationem naturalem in cognitionem diuinoruz peruenire nō possumus nisi per phantasmata [c]: sic etiam nec secundū cognitionem gratie. Dicit enim dio. primo ca. cele. hyerar. ꝙ impossibile est nobis aliter lucere diuinū radium: nisi veritate sacrorum vel animum circumuelatum. Ergo per gratiam nō plenius cognoscimus deum, ꝯs per rationem naturalem. ¶ Preterea intellectus noster per gratiam fidei deo adheret. Fides autem non videtur esse cognitio. Dicit enim grego. in homel. quod ea que non videntur fidem habent ꝛ non agnitionem. Ergo per gratiam non additur nobis aliqua excellentior cognitio de deo.

Sed contra Est quod dicit apostolus prime corin. 2. Nobis reuelauit deus per spiritum suuz illa: scilicet que nemo principum huius seculi nouit idest philosophorum: vt exponit glo.

Respondeo Dicendum: ꝙ per gratiam perfectior cognitio de deo habetur a nobis quam per rationem naturalem. Quod sic patet. Cognitio enim quam per naturalem rationez habemus, duo requirit: scilicet phantasmata ex sensibilibus accepta: ꝛ lumen naturale intelligibile: cuius virtute intelligibiles conceptiones ab eis abstrahimus.

¶ Et quantum ad vtrunque iuuatur humana cognitio per reuelationem gratie. Nam ꝛ lumen naturale intellectus confortatur per infusionem luminis gratuiti: ꝛ interdum etiam phantasmata in imaginatione hominis formantur diuinitus magis ex perientia res diuinas: quam ea que naturaliter a sensibilibus accipimus: sicut apparet in visionibus prophetalibus. Et interdum etiam alique res sensibiles formantur diuinitus: aut etiam voces ad aliquid diuinum exprimendum: sicut in baptismo visus est spiritussanct⁹ in specie columbe: ꝛ vox patris audita est. hic est fi. me. di.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ licet per reuelationem gratie in hac vita non cognoscamus de deo quid est: ꝛ sic ei quasi ignoto coniungamur: tamen plenius ipsum cognoscimus inquantum plures ꝛ excellentiores effectus eius nobis demonstrantur: ꝛ inquantum ei aliqua attribuimus ex reuelatione diuina, ad que ratio naturalis non pertingit: vt deum esse trinum ꝛ vnum.

¶ Ad secundum dicendum, quod ex fantasmatibus vel a sensu acceptis secundum naturalem ordinem: vel diuinitus in imaginatione formatis tanto excellentior cognitio intellectualis habetur: quanto lumen intelligibile in homine fortius fuerit. Et sic per reuelationem ex phantasmatibus plenior cognitio accipitur ex infusione diuini luminis.

¶ Ad tertium dicendum, quod fides cognitio quedam est inquantum intellectus determinatur per fidem ad aliquod cognoscibile. Sed hec determinatio ad vnum non procedit ex visione credentis: sed a visione eius cui creditur. Et sic inquantum deest visio deficit a ratione cognitionis: que est in scientia. Nam scientia determinat intellectum ad vnum per visionem ꝛ intellectum primorum principiorum.

¶ Questio. 13.

Onsideratis his que pertinent, procedendum est ad considerationem diuinorum nominum. vnumquodque enim nominatur a nobis secundum quod ipsum cognoscimus.

¶ Iulius clarus. ¶ In corpore vna conclusio responsiua questio affirmatiue cum modificatione. conclusio est. Deus potest a nobis nominari ex creaturis: non autem secundum quod est secundum se. Probatur conclusio quo ad

vtranꝙ partem simul. voces sunt signa intellectuum: ꝛ intellectus sunt similitudines rerum. ergo voces referuntur ad res significandas mediis intellectibus. ergo secundum quod aliquid a nobis intelligitur sic potest a nobis nominari. ergo deus potest nominari a nobis ex creaturis: ꝛ non secundum quod est secundum se. Antecedens est philosophi primo perihermenias. consequentia vero tam prima quā secunda. relinquitur nota. Ultima autem probatur: quo ad primam consequentis partē: quia deus cognoscitur a nobis ex creaturis tripliciter: vt dictum est. Quo ad secūdam vero: quia deus in hac vita non potest videri a nobis per essentiam. Et ad claritatem terminorum subditur in litera declaratio exemplaris ab opposito: quomodo nomina non significant deum scōz ꝙ in se est. ꝛ intendit ꝙ significare rem sm qō est: est significare terminum nature illius: vt ly homo: quod impossibile ē hic de deo haberi: quoniam omnia nomina significāt terminos: aut rerum communium: aut negationum: vel respectuum ꝛc. vel compositorum ex hiis: vt patet inductiue.

68 1. Di. 22. q. 1. ā. 1.

¶ Circa hanc partem occurrit dubium scotus siquidē in primo. dis. 22. q. vnica: distinctiones hanc ꝓpositionem assumptam sicut res intelligitur, ita et nominatur: distinguit eam: scilz quo ad impositionem nominis vel quo ad vsum nominis impositi ꝛ tria dicit. Ꝓ primo ꝙ quo ad impositionem videtur falsa: quod probat sic. Substantia non intelligitur a nobis distincte in propria natura: ꝛ tamen significatur. ergo imponere possumus nomina distincte significāta ꝯs intelligam⁹. cōsequētia vero. ꝛ antecedens pro secunda parte probatur: quia cognitio verbi gratia accidētibus: ꝛ ꝓpriatiue lapidis apponimus nomē illi substātie lapidis: intēdēdes illā significatū tri per nomē: ꝛ tñ nō cognoscimus distincte illaz. Secundo ꝙ quo ad vsum est simpliciter falsa. Tertio ꝙ multis nominibus potest vti viator ex primordiis diuinam essentiā sub ratione ipsīus essentie diuine. probantur hec duo: quia verisimile est esse in sacra scriptura huiusmodi nomina: vt iudei dicunt de nomine tetragrammaton ꝛc. sine imposita fuerint hec nomina a deo siue ab angelo.

¶ Ad hec pro quanto veritati non consonant dicendum est. Et ad primum quidem: ꝙ non est imaginabile imponi nomen distinctius significans quaz concipitur: ꝛ in litera redditur causa: quia voces significant res non nisi media conceptione intellectus: igitur significatio causatur ex conceptione: ergo distincta significatio supponit distinctam conceptionem. ꝛ confusa confusam: ꝛ maior: maiorem: ꝛ minor: minorem ꝛc. Quare ab hac vniuersalissima regula de causa ꝛ cāto hec excipienda sunt. Probatio autem sua nihil valet. tum qz antecedens pro prima parte est falsum. Tum quia pro secunda parte male probatur. Dico enim ꝛ ita esse experimur: quod cognitis accidentibus cognoscimus rem quandam subiectare ꝛ fcōm se esse ꝛ subsistere ꝛc. ꝛ huiusmodi res nunquā magis significabitur ꝯs cognoscetur. si cīn recognoscet confuse: vt in exemplo dato nunquā significabitur nisi confuse. ex tali significatione nominum nūquam aliquis plus intelliget, ꝯs perfectius imponitor apprehendet: quamuis ex melioui ingenio proprio cognito alicuius nominis significato in re: discurrendo alia cognoscat: sicut ex principiis conclusiones deducimus sed hoc non est ex vi significationis nominis. Unde ꝛ ipsemet scotus ibidem sub dubio primum dictuz relinquere tandem videtur. De secundo vero bñ dicit scotus. eximur eīn qō multis nominibus vtimur confuse notis antequam ad notitiam distinctam illoruz terminorum veniamus. De tertio autem: qz experientia teste nullum tale nomen diuinū habem⁹. Et rursus qz frustra hominibus talia dicerentur nomina: quoniam nos non possumus deum sm se cognoscere. Et quia sine sufficienti authoritate nouitas hec dicitur. Et qz Dyo. in primo cele. hierar. dicit impossibile ē nobis aliter lucere diuinum radium nisi varietate sacrorum velaminum occultatum: videtur mihi simpliciter falsum dictum scoti. ꝛ dicendum vt in litera dicitur. ꝙ deus in hac vita non est a nobis nominabilis nisi ex creaturis: ꝛ bīs ꝙ ad impositionē ꝯs vsum.

¶ In respōsione ad secundū dubitare ꝓpterea quod nutrius posset. ꝙ pacto abstractum significat vt ꝙ. ꝛ nō per modum subsistentis: cū sit nomen substantiuum. vt albedo. Substantiuū ꝓpriū est per modum substantie significare. Ad hoc breuiter dicit: ꝙ incidit hic sophisma consequentis. a modo substātie ad hanc moduz determinate affirmando. Substantiuū quidē significat p modū substantie. i. p se stantis. i. solitarie: ꝛ non p modum currtarē in nasō: ꝛ consequenter non significat formā solitarie sed cum subiecto. Respondetur quod hic non est questio de significatione ꝛ consequentibus ad ipsam: sed de modo significandi. abstractum autem ꝛ concretum in significatione conueniunt: qz vtrunq; puram formam significat. vt in prediceamentis de albedine. ꝛ ex natura significate forme opz vtrunq; copulare subiectum forme sign ficare. Sed ex modo significandi differentia est: quia concretum importat subiectum: ꝛ compositum ex modo significandi: vt primum significatum in cuius signum dicimus quod simum est nasus

582

18

16 a
70
72

b

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam entitatem exprimentes. Abstractum vero subiectum ex modo significandi, aut non importat: sed ex natura rei significate: aut si importat non importat principaliter, sed vltimo. Unde econuerso dicimus q̄ simitas est entitas nāli. Significat igitur abstractum per modum substantie: quo ad hoc quia significat illud per se: deest non cum alio, ex modo significandi: ꝛ hoc aut simpliciter aut principaliter. Concretum autem ex modo significandi principaliter significat aliud cum re primo significata. Unde dicum Auicen. reprehensiuz ab auerroi quinto metaphy. commē. 14. si ratione modi significandi intelligitur, verum fuit. Nec ratio auerrois concludit oppositum: quoniam non tenet nisi in formaliter significatis ex vi significationis.

¶ Super articu. 2.

Iſt titulo nomen dicatur: id est secundum suum formale significatum attribuatur: ꝛ non secundum id quod copulat: aut pro quo supponit ꝛc. substantialiter vt distinguitur contra accidentaliter: vocando accidens omne quod est extra esse rei. sic enim homo dicitur sub stantialiter de sorte. discipinabile vero ꝛ album dicuntur accidentaliter de eodem. Nec restringens questionem sed iuxta tituli amplitudinem siue substantialiter complete: vt vltima differentias vel diffinitio: sine substantialiter incomplete: vt animal respectu hominis dicatur: totum sub questo presenti concluditur. Quum querimus an aliquod nomē sub stātialiter de deo dicatur.

¶ In corpore quinque. primo ponit in quibus nominibus habet locum hec questio. secundo refert duas opiniones. tertio reprobat eas. quarto respondet questo affirmative. quinto ostendit quis sit sensus quum huiusmodi nomina deo attribuuntur: ꝛ patet particularum distinctio in litera.

¶ Quo ad primum duobicit. primo quod sunt tria genera nominum de deo. Negatiua vt incorporeus immensus ꝛc. Relatiua vt dominus: finis: efficiens. Et positiua absoluta: vt ens sapiens: viuens ꝛc. Secundo quod questio non est de primo aut secundo genere: sed tertio tantum: quia constat quod illa puram negationē aut relationem significare: sed quia non est offendere aut habitudinem quandam: aut aliquid eorum que assequuntur naturam vel operationem.

¶ Preterea. Dicit dioñ. primo capitulo de diui. no. Omnium sanctorum theologorum hymnum inuentes ad beatos thearchie processus manifestatiue ꝛ laudatiue dei nominationes diuidentem. Et est sensus q̄ nomina que in diuinam laudez sancti doctores assumunt secundum processus ipsius dei distinguuntur. Sed quod significat processum alicuius rei: nihil significat ad eius essentiam pertinens. Ergo nomina dicta de deo non dicuntur de ipso substantialiter.

¶ Preterea. Secundum hoc nominatur aliquid a nobis secundum quod intelligitur. Sed non intelligitur deus a nobis in hac vita secundum suam substantiam. Ergo nec aliquod nomen impositum a nobis dicitur de deo secundum suam substantiam.

Sed contra Est quod dicit August. 7. de trin. deo hoc est esse quod fortem esse vel sapientem esse: si quid de illa simplicitate diuersa qua eius substantia significatur. Ergo omnia nomina huiusmodi significant diuinam substantiam.

Respondeo Dicendum, quod de nominibus que de deo dicuntur negatiue vel que relationē ipsius ad creaturam significant, manifestum est quod substantiam eius nullo modo significant: sed remotionem alicuius ab ipso, vel relationem eius ad alium: vel potius alicuius ad ipsum. Sed de nominibus que absolute ꝛ affirmatiue de deo dicuntur, sicut bonus sapiens ꝛ huiusmodi: multipliciter aliqui sunt opinati. Quidam enim dixerunt quod hec omnia nomina: licet affirmatiue de deo dicantur: tamen magis inuenta sunt ad aliquid remouendum a deo quam ad aliquid ponendum in ipso. Unde dicunt quod cum dicimus deum esse viuentem significamus quod deus non hoc modo est sicut res inanimate: ꝛ similiter accipiendum est in alijs. Et hoc posuit rabbi moy. Alij vero dicunt: quod hec nomina imposita sunt ad significandum habitudinem eius ad creata: vt cum dicimus, deus est bonus sit sensus: deus est causa bonitatis in rebus: ꝛ eadem ratio est in alijs. Sed vtrunque istorum videtur esse inconueniens propter tria. Primo quidem: quia secundum neutram harum positionum poset assignari ratio: quare quedam nomina magis de deo dicerentur quam alia. Sic enim est causa corporum sicut est causa bonorum. Unde si nihil aliud significatur: cuz dicitur: deus est bonus nisi deus est causa bonorum: poterit similiter dici: quod deus est corpus: quia est causa corporum. Item per hoc quod dicitur: quod est corpus remouetur quod non sit ens in potentia tantum sicut materia prima. Secundo: quia sequetur quod omnia nomina dicta de deo per posterius dicerentur de ipso. Sicut sanum significat hoc tantum quod sit causa sanitatis in animali quod per prius dicitur sanum. Tertio: quia hoc est contra intentionem loquentium de deo. Aliud enim intendunt dicere cum dicunt deum viuentem: quam quod sit causa vite nostre: vel quod differat a corporibus inanimatis. Et ideo aliter dicendum est quod huiusmodi quedem nomina significant substantiam diuinam ꝛ predicantur de deo substantialiter: sed deficiunt a representatione ipsius. quod sic patet. Significant enim sic nomina deum: secundum quod intellectus noster cognoscit ipsum. Intellectus autem noster cum cognoscat deum ex creaturis: sic cognoscit ipsum secundum quod creature ipsum representant. Ostensum est autem supra [c]: quod deus in se prehabet omnes perfectiones creaturarum, quasi simpliciter ꝛ vniuersaliter perfectus. Unde quelibet creatura intantum eum representat: ꝛ est ei similis: inquantum perfectionem aliquaz habet. non tamen ita quod representet eum sicut aliquid eiusdem speciei: vel generis: sed sicut excellens principium: a cuius forma effectus deficiunt: cuius tamen aliqualem similitudinem effectus consequuntur: sicut forme corporum inferiorum representant virtutem solarem. Et hoc supra expositum est [c]: cum de perfectione diuina agebatur. Sic igitur predicta nomina diuinam substantiam significant: imperfecte tamen: sicut ꝛ creature imperfecte eam representant. Cum igitur dicitur, deus est bonus: non est sensus: deus est causa bonitatis: vel deus non est malus: sed est sensus: id quod bonitatem dicimus in creaturis, preexistit in deo: ꝛ hoc quidem secundum modum altiorem. Unde ex hoc non sequitur quod deo competat esse bonum inquantum causat bonitatem: sed potius econuerso: quia est bonus, bonitatem rebus diffundit. secundum illud augusti. de doctrina christiana, Inquantum boni sumus.

Ad primum Ergo dicendum: q̄ damas. ideo dicit: quod hec nomina non significant quid est deus: quia a nullo istorum nominum exprimitur quid est deus perfecte: sed vnumquodque imperfecte eum significat: sicut ꝛ creature imperfecte eum representant.

¶ Ad secundum dicendum: quod in significatione nominum aliud est quandoque a quo imponitur nomen ad significandum: ꝛ id ad quod significandum nomen imponitur [c]. Sicut hoc nomen lapis imponitur ab eo quod ledit pedem: non tamen imponitur ad hoc significandum quod significet ledens pedē: sed ad significandam quandam speciem corporum, alioquin omne ledens pedem esset lapis. Sic igitur dicendum est quod huiusmodi diuina nomina imponuntur quidem a processibus deitatis. Sicut enim secundum diuersi processus perfectionem creature deum representant licet imperfecte: ita intellectus noster secundum vnumquemq̄ processum deum cognoscit ꝛ nominat: sed tamen hec nomina non imponit ad significanduz ipsos processus: vt cuz dicitur deus est viuens sit sensus: ab eo procedit vita: sed ad significandum ipsum rerum principium prout in eo preexistit vita licet eminentiori modo quam intelligatur vel significetur.

¶ Ad tertium dicendum, quod essentiam dei in hac vita cognoscere non possumus secundum quod in se est: sed cognoscimus eaz secundum quod representatur in perfectionibus creaturarum. Et sic nomina a nobis imposita eam significant.

¶ Utrum aliquod nomen dicatur de deo proprie. Arti. 3.

Ad tertium Sic procedi-tur. Uidetur, quod nullum nomen dicatur de deo proprie. Omnia enim nomina que de deo dicimus sunt a creaturis accepta: vt dictum est [c]. Sed nomina creaturarum metaphorice dicuntur de deo. sicut cuz dicitur, deus est lapis vel leo vel aliquid huiusmodi. Ergo nomina dicta de deo dicuntur metaphorice.

¶ [c]. Nullum nomen proprie dicitur de aliquo: a quo verius remouetur q̄ de eo predicetur. Sed omnia huiusmodi nomina bonus sapiens ꝛ similia verius remouentur a deo quam de eo predicentur: vt patet per dio. 2. capitulo cel. hierar. Ergo nullum istorum nominum proprie dicitur de deo. ¶ Preterea. Nomina corporum non dicuntur de deo nisi metaphorice: cum sit incorporeus. Sed omnia huiusmodi nomina implicant quasdam corporales conditiones. significant enim cum tempore ꝛ cum compositione ꝛ cum alijs huiusmodi que sunt conditiones corporum. Ergo omnia huiusmodi nomina dicuntur de deo metaphorice.

Sed contra Est quod dicit ambro. in lib. 2. de tri. Sunt quedam nomina que euidenter proprietatem diuinitatis ostendunt: ꝛ quedam que perspicuam diuine maiestatis exprimunt veritatem. alia vero sunt que translatiue per similitudinem de deo dicuntur. Non igitur omnia nomina dicuntur de deo metaphorice: sed aliqua dicuntur proprie.

Respondeo Dicendum, quod sicut dictum est [c]: deū cognoscimus ex perfectionibus procedentibus in creaturas ab ipso: que quidem perfectiones in deo sunt secundum eminentiorem modum quam in creaturis.

¶ Intellectus autem noster eo modo apprehendit eas secundum quod sunt in creaturis: ꝛ secundum quod apprehendit ita significat per nomina. In nominibus igitur que deo attribuimus est duo considerare scilicet perfectiones ipsas significatas: vt bonitatem: vitam: ꝛ huiusmodi: ꝛ modum significandi. Quantum igitur ad id quod significant huiusmodi nomina proprie competunt deo ꝛ magis proprie quaz ipsis creaturis: ꝛ per prius dicuntur de eo. Quantuz vero ad modum significandi. Non proprie dicuntur de deo. Habent enim modum significandi qui creaturis competit.

Ad primum Ergo dicendum, quod quedam nomina significant huiusmodi perfectiones a deo procedentes in res creatas: hoc modo quod ipse modus imperfectus quo a creatura participatur diuina perfectio in ipso nominis significato includitur: sicut ligna significat aliquid materialiter ens: ꝛ huiusmodi nomina non possunt attribui deo nisi metaphorice [c]. Quedam vero nomina significant ipsas perfectiones absolute absq̄ hoc quod aliquismodus participandi claudatur in eorum significatione: vt ens bonum viuens ꝛ huiusmodi: ꝛ talia proprie dicuntur de deo.

¶ Ad secundum dicendum quod ideo huiusmodi nomina dicit dio. negari a deo: quia id quod significatur per nomen non conuenit eo modo ei quo nomen significat: sed excellentiori modo. Unde ibidem dicit diony. Quod est super omnem substantiam ꝛ vitam. ¶ Ad tertium dicendum, quod ista nomina que proprie dicuntur de deo, important conditiones corporales non in ipso significato nominis: sed quantum ad modum significandi. Ea vero que metaphorice de deo dicuntur: important conditionem corporalem in ipso suo significato.

que in deo non habet locum: quia est modus imperfectus: ideo insinuatur q̄ bonitas est in deo eminentior modo quam significetur: quia significatur vt est in creaturis.

¶ In responsione ad primum aduerte, q̄ apud excellentes doctores: non est idem significare quid est: ꝛ esse nomen substantiale: quoniam ad primum exigitur perfectio: ad secundum non. vt in litera dicitur. Et radix est: quia loquuntur proprie de quid posteriori: scilicet ꝛ metaphorice: quod absq̄ proprio nō est: ꝛ non thopice: quod communibus contentatur.

¶ In responsione ad secundum. Distinctio est sub alijs verbis. importare processus dupliciter. formaliter: vel originaliter.

¶ Super Arti. 3.

Iſt titulo ly proprie potest sumi dupliciter. Uno modo vt distinguitur contra communiter. Et sic animal non dicitur proprie de homine: quia dicitur de alijs. Alio modo vt distinguitur contra metaphorice: ꝛ sic animal dicitur proprie de homine. florere autem non. Proprie enim dicit est significatum nominis inuenirī in eo de quo dicitur secundum suam similitudinem tantum: hic sumitur proprie, vt distinguitur contra metaphorice.

¶ Circa ordinem horum articulorum dubium occurrit: quoniam prepositus videtur ordo seruatus in. 2. ꝛ 3. articulo: quia in ordine compositum communiora prius tractanda sunt. Communius autem est nomen proprie dictum de aliquo quam substantialiter: quoniam accidentalia nomina etiam proprie dicuntur vt patet dicendo, Socies est albus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur quod ordo horum articulorum est optimus. non tamen attenditur penes communitatem maiorem ꝛ minorem: sed intiorem ac priorem rationem dubitādi. Prima nanque questio cum sit questio an est. ideo prima querendi ratio est an deus sit nominabilis. secundam vero questionem constat esse questionē qd est. ꝛ ideo secūda querendi ratio est: quia in deo est nominabile: substantia, scilicet sua an relatio, an negatio ꝛc. tertia vero questio. quoniam est quia est. ideo tertio loco querendum est quomodo deus nominatur. ꝛ inter hos modos datur latitudo. Nam primus specrat ad ipsam nominis predicationem: scilicet proprie vel metaphorice. secundus ad vnitatem ꝛ multitudinem: scilicet sinonyme ꝛc. Constat autem quod talis est ordo seruatus in litera. optimus igitur est. Nec est verum quod dicit deo. ¶ Preterea. Nomina corporum non dicuntur de deo nisi metaphorice: cum sit incorporeus. Sed omnia huiusmodi nomina implicant quasdam corporales conditiones. significant enim cum tempore ꝛ cum compositione ꝛ cum alijs huiusmodi que sunt conditiones corporum. Ergo omnia huiusmodi nomina dicuntur de deo metaphorice.

Sed contra Est quod dicit ambro. in lib. 2. de tri. Sunt quedam nomina que euidenter proprietatem diuinitatis ostendunt: ꝛ quedam que perspicuam diuine maiestatis exprimunt veritatem. alia vero sunt que translatiue per similitudinem de deo dicuntur. Non igitur omnia nomina dicuntur de deo metaphorice: sed aliqua dicuntur proprie.

Respondeo Dicendum, quod sicut dictum est [c]: deū cognoscimus ex perfectionibus procedentibus in creaturas ab ipso: que quidem perfectiones in deo sunt secundum eminentiorem modum quam in creaturis.

¶ Intellectus autem noster eo modo apprehendit eas secundum quod sunt in creaturis: ꝛ secundum quod apprehendit ita significat per nomina. In nominibus igitur que deo attribuimus est duo considerare scilicet perfectiones ipsas significatas: vt bonitatem: vitam: ꝛ huiusmodi: ꝛ modum significandi. Quantum igitur ad id quod significant huiusmodi nomina proprie competunt deo ꝛ magis proprie quaz ipsis creaturis: ꝛ per prius dicuntur de eo. Quantuz vero ad modum significandi. Non proprie dicuntur de deo. Habent enim modum significandi qui creaturis competit.

Ad primum Ergo dicendum, quod quedam nomina significant huiusmodi perfectiones a deo procedentes in res creatas: hoc modo quod ipse modus imperfectus quo a creatura participatur diuina perfectio in ipso nominis significato includitur: sicut ligna significat aliquid materialiter ens: ꝛ huiusmodi nomina non possunt attribui deo nisi metaphorice [c]. Quedam vero nomina significant ipsas perfectiones absolute absq̄ hoc quod aliquismodus participandi claudatur in eorum significatione: vt ens bonum viuens ꝛ huiusmodi: ꝛ talia proprie dicuntur de deo.

¶ Ad secundum dicendum quod ideo huiusmodi nomina dicit dio. negari a deo: quia id quod significatur per nomen non conuenit eo modo ei quo nomen significat: sed excellentiori modo. Unde ibidem dicit diony. Quod est super omnem substantiam ꝛ vitam. ¶ Ad tertium dicendum, quod ista nomina que proprie dicuntur de deo, important conditiones corporales non in ipso significato nominis: sed quantum ad modum significandi. Ea vero que metaphorice de deo dicuntur: important conditionem corporalem in ipso suo significato.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gis ꝛ prius dicuntur de deo quo ad rem significatam. Nulla autem quo ad modum significandi. hec vltima pars probatur. quia habent modum significandi proprium creaturarum. Prima autem pars relinquitur per se nota ex dictis in q. 4.

71 po. q. 7. artic. 6. Et. 1. 3. cap. 5.

¶ In responsione ad primum. Aduertely in ipso nominis significato: quod intelligitur de significato formali propter. non autem de materiali ꝛ communi: sapientia enim

¶ Utrum nomina dicta de deo sint nomina sinonyma. Arti. 4.

AD quartum sic Proceditur. Uidetur, quod ista nomina dicta de deo sint nomina sinonyma. Sinonyma enim nomina dicuntur que omnino idem significant. Sed ista nomina dicta de deo omnino idez significãt in deo: quia bonitas dei est eius essentia: ꝛ similiter sapientia. Ergo ista nomina sunt omnino sinonyma.

¶ Si dicatur quod ista nomina significant idem secundum rem sed secundum rationes diuersas. Contra ratio cui non respondet aliquid in re est vana. Si ergo iste rationes sunt multe ꝛ res est vana: videt quod rationes iste sint vane.

¶ Preterea. Magis est vnum quod est vnum re ꝛ ratione quam quod est vnum re ꝛ multiplex ratione. Sed deus est maxime vnus ergo videtur ꝙ non sit vnus re ꝛ mul tiplex ratione. Et sic nomina dicta de deo non significant rationes diuersas. Et ita sunt sinonyma.

Sed contra. omnia Sinonyma sibinuicem adiuncta nugationem adducunt: sicut si dicatur, vestis, indumentum. Si igitur omnia nomina dicta de deo sunt sinonyma nõ posset conuenienter dici deus bonus: vel aliquid huiusmodi cum tamen scriptum sit Hiere. 32. Fortissime, magne, potens, dominus exercituum nomen tibi.

Respondeo Dicendum, ꝙ huiusmodi nomina dicta de deo non sunt sinonyma. Ad cuius euidentiam sciendum est quod intellectus noster cognoscit deum ex creaturis: ut ex dictis patet. Creatura autem non perfecte representat diuinum esse: quia representat per modum participationis: et per modum imitationis: et per modum cuiusdam remotionis. Non autem per modum participationis: quia participatum participatur per aliquid quod est ex parte participantis. Creatura autem non participat diuinum esse: quia ipsa sua essentia est esse diuinum. Nec per modum imitationis: quia imitatum imitatur per aliquid quod est ex parte imitantis. Sed per modum remotionis: quia omnia que attribuuntur creaturis: in quantum representant diuinum esse: negantur de eo: non quia ipse sit non ens: sed quia ipse est esse super omnia entia. Et per hunc modum dicit Damascenus quod deus dicitur lapis: non quia sit lapis: sed quia est esse super substantialiter existens. Et per hunc modum dicit Dionysius quod deus dicitur non sapiens: non quia sit insipiens: sed quia est esse super sapientes. Et per hunc modum dicit Augustinus quod deus dicitur non magnus: non quia sit paruus: sed quia est esse super magnos. Et per hunc modum dicit Anselmus quod deus dicitur non potens: non quia sit impotens: sed quia est esse super potentes. Et per hunc modum dicit Hilarius quod deus dicitur non dominus: non quia sit seruus: sed quia est esse super dominos. Et per hunc modum dicit Augustinus quod deus dicitur non exercituum: non quia sit miles: sed quia est esse super exercitus. Et per hunc modum dicit Augustinus quod deus dicitur non nomen tibi: non quia sit nomen: sed quia est esse super nomina.

¶ Super articulum quintum.

In titulo ly vniuoce sumitur vt in predicamentis diffiniuntur vniuoca. Hec oportet addere aut minuere vt etiam in fine huius articuli dicitur.

¶ In corpore quarto. primo respondet questio negatiue, quod non

vniuoca. 2° quod nec equiuoce pure. 3° affirmat quod analogice. 4° comparat analogiam ad duo predicta. Quo ad primum conclusio negatiua est. Nomina communia deo ꝛ creaturis non dicuntur de eis vniuoce. probatur sic. omnis effectus inadequatus recipit diuisim ꝛ multipliciter quod in causa est simpliciter ꝛ eodem modo: ergo recipit similitudinem agentis non secundum eandem rationem: ergo creature participant diuisim ꝛc.

68

72 po. q. 7. artic. 7. ꝛ opus. 3. c. 27. Et. 1. 3. c. 32. 33. 2. 34.

lectus: vt dictum est c. ¶ Ad secundum dicendum, quod rationes plures horum nominum non sunt casse ꝛ vane: quia omnibus eis respondet vnum quid simpliciter: per omnia huiusmodi multipliciter ꝛ imperfecte representatum. ¶ Ad tertiũ dicendum, quod hoc ipsum ad perfectam dei vnitatez pertinet: quod ea que sunt multipliciter ꝛ diuisim in aliis, in ipso sunt simpliciter ꝛ vnite. Et ex hoc contingit: quod est vnus re ꝛ plures secundum rationem: quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit eum sicut res multipliciter ipsum representant.

¶ Utrum ea que de deo dicuntur ꝛ creaturis vniuoce dicantur de ipsis. Articu. 5.

AD quintum Sic procedi tur. Uidetur quod ea que dicuntur de deo ꝛ creaturis vniuoce de ipsis dicantur. Omne enim equiuocum reducitur ad vniuocum sicut multa ad vnum. Nam si hoc nomen canis equiuoce dicitur de latrabili ꝛ marino: oportet quod de aliquibus vniuoce dicatur scilicet de omnibus latrabilibus. Aliter enim esset procedere in infinitum. Inueniuntur autem quedam agentia vniuoca que conueniunt cum suis effectibus in nomine ꝛ diffinitione: vt homo generat hominem. quedam vero agentia equiuoca: sicut sol causat calidum: cum tamen ipse non sit calidus nisi equiuoce. Uidetur igitur quod primum agens ad quod omnia agentia reducuntur: sit agens vniuocum. Et ita que de deo ꝛ creaturis dicuntur: vniuoce predicantur.

¶ Secundum equiuoca non attenditur aliqua similitudo. Cum igitur creature ad deum sit aliqua similitudo: secundum illud gene. 1. Fa. ho. ad ima. ꝛ si. no. videtur quod aliquid vniuoce de deo ꝛ creaturis dicatur.

¶ Mensura est homogenea mensurato vt dicitur in 10. metaphy. Sed deus est prima mensura omnium entium: vt ibidem dicitur. Ergo deus est homogeneus creaturis. Et ita aliquid vniuoce de deo ꝛ creaturis dici potest.

Sed cõtra Quicquid predicatur de aliquibus secundũ idem nomen ꝛ non secundum eandem rationem: predicatur de eis equiuoce. Sed nullum nomen conuenit deo secundum illam rationem secũdũ quam dicitur de creatura. Nam sapientia in creaturis est qualitas: non autem in deo. genus autem variatum mutat rationem: cuz sit pars diffinitionis: ꝛ eadem ratio est in alijs. Quicquid ergo de deo ꝛ creaturis dicitur equiuoce dicitur. ¶ Preterea. Deus plus distat a creaturis ꝙ quecunq; creature abinuicem. Sed propter distantiã quarundam creaturarum cõtingit quod nihil vniuoce de eis predicari potest: sicut de his que nõ conueniunt in aliquo genere. Ergo multo minus de deo ꝛ creaturis aliquid vniuoce predicatur: sed omnia predicantur equiuoce.

Respondeo Dicendum: quod impossibile est aliquid predicari de deo ꝛ creaturis vniuoce. Quia omnis effectus non adequans virtutem cause agentis recipit similitudinem agentis non secundum eandem rationez sed deficienter: ita quod ꝛ diuisim ꝛ multipliciter est in effectibus: in causa est simpliciter ꝛ eodem modo c sicut sol secundum vnam virtutem, multiformes ꝛ varias formas in istis inferioribus producit: eodem modo vt supra dictum est c omnes rerum perfectiones que sunt in rebus creatis diuisim ꝛ multipliciter, in deo preexistunt vnite. Sic igitur cum aliquod nomen ad perfectionem pertinens de creatura dicitur, significat illam perfectionem distinctam secundum rationem distinctionis ab aliis: puta cum hoc nomen sapiens de homine dicitur: significamus aliquam perfectionem distinctam ab essentia hominis, ꝛ a potentia, ꝛ ab esse ipsius ꝛ ab hominibus huiusmodi. Sed cum hoc nomen deo dicimus non intendimus significare aliquid distinctum ab essentia vel potentia vel esse ipsius. Et sic cum hoc nomen sapiens de homine dicitur quodammodo describit ꝛ comprehendit rem significatam: non autem cum dicitur de deo: sed relinquit rem significatam vt in comprehensam ꝛ excedentem nominis significationem. Unde patet quod non secundum eandem rationem hoc nomen sapiens de deo ꝛ de homine dicit. Et eadez ratio est de aliis. Unde nullum nomen vniuoce de deo ꝛ creaturis predicatur. Sed nec etiam pure equiuoce: vt aliqui dixerunt. Quia secundum hoc ex creaturis nihil posset cognosci de deo nec demonstrari: sed semper incideret fallacia equiuocationis. Et hoc est tam contra philosophum qui multa demonstratiue de deo probat: quam etiam

¶ Circa tertiam consequentiam difficultas occurrit non parua: ex duobus capitibus. Primo quod consequentia nihil valet: quoniam procedit a rerum conditionibus ad nominum conditiones. Constat enim intellectum nostrum a quo dependent nomina natum esse adunata diuidere: ꝛ propterea posse intelligere ꝛ significare perfectionem: puta sapientiam absque intellectione ꝛ significatione conditionum suarum: quas habet in re puta qõ sit idem cum altis aut nõ idem. vnde consequentie iste nihil valent. Sapientia est in creaturis res distincta a iustitia ꝛc. ergo nomen sapientie dictum de creaturis significat sapientiam cum distinctione eius a iustitia ꝛc. sicut non valet, quantitas in mixtis est res coniuncta colori: ergo nomen quanti di cum de mixtis significat quantitatem cum iunctam colori ꝛc. Secundo quia quicquid sit de consequentia: ipsa tamen propositio consequens in qua sustentatur presens positio est in se falsa. Et manifestatur hoc ratione sic. Sapientie nomen absolute: aut significat sapientiam finitam: aut infinitam: aut vtranque aut neutro modo sed abstrahit a finitate ꝛ infinitate. Non primum quia sic ista esset falsa, homo est sapiens. Nec tertium quia sic vtraque predicatorum esset falsa ergo quartum: ꝛ si sic: ergo dicendo homo est sapiens: ly deus est sapiens non magis significat quid distinctum in prima quam in secunda quia simpliciter ꝛ absolute in vtraque predicatur absque additione aliqua. Et confirmatur: quia positionis huius author in hoc videtur decepisse: quod non distinxit inter formalem significatum nominis ꝛ materiale sub positum eiusdẽ. Quãuis enim quum dico homo est sapiens: ly sapiens gratis materie subiecte: predicetur quantitatem cõ distinctionem sui ꝛc. quia fecisset ipsa sapientia in homine est res distincta ab eius esse ꝛc. Ex formali ratione suo significato

230 24 71

non predicat nisi sapientem esse: siue limitate: siue non diuisit secundum rem. ¶ Ad euidentiam horum tria facere oportet. primo declarare terminos assumptos. Secundo excludere falsum sensum huius processus. Tertio manifestare verum. Scito quod significare aliquid vt distinctum sen in ratione distincti, cõtingit dupliciter. Uno modo formaliter: id est significare aliquas distinctionem illius ab alijs: ꝛ sic non intelligitur in litera. Alio modo fundamentaliter seu causaliter: ꝛ hoc est significare aliquid vt fundans distinctionem sui ab alijs ꝛ sic sumitur in proposito. Intendit enim litera quod sapientia ꝛ alia huiusmodi significent in creaturis: non quod quid est sapientie ꝛ distinctionem eius a iustitia: sed quod quid est sapientie vt fundat diuersitatem sui a iustitia. Hoc autem vt infra patebit: non aliquode habet sapientia quam ex sua quidditate. Et ideo significare sapientiam vt distinctam ab alijs. nihil aliud est quam significare sapientiam vt quidditatem. Quum autez audis ly ab alijs: non intelligas ab vnitersis ceteris. quoniam sic omne nomen etiam in deo significat aliquid distinctum. Nec est in hoc differentia aliqua inter nomina diuina ꝛ creaturarum. Sed intelligas ab alijs perfe-

67

¶ In responsione ad tertium. Aduerte qõ illa propositio: deus est vnus re, plures secundum rationem potest dupliciter percipi. Uno modo vt sit multiplex ratione. subiectiue idest ꝙ sit subiectum pluriũ conceptuum: ꝛ est falsa. quoniam vnicus est conceptus in intellectu diuino quo se, et omnia simul intelligit. Alio modo obiective idest quod est obiectum plurium conceptuum, siue actualiter, siue virtualiter. ꝛ sic est vera, ꝛ ad propositum. Ita quod deus dicitur multiplex secundum rationem idest obiectum verificans actu vel virtute: plures conceptiones de eo.

¶ In eadem responsione aduerte radicem predicte propositionis ex parte dei. esse eminentem eius vnitatem. Ex parte vero intellectus nostri esse proportionem eius ad sensibilia. Et intendit ꝙ causa talis ac tante pluralitatis rationum de deo: que nominibus significatur, est tanta elongatio nostri intellectus ab illa summa vnitate. quod adeo dearticulate intelligit: quem admodum in rebus extra diuersificantur similitudines diuine. Sicut enim extra aliud est iustitia: aliud sapienna ꝛc. Ita etiam intellectu nostro. ꝛ hoc vt infra patebit: quia est infinitus intellectus. Et nota ꝙ non dixit quia intellectus accipit a rebus: sed dixit. quia intellectus multipliciter apprehendit: sicut res multipliciter representant. vnde si intellectus noster non acciperet scientiam a rebus, vt contigit in adam: nihil minus idem sequitur: ex hoc ꝙ intellectus proportionalis est rebus: vt in litera dicitur. Ex hac autem radice tu qui alios respicis: habere facile potes rationem pluralitatis rationum de deo. Si enim tanta pluralitas oritur ex summa vnitate obiecti respectu intellectus tam remoti: minor pluralitas orietur ex eadem respectu intellectus propinquioris. Nulla autem pluralitas erit respectu propinquissimi. Et cum constet ꝙ propinquissimus intellectus non sit qui ab intellecto aliquo modo distinguitur: solus diuinus intellectus restat respectu cuius ex illa summa vnitate nulla conceptuum pluralitas oritur. Radix ergo absolute ꝛ vniuersaliter loquendo ꝛ non tantum respectu nostri: quare deus est multiplex ratione: est eius perfecta vnitas: ꝛ finitas intellectus creati. Quod ideo hic diximus quia ex hac litera deducitur non quod ad hanc spectet questionem: que de nominibus est. ꝛ consequenter non nisi de dependentibus a nobis.

¶ Super articulum quintum.

In titulo ly vniuoce sumitur vt in predicamentis diffiniuntur vniuoca. Hec oportet addere aut minuere vt etiam in fine huius articuli dicitur.

¶ In corpore quarto. primo respondet questio negatiue, quod non

68

69

72 po. q. 7. artic. 7. ꝛ opus. 3. c. 27. Et. 1. 3. c. 32. 33. 2. 34.

67

Universidad de Deusto
Biblioteca

ertionis simpliciter: vel ab aliis possibilib⁹ in eodē inueniri: vt littera aperte pretefert. Pōt autē pcessus iste habere duos sensus. Primus est vt ex identitate z diffōne reali perfectionū: inferatur differētia noīm quo ad significare perfectionē z distinctā z significare nō vt distincram. z iuxta hunc sensum procedunt oēs facte: sed hic sensus est falsus: vt obiciendo probatum est: nec est intentus in littera. Alter vero sensus est: vt ex identitate et distinctione formali perfectionum inferatur predicta nominuz differētia. z hic sensus est intentus verus formalis z cōcludens intentū. Ad cuius euidentiam scito q duas perfectiones iungi ad ꝓpositū contingit dupliciter, scz identice z formaliṫ. Idēnice quidem vt si singamus q sapientia sit. z eius iustitia sint vnamet res. Formaliter autez potest imaginari dupliciter. Primo si fingamus q ꝓpria ratio formalis sapientie, z ꝓpria rō iustitie sunt vna ratio formalis.

77

Ita q illa vna ratio non sit tertia ratio: sed sit tantum propria sapientie et iustitie ratio. z huiusmodi idēitas est simpliciter impossibilis implicans duo cōtradictoria. Si ēt ille due nō sunt vna ratio tertia. ergo nō sunt vna ratio: qm nulla ratio est identitatis formalis vnius ad aliū. ex quo ēm se non sunt vna. z si sint vna rō: ergo sunt vna triplr rō: eo qō vna ēm se, non est altera. Scōo potest intelligi si fingamus rationem sapientie. z rationem iustitie eminenter claudi in vna ratione formali superioris ordinis. z identificari formaliter. Et hec identitas est non solum possibilis: sed de facto, omnium perfectionum in deo. non est enim putandum rationem formalem propriam sapientie esse in deo: sed vt in litera habetur ratio sapientie in deo: non sapientie propria est. sed est propria superioris: pura deitatis: z cōmunis eminentia formali iustitie: bonitati potentie z c. Sicut enim res que est sapientia. z res que est iustitia in creaturis: eleuantur in vnam rem superioris ordinis scilicet deitatem. Et ideo sunt vna res in deo. Ita ratio formalis sapientie. z ratio formalis iustitie: eleuantur in vnam rationem formalem superioris ordinis. f. rationem propriam deitatis. z sunt vna numero ratio formalis eminenter virtualiter continens: non tantum virtualiter vt ratio lucis continet rationē calosis. sed formaliter: vt ratio lucis continet rationem virtutis calefactiue. Unde subtilissime diuinum. S. Tho. in genium: ex hoc quod ratio sapientie in deo est formaliter: non solum ipsa: sed etiam ratio iustitie. z consequenter est ratio propria non sapientie: sed alicuius tertij. In creaturis autem est formaliter ipsa propria ratio sapientie. Intulit. ergo alia est ratio sapientie in deo: z alia sapientie in creaturis: ac per hoc nomen cōmune non dicitur de eis ēm vnā rōnē. Quod vt clarius percipiatur exempla subdamus. Si enim queratur quid est hō inquantum sapiens respōdebitur q ordinatius vel aliquid hmōi. Si vero queratur, quid est deus inquantum sapiens respondendum est. q aliquid eminenter prehabens in se esse ordinatium. Ubi manifeste patet q licet hy sapiens sit nomen commune deo z hominiṫ ratio tamen virtusq; secundū illud nomen: non est omnino eadem: propter hoc: quia ratio sapientie in homi ne est solum ipsa. in deo vero est ipsa z alie. imo nec ipsa nec alie. sed altior quedam ratio. z hoc est quod in littera acute perspecta dicitur.

¶ Ad obiectiones autem in oppositum dicitur. Et ad primam quidem dicitur q processus iste non arguit ex conditionibus rerum ad conditiones nominum absolute: sed ex diuersitate rationis formalis significate per nomen in hoc z in illo ad destruendam vniuocationem nominis: vt enim patet ex dictis, nō ex identitate: aut diuersitate realis: sed ex idētitate z diuersitate formali perfectionū inter se intellecta procedit litera. Nec licuisset ex ēx formali identitate perfectionum inter se destruere vniuocationem nominis: nisi ex formali identitate eorum que ēm se non sunt idem, constaret sequi tertiam rationem aliquem omnibus huiusmodi diuersis. Ex hoc enim quod non nisi tertia ratio est: proxime liquet formalis distinctio perfectionis elevate z non eleuate: seu identificate formaliter alijs: z non identificate formaliter alijs. ¶ Ad scōam vero dicitur q argumentū supponit sapientie nomen absolute: non vt significat speciem qualitatis: sed transcendenter sumptum: significet aliquam rationē formalem vnā simpliciter. Quod tamen hic queritur z disputatur z concluditur esse falsum: q: significat rationem formalem vnam ēm analogiam: z non simpliciter. Quomodo autem ratio vna ēm analogiam predicatur de pluribus diffuse tractatum a nobis est in tractatu de analogia nominum. Unde ad questium dicendum esset quod importat vtrunq; sapientiam: sed non per modū vniuoci. z ideo sequela nihil valet: que hoc supponit.

¶ Ad confirmationem autem dicitur: q quum dico. deus est sapiens: hy sapiens ex formali suo significato importat sapientiam eandem formaliter iustitie z c. imo vt rectius loquar: significat non sapientiā: sed aliquid eminenter prehabens rationem sapientie. Quum vero dico homo est sapiens: hy sapiens predicat ipsam sapientie rationē: vt patet ex respōsionibus reddendis querentibus quid est deus vt sapiens: z quid est homo vt sapiens. Illud enim formaliter nomen significat: qō respōdetur queriti quid est a. inquantum hz illud nomē. non est igitur deceptus aut hoc: sed rationem vniuocorum formalem formalissime est intuitus: iuxta Aristo. diffinitionem.

¶ Contra predictā cōclusionē Scoꝫ in primo. dist. 3. questionibus ꝑ⁸. 1. 3. 4. 5. et dist. 8. q. 2. arguit multipliciter. Tū qz nomina hmōi hñt cōceptū certū in cōmuni stante dubitatione de cōceptibus dei z creature. Tum quia processus metaphysicales vruntur vna ratione formali in hmōi. z auferendo ab eo omnes conditiones imperfectionis attribuunt eam deo. Tum quia aliter deus non esset naturaliter cognoscibilis aliquo simplici conceptu: eo quod ille cōceptus nō clauderetur essentialiter nec virtualiter in aliquo relucente in fantasmate. Tum qz ois comparatio est in aliqualiter vniuoco ex 7. physi. Cōstat enim deum esse perfectius ens ēx creatura. Et quāuis diffuse hec in commentarijs de ente z cētia tractata sint: nunc tamen breuiter respondeatur.

¶ Ad primū quidem. Illud argumentum nihil aliud concludit: nisi aliquātē cōceptus sapientie. Uerbi gra: in communi sapientia dei z sapientia creatu re: sed ex hoc inferre: ergo vniuocus conceptus. est sophisma consequentis. Quoniam conceptus analogus est etiam alius ab inferioribus: non tamen eo alietatis mō quo est alius conceptus vniuocus ab vniuocatis: q: hic est alius vt precisius ab eis: ille vero vt cōtinēs eos: vt diffuse scripsimus in tractatu de analogia nominum. ¶ Ad scōm vero dr q metaphysicales processus vruntur vna rōne simpliciter in principio inquisitionis: sed in termino vruntur rōne vna non simpliciter sed ēm analogiam. sic enim est vna ratio vt Scotus obiicit: de lapide z sapientia: quia ratio lapidis nec in principio, nec in termino inquisitionis: potest remanere vna analogice salnata formaliter in deo z lapide quia semper lapidis ratio imperfectionem claudit. ¶ Ad tertium autem dicitur: q deus est cognoscibilis conceptu simplici contēto in obiecto relucente in fantasmate participatiue vel imitatiue. nec oportet q cōtineatur essentialiter aut virtualiter. datur est tertius modus. ¶ Ad quartum deinde dicitur: quod comparatio sit etiaꝫ in analogo quod medium est inter vniuocū z equiuocū: z ideo negatur assumptum. Quum enim dicitur deus est perfectius ens creatura: comparatio fit in ratione entis vna secundum analogiam z sic communi virtꝰ vt alibi docuimus.

¶ Quo ad secundum conclusio negatiua est: huiusmodi nomina non dicuntur de deo z aliis pure equiuoce. Probatur sic. si diceremur equiuoce tra philosophum z apostolum: ergo. Consequentia probatur: qr incideret fallacia equiuocationis. destructio vero consequens patet.

¶ Aduertenda sunt hic duo. Primum est: hy pure. non enim est in litera dicitur absolute q non equiuoca sed cum limitatione dicitur: q non sunt pure equiuoca. Addita est autem hec limitatio: quia secundum vnitatem analoga comprehenduntur sub equiuocis: que in predicamentis diffiniuntur. Equiuoca enim multipliciter inueniuntur. Quedam enim sunt quorum nomen est commune z ratio ēm illud nomen est diuersa totaliter z hec vocantur pure equiuoca. Et de his loquitur litera hec. Quedam vero sunt quorum nomen est commune z ratio secūdum illud nomen est diuersa sēm aliquid: z hec multis modis inueniuntur: comprehenduntque sub se analoga: vt alibi ostendimus. Secundum est hy nihil in consequente positum non supponit pro nihilo simpliciter: quoniam dato quod omnia huiusmodi nomina equiuoca essent: adhuc possemus cognoscere quod deus est creator. z super omnia. z quod non est corpus z c. sed supponit pro nihilo formaliter communi deo z creaturis: puta esse ens: actum: bonum: sapientem z c. Nihil enim horum posset sciri de deo: sed semper incideret fallacia equiuocationis vt patet.

¶ Quo ad tertium conclusio responsiua affirmatiue hec est: quecunque nomina sunt communia deo z creaturis dicuntur de eis ēm analogiam vnius ad alterum idest creature ad deum. Declaratur. hy vnius ad alterum distinguendo analogiam nominum. f. quia vel est ratione proportionis aliquorum inter se: z hec vocatur vnius ad alterum: vel ratione proportionis aliquorum non inter se, sed ad tertium: z hec vocatur duorum ad tertium seu multorum ad vnum. Exempla patent in litera. Probatur deinde conclusio: quo ad primam quidem partem per locum a diuisione, propter quod in litera dicitur. dicendum est igitur z c. Quo ad secundam vero sic. Deum non possumus nominare nisi ex creaturis. ergo nomina communia vtrique dsir ēm ordinē vnius ad alterū. Quo ad tertiam vero: quia deus est causa in qua preexistunt omnium rerum perfectiones.

¶ Memento hic q exempla ponimus non q ita sit: sed vt discentes intelligant. non enim ens est analogum deo z creaturis secundū denominationē extrinsecam: vt sanū: sed in hoc tenet similitudo: q vtrobiq; est analogia rōne ordinis duorum inter se: quamuis dissimiliter sit hic, z ibi. Nam inter deū z creaturam est similitudo formalis imitatiua. que etiam in litera tangitur: dum creaturas ordinari in deum dicitur, vt causam. in qua preexistunt perfectiones omnes. Inter animal vero sanum, z vrinam. non est similitudo: sed relatio significationis: z propterea idiest analogica cōmunitas scōz ad vnum ēm predicationem quamcunq; siue extrinsece siue intrinsece

¶ Quo ad quartū pcto est. Isle modus predicatiōis medius est inter vniuoca z equiuoca. pbaf p locū a diffōne ad diffinitū. hic non est vna rō simpliciter: nec diuersa totaliter. Sed ēm quid eadē. z ēm qd diuersa. significat enim non esse verum vniuersaliter q primū analogorū poni debeat in rationibus aliorum analogatorū. Secundo simpliciter. Tum qz ex dictis patet: sapientiam analogice dici de deo et alijs. et tamen creatura non dicitur sapiens in ordine ad deum: nec econuerso, vt patet. Sed vterq; dicitur sapiens absolute. Tum qz in ratione hois vt sapiens nō claudit sapientia dei. nec in ratione dei vt sapiens est: claudit sapiētia hominis. ergo.

¶ Ad hoc breuiter dr q analoga inueniuntur duobus modis.

¶ Quedam enim significant ipsos respectus ad primū analogatum: vt ꝑz de sano. Quedam vero significant fundamēta tantum illoꝝ respectuū: vt cōiter inuenitur in omnibus vere analogis ꝓprie z formaliter saluatis in omni bus analogatis. Propositio ergo illa vniuersalis in anteceden te assumpta: intelligēda est vt in prio mo analogie. Ita q sensus est: q in oibus nominibus que de pluribus analogice, id est ēm diuersos respectus dicuntur oportet poni vnum. In qō. autem de veritate: de secundo modo analogie di xit oppositum. Et hec ffitio. est vniuersaliter ea quā alibi assignauimus: ex. q. de ver. q. ista ffitio habet locuz etiā in analogicis ēm ꝓportionalitatē: metaphorice ih dictis. in his enim etiam vnum ponit in ratione alterius ꝓpter predictam cansam. Ad ca vero q secūdo loco obūcunt in quarta parte huius articuli dicetur.

77

¶ Quo ad scōm conclusio hy pothetica est. Si cōis nomina ꝓprie dicta dicerentur de deo causaliter tantum: diceremur per ꝓria de creaturis ꝗ de deo. Probatur. Eorum significatio vt de deo dicuntur non posset intelligi sine significatione eorundem in creaturis: ergo. Antecedēs ꝑz in exemplo boni. consequentia vero tenet ex assignata regula.

¶ Quo ad quartum. cōclusio responsiua est. Huiusmodi nola quo ad rem significatā ꝓrius de deo: quo ad impositionem nominis ꝓrius de creaturis dicuntur. Probatur hec cōclusio quo ad primā partem. Hec nola non solum significant deum esse talem causaliter, sed etiam essentialiter: z a deo emanant alioꝝ perfectiones. ergo de deo per ꝓrius ꝗ alijs quo ad rem.

¶ Quo ad secundam vero partē. Creaturas prius cognoscimus z nominamus: ergo. Probatur secundo ex signo: habent modum significandi: quod conuenit creaturis: ergo.

¶ Circa illud dictum in probatione ꝓme partis cōclusionis f. hmōi nomina non solum significāt q deus sit causa: sed q sit essentialiter talis: dubium occurrit. Si enim quum dicitur deus est bon⁹: sensus est: deus est causaliter z formaliter bonus: sequitur primo: q hy bonus dictum de deo non significet vnum contra Aristo. 4. metap. Sequit 2° oppositū inferi: qm esset sensus: Deus est causa bonitatis aliorum. z in seipso bonitatem habens: vbi manifeste patet aliorum bonitatem cadere in ratione dei, vt bonus est.

¶ Ad hoc dicitur qō verba illa possunt dupliciter sane intelligi. Primo vt intelligantur de possibili secūdū. id est q huiusmodi nomina possunt dici z verificari de deo vtroq; modo: scilicet causaliter z formaliter: sed istum tamē

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad quartū pcto est. Isle modus predicatiōis medius est inter vniuoca z equiuoca. pbaf p locū a diffōne ad diffinitū. hic non est vna rō simpliciter: nec diuersa totaliter. Sed ēm quid eadē. z ēm qd diuersa. significat enim non esse verum vniuersaliter q primū analogorū poni debeat in rationibus aliorum analogatorū. Secundo simpliciter. Tum qz ex dictis patet: sapientiam analogice dici de deo et alijs. et tamen creatura

creaturis nominam⁹. Sz noia a creaturis translata in deū per prius dūr de creaturis ꝗ de deo: sicut leo lapis z hmōi. Ergo oīa noia que de deo z de creaturis dūr per prius de creaturis ꝗ de deo dicuntur.

¶ Sz noia q cōiter de deo z creaturis dicuntur, dūr de deo sicut de causa ōm, vt dicit Dio. Sed quod dicitur de aliquo per causam p posterius de illo dr, per prius em dr aial sanū ꝗ medicina, que est causa sanitatis. Ergo huiusmodi nomina per prius dicuntur de creaturis quam de deo.

Sed contra Est qō dr Ephe. 3. Flecto genua mea ad patrem d.n. Jesu ex quo omnis paternitas in celo z in terra nominatur: z eadem ratio videtur de nominibus alijs ꝗ de deo z creaturis dicuntur. Ergo hmōi noia per prius de deo ꝗ creaturis dicuntur.

Respondeo Dicendum, quod in omnibus nominib⁹ que de pluribus analogice dicuntur necesse est q omnia dicantur per respectum ad vnum. Et ideo illud vnum oportet qō ponatur in diffinitione omnium⁶. Et quia ratio quam significat nomen est diffinitio vt dicitur in quarto metaphy. necesse est quod illud nomen per prius dicatur de eo quod ponitur in diffinitione aliorum: z per posterius de alijs ēm ordinem quo appropinquāt ad illud primū vel magis vel minus. Sicut sanuz quod dicitur de animali cadit in diffinitione sani quod dicitur de medicina: que dicitur sana inquantum causat sanitatem in animali: z in diffinitione sani q dicitur de vrina, que dicitur sana, inquantum est signum sanitatis animalis. Sic ergo omnia nomina que metaphorice de deo dicuntur per prius de creaturis dicuntur ꝗ de deo: q: dicta de deo nihil aliud significant ꝗ similitudines ad tales creaturas. Sicut enim ridere dictum de prato nihil aliud significat ꝗ q̄ pratum similiter se habet in decore cum floret: sicut homo cum ri-

77

dici de illo quod diffinit ceteris quam de alijs.

¶ Circa alias z primam eius ꝓpriam dubium non dissimulandum occurrit. Primo ad hominem: q: ipsemet Sanc. Tho. in q. de ve. q. 2. articu. 11. dicit non esse verum vniuersaliter q primū analogorū poni debeat in rationibus aliorum analogatorū. Secundo simpliciter. Tum qz ex dictis patet: sapientiam analogice dici de deo et alijs. et tamen creatura non dicitur sapiens in ordine ad deum: nec econuerso, vt patet. Sed vterq; dicitur sapiens absolute. Tum qz in ratione hois vt sapiens nō claudit sapientia dei. nec in ratione dei vt sapiens est: claudit sapiētia hominis. ergo.

¶ Ad hoc breuiter dr q analoga inueniuntur duobus modis.

¶ Quedam enim significant ipsos respectus ad primū analogatum: vt ꝑz de sano. Quedam vero significant fundamēta tantum illoꝝ respectuū: vt cōiter inuenitur in omnibus vere analogis ꝓprie z formaliter saluatis in omni bus analogatis. Propositio ergo illa vniuersalis in anteceden te assumpta: intelligēda est vt in prio mo analogie. Ita q sensus est: q in oibus nominibus que de pluribus analogice, id est ēm diuersos respectus dicuntur oportet poni vnum. In qō. autem de veritate: de secundo modo analogie di xit oppositum. Et hec ffitio. est vniuersaliter ea quā alibi assignauimus: ex. q. de ver. q. ista ffitio habet locuz etiā in analogicis ēm ꝓportionalitatē: metaphorice ih dictis. in his enim etiam vnum ponit in ratione alterius ꝓpter predictam cansam. Ad ca vero q secūdo loco obūcunt in quarta parte huius articuli dicetur.

¶ Quo ad scōm conclusio hy pothetica est. Si cōis nomina ꝓprie dicta dicerentur de deo causaliter tantum: diceremur per ꝓria de creaturis ꝗ de deo. Probatur. Eorum significatio vt de deo dicuntur non posset intelligi sine significatione eorundem in creaturis: ergo. Antecedēs ꝑz in exemplo boni. consequentia vero tenet ex assignata regula.

¶ Quo ad quartum. cōclusio responsiua est. Huiusmodi nola quo ad rem significatā ꝓrius de deo: quo ad impositionem nominis ꝓrius de creaturis dicuntur. Probatur hec cōclusio quo ad primā partem. Hec nola non solum significant deum esse talem causaliter, sed etiam essentialiter: z a deo emanant alioꝝ perfectiones. ergo de deo per ꝓrius ꝗ alijs quo ad rem.

¶ Quo ad secundam vero partē. Creaturas prius cognoscimus z nominamus: ergo. Probatur secundo ex signo: habent modum significandi: quod conuenit creaturis: ergo.

¶ Circa illud dictum in probatione ꝓme partis cōclusionis f. hmōi nomina non solum significāt q deus sit causa: sed q sit essentialiter talis: dubium occurrit. Si enim quum dicitur deus est bon⁹: sensus est: deus est causaliter z formaliter bonus: sequitur primo: q hy bonus dictum de deo non significet vnum contra Aristo. 4. metap. Sequit 2° oppositū inferi: qm esset sensus: Deus est causa bonitatis aliorum. z in seipso bonitatem habens: vbi manifeste patet aliorum bonitatem cadere in ratione dei, vt bonus est.

¶ Ad hoc dicitur qō verba illa possunt dupliciter sane intelligi. Primo vt intelligantur de possibili secūdū. id est q huiusmodi nomina possunt dici z verificari de deo vtroq; modo: scilicet causaliter z formaliter: sed istum tamē

¶ Utrum nomina per prius dicantur de creaturis ꝗ de deo. Artic. 6.

Adsertum Sic ꝓcedit. Uidetur q nomina per prius dicantur de creaturis ꝗ de deo. Scōm em q cognoscimus aliquid ēm hoc illud nominamus: cum nomina ēm philosophum sint signa intellectuū. Sed per prius cognoscimus creaturam ꝗ deum. Ergo nomina a nobis imposita p prius cōueniunt creaturis ꝗ deo.

¶ Scōm Dion. in lib. de di. no. deum ex resolutiua predicati in se. In fine aūt de reductiōe resolutiua diuersoꝝ predicatorum. Aliud est enim resoluere diuersa in vnum. Aliud aut resoluere aliquid in seipso. Ibi enim vnum reducitur in aliud: hic autem vnum distinguitur in sua: vt patet in naturalibus. Ad propositum igitur quando sermo fuit de ordine diuersoꝝ predicatorum, dictum est quod non vniuocum est prius. Quia ens est primum ad quod cetera reducuntur. Quum vero sermo fuit de resolutione predicati in se dictum est quod vniuocum precedit nō vniuoca: sicut vnum multa. Eo quod ens ipsum quod analogice dicitur de homine z albo: resoluitur in seipsum vniuoce dictum de hominibus z vnico ce quoꝫ dictum de albis: z hoc concludebat vis argumenti. Concludo ergo quod comparando diuersa predicata inter se analogum precedit. resoluendo autem idem predicatum in se vniuocum precedit vt vnum multa. Reliqua que in hac responsione de agentium ordine dicuntur infra quum de actione dei ad extra tractabitur patebunt.

¶ Super Articulum sextum.

Triplex vt iacet in sua amplitudine intelligitur: vt ex rñsione patet.

¶ In corpore quatuor. primo regula traditur ad discernendū de quo per prius nomē dicitur: z de quo posterius. secundo respondetur quesito quo ad nomina metaphorica. tertio quo ad proprie dicta ēm opinionē in secundo articulo confutatam: quarto secundum veritatem.

¶ Quo ad primum regula est. Analogum prius dr de eo qō ponitur in aliorum diffinitione ꝗ de alijs. Probatur. In omni nomine analogo est vnum respectum a ceteris. ergo illud vnum ponitur in diffinitione aliorum: ergo illud vnum est prius ceteris ēm rationem illius analogi. Declaratur: q hoc exemplariter in hoc analogo quod est sanum. Antecedens cum prima consequentia non aliter probatur. secunda vero consequentia probatur: qz ratio qua significatur nomen est diffinitio: ac per hoc prius ēm diffinitionē illius nominis est prius ēm eius rationē. quod nihil aliud est ꝗ analogum prius

significat causam eiusdem sanitatis.

Ad primum Ergo dicendū: q hz in predicationibus oporteat equiuoca ad vniuocum reduci: tū in actionibus agens nō vniuocū ex necessitate precedit agens vniuocū. Agens enim nō vniuocum est causa vniuersalis totius speciei, vt sol est causa generationis omniū hoim. Agens vero vniuocum non est causa agens vniuersalis totius speciei (alioquin esset causa suppsius: cū sub specie contineatur) sed est causa particularis respectu huius individui: quod in participatione speciei constituit. Causa igitur vniuersalis totius speciei non est agens vniuocū. Causa autē vniuersalis est prior particulari. Hoc autem agens vniuersale licet non sit vniuocum: non tū est omnino equiuocū: q: sic non faceret sibi simile sed potest dici agens analogicum. Sicut in predicationibus omnia vniuoca reducuntur ad vnum primū non vniuocum, sed analogicū: quo ad ens.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ similitudo creature ad deum est imperfecta: quia etiā nec idem ēm genus representat, vt supra dictum est⁷. ¶ Ad tertium dicēdum, q deus non est mēsura proportionata mēsuratis⁶. Unde non opz q deus z creature sub vno genere contineātur. ¶ Ea vero que sunt in contrarium concludunt q non vniuoce huiusmodi nomina de deo z creaturis predicentur: non autem quod equiuoce.

24 28 b

¶ Utrum nomina per prius dicantur de creaturis ꝗ de deo. Artic. 6.

Adsertum Sic ꝓcedit. Uidetur q nomina per prius dicantur de creaturis ꝗ de deo. Scōm em q cognoscimus aliquid ēm hoc illud nominamus: cum nomina ēm philosophum sint signa intellectuū. Sed per prius cognoscimus creaturam ꝗ deum. Ergo nomina a nobis imposita p prius cōueniunt creaturis ꝗ deo.

¶ Scōm Dion. in lib. de di. no. deum ex resolutiua predicati in se. In fine aūt de reductiōe resolutiua diuersoꝝ predicatorum. Aliud est enim resoluere diuersa in vnum. Aliud aut resoluere aliquid in seipso. Ibi enim vnum reducitur in aliud: hic autem vnum distinguitur in sua: vt patet in naturalibus. Ad propositum igitur quando sermo fuit de ordine diuersoꝝ predicatorum, dictum est quod non vniuocum est prius. Quia ens est primum ad quod cetera reducuntur. Quum vero sermo fuit de resolutione predicati in se dictum est quod vniuocum precedit nō vniuoca: sicut vnum multa. Eo quod ens ipsum quod analogice dicitur de homine z albo: resoluitur in seipsum vniuoce dictum de hominibus z vnico ce quoꝫ dictum de albis: z hoc concludebat vis argumenti. Concludo ergo quod comparando diuersa predicata inter se analogum precedit. resoluendo autem idem predicatum in se vniuocum precedit vt vnum multa. Reliqua que in hac responsione de agentium ordine dicuntur infra quum de actione dei ad extra tractabitur patebunt.

¶ Super Articulum sextum.

Triplex vt iacet in sua amplitudine intelligitur: vt ex rñsione patet.

¶ In corpore quatuor. primo regula traditur ad discernendū de quo per prius nomē dicitur: z de quo posterius. secundo respondetur quesito quo ad nomina metaphorica. tertio quo ad proprie dicta ēm opinionē in secundo articulo confutatam: quarto secundum veritatem.

¶ Quo ad primum regula est. Analogum prius dr de eo qō ponitur in aliorum diffinitione ꝗ de alijs. Probatur. In omni nomine analogo est vnum respectum a ceteris. ergo illud vnum ponitur in diffinitione aliorum: ergo illud vnum est prius ceteris ēm rationem illius analogi. Declaratur: q hoc exemplariter in hoc analogo quod est sanum. Antecedens cum prima consequentia non aliter probatur. secunda vero consequentia probatur: qz ratio qua significatur nomen est diffinitio: ac per hoc prius ēm diffinitionē illius nominis est prius ēm eius rationē. quod nihil aliud est ꝗ analogum prius

73 2.5.ca. 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita q̄ ista. Deus est bonus: est vera causaliter sumpta: ꝛ est etiam vera formaliter sumpta: ꝛ non q̄ simul importet vtrunq̄. Et sic nullam ambiguitatem ingerit obiectio opposita: quia de vtraq̄ simul significatione loquitur.

¶ Secundo vt exponantur de vtroq̄ signato simul: ꝛ sic opz dicere: q̄ hmōi nomina dicūtur de deo formaliter ꝛ causaliter sed fundamēnaliter. Ibi ḡra. quia vt deus est bonus: non solum significatur q̄ deus est habens bonitatem: sed etiam q̄ deus habet rationem bonitatis talem: qualis nata est fundare causalitatē bonitatis aliorum.

87 Ira quod ly talem nō modum aut rationez aliquam addit: supra bonitatem diuinam sed circumloquitur illam formalem rationem: secūdum quam deus dicit bonꝰ. Jam enim diffinitum est q̄ illa non est eadē cum nostra: nisi fm analogiam. Illa autē ratio

69 ḡuis causalitatē non importet: fundat tamen eam, proxime: et simile est de aliis. Et sic nulla remanet ambiguitas: quoniam fm hoc nomina huiusmodi significant vnum. Hec oportet cointelligi bonitatem creature: quentam nō i portant causalitatem fm formalē sed fun-

69 damēnaliter tm. Utra q̄ responsio est bona prima tñ magis kalis: eo q̄ contra opinionē confutaram loquitur ka. Et constat q̄ opinio illa loquebatur de significatione causalitatis: non fundamentaliter sed formaliter vt patet.

¶ Circa eiusdē prin probationem ꝛ ipsam primam partem. Ad uerte quod quum dicitur nomina huiusmodi communia prius dici de deo quantum ad rem significatam: non intelligas hoc materialiter: sed formaliter. Ita quod hoc ꝛificat opz de re formalr significata. Et ratio assignata in litera cōplectit vtrunq̄ necessariū ad hoc: scilicet ꝛ q̄ nomen talnatur formalr: eqō illa rō formalis ē prior fm rem ceteris: qō p batur: quia est eā cetrarum. Neutrū enim

74 horum seorsum sufficeret ad concludendū nomina prius dici de illo vt patet inductive. Ratio ēst sani in causa: licet sit prior secundum rem ratione sani in animali: quia tamen ratio sani non

70 formaliter in causa est posterius de causa dicitur. Ratio quoq̄ boni licet sit formaliter in homine nō ramen prius dr deo q̄ de aliis. Nec te conturbet quispiam dicens: ergo non est eadem ratio de omnibus nominibus communibus deo ꝛ aliis. Eo q̄ quedam sunt quorum formales rationes ꝛ sl saluank in deo: nō sunt cause q̄ cetera sint talia: q̄m ille rōnes formales nullam causalitatem habent. Memento authoritatis apostolice in litera posite ad Ebr. 3. Flecto genua mea ad p.d. mei Jesu Christi: ex quo ois pfnitas in celo ꝛ in terra nominatur. Si nanq̄ paternitas diuina que relatio est atq̄ per hoc a causalitate aliorū remotissima: causa est ceterarū paternitatū a fortiori bonitas est causa omnis bonitatis: ꝛ scientia omnis scientie: ꝛ sic de alijs. Et si queratur in quo genere cause nunquam duo genera desunt: scz finalis ꝛ formalis exemplaris: quicquid sit de efficientia.

¶ Circa eandē partē dubiū adhuc occurrit ad hominē. Tum q̄ in articulo secundo huius questionis oppositū vr dictū: quum dictū est q̄ dicendo deus est bonus: sensus est id quod bonitatem in creaturis dicimus eminentius in deo preexistit. Ecce aperte vides in significatione boni in deo posita: claudi bonitatem creature: ꝛ ꝑter prius dici debere de creaturis. Rursus in articulo quinto dictū est: q̄ hec nomina dr de creaturis in ordine ad deum: ergo in rōne hor̄ nōm vt dr de creaturis claudit deꝰ: ergo prius de deo: ita q̄ deo ponitur in diffinitione aliorum cuius oppositus hic tenetur: ꝛ patet.

¶ Ad hoc breuiter dr q̄ fm veritatē hec nomina dr analogice id est ꝓportionaliter: ꝛ prius de deo q̄ aliis q̄ cū in vtrisq̄ dicantur formaliter: forma litas tñ in deo prior est fm rem formalitate illa in aliis. q̄ non tñ est sic prior: vt scilicet diffinies est prius diffinito: sed est prior vt cā exemplaris saltem: est prior exēplato. Et preterea sicut ista exemplata sunt talia in ordine ad exemplar, sic oēs creature dr tales: puta bone in ordine ad diuinam bonitatē. Et sicut non opz exemplata significari cū ordine ad exēplar: quāuis illū habeant. Ita non opz bonitatē creature significari in ordine ad bonitatem diuinam: quāuis fm esse illam semper respiciat vt exēplar: verba igit quinti articuli ꝛ ista: hic nō sunt cōfutata sed exposita: q̄ f. intelliguntꝰ ꝑz esse ꝛ nō fm significationis sui damēnaliter: pro quāto rōnes formales per ea signate in creaturis fundant ordinē ad deū vt cām. Verba āt ꝛō i articuli nō fuerūt inducta vt diffiniret signatio nois in deo posita: sz vt exponerentur ex notioribus nobis ꝛ tō nihil obstant.

¶ Nulla est cōparatio aut ꝓportio alterius ad alterū in rōne hoi noim. Tam cū de deo q̄ quū de creaturis dr cunt fz ꝛ absolute dicunt quū absolutas signant ꝑfectiōes. Et p hec pz solutio obiectorū in prima parte huius corporis articuli.

¶ Super Articulum septimum.

Tulus clarus est: exemplariter scilicet dño, saluatore creatore ꝛc.

¶ In corpore quinq̄ facit. Primo proponit conclusionem responsiuam questo. Secundo claudit amplam viam probandi conclusionem. Tertio ibi. veruntamen: verā viam aggreditur. Quarto ibi, quum igit deus probat conclusionem. Quinto ibi: non propter aliquam: excludit tacitam obiectionem.

¶ Quo ad primū cōclusio risiua q̄sito est affirmatiua ꝛ particularis. f. q̄dā noia importantia relationē ad creaturas: dicuntur de deo ex tempore.

¶ Quo ad secundum scito: quod hec conclusio, ideo difficultatem aliquam habere videtur: q̄ multa res nota potest deo aduenire. Et ꝓpterea si hmōi noia non ponunt rem aliquam realem in deo: nulla erit difficultas. Si aūt ponunt rē realē: secus esset. Et q̄ñ litera intendit probare cōclusionē ex hoc medio. f. quia non ponunt in deo nisi relationē rationis. Ideirco amplissima via q̄ ad hoc statim ducebat. f. nulla relatio est res nature: q̄ erronea est statim exclusa: ꝛ hoc est primū. Recitatur autē hic error ab Auerroy 12. metaphy. cōmen. 19. Confutatur q̄ hic sic. Res naturales habent ordinē habitudinēq̄ naturalem adinicem. ergo. consequētia ꝑz: ꝛ antecedens, ꝑter euidentia quā habet ex. 12. metaph. commen. 52. vbi ordo vniuersi bonum eiusdem dicitur vt p se manifestum assumitur. Hic esset querendum an dentur relationes reales: sed quoniam egrederemur ꝓpositi limites fiat questio specialis.

165 ¶ Quo ad tertiū: via ꝓpria ad inuestigandū mediū cōclusionis inferende: est videre: quando relatio est res nature: ꝛ quādo non. Et vnde habet q̄ sit res nature: ꝛ vnde q̄ non sit nisi rationis. Hyanc ergo viā ingrediendo sic ꝓceditur. Relatio exigit duo extrema ergo tripl̄r potest imaginari res nature aut rationis: scz aut ex parte vtriusq̄ erit res nature aut ex altero res nature ꝛ ex altero res rationis. antecedēs patet. ꝑtia vero probatur. Extrema tripliciter variantur, scilicet q̄ inter aliqua non nisi per rationem est habitudo: aut in vtroque est res aliqua. vnde alterū respiciat: aut vnum respicit alterum non ciusdem rationis. Assumptum quo ad primam partem declaratur ex contentis sub ea tribus modis relationum scilicet respicientium idem ꝛ non entium: ꝛ iurta secundas intentiones. Ubi nota quod in primo gradu intellectus facit extrema: non entia: sed extrema: dum distinguit vnum in deo. In secundo vero intellectus facit vnum extremum et ens ei extremum. Quo ad secundam vero partem declaratur ex duobus generibus relatiuorum sub ea contentorum: scilicet consequentium quantitatem et actionem et passionem, vt patet in quinto metaph. Quo ad tertiam vero declaratur similiter ex duobꝰ, scilicet sensu seu scientia ꝛc. et dextro in columna. Authoritateq̄ Aristotelis confirmatur. Hic multa dicuntur cōtra que obijcitur ab aliis: puta quod inter ens ꝛ nō ens: non est relatio realis. Et q̄ inter motiuum ꝛ mobile est relatio realis. Et q̄ scientia habet relationem realem ad scibile: sed quoniam hec per accidens hic dicuntur: ideo ficnt de his speciales questiones. Veruntamē vnum valde arduum dubium dissimulandum nō est: circa illa verba litere: in quibus dicitur quod relationes rationis in altero extremo: puta scibili et sensibili sunt: inquantum intellectus apprehendit ea vt terminus relationū oppositarum: puta scientie ꝛ sensus. Est autem dubium duplex. primo circa sensum litere. Deinde circa rem. Circa sensum quidem, An attendat quod correlatiuum exigatur ad hoc vt extremum subintelligatur sub ratione termini ipsius relatiui: verbi gratia. An relatio dominij exigatur ad hoc: vt deus intelligatur vt dominus est creature inquātum eius est serua: vel potius intendat: q̄ correlatiuum comitatur intellectum alterius extremi sub ratione termini. Ita q̄ relatio dominij concomitatur deum apprehensum vt terminum. Multum autem refert an sic: aut sic intendat. Quoniam in primo: correlatiuum ponitur de intrinseca ratione termini: imo ponitur terminus ipse. In secundo vero ponitur correlatiuum consequi rationem termini. Et consequenter in primo sensu ponitur: quod terminus relatiui oportet esse relatiuum. In secundo vero: quod est absolut ū ens. Et ꝓpterea nascitur ardua de hoc questio. An terminus relatiui vt sic: sit ens absolutum vel respectiuum.

¶ Et quoniam hec questio necessaria est hic, ꝛ intacta, nisi a Scoto a quo videtur male definita: idcirco tractanda est. Scotus ergo in primo. dist. 30. q. prima. metus, vt reor ex verbis huius litere: vt more suo carperet: probat multipliciter: quod terminus relatiui inquantum terminus: est res absoluta: ac per hoc nullum oportet ponere correlatiuum, vt terminet alterum relatiuum: nec ꝑ rem, nec ꝑ rationem. Probatoq̄ hoc quadrupliciter. Primo sic. Per se differentia inter relatiua tertij modi ꝛ alia, est: quia cetera sunt mutua. Ista autem que sunt tertij modi non sunt mutua. ergo in relatiuis tertij modi: terminus est res absoluta. Antecedens patet: quinto metaphysice. cap. ad aliquid: cōsequentia vero est per se nota: q̄ ex quo nō est correlatiuū ꝛ est terminus. ergo res absoluta est que terminat. Secōo sic. Actus diffinit potentiam ꝛ nō econuerso: ergo actus vt terminus: est res absoluta: Ans ꝑz. 9. metaph. ꝓtia probatur. Actus diffinit potentiā vt terminat relationē potentie ad ipsum: ꝛ diffinit vt prior est q̄ potētia. ergo vt terminus est prior potentia. Sed vt correlatiuum nō est prior potentia: q̄ correlatiua mutua se diffinūnt, vt dicit porphyrius: q̄ vt correlatiuū non est terminus: q̄ vt res absoluta. Tertio sic. Relatiuū vt sic diffinit p terminū q̄ terminꝰ est prior relatiuo. q̄ terminꝰ nō ē ipm correlatiuū. Ans ꝑz. 5. metaꝑ. ꝓtia ꝑz ex 7. 2. 9. meta. ibi. n. ponitas subtractis ꝑfectionibus: ꝛ hec quod diffinit illa. 2. vero ꝓtia patet: quia alr daret circulus in ꝓprio ꝛ posteriore ꝛ diffinitione q̄ est impossibile. Quarto sic. In relatiuis tertij modi alterum extremum nullā relationē habet: nisi dum actualiter consideratur: et terminat relationem reliqui extremi ad se nullo intellectu ꝓcedente: imo ēt exīte. q̄ terminat rōne absoluti ꝛ nō rōne relationis cointellecte. Hec fuit motiua Scoti satis subtilia: ꝛ putauit ea efficacia: ita vt eorum cōclusionē verā assereret. Ut aūt cognoscat q̄ntū a vero distet opinio hec ex textu q̄nti metaphysice in quo ipse supponit textū illū intelligi de extremis seu fundamentis relatiuorum. Ita q̄ Aristo. voluerit dicere quod quedam extrema sunt que dicuntur ad aliquid ꝓpter relationes quas hūt adinuicem. Quedam vero ꝓpter relationē que est in vno extremo tm̄. Hoc enim esse contra sensum, imo verba Aristo. ꝑz sic. Aristoteles ibi explicite dicit se ponere differentia inter ea que fm se sunt ad aliquid. Sed constat q̄ fundamenta relationū nō sunt ad aliquid nisi p accīs vt ibidē expresse dr: ergo nō intelligit textus ille de rebus que denominantur relative sed de ipsis ad aliquid. Hec potest aliter saluari textus ille. P 2°. Errat in differentia assignata. In ea enim siquidem illo non dicitur: q̄ quedam sunt mutua relatiua: ꝛ quedam nō sunt: vt Scotus somniauit: sed differētia assignatur in causa seu ratione essendi ad aliquid. Ita q̄ textus affirmat etiam relatiua tertij modi vtrinq̄ esse ad aliquid. Sed differentiā ponit in hoc: q̄ in relatiuis primi ꝛ scōi modi ratio q̄ sint ad aliquid: est virtuq̄ hoc ipsum q̄ est ad aliud se habere. In relatiuis vero tertij modi ex parte vnius extremi: rō q̄ sit ad aliq̄d nō est: hoc ipsum quod est ad aliud se hr̄e: sed aliud se hr̄e ad ipsum: vbi manifeste ꝑz q̄ tota dria consistit in rōne essendi ad aliquid. Et non in esse mutua vel non mutua. Et q̄ñ textus ille est fundamentū theologorū in materia huius articuli speculative scribentium: ideo ad maiorem claritatē discutiendus est sic. Textus ille implicat duo ꝛ tradictoria. ergo. Ans manifestatur. Textus loquitur de his que fm se sunt ad aliquid: ꝛ negat de aliquo illoꝝ: hoc ipsum quod est: esse ad aliud se habere. ergo negat diffinitionē a diffinito: seu q̄ ō equivalet a parte subiectiua per se diffiniti. Ans ꝑz ꝓ vtraq̄ parte. In illo textu dicit enī scibile ꝛ sensibile, ꝛ alia huiusmodi sunt per se ad aliq̄d: ꝛ q̄ nō dicunt ad aliq̄d: q̄ ipsa ad aliud sint: sed q̄ alia dicūtur ad ipsa: ꝑtia ꝑz ex diffinitione ad aliquid: posita ab ipso Aristotele in predicamēto. Et cū hec contradictio sit manifesta: dōm videt q̄ Arist. loquitur de ad aliquid fm sua fundamenta. Quum dicit ipsa nō sunt ad aliud: sed alia ad ipsa. Et hic paralogismus (vt reor) mente retentus decepit oēs qui in hoc textu errauerunt. Ad cuius solutionem scito quod quia metaphysicus tractat de relatiuis vt sunt per se partes entis. l. vt sunt entia realia. Jcirco dria ista est intelligenda de relatiuis fm quod entia realia sunt: ꝛ non de eis sumptis vt abstrahunt ab ente reali, id est secundum q̄ important, ad: non curando de esse eorū: quemadmodum in predicamentis diffinita sunt. Et propterea obmissa ideo est differentia ista. Inter relatiua ergo per se diffinētia ponitur: quo ad esse reale: quod ponunt: non quod supponunt. Jn hoc quod quedam relatiua sunt. Que ideo entia realia sunt: quia ipsa sunt in rerum natura talia entia: quod ad aliud se habent. Quedam vero non sunt entia realia quia ipsa in rerum natura sint ad aliud. Sed hac sola ratione inter realia numerari possunt: quia alia realia dicuntur ad ipsa, ita quod differentia consistit in hoc: quod per se relatiuorum quedam sunt relatiua realia per denomi-

falsum: ex hoc q̄ ipse res naturalē ordinem ꝛ habitudinē habent ad inuicē. Veruntamē sciendū est, q̄ cū relatio requirat duo extrema: tripl̄r se habere ad hoc q̄sit res nature ꝛ rationis. Quōq̄ eñ ex vtraq̄ parte est res rationis tātum: qū. f. ordo vel habitudo nō potest esse inter aliqua nisi fm apprehēsionē rationis tm̄: vtpote cū dicimus idem eidem idem. Nam fm q̄ ratio apprehendit bis aliquod vnum, statuit illud vt duo: ꝛ sic apprehendit ꝙquandam habitudinem ipsius ad seipsum. Et similiter est de omnibus relationibus que sunt inter ens ꝛ non ens: quas formar ratio inquantum apprehendit non ens vt quoddam extremum. Et idem est de omnibus relationibus que consequuntur actum rationis, vt genus ꝛ species ꝛ huiusmodi. Quedā vero relationes sunt quantum ad vtrunque extremum res nature c: quando scilicet est habitudo inter aliqua duo secundum aliquid realiter conueniens vtrique: sicut patet de omnibus relationibus que consequuntur quantitatē vt magnum ꝛ paruū: duplum ꝛ dimidium ꝛ huiusmodi. Nam quantitas est in vtroq̄ extremorum. Et simile est de relationibus que consequuntur actionem ꝛ passionem, vt motiuum et mobile: patet ꝛ filius ꝛ similia. Quandoq̄ vero relatio in vno extremorum est res nature: ꝛ in altero est res rationis tantum. Et hoc contingit quandocunque duo extrema nō sunt vni⁹ ordinis, sicut sensus et scientia referuntur ad sensibile ꝛ scibile. Que quidem inquantum sunt res quedam inesse naturali existentes sunt extra ordinē esse sensibilis ꝛ intelligibilis. Et ideo in scientia quidem ꝛ sensu est relatio realis fm quod ordinantur ad scibile vel ꝓprie sentiēdum res. Sed res ipse in se cōsiderate sunt extra ordinem huiusmodi. Unde in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam ꝛ sensum: sed fm rationem tantum: inquantum intellectus apprehendit ea, vt terminos relationū scientie ꝛ sensus. Unde phylosophus dicit in quinto metaphy. q̄ non dicūtur relative: eo q̄ ipsa referantur ad alia, sed qua alia referūtur ad ipsa. Et similiter dextrum non dicitur de columna: nisi inquātum ponitur animali ad dextrā. Unde huiusmodi relatio non est realiter in columna, sed in animali.

165 ¶ Cum igitur deus sit extra totum ordinem creature: ꝛ omnes creature ordinentur ad ipsum: ꝛ non econuerso: manifestum est quod creature realiter referuntur ad ipsum deum c: sed in deo non est aliqua realis relatio eius ad creaturas: sed fm rationem tantum inquantum creature referuntur ad ipsum. Et sic nihil prohibet huiusmodi nomina importantia relationem ad creaturam ꝓdicari de deo ex tempore, non ꝓpter aliquam mutationē ipsius, sed ꝓpter creature mutationem c, sicut columna fit dextera animali, nulla mutatione fundante inchoādū est. Errauit siquidē duplicitur in illo textu. Primo q̄ ipse supponit textū illū intelligi de extremis seu fundamentis relatiuorum. Ita q̄ Aristo. voluerit dicere quod quedam extrema sunt que dicuntur ad aliquid ꝓpter relationes quas hūt adinuicem. Quedam vero ꝓpter relationē que est in vno extremo tm̄. Hoc enim esse contra sensum, imo verba Aristo. ꝑz sic. Aristoteles ibi explicite dicit se ponere differentia inter ea que fm se sunt ad aliquid. Sed constat q̄ fundamenta relationū nō sunt ad aliquid nisi p accīs vt ibidē expresse dr: ergo nō intelligit textus ille de rebus que denominantur relative sed de ipsis ad aliquid. Hec potest aliter saluari textus ille. P 2°. Errat in differentia assignata. In ea enim siquidem illo non dicitur: q̄ quedam sunt mutua relatiua: ꝛ quedam nō sunt: vt Scotus somniauit: sed differētia assignatur in causa seu ratione essendi ad aliquid. Ita q̄ textus affirmat etiam relatiua tertij modi vtrinq̄ esse ad aliquid. Sed differentiā ponit in hoc: q̄ in relatiuis primi ꝛ scōi modi ratio q̄ sint ad aliquid: est virtuq̄ hoc ipsum q̄ est ad aliud se habere. In relatiuis vero tertij modi ex parte vnius extremi: rō q̄ sit ad aliq̄d nō est: hoc ipsum quod est ad aliud se hr̄e: sed aliud se hr̄e ad ipsum: vbi manifeste ꝑz q̄ tota dria consistit in rōne essendi ad aliquid. Et non in esse mutua vel non mutua. Et q̄ñ textus ille est fundamentū theologorū in materia huius articuli speculative scribentium: ideo ad maiorem claritatē discutiendus est sic. Textus ille implicat duo ꝛ tradictoria. ergo. Ans manifestatur. Textus loquitur de his que fm se sunt ad aliquid: ꝛ negat de aliquo illoꝝ: hoc ipsum quod est: esse ad aliud se habere. ergo negat diffinitionē a diffinito: seu q̄ ō equivalet a parte subiectiua per se diffiniti. Ans ꝑz ꝓ vtraq̄ parte. In illo textu dicit enī scibile ꝛ sensibile, ꝛ alia huiusmodi sunt per se ad aliq̄d: ꝛ q̄ nō dicunt ad aliq̄d: q̄ ipsa ad aliud sint: sed q̄ alia dicūtur ad ipsa: ꝑtia ꝑz ex diffinitione ad aliquid: posita ab ipso Aristotele in predicamēto. Et cū hec contradictio sit manifesta: dōm videt q̄ Arist. loquitur de ad aliquid fm sua fundamenta. Quum dicit ipsa nō sunt ad aliud: sed alia ad ipsa. Et hic paralogismus (vt reor) mente retentus decepit oēs qui in hoc textu errauerunt. Ad cuius solutionem scito quod quia metaphysicus tractat de relatiuis vt sunt per se partes entis. l. vt sunt entia realia. Jcirco dria ista est intelligenda de relatiuis fm quod entia realia sunt: ꝛ non de eis sumptis vt abstrahunt ab ente reali, id est secundum q̄ important, ad: non curando de esse eorū: quemadmodum in predicamentis diffinita sunt. Et propterea obmissa ideo est differentia ista. Inter relatiua ergo per se diffiniētia ponitur: quo ad esse reale: quod ponunt: non quod supponunt. Jn hoc quod quedam relatiua sunt. Que ideo entia realia sunt: quia ipsa sunt in rerum natura talia entia: quod ad aliud se habent. Quedam vero non sunt entia realia quia ipsa in rerum natura sint ad aliud. Sed hac sola ratione inter realia numerari possunt: quia alia realia dicuntur ad ipsa, ita quod differentia consistit in hoc: quod per se relatiuorum quedam sunt relatiua realia per denomi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nationē seu predicationē intrinsecā. Quedā vero per denominationē extrinsecā. Ab alteriꝰ esse realitate relatiua ipsa quoq; inter realia relatiua cōnumerant. Et intra hunc sensum consonat dictū cōe. s. q̄ ex hoc termi habet q̄ oia relatiua nō sunt mutua quo ad realitatē. Nec obstat si obijciat q̄ termius nō meminit de esse reali: qm̄ supponitur q̄ de tali esse loquat: ex eo q̄ metaphy. sic est tractare de rebus: vt sunt partes ennis realis: z ꝑter de relatiuis vt sunt ꝓd aliquid in

ne circa ipsam existēte: ꝛ animali trāslato.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ relatiua quedā sunt imposita ad dupliciter. Nam quedam significant ipsam habitudinē ad creaturā, vt dominus. Et huiusmodi nō significant substantiā diuinam directe, sed indirecte inquantū presupponūt ipsam: sicut dominū presupponit potestatem: que est diuina substātia. Quedam vero significāt directe essentiā diuinā z ex consequenti importāt habitudinē, sicut

uum ꝑpter relationē que est in ipso ad aliud. Reliquū vero est relatiuū ꝓpter relationē realē alterius ad ipsum relatiuū. Nec requirenda est alia extrinseca denominatio ad ipsum relatiuum. ꝗ sit extra sui ꝓpria: qm̄ ab ea extrinseca denominatione cētā ipsum dr esse. Vnde. n. est singulare in relatiuis tertū modi: q̄ relatiuum reale dr ad terminū nō realem formaliter nisi denominatione extrinseca: qui iſi est realis fundamentaliter: seu quo ad subtractum vel denominatum. Et his autem ꝓz responsio ad dubitationem motaz circa sensum litere huius. Ex quo nanq; constat quod deus non terminat seruitutem nisi vt dominus formalr: q̄ ly domin⁹ est ꝓprius terminus seruꝰ: ꝓz q̄ intentio life est: q̄ correlatiuū opz cointelligi in aliquo: si illud debet intelligi sub ratione termini. Nec obstant his verba sancti Tho. in. q. de potentia dei. q. 7. articu. 10. ad quartum: vbi dicit: q̄ terminare ordinē seruituris create: quod claudit̄ in ratione dominꝰ cōuenit deo. Et intendit quod conuenit deo secundum rem: vt ꝓz ex argumētis ad quod respondet. Hoc inquam non obstat quoniam intelligitur determinare fundamentaliter. Hoc enim conuenit deo ſm rem sicut potestas coercendi subditos. Et q̄ hoc intendat ex eo manifestatur: q̄ quo ad ordinem ad subditos negat cōuenire deo: quoniam nec formaliter nec fundamentaliter deus habet vnde ordinetur ad subditos.

¶ Ad secundum dōm: q̄ sicut relationes que de deo dicuntur ex tēpore nō sunt in deo nisi ſm rōnem ita nec fieri: nec factū esse dicitur de deo nisi ſm rōnem nulla mutatione circa ipsum exīte: sicut est id. Domine refugium factus es nobis.

¶ Ad tertium dōm: q̄ operatio intellectus z volūtatis est in operāte. Et ideo nomina q̄ significāt relationes ꝛsequentes actionē intellectus vel volūtatis dicunt̄ de deo ab eterno. Que vero consequunt̄ actiones ꝓcedentes ſm modū intelligendi ad exteriores affectus dīr de deo ex tēpore vt saluator, creator, z hmōi[c]. ¶ Ad quartum dōm:

to ad quod respondet. Hoc inquam non obstat quoniam intelligitur determinare fundamentaliter. Hoc enim conuenit deo ſm rem sicut potestas coercendi subditos. Et q̄ hoc intendat ex eo manifestatur: q̄ quo ad ordinem ad subditos negat cōuenire deo: quoniam nec formaliter nec fundamentaliter deus habet vnde ordinetur ad subditos.

¶ Quo ad 4ᵐ. phatur conclusio intenta sic. Deus est extra totum ordinem vniuersi. Ita q̄ creature ordinātur ad ipsum: z non ecōuerso. ergo creature realiter referuntur ad deum. In deo autem non est ad creaturas relatio nisi rationis. ergo nihil prohibet quedā nomina importantia relationem dici de deo ex tempore. Alīs patet prima autē consequentia ex illa maxima in precedenti parte posita, ꝛz quandocunq; extrema nō sunt vnius ordinis z vnum respicit aliud in reliquo nō est relatio nisi rationis: ergo si deus est extra ordinem ꝛc. Secunda autem consequentia est per se nota.

¶ Contra rationē adductā in litera ꝓo hac conclusione, Scotus dupliciter instat in loco ꝓallegato. Primo inquit. Ratio ista petit principium: quia ꝓius ad posterius: assumendo quod in eo non est ordo: nihil aliud est quam probandum. Secundo peccat vt dicit: ſm sophisma ꝓtis: q̄ negatio ordinis non infert negationem relationis in communi: quoniam non negationē relationum equiparantie. Et tamen litera ex negatione ordinis; negat omnem realem relationem. ¶ Aureolus quoq; vt habes in 3ᵒ distinc. primi in Capreolo contra hanc rationem instat: sed quoniam assumit vel motiua soluta a sancto Thoma expresse: vel assumit aliud ab hac ratione loco illius ideo omittenda censui.

¶ Ad obiecta ergo Scoti dicitur: q̄ in equinoco laboramus, in litera enim est sermo: non de ordine formaliter: quia est relatio: sed de ordine fundamentaliter. Ita q̄ esse eiusdem ordinis nihil aliud est q̄ esse eiusdem rationis quo ad causam relationis: z esse non eiusdem ordinis, est esse alterius rationis. Ita q̄ inter ea sola est relatio realis vtrinq; in quibus est eadē causa referendi vnum ad aliud. Sed hoc contingit multis modis: quia in relatiuis primi modi scilicet pertinentium ad quantitatem est identitas specifica in causa. In relatiuis autē secundi modi scilicet pertinentium ad actionem z passionem est identitas quasi specifica seu formalis: q̄ vtrinq; causa est perfectio ꝓpria: q̄uis in patiente vt habeatur: z in agente vt conseruetur: vt Auerro. de intelligentijs. 12. meta. commen. 36. docuit. In relatiuis autem tertij modi scilicet spectantium ad mensuram z mensuratum: in altero extremo nulla causa est referibilitatis sue ad aliud. Et propterea alterius ordinis dicitur quo ad causam relationis. Unde patet q̄ non petit principium: non est enim idem dicere: in deo nulla causa vt referatur ad creaturam quamuis in creatura sit causa referendi ipsam ad deum. Et dicere in deo non est ordo realis ad creaturas: sed illud est causa huius. Et propterea processus iste est a causa ad effectum. Nec peccat secundum consequens: quia non loquitur de ordine formaliter: sed fundamētaliter: quem etiam in relatiuis comparētie oportet esse. duo enim alba eiusdem rationis sunt z simpliciter: ex quo ad hoc vt causent ad se inuicem respectus: hoc autem est esse eiusdem rationis.

¶ Quo ad 5ᵐ. Aduerte q̄ intenta cōclusio ex duobus impediri posset. ꝓimo ex ipso significato formali hoꝝ nominū. ſ. si significarēt in deo aliquam rem nāe: q̄ in deo nulla res nāe pōt tēporaliter poni. Scōo ex fundamento illius rationis. Dato enī q̄ dominus nō ponat supra deū nisi relationē rationis. Et ex hoc nō prohibeatur tēporalitas. Si ſ. ista relatio rationis nō posset denominare tēporaliter: nisi propter mutationē aliꝰ in ipso denominabili, oporteret dicere q̄ nullū huiusmodi nomen pōt dici de deo ex tpe: q̄m in deo nulla possibilis est mutatio: sed est omnino immobilis, vt in q̄. 9. dictum est. Quia igitur litera ista iam impedimentum ex formali significato

excluserat vt confirmatam conclusionis probationem efferret: secundum impedimentum exclusit: ꝑtate obiectioni tacite respondendo: dum dixit: q̄ deus dicitur ex tempore dominus. verbi gratia, non ꝓpter mutationem aliquam in ipso, sed in creatura: probat q̄ hoc est simili.

¶ In rēsp̄ōne ad quartum perspicaciter aduerte quod correlatiuum tertū modi vt scibile seu in proposito dominus: est similia: possunt indicari esse secundum duo entis genera. Primo in genere entis simpliciter. Secundo in genere entis secūdum quid: id est entis rationis. Si loquamur de eis secundum esse simpliciter. Tunc ipsa non alīs ratione sunt: nisi qt comparia sunt que terminantur ad ipsa formaliter sunt in rerum natura. ita q̄ ad eorum esse extra animam hoc sufficit. sunt enim cōtenta hoc debilissimo essendi modo. Et sic esse dominum nihil ponit in deo seclusō omni intellectu nisi terminare formaliter relationem seruꝰ: quam deus secundum se terminat subiectiue: id est vt quasi subiectū termini formalis: sed ponit vel supponit bene aliquid in creatura: scilicet relationem seruitutis ad deum vt subiectū ꝛc. nec ipsum terminare formaliter seruitutis relationem plus aliquid ponit, quā sit esse ipsius terminati: licet alio modo illud ponat. Et secundū hoc deꝰ est dominus de nouo: z sine omni intellectu sola seruitute creature: q̄ esse dominum nulliꝰ esse in rerum natura ponit nisi esse sui oppositi. Nec est inconueniens in materia re latina vnum oppositorum esse quia aliud est vt Ari. docuit: z ratio est: quia opposita relatiua in hoc a ceteris oppositis differunt: quod se simul ponunt: nec vnum in destitutione alterius constituitur: vt sanctus Thomas docuit. Et si obiceris: quod in materia relatiua non sit denominatio ab extrinseco, vt in secundo contra Gent. cap. 13. determinatur. Respondeo quod hoc est verum formaliter: nō autem realiter. Non enim deus dicitur dominꝰ a seruitute formaliter: sed a relatione dominū: que est velut ei inherens: sed tamen deus dicitur dominus: et realiter dominus: a realitate seruitutis: quia esse dominum nullum esse ponit nisi quod terminus est realis seruitutis. Et sic ista denominatio est formaliter ab intrinseco: z realiter ab extrinseco. Si autem loquamur de eis secundum esse rationis: sic esse dominū ponit in deo relationem rationis. Et sic dicitur z vere: quod deus dicitur dominus a domino: q̄: est relatio rationis: non quod hic sint due relationes dominū. Alterā extra animam: z altera rationis. Sed quia illa relatio dominū: que tam debili modo ens dicitur: dupliciter iudicara est a doctoribus: quandoq; ſm esse proprium: z sic dicta est relatio z ens rationis tantum: quia nullum habet proprium esse nisi per rationē. Quandoq; ſm esse alienum: scilicet oppositum a quo entis. nomē vtrūq; meretur: z sic dicta est ens. z inter entis partes

75 1. dist. 2. in expo. lit. et si. 18. ar. 5 cm. Et di. 32. q. 2. ar. 2. 2m.

quod relationes significate per huiusmodi nomina que dicuntur de deo ex tempore, sunt in deo secundum rationem tātum: opposite autem relationes in creaturis sunt secundum rem. Nec est inconueniens quod a relationibus realiter existentibus in re deus denominetur: tamen secundum quod cointelliguntur per intellectum nostrum oppositas relationes in deo: vt sic deus dicatur relatiue ad creaturam: quia creatura refertur ad ipsum: sicut philosophus dicit in quinto metaphysicorum, quod scibile dicitur relatiue: quia scientia refertur ad ipsum.

¶ Ad quintum dicendum: quod cum ea ratione referatur deus ad creaturam: qua creatura refertur ad ipsum: cum relatio subiectionis realiter sit in creatura: sequitur quod deus non secundum rationem tantum, sed realiter sit dominus. Eo enim modo dicitur dominꝰ: quo creatura ei subiecta est.

¶ Ad sextum dicendum: quod ad cognoscendum vtrum relatiua sint simul natura vel non: non oportet considerare ordinem rerum de quibus relatiua dicuntur: sed significationes ipsorum relatiuorum. Si enim vnum in sui intellectu claudat aliud z econuerso: tunc sunt simul natura: sicut duplum dimidium et pater et filius et similia. Si autem vnum in sui intellectu claudat aliud et non econuerso: tunc non sunt simul natura. Et hoc modo se habent scientia z scibile. Nam scibile dicitur secundum potentiam: scientia autem secundum habitum vel secundum actum. Unde scibile secundum modum sue significationis ꝓexistit scientie. Sed si accipiatur scibile secundum actum: tunc est simul cum scientia secundum actum. Nam scitum non est aliquid nisi sit eius scientia. Licet igitur deus sit ꝓior creaturis: quia tamen in significatione domini clauditur quod habeat seruum et econuerso: ista duo relatiua dominus et seruus, sunt simul natura. Unde deus non fuit dominus antequam haberet creaturam sibi subiectam.

¶ Utrum hoc nomen deus sit nomen nature. Artic. 8.

Ad octauum Sic proceditur. Uidetur quod hoc nomen deus non sit nomen nature. Dicit enim Damascenus in primo libro quod deus dicitur a theyn quod est curare et fouere vniuersa: vel ab ethyn, id est ardere. deus enim noster ignis consumens est: vel a theaste quod est considerare omnia. Hec autem omnia ad operationem pertinent. Ergo hoc nomen deus operationem significat et non naturam.

¶ Preterea. Secundum hoc aliquid nominatur a nobis secundum quod cognoscitur. Sed diuina natura est nobis ignota. Ergo hoc nomen deus non significat naturam diuinam.

Sed cōtra Est qđ dicit Ambr. in libro de trinita. quod deus est nomen nature.

Respondeo dicēdum: quod non est semper idem id a quo imponitur nomen ad significandum: z id ad quod significandum nomen imponitur[c]. Sicut enim substantiam rei ex proprietatibus vel operationibus eius cognoscimus: ita substantiam rei denominamus quandoque ab aliqua eius operatione vel ꝓprietate. Sicut substantiam lapidis denominamus ab aliqua actione eius: quia ledit pedem: non ramen hoc nomen impositum est ad significandum hanc actionem, sed substantiam lapidis. Si qua vero sunt que secundum se sunt nota nobis vt calor, frigus, albedo z huiusmodi non ab alijs denominantur. Unde in talibus idem est quod nomen significat: z id a quo imponitur nomen ad significandum. Quia igitur deus non est notus nobis in sui natura: sed innotescit nobis ex operationibus vel effectibus eius: ex his possumus eum nominare: vt supra dictum est[c]. Unde hoc nomen deus est nomen operationis quantum ad id a quo imponitur ad significandum. Imponitur enim hoc nomen ab vniuersali rerum prouidentia. Omnes enim loquentes de deo, hoc intendunt nominare deum, quod habet prouidentiam vniuersalem de rebus. Unde dicit Dionysius duodecimo capitulo de diuino nomine, quod deitas est que omnia videt prouidentia et bonitate perfecta. Ex hac autem operatione hoc nomen deus assumptum impositum est ad significandum diuinam naturam.

Ad primū Ergo dicendum: quod oia que ponunt Damas. pertinēt ad prouidētiam a qua imponitur hoc nomen deus ad significandum. ¶ Ad

numerata quinto metaph. quia alia dicitur ad ipsam. Et quia sic nullum esse ponit in denominato. Sed in terminato tantum. Ideo semper z simpliciter de illis dicitur, quod nullum esse ponunt in denominato: puta deo aut scibili: nisi rationis: quod ſperat ad esse ꝓprium. Et bene nota quod non dicitur: quod nullum esse ponunt: sed q̄ nullum esse in denominato ponunt: quia ponunt esse in terminato oppositoꝝ quod sufficit ad corū esse extra. Et si hanc distinctionē perſpexeris: atque scieueris applicare: diuersa doctorum dicta verificabis: puta quod ille relationes nō sunt entia extra animam. hoc enim verum est secundum esse ꝓprium: et quod ista sunt: quis oppolita sunt. hoc verum est secundū esse alienum. Ut debite sue San. Tho. vtrūq; testigisse in hac responsione: Augustinum quoq; in quinto de trinit. capitulo vlti. Adnertes quoq; quod no utilis compatiens author magis vsus est relatiuis istis secundum esse rationis: ꝙ secundum illam essen di diminutionem non facile intelligibilem. Et his quoq; patet quomodo nullo intellectu conſideranre potest dici dominus deus formaliter: z quomodo non nisi fundamentaliter: z. distinguendo de esse ꝓprio vel alieno ipsius. Hanc conclusio in litera probatur: quo z duo: scilicet quo ad distinctionem quam in se claudit: z quo ad secundam partem. Prima autem pars vt nota relinquitur. Probatur ergo distinctio sic: nomina rerum per se cognitarum habent id a quo z ad quod nomen imponitur idem. Rerum autem per alia tantum: puta effectus: operationes: aut ꝓprietates cognitarum habent id a quo: aliud ab eo ad quod nomen imponitur: sed nomina diuina sunt rerum secundi ordinis: ergo in eis aliud est a quo: z. ergo ly deus habet aliud a quo ꝛc. Maior probatur: quia sicut cognoscitur ita nominatur. Et manifestatur exemplo lapidis: quo ad secundam partem: et qualitatum sensibilium: quo ad primam. Minor patet ex dictis in questione nec duodecima. Secunda autem cōclusionis pars probatur: ly deus est impositum ab vñ prouidentia. ergo. Alīs ꝓbatur dupliꝛ. Primo ex cōi vsu locutionis. Scōo authoritate Dion. Et cōfirmatur in rñsione: authoritate Damasceni.

b 62 112

62

¶ In corpore vna est conclusio responsiua questito cum distinctione sic. Deus est nomē nature: quo ad id ad quod nomen impositum est. Operationis vero quo ad id a quo impositum est.

Hec conclusio in litera probatur: quo z duo: scilicet quo ad distinctionem quam

¶ Super Articulum octauum.

In titulo nomen nature: sumitur vt distinguitur contra nomen tam operationis: quam perfectionis quasi supradicte nature: per medium ꝓprietatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum 9.

Tullius clarus.

¶ In corpore quatuor. primo distinguit ly communicabile. Secundo tradit regulas quasdam. Tertio respondet questo. Quarto perficit doctrinam de communicabilitate diuinorum nominum.

¶ Quo ad primum. Cum communicabilitas duplex ponitur, scz propriè & metaphorice: & satis clara est littera: in qua & definitur utrūq; mēbrū: & exēplo in leonis nomine aperitur.

¶ Quo ad secundum ponunt quatuor regule: ad discernēda nomina cōicabilia ab aliis: et q̄ differenter sint cōicabilia. Due regule ad sensibilia spectāt, due aūt ad formas separatas: & sic nihil vniuersi p̄termissum est.

¶ Prima regula est: omne nomen significans naturam distinctam ab individuo: est cōicabile proprie: fm rem vel fm rationem saltē. Probatur a priori. oīs forma in supposito individuāte existens: est fm se predicto mō cōis: ergo. Alīs quo ad cōitatem rei probatur in nā hois: quo ad cōitatem vero rōnis tantū probatur ex nā solis. Sic nā specifica intelligitur a nobis abstrahendo a singulari. ergo esse in vno vel pluribus singularib⁹ est preter intellectū nāe specifice: q̄ fertur in intellectu nāe specifice: pōt etiā fol intelligi vt in pluribus existens.

¶ Aduerte hic q̄ cōicabilitas proprie sub diuisa insinuat in hac regula. s. in cōmunicabilitatē fm rē: & rōnē simul: & fm rōnē tm: & infimatū est simul: q̄ fundamentū cōicabilitatis realis est inuentio illi⁹ nāe in multis. Que vt Anicen. dixit: trifariam inuenitur. s. Aut in actu simultaneo. vt ptz in nā hūana cuius sunt simul actu plura singlaria. Aut i actu successiuo vt ōs de fenice: q̄s vita sequētis me ztem exigit priotis. Aut in potentia tantū: vt dom⁹ mille angelorū. si nūq̄ fuerit. Fundamētū aūt cōicabilitatis fm rōnem tm̄ est fm intellectus assignatū est: & dictū: q̄ est cognitio nāe abstr̄e cognitione individuātium & hec pluribus modis cōtingit vt .j. patebit.

¶ Secūda regula est oē nomen significans singulare est incōmunicabile. ptie tā fm rem quam rationē: licet sit cōicabile metaphorice. probatur a priori quo ad primā partē: q̄ singulare vt sic est diuisum ab oib⁹ aliis. Quo ad secūdā partē: quia non potest in apprehensione intellectus cadere pluralitas individui. Quo ad tertiam autem exemplo achillis.

¶ Tertia regula est: oē nomē signians formā nō individuā p aliud supp^m sed p seipsam: fm q̄ in se est: est incōicabile. ppie & re & rōne: huius nō metaphorice. probatur a priori quo ad primam partē: q̄ sunt p seipsas subsistētes. Quo ad secām vero: q̄ sic intelligerent fm q̄ sunt. Sed scito q̄ hmōi nomina rationē saltem. Sicut natura humana cōmunis est multis secundum rem & rationē: natura autem solis non est communis multis secundum rem, sed secundum rationem tantum. Potest em̄ natura solis intelligi vt in pluribus suppositis existens. Et hoc ideo: quia intellectus intelligit naturam cuiuslibet speciei per abstractionē a singulari. Unde esse in vno supposito singulari vel in pluribus est preter intellectum nature speciei. Unde seruato intellectu nature speciei pōt intelligi vt in pluribus existēs. Sed singulare ex hoc ipso q̄ est singulare est diuisum ab oībus aliis. Unde omne nomen impositum ad significandum aliquod singulare est incommunicabile & re & ratione. Non enim potest in apprehensione cadere pluralitas hui⁹ individui. Unde nullum nomē significās aliquod individuum est cōmunicabile multis proprie. sed solum secundum similitudinē: sicut aliquis metaphorice potest dici achilles: inquantum habet aliquid de proprietatibus achillis scilicet fortitudinem. Forme vero que non individuantur per aliud suppositum: sed per se ipsas: quia scilicet sunt forme subsistētes: si intelligerentur secundum quod sunt in seipsis non possent communicari nec re neq; ratione: sed forte per similitudinē: sicut dictum est de individuis[c]. Sed quia formas simplices per se subsistētes non possumus intelligere secundum quod sunt: sed intelligimus eas ad modum rerum compositarum habentium formas in materia: ideo vt dictum est[c] imponimus eis nomina concreta significantia naturam in aliquo supposito[c]. Unde quantum pertinet ad rationem nominum: eadem ratio est de nominibus que nobis imponuntur ad significandum naturas rerum compositarum: & de nominibus que a nobis imponuntur ad significandū naturas simplices subsistētes. Unde cum hoc nomen deus impositum sit ad significādum naturam diuinam: vt dictum est. natura autem diuina multiplicabilis nō est: vt supra ostēsum est[c]: sequitur quod hoc nomē deus incommunicabile quidem sit secundum rem: sed cōmunicabile quidē sit secundum opinionem: quemadmodum hoc nomen Sol esset communicabile secundum opinionem ponentium multos soles. Et secundum hoc dicitur gala. 4. His qui natura non sunt dīj seruiebatis. Glos. non sunt dīj natura sed opinione hominum. Est nihilominus communicabile hoc nomen deus: non fm suam totam significationem: sed secundum aliquid eius per quādam similitudinē: vt dīj dicantur qui participant aliquid diuinum per similitudinē. secundū illud. Ego dixi dīj estis. Si vero esset aliq̄s nomen impositum ad significandum deum non ex parte nature: sz ex parte suppositi secundum q̄ cōsideratur vt hoc aliquid. illō nomen esset oībus modis incōicabile. sicut forte est nomen tetragrammaton apud hebreos. Et est simile siquis imponeret nomē soli designans hoc individuum.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ natura diuina non est communicabilis: nisi fm similitudinis

77 8.d.3.c. 2.q.2.2 ar.4. 2.1.plo. ar.2.28 2 di.35. artic.4. 2.1.3.c. 32.33.& 34.2 pl. q.2.ar. 11.2po. q.7.ā.7 2 opuſ.3 cap.27.

tam. Unde hinc habere potes: quomodo intelligendum sit: q̄ Gabriel est vle & predicabile de multis et speciebus &c. Hec enim & similia sufficit verificari, non de eis absolute sed vt obiectis seu cognitis a nobis. Et quoniam diffuse de hiis in commentatōe de ente & essentia scripsimus: non est opus hic eadem replicare.

¶ Quo ad tertium respondet questo vna conclusione trimembri. hoc nomen deus est incommunicabile secundum rem. communicabile autem secundum opinionem: & secundum similitudinem. Probatur prima pars naturā diuina significata hoc nomine est incōmutabilis fm rem. ergo. Secunda quoq; declaratur exemplo solis: et confirmatur auctoritate glose ad Galatas quarto. tertia vero pars declaratur in participantibus diuina adiuncta auctoritate psalmi.

¶ Aduerte hic q̄ diuinē insinuatā in cōicabilitate nōim fz rationē. Sol enim & gabriel. s. g. Nota cōia sunt fm rōnē: sed dissimiliter. Sol. n. iō cōicabilis dicit⁹ est: quia natura sua abstrahit ab hoc: et p̄ter eius rōnem est vnitas aut pluralitas singularium. Gabriel vero q̄ intelligitur per modum quo intelliguntur nāe cōpositorum. Que vt plani⁹ intelligas: scito q̄ ly fm rōnē vle & proprie loquēdo in proposito nō sonat idē q̄ fm diffinē. sed importat modū essendi in rōne nīa. Ita q̄ sensus est q̄ oīs nā specifica vt obiecta est intellectui nostro communis est pluribus: q̄ obiicitur nō vt hec: fz vt natura specifica: siue ipsa fm rem sit ex alio hic: vt nā solis: et sensibilium oīm: siue ex se sit hic: vt de deo ptz: & de angelis, pbabile est. Latitudo aūt manifeste hic habet: q̄ natura solis cū non sit ex se hic: & ex parte sui & ex parte intellectus habet: quod obiciatur intellectui nostro non vt hic: & consequenter cōmunitas eiⁿ fz rōnē: hz vtrūque fundamentū. Natura aūt Gabrielis cū sit ipse hic: ex solo modo intelligendi nostro: fortitur q̄ nobis obiciatur vt ipsa: et nō vt hic. Et propterea communicabilitas ista ex nostra tantum parte hz fundamentum. Unde hinc habere potes: quomodo intelligendum sit: q̄ Gabriel est vle & predicabile de multis et speciebus &c. Hec enim & similia sufficit verificari, non de eis absolute sed vt obiectis seu cognitis a nobis. Et quoniam diffuse de hiis in commentatōe de ente & essentia scripsimus: non est opus hic eadem replicare.

¶ Quo ad tertium respondet questo vna conclusione trimembri. hoc nomen deus est incommunicabile secundum rem. communicabile autem secundum opinionem: & secundum similitudinem. Probatur prima pars naturā diuina significata hoc nomine est incōmutabilis fm rem. ergo. Secunda quoq; declaratur exemplo solis: et confirmatur auctoritate glose ad Galatas quarto. tertia vero pars declaratur in participantibus diuina adiuncta auctoritate psalmi.

¶ Aduerte hic q̄ diuinē insinuatā in cōicabilitate nōim fz rationē. Sol enim & gabriel. s. g. Nota cōia sunt fm rōnē: sed dissimiliter. Sol. n. iō cōicabilis dicit⁹ est: quia natura sua abstrahit ab hoc: et p̄ter eius rōnem est vnitas aut pluralitas singularium. Gabriel vero q̄ intelligitur per modum quo intelliguntur nāe cōpositorum. Que vt plani⁹ intelligas: scito q̄ ly fm rōnē vle & proprie loquēdo in proposito nō sonat idē q̄ fm diffinē. sed importat modū essendi in rōne nīa. Ita q̄ sensus est q̄ oīs nā specifica vt obiecta est intellectui nostro communis est pluribus: q̄ obiicitur nō vt hec: fz vt natura specifica: siue ipsa fm rem sit ex alio hic: vt nā solis: et sensibilium oīm: siue ex se sit hic: vt de deo ptz: & de angelis, pbabile est. Latitudo aūt manifeste hic habet: q̄ natura solis cū non sit ex se hic: & ex parte sui & ex parte intellectus habet: quod obiciatur intellectui nostro non vt hic: & consequenter cōmunitas eiⁿ fz rōnē: hz vtrūque fundamentū. Natura aūt Gabrielis cū sit ipse hic: ex solo modo intelligendi nostro: fortitur q̄ nobis obiciatur vt ipsa: et nō vt hic. Et propterea communicabilitas ista ex nostra tantum parte hz fundamentum.

participationem. ¶ Ad septimum dicendū: q̄ hoc nomen deus, est nomen appellatiuū & non proprium: quia significat naturam diuinam vt in habente: licet ipse deus secundum rem nō sit nec vniuersalis nec particularis. Nomina enim nō sequuntur modum essendi qui est in rebus: sed modū essendi secundū q̄ in cognitione nostra est. Et tamen secundum rei veritatem est incōmunicabile secundum q̄ dictū est de hoc nomine sol.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ hec nomina bonus, sapiens, & huiusmodi similia, imposita quidem sunt a perfectionibus proceden tibus a deo in creaturas: non tamen sunt imposita ad significandum diuinam naturam: sed ad significandum ipsas perfectiones absolute. Et ideo etiam secundū rei veritatem sunt communicabilia multis. Sed hoc nomen deus impositum est ab operatione propria deo: quā experimur continue ad significandam diuinam naturam.

¶ Utrum hoc nomē deus vniuoce dicatur de deo per participationē secundum naturam & secundum opinionem. Artic. 10.

Ad decimum Sic procedit. Uidetur q̄ hoc nomen deus vniuoce dicatur de deo per naturam & per participationem & secundum opinionem. Ubi enim est diuersa significatio non est contradictio affirmantis & negantis: equiuocatio enim impedit contradictionem. Sed catholicus dicens idolum non est deus, contradicit pagano dicenti, idolum est deus. Ergo deus vtrobique sumptum vniuoce dicitur.

¶ Sicut idolum est deus secundum opinionem & nō secundum veritatem: ita fruitio carnalium delectationum dicitur felicitas secundum opinionem & non secundum veritatem. Sed hoc nomen beatitudo vniuoce dicitur de hac beatitudine opinata, et de hac beatitudine vera: ergo & hoc nomen deus vniuoce dicitur de deo fm veritatē & de deo fm opinionem. ¶ Vniuoca dicuntur quoru̇ est ratio vna. Sed catholicus cū dicit vnū esse deū intelligit nomine dei rē omnipotētem: & super omnia venerandā: & hoc idem intelligit gentilis cum dicit idolum esse deum. Ergo hoc nomen vniuoce dicitur vtrobiq;.

Sed cōtra Illud q̄ est intellectui est similitudo ei⁹ quod est in re, vt dicitur in primo perihet. Sed aīal dictū de animali vero & de aīali picto equiuoce dī. Ergo hoc nomē deus dictū de deo vero & de deo fm opinionē equiuoce dicitur. ¶ Nullus potest signare id q̄ non cognoscit. Sed gentilis non cognoscit naturam diuinam. Ergo cum dicit idolum est deus: nō signat veram deitatē. hāc autem signat catholicus dicens vnum esse deum. Ergo hoc nomen deus non dicitur vniuoce sed equiuoce de deo vero. & de deo secundum opinionem.

Rñdeo Dicendum, q̄ hoc nomen deus in premissis tribus significationibus non accipitur neque vniuoce, neq; equiuoce: sed analogice. Quod ex hoc patet. Quia vniuocorum est omnino eadem ratio: equiuocorū est omnino ratio diuersa. in analogicis vero, oportet quod nomen secundum vnam significationē accepta prius ponatur in diffinitione eiusdem nominis fm alias significationes accepti⁹: sicut ens de substantia dictum ponitur in diffinitione entis secundum q̄ de accidente dicitur: & sanum dictum de animali ponitur in diffinitione sani fm q̄ dicitur de vrina & de medicina. Huius em̄ sani quod est in animali, vrina est significatiua & medicina factiua. Sic accidit in proposito. Nam hoc nomen deus fm quod pro deo vero sumitur in ratione dei sumitur fm quod dicitur deus secundum opinionem vel participationem. Cum enim aliquem nominam⁹ deum secundum participationem intelligimus nomine dei aliquid habens similitudinem veri dei. Similiter cum idolum nominamus deum, hoc nomine deus intelligimus significari aliqd de quo homines opinantur quod sit deus. Et sic manifestū est q̄ alia & alia est significatio nominis, sed vna illarum significationum clauditur in significationibus aliis. Unde manifestum est quod analogice dicitur.

Ad primū Ergo dicendum, q̄ nō attenditur fm nominis predicationem, sed fm significationē. Hoc em̄ nomen homo de quocunq; predicetur siue vere siue falsē dicitur vno modo. Sed tunc multipliciter diceretur. si per hoc nomē hō intenderemus significare diuersa: puta si vnus intēderet significare per hoc nomē hō id q̄ vere est hō: & alius intēderet significare eodē noīe lapidē vel aliquid aliud. Unde patet q̄ catholicus dicens idolū non esse deū, cōtradicit pagano hoc asserenti: q̄ vterq; vtiē hoc nomine deus ad significandum verū deū. Cum enim paganus dicit idolum esse deū. non vtitur hoc nomine fm q̄ significat deū opinabilem. Sic enim verum diceret: cum etiam catholici interdum in tali significatione hoc nomine vtantur: vt cum dicitur, oēs dīj gentium demonia. ¶ Et similiter dicendum ad secundum & tertium. Nam illę rationes procedunt fm diuersitatem predicationis nominis: & nō fm diuersam significationē. ¶ Ad quartū dicendū: q̄ animal dictum de animali vero & de picto nō dicitur pure equiuoce. Sed philosophus largo modo accipit equiuoca fm q̄ includunt in se analoga: quia et ens quod analogice dicitur, aliquando dicitur equiuoce predicari de diuersis predicamētis. ¶ Ad quintum dicendum: quod ipsam naturam dei prout in se est neque catholicus neq; pagano cognoscit, sed vterq; cognoscit eam fm aliquam rationē causalitatis, vel excellentie: vel remotionis vt supra dictū est[c]. Et fm hoc in eadē significatione accipere potest gentilis hoc nomē deus (cum dicit idolum est deus) in qua accipit ipsum catholicus dicens idolum non est deus. Si vero aliquis esset qui secundum nullam rationem deum cognosceret, nec ipsum nominaret: nisi forte sicut proferimus nomina quorum significationes ignoramus.

¶ Utrum hoc nomē qui est: sit maxime nomen dei proprium. Artic. 11.

Ad vndecimum Sic procedit. Uidetur q̄ hoc nomen qui est: non sit maxime proprium nomen dei. Hoc em̄ nomen deus est nomen incommunicabile, vt dictum est[c]. Sed hoc nomen qui est, non est nomen incommunicabile. Ergo hoc nomen qui est, non est maxime proprium nomen dei. ¶ Dion. dicit 3. cap. de di. no. q̄ boni nominatio excellēter est manifestatiua omniū dei pro-

Quandoque autem de solo vero deo affirmatur: vt quum dicitur quod vnus tantum est deus. Non vertitur hic in dubium. An ly deus vt significat habentem veram deitatem sit vniuocum. hoc enim est per se notum: esse non solum vniuocum, sed incommunicabile vt dictum est. Et proprerea de omnibus aliis predicatur negatiue secundum illam significationē. Sed quod dubitatur hic est, an quum vere affirmatur ly deus de his tribus: cum scilicet dicitur quod dominus ipse est deus, et q̄ Moyses est deus pharaonis. & beelzebub est deus accaron vniuoce sumatur an equiuoce vel analogice: id est vnam vel plures. Et si plures, omnino aut secundū quid habeat significationes. Et sic patet titulus cum responsione. ¶ In corpore vna cōclusio responsiua quesito. hoc nomen deus dicitur de his tribus non vniuoce nec equiuoce: sed analogice. Probatur ex rationibus terminorum quo ad singulas partes. vniuoca eiusdem oīno. Equiuoca diuersam omnino. analoga primam in aliis clausam rationem habent: sed ly deus dicit de his nō primo, nec secundo: sed tertio modo se habet: ergo modo accipit equiuoca fm q̄ includunt in se analoga. Maior est ex se nota: quā optime notabis ad euitandam a te et aliis ignorātiam practice dispositiōis in materia de analogia & Mino: autem probatur inducendo in singulis. Constat enim q̄ participatiue deo. et similiter opinatus deus absque veri dei ratione intelligi nequit sed bene econuerso. sicut depictus aut opinatus ideo abstr̄e veri leonis cognitione intelligi non potest.

¶ Super Articulum decimum.

In titulo. aduerte quod ly deus quandoq; verificatur de his tribus suppositis: scilicet deo vero & deo participatiue et deo opinatiue: vt patet quum Moyses dicitus est deus pharaonis, & beelzebub deus accaron

72 73

¶ Super Articulum vndecimum.

78 In titulo: ppriū nimi possit: vt distinguitur cōtra cōmune: 1.di.8.q̄ cum tripliciter 1.ā.1.& 3.& po.q̄ ar.1.c.& q.7.ā.1. c.fi.& 1. 2.q.10. ar.1. 9ñ & dio. 5. li.3.ph⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝛ vt distinguit cõtra metaphoricũ: ꝛ vt distinguit cõtra extraneum. In ꝓposito directe sumit tertio modo: ita q̃ ꝓpriũ intimũ, maxime autẽ ꝓprium, id est maxime intimum significat in proposito. Inter nomina siquidem nõ metaphorice dicta de aliquo: datur latitudo: dum vnius formalis ratio magis intrinseca est illi: cui alterius ꝛc. Ly maxime autem cõparationem excessiuã dicit respectu ceterorum diminorum nominum siue cõmunia sint: vt bonus sapiens ꝛc. siue ꝓpria vt deus creator ꝛc.

Utrum autẽ hec cõparatio extendatur etiã ad nota diuina cõposita non apparet: quia nulla sit in toto articulo de cõpositis mentio: sed solũ de simplicibus: ꝓpterea restabit adhuc sub dubio an ly qui est, sit magis proprium nomen dei, quam ly summũ bonum: seu ly ens infinitum ꝛc.

¶ In corpore vna est conclusio ꝛ ista questio affirmative. Sed aduerte q̃ hec conclusio potest dupl̃ formari. Primo sic. hoc nomẽ q̃ est, est maxime ꝓprium nomẽ dei triplici rõne. Ita q̃ ly triplici rõne sit pars cõclusionis: ꝛ sit determinatio ly maxime ꝓ prium: ꝛ sic sensus est maxime ꝓprium quo ad tria. s. significationem, modum significandi, ꝛ cõsignificandi: vt in filiõe ad primam exprimit. Alio modo potest formari sine tali limitatione sic. hoc nomen qui est, est maxime proprium nomen dei. ꝛ sic ly triplici ratione, non est pars conclusionis: sed continuatio conclusionis cum probationibus. quasi dicerer. ꝛ probatur tripliciter. ℣ primo sensui duo fauent, scz interpositio ly triplici ratione: inter subiectum ꝛ predicatum conclusionis in litera. ꝛ explicatio in responsione ad primum facta. ℣ Secundo quoq; sensui fauent duo. ℣ primo quia in litera secundum singulas rationes sigillatim infert cõclusio sine limitatione. ℣ Secundo, q: sine limitatione conclusio est simpl̃ vera: ꝛ qm̃ parui refert quo quis modo eam formet. age vt lubet. Probatur ergo in litera conclusio quo ad primum vel primo sic. Qui est significat non formam aliquam: sed ipsum esse. ergo significat essentiam solius dei. ergo est maxime ꝓprium dei. prima consequentia probatur q: solius dei essentia, est esse. secunda autem quia vnumquodq; denominatur a sua forma.

¶ Circa hanc rationem dubitatur: q: non concludit intentum. Secunda est consequentia non infert q̃ hoc nomen sit magis ꝓprium ꝯ alia nomina: sed quod hoc nomen conueniat magis deo quam aliis rebus: q: significatio eius in deo saluatur essentialiter: in aliis vero est extra essentiã: ꝛ tamen concludendum erat vt etiam in litera infertur: quod hoc nomen est magis ꝓprium quam alia nomina.

¶ Ad hoc breuiter dicendm est q̃ ratio litere concludit vtrunq;: quoniam ex hoc quod significatum formale ly qui est: est ipsius esse: optime sequitur: ꝛ quod magis conueniat deo quam aliis q: illi essentialiter aliis non: ꝛ quod magis conueniat deo quam alia nomina: q: est essentiale prius ceteris: cum cetera posterius quid significent. hoc autem implicite in litera insinuatum est in ly esse: vel in ly non formam aliquam. quasi diceret. non significat formam aliquam vt cetera nomina puta sapiens viuens ꝛc. De transcẽdentibus autem constabat ea posteriora esse ipso esse: ꝛ propterea non oportuit solicitare Autorem circa hec.

¶ Quo ad secundum vel secundo probatur cõclusio sic. essentia dei non potest a nobis pro statu vie intelligi modo quo in se est. ergo omne intellectum quocunque modo determinatum, deficit a modo quo deus in se est. ergo quanto aliqua nomina sunt minus determinata: tanto magis ꝓprie dicuntur de deo a nobis. ergo qui est, est maxime proprium nomen dei. vltima consequentia probatur in litera: quia cetera nomina, aut sunt minus communia: aut si conueniunt aut addunt aliquid rationis falte supra ipsum. Et confirmatur authoritate Damasceni. ꝓiores autem consequentie in litera non probantur. Et prima quidem ratione non egebat. quoniam ex se satis liquet. Si enim modus dei est incognitus: sequitur quod omnis modus cognitus deficiat a modo dei. Secunda quoque plane inde deducitur: quoniam si omnis modus cognitus deficit a modo dei. ergo quanto determinatior modus: tanto magis deficit quoniam defectus iste ex eminentissima amplitudine modi essendi dei procedit. Ac per hoc quanto ratio significata per nomen est amplior. aut absolutior: tanto minus recedit ab illo indeterminato pelago diuine sudie. ꝛ hoc est magis ꝓprie dici. non enim aliquod nomen adequat modum dei: sed quia minus deficit, magis proprium dr. Ita q̃ minime inter alia recedere: est maxime ꝓprie dici. Deficere autem in proposito communiter sumitur: quedam enim nomina vt transcendentia minus determinata deficiunt men ꝛ minus vt dictum est: adeo vt quedam alia: scilicet determinata, deficiant contrarie: vt corpus ꝛ cetera. Omnis ergo determinatio deficit: quamuis dissimiliter.

¶ Aduerte hic q̃ ly est, dupliciter potest determinari. s. ex parte predicati: ꝛ ex parte subiecti. Predicati quidẽ quũ dicitur est sapiens: vel bonus ꝛc. Sũi autẽ quũ dicitur. homo vel bos est ꝛc. hoc autem nomẽ qui est: merito indeterminatissimũ dicitur: quia vtrinq; ly qui est, indeterminatum significat. Non enim significat qui est bonus: aut sapiens: aut substantia: sed absolutissime q̃ est absq; quacunque determinatione. Ex parte etiã ly qui: cum nulla significetur natura. sed cum sit relativum subtantie: communissime importat substantiam: nõ vt est certum genus: sed vt omnis essentia: subsistentia dicitur. Et ꝓpterea Damascenus pelagus infinitum substantie finitum substantie significare dixit: substantie quidẽ ratione ly qui. pelagus autem infinitum ratione ly est absque omni determinatione: potest enim determinari infinitis determinationibus. hoc autem maxime manifestat: quoniam adeo eminens est: vt infinities infinitos essendi modos etiam cogitabiles eminentissime comprehendat.

¶ Quo ad tertium vero vel tertio probatur conclusio ex consignificatione qui est, significat esse in presenti. ergo maxime proprie conuenit deo. tener sequela. presentialitas enim est maxime propria deo: vt patet per Augustinum.

¶ Aduerte hic quod ly qui est, triplicliciter potest considerari. Uno modo absolute ꝛ formaliter. et sic considerandum est hic: nec differt ly qui est: ab ente formaliter: sed quo ad tres conditiones. Prima est: quia ens non ita explicite explanat actum essendi. Secunda est: quia ens non consignificat tempus aliquod. Tertia est: quod relativum clausum in ly ens est neutri generis: vt patet exponendo ens, id est quod est: vt expresse ab Aristotele exponitur pluries. Neutrum autem genus cum informe sit magis ex parte materie se tenet. Masculinum autem cum formatum sit actualitatem insinuat. Unde dicendo: qui est. actualitas magis insinuatur existentis quam dicendo quod est. propter quas conditiones aduinctas his que in litera dicte sunt: ly qui est. secundo modo consideratur vt merito appropriatum deo: ꝛ sic cum ratio appropriationis sit: quia ipse solus in rei veritate est. cetera autem sunt ꝛ non sunt: pro quanto deesse possunt: ꝛ dum sunt non sunt: nisi sic id est tante ꝛ talis perfectionis: ꝛ non absolute: ꝛ oportet, vt hoc nomen sic sumptum eminentiam summam in essendo insinuet, non ex significatione: sed ex appropriatione: sicut si hoc nomen cognoscens, inter homines alicui excellentissimi intellectus appropietur: quasi ceteri in comparatione ad ipsum non cognoscerent ꝛc. Tunc enim licet non variaretur nominis significatio: plus tamen insinuaret quam significaret formaliter: cum ex huiusmodi appropriatione ostenderetur excellentia illius. Unde in proposito, licet qui est, formaliter sumptum de omni existente verificetur: nec pelagus substantie infinitum denotet nisi eo modo quo ens: vt appropriatum tamen consideratur, esse quod est ipsa dei essentia, eminentissime in deo ponit: pelagusque illud infinitum in diuino esse ponit: ac per hoc infinitatem per indeterminationem: quam in communi importat: ad infinitatem per eminentiam trahit eternum esse illud. innuendo: propter quod nullum nomen simplex: quo ad conceptum habemus: quod magis explicet diuinam naturam quidditatiue: quam ly qui est. Tertio modo consideratur, qui est vt est primum membrum huius analogi. scilicet qui est, ꝛ sic ly qui est, non ex appropriatione, sed ex propria ratione est nomen proprium dei: ꝛ verificantur de eo omnia supradicta. Alia tamen ratione: quia non ex appropriatione: sed ex propria significatione: vt dictum est: ꝛ quoniam analogum simpliciter ꝓtotum stat pro primo. idcirco ly qui est, absolute pro primo sumitur: ꝛ est propriissimum deo propter supradicta: ꝛ hec sequere. quoniam ꝛ vera: ꝛ Authori consona sunt absolute ac formaliter loquenti.

¶ In responsione ad primum dubium occurrit: quia distinctio facta ibidem non habet locum in proposito: quoniam in ly qui est idem est: a quo nomen imponitur: ꝛ ad quod nomen imponitur: ergo si est magis proprium nomen

nomen quo ad vnum erit quo ad vtrunque: ꝛ tamen in litera dicitur: q̃ est magis proprium quo ad id a quo: ꝛ non quo ad id ad quod: quomodo possunt hec simul stare.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quod licet idem sit: non tamen ad idem comparatur. In vtroq; enim nomine: scilicet ly qui est: ꝛ ly deus: sunt duo scilicet a quo ꝛ ad quod: ꝛ comparando a quo vnius ad a quo alterius: et ad quod vnius ad ad quod alterius: facile patet sensus clarus litere: quod esse est magis ꝓpriũ deo: quã vniuersalis prouidentia: ꝛ q̃ deitas est magis propria deo: q̃ esse: quoniam deitas importat illam naturam quasi secundum differentiam specificam: ly vero qui est, importat eandẽ quasi secundum genus. Ueruntamen q̃ quia conceptiũ: ly dei: quantũ ad id ad quod imponitur nõ habemus nisi in alio. Conceptũ vero ly qui est: quantum ad vtrunq; habemus. Idcirco licet deus secundum se magis ꝓprium nomen ac intimũ sit: quo ad nos: tamen magis explicatiuum est dei ly qui est: quam ly deus: ꝓpter rationem dictam. Et scito q̃ ly q̃ est vt appropriatum: seu primum analogatum nomen est: vnicum tantum conceptum formalem importat. Ita q̃ non cõponitur ex duobꝰ cõceptibus: vt color albus: negz vt ens per se negz vt summũ bonum: negz vt ens infinitum. Et cum tanta simplicitate explicat pelagus infinitũ substantie, imo si recte ac perfecte concipiatur: explicat quasi causam quare deus sit ens infinitum: non enim q: ens infinitum: ideo est qui est: sed q: est qui est. ideo esse infinite perfectionis est. Unde non recte sensisse videtur Scotus in. j. dis. 3. q. 1. dicẽs, quod simpliciori ꝛ perfectiori conceptus ꝓprius deo: nobis possibilis sit conceptus huius nominis ens infinitum. Jam enim patet quod conceptus ly: qui est simpliciori, perfectiori, ac prior est.

72 1. dis. 4. q. 2. ar. 1 Et. 1. 3. cap. 36.

¶ Super Articulum 12.

28 d

TIulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio respõsiua questo affirmatiue, propositiones affirmatiue vere possunt de deo formari. Probatur. omnis propositio affirmatiua significat identitatem de predicato substantiali. Manifestum est enim q̃ homo ꝛ albus sunt idem subiecto: ꝛ differunt ratione. Alia enim est ratio hominis: ꝛ alia ratio albi. Et similiter cũ dico, homo est animal. Illud enim ipsum qd̃ est homo vere animal est. In eodem enim supposito est ꝛ natura sensibilis: a qua dicitur animal: ꝛ rationalis a qua dicitur homo[e]. Unde et hic etiam predicatum ꝛ subiectum sunt idem supposito: sed diuersa ratione. Sed in propositionibus in quibus idem predicatur de seipso: hoc aliquo modo inuenitur: inquantum intellectus id qõ ponit ex parte subiecti trahit ad partẽ suppositi. quod vero ponit ex parte predicati: trahit ad naturam forme in supposito existentis: secũdum q̃ dicitur q̃ predicata tenentur formaliter et subiecta materialiter. Huic vero diuersitati que est secundum ratione, respondet pluralitas predicati et subiecti: identitatẽ vero rei significat intellectus per ipsam compositionẽ. Deus autem in se consideratus est omnino vnus et simpler: sed tamen intellectus noster secundum diuersas conceptiones ipsum cognoscit: eo quod non potest ipsum vt in seipso est videre. Sed tamen quamuis intelligat ipsum sub diuersis conceptionibus: cognoscit tamen quod omnibus suis conceptionibus respondet vna ꝛ eadem res simpliciter[c]. Hanc ergo pluralitatem que est secundum rationem representat per pluralitatem predicati ꝛ subiecti, vnitatem vero representat intellectus per compositionem.

Ad primum Ergo dicendum: q̃ Diony. dicit affirmationes de deo esse incompactas vel inconuenientes secundum aliam translationem: inquantum nullum nomen deo competit secundum modum significandi: vt supra dictum est[c].

¶ Ad secundum dicendum quod intellectus noster non potest formas simplices subsistentes secundum quod in seipsis sunt comprehendere: sed apprehendit eas secundum modum compositorum in quibus est aliquid quod subiicitur: ꝛ est aliquid quod inest. Et ideo apprehendit formam simplicem in ratione subiecti ꝛ attribuit ei aliquid.

¶ Ad tertium dicendum, quod hec propositio: intellectus intelligens rem aliter quam sit, est duplex: ex eo quod hoc adverbum aliter, potest determinare hoc verbum, intelligit ex parte intellecti: vel ex parte intelligentis[c]. Si ex parte intellecti: sic propositio vera est. Et est sensus. Quicunque intellect⁹ intelligit rem esse aliter quã sit, falsus est. Sed hoc non habet locum in proposito: quia intellectus noster formans propositionem de deo: non dicit eũ esse com positum: sed simplicem. Si vero ex parte intelligentis, sic propositio falsa est. Aliusest enim modus intellectus in intelligendo, quam rei in essendo. Manifestum est enim quod intellectus noster res materiales infra se existentes intelligit materialiter: nõ quod intelligat eas esse immateriales: sed habet modum immaterialem in intelligendo. Et similiter cuz intelligit simplicia que sunt supra se: intelligit ea secundum modũ suum: scilicet cõposita: non tamen ita quod intelligat ea esse composita. Et sic intellectus noster non est falsus formans compositionem de deo.

Ad duodecimum sic proceditur. Uidetur, quod propositiones affirmatiue non possunt formari de deo. Dicit enim Dionysius 2. c. celestis Hierar. quod negationes de deo sunt vere, affirmationes autem incompacte. ¶ Preterea. Boetius dicit in lib. de tri. quod forma simplex subiectum esse non potest. Sed deus maxime est forma simplex: vt supra ostensum est[c]. Ergo non potest esse subiectum: sed omne illud de quo propositio affirmatiua formatur: accipitur vt subiectum. Ergo de deo propositio affirmatiua formari non potest.

¶ Preterea. Omnis intellectus intelligens rem aliter quam sit, est falsus. Sed deus habet esse absq; omni compositione: vt supra probatum est[c]. Cum igitur omnis intellectus affirmatiuus intelligat aliquid cum compositione: videtur quod propositio affirmatiua vere de deo formari non possit.

Sed cõtra Est, q̃ fidei non subest falsum. Sed propositiones quedam affirmatiue subduntur fidei: vtpote q̃ deus est trinus et vnus: ꝛ qõ est omnipotẽs. Ergo propositiones affirmatiue possunt vere formari de deo.

Respõdeo Dicendum, q̃ propositiones affirmatiue possunt vere formari de deo. Ad cuius euidentiã sciendum est, quod in qualibet propositiõe affirmatiua vera oportet qõ predicatum ꝛ subiectum significẽt idem scõm rẽ aliquo modo: ꝛ diuersum secundũ rationẽ. Et hoc patet tã in propositionibus q̃ sunt de predicato accidẽtali q̃ in illis que sunt aliquam secundũ rem predicati et subiecti, cum distinctione eorundem secundum rationem: sed in deo inueniuntur hec duo: ergo. Maior probatur dupliciter. Primo inductiue in propositionibus accidentalibus ꝛ essentialibus duplicibus. s. et in quibus predicatum ꝛ subiectum habent fm̃ se rationes diuersas ꝛ in quibus non. Secũdo ratione propositio affirmatiua habet copulam predicatum et subiectum: ergo importat identitatem rationis copule: ꝛ distinctionem rationis predicati et subiecti: identitatẽ vero rei significat intellectus per ipsam compositionẽ. Deus autem in se consideratus est omnino vnus et simpler: sed tamen intellectus noster secundum diuersas conceptiones ipsum cognoscit: eo quod non potest ipsum vt in seipso est videre. Sed tamen quamuis intelligat ipsum sub diuersis conceptionibus: cognoscit tamen quod omnibus suis conceptionibus respondet vna ꝛ eadem res simpliciter[c]. Hanc ergo pluralitatem que est secundum rationem representat per pluralitatem predicati ꝛ subiecti, vnitatem vero representat intellectus per compositionem.

71

1. di. 22. ar. 2. 1ª 2. di. 34 q. 3. arti. 1. co. Alioquin aduersatur subiuncta cuz eius causa non consonaret scilicet sed tamen intellectus noster scõm diuersas conceptiones ipsum cognoscit: quia non potest ipsum vt in se est videre. Si ergo posset ipsum vt est videre, non distingueret de ratem a sapiẽtia: nec sapiẽtiam a bonitate secundum rationem: vt modo facit: dicendo deus est sapiens et bonus ꝛc. vnica ergo est in deo formalis ratio tantum.

a b 60 a

424 450

¶ Super questionis.14.Arti.1.

TIulus scientia, nomine scientie intelligimus cognitionem intellectiuam certam ꝛ euidentem.

¶ In corpore vna conclusio responsiua questo affirmatiue. in deo est scientia perfectissime. probatur. Immaterialitas est ratio ꝙ aliquid sit cognoscitiuum : ꝛ secundum modum immaterialitatis est modus cognitionis. Sed deus est in summo immaterialitatis : ergo deus est in summo cognitionis ꝛ quod est habere perfectissime scientia. Maior hꝫ duas ptes ꝛ quo ad vtrãq; pbatur. Quo ad primam partem dupliꝛ. Primo ratione sic. Esse cognoscens est ex habere formam suam ꝛ alterius: ergo ex amplitudine nature : ergo ex immaterialitate. Antecedens probat: quia in hoc differt cognoscens a nõ cognoscente. Prima vero cõsequentia ex se est euidens : quia quod est ipsum ꝛ alia : est magis amplum quam quod est ipsum tantum: ꝛ cõfirmatur authoritate tertij de anima. Anima est quodãmodo omnia. Secũda ẽ cõsequentia probatur ex dictis in q. 7. ꝙ coartatio forme est ex materia : et infinitas formarũ per recessum a mãia. Secundo pbatur maior authoritate Aristo. 2. de anima : ꝙ plãte nõ cognoscit ꝓpter suaꝫ materialitatem. Quo ad secundã ẽ parte. probat maior ex gradibus cognoscendi in sensu ꝛ intellectu. Ille enim cognoscitiuus est : qi deceptiuus speciem sine materia. Ille magis : qi separatus ꝛ immixtus vt dicitur 3. de anima. Vltimo autem ex supradictis est nota.

¶ Circa differentiam assignatam inter cognoscentia, ꝛ non cognoscẽtia dubitatur. Aut quum dicitur ꝙ cognoscens natum est esse etiam alia: intendis ꝙ ly esse intelligatur per identitatem. Et sic falsum est : qm̃ anima intellectiua non est nata esse idem quod lapis : quod bos ꝛc. Aut per informationem : ꝛ tunc aut per intentionalem : ꝛ sic est falsa differentia: quia aer non est cognoscens : et tamen recipit colores intentionaliter. Aut naturalem : ꝛ tunc est falsissima. Tum quia lapis non est in anima. Tum quia non cognoscentia hoc modo sunt alia. Similiter ly alia, aut stat ꝓ omnibus : ꝛ sic est falsum: quia sensus non est natus esse omnia, sed quedam. Aut ꝓ quibusdam : ꝛ sic differentia est nulla: qm̃ comme est omnibus que apnd nos sunt : esse nõ solum ipsa: sed quedam alia. aliquo modo. f. per informationem: quoniam omnia non solum sunt substantie in se: sed habent ad minus sua accidentia cõformia naturis propꝛijs. Ignis enim non solum est ignis: sed leue, rarum, lucidum, calidum. Et quẽ ad modum hec habent sua accidentia : ita cognoscens habet sua propria accidentia: spẽs intentionales. vnde in hoc nulla apparet differentia inter cognoscentia et non cognoscentia.

¶ Ad euidẽtã huius difficilis ac ardui fundamẽti magne ptis metaphisice ac phĩe naturalis: duo facienda sunt. Primo formally dõm est ad obiectiones. Scõo radix eius pduceda est in lucẽ. Ad obiecta facile ẽt: ꝙ ly esse abstrahit a modis essendi: ꝙ identitatẽ aut informationẽ: ꝛ similiter ly alia, abstrahit ab oibus aut quibusdam. Sicut etiã ly cognoscitiuũ: abstrahit a tali ꝛ tali cognoscitiuo, Aliqõ em cognoscẽs est: qõ est oia per identitatem: vt deꝰ. Aliquod qõ est aliqua per identitatẽ: ꝛ aliqua per informationem : vt angeli. Aliqõ qõ est oia per informationem: vt aia nostra. Aliqõ qõ est aliqua ꝙ informationẽ: vt aia pure sensitiua. Et ꝓpea differentia ẽ oi posita: abstrahit ab oibus his modis: vt nullus excludat: hꝫ cõs in 2o phĩo ꝓtineant.

¶ Radix aũt ista elucescit: si intuemur per se differentiam: inter modũ quo cognoscens est cognitũ: ꝛ quo materia habet formã. Et similiter ꝛ differenter fit vnum ex cognoscente ꝛ cognito: ꝛ materia ꝛ forma. Idem enim iudicium est de esse ꝛ de vno: cum eandem naturam significent : vt in. 4. metaphy. dicitur. Sciendum est ergo: ꝙ per se differẽtia alio causata. f. ex cognitione principiorum. Sed nihil causatum est in deo. Ergo scientia non est in deo. Cp. Omnis scientia vel vniuersalis vel particularis est. Sed in deo non est vniuersale ꝛ particulare: vt ex superioribus patet[e]. Ergo in deo nõ est scientia.

Sed contra Est, quod Apostolus dicit Ro. ij. O altitudo diuitiarum sapientie ꝛ scientie dei. 18 76 b

Respondeo Dicendum, quod in deo perfectissime est scientia. Ad cuius euidentiam considerandum est, quod cognoscentia, a non cognoscentibus in hoc diuinguuntur: quia nõ cognoscentia nihil habent nisi formam suam tantum : sed cognoscens natum est habere formam etiam rei alterius: nam species cognita est in cognoscente. Unde manifestum est, quod natura rei non cognoscentis est magis coartata ꝛ limitata. Natura autem rerum cognoscentium habet maiorem amplitudinem ꝛ extentionem. Propter quod dicit philosophus. 3. de anima. ꝙ anima est quodãmodo oia. Coartio autẽ forme, est ꝓ materiam. Unde ꝛ supradiximus quod forme secundum quod sunt magis immateriales: secundum hoc magis accedũt ad quandam infinitatem[e]. Patet igitur, quod immaterialitas alicuꝰ rei est ratio ꝙ sit cognoscitiua: ꝛ secundũ modũ immaterialitatis, est modus cognitionis. Unde in. ij. de anima dicitur, ꝙ plante nõ cognoscũt propter suam materialitatẽ[e]. Sensus autẽ cognoscitiuus est, qr receptiuus est specierũ sine materia: ꝛ intellectus adhuc magis cognoscitiuus: quia magis separatus est a materia, et unmixtus. vt dicitur in. iij. de anima. Unde, cũ deus sit in summo immaterialitatis, (vt ex superioribus patet[e]), sequitur, ꝙ ipse sit in summo cognitionis. 4.17

Ad primũ Ergo dicẽdum, ꝙ quia perfectiones procedentes a deo in creaturas aliter modo sunt in deo (vt supra dictũ est[e]) oportet, ꝙ quãdocũq; nomẽ sumptũ a quacunq; perfectione creature deo attribuit, secludat ab eius significatiõe omne illud qõ ꝓtinet ad imperfectũ modum, qui competit creature. Unde scientia nõ est qualitas in deo, vel habitus: sed substantia, et actus purus. ¶ Ad secũdum dicendum : ꝙ ea que sunt diuisim et materialiter in creaturis in deo sunt simpliciter ꝛ vnite: vt supra dictum est[e]. Homo autem secundum diuersa cognita habet diuersas cognitiones. Nam secundum ꝙ cognoscit principia dicitur habere intelligentiã: scientiã vero sõm ꝙ cognoscit conclusiones : sapientiam secundum ꝙ cognoscit causam altissimam : consilium vel prudentiam secundum ꝙ cognoscit agibilia. Sed hec omnia deus vna et simplici cognitione cognoscit: vt infra patebit[e]. Unde simpler dei cognitio omnibus istis nominibus nominari potest: ita tamẽ quod ab vnoquoq; eorum secundum ꝙ in diuinam predicationẽ venit secludatur quicquid imperfectionis est: ꝛ retineatur ꝙcquid perfectiõis est. Et secundum hoc dicitur Job. 12. Apud ipsum est sapiẽtia ꝛ fortitudo: ipse hꝫ cõsilium ꝛ intelligentiam. ¶ Ad tertium dicendum quod scientia est secundum modum cognoscẽtis. Scitum enim est in sciente secundum modum scientis[e]. Et ideo cum modus diuine essentie sit altior ꝙm modꝰ quo creature sunt: scientia diuina nõ habet modum create scientie: vt. f. sit vniuersalis vl particularis vel in habitu vel in potentia: vel secundum aliquem talem modum disposita. 23 71 72 6 35 36 4.17

¶ Utrum deus intelligat se. Arti. 2.

Ad secũdũ Sic procedit. Videt, ꝙ deꝰ non intelligat se. Dicitur enim in libro de causis. ꝙ ois sciens qui scit suam essentiam est rediens ad essentiã suam reditione completa. Sed deus non exit extra essentiam suam nec aliquo modo mouetur. Et sic non competit sibi redire ad essentiam suam. Ergo ipse nõ est sciens essentiam suam.

¶ Preterea. Intelligere est quoddam pati et moueri: vt dicitur in. 3. de anima: scientia etiam est assimilatio ad rem scitam : ꝛ scitũ etiam est perfectio scientis. Sed nihil mouetur vel patit vel perficitur a seipso, neq; simultudo sibipsi est: vt hilarius dicit. Ergo deus non est sciens seipsum. ¶ Preterea. Precipue deo sumus similes secundum intellectum: quia secundum mentem sumus ad imaginem dei: vt dicit auguſt. Sed intellectus noster non intelligit se nisi sicut intelligit alia: vt dicitur in. 3. de anima Ergo deus non intelligit se nisi forte intelligendo alia. 18 Fi. q. 2. ꝛ. 2. 7. 1. 5. c. 47. et. 48. ꝛ l. 4. c. 11. co. 3. Et. 1. di. 23. ar. 2 Et 12. me. l. 8. co. 4.

Sed cõtra Est ꝙ dicitur. 1. ad corin. 2. Que sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei.

Respondeo Dõm, ꝙ deus se per seipsum intelligit. Ad cuius euidentiã sciẽdum est, ꝙ hꝫ in operationibus que transeunt in exteriorem effectum: obiectum operationis quod significatur vt terminꝰ: sit aliquid extra operãtẽ: tñ in operationibus que sunt in operãte, obiectũ qõ significatur vt terminꝰ operatiõis est in ipso operante : ꝛ secũdum quod est in eo sic est operatio in actu. Unde dicit in lib. de anima. quod sensibile in actu est sensus in actu : et intelligibile in actu est intellectus in actu[e]. Ex hoc em̃ aliqd in actu sentimus vel intelligimus, qõ intellectus noster vel sensus informãt in actu per speciẽ sensibilis vel intelligibilis. Et secundũ hoc tantum sensus vel intellectus aliud est a sensibili vel intelligibili: quia vtrumq; est in potentia. Cum igitur deus nihil potentialitatis habeat hꝫ sit actus purus: oportet quod in eo intellectus et intellectum sint idem omnibus modis, ita. f. vt neq; careat specie intelligibili: sicut intellectus noster cũ intelligit in potentia neque species intelligibilis sit aliud a substãtia intellectus diuini: sicut accidit in intellectu nostro cum est actu intelligẽs: sed ipsa species intelligibilis est ipse intellectus diuinus. Et sic seipsum per seipsum intelligit. 6 b 289

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ redire ad essentiam suam nihil aliud est quam rem subsistere in seipsa. Forma enim inquantum perficit materiam dando ei esse, quodammodo suꝑa ipsam effunditur, inquantũ vero in seipsa habet esse, in seipsam redit. Virtutes igit cognoscitiue q̃ nõ sunt subsistẽtes : hꝫ actus aliquorum organorum non cognoscunt seipsas: sicut patet in singulis sensibus. Sed ꝑfectiones cognoscitiue p se subsistẽtes cognoscunt seipsas. Et propter hoc dicitur in lib. de causis: ꝙ sciens essentiam suam redit ad essentiam suam. Per se autem subsistere maxime conuenit deo. Unde secundũ hũc modum loquendi, ipse est maxime rediens ad essentiam suam: ꝛ cognoscens seipsum.

¶ Ad secundum dicendum: quod moueri ꝛ pati sumuntur equiuoce secundum ꝙ intelligere dicitur esse quoddam moueri vel pati[e]: vt dicitur in. 3. de anima. Nõ enim intelligere est motus qui est actus imperfecti: q̃ est ab alio in aliud: hꝫ actus perfecti existẽs in ipso agente[e]. Similiter etiam quod intellectus perficiatur ab intelligibili, vel assimiletur ei, hoc cõuenit intellectui qui quãdoq; est in potentia: quia per hoc quod est in potentia differt ab intelligibili, ꝛ assimilatur ei per speciem intelligibilẽ que est similitudo rei intellecte : ꝛ perfectior per ipsam, sicut potentia per actũ. Sed intellectꝰ diuinus qui nullo modo est in potentia: nõ est in potentia sciẽdum est, ꝙ hꝫ in operationibus que transeunt in exteriorem effectum: obiectum operationis quod significatur vt terminꝰ: sit aliquid extra operãtẽ: tñ in operationibus que sunt in operãte, obiectũ qõ significatur vt terminꝰ operatiõis est in ipso operante : ꝛ secũdum quod est in eo sic est operatio in actu. Unde dicit in lib. de anima. quod sensibile in actu est sensus in actu : et intelligibile in actu est intellectus in actu[e]. Ex hoc em̃ aliqd in actu sentimus vel intelligimus, qõ intellectus noster vel sensus informãt in actu per speciẽ sensibilis vel intelligibilis. Et secundũ hoc tantum sensus vel intellectus aliud est a sensibili vel intelligibili: quia vtrumq; est in potentia. Cum igitur deus nihil potentialitatis habeat hꝫ sit actus purus: oportet quod in eo intellectus et intellectum sint idem omnibus modis, ita. f. vt neq; careat specie intelligibili: sicut intellectus noster cũ intelligit in potentia neque species intelligibilis sit aliud a substãtia intellectus diuini: sicut accidit in intellectu nostro cum est actu intelligẽs: sed ipsa species intelligibilis est ipse intellectus diuinus. Et sic seipsum per seipsum intelligit. 285 485 c 304

¶ Ad hoc dupliciter dicitur. Primo quod ly ita. f. vt neq; careat specie: neq; species sit aliud ꝛc. accipiatur limitative id est quod per hoc duo limitentur id quod dixerat. f. omnibus modis idem : ac si dixisset sunt omnibus modis idem: quo ad hoc duo: ꝛ sic dubium motum locum non habet.

¶ Et licet hic sensus litere consonet: pro quanto in articulo quarto querendum restat vtrum intelligere dei sit idem quod ipse deus. Considerantibus tamen quod hic est sermo de intellecti, ꝛ intellectus identitate : ꝛ quod dubium restans de intelligere remanet pro quanto sunt alique difficultates : ex propꝛijs ipsius intelligere, vt distinguitur contra intellectum dici aliter posse videtur: acceptando quod ly, ita. sez vt neque careat specie ꝛc. ꝛ eneatur expositine. ¶ Et ad dubiũ motũ: Respondetur ꝙ exclusio horum

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

duo tum adequat omnimodam identitatem intellectus ⁊ intellecti. Sed nomine speciei, non est intelligenda species impressa tantum: sed vniuersaliter dum impressa ⁊ expressa. vbi enim intellectus ⁊ species vniuersaliter non distinguntur: ibi intellectus ⁊ intellectum omnino est idem. Et hoc in doctrina san. Tho. est indubie verum: quoniam conceptus ipse est species expressa que in solo deo est substantia. Et sic in nullo alio saluatur integre exclusio horum duorum. Utrum autem hoc sufficiat secundū alios philosophorum dogmata non est presentis negotij: sed in 3. de anima vel in 12. meta. dicetur. Quod autem sic vniuersaliter in presenti litera sumatur species ⁊c. insinuat per illa verba: quum est actu intelligens. Si de specie impressa tātum intenderet: non oportuisset dicere quum est actu intelligens: cum illa etiam insit quum intellectus noster non est actu intelligēs, sed dormiēs. vnde explanando speciē intelligibilē per statum intellectus in actu secūdo: insinuauit q vniuersaliter de spē loqueretur concurrente ad actum secundum: q̄ est intelligere. Constat autē ad illū concurrere virtūq; speciē. De specie ergo vniuersaliter est sermo interpretandus: vt vniuersaliori sit sensus.

436 d 370

82 3. di. 14. art. 2. q. 1. et. 2. Et. 1. 3. ca. 3. Et veri. q. 2. art. 2. 5ᵐ. ⁊ q. 20. 3. 4. ca. Etopus. 3. c. 106. 213. et 264. c. 9. Etopus. 9. q. 79.

¶ Super Arti. 3.

Tulus clarus ex corpore.

¶ In corpore, vna cōclusio responsiua questo affirmatiue. Deo perfecte cōprehendit seipsum. probatur. Deus ita perfecte cognoscit seipsum sicut perfecte cognoscibilis est. ergo perfecte comprehēdit seipsū. Antecedens probatur sic. vnumquodque tantum est cognoscibile quantum est actu. ergo tanta est dei cognoscibilitas, quanta est actualitas.

35 83

Rursus: deus est cognoscitiuus per hoc quod est actus ab omni materia ⁊ potentia separatus: ergo tāta est vis cognoscitiua quanta est actualitas. igitur vtrūq; cōcludendo: fecitur tanta est cognoscibilitas quanta vis cognoscitiua: ⁊ econuerso. Assumptum primum patet ex nono meta. Assumptum vero secundum ex articulo primo. ⁊ secundo. consequentia autem probatur ex ratione compre hensionis sic. Cōprehendere est ad finem cognitionis alicuius peruenire: ergo est ita pfecte cognoscere rē, sicut res est cognoscibilis. ergo si deus ita perfecte cognoscit: sequitur ergo comprehendit: omnia sunt clara: ⁊ tamen in litera declaratur ratio comprehensionis exemplariter: in cognitione propositionis demonstrabilis. finis enim cognitionis ipsius non habetur: quousque demonstretur: quoniam semper maneret plus cognoscibilis q̄ cognita esset.

55 81 80

¶ Super articulum quartum.

61

Tulus clarus.

¶ In corpore duo primo conclusio responsiua questo affirmatiue. secūdo epilogus ante dictorum.

¶ Quo ad primum: conclusio est. Intelligere dei est eius substantia: probatur dupliciter. Primo ducendo ad impossibile cum Aristo. si intelligere dei esset aliud a substantia: sequeretur quod diuina substantia se haberet ad aliquid aliud, vt potentia ad actum perfectionem: hoc est impossibile. ergo consequentia probatur: q̄ intelligere est perfectio ⁊ actus intelligentis. Secundo probatur ostensiue: substantia dei est suum esse: ⁊ sua species intelligibilis. ergo intelligere dei est sua substantia. Āñs quo ad primam partem patet ex questione tertia.

84 1. 1. dist. 35. ar. 2 ⁊ 3ti. q. 2. ar. 4. Et. 1. 3. ca. 48. ⁊ 49.

¶ Quo ad 2dam ex 2° articulo huiꝰ questionis: cōsequētia vera. ꝓbaf. Intelligere est actus manens in intelligente vt esse: ergo si subā intelligentis est suū esse, ⁊ ipsa species intelligibilis: ops ⁊ sit suus intelligere. Assumptū ꝓbatur: q̄ intelligere cōsequitur speciem, vt esse formam.

¶ Ad enidēta conse quentie cum sua probatione: qñ occulta aliqualiter est propter sui profunditatem, ac formalitatem. Notanda sunt duo. primo q̄ in litera quarti. dicū tur de intelligere: scilicet q̄ manet in intelligēte, q̄ vt actꝰ ⁊ perfectio eius: q̄ vt esse est actus existentis: q̄ consequitur intelligibilem speciem, vt existere formam: quoū duo prima nō ꝓbantur: q̄ clara sunt. tertium autē ꝓbatur per quartum: q̄ relictum est ꝓ cōstāt. Aduerte secundo q̄ quartū dictum: scilicet q̄ intelligere est esse subiectiue ⁊ obiective sit capax perfectiōis omnimode ꝑm se: ⁊ sit idē cū esse dei. Si est imperfectū necessario sequit, ergo esse dei est imperfectū a posteriori: ex imperfectione posteriorius inferendo imperfectionem prioris identificantis sibi posteriꝰ. si enim omnino pfectū esset identificans: nullam imperfectionē identificati permitteret. Sed secunda vice ambiguū est quonā pacto sumatur. Si enī sumitur formaliter: falsum est: qñ hic est sermo non de esse dei quasi in cōi vt ꝓius: sed de esse dei vt fundat virtutē actiuam quia in tali esse ꝓexistunt oēs effectus cause actiue. Tale aūt esse aliud est formaliter ab intelligere: cū sit pfectio nāl⁹ ꝓrior ⁊c. Si vero sumitur identice. Assumptū est verū: sed ratio nihil vꝫ: qñ ex formali ⁊ identica: non sequitur formaliter. sic antē esset in propositō: qñ ista: omnes effectus ꝓexistunt in esse prime cause: est formalis. Ista vero: esse prime cause, est suū intelligere est identica. Et ꝓter ea eis non potest inferri ista formalis: ergo omnes huiusmodi effectus sunt in intelligere dei. Et cōfirmatur dubitatio: quia nō

85 1. ꝑ. 14. 4. 6. 47. 4. 4. ca. 11. Etopus. 3. c. 2. et. 30. 31.

16 17 20 81 0

Sed cōtra Est, q̄ Aug. dicit ibidem. Omne quod intelligit se, comprehendit se. Sed deus intelligit se. Ergo comprehendit se.

Rñdeo Dicendum, q̄ deus perfecte cōprehendit seipsum. Quod sic patet. Tunc enim dicitur aliquid cōprehendi: quando peruenitur ad finem cognitionis ipsius. Et hoc est quando res cognoscitur ita perfecte: sicut cognoscibilis est. Sicut propositio demonstrabilis comprehenditur, quando scitur per demonstrationem, non autem quando cognoscitur per aliquam rationem probabilem: manifestū est autem q̄ deus ita perfecte cognoscit seipsum: sicut pfecte cognoscibilis est. Est em̄ vnumquodque cognoscibile secundum modum sui actus. Non enim cognoscitur aliquid secundum q̄ in potentia est, sed secundum quod est in actu: vt dicitur in. 9. metaphy. Tanta est autem virtus dei in cognoscēdo: quanta est actualitas eius in existendo: q: per hoc quod actu est: ⁊ ab omni materia ⁊ potentia separatus deus cognoscitiuus est: vt ostensum est. Unde manifestū est, quod tantum seipsum cognoscit quantū cognoscibilis est. Et propter hoc seipsum perfecte comprehendit.

Ad primū Ergo dōm, q̄ cōprehēdere, si ꝓprie accipiat, significat aliquid habēs ⁊ includēs alterū. Et sic opꝫ q̄ omne cōprehēsum sit finitum sicut omne inclusum. Nō sic aūt cōprehēdi dicitur deꝰ a seipō: vt intellectꝰ suꝰ sit aliud q̄ ipse: ⁊ capiat ipsum ⁊ includat. Sꝫ hmōi locutiones per negationem sunt exponende. Sicut enim deus dicitur esse in seipso, q̄ a nullo exteriori cōtinetur: ita dicitur cōprehendi a seipso: q̄ nihil est sui q̄ lateat ipsum. Dicit enim Aug. in lib. de videndo deū, q̄ totum comprehenditur videndo, q̄ ita videtur: vt nihil eius lateat videntem.

¶ Ad scām dicēdum, q̄ cū dicitur, deus finitus est sibi: intelligēdum est secūdū quādā similitudinem ꝓportionis: q̄ sic se hꝫ in nō excedendo intellectū suū: sicut se hꝫ aliquid finitum in nō excedēdo intellectū finitum. Nō autem sic dicitur deus sibi finitus q̄ ipse intelligat se esse aliquid finitum.

¶ Utrū ipsum intelligere dei sit eius substantia. Arti. 4.

Ad quartū Sic procedit tur. Uidetur q̄ ipsum intelligere dei non sit eius substātia. Intelligere enim est quedam operatio. Operatio autem aliquid significat procedens ab operante. Ergo ipsum intelligere dei non est ipsa substātia. ℂꝑ. Cum aliquis intelligit se intellige re, hoc non est intelligere aliquid magnum vel principale intellectum: sed intelligere quoddam secundarium ⁊ accessoriū. Si igitur deꝰ sit ipsum intelligere: intelligere deum erit sicut cū intelligimus intelligere. Et sic nō erit aliquid magnum intelligere deū. ℂꝑ. Omne intelligere est aliquid intelligere. Cum ergo deꝰ intelligit se: si ipse met nō est aliud q̄ suum intelligere: intelligit se intelligere: ⁊ intelligere se intelligere se: ⁊ sic in infinitū. Non ergo ipsum intelligere dei est eius substantia.

Sed Contra est, q̄ dicit Aug. lib. 7. de tri. Deo hoc est esse q̄ sapientem esse. Hoc aūt est sapiētē esse: q̄ intelligere. Ergo deo hoc est esse: quod intelligere. Sꝫ esse dei est eius suba, vt supra ostēsum est. Ergo intelligereᵉ dei est eius substantia.

Rñdeo Dōm, q̄ est necesse dicere q̄ intelligere dei est eius substantia. Nā si intelligere dei sit aliud q̄ eiꝰ substātia: oportet, vt dicit ꝓbs in. 2. meta. q̄ aliquid aliud esset actus ⁊ perfectio substantie diuine: ad quod se haberet substantia diuina sicut potentia ad actum. Quod est omnino impossibile. Nam intelligere est perfectio ⁊ actus intelligentis. Hoc autem qualiter sit, cōsiderandum est. Sicut enim supra dictū est, intelligere non est actio progrediens ad aliquid extrinsecū: sed manet in operāte sicut actus ⁊ perfectio eius: put esse est perfectio exītis. Sicut enim esse cōsequitur formā: ita intelligere sequit speciem intelligibilē. In deo aūt nō est forma q̄ sit aliud q̄ suū esse: vt ꝑ. ostēsum est, vnde cū ipsa sua essentia sit etiā speciꝫ intelligibilis: vt dictū est: ex necessitate sequit q̄ ipm eiꝰ intelligere sit eiꝰ essētia ⁊ eius esse. Et sic pꝫ ex oibꝰ ꝓmissis: q̄ in deo intellectus intelligēs: ⁊ id q̄ intelligit: ⁊ speciꝫ intelligibilis: ⁊ ipsum intelligere sunt oīno vnū ⁊ idē. Uñ patet per hoc q̄ deus dicit intelligēs: nulla multiplicitas ponitur in eius substātia.

Ad primū Ergo dōm, q̄ intellige re nō ē opatio exiēs ab

existere: ⁊ spēm intelligibilē in actu, nō medio modo inter poᵃᵐ, ⁊ actum, necessario comitat intelligere. Tertio quo ad modum causandi: qm̄ forma cōplēdo q̄ est facit esse: ⁊ spēs intelligibilis in actu nō in gñe entis: sed in gñe intelligibilis: cōplendo intellectū: facit intelligere: vt ex ꝓmo art. huius questionis: ⁊ dictis in. q. 12. patere pōt. Ex his aūt ꝓcipue ex hoc vltimo liquet tertiū dictū ilre: q̄ est effectus huius quarti. Sequit. n. ex his q̄ intelligere est perfectio intelligentis, vt ipso operante: sꝫ manens in ipso. ℂ Ad 2ᵐ dōm: q̄ cū intelligit illud intelligere quod nō est subsistēs: nō intelligit aliq̄d magnū. Sicut cū intelligimus intelligere nostrum. Et ideo nō est ille de ipso intelligere diuino: q̄ est subsistēs. ℂ Et ꝓ hoc patet rñsio ad 3ᵐ. Nā intelligere diuinū, q̄ ē in ipso subsistens: est suꝑpsius ⁊ non alicuius alterius: vt sic oporteat procedere in infinitum.

¶ Utrū deus cognoscat alia a se. Art. 5.

Ad quintū Sic procedit. Uidet q̄ deꝰ nō cognoscat alia a se. Quecunque enim sunt alia a deo sunt extra ipsum. Sed augu. dicit in li. 83. qōnū: q̄ neque quicquam deus extra seipsum intuetur. Ergo non cognoscit alia a se. ℂꝑ. Intellectū est perfectio intelligentis. Sed ergo deus intelligat alia a se, aliquid aliud erit perfectio deī: ⁊ nobilius ipō. Quod est impossibile. ℂꝑ. Ipsū intelligere spēm hꝫ ab itelligibili: sicut ⁊ ois ali⁹ act⁹ a suo obto. Uñ ⁊ ipm intelligere tāto est nobilꝰ quāto etiā nobilꝰ ē tpm q̄ intelligit. Sed deꝰ est

ipm suū intelligere: vt ex dictis pꝫᵉ. Si igit deꝰ intelligit aliq̄d aliud a se: ipse deꝰ speciꝫ intelligibilis aliꝰ. Et sic esse modo intelligibili in aliq̄: nihil aliud est quā esse immaterialiter in illo: ⁊ iuxta hunc sensum plana est ꝓtia: q̄ si esse est idem q̄ intelligere: cū intelligere sit necessario immateriale q̄ est in esse, erit immaterialiter: q: vnūquodq; est in aliq̄ modo illius in quo est. Alio mō vt distinguitur ꝑ ens: put genꝰ intelligibile distinguitur a gñe entis. Et sic esse mō intelligibili in aliquo: est relucere in eo vt oīm possibile intelligi. Et iuxta hūc sensum ꝓtia quoq; plana est: q: si esse est intelligere: omnia que sunt in esse: sunt in intelligere vt intelligere est id est intelligunture: ⁊ si intelligūtur: ergo sunt vt intellecta seu intelligibilia: qñ vnumquodq; est in aliquo per modum eius in quo est. Ae per hoc que sunt in intelligere sunt modo intelligibili. Inter hos aūt duos sensus hoc referre vꝫ in ꝓposito: q̄ iuxta primum sensum ex primo antecedēte, ablato medio sequitur. Iuxta 2ᵐ vero ꝓ consequentiā aliā mediam que in litera sit. Et ꝑ hūc litera neutrum excludat: q: tamē secundus infert primū ⁊ subtilior ac formalior est: ideo amplectendus est.

¶ Quo ad 2ᵐ assignat modus: quo alia a deo cognoscunt ab ipso vnica cōclusione. Alia a deo cognoscunt a deo nō in seipsis: sed in ipso deo. Probatur: deus videt seipsum ⁊ alia ꝓ essentiā suam. ergo seipm in seipso. Alia autē a se nō in seipsis sed in suba sua. Añs patet. ꝓtia ꝓ probatur: distinguendo videre dupliciter, in seipso: ⁊ in alio: ⁊ diffinendo vtrūq;. Et diffinitionibus nāq; eoꝝ patet sequela, nā si videri in seipso: est videri ꝓ ꝓprium ⁊ adequatū spēm, videri vero in aliquo est videri per spēm alterius in quo illud est vt in ifa dicit: ꝓbs est: q̄ ex hoc q̄ deus per essentiā suam: vt spēm videt se ⁊ alia: q̄ se in se: alia non in seipsis: sed in ipsa videat: quia constat quod essentia sua est species adequata deo: ⁊ non aliꝰ.

¶ Aduerte hic duo ꝓ explanatione ifē. Primo sensum distinctionis facte in ifa: de cognitione in seipso vel in alio: q̄ ly in seipso seu alio: tenetur obtinendo: ita q̄ videri i seipso: significat videri nō in alio obto seu viso, videri aūt in alio: significat videri in alio obto, seu in alio viso. Scdo verificationem diffinitionū mēbroꝝ, cum em̄ quelibet spēs intelligibilis aut sensibilis habeat aliq̄ adequatum obtū. Et illud ꝓcludubio sit primo ꝑ oīm ⁊ illius repītatū ⁊ oīm: opꝫ q̄ sī aliq̄ est adequtū obm spēr: q̄ non in alio obto repītaf ab illa: ꝓ in seipso: ⁊ econuerso, si aliq̄ non in alio obto repītaf ab alia quā specie: opꝫ q̄ sit adequatū repītatum per illā. Si em̄ est inadequatū: ergo repītaf in alio. f. adequato. nam omni speciei opꝫ rīdere aliq̄ obm adequatū: in quo oia ꝓtinent repītata p illā. Alioqn nō esset adequatū illi. Et sīr si aliquid repītatur in alio obto: opꝫ q̄ sit iadequatū oīm repītatū

valet: oēs effectus sunt in esse dei: esse dei est relo: ergo oēs effectus sunt relo ne: ⁊ p modū relonis. Et sīr nō ꝓ subsumēdo: esse dei est eiꝰ velle: ergo omnes effectus sunt ꝓ velle dei ⁊ per modū voliturātis: igit nec de intelligere valet.

¶ Ad hoc dꝫ primo, primo q̄ in hoc ānte illa ꝓpositio, intelligere dei est suū esse: idētica est q̄ ad nos: ly ꝑm se sit formalis. Et cū dꝫ, ex idētica ⁊ formali ⁊c. cōcedit. Sed cū hoc stat: q̄ ex tali idētica cū tali formali: sequat formalis. i. ly non sequat gña forme: sc̄ḟ in gña māe. Sicāt est in ꝓposito: qñ de ꝑfectionibus nālibus dei loquendo: ex identitate earū: sequit q̄ quicq̄d est i vna nō ꝓpte illius: est i alia modo ꝓprio illius aliꝰ. Et hoc ꝓ est: q: ꝑfectiones nāles dei hñt nāluter q̄d ꝑfectiōis suas rationes formales. Et cū omnes possint eē infinite: sunt equales. Et sic quelibet modo sibi ꝓportionali ad essa se nāluter extendit ad q̄ vna se extēdit. Et ꝓ pter ea cum intelligere dei sit perfectio nālis ipsīꝰ dei. ⁊ eē sītr: ⁊ sit idē: ꝓbs ē q̄ eōs sit in eē vt eōs: ⁊ p modum entis, sīt i intelligere, dū intelligibilem. Et er vī ꝓ solo ad instans. Nā relatiōes distinctionū mēbroꝝ, cum em̄ quelibet spēs intelligibilis aut sensibilis habeat aliq̄ adequatum obtū. Et illud ꝓcludubio sit primo ꝑ oīm ⁊ illius repītatū ⁊ oīm: opꝫ q̄ sī aliq̄ est adequtū obm spēr: q̄ non in alio obto repītaf ab alia quā specie: opꝫ q̄ sit adequatū repītatum per illā. Si em̄ est inadequatū: ergo repītaf in alio. f. adequato. nam omni speciei opꝫ rīdere aliq̄ obm adequatū: in quo oia ꝓtinent repītata p illā. Alioqn nō esset adequatū illi. Et sīr si aliquid repītatur in alio obto: opꝫ q̄ sit iadequatū oīm repītatū

Universidad de Deusto
Biblioteca

per illam spēm: vt p3. vnde ex ratio vtriusq; difficultatis optime enim difficultatur visum in seipso esse, qđ per adequatā sibi spēm vr. Et sic visum in alio esse quod per speciem continentis in quo. s. relucet videtur.

¶ Circa has diffinitiones occurrit simul dubium difficile: cum radice diuersitatis opinionum: de modo quo deus videt alia. ¶ Ad cuius euidentiam oportet prelibare: q species representatiua pluriū ad oēm adequatum cognitū vno modo. Ad oēm 2o inadequatum cognitū cōparari pōt duobus modis. Quorum vnus est, qñ oēm adequatū nō nisi immediate immediatione obiua representare pōt: oēm vero inadequatum pōt representare mediate: & immediate. Mediate quidem: representando ipsum prout est in obo adequato: tunc em representat ipsum mediate obo adcēto. Immediate 2o representādo ipsum sm se: abstrahendo a modo quo est i obo adcēto: tunc est immediate immediatione obiua de qua sola est hic sermo ipsum repñtat: & vt sic nō repñtat ipsum mediāte obo primo. Exēplū huius est: si ponat aliqđ visibile puta lignū iuxta speculum: & in prospectu fortis videntis: & ponamus siue vere siue false: q non sit alia spēs in forte q̄ videt ipsum lignū in seipso: et qua videt lignū in speculo: vtroq; eīs modo experimur nos simul ideꝫ videre. Apparet enim q spēs visibilis illa exīs in speculo videt cōparat ad lignū. ¶ Ad tertiū dōm, q ipsum intelligendi dupliciter. s. mediate & immediate re nō specificat per id qđ in alio intelligit: inquantum est rō videndi illud in seipso. Et mediate inquantū est ratio videndi illud in speculo. Ex hac autem enucleatione ruit primo definitio prima. Nam hanc manifeste sequitur: q stat aliquid videri in seipso: & tamē non per speciē adequatā sibi: vt p3 in inadequato repñtato inquātū immediate referrur ad speciē repñtantem. Ruit ꝫdo totus processus litere circa medū quo alia a deo cognoscunt. Nam hic dicit: q licet valeat ꝓnūa. a. vr p spēm cōtinentis: ergo vr in alio: nō tamen valet ꝓ vr tñ in alio: seu qđ idē est, ergo nō vr in seipso: q illa species continentis pōt ad cōtentū dupliciter cōparari. Immediate. s. mediate & in litera expresse vrūq; infertur. Oritur 3o. hinc diuersa circa modū diuine cognitionis opinio. Nam opinantes q essentia diuina que sola est rei nō intelligēdi seu species intelligibilis: respicit alia a deo dupliciter: immediate. s. & mediate: concedunt ꝓnter: q deus cognoscit alia a se dupliciter. s. in seipso & in seipsis rebus cognitis per vnam tantum rationem cognoscendi: essentiam. s. diuinam solam. Opinantes vero q essentia diuina vt ratio cognoscendi: non potest representare cognitum aliquod immediate: nisi obiectum adequatum: consequenter dicunt deum seipsum tantum in seipso. Alia vero in se deo & non in seipsis videre.

¶ Circa cōclusionē quoq; & definitionē visi in alio: occurrit dubiū ex Scoto in 35. dist. primi. tenēte q deus p essentiā suā vt rōnē cognoscēdi cognoscit alia a se in seipsis inesse oīno seu cognito positis: q actum intelligendi diuini intellectus. Ex cuius pōne pōt ℨ predicta talis fomari ratio: visum in alio: & visum per spēm cōtinētis, nō conuertunt: igitur hec non est diffinitio illius: ꝓnūa p3. & alīs. ꝓbat: lapis vr a deo p spēm contenentis: q̄ p essentiam dei q̄ est spēs sui & alioꝝ eminēter: & tñ vr in seipso oīno: ergo. Proba tur hic secunda pars assumpti. Intellectus diuinus actuatus quodammodo essentia sua vt speciei intelligibili: est in actu primo sufficienti ad producendum in esse intelligibili quodcūq; intelligibile: ergo intellecto se: intelligendo lapidē producit lapidem in esse cognito. Ac p hoc intelligit lapidem in seipso. Argumenta 2o Scoti que in eadem. q. facit: ad sequentem articulum magis spectant: vbi de cognitione distincta aliorum agetur.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis. Duo notanda sunt. Pmo q 1o in hoc omnes conueniant: q essentia diuina siue vt ratio cognoscendi: siue vt obiectum cognitionis (vtrūq; enim licet conueniat) eminenter cōtinet omnia intelligibilia. In hoc tamē est dissentio: quoniā rudiores putāt q in essentia diuina contineantur alia cum quadam distōne vt relucent res in speculo. Sapiētes 2o docent: q in essentia diuina cōtinent oia indistincte & eleuate vt effectus in causis eminentib⁹. Sic ñ p effecte: ac si distincte continerentur. Et qm̄ hoc proculdubio est verū vt nā e cārū est ēffēctū. Ex hoc patere pōt: qđ essentia diuina vt sp̄es intelligibile nō representat alia immediate: sz mediante seipsa vt obio: hz cm̄ sc ad alia sicut spēs cause ad effectus: ad quos causa illa se pōt extēdere. P Scōo notādū est: q esse cognitū seu obiuum &c. nō vni formiter ab eibus doctoribus intelligitur. Scotus cm̄ ibidem & in sequēti distōne putat: q esse cognitū representatum & quicqđ aliud equiualet: sed esse quodcūq; dictum est ꝑfectissime. Quo ad hoc nō differre dicit respectu huius intellectus: puta humani: aut illius, puta diuini. & in tali esse ponit omnia alia a deo produci p actus intellectus diuini: & sic intelligi illa in seipsis: et non solū in essentia diuina vt in causa. P. S. Thomas aūt in q. de ve. q. 21. docuit chimericum hoc esse qm̄ ens rōnis distinctum ℨ ens reale: sufficienter enarauit dixit p negōnem & relationem. Cōstat cm̄ q tale esse nō est realeꝫ igitur rōnis: igit negatum aut relatiui. Et vere mirum est: oīo in mediū lumē offendere rūt isti. Constat enim ex significatione noīm: q cognosci est denotatio extrinseca: q res dicit visa aut cognita denotatione extrinseca: & cōsequenter non p aliqđ maliter habeat. Constat 2o q esse representatū nō est aliqđ in representat o: sz sola extrinseca denominatio. Alioquin imago alicuius chimere: haberet vim pdu ctiuā chimere in tali esse: qđ est famū. Cōstat 3o q q nō est pluralitas sine necessitate ponenda: & oia optime saluant ponendo esse cognitum representatum &c. esse ūmō esse relatiuū: frustra excogitatum est tale esse. 2a pars assumpti p inductionē: & ideo nolo morari. Aduerſat quoq; hoc ꝓ: his dictis Scoti: qm̄ sequitur ex hoc: q lapis prius habeat tale esse ℨ intelligat a deo. ꝓbat: q prius ponit in esse repñtato q̄ sit intelligibile: ℨ in esse cognito per actum intellectiōis: q prius est repñtatio ℨ cognito vt causa effectus. Sed bene quoq; sonat apud fideles: dicere q deus naturali necessitate nō libere, pducit extra se alia a se in esse absoluto: ℨ sm quid. Contrariatur demū hoc phie explicite ac optime confitenti: q deus nihil intelligit extra se, nō solū formaliter sed obiue: q̄ quicquid intelligit: intelligit p essentiā propriam vt formā intelligibilem: & in essentia propria vt obiecto: nec alio potest diuinere intuitum suum, vt ipsi fingunt.

¶ Ad obiones ergo in oppm: 8o q̄ ille definitiones formaliꝫ intellecte nullā hꝫ instantiā: hz sunt in cōi verissime: & quacūq; hypothesi facta. Visum cm̄ in se vt sic: nō p alteriꝰ spēm: sed ꝓpriā aut vt ꝓpriā: q̄ est idem qđ per ꝓpriā, formaliꝫ videri opz: apud spēs ꝓcedētes: inter quos est sermo: & econuerso qđ p ꝓpriā aut eōem vt ꝓpriā vr in seipso vr. Et sic est de diffinitione visi in alio. Visum cm̄ in alio vt sic: p illius cōtinētis spēm vr: & econuerso: qđ per continentis spēm vt sic vr in alio vr. Vñ siue verū siue falsum sit: q eadem spēs possit mediate & immediate representare inadequata: nihil refert in ꝓposito. Cm̄ formaliter loquimur. Illa autē distinctio materialiter speciem continentis, seu adequatam considerat: vt patet ex dictis.

¶ Ad obionē aūt ex Scoto 8o: q fundamentū illud Scotiꝫ supponit hoc falsum. s. q esse cognitū sit quoddam esse absolutū &c. extra intellectum: qm̄ vt ex dictis p3: nihil aliud est ℨ esse relatiuū denoiatiōe extrinseca. Vñ ad rōnē formaliꝫ ꝓcedat: q deus p essentiā suā vt spēm est in actu primo sufficiēti ad producēdū qđcūq; in esse cognito. Et cū infert: ergo lapidē: ꝓcedat. Sz cū vlterius infert: ergo talia ꝓducta ḥnt esse in seipsis, negat: qm̄ nihil aliud rali ꝓductioe fit: nisi denoiatio extrinseca. Ex hoc cm̄ q deus intuendo suā essentiā intuet in ea lapidē cōsequitur q lapis hz istā denotationē extrinsecam. q dicitur cognitus a deo: nec aliquid aliud opz acquirere vt parcum hoc sufficiat.

¶ Super articulum sextum.

Tertius propria cognitione. Cognitio propria de alio 2r intelligi potest. primo vt distinguit contra cōem ex parte actus cognoscēdi. i. de ipso solo: & sic de nulla re deus habet propriam cognitionē: q̄ solam vnicam habet cognitionē: que nullius est solius: sed ita est huius q etiam omnium alioꝝ. P Scōo vt distinguitur cōtra cōem ex parte rei cognite. i. de propriis ipsius. Et sic sumitur in proposito. Querimus enim an deus sic cognoscat alia a se: vt intueatur que sunt propria singulorum.

¶ In corpore tria. Primo respondet questo affirmatiue. Secūdo assignat modum verificationis eius. Tertio probat

Quo ad ꝓmū tria. Primo ponit opinio auerro. ex. 12. met. cōmen. 3. Et de hac recitantur duo. s. ipa opinio. s. q̄ deꝰ cognoscit omnia sm q cōcant in esse: & modus eius: q. s. cognoscendo se vt est primum essendi ꝓncm, declarat q̄ h. exemplo ignis. Scōo reꝓhenditur: ducendo ad impossibile, si deus sciret alia tantū inquātum entia, ergo intelligeret entia in cōi tm. ergo in confuso & in potentia, ergo imperfecte: ergo intelligere dei nō esset omnibus modis perfectū: ergo nec esse dei: quod est impossibile.

¶ Aduerte q cognito attingens aliquid scōm ꝑdicata cōia tm pōt dici imperfecta: in poa, confusa in cōi vlis &c. duplr. Uno ex parte rei cognite: & hoc modo, pculdubio verum est: q cognitio talis hz has conditiones. Alio modo ex parte ipsius cognitionis in se: & sic non semper est verum q cognitio talis. i. sistens in cōi hz has conditiones. Alioquin metaphysica que sistit in cōibus omnium esset imperfecta ex parte actus &c. Unde tres ꝓme ꝓnūe: ex parte rei cognite sumpte sunt ex se cuidentes: & probātur in litera ex primo physico. vt patet. Nec euadit responsio auerrois dicētis: q quia oīa scientie dei nō est ens quod est vniuersale ad omnia entia in cōi in poa confuse & imperfecte omnia comprehendēs. Sed essentia dei: que nec est vltis nec particularis &c. ideo scientia dei non est vniuersalis nec particularis nō cōmunis nec propria: sed equiuoce est a nostra scientia elongata. Hoc em̄ licet sit verum non tamen soluit oīa: quia predicata cognita de rebus in essentia diuina: oportet esse aut cōia, aut propria rebus, aut particularia, aut vniuersalia: cuius pm oīa neutrum sit: & ad predicata cognita referendo procedunt optime tres ꝓme ꝓnūe: oportet enim scientiā dei si terminatur ad cōia tantum rerum: et vt sic ex parte rerū cognitorum dicatur in confuso in poa &c. quia iste sunt conditiones predicatorum cognitorum.

¶ Circa quartā ꝓnūā in qua ad ꝑfectionē cognitionis in seipsa transitur. Aduerte q̄ non infert, ergo cognitio dei est imperfecta ꝓnūtiue: q negaret ꝓnūa auerrois 2o q̄ cognitio dei est perfectissima: & tñ non attingit res nisi vt sunt entia: q nō est apta nata attingere plus de rebus. Sed infertur ergo non est oībus modis ꝑfecta: qđ negari nō pōt a ponentibus aſs: q̄ de esse ponit hic modus perfectionis: quo. s. attingat ad propria rez. Nec enim modus aliquam perfectionem dicit cum nulla admixta imperfectione: et ꝓnter aptus natus est esse in illo intelligere: in quo sunt omnes nobilitates omnium intelligentiū ab imperfectionibus precisibiles: quale est intelligere dei: sicut & esse eius habet omnium entium nobilitates: vt in litera dicitur.

P Tertio ex hac reprehensione infertur conclusio ñtia quesito affirmatiue. Deus cognoscit alia a se ꝓpria cognitōe. Ex quo enim impossibile est quod sistat in cōmunibus. g̃ opz q̄ veniat ad propria: & declaratur in litera: quid importet cognoscere propria cognitione. s. cognoscere res non solum secundum conditiones in quibus communicant: sed secundum eas quibus adinuicem distinguuntur: hec enim sunt singulis propria.

¶ Quo ad 2m̄ eria fiunt. Primo recitātur exempla: quibus alij niuntur ostendere modum quo deus cognoscēdo se nouit alia: & sunt de luce & colore & patet. Sed̄o ostēdunt hec exempla nō ostēdere intētum sic. Res in & a deo sunt ſm duo. s. ſm id in quo cōmunicant: & propria q̄bus distinguntur: hec exempla nō sunt similia quo ad ꝓpria: sed quo ad id in quo cōicant. ergo. huius rationis in litera primo ponit & declaratur minor: in vtroq; exēplo de lineis respectu centri: & coloribus respectu lucis: & patet sc̄do maior sic: quicquid perfectionis est in, rebus continetur in deo eminenter: sed non solum id in quo communicant, sed distinguens est perfectio, ergo totum est in

habere propriam cognitionem de re bus, est cognoscere res non solum in communi: sed secundum quod sunt abinuicem distincte. Sic autem deus cognoscit res. Unde dicitur Hebr. 4. quod pertingit vsque ad diuisionem spiritus & anime, compagum quoque & medullarum: & discretor cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius.

Sed contra.

Respondeo Dicendum, quod circa hoc quidam errauerunt, dicentes, q̄ deus alia a se nō cognoscit nisi in communi scilicet inquātum sunt entia. Sicut enim ignis si cognoseret seipsum vt est principium caloris: cognosceret naturā caloris: & omnia alia inquantum sunt calida: ita deus inquantum cognoscit se vt principium essendi: cognoscit naturam entis & omnia alia inquantum sunt entia. Sed hoc non potest esse. Nam intelligere aliquid in communi & nō in speciali est imperfecte aliquid cognoscere. Unde intellectus noster, dum de potētia in actum reducitur pertingit prius ad cognitionem vniuersalē & confusam de rebus: q̄ ad propriam rerum cognitionē: sicut de imperfecto ad perfectum procedens: vt patet in primo physicorum. Si igitur cognitio dei de reb⁹ aliꝰs a se eēt in vniuersali tantū & non in speciali: sequeretur quod eius intelligere non esset omnibus modis perfectum: & per consequens eius esse. Quod est contra ea que superius ostēsa sunt: Oportet igitur dicere quod alia a se cognoscat propria cognitione, nō solum secundum quod communicēāt in ratione entis: sed secundum quod vnum ab alio distinguntur. Et ad huius euidentiam considerandū est: q quidam volentes ostendere q deus per vnū cognoscit multa vtūtur quibusdam exemplis: vt puta q si centrum cognosceret seipsum: cognosceret omnes lineas progredientes a centro. Uel lux si cognosceret seipsam cognosceret omnes colores. Sed hec exempla licet quantum ad aliquid similia sint. s. quantū ad vniuersalem causalitatē: tamē deficiunt quantū ad hoc quod multitudo & diuersitas non causant ab illo vno principio vniuersali quantū ad id quod principium distinctionis est: sed solum quantum ad id in quo communicant. Nō enim diuersitas colorum causatur ex luce solum: sed ex diuersa dispositione diaphani recipientis. Et similiter diuersitas linearum ex diuerso situ. Et inde est q̄ huiusmodi diuersitas, & multitudo nō potest cognosci in suo principio secundū propriā cognitionem sed solum in communi. Sed in deo non sic est, sup̄a enim ostensum est: q quicquid est a deo: hoc vltimo minor declaratur in inductione: in viuentibus: in cognoscentibus & in propriis formis rerum. P Tertio affertur proportionatum exemplum ad declarandum intentum: & est: q deus se habet ad alia sicut actus perfectus ad imperfectos: vt homo ad animal. probatur quo ad esse: quia essentia dei continet omnes rerum perfectiones excellenter. Deinde probatur quo ad cognosci: quia perfecte cognito actu perfecto, cognoscuntur in eo omnes imperfecti: & quo ad communia: & quo ad propria: vt patet in exemplo adducto.

¶ Aduerte ḥ q essentia dei habet duas cō 426
ditiones in communi: vna est infinitum perfectior ceteris: & sic eminenter res continet. Altera comprehēsio: quia scilicet comprehendit in seipsa omnem perfectionem positiuam reperibilem in quacunque. Ita q̄ nulla res comparata ad ipsam addit aliquid positiuum: quod non cōtineat in ipsius essentia dei. Et hoc quia est ipsum esse: prehabens in se omnem essendi modum. 22
Ambas autem 23
has conditiones inue 84
niri in aliqua re creata non videtur possibile: comparando tamē actum perfectum posteriorem ordine generationis ad actus & perfectos priores generatione: vt hominem ad animal. Animam intellectiuam ad trigonum: senarium ad trinarium &c. aliquo modo hec saluantur. Et idcirco in litera exemplia hec afferuntur vt scilicet ostendatur & excellentia & comprehensio omnis positi: virtumq; enim hec exempla ostendunt: et ideo ostendunt intentum: quia inepta sint exempla oīa ad tam eminentem continentiam. Et propterea in litera inducēdo exempla dicitur vr si diceremus homo ad animal: quasi diceret: si concessa licentia licet &c. 25

¶ Quo ad tertium, probatur conclusio simul cum declarato eius modo: dupliciter. Primo essentia dei habet in se quicquid perfectionis est in quocunque & amplius: ergo deus cognoscendo se cognoscit omnia propria cognitione. Antecedens patet ex dictis: consequentia vero probatur a destructione consequentis sic. Si deus cognoscendo se non nouit alia propria cognitione: ergo non nouit quomodocunque est participabilis sua perfectio. Patet ista sequela ex illa propositione implicite contenta in antecedente: scilicet propria cuiusque natura consistit in aliquo modo participandi diuinam perfectionem: ergo non perfecte nouit seipsum. Tenet ista: ex ipso antecedente: in quo dicitur quod ipse claudit in se omnem modum perfectionis.

¶ Sequitur igitur ex destructione consequentis: aut falsitas antecedentis: aut hoc impossibile quod deus non perfecte nouit seipsum: quod etiam redundat in falsitatem antecedentis: quia si sic esset: essentia diuina non esset infinite perfectionis: & consequenter non omnem modum perfectionis positiuum contineret.

¶ Secundo probatur sic. Si deus cognoscendo se nō cognosceret alia propria cognitione: ergo non perfecte cognosceret omnes modos essendi. ergo nō perfecte cognosceret naturam essendi: omnes consequentie sunt euidentes formaliter seu vt sic accepte ex antecedentis. Et aduerte quod hec ratio directe est contra opinionem in principio corporis recitatam: imo ex illius fundamento procedens contra ipsam: quia quum sit ipsum esse: cognoscendo perfecte se cognoscit naturam essendi: sicut homo separatus apud platonē cognoscendo se cognosceret perfecte humanitatis naturam, ergo omnem modum essendi. ergo omnem naturam. Quia omnis natura nihil aliud est quam aliquis modus essendi.

Nec fallatis in exemplo adducto: quia homo separatus non cognosceret humanitatem cum hoc modo quo est in materia sortis: cum illo quo est in materia platonis: imo ex hoc consurgas ad intuendum propositum. Ideo enim homo separatus cognoscendo se non cognosceret hos modos particulares: quia isti modi aliunde sunt quam ex ipsius participatione: scilicet ex materia: sed si fingas preter id quod ex parte humanitatis se tenet: quod nihil aliud adsit: de necessitate sequetur quod cognita humanitate cognoscentur oēs eius modi. Sic autem constat se habere esse ad omnia. Nihil

enim sit in quacunq; re: quin sic aliquod esse. Et propterea esse quod est in re nō aliūde q̄ ab esse proueniat. Et secluso eo quod ex parte ipsius esse se tenet: nihil restat: quoniam z materia z oia: partes et partiones quedam z modi quidam essendi sunt. Et ideo propter ipsius esse vniuersalitatem ex qua modi essendi omnia cōstituūt fm quācūq; positionem rationem: sequitur: q̄ cognita natura essendi cognoscantur omnia fm q̄ppias conditiones. Et quia hanc vniuersalitatem non vidit prima opinio: ideo errauit: iudicans de esse sicut de aliis specialibus: scz vinere, intelligere ꝛc. preter que z eorū modos sunt alia: cum tamen vt patet: propter esse z illius modos: restet nihil.

¶ Aduerte hic: quod quū tota dissensio in hac questione versetur circa modum quo in vno obiecto cognito omnia cognosci possunt: manifeste apparet: q̄ communis animi conceptio sapientium fuit: q̄ deus non aliter intelligit alia a se, nisi intelligendo ea in se. Quare cauendo quam nouas legis ad inuentiones.

¶ In responsione ad primum aduerte: qō quum dicitur, lapis videtur in deo: ly in potest denotare modum obiecti: id est modum quo lapis obijcitur: z potest denotare modum rei cognite vt sic: id est modum cognitum: quia lapis non solum obijcitur in ipso deo: sed etiam modus ille essendi in deo cognoscitur. Sed inter hec est differentia: quoniam denotando modum obiecti verificatur cum dictione exclusiua: ita q̄ ista est vera lapis videtur a deo in ipso deo tantum: quia non aliter obijcitur deo: q̄ in ipso deo contentus: vt ex dictis patet. Sed denotando modū cognitum: non verificatur cum dictione exclusiua q̄ lapis videtur a deo secundū esse quod habet in ipso deo: sed non tantum: quia lapis etiam videtur a deo secundū esse quod habet in hoc et illo lapide: z sēm esse quod habet in caulis suis: tam materiali q̄ effectiua: et breuiter secundum omnes modos essendi: non solum sibi cōuenientes: sed possibiles. Deus enim videndo in seipso tantum lapidem, videt lapidem secundū oēs modos essendi quos habet z habere potest: z hoc in litera alijs verbis dicitur, vt patet. c 282 b

¶ In responsione ad tertiū: aduerte quod hic patet quod apud sanctum Thomam ad hoc vt deus in essentia intellecta intelligat omnia secūdum propias rationes: sufficit eminens perfectio divine essentie: qua omnes et singulas perfectiones omnium ipsam diuersimode imitantium cognoscit z amplius. Nec exigi ponit ad hoc aliquas relationes: vt in secunda opinione recitata a Scoto in .55. d. stin. primi dicitur. Propterea rationes quas contra illas relationes Scotus facit: non sunt contra sanctum Thomam in hac materia. Quātum autem valeant contra positionē sancti Thome de idcis, in sequenti questione videbitur.

¶ Super Articulum septimum.

Titulus clarus est in principio corporis.

¶ In corpore vna conclusio responsiua q̄sito negatiue. Scientia dei vnius modi est discursiua. Probatur: in scientia dei nō est discursus secūdum successionem: neque secundum causalitatem. ergo nullo modo est discursus. consequentia probatur ex sufficienti distinctione discursus: que in nobis manifestatur clare. Antecedens autem quo ad primam partem probatur. discursus secundum successionem consistit in intelligendo vnum post aliud. Sed deus omnia videt in vno quod est ipse ergo non discurrit intelligendo vnū post aliud. Quo ad secundū vero probatur dupliciter. Primo: quia discursus secundus est de noto ad ignotum. et consequenter est notitia successiua. Sed deus non cognoscit ignotum in primo. ergo non discurrit. Sed scientia sua est sicut scientia in termino discursus. ea enī resolutis iam effectibus in causis: videt effectus in causis: sicut proportionaliter: absque pretia tamen resolutione: deus omnia in seipso omnium causa videt. Et memento hic corrigere codicem si hoc modo se habet. Tertius vero discursus, debet enim legi. terminus vero discursus est.

¶ Super Articulum octauum.

Titulus. Aduerte quod hic articulus est magni momēti: qm̄ hic incheat q̄stio de quo deus producit res extra se. Querere em̄ an scientia dei sit cā rerum: nihil aliud est q̄ rogare, vtrum deꝰ causet p̄ intellectū. Verū q̄ causalitas rerū pōt dupliciter p̄sideran. Primo fm̄ se. z sic de ea inferius erit spāliꝰ tractatus: vbi oīa plene examinabitur. Alio mō vt est qualitas scīētie diuine. Et hoc in loco queritur: vt cōplete ostēdat qualis sit scīētia dei, an scia dei habeat hāc cōditionē. s. esse causam rerum.

¶ In corpore vna cōclusio responsiua q̄sito affirmatiue. Scia dei est causa rerum: circa quam cōclusionē in litera tria fiunt. Primo probat. Secūdo ostēditur in cōmuni modus quo scīētia dei est causa in actu 2°. Tertio probatur efficaciter conclusio cū modo iam expresso.

¶ Quo ad primū scia dei se habet ad res vt scīēta artificis ad artificiata: s̄z scia artificis est cā artificialiū. ergo scīētia dei est cā rerū. Maior nō phat vsq; ad tertiā partem corpis. Minor aūt p̄bat. Artifex operatur per suum intellectum. ergo forma intellectꝰ est principium operationis: sicut calor calefactionis. z tunc subaudi. sed scīētia est ipsa forma intellectus. eius q̄. oia sunt clara.

¶ Quo ad 2m̄ de terminat in cōi. Scia est cā non nisi adiuncta volūtate. Probat. scia non significat rōnem cause ex hoc tāmen q̄ est in scīente: sed ex inclinatione ad effectum. ergo non nisi ex adiuncta voluntate. Antecedens probatur ex simili in forma naturali. puta calore. consequentia vero probat scientia ex se. se habet ad opposita. ergo determinatio ad alteram partem est ex appetitu adiuncto. Assumptum z consequentia habentur. 2. Meta.

¶ Aduerte hic q̄ litera satis caute loquitur de forma naturali. nō enim dicit q̄ forma naturaliter actiua: puta calor. eget aliqua inclinatione superadita ad hoc vt sit principium actionis: cum hoc sit falsum. sed dicit q̄ ipsa forma scilicet calor inquantum habet hoc scilicet esse seu manere in subiecto ex hoc sine vt sic: non habet q̄ sit seu significetur vt principium actionis. Et hoc verū est: quoniā aliter sequeretur q̄ ois forma que est in aliquo esset principium actionis: quod est falsum. Sed quāuis ex hoc non habeat rōnem actiui: requirit tamen hoc ad rōnem actiui. Inclinatio aūt ad opus est quedam forme rōnem actiui. Nec refert quo ad propositum an talis determinatio sit ab intrinseco er ipsa natura forme: vt patet de calore. An ab extrinseco vt contingit in scientia: que vt probatū est cause in actu secundo rōnem non habet nisi vt habet voluntate adiunctam. Sola enim sumpta nihil vnquam causabit: nisi causaret opposita simul: quod est impossibile.

¶ Quo ad 3m̄ repetit 2o adiūcto mō s̄z scia dei é cā rer̄. fm̄ q̄ h̄z volūtatē adiūctā. Probat rōne: q̄ est ēt p̄batio maioris in p̄no assūpte. Esse dei é sui intelligere. ergo deus est cā rerū per intellectū. ergo scia dei est cā rerū sēm q̄ h̄z volūtatē adiunctam. Alia p̄z: z prima p̄ia relinquit vt nota. 2o autē z assignato mō quo intellectus est cā rerū p̄z. Et nihilominus cōfirmat in ista ex singularitate nois: q̄ scia dei vt cā confuenit dicī scia approbationis

¶ Circa primam p̄iam huius rōnis dubium occurrit: que. s. sit radix huius p̄fie. Esse dei est suum intelligere. ergo deus est agens per intellectum: habet enim instantiam dupliciter. Primo sēm veritatem non enim valet. esse dei est suum intelligere. ergo deus producit filiū vel spūm sanctum: q̄ intellectū cum vera q̄ producatur a deo per naturam: vt infra patebit. Secūdo secundum opinionem tenentiū deum agere ex necessitate nature. Concederēt illi philosophi: q̄ esse dei est eius intelligere: sed negarent sequelā dicendo: quod deꝰ producit res p̄ intellectū concomitantes ista: quia scz intelligit se facere eas: sed per naturam solam causaliter.

¶ Ad hoc breuiter dō q̄ radix huius p̄fie est. ista ppō: agere per intellectū est p̄fectius s̄implius z vlr̄. q̄ agere. g. nām q̄ ppō. p̄batur in .2° gentiles. cap. 2° super hac em̄ suppōsita: optime sequit. si esse dei est eius intelligere, ergo oēs effectus dei sunt in deo intelligibiliter: vt ex suprād. cius p̄z: q̄ op3 effectus p̄existere in ipsa cōitia cāe fm̄ modum essendi z intelligere ipsius cāe si aūt oia sunt. z in esse dei z in intelligere eius vt sic: z perfectius simplicius q̄ est esse causam rerū p̄ intelligere: q̄ per esse tantū cum conset deo attribui deberi q̄ perfectissimum quod supremum: q̄ vltimū est in causando z causam dī modo: absq; vlla cuiuslibet imperfectione. sequitur. ergo deus est causa rerum per intellectum.

¶ Ad obiectionem ergo in oppositum pro philosophorum aliquorum opinione iam patet: quod male negarent consequentiā.

Ad eam vero que tangit materiam de trinitate dicitur quod obiectio non est ad propositum: quia sermo est de vere causa effectiua que non potest intelligi absque essentiali diuersitate cause z causati. Productiones autem ad intra non sunt causalitates vere z propie. Nec pater est vere z propie causa filij: cum eadem numero sit vtriusque substantia. z ideo non est mirum si non tenet ibi. Posset quoque nihilominus aliter dici: quod hec consequentia tenet: suppōsito quod ex parte productibilis non repugnet produci per intellectum si cum repugnaret ex parte productibilis: quamuis haberet esse intelligibiliter in causa ꝛc. nūquam tamen sequeretur quod posset per intellectum produci vt patet. Cōstat autem quod sic est in proposito. nam personis diuinis repugnat produci per modum artificiati: non autem alijs rebus. Et ideo respectu aliarum rerum infertur, ergo deus est agens per intellectum z non respectu personarum diuinarum. Earum enim est author per naturam: vt infra patebit.

¶ In responsione ad secundum: expecta discussionem eius: quoniam cum per se de causalitate rerum tractabitur. discutietur.

¶ Super articulum nonum.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respondet quesito affirmatiue. Secundo

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectionis est inquacunque creatura, totum preexistit z continetur in deo secundum modum excellentem. Non solum autem id in quo creature communicant: scilicet ipsum esse ad perfectionem pertinet: sed etiam ea per que creature adinuicem distinguuntur. Sicut viuere z intelligere: z huiusmodi: quibus viuentia a non viuentibus: et intelligentia a non intelligentibus distinguuntur. Et omnis forma per quam quelibet res in propria specie constituitur perfectio quedam est. Et sic omnia in deo preexistunt: non solum quantum ad id quod commune est omnibus: sed etiam quantum ad ea secundum que res distinguuntur. Et sic cum deus in se omnes perfectiones contineat: comparatur dei essentia ad omnes rerum essentias: non sicut commune ad propria: vt vnitas ad numeros: vel centrum ad lineas: sed sicut perfectus actus ad imperfectos: vt si dicerem: homo ad animal: vel senarius, qui est numerus perfectus: ad imperfectos sub ipso contentos. Manifestum est autem q̄ per actum perfectum cognosci possunt actus imperfecti: non solum in cōmuni: sed etiam propria cognitione. Sicut qui cognoscit hominem, cognoscit animal propria cognitione: et qui cognoscit senarium, cognoscit trinarium propria cognitiōe. Sic igitur cum essentia dei habeat in se quicquid perfectionis habet essentia cuiuscunq; rei alterius: z adhuc amplius: deus in seipso pōt omnia propria cognitione cognoscere. Propria enim natura vniuscuiusq; cōsistit: sc̄z q̄ per aliquē modum diuinā perfectionem participat. Nō autē deus perfecte seipsum cognosceret: nisi cognosceret quomodocūque participabilis est ab alijs sua pfectio. Nec etiam ipsam naturā essendi perfecte sciret: nisi cognosceret omnes modos essendi. Unde manifestum est q̄ deus cognoscit omnes res propria cognitione: secundum quod ab alijs distinguuntur.

Ad primum Ergo dicēdum, qō sic cognoscere aliquid sicut in cognoscente est: pōt dupliciter intelligi. Uno modo fm̄ qō hoc aduerbium sic importat modū cognitiōis ex parte rei cognite. Et sic falsum est. Nō enim semper cognoscens cognoscit cognitū secundum illud esse quod habet in cognoscēte. Oculus enim non cognoscit lapidē secundū esse qō habet in oculo: sed per speciē lapidis quā habet in se: cognoscit lapidē secundum esse quod habet extra oculum. Et si aliquis cognoscens cognoscat cognitum secundum esse quod habet in cognoscente: nihilominꝰ cognoscit ipsum secundum esse quod habet extra cognoscentem. Sicut intellectus cognoscit lapidem secundum esse intelligibile: quod habet in intellectu: inquantum cognoscit se intelligere: s̄z nihilominus cognoscit esse lapidem in propria natura. Si vero intelligatur secundum quod hoc aduerbium sic, importat modum ex parte cognoscētis: verum est quod sic solum cognoscens cognoscit cognitum, secūdum quod est in cognoscente. Quia quanto perfectius est cognitum in cognoscente: tanto perfectior est modus cognitionis.

¶ Sic igitur dicendum est: qō deus non solum cognoscit res esse in seipso: sed per id quod in seipso cōtinet res: cognoscit eas in propria natura: z tanto perfectius quanto perfectius est vnumquodq; in ipso.

¶ Ad secundum dicendū, q̄ essentia creature comparatur ad essentiam dei, vt actus imperfectus ad perfectū. Et ideo essentia creature non sufficienter ducit in cognitionem essentie divine: sed econuerso.

¶ Ad tertium dicendum, quod idem non potest accipi vt ratio diuersorum per modū adequationis[c]. Sed diuina essentia est aliquid excedēs omnes creaturas. Unde potest accipi vt propria ratio vniuscuiusq; secundum q̄ diuersimode est participabilis: vel imitabilis a diuersis creaturis.

¶ Utrum scientia dei sit discursiua.

Articulus septimus.

Ad septimum Sic p̄ditur. Uidetur, q̄ scientia dei sit discursiua. Scientia enim dei non est secundum scire in habitu. Sed secundum philosophum in. 2. Topic. scire in habitu contingit multa simul: sed intelligere actu vnum tantum. Cum ergo deus multa cognoscat: quia et se et alia: vt ostensum est[c]. Uidetur q̄ non simul omnia intelligat: sed de vno in aliud discurrat.

¶ p̄. Cognoscere effectum per causam est discurrentis. Sed deus cognoscit alia per seipsum sicut effectum per causam. Ergo cognitio sua est discursiua.

¶ p̄. Perfectꝰ deus scit vnamquāq; creaturam q̄ nos sciamus. Sed nos in causis creatis cognoscimus earum effectus: z sic de causis ad causata discurrimꝰ. Ergo videtur simliter esse in deo.

Sed cōtra Est, q̄ aug. dicit. in. 3. de tri. Quod deus nō particulatim vel sigillatim omnia videt: vt lut alternante conceptu hinc illuc indeluc: sed omnia videt simul.

Rndeo Dicendū, q̄ in scientia diuina nullus est discursus: quod sic patet. In scientia enim nostra duplex est discursus. Unus fm̄ successionē tantum. Sicut cum postquāintelligimus aliquid in actu conuertimus nos ad intelligendum aliud. Alius discursus est secundum causalitatē. Sicut cum per principia peruenimus in cognitionem conclusionum. Primus autem discursus deo conuenire non potest. Multa enim que successiue intelligimus si vnumquodque eorum in seipso consideretur: omnia simul intelligimus: si in aliquo vno ea intelligamus[c]. Puta si partes intelligamus in toto: vel si diuersas res videamus in speculo. Deus autem omnia videt in vno: quod est ipse: vt habitum est[c]. Unde simul z non successiue omnia videt. Similiter etiam z secundus discursus deo cōpetere nō potest. Primo quidem: quia secundus discursus presupponit primum: procedētes enim a principijs ad conclusiones non simul vtrunq; considerant. Deinde q̄ discursus talis est procedētis de noto ad ignotum. Unde manifestum est: quod quando cognoscitur primum adhuc ignoratur secundum. Et sic secundum non cognoscitur in primo: sed ex primo. Terminus vero discursus est: quando secundum videtur in primo: resolutis effectib⁹ in causas. Et tūc cessat discursus[c]. Unde cum deus effectus suos in seipso videat sicut in causa: eius cognitio non est discursiua.

Ad primū Ergo dōm, q̄ l3 sit vnū tm̄ intelligere in seipso: tamen cōtingit multa intelligere in aliquo vno: vt dictum est. ¶ Ad secundum dicendū, q̄ deus non cognoscit per causam quasi prius cognitam effectus cognitos: sed eos cognoscit in causa. Unde eius cognitio est sine discursu: vt dictum est[c]. ¶ Ad tertium dicendum, q̄ effectus causarum creatarum videt quidem deus in ipsis causis, multo melius q̄ nos: non tamen ita q̄ cognitio effectuz causet in ipso ex cognitione causarum creatarū sicut in nobis.[c]. Unde eius scientia non est discursiua.

¶ Utrum scientia dei sit causa rerum.

Articulus octauus.

Ad octauum sic p̄ceditur. Uidetur quod scientia dei non sit causa rerum. Dicit enim Origen. super epistolam ad ro. Nō propterea aliquid erit quia id scit deus futurū: sed quia futurum est, ideo scitur a deo anteqū fiat. ¶ Preterea Posita causa ponitur effectus: sed scientia dei est eterna. Si ergo scientia dei est causa rerum creatarū: videtur q̄ creature sint ab eterno. ¶ Preterea. Scibile est prius scientia z mēsura ei⁹, vt dicitur in .10. metaphy. Sed id quod est posterius z mensuratū: non potest esse causa. Ergo scientia dei non est causa rerum.

Sed contra Est, q̄ dr Augusti. 5. de tri. vniuersas creaturas z spirituales et corporales: non quia sunt ideo nouit deus: sed ideo sunt quia nouit.

Respondeo Dicendum, q̄ scientia dei est causa rerum. Sic enim scientia dei se habet ad omnes res creatas: sicut scientia artificis se habet ad artificiata. Scientia autem artificis est causa artificiatorum: eo q̄ artifex operatur per suum intellectum. Unde oportet q̄ forma intellectus sit principium operationis: sicut calor est principium calefactionis. Sed considerandum est q̄ forma naturalis inquantum est forma manēs in eo cui dat esse: nō nominat principiū actionis: sed h3 q̄ h3 inclinationē ad effectū. Et similiter forma intelligibilis non nominat p̄icipiū actionis fm̄ q̄ est tantū in intellīgēte: nisi adiūgatur ei inclinatio ad effectū que est p̄ volūtatē. Cū enim forma intelligibilis ad opposita se habeat (cum sit eadem scīētia oppositorū) nō produceret determinatum effectū: nisi determinaretur ad vnū ex adiuncta voluntate. Antecedens probatur ex similitudine in forma naturali. puta caloze. consequentia vero probat scientia ex se. se habet ad opposita. ergo determinatio ad alteram partem est ex appetitu adiuncto. Assumptum z consequentia habentur. 2. Meta.

¶ Aduerte hic q̄ litera satis caute loquitur de forma naturali. nō enim dicit q̄ forma naturaliter actiua: puta calor. eget aliqua inclinatione superadita ad hoc vt sit principium actionis: cum hoc sit falsum. sed dicit q̄ ipsa forma scilicet calor inquantum habet hoc scilicet esse seu manere in subiecto ex hoc sine vt sic: non habet q̄ sit seu significetur vt principium actionis. Et hoc verū est: quoniā aliter sequeretur q̄ ois forma que est in aliquo esset principium actionis: quod est falsum. Sed quāuis ex hoc non habeat rōnem actiui: requirit tamen hoc ad rōnem actiui. Inclinatio aūt ad opus est quedam forme rōnem actiui. Nec refert quo ad propositum an talis determinatio sit ab intrinseco er ipsa natura forme: vt patet de calore. An ab extrinseco vt contingit in scientia: que vt probatū est cause in actu secundo rōnem non habet nisi vt habet voluntate adiunctam. Sola enim sumpta nihil vnquam causabit: nisi causaret opposita simul: quod est impossibile.

¶ Quo ad 3m̄ repetit 2o adiūcto mō s̄z scia dei é cā rer̄. fm̄ q̄ h3 volūtatē adiūctā. Probat rōne: q̄ est ēt p̄batio maioris in p̄no assūpte. Esse dei é sui intelligere. ergo deus est cā rerū per intellectū. ergo scia dei est cā rerū sēm q̄ h3 volūtatē adiunctam. Alia p̄z: z prima p̄ia relinquit vt nota. 2o autē z assignato mō quo intellectus est cā rerū p̄z. Et nihilominus cōfirmat in ista ex singularitate nois: q̄ scia dei vt cā confuenit dicī scia approbationis

¶ Circa primam p̄iam huius rōnis dubium occurrit: que. s. sit radix huius p̄fie. Esse dei est suum intelligere. ergo deus est agens per intellectum: habet enim instantiam dupliciter. Primo sēm veritatem non enim valet. esse dei est suum intelligere. ergo deus producit filiū vel spūm sanctum: q̄ intellectū cum vera q̄ producatur a deo per naturam: vt infra patebit. Secūdo secundum opinionem tenentiū deum agere ex necessitate nature. Concederēt illi philosophi: q̄ esse dei est eius intelligere: sed negarent sequelā dicendo: quod deꝰ producit res p̄ intellectū concomitantes ista: quia scz intelligit se facere eas: sed per naturam solam causaliter.

¶ Ad hoc breuiter dō q̄ radix huius p̄fie est. ista ppō: agere per intellectū est p̄fectius s̄implius z vlr̄. q̄ agere. g. nām q̄ ppō. p̄batur in .2° gentiles. cap. 2° super hac em̄ suppōsita: optime sequit. si esse dei est eius intelligere, ergo oēs effectus dei sunt in deo intelligibiliter: vt ex suprād. cius p̄z: q̄ op3 effectus p̄existere in ipsa cōitia cāe fm̄ modum essendi z intelligere ipsius cāe si aūt oia sunt. z in esse dei z in intelligere eius vt sic: z perfectius simplicius q̄ est esse causam rerū p̄ intelligere: q̄ per esse tantū cum conset deo attribui deberi q̄ perfectissimum quod supremum: q̄ vltimū est in causando z causam dī modo: absq; vlla cuiuslibet imperfectione. sequitur. ergo deus est causa rerum per intellectum.

¶ Ad obiectionem ergo in oppositum pro philosophorum aliquorum opinione iam patet: quod male negarent consequentiā.

Ad eam vero que tangit materiam de trinitate dicitur quod obiectio non est ad propositum: quia sermo est de vere causa effectiua que non potest intelligi absque essentiali diuersitate cause z causati. Productiones autem ad intra non sunt causalitates vere z propie. Nec pater est vere z propie causa filij: cum eadem numero sit vtriusque substantia. z ideo non est mirum si non tenet ibi. Posset quoque nihilominus aliter dici: quod hec consequentia tenet: suppōsito quod ex parte productibilis non repugnet produci per intellectum si cum repugnaret ex parte productibilis: quamuis haberet esse intelligibiliter in causa ꝛc. nūquam tamen sequeretur quod posset per intellectum produci vt patet. Cōstat autem quod sic est in proposito. nam personis diuinis repugnat produci per modum artificiati: non autem alijs rebus. Et ideo respectu aliarum rerum infertur, ergo deus est agens per intellectum z non respectu personarum diuinarum. Earum enim est author per naturam: vt infra patebit.

¶ In responsione ad secundum: expecta discussionem eius: quoniam cum per se de causalitate rerum tractabitur. discutietur.

¶ Super articulum nonum.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respondet quesito affirmatiue. Secundo

assignat differentiam quandam inter scientiam diuersimode nō entium.

¶Quo ad primū conclusio est. Potest dici quod deus habet scientiam nō entium. Probatur. Deus scit omnia quecunq; sunt quocunq; modo. Sed omnia quecunq; sunt quocunq; modo: ergo omnia que possunt per potentiam tam suam quam creature fieri cognitari et dici. ergo eorum que non sunt actu. ergo potest dici q; deus habet scientiam non entium. Prima consequentia probatur: distinguendo modos essendi. id est simpliciter ⁊ secundum quid: ⁊ subdiuidendo secundum quid iuxta multiplicem diuersitatem potentie scilicet creatoris vel creature actiue vel passiue realis vel opinatiue ⁊c.

P Secunda vero cōsequentia est per se nota: q; nō sunt actu hec omnia. Tertia quoq; est euidens. quia ex quo nō sunt entia simpliciter: sed in potentia que est conditio diminutes optime de eis verificatur absolute negatio entis: ⁊ sic sūt non entia: sicut de homine in potentia vere dicitur non homo: et de arca in potētia nō arca.

¶Quo ad secundum differētia est nominalis: q; quedā nō entia dicit deus scire scientia visionis: quedam vero simplicis intelligentie. Et ratio nominū est q; visa apud nos habent duas conditiones. Altera est q; sunt presentaliter obiecta videnti. Altera q; habent esse distinctum extra videntem. Et propterea illa que quandoq; sunt: visionis scientia intelligi dicuntur: que vero nū quam, non videri: sed simplici intelligentia sciri dicuntur. Illa eis habent has duas conditiones propter eternitatem scientie diuine ⁊c. ista neutram.

¶Circa hāc partē est dubitatiuncula: quoniam ista differentia non spectat ad nō entia vt sic: sed magis ad nō entia inquantū sunt entia: ⁊ cōsequenter p accidens pertinet ad hunc articulum: in quo de scientia nō entiū agitur. Assumptū patet: q; ea que q̄dq; sunt pertinent ad scientiā visionis: ea ratiōe: quia sunt entia quandoq; in actu: ⁊ nō inquātū nō entiā. ergo.

¶Quo ad primū dicēdum, quod cum deus sit ipsum esse: intantum vnumquodq; est: inquantum participat de dei similitudine sicut vnumquodque intantum est calidum: inquantum participat calorem. Sic et ea que sunt in potentia: etiam si non sunt in actu: cognoscuntur a deo.

¶Ad tertium dicendum, quod scientia est causa rerum volūtate aduncta[c]. Unde nō oportet quod quecūq; scit deus sint vel fuerint: vel futura sint: sed solū ea quevult esse: vel permittit esse. Et iterum. Nō est in scientia dei: vt illa sint sed quod esse possint.

¶Utrum deus cognoscat mala. Arti. 10.

AD decimū Sic procedit. Videtur quod deus non cognoscat mala. Dicit enim philosophus in. 3. de anima. quod intellectus qui non est in potentia non cognoscit priuationem. Sed malum est priuatio boni: vt dicit Augustinus. Igitur cum intellectus dei nunquam sit in potētia: sed semper actu (vt ex dictis patet[c]) videtur quod deus non cognoscat mala. ¶Preterea. Omnis scientia: vel est causa sciti vel causat ab eo. Sed scientia dei non est causa mali: nec causatur a malo. Ergo scientia dei non est maloum.

¶Preterea. Omne quod cognoscitur: cognoscitur per suam similitudinem: vel per suum oppositum. Quicquid autem cognoscit deus: cognoscit per suam essentiam: vt ex dictis patet[c]. Diuina autem essentia nec que est similitudo mali: neq; ei malū opponitur. Diuine enim essentie nihil est contrarium: vt dicit Augustinus duodecimo de ciuitate dei. Ergo deus nō cognoscit mala.

¶Preterea: Quod cognoscitur nō per seipsum: sed per aliud imperfecte cognoscit. Sed malum non cognoscitur a deo per seipsum: quia sic oporteret quod malum esset in deo. Oportet enim cognitum esse in cognoscente. Si ergo cognoscitur per aliud, scilicet per bonum: imperfecte cognoscetur ab ipso. Quod est impossibile: quia nulla cognitio dei est imperfecta[c]. Ergo scientia dei non est malorum.

Sed contra Est, quod dicitur proverb. xv. Infernus ⁊ perditio coram deo.

Respondeo Dicendum, q̄d quicunq; perfecte cognoscit aliquid: oportet quod cognoscat omnia que possunt illi accidere. Sunt autem quedam bona quibus accidere potest, vt per mala corrumpantur. Unde deus non perfecte cognosceret bona, nisi etiam cognosceret mala. Sic autem est cognoscibile vnumquodque secundum quod est. Unde cum hoc sit esse mali: quod est priuatio boni: per hoc ipsum quod deus cognoscit bona cognoscit etiam mala: sicut per lucem cognoscuntur tenebre. Unde dicit diony. 7. capitu. de diui. no. Quod deus per semetipsum tenebrarum accipit visionem: non aliunde videns tenebras quam a lumine.

Ad primū Ergo dicendum, quod verbum philosophi est sic intelligenduz: quod intellectus qui non est in potentia: non cognoscit priuationem per priuationem in ipso existentem. Et hoc congruit cum eo quod supra dixerat: quod punctum ⁊ omne indiuisibile per priuationem diuisionis cognoscitur[c]. Quod contingit ex hoc: quia forme simplices ⁊ indiuisibiles non sunt actu in intellectu nostro: sed in potentia tantum. Nam si essent actu in intellectu nostro: non per priuationem cognoscerentur. Et sic cognoscuntur simplicia a substātijs separatis. Deus igitur non cognoscit malum per priuationem in se existentem: sed per bonum oppositum.

¶Ad secundum dicendum, quod scientia dei non est causa mali: sed est causa boni: per quod cognoscitur malum.

¶Ad tertium dicendum, quod licet malum non opponatur essentie diuine: que non est corruptibilis per malum: opponitur tamen effectibus dei: quos per essentiam suam cognoscit. Et eos cognoscens mala opposita cognoscit.

¶Ad quartum dicendum, quod cognoscere aliquid per aliud tantum est imperfecte cognitionis: si illud sit cognoscibile per se. Sed malum non est per se cognoscibile: quia de ratione mali est quod sit priuatio boni. Et sic neque diffiniri neque cognosci potest nisi per bonum.

¶Utrum deus cognoscat singularia. Articulus II.

AD vndecimum Sic proceditur. Videtur, quod deus non cognoscat singularia. Intellectus enim diuinus immaterialior est quam intellectus humanus. Sed intellectus humanus propter suam immaterialitatem non cognoscit singularia: sed dicitur in primo de anima. ratio est vniuersalium: sensus vero particularium. Ergo deus non cognoscit singularia.

¶Preterea. Ille solevirtutes in nobis sunt singulariuz cognoscitiue, que recipiunt species omnia que sunt quocunq; modo. Nihil autem prohibet ea que non sunt simpliciter aliquo modo esse. Simpliciter enim sunt que actu sunt. Ea vero que non sunt actu sunt in potētia: vel ipsius dei: vel creature: siue in potētia actiua: siue in passiua: siue in potentia opinandi: vel imaginandi: vel quocunq; modo significandi. Quecunq; igitur possunt per creaturam fieri: vel cogitari: vel dici: ⁊ etiam quecunq; ipse facere potest, omnia cognoscit deus: etiam si actu nō sint. Et pro tanto dici potest quod habet etiam non entium scientiam. Sed horum que actu non sunt, est attendenda quedam diuersitas. Quedam enim licet non sint nunc in actu: tamen vel fuerunt vel erunt. Et omnia ista dicitur deus scire scientia visionis. Quia cum intelligere dei: quod est eius esse: eternitate mensuretur: que sine successione existens totum tempus complexus est: presens intuitus dei fertur in totum tempus[c]: ⁊ in omnia que sunt in quocunque tempore: sicut in subiecta sibi presentialiter.

¶Quedam vero sunt que sunt in potentia dei: vel creature: que tamen nec sunt nec erunt: neque fuerunt. Et respectu horum non dicitur habere scientiam visionis: sed simplicis intelligentie. Quod ideo dicitur: quia ea que videntur apud nos habent esse distinctum extra videntem.

Ad primū Ergo dicendum, quod secundum q̄ sunt in potentia: sic habent veritatem[c] ea que non sunt actu. Verum est enim ea esse in potentia. Et sic sciuntur a deo.

¶Ad secundum dicēdum, quod cum deus sit ipsum esse: intantum vnumquodq; est: inquantum participat de dei similitudine sicut vnumquodque intantum est calidum: inquantum participat calorem. Sic et ea que sunt in potentia: etiam si non sunt in actu: cognoscuntur a deo.

¶Ad tertium dicendum, quod scientia est causa rerum volūtate aduncta[c]. Unde nō oportet quod quecūq; scit deus sint vel fuerint: vel futura sint: sed solū ea quevult esse: vel permittit esse. Et iterum. Nō est in scientia dei: vt illa sint sed quod esse possint.

¶Utrum deus cognoscat mala. Arti. 10.

AD decimū Sic proceditur. Videtur quod deus non cognoscat mala. Dicit enim philosophus in. 3. de anima. quod intellectus qui non est in potentia non cognoscit priuationem. Sed malum est priuatio boni: vt dicit Augustinus. Igitur cum intellectus dei nunquam sit in potētia: sed semper actu (vt ex dictis patet[c]) videtur quod deus non cognoscat mala. ¶Preterea. Omnis scientia: vel est causa sciti vel causat ab eo. Sed scientia dei non est causa mali: nec causatur a malo. Ergo scientia dei non est maloum.

¶Preterea. Omne quod cognoscitur: cognoscitur per suam similitudinem: vel per suum oppositum. Quicquid autem cognoscit deus: cognoscit per suam essentiam: vt ex dictis patet[c]. Diuina autem essentia nec que est similitudo mali: neq; ei malū opponitur. Diuine enim essentie nihil est contrarium: vt dicit Augustinus duodecimo de ciuitate dei. Ergo deus nō cognoscit mala.

¶Preterea: Quod cognoscitur nō per seipsum: sed per aliud imperfecte cognoscit. Sed malum non cognoscitur a deo per seipsum: quia sic oporteret quod malum esset in deo. Oportet enim cognitum esse in cognoscente. Si ergo cognoscitur per aliud, scilicet per bonum: imperfecte cognoscetur ab ipso. Quod est impossibile: quia nulla cognitio dei est imperfecta[c]. Ergo scientia dei non est malorum.

Sed contra Est, quod dicitur proverb. xv. Infernus ⁊ perditio coram deo.

Respondeo Dicendum, q̄d quicunq; perfecte cognoscit aliquid: oportet quod cognoscat omnia que possunt illi accidere. Sunt autem quedam bona quibus accidere potest, vt per mala corrumpantur. Unde deus non perfecte cognosceret bona, nisi etiam cognosceret mala. Sic autem est cognoscibile vnumquodque secundum quod est. Unde cum hoc sit esse mali: quod est priuatio boni: per hoc ipsum quod deus cognoscit bona cognoscit etiam mala: sicut per lucem cognoscuntur tenebre. Unde dicit diony. 7. capitu. de diui. no. Quod deus per semetipsum tenebrarum accipit visionem: non aliunde videns tenebras quam a lumine.

Ad primū Ergo dicendum, quod verbum philosophi est sic intelligenduz: quod intellectus qui non est in potentia: non cognoscit priuationem per priuationem in ipso existentem. Et hoc congruit cum eo quod supra dixerat: quod punctum ⁊ omne indiuisibile per priuationem diuisionis cognoscitur[c]. Quod contingit ex hoc: quia forme simplices ⁊ indiuisibiles non sunt actu in intellectu nostro: sed in potentia tantum. Nam si essent actu in intellectu nostro: non per priuationem cognoscerentur. Et sic cognoscuntur simplicia a substātijs separatis. Deus igitur non cognoscit malum per priuationem in se existentem: sed per bonum oppositum.

¶Ad secundum dicendum, quod scientia dei non est causa mali: sed est causa boni: per quod cognoscitur malum.

¶Ad tertium dicendum, quod licet malum non opponatur essentie diuine: que non est corruptibilis per malum: opponitur tamen effectibus dei: quos per essentiam suam cognoscit. Et eos cognoscens mala opposita cognoscit.

¶Ad quartum dicendum, quod cognoscere aliquid per aliud tantum est imperfecte cognitionis: si illud sit cognoscibile per se. Sed malum non est per se cognoscibile: quia de ratione mali est quod sit priuatio boni. Et sic neque diffiniri neque cognosci potest nisi per bonum.

¶Utrum deus cognoscat singularia. Articulus II.

AD vndecimum Sic proceditur. Videtur, quod deus non cognoscat singularia. Intellectus enim diuinus immaterialior est quam intellectus humanus. Sed intellectus humanus propter suam immaterialitatem non cognoscit singularia: sed dicitur in primo de anima. ratio est vniuersalium: sensus vero particularium. Ergo deus non cognoscit singularia.

¶Preterea. Ille solevirtutes in nobis sunt singulariuz cognoscitiue, que recipiunt species

enim iam dictum sit: q̄ nouit seipsum quē singulare esse constat.

¶In corpore primo respōdet directe quesito q̄ sic. Secundo tractat quomodo.

¶Quo ad p̄mū tria. Primo respōdet quesito affirmative. Deo cognoscit singularia. Probatur. omnes perfectiones in creaturis inuente preexistunt in deo altiori modo. cognitio singulariū est perfectio hominis. ergo preexistit in deo altiori modo.

P Secundo ostendit vim huius motiui ex auctoritate Aristotelis. Ratio enim ista fundatur in hoc: quod opus sit omne cognitum a nobis cognosci a deo: et hoc assumpsit Aristoteles contra empedoclem. Tertio declarat illam partem in conclusione adiunctam ex vi medij. scilicet altiori modo in hoc attendi: dicens: quod nos per diuersas potentias cognoscimus singularia ⁊ vniuersalia. Deus autem simplici intellectu omnia cognoscit. Sed qualiter hoc esse possit: quidam manifestare volentes dixerunt: quod deus cognoscit singularia per causas vniuersales[c]. Nam nihil est in aliquo singularium: quod non ex aliqua causa oriatur vniuersali. Et ponunt exemplum. Sicut si aliquis astrologus cognosceret omnes motus ⁊les celi: posset prenuntiare omnes eclypses futuras. Sed istud non sufficit: quia singularia ex causis vniuersalibus fortiuntur quasdā formas ⁊ virtutes: que quantuncunq; adinuicem coniungantur nō indiuiduantur: nisi per materiam indiuidualē. Unde qui cognoseret socratem per hoc quod est animal: vel sofronisci filius: vel quicquid aliud sic dicatur: non cognoseret ipsum inquantum est hic homo. Unde secundum modum predictum deus non cognoseret singularia in sua singularitate. Alij vero dixerunt quod deus cognoscit singularia applicando causas vniuersales ad particulares effectus. Sed hoc nihil est: quia nullus potest applicare aliquid ad aliquid: nisi illud precognoscat. Unde dicta applicatio non potest esse ratio cognoscendi particularia: sed cognitionem singularium presupponit. Et ideo aliter dicēdum est: quod cū deus sit causa rerum per suam scientiam: vt dictum est[c]: intantum se extendit scientia dei: inquantum se extendit eius causalitas[c]. Unde cum virtus actiua dei se extēdat non solum ad formas quibus accipitur ratio vniuersalis: sed etiam vsque ad materiam (vt infra ostenditur[c]) necesse est quod scientia dei vsq; ad singularia se extendat: que per materiam indiuiduantur. Cum enim sciat alia a se per essentiam suā. inquantū est similitudo rerum: vel vt principium actiuum earum: necesse est quod sentia sua sit principiū sufficiēs cognoscēdi. omnia: que per ipsum fiunt: non solū in vniuersali: sed etiam in singulari. Et esset simile de scientia artificis si esset productiua totius rei: ⁊ non forme tantum.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ intellectus noster speciem intelligibilem abstrahit a principijs indiuiduantibus. Unde species intelligibilis nostri intellectus non potest esse similitudo principiorum indiuidualium[c]. Et propter hoc intellectus noster singularia non cognoscit[c]. Sed species intelligibilis diuini intellectus, que est dei essentia: non est immaterialis per abstractionem: sed per seipsam: principium existens omnium principiorum: que intrant rei compositionem: siue sint principia speciei siue principia indiuidui. Unde per eam deus cognoscit non solum vniuersalia: sed etiam singularia. ¶Ad secundum dicendum, quod quamuis species intellectus diuini secundum esse suum non habeat conditiones materiales: sicut species recepte in imaginatione ⁊ sensu: tamen virtute se extendit ad immaterialia ⁊ materialia: vt dictum est[c]. ¶Ad tertium dicendum, quod materia licet recedat a dei similitudine secundum suam potentialitatem: tamen inquantum retinet diuini esse.

¶Utrum deus possit cognoscere infinita. Articulus duodecimus.

AD duodecimum Sic proceditur. Videtur quod deus non possit cognoscere infinita. Infinitum enim secundum quod est infinitum est ignotum: quia infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extra assumere, vt dicitur in tertio physico. Augustinus etiam dicit. 12. de ciuitate dei: quod quicquid scientia comprehenditur scientis comprehensione finitur. Sed infinita non possunt finiri. Ergo non possunt scientia dei comprehendi.

¶Si dicatur quod ea que in se sunt infinita, scientie dei finita sunt. Contra. Ratio infiniti est: quod sit impertransibile: ⁊ finiti quod sit pertransibile, vt dicitur in tertio physicorum. Sed infinitum non potest transiri: nec a finito nec ab infinito, vt probatur in sexto physicorum: Ergo infinitum non potest esse finitum finito: neq; etiam infinito. Et ita infinita non sunt finita scientie dei: que est infinita. ¶Preterea. Scientia dei est mensura scitorum. Sed contra ratio nem infiniti est quod sit mensuratum. Ergo infinita non possunt sciri a deo.

Sed contra Est quod dicit Augustinus duodecimo de ciuitate dei: Quamuis infinitorum numerorum nullus sit numerus: non tamen incomprehensibilis ei: cuius scientie non est numerus.

Respondeo Dicendum, quod (cum Deus sciat non solum ea que sunt actu: sed etiam ea que sunt in potentia: vel suavel creature: vt ostensum est[c]: hec autem constat esse infinita) necesse est dicere: q̄ deus sciat infinita. Et licet scientia visionis: que est tantum eorum que sunt, vel erunt, vel fuerunt: non sit infinitorum, vt quidam dicunt: cum non ponamus mundū ab eterno fuisse: nec generationes ⁊ motum in eternū mēsura: vt inducit

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad primum conclusio responsiua de scientia absolute est. Deus scit infinita. Probatur. deus scit omnia in actu: ⁊ omnia que sunt in potentia tam sua quam creature. ergo scit infinita. Patet sequela. omnia ista constat esse infinita.

¶ Quo ad secundum. an scientia visionis sit infinitorum: duo dicit. Primo refertur opinio negatiua: cum eius motiuo: generatio nec est eterna a parte ante nec a parte post. ergo que sunt erunt et fuerunt sunt finita. ergo scientia visionis non est infinitorum. Secundo cō futatur motiuum: et probatur conclusio affirmatiua. Cogitationes ⁊ affectiones cordium: que in infinitum multiplicabuntur creaturis rationalibus permanētibus absq; fine. Hoc autem ideo est: quia cognitio cuiuslibet cognoscentis se extendit secūdum modum forme: que est principium cognitionis. Species enim sensibilis, que est in sensu: est similitudo solum vnius indiuidui. Unde per eam solum indiuiduum cognosci potest. Species autē intelligibilis intellectus nostri est similitudo rei quantum ad naturam speciei: que est participabilis a particularibus infinitis. Unde intellectus noster per speciē intelligibilem hominis cognoscit quodammodo homines etiam infinitos, sed tamē non inquantum distinguuntur ab inuicem: sed secundum quod communicant in natura speciei. propter hoc quod species intelligibilis intellectus nostri non est similitudo hominum quantum ad principia indiuiduatia: sed solum quātum ad principia speciei. Essentia autem diuina per quam intellectus diuinus intelligit: est similitudo sufficiens omnium que sunt vel esse possunt: non solum quantum ad principia communia, sed etiam quātum ad principia propria vniuscuiusq; vt ostēsum est[e]. vnde sequitur quod scientia dei se extendat ad infinita: etiam secundum quod sunt abinuicem distincta.

Ad primum

Ergo dicendum, ꝙ infiniti ratio congruit quantitati secūdum philosophum in .j. physi. De ratione autē quantitatis est ordo partium. Cognoscere ergo infinitum secundum modū infiniti, est cognoscere partem post partem. Et sic nullo modo contingit cognosci infinitum. Quia quantacunq; quātitas partium accipiatur semper remanet aliquid extra accipientem. Deus autē non sic cognoscit infinitū vel infinita: quasi enumerando partem post partem: cum cognoscat omnia simul, nō successiue: vt supra dictum est[c]. Unde nihil prohibet ipsum cognoscere infinita.

¶ Ad secundum dicēdum, quod transitio importat quandam successionem in partibus. Et inde est: quod infinitum transiri nō pōt, neq; a finito, neq; ab infinito. Sed ad rationem comprehensionis sufficit adequatio: quia id comprehendi dicitur: cuius nihil est extra comprehendentem. Unde non est contra rationem infiniti: quod comprehendatur ab infinito. Et sic quod in se est infinitum; potest dici finitum scientie dei tanquam comprehensum: non tamen tanquaz pertransibile.

¶ Ad tertium dicendum, quod scientia dei est mensura rerū non quantitatiua: qua qui dem mēsura carent infinita: sed qua mensurat essentiā ⁊ veritatem rei. Unumquodq; enim intantū habet de veritate sue nature: inquantū imitatur dei scientiam: sicut artificiatum inquantum concordat arti. Dato autē quod essent aliqua infinita actu secundum numerū: puta infiniti homines: vel secundum quantitatem continuam: vt si esset aer infinitus (vt quidā antiqui dixerunt) tamen manifestum est quod haberent esse determinatū ⁊ finitum[c]: quia esse eorum esset limitatū ad aliquas determiatas naturas. Unde mensurabilia essent ꝑm scientiā dei.

¶ Utrum scientia dei sit futurorum contingentium. Articu. 13.

Ad decimū tertiuz sic proceditur. Uidetur quod scientia dei non sit futurorum contingentium. A cā. n. necessaria procedit effectus necessarius. Sed scientia dei est causa scitorū. vt supra dictū est[c]. Cum ergo ipsa sit necessaria sequitur scita eius esse necessaria. Nō ergo scientia dei est contingentiū. Cp̄. Omnis conditionalis vere cuius antecedens est necessaria absolute: cōsequēs est necessariū absolute. Sic. n. se habet ad cōsequēs: sicut principia ad conclusionē. Ex principijs autem necessarijs nō sequitur cōclusio nisi necessaria. vt in .1. poste. probatur. Sed hec est quedam conditionalis vera: si deus scit hoc futurū esse, hoc erit: quia sciētia dei non est nisi verorū. Huius autē conditionalis ads est necessarium absolute: tum quia est eternū: tum quia sigñatur vt preteritum. Ergo ⁊ consequens est necessarium absolute. Igitur quicquid scitur a deo est necessarium. Et sic scientia dei non est contingentium.

Cp̄. Omne scitū a deo necesse est esse: quia etiam omne scitum a nobis necesse est esse: cum temen sciētia dei certior sit quam scientia nostra. Sed nullū contingens futurum necesse est esse. Ergo nullum contingens futurum est scitum a deo.

Sed cōtra

Est: ꝙ dicit in pſ. Qui finxit sigillatim cor. eorum, qui intelligit omnia opera eorum. ſ. hominum. Sed opera hominum sunt contingētia: vtpote ly, ar. ſublata. Ergo deus scit futura contingētia.

Respondeo

dicendum, ꝙ cum determinati ad alteram partem contradictionis. ſtatus vero in causa determinationis. Constat autem quod contingentia se tenet ex parte indeterminationis. Necessitas autem ex parte determinationis. Et ideo res contingens vt futura ⁊ in potentia dicitur habere rationem necessarij quo ad statum. vt presens autem in actu dicitur habere rationem necessarij quo ad statum. Rursus res quantūcunq; contingens: ex statu presentie contrahit quendam necessitatis modum ex suppositione status: ad ipsam sub tali statu pertingentem. vt patet ex primo perihermenias: quia vnumquodq; quod est quando est necessario est. Res autem vt futura seu in potentia: cum non sit talem necessitatis modum non cōtrahit. sed cōtingens ⁊ in statu cōtingente absq; tali necessitate relinquit. Et propterea in litera dicit: ꝙ contingēs vt presens potest subdi infallibili certe scie. Et in calce rñsionis ad secūdum dicitur: ꝙ vt sic est necessarium.

¶ Quo ad tertiū primo ponitur modus. quo deus hec nouit. ſ. simul. Et qm̄ ex eadem radice pendet ratio quare deus hec cognoscat: tō in ista propositio modo simultatis ex eius causa: propter quam quid queſite cōclusionis ostenditur. Propterea formato cōclusionem continentē etiā modum ⁊ causam ⁊ ponatur hec conclusio, deus cognoscit omnia futura cōtingentia secūdum statum quo actu sunt, ab eterno simul. Probatur, eternitas tota simul existens ambit totū tem-
88 pus: ⁊ dei cognitio mēsuratur c. ernitate. ergo ⁊ simul que succeſsiue sunt nouit: et omnia que sunt in tempore sunt ꝓsentia deo ab eterno: non solum quia rationes eorum dei ꝓsentes apud
435 ſe: sed quia eius intuitus aboterno fertur ſuper omnia vt sunt in sua presentialitate, ergo contingentia etiaz inquātum secundum suam presentialitatez subduntur diuino cōspectui infallibiliter cognoscuntur a deo. Antecedens quo ad secundam partem probatur: quia esse dei mensuratur eternitate.

¶ Quo ad 4m. Cor. est quod ex his patet, quod hec duo stant simul, scilicet quod aliquid sit futurum contingens: ⁊ quod certitudinaliter cognoscatur: quia secundum diuersos status hec insunt. Subdi enim certe cognitioni conuenit ei, secundum ꝙ est actus: sic enim terminat diuinum intuitū: esse vero contingens futurum conuenit ei, secūdum quod est in causis suis, vt iam patet ex dictis.

¶ Circa dicta in hoc articulo aduertendū est: quod hic sunt duo dicta dubitabilia. Primū ⁊ precipuū est rō adducta ex pte eternitatis. 2m est ratio inclusa ex parte rationum rerum, quas deus apud se habet. Dicit em̄ in ista quod omnia sunt presentia deo ab eterno, non solū propter rationes rerum quas apud se deus presentes hz: sed q; eius intuitus ab eterno fertur ⁊c. vbi manifeste due cause assignant: ꝙ res sint ꝓtes deo ab eterno. ſ. rationes rerum, ⁊ eternitas. Per rōnes quidē sunt ꝓtia oia in ratione cogniti. i. vt cognita cognoscēti. Per eternitatē aūt vt cocristētia coexistēti. Primo ergo examinabitur, ⁊ cum dei lumine ac diui Thome suffragijs defendetur principalis ratio de eternitate. Secundo ratio inclusa de rationibus rerū.

¶ Circa rationem de eternitate duo veruntur in dubium. Primo illa propositio, omnia que sunt in tempore sunt presentia eternitati. P̄ Secūdo applicatio huius ad conclusionem intentam scilicet quod ideo deus cognoscit certe contingentia futura.

¶ Cōtra propositionem ergo illā scotus in primo di. 39. arguit quadruplr. Primo quod non est: nulli pōt coexistere: sed futura nō sunt. ergo maior probatur: quia coexistere dicit relationem realem. P̄ Secundo si omnia coexistunt eternitati, ergo omnia sunt simpliciter in actu. ergo non possunt poste-
modum poni in actu. prima ꝓtia probatur: qz qō hz esse in actu in seipso respectu cause prime: est simpliciter in actu: quod enim est tale respectu prime cause: est tale simpliciter. P̄ Tertio: quia si sic est ergo sessio mea crastina bis produceretur a deo, probatur consequentia: quia iam est presens in seipla eternitati, ergo producta: et adhuc non est, ergo producenda ⁊c. P̄ Quarto ⁊ est confirmatio primi ⁊ destructio exempli Sancti Thome in primo contra gent. cap. 67. fundamenti eius. Coexistentia fluentium circa stans, exigit existentiam vtriusque extremi pro eadem mensura durationis: sed impossibile est: q; duo instantia temporis simul existant in eadē mensura durationis. ergo impossibile est q; coexistant simul alteri extremo ſ. eternitati. Maior patet in centro ⁊ in circunferentie punctis: si fingamus puncta illa non stare sed fluere. Certum est enim q; singula quando essent coexisterent centro: sed nunquam simul: non ex defectu centri: sed ipsoum: quia scilicet simul non sunt: ⁊ ita est de eternitate ⁊ tempore.

¶ Contra applicationem rationis ad conclusionem: arguit idem Scotus ibidem tripliciter. Primo sic. Sessio mea futura vt futura est: aut scitur a deo certe: aut non: si sic. ergo non oportet ponere ipsam in actu existere ad hoc vt certe sciatur. si non. ergo aliter nouit deus facta q̄ fienda contra Augustinum quinto super Genes. ad literam. Probatur consequentia: quoniam cum facta erit dicta sessio: certe scietur a deo. Secundo sic. Scientia dei non accipit certitudinem ab alio obiecto quam propria essentia. ergo non est certa ex hoc quod sessio est in actu sed aliunde. Antecedens probatur: qz alioquin intellectus diuinus vileseret. Tertio sic. Enum angeli secundū ipsos coexistit toti tempori. ergo angelus secundum istam rationem poterit naturaliter cognoscere omnia futura contingentia.

¶ Ad has obiectiones respondendo premitto, ꝙ iste locus ab aduersantibus iudicatur plenus contradictionis ⁊ erroris, a sequentibus autem determinam sancti Thome reputatur adeo obscurus: vt nemnē hactenus viderim. sine scripto sine ꝺbo assertiue tueri hoc, dictum: me iam annis forte quindecim fateor latuisse. Sed nudiustertius dum super commentatione huius articuli meditarer: illuxit (vt arbitror) diui Thome ope, veritas plana ⁊ in manifesto posita: ⁊ ideo paucissimis verbis pertransita. Sciendum est igitur primo ad euidentiam terminorum: quod esse presens seu coexistere eternitati: formaliter loquendo: abstrahit a presentia cogniti ad cognoscentem. Quoniam si eternitas esset res non cognoscitiua: et lapis quandoq; esset: esset ibi vera presentia sine coexistentia absque cognitione aliqua. Patet quoq; ex hoc: ⁊ ex litera ꝙ fermo est de esse rerum que sunt in tempore: non obiectiue: nec potentiali ⁊c: sed de esse in actu in rerum natura secundum seipsam extra causas suas: ita ꝙ fermo presens est de coexistentia reali contingentium in actu ad eternitatem. Et sic quum dicitur omni ⁊ esse presentia eternitati. Sensus est omnia secundum suum esse in actu in rerum natura: sunt presentia: id est coexistunt eternitati.

¶ His prelibatis aduerte: ꝙ res temporales esse ꝓtes eternitati pōt intelligi dupliꝛ. Uno modo sic: quod in quolibet nunc temporis sint ꝓtes eternitatis: ita ꝙ coexistentia cuiuslibet rei ad eternitatē mēsuratur quolibet instanti temporis. Et hūc sensum acceperunt quantum videtur mihi aduersarij ex ꝺbis sancti thome. Unde quicunq; cognoscit effectum contingentem in causa sua tantum: nō habet de eo nisi conjecturalē cognitionē. Deus autem cognoscit omnia cōtingentia: nō solū ꝓout sunt in suis causis: sed etiam ꝓout vnumquodq; eorū est actu in seipso[e]. Et licet contingēria fiant in actu successiue: non tamen deus successiue cognoscit cōtingēria, ꝓout sed existentia instantis: in quo eras sol oritur: non mensuratur instante aliquo procedēte aut sequēte. ergo nec quolibet. ¶ Preterea. Si instans semper. i. ꝓ quolibet instanti temporis coexisteret eternitati. ergo coexisteret aliis instantibus temporis: nam preteritis q̄ futuris. Et sic illud instās non esset labens. ꝙ omnia instantia essent vnum instans in veritate: ꝙ plura instantia temporis einsdem essent simul. ⁊ preteritum ⁊ futurum esset presens ⁊c. que oia sunt manifeste impossibilia. Alio modo pōt intelligi ꝙ in quolibet nunc eternitatis sint presentes eternitati: ita ꝙ coexistia cuiuslibet rei ad eternitatem saluetur in quolibet nunc eternitatis: ⁊ hic sensus est verus ⁊ intentus a diuo thoma. Uerus quidē: q; cū eternitas nō habeat nisi vnum nūc, q̄ equaf ipsi eternitati: ⁊ excedit omne tps: necesse est ꝙ omne instans nostri tpis ⁊ quicq̄d in illo est aut fit: saluetur in nunc eternitatis: ⁊ mensuretur ab illo: non vra mensura adequata sed excessiua. Unde vt clarius enadas laqueos a rebus ad ꝓpositiones: ⁊ a ꝓpositionibus ad res procedendo: iste ꝓpones oia que fiūt in tpe sunt presentia eternitati: vel sunt presentia deo ab eterno: vel sunt semp̄ ꝑsentia deo, ⁊ silēs: distinguēde sunt. Quia ly sunt. aut cōsignificat nūc tpis: aut nūc eternitatis. Et simūr ly ab eterno: aut ly semper: aut tenet ſyncathegoreumatice. i. ꝙ distribuat ꝓ omni temporis dſia: aut cathegoreumatice. i. ꝙ importet simpliternitatē perfectam: que importatur in eternitate ⁊ ipsius nunc. Et primo modo sunt falsē: sēdo autem vere. Uerum quippe est ⁊ indubitatū p̄m, instans huius hore esse in nūc eternitatis. Et silr verū est, vltimum instās istius hore: non in hoc nunc temporis quod est p̄m huius hore: sed in nunc eternitatis eodem esse. ꝓ quo tamen instanti tpis: vt de se patet. Et ꝓterea non inconuenit duo contradictoria ꝑm nunc temporis esse in eodem nunc eternitatis ⁊c. Quod aūt hic sensus sit intentus in litera ex ꝺbus patet. Primo ex eo ꝙ sic omnia dicta verificantur ⁊ consonant. Cum enim nunc sine temporis sine eternitatis nō possit distingui in presens preteritum ⁊ futurum. Sed presens tantum est demonstrando in actu signato nunc eternitatis: verum est dicere: omnia eternitati esse presentia: vt patet dicendo omnia in nunc eternitatis sunt ꝑsentia eternitati. Et silr: significando in actu exercito nunc eternitatis. Ueruissimū est dicere. oia sunt ꝓtia eternitati. Sed fallitur imaginatio dum respicit ly sunt: ⁊ ex cōsuetudine nostra puta consignifiare oportere nūc temporis. Secūdo ex eo ꝙ sic optime redditur ratio queſti ⁊ intenti in litera. Ex hoc nāq; ꝙ omnium exīie temporales ꝑm nunc eternitatis sumpte sunt presentes eternitati: optime ac directe sequitur: ꝙ illi visioni ꝙ eternitate mensuratur omnia secundum suas existentias simul simultate instantanea eternitatis sunt presentia. Ac per hoc visio illā quia terminatur ad res presentes certa ac infallibilis est: sicut ⁊ nostra.

¶ Et confirmatur: qz quemadmodum ad hoc quod aliquid sit ꝓtum visioni nre corporali: nihil aliud exigitur nisi quod illud visibile sit: ⁊ adsit pro mensura durationis qua mensuratur ⁊ est ipsa visio. Ita ad hoc ꝙ aliquid sit ꝓtis ꝑm se diuino cōspectui: exigitur ꝙ sit ⁊ adsit ꝑm illā durationis mensuram qua mēsurat visio diuina. hec aūt est eternitas. ergo sat est ꝙ sint ꝑm eternitatem sumpta: ꝑsentia ⁊ nō preterita aut futura cūiis ꝑm tps sumpta sint futura. Ubi ptz rñsio ad oēs obones: Ꝑ illā ꝓponē. oia sunt ꝓtia deo ab eterno. Obs. n. laborāt in cōuoco accipiēdo res vt sunt in tpe vel instantibus: cū ih hic sit ꝑmo de tēporalibus: ⁊ ipso tpe: ⁊ eius instāribus: vt sunt seu vtunf eternitate. ¶ Et ꝓ eadē ꝓz rñsio ad argumēta q̄ afferunf a capreolo in .3o. d. primi, ex quibus. ¶ Ad obiectiones aūt sēdo loco Ꝑ applicationem rōnis ad ꝓpositū. Rñdef ⁊ ad primā: quum dr. crastina vt futura aut scitur certe aut nō. rñdetur distinguendo: ꝙ ista sessio futura vt futura nō hz esse nisi in suis causis. Ad cās aūt suas pōt 2m comparari. Uno modo vt indeterminatas ad ꝓducēdā crastinā sessionē meam vel eius negationē. Alio modo vt determinatas ad illius ꝓductionē magis q̄s oppositi: vel cū exclusione oppositi. Futura ptio mō nō sumūtur vt futura: sed vt futura penitus contingentia. Futura aūt sēdo modo sumūtur quidez vt futura: sed declinant ad contingentia: ꝑm ꝙ determinatio causarum ad alterā partē magis vel min⁹: vel totaliter exigit. Futura igif cōtingentia vt futura ex causis indeterminatis non sunt scibilia: vt in ista dr: nec a deo: nec a quocunq; quia non sunt entia: nec in actu: nec in potentia: magis ipsa quaz opposita. Ex causis autem determinatis sunt cognoscibilia iuxta determinationē causarū. Et quū dr: ergo deus aliter nouit facta q̄s fienda. simpliciter negat consequentia. qz ly aſr. aufte aug. dr modū cognoscēdi ex pte co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnoscentis qui in deo nō variat. ¶ Ad pbationē autē superfluū est rndere: adeo puerilis vr. dicit em. cognoscit autē cessionē certitudinalr deus: quum illa fuerit actu. qs em ignorat deo nulla accedere cognitionem: vñ dz dicere ꝛ tñ cognoscit illā certitudinalr ꝑm eius actualem exhitiam. fed hoc nō probat ꝓsam. Aliud est em q alr se habeant res vt facte: q3 vt fiende ad dei cognitionē: ꝛ aliud q alr deꝰ nouit fcā q3 fiēda. Illō. n. est verū in mā ꝓtingēti loquēdo. hoc aūt est falsū.

46. di. 43 48

Illō signat q res aliā dispōnē hz vt facta et alia vt fienda: q vt facta inducit necessitatē essē. Eternitas autē tota simul existens amplectit totum tēpus: vt supra dictū est[e]. Unde quādā: vt fienda non. Et sic vt facta est scibilis certe: vt fienda nō. Et rursus vt facta pōt certum intuitū dei terminare: vt fienda nō.

¶ Ad scdā dr̄ q aliō est sciam dei capere certitudinē ex sessione sortis: ꝛ aliud est sessionem sortis nō esse capacē vt sit terminus certe dei notitie nisi ꝑm q est in se certa. Primum. n. cōuenit. 2m autē est necessariū. Primū nō habet ex hꝰa hz 2m. quare cōceditur tota ratio vtpote nihil contra nos dicens: scd supponēs falsum sc3 q ex hac positione habeatur q scientia dei capiat certitudinem ab alio obiecto cū suba sua: deberet enim supponere quod exigit certitudinem etiā in alio obiecto seu termino scientie suę: non solum in subſtantia sua. hoc em hinc habemur ꝛ non quod capit certitudinem ab alio.

¶ Ad tertiā dicit: q duplr deficit. Primo: q3 cognitio angeli qua cognoscit tempora lia non mensurat euo: ꝛ ideo rō nihil infert. Scdo: q3 representatio singulariū tpaliū per principium cognitionis angelice. f. speciei intelligibilis non mensurat euo: ꝛ sed de nouo aduenit. Et ideo impossibile est q futura contingentia naturaliter sciant angeli: vt inferius patebit.

¶ Cōtra scdam aūt rōnē pclusionis. f. q3 deus hz apud se rōnes omnium rerum. Arguit scotus vbi supra interpretās per rōnes rerū ideas earum quadruplr. Tū q3 rōnes extremoꝝ quantūcūq; perfecte: nō pariūt notitiā complōnis eorū cōtingentis. Tū q3 mere naturaliter ante oēm determinationem voluntatis diuine representant: q3 adhuc cōtingentia determinata nō sunt. Tum q3 ex eadē radice sequitur q3 eodē modo sunt contingentiū futuroum de facto ꝛ non futuroum: sed simpliciter poſſū. Tum quia non magis representant hoc fore illo tempore q3 alio ex eadem radice.

¶ Ad huius difficultatis solonē p̄mittēda sunt tria. f. primo q3 ly idea ꝛ rō se habeāt sicut supr̄ ꝛ inferiꝰ: q3 idea est terminꝰ tm̄ intells. Rō aūt cōis est. ꝛ ad terminū. ꝛ ad ꝑn̄m intellectionis. Qz tñ vt in qōne sequente dr̄: ꝑn̄m intelligendi in deo nō ꝓprificat: f. terminus in intelligendo creaturas: ꝛ in lra plurali dicit rōnes rerū esse apud deū ꝑtes. Jccirco merito p ly rōnes rerū inter p̄amur ideas earꝫ: q3 cōstat ꝑparari ad intellectum diuinū vt q3 intelligit: ꝛ nō vt quo: vt l sequēti qōne dr̄. f. Scōo ꝑmitto q hec qō non coincidit cū illa. an per eandē ideā deus cognoscat suū. ꝛ accidētia: q3 adueſarij p has argūmētationes intendunt inferre: q nec per eādem nec per diuersas ideas: deus cognoscit cōplexionem cōtingentem. Hec dixerim: ne quis credat anticipari hic qōnem ibi tractandam. Sed dispūtatur hic: q3 idee non se extendunt ad representandum complexionem contingentem: quod potius esset in sequēti qōne differendum. sed ꝓpter rationem. 6. Thome hic inclusam: ꝛ a scoto aureolo ꝛ Gregorio in hac materia impugnatam, hoc in loco tractanda visa est. Primitto tertio. q licet secundum viā tenentium quod idee nō sunt idē cuꝫ suba diuina: hoc sī difficile aut impossibile. Apud tenentes tamen ideas esse ipsam diuinā essentiam. Facilime patet ideas se extendere ad representandas veritates contingentes. Cum enim essentia diuina sit ꝛ rō intelligēdi omnia vt principium ꝛ rō intelligēdi oia vt obiecti: vt ꝓx supradictis: ꝛ ipsa vt principium seu spēs intelligibilis sit etiam ꝑm scotum hic sufficiens representatiuum omnium: etiā veritatuꝫ contingentiū: oportet q ipsamet vt obiectū sit etiam sufficiēs ratio omnium etiam veritatū contingentiū. Alioquin ipsa vt obiectum non adequaret seipsam vt speciem intelligibilem. quod est impossibile. Et sic cum idee sint ipsa essentia vt est obiectiua ratio rerum. consequens est quod se extendant etiam ad veritates contingentes.

¶ His prelibatis dicit ꝙ cum apud. s. Thomam idee sint ipsa essentia dei vt est obiectiua rerum ratio: optime dictū est: q3 qꝫ rationes seu ideas rerum ꝓsentes apud se hꝫ deus. ideo nouit omnia futura contingentia certe. Ufi ad primam obiectionē simplr negādum est assumptū. Pōt tñ ꝓo claritate doctrine distingui: q3 idea alicuius quiditatis potest dici duplr perfecta. Uno modo vt perfectio dicit modū intrinsecum rei cuius est: ꝛ sic verum est assumptum: quia quantumcunq; perfecte represententur homo ꝑm omnem f. siue intrinsece entitatis modum: nūquam representaretur cōiunctio eius cum sessione seu fozmata inuentione thesauri. Alio modo vt perfectio dicit totalitatem omnimodam rei. Et sic falsum est assumptum: q3 sī homo representatur secundum omne esse suum: hoc enim est totaliter representari. q3 secundum omnia sua esse necesse est q3 representetur secundum esse quod habet in tali ꝛ tali coniunctione contingenti. Sic autem perfecte representant idee diuine res. ꝛ ideo assumptum in ꝓpositio est falsum.

¶ Ad scōm aūt ꝛ reliqua negat aſis: quod est radix omniū. f. q idee mere naturaliter repſentēt q3 quid representant. Dicim̄ nāq3: q aliquid repſentēt mere nāliter. puta quiditates rerū: ꝛ aliqd non mere nāliter: hz naturaliter ex suppōne libera. f. exhitias rerū ꝛ coniunctiones contingentes. Illa. n. representant ante omnē actum voluntatis diuine. Jsta aūr suppōsita libera determinatione diuine voluntatis ad alterā partē ꝛ tradictionis: vt ipse met f. otus acceptat de repſentatione horū in essentia vr rōne intelligendi. Et sic ptz cetera ruere: q3 nō codē se hñt ad futura ꝛ nō futura. ꝛ ad b ipsa ꝛ aliud. sed determinate sunt ex suppōsita voluntate diuina. ¶ Et p hec ptz responsio ad argumenta Gregorij contra idem in. 38. distin. primi.

¶ In rñsiōe ad 1m aduerte: q duo ex ea hñtur ambigua. Primū est: q3 scia dei q3 ē p2m cā ē necessaria. Scōm est, q3 scita deo sunt cōtingētia pp cās proximas. nec ia aūt relata ad scientiam dei. Et ꝗuis 2a pars huius dicti non habeatur hic formaliter: explicanda tñ formaliꝫ in responsione ad 2m, ꝛ 3m.

¶ Cōtra primū. n. dictū manifeste obstat libertas diuine scientie reꝰ, creaturaꝝ. vt sactibiliū: ꝛ diuine cālitatis. Deus n. libere fecit scibilem factionē creaturaruꝫ: q3 ipsam voluit, si ipsam nolusset: nec a deo: nec ab alio scireꝫ. Et ex eadē radice p3 q3 ē cā libera. Jgit scia dei reꝰ eoꝝ, fuit vt sic nec ē necessaria quo ad scire: nec quo ad cāre: oīno igitur falsum est, q3 scientia dei que est prima cā est necessaria.

88 43

¶ Cōtra 2m aūt dem̄ obiect. aut intēdit q3 vnū ꝛ idē in se est ꝓtingēs ꝛ necessariū simul. f. q3 ꝓtingentiā hēat a causis ꝓpūis. Necessitatē ꝛo a cā p2a. Et hoc est impoſle. q3 cōtingēs ꝛ necessariū sunt dr̄ie ſubales entiū ꝛ oppoſite: vt ptz. ergo impoſle est q3 idē sit ꝓtingēs ꝛ nēciū ꝑm idē: ꝗtūcūq; ad diuersas cās cōparet. ꝛ tz fecl̄r q3 nā rei nō mutat in se pp diuersitatē habitudinū ad diuersas cās. Aut intēdit q3 res in se ꝓtingēs ad ꝑmā cām, habet habitudinē nēciam. Ad cās aūt primas hz habitudinē ꝓtingētem. seu econuerso: q3 p2a cā hz habitudinē nēciam ad effectū i se ꝓtigētē. Cāe ꝛo ꝓme hñr habitudinē cōingētē ad eūdē. Et ꝛo hoc arguit scotꝰ in. 1. di. 2. q. 2. ꝛ di. 8. q. 4. ꝛ distin. 39. in hac qōne. 4r. Primo ste. Cā q3 mouet inquantum mota, si necessario mouet necessario mouet: hz ois cā 2a mouet seu agit inquātum mota a p2a. ergo si necessario mouet a p2a. nēcio quo3 mouet ipsa: ꝛ sic nulla dat cā contingens. ¶ Preterea. Cā priot priꝰ nāliter ꝛ simplr respicit effectum q3 cā posterior. ergo in illo priori, cā p2a dabit effectui necessitatem. Jgitur in 20 istāti nāe cā ꝓria nō pōt eidē dare contingentiā. ¶ Preterea. Ois effectus ꝓtingēs cāe 2e pōt ꝑduci a deo imediate: stante identitate nāe illius effectus. ergo esset cōtingens ſublatis causis ſecūdis: a sola ꝑma cā dependens. ergo. ¶ Preterea. Deus de facto multa contingentia immediate ꝑduxit: ergo res nō sunt contingentes ex proximis causis: sed a ꝑma cā puncipaliter. ¶ Ad huius difficultatis euidēriam scito: q3 de radice vñ oriꝫ ꝓtingentia dispūtare directe non ſpectat ad hūc locū in quo de cōtingētibus in eo q3 scitis. nō in eo q3 cātis est qō: ſz ſpectat partim ad qō. 1a 2m, in q3 de volūtate dei vt cā est rerū quarū: qm̄ scia nō cāt nsi determinata a volū: ate: ꝑtim ad q. 115. in qua de necessitatiōe inferiop a superiorib⁹ corpibus dispurat. Sz qz in hoc ꝓtio arguꝰ hr̄e agit de contingentibus in eo q3 cātis a scia dei: q3 illa scia est nō solū scia hz cā scitoꝝ, ꝛ in rñsione ōr nō solū q3 stat cām, ꝑmā esse ꝓtingentē ꝛ remotam necessariam: hz q3 stat etiā cām simplr ꝑmā esse necessariā: ꝛ hoc isti reputant impoſle. adeo quo agenda sunt. Prio aget de hoc in cōi an repugnēt ista. Scōo ostēdet q3 de facto sit: quo. f. deus est cā necessaria: ꝛ quis sit sensus huius litere. ¶ Quo ad 2m ne simus in eduoco. Necessariū duplr sumit ad ꝓpositū. primo mō, simplr: sc3 q3 oino impoſsibile est aliter se hr̄e. Alio mō immutabiliter: q3 sc3 nō pōt mutari de hoc i oppositū: quāuis absolute potuisset esse oppositū ꝛ non hoc. Jn lra de virtꝫ necessitate sit mētio rndendo ad ꝓmū. De necessitate quidē simplr: quū dr̄ in cōi, q3 cā remota pōt esse necessaria ꝛ effectus contingēs: ꝛ exēplificat de motu solis qē constat numerari a ꝓbis inter causas necessarias simpliciter. De necessitate aūt immutabilitatis: quum in spāli de scia dei dicitur: q3 est causa necessaria. Nō enim est necessaria causa simpliciter: cū potuisset nō esse causa: sed est necessaria immutabilitatis necessitate. q3 ex quo determinata est vt causa sit: ꝛ ad tales effectus tantum ꝑduc̄endos: non potest mutari. Jn proposito igitur dico quod non repugnat scitum esse cōtingentē ꝛ cām remotā: siue illa ponatur ꝑma simpliciter siue nō esse simplr necessariam. Et hoc ꝙuinctiue in sylls: vbi ꝙclusio cōtingens sequit ex maiore necessaria: ꝛ minore ꝓtingente: ꝛ ex ꝑmis principijs necessarijs oēs. ꝓnes pendēt. Conuincitur ēt rōne: q3 pluralitas ab vnifozmitate. motus ab immobili. diffozme ab vniformi op3 q3 ꝑcdat. Sed contingens habet rationem pluralitatis motus ꝛ diffozmitatis: q3 potest aliter se habere. Necessarius aūt vnius immobilis ꝛ vniformis: q3 impoſsibile est aliter se habere. ergo ꝓtingēs a necessario ꝛ nō econuerso ꝑcedit naturaliter: ac ꝓ hoc nō repugnat sed cōsonat ꝓtingenti: q3 a simplr necessario oriū habeat. Cōuincitur ēt euidēria casualiū que apud nos accidūt: vt in lra dr̄: nisi quis neget verā ꝓtingēnā in istis inferioribus. Suadet quoq3 auctoritate Arist. ꝛ Auer. ꝛ pluriū ꝑhoū. Cui nec sustinendus est scotus in. 2. dist. 1. q. 3. dicens q3 ꝑhi ꝑcesserunt latenter duo ꝓradictoria: dō aliquid contingēter fieri ꝛ ꝑmam cāz necessario cāre. Nec rōnes eius hoc deducūt. Uñ ad primaz que est eius achilles: quā toties replicauit. Rndetur q3 duplici capite. distinguitur. n. primo ly inquātū mota ab alia: aut oñdit cām precisam aut cōcām. Si ꝑcām. sic illa. ꝓpositio ipliciat in adiecto. si. n. cā 2a est causa: ergo nō ꝓcise mouet q3 mota: sed etiā ex se aliqd confert. Et si ꝓcise mouet q3 mota: nihil ex se cofert: ꝛ sic nō est causa. Si vero concausām: principales tñ negatur assumptū: qm̄ statur q3 necessario moueatur ꝛ nō necessario moueat aliud: q3 motio cāe priozis modificatio cā secunda ꝛm modum ipsius cause fcbe. Et sic hz a prima cā moueat necessario scōa: recepta tamē motio in 2a: si 2a cā imaginet cōtingēs modificatur contingentia recipientis. Et qm̄ ꝑus nō modificat q3 impellat ad mouēdū, motio illa iam modificata ad cām ꝓtigētē: mouebit fcōas ad mouēdū nō necessario: sed ꝓtingēter. Et si cā 2a ponat cā nālis poſtis tñ deficē: motio illa isz modificata ad nām cāe 2e. mouebit illā fcōam ad mouēdū nō nēcio: sed vt l phō iuxta modū ꝓprium ipsius cause fcbe: ꝛ nō prime. Et sic ptz ruina totius scotici edificij ex vno ca

pite. Rursus distinguitur ly mota ab alia altera dilōne. f. aut motione ꝓpria ꝓpter actionē: sicut aqua calefacit calefacta ab igne. Aut motione cooperante intrinsece ad ꝓpriam actionem. Primo modo dato q3 esset vera aut sustentabilis. 2o tñ modo sustineri non pōt dicta. ꝓpō: qñ causa cooperans intrinsece: cooperatur vnicuiq; scōm modum eius cui cooperatur. Talis est autem cooperatio prime cause: de qua scriptum est: q3 attingit a fine vsq; ad finem fortiter

a 136

et disponit omnia suauiter: iuxta. f. modum cuiusq; cooperās vnicuiq;. Ad secundā ꝛo ꝓbonē dr̄: q3 illa ꝓtoritas vlr nō est ſm alīquā ſſll durationē nature: vt in vno instāti nāe effectꝰ attingat ꝑmā cā: ꝛ in alio a scūda: vt arguens imaginat: hz est ſm independentiā ꝛ immediationē virtutis: q3 ꝓtior ꝛ immediatio attingit effectum q3 secūda. In quo tñ instanti nāe effectus ab vtraq; attingitur. ꝛ ec. ꝓptera sequitur. ergo simul suscipit necessitatē ꝛ contingentiam: quia non attingitur a ꝑma ſm se ꝛ seorsum: sed modificata in secunda: sed sequitur. ergo suscipit cōtingentiā a duabus causis simul necessaria ꝛ contingente. Ad tertiam aūt ꝛ quartā obiectiones dr̄: q nō est cōtra hoc q3 modo discutimus in commūi: sed descendunt ad causalitatem cause ꝑme de facto. Et ꝓptera patebit nunc̄ quid dicendum.

¶ Quo ad scām igitur sc3 q3 ꝑma causa de facto causet breuiter dr̄: q3 ꝑma causa ꝓprie loquēdo nec est causa necessaria simplr: nec cōtingēs: sed supior vtraq;. Nec habemus magis ꝓpriū vocabulū q3 vt dicat q3 est causa libera. Necessitas em̄ simplr repugnat libertati. cōtingentia vero in perfectionē in libertate importat: q3 ponit mutabilitatē. Et idcirco diuus Thomas in 1o sen. dist. 38. ꝑcuciens incꝑta moderno3 vocabula: negat deū causare cōtingenter. Cū em̄ regulare sit q3 superꝰ ꝓhabet in se vnite que in inferioꝛb⁹ sunt sparsa. ꝓnes est: vt cā p2a superior necessarijs ꝛ contingentib⁹. ꝓhabeat in se nō formaliter sed eminēter nām ꝛ modū causaꝝ necessariarū ꝛ cōtingentiū: ꝛ sit causa vtroq;: ꝛ cooperatur vtriq; ad earꝫ ꝓpria effectꝰ. ꝑm modos earū. Et ꝓptera nos quib⁹ ois causa vñ necessaria aut contingens: stupemus nō ꝑcualētes videre qūo vna causa sit cōis necessarijs ꝛ cōtingentib⁹ immediate: sed si eleuemus mentis oculos in excellentius genus cās: eminēntioꝛeꝫ causandi modū: cessat stupoꝛ: ꝛ oia ꝛsonanter: quis remaneamus in caligine nō intuētes illū modū quo oibus intrinsece ſilabēs: cūctis iuxta suos modos cooperatur. ꝛ hoc est valde attendendum in hmōi materijs. Appellat tñ deꝰ vel eius scientia causa necessaria: ꝓpter necessitatē nō simplr sed immutabilitatis: que in eo etiā inꝑfū causa formalr saluat. Uñ cum q3 ſſll vtrū ꝑma radix contingentie sit diuina vel⁹as: an cause ꝑme. Rndēdū est cū duplici dilōne circa sensum ſſlti. ꝑma est: de ly diuina voluntas: potest em̄ intelligi diuina volūtas. f. cōtingentia in diuina voluntate: vt moderni intelligunt: ꝛ sic rndendū est negatiue. Tum quia supponit falsum. f. velle diuinū esse cōtingēs: cū nō cōtingens nec necessarium: sed liberum ꝛ necessarium immutabilitatis necessitate sit. Tum quia etiam si volūtas diuina necessario simpliciter causaret: adhuc saluari pōt cōtingētia: vt ꝑz ex dictis: ꝓp modificatā ꝓtingentiā ad effectus vltimarum cārū defectibilium: aut ad virtūlibet. Pōt et intelligi diuina voluntas absolute. i. eff. cacia sui velle: ꝛ sic respōdetur cū diuo thoma affirmatiue: qm̄ diuina volūtas est causa adeo efficax vt suo imperio efficiat: ꝛ necessariaꝫ ꝛ cōtingentia. Scōa aūr distō est de ly. ꝑma radix. Potest em̄ intelligi ꝙ una. a. propria. ꝛ dicendū est negatiue vt ꝑz ex dictis. Pōt quoque intelligi ꝑma. f. puncipalis ꝛ primaria: ꝛ sic ꝑz ꝛ respondendum est affirmatiue. Et his aūr ꝑatet qd ad tertiā: ꝛ quartā obiectionem scoti dōm est: concedēdo enim assumpta dr̄: q illa essent contingentia ꝓpter efficaciā primē cause: ꝛ ꝓp supplemētum supplens vicē cause cōtingētis in tertia obiectione. Ertiꝑe est cā ꝓpria. ꝛ in quarta obiectione. non contingēs formalr. sed cōtingēs virtualiter: vt ꝑz ex dictis. Sensus aūt verborum litere: in rñsione ad secundum. ꝛ tertiū: quo ad hoc res scite relate ad scientiā dei sunt necessarie: nihil obstat proposito: qm̄ non est ibi sermo de rebus scitis relatis ad scientiam dei vt causam: sed vt scientiā. Si enim oīa scita referantur ad scientiam diuinā vt effectus ad causam: sic quedam sunt necessaria: et quedam cōtingentia. nec aliqd est simul necessariū ꝛ cōtingens nec aliquid habet habitudinē necessariam ad talem causam ex parte cause: seu rectius loquendo: nec ad aliquid. hz habitudinē necessariam talis cause: sed liberam ad omnia. ꝛ immutabilem: vt ꝑz ex dictis. Si autem referantur ad diuinā scientiam vt sciam: cū oē scitū vt sic. f. impoſſibile aliter se habere: vt ꝑz primo posterioꝛ. sic omnia scita sunt necessaria: non in se simpliciter: sed ex suppōsitōe. ꝑm eā dispōnē. ex qua habēt q3 sint scita. i. terminanda diuinū intuitum: hoc est dictu: q3 hz cursus sortis sit in se ꝛ simplr contingens: tamē cursus sortis suppōsito q3 sit: necessarius est: nō est: vt ꝑz primo periherm enias. Et si adiungas hīs: q3 cursus sortis nō est capax vt terminet intellectum certum: nisi vt ꝓsens. nō est. ꝓnes erit: q3 cursus sortis relatus ad diuinā sciaz vt sic ē necrius. i. in statu nēcitatis: ꝙuis i se sit ꝓtigēs: ꝛ relatꝰ ad eās ꝓprias sit ꝓtigens. Et sic ꝑz ꝛ rō ꝛ sensus oīm ꝛ rñsio ad oēa. ꝑdicī deꝰ.

¶ In responsione ad secūdū tria sunt ambigua. Primū est. q3 illud aīs est absolute nēciū. Scōm est illa regula: q3 si aſite ponit aliqd ꝓnēs ad actum alte. ꝓnis ē accipiēdū nō ſm cē q3 hz i se. f. z ista 3m ē applicatio huꝰ ad ꝓpm.

¶ Circa 1m diligēter aduerte: q3 discꝛpātibus de hoc ēquoctio pabulum ꝓbet. Adeoq; abducit vt ꝛhomiste quidam cecutiāt in medio lumine: gloſantes ſſam cōtra eius intentionē. Scito igitur: q3 qō de necessitate scie vel ſſcie dei reꝰ futuroꝝ pōt quā3 ad 1m ſpectat; dupliciter discuti. ꝓmo absolute ꝛ ſm re. An. f. de necessario sciat a. cē futurū. ꝛ ꝑ qō clara iā est: q3 non nēcio absolute: sed liberē ꝛ nouit q3 tñ stat: q3 necrium absolute. Nec tamen seq̄tur (vt q3dam dicūt) q3 ꝓnes sit necessarium absolute: quia aīs est causa remota consequentis: qō ꝓp cām ꝑmā ꝓtingēs est. Sed hoc nihil est. Esset. n. conditionalis falsa: cuius aīs esset cā remota necessaria: ꝛ ꝓnes effectus contingens. Utputa si dicerem: si sol mouet herba germinabit. Et ideo aliter dōs est, q3 quādo in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum anime: ꝓnes est accipiendum non secundū esse quod in se est: sed ſm q3 est in

1. ſm rē absolute: nullā sit differentia inter iſtam. deus scit a. futurum. ꝛ iſtam deus scinit a. futurum: q3 scia dei in se: est eterna nec transit in preteritum ꝛc. Magna tamen differentia est inter eas sc̄o mō: quia in ꝑma significatur scire dei, vt ꝓnes in scōa vero vt preteritum. Et tō tanta est dria inter eas quanta inter necessitatem ꝓnis de ꝓsenti ꝛ de ꝓterito in mā cōtingenti: accipiendo contingens: vt est dr̄. f. erentia materie ꝓnum quum distinguit triplex mā ꝓpositionum. f. remota necessaria ꝛ cōtingens. Cōstat autē ex cōibus: q3 inter propositionem de ꝑsti ꝛ preteritō veram in materia cōtingenti: pura sortes sedet: ꝛ sortes sedit hec est differētia: q3 illa de ꝑsenti non est necessaria absolute: quāuis sit necessaria cum appositione: dum sedet: vt ꝛ in ꝑmo perih̄er. Jsta vero de preterito est necessaria absolute: vt ꝑz ex contradictorijs est simpliciter impoſſ. hīc: ēt q3 diuinam potentiam. f. sortes non sedit. Illius vero contradictorium absolute est possibile. f. sortes non sedet. Quia quamuis vere sedet: non tñ necessario: sed qui iam sedit: non solum vere sedit: sed nēcē est ipsum sedisse. Qm̄ impoſle est ipsum non sedisse. Hoc em̄ solo priuatur deus: ingenita facere que facta sunt dixit agaton 6o. ethi. Cum igit ois ꝓpō vera de preterito sit necessaria consequens est: q3 ista sit contingens: deus vult a. fore: ista tñ est necessaria deus voluit a. fore. Et sīlr hz hec sit contingens. deus scit a. fore: ista tamē est necessaria. deus scinit a. fore. Et sic ꝑz ꝙ optime ac subtilr dixit Thomas in litera dicens: q3 istud aīs. deus scinit a. fore: est nēcium absolute. Et quod non intendit quod sit tantū necessariū. i. immutabile vt quidā glosant ꝛ male. nā frustra adduciſſet ly absolute: ꝛ laborasset alios reprehendendo. Patet etiam q3 nihil efficit necessitati absolute illius: transitus actus scientiā de ſuturo. contingenti: quāuis multum hoc referat. loquendo de scia dei absolute. Patet etiā q3 posteriores non videntur intellexiſſe hūc locum. Et ideo ventilantes hoc argumentum ad scientiā dei in se absolute: ꝛ ꝓpositiones de ꝑsenti diuerterūt: ac si equalaret illis de ꝓterito. hec de ꝓmo.

¶ Quo ad 2m greg. de arimino in ꝑmo. di. 38. arguit hāc regulā falsitatis: q3 valet. Scio lapidē esse materiale. ergo lapis est mālis: ꝛ ꝛh ꝛ stat: quod ꝓnes intelligit de lapide in scripto: ꝛ nō ſm esse quod hz in anima. Et sīlr possunt afferri mille instantie. puta. scio fortē currere. ergo fortes currit ꝛc.

¶ Ad hoc dicit: q3 ista regula formaliꝫ ꝛ bene intellecta. est verissima. Formaliter quidē. Tū quia intelligenda est de ꝓnē que ad id qō infertur in eo ex vi actus anime ꝓsti in aſicedente: ꝛ nō ex aliquo alio assumpto in aſite. Tum quia intelligenda est de illo ex vi actus anime illato vt sic seu in quātum infertur ex tali actu ꝛ non absolute. Bene aūt: quia esse in omnia ꝛ hz esse in semon sic interpretanda sunt vt ꝑma facie apparet: q3 tc esse in anim a. dstingunitur contra esse in rerum natura. Sed hz esse in anima sumitur hic: vt est cōmune ad illū modū essendi quo distinguunt entia in aia ab entib⁹ extra aiam: ꝛ ad illud cē seu illā dispōnē quā res terminat actus aie. Esse ꝛo in se sumit hic stricte. ꝓsse qō debet ei absolute vt sic. i. inquantum cōuenit et debetur esse. siue tale esse cōueniat sibi ſm ꝑdicata quiditatiua. Pura: hō est animal: siue ſm ꝑdicata exhitie: vt sortes est aut currit. Jta q3 sensus regule est: q3 quando in aſite ponit aliqd ꝓnēs ad actū aie: ꝓnis inquantū sequitur ex vi illius actus anime: est intelligendum ſm esse qō hz in aia. i. ſm eē obiuū vel ſm ꝓdōnes in obo terminātes actū aie, ꝛ non ſm esse quod hz in se. i, ꝛ non est illud intelligēdū absolute ꝛ simplr vt sic. Quod aūr regula sic intellecta sit verissima: ꝓbatur: q3 actus aīe de qb⁹ est sermo sunt immanētes: nec sunt nisi cōgscere ꝛ appetere. Tales autem actus vt sic nihil ponūt in suis obīs, ꝛ iō qb⁹ ex eoꝝ vi infert cōuenire obīs vt sic nō cōuenit rebus obīs absolute. Dico aūt vt sic: q3 gra māe ꝓp coincidētiā conuenientium absolute ai cui: ꝛ illatoꝝ de eodē ex vi actꝰ aīe: ꝓnis ut qb⁹ infert ex actu aīe cōuenire rei absolute ꝛ ſſe. sz ꝙ accidit illato in 1m pēdet ex actu aīe. Uñ quū ista. ꝓna. scio sortē currere. f. sortes currit sit optima: ꝛ 2m teneat ex vi actus scientiā: q3. f. est certus verus ꝛ infallibilis: ꝓnis non est accipiendum in se. i. tanq; vna. ꝓpō vera certa ꝛ infallibilis per se ipsam sed ꝓsum: sed vr. ꝓnis ex tali aſite. i. ergo sortes currit ea ſſitate certitudine ꝛ infallibilitate qua scitur currere. Et hoc ideo dctm̄ est: q3 actus anime nō infert

Universidad de Deusto
Biblioteca

in eo aliam certitudinem veritatē ⁊ infallibilitatē. Ista vero ꝓna. scio hominem esse corruptibilem, ergo est corruptibilis. est bona: sicut precedēs: ⁊ formaliter intellecta infert ꝓns intelligēdū sicut precedēs: sed gr̃a m'fie. ꝓns etiā secundum sumptum, est certū. Qđ aūt hec sit mēs lr̃e: ꝓz ex eo: q̄ m lr̃a sub ly esse, in aia: duo subsumuntur. Alterū pertinēs ad esse obiectiuū in illo exemplo, intelligo lapidē: ergo lapis est immr̃ialis. Alterū spectās ad conditionē inhērētem rei obiecte

63 q̄ res terminat actum aie in illa ꝓpone q̄ est ꝓns ꝑditionalis ꝓpositē. ſ. a erit. exponendo quod dz accipi: vt subest diuine scientie. i. vt est in sua ꝓntialitate. Constat n. q̄ de esse in actu ꝓntialiter ipsius a. in rerū nā loquit. Illud em̄ est illa cōditio ꝑm quā terminat diuinū intuitum: vt ꝓz ex dictis. ¶ Et si ūxeris simul: q̄ esse in actu conuenit a. in seipso. ⁊ q̄ accipere a. vt terminat scientiam dei. i. ꝑm suā ꝓsentialitatem non est accipere a. in seipso: ſz ꝑm q̄ est in anima: manifeste videbis qđ a tunc tū sumit ꝑm esse i se: q̄n sumitur ꝑm id q̄ conuenit ei absolute vt sic: ⁊ non vt infert ex actu anime: vt exposuimus. ¶ Et sic ꝓz rñsio ad obīa: qr̄ māliter militant: non formaliter: ⁊ male inter pretant: ly esse in anima hec de secundo.

435 ¶ Quo ad 3m̄. ſ. applicatione regule ad ꝓpositā. Ambiguitas surgit. ꝑ primo, quia in litera cōmittit implicatio ⁊ adiecto: dño q̄ ꝓns sumitur vt subest sciētie dei. ſ. put est in sua ꝓsentialitate: Implicat enim q̄ aliqđ si sumitur vt futurum vt sic sumatur vt ꝓns. Cōstat ūt q̄ i ꝓsente dicente a. erit a. sumitur vt futurū. ergo nō stat q̄ hoc ꝓns significans a. vt futurum sumat vt ꝓsens: cuius ster: q̄ res futura sumat vt ꝓsens. Aliud em̄ est iudicium de ipsa re absolute: ⁊ de ipsa vt significata p oratiōnē de futuro: vt patet ex dictis. vñ non vr̄ intelligibile q̄ hoc ꝓns a. erit: sumat vt ꝓns quiā si sumit vt ꝓsens: iam non est ly a. erit: sed a. est. ⁊ si est illa propositio a. erit. iam nō sumit vt presens. Scōo dubitatur: q̄ incōpacta ⁊ dissona vr̄ rñsio hec: q̄n aūs accipit sciam vr̄ significaram in preterito: ⁊ non vt eternitate mensuratam. Et ꝓns accipiendū dicit: vt presens. hec enim nō cōgruit ad inuicem: eo q̄ vt ꝓz ex dictis res vt presens rñdet eternitati: ⁊ actui cognitionis: vt mensuratur eternitate. Tertio dubitat: q̄ illa rñsio data q̄ sit vera: non tamen est sufficiens: q̄ tota rñsio recurrit tandem ad necessitatē rei in sua ꝓntialitate. Ex dictis aūt superius ꝓstat: q̄ etiā sublata illa rōne ꝓntialitatis rerū ad eternitatē: adhuc deus hz certā notitiā cōtingētū: pp rōnes rerum apud se ꝓtes. Igit cū hoc arg^m^ militet simplr̄: ⁊ nō ꝑm illā rōnem tantum: oportebat rñdere simpliciter: ⁊ non iuxta illam rationem tantum: vt in litera sit. ergo insufficiens.

¶ Ad euidētiam horū predeclarādus est sensus lr̃e. Ad cuius peceptionem: nota: q̄ istud ꝓns verū. ſ. a. erit: claudit duo. ſ. futuritionem ipsius a. ⁊ ꝓntialitatem q̄ꝫ ipsi⁹ a. Ops. n. ad eius veritatē vtrūq; ꝛcurrere: ⁊ q̄ sit futurū, ⁊ q̄ q̄ꝫ illa de 2° adiacēte de ꝓnti sibi corrñdens. ſ. a. est sit vera. Quū ūt vt ex dictis ꝓz. A. in sua tñ futuritiōe inspectū: non sit certi intuitus capax: ꝓp sui defectū: q̄. ſ. nō hz rōnē certi cognoscibilis. Ops ꝙ a. vt ꝓns: sumatur ad hoc vt tertū intuitus termin⁹ sit. Ac ꝙ hoc istud ꝓns a. erit. quū rōne futuritionis non sit terminus certi intuitus: ꝙ a. q̄ꝫ sit: relinquitur ꝙ ratio quare terminet certum intuitū: est inclusa in eo proposito de ꝓnti sibi cōrrespondens. ſ. a. est. ita ꝙ istud ꝓns a. erit: non aliunde certo intuitu cognoscitur vr̄ū: nisi qr̄ vr̄ ista sibi rñdens ⁊ inclusa in co. ſ. a. est q̄ꝫ. Et igit sensus lr̃e: q̄ ista ꝓp. ſ. a. erit q̄ est ꝓns in conditionali propōita: potest sumi dupliciter. ꝓp absolute: ⁊ sic nō est necessaria: ⁊ pōt sumi vt substat diue scie. i. vt est terminus intuitus certi ⁊ infallibilis: ⁊ sic est necessaria illo necessitatis modo: q̄no ista est necessaria. A. est dum est: qua ly a erit. est terminus diuini intuitus inquantum includit in se illam de presenti. ſ. a. est: et non inquantum est futurum.

¶ Ad ꝓmā ergo obiectionē negat ꝙ hic sit implicatio i. adiecto: q̄n h̄ non accipit futurū formaľr: vt ꝓns: ſz est explicatio ⁊ diuīo inclusoꝝ in ꝓpone de futuro. Diūnguitur hic ꝑntialitas futura ipsius a. ꝙ futuritionē eius: et vtrūq; claudit̄ in illo ꝓnte. Et docēt ꝙ illud consequens est certe cognitionis capax: rōne ꝑsentialitatis: ⁊ nō rōne futuritionis. Et quia sub presentialitate est necessarium: sequit̄ ꝙ hoc ꝓns sumptū ꝑm eam dispositionē qua subest diuine scie sit necessarium: vbi ꝓz nullā intercedere implicationem.

¶ Ad scōm aūt obiectionē facile dr̄ quod actꝰ sciēdi in deo per verbū ꝑteriti tpis non cōsignificat vr̄ preteritus: consignificaretur em̄ falso. sed cōsignificatur vt coexīs ꝑterito. Nihil autem obest eternitati actus coexistentia ad preteritū: imo eam concomitatur.

¶ Ad tertiā aūt dicitur breuiter, ꝙ obiectio procedit ex malo intellectu litere. Non em̄ respōsio ista fundatur super eternitate actus aut super coexistentia rerū ad eternitatem: vt obrio supponit. sed fundat̄ sup dispōne scōm quā res est scibilis, aut non scibilis. Res enim cōtingens futura vt sic: nō est scibilis: sed vt presens est scibilis: vt ꝓz ex dictis: ⁊ hoc est verus: scilic sciat ꝑsentialitas rei ratione eternitatis: sine rōne ideē rum in mente diuina representanti⁹ res ei⁹ cōditioīb⁹ existētie: sine rōne essentie diuine rep̄sentantis ꝑdicta in rōne spēi intelligibilis: sine ratione spēr infusaꝝ in mēte alicui⁹: puta alicuius hīl em̄ refert in propsito: quo ād modo ponat presentiam rei cognosci. Sat̄ē i ꝓpositō: q̄ cōsequēs nō est cognoscibile: certe nisi ratione presentialitatis incluse coresponsure.

¶ In responsione ad tertiū omnia ex predictis patent. Illud tñ aduerte: q̄ in principio responsionis vbi assignatur differentia inter necessitatem scitā nobis ⁊ a deo: quia illud dupliciter oportet esse certum: scilicet in se: ⁊ vt subest scientie: hoc autem vr̄ scitum tantum. Redditur ratio huius differentie ex eternitate intuitus diuini. Et quidem ratio est bona sufficiensq̄: sed non est sola. quare caue ne fallaris.

¶ Super articulum decimumquartum.

¶ Titulus clarus.

¶ In corpore duo. primo respondet questo q̄ sic. secundo q̄ño.

¶ Quo ad primum conclusio responsiua questo affirmatiue est. Deus scit enunciabilia: probatur. Deus scit quicquid est in potentia tam sua q̄ creature. sed enūciabilia sunt in potestate nostra ergo deus scit omnia illa.

¶ Quo ad secūdū oñditur modus: quo deus cognoscit enūciabilia vna conclusione. deus scit enūciabilia nō cōponendo ⁊ diuidendo: sed ꝑ simplicē intelligētiā. i. nō per modū secūde operationis intellectus: sed ꝑme. Probat dupliciter. primo a ſili. Deus scit materialia immaterialiter: cōposita simpliciter. ergo enunciabilia nō enūciando sed intuēdo. Et declarat̄ q̄ño hoc esse possit: exemplo ficto in intellectu nostro: si intelligēdo quid. hois: intelligerem⁹ ipsum esse aīal. ⁊c. ꝑ Scdo rōne. Species intellectus diuini. ei⁹ essentia: sufficit ad demonstrandum oia: ergo deus intelligendo essentiā suam intelligit essentias omnium ⁊ quecūq; eis accidere possunt. Bñs patet: ꝓns fundatur super hoc: quod ratio necessitans ad intelligendū componendo ⁊ diuidendo est: q̄ species intelligibilis est limitata in repñtando: quod probatur in litera sic. Spēs intelligibilis repñtat sic vnū q̄ non aliud: ergo intelligendo per illā speciem vnū: puta quid est homo: non intelligunt alia que ei accidunt seu pñt accidere: ergo diuisim homo ⁊ accidentia intelliguntur. ergo oportet ea in vnum redigere componendo: vt intelligamus vnum inesse alii: itur de primo ad vltimū si spēs representat sic vnum quod non aliud: intellectus cogitur componere. Et quia si affirmatio est causa affirmationis negatio est causa negationis: in casibus propōis: consequens est: quod si species intelligibilis representat sic vnum q̄ etiam alia: q̄ nulla est componendi necessitas: sed simplici intuitu obiecti p illam speciem representati oia intelliguntur: vt consequentia assumpta dicebat.

¶ Aduerte

¶ Aduerte ꝫ ista ꝺba lr̃e ꝓp duplr̄ accipi. primo vt limitatio speciei intelligibilis in representādo: sīt rō cōponēdi ⁊ diuidēdi. Et hic sensus est falsus ⁊ ꝫ mentē sancti Thome. inferret em̄ q̄ angeli cōponēdo intelligerent qm̄ hñt species limitatas. ꝑ Secundo vt limitatio talis: id est respectu eorū que nata sunt alicui conuenire: sīt ratio com ponēdi. Et hic sensus est verus ⁊ intentus. Verus quidem: q̄ ex hoc q̄ species ita representat sūbm q̄ non predicatī: oritur compositio. Et non ex hoc q̄ representat sūbm ⁊ non quodcunq; aliud omnino impertinens tali subiecto. Intentus autem: quia in litera dis hoc innitur. ꝓmo in exemplo de homine: ⁊ quum dicitur: intelligeremus omnia que de homine predicari possunt.

294

¶ Secundo quum in ratione infert sequendo idem exemplum. Non ex hoc ipso alia que et insunt intelligimus. verum de hac materia i tractatu de angelis: diffuse dicetur inferius.

911

¶ Super arti. 15.

¶ Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio respōsiua q̄sito affirmatiue. Sciētia dei nō est variabilis. probat: sūba dei est omnino immutabilis: ergo scientia dei est omnino inuariabilis. probat cōsequentia: quia scientia est ipsa substātia dei.

427

¶ In responsione ad tertium: circa illud dictum: scilicet hec non est vera quicquid deꝰ scīuit scit: si ad enunciabilia referatur dubium occurrit ex triplici capite. Primo sic. Sicut enunciabilia quandoq; sunt vera: ⁊ quandoq; non. ⁊ ideo ꝓius scita nesciuntur. Ita res quedam puta Sor. quandoque est ens: et q̄nq; non. ergo etiam res corruptibiles ꝓius scite nesciuntur: ergo nulla est dr̄a iter enūciabilia ⁊ res. quo ad hoc: cuius oppositus ex litera habetur. consequentia patet. ⁊ proportio probatur quia non magis fundat scibile verum quā ens. Unumquodq; em̄ cognoscibile est ꝑm q̄ est ens. Et confirmat q̄: sicut deꝰ ab eterno intuet natiuitatez xpi pro tali tempore: ita hoc enunciabile christus nascitur. pedes tempore. Et sicut intuetur non esse natiuitatis Christi pro aliis temporibus: ita falsitatem predicti enūciabilis: ergo sicut non dr̄ nescire natiuitatem christi quam scīuit: sic substantia: vt ex dictis patet^e^: sicut substantia eius est omnino immutabilis: vt supra ostensum est^e^: ita oportet scientiam eius omnino esse inuariabilem.

94 I. q. 19. ar. 7. cō. Et. 1. di. 38. ar. 2. ꝙ. 3. co. ⁊ di. 39. q. 1. ar. 3 ꝙm. Et veri. q. 2. ā. 3.

880 43 44

Ad primum

Ergo dicendum, q̄ ratio illa ꝓcederet si deus cognosceret enunciabilia per modum enunciabilium.

¶ Ad secundum dicendum quod compositio enunciabilis significat aliquod esse rei. Et sic deus per suum esse quod est eius essentia est similitudo omnium eorum que per enunciabilia significantur.

¶ Utrum scientia dei sit variabilis.
Articulus 15.

Ad decimūquintuz

sic ꝓceditur. Videtur, quod scientia dei sit variabilis. Scientia enim relatiue dicitur ad scibile. Sed ea que importāt relationem ad creaturam, dicuntur de deo ex tempore. ⁊ variantur secundum variationem creaturarum. Ergo scientia dei est variabilis secundum variationem creaturarum. ¶ Preterea. Quicquid potest deus facere: potest scire. Sed deus potest plura facere quam faciat. Ergo potest plura scire quam sciat. Et sic scientia sua potest variari secundum augmentum ⁊ diminutionem. ¶ ꝑ. Deus sciuit christum nasciturum. Nunc autem nescit christuz nasciturum: quia christus nasciturus non est. Ergo non quicquid deus sciuit scit. Et ita scientia dei videtur esse variabilis.

Sed contra

Est q̄ dicitur Jacobi primo ꝙ apud deum non est transmutatio: neque vicissitudinis obumbratio.

Respondeo

Dicendum, q̄ cum scientia dei sit eius substantia et eius est omnino immutabilis: vt supra ostensum est^e^: ita oportet scientiam eius omnino inuariabilem esse.

Ad primum

Ergo dōm, q̄ ꝺns ⁊ creator ⁊ hmōi important relationes ad creaturas ꝑm q̄ in seipsis sunt. Sz sciētia dei importat relatiō nē ad creaturas ꝑm quod sunt in deo: quia secundum hoc est vnumquodq̄ intellectuz in actu quod est in intelligente. Res autem create sunt in deo inuariabiliter: in seipsis autem variabiliter. Uel aliter dicendum est: q̄ dominus ⁊ creator ⁊ huiusmodi important relationes: que consequunt actus, qui intelliguntur terminari ad ipsas creaturas secundum q̄ in seipsis sunt. Et ideo huiusmodi relationes: varie de deo dicuntur secundum variationem creaturarum. Sed sciētia ⁊ amor ⁊ huiusmodi important relationes que consequūtur actus, qui intelliguntur in deo esse^e^. Et ideo inuariabiliter predicantur de deo. ¶ Ad scōm dōm q̄ deus scit etiā ea que potest facere ⁊ nō facit. Unde ex hoc q̄ potest plura facere q̄ꝫ facit nō sequitur q̄ possit plura scire q̄ꝫ sciat nisi hoc referatur ad scientiam visionis^e^: secundum quam dicitur scire ea que sunt in actu secundum aliquod tempus. Ex hoc tamen q̄ scit quod aliqua possunt esse que nō sunt, vel etiam non esse que sunt: non sequitur quod scientia sua sit variabilis: ſz q̄ cognoscat rerum variabilitatē. Si tamen aliquid esset, quod prius deus nesciuisset ⁊ postea sciret, esset eius sciētia variabilis. Sed hoc esse non potest: quia quicquid est, vel potest esse secundum aliquod tempus, deus in eterno suo scit. Et ideo ex hoc quod ponitur aliquid esse secundum quodcunq; tempus: oportet poni q̄ abeterno sit scitum a deo. Et ideo non debet concedi: quod deus possit plura scire q̄ꝫ sciat: q̄ hec propositio implicat quod ante nesciuerit: ⁊ postea sciat. ¶ Ad tertium dicendum, quod antiqui nominales direrunt idem esse enuntiabile christum nasci ⁊ esse nasciturum ⁊ esse natum: quia eadem res significatur per hec tria: scilicet natiuitas christi. Et secundum hoc sequitur, quod deus quicquid sciuit sciat: quia modo scit christum natum quod significat idem ei, quod est christum esse nasciturum. Sed hec opinio falsa est. Tum quia diuersitas partium oratiōnis diuersitatem enuntiabilium causat. Tuz etiam q̄ sequeretur quod propositio que semel est vera esset semper vera. Quod est cōtra physolophum qui dicit: quod hec oratio, Socrates sedet vera est eo sedente: ⁊ eadem falsa est eo surgente. Et ideo concedenduz est quod hec non est vera quicquid deus sciuit scit, si ad enūtiabilia referatur. Sed ex hoc non sequitur quod scientia dei sit variabilis. Sicut enim absq; variatione diuine scientie est q̄ sciat vnam ⁊ eandem rem quando que esse ⁊ quandoq; nō esse: ita absq; variatione diuine sciētie est q̄ scit aliquod enunciabile quandoq; esse verū: ⁊ quandoq; esse falsum. Esset autem ex hoc scientia dei variabilis, si enunciabilia cognosceret per modum enuntiabilium componēdo ⁊ diuidendo sicut accidit in intellectu nostro. Unde cognitio nostra variatur, vel secundum veritatem ⁊ falsitatem: puta si mutata re eandem opinionem de re illa retineamus. Uel secundum diuersas opiniones, vt si primo opinemur aliquem sedere: ⁊ postea opinemur ad 2^m^: quia implicat sensum cōpositū. ꝓna aūt ꝓbat. q̄ minutus est de facto numer⁹ scitoꝝ. ꝑ Tertio sic. deus scīuit aliq̄ enūtiabile q̄ nescit: ergo scīuit illud transiuit in nescire: ergo variatio est in scientia dei. Nec vr̄ sufficere rñsio posita in lr̃a: quia non idem esse iudicium de enuntiabili ⁊ de re litera fatentur.

¶ Ad euidentiam huius materie notanda sunt duo. primo q̄ inter enuntiabile ⁊ rem hec est dr̄a ad ꝓpositū, q̄ enuntiano eadem manens ⁊ perseuerans mutatur de vera in falsam: ⁊ consequenter de scibili in nescibile: ⁊ econuerso. Ex his autem ꝓz Respōsio ad obiecta. Ad primū em̄ ista assignata est differentia inter rem ⁊ enununtiationem illius: quare non est eadem ratio ⁊c. Ad confirmationem nihilominus addenduz est: q̄ res: scilicet natiuitas christi: determinat sibi certum sui esse tempus. Enunciatio autem: scilicet Christus nascitur. nullum certum tempus consignificat: sed presens in communi seu vage secundum tēpus quo formatur aut proferatur: ⁊ tō modo est verum ⁊ modo falsum: q̄ alicui presenti adequat ⁊ alicui non: perseuerans tamen idem omnino quod non potest dici de re q̄ certum ꝫ sui esse tēpus ꝓns.

¶ Ad scōm aūt concedit referendo ad enūtiabilia ex parte cōpositum: nec oppositum docuit litera in rñsione ad scōm: q̄n ibi est sermo de augmento ⁊ diminutione scientie diuine ex parte dei. et reputat inconueniens

c 174 191. b

183

Universidad de Deusto
Biblioteca

argumentatio non solum de facto: sed de pñ. Et pterea quãtum est ex parte dei: negãdã est plura scire ꝯ sciat. Et q̃ hic sit mens ista pz. quia potẽtia dei ad determinandã scientiã visionis p̃tractar: inferẽs nõ debere concedi deum posse plura scire ꝯ sciat, pter sensum cõpositũ inferentẽ mutabilitatem ex parte dei: q̃ infert scientia in dei iam determinatam posse a deo mutari.

¶ Ad tertium vero negatur sequela: vt pz ex dictis: quia hoc non est propter variationẽ scientie: sz

95 I. q. 34. ar. 3. co. 2. 12. q. 3. art. 3. 1m. 2. 1. sen. in plog. 2 ñi. q. 3. ar. 3. co.

scitũ. Et licet nõ sit idẽ iudicium de re 2 enũciatione: quo ad hoc adducitur idem se saluo mutetur de scibili in non scibile: vt dictum est: tamẽ quo ad hoc quod variatio vtriusq; non redundat in variationem diuine scientie: idem est iudicium. Et quo ad hoc adducitur in litera declaratio a simili: ex rerum variatione sumpta: non quo ad primum.

¶ Super articu. 16.

TIulus clarus.

¶ In corpore duo primo in communi distinguit scientiam speculatiuam 2 practicam. 2º respondet questito.

¶ Quo ad primum distinctio est ista. Scientia quedam est speculatiua tantum: quedã practica tantum: quedam secundum quid practica, 2 secundum quid speculatiua. Declaratur sic. Scientia dicitur speculatiua 3ª. 1. ex obiecto: aut modo aut fine: ergo quedam est speculatiua tãtum 2c. Antecedẽs declaratur exemplariter. cõsequentia probatur: q̃ speculatiua ex obiecto est speculatiua tantum. speculatiua vero ex modo tantum aut fine tantũ est ẽm quid practica, 2 secundum quid speculatiua. que 2º nullo horum modorũ speculatiua est relinquitur q̃ practica tantum sit. ¶ Circa hanc partem aduerte primo quod practicum 2 speculatiuum hic sumitur nõ solũ vt sunt cõditiones scientie ẽm se: sed etiã ex parte scientis. Et pterea dicitur q̃ ars domificatiua nõ intendẽtis domificare est speculatiua ex fine: 2 practica ex modo 2 obo. glossandum est enim de fine ex parte scientis: 2 nõ ipsius scitie. Quñ si loquimur de fine ipsius scientie: ipsa est etiam practica ex fine quñ finis eius est domificatio. Et hoc sẽ aduerteris deludes irrisiones aduersariorũ. Aduerte 2º. q̃ sicut speculatiua est 3ª. ita practica. Prima ex obo modo 2 fine etiam scientis 2 hec est ẽm practica. Secũda ex obiecto mõ 2 fine scitie nõ scitis 2 hec est vere practica. Sed in litera dr. ẽm quid speculatiua ex parte finis scientis. Tertia ex obiecto: sed nõ modo nec̃ fine scientie: 2 hec est etiam ẽm quid practica sez ex parte obiecti. 2 ẽm quid speculatiua. f. ex modo 2 fine scientic: q̃ se cõcomitantur. Quum enim aliquid practice sciturs iam ex se ad opus ordinatur, 2 ecõuerso. Aduerte 3º q̃ per speculatiuã ex mõ tñ. i. de obiecto epabilis mõ speculatiuo nõ intelligitur scia de operabili in vlr; q̃ scientia de operabili siue sit per principia protima operationis: siue per principia remota 2 vniuersalia operationis: sub eodem mẽbro cadit. Sed intelligitur scientia de operabili scrutans non quomodo res fiat: sed quid est 2c. vt in litera dicitur. Talis enim cognitio non spectat ad artifices: sed ad philosophos: qui cum sciant quid est cithara aut domus, scientiam tamen illa faciendi nõ habẽt.

¶ Quo ad 2m tria dicuntur. primo cõparat scientia dei ad ipsum deum. 2º ad alia a se. 3º rãdet cuidam tacite obiectioni. De primo ponitur conclusio. Scientia dei de seipso est speculatiua tñ: phat: q̃ ipse nõ est opabilis. De 2º ponit cõclusio. Scientia de aliis a se est speculatiua 2 practica: etiam diuersimode. phat primo. q̃ sit speculatiua: q̃ ola nouit nõ speculatiue quia sunt 2c. Deinde q̃ sit practica: diuersimode: q̃ de factibilibꝰ q̃ nunq̃ fiunt. practicã hz dñtẽ. i. ex obiecto 2 modo 2 fine scientie: nõ fine scitis. De his 3º q̃ de facto q̃nq̃ fiunt hz practicam simplr 2 actu. Obiectio aũt cui respondetur: est. q̃: mala nõ facit deus nec̃ fuit de numero factibilium aut factorum a deo. quom ꝺo ergo hec ad scientiam practicam spectabunt. Respondetur quod sicut medicina est non solum sanitas: sed egritita scientia dei: non faciendo: sed permittendo: ordinando: impediendo 2c.

¶ Auert: hic q̃ de scitia dei possumus loqui dupl. primo absolutẽ ẽm q̃ in se est: 2 sic cum sit vna 2 simplex prehabẽs in se eminenter omnẽ scientie perfectionem: nec̃ est practica, nec̃ speculatiua: sed altius quid eminenter continens vtrũq;: iuxta ea que in plogo dicta sunt. Alio mõ in respectu talis scitie 2 sic vt hic de ea quod est speculatiua, aut practica. Respectu quidem huius scirt quod est essentia sua: non vt essentia est adequatum obiecti quantum ad finem. Nam intellectus practicus differt fine a speculatiuo: sicut dictum in tertio de anima. Intellectus enim practicus ordinatur ad finem operationis: finis autem intellectus speculatiui est consideratio veritatis. Unde si ergo edificator consideret qualiter posset fieri aliqua domus: non ordinans ad finem operationis, sed ad cognoscendum tantum erit, quantuz ad finem speculatiua consideratio: tamen de re operabili. Scientia igitur que est speculatiua ratione ipsius rei scite, est speculatiua tantum. Que vero speculatiua est secundum modum vel finem est secundum quid speculatiua 2 secundum quid practica. Cum vero ordinatur ad finem operationis est simpliciter practica. Secundum hoc ergo dicendum est, quod deus de seipso habet scientiam speculatiuam tantum. Ipse enim operabilis non est. De omnibus vero alijs habet scientiam 2 speculatiuam 2 practicam. Speculatiuam quidem quantum ad modum. Quicquid enim in rebus nos speculatiue cognoscimus diffiniendo 2 diuidendo hoc totum deus multo perfectius nouit. Sed de his que potest quidem facere, sed secundum nullum tempus facit: non habet practicam scientiam secundum quod practica scientia dicitur a fine. Sic autem habet practicam scientiam de his que secundum aliquod tempus facit. Adala vero licet ab eo non sint operabilia: tamen sub cognitione practica ipsius cadunt: sicut 2 bona: inquantum permittit vel impedit vel ordinat ea: sicut 2 egritudines cadunt sub practica scientia medici inquantum per artem suam curat eas.

Ad primũ

Ergo dicendũ, q̃ scientia dei est causa nõ quidem sui ipsius, sed aliorum. Quorundam quidem actu: scilicet eorum que ẽm aliquod determinatiõẽ diuine volũtatis dictat res eẽ agẽdas: ergo nulla est ibi notitia practica de rebus. Et nec̃dẽs pz: 2 ꝓñia, phat: q̃: scitia practica est dicratina ad operandũ. Jn plogo autem fundat se super prioritate sic: nulla notitia de rebus 2c. est prior actu voluntatis diuine 2c. ergo nõ est practica.

¶ Ad has aũt obiectiones suppositis his que in plogo dicta sunt 2 in questione speciali de practi. nõ est difficile respondere. Ad primam enim neganda est cõsequentia: quicquid sit de antecedente: plus enim exigitur ad notitiam practicam vt ibi patuit. Solutio rationis nostre a Scoto data valeret quidem: si deus aut operatio qua a se amatur: fieret vel etiam regularetur scientia practica. ¶ Oportet nanq̃ omnem causam esse causam vel operationis vel effectus scientia autem practica causam sonat: vt patet ex nomine: 2. 2. meta. Et respectu quidem creaturarum factibilium causa in deo ponitur: in ordine ad effectum: non in ordine ad factionem: quia illa est substantia dei. Respectu aurem ipsius dei quo ad neutrum poni potest: quia nec ipse nec operatio sit aut pendet. Ridiculum ergo est audire deum esse operabilem scientia sua practica. ¶ Ad obiectionem vero contra secundaz conclusionem primo loco factam: negatur cõsequẽtia: falsum enim manifeste est: q̃ notitia practica debeat esse dictatina ad operandum. satis est ẽm quod sit regulatiua. Ars ẽm domificatiua non dictat domificandum esse: imo est indifferens ad oppositaꝰ: vt pz. 2. meta. ¶ Et p hoc pz rñsio ad obiectionẽ scõ loco adducta: falsum quippe est assumptũ: quñ vt dr. 2. meta. potentia rõnalis quã cõstat eẽ notitiã practicã determinat ab appetitu: 2 nõ econuerso. Et tõ pñsupponit ab appetitu vt indifferes. Uñ mirũ est de isto homine: quod eius ingenium nõ aduertit q̃ quãd modũ ars domificatiua absolute: preuenit actũ voluntatis: 2 ꝓuenit a volũtate vt determinata ipsius ad operandũ: 2 ꝓuenit executionẽ. f. ipsam domificationem. Ita rõnes olim operũ factibiliũ a deo: naturaliꝰ in essentia diuina relucẽt. ꝓuenit̃o omnem voluntatis actũ: sed ꝓueniri eas opz a volũtate diuina vt determinentur ad operandũ. Uñ q̃dã rones sunt determinate ad operandũ: 2 q̃dã non: vt in ifa dr. Et ille et q̃ determinate sunt a dña volũtate ꝓuenit executionem. f. factionẽ ad extra. Nec refert ad ꝓpositũ vtrũ poꝰ executiua ideo sit ipa volũtas, an 3ª. poꝰ: quñ ipa volũtas vt determinãs ꝓcedit: 2 vt exequẽs sequit.

¶ Super. q. xv. Arti. i.

In titulo nihil aliud notandum est: nisi quod quid nominis idee in corpore declaranur.

¶ In corpore tria. primo proponit conclusionem responsuam questo. 2º. assignat quid nominis idee. 3º probat conclusionem responsuam.

¶ Quo ad primum conclusio responsiua questio affirmatiue est. Necesse est ponere ideas in mente diuina. Ubi ad

96 I. q. 44. artic. 3. Et. 1. di. 39. q. 2. artic. 2. Et 3ii. q. 3. arti. 1.

tres fiunt. Quorundã vero virtute. f. eorum que pñt facere, 2 tñ nunq̃ fiunt. ¶ Ad scõm dñm q̃ scientiã esse acceptã a rebus scitis: nõ per se conuenit scientie speculatiue: sed per accidens inquantũ est humana. ¶ Ad id vero quod in contrariũ obijcitur dicendũ: q̃ de operabilibus perfecta scientia non habetur: nisi sciantur iquãtum operabilia sunt. Et ideo cum scientia dei sit oibus modis perfecta, oportet quod sciat ea que sunt a se operabilia inquantũ huiusmodi: 2 non solũ secũdũ q̃ sunt speculatiua. Sed tñ non receditur a nobilitate speculatiue scientie: q̃ oia alia a se videt in seipso. Seipm autez speculatiue cognoscit. Et sic in speculatiua suãpsius scientia habet cognitionem 2 speculatiuam 2 practicam omnium aliorum.

¶ De ideis. Questio 15.

Post

Consideratiõẽ de scientia dei, restat consideratiõ de ideis. ¶ Et circa hoc quẽruntur tria. Primo an sint idee. Secundo: vtrum sint plures vel vna tantum. Tertio vtruz sint omnium que cognoscuntur a deo.

¶ Utrum idee sint. Arti. 1.

Ad primũ

Sic proceditur. Uideꝝ, quod idee non sint. Dicit enim Dio. vñ. capit. de di. no. quod deus non cognoscit res secundum ideam. Sed idee non ponuntur ad aliud nisi vt per eas cognoscantur res. Ergo idee non sunt. ¶ Preterea. Deus in seipso cognoscit omnia: vt supra dictum est 2c: sed seipsum non cognoscit per ideaz. Ergo nec alia. ¶ Preterea. Idea ponitur, vt principium cognoscendi 2 operandi. Sed essentia diuina est sufficiens principium cognoscendi 2 operandi omnia. Non ergo necesse est ponere ideas.

Sed cõtra

Est, quod dicit Aug. in lib. lxxxiij. q. Tanta vis in ideis constituitur, vt nisi his intellectis, sapiens esse nemo possit.

Rñdeo

Dicendum, quod necesse est ponere in mẽte diuia ideas. Idea enim grece latine forma dicitur. Unde per ideas intelliguntur forme aliaruz rerum preter ipsas res existentes. Forma autem alicuius rei preter ipsam existens ad duo esse potest: vel vt sit exemplar eius cuius dicitur forma 2: vel vt sit principium cognitionis ipsius secundum quod forme cognoscibilium dicuntur esse in cognoscente. Et quantum ad vtrunq; est necesse ponere ideas. Quod sic paret. In omnibus enim que non a casu generantur, necesse est formam esse finem generationis cuiuscunque. Agens autem non ageret propter formam nisi inquãtum similitudo forme est in ipso. Quod quidem contingit dupliciter. Uno modo enim agẽtibus preexistit forma rei fiende secundum esse naturale: sicut in his que agũt per naturam. Sicut homo generat hominem: 2 ignis ignẽ. In quibusdam vero fz esse intelligibile: vt in his que agunt p intellectum. Sicut similitudo domus preexistit in mẽte edificatoris. Et hec potest dici idea domus: quia artifex intendit domuz assimilare forme quã mente concepit. Quia igitur mundus non est casu factus: sed est factus a deo per intellectum agente (vt infra patebit 2) necesse est qõ in mente diuina sit forma ad similitudinez cuius mundus est factus. Et in hoc consistit ratio ideẽ.

Ad primum

Ergo dñm, q̃ deus nõ intelligit res ẽm ideã extra se existẽtẽ. Et sic etiã Arl. imputabat opinionẽ Platonis de ideis: fcõm q̃ ponebat eas per se existẽtes, nõ in intellectu. affirmatiue: p esse qõ hz in intellectu. Hermisso esse in rerũ nã: sicut quereti an spera ignis sit. male rñderet q̃ est in intellectu. Et rõ est q̃ esse in intellectu est esse ẽm quid. Esse in rerũ nã est esse simplr. Qõ aũt an sit rit de esse simplr: ppea si rñdeat de esse in mente: insinuat q̃ illa res nõ hz aliud esse sed esse in mẽte est eius esse simplr. Si igit idea est essentia ẽm esse reale. male rñsum est q̃dto. Necesse est ponere ideas in mente diuina. Si autem idea est essentia vt oba est intellectui diuino, male ẽ dictũ est q̃ est ipa essentia diuina: qm essentia diuia vt oba: nõ hz eẽ reale nec̃ obiectiuũ. Et si per impossibile essentia diuina non esset in rerũ nã: 2 esset oba intellectui: idee rõ saluaret. Idea ẽ esse idẽ q̃ essentia est per accidens: imo superfluuz: quia nã cuiusq; rei est oba intellectui diuino sedario tñ ẽt si nunq̃ idẽtificaretur essentie diuine vt obiecta est intellectui diuino: qm ipsa cognoscitur a deo non solũ vt est i priori obo: ẽm se. Hec ões nõ sunt ex sco. formaliter. sed vt ditas eluscefcat: partim ex ipso partim ex ipa: eas formandas credidi.

236 b 236

¶ Ad euidẽtiã horuz quibus videda sunt. Et quibus solo oim pendet. primo qõ idea se hꝫ ad ee. scõo quia sit esse obiectiuum.

¶ Quo ad primũ sciendũ q̃ vt ex allegatis locis pz. de ratiõe idee est esse exẽplaris rei. De rõne aũt exẽplaris est esse formatiuũ rei mediãte agẽte p intellectũ. Uñ ibidez dr. q̃ si oia agerẽt de necessitate nãe: nõ ponerent idee. De rõne aũt formatiui sit est esse in mẽte nũch. n. exẽplar aliq̃s est sic formaniue: nũnisi potentia remota nisi sit in mente: 2 ssit in mente tantũ: formatiuum sic saluatur. Modus ergo essendi exemplari necessarius est esse in meme. Ceteri aũt modi essendi sunt q̃ accidẽs absolute loquendo. Et ppea in ifa, q̃nti an est de ideis rñsum est q̃ sunt in mente diuina. Esse nanq; in mẽte est simpliciter necessariũ esse idearũ: 2 formalr ꝓuenit idee vt idea est. Nec curauit author de esse idearũ rerũ natura vt platoni afcribit. Primus hic theologiã tradebat 2 de diuino intellectu. Illa aũt discussio metaphysicalis est: ad tractatum de separatis ꝓstantiis spectãs. Unde pater q̃ idea in deo est 2 formaliter loquẽdo essentia diuina: vt in mente est diuina. Nec oppositum in illis verbis sequẽtis articuli dr. Quñ ly immutabile claudere intelligitur in se rõne exẽplaris: ac per hoc vt ex dictis pz. idea dicit essentia diuina vt exẽplar est. i. vt formatiua est rei medio intellectu. hoc aũt pz non cõuenire essentie ẽm q̃s est mere nãliter. ẽm q̃ est oba diuine mẽti. Sed q̃d est esse sic. f. obiue: q̃s 2º loco videndũ erat. Sco. in. 1. di. 36. determinat q̃s esse cognitũ nõ est esse reale absolutum aut respectiuũ. nec est esse relatiuum ẽm rõnẽ: sed est esse diminutũ rei: siue absolute siue relatiue: q̃s vocatur esse ẽm quid. Jta q̃ res hꝫs talẽ modũ essendi: fundat relationẽ rõnis ad intellectũ: putaq; lapidẽ 2 cetera entia, ꝓducta esse ab eterno a deo ꝑ actũ intellectus diuini in tali esse: 2 hmõi entia ẽm quid esse 2 vocari ideaz: quia eis cõueniunt oẽs cõditiões idearũ: vt arguẽdo fuit deductũ. Ego aũt peripathetico lacte educatus: ac in aere vt aũt loq nescis: preter iantidinẽ entis realis: solũ ens rõnis noui. 5. 2. 6. metap. Ens aũt rõnis relationẽ ant negauit dicit 2. S. T. in. q̃. de ve. q. 21. art. Unde eli esse obiuũ nõ sit modus essendi ẽm rẽ: neq; sit negõ: restat q̃ sit esse relatiuum ẽm rõnẽ in cõi loq̃ndo.

Sz q̃m esse diuinũ ẽ tante excellẽtie, vt oẽs essendi modos sine extra animã: sine in alq eminenter prehẽat opz vt esse nale ipsius diuine essentie: sit non solũ ordinis intelligibilis 2 in actu purissimo: sed sit etiam (2 non per accñs) esse obiuum eiusdem respectu intellectus sui. Quoquin non oes essendi modos vnico modo eminentissime cõtineret. Ac per hoc nec essentia diuina vt obiecta intellectui habet esse diminutum: nec aliqua res vt obiecta diuino intellectui habet esse diminutum. Et de essentia diuina quidem manifeste sequitur: quia eius esse obiectiuum est esse naturale ipsius dei propter eius eminentiam. De aliis vero sequitur ex eo q̃ alia non aliter ꝑnt obiici deo q̃m in oba essentia diuina: nihil. n. deo intelligit extra se: sed oia in se tñ. Jta

q̄ in se cognoscit vtrūq; s.z lapidē in essentia oba:z lapidē absolute:z lapidem hūc:z lapidē in alia mea ꝛc:ola ēm hic nout: sed modus quo hic obūcitur est vnius.s.in essentia diuina. Et p̄r esse obiuū rerū respectu intellectus diuinino est esse relationis:sed absolutū realissimū.s.esse dei. Et quia idea in deo:de qua est sermo: significat res ꝑm tale esse:ideo merito dictum est qō est ipsa essentia diuina ꝛc. ¶ Ad primā ergo obiectionē in oppositum negatur sequela. Ad

ptabationē aūt dr qō ꝛ esse obiuū in cōi:nō sit realē:esse tñ obinū apud intellectū diuinum est reale.

¶ Ad scdam aūt iam pt̄a q̄ idea in deo est essentia diuina vt obiecta diuino intellectui ꝛc. Et cum arg̃t: ergo male dictum est: q̄ essentia sit:negatur sequela. Tum quia non est dictū:q̄ est essentia inq̄tum hz esse naturale. Tū qz si hoc sine reduplicatione fuisset dictū,verificaref pp vnitatē vtriuſq; in deo. Essentia eñ diuina hz vtrūq; modū essendi eminenter: in suo vnico excellentissimo modo essendi. Et ppea affirmando idētitatē idee cum essentia non sequit formaliter loquēdo more humano: ergo affirmatur idētitas cum essentia: inquantū est in rerū nā. In ifa aūt nō affirmāt hoc scōm sed p̄mum. Et ad illē dnē ꝑtis q̄ obiciendo subtinuerē sunt.s.ergo idēā in deo esse idem cum essentia diuina est p accīs. Et ergo ē sup̄fluū nihil valent: qz idētitas cum essentia est per se ꝛ necessaria. Et eo q̄ nihil pōt obsīe intellectui diuino nisi in essentia diuina. Ita q̄ modus quo res obīciuntur: necessario est esse in oba essentia. Alioqn

deis intelligeret aliquid extra se. Et vlt̄ecseret eius intellectus:vt.12.metaphy.patet.vnde falsum ē impoſe est:q̄ ipsa obiciatur deo in scīpsa lapide obīue. Qō tamen argumentum assumit ꝛ supponit ex ignorantia metaphy. ¶ Ad illam aūt hypotheticam deductionem: si essentia diuina non esset in rerum natura: ꝛ esset obiecta suo intellectui:saluaretur ratio idee:ergo identitas idee cum essentia est per accidens. Admissa conditionali: negatur vltior sequela: imo sequitur oppositum:quia stante illa conditionali:idea esset ipsa essentia vt obiecta. Et si dicatur:ergo idcam esse essentiam diuinam scōm se esse reale est accidens. negatur sequela. Qm̄ esse obiuum essentie diuine apud intellectum dei non est per accidens reale: sed per se: ex eminentia propria ipsius. Sed falli multos contingit in hoc ex eo quod consideratur esse obiectiuum absolute:ꝛ reale absolute:que constat non esse idem. Cum hic sit sermo de esse obiectiuo tali ꝛ tali reali:ex quibus oritur identitas:balbutiendi tamen accepta licentia.

¶ Super Articu. 2.

TItulus clarus.

¶ In corpore tria facit. Primo respondet questo affirmatiue. Secundo ostendit quod hec pluralitas non repugnat diuine simplicitati. Tertio ostendit quomodo hic pluralitas est.

¶ Quo ad primum conclusio responsiua est. Necesse est ponere ideas plures. probatur. Ultimus finis in qualibet effectu est proprie intentus a puncipali agente:ergo ordo vniuersi est proprie intentus ꝛ per se factus a deo:ergo in mente diuina est idea ordinis vniuersi:ergo in ea sunt propie rationes oim rerū:ergo in ea sunt plures idee. Ahis manifestat in ordine exercitus ꝛ duce. Prima vero ꝟa probat:q̄ optimū in rebꝰ exīs est ordo:qō firmatur ex.12.meta. Et cōfirmat hitas ꝟtis ex destructione opinionis Aui. ꝛc. 2ª aūt est p se nota. tertia ho ꝟbat:qz rō toti⁹ hr̄i nō pōt:nisi habeant rationes oim:ex qb⁹ totū ꝟstituit:vt ꝟz in domo ꝛ eius ptib⁹. Confirmatur:q̄ veritas ꝟtis authoritate Aug. vltima demum consequentia non eget probatione.

¶ Aduerte q̄ notanter in p̄o ante nō dr vltim⁹ finis:hz dr vltim⁹ finis in ẽ libet effectu:qm̄ hic est sermo de fine intrinseco effectꝰ:ꝛ nō de fine q̄ est extra effectū:vt ein ꝑz.13.meta.tex.32. Bonū vniuersi est duplex.s.in ipso. vniuersi multa cognita disparata nec inter se:nec ab essentia diuina. Qm̄ quelz est ipsa essentia. Contra simplicitatē nāe intellectus est:si multa disparata cognita vt sic.i.in esse cognito (formaliꝰ.n. loqmur) hfet:vt in nobis cōtingit qm̄ triangulū z bouem intelligimus. Habere autem multa cognita non disparata:imo in vno numero cōicantia non preiudicat simplicitati. Scōo q̄ intellectū p se pino a deo opz esse vnū. Idea aut est intellectū per se scōo: ꝛ ideo cōpatit multitudinē. Non.n. detm̄ est in litera q̄ oē qō pōt multiplicari:sed quod multiplicare quod nō pudicat simplicitati. Sat autē hoc verificatur:si qb⁹ p se secundo plurificari potest. ¶ Ad tertiū autem dr q̄ laborat in equiuoco. Non enim intendit ifa:q̄ in deo non possint poni plura diuersarum rōnū; quo. Sed q̄ nulluz eorum pōt multiplicari: non enim sunt in deo multe sapientie:neq; multe artes ꝛc. Sed sunt in deo multe idee.

¶ Quo ad tertium obiectiōnis modus: quo predicta pluralitas obiectiua est in intellectu diuino: deus perfecte intelligit essentiam: ergo cognoscit eam omni mō quo cognoscibilis est: ergo cognoscit eā non soluz ꝑm se:sz ꝑm q̄ est quocunq; modo participabilis a creatura:ergo cognoscit vt sic imitabilem a tali creatura:ergo vt propriaz rationem huius creature: ergo cognoscit plures rerum rationes: quas vocamus idcas. Antecedēs patet cū prima ꝟa. scōa autez ꝟobatur. Quia deus vtroq; modo est cognoscibilis. quarta aūt ꝟobatur: qz species creaturarū sunt ꝑm modos participan di diuine essentie sim̄ litudinē. quinta autez patet ex eo qz parest de creatura hac ꝛ aliis iudicium.

¶ In rñsione ad primū aduerte diligenter:qō hic non est sermo de quacūq; similitudine: sed exēplari ñm. Imitabile aūt exemplari ter nō est:nisi oēm intellectus. Et ꝓpterea hz essentia diuina absolute sit prius imitabilis ꝗ sit obiecta:non tamen est prius imitabilis exemplariter quā sit obiecta: qz de rōne exemplaris, vt dictum fuit est esse obiectiuum. vnde si deus non esset intellectuale agens: essentia sua esset quidem imitabilis sed non exemplariter:ac per hoc nō haberet rationem idee:ꝛ hoc insinuat litera dicens q̄ non nominat essentiam:sed rationem intellectam ex ea.

¶ In rñsione ad 2ᵐ ꝛ 3ᵐ. ꝑpter clariorē intellectū nota simul tria. Primo q̄ idea significat essentiā diuinā imitabilē exēplariter. Et quia imitabilitas pōt sumi dupl̄r. s. fundamentaliter. i. pro absoluto:ꝛ formaliter. i. pro respectu. Tripliciter idee significatio imaginari pōt. Primo vt significet absolutum tm̄. 2º respectuū tm̄. 3º vtrūq;. Et quidem q̄ nō tm̄ fundamentū imitabilitatis ſignificet ex eo probatur:qz cū illud sit oino vnū in omnibus ideis qz est ipsa simplicissima essentia diuina:in qua non potest distingui absolutum imitabile a lapide: ab absoluto imitabili a leone non posset sustineri pluralitas idearum in deo. Plures enim ideas intelligere est impossibile:nisi significatium idee plurificatum intelligatur. Quod etiam nō tm̄ respectum ſignificet ex eo ptz:q̄ essentiā diuinā ſignificare dicitur. Vñ relinquitur q̄ vtrūq; ſignificet:nō eo mō quo ly vestis ſignaret hoiem album: ſi vtriq; imponeretur:qm̄ sic idea nō hfet vnam rōnem:sed eo modo quo nomina ſignant absolutum relatiue:vt saluator ꝛ creator ꝛc. Ac p hoc de ratione idee in deo sunt ꝛ essentia ꝛ relo:nō vt partes ꝓponētes vnā cōem rōnē: sed vt res ꝛ modus: vt determinabile ꝛ determinatio: vt cōe ꝛ ꝓprium. Secundo nota:q̄ ideas tam in artificibus ꝗ in deo contingit intelligi dupl̄r. primo vt alio:ū sunt idee. 2º vt in seipsis sunt. Exēplum vtriuſq; mēbri hr̄ in ifa:in rñsione ad 1ᵐ. Quum artifex faciendā domū cōtemplat:ad ideam domus intellectio terminat: vt idea est domus. Quum aūt artifex actu reflexo ipsam quam mente concepit ideam considerat: ad ipsam intellectio terminatur. vt in se est. Sodē quoq; modo in deo contingit. Et hac aūt distinctione facile percipere potes ideas cōstitui non p intelligi ipsas vt in se: sed per intelligi ipsas vt ideas alionum. Nec refert ad propositum: an illud intelligi sit actualiter aut habitualiter. Et ꝓpterea cōcedi tur q̄ in deo sunt plures idee: antequam sint idee intellecte ꝟs. Et ꝓpter hoc in litera in calce rñsionis ad 2ᵐ: de scōo modo quo intelliguntur: ꝺr ꝛ hoc est plures ideas esse in intellectu eius vt intellectas:qz aliud est plures ideas esse in intellectu ei⁹ꝛ aliō est plures ideas esse in intellectu eius vt intellectas. primum em̄ dicit eas eē obiecte in intellectu⁹ vt alio rum rōnes. 2ᵐ vero dicit eas esse obiecte:vt ꝑm se intellecte iō addidit vt intellectas. Tertio nota qō respectus isti distinguentes ideas: quum sint ēt constitutiui earū:nō cōsequunt actū intellectus diuini intelligentis ideas: sed fiunt ꝓ actum intellectus diuini intelligentis essentiam suam comparatiue. Ita qō non est imaginandū: q̄ diuina intelligatur essentia vt imitabilis: ꝛ deinde sequatur respectus idealis. Sed q̄ ipsa intellectio essentie vt imitabilis:est constitutio respectus idealis. Et hoc autem habes:quod respectus ideales non ponuntur necessarij: ad hoc vt deus distincte intelligat creaturas. vt quidam interpretari videnſ. Constat enim quod perfectio intellectionis diuine non mendicat a respectibus rationis. Sed ponuntur necessarij: vt necessario constituti ex perfectione intellectionis diuine. Unde in corpore articuli aut hoc dixit: quod quia deus perfectissime intelligit essentiam suam:ideo intelligit eam vt tot modis imitabilem:hoc enim est constitui plures respectus ideales:intelligitque plures ideas: vt alio:um rationes sunt: ꝛ intelligere creaturas distincte in essentia diuina sibi obiecta. Et hec si bene contemplatus fueris,obiectiones alioꝝ deridebis:quas non adduxi:quia non contra sensum expositum doctrine Sanc. Tho. militant.

¶ Super Articu.3.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo. primo distinguit. secundo respondet questo.

¶ Quo ad primum. Idea diuina dupliciter sumitur: vt ez a ꝛ: vt ratio. Manifestatur distinctio dupliciter. primo ex differentia duoꝝ officiorum attributorum ideis a platone generare ꝛ cognitionem facere:secundo ex differentia specialiui ꝛ practici.

¶ Quo ad secundum respondet questo duabus propositionibus affirmatiue. Prima. S. Tho.

¶ Utrum omnium que cognoscit deus sint idee. Arti. 3.

ADo tertiū Sic proceditur. Uidetur, quod non omnium que cognoscit deus, sint idee in ipso. Mali enim idea non est i deo:quia sequeretur malū esse in deo. Sed mala cognoscuntur a deo. Ergo non oim que cognoscuntur a deo sunt idee.

Cp̄. Deus cognoscit ea que nec sunt nec erunt nec fuerunt:vt supra dictum est e. Sed horum nō sunt idee:q̄ dicit Dio. v.c. de di. no. qō exēplaria sunt diuine voluntates determinatiue ꝛ effectiue rerū. Ergo non oīm que a deo cognoscuntur sunt idee in ipso.

Cp̄. Deus cognoscit materiam primam. Que non potest habere ideam:cum nullam habeat formam. Ergo idem quod prius.

Cp̄. Constat quod deus scit non solum species, sed etiam genera ꝛ singularia ꝛ accidentia. Sed horum non sunt idee secundum positionem Platonis,qui primus ideas introduxit,vt dicit Augu. Non ergo omnium cognitorum a deo sunt idee in ipso.

Sed cōtra Idee sunt rationes in mente diuina existentes,vt per Aug. patet. Sed omniū que cognoscit deus habet proprias rationes. Ergo omnium que cognoscit habet ideam.

Rñdeo Dicendum, quod cum idea a Plone poneretur principia cognitionis rerum ꝛ generationis ipsarum) ad vtrunq; se habet idea:prout in mente diuina ponitur. Et secundum quod est principium factionis rerum:exemplar dicitur, quod deus intelligit se imitabili a leone non posset sustineri pluralitas idearum in deo. Plures enim ideas intelligere est impossibile:nisi significatium idee plurificatum intelligatur. Quod etiam nō tm̄ respectum ſignificet ex eo ptz:q̄ essentiā diuinā ſignificare dicitur. Vñ relinquitur q̄ vtrūq; ſignificet:nō eo mō quo ly vestis ſignaret hoiem album: ſi vtriq; imponeretur:qm̄ sic idea nō hfet vnam rōnem:sed eo modo quo nomina ſignant absolutum relatiue:vt saluator ꝛ creator ꝛc. Ac p hoc de ratione idee in deo sunt ꝛ essentia ꝛ relo:nō vt partes ꝓponētes vnā cōem rōnē: sed vt res ꝛ modus: vt determinabile ꝛ determinatio: vt cōe ꝛ ꝓprium. Secundo nota:q̄ ideas tam in artificibus ꝗ in deo contingit intelligi dupl̄r. primo vt alio:ū sunt idee. 2º vt in seipsis sunt. Exēplum vtriuſq; mēbri hr̄ in ifa:in rñsione ad 1ᵐ. Quum artifex faciendā domū cōtemplat:ad ideam domus intellectio terminat: vt idea est domus. Quum aūt artifex actu reflexo ipsam quam mente concepit ideam considerat: ad ipsam intellectio terminatur. vt in se est. Sodē quoq; modo in deo contingit. Et hac aūt distinctione facile percipere potes ideas cōstitui non p intelligi ipsas vt in se: sed per intelligi ipsas vt ideas alionum. Nec refert ad propositum: an illud intelligi sit actualiter aut habitualiter. Et ꝓpterea cōcedi tur q̄ in deo sunt plures idee: antequam sint idee intellecte ꝟs. Et ꝓpter hoc in litera in calce rñsionis ad 2ᵐ: de scōo modo quo intelliguntur: ꝺr ꝛ hoc est plures ideas esse in intellectu eius vt intellectas:qz aliud est plures ideas esse in intellectu ei⁹ꝛ aliō est plures ideas esse in intellectu eius vt intellectas. primum em̄ dicit eas eē obiecte in intellectu⁹ vt alio rum rōnes. 2ᵐ vero dicit eas esse obiecte:vt ꝑm se intellecte iō addidit vt intellectas. Tertio nota qō respectus isti distinguentes ideas: quum sint ēt constitutiui earū:nō cōsequunt actū intellectus diuini intelligentis ideas: sed fiunt ꝓ actum intellectus diuini intelligentis essentiam suam comparatiue. Ita qō non est imaginandū: q̄ diuina intelligatur essentia vt imitabilis: ꝛ deinde sequatur respectus idealis. Sed q̄ ipsa intellectio essentie vt imitabilis:est constitutio respectus idealis. Et hoc autem habes:quod respectus ideales non ponuntur necessarij: ad hoc vt deus distincte intelligat creaturas. vt quidam interpretari videnſ. Constat enim quod perfectio intellectionis diuine non mendicat a respectibus rationis. Sed ponuntur necessarij: vt necessario constituti ex perfectione intellectionis diuine. Unde in corpore articuli aut hoc dixit: quod quia deus perfectissime intelligit essentiam suam:ideo intelligit eam vt tot modis imitabilem:hoc enim est constitui plures respectus ideales:intelligitque plures ideas: vt alio:um rationes sunt: ꝛ intelligere creaturas distincte in essentia diuina sibi obiecta. Et hec si bene contemplatus fueris,obiectiones alioꝝ deridebis:quas non adduxi:quia non contra sensum expositum doctrine Sanc. Tho. militant.

¶ Super Articu.3.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo. primo distinguit. secundo respondet questo.

¶ Quo ad primum. Idea diuina dupliciter sumitur: vt ez a ꝛ: vt ratio. Manifestatur distinctio dupliciter. primo ex differentia duoꝝ officiorum attributorum ideis a platone generare ꝛ cognitionem facere:secundo ex differentia specialiui ꝛ practici.

¶ Quo ad secundum respondet questo duabus propositionibus affirmatiue. Prima. S. Tho.

Universidad de Deusto Biblioteca
Facult. Philosophiae Provinciae Loyolensis S.I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nius: iuxta membra distinctionis premissa. Quia ē idea ſm q̄ exēplar: est oīa que a deo ſm quodcūq; tps fiunt. Scōa est. idea vt rō: est oīa facibilium ⁊ cognoscibiliu ſm propias rones: tā speculative q̄ practice. Hec ꝓpones nō aliter in litera ꝓbantur: q̄a ex .q.14. ex predictis patent. Illud tñ nō pretereas: q̄ idea vt ratio sumitur ꝓ ratione obiectiua: vt in ꝓio articulo ipsa litera exposuit: dicit igit idea rō obiectiua rei. Hoc etiaz modo idea platonica rō cognoscendi esset.

¶In responsione ad tertium. Aduerte q̄ hic San. Tho. retractat dicta in .q̄o. de ve. q̄. 3. articu. 3. 2 in. 1. sent. dist. 36. articu. vl. timo: de idea materie prime. Nec opz fingere glosas: quoniam medius terminus hic assumptus. f. quia ſm fē nō est cognoscibilis: re expresse alibi dicta eli dit: vt patet intuenti.

137 145 Sed dubium hic restat cuius compositi idea: materie prime sit idea. Si tamen litera perspicaciter videa tur facile patebit: q̄ idea vt ratio respondens materie prime: est idea corporis quod est genus in ꝑdicamēto subē: q̄m ſm illius formā diffiniret si diffiniret. Idea eīm vt ratio: est omnis cognoscibilis ꝓ ꝓpriā rōnē: vt in ſa dicitur. Idea autem eius vt exemplar: non est alio modo querenda quā idee generum: de quibus in litera dicitur: quod non habēt aliam ideā a specie etc.

¶Super. q. 16. Ar. 1.

?? 1. di. 19. q. 3. art. 1. c. Et vi. q. 1. arti 11. ¶Tulus clarus. ¶In corpore duo. primo respondet questio. 2° assignat rationem plurium differentiarum veritatis: ibi: ſm hoc ꝓbitas.

¶Quo ad primū: conclusio responsiua questo est. veritas principaliter est in intellectu: secundario in rebus in ordine ad intellectum a quo dependent. Hec conclusio habet tres partes: ⁊ quo ad primam quidem probatur verum est terminus intellectus. ergo est in intellectu. Antecedens declaratur: ex proportionali conuenientia inter verum ⁊ bonum: quia sicut bonum significat id in quod tēdit appetitus. Ita vellit id ad quod tendit

secundum q̄ idea est exēplar: nec ſm q̄ est ratio. ¶Ad scōm dōm: quod eoīū que nec sunt nec erunt nec fuerūt: deus nō hz practicam cognitionē: nisi virtute tñ. Unde respectu eoīz non est idea in deo scōm quod idea signīat exemplar: sed solū ſm q̄ signīat rōnē. ¶Ad tertium dicendum ꝙ Plato ſm quosdā posuit māz nō creatā. Et ideo non posuit ideam esse māe, sed māe concausam. Sed quia nos ponimus materiā creatam a deo: non tñ sine forma [c]. habet quidem mā ideā in deo: non tamē aliam ab idea compositi. Nā mā ſm se nec esse hz: nec cognoscibilis est. ¶Ad quartū dōm. q̄ gña non possunt hre ideam aliam ab idea spēi scōm q̄ idea signīat exemplar: quia nunq̄ genus fit nisi in aliqua spē. Silr etiā est de accītib⁹ que inseparabiliter concomitantur subiectum: quia hec simul fiunt cū subiecto. Accidentia añt que supponiūt subiecto spālem ideam hñt. Artifex eīm per formam domus facit omnia accīa que a principio cōcomitantur domū. Sed ea que supponiunt domui iam facte, vt picture vel aliqd aliud facit per aliquam aliam formam. Indiuidua vero ſm platonem non hēbant aliam ideaz q̄ mām quā ponebat esse increatā (vt q̄dā dicūt) ⁊ concausam idee. Tū q̄ intentio naturę consistit in spēbus: nec particularia pduciunt: nisi vt in eis spēs saluent. Sed putidentia diuina non solum se extendit ad species: sed ad singularia: vt infra dicetur [e].

¶De veritate. Questio 16.

Deinde de veritate inquirendum est. ¶Circa quam quęruntur octo. Primo. vtrum veritas sit in re vel tantum in intellectu. Secundo. vtrum sit tantum in intellectu componente ⁊ diuidente. Tertio. de comparatione veri ad ens. Quarto. de cōparatione veri ad bonum. Quinto. vtruz deus sit veritas. Sexto. vtrū omnia sint vera veritate vna vel pluribus. Septimo. de eternitate veritatis. Octauo. de incommutabilitate ipsius.

¶Utrū veritas sit tm̄ in intellectu. Art. 1.

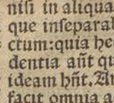

Ad primū Sic videtur, quod veritas non sit tantum in intellectu, sed magis in rebus. Augusti. enim in lib. 10. repobat hanc notificationem veri. verum est id quod videtur: quia secundum hoc lapides, qui sunt in abditissimo terre sinu non essent veri lapides: quia non videntur. Repobat etiam istam: verum est quod ita se habet vt videtur cognitori, si velit ⁊ possit cognoscere: quia secundum hoc sequeretur quod nihil esset verum si nullus posset cognoscere. Et diffinit sic verum. Verum est id quod est. Et sic videtur quod veritas sit in rebus ⁊ non in intellectu.

¶Quicquid est verum, veritate verum est. Si igitur veritas est in intellectu solo: nihil erit verum nisi secundum quod intelligitur. Quod est error antiquorum philosophorum: qui dicebāt omne qđ videt esse verū. Ad qđ sequitur contradictoria simul esse vera: cuz contradictoria simul a diuersis vera esse videant. ¶Propter qđ vnūquodq; ⁊ illud magis, vt patet primo posteriorum. Sed ea q̄ res est vel non est: est opinio vel oratio vera vel falsa secūdm pđm in predicamētis.

Ergo ꝓitas magis ē in reb⁹ q̄z in intellectu.

Sed cōtra Est, q̄ philosoph⁹ dicit sexto metaphy. q̄ verū ⁊ falsū nō sunt in reb⁹, sz in intellectu.

Rndeo Dom, q̄ sicut bonū noīat id in qđ tēdit appetitus: ita verū noīat id in qđ tendit intellectus. Hoc autem distat inter appetitū ⁊ intellectum: siue quācūque cognitionē. Quia cognitio est secundum q̄ cognitū est in cognoscēte. appetitus autem est scōm q̄ appetēs inclinatur in ipsam rē appetitam [e]. Et sic terminus appetitus quod est bonū: est in re appetibili. Sz termin⁹ cognitiōis (qđ ē verū) est i ipso intellectu. Sicut autem bonum est in re inquantum habet ordinem ad appetitum: ⁊ propter hoc ratio bonitatis derivatur a re appetibili in appetitum: secundum q̄ appetitus dicitur bonus: ꝑ quē est bonitas (cum verum sit in intellectu scōm q̄ conformatur rei intellecte) necesse est q̄ ratio veri ab intellectu ad rem intellectaz deriuetur, vt res etiam intellecta vera dicatur: secundum q̄ hz aliquē ordinem ad intellectum. Res añt intellecta ad intellectū aliquē potest habere ordinem [e]: vel per se vel per accīs. Per se quidem hz ordinem ad intellectum a quo dependet secundum suū esse. per accīs añt ad intellectum a quo cognoscibilis est. Sicut si dicamus quod domus cōparatur ad intellectum artificis per se: per accidens autem comparatur ad intellectum a quo non dependet. Judicium autem de re non sumitur secundum id qđ ineſt ei per accīs, sed secundum id quod ineſt ei per se. Unde vna quęq; res dicitur vera absolute secundum ordinē ad intellectum a quo dependet. Et inde est q̄ res artificiales dicūtur vere per ordinem ad intellectum nostrum: dicitur enim domus vera que assequitur similitudinem forme que est in mente artificis. Et dicitur oratio vera inquantum est signum intellectus veri. Et similiter res naturales dicuntur esse vere secundum quod assequuntur similitudinem specierum que sunt in mente diuina. Dicitur enim verus lapis qui assequitur propriam lapidis naturam secundum preconceptionem intellectus diuini. Sic ergo veritas puncipaliter est in intellectu. secundario vero in rebus secunduz quod comparantur ad intellectum vt ad principium. Et secunduz hoc veritas diuersimode notificatur. Nam augu. in libro de vera religio. dicit quod veritas est qua ostenditur id quod est. Et Hilarius dicit, q̄ verum est declaratiuum aut manifestatiuum esse. Et hoc pertinet ad veritatem scōz q̄ est in intellectu. Ad veritatem autem rei secundum ordinem ad intellectum pertinet diffinitio Aug. in li. de vera reli. talis. Veritas est summa similitudo principij: que sine vlla dissimilitudine est. Et quedam diffinitio Anſel. talis, Veritas est rectitudo sola mente perceptibilis. Nam rectum est quod principio concordat. Et quedam diffinitio auic. talis, Veritas vniuscuiusque rei est ꝓprietas sui esse quod stabilituz est ei. Quod autem dicitur quod veritas est adequatio rei ⁊ intellectus: potest ad vtrunque pertinere.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ Auguſt. loquitur de veritate rei: ⁊ excludit a ratione huius veritatis cōparationem ad intellectum nostrū. Nam id quod est per accīdēs ab vna quaq; diffinitione excluditur. ¶Ad secundum dicendum, quod antiqui philosophi species rerum naturalium non dicebant procedere ab aliquo intellectu sed eas prouenire a casu. Et quia considerabant quod verum importat comparationem ad intellectum, cogebantur veritatem rerum constituere in ordine ad intellectum nostrum. Et quo inconuenientia sequebātur: que philosophus prosequitur in quarto metaphy. Que quidem inconuenientia non accidunt, si ponamus veritatem rerum consistere in comparatione ad intellectum diuinum.

¶Ad tertium dicendum, quod licet veritas intellectus nostri a re causetur: non tñ oportet q̄ in re per prius inueniatur ratio veritatis: sicut nec̄ in medicina per prius inuenitur ratio sanitatis q̄ in animali. Virtus eīm medicine non sanitas eius causat sanitatē: cum nō sit agens vniuocum. Et similiter est re rei non veritas eius causat veritatem in tellectus. Unde philosophus dicit quod opinio ⁊ oratio vera est ex eo quod res est: non ex eo quod res vera est.

¶Utrum veritas sit in intellectu componente ⁊ diuidente. Articu. 2.

Secundum Sic proceditur. Uidetur quod veritas non sit solum in intellectu componente ⁊ diuidente. Dicit enim ꝓphs in. 3. de anima, quod sicut sensus ꝓprium sensibiliū semp veri sunt: ita ⁊ intellectus eius q̄ quid est. Sed compositio ⁊ diuisio tē cūre cognoscit: illa nō est nec̄ in sensu nec̄ in intellectu cognoscente quod quid est. Ergo veritas nō solū est in compositione ⁊ diuisione intellectus.

¶Ysaac dicit in libro de diffinitiōibus. quod veritas est adequatio rei ⁊ intellect⁹. Sed sicut intellectus complexorum potest adequari rebus: ita intellectus incomplexorum ⁊ etiam sensus sentiēs rem vt est. Ergo veritas non est solū in compositione ⁊ diuisione intellectus.

Sed cōtra Est, qđ dicit ꝓbs in. 6. metaphy., quod circa simplicia ⁊ quod quid est: nō est veritas: nec in intellectu: nec̄ in rebus.

Respondeo Dicendum: quod verum (sicut dictum est [e]) secundum sui primam rationem est in intellectu. Cum autem omnis res sit vera secundum quod habet propriam formam nature sue: necesse est quod intellectus inquantum est cognoscens sit verus inquantum habet similitudinem rei cognite que est forma eius inquantum est cognoscens. Et propter hoc per conformitatem intellectus ⁊ rei veritas diffinitur. Unde conformitatez istam cognoscere, est cognoscere veritatem. Hanc autem nullo modo sensus cognoscit [e]. Licet enim visus habeat similitudinem visibilis: non tamen cognoscit comparationem que est inter rem visam ⁊ id cie intelligibili siue sensibili simplici. i. ꝓ modū incōplexi reprītātis: quicqđ sit illa spēs. Scōo ꝙ spē repītatiua cogniti vt sic siue cōplexe siue incomplexe dcđ sit illa: siue spēs impressa: siue expssa siue ipsa substantia. hic enim nō variāt. ppo[m]. In ꝓsti ſa non sumit sīlitudo cogniti ꝓio mō vt superficialis expō accepit: intelligit. Sz 2° ita q̄ sensus ſe est: q̄ sīlitudo attacta seu assequuta a cognitōe est ꝓpria forma. ⁊ p̄fectio intellect⁹ vt cognoscēs ē z illa cognitio ꝙ suppōsitus cōformitati: illa cognoscit verū: ⁊ nulla alia: qđcūq; sit illa cōformitas. f. siue ꝓ modū cōplexi siue incōplexi. Tertio nota q̄ cognoscere cōformitatē sui ad cognitum contingit dupliciter. f. in actu signato, ⁊ in actu exercito. Cognoscere cōformitatem in actu signato: ē cognitionem terminari ad relationez conformitatis. Cognoscere vero conformitatez in actu exercito: est cognoscere aliqđ in se vt cōforme cognito: qđ vt claritus percipisī: manifestaī in actu dicendi: q̄m clarius apparet ꝓpositū in ipso. Dicit quispiam conformitatem intellectus ⁊ rei in actu signato: quum hec verba seu significata eoīū in cōi vel in spāli mā quam intelligit dicit: mentaliter vt vocaliter: dicit autem in actu exercito: qđ aliqđ dicit vt cōforme rei. Nunq̄ autem dicit aliqđ vt conforme vel difforme rei: quandiu incōplexum aliqđ dicit. dđo enim hō aut centaurus aut vacuū: nihil dico vt cōforme vel difforme rei alicui: sed cū primo dicit: homo est: aliquid dicit vt conforme vel difforme rei: q̄m dicit aliqđ significās hominem esse: vt de se patet: ⁊ sīle est de credere: ⁊ cognoscere. Cognoscere igitur conformitatem sui ad rem: nihil aliud est q̄ cognoscere aliqđ in se vt conforme rei: hoc autem nihil aliud est q̄ apprehendere complexum aliquod. Apprehendendo eīm ly homo est: apprehendo aliqđ vt conforme. In ꝓposito non sumit cognoscere conformitatē primo modo: vt superficialis illa expō accepit: sed secdo. Et ꝓpterea in litera ꝓbat: q̄ cognoscere sui conformitatem ad rem: est ꝓtium intellectus cōponētis ⁊ diuidentis. Et eo ꝙ enuntiatio ois ponit vel remouet aliquid a subiecto. Si eīm cognoscere conformitatem sui ad rem: est cognoscere aliquid in se vt cōforme rei. Et nunq̄ cognoscitur aliquid in se vt conforme nisi quum cognoscitur enuntiatio: quā constat esse in enuntiante ⁊ conformitatē vel difformitatē ad rē impōtare: oportet quod solus intellectus enuncians: cognoscat ac dicat conforme vel difforme vt sic. Et q̄ ꝺ solū est dicere ⁊ cognoscere verū in actu exercito: nō solus intellectus componēs ⁊ diuidēs cognoscit ⁊ dicit verū. Et verum in actu exercito est in solo intellectu cōponēte ⁊ diuidēte: vt cognitū ⁊ dictum in cognoscente ⁊ dicente. Ita eīm distinguendum est de cognitione qua in actu exercito ⁊ signato: sicut de ꝑdicis. Quam distinctionē si nō capis: ex distinctione hac quo ad significationē pcipiet etiā noītiē dis. significare eīm verum vt in logicalibus instructionibus habet: duplr inuenit. f. in actu exercito ⁊ significato. Nā ly verū sīgt verū: sed nō exercet ipsum: sed ly hō est bipes: sīgt verum qz exercet ipsam veritatem. Et ly homo est alatus: significat falsum in actu exercito ⁊c. Et propterea in primo perihermenias dr: q̄ enuntiatio est oratio significans verum vel falsum. f. in actu exercito: quod est significare conforme rei vel difforme vt sic.

¶Ex his aūt patet 4[m] quod obscuritatem magnā in hac mā ponit. f. q̄ veritas est cōformitas intellect⁹ ⁊ rei. hoc eīm pōt intelligi de veritate rei: vel de veritate absolute. Et primo mō est optime dcm: q̄m veritas qua ois res in suo gradu essendi dr vera: siue cognoscat siue nō: consistit in conformitate horū duoz vt patet ex litera hac ⁊ precedente. Scōo aūt modo vt ꝓia fronte appet est bñ dictū: sed priculariter intelligēdū: q̄ nō cōformitas cuiuscunq; intellectus: sed intellectus complexi tantum. est veritas: vt patet ex dictis. Sed si altius diffinitionem hanc perscrutati fuerimus: inuenietur q̄ vniuersaliter ⁊ ꝓprie loquendo hec diffinitio soli veritati absolute conuenit: ⁊ non veritati rei nisi extenſiue. Conformitas enim intellectus ad rem dupliciter potest in intellectu inuenīri. Uno modo per accīs, alio modo per se. Nulli enim intellectui incomplexo: vt sic: conuenit per se conformitas ad rem: quia incomplexum vt sic respectum nullum equalitatis aut inequalitatis ad alterum exerect quamuis forte adequatum alteri de facto sit vt patet inductiue. Complexa autem enuntiatio mentalis omnis: per se exercet in propria ratione q̄ sit equalis ⁊ inequalis enuntiate rei: q̄n essentialiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

est sil'itudo q̄ hoc instit vel nō instit illi. Et si q̄dē inest q̄ō repugnat in esse p̄formis ō: sin aūt difformis. Quō igit aliq̄s intellect⁹ sit ex propria ratione conformis aut difformis: r de rōne veritatis absolute sit conformitas intellectus cōsentanea est: q̄ de intellectu cui p̄ se cōuenit cōformitas, est sermo. Ita q̄ sensus est: veritas est cōformitas intellect⁹ r rei. i. ratas est intellect⁹ p̄ se cōformis rei vel cōformitas intellectus p̄ se suōi cōformitatis: vt sic in diffone veritatis ponat intel-

lectus tā ꝫ subm non p̄ accīs ꝫ p̄ se. Talis aūt est intellectus cōpōnēs vt dictū est. Vñ Ari. 4. met. ap. tex. 27. diffiniūt verum r falsum p̄ enūtiabile dicēs: q̄ verū est ens esse r nō ens nō cē. falsum aūt ens nō esse: r non ens esse. Ita q̄ enūtiabile diffinit verū: r verū enuntiationem: vt ostēdat verū p̄prie in huiꝰ apōsitiōe tm̄ inuenīri: vt verū exercite.

¶ Super arti. 3.

In titulo ly veritas in sue analogie communitate sumitur: vt ex responsione ad primum habet. ¶ In corpore vna cōclusio responsiua questo affirmatiue: veritas r ens conuertuntur. Probatur ratione includente simal vīz me dū r manifestationem ex proportionali similitudine veri r boni. Vtis medū est: vnumquodque inquantum habet de esse intīm est cognoscibile: ergo ens r verum conuertuntur. Vñs manifestatur ex aucte. 3. de aia in q̄ dr: aiam esse ola: q: est ola cognoscibilia. Ď n nō eēt verū: nisi cognoscibilitas adequaret eē: vt p̄z: ꝓba vero. pbat: q: verū importat ordinem ad cognitionē. i. cognoscibile. Proportionalis aūt silitudo cōsistit in trib⁹. primo in hoc: sicut bonum sigñat appetibile. ita verum cognoscibile. Scōo q̄ sicut bonū cōuertit cum ente ita verum. Tertio sicut bonū addit supra ens ordinez ad appetitū: ita verum ordinem ad intellectum.

101 ver. q. 1. ar. 2. 1m. Et. 1. di. 19. q. 5. ā. 1. 7m.

¶ Circa hoc est vnus dubius: q̄m vis medū cōsistit in hoc: q̄ verū importet cognoscibile in cōi: vt p̄z r in verbis ībe: r ex aucte inducta ex. 3. de anima. hoc autem esse falsum litera in calce dicit. Q̄m dicit: quod importat ordinem ad intellectum: ac per hoc importat cognoscibile sic. s. p intellectum: r non cognoscibile in cōi: r vere sic est: q̄m vt in primo articulo dictum est verum importat id in quod tendit intellectus.

27 25

¶ Ad hoc breuiter dicit negando: quod vis medū erigat q̄ verum sigñet cognoscibile in cōi: sufficit enim q̄ vel sigñet cognoscibile in cōi: vel sigñet tali modo: sic q̄ ille modus sit ita amplus q̄ se extendat ad omnia ad que se extendit cognoscibile in cōmuni: nihil eīm refert ad vim rationis: an verū importet cognoscibile in cōi an aliquid illi equiualens: vtrobiq; enim sequit cōuertibilitas veri cum ente. Sic aūt est in ꝓposito: q̄m intelligibilitas ad ola se extendit: ad que se extendit cognoscibilitas. omne eīm cognoscibile est intelligibile: r vnumq̄q; quantum hz de esse tm̄ habet de intelligibilitate. Jn: hoc aūt aūt a cognoscibili ībā: r quenit ad intelligibile: vt a facilioribus traderet discipulus: hoc quod diximus subintelligendum relinquēs. Sicut etiam dicēs: vnūq̄q; inq̄tū hz de esse intīm est cognoscibile: relinq̄t: r eonuertuntur. ¶ Preterea. Jd quod se extendit ad ens r non ens non conuertitur cum ente. Sed verum se extendit ad ens r non ens. Nam verum est quod est esse: r quod non est non esse. Ergo verum r ens non conuertuntur. ¶ Preterea. Que se habent secundum prius r posterius, non videntur conuerti. Sed verum videtur prius sigñare appetibile. ita esse quam ens. Nam ens non intelligitur nisi sub ratione veri. Ergo videtur quod non sint conuertibilia.

Sed cōtra Est, quod dicit philosophus. 2. metaphysi. quod eadem est dispositio rerum in esse r veritate.

Respondeo Dicendum, q̄ sicut bonum habet rōnem appetibilis: ita verum habet ordinem ad cognitionē. Vnūquodque autem inquantum habet de esse: intīm est cognoscibile. Et propter hoc dicitur in. 3. de anima, quod anima est quodammodo omnia scōm sensum r intellectū. Et ideo sicut bonum conuertit cuz ente, ita r verum. Sed tū sicut bonum addit rationem appetibilis supra ens: ita r verum comparationem ad intellectum.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ verum est in rebus r intellectu (vt dictum est[c].) Verum autem r quod est in rebus conuertitur cum ente secundum substantiam. Sed verum, quod est in intellectu: conuertitur cum ente, vt manifestatiuum cum manifestato. Hoc enim est de ratione veri, vt dictum est[c]. Quanuis posset dici, quod etiam ens est in rebus r in intellectu: sicut r verum: licet verum principaliter in intellectu. ens vero principaliter in rebus. Et hoc accidit propter hoc, quod verum r ens differunt ratione.

¶ Ad secundum dicendum, quod non ens nō habet in se vnde cognoscatur, sed cognoscitur, inquantum intellectus facit illud cognoscibile. Unde verum fundatur in ente, inquantum non ens est quoddam ens rationis apprehensum. s. a. ratione.

¶ Ad tertiuz dicendum, quod cum dicitur, quod ens non potest apprehendi sine ratione veri. hoc potest dupliciter intelligi. Uno modo ita quod non apprehendatur ens, nisi ratio veri assequatur apprehensionem entis. Et sic locutio habet veritatem. Alio modo posset sic intelligi, quod ens non posset apprehendi, nisi apprehenderetur ratio veri. Et hoc falsum est. Sed verum non potest apprehendi, nisi apprehendatur ratio entis: quia ens cadit in ratione veri. Et est simile: sicut si comparemus intelligibile ad ens. Non enim potest intelligi ens, quin ens sit intelligibile. Sed tamen potest intelligi ens ita quod non intelligatur eius intelligibilitas. Et similiter ens intellectum est verum: non tamen intelligendo ens, intelligitur verum.

¶ Utrum bonum secundum rationem sit prius quam verum. Arti. 4.

Ad quartum Sic procedit. Uidetur, quod bonum secundum rationem sit prius quā verum. Quod enim est vniuersalius, secundum rationem prius est: vt patet ex primo physi. Sed bonum est vniuersalius quam verum. Nam verum est quoddam bonum: scilicet intellectus. Ergo bonum prius est secundum rationem quam verum.

¶ Ꝑ. Bonum est in rebus: verum autem in compositione r diuisione intellectus, vt dictum est[c]. Sed ea que sunt in re sunt priora his que sunt in intellectu. Ergo prius est

hoc litera: quod ratio veri consequatur apprehensionem de veritate rei loquendo: sed q̄ ratio veri astat seu assistit apprehensioni. hoc eīm intendit per gere. Manifeste eīm litera ostendit q̄ nihil aliud intendit: nisi quod verum est q̄m ens intelligitur: r tū verum non intelligitur: vt etiam exemplum de intelligibilitate ostendit. Constat enim prius obiectum esse intelligibile quam apprehendatur. Nec propterea ponimus verum in re absque ordine ad intellectum. Sed ponimus primo ens: deinde ens vt perfectium intellectus. r tertio intelligibile: quoniam intelligibile est quia verum est: r non econtra. Jn hoc autem quod est esse perfectium intellectus manifeste patet ordo ad intellectum.

¶ Super Articu. 4.

In titulo ly secundum rationem: propie cadit supra ly bonum r verum: r non supra ly prius: quanuis in idem redeat vterque sensus: si accipiatur prioritas rationis ſm se: vt ex rñsione ad primū sumi pōt non quo ad nos tantū. Est enim bona qualitas mentis: vt dicit Aug. Ergo bonum est prius quam verum.

Sed Cōtra q̄ō est in pluribus est prius ſm rationē. Sed verū est in quibusdā in quibus non est bonū. s. in mathematicis. Ergo verū est prius q̄ bonum.

Rñdeo Dōm, q̄ licet bonū r verum supposito conuertātur cum ente: tū rōne differunt. Et ſm hoc verū absolute loquendo prius est q̄ bonum. Qđ ex duob⁹ apparet. Primo quidē ex hoc, q̄ verum p̄priꝰ respicit ipm esse simpliciter r immediate: ratio aūt boni consequitur esse, ſm q̄ est aliquo modo perfectū. Sic eīm appetibile est[c]. Secundo apparet ex hoc, q̄ cognitio naturaliter precedit appetitum. Unde cum verum respiciat cognitionē, bonum autem appetitum, prius erit verum q̄ bonum ſm rationem.

Ad primū Ergo dōm, q̄ voluntas r intellectus mutuo se includunt[c]. Nam intellectus intelligit voluntatē, r volūtas vult intellectum intelligere. Sic ergo inter illa que ordinantur ad obiectū voluntatis cōtinentur etiā ea que sunt intelk⁹: r ecōuerso. Unde in ordine appetibiliū bonū se habet vt vle: r verum vt particulare. Jn ordine aūt intelligibiliuz est econuerso. Et hoc ergo q̄ verum quoddam bonum: sequitur q̄ bonum sit prius in ordine appetibilium, nō autem q̄ sit prius simpliciter. ¶ Ad secūdum dōm, q̄ ſm hoc est aliquid prius ratione, q̄ prius cadit in intellectu[c]. Jntellectus autem per prius apprehendit ipsum ens, r secundario apprehendit se intelligere ens, r tertio apprehendit se appetere ens. Unde primo est ratio entis, secundo ratio veri, tertio ratio boni: licet bonum sit in rebus.

¶ Ad tertiū dicendum, q̄ virtus que dicitur veritas, non est veritas communis: sed quedam veritas ſm quam homo in dictis r factis ostendit se vt est. Ueritas aūt vite dicitur particulariter: ſm quod homo in vita sua implet illud, ad quod ordinatur per intellectum diuinum[c]: sicut etiā dictum est veritatem esse in ceteris rebus. Ueritas autem iustitie est ſm q̄ homo seruat id quod debet alteri ſm ordinem legum. Unde ex his particularibus veritatibus non est procedendum ad veritatem communem.

¶ Utrum deus sit veritas. Arti. 5.

Ad quintū Sic procedit. Uidet, q̄ deus nō sit veritas. Ueritas enim cōsistit in compositione r diuisione intellectus[c]. Sed in deo non est cōpositio r diuisio. Ergo nō est ibi veritas. Ꝑ. Ueritas ſm Augu. in lib. de vera relig. est similitudo principij. Sed dei nō est similitudo ad p̄ncipiū. Ergo in deo nō est veritas. Ꝑ. Quicqd dr de deo dr de eo vt de ꝑma cā oīm. Sicut eē dei est cā ois esse: r bonitas ei⁹ est causa ois boni. Si ḡ in deo sit veritas, ergo omne verum erit ab ipso. Sz aliquem peccare est verum. Ergo hoc erit a deo. Quod patet esse falsum.

Sed contra Est quod dicitur Joannis. 14. Ego sum via veritas r vita.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut dictū est[c]: veritas inuenit in intellectu: ſm q̄ apprehendit rem vt est: r in re ſm q̄ habet esse conformabile intellectui. Hoc autē maxime inuenitur in deo. Nam esse suum: non solum est conforme suo intellectui: sed etiā est ipsum suū intelligere[c]: r suum intelligere est mensura r causa omnis alterius esse: r omnis alterius intellect⁹[c]: r ipse est suum esse r intelligere. Unde sequitur: q̄ non solum in ipso sit veritas: sed quod ipse sit ipsa summa r prima veritas.

89

Ad primū Ergo dicendum q̄ licet in intellectu diuino nō sit compositio r diuisio: tamen secundum suam simplicem intelligentiam iudicat de omnibus r cognoscit omnia complexa. Et sic in intellectu eius est veritas.

132

¶ Ad secundum dicendum, q̄ verum intellectus nostri est secundum quod conformatur suo principio: scz rebus a quibus cognitionem accipit. Ueritas etiam rerum est ſm quod conformātur suo principio: scz intellectui diuino. sed hoc ꝓprie loquendo: non potest dici in veritate diuina: nisi forte ſm quod veritas appropriatur filio, qui habet principium. Sed si de veritate essentialiter dicta loquamur, non potest intelligi: nisi resoluatur affirmatiua in negatiuā: sicut cum dicitur: pater est a se: q̄ non est ab alio. Et similiter dici potest similitudo principij veritas diuina inquantum esse suum non est suo intellectui dissimile.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ non ens: r p̄uationes non habent ex seipsis veritatem. Sed solum in apprehensione intellectus[c]. Omnis aūt apprehēsio intellectus a deo est. Unde quicquid est veritatis in hoc, q̄ dico, ſtum fornicari est verum: totum est a deo. Sed si arguatur, ergo ſtum fornicari est a deo. est fallacia accidentis.

¶ Utrum sit vna sola veritas secundum quam omnia sunt vera. Artic. 6.

Ad sertū Sic ꝓceditur. Uidetur, quod vna sola sit veritas secundum quam omnia sunt vera. Quia secundum Augustinum nihil est maius mente humana nisi deus. Sed veritas est maior mente humana: alioquin mens iudicaret de veritate. Nunc autem omnia iudicat secundum veritatem r non secundum seipsam. Ergo solus deus est veritas. Ergo non est alia veritas quam deus.

b 233

¶ Preterea. Anſel. dicit in lib. de veritate, q̄ sicut tempus se habet ad temporalia, ita veritas ad res veras. Sed vnum est tempus omnium temporaliū. Ergo vna est veritas qua omnia vera sunt.

Sed contra Est: quod in psal. dicit diminute sunt veritates a filijs hominum.

Respondeo Dicendum, q̄ quodāmō vna est veritas qua omnia sunt vera: r quodāmō non. Ad cuius euidentiam sciendum est: quod quādo aliquid predicatur vniuoce de multis: illud in quolibet eoꝝ secūdum ꝓpriā rationē inuenitur sicut animal in qualibet specie animalis. Sed quādo aliquid dicitur analogice de multis illud inuenitur ſz ꝓpriam rōnē in vno eoꝝ tm̄ a quo alia denominātur. Sicut sanū dicitur de animali: r vrina, r medicina: nō quod sanitas sit nisi in animali tātum. Sed a sanitate animalis denominatur medicina sana: inquātum est illius sanitatis effectiua: r vrina inquantū est illi⁹ sanitatis significatiua. Et q̄uis sanitas in deo est veritas obiectiue. tertia q̄ dei est veritas. quarta q̄ est prima r summa. Et q̄ ad oēs in ībā. ꝓbatur.

¶ Quo ad primā quidē: esse dei est nō solū ꝑfoume suo intellectui sed etiā ipsum intelligere: ergo est maxime verū veritate rei: ꝓbatur sequela: q: veritas in re est ſm q̄ habet esse conformabile intellectui.

¶ Quo ad secundam vero. Intelligere dei est mēsura oīs alterius esse r intellectus: ergo cognoscit verū. probatur sequela: q: veritas in intellectu est ſm q̄ apprehendit rē vt est. Cōstat eīm intellectionē mensurantē omne esse oportere apprehendere res esse vt sunt: r sīlr mensurātem oēm intellectum etiā componentē r diuidentem oportere apprehendere q̄cquid a quocunq; apprehenditur.

¶ Quo ad tertiā sūt. Deus est suum esse et suum intelligere: ergo est ipsa veritas. et ꝓz sequela. ex eo eīm q̄ est suum esse. sequitur ergo est ipse veritas rei. Ex eo autē q̄ est suū intelligere: sequitur ergo est ipsa veritas in intellectu.

¶ Quo ad quartā āt particulā: ꝓbatio non ſpāliter afferr: sed ex infertis in precedētibus dr. Ex eo nanq; q̄ suū esse: r intelligere: hz rōnē prime mēsure: et cause ois esse: r intellectus: manifeste sequit q̄ que illi est vnitas summa r prima est.

¶ Super Arti. 6. 104

Tulius clarus. ¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito. Ueritas qua ola sunt ꝑa: quodāmodo ē vna, r quodāmodo non. ꝓbatur hec ꝓclo. q̄ ad vtrangz partem simul hoc modo. Ueritas per prius est in intellectu r per posterius in rebus in ordine ad intellectum diuinum: ergo veritas in intellectu extēs: ſm ꝓpriā rationē multiplicat. r i diuersis intellectib⁹ creatis: r in vno r eodē ꝑ diuersa cognita. veritas aūt qua oēs res vere dicūtur: est vna ac ꝓpria. Ad⁹ ꝓz ex dictis. ꝓpria aūt q̄uo ad vtrumlz partis illationem probat ex differētia inter vniuoca r analogum in hoc q̄ illud in quolibz vniuoco saluatur ſm ꝓpriam rōnem. Illud aūt in ꝓmo tm̄ ponit ꝓpriaz rationē. In alijs autem fundat

12. q. 93 ar. 1. 3m Et. 1. di. 19. q. 5. ar. 2. Et vi. q. 1. artic. 4. 28. Et post. 11. co. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum ordinem ad primum. Exemplo habentur in litera. Quo ad id vero qđ in secunda parte ꝓfitis implicite clauditur. s. q̃ oia respiciant veritatẽ intellectus diuini probatur: qr illi vnũquodq; assimilat ſm suam entitatẽ. Et confirmatur prima pars consequentis authoritate glose: vt patet in litera.

¶ Circa partẽ primã ꝓfitis: dubium occurrit. Aut illa pars sc̃z veritas intellectus multiplicatur: nõ est in litera probata nisi authoritate glose. aut veritas inuenit vniuoce i omnibus intellectib⁹ faltẽ creatis, vtrunq; autẽ horũ est inconueniens. ergo. Assumptũ ꝓbat. in ifa nulla ꝓbatio est nisi ex dicta inter vniuocũ et analogum: z ex pte analogi (vt ꝓz in ifa) nõ infertur multiplicatio. Sed ex parte vniuoci ergo aut non probat: aut ꝓbatur ex conditione vniuoci: quod multiplicat ad multiplicationẽ vniuocatorum: et sic sup penitur veritatem vniuoce inueniri in omnibus intellectib⁹ creatis. Qđ autẽ vtrunq; horũ sit inconueniens manifestatur. Et primũ quidem: quia in ifa post differẽtiam inter vniuocum et analogum ac applicationẽ eius ad materiã de qua est sermo: statim cũ nota illationis cõcluditur. dicẽdo, si ergo loquamur ꝛc. Sc̃ḥm autem qr veritas in intellectu nostro est compositio z diuisio. In intellectu vero angelico z diuino ẽ simplex intelligẽtia eminẽter ꝓhabẽs quicquid z nostra simplex intelligentia z compositio z diuisio habet.

¶ Circa eandẽ quoq; partem dubiũ occurrit: quia videtur litera implicare. Quoniã si analogũ in vno tantum ſm ꝓpriã rõnem saluatur: et ex qđ. 13. constat omnia nomina cõmunia deo et alijs esse analoga: z cõsequẽter veritatẽ anagogice inueniri in intellectu diuino z alijs intellectibus, sequitur quod in multis intellectibus non sunt multe veritates: sed omnes intellectus sunt veri vna sola veritate scilicet intellectus diuini: et econuerso. Si veritas multiplicatur ad multiplicationem intrinsecam verorum: ergo non per ꝓius z posterius dicitur de eis: quia qđ per ꝓius z posterius dicitur in vno tantum formaliter inuenitur: vt litera sonat.

¶ Circa secundam quoq; partẽ ꝓfitis dubium occurrit. Quia cum ꝺr omnia esse vera veritate diuina: loquendo de veritate rei: aut intelligitur ſm denominationem extrinsecam aut intrinsecam: non intrinsecam: vt patet: ergo extrinsecam: z si sic: ergo res aut non sunt vere formaliter: qđ est inconueniens: qr vnaquęq; res habet in se propriam veritatem rei qua dicitur vera: vt patet de sensu respectu ꝓprij sensibilis. Aut sunt vere vtroq; modo: sicut in. q. de bono dictum est: quod omnia sunt bona bonitate diuina exemplariter: finaliter: z effectiue. Et tamen cum hoc sunt bonitatibus ꝓpijs formaliter bone. Et si sic: ergo non sunt vere sola veritate diuina.

¶ Ad primã dubitationẽ ꝺr negando disiunctiuã illã: qm̃ ꝺat tertiũ modus ꝺponendi literã. Ad cuius euidentiã scito qđ in vniuoca predicatione duo cluduntur. sc̃z predicari formaliter de vniuocatis: z predicari de eis ſm eandem omnino rationem formalem: vt ꝓz in animali respectu bouis z leonis. Multiplicatio autẽ eius ad multiplicationẽ subiectorũ: nõ cõuenit ei ex se cundo, quoniam ipsi soli conueniret: quod constat esse falsum: sed conuenit ei ex primo: in quo cõmunicat cũ aliquibus non vniuocis. Unde cum in proposito sit sermo de vniuoco inquantum multiplicatur ad multiplicationem subiectorum, ꝓfis est q̃ propositio in cuius virtute tenet sequela, quo ad primã partẽ non est ista, vniuocum multiplicat ad multiplicationẽ vniuocatorum. Sed ista cõmunior: z clausa in ꝺicta ꝺdicatũ formaliter multiplicat ad multiplicationẽ subtorũ. Et tũc cõcedo qđ subsumi intelligit qđ veritas sit formaliter predicatũ respectu intellectus: z sic infertur. ergo veritas multiplicatur ad multiplicationem intellectuum. imo intellectorum: siue in vno siue in diuersis intellectibus. Verumtamen autem litera potius vniuoci ꝑ predicari formaliter: vt a notioribus traderetur disciplina.

¶ Ad secundã vero dubitationẽ ꝺr, q̃ illa regula de analogo tradita in ifa nõ est vꝛis de oi analogie mõ: imo proprie loquẽdo: vt ꝓz primo ethic. nulli analogo ꝓuenit: ſz cõuenit noib⁹ ad vnũ vꝛl vno, aut ab vno quenos abusiue vocam⁹ analoga. Ueritas aũt si cõparef ad res z intellect⁹ est nomen ab vno: qm̃ in intellꝛ fos est veritas: a q̃ res ꝺsir vere. Si ꝙ cõparef ad intellect⁹ inter se: sic est nomẽ analogum. Nam proportionaliter saluat forma liter in in quolz intellectu cognoscente verum. Esse ergo nomẽ aliqđ ſm propriã rõnẽ in vno tm̃, est cõditio noim que sunt ad vnum: aut ab vno ꝛc. Et non nominum proportionaliter dicto rũ. Ueritas aũt respectu intells diuini z aliorũ proportionale nomen est. Et ideo non sequit q̃ in solo deo sit. Jam em̃ dictum est in solutione primi dubꝺ: qđ omni predicato formaliter de pluribus, uenit pluralificari ad plurificationem subiectorum: siue illud sit vniuocũ vt a tal: siue proportionale vt ens ꝛc. ꝓde huiusmodi autẽ ꝺsia nominũ plene scripturn inuenies in tractatu de analogia nominum.

¶ Ad dubiũ aũt ꝫ secundã prẽ cõclusionis rũsio ex litera habet. vbi ꝺ: q̃ ꝓz plures sint essentie vel forme rei tã vna est veritas ꝛc. Hec em̃ verba ꝓbatã cõclusionẽ ad ducta sunt: ad declarandam ꝺsiam inter bonitatẽ et veritatẽ, quo ad hoc. Qm̃ res oẽs dicunt bone duplicitꝛ

habent eternitatem in mẽte diuina. ¶ Ad secundum dicendũ q̃ aliquid esse semper z vbiq; potest intelligi dupliciter. Uno modo: qr habet in se vnde se extẽdat ad omne tempus z ad omnẽ locum, sicut deo competit esse vbiq; z semper. Alio modo quia non habet in se quo determinetur ad aliquem locum vel tempus sicut materia prima dicitur esse vna: nõ qr habet vnã formam: sicut homo est vnus ab vnitate vnius forme: sed per remotionem omnium formarum distinguẽtium. Et per hunc modum q̃ licet vniuersale dicitur esse vbiq; z semper: inquantum vniuersalia abstrahuntur ab hic z nunc. Sed ex hoc non sequitur ea esse eterna: nisi in intellectu si quis sit eternus.

¶ Ad tertium dicendum, qđ illud quod nunc est: ex eo futurum fuit anteq̃ esset: qr in causa sua erat: vt fieret. Unde subla ta causa nõ esset futurum illud fieri. Sola autem causa prima est eterna. Unde ex hoc non sequitur q̃ ea que sunt semper fuerit verũ ea esse futura: nisi quatenus in causa sempiterna fuit: vt essent futura. Que quidẽ causa solus deus est. ¶ Ad quartum dom̃, q̃ qr intellectus noster non est eternus: nec veritas enunciabilium que a nobis formantur, est eterna: sed qnq; incepit. Et anteq̃ veritas esset: nõ erat verum dicere veritatem talem non esse nisi ab intellectu diuino: in quo solum veritas est eterna. Sed nunc verũ est dicere veritatẽ tunc nõ fuisse. Quod quidẽ nõ est verum, nisi veritate que nunc est in intellectu nostro. non autẽ per aliquã veritatẽ ex parte rei: qr ista est veritas de non ente. Nõ ens autẽ non habet ex se vt sit verũ: sed solummodo ex intellectu apprehendente ipsum. Uꝫ intantum est verum dicere veritatẽ non fuisse inquantum apprehendimus non esse ipsius vt precedens esse eius.

¶ Utrum veritas sit immutabilis. Articulus. 8.

106 1.di.19. q.5. ā.3 Et 8i.q. 2.art.6.

AD octauũ Sic proceditur. Uidet q̃ veritas sit immutabilis. Dicit em̃ Aug. in lib. de lib. arb. q̃ veritas nõ est equalis mẽti: qr esset mutabilis sicut z mens. Cꝑ. Jd quod remanet post omnem mutationẽ est immutabile. Sicut ꝓma mã est ingenita z incorruptibilis: qr remanet post omnẽ generationẽ z corruptionem. Sꝫ veritas remanet post omnẽ mutationẽ: qr post omnem mutationẽ verum est dicere esse vel non esse. Ergo veritas est immutabilis. Cꝑ. Si veritas enũciatiõis mutatur: maxime mutatur ad mutationẽ rei. Sed sic non mutat. Ueritas. n. ſm Ansel. est rectitudo quedã inquantum aliquid implet id quod est de ipso in mẽte diuina. Hec autẽ ꝓpõ. sortes sedet: accipit a mente diuina vt significet sortem sedere. Quod significat etiã eo non sedente. Ergo veritas ꝓpositionis nullo modo mutatur. Cꝑ. Ubi est eadẽ causa: z idem effectus. Sed eadem res est causa veritatis harum trium propositionum. sor. sedet, sedebit, z sedit. Ergo eadem est harum veritas. Sed oportet q̃ alterum horum sit verum. Ergo veritas harum propositionum immutabiliter manet. Et eadem ratione cuiuslibet alterius propositionis.

99

Sed cõtra Est, quod dicitur in psal. Diminute sunt veritates a filijs hominum.

88 92 44 c

Rñdeo Dicendum, q̃ (sicut supra dictum est⁶) veritas proprie est in solo intellectu. res autem dicuntur vere a veritate que est in aliquo intellectu. Unde mirabilitas veritatis cõsideranda est circa intellectũ. Cuius quidẽ veritas in hoc consistit q̃ habeat conformitatẽ ad res intellectas. Que quidẽ cõformitas variari põt dupl⁹: sicut z qlibet alia ſilitudo ex mutatione alterius extremi. Uꝫ vno modo variatur veritas ex parte intellect⁹ ex eo q̃ de re eodẽ mõ se habente aliquis aliã opinionẽ accipit. Alio mõ si opinione eadẽ manẽte res mutet. Et vtroq; modo fit mutatio de vero in falsum. Si ergo sit aliqs intell⁹: in quo nõ possit esse alternatio opinionum vel cuius acceptionẽ non põt subterfugere res aliqua in eo est immutabilis veritas. Talis autẽ est intellectus diuinus: vt ex supertoribus patet⁶. Unde veritas diuini intellectus est immutabilis: veritas aũt intell⁹ nr̃i mutabilis est. Non q̃ ipsa sit subiectũ mutationis⁶: sed inquantũ intellect⁹ noster mutatur de veritate in falsitatẽ. Sic em̃ forme mutabiles dici possunt. Ueritas autẽ intellectus diuini est ſm quam res naturales dicuntur vere: que est omnino immutabilis.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ Aug. loquit̃ de veritate diuina. ¶ Ad secundũ dõm, q̃ verum z ens sunt conuertibilia. Unde sicut ens non generatur: neq; corrũpitur per se: sed per accidens inquantum hoc vel illud ens corrumpitur vel generatur, vt ꝺr in. 1. physi. ita veritas mutatur: non q̃ nulla veritas remaneat, sed quia non remanet illa ve-

45 c

105 1.di.19. Et veri. q.1.ā.1.

li. 2 duo z tria esse quinq;. Sed horum veritas est veritas creata. Ergo veritas creata est eterna. Cꝑ. Omne quod est semper est eternum. Sed vniuersalia sunt vbiq; z semper. Ergo sunt eterna. Ergo z verũ quod est maxime vniuersale.

Cꝑ. Jd quod est verum in presenti semper fuit verum esse futurum. Sed sicut veritas ꝓpositionis de presenti est veritas creata: ita veritas propositionis de futuro. Ergo aliqua veritas creata est eterna.

¶ Preterea. Omne quod caret principio z fine est eternum. Sed veritas enunciabilium caret principio z fine. Quia si veritas incepit cum ante non esset: verum erat veritatem non esse: z vtique aliqua veritate verũ erat. Et sic veritas erat antequam inciperet. Et similiter si ponatur veritatem habere finem: sequitur quod sit postquam desierit. Uerum ergo erit veritatem non esse. Ergo veritas est eterna.

Sed Contra est q̃ solus deus est eternus: vt supra habitum est⁶.

Rñdeo Dicendũ, q̃ veritas enunciabilium non est aliud ꝙ veritas intellectus. Enunciabile em̃ est in intellectu: z est in voce. Secundũ autem q̃ est in intellectu habet per se veritatem: sed ſm q̃ est in voce dicitur verum enunciabile ſm q̃ significat aliquã veritatẽ intellect⁹: non propter aliquam veritatẽ in enunciabili existentem: sicut in subiecto: sicut vnia dicitur sana non a sanitate que in ipsa sit: sed a sanitate animalis quã significat. Similiter etiam supra dictum est⁶: q̃ res denominãtur vere a veritate intellectus. Unde si nullus intellectus esset eternus, nulla veritas esset eterna. Sed quia solus intellectus diuinus est eternus: in ipso solo veritas eternitatem habet⁶. Nec propter hoc sequitur q̃ aliquid aliud sit eternũ ꝙ deus: quia veritas intellect⁹ diuini est ipse deus, vt supra ostensum est⁷.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ rõ circuli z duo et tria esse quinq;

ter, intrinsece z extrinsece: vt in. q. 6. dictum est: vere autẽ ꝺr extrinseca ſm denominationẽ. Jta q̃ nulla est in rebus formalr veritas: sed imitatiue seu adimpletiue respectu intellectus diuini: z causaliter respectu nostri intellectus speculatiui. Si enim nullus esset intellectus: nulla res vera nullus sensus verus dici posset: nisi equiuoce. vt in. q. de ve. q. 1. art. 4. dicitur quemadmodum si non esset sanitas animalis nulla medicina nullaq; dicta sana dici posset. Et oim vna est ratio: qr. s. in ratione veri in rebus cadit veritas intellectus: z sani in medicina z dicta cadit sanitas animalis: z sic de alijs. Subliata enim diffinitione non remanet idem nomen nisi equiuoce.

¶ Super Articulum septimum.

Tꝫtulus clarus.

¶ Jn corpore vna cõclusio respõsiua quesito negatiue, nulla veritas creata est eterna. Probat veritas enunciabiliũ z rerũ: n: nihil aliud est ꝙ veritas intellectus. ergo si nullus intellectus esset eternus nulla veritas creata est. ergo in solo intellꝛ diuino veritas eternitatẽ habet: ergo nulla veritas creata est eterna. Añs quo ad primã partẽ probatur. enunciabile in voce est verũ significatiue tm̃ sicut vnia est sana. Jn mente autẽ est ꝙ seipm̃, i. forma nota ꝑ se: eo q̃ nõ datur alia veritas preter tres has. s. in re. in signo, z in intellectu. Sc̃a probat: qr solus intellectus diuinus est eternus. tertia autẽ: qr veritas est aliũ a deo. ¶ Aduerte hic duo. Primo q̃ ꝛcio principalis nõ ponit formaliter in litera: sed virtualiter in illa vniuersali ex ꝓpositione nihil aliud ꝙ deus est eternũ: qr veritas de⁹ est. Secõ q̃ ex hoc loco aptissime habes q̃ nulla s. ꝺsio ꝺm diuini intell⁹ ponẽdi est q̃ sit aliũ a deo, qm̃ si, ꝓpões cognite seu earũ ꝺsitas: qđ idẽ est i intellꝛ diuino sunt de⁹: ꝛstomagis lapis z ꝛcẽd aliũ incõplexe signãt, z ꝺ est ꝺbũ notandũ: ad ꝛfirmandã notitiã de intel-

ligere diuino traditã.

¶ Super arti. 8.

Tꝫtulus clarus.

¶ Jn corpore vna conclusio respõsiua quesito cũ vno corollario. ꝓclusio est. Veritas intellectus diuini est immutabilis, nostri aũt intellꝛ est mutabilis. Circa quã ꝓclusionẽ tria dicunt. Primo reddit rõ: ẽre rñdet de veritate intellectus: cũ quesiũ fuerit, de veritate in cõi: z ꝺr in ꝓncipio corpis: qđ hoc sit qr veritas in solo intellꝛ est formaliter. Sꝫ z mutabilitas z immutabilitas eius. Ctere. n. conditiones sequũtur esse. Secõ ꝓbat ꝓclo. Tertio declarat ille termin⁹ mutabilis in ꝓcione posit⁹. Pot n. sumi 2 mo. s. ſubtiue z terminative in ꝓpositione 2 mo. s. terminative z nõ subtiue: z rõ ẽ qr fore sic. i. terminative vocantur mutabiles nõ subiective. Primo igitur cõclusio sic. Veritas intellect⁹ est conformitas intellectus ad res. ergo ꝓ ꝺfi est. variari ex parte intellect⁹ z rei: q̃ si sit alicuius intellect⁹ abſq; alternatione opinionum: z cuius acceptio nẽ nulla res subterfugiat: ei⁹ veritas est immutabil. q̃ ẽ ſitas intellect⁹ diui z imutabil. nr̃i ꝺ mutabilis. añs ꝓz. 2ª ꝓia ꝓbatur: qr ois ſilitudo põt ex qpie extremoꝝ variari. 2ª, aũt qr ista variatio ex pte intellꝛ ſilitꝛ i mutatione acceptionũ: ex pte ꝺ rei i latẽte mutatiõe rei. 3ª aũt relinquit cuidẽs. Tertiũm aũt est ꝺtas ſm quã res nãles ꝺnr vere est oino immutabilis. ꝓbatur quia est veritas intellectus diuini.

¶ Sup. q. 17. art. 1.

Tꝫtulus clarus.

¶ Jn corpore tria. primo declaratur quid significat falsitas simpliciter z ſm quid rerum. Deinde ponunt due ꝛclones ꝙ ſſitue quesito. Prima est falsitas simpl⁹ non est in rebus dependentibus a deo: nisi forte in voluntarijs. Secõa est, falsitas ſm quid est in rebus dupl⁹.

¶ Quo ad primũ intendit quod falsitas simpliciter rei cõsistit in diffoꝛmitate rei ad intellectũ a quo dependet: falsitas aũt ꝙ ꝺdicitur in diffoꝛmitate rei ad intellectũ a quo nõ dependet. Utrunq; autẽ horum simul ꝓbatur sic. verũ z falsum opponũtur: ergo vbi ꝓpo est veritas: ibi primo

107 8.q.16. ar.1.c.2 Et.1.di. 9.q6.5. ar.1. articc.1. Et 8i.q. ca. 60. Et 8i.q. 1.ar.10 z pher. li.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

falsitas: ḡ falsitas est in intellectu ⁊ non in rebus: nisi in ordine ad intellectum: ergo falsitas simplr rerum cōsistit in differentia ad intellm quē p se re spicit: ergo ad intellectum a quo dependet: ergo falsitas ſm quid rei cōsistit in differentia ad intellm p accidens: ergo a quo non dependet. prima ꝓbatur: quia opposita sunt circa idem. 2ª quoq; qr vitas est in intellectu ⁊ non in rebus nisi in ordine ad intellectum. tertia aūt qr vnūqꝺq; nominat simplr ab eo qꝺ cōuenit p se. quarta ño qr intellectus a quo dependet res p se respicit. quinta aūt cū 2ª probatur ex oppositis tertie ⁊ quarte: qr. ſ. ab intellectu p accīs denominatur res ſz ꝺd. Et qr intellectꝰ a quo res non pendet est per accidens.

¶ Quo ad 2ᵐ ꝓma cōclusio ñtiua. ſ. falsitas simplr nō est in rebus depēdētibꝰ a deo nisi forte in voluntarijs. probat, res nāles depēdēt ab intellectu diuino sic artificiales ab intellectu hūano: ergo falsitas simplr nāliū cōsisteret in differentia ad intellm diuinū: ergo in rebus depēdentibꝰ a deo nō est falsitas simplr nisi forte in voluntarijs. Antecedēs supponit cōsequētia ꝓbat: qr res artificiales ꝺsīr falsę simplr inquantū deficiūt a forꝺ artis, ⁊ manifestat ꝺ ex vsu loq̄ndi. ꝺr. n. aliqs falsam grāmaticaꝫ fecisse: qꝺ defecit ab arte grammatice. Et sumit hic deficere non negatiue ſz ꝑtue, qꝺ idē ē, qꝺ ee ꝺfforme deffectꝰ. n. ne gatiue cōstituit opus imperfectū. Sed ꝑtue cōstituit falsum. Et iō vt clarior esset sensus vsus sum in ꝓpōne ꝺfformatis nomie. scḋa ño ꝓpōne ꝓbat q̄ḋ in rebꝰ accidit exceptis his in quoꝝ ptāte est subducere se ab ordine diuini intellectꝰ ex ordinatione intellectꝰ diuini, pcedit: ḡ in rebus dependentibus a deo ⁊c. Et cōsequentia exceptio authoritate scripture directe et ex opposito authoritate quoꝝ scripture confirmato. ſ. veritate vita dicta de actu ꝺuoꝝ.

¶ Aduerte hic tria. Primum est, quod littera res naturales proponit dependere ab intellectu diuino: vt artificiales ab hu-

forma artis. Unde dicitur aliqs artifex opus falsum facere quando deficit ab operatione artis. Sic autem in rebus dependentibus a deo: falsitas inueniri non potest per comparationem ad intellectum diuinum cum quicquid in rebus accidit, ex ordinatione diuini intellectus procedat. Nisi forte in voluntarijs agentibus tantū: in quorum potestate est subducere se ab ordinatione diuini intellectus: in quo maluz culpe consistit, secundum quod ipsa peccata falsitates ⁊ mendacia dicuntur in scripturis: secundum illud Psal. Ut quid diligitis vanitatem ⁊ queritis mēdacium? Sicut per oppositum operatio virtuosa, veritas vite nominatur inquantum subditur ordini diuini intellectus[c]: sicut dicit Joā. tertio. Qui facit veritatem venit ad lucem. Sed per ordinem ad intellectum nostrum ad quem comparantur res naturales per accidens, possunt dici falsę non simpliciter sed secūdum quid. Et hoc dupliciter. Uno modo secūdum rationem significati: vt dicatur illud esse falsum in rebus: quod significatur vel representatur oratione vel intellectu falso. Secundum quem modum quelibet res potest dici esse falsa quantum ad id quod ei non inest. Sicut si dicamus diametrum esse falsum commensurabile: vt dicit philosophus in quinto metaphy. ⁊ sicut dicit Augustinus in libro soliloquiorum, quod tragedus est falsus hector. Sicut econtrario potest vnumquodq; dici verum secundum id quod competit ei. Alio modo per modum cause. Et sic dicitur res esse falsa que nata est facere de se opinionem falsam. Et quia innatum est nobis per ea que exterius apparent de rebus iudicare, eo quod nostra cognitio a sensu oꝝ habet: qui primo ⁊ per se est exteriorum accidentium: ideo ea que in exterioribus accidētibus habent similitudinem aliarum rerum, dicuntur esse falsa secundum illas res: sicut fel est falsum mel: ⁊ stannum est falsum argentum. Et secundum hoc dicit Augu. in libro soliloquiorum: quod eas res esse falsas nominamus: que verisimilia apprehēdimus. Et philosophus dicit in quinto metaphy. q̄ falsa dicuntur quecunq; apta nata sunt apparere aut qualia non sunt, aut que non sunt. Et per hunc modum etiam dicitur homo falsus inquantum est amatiuus falsarum opinionum vel locutionum: nō autem ex hoc quod potest eas confingere: quia sic etiam sapientes ⁊ scientes falsi dicerentur: vt dicitur in quinto metaphy.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ res cōparata ad intellectum secundum id quod est dicitur vera, secundum id quod non est dicitur falsa. Unde verus tragedus est falsus hector: vt dicitur in quinto soliloquiorum. Sicut igitur in his que sunt inuenitur quoddam non esse: ita in his que sunt inuenitur quedam ratio falsitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quod res per se non fallunt: sed per accidens. Dant enim occasionem falsitatis: eo quod similitudinem eorum gerunt, quorum non habent existentiam.

¶ Ad tertium dicendum quod per comparationem ad intellectum diuinum non dicuntur res falsę, quod esset eas esse falsas simpliciter: sed per comparationem ad intellectum nostrum: quod est eas esse falsas secundum quid. Ad quartum quod in opposito situm obiicitur dicendum, quod similitudo vel repꝛesentatio deficiens non inducit rationem falsitatis: nisi inquantum prestat occasionem false opinionis. Unde non vbicunq; est similitudo dicitur res falsa: sed vbicunq; est talis similitudo que nata est facere opinionem falsam: non cuicunq;, sed vt in pluribus.

¶ Utrum in sensu sit falsitas. Artic. 2.

Ad secūdum Sic proceditur. Uidetur, quod in sensu non sit falsitas. dicit enim Augu. in libro de vera religione: Si omnes corporis sensus ita nunciāt vt afficiuntur: quid ab eis amplꝰ exigere debemus, ignoro. Et sic videtur quod ex sensibus non fallamur. Et sic falsitas in sensu non est.

¶ Preterea. Philosophus dicit in quarto metaphysicorum, quod falsitas non est ꝓpria sensui, sed fantasie.

¶ Ꝑ. In complexis non est verum nec falsum sed solum in complexis. Sed componere ⁊ diuidere nō pertinet ad sensum. Ergo in sensu non est falsitas.

Sed contra Est quod dicit Augustinus in lib. soliloq. Apparet nos in omnibꝰ sensibus similitudine lenocinante falli.

Respondeo Dom, q̄ falsitas nō est querenda in sensu: nisi sicuti ibi est veritas. Ueritas autem non sic est in sensu, vt sensus cognoscat veritatem: sed inquantum veram apprehensionem habet de sensibilibus: vt supra dictum est[c]. Quod quidem contingit eo quod apprehendit res vt sunt. Unde contingit falsitatem esse in sensu ex hoc quod apprehendit vel iudicat res aliter quam sint. Sic autem se habet ad cognoscēdum res inquantum similitudo rerum est in sensu. Similitudo autem alicuius rei est in sensu tripliciter. Uno modo primo ⁊ per se. Sicut in visu est similitudo colorum, ⁊ aliorū propriorum sensibilium. Et alio modo per se: sed nō primo. Sicut in visu est similitudo figure vel magnitudinis ⁊ aliorum communiū sensibilium omnium. Tertio modo nec primo nec per se: sed per accidens. Sicut in visu est similitudo hominis: non inquantum est homo: sed inquātum huic colorato accidit esse hominem. Et circa ꝓpria sensibilia sensus non habet falsam cognitionem: nisi per accidens[c]: ⁊ in paucioribus: ex eo. ſ. q̄ propter indispositionem organi: non conuenienter recipit formam sensibilem: sicut et alia passiua propter suam indispositionem deficiēter recipiunt impꝛessionē agentium. Et inde est: q̄ propter corruptionem linguę infirmis dulcia amara esse vidētur. De sensibilibus vero communibus ⁊ per accidens potest esse falsum iudicium etiā in sensu recte dispositꝰ: qr sensus non directe refertur ad illa: sed per accidens: vel ex consequēti: inquantum refertur ad alia.

Ad primū Ergo dōm: q̄ sensus afficit est ipsum eius sentire. Unde per hoc q̄ sensus ita nunciāt sicut afficiuntur: sequit q̄ non decipiamur in iudicio: quo iudicamus nos sentire aliq̄ḋ: sed ex eo q̄ sensus aliter afficitur interdum ꝙ res sit: sequitur q̄ nunciet nobis aliq̄ rem: aliter ꝙ sit. Et ex hoc fallimur ꝺ sensu circa rem: nō circa ipsum sentire. ¶ Ad secundum dicendum, q̄ falsitas dicitur non esse ꝓpria sensui: quia nō decipitur circa ꝓprium obiectum. Unde in alia trāslatione planius dicitur q̄ sensus ꝓprij falsus nō est. Fantasie aūt attribuitur falsitas: qr repꝛesentat similitudinem rei etiaz absentis. Unde quando aliquis conuertitur ad similitudinem rei tanq̄ ad rem ipsam, prouenit ex tali apprehensione falsitas. Unde etiam ꝓba in .5. metaph. dicit q̄ vmbre ⁊ picture ⁊ somnia dicūtur falsa inquantū nō subsunt res quarum habent similitudinem.

¶ Ad tertium dicendum q̄ ratio illa procedit q̄ falsitas nō sit in sensu sicut in cognoscente verum ⁊ falsum.

¶ Utrū falsitas sit in intellectu. Arti. 3.

Ad tertium Sic proceditur. Uidetur q̄ falsitas non sit in intellectu. Dicit enim Augustinus in lib. 83. Omnis qui fallitur, id in quo fallitur, non intelligit. Sed falsum dicitur esse in aliqua cognitione ſm quod per eam fallimur. Ergo in intellectu non est falsitas.

¶ Preterea. Philosophus dicit in .3. de anima: q̄ intellectus semper est rectus. Nō ergo in intellectu est falsitas.

Sed contra Est quod dicitur in tertio de anima: quod vbi compositio intellectuum est, ibi verum ⁊ falsum est. Sed compositio intellectuum est in intellectu. Ergo verum ⁊ falsum est in intellectu.

Respondeo Dicendum, q̄ sicut res habet esse per ꝓpriam formam: ita virtus cognoscitiua habet cognoscere per similitudinem rei cognite. Unde sicut res naturalis non deficit ab esse quod sibi competit secundum suam formam: potest autem deficere ab aliquibus accidentalibus: vel consequentibus: sicut homo ab hoc quod est habere duos pedes: non autem ab hoc quod ē esse hominem. ita virtus cognoscitiua non deficit in cognoscendo respectu ultimi rei cuius similitudinem informatur. potest autem deficere circa aliquid cōsequens ad ipsam vel accidens ei: sicut est dictum[c]: quod visus non decipitur circa sensibile ꝓprium: sed circa sensibilia communia, que consequenter se habent ad ea ⁊ circa sensibilia per accidens. Sicut autem sensus informatur directe similitudine ꝓpriorum sensibilium: ita intellectus informat similitudine quiditatis rei. Unde circa quod quid est intellectus non decipitur, sicut nec̄ sensus circa sensibilia ꝓpria[c]. In cōponendo vero vel diuidendo potest decipi dum attribuit rei cuius quiditatē intelligit, aliquid quod eam non consequitur: vel quod ei opponitur. Sic enim se habet intellectus ad iudicandum de huiusmodi sicut sensus ad iudicandum de sensibilibus communibus: vel per accidens. Hac tamē differentia seruata que supra circa veritatem dicta est[c]: quod falsitas in intellectu esse pōt: nō solum quia cognitio intellectꝰ falsa est: sed quia intellectus eā cognoscit sicut ⁊ veritatem. In sensu autem falsitas non est vt cognita: vt dictum est[c]. Quia vero falsitas intellectus per se solum circa compositionem intellectus est, per accidens etiam in operatione intellectus qua cognoscit quod quid est potest esse falsitas: inquātum ibi compositio intellectus admiscetur. Quod potest esse dupliciter. Uno modo secundum quod intellectꝰ diffinitionē vnius attribuit alteri[c]. Ut si diffinitionem circuli attribuat homini. Unde diffinitio vnius rei est falsa ꝙ altera. Alio modo secūdum q̄ partes diffinitionis componit adinuicē: que simul sociari non possunt. Sic em̄ diffinitio non est solū falsa respectu alicuius rei: sed falsa in se. Ut si formet talem diffinitionem alicuius rōnale quadrupes, falsus est intellectꝰ sic diffinitēdo: ꝓpterea q̄ falsus est in formando hanc compositionē: aliquod animal rationale est quadrupes. Et ꝓpter hoc in cognoscendo quiditates simplices non potest esse intellectus falsus sed vel est verus, vel totaliter nihil intelligit.

Ad primum ergo Dicendum q̄ quia quiditas rei, est ꝓprium obiectum intellectus ꝓprium obiectum. Unde in alia trāslatione planius dicitur q̄ sensus ꝓprij falsus nō est. Fantasie aūt attribuitur falsitas: qr repꝛesentat similitudinem rei etiaz absentis. Unde quando aliquis conuertitur ad similitudinem rei tanq̄ ad rem ipsam, prouenit ex tali apprehensione falsitas. Unde etiam ꝓba in .5. metaph. dicit q̄ vmbre ⁊ picture ⁊ somnia dicūtur falsa inquantū nō subsunt res quarum habent similitudinem.

¶ Ad tertium dicendum q̄ ratio illa procedit q̄ falsitas nō sit in sensu sicut in cognoscente verum ⁊ falsum.

¶ Utrū falsitas sit in intellectu. Arti. 3.

Ad tertium Sic proceditur. Uidetur q̄ falsitas non sit in intellectu. Dicit enim Augustinus in lib. 83. Omnis qui fallitur, id in quo fallitur, non intelligit. Sed falsum dicitur esse in aliqua cognitione ſm quod per eam fallimur. Ergo in intellectu non est falsitas.

¶ Preterea. Philosophus dicit in .3. de anima: q̄ intellectus semper est rectus. Nō ergo in intellectu est falsitas.

Sed contra Est quod dicitur in tertio de anima: quod vbi compositio intellectuum est, ibi verum ⁊ falsum est. Sed compositio intellectuum est in intellectu. Ergo verum ⁊ falsum est in intellectu.

Respondeo Dicendum, q̄ sicut res habet esse per ꝓpriam formam: ita virtus cognoscitiua habet cognoscere per similitudinem rei cognite. Unde sicut res naturalis non deficit ab esse quod sibi competit secundum suam formam: potest autem deficere ab aliquibus accidentalibus: vel consequentibus: sicut homo ab hoc quod est habere duos pedes: non autem ab hoc quod ē esse hominem. ita virtus cognoscitiua non deficit in cognoscendo respectu ultimi rei cuius similitudinem informatur. potest autem deficere circa aliquid cōsequens ad ipsam vel accidens ei: sicut est dictum[c]: quod visus non decipitur circa sensibile ꝓprium: sed circa sensibilia communia, que consequenter se habent ad ea ⁊ circa sensibilia per accidens. Sicut autem sensus informatur directe similitudine ꝓpriorum sensibilium: ita intellectus informat similitudine quiditatis rei. Unde circa quod quid est intellectus non decipitur, sicut nec̄ sensus circa sensibilia ꝓpria[c]. In cōponendo vero vel diuidendo potest decipi dum attribuit rei cuius quiditatē intelligit, aliquid quod eam non consequitur: vel quod ei opponitur. Sic enim se habet intellectus ad iudicandum de huiusmodi sicut sensus ad iudicandum de sensibilibus communibus: vel per accidens. Hac tamē differentia seruata que supra circa veritatem dicta est[c]: quod falsitas in intellectu esse pōt: nō solum quia cognitio intellectꝰ falsa est: sed quia intellectus eā cognoscit sicut ⁊ veritatem. In sensu autem falsitas non est vt cognita: vt dictum est[c]. Quia vero falsitas intellectus per se solum circa compositionem intellectus est, per accidens etiam in operatione intellectus qua cognoscit quod quid est potest esse falsitas: inquātum ibi compositio intellectus admiscetur. Quod potest esse dupliciter. Uno modo secundum quod intellectꝰ diffinitionē vnius attribuit alteri[c]. Ut si diffinitionem circuli attribuat homini. Unde diffinitio vnius rei est falsa ꝙ altera. Alio modo secūdum q̄ partes diffinitionis componit adinuicē: que simul sociari non possunt. Sic em̄ diffinitio non est solū falsa respectu alicuius rei: sed falsa in se. Ut si formet talem diffinitionem alicuius rōnale quadrupes, falsus est intellectꝰ sic diffinitēdo: ꝓpterea q̄ falsus est in formando hanc compositionē: aliquod animal rationale est quadrupes. Et ꝓpter hoc in cognoscendo quiditates simplices non potest esse intellectus falsus sed vel est verus, vel totaliter nihil intelligit.

Ad primum ergo Dicendum q̄ quia quiditas rei, est ꝓprium obiectum intellectus diuini quia conuenit ei diuinitus. Et ꝓpterea in virtq; ꝓprie est falsitas.

¶ Circa antecedens aduerte q̄ pōt bene ⁊ male interpretari. Male quidem si intelligatur q̄ esse rei naturalis nō potest deficere. hoc em̄ non est verum nisi in rebus incorruptibilibus. Bene autē si intelligatur q̄ esse rei naturalis non pōt deficere ipsa re naturali salua. ⁊ sic intendit litera. vnde nō dicit q̄ nulla res naturalis potest deficere: sed dicit q̄ nō pōt deficere ab esse q̄ sibi cōpetit ſm suā formam: tanq̄ si diceret q̄ nulla res habens aliquā formā dum habet illā potest deficere ab esse qꝺ cōuenit ſm illam. Et est ꝓpositio per se nota: qr esse est rōne forme: vt ptz. 7. meta.

¶ Circa ꝓbationē cōsequentie illam. ſ. proportionalem: sicut res habet esse per ꝓpriā formam ita virtus cognoscitiua cognoscere per similitudinē rei cognite. Aduerte, qꝺ cognoscere est ipsum esse speciei cognoscibilis: qñ est vere actu in genere cognoscibili. sicut dicimus. q̄ intelligere est ipsius esse ꝑfci intelligibilis actu in genere intelligibili. Ita q̄ ꝺ est cōe ois cognoscitiue ꝑtuti: siue sensitiui siue intellectui ordinis. ſ. q̄ cognoscere est esse ꝑfcie q̄ cognoscit. Et sumēdo illā ꝑfciē, quicqḋ illa sit) in actu in genere cognoscibili q̄quid sit de esse eius actu in gñe entium. Et hoc est valde notandum pro notitia partis sensitiue ⁊ intellectus. ¶ Quo ad secundū est hic conclusio. falsitas est in intellectu componente dupliciter scilicet formaliter ⁊ obiectiue. probatur ⁊ manifestatur. ꝓbatur quidem: quia veritas est in eodem intellectu eisdē modis. Manifestatur, vero ex differentia ad sensum: vt patet.

¶ Quo ad tertiū ponitur conclusio vna cū suo corolario. cōclusio est. falsitas est in intellectu quod quid est per accidens. probatur ⁊ manifestatur, proba tur quidem sic: falsitas per se est in compositione intellectuum ttr: ergo in intellectu quod quid est habet locum ratione compositionis admixte: ergo inuenitur in eo per accidens: oēs ꝓpe sunt note. prima est fundatur super hoc q̄ exp̄ tali cetera oportet dici talia: inquantum participant illud. vt patet primo posteriorū. 2ª. super hoc q̄ non est de ratione q̄ quid est esse cōpositum quod etiā patet. Manifestatur autē conclusio distinguēdo duos modos quibus cōpositio admittebatur intellectui circa quod quid est: primus consistit in conjunctione diffinitionis cū diffinito. secundus in connectione partium diffinitionis vt patet in litera. ⁊ differunt in hoc hi modi q̄ error in secundo constituit quod quid est in se falsum. primus autem falsum huic.

¶ Corolarium est qꝺ in cognoscendo quiditates simplices intellectus non potest esse falsus: sed aut verus aut nullus.

¶ Circa primum modum falsitatis ⁊ hoc corolarium occurrit dubium. Tamen quia conjunctio diffinitionis cum diffinito est extra intellectum quod quid est. Intellectus enim quod quid est linee non dicit linea est longitudo cuius extrema sunt duo puncta: sed dicit tantum longitudo cuius extrema sunt duo puncta. b em̄ est diffinitio quam solam constat ad primā operationem intellectus spectare. illud autem totum linea est longitudo ⁊c. ad intellectu ꝓponēte ꝺr. sicut etiā ꝺr linea est curua vel recta: cur ḡ magis falsitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

illius coniunctionis & huius prime imponitur operationi. Tum q; iste modus falsitatis: ita hz locū in simplicibus sicut in cōpositis: potest enim simplicissimus conceptus iungi cui non conuenit quidditatiue. Et sic in simplicibus potest etiam esse error: per accīs: cuius oppositum littera sonat in cozollario.

¶ Ad euidentiā horum sciendū q; sicut res se hz ad esse ita ad cognosci: z propterea quantū differt cōiunctio diffinitionis cum diffinito a cōiunctione cū ceteris rērum interest

vt exigatur cognitio illius cōiunctionis ad qđ ꝺđ est: z nō coniunctionis cum alijs. Coniunctio est diffinitionis cum diffinito: dat diffōni q; sit quod ꝺđ est. Nulla enim ratio est ꝺđitas nisi inquantum est alicuius entis quiditas. Et propterea cognoscere quod ꝺđ est nō cōtingit nisi cognoscat cōiunctio diffinitionis cuz diffinito. Si esset cognoscere tur diffinitio nesciēdo cuius rei sit non sciretur quiditas aliqua: sed quid significat nomē sic enim se haberet huiusmodi diffinitionez apprehendens: sicut modo se hz formans conceptum mōtis autem vel cuiuscunq; alterius figmenti ex nō impossibilibus. nō sic autem se hz ad quod quid est, coniuncto cū passionibus z alijs. qm absq; illis ꝺđitatis ratio saluatur. Qz ergo qđ quid est essentialiter exigit in essendo id cuius est: quānis non hoc vel illud: oportet vrēt in cognosci illud exigat. Ac per hoc illa cōiunctio ad primam spectat operationē intellectus: sicut z coniunctio partium diffinitionis: quānis hec vltima magis. Et qm cōiunctio diffinitionis

cum diffinito, si secundum se iudicetur, consurgit ex compositione diffiniti, nisi enim esset cōpositum, locum in eo non haberet abstracto diffinitionis ab eo. quantum est ex se: cum nihil abstrahat secūdum se ab omnino seipso. Propterea si aliqua quiditas inuenitur ita simplex, vt scilicet sit rei simplicis quiditas: circa illam nullus ex parte sua error: esse potest: sicut nulla est compositio. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶ In responsione ad primum aduerte q; ideo quiditas ꝺr ꝓprium obm intellectus. q; intellectus in cōmuni se habet ad quiditatē sicut visus ad colorem ita q; per se primo cognoscit quod quid est. z ab ipso tantum perficitur, z mouentur per se primo. huius autē ratio assignatur. Tum q; species intelligibilis primo est quiditatis: vt in corpore articuli dicitur. Tum q; in quod quid est claudit cognitio omnis complexionis siue cōuenientis siue discōuenientis: adeo q; si quis perfecte penetraret quiditates rerū perfecte intelligeret in eis omnes propositiones de earum accidentibus: vt inferius in tractatu de angelis patebit. Tum quia q; quid est cognoscibile est ex se. Complexio autem non nisi ex quod quid est. In cuius signum principia cognoscimus inquantum terminos cognoscimus: vt dicitur primo poster. Et omnes dubitationes resoluendo in quod quid est iudicamus.

¶ Super Articulum quartum.

Iste titulo ly contraria sumitur proprie: vt contrarietas distinguitur cōtra alias oppositionum species.

¶ In corpore vna cōclusio responsiua quesito affirmatiue: verum z falsum sunt contraria. Probatur sic. falsum est dici vel videri ens non esse: aut non ens esse: ergo falsum significat acceptionem inadequatam rei: ergo falsum ponit aliquid z determinat sibi subiectum: ergo nec contradictorie nec priuatiue: sed contrarie opponitur verum. Antecedens probatur ex quarto metaphysicorum. textu. 27. prima consequentia patet: z ex significatione veri quia scilicet ponit acceptionem adequatam rei: confirmatur. secunda autem est ex se euidēs: quia acceptio diffortmis est aliquid. vltima autem probatur ex differentia inter oppositā contradictorie: priuatiue: z contrarie: quia scilicet in illa alterum est pura negatio absque subiecto. In secunda negatio in subiecto. In tertia positio in subiecto.

¶ Aduerte hic: q; litera supponit verum z falsum opponi: tanq; per se notū: z solum modū oppositionis venit ac determinat. Et ideo ꝓpter hoc patitur calumniā. Cōformatio quoq; prime consequētie: ex significatione veri valde efficax est. Si quarto metaphy. creditur: qm ibidem nulla disparitas quo ad significare positiuum ponitur: z th vtrunq; diffinitur. verum est inquit Ari. est ens esse: z falsum aūt ens nō esse: falsum aūt ens nō esse: z nō ens esse. vnde qua ratione verum significat positiuum. s. enunciationē enti z nō enti conformem eadem falsum significat enunciationem vtriq; dissonem: z non significat negationem conformitatis vt illi in litera recitati putauerunt.

¶ Circa primū ꝓpter falsum ponit acceptionem inadequatā recipiendo: q; dupliciter pōt intelligi. Uno mō q; falsus significat formaliter acceptionem dissonē: vt nigrū colorem cōgregatiuum. Alio modo qō ponat relationē dissonitatis formaliter: z acceptionē fundamentaliter sicut dissimile significat relationez z ponit qualitatē. primo modo non pōt intelligi: qm sequeret q; vnum cōtrariorū formaliter sumptū trāsiret in reliquū: qō non est intelligibile: nō est possibile percipi q; albedo fiat nigredo: sed qō res q; est alba mutetur in nigrā. ꝓpter quā sequelā: ex ꝓdicamētis: vbi dicit q; eodem numero ozatio suscipit verū z falsum. si. n. vnamet enūciatio mō est vra z mō falsa: z tā verū qz falsum formaliter significat enunciationē: opz q; vnū ꝓriorū formaliter recipiat alterū. Ut ex hoc ipso: qō vnamet numero oratio est modo vera modo falsa: ꝓpter q; verū z falsus aliquid in oone significant: z nō ipsam enunciationē. In cuius signum cum subsumendum esset in littera: q; falsum significat aliquod positiuū in certo

Sed cōtra

Est quod dicit ꝓphs in 2. periher. Ponit esse falsam opinionem vere contrariam.

Rñdeo

Dicendum, q; verum z falsum opponuntur vt contraria z non sicut affirmatio z negatio: vt quidam dixerunt.

¶ Ad cuius euidentiam sciendum est: qō negatio neq; ponit aliquid neq; determinat sibi aliquod subiectum. Et propter hoc potest dici tam de ente quam de non ente. Sicut non videns z non sedens. Priuatio autē non ponit aliquid sed determinat sibi subiectum. Est em negatio in subiecto vt dicitur. 4. meta. Cecum enim nō dicitur nisi de eo quod est natum videre. Contrarium vero z aliquid ponit z subiectum determinat. Nigrum enim est aliqua species coloris. Falsum autem aliquid ponit. Est enim falsum (vt dicit philosophus in. 4. metap.) ex eo quod dicitur vel videtur aliquid esse quod non est: vel non esse quod est. Sicut enim verum ponit acceptionem adequatā rei: ita falsum acceptionem rei non adequatam. Unde manifestum est quod verum z falsum sunt contraria.

Ad primū

Ergo dicendum, quod id quod est in rebus est veritas rei: sed id quod est vt apprehēsum est verum intellectus in quo primo est veritas. Unde z falsum est id quod non est vt apprehensum. Apprehendere autem esse z non esse contrarietatem habet: sicut probat philosophus in secundo periher. quod huic opinioni bonum est bonum, contraria est, bonum non est bonum.

¶ Ad secundum dicendum, quod falsum non fundatur in vero sibi contrario: sicut

subiecto: nihil aliud subinuenti est nisi q; falsum ponit acceptionē inadequatam: vt inadequationem significari in acceptione intelligerea. Est tamen circa hoc aduertendum: quod sicut simile z dissimile: contrarie opponuntur: z dupliciter contingit ea contrariari. s. ratione fundamēti, sicut quum album simile alteri albo mutatur in nigrum quod est dissimile albo: z ratione termini. si scilicet terminus mutaretur in nigrum: ita verum contrarie quidē opponitur falso: z dupliciter potest contingere. Ex parte quidē termini: cum eadem oratio de vera sit falsa: propter mutationem rei significate vt patet in materia contingenti. Ex parte autem fundamenti: quum fundamenta ipsa sunt contraria: fundamentum autē veritatis z falsitatis vt ex dictis pz: est enunciatio seu acceptio intellectus. Enunciationum autem vt in secūdo periher. probatur: contrarietas inuenitur primo inter affirmatiuam z negatiuam eiusdem de eodem. 2c. quarum alteram opz esse veram z alterā falsam. Igitur de primo ad vltimum: mutatur intellectus de vero in falsum ex parte fundamenti: dum de enunciatione vnius partis contradictionis transit in aliā. Quomā autē mutatio ex parte termini in vero z falso: aut non est vere contrarietas: eo q; sine sui mutatione de vno in aliud mutatio tranſit: aut si pro rietatis rationem. ex mutatione termini: qm mutatio termini contingit: z de contrario in cōtrarium: z de affirmatione in negationē: aut econuerso. Mutatio autē de vero in falsum ex parte fundamenti: habet rationē cōtrarietatis: ex mutatione inter fundamenta: quia. s. mutatio intellectus de opinione affirmatiua in negatiuā, aut ecōuerso est vere inter cōtraria. Et quod plus est ex contrarietate fundamētorum: innascitur contrarietas veri z falsi ꝑm terminum. nam ideo hec oratio: foꝛ. sedet eo surgente: ꝺr suscipere aliud cōtrarium. s. falsum: qz est contraria illi que est vera. s. sortes nō sedet: nisi esset inter ipsas orationes contrarietas: mutatio de vero in falsum: vere contrarietatis rationē non haberet. Et propterea in litera non fit mentio: nisi de contrarietate ex parte fundamēti innata: z merito: quia relationis naturam secundum fundamenti naturam maxime videmus: eo q; aut est idem cum eo: aut naturalis eius quasi passio. ¶ In responsione ad secūdum: videtur q; large vtitur contrarietatis vocabulo ibidem: ꝓout. s. etiam priuationem continet oppositionē: vt ꝓz de bono z malo trāscendenter sumptis: z ex verbis Aristotelis. s. quod omnis priuatio fundatur in subiecto: ita omne malum 2c. Fecit autē hoc auctoꝛ: nō incuria: sed qz quo ad vim argumenti idem est ita:

nec malum in bono sibi contrario: sed in eo qō sibi subiicitur. Et hoc ideo in vtroq; accidit: qz verum z bonū contraria sunt falso z malo, z ꝙuertuntur cū ente. Unde sicut omnis priuatio fundatur in subiecto quod est ens: ita omne malū fundatur in aliquo bono: z omne falsum in aliquo vero. ¶ Ad tertium dicendum: q; qz cōtraria z opposita priuatiue nata sunt fieri circa idem. ideo deo prout in se consideratur, non est aliquid contrarium: neq; ratione sue bonitatis, neq; ratiōe sue veritatis: quia in intellectu eius non potest esse falsitas aliqua. Sed in apprehensione nostra habet aliquid contrarium. Ham vere opinioni de ipso cōtrariatur falsa opinio. Et sic idola menda cia dicuntur opposita veritati diuine: inquātum falsa opinio de idolis contrariatur vere opinioni de vnitate dei.

¶ De vita dei. Questio 18.

Quoniam

Autem intelligere viuētium est, post cōsideratione de scientia z intellectu diuino: considerādum est de vita ipsius. Et circa hoc queruntur quatuoꝛ. Primo quoꝛū sit viuere. Secundo, quid sit vita. Tertio, vtrum vita deo conueniat. Quarto vtrum oia in deo sint vita.

¶ Utrum oim naturalium rerum sit viuere. Arti. 1.

Ad primū

Sic proceditur. Uidetur q; oim rerum naturalium sit viuere. Dicit enim philosophus in octauo physicoꝛum, quod motus est vt vita quedam natura existētibus omnibus. Sed omnes res naturales participant motum. Ergo omnes naturales participant vitam.

¶ Cp. Plante dicuntur viuere inquantū habent in seipsis principium motus augmenti z decrementi. Sed motus localis est perfectioꝛ z prioꝛ secundum naturam cē motus augmenti z decrementi, vt probatur in octauo physi. Cum igitur oia corpoꝛa naturalia habeāt aliquod principium motus localis: videtur q; omnia corpoꝛa naturalia viuant.

¶ Cp. Inter corpoꝛa naturalia imperfectioꝛa sunt elementa. Sed eis attribuitur vita. Dicuntur em aque viue. Ergo multo magis alia corpoꝛa naturalia vitam habent.

Sed contra

Est q; dicit Diony. sexto cap. de diuinomi. q; plante ꝑm vltimam rationem viuere habent. Ex quo potest accipi: q; vltimum gradum vite obtinent plante. Sed corpoꝛa inanimata sunt infra plantas. Ergo eoꝛum non est viuere.

Respondeo

Dicendum, q; ex his que manifeste viuunt accipere possumus: quoꝛum sit viuere: z quoꝛū non sit viuere. Uiuere autē manifeste animalibꝫ conuenit. Dicitur enim in libro de vegetabilibus: quod vita in animalibus manifesta est. Unde secūdum illud oportet distinguere viuētia a non viuētibus ꝑm quod animalia dicunt viuere. Hoc autem est in quo primo manifestatur vita, z in quo vltimo remanet. ¶ Primo autē dicimus animal viuere quando incipit ex se motum habere. Et tandiu iudicatur animal viuere quandiu talis motus in eo apparet. qm vero iam ex se nō habet aliquē motū: sed mouetur tm ab alio: tunc ꝺr animal moꝛtuū per defectū vite. Ex quo patet q; illa ꝓprie sunt viuentia: q; seipsa ꝑm aliquā speciē motus mouēr: siue accipiat motus ꝓprie: sicut motus ꝺr actus imperfecti id est existentis in potentia: siue motus accipiatur cōmuniter ꝓout motus ꝺr actus perfecti: ꝓout intelligere z sentire dicit moueri: vt ꝺr in tertio de anima: vt sic viuentia dicantur quecunq; se agunt ad motum vel operationē aliquam. ea vero in quoꝝ natura non est vt se agant ad aliquem motum vel operationē: viuentia dici non possunt nisi per aliquam similitudinem.

Ad primum

Ergo dicendum, q; verbum illud philosophi potest intelligi vel de motu primo scilicet coꝛporum celestium: vel de motu communiter. Et vtroq; modo motus dicitur quasi vita coꝛporum naturalium per similitudinē z non per ꝓprietatē. Nam motus celi est in vniuerso coꝛporalium naturaꝝ: sicut motus coꝛdis in animali quo conseruatur vita. Similiter etiam quicunq; motus naturalis hoc modo se habet ad res naturales: vt quedā similitudo vitalis operationis. Unde si totum vniuersum coꝛporale esset vnum animal, ita q; iste motus esset a mouente intrinseco: vt quidā posuerūt: sequeretur q; motus esset vita omniū naturalium coꝛporū. ¶ Ad scōm dōm: q; coꝛporibus graubꝫ z leuibus non cōpetit moueri nisi secundum q; sunt extra dispositionem sue nature: vtpote cum sunt extra locum ꝓprium. Tum esse sunt in loco ꝓprio z naturali quiescunt. Sed plan

dicū de ꝓphs z ꝓpinatiue oppositis insinuare voluit, q; rñsio ꝓpria erit ꝺz ex cāe: si ue ꝓpriatiue sine ꝓpriatiue opponantur. Et ꝓpterea Ꝺuctatis nomen extēdere docuit.

¶ Super Quest. 18.

Articulum. 1.

Julius clarus. In corpore vna conclusio responsiua quesito. Uiuere dūr que habent continuum fluxum. Aque enim stantes que non cōtinuantur ad principium cōtinue fluens: dicuntur moꝛtue: vt aque cisternarum z lacunarum. Et hoc dicitur per similitudinē. Inquantum enim videntur se ꝙ motus. Hec conclusio primo probatur, deinde exꝑlanat. Probatio est. differentia viuentium a non viuentibus: ex manifeste viuentibus sumenda est: q; ex vita aliquim: ergo ex eo in quo primo manifestat vita: z in quo vltimo remanet: q; ex mouere seipsum: ergo illa ꝓprie sunt viuentia que seipsa ꝑm speciem aliquam motus. Ista ꝓpria conſequentia probatur authoritate libri: de vegetabilibus autem probatur: quia tandiu iudicatur animal viuere quandiu ex eo motus apparet 2c. Explanatur vero quo ad terminos: dicendo q; ly motus cōmuniter sumitur z ab oppoſito: qz que nō se agūt. nō nisi ſiliudinarie viuere dicūtur.

¶ In rñsione ad ꝑm. Aduerte q; non intendit ifa limitare cōclusionē tā ꝑbatā: quasi addēda fuisset hec particula sez in ſua nāli diſpoſitione. Sed intendit q; ex iſta dria. s. q; grauia z leuia nō mouēr ſe i ſua nāli diſpoſitione. viuētia autem ſic. hſ q; illis non conuenit absolute mouere ſe: ſz viuētibus tm: ꝓpterea q; hinc manifeſtatur q; motus illoꝝ z ſe ſpectat ad accēſſum ad perfectionem nāle: m: z ꝑm ſpectat ad cōplementum gñaciōis ipſoꝝ. Et qz nihil gñat ſe: ſz ab eo a quo generatur cum ꝓtur ſuuz generari. Ideo motus grauium et leuium generanti attribuitur. In motu autem viuent um manifeſte paret nihil horū inueniri. Et ꝓpterea ſola viuētia ſeipſa mouent. Et hic ſunt valde notanda in mā de motu grauium et leuiū: q; ſubtiliſſima z clariſſima rō eoꝝ motus hinc habetur.

¶ Super Articulum ſecundum.

Julius clarus dicit.

¶ In corpe vna ꝓclo

Universidad de Deusto
Biblioteca

responsiua ꝙsito: vita propie est esse subsistale: minus propie vero est operatio. Nec cōclusio quo ad vtrāq; partem simul probatur sic. Intellectus noster accipit a sensu. b 273 ergo ex his que apparent exterius de re cognoscimus essentiam. ergo plerunq; ex proprietatibus exteriorib⁹ exponuntur nomina ad significandas essentias rerum. ergo huiusmodi nomina quandoq; accipiuntur propie pro ipsis essentijs: et minus proprie pro proprietatibus a quibus imponuntur: ergo vite nomen sumitur propie pro substantia cuius nature conuenit mouere se: et minus p̄prie pro operatione vitali: ergo viuere proprie nihil aliud est quam esse in tali natura: ergo vita significat hoc ipsum, ergo viuum non est predicatum accidētale sed substantiale: ergo de primo ad vltimum vita propie est esse substantiale: minus propie est operatio. Prima consequentia: ꝑm duo clausa in consequente: scilicet exteriora et quidditas ex duobus in antecedēte clausa: scilicet intellectu et sensu probatur. primum est: qz intellectus est cognoscitiuus quiditatis rei. Secundus vero est: quia accidentia exteriora sunt propria sensus. 113 1.3. ca. 27. 28. 2. 29. Et li. 4. c. 13. fi. et 10. 14. l. 2. co. 2 2. 2. meta. l. 6. co. 5. fi. Secunda consequentia probatur: quia sicut cognoscimus sic nominamus. Tertia declaratur in hoc nomine corpus respectu substantie et quantitatis. 111 112 Quarta probatur quia vite nomen sumitur ex exterius apparente: scilicet mouere se ꝛc. Quinta per se nota relinquitur. Sexta probatur: qz vita non differt a viuere nisi penes modum significandi. f. in abstracto: et declaratur exēplo cursus. Septima est per se nota. Et con firmatur nihilominus secunda pars conclusionis authoritate. 9. Ethicorum.

¶ Super Articulum tertium.

Iste titulo: conueniat intelligitur formaliter, nam virtualiter deo vite perfectionem conuenire in questione quarta probatum est. 111

¶ In corpore vne cōclusio significat hoc ipsum: sed in abstracto. sicut hoc nomen cursus significat ipsum currere in abstracto[e]. Unde viuum non est predicatum accidentale: sed substantiale. Quanq; tamen vita sumitur minus propie pro operationibus vite: a quibus nomen vite assumitur: sicut dicit philosophus no. ethicorum, quod viuere principaliter est sentire vel intelligere.

Ad primū Ergo dicendum: q̄ philosophus ibi accipit viuere pro operatione vite. Vel dicendum est melius q̄ sentire ꝛ intelligere ꝛ huiusmodi doque tamen vita sumitur minus propie quandoq; sumuntur pro quibusdam operationibus: quandoq; autem pro ipso esse sic operantium. Dicitur enim nono ethic. q̄ viuere est sentire vel intelligere, id est habere naturam ad sentiendum: vel intelligēdum. Et hoc modo distinguit philosophus viuere per illa quatuor. Nā in istis inferioribus quatuor sunt genera viuentiū. Quorum quedam habēt naturā solūm ad vtendum alimento: ꝛ ad consequentia que sunt augmētum ꝛ gñatio. Quedam vlterius ad sentiendum: vt patet in animalibus immobilibus sicut sunt ostrea. Quedā vero cum his vlterius ad mouendum se secundum locum: sicut animalia perfecta: vt quadrupedia ꝛ volatilia ꝛ huiusmodi. Quedā vero vlterius ad intelligendum sicut homines.

¶ Ad secundum dōm, q̄ opera vite dicuntur quorum principia sunt in operantibus vt seipsos inducant in tales operationes. Cōtingit autem aliquorum operum ineſſe hoibus nō solū principia naturalia (vt sunt potentie naturales:) sed etiam quedam superaddita: vt sunt habitus inclinantes ad quedā operationum genera quasi per modum nature ꝛ facientes illas operationes esse delectabiles. Et ex hoc dicitur quasi per quandam similitudinē q̄ illa operatio que est homini delectabilis: ꝛ ad quam inclinatur, ꝛ in qua conuersatur: ꝛ ordinat vitam suam ad ipsam: dicitur vita hominis. Unde quidam dicuntur agere vitam luxuriosam: quidam vitam honestam. Et per hunc modum vita contemplatiua ab actiua distinguitur. Et per hunc etiā modum cognoscere deum dicitur vita eterna. ℣ Unde patet solutio ad tertium.

¶ Utrum deo conueniat vita. Artic. 3.

Ad tertium Sic proceditur. Videtur quod deo non conueniat vita. Viuere enim dicuntur aliqua secūdum quod mouent seipsa: vt dictum est[e]. Sed deo non competit moueri. Ergo neq; viuere.

¶ Ꝓ. In olbus que viuunt est accipere aliquod viuendi principiū. Unde 8 in. 2. de anima: q̄ anima est viuētis corporis causa ꝛ principium. Sed deus nō habet aliquod principium. Ergo sibi non cōpetit viuere.

¶ Preterea. Principium vite in rebus viuentibus: que apud nos sunt est anima vegetabilis: que non est nisi in rebus corporalibus. Ergo rebus incorporalibus nō competit viuere.

Sed contra Est quod dicitur in psal. Cor meum ⁊ caro mea exul. in de. vi.

Rñdeo Dōm: q̄ vita maxie ꝓprie in deo est. ¶ Ad cuius euidentiam considerandū est q̄ cū viuere dicātur aliqua ſm q̄ operant ex seipsis, ꝛ nō quasi ab alijs mota[e]: quanto perfectius competit hoc alicui tanto perfectius in eo inuenitur vita. Jn mouentibus autē ꝛ motis tria per ordinem inueniuntur. Nam primo finis mouet agētem. Agens vero principale est qđ per suam formā agit. Et hoc interduz agit per aliquod instrumentum quod non agit ex virtute sue forme: sed ex virtute principalis agentis. Cui instrumento competit sola executio actionis. Inueniuntur igitur quedam que mouent seipsa non habito respectu ad formam vel finem qui inest eis a natura: sed solum quātum ad executionē motus: sed forma per quam agunt ꝛ finis propter quē agūt: determinātur eis a natura: Et hmōi sunt plāte: q̄ ſm formā inditā eis a natura mouent seipsas ſm augmentum ꝛ decrementum[e]. Quedam vero vlterius mouent seipsa non solum habito respectu ad executionem motus: sed etiam quātum ad formā que est principium motus: quam per se acquirunt. Et hmōi sunt alia: quorum motus principium est forma non a natura indita: sed per sensum accepta. Unde quanto perfectiorē sensum habent, tanto perfectius mouent seipsa. Nam ea que non habent nisi sensum tactus mouētur solum infra seipsa motu dilatationis ꝛ constrictionis: vt ostrea parum excedentia motū plante. Que vero habent virtutem sensitiuam perfectā: non solum ad cognoscendum coniuncta ꝛ tangentia: sed etiam ad cognoscendum distātia mouent seipsa in remotū motu processiuo. Sed quamuis hmōi animalia formam que est principium motus per sensum accipiant: non tamen per seipsa prestituunt sibi finem sue operationis vel sui motus: sed est eis inditus a natura: cuius instinctu ad aliquid agendum mouentur per formā sensu apprehensam. Unde supra talia animalia sunt illa que mouēt seipsa[e]: etiam habito respectu ad finem quem sibi prestituunt. Quod quidem non fit nisi per rationem ꝛ intellectum cuius est cognoscere proportionem finis ꝛ eius quod est ad finem[e]: ꝛ vnum ordinare in alterum. Unde perfectior modus viuendi est eorū que habent intellectum. Hec enim perfectius mouent seipsa. Et huius est signum: q̄ in vno ꝛ eodē homine virtus intellectiua mouet potētias sensitiuas: ꝛ potētie sensitiue per suum imperium mouēt organa: q̄ exequuntur motum. Sicut etiam in artibus videmus: quod ars ad quā pertinet vsus nauis scz ars gubernatoria precipit ei que inducit formam nauis: ꝛ hec precipit illi que habet executionem tantum in disponendo materiā. Sed quamuis intellectus noster ad aliqua se agat: tamē aliqua sunt ei prestituta a natura: sicut sunt ꝓma principia: circa que nō potest aliter se habere: ꝛ vltimus finis quem non potest non velle[e]. Unde licet quantum ad aliquid mouear se: tū oportet q̄ quantū ad aliqua ab alio moueat. Illud igitur cuius sua natura est ipsuz eius intelligere: ꝛ cui id quod naturaliter habet non determinatur ab alio: hoc est quod obtinet summum gradum vite. Tale aūt est deus. Unde in deo maxime est vita. Unde philosophus in. 2. meta. ostenso q̄ deus sit intelligens concludit: quod habeat vitam perfectissimam ꝛ sempiternam: quia intellectus eius est perfectissimus ꝛ semper in actu.

Ad primū Ergo dicendum: quod sicut dicitur in. 9. metaphys. duplex est actio. Una que transit in exteriorem materiam: vt calefacere ꝛ secare. Alia que manet in agente: vt intelligere sentire et velle[e]. Quarum hec est differentia. Quia prima actio non est perfectio agentis quod mouet: sed ipsius moti: secunda autem actio est perfectio agentis. Unde quia motus est actus mobilis, secūda actio inquantum est actus operantis dicitur motus eius ex hac similitudine: quod sicut motus est actus mobilis ita huiusmodi actio est actus agentis, licet motus sit actus imperfecti. scilicet existens in potentia. huiusmodi autem actio est actus perfecti id est existentis in actu, vt dicitur in. 3. de anima. Hoc igitur modo quo intelligere est motus id quod se intelligit dicitur se mouere. Et per hunc modum etiam plato posuit quod deus mouet seipsum: nō eo modo quo motus est actus imperfecti.

¶ Ad secundū dicendum, quod sicut deus est ipsum suum esse ꝛ suum intelligere: ita ꝛ suum viuere. Et propter hoc sic viuit: quod non habet viuendi principium.

¶ Ad tertium dicendum, quod vita in istis inferioribus recipitur in natura corruptibili: que indiget ꝛ generatione ad cōseruationem speciei: ꝛ alimento ad cōseruationē individui. Et propter hoc in istis inferioribus non inuenitur vita sine anima vegetabili. Sed hoc non habet locum in rebus incorruptibilibus.

¶ Utrum omnia sint vita in deo. Articulus 4.

Ad quartum Sic proceditur. Videtur quod non omnia sint vita in deo. Dicitur enim actuū 17. Jn ipso viui. mo. et su. Sed non omnia in deo sunt motus. Ergo non omnia in ipso sunt vita. ¶ Ꝓ. Omnia sunt in deo sicut in primo exemplari. Sed exemplata debent conformari exemplari. Cum igitur non omnia viuant in seipsis: videtur quod non omnia in deo sint vita.

¶ Preterea. Sicut Augustinus dicit in lib. de vera reli. substantia viuens est melior qualibet substantia non viuente. Si igitur ea que in seipsis non viuunt in deo sunt vita: videtur quod verius sint res in deo quā in seipsis. Quod tamen videtur esse falsum cum in seipsis sint in actu: in deo vero in potentia.

¶ Ꝓ. Sicut sciuntur a deo bona et ea que fiunt secundum aliquod tempus: ita mala: et ea que deus potest facere: sed nunquam fiunt. Si ergo oia sunt vita in deo inquantum sunt scita ab ipso: videtur quod etiam mala que nunquam fiunt: sunt vita in deo: inquantum sunt scita ab eo. Quod videtur inconueniens.

Sed contra Est, quod dicitur Jo. 1. Quod factū est, in ipso vita erat. Sed oīa preter deum facta sunt. Ergo omnia in deo sunt vita.

Respondeo Dicendum, q̄ (sicut dictum est[e]) viuere dei est eius intelligere. Jn deo autem est idem intellectus: ꝛ quod intelligitur: ꝛ ipm intelligere eius[e]. Unde quicquid est in deo

¶ Super Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio responsiua questo affirmatiue. Ola in deo sunt vita diuina: probatur. Jn deo idem est intellectus intellectum ꝛ intelligere. ergo quicquid est in deo, vt intellectum est dei vita: ergo omnia in deo sunt vita diuina: prima consequentia probatur: quia viuere dei est eius intelligere: secunda vero: quia omnia que facta sunt a deo sunt in ipso vt intellecta: sequitur quod omnia in ipso sunt ipsa vita diuina.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ creature in deo esse dicuntur dupliciter. Uno modo inquātum continentur et conseruātur virtute diuina sicut dicimus ea esse in nobis que sunt in nostra potestate. Et sic creature dicuntur esse in deo etiam prout sunt in propijs naturis. Et hoc modo intelligendum est verbum Apostoli dicentis, in ipso vi. mo. et su. mus: quia etiam nostrum viuere et nostrum esse ꝛ nostrum moueri causantur a deo. Alio modo dicuntur res esse in deo sicut in cognoscente. Et sic sunt in deo per propias rationes que non sunt aliud in deo ab essentia diuina. Unde res prout sic in deo sunt: sunt essentia diuina. Et quia essentia diuina est vita: non autem motus: inde est quod res hoc modo loquēdo in deo non sunt motus, sed vita.

¶ Ad secundum dicendum, quod exemplata oportet conformari exemplari secundum rationem forme, nō autem secundum modum essendi. Nam alterius modi esse habet forma quandoq; in exemplari et in exemplato. Sicut forma domus in mente artificis habet esse immateriale et intelligibile: in domo autem que est extra animam, habet esse materiale ꝛ sensibile. Unde ꝛ rationes rerum que in seipsis non viuunt in mente diuina sunt vita: q̄ in mente diuina habent esse diuinum.

¶ Ad tertium dicendum, quod si de ratiōe rerum naturaliū non esset materia: sed tantum forma omnibus modis: verum modo essent res naturales in mēte diuina p suas ideas quā in seipsis. Propter quod et plato posuit quod homo separatus erat verus homo: homo autem materialis est homo per participationem. Sed quia de ratione rerum naturalium est materia[e], dicendum quod res naturales verius esse habent simpliciter in mente diuina quam in seipsis: quia in mente diuina habent esse increatū: in seipsis autem esse creatum. Sed esse hoc vtpote homo vel equus verius habēt in propria natura quam in mente diuina: quia ad veritatē hominis pertinet esse materiale: quod nō habent in mente diuina. Sicut domus nobilius esse habet in mente artificis quam in materia: sed tamen verius dicitur domus que est in materia quam que est in mente: quia hec est domus in actu illa autem domus in potentia.

¶ Ad quartum dicendum: quod licet mala sint in dei scientia: inquantum sub dei scientia cōprehenduntur[e]: non tamen sunt in deo sicut creata a deo vel cōseruata ab ipso: cognoscuntur enim a deo per rationes bonorum. Unde non potest dici quod mala sint vita in deo. Ea vero que secundum nullum tempus sunt, possunt dici esse vita in deo secundum quod viuere nominat intelligere tantum, inquantum intelligūtur a deo[e]: nō autem secūdum quod viuere importat principium operationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super.q.19.arti.1.

In titulo volitas sumit duplr. Primo pro actu volēdi. scdo pro pn̄o seu potentia elicitiua actus volēdi. Hec refert in proposito: quo quis modo accipiat: q vbi vnum ibi reliquum: z econuerso.

¶ In corpore tria. Primo proponitur conclusio rñsiua quesito cum suo medio tertio 2o probat medium: manifestat vis eius: deducitur q conclusio quo ad vltimā partē. Terno idē pbatur quo ad secundā prē in calce.

¶ Quo ad primū colligitur conclusio est. In deo est volitas sic. q suū vel le est suum esse. Medium aūt est: voluntas sequitur intellectum. in deo autem est intellectus ergo.

¶ Aduerte hic duo. Primo q ly scda conclusionis pars non expresse ponatur in rōne sed cōcludatur tantū in calce. Implicite tñ ponitur intellegitur in ly sicut quū proponit volitatē esse in deo sicut intem. Scdo. q. q. mem. est ppriū subm volitatis. Intellectum em est p se primo volitiuū. Idē erit pbatur q intem sequit volitas z pbare a priori volitatē esse: z quid est voluntas: z ppter qd est voluntas: cuius voluntatem esse in cōclpbōne nō egerat: q. experimur cā esse in nobis. Et ppterea valde notanda sunt que sequūtur vtpote arduū arcanum indicatura. ¶ Quo ad scdm pceditur sic. Intellectus intelligens actu est p suā formā intelligibilem: sicut res nālis est p suā formā. ergo nālis intellectualis bonum apprehēsum p formā intelligibilē: quū non hz ēsse: quū hz defecit in illo: ergo in quoz hñte intem est voluntas: ergo in deo est voluntas. Prima ppa pbat ex vi proportionalis similitudinis inter formā nālem z intelligibilē in abite assumpte: q. q. libet res naturalis hz hic duo. primum est: habitudo talis ad formā seu pfectionē nālē vt in habita quiescat: in nō habitam vero inclinetur. Scdm est q. talis habitudo in carētib⁹ cognitione vocat appetitus nālis. 2a ro. pbat ex eadē radice: duplr pō q. virūq illetū spectat ad volitatē: 2o ex pportionali: q. ex eadem cā: in quoz hñte sensum est appetitus aialis. 3a aūt ppa. pbat: q. in deo est intells. ¶ Circa primā ppiam dubium est: q. exp: esse declinat proportionalis sikundo a forma intelligibili ad bonū apprehensum p illā. Exigebat enim. pcessus iste: vt illatum esset: ergo nā intellectualis ita se hz ad formā intelligibilē: q. in habita quiescit et in non habitā inclinatur: q. fōa intelligibilis est sicut fōa nālis. Et tñ in lra declinatū est ad bonū apprehensum p formā intelligibilē. Malus q. vt hic pcessus: vtpote sine fundamēto. Et auget dubitatio: q. forma intelligibilis est inius bonum vero apprehēsum est extra: vt pz. c. met. ¶ Circa scdam ppiam dubiū ē. Q. et tali pcessu: nihil hz nisi q. in nā intellectuali est appetitus forme intelligibilis: vel etiā r. i apphense. iz nō hz ex hoc: q. ille appetitus sit actus elicitus. qō tñ pbādū erat: pbatio sicdē illius ppiae. f. q. istud appetere spectat ad volitatē: presupponit volitatem quam querimus.

¶ Ad euidentiā horū: prenotāda est dra inter appetitū nālē z animalem: pur diuidit̄ in rōnale z sensitiuū. 2c. Differūt nāḡ primo. q. a fialis est spāle genus potētie ale: vt pz. 2o de anima: nālis hz cōis est oibz. Scdo q. nālis cōsequit rōnē formalē rei absolute. Aialis hz cōsequit nām inquantū apphēsiua est. Tertio. q. nālis est actu ex sola nā. Aialis hz nō pōt exire in actū nisi ex apphensione. Quarto q. appetere naturaliter nō est actus elicitus. iz ipsa inclinatio huius ad hoc. Appetere aūt animaliter: est opatio que est actus scdus. Quinto. q. appetit⁹ nālis est ad vnū: animalis vero ad multa: iurta multitudinē apprehēsorum bonorū. Sexto q. naturalis est rei quia cōueniens illi particulari potētie appetēti. Aialis hz est rei q. cōueniēs toti seu suppposito. Septimo q. nālis in actu inest rei ab alio. Aialis hz ex se: q. bonum mouet inquantum apprehēsum a seipso appetere: z non ab alio. Et his aūt pz. qō nō inuēdimus. f. q. quicqd appetit nō quatenus apprehensum: naturali appetitu appetitur. Quicquid aūt appetitur q. apprehensum electo actu appetitus sēsitiui aut intellectui appetitur. Unde apprehensio ipsa dupliciter potest appeti. Primo naturali appetitu: et sic ab intellectu appetitur: inquantū intellectus naturaliter inclinatur in hanc pfectionem suam que est apprehendere res. Secō de rationali appetitu: sic a volitate appetitur vt apprehensa: vt patet. Cū cōlideramus qō excellsum ac optimū sit videre deū aut intelligere naturas corpōū celestiū. 2c. optam⁹ illā hñe cognitionē, z gauderemus si illā haberem⁹. hoc em actus voluntatis: nō nature opera esse expimur in nobisipis. Habetur aūt ex hac veritate manifestū: q. appetere actu elicito sequitur apprehensionē sicut appetere nāliter, sequitur naturam aliquā etiam imperfectissimam: puta materiā primā. Et si contemplatus fuerit: q. cognoscere est cognoscentē esse actu cognitum: z q. q. omne esse est fm aliquā formam: q. hoc esse quod significat cognoscere: est fm formam cognitibilem actu in genere cognoscibili. Videbis duo. Primo: q. forma intelligibilem constituere intellectū in actu: est constituere ipsum in esse rem apprehensam vt sic. Et consequenter in processu litere a forma intelligibili ad rem apprehensam: in prima consequentia: nullum fuit vitiū: nulla obiectiuitas: sed artificiosa expressio: q. de forma intelligibili loq̄batur. nō in gñe entis. iz in gñe intelligibili: nō qualiterciūq: sed inquantū cōstituit intellectū esse ipsum cognitū apprehēsibiliter. Secūdo. q. q. oē esse sequit appetitus: z proportionaliter quale esse talis appetitus. Merito: q. duo iſti sunt gña essendi: prima secūdū q. res est aliquid fm nāle esse. scdm vero fm qō res est aliqd apphēsibiliter: opz duplicē appetitū ponere: z proportionaliter: vt. f. q. primū genus essendi consistit in esse p modū actus primi. scdm aūt consistit in esse p actū scdm: q. est apprehendere. Ideo appetere appetitu sequente esse naturale nō est actus secundus. sed inclinatio: vt dictū est. Appetere ro appetitu sequēte esse qō in cognitione consistit: est actus secundus elicitus a virtute appetitiua consequente naturā. inquantum apprehensiua est. Et hoc est vere fundamentū in litera assumptū: hoc est proportionalis similitudo forme naturalis et intelligibilis. Unde manifeste incepit: ex hoc quod sicut forma naturalis constituit ens: ita forma intelligibilis constituit cognoscens, id est ens tali modo: vt hic z ex precedentibus patet. Ac per hoc pz solutio ad virtunque dubium. Neqz em probatio secūde consequentie presupponit volitatē: sed conclusio ex prima consequentia quod tendere in apprehensum non habitum z quiescere in habitu in natura intellectuali vt sic tunc. quod est esse actus eliciti: oportet illatum esse. ergo voluntas ibi est: q. actus hi ad voluntatem spectant vt experientia restatur: z ratio conuincit.

¶ Quo ad tertium probatur secunda pars conclusionis sic. Intelligere dei est suum esse: ergo velle dei est suum esse. ꝑa probatur: ex similitudine proportionali per ly sicut. Cum enim virtunqz sit actus secundus z immanens. 2c. oportet si alterum identificatur esse diuino q. etiam reliquum.

115 3.q.18. ar.1.tot. Et.1.di. 45.ar.1 Et.1.ſ. ca.72.z 73.ſ.2. z li.4.c. 19.co.2. Et hi.q. 23.ar.1. Et opus. 3.ca.32. 2.35.

De voluntate Dei. Questio.19.

Post considerationem eoꝝ que ad diuinam scientiā pertinēt: considerandum est de his que pertinent ad volūtatem diuinam: vt sit prima consideratio de ipsa dei voluntate. secunda de his que ad voluntatē absolute pertinent. Tertia de his que ad intellectū in ordine ad voluntatē pertinent. ¶ Circa ipsam autem voluntatē queruntur duodecim. Primo, vtrum in deo sit voluntas. Secūdo, vtrum deus velit alia a se. Tertio, vtrū ꝺcquid deus vult ex necessitate velit. Quarto, vtrum voluntatis diuine sit assignare aliquam causam. Sexto, vtrum voluntas diuina semper impleatur. Septimo, vtrum voluntas dei sit mutabilis. Octauo, vtrum voluntas dei sit necessitatem rebus volitis imponat. Nono, vtrū in deo sit volitas malorum. Decimo, vtrum deus habeat liberum arbitrium. Undecimo, vtrū sit distinguenda in deo voluntas signi. Duodecimo, vtrum cōuenienter circa diuinam voluntatem ponantur quinque signa.

¶ Utrum in deo sit voluntas. Arti.1.

Ad primum Sic procedit. Videtur q. in deo non sit voluntas. Obiectum enim voluntatis est finis z bonum. Sed dei non est assignare aliquem finem. Ergo voluntas non est in deo. ¶ Preterea. Voluntas est appetitus quidam. Appetitus autem (cum sit rei non habite) imperfectionē designat que deo nō competit. Ergo voluntas non est in deo.

¶ Ꝑ. Secūdum phm in. 3. de anima: voluntas est mouens motum. Sed deus est primū mouens immobile: vt probatur. 8. phy. Ergo in deo non est voluntas.

Sed contra Est, q. dicit Apostolus Rom. 12. Ut probetis que sit voluntas dei.

Respondeo Dicendum, in deo volūtatem esse sicut z in eo est intellectus. Volūtas enim intellectum consequitur. Sicut enim res naturalis habet esse in actu per suam formam: ita intellectus intelligens actu per suam formam intelligibilem. Quelibet autē res ad suam formam naturalem hanc habet habitudinem, vt quando non habet ipsam tendat in eam z quando habet ipsam quiescat in ea. Et idem est de qualibet perfectione naturali quod est bonum nature. Et hec habitudo ad bonum in rebus carētibus cognitione vocatur appetitꝰ naturalis. Unde z natura intellectualis ad bonum apprehensum per formam intelligibilem similem habitudinem habet: vt scilicet cum habet ipsum quiescat in illo: cum vero non habet querat ipsum. Et vtrunque pertinet ad volūtatem. Unde in quolibet habente intellectum est voluntas: sicut in quolibet habente sensum est appetitus animalis. Et sic oportet in deo esse volūtatem cū sit in eo intellectus. Et sicut suum intellige re est suum esse: ita suum velle.

Ad primum Ergo dicendum, q. licet nihil aliud a deo sit finis dei: tamē ipsemet est finis respectu omnium que ab eo fiūt: z hoc per suam essentiam: cum per suam essentiā sit bonus: vt supra ostensum est. Finis enim habet rationem boni.

¶ Ad secundum dicendum, q. voluntas in nobis pertinet ad appetitiuā partem. Quelicet ad appetendo nominetur: non tamen hunc solū habet actum vt appetat que non habet: sed etiam vt amet quod habet z delectetur in illo. Et quantum ad hoc volūtas in deo ponitur. Que semper habet bonum quod est eius obiectum: cum sit indifferens ab eo secundum essentiam: vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, q. volūtas cuius obiectū puncipale est bonū quod est extra volūtatē: oportet quod sit mota ab aliquo. Sed obiectū diuine voluntatis est bonitas sua: que est eius essentia. Unde cum voluntas dei sit eius essentia: nō mouetur ab alio a se, sed a se tantum: eo modo loquēdi quo intelligere z velle dicit motus⁹. Et fm hoc Plato dixit q. primū mouēs mouet seipsū.

115 28 b

116 1.di.45 art.2. Et.1.ſ ca.74. 75.78.4 z hi.qō. 23.a.4.

Articulus I. II. et III.

¶ Super Articulum secundum.

Tulius clarus.

¶ In corpore articuli duo. primo respondet quesito: q. sic est. Secundo ostendit quomodo est in calce. Ibi: sed se vt finem.

¶ Quo ad ꝑm conclusio responsiua est. Deus vult se z alia. probatur. Res naturales inquantum perfecte sunt, naturaliter inclinantur ad communicādum suum bonum alijs ergo ad rationem voluntatis pertinent: vt bonum quod quis habet alijs cōicet, ergo ſ precipue primet ad voluntatē diuinā: ſ deus vult se z alia. Ads declarat z pbat. Declarat idē distinguendo duplicē inclinationē nāe. f. ad bonū propriū z alioꝝ. ꝑ. pbat ro ab effectu: q. oē agens pfectū agit sibi sile. prima ꝑa. pbat ex ꝓportionali similitudine inter naturalē inclinationē z rationalem que est volūtas. Scda aūt pbat: q. a diuina voluntate derivantur ois perfectio tanqz illi similis: vt dom⁹ in ligno est similis domui volite ab artifice. Tertia ār probatione non eget.

¶ Circa ꝑmū dubiū est. Processus iste vꝫ fundari in hoc q. qcda pfectionis est in inferiori, ponēdū ē ꝓportionaliter in superiori. Sup hoc essi videt fundari tā ꝑma ꝗ secunda ꝑtia. Prima quidē qm ex quo inclinatio nature inquātū perfecta rendit in bonū alterius. Fatē dū est q. inclinatio apprehensiua tendat ēt in bonū alterius. Secūda quoqz: q. si hoc inuenitur i aliqua volūtate precipue in diuina vtpote pfectissima: z q. magis facit si gis ptinet ad volitatē diuinā: vt bonū suū alijs p similitudinē cōicet, hz q. possibile ē. Sic igit vult z se esse: alia. Sꝺ se vt finē: alia vero vt ad finē: inquantum condecet diuinā bonitatem: etiam alia ipsam participare.

Ad primū Ergo dom̄, q. ly diuinū velle sit eius esse fm rē: tamen differt ratione secundum diuersum modum intelligendi z significandi: vt ex superioribus patet. In hoc enim q. dico: deū esse: non importatur habitudo ad aliquid: sicut in hoc quod dico, deum velle. Et ideo licet non sit aliquid aliud a se, vult tamen aliquid aliud a se.

¶ Ad secūdum dicendū, q. in his que volumus propter finem: tota ratio mouēdi est finis: z hoc est quod mouet volūtatem. Et hoc maxime apparet in his q. volumus tantum propter finem. Qui enim vult sumere potionem amaram: nihil in ea vult nisi sanitatē: z hoc solum est quod mouet eius voluntatem. Secus autem est in eo qui sumit potionem dulcem, quam nō solum propter sanitatem: sed etiā propter se aliquis velle potest. Unde cum deus alia a se nō velit: nisi propter finē qui est sua bonitas: vt dictū est: nō sequitur quod aliqd aliud mouet volūtatē eius: nisi bonitas sua. Et sic sicut alia a se intelligit intelligēdo essentiā suā: ita alia a se vult volendo bonitatem suam.

¶ Ad tertium dicendum, q. ex hoc q. volūtati diuine sufficit sua bonitas: nō sequitur quod nihil aliud velit: sed quod nihil aliud vult nisi ratione sue bonitatis. Sicut etiā intellectus diuinus: licet sit pfectus ex hoc ipso q. essentiā diuinam cognoscit: tamē in ea cognoscit alia. ¶ Ad quartū dicendum, q. sicut intelligere diuinum est vnum: quia multa nō videt nisi in vno: ita velle diuinū est vnum z simplex: quia multa nō vult, nisi per vnum quod est bonitas sua.

¶ Utrum quicquid deus vult ex necessitate velit. Articul.3.

Ad tertium Sic procedit. Videtur q. quicquid deus vult ex necessitate velit. Omne enim eternum est necessarium. Sed quicquid deus vult ab eterno vult: alias, voluntas eius esset mutabilis. Ergo quicquid vult ex necessitate vult. ¶ Preterea. Deus vult alia a se inquantum vult bonitatem suam. Sed deus bonitatē suā ex necessitate vult. Ergo alia a se ex necessitate vult. ¶ Ꝑ. Quicquam hoc tantūdem est: ac si diceret: secundū q. ipsa diuina voluntas vult. Sed quicquid secundum distinguitur duplex modus quo aliquid est volitum scilicet vt finis et vt ad finem: dicitur quod deus vult se vt finem, alia vt ad finem. Et probatur seu manifestatur quomodo vtrūq horum sit quū dicitur inquantum condecet diuinam bonitatem etiam alia ipsam participare. Experimur siquidem in nobis: q. quum nosipsos perfecte amamus non solum volumus nos esse viuere 2c. sed etiā volumus nobis quod nos decet: z ex hoc volumus benefici esse: non principaliter: vt alijs bona velimus: sed quia volumus quod nos decet seguitur aliorum bonum. Cū autem deceat diuinam bonitatem participari: deus alios vult bona: quia decet se seu bonitatem suam: z consequente, se vult vt finem: z alia a se vt ad finem: quia propter se modo dicto. Hec hoc est minuere liberalitatem aut amorem dei erga nos adeo commendatam: sed est aperire quam immense amabilitatis sit diuina bonitas: ostendere eq. creaturam non esse talis modi amabilitatis capacem. Nihil enim minus habet: quod eo quo non potest modo amari: a deo non amatur: quinimo amor liberalissimus versus nos manifestatur: quum videtur quod diuinam bonitatem sic participari decet: q. opp̄m non decet. sic decet q. nihil sibi, sed nobis tantum confert. Hinc enim patet q. bonum velle libere hanc decentiam est nostrum eligere bonum: quia est velle sic suam bonitatem, vt etiam nos simus. poteratque cum absq; vllo damno suo velle etiam sic eam: quod nihil eam participare, vt in sequenti patet articulo.

¶ Super Articulum tertium.

Tulius in corpore declaratur.

115 1.di.43. q.2. per totum. z di.47 art.1. Et.1.ſ. ca.80. 81.82. 83.z 89 q. possibile est: sumendo possibile ad potentia ordinata: et non ad potentia simpliciter. 27.ſi. Et li.3. ca.97. co.3. Et hi.q. 23.ar.4 Et po. q.3.ar. 15.

117

115

58

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore duo. Primo. Declarat ly necessario in tinio positū: ꝗt modis sumitur ⁊ distinguitur in necessariū absolute et ex suppositione: vt clare patet. Secdo ponitur ꝛclusio responsiua ꝙsito. s. deus necessitate absoluta vult aliquid: nō oia: nisi ex suppositione. Hec conclusio hz tres partes. Et primo pbatur quo ad primā sic. Uolūtas sicut ⁊ ꝙlibet potēcia necessariam habet habitudinē ad ppriū ⁊ puncipale eius obm. ergo deꝰ ex necessitate vult bonitatē suā esse. ꝗ deus

quid est deo naturale est necessarium: quia deus est p se necesse esse ⁊ principiū omnis necessitatis: vt supra ostēsum est. sed naturale est ei velle quicquid vult, qz in deo nihil potest esse preter naturam: vt dicit in. 5. meta. Ergo ꝙcquid vult ex necessitate vult.

¶ p̄. Nō necesse esse ⁊ poße non esse equi-
23 primū ⁊ primum obiectum tendat. cōsequētia autem probatur: quia bonitas diuina est propriū ⁊ adequatum obiectum uoluntatis diuine. Deinde probatur quo ad secundam partem sic. Ea que sunt ad finem non ex necessitate uolumus uolēres finem nisi sint talia sine qui bus finis esse non potest. Sed alia a se vult deus inquantum ordinantur ad diuinam bonitatem vt finem ⁊ sine eis potest diuina bonitas esse. ergo alia a se deus non ex necessitate vult. non ergo omnia ex necessitate absoluta vult. Maior probatur manifestaturꝙ inductiue in tribus exemplis: quorum prima duo

2 spectant ad exceptionem: ⁊ tertium directe ad preiacentem.
122 Minor vero probatur: quia bonitas dei
407 ex se sola sic est perfecta ꝙ ex alijs nihil ei perfectionis accrescit. Demum probatur cōclusio quo ad tertiam partem sic. Uoluntas dei non potest mutari. ergo supposito ꝙ
c velit non potest non
416 velle ergo necessitate suppositōis vult alia a se. quod erat probādum. ⁊ sic probata est tota cōclusio ꝙsita.

¶ Circa probationē prime partis cōclusionis aduerte: quilla maxima omnis potentia habet habitudinē necessariā ad propriū
55 obiectum: non intelligitur quo ad exercitiū actus sed quo ad
112 specificationem eius:

idest non sonat ꝙ omnis potentia necessario exerceretur circa obiectum: cum experiamur potentias quandoꝙ otiosas esse. Sed quod si exerceatur oportet quod circa propriū obiectum exerceatur. Hoc enim idem est acsi diceret ꝙ exercitus actus necessariam habet habitudinem ad propriū potēcie obiectum: hoc autem est quod per illam maximam intenditur, ⁊ optime proposito deferuit in quo non queritur de exercitio actus, sed de specificatione exerciti actus. Non enim est quesitum an deus velit: sed an quicquid vult necessario velit. Ubi manifeste patet: quod de exercito actu insinuato in ly quicquid vult specificationem querit. an scilicet necessariam aut non necessariam habitudinem ad volitum habeat. De veritate autem inductionis: quo ad vtrunque introductorum nō est presentis speculationis: an scilicet visus sic se habeat ad colorem ⁊ voluntas nostra ad beatitudinem. Nihil enim ad propositum hoc refert: quoniā si sic non se habent ad ista, habent se tamen sic ad propria obiecta quecunqꝫ sint illa. Exempla enim ponimus vt discentes intelligant.

¶ Circa probationē secunde partis dubiū occurrit. Fallum nāqꝫ videtur ꝙ nihil perfectionis accrescat diuine bonitati ex alioū volitione. Nam ⁊ in articulo precedente et in primo contra gen. cap. 76. expressius habetur: ꝙ ex hoc quod deus vult suam perfectionem vult alia. Igitur ex volitione aliorum pendet perfecte esse velitam essentiam diuinam. Et si sic est: cum oporteat essentiam diuinam esse perfectissime volitam a deo. sequitur: ergo necessario alia sunt volita a deo: cuius oppositum hic ⁊ ibi determinatur. nec potest dici ad hoc: ꝙ presens litera nō dicit. ꝙ ex volitione aliorum nil pfectionis diuine bonitati accrescit, sed ex ipsis alijs volitis nil pfectionis ei accrescit. hoc enim puerile est. Tū qz sic pressius litere de volitione inquirens aliorum nullus esset. Tū qz obiectio militat cōtra ipsam volitionem: etiam si nūquam esset hec litera. Nec potest rursus dici ꝙ diuinā bonitatē pfecte amari non pendet ex volitione aliorum: sed potius econuerso. s. ꝙ volitio aliorum pendet ex hoc ꝙ diuina bonitas est perfecte volita. Quoniā licet hoc sit verū: vt ibidem dicitur non euadit tñ a difficultate dictam stāre enim hoc adhuc sequit alia necessario esse volita a deo: qñ diuina bonitas necessaria est ab eo non solum volita: sed perfecte volita: hoc autem necessario concomitatur aliorum volitio: vt dictum est. ergo.

¶ Ad hoc est dicendum: ꝙ modus quo res est volita est duplex: quidam intensiuus. Et ꝙ inter hos tñ differt: ꝙ primus gradnat perfectionē amoris. Secūdus autem non: sed extendit ipsum. Et si quādoꝙ inueniatur scriptum ꝙ secundus pertinet ad perfectionem: intelligendum est de perfectione extensiua: ⁊ nō simpliciter. Unde in ꝓposito diuina bonitas necessario est pfectissime volita, a deo pfectione intēsiua: qz est infinite amata: sic est infinite amabilis: ſz nō necessario est pfecte volita ꝙ deo pfectione extēsiua: ſz libere. Amari aūt sic. s. ſm pdecentiā ad extra: seu vt dicit fundatur ꝓticipetur ⁊ multiplicet ſm suā ſi militudinē: nō ad pfectionē intensiuā ſz ex tensiuā ptinet: ⁊ ꝓpter nō cū necessario ſz cū libere conuenientibus deo cōputandā est. Quia igitur diuina bonitas libere est sic perfecte volita a deo: ideo libere alia vult: ⁊ non econuerso. Et ideo ꝓprie loquendo: nec ex alijs: nec ex aliorum volitione: aliquid perfectionis etiam extensiue diuine bonitati accrescit: sed econuerso: ex perfecta extensiua volitione sue bonitatis: deus esse ⁊ alias perfectiones vult aliis.

¶ In ꝛsione ad quintū ⁊ quartū: mora diligētissime doctrinā in primo contra gen. ca. 83. de contingentia ad vtrūlibet dupliciter inuenta. s. quandoꝙ ex parte cause: ⁊ quandoque ex parte eius ad quod dicitur. Et plene intelligantur: habes ꝙ rudis ⁊ nouus sermo sit Scoti in primo. dist. 39. volūtatem diuinam primam causam contingentem appellantis. Fas quippe nō est in diuina volūtate contingentiam dicere. Sed vt in litera dixit: est in se necessaria non necessariam his habitudinem ad secundarios volita, si necessariam aut contingens ei tribuendum est. Magis proꝓtio enim vocabulo liberam illam dicere debemus: vt alibi sanctus Thomas docet: queniam libertas media est inter necessitatē ⁊ cōtingentiā. Illa enim impossibilitatem aliter se habendi: hec possibilitatem aliter se habendi successiue. i. mutabiliter ponit: libertas aūt absq; mutabilitate aliter se haberi posse significat.

¶ In rsione ad 4m aduerte ꝙ illa ꝓpositio, quecūqꝫ deꝰ scit de necessitate scit, si intelligatur de scientia simplicis intelligentie: que. s. naturaliter precedit actū voluntatis verissima est: nec est in ea dubium. Et sic vt intendere videtur litera: que de scientia aliorū vt distinguitur contra voluntatem eorū tractat. In hoc argumento. de his. n. verum est: ꝙ habent esse in deo ex necessitate. Si quis aūt dicturus hoc accipit de scitis a deo omnibus qualitercunqꝫ: animaduerrat ꝙ cōple-

ctiones contingentes, puta me sic scribere: non sunt vere necessarie sed libere: ⁊ consequēter libere in deo
118 b habent esse: ⁊ non ex necessitate. Ad ꝓ hoc predicta responsio in his nō hz locum. Est tamen quidam necessitatis modus etiam in horum scientia apud deum qui non est in eorū volutione: qñ omne scibile ēt primū est scibile ops scitum esse a deo: non autem omne volibile ēt primum est volibile ops esse a deo volitum: vt patet. Et rō diuersitatis est: qz omne verum ops esse in deo, z ꝑfr cognitū: qz cognitum ſm ꝙ in cognoscente est cognoscatur: omne aūt bonū non ops ex aut fore in seipso: z cō sequēter non ops esse volitum a deo. Ex hoc
118 1. di. 4. ar. 3. autē ꝑz differentia inter diuersa scita a deo: quia illa ꝙ ex se sunt scibilia absoluta necessitate cognoscuntur a deo. Illa vero que sortiuntur veritatē ⁊ consequenter scibilitatē ex volitate diuina: suppositi eorum veritate: necessario sciūtur: nihil autem aliud a deo: quātuncunqꝫ suppona tur bonum: necessario est ab eo volitū vt ꝓz. Unde de scibilibus et amabilibꝰ formaliter loquēdo ꝑtt ꝛba ifr
215 vniuersaliter intelligi: vt sz omne scibile sit necessario scitū a deo non autē omne amabile est necessario volitū qz oñe scibile hz necio esse i deo ꝙuis quocūdā scibilis scibilitas nō sit necessaria.
87 Non autē omne amabile hz esse aut fore necio. Et bene notato sanecꝫ intelligito verba litere in redditione
87 cause pretate qm non
310 intendit necessitatē simpliciter ab vniuerso excludere: quā in secundo contra gen. cap. 30. probat, sed necessitatē essendi: quoniam nullam rem esse est simpliciter necessariū: nisi deum: ⁊ hoc insinuant illa verba ita ꝙ sint per seipsa necessaria: ⁊ simpliciter intendit: quod necesse est omnia vel omnia, scibilia habere esse in deo.

¶ Super Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. primo proponit conclusionem. secundo probat cōclusionem tripliciter.

¶ Quo ad primum tria dicit. Primo conclusionem responsinam quesito affirmatiue scilicet, voluntas dei est causa rerum. Secundo quid hec importat. s. deum agere per voluntatem ⁊ non per naturę necessitatem. Tertio quod quidam estimarunt deum agere per naturę necessitatem. Ubi aduerte: quod agere per necessitatem naturę dupliciter potest intelligi. Primo vt idem sonat quod agere naturaliter eo mō quo agentia naturalia. secundo phy. ter. 4. ꝛ. 9. met. ter. 3. ꝛ 10. diſtinguuntur contra agentia a proposito. Et sic agere naturaliter est agere non ꝙ agens vult hoc: dato etiam qō velit illud. Sed est agēs, quia est tale: vt pater in generatione hois: quanis enim sortes velit generare: nō tñ generat qz vult sed qz est talis dispositionis naturalis ꝛc. Sed o sumi pōt vi idē sonat qō agere nō libere: eo modo quo dicimus ꝙ non libere sed necessitate naturali deus vult se: et nos volumus bonū. Et ꝙuis virtūs de deo estimatū sit: ⁊ ꝙ agat non quia vult: ꝙuis volens: sed quia est talis natura: vt in secundo contra gen. c. 23. dr. Et qō agat qz intelligit z vult: nāli th necessitate tale intelligere ⁊ velle hīs, vt ibidē in cap. 26. et
27. tangitur. Jn pñti tamen litera pmo nio do sumit agere p necessitatē nature. Ita ꝙ intēsio pñs est ostēdere ꝙ deus agit quia vult: ⁊ nō quia est. Et cōiunctione aūt cōclusionis cū hac sufficiēter habet solutio secunde qōnis: qz si agit quia vult: vt hic ostendit: et se tantū vult nāliter: ⁊ cetera libere vt ostēsum ē ergo aget alia, quia illa vult libere.

¶ Quo ad 2m pbat tripl' interā cōclusio. primo ex ordine agēpossibile: vt ex supioribus patet. Nō igit agit per necessitatē nature: sed effectus determinati ab infinita ipsius pfectione procedūt secundum determinationem voluntatis ⁊ intellectus ipsius. Tertio ex habitudine effectuū ad causaz. Scōm hoc enim ef fectus ꝓcedunt a causa agēte ſm ꝙ ꝓexistunt in ea: quia omne agēs agit sibi simile. Ꝓexistit aūt effectꝰ in eā ſm modū cause. Uñ cū esse diuinū sit ipsum etꝰ intelligere, animi cōceptio est: qō ꝓexistunt in eo effectus eius ſm modū intelligibilē: ⁊ per modū intelligibilem ꝓcedunt ab eo, ⁊ sic per consequens per modū voluntatis. Nā inclinatio eius ad agendū qō intellectu cōceptū est, ꝓtinet ad voluntatē. Uolitas igitur dei est causa rerū.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ ex hoc quod deus vult ab eterno quicquid vult nō sequitur quod necesse est eum illud velle nisi ex suppositione.

¶ Ad secūdum dicendum, quod licet deus ex necessitate velit bonitatem suā: nō tñ ex necessitate vult ea que vult ꝓpter bonitatē suā: quia bonitas eius potest esse sine alijs.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ non est natura le deo velle aliquid aliorum que non ex necessitate vult: nec; tamen naturale, aut cōtra naturam: sed est voluntarium.

¶ Ad quartum dicēdum, ꝙ aliquando ali qua causa necessaria habet nō necessariam habitudinem ad aliquē effectum: quod est ꝓpter defectū effectus: ⁊ non propter defectum cause. Sicut virtus solis habet non necessariam habitudinem ad aliquid cozū que contingenter hic eueniunt: nō ꝓpter defectum virtutis solaris: sed ꝓpter defectum effectus nō necessario ex causa ꝓueniētis. Et similiter ꝙ deus non ex necessitate velit aliquid cozū que vult: nō accidit defectu volūtatis diuine: sed ex defectu qui competit volito secundum suam rationem: qz scilicet ē tale: vt sine eo esse possit ꝓfecta bonitas dei. Qui quidē defectus consequitur omne bonum creatum. ¶ Ad quintum ergo dicendū, ꝙ causa que est ex se contingens: oportet ꝙ determinet ab aliquo exterioꝛi ad effectum. Sed volūtas diuina que ex se necessitatē habet determinat seipsam ad volitum, ad quod habet habitudinē nō necessariam. ¶ Ad sextum dicendum, ꝙ si-

cut diuinum esse in se est necessarium: ita ⁊ diuinum velle ⁊ diuinum scire. Sed diuinū scire hz necessariam habitudinem ad scita: non autē diuinum velle ad volita, qō ideo est: qz scientia habetur de rebus secundum ꝙ sunt in sciente: voluntas autē cōparatur ad res ſm ꝙ sunt in seipsis[a]. Quia igit omnia alia habēt necessariū esse scōm ꝙsunt in deo: nō autē ſm ꝙ sunt in seipsis habēt necessitatem absolutam, ita ꝙ sint p seipsa necessaria, ꝓpter hoc deus quecūque scit ex necessitate scit: non autem quecunque vult ex necessitate vult.

¶ Utrū volūtas dei sit causa rerū. Art. 4.

Ad quartū Sic ꝓcedit. Uidet ꝙ voluntas dei non sit causa rerū. Dicit enim Dio. ca. 4. de di. no. Sicut noster sol non ratiocinans aut ꝓeligens: sed per ipsum esse illuminat omnia participare lumen ipsius valentia: ita ⁊ bonum diuinum per ipsam essentiam omnibus existentibus immittit bonitatis diuine radios. Sed omne qō agit per voluntatē agit vt ratiocinans ⁊ ꝓeligens. Ergo deꝰ non agit per voluntatem. Ergo voluntas dei non est causa rerū. ¶ p̄. Ad quod est per essentiam est primū in quolibet ordine. Sicut in ordine ignitorū est primum: quod est ignis per essentiam. Sed deus est primū agens. Ergo est agēs per essentiam suam, que est natura eius. Agit igitur ꝓ naturam et non per voluntatem. Volūtas igitur diuina non est causa rerū. ¶ p̄. Quicquid est causa alicuius per hoc quod est tale est causa per naturā ⁊ nō per volūtatem[c]. Ignis enim causa est calefactionis qz est calidus: sed artifex est causa domus: qz vult eam facere. Sz aug. dicit in primo de doc. christia. quod quia deus bonus est, sumus. Ergo deus per suam naturā est causa rerū: ⁊ nō per voluntatē. ¶ p̄. Unius rei vna est causa. Sed rerum creatarum est causa scientia dei: vt supra dictum est[c]. Ergo volūtas dei non debet poni causa rerum.

Sed cōtra Est, quod dicit Sap. 11. Quomodo posset aliquid permanere nisi tu voluisses?

Rñdeo Dom, ꝙ necesse est dicere voluntatem dei esse causam rerum: ⁊ deum agere per voluntatem non per necessitatē nature: vt ꝓdā existimauerūt[c]. Quod quidem apparere potest tripliciter.

Primo quidem ex ipso ordine causarū agēntium. Cum enim ꝓpter finem agat intellectus ⁊ natura (vt probatur in. 2. phy.) necesse est vt agenti per naturam predeterminetur finis ⁊ media necessaria ad finem ab aliquo superiori intellectu[c]. Sicut sagitte ꝓdeterminatur finis et certus modus a sagittante. Unde necesse est ꝙ agens per intellectum ⁊ voluntatem sit primus agente per naturam. Unde cum primum in ordine agentium sit deus[c]: necesse est ꝙ per intellectum ⁊ voluntatem agat. Scōd ex ratione naturalis agētis: ad qō pertinet vt vnū effectum producat: qz natura vno ⁊ eodem modo operat[c]: nisi impediat. Et hoc ideo qz secūdum ꝙ est tale agit. Unde quamdiu est tale nō facit nisi tale. Omne enim agēs per naturam habet esse determinatū. Cum igitur esse diuinum non sit determinatum: sed cōtineat in se totam perfectionem essendi[c]: nō potest esse ꝙ agat per necessitatem nature: nisi forte causaret aliquid indeterminatū ⁊ infinitū in essendo. quod est impossibile: vt ex supioribus patet[c]. Nō igit agit per necessitatē nature: sed effectus determinati ab infinita ipsius pfectione ꝓcedūt secundum determinationem voluntatis ⁊ intellectus ipsius. Tertio ex habitudine effectuū ad causaz. Scōm hoc enim ef fectus ꝓcedunt a causa agēte ſm ꝙ ꝓexistunt in ea: quia omne agēs agit sibi simile. Ꝓexistit aūt effectꝰ in eā ſm modū cause. Uñ cū esse diuinū sit ipsum etꝰ intelligere[c]: animi cōceptio est: qō ꝓexistunt in eo effectus eius ſm modū intelligibilē: ⁊ per modū intelligibilem ꝓcedunt ab eo, ⁊ sic per consequens per modū voluntatis. Nā inclinatio eius ad agendū qō intellectu cōceptū est, ꝓtinet ad voluntatē. Uolitas igitur dei est causa rerū.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ dicit. per verba illa non intendit excludere electione a deo simpliciter sed secundum quid: inquantum scilicet non quibusdam solum bonitatē suā cōmunicat, sed omnibus[c]: ꝓout scilicet electio discretionē absq; volūtate: qz ē aperta quandā importat. ¶ Ad secundū dicendū, petitus intellectibus: ꝙ qz essentia dei est eius intelligere ⁊ velle ex hoc ipso ꝙ per essentiā suam agit: sequitur ꝙ agat per modū intellectus ⁊ volūtatis. ¶ Ad tertium dicendum, quod bonum est obiectum voluntatis. Dico tanto ergo di
28 c 116 b citur, quia deus bonus est ſumus[c]: inquantum sua bonitas est ei ratio volendi omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

possit effectus infiniti esse: vt in litera dicitur: stat ergo ratio.

¶ Tertio ꝓbatur ex habitudine effectū ad causam sic: effectus ꝑfistunt in causa ſm modum causę. ergo effectus ꝓcedentes ab ea ſm modū intelligibilē: & procedunt ab eo ſm modū intelligibilē: ergo per modum volūtatis. ergo volūtas dei est causa reiū ꝓma. ꝓa ꝓbatur: q: esse dei est eius intelligere scīa. ꝓbatur: q: effectus ꝓcedūt a cā ſm modū quo ꝑfistunt in cā: qđ probatur: q: omne

agēs agit sibi sile. 3a ꝓpter. ꝓbatur q: inclinatio ad agēdum id qđ q intellectū concepit est volūtatis est. Ultima est q se nota.

87 ¶ Circa ꝓpositionem assumptā in ꝓbatione ſcde ꝓe dubiū occurrit. Q: aut est falsa, aut dissonat a ſna probatione. vtrūq; est inconueniens: ergo. ꝓpositio em ſre est ista. effectus procedūt a cā aliquam causam.

Articulus. 5.

119 1.di.41. ar.3.co. Et.1.ſ. ca.86. et li.2.c. 28.ſ.29 Et lib.3. ca.97.

Ad quintū quod voluntatis diuine etiam sit assignare aliquam causam. Dicit enim augu. in lib.83.q. Quis audeat ꝓcedēs aut de mō ꝓcedēdi. si intēdit q effectus ꝓcedēs a cā hz modū essendi sibi mō ā ꝓcedit illo vel simili modo quo ꝑfistit in ea. Tunc ꝓbatio non est ad ꝓpositum: q: non habet aliquam causam sequit q omnia vt diximus intelligitur quo ad formam qua agens agit: z nō quo ad modum: quo forma est in eo: z nihil lōmnus hz multas instantias: qm domus hz esse intelligibile in agēte ꝓcedit tamē ab eo sensibiliter: z ca loz hz esse incorruptibile z vniuersale in luce solis: ꝓcedit tamen corruptibiliter z particulariter. Undeq; igitur ambiguitas est.

118 falsissima: qm domus ꝓcedens ab artifice nō assimilatur domui in mente in modo essendi: nec sequitur ex illa maxima: que intelligitur quantum ad scīētie essent superuacue: que causas aliquo formā qua agit. Si ät intēdit de modo ꝓcedēdi. ſ. q effectus a cā ꝓcedit illo vel simili modo quo ꝑfistit in ea. Tunc ꝓbatio non est ad ꝓpositum: q: non habet aliquam causam sequit q omnia vt diximus intelligitur quo ad formam qua agens agit: z nō quo ad modum: quo forma est in eo: z nihil lōmnus hz multas instantias: qm domus hz esse intelligibile in agēte ꝓcedit tamē ab eo sensibiliter: z ca loz hz esse incorruptibile z vniuersale in luce solis: ꝓcedit tamen corruptibiliter z particulariter. Undeq; igitur ambiguitas est.

¶ Ad hoc dicitur q illa maxima: omne agēs agit sibi simile quamuis vīr non verificetur: nisi quo ad formā: non tamen est arceranda ad formā: sed est intelligenda cum ly quantum potest. Videmus em q si fuerit actuum vnuocum vehementis virtutis: q facti sibi similes: non solum quo ad formam sed quo ad indiuiduales conditiones. Mas enim fortis generat marem: et iracūdus iracūdū: vt in 70. dicitur ethi. In modo igitur quo effectus ꝓcedit a causa considerāda sunt duo. primo modus ꝓcessionis tenens se ex parte cause. Et secundo modus eiusdem tenens se ex parte effectus. Si em attendimus ad modū ꝓcedendi ex parte cause vniuersaliter verificatur: q ꝓcessio est similis modo existendi in causa: quia est illius modus ꝓius effectus in genere cause efficientis: ita q sicut forma ꝓcedens est a forma in causa: z ꝓpterea similis illi: ita modus ꝓcedendi ex parte cause: est a modo ꝓexistendi in causa: z consequenter similis illi: q: omne agēs agit sibi simile: z sic patet quomodo illa ꝓpositio assumpta z est vera: de modo ꝓcedendi: z optime ꝓbatur per illam maximam.

¶ Sed si attendamus modū ꝓcedēdi ex parte effectus: sic ꝓpositio assumpta vt dictū est: non vł verificatur: nec ad hoc est inducta ꝓa ꝓbatio neq; ipsa quoniam modus iste ꝓprie loquendo magis est modus participandi vel suscipiendi causam. q ꝓcedendi ab ea: z ideo instantie allate non militant contra intentum: qm de modo participandi loquuntur ex parte effectus. Litera autem loquitur de modo ꝓcedendi a causa ex parte ipsius cause. Domus enim ꝓcedit ab arte intelligibiliter quoniam a ꝓpria forma: vt dicitur. 2. metaphy. quamuis in materia sensibiliter suscipiatur: ac per organa fiat. Effectus quoq; corporum celestium ex parte eorum ꝓcedunt incorruptibiliter, z vniuersaliter iuꝑta medium formarum quibus agunt ꝓcedunt enim per actiones eorum eternas et cōmensuratas eis: quamuis participatio eorū apud sphęram generabilium ꝛc. sit corruptionis z deperditionis plena: quia passio non equatur actioni.

¶ Super articulum quintum.

Iulus intelligendus. vt sonat de vera causa.

¶ In corpore vna conclusio respōsiua quesito negatiue. Voluntatis diuine nulla est causa. Hec conclusio probatur, manifestatur, z saluatur simul: id quod difficultatem in hac re facit scilicet deus vult alia ꝓpter finem. Probatio est voluntas eodem actu volens finem: z ea que sunt ad finem non habet volitionem causam: ergo voluntas diuina non habet causam: antecedēs. ꝓbat: q: idem nō est cā ſuiſplius: z manifestat ad oppositio scz qđ alio actu volumus finē: z alio ea que sunt ad finē. ꝓba ꝓpter. quia voluntas diuina vno actu vult oia in ſua bonitate. Manifestatio vero consistit in ꝓportionali similitudine inter intellectum z voluntatē quo ad medū hꝫdi vł non hꝫdi cām. hꝫdi q: intellectꝰ alio actu intelligēs ꝓncipia z conclōes: hz sciam causatam. non habendi eo: q: intellectꝰ eodē actu ꝑfm z conclones intelligēs: non hz cōclusionū sciam causatam ex ꝓncipiis ipsis eadem rōne: qa. ſ. idē nō est cā ſuiſplius. Ad ät q: difficultatem imꝑterit. ſ. q: deus vult alia ꝓpter finē saluatur: ꝓmo distinguēdo: q: aliud est velle alia ꝓpter finē: z aliud e velle alia cē ꝓpter finē: z q: hoc 2m est verū: nō ät ꝓmū. Sc̄do apparēdo hoc ex incheata ꝓportionalitate: q: intellectus intelligens vno actu conclones z ꝓncipia: nō intelligit cōclones ex ꝓncipiis: nec esse ex ꝓncipiis: ſi intelligit cōclusiones z ꝓportionaliter est in volūtate: causa ät totius ꝓportionalitatis huius in litera tangitur: cum dicitur: quia volūtas sequitur intellectum.

¶ Ad euidentiā eorū que hic dicunt: z in rōne ad 3m aduerte has quatuor ꝓpositiones. Prima est: hoc est. ꝓpter hoc. Scda deus vult hoc esse ꝓpter hoc: Tertia. hoc est volitū a deo ꝓpter hoc aliud volitum ab eodem. Quarta. deus vult hoc: q: vult illud aliud. Inter has ät manifesta est differentia: qm prima de rebus absolute loquit. Scda ät de eisdē vt volitis simplici voluntate a deo. Tertia ät z quarta causalitatē vnius volitionis de videntur iste duę vltime. Cui expresse dr: q deus nō ꝓpter hoc vult hoc. trina tradita in. 1. ſ. geti. c. 87. z 88. Quo ad rē quidē dōm est: q: actus voluntatis diuine attingens hoc volitum: ꝓpria vniuersum vel hoicm ex parte actus: caret cā non solū vt tale ens est: sed cuiꝰ vt attingēs tale volitū: ita. q: attingentia velle diuini respectu vniuersi: ex parte actus nō causat ex parte gentia velle diuini respectu bonitatis sue. Et hoc intēdit cū dicit: q: deꝰ non ꝓpter hoc vult hoc. Ide ꝑ actus ex parte volūt hz cām: ita. q: attingentia passiua vnius causatur ex attingēta passiua alterius. i. esse volitum vnius causatur ex esse volito alterius. Ita q: nō solū hoiem esse causat in gne causatur ex hoc q: vniuersum est volitum a deo. Et si instetur a passiua ad actiuam: volitum causatur a volito. ergo velle causat a velle. Negandus est ꝓcessus. Vel distinguendum est: q: ꝓcessus talis tenet: qñ passiuū equatur multe: stat passionē causari ex passione absq; hoc: q: actio causetur. z mentis: quoniam ibi manifesta est vniuersalitas formarum. prima vero consequentia ꝓbatur: quia effectus conformatur

antem: quoniam dependentiam significat ex parte actus cōcedenda sen in vsum deducenda nō est: sed pie exponenda: et ex parte voliti interpretanda: si alicubi inueniatur. Hinc quoq; habes differentiam inter, secundum argumē tum z tertiū in litera. scōm enim loquitur de causis rerum volitarum absolute. Tertiū vero de causis rerum in ordine ad voluntatem diuinam: ex parte ipsius voliti. verbi gratia. primum intendit q: non sit querendum quare homo hz manus. scōm vero: q: non sit querendum quare deus voluit hominem habere manus. et illud quidem ſpectat ad primā ꝓpositionem: hoc ad tertiam ꝓpriie loquendo: sic intelliges responsiones.

120 1.di.47 arti.1.et ar.2.co. Et ſti.q. 23.ar.2 co: et ſql. 11. ar.3.co. et ſql. 12 ā.4.co.

¶ Super Articulum sextum.

Iſt titulo nota duo. Primo qđ voluntas sumitur hic non ꝓ velle tate: sed ꝓ velle simpliciter.

b c 119 237 Secundo quod aliud est querere: virum omne quod deus vult fiat: hic non queritur primum sed secundū: quoniam hoc solum importat titulus. de primo autem in articulo nono erit sermo.

234 ¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. Necesse est voluntatē dei semper impleri. ꝓbatur sic in formis sic est: q: a forma vniversali nihil potest deficere: quamuis aliquid possit deficere ab aliqua forma particulari. ergo hoc idē oportet esse in causis agentibus: qđ extra ordinem agentis simpliciter vniuersalis: sub quo omnes cause particulares comprehenduntur: nihil fieri potest: quamuis extra ordinē alicuius agentis particularis aliquid fiat. Ergo impossibile est q: diuina voluntas suum effectum non consequatur. Oportet igitur ipsam semper impleri. Antecedens declaratur in predicatis essentialiter ordinatis: quoniam ibi manifesta est vniuersalitas formarum. prima vero consequentia ꝓbatur: quia effectus conformatur cause quererentur vt prime. z nō dependēres a diuina volūtate. Et sic loquit Augu. in. 3. de tri. Placuit vanitati ꝓhoꝝ etiam alijs causis effectus cōtingentes tribuere. cū omnino videre nō possent superiorem ceteris omnibus causam. i. volontatem dei.

¶ Ad tertium dicendum, q: cum deus velit effectus esse ꝓpter causas: quicunq; effectus ꝓsupponunt aliquem alium effectum non dependent ex sola dei voluntate: sed ex aliquo alio. Sed ꝓmi effectus ex sola diuina voluntate dependent: vtpote si dicamus q: deus voluit hominem habere manus vt deseruirent intellectui operando diuersa opera: z voluit eum habere intellectum ad hoc q: esset homo: z voluit eum esse hominē vt frueretur ipsoc: vel ad complementum vniuersi. Que quidem non est reducere ad alios fines creatos vltertores. Unde huiusmodi dependent ex simplici voluntate dei. alia vero ex ordine etiam aliarum causarum.

¶ Utrum voluntas dei semper impleatur.

Articulus 6.

Dsextū Sic proceditur. Uidetur q: voluntas dei non semper impleatur. Dicit enim apostolus, ꝓme ad Timo. 2. quod deus vult omnes homines saluos fieri z ad agnitionem veritatis venire. Sed hoc non ita euenit. Ergo voluntas dei non semper impletur.

¶ Preterea. Sicut se habet scientia ad verum: ita volūtas ad bonum. Sed deus scit omne verum. Ergo vult omne bonum: sed non omne bonū fit. Multa enim bona possent fieri que nō fiunt. Non ergo voluntas dei semper impletur.

¶ Preterea. Uoluntas dei cum sit causa ꝓma non excludit causas medias. vt dictum est. Sed effectus cause ꝓme ꝓtest impediri per defectū cause secunde. Sicut effectus virtutis motiue impeditur ꝓpter debilitatem tibie. Ergo et effectus diuine voluntatis ꝓtest impediri ꝓpter defectum secundarum causarum. Non ergo voluntas dei semper impletur.

Sed contra Est, quod dicitur in ꝑs. Omnia quecunq; voluit deus fecit.

Rndeo Dicendū, q: necesse est volūtatem dei semper impleri. Ad cuius euidentiā cōsiderādum est: q: cū effectus cōformetur agenti ſm suā formam: eadē ratio est in causis agentib', que est in causis formalibus. In formis autem sic est: q: licet aliqđ ꝓssit deficere ab aliqua forma particulari: tū a forma vniuersali nihil deficere pōt. Potest em esse aliquid qđ non est hō vel viuum: nō autē pōt esse aliqđ qđ non sit ens. Uñ hoc idē in causis agentib' cōtingere opz. Potest enim aliquid fieri extra ordinē alicuius cause particularis agētis: nō autem extra ordinem alicuius cause vniuersalis: sub qua oēs cause ꝓticulares cōꝓhenduntur: q: si aliqua cā particularis deficiat a suo effectu: hoc est ꝓpter aliquā aliā cām particulare impedietē: q cōtinetur sub ordine cāe vłis. Uñ effectus ordinē cāe vniuersalis nullo mō ꝓtest extire. Et hoc etiā ꝓz in corporalib'. Pōt em impediri q: aliqua stella nō inducat suū effectū. Sed tamen quicunq; effectus ex causa corporea impedietē in rebus corporalib' consequatur: opz q: reducatur per aliquas causas medias in vniuersalem virtutem ꝓmi celi. Cum igitur voluntas dei sit vniuersalis causa omnium rerum: impossibile est q: diuina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur a diuina voluntate secundum vnum ordinē relabitur in ipsam secūdum aliū. Sicut peccator qui quantū est in se, recedit a diuina volūtate peccādo: incidit in ordinē diuine voluntatis: dum per eius iustitiam punitur.

Ad primum Ergo dicēdum, qđ illud verbum apostoli: qđ deus vult omnes homines saluos fieri ꝛc. potest dupliciter intelligi. Uno modo vt sit accommoda distributio secundum hūc sensum, Deus vult saluos fieri omnes homines qui saluantur: nō quia nullus homo sit quem saluum fieri non velit: sed quia nullus saluus sit quem nō velit saluum fieri vt dicit Aug. Secūdo potest intelligi vt sit distributio ꝓ generibus singulorum: et nō ꝓ singulis generum: secundum hūc sensum. Deus vult de qualibet statu hominum saluos fieri mares et feminas: iudeos z gentiles: paruos et magnos: non tamē omnes de singulis statibus. Tertio secundū dam. intelligitur de voluntate antecedēte: non de voluntate consequente. Que quidē distinctio nō accipitur ex parte ipsius volūtatis diuine in qua nihil est ꝓius vel posterius: sed ex parte voliti: q: um.

¶ Ad cuius intellectum considerādum est: quod vnumquodq; secundum quod bonū est: sic est volitum a deo. Aliquid autem potest esse in ꝓma sui consideratione: secundum quod absolute cōsideratum bonū vel malum: quod tamen ꝓout cum aliquo adiuncto cōsideratur que est consequens consideratio eius: econtrario se habet. Sicut hominem viuere est bonum: et hominem occidi est malum secundum absolutam cōsiderationem. Sed si addatur circa aliquem hominem quod sit homicida: vel viuens in periculum multitudinis: sic bonū est eū occidi: et malum est eum viuere. Uñ pōt dici qđ iudex iustus antecedenter vult omnem hominem viuere: sed consequenter vult homicidā suspēdi. Similiter deus antecedēter vult omnem hominē saluari: sed consequenter vult quosdam damnari secūdum exigentiam sue iustitie. Necq tamen id quod antecedēter volumus, simpliciter volumus: sed secundum quid: q: voluntas cōparatur ad res secundum quod in seipsis sunt. In seipsis autem sunt in particulari. Unde simpliciter volumus aliquid secūdū quod volumus illud considerātis omnib' circunstantijs particularibus: quod est cōsequenter velle. Unde potest dici quod iudex iustus simpliciter vult homicidā suspēdi: sed secundū quid vellet eum viuere scilicet inquantū est homo. Unde magis potest dici velleitas ꝑ absoluta voluntas. Et sic patet: q: quicquid deus simpliciter vult, fit: licet illud quod antecedenter vult, nō fiat.

¶ Ad scōm dicendum: q: actus cognoscitiue virtutis est scōz qđ cognitū est in cognoscente: actus autē virtutis appetitiue est ordinat' ad res ſm qđ in seipsis sunt'. Quicquid autem potest habere rationē entis et veri totū est virtualiter in deo: sed nō totū existit in rebus creatis. Et ideo de' cognoscit omne verum: non tamen vult omne bonum: nisi inquantum vult se in quo virtualiter omne bonū existit. ¶ Ad tertium dicendum, quod causa ꝓma tūc potest impediri a suo effectu per defectū cause scōe: quādo agenti secundum suā formam. secunda vero ꝓpria probatur: quia voluntas dei est vniuersalis causa omnium rerum. ꝓpter has autem probationes primū ꝓpius fundamentum huius conclusionis cōfirmatur: et manifestatur. Confirmatur quidem ex ratione deficiendi a b intento effectu: quia scilicet est cōcursus alterius cause non contente vt sic sub illa. Manifestat autem in effectib' stellarum et primi celi. Secundum quoq; cōstat ex ipsa conclusio manifestatur ex peccatore: in quo videtur non impleri diuinam voluntatem: et omnia clara sunt in litera.

¶ Circa hunc processum nota quatuor. Primo quod defectus de quo est sermo in litera nō sumitur hic negatiue sed contrarie: quoniam in vtroq; genere cause potest defectus negatiue ab vniuersalissima causa inueniri. Deficias enim non est ens: nec tamē est enti contraria: sed tali enti: ꝓuta ꝓsui et peccator peccando deficit a diuina voluntate negatiue: non enim agit quod deus vult: non tamen contrarie: vt patebit. Scdo q: eodem rō est quo ad causas agentes z formales: quo ad hoc ꝓprie sumi. i. vniuersalē ordinē scōm. z nō opz quo ad cetera: hoc enim se quit ex illa maxima: effectus cōformat agēti ſm formā: manifestat ägē tis ꝓportionaliter se hz. Tertio qđ notāter in litera dicitur. peccator recedere videtur a diuina voluntate: qm simpliciter non agit peccans cōtra volūtatem dei cōsequēter: vt pz ex eo q: deus vult permittere hunc nunc sic ꝛc. peccare: sed agit ꝓ tanto contra diuinam voluntatem: q: z antecedentem eius volūtatem agit: z quia nō volitum a deo volūtate cōsequēte agit: z q: cōtra ꝓcepta ac ꝓhibitiones eius: qđ dicit in litera: agere contra vnum ordinem voluntatis eius facit: et q: digna odio volūtatis diuine perpetrat. Quarto. q: ea que hic dicunnur de impedimento causa rum agentium intelligenda sunt formaliter: infra ordinē cau

Universidad de Deusto
Biblioteca

sarum effectiuarum vt sic: quoniam si considerarentur impedimenta materie vt sic: aliter forte dicerentur. Sed de his inferius erit sermo diffusus: cū de gubernatione rerum loquemur. Nunc hec sat sunt: quoniam voluntas diuina a deo vniuersalis est causa: vt etiam omnis materie conditiones eidem subsint.

¶ Super articulum septimum.

Vtrus. 6

¶ In corpore est vnica conclusio responsiua quesito affirmatiue. Voluntas dei est omnino immutabilis. Probatur. voluntas est boni. ergo dupliciter nō potest incipere velle scilicet, q̄ incipit vel esse vel cognosci sibi bonū. ergo non potest incipere velle absque p̄suppositione mutatione intellectus vel dispositiōis subst̄ātie. ꝓpter. ergo non est mutabilis absq; aliqua harū mutationū. ergo volūtas dei est immutabilis omnino. Prima ꝓtia aliter non ꝓbat: ipsum th consequens declarat: q̄ ad vtrāq; partem, ex calefieri ⁊ cōsilio. Secūda est p se nota. Tertia aūt ex differentia inter mutare voluntatem: ⁊ velle mutationem manifestatur. Quarta demum probatur: quia tam substantia q̄ scientia dei est omnino immutabilis. 121 1.di.39. q.1.ar.1 col.2ad 3m. 14. Et 1.3.c. 82. Et li. 2. ca. 23.fi. Et li.3. ca. 91.et 98.fi. Et po.q. 3.ar.15. 3m.

¶ Circa has cōsequētias duo nota. Primo q̄ antecedens tanq̄ vulgata ꝓpositio est diminute scriptum: subintelligi enim opꝫ intellecti. Et tunc manifeste ptz primam ꝓtiaz nō egere ꝓbatione: qm̄ si velle est tm̄ respectu boni intellecti: opꝫ q̄ nonavolitio sit aut ex nouitate boni: aut ex nouitate intellectionis. Secundo q̄ 3a ꝓtia in litera nō hꝫ in se: hꝫ in sua tm̄ ꝓbatione: sed ad clarificandum maiorē expliciorem illam.

¶ Circa primam cōsequentiā dubiū occurrit ꝓpter hꝫ sibi in cōsequente positum. Ut enim q̄ illa particula falsificet ꝓtias: ⁊ non sequatur ex antecedente. falsum quidē redat cōsequens: q̄ pōt aliquis incipere velle: ⁊ incipit esse vel cognosci bonum alteri: vt manifeste patet in amore amicitie. Q̄ non sequatur vero ex antecedente. Clare liquet: quoniam bonū alterius sub bono claudatur intellecto.

¶ Ad hoc dz, q̄ vt ptz 8. ethic. Amabile quidē bonū: vnicuiq; aūt ꝓpriū: ⁊ ꝓpterea volitas primo est boni ꝓpriꝰ: scdo aūt est boni alieni. vñ ⁊ ibidē dz, q̄ amicabilia que sunt ad alios: venerunt ex amicabilibus que sunt ad se, ꝓpter q̄ cōsequētia ista: si de bono q̄ se primo volito seu volibili intelligatur, est optima foꝝ. Si aūt de bono vt intelligꝫ, vt aſs sonat, cōsequētia tz etiā formaliter: ⁊ fundat super hoc, q̄ mutabilitas seu nouitas volitionis circa aliena, oritur ex mutabilitate amoris ꝓpriꝰ: et immutabilitas

Ad primum

Ergo dicendum, q̄ illud verbum dominī metaphorice intelligendum est secundū similitudinem nostram[e]. Cum enī nos penitet, destruimus quod fecimus: quamuis hoc esse possit absq; mutatione voluntatis: cum etiam aliquis homo absq; mutatione voluntatis interdum velit aliquid facere: simul intendens postea illud destruere. Sic igitur deus penituisse dr ſm similitudinē operationis: inquātum hominem quē fecerat, per diluuium a facie terre deleuit.

¶ Ad secundum dicēdum, q̄ voluntas dei cum sit causa prima ⁊ vniuersalis nō excludit causas medias: in quarū virtute est vt aliquī effectus producātur. Sed q̄ omnes cause medie non adequant virtutem cause primē[e]: multa sunt in virtute ⁊ scientia ⁊ voluntate diuina: q̄ nō continentur sub ordine causarū inferiorū sicut resuscitatio lazari. Unde aliqs respiciēs ad causas inferiores dicere poterat: lazarꝰ nō resurget: respiciēs vero ad causam primam diuinā poterat dicere: lazarus resurget. Et vtrūq; horū deus vult scilicet q̄ō aliquid quandoq; sit futurum secundum causam inferiorem: aliquid tamen futurum nō sit secundum causam superiorem vel econuerso. Sic ergo dicēdum est, q̄ deus aliquando pronūtiat aliquid futurum secūdum q̄ continetur in ordine causarum inferiorum: vt puta secūdum dispositionem nature vel meritorum: quod tamen non fit: q̄ aliter est in causa superiori diuina. Sicut cum predixit ezech. Dispone domui tue: q̄ morieris ⁊ nō viues (vt habetur Esa. 38.) neq; tamē ita euenit: quia ab eterno aliter fuit in scientia ⁊ voluntate diuina que immutabilis est. Propter q̄ō dicit Bego. q̄ deus immutat sententiam: non tamē mutat cōsilium scilicet voluntatis sue. Vñ ergo dicit: penitētia agam ago: intelligitur metaphorice dictū. Nam homines quando nō implent quod comminati sunt: penitere videntur ad tertium dicendū, q̄ ex ratione illa non potest cōcludi: q̄ deus habeat mutabilem volūtatem: sed q̄ mutationē velut.

¶ Ad quartum dicēdum, q̄ licet deum velle aliquid non sit necessarium absolute: tamē necessarium est ex suppoſitione propter immutabilitatem diuine voluntatis: vt supra dictum est[e].

Vtrum volūtas dei necessitatem rebus volitis imponat. Articulus 8.

Adoctauum

Sic ꝓcedit. Videtur, quod voluntas dei rebus volitis necessitatem imponat. Dicit enim augu. in enchi. Nullus fit saluus nisi quē de⁹ voluerit saluum fieri. Et hoc hic querit: nil esse aliud ad hūc spectat tractatū: nisi quid ex diuina volitione res volite fortiuntur. hic est ergo sensus tituli.

¶ In corpore tria facit. Primo ponit conclusionē responsiuam quesito. Secundo tractat circa rationem illius conclusionis quandam opinionem. Tertio assignat ipse veram rationem conclusionis.

¶ Quo ad primū conclusio ꝛ̄ſiua clare ptz in litera. Diuina volūtas quibuscūq; a se necessitatē imponit: ⁊ quibuscūq; non.

220 ¶ Quo ad scm duo facit. Primo recitat opinionē. s. q̄ dā putarūt rōnē huius esse di sparitatem mediorū agentiū: q̄. s. dā agit q̄ cās medias nēcitas ⁊ dā p cās contingētes. Deinde reprehendit hāc opinionem dupliciter. Primo sic. diuina voluntas est cā prima nō impedibilis ob defectum cuiuscūq; cause scde. ergo diuina voluntas non habet effectū contingentē ꝓpter cām secundā. ⁊ probatur ꝓtia: q̄ effectus ꝓme cāe est ꝓtingēs ꝓpter defectum cāe scde: ex eo q̄ ipedit effectū ꝓme cāe per defectū plāta. respectu pficiendi fructꝰ. Scdo ducendo ad incōueniens sic distinctio necessarii a cōtingēte refert ſm̄ in causas secūdas. ergo est ꝓter intētionem: ⁊ voluntatem dei in eam. quod est inconueniens.

¶ Circa primā rōnē dubiū est: eo q̄ prima ꝓpositio supra quā tota fundatur rō: falsa vr. Non enī distinguit inter modificari ⁊ impediri. Effectꝰ enī contingēs ꝓpter contingentiā scde cāe nō ꝓuenit ex impeditione semp ꝓme cause: sed qñq; ex modificatione ꝓme cause in secunda: ⁊ sic vr intellexisse opinio illa: q̄ō q̄ diuina voluntas modificatur in causa contingente ideo habet effectus contingentes.

¶ Circa secundā q̄ quoq; rōnem duplex dubitādi rō occurrit. Tū q̄ aſs recedit a q̄sito: vt in titulo declarauī est. Loquitur enim de distōne inter necessariū ⁊ cōtingens absolute. Tum q̄ ꝓtia nihil valet. Dato enim q̄ contingentia esset ꝓpter cās scdas: stat contingentiā esse volitā a deo: qm̄ ab eo sunt volite ꝓpter perfectionem vniuersi ipse cause contingentes: consequenter effectus earum: ⁊ sic vndiq; ruere videntur rationes ambe.

¶ Circa ipsam opinionis reprehensionē etiā dubiū occurrit: qm̄ irrationabiliter reprehendit vr. Quia dato q̄ sit aliqua alia altior cā ꝓtingentie: ipsa tm̄ natura cārū scdarū defectibilis seu liberarū: ꝓpria ꝓtingētie cā ē: ac per hoc reprehensioni nō debuit eē locꝰ: qm̄ effectui ꝓpria ē reddita cā: cuius non oīs.

¶ Ad euidentiā horū dicēdū ē: q̄ cāus. vt in titulo dictū ē: alia q̄ō formaliter sit de cā ꝓtingētie: ⁊ alia de cā ꝓtingentie volite a deo: q̄ tm̄ volūtas diuina vnicāq; vult esse ꝓ se suā cām in quocūq; gñe cāe: coincidunt ambe q̄ones quo ad mām: ⁊ ꝓptereā nō extra ꝓpositū: imo ad hoc necessarium est de cā cōtingētie differere. Et renera nihil aliud in dubiū vertit hic: nisi q̄ est prima ꝓpria radix cōtingētie: ⁊ hoc in gñe cause efficiētis. Ad hec dēcendit sermo ꝓpter ad cōtingentiā talē vel talē sed ꝓtingentie absolute. ꝓpria ac prima radicē ꝓtiam. s. sit aliq̄ ꝓditio causarum scdarū: an sit aliq̄ cōditio ipsi⁹ diuine voluntatis: q̄ est prima oīm cā. Et opinio q̄d in ſa recitata ac reprehensa: credit radicē hmōi esse ꝓditionē scde cause. i. defectibilitatē seu possibilitatē ꝓdictionis in causis scdis inuētā. Quod vr melius intelligatur. Sciendū est q̄ inſtſm defectiuū dupliciter cōtingit concurrere ad artis opus. Primo vt defectus nō sit electus ab artifice: sed sit ꝓpter inſtſm electū ex necessitate materie. Scdo mō vt defectus ipse sit electus ab artifice. Verbi gra. scriptor dupliciter pōt vti malo calamo. primo. q̄ statuit se vti ei genere calami. Scdo: q̄ statuit se facturū malas literas. In primo casu cā scriptoris vtens calamo lapidēo: malas format literas, aduertendo simul duo. Primo quod tam malitia calami: quam malitia literarū nō cadit sub electione scriptoris: sed cōsequit malitia ex necessitate materie. Primo enim ipse malum elegit calamū: sed q̄ omne genꝰ calami elegit: ex necessitate lapidee materie defectus in calamo resultauit: ⁊ ꝓptereā defomitas literarum reducitur vt in ꝓpriam ⁊ primā radicē in ipsam cōditionē calami: ⁊ nō in scriptorem: qui si idoneo vteret calamo bonas literas faceret: ⁊ sic cōditio calami est impeditiua virtutis scriptoris modificate per calamum. In secūdo vero casu deformitas literarū cum defectu calami sub electione cadit scriptoris: imo ex hoc ipso malū calamū elegit: vt malas ſas formet: quatenꝰ inſtſm habeat conforme malo effectui intento: ⁊ sic virtus scriptoris modificatur quidē in calamo malo: hꝫ non impedit: imo defectus ipse calami obsequitur

autem importat an ex hoc: q̄ aliquid est volitū a deo: sequat illud esse in se necessariū absolute. Et hoc hic querit: nil esse aliud ad hūc spectat tractatū: nisi quid ex diuina volitione res volite fortiuntur. hic est ergo sensus tituli.

¶ In corpore tria facit. Primo ponit conclusionē responsiuam quesito. Secundo tractat circa rationem illius conclusionis quandam opinionem. Tertio assignat ipse veram rationem conclusionis.

¶ Quo ad primū conclusio ꝛ̄ſiua clare ptz in litera. Diuina volūtas quibuscūq; a se necessitatē imponit: ⁊ quibuscūq; non.

220 ¶ Quo ad scm duo facit. Primo recitat opinionē. s. q̄ dā putarūt rōnē huius esse di sparitatem mediorū agentiū: q̄. s. dā agit q̄ cās medias nēcitas ⁊ dā p cās contingētes. Deinde reprehendit hāc opinionem dupliciter. Primo sic. diuina voluntas est cā prima nō impedibilis ob defectum cuiuscūq; cause scde. ergo diuina voluntas non habet effectū contingentē ꝓpter cām secundā. ⁊ probatur ꝓtia: q̄ effectus ꝓme cāe est ꝓtingēs ꝓpter defectum cāe scde: ex eo q̄ ipedit effectū ꝓme cāe per defectū plāta. respectu pficiendi fructꝰ. Scdo ducendo ad incōueniens sic distinctio necessarii a cōtingēte refert ſm̄ in causas secūdas. ergo est ꝓter intētionem: ⁊ voluntatem dei in eam. quod est inconueniens.

¶ Circa primā rōnē dubiū est: eo q̄ prima ꝓpositio supra quā tota fundatur rō: falsa vr. Non enī distinguit inter modificari ⁊ impediri. Effectꝰ enī contingēs ꝓpter contingentiā scde cāe nō ꝓuenit ex impeditione semp ꝓme cause: sed qñq; ex modificatione ꝓme cause in secunda: ⁊ sic vr intellexisse opinio illa: q̄ō q̄ diuina voluntas modificatur in causa contingente ideo habet effectus contingentes.

¶ Circa secundā q̄ quoq; rōnem duplex dubitādi rō occurrit. Tū q̄ aſs recedit a q̄sito: vt in titulo declarauī est. Loquitur enim de distōne inter necessariū ⁊ cōtingens absolute. Tum q̄ ꝓtia nihil valet. Dato enim q̄ contingentia esset ꝓpter cās scdas: stat contingentiā esse volitā a deo: qm̄ ab eo sunt volite ꝓpter perfectionem vniuersi ipse cause contingentes: consequenter effectus earum: ⁊ sic vndiq; ruere videntur rationes ambe.

¶ Circa ipsam opinionis reprehensionē etiā dubiū occurrit: qm̄ irrationabiliter reprehendit vr. Quia dato q̄ sit aliqua alia altior cā ꝓtingentie: ipsa tm̄ natura cārū scdarū defectibilis seu liberarū: ꝓpria ꝓtingētie cā ē: ac per hoc reprehensioni nō debuit eē locꝰ: qm̄ effectui ꝓpria ē reddita cā: cuius non oīs.

¶ Ad euidentiā horū dicēdū ē: q̄ cāus. vt in titulo dictū ē: alia q̄ō formaliter sit de cā ꝓtingētie: ⁊ alia de cā ꝓtingentie volite a deo: q̄ tm̄ volūtas diuina vnicāq; vult esse ꝓ se suā cām in quocūq; gñe cāe: coincidunt ambe q̄ones quo ad mām: ⁊ ꝓptereā nō extra ꝓpositū: imo ad hoc necessarium est de cā cōtingētie differere. Et renera nihil aliud in dubiū vertit hic: nisi q̄ est prima ꝓpria radix cōtingētie: ⁊ hoc in gñe cause efficiētis. Ad hec dēcendit sermo ꝓpter ad cōtingentiā talē vel talē sed ꝓtingentie absolute. ꝓpria ac prima radicē ꝓtiam. s. sit aliq̄ ꝓditio causarum scdarū: an sit aliq̄ cōditio ipsi⁹ diuine voluntatis: q̄ est prima oīm cā. Et opinio q̄d in ſa recitata ac reprehensa: credit radicē hmōi esse ꝓditionē scde cause. i. defectibilitatē seu possibilitatē ꝓdictionis in causis scdis inuētā. Quod vr melius intelligatur. Sciendū est q̄ inſtſm defectiuū dupliciter cōtingit concurrere ad artis opus. Primo vt defectus nō sit electus ab artifice: sed sit ꝓpter inſtſm electū ex necessitate materie. Scdo mō vt defectus ipse sit electus ab artifice. Verbi gra. scriptor dupliciter pōt vti malo calamo. primo. q̄ statuit se vti ei genere calami. Scdo: q̄ statuit se facturū malas literas. In primo casu cā scriptoris vtens calamo lapidēo: malas format literas, aduertendo simul duo. Primo quod tam malitia calami: quam malitia literarū nō cadit sub electione scriptoris: sed cōsequit malitia ex necessitate materie. Primo enim ipse malum elegit calamū: sed q̄ omne genꝰ calami elegit: ex necessitate lapidee materie defectus in calamo resultauit: ⁊ ꝓptereā deformitas literarum reducitur vt in ꝓpriam ⁊ primā radicē in ipsam cōditionē calami: ⁊ nō in scriptorem: qui si idoneo vteret calamo bonas literas faceret: ⁊ sic cōditio calami est impeditiua virtutis scriptoris modificate per calamum. In secūdo vero casu deformitas literarū cum defectu calami sub electione cadit scriptoris: imo ex hoc ipso malū calamū elegit: vt malas ſas formet: quatenꝰ inſtſm habeat conforme malo effectui intento: ⁊ sic virtus scriptoris modificatur quidē in calamo malo: hꝫ non impedit: imo defectus ipse calami obsequitur

qui assignare voluerunt ex causis medijs: quia ea que producit per causas necessarias sunt necessaria: ea vero que producit per causas cōtingentes sunt contingētia[e]. Sed hoc non videtur sufficienter dictum propter duo. Primo quidem: quia effectus alicuius ꝓme cause est cōtingens propter causam secundam: ex eo quod impeditur effectus cause ꝓme per defectum cause secunde. Sicut virtus solis per defectum plante impeditur. Nullus autem defectus cause secunde impedire potest quin voluntas dei effectum suum producat[e]. Secundo quia si distinctio contingentium a necessarijs referatur solum in causas secundas: sequitur hoc esse ꝓter intentionem ⁊ voluntatem diuinam: quod est inconueniens. Et ideo melius dicendum est: quod hoc contingit propter efficaciam diuine voluntatis. Cum enim aliqua causa efficax fuerit ad agendū: effectus consequitur cām: nō tantū ſm id qō fit: sed etiaz ſm modum fiendi vel essendi. Ex debilitate enim virtutis actiue in semine contingit q̄ filius nascitur dissimilis patri in accidentibus: que pertinent ad modum essendi. Cum igitur voluntas diuina sit efficacissima: non solum sequitur q̄ fiant ea que deus vult fieri: sed quod eo modo fiant quo deus ea fieri vult. Vult autem aliquid esse contingenter: ⁊ ideo non sequitur: si deus vult aliquid esse: quod necessario sit futurum. Et hec de primo articulo.

¶ Super articulum octauum.

In titulo nota duo. Primo quod hic est sermo de necessitate absoluta: quia quedam partes vniuersi dicuntur necessarie: vt corpora celestia: ⁊ intelligentie: quedam vero contingentia vt fortuita, ⁊ casualia ⁊ libera. Secundo quod aliud est querere vtrum omnia sint necessaria: et aliud est querere vtrum omnibus volitis a deo imponatur necessitas. primum enim non est presentis negotij quoniam non est hic considerato de vniuerso aut partibus eius: sed de diuina voluntate. Secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

nas deinde dicā qđ mihi de hac opinione vr.3° rñdebitur rationibus eius.
P Prima rō r potissima q mouit Scotū ē hec.cā motūs inḡitū mota fi nēcio
mouet nēcio mouet.ſz ois cā ſcḍa est motūs inḡitū mota a prima. ḡ ſi nēcio
mouet nēcio mouet: igit ſi prima cā non cōtingēter causat: nihil in vniuerso
cōtingeter fit: r sic cōtingentia in vniuerso est ex hoc q deus ꝓtingenter vult
r causat. r ꝓbat minor: qr nulla causa ſcḍa agit aliqđ nisi in virtute prime.
P Scḍa rō ē. ꝓ° cā p°
nāl' respicit effectum
ḡ ḡcunq; alia cā: ḡ ſi
necessario causat: ois
effect° in illo priori hz
necessariam habitudi
nē ad ipsam: ḡ nullus
effectus fit ꝓtingeter.
138 r ꝓbat ſcḍa sequela:
qr impossibile est qđ
idem effectus habeat
habitudinē cōtingen
tis r necessarij: respec
tu tam eiusdē ḡ vi
uersarū causarū. Ut
autē mihi hāc opinio
nē r in se r in suis fun
damentis esse falsam.
117 P Prio: qr ex ipsa sequt
hāc partē vniuersi nō
esse a deo vt ab agen
te a proposito. Quod
est r ꝺ Theologos, et
contra ꝓhos: et ꝓbat
ſequla sic: effect° agētis
a proposito vt sic: opz
esse electū ab eo. vt ꝓz
9. meta. vbi po⁸ ratio
nalis a ꝓhensi de
terminari ad agēdū &c:
sed si cōtingentia ouī
ex mō volendi ipsius
dei: ipsa nō ē electa: ſz
ꝓns modū eligēdi. ḡ
ipsa nō est effect° dei
vr a certis a proposito.
Et sic ꝓtingentia est in
vniuerso ꝓter intētio
nem dei: vtpote ꝓns
modū volēdi ei° : non
volitionem ipsam.
P Scḍo: qr dato q di
uina voluntas nō libe
re sed nāli necessitate
vellet r cāret: salua tñ
efficacie sue ītute hoc
vniuersum ḡe nunc
est: adhuc cōtingētia
saluaret. Tū qr essent
cāe defectibiles. Tū
qr essent agētia libera:
puta homines. Et hoc
euidētius apparet: si
fingamus mundū nō esse a deo: sed quasi ex se: tunc em manifeste apparet:
qr ex hoc ipso: qr nō ois effectus hz p se cām: aliqđ cōtingenter euenit: vt ꝓz
6. meta. Ad primā aūt rōnē scoti multipl' rñderi pōt. P Prio distinguen
do ly mota: seu ly mouet. Dupl' em cōtingit scḍam cām moueri a prima.
Uno modo motione ḡnia ꝓprie actionis: sicut baculus mouet lapidē motus
a manu. Aliomō motione cooperatiua intrinsece ꝓprie actionis r qđ sit de
mai°re in ꝓtio sensu: in scḍo ih est falsa: in quo tñ verificat minor: nō enim
opz cū aliqđ vult aliqđ: seu cū sol illuminat primā cām ḡnia motione coopa
ru: ſz ſuff.cit r exigit cā intrinsece coopari tali electiōi vel illuminatiōi. r hoc
qr coopatio in vnoquoq; est ſm nām vniuersius: sic em disponit oia suaue
liter. Uñ sine necessario siue libere coopet de°: nihil minus creata voluntas
libere vult illa coopatione. P Scḍo distinguēdo ly inquārū mota: qđ potest
denotare cām ꝓfaz: r pōt denotare cōcām. P Et si qđe denotet cām ꝓfam:
minor est falsa: nō em cā scḍa inouet ob hoc ꝓfe: qr monetur: ſz ēt ex virtute
ꝓpria. Si aūt denotet concausam: maior est falsa: qm stat cām scḍa z neces
sario moueri a ꝓria r cū h ipm moueri modificari ex nā cāe scḍe: r sic moue
re causę secunde ꝓuenit nō ex moueri iā: um: sed ex moueri r mō ꝓprio
ipsius cāe scḍe. Et tali aūt mō cā surgere pōt: qr nō necessario mouet: vt ꝓz
in causis defectibilibus illa aūt ꝓpositio adiuncta. f. cā scḍa nihil agit nisi
in virtute prime: nō iuuat: qm nō est sensus qđ cā scḍa nulla virtutem ha
beat: nisi prime. sed quod ipsa scḍa nullū effectū producit, nisi virtutem prime
concurrente. r coniungente virtutem secunde suo effectui: quoniam prima
omnia attingit immediatione immediatione virtutis: vt in questione. 8. de
claratum est. Ad secundam vero rationem dicitur: quod prima consequentia nihil valet: quoniam prima causa non attingit effectum secunde
cause in seipsa: sed modificata cooperatione sua iuxta modum ipsius
cause secunde: et propterea effectus secunde cause in nullo priori haberet
necessariam habitudinem ad primam: sed solam ex se contingenter fieri habitudinem haberet. Illa enim propositio assumpta non est sic intelligenda: quasi sit aliqua duratio nature in causa prima respiciat effectū: r in scḍo cā scḍa. P Puerilis enim hic est sensus: ex quo tñ
ꝓa processisse videtur: sed est intelligenda quo ad independentiā r intimitatem. attingit enim prima cā effectum secūde r independentis r intimius quaz secūda. vt ꝓz in principio libri de causis. Et propterea dicitur respicere prius. Et hoc autem sensu nihil consequentiam valere patet.

¶ Super arti. 9.

omne illud quod pertinet ad perfectionem r decoꝛ vniuersi°: quia hoc est: quod deus maxime vult in creaturis. Ergo deus vult mala. ¶ Preterea. Mala fieri, r non fieri, sunt contradictorie opposita: sed deus non vult mala non fieri: quia cum mala quedaz fiant non semper voluntas dei impleretur. Ergo deus vult mala fieri.

Sed contra Est, qđ dicit aug. in lib. 83. qō. Nullo sapiēte homine authoꝛe, fit homo deteriꝛ. Est aūt deus omni sapiente homine prestātior: multo igitur minus deo authoꝛe: fit aliquis deteriꝛ, illo autē authoꝛe fit aliquid quod fit illo volēte. Non ergo volēte deo fit homo deteriꝛ. Ostat aūt qđ quolibet malo fit ali quis deteriꝛ. Ergo deus non vult mala.

Rñdeo Dicendum, ꝙ cum ratio boni sit ratio appetibilis (vt. 8. dictum est [e]) malum autē opponatur bono impossibile est ꝙ aliquod malū inquantum huiusmodi appetat nec appetitu naturali, nec animali: nec intellectuali, qui est voluntas. Uñ aliqđ malū appetit per accīs°: inquantū cōsequit ad aliqđ bonū. Et hoc apparet in quoꝛ appetitu. Non enim agens naturale intendit ꝓuationem vel coꝛruptionem, sed formā, cui cōiungitur ꝓuatio alterius forme r generationē vnius, que est coꝛruptio alterius. Leo enim occidēs cerui, intēdit cibū: cui cōiungitur occisio animalis. Sic' fornicaꝛ intendit delectationē, cui cōiungitur deformitas culpe. Malū aūt qđ cōiungit alicui bono, est ꝓuatio alterius boni. Nunq; igit appeteretur malū, nec p accidēs: nisi bonū cui cōiungitur malū, magis appeteretur, ḡ bonū qđ ꝓuatur per malum. Nullū aūt bonum deus magis vult, quā suā bonitatē. Ault tñ aliqđ bonū magis ḡ aliud quoddā bonum. Unde malum culpe quod ꝓuat ordinem ad bonum diuinū: deus nullo modo vult: sed malū naturalis defectus: vel maluz pene vult, volendo aliquod bonum cui cōiungitur tale malum. Sicut volendo iustitiam vult penam: r volendo ordinē nature seruari, vult quedam naturaliter coꝛrumpi[c].

Ad primū Ergo dōm, qđ quidā dixerunt: q licet deus nō velit mala: vult tñ mala eē vel fieri: qz ly mala nō sint bona: bonū tñ est mala esse vel fieri. Quod ideo dicebant: qr ea que in se mala sunt ordinantur ad aliquod bonū. Quē quidē ordinē importari credebāt in hoc q dr mala esse vel fieri. Sed hoc non recte dr qr malum nō ordinatur ad bonū per se: sed per accidens. Preter intentionem em peccātis est quod ex hoc sequatur aliquod bonum. Sicut ꝓeter intentionē tyrannoꝛum fuit: q ex coīi persecutionibus clareſceret patientia martyrū. Et ideo non pōt dici q talis ordo ad bonum importetur, per hoc quod dr q malum esse vel fieri sit bonum: qr nihil iudicatur ſm illud quod cōpetit ei per accīs, sed ſm illud qđ cōpetit ei per se.
¶ Ad secundū dōm: q malum non operatur ad perfectionē z decoꝛem vniuersi: nisi per accidens, vt dictū est[e]. Unde z hoc qđ dicit diony. q malum est ad vniuersi perfectionē conferens, ēcludit inducēdo quasi ad inconuenientes. ¶ Ad tertium dicēdū, q licet mala fieri z mala nō fieri: contradictorie opponanť: tñ velle mala fieri: z velle mala nō fieri: nō opponūtur cōtradictorie: cū vtrunq; sit affirmatiuū. Deus igitur neq; vult mala fieri: neq; vult mala non fieri: sed vult ꝓmittere mala fieri. Et hoc est bonū.
¶ Utrum deus habeat liberum arbitriū.

Articulus. 10.

Decimū Sic procedit
tur. Uidet, q deus non habeat liberum arbitriū. Dicit enim Hiero. in
mef. de filio prodigo, Solus Deus est: in quem peccatum non cadit, nec cadere potest: cetera cum sint liberi arbitrij in vtrāque partem flecti possunt. ¶ Preterea. Ly arbitrium est facultas rationis z voluntatis qua bonum z malū eligitur. Sed deus nō vult malum, vt dictum est[e]. Ergo ly arbitrium, non est in deo.

Sed cōtra Est, qđ Ambro. dicit in li. de tri. Spūsctūs dividit singulis ꝓout vult. i. libero voluntatis arbitrio: non necessitatis obsequio.

Respondeo Dicendū, q lib. ar. habemus respectū eoꝝ que nō necessario volumus: vel naturali instinctu. Non em ad ly ar. ꝓtinet q volumus esse felices, sed ad naturalē istinctū[e]. Uñ z alia a lia que naturali instinctu mouētur ad aliqđ non dīr lib. ar. moueri[e]. Cū igitur deus ex necessitate suā bonitatem velit: alia vero nō ex necessitate (vt supra ostēsum est[e].) respectu illoꝝ que nō ex necessitate vult. lib. ar. habet.

Ad primū Ergo dōm, q hiero. vt excludere a deo lib. ar. nō simplr, sed solū quātū ad hoc qđ est defectu in pctō. ¶ Ad secūdū dōm, q cū malū culpe dicat per auersionē a bonitate diuina: per quam deus omnia vult (vt supra ostensum est[e]) manifestū est q impoſe est eū malū culpe velle. Et tñ ad opposita se habet inquantū velle potest hoc esse vel nō esse. Sicut z nos non peccando possumus velle sedere: z non velle sedere.
¶ Utrum sit distinguenda in deo voluntas signi. Artic. 11.

hinc habeas differentiam a ceteris malis.
Et per hoc ꝓz respon
sio ad dubium. Non
b 136 enim est eadem ratio
de ordine ad diuinam
bonitatē ſm seipsam:
z de ordine ad cā ſm
aliquam certam par
ticipationem ipsius.
¶ In responsione ad
primum aduerte duo.
P Primo qđ in litera
iudicium de malo cul
pe ſm se sit ex intētio
ne peccantis: propter
a ea quia malum culpe
non est effectus redu
cibilis in causas supe
riores: sed ꝓ ꝓpria
causa habet ipsius pec
cantem vt sic. Iudi
cium autem de vna
quaq; re ſm ꝓpriaz
eius causam agendū
est. P Secundo q au
thoritati Aug. arguēdo addūcte nihil in li
tera respondetur: et
nisi sit defectus codi
cis omissa non vide
tur: quia ex dictis hic
apparet glossa illoꝝ
verboꝝ Augustini:
scilicet q ille intelligēda
sunt per accidēs: ma
la enim esse est bonū
fieri non per se: sed
per accidens.

¶ Super Articu. 10.

124 2.di. 25 q.1.ar.1 Et.1.ꝟ. ca.88. Et vi.q. 24.ar.3 et mal. q.16.ā. 3.cor.
Iulius in cor
pore et ex vſu
clarꝭ est: quo ad quid
nominis: quod hic ſuf
ficit. ¶ In corpe vna
conclusio respōnsua,
deus habet liberū ar
bitriū. Probat. deus
vult non ex necessitate
alia a se, ergo respectu illoꝝ hz liberum
123 arbitrium. pbatur cō
sequentia: qr liberum
arbitriū est eoꝝ que
nō necessario vel natu
rali instinctu sunt, vo
lita: qđ manifestatur:
412 r in nobis respectu fe
licitatis: r in aliis ani
113 malibus, respectu co
412 rum que naturali in
117 stinctu appetunt.

¶ Super Arti. 11.

Iulius in cor
pore declara
bitur: quo ad illum
terminum voluntas ſi
gni. ly vero distinguē
da signat non partici
parionē ipsius volun
tatis signi in plures:
124 sed distinctionem ip
sius a voluntate bene
placiti: de qua habe
117 nus habitus est ſerme
mo. Ita q sensus que
stionis est: vtrum dis
tinguenda sit volun
tas signi in deo a vo
luntate simpliciter: seu
beneplaciti.
125 ¶ In corpe vna con
1.di. 45 clusio. ꝓbatur questio
ar. vlti. affirmatiue. in deo di
et M. q. stinguit voluntas signi
23. ar. 3. a voluntate simpliciter.
P Manifestat: in deo
signū voluntatis dicit
volitas. ergo volitas
dicit in deo metaphorice. ergo distinguenda est volitas signi a
volitate beneplaciti.
Antecedens declarat
auth°itate math. 6.
cōsequentia ꝙ ꝓma
manifestat ex ꝓpria
litate metaphorice di
cta: voluntas vero ꝓ
placiti. est voluntas ꝓ
prie dicta. Unde patet
q distinctio voluntatis diuine in voluntatem beneplaciti r signi
nō est distinctio rei: ſz
vocis in suas significationes.

¶ Super Arti. 12.

Iulius in ꝓ
mo argumento
explanatur dum ex
plicantur ipsa q ning
signa in hoc verſu cō
tenta. ꝓcipit ac pro
hibet: permanit. consilit. implet.

¶ In corpe vnica est
cōclusio respōnsiua af
firmatiue. Ista quinq;
signa cōuenienter po
nunt circa diuinā vo
luntatem. P Manife
statur primo ex parte
volentis: ex eo q his
quinq; modis declarannus nos aliqđ vel
le. Secundo ex parte
voliti, ex eo q distin
guunt penes presens
vel futurum malum r
bonum necessariuz et
superabundās, inter
seruntq; q ita sit de
facto: scilicet q hec cū
q deantur diuine vo
luntates authoritate
Matthei 6°, r Au
gustini.

a d e 14 70 73 121 a 70 a

Ad vndecimum Sic proceditur. Uideturꝙ non sit distinguēda in deo voluntas signi. Sicut enim voluntas dei est causa rerum: ita r scientia. Sed non assignantur aliqua signa ex parte diuine scientie. Ergo neq; debēt assignari aliqua signa ex parte diuine voluntatis. ¶ P. Omne signū qđ nō concoꝛdat ei cuius est signuz: est falsum. Si igitur signa que assignanť circa volūtatē diuinam: nō concoꝛdāt diuine voluntati: sunt falsa. si autem concordant superflue assignātur. Non igitur sunt aliqua signa circa voluntatem diuinā assignanda.

Sed cōtra Est, quod voluntas dei est vna: cum ipsa sit dei essentia: quandoq; autem pluraliter significatur, vt cum dicitur. Magna opera domini exquisita in omnes volūtates eius. Ergo oportet: quod aliquando signum voluntatis: ꝓ voluntate accipiatur.

Respondeo Dicēdum, ꝙ in deo quedam dicunť ꝓ ꝓprie r quedam ſm metaphoꝛam, vt ex supra dictis patet[e]. Cum autem alique passiones humane in diuinam dicationem metaphoice assumuntur, hoc fit secundum similitudinem effectus. vnde illud qđ est signuz talis passionis in nobis: in deo nomine illi⁹ passionis metaphoice significatur. Sicut apud nos irati punire consueuerunt. Unde ipsa punitio est signum ire. Et propter hoc ipsa punitio nomine ire significatur: cū deo attribuit. Similiter id qđ solet esse in nobis signū voluntatis: qñq; metaphoice in deo voluntas dicitur. Sicut cum aliquis ꝓcipit aliquid: signuz est, qđ velit illud fieri. Un de ꝓceptum diuinum quandoq; metaphoꝛice volūtas dei dicit: secūdū illud matth. 6. Fiat voluntas tua: sicut in celo z in terra. Sed hoc distat inter voluntatem r iram: qr ira de deo nunq; ꝓprie dr: cum in suo ꝓncipali intellectu includat passionem. voluntas autez ꝓprie de deo dr. Et ideo in deo distinguitur voluntas ꝓprie: r metaphoice dicta. Voluntas enim ꝓprie dicta vocatur voluntas beneplaciti. Voluntas autem metaphoice dicta est volūtas signi: eo ꝙ ipsuz signum voluntatis voluntas dicitur.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ scientia non est causa eoꝝ que fiunt: nisi per volūtatem[e]. Nō enim que fcmus facimus: nisi velimus. Et ideo signū non attribuitur scientie: sicut attribuitur voluntati. ¶ Ad scōm dicendū, q signa voluntatis dicuntur voluntates diuine: nō qr sint signa q deus velit: ſz quia ea ꝙ in nobis solent esse signa volendi: in deo diuine voluntates dār. Sicut punitio non est signū q in deo sit ira, ſz punitio ex eoipso q in nobis est signum ire: in deo dicitur ira.
¶ Utrum conuenienter circa diuinā voluntatem ponantur quinq; signa. Artic. 12.

Ad duodecimum Sic ꝓceditur. Uidetur quod inconuenienter circa diuinam voluntatem ponantur quinque signa, scilicet prohibitio, ꝓceptum, consiliū, operatio, z permissio. Nam eadem que nobis ꝓcipit deus: vel consulit: in nobis quandoque operatur: z eadem que prohibet quandoque permittit. Ergo non debent ex opposito diuidi. ¶ P. Nihil deus operatur, nisi volens, vt dicitur sapiētie. 11.

126 1.di. 45. artic. 2. et ſ. q3. 23. ar. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super quest. 20. Articulum primum.

TIulus clarus est, quere enim de ineffe trinaliter. Jam enim manifestū est omnia in deo esse virtualiter.

¶ In corpore vnica est pclusio respondens ḡsito affirmatiue. In deo est amor.

P Probat. motus voluntatis z cuiuslibet appetitiue virtutis tēdit in bonū per se. in malum autem per alind: ergo primus voluntatis motus z cuiuslibet appetitiue virtutis est in bonum in communi: ergo primus actus voluntatis et appetitus est amor: ergo in quocunque est voluntas vel appetitus oportet esse amorem: ergo in deo necesse est ponere amorē. Antecedens declarat. qz malum non cadit sub appetitu: nisi in ꝫtum apponitur bono.

P Cōsequēta vo pria q̄ ad pmā prē. s. q̄ primus actus tendat in bonū. probat er eo q̄ id qō est p se: prius est eo q̄ est p aliud. Quo ad secūdā vero. s. i cōi qz cōmunis naturaliter est prius: cuius signū ad ꝓpositū est q̄ intellectus prius respicit verum cōmune q̄ vera particularia.

P Scōa aūt pria. probat ex differētia obi amoris ad obiecta aliorū actū voluntatis z appetitus: qz amor est respectu boni in cōi. delectatio aūt spes z dilectatio respectu boni spālis puta ꝓpris vel futuri. Et ꝓfirmat ex hoc: qō oēs alij motus appetitiui nascūtur ex amore: quod manifestatur inductiue in actibus desiderij. gaudij. odij. tristitie. ꝛc.

¶ Tertia aūt consequentia probat. qz remoto primo remouentur alia.

P Quarta aūt. probat. qz in deo est volūtas.

¶ Circa predicta duo occurrunt notanda.

P Primo q̄ cum in litera dr q̄ amor respicit bonum in cōi ly in cōmuni non significat idē qō vlē. sed significat idem qō absolute. Amor enim eius est bonī absq; alia limitatione. delectatio aūt est boni coniuncti ꝛc. Dicit autem hoc: quia litera vsq; ad vltimam consequentiam loquitur tam de amore qui est in appetitu sensitiuo: quem constat non attingere bonum ꝓm sensus vniuersale: hoc est sub ratione boni. Sed voluntas signi distinguitur a volūtate beneplaciti. Ergo operatio sub volūtate signi apprehendi non debet. ¶ Ꝑ. Operatio z permissio cōiter ad oēs creaturas pertinēt: qz in oibus deus operatur: z in oibus aliquid fieri permittit. Sed preceptū consilium z ꝓhibitio pertinent ad solam rōnalem creaturā. Ergo nō veniūt quenienter in vnā diuisionē: cum non sint vnius ordinis.

¶ Ꝑ. Malum pluribus modis contingit q̄ bonum: qz bonū cōtingit vno modo: sed malum omnifariā: vt ꝓz per ꝓhm in. 2. ethic. z per dion. in. 4. ca. de di. no. Inconuenienter igitur respectu mali assignatur vnum signum tm. s. ꝓhibitio. respectu vero boni duo signa. s. consilium z preceptum.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ hmōi signa volūtatis dicūtur ea quib⁹ consueuimus demonstrare nos aliqd velle. Pōt autē aliquis declarare se velle aliquid vel per seipsum vel p aliū. Per seipsum quidē inquātum facit aliquid vel directe vel indirecte z per accūs. Directe quidem cū per se aliqd operatur. Et quantum ad hoc dr esse signū operatio. Indirecte aūt inquatū nō impedit operationem. Nā remouens ꝓhibens dicitur mouens per accidēs: vt dr in 8. phy. Et quantum ad hoc dr signū permissio. Per alium autem declarat se aliquis aliquid velle inquantum ordinat alium ad aliquid faciēdū: vel necessaria inductione, quod fit precipiendo, q̄ō quis vult z prohibendo contrariū: vel aliqua ꝓsuasoria inductione: qō pertinet ad consiliū. Qz igit̄ his modis declarat aliquem velle aliquid: pp hoc ista quinq; nominant interdum nomine volūtatis diuine, tanq̄ signa voluntatis. Quod enim preceptum consilium z ꝓhibitio dicantur dei voluntas: patet per id quod dicitur matth. 6. Fiat volūtas tua sicut in celo z in terra. Quod autē permissio vel operatio dicantur dei voluntas: ꝓz per aug. qui dicit in enchi. Nihil fit nisi omnipotēs fieri velit: vel sinēdo vt fiat: vel faciēdo. Vel potest dici q̄ permissio z operatio referantur ad presens. Permissio quidē ad malum: operatio vero ad bonum. Ad futurū vero ꝓhibitio respectu mali: respectu vero boni necessarij preceptum: respectu vero superabundantis boni consilium.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ nihil ꝓhibet circa eādē rē aliquē diuersimode declarare se aliqd velle. Sicut inueniunt multa nōia idē significantia. Unde nihil ꝓhibet, idē subtiacere precepto z cōsilio z operationi ꝓhibitioni vel permissioni. ¶ Ad scōm dicēdū, q̄ sicut deus pōt significari metaphorice velle id quod nō vult voluntate ꝓprie accepta: ita pōt metaphorice significari velle id qō ꝓprie vult. Unde nihil ꝓhibet de eodem esse voluntatē beneplaciti z volūtatē signi. Sed operatio semper est eadē cum voluntate beneplaciti: nō aūt ꝑceptū vel cōsiliū. Tum qz hec est de ꝓsenti illud de futuro. Tum qz hec per se est effectus voluntatis: illud autem per alium, vt dictum est[c].

¶ Ad tertium dicēdum, q̄ creatura rōnalis est domina sui act⁹. Et ideo circa ipsam specialia quedā signa diuine volūtatis assignantur: inquātum rōnalem creaturā de⁹ ordinat ad agendū voluntarie z ꝑ se. Sed alie creature nō agūt nisi mote ex opatione diuina. Et tō circa alias nō habēt locū nisi operatio z permissio. ¶ Ad quartū dicendum, quod omne malū culpe: licet multipliciter contingat: tamen in hoc conuenit quod discordat a voluntate diuina. Et ideo vnum signum respectu malorum assignatur scilicet ꝓhibitio. Sed diuersimode bona se habent ad bonitatem diuinam: quia quedam sunt: sine quibus fruitionem diuine bonitatis consequi non possumus. Et respectu horum est preceptum. Quedam vero sunt: quibus perfectius consequimur. Et respectu horum est consilium. Vel dicendum quod consilium est non solum de melioribus bonis assequendis: sed etiam de minoribus malis vitandis.

¶ De amore dei. Questio 20.

Deinde Considerandum est de his que absolute ad voluntatem dei pertinent. In parte autem appetitiua inueniuntur in nobis, z passiones anime: vt gaudium amor z huiusmodi: z habitus moralium virtutum: vt iustitia fortitudo, z huiusmodi. Unde primo considerabimus de amore dei. Secundo de iustitia dei z misericordia eius.

¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo, vtrum in deo sit amor. Secundo, vtrum amet omnia. Tertio, vtrum magis amet vnum quam aliud. Quarto, vtrum meliora magis amet.

Articu. 1.

Ad primum Sic proceditur. Uidetur. quod passio est in deo. Amor est passio. Ergo amor non est in deo. ¶ Preterea. Amor ira tristitia z huiusmodi contra se diuiduntur. Sed tristitia z ira non dicuntur de deo nisi metaphorice. Ergo nec amor.

¶ Preterea. Dionysius dicit. 4. cap. de diui. nomi. Amor est vis vnitiua z concretiua. Hoc autem in deo locum habere non potest: cum sit simpler. Ergo in deo non est amor.

Sed contra Est, quod dicitur primo Joan. 4. Deus charitas est.

Respondeo Dicendum, quod necesse est ponere amorem in deo. Primus enim motus voluntatis: z cuiuslibet appetitiue virtutis est amor. Cum enim actus voluntatis: z cuiuslibet appetitiue virtutis tendat in bonum z malum sicut in propria obiecta. bonum autem principalius z per se est obiectum voluntatis z appetitus. malum autem secundario z per aliud: inquantum. s. opponitur bono: oportet naturaliter esse priores actus voluntatis z appetitus qui respiciunt bonum his qui respiciunt malum: vt gaudium quam tristitia: z amor quam odium. Semper enim quod est per se: prius est eo quod est per aliud. Rursus quod est communius naturaliter est prius. Unde z intellectus per prius habet ordinem ad verum commune quam ad particularia quedam vera. Sunt autem quidaz actus voluntatis z appetitus respicientes bonum sub aliqua speciali conditione. Sicut gaudium z delectatio est de bono presenti z habito. desiderium autem z spes de bono nondum adepto. Amor autem respicit bonum in communi siue sit habitum siue non habitum. Unde amor naturaliter est primus actus voluntatis z appetitus. Et propter hoc omnes alij motus appetitiui presupponunt amorem: quasi primam radicem. Nullus enim desiderat aliquid nisi bonū amatū: neq; aliquid gaudet nisi de bono amato. Odium etiam nō est nisi de eo quod contrariatur rei amate. Et similiter tristitiam z cetera huiusmodi: manifestum est in amorem referri sicut in primum principium. Unde in quocunq; est voluntas vel appetitus: oportet esse amorem. Remoto enim primo remouentur alia. Ostensum est autem[c] in deo esse voluntatem. Unde necesse est in eo ponere amorem.

Ad primum Ergo dicendum, quod vis cognitiua non mouet nisi mediante appetitiua. Et sicut in nobis ratio vniuersalis mouet mediante ratione particulari: vt dicitur in. 3. de anima. ita appetitus intellectiuus qui dicitur voluntas mouet in nobis mediante appetitu sensitiuo. Unde proximum motiuum corporis in nobis est appetitus sensitiuus. Unde semper actum appetitus sensitiui concomitatur aliqua transmutatio corporis: z maxime circa cor quod est primum principium motus in animali. Sic igitur actus appetitus sensitiui inquantū hūt trāsmutationē corporalem annexā passiones dicūtur: nō autem actus volūtatis. Amor igitur z gaudiū z delectatio fm q̄ significāt act⁹ appetitus sensitiui, passiones sunt[c]. nō autem secundum q̄ significant actus appetitus intellectui. Et sic ponuntur in deo. Unde dicit phs in. 7. ethic. q̄ deus vna z simplici operatione gaudet. Et eadē rōne sine passione amat. ¶ Ad scōm dicendum, quod

absolute. Nec tamen efficacie illius probationis: q̄ō est cōius naturaliter est prius: per hoc aliquid admittit: quoniam bonū absolute. ad bonum cum certa conditione se habet proportionaliter, vt cōe ad ꝓprium: seu vt cōius ad minꝰ cōe.

P Scōo q̄ cū in litera dr q̄ amor est primus actus voluntatis z appetitus: nomine appetitus intelligit totam latitudinem appetitiue virtutis in qualibet natura z nō qualibet potentiā appetitiuam. Et ꝓ hoc excludit instātia de primo actu irascibilis. Licet ei⁹ primꝰ cius actus non sit amor: sed spes: primus tn actꝰ totius appetitus sensitiui distincti in cōcupiscibilē z irascibilē est amor.

¶ Super Artic. 2.

TIulus est clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio. Deus amat omnia existentia: non tamen eo modo sicut nos. Hec conclusio quo ad primā ptē sic. ꝓbat. oia existentia inquantū sunt, bona sūt. z sic q̄ hoc hūt inquantum sunt volita a deo: q̄ cuilz exhiti deo vult aliquod bonū: q̄ deus oia q̄ sunt, amat. Alias q̄ ad ꝓmā ptem ꝓbat: qz ipsum esse z quelibet rei pfectio bonitas q̄dā est: q̄ ad secundā vero: qz voluntas dei est causa rerū. consequentia vero p̄ probatione non eget. secunda autem probatur ex eo: quod amare nihil aliud est quam velle alicui bonū. quo ad secundam autem partem manifestatur conclusio: quia amamus moti a bonitate rei amate. deus autem amat creando et infundendo bonitatē quam amat.

¶ Super Artic. 3.

TIulus est clarus.

¶ In corpore duo facit. P ꝓmo distinguit quod inequaliter amare cōtingit dupliciter. z probat distinctionem ex eo: quod amare est velle bonum alicui.

P Secundo respondet quesito duabus conclusionibus iuxta ꝓdicta membra distinctionis.

P Prima cōclo est. de ex parte actus amandi omnia equaliter amat. probatur. amat vno simplici z semper eodem modo se habēte actu voluntatis: ergo equaliter. Scōa cōclo est. deus ex parte in passionibus sensitiui appetitus est considerare aliquid quasi materiale. s. corporale transmutationem: z aliquid quasi formale, q̄ō est ex parte appetit⁹. Sicut in ira (vt dicitur in primo de anima) materiale est accessio sanguinis circa cor, vel aliqd huiusmodi. formale vero appetitꝰ vindicte. Sz rursus ex parte eius q̄ō est formale in quibusdam horuz designatur aliqua imperfectio. Sicut in desiderio q̄ō est boni non habiti: z in tristitia que est mali habiti. Et eadē ratio est de ira que tristitiam supponit. Quedam vero nullam imperfectionē designāt: vt amor z gaudium. Cum igitur nihil horū deo conueniat fm illud quod est materiale in eis (vt dictū est[c]) illa que imperfectionē important etiā formaliter deo conuenire non possunt: nisi metaphorice ꝓpter similitudinē effectus vt supra dictum est[c]. Que aūt̄ imperfectionem non important de deo ꝓprie dicūtur, vt amor z gaudiū: tū sine passione vt dictum est[c]. ¶ Ad tertiuz dom: q̄ actus amoris semp tēdit in duo. s. in bonū q̄ds vult alicui: z in eum cui vult bonum. Hoc enim est ꝓprie amare aliquem velle ei bonū. Unde in eo q̄ aliquis amat se, vult bonum sibi. Et sic illud bonū querit sibi vnire inquantū pōt. Et pro tāto dr amor vis vnitiua etiā in deo, sed absque compositione: q̄ illud bonum quod vult sibi nō est aliud q̄ ipse qui est per suam essentiam bonus, vt supra ostensum est[c]. In hoc vero q̄ō aliquis amat alium vult bonum illi. Et sic vtitur eo tanq̄ seipso referēs bonū ad illum, sicut ad seipsum. Et ꝓ tanto dr amor vis cōcretiua: qz aliū aggregat sibi habēs se ad eū sicut ad seipm. Et sic etiā amor diuinus est vis concretiua absq; compositione que sit in deo, inquantum alijs bona vult.

¶ Utrum deus omnia amet. Articu. 2.

Ad secundum Sic ꝓcedit. Uidetur q̄ deus nō omnia amet. Quia secundum Dion. 4. cap. de di. no. amor amantem extra se ponit: z eum quodammodo in amatum tranffert. Incōueniens autem est dicere: q̄ deus extra se positus, in alia transferatur. Ergo incōueniens est dicere: q̄ deus alia a se amet.

¶ Preterea. Amor dei eternus est. Sed ea que sunt alia a deo non sunt ab eterno nisi in deo. Ergo deus non amat ea nisi in seipso. Sed secundum q̄ sunt in eo non sunt aliud ab eo. Ergo deus non amat alia a seipso. ¶ Ꝑ. Duplex est amor, scilicet concupiscentie z amicitie[c]. Sed deus creaturas irrationales nō amat amore concupiscentie: qz nullius extra se eget. Nec etiam amore amicitie: qz non potest ad res irrationales haberi, vt ꝓz per philosophū in. 8. ethicorum. Ergo deus non omnia amat. ¶ Ꝑ. In ps. dicitur, Odisti omnes qui operant iniquitatē. Nihil aūt̄ simul odio habetur z amatur. Ergo deus non omnia amat.

Sed cōtra Est, q̄ dicitur sap. 2. Diligit oia que sunt: z nihil odisti eorum que fecisti.

Respondeo Dicendū, q̄ deus oia existētia amat. Nā oia existētia inquātum sunt: bona sunt. Ipsum enim esse cuiuslibet rei q̄dam bonū est: z similiter q̄libet pfectio ipsius. Ostensum est autem ꝓpria[c]: q̄ō volūtas dei est causa omniū rerū. Et sic opz q̄ō inrātū habeat aliqd esse: aut q̄cunq; bonū inquantū est volitum a deo. Quilibet igitur existēti, deus vult aliquod bonum. Unde cum amare nil aliud sit, quaz velle bonū alicui[c]: manifestum est, q̄ deus omnia que sunt, amat. ¶ Non tū eo mō, sicut nos. Quia enim voluntas nostra non est causa bonitatis rerum[c] sed ab ea mouetur sicut ab obiecto: amor noster, quo bonū alicui volumus, nō est causa bonitatis ipsius, sed econuerso, bonitas eius vel vera vel estimata prouocat amorem quo ei volumus z bonum cōseruari, q̄ō habet, z addi, q̄ō nō habet: z ad hoc operamur. Sed amor dei est infundēs z creans bonitatez in rebus.

Ad primū Ergo dom, q̄ amās sic sit extra se in amatū trāslatū, inquātum vult amato bonuz: zoperatur per suam prouidentiā, sicut z sibi. Uñ dicit Dio. 4. ca. de diui. no. Audendū est autem z hoc ꝓ veritate dicere q̄ z ipse omniū causa per abundantiā amatiue bonitatis, extra seipsuz sit ad omnia existentia prouidentiꝰ. ¶ Ad scōm dōz, q̄ lz creature ab eterno, nō fuerint nisi in deo[c]: tū ꝓ hoc q̄ō ab eterno in deo fuerūt, ab eterno deus cognouit res in ꝓpriis naturis. Et eadem rōne amauit. Sicut z nos per similitudines rerū, q̄ in nobis sunt, cognoscimus res in seipsis existentes. ¶ Ad tertiū dom, q̄ amicitia nō pōt haberi, nisi ad rōnales creaturas, in quibus contingit esse redamationē z communicationem in operibus vite: z quib⁹ contingit bene euenire, vel male: fm fortunā z felicitatem: sicut z ad eas ꝓprie bene uolētia est. Creature aūt irrationales nō possunt pertingere ad amandum deū, neq; ad cōmunicationem intellectualis z beate vite, qua deus viuit. Sic igitur, deus, ꝓprie loquēdo, non amat creaturas irrationales amore amicitie: sed amore concupiscentie inquantum ordinat eas ad rationales creaturas: z etiā ad seipsum non quasi eis indigeat sed ꝓpter suaz bonitatem z nostram vtilitatem. Concupiscimus enim aliquid z nobis z alijs. ¶ Ad quartū dicendum, q̄ nihil ꝓhibet vnū z idem fm aliquid amari: z secundū aliquid odio haberi. Deus autem peccatores inquantum sunt nature quedam amat. Sic enim z sunt z ab ipso sunt. Inquantum vero peccatores sunt: non sunt, sed ab esse deficiunt. Et hoc in eis a deo non est. Unde secundum hoc ab ipso odio habentur.

¶ Utrum deus equaliter diligat omnia. Articu. 3.

Ad tertiū Sic proceditur. Uidetur q̄ deus equaliter diligat omnia. Dicitur enim sap. 6. Equaliter est ei cura de omnibus. Sed prouidentia dei quam habet de rebus est ex amore, quo amat res. Ergo equaliter amat oia. ¶ Preterea. Amor dei est eius essentia. Sed essentia dei magis z minus non recipit. Ergo nec amor eius. Non igitur quedam alijs magis amat. ¶ Ꝑ. Sicut amor dei se extēdit ad res creatas: ita z scientia z voluntas. Sed deus nō dicitur scire quedā magis quaz alia: neq; magis velle. Ergo nec magis quedam alijs diligit.

Sed cōtra Est, q̄ dicit Aug. super Joan. Omnia diligit deus que fecit: z inter ea magis diligit creaturas rationales: z illis eas amplius que sunt membra vnigeniti sui: z multo magis ipsum vnigenitum suum.

Rñdeo Dicendum, quod cum amare sit velle bonum alicui dupliciter potest aliquid magis vel minus amari. Uno modo ex parte ipsius actus voluntatis qui est magis vel minus intensus. Et sic deus non magis quedaz alijs amat: quia omnia amat vno z simplici actu voluntatis[c]: z semper eodem modo se habente. Alio modo ex parte ipsius boni quod aliquis vult amato. Et sic dicimur aliquem magis alio amare: cui volumus maius bonum: quamuis non magis intēsa voluntate. Et hoc modo necesse est dicere: quod deus quedā alijs magis amat. Cum esse amor dei sit causa bonitatis rerum (vt dictum est[c]) non esset aliquid alio melius si deus non vellet vni maius bonum quam alteri.

Ad primum Ergo dicendū, quod dicitur deo equaliter esse cura de omnibus: non quia equalia bona sua cura omnibus dispenset, sed quia ex equali sapientia z bonitate omnia administrat.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de intensione amoris ex parte actus voluntatis qui est divina essentia. Bonum autem quod deus creature vult non est divina essentia. Unde nihil ꝓhibet illud intendi vel remitti.

¶ Ad tertium dicendum, quod intelligere z velle significant solum actus: non autem in sua significatione includunt aliquā obiectā: ex quorum diuersitate possit dici deus magis vel minus scire aut velle: sicut circa amorem dictum est[c].

Universidad de Deusto
Biblioteca

boni volitī amato: q̄ dā amat magis alīs probatur. si deus non velleť vni maius bonū q̄ alteri: non esset aliquid alio melius. hoc est manifeste falsum: er 30 consequentia probatur: qr amor dei est causa bontatis rerum.

¶ Super Articulum quarrum.

TIulus clarus est.

¶ In corpore vna cōclusio ?nīlua quesito affirmative. Deꝰ magis diligit meliora. p. baſ. Voluntas dei est cā bontatis in rebꝰ: ergo deū magis diligere aliq̄d nihil aliud est q̄ velle illi maius bonū. ergo ex hoc aliqua sunt meliora q̄ deꝰ magis bonū vult q̄ meliora plus amat.

¶ In ?rīsione ad quintum dubium ingerūt verba in calce posita s. q̄ peccator predestinatus ſm aliq̄ tēpus non est nec bonꝰ neq̄ malus. Videtur enim sententia hec z falsa z contra authoris doctrinā: quoniā tam angelus q̄ homo ſm ipsum fuit creatꝰ in gratia: z quilibet homo contrahit peccatū originale. Et dato q̄ nō essent creati in gratia vno tantum instanti z non per aliquod tēpus fuissent neq̄ boni neq̄ mali: omnino igit apparent hec verba falsa. Ad hoc tripliciter dicitur.

Primo q̄ hec verba sunt vera de possibili: quicquid sit de facto: z nomine temporis intelligitur omnis mensura durationis etā instantanea. Tā angelus enim q̄ homo quādocq. s. i. primo instanti potuit esse neq̄ bonus neq̄ malꝰ moraliter.

Scōo q̄ verificantur de bonitate z malitia morali personali. i. per propriū actū: infans enim quāuis sit malus peccato nature ex proprio tamen opere neq̄ bonus neque malus est.

Tertio q̄ ista sunt simpliciter vera z absolute intelligēda absq̄ restrictiōe aliqua. z ls peccatoꝛ predestinatus postquam habuit esse semp fuerit bonus aut malus: qñq̄ tñ. s. per infinitum tempus quo non fuit neque bonus neq̄ malus fuit.

¶ Et b expositio magis formalis est: et p. posito cōsona: z absq̄ questione. Intēdit enī familias aliquid pretiosius dat seruo egro tanti quod non dat filio sano. ¶ Ad tertiū dicendum, quod hec dubitatio de petro z ioanne multipliciter soluitur. aug. nanq̄ refert hoc ad misterium dicens: q̄ vita actiua que significatur per petrū, plus diligit deū quā vita contēplatiua que significatur per ioānē: qr magis sentit p?rsis vite angustias: z estuantius ab eis liberari desiderat: et ad deum ire. Cōtemplatiuā vero vitam deus plus diligit: qr magis eam cōseruat. Non. n. finitur simul cū vita corpis: sicut vita actiua. ¶ Quidā vero dicūt q̄ petrꝰ plus diligit christū in membris. Et sic etiā a christo plus fuit dilectꝰ. Aū ei ecclesiā cōmēdauit. Joānes vero plus dilexit christū in seipso. Et sic etiam plus ab eo fuit dilectus. Aū ei cōmēdauit matrē. Alīj vero dicunt q̄ incertū est q̄s horū plus christū dilexerit amore charitatis. Et similiter quem deus plus dilexerit in ordine ad maiorē gloriā vite eterne. Sed petrus ꝺr plus dilexisse quantū ad quandā promptitudinē vel feruorem. Joannes vero plus dilectus quantū ad quedam familiaritatis indicia: que christꝰ ei magis demōstrabat ꝓpter eius iuuentutem z puritatem. Alīj vero dicūt q̄ christus plus dilexit petrū quantū ad excellētius donū charitatis. Joānē vero plus q̄tum ad donū intellectus. Aū ſimpliciter petrus fuit melioꝛ z magis dilectus: sed Joānes ſm quid. Presumptuosum sit vī hoc dīudicare quia vt ꝺr prouerb. 16. Spirituū ponderatoꝛ est dñs z nōn alius c. ¶ Ad quartū dōm q̄ penitētes z innocentes se hñt sicut excedētia z excessa. Nā siue sint innocentes siue penitentes illi sunt meliores z magis dilecti: qui plus habent de gratia. Ceteris tamen paribus innocētia dignioꝛ est magis dilecta. Dicitur tñ deus plus gaudere de penitente q̄ de innocente: qr plerūq̄ penitentes cautiores: humiliores: z feruentiores resurgunt. Aū greg. dicit ibidē: q̄ dux in prelio eū militē plus diligit: qui post fugam conuersus fortiter hostē premit q̄ qui nunq̄ fugit nec vnq̄ fortiter fecit. Vel alia ratione. Quia equale donū gratie plus est cōparatum penitenti: qui meruit penam q̄ innocenti qui non meruit. Sicut centum marche maius donū est si dentur pauperi, q̄ si dentur regi. ¶ Ad quintum dōm, quod cum volūtas dei sit cā bonitatis in rebus, ſm illud tempus pensanda est bonitas eius q̄ amatur a deo ſm quod dandū est ei ex bonitate diuina aliquod bonū. Scōz ergo illud tp̄s quo predestinato peccatoꝛi dandū est ex diuina voluntate maius bonū melioꝛ est: licet scōz aliquod aliud tp̄s sit peioꝛ: qr z ſm aliquod tempus non est nec bonus neq̄ malus.

¶ De iustitia z misericordia dei. Qō. 21.

POst Considerationem diuini amoris de iustitia z misericordia eius agendum est. ¶ Et circa hoc queruntur quatuoꝛ. primo vtrum in deo sit iustitia. secundo vtruz iustitia eius veritasdici possit. tertio vtrum in deo sit misericordia. quarto vtrum in omni opere dei sit iustitia z misericordia.

¶ Utrum in deo sit iustitia. Arti. 1.

Ad primum Sic proceditur. Uidetur quod in deo non sit iustitia. Justitia enim contra temperantiam diuiditur. Temperantia autem non est in deo.

litera docere non esse mirum peccatoꝛes predestinatum, esse pro aliquo tempore peioꝛem z minus amatū, ex eo quod pro aliquo tempore non erat aliquo modo amatus: quando scilicet non erat quoniam tunc neque bonus neque malus erat vniuersaliter loquendo de bono z malo: vt patet.

¶ Sup. q. 21. Arti. 1.

TIulus vt iam patet ex dictis querit vtrum iustitia sit formaliter in deo.

¶ In corpore duo faciē. Primo em̄ distinguit iustitiaz in duas species. s. commutatiuam z distributiuam. Secundo respōdet questo duabus conclusionibus. Juxta numerū specierum iustitie. Prima conclusio est negatiua. i. deo non est iustitia cōmutatiua probatur auctē apostoli q̄s prior &c. Secunda est affirmatiua. in deo est iustitia distributiua. et probatur. Justitia distributiua est ſm quā datur vnicuiq̄ ſcōm suā dignitatē. ergo ordo vniuersi demōstrat dei iustitia 3. igitur in eo est iustitia. consequentia probatur ex proportionali: q̄ sicut ordo familie cōgruus ostendit iustitiam in gubernante: ita ordo vniuersi &c. z conformat authoritate dio.

¶ Circa primam conclusionem dubitaz est. Tum q̄ſi falsum videtur in deo non esse iustitiam commutatiuam: quoniam forma diuini iudicij sit ſm iustitiam commutatiuā dum recompensat ex premia meritis z supplicia peccatis: vt ex 2ª 2æ q. 61. art. 4. ad primū. Tum quoniaꝫ probatio non videtur sufficiens: q̄ſi ad iustitiam commutatiuam spectat non solū retributio: ſz etiā ipsa prior datio. non solum ems emptio: ſz etiā vēdino iustitia commutatiua regulaꝫ. Et ꝓpteres ex negatione secundi actus in deo nō videt sufficienter illata negatio talis iustitie: q̄ſi saltem etiā i primo actu. Ad hec retrogrado ordine ꝛndetur q̄ neuter actus cōmutatiue iustitie locum hꝫ in deo: q̄ sicut nō pōt dare pro acceptione nec ꝓt dare ꝓ accipiēdis: nihil enim sibi ex creaturis accrescere pōt. Excludit quoque ex hoc q̄ nemo

Ergo nec iustitia. Quicūq̄ facit omnia pro libito sue voluntatis, non ſm iustitiam operatur. Sed sicut dicit Apostolus ad Ephe. 1. Deus operatur omnia ſm consilium sue voluntatis. Non ergo ei iustitia debet attribui.

Actus iustitie, est reddere debitum, sed deus nulli est debitor: ergo deo non competit iustitia.

Quicquid est in deo, est eius essentia: sed hoc non competit iustitie. dicit enim Boeti. in lib. de hebd. q̄ bonū essentiā, iustum vero actum respicit. Ergo iustitia non competit deo.

Sed contra Est, quod dicitur in psal. Justus dominus, z iustitiam dilexit.

Respondeo Dicendum, q̄ duplex est species iustitie. Una, q̄ consistit in mutua datione z acceptiōe: vtputa q̄ cōsistit in emptione z vēditione: z aliis huiusmodi cōiactionibus, vel cōmutationib⁹. Et hec dicitur a philosopho, in. 5. Ethic. Justitia cōmutatiua vel directiua cōmutationum, siue cōiactionum. Et hec nō cōpetit deo: quia vt dicit Apost. Rom. 2. Quis prior dedit illi, z retribuetur ei: Alia, q̄ consistit in distribuendo. Et dicitur distributiua iustitia. ſm q̄ aliquis gubernatoꝛ vel dispensatoꝛ dat vnicuiq̄ ſm suā dignitatē. Sicut igitur ordo congruus familie, vel cuiuscunq̄ multitudinis gubernate demōstrat hmōi iustitiā in gubernāte: ita ordo vniuersi, qui apparet tam in rebus nālibus, q̄ in rebus voluntarijs demōstrat dei iustitiā, Aū dicit Dio. 8. cap. de diui. no. Oportet videre in hoc verā dei esse iustitiā: q̄ omnibus tribuit ꝓpria, ſm vnuſcuiusq̄ existētium dignitatē: z vnuſcuiusq̄ naturā in proprio saluat ordine z virtute.

Ad primum Ergo dōm q̄ virtutū moralium quedam sunt circa passiones. Sicut temperātia circa concupiscentias: fortitudo circa timores z audacias: mansuetudo circa iram. Et hmōi virtutes deo attribui non possunt, nisi secundum metaphoram: qr in deo neque passiones sunt (vt supra dictum est) neque appetitus sensitiuus, in quo sunt hmōi virtutes sicut in subiecto, vt dicit ꝓbs in quarto ethi. Quedam vero virtutes morales sunt circa operationes, vtputa circa dationes z sumptus, vt iustitia z liberalitas z magnificentia: que etiam non sunt in parte sensitiua, ſz in volūtate. Aū nil prohibet hmōi virtutes in deo ponere: non tamen circa actiones ciuiles, sed circa actiones deo conuenientes. Ridiculū est em̄ secundum virtutes politicas, deum laudare, vt dicit ꝓbs in. 10. eth. ¶ Ad scōm dōm, q̄ ei bonū intellectū sit oīm volūtatis: impoſe ē deū velle, nisi q̄ rō sue sapietie hꝫ. Que q̄dē ē sicut lex iustitie, ſm quā ei⁹ volūtas recta z iusta est. Aū q̄ ſm suā volūtatē facit iuste facit: ſicut z nos q̄ ſm legē facim⁹, iuste facim⁹. Sz nos q̄dē ſm legē alicui⁹ suptoris: deꝰ aūt sibi ipſi est lex. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ vnicuiq̄ debēť, q̄ suū est. Dicit aūt eē suū alicui⁹, q̄ ad ipm ordinaꝫ. Sicut seruus est dñi, z nō ecōuerso. Hā liberū est, q̄ sui causa est. In nomine ergo debiti, importaꝫ quidā ordo ex gētie vel necessitatis alicuius ad q̄ ordinaꝫ. Est aūt duplex ordo cōsiderandus in rebꝰ. Unus, quo aliquid creatū ordinatur ad aliud creatū. Sicut partes ordinātur ad totum z accidentia ad ſbas: z vnaquęq̄ res ad suum finē. Alius ordo quo omnia creata ordinantur in deū. Sic igit z debitū attēdi potest dupl'r in operatiōe diuina. Aut ſm q̄ aliquid debetur deo. Aut ſm q̄ aliquid debeť rei create. Et vtroq̄ modo deus debitū reddit. Debitū em̄ ē deo, vt impleat in rebꝰ id q̄ eius sapiētia z volūtas hꝫ: z q̄s suā bonitatē manifestat. Et ſm hoc iustitia dei respicit decentiā ipsius ſm quā reddit sibi q̄ sibi debeť. Debitū etiā ē alicui rei create q̄ habeat id q̄ ad ipsam ordinaꝫ. Sicut homini q̄ habeat man⁹: z q̄ ei alia animalia seruiāt. Et sic etiā deꝰ opaī iustitiā: q̄ſi dat vnicuiq̄ q̄ ei debeť ſm rōnē sue nāe z cōditionis. Sz hoc debitū dependet ex primo: q̄ hoc vnicuiq̄ debeť q̄ est ordinatū ad ipsum ſm ordinē diuine sapiētie. Et lz deꝰ hoc mō debitū alicui deo: nō tñ ipse ē debitor: q̄ ipse ad alia nō ordinaꝫ, sed potius alia in ipsum. Et ideo iustitia qñq̄ ꝺr in deo cōdecentia sue bonitatis: qñq̄ vero retributio ꝓ meritis. Et vtroq̄ modū tāgit Dinsel. dicēs: Cū punis malos: iustū ē: q̄ illorū meritis cōuenit. Cū vero parcis malis: iustū est: q̄ bonitati tue cōdecēs est. ¶ Ad quartū dōm, q̄ iustitia respiciat actū: non tñ per hoc excluditur quin sit essentia dei: q̄ etiā id q̄ est de essentia rei pōt esse principiū actionis. Sed bonū nō semp respicit actum: q̄ aliquid dicitur esse bonū non solum ſm q̄ agit: sed etiam ſm q̄ in sua essentia pfectū est. Et ꝓpter hoc ibidē dicitur quod bonum comparatur ad iustum: sicut generale ad speciale.

¶ Utrum iustitia dei sit veritas. Ar. 2.

Ad secundum Sic proceditur. Uidetur, quod iustitia dei non sit veritas. Justitia enim est in voluntate. Sit enim rectitudo voluntatis: vt dicit Ansel. veritas autem est in intellectu secundum philosophum in. 6. meta. z in. 6. ethi. Ergo iustitia non pertinet ad veritatem. ¶ Preterea. Veritas secundum philosophum in. 4. ethi. est quedam alia virtus a iustitia. Non ergo veritas pertinet ad rationem iustitie.

Sed cōtra Est, q̄ in ps. ꝺr misericordia z veritas obuiauerūt sibi. Et pōt ibi veritas ꝓ iustitia.

Rñdeo Dicendum, q̄ veritas consistit in adequatione intellectus z rei: sicut supra dictū est c. Intellectus aūt ꝺ est causa rei cōparatur ad ipsam sicut regula z mēsura. Econuerso aūt est de intellectu qui accipit sciētiam a rebus c. Quando igitur res sunt mēsura z regula intellectus ve ritas consistit in hoc quod intellectus adequatur rei, vt in nobis accidit. Ex eo enīz q̄ res est vel non est opinio nīa z oīo vera vel falsa est. Sed q̄si intellect⁹ est regula vel mēsura rerū: veritas consistit in hoc q̄ res adquanꝫ intellectui. Sicut ꝺr artifex facere vel non opus q̄ cōcordat arti. Sicut aūt se habent artificiata ad artem: ita se habent opera iusta ad legem cui concordant. Justitia igitur dei que constituit ordinem in rebus conformem rationi sapientie sue que est lex eius c: conuenienter veritas nominatur. Et sic etiam dicitur in nobis veritas iustitie.

Ad primū Ergo dōm, q̄ iustitia quātū ad legē regulantem est in rōne vel intellectu. Sed quantuz ad imperiū quo opera regulantur ſm legē est in voluntate. ¶ Ad secundū dicendum, q̄ veritas illa de qua loquitur ꝓbs ibi est q̄dam virtus per quā aliquis demōstrat se talem in dictis vel factis qualis est c. Et sic consistit in conformitate effectus ad causaz z regulā: sicut de veritate iustitie dictū est c.

¶ Utrū misericordia cōpetat deo. Arti. 3.

Ad tertiū Sic proceditur. Uidetur, quod misericordia deo non competat. Misericordia enīz est tristitia alterius cōpassibilis. Sed tristitia non est in deo. Ergo nec misericordia. ¶ Preterea. Misericordia est relaxatio iustitie. Sed deus non potest pretermittere id quod ad iustitiam suam pertinet. Dicitur enim. 2. ad Thi. 2. Si non credimus illi le fidelis permanet seipsum negare non potest. Negaret aūtem seipsum, vt dicit glos. ibidem: si dicta sua negaret. Ergo misericordia deo non competit.

Sed cōtra Est, q̄ ꝺr ps. Misera tor z misericors dñs.

Rñdeo Dicendum, quod misericordia est deo maxime attribuenda: tamen secundum effectum non secundum passionis effectum e. ad cuius euidentiam considerandum est, quod misericordia dicitur aliquis, quasi habēs miserum cor: q̄ scilicet afficitur ex miseria alteri⁹ per tristitiā, ac si esset eius propria miseria. Et ex hoc sequit q̄ operet ad depellendā miseriā alterius, sicut miseriā propriaz. Et hic est misericordie effectus. Tristari ergo de miseria alterius non competit deo, sed repellere miseriam alterius hoc maxime ei competit: vt per

potest primus aliq̄d dare deo: vt eque actus ab ipso: quoniā si nemo potest primus dare. consequens est, quod nemo possit equaliter reddere. z consequenter quod deus nō possit pro equivalente accipiendo dare. z sic communitatiua iustitia que equalitatem inter datum z acceptū facit locum in eo habere non potest. Ad primum vero dicitur quod inde non potest haberi nisi quod quidam modus communitatiue iustitie in diuina distributione seruatur, dum pro demeritis supplicia. z pro meritis premia dispensa. Hic autem intendit quod in deo non est ipsa iustitia commutatiua.

¶ In responsione ad tertiuz aduerte doctrinam traditam in. 2. contra Gen. in. c. 28. z 2. 2æ melius hec inteligesvidens quod hec potius est iustum condecentie in ordine ad deum quam simpliciter iustum.

¶ Super Arti. 2.

TIulus ex dictis est clarus.

In corpore vna conclusio responsiua questo affirmatiue. Justitia dei conuenienter veritas nominatur. Probatur. veritas intellectus regulantis z mensurantis res cōstituit in adequatione rerū ad intellectū. iustitia aūt consistit in ꝓportione operum ad legē: cui cōcordat. ergo iustitia dei cōuenienter veritas nominaꝫ. Antecedens ꝓ prima ꝓbatur ex cōuenientia. z differentia veritatis in intellectu accipiente a rebus z cantante res. Cōueniētia quidē q̄ veritas cōsistit semper in adequatione intellectus z rei. Differentia aūt quia in intellectu causato est adequatio intellectus ad res. in causante aūt est adequatio rerū ad intellectuz. pro secunda vero ptē quia sicut se hñt artificiata ad artem: ita se hñt opa iusta ad legē. ꝓtia aūt probaꝫ q̄ſi iustitia dei facit ordinem in rebus conformem sapientie sue: q̄ est omniū lex. Et confirmatur tota manifestatio de eo q̄ etiam in nobis sic inuenitur veritas iustitie.

¶ Super Articu 3.

TIulus iam patet ex vsu.

¶ In corpore duo fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

primo respondet questio. Secundo clarificat responsionē. Cōclusio responsiua est. misericordia est maxime in deo non fm passionē affectum: sed fm effectum. Probatur. tristari de miseria aliena non conuenit deo: sed repellere eam. hoc maxime ei conuenit. ergo misericordia non quantum ad affectum: sed quātum ad effectum maxime deo conuenit. Antecedens explanatur. quo ad ly miseria, vt scilicet sonet defectum quemcunque. z probatur. quo ad secundā

partem sic. defectus non tolluntur nisi per alicuius bonitatis perfectionem: ergo hoc maxime pertinet ad
34 deum: quia ipse est prima bonitatis origo. Consequentia autem probatur. quia affectus misericordie est tristitia. affectus vero est depulsio aliene miserie. Clarificatio autem consistit in differēti habitudine diffusiua deo perfectionis ad eius bonitatez. iustitiam, liberalitatez, z misericordiam: z satis clare est in litera.

¶ Super Articulum quartum.

Tulus est clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua questo affirmatiue: scilicet in quolibet opere dei misericordiam z iustitiam oportet inueniri.

¶ Circa quam tria facit. primo misericordie nomen extendit: extendendo nomē miserie ad omnem defectum: z rationem extensionis assignat: q; cum miseria opponatur felicitati in sola rationali creatura: q̄ felicitatis est capax: miseria propie inueniri potest.

134 4.d.46 q.2.art. 2.q.2. Et. 2.7 ca.28. et vi.q. 28.ar.1. 8m. et po.q. 5.ar.4. 6m. Et post. 24 co.6 z ad ro. 15.co.4

P Secundo probat cōclusionem quo ad iustitiam sic: debitū ex diuina iustitia cōtingit duplr: scilz deo vl creature: z neutrū pōt in aliquo opere dei pmitti: ergo in omni opere dei oportet esse iusticiam. Antecedens quo ad primam partem habetur ex dictis in primo articulo ad tertium: quo ad secundā vero manifestatur: q; non pōt facere deus aliquid: quod nō congruat sapientie z bonitati ipsius: z similiter quicquid in rebus creatis facit cōuenienti ordine z proportione disponit. Aduerte hic q; illa propositio in litera posita: neutrum potest in aliquo opere dei pretermitti. non est intenta ab authoro prout sonat: quoniam in opere creationis propie: nulla potest inueniri ratio debiti respectu alicuius creature: sed solum respectu sapientie z vo-

328 luntatis diuine: vt in responsione ad quartum hic habes: sed est interpretanda quo ad opera prouidentie z gubernationis: ad q̄ insinuandum cum ibi manifestatur in litera: non inter dicitur: quicquid in rebꝰ creatis facit deus: quasi diceret: quod quicquid facit, facit creatione supposita.

¶ Probatur deinde conclusio quo ad misericordiam sic: opus diuine iustitie semper presupponit opus misericordie: z in eo fundatur: ergo in quolibet opere dei apparet misericordia quantuz ad primam eius radicem. Antecedens probatur: quia reducitur debitum in aliquid ex sola diuina bonitate collatum: quod probatur: quia aliter procederetur in infinituz z declaratur exemplariter.

¶ Tertio quia ex hac probatione videbatur quod misericordia cōcurreret ad opera dei quasi remota causa: ideo declarat: quod concurrit eminentius quam iustitia: z hoc dupliciter.

P Primo: quia causa primaria vehementius influit q̄ causa secunda. Et propter hoc etiam ea que aliqui creature debentur deus ex abundantia sue bonitatis largius dispensat quaz exigat proportio rei. Minus enim est quod sufficeret ad conseruandum ordinem iustitie: quaz quod diuina bonitas confert: que omnem proportionem creature excedit.

Ad primū

Ergo dicendum, quod quedā opera attribuuntur iustitie: z quedam misericordie: quia in quibusdam vehementius apparet iustitia: in quibusdā misericordia. Et tamē in damnatione reproborum apparet misericordia: non quidem totaliter relaxās: sed aliqualiter alleuians dum punit citra condignum. Et in iustificatione impij apparet iustitia dum culpas relaxat propter dilectionem: quā tamen ipse misericorditer infundit. Sicut de magdalena legitur luc.7.ca. Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum. ¶ Ad fm dōm, q̄ iustitia z misericordia dei apparet in conuersione iudeorū z gentium. Sed aliqua ratio iustitie apparet in conuersione iudeorum: que non apparet in conuersione gentium: sicut q; saluati sunt propter promissiones patribus factas.

¶ Ad tertiū dōm: q̄ in hoc etiam q; iusti puniuntur in hoc mundo apparet iustitia z misericordia inquantum per hmōi afflictiones aliqua leuia in eis purgantur z ab esse ctu terrenorum in deū magis eriguntur: secundum illud greg. Mala que in hoc mundo nos premunt ad deū nos re cōpellunt.

¶ Ad 4m. dicendum q; licet creationi non presupponatur aliqd in rerū natura presupponit tñ aliqd in dei cognitione. Et secūdū hoc etiā saluaī ibi rō iustitie: inquantū res in esse ꝓducitur fm q; quenit diuine sapientie z bonitati. Et saluatur quodāmodo rō mīe: inquātū res de nō esse in esse mutatur.

¶ Super

¶ Super.q.22.Ar.1.

Tulus clarus est. In corpore vnica est conclusio responsiua questo affirmatiue: necesse esse prouidentiam in deo. Et probatur: omne bonum quod est in rebus est creatum a deo. ergo bonum ordinis rerum in finem z precipue vltimum est creatum a deo. ergo ratio ordinis rerum in finez in mente diuina preexistit: ergo in conclusione quo ad misericordiam sic: opus diuine iustitie semper presupponit opus misericordie: z in eo fundatur: ergo in quolibet opere dei apparet misericordia quantuz ad primam eius radicem. Antecedens probatur: quia reducitur debitum in aliquid ex sola diuina bonitate collatum: quod probatur: quia aliter procederetur in infinituz z declaratur exemplariter.

¶ Tertio quia ex hac probatione videbatur quod misericordia cōcurreret ad opera dei quasi remota causa: ideo declarat: quod concurrit eminentius quam iustitia: z hoc dupliciter.

P Primo: quia causa primaria vehementius influit q̄ causa secunda. Et propter hoc etiam ea que aliqui creature debentur deus ex abundantia sue bonitatis largius dispensat quaz exigat proportio rei. Minus enim est quod sufficeret ad conseruandum ordinem iustitie: quaz quod diuina bonitas confert: que omnem proportionem creature excedit.

Ad primū

Ergo dicendum, quod quedā opera attribuuntur iustitie: z quedam misericordie: quia in quibusdam vehementius apparet iustitia: in quibusdā misericordia. Et tamē in damnatione reproborum apparet misericordia: non quidem totaliter relaxās: sed aliqualiter alleuians dum punit citra condignum. Et in iustificatione impij apparet iustitia dum culpas relaxat propter dilectionem: quā tamen ipse misericorditer infundit. Sicut de magdalena legitur luc.7.ca. Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum. ¶ Ad fm dōm, q̄ iustitia z misericordia dei apparet in conuersione iudeorū z gentium. Sed aliqua ratio iustitie apparet in conuersione iudeorum: que non apparet in conuersione gentium: sicut q; saluati sunt propter promissiones patribus factas.

¶ Ad tertiū dōm: q̄ in hoc etiam q; iusti puniuntur in hoc mundo apparet iustitia z misericordia inquantum per hmōi afflictiones aliqua leuia in eis purgantur z ab esse ctu terrenorum in deū magis eriguntur: secundum illud greg. Mala que in hoc mundo nos premunt ad deū nos re cōpellunt.

¶ Ad 4m. dicendum q; licet creationi non presupponatur aliqd in rerū natura presupponit tñ aliqd in dei cognitione. Et secūdū hoc etiā saluaī ibi rō iustitie: inquantū res in esse ꝓducitur fm q; quenit diuine sapientie z bonitati. Et saluatur quodāmodo rō mīe: inquātū res de nō esse in esse mutatur.

¶ De prouidentia dei. Questio.22.

Considerandum est ipsa diuina ratio in summo omniū principe constituta que cuncta disponit. Dispositio autem potest dici tam ratio ordinis rerum in finem quam ratio ordinis partium in toto.

Ad primum

Ergo dicendum, quod secundū philosophum in sexto ethi. Prudentia propie est preceptiua eorum de quibus eubulia recte consiliatur: z synesis recte iudicat. Unde licet consiliari non competat deo secundum quod consilium est inquisitio de rebus dubijs: tamen precipere de ordinandis in finem quorum rectam rationem habet competit deo: secundum illud psal. Preceptum posuit z non preteribit. Et secundum hoc competit deo ratio prudentie z prouidentie. Quamuis etiam dici possit quod ipsa ratio rerum agendarum consilium in deo dicitur: non propter inquisitionem: sed propter certitudinem cognitionis ad quam consiliantes inquirendo perueniunt. Unde dicitur ephes.1. Qui operatur omnia secundū consilium voluntatis sue. ¶ Ad secundum dicendum, quod ad curam duo pertinent e. scz ratio ordinis que dicitur prouidentia: z dispositio z executio ordinis que dicitur gubernatio. Quorum primum est eternum: secundum temporale. ¶ Ad tertium dicendum: quod prouidentia est in intellectu: sed presupponit voluntatem finis. Nullus enim precipit de agendis propter finem, nisi velit finez. Unde presupponit z prudentia virtutes morales: per quas appetitus se habet ad bonum: vt dicitur in.6.ethi. Et tamen si prouidentia ex equali respiceret voluntatem z intellectum diuinum: hoc esset absq; detrimento diuine simplicitatis: cum voluntas z intellectus in deo sint idem: vt supra dictum est.

¶ Utrum omnia sint subiecta diuine prouidentie. Articu.2.

Secundū sic proceditur. vr, quod non omnia sint subiecta diuine prouidētie. Nullum em prouisum est fortuitum. Si ergo omnia sunt prouisa a deo nihil erit fortuitus. Et sic peribit casus z fortuna. Quod est contra cōem opinionem. Cp. Omnis sapiens prouisor excludit defectum z malum quantum pōt ab his quoꝝ curam gerit. Videmus autem multa mala in rebus esse. Aut igitur deus nō pōt ea impedire (z sic nō est oipotens) aut non de oibus curam habet. Cp. Que ex necessitate eueniunt prouidentiam seu prudentiā non requirunt. Unde fz phm in.6.ethi. Prudentia est recta rō contingentiuz: de quibus est consiliū z electio. Cū igit multa in rebus ex necessitate eueniant: nō oia prouidentie subduntur. Cp. Quicunq; dimittitur sibi non subest prouidētie alicuius gubernātis. Sed homines sibijpsis dimittunt a deo: secundū illud eccl.15. Deus ab initio constituit homi nem z reliquit eum in manu consilij sui. Et spāl malt fz illud, Dimisit illos fm deside ria cordis eorum. Non igitur oia diuine prudentie subsunt. Cp. Apostolus.1.co.9. dicit: quod non est deo cura de bobus. Et eadem ratione de aliis creaturis irrationalibꝰ. Nō igitur omnia subsunt diuine prudētie.

Sed cōtra

Est quod dicitur sapien.14. Tu autez pater gubernas omnia prouidentia.

Respondeo

Dicendum, q; necesse est ponere prouidentiam in deo. Omne em bonum qđ est in rebus a deo creatū est: vt supra ostēsum est e. In rebus autem inuenitur bonum non solū quantū ad substantiam rerū: sed etiā quantum ad ordinē earuz in finē: z precipue in finez vltimū qui est bonitas diuina: vt supra habitū est. e Hoc igitur bonuz ordinis in rebus creatis existēs a deo creatū est. Cū aūt deus sit causa rerū per suū intellectum: z sic cuiuslibet sui effect' opz rationē in ipso pre existere: (vt ex superioribus patet e.) necesse est quod ratio ordinis rerū in finem in mente diuina preexistat: ratio autem ordinando rum in finē propie prouidētia est. Est enim principalis pars prudētie ad quaz alie due partes ordinant scz memoria preteritoruz: z intelligentia presentium: prout ex preteritis memoratis z presentibus intellectis coniectamur de futuris prouidendis. Prudentie autem propium est scom philosophū in sexto ethic. ordinare alia in finem: siue respectu suiipsius: sicut dicitur homo prudēs qui bene ordinat actus suos ad finem vite sue si ue respectu aliorum sibi subiectoruz in fami lia: vel ciuitate vel regno. Scom quē modū dicitur matth.24. Fidelis seruus z prudēs quem constituit do. super familiam suam. Secundum quem modum prudētia vel prouidentia deo conuenire pōt. Nam in ipso deo nihil est in finem ordinabile: cū ipse sit finis vltimus. Ipsa igitur ratio ordinis reruz in finem prouidētia in deo nominatur. Unde boe.4.de consola. dicit: quod prouidentia est ipsa diuina ratio in summo omniū principe constituta que cuncta disponit. Dispositio autem potest dici tam ratio ordinis rerum in finem quam ratio ordinis partium in toto.

Ad primum

Ergo dicendum, quod secundū philosophum in sexto ethi. Prudentia propie est preceptiua eorum de quibus eubulia recte consiliatur: z synesis recte iudicat. Unde licet consiliari non competat deo secundum quod consilium est inquisitio de rebus dubijs: tamen precipere de ordinandis in finem quorum rectam rationem habet competit deo: secundum illud psal. Preceptum posuit z non preteribit. Et secundum hoc competit deo ratio prudentie z prouidentie. Quamuis etiam dici possit quod ipsa ratio rerum agendarum consilium in deo dicitur: non propter inquisitionem: sed propter certitudinem cognitionis ad quam consiliantes inquirendo perueniunt. Unde dicitur ephes.1. Qui operatur omnia secundū consilium voluntatis sue. ¶ Ad secundum dicendum, quod ad curam duo pertinent e. scz ratio ordinis que dicitur prouidentia: z dispositio z executio ordinis que dicitur gubernatio. Quorum primum est eternum: secundum temporale. ¶ Ad tertium dicendum: quod prouidentia est in intellectu: sed presupponit voluntatem finis. Nullus enim precipit de agendis propter finem, nisi velit finez. Unde presupponit z prudentia virtutes morales: per quas appetitus se habet ad bonum: vt dicitur in.6.ethi. Et tamen si prouidentia ex equali respiceret voluntatem z intellectum diuinum: hoc esset absq; detrimento diuine simplicitatis: cum voluntas z intellectus in deo sint idem: vt supra dictum est.

¶ Utrum omnia sint subiecta diuine prouidentie. Articu.2.

Secundū sic proceditur. vr, quod non omnia sint subiecta diuine prouidētie. Nullum em prouisum est fortuitum. Si ergo omnia sunt prouisa a deo nihil erit fortuitus. Et sic peribit casus z fortuna. Quod est contra cōem opinionem. Cp. Omnis sapiens prouisor excludit defectum z malum quantum pōt ab his quoꝝ curam gerit. Videmus autem multa mala in rebus esse. Aut igitur deus nō pōt ea impedire (z sic nō est oipotens) aut non de oibus curam habet. Cp. Que ex necessitate eueniunt prouidentiam seu prudentiā non requirunt. Unde fz phm in.6.ethi. Prudentia est recta rō contingentiuz: de quibus est consiliū z electio. Cū igit multa in rebus ex necessitate eueniant: nō oia prouidentie subduntur. Cp. Quicunq; dimittitur sibi non subest prouidētie alicuius gubernātis. Sed homines sibijpsis dimittunt a deo: secundū illud eccl.15. Deus ab initio constituit homi nem z reliquit eum in manu consilij sui. Et spāl malt fz illud, Dimisit illos fm deside ria cordis eorum. Non igitur oia diuine prudentie subsunt. Cp. Apostolus.1.co.9. dicit: quod non est deo cura de bobus. Et eadem ratione de aliis creaturis irrationalibꝰ. Nō igitur omnia subsunt diuine prudētie.

Sed cōtra

Est qđ dicitur sapiē.8. De diuina sapia: q; attingit a fine vsq; ad finem fortiter z disposita suauiter.

Respondeo

Dicēdū, q; q̄dā totaliter prudētiā negauerūt: sicut democriti

apertissime: z in artic. 6. sequentis q̄nis ita vt non sit locus inficiationi. Ad hoc breuiter iudicio meo dicendum est: q; author mutauit sentētiam in melius: z id de mente sua tenendū est: quod hinc z ex tertio contra gen. ca. 94. habet scz q; prudentia est rō ordinis in finez quo ad vtrūq; s. ordinationis z cōsecutionis. Et hoc rationabilius est: quoniam prouidentia ad voluntatem dei conse quētem spectat: z ad oia quomodolibet enumerata: vt in sequentibus patebit: se extendit vt causa p se: cū his enim non stat prouidētiam ordinē tantū respicere. sic enim multa preter ipsam eueniret: sicut de facto ꝓter rerū ordinē eueniūt: sed nō ꝓter ordinē z euēnunt.

8 137 505

¶ Super articu.2.

Tulus nulla egret expositione. qui enim dicit omnia nihil excludit.

¶ In corpore duo facit. primo refert tres opiniones circa q̄stū. prima est democriti

11 b d 118

z epicuri: dicentiū nihil esse subm diuine prouidentie. Scōa est auerroys in. 12. metaph. cōmē. 52. z. 54. dicentis res incorruptibiles solas subdi diuine prouidētie. Tertia est rabi moysi dicētis nō solū incorruptibilia, sz et singularia humane tamen spēciei ītm diuine subta ꝓ uidētie: rōnes aūt ex quibus emanarūt opiniones in litera arguendo adducuntur. Sedo rndet q̄stio fm veritatē vnica conclusione quam z phat. Et ergo cōclusio rnsiua: oia diuine prouidentie subiacēt non fm in vniuersali sed etiam in singulari: z probatur primo sic. oē agēs agit propter finem ergo oia subiecta cālitati primi agentis sunt ēt subta ordinatōi eius: dē in finē. ergo oia que habēt quocūq; mō eē sunt ordinata a deo in finem. ergo oia inquātū hñt q̄libet esse: in tantū diuine subiciun tur prouidentie. prima ꝓña manifestatur ab opposito. q. s. ꝓpterea in opiōe alicuius agēs tis aliquid interueniat non subditū illi⁹ ordini: q̄m effect⁹ ille non subiacēt cālitati illius cause: sed ex alīq alia cā ꝓter intēriōē ipsius prouenit. Scōa vero

136 f.q.103. artic. 3. Et.1.di. 39.q.2. artic. 2. z.3.5.c. 1.64. 94.z. 111. Et vi.q. 3.art.2. 2 opuſ. 3.c.124 132.z 133. Et opuſ. 15.c.13. 14.z.15

Universidad de Deusto
Biblioteca

ghtia, pbat ex eo q̄ cālitas dei extendit se vsq; ad oia etiā indiuidualia ꝛc. Et confirmat eius ꝓs authoritate apostoli. Tertia aūt ꝓia probatur ex ipsa diffinitiōe prouidentie: q̄. ſ. eſt rō ordinis rerū in finem. Circa hanc rationem nota tria. Primū eſt q̄ prima ꝓtia, ꝓterea, pbata eſt a poſteriori: q̄m per ſe ex vi antecedentis tenet: cū ens dico de agens agit, ꝓpter finem: cauſalitatem agentis ſignificat in hoc quod dico: agit. ordinationem vero effectus in finem ſignificat ly
251 ꝓpter finem. Cauſalitas ergo amplior non eſt ordinatione: niſi agat nō ꝓpter finem; ꝛ ꝓterea optime ſequitur ꝛ ſine alio meo q̄ ſi actio eſt ꝓp finē; ꝛ cālitātā ſe extendit ordinatio in finē: quantuz cauſalitas: q̄ly ꝓpter adequat ly agit. Sēm eſt q̄ cālitatis nomē in litera poſitus quo ad preſens negotium ponderandum eſt: ꝛ ſatis ꝓprie accipiendū: q̄m nō ſumit ꝑ quocunq; modo ali quid facere: ſed ꝓ facere aliq̄d ſic quod per
90 ipſam actionē ſuā fa-
287 ciat id quod effect⁹ ſit
235 per ſeipſum: ita q̄ illud
235 vere illam cōditionez q̄ facta eſt ab illa cālitate habeat: in cuius ſignum in ifa effect⁹ p
135 acciſis alicuius cauſe: ſit eſſe per cālitatē alterius cāe ꝛ non illius
88 cāe: cuius ſit effectus per accīs ſic autē in
90 tellecta cālitas nihil
87 aliud eſt q̄ cālitas p
97 ſe. Nec tñ oportuit in
107 litera exprimi ly per ſe: q̄ñ in ſermonibus ſcientificis omnia interpretanda ſunt per ſe. Tertiū eſt q̄ quum ſit hic q̄ cālitas dei extendit ſe vſque ad oia ꝛc. intelligendum eſt ꝓut dictū ꝛ expoſituz fuit in queſtione 8ª. ſ. p eſſentiā ꝛ poteſtāz. alīs ꝓeſſus iſte nihil valeret: vt facile patere pōt cōſideranti.

¶ Scda rō ad cōclu
220 ſionem eſt: deus oia cognoſcit eīā in particulari: vt artifex eoū ergo neceſſe eſt q̄ oia ſupponant ſuo ordini: ꝛ ꝓbatur ſequela: quia omnia artificiata ſubdunt ordini artis. Aduerte hic q̄ nō eſt intētio ifē ponere idētitatem artis ꝛ ꝓuidē tie: q̄ñ earū differentia eſt manifeſta: dum ars reſpicit ꝓpriā ſubſtātiam artificiatorū. ꝓuidētia aūt ordinē in finē; ſz intēdit ꝓportionaliter ſe habere artē ꝛ prouidētiam: ꝛ ꝓpterea ꝛc. In cuius ſignum litera in probatione cōſequētie vtitur ly ſicut: q̄s eſt nota nō idētitatis ſed ſimilitudinis, q̄uldubio ꝓportionalis hic. ¶ In reſponſione ad primum: ad uerte q̄ tam fortuitum q̄ caſuale relatuū eſt: ꝛ ꝓpterea non oportet quod id quod in ſe ꝛ ſimpliciter eſt fortuituz eſſe fortuitū reſpectu omnis agentis. Hoc eſt enī differentia inter abſoluta ꝛ reſpectiua: q̄ quando eſt aliquid in ſe ſimpliciter tale ſm aliquod predicatum abſolutum, non deſinit eſſe aut dici tale ex comparatione ad quodcunq; q̄ñ vero aliquid eſt tale in ſe ꝛ ſimpliciter ſm aliquod predicatū reſpectiuū: non ſolū non hz tale predicatum in ordine ad quodcūq; ſed ad correlatiuū tñ verum etiā oppoſitum predicatum reſpectiuū in ordine tñ ad aliud correlatiuum ſortiri poteſt: vt patet de albo: q̄s quū abſolute ſit albi albo ſiſe: ad nigrū tñ comparatū eſt diſſimile. Sic igit q̄ res dicunt fortuite vel caſuales in ordine ad naturam ꝛ intentionē creatā: nō incōuenit q̄ in ordine ad diuinā intētione non fortuite: ſed per ſe intēte ſint ꝛ dicant: ita tñ q̄ ſm ſe ſumpte ſimplr caſuales ſeu fortuite ꝛ ſint ꝛ dicant: ea rōne: q̄ vnaq̄q; res eſt ꝛ iudicat ſm ꝓpriaz ꝛ primas cauſas. Et q̄ hoc ꝓz nō cōtradicere doctrinā hāc de q̄ida cauſa diuina doctrine ꝛ aditeu ꝓhia naturali, ꝛ. 6. meta. q̄ſt. vtrobiq; res examinate iudicareq; ſunt ſm q̄ pendēt ex primis vel ſalē particularibus cauſis: quales ſunt oēs cauſe create: quarū nec intētionibus nec

qui eos scienter sic ad vnum locū mittit vt vnus de alio neſciat. ¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ aliter de eo eſt qui hz curam alicuius particularis ꝛ de prouiſore vniuerſali: quia prouiſor particularis excludit defectum ab eo q̄ eius cure ſubdit quantū pōt: ſed puiſor vniuerſalis permittit aliquē defectū in aliquo particulari accidere, ne impediatur bonum totius. Ui corruptiones ꝛ defectus in rebus naturalib⁹ dicunt eſſe contra natā particulārē: ſed tñ ſunt de intentione nature vniuerſalis, inquātum defectus vnius cedit in bonū alterius: vel etiā totius vniuerſi. Nam corruptio vnius eſt ḡnatio alterius: ꝑ quā ſpēs conſeruat. Cū igit deus ſit vltis ꝓuiſor totī entis: ad ipſius prouidentiā pertinet: vt pmittat quoſdā defectus eſſe in aliquibus particularibus rebus ne impediat bonū vniuerſi perfectū. Si eñ oia mala impedirentur, multa bona deeſſent vniuerſo. Non enim eſſet vita leonis ſi nō eſſet occiſio animalium: nec eſſet patientia martyrum, ſi nō eſſet perſecutio tyrānorum. Ui dicit aug. in enchi. Deus oipotens nullo modo ſineret malum aliq̄ eſſe in operibus ſuis niſi vſq; adeo eſſet oipotens ꝛ bonus: vt bñ faceret etiā de malo. Et duabus aūt rōnibus: quas nunc ſoluimus vīr moti fuiſſe q̄ diuine prouidentie ſubtrahi non poſſunt. Prima eſt: q̄ ratio ordinis rerum in finē: vt dcm eſt: neceſſe eſt omnia inquātum participant eſſe intantuz ſubdi diuine prouidētie. Similiter etiā ſuꝑa oſtenſum eſt: q̄ de oia cognoſcit ꝛ vniuerſalia ꝛ particularia. Et cū cognitio eius cōparetur ad res ſicut cognitio artis ad artificiata (vt ſupra dcm eſt) neceſſe eſt quod omnia ſupponant ſuo ordini: ſicut omnia artificiata ſubduntur ordini artis.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ aliter eſt de cā vlī ꝛ de cā particulari. Ordinē enī cauſe particularis aliq̄d poteſt exire: nō aūtē ordinē cauſe vlīs. Nō enim ſubducit aliq̄d ab ordine cāe ꝓticularis niſi per aliquā aliā cauſam particularē impedientē. Sicut lignum impeditur a combuſtione per actionem aque. Unde cū oēs cauſe particulares cōcludant ſub vniuerſali cā: impoſſe eſt aliquē effectuz ordinē cauſe vniuerſalis effugere. Inquantum igitur aliquis effectus ordinē alicuius cauſe particularis effugit: dicitur eſſe caſuale vel fortuitus ꝛ reſpectu cauſe particularis: ſed reſpectu cauſe vniuerſalis, a cuius ordine ſubtrahi nō poteſt: dicitur eſſe ꝓuiſus. Sicut ꝛ cōcurſus duoꝝ ſeruoꝝ: hz ſit caſualis inquātum ad eos: eſt tñ ꝓuiſus a dño

ad eūdem ordinē ſpectātis ex malo culpe deus effecit: vt feliciter actum cum vniuerſo dicere poſſimus: quum deus mala culpe permiſit: iuxta illud gre. O felix culpa ꝛc. Subeſt ēt nāliſ rō cur malū culpe permiſſum fuerit ſ. ſuis rerū diſpō: poteſtia nāqz peccādi ab vniuerſo ſubtrahi nō potuit ſine illius maxima tactura: in amiſſiōe oīm creaturarū intellectualiū: vt alibi ꝓbatur. actus aūt peccati ab hmōi poteſtia ꝓgrediens quāuis ꝓhiberi. i. non permitti potuiſſet ſi nauis tñ diſpoſitio liberi arbitrij creati hoc non exigit: ſed magis vt ſua vi ſeipſum agat: ꝛ q̄ñ ad prouidentiam diuinā ſpectat diſponere oia ſuauiter: ſapientiſſime elegit deus permiſſionem malorum culpe. Nec fallaris cum legis in litera: mala eſſe de intentione nature vniuerſalis: ac perinde mala culpe eſſe de intentione primi ꝛ vniuerſaliſſimi agentis. Hec enim non ita ſunt intelligenda vt ipſa mala ſint volita ſeu intenta ſue per ſe ſiue per accidens: q̄ñ hoc eſſe impoſſibile. de malo culpe ſuꝑa manifeſtatum eſt: ſed quod ipſa mala non ſunt nolita ſeu excluſa per in-

tentionem ſeu volitionem cauſe prime: ꝛ quod permiſſio malorum culpe eſt intenta propter integritatem ac perfectionem vniuerſi: ꝛ ſcm̄ permiſſionez hanc tenet ſimilitudo ꝓportionalis inter intentionem nature: vniuerſalis reſpectu malorum naturalium, ꝛ intentionem dei glioſi reſpectu malorum culpe.

¶ Super articulum tertium.

In titulo ly immediate ſignificat negationem medij ꝓuiſoris ad ꝓuidentie diuine complementum ꝛ ſenſus eſt: vtrum ad actum ꝓuidendi omnibus qui
224 deo conuenit requira-
126 tur aut etiam concurrat aliquis medius
d 120 ꝓuiſor: vt ſic. ¶ In corpore tria facit. Primo diſtinguit actus ꝓuidentie in duo: ſcilicet in ordinare: ꝛ exe cutionem ſtatuti ordinis: ꝛ primus ꝓprie dicitur ꝓuidere: ſecundus vero gubernare.

b 504 a 354 o 137 Secundo reſpondet 3.q.103. queſto duabus con- artic. 6. cluſionibus iuxta hos Et. 3. ſ. duos actus. Prima 74. ca. 76. eſt: deus immediate 77. 83. 7 ꝓuidet omnib⁹ quo 24. co. 2 ad rationem ordinis. 7 opuſ. Secunda vero eſt: 3. c. 154. deus per aliqua me- 7 opuſ. dia ꝓuidet quan- 15. cap. tum ad executionem. 14. Probatur prima: deus habet in intellectu ſuo rationem omnium etiam minimorum: ꝛ dedit cauſis quas effectibus perfecit virtutem ad illos effectus ꝓducendos: ergo in ſua ratione prehabet ordinem illorum effectuum in finem. ergo deus per ſeipſum ꝓuidet omnibus quo ad rationem ordinis.

b 235 Secunda vero ꝓbatur: quia deus gubernat inferiora per ſupe
305 riora: ꝛ excluditur ſtatim tacita obiectio contra eam: dum dicitur quod gubernare per media conuenit deo non ꝓpter defectum virtutis ꝛc. vt patet in litera. Attende nouitie: quod inter ꝓuidere ⁊ gubernare hoc intereſt: quod ꝓuidere eſt operatio immanens gubernare vero tranſiens. Et ꝓpterea ꝓuidere non ꝓprie ponit ſeipſum, ponit im perfectionem in ipſo ꝓuidente: quoniam importat ipſum non ſtatuere in mente ſua totum omnium ordinem in omnem finem: ſed partem tantum: gubernare vero per media non ponit imperfectionem in gubernante: niſi ex cius defectu procedat ſed potius ex defectu ꝓuidentie. Et ſm hoc excludit opinio platonis (q̄ narrat greg. Nyſſenus) triplicē ꝓuidētiā ponentis. Quaruz ꝓma eſt ſummi dei: q̄ primo ꝛ principaliter ꝓuidet rebus ſpiritualibus: ꝛ q̄ñ toti mū do q̄tū ad gña, ſpēs ꝛ cās vlēs. Sc̄da vero ꝓuidētia eſt qua ꝓuidet ſingularibus qua tñ ſi diffuſe videre cupis quo impugnet, lege 3ᵐ ℥ gen. cap. 76. ibi. n. aduertes ēt: q̄ non eſt intētio ꝓhie: excludere medios ꝓuiſores: vt executores diuini ordinis pertingentis vſq; ad minima: hoc eñ eſſet etiam tollere ꝓudentiā humanā: ſed excludere medios ꝓuiſores vt ꝓuiſores tm. ſ. ita ꝓuiſores q̄ non executores prefati ordinis ſed alteriusin diuino actu aliter non comprehenſi. Et ſi vis perſpicere cōcluſiones plenius hic poſitas: lege 3ᵐ contra gen. cap. 24. vbi nunc facta diſtō cum eiſdē cōcluſionibus diffuſius ponitur: ꝛ manifeſtat in principio ſolutiōis.

¶ Super arti. 4.

Tutius ex dictis in queſtione. 19. artic. 8. clarius eſt. Eſt enim queſtio: vtrum ex poſitione diuine ꝓuidentie mo- 0 do declarato, ſequa- 122 tur quod omnia ꝓ- 119 b uiſa ſunt neceſſaria.

¶ In corpore duo fa cit. Primo ꝓponit concluſionē: riſiliuam: annexa recitatiōe oppoſite opinionis. Secūdo probat concluſionem ipſam. Cōcluſio eſt diuina ꝓuidentia ꝓ- 136 nit neceſſitatem ḋiuſ- E. q. 19. dam ꝛ non oib⁹. Pro- ar. 3. batur ſic ad, quidētiā 7. 12. q. diuinam pertinet ordi- 10. ar. 4 nare res in finem: ergo Et. 1. di. ad perfectionem vni- 39. q. 2. uerſi. ergo omnes gra- ar. 2. dus entium produce- Et. 3. ſ. re: ergo quibuſdam ef- ca. 6 ꝛ. fectib⁹ ꝓparare cās 70. 71. neceſſarias: ꝛ ḋiuſdā 73. fi. ꝛ cōtingentes: non ſqz 24. ad eam ſpectat oibus 7 opuſ. necēſſitatem impone- 3. cap. re. prima ꝓia probat: 141. ꝛ q̄ perfectio vniuerſi 142. eſt ꝓncipale bonum 7 opuſ. in ipſo: boni- 15. cap. tas. n. diuina eſt longe maius bonum: ſed ſeparatum ab vniuerſo: ꝛ finis eius ſeparatus vt patet. 12. meta. 2ª. autem probatur: quia perfectio vniuerſi non eſſet: ſi non oēs eſſēdi gradus inueniretur in rebus. 3ª. vero quia oportet ad hoc vt neceſſario vel contingenter eueniant effectus: cauſas ꝓximas eſſe huiuſmodi. Hic non opus eſt amplius repetere diſputationem de contingentia: ſufficiunt ſiquidem ſupra dicta etiam huic loco.

¶ In reſponſione ad primum dubitatio occurrit valde ardua: ꝛ forte ab humano intellectu ſolubilis. Ad cuius euidentiam vt melius percipiatur: in quo conſiſtit dubitatio, aduertendum eſt q̄ aliud eſt a. contin- a b genter euenire ꝛ aliud 105 eſt a. neceſſario euenire, ꝛ aliud eſt a. infal- 143 ibiliter euenire: tam primum enim quam ſecundū importat ordinem effectus ad cauſam in actu poſitam. Illud quidem quod ſua cauſa hz poᵗⁱᵃᵐ ad 122

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrūlibet. hoc vero q̄ sua non potest deficere ab ipsius cālitate: sed tertium cōtus est virog: qm̄ t contingētia, necessario sequunt diuinā prouidentiaz politam in actu infallibiliter, seu ineuitabl̄r: t cum hoc illa sequuntur cōtin genter: t ista necessario. Ex his em̄ ēnuis quiescat intellꝰ attendens ad rōnionem in lra posita circa saluationē cōtingētie: fluctuat in circa cōexione predicte infallibilitatis cum libero arb. imo vt rectius loquar cum libero

32 a quentu ipsarū operationum, quas liberas dicimus: t similiter cum ambiguo euentu contingentiū aliorum. Cum em̄ in operatione libera sit cōsiderare ipsam voluntatem ullius cām: t euentum seu executionē ipsius nunc ita q̄ nō oppositū: quāuis difficile non sit saluare naturā talis cāe. s. libere cū predicta infallibilitate: eo q̄ huiusmodi infallibilitas nihil dat vl auf fert cause ad vtrumlz: sed cum ipsa stat: q̄cō habeat potēriā indifferentē ad illud infallibile: t ad eius oppositum: t pp hoc diuina prouidēria nō adimit cōtingētiam a rebus: verū saluare predictā infallibilitatē cū indifferentia seu libertate executionis seu euēr. hoc opꝰ hic labor est.

Si enīz infallibile est me diuiculo primo futuro scribere: quāuis potentiā habeam ad vtrūlibet. i. ad scribendum tunc: vel ad non scribendum tunc: tamē potēria ista atq; libertas non exibit in actū negationis scribendi sed affirmationis: sic q̄ ineuitabile est quin affirmatio eueniat: t si sic est cum tam ab eterno diuina prouidentia sit in actu determinata respectu omnium: t immutabilis t infallibilis ꝛc. sequitur q̄ de facto oia ineuitabiliter eueniāt: cuius quedā contingenter: t quedam necessario. Notanter aūt dixi de facto: q̄ de possibili absolute loquendo potest deus non determinare, prudentiā suā ad hoc vel illa futura. Sed cum tam determinata est: repugnat inuntabil tati efficacie vniuersalitati atq; certitudini sue: entabilitas cuentientium. Et si oia ineuitabiliter eueniunt de facto: vt quid consiliamur: t conamur ad hec magis quaz illa prosequēda vel vitanda. Si hil em̄ minus videtur ex hoc destrui: pars moralis: oisq; conatus ecclesie: atq; exhortatio ad bonū: q̄s ex negōne contingētie. Quāuis em̄ nego ineuitabilitatis, t nego cōtingētie nō equiualeant: vt iā ptz ex dictis: quo ad ꝓpositā tñ inconueniētia equalere vīr. Nullus em̄ consiliaf de ineuitabili: nec aliqs conaf: aut hortaf aut exhortet circa ineuitabilia. Ad hanc dubitationem nihil scriptum reperi in. s. tho. qm̄ nullibi eū mouisse hāc recolo: sed forsp studuit ad saluādā cōtingētiā: in aliis q̄s doctoribus nihil hactenus cōperi ad qōnē istā: nisi q̄ cōiter dīr de sensu composito t diuiso, de necessitate ꝑsentie t ꝑfectis: de libertate electionis diuine in eternitate: deq; natura causaz ad vtrūlibet in vniuerso inuentarū. Sed hec oia vt ex dictis ꝑz intellectū nō quierāt: qm̄ vt iā dictū est: non de deo sm se considerato: sed sm q̄ de facto est: t sīr nō de ipsis naturis cārū aut rerū: nec de necessitate aut cōtingentia: sed de cōpossibilitate ineuitabiliū euentuū: cum cōtingentia t libertate eorūde est q̄. Nō em̄ satisfit q̄stioni: dōo q̄ actus eueniens est cuitabilis t ineuitabilis. Cuitabilis quidem sm se: ineuitabilis vero sm q̄ est ꝑuisus. licet enim hoc sit verū: tñ nō soluit nodū: qm̄ actꝰ eueniēs de facto est iam prouisus ab eterno: t esse ꝑuisum vincit conditiones ipsius sm se: t ꝓiter actus eueniens est simplr. i. oibus cōsideratis ineuitabilis t secundum q̄d. i. solitarie sumptus cuitabilis: sicut ꝓiectio mercis tpe naufragij est simplr volita: q̄ oibus cōsideratis est volita: t sm q̄d est nolita: q̄ sm se. ꝓiectio ipsa displicet. nihil quoq; ad ꝓpm facit: dicere q̄ cē ꝑuisum nihil ponit in actu euentē: in hoc enim exemplo manifeste apparet nihil ad rem referre: an ponat vel non ponat: esse nāq; volitum nihil ponit in proiecta merce: t tamen ꝛc. Hec etiā euadituꝝ dicēdo q̄ q̄ actus eueniens est pro uisus a deo: t ineuitabilitas eius sequitur esse prouisuz: vt res respectiua ad deum: actus eueniens est de facto ineuitabilis respectu dei: nō autem respectu nostri. Hoc em̄ est equiualet nihilo: qm̄ si de facto ineuitabilis est a deo ergo t de facto ineuitabilis est t simplr: t a nobis: qm̄ impossibile est a quocunq; vitari: q̄ a deo de facto vitari non potest: propter ipsius summam efficaciam. Oportet igitur sī questionis huius veritas quietare debet intellectū nostrum alterū duoꝝ dicere aut q̄ esse prouisum non sequatur ineuitabilitas: aut q̄ ineuitabilitas euētus, ꝑuisi nō derogat cuitabilitati eorūde euētuū. Et hoc sc̄m quidem ꝓpter rationē supra adductam non capio quomodo possit verificari. Nequeat enim quod nō nisi secundū quid cuitabilitas saltari apparet. primū autē qāuis communiter a doctoribus destruatur: dicentibus q̄ esse prouisum seu volitum seu predestinatum (pro eodē enim

quo ad hanc difficultatem omnia accipio) sequitur ineuitabilitas. Ego autem non vt opponam me contra torrentem: nec asserendo: sed stante semper captiuitate intellectus in obsequium christi: suspico: quod quemadmodum esse prouisum, nec contingentiam, nec necessitatem ponit in euentu prouisoꝝ: vt in litera dicitur: eo quia deus est causa superexcedens: eminenter prehabens necessaria t contingentia: per hoc enim euadit san. tho. ab illa rātione. 6. meta. hic allata. Intendit enim q̄ propositiōes ari. verificanf in causis particularibꝰ. quarum alie sunt necessarie: alie contingentes: alie per se: t alie per accidens non autem in causa vniuersalissima excedente necessarias t contingentes, per se t per accīs: qm̄ ad eā spectat producere: vt effectus electos non solum res sed oēs rerū t euentuum modos. Ita etenando altius mentis oculos: ipse deus ex sua altiori quā cogitari possit: vi bus cuentibus, quidet, vt esse prouisum ab eo: sequaf aliquid altius quā cuitabilitas vel ineuitabilitas: vt sic ex passiua prouisione euentus: neutrius combinationis alterum membrum ꝓpterea sequi. Et si sic est quiescet intellectus nō euidentia veritatis in ipē sed altitudine inaccessibili veritatis occulte. Et hoc ingeniolo meo satis rationabile videtur. Tū propter rationē predictam. Tum qm̄ vt ait greg. miratest. Nec propterea negandū aliqd coz: q̄ ad diuinā immutabilitatē, actuas fide tenemus. sed suspicor aliqd occultū latere: vel ex parte ordinis: q̄ est insum arbitrio: t sic intellectū anime nr̄e. oculi noctue esse cōsideraz in ignosophie fateri cecitatem nostram. q̄z asserē tanq̄s euidentia q̄ intellectum non sumptionis accuso: qm̄ balbutiendo vt potuerūt: immobilitatē ac efficaciaz summā, t eternā diuini intellectus volūtatis ptāisq; insinuare intenderunt oēs per infallibilitatē ordinis diuine electionis ad euentus oēs: quoz nihil tur: nullus forte circa predestinationē erraret. xp̄ianus sicut nō errat in mā ficit. Optimū aūt atq; salubre cōsiliū est in hac re: inchoare ab his que certa: bundet: modo nominibus vtamur vt pluribus.

Questionis XXIII.

Articulus I.

Post considerationem diuine prouidentie agendum est de predestinatione. Et circa predestinationem querunt. 8. Primo vtrum

1. Vtrū homines ꝑdestinenf a deo.
2. Vtrum ponat aliquid in predestinato.
3. Vtrum deo competat reprobatio aliquoꝝ hominū.
4. De comparatione predestinationis ad electionē, vtrum sc̄z predestinati eligant.
5. Vtrū merita sint causa vel ratio predestinationis vel reprobationis aut electionis.
6. De certitudine predestinationis, vtrum scilicet predestinati infallibiliter saluentur.
7. Octauo, vtrum predestinatio ꝑ sit iuuari precibus sanctorum.
8. Vtrū homines ꝑdestinenf a deo.

Ad primū Videtur q̄ homines non predestinentur a deo. Dicit enim dam. in. 2. lib. Oportet cognoscere q̄ omnia quidem precognoscit deus: nō autem omnia predeterminat. Precognoscit enim ea que in nobis sunt: non autem predeterminat ea: sed merita t demerita humana sunt in nobis: inquantum sumus nostrorum actuum dñi per lib. arb. Ea ergo que pertinent ad meritum vel demeritū, nō ꝑdestinanf a deo. Et sic hominū predestinatio tollit. C̄ꝑ. Omnes creature ordinanf ad suos fines per diuinā puidentiam: vt supra dictū est. Sed alie creature nō dīr predestinari a deo. Ergo nec hoīes.

Sed contra est quod dicit Ro. 8. Quos predestinauit, hos t vocauit.

Rñdeo Dicendum, quod deo cōueniens est homines predestinare. Dia enim diuine prouidētie subiacēt: vt supra ostensum est. Ad prouidentiā aūt pertinet res in finē ordinare: vt dictuz est. Finis aūt ad quē res create ordinanf a deo est duplex. Unus qui excedit ꝓportionē nature create t facultatez. Et hic finis est vita eterna: q̄ in diuina visiōe cōsistit: q̄ est supra naturā cuiu libet creature: vt supra habitū est. Alius aūt finis est nature create ꝓportionatus: quē. s. res creata pōt attingere ex virtutē sue nature. Ad illud autez ad quod nō potest aliqd virtute sue nature puenire oportet q̄ ab alio trāsmittaf: sicut sagitta a sagittāte mittit ad signū. Uñ ꝓprie loquēdo rōnalis creatura: q̄ est capax vite eterne: pducit in ipsam quasi a deo transmissa. Cuius quidē transmissionis rō in deo preexistit: sicut t in eo est ratio ordinis omniuz in finē quā diximus esse prouidentiā e. Rō autē alicui⁹ fiendi in mente actoris exīs est quedā ꝓexistia rei fiēde in eo. Uñ rō ꝑdicte transmissionis creature rōnalis in finē vite eterne ꝑdestinatio noiatur. Nam destinare est mittere. Et sic ꝑz q̄ ꝑdestinatio quantum ad obiecta est quedā pars ꝓuidentie.

Ad primū Ergo dicendum, quod damas. nominat predeterminationē impōnē necessitatis: sicut e i reb⁹ naturalibus: q̄ sunt ꝑdeterminate ad vnū. Nō ꝑz ex eo q̄ subdit. nō em̄ vult malitiā neq; cōpellit vtutē. Uñ ꝑdestinatio nō excluditur. C̄ Ad 2m dōm, q̄ creature irrōnales nō sunt capaces illi⁹ finis: qui facultatē hūane nature excedit. Uñ nō ꝓpie dicunf ꝑdestinari. Et si aliqñ abusiue ꝑdestinatio nominet respectu cuiuscūq; alterī⁹ finis. C̄ Ad tertiū dicēdū, q̄ predestinati cōuenit angelis: sicut t hoīb⁹: lz nō q̄ fuerint miseri. Nā motus non accipit speciem a termino a quo: sed a termino ad quem e. Nihil enim refert q̄tum ad rationē dealbatiōis: vtrū ille qui dealbatur fuerit niger: aut pallidus: vel rube⁹. Et sīr nihil refert ad rōnē predestinationis: vtrū aliquis predestinet in vitā eternā a statu miserie vel nō. Quāuis dici possit q̄ oīs collatio bōi supra debitum eius cui confertur ad miseriā ꝓtineat: vt supra dictum est. C̄ Ad quartum dicendum, q̄ etiaz si aliquibus ex speciali priuilegio sua predestinatio reueletur: nō tñ conuenit vt reueletur oibus: q̄ sic illi qui nō sunt predestinati desperarēt: t securitas i predestinatis negligentiam pareret.

Ad C̄ Utrū predestinatio aliqd ponat in predestinato. Articu. 2.

Ad Sc̄m sic procedit. Uf q̄ predestinatio ponat aliquid in predestinato. Omnis enim actio ex se passionē infert. Si ergo predestinatio actio est in deo: oportet q̄ ꝑdestinatio passio sit in predestinatis. C̄ Preterea. Gre. dicit super illud Ro. 1. Qui predestinatus est ꝛc. Predestinatio est eius qui nō est. sz destinatio eius est qui est. Et augu. dicit in lib. de predestinatione sanctorum. Quid est predestinatio nisi destinatio alicuius existentis. Ergo predestinatio non est nisi aliquis existentis. t ita ponit aliquid in predestinato. C̄ Preterea. Preparatio est aliquid in preparato. Sed predestinatio est preparatio beneficiorum dei: vt dicit aug. in lib. de predestinatione sanctorum. Ergo predestinatio est aliquid in predestinatis. C̄ꝑ. Tēporale nō ponit in diffōne eterni. Sz gra q̄ est aliqd tpale, ponitur in diffōne predestinationis. Nā predestinatio dicitur esse ꝓparatio gratie in ꝑsn: t glorie in futuro. Ergo predestinatio non est aliquid eternum. Et ita opz q̄ non sit in deo: sed in predestinatis. Nam q̄cq̄d est in deo, est eternum.

Sed cōtra Est, quod augu. dicit q̄ ꝑdestinatio est prescientia beneficiorum dei. Sed prescientia non est in prescitis: sed in presciente. Ergo nec predestinatio est in predestinatis, sed in predestinante.

Rñdeo Dicendum, quod predestinatio non est aliquid in predestinatis: sed in predestinante tantum. Dicendum est enim, c quod predestinatio est quedam pars prouidentie. Prouidentia autem non est in rebus prouisis, sed est quedam ratio in intellectu puisoris: vt supra dictū e c. Sed executio prouidentie que gubernatio dicitur passiue quidem est in gubernatis, actiue aūt est in gubernāte. Unde manifestū est quod predestinatio est quēdā rō ordinis aliquorum in salutem eternam in mēte diuina existens. Executio autem huius ordinis est passiue quidē in ꝑdestinatis: actiue aūt est in deo. Est aūt executio predestinationis vocatio t magnificatio: sc̄m illud apostoli ad Ro. 8. Quos predestinauit hos t vocauit, hos t magnificauit.

Ad primum Ergo dicendum, quod actiones in exteriorem naturam transeuntes inferunt ex se passionem: vt calefactio t secatio e. nō aūt actiones in agente manētes: vt sunt intelligere t velle: vt supra dictum est c. Et talis actio est predestinatio. Unde predestinatio nō ponit aliquid in predestinato. Sed executio eius que transit in exteriores res, ponit in eis aliquem effectum. C̄ Ad sc̄m dōm, q̄ destinatio aliquando sumitur pro reali missione alicuius ad aliquem terminum. Et sic destinatio non est nisi eius quod est. Alio modo sumitur destinatio pro missione quaz aliquis mente concipit: secundum q̄ dicimur destinare quod mente firmiter proponimus. Et hoc secundo modo dicitur. 2. macha. 6. ca. q̄ eleazarus destinauit non admittere illicita propter vite amorē. Et sic destinatio potest esse eius quod nō est. Tamen predestinatio ratione antecessionis quam importat potest esse eius quod nō est: qualitercunq; eius destinatio sumatur. C̄ Ad tertium dicēdum, quod duplex est preparatio. Quedā patientis vt patiat. Et hec ꝓparatio e in ꝓparato Quedam alia est agētis vt agat. Et hec est in agente. Et talis preparatio est ꝑdestinatio: put aliquod agens per intellectum dicitur se preparare ad agēdum inquantū pre

est enim creatura rationalis: ordo ꝑ trāsmissio: finis vita eterna. constat aūt quod libet horum, partem esse totius entis. ordinis, t finis creati, prouidentie subiecti. C̄ Circa hāc partem nota differentiam inter. S. Tho. doctrinā t alios. de quoruz numero est Sco. in. 4. o. distinc. primi putant eā predestinationem propie electionem t consequenter actum diuine voluntatis significare. Hic autem expresse dicitur quod

136 actum intellectus im-
138 portat sicut t prouidēria: quoniam pars est prudentie. Ad cuius maiorem claritatem: recolito q̄ diui-
58 231 nus intellectus, nostro more loquendo. primo excogitauit ordinem eligendoū ac mittendorum in vitā eternam eumq; suo vluntati proposuit acce
835 prandum: deinde libera sua voluntas illum ordinem exequēdum elegit. t sic tertio ordo qui prius, idest secundum se rationem excogitari habebat, modo habet rationez statuti. Diuersitas igitur opinionum in hoc consistit, q̄ illi ipsam electionem: que ordinem exequēdum elegit, dicunt esse totius entis

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum 3.

In titulo. reprobare in communi significat repulsionem alicuius tanquam indigni: in proposito autem: indignitas ista attenditur respectu vite eterne.

¶ In corpore duo facit. Primo respondet questio affirmatiue determinando questionem an est. Secundo ibi (sic igitur) determinat questionem quid est. Et quamuis hoc non fuerit directe quesitum: quia tamen propria causa an est: est quid est: vt in .2. poste. dicitur merito vtrumque simul determinatur. Quo ad primum est hec conclusio. Deus aliquos reprobat. Probatur ad
141 1.d.40. q.4.art. 1.ad.2. Et.3.3. ca. vlti. Etro.9. l.2.ff. primum. Sicut pertinet ad prouidentiam pertinet permittere alios defectus in rebus illi subiectis: ergo ad prouidentiam diuinam pertinet permittere aliquos a vita eterna deficere. ergo aliquos reprobare. Antecedens patet ex dictis. prima vero consequentia probat. quia ad diuinam prouidentiam pertinet ordinare homines in vitam eternā. Secunda aūt q: hoc nihil aliud est quam reprobare.

¶ Circa hanc rationem dubium occurrit quoniā tota vis eius non infert intentum. Aut enim intendit inferre quod reprobatio seu permissio defectus a vita eterna recte infertur ex hoc qđ prouisosis est permittere. Aut intendit qđ ex hoc recte infertur quod permissio sit eiusmodi quod pertinet ad prouidentiam. Et si quidem intendit hoc secundum non respondet questo: quoniā ex hoc non
136 habet q̄ deꝰ aliquos reprobat: fz q̄ sī reprobat: reprobare ad prouidentiā suaꝫ spectat. Si autem intendit primum tunc ratio nihil valet: imo cōmittitur sophisma consequentis. dū argnitur a prouidētia in cōmuni respectu finis in cōmuni ad prouidentiā respectu huius finis in vita eterna. Quamuis esī ad prouidentiam vniuersi exigatur permissio alicuius defectus q̄ sīt prouidentie in cōmuni nō repugnet permittere aliquos defectus: nō tamen omnis ꝓuidētia
135 hoc exigit vt ptz de ꝓuidentia necessariozū vt sic: q tamen litera infert. ac si illa propositio fcz ad prudentiā pertinet permittere. esset vniuersalis. Ad hoc breuiter respondetur q primus sensus est directe de intentione litere: quoniam sic respōdet quesito. Nec oportet propterea sophisma aliquod admittere: nec illa propositione vt simpliciter vniuersali vti: sed vniuersali in materia defectibili secundum se. Ita quod sensus est ad prouidentiam rerum secundum se defectibilium a fine spectat permittere etc. q tunc optime sequitur. ergo prouidentia diuina habet hunc actum scilicet permittere aliquos defecere a vita eterna: quoniam creature rationales sunt defectibiles ab hoc fine. Et si queras fundamentum illius premisse: scito quod est suauis dispositio rerum prouisarum. ex hoc enim q̄ prouidentia suauiter disponit, defectibilia suis viribus relinquit: q sic euenit defectus.

¶ Quo ad secundum tria de reprobatione dicit. Primo quod est pars ꝓuidētie: q probat hoc ex proportionalitate ad predestinatione. Secundo q nō est tantū prescientia. q probat hoc ex suo toto. s. ex prouidētia que manifeste addit supra prescientiam. Tertio q includit voluntatem permittendi culpam et ꝓ
2 pumendi culpam q probat hoc rursus ex
120 proportionalitate ad
128 predestinatione in hoc quod illa respicit, q id qđ est ꝑsentis secundi q quod futuri etc. Et
143 his autē facile colligit 1.d.41. artic. 3. Et. 3.3. ca. vlti. Et 3i.q. 6.art.2. 2.10.3. l.3.co.3. 2 10.3. l.3.co.2. c.8. l.c. co. 4. et c.9.l.3. 2 ephe. 1.lect.1. col.3.2 lec.4. co.2. quid est reprobatio: q̄ fcz est prescientia cum voluntate permittendi culpam 2 damnandi propter culpam.

¶ Super artic. 4.

In titulo electionis vocabulum propriē sumitur: prout sonat actum voluntatis quo optione propōsita vnum manuit alterō.

¶ In corpore vna est conclusio responsiua affirmatiue. omnes predestinati sunt electi 2 dilecti a deo. Probatur. prudentia est ratio in intellectu existens preceptiua ordinationis aliquorum in finem. ergo prouidentia est rō preceptiua ordinis aliquoū in vitā eternam. cum ergo predestinatio aliquorum presupponit deꝰ illoꝝ ad salutē. ergo ꝑdestinatio presupponit electionē: 2 electio dilectionē. ergo oēs ꝑdestinati sunt electi 2 dilecti a deo. Prīa cōsequentia ꝑbat. q̄ sicut est de ꝓuidētia ita de ꝑdestinatione. Et aduerte q̄ ly sicut potest exponi sīue ēs similitudinaritatem. q̄m prouidētia: vt superius dictū fuit: principalis prudentie pars est: imo est ipse principalis actus prudētie politice. Secunda ꝓ in ifa explicite non hf: fz ob clariorē cōtentum apposita est 2 ꝓz ex eo q̄ predestinatio est ꝑs prouidentie. Tertia aūt ꝑbat. q̄ nō precipit aliquid ordinandū in finē nisi preexiste voluntate finis. Et hoc intelligo de vere interiori ꝑcepto: qđ dico. ꝓpter exterius ꝑceptum: qđ signum diuine volūtatis in. qō. 19. positū est. illo esī modo ꝑcepit sumendo multa deus precipit q̄ nō vult: vt patet in peccatoribus. Quarta aūt ꝓbatur. q̄ ad tale velle diuinū pertinēt electio 2 dilectio. Et q̄m in hac 4ª ꝓpōe tria inferūtur scz electio 2 dilectio 2 ordo inter electionē 2 dilectionē diuinā. ideo sin

Articulus V.

Ad primū

Ergo dicendū, qđ si cōsideretur cōicatio bonitatis diuine in cōi, absq̄ electiōe bonitatem suā communicat: inquātū. s. nihil est quod non participet aliquid de bonitate eius: vt supra dictū est[e]. Sed si cōsideretur communicatio istius vel illi⁹ boni: nō absq̄ electione tribuit. q: quedam bona dat aliquibus, que non dat alijs. Et sic in collatione gre 2 glie attēditur electio. ¶ Ad secundū dicendū, q̄ qñ voluntas eligentis prouocatur ad eligēdum a bono in re ꝑexīte tūc opz q̄ electio sit eoꝝ que sunt: sicut accidit in electione nra. Sed in deo est aliter: vt dcīm est[e]. Et ideo sicut dicit augu. Eligūtur a deo q̄ non sunt: neq; tñ errat qui eligit. ¶ Ad tertium dicendū, q̄ (sicut supra dictum est[e]) deus vult oēs homes saluos fieri antecedēter: (qđ non est simpliciter velle: sed scōm quid) nō autē consequenter quod est simpliciter velle.

¶ Utrum prescientia meritoū sit causa predestinationis. Articu. 5.

Ad quintū

sic ꝓcedit. Uī q̄ prescia meritoū sit cā predestinatiōis. Dicit esī apls. ro. 8. Quos ꝓscīuit hos 2 predestinauit. Et glo. ambrosij sup illud ro. 9. Miserebor cui miserebor 2c. dicit. Misericordiam illi dabo quem prescio toto corde reuersurum ad me. Ergo videtur quod prescientia meritorum sit cā predestinationis. ¶ p. Predestinatio diuina includit diuinam voluntatē: que irrōnabilis esse nō pōt cū predestinatio sit p positū miserendi. vt aug. dicit. Sed nulla alia rō pōt esse predestinationis nisi prescia meritoꝝ. Ergo pscia meritoꝝ est cā vel rō predestinationis. ¶ p. Non est iniquitas apud deū: vt dī ro. 9. Iniquū autē esse videt: vt equalibus inequalia dentur. Oēs autē homes sunt equales 2 ꝑm naturam 2 ꝑm peccatū originale. Attendit aūt in eis inequalitas ꝑm merita vel demerita proꝓtionaliter actuū. Non igitur inequalia ꝓparat deꝰ hominibus ꝑdestinando 2 reprobando nisi ꝓpter differentium meritorum prescientiam.

Sed cōtra

Est, quod dicit apostolus ad titū. 3. Non ex operibus iustitie que fe. nos: sed fz suam misericordiam sal. nos fecit. Sicut autē sal uos nos fecit: ita predestinauit nos saluos fieri. Non ergo prescientia meritorum est causa vel ratio predestinationis.

Rñdeo

Dicendum, q̄ cū predestinatio includat voluntatē (vt supra dictū est[e]) sic inquirenda est rō predestinationis sicut inquirit rō diuine voluntatis. Dictū est autem supra[c]: q̄ non est assignare causaꝫ diuine voluntatis ex parte actus volendi, sed potest assignari ratio ex parte volitoꝝ: inquātū. s. deus vult esse aliquid pp aliud. Nullus ergo fuit ita insane mentis: qui diceret merita esse causam diuine predestinationis ex parte actus predestinantis. Sed hec sub qōne vertitur. vtrū ex parte effectus predestinatio habeat aliquā cām. Et hoc est querere vtrum deus preordinauerit se daturum effectum predestinationis alicui ꝓpter merita aliqua. Fuerunt igitur quidā qui dixerunt q̄ effectus prede
142 stinationis preordinatur alicui ꝓpter merita ꝓexistentia in alia vita. Et hec fuit positio origē. Qui posuit animas humanas ab initio creatas: 2 secunduꝫ diuersitatem suorum operum diuersos status eas sortiri in hoc mundo corporibus vnitas[e]. Sed hanc opinionem excludit apostolus ro. 9. dicens, Cum nondum nati fuissent: aut aliquid egissent boni vel mali: non ex operibus, sed ex vocante dictum est: quia maior seruiet minori. Fuerūt ergo alij q̄ dixerunt q̄ merita ꝓexistētia in hac vita sunt ratio 2 cā effectus ꝑdestinationis. Posuerunt enim pelagiani q̄ initiū bñfaciendi sit ex nobis, cōsuꝫ matio aūt a deo. Et sic ex hoc contingit q̄ alicui dat ꝑdestinationis effectus, 2 nō alteri: quia vnus initium dedit se preparādo 2 non alius. ¶ Sed contra hoc est, qđ dicit apostolus. 2. cor. 3. q̄ non sumus sufficientes cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis. Nullū autē anterius principiū inuenīri pōt ꝑ

Rñdeo

Dicendum, q̄ cū predestinatio includat voluntatē (vt supra dictū est[e]) sic inquirenda est rō predestinationis sicut inquirit rō diuine voluntatis. Dictū est autem supra[c]: q̄ non est assignare causaꝫ diuine voluntatis ex parte actus: q̄ quedam bona dat aliquibus, que non dat alijs. Et sic in collatione gre 2 glie attēditur electio. ¶ Ad secundū dicendū, q̄ qñ voluntas eligentis prouocatur ad eligēdum a bono in re ꝑexīte tūc opz q̄ electio sit eoꝝ que sunt: sicut accidit in electione nra. Sed in deo est aliter: vt dcīm est[e]. Et ideo sicut dicit augu. Eligūtur a deo q̄ non sunt: neq; tñ errat qui eligit. ¶ Ad tertium dicendū, q̄ (sicut supra dictum est[e]) deus vult oēs homes saluos fieri antecedēter: (qđ non est simpliciter velle: sed scōm quid) nō autē consequenter quod est simpliciter velle.

¶ Utrum prescientia meritoū sit causa predestinationis. Articu. 5.

Ad quintū

sic ꝓcedit. Uī q̄ prescia meritoū sit cā predestinatiōis. Dicit esī apls. ro. 8. Quos ꝓscīuit hos 2 predestinauit. Et glo. ambrosij sup illud ro. 9. Miserebor cui miserebor 2c. dicit. Misericordiam illi dabo quem prescio toto corde reuersurum ad me. Ergo videtur quod prescientia meritorum sit cā predestinationis. ¶ p. Predestinatio diuina includit diuinam voluntatē: que irrōnabilis esse nō pōt cū predestinatio sit p positū miserendi. vt aug. dicit. Sed nulla alia rō pōt esse predestinationis nisi prescia meritoꝝ. Ergo pscia meritoꝝ est cā vel rō predestinationis. ¶ p. Non est iniquitas apud deū: vt dī ro. 9. Iniquū autē esse videt: vt equalibus inequalia dentur. Oēs autē homes sunt equales 2 ꝑm naturam 2 ꝑm peccatū originale. Attendit aūt in eis inequalitas ꝑm merita vel demerita proꝓtionaliter actuū. Non igitur inequalia ꝓparat deꝰ hominibus ꝑdestinando 2 reprobando nisi ꝓpter differentium meritorum prescientiam.

Sed cōtra

Est, quod dicit apostolus ad titū. 3. Non ex operibus iustitie que fe. nos: sed fz suam misericordiam sal. nos fecit. Sicut autē sal uos nos fecit: ita predestinauit nos saluos fieri. Non ergo prescientia meritorum est causa vel ratio predestinationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad 3^m, respondet quesito cū distinctione tribus conclusionibus. Distinctio est. effectus predestinationis pōt sumi dupl^r. s. in cōi vel in particulari. Et non intendit de cōtare 7 singularitate fm predicationē: sed fm totalitatē 7 partitionē: ita q^o per cōe intendit predestinationis totum effectum: siue in oibus siue in aliquo vno predestinato: per particulare vero intendit partē aliquā totius effect⁹ p̄destinatōis in aliquo vno p̄destinato particulari: siue etiā in oibus in cōi. hoc enim nihil refert ad ꝓpositū. Pria conclusio est. effectus particulares predestinatōis nihil pro hibet hīc cām. sic q̄ alter alteri⁹ sit causa. 7 ecōuerso. Declarat̄ q̄ posterior est finis prioris: 7 prior velut materia posterioris: vt meritum premiū 7c. Scda ꝺo cōclo est: totus effectus p̄destinationis nullam h3 causam ex parte nostra. Probat̄ q̄ totū in nobis nos ordinans in vitā eternā est p̄destinationis effect⁹: q̄ et ipsa preparatiōn; tamen effectum p̄destinationis. Non est autē illud, Conuerte nos domine ad te 7 conuertemur. Tertia aūt cōclusio est totus effect⁹ predestinatōis h3 p causa diuinā3 bonitatē. Probat̄. q̄ ipsa est vltimus illius finis. 7 eiusdē p̄ia rō ratiocinādi. primū mouens volūtatem diuinā ad predestinandum.

¶ Respōdeo ad tertiū: q̄m multa continet et singula fere verba in pugnata sunt ab hēretico 7 aureolo: distinctē tractanda. ac examinanda est. Tria igit̄ in hac responsione dinauit se daturum alicui gloriā ex meritis: 7 q^o prec̄ dinauit se daturum alicui gratiā, vt mereat̄ facit. Primo cām re- ret̄ gliam. Alio mō pōt ꝓsiderari p̄destinationis 7 predestinationis in cōi assignat. Secundo causam earundem in singulari ibi (Sed quare hos elegit) Tertio directe respondet argumento: ibi: Nec; tamen 7c.

¶ Quo ad p^m intēdit hāc cōclonē. Deꝰ hoies quoslā reprobat: 7 quoslā p̄destinat, vt bonitas sua repreſentet̄, 7 p modū misericordie parcitiue, 7 p modū iuſtitie punitiue. Probat̄ hoc dupl^r. p^o rōne. 2° auctē apli ad Ro. 9. 7. ad Timo. 2. Rō sumit ex ꝓportiōalit sibilitudine vniuersi 7 gñis humani in ordine ad vitā eternā: 7 ꝓsistit hoc. q^o quēad modū bonitas diuina est cā finalis p̄fectiōis vniuersi. sic ex ea hī rō diuersitatis graduū rerū h3 summū 7 infimū. 7 gmissionis malor̄. Ita ex eadē hī rō diuersit̄ gradu⁹ in gñe humano fm misericordiā parcēdo. 7 fm iuſtitiā puniendo: 7 declarat assumptū: q^a bonitas diuina est finis oim vt repreſentabilis per ea: 7 cum sit vna 7 simplex nec aliq̄ creatura ad eius simplicitatē pingere posſit, op3 vt diuersis rebꝰ repſentet: 7 p̄r si vniuersū3 p̄fecte infra latitudinē th creature. ꝺ illā repreſentare. op3 ex oibus ꝓstare gradibus ab imo vsq; ad summū: 7 si hec debēt ꝓseruari, nīta o3 mala p̄mittere: vt supꝰ declaratū fuit.

¶ Circa hāc rōnē. 4. occurrūt impugnata. Primū est. ꝓportio inter genus humanū 7 vniuersum arguit esſi hoc ꝑricus dicēs debuiſſe fieri ꝓportionē inter vniuersam creaturā rōnalē 7 vniuersum. saluā3 hāc repreſentatio diuine bonitatis in iuſtitia punitiua respectu demonū: 7 sic rō in holbus nihil valet. Scōm est. ꝓportio inter gradus vniuersi 7 gradus hoim: non est inde ꝑricus par de eis rō: q̄m oēs ſpēs vniuersi sunt de p̄fectiōe per se vniuersi. nō aūt oēs ſpēs actuū moraliū. q̄ꝺ. p^a. q: nulli⁹ defectus siue culpe siue pene pertinet ad se per perfectionē vniuersi. Cōstat autem multos actus morales vt mendacium furtum. 7 his similia mali culpe esſe ſpecies.

¶ Tertium est applicatio iuſtitie ad reprobos. Saluat̄ur enim iuſtitia inquit Aureolus in predestinatis. iuxta illud apoſtoli: quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex.

¶ Quartū est cauſalitas finalis attributa iuſtitie punitiue respectu reprobationis in cōi. 5 hoc est̄ arguit vter⁹ ḧenricus q̄ꝺ: q: nō vī rōnabile vt deꝰ fieri petā ꝑmittat vt ea postmodū puniat: imo in hoibus videmus q̄ ꝺ ꝑmittit aliquē peccare si poſſet cū, ph^o here vel impedire peccat: non igitur hoc attribuēdū est deo. Et confirmat hoc Aureol⁹: q: nō fuit faciēda mala vt veniāt bona: ſed reprobatio absq; oi demerito est mala: ergo nō est adeo faciēda ꝓp hoc ſolū vt appareat in ſua iuſtitia bonitas. Preterea inquit Aureo. iuſtitia punitiua nō ē ꝑs intēta: ſz tm ex ſuppone culpe punibilis: ergo ipſa nō ē principalis cā reprobatiōis: ſed petiū pat⁹ ipa: 7 rursus ergo nulla neceſſitas est vt aliq̄ fiat in vniuerſo. ad hoc vt iuſtitia punitiua eluceſcat.

¶ Ad p^m hoc ꝺōm ē: q; ſz potuiſſet tota creatura rōnalis poni vt vniuerſum: nō rōnabiliter in author⁹ genus humanum poſuit: nō q; duo vniuersa cōſtituant hoies 7 angeli: ſed q̄a de facto conſtat quoſdam hoīm reprobari 7 quoſdam predeſtinari: tanquā ipſum genus humanum cuiuſdam vniuerſi. ex tot gradibus cōſtās rōnem habeat: 7 q^a hec ſit mens litere inſinuant ipſa verba. Si igitur cōſideremus totū genus hūanū vt totā rerum vniuerſitatē: ex nota iliquidē cōditione. alt inuit q^a nō tam ex vī rōnis. q^a ex facto ꝓportionalitatem hanc exercebat. ¶ Ad ſecūdā ꝺ. q^a arguens fotte ſommians hoc obiecit hanc litere: nullꝰ enim reperit talis ꝓpositio facta. ¶ Ad 3^m ꝺ. q^a duplicter. Primo q̄ non ex relucētia iuſtitie: ſed iuſtitie talis reprobationē litera infert: talis autē nō falſatur in predeſtinatis. Scōo ꝺ. q^a etiam ex rōne iuſtitie poteſt inferri reprobatio: q^m iuſtitia propriē dicit opus, in quo maxime ipſa relucet 7 minus miſericordia: ſicut ex cōuerſo miſericordia absolute dicit vbi ſi tetū ipſius est parius relinquens locū iuſtitie: 7 ſic 13 in predeſtinatis aliquid iuſtitie ſaluetur: vt abūdātia tamen eius reluceat reprobatio fit.

¶ Ad quartū vt bene intelligatur reſponſio 7 ſancti Tho. doctrina: prelibare op3 q^a in reprobatiōe ſunt tria. permiſſio peccatōꝝ. ꝑmiſſio peccatū: 7 eterna punitionez hec tria ſunt effectus reprobatiōis diuine: quēadmodum omne ordinans in vitam eternam erat effectus predeſtinatiōis: propter q̄s non poſſumus hic recte dicere totum effectū reprobationis vel partem vt diſtinximus de effectu predeſtinationis: ſed debemus cautius loquendo dicere: totum quod eſt in reprobatione vel id quod eſt in ea ex virtute reprobantis. Et tunc ſcito q^a apud diuū Thomā: vt patet ſuper. 9. capitulo epiſtole ad Roma. diuerſa eſt ſcia de cauſa predeſtinatiōis 7 reprobationis: q̄m vltimus effectus reprobationis. ſ. punitio habet cāz ex parte reprobati. ſ. culpā: cuius nullo modo deus eſt actor: predeſtinatiōis autē vltimi effectus. ſ. beatitudinis, licet ſit aliqua cā in nobis ſcz meritum: id tamē totum eſt a predeſtinante. Et ſicſi de effectu toto vtriuſq; ſ. reprobationis 7 predeſtinationis eſt ſermo: nulla de petō q̄ inferi debet: ſed de his tñ que a reprobante 7 predeſtinante ſunt: que bona op3 eſſe: 7 de his diuina bonitas eoū cā eſt. Si aūt eſt ſermo de toto eo q̄ in reprobo inuenit: ſic aliq̄ eſt a deo atque diuina bonitate: aliquid vero nec a deo nec propter diuinam bonitatē: imo auerſio eſt ab illa: vt ptz de peccato mortali. Et ideo licet ſciencia meritoꝝ non cōcedat cauſa predeſtinatiōis: preſcientia tñ demeritoū cauſa quod ā ſpāli mō eſt reprobationis: q^a ꝑpter demerita preſcita nec a ſe preparata ſtatuit deus a ſe quoſdam perpetuo puniendos: vt ſua bonitas etiā in tali iuſtitia participetur. Atq; ſic modi illam participandi a ſua ſapientia ſtaturi impleant. Cum igit relucentia diuine bonitatis in iuſtitia punitiua finis 7 ratio reprobationis in litera ꝺr referendum eſt ad ipſos effectus reprobationis. ſ. permiſſionem peccatoꝝ: 7 penas culpe ſparatas vel redditas: 7 non quo ad petiū. Sſ. eſt finis eius est bonū cāe ſingulorum ex eclud anſ: vt aduersarij intellexiſſe videnſ. Et ideo deceptiſunt: q̄m vt in litera expreſſe ꝺr permiſſionis malorū: eōſeruatio diuersorum minū manifeſte eſt cā ꝑmiſſionis petōrum: ꝺū hoies q̄da relinquunt in manu propꝛ cōſilij: punitionis quoq; culpa q̄ nullo mō est a deo est cā demeritoria. Uñ omnia argumēta tā hēretici ſp̄ Aureoli a falſa interpretatiōe huius litere procedunt: dum relucentiam diuine iuſtitie finem reprobationis effectuum excludendo alias cauſas: 7 precipue culpam intellexerunt a. S. T. poni: cuius oppoſitū iam manifeſtauimus. Sigillatim igit̄ rñdendo ad p^m. ꝺr q; alius est ordo inter effectus p̄deſtinatiōis 7 effectus reprobatiōis. non eſt posterior. est finis prioris: quēadmodū ibi ꝑmissi eſt finis meriti. nō enim dicimus q^a ideo deꝰ ꝑmittit petā vt puniat: ſed dicimus q^a permittit 7 punit relucentiā iuſtitie ſue: 7 q^a ꝺ est totꝰ reprobatiōis effectus. idcirco reprobationis rō diuina iuſtitia merito ꝺr. Nec est verū q^a quicūq; potens impedire petā alterius peccat ſi permittit. hoc enī nō hz locū niſi in eo q^a tenetur ad impediēdū: vt in regimine ēt hūano experientia docet: multa enī ſuauitatis regimīnis deperiret ſi permiſſio non eſſet licita. Ad confirmationem vero Aureo. ꝺr. q^a reprobatio quo ad primum effectū. i. punitionē, ꝺato quod eſſet mala ſine omni demerito: quo ad primū tamen. ſ. permiſſionē demeriti: etiam ſi nulla ſubeſſet cauſa, niſi relucentia iuſtitie diuine mala non eſt: q̄m permiſſio ipſa nihil adimit cadenti de his que ſibi debentur: ſed tantum gratuitum negat amorē dei ad tenendum ne cadat. Unde cum permiſſio ſecundum ſe nō ſit mala: et relucentia diuine bonitatis in iuſtitia punitiua ſit magnuz bonum: ſi ad nihil aliud permiſſio ordinaret, adhuc bona eſſet. Negandum eſt ergo 7 q^a reprobatio quo ad primum eius effectum ſeciuſa omni alia cauſa eſſet mala: 7 q̄ reprobatio quo ad eōs eius effectus ponatur a nobis ſine omni alia cauſa: vt iam patet ex dictis. Ad vltimum dicitur negādo aſſumptum. ſ. iuſtitia punitiua nō eſt per ſe intenta. non enim vno modo dicitur per ſe intentum aliquid. eſt enim per ſe primo intentum: 7 aliquid per ſe non primo. id enim eſt per ſe primo intentum: quod bonum cū ſit in ſe intrinſecum omnīū ad ipſum, quomodolibet facientiuz adequat. i. q^a tam ipſe omnia ad ipſum quomodolibet concurrentia intēduntur ab eo reſpectu cuius eſt per ſe primo intētum. Id autem dicitur per ſe non primo intentum: quod in ſe quidem bonum eſt ac intentum: ſed ex aliquo nullo modo intento occaſionatur: 7 de horum numero eſt iuſtitia punitiua q̄ ex peccatis puniendis occaſionem habet. Quod autē huiuſmodi perfectiones malum culpe preſupponētes per ſe intente ſint 7 dicendę ſint, relucentia diuine bonitatis in paſſione chriſti teſtatur. conſtat enim eam per ſe intentam eſſe a deo

totum genus humanum: ſicut totam rerum vniuerſitatem. Voluit igitur deus in hominibus quantum ad aliquos quos predeſtinat ſuam repreſentare bonitatē per modum miſericordie parcēdo: 7 quantū ad aliquos quos reprobat per modum iuſtitie puniendo. Et hec est ratio quare deus quoſdā eligit, 7 quoſdam reprobat. Et hanc cauſam aſſignat Apoſt. ad Rom. 9. dicēs, Volens deus oſtendere iram. i. vindictam iuſtitie, 7 notam facere potentiā ſuā, ſuſtinuit. i. permiſit in multa patiētia vaſa ire apta in interitum. vt oſtenderet diuitias gloie ſue in vaſa miſericordie que preparauit in gloriā. Et. 2. tim. 2. dicit, In magna domo non ſolum ſunt vaſa aurea 7 argētea: ſed etiam lignea 7 fictilia. Et quedam quidem in bonorem: quedam in contumeliam. Sed quare hos elegit in gloriam, 7 illos reprobauit nō habet rationē, niſi diuinā voluntatē. Unde Aug. dicit ſuper Joannē, Quare hunc trahat, 7 illū non trahat: noli velle diiudicare, ſi non vis errare. Sicut etiā in rebus naturalibus pōt aſſignari ratio (cum prima materia tota ſit ſeinuformis) quare vna pars ei⁹ est ſub forma ignis, 7 alia ſub forma terre a deo in principio condita: vt ſic ſit diuerſitas ſpecierum in rebus naturalibus. Sed quare hec pars materie est ſub iſta forma, 7 illa ſub alia dependet ex ſimplici diuina voluntate, ſicut ex ſimplici voluntate artificis dependet q̄ ille lapis eſt in iſta parte parietis: ille in alia: quāuis ratio artis ha beat quod aliqui ſint in hac, 7 aliqui ſint in illa. Neque tamen propter hoc eſt iniquitas apud deum: ſi inequalia non inequalibus preparat. Hoc enim eſſet contra iuſtitie rationem: ſi predeſtinationis effectus ex debito redderetur: 7 non daretur ex gratia. In his enim que ex gratia dantur poteſt aliquis ꝓ libito ſuo dare cui vult plus vel minus (dummodo nulli ſubtrahat debitum) abſq; preiudicio iuſtitie. Et hoc eſt q̄ ſcribit paterfamilias Matthei. 20. cap. Tolle quod tuum eſt, 7 vade. An non licet mihi quod volo facere?

¶ Utrum predeſtinatio ſit certa. Art. 6.

Ad Sertū ſic procedit. Uī. q^a predeſtinatio nō ſit certa. Quia ſuper illud Apoca. 3. cap. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam. t. dicit Augu. q̄ꝺ alius non eſt accepturus, niſi iſte perdiderit. Potest ergo 7 acquiri 7 perdi corona q̄ eſt predeſtinationis effectus. Nō est igitur predeſtinatio certa. ¶ Ꝑ. Poſito poſſibili nullum ſequitur impoſſibile. Poſſibile eſt autem aliquem predeſtinatuz (vt Petrum) peccare, 7 tunc occidi. Hoc autem poſito ſequitur predeſtinationis effectum fruſtrari. Hoc igitur non eſt impoſſibile. Non ergo eſt predeſtinatio certa.

¶ Ꝑ. Quicquid deus potuit poteſt. Sed potuit non predeſtinare quem predeſtinauit. Ergo nunc poteſt non predeſtinare. Ergo predeſtinatio non eſt certa.

Sed Cōtra est, q^a ſuper illud Rom. 8. Quos preſciuit, hos 7 predeſtinauit 7c. dicit glo. Predeſtinatio eſt preſcientia 7 pparatio beneficioꝝ dei, qua certiſſime liberantur quicunq; liberantur.

Rñdeo Dicendum, q^a predeſtinatio certiſſime 7 infallibiliter cōſequitur ſuum effectum: nec tamē imponit neceſſitatē: vt. ſ. effectus eius ex neceſſitate prouenīat. Dictū eſt em ſupra^c: q^a predeſtinatio est pars prouidētie. Sed non omnia que prouidētie ſubduntur neceſſaria ſunt: ſed quedā contingenter eueniunt ſm cōditionē cauſarū proximarum: quas ad tales effectus diuina prouidēcia ordinauit. Et tamen prouidentie ordo est infallibilis: vt ſupra oſtenſum eſt^c. Sic igitur 7 ordo predeſtinationis est certus: 7 tamē libertas arbitrij non tollitur: ex qua contingenter prouenit predeſtinationis effectus.

¶ Ad hoc etiā conſiderāda ſunt: que ſupra dicta ſunt^c de diuina ſciētia 7 de diuina voluntate: que contingentiā a rebus non tollunt: licet certiſſima 7 infallibilia ſint.

Ad primū Ergo dicendum, quod corona dicitur eſſe alicuius non ſolum quantum ad meritum eius: ſed etiam quantum ad impetrationem. Unde ſicut ſcribit paterfamilias Matthei vigeſimo. Aduerte hic q̄ tam Henricus quam Aureolus hunc paſſum reprehendere conantur: quia reprobatio non eſt de numero gratuitorum: punire enim non eſt gratie, ſed iuſtitie: in iuſtis autem locum non habet verbum patrisfamilias. Sed ad hoc facilima est reſponſio. reprobatio enim vt iam dictum fuit: quo ad vltimum effectum id eſt punite iuſtitie actus exercet: in qua vt expreſſe litera dicit: non licet vnicuique facere quod vult. Quo ad primum autem effectum, id eſt permiſſionem peccati 7c. negationem actus miſericordie ſeu gratie exercet: 7 quia non ſolum gratuitum eſt dare maio: ē vel minoꝝ gratiam: ſed ſimpliciter dare 7 non dare illam infra latitudinē gratuitorum comprehenduntur: idcirco reprobare 7 predeſtinare inter gratuita merito cōnumerantur: quamuis diuerſimode: vt patet ex dictis: 7 ꝓpterea optime ad ea ſentētia patriſfamilias eſt applicata.

¶ Super articulum ſextum.

In titulo aduerte ex queſtionibus de veritate queſtione. 6. articulo. 3. quod ly certa poteſt dupliciter intelligi, ſcilicet certitudine cognitiōis vel certitudine ordinis. Cum enim predeſtinatio duo in ſe claudat: ſcilicet precognitionem 7 precauſalitatem: poteſt attendi certitudo eius 7 quo ad cognitionem: vt ſcilicet habeat certam cognitionem de predeſtinatis effectibus 7 euentibus: 7 poteſt rurſus attēdi eius certitudo quo ad cauſalitatem: vt ſcilicet habeat infallibilem ordinem in attingendo ac perducendo ad predeſtinatos effectus. Et quoniam prima certitudo non exit limites ſcientie diuine: de qua ſatis abunde tractatum eſt: certitudo vero ordinis propriās habet difficultates in hac materia: propterea hic titulus de certitudine ordinis eſt intelligendus: ita quod ſenſus eſt: an predeſtinatio inquantum cauſa, habeat infallibilem ordinem ad effectus intentos.

¶ In corpore vna est concluſio reſponſiua. habens tamen duas partes: predeſtinatio eſt certa: non tamen neceſſitatem imponit. Probatur quo ad vtranque partem ſimul dupliciter. primo ex parte prouidentie diuine, prouidentie ordo est infallibilis: et tamen quedam prouidentie ſubiecta contingenter eueniunt ſecundum conditiones cauſarum proximarum. Ergo et predeſtinationis ordo est certus: et tamen predeſtinationis effectus contingenter eueniunt iuxta liberiatem arbitrij. Antecedens patet in que-

b 119 137 138 122

144 1.d.40. q.3. art. vnico. et. 5. ql. q.1.ā.2. 2.11. ql. artic. 3. 2.12. ql. artic. 3. Et ſi.q. 6. art. 2 5. 7 ad hebie. 127 4.co. 4 ſi.

a b c 133

139

92 123

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione precedente. ꝓ3a autē probatur: q predestinatio est pars prouidentie.
¶ Secundo manifestabilius dicitur conclusio ex supradictis similibus conditionibus scientie z voluntatis diuine respectu contingentium.
¶ Aduerte hic q manifeste litera adequat certitudinē ꝓuidentie certitudini predestinationis: imo ex certitudine ordinis illius probat a priori certum ordinē istius. Ita q sicut omne ꝑdestinatū ita omne prouisum infallibiliter euenit. Verba autem
S. Tho. in qōib⁹ de veritate. q. 6. articu. 3. quē ponitur differentia inter predestinatiōnē z ꝓuidentiā in hoc q prouidentia nō est certa respectu eorū quę finis particularis in materia contingenti. predestinatio autē est certa: non sunt interpretanda vt sonant: vt ex hac litera et supradictis patet. Non em̄ intēdit q ꝓuidentie diuine non subiacent tales euētus. nec q oppositum eueniat prouisi eorūdē: sed qđ multi ordines hmōi causarū contingentiū ad aliqua futura: sub diuina prouidētia cadunt: z tā illa futura nunq̄ erunt vt ptz de multis preparationibus hmōi causarum, quibus tamē nō euenient intenta: sub ꝑdestinatione autē nullus cadit ordo particularis alicuius ad aliqđ
117 futurū: quin etiaz sub eadem cadat euentus illius futuri. Et nascitur hec differentia ex amplitudine ambitꝰ prouidentie: quia scilicet sub ipsa ois ordo clauditur. siue eū cuētu futuri sine non: sub predestinatione autē soli ordines habentes euentum ad intentuz sine etiā in particulari, nullus em̄ ordo deficiēs a ꝓpio intento vt sic sub ipsa cadit. Verūtamen nō sunt extendenda nec vitanda verba illa: qm̄ ordo deficiēs a ꝓpio
3 14 1.d.4.q. 3.ar.vni co. euentu non est prouisus a deo quo ad euētum: sed quo ad ipm̄ ordinē z non euētum ꝓpriū: z propterea nihil certitudinis admit prouidētie hmōi: non euentus. Propter qđ diximus z dicimus a deo sine ratione disponi. Ergo nō est certus numerus saluādoꝝ ꝑdinatus a deo. q̄ in mēte verba mutauit author: simpliciter de ꝓuidētie certitudine tractans hic: adequando eam predestinationi. Nec illorum mentionit: quoniam nunc dicta pia interpretatione ex parte rerū sustineri vtcunq̄ possunt. Cetera autem que circa certitudinem predestinationis disputanda essent, iam discussa sunt in precedenti questione de prouidentia: vnde nō oportet eam amplius repetere.

¶ Super articulum septimum.

TItulus clarus est.
¶ In corpore tria facit. primo de certitudine numeri predestinatoꝝ absolute. secundo de numero reprobōrum. tertio de certitudine quo ad nos numeri predestinatorum tractat.
¶ Quo ad primum hec est conclusio rīsiua questo affirmatiue: numerus predestinatorū est deo certus, non solū formaliter sed materialiter: nō solum vt cognitus, sed vt electus z predefinitus. Conclusio hec habet tres partes principales: z prima quidē. s. q̄ sit deo certus pro constanti relinquit. Scōa autē. s. nō solū formaliter sed materialiter: z declaratur quo ad terminos: dum quidā hoc negātes afferunt: z probat ducēdo ad incōueniēs sic: si numerus predestinatoꝝ esset deo certus formaliter tm̄: tolleret certitudo ordinis predestinationi attributa in ꝑcedenti articulo. hoc est inconueniens: ergo patet ꝓma quia staret petrum esse predestinatū, z tñ non saluari: z sic predestinatio nō infallibiliter suum sortiretur effectū. Tertia autē. s. nō solū vt cognitus: sed vt predefinitus: z declaratur quo ad terminos exemplo numeri guttarum pluuie, z arene maris quo ad ly cognitus: z differētia inter numerum maris et domus. z mensurarū parietis etc. z numerū lapidū respectu edificationis quo ad ly predefinitus: z probat sic. omne agens intēdit facere aliqđ finitū: ergo intēdit aliquam determinatam mensuram in suo effectu: ergo excogitat aliquem numerum in partibus essentialibus eius que per se requiruntur ad perfectionē totius. Non enim per se eligit aliquem numerum in his que non principaliter requiruntur: sed solum ꝓpter aliud. Sed in tanto numero accipit huiusmodi inquantum sunt necessaria propter aliud. Sicut edificator excogitat determinatam mensurā domus: z etiam determinatum numerū mansionū quas vult facere in domo: z determinatum numerum mēsurarum parietis vel tecti. Non autem eligit determinatū numerum lapiduz: sed accipit tot quot sufficiunt ad explendam tantam mēsuram parietis. Sic igitur considerandum est in deo respectu totius vniuersitatis q̄ est eius effectus. Prēordinauit enim in qua mēsura deberet esse totum vniuersuz z quis numerus esset conueniens essentialibus partibus vniuersi: que scilicet habēt aliquo modo ordinem ad perpetuitatez, quot scilicet sphere, quot stelle, quot elementa: quot species rerum. Individua vero corruptibilia non ordinātur ad bonum vniuersi quasi principaliter, sed quasi secundario: inquantum in eis saluatur bonuz speciei. Unde licet deus sciat numerū omnium induiduoꝝ: non tamen numerus vel boum vel culicum vel alicuorum huiusmodi est ꝑ se prēordinatus a deo. Sed tot hmōi diuina prouidētia produxit quot sufficiūt ad specierū ꝓseruationē. Inter oēs autē creaturas principali⁹ ordinatur ad bonū vniuersi creature rōnales que inquātum hmōi incorruptibiles sunt, z potissime ille que beatitudinem cōsequuntur: que immediatius attingūt vltimū finē. Ūi certus est deo numerus predestinatoꝝ: nō solum per modum cognitionis: sed etiā per modum cuiusdā principalis prefinitionis. Non sic autem oīno est de numero reproborum qui videntur esse prēordinati a deo in bonum electorum: quibus omnia cooperantur in bonum. De numero autē omnū predestinatoꝝ hominū quis sit: dicunt quidā q tot ex hoibus saluabuntur quot angeli ceciderunt. Quidā vero q tot saluabuntur quot angeli remanserunt. Quidam vero q tot ex hominibus saluabuntur quot angeli ceciderunt: z insuper tot quot fuerunt angeli creati. Sed melius dicitur q soli deo est cognitus numerus electorum in superna felicitate locandus.

Ad primū

Ergo dōm: q verbum illud deutero. est intelligēdum de illis qui sunt prenotati a deo respectu ꝓsentis iustitie. Horum em̄ numerus z augetur z minuit z nō numerus predestinatorum. ¶ Ad secundū dōm, q ratio quātitatis aliquius partis accipiēda est ex proportione illius partis ad totuz. Sic em̄ est apud deū ratio quare tot stellas fecerit vel tot rerū species: z quare tot predestinauit ex proportione partiū principalium ad bonum vniuersi. ¶ Ad tertium dicendum, qđ bonū proportionatum cōmuni statui nature accidit vt in pluribus: z deficit ab hoc quod excedit communē statum nature inuenitur vt in paucioꝝb⁹: z deficit ab hoc bono vt in pluribus. Sicut patet quod plures homines sunt qui habent sufficientem scientiam ad regimen vite sue: pauciores autem qui hac scientia carent, qui motiones vel stulti dicuntur: sed paucissimi sunt respectu alio rum qui attingunt ad habendā profundam scientiam intelligibiliū rerum. Quum igitur beatitudo eterna in visione dei consistens excedat communem statum nature: z ꝓcipue secundum q̄ est gratia destituta per corruptionem originalis peccati: pauciores sunt qui saluantur. Et in hoc etiam maxime misericordia dei apparet quod aliquos in illam salutem erigit: a qua plurimi deficiunt secundum communem cursum z inclinationem nature.

de perfectione substantiali vniuersi: hic autem de perfectione quasi per modum passionis: habent enim se omnes corporales species ad simplicia corpora, vt passiones ad subiectum: dum ex eis z actiue z materialiter fiunt z constant. Secundo dicitur quod vniuersum potest fieri dupliciter. Uno modo ꝓ vniuerso corporeo vt sic: z hoc modo tractatur in primo celi: et constituitur ex solis simplicibus corporibus: quoniam nulla corpulēta est in vniuerso nisi simplicium
corporum. omnis em̄ mixtorum corporalis materia ex elementis est. Alio modo ꝓ vniuerso perfectionis: et sic tractatur hic: et ad eius integritatem exiguntur omnes species: vt in litera dicitur. non enim perfectiones specifice corporum istoruz ex simplicibus coporibus vt sic fiunt: sed ex altiori quadam natura: vt patet de perfectione vitali.
¶ Circa conclusionē ipsam aduerte qđ aureolus apud capreolum in quarto di. primi: eam nititur impugnare: sed quoniaz non arguit ex propriis certi nūeri: sed ex omnibus pertinētib⁹ ad discretionē predestinatorum a reprobis: et equiuocat de fine vniuersi: z hic superi⁹ patent: idcirco pertranseundus censui: ex his enim facile patet omnium solutio.
¶ Quo ad secundum est hec conclusio: numerus reproborū non est ommino sic certus. Et probatur: electis omnia cooperātur in bonum: ergo reprobi prēordinati sunt adeo in bonum electorum: ergo numerus reproborum non est sic omnino certus. Aduerte hic ly sic ommino: in reprobis enim sunt duo: scilicet ipsa creatura: z id quod pertinet ad esse reprobum: q̄ ad naturam eodem modo predefinitus est numerus electorum z reproborum: quoniaz vtriqz eiusdem nature sunt incorruptibilis rationalis etc. quo ad gratuita vero: sicut electi prediffiniti sunt propter scipsos: vt scilicet propijs actibus atq; felicibus vltimum finem simpliciter attingant: reprobi vero quasi irrationales creature proꝓ utsi sunt non ad bonum proprium: quoniam felicitate priuati sunt: sed alienū: scilicet dei z electorum: ita numerus electorū est certus propter se. Numerus autem reproborum propter aliud: id est electos. Unde considerando reprobos ratione subiecti: dicimus quod est certus eorum numerus etiam prediffinitus. considerando autem eos quatenus reprobi sunt, dicimus q non sunt in certo numero prediffinitiue: sed quasi tot quot diuina prouidentia reprobis vtitur quot ad electorum bonum conferre conspicit. Et hanc distinctionem per illa verba (non sic autem omnino est) intendit litera: dicens enim (non sic) excludit reprobos a principalibus z per se, primo partibus vniuersi. apponens autem ly (omnino) eximit eos a partibus pure propter aliud: et sic quasi medios locauit propter incorruptibilitatem subiecti etc. vt diximus.
¶ Quo ad tertiū: tractatur numerus predestinatorum hominum an nobis sit certus. referunturq; tres opiniones: z nulla earum approbatur: sed quarta apponitur mea. Aduerte hic qđ opiniones iste non reprehenduntur. Tum quia in materia valde dubia, z per certitudinem occulta nobis opinatiue locuti sunt authores. Tum quia authores opinionum harum illustres ac etiam sancti videntur fuisse: secundam nanq; opinionem gentes esse constat: melior autem omnibus quarta dicitur: quia authoritati ecclesie in nititur dicentis in collecta secreta: deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus: z ad hoc innuendum eisdē verbis author vsus est in litera.

¶ Super Artic. 8.

TItulus clarus est.
¶ In corpore duo facit. Primo duas opiniones tractat. Secundo respondet questo. Quo ad primum opiniones et earum improbationes satis in litera patent. Et scias qđ vt in articulo. 6. o. questionis sexte de veritate habet. prima opinio ex epicureis. secūda ex stoicis orta videt: aut postea ex egyptiis. fuit enim
1 14 1.di.4.r. artic.4. et.3.di. 17.ar.3. q.1.3m. et.4.di. 45.q.3. ar.3.3 et fi.q. 6.ar.4. cos derivata: z in eaz auicenna quoqz incidisse videtur. Et quoniā extreme sunt, prima credente quod nostra nihil conferunt. secunda vero quod totum faciunt dum etiā ipsum predestinātem imutāt rationabiliter media sententia vera cōprobat. s. q̄ aliquo modo sic. z aliquo mō nō vt in litera subiungit. Quo ad 2m ergo rīdet questio dnabus conclusionibus iuxta duo distinctionis mēbra: distinctio est: in predestinatione sunt duo scilicet prēordinatio z effectus. Prima conclusio est: predestinatio quo ad prēordinationez nullo modo iuuatur precibus sanc-

Utrum predestinatio possit iuuari precibus sanctorum. Artic. 8.

AD Octauum sic proceditur. Uidetur, q predestinatio non possit iuuari precibus sanctorum. Nullum enim eternum impeditur ab aliquo temporali. Et per hoc nō potest temporale iuuare ad hoc q aliquod eternū fit. Sed predestinatio est eterna. Cum igitur preces sanctorum sint temporales, non possunt iuuare ad hoc quod aliquis predestinet. Non ergo predestinatio iuuatur precibus sanctorum. ¶ Preterea. Sicut nihil indiget consilio, nisi propter defectum cognitionis: ita nihil indiget auxilio, nisi propter defectum virtutis. Sed neutrum horum competit predestinanti. Unde dicitur Boē. secundo, Quis adiuuit spiritum domini. aut quis cō. eius fuit: Ergo predestinatio non iuuatur precibus sanctorum.
¶ Cp. Eiusdem est adiuuari z impediri. Sz predestinatio non potest aliquo impediri. Ergo non potest aliquo iuuari.

Sed

Cōtra est, q dr Genē. 25. q Isaac rogauit deum pro Rebecca vxore sua, z dedit conceptum Rebecce. Ex illo autem conceptu natus est Jacob qui predestinatus fuit. Non autem fuisset impleta predestinatio si natus non fuisset. Ergo predestinatio iuuatur precibus sanctorum.

Respondeo

Dōm, q circa hanc questionem diuersi erroꝛes fuerunt. Quidam enim attendentes certitudinem diuine predestinationis direxit superfluas esse orationes vel quicquid aliud fiat ad salutem eternam consequendam: quia his factis vel non factis predestinati consequuntur reprobati non consequuntur. Sed contra hoc sunt omnes admonitiones sacre scripture exhortantes ad orationem: z ad alia bona opera. Alij vero direxunt q per orationes mutat diuina predestinatio. Et hec dr fuisse opinio Egyptiorum: qui ponebāt ordinationē diuinam quam fatum appellabant aliquibus sacrificijs z orationibus impediri posse. Sed contra hoc etiā est auctoritas sacre scripture. Dicitur em̄. 1. Reg. 15. Porro triumphator israel non parcet: neqz penitudine flectet. Et ro. 2. dr: q sine pnīa sunt dona dei z vocatio. Et ideo aliter dicēdum, q in predestinatione duo sunt cōsiderāda. s. ipsa prēordinatio diuina z effectus eius. Quantum igitur ad principium nullo modo predestinatio iuuatur precib⁹ sancto rum. Non em̄ precibus sanctorum fit q aliquis predestinetur a deo. Quantum vero ad secundum dicitur predestinatio iuuari precibus sanctoruz z alijs bonis operibus: q̄ ꝓuidentia (cuius predestinatio est pars) nō subtrahit causas secundas⁹: sed sic prouidet effectus, vt etiā ordo causarum secundarum subiaceat prouidētie. Sicut igitur sic prouidentur naturales effectus: vt etiā cause naturales ad illos naturales effect⁹ ordinētur, sine quibus illi effectus non proueniret: ita predestinatur a deo salus alicuius, vt etiā sub ordine predestinationis cadat quicquid hominem promouet in salutem: vel orationes ꝓprie vel aliorum, vel alia bona vel quicquid huiusmodi: sine qui-

137

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorum: et probatur quia non fit sanctorū precibus qđ aliquis predestinatus a deo in vitam eternam. Secunda est predestinatio quo ad effectum iuuatur precibus sanctorum ꝛ aliis bonis operibus: ꝛ probatur prouidentia non subtrahit causas secundas: sed eis vtitur sic, vt sine illis prouisi effectus non proueniret: ergo predestinatio salutis alicuius cōnexa sub suo ordine quicquid illum promouet in salutem: quecunqꝫ sint illa: ita ꝙ sine eis salutem ille non consequeretur: ergo predestinationis effectꝰ per huiusmodi orationes ꝛ opera cernitudinaliter impletur qđ erat intentum. Antecedēs patet ex dictis ꝛ manifestatur in natura- 137
libus: prima vero consequētia: quę sola explicite habetur in litera. probatur: quia prędestinatio est pars prouidentie: reliqua ex se patēt: annectitur quo ꝙ corollarium in litera: imo infertur per modum exhortationis: quia ad mores plurimum res hec ꝓdest. Confirmatur̄ autoritate ꝫ̄ hortatē ꝫ̄ apostoli: vt satis clare patet in litera. 120
136

¶ Super questionis 24. articulum. 1.

Ista titulo aduerte ꝙ non incipit a questione an est: sed a questione quid est: supponens ex authoritate scripture libri vite esse: ꝛ propter affinitatem cum predestinatione querit quid sit, querendo an sit idem quod predestinatio, quatenus ex diuersitate illa, habeatur quid est. 147
3.di.40 q.1. art. 2. 5m.
Et 3. di. 31. q. 1. art. 2. q. 2. per totū. er. q. 3. 1m. ꝛ ver. q. 7. ar. 4. Et psal. 39. co. 8 et phil. 4. co. 1. fi.

¶ In corpore duo facit. primo dicit quid nominis. secūdo quid rei. Quo ad primum tria dicit. primo quod liber vite non propriē sed metaphorice dicitur in deo. Secundo ꝙ significat scriptionem predestinatorū. Tertio originem huius metaphore: ꝙ scilicet ex humanis libris in quibus scribūtur consiliarij seu milites sumpta est.

¶ Quo ad secundum est hec conclusio. liber vite in deo est notitia firma ac significativa predestinatorum: hic conclusio quo ad duas partes manifestatur. Primo quo ad ly firma authoritate ꝓ̄uerb. 3. deinde ratione: quia conscripto in 142
libris materialibus aliquid conscribitur ad succurrendum memorie. Unde ipsa dei notitia qua firmiter retinet se aliquos predestinasse ad vitā eternā dicitur liber vite. Nam sicut scriptura libri est signū eoꝝ que fīēda sunt: ita dei notitia est quoddā signū apud ipsum eorū qui sunt perducēdi ad vitam eternā: ſm illud. 2. Tim. 2. Firmū fundamentum dei stat habēs signaculum hoc nouit dominus qui sunt eius.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ liber vite potest dici dupliciter. Uno modo conscriptio eorum qui sunt electi ad vitā. Et sic loquimur nūc de libro vite. Alio modo pōt dici liber vite conscriptio eorū que ducunt in vitā. Et hoc dupl'r vel sicut agendorū. Et sic nouū ꝛ vet' testm dicitur liber vite, Uel sicut iam factorū. Et sic illa vis diuina qua fiet vt cuilibet in memoriā reducantur facta sua, dicitur liber vite. Sicut etiam liber militie potest dici: vel in quo scribuntur electi ad militiam: vel in quo traditur ars militaris: vel in quo rectātur facta militum. Unde patet solutio ad scām.

¶ Ad tertium dicēdum, ꝙ non est cō suetum conscribi eos qui repudiantur: sed eos qui eliguntur. Unde repobationi non respondet liber mortis: sicut predestinationi liber vite.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ secundum rationem differt licet liber vite a predestinatione. Importat enim notitiam predestinationis: sicut etiam ex glosa inducta apparet.

¶ Utrum liber vite sit solum respectu vite glorie predestinatorum. Articulus. 2.

Ad scām sic proceditur. Uidetur ꝙ liber vite non sit solum respectu vite glorie predestinatorum. Liber enim vite est notitia vite. Sed deus per vitam suam cognoscit omnem aliam vitam. Ergo liber vite precipue dicitur respectu vite diuine ꝛ nō solum respectu vite predestinatorum. ¶ Ꝑ. Sicut vita glorie est a deo: ita vita nature. Si igitur notitia vite glorie dicitur liber vite, etiam notitia vite nature dicetur liber vite. ¶ Ꝑ. Aliqui eliguntur ad gratiā, qui nō eliguntur ad vitā glorie: vt patet per id qđ dicitur Joā. 6. Nonne duodecim vos elegi: ꝛ vnus ex vobis diabolus est. Sed liber vite est conscriptio electionis diuine: vt dictum est. Ergo etiam est respectu vite gratie.

Sed cōtra Est, qđ liber vite est notitia predestinationis, vt dictum est. Sed predestinatio non nō respicit vitā gratie: nisi ſm ꝙ ordinatur ad gloriam. Nō enim sunt predestinati qui habent gratiam, ꝛ deficiunt a gloria. Liber igitur vite non dicitur nisi respectu glorie.

Rñdeo Dicēdum, ꝙ liber vite, vt dictum est. importat conscriptionem quandā siue notitiam electorū ad vitam. Eligitur autē aliquis ad id qđ non competit sibi secundum suam naturam. Et iterum id ad quod eligitur aliquis habet rationem finis. Non enim miles eligitur aut conscribitur ad hoc ꝙ armetur: sed ad hoc quod pugnet. Hoc enim est ꝓpriū officium ad quod militia ordinatur. Finis aūt supra naturam existens est vita glorie. vt supra dictum est. Unde ꝓprie liber vite respicit vitam glorie.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ vita diuina etiam ꝓout est vita gloriosa est deo naturalis. Unde respectu

¶ Super articulum tertium.

Iulius clarus.

¶ In corpore duo facit. primo tractat quandam opinionem. 2°. respondet quesito secundum propriam sententiam. Quo ad ꝑm primo refert duas propositiones quorundam opinantium. prima est: nullus deletur de lib. vite secundum rei veritatem. secunda est aliqui delentur de lib. vite secūdū opinionē hoiꝫ: ꝛ declaratur 2°. ꝓponis dicendis consonantia cum sacra scriptura: qz apud ipsam ꝙdā hoies innotescit ꝛ ꝑdeleri qđā apparet deleri ꝓpter prinationē gratie. Deinde arguit primā, ꝓponē cuꝫ summa moderatione falsitatis: qz premiū reꝑmissum sanctis ſm rem ꝛ non solum ſm opinionē intelligendum est ꝛc.

¶ Quo ad secundum duo facit. primo ſfidet quesito sic: deleri vel non deleri de libro vite non solum ad opinionem hoim referendum est: sed etiā quantum ad rez. Et probat hec conclo quo ad ꝓmā ptem quā intendit sic: liber vite est conscriptio ordinatorū in vitam eternā: ergo ordinatorū ex ꝑdestinatione ꝛ ꝑdita gra: ergo ordinatorū indefectibiliter ꝛ defectibiliter: ergo scriptorum simpliciter ꝛ ſm qđ ergo indelebiliuꝫ ꝛ delebiliū ſm veritatez rei qđ erat intentum. prima ꝓbatia probat: qz ad vitam eternam ex his duobus aliquis ordinat̄: ꝛ de predestinatione quidē ꝑz. de ꝓsenti aūt gra probat: qz quicūqꝫ hz gratiaz ex hoc ipso dignus est vita eterna. Scda autem probatur: qz ordo gratie est defectibilis: ꝑdestinationis vero indefectibilis. Tertia vero quia indefectibiles sunt scripti ad vitam eternam in scripta: defectibiles vero sunt scripti ad vitā eternā in sua causa. s. meritoria. Ultima autē patet ex terminis. secundo explanat sensum quo intelligenda est dicta conclusio ibi (vt deleri non referatur ꝛc.) potest ēē dupliciter interpretari. Uno modo ex parte intellectus diuini. Secūdo modo ex parte rei scripte. vt clare patet in litera. 149.
2.d.31.q. 2.a.2.q. Et dist. 40.q.1. a.2.5m 7.qd.3. 3m. ꝑphi. 4.co. 2.fi. Et hēb. 12.1.4. co.4.fi.

¶ Circa antecedens super quo fundat totus discursus dubium occurrit. Cūm. cū difficultatem non se extendat vltra suam diffinitionem aut liber vite male diffinitus est in primo articulo dicēdo qđ est conscriptio ꝑdestinatorum: aut male exꝑditur hic liber vite ad ordinatos in vitā eternam siue ꝑdestinatos siue nō. Et augeet dubitatiō: qz si liber vite exꝑditur ad oēs ordinatos in vitā eternā: nō solū constituti in ꝑsti gra: sed oēs ꝓfiant: imo ꝛ omnes hoies scripti essent in libro vite: cūm omnes ordinati sunt in vitam eternā ex hoc ipso qđ rationales sunt. iuxta illud augustini de predestinatione sanctorū posse habere charitatem nature est hominum.

¶ Ad hoc ſndeꝫ qđ diffinitio superius data fuit perfecta vtpote explicans substantialia libri vite: conscriptio eius ꝑdestinatoꝝ ad suam ꝓfectā. libri vite: conscriptio aūt ordinatorum sēcūz ꝓsentem iustitiā hz se ad librum vite vt accēs: qz vt ꝓxis substantiale. Nō ēēs ad libri vite ꝓtinet aliuꝫ conscriptio nisi ex hoc ipso qđ est liber vite glorie ad quā soli predestinati conscribunt. Nā vti rōne ad terminū ꝑcedentis articuli ōr: cōstituti in ꝓsenti gra, ꝓ tanto ad cōscriptionem libri vite ꝓtinet, ꝓ quanto vitā gloriosam, ꝓ nūc aliquā mō participant: ꝛ hic ōr. ꝛ in idē redit: qđ ꝓterea conscribuntur: qz vitam eternā in sua causa habituri sūt. Ex his n. ꝓz: qđ librum vite pernicit conscriptio habentium ꝓsentez gratiam ex consequenti: ꝛ sic talis conscriptio est extra substantiam libri vite. nec in diffinitione debuit exprimi: sed (vt in ſfa fit) postmodum deducī. Ad alias aūt obiectionem tacite ex ſfa respondetur: quod nō qđlibet ordinati in vitam eternam ſz ordinati sic: quod sunt de qui vita eterna cōscribūtur in libro vite. Et propterea neqz oēs christiani (si aliqs est q̄ nūquā fuit in gra: qđ posset accidere in ficto accedente ad baptismum) neqz oēs hoies sunt aliq̄ mō scripti in libro vite: quāuis potentiam quandā valeāt de remotam ad illam vitam habeant. 135
150
1.d.42. q.1. a.1. Et 1.ſ. ca.16. ꝛ ceſſe posita sunt ſcito li.2.c.7. qđ deleri ex parte de- 8.9.ꝛ letoꝝ non importat 10. scripture cassationem Et po.q. sed mutationē de scri- 1.ar.1. ptus in non scriptos: qui enim heri fuit in gratia: ꝛ consequenter inter scriptos lapsus hodie mutatus est per peccati maculam: desinēs inter scriptos eē: 16
ꝛ hoc vocatur deleri ex parte rei scite: vt patet in litera. 20

¶ Super qōnis 25. Articulum primum.

In titulo potentia: significat principium operationis ad extra seu transeuntis, extenso nomine ratiōnis nomine iam ad actionē ꝓs ad passionem. 1.9 87 128 22

Iulius clarus.

¶ In corpore duo facit. primo tractat quandam opinionem. 2°. respondet quesito secundum propriam sententiam. Quo ad ꝑm primo refert duas propositiones quorundam opinantium. prima est: nullus deletur de lib. vite secundum rei veritatem. secunda est aliqui delentur de lib. vite secūdū opinionē hoiꝫ: ꝛ declaratur 2°. ꝓponis dicendis consonantia cum sacra scriptura: qz apud ipsam ꝙdā hoies innotescit ꝛ ꝑdeleri qđā apparet deleri ꝓpter prinationē gratie. Deinde arguit primā, ꝓponē cuꝫ summa moderatione falsitatis: qz premiū reꝑmissum sanctis ſm rem ꝛ non solum ſm opinionē intelligendum est ꝛc.

¶ Quo ad secundum duo facit. primo ſfidet quesito sic: deleri vel non deleri de libro vite non solum ad opinionem hoim referendum est: sed etiā quantum ad rez. Et probat hec conclo quo ad ꝓmā ptem quā intendit sic: liber vite est conscriptio ordinatorū in vitam eternā: ergo ordinatorū ex ꝑdestinatione ꝛ ꝑdita gra: ergo ordinatorū indefectibiliter ꝛ defectibiliter: ergo scriptorum simpliciter ꝛ ſm qđ ergo indelebiliuꝫ ꝛ delebiliū ſm veritatez rei qđ erat intentum. prima ꝓbatia probat: qz ad vitam eternam ex his duobus aliquis ordinat̄: ꝛ de predestinatione quidē ꝑz. de ꝓsenti aūt gra probat: qz quicūqꝫ hz gratiaz ex hoc ipso dignus est vita eterna. Scda autem probatur: qz ordo gratie est defectibilis: ꝑdestinationis vero indefectibilis. Tertia vero quia indefectibiles sunt scripti ad vitam eternam in scripta: defectibiles vero sunt scripti ad vitā eternā in sua causa. s. meritoria. Ultima autē patet ex terminis. secundo explanat sensum quo intelligenda est dicta conclusio ibi (vt deleri non referatur ꝛc.) potest ēē dupliciter interpretari. Uno modo ex parte intellectus diuini. Secūdo modo ex parte rei scripte. vt clare patet in litera. 149.
2.d.31.q. 2.a.2.q. Et dist. 40.q.1. a.2.5m 7.qd.3. 3m. ꝑphi. 4.co. 2.fi. Et hēb. 12.1.4. co.4.fi.

¶ Circa antecedens super quo fundat totus discursus dubium occurrit. Cūm. cū difficultatem non se extendat vltra suam diffinitionem aut liber vite male diffinitus est in primo articulo dicēdo qđ est conscriptio ꝑdestinatorum: aut male exꝑditur hic liber vite ad ordinatos in vitā eternam siue ꝑdestinatos siue nō. Et augeet dubitatiō: qz si liber vite exꝑditur ad oēs ordinatos in vitā eternā: nō solū constituti in ꝑsti gra: sed oēs ꝓfiant: imo ꝛ omnes hoies scripti essent in libro vite: cūm omnes ordinati sunt in vitam eternā ex hoc ipso qđ rationales sunt. iuxta illud augustini de predestinatione sanctorū posse habere charitatem nature est hominum.

¶ Ad hoc ſndeꝫ qđ diffinitio superius data fuit perfecta vtpote explicans substantialia libri vite: conscriptio eius ꝑdestinatoꝝ ad suam ꝓfectā. libri vite: conscriptio aūt ordinatorum sēcūz ꝓsentem iustitiā hz se ad librum vite vt accēs: qz vt ꝓxis substantiale. Nō ēēs ad libri vite ꝓtinet aliuꝫ conscriptio nisi ex hoc ipso qđ est liber vite glorie ad quā soli predestinati conscribunt. Nā vti rōne ad terminū ꝑcedentis articuli ōr: cōstituti in ꝓsenti gra, ꝓ tanto ad cōscriptionem libri vite ꝓtinet, ꝓ quanto vitā gloriosam, ꝓ nūc aliquā mō participant: ꝛ hic ōr. ꝛ in idē redit: qđ ꝓterea conscribuntur: qz vitam eternā in sua causa habituri sūt. Ex his n. ꝓz: qđ librum vite pernicit conscriptio habentium ꝓsentez gratiam ex consequenti: ꝛ sic talis conscriptio est extra substantiam libri vite. nec in diffinitione debuit exprimi: sed (vt in ſfa fit) postmodum deducī. Ad alias aūt obiectionem tacite ex ſfa respondetur: quod nō qđlibet ordinati in vitam eternam ſz ordinati sic: quod sunt de qui vita eterna cōscribūtur in libro vite. Et propterea neqz oēs christiani (si aliqs est q̄ nūquā fuit in gra: qđ posset accidere in ficto accedente ad baptismum) neqz oēs hoies sunt aliq̄ mō scripti in libro vite: quāuis potentiam quandā valeāt de remotam ad illam vitam habeant. 135
150
1.d.42. q.1. a.1. Et 1.ſ. ca.16. ꝛ ceſſe posita sunt ſcito li.2.c.7. qđ deleri ex parte de- 8.9.ꝛ letoꝝ non importat 10. scripture cassationem Et po.q. sed mutationē de scri- 1.ar.1. ptus in non scriptos: qui enim heri fuit in gratia: ꝛ consequenter inter scriptos lapsus hodie mutatus est per peccati maculam: desinēs inter scriptos eē: 16
ꝛ hoc vocatur deleri ex parte rei scite: vt patet in litera. 20

¶ Super qōnis 25. Articulum primum.

In titulo potentia: significat principium operationis ad extra seu transeuntis, extenso nomine ratiōnis nomine iam ad actionē ꝓs ad passionem. 1.9 87 128 22

Questio. 24. Consideranduꝫ est de libro vite.

¶ Et circa hoc queruntur tria. Primo quid sit liber vite. Secundo, cuius vite sit liber. Tertio, vtrum aliquis possit deleri de libro vite.

¶ Utrum liber vite sit idem quod predestinatio. Articulus 1.

Ad primum sic proceditur. Uidetur, ꝙ liber vite nō sit idē quod predestinatio. Dicitur enim Eccle. xxiij. Hec omnia liber vite. Glos. ſ. Nouum ꝛ vetus testamentum. Hoc autem non est predestinatio. Ergo liber vite non est idem quod predestinatio.

¶ Ꝑ. Augu. in lib. xx. de ciui. dei. ait, ꝙ liber vite est quedam vis diuina qua fiet vt cuicunqꝫ opera sua bona vel mala in memoriā reducantur. Sed vis diuina non videtur pertinere ad predestinationem: sed magis ad attributum potentie. Ergo liber vite nō est idem quod predestinatio.

¶ Ꝑ. Predestinationi opponit reꝓbatio. Si igitur liber vite esset predestinatio: inueniretur liber mortis sicut liber vite.

Sed cōtra est qđ dicitur in glo. super illud psal. Deleantur de libro vientium. Liber iste est notitia dei qua prędestinauit ad vitam quos prescīuit.

Rñdeo Dicendū, ꝙ liber vite in deo dicitur metaphorice ſm similitudinem a rebus humanis acceptam. Est enim consuetū apud homines ꝙ illi qui ad aliquid eliguntur, conscribuntur in libro: vtpote milites vel consiliarij, qui olim dicebantur patres conscripti. Patet autem ex premissis: quod oēs predestinati eliguntur a deo ad habēdam vitam eternā. Ipsa ergo predestinatorum conscriptio dī liber vite. Dicitur enim metaphorice aliquid conscriptum in intellectu alicuius: quod firmiter in memoria tenet: ſm illud Prouerb. iij. Ne obliuiscaris legis mee: ꝛ ꝓcepta mea cor tuuꝫ custodiat. Et post pauca sequitur, Describe illa in tabulis cordis tui. Nam et

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ vita diuina etiam ꝓout est vita gloriosa est deo naturalis. Unde respectu eius non est electio, ꝛ per consequēs neqz liber vite. Nō enim dicimus ꝙ aliquis homo eligat ad habendū sensuꝫ vel aliqđ eorū q̄ consequunt naturam. Uñ perhoc etiā patet solutio ad ſm. Respectu enim vite naturalis non est electio neqz liber vite.

¶ Ad 3m dōm, ꝙ vita gre nō hz rōnem finis: ſz rōnem eius qđ est ad finē. Unde ad vitam gratie nō ōr aliqs eligi: nisi inquantum vita gratie ordinatur ad gloriam. Et propter hoc illi qui habent gratiam ꝛ excidunt a gloria non dicuntur esse electi simpliciter: sed secundum quid. Et similiter nō dicunt esse scripti simpliciter in libro vite: sed secundum quid: ꝓout ſ. de eis in ordinatione ꝛ notitia diuina existit ꝙ sint habituri aliquem ordinem ad vitam eternam secundum participationem gratie.

¶ Utrū aliqs deleat de libro vite. Arti. 3.

Sed tertium Sic procedit. Uidetur quod nullus deleat de libro vite. Dicit enim aug. in. 20. de ciui. dei: ꝙ ꝓscīētia dei qne nō pōt falli, liber vite est. Sed a prescientia dei nō pōt aliqđ subtrahi. Similiter neqz a predestinatiōe. Ergo nec de libro vite potest aliquid deleri. ¶ Ꝑ. Quicqđ est in aliquo: est in eo per modum eius in quo est. Sed liber vite est quid eternum ꝛ immutabile. Ergo quicquid est in eo: est ibi non temporaliter sed immobiliter ꝛ indeliberiter.

¶ Ꝑ. Deletio scripture opponitur. Sed aliquis non potest de nouo scribi in libro vite. Ergo neqz inde deleri potest.

Sed contra Est quod dicitur in psal. Deleantur de lib. viuentium.

Respondeo Dicendū, ꝙ quidaz dicūt ꝙ de libro vite nullus potest deleri scām rei veritatem potest tamen aliqs deleri ſm opinionē hominum. Est enim consuetum in scripturis vt aliquid dicatur fieri qū innotescit. Et scām hoc aliqui dicunt esse scripti in lib. vite: inquantum homines opinant eos ibi scriptos propter ꝓsentem iustitiam quā in eis vident. Sed qū apparet vel in hoc seculo vel in futuro ꝙ ab hac iustitia exciderunt: dicuntur inde deleri. Et sic etiam exponitur in gl. deletio talis super illud psal. Deleantur de lib. viuentium. Sed quia non deleri de libro vite ponit inter premia iustorum: secūdum illud apoc. 3. qui vicerit sic vestietur vestimentis albis: ꝛ non delebo nomen eius de lib. vite (quod autem sanctis reꝓmittitur non est solum in hominū opinionē) pōt dici ꝙ deleri vel non deleri de lib. vite: non solum ad opinionem hominuꝫ referendum est: sed etiam quātum ad rem. Est eīm liber vite conscriptio ordinatoꝝ in vitam eternā. Ad quā ordinat aliqs ex duobus. s. ex ꝑdestinatiōe diuina. Et hec ordinatio nunqꝫ deficit. Et ex gratia. Quicūqꝫ eīm gratiam hz ex hoc ipso est dignus vita eterna. Et hec ordinatio deficit interdum. qz aliqui ordinati sunt ex gratia habita ad habendū vitā eternā: a qua tamē deficiunt per ꝓcūm mortale. Illi igit̄ qui sunt ordinati ad habēdū vitaz eternā ex predestinatione diuina sunt simpliciter scripti in libro vite: quia sunt ibi scripti vt habituri vitam eternam in seipsa. Et isti nunqꝫ delētur de libro vite. Sed illi qui sunt ordinati ad habendum vitam eternam non ex predestinatione diuina: sed solum ex gratia dicuntur esse scripti in lib. vite: non simpliciter: sed secunduz quid: quia sunt ibi scripti vt habituri vitam eternā non in seipsa: sed in sua causa. Et tales possunt deleri de lib. vite: vt deletio non referatur ad notitiam dei: quasi deus aliquid prescīat ꝙ postea nesciat: sed ad rem scitam: qz scilicet deus scit aliquem prius ordinari in vitam eternam: ꝛ postea non ordinari cum deficit a gratia.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ deletio (vt dictum est) non referatur ad librum vite ex parte prescientie quasi in deo sit aliqua mutabilitas: sed ex parte prescitoruꝫ que sunt mutabilia.

¶ Ad scām dicendum, quod licet res in deo sint immutabiliter: tamen in seipsis mutabiles sunt. Et ad hoc pertinet deletio libri vite.

¶ Ad tertium dicendum, quod eo modo quo aliquis dicitur deleri de libro vite: potest dici quod ibi scribatur de nouo vel ſm opinionē hoium: vel secundum ꝙ de nouo incipit habere ordinem ad vitam eternam per gratiam. Quod etiā sub diuina notitia comprehenditur: licet non de nouo.

¶ De diuina potentia. Questio. 25.

Post Considerationem diuine prescientie ꝛ voluntatis ꝛ eorum que ad hoc pertinēt: restat considerandum de diuina potentia.

¶ Et circa hoc querunt̄ ser. Primo. vtrū in deo sit potētia. Secūdo. vtrū eius potētia sit infinita. Tertio. vtrū sit oīpotēs. Quarto. vtruꝫ possit facere qđ ea que sunt pretērita nō fuerunt. Quinto. vtrum deus possit facere que nō facit vel pretermittere que facit. Sexto. vtrū que facit possit facere meliora.

¶ Utrum in deo sit potentia. Arti. 1.

Ad primū Sic procedit. Uſ, ꝙ in deo nō sit potētia. Sicut n. ꝓsentia se hz ad actū. Sed prima materia ſm se considerata est absqs omni actu. Ergo agens primū (qđ est deus) est absqs potā. ¶ Ꝑ. Scām ꝑhm in 9. meta. qualz potā melior est eius actꝰ. Naz forma est melior qꝫ materia. ꝛ actio qꝫ potētia actiua. Est enim finis eius. Sed nihil est meliuseo quod est in deo: quia quicquid est in deo est deus: vt supra ostensum est ꝛc. Ergo nulla potentia est in deo.

¶ Ꝑ. Potentia est principium operationis. Sed operatio diuina est eius essentia: cum in deo nullū sit accidēs. Essentie autē diuine nō est aliqꝫ principiū. Ergo nulla potentia est in deo. ¶ Ꝑ. Supra ostensum est ꝛc, qđ scientia dei ꝛ voluntas eius sunt causa rerū. Causa aūt ꝛ principiū idem sunt. Ergo non oportet in deo assignare potentiam: sed solum scientiam ꝛ voluntatem.

Sed cōtra Est, quod dicitur in psal. Potens es domine ꝛ veritas tua in circuitu tuo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶In corpore ꝛ̃detur q̃sito vnica dist̃one ꝛ duabus cõclusionib̃ mixtis iuxta duo distõnis membra. Distinctio est. po⁹ est duplex. actiua. ſ. ꝛ passiua. Conclõ prima est. potẽtia passiua nullo mõ est in deo. ſcḋa est. potentia actiua maxime est in deo. Probat hec ſcḋa: vnũquodq; ꝑm q̃ est in actu ꝛ perfectum. est ꝓncipiũ actiuũ: ergo deo maxime cõpetit esse ꝓncipium actiuum. ergo in eo maxime est potentia actiua. Primo cõſequentia probatur ex eo q̃ deus est actus purus ꝛ vniuersaliter perfectus. Scḋa vero q̃ rõ ꝓncipij actiui cõuenit potentie actiue: vt ꝓz ex diffinitione ei⁹ quinto ꝛ nono meta. ꝛc. Prima aũt eodẽ mõ ex negatione oppositoꝝ. probat vnũqḋq; patiẽs ꝑm q̃ est deficiens ꝛ imperfectum ergo deo nullo mõ cõuenit pati. ergo
14 nec potẽtia passiua. cõ
17 ſequẽtia eodẽ mõ pro bat: q̃. ſ. in deo nulla est iperfectio ꝛc. ¶In rñſione ad ſcõm. ꝛ tertium difficilia valde ſ̃ba discutiẽda occurrunt. Tria nanque de actiõe vt distinguitur cõtra effectũ dicũtur. Primus est. q̃ actio ſi est distincta a potentia actiua est nobilior ipa potẽtia. Secundũ est: q̃ actio in creaturis ꝓncipiat a potentia. Tertiũ est q̃ actio ſic ſe ꝓz ad potentiã actiuam: q̃ ſi trãſferat in deũ. opz actionẽ ipſaz esse essentiam diuinã. Hec enim oia liquido habẽtur in litera. Est autẽ ratio ardue dubi ratiõis hec: actio trãſiens puta mouere: vt distinguit contra effectum: aut ſolum dicit motũ ab hoc aut aliquid aliud. Si tantũ
c 117 ſignificat motum ab hoc. oportet ea q̃ hic dicũtur verificari. aut de ſola relatione ab hoc aut de ſolo motu.
23 aut de toto compoſito ſcz motu ab hoc: ſed de nullo horum verifi cantur primũ ꝛ terciũ dictum: nihil enim horum est nobilius potentia actiua motoris ſaturni. Et quod
d 118 magis vrget nihil horũ est quod oporteat idẽtificari diuine ſubſtantie: ſi ponamus deum ſine omni medio mouere corpus aliquod: quod conſtat non esse impoſſibile: tunc enim manifeſte videre quilibet poſſet motũ non oportere idẽtificari ſubſtantie diuine. Et ſimiliter relationem non oportere identificari eidem: quamuis oporteret ipſam non eſſe realem ex parte dei: vt ex ſupradictis patet: conſequenter nec motum ab hoc. identificari eidem diuine eſſentie oportere. Si vero ſignificat aliquid aliud. ruunt omnia in tertio phyſicorum tradita. Ruere quoq; videtur opinio dicens actionem esse ſubiectiue in paſſo: que tamen ex Ariſtotele ibidem. ꝛ in ſecundo de anima ſumpta videtur. ¶Ad hoc dicendum mihi videtur quod apud ſan. Tho. actio trans iens preter motum ꝛ relationem dicit aliquid ſubiectiue in agente. Probatur hoc ꝛ manifeſtatur. Probatur quidem ratione vnica tam tacta conuincente intellectum meum. Suſtinendo vtranq; viam poſitam in reſponſione ad quartum. actio trans iens ſignificat aliquid ſubiectiue exiſtẽs in agente creato identificatum autem realiter ſubſtantie in agente increato: ſed motus ab hoc vt importat tantum motum ꝛ relationem: non ſignificat aliquid huiuſmodi. ergo motus ab hoc modo expoſito non est totum actionis trans euntis. Maior: habetur ꝛ in ſecundo contra gen. ca. 9. ratione vltima: ꝛ quo ad ſecundam partem habetur in mille locis: vbi de creatione gubernatione ꝛ quibuſlibz aliis actionibus ꝛ potẽtijs diuinis ad extra est ſermo: vt hic etiã patet. Minor autem patet reſolutiue: conſtat enim q̃ deo mouente vel angelo in neutro motu eſſet: relatio autẽ ꝺ̃uis in angelo eſſet. in deo tamen nullo reali modo eſſet: q̃ nec per inheſionem vt patet. nec per identitatem vt in. ꝛ. cõtra gen. ca. 12. in principio probatur manifeſte. Et ſi diceret ad hẽc ratio-

nem: q̃ maior est vera: nõ ex vna. ſed ex diuerſis radicibus: q̃ quo ad agentia creata est vera ratione relationis: quã opz ſubiectiue exiſtere in agente: quo ad agens vero increatũ est vera ratione actionis immanentis. quã ſolã in deo ponit actio trãſiens preter factũ ꝛ relationẽ. Si ſic inquã diceret preciſe propter authoritatẽ ſan. Tho. in. 2. contra Hen. ca. 23. ratione. 4. ſubtiliter quidem euaderetur: non tamẽ ſufficienter. Ad cuius euidentiam ſcitoq; vt hoc articulo in reſponſione ad quartũ ſua dicit: duobus modis ſuſtinetur potẽtia actiua i deo. Uno mõ vt ſit velut potẽtia ꝛpe cuiuſa intellectꝰ ꝛ voluntatis. Alio modo vt ſit ipſa voluntas conſulta ꝛc. vt efficax reſpectu effectuum. Et ſi hic ſecundus modus: qui forte verior eſt: ꝓpter hoc nulla in hac materia exactionis trans euntis natura angu ſtia eſſet: q̃m in rei veritate nulla in deo ponꝝ neret nunc actio trãſiens: ſed immanens tãtum hñs efficaciam transeuntium: iuxta illud. dixit ꝛ facta ſunt. Et hanc viam ſecutus videtur ſan. Tho. in authoritate allegata ꝛ in capitu. 35. vbi expreſſe negat mediam actionem. Si autẽ primus modus teneatur: nunc mota difficultas vim hz. Nec ſanctus ex rñſiõe data: que ad iuxta alterum modum dicendi recurrit. Opz enim ſi potentia quali media in deo ponitur: q̃ actio trãſiens in eo quoq; ponatur: ex identificata ſubſtantia diuina. Et q̃m vt i ſra pz. ſ. Tho. vtranq; viam ſuſtinet. ꝓpter hoc non inſufficienter ſaluatur mens atq; doctrina eius: currendo ad actiones immanentes. Et ſic relinquitur q̃ maior aſſumpta ex vna ꝛ eadẽ radice in oi agẽte: cuius vere ꝓuenit actio trãſiens ſit vera: aliquin non esset formalis. Et cum nec ratione relationis: nec ratione motus verificetur vniuerſaliter: relinquitur q̃ aliquid aliud actio trãſiens ſignificat in agente. Verba autem in oppoſitum adducta ex. 23. ca. 7 ex. 35. ꝛ ſimilia poſſunt interpretari q̃ procedunt iuxta illam viam: nanq; illud opus omnibus vbz vti videtur ad intentum.

¶Declaratur autẽ occultiũ hoc latuiſſe etiã in. 3. phyſi. ꝛ ſimilibus locis ex ſuo ꝓpari. ſ. paſſione: de qua ꝓportionaliter ꝺ̃. q̃ est motus in hoc ſicut de actione q̃ est motus ab hoc: quemadmodũ eñ cõſtat q̃ in paſſione ſunt tria ſcz motus relatio inherentie ipſius motus ad ſubm ꝛ fundamentũ illius relationis quod est eſſentialiter paſſio: ſiue illud ſit paſſiua actuatio ſubiectiue eſſe forme fluentis vt actuans ſubm: ſiue quodcunq; aliud: ita ex parte actionis non ſolum motus ꝛ relatio ſignificatur: ſed ly ab. ſignificat ꝓius ipſam eſſentiam actionis: operationem ſcilicet in agente ꝓpter perficiendum aliud. Sed quoniam ꝓpriꝰ vocabulis caremus. nominibus relationum. ſ. prepoſitionibus ab. ꝛ in. vtimur ad occulta ſignificanda: vt ſepe cõtingit: ꝛ ſic omnes textus conſonãt. Cum his enim ſtat actionis trans euntis ꝛ paſſionis eundem eſſe actum: quoniã actio huiuſmodi: vt ſic ꝓpter perfectionem paſſiui eſt: ꝛ ꝓpterea radione illius actus perfectio paſſi ꝛ eſſentia paſſo ꝛc. dicitur ipſa actio. Hec plura hic dicenda videntur: quoniam preſenti propoſito ſat ſunt.

¶Super Articulum ſecundum.

In titulo ly infinita ſignificat infinitatem intenſiuam.

¶In corpore vnica est concluſio rñſiua ad queſitum affirmatiue pos-

potentia dei est infinita. Probatur esse dei est infinitũ. ergo actua potẽtia dei est infi-
55 nita. Antecedens ꝓz ex q̃one. 7. conſequentia probatur: q̃ potentia actiua deo cõuenit ſecundũ q̃ est in actu. ſ. fundatur ſuper eius actum: q̃ quantitas potentie cõſequit̃ quantitatem actus: q̃ probatur ex illa vniuerſali: quanto aliquod agens est perfectꝰ in forma qua agit: tanto maior est potẽtia eius: vt ꝓz in calefactiuo ꝛc. litera est clara.

18 ¶In reſponſione ad tertiũ multa dicenda
24 essent de infinitate po
34 a tentie motiue q̃ plixa valde ſunt: ꝛ in ſpecialis: quam de hoc fecimus q̃ſtione: diſcuſſa ſunt: quare pro nunc tranſeundum puto.

¶Super Art. 3.

In titulo ly oꝛpo rens dupliciter diſtribui potest. ſcilicet pro omnipotẽtia, et pro omni poſſibili: non queritur hic vtrũ ſit omnipotens. i. habeat omnem potentiam. Quoniam iam in primo articulo determinatum est: q̃ in deo nulla est potentia paſſiua: ſed queritur vtrum ſit omnipotẽs. id est poſſit omnia.
51 c

¶In corpore duo ꝑn cipaliter facit. primo quid hic certum ꝛ am biguum ſit dicit. Secundo ambiguitatem ſoluit ibi. Sed ſi quis ꝛc.

152 ¶Quo ad primum
3. q̃. 13. ar. 1. co. 1. ſ. c. 22. 225 et po. q. 7. art. 1.
13 b 42 43
diuus dicit: primoq; pars affirmatiua queſtionis eſt ab oibus confeſſa. Scḋo q̃ diffinitio oipotentie: que deberet eſſe ꝓpriꝰ medium ad inferendam conſeſſam concluſionem difficilis eſt: quia dubitatur ꝓ quibus diſtribuit ly omnia quum dicitur deum poſſe omnia.

¶Quo ad ſcõm tria dicit. primo q̃ ly omnia diſtribuit poſſibile abſolute. Secundo quod poſſibile abſolute denominat quicquid habet rationem entis actu vel potentia. ibi. Est autẽ conſiderandũ. Tertio excludit ab hmõi diſtributione ꝛ denotatione ſola iplicãtia ꝛdictionem ibi. Nihil autem opponitur ꝛc.

¶Primũ horũ. ſcz ly omnia diſtribuit poſſibile absolute. probatur diſtinguendo poſſibile dupliciter. ſcilicet ſecundum aliquã potentiam vel absolute ex quinto metaph. quod est ex parte materie nõ terminate per formam: cuiuſmodi est infinitũ q̃ congruit quantitati. Sic autem nõ est infinita diuina eſſentia (vt ſupra oſtenſum eſt[k]) ꝛ p 3ñs nec eius potentia. Unde non ſequitur q̃ ſit imperfecta. ¶Ad ſcõm dicendum. q̃ potentia agẽtis vniuoci tota manifeſtatur in ſuo effectu. Potẽtia enim generatiua hominis nihil potest plus ad̃ generare hoiem. Sed potentia agentis non vniuoci non tota manifeſtatur in ſui effectus productione. Sicut potentia ſolis non tota manifeſtatur in productione alicuius animalis ex putrefactione generati. ¶Manifeſtũ est aũt q̃ deus non est agens vniuocum. Nihil enim aliud põt cum eo conuenire neq; in ſpecie neq; in genere: vt ſupra oſtenſum eſt[e]. Unde relinquitur q̃ effectus eius ſemper est minor. q̃ potentia eius[e]. Nõ ergo opz q̃ manifeſtet infinita potẽtia dei in hoc q̃ producat effectum infinitum. Et tũ etiã ſi nullum effectũ produceret: non eſſet dei potẽtia fruſtra: q̃ fruſtra est q̃ ordinatur ad finem quem nõ attingit. Potentia autẽ dei non ordinatur ad effectum ſicut ad finem: ſed magis ipſa est finis ſui effectus. ¶Ad tertium dicendum. q̃ philoſophus in. 8. phy. probat q̃ ſi aliquod corpus haberet potẽtiam infinitã q̃ moueret in non tempore. Et tamẽ oſtendit q̃ potentia motoris celi est infinita: q̃ mouere poteſt tempore infinito[e]. Relinquitur ergo ſm eius intentionẽ q̃ potentia infinita corporis ſi eſſet. moueret in non tẽpore: non autẽ potentia incorporei motoris. ¶Cuius ratio est quia corpus mouens aliud corpus est agens vniuocũ. Unde opz q̃ tota potentia agentis manifeſtetur in motu. ¶Quia igitur quanto mouẽtis corporis potentia est maior. tãto velocius mouet: neceſſe est q̃ ſi fuerit infinita moueat inproportionabl̃ citius: quod est mouere in nõ tempore. Sed mouens incorporeum est agens non vniuocũ. Unde non opz q̃ tota virtus eius manifeſtetur in motu ita q̃ moueat in non tempore. Et preſertim q̃ mouet ſecundum diſpoſitionem ſue voluntatis.

¶Utrum deus ſit omnipotens. Artic. 3.

Ad tertium Sic proce ditur. Utdetur quod deus non ſit omnipotens. Mouere eñ ꝛ pati aliquid omnium est: ſed hoc deus nõ poteſt. Est eñ immobilis: vt ſupra dictũ eſt[e]. Non igitur est omnipotens. ¶Ꝑ. Decare aliquid agere est. Sed deus nõ poteſt peccare: neq; ſeipſum negare. vt dicitur. 2. timoth. 2. ergo deus non est omnipotens. ¶Ꝑ. De deo dicitur quod omnipotentiam ſuã parcendo maxime ꝛ miſerẽdo manifeſtat. Ultimũ igitur quod poteſt diuina potentia est parcere ꝛ miſereri. Aliquid autẽ est multo magis ꝺ̃ parcere ꝛ miſereri: ſicut creare alium mũdum: vel aliquid huiuſmodi. Ergo deus nõ est omnipotens. ¶Ꝑ. Super illud ꝓme corin. 1. Stultam facit deus ſapientiam huius mundi. dicit glo. Sapiẽtiam huius mundi fecit deus ſtultã oſtendendo poſſibile: quod illa impoſſibile iudicabat. Unde videt̃ q̃ nõ ſit aliquid iudicandum poſſibile vel impoſſibile ſm inferiores cauſas: ꝓout ſapientia huius mundi iudicat: ſed ſm potentiã diuinã. Si igitur deus ſit omnipotens omnia erunt poſſibilia. Nil ergo impoſſibile. Sublato autẽ impoſſibili tollit̃ neceſſariũ. Nã q̃ neceſſe est eſſe, impoſſibile eſt nõ eſſe. Nihil ẽrit neceſſariũ in rebus ſi deus eſt oipotens. hoc autẽ est impoſſibile. Ergo deus non est oipotens.

Sed contra Est. q̃ dicitur luce 1. Non erit impoſſibile apud deum omne verbum.

Reſpondeo Dicendum. q̃ communiter cõfitentur omnes deum eſſe omnipotentem. Sed rationem omnipotẽtie aſſignare. videtur difficile. Dubium enim poteſt eſſe quid cõprehendatur ſub iſta diſtributione cum dicitur omnia poſſe deũ. Sed ſi quis recte conſideret (cum potẽtia dicatur ad poſſibilia) cum deus omnia poſſe dicitur nihil rectius intelligitur ꝺ̃ q̃ poſſit omnia poſſibilia, ꝛ ob hoc oipotens dicatur. Poſſibile autem dicitur dupliciter ſm philoſophum in. 5. metaph. Uno modo per reſpectum ad aliquã potentiam. Sicut quod ſubditur humane potentie dicitur eſſe poſſibile homini. Non autem poteſt dici, q̃ deus dicatur omnipotens, quia poſſit omnia que ſunt poſſibilia nature create: quia diuina potentia in plura extenditur. Si autem dicatur q̃ deus ſit omnipotens, q̃ poteſt omnia que ſunt poſſibilia ſue potentie: erit circulatio in manifeſtatione omnipotẽtie. Hoc enim non erit aliud ꝺ̃ dicere q̃ deus est omnipotẽs: quia poteſt omnia que poteſt. Relinquitur igit quod deus dicatur omnipotẽs: quia poteſt omnia poſſibilia abſolute. Quod est alter modus dicẽdi poſſibile. Dicitur autem aliquid poſſibile vel impoſſibile abſolute ex habitudine terminoũ. Poſſibile quidẽ q̃ predicatum non repugnat ſubiecto: vt ſortem ſedere. Impoſſibile vero abſolute: quia predicatum repugnat ſubiecto, vt hominẽ eſſe aſinum. Est autẽ conſiderandum, quod cum vnumquodq; agens agat ſibi ſimile, vnicuiq; potentie actiue correſpondet poſſibile vt obiectum ꝓprium ſecundum rationem illius actus in quo fundatur potentia actiua. Sicut potẽtia calefactiua refertur vt ad ꝓpriũ obiectũ ad eſſe calefactibile. Eſſe autẽ diuinum: ſuper quod ratio diuine potentie fundatur: est eſſe iuſinitum nõ limitatum ad aliquod genus entis: ſed preſabens in ſe totius eſſe perfectionem[e]. Unde quicquid poteſt habere rationem entis cõtinetur ſub poſſibilibus abſolutis: reſpectu quorum deus dicitur omnipotens. Nihil autem opponitur rationi entis niſi non ens. Hoc igit repugnat rationi poſſibilis abſoluti: quod ſubditur diuine omnipotentie: quod implicat in ſe eſſe ⁊ non eſſe ſimul. Hoc enim omnipotentie non ſubditur non ꝓpter defectum diuine potentie, ſed quia non poteſt habere rationem factibilis neq; poſſibilis. Quecunq; igitur cõtradictionẽ implicant ſub illis poſſibilibus cõtinentur, reſpectu quorum dicitur deus omnipotens. Ea vero que contradictionem implicant ſub diuina omnipotentia nõ continentur quia non poſſunt habere poſſibilitum rationem. Unde conuenientius dicitur, quod ea nõ poſſunt fieri: quam quod deus ea non poſſit facere. Neque hoc eſt contra verbum angeli dicentis, Non erit impoſſibile apud deum omne verbum. Id enim quod contradictionem implicat verbum eſſe non poteſt: quia nullus intellectus poteſt illud concipere.

Ad primum Ergo dicendum, quod deus dicitur omnipotens ſecundum potẽtiam actiuam, non ſecundum potentiam paſſiuam: vt di-

Et deſtruendo q̃ non poteſt intelligi de poſſ ꝓpio mõ: q̃ nec reſpectu po⁹ create: q̃m diuina potentia excederet datũ ohm: nec re⁽ⁿ⁾, po⁽ᵉ⁾ increate: q̃m eſſet circulus in hmõi explanatione: ꝛ infert ꝓ loci⁹ a diuiſione: q̃ intelligitur de poſſibili 2⁰: explanans quid ſignificat hmõi poſſibile: q̃. ſ. cõſiſtit in habitudine terminorum ꝛc. Scḋm aũt. ſ. q̃ poſſibile abſolute denominat quicq̃d põt eſſe. ꝑbat ſic. oẽ agẽs agit ſibi ſile. ergo vniuiq; po⁽ᵉ⁾ actiue tãdet vt ꝓpriũ oḃm poſſibile ſm illius actum qui eſt rõ agẽdi. ergo potẽtie actiue dei reſpondet poſſibile ſm rõnẽ entis: ꝓtia ꝓntia manifeſtat in potẽtia calefactiua et eius obꝺ. 2⁰ aũt ꝓbat: q̃ eſſe dei q̃ eſt ei rõ agẽdi est eẽ ꝓchabẽs quidẽ in ſe totũ⁽ᵉ⁾ eſſe ꝑfectionẽ: non tñ eſſe tale vel tale ſm gẽnus gẽnus. Tertiũ vero predictorũ duo claudit. primũ eſt: oia que ꝛdictionem non implicant claudunt ſub oipotentia. 2ᵐ est: omnia que ꝛdictionẽ implicant: non clauduntur ſub oipotẽtia. Et ꝓio ꝓbat vtrunq; ſimul ſic: nihil opponit rõni entis niſi non ens. ergo nihil repugnat poſſibili abſolute niſi implicans in ſe eſſe ⁊ nõ eſſe ſimul. ergo ſola implicantia ꝛdictionem nõ habẽt rõnem poſſibiliũ ergo ea que implicant nõ claudun
25 tur: ⁊ ea que nõ implicant claudunt ſub oipotentia. Deinde docet modũ loquẽdi honeſtum in excluſis ab oipotentia: ⁊ demum oſtẽdit hanc excluſionem nõ eſſe ſ̃z angelicam authoritatem: vt clare patet in litera.

¶Circa predictã aſſignationem obti diuine potentie dubiũ occurrit. Quia ſi oẽ poſſibile abſolute. oñeq; ens ac non implicans contradictionem ſub oipotentia claudit̃: quoniam deus eſſe cõtinebitur ſub ſua omnipotẽtia: quoniam deus eſſe. de numero horum eſt vt patet.

¶Ad hoc ſimilia dicẽdum est: q̃ cũ ſermo preſens ſit de oipotentia factiua quum dicimus omne poſſibile, omne ens. omne non implicãs cõtradictionem ſemp ſubintelligitur cauſabile effectiue: ſic enim excludunt ꝛ diuina, ⁊ peccata

Universidad de Deusto
Biblioteca

q quecunq; sunt potentiarum passiuarum, q imperfectarum vt sic.

¶ Circa probationem scōi dubium occurrit, qm̄ nō videtur sufficiēter inferre intentum. Ex hoc em̄ q potentia actiua dei fundatur super esse infinito q vniuersaliter perfecto, debuisset inferri, ergo obiectum potentie actiue dei est possibile esse infinite q vniuersaliter perfecte: sicut de potentia calefactiua infertur quod est calefactibile: quod in litera non fit, sed infertur: ergo obiectum eius est possibile esse absq; alia probatione.

¶ Ad hoc dicit q vt ex precedēti patet articulo, hec est differentia inter causam vniuocam q equiuocam: qō cause vniuoce respondet aliquod adequatum obiectum in effectu: equiuoce vero non: q propterea cū esse dei duas habeat conditiones ad ,ppositum. s. eleuationem supra gn̄a, q vniuersalitatem perfectionis: nec possit fingi aliqō causabile cum his cōditionibus in singulari. Consequens est vt sumatur in vniuersali. Tale autez est esse. quoniā ad nullu determinatum est gen̄: et ad omnes se perfectionum modos extendit q propteres satis subiuitur in litera proportionale obiectum sicut potentijs vniuocis assignatum est quicquid pōt entis rationem habere.

¶ Circa ꝓbationem tertij dicti dubium occurrit: qm̄ ꝓtermissum videtur non ens. Ex eo nanq; nō nihil opponitur enti nisi nō ens, inferendum erat ergo non ens opponitur possibili absolute: quia opponitur enti: et non debebat tātum inferri: ergo quecunq; implicant simul ens q nō ens repugnant possibili. Nec pōt ad hoc dici q implicite virtūq; illatū est: qm̄ vt ꝑz in litera illatum est q sola implicātia cōtradictionem repugnant possibili. Cōstat enim q non entia absq; implicatione ,dictionis inueniunt. vñ ambiguitas relinquit quomodo eo omisso salta tū sit ad ens q nō ens simul. ¶ Ad hoc dr̄ q vt ꝑz quinto meta. et scdo physi. eadē est cā actiua obiecti q sui oppositi: diuersimode tamen: q faciendo causat oīa, ppriū: non faciedo aūt oppositū: vt ꝑz de nauta ibidē. Et sic in dubio non erat, non ens cadere sub actiua potentia dei: cuius proprium oīa assignatū est ens. opz em̄ illā faciendo ens: non faciendo non ens respicere: q cū multa nō entia absque implicatione contradictionis sint non entia: vt patet in materia contingente. ꝑz est q non ens ꝓtermissum non fuit sed clauditur sub non implicantibus contradictionē. Propter q saltus nullus in litera factus est: sed ex eo q solum non ens opponitur enti: et constat q non opponitur ei

130

153 22ᵉ. q. 152. ar. 3. 3ᵐ. Et. 1. di. 42. q. 2 artic. 2. Et. 2. ꝑ. cap. 25. Etpo. q. 1. art. 3. Et. 3. ql q. 2. a. 1.

154

138 92 a 122

ctum est ᵉ. Unde q non pōt moueri q pati: non repugnat omnipotētie. ¶ Ad scōm dicendum, qō peccare est deficere a perfecta actione ᵉ. Unde posse peccare est posse deficere in agendo qō repugnat omnipotentie. Et ,pter hoc deus peccare nō pōt: qui est omnipotēs. ¶ Quāuis pḥs dicat in. 4. tho pi. q potest deus q studiosus p̄ua agere. Sed hoc intelligitur sub cōditione: cuius antecedēs sit impossibile: vtputa si dicam⁹ quod potest deᵒ p̄ua agere si velit. Nihil em̄ prohibet cōditionalem esse verā: cuius antecedens q ꝯs est impossibile. Sicut si dicatur si hō est asinus hz quatuor pedes. Uel vt intelligatur quod deus pōt aliqua agere: que nunc p̄ua videnᵗ: que tū si ageret bona essent. Uel loquitur ſm cōem opinionem gentilium: qui hoies dicebāt transferri in deos: vt Jouem vel Mercurium.

¶ Ad tertium dōm: qō dei omnipotentia ostenditur maxime in parcēdo q miserēdo: quia per hoc ostenditur deum habere summam potestatē, qō libere peccata dimittit. Eius enim qui superiozis legi astringitur: non est libere peccata condonare. Uel quia parcendo hominibus q miserēdo perducit eos ad participationē infiniti boni: qui est vltimus effectus diuine virtutis. Uel quia (vt supra dictum est ᵉ) effectus diuine misericordie est fundamentum omnium diuino rum operum. Nihil em̄ debetur alicui nisi ꝓpter id qō est datum ei a deo nō debitū. In hoc autem maxime diuina omnipotentia manifestatur qō ad ipsum pertinet prima institutio omnium bonorum.

¶ Ad quartum dōm, q possibile absolutū non dicitur neq; ſm causas superiores neq; ſm causas inferiores: sed ſm seipsum. Possibile vero quod dicitur secūdum aliquam potentiā nominatur possibile secūdum ꝓximam causam. Unde ea que immediate nata sunt fieri a deo solo: vt creare iustificare q huiusmodi dicunt possibilia secundum causam superiorem. Que autem nata sunt fieri a causis inferioribus dicuntur possibilia secundum causas inferiores. Nam secundum conditionem cause proxime, effectus habet contingentiam vel necessitatem: vt supra dictum est ᵉ. In hoc autem reputatur stulta mundi sapientia: quia ea que sunt impossibilia natura etiā deo impossibilia iudicabat. Et sic patet qō omnipotentia dei impossibilitatem q necessitatem a rebus non excludit.

¶ Utrum deus possit facere quod preterita non fuerint. Articulus. 4.

Ad quartū Sic procedit. Uidetur quod deus possit facere quod ꝓterita nō fuerint. Dō enim est impossibile per se, magis est impossibile q̄ quod est impossibile per accidēs. Sed deus potest facere id qō est impossibile per se: vt cecū illuminare vel mortuum resuscitare. Ergo multo magis

diuisum sed coniunctum in eodem de eodem ad idem ꝛc. optime illatus est: ergo continens ens q non ens simul solum repugnat possibili. Et nō debuit, nec potuit inferri. ergo non ens repugnat possibili: quia nec repugnat enti nisi cum illis conditionibus constituentibus cōtradictionem: vt de se patet.

¶ Circa hanc positionē aduerte q̄ presenti ,posito sufficit: q quicquid implicat cōtradictionē inquantū hmōi excludatur ab omnipotētia: nec hoc vertendū est in dubium. Utrū antē hoc vel illud implicet contradictionem alterius negotij est. Et similiter vtrū vno vel pluribus modis ꝓtingat implicari ,dictionem nihil refert. Omnia em̄ qm̄ ſm se implicant ꝓtradictionē vere impossibilia sunt: vt fiant erīa a deo. Et per hoc ꝓtrīsio ad argumenta aureoli apud capitecū in primo. di. 42. ꝓprima. ¶ In rīsione ad quartū aduerte q per sapientiam huius mundi non intelligimus ꝓhiam scōm fē qm̄ illa non iudicat falsus ,sed intelligitur ꝓhia ſm q vtūtur ea hoies huius mundi: ex quorū defectuoso iudicio ne temerarium ,pōt iudiciū: quo impossibilia causis secundis impossibilia absolute iudicata sunt: vt ꝛc.

¶ Super Artic. 4.

In titulo aduerte. q ꝓteritum ſimitur dupliciter. ſcz licet formaliter ꝺ denominatiue. i. ꝓ ipsa ꝓteritione et ꝓ re que ꝓterīt: in proposito, quamuis vtroq; modo sumi possit: directe tñ q per se primo sumitur ꝓ re q̄ preterīt. Ita q̄ sensus questionis est: an deᵒ possit exploiare rez q̄ preterīt a ꝓteritione: hoc enim est facere eā nō fuisse: sicut querimus an deus possit exploiare subſtantiaz a quantitate: q facere hoc esset facere subſtantiam que est quanta, non quantam.

¶ In corpe vnica est exclusio responsiua quesito negatiue. preterita non fuisse non subiacet diuine potentie. Probaᵗ primo ratione sub omnipotentia dei nō cadit implicans cōtradictionem: ꝓterita nō fuisse implicat cōtradictionē, ergo. Probaᵗ minor. dicere: q fortes sedet rit q nō sederit implicat: sicut q sedet q nō sedet: sed hoc est dicere re ꝓteritū nō fuisse. ergo. Deinde cōfirmat authoritate Aug. q arist. Aduerte hic q ꝓteritū significatum in actu signato per hoc ꝓteritum: q in actu exercito per verba ꝓteriti temporis: vt fuit, ꝯcurrit, fcdit ꝛc. q ꝓtercea in litera per actum exercitum declaratur actus signatus. Et si diligenter perspecta fuerit hec ratio: cessant omnia argumenta ex Srego. allata apud Magistrum in quarto proximo, quadragesimasecunda distinctio. primi. Ex hac enim liquet ratio quare deus nō potest expoliare adā a ꝓteritione. hoc em̄ esset ex poliare ipsum a fuisse. Et cū alterū contradictoriorum oporteat de quocūq; semper verificari. si adā expoliaretur nunc a fuisse, vel rificaretur de ipso nō fuisse: q sic fuisset q nō fuisse: fuisset quidem quia ex quo semel vestitus est fuisse vere fuit. non fuisset aūt q expoliatus esset ipso fuisse: q sic quo contradictoria essent simul vera: qō non est intelligibile. Ex hoc etiam ꝑz q nihil officit ,posito q fuisse accideritade: licut q esse q fore. nō est magis contradicunt sortes est hō q non est homo: q̄ sortes currit et non currit: q̄ currit et non currit et q̄ cucurrit q non cucurrit. Nihil em̄ refert ad contradictionem materia necessaria vel cōtingēs. Et ,pterea in rīsione ad primū virūq; tāgitur. s. accidentalitas q impossibilitas absoluta concomitans implicationem contradictionis.

¶ Super Articulum quintum.

Titulus clarus est.

¶ In corpe tria facit ꝓmo tractat quandā opinionē. scōo tractat aliam. tertio respondet qsito. ¶ Quo ad primū opinio quedā erronea tenet partem negatiuā: quia tenet deū agere ex necessitate nature: q declaratur ex actione natura lū ,portionaliter: et tandē reprehenditur: qr falso innititur fundamento: vt ꝑz ex diētis in cōne. 19. vbi ꝓtercq; modus naturalis necessitatis: scilicet spectans ad naturam: q spectans ad volūtatem a diuina actione remotus est. ¶ Quo ad scōm tria ordinare facit. primo ponit ipsam opinionē ienen tem quoq; partem negarinam sed alia rōne que est talis. Deus nihil pōt operari absq; ordine sapiētie q iusti tie suc: ordo aūt sapiētie q iustitie sue nō extendit se vltra ea que quādoq; fiunt. ergo. Scōo examinat hec ratio quo ad primam propositionem approbando eam: quia diuina potentia equalis est sue sapiētie q econuerso propter identitalem mutuam. Tertio examinatur q reprehenditur quo ad scōam propositionem

quare deus nō potest exploiare adā a ꝓteritione. hoc em̄ esset ex poliare ipsum a fuisse. Et cū alterū contradictoriorum oporteat de quocūq; semper verificari. si adā expoliaretur nunc a fuisse, vel rificaretur de ipso nō fuisse: q sic fuisset q nō fuisse: fuisset quidem quia ex quo semel vestitus est fuisse vere fuit. non fuisset aūt q expoliatus esset ipso fuisse: q sic quo contradictoria essent simul vera: qō non est intelligibile. Ex hoc etiam ꝑz q nihil officit ,posito q fuisse accideritade: licut q esse q fore. nō est magis contradicunt sortes est hō q non est homo: q̄ sortes currit et non currit: q̄ currit et non currit et q̄ cucurrit q non cucurrit. Nihil em̄ refert ad contradictionem materia necessaria vel cōtingēs. Et ,pterea in rīsione ad primū virūq; tāgitur. s. accidentalitas q impossibilitas absoluta concomitans implicationem contradictionis.

117 122 138

1. di. 43. q. 2. Et. 2. ꝑ. cap. 23. ꝓcm. 30 Et lib. 3. c. 28. ſi. Etpo. q. 2. ar. 5.

132 66 72 b c 131 118

¶ Utrum deus possit facere que non facit. Articulus 5.

Ad quintū Sic procedit. Uidetur, q deᵒ non possit facere nisi ea que facit. Deus enim non potest facere que non ꝓsciuit q ꝓordinauit se facturum. Sed non ꝓsciuit neque ꝓordinauit se facturum: nisi ea que facit. Ergo non potest facere: nisi ea que facit. ¶ Ꝑ. Deus non potest facere nisi qō debet: q qō iustū est fieri. Sed deus non debet facere que nō facit: nec iustum est vt faciat que non facit. Ergo deus non potest facere nisi que facit. ¶ Ꝑ. Deus non potest facere nisi quod bonum est: q conuenientes rebus factis. Sed rebus factis a deo non est bonum nec conueniens aliter esse q̄ sint. Ergo deus non potest facere nisi que facit.

Sed cōtra Est qō dr̄ Matt. 26. An non possum rogare patrem meum q exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legationes angelorū? Neq; autem ipse rogabat neq; pater exhibebat ad repugnandum iudeis. ergo deus potest facere quod non facit.

Rñdeo Dicēdū: qō circa hoc quidā dupl'r errauerūt. Quidā em̄ posuerunt deum agere quasi ex necessitate nature: vt sicut ex ratione rerum naturaliū nō possunt alia ꝓuenire: nisi que euenūt: vtpote ex semine hominis homo: ex semine oliue oliua: ita ex operatione diuina nō possint alie res vel alius ordo rerum effluere: nisi sicut nunc est. Sed supra ostendimus ᵉ. deum non agere quasi ex necessitate nature: sed voluntatem eius esse oīm rerum causam: neq; etiam ipsam volūtatē naturaliter q ex necessitate determinari ad has resᵉ. Uñ nullo mō iste cursus rerū sic ex necessitate a deo ꝓuenit q alia ,puenire non ,possent. Alij nō dixerūt qō potētia diuina determinatur ad hunc cursum rerū ,pter ordinē sapiētie q iustitie diuine sine quo deus nihil operatur. Cum aūt potentia dei (que est eiᵒ essētia) nō sit aliud q̄ dei sapiētia: cōuenienter qde dici pōt qō nihil sit in dei potētia: qō nō sit in ordine diuine sapiētie. Nā diuina sapiētia totū posset potētie cōprehēdit. Sed tū ordo a diuina sapiētia reb⁹ inditus (in quo rō iustitie cōsistit: vt s. dictū est ᵉ) nō adequat diuinā sapientiā: sic vt diuina sapiētia limiteturad hūc ordinemᵉ. Manifestū est autē q tota ratio ordinis quam sapiēs reb⁹ a se factis imponit a fine sumit. Uñ igit finis est proportionatus rebus ꝓpter finem factis sapiētia facientis limitatur ad aliquē determinatū ordinem. Sed diuina bonitas est finis ꝓportionabiliter excedens res creatas. Unde diuina sapientia non determinatur ad aliquem ordinem rerum: vt nō possit alius cursus rerum effluere. Unde dicēdū est ,simpliciter quod deus potest alia quam que facit.

Ad primū Ergo dicēdū: q in nobis in quibus est aliud potentia q essentia a volūtate q intellectu: q iterum intellectus aliud a sapiētia: q volūtas aliud a iustitia: potest esse aliquid in potentia: quod non potest esse in voluntate iusta: vel in intellectu sapiente. Sed in deo est idem potentia q essentia: et volūtas et intellectus: et sapientia et iustitia. Unde nihil potest esse in potentia diuina: quod nō possit esse in voluntate iusta ipsius: q in intellectu sapiēte eius. Tunc quia voluntas non determinatur ex necessitate ad hec vel illa: nisi forte ex suppositione: vt supra dictum est ᵉ: neq; sapientia dei q iustitia determinatur ad hunc ordinem (vt supra dictum est ᵉ) nihil prohibet esse aliquid in potentia diuina: quod non vult: q quod non continetur sub ordine quem statuit rebus. Et quia potentia intelligitur vt exequens: voluntas autem vt imperās: q intellectus q sapientia vt dirigens: quod attribuitur potentie secundum se considerate: dicitur deus posse secundum potētiam absolutam. Et hmōi est omne illud in quo potest salua ri ratio entis: vt supra dictum est ᵉ. Quod autem attribuitur potentie diuine secundū q exequitur imperium volūtatis iuste: hoc dicitur deus posse facere de potentia ordinata. Secundum hoc ergo dicendum est q deus potest alia facere de potentia absoluta: cū q ꝓsciuit q ꝓordinauit se facturū: non tamen potest esse q aliqua faciat q̄ nō ꝓsciuerit q ꝓordinauerit se facturum: q ipsum facere subiacet ꝓscientie q ꝓordinationi: non autem ipsum posse qō est naturale. Ideo enim deus aliquid facit quia vult: nō tñ ideo potest q vult: sed q talis ē in sui natura. ¶ Ad scōm dōm: q deus non debet aliquid alicui nisi sibi. Uñ cum dr̄ q deus non pōt facere nisi quod debet: nihil aliud significatur nisi q deᵒ nō pōt facere nisi qō est ei cōueniēs q iustū. Sed hoc qō dico cōuenies q iustū pōt intelligi dupl'r. Uno modo sic: qō hoc quod dico cōuenies q iustū ꝓtius intelligatur contungi cū hoc verbo est. ita q restringaᵗ ad standū ꝓ ꝓsentibus: q sic referatur ad potentiā. Et sic falsum est qō dicitur. est em̄ sensus. Deus non potest facere nisi qō modo conueniēs est q iustū. Si vero ꝓius cōiungatur cum hoc verbo pōt (qō habet vim ampliandi) et postmodū cū hoc verbo est significabitur quoddā ꝓsens q cōfusuz: q erit locutio vera sub hoc sensu. Deᵒ nō pōt facere nisi id qō si faceret esset cōueniens q iustū. ¶ Ad tertium dicendū, q licet iste cursus rerum sit determinatus istis rebus q̄ nūc sunt: nō tñ ad hūc cursū limitat diuina sapiētia q ptās. Uñ lz istis rebᵒ q̄ nūc fiunt: nullus aliᵒ cursus esset bonus q cōuenies: tñ deus posset alias res facere: q aliū eis ꝓponere ordinē.

Utrū deus possit meliora facere ea que facit. Arti. 6.

Ad sertū Sic proceditur. Uidetur, quod deus non possit meliora facere ea que facit. Quicquid enim deus facit potētissime q sapientissime facit. Sed tanto fit aliquid melius quanto fit potentius q sapientius. Ergo deus nō potest aliquid facere melius q̄ facit. ¶ Ꝑ. Aug. contra maximum sic argumentatur. Si deus potuit q noluit gignere filiū sibi equalem: inuidus fuit. Eadē ratione si deus potuit res meliores facere q̄ fecerit et noluit, inuidus fuit. Sed inuidia est omnino relegata a deo. ergo deus vnūquodq; fecit optimū. Non ergo deᵒ pōt aliquid facere melius q̄ fecit. ¶ Ꝑ. Id qō est maxime q valde bonū nō pōt melⁱ fieri: qr maxio nihil est maius. Sz sicut aug. dicit in ench. bona sunt singula q deᵒ fecit, sz sic vniuersa valde bona: qr ex oibᵒ cōsistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. Ergo bonū vniuersi nō pōt melⁱ fieri a deo. ¶ Ꝑ. Hō xp̄s est plenus gr̄a q veritate, q spiritū hz nō ad mensurā. Et sic nō potest esse melior. Beatitudo etiā crea-

155 1. d. 44. ar. 1. 2. q 3. Et. 3. d. 13. ar. 2. q. 2. 2ᵐ. q. 3. ar. 16. cor. et 17ᵐ.

probando suam contradictoriam. s. diuina sapiētia non arcetur ad ordinē stabilitum qui nunc est: rali ratio ne. Tota ratio ordinis quam sapiens rebus a se factis imponit sumitur a fine: ergo a fine proportionato rebus ,pter finem sapientia facientis limitet ad certum ordinē: q a fine improportionabiliter excedēte nō limitatur. ergo diuina sapientia nō determinatur ad aliquē rerū ordinē sic vt non possit alius effluere. Antecedens ꝓbatur cum prima ꝓpītia: cuius ꝓtis ſcdam partem apposuimus implicite tantum in litera habet: q tamē ex illa pēdet vis rationis. Cōstat autē eam subintelligendā fuisse ex posteriozisita regula: si affirmatio est causa affirmationis ꝛc. si em̄ cōmēsuratio finis ratio est limitationis ad certum ordinē: et tota ratio ordinis est a fine: ergo ꝓ incōmēsuratio finis p excessum sit ratio nō limitationis ex eadē cā. scda vero ꝓpa ꝓbat. q diuina bonitas q finis est omnium improportionabiliter excedit oēm stabilitū ordinem rerum.

117 118 152

¶ Quo ad tertium cō clusio rīsiua q̄sito est: quoddā ꝓsens q cōfusum: q erit locutio vera quam que facit. Nec aliter hec conclusio probatur: quia examinando propositas opiniones excluse sunt omnes cause restrictiue diuine potentie ad ea que facit. Cum em̄ obiectum eius vt dictū est: sit possibile absolute: si restringeret ad possibile qō facit: aut hoc esset rōne nature agētis aut rōne quasi potentiarū aut rōne quasi habituum q̄ in deo non cadant impedimenta q indispositiones ꝛc. Hec aūt oia sunt exclusa in litera. prima quidem opinione natura q volūtas ac per hoc intellectus implicite. in scōa vero habitus. s. sapiētia q iustitia. Unde oibus restrictius exclusis, restat ambitus diuine potentie in sua latitudine ad possibile absolute.

¶ Super Articulum sextum.

In titulo cōtinētur due q̄stiones: altera formaliter, scz vtrū deus possit melio rare facta. Altera virtualiter. scilicet vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

deus possit facere alia meliora factis. Clauditur enim hec secunda in prima ratione primi facti quod est vniuersum: quoniam melioratio vniuersi ex aliis rebus pendet: vt in responsione ad tertium dicitur.

¶In corpe vtrūq; istō rndet duabus distinctionibus: z tribꝰ conclusionibus. Prima distinctio explicata est de bonitate. f. subali vel accidētali. Secūda est implicite de re eadē vel diuersa. Prima conclusio est. res eadem non pōt fieri melior substantialiter: z probatur: qz differentia substantialis se habet vt vnitas in numeris ꝛc. Scōa est: res eadē potest fieri melior accidentaliter. Tertia est. Deꝰ qualibet re a se facta potest facere aliam meliorē. Nec aliter hic ꝓbant hec cōclusiones: qm̄ ex predictis sequūtur. Si em̄ obm̄ diuine potentie est pole absolute: z hec sunt de numero possibiliū, q̄ ex eo pcipi pōt q̄ nulla apparet cōtradictio in his. Cōsequens est q̄ hec possit deus facere.

¶Circa tertiā conclusionē dubitaꝫ ex Scoto z ex Burcolo. Scotus siquidē implicite in 3º sniarū. dist. 13. q. 1. tenet opp̄m tali ratione. Accepta aliqua determinata creatura ex parte inferioꝝ que sit. a. queritur ascēdendo, aut est status ad aliquam supȝemam, z habet oppositū: aut nō: ꝫ pōt pcedi in infinitū. Et tūc sic: quāto aliq̄ creatura magis excedit a tanto est pfectior z p ꝫns creatura q̄ infinitum excedit, est in infinitum pfectior: z ita erit in se intensiue infinita: qō est impossibile. Aureolus vero apud capreolum in 43ª dist. primi sex mediis cōtra hanc cōclusionem inuchit valde prolixis: quorū vim tm̄ affiram. Prio ergo arguit si procederetur in infinitum in perfectionibꝰ ꝓfectis sequitur esse qdā totale pfectionale respectu inferioris: et ꝑñr esset ptinēs perfectiones oim̄ aliarum creaturarū: z ꝑñs infinite perfectōis: qō est impossibile. Qđ ꝑña tenet: qz supior ptinet pfectionē inferioris: z adhuc plus. Ultima aūt tenet: qz hmōi perfectiones apud se sunt infinite. Secundo sic, pcessus ad mensurā est infinus. ergo pcessus ad superius in specificis perfectionibꝰ est finitus ꝑña ptz ex 1º meta. Tertio sic. vniuersitas specierum creabiliū distat a diuina perfectiōe sicut finitum ab infinito. ergo est finite perfectionis. ergo impossibile est in ipsa in infinitum procedere ascendendo. patet sequela qz pcessus in infinitum fm perfectionem excedit omnem finitam perfectionem. Quarto, pcessus ad vnitatē et totalitatē est finitus. ergo pcessus iste est finitus. ꝓbaf sequela: qz est ad vnitatē z totalitatē vniuersi. Quinto sic: id in qō primo a deo incipiendo descendit opz dari. ergo nō pcedit in infinitū ascendendo. ꝑña nota. z añs ꝓbaf ex illa maxima dionysij. infima. iūgnit supremis per media: ita q̄ suprēmū infimi attingit infimū suprēmi ꝛc. Sexto sic. deꝰ z infima creatura sunt duo extrema. nō distantia in infinitū per modū intercidentis medij, sed per infinitatē alterius extremi. ergo inter ea non ꝓt esse infinita media.

¶Ad euidentiā hoꝝ scitō: q̄ quū hic non sit sermo nisi de potentia dei et possibili absolute: quū dicimꝰ q̄ quacūq; creatura facta pōt fieri alia pfectior: non denotatur aliqua potentia in creatura ad aliā vlteriorē creaturā: sicut in numeris accidit: sed denotatur in cōsummabilitas possibilis absolute: est enim infinitum sicut infinitum materiale: quod quocunq; posito vel accepto semper restat aliud accipiēdum. Denotaꝫ quoq; inexhauribilitas diuine potentie: quoniam est infinite actualitatis simpliciter: ita quod nullo partici pato actu exhauritur: sed semper restat vlterior exhauriendus actus. Unde ad rationem scoti facile respondetur cōcesso. pcessu in infinitum: negādo q̄ sequeret aliqua creatura in infinitum excedens infimam: qm̄ inter infimā z quācūq; aliā signabilē: semper est finita distantia: vt patet in numeris. Oēs enim he obiectiones adducte aut multe earum in hoc fallunt: q̄ nō discernunt inter ꝓcessum in infinitum. i. in aliq̄ vnū numero infinitum: z inter ꝓcessum in infinitū. i. nūq̄ in vltimū: sed semper in aliquod sic q̄ restat aliud vlteriꝰ. Et si bene aduertimus in ꝓma ꝑm sensum ly infinitum est terminus ad quē, ꝓcessus: z hz vim nois. in 2º aut hz vim aduerbij z est modus ipsius ꝓcessus. Nos em̄ vtimur ꝓcessu in infinitū iuxta 2ᵐ sensum: qm̄ noibꝰ est vrēdū vt plures vtūr: z manifeste pz ex 3º phy. sic accepi: arguētes aūt accipiūt implicite vel explicite ꝓcedi in infinitum iuxta primū sensum: qō nec hmōi sequitur: nec ex ꝓcessu in infinitum quem ponimus sequitur.

¶Ad primā aūt Aureoli oōnē dr: q̄ rō illa peccat 3ʳ. primo in hoc qō mō diximus. Scōo in hoc qō male interpꝛtat illā ꝓpōnē. dit inferiorē, z aliqđ vltra: ista cū non est vera de pfectionibus vltimarū differētiarū: in nulla sīlđē intelligētia claudit virtualiter ꝙquid positiue ꝓfectiōis ponit vltima differētia bonis: hoc em̄ est dei ꝓpium: vt alibi vidēdū est. Tertio in hoc qō nō distinguit inter esse infinite ꝓfectionis simplr: z esse infinite ꝓfectionis in gne. In quo etiā errauit 3ª ratio qm̄ si totū vniuersitas creabiliū esset: essent quidem in finite pfectiones spēi: sed nō in esset infinite pfectiones spēi: qm̄ singule essent finite pfectionis. Et sic si essent aliqua vna creatura equalis oib⁹ illis non esset infinite pfectionis simpliciter in gne. Sicut si essent infinita aialia: aut vnū aial eis equales: nō sequeret nulla finita pfectio in gne aialis. Et sic minima intelligētiarū cū sit aliqua ꝓfectionis ordinis formalis esset pfectio oīb⁹ eiusdē ordinis. Sicut si vna chorda plus debito intenderetur corrumperetur cythare melodia. Posset tamē deus alias res facere: vel alias addere istis rebus factis. Et sic esset illud vniuersuȝ melꝰ. ¶Ad quartū dōm, q̄ humanitas christi ex hoc quod est vnita deo: z beatitudo creata ex hoc q̄ est fruitio dei: z beata vgo ex hoc q̄ est mater dei, habent quādam dignitatem infinitā ex bono infinito quod est deus. Et ex hac parte non potest aliquid fieri melius eis: sicut nō potest aliquid melius esse deo.

¶De diuina beatitudine. Quest. 26.

Ultimo Autem post considerationem eorum quę ad diuine essentie vnitatem pertinent: considerandum est de diuina beatitudine. Et circa hoc queruntur quatuor. Primo, vtrum beatitudo deo competat. Secūdo, secundum quid dicitur deus esse beatus. Utrum secundū actum intellectus. Tertio, vtrum sit essentialiter beatitudo cuiuslibet beati. Quarto, vtrum in eius beatitudine omnis beatitudo includatur.

¶Utrum beatitudo deo competat. Arti. 1.

Ad primum Sic ꝓceditur. Videt, q̄ beatitudo deo non conueniat. Beatitudo enim secundum Boe. in. 4. de conso. est status omnium bonorū aggregatione perfectus. Sed aggregatio bonorum non habet locum in deo: sicut nec compositio. Ergo deo non conuenit beatitudo. ¶Ꝑ. Beatitudo siue felicitas est premium virtutis secūdum pḥm in. 1. ethi. Sꝫ deo non conuenit ꝓmium: sicut nec meritum. Ergo nec beatitudo.

Sed cōtra Est, qđ dicit apostolus. 1. ad. Thimo. vlt. Quē suis temporibus ostendet deus beatus z solus potens rex regum z dominus dominantium.

Rñdeo Dōm, q̄ beatitudo maxime deo competit. Nihil enim vtpote sub genere animalis. ¶Ad scōam obiectionem dr: q̄ peccat 3ª. Primo quia ꝓcessus iste nō est ad mensurā cū nō sit ad terᵐ aliquē. Scōo qz non distinguit inter ꝛtotalē ꝓcessum: de q̄ tñ est tota qō: z singulos partiales ꝓcessus de quibus nō est qō: qm̄ costat quēlz cē finitū z ad mēsurā mālr. i. ad rē q̄ si eēt: eēt mēsura. Et hē tertiꝰ error: q̄. f. nō distinguit iter ꝓcessum ad mēsurā mālr z in poª: nō nāli ꝛlogica z diuia: z mēsurā in actu, z vt sic. 3ª hꝰ rō 3ʳ errat. Ꝓrio qz putat vniuersitatē creabiliū plꝰ posse actu accipi q̄ vniuersitatē nūeroz. Scōo i. b q̄ dixiꝫ: qđ equocat de infinita ꝓfectiōe. Tertia in b qō nō videt: q̄. f. infinitū i gne. finitū ät simplr: ꝓt i infinitū ꝓcedi simplr: qđ ē ineptū. Quarta ät peccat sic 2ª. Tū qz ꝓcessus iste totalis nō est ad vnitatē z totalitatē vniuersi: qz nullū hz terᵐ: vt iā dctū est. Tum qz singulis ꝓcessus sunt ad vnitatē z totalitatē vniuersi nō nisi ꝛ poª logica z diuia. Tū qz sunt ad hmōi vnitatē z totalitatē mālr z formalr: nō ē ꝑpliciter. ¶Ad 3ª ät ꝓz ꝑfisio: q̄ illđ dcm̄ dion. itelligit de creatur, iter se: z nō de cōeniētie iter creaturā z deū. Uñ ñ dat ꝑm, pole desēcēdo a deo nec vltm, ascēdēdo ad cūdē: z sic vana ē qō: vtz sit finitū vl infinitū. De fcō ät sp datur ꝑm fcm̄ qđ ē pfectiōis finite. Sexta ōmū obiō seipaz iterimit: qm̄ ifra dīsting ex infinitate alterius extremi, ifert nēcio ifinita itercidētia media si non actu tñ ipoª: vt manifeste ꝓz ipse. ꝓtinua. nō. n. ꝑt itelligi q̄ inter lineā finitā z lineā pedalē, ꝑ possit itercidere ifinite linee medie. f. bipedalis tripedalis: z sic infinitum. Uñ consequentia allata nihil vꝫ. ¶Sup qō. 26. Art. 1.

Tulus clarus.

¶In corpore vna est conclusio respōsiua quesito affirmatiue. Beatitudo maxime conuenit deo. Probatur beatitudo est bonum perfectum intellectualis nature. ergo maxime ꝙuenit deo. Ad hz duas partes. f. q̄ sit bonū pfectū: z q̄ sic intellectualis nature. ꝓma quasi ꝑ se nota relinquitur. Scōa ät ꝓbat rōne triū cōditionū intellectualis nature. f. cognitionis sufficientie capacitatis boni vel mali: z dominū operationum. z scōa quidem responder bono: prima perfectio. tertia aūt vtriq̄. consequentia vero ꝓbatur: q̄ vtraq; pars antecedentis maxime inuenitur in deo.

¶Super Articulum secundum.

Tulus formaliter intelligendus est: ita quod est sermo de intellectu vt intelligitur formaliter distinctus a substantia z voluntate diuina. Et quoniam eadē est rō vt in corpore 33 hz de beatitudine scōū. 20 Adcirco ad hūc articulū spectat qō illa cōmuniꝫ ac rcita: vtrū beatitudo consistat in actu intellectꝰ aut volūtatis: reliquorū em̄ beatitudo siīlitudo q̄dam diuine est beatitudinis. ¶In corpe vnica est conclusio rñsiua q̄sito affirmatiue. beatitudo attribuēda est deo et aliis btis fm intellectū. Hec cōclusio z ꝓbaf z declaraf. ꝓbaf 157 2.di.16. ar.2.cō. qđē sic. beatitudo est bonū perfectū intellectualis nature. ergo ē pfectissimum intellectualis nature. ꝗ cōsistit in intelligendo. ꝗ tam deus ꝙm aliꝫ beati sunt fm intellectum. Añs z ptz ex dictis et manifestatur ab esse= 35 ctu: qz sez intellectualis natura uūliter appetit esse beata: sicut vnaquęq; res suā pfectionē. Prima ꝛo ꝓña in lra nō hꝫ explicite: hz apponimus eā ad claritatem doctrine: z er se pz. Scda aūt ꝓbatur: qz pfectissimū in qualibet intellectuali natura est intellectualis operatio: qō ꝓbatur: qz fm eam capit 256 quodāmodo oia. Ultima aūt z patet ex se z quo ad alios ꝓbaf: qz aliꝫ dfin beati ꝑ af- 117 similationem ad bea- 242 titudinē dei: manifestat aūt quo ad ly in e tellectū in deo ex hoc: q̄ hz esse z velle z intelligere in deo sint idē: qz tñ differūt rōne. ideo connenienter fm rationem formalem loquendo intellectui dei specialiter attribuit beatitudo. ¶Circa hic dicta triplex est questio. Prima vtrum beatitudo naturaliter appetatur. Secunda vtrum operatio intellectus sit omnium perfectissima: z quantum valeat ratio hic assignata ad hoc. Tertia vtrum ipsa conclusio vera sit. hec em̄ omnia dicuntur in litera z habent diuersos opinantes. Et qm̄ prima questio in questione. 82ª. tractabitur sufficiat hic scire: q̄ natura intellectualis tripliciter naturaliter appetit beatitudinem. Primo appetitu id est inclinatione naturali: z sic verificatur vniuersaliter. Secundo appetitu. i. actu appetēdi naturali simpliciter: z sic verificaf de deo z btis. Tertio appetitu. i. actu appetēdi nāli quo ad ꝛpecificationem actus: libero autē quo ad exercitium cuiusdem: z sic verificatur quo ad homines. ꝑ Experimur em̄ quod respectu beatitudinis non possumus habere nolle: quamuis in potestate nostra sit libere velle vel non velle illam actualiter. Sed de his erit nunc sermo latior. secunda quoq; questio ibidem ex proposito tractabitur. z propterea pertranseundum nunc est. Circa tamen rationem hic illatā aduerte quod nobilitatem actus intelligendi supra ceteros non ex obiecto vt tunc fiet sed ex modo probat: intellectio enim sit capiendo intellectum: quod constat esse omnia. Amatio autem z ꝓuenies ex hoc intelligendo habet intellectum in se: voluntas autem amando quasi exit ad amatum: z cum nobilius sit ceteris paribus, habere aliquid ꝙ tendere in illud: ideo intellectio ex mō ꝓprio sui generis: nobilior est oī alia operatione. Unde cū deus essentiam ꝓpriā habeat pro obiecto tā intellectus ꝙ volūtatis: z actus intellectus ex mō sui generis sit nobilior: merito fm intellectū btūs dr: z idem est iudicium de aliis beatis: qm̄ ex parte obiecti equalitas est. Uñ ad tertiū dcōs dēcēdo scito: q̄ scotꝰ 14º dī. 42ª. q. 4ª. tz oppoᵐ: volēs btitudinē ꝓsistere ꝑn, in actu volūtatis q̄ est non delectatio sed amoꝛ, ꝓbatq; intētum triplr. Primo sic: velle tē dit immediate in deū vt in finē vltimū. ergo immediatius est vltimo fini: et ꝑñr primo appenibili ꝙ intelligere. Scōo. aut velle est ꝓpter intelligere vel econuerso aut neutrum ꝓpter alterū: sed primū est p uersum fm anſel. lib. 2. cur deus hō cap. 1. tertiū aut est impossibile vt ptz. ergo relinquif fm. ergo amare est finis intellectiōis: z ꝑñr nobilꝭ. Tertio sic. inter itrinseca sum me volendum est aliquod velle: ergo in eo cōsistit btitudo. Añs ꝓbaf: z de appetitu naturali qui est inclinatio: z de appetitu libero recto: qm̄ volitas plus appetit pfectionem sui in vltimo fine ꝙ pfectionē intellectus. Fiunt z multa alia argumenta ꝓ tra hanc ꝛclonē recitata a capreolo. 42ª dist. quarti. q. 5ca q̄ breuitatis cā omitto: preferim quia ex dictis in qōne. 82. z in solutione hoū oia quodam modo patebūt. Scito igitur q̄ valde differt cōparare intellectionē z amoꝛē beati inter se: z viatoris. Et rursus simpliciter am̄ fm q̄d. i. fm hoc genus. Tam simpliciter em̄ ꝙ in btō, intellectio retur ex ꝑte ipsius obiecti: sic solus deꝰ est beatitudo: qz ex hoc solo est aliqs btis qō deum intelligit: fm illud Aug. in. 3. li. cōfes. Beatus est qui te nouit etiā si aliā ignoret, Sed ex ꝑte actus intelligētis btitudo est quid creatū in creaturis beatis. in deo aūt est etiam secundum hoc aliquid increatū.

Ad primum Ergo dicendū, q̄ beatitudo quantum ad obiectū est summū bonū simpliciter, sed quantū ad actū in creaturis beatis est summū bonum secundum quid. Et ideo nō habet rationem vltimi finis. Et ideo nō potest esse meliꝰ. Beata etiam virgo Maria est super omnes choros angelorū exaltata. Et sic nō potest esse melior. Non igitur oia que fecit deus potest facere meliora.

Sed cōtra Est qō dr ad ephe. 3. ꝙ deus pōt oia facere abundātius ꝙm petimus aut intelligimus.

Rñdeo Dōm, q̄ bonitas alicuꝰ rei est duplex. Una quidem que est de essentia rei. Sicut esse rationale est de essentia hois. Et quātum ad hoc bonū, deꝰ non potest facere aliquam rem meliorem quam ipsa sit (licet possit facere aliquā aliā ea meliorem) sicut etiam non potest facere quaternarium maiorem. Quia si esset maior iam non esset quaternarius, sed alius numerus. sic enim se habet additio differētie substātialis in diffinitionibus, sicut additio vnitatis in numeris ꝙ vt dr in. 8. meta. Alia bonitas est que est extra essentiā rei. Sicut bonum hominis est esse virtuosum vel sapientem. Et secundum tale bonum potest deus res a se factas facere meliores. Simplr autē loquendo qualibet re a se facta potest deus facere aliam meliorem.

Ad primum Ergo dōm, q̄ cum dr deū posse aliq̄d facere melius ꝙm facit, si ly melius sit nomē verū est. Qualibet enim re pōt facere aliā meliorē. Laudē vero pōt facere meliorem quodāmodo, z quodāmodo nō: sicut dictū est. Si ꝛo ly melius sit a duerbium: z importet modum ex parte facientis: sic deus non pōt facere meliꝰ ꝙm sicut facit: qz non pōt facere ex maiori sapiētia z bonitate. Si autē importet modū ex parte facit: sic pōt facere melius: qz potest dare rebus a se factis meliorem modū essendi quantum ad accidentalia, licet non quantum ad essentialia.

¶Ad scōm dōm, q̄ de rōne filij est q̄ equetur patri, cū ad pfectum venerit: nō est autem de ratiōe creature alicuꝰ q̄ sit melior ꝙa deo facta est. Unde nō est similis ratio.

¶Ad tertiū dōm, q̄ vniuersum (suppositis istis rebꝰ) nō pōt esse meliꝰ, ꝓpter decentissimū ordinē rebꝰ attributū a deo: in quo bonū vniuersi cōsistit. Quoꝛ si vnū aliquid sub nomine beatitudinis intelligitur nisi bonū pfectū intellectualis nature: cuius est suā sufficiētiā cognoscere i bono qō habet: z cui cōperit, vt et cōtingat aliq̄d vel bene vel male: et sit suarū operationū dña. Utrūq; aūt istorum excellētissime deo conuenit. scilicet perfectū esse z intelligentem. Unde beatitudo maxime conuenit deo.

Ad primū Ergo dicendū ꝙ aggregatio bonorū est in deo non per modū cōpositionis: ꝛ ꝑ modū simplicitatis: q̄ q̄ in creaturis multipliciasunt in deo preeristūt simplr z vnite: vt supra dictū est. ¶Ad secundum dicendum: qō esse ꝓmium virtutis accidit beatitudini vel felicitati inquantum aliquis beatitudinē acquirit: sicut esse terminum generationis accidit enti inquantum ext de potentia in actum. Sicut igitur deus habet esse quanuis nō generetur: ita habet beatitudinem quamuis non mereatur.

¶Utrū deꝰ dicaf btūs fm intellm. Arti. 2.

Ad secundū Sic ꝓceditur. Videtur ꝙ deus nō dicatur btūs fm intellectum. Beatitudo enim est summū bonum. Sed bonū dicitur in deo secundū essentiā. Et bonum respicit esse fm essentiā. fm boe. in lib. de hebdo. Ergo z beatitudo ꝛ dr in deo fm essentiam z nō fm intellectum. ¶Ꝑ. Beatitudo hz rationem finis. Finis autem est obiectum voluntatis: sicut et bonum. Ergo beatitudo dicitur in deo secundum voluntatem z nō fm intellectum.

Sed cōtra Est qō greg. dicit. 32. mala. Ipse gloiosus est q̄ dū seipso pfruit accedētis laudis indiges nō est. Esse aūt gloiosuȝ significat esse btū. Cū igit deo fruamur fm intellectū: qz visio est tota merces (vt dicit Aug.) videt ꝙ beatitudo dicatur in deo fm intellectum.

Rñdeo Dōm ꝙ btitudo (sicut dictū est) significat bonū pfectum intellectualis nāe. Et inde ē: ꝙ sicut vnaq̄q; res appetit suā pfectionē: ita z intellectualis nā naturaliter appetit esse btā. Id aūt qō est pfectissimū in qualibet intellectuali nā est intellectualis operatio fm quā capit quodāmodo oia. Unde cuiuslibet intellectualis nāe create beatitudo cōsistit i intelligēdo. In deo aūt nō est aliud esse z intelligere fm rē, sed tm̄ fm intelligētie rōnem. Attribuēda ergo est deo beatitudo fm intellectū, sicut z alijs btis: q̄ per assimilationem ad beatitudinē ipsius beati dicuntur.

Ad primum Ergo dicendū, q̄ ex illa rōne ꝓbatur: q̄ deus sit beatus fm suam essentiam. nō aūt q̄ beatitudo ei conueniat fm rationem essentie, sed magis fm rationem intellectus.

¶Ad secundum dōm: q̄ beatitudo (cū sit bonū) est obiectum volūtatis. Obiectū aūt ꝓteintelligit actui potentie. Uñ secundum modum intelligendi ꝓius est beatitudo diuina: cui actus volūtatis in ea requiescētis. Et hoc nō pōt esse nisi actus intellectꝰ. Uñ in actu intellectus attenditur beatitudo.

¶Utrū deꝰ sit btitudo cuiuslz bti. Art. 3.

Ad tertiū Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ deꝰ sit beatitudo cuiuslibet beati. Deꝰ enim est summū bonum, vt supra ostensum est. Impossibile est autē esse plura summa bona, vt etiam ex superioribus patet. Cum igitur de ratiōe beatitudinis sit ꝙ sit summum bonum: videtur ꝙ beatitudo non sit aliud quam deus.

Sed cōtra Beatitudo vnius est maior beatitudine alteri fm illū. 1. ad co. 15. Stella differt a stella in claritate. Sꝫ deo nihil est maius. Ergo beatitudo est aliquid aliud ꝙm deus.

Rñdeo Dicendū: q̄ beatitudo intellectualis nature consistit in actu intellectꝰ. In quo duo pñt ꝛsiderari. f. obiectū actꝰ qđ est intelligibile: z ipse actus qui est intelligere. Si igit beatitudo cōsideretur ex ꝑte ipsius obiecti: sic solus deꝰ est beatitudo: qz ex hoc solo est aliqs btis qō deum intelligit: fm illud Aug. in. 3. li. cōfes. Beatus est qui te nouit etiā si aliā ignoret, Sed ex ꝑte actus intelligētis btitudo est quid creatū in creaturis beatis. in deo aūt est etiam secundum hoc aliquid increatū.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ beatitudo quantum ad obiectū est summū bonū simpliciter, sed quantū ad actū in creaturis beatis est summū bonum secundum quid. Et ideo nō habet rationem vltimi finis. Et ideo nō potest esse meliꝰ. Beata etiam virgo Maria est super omnes choros angelorū exaltata. Et sic nō potest esse melior. Non igitur oia que fecit deus potest facere meliora.

Sed cōtra Est qō dr ad ephe. 3. ꝙ deus pōt oia facere abundātius ꝙm petimus aut intelligimus.

Rñdeo Dōm, q̄ beatitudo maxime deo competit. Nihil enim vtpote sub genere animalis. ¶Ad scōam obiectionem dr: q̄ peccat 3ª. Primo quia ꝓcessus iste nō est ad mensurā cū nō sit ad terᵐ aliquē. Scōo qz non distinguit inter ꝛtotalē ꝓcessum: de q̄ tñ est tota qō: z singulos partiales ꝓcessus de quibus nō est qō: qm̄ costat quēlz cē finitū z ad mēsurā mālr. i. ad rē q̄ si eēt: eēt mēsura. Et hē tertiꝰ error: q̄. f. nō distinguit iter ꝓcessum ad mēsurā mālr z in poª: nō nāli ꝛlogica z diuia: z mēsurā in actu, z vt sic. 3ª hꝰ rō 3ʳ errat. Ꝓrio qz putat vniuersitatē creabiliū plꝰ posse actu accipi q̄ vniuersitatē nūeroz. Scōo i. b q̄ dixiꝫ: qđ equocat de infinita ꝓfectiōe. Tertia in b qō nō videt: q̄. f. infinitū i gne. finitū ät simplr: ꝓt i infinitū ꝓcedi simplr: qđ ē ineptū. Quarta ät peccat sic 2ª. Tū qz ꝓcessus iste totalis nō est ad vnitatē z totalitatē vniuersi: qz nullū hz terᵐ: vt iā dctū est. Tum qz singulis ꝓcessus sunt ad vnitatē z totalitatē vniuersi nō nisi ꝛ poª logica z diuia. Tū qz sunt ad hmōi vnitatē z totalitatē mālr z formalr: nō ē ꝑpliciter. ¶Ad 3ª ät ꝓz ꝑfisio: q̄ illđ dcm̄ dion. itelligit de creatur, iter se: z nō de cōeniētie iter creaturā z deū. Uñ ñ dat ꝑm, pole desēcēdo a deo nec vltm, ascēdēdo ad cūdē: z sic vana ē qō: vtz sit finitū vl infinitū. De fcō ät sp datur ꝑm fcm̄ qđ ē pfectiōis finite. Sexta ōmū obiō seipaz iterimit: qm̄ ifra dīsting ex infinitate alterius extremi, ifert nēcio ifinita itercidētia media si non actu tñ ipoª: vt manifeste ꝓz ipse. ꝓtinua. nō. n. ꝑt itelligi q̄ inter lineā finitā z lineā pedalē, ꝑ possit itercidere ifinite linee medie. f. bipedalis tripedalis: z sic infinitum. Uñ consequentia allata nihil vꝫ. ¶Sup qō. 26. Art. 1.

Tulus clarus.

¶In corpore vna est conclusio respōsiua quesito affirmatiue. Beatitudo maxime conuenit deo. Probatur beatitudo est bonum perfectum intellectualis nature. ergo maxime ꝙuenit deo. Ad hz duas partes. f. q̄ sit bonū pfectū: z q̄ sic intellectualis nature. ꝓma quasi ꝑ se nota relinquitur. Scōa ät ꝓbat rōne triū cōditionū intellectualis nature. f. cognitionis sufficientie capacitatis boni vel mali: z dominū operationum. z scōa quidem responder bono: prima perfectio. tertia aūt vtriq̄. consequentia vero ꝓbatur: q̄ vtraq; pars antecedentis maxime inuenitur in deo.

¶Super Articulum secundum.

Tulus formaliter intelligendus est: ita quod est sermo de intellectu vt intelligitur formaliter distinctus a substantia z voluntate diuina. Et quoniam eadē est rō vt in corpore 33 hz de beatitudine scōū. 20 Adcirco ad hūc articulū spectat qō illa cōmuniꝫ ac rcita: vtrū beatitudo consistat in actu intellectꝰ aut volūtatis: reliquorū em̄ beatitudo siīlitudo q̄dam diuine est beatitudinis. ¶In corpe vnica est conclusio rñsiua q̄sito affirmatiue. beatitudo attribuēda est deo et aliis btis fm intellectū. Hec cōclusio z ꝓbaf z declaraf. ꝓbaf 157 2.di.16. ar.2.cō. qđē sic. beatitudo est bonū perfectū intellectualis nature. ergo ē pfectissimum intellectualis nature. ꝗ cōsistit in intelligendo. ꝗ tam deus ꝙm aliꝫ beati sunt fm intellectum. Añs z ptz ex dictis et manifestatur ab esse= 35 ctu: qz sez intellectualis natura uūliter appetit esse beata: sicut vnaquęq; res suā pfectionē. Prima ꝛo ꝓña in lra nō hꝫ explicite: hz apponimus eā ad claritatem doctrine: z er se pz. Scda aūt ꝓbatur: qz pfectissimū in qualibet intellectuali natura est intellectualis operatio fm quā capit 256 quodāmodo oia. Ultima aūt z patet ex se z quo ad alios ꝓbaf: qz aliꝫ dfin beati ꝑ af- 117 similationem ad bea- 242 titudinē dei: manifestat aūt quo ad ly in e tellectū in deo ex hoc: q̄ hz esse z velle z intelligere in deo sint idē: qz tñ differūt rōne. ideo connenienter fm rationem formalem loquendo intellectui dei specialiter attribuit beatitudo. ¶Circa hic dicta triplex est questio. Prima vtrum beatitudo naturaliter appetatur. Secunda vtrum operatio intellectus sit omnium perfectissima: z quantum valeat ratio hic assignata ad hoc. Tertia vtrum ipsa conclusio vera sit. hec em̄ omnia dicuntur in litera z habent diuersos opinantes. Et qm̄ prima questio in questione. 82ª. tractabitur sufficiat hic scire: q̄ natura intellectualis tripliciter naturaliter appetit beatitudinem. Primo appetitu id est inclinatione naturali: z sic verificatur vniuersaliter. Secundo appetitu. i. actu appetēdi naturali simpliciter: z sic verificaf de deo z btis. Tertio appetitu. i. actu appetēdi nāli quo ad ꝛpecificationem actus: libero autē quo ad exercitium cuiusdem: z sic verificatur quo ad homines. ꝑ Experimur em̄ cū quod respectu beatitudinis non possumus habere nolle: quamuis in potestate nostra sit libere velle vel non velle illam actualiter. Sed de his erit nunc sermo latior. secunda quoq; questio ibidem ex proposito tractabitur. z propterea pertranseundum nunc est. Circa tamen rationem hic illatā aduerte quod nobilitatem actus intelligendi supra ceteros non ex obiecto vt tunc fiet sed ex modo probat: intellectio enim sit capiendo intellectum: quod constat esse omnia. Amatio autem z ꝓuenies ex hoc intelligendo habet intellectum in se: voluntas autem amando quasi exit ad amatum: z cum nobilius sit ceteris paribus, habere aliquid ꝙ tendere in illud: ideo intellectio ex mō ꝓprio sui generis: nobilior est oī alia operatione. Unde cū deus essentiam ꝓpriā habeat pro obiecto tā intellectus ꝙ volūtatis: z actus intellectus ex mō sui generis sit nobilior: merito fm intellectū btūs dr: z idem est iudicium de aliis beatis: qm̄ ex parte obiecti equalitas est. Uñ ad tertiū dcōs dēcēdo scito: q̄ scotꝰ 14º dī. 42ª. q. 4ª. tz oppoᵐ: volēs btitudinē ꝓsistere ꝑn, in actu volūtatis q̄ est non delectatio sed amoꝛ, ꝓbatq; intētum triplr. Primo sic: velle tē dit immediate in deū vt in finē vltimū. ergo immediatius est vltimo fini: et ꝑñr primo appenibili ꝙ intelligere. Scōo. aut velle est ꝓpter intelligere vel econuerso aut neutrum ꝓpter alterū: sed primū est p uersum fm anſel. lib. 2. cur deus hō cap. 1. tertiū aut est impossibile vt ptz. ergo relinquif fm. ergo amare est finis intellectiōis: z ꝑñr nobilꝭ. Tertio sic. inter itrinseca sum me volendum est aliquod velle: ergo in eo cōsistit btitudo. Añs ꝓbaf: z de appetitu naturali qui est inclinatio: z de appetitu libero recto: qm̄ volitas plus appetit pfectionem sui in vltimo fine ꝙ pfectionē intellectus. Fiunt z multa alia argumenta ꝓ tra hanc ꝛclonē recitata a capreolo. 42ª dist. quarti. q. 5ca q̄ breuitatis cā omitto: preferim quia ex dictis in qōne. 82. z in solutione hoū oia quodam modo patebūt. Scito igitur q̄ valde differt cōparare intellectionē z amoꝛē beati inter se: z viatoris. Et rursus simpliciter am̄ fm q̄d. i. fm hoc genus. Tam simpliciter em̄ ꝙ in btō, intellectio retur ex ꝑte ipsius obiecti: sic solus deꝰ est beatitudo: qz ex hoc solo est aliqs btis qō deum intelligit: fm illud Aug. in. 3. li. cōfes. Beatus est qui te nouit etiā si aliā ignoret, Sed ex ꝑte actus intelligētis btitudo est quid creatū in creaturis beatis. in deo aūt est etiam secundum hoc aliquid increatū.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ beatitudo quantum ad obiectū est summū bonū simpliciter, sed quantū ad actū in creaturis beatis est summū bonum secundum quid. Et ideo nō habet rationem vltimi finis. Et ideo nō potest esse meliꝰ. Beata etiam virgo Maria est super omnes choros angelorū exaltata. Et sic nō potest esse melior. Non igitur oia que fecit deus potest facere meliora.

Sed cōtra Est qō dr ad ephe. 3. ꝙ deus pōt oia facere abundātius ꝙm petimus aut intelligimus.

Rñdeo Dōm, q̄ beatitudo maxime deo competit. Nihil enim vtpote sub genere animalis. ¶Ad scōam obiectionem dr: q̄ peccat 3ª. Primo quia ꝓcessus iste nō est ad mensurā cū nō sit ad terᵐ aliquē. Scōo qz non distinguit inter ꝛtotalē ꝓcessum: de q̄ tñ est tota qō: z singulos partiales ꝓcessus de quibus nō est qō: qm̄ costat quēlz cē finitū z ad mēsurā mālr. i. ad rē q̄ si eēt: eēt mēsura. Et hē tertiꝰ error: q̄. f. nō distinguit iter ꝓcessum ad mēsurā mālr z in poª: nō nāli ꝛlogica z diuia: z mēsurā in actu, z vt sic. 3ª hꝰ rō 3ʳ errat. Ꝓrio qz putat vniuersitatē creabiliū plꝰ posse actu accipi q̄ vniuersitatē nūeroz. Scōo i. b q̄ dixiꝫ: qđ equocat de infinita ꝓfectiōe. Tertia in b qō nō videt: q̄. f. infinitū i gne. finitū ät simplr: ꝓt i infinitū ꝓcedi simplr: qđ ē ineptū. Quarta ät peccat sic 2ª. Tū qz ꝓcessus iste totalis nō est ad vnitatē z totalitatē vniuersi: qz nullū hz terᵐ: vt iā dctū est. Tum qz singulis ꝓcessus sunt ad vnitatē z totalitatē vniuersi nō nisi ꝛ poª logica z diuia. Tū qz sunt ad hmōi vnitatē z totalitatē mālr z formalr: nō ē ꝑpliciter. ¶Ad 3ª ät ꝓz ꝑfisio: q̄ illđ dcm̄ dion. itelligit de creatur, iter se: z nō de cōeniētie iter creaturā z deū. Uñ ñ dat ꝑm, pole desēcēdo a deo nec vltm, ascēdēdo ad cūdē: z sic vana ē qō: vtz sit finitū vl infinitū. De fcō ät sp datur ꝑm fcm̄ qđ ē pfectiōis finite. Sexta ōmū obiō seipaz iterimit: qm̄ ifra dīsting ex infinitate alterius extremi, ifert nēcio ifinita itercidētia media si non actu tñ ipoª: vt manifeste ꝓz ipse. ꝓtinua. nō. n. ꝑt itelligi q̄ inter lineā finitā z lineā pedalē, ꝑ possit itercidere ifinite linee medie. f. bipedalis tripedalis: z sic infinitum. Uñ consequentia allata nihil vꝫ. ¶Sup qō. 26. Art. 1.

Tulus clarus.

¶In corpore vna est conclusio respōsiua quesito affirmatiue. Beatitudo maxime conuenit deo. Probatur beatitudo est bonum perfectum intellectualis nature. ergo maxime ꝙuenit deo. Ad hz duas partes. f. q̄ sit bonū pfectū: z q̄ sic intellectualis nature. ꝓma quasi ꝑ se nota relinquitur. Scōa ät ꝓbat rōne triū cōditionū intellectualis nature. f. cognitionis sufficientie capacitatis boni vel mali: z dominū operationum. z scōa quidem responder bono: prima perfectio. tertia aūt vtriq̄. consequentia vero ꝓbatur: q̄ vtraq; pars antecedentis maxime inuenitur in deo.

¶Super Articulum secundum.

Tulus formaliter intelligendus est: ita quod est sermo de intellectu vt intelligitur formaliter distinctus a substantia z voluntate diuina. Et quoniam eadē est rō vt in corpore 33 hz de beatitudine scōū. 20 Adcirco ad hūc articulū spectat qō illa cōmuniꝫ ac rcita: vtrū beatitudo consistat in actu intellectꝰ aut volūtatis: re

Universidad de Deusto
Biblioteca

beatorum. Prima cõclusio est. deus est beatitudo obiectiua omnium beatorum: z ad hoc affertur authoritas Aug. Secunda est. deus non est beatitudo formalis creaturarum beatarum. Tertia est. deus est beatitudo formalis suppsius. Nec alia ratione ꝑbat, nisi q actus intelligendi creature est quid creatum: in deo aũt increatus. Circa scbam cõclonẽ scito: q quidẽ apud capreolũ in 2o. di. 3. q. 2. impugnant illã moti. Tum ex perpetuitate

50 ex infinite visionis bea
re. Tum ex impossi
bilitate naturali infi
nitarũ intensissimarũ
specierũ in eodem in
tellectu creato. Tum
ex possibilitate partis
affirmatiue. s. q ipsa
intellectio diuina pot
esse eque presens z in
tima cuilibet intelle
ctui creato: sicut intel
lectio creata. Tum au
thoritate Aug. z phi
losophoꝝ: sed hec pa
rũ valẽt. Visio namq
159 beata sanctorum, crea
r. 3. ca. tum ꝺ̃ est finite pfe
vlt. 7. ctionis simplr: infinite
re vero fm ꝺ̃. i. obiec
tiue: incorruptibilis
quoq; est vndiq; fm
potentiam nãle loquẽ
do qñ z ex pte subti
z obꝛ: z cõiunctionis
vtriusq; nulla ad cor
ruptionem potẽtia est
Nec ex hoc sequitur
aliam nõ tot posse reci
pere spẽs intensas si
mul quin plures: vi
sio i primis beata non
ponit in numerũ cum
aliis intellectionibus:
qñ, cõmissum altioris
q ordinis est. Matur
deinde status i specie
bus ad quas est natu
ralis potentia z precipue simul i actu: vt in tractatu de angelis clarius patebit. Imple quoq; est operationez vitalẽ meã nõ ab in
trinseco meo esse: cum in hoc ratio mee vite cõsistat: esset essi vitalis z non vitalis: z pro pterea cũ beatitudo sit opatio vitalis beato
rũ: implicat diuinam essentiã esse illã: z aut antecedẽs est falsum: aut ex sophisma figu
re dictionis ab equali presentia ad modum. Authoritates quoque obiectiue intelligende sunt: sil vere adducun
tur.

Super Articulum quartum.

In titulo ois beatitudo distribuit pro omni specie felicitatis. Z q vero in eius beatitudine non significat substantialem seu primam simpliciter beatitudinẽ: de qua in precedentibus duobus articulis habitus est fermo: sed statum potius beatificum: de quo primo articu. tractatum est. Ita q sensus questionis est vt sc̃z deus sit in tali statu beatitudinis: q oẽm habeat felicitatis speciem ac perfectionem.

In corpe vnica est

mum: non simpliciter sed in genere bonoꝝ participabilium a creatura. Ad secundũ dõm, q finis est duplex. s. cuiꝰ z quo, vt philosophus dicit. s. ipsa res z vsus reiꝰ. Sicut auaro est finis pecunia z acquisitio pecunie. Creature igitur rationalis est quidem deus finis vltimus vt res beatitudo autem creata vt vsus vel magis fruitio rei.

Utrum in dei beatitudine omnis beatitudo includatur. Artic. 4.

Ad quartũ Sic procedi
tur. Vꝺ. quod beatitudo diuina nõ complecta
tur omnes beatitudines. Sunt enim quedã beatitudines false. Sed in deo nihil potest esse falsum. Ergo diuina beatitudo non complectitur oẽm beatitudinem.

Cp. Quedã beatitudo secundum quosdã consistit in rebus corporalibus: sicut voluptatibus: diuitijs: z huiusmodi. Que quidẽ deo conuenire non possunt cum sit incorporeus. Ergo beatitudo eius non complectitur omnem beatitudinem.

Sed cõtra Est q̃ btitudo est pfe
ctio quedam: diuina aũt pfectio complectitur oẽm perfectionẽ vt supra ostẽsum estꝫ. Ergo diuina beatitudo complectitur omnem beatitudinem.

Respondeo Dõm q quicqd est
desiderabile in qua cũq; btitudine vel vera vel falsa: totũ eminẽ
tius in diuina beatitudine preexistit. De cõ
templatiua enim felicitate habet continuã z certissimam contemplationẽ sui z omniũ aliorũ. De actiua vero, gubernationem totius vniuersi. De terrena vero felicitatẽ, que consistit in voluptate, diuitijs potestate, dignitate, z fama: fm Boet. in. iij. de cõsol. habet gaudiũ de se z de omnibus aliis pro delectatione. Pro diuitijs habet oĩmodam sufficientiã, quam diuitie promittũt. Pro potestate, omnipotentiam. Pro dignitate, omnium regimen. Pro fama vero, admirationem totius creature.

Ad primum Ergo dicendum, q
beatitudo aliqua se
cundũ hoc est falsa, fm qõ deficit ratione vere beatitudinis. Et sic non est in deo. Sz quicqd habet de similitudine quãtumcũq; tenuis beatitudinis totũ ꝑfectissime in diuina beatitudine. Ad secundum dicẽdum, q bona que sunt in corporalibꝰ corporaliter: in deo sunt spiritualiter secũdũ modũ suũ. Et hec dicta sufficiant de his que pertinẽt ad diuine essentie vnitatem.

De ꝓcessiõe diuinarũ ꝑsonarũ. Qõ. 27.

Considerandum est de origine siue de ꝓcessiõe. Scõo de relationibꝰ originis. Tertio de personis.

Circa ꝓcessionem, querũtur quinq;. Primo, vtrum processio sit in diuinis. Secũdo, vtrũ aliqua processio in diuinis generatio

con: o rñsiua questio: in diuina btitudine eminentiꝰ ꝓexistit qcqd est desiderabile in quacũq; btitudine tã fm̃ falsa. Et probat inductiue in tripli gne felicitatis. s. cõtẽplatiue, actiue, z terrene cõsistẽtis in quinq; vt ola clare patent in lra. Circa cõtẽplatiuã felicitatẽ aduerte: q qdã ex verbis Arist. 3o de aĩa dicentis: q intellectus speculatiuus nihil dicit de delectatione z amorem: glosantes: vt postea. admirabiles delectationes dicimi ethi. Sed re vera erraſſe videntur in cõ siquidẽ loquẽdo contemplationem rerũ ex cellentiũ: sequit delectatio intellectualis ꝓ modum naturalis resultantis: qm̃ opatio nem optimã ꝓingentẽ naturalissimo obiecto necessario sequitur delectatio: vt patet ex delectationis diffinitione. 2. rhetor. Nec ẽ hoc militat authoritas. 3. de aĩa: que de ꝓfectione aialiter non naliter loquitur. i. de actu appetitꝰ tãꝑ eligibili nõ tãꝑ naliter cõcomitãte: vt hic accidit. Ad ꝓpositũ aũt dicendo: am biguitas hec non ẽ locũ, qm̃ visio beatifica nec ꝓpria nec specu latiua est sed altioris ordinis eminenter vtramq; ꝓhabens.

Circa actiuã felicitatem aduerte hic: q quidã minus ꝓnenter rũ: ac ꝓ hoc nõ aduertẽtes ꝙ ꝓfectio actiue partis cõsistit in agere: dixerũt: q̃ felicitas practica consistit in actu volũtatis. Altera aũt, ꝓpter dictam rõnẽ ponit eã i actiõe executiua vniuersali tamen. s. gubernatione vniuersi: et meritoꝝ quoniã finis practice est operari.

Super qõ. 27. Articu. 1.

Ordo presentis tractatus satis patet in litera. Unde ad articulum primũ descendendo aduerte in titu. illius. primo q ly processio, sumitur cõiter nõ descẽdendo ad talem vel talem ꝓcessionẽ. 2o q ly esse sumitur ꝓprie vt distinguitur esse ꝺ̃ intelligi ci est esse fm rẽ ꝺ̃ esse fm rõnem. Tertio q ly in, sumit ꝓprie: vt denotat modũ essendi in aliquo formaliter. Quarto q ly diuinis sumitur strictissime ꝓ his que sunt vere deꝰ. Ita q sensus questionis est. an in ipso deo formaliter inueniatur secundum rem processio aliqua.

In corpe tria facit. Ꝓmo rñdet q̃sito ꝺ̃ ad qõ liqt. Scõo duos errores circa id quod later tractat. Ter-

tio rñdet q̃sito determinando z aperiẽdo occultũ. Quo ad ꝓmũ vnũ dicit de quo nõ est dubiũ. s. diuina scriptura vtit noibꝰ ꝓcessionẽ significantibus quã de deo loquitur: ex hoc em̃ subintellecto q scriptura non dicit falsum nec loquitur in hac ꝑte metaphorice: manifeste habet q ops in diuinis aliquam processionem esse ac saluari: sed ambiguum restat qualis sit illa processio. Unde circa hoc ambiguũ reliquũ huius lre occupatur. Quo ad scõm ponit primo errorẽ

corꝓalibꝰ: vel ꝙ motũ localẽ, vel ꝙ actionẽ alicuꝰ cause in exteriorẽ effectũ: vt calor a calefactẽte in calefactũ. s. fm emanationẽ intelligibilẽ: vtpote verbi intelligibilis a dicente qõ manet in ipso. Et sic fides catholica processionem ponit in diuinis.

Ad primũ Ergo dõm, q obiectio illa ꝓcedit de ꝓcessione que est motꝰ localis: vel q̃ est fm actionẽ tendentem in exteriorem materiam: vel in exteriorem effectũ. talis aũt processio

actionem immanentẽ z transeuntẽ non est sic ample intelligenda vt sonat: sed vel quo ad necessitatẽ: vel quo ad ordinẽ. Et iuxta primã glossam sensus est: opatio trãsiens hz necessario operatũ: immeꝺ aũt nõ necessario infert aliqꝺ opatum: z sic cessant obiectiones oẽs: vt ptz. Et absq; dubio hec fuit mens ꝓphe manifeste cõtinet veritatẽ: ex eo em̃ q habitus ex frequentatis actibus immanentibus generant: manifeste ꝑz non repugnare actioni immanenti hr̃e opus ꝓprie se. Iuxta scõam vero glossam sensus est: qꝺ actio transiens hz opus sic q ordinat ad ipsum opus. Actio vo immanens nõ hz opus: q nõ per se ordinat ad opus aliqꝺ: sed si qñ hz opus illud ordinatur ad ipsam. Et vtrusq; horũ accidit in proposito: q nec intelligere necessario ꝓducit cõceptũ: nec qñ format ipsum ordinat ad conceptũ: sed ecõuerso cõceptus ordinat potius ad perfectionẽ ipsius intelligere. Unde ꝓz responso ad oia obiecta. Et etiam ad additionẽ gerardi: qm̃ operatum est nobilius: qñ operatio per se ordinat ad ipsum. non aũt qñ est potius ecõuerso: vt manifeste patet in actu z habitu. Ad scõam dubitationem dicendum: q oẽs vident in hoc cõuenire: q ꝓductio intellectualis verbi est dicere intellectualiter: excepto durando in. 27. di. primi. Sed differentia opinionũ est in hoc: an dicere in rõne sua claudat actũ intelligẽdi: an solam ꝓductionẽ: siue illa sit aliqꝺ alius actus scõs: siue relatio significata per modum actus scõi. Scotus em̃ vt ptz in. 1. di. 2. q. vlt. z ꝺ̃. 27. z in quolibetis. q. 1. distinguit i intellectu duplicẽ actũ scõm: alterũ qui est operatio: z alterum qui est ꝓductio. z vult q intelligere sit actus scõs qui est operatio: z dicere vero sit actus scõs qui est, ꝓductio: ordinatq; istos duos actus inter se respectu eiusdem principii. s. intellectus in actu primo. sic q intellectus ꝓius naturaliter est operans ex̃ ꝓducens seu dicens: z sic apud ipsum dicere seu ꝓducere verbũ nõ est actus intelligendi: cuius sit actus intellectus. Sed q hec positio nõ sit conueniẽs vnica tantũ ratione ad hominem ꝺuatur sic. Causa habens duos effectus inter se ordinatos: ita q neuter est alterius causa: sic se habet q essentialiter est cõparatio vtriusq; ad causam: ex̃ inter se: ita q si ꝓ impossibile admeretur, pumus nõ ꝓpter hoc negãda est habitudo scõi ad causam: sed intellectus in actu primo est vt es habẽs hos duos effectus. s. intelligere z dicere, ordinatos inter se ita q neutrum est ex alterius: ergo si per impossibile subtraheret intelligere nõ ꝓpter hoc sequit q subtrahat dicere: z sic ista cõditionalis est possibilis: si intellectus non intelligeret diceret: qꝺ manifeste implicat z radicionẽ: qꝺ em̃ diceret si nihil considcaret? Maior est ipsius scoti in. 2. di. 1. q. 1. ar. 3. minor aũt est eiusdẽ in locis predictis. Impossibilitas aũt cõclusionis est euidẽs. S. Tho. autem vbiq; tenet: q dicere est intelligere exꝑimendo, vel exꝑimere intelligendo: ita q virtus horum est de eius rõne. Et si diligentius verba huius articuli considcrenf: intellectus ipse est, ꝓductio cõceptus: non cui ando, ꝓuic an ois intellectio sit ꝓductio verbi an nõ. Dicit em̃ exꝑresse ifa: q ꝙ actione immanentẽ q̃ est intelligere: conceptus seu verbũ ꝓcedit: nulla ergo remanet apud ipsum actio alia ab intelligere: q̃ sit actio seu ꝓductio cõceptus. Si enim tertium actionis genus intenderet: processus hic totus rueret. Fiunt aũt ꝺ̃ hanc positionẽ obiectiones bifariã. Alie em̃ intendunt q intelligere non est actio ꝓductiua. Alie ẽo q dicere nõ est intelligere: z ꝓme ꝺ̃ alla te sunt mouẽdo dubitationẽ: relique aũt qm̃ notionalia immiscent: in. q. 34. vbi de verbo specialr tractabit: ꝓsoluent. Hic em̃ in cõi est sermo. Et qm̃ principiũ est. prolixũ esse decet ꝑm platonis ꝓcepta: quatenus ex principijs bene discussis facilior sit ad reliqua aditus. Ad primam ergo obiectionem scoti ex dictis iã patet: filio: qz ideo opatio immanẽs ꝺ̃: z est actus vltimus: et qz nõ necessario ꝓducit opus: z qz si ꝓducit illud magis est ꝓpter ipsam ex̃ cõuerso. Ad scõam ẽo ꝺ̃ q aliquã opationẽ esse actionẽ ꝓductiuã termini contingit dupliꝫ. vno modo necessario alio mõ ꝓmissibile: z q cõditionalis assumpta a scoto non est vera in actione ꝓductiua permissibile: qualis est intellectio: vt in solutione primi dubiꝫ dictũ est. Ad tertium aũt ꝺ̃ q equiuocaꝫ: intelligentia em̃ apud Aug. nõ signit verbũ vt principium formale seu actiuũ vt quo: sed memoria: cũ hoc m̃ sit q aliqua intelligentia sit: ipsa gignitio verbi: vt nos dicim̃. Ad tertiũ dubiũ ꝺ̃: q ly quicqs distribuit tm̃ pro hoibus viatoribus: intendit sem̃ ex his q in nobis videtur eleuare ad inuisibilia: z incomprehẽsibilia dei. Nos em̃ intelligendo semper concepti aliquem komamus adequatũ vel inadequatũ actui primo: pfectũ vel imꝑfectũ ꝛc. Ut̃ ad obiectiones nõ est al'r rñdendũ: sed ꝓcedẽda est earũ cõclo, sc̃z q nõ oportet oẽm intellectũ in actu ꝑferre ꝺ̃: z nõ solũ in deo z beatis: sed etiã in, intelligibꝫ quo ad intellectionẽ subꝑsunt', hoc verũ vꝺ. Beatus em̃ verbũ partiale: non aũt adequatũ visionꝫ ꝓferre põt: plus em̃ videt q dicere possit quocũq; creato ꝺ̃. Angelus aũt seipsum q seipsum etiã cõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectiue presentialiter hñs vane verbū formaret de se sibi. Uñ vlr de oi intellectu loquendo illa propositio:quicunq; intelligitur &c. credita est:non scita.

¶ Ad quartā dubitationē dr multi cū Scoto in 27. dist. primi. respondeant affirmando idētitatē cōceptus actualis intellectiōis cuiuslā. 1. genite &c. S. Tho. tamē vt expresse habet in fortuna. q. 34. ar. 1. ad 2m tenet cōceptum esse aliud ab actu intelligendi: vt terminū ab eo cuius est terminus.

81 ¶ Ad cuius euidētiā
9 sciendū est. q in parte intellectiua prerea potentias actus & habitus: posuit terminum actus ea necessitate:
288 vt oīm actus secundi haberetur pñs ipsi actui obiectiue. Oīm em intellectiua dupl'r potest esse pñs intellectui. primo vt cū principiū actus intelligendi: & hoc fit per speciē intelligibilem. Secundo vt obiectum. obiectum enim vt obiectū nō significat eām vel principium actus: sed terminū actus: & hoc opz fieri per cōceptū: qui verbum specieſq; expressa q̄dāmodo dicitur. Alioquin obiectū intellectv nō esset intra actualiter actualitate actus secundi. Quod enim ad hoc officium
161 4. ſ. ca. nō sufficiat species intelligibilis: ex eo patet: quia hoc est officium termini: illi autem cōpetit ratio principij. Quod etiam nō sufficiat ipse actus intelligendi: ex eo ꝓbatur: q̄ officium obiecti nō est officiū ipsius actꝰ scī nisi intellectione reflexa. Uñ cōceptꝰ
160 seu verbum apud nos est res non intelligibilis: sed intellecta actu in esse intentionali: & ea necessitate ponit qua ponitur obiectum intellectus in actu intus. Hanc autē esse mentem. S. Tho. signis dubitat legat ipsum in primo cōtra gen. ca⁹. 53. & in 4⁰ capitul. xj. & in que stionib⁹ de potentia. q. 8. ar. 1. 2. q. 2ª. arti. 1. & 3⁰. vñ patet eos de quorum numero videtur durādus in. 2 9. distin. primi: qui imponunt nobis verbum poni ꝓpter notitiam pfectiorē aut expressiorē representationem minus bene dixisse. Aduerte tamen & diligenter: q̄ conceptum seu verbum esse obiectum & terminum actus intelligendi pōt intelligi dupliciter. Uno modo in quantum imago alterius. i. fm rem representatā. i. q̄ ipsa res concepta terminat actū intelligendi. Modus vero essendi sic spiritualiter intus est conditio rei obiecte & intellecte. Alio modo inquantum res talis est: puta qualitas spiritualis &c. primo quidē modo intendimus nos cōceptū esse obiectū intellectus in actu: & sc̄o: nisi respectu actus reflexi. Uñ ꝑz ratio omniū argumentorū cōtra hanc viam procedentium & ea ob qđ res ipse: puta leo hos &c. intelligunt actu recto & non species in anima. & ex eo qđ idem quod quid est obiectum est oim intellectuū & ex aliis huiusmodi. Non discernere enim inter obiectum vt rem & obiectum vt rei imaginem vt sic: causa erroris est. Discernentes autē hec & attendentes duabus prefatio conditionibus conceptus. i. q̄ est res et qđ est imago: vtendo illa ꝓpositione. Aristo. in de mem² & remin² idem est motus in imaginem & rem cuius est imago: facile oia soluunt & interpretantur: qua rōne dicitur q̄ verbum est obiectum &c. & q̄si actus intelligendi & conceptus simul sunt & non sunt: simul quoq; sunt & non sunt principiū alicuius: ita q̄ sicut contingit actū intelligēdi esse causam alterius actus intelligendi vel volendi: ita conceptum: pro vno enim computantur quo ad agere.

¶ Ad rationem autem Scoti in oppositum non oportet aliter respondere: cū factum est enim illi in secundo dubio.

¶ Ad durandū aūt dr: q̄ prima ratio sua peccat quadrupl'r. Primo in fundamento: q̄ esse manifestatiuū quāuis sit de rōne verbi. nō tñ vt differentia eius constitutiua: cui conueniat etiā nō ꝓbo: vt ꝑz si intelligam⁹ deū quo ad absoluta tñ: vt ꝑhi faciunt: ola liquidē manifestari intelligeremus simplici intellectione abstr̄acti cōceptu. Sc̄do q̄ rō manifestatiui quum ad manifestatū sit relationem tñ rōnis dicit. Uñ inferius dicet ꝙ pater manifestat se & spūs scīm & oia suo ꝓbo. Tertia q̄ esse manifestatiuū non qualitercunque conuenit ꝓbo: sed esse manifestatiuū expressum ab alio vt inferius patebit. Uñ non opz fieri reductionē ad manifestationē simplr ꝓ essentiam: sed ab alio expressam. Tale aūt nō est intellectio: quā vnus. 34. q. manifestat: constat nō includere esse ab alio. Quarto q̄ nisi abutamur vocabulis si ꝓbum est manifestatiuū rei dicte, manifestatio ꝑz nihil aliud est q̄ ipsa prolatio verbi. Constat aūt q̄ verbū nō debet reduci ad prolationē eo ordine reducēdi quo participās reducit ad essentiā: de quo loquit̄ arguēs. Reducendum est igit verbū extra ad interius tanq̄ dependēs ad id a quo depēdet: & inter ipsa verba cordis quodlibet creatū reducit ad unum qđ solum est per essentiā: iuxta illud. Et deus erat ꝙbū. ¶ Ad sc̄dam ꝛndet: q̄ maior non est vera nisi vtraq; forma sit prenita actui: conceptus aūt est forma non prenita sed terminās actū: vt ꝑz ex dicto. ¶ Ad tertia ꝛ dr: q̄ conceptus, & actus, & species non sunt forme eiusdē speciei in essendo: sed spēs est cōpletiuū subiectī: actus est esse: conceptus obm: licet in re ꝓsentando seu attingendo. i. obiective oia sint eiusdē rōnis tanquā partialia concurrentia ad vnū complemū esse in actu tale &c.

¶ Ad quintā dubitationē dom est tres esse hic opiniones. Prima est: q̄ nontia q̄ concurrit ad productionē cōceptus seu verbi vt forma qua agens agit elicit actus scōs. i. intelligere: & hanc viā vt sequi henricus. Sc̄da est: q̄ talis notitia est velut actus primꝰ tñ: hanc viā videt sequi Scotus in primo dist. 2. q. 7. Tertia est: q̄ necessario est notitia ꝓ modum actus primi: condistinguitur tñ est ghia actualis intellectio: et hec est via. S. Tho.

¶ Ad cuius euidētiā scito ex. q. de ve. qō. 4. art. 2. q̄ notitia a qua ꝓcedit cōceptꝰ potest esse tripler: supra triplicem modū quo cognatur in nobis actualis notitia. Prima est quasi habitualis. i. ꝓ modū actus primi: hec em intelligere ex actu primo. Secūda est notitia complexa principiorū. hec enim ex ipsa scire. Tertia est simpler intelligentia prioris quiditatis: sit enim ex ipsa notitia posteriorīs. Et quoniam hi vltimi modi talem conceptum respiciunt: & non conceptum absolute. Ideo absolute loquendo per se conceptus a notitia per modum primi actus procedit tantum: talis tamen conceptus potest aliunde procedere. vnde non oportet hic multum solicitum esse.

¶ Ad rationem tamen durandi dicendum est: q̄ species seu habitus et actus dupliciter cōparari possunt: Uno modo quo ad modum essendi: et alio modo quo ad specificationē. Inuenitur em vtrūq; horū in eodem quo libet. Si cōparētur primo modo. sic actus est nobilior habitu seu specie: vt dicitur primo ethi. & ratio est: q̄ actus est simplr actus: illa vero habēt esse medīū inter actū & potentiam: & hoc nihil aliud est q̄ dicere: q̄ & res cognita nobiliori modo adest aie quā adest actus scōs q̄ quum adest habitus seu
85 actus primo: & anima nobiliori modo se hz quum actū attingit res: q̄ quum
13 habitū. ꝛtec actus quo ad modum essendi ꝓdicitur a specie: sed ab intellectu. Si autem comparentur secūdo modo: sic respectu eiusdē obiecti loquendo pariter nobilitatis sunt: & sic actus adequatus speciei manat ab ea quasi effectus a causa vniuoca: habet enim actus, quod sit ratio a principio formali quod est species: vt accidit etiam in aliis. Et sic patet Aristo. milibat.

¶ Circa secundam consequentiam ad conclusionem principalem dubium occurrit: eo q̄ falsum est q̄ ꝓcessio scōm actionem ad extra sit propria infimis creaturis. ſ. corporalibus. Manifestum est enim q̄ ipse intellectuales substantie procedunt a deo secundum actionem ad extra: & sic processus litere falso videtur inniti fundamento.

¶ Ad hāc dubitationem breuiter dicitur: quod procedere fm actionem ad extra cōputari videtur in litera inter processiones corporales: non ea ratione q̄ ipsa in corporalibus tñ inueniat̄ sed q̄ est adeo cōis, vt etiā in corporibus inueniat̄: & in ipsis corporalibus manifestius relucet. Ualde em̄ vt ꝓsito vbi graduant̄ ꝓcessiones inter corporales tanq̄ infimas merito computata est & exclusa a ꝓprio processionis modo. inuento in substantijs intellectualibus: que suprēmum tenent locum in vniuerso.

¶ In responsione ad tertium caue ne sis preceps colligendo ex verbis istis in ratione primi principij claudi realem processionem: quam ponit fides absolute: sed quomodo hoc intelligatur inferius questione. 45. art. 6. patebit.

Super Artic. 2.

TUlus de generatione formaliter intendit: & clarior erit in corpore.

¶ In corpore duo facit. Primo distinguit predicatum questi. i. generationem. Secundo respondet questio affirmatiue.

¶ Quo ad primū distinguit, describit, & cōparat ghationem. Distinctio est ghatio duplr. ſ. cōter & ꝓpria viuentibus. Descriptio vero mēbrorū est. Generatio cois oibus: est mutatio de nō esse ad esse: vt ptz. 5. phy. Ghatio ꝓpria viuentibus: q̄ natiuitas, ꝓpue dr, est origo viuētis a viuēte cōiuncto ſz similitudine eiusdē nāe. Cōparatio demū: est quo ad separabilitatē & coniunctionē vtriusq; quū em ꝑstet q̄ ꝓma separat a sc̄da: & rursus q̄ in viuētibus
260 b q̄ apud nos sunt virtutes simul currit: ea rōne qz eruunt de potentia ad actū: de necessitate sequit q̄ si aliq̄s viuēs nascit absq; exitu de potētia ad actū: q̄ ibi ghatio secunda seperatur a prima.

¶ Circa diffinitionē natiuitatis sola illa particula cōiuncto obscura aliqualiter: est eius ēt expositionē prolixam habes in quarto contra gent. cap. xj.

83 ¶ Quo ad sc̄m cōclusio ꝛsiua est. ꝓcessio verbi in diuinis hz rōnē ghatiōis sc̄o mō. Et ꝓbat: sigillatim pando tali ꝓcessioni cōuenire quatuor cōditiones integrātes rōnem natiuitatis. Qđ em sit opatio vitalis ꝑz ex actione intelligibili. Qđ vero a ꝓmo cōiuncto ꝑz ex articulo precedēte: & ꝓpue in ꝛsione ad sc̄dam. Qđ aūt sit fm rōnem similitudinis, ꝓbat: q̄ ꝓceptio intellectꝰ similitudo est rei intellecte.
83 Qđ demū sit in eadē natura, ꝓbat: quia in deo idē est intelligere & esse: & sic non solum inferꝰ ꝓclusio sed etiā ipsius corollariū. ſ. qđ verbū ꝓcedens in diuinis est filiꝰ. ¶ Circa rōnē vltimi dicti in littera. ſ. q̄ io verbū diuinū ꝓcedit vt res eiusdē nature cū deo: quia ibi intelligere est esse. Aduerte q̄ hec ratio pluries in hoc ope reperta in quarto contra gentiles. ca. xj. exponit: & ibi q̄ tenet ꝓpter quod: q̄ in deo loquendo esse conceptus seu verbi est intelligi: & ꝓpterea: vbicūq; intelligere q̄ idētificat ipsi intelligi, est accidens, ipsum quoq; verbum est accidens. vbi aūt intelligere est esse substantie: ibi quoq; verbum est substantia: & quia sic est in diuinis: ideo verbum diuinum est substantia diuina. Conceptus autem omnium creaturarum intellectualium sunt accidentia. Sed circa hanc rationem dubium occurrit ex duplici capite. Primo ex eo q̄ intelligit nihil ponit in re intellecta: & ꝑz non potest esse reale esse ipsius conceptus. Secundo quia actus intelligendi distinguitur realiter a conceptu: & fm hanc viam est ipsum esse intellectus in actu perfecto igitur non potest esse conceptus.

¶ Ad euidentiam horum sciendum est q̄ q̄ verbum vt verbum est ipsum intellectum in actu interius: hz tria. Ex eo enim q̄ est intellectum in actu: sequitur, ergo esse eius vt sic est intelligi: vt patet inductiue de ysō in actu: & reliquis. Ex eo vero qđ est interius intellectum. i. in quo res intellecta actu intelligendi exprimitur sequitur, ergo esse eius est sic intelligi: vt ſz interius in quo &c. Sic autem intelligi est aliquod esse reale quoniā est esse expressum actu similitudinem obiecti. Ex eo vero qđ est sic obiectum in actu: hz q̄ sit vnum de concurrentibus ad perfectionem actus intelligendi. Et ꝑz q̄ intellectio que est ipsum esse intellectus in actu, sit esse ipsius
cd 206 esse omnium cōcurrētium ad perfectionē intellectus in actu, ac per hoc est verbi. ¶ Unde ad primā obiectionē dicitur: q̄ licet intelligi nihil ponat in re intellecta: intelligi tñ sic. i. vt proprium interius intellectum aliquid reale ponit non in re intellecta vniuersaliter: sed in re intellecta sic ideſt fm esse qđ habet interius in conceptu. ¶ Ad secundā vero dicitur q̄ intellectio est esse, & intellectus, & species intelligibilis, & verbi: diuersimode tñ: q̄ intellectus & species est esse vt intelligere: verbi autem in intelligi. illorū quasi principiorum. istius vt termini illorum quasi vnius completi subiecti istius vt obiecti. Uñ nullū inconueniens sequit nisi q̄s putet eodē esse non posse distincta realiter existere: qđ falsum esse pater in materia forma & compōsito.

¶ Circa rationem generationis applicate ad diuinam ꝓcessionem dubium occurrit ex aureolo apud capreolū in. 2. dist. primi. Arguit em sic: si diuina processio predicta ratione diceretur ghatio: sequerētur duo impossibilia. primū est q̄ filius nō esset eo verbū quo filius: & econtra. contra Aug. 7. de tri. ca. 4. et tenet sequela: q̄ nec ghatio verbi in nobis est generatio subē vie: nec generatio filij apud nos est ghatio verbi. Secundum est qđ ꝓcessio spūs sancti esset ghatio. Et ꝓbat sequela: q̄ sibi cōpetit ratio illa definitio. Sz ad hec facilis & respōsio negando vtranq; ghiam: nec ꝓbatio prime aliquid valet: quia in nobis filius ꝓcedit ꝓ actione transeunte: & verbū ꝓ operationem q̄ est acchs: in deo aūt nihil horū locū hz. Quare aūt ꝓpter hec filij exprimat ertiū verbi nomine in 34. q. arti. 2. ad tertiū ptz. Probatio quoque sc̄be ꝓprie falsum assumit: qm̄ vt in artic. 4. ex ꝓpsito tractabit: deficit illa cōditio: per modum similis.
162 1. dist. 13 q. 1. arti. 2. et. 4. 5. ca. 23 fi. & po. q. 10. ar ti. 2.
163 c
13 115 29

¶ In ꝛsione ad tertiū notato aurea: verba in calce illius. ſ. in ipsa processione diuini esse cōtinet & verbum &c. Perspicue em̄ apparet hic q̄ nulla est distinctio formalis ac cū inter essentiā diuinam, & ꝓprietates ꝓsonales, & attributa, & reliqua q̄ in deo formaliter saluant. ipsa em̄ ꝓfectio diuini esse si fm se vt sic liceat loqui diffiniretur, hec ola in se cōclauderet: et ꝓpterea omnē hmōi distinctionem in deo nō nisi virtualiter: intellectu vero fm rationem ponito.

Ad primū

Ergo dōm, q̄ nō est necessariū, ꝓcedere in diuinis ꝓcessionē verbi & quedā alia. ¶ Ad cuius euidētiā considerandū est q̄ in diuinis non est processio nisi secundū actionem que non tendit in aliquid extrinsecū, sed manet in ipso agēte. Hmōi aūt actio in intellectuali natura est actio intellectꝰ & actio volūtatis. Processio autē verbi attenditur fm actionem intelligibilem. Secūdum autem operationē volūtatis inuenitur in nobis quedam alia processio. ſ. processio amoris fm quam amatum est in amante: sicut per cōceptionē verbi res dicta vel intellecta est in intelligente. Unde ꝛ ꝓpter processionē verbi ponit alia processio in diuinis que est processio amoris.

Ad primū

Ergo dōm, q̄ nō est necessariū ꝓcedere in diuinis ꝓcessionē verbi & quedā alia. ¶ Ad cuius euidētiā considerandū est q̄ in diuinis non est processio nisi secundū actionem que non tendit in aliquid extrinsecū, sed manet in ipso agēte. Hmōi aūt actio in intellectuali natura est actio intellectꝰ & actio volūtatis. Processio autē verbi attenditur fm actionem intelligibilem. Secūdum autem operationē volūtatis inuenitur in nobis quedam alia processio. ſ. processio amoris fm quam amatum est in amante: sicut per cōceptionē verbi res dicta vel intellecta est in intelligente. Unde ꝛ ꝓpter processionē verbi ponit alia processio in diuinis que est processio amoris.

Super Artic. 3.

IN titulo hr alia significat veram alietatem, & ꝓpter hr sit: oportet q̄ significet alietatem realem. non enim est vera alietas processionum realium, nisi sit realis. hr in diuinis, sumitur sicut in primo artic. declaratum est: & eodem modo est intelligendum in singulis istius questionis articulis: nec oportet idem pluries repetere.

¶ In corpore vna est conclusio responsiua questo affirmatiue. In diuinis ꝓpter processionem verbi est alia processio que est processio amoris. Et probatur sic. in natura intellectuali apud nos, ꝓpter processionem verbi fm actionem intelligibilem est alia processio. ſ. amoris fm operationem volūtatis. ergo in diuinis ꝓpter processionem verbi est alia processio &c. Antecedens probatur ex proportionali: quia sicut per cōceptionem verbi intellectꝰ est in intelligente: ita per processionem amoris amatum est in amante. consequentia vero probatur. quia in diuinis non est processio nisi secundum actionem immanentem nature intellectualis: quam constat esse hanc duplicem intellectus & voluntatis.

¶ Circa hoc occurrit primo dubium simile dubio moto circa ꝓcessionem verbi: an. ſ. per actum voluntatis procedat aliquid in ea rōne terminus eiusdem. Et ꝓpter communes rationes ex parte actionis immanētis sunt alie ex ꝓprijs volūtatis. Uidetur em̄ primo contradicere hoc ipsi met. S. T. in q. de ve. q. 4. ar. 2. ad septimū. vbi dr q̄ in volūtate nihil ꝓcedit nisi per modum amati. S. Thome.

dum operatiõis: z q' sec' ẽ in intellectu. Sc̃do ꝫ b arguit tã Sco. q' alij tenẽtes amorẽ pductũ eẽ actũ amãdi vt spiratũ: quẽadmodum ꝑbũ tenent esse actũ intelligẽdi gentiũ: magisq; authoritatibus arguit q' rõnib'. Oẽs ãt authoritates z rõnes huc tẽdũt q' spũssanctus ẽ amor. amor aũt actꝰ ẽ amãdi

16 20 ¶ Circa illa ꝟba, fm quã amatũ est in amãte. dubiũ occurrit ex Aureolo apud capreolũ. 2. di. pmi. Js em̃ multis argumentis nititꝝ hoc impugnare z simplr̃ z ad hoẽm.

Uerũm oia ei' motiua i hoc cõsistũt amor seu impulsus voluntatis: cõsistit in tẽdẽtia ad rẽ amatã:: z nõ is-militudine illius, q' ꝑ pcessionẽ amoris non fit amatũ in amãte: ꝫ ecõuerso amãs trahitur, trãsformat' z est i re amata: in rta illud matth. 6. Ubi est thesaur' tu': ibi ẽ cor tuũ.

163 2. dis. 13. arti. 3. Et 4. ꝫ. ca. 23. ¶ Ad euidẽtiã horũ sciẽdũ ẽ q; ea q̃ fiũt voluntaris min' nota minusq; notata sunt ex his q̃ i intellectu apparẽt ꝓportional' ea q̃ in volũtate sunt author: definiuit. Jta q' quẽadmodũ intelligẽdo formamus conceptum ita amando in clinationem quãdam in amatũ faciemus in-

Arti. 4. generatio.

uis: ne quianoie caret amor ipulsus inclinatio affectio q' vocatur. Uerũ inter itellm z volũtatẽ nõ solũ differẽtia est ꝫ hoc q̃ ter min' illi' est ſiltudo istiꝰ aũt affectio: ꝫ ẽt i hoc q' res q̃ i intellu est termin' hz modũ z nomẽ termini: vt pz de verbo z conceptu.

Res ꝺo terminãs i volũtate: ꝫ fm rẽ sit termin': nec modũ tñ, nec nomen hz termini: qm̃ z est significat' vt in aliud tendẽs. Constat aũt q' in aliud tendere cõditio est nõ termini: ꝫ vic. Et ꝓ hanc rõnẽ scripta sunt ꝟba illa in. q. de ve. vt pt̃z diligẽter totã rñsionẽ conferenti ac penetrãti. Uñ nihil offi-ciũt ꝓposito. Et ex eadẽ radice patet rñsio ad reliqua obiecta in primo ducta. bio. penuria liquidẽ vocabulorũ amoris nomen ad eius terminum extẽdit.

¶ Ad sc̃dam aũt dubitationẽ dr̃ q' argumẽta induobus peccant. primo in hoc q̃ nõ videt z' modũ essendi in ꝑter p essentiã z ſiltudinẽ. s. p inclinationem seu affectionẽ, q̃uo esse deo suum est in grauit, z esse ſursum in leuitate cõsimiliter. Secũdo in hoc q' nõ ẽ ad extra cõicabilia diuina nã: nõ aũt alte nãe. ¶ Ad tertiũ dõm, q' ꝫ ꝺeo est de deo', vt s. ossum ẽ. Ad nõ cõtingit in alijs reb'. Et ito p quãlibet pcessionẽ ẽ q̃ nõ ẽ ad extra cõicabilia diuina nã: nõ aũt alte nãe. ¶ Ad tertiũ dõm, q' ꝫ i deo nõ sit aliud volũtas z intellect' ẽ: q' pcessiones: q̃ sunt fm actionẽ vtriusq; se habeãt fm quẽdã ordinẽ. Nõ em̃ est pcessio amoris nisi in ordine ad pcessionẽ verbi: Nihil em̃ põt voluntate amari nisi sit i intellectu cõceptũ. Sicut igi tur attendit quidã ordo verbi ad principiũ a quo pcedit. ꝫ i diuinis sit eadẽ substãtia intellectus z cõceptio intellect': ita licet in deo sit idẽ volũtas z intellectus: tñ q' dr̃ rõne amoris ẽ q' nõ pcedat nisi a cõceptio ne intellect': habet ordinis distinctionẽ pcessio amoris a pcessione verbi in diuinis.

¶ Utrum processio amoris in diuinis sit

Arti. 4.

Quartũ

Sic procedi tur. Uidet, q' processio amoris in diuinis sit generatio. Quod enim procedit in similitudine nature in viuentibus dicitur generatum z nascens. Sed id quod pcedit in diuinis per modũ amoris procedit in similitudine nature, alias esset extraneũ a natura diuina, z sic esset pcessio ad extra. Ergo quod procedit in diuinis per modũ amoris, procedit vt genitum z nascẽs. ¶ Ꝓ. Sicut similitudo est de ratiõe verbi: ita est etiã de ratione amoris. Unde dicit eccl. 13. q' omne animal diligit simile sibi. Si igitur ratione similitudinis, verbo procedenti cõuenit gñari z nasci: videtur etiam q' amor procedẽti cõuenit gñari. ¶ Ꝓ. Non est in genere q̃ non est aliqua eius ſpecie. Si igitur in diuinis sit quedam processio amoris opz q' preter hoc nomẽ cõe habeat aliquod nomen speciale. Sed non est aliud nomen dare nisi generatio. Ergo videtur q' processio amoris in diuinis sit generatio.

Sed contra Est, q̃ fm hoc seq̃ re q. s. f. q' procedit vꝰ amor, pcederet vt genitus. Sꝺ est cõtra illud athanasij. Spũssanctꝰ a pre z filio: nõ factus, nec creat', nec genitus, ꝫ pcedens.

Respondeo Dõm, q' processio amoris in diuinis nõ ꝺz dici gñatio. Ad cuius euidẽtiã sciẽdũ ẽ q' hec est differẽtia inter intellectũ z volũtatẽ: q' intellect' fit in actu ꝑ hoc q' res itellecta est in intellectu hz suã similitudinẽ. Uoluntas aũt fit in actu: nõ per hoc q' aliqua similitudo volũti sit in volũtate', sed ex hoc q' volũtas hz quandã inclinationẽ in rem volitam. Processio igit q̃ attendit fm rõnẽ

est lr̃a. sed ad hec facil'ẽ rñsio: ex ipso em̃ ꝓgressu istiꝰ tractat' appet sensus lr̃e sit cũ rõne: ſic ſic q̃si diminute locuꝰ sit hoc in loco author: manifestabit em̃ inferi': q' in diuinis nõ est ordo nisi originis: z q' ille nõ icludit relones priotis z posterioris. Et ꝑpea distõ ordinis hic posita male exponitur ẽ pro distõne fm pri' z posteri': qm̃ est distõ ordinis origis. Et si ꝫ b dicatur q' ista distõ nõ ẽ ꝑ': de distõne reali loquẽdo negat' assũptũ. nã vt iferius patebit sole relones origis realr̃ distinguũt i diuinis: de q̃ali aũt distõne ita ptz rñsio ex corpe articuli, z ex articulo sequẽti: q' s. distinguunt vna ꝑ intellm, alia ꝑ volũtatẽ. Uñ iste ordo ñ addit sup ꝺ plas origines alas relones: vt 2ª obiectio vult. Hec ẽ verũ q' alia sunt fm rẽ extrinseca relonũ originis z ordinis: qm̃ pductũ z ei' passiua origo in diuinis sunt vnamet rel', eodẽq; ordine q̃ productũ. s. ꝑ ſpũssctũs ẽ a, pducto. s. filio: pcessio illi' ẽ a, pcessiõe isti', qõ ẽ oriri ab illa. Tacuit aũt author: ꝫ hec qm̃ more suo a magis ꝟ̃ibus ad min' ꝟ̃ia suo loco tractanda, pcedit: ordinẽ hic, ordinem deinde specificabit originis.

¶ 3m̃ est q' argu. Scott ibidẽ ꝫ tenẽtes pcessiones istas distingui penes ꝓn' distincta fm rõnẽ puta intellm z volũtatẽ nõ sequit' via nram: qm̃ fm militatẽ nisi ꝫ tenẽtes q' distõ realis pcessionũ pẽdet ex distõne realis pncipiorũ. Qõ alienũ ẽ a doctrina. S. Th. Quã uis em̃ vt i lr̃a ꝺr̃ ex rõne itellꝰ z volũtas nascat haꝫ distõ: nõ tñ distõ haꝫ oriꝛ ex distõne illoꝝ. Aliud est em̃ dicere ex itellu z volũtate seu ex rõnib' eoꝝ: z aliꝺ ẽ dicere ex distõne ipsoꝝ. p'm. n. sicꝫ ipm deũ seu rẽ realẽ. 2m̃ ꝟo ens rõnis.

¶ Sup Ar. 4.

In titulo aduerte diligẽter ly gñatio. Cũ em̃ in precedenti arti. determinatũ sit q' processio amoris non est processio verbi: z in. 2. ar. determinatũ fuit q' processio, ꝟbi est gñatio ablq; qõne liquet: q' processio amoris non est 1ª generatio que est processio verbi. et ꝟ̃ir constat quod processio amoris realiter distinguitur a generatione illa in diuinis. z de his non hic est qõ. Unde nil aliud hic queritur: nisi vtrum amoris processioni in diuinis conueniat ratio fofalis generationis. Et sic diligẽter perscrutanti apparet q' sicut precedens titulus quesiuit distinctionẽ realẽ processionis a processione: ita hic querit formalẽ: nõ fm quãcũq; rõnem: sed fm rõnẽ gñationis. Et vere restabat hoc querendi: qm̃ stabilitis, processionib' verbi z amoris i diuinis: q' illa ẽ generatio z illud filius: oportebat indrere ac decidere an ista quoq; sit generatio. z ꝟ̃ir iste quoq; filius an non. Et hoc est qõ queritur.

¶ In corpore due sunt relones. prima est directe rñsiua questiõis. Processio amoris in diuinis nõ est gñatio. Scõa est rñsiua intẽto. pcedẽs in diuinis q' modum amoris pcedit vt spũs. Anteq; tñ ꝓbent relones, aduerte q' licet quelib vnũ fuerit: ad pfectionem tñ doctrine, pbatio nõ solum quelibet simul manifestat in lr̃a: z q' z ꝟ̃re, processio amoris non est gñatio: z que sit ꝺr̃ia ei' assignatiua: ꝫ ꝺiffert a gñatiõe z ẽ spiratio. Probat ꝫ directe ꝓ ꝺ. relo ex ꝺr̃ia inter intellm z volũtatẽ sic. Intellꝰ hz hec tria ordinare: ꝓ. q' sit in actu ꝑ silitudinẽ rei intellecte. 2º q' ex ꝫ, pcessio itellꝰ ẽ fm rõnẽ silitudinis 3º q' ex ꝫ hz rõnẽ gñationis: qt̃ de generãs gñat sibi silẽ. Uolũtas autem totaliter ex opposito. prio fit i actu, nõ fm silitudinem volitꝰ: ꝫ fm iclinationẽ in illud. 2º ex hoc, pcessio in voluntate non est fm rationem similitudinis

ted impellẽtis. 3º ex ꝺ, pcessio ista nõ est gñatio: nec procedẽs est genitus aut filius: z tũc subiũgit, ꝓbo sc̃dõ: nã. s. pcedat vt spũs ꝓ modũ subsequens, ẽ ꝟ̃e sic. Spũs importat vitalẽ quãdã motionẽ cũ impulsu nõ qualẽcũq;. modũ impulsus, pcedit vt spũs: qõ erat intentum. Et sic vtraq; exclusio simul nihil sc̃s fm silitudinẽ.

Jta q' q; pcessio aliq; ex ꝓpria rõne formali est vel nõ est fm silitudinẽ est aut nõ ẽ gñatio. Dane rñ intelligẽdo quo ad constructionem: q' intelligit cõ currẽtib' ceteris partic culis, que sunt de rõne gñationis. ad destructiõ em̃ sufficit istius tm̃ particule negatio: eo q' rõnes formales sunt sicut numeri: vt ꝺz. 8. metap. ¶ Circa differẽtiã primã inter intellectũ z volũtatẽ assignatã ꝺubium occurrit: de q̃ actu interpretanda sit: an de 2º an de 2º. Et si q̃dẽ in terpretat' de actu 2º falsa vꝰ ex pte volũtatis: q̃n fictis vꝰ q' ad hoc q̃ voluntas vel aliquid ꝺerigat in ea aliq̃ inclinatio facies ipsam formal' in actu primo: sicut spes intelligibilis se hz ad intellectũ, ꝓportionalr̃. Si 2º intelligit de actu 2º, opz assignare q̃o ortat ex hac ꝺr̃a fcciãda. cã hec em̃ sit q' vtrobiq; sit, pcessio hz silitudinẽ: vt patebit in sequenti ꝺubio.

194

¶ Circa sc̃dam ꝺr̃iam ꝺubiũ occurrit: qt̃ falta ꝺz vꝰ ex pte volũtatis: nec sequit ex ꝓma

11

mo potꝰ ꝫ ꝺicere q' nime: q̃ sic manifestat. Procedere fm similitudinẽ in ꝓposito, est terminus pcessionis ex vi pcessionis esse similem producenti in actu: vt pz de verbo respectu intellectus in actu primo: sed amor procedit silis volũtati in actu ꝓmo: qt̃ impulsus ꝓcedit ab impulsu: sicut in intellectu silitudo expressa a silitudine impressa. ꝫ z falsum est q' in volũtate non sit pcessio fm silitudinẽ: z ex hoc ipso q' volũtas sit in actu q' inclinationem seq̃t q', pducat inclinationẽ, z ꝟ̃ir sibi silẽ agat nõ min' ꝙ intellect' ꝓportionalitate pnata. Nec refert q' ad ꝓpositũ vrrũ volũtas sit in actu ꝓmo q' seipsam: aut ꝓ inclinationẽ supaddita. ipa nãq; fm se est inclinatio q̃dam.

¶ Circa tertiã differẽtiã ꝺr̃ia ꝓ radicẽ in litera allarã. s. q: oẽ gñans gñat sibi silẽ. ꝺubiũ occurrit qm̃ affert nõ cã vt cã., facere. n. sibi silẽ nõ est, ꝓpriũ gñantis: ꝫ cõe est ꝺ agẽti. oẽ em̃ agens ꝓducit sibi silẽ fm formã qua agit. z ꝟ̃ir cũ volũtas sit agẽs nõ minus ista cã cõcludet de pcessione volũtatis ꝙ de pcessione intellectus. z sic non solum est ibi pcessio fm non causam ꝺr̃ie vt causam: sed qõ peius est infertur oppositum intenti.

¶ Circa totũ hũc pcessum ꝺubium occurrit ad hoiem: qm̃ ꝺicere videtur doctrina hic dictis in qõnibus de potentia dei. q. 2. arti. 2. ibi nanq; negatur processiones has ꝺistingui seipsis. hic vero ꝺeterminatur eas ꝺistingui propter earũ rationibus. hoc aũt ideo est qõ seipsis formaliter. ¶ Ad euidẽtiã fm formã, qua agit. est vera qõ forma, est rõ agenti in rõne rei. non opz q: agere vt res sit agere q: talis est: ac ꝑ hoc opz agere tale quale ipm est. q' aliq̃d cognoscit tale: nõ opz sc̃a silẽ illi: ꝫ stat sc̃ solũ silitudinẽ in illud hz singulare: z q' aliq̃ modo agat in rõne rei: z aliq̃ nõ rõne rei. Cũ enim amor ꝑm locum tenens in appetitu: ab appentu z appetibili cognito nec̃io ortat: si ꝙsideremꝰ amorẽ vt procedit ab appetitu: sic ꝓcedit vt a re. si autem ab appetibili sic vt a cognito: z sꝫ vt ab vtroque silr̃ ꝙsi ab agente: z ꝙsi rõne

ecclẽdũ modũ exprimere nõ occurrit. ꝟ̃ꝫ p modũ appetitꝰ vitalis. Et fm sigillatim a radice incipiẽdo. Ad 3m̃ ꝺu' ꝺr̃ q' hz nõ sit ꝓpriũ gñatis vt ꝺr̃ distinguit ꝫ agẽs per modũ impulsus seu vitalis appetitꝰ ius: vt in lr̃a accipit: q' hic ꝺistinguit ꝫ agẽs: i se rõne cogniti: q̃le est appetitiuũ: z sic est sibi ꝓpriũ. z sic assignata cã, z est vere cã seu ꝺr̃ia: z infert itẽtũ. ¶ Ad fm aũt ꝺr̃ q' cõparãdo amorẽ ad ꝙsi pr̃ales cãs: sic inuenit oriri a silẽ z a non silẽ. silẽ ꝺe q' ꝫ to oriꝛ ab appetibili. Sz cõparando ipm ad totale

Et q' in creaturis cõmunicatio nãe non est nisi per generationẽ: pcessio in diuinis nõ hz ꝓpriũ vel speciale nomẽ nisi generatio nis. Unde pcessio q̃ nõ est gñatio remanet sine speciali nomine: sed potest nominari spiratio: quia est processio spiritus.

¶ Utrum sint plures processiones in diuinis quam due.

Articulus 5.

164 J. q. 28. a. 4. cõ. 2. q. 37. ar. 1. co. 2. q. 41. ar. 6. col. 2 po. qõ. 10. ar. 2 artis ad oppm.

Quartũ

Sic ꝓceditur. Uꝫ q' sint plures pcessiones in diuinis q̃ due. Sicut em̃ sciẽtia z voluntas attribuitur deo: ita z potentia. Si igit fm intellectũ z volũtatẽ accipiũtur in deo due processiones, vꝫ q' tertia sit accipiẽda secundũ potentiã. ¶ Ꝓ. Bonitas maxime videtur esse pncipiũ pcessionis: cũ bonũ ꝺicatur ꝺiffusiuum sui esse. Uꝫ igitur q' fm bonitatem aliqua processio in diuinis accipi ꝺebeat.

¶ Ꝓ. Maior est secunꝺitatis virtus in deo q̃ in nobis. Sed in nobis non est tantũ vna processio verbi: sed multe: q: ervno verbo in nobis procedit aliud verbum. z similiter ex vno amore alius amor. Ergo z in deo sunt plures processiones quam due.

Sz cõtra Est: q' in deo nõ sunt nisi duo procẽdẽtes. s. filius z spũssanct', Ergo sunt ibi tm̃ due pcessiões.

Rñdeo Dõm: q' pcessiones in diuinis accipi non possunt nisi secundũ actiones: q̃ in agẽte manent. Huiusmodi aũt actiones in natura intellectuali z diuina nõ sunt nisi due scilicet intelligere z velle. Nam sentire: quod etiam videt esse

finitio. Ad 2m̃ aũt nõ sufficit hoc: sed exigit' q' sint ꝑmo diuersa: ita q' ꝺistinguãtur nõ ꝑ aliud ꝺistinctiuũ. Secundo ꝺicito q' quẽadmodũ ꝺiuersoꝝ ordinũ entia sunt: ita z rõnes formales eorũ: z ꝓptera opz ꝫ ũdam entiũ ꝺifrõnes includere aliq̃d extra essentiã ꝺiffinitã, nõ ꝓpter melꝰ: sed ex necessitate absolutа: vt ꝓz de relonibus. ꝓpter qõ quũ ꝺe hmõi entibus fmo est: z ꝺicimus quod seipsis ꝺistinguunt: aut nõ ꝺistinguunt: aut aliq̃d aliuꝺ hꝺit: attẽdere opz q' ꝺu' põt intelligi. Uno' vt ly seipsis ondat proprias essentias. Allo' vt ondat ꝓprias essentias cũ pcssione nõ solũ eorũ q̃ sunt in suis ꝺiffonib' ꝙ additamẽtũ clausa: ꝫ etiã trãsẽdẽtis ordinis ad silia. Et si q̃dẽ hoc sc̃do modo intelligat: vt plurimũ ꝓprie vocis ignorãtia est: q̃n huiꝰ essentie intrinsece claudunt talem ordinẽ in seipsis: hec ab eo abstrahi pñt primo aũt mꝺ optima est interꝑtatio: qm̃ vnãq; res intrinsecũ constitutiuũ: z ꝟ̃ir ꝺistinctiuũ opz q' habeat: z qm̃ hmõi intrinseca ordinez quenꝺã ad extrinseca habent. ideo z a ꝑhis z a. S. Tho. frequenter ꝺr̃ hic conuenienter ex extrinseca: puta terminũ oõm sub̃m z c. Idem enim est sensus horũ cum primo apud sane intelligentes. Et hic oportet valde notare in materia de potẽtijs, operationibus, moꝺibus, z aliꝭ hmõi. Ex his nanq; omnium veritas facile apparet. Hijs prelibatis ad ꝺubium ꝺm est: q' apud S. Tho. processiones iste non ꝺistinguuntur seipsis primo: imo exponẽ ly seipsis cũ precisione ordinis transcẽꝺentis ad pncipia terminos z cetera hmõi: ꝺicere quoꝺ ꝺistinguantur seipsis primo, est nihil ꝺicere: z hic ꝺuo intenꝺebat in loco adducto vt ibiꝺem ptz: q̃n ꝺe vlcc ꝺistinctiuis loquit' z pncipia terminosq; examinat. Sed ꝺistinguit apud ipm formaliter per illas pncipias seu ꝺr̃as in earũ ꝺiffonibus clausas intrinsece. s. per modũ silis z p modũ impulsus: vt expresse patet in lr̃a. Et hũc sensum seruãꝺo pot̃ ꝺeꝺi: q' ꝺistinguunt seipsis: sicut etiã potest eoꝺẽ mꝺo cõceꝺi ꝺe boue z hoie: nõ tñ ꝟ̃ficatiuus hmõi sermone vti: nisi in vlcc ꝺistinctiuis z ꝺistinctis: ꝫ nõ est q̃ facieꝺa ꝺe verbis. Unde autem ptz in hoc sc̃o. in. 13. ꝺi. ꝺ. ꝺissentire a S. T. q̃ntenet istas processiones ꝺistingui seipsis primo: ita q' in nullo conueniãt: nec th aliqua hoc rõne probat. Et in pꝛoptu erat: z est cõtra eũ obio: q' iste pcessiones conueniunt in multis predicatis quiꝺꝺitatiuis: vt puta q' pcessio ꝺiuine persone sit immaterialis.

¶ Super articulum 5.

Titulus vꝫ predictis est clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quesito. Nulla processio potest esse in diuinis nisi verbi z amoris. Probatur sic processiones diuine non possunt accipi nisi secundum actiones immanentes ergo non nisi secundum intelligere z velle. ergo non nisi verbi z amoris, prima ꝙa probatur dupl' primo q' in nã intellectuali nõ ẽ aliud genꝰ actiõis imanẽtis: constat. nec ẽ esse pure intellectualis. Sc̃do q' sentire q̃ sentire q̃ tertiũ ẽ genꝰ imanẽtiũ, nõ est oino extra operationes trãseuntes: pro q̃to fit ab obiecto extrinseco.

¶ Circa antecedens qō est fundamentū dictorum ⁊ dicendoum in materia de trini. Aduerte q dupliciter impugnari potest a negātibus productiones in diuinis esse ipsas actiones immanētes. in hac. n. negatiua cōueniūt sco. ⁊ durādus: vt superius allegatū fuit ⁊ ptra sco. quidē arguū est recitata eius opinione. Unde nunc restat durandi dicta refellere. Ipse nāq in p. di. primi non annuens huic rationi ad sextā distinctionē se remittit: in qua ⁊ hanc ideam impugnauit et

24 86 119 116 b d 470

fūdauit opinionem. Arguit ergo qō processiones diuine non attendunt penes intelligere ⁊ velle: q hec sunt essentialia cōmunia omnibus personis: ⁊ idem realiter. p̄dictiones autē fm oēs actus notionales: nec oibꝰ cōueniūt: ⁊ distinguūtur realr. Opinat aūt ipse p̄fessiones diuinas attēdi fm actꝰ nāe: posito intellectu ⁊ voluntate, ⁊ eorū actibus eorū: ⁊ in hoc ēt a sco. dissentit: ponente eas attendi fm actus intellect ⁊ volūtatis: quamuis illos actus distinguat ab intelligere ⁊ velle. Fundatq durādꝰ opinionē suam sic. Cōicatio nāe pueuit ex fecūditate ⁊ actiuitate ipsius nāe ergo nō puenit ex intellectu ⁊ volūtate. Secundo sic igitur his sicut reb d manet nā: ita remanet ⁊ fecūditas et actiuitas nāe. ergo cōicatiuus nāe. ergo 2c. Añs ⁊ ptz inductiue ⁊ est p se notū: ⁊ firmatur authoritate hilarij obꝰ creaturis substantiā volūtas attulit 2c. ꝑa 2o, ꝑbaf ex eo q̄ filius est ordo iter aliā: cui distinguit realiter: similis est ordo inter illa cui distinguntur rōne. ptz aūt q nā ꝑtior est intellectu et volūtate: ⁊ sīl actus nāe actibus eorū. Et sint extrinsecus affixe. Tertio vtrū possint ꝑfirmaf. q̄ si calor. eēt esse in deo plures relationes realiter distinctē ⁊ volēs, nō distincte adinuicem. Quarto de numero habitudinū seu relationum.

¶ Utrum in deo sint alique relationes reales. Arti. 1.

Ad primum Sic procedit. Uidetur quod in deo non sint alique relationes reales. Dicit enim Boe. in lib. de trinita. quod cum quis predicamenta in diuinam vertit predicationem, cuncta mutantur in substantiam que predicari possunt e: ad aliquid vero omnino non potest predicari. Sed quicquid est realiter in deo de ipso predicari potest. Ergo relatio non est realiter in deo.

Cp̄. Dicit Boe. in eodem lib. quod similis est relatio i trinitate patris ad filiū ⁊ vtriusq ad spiritumsanctum: vt eius quod est idē ad id quod est idem. Sed hmōi relatio est rationis tantum: quia omnis relatio realis exigit duo extrema realiter e. Ergo relationes que ponuntur in diuinis non sunt reales relationes sed rationis tantum.

Cp̄. Relatio paternitatis est relatio principij. Sed cuz dicitur: deus est principiū creaturaz non importatur aliqua relatio realis, sed rationis tātū. Ergo nec paternitas in diuinis est relatio realis. Et eadez ratio ne nec alie relationes que ponuntur ibi.

Cp̄. Generatio in diuinis est fm intelligibilis verbi processionem. Sed relationes q̄ consequuntur operationez intellectus sunt relatiōes rationis. Ergo paternitas ⁊ filiatio que dicuntur in diuinis scōm generationem, sunt relationes rationis tantum.

Sed contra Est, quod pater non dicitur nisi patet ⁊ filius filiatione. Si igitur paternitas ⁊ filiatio non sunt in deo realiter, sequitur quod deus non sit realiter pater aut filius: sed secundum rationem intelligentie tantum. Quod est heresis sabelliana e.

Rñdeo Dōm, q relationes quedam sunt in diuinis realiter. Ad

tem vt ꝓprietatem. ⁊ non vt determinatiuam differentiā ad modū communicationis sui: vt in proposito accidit. Unde processiones diuine putandum est quod omnium processionum in se perfectiones prehabeant eminenter. Et q̄ sunt ex fecunditate nature ideo sunt ipsius cōicatiue. Et q̄z sunt in natura pure intellectuali. ideo sunt actus intellectus ⁊ voluntatis. Et q̄z sunt perfecte simpliciter. ideo neutra multiplicatur 2c.

¶ Super questionis. 28. Arti. 1.

Ist titulo ly reales. quid significet patet quare autem addatur in cetpore litera dicet quia scilicet non omnes relationes sunt reales: ly sint in deo significat modum essendi in deo formaliter. Et quoniam in numero plurali queritur: insinuatur ⁊ quod intendit an in deo sint plures relationes reales: ⁊ quod de relationibus ad intra est questio. Relationes enim ad extra ⁊ superius tractate sunt: ⁊ magis essent dei ad alia quam in ipso deo secundum seipsum: quo modo de eo loquimur.

¶ In corpore tria facit: primo proponit conclusionem responsiuam. secundo tractat illum terminum reales. tertio probat conclusionem. Quo ad primum conclusio responsiua questio affirmative est. Relationes quedam sunt in diuinis realiter. Quo ad secundum ⁊ redditur ratio quare apponatur ista relationem realitas: ⁊ quis sit respectus realis ⁊ quis rationis. Ratio primi est differentia inter ad aliquid ⁊ alia gña: q̄m ceterorum generum alia sunt fm rem: ad aliquid vero aliqua sunt fm rōnem tantum: ⁊ aliqua fcōm rem. Et nascitur hec dfia ex vna alia. f. q̄ cetera scōm propriam rationem significat aliquid alicui inherere: ad aliquid vero secundā propriam rōnem significat tantum respectum ad aliud.

¶ Circa hec dicta multa sunt dubia. primo circa primā dfiam ex pte vtriusq extremi. Ex parte quidē ad aliquid sic. Ad aliq̄d vt est vnū genus distīm ꝑ alia genera fm ꝓpriam rōnē suā formalē, est ens reale: q̄m est pars. mentbrū, seu modꝰ entis realis, diuisi in decem genera. ergo falsum est, q̄ hoc sit singulare in gñe ad aliq̄d q̄ aliqua inueniant fm rōnē. Et si diceref q̄ hic

non est fermo de ad aliquid vt est vnum genus: sed vt est analogum quodam ad omnia relatiua. Repellitur hic responsio ex litera distinguente ad aliquid contra alia genera. Constat enim distinctum contra genera, vnum ex generibus esse. Ex parte aūt reliquorum generum dubitatur. Quoniam in omnibꝰ videtur inueniri aliquid fm rem: ⁊ aliquid fm rationem. rosa enim intellecta substantia est fm rationē: ⁊ similiter triangulus abstractus ⁊ sic de aliis. ergo non

1. dis. 30. q. 2. ar. 1. 2. dis. 1. q. 1. ar. 1.

est ꝓprius relationi habere aliqd fm rem: ⁊ aliquid fm rationē. Ju genere quoqz quātitatis inueniunt vero q̄ṁ̄ species: reales quidem vt corpus. rationis aūt formaliter. vt tepus saltem apud sanctum Tho. ergo.

¶ Circa scdam difficultā dubium quoqz vtrinque occurrit. Ex parte quidē ad aliqd

74 significat ex ppria ratione soluz ad: sed ad reale. Aliequin pars eius realis non esset formaliter. Ex parte vero aliorū generum: q̄m actio fm ꝓpriam rōnem non significat aliquid alicui inhere, vt etiam sanctus Tho. testatur alibi. i. in. q. de potentia. q. 8. ar. 2. Non ergo omne aliud genus accidentis secundum propriam rationem significat aliquid inherens alicui.

¶ Ad has dubitationes ordine retrogrado rñdendo: vt a radice inchoemus: dicendum est q̄ ad aliquid fm relatio secundū propriam rōnem nihil aliud est q̄ id qō primo a ceteris diuersum est. hoc aūt nequ est esse ens neque esse accidens seu inherens: neqz esse quid reale: quoniam hec omnia cōmunia sunt. Sed est ad aliud se habere quod dicitone simplici optime significatur per ly ad. Et propterea quandocūq de ad aliquid seu relatione, fm propriam rationem loquimur, de ad, est sermo. Et quoniam multe relationes sunt reales: multe rationis tantum: ⁊ quelibet habet suum ad. cōsequens est: q̄ ad inquantum ad neqz reale neqz rationis ens necessario fit: sed vtrunqz permissiue. Nec inconuenit aliquod sic abstrahēs a reali: esse secundum quandam sui partem modificatum ad differentiam entis realis: ⁊ quoniam in illa parte includitur formaliter ly ad tanquam propium distinctiuum licet modificatum: idcirco etiam de relationibus realibus loquendo formaliter, fm id q̄ est eis propium, quo distinguuntur a reliquo rerum genere, intelligi potest de ad inquantum ad. Et sic patet quod non refert quandoqz loqui de ad aliquid: ⁊ de ad aliquid reali cum. f. loquimur de eis secundum eam conditionem simplicem que est eis propria: quia interpretādā est vtrobiqz de ad. hoc enim non solū est inter simplicia propium vt de se patet. Et per hoc patet responsio tam ad primum q̄ ad secundum dubium ex parte ad aliquid. Et patet ratio quare dicatur: q̄ relationes fm propriam rationem nihil ponunt in relatino 2c. hec enim omnia quantum est ex ratione ad: vt sic vera sunt: quamuis ex tali ad. puta reali falsa essent. Et propterea caute loqui opotet. nam aliter loquendum est de speciebus ⁊ vniuersaliter relationibus necessario realibus ex propiis rationibꝰ. vt paternitas ⁊ filiatio ⁊ alia huiusmodi: ⁊ aliter de relationibus absolute. iste enim significant tantum ad aliquid: ille vero ad aliquid reale. Ad obiectionem vero ex parte aliorum generum in secundo dubio dicitur quod litera non cōparat ad aliquid ad cetera omnia genera in secunda differentia: sed ad genera absoluta vt scilicet quantitatem ⁊ qualitatem que tantum in litera exprimuntur. Et hanc esse San. Tho. mentem testatur verba eiusdem in primo distinctio. 26. questio. 2. articulo primo expresse in hac differentia explicantis omnes alias formas absolutas. Et propterea si actio est forma absoluta: quicquid sit de modo significandi: de quo loquitur author in questio. de potentia, ex parte rei ⁊ est ⁊ habet quod significetur vt inherens. Si autem est forma respectiua: nihil obstat propositō. Posset tamen concessa extensione ad alia genera dici, quod per ly inherens intelligitur nō hoc quod significat formaliter hoc vocabulum inherens: sed omnis modus essendi, ex sua ratione formali significans esse in rerum natura. Et hoc modo clauduntur omnia genera alia ab ad. aliquid etiam substantia: imo ⁊ reliqua entia: siue in genere siue extra genus. Et hanc esse mentem litere fimt potest per eo q̄ nec ꝑpria ratio qualitatis nec quantitatis consistit in inesse: cum in esse commune sit omnibus generibus accidentis: sed consistit in quodammodo inessendi: tali tñ q ex propio sibi soli formali ponit aliquid in rerum natura: cuius oppositum in relatione intendebat litera ostendere.

¶ Ad primum vero dubium ex parte aliorum generum dicitur quod procedit ex malo intellectu assignate differentie. Relatio enim est vt sic loquar essentia quedam: cuius quibuslam subiectiuis partibus repugnat esse in rerum natura: ⁊ vendicant sibi esse rationis tantum: quibuslam autem cō uenit esse in rerum natura. Et rursus relatio est tale ens: cui additum esse in ratione non est condicio diminuens: sicut in aliis: rosa enim secundum rationem non est rosa: neque homerus in opinione est homerus. Relatio autem in ratione est vera relatio. Et iterum relatio non secundum aliquid non est ens nature: ⁊ secundum aliquid rationis: puta complectiue: sed limpliciter quandoque est ens rationis. Et per hoc patet responsio ad obiecta. tempus est ⁊ similia complentie tantus pendent a ratione. Nec rosa aut triangulus secundum esse rationis est vera rosa: aut triangulus verus. Nec

distinctio rose in esse nature ⁊ esse rationis est distinctio diuersarum quidditatum: quarum vna sit ens reale, ⁊ altera sit ens rationis: vt in relatione contingere diximus: sed est distinctio vnius ⁊ eiusdem secundum diuersos modos essendi. scilicet simpliciter vel secundum qd.

¶ Quis autem sit respectus realis, ⁊ quis rationis explanatur distinguendo quod respectus quandoqz est in ipsis naturis re- 165 lis, ⁊ quandoqz in apprehensione rationis tantum: ⁊ ille quidem est, cum due aliqne res inclinationem seu ordinem adinuicem habent: vt patet de graui ⁊ loco deorsum: 166 ille autem est cum ratio confert vnum alteri vt ostenditur: in specie ⁊ genere.

¶ Aduerte hic duo. Primum est q̄ litera interpretanda est de relationibus realibus mutuis: quoniam de his intendimus: ⁊ de ordine seu inclinatione fundamentali: vt. qō. 13. expositum est. Secundum est quod nomine rationis conferentis: intelligendus est intellectus quonis modo intelligens vnuz in comparatione ad alterum vt vniuersalis sit doctrina. quot autem modis hoc contingat in. j. sen. distin. 26. qō. 2. arg. 1. 2. questio. de potentia questio. 7. arti. 11. habes.

¶ Circa hanc partem dubium occurrit ex. 45. dist. primi ipsius sco. putantis q̄ non omnis relō rōnis sit ab intellectu: sed aliqua a voluntate ⁊ aliqua ab imaginatiua. probatq hoc tali ratione. omnis potentia potens habere actum circa obiectum existens non vt existens ⁊ illud obiectum comparare ad aliud ad quod ex natura rei non comparatur. potest in obiecto vt obiectum est causare relationem ipsius ad aliud: sed voluntas est huiusmodi quoniam potest vti deo ad creaturam ⁊ aliis similiter. ergo potest causare huiusmodi relationem. Tunc vltra talis relatio constat quod non est realis ergo rationis non per opus intellectus.

¶ Ad hoc ex. 5. ⁊ 6. metaphysice: dicendum est q̄ quum ens nō inueniatur distinctum ac tractatum nisi in ens per se diuisum in decem genera: ⁊ ens per accidens discussum in. 6. metaphysice: ⁊ ens verum in. 5. incboatum ⁊ in. 6. determinatum: fictio videtur ponere alium modum essendi: ipse nanqz Aristoteles ens in anima sufficienter se determinasse putauit determinando de ente vero. Unde huiusmodi relationes nullum aliud habēt actuale esse: nisi q̄m propositio de ipsis est vera. Distinguendum tamen est quod relatio rationis potest considerari dupliciter. Uno modo secundum suum esse: ⁊ sic non habet esse nisi intelligi. Alio modo fm suam quasi proximam causam seu fundamentum: ⁊ sic causatur ⁊ a voluntate ⁊ ab imaginatiua: imo etiam a visu exteriori: visus nanque attingendo colorem causat in eo relationem visi ad videntem. Et similiter dextrum animalis causat relationem dexteritatis in columna: ⁊ tamen he relationes non sunt actu nisi cum intelliguntur. Unde cum voluntas ex se distincta contra rationem: ⁊ similiter quelibet alia potentia sic causent relationem in obiecto: quia non alio modo causant quam si essent cause naturales in patiente dispositō 2c. efficerent vt resultaret relatio realis. faciunt enim ⁊ hoc modo vt resultet relatio rationis: quando ens rationis esse potest. hoc autem quum consistat in intelligi nunquaz est actualiter nisi intelligatur: preexistentibus nanque predictis fundamentis quasi habitualiter est. Unde maior: scoti intellecta de causalitate ⁊ relatione rationis secundum esse actuale: falsa est: vera autem secundum esse fundamentale. Et propterea in litera dicitur quod huiusmodi respectus est in sola apprehensione rationis.

¶ Quo ad tertium probatur proposita conclusio sic quandocunque aliquid procedit a principio eiusdez nature ambo sunt eiusdem ordinis: ⁊ consequenter habent reales respectus adinuicem: sed processiones in diuinis sunt in identitate nature. ergo relationes secundum processiones diuinas sunt reales: quod erat intentum: omnia ex dictis clara sunt.

¶ In responsione ad primum nota nouitie quod quia predicari fundatur super inesse: eadem ratione qua relatio ex propria ratione non inest. ⁊ tamen secundum rem quandoque inest: dicitur etiam quod non predicatur: ⁊ tamen predicatur sic scilicet per modum ad aliud.

¶ In responsione ad secundum habes quod relatio identitatis specifice seu generice est relatio realis mutua: ex illo verbo. Sesus autem est 2c. quamuis etiam si hoc non diceretur posset ratione conuinci. Quia non minus due humanitates simules sunt in natura: quam due albedines: sed rela-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio similitudinis specifice inter duo alba·est realis:ergo ꝛ inter duos holes ꝛc. Et est hoc valde notandū ꝛ aduertendū:quū tractat de fundamēto relōnis aut de distinctiōe relatōis a fundamēto. Habes.n. hinc q᷑ relo immediate fundat in subā: ꝛ q᷑ distinguit realiter a fundamēto: qm̄ cōstat apud S. Tho. hmōi relones esse accidia in predicamento relonis posita. Nec obstat hmo dcō q᷑ alibi dicat relonē oportere fundari in subā mediantib᷑ alijs ḡnibus pp sui debilitatē. hoc em̄ intelligit nō realr sz formaliter. Silr̄ indo.n. est relo:q᷑ dr fundari supra quātitatē: qr vnuz fundat illā: vt pz. 5. metaph. ꝛ tm̄ cōstat q᷑ hm rem q̄lirates et vlr; forme eiusdē rōnis fundant illā: sub rōne tm̄ vnius put vnū in subā facit idē in quantitate eqle in q̄litate silr̄. Secundo autē dicto qūo reliqua consonent posterius perscrutandū est.

74

¶ Super Art. 2.

117 118 122 Tmlus in corpore artic. clarificatur.

¶ In corpore tria facit. Primo refert errorem quendam. Secūdo tractat radicem rectitati erroris, et elicit de veritatis. Tertio ibi. (quicquid aūt. Irr̄ det quelito scōm veritatē. Quo ad primum tria dicit. Primum est rotē circa q̄stū. s. relationes in diuinis sunt assistentes seu extrinsecus affixe. Secundum est q᷑ hic error dr q᷑ fuit Silberti poretani. Tertiū est q᷑ dr errorem suum postmodum reuocasse.

168 2

¶ Quo ad scōm tria dicunt. Prio distinguitur tā relo q᷑cunq᷑ aliud genus accidentis in duas rōnes: formales: quarum altera cōis est oibus hmōi generibus: qb᷑ hic est rō accidentis. i. inesse subiecto: qm̄ accītis esse est inesse. Altera est ppria rō vniuscuiusque eorum: ꝛ penes quā dicit. Cp̄. Aug. dicit. 7. de trini. Dis res q᷑ relatiue dicit, est etiā aliquid excepto relatiuo: sicut homo dr̄ ꝛ homo seru⁹. Si igit relationes aliq᷑ sunt in deo oportet eē in deo aliquid aliud pter relatiōes. Sz hoc aliud nō potest esse nisi essentia. Ergo essentia est aliud a relationibus. Cp̄. Esse relatiui est ad aliud se habere. vt dicit in predicamentis. Si igitur relatio sit ipsa diuina essentia: sequ᷑ q᷑ eē diuine essētie sit ad aliud se habere. Qd̄ repugnat perfectioni diuini esse: quod est maxime absolutum et per se subsistens: vt supra ostensum est⁸. Non igitur relatio est ipsa essentia diuina.

7 23 Sz cōtra Dis res q᷑ nō est diuina essentia est creatura. Sz relatio realiter cōpetit deo. Si ergo nō est diuina essentia erit creatura. Et ita nō erit adoratio latrie exhibenda. Cōtra quod in prefatione cātatur. Ut in personis proprietas, ꝛ in maiestate adoretur equalitas.

¶ Quo ad zm q᷑ vnica ponit exclusio rīsiua cū vno correlario. Cōclo ē. Relatio realiter exīs in deo est idē essentie fm rem: ꝛ non differt nisi fm rōnē. Et pbat quo ad primā partē sic: q᷑cq᷑ in rebus creatis hz eē accītale tranſlatū in deū hz esse f̄bale: q᷑ relo in deo exīs hz esse essentie. Añs pbat: quia in deo nihil est vt accīs in subo: sed q᷑cq᷑ est: est eius subā: pña ꝓ: quia relo in creaturis ex parte in hz esse accītale. Quo ad scdam aūt partē sic: in relatione ipotat respectus ad suū oppositū in essentie vero nomie non: ergo ꝛc.

¶ Corolariū, est esse relationis: ꝛ esse essentie in deo, ẽ oino verū ꝛ idē. Ubi diligenter aduerte q᷑ qr eē in significat esse actualiter existētie accītis in p᷑posito. Actualis aūt existentia etiā relonis nō ē ad aliq̄d: vt expresse docet. S. T. in p᷑mū. Jdeo actualis exīstia relonis dine ẽ oino idem cuz actuali exīstia ipsius diuine essentie: qr nō differt ab illa ēt rōne licet q᷑ q᷑ ēt essentie: vt respectiuum ad absoluto. Et hoc ẽ q᷑ aug. dixit: q᷑ idē est q᷑ nō aūt eo p᷑, quo deus ꝛ sic habem⁹ nō solū realē identitatem relationis cū essentia: sz etiā modā identitatē extie vtriusq᷑. Et ppter ca vna ẽ actualis exīstia oium diuinaꝝ relationū: quāuis inter ipse relationes.

¶ In rñsione ad zm circa illa verba (id q᷑ inuenitur in creatura. pter id q᷑ cōtinet sub signione nois relatiui ẽ alia res in deo aunez nō ẽ alia res ꝛc.) Dicit bū magnū ẽ de relonis distōne a fundamēto, ꝛ simplr: ꝛ doctrina. S. T. Quidaz eñ ēt Tho. tenēt relonē esse eandē rē q᷑ fūdamēto. Quidā aūt tenēt q᷑ distinguit realiter a fundamento. Alīq᷑ aūt tenēt q᷑ relones idētificari fundamētis: q᷑dā ꝓ distingui realr ab eis. Quid aūt hoꝝ verū sit aut fm mētē. f. ex rōnibus ꝛ ꝓpositis infra dicet. Ad primū. Jdeo q᷑ relonis intelligit distinctio realis nisi fm originem. Sed vna relatio nō videtur oriri ex alia. Ergo relationes non distinguuntur realiter abinuicem.

Sed contra Est, q᷑ dicit Boe. in li. de trī. q᷑ substantia in diuinis cōtinet vnitatem: relatio multiplicat trinitatem. si ergo relationes non distinguuntur abinuicem realiter, non erit in diuinis trinitas realis: sed rationis tantum. Quod est sabelliani erroris⁸.

Rñdeo Dicendū, q᷑ ex eo quod aliquid alicui attribuit: oportet

rius esset. q᷑ aut inesse silitudinis est idē q᷑ inesse albedinis: ꝛ p̄r silitudo est idē q᷑ albedo fm rem aut preerat inesse silitudinis abstr̄ similitudine: q᷑ est fundamēto. f. relationis abstr̄ mutatione. Sup cōpone: q᷑. s. nō est cōpositū cū eo cui⁹ est. Et super minima su᷑ entitate inter cetera predicamēta: vt dicit Auer. in. 12. meta. cō. 19. p hoc em̄ opz q᷑ sit minoris entitatis q᷑ rēpue: q᷑ est vt q᷑ ens sine alia. vt 5. phy. Opinio ꝺo distinguēs quasdam relationes a fundamētis ꝛ quasdam nō: est Scoti in 2º dist. 1. q᷑. 3. ꝛ in 3º. di. 8. ꝛ i quo libetis. q᷑. 3. tenentis has duas ỹkes. Relo cui⁹ fundamentū pōt remanere sine termino, distinguit realr a fundamēto. Altera ẽ. Relatio cuius fundamentū nō pōt esse sine termino, est eadē realiter fundamēto. ꝓbatq᷑ vtrāq᷑ ꝓpōem ex eadem radice. pti. mā quidem q᷑ ex quo nō implicat ꝛdictionē fundamentū remanere abs q᷑ relone: sequitur q᷑ tunc non differt realr a fundamēto. Secūdo ꝓbatur q᷑ tunc due res. implicat em̄ vna ꝛ eadem rē simul esse ꝛ nō esse. Sed hoc ꝺo ex opposito: q᷑ ex quo implicat ꝛdictionē fundamētū esse sine relone: sequit q᷑ sunt vna res. Opinio vero dicens relonē oēm realem distingui realiter a fundamento, est sine dubio. S. Tho. quāuis multi thomiste ipsum non intellexerint: habetur q᷑ manifeste ꝛ ex authoritatibus eius: et sequitur ex propositionibus suis. Manifeste siquidem in hac ꝓpont differentiam inter relonem in creaturis ꝛ in diuinis: quo ad hoc q᷑ in creaturis id q᷑ inuenit pter contētum sub significatione nominis relatiui: est alia res: in diuinis aūt est eadē: cōstat aūt q᷑ fundamētū non continetur sub significatione nois relatiui. Habent quoq᷑ ꝓpōnes indubitate apud eū tres. Prima est q᷑ nulla substātia in gñe. pōt idē esse realr q᷑ relo: vt pz in. q. de potētia. q. 8. ar. 2. ad primū. Scda est: aliqua relo realis fundatur immediate in re q᷑ est suba: vt pz in art. precedēte de relationibus silium diuis seu identitatis specifice: ita q᷑ inficiari non potest: pz quoq᷑ ex relone creationis passiue: de q᷑ in suo loco erit fmo. 3stat. n. eā supra f̄bam fundari. Tertia aūt q᷑ existis manifeste sequitur: q᷑ in realb᷑ relonibus creaturaꝝ, relones insunt subīs: ex cōpōne faciunt accīdētis a dñm: vt pz in pmo sniarū. di. 33. q. 1. ar. 1. in calce corpis. Ex his em̄ manifeste sequitur q᷑ ois relo realis distinguit realr ab illa distinguitur realiter a fundamento apud S. Tho. Ex his aūt ꝛ radice pme ꝓpositionis deducitur alia vniuersalis simꝫ. f. q᷑ omnis relatio realis in creaturis distinguit realiter a fundamento. Habetur em̄ ex his q᷑ relatio realis fundata in suba hz ꝓpriū esse in. ꝛ ꝓpriū esse ad. ꝛ quū cōstet q᷑ esse in, est eius actualis existētia: sequit q᷑ genus generalissimū relationis est forma habēs ꝓpriā existentiā: et cū nō p accīs sit res cui debeatur inesse: qm̄ ly accīs essentialiter ꝺdicatur de eo: ꝺnis est q᷑ cuilibet suo inferiori hoc conuenit. Et cōfirmat: q᷑ aliquin nō ꝺdicaret accīs in primo modo dicēdi per se de qualibet relatione contenita sub gñe ad aliq̄d: ꝛ tenet seq̄la: q᷑ nō ex seipsa formaliter esset res: ex qua, fueret inesse: sed ex forma fundamēti tm̄. Radix aūt prime ꝓpositionis est q᷑ est diffinita ad vnū genus: ꝛ per ꝺnis excludit ab alio gñe: vt ibi dicit: hoc em̄ ratio: si bona est ac sufficiens: infert distinctionem quoq᷑ realē relationis a quantitate: ꝛ equalitate: oportet enim maiorem seu aūs sic forma re: res diffinita ad vnum genus realiter excludit ab alio genere: sed suba creat. ꝛ. ꝛc. ꝛ similiter eque vera est subsumptio. sed quātitas sed qualitas est diffinita ad vnū genus: ergo. est igitur mens San. Tho. q᷑ omnis relatio realis ꝺdicamēti ad aliquid distinguitur realiter a fundamento. Quod aūt ꝓpositio hec magis cōstet veritati ex doctrina Arist. 12. meta. ponētis alia esse principia relationis ꝛ alia qualitatis, ꝛ aliorum generū percipi potest: et ex ratione addita sez q᷑ relatio est essentialiter accidens: ꝛ p̄r habet ꝓpriū in. vtpote scōm propriam essentiam: ꝛ ex solutione obiectionum ad oppositū. ad rationem igit sco. dr̄ q᷑ falso innititur fundamento. multa enim sunt distincta realiter quoꝝ vnū implicat ꝛdictionem esse sine altero: vt pz apud ipsum de partibus essentialibus simul sumptis: ꝛ tertia entitate. et vniuersaliter de illis inter que est essentialis dependentia. Nec prodest dicere q᷑ ipsemet sco. fecit hanc exceptionem: satis est enim ꝓpositio: q᷑ nō ponit esse sine altero: nō infert indistinctionem realem. Et sicut tu de essentia accidentis ꝛ dependentia excipis: ita ꝛ alijs licebit excipere de necessaria connexione ꝛc. Nec etiam est verum vlr, q᷑ remanēs distīnguatur realiter a corrupto: vt manifeste pz in calore remisso, non em̄ distinguitur realiter a seipso prius intento: q᷑ n. sic remanet nō opz noua mutatiōe ḡnari: qm̄ ex pte earum sufficientia iam est in actu: hz quasi impediuntur ex subtractione extrinseci. Et silr̄ in corruptione. nō ꝑptie est mutatio: ex q᷑ remanet actu illa earum sufficientia: mutatio. n. ꝑpe dicta termin⁹ est alterationis: hic aūt ꝑtigerunt tm̄ nālis quedā resolo aut illis desitio. Cōponē aūt relonē cū fundamēto compositiuꝫ esse albū silr̄: q᷑ albū: nō solum nō incōuenit: imo est necium: q᷑ silitudo realis est eēntialr̄ accīs: hz fallit imaginatio q̄hz: qm̄ relo nō inest nō explicite offerūt sua signione inesse. Nec obstāt authoris ꝛda ꝛ loco obo: qm̄ ea ibi dem ofidit q᷑ de relone formalr̄. i. de ad lo᷑. dū dicit: q᷑ nō sigñat aliquid in subo ꝛc. vt exposse in sequēti ar. ad 7m̄ aperuit. Omnino dcm̄ entitatis relatio inter cetera ꝓpria ꝛ est ꝛ dr̄: quia ex ꝓpio sibi. i. ad nō hz q᷑ sit realis: imo quāū est ex ḃ. pōt in rñsione solū inesse: ꝛ iō q̄dā putauerūt esse de scdis intellectis. Tps aūt ꝛ relīq᷑ opz vr dcm est esse entia realia aliq᷑ mō. ¶ Circa predicta Aduerte, q᷑ hz q̄dam relonibus assentiat sco. S. T. q᷑ distinguantur realr a fundamētis: vt pz ex dictis: nō tñ cōuenīt in hoc: q᷑ in esse relonis distinguat realr ab eius essentia: sicut nec vlr q᷑ eē ꝛ essentia distinguantur in creaturis realr̄. Nec tñ intelligas inesse relonis distīnguī ab ipsa sicut alia relo. aut sicut res oino absoluta vtrūq᷑. n. hoꝝ est falsum: esse nāq᷑ relonis in gñe est relonis: reductiue tñ: vt eius actualitas: sicut esse sube in gñe substātie: hz esse qualitatis ex ꝛc. sco. aūt nō pōt vltrare ymo impossibile. f. q᷑ idē relatiuū dicat bis. i. ad terminos ex duabus partibus. Si n. ꝛ. q᷑ silitudo realr̄ refertur ad terminū ꝛ fundamentū seipsa: manifestum est q᷑ silr̄ bis dr̄: hz actualis inherētia silitudinis in fundamēto. apud sco. est ipsa relo silitudinis: q᷑ ipsa relo silitudinis quasi fundās relonem inhesionis nō pōt abſq᷑ ꝺdictione esse sine fundamēto vt ipsemet dicit: ergo similitudo bis dicat. ¶ In rñsione ad 3m̄ dm̄ occurrit circa illa ꝛda: scdm̄ q᷑ eius esse esset imperfectū: vtpote ad aliq̄d aliud se hñs. Ex hoc. n. vr q᷑ relo dicat impfectionē: q᷑ tñ cōstat esse falsum: q᷑ nec pfectionez dicit alioqn̄ vel imperfectio esset in deo: vel vna psona haberet aliquā pfectionē quaz nō haberet alia. Qd̄ aūt hoc sequat ex his ꝛdis manifestat sic. Si esse ad aliq̄d non diceret imperfectionē: ex hoc q᷑ alicuius esse esset ad aliud se hñs nō: sequeret q᷑ esset imperfectū: vt pz; sed ex ḃm ibm sequitur illud esse, esse imperfectum: ergo esse ad aliquid dicit imperfectionē. Ad hoc dr̄ q᷑ litera non assumpsit pro antecedente esse aliq̄d: sed esse solū ad aliq̄d: excludendo omne absolutum non tantum formaliter sed realiter: vt patet ex illo verbo: in perfectione addita: nō solum in abstractione conceptus sed in rerum natura: vt patet in litera. Ex hoc aūt antecedente liquido sequitur ergo esset imperfectū: q᷑ omne q᷑ nihil aliud est fm rem in rerū ordine q᷑ relo: aut est eius rationis aut accīs quoꝝ vtrunq᷑ est imperfectū. Non obstant ergo verba ibi ꝛ veritati illi: quod relatio formaliter nec imperfectionem nec perfectionem dicit.

¶ Super articulum 4.

1 167 ue cū ꝺone fm qd. f. q. 30. in se relonis est q᷑dā. ar. 1. cō. mō. i. icōplete: ꝛ pp de bilitatē sui esse ex sola q. 1. ar. 5 ꝛ. cor.

167 Artī. 3. Sic procedit. Videt, quod relationes que sunt in deo, realiter abinuicez non distinguuntur. Quecunque enim vni ꝛ eidem sunt eadem: sibiinuicem sunt eadem. Sed omnis relatio in deo existens est idem secundum rem cum diuina essentia. Ergo relationes secundum rem abinuicem non distinguuntur. Cp̄. Sicut paternitas ꝛ filiatio secundum nominis rationem distinguuntur ab essentia diuina: ita ꝛ bonitas ꝛ potētia. Sz propter huiusmodi rationis distinctionem non est aliqua realis distinctio bonitatis ꝛ potentie diuine. Ergo neq᷑ paternitatis ꝛ filiationis. Cp̄. In diuinis non est distinctio realis nisi fm originem. Sed vna relatio nō videtur oriri ex alia. Ergo relationes non distinguuntur realiter abinuicem.

160

Rñdeo Dicendū, q᷑ in rebus quidam attribuunt ꝛ ponunt duplicem modum essendi: vnum quidem quo res habet esse in seipsa. Alium vero quo habet esse in anima. Et quia ea que sunt in anima sunt intentiones quedam: ideo illud esse quod habent in anima dicunt esse intentionale. Et quia lapis habet esse naturale in seipso: ideo dicunt q᷑ habet esse intentionale in anima. Et quia ea que sunt in anima sunt quedam similitudines rerum que sunt extra animam: ideo dicunt q᷑ anima habet lapidem intentionaliter. Et quia ea que sunt in anima sunt quedam similitudines rerum que sunt extra animam: ideo dicunt q᷑ anima habet lapidem intentionaliter. Et quia ea que sunt in anima sunt quedam similitudines rerum que sunt extra animam: ideo dicunt q᷑ anima habet lapidem intentionaliter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est realis distinctio fm rem non absolutā sed relatiuā.·Probat sic.In deo est realiter relatio.ergo in eo est respectus relatiue oppositus alteri.ergo relatiua oppositio:ergo realis distinctio:ergo nō fm rem absolutā:qz in ea est summa vnitas z simplicitas:ergo fm rē relatiuā.·Prima ꝓa cū ceteris probat: ex illa maxima qđ aliqđ attribuit alicui:opz attribui eiā oia q̄ sunt de ratione illius:hec est ꝓz inductiue in hoc z reliq̄:subsumendo sub ista: q̄ respectus oppositus est de
165 rone relationis: z opꝫ positio de rone respectus hmōi: z distinctio de rone oppōis ꝛc. vt clare ꝓtz in ifa.

¶Circa predicta duplex occurrere pōt notabilis dubium. Primo circa illā maximā:qz non vr vera: qm multa attribuuntur deo absq̄ his que sunt de diffinitione eoꝝ:vt ꝓz de sapientia z iustitia et aliis hmōi. Scōo circa illā ꝓam: ergo in eo est oppō relatiua:qm nō valet,in forte albo ē respect realis sim.litudinis relatiue oppositionis ergo in eo est oppō relatiua:sed ergo in eo est
c 168 alterū extremū oppo-
214 sitionis relatiue.z ꝓin
b nō valet vltr̄ior illatio ifē: ergo in eo est distinctio relatiua:sed
b c ergo in eo est vnū ex-
224 tremū distinctiōis re-
273 latiue: z sic ruit totus
c processus litere.

¶Ad primum horū facilime ex supradictis ꝓz respōsio: q̄ ꝛa illa maxima intelligit de ratiōe formali quo ad id qđ est illi ꝓpriū non excludendo cōia
168 I.q.30. ā.1. col. Et ā. 2. cō.2 1m trāscendētia : q̄quid enim claudit in hmōi rone formali rei attribute deo saluatur in deo. Obiectiones autem in oppositū semper assumunt falsum: puta q̄ de tali ratiōe tulstitie seu sapiētie sit qualitas aut habitus ꝛc.

¶Ad scōm vero dz, q̄ in primo ante ex supradictis ac manifestatis includit ly ad intra. Ita q̄ antecedens totū est in deo est realiter relatio ad intra:z tūc optie valēt ꝓpositie:
97 q̄m sequit vtrūq̄ extremū oportere eē in ipo deo:z per hoc cessant obiectiones ad oppositū tacte: q̄m ꝓcedunt de relatiuis ad extra.

¶In rōne ad ꝓmū: Aduerte Aureoli obiectione apud Capreolum in primo:dist. 2ª.q.3ª arti.primo talis est identitas extremorum inter se , qualis est eorum in tertio: sed ista in proposito est realis:ergo z illa:maior ꝓbatur: quia aliter rueret fundamentum syllogismorum : ex vnitate medij inferens extrema coniuncta : vel diuisa. Ad hoc breuiter negatur simpliciter maior: nec super illa fundantur syllogismi in primo priorum: sed super ista. eadem medio sunt eadem inter se:aliud est enim loqui de identitate: z aliud de qualitate identitatis. Hec autem propositio dupliciter quantum ad propositum spectat glosatur. primo vr litera dicit : quod est absolute vera quando tum omnino eadem tertio id est realiter z formaliter : alioquin sophisma accidentis nō committeretur in syllogismis ex huiusmodi variatione. Secundo quod est vera quo ad id secundum quod identificantur medio : seu quo ad rationem identificationis in medio : secundum id enim eadem medio: sunt etiam eadem inter se. Et hec est directe mens Aristo. (vt puto) z cōprehendit sub se primam glosam:z sic vniuersaliter videtur vera. Non autem oportet eadem medio identificari inter se: secundum id in quo non identificantur medio ideſt quod non est ratio identificationis ipsi medio. Et propter hoc multa accidunt sophismata in his que aliquo modo vnitur:z aliquo modo non:z sic estin proposito vt ex precedenti patet articulo.

Iulus clarus. ¶Super Articu.4. 97

dictum est[e]:non autem distinguuntur abinuicem nisi secundum respectum ad res : vt supra dictum est[e].Ergo in deo sunt multo plures relationes eterne. Preterea. Equalitas z similitudo z identitas sunt relationes quedam.z sunt in deo ab eterno.Ergo plures relationes sunt ab eterno in deo quam que dicte sunt.

Sed contra Uſ, q̄ sint pauciores:q̄ fm ꝓm in 3.physi.eadē via est de athenis ad thebas: z de thebis ad athenas.Ergo videtur quod pari ratione eadem sit relatio de patre ad filium, que dicitur paternitas:z de filio ad patrem que dicitur filiatio.Et sic non sunt quatuor relationes in deo.

Rñdeo Dicēdū,q̄ fm ꝓm in.5.metaphy. relatio oīs fundat vel supra quantitatē,vt duplū z dimidium:vel supra actionem z passionem vt faciens z factum,pater z filius,dominus z seruus z huiusmodi.Cum aūt quantitas non sit in deo, est em̄ sine quantitate magnus:vt dicit Augu. Reliquitur ergo q̄ realis relatio in deo esse nō possit nisi super actionem fundatā: non autē super actiones fm quas procedit aliquid extrinsecuz a deo:qz relationes dei ad creaturas nō sunt realr in ipso:vt supra dictuz est[e]. Unde relinquitur q̄ relationes reales in deo nō possunt accipi nisi ꝑz actiones fm quas est processio in deo intra:ꝛz nō extra. Huiusmodi autem processiones sunt due tātum:vt supra dictuz est[e].Quarū vna accipitur scōz actionem intellectus que est processio verbi:alia secundum actionem voluntatis que est processio amoris.Secūduz quamlibet autez ꝓcessionem oportet duas accipere relatiōes oppositas:quarum vna sit procedētis a principio:z alia ipsius principij.Processio autem verbi dicitur generatio fm propriam rationem qua competit rebus viuētibus.Relatio autem principij generationis in viuētibus perfectis:dicit paternitas.Relatio vero procedētis a principio dicit filatio.Processio vero amoris nō habet nomē proprium:vt supra dictum est[e]. Unde neqz relatiōes que fm ipsam accipti nō tur.Sed vocatur relatio principij huiꝰ processionis spiratio.relatio autem procedentis processiō:quamuis hec duo nomina ad ipsas processiones vel origines pertineant z non ad relationes.

Ad primū Ergo dōm, q̄ in his in quibus dr̄ intellect[ꝰ] z in tellectū:volens z volitum,potest esse realis alia re que induit rōnem ¶titatis.vnde vnum in suba facit idē:z vnum in qualitate facit simile:vnū enim ad ¶titatem pertinet modaliter. Sed tunc dupler occurrit hic dubiū. primo quantum valeat ratio litere.procedens ex eo:q̄ in deo non est ¶titas fm rem:dr patet ex inducta authoritate augustini. 2° quia falso adduci videtur auctoritas ex 5° metaph. quoniam ibi ponitur tertius modus relationorum:vt etiā ibi. S. T. exponit. i. mensure z mensurabilis non quantitatiue.

¶Ad primū horū dz: q̄ qz fm veritatē author ꝛz nullam relationem realez in deo cōsequi quantitatē ,tam fm rē q̄ fm modū:z inferius tractaturuꝰ ꝓmittit in rñsione ad quartum de hmōi relationibus ꝓnitibus quantitatem fm modum:puta equalitate z similitudine:ideo hic summarie pertransiit contentus ratione de quantitate fm rem . Et si instes.ergo ex hoc argumento nō sufficienter concluditur intentum : rñdet q̄ sufficienter ¶titas ꝓnis locis erat q̄m ad hoc loco ille relones relegantur inferius tractande:qđuis non sufficienter absolute si omnia hic fuissent perlustranda:propter qđ ne limitatus hic tractatus errandi occasio alicui foret:protestatur in rñsione ad quartum se inferius hoc cōpleturū in loco proprio:vbi de cōibus relationibus diuinus personis agef,sic em̄ institutus ordo exigebat. ¶Ad scōm vero dubiū dz: q̄ hic est sermo de realibus relationibꝰ inter res eiusdem ordinis:imo eiusdē nature seu saltē mutuis. Relatiua autē tertij modi vt ibidē ꝓz: in hoc differunt: ab alijs:qz non sunt mutua:nō nulla ꝓmissa est in allegādo falsitas est enim vera illa vlis in realibus relationibus mutuis de quibꝰ est sermo.

¶Super Quest. 29. Articulus 1.

In titulo aduerte qđ cum vnaqueq̄ ars terminis vtatur ꝓprijs in illa
d 165 arte cōtueuerunt accipi: q̄ et eo licet qz significatio nominum est ad placitū:z tanto magis translatio ex vna significatione in alia: cuz inquā sic sit: rōnab.le est vt ꝓceptoꝝ theologie ꝓprijs quoq̄ gaudeat vocabulis. Et ꝓterea non querit hic de ꝑsone nisi vt cūq̄ : sed vt est in vsu theologoꝝ. ¶stat em̄ aliter ꝑsonā accipi
97 apud canonistas : et aliter apud alios. Et ꝓpterea Laurentius valla inerudite Boetiū arguit:male diffinitis ꝑsone. est em̄ ea optima vt in hoc patebit arti. si de persona
220 hec mō intelligamur:
e vr etiā ipse intēdebat.
197 ¶In corpe tria facit.
a c primo ostendit dignitas idiuidui ſube. 2° dignitas indiuidui rōnalis nature.3° rñdetur questio. Quo ad primū intēdit qđ indiuiduum ſube conuenit qđē cū indiuiduis oīs generū in hoc: qđ vnūqđq̄ est particulare seu indiuiduū: differt rñ ab alijs q̄ ad duo.f.q̄ ad cām idiuiduationis: z q̄ ad nois ꝓpriatē. Suba em̄ indiuiduat p scipsam. Accīs aūt p ſubm qđ est ſub a:quod manifestat in hac albedine. Et ꝓterea idiuiduū ſube ꝓprie dr̄ ſubē : z vocaf hypostasis seu ꝓma suba: qđ nō inuenit in gnibus accidentiū. ¶Circa b dicta multiplex occurrit dubiū. Primo ex parte ſube qđs sit verum in doctrina S. Tho. q̄ suba indiuiduatur p scipsā:cū apud ipsum distinctio numeralis primo cōueniat quantitati z per illam substantijs materialibus ac ceteris:z sic de rōne indiuidui ſube cum sit distinctio ab alijs:sequitur q̄ suba indiuiduef quo ad intrinsecum distinctiuum per quantitatem z nō per scipsam : vt in litera dicitur.

¶Scōo dubiū est ex pte accīuū:qm quantitas p scipm indiuiduat:vt ꝓz ex diffinitiōe.5.met. ¶tās est qđ diuidit: z in ea q̄ insunt q̄tū singulū natū est esse br̄ in math. abstractionibꝰ manifeste ꝓz dari hāc lineā ꝛc. nullo imaginato ſbo. Dubiū ēz nōnullā parit ifa in eo qđ expimit ſubm indiuiduans ac esset in hac quantitate sine ſubā esset hec , z ꝑtr illa cathegorica est falsa. f.intrinsece an extrinsece.i.an qđ dr hec albedo:in ly hec claudat intrinsece subm an extrinsece : eo modo quo nasus cadit in sigtione similitudo vel simi. Si em̄ claudit extrinsece tm̄.sequit q̄ accīs idiuiduat p scipm ītrinsece. Si aūt claudit intrinsece:sequit q̄ hec albedo nō ē ens, nec vnū ꝑ se: z ꝑtr in nullo ēne:ac q̄ b male dr in ifa,q̄ in q̄s ēne imunit ꝑte z particulare.

¶Ad primū horū quātū spectat ad hāc literā facile dici pōt : q̄ hic non est sermo de substātia tali:puta materiali:ſz de ſuba absolute:ac p hoc de vniuersis ſube indiuiduis:nō quatenus indiuidua sunt talis vel talis ſube:sed quatenus indiuidua sunt ſubstāte. Tū q̄ sic tālū est sermo formalis. Tum quia sic ꝓprie interperatur intēta dña inter indiuiduū ſube z indiuiduum accītis. hec em̄ differunt. primo inquantū indiuiduū ſube z inquātū indiuiduū accītiſ: p cōia oībus ſube indiuiduis ex vna ꝑte:z p cōia oībus accītibus indiuiduis ex alia pte. Talia em̄ sunt q̄ ꝓueniūt his inquantum hmōi sunt indiuidua. Et p ꝓtz ifīlio ad reliqua dubia: qm̄ instantias afferūt de indiuiduis accītiū : nō quatenus accītium sunt indiuidua:ſz quatenus sunt talū accītium indiuiduorum puta quantitatis vel qualitatis: mediante efficientis ſubām: vt albedo est: q̄ crēpli cā in ifa est adducta : vt addicētes intelligāt. Et ſtat q̄ ifē veritas inconcussa q̄ indiuiduū ſbe vel sic per seipsum est a b c
da falso additur:z est oppositio in adiecto. Nam secunde substantie dicuntur genera vel species. Ergo diffinitio est male assigna- 138
ta. ¶Preterea. Nomen intentionis non debet poni in diffinitione rei. Non enim esset bona assignatio si quis diceret homo est species animalis. Homo enim est nomen rei: z species est nomen intentionis, cum igitur persona sit nomen rei significat enim substantiam quandam rationalis nature. Ergo inconuenienter indiuiduum (quod est nomen intentionis) in eius diffinitione ponitur. ¶Preterea . Natura est principium motus z quietis in eo in quo est per se,z nō per accidens : vt dicitur in secundo physi. Sed persona est in rebus immobilibus : sicut in deo z in angelis. Non ergo in diffinitione persone debuit poni natura : sed magis essentia . ¶Preterea . Anima separata est rationalis nature indiuidua substantia: non autem est persona. Inconuenienter ergo persona sic diffinitur.

Respondeo Dicendum,quod licet vniuersale z particulare inueniātur in omnibus generibus: tamen speciali quodammodo indiuiduum inuenitur in genere substantie. Substantia enim indiuiduatur per seipsam:sed accidentia indiuiduantur per subiectum quod est substantia[e]. Dicitur enim hec albedo inquantum est in hoc subiecto . Unde etiam conuenienter indiuidua substantie habent aliquod speciale nomen pre alijs. Dicuntur enim hypostases vel prime substantie. Sed de adhuc quoddam specialiter modo inuenitur particulare z indiuiduum in substātijs

169 3.q.2.ā. 2.cor. Et.1.di. 25.ar.1. Et po.q. 9.art.2. Et de vnio.ar. 1.

132

92 122

204

me ſuba mālis indiuiduatur p mām sub certis dimēſionibꝰ tās p ꝓpium z intrinsecum non solum constitutiuum sed distinctiuum:chimericum est enim hos actus separare sēm rem. per materiam autem sub certis dimensionibus non intelligo vt olim exponi in commentarijs de cute z essentia materiam cum potentia ad quantitatē:quoniam poētia illa (vt ptz in.12. meta. in tractatu de principijs predicamentoꝝ) est in genere quantitatis z sic fortes non esset vnū per se. Sed intelligo materiam distictam numero, non vt subiectū quantitatis:sed vt ꝓprius natura ipsius fundamentum radix z causa:ita q̄ ipsa materia in se est prius sic distincta quā quanta:vt sic effectus proportionetur cause. Distinctio enim numeralis qua Soz. distinguitur a ꝓatone inquantum sunt isti homines : non est distinctio quantitatiua : sed fundamentum quantitatiue distinctionis . Et similiter principium distinctiuum huius hominis ab illo vt sic est radix z fundamentum quantitatis.z consequenter distinctionis sequentis ipsam. Hoc autem est materia que est altera pars compositi primo terminantis generationem substantialem in rerum natura in primo instanti nature ante adhesionē aeffitum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

opz em̃ p tunc esse singulare distinctum ab vlt:z p se ens: ac vnũ: quod absq; cõstitutiõe in esse hoc intelligi nequit: p idẽ aũt vnũ q̃q; ẽ hoc, z a ceteris distinguit. Hec ppa nego illã maximã ex sensibus ari. ac S.T. habitã. s. q̃ distinctio numeralis materialis primo conuenit quãtitati: z p̃ir p illã ceteris fm doctrinaz posteriorum: qm̃ participare naturaz eius cui primo conuenit aliquid, pluribꝰ modis cõtingit. Nec oportet illã formaliter saluari in oibus ipsam participantibus: vt in primo posteriorum ostendimus. Materia autẽ q̃ radix fundamẽtum q̃ est quãtitatis: non est etiã in illo primo extra participantia quãtitatis nãm: imo vt melius loquamur: ẽ quasi ꝑhabẽs quãtitatis naturam. Et qm̃ magis ẽ ꝑhabere q̃ participare: si participantia nãm aliquã quo quomodo ꝑsit in effectum illius: quanto magis ꝑsitia nãm illam hoc poterũt: opz em̃ oẽm effectum primo alicui cõueniẽrem ab illo in se velsuis participãtibus aut a ꝑhabẽtibus fieri: vt inductiue ꝓz etiã in effectibꝰ formalibus in vegetatiuo z sensitiuo z similibus: quãuis distinctio de qua loq̃mur nõ sit formalis effectꝰ quãtitatis: nec mã hmõi sic cõtingat quantitatẽ. Sz hec dicta sunt: vt legẽtes intelligant. reliqua autem huius materie tractata sunt.

564 ¶ Quo ad 2m. ostenditur dignitas indiuiduoꝝ rationalis nature inter oia indiuidua substãtie: silr quo ad duo. Primo q̃ ad modũ essendi principiũ operationis: q. s. indiuiduũ rationalis nature solũ hz dominium sui actus: et qõ hoc spectet ad dignitatem indiuidui probat litera ex hoc: q̃ actiones sunt singularium. primo Metaph. Sc̃o quo ad specialitatem nois: q; reliqua vt indiuidua sunt talis nãe: pura irrõnalis: nomen ꝓprium nõ meruerũt ꝑ aũt rationẽ est speciale nomen: qõ est ꝑsona: pp predictã dignitatem. Et sic habemus z propositas dignitates z quid nominis persone: in hoc qõ dr: qõ est nomẽ indiuidui rationalis nãe: restat ḡ tertium.

b 565 ¶ Utrũ persona sit idem quod hypostasis subsistentia z essentia. Arti. 2.

rationalibus, q̃ habent dominiũ sui actus: z non solum aguntur sicut alia: sed per se agunt. Actiones autẽ in singularibus sunt. Et ideo etiã inter ceteras substãtias, etiã quoddã spãle nomen hñt singularia rõnalis nature: z hoc nomen, est persona. Et iõ in predicta diffinitione ꝑsone, ponitur substantia in diuidua, inquãtum significat singulare in genere substantie: additur autẽ rationalis nature, inquantũ significat singulare in rationalibus substantijs.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ lz hoc singulare vel illud diffiniri nõ possit: tũ id q̃ pertinet ad cõem rõnez singularitatis diffiniri potest. Et sic ꝓbs diffinit subam primã. Et hoc modo diffinit Boetius personã. ¶ Ad secundũ dõm, q̃ fm quosdam substãtia in diffinitione persone ponitur pro substantia prima que est hypostasis: neq; tũ superflue additur individua: q; nomine hypostasis vel substãtie prime excluditur ratio vniuersalis z partis. Non em̃ dicimus q̃ hõ cõis sit hypostasis: neq; etiã manus cũ sit pars. Sed q̃ hoc q̃ additur indiuiduum excluditur a persona ratio assumptibilis. Humana enim natura in Christo non est persona, quia est assumpta a dignitori. s. a verbo dei. Sed melius dicendum est q̃ substantia accipitur communiter prout diuiditur per primam z secũdã. Et per hoc quod additur individua trahitur ad standũ pro substantia prima. ¶ Ad tertium dicendum q̃ q; substantiales differentie nõ sunt nobis note, vel etiam noiate nõ sunt: opz interdum vti differentijs accidentalibus loco substantialium puta si ds diceret: ignis est corpus simpler calidum, z siccum. Accidẽtia em̃ propria sunt effectus formarum substãtialium: z manifestãt eas. Et similiter nomina intentionũ possunt accipi ad diffiniendum res secundum q̃ accipiũtur pro aliquibus nominibus rerum: q̃ nõ sunt posita. Et sic hoc nomen individuum ponitur in diffinitione ꝑsone ad designãdũ modũ subsistendi q̃ cõpetit substantijs particularibus. ¶ Ad quartũ dõm quod sc̃dz ꝓbm in. 5. meta. nomẽ nature primo impositum est ad significandã generationem viuẽtium que dr natiuitasᵉ. Et q; hmõi generatio ẽ a principio intrinseco: extẽsum est hoc nomẽ ad significandum principium intrinsecum cuiuscũq; motus. Et sic diffinitur natura in. 2. phy. Et q; huiusmodi principiuz est formale vel materiale, communiter tam materia q̃ forma dicitur natura. Et q; per formã completur essentia vniuscuiusq; rei, communiter essentia vniuscuiusq; rei (quã significat eius diffinitio) vocat natura. Et sic accipitur hic natura. Unde Boe. in eodẽ lib. dicit, qõ natura est vnumquodq; informans specifica differentia. Specifica em̃ differentia est que cõplet diffinitionẽ: z sumitur a propria forma rei. Et ideo cõueniẽtius fuit q̃ in diffinitiõe persone que est singulare alicuius generis determinati: vtere tur nomine nature q̃ essentie: q̃ sumitur ab esse quod est communissimum. ¶ Ad quintũ dicendum q̃ anima est pars humane speciei. Et ideo licet sit separata: q; tamen retinet naturã vnibilitatis, nõ potest dici substãtia individua: q̃ est hypostasis: vel substãtia prima: sicut nec manus nec quecũq; alia partium hominisᵉ. Et sic non cõpetit ei neq; diffinitio persone neq; nomen.

XXIX.

Ad primũ Secunduz sic proceditur. Uidetur, quod persona sit idem quod hypostasis: subsistentia: z essentia. Dicit enim Boe. in lib. de duabus naturis: quod greci nature rationalis indiuiduam substantiã hypostaseos nomine vocauerũt. Sed hoc etiã apud nos significat nomen ꝑsonẽ. Ergo persona omnino idem est qõ hypostasis. ¶ Ꝑ. Sicut in diuinis dicimus tres personas: ita in diuinis dicimꝰ tres subsistentias. Quod non esset nisi persona z subsistentia idem significarent. Ergo idẽ significãt persona z subsistẽtia. ¶ Ꝑ. Boe. dicit in cõ. ꝓdicamentoriũ, q̃ vsia (qõ est idẽ quod essentia) significat cõpositum ex materia z forma. Id autem qõ est compositum ex materia z forma est individuum substantie: quod z hypostasis z persona dicitur. Ergo omnia predicta nomina idem significare videntur.

Sed Contra est, q̃ Boe. dicit in lib. de duabꝰ naturis, q̃ genera z spẽs subsistunt tantũ: individua vero non subsistunt tantũ: verum etiã substant. Sed a substendo dr subsistentie: sicut a substando sube vel hypostases. Cum igitur esse hypostases vel personas nõ cõueniat generibus vel speciebꝰ hypostases vel persone nõ sunt idem qõ subsistentie. ¶ Ꝑ. Boe. dicit in cõ. ꝓdicamentorum, quod hypostasis dicitur materia. vsiosis autẽ. i. subsistẽtia dr forma. Sed neq; forma neq; materia põt dici persona. Ergo persona differt a predictis.

Ռndeo Dicendum, q̃ fm ꝓbm in. 5. meta. substantia dr dupliciter. Uno modo dicit substãtia quiditas rei quam signiat diffõ: fm qõ dicimus q̃ diffõ signiat substantiã rei. Quã quidem substantiã greci vsiam vocant: qõ nos essentiã dicere possumus. Alio modo dicit substantia subiectum vel suppositũ: qõ subsistit in genere substantie. Et hoc quidem cõter accipiẽdo nõiari potest, z nõie significante intentionẽ. Et sic dicitur suppositum. Noiatur etiam tribus nõibus signiantibus rem. Que q̃dem sunt res nature, subsistentia, z hypostasis fm triplicez consideratiõnẽ substantie sic dicte. Secundũ. n. ꝙper se existit: z nõ in alio vocatur subsistentia. Illa enim subsistere dicimus q̃ nõ in alio: sed in se existũt. Sc̃m vero quod supponitur alicui nature cõi, sic dr res nãe: sicut hoc hõ est res nature humane. Sc̃m vero q̃ supponitur accñtibus dr hypostasis vel substantia. Qõ aũt hec tria nomina signiant cõiter in toto genere substantiarum: hoc nomen persona signiat in genere rõnalium substantiarum.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ hypostasis apud grecos ex propria significatione nois habet q̃ significet quod cunq; individuũ substãtie: lz ex vsu loquendi hz qõ sumat ꝓ individuo rõnalis nature rõne sue excellẽtie. ¶ Ad fm dõm q̃ sicut nos dicimus in diuinis plural' tres personas z tres subsistẽtias ita greci dicũt tres hypostasesᵉ. Sed q; nomẽ substãtie q̃ fm ꝓprietatẽ significatiõis rñdet hypostasi: equinocãt apud nos: cũ q̃q; significet essentiam: q̃q; hypostasim: ne possit esse error occasio: maluerunt pro hypostasi trãsferre subsistẽtiã q̃ substãtiã. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ essentia ꝓprie est id q̃ signiat ꝓ diffinitionẽ. Diffõ aũt ꝓplectit ꝓncipia spẽi: nõ aũt principia individualia. Uñ in rebus cõpositis ex materia z forma essentia signiat non soluz formam: nec solum materiam: sed cõpositum ex materia z forma cõmuni: prout sunt principia spẽi. Sed compositum ex hac mria z ex hac forma hz rõnem hypostasis z persone. Anima em̃ z caro z os sunt de ratione hominis. Sed hec anima, z hec caro, z hoc os: sunt de rõne huius hois. Et iõ hypostasis z ꝑsona addũt supra rationẽ essentie principia individualia: neq; sunt idem cum essentia in cõpositis ex mria z forma: vt supra dictum estᵉ, cum de simplicitate diuina ageretur. ¶ Ad quartum dõm, q̃ Boe. dicit genera z spẽs subsistere inquantum in diuiduis aliquibus cõpetit subsistere, ex eo quod sunt sub generibus z speciebus in predicamento substantie cõprehensis: nõ quod ipse species vel genera subsistant: nisi scõm opinionẽ Platonis ᵉ: qui posuit spẽs rerum separatim subsistere a singularibus. Substare vero cõpetit eisdem individuis in ordine ad accidentia: que sunt preter rationẽ generum z specierum. ¶ Ad quintum dõm, q̃ individuũ compositum ex materia z forma habet quod subsistet accidenti ex proprietate materie. Unde z Boe. dicit in libro de tri. Forma simplex subiectum esse non potest. Sed quod per se subsistat habet ex proprietate sue forme: que non aduenit rei subsistenti: sed dat esse actuale materie: vt sic in diuiduum subsistere possit. Propter hoc ergo hypostasim attribuit materie: z vsiosim siue subsistentiam forme: quia materia est principium substandi: z forma est principium subsistendi.

¶ Utrum nomen persone sit ponendum in diuinis. Arti. 3.

Ad tertiũ Sic proceditur. Uidetur, q̃ nomen persone non sit ponendum in diuinis. Dicit em̃ Dio. in puncipio de di. no. Uniuersaliter non est audendum aliquid dicere nec cogitare de supersubali occulta diuinitate preter ea que diuinitus nobis ex sanctis eloquijs sunt expressa. Sed nomen persone non exprimitur nobis in sacra scriptura noui vel veteris testamenti. Ergo non est nomine persone vtendum in diuinis. Ꝑ. Boetius dicit in lib. de dñ. na. Nomen persone videtur traductum ex his personis: que in comedijs tragedijsq; homines representabant. Persona enim dicta est a personando: q; concauitate ipsa maior ne cesse est vt voluatur sonus. Greci vero has personas ꝓsopa vocant ab eo quod ponantur in facie: atq; ante oculos obtegant vultum. Sed hoc non potest competere in diuinis: nisi forte secundum metaphoraã. Er go nomen persone non dicitur de deo nisi metaphorice. Ꝑ. Omnis ꝑsona est hypostasis. Sed nomen hypostasis non videtur deo competere: cũ secunduz Boe. significet id quod subiicitur accidẽtibus. Que in deo nõ sunt. Hiero. etiã dicit: q̃ in hoc nomine hypostasis venenum latet sub melle. Ergo hoc nomẽ persona nõ est dicendum de deo. Ꝑ. A quocunq; remouet diffinitio z diffinitum. Sed diffinitio persone supra posita non videtur deo competere. Tum quia ratio importat discursiuam cognitionez. Que non competit deo: vt supra ostensum est. Et sic deus non potest dici rationalis natura re. Tum etiaz quia deus dici non potest in diuidua substantia: cum principium individuationis principium est materia: sed solũ fm q̃ importat incõcabilitatẽ. Substantia vero cõuenit deo fm q̃ signiat existere per se. Quidã tamen dicunt qõ diffõ superius a Boe. data: non est diffõ persone fm q̃ personas in deo dicimus.

conclusio responsiua. ꝑsona significat in gñe rationalium substantiarum quod hec nomina. s. subsistentia: rea natura: et substantia seu hypostasis significant communiter in toto genere substantiarum. Et manifestatur duabus distinctionibꝰ. Prima est subsistentie in essentiam z substãtiã quãmã. Secunda est ipsiꝰ prime subsistãtie in nominatria quidez rei: z vnĩ intentionis: vt clare ꝓz in litera. Ex his nãq; manifestat: z qõ persona non est idem quod essentia: z qõ est idem quod hypostasis z subsistẽtia.

¶ Super Arti. 3.

Est titulo querliter. In corpore vnica est conclusio habens duas partes. Persona de deo dicitur excellentioi modo quã de creaturis. Pro barꝰ quo ad primaz partẽ essentia dei continet in se omnem perfectionem. ergo omne quod est perfectionis est deo attribuendum. ergo id quod est perfectissimum in tota natura. ergo persona. Et declaratur hec vltima consequentia: quia significat subsistens in rationali natura. Quo ad secundã vero partem: quia alia nomina communia deo et creaturis excellentioi modo dicuntur: vt patet ex supradictis.

¶ Circa hunc processum dubium est quomodo sit verum. quod persona significet perfectissimum in tota natura. Tum quia natura specifica perfectioz videtur indiuiduo. Tum quia sequeretur q̃ in diuinis esset distinctio imperfectissima.

¶ Ad horum euidentiam sciendum est q̃ persona in communi loquendo significat perfectissimum in tota natura: non quia personalitas sit perfectissimum omnium: sed quia natura intellectualis que est omnium perfectissima in suo completo esse, est ens perfectissimum omnium. constat autem q̃ nisi per seipsaz in rerum natura subsistat: quomodocunq; hoc sit perfecte non a est. Et propterea quia argu. persona significat dignitatem talis nature 8ᵉ subsistentis. ideo per positum ex materia z forma cõmuni: prout sunt principia spẽi. Sed compositum ex hac mria z ex hac forma hz rõnem hypostasis z persone. Anima em̃ z caro z os sunt de ratione hominis. Sed hec anima, z hec caro, z hoc os: sunt de rõne huius hois. Et iõ hypostasis z ꝑsona addũt supra rationẽ essentie principia individualia: neq; sunt idem cum essentia in cõpositis ex mria z forma: vt supra dictum estᵉ, cum de simplicitate diuina ageretur. ¶ Ad quartum dõm, q̃ Boe. dicit genera z spẽs subsistere inquantum in diuiduis aliquibus cõpetit subsistere, ex eo quod sunt sub generibus z speciebus in predicamento substantie cõprehensis: nõ quod ipse species vel genera subsistant: nisi scõm opinionẽ Platonis ᵉ: qui posuit spẽs rerũ separatim subsistere a singularibus. Substare vero cõpetit eisdem individuis in ordine ad accidentia: que sunt preter rationẽ generum z specierum. ¶ Ad quintum dõm, q̃ individuũ compositum ex materia z forma habet quod subsłet accidenti ex proprietate materie. Unde z Boe. dicit in libro de tri. Forma simplex subiectum esse non potest. Sed quod per se subsistat habet ex proprietate sue forme: que non aduenit rei subsistenti: sed dat esse actuale materie: vt sic in diuiduum subsistere possit. Propter hoc ergo hypostasim attribuit materie: z vsiosim siue subsistentiam forme: quia materia est principium substandi: z forma est principium subsistendi.

¶ Utrum nomen persone sit ponendum in diuinis. Arti. 3.

Ad tertiũ Sic proceditur. Uidetur, q̃ nomen persone non sit ponendum in diuinis. Dicit em̃ Dio. in puncipio de di. no. Uniuersaliter non est audendum aliquid dicere nec cogitare de supersubali occulta diuinitate preter ea que diuinitus nobis ex sanctis eloquijs sunt expressa. Sed nomen persone non exprimitur nobis in sacra scriptura noui vel veteris testamenti. Ergo non est nomine persone vtendum in diuinis. Ꝑ. Boetius dicit in lib. de dñ. na. Nomen persone videtur traductum ex his personis: que in comedijs tragedijsq; homines representabant. Persona enim dicta est a personando: q; concauitate ipsa maior ne cesse est vt voluatur sonus. Greci vero has personas ꝓsopa vocant ab eo quod ponantur in facie: atq; ante oculos obtegant vultum. Sed hoc non potest competere in diuinis: nisi forte secundum metaphoraã. Er go nomen persone non dicitur de deo nisi metaphorice. Ꝑ. Omnis ꝑsona est hypostasis. Sed nomen hypostasis non videtur deo competere: cũ secunduz Boe. significet id quod subiicitur accidẽtibus. Que in deo nõ sunt. Hiero. etiã dicit: q̃ in hoc nomine hypostasis venenum latet sub melle. Ergo hoc nomẽ persona nõ est dicendum de deo. Ꝑ. A quocunq; remouet diffinitio z diffinitum. Sed diffinitio persone supra posita non videtur deo competere. Tum quia ratio importat discursiuam cognitionez. Que non competit deo: vt supra ostensum est. Et sic deus non potest dici rationalis natura re. Tum etiaz quia deus dici non potest in diuidua substantia: cum principium individuationis principium est materia: sed solũ fm q̃ importat incõcabilitatẽ. Substantia vero cõuenit deo fm q̃ signiat existere per se. Quidã tamen dicunt qõ diffõ superius a Boe. data: non est diffõ persone fm q̃ personas in deo dicimus.

fectissimum in tota natura merito significat. Unde non obstat si individua materia: lia sint propter naturam. Tum quia nõ fit hic comparatio persone ad naturam: imo natura claudit in persona. Tum quia sermo presens de persona in communi z non in naturis materialibus est. Secunda vero obiectio soluit per hoc q̃ in ratione persone aliquid abstrahens a perfectione. significat eã rẽ nature intellectualis subsistentem incõmunicabiliter incommunicabilitas eſt nec perfectionem nec imperfectionem dicit. Et quo ad hoc distinguitur persone diuine. nõ autem quo ad ea que perfectionis sunt. Et sic neganda est sequela vel distinguendum vt diximus. Sed adhuc restat dubiũ: quoniam si persona quo ad aliquid abstrahit a perfectione: sequeretur q̃ ex vi processus facti, in litera integra ratio persone nõ concluderetur in deo: qm̃ ex perfectione essentie diuine litera infert rationem persone tanquam rem perfectissimam in deo reperiri. 169

¶ Ad hoc dicitur qõ a ex perfectione diuine essentie proueniꝝ: non solũ q̃ sit omnis perfectio: sed quicquid ne cessario inest his que perfectionem dicunt: de quoruz numero est incõmunicabilitas ex ꝓpterea ex perfectione essentie diuine est: q̃ sit persona quo ad omnia que claudũtur in ratiõe persone: imo vt a superius habitus est de ratione perfectionis diuine est qõ deus ipse sit trinus secundũ huiusmodi res incõcabiles quas ꝓsonas dicimus.

8 15 170 b

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super arti. 4.

TIulus clarus est ⁊ in corpore magis explanabitur.

3.di. 23. artic. 3. ⁊ di. 26. q. 1. ar. 1. q. 2. po. qō. 3. ar. 4.

¶ In corpore quatuor facit. primo rationem difficultatis insinuat. secundo refert quasdam opiniones. tertio respōdet quesito quarto ex determinatione prem:ssa saluat quodammodo precitatas opiniones.

¶ Quo ad p̄m duas ꝓditiones oppositas in hoc nole inuētas, cās assignat difficultatis. Non significat esse ad aliqd: ⁊ pluraliter tm in diuinis ponit. hec esse est conditio relatiorū, repugnās absolutis. Illa ad absoluta spectat. ¶ Quo ad scōm tres affert opiniones. p̄ma p̄sonē nomen equiuocat: ⁊ vt magistri. 25. di. primi. Sed hec refellit quo ad cām ⁊ rēm: quia maiorē data fuisset occasio calūniandi ⁊c. Scōa essentiā in recto resolutionē ꝙ in obliquo: tertia vero cōuerso, ꝙ nam significare dicit. vt satis clare hꝫ i lra.

169 argu. a.

¶ Quo ad tertiū conclusio rōnabilior ꝙsto est, ꝙ sona diuina significat resolutionē p modū subē. i. hypostasis in nā diuina. Hec conclusio ex parte subiecti includit duos terminos. s. ꝙsona diuina ex parte vero predicati scindit tres terminos scz ly relonem: ly per modum hypostasis: ⁊ ly in natura diuina. ⁊ quo ad singulos declaratur i lra. Quo ad subiectū quidem dicit primo. q aliud est querere ⁊ loqui de significatione p̄sone ⁊ aliud de significatione p̄sone dine. Scōo q̄ p̄sona ⁊ p̄sona dina se habēt sicut aial ⁊ hō. Et ex b̄ sequit tertiū q ly p̄sona dina ponit ad circūloquēdū incomplexum nomē: sicut si aial rōnale poneremꝰ loco hois. Et sic titulus qōnis clarior apparet: qm̄ qō est de significatione nō ly per p̄sone cū predicatur de deo: qm̄ sic discussa est eis distiō. predicat esse persona cōiter dicta: sed persone diuine ancꝫ totum hoc significet relonem aut essentiam. Ex parte autem p̄dicati sigillatim manifestatur conclusio ⁊ primo quidem q ly significet relonem sic. persona in cōi significat substantiam individuam rationalis nature. ergo persona talis nature significatum. Propter quod Ric. de sancto victo. corrigere volens hanc distinctionem, dixit: q persona secundum q̄ de deo dicitur est diuine nature incommunicabilis existentia.

¶ Utrum hoc nomen persona significet relationem. Articu. 4.

D quartū Sic procedi-tur. Videtur quod hoc nomen persona non significet relationem: sed substantiam in diuinis. Dicit enim augustin. in. 7. de trinitate. Cum dicimus personam patris, non aliud dicimus quam substantiam patris. Ad se quippe dicitur persona non ad filium. ¶ Preterea. Quid querit de essentia. Sed sicut dicit Augustinus in eodem loco cum dicitur, tres sunt qui testimonium dant in celo, pater verbum, ⁊ spiritus sanctus. ⁊ queritur: quid tres: respondetur tres persone. Ergo hoc nomen persona significat substantiam.

¶ Preterea. Secundum philosophum in 4. meta. Id quod significatur per nomen est eius diffinitio. Sed diffinitio persone est rationalis nature individua substantia, vt dictum est[c]. Ergo hoc nomen persona significat substantiam.

¶ Preterea. Persona in hominibus ⁊ angelis non significat relationem: sed aliquid absolutum. Si igitur in deo significaret relationem diceretur equiuoce de deo ⁊ hominibus ⁊ angelis.

Sed contra Est: qō dicit Boe. in li. de trī. quod omne nomen ad personas pertinens relationem significat. Sed nullum nomen magis pertinet ad personam quam hoc nomen persona. Ergo hoc nomen persona relationem significat.

Respondeo Dicendum, ꝙ circa significationem huius nominis persona in diuinis difficultatem ingerit ꝙ pluraliter de tribus predicatur preter naturā essentialiū nominū: neq; etiā ad aliquid dicitur, sicut nomina q̄ relationē significant. Unde quibuscūq; visum est, qō hoc nomē persona simpliciter ex virtute vocabuli essentiam significet in diuinis: sicut hoc nomen deus: ⁊ hoc nomen sapiens: sed ꝓpter instātiam hereticoꝝ est accōmodatū ex ordinatione concilij vt posset poni pro relatiuis: ⁊ precipue in plurali, vel cū nomine partitiuo: vt cum dicimus tres personas: vel alia est persona patris: alia filij.

111

¶ In singulari vero potest sumi pro absoluto ⁊ pro relatiuo. Sed hec non videtur sufficiēs ratio. Quia si hoc nomen persona: ex vi sue significationis non habet quod significet nisi essentiam in diuinis ex hoc qō dictum est tres personas non fuisset hereticorum quietata calūnia sed maioris calumnie data esset eis occasio. Et ideo alij dixerunt ꝙ hoc nomen persona in diuinis significat simul essentiam ⁊ relationem. Quorum quidam dixerunt quod significat essentiam in recto: ⁊ relationem in obliquo: quia persona dicitur quasi per se vna. Unitas autem pertinet ad essentiam. Quod autem dicitur per se implicat relationem obliquē. Unde igitur enim pater per se esse quasi relatione distinctus a filio. Quidam vero direrunt econuerso: quod significat relationem in recto ⁊ essentiam in obliquo: quia in diffinitione persone natura ponitur in obliquo. Et isti propinquius ad veritatem accesserunt. ¶ Ad euidētiam igitur huius questionis considerandum est quod aliquid est de significatione minus communis: quod tamen non est de significatione magis communis. Rationale enim includitur in significatione hominis: quod tamen non est de significatione animalis. Unde aliud est querere de significatione animalis ⁊ aliud est querere de significatione animalis quod est homo. Similiter aliud est querere de significatione huius hominis persona in communi, ⁊ aliud de significatione persone diuine. Persona enim ⁊ in communi significat substantiam individuam rationalis nature: vt dictum est[c]. Individuum autem est quod in se indistinctum, ab alijs vero distinctum. Persona igitur in quacunq; natura significat id quod est distinctum ⁊ in natura illa. Sicut in humana natura significat has carnes: ⁊ hec ossa ⁊ hanc animam: que sunt principia individuantia hominem. Que quidem licet non sint de significatione persone: sunt tamen de significatione persone humane. Distinctio autem in diuinis non fit nisi per relationes originis: vt dictum est supra[c]. Relatio autem in diuinis non est sicut accidens inherens subiecto: sed est ipsa diuina essentia[c]. Unde est subsistens sicut essentia diuina subsistit. Sicut ergo deitas est deus: ita paternitas diuina est deus pater: qui est persona diuina. Persona igitur diuina significat relationem vt subsistentem. Et hoc est significare relationem per modum substantie: que est hypostasis subsistens in natura diuina[c]: licet subsistens in natura diuina non sit aliud quā natura diuina. Et ꝑm hoc verum est: qō hoc nomen persona significat relationem in recto ⁊ essentiam in obliquo: non tamen relationem in quantū est relatio: sed in quantum significatur per modum hypostasis. Similiter etiam significat essentiam in recto ⁊ relationem in obliquo in quantu; essentia idem est qō hypostasis. Hypostasis autez significatur in diuinis vt relatione distincta. Et similiter relatio per modum relationis significata cadit in ratione persone in obliquo. Et secundum hoc etiam dici potest ꝙ hec significatio huius nominis persona non erat percepta ante hereticorum calūniam. Unde non erat, in vsu hoc nomen persona: nisi sicut vnum aliorum absolutorum. Sed postmodum accommodatum est hoc nomen persona ad standum pro relatiuo ex congruentia sue significationis: vt scilicet hoc ꝙ stat pro relatiuo: non solum habeat ex vsu (vt prima opinio dicebat): sed etiam significatione sua.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ hoc nomen persona dī ad se nō ad alterum: q̄ significat relationem nō per modum relationis: sed per modum substantie q̄ est hypostasis. Et ꝑm hoc Aug. dicit ꝙ significat essentiaz: p̄out in deo essentia est idem cum hypostasi: quia in deo nō differt quod est ⁊ quo est. ¶ Ad secundum dicendum, quod quid quādoq; querit de natura q̄ significat diffinitio: vt cū queritur quid est homo. ⁊ respondetur animal rationale mortale[c]. Quandoq; vero querit suppositum: vt cum queritur: quid natat in mari: ⁊ respōdetur pisces. Et sic querentibus quid tres: responsum est tres persone.

¶ Ad tertium dicendum, quod in intellectu substantie includitur: idest distincte vel incommunicabilis intelligitur in diuinis relatio vt dictum est[c].

¶ Ad quartū dōz ꝙ diuersa ratio minꝰ cōcat distinctum in illa natura. ergo persona diuina significat relationem originis. Prima consequentia probatur: quia de ratione indiuidui est indistinctio in se ⁊ distinctio ab alijs: ⁊ explanatur in persona humana. Secunda autē ꝑa probatur: q̄ distinctio in diuinis non est nisi per relationes originis. Deinde probatur ꝙ per modum subē. i. hypostasis sicut relatio in diuinis non est accidens: sed diuina essentia. ergo est subsistens sicut illa. ergo paternitas diuina est deus pater: sicut deitas est deus. Et persona diuina significat relationē subsistentem. ergo p modum hypostasis. Deinde p modum quo ad ly in natura diuina declarat: excludendo tacitam obiectionem de identitate nature ⁊ hypostasis in diuinis: ⁊ intendit qō licet subsistens in diuina natura sit idem ꝙ ipsa: nō hoc tamen stat ꝙ persona significat relationem subsistentem: non per modum nature: sed per modum subē que est hypostasis in illa natura: quia rationes distinguuntur.

¶ Circa illā ꝓculat relationē aduerte qō vt S. Tho. in qōne de potētia. q. 8. art. 4. expōnit, ꝓsonā significare resolutionē pōt intelligi dupliciter. Uno mō formaliter. Alio mō materialiter. ⁊ vult ibidem q̄ materialiter tm̄ significet resolutionem originis formaliter vero hypostasim diuine nature. Et ꝙ hanc distinctionem multe solutiones obiectionum, vt ex mihi ꝙ hoc in loco aliqua p̄scrutatē. ꝓpter rōnē subti. i. ꝓsone diuine: intēdat aꝙ nō solum mālr. i. tāq̄ id in quo necessario saluat. sed etiā formalr. relationē diuina ꝓsona includat: nō tñ determinate p̄tinatē aut filiationē. De rōne essentiali diuine hypostasis ꝑm veritatē est relatio origis. Quis non ista vel illa. In cuius signū nihil hic soluit ex illa distōne: sed oīm difficultatū rō reddit diuersitas inter modū significandi ⁊ rem significatā: q; ꝓsz res ita significata est relationis significat ꝛt absolute per modū hypostasis.

¶ Circa ꝓbōnē illius articule p modū hypostasis aduerte q̄ ly nō ꝓ-

heat. q̄ significat relationē subsistentē ergo significat cā vt subsistentē: vt in lra fieri vī: valeret tñ si a. ex ꝓpria rōne significaret per modū subsistentis id qō significat: ⁊ qm̄ persona manifeste significat p modum subsistētis ad ꝓbandū q̄ significaret relationē p modū subsistētis, nō erat opus nisi ꝓbare q̄ significaretur relatio ⁊ q̄ ipsa subsisteret: ⁊ hoc fit ꝑpicue in litera.

¶ Circa ꝗdicta simul occurrūt obiectiones sco. ex ꝓmo di. 23. ⁊ 25. argu. eīs q̄ nec relo, nec subsistā-

na ꝓsona aut 2ª: nec aliqd positiuū q̄ditatiuus diuinis ꝓsonis: significat. noie ꝓsone in diuinis. Et q̄ non relo q̄dē probat q̄ ad qcūq; 9t relatiuū inferiꝰ ad idē 9t relatiū superiꝰ: ly nō ꝓtio. ergo si ꝓsona de relone: sicut ꝑ est ꝑ filij ꝓtio ita erit ꝓsona filij nō ꝓtio. qō. Ro nihil ꝓsitiuū q̄ditatiuū persone nis ꝓbat. q: ab vltimis distinctiuis ⁊ constitutiuis ꝓsonaz: nihil potest abstrahi cōe dictū de eis in q̄d: quia sunt ꝓtio diuersa: a. tioch̄ posset de eis ꝛri in q̄ cōuenīūt ⁊ in quo differūt. Qō autē nec substantia ꝓna ꝓbat. q: subsistēs idifferens est ad absolutū ⁊ relatiuū. ¶ Ad has obiectiones loqndo de ꝓsona diuina: de q̄ vī ex sco. loc: vt ꝓz ex ꝑdcō motiuo adducto. breuiter dōm est. ꝓp rōnē adductā i litera quod ipsa signiat relationez originis in cōi: non ꝓ modū relonis: sed hypostasis. Et q: resolutio originis constituta divine ꝓsone: non solū i ꝑsōli vt paternitas: ꝛz ēt ꝑm rōnē relonis hypostatice: claudit q̄ditatiue in rōne divine persone: puta ꝑis eo mō q̄ superius claudit in rōne inferioris: ⁊ ipsa cadē relatio est subsistēs ꝓna. seu hypostasis divine nāe. Ꝛccirco oppositū oīm trium illaz: a sco. tenemus. Ad ꝓmā obiectionez ꝓ risio ex lra: qm̄ illa maioꝛ non est vera: qm̄ relatiuū significatur p modū absoluti: vt ꝓtingit in ꝓpōsito: ⁊ ꝛccirco sequela est nulla. Ad scōam ꝛo obiectionem 9z q̄ aliud est loq de reb⁹, ⁊ aliud de ꝓceptib⁹: quāuis. n. a reb⁹ sub ꝓceptib⁹ vltimate distinctius non possit abstrahi cōe aliqd dictū in q̄d de illis ꝓceptib⁹: ꝑter tranſcēdētia: a reb⁹ tamen ipsis absolute ꝗtūcūq; simplicibus: pōt abstrahi ꝓdicatum aliqd cōe vninocum ēsī in q̄ditatiuis vel ꝓcie: ⁊ non solū quasi ꝓpriū: modo nulla causa est in ꝓposito q̄ si ꝓsona diuina significat aliqd cōe ꝓdicatū i q̄d de diuinis ꝓsonis, q̄ illud ꝓpr cē cōe cōstitutiuis ꝓsonaꝝ quo ad vltimos suos cōceptus abstracte, ⁊ precise sumptis. hāc esse cōdōnalē supponit illud motiuū: quā nō opz cē verā. nec ab ipso est. ꝓbata. Ad 3ᵐ ꝛt obōnē neg ad ꝓ rō subsistētis: accipiēdo subsistēs q̄ modū hypostasis: vt tā in diffone Boe. ꝗ in diffone Ric. expiimitur. applicando ad diuina: abstrahat ab absoluto ⁊ respectiuo: imo est respectiua: quamuis possit a nobis absolute concipi: vt de facto significatur persone diuine nomine. Et quoniam nihil aliud est ꝓma suba in diuinis quam huiusmodi res respectiua subsistens ⁊c. Ideo persona diuina significando rem respectiuam huiusmodi significat substantiā ꝓmam diuine nature: ⁊ significando substantiam ꝓmam diuine nature: significat relationem originis subsistentem ⁊c.

¶ Quo ad 4ᵐ redit ad opiniones ꝓrecitatas. Et primo ad tertiā de relone in recto: ⁊ nā in obliquo: dicitoꝛ hoc verificari de resolutiōe nō vt relo: sed vt subsistens. Relo eīm dupl̄r sumi potest scilicet vt relo. puta paternitas: seu qua aliquid ad aliud refertur: ⁊ vt hypostasis seu quod qua si denominari intelligitur relatiuum: vt ly pater subsistantiue sumptum. Deinde ad secundam opinionem de essentia in recto: ⁊ relatione in obliquo. ꝙ dicit hoc ꝛificari de essentia non formalr. ꝛz idēcie. i. vt idēntificat hypostasi: ⁊ de relatiōe vt relo est. Demū ad ꝓmā opinionē de equocatiōe ⁊ accōmodatione, ⁊ dicit tria. ꝓio signationem fuisse olim occultam sēbo affirmat accōmodationem. tertio q̄ cā accōmodatiōis nō est in diuinis. ¶ Ad tertium dicendum, quod a deo ꝓpter summam vnitatem ⁊ simplicitatem excluditur omnis pluralitas absolute dictorum: non autem pluralitas relationum que relationes ꝓdicantur de aliquo vt alterum[c]. Et sic compositionē i ipso de quo dicuntur non important: vt Boe. in eodem libro docet. ¶ Ad quartum dicendum, quod numerus est duplex scilicet numerus simplex vel absolutus: vt duo ⁊ tria ⁊ quatuor. Et est numerus qui est in rebus numeratis: vt duo homines ⁊ duo equi. Si igitur in diuinis accipiatur numerus absolute siue abstracte: nihil prohibet in eo esse totum ⁊ partem. Et sic non est nisi in acceptione intellectus nostri. Non enim numerus absolutus a rebus numeratis est: nisi in intellectu. Si autem accipiamus numerum ꝓout est in rebus numeratis: sic in rebus quidem creatis vnum est pars duorū: ⁊ duo trium: vt vnus homo duorum: duo trium. Et sic non est in deo: quia tantus est pater quāta tota trinitas: vt infra patebit[c].

¶ Utꝛ in deo sint pl̄es ꝓsone q̄m tres. Ar. 2.

D secundū Sic procedi-tur. Videtur quod in deo sint plures persone q̄m tres. Pluralitas enim personarum in diuinis est secundum pluralitatem ꝓprietatum relatiuarum: vt dictum est[c]. Sed quatuor sunt relationes in diuinis: (vt supra dictum est[c]) scilicet paternitas filiatio communis ꝙratio ⁊ processio. Ergo quatuor persone sunt in diuinis. ¶ Preterea. Non plus differt natura a voluntate in deo quā natura ab intellectu. Sed in diuinis est alia persona que procedit per modū voluntatis vt amor: ⁊ alia que procedit per modū

Et ꝓpterea hoc sufficit ad propositum.

¶ Super articu. 2.

Titulo aduerte quod intentio litere est non solum discutere an sint plures persone quam tres. sed etiam an sint pauciores. ꝙ una tantum. Et hoc patet tum ex ꝓpone questionis in principio huius questionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit esse ifka ibi: q 2° grendū est quot sunt. Tū ex cōclusione rñsiua in corpore articuli, pposita z illata: est em̄ vna exclusiua. s. pſone diuine sunt tātū tres: ad cui° ꝓpriatē patet oportere verificari q nec sunt pl̄es nec pauciores. ¶ In corpe vnica exclusione cōclusiua rñdet q̄sito. Necesse est ponere personas in diuinis tres rñ. Et ꝓbat̄ simil quo ad vtrāq; exponēdo sic. Plēs per pſone diuine sunt plures relationes subsistētes abinuicem realiter distincte sola oppositione relatiua. ergo oēs relationes opposite ad distinctas pſonas: nō opposite ad eādem ptinent. ergo paternitas z filiatio ad duas spectāt personas. Sicque paternitas est persona patris z filiatio est pſona filij. Tunc vltra. ergo alte due relationes: scz spiratio z processio: neutri premissarum: sed sibiinuicē opponite: ad vnam personam non spectant: ambe ergo vel vna earum cōuenit vtriq; dictarū personarum: vel vna vni: z alia alij: sed processio non potest spiritussanctus producit diuinam personaz per modum intellectus: sed infinitis aliis modis. Ergo sunt infinite persone in diuinis. ¶ Preterea. Et infinita bonitate paris est quod infinite seipsum communicet producendo personam diuinam. Sed etiaz in spiritusancto est infinita bonitas. Ergo ꝓcessio non conuenire vtriq; quia ꝓcessio intellectus ꝓdiret ex ꝓcessōe amoris. ergo spiratio conuenit vtrique: vtpote nulli earum opposita. ergo ꝓcessio conuenit alij persone. ergo sunt tantum tres personе: scz pater z filius z spiritussanctus.

¶ Circa hūc ꝓcessum dū occurrit nō parum de modo ꝓcedēdi: diminutē em̄ manifeste videt z truncus. Tum q̄. ꝓponit diſiū172 ctiuā: scz q̄ spiratio z

173 ꝓcessio sic se habent: q̄ vel vna earum conuenit patri z filio: vel vna patri z alia filio: z tamen non discutit fecundam partem disiunctiue ex cuius discussione pendet: an pſone sint pauciores q̄ tres. Tum q̄ ꝓponit etiam negatiuam habentem duas partes. s. processio non conuenit patri z filio vel alteri eorum. Et rñ non ꝓbat eā nisi q̄ ad primā partē: vt manifeste cōuincit rō litere z subiūcta verba testā163 tur: scz si pſona generans z genita procederent a spirante.

162 c ¶ Circa eundem quo que processum dubitz est. quoniam implicare videtur contradictoria. Ex vna enim parte dicitur q̄ sola relatiua oppositio distinguit realiter in diuinis: z q̄ relationes 2ae combinationis: scilicet spiratio z processio non opponuntur relationibus primis: scilicet paternitati z filiationi: z ex illa ꝑte probatur realis distinctio processioni a paternitate z filiatione. Ex his enim arguo sic: ex primo dicto sola oppositio relatiua distinguit realiter: sed processio non opponitur relatiue paternitati aut filiationi ex 2° dicto ergo nō distinguit realiter. Et cōuerso processio distinguitur realiter a paternitate z filiatione: ergo opponitur illi relatiue

Sed contra Est, q̄ dicit. 1. Jo. vltimo. Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater, verbū, z spiritussanctus. Querentibus autez quid tres: respondetur. Tres persone: vt Augu. dicit. vij. de trini. Sunt igitur tres persone tantum in diuinis.

Respondeo Dōm, q̄ sm̄ p̄missa necesse est ponere tātum tres personas in diuinis. Ostensuz est enim q̄ plures pſone sunt plures relatiōes subsistētes abinuicē realiter distincte. Ea lis autē distinctio inter relationes diuinas nō est nisi rōne oppositionis relatiue. Ergo oportet duas relatiōes oppositas ad duas pſonas ptinere. Si que autem relationes opposite non sunt ad eandem pſonam necesse est eas ptinere. Paternitas ergo z filiatio (cum sint opposite relationes) ad duas personas ex necessitate pertinent. Paternitas igitur subsistens est persona patris: et filiatio subsistens est persona filij. Alie autē due relationes ad neutrum harum oppositionē habent: sed sibiinuicem opponuntur. Impossibile est igitur q̄ ambe vni persone conueniant. Oportet ergo q̄ vel vna earuz conueniat vtriq; dictarum pſonarum: aut q̄ vna vni, z alia alij. non autem potest esse q̄ processio conueniat patri z filio. vel alteri eorum, quia sic sequeretur q̄ processio intellectus que est generatio in diuinis: scōm quam accipitur paternitas z filiatio: prodiret ex processione amoris: sm̄ quā accipitur spiratio z processio: z persona generans et genita procederent a spirante. Quod est cōtra premissa e. Relinquitur ergo q̄ spiratio conueniat z persone patris, z filij, vtpote nullam habens oppositionem relatiuam, nec ad paternitatem, nec ad filiationem. Et per consequens oportet quod conueniat processio alteri persone: que dicitur persona spiritussancti, que per modum amoris procedit: vt supra habitum est e. Relinquitur ergo tantum tres personas esse in diuinis, scilicet patrem, z filium, z spiritumsanctum e.

Ad primū Ergo dicendum, q̄ licet sint quatuor relationes in diuinis: tamen vna earum: scz spiratio non separatur a persona patris z filij: sed cōuenit vtriq;. Et sic licet sit relatio: nō tamen dicitur proprietas. Quia non conuenit vni tantum persone: neq; relatio personalis: id est constituens persona e. Sed he tres relationes paternitas, filiatio: z processio, dicuntur proprietates personales quasi personas constituentes. Nam paternitas est persona patris: filiatio persona filij: processio persona spiritussancti procedentis.

¶ Ad secundum dicendum, quod id quod procedit per modum intellectus vt verbuz procedit secundum rationem similitudinis: sicut etiam id quod procedit per moduz nature. Et ideo supra dictum est: quod processio verbi diuini est ipsa generatio per modum nature. Amor autem inquantum huiusmodi non procedit vt similitudo illius a quo procedit. licet in diuinis amor sit coessentialis inquantum est in diuinis. Et ideo processio amoris non dicitur generatio in diuinis e. ¶ Ad tertium dicenduz, quod homo (cum sit perfectior aliis animalibus) habet plures operationes intrinsecas quam alia animalia, quia eius perfectio est per modum compositionis. Unde in angelis q̄ sunt perfectiores z simpliciores sunt pauciores operationes intrinsece quam in homine e: quia in eis non est imaginari sentire z huiusmodi. Sed in deo secūdum rem non est nisi vna operatio: que est sua essentia. Sed quomodo due sunt processiones supra ostensum est e. ¶ Ad quartum dicendum, quod ratio illa procederet si spiritussanct9 haberet aliam numero bonitatem a bonita te patris. Oporteret enim q̄ sicut pater per suam bonitatem producit personam diuinam: ita z spiritussanctus. Sed vna z eadē bonitas patris est z spiritussancti. Neq; etiam est distinctio: nisi per relationes personarum e. Unde bonitas conuenit spiritusancto: quasi habita ab alio, patri autem sicut a quo communicatur alteri. Oppositio autem relationis non permittit vt cum relatione spiri. san. sit relatio principij respectu diuine persone: quia ipse procedit ab alijs personis que in diuinis esse possunt.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ numerus determinatus (si accipiatur numer9 simpliciter q̄ est tātum in acceptione intellectus:) per vnum mensuratur. Si vero accipiatur numerus reruz in diuinis personis, sic nō competit ibi ratio mēsurati: quia eadem est magnitudo trium personarum e: vt infra patebit e. Idem autem non mensuratur per idem.

cōbinatio non opponitur primo rōne relationis: z hoc intendit litera dicens neutram harum oppositionem hīe ad aliquam illarum. Scōo. q̄ processio opponit vtriq; rōne originis: q̄ origo amoris est ab intellectu z non econtra. Et hoc intendebat litera excludens processionem a patre z filio. est enim oppositio hic oppositio relatiua originis spiratio autem nec ratione relationis nec rōne ordinis originis aliquam hz ad paternitatem z filiationem oppositionem: z propterea merito coincidit cū vtraq;. Et sic dicit vtraq;. Et sic diuersis rōnibus interpretādo oppositionem relatiuam: nulla est implicatio in hoc processu. vt pz ex dictis: z efficaciter probatū est personas diuinas esse tres tantum.

¶ In responsione ad secundum aduerte si vis complete videre: quare processio intellectus z nature coincidit. non autem voluntatis: tres differentias politas in questionibus de potentia. q. 10. ar. 2. ad. 21m.

¶ Super Arti. 5.

In titulo termini numerales sunt vnus duo tres z. ponere aliquid: est significare aliquid positium: ita quod sensus est: cum dicimus q̄ pater z filius sunt duo: an ly duo predicet aliquid positiue: vt sapiens: aut pater: an solam negationez: vt ly incorporeus.

¶ In corpore: ſtuor extremas opiniones: alteram magistri in 24. dist. 1. tenentis solā negationē his terminis significari: alteram oppositā. Secundo ponit quādā distinctionez de pluralitate p fundamento tā veritatis inueniende q̄ errozis vitandi. Tertio prerecitatarū opinionū radices ostendit. Quarto respōdet determinando.

¶ Quo ad scōm: quia primū patet: distinctio est ista: pluralitas est duplex: scilz materialis z transcendens. Et probat sic: diuisio est duplex. s. cōtinui z oppositarū vel diuersarum formarū: ergo et pluralitas quorum diuisionem sequitur. Et manifestatur membra distinctionis ex duabus aliis differentijs preter predictam radicalem: quia scilicet materialis est species quantitatis. transcendens autē in nullo est genere. Et rursus: illa non est nisi in quantis: ista est in separatis a materia.

¶ Quo ad tertium vtraq; opinio solam materialem multitudinem que numerus vocatur inſperit sed alio calle incessit: dum imperfectionem altera, Altera vero vltimam differentiam quasi absq; imperfectione considerauit. Et sic illa ad remouendum: ista ad ponendum: terminos numerales assumptos dixit.

¶ Quo ad quartū: cōclusio respōsiua questio est: termini numerales in diuinis significant illa de quibus dicuntur solam negationem addendo. Et probatur ac declaratur. probatur quidem sic. Termini numerales in diuinis non sumuntur a numero qui est species ḡntitatis: sed a multitudine transcendente: ergo significant illa de quibus dſr sola negatione addita. Ads quo ad partem vtriusq; opinionis premisse, pbatur: q̄ aliter sequeret: q̄ nō diceremus de deo nisi metaphorice: z probat̄ scḡla: q̄ ppietates corpales non nisi metaphorice de deo dicuntur: vt pz de latitudine z lōgitudine z. Quo ad partē vero affirmatiuā: licet explicite nō ꝓbetur: sequitur tñ ex differētia inter vtraq; multitudinē: z ꝓpue ex illa q̄ se tz ex parte subiecti: cōstat eiā dicta esse de ordine imaterialiū. Cōsequētia ꝓbat̄: ex dſia inter vtraq; multitudinem: ac vtriusq; principiū vnitatē: quo ad significandū aliqd positū vel negatiuum sic: vnū transcendēter significat rē q̄ vna dicitur, addita tātū negatione diuisionis: ergo multa trāscendenter significat res que plures dicuntur addita tantum negatione diuisionis circa vnam quāq; multitudo enīz ex vnitatibus constat. vnū vero quod est principium numeri: z ipse numerus: certum accidens positiuum q̄ significat: alioquin quātitatis species non esset z. ergo si termini numerales in diuinis sumpti sunt a multitudine transcendenti significāt res illas quibus adduntur sola negatione addita: quod erat probandum: manifestatur autem applicando ad essentiaz z personas: vt clare patet in litera.

¶ Circa predicta aduerte primo: quod ex litera habes: quod opinio authoris differt quo ad radicem ab vtraq; opinione pre missa. Quo ad conclusionem vero simpliciter differt a secunda. quam tamen absque ratione aliqua approbare videtur, scotus in quolib. q̄. 14. circa principium articu. primi. Dum trini nomen de deo dictum a specie quantitatis discrete abstrahit. Ad primā vero differt secundum aliquid: quia scilicet non pure negatiue significare dicit: quamuis etiam negationem importare concedat cum ipso magistro. ¶ Aduerte secundo: quod sunt hic multe propositiones quantitatis. Et quod non inuenitur nisi in rebus quantitatis. Et quod vnum principium numeri est aliquod accidens positiuum materiale. Sed quoniam presentis negotij non sunt: erit: si tempus dabitur: de his questio specialis. ¶ Aduerte tertio quod cum in litera dicitur quod multitudo nihil addit supra res nisi in

Utrum termini numerales ponant aliquid in diuinis. Articu. 3.

Ad tertium Sic procedit. Uidetur quod termini numerales ponant aliquid in diuinis. Unitas enim diuina est eius essenta. Sed omnis numerus est vnitas repetita. Ergo omnis terminus numeralis in diuinis significat essentiam. Ergo ponit aliquid in deo. ¶ Preterea. Quicquid dicitur de deo z creaturis, eminentius conuenit deo quam creaturis e. Sed termini numerales in creaturis aliquid ponunt. Ergo multo magis in deo. ¶ Preterea. Si termini numerales non ponunt aliquid in diuinis: sed inducuntur ad remouendum tantum. vt per pluralitatem remoueatur vnitas: z per vnitatem pluralitas: sequitur quod sit circulatio in ratione confundens intellectum: cuiusmodi certificans. Quod est inconueniens. Relinquitur ergo quod termini numerales aliquid ponunt in diuinis.

Sz contra Est, quod ḡbila. dicit in. 4. de tri. Sustulit singularitatis ac solitudinis intelligentiam professio consortij: quod est professio pluralitatis. Et Aimb. dicit in lib. de tri. Cum vnum deum dicimus vnitas pluralitatem excludit deo rum: non quantitatem in deo ponimus. Ex quibus videtur quod huiusmodi nomina sunt inducta in diuinis ad remouendum: non ad ponendum aliquid.

Respondeo Dicendum, q̄ magister in sententijs ponit q̄ termini numerales non ponunt aliquid in diuinis: sed remouent tantum. Alij vero dicunt contrarium.

¶ Ad euidentiam igitur huius consideran dum est quod omnis pluralitas consequitur aliquam diuisionem. Est autem duplex diuisio e. Una materialis que fit secundum diuisionem continui. Et hanc consequitur numerus qui est species quantitatis. Unde de talis numerus non est nisi in rebus materialibus habentibus quantitatem. Alia est diuisio formalis: que fit per oppositas vel diuersas formas. Et hanc diuisionem sequitur multitudo que non est in aliquo genere: sed est de transcendentibus, secundum quod ens diuiditur per vnum z multa. Et talem multitudinem solam contingit esse in rebus immaterialibus. Quidam igitur non considerantes nisi multitudinem solam que est species quantitatis discrete: quia videbant quod quantitas discreta non habet locum in diuinis: posuerunt q̄ termini numerales non ponunt aliquid in deo sed remouent tantum. Alij vero eandē multitudinez cōsiderantes dixerunt quod sicut scientia ponitur in deo secundum rationem propriam scientie: non autem secundum rationem sui generis e: quia in deo nulla est qualitas: ita numerus in deo ponitur secundum propriam rationem numeri: non autez secundum rationem sui generis quod est quantitas. Nos autem dicimus quod termini numerales secundum q̄ veniunt in predicationem diuinaz non sumuntur a numero qui est species quantitatis: quia sic de deo non dicerentur nisi metaphorice: sicut z alie proprietates corporalis. Sicut latitudo longitudo z similia. Sed sumuntur a multitudine secundum q̄ est transcendens. Multitudo autem sic accepta hoc modo se habet ad multa de quibus predicatur: sicut vnū quod conuertitur cuz ente ad ens. Hmuismodi autem vnum (sicut supra dictum est e cum de dei vnitate ageretur) non addit aliquid supra ens nisi negationem diuisionis tantum. Unū em̄ significat ens indiuisum. Et ideo de quocūq; dicatur vnum: significatur illa res indiuisa. Sicut vnum dictum de homine significat naturam vel substantiam hominis non diuisam. Et eadem ratione cum dicuntur res multe multitudo sic accepta significat res illas cū indiuisione circa vnāquāq; earum. Numerus autez qui est species quantitatis ponit quoddam accidens additum supra res. Et similiter vnum quod est principium numeri. Termini ergo numerales significant in diuinis illa de quibus dicuntur, z super hoc nihil addunt nisi negationem: vt dictum est e. Et quātum ad hoc veritatem dixit magister in sententijs. Ut cū dicim9 essentia est vna: vnū significat essentiā indiuisaz. Cū dicimus persona est vna significat personam indiuisaz. Cum dicimus persone sunt plures: significantur ille persone z indiuisio circa vnamquamq; earum: quia de ratione multitudinis est: quod ex vnitatibus constet.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ vnum (cum sit de transcendentibus) est communius q̄ substātia: z q̄ relatio. Et similiter multitudo. Un de potest stare in diuinis z pro substantia z pro relatione secundum quod competit his quibus adiungitur. Et tamen per huiusmodi nomina supra essentiam: vel relationē: additur ex eorum significatione propria negatio quedam diuisionis vt dictum est e.

¶ Ad secundum dicendum, quod multitudo que ponit aliquid in reb9 creatis est species quantitatis que non transumitur in diuinam predicationem: sed tantum multitudo transcendens que non addit supra ea de quibus dicitur nisi indiuisionem circa singula. Et talis multitudo dicitur de deo.

¶ Ad tertium dicendum, quod vnum non est remotiuum multitudinis sed diuisionis que est prior secundum rationem quā vnuz vel multitudo. Multitudo autem non remouet vnitatem: sed remouet diuisionem circa vnumquodque eorum ex quibus constat multitudo. Et hec supra exposita sunt e.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponat pro positiuo: presens enim discussio ad hoc fit: vt sciatur an positium aliquid addat, aut solam negationem: non curando vtrum vnam vel plures: certum est enim multitudinem includere plures negationes: scilicet eam quam claudit vnitas que est indiuisio in se. et eam quam addit multitudo: que est distinctio vnius vnitatis ab alia. Secundo q̄ ponderetur ly res illas in numero plurali: significat enim in actu exercito diuisionem vnius ab
25i d alia: z sic supra res diuisas multitudo non addit nisi negationez diuisionis: circa vnam quāz: z hoc modo ly nihil stat tam pro positiuo quam pro negatiuo.

¶ Super arti. 4.

176 dist. 25. artic. 3. Etpo. q. 8. art. 3. 11m. Et. q. 9. artic. 4. 4m. ATulus clarus est.

¶ In corpore tria facit. primo ostendit q̄d clarum z quid ambiguum hic sit. Secundo refert aliorum opiniones: circa illud ambiguum. Tertio respondet questito determinādo. Quo ad primū tria dicit. Primo de cōmunitate huius nominis quod est manifesta: z probat ex ipso modo loquendi:
171 d dicimus esse tres personas. Secundo de modo communitatis quod est etiam manifestus negatiue: quo ad modum illum quo essentia diuina est cōmunis: quia non est vna persona communis tribus personis. Tertio de modo communitatis: quod restat ambiguus: quomodo scz persona sit communis tribus.

18 ¶ Quo ad secundum due referuntur opiniones. Altera quod est communitas negationis. Altera q̄ est communitas intentionis. illa super diffinitione Ricardi: ista super diffinitione Boetij fundata est: viraz tamen reprehenditur ex predeterminatis in precedenti questione: de significatione persone: q̄ est nomen significans in diuinis relationem per modum hypostasis: z in communi substantiam primam rationalis nature: ac p
170 hoc nec intentionis nec negationis est nomen. Et cum communitas attendatur penes significatum: sequitur quod non sit communitas intentionis aut negationis sz rei significate.

¶ Quo ad tertium: conclusio responsiua questito est nomen persone est commune tribus personis diuinis secundum rationem: nō sicut genus: vel speuna persona. Nec iterum secundum rationem tantum: quia sic persona esset vniuersale. In diuinis autem non est vniuersale: nec etiam particulare: neque genus neque species: vt supra ostensum est c. Non ergo hoc nomen persona est commune tribus.

Sed cōtra Est, quod dicit Aug. 8. de trini. quod cum quereretur quid tres, responsum est tres persone: quia commune est eis id quod est persona.

Respondeo Dicendum, q̄ ipse modus loquendi ostendit hoc nomen persona tribus esse commune cum dicimus tres personas: sicut cuz dicimus tres homines: ostendimus hominem esse commune tribus. Manifestum est autem q̄ non est communitas rei: sicut vna essentia communis est tribus: q: sic sequeretur vnam esse personam trium: sicut essentia est vna. Qualis autem sit communitas: inuestigantes diuersimode locuti sunt. Quidam enim dixerunt q̄ est communitas negationis propter hoc q̄ in diffinitione persone ponitur incommunicabile. Quidam autē dixerunt q̄ est communitas intentionis: eo q̄ in diffinitione persone ponitur individuum. Sicut si dicatur q̄ esse speciem est commune equo z boui. Et vtrunq̄ horum excluditur per hoc q̄ hoc nomen persone nō est nomen negationis: neq̄ intentionis: sed est nomen rei. Et ideo dicendum est q̄ etiam in rebus humanis hoc nomen persona est commune communitate rationis: nō sicut genus vel species: sed sicut individuū vagum. Nomina enim generum vel specierum: vt homo vel animal sunt imposita ad significandum ipsas naturas communes. non autem intentiones naturarum communiū que significātur his nominibus genus vel species. Sed individuum vagum (vt alius homo) significat naturā communē cū

Questionis XXXI. Articulus I. II. et III.

cies: sed sicut individuum vagum. Hec conclusio primo declaratur secundo probatur. Declaratur quidem ex differentia inter significationes nominum generici seu specifici: individui vagi z singularis: z rursus ex differentia diuersorum nominum individui vagi: quia scilicet homo seu animal significat ipsam naturam: aliquis homo seu persona humana significat naturam cum determinato modo essendi. Sortes vero significat hoc, subsistens in determinato modo essendi qui competit singularibus: vt scilicet sit per se subsistens distinctum ab aliis. Sed in nomine singularis designati significatur determinatum distinguens. Sicut in nomine sor. hec caro: z hoc os. Hoc tamen interest quod aliquis homo significat naturam vel individuum ex parte nature cum modo existendi qui competit singularibus. Hoc autem nomen persona non est impositum ad significandum individuum ex parte nature. sed ad significandum rem subsistentem in tali natura. Hoc autem est commune secundum rationem omnibus personis diuinis: vt vnaqueque earum subsistat in natura diuina distincta ab aliis. Et sic hoc nomen persona secundum rationem est commune tribus personis diuinis.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ ratio illa procedit de communitate rei. ¶ Ad secundum dicendum, quod licet persona sit incommunicabilis: tamen ipse modus existendi incommunicabiliter potest esse pluribus communis. c ¶ Ad tertium dicendum, quod licet sit communitas rationis z non rei: tamen non sequitur quod in diuinis sit vniuersale vel particulare vel genus vel species e: tum quia neque in rebus humanis communitas persone est communitas generis vel speciei tum quia persone diuine habent vnum esse: genus autem z species z quodlibet vniuersale predicatur de pluribus secundum esse differentibus.

¶ De his que ad vnitatem vel pluralitatem pertinent in diuinis. Questio. 31.

Post Hec considerandum est de his que ad vnitatem vel pluralitatem pertinent in diuinis. ¶ Et circa hoc queruntur quatuor. Primo de ipso nomine trinitatis. Secundo vtrum possit dici filius est alius a patre. Tertio vtrum dictio exclusiua que videtur alietatem excludere possit adiungi nomini essentiali in diuinis. Quarto vtrum possit adiungi termino personali.

¶ Utrum sit trinitas in diuinis. Arti. 1.

Ad primum Sic procedi-
tur. Videtur, quod non sit trinitas in diuinis. Omne enim nomen in diuinis vel significat substantiam vel relationem. Sed hoc nomen trinitas non significat sub stantiam. Predicaretur enim de singulis personis. Neq̄ significat relationem: quia non dicitur secundum nomen ad aliud. Ergo nomine trinitatis non est vtendum in diuinis. ¶ Hoc nomen trinitas: videtur esse nomen collectiuum cum significet multitudinem. Tale autem nomen non conuenit in diuinis. Cum vnitas importata per nomen collectiuum sit minima vnitas. In diuinis autē est maxima vnitas. Ergo hoc nomen trinitas non conuenit in diuinis. ¶ Preterea. Omne trinum est triplex. Sed in deo non est triplicitas: cum triplicitas sit species inequalitatis. Ergo nec trinitas. ¶ Preterea. Quicquid est in deo est in tur.

¶ Circa predicta aduerte quod quum in diuinis dicimus patet est deus: z rursus pater est persona diuina: licet predicatum secunde rei spectu predicati possit dicere modum illius ac propterea dicatur commune vt individuum vagum. Respectu tamen subiecti: est predicatum essentiale. Tum ex ratione communi: quia essentialis est singularibus substantie. Tum ex ratione specialiter: quia persona diuina relationem significat quam constat esse essentialiter predicari de paternitate vel filiatione. Et esset similis de colore respectu albedinis z nigredinis si albedo z nigredo constituerent singulari substantie. Unde patet: quod Scotus de significatione z communitate persone in supradictis tractans locis: z ponens communitatem negationis aut positiui per modum proprii. Et a presenti deuiauit doctrina: z nihil probauit oppositum.

¶ Super questio. 31. Arti. 1.

Ista titulo trinitas secundum propriam significationem vocabuli sumitur.

Sed cōtra Est, q̄ Athanasius dicit: q̄ vnitas in trinitate z trinitas i vnitate veneranda sit.

Rñdeo Dōm, q̄ nomē trinitatis i diuinis significat determinatū numerū psonaz. Sicut igit ponitur pluralitas psonaz i dinis: ita vtēdū ē noie trinitatis: q: h̄ idē q̄ sign̄at puralitas indeterminate: sign̄at hoc nomen trinitas determinate.

Ad primū Ergo dōz, q̄ hoc nomē trinitas ꝼz etymologiā vocabuli vt significare vnā essentiā trib̄ personarū, ꝼm q̄ dicit trinitas quasi triū vnitas. Sed ꝼm ꝓpietatē vocabuli signat magis numerū psonaz vnius essentie. Et pp hoc nō possumus dicere q̄ pf̄ sit trinitas: q: non est tres pſone. Nō autē signat ipsas relones psonarū: sed magis numerū psonarū adinuicē relatarū. Et inde est q̄ ꝼz nomē ad aliud nō referr. ¶ Ad ꝼm dōm, q̄ nomē collectiuū duo importat. s. pluralitatē suppositoz z vnitatē q̄dā. s. ordinis alicui⁹. Pp̄s. n. est multitudo hominū sub aliquo ordie ꝓzehēsoꝝ. Quātū ad p̄mū, hoc nomē trinitas cōuenit cū noibus collectiuis: sed quātū ad ſm differt: q: in diuina trinitate nō soluz est vnitas ordinis: ꝼz cū hoc est ē vnitas essentie. ¶ Ad tertiū dōz, q̄ trinitas absolute ōr. Signat enī numerū ternariū psonarū. Sed triplicitas signat ꝓportionē inequalitatis. Est enī spēs ꝓportiōis ineq̄lis: sicut ꝓpz p Boe. in arithmetica. Et tō nō ē in deo triplicitas ꝼz trinitas. ¶ Ad 4m dōz, q̄ in trinitate diuina intelligit̄ z numer⁹, z psone numerate. Cū ergo dicim⁹ trinitatē in vnitate: nō ponim⁹ numerū in vnitate essentie q̄si sit ter vna: ꝼz psonas numeratas ponim⁹ in vnitate nāe: sicut supposita alicui⁹ nāe dīr esse in nā illa. Ecōuerso autē dicim⁹ vnitatē i trinitate: sicut nā ōr eē i suis suppositis. ¶ Ad q̄ntū dōz, q̄ cū dicim⁹, trinitas ē trina rōne numeri iportati sign̄at multiplicatio eiusdē nūeri i seipm: cū hoc q̄ dico triuū iportet distōnē i suppositis illi⁹ de quo ōr. Et tō nō ꝓt dici q̄ trinitas sit tria: q: seqret si trinitas eēt tria, q̄ tria eēnt suppositi trinitatis: sicut cū ōr de⁹ ē trin⁹: seqt̄ q̄ sūt tria suppositi deitatis.

¶ Utrum filius sit alius a patre. Arti. 2.

178 1. dist. 5. artic. 1. z di. 24 q. 2. ā. 1. **Ad secundū** Sic pcedit. Uī, q̄ filiꝰ nō sit alius a pre. Alius. n. ē relatiuus diuersitatis subē. Si igit filius est alius a patre, vꝰq̄ sit a pre diuersus. Ꝏ est cōtra aug. 7. de tri. vbi ōr: q̄ cū dicimus tres personas: nō diuersitatē intelligere volumus. ¶ Ꝑ. Quicūq̄ sunt alij abinuicem aliquo mō abinuicem differūt. Si igit filius est alius a pre: sequitur q̄ sit differens a pre. Ꝏ est ō Amb. in. 1. de tri. vbi ait, Pf̄ z filiꝰ deitate vnū sunt: nec est ibi subē dīa neq̄ vlla diuersitas. ¶ Ꝑ. Alienū ab alio ōr. Sz pf̄ nō est alienꝰ a filio. Dicit em̄ Hil. in. 7. de tri. q̄ in diuinis psonis nihil est diuersuz: nihil alienū: nihil sepabile. Ergo filiꝰ nō est alius a patre. ¶ Ꝑ. Alius z aliud idē signi ficant: sed sola gñis consignificatiōe differunt. Si ergo filius est alius a patre: videtur sequi q̄ filius sit aliud a patre.

Sed cōtra, q̄ aug. ōr in li. de fide ad pe. Una est. n. essentia pfis z filij z spi. san. in q̄ nō ē aliꝰ pater aliud fi. aliud. s. s. ꝙuis psonaꝝ sit aliꝰ pf̄ aliꝰ filius alius spūssanct⁹.

Rñdeo Dōm, q̄ qꝛ ex ꝏbis inordinate platis incurrit heresis (vt Hie. dicit) tō cū de trinitate loq̄mur cum cautela z modestia ē agēdū: qꝛ vt aug. ōr in. 1. de tri. Nec periculosius alicubi errat: nec laboriosiꝰ aliqd q̄ritur: nec fructuosius aliquid inuenitur. Ꝏz autē in his que de trinitate loquimur: duos errores oppositos cauere ꝓpte inter vtrunq̄ 160 procedētes. s. errorem Arrij⁹: q̄ posuit cū trinitate psonarū tri nitatem subarū: z errorem Sabellij q̄ posuit cū vnitate essentie vnitatē persone. ¶ Ad euitandū igitur errorē Arrij vitare debemus in diuinis nomen diuersitatis z dīe: ne tollatur vnitas essentie. Possumus autem vti noie distōnis ꝓpter oppositionē relatiuā. Uñ sicubi in aliqua scriptura autentica diuersitas vel dīa personarū iuenitur: sumitur diuersitas vel dīa ꝓp distōne. Ne aūt tollatur simplicitas diuine essentie: vitandum est nomē separationis z diuisiōis que est totius in partes. Ne vero tollat equalitas: vitandū est nomē alteri⁹ z discrepātis

Dicit enim. Ambr. in lib. de tri. quod in patre z filio nō ē discrepās: ꝼz vna diuinitas. Et ſm Hila. (vt dictū est e) in diuinis nihil est separabile. Ad vitādū vero errorē Sabellij vitare debemus singularitatē: ne tollat cōicabilitas essentie diuine. Unde Hila. dicit. 7. de tri. Patrem z filiū singularem deū predicare sacrilegū est. Debem⁹ etiā vitare nomē vnici ne tollat numer⁹ psonarū. Unde Hila. in eodē li. dicit: q̄s a deo excludit singularitas atq̄ vnici intelligentia. Dicimus tamē vnicū filium: q: nō sunt plures filij in diuinis. Neq̄ tū dicim⁹ vnicū deū: q: plurib⁹ deitas est cōmunis. Uitam⁹ etiā nomē confusi: ne tollat ordo nature a psonis. Unde Hila. dicit. 5. de tri. Neq̄ confusum est q̄ vnū est: neq̄ multiplex esse potest, q̄ indifferēs est. Uitandū est etiā nomē solitarij: ne tollat cōsortiū triū personarū. Dicit em̄ Hila. in. 4. de tri. Nobis neq̄ solitarius neq̄ diuersus deus est confitēdus. Hoc aūt nomē alius, masculine sumptum nō importat nisi distinctionē suppositi. Uñ cōueniēter dicere possumus quod filius est alius a patre: q: ꝼz est aliud suppositū diuine nature: sicut est alia persona z alia hypostasis.

Ad primū Ergo dōm, q̄ alius q̄ est sicut quoddā articulare nomen scłz ex pte suppositi: Uñ ad eius rōnē sufficit distō sbe q̄ ē hypostasis vꝰ persona. Sz diuersitas req̄rit distōnē subē que est essentia. Et tō non possumus dicere q̄ filius sit diuersus a patre: licet sit alius. ¶ Ad scm̄ dōm, q̄ dīa ꝓportat distōnē forme. Est autē tm̄ vna forma in diuinis: vt ꝓz per id q̄ dicit Phil. 2. q̄ cū in forma dei esset. Et ideo nomen dīe non ꝓpie competit in diuinis vt ptz per authoritatē inductā e. Utitur tamen Dam. noie dīe in diuinis psonis ꝼm q̄ ꝓprietas relatiua signatur per modum forme. Uñ dicit q̄ non dīnt abinuicem hypostases ꝼm subam: sed ꝼm determinatas ꝓprietates. Sed dīa sumitur pro distōne: vt dictum est c. ¶ Ad tertium dicendum, q̄ alienum est q̄ est extraneum z dissimile. Sed hoc nō importat cū ōr alt⁹. Et ideo dicimus filium alium a pre: ꝼz non dicamus alienum. ¶ Ad quartum dōm: q̄ neutrū genꝰ est informe. masculinū autē est formatū: z distinctum. Et sic femininum. Et ideo conueniēter p neutrū genus signatur essentia cōis: per masculinum autē z feminiū aliq̄ suppositum determinatum in cōmuni natura. Unde etiaz in rebus humanis, si q̄ratur q̄s est iste: rñdetur sor. Quod nomen est suppositi. Si aūt queratur quid est iste: rñdetur animal rōnale z mortale e. Et ideo quia in diuinis distō est ſm personas nō aūt secūdum essentiā: dicimus q̄ pater est alius a filio: sed non aliud. Et econuerso dicimus q̄ sunt vnum sed non vnus.

¶ Utrum dictio exclusiua solus sit addēda termino essentiali in diuinis. Articu. 3.

Ad tertiū Sic pcedit. Uī q̄ dictio exclusiua solus nō sit addenda termino essentiali in diuinis: q: secundum pbm. 2. elenc. Solus est qui cum alio nō est. Sed deus est cū angelis z sanctis aliabus. Ergo nō possumus dicere deū solum. ¶ Ꝑ. Quicquid additur termino essentiali in diuinis pōt predicari de qualibet persona p se z de oībus simul. Quia enim cōueniter dicit sapiens deus possumus dicere pater est sapiens deus: z trinitas est sapiens deus. Sed Augst. in. viij. de trini. dicit.

¶ In corpore vnica est conclusio affirmatiue respondens. trinitatis nomine in diuinis est vtendum. Et probatur sic. in diuinis ponitur pluralitas psonarum: ergo ponenda est etiam trinitas earundē: probatur consequentia: quia quod significat pluralitas indeterminate: significat trinitas determinate. importat enim determinatum numerum scilicet trinariū. Et procedit hec ratio supposita veritate fidei scilicet q̄ in diuinis sunt vere tres persone. c argum.

¶ Super arti. 2.

In titulo hoc z sequentibus questionis, questio est de his terminis secūdum ꝓprias suas ita quod veras ac assireddant propositiones: puta filius est alius a patre etc.

¶ In corpe quatuor facit. Primo ostendit modum seruandu in sermone de trinitate scz cautę z modeste: z declarat hoc dupliciter. Primo in communi authoritatib⁹ hieronymi z Augustini. Secundo in speciali: propter extremos errores arrij, z sabellij. Secundo dicit quantuor cauenda nomina propter arrium scz diuersitatis, diuisionis, disparitatis, et alieni. Tertio quantuor similiter cauēda propter Sabellij scilicet singularis, vnici, confusi, z solitarij. Quarto respōdet que sito affirmatiue: filius est alius a patre probatque hoc sic. Alius masculine sumptū nō importat nisi distinctionem suppositi: ergo: probatur consequentia: quia filius est aliud suppositum diuine nature: quod patet ex equipalenti q: scilicet est alia persona: z alia hypostasis. Quod autem distinctio locum habeat in diuinis: vt dictio supponit in corpore articuli probatur ex natura oppositionis relatiue. b argu. c b o 179 1. di. 21. q. 1. ā. 1. 17.

¶ Super arti. 3.

Tulius intelligendus termi nos sancto clarus est.

¶In corpe tria dicūtur. Primo distinguitur q̄ ly solus pōt accipi 2ʳ. s. vt dictio cathegorematica ꝛ sincathegorematica: et satis clare explanātur mēbra in hac. Deinde ponitur vna 2ª ꝛsilla una q̄stio negatiue scz solus cathegorematice nō pōt addi termino essentiali in diuinis pbatur q̄ seqret deū esse solitariū. Deinde ponit altera 2ª cō affirmatiue. solus sincathegorematice pōt addi termino essentiali in diuinis: ꝛ probatur quia possunt excludi cetera a consortio predicati: vt patet dicendo solus deus est eternus.

¶Super art. 4.

178 ¶Iztulus limitatus est: non est enim questio vtrū possit addi dictio exclusiua termino personali puta patri absolute: sed respectu predicati cōmunis puta viuere intelligere cē ꝛc.

¶In corpe ridet ꝑsto quatuor cōclusionibus ꝛ corrolario: possunt autē eas tali arte. Accepit primo vnam ꝓpōne in qua dictio exclusiua additur termino personali respectu predicati cōis: vt in ipsa clare cetere insp̄iant. s. solus pater est deꝰ. Deinde distinxit q̄tuor sensus eiusdem distinguendo ly solus multiplr: ꝛ iuxta singulos sensus posuit singulas cōclusiones. Distinctio est ly solus dupl̄r: cathegorematice ꝛ sic est falsa q̄ ponit patrē solitarium sincathegorematice. Et tūc dupl̄r: vel excludit a forma ꝑbti: ꝛ sic vera ꝛ impropria: vera quidē authonitate Augu. Impropria autē: q̄ nō nisi cū implicito subintellecto: vel a cōsortio p̄dicati. Et hoc dupl̄r. s. vl masculine, ꝛ sic falsa ꝛ ꝓpria: vel neutraliter: ꝛsic vera ꝛ impropria. Et ꝓbātur ambo quo ad ꝓpriē ꝛ impropriē q̄ solus propriē respicit subm, magisq̄ excludit alium q̄ aliud. Quo ad veritatem ꝛo ꝛ falsitatem: q̄ filius ꝛ sp̄s. s. est alius a patre: ꝛ nō aliud: creatur cūm opz cē q̄s est aliꝰ. Corrolariū aūt est q̄ hmōi ꝓpōnes impropriē nō sunt extēdende, ꝛz pie exponende.

¶Super questio. 32. articu. 1.

¶Iztulus satis patet.

Considerāda est illa sniā qua ꝺr nō esse patrem verū deū solū. Ergo nō pōt dici solus deus. ¶Cp̄. Si hec dictio solꝰ adūgitur termino essentiali aut hoc erit respectu p̄dicati personalis: aut reᵘ predicati essentialis. Sed nō reᵘ p̄dicati psonalis. Q̄ hec est falsa: solus deus p̄s: cū etiā hō sit pater. Neq̄ etiā reᵘ p̄dicati essentialis: quia si hec esset vera: solus deus creat: videtur sequi quod hec esset vera, solus pater creat. Quia quicquid dicitur de deo potest dici de patre. Hec autem est falsa: quia etiam filius est creator. Non ergo hec dictio solus potest in diuinis adiungi termino essentiali.

Sed contra Est, q̄ ꝺr. 1. ad Ti. primo Regi sec. immortali inuisibili soli deo.

Respondeo Dōm, q̄ hec dictio sol', pōt accipi vt categorematica: vel sincathegorematica. Dicit aūt dictio cathegorematica: q̄ absolute ponit rē signātam circa aliq̄d suppm: vt albus circa hoīem cum ꝺr hō albꝰ. Si q̄ sic accipiat hec dictio solus: nullo modo pōt adiūgi termino in diuinis: q̄ poneret solitudinē circa terminū cui adūgerē. Et sic seqr̄e ꝓpriū deū esse solitariū. Nō est ꝛ p̄dictaᶜ. Dictio vero sincathegorematica ꝺr q̄ importat ordinē p̄dicati ad ſbm: sicut hec dictio ois vel nullus. Et sīr hec dictio solus: q̄ excludit oē aliud suppm a cōsortio p̄dicati. Sicut cū ꝺr solus sortes scribit nō datur intelligi q̄ sor. sit solitariᵘ: ꝛz q̄ nullꝰ sit ei ꝑsons inscribēdo. q̄uis cū eo multis existētibus. Et p hūc modū nihil ꝓhibet hanc dictionē solus adūgere alicui essentiali termino in diuinis in q̄tū includūtur omnia alia adeo a consortio predicati. Ut si dicamus solus deꝰ est eternus: q̄ nihil ꝑter deū est eternū.

Ad p̄mū Ergo dōm, q̄ ly angeli ꝛ aie scē semp sint cum deo: tñ si nō esset pluralitas personarū in diuinis seq̄reᵗ q̄ deꝰ esset solus vel solitariꝰ. Nō est tollitur solitudo per associationem alicuius q̄ est extranee nature. Dicitur em̄ aliquis solus esse in horto: quamuis sint ibi multe plāte: ꝛanimalia. Et similiter diceret deꝰ esse solus vel solitarius, angelis ꝛ hominibus cū eo existentibus si nō essent in diuinis ꝑsone plures. Consociatio igitur angelorū ꝛ animarū nō excludit solitudinē absolutā a diuinis: multo minus solitudinē respectiuā: ꝛ p cōparationē ad aliquod predicatū. ¶Ad scōm dicēdū, q̄ hec dictio solus propriē loquendo nō ponitur ex pte predicati quod sumitur formaliter. Respicit enim suppositū in q̄tū excludit aliud suppositus ab eo cui adiungitur. Sz hoc aduerbiū tm̄ (cum ad exclusiuum) pōt poni ex pte subiecti ꝛ ex pte predicati. Possumus enim dicere tm̄ sortes currit. i. nullus alius. Et sortes currit tm̄. i. nihil aliud facit. Uñ nō ꝓprie dici pōt, pater est solus deus: vel trinitas est solus deus: nisi forte ex pte predicati intelligatur aliq̄ implicatio: vt dicaᵗ, trinitas est deꝰ qui est solus deus. Et ꝑm hoc etiā posset esse vera ista, pater est deus qui est solꝰ deꝰ: si relatiuū referret p̄dicatū ꝛ tñ suppm. Aug. aūt cū dicit patrē nō esse solū deū: sed trinitatē esse solū deū: loq̄t expositiue: ac si ꝓprie nō sunt extēdende, ꝛz pie exponende. nō esse exponēdū de ꝑsona p̄s, sed de sola trinitate. ¶Ad 3ᵐ dicēdū, q̄ vtroq̄ modo pōt hec dictio solꝰ adiūgi termio essentiali. hec. n. ꝓpō, solꝰ deꝰ est p̄, est dupler: q̄ ly p̄ pōt p̄dicare ꝑsonā p̄s[s]. Et sic ē ꝑa. Nō

niunk aſit a ꝓhis multa dicta de trinitate ꝑsonaꝝ. Dicit. n. ari. in. 1. dece, ꝛ mū. Per hūc numerū. s. ternariū adhibuimus nos ipsos magnificare deū vnū eminētē ꝓpteratib' eoꝝ que sunt creata. aug. ēt dicit. 7. ꝑfes. Ibi legi. s. i libris politicoꝝ. nō q̄dē his ꝓhis, sed hoc idē oīno multis ꝛ multiplicib' suaderi rōnibus q̄ in ꝓncipio erat verbū, ꝛ verbū erat apud deū, ꝛ deꝰ erat verbū: ꝛ hmōi q̄ ibi sequunt. In quibus verbis distinctio diuinarū personarū tradit. Dicit ēt in gl. Ro. 1. ꝛ exodi. 7. ꝙ magi Pharaonis defecerunt in tertio signo. i. in notitia tertie persone. s. spiri. san. Et sic ad minus duas cognouerūt. Trimegistꝰ ēt dixit, Monas genuit monadē ꝛ in se suū reflexit ardorem. Per q̄ vr̄ gñatio filij ꝛ. s. s. ꝑcessio intimari. Cognitio ergo diuinarū personarū pōt p rationē naturalē haberi. Cp̄. Ric. de scō vic. dicit in lib. de trini. Credo sine dubio q̄ ad quācunq̄ explanationē veritatis nō mō ꝓbabilia: imo ēt necessaria argumēta nō desint. Uū ēt ad ꝓbandū trinitatē ꝑsonarū aliq̄ induxerūt rōnē ex infinitate bonitatis diuine: q̄ seipsam infinite cōicat in ꝓcessione diuinarū personarū. Quidā vero ꝙ hoc 160 ꝙ nullius boni sine consortio pōt esse iucunda possessio. Aug. 162 ꝓcedit ad manifestandū trinitatē ꝑsonarū ex ꝓcessione verbi ꝛ amoris in mēte nr̄a. Quā viā supra secuti sumusᵏ. q̄ ꝓ rōnē naturalē pōt cognosci trinitas ꝑsonarū. Cp̄. Superfluū vr̄ hoī tradere q̄ humana rōne cognosci nō pōt. Sed non est dōm ꝙ traditio diuina de cognitione trinitatis sit superflua. Ergo trinitas personarum ratione humana cognosci potest.

Sed Cōtra est, q̄ Hila. dicit in lib. de trini. Nō putet hō sua intelligētia gñationis sacrm̄ posse ꝙsequi. amb. etiā dicit, Impossibile est gñationis secrm̄ posse ꝙsequi. amb. 162 cit: vox silet. Sed ꝙ originē gñationis ꝛ ꝑcessionis distinguit 164 trinitas in personis diuinis: vt ex supra dictis patetᵏ. Cum ergo illud homo non possit scire ꝛ intelligentia consequi: ad quod ratio necessaria haberi non potest: sequitur ꝙ trinitas personarum per rationem cognosci possit.

Rñdeo Dōm, q̄ impossibile est p rōnē naturalē ad cognitionē trinitatis diuinarū ꝑsonarū puenire. 38 Ostēsum est em̄ supraᵏ: q̄ hō p rōnē naturalē in cognitionem 66 dei puenire nō ꝑt, nisi ex creaturis. Creature aūt ducūt in dei cognitionē sicut effectus in causam. Hoc igit solū rōne nāli deo cognosci pōt: q̄ ꝑpetere ei necesse est ꝑm q̄ est oīm entiū principium. Et hoc fundamēto vsi sumus supraᵏ: in considera 64 tione dei. Uirtus aūt creatiua dei est cōis toti trinitatiᵏ. Uñ 243 pertinet ad vnitatē essentie, nō ad distinctionē personarum. Per rōnē igit naturalē cognosci pūt de deo ea q̄ pertinēt ad vnitatē essentie: nō aūt ea q̄ ptinēt ad distinctionē personaꝝ. Qui aūt ꝓbare nitit trinitatē ꝑsonarū nāli rōne: fidei dupl̄r derogat. Primo quidē q̄tū ad dignitatē ipsius fidei: q̄ est vt sit de rebus inuisibilibus: q̄ rōnē humanā excedūt. Uñ apl's dicit ad heb. 2. ꝙ fides est de nō apparentibus. Et apl's dicit 8 i. corin. 2. ca. Sapientiā loquimur inter perfectos. Sapientiā vero nō huius seculi neq̄ principū huius seculi. Sed loquimur dei sapientiā in mysterio q̄ est abscondita. Scdo q̄tū ad vtilitatē trahendi alios ad fidē. Cū em̄ aliquis ad ꝓbandā fidē inducit rōnes q̄ nō sunt cogētes cedit in irrisionē infidelium. Credūt em̄ q̄ hmōi rōnibus inuitamur ꝛ ꝓpter eas credamus. Que igit fidei sunt nō sunt tentāda ꝓbare nisi p authoritates[c]: his q̄ authoritates suscipiunt. Apud alios vero sufficit defendere nō esse impossibile q̄ ꝑdicat fides. Unde dio. dicit. 2. c. de di. no. Si aliquis est qui totaliter eloquijs resistit. longe erit a nostra ꝓpīa. Si autem veritatē ad eloquiorum scz sacrorum respicit hoc ꝛ nos canone vtimur.

Ad Primū ergo dōm, q̄ ꝓpi nō cognouerunt mysteriū trinitatis diuinarū personarū per ꝓpria: q̄ sunt paterni tas, filiatio, ꝛ ꝓcessio: em̄ illud apl's. i. ad Cor. 2. Loquimur 209 dei sapientiā: quā nemo ꝓncipū huiꝰ seculi cognouit. i. ꝓhoꝝ em̄ gl. Cognouerunt tū q̄dā essentialia attributa que appropriant personis: sicut potētia patri, sapiētia filio: bonitas spiritui sctō, vt infra patebitᵉ. Qō ergo ari. dicit per hunc numerum adhibuimꝰ nosipsos ꝛc. nō est sic intelligendū q̄ ipse ponerꝫ ternariū numerū in diuinis. Sed vult dicere q̄ antiqui vtebantur ternario numero in sacrificijs ꝛ orationibus ꝓpter quandā ternariꝫ numeri perfectionē. In libro etiā platonicorum inuenit. In ꝓncipio erat ver. nō em̄ q̄ verbū sigt̄ personam gentā in diuinis, sed em̄ q̄ per verbū rō idealis: per quā deus omnia cōdidit. Que filio appropriatur. Et licet appropriata tribus personis cognoscerent: dicunt tū in tertio signo defeciſſe. i. in cognitiōe tertie persone: q̄ a bonitate q̄ spiritui sancto appropriatur deuiauerunt: dum cognoscēres deū non sicut deū glorificauerūt vt ꝺr Ro. 1. Uel q̄ ponebāt platonici vnum primū ens: q̄ etiā dicebant esse patrē totiꝰ vniuersitatis rerū, oīr ponebāt aliā subam sub eo quā vocabāt mentē vel paternū intellectū. In qua erāt rōnes oīm rerū: sicut macrobius recitat sup somnium scipionis. Non autē ponebāt aliquā subam tertiā separatā: que videretur spiritui sctō rñdere. Sic autē nos nō ponimus patrē ꝛ filiū em̄ subam differentes, sed fuit error Origenis ꝛ arrijᵉ: sequentiū platonicos. Qō vero trimegistus dixit: monas monadē genuit: ꝛ in se suū reflexit ardorem. nō est referendū ad gñationē filij: vel ꝑcessionē spiritᵘ scti, sed ad productionem mundi. Nam vnus deus ꝓduxit vnū mūdū ꝓpter suā ꝓprissimā amoīē.

¶Ad scōm dōm, q̄ ad aliquam rem ducīr inducit rō. Uno mō ad ꝓbandū sufficiēter aliquā radicē. Sicut in scientia nāli inducit rō sufficiēs ad ꝓbandū q̄ motus celi sempr sit vnifōmis velocitatis. Alio mō inducīr rō non q̄ sufficienter ꝓbet radicē, sed q̄ radici iam posite ostēdat cōgruere ꝛ ītes effectus. Sicut in astrologia ponit rō ecentricoꝝ ꝛ epicicloꝝ ex hoc q̄ hac positione facta pūt saluari apparentia sensibilia circa motus celestes: nō tū ratio hec est sufficienter ꝓbās: q̄ etiā forte alia positione facta saluari possent. Primo ergo mō pōt induci ratio ad ꝓbandū deū esse vnū ꝛ similia. Sed scdo modo se habet rō que inducit ad manifestationē trinitatis. q̄. s. trinitate posita cōgruunt hmōi rationes: mō tū ita q̄ per has rōnes sufficiēter ꝓbet trinitas per sonarū. Et hoc patet p singula. bonitas em̄ infinita dei manifestaᵗ etiā in ꝓductione creature: q̄ infinite virtutis est ex nihilo ꝓducereᵉ. Non em̄ oportet si infinita bonitate se cōicat: q̄ aliquid infinitū a deo ꝓcedat, sed em̄ modum suū recipiat diuinā bonitatē. Sitr etiā q̄ ꝺr q̄ sine cōsortio non pōt esse iucunda possessio alicuius boni: locum hz q̄ in vna ꝑsona nō inuenit ꝑfecta bonitas. Uñ indigeat ad plenā iocunditatis bonitatē bono alicuius alterius consociati sibi. Sitr itudo aūt intelꝰ nisi nō sufficiēter ꝓbat aliq̄d de deo: pp hoc q̄ intelꝰ nō vniuoce inuenitur in deo ꝛ in nobis. Et inde est q̄ aug. sup ioā. dicit q̄ p fidē venit ad cognitionē ꝛ nō ecōuerso. ¶Ad tertiū dōm, q̄ cognitio diuinarū ꝑsonarū fuit necessaria nobis dupl̄r. Uno mō ad recte sentiendū de creatione rerū. Per hoc em̄ q̄ dicimus deū oīa fecisse verbo suo: excluditur error: ponentiū deū ꝓduxisse res ex necessitate nāe. Per hoc aūt q̄ ponimus in eo ꝓcessionē amoris: oīdit q̄ deus nō ꝓpter alia quā indigentiā creaturas ꝓduxit: neq̄ ꝓpter aliꝰ aliā causam extrinsecā, sed pp amorē sue bonitatis. Uū ꝛ moyses posīt̄ dixerat, In ꝓncipio creauit deus celū ꝛ terrā: subdit, dixit deꝰ fiat lux. ad manifestationē diuini verbi. Et posīta dixit vidit deꝰ lucē q̄ esset bona ad oīndendū ꝓbationē diuini amoris. Et similiter in alijs opib'. Alio mō ad ꝛ ꝓncipalius ad recte sentiēdum de salute generis humani que perficīt per filiū incarnatum, ꝛ per donum spiritus sancti.

¶Utrum sint ponende notiones in diuinis. Articulus 2.

Ad Scōm sic ꝓcedit. Ur q̄ non sint ponēde notiones in diuinis. Dicit em̄ Dio. in. 1. ca. de diui. no. ꝙ nō est audendū dicere aliq̄d

¶In corpore tria fiunt. Primo rñdet quesito vnica conclusione negatiua, scilicet impossibile est per rationem naturalem ad cognitionem trinitatis diuinarum personarum peruenire. Et probatur sic: Homo per rationem naturalem cognoscit deum tantū ex creaturis. ergo cognoscit ipsum sm̄ id ī q̄ est principium cuius. ergo sm̄ id ī q̄ pertinet ad vnitatem essentie. ergo non 189 a cognoscit ea que pertinent ad distinctionem personarum. Prima ꝑa ꝓbat q̄: creature ducunt in deī cognitionē sicut effectus in cām. Scda vero q̄ virtus creatiua cōis est toti trinitati: et oia sunt manifesta. Scdo declarat: q̄ afferre rationes naturales ad trinitatem personarū nocet dupl̄r. Primo ratione dignitatis fidei. Secundo vtilitatis hominum: q̄ clare habeni in litera. Tertio infert quō ea que sunt fidei tractanda sunt tam cum fidelibus: quā cum infidelibꝫ: adiuncta authoritate dionysij: que ex supradictis in qōne prima clara sunt.

¶Super Artic. 2.

In titulo aduerte duo, quoniam 242 c
q̄stio est de questione 335 c
an est, an scilicet sint notiones in diuinis. Primo quid nominis ipsius notionis. Notio nanque in communi notificationem seu manifestationem importat ꝑ ꝓprie loquendo passiue seu formaliter: sicut lectio ꝛ auditio ꝛ similia. Ad diuina aūt applicata sumitur ꝓ ꝓpriete vnius vel diuarū personarum. Et vr̄ q̄ beatus aug. primo introduxerit in hāc materiam notionis vocabulum: dum. 5. de trini. capi. ait, q̄ alia est notio qua intelligitur in genitus: ꝛ alia qua genitor. Scdo ad perfectionem doctrine scito q̄ notio vt sumitur a theologis in ītra secūdo articuli diffinitur sic: notio est ꝓpria rō cognoscēdi diuinā ꝑsonā. Ubi nota q̄ ly rō cognoscēdi: insinuat quod sit formale principium cognoscendi ex hoc sequitur stricte loquendo q̄ significetur in abstracto: sicut enim formale principium essendi oportet esse formā ita formale principiū cognoscendi vt sic

182 f. q. 40. ā. 1. cō. ꝛ 1. di. 26 q. 2. ā. 1. ꝛ di. 33. ā. 2. cō.

opz cõcipi ac significari vt formã: hoc autẽ vt quo ad aliqd est: hoc autẽ impotat abstractũ. Et propterea in pñti articulo disputatio cũ prepositiuo circa abstractũ z concretũ versat: non eñ est hic qõ de rebus absolute: sed vt significatis ac innotescẽtib⁹ p noia: ly vero propria insinuat qõ sigt aliquid spale: alr non esset ppria cognoscẽdi rõ. z ppter hoc (vt dicitur) esse ab alio nõ est notio. Ly vero diuiñ psonã insinuat tria. primo q sigt aliqd pertinẽs ad originẽ: qz ordine originis distinguunt diuine psone. Scõo q illud puncat ad dignitatẽ nõ essentialẽ, sed personalem: quia persona dignitatis nomen est. Tertio q sit vn⁹ in eo q vnũ i. q si significet aliqd conueniens pluribus, vt de spiratiõe patet. cõueniat tñ illis inquantũ vnũ. Et sic ptz titulus. ¶ In corpe duo pncipalr facit. primo ponit opinionẽ ꝓpositi. Scõo cõfutando illã respõdet questo. ¶ Quo ad primũ tria preposituus dicit. fcz opinionẽ: q. f. nõ sunt ponẽde ꝓprietates in abstracto seu notiones in diuiñis. Et rationem opinionum: fcz ꝓpter simplicitatem personarũ diuinarum. Et expositionẽ sacrorũ eloquiorũ quo ad hoc. f. q abstractũ ex ponẽdũ est p concretũ. ¶ Quo ad scõm duo ex opposito fiunt. primo destruit radix opinionis predicte. Scõo pbatur opposita opinio. Primum sic fit: f̃m q intelligimus sic nominamus. ergo no minamus diuina mõ nõ suo sed sensibiliũ. ergo nominamus ea ratione simplicitatis nobis abstractis: ratione vero subsistẽtie nominibus concretis. ergo non preiudicat diuine simplicitati vti in diuiñis abstractis z cõcretis. primo pbatur: q in sensibilibus abstracti nomẽ ex simplicitate: concreti vero ex cõplemento stan di sumptum est: reliqua per se patent.

¶ Contra hanc rationem aureolus apud capreolum in. 2 6. distinctione primi. arguit: volens probare quod notio in diuiñis distinguitur ab eo cuius est notio: puta paternitas a patre. Non solum ex modo intelligendi ex sensibilibus oto: vt litera dicit: sed etiam ex parte rei. Et arguit sic. vbicunque abstractum differt a concreto solo modo significandi: quicquid reale dicitur de vno⁹, dicitur de reliquo: vt pater de deitate z deo: sed paternitas z pater non sic se habent: quoniam paternitas se tota distinguitur a filio: non autem pater. ergo.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: q distinctionem inter abstractum z cõcretum in diuiñis ex diuina re oriri: potest dupliciter intelligi. Uno modo q in deo est aliquid vnde verificat abstractum z concretum: z hoc procul dubio est verum: quoniam simplicitate abstractum, subsistentia concretum fundat. Alio modo q in diuiñis sit aliqua distinctio: ex qua oriatur distinctio inter abstractũ z concretum: z hoc est chimericum. Unde ad rationem in oppositum negãda est maior: cuius ꝓbatio falsa est: quoniam generare predicatur de deo: nõ autem de deitate. Ad veritatem nanq; locutionum exigitur q predicatum conueniat rei significate per subiectum sub illo modo quo significatur: vt patet extra de trinitate z fide catholica.

¶ Scõo proponit oppositam opinionem: z est conclusio responsiua questito affirmatiue: oportet in diuiñis significare in abstracto z concreto: non solum nominа essentialia: sed etiam personalia, scilicet paternitatem z patrem z deo, preter ea q̃ nobis ex sacris eloquijs sunt expressa⁹. Sed de notionibus nulla fit mentio in eloquijs sacre scripture. Ergo nõ sunt ponende notiones in diuiñis.

¶ Cõ. Quicqd ponitur in diuiñis aut pertinet ad vnitatẽ essentie: aut ad trinitatẽ personarũ. Sed notiones nõ pertinẽt ad vnitatẽ essentie: nec ad trinitatẽ psonarũ. De notiõib⁹ enim neq; ꝓdicanť ea q̃ sunt essentie. Non enim dicimus q paternitas sit sapiens vel creet. Neq; etiã ea q̃ sunt persone. Non enim dicim⁹ q paternitas generet: z filiatio generetur. Ergo nõ sunt ponẽde notiones in diuiñis. ¶ Cõ. In simplicibus nõ sunt ponenda aliqua abstracta q̃ sunt principia cognoscẽdi: q cognoscunť seipsis. sed diuine persone sunt simplicissime. Ergo non sunt ponende in diuiñis personis notiones.

Sed cõtra Est qõ dicit Jo. dam. Differẽtiam hypostaseon. i. personarũ in tribus proprietatibus id est paternali z filiali z processionali recognoscimus. Sunt ergo ponende proprietates z notiones in diuiñis.

Rñdeo Dõm, q prepositiuus attendens simplicitatẽ psonaruz dixit nõ esse ponẽdas ꝓprietates z notiões in diuiñis. Et sicubi inueniañ exponit abstractũ pro concreto. Sciat enim consueuimus dicere, rogo benignitatem tuam. i. te benignũ: ita cum ꝺi in diuiñis paternitas. intelligitur deus pater. Sed sicut ostẽsum est supra⁸: diuine simplicitati nõ preiudicat q in diuiñis vtamur noibus cõcretis z abstractis. Quia f̃m q intelligimus sic nominamus. Intellect⁹ autẽ noster non põt pertingere ad ipsam simplicitatẽ diuinã f̃m q in se est considerãda. Et ideo f̃m modum suũz diuina apprehẽdit z nominat. i. f̃m q inuenit in rebus sensibilib⁹: a quib⁹ cognitionẽ accipit. In quib⁹ ad significandũ simplices formas noib⁹ abstractis vtimur: ad significãdũ vero res subsistẽtes vtimur nominib⁹ cõcretis. Ut z diuina: sicut supra dictũ est⁸: rõne simplicitatis per noia abstracta significamus. rõne vero subsistẽtie z cõpleméti per noia cõcreta. Opz aũt nõ solũ noia essentialia in abstracto z in cõcreto significare: vt cũ dicim⁹ deitatẽ z deũ, vel sapientiã z sapientẽ, sed etiã psonalia. vt dicamus paternitatem z patrem. Ad quod duo precipue nos cogunt. Primo quidem hereticorum instantia. Cum enim confitemur patrem z filium et spiritum sanctum esse vnum deũ z tres personas, queritibus quo sunt vnus deus, z quo sunt tres: sicut respõdetur q sunt essentia vel deitate vnũ ita oportuit esse aliqua nomina abstracta quibus responderi possit psonas distingui. Et hmõi sunt proprietates vel notiones in abstracto significantes: vt paternitas z filiatio. Et ideo essentia significatur in diuiñis vt quid: persona vero vt quis: ꝓprietas autẽ vt quo. Secundo, qz vna persona inuenitur in diuiñis referri ad duas personas scz persona patris ad personã filij, z personam spũs sancti. Nõ autẽ vna relatione: q sic sequeret q etiã filius z spũs sanct⁹ vna z eadem relatione referrẽtur ad patrem⁸. Et sic cũ sola relatio in diuiñis multiplicet trinitatẽ: sequeretur q filius z spũs sanct⁹ nõ essent due persone. Neq; tamẽ potest dici (vt prepositiu⁹ dicebat) q sicut deus vno modo se habet ad creaturas: cũ tñ creature diuersimode se habeant ad ipsum: sic paterna relatione referatur ad filium z ad spũ sanctũ: cum tñ illi duo duabus relationib⁹ referãtur ad patrẽ. Quia cum ratio specifica relatiui cõsistat in hoc q ad aliud se hz: necesse est dicere q due relationes nõ sunt diuerse f̃m speciem: si ex opposito vna relatio eis correspõdeat. Opz enim alia specie relationis esse filij z patris f̃m diuersitatẽ filiationis: z scrutinis. Omes autẽ creature sub vna specie relationis referunť ad deũ: vt sunt creature ipsius. Filius autẽ z spiritus sctus nõ f̃m relationes vnius rationis referuntur ad patrez. Unde nõn est simile. Et iterum in deo nõ requiritur relatio realis ad creaturã: vt supra dictum est⁸: Relationes autem rationis in deo multiplicare non est inconueniens. Sed in parte opz esse relationẽ realem quia refertur ad filiũ z spiritum sctũ. Unde f̃m duas relationes filij z spũs scti quibus referuntur ad patrẽ opz intelligi duas relationes in patre: quibus referatur ad filium z spiritus sanctũ. Unde cum non sit nisi vna patris persona: necesse fuit scotum significari relationes in abstracto que dicuntur proprietates z notiones.

Et ꝓbat cõclusio duabus rõnibus: quorũ prima extendit se ad essentialia et psonalia. Scõa autẽ ad psonalia tñ. Ell ergo ꝓma rõ: vt hereticor⁹ instãtia habeam⁹ ꝓpria tñ. z formal sic rõ a cõtrẽbus patrẽ z filiũ z spũ scti esse vnũ deũ z tres personas: opz rñderi interrogãtib⁹: quo sunt vn⁹ deus: et quo vel qui⁹ sunt tres psone. ergo opz dicere q̃ dicitur sunt vnum: ppietatibus autẽ. s. paternitate filiatione z c. sunt plures. sic esñ z nõ aliter tribus interrogatinis. s. q̃d ds z quo: redditur tria propria responsiua.

¶ Contra hanc rõnẽ gregorius de arimino. in. 2 6. distin. primi instat: inrendens eam soluere: dicens q propter hereticoũ instantia nõ opz ꝓprietates has distinguere. Ut Augu. docuit rñdet in sermone de fide et symbolo: credim⁹ trinitatẽ personis distinctam sũba vnitate. Et hiero. in expositiõe fidei cathol. sũba vnitas sunt: sed psonis ac nominib⁹ distinguunť q absq; ꝓprietatib⁹ habemus rõsiuam quo sunt vnũ z quo plẽs.

¶ Ad b tripliciter ꝺr. primo q Gregorius male immiscere videtur hãc lr̃e hui⁹ rõnis tractatui de reb⁹ absolute: quẽ videtur ipse idẽ intendere. vt enim ꝑz ex titulo tertiꝰ questionis: hic tractat de cognitione diuinarũ personarũ z nõ de esse earundem. Secundo ꝺr q male ponderauit verba litere dicentis: q̃ opz habere respõsiuũz ad interrogatiuum quo. non respectu huius termini qui est trinitas: sed respectu etiã huius termini persona: q̃ constat ex neutra illarum authoritatũ habetur. Tertio q̃ litera iuxta motẽ suũ loquitur sic: ratio specifica relatiui consistit in hoc quod est ad aliud se habere. ergo vni relationi f̃m speciem non possunt ex opposito correspondere due diuerse f̃m speciẽ. ergo relationibus filij z spiritus sancti non potest respondere vna relatio ex parte dei. Prima ꝑtia declaratur in patre z domino respectu filij et serui. Scõa autẽ qz relationes spũs sancti z filij sunt diuersarũ rõnum creaturarum autẽ ad deũ vnius sunt rõnis. Scõo peccat instantia: q̃ sermo pñs est de relationibus realibus vtrinq;. Relatio autẽ dei ad creaturam non est realis: z propterea nõ opz q̃ sit vna. Nullum esñ inconueniẽs esse: multiplicare relationes rationis in deo. ¶ Circa añs assumptũ. f. rõ specifica relatiui cõsistit in esse ad aliud. Aduerte q non intendit per hoc, q̃ ratio specifica relatiui sumatur ex correlatiuo ad qõ est: quem tamẽ sensum superficies dedu

Ad primum Ergo dõm, q licet de notionib⁹ nõ fiat mẽtio in sacra scriptura: fit tamẽ mentio de personis in quibus intelliguntur notiones sicut abstractũ in concreto. ¶ Ad scõz dõm q notiones significantur in diuiñis, non vt res, sed vt rationes quedam quibus cognoscunť psone⁸, licet ipse notiones vel relationes realr sint in deo, vt supra dictũ est⁸. Et ideo ea que habent ordinem aliquẽ ad actũ aliquẽ essentialem vel personalem nõ possunt dici de notionibus: quia hoc repugnat modo significãdi ipsarum⁸. Unde nõ possumus dicere q paternitas generet, vel creet sicut sapiẽtia vel intellect⁹. Essentialia ẽ quẽ nõ habẽt ordinẽ ad aliquẽ actũ: sed remouẽt conditiones creature a deo, possunt predicari de notionibus. Possumus enim dicere q paternitas est eterna: vel immensa: vel quodcunq; hmõi. Et similiter ꝑter identitatem rei possunt substantiua personalia z essentialia predicari de notionibus: possumus esñ dicere q paternitas est deus: z paternitas est pater.

¶ Ad tertium dõm, q licet persone sint simplices: tamẽ absq; preiudicio simplicitatis possunt propie rationes personarũ in abstracto significari vt dictum est⁸.

¶ Utrum sint quinq; notiones. Art. 3.

Ad tertiũ Sic proceditur. Uidetur, q non sint quinque notiones. Propue esñ notiones personarum sunt relationes quibus distinguuntur. Sed relationes in diuiñis non sunt nisi quatuor: vt supra dictum est⁸. Ergo z notiones sunt tantum quatuor. ¶ Ꝓpter hoc quod in diuiñis est vna essentia ꝺr deus vnus. propter hoc autẽ q sunt tres persone ꝺr deus trinus. Si ergo in diuiñis sunt q̃nq; notiones dicetur quinus. Nõ est inconueniens. ¶ Cõ. Si tribus personis existentibus in diuinis sunt quinq; notiones, oportet q in aliqua personarum sint alique notiones due vel plures: sicut in persona patris ponitur innascibilitas: z paternitas z cõis spiratio. Aut igitur iste tres notiones differunt re aut non. Si differunt re, sequitur q persona patris sit composita ex pluribus rebus. Si autem differunt ratione tñ: sequitur q vna earum possit de alia predicari: vt dicamus: q sicut bonitas diuina est ei⁹ sapientia propter differentiã rei: ita cõmunis spiratio sit paternitas. Quod non cõceditur. Igitur non sunt quinq; notiones.

Sed contra Uidetur q sint plures. Quia sicut pater a nullo est, z fm hoc accipitur notio que dicitur innascibilitas: ita a spiritu sancto non est alia persona. Et fm hec oportebit oportebit accipere sex notiones. ¶ Cõ. Sicut patri z filio cõmune est q ab eis procedat spiritus sanctus: ita cõmune est filio z spiritui sancto q procedant a patre. Ergo sicut vna notio ponitur cõmunis patri z filio: ita debet poni vna notio communis filio z spiritui sancto.

Rñdeo Dicedũ q notio ꝺr id qõ est ꝓpria rõ cognoscẽdi diuinã personam. Diuine autem persone multiplicantur fm originem. Ad originem aũt pertinet a quo alius: z qui ab alio. Et fm hos duos modos põt innotescere ꝑsona. Ygit persona patris non potest innotescere per

ta, sed diuersarum omnino rationum f̃m se perfectarum: quoniam filius perfecte terminat processum intellectus: z similiter spiritus sanctus perfectus est terminus processionis voluntatis. In tertia autem parte extrema diuersarum rationum partialia, reddidit filiationi: vt patet.

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit: quid sit significari vt res: z quid significari vt ratio. Si enim hoc idem est: quod significari in concreto z in abstracto: litera contradicit sibi: quia sapientia abstractus nomen est: z tamen de deo dicitur quod disponit omnia suauiter z c. Non obstante sibi tali modo significandi. Si autem intenditur differentia inter rem realem z rationis manifeste falsum dicitur: quoniam paternitas rem realem significat sicut z sapientia.

¶ Ad hoc dicitur quod quia ly vt. aliquam cõditionem importat: z conditionem ei est existere vel subsistere: nulla siquidem res vt res est nisi sit: z similiter nulla res vt res significat nisi vt ens seu existens significetur. Ratio autẽ q innotescendi gratia. e. topico. dicitur inuenta: principiumq; notitie sit actus z forma. ex gratia nono meta. conditio rationis est: vt sit formaliter notificatiua: z proportionaliter vt significetur vt rationale principiũ in cognoscendo: sic enim modus significandi correspondet condicioni rationis vt ratio est. Et quia hec exercent abstractum z concretum: ideo conceditur quod significari vt res coincidit cum concreto: z vt ratio cum abstracto.

¶ Et ad obiectionẽ in oppositum dicitur: quod licet omnibus abstractis ex modo significandi commune sit non congruere operationibus: inter abstracta tamen est magna latitudo: ex parte ipsius rationis formalis significare. Quorundam enim ratio formalis f̃m se nullum habet ordinem ad opus: vt patet in relationibus. quorundam autem f̃m se habet ordinem ad opus: vt sapientia ad ordinare: iustitia ad reddere vnicuique ius z c. illa abstracta que ex re formaliter significata opus respiciunt: cõgruam propositionem admittunt: vt in litera de sapientia z intellectu dicitur. Reliqua autem vt paternitatis z reliquе notiones q nec ex modo significãdi: nec ex ꝓpria ratiõe formali operis principia sunt: congruas enuntiationes habere non possunt circa operationes vt in litera dicitur. vnde nulla est contradictio.

¶ Super articulum tertium.

Tulus intendit de numero quinario adequate: ita q̃ neq; plures: neq; pauciores sint notiones quam quinque.

¶ In corpore duo facit. Primo respondet questito. Secundo ponit differentiam inter notiones relationes ꝓprietates z notiones personales: quo ad numerum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad primū dco rñsiua quesito affirmatiue est. notiones sunt quinq;. s. innascibilitas, paternitas, cōis spiratio, filiatio, ꝛ pcessio. Et ꝓbatur sic. notio est, ꝓpria ratio cognoscendi diuinā personā: ꝙ attendit fm originē. ergo fm hec duo. s. a quo alius, ꝛ qui ab alio: ergo sunt quinq;. Alis est descriptio notionis superiꝰ expolita. Prima ꝑa, ꝓbat: qz diuine ꝑsone multiplicantur fm originē. Scōa autē qz hec duo specta ad originē, ꝛ fm ea innotescit diuine ꝑsone. Tertia ve

188 ro manifestat sigillatim ad singulas appli cādo ꝑsonas vtrunq; modum originis. Et quo ad ꝑsonā quidē patris ex illo modo q̄ ab alio nō positiue, ꝛ negatiue hꝫ innascibilitas. Et illo vero a quo alius: paternitas ꝛ spiratio. quo ad ꝑsonam vero filij: ex ly q̄ ab alio, hꝫ filiatio. ex ly vero a quo alius, habet eadē spiratio. Quo ad ꝑsonam vero spūs sancti: ex ly q̄ ab alio, habet processio. Ex ly vero a quo alij: nec positiue nec negatiue aliqua ponit: propter rationem subiunctam in rñsione ad quartum.

188 c ¶ Quo ad scōz determinatur ꝛ numerus simul cuz ipsis rebus numeratis illoū qua tuor. s. notionis, relationis, proprietatis, ꝛ personalitatis: vt fozmaliꝫ possit locutio in terꝑtari: nec vnū cōiu se ꝑ alio accipiat. Et

174 a in hac ꝑta satis clare patēt. Si qua vero circa hec sunt dubia constitutiua: aut circa innascibilitatē: inferiꝰ propt̄is locis patebunt.

210 a ¶ Circa discussionem factā in litera post rñsiones ad argumenta occurrit dubiū motū a

188 80 scoto in. 28. dist. prima. q. prima. argumēto. 3. ꝛ hic intactū. Quare. s. non est ponenda sexta notio. s. inspirabilitas cōis patri ꝛ filio: sicut enim pater innotescit positiue duplr ꝛ negatiue negatione vtriusq; originis vel prime earū: ita filius cum sibi conueniat negatio vtriusq; originis vel prime earū: ita filius cum sibi conueniat negatio vtriusq; earum: debet illa innotescere.

¶ Ad hoc dubium nihil inuenio a. S. T. dictū in ꝑti respectu ꝑsone filij. Inferius nāq; q. 33. arti. 4. Et in primo sen. di. 28. q. 1. art. 1. solutionē huius dubij dedit inquātum tangit ꝑsonā patris dicens: ꝙ innascibilitas importat negationē vtriusq; originis. Ex hoc enim manifeste patet ꝙ in patre non est opus inspirabilitate. Sed ꝑsens dubium est de ꝑsona filij. Ea quoq; q̄ de sufficientia notionum. 26. dis. primi dicit male possent ad hoc applicari. Tum qz etiam inspirabilitas dicit aliquid speciale. est em negatio in gñe ꝛc. Tum qz etiā innascibilitas cōcedit a S. Tho. notio vt est negatio natiuitatis: vt patet infra. Scotus autē vbi supra quasi vellet introducere sextam notionē: nō audet th̄ sc̄ torrentē opponere doctorum quinq; tantum notiones approbantiū. Unde nisi inquit assignet aliqua rō de hoc. 6. erit cōcedēda notio. Uidet autē mihi ꝙ sufficiens habet rō quare inspirabilitas nō est ponenda inter notiones. ¶ Ad cuius euidētiā scitō: ꝙ cū notio innotescēdi gratia ponēda sit: vt ei⁹ nomē ostēdit. ꝛ priuatio ꝙ habitum: negatioq; per affirmationē naturaliꝫ cognoscatur: ꝛ non ecōuerso. hīs est ꝙ negationes modozum originis inter notiones cōputari regulariter nō debeāt: in cuius signū ꝑsona ꝑs̄ sancti vnā tantū notionē habet: ꝛ th̄ sibi cōuenit negatio natiuitatis filij cōueniēs. Et qm̄ inspirabilitas negatio quedā est: ideo inter notiones locū hꝫe nō dz. Qō autē innascibilitas notio posita sit negatiua: ꝑter regulariter est: propter res singulares rōnes locum non habentes in aliis negationibus. Prima est: qz ꝑsona patris sola se hz in trinitate in ratione primi principij. solus enim pater ibi est principium non de principio. Et ꝓpterea tum qz ratio primi optime per negationē notificatur. Tum ad cōmendandā hanc tantā patris authoritatē: propter quam fm hilarium maior dz filio: et filius in euangelio solitus est omnia referre ad patrem: ꝛ ecclesia offices fere orationes ad patrem dirigit: merito hmōi negatio notio posita est. Ad hec ratio tangit in litera in rñsione ad quartum in calce: ꝛ in primo sententiarum vbi supra. Scōa ratio est, ꝓpter variā cōnexionē illoū terminoꝝ in cōi. s. pater ꝛ ingenitus. hec enim duo separata inueniuntur apud nos: ois enim pater est genitus. i. ab alio vel etiā genitus, ꝓprie excepto adam qui fuit pater ꝛ ingenitus. Et ꝓpterea tam rēationibus coniungi possunt: n in paterna persona iuncta sunt: non sic autem est de filio ꝛ inspirabili: hec enim vbique connexa sunt: ꝛ ideo merito negatio illa inter notiones numerata est. Et sumitur hec ratio ex August. 5. de trini. cap. 8. Tertia ratio ex Hilario in libro de synodis ad cōmendandam vnitatē diuine nature: ponendo siquidem innascibilē vnā personā: ponitur vnum principium ꝛ caput in natura diuina. Inquit em̄ hilarius: ꝙ ponere duos innascibiles: est ponere ꝑs deos: ꝛ ꝑs nās diuinas: ac per hoc ponere vnum innascibilē cōmendat vnitatē diuine nature: propter quod sacri doctores non qualitercunq; ponunt innascibilitatem esse notionē: sed vt ꝓpria est patri. ita ꝙ nec essentie nec spiritui sancto conueniat. Accessit forte ad hec: ꝙ nolēs ꝓprius ꝑcessionis spiritussancti caremus. Quia igit rōnē habemus quare singulari ꝓuilegio innascibilitas est notio: ꝛ regulariter negationes ꝙ notionib⁹ excludunt: rōnabiliter a sacris doctorib⁹ inspirabilitas obmissa est.

¶ In rñsione ad scōz aduerte: ꝙ significari vt res qdā est significari vt res singularis in rerū natura: ꝛ qm̄ noib⁹ ꝑsonarū in actu exercito: vt ꝑ. filius est spūssctūs: et note silr essentie: vt deꝰ significātur ꝑsone ꝛ natu rain diuinis vt res singulares: notionū autē ꝓpietatū ꝛ relationū vt sic noibus. i. abstractis. rōnes ꝓtius rez significant: tō ex hoīs numero nō dz de quinq; vel quadrinnos ꝛc.

¶ In rñsione ad tertium dubiū est: ꝓpter obiectionē sco. in quo lib. 5. i calce articuli fit cūdi. Si distinctio inquit rōnis inter ꝓpter ꝛ spirationē sufficeret ad impediēdā ꝑdicationē in abstracto: ipediret etiā illas qm̄ distinguuntur formaliter. Consequens autē est falsum apud ꝓprios ꝑcessionis spiritussancti caremus. Quia igit rōnē habemus quare singulari ꝓuilegio innascibilitas est notio: ꝛ regulariter negationes ꝙ notionib⁹ excludunt: rōnabiliter a sacris doctorib⁹ inspirabilitas obmissa est.

¶ In rñsione ad scōz aduerte: ꝙ significari vt res qdā est significari vt res singularis in rerū natura: ꝛ qm̄ noib⁹ ꝑsonarū in actu exercito: vt ꝑ. filius est spūssctūs: et note silr essentie: vt deꝰ significātur ꝑsone ꝛ natu rain diuinis vt res singulares: notionū autē ꝓpietatū ꝛ relationū vt sic noibus. i. abstractis. rōnes ꝓtius rez significant: tō ex hoīs numero nō dz de quinq; vel quadrinnos ꝛc.

¶ In rñsione ad tertium dubiū est: ꝓpter obiectionē sco. in quo lib. 5. i calce articuli fit cūdi. Si distinctio inquit rōnis inter ꝓpter ꝛ spirationē sufficeret ad impediēdā ꝑdicationē in abstracto: ipediret etiā illas qm̄ distinguuntur formaliter. Consequens autē est falsum apud

Et ideo licet dicatur deus vnus ꝓpter vnitatē essentie: ꝛ trinus ꝓpter trinitatē ꝑsonarum: nō tñ dicitur quinus ꝓpter quinq; notiones. ¶ Ad tertiū dicendum, ꝙ cū sola oppositio relatiua faciat ꝑsalitatē realē in diuinis: plures ꝓprietates vnius ꝑsone cum non opponantur adinuicē relatiue non differunt realiter. Nec tamen de inuicem ꝓdicantur: qz significantur vt diuerse rationes ꝑsonarū. Sicut etiam nō dicimus ꝙ attributum potentie sit attribu tum scientie: licet dicamus quod scientia sit potentia⁶. ¶ Ad quartum dicendum, ꝙ cum ꝑsona importet dignitatē, vt supra dictū est⁶: nō potest accipi notio aliqua spiritus sancti: ex hoc quod nulla ꝑsona est ab ipso. Hoc enim non pertinet ad dignitatem ꝑsone: sicut pertinet ad authoritatem patris quod sit a nullo.

¶ Ad quintum dicendū, quod filius ꝛ spiritus sanctus non cōueniunt in uno ꝓprio modo existēdi a patre: sicut pater ꝛ filius conueniunt in vno speciali modo producendi spiritum sanctum. Id autem quod principium innotescēdi oportet esse aliquid speciale. Et ideo non est simile.

Utrum liceat contrarie opinari de notionibus. Artic. 4.

Quartū Sic ꝓceditur. Uidetur quod non liceat contrarie opinari de notionibus. Dicit enim August. in. 1. de trinit. quod non erratur alicubi periculosius quā in materia trinitatis. Ad quam certum est sapientia est bonitas: qm̄ distinguuntur formaliter. Consequens autē est falsum apud ꝓprius ꝑcessionis spiritussancti caremus. Quia igit rōnē habemus quare singulari ꝓuilegio innascibilitas est notio: ꝛ regulariter negationes ꝙ notionib⁹ excludunt: rōnabiliter a sacris doctorib⁹ inspirabilitas obmissa est.

¶ In rñsione ad scōz aduerte: ꝙ significari vt res qdā est significari vt res singularis in rerū natura: ꝛ qm̄ noib⁹ ꝑsonarū in actu exercito: vt ꝑ. filius est spūssctūs: et note silr essentie: vt deꝰ significātur ꝑsone ꝛ natu rain diuinis vt res singulares: notionū autē ꝓpietatū ꝛ relationū vt sic noibus. i. abstractis. rōnes ꝓtius rez significant: tō ex hoīs numero nō dz de quinq; vel quadrinnos ꝛc.

¶ In rñsione ad tertium dubiū est: ꝓpter obiectionē sco. in quo lib. 5. i calce articuli fit cūdi. Si distinctio inquit rōnis inter ꝓpter ꝛ spirationē sufficeret ad impediēdā ꝑdicationē in abstracto: ipediret etiā illas qm̄ distinguuntur formaliter. Consequens autē est falsum apud

¶ In corpore duo facit. Primo docet in cōmuni in qua fidei materia liceat vel non liceat contrarie opinari. Secundo respondet quesito.

¶ Quo ad primū duplex ponit genus pertinentiū ad fidē. s. derecte ꝛ indirecte. De primo genere dicit: ꝙ opinari falsum est hereſis ꝛ maxime adiuncta pertinacia. De secundo vero dicit duo. primo ꝙ anteq̄ considerentur seu determinatum sit consequi aliquid contrarium fidei: opinari falsum non est hereſis maxime sine per

tinacia. Secundum est: quod error huiusmodi post manifestationem, aut ecclesie determinationem est hereſis. Et ex his deducitur correlarie: ꝙ

183 multa hodie reputantur hereticа ꝛc.

¶ Aduerte hic: ꝙ ad rationem hereſis in se sufficit ꝙ sit error: in his q̄ sunt fidei. Sed ad rōnem heretici formaliter requirit vltra hec pertinacia: ꝛ propterea in ſa ꝑ modū additionis adiungitur si adsit aut absit pertinacia. Rursus in scōo genere q̄s deest determinatio ecclesie nō vocat manifestum consequi aliquid contrariū fidei ex aliqua positione: ex hoc quod multi doctores credūt sic: aliis oppositū sentientibus. Unde in hmōi falsum opinantes. nō folū ab hereſi: sed etiā a peccato excusantur: qui iuxta gradū suum quātum cognoscūt rationabiliter viam arbitrant se sequi: salua ecclesie reuerentia.

¶ Quo ad scōm conclusio rñsionis est: ꝙ ex cōtrarie opinari de notionibus si nihil est aut cōsideraf cōsequēs cōtrariū fidei. et ꝓbat: qz notiōes sunt in secundo genere.

¶ Super questio. 33. Articulum primum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concło. Pater est principium. ꝓbat. Principium est a quo aliquid ꝓcedit: ꝛ econuerso. Pater est a quo procedit alius, scilicet filius. et spiritus sanctus, ergo pater est principium.

183 ¶ In rñsione ad primum aduerte: qō aureolus apud capreolum in primo distinc. 29. duo dicta huiꝰ litere impugnat. Primum est differentia inter grecos ꝛ latinos doctores. Affert enim contra hoc hilarium in quarto de trinitate patri authoris nomē tribuentem. et Augustinum in septimo de trinit. capitulo quarto dicentem de patre. illud quod est ei causa vt sit: est ei causa vt sapiens sit. Secundum est quod ideo nomine principij et non causе vtimur in diuinis quia est communius: qm̄ extendit se ꝛc. Cōtra hoc instat. nomen rationе cōmunitatis cōueniens deo hoc habet: qz ratio minus cōis nō cōueniret ei, sed principium nō est hmōi. Fm dicta tua: qm̄ nulla ratio principij ꝓsita in 5. mera. conuenit patri respectu filij: vt patet discurrenti.

¶ Ad primum horum dicitur dupliciter. primo quod satis est litere quod latini doctores non habuerunt cause vocabulum in vsu: dato quod aliquando inueniretur. Secūdo dicitur ad illud hilarij cum scō Thoma in primo sententiarum distinct. 29. questione prima. articulo primo. quod author nō importat causalitatem: sed principiū nō ab alio. ꝛ ideo patri attribuitur. Illud vero Aug. non est ad ꝓpositum: de essentialibus em̄ loquitur in quibus constat non esse causam nisi fm rationem.

¶ Ad secundum vero dicitur, quod falsum est nullam rationem principij ex. 5. metaph. in patre saluari. expresse nanq; ibidem dicitur: communissimam rationem principij esse primū ex quo est vt cognoscitur aliquid. Constat autem patrem esse primum ex quo est filius. iuxta illud. ꝛ ex patre natiuitate omnia secula. In litera autem manifestatur ista maior communitas ex notionibus nobis scilicet pūcto ꝛc. non ꝙ iste accepti ones locoꝝ habeant in diuinis: sed vt ex his tanquam ex notionibus notificetur magis aliquid adiacens illi. Unde ly diuine ꝑsone supponit pro ipsa hypostasi. vt fic.

Sed cōtra Est, qō dicit Augu. in 4. de trinit. Pater est principium totius deitatis.

Rñdeo Dom: ꝙ hoc nomē principiū nihil aliud significat q̄ id a quo aliq̄d procedit. Dē em̄ a quo aliq̄d procedit quocunq; mō dicimus esse principiū, ꝛ econuerso. Cū ergo pater sit a quo ꝓcedit alius: sequitur ꝙ pater est principium.

Ad primū Ergo dom, ꝙ greci vtuntur in diuinis indifferēter noie cause sicut ꝛ noie principij. Sed latini doctores nō vtunt noie cause: sed solū noie principij. Cuius rō est: qz principiū cōmunius est q̄ causa: sicut causa cōmuniꝰ q̄ elementū. Primus em̄ terminus vel etiā prima pars rei dz principiū: sed non causa. Quanto aūt aliq̄ nomē est cōmunius tanto cōuenientius accipitur in diuinis, vt supra dictū est⁶. Qz noia quāto magis spūalia sunt, tanto magis determinant modum conueniendē creature. Unde hoc nomē causa videtur importare diuersitatē subē: ꝛ dependentiam alicuius ab altero quā nō importat nomen principij. In oibus em̄ causе generibus semper inuenitur distātia inter causam ꝛ id cuius est causa fm aliquam perfectionē aut virtutē. Sed nomine principij vtimur etiā in his que nullam hmōi differentiā habent, sed solum fm quendam ordinē. Sicut cū dicimus punctū esse principium linee: vel etiā cuz dicimus frontem linee esse principium linee. ¶ Ad secūdum dom, ꝙ apud grecos inuenitur de filio vel spiritu sancto dici q̄ principient. Sed hoc nō est in vsu doctoꝝ nostroꝝm. Quia licet attribuamus patri aliquid authoritatis ratione principij: nihil tñ ad subiectionē vel minoratione quocunq; modo pertinēs attribuimus filio vel spiritui sctō, vt vitetur oīs erroꝛis occasio. Scōm quē moduz ꝫhila. dicit. 8. de trini. Donantis authoritate pater maior est: sed minor nō est filius cui vnum esse donatur⁶. ¶ Ad tertium dom: quod licet hoc nomen principium quantum ad id a quo importat aliquid significandum: videatur a priōritate sumptum: non tamen significat priōritatem, sed originem. Non enim idem est quod significat nomen: ꝛ a quo nomen imponitur: vt supra dictum est⁶.

Utrum hoc nomen pater sit nomen proprie diuine persone. Artic. 2.

Ad secundū Sic proceditur. Uidetur ꝙ hoc nomen pater non sit proprie nomen diuine persone. Hoc em̄ nomen pater significat relationem. Persona autē est substātia individua. Non ergo hoc nomen pater est proprie nomen significatiuum persone. Cꝑs. Generans cōius est q̄s pater. Nam ois pater est generās, sed non ecōuerso. Sed nomē cōius magis proprie dz in diuinis, vt dictū est. Ergo magis proprium nomen est persone diuine generans ꝛ genitor q̄s pater. Cꝑs. Nihil qō fm metaphoram dicitur, potest esse nomē proprium alicuius. Sed verbum metaphorice apud nos dicitur genitum vel proles. Et per consequens ille cuius est verbum metaphorice dicitur pater. Nō ergo principium verbi in

¶ Super artic. 2.

In titulo ly pater vt in solutione dubij patebit: fuit dubium primo in diuina trinitate admittitur. Ly ꝓprie sumitur: ꝛ vt distinguitur contra metaphorice: ꝛ vt distinguitur contra cōmune: ꝛ vt distinguitur contra extranee. Extranei aūt dico quomōlibet adiacens: quemadmodū dicimus de aliquo q̄ sortes est nomen ꝓprium eius. filius ve

75 69 b 186 ro platonis ꝓmogeniti non esse eius nomen ꝓprium quia significat accidēs adiacens sorti: ꝛ nō eius substantiam. Et hoc tertio modo principaliter et directe sumitur in hoc titulo: vtroque autem alio modo cancomitatur. Ita

78 185 ꝙ intentio questionis est: an pater sit nomē significans ꝓpriam subſtantiam seu ꝓprium subale alicuius diuine persone: an significet aliquid adiacens illi. Unde ly diuine ꝑsone supponit pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶In corpore vnica est cõclusio rñsiua questio affirmatiue. Pater est nomen ppriũ pſone pris. Et pbat sic. significãs id per qđ pſona quecũq; distinguit ab oibus alijs est nomẽ ppium illi⁹: sed pr̃ sigt paternitatẽ: per quã persona pris distinguit ab oibus alijs. ℈ est nomẽ ppriũ pſone pris. Minor pbat in litera virtualiter sic. Nomen ppium huius hois sigt hãc animã z hoc corpus. ℈ sigt id p qđ distinguit ab oibus alijs: par aũ rõ est de ceteris. igitur Añs manifestat: z rõne: qr sicut de intellectu hois sunt carnes z ossa: ita ꝛc. z auctoritate. 7. metaphy.

¶Circa hãc rõnẽ dubium occurrit: qm̃ medius terminꝰ. s. significare id quo persona hec distinguit a ceteris: aut importat significare formaliter z in actu ipsum distinctum pſone aut materialr z in potentia: eo mõ quo superius ⁹ſi significare cõtenta sub eo. Si sumit ꝓ significatione formali: sic falsa est minor: pr̃ em̃ nõ sigt pſonale distinctiuũ diuine pſone. Qm̃ sigt formaliter id quo pr̃ conuenit cũ ceteris patribus: cõuenientia ſltẽ analoga. Nõ est autẽ idẽ distinctiuum alicui⁹, z quo cũ alijs cõuenit: qr hoc est cõe illud ppriũ. Si vero sumit de significatione in potẽtia vana est maior: vanusq; est tonus ꝓcessus corporis: qm̃ expresse loquunt de significare actualiter: alioquin hõ esset nomẽ ppium huius hois: nec oportuisset hec adducere.

¶Ad hoc breuiter ⁹ꝛ. qr hic est sermo de significare actualr. Et ad obiectionẽ ad oppositum rñdet: qr ly pr̃ dupl⁹ sumi põt. Prio vt est nomen analogũ ad oẽm qualibet patrem: z sic ꝑculdubio falsa esset minor: sic em̃ sigt cõe qđ ꝓportionaliter omni patri. Allo mõ est vt primũ z caput huius analogie. z sic sigt cõstitutiuum distinctiuũq; pſonale prime pſone trinitatis diuine: vt em̃ qõ. 13. declaratum est.

Alia est formalis rõ reddẽda ꝙrẽdi qđ est prima persona diuina quatenus pr̃: z qđ est sortes quatenus pr̃: sicut in alijs analogis cõib⁹ deo z creature.

Ipsa autẽ alietas rationis cõsurgit ex elongatione resolutiõis pr̃ni tatis ad subsistẽtiam pſonalitatẽ ꝛc. Et prõterea ly pr̃ sic sumptũ ex ppria sua rõne significat illu⁹ pſonalitatem propter quod absq; additione tradit dñs baptistã dum dicit: Non sum dignus ut soluam corrigiam calciamenti eius. Marci. 1. Luce. 3. Johannis. 1. esse in nomine patris ꝛc. Dubium autem remanens circa minorẽ: an sꝫ paternitas sit personale distinctiuũ patris. in q. 4. articulo 1ª: ꝙ hoc nomen persona in diuinis significat relationẽ vt subsistentem in diuina natura. ¶Ad secundum dicendum ꝙ ſm philosophum in. 2. de anima. denominatio rei maxime debet fieri a perfectione z fine. Generatio autem significat vt in fieri. Sed paternitas significat complementum generationis. Et ideo potius est nomẽ diuine persone pater q̃ generans vel genitor. ¶Ad tertium dicendum: ꝙ verbum nõ est quid subsistens in natura humana. Unde non proprie potest dici genitũ vel filius. Sed verbum diuinũ est aliquid subsistens in natura diuina[e]. Unde proprie z non metaphorice dicitur filius z eius principium pater. ¶Ad quartum dicendum: quod nomen generationis et paternitatis: sicut z alia nomina que proprie dicuntur in diuinis per ꝓprius dicunt de deo q̃ de creaturis quantũ ad rem significatam, licet nõ quantum ad modum significandi[e]. Unde z apostolus dicit ad Ephe. 3. Flecto genua mea ad patrẽ domini mei Jesu Christi: ex quo omnis paternitas in celo z in terra nominatur. Quod sic apparet. Manifestum est enim quod generatio accipit speciem a termino qui est forma generati. Et quanto hic fuerit propinquior forme generantis tanto verior: z perfectior est generatio. Sicut generatio vniuoca est perfectior q̃ non vniuoca. Nam de ratione generantis est quod generet sibi simile ſm formam. Unde hoc ipsum ꝙ in generatione diuina est eadem numero forma generãtis z geniti, in rebus autem creatis non est eadem numero, sed specie tantum[e]: ostendit quod generatio, et per consequens paternitas per ꝓprius sit in deo q̃ in creaturis. Unde hoc ipso quod in diuinis est distinctio genitti a generãte ſm lo secundo, tractabitur. ¶In responsione ad quartum nota: qr de ratione generationis sunt duo scilicet distinctio suppositorum: z vnitas formę que communicatur. Et qm̃ generans vt sic assimilat sibi genitum similitudo autem speciei est vnitatis: quanto stante distinctione suppositali maior est vnitas formę: tanto generatio est perfectior.

¶Super articulum tertium.

Est titulo aduersatiue tria. Primo ly pater secundum quod pſonaliter. Patet enim dupliciter de deo dicitur: scilicet personaliter: quo dicitur pater deus et noster Jesu Christi. et essentialiter: quo dicitur pater misericordiarum. Et ideo non immerito additur ly secundum quod personaliter. Secundo ly dicatur. non enim queritur an in diuinis ꝓprius sit esse patere ad intra an esse pati ad extra. Sꝫ an ratio nem significata: per patris nomine dicatur de deo vt est pater intra: quam de eo vt est pater extra. Tertio ly primo. Ista enim ex parte nein oppositum facit in litera prioritatem indistincte significare videatur: directe tñ in proposito stat ꝓprietate ſm naturam ordinem: qui interuentiones vnius personę minis inueniri est fallsitas: vt ꝓz in toto quarto metaphysic. Ita q̃ sensus est: an ratio patris noie significata personaliter dicta: de natura ordine prius intentio talis nominis: q̃ ratio essentialiter dicta.

¶In corpore vnica est conclusio rñsiua questio affirmatiue. Pater per ꝓprius b̃z de deo q̃ per personam. Ista ꝓbatur sic. omnia imperfecta sumuntur a perfectis. ergo omne nomen ꝓprius dicitur de illo in quo salutat̃ ratio perfectionis quã de illo in quo saluatur secundũ aliqđ. ergo paternitas ꝓprius dicitur in diuinis secundum q̃ ꝓportat respectum persone ad personam: quam respectum quod dicit respectum dei ad creaturas. ergo. Prima ꝯ sequentia probatur. Primo: quia de eo de quo nomen dicitur secundum aliquid: dicitur quasi per similitudinem ad id in quo perfecte saluatur: manifestatur deinde in leonis nomine. Secunda autem probatur. quia in deo patre est ratio paternitatis z filiationis. in deo autem z creatura non sed secundum aliquã similitudinẽ. Et ꝓbatur ꝓpositio ex hoc quia in deo filio inuenit̃ perfecta

Universidad de Deusto
Biblioteca

quinq; dicunt. Primo q ingenitū pure negatiue non est proprium patri. Scdo q ingenitū priuatiue in seipso non conuenit pri. Tertio q ingenitū priuatiue in gne diuini suppositi nō est proprū patri: q; cōuenit spiritui scō. Quarto q ingenitū in gne principij personaliter dicti: est ppriuz patri. Et in his quatuor acceptionibus ly genitū sumit proprie. Quinto q in genere rei diuine sumendo ly genitū cōiter: ingenitū est proprū pri: qm solus nullo modo est ab alio. Essentia namq; nō est nomine ingeniti: q omnino non sit ab alio: nō simpr: tm vt in filio et spū scto est a patre.

¶ In rnsione ad quartum aduerte, q litera duas assignat rones quare non pñt esse in diuinis due psone ingenite: iuxta illud Ysaie: cū vnus deus sit: duo innascibiles esse nō possunt: vnitatem diuine nature assignā tis pro causa vnitatis persone innascibilis. Et prima quidē deductio litere est: quia in omni natura oportet ponere vnū primum: ac per hoc si plura prima sunt, plures nature erunt. Scda est: q; si essent duo innascibiles. distinguerētur diuersitate naturarum: quia nō relationibus originis oppositis: neuter essi esset ab altero aut alio. Uerūm Sco. in primo dist. 2. q. 5. hāc scdam rationem reprehēdit: eo q mediū non est notius conclusione: q essi plures personas ingenitas poneret: non cōcederet eas relationib originis distingui. et Hilarius quidem inquit hoc dici, sed non probat. Sed reuera tam hilarij ratio q̄ illius in litera deducto non solum rationabilis, sed necessaria est: qm solus nullo modo est ab alio. Essentia namq; nō est nomine ingeniti: q omnino non sit ab alio: nō non solū q non sit ab alio per generationem. Sic enim nec spiritui sancto conuenit esse ingenitum: qui est ab alio per processionem vt persona subsistēs: nec etiam diuine essentie: de qua potest dici q est in filio vel in spū sancto ab alio. s. a patre. ¶ Ad tertiū dicendum, q̄ fm Dam̄. Ingenitum vno modo significat idem quod increatū. Et sic fm substantiā dicitur. Per hoc enim differt substantia creata ab increata. Alio modo significat id quod non est genitum. Et sic relatiue dicitur eo modo q̄ negatio reducitur ad genus affirmationis[c]: sicut nō homo ad genus substantie: nō album ad genus qualitatis. Unde cum genitum in diuinis relationem importet: ingenitum etiam ad relationem pertinet. Et sic non sequitur q̄ pater ingenit⁹ distinguatur a filio genito fm substantia, sed solum fm relationē: inquantum. s. relatio filij negatur de patre. ¶ Ad quartum dom̄, q sicut in quolz genere opz ponere vnum primum: ita in diuina natura opz ponere principium, q̄ non sit ab alio, q̄ ingenitum dicitur. Ponere igitur duos innascibiles est ponere duos deos, z duas naturas diuinas. Unde hila. dicit in lib. de synodis. Cum vnus deus sit: duo innascibiles esse non possunt. Et hoc precipue: quia si essent duo innascibiles, vnus eoum non esset ab alio. Et sic non distinguerentur op positione relatiua. Oporteret igitur q̄ distinguerent diuersitate nature. ¶ Ad quintum dicendum: q proprietas patris: prout nō est ab alio potius significatur per remotionem natuitatis filij q̄s per remotionem processionis spiritus sancti. Tum q; processio spiritus sancti non habet nomen speciale, vt supra dictum est[e]. tum q; etiam ordine nature presupponit generationē filij[e]. Uñ remoto a patre q̄ non sit genitus: cum tm sit principiuz generationis: sequitur q̄z q non sit procedens processione spiritus sancti: quia spiritus sanctus non est generationis principium: sed a genito procedens.

¶ De persona filij. Questio. 34.

Deinde est de persona filij. Attribuuntur autem tria nomina filio. s. filius verbū z imago. Sz ratio filij ex rone patris considerat. Unde restat considerandum de verbo et imagine.

¶ Circa verbum queruntur tria. Primo, vtrum verbum dicatur essentialiter in diuinis vel personaliter. Secūdo, vtrum sit ppium nomen filij. Tertio, vtrū in nole verbi importetur respectus ad creaturas.

¶ Utrum verbū in diuinis sit nomen personale. Articulus. I.

Ad primum Sic procedi tur. Uidetur q verbum in diuinis nō sit nomen personale. Nomina enim personalia propie dicuntur in diuinis, vt pater z filius. Sed verbum metaphorice dicitur in diuinis, vt Orige. dicit super Joan. Ergo verbum nō est personale in diuinis. ¶ Ꝓ. Scōm Aug. in lib. de tri. Uerbum est notitia cum amore. Et fm Ansel. in monol. dicere summo spiritu nihil aliud, est quam cogitando intueri. Sed notitia z cogitatio z intuitus in diuinis essentialiter dicitur. Ergo verbum non dicitur personaliter in diuinis. ¶ Ꝑ. De ratione verbi est quod dicatur. Sed fm Ansel. sicut pater est intelligens, z filius est intelligēs, z spiritus sctūs est intelligens: ita pater est dicēs, filius est dicens, z spiritus sanctus est dicens: z similiter q̄libet eoum dicitur. Ergo nomen verbi essentialiter dicitur in diuinis: z non personaliter. ¶ Ꝑ. Nulla persona diuina est facta. Sed verbum dei est aliquid factum. Dicitur enim in psal. Ignis grando nix glacies spiritus procellarū que faciunt verbum eius. Ergo verbum non est nomen personale in diuinis.

Sed cōtra Est, q̄ dicit Augu. in 7. de tri. Sicut filius refertur ad patrē: ita z verbum ad eum cuius est verbum. Sed filius est nomē personale: quia relatiue dicitur. Ergo z verbum.

Respondeo Dicendū, q nomen verbi in diuinis si propie sumatur est nomen personale z nullo modo essentiale.

¶ Ad cuius euidentiam sciendum est, q̄ verbuz tripliciter quidem in nobis propie dicitur. Quarto autē modo dicitur impropie siue figuratiue. Manifestius autem et cōmunius in nobis dicitur verbum q̄ voce profertur: q̄ quidē ab interiori procedit quātum ad duo que in verbo exteriori inueniunt, scz vox ipsa z significatio vocis. Uox enim significat intellectus conceptum fm ꝓhm in lib. primo periher. Et iteruz vox ex significatione vel imaginatiōe procedit: vt in lib. de anima dicitur. Uox autem que nō est significatiua verbum dici nō potest. Ex hoc ergo dicitur verbum vox exterior: quia significat interiorē mentis conceptum. Sic igitur primo z principaliter interiori mētis conceptus verbum dicitur. Secundario vero ipsa vox interioris cōceptus significatiua. Tertio vero ipsa imaginatio vocis verbum dicitur. Et hos tres modos verbi ponit Damascē. in. 1. lib. cap. 17. dicens q verbum dicitur naturalis intellectus motus secundum quem mouetur, z intelligit, z cogitat: velut lux z splendo: quantum ad primum. Rursus verbum est quod non verbo profertur, sed in corde pronūciatur quantū ad tertium. Rursus etiam verbum est angelus: id est nuncius intelligentie quantum ad secundum. Dicitur autem figuratiue quarto modo verbum id quod verbo significatur vel efficitur: sicut consueuimus dicere: hoc est verbuz quod dixi tibi: vel quod mandauit rex: demonstrato aliquo facto: quod verbo significatum est vel simpliciter enunciantis: vel etiam imperātis. Dicitur autē propie verbum in deo secundū q verbum significat conceptū intellectus. Unde Aug. dicit in. 15. de tri. Quisquis potest intelligere verbū: non solum anteq̄ sonet: verumetiā anteq̄s sonorum eius imagines cogitatione inuoluatur, tam potest videre aliquam verbi illius similitudinem: de quo dictum est. In principio erat verbū. Ipse autem conceptus cordis de ratione sua habet de eo a quo aliō dependet q̄s de dependente ab illo: z b̄ est ꝑz inductiue. Uerbū igit q̄s formalr saluat in ꝑbo cordis z oris tm̄: in cogitatiua aūt causaliter. nō tm̄ta pmā regulā vltimo b̄: de verbo cogitatiue. Et ad b̄ insinuandum ſ̄a dixit imaginatio verbum b̄: innuens q̄ in cogitatiua ea rōne b̄: q; est verbi imaginatio causalis tm̄. Q̄ aut̄ verbi rō formalis in intellectu sine dependentia a verbo vocis. In voce aūt cū dependentia est a ꝑbo cordis: ideo prius de verbo cordis q̄s de verbo vocis dicit: formaliter tamē vt dictū est: z nō fm extrinsecā denoiationē: vt durādus putauit. ¶ Ob ex eo ꝑz: q vox pri⁹ ꝑbi nomē habuit: q̄s mentis conceptus: in illo esſ prius⁹ vox verbum erat: z nō ꝑbi in conceptu ignota erat. ergo vox ꝑbi appellatione nō sumpsit a ꝑbo cordis. ¶ Preterea. Uox est signum expressiuū nō denoiatione extrinseca sed formalr: sicut fotes est albus: sz nō verbi in voce est esse expressiuū seu manifestatiuū signū conceptus mētis alteri: vt in litera b̄: sicut etiam nō verbi in cōceptu est esse expressiuum signū habitualis notitie sibi vel in. q. de veri. 6. Igitur significatiua vox formalr est verbū sicut formaliter est expressiua. ¶ Ad obiectionē aūt in oppositū dicitur: q ordo nature inter intentiones nois multiplicis: nec atten ditur fm ordinē rerū in quib⁹ intentiones saluant: nec fm ordinē illarū intentionū in esse nature. Sol enim ḡuis sit prior calefacto a se: et causalitas solis prior sit naturaliter q̄s calor causatus ab illa: non tm̄ prius b̄: calidū de eo q̄s de calefacto: sed econtra: sed non sic in actu. Nō enim intelligere sit actu attendit fm habitudinē ipsarū intentionum ad inuicem in hoc: q̄s est includi in alia et non econtra. Sic aūt se habēt inter se ꝑbum cordis et ꝑbum vocis: locum partium habere debet: vt etiam in litere principio insinuat. Ob vero nō sit fm naturam: ex eo apparet: q; verbū cordis est prius ordine locū sibi vēdicat: q̄s constat vocale verbum ex imaginatione dependere. Et sic quoniā ordine dicat. male verbū oris scdo loco posituz vr. debet esſ sibi nature ordine vltimus: quo ad nos. Ad primum. ¶ Ad hoc b̄: q assignatus ordo est nature ordo inter intentiones verbi nole si gnificatas. Ad cuius euidētiam scito duos esse canones in hmōi. primus est oē nomen q ꝓhs b̄: formaliter q̄s fm denoiationē ex traneam vt ꝑz inductiue. Alter est oē nomen formaliter dictū de pluribus: prius b̄ de eo

cata ꝓcedit ab alio. In scdo vero: q res significata intelligit̄ z significatur vt ꝓcedens scu p modū ꝓcedētis ab alio. ¶ Inter hec autē duo maior est distātia q̄s inter celū z terrā: qm tanta est quanta est inter esse et essentiam. ¶ In primo enī res ſ̄gta est ab alio: in scdo vero significat vt ab alio. Hec aūt stanno rñdet: q ꝓpones in ſ̄a assumpte nō sunt distinguende: qm expresse significat ꝓcessionē cadere supra rem significatā. stat ergo rō in hoc: ꝑbi nomē q prie sumptum in intellectu: significat cōceptū ꝓcedentē ab alio: ita q ꝑ cessio determinat ly cōceptū fm rē: qm alr ꝓcessio nō est. Et prie ꝓprie b̄: in diuinis. erdem modum potest intelligi: q̄ dicere deo sit cogitādo intueri: inquantū. s. intuitu cogitationis tm̄ nomen dei verbo ꝓprie non conuenit. Dicit enim Aug. 15. de tri. Ita dīl lud verbum dei: vt cogitatio non dicatur ne aliq̄d esse quasi volubile credatur in deo q̄ nō accipiat formā vt verbū sit: eāq; dimitte re possit: atq; infomiter quodāmodo volutari. Cogitatio enim proprie in inquisitiōe veritatis consistit. Que in deo locū non hz. Cū vero intellectus tā ad formā veritatis pertingit non cogitat: sed perfecte veritatē cōtēplatur. Uñ anselmus impropie accipit cogitationē pro contemplatione. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ sicut propie loquendo verbū b̄ personaliter in diuinis z nō essentialr: ita z dicere. Uñ sicut verbū nō est cōiter: ita z dicere. Uñ sicut verbū nō est cōe patri z filio z spiritui sancto: ita nō est verū q̄ pater z filius z spiritus sanct⁹ sint vnus dicēs. Unde Aug. dicit. 7. de tri. Illo coeterno verbo nō singulus intelligitur in diuinis. Sed dici conuenit cuilibet persone. dīcerit. postmodū in Dicitur enim nō solum verbū: sed res que verbo intelligitur vel significat. Sic ergo vni soli persone in diuinis conuenit dici eo modo quo dicitur verbū. Eo vero mō quo dicitur res in verbo intellecta cuilibet persone conuenit dici. Pater enim intelligēdo se: z filiū z spiritūsanctum: z omnia alia que eius scientia continētur concipit verbum: vt sic tota trinitas verbo dicatur: et etiā omnis creatura. Sicut intellectus hois vere. s. q̄ nullo mō esAnselm. vero impropie accepit dicere pro intelligere. Que tamen differunt. Nam intelligere importat solam habitudinē intelligentis ad rem intellectam. In qua nulla

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo tertio huius questionis tractatur magis ex proposito: ibidem diffinietur.

¶ Super Articulum secundum.

In titulo ly proprium distinguitur, z contra communicante z contra extraneum: id est adiacens: vt de patris nomine dictum fuit. ℙ Ita q sensus questionis est: vtrum verbi nomē in diuinis: soli filio conueniat: vt cius persona alis ꝓprietas: vt patet ex argumentis.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua questio affirmatiue. verbi nomen proprie dictum in diuinis est ꝓpriū nomen persone filij. Et ꝓbat sic. verbum significat emanationem intellectus: id est ꝓcedēs ſm emanationem intellectus. ergo significat filium. ergo solus filius proprie est verbū. Probatur prima cōsequētia quia q persona procedens ſm emanationem est filius et huiusmodi processio est generatio.

¶ Aduerte hic qō si vis huius ꝓbationis perspicue inspiciatur secunda consequentia absq; probatione merito ponita est. ℙ Et eo nāq; q persona procedens ſm emanationem intellectus est filius. sequitur q verbi nomen conueniat filio Et eo vero q talis processio est ipsa generatio: quā constat terminari ad filium. sequitur q idem sit esse filium z esse verbum. Ac per hoc esse verbū est proprium ipsi filio: quemadmodū esse filium: z sic soli proprie conuenit.

¶ Super Articulum tertium.

In titulo nota ly in nomine verbi: non enim queritur vtrum res que est verbum respiciat creaturas: sed vtrum res illa diuina vt verbi nomine significatur: clandat respectum aliquem ad creaturas.

¶ In corpore tria facit. ℙ Primo ꝓponitur conclusio directe responsiua questio affirmatiue: simul cuz medio: ac per hoc respōdet quo ad respectum in cōmuni. ℙ Secūdo determinando quatio est ille respectus, respondet de tali respectu: cōli tñ patri z creaturis. ℙ Tertio distinguendo: respondet de respectu quo tantum

ratio originis importatur: sed solum infromatio quedā in intellectu nostro: ꝓout intellectus noster sit in actu per formā rei intellecte. In deo aūt importat omnimodam identitatē: q; in deo est oino idē intellectus z intellectū: vt ſ. ostensum est[c]. Sed dicere importat principaliter habitudinē ad verbū conceptum. Nihil em est aliud dicere q̄ proferre verbum. Sed mediante verbo importat habitudinē ad rem intellectam que in verbo prolato manifestatur intelligenti. Et sic sola ꝑsona que profert verbū est dicens in diuinis: cū tamē singula personarū sit intelligēs z intellecta: z per consequens ꝑbo dicta. ¶ Ad quartū dōm, q verbū sumitur ibi figuratiue, ꝓout significatum vel effectus ꝑbi dicitur ꝑbū. Sic em creature dicūtur facere verbū dei inquantū exequūtur effectū aliquē ad quē ordinātur ex verbo cōcepto diuine sapiētie: sicut aliquis dicitur facere verbum regis, dum facit opus ad quod ex verbo regis instigatur.

¶ Utrum verbum sit proprium nomē filij.

Articulus secundus.

Ad secūdū Sic procedit. Videt q ꝑbū non sit ꝓprium nomē filij. Filius enim est persona subsistens in diuinis. Sed verbum non significat rem subsistentem: vt in nobis ꝑz. Ergo verbum nō potest esse ꝓpriū nomen persone filij. ℂ. Verbum prolatione quadam procedit a dicente. Si ergo filius est proprie verbū, non procedit a patre, nisi p modum plationis. Sed est heresis valētini: vt patet per Aug. in lib. de heresibus. ℂ. Omne nomē proprium alicuius persone, significat proprietatem aliquam eius. Si igitur verbum sit proprium nomen filij: significabit aliquam ꝓprietatē eius. Et sic erūt plures ꝓprietates in diuinis q̄s supra enumerate sunt[e].

¶ ℂ. Quicūq; intelligit, intelligēdo cōcipit ꝑbum. Sz filius intelligit. Ergo filij est ali quod verbū. Et sic non est proprietā filij esse verbum. ℂ. Hebre. 1. ꝑz de filio. Portans omnia ꝑbo virtutis sue. Ex quo Basilius accipit q̄ spiritussanctus sit verbū filij. Nō est ergo proprium filij esse verbum.

Sed Contra est, q Aug. dicit. 6. de tri. Verbum solus filius accipitur.

Rndeo Dōm, q ꝑbum ꝓprie dictū in diuinis ꝑsonaliter accipit z est ꝓpriū nomē ꝑsone filij. Significat em quādam emanationē intellectus. Persona autē que procedit in diuinis cōm emanationem intellectus dicitur filius, z hmōi processio dicit generatio: vt supra ostēsum est[e]. Unde relinquitur quod solus filius proprie dicatur verbum in diuinis.

Ad ꝑmū Ergo dōm, q in nobis nō est idem esse z intelligere. Unde illud q̄ habet in nobis esse intelligibile nō pertinet ad naturam nostram. Sed esse dei e ipsus eius intelligere[e]. Unde verbū dei quo est aliquod accidens in ipso: vel aliquis effectus eius: sed ptinet ad ipsā naturam eius. Et ideo opz q̄ sit aliquid subsistens. Q; quicquid est in natura dei subsistit. Et ideo Damas. dicit; q verbum dei est substātiale: z in hypostasi ens. Reliqua vero verba. ſ. nostra virtutes sunt anime.

¶ Ad cōm dōm, q non propter hoc error Valētini est dānatus, q; filiū dixit prolationē natū: vt Arriani calūniabāt: sicut Hylarius refert. 6. de tri. sed ꝓpter varīū modū plationis quē posuit: sicut patet per Aug. in li. de heresibus. ¶ Ad tertium dicendū, q in nomine verbi eadem proprietas importatur que in nomine filij. Unde dicit Aug. Eo dicitur verbum quo filius. Ipsa enim natiuitas filij que est proprietas personalis eius diuersis nominib⁹ significatur, que filio attribuuntur ad exprimendum diuersimode perfectionem eius. Nam vt ostendatur con naturalis patri dicit filius. Ut ostendatur coeternus ꝺ̄: splendor. Ut ostendatur oino similis ꝺ̄ imago. Ut ostendatur immaterialiter genitus dicitur verbū. Non autē potuit vnū nomē inueniri: per q̄s omnia ista designarentur. ¶ Ad quartū dicendum, q eo modo conuenit filio esse intelligentem quo conuenit ei esse deum[e]: cum intelligere essentialiter dicatur in diuinis: vt dictū est[e]. Est autem filius deus genitus non autem generans deus. Unde est quidē intelligēs: non vt producens verbum: sed vt verbū ꝓcedēs: ꝓout. ſ. in deo verbū procedēs ſcōm rem non differt ab intellectu diuino: sed relatione sola distinguitur a principio verbi. ¶ Ad quintum dōm, q cū de filio dicitur, portās oia ꝑbo virtutis sue: ꝑbum figurate accipit ꝓ effectu ꝑbi. Unde glo. ibi dicit, q verbū sumitur pro imperio: inquantū. ſ. ex effectu ꝑtutis ꝑbi est, q̄ res conseruētur in esse: sicut ex effectu ꝑtutis ꝑbi ē: q̄ res producātur in esse. Mō ꝺo Basilius interpretatur ꝑbū pro spūsan. improprie z figurate locut' est ꝓout verbū alicuius dici potest: omne illud q̄ est manifestatiuū eius: vt sic ea ratione dicatur spiritussanctus verbum filij: quia manifestat filium.

¶ Utrū in nomine verbi importetur respectus ad creaturam. Arti. 3.

Ad tertiū Sic proceditur. Videt, q in nomine verbi non importetur respectus ad creaturam. Omne enim nomen connotans effectum: in creatura essentialiter in diuinis dicitur. Sed verbum non dicitur essentialiter: sed ꝑsonaliter: vt dictum est[e]. Ergo verbum non importat respectum ad creaturam. ℂ. Que important respectū ad creaturas dicūtur de deo ex tpe: vt dōs z creator. Sz verbum dicitur de deo ab eterno. Ergo nō importat respectū ad creaturā. ℂ. Verbū importat respectum ad id a quo ꝓcedit. Si ergo importat respectū ad creaturā, sequit q ꝓcedat a creatura. ℂ. Idē sunt plures ſm diuersos respectus ad creaturas. Si igitur ꝑbū importat respectū ad creaturas: sequitur q in deo non sit vnum verbum tñ: sed plura. ℂ. Si ꝑbū importat respectū ad creaturam: hoc non est nisi inquantum creature cognoscūtur a deo. Sed deus nō solum cognoscit entia: sed etiam non entia. Ergo in verbo importabitur respectus ad nō entia. Quod videtur falsum.

Sed Contra est, q dicit Augu. in libr. 83. questionum, q in nomine verbi significatur non solum respectus ad patrem: sed etiam ad illa que per verbū facta sunt operatiua potentia.

Rndeo Dōm, q in verbo importat respectus ad creaturā. Deus enim cognoscendo se cognoscit omnē creaturam. Verbū igitur in mēte cōceptum est repꝛesentatiuū oīs eius q̄s actu intelligit. Uū in nobis sunt diuersa ꝺba ſm diuersa que intelligimus. Sz q; deus vno actu z se z omnia intelligit: vnicū verbū eius est expressiuū: nō solū patris: sed etiā creaturaꝝ, respicit creaturas.

¶ Quo ad ꝑmū conclusio est de respectu in cōmuni, sicut in cōmuni quoq; questium fuit: z est ista. in deo importatur respectus ad creaturas. Et subiungitur statim medium: quia deus cognoscēdo se cognoscit creaturas.

¶ Quo ad scām autē propositum medium explicatur magis applicādo ipsum ad conclusionem contractam. ſ. ad respectum talem. ſ. scilicet verbum dei est ad expressiuum patris et creaturarum. Probatur enim sic verbum est repꝛesentatiuum omnis eius quod actu intelligitur. ergo verbum dei est expressiuum: nō solum patris sed etiam creaturarum. Antecedēs probatur, in nobis apud quos sunt diuersa verba ſm diuersa intellecta in actu, consequentia vero probatur: q deus vnico actu se et omnia intelligit.

¶ Quo ad tertium est hec cōclusio. Verbum dei eius q̄s est in deo patre est expressiuum tantum: creaturarum vero est expressiuum et operatiuum. Probatur scientia dei est dei quid est cognoscitiua tantum. creaturarum autem cognoscitiua et factiua. ergo verbum dei ꝛc. Et confirmatur authoritate scripture: dixit z facta sunt.

¶ Circa predicta vnu versamq; hanc materiam. Aduerte hic ſcē 4. ℙ Primo res dicta verbo. ℙ Secūdo relo dictā. ℙ Tertius modus quo verbum refertur ad res dictas. ℙ Quarto, ratio quare sic refertur. Et quo ad res dictas quidem in primo articulo huius questionis in respōsione ad tertiū habuimꝰ q̄ sunt hec tria scilicet essentia diuina persone diuine: et ois creatura. Pater enim dicit hec omnia ꝺbo. Relatio vero verbi ad res dictas vt sic: est relatio rationis: z est relatio expressiua ad expressum: vt in litera dicitur: et in his duobus conueniunt alii nobiscum coacti forte authoritate Aug. In reliquis autē duobus. ſ. in modo z causa: diuersitas est optimi⁹. Scot⁹ cōm. 2. di. 1. q. 1. ar. 2. z in quodlibetis. q. 14. ar. 2. tenet q ꝑbū dei ex vi ꝓductiōis sue nō procedit ex scientia creaturaꝝ

rū: sed diuine essentie. Et rursus vt ex di. 32. i. q. 1. ad vltimū eiusdem sumit. z q verbū sic ꝓcedit de scia solius essentie. q nō procedit vt ꝑbū ꝑsone nisi cōcomitāter. Ita q imaginat ꝑsem ex ꝺ q intelligit diuinā essentiā ꝑbū, ꝓducat ipm: solitarie reputat hoc inconueniens. ℙ Tertia aūt obiectio respōsione nō est digna: qm verbū nō distinguit realr ab his a qb⁹ ꝓcedit vt cognities: sed a quo ꝓcedit vt dicēte: vt de se ꝑz. Esto tñ in hac materia cautus: ꝓpter veritatē conditionalē. ſ. si deꝰ nihil intelligeret i, sua essentia nisi ipsam solam: adhuc haberet ꝓductio verbi. Et hac em sed vr: q ꝓductio verbi non est posteriori ꝓtellectione creaturarū in deo. Habes nāq; ista conditionalē si deus non esset ꝓducitiuus ad intra intelligendo se intelligeret nihilominus oīe intelligibile. Et hac em sequit: q deum intelligere creaturas in se: nō est posteriꝰ ꝓductiōe ad intra. Quarene ex his fallaris: q̄d naturalr de facto sit sequendū, dicito vt supra. Dixi aūt naturalr: qm ea q deus de facto libere nouit: cū naturale precedat liberū: procul ab ista disputatiōe sunt. Et q̄m in cōprehēsiōe naturalis vis scientie diuine clauditur ars creaturefactiua. Q̄nis non cōcludatur voliti⁹ earū: idcirco ꝺbum dei adequās naturalē ei⁹ scientā: hz respectū ad creaturā nō solū expressiuū sed etiam operatiui: vt in litera ex Augu. ꝺz. ¶ In rhsione ad ꝑmū. Nota q cōtra eā sunt argumēta aureoli: apō carolū in. 27. di. 1. q. 2. in cclusiōe ūnta ad ꝑmū q verbū ex ꝓsonali ꝓprietate hz q̄ referat ad creaturas: ota em ex hoc nmne: q supponit q idē sit dicere, verbū ſm proꝓtā rōnem referr ad creaturas et dicere, verbū ex ꝓprietate ꝓsonali hz q̄s referatur ad creaturas: cum tñ hec multum distent: z ꝑmū concedi possit: ſcōm aūt nō. Et ꝺbus rō est: q̄m verbū claudit in ꝓpria rōne notiā: q est de numero essentialiū: ꝓpter quā (vt in litera dicitur) refertur ad dicta nota z facienda. ¶ In rhsione ad quartū. Aduerte quod in illis verbis: nomen verbi puncipaliter impositum est ad significandam relationem ad dicentē. Judicio meo retractat. S. Tho. id q̄s in. q. de ve. q. 4. ar. 5. dixerat. q. q̄s verbi nomen puncipaliter significet absolutū. Et sequitur hic retractatio determinationē quam in. 1. arti. hic fecerat. ſ. q verbum sit nomen personale tantum ita q verbū significat ꝓmo ꝓprietatem personalem ipsius filij in concreto: z q̄m quasi substractum est notitia connotata. ideo refertur etiam ad dicta ꝛc. Et hoc cōsonat responsioni ad ꝑmum z verbis precedentis articuli. ſ. verbum significat quandam emanationem intellectus. Constat enim q emanatio illa ꝓprietas personalis est filij. Nisi enim hoc esset ꝓmo eius significatum: z propria eius significatione non significaret ꝓprietatem personalem filij in diuinis: sed ex connotato tantum cuius oppositum ibidem dicitur.

¶ Super questionis. 35. Arti. 1.

Utrum ex ſupradictis clarus est.

¶ In corpore duo facit. ℙ Primo ponit tres conditiones requisitas ad imaginem. Secundo respondet questo.

¶ Quo ad ꝑmum conditiones sunt similitudo specifica seu secundum specificum signum. puta figuram orta ex illo cuius dicitur imago. Et prima quidem conditio. ſ. similitudo per se nota relinquitur. Secunda autem quo

autem vt expressiuum z manifestatiuum[e].

¶ De imagine. Questio. 35.

Deinde Queritur de imagine. ¶ Et circa hoc queruntur duo. Primo, vtrum imago in diuinis dicatur personaliter. Secō, vtrum sit ꝓpriū filij.

¶ Utrum imago in diuinis dicatur personaliter. Articulus. 1.

Ad ꝑmū Sic ꝓceditur. Videtur, quod imago non dicatur ꝑsonaliter in diuinis. Dicit em Aug. in li. de fide z imago: ad quā factus est homo. Igit una go dicitur essentialiter z non personaliter. Cℙ. Hila. dicit in lib. de sno. q imago est eius rei ad quam imaginatur: species indifferēs. Sed species siue forma in diuinis ꝺz essentialiter. Ergo et imago. Cℙ. Imago ab imitando ꝺz. In quo importatur ꝓius z posterius. Sed in diuinis personis nihil est ꝓius z posterius. Ergo imago non potest esse nomen personale in diuinis.

Sed Contra est, q dicit Aug. Quid est absurdius q̄s imaginem ad se dici: Ergo imago in diuinis relatiue dicitur. Et sic est nomen personale.

Rndeo Dicendū, q̄s de rone imaginis est silitudo. Nō tñ q̄cūq; silitudo sufficit ad rōnē imaginis: sed silitudo que est in specie rei[e]: vl saltē in aliquo signo speciei. Signū autem speciei in rebus corporeis maxime videtur esse figura. Uidemus em q diuersoꝝ animaliū scōm speciem sunt diuerse figure: nō autē diuersi colores. Uñ si depingat color alicuius rei in pariete: nō ꝺz ee imago nisi depingat figura. Sz neq; ipsa silitudo speciei sufficit vel figure: sz requirit ad rationē imaginis ostendo. Q; vt aug. dicit in li. 83. qōnum, vnum nouum nō est imago alterius: q; nō est de illo expressum[e]. Ad hoc ergo q vere aliquid sit imago requiritur q ex alio ꝓcedat silr ei in specie, vel saltē in signo speciei. Ea vero que ꝓcessionē siue originē important in diuinis sunt personalia. Unde hoc nomen imago est nomen personale.

Ad primum Ergo dicēdū, quod imago ꝓprie dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad figurā declarat in aliis locis z picturis. ℣ Tertia autē ꝓbat authoritate Aug. afferēdo instātiā de ouis. ℣ Et aduerte diligēter q hic tertia conditio intelligit ꝑ se. i. q origo terminet ad ipsam inquantū sūlitudo est. i. ad hoc q̄ sit sūlitudo: e non p accēs res illa sit sūlis. ℣ Et hoc bene nota: q̄m super hoc fundatur ꝓcessus sequētis articuli: nisi em sic intelligeretur: eēs imaginis cōdones conuenirent spiritui sancto. Contra hanc tamen tertiam imaginis ꝓdonem arguit Aureo. q: sequeret q̄ solt artifices imagiui haberent imagines.

℣ Sed hoc obsto ex tribus intellectu procedit: quoniā essi verum sit imaginē semp oriri a representato, memorem tñ opz esse q hoc non cōtingit vno tātū modo: q̄m q̄dq̄ oritur a repūtato ſm esse naturale principiante, sicut filius oritur a patre q̄dq̄ ſm esse intellectum seu cogitatum, vt statua Cesaris oritur a cesare cogitato in mēte artificis: vñ ꝑz q̄ntiam nihil valere.

193 1.di. 18. q. 2. a. 3. Et di. 31 q. 3. ar. 1 cor. Et heb. 1. l. 2. co. 3. ſi.

℣ Quo ad scōm cōclusio rñdna q̄sito affirmatiue est imago in diuinis est nomē personale. ℣ Probat. nomina importantia ori ginem in diuinis sunt personalia: ergo imago est nomē personale. Antecedens patet ꝑña ℣o tenet ex rōne imaginis assignata.

℣ Super Arti. 2.

192 IN Iulus clarus est.

℣ In corpe tria facit ꝓmo dicit quid vsus de hoc quēsito habeat. secundo tractat duas opiniones. tertio determinat.

℣ Quo ad ꝓmū tria dicit primo vsum grecorum. scōo latinorū. tertio sacre scripture. que omnia clare patēt in litera. ℣ Quo ad scōm q̄ vsus latinorū auctē scriptore sacre confirmatus est: circa eius rationem diuerse afferūtur opiniones: quare. ſ. solus filius imago dr. ℣ Et prima q̄dē opinio ꝓcōgnientiā in notione eū patre excludit: q̄ ſm notionalia nō attēdit equalitas. q̄ nec similitudo: q̄ nec imago. ℣ Scōa aūt discurrens p singula: nec inuenies cuius possit dici spiritusſ. imago, excludit: q: posset dici patris z filij inquantū sunt vnū. ℣ Et confirmatur quia homo est vna imago totius trinitatis. ℣ Quo ad tertiū redditur prediti vsus latinorū z scripture rō: z q: vt dr̄in. 2. post. idē est scire causam cōclusionis z ipsam: simul rñdet q̄sito affirmatiue conclusione. ſ. imago est nomen ꝓpriū filij: z eius ꝓbatio. nihil aliud est q̄ rō quare spūſanctus nō dicatur imago: filius aūt sic. Et cōsistit rō in hoc filius ꝓcedit vt verbū: de cuius rōne est similitudo specifica ad id a quo ꝓcedit. Spiritus vero sanctus ꝓcedit vt amor: de cuius rōne non est talis similitudo: ergo nec filius sol⁹ est imago. Añs ex. q. 27. quo ad vtrāq; partē patet. Cōsequentia autē tenet ex rōne imaginis. Et manifestatur ac confirmatur vis rōnis huius assignātis ꝓ causa modū procedēdi: ex simili differentia ꝓpter similē causam ibi inuentam: inter filiū z spiritūſanctum: in hoc q̄ est esse natū: q̄uis eēs vterq; sua ꝓcessione patris accipiat naturam solus tamen filius dr̄ natus: ꝓpter modum ꝓcedendi differentem vtriusq; vt supra manifestatū est: q̄. ſ. ꝓcedit vt similis ꝛc. Et ne aliquis forsitan restaret vnde habet spiritusſan. q̄ sit similis patri z filio: aut crederet hoc ex modo ꝓcedendi habere. subiunxit: q̄ similitudo conuenit spiritui sancto non inquantum amor: sed inquantum amor diuinus.

℣ Circa hec dubiū occurrit ex Aureo. apud capitolū: in. 27. dist. primi. q̄ō. 2. conclusione. c. Et est dubiū ex ꝓsenti litera ortum habens: tādemq; infringens sic. spiritusſanctus ꝓcedit vt amor diuinus: ergo vt similis. ergo ratio adducta nihil valet. ꝓma ꝓña tenet ex litera dicente q̄ spūſanctus inquantum amor diuinus hz̄ q̄ sit similis. scōa autem z añs per se patent.

℣ Ad euidentiam huius difficultatis distinguēdi sunt termini in antecedēte positi. ſ. ly amor diuinus z ly procedit vt. Quo ad ꝓmum sciēdum q̄ forma cōis pōt dupl⁹ Zhi: z a cōtrahēte denominari. primo per aliquam differentiam ꝓ se illius. secūdo per aliquid extra latitudinē formalē illius. Exemplum primi calor albus. Exēplū scōi: calor naturalis albedinis enim dr̄ia est coloris per se diuersificatiua. natura ℣o sicut z ars extra genus coloris est. ℣ Amor igitur dupliciter contrahi pōt. primo per amoris ꝓprias differētias. puta amicitie vel concupiscentie. scōo p naturas amātes: puta angelicam vel humanā. Et siquidē amor contrahatur per oēs sue latitudinis p se differentias: nunquam inuenies aliquā ex qua habebit rōnē similis ei a quo ꝓcedit. Tum quia oēs per se differentie infra appetitus ambitum cōtinentur: in quo nihil habet rationem similis. Tum quia vt infra patebit: impulsio quedam est. Ac per hoc oēs per se esse impulsionis per se diuersificatiuas: q̄ similis ratione (quāuis nō causaliter) formaliter tamen remotum est. Si vero per aliquid extraneū cōtrahatur: nihil prohibet similio quandoq; rationem habere: scd hoc est per accidens naturaliter et idēticet. vt de se patet. Quando ergo dicitur amor diuinus: si ly diuinus nō trahat amorē extra latitudinē ſtandi denotet cui⁹ sit vt obiecti et amantis scilicet dei. Negādum est q̄ inquantum huiusmodi sit similis.

℣ Sec in hoc sensu intelligenda est ꝓpositio in calce litere subuncta. Ratio autem patet ex dictis. Si autem ly diuinus sit de nominato sumpta, quasi ab extraneo: puta a natura cui idēticatur: tunc concedendum est ratione identitatis: inter amorem et naturā q̄ amor diuinus vt sic est similis ei a quo ꝓcedit. Et in hoc sensu intelligas literam ꝓsentem. Quo ad alium terminum aduerte q̄ dum dicitur spūſanctus ꝓcedit vt amor diuinus: z in aliis similibus locutionibus: duplex sensus fieri potest. ℣ Primo ꝓprie vt denotentur tantum formalia ex ꝓpria illius modi procedendi. ℣ Secundo extensiue vt denotentur etiam communia z concomitantia modum procedendi siue terminum.

℣ Verbi gratia in ꝓposito. Cum dicitur spūſanctus ꝓcedit vt amor diuinus. Si ly vt, sumatur ꝓprie: ꝓpositio non est vera accipiendo amorem diuinum identice: quoniam ex ꝓprijs ꝓcessionis amoris etiam diuini infra latitudinem voluntatis solius stando spiritusſanctus non habet quod sit deus: sed q̄ sit amor dei vt amantis z amati: sed est vera pro amore diuino formaliter. Sed tunc concesso antecedente nihil valet prima consequentia: vt patet ex dictis. ℣ Nec oppositum habetur in litera loquente de amore diuino identice. Si vero ly vt denotet etiam communia: tunc est vera de amore diuino z formaliter z identice. z sic habet rationem similis. ℣ Sed quoniam ꝓprie et formaliter de modis procedendi a theologia sermo habetur: idcirco illud antecedens de amore diuino primo modo intelligendum est z admittendum: sed negāda est prima consequentia: scd licet ergo ꝓcedit vt similis.

℣ Et ad ꝓbationem dicendum est: q̄ laborat in equiuoco: vt patet ex dictis: quoniam ly diuinus equiuocum est cum sumitur obiective z effective vt in antecedente sumitur: z cum sumitur identice: vt in ꝓbatione consequentie fit.

℣ De his que pertinēt ad personam spiritusſancti. Mō. 36.

Post Considerationem ꝓdictam considerā dum est de his que pertinent ad personam spūſancti: qui nō solū dicitur spussanct⁹: sed etiam amor z donum dei. ℣ Circa spiritūſanctum ergo queruntur quatuor. Primo, vtrū hoc nomen spūſanctus, sit ꝓpriū alicuius diuine persone. Secundo, vtrum illa persona diuina que spiritusſanctus dicitur ꝓcedat a patre et filio. Tertio, vtrum ꝓcedat a patre per filium. Quarto, vtrum pater z filius sint vnum principium spiritusſancti.

℣ Utrum hoc nomen spiritusſanctus sit ꝓpriū nomē alicuius diuine persone. Articulus. 1.

194 22. q̄ō. 2. arti. 1. Et 1. dist. 10. arti. 4. Et. 4. 5 gēti. ca. 19. ſi. Et mat. q. 3. arti. 24. cor. et opus. 3. ca. 46 et. 47.

A ꝓmū Sic ꝓceditur. Uidet q̄ hoc nomen spūſanctus non sit ꝓpriū nomē alicuius diuine persone. Nullum enim nomē cōmune tribus personis est ꝓpriū alicui⁹ persone, Sed hoc nomen spūſanctus est cōe tribus personis. Ostendit enim hila. 7. de trin. in spiritu dei aliquādo significari patrē: vt cum dr̄, Spiritus dñi sup me. Aliqñ significari filiū: vt cū dicit filī⁹. In spiritu dei ejcio demonia: nature sue potestate ejcere se demonia demonstrans. Aliqñ de spiritusſancto: vt tbi, Effundā de spiritu meo super omnē carnē. Ergo hoc nomē spiritusſanctus nō est ꝓpriū alicuius diuine persone. ℣ Nomina diuinarum personarum ad aliquid dicūtur: vt Boetius dicit in lib. de trini. Sed hoc nomen spiritusſanctus. non dicit ad aliq̄d. Ergo hoc nomē non est ꝓpriū diuine ꝑsone. ℣ Quia filius est nomē alicuius diuine persone nō potest dici filius huius vel illius. Dicit añt spiritus huius vel illius hominis. Ut em habetur num. 11. dixit dñs ad moy. de spiritu tuo accipiā tradāq; eis. Et. 4. reg. 2. Requieuit spiritus⁹ helie super heliseum. Ergo spiritusſanctus nō videtur esse ꝓpriū nomen alicuius diuine persone.

Sed Cōtra est, q̄ dr̄. 1. Jo. vlti. Tres sunt qui testimoniū dāt in celo pater, verbū, z spūſanctus. Ut autē Aug. dicit. 7. de tri. cū queritur quid tres. dicimus tres personę. Ergo spiritusſanctus est nomen diuine persone.

163 c 168 **Rñdeo** Dicendum, quod cum sint due ꝓcessiones in diuinis: altera earū que est per modū amoris non habet ꝓpriū nomen: vt supra dictū est[c]. Unde z relationes que secundum hmōi ꝓcessionem accipiūtur innominate sunt: vt etiam supra dictum est[c]. Propter quod z nomē persone hoc modo procedentis eadem ratione non habet ꝓpriū nomen. Sed sicut sunt accomodata aliqua nomina ex vsu loquentium ad significandum predictas relationes: cum nominamus eas nomine ꝓcessionis z spirationis: que scōm ꝓprietatem significationis magis videntur significare actiones notionales q̄s relationes: ita ad significandum diuinam personam que ꝓcedit per modum amoris accommodatum est ex vsu scripture hoc nomē spiritusſanctus. Et huius quidem cōuenientie ratio sumi potest ex duob⁹. Primo quidē ex ipsa cōmunitate eius q̄ dicit spūſanct⁹. Ut em Aug. dicit, 15. de trini. Qui communis est ambobus, id vocat ipse ꝓprie quod ambo cōmuniter. Nā z ꝑ est spiritus: filius est spiritus: z pater est sanctus: z filius est sanct⁹. Scōo vero ex ꝓpria significatione. Nā nomen spiritus in rebus corporeis impulsionem et motionē significare videtur. Nam flatum z ventum spiritum nominamus. Est aūt ꝓpriū amoris q̄ moueat z impellat voluntatē amantis in amatum[c]. Sāctitas vero illis rebus attribuitur que in deum ordinantur. Quia igitur persona diuina procedit per modum amoris quo deus amatur: conuenienter spiritusſanctus nominatur.

163 **Ad ꝓmum** Ergo dicendum, quod hoc quod dico spiritusſanctus, ꝓout sumitur in virtute duarum dictionum commune est toti trinitati: quia nomine spiritus significatur immaterialitas diuine substantie. Spiritus enim corporeus inuisibilis est: et parum habet de materia. Unde omnibus substantijs immaterialibus z inuisibilibus: hoc nomen attribuimus. Per hoc vero q̄ dicitur sanctus significat puritas diuine bonitatis. Si aūt accipiat hoc q̄ dico spūſanctus in vi vnius dictionis: sic ex vsu ecclesie est accōmodatū ad significandā vnam triū personarum. ſ. que procedit per modum amoris ratione iam dicta[c].

℣ Ad scōm dōm, q̄ licet hoc q̄ dico spiritusſanctus relatiue nō dicatur: tñ ꝓ relatiuo ponitur: in quantū est accōmodatum ad significandā personā sola relatione ab alijs distinctam. Potest tamen intelligi in nomine aliqua relatio si spiritusſanctus intelligatur quasi spiratus. ℣ Ad tertiū dōm, quod in nomine filij intelligit sola relatio eius qui est a principio ad principium. Sed in nomine patris intelligitur relatio principij. Et similiter in nomine spiritus ꝓt importat quandam vim motiuam. Nulli autem creature competit esse principiū respectu alicuius diuine persone: sed econuerso. Et ideo potest dici pater noster: z spiritus noster. non tamen potest dici filius noster.

℣ Utrum spiritusſanctus procedat a filio. Articulus secundus.

A ꝓsecūdū Sic ꝓcedit. Uidetur quod spiritusſanctus non ꝓcedat a filio. Quia secundū diony. non est audendum dicere aliquid de substātiali diuinitate ꝓter ea que diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. Sed in scriptura sacra non expūmitur quod spūs rituſanctus a filio ꝓcedat: sed solum quod ꝓcedat a patre: vt patet Joā. 15. Spiritū veritatis qui a patre ꝓcedit. Ergo spiritusſanctus non ꝓcedit a filio.

℣ In symbolo Cōstantino politane synodi sic legitur. Credim⁹ in spiritūſanctū dominū et vinificātem ex patre ꝓcedentem cum patre z filio adorandum z glorificandum. Nullo igitur modo debuit addi in symbolo nostro quod spiritusſanctus ꝓcedat a filio: sed videntur esse anathematis rei qui hoc addiderunt.

℣ Damasce. dicit, spiritum sanctum ex patre dicimus: et spiritū patris nominamus. ex filio aūt spiritumsanctū non dicimus. spiritum vero filij nominamus. Ergo spiritusſanctus non ꝓcedit a filio.

℣ Nihil ꝓcedit ab eo in quo quiescit. Sed spiritusſanctus quiescit in filio. Dicitur enim in legenda beati Andree, Pax vobis: z vniuersis qui credunt in vnum deum patrem: z vnum filium eius vnicum dominum nostrum Jesum Christum: et in vnum spiritumsanctum ꝓcedentē ex patre z in filio permanentem. Ergo spiritusſanctus non ꝓcedit a filio.

℣ Filius ꝓcedit vt verbum. Sed spiritus noster in nobis non videtur ꝓcedere a verbo nostro. Ergo spiritusſanctus non ꝓcedit a filio.

℣ Spiritusſanctus perfecte ꝓcedit a patre. Ergo superfluum est dicere quod ꝓcedit a filio.

℣ In perpetuis nō differunt esse z posse (vt dicitur in 3. physicoꝝ) z multo minus in diuinis. Sed spiritusſanctus potest distingui a filio etiā si ab eo nō ꝓcedat. Dicit enim anselm. in lib. de ꝓcessione spiritusſancti. Habent vtique a patre esse filius et spiritusſanctus, sed diuerso modo: q̄ alter nascendo et alter ꝓcedendo: vt alij sint ꝓ hoc abinuicem. Et postea subdit, Nam si per aliud non essent plures filius z spiritusſanctus: per hoc solum essent diuersi. Ergo spiritusſanctus distinguitur a filio ab eo non existens.

℣ In corpore vna est conclusio rñdna q̄sito affirmatiue. hoc nomē spūſan. est ꝓpriū diuine persone ꝓcedētis per modū amoris ex accōmodatione sacre scripture. Et q̄m conclusio hec duo includit. ſ. necessitatez accommodationis: et conuenientiam talis accommodationis. ideo in litera vtrunq; fit. Declarat enim ꝓmo necessitas accōmodatiōis sic. Altera ꝓcessio in diuinis: ſ. ſ. est per modū amoris: cāret nole ꝓpriō. ergo z relatiōes. ergo z ꝑsona ꝓcedens. q̄ sicut relatiōes nolate sunt et opus. ex accōmodatione. ita ꝑsona. Deinde assignatur rō talis accōmodatiōis ex partibus significationis. Tum q̄ cōes patri z filio. Tum quia amoris diuini quo ad vtrūq; ꝓprietatem insinuant: vt clare patet in litera.

195 1. dist. xſ. et po. q. 1. ad. 1. c. 49. 2. et opus. 3. c. 49. 2. 4. 5. c. 24. et 25.

℣ Super Articulum secundum.

IN titulo aduerte q̄ ly spūſanctus, dupl⁹ sumi pōtest. Primo in vi duarum dictionum vt. ſ. ly spūs sit substantiuū: z ly sctūs adiectiuum. Alio modo in vi vnius nois: sicut si alicui imponeretur nomen ꝓprium: homo bonus. In ꝓposito hoc secundo modo queritur: ad quod denotandum dicitur in titulo vtrum hoc nomen ꝛc.

℣ In corpore vna est conclusio rñdna q̄sito affirmatiue. hoc nomē spūſan. est ꝓpriū diuine persone ꝓcedētis per modū amoris ex accōmodatione sacre scripture. Et q̄m conclusio hec duo includit. ſ. necessitatez accommodationis: et conuenientiam talis accommodationis. ideo in litera vtrunq; fit. Declarat enim ꝓmo necessitas accōmodatiōis sic. Altera ꝓcessio in diuinis: ſ. ſ. est per modū amoris: cāret nole ꝓpriō. ergo z relatiōes. ergo z ꝑsona ꝓcedens. q̄ sicut relatiōes nolate sunt et opus. ex accōmodatione. ita ꝑsona. Deinde assignatur rō talis accōmodatiōis ex partibus significationis. Tum q̄ cōes patri z filio. Tum quia amoris diuini quo ad vtrūq; ꝓprietatem insinuant: vt clare patet in litera.

195 1. dist. xſ. et po. q. 1. ad. 1. c. 49. 2. et opus. 3. c. 49. 2. 4. 5. c. 24. et 25.

℣ Super Articulum secundum.

IN titulo aduerte quod articulus iste continet in se duas questiones. ſ. an spiritusſan. procedat a filio: z an spiritusſan. sic procedat a filio: q̄ si non ꝓcederet ab eo non distingueretur ꝑsonaliter ab ipso. Et prima quidem quēstio inter grecos et latinos versatur. ℣ Scōa autem inter latinos inter se.

℣ Propter quod duo sanctorum occurrit: circa timūl: q̄m questiones, sunt equales numero his que vere scimus. hec autē questio est vna, et scita sunt duo: vt patet in corpore. ℣ Et inconuenit hoc: precipue articulatim scribēti: eius est essi sigillatim singulas q̄stiones discutere. ℣ Ad hoc duplicit rñderi pōt. ℣ Primo q̄ quia vt dr̄ in. 2. poste. idē est querere an luna eclypsef z an sit aliqua ratio eclypsis lune: idē est quērere: an spūſan. procedat a filio: z an sit aliqua ratio ꝓcessionis eius a filio; pari autem quēstio constat optime rñderi: et q̄ ita est: z ꝓpter talem rationē ita est. vnde in hoc articulo nihil est vitij: sed rñdendo explicatū est quod implicite in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ulo ptinebatur. ℙ Nec oportuit in duos articulos diuidere ꝯsiti ⁊ quesiti rõne: alioquin oporteret oẽm articulũ diuidere in duos. ℙ Scdo ꝺz ꝙ ex omni ꝯsito scibili subintelligit ꝑ se ⁊ inquantũ tale: ⁊ nõ est ꝑtis intẽtionis discutere, pcessionẽ spũsancti qualitercũq; sed ꝑ se: ita ꝙ intẽtũ est, vtrum spũsanctus, pced at a filio. i. vtrũ de rõne, ppria psone spũsancti sit, pcedere a filio: qõ ẽm conuenit alicui ꝑ se cõuenit ei ex ppria rõne. ℙ Ad hoc autẽ quesitum affirmatiue

rñdẽdo opz non solum ostẽdere spũsanctum pcedere a filio: ⁊ ipm vendicare hoc sibi ex sua psonali ꝓprietate siue forma: aliter non ostenderet hoc conuenire ei inquãtum huiusmodi.

162 c 374 ¶ Ad cuius euidentiam pleniorem sciẽdũ ꝙ aliqui producto põt duplr cõuenire ꝓduci necessario a pluribus personis diuinis.

ℙ Uno modo ex parte producentis. alio modo ex parte producti.

ℙ Exemplum primi habetur in productione creature a deo: necessario enim est a tribus personis: q; indiuisa sunt opera trinitatis ad extra: ⁊ nõ ratione ꝓducti: quia creatura posset produci ⁊ esse sicut est: etiã si a solo patre produceretur. ℙ Exẽplũ scõi habetur si creatura suo formali constituto ꝓduceretur. ℙ si nõ esset a pluribus personis. ℙ Ad ꝓpositum spũsanctus ꝓcedit a patre ⁊ filio necessario: ex parte ꝓducẽtis secundum oẽs: q; ola patris non repugnãtia filio sunt necessario cõia ipi filio. An autem ex parte producti ꝓcedat necessario a filio in dubiũ vertitur. Quia vero cõuenientia ꝓducto per se cõuenit ei ex parte sua: cetera enim cõueninnt per accẽs: aut quasi per accidens: ideo ꝑ se loquẽdo: queritur vtrum spũsanctus ex proprio constitutiuo ac distinctiuo habeat quod procedat a filio.

¶ In corpore duo facit. ℙrimo rñdet quesito. Secundo argnit ℟ecos.

¶ Quo ad ꝑm ponit vna cõclusio rñsiua quesito affirmatiue. ſ. spũsanctus necessario procedit a filio. Et ꝓbat trib⁹ rõnibus: ℙrima est . si spũsanctus nõ esset a filio non posset ab eo psonalr distingui. ergo. Et ꝓbat sequela sic ꝑsone diuine nõ distinguunt abinuicẽ ꝑ aliquid absolutũ: ꝫ solũ relonibus oppositis originis ꝑm esse ꝑn^m ⁊ a ꝑn^o. ergo si spũsanctus non habet hmõi relationẽ originis a filio nõ distingueret ab eo psonalr. Assumptum quo ad oẽs sui ptes sigillatim ꝓbat. ℙrima quidẽ. ſ. nõ ꝑ aliqd absolutũ quia deesset vnitas essentie: eo qõ omne absolutum est essentiale. Secũda ꝫo. ſ. qz solis relonibus ex prima sequitur manifeste. Tertia autẽ. ſ. oppositis manifestatur ex eo qõ in ꝑtis vnica psona sunt due relationes non distinguentes ipsam: q; nõ sunt oppolite relatiue. Quarta aũt. ſ. originis: quia in diuinis nõ ꝓht esse alie relones oppolte: nisi originis, qõ est intelligendum de relonib⁹ ꝓptis. Quinta demũ. ſ. ꝑm ꝑn^m ⁊ a ꝑn^o, ex precedẽtib⁹ manifeste sequitur cõsequẽtia ꝫo, ꝓbat sic, stante assumpto: aut filius, ꝓcedit a spũsancto, aut ecõtra: sed ꝑmũ nullus dicit. ergo necesse est spiritum esse a filio.

¶ Circa cõditionalem assumptã ⁊ cius ꝓbõẽ, dubiũ occurrit ex sco. in primo di. 11. q. tenẽte oppositũ. ℙ Arguitq; ℨ fundamentũ põnis. ſ. sola oppositio relatiua distinguit realiter in diuinis: ex quatuo: capitibus. ℙ Primo dispara tio rõnum formaliũ realiũ incõpossibiliũ in eodem suppposito distinguit re aliter vbicũq; inuenitur: sed duo modi totales accipiendi naturam eandẽ. ſ. ꝑ modũ naturalitatis ⁊ processiõis sunt dispara: ⁊ in diuinis modo predicto. ergo nõ sola oppositio relatiua distinguit realr diuinas personas. ℙ Iuxta hoc motiuũ soluit ꝓbõẽ addnctã in ſra de duabus relationib⁹ in patre, dicẽs: ꝙ non est eadem rõ de actiuis ⁊ passiuis productionibus. vnũ ẽm põt dare esse pluribus: non tñ põt accipere esse pluries, nisi forte desierit esse. Et confirmat motiuum hoc ex parte ꝓductionũ argumentis aurcoli in. ix. di. primi. q. 1. art. 1. cõsũentibus in hoc. ℙ Scnerari ⁊ spirari sunt incõpossibilia in eodẽ suppposito seclusõ ꝙ ipsi generari cõueniũ sit spirare. ergo seipsis realr distinguuntur. ꝫa plana est: ⁊ ad quo ad primam partem est euidens. Quo ad scdam ꝫo ꝓbat tripl^r. ℙrimo, quia quicquid in diuinis conuenit alicui rei, cõuenit ei formaliter ⁊ ex se. ergo etiã incompossibilitas istorũ cõuenit ex se. Et cõfirmat: quia incõpossibilitas ista oritur ex ordine quo vna ꝓcesso ꝓcsupponit aliam. Ordo autem oritur ex rationibus formalib⁹. ergo ex seipsis primo sunt incõpossibiles. ℙ Scõs si incompossibilitas ista est ex eo qõ gñari cõiungitur spirare: in quo gñe cause, spirare dat hanc incõpossibilitatẽ ipsi gñari: non effective: aut finaliter: vt ptz: nec formaliter: q; tũc sequeretur: q; gñari ⁊ spirari essent idem formaliter. ℙ Tertio q; si hinc est incõpossibilitas ista: aut hoc est: q; gñari ⁊ spirare sunt idem re: aut quia simul conueniunt in filio: aut q; vnum est ꝓuium alteri: sed nihil horum potest dici: q; hec omnia conueniunt ipsi spirare respectu essentie: cui constat non dare incompossibilitatem ad spirari.

¶ Secundum caput, vnde mouetur sco. est: si in patre per impossibile non esset actiua spiratio: sed in solo filio: adhuc esset trinitas personarum: ergo non requiritur oppositio relatiua inter spiritumsanctum ⁊ personam a qua distinguitur: ⁊ sic ruit totus processus.

¶ Tertiũ caput ex pte cõstitutiui ipsius filij est: filius cõstituit in esse psonali filiatiõe: ℨ de facto distinguit psonalr a spũsctõ filiatiõe: ℨ seclusa a filio per intellectũ spiratiõe actiua: adhuc remanet quo filij psonalr distinguitur a spũsancto: ergo ꝛc. prima ꝫa, ꝓbat ex illa maxima: idem est ꝑn cõstitutiuum ⁊ distinctiuum ab alio: vt patet per ℙo. phyzicum ⁊ inductine.

¶ Quartũ ãt caput ecõuerso sumit ex psonali distinctiuo ad cõstitutiuũ sicut filio distinguit psonalr a spũsctõ: ℨ q aliqd qõ est de rõne psonali ipsi⁹ filij: ℨ nõ ꝓ spiratiõnẽ actiuam: ℨ seclusa illa adhuc remanere ret psonalis distinctio inter filiũ ⁊ spũsanctũ. ¶ Quia ꝫa, ꝓbat inductione ⁊ rõne. ℙ Inductione quidem: qm̃ valet: a distinguit b. realr. ℨ est de eius ratione reali: distinguit essentialr: ergo est de rõne essentiali: distinguit suppostialiter: ℨ est de rõne suppostiali: distinguit relatiue: ℨ est de rõne relatiua ꝛc. Rõne aũt: qr si distinctio psonalis posset fieri p aliqd qõ nõ est de rõne p psonali: non poterit

guantur. Relationes autẽ personas distinguere nõ possunt: nisi scõz q sunt oppolte. ¶ Ex hoc patet: Quia pater habet duas relationes: quarum vna refertur ad filiũ, ⁊ alia ad spũsanctum: que tamẽ quia nõ sunt oppolte, nõ cõstituũt duas psonas: sed ad vnã personã patris tãtum ꝓtinẽt. Si ergo in filio ⁊ in spũsancto nõ esset inuenire nisi duas relatiões quib⁹ vterq; refertur ad patrem: ille relationes nõ essent adinuicẽ oppolte: sicut neq; due relatiões quib⁹ pater referr ad illos. Uñ sicut psona ꝑtis est vna: ita ꝛsequeret q; psona filij ⁊ spiritus sancti eẽt vna habẽs duas relationes oppositas duas

sustineri humanitate christi non distingueret ꝑsonaliter a ꝓbo: dicam ẽm q; distinguit ꝑsonaliter ꝑ aliquid: qõ tamen nõ cõstituit personã. Et cõfirmat hoc motiuũ ex parte distinctiui personalis: ab aurcolo vbi sup. articulo 2º fic. Si ꝑ ratio distinguereꝛ ꝑsonaliter filiũ a spũsancto: ꝑ ⁊ filio essent vna ꝑsona: sed hoc est falsum. ergo ꝓtia datur: ⁊ spiratio distinguit patrẽ ⁊ filiũ a spũsancto ex ꝓtijs. ¶ Et per te distinguit ꝑsonaliter: ergo esse vnum spiratorem est esse vnam personam: ⁊ si nõ est esse vnam personam: ergo nõ distinguit personaliter. Et fundatur processus super illa maxima: omne vnũ formale distinctiuum pluriũ ex vna parte ab aliquo ponit in illis pluribus aliquid vnum fundamentum illius distinctionis proportionale illi.

¶ Ad euidentiam huiꝰ difficultatis: ꝯuis tractare de cõstitutiuis ꝑsonaꝝ spectat ad 4° in^m qõnẽ: ꝓpter ꝫ discussam ex ſructudine ꝗ mẽiam: scito, qõ cũ in diuinis, nõ sit formaliter nisi suba ⁊ relõ, ⁊ suba ꝓpote cois, nec constituat nec distinguat hypostases: opz ꝙ virtũq; relonẽ tribuatur. Relationi aũt cũ possit aliquid cõuenire dupl^r. ſ. ꝑm ꝓpria relonis: ⁊ ꝑm cõia sibi et absolutis, quecũq; attribuuntur diuinis relonibus: necesse est cõuenire eis inquantum relones sunt. Et sic cõstituere ac distinguere relationi diuine, ꝓut relatiua res est cõuenit. Inter rẽ aũt relatiuã ⁊ absolutã: hoc interest: ꝙ res absoluta cõstituit rem in se: relõ ꝫo cõstituit rẽ ad aliã. Et quonã vnũquodq; sicut est ens, ita vnũ ⁊ distinctum: constituiuũ absolutum sicut cõstituit ens in se: ita distinguit illud ꝑm se. Et ꝛhr ab vniuersis aliis. Constitutiuũ vero in esse relatiuo: quia cõstituit ens ad aliud vnũ correlatiuum scilz ita distinguit illud ab illo vno tm. Aliquin diuersitas seu distinctio nõ esset ꝓportionata passio entis. plus ẽm faceret cõstitutiuum aliquid distinguẽdo ꝙ cõstituẽdo: qõ nõ videt intelligibile. ℙ Si igit in diuinis sola relatio multiplicat trinitatẽ: ⁊ hoc non conuenit relationi p accns: sed quatenus res relatiua est. Et res relatiua vt sic: constituit ⁊ distinguit relatiue: quam̃q; ẽm aliam distinctionẽ h⁊: nõ facit inquãtum res relatiua: sed ꝓpria relatiuis: ⁊ sic nõ põt causari a relatiõe ꝑm rõnẽ relatiõis. Cõsequens est: q; in diuinis nulla sit distinctio realis nisi relatiua. Ira q; nõ solum res distincte sunt relatiue: sed distinctio ipsa est relatiua. Et cũ constet distõnẽ relatiuã nõ esse siue relatiua oppõe: ⁊ esse respectu correlatiui tñ: manifeste sequit q; sola oppositio relatiua distinguit realiter diuinas personas. Et hec non aduertere aut penetrare: fuit causa dissensionis in hac materia. ℙ Si ẽm aduertissent q; eccha tradẽdo vnitatẽ subẽ ⁊ trinitatẽ rerum relatarũ ex formali locutiõe insinuat q; hoc formaliter intelligẽdũ ẽ: videssent ꝑfecto ex hoc ipso: q; distinctio nõ tradit nisi relatiuoz: q; etiã distinctio ipsa ꝓpria relatiuis, quatenus relatiua sunt esse dz; qõ saluare nõ ꝓht: dum distunt res quidẽ distinctas esse relatiuas: distinguit tñ absq; oppõe relatiua: q; sunt disparate ⁊ incompossibiles ꝛc. hec ẽm cõia sunt nõ ꝓpria relatiuis: vt iã diximus. Ex his aũt hℨ rñsio ad obiones ex pte cõstitutiui ipsius filij. Quũ ẽm dz; q; idẽ est cõstitutiuũ ⁊ distinctiui alicuius ab ol alio distinguendum est: de duplici cõstitutiuo. ſ. absoluto vel respectiuo: ⁊ q; in absolutis re vel ꝯcũq; alia: puta disparata seu ℨtia sen ℨdictoria seu etiam pnaria.

¶ Et ꝺm̃, q; de distõne relatiua loquẽdo: falsissimũ est assumptũ: q̃m constitutiuũ alicuiꝰ in esse relatiuo: nõ est distinctiuũ illius distõne relatiua: nisi a correlatiuo: ꝓpter ipsam relonis naturam: a ceteris aũt distinguit quouis alio mõ. Duplũ ẽm vt sit: q; non est nisi ad diuidũ: nõ distinguit etiã relatione nisi a dimidio: a triplo aũt ⁊ quadruplo ⁊ reliqs enib⁹: distinguit ꝺem duplicitate inquãtũ est hoc ens: non relatiue: vt de se ꝑz. Et quia in diuinis ꝑsona est formalr relo: nõ est distinctio ꝑsonalis neq; realis nisi sit relatiua. Et ꝓpea de facto ista est falsa: filio distinguit realr sine ꝑsonalr a spũsctõ: filiatiõe: q; ista est falsa: filius filiatiõe distinguit relatiue a spũsancto: cũ ista sit vera: filio distinguit filiatione a spũsctõ: sed talis distõ nõ sufficit ad realẽ distõnẽ: imo est sophisma ꝑtis: arguere a distõne ad distõnem relationum. Et bñ hoc aduertẽs: q; ex hoc oim̃ pẽdet solũ. ℙ ꝑz ꝗa ex his q; signlr ℨ: de duab⁹ relonibus in pr̃ẽsentia in suo robore. Est ẽm signũ, q; sola relatiua distinctio ⁊ oppõ est ibi realis. Solo aũt Scoti nõ est ad. ꝑm̃: q; diuersitas a relonib⁹ ad ꝓcessiones: de relonib⁹ esñ ℨa loquit non de emanationibus quare. Sed ℨ hec. s. Tho. ꝛba vehementius quidã arguunt: de ipsis relonib⁹ loquẽdo dicentes: q; peccant ꝑm nõ cãm vt cãm. Causa est quare due relones nõ opposite nõ cõstituũt duas psonas nõ est negatio oppõnis. Tũ q; cõstat q; de facto ꝓcessio ⁊ paternitas: ⁊ filiatio, cõstituunt plures personas: ⁊ tñ ꝓcessio nulli earũ opponit relative. Tum q; si negatio esset causa negationis: affirmatio esset causa affirmationis. ſ. q; opposite relationes ꝛhiuerẽt duas psonas: hoc aũt cõstat esse falsum: q; cõis spiratio ⁊ ꝓcessio sunt relones oppolte: ⁊ tamen spiratio nulliam psonã constituit.

¶ Ad hec breuiter ꝺz qõ ꝓcedunt ex mala interpretatione ℨe. Quis ẽm ꝺz q; qz nõ sunt opposite. nõ constituũt duas personas ly cõstituũt: determinat ly duas: ⁊ non determinat ly psonas, nisi inq̃tũ duas ꝑm rẽ: ita qõ sensus est: q; qz nõ sunt opposite: nõ cõstituũt duas psonas. i. nõ facũt distinctiõem realẽ psonarũ: constituere ẽm duo vt sic: nihil aliud est qm̃ distinguere ꝛc. Et sic assignat vera ⁊ ꝓba cã. Spũs ẽm sctus nõ cõstituit in eẽ distinctus a filio: quia ille vt amor: iste vt verbum procedit.

¶ Circa hãc rõne aduerte, q; in ℨa adducit magis vt rõnabilis: ℨ vt necessaria: vt illa verba ostẽdit. ſ. huic ꝺz ꝙ rõ pcessionis vtriusq;. Dico autem hoc: q; rõ ista fundat sup hoc: q; amor est ab amãte ⁊ amabili vt cõceptor q; incognita diligere nõ possum⁹. hoc autẽ fundamẽtũ de amore et ꝺceptiõe essentiali: in oĩi natura intellectuali verum est: cũius (vt dicetur) de amore notionali: ⁊ sltr de cõceptu notionaliter eui dentẽ necessitatem nõ ostẽdat. Dicere enim quispiã posset: q; ꝑ ꝓducit amorẽ sui notionalẽ cognoscẽdo se essentialr. ¶ Uerum̃ satis ratiõabile est: vt qualis sit ordo inter essentialia intellectus ⁊ volũtatis, talis etiã sit ordo inter notionalia vtriusq; : ac ꝙ hoc amor: notionalr: q; est spũsctũs: sit ex conceptu notionalr: q; est verbũ: sicut amor essentialis ozit ꝑm rõnẽ ex cõceptu essentiali: quo formalr ꝑ se intelligendi. Secũdo: quia nõ valet: non possumus intelligere sine sensu: ergo intellectio est a sensu vt a principio, ꝓductiue: igitur. ꝫa nihil valet ꝛc. Ad hec dicitur, q; ãs est verũ de intellectione naturali. vñ nihil obstat beatifico. ℙer actũ aũt credẽdi formatur fidei verbum. Et licet verbũ sit aliud ab intellectione: inseparabile tamẽ est ab ipsa: nec potest ab ipsa secludi in naturalibus. Secũda vero obiectio puerilis valde est: credit enim latuisse diuum thomã q; ex concurrentia alicuius nõ sequatur concursus illius vt principij productiui: q; infantes sciunt: littera ẽm supponit cõia. ſ. q; bonum cognitũ sit principii productiuum amoris: vt patet. 3. de anima: ⁊. 12. metaphy. ⁊ assumit q; esse cognitum est esse conceptum mentẽ: quod in. q. 27. stabilitum est: ⁊ sic infert intentum. vnde instantia allata contra rudem illum sensum: non contra verum ⁊ intentum militat.

¶ Tertia ratio est, ex rerũ ordine talis ab vno nunq̃ ꝓcedũt plura absq; ordine inter se: nisi immaterialiter ẽm differẽtibus: ergo ab vno patre non procedunt filius ⁊ spũsan. absq; ordine inter se: ergo inter eos opz esse ordinem originis. Aſis manifestat: quo ad primã partem in creaturis: quia in hoc manifestatur decor diuine ꝓsapientie. Quo ad scdam vero in artificialibus: puta domibus martellis. Ultima autẽ ꝓa probatur ex eo q; ꝑsone diuine nec distinguuntur materialiter: nec quẽcunq; ordinem: nisi originis comparuntur. ceteris nãq; imperfectionem aliquã claudunt. ¶ Et hanc rationem si confirmare noueris: efficacẽ inuenies: vbi enim est pluralitas realis sine reali ordine: ibi est confusio. Contra hanc tñ rationem quidam arguunt. ℙrimo quia ãs falsum est. Tum q; si deus produceret plures gabrieles: esset pluralitas immaterialis sine ordine. Tum quia deus potest immediate per se ola producere. Scõ quia littera obstat sibilli: dum subdit: q; greci concedunt ordinem importatum per ly, per. ⁊ absq; probatione assumi, q; non potest esse ibi ordo nisi importatus per ly a. vt ab.

¶ Ab hec ꝺz, q; pluralitatis materialis nole: hic intelligit pluralitas materialis vt distinguitur ℨ specificam: qualis de facto est inter duas intellectiones eiusdẽ speciei: ⁊ esset inter gabrieles. Plura quoq; seu omnia a deo non ꝓducitur specifice distãtia: siue ordine inter se: ꝙuis a deo immediate. Nec alium ordinem greci mente tenus intellexerunt. per ly per. ℨ nos intelligamus per ly a. qm̃ vt in articulo sequenti patet: ly per, causalitatem denotat: ⁊ resoluendo facillime patet q; ad efficientis genus in proposito reduci opz. Et ꝓptereꝛa patet q; non absq; subintellecta probatione assumpsit litera quod ibi nõ potest esse ordo realis: nisi a quo alius et qui ab alio: ceteros enim constat imperfectionem claudere.

¶ Quo ad secundam partem huius articuli: grecos arguit: tria eorum dicta recitando. ſ. q; communiter concedunt ordinem inter filium ⁊ spiritumsanctum. Secundo q; aliqui concedunt q; sit vel ꝓsiuat a filio. Tertio q; negatur: q; procedit a filio. Ex quibus argnit eos ignorantie vel ꝓterquie: quoniam tertium cõtradicit primo ⁊ scõ: quod probatꝫie: ꝓcedere est cõmunissimum inter omnia spectantia ad originem: ergo ex quocũq; con-

cesso ptinente ad originem: puta ordine seu esse a seu profluere: sequitur affirmatio, pcessus z sic priores affirmationes repugnant negatioi pcessionis. Alia probatur: qz vltimur pcessione in omnibus: vt patet inductiue.

¶In responsione ad tertium, scito q̄ quidam male hunc contra hec ẏba: quia ex his sequitur damas. fuisse hereticū: quod z simpliciter est icōueniēs: z in illo speciali opere: quia illud recipit papa Eugenius. Ad hoc dicitur q̄ nō seqtur illum fuisse hereticum: quoniam vt in qō. 32. arti. vltimo dictum est, Antequam consideretur aut determinetur per ecclesiam absq; heresis vitio opinatur quis falsum: quod postmodum si pertinaciter sustineret esset hereticꝰ. Dicitur autem Damasc̄ene illo fuisse tempore quo decisus hoc nō erat: quare ꝛc.

¶In rēsponsione ad septimum, Aduerte q̄ ex istis verbis videtur elicitū: q̄ apud Sanctum Thomam emanationes diuine distinguuntur per hoc q̄ vna est ab vno alia vero a duobus vt in. 15. dis. 1. Scotus attulit. Sed reuera ista dicta distant sicut celum z terra: dicere q̄ differentia sit: quia vna est ab vno, z alia a duobus suppositis: z dicere quod differētia est: quia vna est a patre solum: alia vero a patre z filio. Vbi em̄ sola differentia inter vnitatem z pluralitatem suppositorum p causa redditur: quod est ridiculum: contra quod z laborauit Scotus. Hic aūt ordo originis inter eas p̄ causa redditur. Hoc enim verba illa important. Non enim potest aliter originis ordo saluari: nisi altera sit a patre z filio. Hunc autem ordinem originis: q̄z ad integritatem rationum formalium ipsarum originū, vt distincte realiter sunt: spectare iam obtēsum est: ideo hoc sano sensu intelligendo: nihil nocet concedere personas spiritussancti ex sua origine distinguī a filio.

¶Super Arti. 3.

In titulo nihil est ambiguum accipiendo ipsum sic communiter vt sonat absque scilicet dictione exclusiua ꝛc.

¶In corpore duo facit. Primo ostendit quot modis sumitur hec p̄positionibus. Secundo respōdet quesito ad rem. Secundo quo ad propietatem propositionis.

¶Quo ad primū est hec conclusio: pater z filius sunt vnum principium spiritussancti. Et probatur. Pater et filius sunt vnum in omnibus in quibus non distinguuntur relatiua oppositione: ergo sunt vnum principium spiritussancti: et tenet sequela: quia in hoc q̄ est esse principiū spūsancti: nō opponit relatiue adinuicē.

¶Quo ad secundum tria facit. Primo refert quandam opinionem tenentem hanc propositionez esse impropriam: tali ratione: ly principiū significat propietatem: ergo tenet adiectiue: ergo nō potest addi alteri adiectiuo: z sic ly vnum non tenetur nominaliter: ergo vt sit vera tenetur ly vnum aduerbialiter: et consequenter sit impropria. Secundo arguit opinionem: et vtrūq; eius fundamentū oridine retrogrado. Et primo quidem quod ly vnum nō sit sumendum aduerbialiter: quia sic posset dici pater non vnum principium, filiꝰ et spiritussancti: quia pluribus modis est illoꝝ principium. Secundo q̄ nō valet sequela: principium significat propietatem: ergo tenetur adiectiue: quoniaz significat propietatem substantiue: sicut patet etiam in creaturis, in nominibus patris et filij. Et tertio infert oppositum prefate opinionis. Ratione z exemplo ipsum cōfirmans. Ratio est: principium est nomen substantiuum: ergo accipit numerum iuxta numerum forme significate per ipsum: sed forma significata: id est propietas est vna numero in patre z filio: ergo conuenientissime dicitur, pater z filius sunt vnum principium spiritussancti. Exemplum vero est: quia ista eadem ratione dicitur: pater et filius et spiritussanctus sunt vnus deus: quia scilicet deitas est vna numero in eis.

¶In responsione ad primum: circa illa verba spiritussanctus procedit a patre et filio vt sunt plures. Dubium occurrit: an principium spiratiuum q̄ exigat vt sic: pluralitatem suppositorum. Dico autem vt sic: ad excludendum concursum pluralitatis per accidens, vt contingit in principio creatiuo. Accidit enim creationi: quod a tribus fit persona: nihil enim minus deus crearet si non esset trinus. Est igitur hic dubium: an ipsa spiratio per se sit a duobus an non: sed quasi per accidens: vt creatio est a tribus. Scotus enim in primo distinctio. 12. tenens pluralitatem non exigi, fundat se super omnimoda perfectione principii spiratiui in vno supposito: Sanctus Thomas autem in primo senten. distinct. 11. ar. vltimo. ad secundum, ponens differentiam inter creationem z spirationē quo ad hoc: sentire videtur oppositum: iuxta determinationem a se factam in secundo articulo eiusdem distinctionis: quod z in hac litera confirmare videtur. Est autem ratio dubitandi in hac re: quoniam nulla apparet ratio communicens alteram partem. perfectio nanq; principij quod z quo in solo vnico supposito saluari ex eo videtur: quia aliter pater posset imperfectum esse principium spiritussancti, sequitur quod sint idē principium. Sed hoc a multis negatur. Ergo nō est cōcedendus quod pater z filius sint vnū principium spi. sancti. Ꝑ. Pater z filius z spi. san. quia sunt vnū principium creature: ergo dicūtur esse vnus creator. Sed pater z filiꝰ non sunt vnus spirator: sed duo spiratores: vt a multis dicitur. Quod etiam consonat dictis hyla. qui dicit in secundo de tri. quod spiri. sanct. a patre z filio authoribus confitendus est. Ergo pater z filius non sunt vnum principium spiritussancti.

Sed contra Est, qd augu. dicit in septimo de tri. q̄ pater z filius non sunt duo principia: sed vnum principium spiritussancti.

Rñdeo Dicendum, qd̄ pater z filius in omnibus vnū sunt: in quibus nō distinguit inter eos relationis oppositio. Vñ cum in hoc quod est esse principium spi. san. non opponant relatiue: sequitur qd̄ pater z filius sunt vnum principium spiri. sanct. Quidam tñ dicunt hāc esse impropriā, pr̄ z filius sunt vnū principiū spūs sancti. Quia cum hoc nomen principiū singulariter acceptum nō significet psonā sed ppietatē: dicunt qd̄ sumitur adiectiue. Et quia adiectiuuz nō determinat per adiectiuū, non potest cōuenienter dici, quod pater z filius sint vnū principiū spiritussancti: ni si vnū intelligatur quasi aduerbialiter positū: vt sit sensus, sunt vnū principium, i. vno modo. Sed simili ratione posset dici pater duo p̄ncipia filij z spiritussancti. i. duobus modis. Dicendum est ergo quod licet hoc nomen principium significet propietatem: tamen significat eam per modum substantiui: sicut hoc nomen pater z filius etiam in reb⁹ creatis. Unde numerū accipit a forma significata: sicut z alia substātiua. Sicut igitur pr̄ z filiꝰ sunt vnus deus propter vnitatem formę sigñate per hoc nomē deus ꝛc: ita sunt vnū principiū spūs. s. pp vnitatē ppietatis significate in hoc nomine principium.

Ad primū Ergo dōm q̄ si attēdat virt⁹ spiratiua spiritus sanctus cōiter procedat a patre z filio inuenitur spūs. s. immediate a patre procedere: inquantum est ab eo: z mediate inquantum est a filio. Et sic dicitur procedere a patre p filium. Sicut etiā Abel processit immediate ab Adam: inquantum Adam fuit pater eius: z mediate in cētū Eua fuit mater eius que pcessit ab Adam. Licet hoc exemplum mālis, pcessionis ineptū videat ad significandā immaterialem processionē diuinarū psonarū. ¶Ad scōm dōm: q̄ si filius accipere t a pr̄e aliā r̄tutē numero ad spirandum spūsctū: sequeret, q̄ esset, sicut ic̄ secūda, z instrumentalis. Et sic magis procederet a patre, q̄z a filio. Sed vna z eadem numero virt⁹ spiratiua est in pr̄e z filio. Et iō equaliter procedit ab vtroq;. Licet aliq̄n dicat principaliter vel propie, pcedere de patre, ppter hoc q̄ filius habet hanc virtutē a patre. ¶Ad tertiū dōm, q̄ sicut generatio filij est coeterna generanti (vnde non prius fuit pater: q̄z gigneret filium) ita processio spiritussancti est coeterna suo principio. Unde non fuit prius filius genitus: q̄z spiritussanctus procederet: sed vtrumq; eternum est.

¶Ad quartum dōm, q̄ cum aliquis dr̄ per aliquid operari, non semp recipitur conclusio. Non em̄ dicimus: q̄ martellus operat per fabrū: dicimus aūt q̄ Balliuus operat per Regē. Quia Balliui est agere, cū sit dominus sui actus: martelli aūt non est agere sz solū agi. Vñ non designat nisi vt instrumētū. Dicitur autem Balliuus operari per Regē: cuius hec prepositio per, denotet medium: quia quādo suppositum est prius in agēdo: tāto virtus eius est immediatior effectui: q̄ virtus cause prime cōiungit causam secūdā suo effectui. Unde et p̄ma principia dicūtur immediata in demōstratiuis scientijs. Sic igit inquātū Balliuus est medius secundū ordinē suppositoꝝ agēntium, dicit Rex operari per Balliuū: secundū ordinē vero virtutū, dicit Balliuus operari p Regē: q̄ virtus Regis facit: q̄ actio Balliui cōsequatur effectum. Ordo aūt nō attenditur inter patrē z filiū quātū ad virtutē: sed solū quātū ad suppositā. Et ideo dr̄ q̄ pater spirat per filium: z non econuerso.

¶Utrum pater z filius sint vnum principium spiritussancti. Arti. 4.

Ad quartū Sic procedit. Videtur, q̄ pater et filius nō sint vnum principium spiritussancti. Quia spiritussanctus non videtur a patre et et filio procedere inquantū sunt vnū: neq; in natura: q: spūsctūs sic etiam pcederet a seipso qui est vnū cum eis in natura. Neq; etiā inquantū sunt vnū i aliqua ppietate: q: vna ppietas nō pōt esse duoꝝ suppositoꝝ vt videt. Ergo spūsctūs pcedit a pr̄e z filio: vt sunt plures. Nō ergo pater z filiꝰ sunt vnū principiū spūssancti. Ꝑ. Cū dicitur pater z filiꝰ sunt vnū principiū spūssancti, nō pōt ibi designari vnitas psonalis: q: sic pr̄ z filiꝰ essent vna psona. Neq; etiā vnitas ppietatis. Quia si ppter vnā ppietatē pater z filius sunt vnū principiū spūssancti: pari ratione propter duas propietates pater videt esse duo principia filij z spiritussancti. Quod est inconueniens. Non ergo pater z filius sunt vnum principiū spiritussancti. Ꝑ. Filius non magis cōuenit cū patre q̄z spiritus sanctꝰ. Sz spiritussanctus z pater nō sunt vnū principiū respectu alicuius diuine persone. Ergo neq; pater z filius. Ꝑ. Si pater z filius sunt vnū principium spiritussancti: aut vnum quod est pater: aut vnū quod nō est pater. Sed neutrum est dare. Quia si vnum quod est pater sequitur q̄ filius sit pater. Si vnū q̄ nō est pater, sequitur q̄ pr̄ nō est pater. Non ergo dicēdum est q̄ pater z filius sint vnū principium spiritussancti. Ꝑ. Si pater z filius sunt vnū vnuz principium spiritussan. videtur econuerso dicendum q̄ vnū principiū spiritussancti sit pater z filiꝰ. Sz hec videtur esse falsa ꝛc. Quia hoc quod dico principium, opz q̄ supponat vel pro persona patris vel pro persona filij. Et vtroq; modo est falsa. Ergo etiaz hec est falsa, pater z filius sunt vnum principiū spiritussancti. Ꝑ. Unū in substātia facit idē. Si igitur pater z filius sunt vnū principiuz spiritussancti, sequitur quod sint idē principium. Sed hoc a multis negatur. Ergo nō est cōcedendus quod pater z filius sint vnū principium spi. sancti. Ꝑ. Pater z filius z spi. san. quia sunt vnū principium creature: ergo dicūtur esse vnus creator. Sed pater z filiꝰ non sunt vnus spirator: sed duo spiratores: vt a multis dicitur. Quod etiam consonat dictis hyla. qui dicit in secundo de tri. quod spiri. sanct. a patre z filio authoribus confitendus est. Ergo pater z filius non sunt vnum principium spiritussancti.

Sed contra Est, qd̄ augu. dicit in septimo de tri. q̄ pater z filius non sunt duo principia: sed vnum principium spiritussancti.

Rñdeo Dicendum, qd̄ pater z filius in omnibus vnū sunt: in quibus nō distinguit inter eos relationis oppositio. Vñ cum in hoc quod est esse principium spi. san. non opponant relatiue: sequitur qd̄ pater z filius sunt vnum principiuz spiri. sanct. Quidam tñ dicunt hāc esse impropriā, pr̄ z filius sunt vnū principiū spūs sancti. Quia cum hoc nomen principiū singulariter acceptum nō significet psonā sed ppietatē: dicunt qd̄ sumitur adiectiue. Et quia adiectiuuz nō determinat per adiectiuū, non potest cōuenienter dici, quod pater z filius sint vnū principiū spiritussancti: ni si vnū intelligatur quasi aduerbialiter positū: vt sit sensus, sunt vnū principium, i. vno modo. Sed simili ratione posset dici pater duo p̄ncipia filij z spiritussancti. i. duobus modis. Dicendum est ergo quod licet hoc nomen principium significet propietatem: tamen significat eam per modum substantiui: sicut hoc nomen pater z filius etiam in reb⁹ creatis. Unde numerū accipit a forma significata: sicut z alia substātiua. Sicut igitur pr̄ z filiꝰ sunt vnus deus propter vnitatem formę sigñate per hoc nomē deus ꝛc: ita sunt vnū principiū spūs. s. pp vnitatē ppietatis significate in hoc nomine principium.

Ad primū Ergo dōm q̄ si attēdat virt⁹ spiratiua spiritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

in hac eadem questione: q̃ de ratione spiritus sancti est q̃ sit a patre ꝛ filio: et hic apponit notã reduplicationis dicẽs, q̃ procedit a patre ꝛ filio, vt sunt plures personaliter. Cõmunes̃ sanctorum dictum sit: spiritum sanctum mutuam esse charitatẽ patris ꝛ filij: tenendum esse arbitror: q̃ principium spirituum: vt qõ inquantum hmõi: exigit pluralitatem: ita q̃ dualitas est conditio spiratoris: nullam addens perfectionem supra vnitatem suppositi: sed

a 210 112 183 — 193 223 b

sctus̃ pcedit a pfe ꝛ filio inquãtũ sunt vnũ in virtute spirattiua: q̃ quodãmõ sigt̃ naturã cũ ppietate: vt infra dicet. Nec̃ est inconuenies vnã ppietatẽ esse in duob⁹ suppositis: quor̃ est vna nãe. Si ẽo ꝓsideremꝰ supposita spirationis: sic. s. s. procedit a pfe ꝛ filio: vt sunt plures. ¶ Procedit esſi ab eis: vt amor: vnitiuus duorũ. ¶ Ad scõm dom, q̃ cũ dr pfe ꝛ filius sunt vnũ principiũ. s. s. de signat vna ppietas, que est forma sigata per nomẽ. Nõ tñ sequit q̃ ꝑpter plures ꝓprietates nõ possit dici pfe plura principia: q̃ implicaret pluralitas suppositor̃. ¶ Ad tertiũ dom, q̃ fm relatiuas ꝓprietates nõ attendit in diuinis similitudo vel dissimilitudo: sed fm essentiãe. Unde sicut pater nõ est similis: sibi q̃ filio: ita nec filꝰ sibi: q̃ filio pfi q̃ spũs. s. ¶ Ad quartum dom, q̃ hec duo s. pater ꝛ filius sunt vnũ principiũ q̃ dr est pater aut vnũ principiũ q̃ nõ est pater: non sunt contradictorie opposita. Unde non est necesse alterum eorũ dare. Cũ enim dicimꝰ pater ꝛ filius sunt vnũ principiũ: hoc q̃ dico principium non habet determinatã suppositionem: imo confusam ꝓ duabus personis simul. Unde in processu est fallacia figure dictionis a cõfusa suppositõe: ad determinatã. ¶ Ad 5m dom, q̃ hec etiam est vera, vnum p̃n spiritussancti est pater ꝛ filius: quia hoc quod dico p̃n nõ supponit ꝓ vna persona tantũ sed indistincte ꝓ duabus: vt dictum est. ¶ Ad sextũ dicẽdũ, q̃ cõuenit̃er põt dici: q̃ pater ꝛ filius sunt idẽ principiũ fm q̃ ly principiũ supponit cõfuse ꝛ indistincte ꝓ duab⁹ psonis simul. ¶ Ad septimũ dicendum, q̃ quidã dicunt q̃ pater ꝛ filius, ly sint vnum principiũ spũs sancti: sunt tamẽ duo spiratores ꝓpter distõnẽ suppositorũ: sicut etiã duo spirantes: q̃ actus referuntur ad suppposita. Nec est eadẽ ratio de hoc nomine creator, q̃ spũs sanctus pcedit a pfe ꝛ filio vt sunt due pso ne distincte (vt dcm est) nõ autem creatura pcedit a tribus personis vt sunt persone distincte: sed vt sunt vnũ in essentia. Sz vr̃ melius dom, q̃ q̃ spiras adiectiuũ est, spirator vero substantiuũ: possumus dicere q̃ pater ꝛ filius sunt duo spirates: ꝓpter pluralitatẽ suppositorum: non aũt duo spirata res ꝓpter vnam spirationem. Nã adiecti

b

ua nomina habent numerum secundus sup posita: substãtiua vero a seipsis secundum formam significatam. e Quod vero hila. dicit quod spir itussanctus est a patre ꝛ filio authoribus: exponendum est quod ponitur substantiuum ꝓ adiectiuo.

¶ De noie spũscti qui est amor. Q̃. 37.

Deinde queritur de nomine amoris.

¶ Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrum sit ꝓprium nomen spiritussancti. Secundo vtrum pater ꝛ filius diligant se spiritusancto.

¶ Utrũ amor: sit ꝓpriũ nomẽ. s. s. Arti. 1.

Ad primũ Sic ꝓceditur. Uidetur, quod amor: non sit ꝓprium nomen spiritussancti. Dicit enim augu. 15. de tri. Nescio cur sicut sapientia dicitur ꝛ pater ꝛ filius ꝛ spi. s. ꝛ simul oẽs non tres, sed vna sapientia, non ita ꝛ charitas dicatur pater ꝛ filius ꝛ spi. sanc. ꝛ simul omnes vna charitas. Sed nullum nomen quod de singulis personis predicatur ꝛ de omnibus in communi singulariter est nomen ꝓprium alicuius persone. Ergo hoc nomen amor: nõ est ꝓprium spiritussancti. ¶ Ꝑ. Spiritus. san. est persona subsistens. Sed amor: non significatur vt persona subsistens: sed vt actio quedam ab amante transiens in amatũ. Ergo amor: nõ est ꝓprium nomen spi. san. ¶ Ꝑ. Amor: est nexus amantiũ: q̃ scõm dio. 4. ca. de diui. nom. est quedã vis vnitiua: sed nexus est mediũ inter ea q̃ cõnectit: nõ aũt aliquid ab eis ꝓcedẽs. Cũ igit spũs sanctus ꝓcedat a pfe ꝛ filio (sicut ostẽsum est e) videt q̃ nõ sit amor: aut nexus patris ꝛ filij. ¶ Ꝑ. Cuilibet amantis est aliquis amor: Sed spiritussanctus est amans. Ergo eius est aliquis amor: Si igitur spiritussanctus est amor: erit amor amoris ꝛ spiritus a spiritu. Quod est inconueniens.

Sed contra Est, q̃ grego. dicit in homel. pentecostes, Ipse spiritussanctus est amor.

Rñdeo Dicendũ, q̃ nomẽ amoris in diuinis sumi põt essentialr ꝛ psonalr. Et fm q̃ personalr sumit, est ꝓpriũ nomẽ spi. s. sicut verbum est ꝓprium

¶ Super questionis. 37. articulum 1.

Tertius clarus ex dicendis in corpore, ꝛ superius discussis: de nomine patris ꝛ verbi.

¶ In corpore vna est distinctio cum vna conclusione. Distinctio est: amor potest sumi essentialiter ꝛ personaliter. Conclusio autem est: amor personaliter est nomen ꝓprium spiritussancti. Manifestatur̃que simul quatuor: ꝛationes diuinas: quo ad nottiam ꝛ nominationem spectantium ad ipsas. Secundo ibi. (Et tamen similiter) ponitur conuenientia inter eas quo ad duo scilicet modum producendi: quia sicut intelligendo se producit verbũ quod est conceptus rei intellecte in intelligente, ita amando se producit impressionem seu affectionem rei amate in amante: ꝛ numerum habitudinum: quasi sicut ibi tres sunt habitudines scilicet ad rem intellectam: et ad verbum: ꝛ econuerso scilicet verbi ad eius principium: ita hic tres sunt scilicet ad rem amatam: ad affectionem ꝛ ipsius ad eius principium. Tertio ibi: sed ex parte: in speciali ostendit differentiam inter has ꝓcessiones quo ad nominationem habitudinum predictarum: quia scilicet in intellectu omnes sunt nominate. In voluntate autem sola prima. ceteris enim prime nomina accommodãtur. Quarto ibi. sic igitur: infert ex dictis distinctionem primi ꝛ conclusionem deinde: vt clare patet in litera.

¶ Aduerte ꝙ illa distõ amoris: in eẽntialẽ ꝛ psonalẽ: vt clare ex 3ª artic. hj nõ est distõ rei: sed vocis in suas sigtiones. Tota eñ rõ distõis: est accõmodatio vocabuli ad aliã significationem: si essent si nottie nomẽ accõmodaret verbo. Uñ non sunt duo amores in diuinis: vnus essentialis ꝛ alter psonalis.

164 162 — 168 — 185 — 81 113 a

¶ Sz ly amor ꝓ pennsigt diuinum amoꝛ: qui dubio essentiale quod dã est. Obs̃ro tertiã psonã ꝓ cedente ꝑ modũ voluntatis ꝛ amoris. Uñ vanus est labor argumentoꝝ aureo. in. 3. ꝛ. dist. 1. apud capreo. Hãc distinctionẽ: inquantũ est sanc. Tho. quoniã sic intelligit. Reliqua ad hunc articulũ spectãtia superius in. 17. qõne discussa sunt.

¶ Super art. 2.

In titulo aduertẽ q̃ licet questio ꝓponatur de re dicendo vtrum pater ꝛ filius ꝛc. difficultas tamen circa veritatem ꝓpositionis verſat. An. f. ꝓpositio ista sit vera. pater ꝛ filius diligũt se spiritu sancto. Dere eñ siue diligere sumat notionaliter, siue essentialiter: cõstat q̃lo se habeant pfe ꝛ filius ꝛ spiritussanctus.

¶ In corpe tria facit. Primo ostẽdit causas difficultatis. Scõ refert. 5. opiniones: ter- rio respõdet questo.

¶ Quo ad primum rõ ꝓpõnem: q̃ille ablatiuus spũscto vt importare habitudinem principij respectu dilectionis in pfe ꝛ filio q̃ th est impossibile.

¶ Quo ad secundum opiniones satis clare sunt in litera.

¶ Quo ad tertiũ ponit duas conclusiones ãurta membra diuisionis premi sse. s. diligere sumitur dupliciter essentialiter ꝛ notionaliter. Prima conclusio est. q̃ sumendo diligere essentialiter: pfe ꝛ filius nõ diligũt se spũ s. Scõa est q̃ sumẽdo diligere notionalr pfe et filius diligũt se spirim. s. Declaratur eas ac ꝑbat trahẽdo ꝺm tam opinionẽ ad bonum sensum ex duobus fundamentis alterum est de ly formalis: alterum de modo denominandi. Primũ tgit est, osse denominans vt, sic hz rõnem formalis. Et declarat dupliciter. Primo quia res cõuera formis denominatur. Scõo exẽplo de vestimẽto. Scõm vero est. ꝓducens denominari põt ab eo qõ ab ipso ꝓcedit: nõ tollit vt actio: sed etiã vr effectus: sed hoc qñ

¶ In responsione ad sextũ. Aduerte q̃ hoc in loco author determinauit: quod indecẽter dimisit in primo sententiarum. distin. 29. ad vltimum.

¶ In responsione ad septimum, aduerte quod hoc in loco author arguit opinionem quam ipse sequtus fuit in primo sententiarum, distinctione. 1. 7. 29. articulis vltimis. Ratio autem in litera addita examinabitur in tertio articulo. 36. questionis: vbi ex ꝓpositio tractabitur de adiectiuis ꝛ substantiuis.

nomen filij. ¶ Ad cuius euidentiã sciendũ est q̃ cum in diuinis vt supra ostensum est sint due ꝓcessiones: vna per modũ intellectus, que est ꝓcessio verbi: alia per modũ voluntatis, que est ꝓcessio amoris: quia prima est nobis magis nota ad singula significanda que in ea considerari possunt, ꝛ sunt magis ꝓprie nomina adinuẽta: non autẽ in ꝓcessione volũtatis. Unde ꝛ quibuscũ circunlocutionib⁹ vtimur ad significandã personã ꝓcedentem: ꝛ relationes etiam que accipiuntur fm hanc ꝓcessionem et ꝓcessionis ꝛ spirationis nominibus nominantur: vt supra dictum est e: que tamen sunt magis nota originis q̃m relationis fm ꝓprietatem vocabuli. Et tamen sic̃r fm vtrãq̃ ꝓcessionẽ considerari opz. Sicut esſi ex hoc quod aliquis rẽ aliquam intelligit, ꝓuenit quedã intellectualis cõceptio rei intellecte in intelligẽte, que dr verbum: ita ex hoc q̃ aliquis rem aliquã amat ꝓuenit quedam impressio (vt ita loquar) rei amate in affectu amantis: fm quam amatũ dicitur esse in amante: sicut ꝛ intellectum in intelligente: ita q̃ cum aliquis seipsum intelligit ꝛ amat est in seipso: nõ solum per identitatem rei: sed etiam vt intellectum in intelligente, et amatum in amante. Sed ex parte intellectus sunt vocabula adinuenta ad significandum respectum intelligentis ad rem intellectã: vt pater in hoc quod dico intelligere. Et sunt etiã alia vocabula adinuenta ad significandum ꝓcessum intellectualis cõceptionis scilicet ipsum dicere ꝛ verbum. Unde in diuinis intelligere solum essentialiter dicitur: quia non importat habitudinẽ ad verbum ꝓcedens. Sz verbum personaliter dicitur: quia significat id quod ꝓcedit. Ipsum vero dicere dicitur notionaliter: q̃ importat habitudinẽ principiũ verbi ad verbũ ipm. Ex parte aũt voluntatis ꝓpter diligere ꝛ amare que important habitudinem amãtis ad rem amatam nõ sunt aliqua vocabula imposita que importãt habitudinẽ ipsius impressiõis vel affectionis rei amate: que ꝓuenit in amãte ex hoc q̃ amat: ad suũ principiũ aut econuerso. Et ideo ꝓpter vocabulorum inopiã huiusmodi habitudines significamus vocabulis amoris ꝛ dilectionis: sicut si verbũ nominarem⁹ intelligentiã conceptã vel sapiẽtiã gentã. Sic igit inquãtum in amore vel dilectione nõ importat nisi habitudo amãtis ad rẽ amatã: amor: ꝛ diligere essentialr dicũtur: sicut intelligẽtia ꝛ intelligere. Inquãtũ vero his vocabulis vtimur ad exprimendam habitudinẽ eius rei que ꝓcedit per modum amoris ad suum principium et econuerso: ita ꝙ per amorem intelligatur amor: ꝓcedẽs: ꝛ per diligere intelligat spirare amorem ꝓcedentem: sic amor: est nomẽ persone: ꝛ diligere vel amare est verbũ notionale: sicut dicere vel generare.

Ad primũ Ergo dicendum, q̃ aug. loquit de charitate secũdũ quod essentialiter sumitur in diuinis: vt dictum est. ¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ intelligere ꝛ velle ꝛ amare licet significẽtur per modum actionum trãseuntium in obiecta: sunt tamẽ actiones manentes in agẽtibus (vt supra dictũ est e) ita tamẽ q̃ in ipso agẽte important habitudinẽ quãdam ad obiectum. Unde amor: etiam in nobis est aliquid manens in amãte: ꝛ verbũ cordis manens in dicente: tamen cũ habitudine ad rẽ verbo expressam vel amatã. Sed in deo in quo nullũ est accidẽs plus habet: quia tam verbum q̃m amor: est subsistẽs. Cum ergo dicit q̃ spiritussanctus est amor: patris in filium vel in quicquã aliud non significatur aliquid transiens in aliuꝝ sed solum habitudo amoris ad rem amatã: sicut ꝛ in verbo importatur habitudo verbi ad rẽ verbo expressam. ¶ Ad tertium dicendum, qõ spiritussanctus dicitur esse nexus patris ꝛ filij inquantum est amor: quia cum pater amet vnica dilectione se ꝛ filium ꝛ cõuerso: importatur in spiritusancto (prout est amor) habitudo patris ad filium: ꝛ econuerso: vt amantis ad amatũ. Sed ex hoc ipso q̃ pater ꝛ filius se mutuo amant: opz q̃ mutuus amor: qui est spiritussanctus ab vtroq̃ procedat. Secundum igitur originem spiritussanctus non est medius sed tertia in trinitate persona. Secũdum vero predictam habitudinẽ est medius nexus duorũ ab vtroq̃ procedens. ¶ Ad quartum dicendum, quod sicut filio licet intelligat: non tamen sibi cõpetit producere verbũ e: quia intelligere cõuenit ei vt verbo ꝓcedenti: ita licet spiritussanctus amet essentialiter accipiendo: non tamen conuenit ei q̃ spiret amorem: quod est diligere notionaliter sumptum: quia sic diligit essentialiter vt amor: procedens: non vt a quo procedit amor.

¶ Utrũ pater ꝛ filius diligant se. s. s. Ar. 2.

Ad secundũ Sic ꝓceditur. Uidet, qõ pater ꝛ filius nõ diligãt se spiritussancto. Aug. n. in. 7. de tri. ꝓbat qõ pfe nõ est sapiẽs sapientia genita. Sed sicut filius est sapiens sapientia genita e: ita spiritussanctus est amor: procedens vt dictum est e. Ergo pater ꝛ filius non diligũt se amore procedente qui est. s. s. ¶ Ꝑ. Cũ dicitur, pater ꝛ filius diligunt se spiritussancto, hoc verbum diligere aut sumitur essentialiter: aut notionaliter. Sed non potest esse vera secundum quod sumitur essentialiter: quia pari rõne posset dici quod pater intelligit filio. Neq̃ etiam scõm quod sumitur notionaliter: quia pari rõne posset dici quod pater ꝛ filius spirant spũscto: vel qõ pater generat filio. Ergo nullo modo hec est vera, pater ꝛ filius diligũt se spiritusancto. ¶ Preterea. Eodem amore pater diligit filium ꝛ se ꝛ nos. Sed pater non diligit se spiritusancto: q̃ nullus actus notionalis reflectitur super ꝓncipium actus. Non enim potest dici quod pater generat se: vel spirat se. Ergo etiam nõ potest dici quod diligat se spũscto fm quod diligere sumitur notionaliter. Item amor: quo diligit nos non videtur esse spiritussanctus: q̃ importatur respectus ad creaturam: ꝛ ita ad essentiam pertinet. Ergo ꝛ hec est falsa: pater diligit filium spiritusancto.

Sed contra Est, quod Augustinus dicit. 6. de tri. quod spiritussanctus est quo genitus a generante diligitur: genitor emq̃ suus diligit.

Respondeo Dicendũ, quod circa hãc questionem difficultatem affert qõ cũ dicitur: pater diligit filium spiritusancto: cum ablatiuus construatur in habitudine alicuius cause, videtur quod spiritussanctus sit ꝓncipiũ diligendi ꝛ patri ꝛ filio. Quod est omnino impossibile. Et ideo quidam dixerunt hanc esse falsam, pater ꝛ filius diligunt se spiritusancto. Et dicunt hanc esse retractatam ab augustino in suo simili: cum scilicet retractauit q̃ ꝑ ꝛ filius ꝓcedit spũs sanctus: quia tamen verbum ꝛ amor: ꝓcedunt ab ipso ꝑ modum ꝓcedentis: ꝛ ipse effectus in intellectu actiõis eius claudit. Prima pars huius declarat in igne ꝛ calefactione. Scõa aũt in arbore ꝛ floribus. ex his esſi subiũcto intellectu ipsius diligere notionaliter ꝓ scõa conclusione talis est formãda rõ. qñcũq̃ in intellectu actiõis claudi tur effectus agens põt denoiari ab actione ꝛ effectu: ꝛ diligere notionalr sumptum est actio hmõi. ergo pfe ꝛ filius põt denoiari a dilectione ꝛ spũ. s. Minor declaratur dupliciter primo exponendo ly diligere notionaliter. Scõ ex esſi illi dicere. Prima aũt ꝛclusio ausgu. authoritate probata relinquitur: vt pote cuidens. ¶ Circa hec dicta ꝓ scõa cõclusione dubiuꝫ est multipler. Scotus esſi in. 1. dist. 32. qõ. 1. arguit ꝛdupliciter. Primo ꝛ fundamẽtũ principale ꝓbationis cuius est eadem facere: ꝛ tñ non dicitur edificator edificat edes ꝛ in proposito spirare importat spũ. Et esſi emittere spũs: ꝛ tñ nõ cõcedit. Et. 4. Sc. c. 23. fi. ꝛ po. q. 9. ar. 3m. b 18 9 162 198 d 190 109 1. di. 14 q. 1. a. 1 cor. 2 di. 32 q. 1. a. 1 c. Et. 4. Sc. c. 23. fi. ꝛ po. q. 9. ar. 3m. b 18 9 162 198

Biblioteca Universidad de Deusto

Universidad de Deusto
Biblioteca

lute. Alterius ifi est significatus nose spirare ꝛ nole diligere. pro quanto aliquid in ratione sua. vt significatur dilectiõis noie: qđ nõ claudit. vt significatur spirationis vocabulo: vt in lra hȳ in responsione ad scõm. Scõo aduerte q in intellectu actus sic significati claudi effectum contingit dupl'r. Uno modo vt specificanté seu determinantem qualitatem actionis: sicut in bealbare clauditur albedo: ꝛ calefacere clauditur calor: ꝛ sic de aliis: vt essi ostendatur qđ nõ quodcun

qȝ facere ſȝ tale significetur: calefacere et bealbare et edificare dicimus. Secũdo modo clauditur effectus vt cõiunctus illi actioni, vt ꝓducũ sue productioni: vt in ly dico vocaliter sumpto: clauditur verbum vocale, est essi dicere verbum proferre. Et hoc modo sumit in proposito: ita quod sensus illius fundamenti est q̃ cũ res cõiter denominẽtur a suis formis sicut albus ab albedine: ꝛ hõ ab humanitate. omne illud a quo aliquid denominatur: q̃tum ad hoc hȝ habitudinẽ forme. Ut si dicam, iste est indutus vestimẽto, iste ablatiuus cõstruitur in habitudine cãe formalis: quamuis non sit forma. Contingit autem aliquid denominari per id quod ab ipso ꝛc. Et si queratur causa: quare quidã termini sic significant ꝛ dãs non: non est alia rõ: ni si q̃ hi sunt impositi ad sic significãdũ: hi aũt nõ. Discernunt tamen hi ab illis in hoc quod verba sic includentia effectũ: si construuntur cum aliquo alio transitiue: non significant hfe habitudinem ad aliud ꝓducentis ad ꝓductum: vt patet quum sortes dicit historiam troie. Illa vero sic: vt patet dicendo: sortes edificat celum. Et hoc ex prima ouĩ differentia: q̃. f. illa claudũr in se ꝓpriũ effectum: ista non. Et sic habitudo ad effectum manet in illis immutataquo ad terminum: in istis autem determinatur ſm adiunctũ. Isis aũt stãtibus: ad primũ ꝑ responsio: negando assumptum: quoniam edificare ſpirare et alia huiusmodi: nõ importãt effectũ nisi specificatiue. ¶ Ad scõm autẽ dicit: q̃ ꝑõt fieri constructio cõuersiua ſup se: quãdo obiectũ actus potest esse ipm agens: vt accidit in ꝓposito: ꝛ in similibus. potest enim sortes dicere seipsum non minus ꝙ troie historiã. ¶ Ad tertium autem negatur quoꝫ assumptũ in verbis claudẽtibus in se effectum. ꝛ trãseuntibus superobiectum: qualia sunt dilige dicere ꝛc. construuntur cum aliquo transitiue vt termino transitus in accusatiuo: ꝛ cũ effectu vt denominãte: vt ꝑ ꝺ̃o, Sortes dȳ ꝺ̃o historiam. Ad ea vero: que

quarto loco contra exemplum de florere adducuntur: facile dici potest: quod exempla ponimus nõ vt ita sit ꝛc. Ueruntamen sustinendo exemplum dicimus: quod florere. vere significat flores emittere: vt patet ex vsu loquentium. Nec huic repugnat neutralitas verbi: quoniam hec ad modum significandi spectat: non ad significatum. Si autem deus flores imꝓmereret quamuis vere diceretur arbor florida: non tamen quod fiorunt. cedente: ꝛ ipsa dilectione tanꝯ actu notionalt. ¶ Ad tertium dicendum, q̃ pater non solum filium: sed etiam se ꝛ nos diligit ꝑsõ: quia (vt dictum est) diligere ꝓout notionaliter sumitur: non solum importat ꝓductionem diuine persone: sed etiam persoñã ꝓductam ꝑ modum amoris: qui hȝ habitudinem ad rẽ dilectã. Unde sicut pater dicit se ꝛ oẽm creaturã verbo qđ genuit, inquãtũ verbum genitum sufficienter repꝛesentat patrem ꝛ omnem creaturã ita diligit se ꝛ omnem creaturam spiritusancto inquantum spiritussanctus procedit vt amor bonitatis ꝓme: secundum quã pater amat se ꝛ omnẽ creaturã. Et sic etiam pz q̃ respectus importatur ad creaturam, ꝛ in verbo ꝛ in amore procedente. qõ, secundario: inquantũ. ſ. bonitas ꝛ veritas diuina est ꝑn intelligendi ꝛ amandi omnem creaturam.

¶ De noie spũ. ſ. quod est donum. Qõ. 38.

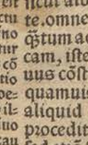

Onsequenter Queritur de dono. ¶ Et circa hoc queruntur duo. Primo, vtrũ donũ possit esse nomẽ psonale. Scõo vtrum sit ꝓpriũm spiritussancti.

¶ Utrum donũ sit nomen personale. Ar. 1.

Ad primum Sic ꝓcedit tur. Uidetur quod donum non sit nomen personale. Omne enim nomen personale importat aliquam distinctionem in diuinis. Sed nomen doni non importat aliquã distõnem in diuinis. Dicit enim augu. 15. de tri. quod. ſ. ſ. ita datur sicut dei donum: vt etiam seipsum det sicut deus. Ergo donum non est nomen personale. ¶ Preterea. Nullum nomen personale conuenit essentie diui ne. Sed essentia diuina est donũ quod pater dat filio: vt patet per hila. 8. de tri. Ergo donũ non est nomen personale. ¶ S. Scõm dama. nihil est subm aut seruiens in diuinis psonis. Sȝ donũ importat quãdã subiectionẽ: ꝛ ad eum cui datur: ꝛ ad eum a quo datur. Ergo donum non est nomẽ personale. ¶ S. Donum importat respectũ ad creaturã. Et ita vꝫ de deo dici ex tpe. Sed noĩa psonalia dicuntur de deo ab eterno: vt pater ꝛ filꝰ. Ergo donũ nõ est nomen personale.

Sed contra Est, q̃ augu. dicit. 16. de tri. Sicut corpus carnis nihil aliud est quam caro: sic donum. ſ. ſ. nihil aliud est quam. ſ. ſ. Sed. ſ. ſ. est nomen personale. Ergo ꝛ donum.

Rñdeo Dõn, q̃ in nomine doni importatur aptitudo ad hoc q̃ donetur. Quod aũt donaũ hȝ aptitudinez vel habitudinem: ꝛ ad id a quo datur: ꝛ ad id cui datur. Non enim daretur ab aliquo nisi esset eius. Et ad hoc alicui datur: vt eius sit. Persona aũt dina dȳ esse alicuius vel ſm originẽ sicut filꝰ est ꝑris: vel in cõtũ ab aliquo hȳ. Hȳe aũt dicimur id quo libe possumꝰ vti vel frui vt volumus. Et ꝓ hñc modũ dina ꝑsona nõ ꝑõt haberi nisi a rõna li creatura deo cõuncta. Alie aũt creature mouẽri qõ ꝑñt a dina ꝑsona: nõ tamẽ sic: q̃ in ꝑtãte earum sit frui diuina persona: ꝛ vti effectu eius. Ad quod quandoque pertin-

¶ Super questionis 38. articulum. 1.

In titulo aduerte quod vt patet ex introductione huius questionis in litera: presentis intentionis est querere an donum sit nomen personale: non necessario; sed possibiliter idem secundum aliquos eius significationem sit nomen personale: cum eo vtimur in diuinis.

¶ In corpe vnica est conclusio responsiua questo affirmatiue. Diuine persone competit donum esse ꝛ dari. Probatur sic. Diuine persone conuenit esse alicuius per originẽ. ꝛ haberi a creatura rationali sola: nõ ex ꝓpria virtute. ergo conuenit sibi donum esse ꝛ dari. Antecedens patet: quia filius est patris per originem. Quo ad secundam vero: quia creatura rationalis habere potest frui ꝑsõ. ꝛ diuina ꝛ vti eius effectu. Quo ad tertiam aũt: q̃ nulla alia creatura põt adduci

in ꝑsõ testatem fruendi diuina ꝑsona. Quarta demũ ꝙ se ꝑz. Cõsequẽtia autẽ probat ex tribus cõditionibus doni. ſ. q̃ sit alicuius vt donatoris: ꝛ possit haberi ab eo cui est donabile: ꝛ q̃ sit supra vires illius. ſ. non debitum illi. Et ꝓpter quid cõditiones ponuntur in principio ſre: atq; ꝓbantur ex hoc qđ donum importat aptitudinẽ vt donetur. Tertia autẽ ponit in calce litere. Et si vis potes vertere hanc rationem: et conditiones doni assumere ꝓ antecedente.

¶ Super Articulum secundum.

Tulus ex predicatis est clarus.

¶ In corpe est vna conclusio responsiua questio affirmatiue. Donum personaliter sumptũ in diuinis est ꝓpriũm nomẽ ꝑsone spũs sancti. Et ꝓbatur. Donũ est datio irredibilis. ergo claudit in se rationẽ gratuite donationis. q̃ amoris. ergo amor est primus donum. ergo spiritus sanctus, procedit vt primum donum: ꝛ sic donum est cuius ꝓprius nomẽ. Ans ꝓz authoritate ꝑbi. Prima ad Corinthios explanatur: q̃ irredibilis datio est gratuita donatio. Secũda aũt q̃ ideo gratis damus alicui: quia bonum illi volumus. Tertia autẽ q̃ amor cum hoc qđ est ratio dñi: est etiã datum. Quarta autẽ q̃ solus spiritussanctus procedit vt amor. Et cõsimiliter cõclusio authoritate Augu.

¶ Circa ꝓdicta occurrit ꝓmo cõe dubium, an donum significet ꝓmo ꝓprietatẽ personalẽ spiritussancti: vel respectũ aptitudinalẽ ad creaturas rationales vel aliquid aliud.

¶ Occurrit quoꝫ dubiũ ex aureo. apud capreolũ in. 18. dist. primi. multipler. Tũ q̃ hec lra ꝺ̃icit questionis. Sed ꝑ ꝺ̃icta ꝓbatum est. Et ꝓbatur. Ex ꝺ̃icto ꝓcedẽti. Ubi signifi ꝺ̃icũ est, q̃ spiritus sanctus ꝓcedit vt impressio. hic aũt q̃ ꝓcedit vt amor. Tũ quia hoc dictũ est falsum.

Si ens. ſ. ſ. ꝓcedit vt amor: igitur quo spiritus eo amor: igitur eo deus bonus ꝛ sapiens ꝛc. Quoniam amor essentialiter dictus: is enim est ratio omnis gratuite collationis.

¶ Ad horum euidentiam sciendum est. q̃ donum in cõmuni tria manifeste importat. ſ. rem donabilẽ: respectũ donabilitatis: ꝛ respectum quasi possessionis. ſ. q̃ est illius qui põt illud donare. Sed rẽ donabilem importat de nomine actiue: quia denominat illam: respectũ vero donabilitatis. i. vt aptum sit alteri donari. significat ꝓmo: vt ex hac litera sumitur vbi supra. articuli. Ex hac enim parte in vtroq; ꝓcesit articulo: vt pater intuenti. Respectum vero ad donatorem cũ significet magis iudicio meo cõ significet. Uel dicatur q̃ significat illum secundario. Donum autem in diuinis psonaliter: q̃ ꝓmũ donum denominat amorẽ vt rẽ donabilẽ quia donantis per originẽ est relationem processionis constitutiue spũssancti significat: quia vero donabile creaturis tantum rõnalibus: respectũ rõnis ad eas significat. Eodẽ iudicio meo ordine quo diximus in dono in cõi. Uerũm nõ est idem ordo in re qui est in significari. Spiritui nãq; sancto ꝓmo conuenit sua ꝓpietas personalis: rõne cuius est patris ꝛ filij donantium. Scõo amor: ratione cuius hȝ ꝓmo donabilis. ꝛ tertio respectus donabilitatis. Qđ em respectus donabilitatis conueniat spiritui sancto ratione amoris essentialis includi. ſ. ꝛ ratione ꝓbatur. quia. ſ. nullũ psonale vꝫ sic includit respectũ ad creaturas.

Et litere testimonio cõuincitur in rñsione ad quartũ primi arti. vbi ꝓfesse docemur: q̃ sicut in diffinitione ꝑsone claudit aliqđ essentiale: ita in rõne doni: ꝛ q̃ rõne illius essentialis importat respectus ad creaturã. Et rõne notionalis est nomẽ ꝑsonale. Qđ aũt amor essentialis claudatur in doni nomine: ex eodẽ ꝓz fundamẽto: q̃. ſ. respectus ad creaturã exigit aliqđ essentiale claudi in significãte ipsum. Uñ ſm rem, ꝛ ſm nomẽ excepto ordine significãdi, donũ se hȝ vt ꝺ̃bũ. Sicut cñs ver buz tria dicit. ſ. respectũ originis: notitiaz: ꝛ respectum ad res dictas. ꝛ est facilẽ das: ita donũ dicit respectum originis: amorẽ respectũ ad amata ꝛ suscꝑtiua doni. Et sicut ꝺ̃bũ dicit respectũ ad res dictas. ergo ꝓprietas filij dicit talem respectũ. nec eõuerso. ꝓprietas filij non dicit respectũ talẽ. ergo nec verbũ inquãtũ verbũ q̃m plus importat ver bi nomẽ: ſ. ꝓprietas illa: ita proportionaliter de dono censendũ est. q̃õ em valet a donis nomine arguere, ad ꝓpietatem spũs sancti: aut econuerso. quomã plus includit donj nomen: vt ꝑz ex dictis. Ideo igit cautus intuendo an de rebus pure sit sermo an digrediatur ad res sub nolbus. Si em de rebus pure est sermo nulla ꝑsona ꝓcedens ex ꝑi processionis sue habet aliquã rẽ realẽ aut rõnis ꝓpriã nisi relationẽ originis que est idem q̃ ipsa. Et sic nec ꝑsona vbi ꝓuenit nomẽ seu respectũ ad res dictas, nec ꝑsone ſpũssett amor seu relatio vt donet. Sed si de eisdẽ ꝑsonis vt significant his terminis ſcz ꝺ̃bo ꝛ dono est sermo: tũc ꝺ̃icim̃ ꝺ̃bi ꝑsone cẽ ꝓpriũ respectum ad res dictas: ꝛ donj ꝑsone respectũ ad res donj capaces ꝛc. Et per hec ꝑz solutio argumẽtoꝝ multoꝝ apud capreolũ. vbi supra volentium qđ respectus donabilitatis nõ est ꝓpius alicui ꝑsone. Hoc em est verum rõne ꝓpietatis personalis simpliciter considerate. falsum aũt rõne absoluti inclusi nõ extrancese: sed vt in obliquo cadentis in eius rõne: sicut in diffõne ꝑsone ponit rõnalis natura. ꝛ sic diffinit ꝑsona diuina caderet in eius rõne natura diuina: ꝛ sic ſ. ſ. diffiniret verbum diuinũ diffiniret per notitiã diuinã ꝛ similiter donum per amorem diuinum ꝛc. Ad argumenta ergo aureo. veniendo dicitur, quod ex inopia vocabuloꝝ modo dicitur. q̃ spiritussanctus procedit vt impressio: modo vt impulsus: modo vt amor ꝛc. vt vel toi nolbus rem obscuram atq; innominatã significare possimus. Qđ aũt addit falsum esse. q̃ spũssctus ꝓcedit vt amor, negat. qm̃ hoc cõmune dictum sctoꝝ esse videtur. Et ad primam in oppositum probationem neganda est sequela de amore essentiali sequendo quoniam non eo. ſ. ſ. quo amor: cñuis eadem processione sit. ſ. ſ. ꝛ deus: ꝛ amor: ꝛ beatus: ꝛc. vt ꝑz per aug. ꝛ hila. in. 18. di. ꝓmi. Ad scõam vero dicitur quod ly amor sumitur personaliter: ꝛ qõ valet cõsequentia. ſ. ſ. ꝓcedit vt amor. i. vt impressio amando ꝓcedens. ergo procedit vt ꝓmũ donũ: q̃ amor essentialiter sumptus ex modo procedendi clauditur in ratione illius impressionis in obliquo: sicut diximus de verbo respectu notitie; ꝛ ꝑsona respectu nature. Et sic nihil obstat quod de amore essentiali probatum sit esse donuz et tamen hoc conueniat amori personaliter sumpto ratione illius inclusi. Quamuis dici ꝑssit et vere, quod esse ꝓmum donum probatur de impressione illa in communi. ꝛ deinde ascendendo ad diuina infertur conuenire spiritui sancto: qui est illa impressio. Sȝ quoniam ex hac relatione ad creaturas rationales: ꝛ iste respectus doni inuenitur conuenire impressioni in cõi ratione absoluti. ideo subintelligimus quod spũi sancto conueniat hoc rõne absoluti: vt clausi in

Essentia includitur in intellectu ꝑsone: vt supra dictum est [c].

¶ Utrum donum sit ꝓpriũm nomen spiritu. ſ. ſ. Articu. 2.

Ad Secundum Sic ꝓcedit. Uidetur, quod donum nõ sit ꝓpriũ nomẽ spũssancti. Donum enim dȳ ex eo qđ datur. Sed sicut dȳ Isa. 9. Filius datus est nobis. Ergo esse donum conuenit filio: sicut spiritui sancto. ¶ S. Omne nomen ꝓpriuz alicuius ꝑsone significat aliquã eius ꝓprietatem. Sed hoc nomen donum non ſignificat ꝓprietatem aliquã spũssancti. Ergo donũ nõ ẽ ꝓpriũ nomẽ. ſ. ſ. ¶ S. Spũs. ſ. põt dici spũs alicuius hois. Sed nõ põt dici donũ alicuȝ hois: sed solũ donũ dei. Ergo donũ nõ est ꝓpriũ nomẽ spiritussancti.

Sz contra Est, q̃ Aug. dicit in. 4. de tri. Sicut natũ esse est filio a patre esse: ita spiritussancti donũ dei esse est a patre ꝛ filio ꝓcedere. Sed. ſ. ſ. sortit ꝓpium nomẽ inquantũ ꝓcedit a ꝑre: ꝛ filio. Ergo ꝛ donuz est ꝓpriũm nomen spi. san.

Rñdeo Dõm, q̃ donũ ſm q̃ ꝑsonaliter sumitur in diuinis est ꝓpriũ nomẽ. ſ. ſ. ¶ Ad cuius euidẽtiã sciendũ est q̃ donũ ꝓprie est datio irreddibilis ſm ꝑȝ ti. q̃ nõ dat intẽtione retributiõis. Et sic im portat gratuitã donationẽ. Rõ aũt gratuite donatiõis ẽ amor. Ideo em damꝰ gratis alicui aliqđ: q̃ volumus ei bonũ. Primũ er go quod damꝰ ei est amor quo volumus ei bonũ. Uñ manifestũ ẽ: q̃ amor hȝ rõnẽ ꝓmi q̃ ꝺ̃i ꝑ q̃ ꝺ̃a dona gratuita donant. Uñ cũ ſ. ſ. ꝓcedat vt amor (sicut iã dictũ est [c]) ꝓcedit i rõne doni primi. Unde dicit aug. 15. de tri. q̃ donum quod est. ſpi. san. multa ꝓpria dona diuiduntur membris ch̃isti.

Ad primũ Ergo dõm: q̃ sicut filꝰ q̃ procedit per modum verbi q̃ de rõne sua hȝ q̃ sit similitudo sui principiꝰ dicitur ꝓprie imago: licet etiã spiritussanctus sit similis patri, ita etiam spiritussanctus q̃ a patre ꝓcedit vt amor dicitur ꝓprie donũ: lz ẽt filius detur. Hoc enim ipsum q̃ filꝰ dat est ex ꝑris amore: scõm ꝛ

Universidad de Deusto
Biblioteca

rõne respectiui. posset ꝛ tertio dici q cũ spũs sctus procedit vt amor: ly vt. notat modũ amoris essentialis: qm̃ reuera ad modũ illius procedit. Et sic ex mõ procedẽdi magis ẽ ex ꝓprietate procedentis: ꝑbat donũ quo ad respectũ rõnis ad illius susceptiua esse ꝓpriũ nomẽ spũs sancti: cointelligenda relatiõe originis. Et ne fallaris in hmõi noibus ꝓla importantibus. iudica de eis sicut de complexis ex notionali ꝛ essentiali. puta sapia genita: amor producta ꝛ filibus. Quodlz em̃ horũ pro priũ nomẽ est alicuius ꝓsone: rõne totiꝰ cõiuncti sil: vel vna ꝓsõne alterius inter ꝓpria cõ purat sic. n. accidit dono ꝛ filibus: vt de se ꝓz resoluẽdo clausa l cor significatiõib⁹.

¶ Super questio. 39.

Articulum 1.

Isi titulo ly idez significat identitatem realem.

¶ In corpe quatuor facit. primo reddit rationem questi. 2º refert opinionẽ quandã ibi, ꝛ qz hoc. 3º improbat eam. ibi, sed sicut supra ostẽsum est. 4º respondet questo ibi, ex quo sequitur.

¶ Quo ad 1m aduerte qđ potuisset obiici authori superfluitas huiꝰ articuli. Qm̃ superius in. q. 3. de dna simplicitate questiũ ꝛ determinatum fuit in deo esse idẽ oino suppositũ cũ essentia. Et ꝓterea in principio huiꝰ articuli rõnẽ necessitatis eius assignauit: intẽdẽs ꝙ ẽ ex parte simplicitatis. questio ista manifesta erat: nec iterãda: ꝛ ex pte trinitatis suppositoꝝ seu ꝓsonarũ ostẽse postmodũ in vnitate essentie difficilis emersit qđ. Et ꝓterea de nouo discutienda: tunc em̃ nõ erat locus huic tractatui.

202 3. q. 3. art. 3. Et. 1. d. 34. q. 1. ar. 1. 1.

¶ Quo ad 2m opinio vt videtur poretanorum refert q persona nõ est idem qđ essentia: quia relatio est tãtum assistẽs. ꝛ ꝑ hoc nõ transit in essentiam. ergo nec persona cũ sit ipsa relatio.

¶ Quo ad 3m reprehẽditur hec opinio qđ falsum ãs assumat: quia relatio in deo creatis non solum assistit. sed inest: ergo in deo non solum adest:

53 174

sed substantialiter esse habet vt latius in. 24. q. dictum est.

¶ Quo ad. 4m. 2º rñsiua est. Persona est idem realiter quod essentia: ipse ꝑ se th̃ ꝓsone inter se distinguuntur realiter. Et ꝑbatur quo ad vltrãz ptẽ ꝓsona est relatio subsistens in diuina natura. ergo est idẽ realiter qđ essentia ꝛ distincta realiter ab altera persona relatiue illi opposita. Et ꝓbatur sequela quia relatio in deo comparata ad essentiam non differt re ꝛ, sed rõne tñ. Comparata autem ad oppositam relationem habet distinctionem realem: et hoc vi oppositionis relatiue realis.

¶ Circa illam propositionem relatio seu persona nõ differt re sed rõne tãtũ ab essentia diuina: occurrunt obiectiones Sco. in primo. distin. 2. q. 4. vult enim quod persona et essentia distinguantur sine omni actu intellectus. Arguit ergo rationibus ꝛ auctoritatibus. Prima ratio est, pater seclusio actu intellectus habet in re entitatem communicabilem et entitatem incommunicabilem. ergo habet in se rem diuersarum rationum formalium: probatur sequela: quia si esset res vnius rationis in se: vel esset tantum communicabilis: vel tantum incommunicabilis. quorum vtrumqz est hereticũ. Scõa rõ est. ꝙ intelligẽs in ꝓmo signo originis se: aut intelligit essentiã ꝛ ꝑnitatẽ vt duo obta formaliter distincta aut nõ. Si sic, habet intentũ: qz cognitio intuitiua ẽ rei ꝑm cẽ ꝓs ipse. Si nõ: ergo distinguitur tm̃ in mõ concipiendi: ergo ex distiõne inter ea nõ est hoc cõcabile. ꝛ hoc incõcabile. ꝛ ista sequela: qz distiõ ꝑm modũ ꝺcipiẽdi nil facit in re. Autẽs aũt sunt aug. 7. de tri. lud ioan. 3. Sic deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. ¶ Ad scõm dõm qz in nomine doni importatur qđ sit dantis per originẽ. Et sic importatur ꝓprietas originis spiritus sancti que est ꝓcessio. ¶ Ad tertium dõm, qz donũ antecẽ detur est tm̃ dantis: sed postquã datur est eius cui datur. Quia igitur donum non importat dationem actu non potest dici quod sit donum hominis: sed donum dei dãtis[c]. Cum autem iam datum est: tunc hominis est vel spiritus vel datum.

omnis essentia q̃ relatiue ỽ est aliqđ excepto relatiuo. Et rursus ibidem si ꝑsonõ est aliqđ ad se nõ est ad aliud. Et rursus de filio nõ eo verbum quo sapia. Ex his enim oibus ptz non idẽ esse formaliter in se rem absolutam ꝛ ad aliud. ¶ Ad euidẽtia hoꝝ scito qz sicut in deo ꝺs ꝑm rem sue in ordine reali est vna res non pure absoluta: nec pure respectiua: nec mixta aut composita aut resultans ex vtraqz: sed eminẽtissime ꝛ formaliter hñs quod est respectiue: inmo multarũ rerũ respectiuarũ: ꝛ qz est absoluti. Ita in ordine formali seu rationũ formaliter ꝺs se: nõ quo ad nos loquẽdo: est i deo vna ca rõ formaliter nõ pure absoluta: nec pure respectiua: nõ pure cõmunicabilis: nec pure incommunicabilis: sed eminentissime ac formaliter cõtinẽs: ꝛ ꝺcẽd absolute ꝓfectiõis est: et ꝺcẽd trinitas respectiua exigit. Opz aũt sic ek: qz opz cuilz simplicissime rei scõm se maxime vni: respõdere vnã adequatã rẽ formalẽ. Aliquin nõ esset ꝑ se ꝓmo vnus intelligibile a quouis intellectu. Et ꝑfirmat. qz verbũ dei vnicum tantũ est. Constat em̃ verbum si perfectũ est adequare id cuiꝰ est. Fallimur aũt ab ab solutis ꝛ respectiuis ad deũ procedẽdo: eo qđ distinctionem inter absolutũ ꝛ respectiuũ quasi ꝓtotem re dimna imaginamur: ꝙ illam sub altero mem bro oportere poni: cr dim⁹: ꝛ tamen est reale oppositũ. Om̃ res diuina ꝓior est ente. obus differẽtijs entis. est em̃ super ẽs ꝛ sup vnũ ꝛc. Et propterea qđ eadmodũ virtutes inferiores nõ vt deficiunt a distincte inter se ad vnã solis virtutem etiã formaliter eleuantur: multo magis ablom ꝛ respectiũ ad vnã rẽ ꝛ rõnem formalẽ diuinã elevat. Vñ ad ꝓmũ ꝺcitur negaf 2ª. Ad 3ª ꝓbatur nem ei⁹ negaf assũpta cõdõnalis: ex hoc quod ꝙ est vnia rõnis in deo nõ sc̃tur, ꝙ tm̃ cõcabilis. vel tãtũ incõcabilis: ꝛ incõcabilis ꝛ rõnis formalis. Ad 4ª ꝓbatur ꝙ tm̃ ifinitatẽ illa

Articulus II. et III. 96

¶ In responsione ad secundum. Aduerte qđ argumentum confirmatur ab Augustino contra hanc responsionem ap. 2. distinct. primi. questione tertia sic. Effectus in actu habet causam in actu: sed non contradicere cõmunicabile ꝛ incõmunicabile: distingui ꝛ non distingui est effectus in actu. ante omnem actum intellectus: ergo habet causam in actu: ꝛ causa eius est distinctio ergo est ibi distinctio ante omnẽ actum intellectus. ꝛ hec sufficit respondere quod ibi est distinctio fundamẽtaliter. sic enim causa nõ esset in actu: et tamen effectus esset in actu contra philosophum quinto metaphi. et secundo physicorum.

¶ Ad hoc a quibusdam respondetur negando minorem quia negatio que est alterum extremum cõtradictionis non est actu ante opus intellectus: quoniam non est nisi ens rõnis. Sz hec responsio nihil valet. errat em̃ nõ discernendo inter non esse quod negatio significat in actu exercito: et inter illud met nõ esse inquantum induit rationẽ entis rationis. hominem em̃ non esse bonum: nec ens reale nec ens rõnis significat: sed non esse bonũ. Et quamuis nullo intellectu consideretur ista oppositio non esset: et illud nõ esse nõ haberet rationẽ entis: si significatum ab intellectu non penderet. Verũ argumentũ põt quasi formus fieri: effectus in actu habet causam in actu: sed affirmationes includentes in se contradictoria: scilicet commune ꝛ ꝓprium 83 sunt effectus in actu 67 ꝛc. Unica tamẽ respõ 78 sione ad hec omnia ꝛ similia dicitur negando vniuersaliter illam propositionem: scilicet quod sola distinctio est causa huius effectus. nam ille effectus potest oriri a distinctione vt a causa quasi vniuoca: et a vir tualiter continente distinctionem: vt a causa equiuoca: modo cõstat, quod quando effectus potest oriri a causa vniuoca sola: et a causa equiuoca sola: ad positionem effectus in actu, non sequitur determinate al

persona in diuinis differunt ꝑm intelligentie rationẽ: sequitur qđ aliquid possit affirmari de vno qđ negatur de altero: ꝛ p ꝺs qđ suppositio vno non supponatur alterum.

¶ Ad tertium dõm, qđ rebus diuinis noia imponimus ꝑm modum rerum creaturarum: vt supra dictũ est[c]. Et qz nature rerũ creaturarum indiuiduant ꝑ materiã que subiicitur nature speciei: inde est qđ indiuidua dicũtur suba vel suppositа vel hypostases. Et propter hoc etiã diuine ꝓsone suppositа vel hypostases nominantur: nõ qđ sit aliqua suppositio vel subiectio ꝑm rem.

¶ Utrum sit dicendum tres personas esse vnius essentie. Artic. 2.

Ad secundũ Sic procedi tur. Uidet qđ nõ sit dicendum, tres personas esse vnius essentie. Dicit em̃ Hylarius in lib. de synodis: qđ pater ꝛ filius et spiritus sanctus sunt quidem per substantiam tria: per consonantiam vero vnum. Sed substantia dei est eius essentia. Ergo tres persone non sunt vnius essentie.

201 2. di. 34. q. 1. arti cu. 2.

¶ Ꝓ. Non ẽ affirmandũ aliquid de diuinis qđ authoritate scripture sacre nõ est expressum: vt patet per Dio. 1. ca. de di. no. Sz nũquam in scriptura sacra expimitur: qđ pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus sunt vnius essentie. Ergo hoc non est asserendum.

¶ Ꝓ. Natura diuina est idem qđ essentia. Sufficeret ergo dicere qđ tres ꝓsone sunt vnius nature. ¶ Ꝓ. Non consueuit dici qđ persona sit essentie: sed magis qđ essentia sit persone. Ergo neqz cõuenienter videtur dici qđ tres persone sunt vnius essentie.

¶ Ꝓ. Aug. dicit qz non dicimus tres personas esse ex vna essentia ne intelligatur in diuinis aliud esse essentia ꝛ persona. Sed sicut propositiones sunt transitiue: ita ꝛ obliqui. Ergo pari ratione non est dicẽdum: qđ tres persone sunt vnius essentie. ¶ Ꝓ. Id qđ potest esse erroris occasio nõ est in diuinis dõm. Sed cum dicuntur tres persone vnius essentie vel substantie datur erroris occasio. Quia vt Hyl. dicit in lib. de syno. vno substantia patris ꝛ filij predicata: aut vnum qui duas nuncupationes habet subsistentem significat: aut diuisam vnã substãtiam duas imperfectas fecisse substantias: aut tertiam ꝓtotem substãtiã que a duob⁹ ꝛ vsurpata sit ꝛ assumpta. Nõ est ergo dõm tres personas esse vnius substantie.

¶ Sed cõtra Est, qđ aug. dicit in li. 2. cõtra maximianũ, qđ hoc nomẽ omousion qđ in cõcilio niceno aduersus arrianos firmatũ est: idẽ significet qđ tres personas esse vnius essentie.

¶ Rñdeo Dicẽdum, quod (sicut supra dictum est[c] (intellectus noster res diuinas nominat: nõ secundum modum earum: quia sic eas cognoscere nõ potest: sed secundũ modũ in rebus creatis inuentũ. Et quia in rebus sensibilibus a quibus intellectus noster sciẽtiam capit: natura alicuius speciei per materiã indiuiduatur: ꝛ sic natura se hz vt forma. indiuiduum autẽ vt suppositum forme. ꝓpter hoc etiã in diuinis quantum ad modum significãdi essentia significatur vt forma trium personarũ. Dicimus autẽ in reb⁹ creatis formã quãcũqz esse eius cuius est forma: sicut sanitatem vel pulchritudinẽ hominis alicuius. Cum autem habentẽ formam non dicimus esse forme nisi cũ adiectione alicuius adiectiui quod designat illam formam. Ut cum dicim⁹, ista mulier est egregie forme, iste homo est perfecte virtutis. Et similiter quia in diuinis multiplicatis personis non multiplicatur essentia: dicimus vnam essentiaz esse trium personarum: ꝛ tres personas vnius essentie, vt intelligantur isti genitiui construi in designatione forme.

Ad primũ Ergo dicendum, quod substantia sumitur pro hypostasi ꝛ non pro essentia. ¶ Ad secundũ dicendum, quod licet tres personas esse vnius essentie nõ inueniatur in sacra scriptura per hec verba: inuenitur tamen quantuz ad hũc sensum. Sicut ibi, Ego ꝛ pater vnũ sumus. Et ego in patre, ꝛ pater in me est. Et per multa alia haberi potest idẽ. ¶ Ad tertium dõm, qđ quia natura designat principiũ actus: essentia vero ab essendo dicit: posunt dici aliqua vnius nature: que conueniunt in aliquo actu: sicut omnia calefacientia. Sed vnius essentie dici non possunt nisi quorum est vnum esse. Et ideo magis exprimitur vnitas diuina ꝓ hoc quod dicitur tres persone sunt vnius essentie ꝑ si diceret quod sunt vnius nature. ¶ Ad quartuz dicendum, quod forma absolute accepta consueuit significari, vt eius cuius est forma. vt virtus petri. Econuerso autem res habens formã aliquam non consueuit significari vt eius nisi cum volumus determinare siue designare formam. Et tunc requiruntur duo genitiui: quorum vnus significet formam: ꝛ alius determinationem forme: vt si dicatur petrus est magne virtutis. Uel etiam requiritur vnus genitiuus habẽs vim duorum genitiuorũ: vt cum dicit vir sanguinum est iste. i. effusor multi sanguinis. Quia igitur essentia diuina significatur vt forma respectu persone conueniẽter essentia persona in diuinis dicitur, quod licet tres personas esse vnius essentie nõ inueniatur in sacra scriptura per hec verba: in omnibus materijs vbi de causa distinctionis secundum rationem ex parte rei: a sciosissimis ꝛ alijs moderatoris. hoc enim vno omnium ora obstrues.

¶ Super articulum secundum.

Isi titulo id solum aduertendum est quod de propositione est questio. An sit vera ꝛ cõgrua.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua questio affirmatiue scilicet dicimus vnam essentiam trium personarum: ꝛ tres personas vnius essentie. Probatur: diuina nominantur a nobis secundum modũ nostrum: ꝛ sed in rebus creatis inuentum. ergo essentia in diuinis significatur vt forma trium personarũ: ergo dicimus vnã essentiam triũ ꝛ tres vnius. Antecedens probatur: quia sic diuina cognoscimus: cõsequentia autez: quia in sensibilibus natura per materiam indiuiduatur, ꝛ se habet vt forma: ꝛ indiuiduum vt suppositum illius. Secundo vero probatur: quia in ipsis forma dicitur esse suppositi, ꝛ suppositum forme: si adiectium appositum sit determinans formam: vt patet exemplariter. omnia enim clara sunt in litera.

¶ Super articulum tertium.

Isi titulo notanter dicitur: vt hoc nomen deus: ad inuestigandum quod sit. 2. 5ª. presens questio est de Et hoc. nominibus essentialibus in concreto fiue adiectiua, siue substantiua sint. 204 1. di. 42 1. art. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore duo facit. Primo distinguit subm qonis. ꝓponens iurta distinctionis mẽbra: duas cõclusiones responsiuas q̃sito. Secõ probat eas simul.

¶ Quo ad primũ: distinctio est: nominũ diuino: um essentaliũ quedam sunt substantiua ⁊ quedã adiectiua. Prima conclusio est: substãtiua predicantur de tribus ꝑsonis singulariter tantum: ita ꝙ non pluraliter. Secunda est: adiectiua predicantur de tribus ꝑsonis in numero plurali.

¶ Quo ad secũdum: probat vtraq; conclusio tali ordine. Primo ponitur maior in communi. Secundo añ̃ subsumatur minor: in diuinis: explanatur in creaturis ipsa maior: ibi in ceaturis autem. Tertio subsimitur minor: ⁊ inferꝫ vtraq; conclusio: explanando etiam Athanasij verba. Est ergo ratio ex differẽa inter substantiua et adiectiua in modo significandi sumpta: substantiua significãt per modum substantie. Adiectiua vero per modum accidentis: ergo singularitas vel pluralitas substãtiui attenditur penes formam significatam: adiectiui aũt penes ꝓpositũ: ⁊ tenet sequela, quo ad primam partem: quoniam substantiua sicut esse habet ex se: ita vnitatem ⁊ pluralitatem: accidens vero sicut esse non habet nisi in subiecto ita vnitatem et multitudinem ex ipso suscipit.

¶ Circa hanc partem dubium occurrit. primo: de regula. secundo de efficacia rationis adducte. Circa regulam quidem: dubium est. Tũ quia vt in questione. 36. tactum fuit: fontes habens plures artes nõ dicitur plures artifices. Tum q; sanctus Thomas expresse in ferius in tertia parte qõ. tertia. articu. 7. ad secundum: dicit: qõ si verbum dei assumeret duas naturas humanas non diceretur duo homines: et tamen forma significata hominis nomine plurificaretur.

¶ Cira rationem vero: quoniam scotus in primo distin. 12. putat hanc rationem insufficientem: arguens cõtra eam sic. Terminꝰ numeralis ponit significatum suum circa significatum sui determinabilis: ꝫ significatũ adiectiui ⁊ substantiui est idem: qm̃ vtrũq; significat formam: ergo vtrobiq; determinat formã: nec hoc ei auferre potest modus significandi: igitur ratio nihil valet.

¶ Ad primũ dubium dom̃ est, q; dr̃ia inter adiectiuũ ⁊ substãtiuũ ꝓsistit in hoc: q; pluralitas substantiui exigit pluralitatem forme: ⁊ ꝑtatẽ suppositi. Ad adiectiui vero ꝑl̃itatẽ sufficit ꝑltas suppositoꝝ. Nec diminuta est ꝑpea authoris doctrina: qm̃ nõ oportuit hic exprimere nisi id in quo differt substãtiuũ ab adiectiuo. Cõparãdi. n. ea fiale apparet: q; quemlit in ꝑtate suppositoꝝ: dr̃nt quo ad vnitatẽ ⁊ pluralitatẽ forme. Utriusq; n. pluralitas reqrit ꝑl̃a supposita: sed adiectiui ꝑl̃alitas nõ reqrit pluralitatẽ forme substãtiui aũt sic. Sat ergo fuit hoc in loco hanc exprimisse dr̃iã: de substãtiuis cõcretis loquẽdo, vt differũt ab adiectiuis. Nec tñ retinuit reliq; ꝺditionẽ: qm̃ supius in. qõ. 2. eius meminit in destructione illi⁹ ꝓpõnis pr̃ est ꝑlura principia ⁊ clarissime eadẽ docuit in loco proptio. vbi. s. opus erat scz in tertia ꝑte loco allegato: vbi ⁊ reprehendit oppositam opinionem quã ipsemet sequitur fuerat in tertio sentẽt. prima. q. 2. art. 3. ꝺcãd aũ dixerint ꝑtermittendo.

¶ Ad secũm vero dr̃itationẽ 9r̃: q; maior est dna falsa: qm̃ ꝑ relis ponit significatũ suũ circa suppm̃ determinabilis: ⁊ hec ram in substantiuis ꝙ adiectiuis: vt ꝑtz ex dictis: sed in concreto substãtiuis: q; substãtiua sunt ꝑpositi ettam significatum suũ circa ipsũ gnatũ illi⁹. Et sic nec obiectio aliq̃ ⁊z: nec modus significandi exclusus est q̃n operẽ q; substantiua ẽt q; formam numerentur seu termino numerãtis determinentur.

¶ Stabilita igitur regula vñ loco maiorꝭ ratione manifestaꝫ eã authoꝛ i creaturis vbi ⁊ duo docet. Dicitur est: q; inter vnitatẽ forme in ꝑtibus suppositis diuinis: ⁊ in suppositis creatis non interest: q; i ꝑtib⁹ suppositis creatis: non inuenit forma vna numero: nisi vnitate ordinis: in diuinis aũt suppositis inuenit vna numero ẽntialr ⁊ idiuidualr. Sc̃m est: q; in ista minima vnitate attestant res create fate relẽ: vt ꝑtz in colegiatis. Demũ subsimpta minore: qõ essentia dina est simpler, ⁊ magne vna ⁊ trib⁹ ꝑsonis. cõcludit ꝑmã cõclusionẽ. f. de subsistãtiis ⁊ applicat eam ad differentiam inter trias in diuidua hominis: ⁊ trias supposita diuina. Deinde infert corollariũ scdm̃: de adiectiuis adiectiue sumptis ꝑ athanasiũ qui subsistãtiue vsus ẽ adiectiuis in symbolo: nec oppus est ampliori declaratione.

¶ Super arti. 4m. Ex ꝓcedẽtibus clarius est.

¶ In corpore duo facit. Primo refert opinionem quandã. Secundo improbat eam.

quesito. ¶ Quo ad primum: opinio qdã fuit: q; noia nunt ꝑpriã, ꝑ cẽn⁹. Sz ex adiũcto notiõali trahunt ad stãdũ ꝑ ꝑsona. Et huiꝰ fundamentũ dina simplicitas: q̃ fit q; cẽn⁹ ꝑ q̃ supponit abstracti: est idem suppositio pro quo supponit concretum.

¶ Quo ad scdm̃, improbat primo ꝓfata opinio: q: in ꝑpietate locutionis attẽdẽda sunt ambo. s. significatio ⁊ modus signandi. Predicta autem opinio signãtionẽ tñ inspexit ad quã spectat idẽ esse hñtem ⁊ rem habitã. Ponitur deinde altera opinio risiua quesito. f. nola essentialia in concreto ꝑnt ꝑpie supponere pro ꝑsona. Et ꝑbat ex eodẽ fundamẽto: ex modo signãdi deus ⁊ similia signant nam in habẽte: ergo possunt supponere pro ꝑsonis. Antecedẽs manifestatur inductiue: in ly hõ ⁊c. Tertio explanatur qũo de facto ly deus quãdoq; ꝑ ꝑsona vna vel duabus vel tribus supponit.

¶ Circa dicta ꝫ tria occurrũt dubia: iuxta tria dicta impugnata ab aureolo apud capreolũ in ꝑmo dist. 3ꝛia questione ꝑma arti., tertio. ꝑmũ est q; ly deus qñq; ꝑ essentia: q quãdoq; pro ꝑsona supponit. Deo semper supponit pro habente deitatẽ: ergo semper pro ꝑsona. Et cõfirmatur: qr̃ ista est ratio litere fundãs responsiuã cõclusionẽ.

¶ Secundũ est: q; in ista, deus erat ly deo supponit pro essentia. Actiones sunt suppositorum: ergo. ꝑtertea creatio non abstrahit a ꝑsonis: scut nec clare videri essentiam: ergo.

¶ Tertium est: q; in ly regi seculorum ⁊c. ly deo supponit pro tribus. Hoc enim repugnat ꝑcedenti dicto. illi enim soli qui creat debetur honor ⁊ gloria: ꝫ ille ꝑte non demonstrat aliq̃ sup positum: ergo nec hic: si hic ostendit tria sup posita: ergo ⁊ ibi.

¶ Dreter hec aũt tria dubia: adhuc tria alia dubia sunt: circa tria dicta in rñsione ad tertiũ que oportet simul cum istis tractare: vt facilior ac breuior fit disciplina connexorum. Dicitur ergo primo in rñsione ad tertiũ: ꝑpter ordinẽ doctrine: 9r̃ q; inter deum ⁊ hominẽ in supponẽdo dr̃ia attendit: quo ad suppositionem ꝓ ꝑsona indeterminate. Et stat dr̃ia in hoc: q; deus sine aliquo adiuncto reddit ꝓpõnem singulare: qm̃ supponit ꝑ hoc deo cõ ꝑm rem tribus ꝑsonis. homo vero sine aliquo adiuncto cõstituit propõnem indefinitam: qm̃ supponit ꝑsonaꝝ quãuis indeterminate. Et econtra: homo ex adiuncto constituit ꝓpõne singulare: quũ ꝫ supponẽ simplice: vt puta: homo ẽ ꝑs. Deus vero ex adiuncto cõstituit propõnẽ indefinitam supponẽdo ꝑsonaꝝ. Et ocitur hoc vr in litera 9r̃: ex hoc: q; inuenit hic deus in rerũ natura tribus ꝑsonis cõe: nõ aũt hic homo. Nec repugnant hec dictis in corpe: vt scḃa rõ obijciebat qm̃ in corpe articuli de potẽtia ad supponẽdum ꝑsonaliꝝ: fuit sermo. Et dictũ est: q; põt ex modo significãdi supponere pro ꝑsona: sicut ⁊ homo. In rñsione autem ad tertiũ est sermo de modo reductiõis potẽtie ad actum. Et dicitur: q; ly deus, quum possit ex se supponere pro essentia. i. pro hoc deo ⁊ ꝑ ꝑsona. i. ꝑ ꝑre ⁊ filio ⁊ ꝑspũsancto: ad supponẽdũ actualiter pro hoc deo non eget reducẽte: ad supponẽdũ vero ꝑ ꝑsonis reducitur per aliquid additum. In homine vero: in cuiꝰ significato nõ inuenit ynũ cõe: nisi vt subest intellectui: ecõtra accidit reductio. vñ nulla est repugnãtia iter dicta.

¶ Ad primũ aũt dubiũ in corpe articuli motũ: bene iter ex dictis patet rñsio neganda est in sequela: supponit ꝑ ꝑsona: stat ẽm quod supponat pro hoc deo. Nec apparet quod aliq̃ sentire vñr de mente ꝙcti Thome esse: q; deus semper stat ꝑ ꝑsona distincte vel indistincte. Tum quia in ꝑtti litera expresse distinguitur: qm̃ deus stat pro ꝑsonis etiã omnibus: ⁊ qñ stat pro essentia. Tum q; aliꝫ nõ saluaꝫ differentia ꝓsita in litera in responsione ad tertium. Tum q; in ista, deus nõ generat: si ly deus staret pro ꝑsonis indistincte: esset vera: vtpote indefinita. Tum q; in ista, deus est pater ⁊ filius ⁊ ꝑspũsancte: seu trinitas: ly deus nõ stat pro suppositoꝝ: vt in articulo. 6. litera contra Porretanum dicit: sed pro vna numero re cõi. Nec obstat si quandoque supponendo pro natura dicatur etiam supponere pro ꝑsonis indistincte. Hoc enim cõcomitanter intelligendum est. ꝙmo enim pro natura in concreto supponit. Et ꝙ etiam verificatur pro ꝑsonis aliquando ꝓdicatum: ideo supponere pro ꝑsonis indistincte nunc secundario tamen: acceptari potest.

¶ Ad 2m aũt dubiũ in corpe motũ iã ꝑtz: q; arguẽs decepꝫ ẽ: intelligẽs pro essentia ẽntiã in abstracto: cũ tñ author intelligat de ẽntia in ꝛcreto: quũ 9r̃

adiuncto notionali trahunt ad supponendũ pro ꝑsona. Et hec opinio ꝑcessisse videtur ex cõsideratione diuine simplicitatis: que requirit q; in deo idem sit habens ⁊ quod habetur. Et sic habẽs deitatẽ quod sit gnificat hoc nomen deus: est idem qõ deitas. Sed in ꝓpietatibus locutionũ: non tantum attendenda est res significata: sed etiam modus significandi. Et ideo quia hoc nomen deus significat diuinam essentiam vt in habente ipsam: sicut hoc nomen homo humanitatem significat in supposito: alij melius dixerunt q; hoc nomen deus ex modo significandi hꝫ vt ꝓprie possit supponere pro ꝑsona: sicut ⁊ hoc nomen homo. Quandoq; ergo hoc nomen deus supponit pro essentia: vt cũ dicitur deus creat⁹: quia hoc ꝓdicatum cõpetit subo rõne forme significate que est deitas: Quãdoq; vero supponit ꝑsonã vel ynã tñ: vt cum dicitur, deꝰ generat: vel duas vt cũ dicitur, deus spirat vel tres, vt cum dicitur, regi seculorum immortali inuisibili soli deo ⁊c. 1. Timo. 1.

Ad primũ Ergo dom̃, q; hoc nomẽ deus: licet cõueniat cuꝫ terminis singularibus: in hoc quod forma significata non multiplicatur: conuenit tamen cũ terminis cõmunibꝰ in hoc ꝙ forma significata inuenitur in pluribus suppositis. Unde non oportet q; semper supponat pro essentia quam significat. ¶ Ad secũdum dom̃, quod obiectio illa procedit contra illos: qui dicebant quod hoc nomen deus nõ habet naturalem suppositionem pro ꝑsona. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q; aliter se habet hoc nomẽ deus ad supponendum pro ꝑsona: q; hoc nomen homo. Quia enim forma significata per hoc nomen homo. i. humanitas reaꝝ diuidit in diuersis suppositis: ꝑ se supponit ꝓ ꝑsona: etiã si nihil additur q; determinet ipm ad ꝑsonã que est suppositum distinctum. Unitas autem siue cõmunitas humane nature non est ẽm rem ꝛc solum ẽm cõsiderationẽ. Unde iste termini homo nõ supponit pro natura communi: nisi ꝑpter exigẽtiam alicuꝰ additi: vt cũ dicit hõ est spẽs. Sed forma significata per hoc nomẽ deus. f. essentia diuina est vna ⁊ communis ẽm rem. Unde per se supponit ꝓ natura cõmuni: sed ex adiuncto determinatur eius suppõ ad ꝑsonã. Unde cuꝫ dicitur deus generat: ratione actꝰ notionalis supponit hoc nomẽ deus ꝓ ꝑsona patris Sed cum dicimus deus non generat: nihil addit quod determinet hoc nomen ad ꝑsonã filij. Unde datur intelligi q; ꝙtio repugnet diuine nature. Sed si addat aliq̃d ꝑtinẽs ad ꝑsonã filij, vera erit locutio, vt si dicat deus genitus nõ gnat. Usi etiã non seqtur est deꝰ gnans ⁊ deus non gnans nisi ponat aliq̃d ꝑtinẽs ad ꝑsonas: vtputa si dicamꝰ pater est deus generãs: ⁊ filius est deus nõ generãs. Et ita nõ sequitur ꝙ sint plures dij: q; pater ⁊ filꝰ sunt vnus deus: vt dictuꝫ estᵉ. ¶ Ad quartũ dom̃, q; hec est falsa: pater genuit se deũ: q; ly se (cũ sit relatiuum) refert idẽ suppositũ. Nec est ꝑtrium qõ augu. dicit ad maximũ q; deus pater genuit alterũ se. Quia ly se vel est casus ablatiuus vt sit sensus genuit alterũ a se. Uel facit relationem simplicem. Et sic refert identitatem nature: sed est impꝛopria vel emphatica locutio: vt sit sensus, genuit alterum similimum sibi. Similiter ⁊ hec est falsa: genuit alium deum: quia licet filius sit alius a patre (vt supra dictum estᵉ) nõ tamen est tamen alius modus significandi. Nam deus dicitur substãtiue: sed hñs deitatẽ 9r̃ adiectiue. Unde licet sint tres habentes deitatem non tamen sequitur quod sint tres dij. ¶ Ad secundum dicendũ, qõ diuerse linguę hñt diuersum modũ loquẽdi. Unde sicut ꝓpter pluralitatẽ suppositoꝝ greci dicũt tres hypostases: ita ⁊ in hebreo 9r̃ pluraliter heloym. Nos aũt nõ dicimus ꝑaliter neq; deos neq; subas: ne pluralitas ad substantiam referat. ¶ Ad tertium 9r̃, q; hoc nomen res est de transcendentibus. Unde ẽm quod pertinet ad relationem pluraliter predicatur in diuinis, ẽm vero quod pertinet ad subam singulariter predicatur. Unde aug. dicit ibidem: q; eadem trinitas quedam summa res est. ¶ Ad quartum dicendum, quod forma significata per hoc nomen ꝑsona non est essentia vel natura: sed ꝑsonalitas. Unde cum sint tres ꝑsonalitates idest tres personales ꝓprietates in patre ⁊ filio ⁊ ꝑspũsancto: non singulariter sed pluraliter ꝓdicatur de tribus.

¶ Utrum nomina essentialia concreta possint supponere pro ꝑsona. Articu. 4.

Ad quartũ Sic ꝓcedit. Uꝛ, q; nomina essentialia concretiua non ꝑnt supponere pro ꝑsona ita quod hec sit vera, deus genuit deum. Quia (vt sophiste dicunt) terminus singularis idem significat ⁊ supponit. Sed hoc nomẽ deus videtur esse terminus singularis cũ pluraliter ꝓdicari non possit: vt dictum estᵉ. Ergo cuꝫ significet essentiam videtur quod supponat pro essentia ⁊ nõ pro ꝑsona. ¶ Preterea. Terminus in subiecto positus nõ restringitur per terminum positum in ꝓdicato ratione significationis: sed solũ ratione temꝑoris cõsignificati. Sed cum dico deus creat: hoc nomen deus supponit pro essentia. Ergo cum dicitur, deus genuit: non ꝑtet iste terminus deus ratione ꝓdicati notionalis suppone re pro ꝑsona. ¶ Preterea. Si hec est vera: deus genuit, q; pater gnat: pari rõne hec erit vera, deus nõ generat, q; filius nõ generat. Ergo est deus gnans ⁊ deus nõ gnans. Et ita videtur sequi q; sint duo dij. Cꝑ. Si deus genuit deum: aut se deum aut alium deum. Sed nõ se deum: q; vt aug. dicit in. 1. de tri. Nulla res generat seipsam. Nec alium deum: quia non est nisi vnus deus. Ergo hec est falsa: deus genuit deuꝫ. ¶ Preterea. Si deus genuit deum: aut deum qui est deus pater: aut deum qui non est deus pater. Si deuꝫ qui est deus pater. Ergo deus pater est genitus. Si deuꝫ qui non est deus pater. Ergo deus est qui non est deus pater. Quod est falsum. Non ergo potest dici quod deus genuit deum.

Sed cõtra Est, q; in symbolo 9r̃, Deum de deo.

Rñdeo dom̃, q; quidam direrũt: q; hoc nomẽ deus ⁊ filia ꝓprie ꝛcz suã naturã supponũt pro essentia: ꝫ ex veram cum altera indefinita. f. ꝑsona diuina generat: ergo non est falsa.

¶ Tertiũ dubiũ est circa rõnẽ ꝛfe. f. q; cum 9r̃, deus nõ generat dat intelligi q; gnatio repugnat diuine nãe. Hoc ẽm ingt aureol⁹: nõ est verũ: qm̃ ex negatione alicuꝰ ab aliqua nã: nõ sequit repugnantia: stat ẽm q; abstrahat.

¶ Ad euidẽriam hoũ notãdũ est diligentissime q; inter deũ ⁊ ceteras 9r̃as hoc interest: q; in reliquis hec duo. f. nãm ⁊ hñs nãm opꝫ sic se hẽre: vt hñs nãm sit suppositũ. Nã vero sit ipsa essentia: in deo antez hñs nãm dupliciter inuenit scz suppositũ vt ꝑ vel finitus ⁊ singulare. i. hic deꝰ. Itaq; i dñis cõsideranda sunt tria. f. essentia: hic deꝰ ⁊ suppositas ⁊ ꝑspũsctas. In reliqs aũt duo tñ inueniunt ꝑta hñalitas ⁊ forma non est hic homo est aliud ꝙs fortes. Hic tñ deus est ꝑ ⁊ filꝰ ⁊ ꝑspũsctus: ⁊ genera ⁊ genitus est ⁊c. de quo scriptũ est exo. 15. iste deus meus et gloificabo eum. vt in calce vltimi articuli huiꝰ qõnis. S. Tho. exponit. Est aũt rõ diuersitatis: q; nã diuina ex seipsa subsistit: nec mẽdicat subsistentiã a suppositis: imo confert eam illis. Reliquę aũt nãe non subsistũt nisi in suppositis. Cũ aũt nãlissimum sit cuiqꝫ termino concreto ꝓpere ꝓ hñe signãtã formam ẽnis est ꝙ deus primo supponat ꝓ hoc deo. Et q; hic deus signat singulare nãe diuine tõ dicit ꝙ ꝓ nã in cõcreto. Et q; hoc singulare est cõe trib⁹ suppositis: tõ ꝙq; dicit ꝙ stat ꝓ ꝑsonis indistincte. Et q; est idem cuilibet suppositi: et concrete signifiãt. ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

q̄ in ista deus creat:ly de⁹ supponit p nā̄. stat cū fm̄ fitatē. p hoc deo vnico singulari cōi tribus suppositis. Et ppea creatiōis actio rōne illius oibus suppositis cōuenit. nec est verū q̄ actiones sint suppositoꝝ vlr:sed singulariū subsistētiū: quale est hic deus: z nihil refert nō abstrahere a suppositis hmōi actiōes: vt de se pz3. ¶ Ad 3m autē dubiū ibidē motū vt: q̄ vt iam ex dictis pt3: nō repugnat: imo q̄ñz vnū sequit ad alterū: dcī supponere pro nā z p oib⁹ personis: ꝫ-

is differmiter vt dicū est. Ubiz in vtraq; istarum. s. de⁹ creat et foli deo honor z gloria: de⁹ verificet z pro hoc deo: z p trinitate q: tñ augu. de tota trinitate exclusiuā expo-nit: vt in q. 31. habitū est: ideo hāc in exōplū allaram puto. Oportuit aūt distingui hoc mēbrū ꝫ p̄m: q: primo separat ab eo: stat cū de⁹ q̄ñz p natura: et nō p aliquo supposito: vt dictum est.

¶ Ad 2m aūt dubiuz motum in rñsione ad 3m: circa fitatē istius: deus nō gñat. ex fundamēto iā dicto rñdetur. Et ad p̄m quidem aureo. iā p̄z q̄ equat de nā: q̄m nos dicimus q̄ stat p nā in concreto. i. p hoc deo: de quo falsum est dicere nō gñat: ḡnis verificetur de deitate.

¶ Ad 3com ꝫo negat: q̄ nō gñare sit nonale: quoniam ad esse notionale requirit q̄ sit aliq̄d spāle: nō generare. aūt est cōe: cuz conueniat et nāe. nec ex hoc q̄ negatio z affirmatio sunt eiusdem gñis: sequit q̄ nō generare sit notionale: q̄ñ illud intelligit de gñe rei: nō aūt in gñe p̄ncipij cognoscendi. Non est si affirmatio est ppria rō cognoscēdi aliq̄d: sequit q̄ negatio sit propria rō cognoscēdi aliq̄d aliud speciale q̄ñ negatio verificet tam de ente ḡ de non ente. Notionale aūt ppriā rōnem cognoscēdi sonare patet ex dictis.

¶ Ad tertiū ꝫo dz: q̄ ḡnis nefas sit dicere, omnis deus: quoniam vnus numero tantum est: respōndēdo tamen negarur q̄ in ly ois deus: ly deus stet pro suppositis: q̄ñ nō potest distribuere nisi p indiuiduis deitatis: 20 q̄ constat esse vnum fm̄. Et si tu accipis ea p suppositis: non sunt contradictoria.

¶ Ad argumenta aūt durādi z Gregorij breuiter dz: q̄ cōuenētia ꝑsonis sunt duplicia: quedā ppria suppositis: vt generare z generari z similia. Et q̄dam cōia suppositis z naturis: vt distingui nō gñare z filia. Inter q̄ tñ differt: q̄ ppria trahunt terminos ad standū suppositaliter

eo q̄ ppria sunt positis sunt. Cōia aūt q̄ cōia sunt: nō ꝫhunt. Et ex hoc sequit alia dria. s. q̄ ppria ꝑdicata de ꝑsonis ꝑdicant ēt de ꝓcretis subalib⁹. Et eo cñ q̄ trahūt illa ad supponēdū ꝑsonāl'r: ly gñant personale determinare essentiā sed tñ suppositra. Cōia vo: ḡnis ꝑdicata de ꝑsonis: nō ꝑdicant de ꝓcretis subalibus. et eo cñ q̄ nō ꝫhūt ipsa: gñant personale determinare essentie. Et ppea ḡnis ꝓcedat p̄ distinguit realr a filio: nō tñ ista: deus

distinguit realr a deo. Et ex hoc pz ad argumēta: nā durandi quā Biegoiū: q̄ñ vterque fundat sup hoc: q̄ de q̄ ꝑdicat de aliq̄ ꝑsona pōt ꝑdicari de deo. Quāuis etiā sit aliud petrū vrius: gr in b̄ q̄ putāt q̄ ista deus non gñat: sit indefinita cuz tñ sit singularis: q̄ñ supponit pro hoc deo.

¶ Ad vltimū dcm̄ dū ꝺz: q̄ ḡnis ex natiōe non sequat repugnantia vlr: sequitamē i mā necessaria: opz cñ vel conuenire vel repugnare ḡcāli necessario attribuit. Cōstat aūt. q̄ gñare z non gñare deo nō sunt cōtraria: quia nō ꝓuenīat per actum voluntatis.

¶ Super Arti. 5.

¶ Iulius clarius est.

¶ In corpore duo facit p̄mo refert errorem abbatis Ioachim. Secundo respondet questo. ¶ Quo ad p̄mū abbas Ioachim vt patet in p̄mo decretalium: tenuit pariter affirmatiuam: z fundamentum eius erat diuina simplicitas: cū q̄ auctoritate Aug. ma-le intellecta.

¶ Quo ad 2m cōclusio rñsiua est negatiua. s. q̄ hmōi noia abstracta non pñt supponere p personis. Et pbat: ad fitatē ꝓpositionuz opz seruare z significatū z modū significādi: sed deus z deitas hñt diuersos modos significandi ḡ etc. Ista cñ plana est. Et addūt confirmatio ducēs ad inconueniens: q̄ si de hmōi abstractis dicerentur p̄sonalia: significaretur distinctio in ipsis.

¶ In rñsione ad quintum. Aduerte q̄ in illis verbis (Possunt dicere q̄ essentia est res vel deus generās: si res z deus supponunt p personando aūt si supponāt p essentia) ly suppenere pro essentia sumitur iuxta ꝓpriū ꝓsentis articuli. s. p essentia in abstracto: z non p concreto: iuxta ꝓpositum ꝓcedentis articuli. Et cō cōmittens ad hanc expositionem est. quia de quolibet ḡnante: potest affirmari z radictorie: z ꝺsequenter cum de essentia in

cōcreto falsa sit negatiua. s. deus nō gñat, verā opz esse affirmatiuā ꝺdictoriā. s. deus gñerat: z sic hec affirmatiua est vera: non foli accipiēdo ly deus pro patre: sed etiā pro essentia in cōcreto: sumitur ergo in hac ifa essentia pro essentia in abstracto.

¶ Super arti. 6.

208 1. dist. 4. q. 2. ā. 2. ad 3m. ¶ Iulius clarus. ¶ In corpore est vna conclusio hīs duas partes: z est hec nomina tam personalia ḡ notionalia si sunt adiectiua, nō ꝑdicantur de essentia: si vero substātiua ꝑdicantur de ea. Et quo ad p̄mā quidem partez satis ꝓbata relinquitur ex precedenti arti-206 c culo. Quo ad secundam vero manifestat ex realī identitate inter essentiam z personas singulas z oēs z hoc respectu essentie tam in abstracto ḡ in cōcreto. Ita q̄ vtraq; est vera: essentia est tres pſone: z deus est tres persone: vt clare pz in litera. Et aduerte: q̄ id q̄ dicitur de subiectiuis: lz verificetur respectu essentie in abstracto quā 205 in concreto: q̄ tamen 2c dictum est de adiectiuis in prima parte cōclusionis: respectu essentie in abstracto tm̄ intelligas eo q̄ idem est iudiciū de adiectiuis z verbis: ac p hoc 205 de quo verificat q̄ generat, verificat etiā q̄ 2c est generās: z de quo negatur vnum, negatur aliud. Et iam patet ex dictis: quantum hec differant: respectu concreti z abstracti substantialis.

¶ In rñsione ad secundū dubiū occurrit: quoniam expresse in questione. 8. de potentia dei. articulo 2o ad 6m. author ōt non esse ꝑdicationem p se: 18 quā pñtas predicat de essentia imo ibi iciderе sophisma accidē 208 tis hic aūt dicit q̄ hec 1. dist. 31. est p̄se z nullo⁹ .p. ac- q. 1. q. 3. cidēs: p̄ est deus. Et 2. posser augeri dubitatiōi simpliciter: sed q̄ñ vnico verbo difficultas euacuat: p̄ráseo distinguēdo: q̄ predicatio per se ē dupler: quedam identica z q̄dam formalis. Inter quas tantum distat: quod identica per se non vocatur absolute per se. sed cum determinatione 2cz per se identica. illa aūt simpliciter vocatur per se: ad aliam vt fouma: cum ab eo cuius est fozsuꝫpsius. Uel pōt dici q̄ est principiū totiꝰ deitatis: nō q̄ ea generet z spiret: sed q̄ eaz generando z spirando communicat.

¶ Utrum persone possint predicari de nominibus essentialibus. Art. 6.

Ad sertū Sic proceditur. Uidetur, quod persone non possint predicari de nominibus essentialibus concretis: vt dicatur, deus est tres persone vel est trinitas. Hec enim est falsa, homo est omnis homo: q̄ pro nullo suppositoꝝ verificari potest. Nec⁹ enim 5o. est omnis homo: nec⁹ plato: nec⁹ aliquis alius. Sed similiter ista, deus est trinitas, pro nullo suppositoꝝ nature diuine verificari potest. Nec⁹ em̄ pater est trinitas: nec⁹ filiꝰ nec⁹ spūssanct⁹. Ergo hec est falsa, deus est trinitas. ¶ p. Inferiora nō predicantur de suis superioribus nisi accidentali predicatione: vt cum dico, aīal est hō. Accidit em̄ aīali esse hominez. Sed hoc nomen deus se habet ad tres ꝑsonas, sicut commune ad inferiora: vt dam. dicit. Ergo vr, q̄ nomina personarū nō possint predicari de hoc nomine deus, nisi accidentaliter.

Sed cōtra Est, q̄ Aug. dicit in li. de fide ad petrū. Credim⁹ vnū deū vnā eē diuini nois trinitatē.

Rñdeo Dom̄, q̄ (sicut iā dictū est) lz nomina personalia vel notionalia adiectiua ñ possint ꝑdicari de eēntia: tñ substātiua possunt ꝓpter realē identitatem essentie z ꝑsone. Essentia aūt diuina nō solū idem est realiter cū vna persona: sed cū tribus. Unde z vna ꝑsona z due z tres ꝑsunt de essentia predicari: vt si dicamus, essentia est p̄ z filiꝰ z spūssan. Et q̄ hoc nomen deus p se hz q̄ supponat p essentia (vt dcm̄ est⁶) tō sicut hec est vera essentia est tres persone: ita hec est vera, deus est tres persone.

Ad p̄mū Ergo dom̄, q̄ (sicut supra dictū est⁶) hoc nomen homo per se hz supponere pro ꝑsona sed ex adiuncto hz q̄ stet pro natura communi. Et ideo hec est falsa, hō est ois homo: q̄ p nullo supposito verificari pōt. Sed hoc nomen deus per se hz q̄ stet pro essentia. Uñ lz pro nullo suppositoꝝ diuine nāe hec sit vera, de⁹ est trinitas: ē tñ vera, p essentia. Et nō attēdens potretan⁹ eā negauit. ¶ Ad secundū dom̄, q̄ cū dz, deus vel diuina essentia ē p̄: est ꝑdicatio p idētitatē, nō aūt sicut inferioris de superiori: q̄ in diuinis non est vniuersale z singulare⁶. Uñ sicut ē p se ista, p̄ ē de⁹: ita z ista de⁹ est p̄: z nullo mō p accīs.

¶ Utrū nomina essentialia sint appropriada personis. Arti. 7.

Ad septimū Sic procedi-tur. Uidetur, quod nomina essentialis non sint appropriāda personis. Quod enim potest vergere in errorem fidei vitandum est in diuinis: quia vt Hieronimus dicit, ex verbis inordinate prolatis incurritur heresis. Sed ea que sunt communia tribus personis appropriare alicui potest vergere in errorem fidei: quia potest intelligi quod vel illi tantum persone conueniant cui appropriantur: vel q̄ magis conueniant ei q̄ alijs. Ergo essentialia attributa nō sunt appropriāda personis. ¶ p. Essentialia attributa in abstracto significata significant per modum fome. Sed vna persona non se hz ad aliam vt fouma: cum ab eo cuius est fo-

quum autem vtrobiq; dicantur huiusmodi ꝓpositiones identice: salua veritate potuit ibi dici q̄ nō sunt per se: q̄ non formales vt ibi exponit. Et dic q̄ñ sunt p se in latitudine identicarū vt hic innuitur: z in ꝑsonis rñsiis: z in vltō: nuēdit nāḡ: q̄ñ nō accidit deo esse prez cū tñ accidat alia li idēnificari hoi. Et ꝙ nullo mō per accīs: q̄ ad idētitatē. Et tñ interuenit fallacia accidētis: q̄ ad formalitatē. Et sic oia ꝓsonāt: et euacuant argumenta de ꝑdicatiōb⁹ formalibus z directis z p se iuxta modos positos in libris posteriorum: nihil em̄ hetū idētica ꝑdicationes molestat: ꝓpue loquendo.

¶ Super Artic. 7.

Est titulo appropriati non significat propium fieri: quoniā essentialia nul li ꝑsone possunt fieri: ꝓpria: sed signāt accōmodari z adaptari vt cōsueuerunt doctores facere attributes sapientiā filio q̄ est verbum 2c.

¶ In corpore duo facit. ꝓio rñdet q̄sto affirmatiue vnica cōclusione cōueniens fuit ad manifestationez fidei essentialia appropriari personis. Et ꝓbatur breuiter sic trinitas ḡnis idemōstrabilis est tñ notificabilis per magis manifesta nobis. ḡ ꝓuenit ipsam manifestari p essentialia ergo essentialia cōuenit appropriare personis. Prima ꝑa ꝓbat 2m. ꝓio q̄ essentialia pñt rōne nāli cognosci: psonales aūt ꝓpriertes nō. Sc̄ō ex simili: sicut ꝑsona manifestat p filiū idemōstrabilis est tñ notificabilis per vestigiū vel imaginis ita per essentialia. Secunda autem sequela declaratur: q̄ appropriato in ꝓposito nihil aliud est q̄ manifestatio personarum per essentialia attributa. Sc̄ō ponit duos gñales modos appropriandi: scilicet per similitudinem ad ꝓpria personarum: aut per dissimilitudinem ad imperfectiones inferiorum: puta in ꝑsonis cōūdē nominum: puta patrib⁹ aut filijs 2c. vt in sequenti articulo clare patet.

209 1. dist. 5. q. 1. arti. vnico. Et ibidē q. 3. ar. 1. et dist. 34. q. 2. art. vnico.

¶ Super Arti. 8.

Titulus valde amplꝰ est. comprehēdit em̄ q̄ñco de rot appropriatis, quot

Ad octauū Sic proceditur. Uidetur, q̄ inconueniēter a sacris doctoribus sint essentialia personis attributa. Dicit enim hila. i. 2. de trinita. Eternitas est in patre: species in imagine: vsus in munere. In quib⁹ verbis ponit tria nomina propria personarum scilicet nomen patris: z nomen imaginis: quod est ꝓpriuum filio (vt supra dictum est. s. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

arguendo tanguntur: que omnia in scriptura tradita continerivi dentur.

195 ¶ In corpe nihil ad-
201 dendum puto: qm distinctus: ordinatus: formatus: facileq; intelligibilis ex se est. Unde lectione potius q̄ expositione eger.

b 208 177 ctum est[e]) z nomē muneris siue donū: qđ est ppium spiritussancti (vt. s. habitum est[e]). Pōt etiā tria appropiata. Nā eternitatem appropiat pri: spēm filio: vsum spiritui sancto. Et vt q̄ irrōnabiliter. Nā eternitas importat durationē essendi: species vo est essendi principium: vsus vo ad opationē ptinere vr. Sed essentia z opatio nulli persōe appropriari inueniunt. Ergo icōuenienter viduntur ista appropriata psonis. ¶ Ş. Aug. in. 1. de doc. christiana[a] sic ōt, In pfe est vnitas, in filio equalitas, in spūsctō e glitatis vnitatisq; cōcordia. Et vt q̄ incōuenienter: qr vna psona nō denotat formaliter per id q̄ appropriat alteri. Nō. n. est sapiēs pr sapia genita, vt dictū est[e]. Sed sicut ibidem subdit: tria hec vnus oia sunt pp pfem: equia oia pp filiū: cōnexa oia pp spūsctū. Nō q̄ inconuenienter appropriantur psonis. Item fm Aug. pri attribuit potentia: filio sapia: spiritui sctō bonitas. Et vt hoc esse incōueniens. Nā ꝑtus ad potentiā ptinet. Uirg autez inuenit appropriari filio: fm illud. j. ad cor. j. Christū dei ꝑtutem. Et ēt spūsctō: fm illud Luc. 6. Uirtus de illo exibat, z sanabat oēs. Nō q̄ potentia pri est appropriāda. ¶ Item Aug. in lib. de tri. ōt, Nō cōfuse accipiendum est, q̄ ait apls, Ex ipso, z p ipsum, z in ipso. Ex: ipso dicens pp pfem, p ipsum ppter filium, in ipo pp spūsctū. Sz vt q̄ inconuenienter: qr p hoc q̄ ōt in ipso, vt importari habitudo cāe finalis, q̄ est pria cārum. Ergo ista habitudo cāe deberet appropriari pri: q̄ est pncipii nō de pncipio. ¶ Item inuenit vitas appropriari filio: fm illō Joā. 14. Ego sum via, vitas, z vita. sicr liber vite: fm illō ps. In capite libri scriptum est de me. gl. 1. apud pfem q̄ est caput meum. Et sicr h q̄ dico q̄ est. Qr sup illud Isa. 63. Ecce ego ad gentes, ōt glos. Filius loqtur: q̄ dixit Moysi. Ego sum q̄ sum. Sed vt q̄ ppria sint filij z nō appropriata. Nā vitas fm Aug. in libro de vera religiōe, est summa sicritudo pncipij absq; oi dissimilitudine. Et sic vt q̄ ppriē cōueniat filio q̄ hz pn[m]. Liber etiā vite vt ꝑpium aliqđ esse. Qr signāt ens ab alio. Dis est liber ab aliquo scribit. Hoc etiam ipm q̄ est, vt esse ppium filio. Quia si cum Moysi ōr ego sum q̄ sum, loquitur trinitas. Ergo Moyses poterat dicere: ille q̄ est pater, z filius, z spūsctus misit me ad vos. Ergo z vlteri[9] dicere poterat ille, q̄ est pr z filius z spūsctus misit me ad vos: demōstrādo certā psonā. Hoc aūt est falsum. Qr nulla psona ē pr z filius z spūsctus. Nō q̄ pt eē cōe trinitati, hz ē ppriū filij.

Rndeo Dōz, q̄ intellect[9] noster qui ex creaturis in dei cognitionem manu ducitur: opz q̄ deum ꝑsideret fm modum quez ex creaturis assumit. In ꝑsideratiōe aūt alicui[9] creature quattuor p ordinem nobis occurrunt. Nā prio cōsiderat res ipsa absolute: in q̄tum est ens q̄dā. Scōa autem ꝑsideratio rei est in quātum est vna. Tertia ꝑsideratio rei est fm q̄ inest ei ōt[a] ad operādum, z ad causandum. Quarta autem cōsideratio rei est fm habitudinem quā hz ad causata. Uñ hec etiā quadruplex cōsideratio circa deum nobis occurrit. Scōm igitur primā ꝑsiderationem qua cōsiderat absolute de[9] fm esse suum: sic sumitur appropriatio Hila. fm q̄ eternitas appropriatur patri: spēs filio: vsus spūsctō. Eternitas. n. in quantum significat esse nō pncipiatum, sicritudinem hz cuz ppio pris qui est pncipium nō de principio. Species autem siue pulchritudo hz sicritudinem cum ppriis filij. Nā ad pulchritudinem tria requruntur. Primo q̄dem integritas siue pfectio. Que. n. diminuta sunt hoc ipo turpia sunt. Et debita ꝓportio siue ꝑsonātia. Et iterum claritas. Uñ q̄ hñt colorem nitidum pulchra esse dicunt. ¶ Quātū igitur ad ꝓmū, simulitudinē hz cum ppio filij: in quātum est filius habens in se vere z pfecte naturam patris. Uñ ad hoc innuendum Aug. in sua expositione dicit, Ubi. s. in filio summa z perfecta vita est ꝛc. ¶ Quantum vero ad secundum conuenit cum proprio filij: in quantuz est imago expressa patris. Unde videmus q̄ aliqua imago dicit esse pulchra, si perfecte representat rem, cuius turpem. Et hoc tetigit Augu. cum dicit. Ubi est tanta conuenientia, z prima equalitas ꝛc. ¶ Quātum vo ad tertium, quenit cū ppio filij, in quātum est verbum, q̄ quidem lux est, z splendor intellect[9], z Damas. dicit. Et hoc tangit Aug. cum dicit Tanq̄ vbum pfectum, cui nō desit aliq̄d: z ars q̄dā omnipotentis dei ꝛc. Usus aūt hz sicritudinem cum ppriis spūsctī, largo mō accipiendo vsum: fm quod vti comprehendit sub se etiam frui: prout vti est assumere aliquid in facultatem voluntatis: z frui, est cum gaudio vti, vt Augu. 10. de trin. dicit. Usus ergo quo pater z filius se inuicē fruunt: cōuenit cū ppio spūsancti inquātuz est amor. Et hoc est, qđ Aug. dicit, illa dilectio, delectatio, felicitas, vel bitudo: vsus ab illo appellat[9] est. Usus vero quo nos fruimur, similitudinē hz cū ppio spūsancti: inquantū est donū. Et hoc ostēdit Aug. cū dicit, Est i trinitate spūsctūs genitoris, genitiq; suauitas: ingenti largitate atq; vbertate nos vel creaturas pfundēs. Et sic pz, q̄re eternitas, spēs, z vsus psonis attribuant: vel approprient. nō aūt essentia vt opatio: qr in rōne hoz: pp sui cōitatē, nō inuenit aliq̄d similitudinē hūs cū ppriis psonaz. ¶ Scōa vero ꝑsideratio dei est inq̄tū cōsiderat vt vn[a]. Et sic Aug. patri appropriat vnitatē, filio equalitatē, spūsancto cōcordia siue cōnexionē. Que quidē tria vnitatē importare manifestum est: sed differenter. Nā vnitas ōt absolute: nō ꝑsupponēs aliq̄d aliud. Et ideo appropriatur patri: qui nō presupponit aliq̄s psonā: cū sit principiū nō de principio. Equalitas aūt importat vnitatē in respectu ad alterū. Nā equale est q̄ hz vnā ꝑfectatē cum alio. Et tō eā: litas appropriat filio: q̄ est pncipiū de principio. Cōnexio aut ē importat vnitatē aliquoz duoz. Unde appropriat spiritui sctō in q̄tuz est a duob[9]. Ex quo sensu etiā intelligi pōt q̄ dicit Aug. tria esse vnū pp patrē: equalia pp filiū: cōnexa pp spūsctū. Manifestū est cēm q̄ illi attribuit vnūq̄z in quo primo inuenit: sicut oia ꝑfectoria dicuntur viuere pp animā vegetabilē in qua primo inuenit rō vite i ꝑfectis inferioribus[b]. Unitas aūt statiz inuenit in persona patris: etiā p impossibile remotis aliis personis. Et tō alie psone a pfe hñt vnitatē. Sed remotis aliis psonis nō inuenit equalitas in pfe. Sed statim posito filio inuenit equalitas. Et tō dicuntur oia equalia pp filiū: nō q̄ filius sit pncipium equalitatis pri, sed q: nisi esset pri equalis filius, pater equalis nō posset dici. Equalitas ēm ei[9] primo cōsiderat ad filium. Hoc ēm ipsum q̄ spūsctūs pri est equalis est a filio hz. Sicr excluso spūsctō q̄ est duoz nexus nō posset intelligi vnitas cōnexionis inter patrem z filiū. Et tō dicuntur oia esse cōnexa pp spūsctū. Quia posito spiritusancto inuenit rō ꝓnexionis in diuinis psonis. Uñ pr z filij ꝑsit dicinexi. ¶ Scōm vo tertiā cōsiderationē qua in deo suffīciēs ꝓtus cōsideratur ad causandum: ōr sumi tertia appropriatio. potētie, sapie, z bonitatis. Que q̄dem appropriatio sit z scōm rōnē sicritudinis: si ꝑsideret q̄ in diuinis psonis est. ¶ Et fm rationē disicritudinis si ꝑsideret q̄ in creaturis est. Potentia enim hz rōnē pncipij. Uñ hz sicritudinē cuz pfe celesti[e], q̄ est pncipium toti[9] diuinitatis. Deficit autē inter dū pri terreno pp senectutem. Sapia vo sicritudinē hz cū filio celesti inquantum est verbū: q̄ nihil aliud est q̄z ccept[9] sapie. Deficit autem inter dū filio terreno pp tpis paucitatē. Bontas aūt cū sit rō z obm amoris hz sicritudinē cū spū diuino: q̄ est amor: sed repugnātiā hꝑe vr ad spūs terrenū fm q̄ importat violētiā quādā z impulsionē: put ōr Isa. 26. Spūs robustorum quasi turbo impellēs parietē. Urtus autez appropriat filio z spūsctō: mō fm q̄ ꝓtus ōr ipsa potentia rei, sed fm q̄ inter dū ꝓtus ōr id q̄ a potētia rei ꝓcedit, put dicimus aliquod virtuosum factiū esse ꝑtutē alicui[9] agētis. Scōm vo q̄rtā considerationē put cōsiderat de[9] in habitudine ad suos effect[9], sumit illa appropriatio ex quo p quē z in quo. Hec ēm ꝓpositio ex, importat habitudinē q̄dā cāe mālis: q̄ locū nō hz in diuinis. Uliqui vo habitudinē cāe efficiētis. Que q̄dē competit deo rōne sue potentie actiue. Unde z appropriat pri: sicut z potentia. Hec vo propō p, designat q̄dem q̄sq; cām mediā sicut dicimus q̄ faber operat p martellū. Et sic ly p q̄sq; nō est appropriatū, sed ppriū filij[c]: fm illud Joā. j. Dia p ipm facta sunt: non q: filius sit instrumentū, sed q: ipse est pncipiū de principio. Q̄sq; vo designat habitudinē forme p quā agēs opat: sicut dicim[9] q̄ artifex operatur p artē. Uñ sicut sapia z ars appropriat filio: ita z ly p quē. Hec vo prepō in, denotat ppriē habitudinē contingētis. Cōtinet autē de[9] res dupl[r]. Uno modo fm suas sicritudines: put. s. res dicuntur esse in deo in q̄tū sunt in ei[9] scia. Et sic hoc q̄ dico in ipo esset appropriatū filio. Alio vo mō cōtinent res a deo: in q̄tum deus sua bonitate eas cōseruat z gubernat ad finē conuenientē adducendo. Et sic ly in quo appropriat spūsctō sicut z bonitas. Hec opz q̄ habitudo cāe finalis (q̄uis sit prima cāz) appropriet pri: q̄ est pn[m] non de pn[o]: q: psone diuine: quaz pr est pn[m]: nō ꝓcedunt vt ad finē (cum q̄libet illaz sit vltimus finis) sed naturali ꝓcessione que magis ad rōnē nālis potētie ptinere vr. ¶ Ad illud vero q̄d de aliis querit dōm, q̄ cū veritas ptineat ad intellectū (vt supra dictū est[e]) appropriatur filio: nō tm est ꝓpriū eius. Quia veritas: vt supra dictū est[e]: considerari pōt put est in intellectu: vel prout est in re. sicut igit intellect[9] z res essentialr sumpta sunt essentialia z nō personalia: ita z veritas. Diffinitio autē aug. inducta datur de veritate fm q̄ appropriat filio. Liber aūt vite in recto quidē importat notitiā, sz in obliquo vitā. Est ēm: vt supra dictum est[e]: notitia dei de his q̄ habituri sunt vitā eternā. Unde appropriatur filio: licet vita appropietur spiritui sancto inquantum importat quendaz interiorē motū. Et sic cōuenit cum propio spiritus sancti inquantū est amor. Esse aūt scriptum ab alio, non est de ratione libri inquantū est liber: sed inquantū est quoddā artificiatū. Unde nō importat otigmē, neq; est personale: sed appropriat persone. Ipm autē nomen qui est appropriatur persone filij non fm propriā rationē. sed ratione adiuncti: inquantū. s. in locutione dei ad moysen prefigurabatur liberatio humani generis: que facta est per filiū. Sed tamen fm q̄ ly qui, sumit relative: posset referri interdū ad personā filij. Et sic sumeretur personaliter: vt puta si dicat filius est genitus qui est, sicut z deus genitus personale est. Sed infinite sumptum est essentiale. Et licet hoc pronomen iste, grammatice loquendo ad aliquam certam personam videatur pertinere: tamen quelibet res demonstrabilis grāmatice loquēdo persona dici potest: licet hz rei natura z nō sit persona. Dicimus ēm iste lapis z iste asinus. Unde z grāmatice loqn do essentia divina fm q̄ significatur z sup ponitur per hoc nomen deus: potest demonstrari hoc pronomine iste: sc̄m illud Exo. 15. Iste deus meus: z glorificabo eum.

¶ De personis in comparatione ad relationes siue proprietates. Qō. 40.

Deinde Queritur de personis in comparatione ad relatiōes siue proprietates. Et queruntur quatuor. Primo vtrum relatio sit idem quod persona. Secundo vtrum relationes distinguant z constituant personas. Tertio vtrum abstractis per intellectum relationibus a personis remaneāt hypostases distincte. Quarto vtrū relationes secundum intellectum presuppono nant actus personarum vel econuerso.

¶ Utrum relatio sit idē q̄ persona. Ar. 1.

Ad primū Sic procedi tur. Uidet q̄ in diuinis non sit idem relatio quod persona. Quecunq; enim sunt idem multiplicato vno eo rum multiplicatur z aliud. Sed contingit in vna persona esse plures relationes: sicut in persona patris est paternitas z communis spiratio. Et iterum vnam relationem in duabus personis esse: sicut communis spiratio est in patre z filio. Ergo relatio nō est idem quod persona. ¶ Ş. Nihil est in sei pso secundum philosophum in. 4. physic. Sed relatio est in persona. Nec potest dici q̄ ratione identitatis: quia sic esset etiam in essentia: ergo relatio siue proprietas z persona non sunt idem in diuinis. Ş. Quecunque sunt idem ita se habent quod quicquid predicatur de vno predicatur z de alio. Non autem quicquid predicatur de persona: predicatur de proprietate. Dicimus ēm pater generat: sed non dicimus q̄ pater nitas sit generans. Ergo proprietas non est idem quod persona in diuinis.

Sed cōtra In diuinis nō differt q̄ est z quo est, vt habetur a boe. in lib. de hebdo. Sed pater paternitate est pater. Ergo pater idem est q̄ paternitas. Et eadem ratione alie proprietates idem sunt cum personis.

Respondeo Dōm, q̄ circa hoc aliqui diuersimode opinati sunt. Quidā ēm, dixerunt ppietates neq; esse psonas neq; in psonis. Qui fuerunt moti ex modo significandi relationum: que quidē non significāt vt in aliquo: sed magis vt ad aliquid. Unde dixerunt relatiōes esse assistētes: sicut supra expositum est[e]. Sed qr relatio secundum q̄ est quedā res in diuinis est ipsa essentia: essentia autem idem est quod persona (vt ex dictis patet[e]) oportet quod tunc relatio sit idē quod persona. Hanc igitur identitatem alij considerantes dixerūt proprietates quidem esse personas: non aūt in personis: quia non ponebant proprietates in diuinis: nisi fm modum loquendi, vt supra dictum est[e]. Necesse est autē ponere ppietates in diuinis, vt supra ostendimus[e]. Que quidem significantur in abstracto: vt quedam forme personarum[e]. Unde cum de ratione forme sit quod sit in eo cuius est forma: oportet dicere proprietates esse in personis: z eas tamen esse personas: sicut essentiam esse in deo dicimus: que tamen est deus.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ persona z ppietas sunt idez re: differunt tamen secundū rōnē. Unde non oportet quod multiplicato vno multiplicetur reliquum. Considerandum tamen est quod propter diuinā simplicitatem consideratur duplex realis idētitas in diuinis eorum que differunt in rebus creatis. Quia enim diuina simplicitas excludit compositionem forme z materie: sequitur quod in diuinis idem est abstractum z concretum: vt deitas z deus. Quia vero diuina simplicitas excludit compositionem subiecti z accidentis: sequitur quod quicquid attribuitur deo est eius essentia. Et propter hoc sapientia z virtus idem sunt in deo: q: ambo sunt diuina essentia. Et fm hanc duplicem rationē identitatis: ppietas in diuinis est idē cum persona. Haz ppietates psonales sunt idem cum personis: ea ratione qua abstractum aūt denominationis formalis exigit aliq̄d fm rōnez s. diffōnē inter quod z quo. Et ex his facile rndere potes ad argumenta Gregorij de arimino in. 26. d. 27. 174
distin. primi negantis 177
dari ppietates in psonis. oia ēm soluuntur aduertendo: q̄ nō denotatur trāsitio formalis. nisi fm rōnem. Uñ z rō facta in lra ex hoc eodem fundamento tenet. s. q̄ sicut de rō ne forme inherentis fm rē supposito est q̄ realiter insit illi: ita de rōne forme seu principij formalis in cognoscendo: est q̄ scōm rōnem insit: ita q̄ sola diffō importata p ly 182 b
ines: est fm rōnē. cōiunctio ēm ppietatis 182
in supposito est fm rē sicut forme in supposito.

¶ Super Quest. 40 Articulum primum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore tria facit. Primo tractat opinionem porretani. Secundo prepositiui. ter
167 tio respondet questio. Uñq; vitra procedat aduerte q̄ tuor modis pōt variari opiniones in proposito. Prio tenēdo ꝓpietates neq; ee psonas neq; in psonis. Scōo ee psonas, sed nō in psonis. Tertio ez esse in psonis hz nō esse personas. Quarto esse psonas z in psonis: nō pt cum quintus modus imaginari. Et significant diuersas habitudines. ly esse, z ly in. Quin ly esse idētitatē ly vero in formalē declarationē significant. Uñ oēs hi modi excepto tertio sotiti sunt opinātes: vt in articulo ptz. Primū ēm. s. ꝓpietates neq; ee psonas neq; in personis, pouretani ea rōne dicebant: qr relatiōes vt assistētes cōsiderabāt in ordine ad aliud. Sed hoc in lra reꝑhē ditur rōne pluries dicta: qr. s. relatio est idē quod essentia diuina.

¶ Circa hāc partem dubiū occurrit: q: male adduci vr opinio porretani: qm vt in qōne precedente allegatū est: ponebat ipse relationē esse psonā, psonā aūt nō ee essentiā: male ergo hic sibi attribuitur: relationē non esse personam.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: q̄ i hoc loco supponit author personā identificari essentie: quod non suppositur: sed querebat in primo articulo qōnis ꝓcedē tis. Et propterea hic
210 1. di. 26. q. 2. ā. 1. Ric. 33. arti. 2. Et opus. 3. ca. 58. 66. 2 67.
z ibi verum recitauit Nam loquēdo de persona diuina: nō curando vtrum sit eadem essentie. Dicebat porretanus ipsam relationem assistētem esse personā. Suppolito autem q̄ persona sit idem qđ essentia: sequebatur ex porretano: q̄ relatio nō est psona: q: relatio assistit z nō idētificatur essentie: sic autē ptz in hoc articulo sermonē haberi de persona quare nullus error est.

¶ Quo ad scōm prepolitiuum dicebat pro pietates esse psonas z non in psonis: ea rōne qua in ꝓcedenti. 31. negauit notiones. Et ponendo semper abstractū pro concreto. Uñ z in lra reꝑhēditur ex necesse est ponere

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum. 2.

Ista titulo queritur non de quocunq; sed de primo distinctiuo: an scilicet relationes distinguant primo personas.

¶ In corpore quatuor facit. Primo premittit quedã necessaria. Scõo refert quandam opinionem. Tertio improbat eam. Et quarto respondet questo.

¶ Quo ad primũ tria ꝓmittit. ſ. neceſſitatẽ ꝗſti: qz ſunt ibi plura cõcanina in vno. Et limitat ꝛes qõnis: qz non eſt vagandũ in querẽdo diſtinctiua: ſed ſtãdũ infra.

211 1.di. 26 q.2.art. 1.po. q.8.art. 3.2.q.9. ar.5.ad 28m.

¶ Utrum perſone diſtinguantur per relationes. Articulus. 2.

Sic proceditur. Videtur q̃ pſone nõ diſtinguãtur per relationes. Simplicia em̃ ſeipſis diſtinguunt. Sed perſone ſunt maxime ſimplices. Ergo diſtinguũtur ſeipſis ⁊ non relationibus. ¶ Cp̃. Nulla forma diſtinguit niſi ꝑm ſuũ genus. Hõ em̃ albũ a nigro diſtinguit niſi ꝑm qualitatẽ. Sed hypoſtaſis ſigãt indiuiduũ in genere ſubſtantie. Non ergo relationibus hypoſtaſes diſtingui pũt. ¶ Cp̃. Abſolutuz eſt prius ẽ relatiuum. Sed prima diſtinctio eſt diſtinctio diuinarum perſonarum. Ergo diuine perſone non diſtinguuntur relationib⁹. ¶ Cp̃. Id qõ preſupponit diſtinctionem: nõ põt eſſe primũ diſtinctiuus principiũ. Sed relatio preſupponit diſtinctionem cum in eius diffinitiõe ponatur. Eſſe em̃ relatiui eſt ad aliud ſe habere. Ergo primum ꝓncipiũ diſtinctiuũ in diuinis nõ poteſt eſſe relatio.

Sed cõtra Eſt, q̃ boe. dicit in li. de trini. q̃ ſola relatio multiplicat trinitatẽ diuinarũ perſonarũ.

Rñdeo Dicendũ, q̃ in q̃buſcũq; plurib⁹ inuenit aliq̃s cõe: opz q̃ res aliq̃d diſtinctiuum. Unde ci tres perſone ⁊ q̃ libet earum ſit res aliq̃d diſtinctiuum. Unde ci tres perſone ⁊ q̃ nomen filij ne cõueniãt ꝑm eſſentie vnitatẽ: neceſſe eſt ꝗrere aliq̃d quo diſtinguant ad hoc q̃ plures ſint. Inuenitur aũt in diuinis pſonis duo: ſm que differũt. ſ. origo ⁊ relatio. Que quidẽ quãuis re non differant: differunt tñ ſm modum ſignificandi. Nã origo ſignificat ꝑ modum actus vt generatio⁹: relatio vero ꝑ modum forme vt paternitas. Quidã igitur attendẽtes ꝙ relatio cõſequitur actũ: dixerunt ꝙ hypoſtaſes in diuinis non diſtinguunt ꝙ origine, vt dicamus ꝙ pr̃ diſtinguitur a filio: inquantum ille gñat, ⁊ hic eſt genitus. Relationes autẽ ſiue ꝓprietates manifeſtant conſequẽter hypoſtaſum ſiue pſonarũ diſtinctiones: ſicut ⁊ in creaturis ꝓprietates manifeſtant diſtinctiones indiuiduorũ: que ſiunt ꝑ materialia principia. Sz hoc nõ põt ſtare pp duo. Primo qđ ꝗ ad hoc ꝙ aliqua duo diſtincta intelligant, neceſſe eſt eorum diſtinctionẽ intelligi ꝑ aliqđ intrinſecum vtriq; : ſicut in rebus creatis: vel ꝑ materiam: vel per formam. Origo autem alicui⁹ rei nõ ſignificat vt aliqđ intrinſecũ, ſed vt via qđã a re vel ad rem. Sicut generatio ſignificat vt via qđam ad rez genitã: ⁊ vt ꝓgrediens a generãte. Unde non poteſt eſſe ꝙ res genita ⁊ generans diſtinguant ſola gñatione, ſz opz intelligere tã in generãte ꝙ in genito ea quib⁹ abinuicem diſtinguuntur. In perſona aũt diuina nõ eſt aliud intelligere niſi eſſentiam ⁊ relationẽ ſiue ꝓprietatẽ. Unde cum in eſſentia conueniant: relinquitur ꝙ per relationes perſone abinuicẽ diſtinguantur. Secundo, q̃ diſtinctio in diuinis perſonis non eſt ſic

catur note originis ⁊ note relationis: ſiue in abſtracto ſiue in concreto: ſiue quouis alio mõ grãmaticali. Et ex hoc ꝓter rñdetur ad ſcõam ambiguitatẽ: ꝙ forma eſt ꝙ dat eſſe rei formalr: ſignari ꝑ modũ forme eſt in propoſito ſignificari per modũ dãtis eſſe formalr. Et qñ hoc contingit duplr. ſ. ex pte nois: ⁊ ex pte rõnis ſignate: ⁊ iã dictũ eſt: ꝙ hic non eſt ſermo de modo ſignificãdi ex pte nois. Zõ cõcedit ſcõm membũ. Et ad obiectionẽ in oppm dicit: vt iã tactũ eſt: ꝙ aliud eſt loq̃ de relatiõe: vt relatio: ⁊ aliud ẽ loq̃ de relatione ſimplr. Relatio eſt vt relatio nõ eſt aliq̃d inherẽs: de rõne tñ tereſt: ꝙ actio iã vt actio quã vt realis actio hz rõnẽ egredientis: ꝙuis forte inſiſt. Relatio aũt realis ⁊ ſi vt relatio nõ poteſt eſſe niſi aſſiſtẽtis: tñ vna relatio realis hz rationẽ aſſiſtẽtis ⁊ inherẽtis: ⁊ ꝓpterea ex pte rõnis ſignificata te ſignatur per modũ forme. Et in hoc differt ab origine. Et hec eſt rõ quare inferius relationi attribuit diſtinguere ac ꝓſtituere pſonã ⁊ nõ origini. vt ꝓpe nius patebit in. 4. articulo. ¶ Quo ad ſcõm recitat opinio quã ſequit̃ bonauentura: tria dicẽs primo ꝙ relatio nõ diſtinguit hypoſtaſes: qz cõſeqt actiones manifeſtant diſtinctionẽ: ſicut in creaturis ꝓprietates indiuiduales.

Scõo ꝙ origo diſtinguit eadem rõne: qz. ſ. eſt prior relatione. Tertio ꝙ reis

¶ Quo ad tertiũ duc rõnes cõtra prefatã opinionẽ adducunt. Prima eſt: diſtinctium opz eſſe intrinſecum ꝓprij: ergo nec origo nec eſſentia diſtinguit. ergo relatio: Aſſis ꝓbat in creaturis: in quibus diſtinctio aut eſt ꝑ materiã aut ꝑ formã. Sz ꝓ ſtia quo ad primã partẽ ꝓbat: qz origo vt ſit, hz rõnem vie a re vel ad rẽ: ⁊ ſic non eſt intrinſeca. quo ad ſcõam ꝛo: qz eſſentia eſt cõis: ⁊ ſic nõ eſt ꝓpria. ſcõa vero ꝓia ꝓbat ꝙ locũ a diuiſione: qm̃ in perſona ꝓter eſſentiam ⁊ origine, ſola relatio reſtat. Scõa aũt rõ eſt: diſtinctium perſonale in diuinis eſt conſtituiuũ perſone: ſed origini repugnat eſſe conſtituiuũ pſone non autẽ relationi. ergo nõ origo ſed relatio diſtinguit. Aſſis declarat̃ innuendo duplicẽ modũ diſtinguẽdi. ſ. cõſtituẽdo diſtinctum: vel diſtinguendo tm̃: iuxta duplicẽ modũ ſe habẽdi ad diſtinctum: contingit em̃ rem ꝓexiſtentem diſtinguere: vt ꝓz in diuiſione aque: ⁊ tũc ſola diſtinctio opus eſt: cõtingit etiã rẽ nõ ꝓexiſtentẽ diſtinguere ⁊ tunc conſtituere ⁊ diſtinguere ſimul opus eſt. Eſſentia igit̃ diuina ꝙuis ꝓexiſtere intelligat relationibus diſtinctiuis: nõ ſi parnt̃ ſeu diſtinguit̃ per relones: qm̃ ſemper indiuiſa reſtat. Et ꝓpea diſtinctiua opz ⁊ diſtinguere ⁊ ꝓſtituere pſonas vtpote non ꝓexiſtentes vt in ꝑte aſſumptũ eſt. Minor aũt q̃ ad ꝓmã ꝓz. ꝓbat. qz origo actiue ꝓexiſtit perſonã. Paſſiue aũt eſt via in eã. Quo ad ſcõam autẽ qz relones ſunt ipſe pſone ſubſiſtẽtes: eo quod nõ differunt ibi abſtractũ ⁊ concretum.

¶ Circa hanc rõnem dubiũ eſt de hac vltima. ꝓbatione, quo ad duo. Primo quid ſibi velint illa verba: relationes conſtituunt perſonas inquantum ſunt ipſe perſone. Secundo quam vim habeãt: cum illa adiuncta. ꝓpoſitos ne: abſtractũ ⁊ cõcretũ ibi nõ differũt. Eſt aũt rõ dubitandi: qm̃ ſi eſt verum: omni ei qõ eſt ipſa pſona conuenit cõſtituere pſonã: vt ꝓz ex illatiõe redditiua. ⁊ ſic origo inꝺiuiũ eſt ipſa perſona cõſtituit eã. ⁊ ſũt eſſentia ꝛc. Aliq̃

eñ vt dictũ: q̃ hoc ꝓſtꝛuit illud inquãtũ eſt ipſum: niſi q̃ idẽ cõſtituat ſe qõ nõ eſt ad. ꝓpoſitũz. Extra propoſitũ quoq; ſubiuncta videntur verba illa: de abſtracto ⁊ cõcreto. De efficacia autẽ nulla apparẽtia eſt: dato q̃ ſint vera: q̃ eſſe pſonã: ⁊ abſtractũ non differre a cõcreto verificaẽ de originibus.

¶ Ad hoc ꝺr q̃ ꝙ eſſe pſonã: ⁊ eſſe eſſentiã: ⁊ eſſe relationẽ: ⁊ eſſe ꝓprietatẽ ꝛc rõne ipſius ꝓprietatis ſeu relonis. In hoc eſt vt ſupra dictum eſt, differt ab origine q̃ ipſa ex ſua rõne inꝺicit loco cui⁹ in diuinis eſt idẽ illi cuius eſt: origo aũt ſm̃ ꝓpriã rõnẽ nõ inꝺicit. ⁊ ꝓter hõ identificatur ei cui attribuit. Nec autẽ inquãtũ, nõ tenetur redꝺplicatiue ſ. ſpecificatiue. determinat. n. ꝓditione ſm̃ quã cõuenit relationi cõſtituere ⁊ nõ origini ſicut cũ ꝺr hõ ẽ crisp⁹ inquãtũ capillat⁹: cõueni eñ reloni ſm̃ q̃ eſt aliq̃d ſignificat in ꝓpria rõne nõ pars nec aduenies aliq̃d. Iz ipſa ꝓſona: ⁊ ꝓſtituit ⁊ diſtinguit, ſubintelligẽdo ſp ſermonẽ de. ꝓpriis perſonarũ. Et ad manifeſtãdum q̃ relatio ſit ipſa ꝓſona: ⁊ nõ pars vel aliq̃d: adiuncti eſt q̃ ibi abſtractum eſt idẽ qõ ꝓcreta, hoc eſt nõ eſt verũ his q̃ ſe hñt vt totum ⁊ pars. Uñ ꝓz rñſio ad obiecta ola: ſatens eñ ſnia: occaſio fuit obiectionum. Nec autem intelligas de his inquantũ huic rõni, deſeruiunt: ſed qõ abſolute vera ſit apud authorẽ hec ꝓpoſitio, relatio conſtituit inquantũ eſt perſona ipſa, in articulo ſequenti dicetur.

¶ Circa dicta in his rõnib⁹ adnexte duo. Primum eſt in prima rõne: q̃ omnis diſtinctiuum ꝙ ꝙs ſit ꝙ aliq̃s intrinſecũ: formã ſez vel mãm, hoc enim opz habere ꝓ fundamento: in materia de principio indiuiduationis: vt non ponatur quantitas intrinſecum diſtinctium ſortis a platone. Secundum eſt in ſecunda ratione: q̃ diſtinguere etiam perſonam contingit conſtituendo ⁊ non conſtituendo. Et hoc opz habere pre oculis in queſtione diſtinctione filij ⁊ ſpiritus ſancti: vt in queſtione. 26. diffuſe dicimus.

¶ Quo ad quartũ cõcluſio reſpõſiua eſt. hypoſtaſes diuine melius ꝺr ꝙ diſtinguuntur relationib⁹ q̃ ꝑ originẽ. Et qm̃ melius ſupponit vtrumq; bonum declarando cõcluſionẽ. primo dicit ꝙ vtrunq; eſt verum. Scõo ꝙ hoc eſt melius: q̃ ſm̃ modũ intelligẽdi. primo ⁊ principalius diſtinguuntur ꝙ relones. Et demum deducit corrolariũ conſiſtens in ꝺria inter ꝓrias ⁊ genitoris nomẽ: qz pater eſt non ſolũ ꝓprietatis ſed perſone nomen: genitor autem ꝓprietatis tm̃. Et ꝓz ſequela: qz relo conſtituit: origo aũt non. Ad fundamentũ aũt alterius opinionis ſez origo eſt prior relone vtpote conſequente ipſam reſpondebitur in quarto articulo: vbi diſtinguitur relatio.

¶ In rñſione ad primũ aduerte: q̃ de perſonis diuinis poſſumus loq; dupliciter ſez ſm̃ ſe: ⁊ ſic verũ eſt ꝙ diſtinguũtur ſeipſis: vt prepoſitiuus ⁊ grecismus de arimino tenent. Et hoc expreſſe concedit Sã. Tho. in primo ſententiarum. di. 29. q. 2ª articulo primo ad 5m. Si autem cõſiderentur vt nomine ⁊ ſignificate nobis: ſic quũ non diſtinguantur a relationibus niſi in modo ſignificandi. conſtituunntur ⁊ diſtinguuntur relationibus: ſicut deus conſtituitur ⁊ diſtinguitur deitate a reliquis.

¶ In reſponſione ad tertium aduerte: quod diſtinctio relatiua ponitur primũ inter diſtinctiones reales. Tum quia ſecundum veritatem ipſa ſola eſt ſimpliciter ⁊ omnino neceſſaria: reliquas enim non implicat contradictionem non eſſe: quoniam extra deum ſunt. Tum quia nihil imperfectionis ponit aut preſupponit. Et propterea ordine perfectionis eſt prima: ⁊ hoc intelligẽdo ordinando diſtinctiones in ordine entiũ ſimplr: ſecus cũ eſſet in ordine diſtinctionum vt ſic: vt in poſt predicamentis diffuſe diximus.

¶ In rñſione ad quartum habes tria. Primo ꝙ relatio ſubſiſtens facit diſtinctionẽ ſuppoſitalem: ⁊ de hoc inferius erit ſermo. Scõo ꝙ ly aliud poſitum in diffinitione ad aliq̃d ſeu relatiũ: ſtat ꝑ correlatiuo. Et ex hoc habes q̃ conformiter diceris mus in qõne. 13ª. de termino relatiui. Tertio ꝙ ly aliud nõ preſupponitur a relatiuo ſed eſt ſimul cũ eo. Et hinc habes ꝙ bñ q̃ꝺ dictum ſit: ꝙ vnum relatiuum diffinit reliquum, non vt prius ſed vt ſimul natura et intellectu.

212 1.di. 26. q.1.a.2. 2 po.qõ. 8.art.4. 2 opuſ. 3.ca.61. 2.62.

¶ Super Arti . .

Ista titulo ly ab ſtractis quod diſtinguendum erat: in principio corporis diſtinguitur. per ꝓprietates autem intelligit notiones ſiue perſonales ſiue non.

b 171

¶ In corpore tria facit. Primo diſtinguit abſtractionẽ in titulo poſitam. Secundo reſpondet ẽſito. Tertio tractat ẽꝺem ꝙ poſitam opinionem.

¶ Quo ad primũ diſtingmit abſtractionẽ: ⁊ applicat eam ad diuina. Diſtinguit quidẽ in abſtractionẽ totalem ⁊ formalẽ. i. qua totum vle abſtrahit a ꝓtibus ſubiectiuis: et qua forma abſtrahit a materia: ponitq; intellectum ſ. q̃ in totali: abſtractiõ conceꝑt remanet: in formali ꝛo vtriuſq; ſez abſtracti ⁊ eius a quo abſtrahit: vt ꝓz in exemplis ꝛſc. Et ſi vis diffuſe has abſtractiones videre lege cõmentaria noſtra in de ente ⁊ eſſentia: in applicat ꝛo ad diuina non ſcõm rẽ ſed ſcõm modũ ſignificãdi authoritate vtens damaſce.

¶ Quo ad ſcõz reſpõ ꝺr fundamento: in materia de principio indiuiduationis: vt non ponatur quantitas intrinſecum diſtinctium ſortis a platone. Secundum eſt in ſecunda ratione: q̃ diſtinguere etiam perſonam contingit conſtituendo ⁊ non conſtituendo. Et hoc opz habere pre oculis in queſtione diſtinctione filij ⁊ ſpiritus ſancti: vt in queſtione. 26. diffuſe dicimus.

¶ Quo ad quartũ cõcluſio reſpõſiua eſt. hypoſtaſes diuine melius ꝺr ꝙ diſtinguuntur relationib⁹ q̃ ꝑ originẽ. Et qm̃ melius ſupponit vtrumq; bonum declarando cõcluſionẽ. primo dicit ꝙ vtrunq; eſt verum. Scõo ꝙ hoc eſt melius: q̃ ſm̃ modũ intelligẽdi. primo ⁊ principalius diſtinguuntur ꝙ relones. Et demum deducit corrolariũ conſiſtens in ꝺria inter ꝓrias ⁊ genitoris nomẽ: qz pater eſt non ſolũ ꝓprietatis ſed perſone nomen: genitor autem ꝓprietatis tm̃. Et ꝓz ſequela: qz relo conſtituit: origo aũt non. Ad fundamentũ aũt alterius opinionis ſez origo eſt prior relone vtpote conſequente ipſam reſpondebitur in quarto articulo: vbi diſtinguitur relatio.

¶ In rñſione ad primũ aduerte: q̃ de perſonis diuinis poſſumus loq; dupliciter ſez ſm̃ ſe: ⁊ ſic verũ eſt ꝙ diſtinguũtur ſeipſis: vt prepoſitiuus ⁊ grecismus de arimino tenent. Et hoc expreſſe concedit Sã. Tho. in primo ſententiarum. di. 29. q. 2ª articulo primo ad 5m. Si autem cõſiderentur vt nomine ⁊ ſignificate nobis: ſic quũ non diſtinguantur a relationibus niſi in modo ſignificandi. conſtituunntur ⁊ diſtinguuntur relationibus: ſicut deus conſtituitur ⁊ diſtinguitur deitate a reliquis.

¶ In reſponſione ad tertium aduerte: quod diſtinctio relatiua ponitur primũ inter diſtinctiones reales. Tum quia ſecundum veritatem ipſa ſola eſt ſimpliciter ⁊ omnino neceſſaria: reliquas enim non implicat contradictionem non eſſe: quoniam extra deum ſunt. Tum quia nihil imperfectionis

¶ Utrum abſtractis per intellectum relationibus a ꝓnis, adhuc remaneant hypoſtaſes. Articu. 3.

Ad tertiũ Sic proceditur. Videtur, quod abſtractis per intellectum ꝓpter actibus ſeu relationibus a perſonis adhuc remaneant hypoſtaſes. Id enim ad quod aliquid ſe habet ex additione poteſt intelligi remoto eo quod ſibi additur. Sicut homo ſe habet ad animal ex additione: ⁊ poteſt intelligi animal remoto rationali. Sed perſona ſe habet ex additione ad hypoſtaſim. Eſt enim perſona hypoſtaſis ꝓprietate diſtincta ad dignitatem pertinente e. Ergo remota ꝓprietate perſonali a perſona intelligitur hypoſtaſis. ¶ Cp̃. Pater non ab eodem habet quod ſit pater ⁊ quod ſit aliquis. Cum enim paternitate ſit pater: ſi paternitate eſſet aliquis: ſequeretur quod filius in quo non eſt paternitas non eſſet aliquis. Remota ergo per intellectum pater nitate a patre: adhuc remanet quod ſit aliquis quod eſt eſſe hypoſtaſis. Ergo remota ꝓprietate a perſona remanet hypoſtaſis. ¶ Preterea. Augu. dicit. 5. de tri. Non hoc eſt dicere ingenitum quod eſt dicere patrẽ. Quia ſi filium non genuiſſet, nihil prohiberet eum dicere ingenitum, ſed ſi filium non genuiſſet, non ineſſet ei paternitas. Ergo remota paternitate, adhuc remanet hypoſtaſis partis vt ingenita.

Sed contra Eſt, q̃ hila. dicit. 4. de tri. Nihil hz filij niſi natum. Natiuitate aũt eſt filius. Ergo remota filiatione nõ remanet hypoſtaſis filij. Et eadem ratio eſt de alijs perſonis.

Rñdeo Dõm, q̃ duplex fit abſtractio per intellectum. Una q̃dem ſm̃ q̃ vnius perſone abſtrahitur a particulari: vt animal ab homine. Alia vero ſecundum quod forma abſtrahitur a materia. Sicut forma articuli abſtrahitur per intellectum ab omni materia ſenſibili.

¶ Inter has aũt abſtractiões hec eſt differentia quod in abſtractiõe que fit ſecũdum vniuerſale ⁊ particulare non remanet id a

212 1.di. 26. q.1.a.2. 2 po.qõ. 8.art.4. 2 opuſ. 3.ca.61. 2.62.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hypostasibus: sed ferunt secum sua supposita inquantū sunt ipsa. ergo ipsis abstractis nō remanet suppositā. Ex distinguere vero hypostasis est substantia individua. ergo est aliqd distinctū in diuinis. g remota relatione persona ꝛ nō remanet hypostalie: ꝛ ꝛ hec vltima sequela: q: sola relō ibi distinguit.

¶ Circa hanc partē aduerte: q illa ꝓpositio pluries repetita. s. ꝓprietates constituunt personas seu ferunt secum suppositā inquantum sunt ipse persone: non est singularis: ꝫ in omnibus puris ꝛ simplicibus cōmunis. Deitas enim constituit deū inquantum est ipse deus: et gabrielitas gabrielē inquātum est gabriel: si sunt omnino idem. Et significant he propositiones specialem modum constituendi: duplicuter enim cum cōtingat constituere: primo sicut forma cōstituit compositum. secundo sicut simplex constituit simplex: cū de primo modo constituendi loquimur: q̄n realis est constitutio: simpliciter dicimus. q̄ō anima rationalis constituit hominē ꝛc. Et sic constituens non est constitutū. Quum autem de secundo constituendi modo est sermo: ad differentiā primi dicitur cum additione: q constituit inquantum est ipsum cōstitutum: nihil aliud intendendo per hoc nisi q constituimus ꝓ tanto dicit constituere ꝓ quanto potuit se: ponendo eēm se cōstituit q: ly se monstrat cōstitutum: ꝛ hoc
211 significat ly inquantum est ipsum. Itaq; paternitas ponendo se constituit patrem: quia ipsa est pater. Et sic ly inquantum, tenetur reduplicative: modumq; constituendi reduplicat in simplicibus. Unde ex hoc habes facilem viam respondendi obiectionibus contra huiusmodi propositiones.

211 ¶ Quo ad tertiū: refert ꝛ cōstitat opinionem quandam dicentem: q̄ abstractis relationibus remanent
169 argu. 3 hypostases: sed non persone. Et ratio primi est quia remanent origines distinguentes. Ratio vero secundi: quia relationes pertinent ad dignitatem que est de ratione persone: non autem hypostasis. Confutatur autem dupliciter. Primo ratio primi dicti: quia relationes probantur esse prima distinctiua. Secūdo ratio secūdi dicti: quia dignitas qua dist fert persona ab hypostasi tenet se ex parte nature. Persona eīm addit supra hypostasim ex pte nature intellectualitatem. Ex pte quo sit abstractio. Remota eīm ab hoīe differētia rōnali nō remanet in intellu hō, ꝫ solum aial. ¶ In abstractione ꝺo q̄ attendit fm formā a materia: vtrunq; manet in intellectu. Abstrahēdo eīm formā circuit ab ere: remanet ecoīsum in intellu nostro ꝛ intells circuit ꝛ intells erit. Quāuis autē in diuinis non sit vniuersale neq; particulare: nec forma ꝛ materia ꝺm rem: tñ ꝺm modū signi ficādi inuenit aliqua similitudo horū in diuinis. ꝺm quem modum Dam. dicit q̄ cōe est suba: particulare vero hypostasis. Si igitur loquamur de abstractione que fit ꝫ vniuersale ꝛ particulare remotis ꝓprietatibus remanet in intellectu essentia cōis: nō autē hypostasis patris: q̄ est quasi particulare. Si vero loquamur ꝺm modū abstractiōis forme a materia: remotis ꝓprietatibus nō personalib⁹ remanet intells hypostasum ꝛ personarū. Sicut remoto per intellectum a patre q̄ sit ingenitus vel spirans: remanet hypostasis vel persona patris. Sed remota proprietate personaliter per intellectū tollit intellect⁹ hypostasis. Non eīm proprietates personales sic intelligūtur aduenire hypostasibus diuinis sicut forma subiecto pertinenti: sed ferunt se cū sua supposita inquantū sunt ipse psone subsistentes. Sicut pīnitas est ipse pr̄. Hy postasis eīm significat aliquid distinctū in diuinis: cū hypostasis sit substantia individua. Cū igit relatio sit q̄ distinguit hypostases ꝛ cōstituit (vt dictū est[c]) relinquitur q̄ relationibus psonalibus remotis ꝓ intellectū nō remaneant hypostases. Sed (sicut dictū est[c]) aliqui dicunt q̄ hypostases in diuinis non distinguuntur per relationes, sed per solam originē vt intelligat pater esse hypostasis q̄dam per hoc q̄ non est ab alio: filius autem per hoc quod est ab alio per generationem. Sed relationes aduenientes quasi ꝓpietates ad dignitatem pertinētes cōstituunt rōnem persone. Unde ꝛ psonales dicuntur. Unde remotis huiusmodi relationibus per intellectū, remanēt quidē hypostases, sed nō persone. Sed hoc nō potest esse ꝓpter duo. Primo quia relationes distinguūt ꝛ cōstituūt hypostases, vt ostēsum est[c]. Scōo: q̄ omnis hypostalis nature rōnalis est psona: vt patet per diffinitionē Boe. dicentis q̄ō persona ē rōnalis nature idiuidua suba[c]. Unde ad hoc q̄ esset hypostasis ꝛ nō psona: oporteret abstrahi ex pte nature rationalitatē: non autem ex parte persone ꝓprietatem.

Ad primum Ergo dicendum, q̄ psona nō addit supra hypostasim ꝓpietatē distinguentē absolute, ꝫ ꝓpietatē distinguētē ad dignitatē pertinentē. Totū eīm hoc est accipiendū loco vnius dñe. Ad dignitatē aūt pertinet ꝓpietas distinguēs: ꝺm q̄ intelligit subsistēs in natura rōnali. Unde remota ꝓpietate distinguēte a psona nō remanet hypostasis. Sz remaneret si tolleret rationalitas nature. Tā enim persona q̄ hypostasis est substātia individua. Unde in diuinis de rōne vtriusq; est relatio distinguēs. ¶ Ad scōz dōz, q̄ paternitate pater nō solum est pater, sed est persona: ꝛ est quis siue autem ipsius indiuidui nihil penitus addit: vt patet ex diffinitione boetij. Unde quia relationes se tenent ex parte indiuiduationis: falsum est q̄ relationes sint ꝓprietates persone ꝛ non hypostasis. sunt enim eque abstracta persona ꝛ hypostasis ex parte indiuiduationis: quāuis ex parte nature dignioris, persona sit quid magis determinatum.

¶ In responsione ad secundum aduerte: q̄ vt dicitur 5° meta. nō inconuenit quedā dici ad aliquid ꝺm nomina specifica: que non dicuntur ad illud ꝺm nomina generica. Et propterea non incōuenit similiter accidere in proprio: scilz q̄ pater: patris noie ꝛ re referatur ad filium, persona aūt re quidē sed non noie, referat ad eundem. Accidit eīm hoc in quibusdam ꝛ scōm q̄ vtin litera dicitur: paternitate pater est pater: ꝛ persona: sed persona significat esse ꝑfectum per modum absoluti. Dixi autē hoc propter argumenta aureoli ꝛ scoti: q̄ facienda censui. Ex hoc eīm facile solumntur.

¶ Super Artic. 4.

Titulus satis ex precedentibus est clarus.

¶ In corpore duo facit. primo rīdet ꝫ opinionem ꝑpetui magistri. secundo respondet ipsa via quā sequitur.

¶ Quo ad primū: concluſio ꝺm illos est vna: relationes cōsequuntur actus notionales. ꝛ manifestatur: quia apud eos nō distinguunt nec cōstituunt hypostases. ¶ Quo ad scōm primo distinguit originem in actiuam ꝛ passiuam. Actiua est illa adducta ex q̄nibus disputatis ꝛ aliis allēdēta in primo sententiarum: mihi tñ videt de mente San. Tho. q̄ relationes ille quas dicimus personales scz prime ꝛ incōcabiles: infra latitudinē relatiuā sūā: tñ cōstituunt personas. Monco: aūt ex doctrina huius questionis: expresse cēm in primis: actus constituendi personaliter in secundo articulo attributus est relationi vt distinguitur ꝫ essentiā: ꝛ etiā originē. ergo non inquantū est essentia cōstituit personā. Deinde in ar. tertio expresse dicit est q̄ relationes personales ferunt secum sua supposita: sī ergo secū ferunt: nō inquātū sunt essentia suppositā: q̄m cōstat q̄ non ferunt secū essentiā. Postmodum etiā ibidē in rīdētone ad scōm explicite dicit est: q̄ pater est pīnitate nō solū pr̄: sed q̄ꝺ hypostasis. Cōstat aūt q̄ō id q̄ conuenit persone pīnitate formaliter non cōuenit ei inquantū est eadē essentie sed potius vt distinguitur ab ea. Ut tñ oia cōsonēt: ꝛ melius percipiāt intētum. Scito q̄ aliud est relationē hr̄e aliq̄d q: est eadē essentie: ꝛ aliud est relationem hr̄e aliquid vt est essentia. Primū eīm significat relationē hr̄e illud ab essentia radicaliter. scōm aūt formaliter. Exemplū primi. relatio est res realis. Exemplū scōi relatio est creatrix. Ut̄ in ꝓposito imaginor q̄ quēadmodū relatio illa non ex hoc q̄ relatio: sed ex esse q̄ꝺ de numero essentialiū est: est realis: vt supra dictū est ꝫ porretanos: ꝛ tñ realitas conuenit relationi illi per seipsam formaliter, per essentia aūt radicalr̄. Ita esse subsistētis nāe subsistentia hypostatica conuenit illi relationi pura pīnitati ꝑ seipsam formaliter per essentiā aūt radicalr̄. Et sic relatio illa: nōinquātū relatio: q: sic quemret oi relationi: sed inq̄tū illa. i. inq̄tū res relatiua hypostatica ꝛ primo constituit personā. Itaq; esse cōstitutiuū hypostasis seu esse hypostaticū: non rōne alicuius absoluti formaliter illi cōuenit: sed rōne sui. Nec oppositum volūt loca allegata: q̄m in q̄nibus disputatis intendit: q̄ cōstituere hīt ab essentia radicaliter: vt ꝑtz ex q̄one. 9. ar. 5. ad. 13. vbi idē indicit de hoc certe: ꝛ de rōne quare pr̄ est pīnitas. s. ꝑpter idēritatē cū essentia: q̄ō dicit radicaliter intelligi. Relatio quecq; pōt dupliciter dici diuina. vno modo identice: q̄ scz est eadē deitati. Alio mō formaliter: q̄. s. est in gñe diuinoū. Ex proposito hoc sēdo modo relatio est diuina. Est eīm pīnitas illa increati ꝛ suprema

¶ Circa vltima dicta dubium occurrit. Primo q: videntur hec duari supradictis in arti. 2. Qr aut loq̄mur de origine ꝛ relatiōe ꝺm rē: ꝛ sic nō differunt. Aut ꝺm rōnē. Et sic cū vtraq; earū sit multiplex: q̄m pōt sumi origo vt origo: ꝛ vt cōstitutiua psone: sicut ꝛ relatio. Et nec relatio vt relatio nec origo vt origo cōstituit: aut distinguendū erat de origine sicut de relatione distinctū est: aut affirmandū nō erat, q̄ relō magis ḡs origo cōstituit ꝛ distinguit.

¶ Circa eandē quoq; partē dubiū occurrit maius. Quoniam paternitas verbi gratia aut est forma constitutiua sub expressa ratione paternitatis aut sub alia rōne. Si sub rōne paternitatis, ergo inquantū relatio: ꝛ sic dictō nulla. Si sub alia ratione ruunt supradicta: quibus conatus est ostendere: q̄ constituere ex distinguere psonā sit actus relationis vt distinguitur contra essentiā et ꝛra ouginē. vt ꝑz in articulo secūdo ꝛ tertio. Et confirmat arg̃ augetur dubium: q̄m a S. Tho. quatuor ꝓdicata habem⁹ reōnia: rōne quor⁹ attribuitur relationi cōstituere ꝑsonam. ꝓprii est essentia divina inquit eēm in q̄nib⁹ de potentia. q. 8. arti. 3. in responsione ad septimū. q̄ relationes constituunt hypostasea inquātū sunt essentia divina. Scōm est ly divina. inquit eēm in. 1. sñtiaꝝ. di. 26. ar. 2. ad primū q̄ relatio inquantū divina distinguit hypostasim. Tertium est ly subsistēs. dixit enim in. 2. art. huius qōnis in responsione ad quartum: q̄ relatio si sit subsistens fert secum distinctionē suppositalem. Quartū est: ly ipsa persona dixit enim in predicto articulo: q̄ relationes cōstituunt ꝛ distinguunt hypostases inquātū sunt ipse persone subsistentes. Ex quib⁹ oīb⁹ cōstatur ambiguitas: an de mente. S. Tho. relatio sit constitutiua persone sūdo infra latitudinē relationis ꝛ conditionū eius: an vt includit essentiam seu aliquod essentiale. Undeq; enim angustie surt. Si enim infra latitudinē relatiuam constituit: ruūt allegata ex locis predictis. Si aūt vt est idē alicui absoluto cōstituit sequit quod personalitas in diuinis est formaliter absoluta: cuius oppm cōsessi sum⁹. Accedūt ḡs argumēta Aureoli: apō Capreolū in 26. dist. primi. Specialiter cōtra illud dictū sumptū ex questionibus de potentia dei. Et rursus contra tertiū dictū sumptū ex secundo articulo huius questionis scz relatio vt subsistens constituit: querendo quid importat ly vt subsistens: ꝛ breuiter inferēdo. q̄ hoc nihil aliud est nisi q̄ꝺ idē constituat se: vel q̄ constituēs vt constituit constituat. ¶ Ad euidentiā horū scito: q̄ licet nō desint thomiste tenētes oppositum propter illa adducta ex q̄nibus disputatis ꝛ aliis allēdēta in primo sententiarum: mihi tñ videt de mente San. Tho. q̄ relationes ille quas dicimus personales scz prime ꝛ incōcabiles: infra latitudinē relatiuā sūā: tñ cōstituunt personas. Moneo: aūt ex doctrina huius questionis: expresse cēm in primis: actus constituendi personaliter in secundo articulo attributus est relationi vt distinguitur ꝫ essentiā: ꝛ etiā originē. ergo non inquantū est essentia cōstituit personā. Deinde in ar. tertio expresse dicit est q̄ relationes personales ferunt secum sua supposita: sī ergo secū ferunt: nō inquātū sunt essentia suppositā: q̄m cōstat q̄ non ferunt secū essentiā. Postmodum etiā ibidē in rīdētone ad scōm explicite dicit est: q̄ pater est pīnitate nō solū pr̄: sed q̄ꝺ hypostasis. Cōstat aūt q̄ō id q̄ conuenit persone pīnitate formaliter non cōuenit ei inquantū est eadē essentie sed potius vt distinguitur ab ea. Ut tñ oia cōsonēt: ꝛ melius percipiāt intētum. Scito q̄ aliud est relationē hr̄e aliq̄d q: est eadē essentie: ꝛ aliud est relationem hr̄e aliquid vt est essentia. Primū eīm significat relationē hr̄e illud ab essentia radicaliter. scōm aūt formaliter. Exemplū primi. relatio est res realis. Exemplū scōi relatio est creatrix. Ut̄ in ꝓposito imaginor q̄ quēadmodū relatio illa non ex hoc q̄ relatio: sed ex esse q̄ꝺ de numero essentialiū est: est realis: vt supra dictū est ꝫ porretanos: ꝛ tñ realitas conuenit relationi illi per seipsam formaliter, per essentia aūt radicalr̄. Ita esse subsistētis nāe subsistentia hypostatica conuenit illi relationi pura pīnitati ꝑ seipsam formaliter per essentiā aūt radicalr̄. Et sic relatio illa: nōinquātū relatio: q: sic quemret oi relationi: sed inq̄tū illa. i. inq̄tū res relatiua hypostatica ꝛ primo constituit personā. Itaq; esse cōstitutiuū hypostasis seu esse hypostaticū: non rōne alicuius absoluti formaliter illi cōuenit: sed rōne sui. Nec oppositum volūt loca allegata: q̄m in q̄nibus disputatis intendit: q̄ cōstituere hīt ab essentia radicaliter: vt ꝑtz ex q̄one. 9. ar. 5. ad. 13. vbi idē indicit de hoc certe: ꝛ de rōne quare pr̄ est pīnitas. s. ꝑpter idēritatē cū essentia: q̄ō dicit radicaliter intelligi. Relatio quecq; pōt dupliciter dici diuina. vno modo identice: q̄ scz est eadē deitati. Alio mō formaliter: q̄. s. est in gñe diuinoū. In proposito hoc sēdo modo relatio est diuina. Est eīm pīnitas illa increati ꝛ suprema

ac per hoc diuini oīnis seipsa formalr̄ ḡnis ab essentia hoc habeat rādicaliter: cui est eadem. Et q̄m res ex hoc q̄ divina formalr̄ subsistēs seu substantifica est: nihil eīm diuinū accīns natura hīe pōt idcirco in idem redire dicere relatio vt divina: ꝛ vt subsistēs: ita q̄ relatio. puta paternitas vt substantifica relatiua res est: ꝑsona ꝑfitur: subintellectis aliis cōditionibus ꝛ incōicabilitate ꝛ pīmitate ad differētiā spirationis: q̄ ꝛ si soli pr̄i conueniret: q̄ non est ꝑ[a] nō ꝑfitueret ꝑsonā. Ut̄ ꝑtz ꝺdē dictu relatio vt subsistēs. s. vt substantifice nāe ꝺm se formaliter est. Ex hoc enim ꝫ q̄ ꝑfituat hypostasim, ꝛ q̄ nō icludit: est sententia irrīnsece ꝫ contenta ꝛ vt radicem. Et q̄m fm veritatē ꝺ non est diffinctio iter ꝑfitues ꝛ ꝑfitutū: nisi in mō significādi: idcirco ad ꝺ sūnādū dem est: q̄ relatio cōstituit inquātū est ipsa ꝑsona. i. relatio constituit ꝑsonā ꝺ solo mō. s. ponēdo seipsa: q̄ est ipsa ꝑsona. Et ꝑpterea ꝑfitues ꝛ ꝑfitutū sūt oīa no idē realr̄ ꝛ formaliter: solo q̄ mō significādi dicta. Colligēdo igit ola: quō dictū ē: relo ꝑfituit ꝑsonam q: ē dina ēntia q: dixi na q: subsistēs: q: ipsa ꝑsona: essentia radicē: dina denoiatio cōdōnē fokalē in cōi subsistēs eādē in spāli: ꝛ ipsa ꝑsona: modū ꝑfituendi ꝑsonā exꝑssit.

¶ Utrū actus notionales sint attribuendi personis. Articulus. I.

Ad primū Sic procedit. Uidetur quod actus notionales non sint personis attribuēdi. Dicit enim Boe. in lib. de tri. q̄ omnia genera cum quis in diuinam vertit predicationem: in diuinam mutantur substātiam: exceptis relatiuis[c]. Sed actio est vnum de decem generibus. Si igitur actio aliqua deo attribuitur: ad eius essentiam pertinebit: ꝛ non ad notionem. ¶ ꝑ. Aug. dicit. 5. de tri. q̄ omne quod de deo dicitur: aut dicit ꝺm substantiā aut ꝺm relationē. Sed ea que ad substantiam pertinēt significant per essentialia attributa: que vero ad relationem per nomina ꝑsonarum: ꝛ per nomina ꝓprietatum. Nō sunt ergo ꝓter hec attribuēdi ꝑsonis notionales actus. ¶ ꝑ. Proprīū actionis est ex se passionem inferre. Sed in diuinis nō ponimus passiones. Ergo neq; actus notionales ibi ponendi sunt.

Sed cōtra Est, q̄ aug. dicit in li. de fi. ad pe. Proprīū

214 opus. 5. ca. 65.

Tātē. n. celsitudinis cōfīō ꝑ hīs debuit ꝺ ad plures cōdōnes noibus ē explicari. Uñ Aureoli rōnes oēs cessant. Aduertentes nāq; q̄ꝺ de radice: q̄ꝺ de cōdōne fokali ꝛ q̄ꝺ de mō cōstituēdi est ꝺmo: nec miscēres vnū alteri: aia deuertent pariter: aut in cēnoco laborare aut nō esse incōuenientes q̄ incōuenientes apparet: puta q̄ cōstituēs cōstituat inq̄tū est ipsum constitutū: si ly inq̄tum specificet modū cōstituēdi ꝛc. Expedita igit vltima difficultate retrogradū ꝓsequēdo ordinē: ad reliqua ꝺm est. Ad scōm quidē ꝺ, q̄ sicut apud logicos relatio dupliter sigñat. s. vt cōcepta: ꝛ vt exercita. ꝛ tñ vnamet relo est: ita in ꝓposito pīnitas vt exercita ꝓsequit actū gñationis: ꝛ ipsamet sub expressa rōne pīnitatis vt cōcepta: ꝑcedit gñationē ꝛ constituit hypostasim. q̄ nō coincidūt mēbra. Nec sequitur: ergo pīnitas ꝑcedit inq̄tū relo: cōicādo in vocabulis cū ipsa: q̄m in ipsa pīnitas vt relo: sigñat pīnitatē vt exercet actū relonis vt relo est: pīnitas ꝫo vt cōstitutiua ꝑsone sigñat paternitatem eandem vt exercet actū hypostatice forme. Et ly vtrūq; infra relatiuam illius latitudinē cōpēdēat. Simul tñ non sunt ꝺm rōnis ordinē: sed pīnitas vt ꝑcedit gñationē: cōstituit ꝛ distinguit relatiuā ꝑsonam ꝑ is. in esse hypostatico relatiuo realr̄ ꝛ formalr̄: ꝫ non relatiue exercito, ꝛ ido vocat pīnitas: nō vt relo sed vt cōstitutiua. Ut cōsequit aūt gñationē cōstituit ꝛ distinguit cādē ꝑsonā nō esse in hypostatico, sed in esse relatiue exercito: ꝛ ido vocatur pīnitas vt relo: ita q̄ non sunt duo esse relatiua in pr̄e. Sed ynū tñ datū a pīnitate fokalr̄ ad gñationē vt hypostaticū: et post vt exercitū. Sic tñ vnica est distō relatiua ꝑis a filio: sed data ꝓius vt hypostatica, ꝛ post vt exercita: ꝛ sic de silibus. Et hec si ꝑspicaces omnia consonabunt: vt videbis quomodo sco. rō in. 1. di. 28. q. vlt. cōtra hāc distinctionē litere nihil vz: q̄ laboraī in equiuoco: non ꝑcipiens q̄ ly vt relo, hic sigñat non nām sed actum seu offm relationis: vt expositum iam est. Ꝑcipies quoque ḡs vanus fuerit tātus eiusdem labor: in quoli. q. 4. eodem pollutus peccato: pīnitas enim vt constitutiua ꝛ vt relo non duas nās: sed vnam: ꝛ illam anasomam. s. pīnitatem importat: significando distīctas eiusdem relonis rationes: secundum quarū vnā ꝑcedit gñationē ꝛ ꝺm alterā sequit: sed relonis vocabuli est decipi: ꝛ motiuum de quo in. q. 4 2. arti. 3. crit sermo: vbi reliqua soluentur.

¶ Ad prima vero dicitur: quod relatio distingui ꝛ affirmari dicebat ꝛ non origo. Primo q: opinantes oppositum: non distinguunt de origine: sed vt eiusdem ipsam constituentem faciunt: non curantes de modo sigñandi. Scōo q: relo realis vt dcm est ꝺm ꝓriā rōnē: non solū adest sed est: vt dcm est porretanos. origo autem vt sic vie tm rationem habet. Tertio ꝛ potissime quia in diuinis duo tantum genera saluantur secundum Boetium. s. substantia ꝛ ad aliquid, persona autem divina est formaliter ad aliquid vt supponimus: ꝛ consequenter oportet constitutiuum persone esse ad aliquid. Et propterea opotuit relationem affirmare: ꝛ deinde distinguere in duplicem eius actum scilicet relationis: ꝛ talis: vt expositum est. Si communis autem doctrina sanctorum in diuinis genera originis puta actionis et passionis posuisset: ꝛ nos irrationabiliter procul dubio origo affirmaretur constituens: ꝛ distingueretur. Quia igitur oppositum de facto est: fecimus optime relatio preaffirmata ac distincta est.

¶ Super. q. 41. Arti. I.

Titulus ex predictis patet, sunt enim actus notionales generare spirari dicere ꝛc,

¶ In corpore vnica est cōclusio rñsiua ḡsito affirmatiue. Actus notionales attribuendi sunt psonis. Et ꝓbat sic: in diuinis psonis est distinctio ſm ordinē originis. ergo necesse fuit actus notionales attribuere psonis. ꝓbatur sequela: qua hmōt ordo nō pōt cōuenienter designari nisi cum his actibus. ¶ In rñsone nō aduerte: ꝙ duo dicit. s. ꝙ actiones ille sunt idēralr quod relationes: et ꝙ differūt rōne ab eis. Et ꝓmū ꝓbat: ꝙ actio subtracto motu non est. nisi relatio etc. Scōm hoc ꝙ de diuinis sensibiliū more intelligim⁹ et loq̄mur etc. Et hic est locꝰ quo vrūtur dicentes actionem esse subiectiue in passo. Sed facile ad ꝝ rñdet ꝙ hic est sermo de actione vt actio est: et non vt accēs est vel subā. et ō nihil iuuat.

¶ Super Articulum secundum.

Tnulus intelligendus est ita ample: vt sonat: in corpore namque distinguetur.

¶ In corpore vnica ē distinctio bimembris: cū singulis cōclusionibus iuxta ipsa membra. Distinctio: est ali qd esse vel fieri volūtate: cōingit dupl⁹. s. 2comitanter vel causaliter seu principiatiue. Exēplum ꝓmi. sonus est hō sua voluntate. exēplū scdi sort⁹ ex ed̄ificat domū sua voluntate. Conclusio prima iuxta ꝓmū mēbrū. ꝑ genuit filiū voluntate cōcomitāte. Et manifestat: qz ēt ꝑ est de⁹ volūtate 2comitante. ḡ a fortiori etc. Secūda ꝙ octo iuxta scōm mēbrū est. ꝑ genuit filiū natura nō voluntate ꝓpterea quia de⁹ est ipsa sua natura. Scdo ratione. Tertio ab opposita hereſi arriana. Et authoritas quidē Hilarij plana est in litera. Rō ꝙ sumit ex ḡdruplici differentia nature et volūtatis in causando sic. Unius rei vna tātū est forma naturalis qua est: voluntatis aūt nō vna est forma per quā agit sed plures ſm ꝙ sunt plures rōnes intellecte. ergo natura est determinata ad vnum: voluntas vero nō. ergo naturale agēs quale ipm est tale agit voluntarium aūt quale vult et intelligit et non quale ipm est agit. ergo natura est principium eorū q nō possunt nisi sic esse: voluntas aūt eoꝝ que ꝑt sic vel aliter esse. ergo natura nō voluntas est principiū diuine ꝓsone: creature aūt voluntas. Prima ꝓba manifestat in litera: qz effectus assimilat forme agētis ꝑ q̄ agit. Ultima aūt: qz persona diuina vtpote diuine natura procul esta sic et aliter se ꝑbe qz deus est per se necesse esse: quo ad creaturam vero: qz est ex nihilo. Reliqua vt nota relinquūtur. Testimonium aūt ab arrū erroꝛe asserturꝫ: qđ satis patet in litera: cum ipsius confutatione ex Hilarij authoritate vulgata. ¶ Circa hec dicta aduerte: ꝙ cōia sunt ꝓductione filij et spiritussancti vt ptz: et ex titulo de actibus notionaliꝫ vniuersaliter querentes: et ex tertio argumento. ꝓcessit aūt in conclusionib⁹ author ḡnationē filij tanq̄ ꝓiorē ſm intellectum: vt in actu exercito, actus notionales sub illius nōie patefaceret: qđo se habeant ad voluntatē. ¶ Circa primam conclusionem ꝓdistinctionē simul aduerte ꝙ voluntas cōcomitans vocaꝫ volūtas cōparata ad illud vt ad obiectū ꝓprie. Uolūtas aūt ꝓpriissima vocatur volūtas comparata ad illud vt causa seu principiū ad effectū. Et ꝓptereā voluntas cōcomitans pōt inueniri dupl⁹. s. antecedēter. sicut cum desidero pluuiam futurā ꝛ ꝓhr. sicut cū ꝑz pluuia q̄ est aut fuit. Uerū aūt conclusio ꝓma verificet de volūtate cōcomitante ꝛ prius ꝛ post ſm intellectum an nō: in litera nō expimit⁹ sed. th. 1. di. 2. tenuit partē affirmatiuā: quam credo cōsonā Sancto Tho. Tū qm apud ipm superiꝰ in qōne. 33. ar. 3. ad primum docuit ꝙ absoluta cōia toti trinitati sunt ꝓpria notionalibus: constat aūt ꝙ velle generationē filij sicut ēt velle essentiam diuinā est absolutum cōeq̄ toti trinitati. ergo prius ꝑ vult ḡnationem filij ḡ generet. Tum qm ꝑbat videt rō de ꝓcessione ſpūssancti: quā cōstat ꝓ⁹ amari ſm rōnem ḡ oriri: qm ꝑ amādo se ꝛ filiū ꝛ ſpūssctm: ꝛ eadē rōne ſpirationem ipsam: spirat ſpūssctm. Nec obstant dicta in. q. de potēa dei. q. 2. ar. 3. qm ibi ꝙ voluntatē ꝓcedere ꝛ volūtatē priorem ipe natura siue intellectu intelligit voluntatē vt principiū: vt ptz diligenter ꝓsideranti. ¶ Circa rōnem adductam ꝓ fēda cōclusione aduerte: ꝙ tres ibi differēter inter voluntatem ꝛ naturā in causando ponunt. Et q̄rta in essendo. Alio modo habitudines sunt ipse relatiōes vel notiones^e. Quia tā de diuinis ꝛ intelligibilib⁹ rebus loqui nō possumus, nisi ſm modum rerū sensibiliū: a quib⁹ cognitionē accipimus: ꝛ in quib⁹ actiōes ꝛ passiones inquātū motū implicāt: aliud sunt a' relationib⁹ q̄ ex actionib⁹ ꝛ passionib⁹ cōsequunt: oportuit seoꝫ suꝫ significari habitudines psonarū ꝑ modū actus: ꝛ seoꝫ ꝑ modū relationū. Et sic ꝑz ꝙ sunt idē ſm rē: sed differūt soluꝫ ſm modū significādi. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ actio ꝼz ꝙ importat ouginē motus infert ex se passionē. Sic aūt non ponit actio in diuinis personis. Unde non ponūtur ibi passiones, nisi grammatice loquēdo quantum ad modū significandi: sicut patri attribuimus generare ꝛ filio generari.

¶ Utrū actus notionales sint voluntarij.

Articulus secundus.

Dsecūdū Sic ꝓcedit. Uidetur, ꝙ actus notionales sint volūtarij. Dicit enim Hila. 1. lib. de Syno. Non naturali necessitate ductus pater genuit filium. ¶ Apoca. col. 1. Transtulit nos in regnum filij dilectionis sue. Dilectio autem volūtatis est. Ergo filius genitus est a ꝑe volūtate. ¶ Nihil magis ē voluntariū ḡs amor. Sꝫ ſpūssanctus ꝓcedit a patre ꝛ filio vt amor. Ergo ꝓcedit voluntarie. ¶ Filius ꝓcedit per modū intellectus vt verbū, sed omne verbū ꝓcedit a dicēte per voluntatē. Ergo filius ꝓcedit a patre per voluntatē: ꝛ nō per naturam. ¶ Quod nō est voluntarū est necessarium. Si igit pater genuit filium non volūtate: videtur sequi ꝙ necessitate genuerit. Qđ est contra Aug. in lib. ad Orosium.

Sed Contra est, ꝙ aug. dicit in eodē lib. quod neq̄ voluntate genuit pater filium: neq̄ necessitate.

Rñdeo Dōm, ꝙ cū ōr aliquid ēe vel fieri volūtate: dupl⁹ pōt intelligi. Uno mō vt ablatiuus designet cōcomitantiā tantum. Sicut possum dicere ꝙ ego sum homo mea volūtate: qz scilicet quidē habitudines sunt ipse relatiōes vel notiones^e. Quia tā de diuinis ꝛ intelligibilib⁹ rebus loqui nō possumus, nisi ſm modum rerū sensibiliū: a quib⁹ cognitionē accipimus: ꝛ in quib⁹ actiōes ꝛ passiones inquātū motū implicāt: aliud sunt a' relationib⁹ q̄ ex actionib⁹ ꝛ passionib⁹ cōsequunt: oportuit seoꝫ suꝫ significari habitudines psonarū ꝑ modū actus: ꝛ seoꝫ ꝑ modū relationū. Et sic ꝑz ꝙ sunt idē ſm rē: sed differūt soluꝫ ſm modū significādi. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ actio ꝼz ꝙ importat ouginē motus infert ex se passionē. Sic aūt non ponit actio in diuinis personis. Unde non ponūtur ibi passiones, nisi grammatice loquēdo quantum ad modū significandi: sicut patri attribuimus generare ꝛ filio generari.

¶ Utrū actus notionales sint voluntarij.

Articulus secundus.

Dsecūdū Sic ꝓcedit. Uidetur, ꝙ actus notionales sint volūtarij. Dicit enim Hila. 1. lib. de Syno. Non naturali necessitate ductus pater genuit filium. ¶ Apoca. col. 1. Transtulit nos in regnum filij dilectionis sue. Dilectio autem volūtatis est. Ergo filius genitus est a ꝑe volūtate. ¶ Nihil magis ē voluntariū ḡs amor. Sꝫ ſpūssanctus ꝓcedit a patre ꝛ filio vt amor. Ergo ꝓcedit voluntarie. ¶ Filius ꝓcedit per modū intellectus vt verbū, sed omne verbū ꝓcedit a dicēte per voluntatē. Ergo filius ꝓcedit a patre per voluntatē: ꝛ nō per naturam. ¶ Quod nō est voluntarū est necessarium. Si igit pater genuit filium non volūtate: videtur sequi ꝙ necessitate genuerit. Qđ est contra Aug. in lib. ad Orosium.

Sed Contra est, ꝙ aug. dicit in eodē lib. quod neq̄ voluntate genuit pater filium: neq̄ necessitate.

Rñdeo Dōm, ꝙ cū ōr aliquid ēe vel fieri volūtate: dupl⁹ pōt intelligi. Uno mō vt ablatiuus designet cōcomitantiā tantum. Sicut possum dicere ꝙ ego sum homo mea volūtate: qz scilicet

ꝛ est modus ꝙ se alicui⁹: ꝙ modificat eā ſm ꝓpriā latitudinē. Modus est per se docēdi infra doctrine latitudinē est: ꝛ sic de aliis. Inter nāle autem et volūtariū agēs hoc interest: qđ nāle agit qz est. volūtariū ꝛo qz vult: ac per hoc forma nālis est rō agēdi qz est: forma ꝛo volūtaria est rō agendi qz volita. Et ꝓptereā modus ꝙ se forme nālis: est sic vel sic esse. nā sic esse: ad latitudinē essendi spectat. Modus ꝛo ꝙ se forme voluntarie: est sic vel sic voluisse vel nō sic esse. nā sic volitū spectat ad latitudinē volitī: sic autē esse distinguit contra illud. Et his aūt vtrisq̄ sequuntur duo. ꝓmo ꝙ forma voluntaria hz duplicē essendi modū: vnū in ipsum est vnū entiū in mundo: ꝛ hic ē esse immateriale in mēte. Et alterū in ꝑtū est rō agēdi: ꝛ hic est esse sic vel sic volitū. Forma aūt nālis eūdem essendi modū hz inquātū est ens ꝛ inquātū est rō agēdi: ꝛ rō est quā diximus: qz ista agit qz est illa qz volita. velle enī est aliud ab esse. Scōo ꝙ agēs nāle assimilat sibi in forma ꝛ mō forme quātū potest effectū absq̄ distinctiōe aliqua: ꝛ ppea ꝙ filius assimilat ꝑfi, etiā in individualibus cōditionib⁹: si virtus ḡnationis sit fortis. Et inde puenit ēt ꝙ tm̄ sbe cōposite ꝑfit immediate ꝓducere substantias māles apud pipateticos. Agēs ꝛo voluntarium assimilat effectū forme: qua agit et mō ei⁹ inquātum rō agēdi: nō aūt mō eius inquātum ens. Et hinc ptz solutio ad oba: qz. s. male ꝓsumitur ꝙ modus essendi forme volūtarie. sit modus forme pe quo est sermo in illa maxima: nam in ea est sermo de modo per se forme inquantū est rō agendi: ꝛ est vꝛ vera. Agens enim volūtarium conatur quantū pōt vt faciat quod vult sicut qñ: vbi ꝛ quomō vult vt ptz. Et sic vides q̄ perspicue ex illa maxima Author tertiā differētiā intulerit: qđ. s. naturale agit quale ipsum est: voluntarium vero quale vult non quale est: ꝛ hec bene notato ꝛ applicato quādo oportet.

¶ Circa has differentias aliud occurrit dubiū ex parte voluntatis: an sc̄z verificentur de ea vt producitur ad extra tm̄: an etiā vt producitur ad intra. Nam si ad extra tm̄: vanus est hic labor vbi de productionibus ad intra est q̄o. Si vero etiā ad intra, sequit ꝙ nihil erit productū a volūtate intus, nisi in actu reflexo: ꝛ tz sequela: qz ex predictis omne voluntarie productum est productum vt volitum. nihil est em̄ in volūtate volitum nisi reflexe etc.

¶ Ad hoc breuiter ōr, ꝙ aliquid esse in voluntate volitū contingit dupliciter. Uno modo vt rem quandam: ꝛ sic reflexe est volitū. Alio modo vt tendentiā in obiectū amatū: ꝛ sic est directe volitū: eadē volitione qua volitū. Pōt quoq̄ ꝛ aliter volitū distingui in volitū vt rationē volendi: ꝛ vt obiectum volitū. Et iuxta vtrāq̄ distinctionē intus ꝛ extra saluatur id qđ de voluntate hic ōr. Est enim intus productū qz volitū actu recto: vel vt rō volēdi: vel vt tendentia in aliud. Et hoc sufficit: sic em̄ voluntarium est ipsum velle: ꝛ liber ipse amor. ¶ In rñsione ad tertiū nota distinctionē ꝛ rñsionem. Distinctio est de volūtate in cōi ꝙ potest cōsiderari dupl⁹. s. vt natura quedam: ꝛ vt se hz ad vtrūq̄: ꝛ qđ primo modo naturaliter vult. Scōo aūt modo libere. Et declaratur ꝓmus modus: in volūtate dei respectu sui ꝛ nostra respectu beatitudinis: Scōs vero in voluntate dei respectu aliorū a se. Responsio autem consistit in applicatione ꝓmi membri: qꝰ. s. ſpiritussanctus procedit naturaliter per modum m̄ voluntatis. ¶ Circa distinctionem volūtatis dubiū occurrit. sco. em̄ in primo, di. 2. in qōne de nu mero ꝓductionum diuinarū: ꝛ in dist. 10. eiusdē: ꝛ in quolibetis. q. 14. tenēs ſpiritum sanctum procedere libere, conatur infringere hāc distinctionē: ꝛ ostendere qđ voluntas nullū actum hz mere naturaliter. Arguit ergo primo sic. voluntas ꝛ natura habēt oppositos modos ꝓncipiādi ita ꝙ nec ambo reducuntur in tertiū: nec alter in alterū: ꝛ neuter dicit imperfectionē. ergo voluntas nō pōt nāliter operari: nec natura libere. Ans quo ad ꝓmā partē manifestatur: qz natura est de se determinata ad agendū, volūtas aūt non ex se nāliter inclinatur: sed seipsam determinat ad exercitiū operis. Quo ad illam vero partē: ꝙ vnus nō reducit in alterū: ꝓbatur, qz tūc alterū ſm totū genus suū esset imperfectū. Quo ad reliqua breuitatis gr̄a pertranseo. Et cōfirmat: qz oppositi modi agēdi ꝓmo distinguētes potētiā actiuam: non sunt eiusdē potētie actiue: sed libere. nāliter operari sunt hmōi. ḡ ꝛ ꝓbatur minor ex Arist. 2 in physica ꝛ in metaphy. ponēre ꝓmas differētias actiui ꝓncipij naturale ꝛ liberū sub diuersis tm̄ noib⁹. Nā in. 2. phy. vocatur a ꝓposito ꝛ in. 9. metaphy. vocatur potētia rōnalis etc. Et confirmat, quia volūtas tēdit in eā ꝙ sunt ad finē vt potētia libera. ergo sub rōne etiā potētie libere vult ipsum finē. Et tenet sequela: qz eadē est potentia circa vtrunq̄.

¶ Ꝛ. Cōditio intrinseca potentie absolute vel in ordine ad actū perfectum non repugnat perfectioni in operādo: ꝛz libertas est hmōi. ḡ pōt stare cum ꝓditione ꝑfecta possibili in operādo. Talis ꝓditio est necessitas ḡ libertas stat cū necessitate. Et ꝓbatur firmitas ꝓpositionis ꝑfcit: ꝛz necessitas importat firmitatē. ḡ ꝑfcit operationē liberā. Et ꝓbatur minor ex ꝓmissis: qz nō ē eadem diuisio in ꝑtes actiuū necessariū ꝛ cōtingēs: ꝛ nāle ꝛ liberū: sicut igit aliqđ nāle ꝓt ꝓtingere agere: qz pōt impedīri: ita aliqđ liberū pōt necessario agere. Affert ḡs ad ꝓpositū Augu. aut volūtas nō ē, aut libera dicēda est: qua hīi sic ē vt velim⁹ vt esse miseri, nō solū nō velim⁹: ꝛz nequa ḡs velle possim⁹. Et ꝙ obꝰ duo intēdit. s. qđ ois actꝰ volūtarius est liber: ꝛ ꝙ cū libertate actꝰ stat necēitas simꝑr eiusdē: vt ꝑ ꝓpriū ꝓcedere libere ꝛ necō.

¶ Circa eandē distinctionē applicatā ad spiritussctm dubiū occurrit ad hoicm. Spūssctus est a volūtate vt principio, ergo spūssctus pōt esse sic ꝛ aliter se hꝺe. Ans quo ad ꝓmā partē manifestatur ex ꝓpositione tale obiectum velle absq̄ libertate suspendendi actum. Et in hoc dissentire intendit scotus ita ꝙ ratio nature in volūtate respectu exercitij actus: est in qua dissentimus, ꝛ quc impugnatur.

¶ Aduerte secūdo qđ q: potentie distinguunt per actus ꝛ actus per obiecta: ꝛz est quod si actus plures habent diuisiones ac ꝓprie: ops distinguendo considerare: qđ ꝺꝛie actuū que attenduntur penes per se primo ꝺꝛias qđ obouū formaliū: sunt distinctiue potētiarū. Relique aūt ꝺꝛie actuum non distinguunt potētias: quantūcūq̄ inter se sint diuerſe. Et ꝓptereā si natura le ꝛ liberum: non sunt ꝺꝛie actuum penes per se primo obiecta distinctiua potentiarum: non inferrent ex hac parte distinctionem potentiarum. Uidentur autem naturale ꝛ liberum esse differentie modi agēdi: quēadmodū discurrere ꝛ simpliciter intueri sunt modi intelligendi. Et quemadmodū intelligere per discursum ꝛ simꝑr: sunt quidem oppositi modi cognoscendi ꝛ per se primo nō diuersificāt po^a⁰. ꝛz modo opandi: ꝓpositiue tm̄ pōt dici diuersificare potētiā: ꝙ tm̄. s. ꝓsupponūt diuersas po^a⁰. vnā ꝙa intellectualē ꝙ

nō rōnalē. Alterā vero ita rōnalē q̄ ēt intellectuale: nō em̄ pōt esse rōnalis absq; intellectu: q; posteri⁹ nō pōt absolui a ptcipatiōe priotis. Ita nāle et liberū. q fe ꝑmo diuersificāt nō potētiam ꝫ modū operandi: ꝓsupponit tñ di uersitatē potentiarū nālis: z libere: non ita q̄ sicut dat potētia mere nāli: ita dat potētia mere libera: q; ē est ipōle: qm̄ in posteriori opz saluari rōne priotis z infimū inferioris participare superi⁹: cōstat em̄ q̄ nā prior est voluntate ꝫ dat potētia
vere libera: q̄ sedm̄ sui
117 supremū hz rōnē nāe: ſm̄ ꝙ reliquū est me
re libera. Vnde igit̄ ꝑfi
batis: ad rōnē sco. ne
gat: q; neuter istorum
o modoꝝ agendi reduc
cat in alterꝝ: qm̄ libe
rū reducit ad nāle. hz
em̄ se liberū ad nāle
vt multa ad vnum: vt
mot⁹ ad immobile: vt
varium ad vniforme.
Et ꝓpea opz q̄ oriat
ab ipso et fūdet i ipo
407 sitq; ipsi⁹ effect⁹: vt in
feri⁹ in q̄one. 6 o. arti.
2. z. 8 2. arti. 1. manife
stat. Et cu ꝙat oppo
situ: q; sequet q̄ libe
rū ſm̄ totū genus suū
esset imperfectū: acci
piēdo impfectū ꝓpria
tiue z ꝓprie negatur
ꝙa loquendo de nāli
et libero ex pte ꝓducē
tis. Si aut̄ est sermo
216 ex pte ēt ꝓducti: dico
2. dist. 5. q. 2. ar. 1 cit impfectionē in rea
et. 2. liter producto libere:
Et. 3. di. quoniā dicit illō in se
11. ar. 1. posse sic z alr se hre: vt
ad p̄m. in corpe arti. deducti
est. Dixi aut̄ realr ꝓ
ducto: ꝑpter liberam
volitionē. q̄ deus vult
bonum creaturis: ipsa
em̄ nō est ꝓducta rea
liter: z ꝑpterea nō pōt
l se sic z alr se hre aut
habuisse: q̄uis possit
alr habuisse habitu
dinē rōnis ad creatu
ras: ꝑpter imperfectio
nē q̄ generatur: sicut dicimus q̄ homo
est albus: q; homo permanet, cum de non
albo fit albus. Sequit igit̄ q̄ pater vel nō
permaneat genito filio: vel q̄ pater sit filiꝰ
Quod est falsuꝫ. Nō ergo pater generat fi
lium de aliquo: ꝫ de nihilo. Cꝫ. Jd de quo
aliquid generatur est ꝑncipiū eius q̄ ge
nerat. Si ergo pater generat filiū de essen
tia vel natura sua: sequit̄ q̄ essentia vel na
tura patris sit ꝑncipiū filiꝰ. Sꝛnō ꝑncipiū
materiale: q; materia locū in diuinis nō hz.
Ergo est principiū quasi actiuū: sicut gene
rās est ꝑncipiū geniti. Et ita sequit̄ q̄ essen
tia generet. Quod supra improbatum est.

Cꝫ. Aug. dicit, q̄ tres ꝑsone non sunt ex
eadem essentia: q; non est aliud essentia et
ꝑsona. Sed ꝑsona filij nō est aliud ab es
sentia. Ergo filius nō est de essentia patris.

Cꝫ. Dis creatura est ex nihilo. Sꝛ filius
in scripturis dicitur creatura. Dicitur enim
eccl. 24. ex ore sapientie genite. Ego ex ore
altissimi prodij ꝓmogenita ante omnem
creaturam. Et postea ex ore eiusdem sapien
tie dicitur, Ab initio z ante secula creata
sum. Ergo filius nō est genitus ex aliquo: ſꝫ
ex nihilo. Et similiter potest obijci de spū
sancto: propter hoc quod dicitur Zacha. 12.
Dixit dominus extendens celum z fundās
terram: z creans spiritū hominis in eo. Et
Amos 4. secundum aliam literam, Ego for
mans montes: et creans spiritum.

Sed cōtra Est, q̄ Augu. dicit in lib. de fi. ad pe. Pater deus solus de sua natura sine initio genuit filium sibi equalem.

Rñdeo Dicēdum, quod filius nō est genitꝰ de nihilo: sed de substātia patris. Ostēsum est em̄ supraᵉ, q̄ paternitas: z filiatio: z natiuitas: vere z ꝓprie est in diuinis. Hoc aut̄ interest inter generationē veram: per quam aliquis procedit vt filius: z factionē: q̄ faciens facit aliquid de exterioꝛi materia: sicut scannum facit artifex de ligno: homo autem generat filium de seipso. Sicut aut̄ artifex creatus facit aliquid ex materia: ita deᵛ facit ex nihilo (vt infra ostēdetur ᵉ) non quod nihilum cedat in substantiam rei: sed q; ab ipso tota substātia rei ꝓducitur: nullo alio ꝑsupposito. Si ergo filius ꝓcederet a patre, vt de nihilo existēs: hoc modo se haberet ad patrem: vt artificiatum ad artificem: quod manifestū est nomen filiationis ꝓprie habere nō posse: sed solum scōm aliquam similitudinem. Unde relinquitur q̄ si filius dei procederet a patre: quasi existēs ex nihilo non esset vere z ꝓprie filius. Cuius cōtrariū dicitur. 1. Joan. vlti. Ut simus in vero filio eius Jesu Christo. Filius igitur dei ve rus: non est ex nihilo: nec factus: sed tātum genitus. Si qui autem ex nihilo a deo facti filij dei dicātur: hoc erit metaphoice secundum aliqualem assimilationem ad eum qui vere filius est. Unde inquantum solus est verus z naturalis dei filius: ꝺ: vnigenitus, ſm illud Joā. 1. Unigenitus qui est in sinu patris ipse enarrauit. inquantuꝫ vero per assimilationem ad ipsum alij dciuntur filij adoptiui, quasi metaphoice dicit esse ꝓmogenitus ſm illud Rom. 8. Quos ꝑscisit: z predestinauit fieri cōformes imagi nis filij sui: vt sit ipse ꝓmogenitus in multis fratribus. Relinquitur ergo q̄ dei filiꝰ sit genitus de substātia patris: aliter tamē q̄ filius hominis. Pars enim substātie hominis generantis transit in substantiā geniti. Sed diuina nā impartibilis est. Unde necesse est q̄ pater generādo filiū, nō partē nature in ipsum transfuderit: sed totā naturam ei cōicauerit: remanente distinctione solum ſm originem, vt ex dictis patetᵉ.

Ad ꝓmum Ergo dicendum, q̄ cuꝫ filius dicitur natus de patre: hec ꝓpositio de, significat ꝓncipium generans consubstantiale: non autē principium materiale. Nō em̄ producitur de materia sit per transmutationem illius de quo ꝓducitur in aliquā formam. Diuina autem essentia, non est transmutabilis, neq; alterius forme susceptiua ᵉ.

Ad secundum dicendū, q̄ cum dicitur filius genitus de essentia patris: ſm expositionē magistri. 5. dist. 1. sentētiarū designat habitudinem ꝓncipij quasi actiui. Ubi sic exponit. Filiꝰ est genitꝰ de essentia patris, id est de patre essentia: ꝓpter hoc q̄ Aug. 15. lib. de trinit. dicit, Tale est quod dico de patre essentia, ac si expressius dicerē de patris essentia. Sed hoc non videtur sufficere ad sensum huiusmodi locutionis. Possumꝰ enim dicere q̄ creatura est ex deo essentia: non tamē q̄ sit ex essentia dei. Unde aliter dici potest q̄ hec ꝓpositio de, semper denotat cōsubstantialitatē. Unde non dicimus q̄d domus sit de edificatore: cum non sit causa consubstantialis. Possumus autem dicere quod aliquid sit de aliquo, quocūq; modo illud significetur vt ꝓncipium consubstantiale, siue illud sit principium actium: sicut filiꝰ dicitur esse de patre: siue sit principiuꝫ materiale, sicut cultellus dicitur esse de ferro: siue sit principiū formale i his duntaxat in quibus ipse forme sunt subsistentes, z non aduenientes alteri. Possumꝰ enim dicere q̄ angelus aliquis est de natura intellectuali. Et per hunc modum dicimus q̄ filius est genitus de essentia patris inquantum essentia patris filio per generationem communicata: in eo subsistit. Ad tertium dicendum q̄ cum dicitur filius est genitus de essentia patris: additur aliquid respectu cuiꝰ potest saluari distinctio. Sed cum dicitur q̄ tres ꝑsone sunt de essentia diuina: non ponitur aliquid respectu cuius possit importari distinctio per ꝓpositionē significata. Et ideo non est simile.

Ad quartum dicendum, q̄ cum dicitur sapientia est creata, potestᵉ intelligi: nō de sapientia que est filius dei: sed de sapientia creata quam deus indidit creaturis. Dicitur enim enim ecclē. 1. Ipse creauit eam scilicet sapientiam spiritusancto z effudit illā super omnia opera sua. Neq; est inconueniens quod in vno contextu locutionis loquatur scriptura de sapientia genita z creata: q; sapientia creata est participatio quedam sapientie increate. Uel potest referri ad naturam creatam assumptam a filio: vt sit sensus, Ab initio et ante secula creata sum, id est ꝓnisa sum creature vnīri. Uel per hoc quod sapiētia creata z genita nunc upatur modus diuine generationis nobis insinuatur. In generatione enim quod generatur accipit naturam generantis quod perfectionis est. In creatione vero creans non mutatur: sed creatum non recipit naturam creantis. Dicitur enim filius simul creatus z genitus: vt ex creatione accipiatur immutabilitas patris: z ex generatione vnitas nature in patre z filio. Et sic exponitur intellectus huius scripture ab Hila. lib. de synodis. Auctoritates autem inducte non loquuntur de spiritu sancto: sed de spiritu creato: qui quandoque dicitur ventus, quandoque aer: quandoque flatus hominis: quandoq; etiā anima: vel quecunq; substantia inuisibilis.

Utrum in diuinis sit potentia respectu actuum notionalium. Artic. 4.

Ad quartū Sic ꝓceditur. Uidetur q̄ in diuinis non sit potentia respectu actuum notionalium. Omnis enim potencia est vel actiua vel passiua. Sed neutra hic cōpetere potest. Potentia em̄ passiua in deo nō est: vt supra ostēsum est ᵉ. Potētia vero actiua non competit vni persone respectu alterius: cum persone diuine non sint facte vt ostensum est ᵉ. Ergo in diuinis non est potētia ad actus notionales.

Cꝫ. Potentia ꝺ: ad possibile. Sed diuine persone non sunt de numero possibiliū: sed de numero necessariorū. q̄ respectu actuum notionaliū, quibus diuine ꝑsone procedūt: non debet poni potentia in diuinis.

Cꝫ. Filius ꝓcedit vt verbū: quod est cōceptio intellectus: ſpūs aut̄ sctūs ꝓcedit vt amor: qui pertinet ad voluntatē. Sed potētia in deo dicitur per ꝓparationem ad effectus: non autē per cōparationē ad intelligere z velle: vt supra habitum est ᵉ. Ergo in diuinis non debet dici potentia per comparationem ad actus notionales.

Sed contra Est, quod dicit Augu. cōtra maxi. hereticum, Si deus pater non potuit generare filium sibi equalem: vbi est omnipotētia dei patris? Est ergo in diuinis potentia respectu actuum notionalium.

Rñdeo Dicendum, quod sicut ꝓnuntur actus notionales in diuinis: ita necesse est ibi ponere potētiam respectu huiusmodi actuū: cū potētia nihil aliud significet q̄ ꝓncipiū alicuⁱ actus. Unde cū patrē intelligamus vt ꝓncipiuꝫ generationis: z patrē z filium vt ꝓncipiū spirationis: necesse est quod patri attribuamus potentiā generandi: z patri z filio potentiam spirādi. Quia potentia generandi significat id quo generans generat. Omne autem generans generat aliquo. Unde in omni generante oportet ponere potentiam

In responsione ad primū, in quo negatur essentia diuina habere rationē materie: z secundum in quo ꝺ. q̄ habet rationem forme subsistentis: argumenta occurrunt Henrici z Durādi, apud capreolum. in. 5. distin. primt. ad ꝓbandum q̄ filius est genitus de substantia patris vt materia: quo ad con
ditiones materie non ꝓportantes imperfectionem. Afferuntur autem quo ad conditiones sic: esse intrinsecum genito non accipiens esse: z preexistere ac inexistere: et manere idem in tota generatione: z esse de quo genitum generatur: vt ex de quo distinguntur cōuenient essentie diuine respectu generationis filij: z sunt ꝓprie conditiones materie. ergo de essentia vt materia vel quasi materia generatur filius. Assumptum quo ad omnia manifestatur inducitur. Et quo ad vltimum ꝓbatur. ex differētia inter creationem z generationē quod illa de nullo subiecto, hec de ꝓexistēti subiecto est. Adduntur z confirmationes si pater de parte, aut de aliena substantia generaret filium, ꝓcul dubio suba illa haberet rationē mate
rie. q̄ si de tota z ꝓpria generat: eandem habet rōnem. Totum enim z pars: ꝓpriuꝫ z alienum non variāt ꝓpositum. Et confirmatur rursus: q; essentia recipit ꝓprie
tatem constitutiuam geniti: z est quasi potentia passiua in generatiōe: alioquin nō omni potentie actiue naturali responderet passiua. ergo hz ratio
nem materie.

Ad hec breuiter dicitur: q̄ quamuis ſm quid tolerari possit diuinā essentiam habere aliquam conditionem materie in generatione: vt in distin. 3. primi. q. 2. arti. 1. sustinuit author: simpliciter tamē: cum litera huius articuli neganda est filium genitū de patris suba vt materia. z affirmandū vt forma. sic aliqua ꝓpria conditio materie saluaf in diuina essentia. Esse enim de quo. vt distinguitur cōtra de nihilo nō est ꝓpriū materie sed ꝓexistētis intrinseci: quod est commune forme z materie, vt patet si fingamus ex ꝓexistente fortis anima: et nunc noua materia fieri a deo fortem, tunc enim non crearetur: quia ex ꝓexistēte aliquo fieret: z tñ non fieret ex aliquo subiecto. Sed error in hac z in aliis cōditionibus accidit: quia vt plurimuꝫ ista cōsequimur ꝑ subiectum seu materiā de clarare. vt etiā in hoc articulo fit: vbi de ni
hilo: ꝑ ꝓportionem ad de subiecto artificialium declaratur: cum tamen opponatur ad de aliquo sine vt subiecto sine vt forma ꝓexistente. Et similiter reliquę tres conditiones communes sunt ꝓexistenti intrinseco. Ad confirmationem autem de parte z alieno. negandum est assumptum: z quo ad alienum quidem patet in natura angelica: quo ad partem vero in fictione ꝓposita exēpli de forte. Ad ea autem que in vltima confirmatione adducuntur negandum est essentiam recipere ꝓprietatem: quoniam in comparantur vt idem: et non vt recipiens z receptū. ꝓtentia quoq; passiua: ꝓcul dubio ꝓcedit ab ꝓncipio ꝓximo in simplicium: de quorum numero ponitur esse diuinam personam. Nec aliquod inconuenit̄ est huiusmodi potētie actiuis non respondere passiuas: sufficit enim respondere terminos: vt potentia creativa (que tamen inferioꝛ est) testatur.

Super articulum quartum.

In titulo: potentia vt patet ꝓnto z nono metaph. dupliciter sumitur. Primo ꝓ potentia legitima: que consistit in nō repugnantia termino rum: et de hac non est sermo. Secundo ꝓ principio operationis activi ꝑ se ꝓ sumitur hic. vnde in diuinis esse potentiam significat esse potentie rationem formalem respectu nocionalium: sicut etiam cum queritur, vtrum in deo sit scientia: nil aliud queritur, nisi an scientia dicatur de deo formaliter.

In corpore vnica est conclusio respōsiua q̄stis: filius est genitus: non de nihilo: sed de substantia patris. Probatur primo quo ad partem negantem ducēdo ad impossibile: si filius ꝓcuceretur de nihilo. ergo esset factus: ergo non esset vere z ꝓprie filius. Prima consequentia probatur: ex ꝓpositione materie ad artificem: et nihil ad deum. Secunda autem ex ex differētia inter factionem et natiuitatem: destructio autem consequentis manifestatur authoritate Joan. apostoli. Deinde respondet obiectioni tacite: scilicet quod in scriptura filius dei verificatur de aliquo qui est ex nihilo: dicens quod hoc non verificatur de vero filio: sed de filio per assimilationem: allatis ad hec authoritatibus. Infertur postmodum secunda pars conclusionis per locum a diuisione: z subiungitur: quam differenter intelligatur hec secunda pars: de substantia patris humani et de substantia patris diuini: quia ibi de parte, hic de toto.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Circa hec aduerte: q ꝙuis multiplr aureolus apud Capreolū in. 7. dist. primi. ꝫ rōnē z ꝛcionē arguat duo in afferēda cēsui. Alterū ꝫ rōnē z ꝛcionē sit. Alterū ꝫ ꝛcionē. Arguit ꝫ ꝑ̄o sic. aut potētia ponit in deo respectu actuū notionaliū ſm rē. Et hō: q nō est ſm rē ꝑ̄m elicitiuū actus notionaliter: vt pz: qm actus est idē cū ipsa potētia. Aut ſm rōnē tm. Et hoc nō, q sic etiam intellis hꝑet rōnē potētie: qm ſm rōnem est principiū intelligēdi. nullo igitur mō valet rō hꝫ funda

ta sup hoc: q potētia est ꝓncipiū actꝰ. Scōo arguit sic. ex opposito ꝛnegatio potentie generandi non est negatio potētie. ꝫ affirmatio potētie generandi nō est affirmatio potētie. Añs est Aug. ꝑia vero pz ex primo peri herm. affirmatio z negatio de eodem sunt.

¶ Ad primū horū dz, q potētia ponit in diuinis respectu actuuꝫ notionaliū ſm rē. Sz aduertendū est q aliq̄s actꝰ pōt inferre potentiā sui principiū: ex duplici ꝺditiōe. Pria est esse elicituꝫ. Scōa est termin⁹ eiꝰ realr ꝓ ipm ꝓductus. Ita q quodlibet horum per seipsuꝫ separatim infert potētiā ſm rem. Uerū q̄ actus est elicitꝰ: infert potētiā principiū illius ꝫ se. Q̄ñ vo actꝰ nō est elicitꝰ, ſz tm effectꝰ seu termin⁹ realiter productus: infert potētiā principiū illius non ſm se, sed ſm suū effectū seu terminum. Et q̄m ꝛ̄ationis nō ſm se: ſz ſm q̄ ponit genituꝫ. Uñ rō lr̄e ex actu sumpta valida est: cū distinctione th̄dicta intelligēda

330 c

ſ. de actu vel ſm se vel ſm suū terminū realr emanente. Et ad hoc insinuādū in lr̄a exp̄ſſe dr, q sicut ponuntur ibi actus ita potentie: significādo per ly sicut z ly ita, q̄ iuxta modū actus est modus potentie. Et hoc quia pluribus modis actus vendicare potest sibi potentiam: vt dicimus: z in litera respondendo ad tertium exp̄imitur. Ad ſcōm vero conceditur totū: q̄ñ potentia generādi non affirmat potentiā, sed potentiā ſic. i. potentiā respectu talis actus, ſz notionalis: nihil eñ aliud in hoc articulo concluditur. Uñ z Augu. optime dixit, q filius non genuit, non quia non potuit: hoc eñ esset negatio potentie absolute: quam constat communem esse toti trinitati. Cum quo tamen stat: q in solo patre: vt infra dicetur: est potentia generandi.

¶ Super articulum quintum.

TUlius clarus est ex precedentibus. Tantū hoc aduertat nouitius, q potentia sumitur hic, non pro respectu ꝓncipii: sed pro re cui conuenit ille respectus. vtrunq; nanq; clauditur in ratione potētie. ſz de illa re dubitatur hic, an sit essentia, vel paternitas ꝛc.

¶ In corpore quatuo: facit. Primo refert opinionem quādam. Secundo reprehendit illam. Tertio reprehendit quandam aliam opinionē: ibi. nec etiā essentiam ꝛc. Quarto respondet quēsito.

¶ Quo ad primum: recitata opinio est q potentia generandi significat relationem tantum. Quo ad ſcōm reprehenditur hec opinio: ostendendo q̄ significat diuinā essentiā principaliter sed potentia in vnoquoq; agēte, est id quo agens agit. ergo est forma cui fit assimilatio. ergo potentia generatiua est in quo genitum assimilatur generanti: ergo natura diuina in patre est potentia generādi: ergo potētia generandi principaliter significādi diuinā essentiam: z nō relationem tm. Prima ꝫa probatur: q̄ omne ꝓducens producit sibi simile quantum ad formam qua agit: q̄ manifestat in ꝛ̄ationē hois. Tertia aut̄ probatur: q̄ filius dei assimilatur patri in natura diuina. Et cōfirmatur authoritate Hylarij. Quarte vero ꝫa quo ad primam partem confirmatur authoritate magistri in. 7. dist. primi. ¶ Quo ad tertium: reprehendenda opinio est: q̄ potentia generandi significat essentiam inquantum est idem relationi: ita quod ex equo significat vtrunq; : reprehenditur autem sic:

Forma individualis in rebus creatis constituit personam generātem z non est quo generans generat: ergo in diuinis paternitas est constituens personam patris generātis. z nō est quo pater gnat. Añs probatur. Quo ad ſcām partē: q̄ alioquin fortes generarent sortē. Consequentia vero ꝓbatur: q̄ paternitas licet sit forma: est tamen forma individualis: z applicatur probatio fēe partis antecedentis secunde partis consequenti ducendo ad impossibile ſcz q̄ pater generaret patrem: sicut ibi sortes sortem gigneret.

¶ Quo ad ꝺrtū ꝓncipaliter significat diuinā essentiā: vt magister dicit. 7. di. pri. sen. Non autē tm relationē. Nec etiā essentiam inquantū est idem relationi: vt signifi cet ex equo vtrūq;. Licet eñ paternitas vt forma patris significetur: est tū ꝓprietas personalis habens se ad personā patris vt forma individualis ad aliquod individuū creatū. Forma autē individualis in rebus creatis cōstituit personā generantē. nō aūt est quo generans generat. Alioquin fortes generaret sortē. Unde neq; paternitas pōt intelligi vt quo pater generat: sed vt constituens personam generantis. Alioquin pater generaret patrē. Sed id quo pater generat est natura diuina: in qua sibi filiꝰ assimilatur. Et ꝫ hoc Dam. dicit, q generatio est opus nature non sicut generātis, sed sicut eius quo generās generat. Et ideo potētia gnandi sigīat in recto naturam diuinam: sed in obliquo relationem.

¶ Ad primū Ergo dicendum, q potentia nō sigīat ipsam relationē principij. Alioquin esset in genere relationis. Sed significat id qđ est principium nō quidem sicut agens dicitur principium: sed sicut id quo agit dicitur principium. Agens autem distinguitur a facto: z generans a generato. Sed id quo generās generat est commune genito z generanti: z tanto perfectius quanto perfectio: fuerit generatio. Unde cum diuina generatio sit perfectissimaᵏ: id quo generans generat est commune genito z generanti: z idem numero non solum specie: sicut in rebus creatis. Per hoc ergo quod dicimus q essentia diuina est principiuꝫ quo generans generat: non ſequitur q essentia diuina distinguatur: sicut ſqueretur ſi diceretur q essentia diuina generat.

¶ Ad ſecundū dōm, q sicut est idem in diuinis potentia generādi cum generatione: ita essentia diuina cum generatiōe z paternitate est idem re: sed nō rōne. ¶ Ad tertium dōm, q cum dico potentiā generandi potētia significatur in recto, z generatio in obliquo: sicut ſi dicerem essentiam patris. Unde quantū ad essentia q̄ significatur: potentia generandi cōis est tribus personis. Quantū autē ad notionē q̄ connotatur: ꝓpria est persone patris.

¶ Utrum actus notionalis ad plures personas terminari possit. Artic. 6.

AD ſextū Sic ꝓceditur. Uidetur, q actus notionalis ad plures personas terminari possit: ita quod sint plures persone genite vel spirate in diuinis. Cuncq; enim inest potentia generādi: potest generare. Sed filio inest potentia generandi. Ergo potest generare. Non autē ſeipm. Ergo alium filium. Ergo possunt esse plures filij in diuinis. ¶ Aug⁹. dicit contra marī. Filius non genuit creatorē. Neq; esset omnipotens. Et ad hoc ſ. potentia in vno quoq; agente: est id q̄ agens agit, dubiū occurrit: an hoc sit verū de oi quo agens agit: aut ſolum de quo ꝓmo: aut ſolum de quo prime. Non pōt dici q̄ de quo agēs agit ſit potētia: q̄ tunc ſequeretur q̄ in forte essent plures potētie gnatiue: et gnat potentia gnatiua: q̄ est vis partis vegetatiue. Nec pōt dici q̄ verificatur ſolū de quo ꝓmo: q̄ñ ſequeretur q̄ calor in igne nō esset potentia calefactiua, ſed eius ſubā: q̄ est ꝓmū principium calefactionis.

Nec pōt dici q̄ verificatur tantum de quo ꝓxime: quia ſic ſiliꝰ dictum esset in litera. q̄ natura humana est potentia generatiua hominis. Et ſimiliter male inferretur cōclusio principalis: quoniā natura diuina non niſi mediāte intellectu z voluntate est principium generationis z ſpirationis: vt ex agens agit: ꝺ abus conditionibus seruatis. ſ. q̄ illud sit aliqua forma agentis: z hoc ad differentiam instrumentorum, z q̄ñ ſit per ſe principium illius actionis. ſiue elicitiuum ſiue principale: z hoc ad differentiam concomitantium. Nec propterea ſequitur esse plures potentias eiusdem rationis in eodem: quia ſm ſe potentie in eodem ſunt diuerſorum ordinum, dum altera ua: in ordine vero ad actum vnitatem habēt: ſunt enim vnius z eiusdem generationis principium, z ideo vt ſic, computantur quaſi vnum principium z potentia: constans ex ꝓximo z primo cōcurrentibus. ¶ Circa poſitionem quatenus affirmat potentiam generatiuam esse ſm rationem: ex duplici capite dubium occurrit. Primo ex diuina natura: vt diſtinguitur cōtra perfectiones attributales: puta intellectum z voluntatem: z contra hoc afferuntur argumenta a Sco. Secundo ex eadem: vt diſtinguitur contra relationem. Et contra hoc afferuntur argumenta Bonauenture, Sarronis, Henrici, z Durandi. Uerum q̄ autho: non ſumit hic diuinam naturam vt diſtinguitur contra intellectum z voluntatem: niſi forte ſm quid, q̄ñ aquid ſola: ſed ipſa est vt primum quo: intellectus autem est vt ꝓximum quo: vt ex tractatis de ꝓcessione filij z ſpiritusſancti manifeſte patet. Unde diuina natura hic ſumitur non ſolum vt ipſa: ſed cōprehendens quodcunq; absolutum vt principium quo concurrens ad huiuſmodi actus notionales. Et ꝓpterea nihil refert quantum ad ꝓpoſitum ſpectat: loqui de diuina natura: z de quocunq; alio absoluto essentiali. Propter q̄ Scotica argumēta emitenda sunt. Aliorum vero qui essentiam vt diſtinguitur contra relationē impugnant rationes: ex essentie rōne: ex forma personali: ex actu notionali: atq; authoritate procedunt. Ex essentia quidem primo ſic. forme que est formalis rō alicuiꝰ actiōis: debet illa actio, etiā ſi ſit ſeparata a ſubō: vt pz de albedine ſegata reᵃ. diſgregationis: ſed deitas vt intelligit ſepata a ꝑſe, nō debet iſta actio: puta gnare. ꝫ ipſa nō est rō gnandi. Preterea deitas est vnius ſm plicissime rōnis. ꝫ nō est rō nīſi vnius actionis. ſ. gnatiōis z ſpiratiōis: ſed aut vniꝰ aut infinitarū. Preterea deitas est cōis tribꝰ personis. ꝫ nō est ꝓpria rō actꝰ ꝓpij vniꝰ ꝑsone. Ex forma ꝙo cōſtitutiua ꝑſis ꝑnitate: q̄ idē est ꝑnm essendi z operādi. imꝑfectionis eñ est vt forma det actū ꝑm z non ſedm. Et actu ꝙo, q̄ ſicut actus eſſentialis a forma eſſentiali: ita ꝑſonalis a perſonali. authoritas autem est Aug. ſ. de tri. c. 6. Eo ꝑ̄ſ est ei filiꝰ ꝫ nō diuinitate: ſz ꝑnitate z ei filiꝰ, z tz ſcīa: quia paternitate est pater.

¶ Ad euidentiā horū ſcio. q̄ in hoc videtur opponētes decipi: q̄ non discernunt ꝙtum interſit inter diuinam naturā, z diuinā naturam in hoc ꝓnāt a patre. Nō intēdit author q̄ diuina nā ſit potentia gnatiua: ſed q̄ nā diuina in ꝑn⁹ nō de ꝑno est potentia gnatiua. Et ad hoc inſinuādū: in lr̄a immediate ante authoritatem Hylarij dr inde diuina nā in patre est gnatiua in ipſo. vbi bis gnatiua notauit ſemel ex parte nāe: z ſemel ex parte potētie generādi. vt oſtenderet q̄ neutrū ſumitur pure absolute. Diuina ſiquidē nā ſolū vt ꝑ ſed vt in ꝑſe: ſolis est ꝑſis: ipſa eñ vt ſic. i. vt i patre. ſeu vt ꝑſis: potētia est gnandi. Et ꝓpterea i lr̄a dr: q̄ potētia generādi includit paternitatem, nō in recto ſed in obliquo. Deitas enim non vt ꝑnitas ſed vt patris potentia est generandi: z ꝑri ꝓpria. Et per hoc facile rñdetur obiectis. Diuina aūt nā nō ſolū vt ꝑ ſed vt in ꝑſe: ſolis est ꝑſis: ipſa eñ vt ſic. i. vt i patre. ſeu vt ꝑſis: potētia est gnandi. Et ꝓpterea i lr̄a dr: q̄ potētia generādi includit paternitatem, nō in recto ſed in obliquo. Deitas enim non vt ꝑnitas ſed vt patris potentia est generandi: z ꝑri ꝓpria. Et per hoc facile rñdetur obiectis. Diuina aūt nā nō ſolū vt ꝑ ſed vt in ꝑſe: ſolis est ꝑſis: ipſa eñ vt ſic. i. vt i patre. ſeu vt ꝑſis: potētia est gnandi. Et ꝓpterea i lr̄a dr: q̄ potētia generādi includit paternitatem, nō in recto ſed in obliquo. Deitas enim non vt ꝑnitas ſed vt patris potentia est generandi: z ꝑri ꝓpria. Et per hoc facile rñdetur obiectis.

Ad primū Ergo dicendum, q potentia nō sigīat ipſam relationē principij. Alioquin esſet in genere relationis. Sed significat id qđ est principium nō quidem sicut agens dicitur principium: sed sicut id quo agit dicitur principium. Agens autem distinguitur a facto: z generans a generato. Sed id quo generās generat est commune genito z generanti: z tanto perfectius quanto perfectio: fuerit generatio. Unde cum diuina generatio sit perfectissimaᵏ: id quo generans generat est commune genito z generanti: z idem numero non solum specie: sicut in rebus creatis. Per hoc ergo quod dicimus q essentia diuina est principiuꝫ quo generans generat: non ſequitur q essentia diuina diſtinguatur: sicut ſqueretur ſi diceretur q essentia diuina generat.

¶ Ad ſecundū dōm, q sicut est idem in diuinis potentia generādi cum generatione: ita essentia diuina cum generatiōe z paternitate est idem re: sed nō rōne. ¶ Ad tertium dōm, q cum dico potentiā generandi potētia significatur in recto, z generatio in obliquo: sicut ſi dicerem essentiam patris. Unde quantū ad essentia q̄ significatur: potentia generandi cōis est tribus personis. Quantū autē ad notionē q̄ connotatur: ꝓpria est persone patris.

¶ Utrum actus notionalis ad plures personas terminari possit. Artic. 6.

AD ſextū Sic ꝓceditur. Uidetur, q actus notionalis ad plures personas terminari possit: ita quod sint plures persone genite vel spirate in diuinis. Cuncq; enim inest potentia generādi: potest generare. Sed filio inest potentia generandi. Ergo potest generare. Non autē ſeipm. Ergo alium filium. Ergo possunt esse plures filij in diuinis. ¶ Aug⁹. dicit contra marī. Filius non genuit creatorē. Neq; esset omnipotens. Et ad hoc ſ. potentia generandi significat essentiam inquantum est idem relationi: ita quod ex equo significat vtrunq; : reprehenditur autem sic: Forma individualis in rebus creatis constituit personam generātem z non est quo generans generat: ergo in diuinis paternitas est constituens personam patris generātis. z nō est quo pater gnat. Añs probatur. Quo ad ſcām partē: q̄ alioquin fortes generarent sortē. Consequentia vero ꝓbatur: q̄ paternitas licet sit forma: est tamen forma individualis: z applicatur probatio fēe partis antecedentis secunde partis consequenti ducendo ad impossibile ſcz q̄ pater generaret patrem: sicut ibi sortes sortem gigneret.

¶ Quo ad ꝺrtū ꝓncipaliter significat diuinā essentiā: vt magister dicit. 7. di. pri. sen. Non autē tm relationē. Nec etiā essentiam inquantū est idem relationi: vt ſignifi cet ex equo vtrūq;. Licet eñ paternitas vt forma patris significetur: est tū ꝓprietas personalis habens se ad personā patris vt forma individualis ad aliquod individuū creatū. Forma autē individualis in rebus creatis cōstituit personā generantē. nō aūt est quo generans generat. Alioquin fortes generaret sortē. Unde neq; paternitas pōt intelligi vt quo pater generat: sed vt constituens personam generantis. Alioquin pater generaret patrē. Sed id quo pater generat est natura diuina: in qua sibi filiꝰ assimilatur. Et ꝫ hoc Dam. dicit, q generatio est opus nature non sicut generātis, sed sicut eius quo generās generat. Et ideo potētia gnandi sigīat in recto naturam diuinam: sed in obliquo relationem.

¶ Ad primū Ergo dicendum, q potentia nō sigīat ipſam relationē principij. Alioquin esſet in genere relationis. Sed ſignificat id qđ est principium nō quidem sicut agens dicitur principium: sed sicut id quo agit dicitur principium. Agens autem diſtinguitur a facto: z generans a generato. Sed id quo generās generat est commune genito z generanti: z tanto perfectius quanto perfectio: fuerit generatio. Unde cum diuina generatio ſit perfectissimaᵏ: id quo generans generat est commune genito z generanti: z idem numero non ſolum ſpecie: ſicut in rebus creatis. Per hoc ergo quod dicimus q eſſentia diuina est principiuꝫ quo generans generat: non ſequitur q eſſentia diuina diſtinguatur: ſicut ſqueretur ſi diceretur q eſſentia diuina generat.

¶ Ad ſecundū dōm, q ſicut est idem in diuinis potentia generādi cum generatione: ita eſſentia diuina cum generatiōe z paternitate est idem re: ſed nō rōne. ¶ Ad tertium dōm, q cum dico potentiā generandi potētia ſignificatur in recto, z generatio in obliquo: ſicut ſi dicerem eſſentiam patris. Unde quantū ad eſſentia q̄ ſignificatur: potentia generandi cōis est tribus personis. Quantū autē ad notionē q̄ connotatur: ꝓpria est persone patris.

¶ Utrum actus notionalis ad plures personas terminari poſſit. Artic. 6.

AD ſextū Sic ꝓceditur. Uidetur, q actus notionalis ad plures personas terminari poſſit: ita quod ſint plures persone genite vel ſpirate in diuinis. Cuncq; enim inest potentia generādi: potest generare. Sed filio inest potentia generandi. Ergo potest generare. Non autē ſeipm. Ergo alium filium. Ergo possunt esse plures filij in diuinis. ¶ Aug⁹. dicit contra marī. Filius non genuit creatorē. Neq; esset omnipotens. Et ad hoc ſ. potentia generandi ſignificat eſſentiam inquantum est idem relationi: ita quod ex equo ſignificat vtrunq; : reprehenditur autem ſic: Forma individualis in rebus creatis conſtituit personam generātem z non est quo generans generat: ergo in diuinis paternitas est conſtituens personam patris generātis. z nō est quo pater gnat. Añs probatur. Quo ad ſcām partē: q̄ alioquin fortes generarent sortē. Conſequentia vero ꝓbatur: q̄ paternitas licet sit forma: est tamen forma individualis: z applicatur probatio fēe partis antecedentis secunde partis conſequenti ducendo ad impoſſibile ſcz q̄ pater generaret patrem: ſicut ibi ſortes ſortem gigneret.

¶ Quo ad ꝺrtū ꝓncipaliter ſignificat diuinā eſſentiā: vt magiſter dicit. 7. di. pri. ſen. Non autē tm relationē. Nec etiā eſſentiam inquantū est idem relationi: vt ſignifi cet ex equo vtrūq;. Licet eñ paternitas vt forma patris ſignificetur: est tū ꝓprietas perſonalis habens ſe ad perſonā patris vt forma individualis ad aliquod individuū creatū. Forma autē individualis in rebus creatis cōſtituit perſonā generantē. nō aūt est quo generans generat. Alioquin fortes generaret sortē. Unde neq; paternitas pōt intelligi vt quo pater generat: ſed vt conſtituens personam generantis. Alioquin pater generaret patrē. Sed id quo pater generat est natura diuina: in qua ſibi filiꝰ aſſimilatur. Et ꝫ hoc Dam. dicit, q generatio est opus nature non ſicut generātis, ſed ſicut eius quo generās generat. Et ideo potētia gnandi ſigīat in recto naturam diuinam: ſed in obliquo relationem.

¶ Ad primū Ergo dicendum, q potentia nō ſigīat ipſam relationē principij. Alioquin esſet in genere relationis. Sed ſignificat id qđ est principium nō quidem ſicut agens dicitur principium: ſed ſicut id quo agit dicitur principium. Agens autem diſtinguitur a facto: z generans a generato. Sed id quo generās generat est commune genito z generanti: z tanto perfectius quanto perfectio: fuerit generatio. Unde cum diuina generatio ſit perfectissimaᵏ: id quo generans generat est commune genito z generanti: z idem numero non ſolum ſpecie: ſicut in rebus creatis. Per hoc ergo quod dicimus q eſſentia diuina est principiuꝫ quo generans generat: non ſequitur q eſſentia diuina diſtinguatur: ſicut ſqueretur ſi diceretur q eſſentia diuina generat.

¶ Ad ſecundū dōm, q ſicut est idem in diuinis potentia generādi cum generatione: ita eſſentia diuina cum generatiōe z paternitate est idem re: ſed nō rōne. ¶ Ad tertium dōm, q cum dico potentiā generandi potētia ſignificatur in recto, z generatio in obliquo: ſicut ſi dicerem eſſentiam patris. Unde quantū ad eſſentia q̄ ſignificatur: potentia generandi cōis est tribus personis. Quantū autē ad notionē q̄ connotatur: ꝓpria est persone patris.

¶ Utrum actus notionalis ad plures personas terminari poſſit. Artic. 6.

AD ſextū Sic ꝓceditur. Uidetur, q actus notionalis ad plures personas terminari poſſit: ita quod ſint plures persone genite vel ſpirate in diuinis. Cuncq; enim inest potentia generādi: potest generare. Sed filio inest potentia generandi. Ergo potest generare. Non autē ſeipm. Ergo alium filium. Ergo possunt esse plures filij in diuinis. ¶ Aug⁹. dicit contra marī. Filius non genuit creatorē. Neq; esset omnipotens. Et ad hoc ſ. potentia generandi ſignificat eſſentiam inquantum est idem relationi: ita quod ex equo ſignificat vtrunq; : reprehenditur autem ſic: Forma individualis in rebus creatis conſtituit perſonam generātem z non est quo generans generat: ergo in diuinis paternitas est conſtituens perſon

Universidad de Deusto
Biblioteca

cem in dependendo, vel repñtando, vel respiciendo vel alijs hmõi. Et sic sñ tudo albi ad oīa alba. vna est relõ in essendo: ꝛ multiplex in respiciendo. De defectu autē ad defectum termini: distinguē: q̄ deficit ad defectum termini adequati: non autē in adequati: cuiuscūmodi sunt singula respecta ab vno. singulū em̃ in adequat ertēsiue. Et iõ altero remanēte: nõ sufficit ad hoc vt desit relõ: q̄ erat ad ipm̃: ſz ad b̄ q̄ designat ipm̃ respicere. Spēs quoq; in me⁹ ēt re⁹. obtoīū intensi ꝛ remissi vnica est scõm eē. multiplex autē in re pñtādo: ꝛ dependēdo.

373 174 Et ppea vt intētio est huius ducit ad b̄ et vt illi⁹ ad illud. Et sic ē de lumine est em̃ vnū lumē ſm esse ꝛ multiplex in depēdētijs. Et ppterea cōcedāt multe illuminatiões. ꝛ cōcedit q̄ est multiplex ſm vias seu rēdēdas ꝛ obstacula. Et ppter ea apparēt multe vmbre. Stat igit i fuorobore assumpta ppõ. in tractatu de ăgelis stabiliēda. ad ꝑmā autē

c 164 215 ꝛ c 118 scoti rõnē dī p⁹ q̄ ipe nõ intellexit ppõnem tāto studio a se impugnatā. nõ em̃ immaterialitas. i. carēia materie: q̄ est altera pars cõpositi: sed imālitas i. carētia māe. i. potentie receptiue: est de q̄ auctho: loquit vt manifestat̃ animus ꝛ ēt ifa insinuat hic in exēplo de albedine. si subsisteret. Et ppterea vane articulos parisienses q̄ de mā vt mā loquunt̃: affert: cū scõm veritatē mā vt potentia receptiua formalr loqndo in hac ppõne intelligat. Uerū ne ea dē argūēta fierēt ſ̄ in receptibilitatē: rñdet ad singl̄a. Ad primū quidē: falsa est maior. q̄ vnūquodq; est p⁹ extra cāz ꝛ intellm esse: sigīo p scõm adia

225 c o cens. ꝛ tñ non est illo hoc. Probatio vero nihil valet. etiā ſm apparentiā. Et hoc q̄ non nisi singulari aliqua duo. f. esse extra intellectum ꝛ causam: ꝛ esse hoc conueniunt inferens identitatem formalem: vtriusq; quo. Ad scḋam vero, q̄ nec somniauimus q̄ forma in materia existēs. sit hec ꝑ materiā intrinsece seu formalr: sed causaliter. Et licet materia ſm Auic. nõ sit causa materialis forme sed cõpositi: q̄ causa materialis nominat causam intrinsecam: est tñ materia causa forme in gñe causē materialis. educitur em̃ de ea, vt materia: ꝛ hoc sufficit. Ad ea vero q̄ de angelis tanguntur: suo loco dicetur: ꝛ dictum est in ꝓmtarijs de ente ꝛ essentia. vbi ēt articulos parisienses glossauimus. Et aduerte q̄ hec doctrina modo tradita, nõ est nouа: sed forte ascendens ad altiudinē intēti diui Thome. ꝓnominauit autē irreceptibilitatē immaterialitatem. Tum q̄ in substātijs separatis: irreceptibilitas nõ nisi immaterialitatē subsistēte in specie sīgt. Tū q̄ potēs receptiua ex parte materie se tenet: ꝛ facile ꝓpterea erat ex hac illā intelligere. Et sic patet prima rō sumpta ex cōibus oibus oino immaterialib⁹ formis subsistentibus. Nec incōuenit eā additurisse ad ꝓprietates personales: imo necesse fuit: q̄m ipse de talium numero sunt: ꝛ non cognoscimus eas ſm seipsas: sed ex creaturis vt possumus ad eas ascendimus: vt teneamus cōclusionē certam ꝛ necessariam: ex ꝓpositione certissima cōi oibus phis: imo cōi animi conceptione sapientum. ¶ Scḋa rō sumit ex nō specificāte processiones. f. per modū verbi ꝛ amoris. Et fundatur super vnitate actus intelligendi ac vnitate actus amandi in diuinis. Cōtra quā rōnē instant quidā sic. Si vnitas actus intelligendi infert vnitatē fiū. Aut intēdis de vnitate reali aut ſm rōnem. Si realī: ergo vnitas realis actus intellectus ꝛ voluntatis in deo inferret vnitatem ꝑsone ꝓducte. Si ſm rōnē: ergo distinctio ſm rōnē inferret distinctionē ꝑsonarū: sicut ēm vnitas ad vnitatē, sic distinctio ad distinctionē se habet: scotus autē in quolibetis vbi. ē. ſ hāc rōnē dicit q̄ nō est valida: q̄ fundat super hac ꝓpositione, Ubi nō potest esse nisi vnicus actus intelligēdi: non pōt esse n⁹si vnicū dicere: ꝛ vnicū verbū: hec autē propositio est vera in nobis gra materie: q̄ in nobis omne intelligere est exercitium ꝑ actū dicendi: nō sic autē est in diuinis ꝛc. Et breuiter inquit ex vnitate forme absolute eiusdē rōnis: non pōt inferri vnitas ꝓductionis ꝛ termini vniuersaliter: et in omni materia: ergo ex vnitate intellectionis non sequitur: gratia forme: vnitas dictionis ꝛ verbi. ¶ Ad hoc breuiter dī. q̄ hic est sermo de vnitate numerali que supponit vnitatē formalē: vt patet. ſ. meta. c. de vno: q̄m de multiplicatione numerali tantum ꝑsonarum est q̄ō. ita q̄ ratio cōsistit in hoc: intellectio dei est vna numero: ergo verbū est vnum numero. ꝛ si essent intellectiões dei plures ſm numerū: essent plura verba ſm numerū. Ad argumentū ergo dī q̄ intēdit de vnitate numerali formali. i. que infert vnitatē formalem: nõ aut̃ de vnitate numerali identica: qualis est inter actū intellectus ꝛ voluntatis diuine: ꝛ ꝓpterea negatur sequela. Quomodo autem ex distinctione formali secundum rõnē inter intellectum ꝛ voluntatē inferat̃ distinctio ꝑsonarū in. q. 27. declaratum fuit: q̄ dictū q̄ hoc nō sequit immediate ſz mediāte ordine originis. Ad obiectionē vero scoti dī q̄ rō ille nō fundat̃ super illa ꝓpõne: scḋ ſup hoc: q̄ vbi est vna tñ intelligere ꝛ dicere adequatum illi: ibi non est nisi vnū dicere ꝛ vnū ſbū: q̄d ꝑs esse verū: ſupfluret nāq; aliud dicere. Et ſil̄r vnitate forme absolute: optime inferr̄ vnitas forme respectiue seu actiōis adequate. Et ad hāc adequatiōnē insinuādā dī ꝛ ifra q̄ des oia simplici actu intelligit: ac ꝑ hoc dicit. Tertia rō sumit̃ ex cōi mō ꝓcedendi: q̄ vere est modus q̄d scilicet ꝓcedūt naturaliter vt distinguit̃ cōtra liberū. Et fundat̃ sup hoc: q̄ natura determinat̃ ad vnū. Cōtra quā ēt rōnē instāt q̄dā. Aut intēdis q̄ natura determinat̃ ad vnum numero. Et hoc est falsū etiam in naturis limitatis. Aut ad vnū modum producendi. Et hoc est falsum in natura infinita: neutro igitur modo ratio aliquid valet.

¶ Ad hoc breuiter dī q̄ intēdit tertio mō. f. q̄ natura determinat̃ ad vnū formaliter. sub hac cñ natura eadem: pluribus modis cōicabili. q̄ ſm vnūquemq; modū est determinata ad vnum formaliter illius modi: ꝛ ꝑ hoc natura ſm hunc modū est determinata ad hoc vnum: ꝛ sic concluditur vnitas numeralis producti vno modo. Et inducta est hec ratio ad ostendendum differētiam inter naturale ꝛ voluntarium agens: in largiendo vnitatē numeralem effectui vnico vt inquit Auerrois cō. 44. 12. meta. a naturali autem nō nisi vnum ab vno. Et ex ipis patet responsio ad obiectionē scoti, vbi supra infringentis quoq; hanc rationem: quia natura non determinatur ad vnum numero.

¶ Quarta vero ratio ex perfectiõe diuina sumitur. Et fundat̃ super hoc: q̄s eis res diuina hz quicquid inueniri pōt infra latitudinē illius rationis formalis. Ex hoc em̃ manifeste sequitur: q̄ nō cōpatitur sui partitionem, ꝛ ſ̄hr nec pluralitatem. Sed ſ̄ hanc quoq; rationē instatur: q̄ nihil valeat: q̄ sic sequeretur, q̄ esset vnū tantū productū in diuinis: ꝛ probatur sequela: quia productū est res diuina: ac per hoc habens quicquid infra latitudinē producti inueniri potest: ꝛ sic excludit multiplicationem sui: q̄ ſ hic nō valet: ergo nec in ratione tua. ¶ Ad hoc breuiter dī. q̄ fundamentum illud intelligendum est de re diuina: que est vna per modum speciei specialissime: ꝛ non de re diuina que est vna per modum generis: q̄m sub specie non nisi materialis remanet differentia: sub gñe autē latent multa: ꝛ sic directe deseruit proposito: q̄m de pluralitate numerali vt iam dictum est querit: ꝛ cessant obiectiones productum em̃ non specificam sed genericam rationem significat: filius aūt specificam: ꝛ ideo de filiatione tenet ratio: de productione autem nō. Et nota hanc rationē: q̄m concludit vniuersaliter nullum predicatus specificum siue absolutum siue respectiuū in deo pluralitari. Unde patet q̄ nulla sit instantia scoti vbi supra: contra hanc rationem: quia filius est perfectus deus: ꝛ tñ men non habet deitatem omni modo habendi: ergo filiatio potest esse perfecta: ꝛ tñ haberi alia ab alio. Similitudo enim multa est: vt patet: quia est g. modo habendi: ad diuersitatē numeralē: imo quia filius est perfectus deus: sequitur, ergo habet quicquid est infra latitudinē deitatis: ꝛ cōsequenter est immultiplicabilis ſm deitatem.

¶ Super questionis. 42. Articulum. 1.

Tulus satis clarus est: ita enim indeterminate vt sonat interpretandus est: discutiendum est enim ꝛ an sit ꝛ quomodo sit ꝛc.

¶ In

¶ In corpore vnica est cōclusio directe rñsiua q̄stō: necesse est ponere equalitatē in diuinis ꝑsonis. Et ꝓbat sic. in diuinis ꝑsonis nō possumus ponere maius ꝛ minus. ergo necesse est ponere equalitatē. Consequētia ꝓbatur. ex 10. meta. q̄ equale dī quasi ꝑ negationē maioris ꝛ minoris. Ans vero ꝓbatur dupl̄r: primo authoritate Boetij: scḋo rōne sic: Si esset inequalitas in diuinis ꝑsonis: nō cēt in eis vna numero quātitas: ergo nec vna essentia: ergo tres ꝑsone nō essent vnus deus. q̄d est impossibile: prima ꝑa ꝓbat̃: q̄ inequalium nō pōt esse vna numero quātitas. Scḋa autē: q̄ quātitas in diuinis nihil aliud est quā essentia. ¶ Circa hāc rōnē aducrte: q̄d ly ex negatione inequalitatis non sequatur simpliciter affirmatio equalitatis vt ptz de pūcto respectu linee: ꝛ ꝓpter hoc in litera dixit auctho: q̄ equale dī q̄si ꝑ negationē. Supposita tñ quātitate in diuinis entis extremis secundum ex negatione inequalitatis: affirmatio equalitatis. Utrū aūt sequat̃ equalitas ꝑ sit relatio realis aut non: inferius patebit.

¶ In rñsione ad primum aduerte ꝙm apud Sā. Tho. hic: intēlio ꝛ remissio forme est ipsius essentie forme ꝛ non solum ipius esse hoc in ꝓmo mō ꝑtialis virtualis habes. ¶ In rñsione ad scḋm habes solutionē oim argumentoꝝ aureoli apud capreolū in dis. 19. primi equalitas em̃ fundata in subā distinguitur a ſilitudine ꝛ idētitate ſm modum: sicut ēt fundamēta sic distinguunt vt in ſa manifestat̃ de equalitate et ſilitudine alboum vt sic: albū em̃ vt hz rōnē albi non excedētis nec excessi in ꝑfectiõe ab alio albo: ō: ſ sile et equale eadē relatiõe: ꝛ idē est iudicium de subā ꝑ modū quantitatis sumpta: semper nāq; equalitas includit ꝓdē relationē et addit modum fundamēti. ¶ In rñsione ad tertiū aduerte: q̄ aureolus apud capreolum ibidez impugnat vltima ſba: volens q̄ ꝑ est equalis ꝛ equatur filio. Et ꝓsiliūt rōnes sue in hoc. Equari nō significat equalitatē accipe: sed qua litatē hſe ꝑ modū fluxus: vt cetera verba: ergo pōt cōueniri patri. Ans patet ex se: et inductiue: dicimus enim q̄ō due linee coeq uantur: ꝛ tñ neutra ab altera equalitatem sumit ꝛc. Ad hoc dī: q̄ equari ſm ꝓprietatem vocabuli significat motum seu accessum quendam ad id, cui equatur: vnde non ꝓprie dicimus lineam equari lineę: nisi cum fit ſm rem vel designationem equalis alteri: vnde negandū est antecedēs. ꝛ inductio est ad oppositum. Uerum gratia materie in diuinis omne accipere accedere ꝛc. spectat ad originem. ꝛ ꝓpterea ibi sequitur differentia in litera posita: inter nomen ꝛ verbum que ad patrem ꝛ filium: ꝙuis etiam in creaturis quum linea equatur per se linee, ab illa equatur: sicut imago Cesaris a Cesare fit.

¶ In rñsione ad quartum: aduerte opinionem doctoris ꝛ eius fundamenta. Opinio est: quod equalitas diuinarum ꝑsonarum non est relatio realis: ꝛ quod quum dicitur pater ꝛ filius sunt equales: si equales tria includit scilicet vnitatem essentie: distinctionem realem relationum subsistentiū. i. ꝑsonarum: ꝛ relationem appellationem qua formaliter denominantur equales. Et q̄ secundum illa duo: equalitas ponit aliquid reale in diuinis: secundum tertium autem, relationem tantum rationis ponit. quod ex authoritate magistri confirmatur in. 31. dist. primi. Fundamenta autem positionis sunt duo: scḋm duas conditiones requisitas ad mutuas relationes reales hic deficientes. Altera est distinctio realis fundamentorum. altera est: fundatio nō super accidentia relationē. Uerū contra hec argūtur a tribus oppositum de quorum numero est Scotus in. 31. dist. primi: ꝛ in quoli. q. 6. vbi cōtra hec obiicit. Arguitur igitur primo cōtra illā cōditionem de reali distinctiõe fundamentorum. Equalitas fundatur sup vna quantitate difficultatis extremorum: ergo sup simpliciter vna quantitate distinctorum vel rior: est equalitas quā super quantitate vna scḋm quid: ergo super quantitate vna numeroverissima fundatur equalitas. Scḋo quia ad relationes reales sufficiunt tres conditiones. f. distinctio realis extremorum realis: fundamētū reale: ſ q̄ insint extremis absque omni opere in tellect⁹. ergo. Tertio, q̄ sic relationes originis nō possent distingui realiter: q̄m ſ cētia est fundamentum, ipsa est indistincta: si relatio obstat scḋa cōditio. Et confirmatur: q̄ si vna albedo esset in duab⁹ superficieb⁹: ille essent ſiles. Deinde arguit cōtra cōclusionem sic. Equalitas est in filio ex vi ꝓductiõis: ꝛ ſ ꝓma equalitas apud Augustinum sexto de trinitate. capitulo vltimo: est ꝑfectio simpliciter: apud eundem de quantitate anime capitulo septimo: ergo ē relatio realis. Et cōfirmat: q̄ seclusō oi in intellectu: filius est res liter equalis ꝑri, ꝙ alijs quas equalitate eqlis: ergo non equalitate q̄ est relatio rationis.

¶ Preterea. Inquit Scotus: si esset inequalitas inter patrem ꝛ filium esset relatio realis: ergo equalitas est realis. Et confirmat: q̄ equalitas: sed nulla alia quantitas est imperfecta: ergo. ¶ Ad euidentiam horum: aduerte quod defectus prime conditionis ponit̃ in litera: id est si non est distinctio realis fundamentorum. Infert quod impossibile est fundatas relationes esse reales: quoniam ipsa sunt que ꝓmo referuntur; sicut albedo ꝓmo disgregat. Et de eis ꝓmo intelligitur quum dicitur quod exigitur distinctio extremorum: est enim equale ꝓmo conuenit quanto: ꝛ cuicunque substracto vel coniuncto non conuenit nisi ratione quanti. Secunda autem conditio non facit relationes non esse reales: sed facit eas non esse alias a fundamentis, Unde quelibet duo correlatiua realibus relationibus oppositionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

oppoñuntur adinuicem: sed sunt illamet correlatiua. scipsa enim paternitas opponitur relative filiationi. Et ppea si ꝑ̄ conditio nō deficeret equalitas filij ad patrē esset ipsa filiatio ꝫ patris ad filiū esset paternitas. Unde ad rōnem primā dr ꝙ añs est sane intelligendum. potest ēm dupl̄ intelligi. Primo: vt sonāt verba. s. ꝙ vnitas quātitatis faciat equale. Alio mō ꝙ vnitas. i. indistō quātitatis ab alia ſm magis ꝫ minus faciat cēle. Rursus cēle pōt dupl̄ fiūi. Uno mō vt significat relonē equalitatis realis. Alio⁹ vt signāt cēlitatem indistincte siue ſm rē siue nō: si primo mō sumat añs verum est de cēli 2⁰. 1. cōiu se sumpto: ꝫ nō de cē litate. i. reali relone: ꝫ ideo rō nihil valet. Si 2⁰ mō: añs verū ē de cēlitate reali ꝫ est ratio ponis nſe. Et ex his pz: ꝙ ſcda rō male interpſat ꝓditiones relonū realiū: debent esſi extrema realr distingui ſm fundamenta. si relones sunt preexigētes fundamēta. Ad tertiā autē dr. duplr: primo ꝙ relones originis fundant sup actibus notionalib⁹. Et cū dr, illi sunt res respective. Rndet ꝙ ex hoc bñ sequit ergo relones originis non sunt alie relones ab illis: ꝫ nō seqtur. ꝙ non sint relones reales. Scdo dr ꝫ melio⁹: ꝙ illa conditio intelligit de relonibus inexigentibus fundamentum. Sunt ēm relones duplicis ordinis. Quedā ferunt seeū nō solū fundamenta: sed etiā ſpposita. Et he sunt relationes originis: quas diximus constituere hypostases &c. Quedā ꝫo non ferunt sed supponūt fundamenta ꝫ hypostases: ꝫ tales sunt cēlitas et filitudo: ꝫ iō ille reales ifte nō. Et per hoc ꝑz solutio rōnī scoti in quoli. ꝓcdit. n. ex hoc: ꝙ essentia est fundamētū relonū originis: ꝙ nō est verū ꝓprie loquēdo. Ad ꝓmationē ꝫo de albedine negat ꝙ ibi esset similitudo ꝓ relone reali, nisi forte rone diuersarū partiū ipsius albedinis extense: ꝙ nō est extra propositum.

¶ Ad ea ꝫo q̄ ꝓ ꝫo cōclonē obijciunt: vnica est rīsio: ꝙ filius ē secluso oi intellu ne ē realr cēlis ꝑpi: quo ad vnitatē essentie: ꝫ diſonē ꝑsonarū: ꝫ ꝙ ad relationū appellationē fundamēralr. hoc ēm hz ex vi ḡnōnis. Et sic est ꝑma cēlitas: ꝫ nō per realitatē addite relationis. ¶ Ad cuius euidētiā cōsiderādū est: ꝙ aliqd ex ꝓncipio existēs posteri⁹ esse suo ꝓncipio pōt contingere ex duobus. Uno modo ex parte agentis. Alio modo ex parte actionis. Ex parte agentis quidē, aliter in agētibus volūtariis: aliter in agētib⁹ naturalib⁹. In agētibus quidē volūtariis, propter electionē tēporis. Sicut ēm in agētis volūtarijs, potestate est eligere formā quam effectui cōferat: vt supra dictum est⁵: ita in eius potestate est eligere tempus in quo effectū producat⁶. In agentibus aūt nālibus hoc contingit: qr agēs aliquod nō a principio hz ꝑfectionem virtutis nālis ad agendū: sed ei aduenit post aliqđ tps: sicut hō nō a ꝓncipio gnare pōt. Ex parte aūt actionis impeditur ne id quod est a ꝓncipio simul sit cū suo principio: propter hoc ꝙ actio est successiua. Uñ dato quod aliqđ agens tali actione agere inciperet statī cū est: nō statim eo dem instanti esset effectus: sed in instanti ad qđ terminatur actio. Manifestū est aūt ſm premissa⁷: ꝙ pater non generat filium volūtate: sed natura. Et iterū ꝙ natura patris ab eterno perfecta fuit⁸. Et iterum ꝙ actio qua pater producit filiū non est successiua⁹: qr sic filius dei successiue generatus esset: ꝫ eius generatio mālis ꝫ cū motu esset. Quod est impossibile. Relinquitur ergo quod filius fuit qñq; fuit pater. Et sic filius est coeternus patri. Et similiter spiritus. s. vtrioq;.

Ad primum Ergo dōm, ꝙ sicut Augu. dicit in li. de verbis dñi, nullus modus ꝓcessionis alicuius creature ꝑfecte repſentat diuinā generationē. Uñ opz ex multis modis colligere similitudinem: vt qđ deest ex vno, aliqualiter suppleatur ex altero. Et ꝓpter hoc dr in synodo ephesina, Coexistere semper coeternum patri filium splendor tibi denunciet. Impassibilitatem natuitatis ostēdat verbū: cōsubstātialitatē filij nomē insinuet. Inter omnia tñ expressius repſentat ꝓcessio verbi ab intellectu. Nō quidē non est posterius eo a quo ꝓcedit: nisi sit talis intellect⁹ qui exeat de potentia in actum. Nō in deo dici non potest. ¶ Ad scām dicendum, ꝙ eternitas excludit principiū durationis: sed nō principiū originis. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ois corruptio est mutatio quedā. Et ideo omne qđ corrumpitur incipit non esse, ꝛ desinit esse. Sed gnatio diuina nō est trāsmutatio vt dictū est supra⁵. Uñ filius semp generaī, ꝛ pater semp generat. ¶ Ad quartū dōm, ꝙ in tēpore aliud est qđ est indutibile. s. instans: ꝛ aliud est ꝙ est durans. s. tps. Sed in eternitate ipsum nunc indiuisibile est, ꝛ semper stans: vt supra dictū est⁵. Generatio vero filij nō est nunc temporis: aut in tempore: sed in eternitate. Et ideo ad significandā ꝓsentialitatē ꝛ permanentiā eternitatis pōt dici ꝙ semper nascitur: vt origenes dixit. Sed (vt greg. ꝛ Aug. dicunt) melius est quod dicatur semper natus: vt ly semper, designet permanentiam eternitatis: ꝛ ly natus perfectionem gentis. Sic ergo filius nec imperfectus est, neq; erat quando non erat: vt arrianus dixit.

¶ Utrum in diuinis personis sit ordo naArti. 3. ture.

Ad tertiū Sic procedi tur. Uidetur quod in diuinis personis nō sit ordo nature. Quicquid enim in diuinis est, vel est essentia vel persona, vel notio. Sed ordo nature non significat essentiā, neq; est aliqua ꝑsonarū, aut nocōcedas in diuinis ve tionū. ergo ordo nature non est in diuinis.

¶ Cp̄. In quibuscunq; est ordo nature, vnus est ꝓius altero saltem ſm naturam ꝛ intellectum. Sz in diuinis personis nihil est ꝓus ꝛ posterius: vt athana. dicit. Ergo in diuinis personis non est ordo nature.

¶ Cp̄. Quicquid ordinatur, distinguit. Sed natura in diuinis nō distinguitur. Ergo nō ordinatur. Ergo non est ibi ordo nature.

¶ Cp̄. Natura diuina est eius essentia: Sed non dicitur in diuinis ordo essentie. Ergo neq; ordo nature.

Sz cōtra Ubicunq; est pluralitas sine ordine⁶ ibi ē cōfusio. Sed in diuinis personis non est confusio: vt atha. dicit. Ergo est ibi ordo.

Rndeo Dicendum, qđ ordo semper dicitur per comparationem ad aliquod principium. Unde sicut dicitur principium multipliciter: scilicet ſm situm, vt punctus: secundum intellectum, vt principium demonstrationis. ꝛ ſm causas singulas ita etiam dicitur ordo. In diuinis autem dicitur principium: secundum originem abſq; prioritate: vt supra dictum est. Unde oportet ibi esse ordinem secundum originem absque prioritate⁶. Et hic vocatur ordo nature secundum Augusti. non quo alter sit prius altero: sed quo alter ex altero.

Ad pmū Ergo dōm: qđ ordo natu re significat notionem originis in communi: non autem in speciali⁶.

¶ Ad secundū dōm, ꝙ in reb⁹ creatis etiā cum id qđ est a principio, sit suo principio coeuum ſm durationem: tñ principium est prius ſm naturam, ꝛ intellectum, si cōsideretur id qđ est principiū. Sed si cōsiderentur ipse relationes cause ꝛ causati, ꝛ principij ꝛ principiati: manifestum est ꝙ relatiua sunt simul natura, ꝛ intellectu: inquantum vnum est in diffinitione alterius. Sed in diuinis ipse relationes sunt subsistentes persone in vna natura. Uñ neq; ex parte nature: neq; ex parte relationū: vna persona potest esse prior alia: neq; etiam ſcām naturaz intellectum. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ ordo nature dicitur non quod ipsa natura ordinetur: sed qđ ordo in diuinis personis attendi tur secundum naturalem originem. ¶ Ad quartum dōm, quod natura quodammodo importat rationem principij: non autem essentie⁶. Et ideo ordo originis melius nominatur ordo nature, quam ordo essentie.

¶ Utrum filius sit equalis patri ſcām magnitudinem. Articulus 4.

Ad quartū Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ filius non sit equalis patri in magnitudine. Dicit enim ipse, Joan. 14. Pater maior me est. Et apo. 1. corin. 15. Ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia. Cp̄. Paternitas pertinet ad dignitatem patris. Sed paternitas non conuenit filio. Ergo non quicquid dignitatis habet pater: hz filius. Ergo non est equalis patri in magnitudine. Cp̄. Ubicunq; est totum ꝛ pars, plures partes sunt aliquid maius qꝫ vna tātū vel pauciores: sicut tres homines sunt aliquid maius quā duo vel vnus. Sed in diuinis videtur esse totum vniuersale et

lius: vtrum sit ordo nature tanq; rei ordinate: sed virum sit ordo nature, id est naturale: vt naturale distinguitur contra voluntarium.

¶ In corpe vna est cōclō: m ꝓsnis diuis est ordo nāe. Probat. ordo sp est per cōparationē ad aliqđ pn̄m: ḡ est multipler iurta multiplicitatē ꝓncipij: ḡ est in diuinis ſm originē absq; ꝓritate: ḡ est ordo nāe. ꝓclusa ꝓba explanāt in situ: intellu ꝛ singulis causis. Seda autē ꝓbat: qr pn̄m in diuis est ſm originē absq; prioritate. ex q̄. 33. arti. 1. Tertia autē manifestat authoritate Augu. qđ ꝛ hoc vocabulus indurit. ¶ Circa hāc partē: ꝓ quanto ponit ordo absq; prioritate: dubiū insurgit apud multos putantes de ratione ordinis esse prioritatē ꝛ posterioritatē: sicut ibi ponitur ordo originis: ponendū est ꝙ ibi sit prioritas ꝛ posterioritas originis. Uerū qr non est Theologoz cōtionib⁹ deseruire: ꝛ in rebus nulla dissensio esse debet: idcirco breuiter scito: ꝙ cū ordo originis nihil aliud sit nisi hoc esse ab hoc: ꝛ in eo scām rem inuenit a quo alius, ꝛ ab alio: ꝛ rursus a quo alius est qđq; a se, ꝓducens: vt ꝓz de ꝓmo ꝓducente: ꝛ in his nulla sit dissordia: ꝑfis est: qđ inter nos ꝛ Scotū his omnibus cōsentiēte: in. 1. di. 28. q. vl. 4 quolibetis. q. 4. non sit cōtrouersia ſm rem: sed tm differētia est in vocabulis. Qñ ipsi vocant ꝓs origine a quo alius: ꝛ ēt a se ꝓducēte: posteriꝰ ꝫo origine: ꝙ ab alio: ita qđ ꝓritas originis est ly a quo seu a se: posterioritas ꝫo ly ab alio: vt patet ab ipsomet in. 1. di. 12. q. 2. ꝛ alibi. Uñ in hmōi ꝓpter scōuz Doctorū reuerentiā ꝙ his vocabulis vsi non sunt ꝛ ad tollēdas erroūs occasiones: sententiā tenenant sed linguā cohibeāt. Pariter quoq; hmōi loquitiones obscuritatē in rebus manifestis: vt ꝓz quū sit qđ de identitate vel diuersitate signi originis quo vel ꝙbus pater ⁊ filius ꝑpirant: cū ipsi res clara sit: qđ ꝑ a se: ꝛ filio a patre: vnico simul actu ꝑpirant: vt vnicuz ꝓncipium: vt dictum est.

¶ In ꝛsione ad scām dubium occurrit: non ꝛ ea. Dicitur a Sco. in. 28. 2. co. 7. di. ꝑmi. qō. vl. ꝙ hoc Et po. q. dictū repugnat dictis 2. art. 3. in qō. 4 o. arti. vl. hic cor. fi. ꝛ. nāq; br paternitas sic q. 10. ar. ne pater nullo mō est 4. cor. prior filio: ita qđ nec co. 1. ꝑm naturā. nec ſm intel Et boe. lectū: hi aūt exprestri. de tri. sic dictū est ⁊ hypostaq. 3. arti. sis patris est prior secundū intellectū actu notionali: qui est gnatiue actiua: ꝛ cōsequenter prio: filio qui sequitur generationem passiuam: vt ibidem dr: non ergo stant hec duo simul. ¶ Ad euidentiam huius difficultatis ꝛ simpliciter ꝛ ad hominem: scito ꝙ de patre ꝛ filio in diuinis contigit loqui dupliciter. Uno modo ſm rem pure: ꝛ sic loquit hic author negans omnem prioritatē ꝛ posterioritatem: ꝛ probat hoc efficacissima ratione. s. qđ in eis nō est nisi relatio ꝛ essentia, in essentia nulla est prioritas cū sit vna: relationes sunt simul natura ꝛ intellectu: ergo. Alio modo contingit loq de eis sub aliquo partiali conceptu seu mō cōcipiendi: ꝛ sic loquuꝰ est superius. Et merito: qr mutatus arti culi erat de ꝓpria intellectione ꝓprietatuz re spectu actuū ꝛ eoūerſo. Et sic ꝑ silr ꝛ ꝑsonitas: cōceptus vt hypostasis: precedat ſm intellectū gnationez ꝛ filium: vñ nulla est in dictis ḟdictio. Imo et hoc loco manifeste apparet: qr Sco. tā in loco allegato quam in quolibetis. q. 4. impossibile. s. Tho. motuus ad faciēdā illā distinctionē de ꝓprietate vt constitutiua ꝛ vt relatio: vt saluaret patrez esse ꝓiorem filio: neq; ēm hoc somniauit author vnq̄: sed hic dorit defectiua in generādo: neq; qr dei filius ex cōpositum dicens successiue ꝛ per transmutationem ad perfe ipsas relatiōes subsctionem peruenire⁶. Unde necesse est dicere quod ab eterno fuerit patri equalis in magnitudine. Unde ꝛ Hila. dicit in lib. de syno dis. Tolle corporum infirmitates: tolle conceptus initium: tole dolores ꝛ omnem humanam necessitatem: omnis filius secundū naturalem natuitatem equalitas patris est: quia est ꝛ similitudo nature.

Ad pmū Ergo dicendū, qđ verba illa intelliguntur dicta de Chriſto ſm humanā naturam: in qua minor est patre: ꝛ ei subiectus. Sed ſm naturam diuinā equalis est patri. Et hoc est qđ Atha. dicit, Equalis patri ſm diuinitatem: minor patre ſm humanitatē. Sed ſm hīt. in. 18. lib. de tri. donantis authoritate pater maior est: sed minor nō est cui vnū esse donatur⁶. Et in libro de Syno. dicit, ꝙ subiectio filij nature pietas est: idest recognitio authoritatis ꝑne. Subiectio aūt ceteroruz creatiōis infirmitas. ¶ Ad scām dicendū: ꝙ equalitas atrēditur ſm magnitudinem. Magnitudo autez in diuinis significat perfectionem nature (vt dictum est⁶) ꝛ ad essentiam pertinet. Et ideo equalitas in diuinis ꝛ similitudo ſm essentialia attenditur: nec potest secundum distinctionem relationum inequalitas vel dissimilitudo dici. Unde Augu. dicit contra Maximinum, Quicunq; questio est quid de quo sit: equalitatis autē qualis aut quantus sit. Paternitas igitur est dignitas patris: sicut ꝛ essentia patris. Nam dignitas est absoluta: ꝛ ad essentiam pertinet. Sicut igitur eadem essentia que in patre est paternitas in filio est filiatio⁶: ita eadem dignitas que in patre est paternitas in filio est filiatio. Uere ergo br: quod qcūq; dignitatis habet pater: habet filius: nec sequitur: paternitatem habet pater: ergo paternitatem habet filius. Mutatur eim quid in ad aliquid. Eadem enim est essentia ꝛ dignitas patris ꝛ filij. Sed in patre est secundum relationem dantis: in filio ſm relationem accipientis. ¶ Ad tertium dicendum: quod relatio in diuinis non est rotum

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectionē nāe pne: ergo est equalis pri in magnitudine. Ad̄s declaratur in creaturis. Prima ꝟo pña pbat: qz in diuinis est ꝑe ꝓprie pnitas ꝛ filiatio. Sed̄a aūt: qz magnitudo nihil aliud sigt quā pfectionē nāe. Quo ad sc̄dam ꝟo pte. l. ab eterno pbat. Uter dei pris nō est defectiua: neq; filii dei successiue pficit: g̃ ab eterno: ꝛ declarat sc̄la: qz ex hoc oppositis accidit in humanis, q̄ filii nō statim equat pri. Et confirmat totū authoritate hilarij.

¶ Super artī. 5m.

c 176 TIulus clarus est.

P Zin corpore vnica est conclusio habens tres partes: pater est in filio ꝛ econuerso secūdā essentiam ꝛ relationez ꝛ originem. Quo ad primam partem probatur sic: essentia patris est in filio: ergo ꝑ est in filio. Ad̄s manifestat: quia ꝑ cōicat essentiā filio ablq; aliq̄ trāsmutatione: ꝓna vero pbat: qz ꝑ est sua essentia: ꝛ econuerso. Et. 4. 5. ca. 9. fi. c. 65. Et Jo. 10. l. c. 10. 2. fi. c. 2. ca. 16. l. 7. c. 10.

¶ Circa hāc ptē, aduerte duo. Primū est q̄ patrem esse in filio rōne essentie: pōt intelligi dupl̄r. Uno mō q̄ ipsa essentia ꝑm se: sit rō essendi in filio: quē admoduz dicimus q̄ ꝑ intelligit rōne essentie. Et hic sensus alicuius est a mēte authoris: sic em optime sequetur: ergo filius est in filio: sicut sequit: g̃ filius intelligit. Alio⁹ q̄ essentia vt vna in pluribus sit rō vni q̄ sit alio: quē admodum etiā dicimus q̄ essentia vt in pn̄o est rō generandi. Et sic ꝓficak in ꝓposito. Esse em in alio: quū duo exigat: cōiunctionē ꝛ distinctionem extremoz: dupl̄r cōtingit: vel ꝑm rōnez quo ad diffinē: vt deitas in deo: ꝛ vir fortis in suppōito a quo nō distinguit realr vl ꝑm rē in ꝓposito intelligitur ꝑm rē: ita q̄ adesse ꝑm intellectū. Sc̄m originem etiam manifestat: quia ꝑ cōicat essentiā filio ablq; aliq̄ trāsmutatione: ꝓna vero pbat: qz ꝑ est sua essentia: ꝛ filius abeternus exiuit a patre secundum illud mich. 5. Egressus eius ab initio a diebꝰ eternitatis. Ergo filius non est in patre.

¶ Ꝑ. Unum oppositoꝝ non est in altero. Sed filius ꝛ pater opponuntur relatiue. Ergo vnus non potest esse in alio.

Sed contra Est, quod dicitur Jo. 14. Ego in patre ꝛ pater in me est.

Respondeo Dom̄, q̄ in patre ꝛ filio tria est considerare. s. essentiā, ꝛ relationē: ꝛ originē ꝛ sc̄m q̄libet istoꝝ filius est in ꝑe. ꝛ econuerso. Sc̄m essentiā em pater est in filio: qz ꝑ est sua essentia: ꝛ cōicat suā essentiā filio nō per aliquā suam transmutationē. Uñ sequit q̄ cū essentia patris sit in filio q̄ in filio sit ꝑ. Et similiter cum filius sit sua essentia: sequitur q̄ sit in patre, in quo est eius essentia. Et hoc est q̄ hil. dicit. 5. de tri. Naturam suam vt ita dicā sequitur immutabilis deus immutabilem gignens deū subsistentē. Ergo in eo dei naturā intelligimus: cū in deo deus sit. Sc̄m etiā relationes manifestū est, q̄ vnū oppositoꝝ relatiue est in altero ꝑm intellectū. Sc̄m originem etiam manifestum est ꝙ ꝓcessio verbi intelligibilis non est aliquid extra: sed manet in dicente, Idetiam quod verbo dicitur in verbo continetur. Et eadē ratio est de spiritu sancto.

Ad primū Ergo dom̄, q̄ ea que in creaturis sunt nō sufficiēter repr̄sentant ea que dei sunt. Et ideo sc̄m nullū eoꝝ modoꝝ quos philosophus enumerat filius est in patre, aut econuerso. Accedit tū magis ad hoc modus ille: sc̄m quē aliquid dr̄: esse in principio ouginante: nisi q̄ deest vnitas essentie in rebus creatis inter principiū ꝛ id qd̄ est a principio. ¶ Ad sc̄m dom̄, q̄ exitus filij a patre est ꝑm modū ꝓcessionis interioris: prout verbum exit a corde ꝛ manet in eo e. Unde exitus iste in diuinis est ꝑm solam distinctionem relationum: non ꝑm essentialē aliquam distantiaz.

¶ Ad tertium dicendum, quod pater ꝛ filius opponuntur ꝑm relationes non autem ꝑm essentiam, ꝛ tamē oppositoꝝ relatione vnum est in altero: vt dictum est.

¶ Utrum filius sit equalis patri secundum potentiam. Articu. 6.

Ad sextū Sic procedit. Uidet q̄ filius non sit equalis pri ꝑm potētiam. Dicitur em Jo. 5. Non pōt filius a se facere q̄cq̄: nisi q̄d viderit patrem facientē. Pater aūt a se pōt facere. Ergo pater maior est filio ꝑm potētiā. Ꝑ. Maior est potentia eī⁹ qui ꝓcipit ꝛ docet q̄cq̄ eius qui obedit ꝛ audit. Sed pater mandat filio: ꝑm illud Joā. 14. Sicut mandatū dedit mihi pater: sic facio. Pater etiam docet filium: ꝑm illud Jo. 5. ca. Pater diligit filium: ꝛ oia demonstrat ei que ipse facit. Similiter ꝛ filiꝰ audit: ꝑm illud Joan. 5. Sicut audio, iudico. Ergo ꝑ est maioris potentie quā filius. Ꝑ. Ad omnipotentiam patris pertinet q̄ possit filium generare sibi equalem. Dicit em Aug. in lib. contra Maximinum, Si non potuit generare sibi equalem: vbi est omnipotētia dei patris. Sed filius non potest generare filiū: vt supra ostensum est c. Non ergo quicquid pertinet ad omnipotētiam patris pōt filius. Et ita non est ei in potestate equalis.

Sz cōtra Est quod dicitur Joan. 5. Quecunq; pater facit, hec ꝛ filius similiter facit.

Rñdeo Dom̄, q̄ necesse est dicere q̄ filiꝰ est eq̃lis pri in potestate. Est nanq; in eis sic: ꝛ est in eis rōne essentie vt sc̄ṗra dictū est: ꝛ etiā ꝑm originē: vt dicetur. Nō ꝛz igit argumentū, ꝙ filius sit minor ꝑm rationem non est in patre ꝛ filio nisi sic: ergo ꝑ filius non est minor ly enim ꝑm relationem: se hꝫ vt ꝑm quid. ¶ Quo ad tertiā aūt partem: ꝓbatur. verbū nō procedit extra dicentem: ꝛ quod verbo dicitur in verbo continetur: ergo vna persona divina est in alia secundum originem.

¶ Contra hac rōnem arguit Aureo. 8. dupl̄r. Primo, q̄ modus essendi in alio sicut ꝑ⁹: est imperfectior: vt cōmentator vult. 4. physi. cō. 24. 2 non est reciprocus. Modus aūt quo vna ꝑsona divina est in alia: est perfectissimus ꝛ reciprocꝰ: ergo 2⁹: q̄ ꝑm hāc rōnē: ꝑ esset in verbo: sicut totus mūd⁹ est in ꝟbo. pbat sc̄la: quia esset vt res dcā: ꝛ cōstat totū mūdū ꝟbo dei dictū esse. ¶ Ad hec dr̄: q̄d ee in ꝑn̄o actiuo ꝛtingit 2⁹. s. extraneo ꝛ intraneo. i. hꝫ opone trāsiūte ꝛ imanēte. Et q̄ hꝫ esse in ꝑn̄o actiuo extraneo sit ipfectiōis sicut esse causati: esse ei in filio ꝑ ꝛc. ꝛ ee intra ꝑsa ꝑris est filius: ꝑ ꝛc. i. an ad vim ꝓcessus exigat ille modꝰ in. vt tacet in hꝫa. l. essentia ꝑris est in filio ꝑ ꝛc. Et rō dubij est, q̄ hꝫ in nō nisi rel̄nē rōnis dr̄: ꝑ aūt ē in filio ꝑm rē. Et rursus essentia alio⁹ ē in filio ꝑ ꝑ in filio: q̄ illa vt sorta in suppt⁹ ꝑ: hic vt suppt⁹ subalem in alio suppōito. ¶ Ad hoc dr̄ q̄ q̄ ad veritatē ꝓpōnū modꝰ sigñandi tm̄ spectat: qō q̄cq̄ variat veritatē: ideo hꝫ ꝓcessus iste quo ad rē sup vnitate eēntie pluribus findet. hic em cōsubstātiales ꝑsonas reddit: ꝛ vnā subsistialr in alia ponit ꝑm rem: tamen quo ad manifestandum q̄ ꝓprie verificatur hec loquutio, ꝑ est in filio, ꝛ econuerso: fundat etiā supra hꝫ in. Et hoc enim qō vna essentia plurib⁹ congrue ad mittit hꝫ in respectu singularū personarū: optime sequit: ergo quelibet ꝑsona rōne illius essentie pōt quoq; dici esse in alia. Nec obstat diuersitas modi: imo si de necessitate opꝫ diuersum esse modum rōnis essendi ꝛ entis: vt ꝓz inductiue: nec officit q̄ rel̄one signāt rōnis: q̄m rōnis quoq; rel̄o est: quū dr̄: pater est in filio: sicut quum dr̄ equalis filio: nulla sigñdem in diuinis est realis relatio ꝓter illas. Unde sicut de equalitate ꝛ similitudine personarū distinctū est: quo ad fundamentū ꝛ extrema ꝛc. ita de esse in imagē proportionaliter dom̄ est: inclusis tinetur. Et eadē ratio est de spiritu sancto.

a 220 223

Ad primū Ergo dom̄, q̄ ea que in creaturis sunt nō sufficiēter repr̄sentant ea que dei sunt. Et ideo sc̄m nullū eoꝝ modoꝝ quos philosophus enumerat filius est in patre, aut econuerso. Accedit tū magis ad hoc modus ille: sc̄m quē aliquid dr̄: esse in principio ouginante: nisi q̄ deest vnitas essentie in rebus creatis inter principiū ꝛ id qd̄ est a principio. ¶ Ad sc̄m dom̄, q̄ exitus filij a patre est ꝑm modū ꝓcessionis interioris: prout verbum exit a corde ꝛ manet in eo e. Unde exitus iste in diuinis est ꝑm solam distinctionem relationum: non ꝑm essentialē aliquam distantiaz.

¶ Ad tertium dicendum, quod pater ꝛ filius opponuntur ꝑm relationes non autem ꝑm essentiam, ꝛ tamē oppositoꝝ relatione vnum est in altero: vt dictum est.

¶ Utrum filius sit equalis patri secundum potentiam. Articu. 6.

Ad sextū Sic procedit. Uidet q̄ filius non sit equalis pri ꝑm potētiam. Dicitur em Jo. 5. Non pōt filius a se facere q̄cq̄: nisi q̄d viderit patrem facientē. Pater aūt a se pōt facere. Ergo pater maior est filio ꝑm potētiā. Ꝑ. Maior est potentia eī⁹ qui ꝓcipit ꝛ docet q̄cq̄ eius qui obedit ꝛ audit. Sed pater mandat filio: ꝑm illud Joā. 14. Sicut mandatū dedit mihi pater: sic facio. Pater etiam docet filium: ꝑm illud Jo. 5. ca. Pater diligit filium: ꝛ oia demonstrat ei que ipse facit. Similiter ꝛ filiꝰ audit: ꝑm illud Joan. 5. Sicut audio, iudico. Ergo ꝑ est maioris potentie quā filius. Ꝑ. Ad omnipotentiam patris pertinet q̄ possit filium generare sibi equalem. Dicit em Aug. in lib. contra Maximinum, Si non potuit generare sibi equalem: vbi est omnipotētia dei patris. Sed filius non potest generare filiū: vt supra ostensum est c. Non ergo quicquid pertinet ad omnipotētiam patris pōt filius. Et ita non est ei in potestate equalis.

Sz cōtra Est quod dicitur Joan. 5. Quecunq; pater facit, hec ꝛ filius similiter facit.

Rñdeo Dom̄, q̄ necesse est dicere q̄ filiꝰ est eq̃lis pri in potestate. Est nanq; in eis sic: ꝛ est in eis rōne essentie vt sc̄ṗra dictū est: ꝛ etiā ꝑm originē: vt dicetur. Nō ꝛz igit argumentū, ꝙ filius sit minor ꝑm rationem non est in patre ꝛ filio nisi sic: ergo ꝑ filius non est minor ly enim ꝑm relationem: se hꝫ vt ꝑm quid. ¶ Quo ad tertiā aūt partem: ꝓbatur. verbū nō procedit extra dicentem: ꝛ quod verbo dicitur in verbo continetur: ergo vna persona divina est in alia secundum originem.

¶ Contra hac rōnem arguit Aureo. 8. dupl̄r. Primo, q̄ modus essendi in alio sicut ꝑ⁹: est imperfectior: vt cōmentator vult. 4. physi. cō. 24. 2 non est reciprocus. Modus aūt quo vna ꝑsona divina est in alia: est perfectissimus ꝛ reciprocꝰ: ergo 2⁹: q̄ ꝑm hāc rōnē: ꝑ esset in verbo: sicut totus mūd⁹ est in ꝟbo. pbat sc̄la: quia esset vt res dcā: ꝛ cōstat totū mūdū ꝟbo dei dictū esse. ¶ Ad hec dr̄: q̄d ee in ꝑn̄o actiuo ꝛtingit 2⁹. s. extraneo ꝛ intraneo. i. hꝫ opone trāsiūte ꝛ imanēte. Et q̄ hꝫ esse in ꝑn̄o actiuo extraneo sit ipfectiōis sicut esse causati: esse ei in filio ꝑ ꝛc. ꝛ ee intra ꝑsa ꝑris est filius: ꝑ ꝛc. i. an ad vim ꝓcessus exigat ille modꝰ in. vt tacet in hꝫa. l. essentia ꝑris est in filio ꝑ ꝛc. Et rō dubij est, q̄ hꝫ in nō nisi rel̄nē rōnis dr̄: ꝑ aūt ē in filio ꝑm rē. Et rursus essentia alio⁹ ē in filio ꝑ ꝑ in filio: q̄ illa vt sorta in suppt⁹ ꝑ: hic vt suppt⁹ subalem in alio suppōito. ¶ Ad hoc dr̄ q̄ q̄ ad veritatē ꝓpōnū modꝰ sigñandi tm̄ spectat: qō q̄cq̄ variat veritatē: ideo hꝫ ꝓcessus iste quo ad rē sup vnitate eēntie pluribus findet. hic em cōsubstātiales ꝑsonas reddit: ꝛ vnā subsistialr in alia ponit ꝑm rem: tamen quo ad manifestandum q̄ ꝓprie verificatur hec loquutio, ꝑ est in filio, ꝛ econuerso: fundat etiā supra hꝫ in. Et hoc enim qō vna essentia plurib⁹ congrue ad mittit hꝫ in respectu singularū personarū: optime sequit: ergo quelibet ꝑsona rōne illius essentie pōt quoq; dici esse in

ctione nature: ergo ēqualitatem in potestate. Antecedens patet ex artic. 4. consequentia vero probatur, q̄ potentia actiua sequitur perfectionem nature. quod ꝓbatur: qz in creaturis quanto aliquid est perfectionis nature: tanto est maioris virtutis in agendo: vt pater inducit. 2 in eadem specie in genere corporum: et vniuersaliter substantiarum.

a 220 223

¶ Super questio. 43 Articulum primum.

TIulus ex consuetudine scripture clarus est.

¶ In corpe vnica est conclusio ꝛsilius affirmatiue. Alicui persone diuine potest conuenire mitti. ꝓbatur sic, missio includit duo scilicet habitudinem ꝓcessionis a mittente, vel ꝑm imperium, vel ꝑm consilium, vel sc̄m originem: ꝛ habitudinem ad id quo mittitur inceptionis essendi simplr, vel nouo modo. ergo persone diuine potest competere missio: vt importat habitudinem ꝓcessionis ꝑm originem ꝛ habitudinem inceptionis noui modi essendi in alio. Et confirmatur ꝓ̄s: quia de facto filius est missus a patre: vt nouo modo esset in mundo: scilicet per assumptaz carnem.

a 219

¶ Aduerte hic q̄d̄ simul litera tradidit et quid̄ sit missio, ꝛ quot ipsa dicuntur, et q̄ multiplr dicatur, et ablq; alio medio intulit cōclusionem: quoniam constat aliqui persone diuine conuenire ꝓcessionē ꝑm originem: ꝛ nouum modū essendi in aliquo: vt de filio explanaf. Dubiū autem quod circa rationem missionis est, in vltimo huius questionis articulo tractabitur: quoniam ibi ex ꝓposito accidit.

¶ Super Articulum secundum.

In titulo ly tantum positum est ꝓpter ꝓcessionem que distinguitur in eternam ꝛ temporalem in. 14. distinctio. primi sententiarum. Ita q̄d questio est an missio diuine persone distinguenda sit in eternam ꝛ temporalē, an inueniatur tātum missio temporalis: et nulla sit missio eterna.

¶ In corpore ponitur vna distinctio trimē-

Potentia est agendi ꝙsequit perfectionē nature. Uidem⁹ esse in creaturis q̄ quanto aliq̄s hꝫ pfectionē naturam: tāto est maioris virtutis in agēdo. Ostensum est autē ꝓxa c, q̄ ipsa rō diuine pnitatis ꝛ filiatiōis exigit q̄ filiꝰ sit equalis patri in magnitudine. i. in perfectione nature. Uñ relinquit q̄ filius sit equalis patri in potestate. Et eadem ratio est de. s. respectu vtriusq;.

Ad primū Ergo dicendū q̄ in hoc q̄ dr̄ filius nō pōt a se facere quicq̄: nō subtrahit filio aliqua potestas quā habeat pater: cuz statim subdat q̄ quodcunq; pater facit, filius similiter facit: sed ostendit q̄ filius habet potestatez a patre a quo habet naturā. Uñ dicit hila. 9. de trin. Nature diuine hec vnitas est: vt ita per se agat filius q̄ non a se agat. ¶ Ad secūdum dicendum, q̄ in demonstratione patris ꝛ auditione filij nō intelligitur: nisi q̄ pater communicat scientiam filio: sicut ꝛ essentiā. Et ad idem potest referri mādatum patris: q̄ hoc q̄ ab eterno dedit ei sciētiam ꝛ voluntatē agendoꝝ eum generando. Uel potius referendum ad Christum ꝑm humanam naturam. ¶ Ad tertium dicendum, q̄ sicut eadem essentia que in patre est paternitas, in filio est filiatio: ita eadem est potentia qua pater generat: ꝛ qua filius generatur e. Unde manifestū est q̄ quicquid pōt pater, potest filius: non tū sequitur q̄ possit generare: sed mutatur quid in ad aliquid. Nam generatio significat relationem in diuinis. Habet ergo filiꝰ eandem potentiam quam pater: sed cum alia relatione. Quia pater habet eam, vt dans. Et hoc significatur cum dicitur q̄ potest generare. Filius autem habet eam, vt accipiens. Et hoc significatur cum dicitur quod potest generari.

¶ De missione diuinarū ꝑsonaꝝ. Qō. 43.

Deinde Considerādum de missione diuinarū personarum. ¶ Circa hoc quer̄untur octo. Primo, vtrum aliqui diuine persone conueniat mitti. Secundo, vtrum missio sit eterna: vel temporalis tantum. Tertio, secundū quid diuina ꝑsona inuisibiliter mittatur. Quarto, vtrū cuilibet persone cōueniat mitti. Quinto, vtrum inuisibiliter mittatur tā filius q̄m ꝙ spiritus sanctus. Sexto, ad quos fiat missio inuisibilis. Septimo de missione visibili. Octauo, vtrum aliqua ꝑsona mittat seipsam visibiliter aut inuisibiliter.

¶ Utrum alicui persone diuine conueniat mitti. Articulus primus.

Ad primū Sic procedit. Uideur, quod persone diuine non cōueniat mitti. Missus enim minor est mittente. Sed vna persona diuina non est minor alia. Ergo vna persona non mittitur ab alia. Ꝑ. Omne quod mittitur separatur a mittente. Unde Hiero. dicit super Ezech. Q̄ coniunctum est in corpore vno copulatum mitti non potest. Sed in diuinis ꝑsonis nihil est separabile: vt hila. dicit. Ergo vna persona nō mittitur ab alia. Ꝑ. Quicunq; mittitur ab aliquo loco discedit: et ad aliquem locum de nouo venit. Hoc autem diuine persone non conuenit: cum vbiq; sit. Ergo diuine persone non cōuenit mitti.

Sed cōtra Et, q̄ dicitur Jo. 8. Nō sum ego solus: ꝛ ego ꝛ qui misit me pater.

Rñdeo Dom̄, q̄ in rōne missionis duo important. Quoz vnuz est habitudo missi ad eū a quo mittit. Alia vero est habitudo missi ad terminū ad quē mitti tur. Per hoc aūt q̄ aliq̄s mittit oñdit ꝓcessio q̄dā missi a mittēte: vel ꝑm imperiū sicut dās mittit seruū: vel ꝑm consiliū: vt si consiliarius mittere dicat regē ad bellādum: vel ꝑm ouginē: vt si dicat q̄ flos emittit ab arbore. Ostendit ēt habitudo ad terminū ad quē mittit: vt aliquo mō ibi esse incipiat: vel q̄ prius ibi oino nō erat quo mittitur: vel q̄ incipit ibi aliquo mō esse quo prius nō erat c. Missio igitur diuine ꝑsone cōuenire potest ꝑm q̄ importat ex vna parte ꝓcessionem originis a mittēte: ꝛ ꝑm q̄ importat ex alia parte nouū modum existēdi in alio. Sicut filius dr̄: esse missus a ꝑre in mundū: ꝑm q̄ incepit in mundo esse ꝑ carnē assumptam: ꝛ tñ ante in mundo erat: vt dicitur Joan. 1.

Ad primū Ergo dicēdū, q̄d missio importat minorationez in eo q̄ mittit ꝑm q̄ iportat ꝓcessionē a ꝑncipio mittēte: aut ꝑm imperiū aut ꝑm consiliū: q̄ imperās est maior: ꝛ consiliās est sapientior. Sed in diuinis nō iportat nisi ꝓcessionē originis: q̄ est ꝑm equalitatē: vt supra dictum est e. ¶ Ad sc̄m dom̄, q̄d illud q̄ sic mittitur vt incipiat esse vbi prius nullo mō erat: sua missione locali⁹ mouet. Quā opꝫ q̄d loco separet a mittēte. Sed hoc non accidit in missiōe diuine ꝑsone: q̄ ꝑsona diuina missa: sicut nō incipit esse vbi prius nō fuerat: ita nec desinit esse vbi fuerat. Unde talis missio est sine separatiōe sed hꝫ solum diuersitatē originis. ¶ Ad sc̄m dicēdū, quod obiectio illa procedit de missione q̄ fit sc̄m motum locale: q̄ non hꝫ locum in diuinis.

¶ Utrum missio sit eterna: vel temporalis tantum. Articulus 2.

Ad secūdū Sic ꝓceditur. Uidetur, quod missio possit esse eterna. Dicit enim Greg. eo mittitur filius quo generatur. Sz ḡnatio filij est eterna. Ergo ꝛ missio. Ꝑ. Quicunq; conuenit aliq̄d temporaliter illud mutatur. Sed persona diuina nō mutatur. Ergo missio diuine persone nō est ꝛporalis: sed eterna. Ꝑ. Missio ꝓcessionem importat. Sed ꝓcessio diuinarum personarum est eterna. Ergo ꝛ missio.

Sed cōtra Est, q̄ dr̄ Galat. 4. Cum venit plenitudo temporis: misit deus filium suum.

Rñdeo Dom̄, q̄ in his q̄ important ouginē diuinarū personaruz est q̄d differētia attēdēda. Quedā enim in sui significatione important solā habitudinem ad ꝓncipiū: vt ꝓcessio ꝛ exitꝰ. Quedaz ꝟo cum habitudine ad ꝓncipiū determinat ꝓcessionis terminū. Quoz q̄dā determinant terminū eternū: sicut ḡnatio ꝛ spiratio. Nā ḡnatio est ꝓcessio diuine ꝑsone in naturā diuinā. Et spiratio passiue accepta ꝟportat ꝓcessionē amoris subsistētis. Quedā ꝟo cum habitudine ad ꝓncipiū important terminū tpalē: sicut missio ꝛ datio. Dittit em aliq̄d ad hoc vt sit in aliquo. Et datur ad hoc q̄ habeaf, ꝑsonā aūt diuinam haberi ab aliqua creatura: vel esse nouo mō existendi in ea, est quidda tpale. Uñ missio ꝛ datio in diuinis dicunf ꝛporaliter tantū. Ḡnatio autē ꝛ spiratio solum ab eterno. Processio autem ꝛ exitus dicuntur in diuinis ꝛ eternaliter ꝛ temporaliter. Nam filius ab eterno bris cum tribus conclusionibus iuxta singula membra. Distinctio est. nominum significantium originez diuinarum personarum: quedam signifitant solum habitudinem ad ꝓncipium: vt ꝓcessio. Quedam cuz habitudine ad ꝓncipiū ꝓcessionis terminum temporalem: vt missio ꝛ datio. Quod ꝓbatur. quia mittitur aliquid ad hoc q̄ in aliquo fit simpliciter vel nouo modo. Datur vero ad hoc vt habeaf, vtrūq; autem horum est ꝛporale. Conclusiones autem sunt: q̄ nomina tertij ordinis dicūtur ꝛporaliter tantum. Sc̄di vero eternaliter tantum. ꝑmi autem vtroq; modo. Et sic patet responsio ad tertiā. Ꝑ. In responsione ad tertium. Aduerte diligenter q̄ due responsiones ibi date non differunt in numero significatoꝝ qm̄ ex vtranq; missio importat ꝓcessionem a ꝓncipio: ꝛ terminum sc̄m effectum ꝛporalem sed in qualitate seu specie ꝓcessionis. Nā ꝓma responsio intendit q̄ missio importat ꝓcessionem in cōmuni in terminū ꝛporalem. Sc̄da autez intendit q̄ missio includit ꝓcessionē ꝛporalem ꝛ effectum ꝛporalem. Et hanc rationem secūdam ꝓfert author: ꝓme ex hoc: quia habitudo diuine persone ad sum principiū est vna tantum: illa ex qua eternaliter ꝓcedit ab eat ꝑm autem primaz responsionem missa puta filius: ꝓpter generationis respectum refertur ad patrem. vt mittentem ipsum in terminum temporalem puta assumptam carnem. Et ad hoc confirmandū exponitur distinctio q̄ fit de gemina ꝓcessione: tpali. ꝛ eterna: q̄ ibi nō geminaf respectꝰ ad ꝓncipiū: sz ad terminū: qm̄ alter est eternus: alter tpalis. Et hanc secundā rationē sectatur author communiter.

a 226 1. dist. 15. q. 1. a. 1. Et. 4. 5. ca. 23. co. 2. et ca. 24. rōne. 2.

b 1. dist. 15. q. 1. arti. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum tertium.

Est titulo missio inuisibilis dicitur: qm̃ vt ab aug. 4. de trin. ꝛ in. 15. dist. primi, tractatur missio distinguitur in missionem visibilem: ꝛ in missionem inuisibilem. Et dicitur visibilis illa que fit cum aliquo signo sensibili: sicut spiritus sanctus missus est in forma ignis ꝛ columbe. Et filius, in carne humana. Inuisibilis autem cum fit intus in aia absq; exterioribus signis vt cũ infundit gr̃a cõmuniter. De hac ergo inuisibili missione diuine persone ad animam est nunc qõ. virũ aut̃ dat̃ tantum fm gr̃am gratũ faciẽte: q̃ filios dei cõstituit. an etiam fm alia dona cõia bonis et malis: puta fm sciẽtiã, fidẽ, pphetiã ꝛc. Et vi gr̃a gratũ facies ad differẽtiã gr̃e gratis date: vt sunt ille de quibus

74 Apostolus ad cor.

¶ In corpe tria intendit ꝓbare. Primũ est q̃ pſona diuina mittit inuisibiliter fm solã gr̃am gratũ facientẽ. ꝛ hec est cõcl̃o directe rñsiua q̃sito. Scõm est q̃ pſona diuina datur etiã fm solã gratiam. Tertiũ est: q̃ pſona diuina in ipso gr̃e dono simul datur ꝛ mittitur

228 1.di.14. q.2.ã.2

ibi, ſz tñ in ipso dono. Probat aũt hec adunãdo duo pᵃ̃ sic. Diuine pſone missio q̃dem exigit exhiũm nouo mõ in aliq̃ datio aut̃ exigit q̃ hẽat ab aliq̃ virtũs exigit gr̃am gratũ faciẽte. Et ꝓbatur ſeqla q; neutrũ horũ est nisi fm pfectam gr̃am: q̃ in ifa figillatim ꝓbat. ꝛ pᵒ de nouo mõ exſtdi sic. Modi exſtdi dei in creaturis sunt duo: cõis. ſ. ꝛ ſpecialis. Primus attenditur fm participationẽ cause ab effectibus. Et distinguit per essentiã, pñtiã, ꝛ potẽtiã. de quibus in. q. 8. diffuse tractatum est. Scõs ꝛo ſpãlis attendit fm esse obtiuũ respectu solius creture rõnalis. Et q; fm hũc sed etiam per gratiã gratis datã: sicut per modũ, deꝰ ipse attingitur vt amatus ꝛ cognit⁹. ſ. tũ sic exiſtit nouo mõ in creatura rationali vt in tẽplo suo. ꝛ pñr fm solã gratiã nouo modo exiſtit.

¶ Circa hanc deductionem dubiũ occurrit: de intento ꝛ de vi ꝓcessus. De intẽto q̃dem an intẽdat nouũ modũ existẽdi tã ẽs disparatũ ab illis quatuor enumeratis. ſ. per essentiã, pñtiam, potentiã, ꝛ vt cognitum ac amatũ: ita q̃ detur quintus modus ꝓ prius gr̃e: fm q̃ pſona diuina existat cũ mittitur. Aut intendit nouum modum existẽdi tanꝝ nouam ſpẽm alicuius istorũ quatuor modorũ. Si primum intendit: ergo falsum dicit: q̃ fm illũ modũ quo amatũ est in amante deus habitat in creatura rõnali: vt in tẽplo. Si vero intendit scõm pari ꝛ forte meliori ratione: nouus hic modus potest poni noua aliquius illorum trium priorum modorum ſpecies: puta esse per essentiam: quoniam gratia est in essentia anime a deo immediatione virtutis ꝛ ſuppositi.

¶ De vi aũt ꝓcessus dubium est primo, qm̃ cã reddita in ifa non est cã. In ifa enim ꝺ: q; cognoscẽdo ꝛ amãdo creatura rõnalis attingit opatione sua ad ipsum deum: ideo fm illã modũ deus habitat in ea: vt in templo. Quod em̃ hoc nõ sit causa: manifeſte probatur: q; cum posita causa ponatur effectus: ſequeretur q̃ in omni creatura rõnali cognoscẽte ꝛ amãte deum habitaret vt in templo suo: quod patet esse falsum in gentilibus philosophis ꝛc.

¶ Dubiũ est 2º. q; cõcesſo q̃ assignata cã sit efficax: ãbiguũ tñ restat vñ ſe quatur exclusiua. ſ. q̃ fm solã gratiã sit nouus modus. Quãuis em̃ deus vt cognitus ꝛ amatus nouo mõ sit ꝓ gratiã: nõ tñ ꝓ solã: q; ꝓ fidẽ ꝛ ꝓphetiam est vt cognit⁹ ꝛ amat⁹ nouo mõ: vt ptz in ꝓphanis exſtibus in mortali pctõ: ꝛ multa opa bona amore dei facientibus. Et quicquid sit de re dato q̃ sit verũ q̃ per solã gratiã sit nouus modus. Cũ hoc ꝓbat in ifa. ꝛ tñ cã nota illationis subditur: sic igit nullus alius effectus põt esse ratio q̃ diuina pſona exiſtat nisi gratia gratũ faciẽs ꝛc. Nulla em̃ alia cã huius illationis in ifa apparet, nisi supradicta q̃ aut solã exponẽtẽ affirmatiuã aut nullam infert. volũtarie igitur exclusiua illata est ꝛc.

¶ Ad ꝑm dubiũ ꝺ: q̃ intẽdit nõ de dispato mõ: sed de ſpẽ nouo quarti modi: ꝛ q̃ quatus modus sit magis habilis ad hoc in ifa duplex rõ insinuat fm duas differẽtias inter ipm ꝛ alios positas. Prima ẽ: q̃ iste ẽ ſpãlis

1. ꝓpriꝰ rõnali creature: reliq̃ ẽo cões sunt oibꝰ. Secũda est, q̃ per istũ deus ipse attingit a creatura, q̃ illos effectus eius tãtũ. Ops em̃ ea excellentẽ missionẽ vtpote diuine pſone ad rõnalia: attendi fm ꝓpriũ ꝛ suꝑmũ rõnalis creature. Hoc aũt̃ pstat nõ esse actus aliquem ꝑm: qm̃ est sicut dormiẽs: nec quẽlibet actũ scõm: ſz cũ q̃ cognoscitur ac amat ipse deꝰ optim⁹: vnde deus vt p gr̃e habit⁹ in aia exñs ignobiliori mõ exiſtit, ꝙ ipse in eadẽ q̃ gr̃e actus. ſ. cognitione ꝛ amore: quã to actꝰ pstat habitus ꝛ tãgere fm se. prestat tactui q̃ aliud: sol⁹ igitur ãrtus modus est fm quẽ nouꝰ ingrẽdy est modus exſtdi dei in creatura rõnali.

¶ Ad 2ᵐ ꝓ 2ᵐ dubiũ sic ꝺ: q̃ ifa ꝑ dicit exponi. Primo vt reddat cãm q̃si ꝓpriũ gñis. Scõd. vt reddat cãm q̃si ꝓpie formẽ. põt siqdẽ intelligi de amore ꝛ cognitione dei absolute: ꝛ potest intelligi de amore et cognitione dei in ſe: vt est ex charitate diligẽtis. Si de amore dei absolute intelligat⁹: tunc redditꝝ rõ. ꝓpriũ ꝛ per se gñis illius nostri modi qui queritur. Et eo em̃ q̃ iste modus quartus est ſpãlis creature rõnali: ꝛ fm eum deus ipse attingitur operatione creature: ſequitur q̃ excellens ille modus quẽ ponit ifa. Et sic ptz nihil obstare obionẽ scõi dubiũ: qm̃ stat, q̃ sit vera cã assignãs ꝓpriũ genus. Et tñ nõ ꝛz. q̃. vbi est illa cã: ibi est illa species: sed ergo ibi est illud genꝰ. ſz em̃ aial sit, ꝓpriũ leonis genus: inuenitur tamen extra leonẽ. Et qm̃ ois spẽs ꝓstituitur ꝺ̃is q̃ se ſti gñis: ꝛ nõ differentia ꝑ accñs: vt ptz. 7. met. ideo ex hoc q̃ ãrtus ille modus est ꝓpriũ genus istius noui: ꝺ̃z q̃ iste nouus modus consistat in differentia dei: vt amati ꝛ cogniti. Et quũ deus vt amatus ꝛ cognitus: ꝓeter cõem modum nõ sit nisi vno mõ simplr loquẽdo. ſ. ꝙ charitatẽ seu gr̃am sctificãtẽ tẽplũ suum ẽ: q̃ ex illa cã habeatur enã exclusiua: de qua est tertiũ dubiũ. At si diceris q̃ in ifa nõ hr̃ q̃ deus nõ est ꝓter cõem modũ amatus: nisi ab his quos inhabitat ꝛc. fateor. Sed memento q̃ author hic supponit ꝓpterea tres gr̃e ꝛ charitatis. Et ꝓptᵉrea tacitis his: cucurrit ad concloñ. Ipsa quoq; exercitatio ecclesiastica nobis hic insinuat. deum em̃ a nullo amari (nisi cõiter) concedimus exñti in peccato mortali seu extra gratiam: quare hoc quasi in

nifestante. Si aut̃ daretur solum signũ gratie gratũ faciẽtis sine gratia, non diceretur dari simpliciter spũsctũs: nisi forte cum aliqua determinatione: fm q̃ ꝺ: q̃ alicui datur spiritus ꝓphecticus vel miraculoꝝ: inquãtum a spiritu sancto habet virtutem ꝓphetandi, vel miracula faciendi.

¶ Utrum patri conueniat mitti. Arti. 4.

229 1.di.15. q.2.art. vnico.

AD quartũ sic ꝓceditur. Uidetur, q̃ patri etiam cõueniat mitti. Mitti em̃ diuinã pſonam est ipsam dari. Sed pater dat seipsum (cum haberi non possit nisi seipso donãte) ergo potest dici q̃ pater mittat seipsum. ¶ ℘. Persona diuina mittitur fm inhabitationẽ gratie. Sed per gratiam tota trinitas inhabitat in nobis: fm illud Jo. 14. Ad eum veniemus: ꝛ mãsi. apud eum faciemus. Ergo quelibet dominarũ pſonarum mittitur. ¶ ℘. Quicquid conuenit alicui persone cõuenit oĩbus ꝓter notiones ꝛ personas. Sed missio non significat aliquã pſonã: neq; etiam notionem, cum sint tñ quinq; notiones: vt supra dictũ est⁽ᵉ⁾. Ergo cuilibet persone diuine conuenit mitti.

183

Sed Contra est, quod Aug. dicit in. 2. lib. de trinit. q̃ solus pater nunquam legitur missus.

Rñdeo Dicendum, q̃ missio in sui rõne importat ꝓcessionẽ ab alio: ꝛ in diuinis fm originẽ: vt supra dictum est⁽ᵉ⁾. Unde cũ pater nõ sit ab alio: nullo mõ cõuenit sibi mitti: sed solum filio ꝛ spiritui sancto: quibus conuenit esse ab alio.

226

Ad primũ Ergo dicendũ, q̃ sũ dare importet liberalem cõicationẽ alicui⁹: sic pater dat seipsum inquantũ se liberaliter cõicat ꝑ se ipsum. Et ꝙ im portet authoritatẽ dantis respectu eius q̃ datur: sic nõ cõuenit dari in diuinis: nisi pſone: que est ab alio: sicut nec mitti.

¶ Ad scõm dicendum, q̃ licet effectus gratie sit etiam a patre: qui inhabitat per gratiã sicut ꝛ filius ꝛ spũssanctus: q; tñ non est ab alio non ꝺ: mitti. Et hoc est q̃ dicit Augu. 4. de trt. q̃ ꝑ cũ in tpe a quoq; cognoscitur nõ ꝺ: missus. Nõ em̃ hz̃ de quo sit: aut ex quo ꝓcedat. ¶ Ad tertiũ dicendũ, quod missio inquantum importat ꝓcessionẽ a mittente: includit in sui significatione notionem non quidem in speciali: sed in generali: ꝓout esse ab alio est commune duabus notionibus.

8 222 230 1.di.15. q.4.ã.1. Et.4.5. c.8. ol. 9.7.c. 23.co.2

¶ Utrum filio conueniat inuisibiliter mitti. Arti. 5.

AD quintũ Sic ꝓceditur. Uidet, quod filio non conueniat inuisibiliter mitti. Missio enim inuisibilis diuine persone attendit: secundum dona gratie. Sed oĩa dona gratie pertinẽt ad spiritumsanctum fm illud. 1. cor. 12. Oĩa operatur vnus atq; idẽ spũs. ergo inuisibiliter non mittit nisi spũssanctus. ¶ ℘. Missio diuine persone sit fm gratiam gratum facientẽ. Sed dona que pertinent ad perfectionem intellectus nõ sunt dona gratie gratum facientis cũ sine charitate possint haberi: sec̃dum illud. 1. ad cour. 13. Si habuero ꝓphetiam: ꝛ nouerim omnem scientiam: ꝛ si habuero omnem fi. ita vt mõtãl. charitatem autem non habeam nihil sum. Cum ergo filius ꝓcedat vt verbum intellectus: videt quod non cõueniat sibi inuisibiliter mitti. ¶ ℘. Missio diuine pſone est quedã ꝓcessio: vt dictũ est⁽ᵉ⁾. Sed alia est ꝓcessio filij: alia spiritussancti. Ergo ꝛ alia missio: si vterq; mittit. Et sic altera ea⁹ superflueret: cum vna sit sufficiens ad sanctificandam creaturam.

126 229

Sed cõtra Est, quod sapiẽ. 9. dicitur de di. sapientia. Mitte illam de celis sanctis tuis: ꝛ a sede magnitudinis tue.

Rñdeo Dicendum, quod per gratiam gratũ facientẽ tota trinitas inhabitat mẽtẽ. fm illud Jo. 14. Ad eum veniemus: ꝛ mansionẽ apud eũ fa. Mitti aũt̃ personam diuinã ad aliquem per inuisibilem gratiã significat nouum modum inhabitandi illius persone, ꝛ originem eius ab alia. Unde cum tam filio q̃m spiritui sancto cõueniat, ꝛ inhabitare per gratiam: ꝛ ab alio esse: vtriq; conuenit inuisibiliter mitti. Patri aũt̃ licet cõueniat inhabitare per gratiam: nõ tñ sibi conuenit ab alio esse: ꝛ per consequens nec mitti⁽ᵉ⁾.

b 201 229

Ad primũ Ergo dicendũ, q̃ licet oĩa dona inquantũ dona fiũt attribuant spirituisctõ: q; hz̃ rõnem primi doni fm q̃ est amor: vt ꝺ. dictũ est⁽ᵉ⁾: aliqua tñ dona fm ꝓpias rõnes attribuunt̃ per quandã appropriationẽ filio. ſ. illa q̃ ptinẽt ad intellectũ. Et hz̃ illa dona attẽdit missio filij. Uñ Aug. dicit. 4. de tri. q̃ tũc inuisibilit filiꝰ cuiq; mittit: cũ a quo q̃ cognoscit atq; percipit. ¶ Ad scõm dicendum, q̃ anima per gratiã conformatur deo. Uñ ad hoc ꝙ aliqua pſona diuina mittatur ad aliquẽ per gratiã: opz̃ q̃ sit assimilatio illi⁹ ad diuinã personã que mittitur per aliquod gratie donũ. Et quia spiritussanctus est amor: per donum charitatis anima spiritui sancto assimilat. Unde secundum modum charitatis attenditur missio spiritussancti. Filius autem est verbum: non qualecunq; sed spirans amorem. Unde Aug. dicit in. 9. lib. de tri. verbũ autem quod insinuare intendimus, cum amore notitia est⁽ᵉ⁾. Non igitur secundũ quam libet perfectionẽ intellectus mittitur filius: sed secundum talem institutionem vel instructionem intellectus: qua ꝓcumpat in affectum amoris vt ꝺ: Joan. 6. Omnis qui audiuit a patre ꝛ didicit: venit ad me. Et in ꝑs. In medi. mea exardescet ignis. Et ibi signanter dicit Aug. q̃ filius mittitur cum a quoq; cognoscitur atq; percipitur. Deree ptio autem experimentalem quandam noti tiam significat. Et hec ꝓpie dicitur sapientia quasi sapida scientia: secundum illud ecclc. 6. Sapientia doctrine fm nomen ei⁹ est.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ cuꝰ missio importet originẽ pſone misse: ꝛ inhabitationem per gratiã (vt supra dictum est⁽ᵉ⁾) si loquamur de missione quantũ ad originẽ: sic missio filij ꝺ: missione quantũ ad originẽ spir. san. sicut ꝛ generatio a processione. Si autem quantum ad effectum gratie: sic cõicant due missiones in radice gratie: sed distinguuntur in effectibus gratie: qui sunt illuminatio intellectus ꝛ inflammatio affectus. Et sic manifestum est quod vna non potest esse sine alia, quia neutra est sine gratia gratum faciente: nec vna persona separatur ab alia.

¶ Utrum missio inuisibilis fiat ad omnes qui sunt participes gratie. Arti. 6.

231 1.di.15. q.3.ã.1. q.1. 2.3. 2.4.

ADsertũ Sic ꝓceditur. Uidetur, quod missio inuisibilis non fiat ad omnes qui sunt participes gratie. Patres em̃ veteris testamenti gratie participes fuerunt. Sed ad illos non videtur fuisse facta missio inuisibilis. Dicitur enim Jo. 7. Nondum erat spiritus datus, quia nondum erat Jesus glorificatus. Ergo missio inuisibilis non fit ad omnes qui sunt participes gratie. ¶ ℘. Profectus in virtute non est nisi per gratiam. Sed missio inuisibilis non videtur attendi fm ꝓfectum virtutis: quia ꝓfectus virtutis videtur esse cõtinuus (cũ charitas semper aut ꝓficiat aut deficiat.) Et sic missio esset cõtinua. Ergo missio inuisibilis non fit ad omnes participes gratie. ¶ Preterea. Christus ꝛ beati plenissime habent gratiam. Sed ad eos non videtur fieri missio. Quia missio fit ad aliquid distans. Christus autem fm q̃ homo ꝛ omnes beati perfecte sunt vniti deo. Non ergo ad omnes participes gratie fit missio inuisibilis. ¶ Preterea. Sacramẽta noue legis cõtinent gratiam: nec tamen ad ea dicitur fieri missio inuisibilis. Non ergo ad omnia que habent gratiam fit missio inuisibilis.

Sed cõtra Est, qõ ꝛz̃ Aug. missio inuisibilis fit ad sancti ficandaz creaturam. Omnis aut̃ creatura habens gratiã sanctificat. Ergo ad omnem creaturam huiusmodi fit missio inuisibilis.

Rñdeo Dicendum, q̃ sicut supra dictum est⁽ᵉ⁾ missio de sui rõne importat q̃ ille qui mittitur vel incipiat esse ꝑ ꝺ: non fuit: (sicut accidit in rebus creatis) vel incipiat esse vbi ꝓius fuit: sed quodã modo nouo fm q̃ missio attribuitur diuinis personis. Sic ergo in eo ad quem fit missio oportet duo considerare. ſ. inhabitationem gratie ꝛ innouationem quandam per gratiam. Ad omnes ergo fit missio in quibus pñptu esset ex ꝓtica subintellectum est. Si vero de animo dei quo ex charitate diligit interpretemur beneficet via. Et eo nãrem. Unde Aug. dicit in. 9. lib. de tri. verbũ autem quod insinuare intendimus, cum amore notitia est⁽ᵉ⁾. Non igitur secundũ quam libet perfectionẽ intellectus mittitur filius: sed secundum talem institutionem vel instructionem intellectus: qua ꝓcumpat in affectum amoris vt ꝺ: Joan. 6. Omnis qui audiuit a patre ꝛ didicit: venit ad me. Et in ꝑs. In medi. mea exardescet ignis. Et ibi signanter dicit Aug. q̃ filius mittitur cum a quoq; cognoscitur atq; percipitur. Deree ptio autem experimentalem quandam noti tiam significat. Et hec ꝓpie dicitur sapientia quasi sapida scientia: secundum illud ecclc. 6. Sapientia doctrine fm nomen ei⁹ est.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ cuꝰ missio importet originẽ pſone misse: ꝛ inhabitationem per gratiã (vt supra dictum est⁽ᵉ⁾) si loquamur de missione quantũ ad originẽ: sic missio filij ꝺ: missione quantũ ad originẽ spir. san. sicut ꝛ generatio a processione. Si autem quantum ad effectum gratie: sic cõicant due missiones in radice gratie: sed distinguuntur in effectibus gratie: qui sunt illuminatio intellectus ꝛ inflammatio affectus. Et sic manifestum est quod vna non potest esse sine alia, quia neutra est sine gratia gratum faciente: nec vna persona separatur ab alia.

¶ Utrum missio inuisibilis fiat ad omnes qui sunt participes gratie. Arti. 6.

231 1.di.15. q.3.ã.1. q.1. 2.3. 2.4.

ADsertũ Sic ꝓceditur. Uidetur, quod missio inuisibilis non fiat ad omnes qui sunt participes gratie. Patres em̃ veteris testamenti gratie participes fuerunt. Sed ad illos non videtur fuisse facta missio inuisibilis. Dicitur enim Jo. 7. Nondum erat spiritus datus, quia nondum erat Jesus glorificatus. Ergo missio inuisibilis non fit ad omnes qui sunt participes gratie. ¶ ℘. Profectus in virtute non est nisi per gratiam. Sed missio inuisibilis non videtur attendi fm ꝓfectum virtutis: quia ꝓfectus virtutis videtur esse cõtinuus (cũ charitas semper aut ꝓficiat aut deficiat.) Et sic missio esset cõtinua. Ergo missio inuisibilis non fit ad omnes participes gratie. ¶ Preterea. Christus ꝛ beati plenissime habent gratiam. Sed ad eos non videtur fieri missio. Quia missio fit ad aliquid distans. Christus autem fm q̃ homo ꝛ omnes beati perfecte sunt vniti deo. Non ergo ad omnes participes gratie fit missio inuisibilis. ¶ Preterea. Sacramẽta noue legis cõtinent gratiam: nec tamen ad ea dicitur fieri missio inuisibilis. Non ergo ad omnia que habent gratiam fit missio inuisibilis.

Sed cõtra Est, qõ ꝛz̃ Aug. missio inuisibilis fit ad sancti ficandaz creaturam. Omnis aut̃ creatura habens gratiã sanctificat. Ergo ad omnem creaturam huiusmodi fit missio inuisibilis.

Rñdeo Dicendum, q̃ sicut supra dictum est⁽ᵉ⁾ missio de sui rõne importat q̃ ille qui mittitur vel incipiat esse ꝑ ꝺ: non fuit: (sicut accidit in rebus creatis) vel incipiat esse vbi ꝓius fuit: sed quodã modo nouo fm q̃ missio attribuitur diuinis personis. Sic ergo in eo ad quem fit missio oportet duo considerare. ſ. inhabitationem gratie ꝛ innouationem quandam per gratiam. Ad omnes ergo fit missio in

pſona diuina fruꝰ. Ter tiũ aũt̃. ſ. q̃ ipa pſona diuina simul datur et mittitur, ꝓbatur: quia ipso gratie dono. ſ. ſ. inhabitatur creaturam.

¶ Super arti. 4.

Tulus clarus.

¶ In corpe vna quẽstio. Circa quã duo. Primo vtrum filius cõueniat mitti, sed filio ꝛ spũssancto. Probat. missio importat ꝓcessionẽ ab alio: ꝛ in diuinis fm originẽ: ſz̃ nõ ꝑsi. ſz̃ ſi. ſ. ſ. ſ. conuenit mitti. Ona probatur: q̃ ꝑ nullo mõ est ab alio: sed filius ꝛ ſ. ſ.

¶ Super arti. 5.

Tulus ex prece dentibus patet.

¶ In corpore vna con clusio. Tam filio quã spũssancto conuenit inuisibiliter mitti. Probat. mitti inuisibiliter personã diuinã significat originem eius ab alia ꝛ inhabitationem illius per gratiam: sed vtriq; conuenit vtriq; horum. ergo vtriq; conuenit mitti. Maior manifestatur ab opposito ꝛ ex tota trinitate et ex patre: quoniam eis conuenit alterum tantum. scilicet inhabitare per gratiam.

226

¶ Super arti. 6.

Tulus clarus est.

¶ In corpe vna exclo implicite rñsiua

Universidad de Deusto
Biblioteca

ḡsito affirmatiue. Missio inuisibilis fit ad oēs participes gratie ꝓbat missio importat inceptionē essendi vel simpliciter vel nouo modo. ergo in eo ad quē fit missio inuisibilis oportet ponere gratiā ⁊ eius notitiā. ergo missio inuisibili fit ad omnes in ḡbus sunt hec duo. ergo ad oēs participes gr̄e.

¶ Aduerte hic q̄ notatus gr̄e nō est a gr̄a distincta tanq̄ gratia possit esse nō noua: ſz ad ostendendū rēpus q̄ fit inuisibilis missio. ¶ Ad hoc ēm non sufficit sola inhabitatio gr̄e: vt ptz in his q̄ sunt in gratia ꝓ illo tempore quo eorum gr̄a nō augef. Est ſ̄ idem tunc inhabitans gr̄a: sed q̄ deest innouatio aliqua. tō tunc eis non fit missio. Et ꝓterea puto authorem subticuisse cōclusionem vltimo illatā quasi intuitū q̄ missio inuisibilis fit ad oēs participes gratie cum aliqua nouitate non ad excludendum quosdā participes: ſz quoddā tēpus vt dictum est: ⁊ diffuse ptz in rubricis argumentorum: in quibus ea q̄ dr̄ de sacramentis ⁊ ꝓ̄o loco ꝓpuio discutienda sunt.

¶ Super arti. 7.

232 locis. ſ. ar. 6. inductis. TItulus ex precedentibus est notus ⁊ de solo queritur spiritusancto: q̄n de filio ꝟstat: q̄ missione visibili missus est: cuius verbum caro factū est.

¶ In corpe duo facit. Primo mḡr̄ quesito vniuersali: q̄n ḡsitum fuerit. i. nō solū de. f. f. sed filio. Secō ponit differentiā inter modū veritusq̄ missionis.

¶ Quo ad pm̄ dicendū est. Conuenies fuit filium ⁊ spiritumsanctum visibiliter mitti ꝓbat sic. Mod⁹ cōnaturalis hois est: vt p visibilia ad invisibilia manus ducat. ergo inuisibilia dei oportuit hoi ꝑ visibilia manifestari. ergo sicut sei ipsum ⁊ eternas ꝓcessiones ꝑ visibilia de hoibus q̄dāmō demōstrauit: ita conueniēs fuit: vt inuisibiles missiones ꝑsonarū: ſ̄ aliquas visibiles ereaturas manifestaret. ℞ ar est ipas visibiliter mitti. ꝑ̄. ꝓ̄na ꝓbat: q̄ deus ꝓuidet oib⁹ ſ̄m vnius cuiusq̄ modū: reliqua sunt satis rōnabilia.

¶ Quo ad 2m. ḍria ē q̄ filio est missus visibilis in quibus hec duo inueniuntur.

Ad pmū Ergo dōm. quod missio inuisibilis est facta ad patres vete. testamenti. Ūñ dicit Aug. 4. de trini. q̄ ſ̄m q̄ filius mittitur inuisibiliter, ſ̄t in hominibus aut cum hoibus. Hoc autem antea factum est in patribus ⁊ prophetis. Cū ergo ꝺr nondum erat datus ſp̄us: intelligimus de illa datione cum signo visibili: q̄ facta est in die pentecostes. ¶ Ad secundū dōm. q̄ etiam ſ̄m ꝓfectus virtutis aut augmentū gratie fit missio inuisibilis. Unde Aug. dicit. 4. de trini. Quod tunc cuiq̄ mittitur filius cū a quoq̄ cognoscitur atq̄ percipitur quantū cognosci ⁊ percipi pōt ꝑ captu, vel ꝓficientis anime in deum vel ꝓfecte anime rōnalis in deo. Sed tū illud ſ̄m augmentum gr̄e ꝓcipue missio inuisibilis attēditur, q̄n aliq̄s ꝓficit in aliquē nouū actū vel nouū statū gr̄e: vt puta cū aliquis ꝓficit in gratiā miraculoū aut ꝓphetie: vel in hoc quod ex feruore charitatis exponit se martyrio aut abrenuntiat his que possidet: aut quodcunq̄ opus arduum aggreditur. ¶ Ad tertium dōm, q̄ ad beatos est facta missio inuisibilis in ipso p̄n⁹ beatitudinis. Postmodum aūt ad eos fit missio inuisibilis, non ſ̄m intentionē gr̄e: sed ſ̄m q̄ aliqua mysteria eis reuelantur de nouo. Quod est vsq̄ ad diē iudicij. Nō quidem attenditur ſ̄m extēsionē gr̄e ad plura se extēdētis. Ad p̄m autem fuit facta inuisibilis missio in p̄n⁹ sue conceptionis⁹. non aūt postea: cum a p̄n⁹ sue conceptiōis fuerit plenus omni sapia ⁊ gr̄a. ¶ Ad 4m dōm, q̄ gr̄a est in sacris noue legis instar, sicut forma artificiati est in instrīs artis ſ̄m quendam discursum ab agente in patiens. Missio aūt nō ꝺr fieri nisi respectu termini. Ūñ missio diuine persone non fit ad sacramenta: sed ad eos qui per sacramenta gratiam suscipiunt.

¶ Utrum spiritui sancto conueniat visibiliter mitti. Articu. 7.

Ad septimum Sic procedit. Uidetur quod spiritui sancto non conueniat visibiliter mitti. Filius enim secūdum quod visibiliter missus est in mundo dicitur esse minor patre. Sed nūq̄ legitur spiritus ſan. minor patre. Ergo spiritui sancto nō conuenit visibiliter mitti. ¶ ꝑ̄. Missio visibilis attēditur ſ̄m aliquā creaturā visibilem assumptam: sicut missio filij ſ̄m carnem. Sed spiritus sanctus non assumpsit aliquam creaturā visibilē. Ūñ non pōt dici q̄ in aliquibus creaturis visibilibus sit alio modo q̄ in alijs: nisi forte sicut ī signo: sicut est etiā in sacris ⁊ in oībus figuris legalibus. Non ergo spūs ſan. visibiliter mittitur: vel op⁹ dicere q̄ ſ̄m oīa hmōi eius missio attenditur. ¶ ꝑ̄. Quelibet creatura visibilis est effectus demonstrās totā trinitatē. Nō ergo per illas creaturas visibiles magis mittitur spūs sanctus q̄ alia p sona. ¶ ꝑ̄. Filius visibiliter est missus ſ̄m dignissimā visibiliū creaturarū. ſ. secundum nām humanam. Si igit spūs sanctus visibiliter mittit: debuit mitti ſ̄m aliq̄s creaturas rōnales. ¶ ꝑ̄. Que visibiliter fiunt diuinitus, dicūtur ꝓprie ꝑ ministeriū angelor⁹: vt Aug. ꝺr. 3. de tri. Si ergo aliq̄ spēs visibiles apparuerunt, hoc factū fuit ꝑ angelos. Et sic ipsi angeli mittunt: et nō spūs sctūs. ¶ ꝑ̄. Si spiritus sctūs visibiliter mittat: ḥ non ē nisi ad manifestādū inuisibilē missionē: q̄ suisibilia p visibilia manifestant. Ergo ad quem missio inuisibilis facta nō fuit: nec missio visibilis fieri debuit: ⁊ ad omnes ad quos fit missio inuisibilis, siue in nouo, siue in veteri testamēto missio visibilis fieri debet. Nō ptz esse falsum. Non ergo spiritus sanctus visibiliter mittitur.

Sz cōtra Est, q̄ ꝺr Matth. 3. q̄ spūs sanctus descēdit super dominū baptizatū in specie colūbe.

Rñdeo Dōm, q̄ deus ꝓuidet omnib⁹ ſ̄m vniuscuiusq̄ modū. Est aūt modus connaturalis hoīe: vt p visibilia ad inuisibilia man⁹ ducat (vt ex supradictis ꝑz ⁊.) Et tō inuisibilia dei oportuit hoi ꝑ visibilia manifestari. Sicut igitur seipsum de⁹ ⁊ ꝓcessiones eternas ꝑsonarū per creaturas visibiles ſ̄m aliqua indicia hoibus quodāmodo demōstrauit: ita cōueniēs fuit vt etiā inuisibiles missiones diuinarū personarum ſ̄m aliq̄s visibiles creaturas manifestarētur. Aliter tñ filiꝰ ⁊. ſ. f. Nā spūs ſan. inquātū ꝓcedit vt amor ꝓtulit eē sanctificatiōis donū. filio aūt inquātū est. f. f. ꝑn⁹ ꝓtulit esse sanctificationis hui⁹ author. Et tō filio visibiliter missus est tanq̄ sanctificationis author: sed. f. f. tanq̄ sanctificationis indicij.

Ad primū Ergo dōm, q̄ filius creaturā visibilē, in qua apparuit in vnitatē ꝑsone assumpsit: sic vt q̄ de illa creatura ꝺr, de filio dei dici possit. Et sic rōne nature assumpte filius ꝺr minor patre. Sed spi. san. non assumpsit creaturā visibilem in qua apparuit in vnitatē ꝑsone: vt q̄ illi conuenit de illo predicet. Ūñ non pōt dici minor: ꝑ ꝓpter in visibilē creaturā. ¶ Ad 2m dōm, q̄ missio visibilis spūs sancti nō attēditur ſ̄m visionem imaginariā, q̄ est visio ꝓphetica: q̄ vt Aug. ꝺicit. 2. de tri. visio ꝓphetica nō est exhibita corporeis oculis ꝑ formas corporeas: sed in spū ꝑ spuales corporū imagines. Colūbā vero illam ⁊ ignē oculis viderūt quicunq̄ viderūt. Neq̄ iterū sic se habuit spiritus sctūs ad hmōi spēs sicut filius ad petrā: q̄ ꝺr petra erat rp̄s. Illa ēm petra tā erat in creatura: ⁊ ꝑ actionis modū nuncupata est noie rp̄i, quā significabat. Sed illa colūba ⁊ ignis ad hec tm̄ significanda repēte exiterūt. Sed videnē esse sīlia flāme illi que in rubo apparuit Moysi ⁊ illi colūbe: quā pp̄s in eremo sequebatur: ⁊ fulgurib⁹ ac tonitruis: que fiebant cū lex daretur in mōte. Ad hoc ēm rerū illarū corpalis extitit spēs, vt aliq̄d significaret atq̄ ꝓdicaret. Sic igit apparet q̄ missio visibilis: neq̄ attenditur ſ̄m visiones ꝓpheticas: q̄ fuerūt imaginarie ⁊ non corpales: neq̄ ſ̄m signa sacralia ve. ⁊ noui test. in q̄bus quedā res ꝑ exītes assumūtur ad aliq̄d significādū. Sed. f. f. visibiliter ꝺr esse missus in q̄tum fuit mōstratus in quibusdā creaturis, sicut ignis ad hoc spāliter factis. ¶ Ad 3m dōm, q̄ ꝛ illas creaturas visibiles tota trinitas opata sit: tñ facte sunt ad demōstrādū spāliter hāc vel illā ꝑsonā. Sicut ēm diuersis noibus signatur p̄ ⁊ filius ⁊. f. f. ita etiam diuersis reb⁹ significari potuerūt: q̄uis iter eos nulla sit separatio aut diuersitas. ¶ Ad 4m dōz, q̄ persona filij declarari oportuit, vt sanctificationis author. (vt dictum est.) Et tō oportuit q̄ missio visibilis filij fieret ſ̄m nām rōnalē cui⁹ est agere: ⁊ cui pōt competere sanctificari. Ad diciū aūt sanctificatiōis esse potuit quecunq̄ alia creatura. Ne q̄ oportuit q̄ creatura visibilis ad hoc formata esse assumpta a. f. f. in vnitatē ꝑsone cui nō assumeret ad aliquid agendū: sed ad indicādū tm̄. Et ꝓpter hoc etiā non oportuit q̄ duraret, ni si q̄diu perageret officiū suū. ¶ Ad 5m dōz, q̄ ille creature visibiles formare sunt ministerio angelorum nō tū ad significandū ꝑsonā angeli: sed ad sigñandā personā. f. f. Quia igitur. f. f. erat in illis creaturis visibilibus, sicut signatū in signo: ꝓpter hoc ſ̄m eas spūs sctūs visibiliter mitti ꝺr ⁊ nō angelus. Ad 6m dōm: q̄ nō est de necessitate inuisibilis missionis: vt semper manifestetur p aliq̄d signū visibile exterius: sed sicut ꝺr. 1. Corin. 12. manifestatio spūs datur alicui ad vtilitatem. f. ecclesie. Que quidem vtilitas est: vt per hmōi visibilia signa fides confirmetur ⁊ propagetur. Quod quidē ꝓncipaliter factum est per rp̄m ⁊ per apostolos: ſ̄m illud heb. 2. Cum initiū accepisti enarrari p dōm ab eis qui audierūt in nos confirmata est. Et tō spāliter debuit fieri missio visibilis spiritus sancti ad rp̄m ⁊ ad apl̄os, ⁊ ad aliquos ꝓmitiuos sanctos in q̄b⁹ quodāmō ecclesia fundabatur: ita tq̄ visibilis missio facta ad rp̄m demōstraret missionem inuisibilem: non tunc: sed in ꝓncipio sue conceptionis ad eū factam. ℮. Facta aūt est missio visibilis ad rp̄m: in baptismo q̄dē sub specie colūbe, q̄ est animal secūdū: ad ostēdēdū in rpo authoritatē donandi gratiā per spūalē regenerationē: (vnde vox ꝑris intonuit, hic est filius meus dilectus,) vt ad similitudinē vnigeniti alij regenerarētur. In trāsfiguratione vero sub specie nubis lucide ad ostēdendam exuberantiam doctrine. Unde dictum est. Ipsum audite. Ad apostolos aūt sub specie flatus, ad ostendendam potestatem

biliter trāſ sanctificationis actor: vt ptz in ꝓcessu sacre scripture. Spūs autez sctūs tanq̄ sctificatiōis indicij: vt in baptismo rp̄i appet. Nō aūt hmōi ꝺne satis accommoda reddūt ex cōdōnib⁹ notionalibus: q̄ fr̄s filio ē ꝑn⁹. f. f. ipe aūt. f. f. est donū: inquātum procedit vt amor vt ex supradictis ptz.

¶ Super Art. 8.

238 2. dist. 15 q. 3. Et po. q. 10. ar. 4 ad 4m. IJulꝰ clarꝰ est.

¶ In corpe tria facit ꝓmo refert duas opiniones. secundo salvat vtrasq̄. tertio excludit obiectionē ibi. Non autē ꝓpter hoc homo: ⁊ quoniam omnia ordinate sunt in litera ac clare non opus est mora. Ad euidentiam tamen huius questionis: scito q̄ oprima via omnes difficultates soluendi est dicere q̄ missio est nomen multiplex: hās multas intentiones quemadmodū nomina tractata in. 5o meta. e q̄ intēciones eius sunt he q̄ narrāntur in ſ̄a. f. processio missi a mittēte ſ̄m se: ⁊ ſ̄m nouum modum essendi. Et rursus ꝓcessio missi ſ̄m se ab aliquo: et ſ̄m nouū modū essendi a mittēte. ⁊ sēda in rētio reducif ad ꝓmā trāſ ad potiorē. Et ꝓpterea in ꝓmo articu. huiꝰ q̄nis author ꝺicit: q̄ de rōne missiōis est ꝓcessio missi a mittente: loquebatur ēſ de primaria intentione missionis hic autē nō oblitus distinguit: vt secundam intentionem eiusdē adūceret: ꝑsertim ob reuerentiam Aug. sanctorum ⁊ magistri in. 15. dist. 1. vbi. q. 3. ar. 1. diffuse rationem sce intentionis inuenies.

¶ Super. q. 44. ar. 1.

IN titulo: ly omne ens non stat ꝓ omni re alia a deo: aliquin superflueret sequens articulus: sciendum quod ꝓprie dicitur ens. vt sunt apud nos composita: ⁊ in superioribus: que subsistunt. Ly creatum nō ꝓprie sumitur: quoniam in toto decursu huius articuli: nulla fit difficultas de causalitatis modo significato per creationem: sed significat ly creatum in ꝓposito causatū effectiue. hoc enim intendit discutere. Ūñ hic idem titulus in distinctione articulorum huius q̄nis ꝓponit in ſ̄a primo sic: vtrum deus sit causa efficiēs ministerij in dispēsatione sacramētorum. Unde dictum est eis. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Sed sub linguis igneis ad ostendendum officium doctrine. Unde dicitur quod ceperunt loqui variis linguis. ¶ Ad patres autem veteris testamenti missio visibilis spiritussancti fieri non debuit: quia ꝓtius debuit perfici missio visibilis filij quam spiritussancti: cum spiritussanctus manifestet filium, sicut filius patrem. Fuerunt autem facte visibiles apparitiones diuinarum personarum patribus veteris testamenti. Que quidem missiones visibiles dici non possunt: quia non fuerunt facte (secundum Augustinum) ad designandum inhabitationem diuine persone per gratiam: sed ad aliquid aliud manifestandum.

¶ Utrū aliqua persona diuina mittat, nisi ab ea a qua procedit eternaliter. Arti. 8.

A Doctauum Sic procedit. Uidetur, q̄ nulla persona diuina mittatur, nisi ab ea a qua procedit eternaliter. Quia sicut dicit Augustinus. 4. de trinita. Pater a nullo mittitur: quia a nullo est. Si ergo aliqua persona diuina mittitur ab alia, oportet q̄ sit ab illa.

¶ ꝑ̄. Mittens habet authoritatem respectu missi, sed respectu diuine persone non potest haberi authoritas, nisi secundum originem. Ergo oportet q̄ diuina persona que mittitur sit a persona mittente.

¶ ꝑ̄. Si persona diuina potest mitti ab eo a quo nō est: nihil prohibebit dicere q̄ spiritussanctus detur ab homine, quamuis non sit ab eo. Quod est contra Augu. 3. de trinitate. Ergo diuina persona non mittitur nisi ab ea a qua est.

Sed cōtra Est. q̄ filius mittitur a spiritusancto ſ̄m illud Isa. 48. Nūc misit me dominus deus ⁊ spiritus eius. Filius autem non est a spiritusancto. Ergo persona diuina mittitur ab ea a qua non est.

Respondeo Dicendum, q̄ circa hoc inueniūtur alii qui diuersimode locuti esse. Secūdū quosdam enim persona diuina nō mittitur: nisi ab eo a quo est eternaliter. Et ſ̄m hoc cum dicitur filius dei missus a spiritusancto referendū est hoc ad humanā naturam: ſ̄m quam missus est ad ꝓdicādum a spiritusancto. Aug. autē dicit. 2. de trini. q̄ filius mittitur ⁊ a se ⁊ a spiritusancto: ⁊ spiritussanctus etiam mittitur ⁊ a se ⁊ a filio, vt sic mitti in diuinis non conueniat cuilibet ꝑsone, sed solum persone ab alio existēti: mittere autem cōueniat cuilibet ꝑsone. Utrūque autem habet aliquo modo veritatem. quia cum dicitur aliqua persona mitti designatur ⁊ ipsa ꝑsona ab alio existēs: et effectus visibilis aut inuisibilis, secundum quem missio diuine persone attenditur. Si igitur mittens designetur vt principium persone que mittitur: ſ̄i non quelibet persona mittit: sed solum illa cui conuenit esse principium illius persone. Et sic filius mittitur tantum a patre: spiritussanctus autē a patre ⁊ filio. Si vero persona mittēs intelligatur esse ꝓncipiū effectus ſ̄m quem attenditur missio: sic tota trinitas mittit personam missam. Nō autem ꝓpter hoc homo dat spiritumsanctum: quia neceſſectum gratie potest causare. ¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

¶ De prima causa oīm entium ⁊ de processione creaturarum a deo. Qō. 44.

Post Considerationem diuinarum personarū considerandum restat de processione creaturarum a deo. Erit autem hec consideratio tripartita vt primo consideretur de ꝓductione creaturarum. Secundo de earum distinctione. Tertio de conseruatione ⁊ gubernatiōe. ¶ Circa primum tria sunt considerāda. Primo quidem que sit prima causa entium. Secundo de modo procedendi creaturarum a prima causa. Tertio vero de principio duratiōis rerum. ¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo vtrum deus sit causa efficiens omnium entium. Secūdo vtrum materia prima sit creata a deo: vel sit principium ex equo coordinatum ei. Tertium vtrum deus sit causa exemplaris rerum, vel sint alia exemplaria preter ipsum. Quarto vtrū ipse sit causa finalis rerum.

¶ Utrum sit necessariū omne ens esse creatum a deo. Artic. 1.

A primum Sic procedit. Uidetur, quod non sit necessarium omne eius esse creatum a deo. Nihil enim prohibet inuenīri rem sine eo quod nō est de ratiōe rei: sicut hominē sine albedine. Sz habitudo causati ad causam non videtur esse de ratione entium: quia sine hac possunt aliqua entia intelligi. Ergo sine hac possunt esse. Ergo nihil prohibet esse aliqua entia non creata a deo.

¶ ꝑ̄. Ad hoc aliquid indiget causa efficiente vt sic. Ergo quod non potest non esse nō indiget causa efficiente. Sed nullum necessarium potest non esse: quia quod necesse est esse non potest non esse. Cū igitur multa sint necessaria in rebus, videtur q̄ non omnia entia sint a deo. ¶ ꝑ̄. Quorumcunq̄ est aliqua causa, in his pōt fieri demonstratio q̄ cām illā. Sed in mathematicis non fit demōstratio per cām agentē: vt per philosophum patet in. 3. metaphy. Non igitur oīa entia sunt a deo: sicut a causa agente.

Sed cōtra Est, q̄d dicit Ro. 11. c. Ex ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso sunt omnia.

Respondeo Dōm, q̄ necesse est dicere omne quod quodcunq̄ modo est, a deo esse. Si enim aliquid inuenitur in aliquo ꝑ ꝓticipationē, necesse est quod causetur in ipso ab eo: cui essentialiter cōuenit: sicut ferrum fit ignitū ab igne. Ostensum est autē supra e, cum de diuina simplicitate ageret q̄ deꝰ est ipsum esse per se subsistens. Et iterū ostensum est quod esse subsistēs nō pōt esse nisi vnum e. Sicut si albedo esset subsistens non posset esse nisi vna cū albedines multiplicentur secundū recipientia. Relinquitur ergo q̄ omnia alia a deo non sint suum esse: sed ꝑticipāt esse. Necesse est igitur quod omnia que diuersificantur secūdum diuersam participationem essendi, vt sint perfectius, vel minus pfecte: causari ab vno ꝓmo ente q̄ perfectissime est e. Unde ⁊ Plato dixit: q̄ necesse est ante omnem multitudinē ponere vnitatem. Et Aristoteles dicit in. 2. metaphysi. quod id quod est maxime ens ⁊ maxime verum, est causa omnis entis ⁊ omnis veri: sicut id quod est maxime calidū est causa omnis caliditatis.

omnium entium vbi manifeste ptz q̄ diximus: ⁊ ide etiā ostēdit litera in conclusione rubrisita. Usus est autem author: nō casu ly causa efficiens: ⁊ ly creatum: sed ea rōne, vt ostēderet q̄ gratia materie hic duo coincidūt. Omne ens est creatū: ⁊ oē ens est factum a deo ⁊c.

¶ In corpe vnica est conclusio rubrisita q̄sito affirmatiue. Necesse est oē q̄ quocūq̄ mō est a deo esse. et ꝓbat sic: omne inuentum in aliquo per participationē causatur ab eo cui inest per essentiaz. Sed esse inuenit in oībus aliis a deo ꝑ participationē ⁊ in deo ꝑ essentiam: ergo omnia alia entia causata fūt ab ipso deo. Maior manifestatur in ferro igne: ⁊ igne. Minor vero quo ad deum. ꝓbatur ex q̄. tertia: in qua probatum est: q̄ deus est ipsum esse subsistens: quo ad alia ꝛo a deo sic: esse subsistēs non est nisi vnum. ergo oia alia a deo non sunt suū esse: ergo participant esse. Ads et probatum dicitur. q̄nc 7a articulo primo. ad tertium ⁊ clarius articulo secundo eiusdem questionis: ⁊ manifestatur exemplo: sicut si albedo esset subsistens ⁊c. et additur ratio: quia multiplicatio est ſ̄m recipientia. Et confirmatur tota ratio authoritatibus Platonis ⁊ Aristotele.

234 2. dist. 1. q. 1. ā. 2. 2. 3. 2 di. 17. q. 1. ar. 2. Et. 2. ꝑ. ca. 6. 15 et. 16. et epus. 3. ca. 68 et. 69. et opus. 15. ca. 9

¶ Circa hanc rationem multa sunt aduertenda: ⁊ circa literam ⁊ circa rem. Circa literam quidē. Aduerte primo: q̄ quum in cōclusione dicitur: omne quod quocunq̄ modo est. significatur omnis modus entis cōstitutiuus cuiuscūq̄ generis: ⁊ non communis seu transcendēs modus: quo ens distinguitur ꝑ actum ⁊ potentiā: ita quod sensus est omne quod est quid qualevel quātum ⁊c. non est sensus, omne quod est actu vel potentia. Dico autem hoc ꝓpter materiam primam q̄ sequēti reseruatur articulo. et ꝓpter ipsum actum essendi: de quo verificari non potest q̄ non est suum esse q̄ tamen in minore sumitur de omni alio a deo. Aduerte scō: q̄ ꝓpōdo reputat literā: q̄ oia alia a deo nō sunt suū esse: ⁊ ꝓticipāt esse: Quo ad rem

17 25 33 264 229 34 333

vero scito: q illa rō in terminis cōib⁹ cōis est sapientib⁹ fere oīb⁹. dissensio aūt est in exponē terminos ⁊ probatiōib⁹. Ad euidēnā igit maioris scito q illa cōis est platonicis ⁊ peripateticis: si illud p ēnīa inuenit: ⁊ est ppō ſm se immediata: q ad nos autē manifestat: q impfecta a pfectis: ⁊ p aliud a p se nāt deriuant. Nocat aūt res p ēnīa: qñ hz tres cōditiones. Primo q est ipsa nā: quia bonitas vel albedo. Scdo q est nō ficta quouis mō: quod dico pp animā intellectiuā ⁊ imaginarias positiones, si albedo vt qua-

tuor separaretur, ⁊ sic cōseruaret absq; etiā quantitate. Tertio q est in seipsa nāt subsistēs: qđ dico pp modum signi:ficādi nois abstracti: res ēm albedinis nominis significata: nō est albedo per essentiam nisi ſm modum significādi. Res aūt p participationez habeat cām, vt ꝺ: in. 8. phy. Sed hoc manifeste falsum apparet in scientijs demōstrationis in quibus principia necessaria sunt cāe cōclusiō necessariarū. Et iō dicit arist. in. 5. meta. qđ sunt quedā necessaria q̄ hūt ne quouis alio modo cām sue necessitatis. Non ergo pp hoc solū requirit cā agens: q: effectus pōt nō esse, sed q: effectus nō esset si cā nō esset. Nec ēm cōditionalis est vera, sue añs ⁊ oñs sint possibilia siue impossibilia. ¶ Ad tertiū dōm, q mathematica accipiunt, vt abstracta ſm rationē: cum tñ nō sint abstracta secundū esse. Uniqūq; autē competit hñe cām agentē ſm q hz eē. Licet igitur ea q̄ sunt mathematica habeant cām agentem: non tñ ſm hanc bitudinē quā hñt ad cām agentē cadunt sub consideratione mathematici. Et ideo in scientijs mathematicis non demonstratur aliquid per causam agentem.

¶ Utrū mā prima sit creata a deo. Art. 2.

AD secundū Sic procedi-
ditur. Uidetur, q mā prima non sit creata a deo. Oē ēm qđ fit cōponitur ex subiecto ⁊ ex aliquo alio: vt ꝺ: in. 1. physi. Sed materie prime non est aliquod subm. Ergo materia prima nō potest esse facta a deo. ¶ Ꝑ. Actio ⁊ passio diuiduntur cōtra seinuicē. Sed sicut pmū principium actuum est deus: ita primū principiū passiuū est mā. Ergo de⁹ ⁊ mā prima sunt duo principia cōtra seinuicē diuisa: quoꝝ neutrū est ab alio. ¶ Ꝑ. Omne agens agit sibi simile. Et sic cū oē agēs agat inquātū est actū: sequit quod omne factū aliquo modo sit in actu. Sed materia prima est tñ in potētia inquātum huiusmodi. Ergo contra rationem materie prime est quod sit facta.

Sed cōtra Et qđ dicit August. 11. confes. Duo fecisti domine vnū prope te. s. angelum: aliud prope nihil. s. materiam primam.

Respondeo Dōm, qđ antiqui phi paulatim ⁊ ipi pedetētim intrauerunt in cognitionē veritatis. A principio ēm quasi grossiores existentes nō existimabāt esse entia nisi corpora sensibilia⁹. Quoꝝ qui ponebant in eis motum nō cōsiderabāt motū nisi secundum aliqua accīa: vtputa ſm raritatem ⁊ densitatē per congregationē ⁊ segregationem. Et supponentes ipsam subam corpoꝝ increatā, assignabat aliquas causas hmōi accidētalium trāsmutationum. vtputa amicitiam litē intellectum aūt aliquid hmōi. Ulterius vero procedētes distinxerūt per intellectū inter formā substantialē ⁊ mām quā ponebāt: increatā: ⁊ perceperūt transmutationem fieri in corporibus ſm formas essentiales. Quarum trāsmutationū quasdam causas vniuersaliores ponebant vt obliquum circulū ſm Aristo. vel ideas ſm Platonē. ¶ Sed cōsiderandum est q materia per formā contrahit ad determinatā spēm⁹: sicut substātia alicuius spēi p accīs et aduentēs cōtrahit ad determinatū modū essendi: vt hō cōtrahit per albū. Utrūq; igit considerauerūt ens particulari quada consideratione: vel inquantū est hoc ens: vel inq̄tū est tale ens. Et sic rebus causas agētes particulares assignauerūt. Et vlterius aliqui erexerūt se ad cōsiderandū ens inquantū est ens: ⁊ considerauerūt causam rerū non solum ſm q sunt hec vel talia: sꝫ ſm q sunt entia. Hoc igit qđ est causa rerū in q̄tum sunt entia opꝫ esse causaꝫ rerū: nō solum ſm q̄ sunt talia per formas accidētales nec ſm q̄ sunt hec p formas substātiales: sed etiā ſm omne illud qđ pertinet ad esse illoū quocūq; mō⁹. Et sic opꝫ pone re etiā mām ꝑmā creatā abvsq causa entiū.

¶ Quo ad ȝm. Rituo dicit. Ꝓtio ȝm ordinē cāꝝ trāsmutationū accēntalium. Scōo sēm ordinē cāꝝ trāsmutationū subaliū. Tertio ibi: sꝫ considerādū ē. Queniēnā inter hos ordines iter se. ⁊ ꝓsilit in hoc qđ vtrobiq; phi cās agētes pticāres reb⁹ assignauerunt qđ, pbat: qt vtroq; mō sēi crauerunt ens particulare. pticulr. s. in q̄tū est tale ens: vel inq̄tuz est hoc ens: qđ, pbat: qt sicut subm p formā subalē ⁊ hzitur ad determinatum modū essendi: ita mā prima p formā subalē ad determinatā spēm. Quarto, ȝm ordinem pōt cāz: ⁊ in eo est cā entiū inq̄tuz sunt entia: ⁊ inuestigata. vt ꝺ: in. 8. ea ex ꝑsideratione entium: nō solū ſm q̄ sunt hec vel illa vt in prioribus: sꝫ ſm q̄ sunt entia.

¶ Circa hos cāz ordines. Aduerte primo q̄uo sumat ens seu eē hoc in loco. Tres ēm hic ponunt rerū ꝓdones. s. eē accīntale: eē subale: ⁊ esse absolute ē inter se non vnifor- 235
miter distinguūt. Nā ter esse subale ⁊ accīn tale manifesta ē dispa- Po. q. 7. ad 3m. Et. 1. co. 1. 1. in 3no.
tio. Esse aūt absolute nō est ȝa res: sed hz eē ad illa: sīl sicut aial ad tale ⁊ tale aial. Et ꝓptera ꝙuis semper quum sit aliquod esse siue subale siue accīntale fiat esse: sicut quū fit hō: fit aial: ⁊ quum albū fit coloratū. Non tñ semp eē sit p se: sed q̄nq; p accīs: ⁊ q̄nq; p se. Et quū dđ fit esse p accīs: ab oi cā fit: ⁊ extra prescns est. ꝓpositū: quū aūt fit p se: a sola cā entis inq̄tum ens fit. Et hoc modo ꝑis litera de ipso esse seu ente loquit: ⁊ hoc insinuat illa specificationis nota inq̄tum entia. Et ꝓpea in lra ꝺ: q̄ cōsiderātes cās trāsmutationū tam substantialiū q̄ accīntaliū: cōsideraverunt res sub quadā particulari considera tione. i. ſm quādā rōnē spāles: ⁊ nō ſm rōnē vlissimā. i. ꝓsideraverūt inq̄tū tur. ergo. a. egetcā. illi aūt interpbantur de rē o est causa mālter. ¶ Circa eandē ꝛisionem diligēter aduerte q̄ author explicite cōcedit plura entia ne cessaria: qđ etiā ꝑbat i 2° ȝ gē. ca. 3°. Et scito q ſm rē nulla forte est dissensio Scoti ab author. nec. s. nūmō in vocabulis: qm Scot⁹ ⁊ alij sequaces eiꝰ: nomine necessarij simpli citer intelligunt id qđ nulla potentia potest non esse: ⁊ sic solū deū dicunt necessariū simpliciter. S. Tho. aūt quinti meta. necessariū simpliciter vocat id qđ nō pōt nō esse. ꝑ potentiā in se. Et ꝓptera concedit ⁊ probat: multa entia necessaria simplr. Et reuera: q: iudicium de rebus debet dari ⁊ dici ſm ꝓpria ipsarum rerū: ⁊ non ſm extranea: rōnabiliter est nominatio authoris: qm multa entia sint que in se nullā habent potentiam ad non esse: ⁊ sic verū est simplr, q nō possunt non esse: ⁊ cōsequenter q̄ sunt entia necessaria: ꝙuis ſm potentiam logicam ⁊ potentiam in alio. s. deo: omnia alia a deo possint non esse. Et hinc habes q̄ pueriliter ne dicam ignoranter: ꝓesumserūt quidam dicere q̄ verba sancti Tho. in hac mā male sonant. Attendant naturis rerū: sermoni formali ac ꝓprio: ⁊ intentionibus metaphysicis: ⁊ deprehendent eccitatem ꝓpriam.

¶ Circa eādē ꝛisionē nota: q quidā authoritates illatas in lra ex 5° meta. tex. 6. 7. 8. phy. tex. 15. dicūt nō esse ad ꝓpositum: q: Arist. loquitur de cōplexis ⁊ non de incōplexis. Sed rudis valde interpretatio hec est. Tum q: 8. physi. hoc dicit tractando de principio motus eterni cōtra Democritum: volentis q̄ rei eterne querenda sit cā: ⁊ ad hoc manifestandū inducit de triangulo habente tres angulos. Tū qz. 5. metaphy. ꝓsitō de complexis tractauit: subdit duplex esse necessariū. s. ex se ⁊ ab alio: ⁊ vult q̄ necessarium ex se sit omnino simplex: ⁊ loquitur de deo. Tum q: causa cōplexorum in essendo. est causa, in rerum nā illius esse qđ sub affirmatione vel negatiōe subiacet: quod constat esse incomplexum: omnis nanq; complexio in sola est ala-

¶ Super arti. 2.

In titulo creatū non accipitur ꝓpie vt distinguitur contra increatum sed vt distinguitur contra increatum. s. in cauatum effe: tiue.

¶ In corpore duo facit. Primo ponit tres ordines causarum efficientium: paulatim ꝛa phis inuentos. Secundo ibi: hoc igitur, respondet quēstio-

aliud ens in actu: ideo nullū transmutās facit per se ens: sed ꝑ accīs trāsmutās. Et quo enim inuenit ens: hz nō illud qđ intēdit gñare: non ideo agit p se vt faciat ens: sed accidit vt intēdēdo facere tale ens: faciat etiā ens: vñ si nō intēderet facere nisi ens: non ageret: q: iam ante actionē suā est. Si itaq; peripatetica hec doctrina, ⁊ optime fundata super cōtinua experiētia ⁊ rationes: vera est: ꝓpō dicere: q: sicut ad hoc q̄ colo: ratū fiat per se: ꝓpz q̄ nō ꝓfuerit color: atū: ita ad hoc q̄ ens: fiat p se: ꝓpz q̄ nō ꝓfuerit ens: hoc aūt est nihil esse ⁊ totum fieri non ex aliq̄. Et sic opz: q̄ si ens fit ꝑ se q̄ fiat post mihil ipsi⁹ entis. Et ex his ꝓtz rō dictoꝝ in lra: et eo nāq; 234
trāsmutās dē inuēstū dām determinat: manifeste ꝓz sequit: qđ nō fiat ꝑ se ens: ſꝫ de terminat ad hoc vel il lud. Mā ēm ꝓma et 336
si ſm se non sit q̄d vel quale: est tñ tali pacto ens: qđ vnūq; dz ex se p̄dicibile seipa ponit extra nihil. Est. n. aliqđ oim. Et ꝓpea meri to impedit causationē entis in eo q̄ ens: ⁊ ab agente per se ens: opz ꝓduci effectum totū sin cathegoreomatice: vt in litera dicitur.

¶ Ad ȝm Ꝺ dubiū ꝺ: q̄ de cāis intrinsecis loquendo: eedē ēntia nō eodē mō sunt causę entiū in eo q̄ entia est causa exēplaris earū. ¶ Ꝑ. Omne quod fit ꝑticipationē reducit ad aliqđ ꝑ se existens, vt ignitū ad ignē: sicut iā dictū est e. Sꝫ q̄cūq; sunt in sensibilib⁹ reb⁹, sunt solus ꝑticipationē alicui⁹ spēi. Ꝺ: er hoc ꝓz: q̄ in nullo sensibiliū inuenit solū id qđ ad rōnem spēi ꝑtinet, sed adūgunt principijs spēi principia individuātia. Opz ergo pone re ipsas spēs ꝑ se existētes⁹ vt ꝑ se hoiez ⁊ p se equū ⁊ hmōi. Et hec dīr exēplaria. Sunt igitur exemplaria res quedam extra deum.

¶ Ꝑ. Scientie ⁊ diffinitiones sunt de ipsis speciebꝰ: nō ēm q̄ sunt in particularib⁹: q: particulariū nō est sciētia nec diffinitio. Ergo sunt q̄daꝫ entia q̄ sunt entia vel species nō in singularibus. Et hec dicuntur exemplaria. Ergo idem qđ ꝓius. ¶ Ꝑ. Hoc idez videt ꝑ dio. qui dicit. ȝ. ca. de di. no. quod ipsum ſm se esse ꝓius est eo qđ est ꝑ se vitā esse: ⁊ eo qđ est ꝑ se sapientiam esse.

Sed cōtra Est, q exēplar est idē quod idea. Sed ideę (ſm ꝙ Aug. lib. 38. q. dicit) sunt forme ꝓincipales que diuina intelligentia cōtinentur. Ergo exēplaria rerum nō sunt extra deum.

¶ Ad ȝm Ꝺ dubiū ꝺ: q de cāis intrinsecis loquendo: eedē ēntia nō eodē mō sunt causę entiū in eo q̄ entia et transmutabilia vt sic. ſ. mā ⁊ forma: vt patet primo phȳsi. ⁊. 7. meta. Transmutabilia ēm ēt inq̄tū entia: ex mā ⁊ forma cōstāt: sepata aūt a mā ex sola forma. De ꝓncipijs quoqz extrinsecis loquēdo ꝓncipia transmutabilium ⁊ entiū vt sic mālr coincidūt: qm deus gl̄iosus est ⁊ ꝓmo motor ⁊ supremus finis: ⁊ ꝓmū ēndi ꝓncipiū: ⁊ ꝓpea indistincte q̄qz inuenit de cāis entiū in eo q̄ entia: ⁊ cāis transmutationū. Opz tñ diligenter lectorem discernere: qñ formalr ⁊ qñ mālr sermo verificat. Nos ēm hic q: formalr loq̄mur: ideo cās entiū in eo q̄ entia a cāis trāsmutationis sepamꝰ. Ad vero qđ addit ex 3. physi. ⁊ silibus: nō obstat: qm aliud est fieri ens simplr ⁊ aliud est fieri ens ſm q̄ ens: illud ēm ipsorum fieri ens ex pura potentia vt ꝙ: hoc autem fieri ens post nō ens simplr. Ad rōnē aūt ꝓcessū idē fit fieri ꝑ se ens ⁊ ens in actu negādum est q̄ ens in actu ſm q̄ est: sīl fit ex pura potentia: nunqz ēm ꝑ se fit, nisi qñ fit post nō ens in actu: hoc aūt nunqz pōt ꝑ trans mutationē cōtinge re: vt patet ex dcis. Et caue ne fallaris: nesciens discernere inter has propōnes: ens in actu fit ex ente in potentia ꝑ se: ⁊ ens in actu fit per se. In ꝓma ēm notat hitudo termini ad fiḃm: ⁊ est vera: q: si ens in actu hz fiḃm: eius subz ꝑ se ē ens in poā: ⁊ in hoc sensu pōit in. 12. met. tex. 8. In 2ª aūt notat hi tudo termini ad suū fieri absolute: ⁊ ꝓpea nūqz ꝛtificat: qñ rō termini ꝑrat.

¶ Ad 2m dum Ꝺ: q a specificatiua ad vlem nec valet ꝓba simplr nec cū no ta specificationis formalr loqndo. ꝙ ēm vz, fortes ē crispus ſm q̄ capillatus: ergo ois capillatus vt sic ē crispus ⁊c. vnde cū in ista, ens in q̄tum ens haber cās: teneatur ly inq̄tū specificatiue: qm sensus est: q̄ ens hz cās nō solū ſm spāles rōnes essendi: puta humanū equū ⁊c. sed etiam ſm ipsam entis rōnē: q̄uis nō in quolibet: q̄ nō in deo. nō solū ēm fortes depēdet: q̄ ē hō: vl aial: sed ēt q̄ est ⁊c. De instantia ꝛo allata: nihil nocet: q̄ tu gratia materie.

¶ Ad tertiū vero dubium Ꝺ: q formalr loquēdo: in omni mā vz. a. est cā esse actiua per se. b. inq̄tum. b. ergo causa est ois eius q̄ pertinet ad esse. b. vt sic. alioquin nō esset sufficiens ⁊ ꝑ se ꝓpria cā. b. Et sic ꝓpria causa hois inq̄tum homo: est cā ois eius q̄ pertinet ad hois esse vt sic: ⁊ sīr cā entis inq̄tum ens: est cā ois eius q̄ pertinet ad ens vt sic: ⁊ in hoc nō est dia. Sed di sparitas est in vltimo ꝛa: gratia materie. Quum enim inter ens: ⁊ reliqua specialia: puta hominem aial ⁊c. tantum distet: q̄ in aliis aliud est materia absolute: ⁊ aliud materia vt est ens: quoniam materia absolute est ingnerabilis ⁊ incorruptibilis: vt aūt est ꝓpria hominis est ab agente hoiem. In ente vero: idem est materia ⁊ materia vt entia: quoniā materia absolute nō nisi entis esse potest: rideo in terminis specialibus nō valet sequela. a. est causa per se hominis ergo est causa omnis eius quod pertinet ad hominem sed oportet addere vt sic: ⁊ postmodum nō valet vlterius sequela: ergo est causa omnis eius quod pertinet ad esse hominis: ⁊ ergo est causa materie que est pars hominis: sed in termino vniuersalissimo scilicet ens: valet ꝓmo. a. est causa entis vt ens: ergo est causa omnis eius quod pertinet ad ens, vt sic: et valet vlterius: ergo est cā omnis eius quod pertinet ad ens: ⁊ ergo est causa materie: que est pars entis vt in litera infertur.

¶ Super Articu. 3.

In titulo causa exemplaris: non est quintum genus cause: sed coordinatur in quinto meta. inter causas formales: est enim causa formalis rei separata tamen. Nec vocatur exemplar ars factiua rei sed id ad cuius imitationem ars facit effectum: siue illud sit res extra animam siue intus: siue sit idem quod ipsa ars siue non: formaliter enim loquimur. Preter deum autem dicitur directe contra positionem Platoni attributam: de exemplaribus sensibilium ⁊c.

¶ In corpore est vna ꝓclo rñsiua ꝙsito. Deus est ꝑn^m exẽplar oim rerũ: hec ꝓclo ꝓ^o. ꝓbat. 2° ibi: ꝑñ et i reb^9 creatis: manifestat illa ꝓticula ꝑn^m. ꝓbat. Determinatio forme effect^9 est a cã exẽplari: a res nãles determinatas formas cõsequunt: ꝙ determinatio formarũ nãlũ reducit: sicut in q^m ꝑn^m. in dina sapia ꝙ ordinẽ vniuersi excogitauit: ꝙ i dina sapia sint exẽplares forẽ oim rerũ. ꝙ ipse de^9 est ꝑn exẽplar oim rerum. Alis ꝙ ꝑ^a ꝓte declarat in artificialib^9: de exẽplari tã int^9 ꝙs extra. Quo ad scdas ꝓ^o ꝓte manifm ẽ ꝓia ꝓ^o. ꝓbatur: ꝙ ordo vniuersi i rerũ distõe consistit. Cõsequẽna aũt ꝫ^a ꝓbat: excladẽdo simul obionẽ ꝫ^a. Probatio ẽ: ꝙ ille exẽplares rões non sunt aliud realr a diuina suba. Obio ꝓ^o est: ꝙ hmõi forme sunt mlte: suba ꝓ^o dei vna. Exclusio aũt obionis ẽ: ꝙ multitudo ista non multiplicat diuinã rẽ ꝙ respectum ad creatas seu creabiles res: vt in 15. ꝙ. patuit. Deinde declarat: cur dixerit i ꝓclo ely ꝑn^m: dicens: quia ꝑñ dari scdaria exẽplaria: ꝓfectiora ꝙdẽ entia exemplaria dici ꝑñ inferiorum: vt philosophi dicunt.

¶ Circa necessitatem exẽplaris cãe scito ꝙ determinationem forme effectus esse ꝓxiũ effectũ cãe exẽplaris vt in ifa ō^r: inductiua experientia manifestat. Videm^9 em artifices formas artificialibus determinare: ex quod ꝓponũt petentes hutusmodi artificialia: ipm aũt ꝓponere, ꝙ tale ꝙd sit tñ ꝛc. volo: est exẽplar dare: ex ꝙ certa dat scdas effect^9. Uez tñ ẽ: ꝙ hmõi opõnẽ nõ hz exẽplar ꝙ seipm: hz ꝙ ages: diuersi mode tamẽ: qr ꝙ ages a ꝓposito imediate: ꝙ ages ꝛo nãle mediate: mediate scz datore nãe. Et sic ꝙ hz opõnẽ ẽ op^o intelligẽtie: exẽplaris ca ad determinãdũ oib^9 effectib^9 scdas nẽcia ẽ. Et exẽplar cã sufficientiam agentis siue nãlis siue a proposito non tollit. Nec ipsa supstuit: sed in suo ordine idem facit ꝙ ages alio causandi genere facit.

¶ Circa radicẽ ꝓclõis rursus aduerte: ꝙ author. ẽ. determinatõe scdaꝝ nãlũ quã manifeste videm^9 fundat ꝓcessum suum ad ponẽdũ deũ esse cãm exẽplare: ꝛ Ari. ꝓbatur ꝓpla. credentẽ exẽplaria ẽ ꝑter ꝓticularia agẽtia: vt res certas scdas sortiant. Nec creare hic cõtingat: duplr. Et ex determinatõe scdaꝝ iferri. ꝙ sunt exẽplaria. Uno^9 sic: ꝙ ex vtericat scdas ꝛcludam^9 deteriata exẽplaria tãꝫ ꝓrias rerũ cãs. Et sic falsum ẽ qñ ꝓtet ꝓncipal^e actio agẽt ꝙ sunt apõ nos: bos. n. non gñaret bouẽ. Alio^9 sic vt ex determinat^e scdis ifm^a ex eis cõsurgit ordo vniuersi cõcludam^9 eaꝫ exẽplaria i dã cã: ꝙ ordi^e ꝛ^m excogitauit vniuersi, tanꝫ pres idee ipsi^9 ordis. Et ꝙ ẽ rõabile: eo ꝙ exẽplar alicui^9 toi^9 ꝓfecte sibi^r nisi ꝓpa ꝓtia exẽplaria hẽant ꝛ sic manifeste ꝙ ꝓcdit: vñ ꝛ auferr cãlitas ꝓtaꝝ cãꝫ: sed cũ op^o nãe sit op^o intelligẽtie. ꝑme rões nãliũ op^o assignãt. Et sic hẽs vim ꝓtie ꝓsequẽtie. ¶ In rñsione ad 1^m. hẽs glossã illi^9 ꝓpõnis: oẽ totale ꝙ ꝓtic ꝓtionẽ ꝛducit ad tale ꝙ cẽtiã: glossã. n. vl ad aliq̃d eminẽti^9 cõtines illud gnãti. Sed deus est ꝓmũ agens omniũ^e. Non ergo est causa finalis oim. ¶ Fine oia appetũt. Sed deũ non omnia appetũt: ꝙ neq̃ oia ipm cognoscũt. De^9 ergo nõ est omniũ finis. ¶ Finalis causa est prima causarũ. Si igitur deus sit causa agens ꝛ causa finalis: sequitur quod in eo sit ꝓius ꝛ posterius. Quod est impossibile.

Sed cõtra Est, quod dicit ꝓuerb. 6. Uniuersa ꝓpter semetipsum operatus est dominus.

Rñdeo Dom, qõ oẽ agens agit pp finẽ. Alioqn ex actione agentis, nõ magis seqrẽt hoc ꝙ illud nisi a casu^e. Est aũt idẽ finis agẽtis ꝛ patientis inquãtũ hmõi: sed aliter ꝛ aliter. Unum. n. ꝛ idẽ est quod agens intendit impuimere: ꝛ quod patiẽs intendit recipere. Sũt autem ꝙdã ꝙ simul agũt ꝛ patiũtur. Que sunt agẽtia imperfecta. Et his cõuenit ꝙ etiam in agendo intendant aliquid acquirere. Sed ꝓmo agẽti qui est agens tñ nõ conuenit agere pp acqsitionem alicuius finis. Sed intendit solũ cõicare suã perfectionem que est eius bonitas. Et vnaquęq; creatura intendit cõsequi suã perfectionẽ que est similitudo ꝓfectionis ꝛ bonitatis diuine^e. Sic ergo diuina bonitas est finis rerũ omniũ.

Ad ꝓmũ Ergo dom, ꝙ agere pp indigentiã non est nisi agentis imꝑfecti: qđ narũ est agere ꝛ pati. Sz ꝫ deo non cõpetit. Et tõ ipse solus est maxime liberalis: qr nõ agit pp suã vtilitatem ꝫ solũ pp suã bonitatẽ. ¶ Ad 2^m dz, qđ scdm fora gñati non est finis gñationis: nisi in ẽstũ est similitudo forme generatis^e, quod suã similitudinẽ cõicare intendit. Alis forma generati esset nobilior gñante: cũ finis sit nobilior his ꝙ sunt ad finẽ. ¶ Ad tertiũ dom, ꝙ oia appetunt deũ^e vt finem: appetendo qcũq; bonũ siue appetitu intelligibili, siue sensibili, siue nãli: qui est fine cognitiõe. Quia nihil hz rõne boni ꝛ appetibilis: nisi fm ꝙ ꝓticipat dei similitudinem.

¶ Ad 4^m dom, ꝙ cũ deus sit cã efficies, exemplaris ꝛ finalis oim rerũ: et mã prima sit ab ipso: sequit^r ꝙ ꝓmũ oim rerũ sit vnũ fm rẽ. Nihil tñ phibet in eo cõsiderari multa secundum rationem: quorũ quedã ꝓius cadant in intellectu nostro ꝙ alia.

Ad quartũ

Sic procedit. Uidet, ꝙ deus non sit cã finalis omniũ. Agere em ꝓpter finem videt esse aliquius indigẽtis fine. Sz deus nullo est indigẽs. Ergo non competit sibi agere pp finẽ. ¶ Finis gñationis ꝛ forma gñati ꝛ agens nõ incidunt idem numero (vt dz in scdo phy.) ¶ Qr finis generationis est forma

¶ Super arti. 4.

In titulo ly omnium: distribuit ꝓo omnibus rebus alĩs a deo: quoniã tractatus iste de causalitate dei ad extra est.

¶ In corpore vnica est conclusio: diuina bonitas est finis rerum omnium. Probatur sic. ꝑm agens intendit solum cõicare suã bonitatem: ꝛ vnaquęq; creatura intendit cõsequi illius similitudinem: ergo diuina bonitas est finis omnium rerum. Alis ꝙ ꝙd ꝑmã ꝓte declarat: ex dĩa inter ꝓmũ agẽs ꝛ reliq̃ agẽtia imperfecta. ꝙ ilia enã agẽdo intẽdũt aliq̃d acqrere: qr sit agũt et patiũt. Ex ꝓpõcato nẽ fm finis: agit. Quo ad scdam ꝓ ꝓtẽ ꝓbatur: qr idẽ ẽ finis agentis ꝛ patiẽtis: vt sic ꝓ ius diuersimode. Cõsequẽtia ꝓ. ꝓbat quo ad ꝓmũ agẽs ex duabus ꝓpõnib^9. ꝓma ẽ ꝙ oẽ agẽs agit pp finẽ: ꝙ ꝓbat: qr alio ꝙ ex actiõe agẽtis fi magis seqrẽt ꝓ ẽ illud: nisi casu, scd a est: idẽ est finis agẽtis ꝛ patiẽtis. Quo ad creatras vero ex antedicta ꝓpõne. ꝙ idẽ est finis agentis et patientis. ¶ Circa ꝑdicta ꝓ ẽ: to ponũt ꝙ oiz rep^gno prehẽdendo etiã ꝓmũ agẽte: diuina bonitas est finis. Aduerte ꝙ deus põt duplr sumi: ꝓmo mõ abs^e ꝛ: ꝛ sic ei^9 nulli^9 est finis. Alio mõ vt ꝑm agens ꝛ ẽ duplr. vno mõ ẽstũ ad rem que est actio: qua ꝓ agẽs. Et sic nullus hz finẽ: qr actio: fuerit dici ꝙ deus agit pp finẽ nõ sui: hz alio: ad ꝓmũ tactum est. Alio modo formaliter fm rõnẽ actiõis: ꝛ sic hz suã bonitatẽ finẽ sue actionis: qr eẽ agẽs, vt in hz ꝙ: agit pp finẽ. Et cõfirmat: ꝙ finis est cã cãr. ꝛ cãlitatis ceterarũ cãrũ: ergo ẽ cã cãlitatis agẽtis: qđ est esse cãm sue actionis: si igit finis ꝓpr qđ agit deo est sua bonitas: ipsa est cã quare deo agit. Et hoc expresse conatur ꝛa docere in corpe et in rñsione ad ꝓmum: distinguẽdo de agente, ꝓpter finẽ cõsequẽ dũ vel cõcanũ ꝛ in rñsione ad quartum: deo finis gñationis ꝙ ipm agens non est finis sue actionis: quoniã finis generationis nõ coincidit in idẽ numero cũ agente. Cũ ens ex hac repõsione: hoc solũ habeatur quod forma genti non est finis nisi vt fit. Confirmatur ꝓ tius argumentum: qr siue fit finis vt similis siue non vt fit: sufficit ꝙ ipsa est finis quã cõsstat nõ coincidere in idẽ numero. Et con firmat ꝙ ipsa vt fit est distincta a forma agẽtis: qm de rõne similitudinis est diuersitas vt dz. 7. metaph. Circa rõnẽ demũ: dubium est: quia quia in vniuocis par sit nobilitas gñantis ꝛ geniti: si forma geniti nõ potest esse finis: quia nõ est nobilior his ꝙ sunt ad finẽ pari rõne, nec forma generantis, nec forma geniti vt fit is gñanti põt esse finis. ¶ Ad quartũ dubiũ difficultatis sciẽdum: ꝙ ꝙuis comparando corruptibilia ad sempiterna: vt in. 2. de aia tex. 34. ꝛ in. 2. celi. cõ. 17. dz agenti a corruptibilia agãt ꝓpter aliud. Etenim vt hic ostẽdit: oia agunt vt participẽt perfectionem diuinã. Absolute tñ: ꝛ non de his vel illis agentibus loquendo: ꝛ cõparãdo ea ad effect^9 vt in hoc argumẽto sit dom est: ꝙ oibus agẽtib^9 cõe est agere ꝓpter seipm ꝙuis diuersimode. Qđ sic manifestat, oẽ agens intendit facere sibi silẽ: ꝙ intendit seipsum diffundere extẽdere ꝛ ampliare. ob hoc nãqꝫ gñans gñat: vt perseuerer: semp: eo quo põt mõ: vt ꝓba dixit ibidem. In hoc autẽ ꝙ dico seipm diffundere seu coicare: duo claudũtur. ſ. diffundere, ꝛ ly seipm. Et quia cõstet ꝙ nullũ agens seipm intẽdat ꝓpter diffundere seu cõicare vt finem. restat vt diffundere intendat ꝓpter seipm vt finem: ꝛ sic ipz est cõicationis finis, ꝛ nõ ecõuerso. Differunt aũt agẽtia cetera a ꝓmo quo ad hoc: qr reliqua cõicationẽ ordinãt ad se. i. ad suã vtilitatẽ. Quãuis hoc etiaz sit diuersimode: in substantijs scẽpiternis ꝛ corruptibilibus: qm ille ad conseruandã individualr assimilationẽ ad primã cãm: iste ad ꝓseruãdã assimilationẽ vt ꝓsit ad cãdẽ: agũt. Prima aũt cã cõicationem ordinat ad se. i. ad suã bonitatẽ: ꝛ io reliqua agũt vt sic sint: aut cõsernent: de^9 autẽ qr est. Et ꝓterea liberalissime actionis ens ꝙ a ꝑhis dz. vt in rñsione ad ꝓmum dz. His prelibatis ad ꝓmum dubium dz: ꝙ dictũ est hic. forma geniti duplr. ſ. vt est geniti: ꝛ vt est sibi gñanti: qm intendit author excludere: ꝙ vt est geniti non est finis agẽtis: vt sic finiunt: qr deus nõ agit ꝓpter creatã nãm vt finẽ: hz ꝓpter seipm. Ad scdm vero negat ꝙ hoc sit falsum: gñatio em põt dupliciter ꝓsiderari. vno mõ vt ab agẽte: alio mõ absolute: puta vt via. Et hoc quidẽ mõ finis gñationis est forma geniti: vt genitꝫ: sed ꝓmo mõ nõ: vt in hac dz. Nec est verũ: ꝙ hinc non sequitur argumẽto: qm forma vt fit is forme gñantis sigt formam

non est) aliquã ꝓportiam perfectionẽ: ꝛ vt inquit Auer. 12. meta. cõ. 36. falsꝫ assimulationẽ ad ꝓmũ causam in faciendo entia. Et hec est summa ꝓfectionis quoniam vt Dionys. inquit: omnium diuinissimum est dei cooperatorẽ fieri.

¶ In rñsione ad scm. nota tria. Primũ est, ꝙ innuit qđã distõ, cuius alterũ tin mẽbrũ exprimit. ſ. forma geniti duplr. vno^9 vt sibi forme gñantis. alio^9 tacitur. Innuitur enim hec distõ: quum dz ꝙ non sit vt sibi, est finis: est igitur alia eius acceptio.

Scdm est qđ ibi dz. ſ. ꝙ fora geniti non nisi vt similis gñanti est finis. Tertius est: quod hoc probat: qr finis est nobilior his ꝙ sunt ad finẽ. Circa quorũ singula est du^m. Circa distinctionem ambiguum est qđ sit alterũ distinctionis mẽbrũ. Circa rñsionem vero. Tum qr falsa vr: qñ forma geniti cnã abſolute est finis gñationis: vt de se patet. Tũ quia ex ea non satisfit argumento inferenti, qđã ꝙ simul agũt ꝛ patiũtur. Que sunt agẽtia imperfecta. Et his cõuenit ꝙ etiam in agendo intendant aliquid acquirere. Sed ꝓmo agẽti qui est agens tñ nõ conuenit agere pp acqsitionem alicuius finis. Sed intendit solũ cõicare suã perfectionem que est eius bonitas. Et vnaquęq; creatura intendit cõsequi suã perfectionẽ que est similitudo ꝓfectionis ꝛ bonitatis diuine^e. Sic ergo diuina bonitas est finis rerũ omniũ.

Ad ꝓmũ Ergo dom, ꝙ agere pp indigentiã non est nisi agentis imꝑfecti: qđ narũ est agere ꝛ pati. Sz ꝫ deo non cõpetit. Et tõ ipse solus est maxime liberalis: qr nõ agit pp suã vtilitatem ꝫ solũ pp suã bonitatẽ. ¶ Ad 2^m dz, qđ scdm fora gñati non est finis gñationis: nisi in ẽstũ est similitudo forme generatis^e, quod suã similitudinẽ cõicare intendit. Alis forma generati esset nobilior gñante: cũ finis sit nobilior his ꝙ sunt ad finẽ. ¶ Ad tertiũ dom, ꝙ oia appetunt deũ^e vt finem: appetendo qcũq; bonũ siue appetitu intelligibili, siue sensibili, siue nãli: qui est fine cognitiõe. Quia nihil hz rõne boni ꝛ appetibilis: nisi fm ꝙ ꝓticipat dei similitudinem.

¶ Ad 4^m dom, ꝙ cũ deus sit cã efficies, exemplaris ꝛ finalis oim rerũ: et mã prima sit ab ipso: sequit^r ꝙ ꝓmũ oim rerũ sit vnũ fm rẽ. Nihil tñ phibet in eo cõsiderari multa secundum rationem: quorũ quedã ꝓius cadant in intellectu nostro ꝙ alia.

De modo emanationis rerum a primo principio.

Questio. 45.

Deinde Queritur de modo emanationis rerum a primo principio: qui dicitur creatio. De qua querũtur. 8. Primo ꝙd sit creatio. 2°. vtrũ deus possit aliquid creare. 3°. vtrum creatio sit aliqđ ens in rerũ natura: ꝛtio.

Ad quartum

Sic procedit. Uidetur, ꝙ deus non possit aliquid creare. Quia fm ꝓhm primo phy. antiqui philosophi acceperunt vt communem cõceptionẽ animi ex nihilo nihil fieri. Sed potẽtia dei non se extendit ad contraria ꝓmoꝝ principiorũ: vtpote quod deus

¶ Super Articulum secundum.

Titulus patet. ¶ In corpore vnica est conclu-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

sio. Non solum est pot sibile, sed etiã necessa rium: omnia esse crea ta a deo. Et probatur sic: si deus non ageret nisi ex aliquo præsup posito: sequeretur q̃ illud præsuppositum non esset causatum ab ipso: sed nihil est in entibus incausatum ab ipso: ergo necesse est q̃ de⁹ ex nullo præsupposito res in esse produxerit: hoc autẽ est creare. Conditionalis assumpta probatur ex illa cathegorica vniuersali: omne faciens aliquid ex alt quo nõ facit sed ꝓsupponit illud ex quo facit: q̃ manifestatur inductiue primo in artificialibus. Secundo in naturalibus. Destructio autem consequens probatur ex q̃ precedẽte: vbi ostensum est quod deus est causa vniuersalis totius esse.

234 ¶ Super articulũ. 3.

235 In titulo creatio sumitur pro creatiõe passiua: qua scilicet aliquid significatur creari. Et hy aliquid sumitur pro ente reali: vt patet ex propositione articulorum in principio q̃stionis.

234 ¶ In corpore vnica
235 est conclusio, creatio ponit i creato relationem tantum. Et probatur sic. ꝓpria dictũ est, nõ cõsideranter nisi emanationẽ effectuũ particularium a causis particularib⁹ aliquor⁹ entiũ. Nõ autẽ ꝑt ħ ptingere quẽ est de⁹. Unde deus creãdo ꝓducit res sine motu. Subtracto autẽ motu ab actiõe & passione, nihil remanet nisi relatio: vt dictũ est. Unde relinquit q̃ creatio in creatura nõ sit nisi relatio q̃dã ad creatorẽ: vt ad principii sui esse: sicut in passione que est cũ motu importatur relatio ad principiũ motus.

167 a 214 b 68 70 nẽ totius esse seu vniuersalem. Prima vero consequentia ꝓbatur: q: omne q̃ fit per motum vel mutationem sit ex aliquo præexistente. Sed̃a autẽ q: subtracto motu ab actione & passione nihil remanet nisi relatio. Et confirmatur q: sicut in passione: que est cum motu: importatur relatio ad principium motus: ita in creatione passiua importat relatio ad principium essendi.

274 ¶ In rñsione ad tertiũ: manifeste habes conferendo eam argumento q̃ relatio creationis est accidens: et nõ est relatio transeũs dens quod etiam manifeste in questionibus de potentia. q̃. tertia, artic. tertio. ad

faciat q̃ totũ nõ sit maius sua parte: vel q̃ affirmatio & negõ sint sil'vera. q̃ de⁹ nõ põt aliquid ex nihilo facere vel creare. Cõ. Si creare est aliq̃d ex nihilo facere. q̃ creari est aliq̃d fieri. Sz oẽ fieri est mutari. q̃ creatio est mutatio. Sz ois mutatio ẽst ex subo aliquo, vt ꝑz ꝑ diffinẽ mot⁹. Hã mot⁹ est act⁹ exñtis i potẽtia. q̃ est impole aliq̃d a deo ex nihilo fieri. Cõ. Wõ fcm est: necesse ẽ aliq̃ fieri. Sz nõ põt dici q̃ illud q̃ creat simul fiat & factũ sit: qm in pmanẽtib⁹ q̃ sit nõ est: q̃ aũt factũ est iã est. Simul q̃ aliq̃d esset & nõ esset. Ergo si aliq̃d fit: fieri ei⁹ ꝑcedit factũ esse. Sed hoc nõ põt esse: nisi præexistat subm: in quo sustentet ipm fieri. Ergo impoſe est aliq̃d fieri ex nihilo. Cõ. Infinitã distantiã non est pertransire. Sed infinita distantia est inter ens & nihil. Ergo non cõtingit ex nihilo aliquid fieri.

Sed Contra est, q̃ ꝺ̃ genl. 1. In princ. cre. deus ce. & ter. vbi dicit glo. q̃ creare est aliquid ex nihilo facere.

Rñdeo Dõm, q̃ nõ solũ nõ est impoſe a deo aliq̃d creari, sz necesse est ponere a deo oĩa creata ee, vt ex ꝑmissis hꝫ. Quicũq; enim facit aliq̃d ex a aliq̃: illud ex q̃ facit, ꝓsupponit actiom ei⁹: & nõ ꝓducit q̃ ꝓ ipsam actionẽ. Sicut artifex operat ex reb⁹ nãlib⁹, vt ex ligno & ere q̃ ꝑ artis actionẽ nõ cãnt, sed cãnt ꝑ actionẽ nãe. Sed & ipsa nã cãt res nãles q̃tũ ad formã: sz ꝓe supponit mãm. Si q̃ deus nõ ageret nisi ex aliq̃ ꝓsupposito, seq̃ret q̃ illud ꝓsuppositũ nõ esset cãtũ ab ipso. Qñsum est aũt supraᵉ q̃ nihil ꝑt ee in entib⁹ q̃ nõ sit a deo: q̃ est cã vlis totius esse. Unde necesse est dicere quod deus ex nihilo res in esse producit.

Ad Primũ q̃ dõm, q̃ antiq̃ ꝓbt, sicut ꝓpria dictũ est, nõ cõsideranter sit nisi emanationẽ effectuũ particularium a causis particularib⁹ aliquor⁹ entiũ. Nõ autẽ ꝑt ħ ptingere in ꝓductiõe tot⁹ esse a cã vlr oim entiũ: quæ est de⁹. Unde deus creãdo ꝓducit res sine motu. Subtracto autẽ motu ab actiõe & passione, nihil remanet nisi relo: vt dictũ est. Unde relinquit q̃ creatio in creatura nõ sit nisi relo q̃dã ad creatorẽ: vt ad principii sui esse: sicut in passione que est cũ motu importatur relatio ad principiũ motus.

Ad Primũ ergo dicendũ, q̃ creatio actiue significata significat actionẽ diuinam: que est et⁹ essentia: cũ relone ad creaturã. Sed relo in deo ad creaturam no est realis, sed fm rationẽ tm̃. Relo vero creature ad deum est relo realis: vt supra dictũ estᵏ cũ de di. no. ageret. ¶ Ad scõm dõm, q̃ q̃ creatio signãtur vt mutatio: sicut dictum estᵏ: mutatio autem modi quodãmodo est inter mouẽs & motũ: ideo etiã creatio significatur vt media inter creatorẽ & creaturã. Tamen creatio passiue accepta est in creatura: & est creatura. Neq; tñ oportet q̃ alia creatione creetur. Quia relones (cum hoc ipsum q̃ sunt ad aliq̃d dicãtur) nõ referuntur ꝑ aliquas alias relones: sed ꝑ seipsas: sicut etiã supra dictũ estᵏ: cũ de equalitate personarũ ageret. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ creatiõis ꝼz q̃ significat vt mutatio: creatura est terminus. Sed fm q̃ vere est relatio creatura est eius subm: & prius ea in esse: sicut subm accidentie. Sed ħz quandã rõnẽ ꝓioritatis ex parte obiecti, ad q̃õ ꝺ̃: q̃ est ꝓncipiũ creature. Neq; tũ oportet, q̃ quãdiu creatura sit, dicatur creari: quia creatio importat habitudinem creature ad creatorem, cum quadaz nouitate, seu inceptione, esse falsum. Procedit autẽ falsa hec imaginatio ex eo q̃ creatio significatur vt quedã mutatio inter duos terminos existens.

¶ Utrũ creatio sit aliq̃d in creatura. Ar. 3.

Ad Tertiũ sic procedit. Uidetur q̃ creatio nõ sit aliq̃d i creatura. Sicut esse creatio passiue accepta attribuit creatori, sed creatio actiue accepta non est aliq̃d i creatore. Ergo si sic: sequeret q̃ in deo esset aliquid tpale. Ergo creatio passiue accepta non est aliq̃d in creatura. Cõ. Nihil est mediũ inter creatorẽ & creaturã. Sz creatio sigãtur vt mediũ inter vtrunq; Nõ esset creator (cũ nõ sit eternus) neq; creatura: q̃ oporteret eadẽ rõne aliã ponere creationem: qua ipsa crearet. & sic in infinitũ. Creatio ergo nõ est aliq̃d. Cõ. Si creatio est aliquid preter subam creatã, op⁹ q̃ sit accñs eius. Dẽ autez accñs est in subo. Ergo res creata esset subm creationis. Et sic idẽ est subiectũ creationis & terminus. Wõ est impossible. Quia subiectum ꝓius est accidentẽ: & conseruat accidens. Terminus autem posterius est actione & passione cui⁹ est terminus: & eo erũte cessat actio & passio. Igitur ipsa passio non est aliqua res.

Sed Cõtra maius est fieri aliquid fm totã subam: q̃ fm formã subalem vel accñtalem. Sed gñatio simplr: vel fm quid, qua fit aliquid fm formã substantialem vel accñtalem: est aliquid in gñato. Ergo multo magis creatio qua fit aliquid fm totam substantiam est aliquid in creato.

Rñdeo Dõm, q̃ creatio ponit aliq̃d in creato ꝼz relonẽ tm̃: q̃q̃ creat nõ fit ꝑ modũ vl'ꝑ mutationẽ. Wõ. fit ꝑ motũ vel mutationẽ fit ex aliquo ꝑexistẽti. Wõ q̃dẽ ꝓtingit in ꝓductiõib⁹ ꝓticularib⁹ aliquor⁹ entiũ. Nõ autẽ ꝑt ħ ꝓtingere in ꝓductiõe toti? esse a cã vlr oim entiũ: quæ est de⁹. Unde deus creãdo ꝓducit res sine motu. Subtracto autẽ motu ab actiõe & passione, nihil remanet nisi relo: vt dictũ estᵏ. Unde relinquit q̃ creatio in creatura nõ sit nisi relo q̃dã ad creatorẽ: vt ad principii sui esse: sicut in passione que est cũ motu importatur relatio ad principiũ motus.

Ad Primũ ergo dicendũ, q̃ creatio actiue significata significat actionẽ diuinam: que est et⁹ essentia: cũ relone ad creaturã. Sed relo in deo ad creaturam no est realis, sed fm rationẽ tm̃. Relo vero creature ad deum est relo realis: vt supra dictũ estᵏ cũ de di. no. ageret. ¶ Ad scõm dõm, q̃ q̃ creatio sigñatur vt mutatio: sicut dictum estᵏ: mutatio autem modi quodãmodo est inter mouẽs & motũ: ideo etiã creatio significatur vt media inter creatorẽ & creaturã. Tamen creatio passiue accepta est in creatura: & est creatura. Neq; tñ oportet q̃ alia creatione creetur. Quia relones (cum hoc ipsum q̃ sunt ad aliq̃d dicãtur) nõ referuntur ꝑ aliquas alias relones: sed ꝑ seipsas: sicut etiã supra dictũ estᵏ: cũ de equalitate personarũ ageret. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ creatiõis ꝼz q̃ significat vt mutatio: creatura est terminus. Sed fm q̃ vere est relatio creatura est eius subm: & prius ea in esse: sicut subm accidentie. Sed ħz quandã rõnẽ ꝓioritatis ex parte obiecti, ad q̃õ ꝺ̃: q̃ est ꝓncipiũ creature. Neq; tũ oportet, q̃ quãdiu creatura sit, dicatur creari: quia creatio importat habitudinem creature ad creatorem, cum quadaz nouitate, seu inceptione, tertiũ explicat. Et qñ omne accidens diffinguit realiter a subo: oportet vt creatio distinguatur realiter a substantia creata qua cunq; fm doctrinam quã sequmur. Circa tñ hoc dubium est. Scotus in 2 sẽo diſt. 1. quæstionib⁹. 4. 7. 5. tenẽs creationẽ passiue sumptã esse relonẽ translcendentẽ: & eandẽ res liter fundamẽto tripliciter nititur hoc ꝓbare. Primo: illud quod ꝓprie inest alicui et sine quo illud non ꝓtest esse absq; ꝺictiõe est idẽ sibi realiter: sed relatio lapidis ad deum est hmõi: ergo. probat maior sic ꝺictio fm esse & nõ esse dicta de aliquib⁹ infert distinctionẽ realẽ illoꝝ. q̃ impossibilitas recipiẽdi talia ꝺictoria: infert identitatẽ illoũ. Et ꝼ inquit ipse vbi non est dependentia essentialis. Et declarat ait: impossibilitas: q̃ a. fit sine b. aut ẽ ꝑpter idẽtitatẽ illoꝝ: aut ꝑpter simultatẽ in nã eorum dẽ: aut ꝑpter posteritatẽ ipsius a. fz nihil horuz duorũ vltimorum conuenit lapidi respectu illius relationis ad deũ: vt ꝑz: & tñ nõ põt esse sine illa: ergo est idem illi. Preterea qñ vniformiter ꝺ̃ de oĩ alio a deo ad ipm nulli accidit. Sz talis relatio vniformiter conuenit oĩi creature ad deum: ergo nulli accidit: & sic est idẽ fundamẽto. Probat maior: q̃ par rõ est de oibus preterea subã. 7. metã. & prior accidẽte ad diffinitionẽ, & tpe. & ꝑ tpe intelligitur sic: q̃ nulla ẽ ꝺictio ex qua te subẽ: q̃n possit esse prior duratione oi accidente: ergo nõ est ꝺictio: qñ lapis esset prior duratione oi dependentia ad deũ: & esset ablq; eo q̃ dependeret a deo: si dependẽtia est accidẽs: hoc aũt est absurdũ. ergo. ¶ Ad euidentiã huius difficultatis nõ est opus alia tacere tunc damẽta. Sed superius determinata sequẽdo dicendum est ꝙ huiusmodi relatio dependentie ad deũ in qualibet creatura est accidens distinctum realiter a substantia: & tamen creatura non potest esse sine huiusmodi dependentia: sicut nec homo quin sit risibilis in. q. precedẽte artic. 1. ad primum autoꝝ docuit ex ratione: q̃ scilicet omnis creatura est ens per

participationẽ dei nec ab hoc põt denudari. Ad primã ergo rõnem scoti in oppositũ negat maiorẽ & ad ꝓbationẽ eius ꝺ̃: q̃ aña est falsum vlr loquendo: vt supernus quã de relone & fundamẽto tractatũ est: ondimus. Et rursus pña nihil ꝙz formaliter loquẽdo. vt ipsemet fatetur poncndo exceptionẽ vnam cum & mihi nõ licebit aliã exceptionẽ ponere. Ad declarationẽ autẽ negatur diſiunctio illa: q̃: insufficiẽs est enia apõ ipm: vt ꝑz de partib⁹ simul sumptis re⁹ tertie entitat⁹. ille

247 j. art. 8. Et veri. q. 7. ar ti. 3ᵐ. Et po. q 3. art. 5. 123 c. 2. 3. 2ᵐ. 7 ii. 8. 3ᵐ. Et ql. 8. q. 5. ã. 1. Etopul. 87. c. 4.

ẽm nõ ꝑtinet ee ẽn tertia entitas sit. & th nõ sunt posteriores nec simul nã, nec eedẽ illi tertie entitati: nec dependẽt ẽntialiter ab illa. Uñ rõ nihil ꝙz. Dicim⁹ em q̃ inseparabilitas qñq; est ex ꝑ necessaria rerũ cõnexionẽ. & sic ẽ in ꝓpo sito gñ assignata cãm Ad 1ᵐ dz ꝺ̃ 3o rõnẽ. ne gat minor. qm vr hic vt ꝓfiſiõe ad 5ctz. dependẽtia ad deũ alr cõuenit substantijs creatis. & alr ipsis relonibꝰ dependẽtie: qñ subẽ dependẽt ꝓ relones. ipse ãt relones dependẽt ipsis. ſi q̃ vniformiter hmõi relo cõuenit oibꝰ aliis a deo. Ad 3ᵐ 8 b c 239 240 52 ꝺ̃ q̃ admissa expõne illa: non vꝫ sequla. q̃ subã creata ꝑtẽ sine oi accñte: qm ad hoc ita ẽ illꝫ ꝓpõnis: subã ẽ ꝑor. &c. sufficit q̃ aliq̃ subã sit hmõi. talis ẽ ãt ꝑa subã. ſz vitatẽ. & ꝙlibet intelligẽtia ſm Auer. 12. met. cõ. 25.

¶ Super Artic. 4.

33 336 342 452 In titulo ꝓprii distinguitur commune: & creari distinguit contra creari. ita q̃ sensus cõnis est: vtrũz creari sic sumptũ, sit tantũ subsistentium: siue sint cõposita siue non.

¶ In corpe vnica est ꝓclo: creata ꝓpie sũt tñ subsistẽtia. Et ꝓbatur sic. Creari est q̃dã fieri. q̃ ꝓprie cõuenit illis q̃ibus cõuenit esse: q̃ ꝓprie cõuenit subsistẽtibus. ꝓma ꝓbatur: q̃ fieri ꝓ 235 238 q̃ esse ꝓprie conuenit subsistentib⁹ q̃ ꝓbat ex differẽtia iter subsistẽtia & formas accidẽtia: alia hmõi in 5. q̃ subsistẽtia hñt esse sic q̃ in suo ee subsistunt: reliqua aũt dicũtur hꝫe esse nõ quasi ipsa sint: sed q̃ eis aliquid est: vt ꝑz de albedine. Et cõfirmatur authoritate phi. & ex hac sequitur alia differentia in cõclusione contẽta. nam sicut sola subsistentia sunt creata: & reliqua sunt existẽtia: ita sola subsistentia sunt creata: & reliqua sunt concreata.

¶ Super Articulum quintum.

Tunlus ex predictis clarus est.

¶ In corpore quatuor facit. P primo respondet questo quo ad creare virtute ꝓpria. secundo refert quandã opinionẽ quo ad creare instrumentaliter. ibi. contingit aũt. Tertio improbat prefatam opin. in eõi. ibi: sed hoc esse nõ potest. Quarto improbat eandẽ in speciali. quo ad agens corporeum. ibi. & hoc precipue. ¶ Quo ad primum concluſo rñsiua questio est: creare est ꝓpria actio solius dei. Et probatur sic. Esse est ꝓprius effectus prime et vniuersalissime cause que est deus. & ꝓducere esse absolute pertinet ad rõnẽ creationis. & creatio est ꝓpria actio solius dei. Prima ꝓpõ probatur dupliciter. Primo rõne: q̃ effectus vniuersaliores ops in vniuersaliores & priores causas reducere. Esse autem inter oẽs effectus est vniuersalissimum. Secundo authoritate ex lib. de causis: q̃ neq; intelligentia, neq; anima nobilis dat esse. nisi inquantum operatur operatione diuina.

¶ Circa hãc partẽ multiplex dubium occurrit. Et primo circa primam propositionem assumptam. Arguit enim Sco. in. 4. di. 1. contra eam: dicẽs eam esse falsam. qõ probat sic. Esse cõpositi est a generante cõpositum. ergo non est ꝓprius effectus dei: & tenet sequela: quia compositum puta bos est ab vltimo generãte &c. ¶ Dubiũ est sco: circa ꝓbationes illius. Arguit enim ibidẽ ꝙ eas. Et primo ꝓtra primã: aut ibi est sermo de vniuersalitate causę & effectus ſm predicationẽ: aut ſm perfectionẽ: aut de vniuersalitate effectus ſm predicationẽ. Cause ꝛo ſm ꝑfectionẽ. Si semp est sermo de vniuersalitate ſm ꝑfectionẽ minor: etiã est falsa: q̃ esse nõ est ꝑfectissimus effectꝰ: q̃ ꝑbat: quia quodcũq; includit in multis: non põt esse ꝑfectius quocũq; illoꝝ in quo includitur. Si aũt dicat q̃ ex ꝑte cãe sumat vniuersalis ſm ꝑfectionẽ, & ex ꝑte effectus ſm ꝑdicationẽ, sequitur. Tũc duplr peccat rõ. q̃ primo maior est falsa. Nã effectꝰ vniuersalissimꝰ in ꝑdicatione nõ põt esse a cã impfecta: q̃ est a sola prima cã: & tunc militat rõnes sco. Aut q̃ sic est ꝓprius: q̃ per se primo est a solo deo & tũc illatio nihil videt valere: nisi in virtute istius cathegorice: producere esse q̃ se primo est creare: hec aũt est falsa, qñ producere per se primo esse in boue: nõ est creare: alioquin cũ boꝝ generatur, vel esse eius a nullo ꝓducitur per se primo vel creatio semper admiscetur omni operationi nature: q̃ ꝺ̃ est ꝗ S. Tho. in vlt. arti. huius questionis.

¶ Ad euidẽtiam hoꝝ scito q̃ magna ꝺ̃ia est inter aliquẽ effectũ & seipsum cum conditione per se primo. Ualde enim distant. a. fit. a. b. & a per se primo fit. a. b. In primo em̃ significat solum q̃ a fit. In 2ᵐ autẽ quod per se primo fit. Unde hec duo: esse fit, & esse per se primo fit. distant plus q̃ celum & terra. In primo n aũt̃ ꝙ significatur tantum. q̃ esse reminat factionẽ. in 2ᵐ autẽ quod terminat. & modus quo terminat. In primo quidẽ non infert ergo immediate ante hoc non erat ens. in secundo autem sic. vt patet ex suppositis ex primo physic. In primo rursus: non infert agens ꝓprium. In secundo autem infert agens ꝓprium: & perse primo. In primo demũ non infert q̃ in quocunq; fiat ab illa causa. In secundo autem infert. quod in quocunq; fit. ab illo agente fit: quoniam oportet vniuersaliter ab illo fieri a quo per se primo fit. Unde cũ in presenti ratione: nõ sit sermo de effectibus, vt quomodolibet fiunt: sed vt p se primo fiunt: vt ꝑz ex verbis ſz ꝺicentis, & vltiores effectus ops in priores & vniuersaliores causas reducere, reductio enim a per se pri-

242 2. ꝺ. 1. q. 1. art. 3. Et. 4. ꝺ. 3. q. 3. ã. 3. Et. 2. ſ. c. 21. 8ſ 2. 56. col. 1. Et li. 3. cap. 68. Et po. q 3. art. 3. et opuſ. 3. ca. 80 94. 2 36. 2 op 15. c. 10 ſ tar. 39. 264 253 arg. 30. 36 37 33

234 235 236 335 39 41 249

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo sit: manifeste liquet q̄ male intellecta est rō ista a Sco. interpretāte eam de fieri effectuū absq; hoc q̄ sit pcio. Uñ ad 1ᵐ dubiū dr. q̄ ppō illa est verissima. ſz male intellecta ab argūēte. dz. n. accipi pcio vt ſequit ex pmiſſis. ex quibus hō. q̄ ee est pximus effect⁹ cāe vltime q̄ est deꝰ. i. esse est p se primo effectus dei. hoc. n. ſigt. hoc. q̄ pximus: z nō ſigt. idē q̄ solū seu tm̄: vt arguēs intellexit imponens anthoū. q̄ esse est effect⁹ soli⁹ dei. hoc. n. nunq̄ sommi autimus. imo oēm cām tenem⁹

dare cē: virtute tñ pme cause: vt ppō libri de causis adducta insinuat. Uñ frustra nitⁿ est Scoꝰ cōtra hunc articulū quo ad hoc.

¶ Ad 2ᵐ ꝯ dubiū ſ dicendū. q̄ producere esse nō inquantū est hoc vel tale: sed inquantū esse pertinet ad rōnē creationis. In his enī verbis ostendit q̄ esse rō creationis est. z sic subtiliter ex idētitate per se primo termini ꝯclusum est intentū. Et q̄ hoc ex dictis satis in pōptu erat. ideo ſfa dicit. q̄ satis apparet in primo aspectu: q̄ creatio est. ppria actio solius dei. Uñ ad obonē in oppositū dr. q̄ cathegorica fundans hunc pcessum: nō est illa. ppō. cuius sit vera. ſ. producere per se primo esse est creare: sed q̄ respicere per se primo esse est operatio. ppria prime cause: vel creare est respicere: p se primo esse. Quū vero dr: q̄ ista est falſa. dare p se primo esse est creare: q̄ in factiōe bouis ꝛc. Rñdetur q̄ nullū inconueniens est: imo opz in factione rerū nālium esse a nullo fieri p se primo tūc: q̄n sit semp vnūquodq; ex alio ente: ſz per accīs: z vt millies iā dictū est. nō sit p se pcio. z ꝑ̄ a nullo sit p se pcio. id cui⁹ rō immediate añ illud erat: siue p se. siue p accīs. vt pz ex primo phyſ. Motāter aūt dixi. tūc: ne ex hoc errar⁹ aut imponer⁹ mihi: aliquē effectū positiuum per se vnū in vniuerſo a nullo agente p se pcio. q̄z eñ ens q̄ dā nā fit: in ꝓductione totius vniuerſi in qua producta sunt oia ꝑm vnā sui partē. ſ. mām: inchoatiue a prima cā cepit pēdere: z postmodū ex cooperatiōe prime cause in ſebis causis: vnūq̄dq; cōplete fit ens. Et sic p̄ se pcio quodlz inq̄tū ens. est a prima causa: sed non per actionē totaliter nouam. z silr conseruatur ab ipsa. Et sic esse omne reducit in actionē dei: vt p se primo cause: sed nō totaliter nouam.

¶ Quo ad secundū: ponit opiniones Auic. z magi: satis clare circa cōcatiōnē actꝰ creandi. q̄. ſ. pōt cōcari creature. Et licet eoꝝ rōnes nō nisi arguēdo afferant: hic tñ ostendit q̄ positio hec non repugnat pcloni determinate: cū hoc eñ q̄ creatio ppria est dei actio. stat q̄ potest alteri conuenire: non ex ꝓpriis. sed inquantū participat deū: cuius est illa actio ꝓpria. z hoc ꝯtū est ex rōne ꝓpietatis: z hoc ostēdit in ſfa de actione ignis respectu aeris. Aduerte hic q̄ author rectando magistrū refert quoq; ſeipsum in prima dist. ſecundi. q. 1. art. 2. z. 5. dist. quarti. q. 1. art. 1. q. 2. ad quartū: non aspernatum opinionē magistri: quam hic repellit cum sequacibus etiam si ipſemet fuit vnus ex illis. ¶ Quo ad tertium reprehenditur positio predicta tali ratione. Causa secunda instrumentalis nō participat actionē cause superioris: nisi inquantū q̄ aliq̄d sibi. ppriū dispositiue operat ad effectū principalis agētis. sed nullū agens secundū pōt aliq̄d dispositiue opari ad effectū dei creātis: q̄ nulla pt̄ eē cā instrūalis ad creatiōis actū. maioꝝ. pbat dupl̄. ducēdo ad inconueniēs. pmo q̄z si nihil ageret cā instrūalis ſm sibi. ppriū frustra adhiberet ad agēdū. Scdo. q̄z nō oporteret esse determinata instrūa determinatāq; actionū.

Deinde manifestat inductione ad ſensum: q̄ sic videmus in securi ꝛc. minor q̄ pbat 2ᵒ. Pmo ex termio: q̄: eē absolute q̄ē ꝓpriꝰ effectꝰ creātis oibus alijs ꝓsupponit. 2ᵒ ex mō. q̄: creatio nō ē ex aliq̄. z sic excludit oē dispōibile.

¶ Circa hāc rōnē occurrūt obones primo Scoti: q̄: vbi ſ. 2ᵉ maioꝝ assumptam impugnat. volēs cā eē falſam cū illa principia ꝓsitiue ſine illa apparere posse bñ. z male intelligi. Et q̄z author ex ꝓſſe ponit illā principiā: z in illa cōstituit vim medij termini. vt pz: iō singula afferēda sunt distincte. Ualt q̄ pmo q̄ cā instrūalis nō ꝯ q̄ effectus ꝓprius principalis agētis. Illud autē q̄ē est ꝓprius effectus dei creantis est illud q̄ ꝓsupponit oib⁹ alijs. ſ. esse absolute. Unde non pōt aliquid operari dispositiue z instrumentaliter ad hunc effectū: cū creatio nō sit ex aliquo ꝓsupposito⁽ᵉ⁾: q̄ possit dispōi per actionē instrūmētalis agentis. Sic igitur impossibile est: q̄ alicui creature cōueniat creare: neq; virtute ꝓpria. neq; instrumentaliter: siue per mysterium. Et hoc precipue incōueniēs est dicī de aliquo corpore quod creet: cum nullum corpus agat: nisi tangendo vel mouendo. Et sic requirit in sua actione aliquid ꝓexistēs q̄ possit tangi z moueri. Quod est contra rationem creationis.

parata creata deo creat aliā post se: z substantiā ordis. z animā eius: z ꝙ suba ordis creat mām inferioꝝ corporꝝ. Et ꝑm hūc etiā modū magī dicit m. ſ. dist. quarti sniarum: q̄ deus pōt creature cōicare potentiā creādi. vt creet per mysterium non propria authoritate. Sed hoc esse nō pōt: q̄ cā ſcda instrumentalis nō ꝓticipat actionē cause superioris. nisi inq̄tum p aliq̄d sibi. ppriū dispositiue operat ad effectū principalis agētis. Si igit nihil ibi ageret ꝑm illud q̄ē est reducīf in cām vltiorē ꝑm ꝓdicationē: ſ. m cāliratē seu ꝑm pfectionē. Et ad primā obiectionē in oppositū dr: q̄ ista maior est ve rissima: vt etiam ipse postmodū cogit fateri ibidē. Et ꝙ ꝑpatio ad oppositū nihil vꝛ. ſtā cū ꝑ ꝙ effect⁹ vltiſſim⁹ sit a pl̄ibus: imo ab oibus causis: ſtat ꝙ a sola prima cā est per se primo. Nō em̄ dicimus. ꝙ effect⁹ vltiores sunt tm̄ a causis vltioribus vt arguēs intellexit. sed ꝙ reducunt in eas. i. ꝙ sunt per se primo ab eis. Et mirū est q̄n in hoc caligauerit. cū in ꝓpria erat nosse hanc maioꝝ ex. 2. phy. z. 5. meta. ¶ Ad ſcdam vero ꝑpationē dr. ꝙ ꝑia est optima: esse p se primo est causa vltiſſima: q̄ esse huius z illius z cuiuſcunq; est p se primo ab eadē cā. Et fundat ꝑia sup illa cathegorica: esse in quocunq; sit. ab eo opz fieri a quo p se primo sit cū cōstat esse per se notā. ꝛc. hoc huic veritati obstat: q̄ quū sit bos esse stat a bone generaīre: q̄n nō sit ab eo nisi per accīs: illo accīsralitatis modo. quo colorat⁹ sit per accīs cū ex nigro sit albū. Ad obiectionē vero cōtra allegatā authoritatē: iam pr̄ risio: q̄ nō est aliata ad probandū q̄ esse est a solo deo. sed q̄ esse est p se primo a deo. ¶ Ad tertiū autē dubiū dōm est. q̄ rō ire pōt dupl̄r intelligi. Primo vt ex identitate ꝓductionis esse per se primo: z creationis inferat q̄ creatio est. ppria actio solius dei. i. cōueniat soli deo. ex. ꝙ ipſius seu virtute propria. z sic processus pateret ex dictis in precedente q̄. Et ſz vera diceret: non multū tñ artificiosus vꝛ. Nec propōnes assumpte de reductione effectuū in causas multū viderent ad ꝓpositū. Uñ secundo intelligitur. vt ex identitate per se primo terminī actionis prime cause z creationis. inferat q̄ creatio est. ppria solius dei actio: z sic artificiosius valde: z efficaciter ex assumptis. ꝓpositionibus sit. ꝓcessus. Ex eo nanq; q̄ esse: est per se primo rō q̄ aliquid fiat a prima causa: z ēt q̄ aliq̄d creetur: optime sequit: q̄ creatio prime cause. ppria est. Et hunc sensum manifeste insinuat ſfa: dum primā. ꝓpōnē. ſ. q̄ esse est per se primo rō aliq̄d attingat ab vltiſſima causa. probat ex regula reductionis effectuū vltioꝝ in causas vltiores. Secundā vero. ſ. q̄ esse est rō q̄ aliq̄d creetur: ponit dicēdo. q̄ producere esse nō inquantū est hoc vel tale: sed inquantū esse pertinet ad rōnē creationis. In his enī verbis ostendit q̄ esse rō creationis est. z sic subtiliter ex idētitate per se primo termini ꝯclusum est intentū. Et q̄ hoc ex dictis satis in pōptu erat. ideo ſfa dicit. q̄ satis apparet in primo aspectu: q̄ creatio est. ppria actio solius dei. Uñ ad obonē in oppositū dr. q̄ cathegorica fundans hunc ꝓcessum: nō est illa. ppō. cuius sit vera. ſ. producere per se primo esse est creare: sed q̄ respicere per se primo esse est operatio. ppria prime cause: vel creare est respicere: p se primo esse. Quū vero dr: q̄ ista est falſa. dare p se primo esse est creare: q̄ in factiōe bouis ꝛc. Rñdetur q̄ nullū inconueniens est: imo opz in factione rerū nālium esse a nullo fieri p se primo tūc: q̄n sit semp vnūquodq; ex alio ente: ſz per accīs: z vt millies iā dictū est. nō sit p se pcio. z ꝑ̄ a nullo sit p se pcio. id cui⁹ rō immediate añ illud erat: siue p se. siue p accīs. vt pz ex primo phyſ. Motāter aūt dixi. tūc: ne ex hoc errar⁹ aut imponer⁹ mihi: aliquē effectū positiuum per se vnū in vniuerſo a nullo agente p se pcio. q̄z eñ ens q̄ dā nā fit: in ꝓductione totius vniuerſi in qua producta sunt oia ꝑm vnā sui partē. ſ. mām: inchoatiue a prima cā cepit pēdere: z postmodū ex cooperatiōe prime cause in ſebis causis: vnūq̄dq; cōplete fit ens. Et sic p̄ se pcio quodlz inq̄tū ens. est a prima causa: sed non per actionē totaliter nouam. z silr conseruatur ab ipsa. Et sic esse omne reducit in actionē dei: vt p se primo cause: sed nō totaliter nouam.

¶ Quo ad secundū: ponit opiniones Auic. z magi: satis clare circa cōcatiōnē actꝰ creandi. q̄. ſ. pōt cōcari creature. Et licet eoꝝ rōnes nō nisi arguēdo afferant: hic tñ ostendit q̄ positio hec non repugnat pcloni determinate: cū hoc eñ q̄ creatio ppria est dei actio. stat q̄ potest alteri conuenire: non ex ꝓpriis. sed inquantū participat deū: cuius est illa actio ꝓpria. z hoc ꝯtū est ex rōne ꝓpietatis: z hoc ostēdit in ſfa de actione ignis respectu aeris. Aduerte hic q̄ author rectando magistrū refert quoq; ſeipsum in prima dist. ſecundi. q. 1. art. 2. z. 5. dist. quarti. q. 1. art. 1. q. 2. ad quartū: non aspernatum opinionē magistri: quam hic repellit cum sequacibus etiam si ipſemet fuit vnus ex illis. ¶ Quo ad tertium reprehenditur positio predicta tali ratione. Causa secunda instrumentalis nō participat actionē cause superioris: nisi inquantū q̄ aliq̄d sibi. ppriū dispositiue operat ad effectū principalis agētis. sed nullū agens secundū pōt aliq̄d dispositiue opari ad effectū dei creātis: q̄ nulla pt̄ eē cā instrūalis ad creatiōis actū. maioꝝ. pbat dupl̄r. ducēdo ad inconueniēs. pmo q̄z si nihil ageret cā instrūalis ſm sibi. ppriū frustra adhiberet ad agēdū. Scdo. q̄z nō oporteret esse determinata instrūa determinatāq; actionū.

Deinde manifestat inductione ad ſensum: q̄ sic videmus in securi ꝛc. minor q̄ pbat 2ᵒ. Pmo ex termio: q̄: eē absolute q̄ē ꝓpriꝰ effectꝰ creātis oibus alijs ꝓsupponit. 2ᵒ ex mō. q̄: creatio nō ē ex aliq̄. z sic excludit oē dispōibile.

¶ Circa hāc rōnē occurrūt obones primo Scoti: q̄: vbi ſ. 2ᵉ maioꝝ assumptam impugnat. volēs cā eē falſam cū illa principia ꝓsitiue ſine illa apparere posse bñ. z male intelligi. Et q̄z author ex ꝓſſe ponit illā principiā: z in illa cōstituit vim medij termini. vt pz: iō singula afferēda sunt distincte. Ualt q̄ pmo q̄ cā instrūalis nō ꝯ q̄ effectus ꝓprius principalis agētis. Illud autē q̄ē est ꝓprius effectus dei creantis est illud q̄ ꝓsupponit oib⁹ alijs. ſ. esse absolute. Unde non pōt aliquid operari dispositiue z instrumentaliter ad hunc effectū: cū creatio nō sit ex aliquo ꝓsupposito⁽ᵉ⁾: q̄ possit dispōi per actionē instrūmētalis agentis. Sic igitur impossibile est: q̄ alicui creature cōueniat creare: neq; virtute ꝓpria. neq; instrumentaliter: siue per mysterium. Et hoc precipue incōueniēs est dicī de aliquo corpore quod creet: cum nullum corpus agat: nisi tangendo vel mouendo. Et sic requirit in sua actione aliquid ꝓexistēs q̄ possit tangi z moueri. Quod est contra rationem creationis.

effectus ꝓprius principalis agētis. Illud autē q̄ē est ꝓprius effectus dei creantis est illud q̄ ꝓsupponit oib⁹ alijs. ſ. esse absolute. Unde non pōt aliquid operari dispositiue z instrumentaliter ad hunc effectū: cū creatio nō sit ex aliquo ꝓsupposito⁽ᵉ⁾: q̄ possit dispōi per actionē instrūmētalis agentis. Sic igitur impossibile est: q̄ alicui creature cōueniat creare: neq; virtute ꝓpria. neq; instrumentaliter: siue per mysterium. Et hoc precipue incōueniēs est dicī de aliquo corpore quod creet: cum nullum corpus agat: nisi tangendo vel mouendo. Et sic requirit in sua actione aliquid ꝓexistēs q̄ possit tangi z moueri. Quod est contra rationem creationis.

alibi. i. in. 4. ſen. dist. 1. q. 1. ar. 4. q. 1. Et manifestat in factione monetę: z ſigillatione. Quarto inuehit ꝙ exꝑlū de securi z ſil⁹: volēs q̄ ex his non pōt trahi mētū: q̄: sunt inſtra ad actionē ꝓiā alteri actioni. securis eñ est inſtra ad ſcissionē. q̄ est ꝓia formationi ſcāi. nō sic aūt est in oib⁹ cāis inſtralib⁹: q̄m aliq̄ sunt inſtra vt deñ est ad ſolā illā actionē. q̄ ꝓncipalis effect⁹ sit. Ru randus deide arguit volēs ꝓmo q̄ rō supponit vnū falſum. ſ. q̄ ois cā ſcda sit cā inſtralis respectu dei. Hoc inq̄t est falſum. q̄si angelus nullo mō moueatur a deo quū agit. Et ꝓtera ſequit q̄ oēm nālē actionē ſequeret effectus dei. Sc̄do q̄ rō in ſcda ꝓpne. ꝓbatione minoꝝ ſupponit aliud falſum. ſ. q̄ ois actio cāe ſcde sit ex subo. Et inquit nō est necessariū: q̄ nō min⁹ pōt deꝰ separare accīs a subo dū fit a nāli agente q̄ quum factū est. Tūc si separet deus accīs a subo dū fit a nāli agente. ergo illud fieri erit non ex subo. nō ergo sic ꝙ causam secundā agere ex subo: quin possit oppositū diuina fieri potētia.

¶ Ad eudentiā huius difficultatis. scito q̄ vlr loquēdo dupl̄r intelligi pōt cām inſtralem exigere actionē. ſ. propriā z principalis agentis. Uno mō sic. vt sint due actiones ḥntes diuersas res pro terminis. sicut calor aīe z calefacit z generat carnē. z hoc iudicio meo nō est necessariū: z ꝙ hoc tendit Scotus. Alio modo sic. vt vna operatio. put est. ppria inſti virtute faciat aliq̄d preuiū ordine nāe. ci⁹ q̄ facit ꝓout est ex virtute principalis agentis: sicut ſfualis cōpositio trīāguli ex virtute motiua. siue ponit tres virgas. ex rō aūt facit formā trīāguli. nulla alia actione adūcta. z silr est in sculptura. Et hoc est indubitatū. z inētū. Certus quidē q̄s ois cā inſtralis. ppria aliquid virtute actiuā hz: alioqn vt in ſfa dr frustra ad agendū assumeret ꝛc. Omnī aūt virtuti actiue rñdet aliq̄s p cā factibile. alioquin esset actiua nihil. Et quū ꝓtra stet q̄ primū in intētione est vltimū in gñone. z ꝙ ꝛcurrētib⁹ causa principali. z inſtrali simul primū in intētione est effect⁹ ꝑm id q̄ hz ex causa principali. ꝙs est q̄ id q̄ hz effectus ex causa inſtrali est preuium ei q̄ est ex causa principali. siue illa duo sint multe res siue vna: z distinguātur vt res z modus ei⁹: siue quouis alio mō: nihil refert. Intentū aūt: q̄ z nota alludit z efficax ꝓcessus est. Noie eñ dispōnis intelligit oē preueniēs: z noie ꝓpne actionis intelligit operatio inquantū est ex inſti virtute. Efficacia aute ꝓcessus liquet: q̄m si ois causa inſtralis causat virtute ꝓpria aliq̄d preuiū termino formali ꝓncipalis agētis: z in creatione nihil pōt causari preuiū ḥcāq; mō. Cōsequēs est nulla posset in creādo inſtrālē causam ꝯurrere. ¶ Ulr ad rōnes sco. q̄ ꝙ primū sensum tēdunt rñdere. ꝙius forte non oporteret: dico q̄ causa inſtralis habet actionē propriā: coincidentē tñ materialiter cū actione quā habet vt inſtrm agētis. Et quū sco dr. q̄ quicquid operat per illud ꝓpriū causat in virtute principalis agētis: pōt dupl̄r intelligi. Primo sic. in virtute principalis agētis. i. p virtutē principal⁹ existentē in principali agente. z sic est falſiſſimū: q̄m per virtutē in se: z nō in principali causat illud ꝓprium. Alioquin vt deductū est per illud propriuꝫ nihil ꝓpriū faceret. Alio modo sic: in virtute principalis agentis. i. vt fiat sub principali agente. Et sic videtur verū. q̄m principale agens dupliciter se hz ad causam inſtralem. ſ. vt ꝑtens propria inſti virtute: z vt eleuans ipsam ad aliquid altius causandum. intentū. ſ. ab ipsa principali causa. Et sic inſtrm ad hoc q̄ sit inſtrm: ex hoc q̄ sit virtutē z actionē propriā: z participationē actionis principalis. Et licet in secunda tm̄ dicatur ꝓprie instrumentaliter causare: in prima tñ nō dicit agens principale: sed causans ex ꝓpria virtute. Uñ ꝙa Scoti in hac actione non causat in virtute principalis agentis. ergo ipsum est agens principale non valet. nō eñ oportet ꝙ respectu ois actionis causa sit aut principalis aut instrumentalis ꝓprie loquendo: sed datur mediū. ſ. q̄ est causa inſtralis ex ꝓpriis illam causans. Extensis tñ vocabulis potest dici: z causa instrumentalis etiā illis ꝓprie actionis pro quāto agit applicata ab alio: sicut q̄ anima vitur calefactiōe ad generationē carnis: anime calor pōt dici inſtrm est. Nec inconueniēt: imo oportet eē ꝙm instrumentalē esse ſic principalem. i. habentē ꝓpriam virtutē diuersimode. Nec hoc accidit: sed per ſequela vnius contradictorij inferens non ſequelam alterius. dicimus enim quod ſequitur vtrunq; z hoc ostendit: quod añcedens est olno impossibile: z vt in litera dr. ex hoc euidenter ptz: quod nulla creatura potest creare. ¶ Ad tertium autem dr: quod nihil refert ad ꝓpositum: ident; tas aut diuersitas essentię ab esse: satis est: quod sint entia per participationem aut olno simplicia aut inſeparabiliter composita: sic quod nihil eoꝝ potest ꝓsupponi

sitiōe realiter distincta. vt ibidem dat author exemplum de qualitatib⁹ actiuis z formis naturalium: z per oppositum respectu animę intellectiue.

¶ Ad vltimū dr: q̄ doctrina a notioub⁹ tradēda est. Et ꝓpea author exemplū ꝓ se ſecuri indurit: in quo ſi declaraūt intentū: dicēdo q̄ ꝙ ducit formam scamni: insinuans ꝙ hoc q̄ nihil aliud intēdebat nisi q̄ inſtra etiā attingendo formam intentam a principali: disponunt. i. preuium aliquid faciunt.

¶ Ad durādū aūt dr ꝙmo q̄ rō ire nō eget illa propositiōe. ſ. ois cā ſcda est inſtrm dei: sed illa quecunque cā ſcda assumeretur ad creationis actuꝫ: esset cā inſtrumētalis: quā cōstat nō posse inficiari: q̄: ꝑm oēs creatio est ꝓpria actio solius dei: z quecunq; cā assumit ad frequendaz ꝓpriā superiorꝰ actio nem: constat quod vt inſtralis cā adhibet. Dicit ſcdo: q̄ etiā illa ꝓpositio est ſfa: vt ptz ex q̄. de potentia q. 3. artic. 7. vbi angelus z ois cā ſcda non agit nisi agatur a deo multiplicīter: vt diffuse ibidem ostenditur. Nec inconuenit: imo opz omnem actionem creature attingere ad effectū dei: quia semper attingit ad esse: q̄ nulla causa dat nisi in ꝓprie ꝑme cāe. vt hic z in. 3. ſ. gen. capīs 64. 2. 65. ostenditur.

¶ Ad obiectionē aliā fo eiusdē dr. q̄ ꝛs semper possit accīdens a subiecto separari i ſen su diuiſo: nō tñ cōpossibile est. q̄ accidens ſeparet a ſubiecto: z fiat ab agēte naturali: nisi forte eidem in fieri tribuat: vt gerat vicem subiecti: sicut in ſacramēto altaris dicimus: q̄ quantitas gerit vicem substantię: etiā in corruptiōe. Ratio aūt disparitatis inter possibilitatem ſeparationis accidētis in fieri: z facto esse est: q̄ esse accīdis non est in esse actualiter sed aptitudinaliter in subiecto. Et ꝓpea stat q̄ ſeparetur z sit. Fieri aūt eius ab agēte nāli est actualiter educi de potentia: non enim alr agens nāle agit nisi educendo de potentia subiecti. Et propterea sicut non stat simul: q̄ fiat ab agente nāli: z non reducatur de potentia subiecti: q̄z implicat: ita non stat simul: q̄ fiat ab agente nāli: z ſit ſeparatum a subiecto. est enim manifesta implicatio: quam ſi aduertisset durandus forte tacuisset.

¶ Quo ad quartum confutatur predicta opinio specialiter quo ad corpus: quia omne corpus agit tangendo. ergo preexigendo aliquid ſue actioni: nullum autem creans preexigit aliquid ergo ꝛc.

¶ In responsione ad primum. Aduerte q̄ Scotus eam refert vbi supra. ꝙ modū rōnis ꝙ Auicennā: sic participans naturā aliquā facit sibi simile non producendo naturam absolute sed applicando ea ad aliq̄d. ꝛc. Et ꝙ eam multipl̄r arguit. Primo q̄: hic assumuntur duo alibi improbata. ſ. q̄ hō non est hic nisi per materiam. Et q̄ angelus est hic per ſuā formam. Secūdo: q̄: illa maior: aut fundat ſup hoc: ꝓductū ops participare naturā. Et sic ſequit: q̄ nec a deo posset creari angelus. Aut ſuper hoc: q̄ producens angel⁹ participat naturam. Et sic nihil valet: quia angelus producens non hz aliquid ꝓsuppositiuꝫ ipsi esse: ergo nec in producēdo rcḥit aliq̄ ꝓsuppositum ipsi esse: producendum eñ ops esse sīe ꝓducenti. Tertio ꝙ illā. ꝙm minoꝝ. esse ens creatū participat naturam essendi: aut esse participatiuꝫ tanq̄ actus posterior essentia: aut tanq̄ idem essentię. Sed neutro modo concluditur intentum: ergo.

¶ Ad hec breuiter dicit: z ad primum q̄ illa alibi improbata sunt etiā alibi ſuſtētata z verificata. Ad ſcḥm vero dr: q̄ vt in ſfa aperte monſtratur: maioꝝ ipsa verificatur: quia agens participat illam naturā. Et ꝓbat in litera maioꝝ: ducendo ad impoſſe: q̄. ſ. ꝓpter quam habet esse: cum sint forme ſubſiſtētes. igit substātia immaterialis non pōt producere aliā ſubstantiam imaterialē si bi ſimilem. quātū ad eē ei⁹: ſz quantū ad pfectionē aliquā superadditā: sicut ſi dicam⁹ q̄ ſupiori angel⁹ illuminat inferiorē: vt diony. dicit. Scḥm quē modū ēt in celeſtib⁹ est ꝓpnitas: vt ex ꝓbis apꝛi ptz epḥ. 3. Ex quo ois ꝓpnitas in celo z in terra noīatur. Et ex hoc etiā euidenter apparet q̄ nullum ens creatum pōt cāre aliq̄d: nisi ꝓsupposito aliquo. Quod repugnat rōni creationis. ¶ Ad ſm dōm. q̄ ex ꝓbis fit aliquid per accidens. vt añ aliq̄d aliud eoꝝdē: ita eñ ofsum est q̄ maioꝝ cum toto ꝓcessu ſolida est quicq̄d hoꝝ ſit. Ob̄ argues subdit q̄ apud nos subiectū nō ſupponit ꝓ̄ naturam agētis principatā: ſz q̄ forma q̄ est para nāe participate. est materialis: ipse rez. actiones: z rō in ſfa ad probandū maioꝝ allatā: ostendūt rude esse.

¶ In ſtione ad 3ᵐ. hēs ſtionē inḥrēnē: ḡre potentia creādi est in creatura. quare repugnat ꝛc. rō est: q̄ virtꝰ creatiua est infinita: z si nō rōne ſcti. tñ ratiōe modi faciēdi. Et ꝙ hoc solū multa argumentū ꝓ. a capcolo recitatoꝝ: in. 2. di. ꝓma. q. 3. ꝙ hāc ꝯclusionē. q̄ vide ſi vis in eo. Uerūtñ scoꝝ vbi ſupra hāc rō nē affert: q̄ ḡuis male videat ſubſumere inferēdo distātiā potentię ab actu: nihilominus q̄ euidēter appareret: q̄ hūc ire passum reprehēdere nitit: recitāda est ſolutio ei⁹: et cōfutanda. Dicit ergo q̄ ꝛs nullī⁹ potētię ad aliquā potentiā nulla sit ꝓportio: negatur tñ ſequela: ergo virtus q̄ pōt ſup hanc nullā hz ꝓportionē ad ſtuē q̄ pōt ſup illā. Et rō negatiōis est. q̄: ꝓma extrema. ſ. finita ꝑm eos: ponit. a. z alia virtute certa puta. b. facere ex aliqua potentia puta. c. z statuta inter eas certa proportione. puta decupla. Arguatur sic. ſi sumaꝫ potentia in decuplo elongatioꝝ ab actu. ſ. c. virtus faciēs ex ista potētia in decuplo excedet. b. ergo erit equalis ipi. a. q̄ in decuplo tm̄ excedit. b. ergo virtꝰ agēs ex alia potētia erit equlis ipi. a. q̄ pōt ex nulla. Et aduerte quod nihil refert virtꝰ possit dari in nā potētia ꝙ decuplo aut centuplo remotioꝝ: sicut nihil refert. virtꝰ possit dari corpus in centuplo ꝛc. ſubtilꝰ. z motus semp velocioꝝ. ſufficit. n. ſfitas ꝓdonaliū. Quicquid eñ repugnat veritati hmōi ꝓdonaliū. est impoſſe. Et ſi ꝑ negas. ꝓbā nālem Aristo. destruis: vt ꝓz in. 4. 6. 7. 8. phy. Ad ſcotū q̄ ꝛs. q̄ rō non arguit ex extremis ꝓportionalibus absolute. sed ex eis vt terminis. ꝓcessus augmētationis z diminutionis ꝓportionalis. vt ꝓz: z iō vꝛ. Ereꝑū ꝓ de puncto z linea q̄ extrema ꝓportionalia absolute sunt. nil obstat: q̄ ad nullū est propositū. Stat ergo solida demōstratio ire. q̄ virtꝰ creatiua est infinita z

ideo incōicabilis: ois
esīt virꝰ finita est al-
teri virtuti finite pro-
portionalis; vt etiam
ipse fatet: qm̄ vtraq;
quāta est z finita.

¶ Super arti. 6.

In titulo ppriꝰ
distinguunt con
tra commune.

¶ In corpore due cōclusiones. prima est:
creare nō propriū alicui persone: sed cōmune toti trinitati. Probatur. creare est pro-
prie care esse rerū: ergo conuenit deo secūdum suum esse: ergo
est cōe toti trinitati: pma ꝓbatia ꝓbatur: q; principiuꝫ actionis ex
effectu consideratur: qt oē agēs agit sibi si-
mile. sed a vero: q; esse
dei est eius essentia que
cōis est toti trinitati.

¶ Circa aīs non oꝫ
sollicitari: q; tam pa-
ret ex dictis: q; causa-
re p se pio esse z creare idē sunt: z ideo in litera
ponitur ly propriē.
Secunda cōclusio est
pone diuine fm ratio
nem siue ꝓcessionis: in
quātū includit essen-
tialia attributa: scien-
tiā z voluntatem ha-
bēt causalitatē respe-
ctu productionis re-
rum. Et ꝓbat. Artifex per verbū z amo-
rem relatum rc. opaf.
ergo deus pater per fi-
lium z spiritū sanctum
operatus est creatu-
ram: ꝙ tia ꝓbat: q;
deus est rerum cā si-
cut artifex: z filius est
verbum: z spiritus sanc⁹ amoꝝ. Aduerte hic
q; argumenta que in
2. distinct. prima facit
Scotus: nō facūt nec
militant contra posi-
tionē istam: sed contra
vt ibidē dicit. Ventri-
cum: ponentē q; perso
ne nūm̄ respiciūt re-
rū habēt causalitatē:
nos eīm ratiōe appro-
priatoꝝ dicim⁹ z ideo
nihil contra nos.

¶ Super arti. 7.

In titulo vestī-
gium metapho-
rice sumitur pro repre
sentatiuo per modum
quo vestigium repre-
sentat impressorem e-
ius. Et sumptum est
ex tertia distinc. primi
sententiarum: vbi a
theologis hoc tracta-
tur.

¶ In corpore tria: pri
mo quid nominis ve-
stigii z imaginis. Se-
cundo conclusionem
responsiuam quo ad
imaginē. Tertio quo
ad vestigium.

¶ Quo ad primum
Commune est vesti-
gio z imagini repre-

¶ Utꝝ creare sit ppriū alicuꝰ psone. Ar. 6.

Ad sextū

Sic ꝓcedit. Videt
q; creare sit
ppriū alicuius persone. Nō e-
nim est ꝑnus: est cā eius q; est
post. Et pfectū, imperfecti. Sed
ꝓcessio diuine psone est priꝰ, quā ꝓcessio
creature. Et magis perfecta: quia diuina p
sona procedit in pfecta similitudine sui pn
cipij. creatura vero in impfecta. Ergo ꝓces-
siones diuinarū psonarum sunt cā ꝓcessio-
nis rerū. Et sic creare est ppriū persone.

¶ Dꝫterea. Persone diuine nō distinguun
tur abinuicē nisi per suas ꝓcessiones z re
lationes[e]. Quicq̄d igitur differenter attri-
buitur diuinis psonis, hoc cōuenit eis fm
ꝓcessiones z relationes personarū. Sed
causalitas creaturaꝝ diuersimode attribui
tur diuinis psonis. Nā in symbolo fidei pa-
tri attribuitur q; sit creator: oīm inuisibiliū
z visibiliū. Filio aūt attribuitur q; per eum
oīa facta sunt. Sꝫ spiritui sancto q; sit dns z
viuificator. Causalitas ergo creaturarū cō-
uenit personis fm ꝓcessiones z relatiōes.

¶ Ꝑ. Si dicatur q; cālitas creature attendi
tur fm aliq̄d attributū essentiale: q̄d appro-
priatur alicui psone: hoc non videtur suffi-
cies. Quia q̄libet effectus diuiꝰ causatur
a q̄libet attributo essentiali. s. potentia boni
tate, z sapiētia. Et sic nō magis ꝓtinet ad
unū q̄m ad aliud. Non dꝫ ergo aliq̄s determi
natus modus causalitatis attribui vni pso
ne magis q̄m alīj: nisi distingueꝛētur in creā
do secundum relationes z ꝓcessiones.

Sed cōtra

Est, q̄d dicit dio. 2. ca
pi. de di. no. q; cōia to-
tius diuinitatis sunt omnia credibilia.

Rñdeo

Dicendum, q; creare est ꝓ-
prium alicuius persone. Nō e-
nim est ꝑnus: est cā eius q̄d est
post. Et pfectū, imperfecti. Sed
ꝓcessio diuine psone est priꝰ, quā ꝓcessio
creature. Et magis perfecta: quia diuina p
sona procedit in pfecta similitudine sui pn
cipij. creatura vero in impfecta. Ergo ꝓces-
siones diuinarū psonarum sunt cā ꝓcessio-
nis rerū. Et sic creare est ꝓp

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc probandū adducit Arist. non sunt demonstratiue simpliciter sed secundū quid.
Quod manifestatur tripliciter scilicet ex opinionibus confutatio ex testimonis inductis & expressa eius cōfessione: omnia plana sunt in litera.
¶ In responsione ad decimum dubium est.
Ad actio dei sit actu ab eterno formal'. i. nē: ꝫ imaginat ad min' ex pte ipsius tpis'.
221 inquantū actio: an solum materialiter idest secundum quod res est. Si enim ꝓmo modo intelligitur: sequitur quod deus ab eterno est actu agens creans causans ꝛc. & sic. ergo ab eterno est aliquid creatum actum causatum ꝛc. Et tenet sequela: ex. 3. q̄ aūt desinit nō est in suo pn'. Sz tps semꝑ ē in suo ꝓncipio & fine: q; nihil est tpis nisi nūc: q̄ est finis ꝓteritꝰ: & ꝓncipiū futuri. Ergo tps nec incipe nec desinere pōt. Et per ꝺns nec mot' cuius numerus tps est. ¶ Ꝺe' aut est ꝑ; mūdo nā tm: aut duratione. Si nā tm ergo cū de' sit ab eterno c: z mūd' est ab eterno. Si aūt est ꝑ; duratiōe: ꝓius aūt ē posterꝰ in duratiōe ꝛstituīt tps. Ergo ante mūdū fuit tps. Mō est impoſe. ¶ Posita cā sufficiēti ponit effectus. Cā. n. ad quā nō sequit effectus est cā ꝑfecta indigens alio ad hoc q̄ effectus sequatur. Sed de' est sufficiēs cā mundi. & finalis rōne sue bonitatis: & exēplaris rōne sue sapiētie. & effectiua rōne sue po': vt ex suptoribus ptz[e].
Cū ergo de' sit ab eterno, & mūdus fuit ab eterno. ¶ Cꝰ. Cuꝰ actio est eterna, & effectus que est eterna. Ergo & actio dei est eius substantia.

Sed cōtra Est, q̄ dr Jo. 17. Clarifica me pr̄ apud temetipsum claritate quā habui ꝓsq̄ mūdꝰ fieret. Et ꝑuer. 8. Ds possedit me in initio viarū suarū anteq̄ quicq̄ faceret ab initio.

Rñdeo Dicēdum, q̄ nihil potest ꝓprie dici ab eterno fuisse. Et hoc quidē ponere nō est impossibile. Ostensum est enī supra[e]: q̄ voluntas dei est causa rerum. Sic ergo aliqua necesse est esse. sicut necesse est deū velle illa: cum necessitas effect' ex necessitate cāe dependeat: vt ꝺr in. 5. meta. Ostensum est aūt supra[e]: q̄ absolute loquendo nō est necesse deū velle aliq̄d nisi ꝑsum. Nō ē ergo necessariū deū velle q̄ mūdus fuerit semꝑ: ex eaten' mūd' est: q̄tenus de' vult illū esse: cum esse mūdi ex volūtate dei dependeat: sicut ex sua cā. Nō est igit̄ necessariū mūdum semꝑ esse. Ostēsum nec demōstrari ꝓbarī potest. Nec rōnes q̄s ad hoc arī. inducit sunt demonstratiue simpliciter: sed ꝑm q̄d. s. ad cōtradicēdum rōnibꝰ antiquoꝝ ponētiū mūdū incipe ꝑm quoſdā modos in veritate impoſes[e]. Et hoc apparet ex tribus. Primo quidem: q̄ tā in. 8. phy. q̄m in. 1. de ce. ꝓmittit quasdā opinio. vt anax. & empe. & plat. contra quos rōnes ꝓdictorum inducit. Secōo q; vbicūq; de hac mā loquitur inducit testimonia antiquoꝝ. Ad nō est de monstratoris: sed ꝓbabilēr ꝑsuadentis. Tertio q̄ expresse dicit in primo lib. topi. q̄ dā sunt ꝓblemata dialectica de q̄bꝰ rōnes nō habemus: vt utrum mundus sit eternus.

Ad primū Ergo dōz, q̄ anteq̄ mūdus eēt, poſe fuit mūdū esse: nō quidē ꝑm potentiā passiuā que est materia: sed ꝑm potentiā actiuā dei[e]. Et etiā ꝑm q̄ ꝺr aliq̄d absolute poſe non ꝑm aliq̄s potentiā: sed ex sola habitudine terminoꝝ qui sibi nō repugnant: ꝑm q̄ poſe opponit impoſi: vt ꝓz per ꝓbm in. 5. met.
¶ Ad secūdum dicendū, q̄ illud q̄ habet virtutē vt sit semꝑ: ex quo hz illam virtutē, non q̄nq; est, & q̄nq; nō est: sed anteq̄ haberet illā virtutem nō fuit[e]. Unde hec rō que ponit ab Ari. in. 1. de ce. non concludit simpl'r q̄ incorruptibilia non incepe- 254
runt esse: sed q̄ nō inceperūt esse ꝑ modū nāle: q̄ gñabilia & corruptibilia icipiūt esse. ¶ Ad tertiū dōz, q̄ Ari. in. 1. phy. ꝓbat materiā eē ingenitā: ꝓ hoc q̄ nō habet subiectū de quo fit. Ipmo aūt de ce. & mū. ꝓbabat celū ingenitū: q; non hz cōtrariū ex quo generet. Unde patet q̄ per virumq; nō ꝓcluditur q̄ ni si materia & celū non inceperūt per gñationē: vt q̄dam ponebāt: ꝑcipue de celo. Nos aūt dicimus q̄ materia & celū ꝓducta sunt in esse ꝓ creationē: vt ex dictis ꝓz[e]. ¶ Ad quartū dicēdū, q̄ ad rōnem vacui non sufficit in quo nihil est: sed requirit q̄ sit spatiū capax corporis: in quo nō sit corpus: vt ꝓz ꝓ Ari. in. 4. phy. Nos autē dicim' nō fuisse locum aut spatium ante mundū. ¶ Ad quintū dicēdū, q̄ ꝓim' motꝰ semper eodē mo 254
do se habuit: ꝓimum aūt mobile nō semꝑ eodē mō se habuit: 255
q; incepit esse cū ꝓius nō fuisset. Sed hoc nō fuit ꝓ mutatiō- 256
nē: sed ꝑ creationē: que nō est mutatio: vt. 5. dictum est. Ad 1
ꝓz ꝙ hec rō quā ponit Ari. in. 8. phy. procedit ꝓtra eos qui ponebāt mobilia eterna, sed motū nō eternū. vt ꝓz ex opinionibus Anax. & empe. Nos aūt ponimus: ex quo mobilia incepe- 255
runt semꝑ fuisse motū. Ad sextū dōm, q̄ ꝓimū agens est agēs 249
voluntarium. Et ꝙnis habuit voluntatē eternā ꝓducēdi aliq̄ quē effectum: nō tm ꝓduxit eternū effectū. Nec est necesse q̄ ꝓ- supponat aliqua mutatio: nec ēt ꝓp imaginationē tpis. Aliter em ēm est intelligendū de agente particulari: q̄ ꝓsupponit aliq̄d, z cāt altey. & aliter de agente vl': quod ꝓducit totum: sicut agens particulare ꝓducit formam: & ꝓsupponit materiā. Unde opz q̄ formam inducat ꝑm ꝓportionem ad debitam materiā. Aū rationabiliter in ipso cōsideratur q̄ inducit formā in talē materiā: & non in aliam ex differentia materie ad materiā. Sed hoc nō rationabiliter videtur in deo, qui simul ꝓducit formā & materiā. Sed cōsideratur rationabiliter in eo q̄ ipse ꝓducit materiā congruā forme & fini. Agēs aūt particulare ꝓsupponit tēpus sicut & materiam. Unde rationabiliter cōsideratur in eo, quod agit in tempore posteriori & nō ꝓ- in agente vniuersali quod ꝓducit rē & tempus non est considerare q̄ agat nunc & non ꝓius secundum imaginationem temꝑis post tempus: quasi tēpus ꝓsupponatur eius actioni. Sed cōsiderandum est q̄ dedit effectui suo tempus ꝙtum voluit & ꝑm q̄ ꝙueniens fuit ad suam potentiā demonstrandam. Manifestius enim mundus ducit in cognitionem diuine potentie creantis si mundus nō semper fuit q̄m si semper fuisset. Omne enim q̄ nō semper fuit: manifestum est habere causā. Sed nō ita manifestū est de eo q̄ semper fuit. ¶ Ad septimū dicēdū, q̄ sicut dicitur in. 4. phys. ꝓius & posterius est in motu. Aū principiū & finis accipienda sunt in tpe sicut & in motu. Supposita aūt eternitate motus necesse est q̄ q̄libet momētū in motu acceptū sit ꝓmdē rō est de nūc tpis. Et sic ꝓz: q̄ rō illa instantis nunc q̄ supsit principiū & finis tpis: ꝓsupponit eternitatē tpis & motꝰ. Aū Ari. hanc rōnē inducit in. 8. phy. cōtra eos q̄ ponebāt eternitatem ꝑ; sed negabāt eternitatē motꝰ. ¶ Ad octauū dōm, q̄ deus est ꝓior mūdo duratiōe. Sed ly ꝓius nō designat ꝓioritatē tpis: sed eternitatis. Uel dōm, q̄ designat eternitatē tpis imaginatiue nō realr existētis: sicut cū ꝺr. 3. celū nihil est: ly, supra, designat locum imaginatū tm, ꝑm q̄ possibile est imaginari ꝺ nonum dōm q̄ sicut effectus sequit a cā agēte naturaliter ꝑm modū sue forme. ita sequit ab agente ꝙ voluntatē ꝑm formam ab eo ꝓceptā & diffinitam: vt ex superioribus ꝓz[e]. Licet igitur deus ab eterno fuerit sufficiens cā mundi: nō tñ oportet q̄ ponatur mūdus ab eo ꝓductus: nisi ꝑm q̄ est in ꝙ diffinitio- ne sue voluntatis: vt. 5. habeat esse post nō esse: vt manifestius declaret suum authorem. ¶ Ad decimum dicendum, q̄ ꝓsita actione sequitur effectus ꝑm exigentiam forme que est ꝓncipium actionis. In agentibus aūt ꝑ voluntatem quod cōceꝑtum est & ꝓdiffinitū accipit vt forma que est principiū actionis[e]. Et actione igitur dei eterna nō seqtur effectus eternus: sed qualem deus voluit: vt scilicet haberet esse post non esse.

¶ Super articulum secundum.

247 Locis 8. ar. 1. adduc. Ista titulo: articulus fidei sonat quod sola fide tenere oportet.
¶ In corpe vnica est conclusio rēspōsiua quēsito scilicet mundū incepisse sola fide tenetur: & quod demonstratiue probari non potest. Quam conclusionem: primo probat quo ad secūdam partem. Secūdo manifestat: quo ad ꝓmam. Et tertio ostendit quā te vtilitatis sit nosse ꝓpositā cōclusionē. Quo ad ꝓimū igitur: intendit talē rationez: Nouitas mundi non potest demonstrari ex parte mundi: nec ex parte sue cause: ergo est indemonstrabilis.
Antecedens quo ad ꝓmam partem ꝓbatur. demonstrationis ꝓncipiū est quod scōm rōnē sue speciei abstrahit ab hic & nūc ergo non pōt demonstrari q̄ homo aut celum aut lapis nō semper fuit. Secūda pars antecedentis manifestatur a cōi dicto: q̄ vniuersalia sunt vbi- que & semper. Quo ad scōam vero partē ꝓbat. volūtas dei ratione inuestigari non potest nisi circa necessario volita: ergo non potest demonstratiue sciri quid circa creaturas voluerit & tenet sequela: quia nihil circa creaturas necessario vult. ¶ Circa probationem ꝓme ꝓtis assumpti: aduertē q̄ vis rationis constituit in hoc. q̄ ꝺa est v- nius cuiusq; rei create specifice sumpti: ab strahit ab hz & nūc ergo nō potest esse sufficiēs mediū ad inferendā nouitatē rei: q; nouitas ipsa tpis differtiā continet. Liquido est cōstat: non esse rōnem essendi nūc & non ꝓius. q̄s ꝑm se indifferēs est ad nūc & ꝓius vñ author non solum de mundo sed de quacunq; re mūdi intulit: q̄ ex eius q̄ditate non potest monstrari eius nouitas simpliciter.
281 ¶ Circa ꝓncipalem cōsequentiā: aduerte q̄ quū mūdus significet vniuersitatē rerū & extra vniuersum nihil sit nisi caput ipsius cōsequens est: q̄ nullus locus relinquatur b 205 demonstrationi: quia ad inferendū nouitatē mundi: & ꝓpea literā exclusa causa & q̄s 217 quid est ipsius & oim

Utrū mūdū incepisse sit arti. fidei. Ar. 2.

Ad sec'm Sic procedit. Uf, q̄ mundū incepisse nō sit articulus fidei: sed conclusio demonstrabilis. Omne enim factū hz ꝓncipium sue durationis. Sed demonstratiue probari potest, q̄ deus sit causa effectiua mūdi: & hoc ēt probabiliores philosophi posuerunt. Ergo demonstratiue ꝓbari pōt q̄ mundus inceperit. Cꝓ. Si necesse est dicere q̄ mundus factus est a deo: aut ergo ex nihilo, aut ex aliquo. Sed nō ex aliquo: q; sic materia mundi præcessisset mundum: contra quod procedunt rationes Ari. ponētis celum ingenitum. Ergo oportet dicere q̄ mundus sit factus ex nihilo. Et sic habet esse post non esse. Ergo oportet q̄ esse incēperit. Cꝓ. Omne q̄ operatur per intellectum a quodam ꝓncipio operatur: vt patet in omnibus artificialib'. Sed de' est agēs per intellectū. Ergo a quodā ꝓncipio operat. Mundus igit̄ qui est eius effectus non fuit semꝑ. Cꝓ. Manifeste apparet artes aliquas & habitationes regionum, ex determinatis tēporibus incepisse. Sed hoc non esset si mundus semper fuisset. Mundū igitur nō semꝑ fuisse manifestū est. Cꝓ. Certū ē nihil deo equari posse. Sed si mundus semper fuisset equipararetur deo in duratione. Ergo certū est non semper mundū fuisse. Cꝓ. Si mundus semper fuit infiniti dies ꝓcesserūt diem istum. Sed infinita non est pertrāsire. Ergo nunq̄ fuisse peruentus ad hunc diē. Mō est manifeste falsum. Cꝓ. Si mundus fuit eternus: & generatio fuit ab eterno. Ergo vnus homo genitus est ab alio in infinitum. Sed pater est causa efficiēs filij: vt dicit in. 2. phys. Ergo in causis efficientibus est procedere in infinitum. Mō impoſatur in. 2. met. Cꝓ. Si mundus & generatio semper fuit, infiniti homines pecesserunt. Sed alia hois est immortalis. Ergo infinite anime humane nūc essent actu. Mō est impoſe. Ergo ex necessitate sciri pōt q̄ mundus inceperit: & non sola fide tenet.

Sed cōtra Fidei articuli demonstratiue ꝓbari nō pos sunt: quia fides de nō apparētibus est: vt ꝺr ad heb. 2. Sed deū esse creatoꝛē mundi sic ꝙ mūdus inceperit esse, est articulus fidei. Dicimus enim, Credo in vnum deū &c. Et iterum Greg. dicit in Homel. ꝓima Ezechielis, q̄ Moyses ꝓphetizauit de ꝓncipio dicēs. In ꝓncipio creauit deus celū & terrā. In quo nouitas mundi traditur. Ergo nouitas mūdi habetur tantum per reuelationē. Et ideo nō pōt ꝓbari demōstratiue.

Rñdeo Dicendū: q̄ mūdum nō semper fuisse sola fide tenetur. et demonstratiue ꝓbari nō potest: sicut & ꝓia de mysterio trinitatis dictū est[e]. Et huius ratio est: q; nouitas mūdi nō potest demōstrationē recipere ex parte ipsius mūdi. Demonstrationis em ꝓncipiū est q̄ quid est. Unūquodq; aūt ꝙ hz rōnem sue speciei abstrahit ab hic & nunc: ꝓpter q̄ ꝺr q̄ vniuersalia sunt vbiq; & semꝑ[e]. Unde demonstrari non potest q̄ homo aut celum, aut lapis, non semper fuit. Similiter etiam neque ex parte cause agētis: que agit per voluntatē. Uolūtas enim dei ratione inuestigari non potest: nisi circa ea que absolute necesse est deum velle. Talia autem non sunt que circa creaturas vult: vt dictum est[e]. Pōt autē volūtas diuina homini manifestari per reuelationē, cui fides innititur. Aū mundū incepisse est credibile, nō autē demonstrabile vel scibile. Et hoc vtile est vt cōsideretur: ne forte aliōs q̄ fidei est demōstrare ꝓsumēs, rōnes nō necessarias inducat: q̄ ꝺbeāt māz irridēdi infidelibus: existimantib' nos ꝓpter huiusmodi rōnes credere q̄ fidei sunt.

Ad primū Ergo dōm, q̄ sicut dicit Augustinus. 11. de ci. dei, philosophoꝝ ponentiū eternitatē mūdi dulcis fuit opinio. Quidam enim posuerūt q̄ substantia mundi non sit a deo. Et horū est intolerabilis error. Et ideo ex necessitate refellitur. Quidā autem sic posuerūt mūdum eternū: q̄ tamen mūdum a deo factum dixerunt. Non enim mundū temporis volūt habere, sed sue creationis initiū: vt quodā modo viꝛ intelligibili semper sit factus. Jd autē quo modo intelligant inuenerūt: vt idem dicit in. 1. de ci. dei. Sicut enī inquiūt si pes ex eternitate semper fuisset in puluere, semper subesset vestigium: quod a calcante facti nemo dubitaret: sic & mūdus semꝑ fuit: semper existente qui fecit. ¶ Et ad hoc intelligendum considerandū est, q̄ causa efficiēs causando agit per motū, de necessitate precedit suū effectum: q; effectus non est nisi in termino actionis. agens aūt omne oportet esse ꝓncipium actionis. Sed si actio sit instantanea & nō successiua: nō est necessarium faciēs esse ꝓius facto duratione: sicut patet in illuminatione. Unde dicunt q̄ nō sequitur ex necessitate: si deus est causa actiua mūdi, q̄ sit ꝓior mūdo duratiōe: q; creatio qua mundum ꝓduxit, non est mutatio successiua: vt supra dictum est[e]. ¶ Ad secm dicendū, q̄ illi qui ponerent mundū eternū dicerent mundum factum a deo ex nihilo, non q̄ factus sit post nihilum, ꝑm q̄ nos intelligimus per nomen creationis[e]: sed quia non est factus de aliquo. Et sic etiam non recusant aliqui eorum creationis nomen: vt patet ex Aui. in sua meta. ¶ Ad tertium dicendum, quod illa est ratio Anax. que ponitur in. 3. phy. Sed nō de necessitate concludit: nisi de intellectu qui deliberando inuestigat q̄d agendum sit: q̄ est simile motui. Talis aūt est intellectus humanus: sed nō diuinus: vt supra patet[e]. ¶ Ad quartum dicendū, q̄ ponentes eternitatem mundi, ponunt aliquā regionem infinities esse mutatam de inhabitabili in habitabilem: & econuerso. Et similiter ponunt q̄ artes ꝓpter diuersas corruptiones & accidētia infinities fuerūt inuēte & iterum corrupte. Unde Ari. dicit in lib. meteo. q̄ ridiculum est ex huiusmodi particularibus mutationibus opinio nem accipere de nouitate mundi totius. ¶ Ad quintum dicendum, quod esi mundus semper fuisset: nō tamen particularetur deo in eternitate: vt dicit Boe. in fine de con so. q; esse diuinum est esse totum simul absq; successione. Non autem sic est de mundo[e]. ¶ Ad sextum dicēdum q̄ transitus semper intelligitur a termino in terminum. Quecunq; autem ꝓterita dies signetur ab illa vsq; ad istam sunt finiti dies: qui pertransiri poterunt. Obiectio aūt procedit ac si ꝓsitis extremis sint media infinita. ¶ Ad septimum dicendum, q̄ in causis efficientibus impossibile est procedere in infinitū per se: vt puta si cause que per se requirunt ad aliquē effectum multiplicarentur in infinitum. Sicut si lapis moueret a baculo: & baculus a manu: & hoc in infinitum. Sz ꝓ accidēs in infinitum ꝓcedere in cāis agētibus anon reputat impoſe: vt puta si omnes cause

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerē immortalitatem aie numerate sine circulo: ꝛ impossibilitatem infinitatis in actu simul etiam per accidens: intelligibile non est: q̄ finaliō huiusmodi res sit eterna. Et propter ea cauti fuit Thomistę: in concedēdo mūdum potuisse esse ab eterno: concedāt mundum cuius quo ad motum celi ꝛ ēgnationes omnes: hter hūanam: Inenarrabile est etiā aut sit infinitum in actu: aut ad miracula recurratur: ponendo vnum hominē infinito tpe vixisse: ꝛ a certo tēpore generasse. et sic etiam non saluarent ēgnatio humana eterna: sed species humana. Sed ridiculū iudicio meo est. hoc miraculum interponere: vbi de possibilitate productionis mundi: talis qualez videmus est sermo.

¶ Super articu 3.

TIulius sanus clarus est.

¶ In corpore conclusio respōsiua est. quod ly in principio creauit deus celum ꝛ terram, tripliciter exponitur: contra tres errores scilicet in principio tēporis contra philosophos. In filio: contra pythagoricos ꝛ manicheos: Ante omnia contra Platonē Auic. ꝛ sequaces: omnia plura sunt in litera. Ex quibus habentur conclusio rhsiua questio affirmatiue. ꝛ ad perfectionem doctrine cū multis adiunctis.

¶ In rsione ad primum, aduerte q̄ author negat primum tēporis instās mensurasse creationē. nō quod diuturna emanatio illa dursuerit: cum instantanea sit. vt in rsponsione ad primum in articulo decente dictū est: sed q̄ creatio ad substātias etiam incorporales q̄ supra tēpus ꝛ tpis instantia sunt se extendit. Ūñ primū instans tpis esset nō fuerit mensurans creationem: fuit tamen coexistens creationi: que instanti vis diceret quo mensuratur operatiōes spirituales: vt infra patebit: mensurata est.

¶ Super questionis 47. articu. 1.

Ist titulo queritur an distinctio a deo non quomodolibet: sed vt per se in propter sapiētiam: vt sicut dicitur, omnia in sapientia fecisti: tita intelligatur deū omnia fecisse in principio: idest in filio secundum illud apostoli ad Col. 1. In ipso scilicet filio condita sunt vniuersa. Alij vero dixerunt corporalia esse creata a deo mediantibus creaturis spiritualibus. Et ad hoc excludendū exponitur: in principio creauit deus celum ꝛ terram, idest, ante omnia. Quatuor enim ponuntur simul creata scilicet celum empireum: materia corporalis: que nomine terre intelligitur: tēpus, ꝛ natura angelica.

Ad primū Ergo dicendum, quod verbum illud philosophi intelligitur de fieri quod est per motum: vel quod est terminus motus. Quia cum in quolibet motu sit accipere prius ꝛ posterius: ante quodcunq; signū in motu signato dū scilicet aliquid est i moueri ꝛ fieri est accipere prius ꝛ etiā aliquid post ipsum: quia quod est in principio motus vel in termino: non est in mouri. Creatio autem neque est motus neq; terminus motus: vt supra dictum est[e]. Unde sic aliquid creatur quod non prius creabatur. ¶ Ad tertium dicendum quod nihil fit nisi secundum quod est. Nihil autem est temporis nisi nunc. Unde non potest fieri nisi ſm aliquod nunc. Non quia in ipso primo nunc fit tempus: sed quia ab eo incipit tempus.

¶ De distinctione rerum in cōi. Nō. 47.

Post productionem creaturarum in esse considerandum est de distinctione earum. ¶ Erit autem hec consideratio tripartita. Nam primo considerabimus de distinctione rerum in communi. Secundo, de distinctione boni ꝛ mali. Tertio, de distinctione spiritualis ꝛ corporalis creature. ¶ Circa primum queruntur tria. Primo de ipsa rerum multitudine seu distinctione. Secundo, de earum inequalitate. Tertio, de vnitate mundi.

¶ Utrum rerum multitudo ꝛ distinctio sit a deo. Articulus 1.

Ad primum Sic procedit. Videt, quod rerum multitudo ꝛ distinctio non sit a deo. Unum enim semper natum est vnum facere. Sed deus est maxime vnus (vt ex premissis patet[e].) Ergo non produxit nisi vnum effectum. ¶ Preterea. Exemplatum assimilatur suo exemplari. Sed deus est causa exemplaris sui effectus (vt supra dictum est[e].) Ergo cum deus sit vnus: effectus eius est vnus tantum: ꝛ non distinctus. ¶ Preterea. Ea que sunt ad finem proportionantur sint. Sed finis creature est vnus scilicet diuina bonitas: vt supra ostensum est[e]. Ergo effectus dei non est nisi vnus.

Sed contra Est, quod dicitur Gen. 1. quod deus distinxit lucem a tenebris: ꝛ diuisit aquas ab aquis. Ergo distinctio ꝛ multitudo rerum est a deo.

Rñdeo Dicēdū, q̄ causam distōnis rerum multipliciter aliq̄ assignauerunt. Quidā enim attribuerūt eā materie: vel soli vel simul cum agente. Soli quidem materie: sicut democritus ꝛ oēs antiq̄ naturales ponentes solam causam materialem. Scōm quos distinctio rerum prouenit a casu ſm motū materie. Materie vero ꝛ agenti simul distinctionem ꝛ multitudinē rerū attribuit anaxa. qui posuit intellectū distinguētē res extrahendo q̄ erat permixtū in materia. Sed hoc non potest stare propter duo. Primo quidem q̄ supra ostensum est[e]: q̄ etiam ipsa materia a deo creata est. Unde oportet ꝛ distinctionē si qua est ex parte materie, in altiorē causam reducere. Secundo q̄ materia est ꝓpter formā: ꝛ non econuerso. distinctio autem rerū est per formas proprias. Nō ergo distinctio est in rebus pp materiā, sed potius ecōuerso in materia creata est diffomitas: vt esset diuersis formis accōmodata. Quidam vero attribuerūt distinctionē rerum secūdis agentibus: sicut Auic. qui dixit, q̄ deus intelligendo se produxit intelligētia primā[e]: in qua q̄ non est suū esse ex necessitate incidit cōpositio potentie ꝛ actus: vt infra patebit[e]. Sic igitur prima intelligētia inquantū intelligit cām primā, produxit secūdā intelligentiā. Inquantū autē intelligit se ſm q̄ est in potentia produxit corpus celi q̄ mouet. Inquantū vero intelligit se ſm illud q̄ hz de actu produxit animā celi. Sed hoc non pōt stare ꝓpter duo. Puo quidē: q̄. ō. ostensum est[e] q̄ creare solī dei est. Unde ea q̄ non possunt causa ri nisi p creationē a solo deo producunt. Et hec sunt oīa que non subiacēt generationi ꝛ corruptioni. Scōo q̄ ſm hanc positionem nō ꝓuenitret ex intētione primi agentis vniuersitas rerum, sed ex concursu multarum cārum agentium. Tale aūt dicimus prouenire a casu. Sic igitur complementū vniuersi q̄ in diuersitate rerum consistit esset a casu. Nō est impossibile. Ñ dicendū est q̄ distinctio rerū ꝛ multitudo ex intentiōe primi agētis q̄ est deo[e]. Produxit em res i esse pp suā bonitatē cōicādā creaturis[e]: ꝛ p eas repīntādā. Et q: p vnā creaturā sufficiēter representari non pōt: produxit multas creaturas ꝛ diuersas: vt q̄ deest vni ad representādā dinā bonitatē suppleat ex alia. Nā bonitas q̄ i deo est simplr ꝛ vniformiter: i creaturis est multiplr ꝛ diuisim[e]. Usi pfecti ꝓpti cipat dinā bonitatē ꝛ repsentat eā totū vniuersuꝫ q̄ alia quecūq; creatura. [e]Et q: ex diuina sapiētia est cā distōnis rerū: tō moyses ōt res esse distinctas verbo dei q̄ est cōceptio sapiētie. Et hoc est q̄ dr. Gen. 1. Dixit deus, Fiat lux. Et diuisit lucem a tenebris.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ agens per naturā agit per formā per quā est: q̄ vnius tm̄ est vna. Et ideo nō agit nisi vnū. Agens aūt voluntarium: quale est deus: vt supra ostensum est[e]: agit per formā intellectam. Cum igitur deū multa intelligere non repugnet vnitati ꝛ simplicitati ipsi[s] vt supra ostensum est[e]: relinquitur q̄ licet sit vn[s]: possit multa facere. ¶ Ad secundum dicendū, q̄ ratio illa teneret de exēplato, q̄ perfecte representat exemplar: q̄ non multiplicat nisi materialiter. Unde imago increata que est pfecta: est vna tātū. Sed nulla creatura repsentat pfecte exemplar primū q̄ est diuina essentia. Et ideo pōt per multa repsentari. Et tū ſm q̄ idee dicunt exemplaria pluralitati rerum corrīdet in mēte diuina pluralitas idearū. ¶ Ad tertium dicendum, q̄ in speculatiuis medium demonstrationis quod perfecte demonstrat conclusionem: est vnum tātum. Sed media bilia sunt multa. Et similiter in operatiuis q̄ id quod est ad finem adequat (vt ita dixerim) finem, non requiritur q̄ sit nisi vnum tantum. Sed creatura non sic se habet ad finem qui est deus[e]. Unde oportuit creaturas multipliari.

¶ Utrum inequalitas rerū sit a deo. Ar. 2.

Adscdm Sic proceditur. Videtur, q̄ inequalitas rerum non sit a deo. Optimi enim est optima adducere. Sed inter optima vnum non est maius altero. Ergo dei qui est optimus est omnia equalia facere. ¶ Preterea. Equalitas est effectus vnitatis: vt dicitur in. c. meta. Sed deus est vnus. Ergo fecit omnia equalia. ¶ Preterea. Justitie est inequalia inequalibus dare[e]. Sed deus est iustus in omnibus operibus suis. Cū ergo operationi eius qua esse rebus communicat non presupponatur aliqua inequalitas rerum: videtur quod fecerit omnia equalia.

Sed cōtra Est, q̄ dicitur eccl. 33. Quare dies diem superat: ꝛ iterum lux lucem: ꝛ annus annuꝫ: sol solem: a domini scientia separata sunt.

Rñdeo Dicendū, q̄ orig. volens excludere positionē ponētium distinctionem in rebus ex contrarietate principiorum boni ꝛ mali posuit a deo a principio oia creata esse equalia. Dicit em̄ q̄ deus primo creauit creaturas rationales tm̄: ꝛ omnes equales[e]. In quibus primo exorta est inequalitas ex lib. arbit. quibusdam cōuersis in deum ſm magis ꝛ minus: quibusdam etiam ſm magis ꝛ minus a deo auersis. Ille igitur rōnales creature que ad deum per lib. arb. auerse sunt, ꝓmote sunt ad diuersos ordines angelorum ꝓ diuersitate meritorū. Alle autē que auerse sunt a deo sunt cōꝛ poribus alligate diuersis ſm diuersitatem peccati. Et hanc cām dicit esse creationis ꝛ diuersitatis corporū. Sed ſm hoc vniuersitas corporalium creaturarū nō esset ꝓpter bonitatē dei cōicādam creaturis: sed ad puniendū peccatum. Nō est cōtra illud q̄ dicit gen. 1. Vidit deus cuncta q̄ fecerat: ꝛ e. v. bo.[e]. Et vt august. dicit. 2. de ci. dei, Quid stultius dici potest quam istū solē vt in vno mūdo vnus esset nō decori pulchritudinis vel saluti rerū corporalium consuluisse artificem deum, sed hoc potius euenisse, q̄ vna anima sic peccaret: ac per hoc si centum anime peccassent, centum soles haberet hic mundus. Et ideo dicendum est, q̄ sicut sapientia dei est cā distinctionis rerū[e], ita et inequalitatis. ¶ Nō sic ptz. Duplex em̄ distinctio inuenit in rebus[e]. Una formalis, in his que differūt specie. Alia vero materialis, in his que differunt numero tm̄. Cū aūt materia sit ꝓpter formā[e]: distinctio materialis est ꝓpter formale. Ūñ videmus q̄ in rebus incorruptibilibus nō est nisi vnus individuū vnius speciei: q: spēs sufficienter conseruat in vno. In generabilib[s] aūt ꝛ corruptibilib[s] sunt multa individua vn[s] speciei ad conseruationē speciei. Ex quo patet ꝙ principalior est distinctio formalis q̄s materialis. Distinctio autem formalis semper requirit inequalitatem[e]: q: (vt dicitur in. 8. meta.) forme rerum sunt sicut numeri. In quibus species variātur per additionē vel subtractionem vnitatis. Unde in rebus naturalibus gradatim species ordinate esse videntur. Sicut mixta perfectiora sunt elementis, ꝛ plante corporibus mineralibus, ꝛ animalia plantis, ꝛ homines alijs animalibus. Et in singulis horum vna species perfectior alijs inuenitur. Sicut ergo diuina sapientia causa est distinctionis rerum ꝓpter

¶ Super artic. 3.

IN titulo fermo est de vnita-
te ufierali: z de mun-
do non solū corporeo
sed vniuerso: z de fa-
259 cto non de possibili.
435 non ens nūc de potēn-
135 tia dei disputamus sz
de diuersitate inuenta
in rebus in cōi.

¶ In corpore duo fa-
cit. Primo respondet
quæstio. secundo ex ra
tione data deducit co-
rollarie quid aliī po-
tuerunt opinari.

¶ Quo ad primū con
clusio respōsiua est. q
mūdus est vn⁹. Et
209 probat sic. Quicq; sunt
a deo ordinem habent
adinuicē z ad ipsum
deū. ergo oia ad vnū
mundū necesse est per
tinere. z probatur se-
quela. qz mundus iste
vnus est vnitate ordi-
nis. Ex hoc aūt deduc
itur secūdo corollarie
differētia inter philo-
sophos. s. q illi q po-
c 334 fuerūt mūdi cām ali-
quā ordinantē sapien
tiam nō posuerūt plu-
res mundos: qui ve-
243 ro tres a casu dixe-
runt: vt Democritus
plures potuerunt di-
cere mundos.

¶ In responsione ad
tertiū: aduerte q⁹ tota
respōsio sumpta est ex
251 Aristo. in 2mo celi z mū
po. q. 3. di. Uerūm cum in lite
art. 16. ra dicit q⁹ non est pos-
ad 9mū sibile esse aliā terram
Et. 12. ly possibile: non sumi-
mu. l. 7. co. 2. tur pro possibili scōm
fi. 2. l. 2. actiuam potentiā dei:
fi. Et. 1. negz pro possibili lo-
col. l. 16. gico: sed pro possibili
vsq. 22 sumpto ex potētia in-
dita rebus creatis se-
35 cūdū quā dicim⁹ q⁹ im
351 possibile est mortuum
resurgere. Tractatus
cīn iste: vt iā diximus:
attestāt q⁹ nō ād pos-
sit: aut nō possit deus
sed ād distinctio rerū
habeat: requiritur.

¶ Circa rōnem in lite
ra adductā ex Aristo.
ad 9bandam vnitatē
terre: qz ois terra na-
turalr moueretur ad
hoc medium vbicūq;
esset: dubium est: sed
qūm hoc ex intentio-
ne spectat ad librum
de celo: vnde sumpta
est ratio. ideo stet aut
hic questio specialis:
aut in loco proprio.

¶ Super questio. 48.
articu. 1.

DIonysius clarus.
¶ In corpore
tria facit. Primo ponit
medā sciēdi questiuz.
Scōo exequendo illā
rādet questo. Tertio
reddit rōnem cuius-
33 dam dicti Dionysij.
97 ¶ Quo ad primum.
231 Mod⁹ posīlit in b: q
c oportet ex ratiōe boni

pter pfectionē vniuersi: ita z inequalitatis.
Non enī esset perfectū vniuersum si tm vn⁹
gradus bonitatis inueniretur in rebus.

Ad primū Ergo dicēdū, q⁹ optimi
agētis est producere to-
tum effectū suum optimū: non tm qō quam-
libet partem totius faciat optimā simplici-
ter: sed optimam sm proportionē ad totum.
Tolleretur enim bonitas animalis si queli
bet pars eius, oculi haberet dignitatē. Sic
igitur z deus totum vniuersum cōstituit o-
ptimū sm modum creature: non autem sin-
gulas creaturas: sed vnam alia meliorem.
Et ideo de singulis creaturis dicitur Gen.
1. Vidit deus lucem q⁹ esset bona. Et simil-
ter de singulis. Sed de omnibus simul dici
tur. Vidit deus cūcta q̄ fe. 7. e. val. bo. ¶ Ad
secūdū dicendū, q⁹ primū qō ꝓcedit ab vni
tate est equalitas[c] z deinde procedit multi-
plicitas. Et ideo a patre (cui sm Aug. appro
priatur vnitas) ꝓcedit filius: cui appropria
tur equalitas: z deinde creatura, cui compe
tit inequalitas: sed tñ etiam a creaturis par
ticipatur quedam equalitas. s. proportionis.
¶ Ad tertium dicēdum, q⁹ ratio illa est que
mouit Aug. sed nō hz locū nisi in retribu-
tione premiorū: quoz inequalitas debetur
inequalibus meritis[c]. Sz in constitutione
rerū non est inequalitas partium per quā-
cunq; inequalitatem ꝓcedentem vel merī-
torum vel etiā dispositiōis materie: sed pro-
pter perfectionem totius[c]: vt patet etiam in
operibus artis: non est propter hoc differt
tectum a fundamēto, quia habet diuersam
materiam: sed vt sit domus perfecta ex di-
uersis partibus, querit artifex diuersam
materiam: z faceret eam si posset.

¶ Utrum sit vnus mundus tantum. Ar. 3.

AD tertiū tur. Uidetur,
q⁹ non sit vnus mundus tantū,
sed plures. Quia vt Augu. dicit
in lin. 83. q. inconueniens est di-
cere q⁹ deus sine ratione res creauit. Sed
ea ratione qua creauit vnum, potuit creare
multos: cū eius potentia nō sit limitata ad
vnius mundi creationem: sed est infinita: vt
sup̄a ostēsum est[c]. Ergo deus plures mūn-
dos produxit. ¶ Preterea. Natura facit qō
melius est: z multo magis deus. Sz melius
esset esse plures mundos cīs vnum: quia plu
ra bona paucioribus meliora sunt. Ergo
plures mundi facti sunt a deo. ¶ Preterea.
omne quod habet formam in materia, po-
test multiplicari secundum numerum ma-
nente eadem specie: qz multiplicatio secūdū
numerum est ex materia. Sed mundus ha-
bet formā in materia. Sicut ēn cū dico ho-
mo, significo formā: cū aūt dico hic homo, si
gnifico formā in materia. ita cū dicitur mū-
dus, significatur forma: cū aūt dicitur hic
mūdus, significatur forma in materia. Ergo
nihil prohibet esse plures mundos.

Sed cōtra Est, qō dicit Joan. 1.
Mundus per ipsum
factus est. Ubi singulariter mundum nomi-
nauit: quasi vno solo mundo existente.

Rñdeo Dicendum, q⁹ ipse ordo in re
bus sic a deo creatis exist⁹
vnitatem mūdi manifestat. Mundus enim
iste vnus dicitur vnitate ordinis secūdum
q⁹ quedam ad alia ordinantur. Quecūq; au
tem sunt a deo: ordinem habent adinuicem
z ad ipsum deum: vt sup̄a ostensuz est[c]. Un
de necesse est quod omnia ad vnū mundum
pertineāt. Et ideo illi potuerūt ponere plu-
res mundos: qui causam mundi non posue
runt aliquam sapientiam ordinantem, sed casum: vt Democri
tus: qui dixit ex concursu atomorum factum esse hunc mun-
dum z alios infinitos.

Ad primū Ergo dicendum: q⁹ hec ratio est quare mū
dus est vnus quia debent oia esse ordina-
ta vno ordine z ad vnū. Propter qō Aristo. in. 2. meta. ex vni
tate ordinis in rebus existentis cōcludit vnitatem dei guber-
nantis. Et plato ex vnitate exemplaris probat vnitatē mun-
di: quasi exemplati. ¶ Ad scōm dicendū, q⁹ nullī agēs intēdit 468
pluralitatē materialē vt finem[c]: qz materialis multitudo non 145
habet certū terminū: sed de se tendit in infinitū. Infinitū au- 264
tem repugnat rationi finis. Cum aūt dicit plures mūdos esse melio
res q̄s vnū: hoc aūt vī sm multitudinē materialē. Talе aūt melius nō est de intētione dei agētis: qz eadē rōne di-
ci posset q⁹ si fecisset duos, melius esset q⁹ essent tres. Et sic in
infinitū. ¶ Ad tertiū dicēdū, q⁹ mūd⁹ cōstat ex sua tota mate-
ria. Nō enī est possibile esse aliā terrā q̄s istam: quia ois terra
ferretur naturaliter ad hoc medium vbicunq; esset. Et eadem
ratio est de aliis corporibus que sunt partes mundi.

¶ De distinctione rerum in spāli. Et primo de malo. Mō. 4. 8.

DEinde Considerandum est de distinctione re
rū in speciali. Et primo de distinctio
ne boni z mali. Deinde de distinctione spiritualis
z corporalis creature. ¶ Circa primum queren-
dum est de malo z de causa mali. ¶ Circa malum
queruntur ser. Primo, vtrum malum sit natura a-
liqua. Secundo an malum inueniatur in rebus. Tertio, vtruz
bonum sit subiectum mali. Quarto, vtrū malum totaliter cor-
rumpat bonum. Quinto, de diuisione mali. per penam z culpam. Sexto. quid habeat plus de ratiōe mali, pena vel culpa.

¶ Utrum malum sit natura quedam. Articulus 1.

AD primū Sic procedit. Uidetur q⁹ malū sit na
tura q̄dā. Sed malū est qōdā genus. Dicitur ēn in p̄di 353
camentis q⁹ bonū z malū non sunt in genere: sed sunt 33
gña alioz. Ergo malū est natura q̄dā. ¶ Sp. Ois differētia cō 33
stitutiua alicuius speciei est natura q̄dā. Malum aūt est diffe- 33
rentia cōstitutiua in moralibus. Differt ēn specie malus habi- 33
tus a bono: vt liberalitas ab illiberalitate. Ergo malū signifi- 33
cat naturam quandā. ¶ Sp. Utrūq; ꝓrariorum est natura que
dam. Sed malum z bonū non opponūtur vt priuatio z habi-
tus, sed vt ꝓraria: vt ꝓbat philosophus in predicamētis: per
hoc q⁹ inter bonū z malū est aliqd medium: z a malo pōt fieri re
ditus ad bonū. ergo malū significat naturā quandā. ¶ Sp. Qō
nō est: nō agit. Sz malū agit: q: corrūpit bonū. ergo malū est
quoddā ens z natura q̄dā. ¶ Sp. Ad perfectionē vniuersitatis
rerū non ptinet nisi qō est ens z natura q̄dā. Sz malū ptinet
ad perfectionē vniuersitatis rerū. Dicit ēn Aug. in ench. q⁹ ex
oibus cōsistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. Jn qua
etiam illud qō malū dicit bene ordinatū z suo loco positum e-
minentius commendat bona. Ergo malū est natura quedam.

Sed cōtra Est, quod Dio. dicit. 4. ca. de di. no. Ma
lum est non existens neque bonum.

Rñdeo Dicēdū, q⁹ vnū oppositoz cognoscit̄ per alterz;
sicut p lucē tenebra. Uñ z qd sit malū opz ex rō
ne boni accipere. Dictum⁹ aūt supra[c], q⁹ bonū ē oē id qō est ap-
petibile. Et sic cū ois nā appetat sui esse z suā perfectionem[c]: 251
necesse est dicere q⁹ esse z pfectio cuiuscunq; nāe rationem ha-
beat bonitatis. Uñ nō potest esse qō malum significet quoddā
esse: aut quandā formam: seu naturā. Relinquitur ergo qō no
mine mali significetur quedā absentia boni. Et pro tanto dici
tur q⁹ malum neq; est existens nec bonum. Quia cum ens in-
quātum hutusmodi sit bonum: ea dem est remotio vtroumq;.

Ad primū Ergo dicendum, q⁹ Aristo. ibi loquit̄ fm
opi. pythagoricorum qui malum existima-
ban esse naturam quandā. Et ideo ponebant bonum z malum
genera. Consueuit ēn Aristo. z precipue in libris logicalibus
ponere exempla: que probabilia erant suo tempore fm opinio
nē aliquoz⁹ philosophorum[c]. Uel dicendum, sicut dicit phi-
losophus in quarto meta. q⁹ prima contrarietas est habitus z 342
priuatio: qz. in omnibus cōtrariis saluatur: cū semper vnum
contrariorū sit imperfectum respectu alterius: vt nigrū respe-
ctu albi: z amarum respectu dulcis. Et pro tanto bonū z malū
dicuntur genera, nō simpliciter: sed cōtrariorū: qz sicut omnis
forma habet rationem boni: ita omnis priuatio inquātū hm̄oi
habet rationem mali. ¶ Ad secūdū dicendū, q⁹ bonū z malum
nō sunt differētie cōstitutiue: nisi in moralibus que recipiunt

accipere quid sit malum. Probatur. qz vnum oppositorum cognoscit̄ per reli-
quum: vt tenebra per lucem. ¶ Quo ad scōm: malum est quedam absentia
boni. Probatur: omne
natura est bonitas. ergo malum non significat esse, aut formam, aut naturā
aliquam: ergo est quedam boni absentia. prima consequētia probatur: quia
omnis natura appetit suum esse z suam perfectionem. ¶ Aduerte q⁹ in con
clusione ideo dicitur
quedam absentia, qz
non ois negatio boni
est malum: sed nega-
tio boni debiti: vt in
tertio cōtra gēti. ca. 6.
ptz: absentia ergo de-
bite presentie boni,
malum est: debita aūt
presentia est: quando,
sicut, vbi, in quo ꝛc.
deber. Probatio vero
conclusionis: ideo de
hoc non curauit, quia
presenti intētioni suf-
ficit genus mali inue-
nire. per hoc enim sci-
tur an natura sit ali-
qua, meritō igitur in-
quiunto q⁹ est absentia:
quā negationē cōstat
esse sterit processus.

¶ Quo ad tertium qz
malū negatione boni
stabilitum est: z Dio.
vt in argumento ad
oppositum litera di-
cit malum negatione
nō solū boni, sed entis
definiuit. ideo author
dicit hoc dictum esse
secundario: qm̄ ens vt
sic est bonum. negatio
igitur vnius est negā-
tio alterius et econuer
so. z ideo malum ne-
gatio vtriusq; a Dio-
nysio ponitur: sed qz
boni est primo. ideo
per bonum est diffinī-
tum a nobis.

¶ Super Art. 2.

IN titulo maluz
inueniri in reb⁹
non significat esse rea
le: quoniam iam hoc
exclusum est. Sed si-
gnificat esse commu-
33 niter in rebus: in re-
231 bus autē dicitur pro-
c pter ea que solū inue-
niuntur in anima: vt
est questio de inuen-
251 d tione formali: ita qō
nō intendimus, vtruz
malum habeat funda
mentum in rebus: sed
an inueniatur forma-
liter in rebus.

¶ In corpore vnica
est conclusio respōsiua
q̄sito affirmatiue.
Malū inueniuntur in re
bus: sicut z corruptio.

¶ Et probatur: perfe-
ctio vniuersi requiri
353 inequalitatem in re-
2. d. 24 bus vt omnis bonita-
artic. 1. tis gradus impleatur
Et. 2. b. ergo sicut requirit vt
34. ar. 1 sint entia incorrupti-
Et. 3. bilia et corruptibilia:
cap. 4. ita requirit vt sint in-
defectibilia a bono et
defectibilia a bono. cr
go quedam in vniuer
so deficiunt qñq;. er-
go malum inuenitur
in rebus sicut corru-
252 ptio. Uñs habetur ex
dictis: prima sequen
tia probatur: quia ista

sunt duo gradus bonitatis inuēti in vniuerso supra illos duos gradus entis
vt de se patet. secunda vero consequentia relinquitur per se nota. Et vere sic
est: quoniam impossibile est scl̄icet miraculis possibilia deficere nunquam
deficere. tertia autem probatur quia ratio mali consistit in defectu a bono
subintelligē debito. Et cōfirmatur illa modificatio z expressio sicut quia eor-
ruptio ipsa quoddam malum est: quia est malum corrupti. Et bene nota ly
sicut: quoniam soluit
dubium nouitioz⁹ que
rentium qūo sit malū
est negatio formali-
ter: z negationes non
habent esse nisi in ani
249 ma: vt etiam in rñsio-
250 ne ad scōm litera di-
cit applicando ad esse
mali: quomodo inquā
verificatur q⁹ malum
est formaliter in reb⁹.
habes solutionem: qz
non verificatur: q⁹ est
in rebus vt ens: sed est
in reb⁹ vt corruptio in
actu exercito id est vt
rei remotio formalis:
ipsa nanque absentia
poni formaliter ma-
lum est: vt in respō-
sione ad quartū pre-
cedētis articuli dicū
est: malum formaliter
corrumpit bonum op-
265 positum: quia est ipsa
priuatio boni in sub-
iecto apto ꝛc. Dicun-
tur ergo mala in re-
bus esse: non positiue:
sed remotiue: id est
non ponendo: sed re-
mouendo formaliter
aliquid a rebus. Et
sic mala formaliter
inueniuntur in rebus
vt mala: sunt enim re-
rum mala: in anima
autem per compositio
17 b nem z quācunq; aliā
intellectus operatio-
nem inueniuntur vt
entia z bona. Et ideo
nihil obstat imo pro-
desse propesito. q⁹ ma-
lum nullus esse pnitat
in re quoniam de ma
lo vt malo est in actu
exercito loquimur:
quod constat quod vt
malum in actu exerci-
to non inuenitur vbi
105 c punctū aliquid: sed tan
tum vbi remouet bo-
num debitum. hic est
enim actus eius for-
malis vt patet ex di-
ctis. Nihil ergo valet
consequētia: malum:
vel priuatio nullum
esse ponit in re: sed est
tantū z ens in anima:
ergo non inuenitur
formaliter in rebus.
Quoniam stat qō in-
8 uenitur formaliter,
vt remotio rei in actu
250 exercito: imo sequitur
oppositum: remouet
esse in subiecto: ergo
inuenitur in re vt ex-
ercens negationis nō
positionis actum. Sic
autem hec inuenirī in
rebus: est simplici-
ter ipsa inueniri: quia
b formaliter inuenium-
tur: z secundum mo-
136 dum proprium sui ge
neris: puta non entis
vel priuationis.

¶ Super Arti. 3.

Tulus clarus est.

254 2.d.34. q.1.ā.4 Ar.3.cō.c.11 2.176. ¶ In corpore vnica est conclusio respondet sua questio affirmati ne. Malum est in bono no vt in subiecto. Pro batur. Malum est bonum vt habet ordinem ad bonum. Sicut enim est ens in potentia: ita z bonū in potētia. Relinquitur ergo quod subiectum mali sit bonum.

Ad primū ergo dicendū, q̄ malum non est nisi in bono. Dicendū, q̄ sicut dictū est: malū importat remotionem boni. Nō autem quelibet remotio boni malum dicit. Potest enim accipi remotio boni z priuatiue z negatiue. Remotio igit boni negatiue accepta malī rationem nō habet. Alioquin sequeretur q̄ ea que nullo modo sunt, mala essent. Et iterū q̄ quelibet res esset mala ex hoc q̄ nō habet bonū alterius rei: vtpote q̄ homo esset malus: q̄ non hz velocitatē capre: vel fortitudinē leonis. sed remotio boni priuatiue accepta malū dicit: sicut priuatio visus cecitas dicitur. Subiectū aūt priuationis z formę est vnū et idē. s. ens in potētia. siue sit ens in potētia simpliciter: sicut materia prima: que est subiectus forme substalis z priuationis oppositę. siue sit ens in potētia fm q̄d z in actu simplr: vt corp⁹ diaphanū: q̄ est subiectū tenebrarū z lucis. Manifestū est autē q̄ forma p quā aliquid est actu perfectio quedā est z bonū quoddā. Et sic oē ens in actu bonū quoddam est. Et sic̄ omne ens in potentia inquantū hmōi bonum quoddā est fm q̄ habet ordinem ad bonum. Sicut enim est ens in potentia: ita z bonū in potētia. Relinquitur ergo quod subiectum mali sit bonum.

Ad primū ergo dōm, q̄ Dio. intelligit malum non esse in existentibus sicut partem: aut sicut propriatatem naturalem alicuius existentis[e]. ¶ Ad secundū dicendum, q̄ non ens negatiue acceptum, non requirit subiectum: sed priuatio est negatio in subiecto[e]: vt dr in. 4. metap. Et tale non ens est malum. ¶ Ad tertiū dicendū, q̄ malum nō est sicut in subiecto in bono quod est opponit: sed in quodā alio bono. Subiectū eñ cecitatis nō est visus. sed aīal. Videtur tamen (vt Augu. dicit) hic fallere dialectici regula: que dicit cōtraria simul esse non posse. Hoc tamē intelligendū est fm cōmunem acceptionē boni z mali: non autem fm q̄ spāliter accipitur hoc bonū z hoc malum. Albū autē z nigrum, dulce z amarū z hmōi cōtraria nō accipiuntur nisi spāliter: q̄ sunt in quibusdā generibus determinatis. Sed bonū circuit omnia genera. Unde vnum bonū potest simul esse cū priuatione alterius boni[e]. ¶ Ad quartum dicendū, q̄ propheta imprecatur, veh illis qui dicunt id quod est bonum fm quod est bonum esse malum, hoc autem non sequitur ex premissis: vt per predicta patet.

¶ Utrum malum corrumpat totum bonum. Articulus. 4.

Sed Quartum sic procedit. Videtur q̄ malum corrūpat totum bonū. Unū enim contrariorum totaliter corrūpitur per aliud. Sed bonum z malū sunt cōtraria. Ergo malum pōt corumpere totū bonum. ¶ Ꝓ. Aug. dicit in enchi. q̄ malum nocet inquantum adimit bonum. Sed bonum est ubi simile z vniforme. Ergo totaliter tollitur per malum. ¶ Ꝓ. Malum quandiu est nocet z aufert bonum. Sed illud a quo semper aliquid aufertur quandoq̄ cōsumitur nisi sit infinitum. Quod nō potest dici de aliquo bono creato. Ergo malum consumit totaliter bonum.

Sed Contra est quod Augustinus dicit in enchir. q̄ malum non potest tota liter consumere bonum.

Rñdeo Dicendū, q̄ malum non pōt totaliter consumere bonum.

¶ Ad cuius euidentiā considerandum est, q̄ est triplex bonū. Quoddā quod per malum totaliter tollitur: et hoc est bonū oppositum malo. Sicut lumen totaliter per tenebras tollitur z visus per cecitatē. Quoddā vero bonum est quod nec totaliter tollitur per malum nec diminuitur. s. bonū quod est subiectum malī. Non enim per tenebras aliquid de substātia aeris diminuitur. Quoddam vero bonū est q̄ diminuit q̄dē p malum, sed nō totaliter tollit. Et hoc bonū est habilitas subiecti ad actū. Diminutio aūt huius boni nō est accipiēda per subtractionem: sicut est diminutio in quantitatib⁹: fz per remissionē: sicut est diminutio in q̄litatibus z formis. Remissio autē huius habilitatis est accipiēda econtrario intensionis ipsius[e]. Intenditur enim hmōi habilitas p dispōnes quibus mā preparat ad actum. Que quāto magis multiplicantur in subiecto habilius est ad recipiendā pfectionē z formā. Et econtrario remittit per dispōnes cōtrarias. Que quāto magis multiplicate sunt in materia z magis intēse, tāto magis remittit potētia ad actū. Si igit ꝑfectio dispōnes i infinitū multiplicari z intēdi nō pōt, fz vsq̄ ad certū terminū, neq̄ habilitas predicta in infinitū diminuit vl remittit: sicut pz in qualitatib⁹ actiuis z passiuis elementor. Frigiditas eñ z humiditas per q̄ diminuit siue remittit habilitas materie ad formam ignis, nō pōt multiplicari in infinitū. Si ꝙ dispōnes ꝑfite in infinitū multiplicari pōt: z habilitas ꝓdicta i infinitū diminui tur vel remittit: nō tū totaliter tollit: q̄ semper manet in sua radice: q̄ est suba subi. sicut si in infinitū interponant corpa opaca inter solē z aerē: in infinitū diminuet habilitas aeris ad lumē: nun q̄ tū manēte aere tollit totaliter: q̄ fm naturā suā est diaphan⁹. Sic̄ in infinitū pōt fieri additio in pctis, p que semper magis ac magis minuit habilitas ad gr̄az. Que quidē peccata sunt quasi obstacula interposita inter nos z deum: fm illud Isa. 59. ca. Peccata nostra diuiserūt inter nos z deum. Neq̄ tamen tollitur tota liter ab anima predicta habilitas, quia consequitur naturam ipsius.

Ad Primum ergo dicendum, q̄ bonum qō opponitur malo, totaliter tollit, sed alia bona non totaliter tolluntur: vt dictū est[e]. ¶ Ad fm dōm, q̄ habilitas predicta est medīū inter subiectū z actum. Unde diminutionem. scḋo ibi. si igit contrarie dispositiones: quātū ad nō totalem ablationem. Intendens ergo declarare qlis z quanta sit hmōi diminutio: insinuat duplicem diminuendi modū inuenit. s. per subtractionē: z p remissionē. prima est quantitatiua. scḋa est qualitatiua. et rursus diminutio per remissionē seu qualitatis ua dupl̄r stingit. primo per remissionē ipsius qualitatis: z p contrarias dispositiones subiecti ad talē actū. In proposito diminutio sumenda est per remissionem: non quolibet: sed p appositionē cōtrariarū dispōnum. Et ꝓbatur hoc fm ille habilitas inrēdit per dispōnes preparantes materiā ad actum: ergo remittit per dispōnes ad actus. Añs manifestat: q̄ quāto magis multiplicantur dispositiones materiales tāto habilior est actus. Cōsequētia vero probatur: q̄ remissio fit mis econtrario inēliorē. Deinde intendens manifestare qūo nunquā tollit totaliter habilitatis bonū: distinguit remissionem per contrarias dispōnes dupliciter inuentas posse. primo infinite. Et nequaquā tamē subiecti ad actus tolli ostendit. Qō est finita sit q̄ntas remissio habilitatis: probatur ex eo qō finita est multiplicatio dispositionū contrariarū: vtpz in multiplicatiōe quantitatū elemētorū: quarū habilitas materie habilitas ad formam ignis ꝛ. q̄a diminuit. Qō vero in hmōi remissione non tollat totaliter habilitas: ex eo patet, q̄ finitis exhibitis: apposition Ziorū: z remissione non est cessans eradicari habilitatez remanentis subi. Qō autē infinita q̄ntas remissio manifestatur ex infinita multiplicatione opacorū corpor. inter solem z aerē. Et ꝓportionaliter ex infinita multiplicatione peccatorum: inter iustitie solem et animam. Quod vero ex hmōi infinita remissione non totaliter tollit habilitas: probat ratione. Quia semper manet in sua radice qō est substantia subiecti z manifestatur in aliis exemplis: in naturalibus et moralibus in diaphano siquidem respectu luminis z alia respectu gratie. Et hic ꝓz principalis cōclusio. s. q̄ minuā malū totaliter auferri bonum: qm̄ relinquit subiectū z aliquid habilitatis ad actum.

¶ In rñsione ad tertium nota q̄ tanta est ista inter diminui p se: z per accidens. i. ratione sui vel alterius: q̄ cum impossibile sit finitū non cōsumi infinita z equali subtractione per se. ꝓssibile fuit vt in ifa dicit a finito in infinitū etiā equaliter subtrahi: et tñ illud nō cōsumi. qm̄ diminutio est per accēs. i. p accidēs. i. p aliud: vt in ꝓposito: minuitur enim habitas pp oppm impedimētū: z nō fm se.

¶ Super articulū. 5.

256 2.d.35. artic.1. Ar.3.di. 34.q.2. art.3.q. 1.cor. Et mat. q.1.ā.4 Tulus suscipia tur vt iacet intelligendo per culpaz malū q̄ agimus: per pena vero malum qō patimur. ¶ In corpore vna conclusio rñsiua questionis limitate. s. oē malū in rebus voluntarijs est pena vel culpa: in qua ꝛclusione tria continentur. s. oñe malū z in rebus voluntarijs: z pena vel culpa. ℣ Et propterea hic tria ordinate procedendo declarat. Primo igit distinguit malum rei, z malus operis. Quā distinctionē. ꝓbat ex distinctiōe boni: in bonitatē per modum actus pmi, z actus secundi. Secḋo ofdit q̄ rōnabiliter malū in voluntarijs sortitū est spāles rationes distinctione et nomina sic. bonū simplr est obm voluntatis ergo malū fm spālē rōnem inuenit in volūtarijs creaturis. Probatur ꝓma: q̄ malum est ꝓuatio boni: ac per hoc sicut bonū spāliter reperitur in voluntario ita z malum. Demū tertium principaliter intentum manifestat sic. Malum rei hz rationem pene in rebus voluntarijs: suppōsito precipue q̄ omnia diuine ꝓuidentie z iustitie subduntur: malum vero operationis in eisdem habet rationem culpe. ergo omne malum in rebus voluntarijs est pena vel culpa. Añs quo ad primam partem manifestatur quis de ratione pene est q̄ sit contraria voluntati. quo ad scḋam vero: q̄ hoc alicui imputatur in culpam: qñ. s. deficit a perfecta actione existente in ꝓprie eius: consequentia ex ea parte qua attingit actū diminuit per malū: sed ex ea parte qua tenet se cū subiecto remanet. Ergo licet bonū in se sit simile: tñ ꝓpter cōparationē eius ad diuersa non totaliter tollit, sed in parte. ¶ Ad tertium dōm, q̄ quidā imaginātes diminutionem boni ꝓdicti ad similitudinē diminutionis quantitatis diuersū q̄ sicut cōtinuū diuidit in infinitū facta diuisione fm eandem ꝓportionē: vtputa q̄ accipiat mediuz medīū vel tertium tertij: sic in ꝓposito accidit. Sed hec ratio hic locum non habet: q̄ in diuisione in qua seruatur eadem proportio, semp subtrahitur minus z minus. Minus eñ est medīū medīj, qm̄ mediuz totius. Sed fm peccatū non de necessitate minus diminuit de habilitate ꝓdicta qm̄ precedēs sed forte aut equaliter aut magis. Dicēdū est ergo: q̄ licet ista habilitas sit quoddam finitū: diminuit tñ in infinitū: nō per se sed per accīs fm q̄ cōtrarie dispositiones etiā in infinitum augentur: vt dictum est.

¶ Utrum malum sufficiēter diuidatur per penam z culpam. Artic. 6.

Ad Quintum sic procedit. Videtur q̄ malum insufficiēter diuidatur per penā z culpā. Omnis eñ defectus malī quoddā esse videtur. Sed in omnib⁹ creaturis est quidā defectus q̄ se in esse cōseruare nō possunt: qui tamen nec pena nec culpa est. Nō ergo sufficienter malum diuiditur per penam z culpam. ¶ Ꝓ. In rebus irrationalibus non inuenitur culpa nec pena: inuenitur tamen in eis corruptio z defectus que ad rationē mali pertinent. Ergo nō omne malū est pena vel culpa. ¶ Ꝓ. Tentatio quoddam malum est. Nec tamen est culpa: q̄ tētatio cui non cōsentitur non est peccatū sed materia exercēde virtutis: vt dr in glo. 2. cor. 12. Nec etiam pena: q̄ tentatio precedit culpam: pena autē subsequitur. Insufficiēter ergo malum diuiditur per penam z culpam.

Sed Contra videtur q̄ diuisio sit superflua. Ut eñ Augu. dicit in Ench. malū dr q̄ nocet. Quod autē nocet penale est. Omne ergo malū sub pena continetur.

Rñdeo Dicendum, q̄ malū sicut ꝓdicta diximus est, est ꝓuatio perfectionis z actus consistit principaliter z per se. Actus autem est duplex: primus z secundus. Actus quidem primus est forma z integritas rei. Actus autem secundus est operatio. Contingit ergo malum esse dupliciter. Uno modo per subtractionē forme aut alicuī⁹ partis que requiritur ad integritatez rei: sicut cecitas malum est z carere mēbro. Alio modo per subtractionem debite operationis: vel quia omino non est, vel quia debitum modum z ordinē non habet. Quia vero bonum simpliciter est obiectum voluntatis, malum qō est ꝓuatio boni fm specialem rationem in quam cadit. Et quia creaturis rationalibus habentibus voluntatē. Malum igitur qō est per subtractionem forme z integritatis rei habet rationē pene: z precipue supposito qō ordia diuine ꝓuidentie z iustitie subdātur: vt supra ostensum est[e]. De ratione eñ pene est q̄ sit cōtraria voluntati. Malum autez qō cōsistit in subtractione debite operationis in rebus voluntarijs habet rationem culpe. Hoc enim imputatur alicui in culpā cū deficit a perfecta actione cuius ōñs est fm voluntatē. Sic igitur oē malū in rebus volūtarijs cōsideratū est pena vel culpa.

Ad Primum ergo dicendū, q̄ q̄ malum ꝓuatio est boni, z non negatio pura: vt dictū est supra[e]: non oīs defectus boni est malū: sed defectus boni quod natum est z debet haberi. Defectus eñ visionis nō est malus in lapide, sed in animali: q̄ cōtra rationem lapidis est q̄ visum habeat. Sic̄ etiā cōtra rationē creature est q̄ in esse conseruet a seipsa: q̄ idē dat esse z conseruatē. Unde iste defectus non est malū creature.

¶ Ad scḋm dōm, q̄ pena z culpa non diuidunt malū simpliciter: sed malū in reb⁹ voluntarijs. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ tētatio ꝑ se importat prouocationē ad malum semp malum culpe est in tētante: sed in eo qui tentatur nō est ꝓprie nisi fm q̄ aliquālr immutatur. Sic enim actio agentis est in patiēte Secundū autem q̄ tentatus immutatur incidit in culpam. ¶ Ad quartum dicendū, q̄ de ratione pene est q̄ noceat agenti in seipso. Sed de ratione culpe est q̄ noceat agenti in sua actione. Et sic vtrunq̄ sub malo continetur fm q̄ habet rationem nocumenti.

¶ Utrum habeat plus de ratione mali pena quam culpa. Artic. 6.

Ad Sextū sic procedit. Uidetur q̄ habeat plus de ratione mali pena q̄ culpa. Culpa enim se habet ad penam vt meritū ad premiū. Sed premiū hz plus de ratione boni q̄ meritum: cum sit finis eius. Ergo pena plus habet de rōne mali q̄ culpa. ¶ Ꝓ. Illud est malus malū quod opponitur maiori bono. Sed pena sicut dictum est[e]: opponitur bono agentis: culpa autem bono actionis. Cum ergo melius sit agens q̄ actio: videtur q̄ peius sit pena quam culpa. ¶ Ꝓ. Ipsa ꝓuatio finis pena quedam est: que dicitur carentia visionis diuine. Malum autem culpe est ꝓuationem ordinis ad finem. ergo pena est malus malum quam culpa.

Sed Contra Sapiens artifex inducit minus malū ad vitandū maius sicut medicus precidit mēbrū ne corrūpat corpus. Sz dei sapia infert penā ad vitandā culpā. Ergo culpa est mal⁹ malū q̄ pena.

Rñdeo Dōm, q̄ culpa hz plus de ratione mali q̄ pena. Et nō solū q̄ pena sensibilis q̄ ꝑsistit in priuatione corporalis bonoꝝ: cuiusmodi penas plures intelligunt: fz etiā vlr accipiendo penā: fm q̄ ꝓuatio gr̄e vel gl̄ie pene quedam sunt. Cuius est duplex ratio. Prima quidē est: q̄ ex malo culpe fit aliquis malus, non autē ex malo pene: fm illud Dio. 4. ca. de di. no. Puniri nō est malū: sed fieri pena dignum. Et hoc iō est: q̄ cū bonū simplr cōsistat in actu z nō in potētia: vltimus aūt actus est operatio vel visus quarūcunq̄ rerū habitarum: bonum hois simplr cōsideraī in bona operatiōe, vel bono vsu rerū habitarū. Utimur autē reb⁹ oibus per volūtatem. Añ ex bona voluntate qua homo bene vtitur reb⁹ habitis, dr homo bonus[e]: z ex mala malus. Pōt eñ qui hz malā voluntatē etiā bono qō habet male vti: sicut si grāmaticus volunt arie incongrue loquatur. Et: ergo ipsa culpa cōsistit in deordinato actu voluntatis, pena vero in priuatione alicuius eoruꝝ quibus vtitur voluntas, perfectius habet rationē mali culpa q̄ pena. ¶ Scḋa ratio sumi potest ex hoc q̄ deus est author mali pene: nō aūt mali culpe. Cuius ratio est q̄: malum pene: puniat bonū creature: siue ac-

vero nota est ex dictis ne mali ꝓcedentibus.

¶ Super articulū. 6.

Tulus clarus ex precedentibus.

¶ In corpore vna est conclusio rñsiua questio: culpa plus habet de ratione mali, quam pena quecunq̄ tam sensus q̄ damni. Et ꝓbatur duplic̄ter. primo ex malo culpe fit aliquis malus. ex malo pene non. ergo. Añs ꝓbatur dupl̄r. primo auctoritate dionysij. scḋo ratione sic. Bonum simplr consistit in actu. ergo bonus hois simpliciter consistit in bono vsu rerum habitarū: ergo ex bona voluntate qua homo bene vtitur rebus habilis dicitur bonus homo: et ex mala malus: ergo ꝑfectius habet rōnem nocumenti malum culpe quā pena. prima cōsequentia ꝓbatur: q̄ primus actus est operatio seu visus rerum. secunda vero: q̄ vtimur rebus omnib⁹ p voluntatē. et explanatur secunda pare consequētis cius. s. ex mala malus: q̄ pōt quis etiam bono male vti: vt pz de grammatico. tertia autem: q̄ culpa consistit in deordinato actu voluntatis: pena vero in priuatione alicuius eoruꝝ quibus vtitur voluntas, perfectius habet rationē mali culpa q̄ pena. Et mat. q.1.ā.5.

Ad ꝓdeo nota est ex dictis ne mali ꝓcedentibus.

¶ Super articulū. 6.

Tulus clarus ex precedentibus.

¶ In corpore vna est conclusio rñsiua questio: culpa plus habet de ratione mali, quam pena quecunq̄ tam sensus q̄ damni. Et ꝓbatur duplic̄ter. primo ex malo culpe fit aliquis malus. ex malo pene non. ergo. Añs ꝓbatur dupl̄r. primo auctoritate dionysij. scḋo ratione sic. Bonum simplr consistit in actu. ergo bonus hois simpliciter consistit in bono vsu rerum habitarū: ergo ex bona voluntate qua homo bene vtitur rebus habilis dicitur bonus homo: et ex mala malus: ergo ꝑfectius habet rōnem nocumenti malum culpe quā pena. prima cōsequentia ꝓbatur: q̄ primus actus est operatio seu visus rerum. secunda vero: q̄ vtimur rebus omnib⁹ p voluntatē. et explanatur secunda pare consequētis cius. s. ex mala malus: q̄ pōt quis etiam bono male vti: vt pz de grammatico. tertia autem: q̄ culpa consistit in deordinato actu voluntatis: pena vero in priuatione alicuius eoruꝝ quibus vtitur voluntas, perfectius habet rationē mali culpa q̄ pena. ¶ Scḋa ratio sumi potest ex hoc q̄ deus est author mali pene: nō aūt mali culpe. Cuius ratio est q̄: malum pene: puniat bonū creature: siue ac-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super qõnis. 49. Articulum. 1.

TIulus vt iacet de causa in cõmuni sumendus est.

¶ In corpore duo facit. Primo ridet quesito in omni affirmatiue. Secundo in speciali secũdum singula genera causarum.

¶ Quo ad primũ conclusio responsiua est: causa mali est bonum. Et probatur sic. Malum est defectus boni debiti: ergo omne malum habet aliquã causam: ergo causa mali est bonum. Prima cõsequẽtia probatur: q defectus a naturali z debita dispositiõe necessario prouenit ex aliqua causa trahente rem extra suam dispositionem. Quod probatur inductiue: primo in malo rei exemplo motus grauis. secundo in malo actionis: qñ non nisi ex impedimento prouenit. Secunda autem ꝑa probatur: q esse causam soli bono puenit: qõ dupliciter ꝓbat. primo vniuersaliter: q esse causam conuenit soli enti: ergo soli bono. z tenet sequela: q omne ens inquantum huiusmodi est bonum. Secundo in singulis generibus causarum: quia agens finis z forma perfectionem z consequẽter bonitatẽ importãt. Materia quoq; boni rationem habet: prout potentia bonum est: omnis igitur causalitas bono soli conuenit.

¶ Quo ad secundum ponit quatuor conclusiones: iuxta quatuor genera causaruꝫ. Prima est iuxta causam materialem: bonum est causa mali materialiter. Probatur: q est eius subiectuꝫ. Secunda est, malum nõ habet causam formalem. Probatur: quia est priuatio. Tertia est: malum nõ habet causam finalẽ. Probatur: quia est priuatio ordinis ad debitum finem ac per hoc boni vtilis: id est ad finem. Quarta est: malum habet causam efficientem non per se, sed per accidens. Et hãc manifestat distinguendo sic. Malum actionis z malum rei diuersimode causantur: nam maluꝫ actionis causatur ex defectu principij ꝓximi principalis vel instrumentalis. Malum vero rei non curando vtrum illa res si effectus ꝓximus agentis vel nõ.

258 12.qõ. 75.ã. 1. Et. 2. d. 1.q.1.ã. 1.2m. Et dist. 34. ã. 3. Et. 5. 3. Et lib. 3 cap. 8. z 10. Et mal. qõ. 1. ar. 3.

cipiatur bonum creature aliquid creatũ sicut cecitas priuat visum siue sit bonum increatum sicut per carẽtiam visionis diuine tollitur creature bonum increatũ. Malum vero culpe opponitur proprie bono increato. Cõtrariatur enim impletioni diuine voluntatis z diuino amori quo bonũ diuinuꝫ in seipso amatur: z nõ solum fm q̃ participatur a creatura. Sic igitur patet q culpa habet plus de ratione mali quam pena.

Ad Primũ ergo dõm, q̃ lz culpa terminetur ad penã, sicut meritum ad premiuꝫ: tñ culpa nõ intẽdit ꝓp penã, sicut meritum ꝓp premiũ: sed potius ecõuerso pena inducit vt vitet culpa. Et sic culpa est ꝑ accs̃ pena. ¶ Ad scõm dõm, q ordo actionis qui tollit per culpã est ꝑfectius bonũ agentis: cui sit ꝑfectio scõa: accs̃ bonũ qõ tollitur ꝓ penã: q est perfectio prima. ¶ Ad tertium dicendum, q̃ nõ est cõparatio culpe ad penam sicut finis z ordinis ad finẽ qz vtrunq; potest ꝓuari aliquo modo ꝓ per culpam z per penã. Sed per penã quidem fm q ipse homo remouetur a fine z ab ordine ad finem. Per culpam vero secundum quod ista priuatio pertinet ad actionem que nõ ordinatur ad finem debitum.

De causa mali. Questio 49.

Deinde queritur de causa mali. Et circa hoc queruntur tria. Primo vtrum bonuꝫ possit esse causa mali. Secundo vtruꝫ summũ bonum quod est deus sit causa mali. Tertio vtrum sit aliquod summuꝫ malũ quod sit prima causa oĩm maloꝝm.

Articulus. 1.

AD Primũ sic ꝓceditur. Uidetur q̃ bonum nõ possit esse causa mali. Matthei. 7. Non potest bona arbor malos fructus facere.

¶ Ꝓ. Unum contrariorum non potest esse causa alterius. Malum autẽ est cõtrarium bono. Ergo bonũ non potest esse causa mali. ¶ Ꝓ. Effectus deficiens non procedit nisi a causa deficiente. Sed malum si causam habeat, est effectus deficiens. Ergo habet causam deficientem. Sed omne deficiens malum est. Ergo causa mali non est nisi malum. ¶ Ꝓ. Dion. dicit. 4. cap. de diui. nomi. q̃ malum non habet causam. ergo bonum non est causa mali.

Sed Contra est, q̃ Augu. dicit contra Iulianum, Nõ fuit omnino vnde oriri posset malum nisi ex bono.

Rñdeo Dõm, q̃ necesse est dicere q̃ oẽ malum aliqualr causam habeat. Malum em̃ est defect⁹ boni q̃ natũ est z debet haberi[e]. Quod autẽ aliquid deficiat a sua naturali z debita dispositione, non potest ꝓuenire nisi ex aliqua causa trahente rem extra suam dispositionẽ. Nõ enim graue mouetur sursum, nisi ab aliquo impellente. Nec agens deficit a sua actione: nisi ꝓpter aliquod impedimentum. Esse autem causam non potest conuenire nisi bono: q̃ nihil põt esse causa nisi inquantũ est ens. Omne autẽ ens inquãtum hmõi bonũ est. Et si cõsideremus speciales rõnes causarum: agens z forma z finis perfectionem quandam important, que pertinent ad rationẽ boni. Sz z materia inquãtum est potentia ad bonũ habet rationẽ boni. Et quidem q̃ bonũ sit causa mali per modũ cause materialis iam ex ꝓmissis patet[e]. Ostensum est eñ q̃ bonum est subiectũ mali. Causam autẽ formalem malum non habet: sed est magis priuatio forme. Et sitr nec causa finalẽ: sed magis est priuatio ordinis ad finem debitum. Non solum enim finis habet rationem boni: sed etiam vtile q̃ ordinatur ad finem[e]. Causam autẽ ꝑ modum agentis habet malum: non autem per se sed per accidens. ¶ Ad cuius euidentiã sciendum est q̃ aliter causatur malum in actione et aliter in effectu[e]. In actione quidem causatur malum ꝓpter defectum alicuius principiorum actionis vel principalis agentis vel instrumentalis. Sicut defectus in motu animalis potest contingere: vel ꝓpter debilitatẽ virtutis motiue: vt in pueris: vel ꝓpter solam ineptitudinem instrumenti: vt in claudis. Causatur autẽ malum in re aliqua: non tamen in ꝓprio effectu agentis: qñq; ex virtute agentis: quãdoq; autẽ ex defectu ipsi⁹ vel materie. Ex virtute qui dem vel perfectione agentis qñ ad formam intentam ab agente sequitur ex necessitate alteri⁹ forme ꝓpriatio: sicut ad formã ignis sequitur ꝓpriatio forme aeris vel aque. Sicut ergo quanto ignis fuerit perfectior in virtute: tanto perfectius imprimit formam suam: ita etiam tanto perfectius corrumpit cõtrarium. Unde malum z corruptio aeris z aque est ex perfectione ignis. Sed hoc est per accidens: q̃ ignis non intendit ꝓriuare formã aque: sed inducere formã ꝓpriam. Sed hoc faciendo causat z illud ꝑ accidẽs Sed si sit defectus in effectu ꝓprio ignis: puta q̃ deficiat a calefaciendo: hoc est vel ꝓpter defectuꝫ actionis qui redundat in defectum alicuius principij: vt dictum est[e]: vel ex indispositione materie q̃ non recipit actionẽ ignis agentis. Sed z hoc ipsum q̃ est esse deficiens accidit bono cui per se cõpetit agere[e]. Unde verum est q malum fm nullum modum habet causam nisi per accidens. Sic autem bonum est causa mali.

Ad Primũ ergo dicendũ, q̃ sicut Augu. dicit cõtra Iulianum, arborẽ malam appellat dñs voluntatem malam: z arborẽ bonã voluntatẽ bonam. Ex voluntate autẽ bona nõ ꝓducitur actus moralis malus: cum ex ipsa volũtate bona iudicetur actus moralis bonus. Sed tamen ipse motus male voluntatis causatur a creatura rationali que bona est. Et sic est causa mali. ¶ Ad secundum dicendum, q̃ bonum non causat illud malum qõ est sibi cõtrariũ: sed quodam aliud. Sicut bonitas ignis causat malum aque: z homo bonus fm suam naturã causat malũ actum fm morẽ. Et hoc ipsum ꝑ accs̃ est: vt dictũ est[e]. Inuenitur autẽ q̃ etiã vnum ꝓtorũ causat aliud ꝑ accs̃ Sicut frigidũ exterius ambiens calefacit inclitũ calor: retrahitur ad interiora. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ malũ hz causam deficientem aliter in rebus voluntarijs z naturalibus. Agens em̃ naturale ꝓducit effectũ suũ talẽ quale ipsuꝫ est: nisi impediat ab aliquo extrinseco. Et hoc ipsum est quidã defectus eius. Unde nunc̃ sequitur malũ in effectu nisi ꝓcesserit aliquod aliud malũ in agente vel materia: sicut dictum est[e]. Sed in rebus voluntarijs defectus actionis a voluntate actu deficiente ꝓcedit inquantũ non subijcit se actu sue regule. Qui tñ defectus nõ est culpa: sed eum sequitur culpa ex hoc q̃ cum tali defectu operatur. ¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ malum nõ habet causam ꝑ se: sed ꝑ accidens tantum: vt dictum est[e].

258 3. Di. 32. q. 2. ã. 1. Et dist. 37. q. 3. artic. 1. Et. 2. 5. ca. 40. co. 3. Et lib. 3 cap. 71. Et 30. 7 co. 2. Et co. 1. 1. 7. co. 3. fi.

causatur tripliciter: quandoq; ex virtute agentis. Quandoque ex defectu agentis: quandoq; ex defectu materie. Hactenus distinctione ſtante ꝓcedatur: quod nunquã malum habet causaꝫ efficiẽtem nisi ꝑ accidens. Et ꝓmo quidem quãdo causatur ex virtute agentis: q̃ agens ꝑ se intendit inducere formam ꝓpriam ꝑ accidens intendit nocere oppositę. Secundo reducit ceteros modos in vnum: quod est q̃ gens esse deficiens: z ꝓbat intentum sic: esse deficiens accidit bono: ergo malum secundum nullum modum habet causam nisi ꝑ accidens: et tenet sequela: quia bono per se competit agere. Reducto autem ꝓfata ratione sic: reliqui modi cõtinebãt malũ aut effectus ꝓprij aut actionis: sed defectus effectus ꝓprij aut actionis vel ex defectu actionis vel ex defectu ꝓpriꝰ: ergo omnis quidem ex materia: ille vero ex defectu actiui principij procedit. Et vterque ruinosus constituit causam deficere: ergo omnis modus quo malum prouenit ad deficere agẽtis reducitur vt decunque oriatur defectus. Et sic breuiter autor omnia membra totius diuisionis percurrit: scilicet malum ducta: scilicet malum effect⁹ extranei z malum effectus ꝓprij in hoc enim etiam malum actionis comprehendit quo ad causam.

¶ In responsione ad tertium. Aduerte q̃ quinq; dicitur quod defectus subiectionis regule: non est culpa: sed eum sequitur culpa: potest bene z male intelligi. Si intelligatur de defectu talis absolute: seruare dñs ꝓcipitur. Si autem de defectu hoc: id est applicato ad hunc nunc siue ꝓrantem sine regulari falsum est: quoniam ex ipsa applicatione ad hunc nunc fit debita ꝓrantem: culpe ratione nem̃ vniuersaliter a retinentes: z loco istę de malo vniuersalem tractatum exigit.

¶ Ad hec breuiter dicendum q̃ zelusio intelligitur de omni malo actiõis ꝓ formaliter: iquantũ actio est. Et quum dicit: ergo claudicatio fortis nõ reducitur in deum distinguatur q̃ claudicatio inquantũ sonat defectũ actiõis vt sic nõ reducitur in deum vt effectiuꝫ causam: sed in defectum cause secunde. Et rursus claudicatio inquã tum est involuntaria: reducitur in deũ vt auctorem pene. Inquantuꝫ vero est a charitate ordinata reducitur in deum vt auctorem meritiz sic de aliis.

¶ In responsione ad tertium. Aduerte qõ tunc tantum absentia cause agentis dicitur causa defectus quando debebatur presentia. Et propterea quia nunquam cum rebus debetur: deus subtrahit influxum: ideo nõ sequit ꝓpriam loquendo q̃ deꝰ sit causa defectuum ex hoc solo q̃ non facit. Quamuis quandoque scriptura ipsum tali modo causam appellet: vt patet circa indurationem pharaonis.

234 258 257 b 34 234 234 13 35 234 27 254

¶ Super Artic. 3.

TIulus directe querit de causa efficiente.

¶ In corpore duo facit, primo respondet questio vnica conclusione negatiue. Secundo radicem erroris aliter opinantium ostendit.

¶ Quo ad primũ conclusio est. Non datur vnum summum magnum primum principium omnium malorum: sicut ecõtra datur vnum summũ bonum. Et probatur inpliciter. Primo qz non datur malũ per essentiã. i. aliquid per essentiã malũ. Scõo qz nõ datur malũ summũ. i. integruꝫ. Tertio quia hec duo repugnãt primum principiũ: z maluꝫ. z omnia clare patent in litera.

¶ Quo ad scõs. Marranf errorẽ: z confutantur: ex vna cõ radice. Errarunt ponentes duo ꝓma principia duobus. Primum est: aliqua natura est in se mala. Scõm est prima principia sunt ria. Rõ primi erroris fuit: quia considerauerunt naturã aliquam:

234 248 333 235 b 253 55 250 a 233 332

¶ Super Articulum secundum.

259 3. Di. 32. q. 2. ã. 1. Et dist. 37. q. 3. artic. 1. Et. 2. 5. ca. 40. co. 3. Et lib. 3 cap. 71. Et 30. 7 co. 2. Et co. 1. 1. 7. co. 3. fi.

TIulus satis ex ꝓdictis ꝑet.

¶ In corpore duas conclusiones respondet iuxta duo genera malorum superius distincta. ꝓma est: malum actionis non reducitur in deum sicut in causaꝫ. Et ꝓbatur sic. Malum actionis causatur ex defectu agẽtis. ergo non reducitur in deum vt causam: z reuoluit sequela: q; in deo nullus est defectus fz summa perfectio.

¶ Secunda conclusio est. Malum rerum aliquarum, reducitur in deum sicut in causam: z ꝓbatur ꝓ tam in naturalib⁹ q̃ in voluntarijs: z ꝓmo in naturalibus sic. Deus intendit vt formam principaliter intensã in rebus creatis: bonum ordinis vniuersi. exigens quedã defectiua z actualiter interdum deficiẽtia: ergo causando bonum ordinis vniuersi per accidens causat mala rerũ. Consequẽtia ꝓbatur: q agẽs ꝑ se producens formã ad quã sequitur corruptio z defectus causat illã corruptionẽ z defectũ ꝑ accs̃. Et cõfirmatur consequens autoritate scripture z simul excludit instantia autoritatis apparentis in oppositum: sapiẽtie ꝓmo. Deus fecit omnia bona ualde. Et ꝑ eodem membro ꝓbat in voluntarijs sic: ordo vniuersi exigit ordinẽ iustitie punitricis peccatorũ: ergo malum pene est etiam a deo.

257

¶ Circa hec dubium occurrit: an ꝓma cõclusio intelligatur vłr de omni malo actionis: an tantũ in voluntarijs. Si em̃ intelligitur vłr: sic sequitur q claudicatio fortis non sit a deo: q̃ est malum actiõis. Et si hoc concedat manifeste sequitur deũ non esse actorem malipene: quum claudicatio sit de nũero. 2. d. 10 penaꝝ. Et quod de hoc dicit: simile potest adduci de ceteris defectibus actionũ: puta cecitas z actus visionis auditiõis ꝛc. Et sic ꝑiret scriptorum sciõum doctrina tradens hoc eis esse a deo: vel ad punitionẽ vel ad augmẽtũ meri ri ꝛc. Si ãũt intelligitur in voluntarijs tñ: q̃ in voluntarijs tñ: ꝓpter obitus vł author litis: q̃ ille non cõsonat: eo q manifeste secũdã conclusio-

260 2. 25. q. 172. ar. 6. cor. Et. 2. d. 1. q. 1. ã. 2. m. Et dist. 34. ar. 3 q. 4m. 1. ã. 2. cor. Et. 3. 3. ca. 13. et 15. Et po. q. 3. ã. 1. Et pro. Utopiꝛ. 134. 12

Utrum summum bonum quod est deus sit causa mali. Artic. 2.

MDcõm sic ꝓceditur. Uł q̃ summũ bonũ qõ est deꝰ sit causa mali. Dicit em̃ Esa. 45. Ego dñs: z non est alter deus for. lucẽ. z cre. tene. fa. pacem, z creans malũ. Et Amos. 3. Si erit malũ in ciuitate: quod dñs nõ fecerit. ¶ Ꝓ. Effectus cause secunde reducitur in causam ꝓmã. Bonũ ãũt est causa mali: vt dictũ est[e]. Cuz igitur ois boni causa sit deus (vt supra ostẽ sum est[e]) sequitur q etiã omne malum sit a deo. ¶ Ꝓ. Sicut dicitur in. 2. phy. idem est causa salutis nauis z periculi. Sed deꝰ est causa salutis omnium rerum. Ergo est ipse causa omnis perditionis z mali.

Sed Cõtra est q̃ dicit Aug. in lib. 83. q. q deus non est authoꝛ mali: q̃ non est causa tendendi ad non esse.

Rñdeo Dõm, q̃ sicut ex dictis ꝑz[e]: malũ qõ in defectu actionis cõsistit, semp causaꝫ ex defectu agentis. Ipse deus autẽ nullus defect⁹ est, sed summa perfectio: vt supra ostensum est[e]. Ũñ malũ qõ in defectu actionis consistit vel qõ est defectus agẽtis causaꝫ: nõ reducitur in deũ sicut in causam. Sed malum qõ in corruptione rerũ aliquarũ consistit: reducit in deũ sicut in causam. Et hoc ꝑz tã in naturalib⁹ q̃ in voluntarijs. Dictum est em̃[e] q aliqõ agẽs inquantũ sua virtute ꝓducit aliquã formã ad quã sequit corruptio z defectus causat sua virtute illã corruptionẽ z defectũ. Manifestũ est autẽ q forma quã ꝓncipaliter deintendit in rebus creatis est bonũ ordinis vniuersi. Ordo autẽ vniuersi requirit: vt sua dictũ est[e]: qõ quedã sint, q̃ deficere possint z interdum deficiant. Et sic deus in rebꝰ causando bonũ ordinis vniuersi ex ꝓnti z quasi ꝑ accidens causat corruptiones rerum fm illud qõ ꝺz. 1. Reg. 2. Dñs mortificat z viuificat. Sed quod dicitur Sap. 1. q deus mortem non fecit, intelligitur quasi ꝑ se intentam. Ad ordinẽ autem vniuersi pertinet ordo iustitie: qui requirit vt peccatoribus pena inferatur. Et fm hoc deus est author mali quod est pena: non autem mali quod est culpa: ratione supra dictã[e].

Ad Primũ ergo dõm, q̃ autoritates ille loquunt de malo pene: nõ autem de malo culpe. ¶ Ad scõm dõm, q̃ effect⁹ causandi se secunde deficientis reducitur in causam ꝓmã nõ deficientẽ q̃tũ ad id q̃ hz entitatis z perfectionis: nõ ãũt q̃tũ ad id qõ hz de defectu. Sicut q̃cq̃ est motus in claudicatione causatur a virtute motiua: sz qõ est obliq̃tatis in ea nõ est ex virtute motiua: sz ex curuitate cruris. Et sitr quicq̃ est entitatis z actionis in actione mala: reducitur in deũ sicut in causam: sed qõ est ibi defect⁹ nõ causaꝫ a deo: sed ex causa fecũda deficiẽte. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ submersio nauis attribuitur naute vt causę: ex eo q̃ nõ agit: q̃ requirit ad salutẽ nauis. Sed deus non deficit ab agendo quod est necessarium ad salutem. Unde non est simile.

Utrum sit vnum summum malum quod sit causa omnis mali. Artic. 3.

ADtertium sic ꝓceditur. Uidetur, q̃ sit vnum summum malum quod sit causa omnis mali. Contrariorũ em̃ effectuum ꝺuersunt cause. Sed in rebus inuenitur contrarietas: fm illud eccl. 33. c. Contra malũ bonum est, z cõtra vitã mors. Sic z contra virtutem iustũ peccatoꝛ. Ergo sunt ꝛtraria ꝓncipia: vnũ bonũ, z aliud malũ. ¶ Ꝓ. Si vnuz cõtrariorũ est in rerũ natura, z reliquũ: vt ꝺz in. 2. de celo z mundo. Sed summũ bonũ est in rerũ natura q̃ est causa ois boni: vt supra ostensum est[e]. Ergo est z summũ malũ ei oppm causa ois mali. ¶ Ꝓ. Sicut in rebus inuenit bonũ z melꝰ: ita malũ ꝛpeius. fz bonũ z melꝰ dñr ꝓ respectũ ad optimũ. Ergo malũ z peius dñr ꝓ respectũ ad aliqđ summũ malũ. ¶ Ꝓ. Oẽ qđ est per participationẽ reducit ad illđ qđ est ꝓ essentiã[e]. Sz res q̃ sunt male apud nos nõ sunt male p essentiã sed ꝓ participationẽ. Ergo est inuenire aliqđ summũ malum qđ est causa ois mali. ¶ Ꝓ. Oẽ qđ est per accs̃ reducit ad illud qđ est ꝓ se. Sed bonum est causa mali per accs̃. Ergo opz ponere aliqđ summũ malũ qđ sit causa maloꝝ ꝓ se. Neq; põt dici q malũ nõ hẽat causam ꝓ se: sed ꝑ accs̃ tantũ. Qz sequeretur q malũ nõ esset vt in pluribus: sed vt in paucioꝛibus. ¶ Ꝓ. Malum effectũ reducit ad malũ cause: qeffectꝰ deficiẽs est a causa deficiẽte: sicut supra dictum est[e]. Sed hoc non est procedere in infinitum. Ergo oportet ponere vnum ꝓmuz malum: quod sit causa omnis mali.

Sed Cõtra est q̃ summũ bonũ est causa oĩs entis: vt supra ostensum est[e]. Ergo nõ potest esse aliquod ꝓncipiũ ei oppositum, quod sit causa maloꝝm.

Rñdeo Dõm, q̃ ex predictis ꝑz[e] nõ esse vnũ ꝓmũ ꝓncipiũ maloꝝ sicut est vnũ ꝓmũ ꝓncipiũ bonoꝝ.

¶ Primo qđe: q̃ ꝓmũ ꝓncipiũ bonoꝝ est ꝓ essentiã bonũ: vt. S. ostẽsuz est[e]. Nihil ãũt põt esse per suã essentiã malũ. Ostẽsum est em̃ q̃ oẽ ens inquãtum est ens bonũ est: z malum nõ est nisi in bono vt in subiecto.

¶ Scõo, q̃ ꝓmũ bonoꝝ ꝓncipiũ est summũ z ꝑfectũ bonũ: qõ ꝑhabet in se oẽm bonitatẽ, vt supra ostẽsum est[e]. Summũ ãũt malum esse non põt: q̃ sicut oĩsum est z si malum semp diminuat bonum, nunq̃ tñ illud põt totaliꝛ cõsumere. Et sic semp remanente bono: nõ põt esse aliquid integre z perfecte malũ. Propter qđ phs dicit in. 4. ethic. q̃ si malũ integrũ sit, seipm destruet. Quia destructo omni bono (quod requiritur ad integritatẽ mali) subtrahitur etiam ipsum maluz cuius subiectũ est bonuz. ¶ Tertio, q̃ ratio mali repugnat rationi ꝓmi ꝓncipij: tñ q̃ malũ causatur ex bono, vt. S. ostẽsum est[e]. tum q̃ malũ nõ põt esse causa nisi per accs̃. Et sic non põt esse ꝓma causa: q̃ causa per accs̃ est posterioꝛ ea q̃ est per se: vt ꝑz in. 2. phy. Qui autẽ posuerunt duo ꝓma principia: vnũ bonũ z alterũ malũ[e], ex eadẽ radice in hũc erroꝛẽ inciderũt ex q̃ z alie extranee pones ãtiquoꝝ oꝛtũ habuerunt: q̃. s. nõ ꝓsiderauerunt cãm vłem totiꝰ entis: sed ꝑticulares tñ cãs ꝑticulariũ effectuuꝫ[e]. Propter hoc em̃ si aliqđ inuenerunt eẽ nocliuũ alicui rei, ꝓ virtutẽ sue nãe: estimauerũt nãm illi⁹ rei eẽ malã[e]. Puta si qs dicat naturã ignis esse malã: q̃ cõbussit domũ alicuꝰ pauꝑis. Iudiciũ autẽ de bonitate alicuius rei nõ est accipiendũ fm oꝛdinẽ ad aliqđ ꝑticulare: fz fm seipm z fm ordinẽ ad totũ vniuersuz: in quo ẽlibet res suum locũ ordinatissime tenet: vt ex dictis ꝑtz[e]. Sitr etiã q̃ inuenerunt duoꝝ ꝑticulariũ effectuum ꝛtrarioꝝ duas causas ꝑticulares cõtrarias: nesciuerunt reducere causas particulares contrarias in causam vłem cõem. Et ideo vsque ad ꝓma ꝓn-

53 250 a 233 332

Universidad de Deusto
Biblioteca

puta igneā vt nocinā huic. Cōfutatio autē eius est: q simplr debet ꝑsiderari vt pars totius vniuersiquoniā sic oia res ordinatissime suū locū obtinet atq; bona est. Nō ho sedi errouis fuit: qz effectꝰ contrarios in causas tm̄ ꝓprias reducere nouerūt. Cōfutatio vero eius est: q reducenda sunt ꝓpria in cōem z vltem causam: q probat qz oia ꝓpria conueniunt in aliquo: puta genere z subo. Par em̄ est iudiciū de vnitate formę z agentis: quū fitia sint: z actiui z passiui quū debeam adequari. Et manifestatur in corpore celesti respectu inferiorum.

¶ Cōis aut̄ radix horum z similiuz errorū est: qz pticulares causas z nō vniuersalem eām ennūt in eo q entia attigerunt. Oia
33 em̄ ad vnum essendi
254 principiū reducuntur:
255 qm̄ oia in participatiōe esse cōueniunt: vt patet ex supradictis.

¶ In rnsione ad scm̄ dubiū occurrit. Quoniam in articulo vltimo ꝓcedēs q̄stionis dictū est z ꝓbatum q malum culpe opponitur ꝓprie bono increato: nō vt in nobis, sed vt in se ipso: hic autem
254 dr̄ z ꝓbatur: q bono
252 increato nullum malū
253 opponit. nō videntur
254 ergo stare hec duo simul. ¶ Ad hoc breuiter dicitur q malū opponi increato bono potest intelligi dupliciter s. formalr vel obiective. Formaliter quidē est impossibile, malum aliquo opponi diuino bono: ꝓpter rōnem in litera tactā. s. bonū habens malū formaliter
34 a oppositum exigit po-
155 tentiam circa quā habet fieri malum. Deus autē est actus purus: ergo. Obiective autē malum culpe opponit bono diuino in scipso: qđ optime probatur in loco allegato: ex obiecto charitatis. Nullt em̄ explicite vel interpretatiue quilibet peccans quantū in se est: deum non esse vltimū
158 finē: quod est opponi ei obiective ſm id qđ in se est: sicut econtra. Amans ex charitate vult deo q̄quid est et debetur. Et sic non repugnant dicta.

¶ Super qōnis. 50. Articulum primum.

In tit. nota duo. Ly incorporeus: z ly omnino. Corporeum dicitur quantuz seu extensum: siue per se vt quantitas: siue per accidens vt albedo. Incorporeum ergo dicitur quod neutro modo est extensum. Omnino dupliciter intelligi potest, primo ad differentiam animę nostre: que licet in se sit inextensa: est tamen forma corporis: z sic non sumitur hic: vt patet ex primo articulo questionis sequentis. vbi dubitatur an angelus sit forma corporis non ergo hic hoc excluditur. Secundo ad differentiam animarum animalium perfectorum: que licet sint incorporee. i. inextēse apud S. Tho. qō. 76. articu. 8. non tamen sunt omnino incorporee: quia nullam habent operationem nisi corporalem. per omnino ergo incorporeū, intendit substantiam sic eleuatam supra corpus: q nec ipsa nec operatio sua sit corporea, id est per organum corporeum exercita.

¶ In corpore tria. primo respondet questo vnica conclusione. secundo antiquos z Saduceos arguit: ibi, antiqui autem: tertio conclusionem confirmat ex repthensione eoꝝ: ibi, sed hoc ipsum. Conclusio est: necesse est ponere aliquam creaturam incorpoream. Probatur: necesse est vniuersum esse perfectum. ergo necesse est ponere aliquā creaturā incorporeā. Antecedēs patet. prima vero ꝓba probat quia perfectio vniuersi cōsistit in assimilatione ad deum: q probatur: questio ꝓcedit quia intenta inest oibus creaturis creabilibus. Et ideo ex perfectiōe vniuersi optime infert gradus intellectualis ac per hoc ꝓfectissima similitudo vniuersi ad deū vtpote ꝓfis et perfectissimū gradum facilem. Vniuersum igit esse ꝓfecte simile deo in genere facibiliū dupliciꝝ pōt intelligi. graduum aut creaturaꝝ. ꝓtio mō est verū. Sēdo mō non. Et qz vt ex dictis patet: vniuersuz ꝓfecte simile deo: quū secundū omnes essendi gradus ei est simile.

262 2.d.8.q 3.art.1. Et 2.3. ca.4.9.2 50. Et ſpū. artic.1. Et q.9. artic.6. et opuſ. 3.c.74. 2.95. et opuſ. 25.c.3. 5.c.7. 8.c.18. et opuſ. 30.c.6. 9. et opuſ. 42.c.4. 5.

¶ Ad ſm dubium dr̄ primitēdo, qđ aliud est ꝓparare quēcunq; singularem effectum sue cāe, z aliud ipm̄ vniuersum: q effectus est primo intētus. ꝓp quē ceteri sunt effect⁹. ad hoc em̄ rēdit assimilatio ad cām ſm omnes gradus poēs participari ab illa causa. Ad primū ꝛo hoc nō requritur. Dicit ergo q p intellectū z voluntatē S. T. intendit formā intelligibilē seu artez dei qua egit immudū p actionē intellēs z voluntatis. ¶ Et ad obiectionem in oppositū dr̄. q cū rō agēdi claudat ī se duo. s. ipsaz agendi
35 rōnē z moduz essendi
36 eiusdē: effectus q assimilant causis in rōne agēdi tm̄: min⁹ ꝓfecte eis assimilant: q illi q assimilant eiā in modis essendi. Domus em̄ in mā producta ab artifice similio: esset arti domificatorie: si esset immaterialis. Et ideo cū dens agat per formā habentē esse intelligibile: cōsequēs est q vniuersum in quo similitudo illius formę ſm omnes modos possibiles saluanda est: assimilatur illi z in forma z in modo essendi. Ac per hoc z sit tale quale ibi descriptum est: z sit talis qualis illa est: z sic conuenit in se esse intellectuale.

¶ Ad tertium dubium dicitur tripliciter. Primo q instantia non est ad ꝓpositum: eo q sermo noster est de creaturis. Anima autem que pars est cuiusq; substantie cōsta t non esse creaturā ꝓprie loquendo, sed creature partem essentialē. Secūdo dicitur iuxta calcē corporis huius articuli: q ex ista instātia cōfirmāt magis ꝓpositū: eo q si ponit natura intellectualis creata, vt pars substātie corporee: rationabile est q ponat in gñe creaturarum substātia intellectualis alioꝝ z a corpe absoluta. Tertio pōt dici iuxta explanationē tituli: q ly oino incorporeū nō sumit hic adeo stricte. Reliq; sunt plana

¶ Super Articulum secundum.

Titulus clarus est. In eo tamen aduerte, q remota ab angelis corporeitate: hoc est substantia quātitatis subtracta: remanebat adhuc dubium: an talis substantia indiuisibilis quātitatiue, esset diuisibilis essentialiter, id est composita ex materia z forma.

¶ In corpore duo principaliter facit. Primo refert opinionem Auicebron, scdo improbat eam.

¶ Quo ad primū, qz ordinate refert fundamentum positionē z modū. s. q materia quam ponebat in angelis ꝓtendebat tali modo: q erat vna omnium: non oportet aliter laborare.

¶ Quo ad scm̄ retro grado ordine hec tria impugnant. vnitas q dē materie: qz sequetur q angelus esset quātus. Positio vero materie: qz intelligere est operatio penes im materialis: ergo substantia intellectualis est penes materialis. consequentia tenet: qz modus operandi attestatur modo operantis. Antecedens vero ꝓbatur ex natura obiecti: quia intellectum oportet esse immate- 338
riale: ergo z intelligere: quia ab obiecto operatio ſpecificatur. Fundamentū aūt elidit. Tum in cōi: qz modus quo res intelligit a nobis nō est modus quo res est in se: cuius signū est q mālia simplicioꝝ mō sunt in intellectu q̄ in se. Tum in speciali ꝓposito: qz superiora intelligim⁹ per modū rerū cōpositarū: in quib⁹ aliud est in q̄ cōuenit z aliud in q̄ distinguunt: et ex 366
hoc emanauit fundamentū illud. Tum in 369
a quo actus quilibet recipit speciē z rōnē. 265

¶ Circa improbationem vniuersitatis materie dubitatiscula occurrit. Nā posset dici ꝓbam non valere: eo q materia ista cōmunis omnib⁹ sic diuisa est q̄ per receptionem q̄tatis facta est vna pars materie corporalium. Reliquum vero 76 e
materie absq; q̄tate 85 c
remansit: z sic est materia spūalis indistincta a corporali: per hoc q non est affecta quantitate.

¶ Ad hoc potest tri- 76. a
pliciter responderi. 79 c
primo q quia sanctus 66
Thom̄. premisit hanc

incorporea. Dicet enim quispiam q illa est anima intellectiua, que est pars substantie incorporee. puta celi aut aeree aut humane creature.

¶ Ad primū horū dr̄. q sermo est de similitudine perfecta in gñe creaturarum facibilū. Ubi sciendum est q aliud est ꝓparare vniuersum ad gradus rerū z aliud ad speciales modos habendi gradus illos. Gradus siquidem rerum finiti sunt actu z potentia, nisi forte in thesauris esse per essentiam lateat aliquis. et supremus inter eos similitudinē deo apud Augu. 6. de tri. est intellectualis. Modi autē essendi quāus z actu simpliciter sint finiti: de potētia tñ logica est dei loquēdo finiti ultra qz nō dat suprema creatura facibilis a deo. Usi perfectio vniuersi exigit qđ cōtineantur oīa gradnum creabiliū, sed non oēs creaturas creabiles. Et ideo ex perfectiōe vniuersi optime infert gradus intellectualis ac per hoc ꝓfectissima similitudo vniuersi ad deū vtpote ꝓfis et perfectissimū gradum facilem. Vniuersum igit esse ꝓfecte simile deo in genere facibiliū dupliciꝝ pōt intelligi. graduum aut creaturaꝝ. ꝓtio mō est verū. Sēdo mō non. Et qz vt ex dictis patet: vniuersuz ꝓfecte simile deo: quū secundū omnes essendi gradus ei est simile.

¶ Ad ſm dubium dr̄ primitēdo, qđ aliud est ꝓparare quēcunq; singularem effectum sue cāe, z aliud ipm̄ vniuersum: q effectus est primo intētus. ꝓp quē ceteri sunt effect⁹. ad hoc em̄ rēdit assimilatio ad cām ſm omnes gradus poēs participari ab illa causa. Ad primū ꝛo hoc nō requritur. Dicit ergo q p intellectū z voluntatē S. T. intendit formā intelligibilē seu artez dei qua egit immudū p actionē intellēs z voluntatis. ¶ Et ad obiectionem in oppositū dr̄. q cū rō agēdi claudat in se duo. s. ipsaz agendi
35 rōnē z moduz essendi
36 eiusdē: effectus q assimilant causis in rōne agēdi tm̄: min⁹ ꝓfecte eis assimilant: q̄ illi q assimilant eiā in modis essendi. Domus em̄ in mā producta ab artifice similio: esset arti domificatorie: si esset immaterialis. Et ideo cū dens agat per formā habentē esse intelligibile: cōsequēs est q vniuersum in quo similitudo illius formę ſm omnes modos possibiles saluanda est: assimilatur illi z in forma z in modo essendi. Ac per hoc z sit tale quale ibi descriptum est: z sit talis qualis illa est: z sic conuenit in se esse intellectuale.

¶ Ad tertium dubium dicitur tripliciter. Primo q instantia non est ad ꝓpositum: eo q sermo noster est de creaturis. Anima autem que pars est cuiusq; substantie cōsta t non esse creaturā ꝓprie loquendo, sed creature partem essentialē. Secūdo dicitur iuxta calcē corporis huius articuli: q ex ista instātia cōfirmāt magis ꝓpositū: eo q si ponit natura intellectualis creata, vt pars substātie corporee: rationabile est q ponat in gñe creaturarum substātia intellectualis alioꝝ z a corpe absoluta. Tertio pōt dici iuxta explanationē tituli: q ly oino incorporeū nō sumit hic adeo stricte. Reliq; sunt plana

fugā: ideo adiungit reprobationem materie simpliciter q erat principaliter intentū. Scdo z melius potest dici: q ista rñsio nō euadit quin materia ſpūalis sit diuisibilis quantitatiue: ꝗuis sustineat q non sit diuisa actu: quoniam quum sit vna ante receptionem quantitatis: non est maior ratio cur secundum hanc portionem vel illam affecta sit quantitate. Ponere autem substantias spirituales esse actu vel potentia quantas: seu actu vel potentia diuisibiles quantitatiue eiusdem rationis est. Tertio z melius potest dici: quod ista responsio nō potest dari ab aliquo qui teneat dari ad minus duos angelos: quia pari imo eadem ratione argueretur quomodo materia communis duobus angelis vel pluribus cum sit eiusdem rationis partita fuerit z distributa in plures angelos. Si materia absque quantitate caret partibus ꝛc. Unde quia Auicebron consentiebat pluralitati spiritualium: ratio sancti Tho. efficax fuit. ¶ Circa efficatiā rationis in litera facte ꝑ positionē Auicebron dubiū ex Durando occurrit. Quia non videtur valere nisi cōtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

rentes angelos esse substantias intellectuales ꝑm se totos. Stat nanq; q̄ dicit substãtia intellectualis ꝑm partẽ .i. formã: & ꝑ hoc cõposita ex materia & forma: vt patet de hoie & celo. si est animatũ &c. Et si sic est ergo nihil valet ratio contra auctorem: q̄ ipse non videtur tenere illam viam.

¶ Ad hoc breuiter dr. q̄ quicquid sit de mente auctoris: rõ ipse manifeste cõcludit q̄ substantia intellectualis vt sic, est immaterialis .i. indepẽdens in esse a mã. hoc enim ex operatione et obiecto probat. Ac per hoc si est substãtia in specie ꝑpleta: oino est immaterialis: vt ꝓz. Et q̄m angeli noie intelligimus oẽs substas compleras in spẽ: cuius signum est: q̄ alia ẽ q̄ de animabus celoꝝ & aliorum animatorum. Et alia de ãgelis. ꝛõ euidẽter sequit q̄ eoadem non põt ab hac ratione ꝑ illã rñsionẽ: obiciendo allatã: negando essi & supponam angelos esse secundũ se totos intellectuales dicim q̄ supponim quid nois terminorum: q̄ angelus significat subam intellectualẽ in specie ꝑpleta. Et sic ꝑcedit formaliter rõ.

¶ In rñsione ad primum aduerte, q̄ q̄ uis argumenti cõsistit in illa ꝓpositione phi. ideo. S. T. tria facit. Primo ostendit quid formaliꝝ requirit ad rõnẽ dr̃ie. s. determinare ad aliquẽ gradum entis. Secũdo ex hoc declarat in quib habeat locũ ꝓpositio ꝓbi. i. in mãlib. Tertio ex eodem fundamento ostendit aliꝝ ponit in angelis differentiã & genus. ¶ In eadem rñsione diligẽter notato. S. T. a peripateticis nõ discrepare: in ponendo angelos in gñe: q̄ vt hic patet: etiam verba Aristo. ex. 8. meta. textu vltimo. imitat: et non ex pte rei: sed nostre cõsideracionis. genꝰ dicit ei⁹ distingui a dr̃ia. Et hec intellige de intrinsecis eorũ loquendo. ¶ In responsione ad 2m dubium est: de dr̃a assignata inter receptionem mẽie & intellectꝰ: q̄ illa recipiendo cõstituit in esse spe cifico: & naturali: recipte forme: hic aũt recipit formam ꝑm ipsam rõnẽ formę: q̄ est recipere ꝑm ipsam rõnẽ formę. Aut hoc est recipere q̄ quid erat eẽ formę. Et hoc non q̄ ẽt materia hoc recipit

Aut est recipere solã formã. Et ꝺ non: q̄ etiã mã hoc ꝓz. Aut est recipere intentionaliter: & hoc nõ: q̄ etiã aer recipit intentionaliter. Aut recipere vniuersaliter. Et hoc non potest ꝑm. S. T. dici: q̄ apud ipsum q̄ cumq; recipit in intellectu est individualis seu singularis res: puta hec species intelligibilis. ¶ Et augetur difficultas: quia hic distinguitur receptio forme secundum ipsam rationẽ formę: contra receptionẽ q̄a res constituunt in esse. Constat enim q̄ receptio contra istam distincta: est receptio intentionalis. Et tamẽ hec est etiam receptio materialis: vt patet ex. S. Tho. secundo contra gentiles cap. 51. ratione tertia. ¶ Ad hoc dicit: q̄ recipere secundũ ipsam rationem formę: est recipere formã per modum formę. Modus autem formę est q̄ em secundũ se forma habet: hic aũt est indeterminatio ad hoc vel ad illud. Et ideo de primo ad vltimũ est recipere formam salua eius cõtrarietate ad quecunq; dine ad quecunq; & hoc est recipere vlr. ¶ Ad obiectionẽ aũt in oppm dr̃: q̄ recipere vlr nõ opponit cuiꝰ singularitati materiali: q̄ est ad hec & nũc: q̄m vnũ individuũ immãle equinale infinitis mãlis ordinis. Et species lapidis in aia est lapis vlr̃. ¶ Huius sit vna quedã res numero alterius ordinis. s. immaterialis. ¶ Ad secundã obiectionẽ dicitur: q̄ receptio intentionalis habet magnam latitudinem. Dividitur enim in vniuersalẽ & particularem: que continent sensui & medio &c. Unde non est intentio ꝙ receptio secundũ ipsam rationem formę: & receptio intentionalis cõtinetur. Sed cum receptio sit triplex: s. pure mãlis que cõsistit in esse. Et pure formalis s. que abstrahit ab omni materialibus. Et media que est partim materialis: et partim formalis, & hec est intentionalis ꝓticulariter cõueniẽs sensib. Contra vnum extremũ s. receptionẽ simpliciter mãe. S. Tho. alterum extremũ distinxit. s. receptionem intentionem vlem: inuenit dus distinctionẽ ipse recipe intellectꝰ a tota latitudine receptionis materie: sine totaliter siue partialiter.

¶ Super Articu. 3.

Iulius clarus est.

¶ In corpore duo. Primo ref. tres opiniones Platonis: Aristotelis & rabbi Moysi. & latim improbantur secundo respondet quesito tali conclusione. Angeli sunt in quadam maxima multitudine & oẽm materialẽ numerum excedẽtes. Et probatur dupliciter. Auctoritate Dio. & ratione sua li: ḋto aliqua sunt in eniby ꝑfectiora tanto in maiori excessu erãta sunt. Angeli sunt ꝑfectissimi. ergo. maior probatur dupliciter. primo quia pertinet ad vniuersi esse principaliter intenta. secundo quia videmus corpora celestia creata in maximo excessu ꝑ oẽm magnitudinem.

¶ Circa hãc rationẽ aduerte q̄ ꝓbatio nationis satis obscure habetur in litera: quarum ꝓbatio fuerat in secundo contra gentiles. ca. 92. vbi aperte ꝓbatur: er hoc q̄ perfectio vniuersi que in ordine cõsistit exigit. vt celestia sẽ singulis individuis contenta sunt. Nec ex hoc sequitur non esse excessuum numerum angelorum: quia multitudo incomparabiliter excedens multitudinem specificam materialem: valde magna est: quemadmodum magnitudo primi orbis incomparabiliter excedens quantitatem elementalem: valde etiam magna est. Et hec est absque dubio mens Sancti Thome. Unde infertur. qõ. 112. art. 6. ad secundum de hoc loquens apposuit nature nomen dicens: q̄ excedunt omnes naturas corporeas. Et in qõ. de potentia dei. q. 6. arti. 4. in corpore: apposuit nomen speciei dicens: q̄ excedunt omnes species materialium. Id autem quod in oppositum obsticit de primis partibus vniuersi non obstat quoniam prime partes corporales vniuersi continent ceteras species: & si non formaliter saltem virtualiter.

¶ Ad hoc videtur dicendum: q̄ vt in primo de celo & mundo discutitur partes vniuersi sunt duplices. Quedam velut integrantes substantiam eius. Et hec pertinent ad primam integritatem vniuersi. Quedã vero sunt velut perficientes ipsam ad secundariam perfectionẽ vniuersi: ꝙ sunt effectus primarum. Prime partes sunt tantum elementa corpora celestia & intellectuales creature. Secunde vero sunt quelibet mixta. In primus partibus intelligenda est maior sanctitas Thom. & in illis est verissima: & satis sufficit ꝓpositio suo. Q̄m ex hoc non solum concluditur q̄ō numerus angelorũ. i. intellectualium substãtiarum ꝑ cedit numerum celorũ & elementorũ. Sed quemadmodũ excessum magnitudinis in comparabiliter intuemur inter superiora corpora & inferiora: a fortiori: quinn longe plus distent sube immobiles & spũales, a corporalibus ꝑ quecunq; corpora inter se consequens est eas in comparabiliter excedere & ꝑdictorum & ceterorum materialium multitudinem.

¶ Circa cõclusionem principalem dubium occurrit. An intelligatur de omni multitudine materiali. s. ꝑm species & ꝑm numeros. An de multitudine ꝑfecta materialium tantum. An de multitudine primarum partium materialium vniuersi. Si hoc tertio vel secundo modo intelligitur, nõ tam magnus ꝛ excessuus videtur numerus angelorum quatenus dici solet. Et tamen tertio modo intelligi oportere, solutio precedens ostendit. Alioquin ex hoc declarat in quib habeat locũ ꝓpositio ꝓbi. i. in mãlib. Tertio ex eodem fundamento ostendit aliꝝ ponit in angelis differentiã & genus. ¶ In eadem rñsione diligẽter notato. S. T. a peripateticis nõ discrepare: in ponendo angelos in gñe: q̄ vt hic patet: etiam verba Aristo. ex. 8. meta. textu vltimo. imitat: et non ex pte rei: sed nostre cõsideracionis. genꝰ dicit ei⁹ distingui a dr̃ia. Et hec intellige de intrinsecis eorũ loquendo. ¶ In responsione ad 2m dubium est: de dr̃a assignata inter receptionem mẽie & intellectꝰ: q̄ illa recipiendo cõstituit in esse spe cifico: & naturali: recipte forme: hic aũt recipit formam ꝑm ipsam rõnẽ formę: q̄ est recipere ꝑm ipsam rõnẽ formę. Aut hoc est recipere q̄ quid erat eẽ formę. Et hoc non q̄ ẽt materia hoc recipit

Aut est recipere solã formã. Et ꝺ non: q̄ etiã mã hoc ꝓz. Aut est recipere intentionaliter: & hoc nõ: q̄ etiã aer recipit intentionaliter. Aut recipere vniuersaliter. Et hoc non potest ꝑm. S. T. dici: q̄ apud ipsum q̄ cumq; recipit in intellectu est individualis seu singularis res: puta hec species intelligibilis. ¶ Et augetur difficultas: quia hic distinguitur receptio forme secundum ipsam rationẽ formę: contra receptionẽ q̄a res constituunt in esse. Constat enim q̄ receptio contra istam distincta: est receptio intentionalis. Et tamẽ hec est etiam receptio materialis: vt patet ex. S. Tho. secundo contra gentiles cap. 51. ratione tertia. ¶ Ad hoc dicit: q̄ recipere secundũ ipsam rationem formę: est recipere formã per modum formę. Modus autem formę est q̄ em secundũ se forma habet: hic aũt est indeterminatio ad hoc vel ad illud. Et ideo de primo ad vltimũ est recipere formam salua eius cõtrarietate ad quecunq; dine ad quecunq; & hoc est recipere vlr. ¶ Ad obiectionẽ aũt in oppm dr̃: q̄ recipere vlr nõ opponit cuiꝰ singularitati materiali: q̄ est ad hec & nũc: q̄m vnũ individuũ immãle equinale infinitis mãlis ordinis. Et species lapidis in aia est lapis vlr̃. ¶ Huius sit vna quedã res numero alterius ordinis. s. immaterialis. ¶ Ad secundã obiectionẽ dicitur: q̄ receptio intentionalis habet magnam latitudinem. Dividitur enim in vniuersalẽ & particularem: que continent sensui & medio &c. Unde non est intentio ꝙ receptio secundũ ipsam rationem formę: & receptio intentionalis cõtinetur. Sed cum receptio sit triplex: s. pure mãlis que cõsistit in esse. Et pure formalis s. que abstrahit ab omni materialibus. Et media que est partim materialis: et partim formalis, & hec est intentionalis ꝓticulariter cõueniẽs sensib. Contra vnum extremũ s. receptionẽ simpliciter mãe. S. Tho. alterum extremũ distinxit. s. receptionem intentionem vlem: inuenit dus distinctionẽ ipse recipe intellectꝰ a tota latitudine receptionis materie: sine totaliter siue partialiter.

¶ Super Articu. 3.

Iulius clarus est.

¶ In corpore duo. Primo ref. tres opiniones Platonis: Aristotelis & rabbi Moysi. & latim improbantur secundo respondet quesito tali conclusione. Angeli sunt in quadam maxima multitudine & oẽm materialẽ numerum excedẽtes. Et probatur dupliciter. Auctoritate Dio. & ratione sua li: ḋto aliqua sunt in eniby ꝑfectiora tanto in maiori excessu erãta sunt. Angeli sunt ꝑfectissimi. ergo. maior probatur dupliciter. primo quia pertinet ad vniuersi esse principaliter intenta. secundo quia videmus corpora celestia creata in maximo excessu ꝑ oẽm magnitudinem.

¶ Circa hãc rationẽ aduerte q̄ ꝓbatio nationis satis obscure habetur in litera: quarum ꝓbatio fuerat in secundo contra gentiles. ca. 92. vbi aperte ꝓbatur: er hoc q̄ perfectio vniuersi que in ordine cõsistit exigit. vt celestia sẽ singulis individuis contenta sunt. Nec ex hoc sequitur non esse excessuum numerum angelorum: quia multitudo incomparabiliter excedens multitudinem specificam materialem: valde magna est: quemadmodum magnitudo primi orbis incomparabiliter excedens quantitatem elementalem: valde etiam magna est. Et hec est absque dubio mens Sancti Thome. Unde infertur. qõ. 112. art. 6. ad secundum de hoc loquens apposuit nature nomen dicens: q̄ excedunt omnes naturas corporeas. Et in qõ. de potentia dei. q. 6. arti. 4. in corpore: apposuit nomen speciei dicens: q̄ excedunt omnes species materialium. Id autem quod in oppositum obsticit de primis partibus vniuersi non obstat quoniam prime partes corporales vniuersi continent ceteras species: & si non formaliter saltem virtualiter.

Et ideo loqui de multitudine primarum partium vniuersi: & loqui de multitudine specifica omnium materialium: non refert nisi ꝑm implicitum & explicitum. Ac per hoc excedens ꝓportionabiliter multitudinem primarum materialium partium vniuersi: excedere etiam ꝓportionabiliter intelligitur multitudinem implicite & virtualiter contentam in illis. Et si obiciatur, ergo intelligit etiã de mãli distõne: quia etiam virtualiter continetur in illis primis.

¶ Patet respõsio: quod non est similis rõ: q̄m cũ ex habitudine partiũ vniuersi ciusq; perfectione: ratio robur trahat: vt patet ex distinctis: & ꝑpea de illa tãdem Arist. dicit ibidem: quod hec ratio non est necessaria sed probabilis. Coactus autem fuit hac ratione vti: q̄ ad cognoscendum intelligibilia non possumus peruenire nisi per sensibilia. ¶ Ad quartum dicẽdum, q̄ ratio illa procedit secundum opinionem eorum qui causa distinctionis rerum ponebant esse materiã. Hoc autem improbatum est. Unde multiplicatio angelorum nequit ꝑm materiã nequ ꝑm corpora est accipienda: sed ꝑm diuinam sapiẽtiam diuersos ordines immaterialium substantiarum excogitantem. 289

¶ Super artic. 4.

Iulius clarus.

¶ In corpore duo primo recitat tres opiniones clare. tertia est quam sequit Sco. Secundo impugnat simul omnes quo ad ꝓpositus dupliciter: vt patet.

¶ Prima ratio angeli non sunt compositi ex materia & forma ergo nec plures in vna spẽ. Minor ꝓbatur: quia sunt incorporei. ergo esset ſeba: sed hec non solum excluditur idẽritatem specificam: sed generiçam: ergo.

¶ Circa probationem minoꝛ ipse ꝓbat rõne occurrit duꝝ: da aut assumit falsum aut nihil ꝓbat. Si ens ly differũt mãlr signãt differre mã ꝓpe dcã: & sit altera pars rei differentis falsus assumit: q̄ due ale dr̃nt mãlr: & tñ non dr̃nt in mã: q̄ carẽt illa. Et similr due lineę mathematice sumpte: & sit duo accũtia ciusdẽ spẽi in angelis. Si ſo ly dr̃nt mãlr: sicut dr̃iam i mã ꝓpria dcã nõ tñ q̄ sit ꝑs rei dr̃nabilis: tũ & falsus assumitur: vt ꝓz. Duabus ale dr̃nt mãlr: & hoc mõ supius est ad differre mãliter ꝙ hoc q̄ est compositũ ex mã & forma. & ad differre mãliter per hoc q̄ aliquo mõ differt ꝑm mãm. Ac ꝙ hoc ex negatiõe cõpõnis non potest inferri negatio dr̃ie mãlis: sed est fallacia ꝓnis: ab inferiori ad superius negatiue. Si aũt ly dr̃nt mãlr: sicut dr̃iam in mã cõster sumpta. i. in eo quod se ꝓz vt mãle respectu spẽi: hoc mõ acceptat ab oiby. Sed tũc nihil ex ꝓbat ad ꝓpositũ ꝑ eãdẽ rõnẽ: q̄. s. minor: subintellecta. s. angeli nõ dr̃nt mãliter. nõ ꝓbat: ex hoc q̄m nõ sunt ꝓpositi ex mã & forma: ꝛ est sophisma ꝓnis. 261

¶ Ad ꝺ dr̃: cũ ꝓpõ. S. T. sit vlis: 2o intelligẽda ẽ: i cui⁹ signũ subdit ex ꝓbõ de ꝓpositiõe albedinis quã cõstat indiuiduari nõ ex mã sed ex quanto. Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

instãtiã ait in opp^m ō: q. S. Tho. breuitati studẽti sat fuit afferre phõnez efficacẽ in illa mã de qua loqbat. Ad cuius euidẽtiã scito q cũ apud ipsum ois dria pure mãlis oriat aut ex ẽtitate, vt accidit in rebus mãlib^9, aut ex subo vt accidit in accẽtib^9 sp̃ialib^9. dria ẽo ex ẽtitate orta in subis locum nõ habeat nisi rõne mãe. Materia ait non alio pacto in suba completa sit: nisi vt pars eius. põs ẽ: q de subis cõpletis q̃les sunt angeli loquẽdo: sufficiẽter excludit ab eis
262 dria mãlis: p hoc q̃ excludit ab essẽ com positio ex mã z fo̅a.
¶ Circa primũ argñ nota q. S. T. nõ ex de fectu argumentoꝝ ex ppriis: vt cõsueui: ar gumentat ex cõibus.
Sed argñ hoc ppria angelo^ꝝ scruatur.
368 ¶ Ad cuius euidẽtiã aduertende sunt due propositiones q̃s p se note. Prima est q in subis que apud nos sunt, rõ ghis inuenitur seorsum exis in rerũ nã absq; nobilitate sup eraddite nãe. Corporeitas esñ inuenitur absq; pfectiõe mixtionis: vt ptz in elementis z mixtũ absq; vi
8 ta: vt ptz in mixtis in
262 aiatis. Et vinũ absq; sensu: vt ptz in plãtis: z sensus absq; motu: vt ptz in ostreis. Et ẽ absq; intellectu: vt ptz in brutis. Scda est: q intellectualitas est vltima z summa nãl vniuerso. Ex his esñ duabus ppõnibus produ ctum est argñm. Materior esñ ex prima z mi nor: ex scda sz ppõne.
Si esñ genus seorsum inuenit a summa nã: quia nã imperfectior: ẽ nõ est genus: q̃ nõ potest extra seipsam inuenir: sed angeli q̃uenit intellectualitate q̃ est nobilissimum oim. ergo.
¶ Circa rñsionem ad primum aduerte duo. Prio q̃ ibi nõ est ser mo de quacũq; alieta te inter nãm ẽo et dria. Sed de alietate realis ẽpationis: non rõnis generice a rõne pfectionis dria: sed ra tionis generice a to ta vna latitudine dr̃arũ pfectionis ordinis: puta viui a rationibus sentiẽdi
234 z sẽsitiui a rõnib^9 bipedis z quadrupedis ꝛc. Ita q̃ intẽdit author: iterime re primã ppositionẽ: volẽs eam nõ esse necessariam vniuersaliter: quanuis q̃nq; verificetur. Et ꝑhat hoc dupl̃r: primo ostendẽdo: quia genus z differentia sat est q̃ differant: vt indeterminatum z determinatum. Secũdo ducẽtis ad inco̅uenies. q̃ in irrõnabilibus aialibus esset ẽter naturam sensitiuam que est genus: alia perfectior forma: vel essent vnius speciei: vtrunque enim est inco̅uenies: vt inferius patebit. ¶ Scdo. q̃ responsio formaliter con
234 sistit in hoc: q̃ conuenire in nobilissimo sui conting it dupl̃r. Primo in nobilissima natura. Scdo in nobilissimo gradu nature eius cõis. primo modo mazor est falsa. secundo vero modo est vera: sed tunc minor est falsa.

¶ Super Articu. 5.

TItulus clarus est. ¶ In corpore vna conclusio. Angeli sunt incorrupti biles secundum suam naturam. Probatur dupl̃r. Primo sic. oẽ quod corrumpitur per hoc corrumpitur, q̃ eius forma separatur a materia. ergo angeli sunt incorrupti biles. tenet consequentia: quia angeli sunt forme subsistẽtes z omnino immateriales: ac p hoc in eis non potest habere locum separatio forme a materia. Ans ẽo ꝑhatur sic. esse p se cõuenit forme. ergo inseparabile est a forma. ergo in omni corruptiõe fit separatio a materia. Ans primum nũc assumpti. ꝑhat ex eo, q̃ cuicũq; conuenit esse cõuenit rõne formae: vt ptz in mã q̃ maxime distat a forma. Prima ẽo ꝓba ptz ex primo posteriorum: z declaratur exemplo rotũditatis circuli z eris: seu circuli enei. Secunda vero ꝓba fundat sup duob^9: primũ est, corruptio est mutatio de esse in non esse. Scdm est in omni corruptione oportet materiam remanere. Ex his enim manifeste sequit separatio forme a mã: q̃ cũ in omni corruptiõe destruatur aliq̃ esse: z esse non possit separari a forma: opz q̃ esse z forma sit ge̅a: z cum ex alia ꝑte in omni corruptione oporteat subiectum remanere necesse est q̃ si corruptio fit: q̃ esse separetur a subo remanẽte: ac p hoc forma etiam ab eodem separetur. Alioquin corruptio intelligi non potest.
¶ Circa primã rõnez dubitatio accidit deve ritate illius propõnis assumpte. l. esse per se quod est falsa: aut nihil infert ad propositum. Dupl̃r esñ interpretari põt. Primo vt ly per se distinguit ꝟ aliud z idem signiat q̃ sine medio seu immediate. Et hoc mõ lz sit vera: ppositũ tñ non pro bat: q̃ ex hoc non sequit ipsum esse inseparabile esse a forma. q̃ esñ valet. a. cõuenit. b. immediate. q̃ inseparabiliter: vt patet de forma respectu materie. z de alia dẽne respectu superficiei. Obstat etiã huic interpretationi declaratio. S. Tho. ex rotũditate z circulo ꝛc. Scdo mõ põt accipi ly per se: vt distinguitur ꝟ per accẽs. Et sic ppositio est falsa. Tũ in doctrina. S. Tho. Tum simplr. Apud S. T. q̃dẽ esse p accẽs predicat de qualibet forma circa dest: ita q̃ nec est de essentia alicuius forme: nec sequitur ab illa vt passio: vt ꝓbatur in. q̃. 3. arti. 4. ad primum. Et dicit: quia nulla res est sibi sufficiens causa q̃ sit. Simplr autem nulla res põt intelligi sub opposito eius q̃d cõuenit p se. Constat aũt q̃ absq; hac actione, de qua cũq; forma excepta diuina: possumus societate intelligatur existere. Bernardus etiam dicit in. vj. hom. super cant.

fectã q̃ includit oĩmodã imm̃utabilitatẽ ^c: q: oĩs mutatio est quedam motus: vt Augu. dicit. Perfectã aũt imurabilitatẽ angeli nõ nisi per gratiã assequunt: vt infra patebit ^e.
¶ Ad ꝫm dõm: q̃ plato deos itelligit corpa celestia: q̃ existimabat esse ex elis composita. Et tõ ꝫm suã nãm erant dissolubilia ꝫm volũtatẽ diuinã semp cõseruabanr in esse ^e.
¶ Ad ꝫm dõm q̃ sicut supra dcm est ^c: q̃dã necessariũ est q̃ hz cãm sue necessitatis. Uñ nõ repugnat necessario nec incorruptibili: q̃ esse ei^9 dependeat ab alio sicut a cã. Per hoc q̃ nõ ꝛ q̃d oia deciderẽt in nihil nisi ꝛtineren^t a deo z etiã angeli: nõ dat itelligi q̃ in angelis sit aliq̃ corruptionis ꝓncipiũ: hz q̃ esse angeli depẽdeat a deo ficut a cã. Nõ aũt ꝛ aliq̃d esse corruptibile p hoc q̃ de^9 possit illud in nõ esse redigere sub trahẽdo suã cõseruationẽ. sed per hoc q̃ in seipso aliq̃ ꝓncipiũ corruptionis habet ^e vel ꝛtrarietatẽ: vel saltẽ potentiã materie.
¶ De cõpattione angelo^ꝝ ad corpa. Mõ. 51.

QEinde Queritur de angelis per comparationem ad corpoalia. Et primo de comparatione angelorum ad corpoa. Secundo de comparatione angelorum ad loca corpoalia. Tertio de comparatione angelorũz ad motũ localem. ¶ Circa primum queritur tria. Primo, vtrum angeli habeant corpa nãliter sibi vnita. Scdo, vtrũ assumãt corpoa. Tertio, vtrũ in corporibus assumptis exerceant opera vite.

¶ Utrum angeli habeant corpoa naturaliter sibi vnita. Articu. 1.

ADprimũ Sic proceditur. Uidetur quod angeli habeãt corpa nãliter sibi vnita. Dicit ẽñ Origẽ. in lib. periarcõ, Solus deꝰ idest patris z filiꝰ z spiritus sancti nature illud ꝓpriũm est: vt sine materiali suba z absq; vlla corporee adiectionis societate intelligatur existere. Bernardus etiam dicit in. vj. hom. super cant.

Demus deo soli sicut immortalitatẽ sic ꝛcorporeitatẽ: cui^9 nã sola neq; ꝓpter se neq; ꝓpter aliũ solatio indiget instrũ corporei. Uiquet ait oẽz sp̃ũ creatũ corpeo indigere solatio. Aug. etiã dicit sup gen. ad lit. Demones aerea dñr aialia: q̃ corporũ aereorũ natura indigẽt. Gadẽ aũt ẽ nã demõis z angeli. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita.
¶ Ad ꝫm Greg. in homel. epiphanie noiat angelum rõnale aial. Dẽ aũt aial ꝑponit ex ꝛcorpore z anima. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita.
¶ Ad ꝫm dõm: q̃ plato deos itelligit corpa celestia: q̃ existimabat esse ex elis composita. Et tõ ꝫm suã nãm erant dissolubilia ꝫm volũtatẽ diuinã semp cõseruabanr in esse ^e.
¶ Ad ꝫm dõm q̃ sicut supra dcm est ^c: q̃dã necessariũ est q̃ hz cãm sue necessitatis. Uñ nõ repugnat necessario nec incorruptibili: q̃ esse ei^9 dependeat ab alio sicut a cã. Per hoc q̃ nõ ꝛ q̃d oia deciderẽt in nihil nisi ꝛtineren^t a deo z etiã angeli: nõ dat itelligi q̃ in angelis sit aliq̃ corruptionis ꝓncipiũ: hz q̃ esse angeli depẽdeat a deo ficut a cã. Nõ aũt ꝛ aliq̃d esse corruptibile p hoc q̃ de^9 possit illud in nõ esse redigere sub trahẽdo suã cõseruationẽ. sed per hoc q̃ in seipso aliq̃ ꝓncipiũ corruptionis habet ^e vel ꝛtrarietatẽ: vel saltẽ potentiã materie.
¶ De cõpattione angelo^ꝝ ad corpa. Mõ. 51.

QEinde Queritur de angelis per comparationem ad corpoalia. Et primo de comparatione angelorum ad corpoa. Secundo de comparatione angelorum ad loca corpoalia. Tertio de comparatione angelorũz ad motũ localem. ¶ Circa primum queritur tria. Primo, vtrum angeli habeant corpa nãliter sibi vnita. Scdo, vtrũ assumãt corpoa. Tertio, vtrũ in corporibus assumptis exerceant opera vite.

¶ Utrum angeli habeant corpoa naturaliter sibi vnita. Articu. 1.

ADprimũ Sic proceditur. Uidetur quod angeli habeãt corpa nãliter sibi vnita. Dicit ẽñ Origẽ. in lib. periarcõ, Solus deꝰ idest patris z filiꝰ z spiritus sancti nature illud ꝓpriũm est: vt sine materiali suba z absq; vlla corporee adiectionis societate intelligatur existere. Bernardus etiam dicit in. vj. hom. super cant.

Demus deo soli sicut immortalitatẽ sic ꝛcorporeitatẽ: cui^9 nã sola neq; ꝓpter se neq; ꝓpter aliũ solatio indiget instrũ corporei. Uiquet ait oẽz sp̃ũ creatũ corpeo indigere solatio. Aug. etiã dicit sup gen. ad lit. Demones aerea dñr aialia: q̃ corporũ aereorũ natura indigẽt. Gadẽ aũt ẽ nã demõis z angeli. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita.
¶ Ad ꝫm Greg. in homel. epiphanie noiat angelum rõnale aial. Dẽ aũt aial ꝑponit ex ꝛcorpore z anima. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita. ¶ Ad ꝫm dõm: q̃ ꝓbatur ex ꝛcorporeitate q̃ includit oĩmodã imm̃utabilitatẽ ^c: q̃ oĩs mutatio est quedam motus: vt Augu. dicit. Perfectã aũt imurabilitatẽ angeli nõ nisi per gratiã assequunt: vt infra patebit ^e.
¶ Ad ꝫm dõm: q̃ plato deos itelligit corpa celestia: q̃ existimabat esse ex elis composita. Et tõ ꝫm suã nãm erant dissolubilia ꝫm volũtatẽ diuinã semp cõseruabanr in esse ^e.
¶ Ad ꝫm dõm q̃ sicut supra dcm est ^c: q̃dã necessariũ est q̃ hz cãm sue necessitatis. Uñ nõ repugnat necessario nec incorruptibili: q̃ esse ei^9 dependeat ab alio sicut a cã. Per hoc q̃ nõ ꝛ q̃d oia deciderẽt in nihil nisi ꝛtineren^t a deo z etiã angeli: nõ dat itelligi q̃ in angelis sit aliq̃ corruptionis ꝓncipiũ: hz q̃ esse angeli depẽdeat a deo ficut a cã. Nõ aũt ꝛ aliq̃d esse corruptibile p hoc q̃ de^9 possit illud in nõ esse redigere sub trahẽdo suã cõseruationẽ. sed per hoc q̃ in seipso aliq̃ ꝓncipiũ corruptionis habet ^e vel ꝛtrarietatẽ: vel saltẽ potentiã materie.
¶ De cõpattione angelo^ꝝ ad corpa. Mõ. 51.

QEinde Queritur de angelis per comparationem ad corpoalia. Et primo de comparatione angelorum ad corpoa. Secundo de comparatione angelorum ad loca corpoalia. Tertio de comparatione angelorũz ad motũ localem. ¶ Circa primum queritur tria. Primo, vtrum angeli habeant corpa nãliter sibi vnita. Scdo, vtrũ assumãt corpoa. Tertio, vtrũ in corporibus assumptis exerceant opera vite.

¶ Utrum angeli habeant corpoa naturaliter sibi vnita. Articu. 1.

ADprimũ Sic proceditur. Uidetur quod angeli habeãt corpa nãliter sibi vnita. Dicit ẽñ Origẽ. in lib. periarcõ, Solus deꝰ idest patris z filiꝰ z spiritus sancti nature illud ꝓpriũm est: vt sine materiali suba z absq; vlla corporee adiectionis societate intelligatur existere. Bernardus etiam dicit in. vj. hom. super cant.

Demus deo soli sicut immortalitatẽ sic ꝛcorporeitatẽ: cui^9 nã sola neq; ꝓpter se neq; ꝓpter aliũ solatio indiget instrũ corporei. Uiquet ait oẽz sp̃ũ creatũ corpeo indigere solatio. Aug. etiã dicit sup gen. ad lit. Demones aerea dñr aialia: q̃ corporũ aereorũ natura indigẽt. Gadẽ aũt ẽ nã demõis z angeli. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita.
¶ Ad ꝫm Greg. in homel. epiphanie noiat angelum rõnale aial. Dẽ aũt aial ꝑponit ex ꝛcorpore z anima. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita. ¶ Ad ꝫm dõm: q̃ ꝓbatur ex ꝛcorporeitate q̃ includit oĩmodã imm̃utabilitatẽ ^c: q̃ oĩs mutatio est quedam motus: vt Augu. dicit. Perfectã aũt imurabilitatẽ angeli nõ nisi per gratiã assequunt: vt infra patebit ^e.

¶ Ad ꝫm dõm: q̃ plato deos itelligit corpa celestia: q̃ existimabat esse ex elis composita. Et tõ ꝫm suã nãm erant dissolubilia ꝫm volũtatẽ diuinã semp cõseruabanr in esse ^e.
¶ Ad ꝫm dõm q̃ sicut supra dcm est ^c: q̃dã necessariũ est q̃ hz cãm sue necessitatis. Uñ nõ repugnat necessario nec incorruptibili: q̃ esse ei^9 dependeat ab alio sicut a cã. Per hoc q̃ nõ ꝛ q̃d oia deciderẽt in nihil nisi ꝛtineren^t a deo z etiã angeli: nõ dat itelligi q̃ in angelis sit aliq̃ corruptionis ꝓncipiũ: hz q̃ esse angeli depẽdeat a deo ficut a cã. Nõ aũt ꝛ aliq̃d esse corruptibile p hoc q̃ de^9 possit illud in nõ esse redigere sub trahẽdo suã cõseruationẽ. sed per hoc q̃ in seipso aliq̃ ꝓncipiũ corruptionis habet ^e vel ꝛtrarietatẽ: vel saltẽ potentiã materie.
¶ De cõpattione angelo^ꝝ ad corpa. Mõ. 51.

QEinde Queritur de angelis per comparationem ad corpoalia. Et primo de comparatione angelorum ad corpoa. Secundo de comparatione angelorum ad loca corpoalia. Tertio de comparatione angelorũz ad motũ localem. ¶ Circa primum queritur tria. Primo, vtrum angeli habeant corpa nãliter sibi vnita. Scdo, vtrũ assumãt corpoa. Tertio, vtrũ in corporibus assumptis exerceant opera vite.

¶ Utrum angeli habeant corpoa naturaliter sibi vnita. Articu. 1.

ADprimũ Sic proceditur. Uidetur quod angeli habeãt corpa nãliter sibi vnita. Dicit ẽñ Origẽ. in lib. periarcõ, Solus deꝰ idest patris z filiꝰ z spiritus sancti nature illud ꝓpriũm est: vt sine materiali suba z absq; vlla corporee adiectionis societate intelligatur existere. Bernardus etiam dicit in. vj. hom. super cant.

Demus deo soli sicut immortalitatẽ sic ꝛcorporeitatẽ: cui^9 nã sola neq; ꝓpter se neq; ꝓpter aliũ solatio indiget instrũ corporei. Uiquet ait oẽz sp̃ũ creatũ corpeo indigere solatio. Aug. etiã dicit sup gen. ad lit. Demones aerea dñr aialia: q̃ corporũ aereorũ natura indigẽt. Gadẽ aũt ẽ nã demõis z angeli. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita.
¶ Ad ꝫm Greg. in homel. epiphanie noiat angelum rõnale aial. Dẽ aũt aial ꝑponit ex ꝛcorpore z anima. Ergo angeli hñt corpa nãliter sibi vnita. ¶ Ad ꝫm dõm: q̃ ꝓbatur ex ꝛcorporeitate q̃ includit oĩmodã imm̃utabilitatẽ ^c: q̃ oĩs mutatio est quedam motus: vt Augu. dicit. Perfectã aũt imurabilitatẽ angeli nõ nisi per gratiã assequunt: vt infra patebit ^e.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pri⁹. ¶Hoc igit stãte: ꝺz ad ꝓ̃m. dum ꝙ hic accipit ꝓpõ ex 2⁹ fundamẽto. ¶Et ad obõnẽ in oppositũ rñdet 2⁹. ꝓtio ꝙ qt hec duo. ſ. pfectio nã intellectualis ẽ ſit tota alia ỹãna: ẽ nã intellectual. ita pfecta ꝙ nõ ꝺiget acq̃rere ſciam a ſenſibilib⁹ puertunt adinuicẽ tõ. S. T. efficaciter 2clusum ahs ꝓ ꝑtãs dimiſit. Et declarat puertibilitas hic ex inferi⁹ dicẽdis: ꝺũ manifeſtabit in q. 70. aiam intellectuã ꝓ ipſum intelligere in ſolo hoie indigere corꝑe. Et poſt etiã colligi ex dictis Ariſto. in 3⁰ de aia in fine. ꝙ põt rõne ꝓdari: ſed nolo nũc inſiſtere. 2⁰ ꝺz: ꝙ dato, ꝙ ſupra aiaz homis eẽnt aliq̃ ſbe intellectuales non ỹãtes ſciam indita ẽ nã adhuc tñ rõ 2cludit inteñtũ: qm̃ hñe ſciam ꝑgenitã ẽ mod⁹ poſſ⁹ fm̃ nãm intellectualis ſubẽ ẽ pfect⁹. q̃ ſi deñt impfecti modi hñdi naturã intellectualem ꝺz luentiri modus pfect⁹ hñdi eãdẽ: ac ꝑ ꝺ ꝺẽt ſubẽ intellectuales nõ indigentes acq̃ſitione ſcie. Et ꝑ ꝺz rñſio ad cõformatione: ꝙ nõ eſt ſilis: rõ i nã intellectuali ẽ ſenſitiua q̃ ad hoc ſ. q. in nã intellectuali modus hñdi illã cum plenitudine ỹnus et ſpẽrũ ab intrinſeco eſt modus poſſ⁹ ideo nã. Mod⁹ ⁹o hñdi nãm ſenſitiuã ſic pfectã ꝙ hz etiã ſpẽs ſenſibiles inditas ẽ mod⁹ ipoſſis in nã z tõ rõ ꝓcedit in nã intellectuali: non autem in ſenſibili.

¶Ad ſcꝺam ꝺubitationem ꝺz: ꝙ quõcũq; ſumat gen⁹ intentum cõcludit. Tum ꝙ ꝺe⁹ nõ claudit in coordinatiõe ſubarũ intellectualiũ: qm̃ non eſt ps vniuerſi. Sed bonum ſeparatũ ciuſcũq; ꝺz in 12. met. text. 2. Tum qt reſtringendo minorẽ. ſ. in gñe intellectua

267 2. dis. 8. artic. 2. Et po. q. 6. art. 7.

las ſubas icorꝑeas eſſe niſi corꝑib⁹ vnitas: adeo, ꝙ q̃ã ẽt poſſuerũt deũ eſſe aſam mundi ⁹. vt Aug. narrat in. 7. deci. ꝺei. Sed quia hoc fidei catholice repugnat ꝙ ponit deũ ſup oĩa exaltatũ fm illud pſ. Eleuata eſt magnificentia tua ſup celos. Ꝺz. hoc ꝺe ꝺeo ꝺicere recuſans: ꝺe aliꝭ ſecut⁹ eſt alio⁹ opinonẽ, ſicut z in mltis aliꝭ decep⁹ fuit ſequẽs antiquo⁹ pho⁹ opiones. Verbũ aũt Ber. põt exponi ꝙ ſpũs creati ꝺigeãt corꝑali in ſtro: nõ nãr vnito, ſz ad aliquid aſſumpto: vt infra ꝺicet⁹. Aug. aũt loq̃t nõ aſſerẽdo ſz opione platonicoz: vtẽs, ꝙ ponebãt eſſe q̃ꝺã aialia aerea q̃ ꝺemones noiabãt. ¶Ad fm ꝺom, ꝙ Greg. noiat angelũ rõnale aial metaphorice ꝓ ſimilitudinẽ rõnis. ¶Ad 3ᵐ ꝺom, ꝙ viuificare effectiue ſimp̃r pfectiõis eſt. Vñ z ꝺeo 2uenit: fm illud. 1. Reg. 2. Ꝺns mortificat z viuificat. Sed viuificare formal⁹ eſt ſube q̃ eſt pars alicui⁹ nature: z nõ hñtis in ſe integrã nãm ſpecies. Unde vero humanitas intellectualis q̃ non eſt vnita corꝑi eſt pfectio: quã ea que eſt corꝑi vnita.

¶Utrum angeli aſſumant corꝑora. Art. 2.

267 2. dis. 8. artic. 2. Et po. q. 6. art. 7.

Ad ſecundũ Sic procedi⁹tur. Vñ, ꝙ angeli nõ aſſumãt corꝑa. In ope enĩ angeli nihil eſt ſuperfluũ ſicut neq̃ in ope nature. Sed ſuperfluũ eſſet ſi angeli corꝑa aſſumerẽt. Angel⁹ eñ nõ indiget corꝑe cũ ei⁹ ỹtus oẽm ỹtutẽ corꝑis excedat. Ergo angel⁹ nõ aſſumit corꝑ⁹. ¶Ꝑ. Dis aſſumptio ad aliquã vnionẽ terminat: qꝫ aſſumere ꝺz q̃ſi ad ſe ſumere. Sed corꝑ⁹ nõ vnit angelo vt forme ſicut ꝺictũ eſt ⁹. Ex eo aũt vniuerſi. Sed bonum ſeparatũ ciuſcũq; ꝺz in 12. met. text. 2. Tum qt reſtringendo minorẽ. ſ. in gñe intellectua

266

liũ ſubarũ cõꝺitarũ ꝓbabiliorem ſequit ꝓpoſitũ: vt patet diſcurrenti.

¶Ad tertium ꝺubium ꝺz: ꝙ numero plurali vſus eſt. S. Th. nõ ex vi rõnis huius precipe: ſed ex hac rõne ſimul z ſuppꝺictis in precꝺente. q. ꝺe numero intellectualium ſubſtantiarum.

¶Circa probationem illius ỹne. ſ. accidit. ergo non conuenit vl⁹: ꝺubitari poteſt: quia nõ videt neceſſaria. Quoniã ſtat aliq̃ accidere alicui, z tamen conuenire omni: nihil enim prohibet colorem vel quoꝺuis aliud accidere animali: z tamen inueniri in omni animali.

¶Ad hoc breuiter ꝺz: ꝙ accꝺa. i. predicata accꝺentalia ſunt in ꝺuplici ordine: quedã ſunt accꝺentalia z ſuperiori z inferioribus. Quedã ẽo ſunt accꝺentalia quidẽ ſuperiori: eſſentialia tñ z conſtitutiua inferioriũ: vel ỹna eſſentia: ſpectu vero hominis eſt eſſentiale. Quũ ergo ꝺz ꝙ accꝺs alicui nature non conuenit ei vl⁹ vera z neceſſaria, ꝓpõ eſt ꝺe accꝺte ſcꝺo mõ. Vera etiam vt in pluribus ꝺe accꝺte vt in primo modo. Et ꝙ. S. Thom. ꝺe accꝺte ſecundo modo loquebatur: ideo non ſolum ex veris ſed ex neceſſarijs proceſſit.

¶Circa ꝓbñẽ ỹitte: q̃ ad ſcꝺam ꝑtẽ ꝺubitari poſſet: ꝙ non niſi vnus modus excluꝺit quo ſuba intellectualis corꝑa nãl⁹ vnitum habere poteſt: ille. ſ. q⁹ anime humane cõpetit. Poſſet eñ aliquis ꝺicere: ꝙ inſufficienter concluꝺitur ſepatio naturalis a corꝑe ex hoc: niſi ꝓbet ꝙ nullus aliꝰ modus eſt poſſibilis: quod cum. S. Tho. non fecerit ſufficienter concluſſe videtur.

¶Ad hoc ꝺz: q̃ formal⁹ loquẽꝺo ꝺe ſuba intellectuali z tota eius latitudine per ſe. i. ꝺe oĩbus ſubſtantijs intellectualibus: z inquantum intellectuales ſunt: z inquantum ſic vel ſic intellectuales ſunt: ſufficiens fuit proceſſus. S. Tho. qm̃ hoc tm̃ modo cõtingit intellectualẽ ẽpationẽ egere corꝑe. ſ. ꝓpter acq̃ſitionẽ ſcie z ſeruitũ fantaſmatũ: vt contingit in hoie. Et quia. S. Tho. formaliter ꝺe ſubſtantia intellectuali loquebat: ideo hoc ỹno modo excluſo pertranſiuit. Et vere ſapienter proceſſit: qm̃ ꝺato ꝙ aliq̃ ſube intellectuali puta anime cel⁹: vel alicuius corꝑis acrei aliunꝺe poſſet competere natura: liꝭ vnio ad corꝑus: nihilominus ratio iſta in ſuo perſeuerat robore: qm̃ ſi in latitudine intellectualium diſcurrendo per omnes: ꝺifferentias intellectualitatis vt ſic non inuenitur vnio ad corꝑus, niſi propter imperfectionem vis intellectualis: ỹhs eſt vt preinueniatur perfecta vis intellectualis ablq̃ indigentia corꝑoris. Et ſic interpretandus eſt proceſſus. S. T.

¶Sed ẓ hãc rñſionẽ q̃ſiꝭ ſubtiliẽ inſtari põt: qm̃ ex vi iſtius proceſſus non põt inferri ꝙ ſint ſubſtãtie tales a corꝑibus ſepate ſimp̃r: ſed inq̃ntũ intellectuales ſunt. Ꝺicere aũt quiſpiã: ꝙ cũ hoc ſtat: ꝙ ſint coniuncte corꝑib⁹ aliũꝺe: puta qz motiue ſeu opatiue ſunt ad extra. Ad hoc ꝺicit: ꝙ opinari talem cãm vnionis ad corꝑus nõ eſt rõnabile circa omnes ſubſtãtias intellectuales: q̃ſiꝭ circa aliquas ſit forte ꝺubiũ ꝓp̃ carũ impfectionẽ. oꝫ enim tales eſſe tam limitate z impfecte ỹtutis monũc: vt nõ niſi cõiuncte ſcõm eſſe

268

de terra vl⁹ aqua: quia nõ ſubito ꝺiſpareret. Neq̃ iteꝝ ꝺ igne: q⁹ ꝺbureret ea q̃ ꝺtigeret. Neq̃ iteꝝ ex aere: q⁹ aer infigurabilis ẽ z incolorabilis. Ergo angeli corꝑa nõ aſſumũt.

Sed cõtra Eſt, ꝙ Aug. ꝺicit. xv. ꝺe ci. ꝙ angeli in aſſumptis corꝑoribus Abrae apparuerunt.

Rñdeo Ꝺom, ꝙ quiꝺã ꝺixerunt angelos nunq̃ corꝑa aſſumere: ſed oĩa q̃ in ſcripturis ꝺiuinis leguntur ꝺe apparitionib⁹ angelo⁹ contigiſſe in viſione ꝓphete: hoc eſt fm imaginationem. Sed hoc repugnat intẽtioi ſcripture. Illũ eñ q⁹ imaginaria viſione vꝺẽ i ſola imaginatiõe videntis. Vñ nõ vꝺ ꝺifferẽter ab oĩb⁹. Scriptura aũt ꝺiuina ſic introꝺucit in terꝺũ angelos apparẽtes vt cõiter ab oĩb⁹ viderent. Sicut angeli apparẽtes abrae viſi ſunt ab eo, z tota familia ei⁹, z a loth, z a ciuiꝺ ſodomoꝝ. Silr angelus q̃ apparuit Tobie, ab oĩbus videbatur. Ex q̃ manifeſtũ fit hmõi cõtigiſſe fm corꝑoreã viſionẽ q̃ qꝺ vꝺ id q⁹ poſitũ ẽ extra videtẽ. Vñ ab oĩb⁹ vt ꝺeri põt. Tali aũt viſione nõ vꝺ niſi corꝑus. Cum igit angeli neq̃ corꝑa ſint ⁹: neq̃ habeãt corꝑa nãliter ſibi vnita: vt ex ꝺictis patet ⁹: relinquit ꝙ interꝺum corꝑa aſſumãt.

Ad primũ Ergo ꝺom, ꝙ angeli nõ iꝺigẽt corꝑe aſſũpto ꝓp̃ ſeipſos, ſz ꝓp nos, vt familiariter cũ oĩbus ꝺeruãꝺo ꝺemõſtrẽt itelligibilẽ ſocietatẽ q̃z hoies expectãt cũ eis hñdã in futura vita. Hoc aũt ꝙ angeli corꝑa aſſumpſerũt i vetert teſtõ: fuit q⁹ꝺã figurale inꝺiciuz ꝙ ỹbũ ꝺei aſſũptuz eẽt corꝑ⁹ humanũ. Oẽs eñ apparitiones veteris teſti ad illã apparitionem

269

carne. ¶Ad 2ᵐ ꝺom, ꝙ corꝑus aſſumptuz vnitur angelo: nõ quiꝺẽ vt forme: neq̃ ſolũ ſed penes intelligere Tertio poteſt ꝺici quod intentio ꝺem concluꝺere ſpecificatiuam hanc ſcilicet quod angeli quantum eſt ꝺe meritis intellectualitatis eorum, ſunt ſeparati a corꝑoribus. Affirmare autem ſimpliciter hanc ſcilicet angeli ſunt ſeparati a corꝑoribus: nec hoc virtem eſt. Tum ex parte medij quo vſus eſt ꝺe perfecto z imperfecto: quod eaꝺem ratione infert illam prelacentem: vt in prima reſponſione ꝺictum eſt. Tum ex parte illate concluſionis: quoniam eſſe intellectuium eſt principale z eſſentiale. Eſſe vero motiuum quaſi accꝺentale z ſecunꝺarium eſt: propter rationẽ primi conueniens. Acꝑet hoc ſi eſſentiale precipuum non exigit corꝑus: z vnibile eſſe corꝑoi, ſit ꝺe numero eſſentialium conſequens eſt vt aliq̃ tales ſint non egentes corꝑoribus iuxta ſecunꝺam reſponſionem. Tum ex parte ꝺicendorum inferius: vbi ꝺe eis inquantum motores exit ferro. Nunc enim cum ꝺe ſubſtantia eorum ſit ſermo: z ſubſtantialia rerum ex operatione principali penſanda ſint z cetera ſuis propꝺis locis ꝺiſcutienda ſat eſt oſtenꝺere quod operatio propria z eſſentialis earum ꝺucit ad potendam ſubſtantiam earum poſſe ita eleuatam quod corꝑore neo egent. Acꝑet hoc hic ſimpliciter ꝺici poteſt: quod ſeparate ſunt a corꝑoribus. In ſubſtantialibus enim non ꝺifferunt poſſibile z neceſſarium.

¶Super Articu. 2.

Tutulus quo ad quid nominis nihil aliud exigit: niſi notari ꝺuo. Primo ly aſſumere: quod ſignificat ad ſe ſumere iꝺeſt ad ſuũpſius manifeſtationem z non ad ſua opera peragenꝺa. Secunꝺo ſcripture confuetuꝺo attenꝺenda eſt: in qua introꝺucuntur angeli in corꝑoribus apparentes.

¶In corꝑore tria facit. Primo refert quaꝺam opinionem Rabi moyſi. Secunꝺo improbat eam. Tertio reſponꝺet queſito vnica concluſione.

¶Quo ad primum opinio illa ꝺicit ꝺuo ſcilicet z quod angeli non aſſumunt corꝑora. Et ꝙ ea que ꝺicuntur in ſcripturis ꝺe corꝑorea apparitione angelo⁹um: intelliguntur ꝺe imaginaria tantum apparitione.

¶Quo ad ſecunꝺum arguitur contra vltimum ꝺictum ſic. Communiter viſum ab omnibus viꝺetur viſione corꝑorali, qua viꝺetur illud quod eſt poſitum extra viꝺentem. Sed angeli corꝑoraliter apparentes fuerunt viſi communiter ab omnibus: ergo. Maior patet ex ꝺifferentia inter viſionem corꝑoralem exteriorem z imaginariam ex parte obiecti: quia pura imaginaria terminatur ad obiectum intra oculorum vero viſio terminatur ad obiectum extrinſecũ. Et ex hoc ſequitur alia ꝺifferentia: qꝫ viſum imaginarie vꝺentis ſe ſolũ eſt i imaginante: z conſequenter ſibi ſoli apparet. Viſum aũt oculis: qꝫ extra vꝺentem exiſtit: ab oĩbus cõiter viꝺeri poteſt. Minor vero ex ſcriptura probatur ꝺe angelis: qꝫ apparuerunt Abrae Loth z Tobie.

¶Quo ad tertiũ concluſio reſpõꝺet ẽ iſta angeli interꝺum aſſumunt corꝑora. Probatur ſic: q⁹ eſt ſubſtantia que non eſt corꝑus nec habet corꝑus naturaliter vnitum: et quanꝺoq; viꝺetur viſione corꝑorali interꝺum aſſumit corꝑus. Angeli ſunt huiuſmo ꝺi ergo. Minor nota eſt ex hoc articulo z precꝺentibus: z ſimiliter maior.

268 2. dis. 8. ar. 4. Et po. q. 6. art. 8. Et quol. 3. arti. 5.

¶Super articu. 3.

Tutulus clarus eſt in corꝑore articuli.

¶In corꝑore articuli vna concluſio reſponſiua ſcilicet angeli per corꝑora aſſumpta poſſunt operari quecꝺam opera vite: quantum ad id in quo communicant cum corꝑoribus non vitalibus: nõ autem quantuz ad id quod eſt propꝺium viuentium. Concluſio iſta z ꝺeclaratur z probatur. Declaraf quiꝺem quantum ad ꝺiſtinctiones quas ſupponit: probatur vero quantum ad vltimaz particulaz. Diſtinctiones ſunt iſte: operationuz quedam eſt vitalis: que. ſ. eſt ab anima inquantũ anima: z quedam non vitalis que. ſ. eſt a natura tantum vt motus ſurſum vel ꝺeorſum. Operationum rurſus vitalium quedam habent aliquid cõmune cum non vitalibus. z aliqꝺ ꝓp̃ inquantũ vitales ſunt, quedam vero nihil habent cõe cum nõ vitalibus. Exẽplũ vtrarunq; habetur in litera. Probatio vero vltime particule eſt, q⁹ eius eſt actio cuius eſt potentia: vt ꝺicitur in ꝺe ſomno z vigilia. Sed angelorũ in corꝑoribus aſſumptis nõ eſt potentia propria anime. ergo nec actio.

¶Circa diſtinctionez ſecunꝺam z primam partem concluſionis ſimul ꝺubiũ occurrit. Quoniã quũ aſſignatur talis diſtinctio. Aut intenꝺit ꝙ in qui buſꝺ operationibus inueniãtur ꝺuo realiter diſtincta. alterum vt motor: ſed ſicut motor repreſentato per corꝑus mobile aſſumptũ. Sicut eñ a ſacra ſcriptura ꝓpꝺictates rerum intelligibiliũ ſub ſimilitudinibus rerum ſenſibilium deſcribuntur: ita corꝑora ſenſibilia ꝺiuina virtute ſic formantur ab angelis: vt congruant ad repreſentanꝺum angeli intelligibiles ꝓpꝺictates. Et hoc eſt angelum aſſumere corꝑus. ¶Ad tertium ꝺom: ꝙ licet aer in ſua raritate manens non retineat figuram neq̃ colorem: quanꝺo tamen condenſatur: z figurari z colorari poteſt: ſicut patet in nubibus. Et ſic angeli aſſumunt corꝑora ex aere condenſanꝺo ipſum virtute ꝺiuina quantum neceſſe eſt ad corꝑoris aſſumenꝺi formationem.

¶Utrum angeli in corꝑoribus aſſumptis opera vite exerceant. Articu. 3.

Sic proceꝺitur. Viꝺetur ꝙ angeli in corꝑoribus aſſumptis opera vite exerceant. Angelos enim vere tatis nõ ꝺecet aliqua fictio. Eſſet aũt fictio, ſi corꝑus ab eis aſſumptũ, q⁹ viuũ viꝺeꝰ z opera vite habẽs nõ hꝛet hmõi. Ergo angeli in aſſumpto corꝑore opera vite exercent. ¶Ꝑ. In operibus angeli nõ ſunt aliqua frꝛa. Frꝛuſtra aũt in corꝑore aſſumpto per angelum formarentur oculi z nares z alia ſenſuum inſtra: niſi per ea angelus ſentiret. Ergo angel⁹ ſentit per corꝑus aſſumptum. Quoꝺ eſt propꝛiſſimũ opus vite. ¶Ꝑ. Motu inanimatorum inquãtum eſt ſonus. Et motus. Quantum ergo ad id quod eſt cõmune vtriſq; operibus, poſſunt opera vite fieri ab angelis per corꝑora aſſumpta: nõ autem q̃tum ad id quod eſt propꝛium viuentium: q⁹ ſecunꝺum philoſophum in libro ꝺe ſom. z vi. cuius eſt potentia eius eſt actio. Unde nihil poteſt habere opus vite quod non habeat vitam que eſt potentiale pincipium talis actionis.

Ad primum Ergo ꝺicenꝺum, ꝙ ſicut non eſt contra veritatem quod in ſcriptura intelligibilia ſub figuris ſenſibilibus ꝺeſcribuntur: quia hoc non ꝺicitur ꝺ aſtruenꝺum quod intelligibilia ſint ſenſibilia, ſed quoꝺ per figuras ſenſibilium ꝓpꝺictates intelligibiliũ ſecunꝺum ſimilituꝺinem quanꝺam ꝺantur intelligi: ita nõ repugnat veritati ſanctoꝝ angelo⁹ ꝙ per corꝑora ab eis aſſumpta viꝺentur hoies viuentes lz non ſint. Non eñ aſſumunt niſi vt per ꝓpꝺictates hominis z opera hois ſpirituales ꝓpꝺictates angelorum z eoꝝ ſpũalia opera ꝺeſignentur. Quoꝺ non ita cõgrue fieret ſi veros homines aſſumerent: quia ꝓpꝺictates eoꝝ ꝺuceremt in ipſos homines non in angelos.

¶Ad ſcõm ꝺom, ꝙ ſentire eſt totaliter op⁹ vite. Unde nullomoꝺo eſt ꝺicẽꝺũ ꝙ angeli per organa aſſumptoꝝ corꝑoꝝ ſentiãt. Nec tamen ſuperflue ſunt formata. Non eñ ad hoc ſunt formata, vt per ea ſentiatur: ſed ad hoc vt per huiuſmoꝺi organa virtutes ſpirituales angelorum ꝺeſignentur: ſicut p oculum ꝺeſignatur virtus cognitiua angeli: z per alia membꝛa alie eius virtutes: vt Ꝺio. ꝺocet. vlti. cap. ce. Hierar. ¶Ad tertiũ ꝺom, ꝙ motus qui eſt a motore coniuncto eſt ꝓpꝛium opus vite. Sic autem non moꝺ 270 uentur corꝑora aſſumpta ab eis: quia angeli non ſunt eoꝝ forme. Moꝺuntur tñ angeli per accꝺens, motiꝭ hmõi corꝑoꝝbus: cum ſint in eis ſicut motores in mobilibus: z ita ſunt hic, z non alibi. Quoꝺ ex ꝺeo ꝺicti non põt. Vñ lꝛ ꝺeus non moueat motis his in quibus eſt: q⁹ vbiq̃ eſt: angeli tamen mouentur per accꝺens ad motum corꝑorum aſſumptoꝝ. Non autem ad motum corꝑoꝝ celeſtium: etiam ſi ſint in eis ſicut motores in mobilibus: quia corꝑora celeſtia nõ recꝺẽt ꝺe loco fm totum. Nec ꝺeterminatur ſpiritui mouenti oꝺbem locus fm aliq̃ ꝺeterminatã partem ſube oꝺbis: que nũc eſt in oriente: nunc in occꝺente, ſed fm ꝺeterminatum ſitum: q⁹ ſemper eſt in oriente, virtus mouens ⁹: vt ꝺicit in. 8. phyſi. ¶Ad quartũ ꝺom, ꝙ angeli ꝓpꝛie nõ loquunt ꝑ corꝑora aſſumpta: lꝛ eſt aliquid ſimile locutioni, inquantum formant ſonos in aere ſimiles vocibus hñanis. ¶Ad quintũ ꝺz: qꝺ nec etiã comeꝺere ꝓpꝛie loquenꝺo angelis cõuenit q⁹ comeſtio importat ſumptionem cibi conuertibilis in ſubſtantiam comꝺentis. Et quãuis in corpus Chriſti poſt reſurrectionem cibus non conuerteretur. ſed reſolueretur in prietacentem materiam: tamen Chriſtus habebat corꝑus talis nature in quod poſſet cibus cõuerti. Unde fuit vera comeſtio. Sed cibus aſſumptus ab angelis neq̃ conuertebatur in corpus aſſumptũ, neq̃ corꝑus illud talis erat nature in quod poſſet alimentum conuerti. Unde non fuit vera comeſtio ſed figuratiua ſpiritualis comeſtionis. Et hoc eſt quod angelus ꝺixit Tobie. 12. Cum eſſem vobiſcum viꝺebar quiꝺem manducare z bibere: ſed ego potu inuiſibili z cibo vꝛor. Abraam autem obtulit eis cibos exiſtimans eos homines eſſe: in quibus tamen ꝺeum venerabatur: ſicut ſolet ꝺeus eſſe in prophetis, vt Auguſti. ꝺicit. 15. ꝺe ciui ꝺei.

¶Ad ſextum ꝺicenꝺum, quod ſicut Augu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem admodum album albo simile est. Nam metaphorica similitudine omnia opera vite eis attribui possunt.

¶ Circa dicta. S. Tho. in hac materia hic & in. q. de potētia, loco allegato dubium occurrit: ex eo q̄ ponit generationem in genere operum vitalium communicantium cum non vitalibus sed separat eam a corporibus assumptis angelos: q̄ materia corporalis nō obedit angelis ad trāsmutationem formalē. Hoc ēt non videt vers: q̄ generatio vitalis terminatur ad animatum inquantum animatum est: & consequenter dato q̄ non concurrant transmutatio formalis esset disconueniens angelo: & est sub altero genere operationum vitalium.

¶ Ad hoc dr̄ q̄ distinctio ibidem facta a. s. Tho. ēiusmodi potuisset fieri amplior: restricta ēt est ab eo ad opera que sunt ab eadem anima in eodem numero: ab his que non sunt hmōi. Et sic generatio que terminatur ad animā nō eandem numero: sed spē: posita est in secundo membro: & exclusa pp aliā causā. 3. non contradicit ēt hīs amplior distinctio qua anime opera distinguunt in ea que incipiunt ab animo & terminantur ad animā: siue eandē numero siue non: & ea que tantum incipiunt ab anima. Et sic gignto & nutritio ex duplici capite excludūtur. 2. & quia terminātur ad animatum vt sic: q̄ sunt transmutationes formales.

¶ Super q̄nis. 52.

Articu. 1.

269 1.di. 37. q. 3. a. 1. & 2. Et 2. dis. 6. art. 3. Et po. q. 3. & ālī. 11. q. 1.

TIulus clarus est.

¶ In corpe duo facit. Primo respondet que sito vnica conclusio ne. Secundo ex ipsa conclusione deducit tria corollaria.

¶ Quo ad primum conclusio est ista: angelus est in loco: equiuoce tamen respectu corporis. Probatur sic secunda pars directe: corpus est in loco per contactum quantitatium. ergo angelus est in loco per contactum virtualem. tenet consequentia: quia in angelo non est quantitas dimensiua.

¶ Quo ad secundam partem: res proprietates corporis inquantum locati excludit a locatione angeli. s. commensurationem, situationem, & continentiam passiuam: vt clare patet in litera.

¶ Circa probationem posite conclusionis aduertenda sunt duo. Primo q̄ licet formaliter queratur, an angelus sit in loco. intentio tamen theologorum querentium est querere de modo quo angelus est in loco: quia hoc tantum cadit sub dubio. Et circa eo San. Tho. de prima parte conclusionis non nisi implicite curauit. & secunde directe respondit. Secundo q̄ vis conclusionis. S. Tho. consistit in hoc omne q̄ est in loco ratione sue q̄ntitatis est in eo: q̄ntitas autem est duplex virtutis & molis. Igitur quod habet quantitatem molis ratione illius locari potest. Quod autem caret illa non nisi propter quantitatem virtutis in loco esse potest. Rursus cum neutra quantitas actualiter sit ratio essendi in loco: nisi per actualem coniunctionem eius in loco. consequens est: vt quemadmodum corpus actualiter non locatur nisi tactu quantitatiuo coniungatur loco: ita res spiritualis actualiter nō est in loco nisi quantitas virtutis contactu virtuali coniungatur loco. Ac per hoc equiuoce vtrunq; locari dicitur.

¶ Circa dicta occurrunt multa dubia. Et primo dubitaf circa cōclusionem ād intendat. S. T. p cōtactū seu applicationē ftualē. Aut ēt intendit aliquem actū primū. aut scōm. Si actū primū. aut absolutū. aut respectiuū. Si actum 2m. aut immanentē aut transeuntē. Sed nihil horū quatuor pōt dici. ergo. Qđ esse nō sit actus primo absolutus, pbat dupl'r. Primo q̄ omne absolutum in angelo aut est subā aut qualitas oino immaterialis. ac p hoc abstrahēs a loco. Scōo q̄ tactus ftutis scm actū 2m attēdit pcise esse ac per hoc penes cōtinctionem que est inter formā & mām: siue subiāle siue accidentalem: inter eas quidem: cum non nisi forte per accidens sit quantitatiuus

factus per se loquendo virtualis tantum contactus est secundum esse subsantiale vel accidentale. Constat autem nihil angeli dare vel recipere formaliter esse a loco igitur. Quod autem non sit actus primus respectiuus ex eo probatur: quia o mnis respectus de nouo aduenies aget quam mutationem. non autem apparet que & qualis est illa mutatio quam sequat fieri scōm substantiam: neq; quātitatem: neq; qualitatem: neq; motum localem: q̄ nec est necesse q̄ angelus fiat in loco: nec q̄ moueat ad locum, ad hoc q̄ sit in loco. patent hec: si supponatur angelos creatos fuisse ab creatura corporea vt multi doctores tenuerunt. hac cōi ypothesi facta altem cōditionaliter: pt̄z q̄ creata posimo rea: angeli non cepe runt esse in loco per hoc tm: q̄ locus q̄non erat est: q̄ nō esset ma ior rō ex hoc quare ḡ esset in hoc loco: & ille in illo. Nec opottuit moueri tūc motu local li: q̄ nusq; erat. Moueri enim localiter pre supponit esse in loco. Quod vero nō sit actus secundus immanens p3. Tum quia omnis actio imanās angelis. Tū q̄ intelligere est oino immateriale bus. Tū q̄ intelligere vel est ipse respectus ois: aut consequi omni cui aut aliqui bus. Si omni enti assignanda est eius ratio ex ente in ḡnum ens: vt pt̄z de respectu intelligibilitatis & appetibilitatis. Si quibuscdam: assignanda est ratio quare illis potius ḡ aliis ex fundamento in illis & non aliis inuento. Tum q̄ posse certū respectū hre: est predicatū demōstrabile de re: cuius hre illum in actu sit forte cōtingens: ergo hz in subo cām necessariā p ḡs a priorē inferf: & p quā inest illi: alioquin cōtingēter inesset. Causa aūt illa aut fundamentū est aut ex ipsa illud hr̄. Minor vero. pbatur. qm aut fundamentū talis respectus est aliq̄ absolutū inuentū in pura subā: aut absolutum cum aliquo extrinseco connotato. Sed neutrū pōt poni. ergo. Qđ esse nō sit absolutum aliq̄: pt̄z distinguēdo ea q̄ in pura subā inueniūtur. & rō subē & limitatio ciusdem. & similter virt' eius & limitatio eiusdē. Subā em ingstū subā hanc non fundat respectū. Tū q̄ non ois subā pōtūlū fundare. Tū etiā q̄ ponentes illum fatentur iuxta articulum parisiensem. 218. quod subsātia non est ratio essendi in loco diffinitiue. Inquātum vero limitata siue ad genus siue ad spēm siue ad singulare: hoc etiam nō hz: qm equiuoce dicitur limitatio de determinatione essentiali seu entitatiua. & de determinatione ad locum. Modi em entis & dr̄ie essentiales & indiuiduales. hūt ad tale & hoc ens: & non ad ens in loco seu locabile: nisi quū hūtur ens p̄ ḡnum ḡnitate mobilis. Tunc em manifeste hūtur pōs ad locabile. Per alios aūt entis modos cū p se primo nō ꝛtrahaf ad locabile. opz assignare quō p̄hr hūtur: et cū nō possit assignari restat q̄ sit fictio siue quedā iudiciū est de virtute subē que ponitur eadem realr cum subā & limitatione eius qm limitatio virtutis entitatiua est limitatio ad talem & tm effectū: nō localis. Qđ aūt fundamentum & ratio talis respectus nō sit subā cōnotato aliquo alio. pbat. Tale extrinsecū non potest esse nisi aut negatio aut relatio. Sed relatio non est: quia iterum de illius fundamento querendo eadē redibit q̄. Negatio vero apparet ad propositum: nisi indistantie: vt putari forte possit q̄ subā indistans a loco fundat p̄tie relonem ad locū. Sed hoc nihil est: q̄ talis negatio contingeret esse p̄hem huic loco. ac per hoc esset nusq̄ & esset hic q̄ implicat dictionem. Si hec vera sunt p3 q̄ imaginatio ponentium talē respectū in falso fundatur. Credit em q̄ quemadmodum: hec aqua exīs in vase habet duo. s. q̄ sit ibi diffinitiue. & sit ibi circumscriptiue: ita habeat duo fundamēta. s. q̄titatem fundantem circūscriptionē: & subam fundantem diffinitionē. Cum tū ex predictis habeatur: q̄ vnum tm est hic fundamentum. s. q̄titas: mediante qua hec aqua q̄ diffinitur & circumscribitur hic. Et ex hoc vlterius sequitur: q̄ quemadmodū hec aqua seclusa q̄titate q̄ sit localibilis. Et hoc loquendo vt modo loquimur de subā seclusa oi virtute actiua & passiua quocunq; modo. Et sic positio illa est impossibilis simplr. Ad exemplū qđ adducit de hac aqua existente in vase remota per intervallum q̄titate &c. Dr̄: q̄ imaginatio in hoc decipitur: qm seclusa q̄titate aqua illa nusq̄ remaneret: qm nulla habitudinem haberet ad locū. Sed restaret cum negatione distātie ab illo loco: & quocūq; alio. Et ꝓterea nō opz querere quo ierit: sed vas plenū aere repiet aqua in diuisibili reddita: & nusq̄ exīte. Hec hoc est mirabile. Sed p̄hs ad hypothesim factam. Sicut si ponceret a sorte remoueri q̄titatem, oporteret p̄hr fateri q̄ non hr̄et partes integrales. s. cor: epar: caput &c. q̄ remaneret subā indiuisibilis: & th imaginamur q̄ remaneret sortes. Unde istis imaginationibus nō est credēdum. Pro parte quoq; affirmatiua p̄hie approximationis agētis ad passum: p̄uenientis actionē potissima rō: q̄ agēs agere in passum

rima, ꝓparata & immediata sufficiēteq; ad opus: exclusis omnibus impedimentis. p̄hia 3o approximationis: vocat rel'o approximationis immediate agēnis in patiens immediate: que preuenit actionē ordine nature saltem. p̄hia aūt operationis dr̄: relatio agentis ad passum immediate: inseparabilis ab actione: ita q̄ vel est ipse respectus in actione importatus: vel non est sine illo. Possunt aūt hi tres modi p̄hie cā exēpli declarari in nauta & naui. Est enim primo natura presens naui p̄hia ordinis, existentis inter virtutem suam: & nauem vt gubernabilis ab ipso est. Et deinde p̄hs eidem secūdū approximationem dum ipse prius natura intelligitur approximatus naui quā operetur. Tertio sic p̄hs naui scm actualē operationē siue hic relatio p̄hie concomitans operationem: sit idem quod relatio mouentis ad motum: siue ab illa distinguatur vt dictum est. Hec de primo.

¶ Quo ad scōm sciendū est q̄ harum quinq; p̄hiarum tres tm̄ sunt certe. s. circumscripta & ordinis, & operationis. Alie aūt due ambigue valde sunt & coincidunt & propter eas est vniuersa hec difficultas. Et p̄hia quidem circumscriptiua laborare nō opz: q̄ est nota ad sensum. p̄hia vero ordinis ex hoc cōtingit: q̄ si nullum corpus esset & vna subā intellectualis posset aliquid recipere ab alia: antecē intelligeretur agere vna in aliam, esset inter eas ordo actiui ad passum: quo altera posset potentia proxima expedita et preparata agere & altera recipere. Hec em p̄hia cōsequitur rōnes potentie actiue & passiue proxime deductis impedimentis &c. Et inuenitur tam in corporalibus ḡ in spiritualibus. p̄hia vero operationis manifesta est, opz enim agens immediatum immediatione suppositi: indistans esse a patiente: ḡdm agit: vt pt̄z 7o physi. longo processu. Ambiguitatē vero hūt reliquę due p̄hie propter rōnes ex vtraq; parte. Et p pte quidē affirmatiua pte sentie subalis rō est potissima. Quia talis p̄hia non est res impolis: cū non implicet contradictionem subam esse sic p̄hem. loco igitur ponenda est in quę tam difficili. Antecedens declaratur: nō solum de possibili: sed de facto sic. Suba particularis: puta hic terra locata in hoc loco: puta in hoc vase, si per intellectū separaret ab ea sua ḡnitas: nihilominus esset ita in hoc vase q̄ non alibi. qđ est habere relōnē p̄hie subalis ad hunc locū. Datur ergo p̄hia subalis qua suba indiuisibilis p̄hs est loco: seclusa oi habitudine actiui ad passiuum vel econuerso. Pro parte vero negatiua est: q̄ pō ista nō est intelligibilio. Omnis em respectus: siue intrinsecus: siue extrinsecus aduenies: exigit aliq̄ fundamentum. Sed talis respectus p̄hie subalis nullus hz fundamentū. ergo fictio est ponere ipsum. Maior probat. Tū inductiue. Tum q̄ aliter volūtarie posset quilibet respectus cuilibet attribui. ex quo fundamentum nullū requirendū est. qđ sit rō quare hoc sibi conueniat respectu actus vel potentie. Tum q̄ respectus ois: aut conueniūt omni enti aut aliquibus. Si omni enti assignanda est eius ratio ex ente in ḡnum ens: vt pt̄z de respectu intelligibilitatis & appetibilitatis. Si quibuscdam: assignanda est ratio quare illis potius ḡ aliis ex fundamento in illis & non aliis inuento. Tum q̄ posse certū respectū hre: est predicatū demōstrabile de re: cuius hre illum in actu sit forte cōtingens: ergo hz in subo cām necessariā p ḡs a priorē inferf: & p quā inest illi: alioquin cōtingēter inesset. Causa aūt illa aut fundamentū est aut ex ipsa illud hr̄. Minor vero. pbatur. qm aut fundamentū talis respectus est aliq̄ absolutū inuentū in pura subā: aut absolutum cum aliquo extrinseco connotato. Sed neutrū pōt poni. ergo. Qđ esse nō sit absolutum aliq̄: pt̄z distinguēdo ea q̄ in pura subā inueniūtur. & rō subē & limitatio ciusdem. & similter virt' eius & limitatio eiusdē. Subā em ingstū subā hanc non fundat respectū. Tū q̄ non ois subā pōtūlū fundare. Tū etiā q̄ ponentes illum fatentur iuxta articulum parisiensem. 218. quod subsātia non est ratio essendi in loco diffinitiue. Inquātum vero limitata siue ad genus siue ad spēm siue ad singulare: hoc etiam nō hz: qm equiuoce dicitur limitatio de determinatione essentiali seu entitatiua. & de determinatione ad locum. Modi em entis & dr̄ie essentiales & indiuiduales. hūt ad tale & hoc ens: & non ad ens in loco seu locabile: nisi quū hūtur ens p̄ ḡnum ḡnitate mobilis. Tunc em manifeste hūtur pōs ad locabile. Per alios aūt entis modos cū p se primo nō ꝛtrahaf ad locabile. opz assignare quō p̄hr hūtur: et cū nō possit assignari restat q̄ sit fictio siue quedā iudiciū est de virtute subē que ponitur eadem realr cum subā & limitatione eius qm limitatio virtutis entitatiua est limitatio ad talem & tm effectū: nō localis. Qđ aūt fundamentum & ratio talis respectus nō sit subā cōnotato aliquo alio. pbat. Tale extrinsecū non potest esse nisi aut negatio aut relatio. Sed relatio non est: quia iterum de illius fundamento querendo eadē redibit q̄. Negatio vero apparet ad propositum: nisi indistantie: vt putari forte possit q̄ subā indistans a loco fundat p̄hie relonem ad locū. Sed hoc nihil est: q̄ talis negatio contingeret esse p̄hem huic loco. ac per hoc esset nusq̄ & esset hic q̄ implicat dictionem. Si hec vera sunt p3 q̄ imaginatio ponentium talē respectū in falso fundatur. Credit em q̄ quemadmodum: hec aqua exīs in vase habet duo. s. q̄ sit ibi diffinitiue. & sit ibi circumscriptiue: ita habeat duo fundamēta. s. q̄titatem fundantem circūscriptionē: & subam fundantem diffinitionē. Cum tū ex predictis habeatur: q̄ vnum tm est hic fundamentum. s. q̄titas: mediante qua hec aqua q̄ diffinitur & circumscribitur hic. Et ex hoc vlterius sequitur: q̄ quemadmodū hec aqua seclusa q̄titate q̄ sit localibilis. Et hoc loquendo vt modo loquimur de subā seclusa oi virtute actiua & passiua quocunq; modo. Et sic positio illa est impossibilis simplr. Ad exemplū qđ adducit de hac aqua existente in vase remota per intervallum q̄titate &c. Dr̄: q̄ imaginatio in hoc decipitur: qm seclusa q̄titate aqua illa nusq̄ remaneret: qm nulla habitudinem haberet ad locū. Sed restaret cum negatione distātie ab illo loco: & quocūq; alio. Et ꝓterea nō opz querere quo ierit: sed vas plenū aere repiet aqua in diuisibili reddita: & nusq̄ exīte. Hec hoc est mirabile. Sed p̄hs ad hypothesim factam. Sicut si ponceret a sorte remoueri q̄titatem, oporteret p̄hr fateri q̄ non hr̄et partes integrales. s. cor: epar: caput &c. q̄ remaneret subā indiuisibilis: & th imaginamur q̄ remaneret sortes. Unde istis imaginationibus nō est credēdum. Pro parte quoq; affirmatiua p̄hie approximationis agētis ad passum: p̄uenientis actionē potissima rō: q̄ agēs agere in passum immediatum. & agens esse simul cum passo immediate: sunt aliud & aliud. & inter se habent naturę ordinem. Et cum actio non sit prior simultate relinquitur q̄ simultas est prior actione. declarantur singula. Primum: q̄ quum dicitur ex 7o physi. q̄ oportet agens & patiens immediata esse simul. si esse simul nihil aliud est q̄ illud agere & hoc pati dōm opz agens & patiens esse simul. nihil aliud dicere cmus quā oportet agens agere & patiēs pati. quod est ridiculum. Dfnt ergo hec inter se. Deinde declaratur 2m. s. q̄ sint hec ordinata inter se: q̄ vbi est p̄alitas sine ordine ibi est cōfusio. Demum declaratur 3m. s. q̄ actio nō sit prior simultate. qm non ideo agens proximum est passo quia agit: sed quia approximatum est passo ideo agit. Pro parte vero negatiua est quia talis p̄hia preueniens operationē: aut coincidit cū p̄dicta aut est vna fictio. Cm̄ vel vtrūq; sagēs & patiens est corporeū: aut vtrunq; spāle: aut alterum spāle & alterū corporeū. Si vtrūq; est corpeū: similitas preueniens actionem, est ḡnitatiuus contractus. vt p̄z in. 7. phy. hoc autem ad p̄hiam circūscriptiōis pertinet. Si vero vtrūq; est spāle: cētā si fingendi daretur licentia. similtas preueniens actionem est p̄hia ordinis: non cuiuscunq; sed talis. s. immediati &c. Et merito: q̄ vt Augusti. docuit: hec facit ordo in spiritualibus, qō situs in corpalib9. Et ꝓptera sicut approximatio agentis ad passum in corporibus attenditur scm distātia in spiritibus scm ordinem. Si aūt alterum est spirituale & alterum corporeū: approximatio ista non pōt fingi: q̄ sit situalis: q̄ spāle est instabile est. Opz ergo & coincidat cum approximatione ordinis & approximatione scm subam. Non facile est esset 3m quid fingere. Et predicta vera sunt: ita quod p̄hia subalis sit fictio restat vt sola p̄hia ordinis intelligat posita preueniens opationem. Et sic ista p̄hia approximationis coincidit cum p̄hia ordinis & addit in corporibus p̄hia scm cōtactum ḡnitatiuū: aut pura fictio est si aliquid aliud esse dicatur. Rationi aūt pro parte affirmatiua adducte satisfit ex hoc dictis: cōcedē do q̄ simultas agentis & passi est aliud ab operatione: & q̄ sit prior nā & operatio. Sed negatur q̄ sit aliud quid q̄s p̄hia ordinis in cōi loquēdo. Descendendo aūt ad corpalia negaf q̄ sit aliud a p̄hia ordinis & situs. he cm due sufficiūt ad hoc quod illud immediate agat & illud immediate patiat. Situalis quidem p̄hia requiritur: q̄ ḡnita sunt. Ordinis vero q̄ actiua & passiua sunt. Et quoniam vtrūq; horum ambiguitatis tractate: pars negatiua sunt. Et quoniam vtrūq; horum ambiguitatis tractate: pars negatiua sunt. Et ex nobis nobis resolute intellectum quietare virōni magis est consona. Et ex nobis nobis resolute intellectum quietare virōni magis est consona. Et ex nobis nobis resolute intellectum quietare virōni magis est consona

Universidad de Deusto
Biblioteca

alicubi d⁹ ibi esse. Sed supra posse addit pñia ordinis ex parte subē angeli negationem simulis distantie: eo modo quo sibi pōt pcuere: vt infer⁹ dicetur. Ex parte ꝯo intellectus cognitionē practicā talis opis in hoc corpus vt a se exercendi. Ex parte ꝯo potētie executiue: expeditionē: ita q potētia sua nec detineat seu impediat virtute aliqua superiori nec occupata sit ad opus aliud: sed ad hoc parata promptaq; habeat. Ex pte aūt volūtatis electionē ꝺdicte preparatōis ad

270 1.di.17.q.3.ar.2 2.q.4.ar tic.1.co. Et.4.d. 44.q.2 ar.3.q.2 1m. Et po.q0.3. arti.2.9. 1m.

hoc opus in hoc corpus exercendū. Hec em est rō habit⁹ vt cū vocāmerit quis operetur. Scēo sciēdum est: q quēadmodū opōnum dupler est genus: qm quedā sunt cum cōtinua exteriori actione vt mouere. Quedam vero interpollata actione exteriori sunt cōtente: vt presidere custodire ꝛ his silia. ita dupl⁹ cōtingit angelos pñes esse loco ſm opōnem. Uno modo quia actual⁹ exteriori opōne attingūt corpa. Alio mō q; actual⁹ attendunt ꝛ vacant vt cepta bene succedāt: quis nō cōtinue exteriori opōne aliqđ ibi agāt. Et hoc modo angeli custodientes hoies: ꝛ presidētes prouinciis aut locis: dicuntur ibi esse. Non em qui custodit aut presidet opi q semper in custodito aut subdito aliqđ faciat. Sed q semp vigilet studeat ꝛ vacet ad hoc; ꝛ nūc impedimenta amoueat: nunc ꝯo pmoueat, nunc enētū rei expectet occurrentibus puisurus ꝛc. De scēo ꝯo. f. quū d⁹ angeli alicubi esse: q̄ res sit existens in loco: d⁹ q nō solum operatio seu effectus angeli est in loco. Sed ipsa substantia preciudubio. Sed diuersimode. Nam operatio est in corpore vt perfectio in perfectibili. Substantia vero angeli est vt res per seipsam: seōsium hñs suum subsistere. Locatum em non est idem ſm esse substantiale vel accidentale ipsi loco, cum neutrū alterius accīs aut subsātia quoquo modo sit. ¶ Sed est aduertēdū q̄ sicut dupl⁹ contingit angelū operari in corpꝰ. f. immediate immediatione suppositi: ꝛ mediate. Ita dupl⁹ potest dici esse in loco mediāte operatione. f. per potētiā ꝛ p substāniā. In corpe em in quo immediate opatur est p opationē: ꝛ per potētiā: q; attingit illud sua ⅋tute: ꝛ p substām: q; immediate immediatione suppositi attingit ipsum cōcurrente negatione distantie situalis: vt causa seu conditione sine qua non. In corpore vero in quo mediate agit est p opōnem ꝛ p potētiā: nō aūt p substām. Tertiū aūt. f. an sub⁹ angeli exīs in loco distet ab alio loco distinctiōe eget. Distantia enim dupl⁹ sumi potest. Primo propie pro distantia locali seu situali. Secundo p distantia inter agens ꝛ patiens vt sic. f. in ꝓportione inter hoc ⅋ illud: vt alterum agat, ꝛ alterum patiatur ab eo. Si hoc secūdo modo loquimur de instantia, tunc manifeste ptz angelum esse vni loco propinquiorem quam alteri: quia hoc nihil aliud est: q̄ esse proportionatum agens respectu vnius magis q̄ alterius. Si autem loquimur de distantia situali: tunc distinguendum est: ꝛ per se aut p accīs. Et per accīs dupliciter. iuxta doctrinā phi. 8. phy. textu. 45. ꝛ dicenda sunt tria. Primo q̄ angelus non est per se distans aut propinquus loco alicui. Secūdo q̄ angelus ſm seipsum nō est per accidens distans aut ꝓpinquus alicui loco quēsdmodum albedo quanta per accidens in vno loco distat per accidens ab alio loco. Tertio q̄ angelus est per accidens distans: aut propinquus loco alicui sēm corpus in quo est: ita quod distantia non redundat in ipsum angelum: sed predicatur de ipso ratione corporis in quo est ꝛ sic est ꝓpinquus loco propinquo illi corpi ꝛ distat a distante. Sicut apud Aristo. motor orbis inferioris d⁹ moueri per accidens ad motum superioris. Et p hec pz quo diuersa. f. T. dicta sint intelligenda. Nā ea que dixit in 3ª pte de alia ꝓpi, iō dixit: q; in vna parte inferni immediate opari ipsam posuit in aliis, vero mediate. Nō q̄ nūtiū miserit ſz q; mediante effectu. qđ in lymbo patrum habuit: ad alios descendit: qm p virtuosum defensum ad lymbum patrū: ꝛ dānatos cōfutauit ꝛ purgandis spem dedit ꝛc. vt ex verbis. S. Tho. in rōsione ad 3m ibidē patet. Pōt quoq; in vno tm inferni loco fuisse animam xpi: ſm suā intelligi alia rōne: q; f. ab aliis pribus erat distans ꝓ accīs. Vel ꝓpositor: ꝛ tm diuinitatis virtute: effectum in illa loca faciebat. Que vero in quolibeto ⁊ᵒ dixit pp simultatem ordinis que ꝑuenit opōnē ꝛ excludit distātiā istā situalē ꝓ accīs. dixit. patet quoq; ex his rō. quare. S. T. in quolibeto primo distinxit ꝓactū virtutis ab operatione: q. f. ⁊ actus virtutis attendit nō solum ſm exteriorē opōnem cōtinue exercitā. Sed etiā penes studium ꝛ attentionē ad cepta sequenda ꝛc. Unde ibidem statim subdit, q̄ p opōnē. nō sola motio intelligat, sed q̄uncq; vnitio qua sua virtute continuit corpus: siue presidendo siue continendo. Et intendit non de cōtinentia sub⁹ali: qua in superioribus inferiora nāliter continentur eminēter: quia sic quilibet angelus eēt vbiq;. Sed de cōtinētia q̄ nata est cōpetere formis: q̄ est silr tenere corpis ptes. hoc em modo aia continet corpus: vt dicit in ꝓio de aia. tex. 9ᵒ. in cuius signū ipsa recedēte partes defluunt ꝛc. Assistētia ergo angeli ad simul tenendū corpus quo ad aliqđ esse vel operari est cōtinētia sufficiēs ad hoc q̄ angelus ibi dicat esse. Nec ex his mihi imponas q̄ dixerim angelos locari apud. S. T. ex sola pñia ordinis hoc em adhuc non est habitū. Sed ad hoc tm puentū est: q̄ angelus pñs est loco dupl⁹ ſm opōnē. ꝛ ſm ordinē. Et q̄ vita pñia ꝑuenit nāli illā: q; est ipsa appropinquatio agentis ad patiēs. Utrum aūt talis pñia sufficiat ad hoc quod angelus dicatur esse in loco: crediderim ego distinguendum q; esse in loco angeli contingit dupl⁹. Uno modo cōplete. ꝛ sicnō sufficit pñia ordinis. Aliomodo incomplete: ꝛ sic sufficit. Quum em sola est pñia ordinis inchoata q̄dē est pñia angeli ad locū: sed nō est cōpleta. Quū ꝛo actualr incipit operari, tūc est cōplete pñs. Et ſm hoc possent diuersa theologorū dicta interpretari modo de esse in loco cōplete. mō de esse in loco incomplete. De sctō Tho. autem intētione. nō clare cōstat: q; ipse ꝛ in illo ꝓio ꝯlibeto ꝛ hic, nōtanter dixit: q̄ p applicationē virtutis. angelice qualr̄cūq; ad locū. angelus est in loco: ꝛ pñs cū hic applicatiōis mod⁹ nō sit extra ǰ̄rcūq; : ideo sic ꝯ ꝛ ꝑe sic est exponēdus. nisi obstet q̄ applicatiōis mod⁹ de q̄ loqr̄: est talis

Questionis LII.

Articulus I.

¶ Utrum angelus possit esse in pluribus locis simul. Articu. 2.

D secundū sic ꝓcedit. Uidetur, q̄ angelus possit esse in plurib⁹ locis simul. Angel⁹ em non est minoris virtutis q̄ anima. Sed anima est simul in pluribus locis: quia est tota in qualibet parte corporis, vt Augusti. dicit. Ergo angelus potest esse in pluribus locis simul. ¶ Preterea. Augetā exteriorē opōnē: vt lus est in corpore assumpto: ꝛ cum assumat ſm cōtinuatā actiōem corpus continuum: videtur q̄ sit in qualibet nē. interceptā ꝯo exeius pte. Sed ſm ptes el⁹ cōsiderank diuer

tualem applicationem. quā importat pñia ordinis. Et sic cōiter accipiendo operari actualiter vel habitualiter clare constat operari non ꝓius esse in loco quam esse. imo sunt idem: sed eo modo quo rōne distinguunt: operari est ꝓius: quia est ratio essendi in loco. Secūdo potest dici: q̄ respōsio. S. Tho. intelligenda est formaliter. i. vt cuacirat vim argumenti: baro etiā q̄ per solam opationem actualiter exercitā, angelus esset in loco: quicqđ de hoc sit. ops enim rñsionem illam ab oibus admitti. q̄đ sit de conclone. Unde ꝛ Scotus. 37. dist. primi. fingens pñtā immēsitatis inter deū ꝛ vbiq;, fatet q̄ pima natura poª dei hz terminum sue opōnis. q̄ eius immēsitas terminum eem presentem. De primo vero obstaculo. quid dām sit in 3° ar. huius. q. dicetur. Satis ergo nunc sit nosse: q̄ relo pñte sub⁹ spūalis ad locum: semper pertinet ad actionem, vel etiam passionem transeuntem actualiter vel habitualiter exercitam: quantum ego capere hactenus possum: hec de quarto.

¶ Quo ad quintum vt dictum iam est Sco. multipli⁹ ſ. S. Tho. arguit: quē rñsu fuse a Capreolo tractant in prima. q. 2. di. 8. sed. breuiter perstringā ad dicta. Et primo arguit: q̄ detur pñtia substantialis dupliciter. Primo ad hominem: q̄. S. Th. in hac prima parte. q. 8. ar. 1. hāc ponit ꝛ nūc negat er go. Deinde simpl⁹: virtus opativa angeli aut se hz mediate aut immediate ad actionem in loco. Si mediate queratur de illo medio. ꝛ sic deinceps: si immediate. ergo substantia operantis est immediata loco ꝛ hāc intentum. ¶ Sed ad hoc patet rñsio ex dictis. Ad ꝓm quidē ex dictis in 8. q. Ad sēm vero ex nunc ostensis. cōceditur em immediatio suppositalis: ꝛ indistantia localis: vt aqs enim est cōditio pñtie: tam ſm ordinem q̄ ſm operationem. Ad has enim tres rō illa ducit: ꝛ nō ad aliquā positiuā pñtiā substantem: vt arguens fingit ꝛ nulla hac rōne ꝓbauit: sed supposuit. ¶ Scēo arguit q̄ operatio non sit rō angelo essendi in loco triplr̄. Primo ducendo ad inconueniens triplr̄. f. q̄ angelus frequenter esset nusq̄: quia in celo Empireo nihil operatur. Et q̄ angelus mouens celum esset in toto celo: quia totū primo mouet: q; est sibi ꝓportionatum: ita q̄ si adderet stella celi mouet eum tam boe. 2° celi. tex. 71. Et q̄ angelus esset in loco cōmēsuratiue: q; opatio fuit in loco cōmensuratiue p accīs: ꝛ ipse nō nisi p eā ibi est. Scēo ostēditur: essendi in loco est in angelo formaliter. Alioquin angelus non esset formaliter in loco. Sed opatio transiens non est in angelo formaliter. ergo. Tertio auctoritatibus Damasceni: que dicunt angelum opari ꝛ esse in loco: ergo pñtiā essendi in loco. Sed opatio transiens non est in angelo formaliter. ergo. Tertio auctoritatibus Damasceni: que dicunt angelum opari ꝛ esse in loco. ergo aliud est opari ꝛ aliud esse in loco in angelo: alioquin sufficeret dicere. vtrumque dicendum. ¶ Sed ad hec queq; ex dictis facile rñdetur. Primum quidē q̄d reputatur inconueniēs. f. angelum nusq̄ esse: non incōuenit. Imo vt Aristo. primo cel. tex. 100. dixit entia illa beata nō sunt apta esse in loco. Quod vero in argumento miscetur de opōne circa celum Empireum: potest multipliciter solui. Primo q̄ angelos esse in celo Empireo est loquutio metaphoica: quia sunt in gloria ad quam sanctificatum est celum Empireum. Cuius signum est: q̄ vt magister adducit in. 2. dist. secundi dr. q̄ celū illud est plenū angelis: quod nō posset nisi metaphorice intelligi. Scēo q̄ angeli in celo Empireo operantur: sed nos latet qualis est opatio illa. Qđ aūt a quibusdam dr: q̄ sunt ibi q̄ta, imaginarie magis q̄ rōnabiliꝰ dictū puto. nihil em ad. q. hāc de modo significandi qui a nobis fit. Si ergo ſm rem solus respectus sine omni operatione actu vel habitu tāgēte locum poni pōt in angelo quo formaliter precedens sit angelus loco: tam ponitur secundum rem pñtia substantialis superius impugnata: tam angelus ponitur in loco: ꝛ non vt opans in opato: ꝛ vniuersaliter diximus ruunt. At si quis rōnabilē nō putat hanc opationis ignorantiam primam necesse est ampliectari rñsionē si authoritatē Gregorii nazanzeni negare vereā. Ait em q̄ abusiue dicimus angelos esse in loco: q̄m debemus dicere q̄ opantur in loco. Alterius ꝯo incōuenientis seqla negat: vt em patet 8. phy. Motor celi nō est primo in toto celo: sed in circulo equinoctiali: cuius motus est velocissimus. ꝛc. ꝛ in toto illo: sed in loco orientali: vt ꝓ in. 2. celi: q; ibi est dextrum ex natura rei determinatū nō materialr̄: sed formaliter vt dicit Auer. ꝛ bene in. 2. celi. cō. 15. Nec est querendum vbi quiescat: cum nō eget loco nec quiescit: sed est immobilis o: no. Tertiū quoq; incōuenientis sequela nulla est: vt ꝓz de se: ꝛ accīs em effectus tali mō nō redūdat in eam. Imo vt. S. Tho. dicit: angelus est ꝓ se in loco nō simpliciter sed vt operans.

¶ Ad rōnem oppositū dr: q̄ hz maiorē sit vera de esse in loco localiter: nō tm de esse in loco equinoctc. f. vt operās in eo: vt ꝓz. Ad authoritate Damasceni dr: q̄ pp nostrum modū intelligendi, quo superiora inferiorum more apprehendimus ꝛ nominamus. Cum hic aliud sit operari in loco. ꝛ aliud esse in loco: copulanit de illis loquens esse ꝛ opari. Uñ ibi nō distinguitur re: sed ratione tantum cōcipiente modū illum ꝓ modum operationis ꝛ per modū pñtie.

¶ Super Articu. 2.

Tulus clarus est. Hoc tamen in eo notandum est, quod hz possunt. dici potentiam naturalem ipsorum angelorum, ꝛ ordinariam ipsius dei: quoniam hic non examinamus quid dei potentia de hac re possit absolute: sed quid rerum ordo habeat.

¶ In corpe articuli quinq; facit. Primo rñdet quesito. Scēo ex hoc excludit quēdā errorē. Tertio remouet quēdā obiectionē. Quarto infert q̄ differenter corpus angelus ꝛ deus sint in loco. Ultimo ex dictis solunt argumenta.

¶ Quo ad primū, scīo rñsiua hz tres ptes: ꝛ est hec. Angelus non est vbiq; sed in vno particulari loco. Et probant singule particule. Primo q̄ non sit vbiq; ex ꝺria inter ⅋tutē angeli ꝛ virtutē diuinā. Quia altera est finita. Altera infinita. Altera est cā particularis. Altera est vbis oim. Deinde probant scōa ꝛ tertia ꝑticula simul. f. q̄ sit in vno loco: ꝛ q̄ sit in particulari loco sic. Angelus non pōt hfe nisi vnū effectū ꝓticulare. q̄ nō pōt esse nisi in vno loco particulari. Alis ꝓbat. quo ad primā parte: q; q̄cūq; cōparat ad aliquā vnā virtutē ꝑparat vt vnū. Quo ad tertiam scīo sic: sicut se hz vniuersus ens ad dei vniuersalē ⅋tutē. Sic aliq; ꝓticulare ens: ad ⅋tutē angeli. ergo ꝛc. ꝓbatur aūt. ꝓbat: q; angelus non est in loco nisi per applicationē virtutis sue ad locum. Et primo in ꝓbatione secunde particule ꝛ elonis. Quū aut ibi assumitur falsum, aut nō ꝓbatur intentū. Tum ex pte ꝓdicati assumpte ꝓpōnis. Tum ex parte subiecti. Quum em dr: quodcunq; cōparat ad vnā aliquā virtutē comparat vt vnū: aut est sermo de oi virtute vlr: aut de aliqua puta creatiua. Si de aliqua: tria incōuenientia sequnt. Primo q̄ assumit ꝓbandū. Scēo q̄ male inuoluisset. S. T. ex hac propōne proportionalitatē vnius entis ad virtutē dei. ꝛ particularis entis ad virtutem angeli. Tertio q̄ esset irrationabilis restrictio: aut saltē ambigua. Uñ ex duobus captibus posset forte restringi. ꝓpō hec. f. ex ꝺria inter virtutē naturalē ꝛ voluntariā. Aut inter virtutem finitā ꝛ infinitā. Sed neutra rōne pōt restringi: q̄m angelus etiam est agens a. ꝓposito. Ac p hoc si. ꝓpō nō renet nisi de virtute naturali: nō erit ad ꝓpositū. Finiti aūt ꝛ infiniti rō nihil facit ad vnitatē ꝛ ꝑalitatē effectus: q̄m virtus nāls: siue finita siue infinita ad vnū est determinata. volūtaria vero siue finita siue infinita ad oppolita se hz, vt ptz. 10. meta. ǰ. Si autem vlr de oi virtute intelligit: q̄ emergit. Tū q; ex ꝺ sequit: q; diuina virtus est determinata ad vnū. Tū q; ex ꝺ etiā sequit: q; virtꝰ agens a ꝓposito sit determinata ad vnū. ¶ Scēo dubiū est de quali vnitate virtutis sit hic ſmo: reali. f. an formaliter an vtraq; simul. Si reali tm: instantia est manifesta: de virtute ⅋tiua, ꝑtiua, ꝛ creatiua dei; que sunt vna res: ꝛ tm non est determinata ad vnū. Si vero de formali est sermo. Tūc ꝓpō ⅋tius sit vera: nō tm est ad ꝓpositum: q̄m ponere multas virtutes formaliter tm distinctas in angelis: non incōuenit: puta virtutē motiuā: virtutē cuiuslibet cā: ꝛ sic de aliis iuxta diuersas rōnes formales effectus. Et sic ex hac rōne nō ꝓbarct intentum: q̄m dici posset q; angelus ⅋tius ſm vnam virtutē sit in vno tm loco: ſm plures sit est in pluribꝰ locis. Nō em incōuenit vnū ꝛ idē agēs vt pluribꝰ virtutibꝰ simul vt ꝓz de aia q̄ simul audit ꝛ videt: ꝛ opōes partes vegetatiue ꝛ intellective agit vnica existens apud. S. T. Et per idē hf̄ q; non intelligit de reali ꝛ formali simul. hoc em mēbrū infertur a premisso vt ptz. ¶ Tertio dubiū est. de quali vnitate effectus sit sermo, scīlz de formali an numerali. Si de formali: non sequit nisi metaphorice intelligi. Scēo q; angeli in celo Empireo operantur: sed nos latet qualis est opatio illa. Qđ aūt a quibusdam dr: q̄ sunt ibi q̄ta, imaginarie magis q̄ rōnabiliꝰ dictū puto. nihil em ad. q. hāc de modo significandi qui a nobis fit. Si ergo ſm rem solus respectus sine omni operatione actu vel habitu tāgēte locum poni pōt in angelo quo formaliter precedens sit angelus loco: tam ponitur secundum rem pñtia substantialis superius impugnata: tam angelus ponitur in loco: ꝛ non vt opans in opato: ꝛ vniuersaliter diximus ruunt. At si quis rōnabilē nō putat hanc opationis ignorantiam primam necesse est ampliectari rñsionē si authoritatē Gregorii nazanzeni negare vereā. Ait em q̄ abusiue dicimus angelos esse in loco: q̄m debemus dicere q̄ opantur in loco. Alterius ꝯo incōuenientis seqla negat: vt em patet 8. phy. Motor celi nō est primo in toto celo: sed in circulo equinoctiali: cuius motus est velocissimus. ꝛc. ꝛ in toto illo: sed in loco orientali: vt ꝓ in. 2. celi: q; ibi est dextrum ex natura rei determinatū nō materialr̄: sed formaliter vt dicit Auer. ꝛ bene in. 2. celi. cō. 15. Nec est querendum vbi quiescat: cum nō eget loco nec quiescit: sed est immobilis o: no. Tertiū quoq; incōuenientis sequela nulla est: vt ꝓz de se: ꝛ accīs em effectus tali mō nō redūdat in eam. Imo vt. S. Tho. dicit: angelus est ꝓ se in loco nō simpliciter sed vt operans.

¶ Ad rōnem oppositū dr: q̄ hz maiorē sit vera de esse in loco localiter: nō tm de esse in loco equinoctc. f. vt operās in eo: vt ꝓz. Ad authoritate Damasceni dr: q̄ pp nostrum modū intelligendi, quo superiora inferiorum more apprehendimus ꝛ nominamus. Cum hic aliud sit operari in loco. ꝛ aliud esse in loco: copulanit de illis loquens esse ꝛ opari. Uñ ibi nō distinguitur re: sed ratione tantum cōcipiente modū illum ꝓ modum operationis ꝛ per modū pñtie.

¶ Super Articu. 2.

Tulus clarus est. Hoc tamen in eo notandum est, quod hz possunt. dici potentiam naturalem ipsorum angelorum, ꝛ ordinariam ipsius dei: quoniam hic non examinamus quid dei potentia de hac re possit absolute: sed quid rerum ordo habeat.

sa loca. q̄ angelus est simul in pluribus locis.

¶ Ꝑ. Dam. dicit q; vbi angelus opatur ibi est. Sz aliqn opat simul in plurib⁹ locis: vt ꝓz de angelo subuertēte sodomā. Ergo angelus potest esse in pluribus locis simul.

Sed contra Est, q̄ Dam. dicit, q̄ angeli dum sunt in celo, non sunt in terra.

Rñdeo Dōm, q̄ angel⁹ est virtutis ꝛ essentio finite. Diuina aūt virtꝰ ꝛ essentia infinita est: ꝛ est vbis cā oiz. ꝛ iō sua ⅋tute oia ⅋tingit: ꝛ nō solū i pluribus locis est ſz vbiq; virtꝰ autē angeli: q̄ finita est nō se extēdit ad oia: sed ad aliqđ vnū de terminatū. Qꝛ em dcđ ꝑparat ad vnam ⅋tutē: vt vnū aliqđ ꝑari ad ipsam. Sicut igit vniuersus ens ꝑarat vt vnū aliqđ ad vlem dei virtutē: ita ꝛ aliq̄ ꝓticulare ens

¶ Circa hanc partem multiplex dubitatio occurrit. Primo in ꝓbatione secunde particule ꝛ elonis. Quū aut ibi assumitur falsum, aut nō ꝓbatur intentū. Tum ex pte ꝓdicati assumpte ꝓpōnis. Tum ex parte subiecti. Quum em dr: quodcunq; cōparat ad vnā aliquā virtutē comparat vt vnū: aut est sermo de oi virtute vlr: aut de aliqua puta creatiua. Si de aliqua: tria incōuenientia sequnt. Primo q̄ assumit ꝓbandū. Scēo q̄ male inuoluisset. S. T. ex hac propōne proportionalitatē vnius entis ad virtutē dei. ꝛ particularis entis ad virtutem angeli. Tertio q̄ esset irrationabilis restrictio: aut saltē ambigua. Uñ ex duobus captibus posset forte restringi. ꝓpō hec. f. ex ꝺria inter virtutē naturalē ꝛ voluntariā. Aut inter virtutem finitā ꝛ infinitā. Sed neutra rōne pōt restringi: q̄m angelus etiam est agens a. ꝓposito. Ac p hoc si. ꝓpō nō renet nisi de virtute naturali: nō erit ad ꝓpositū. Finiti aūt ꝛ infiniti rō nihil facit ad vnitatē ꝛ ꝑalitatē effectus: q̄m virtus nāls: siue finita siue infinita ad vnū est determinata. volūtaria vero siue finita siue infinita ad oppolita se hz, vt ptz. 10. meta. ǰ. Si autem vlr de oi virtute intelligit: q̄ emergit. Tū q; ex ꝺ sequit: q; diuina virtus est determinata ad vnū. Tū q; ex ꝺ etiā sequit: q; virtꝰ agens a ꝓposito sit determinata ad vnū. ¶ Scēo dubiū est de quali vnitate virtutis sit hic ſmo: reali. f. an formaliter an vtraq; simul. Si reali tm: instantia est manifesta: de virtute ⅋tiua, ꝑtiua, ꝛ creatiua dei; que sunt vna res: ꝛ tm non est determinata ad vnū. Si vero de formali est sermo. Tūc ꝓpō ⅋tius sit vera: nō tm est ad ꝓpositum: q̄m ponere multas virtutes formaliter tm distinctas in angelis: non incōuenit: puta virtutē motiuā: virtutē cuiuslibet cā: ꝛ sic de aliis iuxta diuersas rōnes formales effectus. Et sic ex hac rōne nō ꝓbarct intentum: q̄m dici posset q; angelus ⅋tius ſm vnam virtutē sit in vno tm loco: ſm plures sit est in pluribꝰ locis. Nō em incōuenit vnū ꝛ idē agēs vt pluribꝰ virtutibꝰ simul vt ꝓz de aia q̄ simul audit ꝛ videt: ꝛ opōes partes vegetatiue ꝛ intellective agit vnica existens apud. S. T. Et per idē hf̄ q; non intelligit de reali ꝛ formali simul. hoc em mēbrū infertur a premisso vt ptz. ¶ Tertio dubiū est. de quali vnitate effectus sit sermo, scīlz de formali an numerali. Si de formali: non sequit nisi metaphorice intelligi. Scēo q; angeli in celo Empireo operantur: sed nos latet qualis est opatio illa. Qđ aūt a quibusdam dr: q̄ sunt ibi q̄ta, imaginarie magis q̄ rōnabiliꝰ dictū puto. nihil em ad. q. hāc de modo significandi qui a nobis fit. Si ergo ſm rem solus respectus sine omni operatione actu vel habitu tāgēte locum poni pōt in angelo quo formaliter precedens sit angelus loco: tam ponitur secundum rem pñtia substantialis superius impugnata: tam angelus ponitur in loco: ꝛ non vt opans in opato: ꝛ vniuersaliter diximus ruunt. At si quis rōnabilē nō putat hanc opationis ignorantiam primam necesse est ampliectari rñsionē si authoritatē Gregorii nazanzeni negare vereā. Ait em q̄ abusiue dicimus angelos esse in loco: q̄m debemus dicere q̄ opantur in loco. Alterius ꝯo incōuenientis seqla negat: vt em patet 8. phy. Motor celi nō est primo in toto celo: sed in circulo equinoctiali: cuius motus est velocissimus. ꝛc. ꝛ in toto illo: sed in loco orientali: vt ꝓ in. 2. celi: q; ibi est dextrum ex natura rei determinatū nō materialr̄: sed formaliter vt dicit Auer. ꝛ bene in. 2. celi. cō. 15. Nec est querendum vbi quiescat: cum nō eget loco nec quiescit: sed est immobilis o: no. Tertiū quoq; incōuenientis sequela nulla est: vt ꝓz de se: ꝛ accīs em effectus tali mō nō redūdat in eam. Imo vt. S. Tho. dicit: angelus est ꝓ se in loco nō simpliciter sed vt operans.

¶ Ad rōnem oppositū dr: q̄ hz maiorē sit vera de esse in loco localiter: nō tm de esse in loco equinoctc. f. vt operās in eo: vt ꝓz. Ad authoritate Damasceni dr: q̄ pp nostrum modū intelligendi, quo superiora inferiorum more apprehendimus ꝛ nominamus. Cum hic aliud sit operari in loco. ꝛ aliud esse in loco: copulanit de illis loquens esse ꝛ opari. Uñ ibi nō distinguitur re: sed ratione tantum cōcipiente modū illum ꝓ modum operationis ꝛ per modū pñtie.

¶ Super Articu. 2.

Tulus clarus est. Hoc tamen in eo notandum est, quod hz possunt. dici potentiam naturalem ipsorum angelorum, ꝛ ordinariam ipsius dei: quoniam hic non examinamus quid dei potentia de hac re possit absolute: sed quid rerum ordo habeat.

adequato obiecto. Alioquin vna nō esset formaliter. Nec ex hoc sequitur q̄ potētia rationalis nō sit ad oppolita. Aut q; virtus diuina non possit plura formaliter producere, nisi multiplicata formaliter. Cūm tam potentia rōnalis. q̄ virtus diuina, per se primo respicit vnum. Et de potētia quidē rōnali ex. 10. meta. p3. vbi dr. q; potētia rōnalis per se primo agit alterū ex oppolitorū. reliquū ꝯo per se scēo. De potētia vero diuina p3. q; per se primo respicit esse. Reliqua vero in quantum sunt essendi modi ꝛ participationes, ꝛ ꝑpterea pōt plura producere formaliter sub ente: quemadmodū ꝛ virtus pōt plures colorum spēs videre, sub vno tm gñe. Et per hoc excludit instātia de multiplicatione formali virtutis angelice. Dicit em q̄ in angelo est vna virtꝰ opatiua. Sed ciuscunq; formalitē nō attēditur penes istas rationes formales specificas, sed penes genericam seu analogā aliquam rōnē: sub qua comprehenduntur multe specifice rationes formales. Uñ nō solum realiter. i. vniuersum: stat multitudo ista rerum ex quibus consurgit vniuersum. Nec huic determinationi obstat: q; deus possit simul extra hoc vniuersum aliud vniuersum: vel aliam creaturam produtiue. Tum quia vniuersum hoc ꝛ quicquid ꝛ quotcunq; qualitercunq; separatim ꝛ seōsim produci ponantur: necessario partes erunt vniuersi entis: ꝗuius non essent partes huius vel illius vniuersi. propter qđ notanter. S. T. in litera non assignauit virtuti diuine velut adequatum effectum vniuersum. Sed vniuersum ens. Nec dixit q̄cunq; fit ab aliqua vna virtute ꝛc. Sed quodcunq; comparatur: vt insimaret quod de adequato vel quasi adequato effectu loquebatur. Qualem constat non esse respectu diuine, quodcunque ens factum aut factibile: sed vniuersum ens tm. Tum quia vt in titulo questionis dictum est. de potentia ordinaria hic est sermo: a qua nō nisi vnum vniuersum emanare pōt. vt effectus

Universidad de Deusto
Biblioteca

adequatus concludens in se multos defectuos ⁊ partiales effectus. Non sequitur etiã secundum inconueniens: qm attingere aliquos effectus partiales pringit duplr. Primo ſm id in quo conueniunt tm. Scõo ſm ea etiam in quibus distinguuntur. Et in hoc differt⁹ virtus diuina ⁊ angelica: qm angelica attingit multos effectus partiales ſm id tm in quo vniunt. Virtus vero diuina attingit in oibus vniuersi partib⁹: et ea in quibus distinguunt: ⁊ ideo angelus vnum tm numero potest simul facere. Diuina vero plura q̃ulla nõ attingit plura nisi vt vnũ: hec ſo attingit plura vt vnũ: ⁊ vt plura. Propter q̃ S. T. in lra vtrunq; insinuans duo dixit: ⁊ conuenientiam virtutis angelice: et diuine in hoc q̃ sunt determinate ad vnũ numero et dr̃iam in hoc q̃ diuina est determinata ad tale vnũ⁹ numero. Ex quo sequit necessario ipsam attingere plura sub illo vno. Ex hoc nanq; q̃ vniuersum ens attingitur, ꝑhs est q̃ multitudo vt multitudo est attingat: qm̃ de rõne vniuersi est habere nõ solũ multa vt vnũ, ſz multa vt multa. i. non soluz id in quo multa cõueniũt: puta oꝛdinẽ. Et po. q 3. art. 7. Sed ea in q̃b⁹ distinguunt. Angelica vero virtus est determinata ad vnũ tale. ex quo non sequit multitudo q̃ ad particulare ens. ¶ Ad tertium demũ inconueniẽs dr̃ q̃ ſhius angel⁹ possit mouere duos lapides discontinuos: vt partialia mobilia vnius totalis motus cõsurgentis ex duabus passiuis partialibus motionibus: non tamẽ posset mouere cõsdẽ vt duo mobilia totalia. i. q̃ neutrum moueretur vt cõpars alterius sicut patet in trahẽte parũum lignũ. potẽtes trahere simul vnũ aliud equale. Is ẽm posset trahere ambo simul: vt duo partialia mobilia eadem actione tracta. non tm posset dum trahit vnum alia actione seorsuz trahere aliud. Quanta aut̃ distantia intercipi possit inter duos partiales effectus: certum non habemus. Necessarium tm videtur: q̃ quãdmodũ cetere virtutes finite naturales habẽt certã speram actiuitatis sue: vltra quã non ꝓt immediate opari. Cõtingit eñ aliquid simul coagulari: vt dr̃ de sensu ⁊ sensato. Sic virtus angelica habet certã speram actiuitatis: infra quã quecunq; simul moueat tangẽs in loco vno existentia respicit. Nec posset illa met simul mouere si alterum eorũ extra speram actiuitatis sue poneret. Et propterea negat ꝙ sit eadẽ rõ de parua ⁊ magna distantia partialiũ effectuũ inter se. Vñ nõ sequitur, ꝙ angelus possit esse simul in diuersis locis. ¶ Circa illã propositionem ſcz angelo põt attribui locus indiuisibilis, vel diuisibilis, maior⁹ vel minor⁹, ſm ꝙ voluerit applicat virtutẽ suã. Dubiũ occurrit. An angelus possit in loco diuisibili q̃tcunq; paruo aut quantũcunq; magno esse. Sco. eñ in. 2. sent. dist. 1. q. 6. tenet partẽ negatiuã: ⁊ duplr probat angelũ nõ posse esse in loco q̃tumcunq; paruo q̃uis concedat in loco punctali. Primo ex. 34. primi Euclidis vbi dr̃ ꝙ dẽq̃ põt esse in vno equalib⁹, põt etiam esse ⁊ in alio: si sibi figuratio nõ repugnat. Ex hoc nãq; Sco. sequit, ꝙ angelus potest esse in loco q̃tumcunq; longo: q̃ semper est inuenire quadrangulus ſtrictius equale cuicunq; quadrato dato. Scõo rõne naturali: q̃ sequerẽt angelũ esse infinite virtutis. probat ꝓna. q̃ determinata virtute angeli ad maximum locum posse illã applicare ad maiorẽ est aliquãs virtutis actue: ⁊ posse applicare adhuc ad minorẽ: est magis ⁊ perfectius posse: ⁊ sic in infinitũ. ergo si põt ad locũ quantũcunq; paruorẽ se semp transferre: erit ꝛnus infinite. S. T. autẽ tenet in re hac tria. Primo q̃ põt esse in loco indiuisibili. Scõo q̃ non põt esse in loco q̃tumcunq; magno: q̃ virtus eius est finita. Nec põt arbitrium voluntatis sue efficax esse nisi iuxta vires nature. Tertio ⁊ in hoc Scotus discordauit ab eo, ꝙ angelus potest esse in loco quantumcunq; paruo: qm̃ ꝓcludubio põt operari in loco q̃tumcunq; paruo: cũ nulla repugnantia sit ex parte effectus: aut virtutis ⁊c. vt de se ꝓz. Motus eñ localis saltem, nõ determinat sibi minimũ locũ: vt ꝓz. 6. phy. Vñ in quantumcunq; paruo põt causari ab angelo. ¶ Ad rones autẽ Scoti faciliter rñderi potest. Ad primam quidẽ: q̃ nõ est ad ꝓpositũ ꝓpositio Euclidis. Qm̃ manifeste loquit de esse in loco cõmesurative volens q̃ vẽ commensurabile alteri equalium sit cõmensurabile reliquo nisi figuratio obsteꝛ: q̃ ridiculum est ad ꝓpositũ reducere. Quãuis etiã posset sc̃o dici, q̃ aliud est posse esse in quantumcunq; longo simplr: ⁊ aliud est esse posse in quantumcũq; longo respectu date magnitudinis: sicut aliud est posse in infinitũ crescere simpliciter: ⁊ aliud posse in infinitum crescere ſm partes auferibiles ex data linea: vt ꝓz tertio physi. Quãuis enim longum in infinitũ simplr non posset reꝑondere angelo quod tamen esset infinite longum per restrictiones assignati quadrati: posset tñ de re angelo vt locus vnus. Tale eñ esse simplr finitum ſm longitudinem, et nunq̃s quacunq; excrescentia facta excederet certã ꝛmitatẽ. Ac per hoc nisi longitudo inantum protraheretur quod exiret speram actiuitatis angeli qua ratione posset operari in quadratũ: posset etiã in quadrangulũ. Sit autẽ speram actiuitatis exiret iam hr̃ ratio quare in illo esse non posset: obstaret eñ exitus extra speram: quemadmodum Euclides dicit, q̃ corporali alicui obstaret figuratio.

¶ Ad scõam rõnẽ dr̃, q̃ falsum est maiorẽm ſmtis esse ad minorẽ ⁊ ad minorẽ locum se posse applicare. Ben non est ex ẽntitate ſmtis, ſz ex libertate pendeat ab vtraq; ⁊ neutra. Sed q̃ dependeat ab vtraq; indiuiduũ vniuersi: cũ quo stat q̃ am be iste sint false ab vtraque dependet et a neutra dependet. Declarãtur hec ⁊ patent. Si singas duo luminosa eiusdem rõnis ⁊ virtutis cũ prima alicui ſm se totũ medio ꝓpio illuminabili ꝓpete. i. in summo a quo uis corũ: ⁊ vt nõ neget ista fictio: nec dissimilis sit ꝓpositio. ponantur ꝙ dei potentia illa duo luminosa in eodẽ loco. Tunc queratur aut mediuz illuminatum erit ab altero aut vtroq; ⁊c. Est eñ iste ꝑcise casus de q̃ disputamus. Unde cũ talis fictio nõ implicet ꝛdictionẽ. Sed de potentia dei absoluta posset poni in esse: sequitur ꝙ ponere duas totales ⁊c. nõ sit impossle logicũ ſz physicum. Quocirca in tali casu illa duo luminosa se haberẽt vt partes vnius luminosi superexcedentis in duplo vel amplius sua actiuitate potentiã passiuã cui approximat: a quo cõstat ꝙ nõ ſm partes diuisim: sed vt vniunt in vno. effectus dependeret: ⁊ sic in ꝓposito a duobus agentibus nõ vt duo sunt dependeret, sed vt vniũtur: duo tñ essent. Scõo dr̃, ꝙ aliud est ꝓles angelos esse simul in eodẽ loco: ⁊ aliud est plures angelos esse nãliter simul in eodẽ loco. Primum ẽm non implicat ꝛdictionẽ: dato q̃ ſdm implicaret ꝛdictionẽ: ꝓpter rõnem adductã: ⁊ sic posset sustineri iuxta istã distinctionẽ: vtraq; pars. Propter q̃ S. T. cõclusionẽ quidẽ de inesse. Maiorẽ aũt assumpsit de impoſi: logico q̃dẽ loquẽdo de talibus causis vt ꝓles sunt: physico aũt loquẽdo de eisdẽ causis pluribꝰ, sed nõ inquantum plures. Ad scõam instantiã dr̃, q̃ cũ angelus sit ꝓ se in loco vt operãs in operato: quẽad modũ opata contingit esse diuersa realiter ⁊ formaliter, et tñ esse vnũ subo: ita nõ inconuenit ꝓles angelos esse in eodẽ loco nãliter non tñ formali. ¶ Ad tertiã dr̃: q̃ sicut naturaliter fieri nequit: vt duo agentia naturalia perfecta ⁊ eiusdem ordinis ⁊c. sint eque approximata immediate vni ⁊ eidem passo ſm eandem rationem. Ita naturaliter est impoſle: vt due intelligentie sint presentes vni ⁊ eidem loco ſm eandẽ potentiã passiuam et ratione vtrobiq; est. Q: tam natura q̃ intellect⁹ horret suꝑfluitates tanq; ociosas. Unde nec ex hoc ꝓbidẽ ꝓtia ordinis a sufficienti ratione locandi angeli.

¶ Circa probationẽ ꝓne dubium occurrit: qm̃ assumpta propõ. ſ. angelus est in loco per modũ continentis perfecti nõ videt necessaria. Cũm perfectio cuiuslibet ens aut est ꝓditio necessario requisita ad hoc q̃ angelus sit in loco: aut est cõditio necessario comitãs ad idẽ. Sed neutrũ põt dici: ergo ⁊c. Quod enim non necessario requiratur ꝓz ex duobus. Tum ex pluribꝰ trahẽtibus nauẽ: quoꝝ quilibet seclusa corporeitate diceret esse ibi. Tum ex eo qõ. ſ. dicit. S. T. q̃ angelus est in loco per applicationẽ sue virtutis immediate qualitercunq;. Qõ vero nõ necessario cõcomitet: ex eo ꝓz, q̃ angeli sunt virtutes finite ⁊c ꝓt eiusdẽ rõnis effectũ immediate producere in loco: ex his eñ duobus manifeste sequitur, q̃ est polle aliquẽ effectuz: puta motũ localẽ alicuius corꝑis per modũ continentis ꝓfecti. Ex altera vero parte sequitur: ergo effectus a neutra dependet: quia ab illa non dependet qua seclusa nihil minus esset vel fieret. Sed quãuis altera earum seclusa, effectus esset vel fieret: ergo a neutra dependet: ergo implicat contradictionem. Secundum est, qz nõ inconueniens effectus ab agentibus diuersarum rationum: põt eñ vnum ⁊ idem ſm eandem partem ab vno agente fieri caliduz, ⁊ ab alio fieri album, ⁊ ab alio fieri dulce: simul ergo poterunt ⁊ naturaliter plures angeli in eodẽ esse loco. Tertium est, q̃ ſm hoc presentia ordinis nõ videtur esse sufficiens ratio ostendi in loco: qm̃ plures angeli possunt vni ⁊ eidem loco presentes sic esse: quoniam ex hoc non sequitur confusio operationum.

¶ Ad hoc breuiter dicitur iudicio meo, quod conclusio intelligenda est: non de potentia logica, sed potentia naturali. Moueor autem ad hoc: ex parte medij a ꝓumpta a sancto Thoma: quoniam illud medium non habet locum nisi in naturali modo: quo angelus est in loco, scilicet per operationem suã. Cum tamen constet demones locari per pati: potius quam per agere. Moueor quoq; ex parte cõclusionis ꝓpositę in litera: fecit enim cathegoricam

ꝓpõnem de inesse. ſ. q̃ duo angeli nõ sunt simul in eodẽ loco: ⁊ nõ modalẽ de posſi. Moueor 2º ex ꝓsuetudine. S. T. q̃ semp ex ꝓbꝰ ⁊ de ꝓbꝰ rei de q̃ agit determinare cõsueuit. Querim⁹. n. h⁹ vtin titulo dixim⁹ quid rerũ ordo habeat nõ q̃d dei pos̃ posse. Vñ ad instãtias in oppm dõm est: ⁊ ad ꝓmã duplr. Primo q̃ cũ tales due cãe se habeãt, vt cãe eiusdẽ rõnis solo numero distincte vt ꝓz: dr̃ q̃ ibi nõ est ꝛdictio. Tũ q̃ nõ ab oib⁹ vr̃ Scedi q̃ hic effectus sit ꝓ se ab hac cã

ꝓpterea q̃ posset esse hic ⁊ nõ ab hac cã: vt dictũ est. Tum q̃ cõcessa ꝓsistre: nõ sequit ꝛdictio: ſz suꝑfluitas. quã non sequitur ꝙ depẽdeat ab vtraq; ⁊ neutra. Sed ꝙ depẽdeat ab vtraq; indiuiduo vniuersi: cũ quo stat ꝙ am be iste sint false ab vtraque dependet et a neutra dependet. Declarãtur hec ⁊ patent. Si singas duo luminosa eiusdem rõnis ⁊ virtutis cũ prima alicui ſm se totũ medio ꝓpio illuminabili ꝓpete. i. in summo a quo uis corũ: ⁊ vt nõ neget ista fictio: nec dissimilis sit ꝓpositio. ponantur ꝙ dei potentia illa duo luminosa in eodẽ loco. Tunc queratur aut mediuz illuminatum erit ab altero aut vtroq; ⁊c. Est eñ iste ꝑcise casus de q̃ disputamus. Unde cũ talis fictio nõ implicet ꝛdictionẽ. Sed de potentia dei absoluta posset poni in esse: sequitur ꝙ ponere duas totales ⁊c. nõ sit impoſle logicũ ſz physicum. Quocirca in tali casu illa duo luminosa se haberẽt vt partes vnius luminosi superexcedentis in duplo vel amplius sua actiuitate potentiã passiuã cui approximat: a quo cõstat ꝙ nõ ſm partes diuisim: sed vt vniunt in vno. effectus dependeret: ⁊ sic in ꝓposito a duobus agentibus nõ vt duo sunt dependeret, sed vt vniũtur: duo tñ essent. Scõo dr̃, ꝙ aliud est ꝓles angelos esse simul in eodẽ loco: ⁊ aliud est plures angelos esse nãliter simul in eodẽ loco. Primum ẽm non implicat ꝛdictionẽ: dato q̃ ſdm implicaret ꝛdictionẽ: ꝓpter rõnem adductã: ⁊ sic posset sustineri iuxta istã distinctionẽ: vtraq; pars. Propter q̃ S. T. cõclusionẽ quidẽ de inesse. Maiorẽ aũt assumpsit de impoſi: logico q̃dẽ loquẽdo de talibus causis vt ꝓles sunt: physico aũt loquẽdo de eisdẽ causis pluribꝰ, sed nõ inquantum plures. Ad scõam instantiã dr̃, q̃ cũ angelus sit ꝓ se in loco vt operãs in operato: quẽad modũ opata contingit esse diuersa realiter ⁊ formaliter, et tñ esse vnũ subo: ita nõ inconuenit ꝓles angelos esse in eodẽ loco nãliter non tñ formali. ¶ Ad tertiã dr̃: q̃ sicut naturaliter fieri nequit: vt duo agentia naturalia perfecta ⁊ eiusdem ordinis ⁊c. sint eque approximata immediate vni ⁊ eidem passo ſm eandem rationem. Ita naturaliter est impoſle: vt due intelligentie sint presentes vni ⁊ eidem loco ſm eandẽ potentiã passiuam et ratione vtrobiq; est. Q: tam natura q̃ intellect⁹ horret suꝑfluitates tanq; ociosas. Unde nec ex hoc ꝓbidẽ ꝓtia ordinis a sufficienti ratione locandi angeli.

¶ Circa probationẽ ꝓne dubium occurrit: qm̃ assumpta propõ. ſ. angelus est in loco per modũ continentis perfecti nõ videt necessaria. Cũm perfectio cuiuslibet ens aut est ꝓditio necessario requisita ad hoc q̃ angelus sit in loco: aut est cõditio necessario comitãs ad idẽ. Sed neutrũ põt dici: ergo ⁊c. Quod enim non necessario requiratur ꝓz ex duobus. Tum ex pluribꝰ trahẽtibus nauẽ: quoꝝ quilibet seclusa corporeitate diceret esse ibi. Tum ex eo qõ. ſ. dicit. S. T. q̃ angelus est in loco per applicationẽ sue virtutis immediate qualitercunq;. Qõ vero nõ necessario cõcomitet: ex eo ꝓz, q̃ angeli sunt virtutes finite ⁊c ꝓt eiusdẽ rõnis effectũ immediate producere in loco: ex his eñ duobus manifeste sequitur, q̃ est polle aliquẽ effectuz: puta motũ localẽ alicuius corꝑis per modũ continentis ꝓfecti. Ex altera vero parte sequitur: ergo effectus a neutra dependet: quia ab illa non dependet qua seclusa nihil minus esset vel fieret. Sed quãuis altera earum seclusa, effectus esset vel fieret: ergo a neutra dependet: ergo implicat contradictionem. Secundum est, qz nõ inconueniens effectus ab agentibus diuersarum rationum: põt eñ vnum ⁊ idem ſm eandem partem ab vno agente fieri caliduz, ⁊ ab alio fieri album, ⁊ ab alio fieri dulce: simul ergo poterunt ⁊ naturaliter plures angeli in eodẽ esse loco. Tertium est, q̃ ſm hoc presentia ordinis nõ videtur esse sufficiens ratio ostendi in loco: qm̃ plures angeli possunt vni ⁊ eidem loco presentes sic esse: quoniam ex hoc non sequitur confusio operationum.

¶ Ad hoc breuiter dicitur iudicio meo, quod conclusio intelligenda est: non de potentia logica, sed potentia naturali. Moueor autem ad hoc: ex parte medij a ꝓumpti a sancto Thoma: quoniam illud medium non habet locum nisi in naturali modo: quo angelus est in loco, scilicet per operationem suã. Cum tamen constet demones locari per pati: potius quam per agere. Moueor quoq; ex parte cõclusionis ꝓpositę in litera: fecit enim cathegoricam

angelos plures esse in eodem loco: quod Ricar. sentire videtur.

¶ Super quest. 53. Articulum. 1.

Tamen clarus est.

¶ In corꝑe articuli vnica conclusione respondet queſte: angeli plures nõ possunt simul esse in vno loco. Probatur sic. Impossibile est duas causas totales ⁊ immediatas simul esse eiusdem effectus. Ergo impossibile est plures angelos esse simul in eodem loco. Probatur antecedens inductiue: ⁊ in causis efficiẽtibus, ⁊ formalibus: deinde ex illa particula. Totalis seu perfecta excluditur instantia de pluribus immediate trahentibus nauem: ꝓna vero probatur ex eo q̃ angelum esse in loco nihil aliud est, quam perfecte ⁊ immediate continere illum in genere cause efficientis.

¶ Circa hanc conclusionẽ aduerte q̃ duplr põt intelligi. ſ. de potentia naturali: ⁊ de potentia logica. Et sciendũ intelligatur de potentia logica: multas habet instantias. Tum q̃ nulla apparet ꝛdictio: plures angelos virtute diuina alligari vni ⁊ eidem loco: imo de facto forte est de pluribus animabus damnatoꝝ: quarum equalis omnino demeriti. Tum q̃ confusio operationũ q̃ius sit inconueniẽs quoddã sequens ex hoc q̃ angeli sunt in eodem loco: non inquiet tamen q̃ sit omnino impossibilis. Tum q̃ duo corꝑa simul esse in eodem loco non est sic impossibile: ꝙuis nisi hoc fide teneremus dicere: quia implicat contradictionẽ. Si vero de naturali potentia intelligitur, tria obstant. Primum est medium assumptum a. S. T. propositio eñ illa: impossibile est duas causas ꝛpletas immediatas eiusdem ordinis esse simul eiusdẽ: verificatur de impossibili logico: qm̃ fundatur super hoc: q̃ sequerẽtur aliter se causa: patet sequela: q̃ stante dualitate causarum per se ex una parte sequitur: ergo effectus dependet ab vtraq; q̃ ponuntur illius per se causę in esse vel fieri. Ex altera vero parte sequitur: ergo effectus a neutra dependet: patet sequela: quia ab illa non dependet qua seclusa nihil minus esset vel beret. Sed quãuis altera earum seclusa, effectus esset vel fieret: ergo a neutra pender: ergo implicat contradictionem. Secundum est, qz nõ inconueniens effectus ab agentibus diuersarum rationum: põt eñ vnum ⁊ idem ſm eandem partem ab vno agente fieri caliduz, ⁊ ab alio fieri album, ⁊ ab alio fieri dulce: simul ergo poterunt ⁊ naturaliter plures angeli in eodẽ esse loco. Tertium est, q̃ ſm hoc presentia ordinis nõ videtur esse sufficiens ratio ostendi in loco: qm̃ plures angeli possunt vni ⁊ eidem loco presentes sic esse: quoniam ex hoc non sequitur confusio operationum.

¶ Ad hoc breuiter dicitur iudicio meo, quod conclusio intelligenda est: non de potentia logica, sed potentia naturali. Moueor autem ad hoc: ex parte medij a ꝓumpti a sancto Thoma: quoniam illud medium non habet locum nisi in naturali modo: quo angelus est in loco, scilicet per operationem suã. Cum tamen constet demones locari per pati: potius quam per agere. Moueor quoq; ex parte cõclusionis ꝓpositę in litera: fecit enim cathegoricam

¶ In corꝑe articuli duo principaliter facit. Primo proponit ꝓblemam ꝛmẽ habentẽ duas partes. ſ. angelus potest moueri localiter: equidem tamẽ respectu corꝑis. Secundo declarat ⁊ probat simul eam quo ad vtrã. Primus est quod nõ eadẽ rõne mot⁹ cõpetit corꝑi ⁊ angelo. Scõm ẽ q̃d sit ipe motus angeli. Tertiũ q̃lis sit. Quo ad primũ tale rõnẽ inducit. Corꝑus est in loco vt cõtẽ-tũ ⁊ cõmẽsuratũ: igit motus eius necessario est ſm exigẽtiam loci: ac ꝙ hoc ex cõtinuitate ꝛmẽ ex⁹ est ꝓinuitas mo⁹, ⁊ ex ꝓoꝛi ⁊ posteꝛi posteꝛi⁹ in motu. Angelus ꝛo est in loco vt cõtinẽs locũ nõ cõmẽsuratũ eidẽ. igit eius mot⁹ nõ est necessario ſm exigentiã loci: nec continuus. Assumpta patẽt ex dictis in precedente qõne: ⁊ ex. 6. physico. Remanent tamen hic duo dubia. Primũ est q̃. T. i. processu isto arguit a destructione ad destructionẽ ꝓhis ac ꝓ hoc sophistice ꝓcedere vr̃. Scõm est, an res ꝓpõ illa cãlis q̃ continuitas ex magnitudine seu ſpatio redũdet in motũ: ꝙ hoc q̃ mobile cõmẽsuratur illi magnitudini. Ex hoc eñ pendet qõnis multiplicis ſolutio: an ſz inducibile possit moueri vt subiectũ veri motus localis continui: ⁊ an diuisibilitas ſpatij sola sit sufficiens ratio cõtinuitatis motus ⁊c. Et qm̃ hec dubitatio. 6. phy. est ꝓpria: idco ibidẽ discutiẽda est dũo concedente: vbi opinio ⁊ rationes Scoti circa hoc in. 2. sen. dist. 5. q. 9. examinabuntur. ¶ Ad primã tm dubitationẽ ꝓ nunc dicendum est: q̃ ꝓcessus. S. T. fundat super illa regula tradita in primo posterio. Si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis: q̃ tenet in ꝓpria causis qualem se assumere supponit hic. Quo ad scõam intendit hoc: Motus angeli est diuersorũ locorum virtualis contractus successiue. Et declaratur quo ad duo: ⁊ q̃ sit cõtactus: q̃ esse in loco nihil aliud est q̃ virtualiter tangere locum. Et q̃ sit diuersorũ locorum: q̃ non potest esse simul in pluribus locis: ac per hoc diuersa loca tangi successiue ꝓz. Sed q̃m diuersa loca contingit non simul tãgere intercedente quiete media. Et tunc tales contactus non dicerẽtur angeli motus: ideo additur ly successiue. i. immediate ⁊ ꝓhr̃ se habendo. Quo ad tertiã intendit hoc. Motus angeli potest esse cõtinuus ⁊ non continuus. Et declaratur vtraq; pars: q̃ potest totum locum simul deserẽdo ad alium se transferre: ⁊ ꝓt paulatim vnum deserendo: partem alterius continue occupando acquirere.

¶ Circa predicta aduerte diligẽter: q̃ mens. S. T. expresse ⁊ absq; dubitatione sentit motum localem ꝓprie loquendo non conuenire subſtantijs ſpiritualibus. Sed quemadmodum abusiue ⁊ equiuoce nominibus vtendo vr plures: dr̃ subſtantias ſpirituales esse in loco: ita ⁊ moueri localiter: vñ moueri eas: non est esse subiectum motus: sicut nec locari est eas esse subiectum vbi. Sed virtualiter tangere in gñe cause efficientis diuersa loca. Et ex hoc patet primo, q̃ inanis fuerit labor Scoti in loco allegato ad probãdum angelum posse vere moueri localiter: q̃ susceptiuum alicuius gñis ⁊ non indeterminati nec illimitatum ⁊c. Supponit eñ q̃d nunq̃d probanit: angelum sez esse susceptiuũ ipsius vbi diffinitiue ſm suõam: vt in qõne precedente dictum est. Patet scõo q̃ nõ cõsona eotũ videtur sententia: qui vel. S. T. atribuunt subſtantias ſpirituales motu locali localiter vere moueri: vel hec de mente eius ſuſpirantes: vt verum asserunt. Et q̃ amplius est gloriantur se intelligere. S. T. ¶ Circa continuitatẽ motus angeli dubium occurrit: an ibi ſit vna tantum operatio: an multe. Si enim vna est in vno tantum loco per illam erit: ⁊ sic moueretur ⁊ non moueretur ſimul: q̃ esset in diuersis locis propter motum: ⁊ esset in vno tantum loco ꝓpter vnitatem operationis. Sequitur etiam q̃ motus angelicus male diffinitus esset per diuersitatem contactus: qm̃ vnitas operationis infert vnitatem cõtactus. Si vero necessario multe ibi sunt operationes: sequitur q̃ non ſit motus continuus. Et sez queretur etiam q̃ angelus non posset manutenere seu continuare eandem operationem de loco ad locum. quod tamen homo potest.

¶ Ad hoc dr̃: q̃ qui dr̃ angelus moueri motu cõtinuo: contingit ⁊ vnam tm ⁊ multas interuenire operationes. Ad cuius euidentiam due distinctiones notãde sunt. Prima est, dupliciter potest intelligi angelũ continue applicari diuersis locis. primo modo ita q̃ locus ⁊ patiens sese comitent: quo ad vnitatem ⁊ diuersitatẽ. Alio modo vt cum diuersitate locorum sit vnitas patientis. Tertius siquidem modus: scilicet cum diuersitate patientium sit vnitas

loci: non est ad propositū: q localis mutatio ibi non interuenit de qua modo loquimur. Scōa distinctio est: q operationē esse vnā: aut multas ⁊ tingit dupliciter: vno mō ſm q exit ab operante. Alio mō ſm q terminat in patiens. Et hoc dupl'r. ſ. vel in ordine ad aliquid extrinsecū ipſi patiēti: vel ſm ſeipm patiens. Et hoc ēſt pz primo: q ſiue angelus dicat moueri ex eo q eundem lapidem deſert de loco ad locum: ſiue ex eo q vnā magnā aquā paulatim per partes poſt partē cōtinue mo

269 uet: ſemper interuenit diuerſitas cōtactus ⁊ operationis ex parte patientis: vel in ordine ad extrinſecus ītm ſc magnitudinē ſeu ſpatiū: vt q̄n deſert lapidem: vel in ordine ad extrinſecū ⁊ ſm ſeipm patiens: vt q̄n mō p̄dicto mouet aquā. Contingit autē in hac continuitate diuerſitates operationis ex pte operantis: nec video eſſe neceſſariū: nec impoſſibile. Sat ēſt ad ſaluandā deſcriptionem mot' angelici: talis diuerſitas contactuū: ex pte patientis. Neq; ſequit ex vnitate operationis: q p eam non attingat diuerſa loca continue: ſicut ex vnitate corporis locati non ſequit ſemp in eodem loco eſſe. Sed quēadmodū cum corpus mouet: in qualibet parte tp̄is ⁊ i quabuſcunq; inſtāt': aliquā tñ inſtātiū: in vno

270 ſibi adequato eſt loco. Ita angelus operans opatione vna ex pte ſui: multiplici vero ex parte paſſi: ſimpliciter vel ſz quid in quocunq; inſtāti vnū reſpicit locū i iſtis: nullis tñ partibus tp̄is et in quibuſcunq; duobus inſtātibus: diuerſa attingit loca.

¶ In rſſione ad primū: dubium occurrit: eo q. S. T. ⁊ ſibīpſi ⁊ veritati cōtrari' vſ dū dicit q angel' pōt dici moueri dū eſt in termino a quo vel ad quē. ſ̄ā in primo ſen. di. 37. q̄. 4. arti. 1. ad tertiū dicit: q angel' in neutro termino mouet: ſed in ſucceſſione vnius ad alium: ⁊ rō eſt: q mot' angeli nō cōponit ex motib': ſz ex mutatis eſſe poti': ac per hoc partes motus eius non ſunt motus: et ꝑ hīr in neutro termino mouetur. Et ꝑhīrmat: q motus angeli cōparat ad eē in terminis ſicut numerus ad vnitates: apud S. Tho. Et ꝑhīr ſicut numerus non pōt dici eſſe altera ītm vnitate exiſte: ita nec angelus moueri altero tñ termino exiſtente. Et ſic quēadmodū motus continuus non eſt ſuo termino aduenīēte: ita nec mot' angeli: cuius oppoſitum hīc dicitur. ¶ Ad huius difficultatis ſolutionem: duo attendenda ſunt. Primum eſt: quod termini motus angelici ſunt de natura inſtantaneorum mutationum quo ad hoc: quod in eis inueniatur ſimul fieri ⁊ factum eſſe: vt dicitur ſexto phyſic. ita quod terminus quicunq; angelici motus poteſt diſtinguī in fieri ⁊ factum eſſe. Et inquantum cōtinet in ſe factum eſſe verificatur negatiua. ſ. q̄ in eo angelus non mouetur: inquantū vero continet in ſe fieri: verificat affirmatiua. ſ. q̄ in eo angelus mouetur. Et meritō quia terminus a quo: motus angelici: non hz rōnem partis motus: nec rationem termini a quo: niſi in reſpectu ſuccedentē terminum: ⁊ econtra de termino ad quem ſm tales tamē reſpectus ſucceſſio attendit' terminorum et ꝑhīr motus angelicus. Scōo attendendū eſt: q eius motus ſit de gñe ſucceſſiuorum ⁊ non permanentium, motus angelicus ſe hz non vt numer' permanēs ſed vt numerus ſucceſſiuus. Numerum ſufficienter eſſe in ſucceſſione ſuaruz vnitatum. Unde non requirit vnitates ex quibus cōponitur ſimul eſſe ſed eſſe in actu ſucceſſiuo: ⁊ ex his patet reſponſio ad obiecta.

Nec mihi imponas: q in loco termini a q̄ 272 derim reſpectus eſſe ad terminum ad quē: quum angelus relinquendo lapidem in ſe applicauerit. Sed ex verbis meis accipito potius: quod in ipſo angelo operante circa vnum terminū eſt actus permixtus potentie: pro quanto operando circa illud operabit immediate circa aliud. Et ſimiliter operatio circa terminum ad quē habet neceſſario duo ſcilicet ſuccedere precedenti terminando p̄dicta potentiam. Et id q̄ eſt abſolute: ⁊ quandoque tertium: ſcilicet permixtum potentiam ad ſuccedentem operationem.

¶ Super Articulum ſecundum.

Julius clarus eſt.

¶ In corpore quatuor facit. Primo diſtinguit motum angeli in continuum ⁊ non continuum. Secundo reſpondet queſito concluſione affirmatiua de motu continuo.

Tertio reſpōdet queſito quo ad motū non continuum concluſione negatiua. Quarto reddit cauſam emergentis differentie inter motum angeli et motum corporis reſpectu medij.

¶ Quo ad primum nihil oportet addere: q ex precedente articulo manifeſta eſt diſtinctio hīc repetita.

¶ Quo ad ſecundum concluſio eſt iſta. Angelus motu continuo neceſſario pertranſit media. Et probatur ex ratione mediū ex ſexto phyſicorum. Et eius ratio adducitur ex quarto phyſicorum: vt patet in litera.

¶ Quo ad tertium, concluſio eſt iſta. Angelus motu non continuo non poteſt pertrāſire omnia media. Et probatur ſic. media inter quecunq; extrema loca ſunt infinita: ergo motu diſcōtinuo, aut per tranſiri oīa non poſſunt: aut infinita actu numerabiliter. Sz infinita actu nō' numerādo cōſumi: eſt impoſſe: ergo impoſſe eſt q oīa media diſcōtinuo motu pertranſeāt. Antecedens ꝑbatur. Tum quo ad loca indiuiſibilia. Tum quo ad loca diuiſibilia: rōne et exemplo: que ſatis patent in ſra. Conſequētia ſo deducit: ex eo q infinitas locorū nō ſumit a mobili q̄ntū nīſi pp cōtinuitatē mot', ⁊ merito: quia infinitas potentialis ab infinitate potentiali equari pōt. Sibiq; in uicem pñt rñdere: vt quēadmoduz in locis ſunt infinite partes et infiniti termini in potentia: ita in corridentibus ſibi: ſit potentialis infinitas partiū ⁊ terminorū: vt pōes ptib': ⁊ termini terminis equētur. Sat ergo vis probationis in hoc: infinita loca ſola cōtinuitate motus a mobili q̄ntq; cōſumi pñt ꝑ motu diſcontinuo aut nō ptrāſeant: aut ſi trāſiri dicātur actu

270 dinumerabuntur. q̄n ſingula loca actualr terminabūt partiales mutationes integrantes motū diſcontinuū.

¶ Quo ad 4m: q̄ ex dictis ſeq̄t. q angelꝰ pōt ptranſire de extremo ad extremū nullo medio pertranſito: q̄n mouet motu diſcontinuo: imo neceſſario ſic mouetur. Et meritō quia terminus a quo: motus angelici: non hz rōnem partis motus: nec rationem termini a quo: niſi in reſpectu ſuccedentē terminum: ⁊ econtra de termino ad quem ſm tales tamē reſpectus ſucceſſio attendit' terminorum et ꝑhīr motus angelicus. Scōo attendendū eſt: q eius motus ſit de gñe ſucceſſiuorum ⁊ non permanentium, motus angelicus ſe hz non vt numer' permanēs ſed vt numerus ſucceſſiuus. Numerum ſufficienter eſſe in ſucceſſione ſuaruz vnitatum. Unde non requirit vnitates ex quibus cōponitur ſimul eſſe ſed eſſe in actu ſucceſſiuo: ⁊ ex his patet reſponſio ad obiecta.

Nec mihi imponas: q in loco termini a q̄ derim reſpectus eſſe ad terminum ad quē: quum angelus relinquendo lapidem in ſe applicauerit. Sed ex verbis meis accipito potius: quod in ipſo angelo operante circa vnum terminū eſt actus permixtus potentie: pro quanto operando circa illud operabit immediate circa aliud. Et ſimiliter operatio circa terminum ad quē habet neceſſario duo ſcilicet ſuccedere precedenti terminando p̄dicta potentiam. Et id q̄ eſt abſolute: ⁊ quandoque tertium: ſcilicet permixtum potentiam ad ſuccedentem operationem.

¶ Super Articulum ſecundum.

Julius clarus eſt.

¶ In corpore quatuor facit. Primo diſtinguit motum angeli in continuum ⁊ non continuum. Secundo reſpondet queſito concluſione affirmatiua de motu continuo.

Tertio reſpōdet queſito quo ad motū non continuum concluſione negatiua. Quarto reddit cauſam emergentis differentie inter motum angeli et motum corporis reſpectu medij.

Dicitur ſ. Secundus ſic proceditur. Uidetur q angelus non tranſeat per medium. Dē enim q̄ pertranſit mediū prius pertranſit locū ſibi equalem ſ̄m magnitudinem. Locus autē equalis angeli: qui eſt indiuiſibilis: eſt locus punctalis. Si ergo angelus in ſuo motu pertranſit mediū opz q numeret pūcta infinita ſuo motu. Quod eſt impoſſibile. ¶ Preterea. Angel' eſt ſimpliciorus ſubſtantie, q̄ anima noſtra. Sed anima noſtra ſua cogitatione pōt tranſire de vno extremo in aliud: non pertranſeundo medium. poſſum enim cogitare Gallią, ⁊ poſtea Syriam: nihil cogitando de Italia, que eſt in medio. Ergo multo magis angelus poteſt de vno extremo tranſire ad aliud non per medium.

Sed Cōtra, ſi angel' mouetur de vno loco ad alium, quando eſt in termino ad quem non mouetur: ſed mutatus eſt. Sed ante omne mutatum eſſe precedit mutari. Ergo alicubi exiſtens mouebatur. Sed nō mouebatur dum erat in termino a quo. Mouebatur ergo dum erat in medio. Et ita oportet q̄ pertranſeat medium.

Rñdeo Dōm, q̄ ſicut ſupra dictum eſt: mot' localis angeli poteſt eſſe cōtinuus ⁊ nō continuus. Si ergo ſit cōtinuus: nō pōt angel' moueri de vno extremo in alterū quin trāſeat p mediū: vt ꝑbatur in. 6. phy. mediū eſt in quod prius venit q̄ cōtinue mutat q̄ in q̄ mutat vltimus. Dido eſt prioris ⁊ poſterioris in motu continuo eſt ſm ordinem prioris ⁊ poſterioris in magnitudine: vt ꝑbatur in. 4. phyſi. Si autē motus angeli non ſit continuus: poſſibile eſt q̄ ptranſeat de aliquo extremo in aliud non pertranſito medio. Quod ſic pz. Inter quelibet enim duo extrema loca ſunt infinita loca media: ſiue accipiantur loca diuiſibilia, ſiue indiuiſibilia. Et de indiuiſibilib' manifeſtum eſt: q̄ inter quelibet duo puncta ſunt infinita puncta media, cum nulla duo puncta conſequantur ſe inuicē ſine medio: vt in. 6. phy. ꝑbatur. De locis autem diuiſibilibus neceſſe eſt hoc dicere. Et hoc demonſtratur ex motu cōtinuo alicui' corporis. Corpus eſt non mouetur de loco ad locum niſi in tpe. In toto aūt tpe mēſurante motum corporis nō eſt accipere duo nūc in quibus corpus q̄ mouetur non ſit in alio ⁊ alio loco. Quia ſi in vno ⁊ eodē loco eſſet in duob' nunc: ſequeret q̄ ibi quieſceret: cū nihil aliud ſit quieſcere q̄ in loco eodem eſſe nunc ⁊ prius. Cū igit inter primū nunc ⁊ vltimū tpis menſurātis motuz ſint infinita nunc: opz q̄ inter primū locū a quo incipit moueri: ⁊ vltimū locum ad quē terminatur mot': ſint infinita loca. Et hoc ſic etiā ſenſibiliter apparet. Sit eſt vnū corpus palmi. Et ſit via p quā tranſit duos palmoū. Manifeſtum eſt q̄ locus primus a quo incipit motus eſt vnius palmi: ⁊ locus ad quē terminatur motus eſt alterius palmi. Manifeſtum eſt autē q̄ q̄n incipit moueri paulatim deſerit primum palmū, ⁊ ſubintrat ſecūdū. Scōm ergo q̄ diuiditur magnitudo palmi ſm hoc multiplicantur loca media: quia quodlibet punctuz ſigna-

¶ Utrum angelus tranſeat per medium. Articulus. 2.

¶ Quo ad primum nihil oportet addere: q̄ ex precedente articulo manifeſta eſt diſtinctio hīc repetita.

¶ Quo ad ſecundum concluſio eſt iſta. Angelus motu continuo neceſſario pertranſit media. Et probatur ex ratione mediū ex ſexto phyſicorum. Et eius ratio adducitur ex quarto phyſicorum: vt patet in litera.

¶ Quo ad tertium, concluſio eſt iſta. Angelus motu non continuo non poteſt pertrāſire omnia media. Et probatur ſic. media inter quecunq; extrema loca ſunt infinita: ergo motu diſcōtinuo, aut per tranſiri oīa non poſſunt: aut infinita actu numerabiliter. Sz infinita actu nō' numerādo cōſumi: eſt impoſſe: ergo impoſſe eſt q oīa media diſcōtinuo motu pertranſeāt. Antecedens ꝑbatur. Tum quo ad loca indiuiſibilia. Tum quo ad loca diuiſibilia: rōne et exemplo: que ſatis patent in ſra. Conſequētia ſo deducit: ex eo q infinitas locorū nō ſumit a mobili q̄ntū nīſi pp cōtinuitatē mot', ⁊ merito: quia infinitas potentialis ab infinitate potentiali equari pōt. Sibiq; in uicem pñt rñdere: vt quēadmoduz in locis ſunt infinite partes et infiniti termini in potentia: ita in corridentibus ſibi: ſit potentialis infinitas partiū ⁊ terminorū: vt pōes ptib': ⁊ termini terminis equētur. Sat ergo vis probationis in hoc: infinita loca ſola cōtinuitate motus a mobili q̄ntq; cōſumi pñt ꝑ motu diſcontinuo aut nō ptrāſeant: aut ſi trāſiri dicātur actu

270 dinumerabuntur. q̄n ſingula loca actualr terminabūt partiales mutationes integrantes motū diſcontinuū.

¶ Quo ad 4m: q̄ ex dictis ſeq̄t. q angelꝰ pōt ptranſire de extremo ad extremū nullo medio pertranſito: q̄n mouet motu diſcontinuo: imo neceſſario ſic mouetur. Et meritō quia terminus a quo: motus angelici: non hz rōnem partis motus: nec rationem termini a quo: niſi in reſpectu ſuccedentē terminum: ⁊ econtra de termino ad quem ſm tales tamē reſpectus ſucceſſio attendit' terminorum et ꝑhīr motus angelicus. Scōo attendendū eſt: q eius motus ſit de gñe ſucceſſiuorum ⁊ non permanentium, motus angelicus ſe hz non vt numer' permanēs ſed vt numerus ſucceſſiuus. Numerum ſufficienter eſſe in ſucceſſione ſuaruz vnitatum. Unde non requirit vnitates ex quibus cōponitur ſimul eſſe ſed eſſe in actu ſucceſſiuo: ⁊ ex his patet reſponſio ad obiecta.

Nec mihi imponas: q in loco termini a q̄ derim reſpectus eſſe ad terminum ad quē: quum angelus relinquendo lapidem in ſe applicauerit. Sed ex verbis meis accipito potius: quod in ipſo angelo operante circa vnum terminū eſt actus permixtus potentie: pro quanto operando circa illud operabit immediate circa aliud. Et ſimiliter operatio circa terminum ad quē habet neceſſario duo ſcilicet ſuccedere precedenti terminando p̄dicta potentiam. Et id q̄ eſt abſolute: ⁊ quandoque tertium: ſcilicet permixtum potentiam ad ſuccedentem operationem.

¶ Super Articulum ſecundum.

Julius clarus eſt.

¶ In corpore quatuor facit. Primo diſtinguit motum angeli in continuum ⁊ non continuum. Secundo reſpondet queſito concluſione affirmatiua de motu continuo.

Tertio reſpōdet queſito quo ad motū non continuum concluſione negatiua. Quarto reddit cauſam emergentis differentie inter motum angeli et motum corporis reſpectu medij.

Dicitur ſ. Secundus ſic proceditur. Uidetur q angelus non tranſeat per medium. Dē enim q̄ pertranſit mediū prius pertranſit locū ſibi equalem ſ̄m magnitudinem. Locus autē equalis angeli: qui eſt indiuiſibilis: eſt locus punctalis. Si ergo angelus in ſuo motu pertranſit mediū opz q numeret pūcta infinita ſuo motu. Quod eſt impoſſibile. ¶ Preterea. Angel' eſt ſimpliciorus ſubſtantie, q̄ anima noſtra. Sed anima noſtra ſua cogitatione pōt tranſire de vno extremo in aliud: non pertranſeundo medium. poſſum enim cogitare Gallią, ⁊ poſtea Syriam: nihil cogitando de Italia, que eſt in medio. Ergo multo magis angelus poteſt de vno extremo tranſire ad aliud non per medium.

Sed Cōtra, ſi angel' mouetur de vno loco ad alium, quando eſt in termino ad quem non mouetur: ſed mutatus eſt. Sed ante omne mutatum eſſe precedit mutari. Ergo alicubi exiſtens mouebatur. Sed nō mouebatur dum erat in termino a quo. Mouebatur ergo dum erat in medio. Et ita oportet q̄ pertranſeat medium.

Rñdeo Dōm, q̄ ſicut ſupra dictum eſt: mot' localis angeli poteſt eſſe cōtinuus ⁊ nō continuus. Si ergo ſit cōtinuus: nō pōt angel' moueri de vno extremo in alterū quin trāſeat p mediū: vt ꝑbatur in. 6. phy. mediū eſt in quod prius venit q̄ cōtinue mutat q̄ in q̄ mutat vltimus. Dido eſt prioris ⁊ poſterioris in motu continuo eſt ſm ordinem prioris ⁊ poſterioris in magnitudine: vt ꝑbatur in. 4. phyſi. Si autē motus angeli non ſit continuus: poſſibile eſt q̄ ptranſeat de aliquo extremo in aliud non pertranſito medio. Quod ſic pz. Inter quelibet enim duo extrema loca ſunt infinita loca media: ſiue accipiantur loca diuiſibilia, ſiue indiuiſibilia. Et de indiuiſibilib' manifeſtum eſt: q̄ inter quelibet duo puncta ſunt infinita puncta media, cum nulla duo puncta conſequantur ſe inuicē ſine medio: vt in. 6. phy. ꝑbatur. De locis autem diuiſibilibus neceſſe eſt hoc dicere. Et hoc demonſtratur ex motu cōtinuo alicui' corporis. Corpus eſt non mouetur de loco ad locum niſi in tpe. In toto aūt tpe mēſurante motum corporis nō eſt accipere duo nūc in quibus corpus q̄ mouetur non ſit in alio ⁊ alio loco. Quia ſi in vno ⁊ eodē loco eſſet in duob' nunc: ſequeret q̄ ibi quieſceret: cū nihil aliud ſit quieſcere q̄ in loco eodem eſſe nunc ⁊ prius. Cū igit inter primū nunc ⁊ vltimū tpis menſurātis motuz ſint infinita nunc: opz q̄ inter primū locū a quo incipit moueri: ⁊ vltimū locum ad quē terminatur mot': ſint infinita loca. Et hoc ſic etiā ſenſibiliter apparet. Sit eſt vnū corpus palmi. Et ſit via p quā tranſit duos palmoū. Manifeſtum eſt q̄ locus primus a quo incipit motus eſt vnius palmi: ⁊ locus ad quē terminatur motus eſt alterius palmi. Manifeſtum eſt autē q̄ q̄n incipit moueri paulatim deſerit primum palmū, ⁊ ſubintrat ſecūdū. Scōm ergo q̄ diuiditur magnitudo palmi ſm hoc multiplicantur loca media: quia quodlibet punctuz ſigna-

¶ Utrum angelus tranſeat per medium. Articulus. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad 2m ārtūor. ppōnes opinionis refert. Prima est: q quī angel⁹ mouet in toto tpe pcedēti est in termino a q̄: in vltio aūt instāti est i termino ad quē: ac per hoc mouet instātanee. Scōa est: q inter duos terminos, nō est ali qō mediū: sicut nec inter tp̄s t terminū tp̄is. Tertia est: q nō est dare vltimū nunc in quo fuit in termino a q̄, sicut nec in ḡnatione ꝛc. Quarta est, q est da re vltimū tp̄s in q̄ fuit in termino a q̄: t hec est opinio quā sequitur Scotus.

¶ Quo ad 2m impugnat p̄ma ppō tali rōne. Otis mutatio instātanea est termin⁹ alicuⁱ⁹ mot⁹. Sed mot⁹ angeli nō est termin⁹ alicuⁱ⁹ mot⁹. q̄ non est mutatio instantanea. 2Minor est per se nota. 2Maior ꝓbat ex cōuenientia inter motū et q̄tē: q̄ ad mēsurā: tū q̄cūq mouet in aliq toto tpe: in quolz illo tpis aīr⁹ alr se habz. Et silr q̄cūq descit in aliq toto tpe: in q̄lz illius eodē mō se hz. Et hac ēm cōuenientia sequunt due modales.

Altera ē: ipole est aliq̄d toto aliquo tpe descere t in vltimo illi⁹ alr se hr̄e. Altera est: pole est aliq̄d toto aliquo tpe moueri: t in vltimo illius alr se hr̄e. Ex his aūt manifeste ꝓz maior.

¶ Quo ad tertū conclusio r̄ñdet ista. Mot⁹ angeli necessario est in tpe.

¶ Et ꝓbat sic in motu angeli sūt duo nūc: q̄ ibi est tp̄s. Aīs ꝓz: q̄ in eⁱ⁹ motu sicut t in q̄libet alio opz assignare ꝓrius t posterius: ꝛ in motu angeli illud ꝓri⁹ nō pōt, esse tp̄s: ꝛ est vltimum nūc in q̄ fuit in termino a q̄ t posterius est alterū nūc: vt ꝓz ex impōbatione pcedētis opinionis. Cōsequētia ꝫo probatur: ex eo q̄ vbicūq sunt plura nūc: ibi necessario est tp̄s. ¶ Quo ad quartū dicitur: q mot⁹ angeli cōtinu⁹ est in tpe ↄtinuo: motus ꝫo discōtinuus est in tpe discreto. Et ꝓbat: q tp̄s hz cōtinuitatē a motu. ¶ Quo ad quintū ōr: q vtrūq; tp̄s mensurās motū angeli: aliud est a tpe mēsurāte motum celi: quia motus angeli nō dependet ex eo. ¶ Circa impobationem ꝓme opinionis dubiū occurrit: de ꝓpōne illa sup qua fundat rō. S. T. ꝛ impole est aliquid in aliquo toto tpe descere: ꝛ vltimo instāti illius tp̄oris aliter se hr̄e. Et silr de illa. Oē defectus in aliq̄ toto tpe: in q̄libet instāti illi⁹ eodē mō se hz. Dubitz inquā est. An sint vere de forma: an ḡra māe. Si ēm dr̄ veritatē hr̄e ḡra forme: opz eas in oī mā verificari. Et tū hz nullas instātias. Qm̄ ista nō est vera necessario: omne quod mouet in aliq̄ toto tpe in q̄libet instāti illius mouet. Tū q̄ in nullo instanti mouet. Tum q̄ in primo instāti nō alr se hz nūc ꝛ ꝓi⁹. Alioqn seqūret q̄ daret ꝓm mutatum esse in motu. Nec ēt q̄cūq est albū aut hō: in aliq̄ toto tpe: in q̄libet instāti, illius est hō, aut albū. Sed stat q̄ in vltimo instāti illi⁹ nō sit: vt ꝓz in corruptione oim ꝓmanentiū. De his ḡm vere enūtiat: q in toto tpe pcedente sint: ꝛ q̄ in vltimo instanti non sunt. Si aūt ē vera ḡra māe: ita q̄ in istis terminis. s. in ḡnere. ꝛ eodē mō se habere verificent tm̄: opz ꝓmo reddere rōnē q̄re tz in ista mā ꝛ in aliis nō. Deinde opz excludere instātias q̄s ꝫ hoc affert Sco. in. 2. di. 5. dī. q. 13. q̄s ēt habes recitatas in Capreolo: in. 4. di. 5cōi. Et ꝓ⁹ instātia est de instātanea trāssubstantiatiōe panis in cor⁹ rp̄i: cū tū toto tpe pcedēte panis ḡnerit. ¶ Scōa vero est de acre tenebroso: ꝛ subito illuminato: qm̄ in toto tpe pcedēti quietⁱ sub tenebris. Et si dicat: inq̄t ipse: q illuminatio est termin⁹ motus localis: ꝫ nihil facit. Tū q̄ hoc est ꝓ accns. Tū q̄ de ꝫ posset instantanee produ cere cor⁹ luminosum ꝓns aeri descēti in tenebris toto tpe pcedente. Tū q̄ ex hoc nō euadit: q̄n ex parte subi acer ḡnerit toto tēpore in rei veritate. Et tū in vltimo instāti aīr se hz. ¶ Tertia instātia est de ipso angelo: qm̄ ex ista ꝓpōne: segr̄ē q̄ angel⁹ aliq̄ tpe descēs: nunq̄ mouerē⁹ postmodū. Probat sequela: qm̄ posito q̄ in vna hora descat: aut incipiat moueri in vltimo instāti illius horæ: ꝛ hoc non p te. Aut in aliq̄ instāti mediato vel immediato: illi. Non mediato: q̄ tūc in tpe intermedio quieuisset. Nec immediato: q̄ instans nō est mediatū instāti. Et si dicat incipe in instanti tpis discreti q̄af q̄d de tpe nr̄o r̄ñdet illi instāti. an. s. vltimū instās hore an tp̄s immediate sequens: an aliq̄d inſtās mediatū. Et cum non possit assignari nisi tps immediate sequēs: sequit q̄ angelus descēs nō pōt incipe moueri instātanee: qđ est inconueniens. ¶ Ad euidētiā huⁱ⁹ difficultatis: ꝓ⁹ videndus est sensus ꝓpōnis: deinde r̄ñdēdū q̄sito. ¶ Quo ad ꝓm sciēdū est q̄ dā duos distōnes subintelligi putāt: in ꝓdictis ꝓpōnib⁹. Una est de ly in toto aliquo tpe. s. primo vel nō ꝓmo. Altera est de ly in quolibet instanti. s. intrinseco vel extrinseco. Et dr̄ q ꝓ sic moderanda est oē descens t aliquo toto tpe ꝓ⁹. i. adequatum: in quolibet instāti intrinseco illi⁹ eodē mō se hz. Et hoc mō dicit, q ꝓ⁹ est per se nota: sicꝯ ea assumptā fuisse a. S. T. Sed salua pace eoꝝ dixerim vocem ꝓpriā ignotare videnť. Qm̄ apud. S. T. eoꝝ iudicio ex ista ꝓpōne non hr̄: q̄ si aliq̄d est tale: puta hō vel albū in aliquo toto tpe: opz q̄ sit etiam tale in vltimo instāti illius. Et in ſi ista ꝓpō esset sic intelligēda: t euidēter cōstat: q̄ q̄cūd est hō in aliquo tpe adequate: in quolibet instanti illius est hō. Nec distinctio de instāti intrinseco ꝛ extrinseco: posset euasionē prebere. Qm̄ ꝓma opinio quā improbat. S. T. nō dicebat aliq̄d descere in toto aliquo tēpore ꝛ in vltimo instanti intrinseco aliter se hr̄e: vt ꝓz in lr̄a. Qꝛ ḡ intentio doctoris ex proposito in quo loquit colligēda est: ꝛ manifeste ꝓz ꝓmā opinionem iudicasse motū angeli ad eⁱ⁹ dēte pcedēte se hr̄e vt instās ḡnationis ad tēpus huⁱe alterationis. Et ꝛstat q̄ nec alteratio illa mēsurat toto illo tpe ꝓmo, nec instans illud ḡnationis est intrinsecum tpi: vt mensuranti alterationem ꝓis est: q̄ si. S. T. efficaciter improbare intendit positionē predictā q̄ assumat ꝓpositionem vniuoce cum aduersario: alioquin in solis verbis esset qō.

Sciendum est igit: q in toto tpe dupl⁹ distribui pōt. Primo in partes tm̄: vt idem sit dicere: in toto aliquo tpe: ꝛ in qualibet parte illius tpis. Secundo in partes ꝛ in quaculz illius sunt. Et sic idem est dicere: in toto aliquo tpe: ꝛ in q̄libet pte, ꝛ in q̄libet instāti illius. Et q̄uis vtroq; mō propositio sit in vsu. In ꝓposito tamē in primo sensu a pbis ꝛ theologis intelligitur. Alioquin esset implicatio in adiecto dicere cum ex aqua fit ignis: in toto illo tpe est aq̄. ꝛ in vltimo instanti est ignis. Et in hoc sensu ꝓstat prima opinionem dixisse q̄s angel⁹ in toto aliquo tpe descēt: ꝛ in vltimo illius instāti nouū locū acq̄rit. Et q̄m reasliter ꝛ non apparet S. T. inēdit sibi ꝛdicere: in eodē sensu distribui ly in toto ꝛpōre. Ita q̄ cōtrouersia est. An ista ꝓpō. A. descit in aliquo toto tpe. i. in qualibet parte alicuius tpis: ꝛ in vltimo instanti illius aliter se habeat: sit possibilis. Prima ēm opinio repurat eam possibilem ꝛ super ipsam fundauit positionē suam. S. T. vero reputat eam esse impossibilem: ꝛ hec de primo. ¶ Quo ad scōm ōr. q̄ hec ꝓpositio est vera gratia materie, non autem gratia forme. i. nō verificatur in omnibus terminis: sed in ist⁹. Et declaratur vtrunq; prima pars negatiua: q̄ ex esse tale in aliquo toto tpe: non formaliter inferrtur esse etiam tale in vltimo instanti illius tpis. Ista ēm conditionalis non est necessaria: si est homo in aliqua hora: ergo in termino illius hore est homo: imo de facto apparet illa falsitas: de hora mēsurante eius coꝛruptionem. euidens est autem ratio: quare nō tenęat formas liter: q̄. s. totum tempus precedens suum terminum comparatur ad illud ꝛ prius ad posterius. Nec est necessarium: q si est tale in priori mēsura: perseuerare tale in posteriori. Pars vero affirmatiua declaratur. Aduertendo q̄ cum intento. S. T. sit tractare de naturis ꝛ naturaliter competētibus ipsis angelis: tam ſm statum nature, q̄m gratie: non est hic sermo de possibili aut impossibili logico: ꝛ respectu potentie diuine. sed de possibili physico in quo attenditur quid rei ordini congruat: excluſis miraculis: nō quid deus possit. Et hoc semp est attendendū in scrutandis rerum naturis sectantibus. S. T. doctrinam. Dicitur ergo, q̄ impossibile est ſm ordinem rerum naturaliū aliquid habere esse quietū in toto aliquo tpe: ꝛ in fine illius aliter se habere. Qm̄ omne factuz esse in rōne termini ad quē: seu ois terminus: precedit ſm nature cursum ab aliquo fieri: habet ēm hoc rerū ordo: experiēcia teste: vt nihil nouum tam repēte fiat per se: quin aliqua precesserit via ducēs ad illum terminum. Et ꝓptera cū habere aliquid esse ſm quiete: non sit via ad aliteritatem siue acquisitiuā siue deperditiuā. Sed hr̄e illud esse in motu: q̄ hoc est acquirere vel perdere: ꝓns est: vt quiescens in aliquo toto tꝛe: in termino illius eodē mō se hēat. Alioquin veniſſet ad terminū: ad quē non ꝓcesſisset. Qđ autē in termino aliter se habet q̄ ꝓius: precedente motu ad terminum peruenit. ¶ Ad instantias autē adductas ꝫ proportionē fic intellecꝯ: facile mo q̄ illud nō est naturale sed miraculosum valde: ac per hoc ad potentiam dei spectat. Secōo in hoc: q̄ transſubstantiatio nullā hz quietem oppositam: nisi abuti velimus vocabulis: cū nec motus ipsa sit. ¶ Ad scōam instantiam de illuminatione: ōr q̄ illuminatio est terminus motus localis. Et ad obiectiones ꝫ hoc respondēdo ad primā dico: q̄ ḡnis illuminatio absolute per accns terminet motum localem: qm̄ scimus partes ꝓpinquas corpori solari perpetui esse luminis nullo accessu vel recessu solis ab eis cencurrente: tū illuminatio noua: de qua tm̄ pteſens pōt esse sermo ad propositum: per se est terminus motus localis: non per se primo: sed per se scōo ex natura cursus. Et ex hoc pz rñsio ad scām: qz. s. nō est ad ꝓpositum: q̄ de dei potentia nec de nature cursu loquitur. Ad tertiā vero ōr: q̄ ḡnis aer quiescat ſm esse ab solutū in toto tpe pcedente presentiā solis: nō tū quiescit ſm esse relativum q̄ cōtinue aliter ꝛ aliter se hz ad solē ſm esse propinquum vel distans. Sed q̄ ad relationē non est per se motus: vt ꝓz. 5. physi. Sed aliquid pōt aliter se cōtinue hr̄e ſm esse relativū: propter motū nō in se: sed in alio ad ipm habitem ordinē aliquē: ideo stat, q̄ aer non quiescat sub tenebra, nec moueat: sed habens eam continue aliter se habeat ꝓpter motum alterius ſm esse respectiuum ducens ad exclusionē tenebre, ꝛ acquisitionem luminis. Et vtrunq; horum ponit fatis rōnabiliter. Nam quia ad relationem nō est motus: ḡ nec quies: q̄m circa idem habēt fieri: sed loco motus est aliter se hr̄e: ꝛ loco quietis eodem mō se hr̄e. Et q̄ primatio luminis. s. tenebra non radicat in aliqua forma ꝛria lumini: sed in relatione distantie seu absentie inter ꝓximum ꝛ lucens, ꝓns est. q̄ aer absq; motu in se: aliter se habet cōtinue ſm esse tenebrosum consecutiue. Et hoc q̄ aliter se habet cōtinue ſm esse ꝓpinquum ad solem per motum ipsius solis. Tertia deinde instantia multipl⁹ deficit, non intelligens mentem San. Tho. loquentis de ꝓpria mensura motus angelici: ꝛ de aliter vel eodem modo se habere in vltimo instanti in ratione termini ad quem: ꝛ non qualitercunq; ꝛ de motu non per acquisitionem simplicem ꝛ per ꝓpriam mensuram motus angelici sit ꝛ tpe. In ↄtinuo q̄dē tpe si sit motus ei⁹ ↄtinuus: in nō ↄtinuo aūt si motus sit non ↄtinuus. Utroq; ēm mō ↄtingit esse motū angeli: vt dictū est⁹. Continuitas ēm tpis est ex continuitate motus: vt ōr in. 4. phy. Sz illud tps siue sit tps cōtinuū siue nō: nō est idē cū tpe q̄ mēsurat motū celi: ꝛ quo mēsurant oīa corpoꝛalia que habent mutabilitatem ex motu celi. Motus enim angeli non dependet ex motu celi.

Ad ꝓmū ergo ōm, q̄ si tēpus motus angeli non sit continuuz, sed successio quedā ipsoꝝ nunc: non habebit proportionem ad tempus q̄ mensurat motū coꝛpoꝛalium q̄ est cōtinuum: cū nō sit eiusdē rationis. Si vero sit continuum, est quidē ꝓportionabile: nō quidē ꝓpter ꝓportionem mouentis ꝛ mobilis: sed ꝓpter proportionē aptenſ: qm̄ vt ꝓz nec⁹ tps nr̄m ſm ḡcūq; partē est totū simul: nec⁹ instans nr̄m est stabile. Tertia silr instantia falsum supponit angelum. s. esse subm ipsi⁹ vbi ꝛ mot⁹ loc⁹ localis: vt ex dictis ꝓz. Ad ꝓmā ꝫo obiectionē ſpālr ꝫ motū cōtinuū. ōr q̄ vtrū est indepēdentia ꝛ motus ꝛ mutabilitatis alicuius mobilis est rōnē: q̄ nō mēsurētur a motu celi. Et ad rōnem in oppositū ōr q̄ ḡtū mēsurari a ḡto cōtingit dupl⁹. s. q̄ se ꝛ q̄ accidēs. Et ḡtus ad mēsurari p accēs sufficiat certitudo cognitionis. Ad mēsurari tñ per se ab aliq̄ req̄rit dependere p se ab ille: nō in q̄ntē cāe efficiētis: vt q. r. ā. vlti. ad vltimū docuit author: sed in q̄ntē cāe formalis eo mō q̄ ſm plicioza in entib⁹ exēplaria per se sunt cete rorum: ita q̄ alia nō pñt cognꝫ simplicitari perfectionicꝫ equari: nedū excedere. Intelligi ēm non potest: vt ex natura alicuius in silli mensurabilitas ab. A. ꝛ ipſ ab. A. non dependeat. vñ ꝛ in. 10. met. ter. 21. Arī. dicit q̄ mensurabile refert quidē ad mēsurā: sed mēsura non refert ad ipsum. Un nullū inconueniens est dicere eam bulationez perri post resurrectionē nō mensurari p se ꝛ tpe cōi. Si cut ꝛ motū angeli de q̄ loquimur: q̄ pōt esse velocior motu celi ꝛc. 2Dāsio aūt celi tunc si quietis rōnē hēret tpe cōi potēciali rōnaliter mēsurari dicerē. Sz qm̄ nō ḋctis ꝫ fictiōis miraculose rōnē habebit. ꝛ iō celū stans euo potius mensuraf: vt pote nulla in ipso existente poſ ad fictionis stat⁹ remotionē. Tpe autem Ieſue primum mobile stetisse non constat. Sed tm̄ corpus solare. Uł instantia nō est ad ꝓpositū. Quāuis posset etā concessa cessatione primi motus dici ꝙ miraculū nō aufert quin motus inferioꝛes ex natura sua dependeant a primo. Quāuis q̄ ista dependentia est respectu extrinseci, diuina virtus suſpendere aut supplere eam possit.

¶ Super Quest. 54. Art. 1.

Tnulus clarius est. Tñmō requirit vt noterur q̄ ſuba, p essentia: ꝛ nō pesse ſubali angeli supponit. Et q̄ ista q̄ est cā pbis tenētibus in sub stantijs immaterialibus quia quales sint intelligentie nullum esse accns: vt Auer. tenet in. 12. mera. cōm. 25. ¶ In corpore vna excluſo r̄ñsiua tripl⁹ ꝓbata r̄ñdetur. Est aūt ꝛcō talis. Nec intelligere: nec actio cuiuſcunq; creature est eius ſuba. hec ꝛcō hz duas partes. Altera est de intelligere respectu cuiuſcunq; ſubē create. ꝛ prima quidē ratione ꝛtranę partē intendit. S. T. ꝓbare. Duabus vero reliquis circa intelligere pñsiere. Est ergo prima rō talis. Solus actus purꝰ est sua actualitas. Solus deus est actus purus. ḡ solus deus est sua actualitas. Sed agere est ꝓpria actualitas virtutis quēadmodū esse est ꝓpria actualitas essentie. igitur solus deus est ſuū esse ꝛ ſuū agere. Maior ꝓbatur ex dictis exponentes. s. actus purus est sua actualitas. Et nihil aliud ab actu puro est sua actualitas. Et quo ad hanc secundā ꝓbat in lr̄a sic. Oē aliud ab actu puro hz aliquid potentialitatis admixtū, ergo non est sua actualitas: quia actualitas possibilitati repugnat. ¶ Circa hanc rationē dubium occurrit de veritate assumptarū, ꝓpositionū: efficaciaq; earundē ad ꝓpositū inferendum. Et rō dubitandi est: q̄ aut ꝓpositiones assumpte intelligende sunt formaliter: aut mātr. Si formaliter, duo inconueniētia sequunt. Primum est q̄ prima exponēs maioris implicat in adiecto dicēs. actus purus est sua actualitas. Qm̄ si est sua actualitas formaliter loquendo. ḡ aliquid puri actus hz rationē actuāris: ꝛ aliq̄d hz rationē eius qđ actuat. Tenet sequela q̄ rō formalis actus est respectiua. Et si ad intrinseca rei terminat ꝛ hic ōr per illud pronomē sua, necesse est q̄ terminus eius. s. potētia vel potētiale sit in eodē. ꝛ sic nō est actus purus. Sedm inconueniens est, q̄ actio virtꝰ esse: ꝛ essentia formaliter: ꝛ cōsſime sumpta ex ꝓpriis rationibus formalibus vendicarent sibi hoc, q̄ alterū. s. pura actio esset actualitas alterius. s. virtutis: ꝛ silr esse respectu essentie. Patet sequela: q̄ sup hac ꝓpone fundauit ꝛdictas. S. T. vt ꝓz in lr̄a si formaliter intelligat. Et cōfirmaf: q̄ cū dicit. S. T. actio est ꝓpria actualitas virtutis: sicut esse essentie aut intendi de eis in cōi aut in ſpeciali. Non in ſpeciali q̄ nō potuisset ex hoc arguere cōiter ad deum ꝛ creaturam, vt fecit. ergo in cōi. Qđ aūt cōcedere hanc ꝓpositionē sit inconueniens ex eo ꝓz q̄ sequeret q̄ in quocūq; ista formaliter intenirent: alterū esset actus ꝛ alterum potentia. Alioquin ſm suas rationes formales in eo non essent

eem ipsius termini: sed vt exposuimus in titulo. Unde instantia illa equiuocat. Primo de motu angeli: inrēdēs motus nole termini acq̄sitionē. Scōo cōueniēdo ens̄ secū in vocabulo. dico q̄ angel⁹ pōt in vltio instāti tpis alicuⁱ⁹ esse in aliq̄ loco: vt in termino ad quē, vt in ꝓn⁹ mot⁹: vt in ꝓn⁹. quidē motus q̄ pr posita nuſq̄ fuit: in vno instanti sui tpis coexisti vltio instāti alicuⁱ⁹ hoc ꝫ tūc mēsurari a ḡto cōtingit dupl⁹. s. q̄ se ꝛ q̄ accidēs. Et ḡtus ad mēsurari q̄ accns sufficiat ꝙ portionē magnitudinē i q̄b⁹ est mot⁹. Et ꝓterea velocitas mot⁹ angeli nō est ſm quātitatē sue ꝛtutis: ꝫ ſm determinationē sue voluntatis. ¶ Ad 2m dōm, q̄ illūinatio est termin⁹ mot⁹ ꝛ ē alteratio nō mot⁹ localis: vt intelligat lumē moueri pri⁹ ad ꝓpinquū q̄ ad remotū. Mot⁹ aūt angeli est localis ꝛ nō est terminus motus. Un nō est simile. ¶ Ad 3m dōm, q̄ obo illa ꝓcedit de tpe cōtinuo. Tps aūt mot⁹ angeli pōt ee in vno loco: ꝛ i alio instāti in alio loco nullo tpe in termedio exīte. Si aūt tps mot⁹ angeli sit ↄtinuū: angelus in toto tpe pcedēti vltimū nūc variaf ꝓ infinita loca vt ꝓius expositū est⁹. Est tū partim in vno loco ↄtinuoꝝ, ꝛ partim in alio nō q̄ ſuba illi⁹ sit ptibilis, ſz q̄ virtꝰ sua applicaf ad partē primi loci, ꝛ ad partem secundi: vt etiam supra dictum est⁹.

¶ De cognitione angeli. Questio. 54.

Onsideratis his q̄ ad substantiā angeli ptinēt: pcedēdū est ad cognitionem ipsius. Hec autē ꝓsideratio erit quadripartita. Nā primo ꝓsiderandū est de his q̄ ꝓtinēt ad virtutē cognoscitiuā angeli. Scōo de his q̄ ꝓtinēt ad medium cognoscēdi ipsi⁹. Tertio de his que ab eo cognoscunf. Quar to de mō cognitionis ipsoꝝ. ¶ Circa ꝓmū querūtur quinq;. Primo vtrum intelligere angeli sit sua ſuba. Scōo vtruz eius esse sit ſm intelligere. Tertio vtrum eius ſuba sit sua virtus intellectiua. Quarto vtrū in angelis sit intellect⁹ agens ꝛ possibilis. Quinto vtrum in eis sit aliqua alia potentia cognoscitiua, quam intellectus.

¶ Utrum intelligere angeli sit eius substantia. Articulus. 1.

Sic ꝓceditur. Uidet, q̄ intelligere angeli sit eius ſuba. Angelus est sublimior ꝛ simplicior: ꝫ intellectus agens aīe. Sed ſuba intellēs agentis est sua actio: vt ꝓz in. 3. de aia ꝓ Arist. ꝛ eⁱ⁹ cōm. Ergo multo fortius ſuba angeli est sua actio: que est intelligere. ¶ Ꝑ. Pōs dicit in. 11. meta. q̄ actio intellēs est vita. Sed cū viuere sit esse viuentibus: vt ōr in. 2. de aia, videtur q̄ vita sit essentia. Ergo actio intellectus est essentia intelligentis angeli.

¶ Ꝑ. Si extrema sunt vnū: medium nō differt ab eis: q̄ extremū magis distat ab extremo ꝫ medium. Sed in angelo idē est intellectus ꝛ intellectū ad minus in: quantuz intelligit essentiam suam. Ergo intelligere q̄ cadit medium inter intellectū ꝛ rem intellectā est idem cum substantia angeli intelligentis.

Sed cōtra Plus differt actio rei a suba eius ꝫ ipsum esse eius. Sz nullius creati suū esse est sua ſuba. Hoc ēm soli⁹ dei ꝓpriū est: vt ex superioꝛibus ꝓz⁹. Ergo nec⁹ angeli nec⁹ alterius creature sua actio est eius substantia.

Rñdeo Dōm, q̄ impoſe est q̄ actio angelicꝰ cuiuſcunq; alterⁱ⁹ creature sit eⁱ⁹ ſuba. Actio ēm est ꝓpria actualitas virtutis: sicut ee est actualitas ſube vel essentie. Impossibile est autē q̄ aliquid q̄ nō est purus actus sed aliquid habet de potentia admixtum: sit sua actualitas: quia actualitas potentialitati repugnat. Solus stat⁹ remotionē. Tpe autem Ieſue primum mobile stetisse non constat. Sed tm̄ corpus solare. Uł instantia nō est ad ꝓpositū. Quāuis posset etā concessa cessatione primi motus dici ꝙ miraculū nō aufert quin motus inferioꝛes ex natura sua dependeant a primo. Quāuis q̄ ista dependentia est respectu extrinseci, diuina virtus suſpendere aut supplere eam possit.

¶ Super Quest. 54. Art. 1.

Tnulus clarius est. Tñmō requirit vt noterur q̄ ſuba, p essentia: ꝛ nō pesse ſubali angeli supponit. Et q̄ ista q̄ est cā pbis tenētibus in sub stantijs immaterialibus quia quales sint intelligentie nullum esse accns: vt Auer. tenet in. 12. mera. cōm. 25. ¶ In corpore vna excluſo r̄ñsiua tripl⁹ ꝓbata r̄ñdetur. Est aūt ꝛcō talis. Nec intelligere: nec actio cuiuſcunq; creature est eius ſuba. hec ꝛcō hz duas partes. Altera est de intelligere respectu cuiuſcunq; ſubē create. ꝛ prima quidē ratione ꝛtranę partē intendit. S. T. ꝓbare. Duabus vero reliquis circa intelligere pñsiere. Est ergo prima rō talis. Solus actus purꝰ est sua actualitas. Solus deus est actus purus. ḡ solus deus est sua actualitas. Sed agere est ꝓpria actualitas virtutis quēadmodū esse est ꝓpria actualitas essentie. igitur solus deus est ſuū esse ꝛ ſuū agere. Maior ꝓbatur ex dictis exponentes. s. actus purus est sua actualitas. Et nihil aliud ab actu puro est sua actualitas. Et quo ad hanc secundā ꝓbat in lr̄a sic. Oē aliud ab actu puro hz aliquid potentialitatis admixtū, ergo non est sua actualitas: quia actualitas possibilitati repugnat. ¶ Circa hanc rationē dubium occurrit de veritate assumptarū, ꝓpositionū: efficaciaq; earundē ad ꝓpositū inferendum. Et rō dubitandi est: q̄ aut ꝓpositiones assumpte intelligende sunt formaliter: aut mātr. Si formaliter, duo inconueniētia sequunt. Primum est q̄ prima exponēs maioris implicat in adiecto dicēs. actus purus est sua actualitas. Qm̄ si est sua actualitas formaliter loquendo. ḡ aliquid puri actus hz rationē actuāris: ꝛ aliq̄d hz rationē eius qđ actuat. Tenet sequela q̄ rō formalis actus est respectiua. Et si ad intrinseca rei terminat ꝛ hic ōr per illud pronomē sua, necesse est q̄ terminus eius. s. potētia vel potētiale sit in eodē. ꝛ sic nō est actus purus. Sedm inconueniens est, q̄ actio virtꝰ esse: ꝛ essentia formaliter: ꝛ cōsſime sumpta ex ꝓpriis rationibus formalibus vendicarent sibi hoc, q̄ alterū. s. pura actio esset actualitas alterius. s. virtutis: ꝛ silr esse respectu essentie. Patet sequela: q̄ sup hac ꝓpone fundauit ꝛdictas. S. T. vt ꝓz in lr̄a si formaliter intelligat. Et cōfirmaf: q̄ cū dicit. S. T. actio est ꝓpria actualitas virtutis: sicut esse essentie aut intendi de eis in cōi aut in ſpeciali. Non in ſpeciali q̄ nō potuisset ex hoc arguere cōiter ad deum ꝛ creaturam, vt fecit. ergo in cōi. Qđ aūt cōcedere hanc ꝓpositionē sit inconueniens ex eo ꝓz q̄ sequeret q̄ in quocūq; ista formaliter intenirent: alterū esset actus ꝛ alterum potentia. Alioquin ſm suas rationes formales in eo non essent

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si vero intelligẽde sint materialiter. Tunc etiã duo sequunt incõuenientia. Primo petitio principij in maiore: dicẽdo solus actus purus est sua actualitas. i. operatio: hoc em̃ est qõ venit in dubiũ: q9 a sectatorib9 oppolite opinionis negat vt pz de Auer. 12. meta. cõ. 25. Sedo nullitas ꝓcessus. S. T. nõ em̃ facile esset fingere qũo ꝓcessus iste apparẽtiã aliquã ne dicã veritatẽ haberet si ratio actus et potentie precidatur: cum totus super his fundetur. ¶ Circa scdam expositionẽ maioris. s. n. hil aliõ ab actu puro est actualitas dubiũ occurrit. Cũ inefficax videt eiꝰ ꝓbatio. Nã aut imẽdit hic ꝙludere distinctionẽ fournalem tm̃ aut formalẽ et realẽ simul. Non primum q: ex hoc nõ haberet intentũ: vt de se pz. ergo 2m. Sz hoc nõ sequit. Tũ q: illa ꝓpositio assumpta. actualitas potẽrialitati repugnat est vera de identitate formali: nõ autẽ reali. Stat. n. q9 eadẽ res sit actualis et potẽrialis: vtpz de ipsa eẽntia angeli. q actualitas q̃dã est: et potẽrialis ad existẽtiã. Tũ q: ex hr̃e aliq̃d potẽie admittũ nõ sequit exclusio oĩs actualitatis: sed pure tm̃. Nõ em̃ pz. A. hz aliq̃d de potẽtia ꝓmixtũ: ergo nõ est actꝰ. Sed ergo nõ est actꝰ purus. Et tm̃. S. T. hoc assumpsit dicẽs: quicq̃d hz aliq̃d potẽie non est sua actualitas. Et ꝓfirmat ex illo ꝟbo(sua) q̃ idem importat q9 ꝓpria: sic ꝓpria actualitas rei hn̄tis aliq̃d potẽie admixtũ est defectiua et quodãmo potentialis, cũ nõ sit actꝰ purꝰ: q̃ nullã hz repugnantiã vt idẽtificet rei q̃ sic est actus q9 hz aliq̃d potẽie admixtũ. Pz sc̃la: ꝑpter ꝓportionẽ quã habẽt adinuicẽ. ¶ Ad euidẽtiam huiꝰ rõnis. S. T. sciendũ est primo: q9 due rões formales q̃druplr se hr̃e pñt ad idẽtitatẽ realẽ. Aut em̃ ex seipsis vẽdicant sibi identitatẽ realẽ: et ista in quocunq; inueniunt: sunt ecẽ realr: vt rõ entis et rõ boni: et silia. Aut ex seipsis vendicãt non identitatẽ seu diffõnẽ realẽ: vt rõ albedinis et dulcedinis: et tales in quocunq; inueniuntur distinguunt realr. Aut ex seipsis neutrũ sibi vẽdicant. Et hoc dupliciter cõtingit: q̃ quedã indifferenter se hñt ad idẽtitatẽ et diuersitatẽ realẽ. Quedam vero magis ad diuersitatẽ q̃ identitatẽ declinant. Sunt em̃ q̃dã rões formales rerũ q̃ nec ex seipsis, nec ex cõditionib9 q̃ comitarent eas sĩ inuenirent sibi̇ꝑsis dcrelicte: aliquã per se vnionẽ habẽt: vt pz de rõnibus iustitie et sapiẽtie. Quedã vero sunt que ẽtuis ex seipsis neutrũ sibi vendicẽt: tñ ex seipsis aliquã inter se sibi vẽdicãt p se cõiunctionẽ: ex cõiunctionib9 cõcomitanb9 eas ẽtũ est ex parte ipsarũ si fole inuenirent: cõiunctio illa realẽ distinctionẽ exigeret extremoꝝ. Et tales sunt rões virtutis et operationis. Nã nec ex seipsis identitatẽ realẽ hñt. alioqn in oib9 essent idẽ realr. nec ex seipsis diuersitatẽ hñt realẽ: alioquin in deo distinguerent realr. Nec ex seipsis abstrahunt ab oi cõiunctione inter se. Imo z ex seipsis hñt ẽiunctionẽ quandã p se: quasi vt propria ꝑfectio. Et id cui9 est illa ꝑfectio. Et sĩ rões iste sole cõsiderent: ẽtũ ex earũ meritis pendet cõiunctio ista nõ est aliter per se ẽ̃ per naturã actus et potẽie. Nullo em̃ alio modo ẽt fingendi daret licẽtia: imaginari põt taliũ p se coniunctio. Et hoc aũt q9 ẽiungerent per se vt actus et potẽtia: sequit vlterius q9 distinguerent realr. Si em̃ essent realr idẽ: iam essent cõiuncta idẽtice. Et sic neutrum esset actus alterij. Quãuis em̃ posset forte intelligi vt actus sũpsius: intelligendo vnum vt duo: impossibile tñ est vt idẽ sit actus sũpsius. In conjunctione aũt aliquoꝝ per se vt actus et potẽtie. Alterũ nõ solũ intelligitur sed est vere actus: et alterũ vere potẽtia ẽtius. Sciẽdũ est ẽbo: q9 aliqua duo hr̃e se vt actũ et potẽtiã cõtingit dupliꝛ. s. formaliꝛ et virtualiꝛ. Formaliꝛ quidẽ q̃ alterũ ita inuenit in re alteri ẽiunctũ: q9 actuat ẽm rem reliquã. virtualiter autẽ q̃ aliq̃ duo idẽtice q̃dẽ sunt vnũ: hñt tñ tales rões formales. que si cõiungerent abstrahẽdo ab eo ex quo hñt q9 sunt vnũ identice: alterũ reliquũ ẽm rem actuaret. Et hoc mõ se hñt virtus et opatio. Nam in quibusdã actualr opatio virtutẽ ẽm rem actuat: et virtus opatiua p illã perficit: vt pz in nobis. Jn q̃busdã vero virtus et opatio eadẽ res sunt: ac per hoc operatio virtutẽ ẽm rem pficere nequit. Nõ perdit tñ opatio ex hoc q̃n sit tale ens: q9 si nõ prenentretur ab idẽntitate ipsam cũ ẽtute. actuaret ẽm rem illã. Et ꝓterea pot dici q9 se hñt adinuicẽm: tunc sicut actus et potẽtia virtualiꝛ seu conditionaliꝛ. Quẽadmodũ eternitas et immutabilitas dicimus q9 se hñt sicut causatũ et cã: nõ formaliꝛ: q: eternitas nõ causat ẽm rem ex immutabilitate: q: sunt idem. sed virtualiꝛ: q: si causaret. ex immutabilitate causaret. Et his autẽ pz q9 vis rõnis. S. T. ꝛ rñsio ad obiecta. Dis quidẽ rõnis in hoc ꝓsistit. Que se hñt vt ꝓpius actus et ꝓpia potentia non sunt idẽ nisi in actu puro Virtus et opatio se hñt vt ꝓpꝰ actus et ꝓpia potẽtia. ergo. Maior: fundat sup hoc. Qt talia in quocũq; inueniunt cũ rõne actus et potẽtie inter se distinguunt realr: ergo a destructiõe ꝓtis si nõ distinguunt realr: nõ saluant̃ con tenta vt ꝓpꝰ actus et ꝓpia potẽtia: g̃ aut virtꝰ in illo habebit rõnẽ potentie. q̃ est impossibile: aut virtꝰ rõne actꝰ. Vel. g̃ illud in quo talia identificant abstr remãsĩone actus et potẽtie: aut est actus purus et tm̃ intentum: aut est potentia pura. Sola em̃ hec duo p se loquẽdo sunt ꝓprie rões et causa excludẽtes ꝑmixtionẽ actus et potentie: sed impossibile est q9 sit pura potẽtia. Qt talis nec formaliꝛ nec virtualiꝛ ꝙtinet actũ: imo est imperfectissimũ oim entiũ. g̃ actꝰ purꝰ: q̃ eminẽter ꝙtinetin se et rõnẽ actus et rõnẽ potentie. Et ex eo q9 actus actualitatẽ hz: ex eo ho q9 purus impfectionẽ oẽm potentialitatis excludit. ¶ Ad obiecta vero in oppolitũ dr q9 ꝓpositiones assumpte intelligende sunt formaliꝛ: sed cũ formali intellectu ꝓpositionum stat distinctio sup̃adicta de actualiꝛ et virtualiꝛ: vt pz in exẽplo adducto et silibus. Et expresse etiã docet ab Arist. in. 2. celi: qui hãc ꝓpositionẽ. motus celi incipit ab oriente: nõ materialiꝛ: sed formaliꝛ sustinẽs exponit dupliꝛ. s. z actualiꝛ z sic dicit q9 est falsa: q̃ apud ipm motus celi nunq̃ incepit: vel virtualiꝛ. i. si incideret. ab oriente incideret. z sic dicit es̃e veram. Silr igitur in ꝓposito. Actus purꝰ est sua actualitas. distinguit pot formaliꝛ intellecta: actualiꝛ vel virtualiꝛ. Et primo mõ vr implicare vt obẽdo tactũ est. Sedo ho mõ est verissima: z preualudubio ad hũc sensum fiunt hmõi ꝓpositiones a doctoribus. Non enim intendunt dicere q9 actus purus sit id q̃ ipm actuat: sed sit id q̃ ipm actuaret si actualibis esset. Sicut cũ dicimus q9 deus sit sua ꝑfectio: nõ intẽdimus q9 deꝰ sit id q̃ perficit ipm: sed. q9 ipm pficeret si esset perfectibilis. Illa vero ꝓpositio cõis: opatio z virtus se hñt vt actus z potentia: de virtute z operatione in cõi intelligitur. Sed vtendum est eadem distinctione. s. actualiter vel virtualiter, z sic non sequitur: vel. q9 in deo inueniant cũ rõne actus z potẽtie: vel q9 ratio sit inefficax: q̃n vt ostẽdendo vim rõnis declarauimus. hoc sufficit. Ex his quoq; ꝓz quid ad ꝛcẽundã dubitationẽ dom̃ st vnica siquidẽ distinctione oia soluuntur. s. q9 aliud est loqui de actu z potentia absolute: z aliud de actu ꝓprio z potentia ꝓpria. Quãuis em̃ vna res que non sit actus purus posłit hr̃e rõnem actus z potentie respectu diuersorum. Jmpossibile tñ est q9 vna res sit ꝓprius actus z ꝓpria potentia: nisi sit actus purus: qui hec eminenter prehabeat: q̃m si actualiter inueniuntur: distinguerentur realiter: aut idem esset ꝓprius actus sũpsius. quod nõ est intelligibile. Dicitur ergo q9 intendit. S. T. inferre distinctionem realem: et q9 illa ꝓpositio. actualitas potentialitati repugnat. est vera quo ad identitatem realẽ si potentialitas ꝓprie actualitati de qua loquimur cõparetur. Et sic̃ ẽtuis ista ꝓba non valeat. A. habet aliquid potẽtialitatis admixtũ. ergo non est actualitas aliqua. valet tñ ista. ergo non est ꝓpria actualitas respectu cuius est potentialis. Et sic̃ ẽtuis nihil prohibeat rem habentem aliquid potẽie esse actum defectiuũ. impossibile tñ est esse suũ actum: ẽtuis defectiuum. Quia iam(vt pluries dictum est) actus suus non esset: ẽtuis intelligeret. Aduerte tñ diligẽter q9 predicte ꝓpositiones dupliciter pñt applicari ad intentũ. S. T. Primo ad oñendũ q9 angelus nõ sit sua operatio: q: est potentialis respectu illius. Et sic in hoc processu supponeret angelus esse in potentia respectu operationis. z probat ex hoc distinctio realis ab eadẽ. Sedo ad ostendendum q9 in angelo non est ratio idẽtificationis inter virtutem z operationẽ: q̃ se habẽt vt ꝓprius actus z ꝓpria potẽtia. Et sedm hoc supponitur angelũ non esse actum purũ. Et ꝓbatur distinctio realis angeli a sua operatione. Quia rõ identitatis actus z potentie ꝓprie illius actus, non est nisi puritas actus. Et ad hoc, nõ ad primũ applicãde sunt ꝓpositiones adducte: q̃m primo mõ supponeret quodãmodo probandum. Sedo ꝛo efficax redditur processus: vt pz ex dictis. ¶ Sedo rõ est ducẽs ad impossibile sic. Si intelligere angeli esset eius ẽsa: ergo esset subsistens. g̃ vnum tantum. ergo vnus angelus: neq; distinguerentur ab altero neq; a deo. sedo ꝓba ꝓbatur: q: intelligere subsistens non põt esse nisi vnum q9 probatur: nullum abstractum subsistens potest esse nisi vnum. ¶ Circa hanc rationem multiplex dubitatio occurrit. Primo dubitatur circa primam ꝓbam. f. intelligere angeli esset suba eius esset subsistens. Aut enim ibi sumitur subsistere simplr: z sic ista quidem ꝓba est optima: q̃m de suba complera de qua hic fit sermo loquendo ista cathegorica est necessaria suba z subsistens: sed secunda ꝓba tunc nihil valet. f. est subsistens. ergo vnum tantum: vt in sequẽti dubio patet. Aut hic sumitur subsistere in seipso precidendo de posterius. z sic ista non valet: quia cathegorica non est necessaria: sed contingens. suba est subsistens in seipsa abstracte. Perfectio nanq; simplr sube noie importata indifferenter se habet ad subsistendũ in seipsa: vt cõtingit in deo: z ad subsistendum in aliquo contrahente ipsam ad naturam permixtã potẽtie: vt contingit in angelis z aliis complens substantie: sicut intelligere contingit eis. suba. puta in deo: z accha puta in nobis. ¶ Secundo dubitatur an illa ꝓba intelligere angeli est subsistens. ergo vnum tãtum. intelligẽda sit gratia formalis. Et sic non valet. talis res est subsistens. ergo est vna tantũ specie z numero. Silr si essent albedo z nigredo subsistentes nõ valeret. color est subsistens. ergo est vnum tantũ ẽm speciem z numerum. Nec etiã gratia materialis. Tum q: oporteret assignare illam conditionẽ in intelligere angeli: ratione cuius tenerer: q9 hic nõ fit. Tum q: probatio assumpta in litera est vniuersalis ac per hoc significans q̃ nõ gratia materie est sermo. ¶ Tertio circa illã cathegoricã assumptam ad ꝓbationem sedẽ ꝓpe. scilz intelligere subsistens non põt esse nisi vnum. dubiũ occurrit: q̃m aut non est ad propositum: aut est falsa. Probatur hoc distinguendo. pum̃ vt intelligere. scdo conjunctionem eius cum ly subsistens. Jntelligere em̃ põt supponere: vel pro intelligere tali. id est tante perfectionis. puta quanta ponit natura talis intellectio gabrielis. Si intelligat de intelligere simplr. Dato q̃ assistio sit vera. non est ad propositum. Q̃m intelligere angelicum non est ꝓprie intelligere: sed tale. Si vero intelligatur de intelligere cõtracto: nihil aliud infert: nisi q9 tale intelligere puta gabrielis: est vnũ specie z numero: quodmodum suba eius. Et sic vltimia ꝓba. s. q9 vnus angelus non distingueretur ab altero nec a deo nihil valeret. Silr intelligere quouis modo supponatur dupliꝛ cõtingit q9 subsistat. f. formaliter z idẽtice. formaliter quidẽ si ex ꝓprie cione propria vendicat sibi subsistere. Identice vero si subsistere nõ ẽm propriam rationẽ sibi conuenit: sed ex eo cui cõiungit. Exẽplum vtriusq; modi habetur in casu posito si albedo z nigredo subsisterent. Tunc em̃ color esset idem subsisteret identice. Albedo z nigredo formaliter. Dat ergo in ista ꝓpositione intenditur q9 intelligere subsistẽs formaliꝛ nõ potest esse nisi vnũ. z sic non est ad propositum: q̃m intelligere angeli non concederetur sic fiere. Aut intenditur q9 intelligere subsistens idẽtice non pot esse nisi vnum. z sic in proposito est falsa: vt ex exẽplo dato patere potest. Et hoc modo diceret Auer. q9 intelligere angeli est subsistens: quia. s. est idem subsistanc angeli. ¶ Quarto circa illam aliã vniuersaliorem ꝓpositionem assumptam. s. quodlibet abstractum subsistẽs est vnum tantũ. dubium occurrit de qualibet abstractione intelligatur: an. s. ẽm modum significandi: an ẽm modum essendi. Si ẽm modum significandi. ad propositum non est. Tum quia actus intelligendi non significatur abstracte per hoc nomen intelligere: sed per hoc nomen intellectio. Tum quia de rebus z realibus rerum modis questio est: z non de modis significandi. Si vero de abstractione ẽm esse intelligitur aut de abstractione a receptiuo: aut de abstractione a quocunq; posteriore tota sua ratione formali. Si primo modo. ꝓpositio est falsa: vt patet in casu posito de colore. Tunc enim color abstractum quoddam esset ab omni recipiente: z tamen multiplicaretur in albedine z nigredine subsistentibus. Si vero intelligitur secundo modo, dato q9 esset vera. nihil aliud inferre nisi q9 intellectio precisa ab omni contrahente. si subsistit non est nisi vna: q9 intellectio talis. i. tante perfectionis abstrahens ab omni posteriore. sua

propria ratione si subsistit nõ est nisi vna. Quemadmodũ ex ipsa sequit q9 si color precise subsisteret q9 esset tm̃ vnus. Et si calor talis. puta albedo subsisteret esset tm̃ vna albedo. Et sic non sequeret intẽtũ: q: cũ hoc stat q9 ẽnt plures intellectiões distincte spẽ: quẽadmodum stat q9 essent plures colores subsistentes distincti spẽ: quãuis non posset esse multitudo pure numeralis. ¶ Circa vltimã ꝓbatiã in eadẽ rõne: illa. s. ergo nõ distingueret a suba dei, dubiũ occurrit: q̃m non

234 ẽ̃ dr. Possz nãq; saltari q9 intelligere subsistens distinguere tur a suba dei: p hoc q9 intelligere dei eẽt nõ solũ intelligere: sed vel le. z dcd̃ idem. Intelligere aũt subsistẽs nõ esset nisi intelligere. Et ꝓfirmat q: ex hoc q9 aliqui rei tribuitur subsistere nulla perfectio intrinseca et accrescit: vt pz si fingamus albedinem subsistere p diuinam potẽtiam: eiusdẽ. n. rõnis intrinsece eẽt subsistẽs z non subsistẽs: ẽtuis differẽter se hr̃e ad sentiri ad dependere a subiecto. ad agere, z pati, et similia. ¶ Ad has obiectiones dicendũ est tali ordine. q9 primo ad quartam: secundo ad secundam: tertio ad tertiã: quarto ad primã: z quinto ad quintam dicendum est: q: sic exigit ordo doctrine: vt a magis vniuersalibus z formalibus: ad minus vniuersalia z materialia descendamus. ¶ Ad quartã igitur dubitationẽ dicitur q9 in illa ꝓpositione vniuersali. oẽ abstractũ subsistẽs non potest esse nisi vnũ: et pte subiecti. duo termini ponunt. ly abstractum, z ly subsistẽs. Et ly quidẽ subsistẽs modũ essendi significat: ly vero abstractum modũ cõcipiẽdi. Jta q9 sensus ꝓpõnis est, ois res abstracte concepta seu conceptibilis. si sic abstracte subsistit: nõ potest esse nisi vna. Et est sermo de abstractiõe in communi a quocũq; cõtrahẽte seu Jcmo: siue illud sit receptibile siue non valet: quia cathegorica non est necessaria suba z subsistens: sed secunda ꝓba. puta deus: z accha puta in nobis. ¶ Secundo dubitatur an illa ꝓba intelligere angeli est subsistens. ergo vnum tãtum. intelligẽda sit gratia formalis. Et sic non valet. talis res est subsistens. ergo est vna tantũ specie z numero. Silr si essent albedo z nigredo subsistentes nõ valeret. color est subsistens. ergo est vnum tantũ ẽm speciem z numerum. Nec etiã gratia materialis. Tum q: oporteret assignare illam conditionẽ in intelligere angeli: ratione cuius tenerer: q9 hic nõ fit. Tum q: probatio assumpta in litera est vniuersalis ac per hoc significans q̃ nõ gratia materie est sermo. ¶ Tertio circa illã cathegoricã assumptam ad ꝓbationem sedẽ ꝓpe. scilz intelligere subsistens non põt esse nisi vnum. dubiũ occurrit: q̃m aut non est ad propositum: aut est falsa. Probatur hoc distinguendo. pum̃ vt intelligere. scdo conjunctionem eius cum ly subsistens. Jntelligere em̃ põt supponere: vel pro intelligere tali. id est tante perfectionis. puta quanta ponit naturalis intellectio gabrielis. Si intelligat de intelligere simplr. Dato q̃ assistio sit vera. non est ad propositum. Q̃m intelligere angelicum non est ꝓprie intelligere: sed tale. Si vero intelligatur de intelligere cõtracto: nihil aliud infert: nisi q9 tale intelligere puta gabrielis: est vnũ specie z numero: quodmodum suba eius. Et sic vltimia ꝓba. s. q9 vnus angelus non distingueretur ab altero nec a deo nihil valeret. Silr intelligere quouis modo supponatur dupliꝛ cõtingit q9 subsistat. f. formaliter z idẽtice. formaliter quidẽ si ex ꝓprie cione propria vendicat sibi subsistere. Identice vero si subsistere nõ ẽm propriam rationẽ sibi conuenit: sed ex eo cui cõiungit. Exẽplum vtriusq; modi habetur in casu posito si albedo z nigredo subsisterent. Tunc em̃ color esset idem subsisteret identice. Albedo z nigredo formaliter. Dat ergo in ista ꝓpositione intenditur q9 intelligere subsistẽs formaliꝛ nõ potest esse nisi vnũ. z sic non est ad propositum: q̃m intelligere angeli non concederetur sic fiere. Aut intenditur q9 intelligere subsistens idẽtice non pot esse nisi vnum. z sic in proposito est falsa: vt ex exẽplo dato patere potest. Et hoc modo diceret Auer. q9 intelligere angeli est subsistens: quia. s. est idem subsistanc angeli. ¶ Quarto circa illam aliã vniuersaliorem ꝓpositionem assumptam. s. quodlibet abstractum subsistẽs est vnum tantũ. dubium occurrit de qualibet abstractione intelligatur: an. s. ẽm modum significandi: an ẽm modum essendi. Si ẽm modum significandi. ad propositum non est. Tum quia actus intelligendi non significatur abstracte per hoc nomen intelligere: sed per hoc nomen intellectio. Tum quia de rebus z realibus rerum modis questio est: z non de modis significandi. Si vero de abstractione ẽm esse intelligitur aut de abstractione a receptiuo: aut de abstractione a quocunq; posteriore tota sua ratione formali. Si primo modo. ꝓpositio est falsa: vt patet in casu posito de colore. Tunc enim color abstractum quoddam esset ab omni recipiente: z tamen multiplicaretur in albedine z nigredine subsistentibus. Si vero intelligitur secundo modo, dato q9 esset vera. nihil aliud inferre nisi q9 intellectio precisa ab omni contrahente. si subsistit non est nisi vna: q9 intellectio talis. i. tante perfectionis abstrahens ab omni posteriore. sua propria ratione si subsistit nõ est nisi vna. Quemadmodũ ex ipsa sequit q9 si color precise subsisteret q9 esset tm̃ vnus. Et si calor talis. puta albedo subsisteret esset tm̃ vna albedo. Et sic non sequeret intẽtũ: q: cũ hoc stat q9 ẽnt plures intellectiões distincte spẽ: quẽadmodum stat q9 essent plures colores subsistentes distincti spẽ: quãuis non posset esse multitudo pure numeralis. ¶ Circa vltimã ꝓbatiã in eadẽ rõne: illa. s. ergo nõ distingueret a suba dei, dubiũ occurrit: q̃m non

aũt deꝰ est actꝰ purꝰ. Unde in solo deo sua substãtia est suũ esse z suũ agere. Cꝑ. Si intelligere angeli eẽt sua suba oporteret q9 intelligere ãgeli eẽt subsistẽs. Jntelligere aũ tẽ subsistẽs nõ ꝓt esse nisi vnũ: sicut nec ali quod abstractũ subsistẽsᶜ. Unde vnius angeli substãtia sĩ distingueret neq; a substãtia dei: q̃ est ipsum intelligere subsistẽs: neq; a substãtia alterius angeli. Si etiã angelꝰ ipse esset suũ intelligere nõ posset esse gradus in intelligendo perfectius z minus pfecte: cum hoc contingat ꝓpter diuersam participationem ipsius intelligere.

Ad primũ Ergo dom̃, q9 cũ ꝺr q9 intellectꝰ agens est sua actio: est ꝑdicatio non p essentiã: sz p cõcomitãtiã: q: cũ sit i actu et9 substãtia statim q̃tũ ẽ in se 9comitat ipam actio. Dõ nõ ẽ de intellectu possibiliᶜ q̃ nõ hz actiões nisi postq̃ fuerit factꝰ in actu. ¶ Ad 2m dom̃ q9 vita nõ hoc mõ se hz ad viuere sicut eẽntia ad eẽ: sz sicut cursus ad currereᵉ: quoꝝ vnũ significat actũ i abstracto: aliud in cõcreto. Unde nõ seqtur si viuere sit esse: q9 vita sit essentia. Quãuis etiã q̃nq; vita ꝓ ẽt sentia ponat: pz q9 Aug. dicit in li. de tri. q9 memoria z intelligẽtia z volũtas sunt vna eẽntia vna vita. Sz sic nõ accipit a philosopho cũ dicit q9 actio itellectꝰ ẽ vita. ¶ Ad tertiũ dicendum q9 actio que transit in aliã

b ẽ esse rei ꝓs̃. Sz arbi 392

troꝝ dr̃ias essentiales actꝰ intelligẽdi: sumi in ordine ad talia obiecta: ita q9 nõ sũt ab- 112
solubiles a tali ordi- 164
ne. Et b rõnabilr dici- c
ꝑt: q̃m nec ipm intelligere absolui põt ab ordine ad oẽm suum fofale. Q̃m sq̃ quicraf ẽd est itelligere nõ posterit rñderi: nisi q9 est opõ circa vez: vel aliq̃d site. Didicimꝰ aũt q9 per se dr̃ie alicuius superious accipiende sunt ille. que diuersificãtid ex q̃ illõ supius fofalr cõstat. Dr̃ie em̃ aialis sunt q̃ diuersificãt illud ẽtũ sensitiuũ. Et sic q: intellectio constat ex re nõ absolubili a tali obo. q̃ns est. q9 p se dr̃ie illiꝰ erũt res essentialiter rescipientes diuersas per se rões talis obiecti. Et sic intellectio erit vt genus diuersificabile per se rões talis obiecti. Et sic intellectio erit vt genus q̃ idẽ esset dr̃ia pluriũ: q̃m ẽtuis vna res sit oẽm actus intelligendi z volendi. Alia tñ rõne fofali obiicitur vtrique. Actus q̃dẽ intelligendi vt spẽs verificabilis est vt spẽs boni. Uñ nõ est idẽ oẽm fofale vtrius q̃: hoc de primo.

¶ Quo ad 2m dicendũ est: q9 ẽtuis intelligere angeli precise sumptum ab ẽtrahendo ab extrinseco claudat in se intrinsece duo scz z q9 sit intelligere: z q9 sit tale: puta ꝓportionatũ intelligibili in seipso hñti aliquid potẽtia litatis. Claudit tñ vltra hic ꝑfectiõis modũ: q̃m ẽm vtrãq; rõnem aliquid ꝑfectiõis ponit. Et q̃m subtia sic accipienda sunt: vt cõsona sint ꝓdictis: et ad ꝓpositũ: z ad esse subam est ꝑdicatũ ad ꝑfectionẽ spectãs. Jdeo ẽ summe intelligere angeli: nõ inq̃tũ intelligere absolute: q: intelligere absolute abstrahit a suba z accñe. Et sic nullum intelligere inq̃tũ intelligere subsistit. Nec sumit in ꝛ tũ tale: q: vt obiciendo deducẽtũ est nõ concluderet intẽtum Sed sumit inq̃tũ intelligere hñs tm̃ ꝑfectionis simplr. Dico autem simplr, vt distinguit a seipso vt hz aliq̃d imperfectionis admixtũ. Et sic intelligere angeli sumit medio mõ inter intelligere absolute z intelligere tale. Jta q9 cũ assumit si intelligere angeli eẽt suba. ly intelligere angeli supponit proipso actu intelligẽdi z mõ fue perfectionis simplr. Et est sensus si intelligere angeli eẽt tãte ꝑfectiõis q̃ est ẽba hoc ꝛc. Et sic saluatur sermo fofalis z p se. Fofalis q̃dẽ: q̃m de intelligere angelico ẽtũ ad id q̃ conuenit sibi ex ꝓprie suo nomine. Per se aũt: q̃m esse ꝑfectũ nõ est ꝑdicatũ accidẽtale: aut trahẽs rẽ extra rõnẽ suã: sed cuiqz rei infra latitudinem formalẽ cõuenit. vt in. q. 4. plenius dcm̃ est. ¶ Quo ad tertiũ: dom̃ est. q9 vt obiciendo tactũ fuit: ex duobus tm̃ capitibus: videri posset processus ẽtie infufficiẽs. f. aut q: indifferẽtium relinquit an intelligere angeli inq̃tũ tale sit ẽba Aut q: ꝑtermissa est distinctio de subsistere fofalr z idẽtice. Sz q9 neutrum hoz obtiet declarat. Et de ꝓmo q̃dẽ facile ꝓz. Tũ q: ex eõ eẽ ẽbam sit predicatum dicẽs ꝑfectionẽ simplr si intelligere angeli ẽm totum id q̃ dicit perfectionẽ simplr nõ est suba: a fortiori minus erit suba id in quo hz aliq̃d imperfectionis admixtũ. Cõstat aũt q9 inq̃tũ tale aliq̃d imperfectionis cõtinet. Tũ ẽt q: intelligere angeli inq̃tũ tale est subm extraneum respectu ꝓdicati dicẽtis ꝑfectionẽ simplr: quale est ẽba. Et ideo mirũ nõ est si in doctrina ex ꝓpr̃ijs obmissum fuit. Nec obstat q9 ꝑdicatũ sit nõ ẽba absolute: sed suba angeli. Q̃ si intelligere est ẽba angeli, sequit ergo q9 sit ẽba. q̃ ẽ ꝑdicatũ dicẽs ꝑfectionẽ simplr. Q̃ ẽt ꝓncipaliꝛ intendit in hac q̃one. si ẽm ẽba est ꝓcludubio in sua. i. intelligẽtis ẽba est. Q̃ aũt ẽm nõ obstet sic declarat. Subsistere seu ẽba z eẽ. possum̃ imaginari cõuenire alicui i dñi fofali q̃ru plr. Primo mõ vt superi9 suo inferiori quẽadmodũ cõuenit enti. Tertiomõ q̃si modus intrinsecꝰ: sic dicim9 q9 sapiẽtia infinita subsistit. Quartomõ identice: sic dicimus q9 relones in diuinis sunt ẽbe. Et si volumus recte considerare pumus modus oino erat extra ꝓpositum. Q̃m de se ꝓz q9 intelligere nõ est inferius ad ẽbam. Et silr scdus modꝰ extraneꝰ erat: q: ẽba non est inferius ad intelligere. Constat enim q9 neq; dr̃ie ẽbe sunt dr̃ie actus intelligendi: neq; ecõuerso. dr̃ie actus intelligẽdi sunt dr̃ie ẽbe. Uñ duo tm̃ modi relinq̃bant. Uterq; autem modꝰ si p se attribui crederet ipsi intelligere angeli sufficienter excludit ex hac rõne. Q̃m ad maximã ꝑfectionẽ ipsius intelligere spectaret quod libet hoz. Si nãq; intelligere angeli p se cõuenit subsistere, quasi modus essendi eius: aut idẽtitas cũ subsistantiatare ex ꝓfectione sua simplr hoc hz q̃m vtrũq; hoz ponit ꝑfectionem simplr. Excludere aũt qcũq; eoꝝ per accñs opus nõ fuit. Tum q: esse ẽbam vel accñs nulli rei cõuenit p accñs fz semp tum cõdõnes eẽntiales rei. Tũ q: hoc solo mõ posset dici q9 intelligere subsistit per accñs: q: identitas cũ ẽba nõ conuenit sibi ex parte sui: sed ex parte subsistantie. Sed hoc extraneũ erat a ꝓposito. q: ẽba angeli tam declaratum est: q: ẽ res finite perfectionis. Et nõ est actus purus. Ac per hoc non habet in se. vnde vẽdicet sibi identitatẽ cũ omni eo q̃ sibi cõuenit. Propter has q̃m conditiones subsistantia dei ẽ q̃dã hz. Et ꝓ hoc iam pz rñsio ad obiecta. Et in hoc cõsistit vis. S. T. Quãuis em̃ sit rõ ducẽs ad impoꝛe. Medium tm̃ fuit quo firmat est cã conclusionis. Fundat em̃ sup ẽtitate perfectionis ipsius intelligere angeli. Et intendit quod si tante perfectionis ẽ, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sibi vt̃ acidet subsiãialitate: nõ cõpatiet secũ multitudine: sed erit vnum nũ. Et pbat̃ sequẽs. q. si subsisteret in sua abstractione, oino sũt abstractũ subsistẽs vnũ nũ est. vñ manifeste ptz ex dictis. q. nihil obstat distinctio de subsistere idẽtice z formali. Necde intelligere itali. Et q̃ cathegorica illa si accipitur. Intelligere ex sua perfectione subsistens non est nisi vnum.

¶ Ad pmã aũt dubitationẽ dr. q. ꝓna illa intendit de subsistere in se seu abstracte. Et q̃ cathegorica eius non est ista, ẽba est subsistẽs in se preciſe: sed ista suba angeli puta Gabrielis est subsistẽs in seipsa: qm̃ ꝑdicatũ affinis est totũ hoc. s. suba angeli: vt ptz in ista. Sed hoc non saltat̃ pñam qz ꝑm hoc nõ sequit̃: ergo intelligere angeli esset subsistens in seipso intelligere ꝺz in seipsa suba angeli. Cum tñ cõstet q̃ primũ opz tenere: z nõ secundũ tñ: vt ex dictis ꝑz. Qõ aũt sophistica amphibologie hic cõmitatur: exẽplo dicẽtis: videtur quod homo sit animal: quia homo est animal: ergo animal est homo. Albedine. n. subsistente color esset res subsistens in seipsa: quia esset albedo que in seipsa subsisteret: nõ tñ color esset subsistẽs: sed in albedine ẽstus. Et sic̃ suba commune predicatũ deo z creaturis: est substãtia gabrielis que in seipsa subsistit.

27 4. ẽc. 11 cor. 1. si. Et po. q. 10. ar. 1. quinto.

Non tñ sequit̃, ergo est in seipsa abstracte subsistẽs. Et si dicatur q̃ iste instãtie nõ hñt locũ in ꝓposito: qz cõstat ꝺicto, q̃ intelligere z suba nõ possunt se hñe sicut superi z inferi: qz neutri dicterẽtie alteri esse pht̃ se. Facile ꝺ retũdit obsticẽdo, q̃ ẽtuis ꝺ cõstet nõ tñ constat quin intelligere z suba immãlis se habeant sicut ens z bonũ: quoz p se dñe ẽtuis sint alie formaliter: identice tñ coincidũt. Et sic quẽadmodũ nõ valet: bonitas est idẽ qõ suba angeli q̃ subsistit in seipsa. q̃ est subsistens in seipsa: ita nec de intelligere. Aliter ergo dõm est ꝺnorando quomodo hi duo modi subsistẽndi se habeant adinuicem: z in ordine ad ẽbam. Subsistere igitur in alio: vt aial in hoie: z subsistere in seipso: vt hõ si subsisteret se paratus: se hñt vt imperfectũ z perfectũ in eodẽ ghe. perfectius nãq; longe est in seipso subsistere, q̃z ab alio subsistentiã mẽdicare: vt de se pz: z vt prius z posterius: qz id qõ est per se in q̃lz ghe: prius est eo qõ est p alium: vt ptz. 2. phy. tex. 66. Comparant aũt hec ad ẽbam ꝺ pacto: q̃ esse ẽbam sequit̃ subsistere: siue in se: siue in alio: nisi imperfectio puta qz est pars t̃dẽ, magis q̃z suba ꝓhibeat. Esse aũt suba pfectibile formaliter: vel ẽbibile individualiter sequitur subsistere in alio. Esse ꝺ ẽbam sic cõpleta: vt excludat ẽbẽs oẽ tam formale q̃z male: sequit̃ subsistere in seipso. hoc aũt stãtibus ꝺr: q quem admodũ in ẽtie duo continent, alterum explicite. s. ii intelligere angeli esset suba: z alterũ implicite. s. ii intelligere angeli est tante pfectiõis q̃ vẽdicet si bi esse ẽbam. Ita in q̃ntte duo intelligẽda sunt alterũ explicite. s. q̃ esset subsistens accipiendo ly subsistẽs cõiter alterũ implicite. s. ergo in seipso subsisteret: z sicut explicitũ sequit̃ ex explicito: ita implicitũ ex implicito. Et q̃ in aũte illud cõtineat ex dictis ꝑz. Et ex eo qz p se notũ est: q̃ iste due pfectiones simplr̃, ꝑm se ꝺsparate sunt. Nec hñt ex ꝑpijs rõnibus: nec ex eo q̃ sunt pfectiones simplr̃ vñ iungant: sed si iungunt ex magnitudine perfectionis alterius vl̃ vtriusq; ꝓuenit. Qõ aũt ex implicito ẽ seq̃t illd: ex duob̃ patet primo qz si intelligere ponit tãte pfectionis q̃ vendicet sibi pfectissimam nãm: ẽtis est nã suba: ꝑhs est q̃ vẽdicet ẽq sibi pfectissimũ modum illi nãe qualis est subsistere in seipso. ſcdo qz cum intelligere pfectio simplr̃ sit: ac p hoc independens a mã ꝺm rõnẽ: z ꝺm esse: si cũ tãta pfectione infra ꝓpriã rõnẽ ponit in rerũ nã vt vendicet sibi idẽtitatẽ: cui tã pfectissima nã z extranea ab ipso ꝺm se, a fortiori supponitur esse tante perfectionis q̃ excludat a se determinabilitatẽ formaliter z mãliter: qm̃ vtraq; imperfectione importat. Ac p hoc q̃ sit de ordine rerũ nõ mẽdicantiũ esse ab alio ẽbente. Et in talibus manifeste ꝑz ꝑna: qz si est subsistãtia non potest esse nisi substantia sic perfecta q̃ nõ expectet esse a ẽbente: ꝺsir ep̃z q̃ subsistat in seipso. Accipiẽdo igitur ẽbam tam ꝺm id quod explicite q̃z id quod implicite continetur Qm̃ predicatum ẽtis: non est simplex sed duo continet. s. subsistere in seipso. Predicatum quoq; antecedentis compositum oportet esse. Et sic cathegorica eius erit quasi de copulato subiecto z predicato: z erit ista. Substantia tanta perfectione est rõ subsistẽdi in seipso.

¶ Ad quintũ dubiũ dr. q̃ subsistere accipit ꝺpliꝝ vno modo vt sonat tm̃ affirmationẽ essendi in rerũ nã: z negationẽ sustẽtationis in alio q̃ocũq; Alio modo subsistere importat quẽdã naturalem entis modũ: cui naturaliter annexe sunt talis negatio z talis affirmatio. In proposito non est sermo de subsistere primo mõ: sed ſcdo. Qm̃ de subsistẽtia nãli ipsius intelligere: loqmur: q̃ suba litas est: z pfectionẽ simplr̃ ponit: z nõ nisi ex pfectione summa ipsius intelligere sibi cõuenit. Vñ ad obiectionem in oppositum ꝺr. Quod si intelligere nãliter subsisteret: esset tãte pfectionis q̃z pot̃ hñe act̃ intelligẽdi qm̃ nulla limitatiõe ꝓprie latitudinis modificaret quẽadmodum humanitas subsistes apud platonẽ totã hois pfectionẽ sibi vẽdicat. Et. ꝑhr cum intelligere sit pfectio simplr̃: ac p ẽ nata sit esse infinite perfectionis simplr̃ oportet̃ q̃ intelligere subsistẽs sit infinitũ. Ac p ẽ identificatũ sibi oẽm aliam pfectionẽ simplr̃. Et sic est ꝺ ipse. Vñ falsum est q̃ si intelligere subsistit q̃ sit ꝑ se purũ intelligẽ, q̃ ñ est velle imo est z velle: z voluntas, z deitas etc.

¶ Ad cõfirmationẽ ꝺ ꝺr. q̃ cõuocat de subsistẽ primo mõ pfectionẽ nõ angeat intrinsecã: vendicare tñ sibi subsistentiam magnã pfectionem ponit: z in perfectionibus simplr̃ arguit pfectionẽ infinitã. Qõ etiã ex eo ꝑz q̃ intelligere ex ꝑpijs rõne nõ sit ꝺ gñe subẽ a tãte pfectionis ẽ: vt ex eadem pfectione simplr̃ q̃ est esse subsistãtia sibi vendicat. ꝑ rõ est: vt ex eadem pfectione sua oẽm aliã pfectionem simplr̃ sibi identificet. q̃ em est maior ratio de ista q̃z alia: et sic intelligere est actus puꝝ etc. Et hic distinctio de subsistere cum hac cõfirmatione vltima est nouãda: qm̃ ex illa scotist̃ ex ista vero Auerroiste retundatur. ¶ Tertia rõ est ista. Si intelligere angeli esset suba: non possent esse grad̃ in mẽtibus tenẽbus reẽ nõ esse idẽ fundamẽto acceptat̃. Nec vt conſonũ doctrine. S. T. qm̃ sicut bonũ distinguitur fo q̃ ab ente: ita species boni z dñe per se boni a ꝑbus z differẽtijs entis distinguuntur formaliter: z ita sunt idẽ realr̃. Si ẽ, ꝑpõ hic falsa dicat: z super ſcba ꝓpone fundetur processus iste redit rursus ambiguitas similis: z forte maior. Tũ q̃: secunda, ꝑpõ non differt a puma nisi penes vnum. Qm̃ in puma alietas ẽtis specificarũ ꝺriarũ enũciat causa distinõis realis. In ſcda vero alietas et pluralitas: q̃. s. ex vna pte est vna ꝺria cõstituẽs. Et alia vero pte sunt plures dñe specifice. sic enim se hñt esse hũanũ z intelligere. Difficile aũt valet: de vñ vnde ereat plitas ꝺriarũ aliarũ q̃ faciat distinõem realẽ a re vnius alius differẽte: si vnitas alius dñe ad hoc non sufficit. Qm̃ pluralitas ista nihil aliud operat̃ nisi q̃ id cui cõuenit se, hẽ at, vt natura generica: quẽadmodũ vnitas dñe facit q̃ res cui conuenit se habet vt nã specifica. Nec apparet rõ quare res vnius spẽi non possit esse idẽ cũ re nãe generice alterius ordinis si pot̃ esse idẽ cũ re nãe specifice alterius ordinis. Tum qz nec propõ pot̃ acceptari a thomistis: qm̃ albedo est vnius certe spẽi: relo, aũt qua potnĩk idẽtificata illi ad multas indifferes est spẽs: qm̃ diuiditur in relationem similitudinis z dissimilitudinis etc. Et confirmatur: q̃ cuicũq; nõ repugnat pluralitas differentiarũ specificarum: illi nec repugnant magis tres quam quatuor aut decẽ dñe. Et ꝑpea si vna res esse pot̃: z tñ esse i duab̃ spẽbus nõ minus vna res esse poterit z esse in oibus spẽbus vnius generis. ¶ Ad hoc dubium dicit q̃ ꝑcessus. S. Tho. directe sup ſcba propõne fundatur. ab q̃ prime tñ negatiõe. Ita q̃ primũ fundamẽtũ est hec ꝓpõ. Determinatũ essentialr̃ ẽm esse specificũ non est res determinabilis essentialiter per plura esse specifica. Que ꝓpõ vt esse p se nota: alioqn vnamet res esset essentia cõpleta fo ali vltimo cõplemẽto formali. Et nõ esset cõpleta vltimo cõplemẽto formali qõ implicat ꝺictoria sil. Et licet non referat an res ponat determinabilis q̃ vnũ esse specificũ: aut per plã: quemadmodum nã genera q̃ plura specificaf. Sequunt tñ plura impossibilia tã ex secũdo q̃z ex primo. Qm̃ si ponit q̃ res specifica vnius ordinis est identice res specifica alterius ordinis. Non sequit̃ nisi hoc q̃ terminatũ essentialiter vltima determinatiõe fo ali est determinabile essentialiter alia determinatione formali: z sic esset determinatũ vltiate z non determinatũ vltiate. Si vero ponitur q̃ res specifica vnius ordinis est identice res generica alterius ordinis. Preter dictum inconueniens sequunt duo alia. s. q̃ determinatum formaliter vltima determinatione esset nã formabilis essentialiter multis differẽtijs. Et q̃ essent due nãe oppolite. q̃z esset idẽ cũ duab̃ differẽtijs extremis diuidentib̃ rẽ illã genericã. Sicut si ſuperficies esset nã color is, ſegretur q̃ vna z eadẽ ſuperficies esset albedo z nigredo. Quia ois ſuperficies eẽt identice color: ac per hoc superficies esset non solum talis color puta albedo: sed esset identice ois color: quod implicat contradictionem. Sicut si quis poneret colorem significare vnum numero: z tamen esse genus. Et hoc patere potest, q̃ ẽtuis ambe ꝓpositiones vere foute sint: ad propositum tamen non spectant de necessitate. Nisi ille que de identitate z distinctione inter rem specificã z rem genericam alterius ordinis loquuntur: que habẽt maiorem euidentiam. ¶ Unde ad obiectiones mihi dicendum nisi q̃ sermo pretensus limitandus est duabus vel tribus conditionibus. Prima est q̃ hic loquimur de ꝺſis realibus. i. addentibus aliquam rationem realem. Et per hoc excluduntur obiectiones de bono z sibi similes: qm̃ non addunt rem realẽ: sed relonẽ rõnis tm̃. Scõa est q̃ loquimur de idẽtitate per se: qm̃ per accẽs excludit ab arte. Et q̃ hoc excludunt imaginationes eoꝝ, q̃ dicunt in acre fingẽtes aliqua esse eadẽ realr̃: z eandẽ rẽ esse essentialr̃ determinatã vltima ꝺria, z determinabilẽ alia vltima ꝺria alterius ordis. Quidẽ nõ est intelligibile. Per accẽs aũt ꝺato q̃ ſi iplicaret ꝺictionẽ: nulla tñ rõne tale p accẽs ponit̃ vt: qm̃ nã ẽtium pole est hoꝝet per accẽs et ad per se semp tr̃dit. Tertia cõdõ est ab illis oppoſitis. Au. dicit. 12. cõfeſ. q̃ deꝰ fecit angelicã nãz ꝓpe se: mãz aũt ꝑmã ꝓpe nihil. Et q̃ vt q̃ agel̃ sit simplicior q̃z mã ꝑ a: vtpote ꝺ ꝑpicuor. Sz mã ꝑ a ẽ sua potẽtia. Ergo mlto magis angel̃ ẽ sua potẽtia itellectiua.

Sed Cõtra est qõ Diony. dicit. 2. ca. angelice hierar. q̃ angeli diuiduntur in substãtiã ꝓtutẽ et operationẽ. Ergo aliũ ẽ in eis suba: z aliũ ꝓt̃: z aliũ opatio.

Rñdeo Dõm, q̃ nec in angelo nec in aliq̃ creatura ꝓt̃ vl̃ potẽtia opatiua ẽ idẽ qõ sua eẽntia. Qõ sic ꝑz. Cũ em potẽtia dicat adactũ: oz q̃z diuersitatẽ actuũ sit diuersitas potẽtiaꝝ. Propt qõ ꝺr. q̃ ꝓpr̃ act̃ rñdet ꝓprie potẽtie. In aũt creato, eẽntia differt a suo esse: z cõparat ad tm̃ sicut potẽtia ad actũ: vt ex supra dictis ꝑz. Act̃ aũt ad quẽ cõparat̃ potẽtia operatiua est operatio. In angelo aũt nõ est idẽ intelligere z eẽ: nec aliq̃ alia operatio aut in ipso aut in quocũq; alio creato ẽ idẽ qõ ei esse. Unde essentia angeli nõ est eius potẽtia intellectiua: nec alicui creati essentia est eius operatio aut potentia.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ angel̃ ꝺcitur intellect̃ z mẽs: qz tota eius cognitio est intellectualis. Cognitio aũt intellectualis est duplex. Quedã enim est intellectualis ex parte obiecti: que scilicet non cognoscit nisi obiecta intellectualia: sicut substantia angeli. ¶ In corpore vnica est cõclusio responsiua negatiue: z est vñs: nã de angelo q̃z de quacũq; creatura. s. nulla virtus operatiua cuiuscũq; creature est eius suba. Et ꝑbatur sic. Nulli creature esse est sua operatio: ergo nulli⁹ creature suba est sua potẽtia operatiua. Ahis ꝓz ex ꝑcedente articulo: ꝑna vero deducitur: qz ſm diuersitatẽ actuum opz esse diuersitatem potentiarum ꝓpriarũ. qz vnusquisq; act̃ ꝓprius rñdet propriæ potentie: sed operatio z esse sunt act̃ diuersi quoꝝ ꝓprie potentie sunt suba z vis operatiua: ergo suba z potentia operatiua sunt diuerse. ¶ Circa rationem ꝑdictam: ex multis capitibus occurrit dubiũ. Et primo in illa propõne, diuersitas actuũ exigit diuersitatem potentiarum. Aut em est ſermo de diuersitate absolute, aut tali. Si absolute nil concludit. Quia ꝺſtõ in principiatis non infert ꝺſtinctionem in principijs: nisi forte ꝺſtionem formalem potentiarũ. que non sufficit propoſito. Si de tali: aut de formali: z sic etiam non infert ꝓpoſitũ. Aut de reali: z sic est falſa manifeſte: quia cum diuersitate realium actuum stat vnitas potentia: vt ꝑz in potentiis vſiua: z alijs: imo cũ cõtrarietate reali actuum: vt patet. 2. celi. cõmen. 18. Rursus: aut est ſermo de omni actu: aut de tali. Si de omni: manifeſte ſequit̃ ꝓcessus in infinitũ: qm̃ ipsa potentia opatiua actus q̃dam est apud te: cum accẽs ponatur: z ſubiectiue in ala. Et sic ſi vnusquisq; act̃ exigit ꝓpriam potẽtiam ꝑrit alia potentia prior: z cũ illa quoq; esset actus q̃dã ꝓxigeret aliã prioꝛ: z sic in infinitum. Si vero de actu tali: nõ facile erit assignare qualis sit. Si enim ꝺcitur: q̃ est sermo de actibus vltimatis: de ꝓpehenditur q̃ hic est fuga quedã. Et eo: qz sic actus vltimatus ꝓprietatẽ hz exigẽdi potentiã ꝓpriã. Sed est falſum: qm̃ vt patet in. 12. meta. z. 2. de ala. z tertio phy. q̃z actus qui per se fit: fit in propria potẽtia. Constat aũt q̃ nõ ois actus q̃ est p se terminis actionis alius est actus vltimatus: qm̃ ois forma accidtalis absoluta ad aliquam operationem ordinat. Si vero ꝺr. q̃ est ſermo de actu tali. i. de actu per se exẽpctato ab eo cuius est actus: deprehenditur falſum hoc esse: ex ꝺcõ. S. Thomas: subſumentis sub iſtis propõnibus: q̃ esse est talis actus respectu essentie. Constat em̃ q̃ essentia nõ expectat esse. Nec aliqõ mediat fieri ad conſq̃ gendum talem actum tali potentie: sed eadem gñatione generantur et corrũpuntur. Est z tertia rõ ꝺbitandi: ex propõnibus sumptis scilicet essentia est propria potẽtia respectu esse: z potentia operatiua respectu operari. Si em̃ he, ꝓnes vere sunt cum antecẽtie: manifeste sequitur q̃ quemadmodum operari z esse ꝺstinguuntur semp formali⁹ z realiter. Ita et sem per omnis essentia ꝺstinguet realiter ab omni operatiua potẽtia. q̃z implicat contradictionẽ. Tum q: nulla essentia alicuius forme accidentalis esset potentia operatiua. Et sic calor: non esset potentia calefactiua. Tum quia nulla potentia operatiua haberet esse: quia non esset essentia.

¶ Circa conclusionem ipsam: multe sunt ꝺbitationes z obiectiones: cum ponit: q̃ nulla substantia creata est immediatum ꝓncipium alicuius operationis. Quoniã aũt vl̃ intelligit de ꝓncipio tam actiuo q̃z passiuo. Aut de actiuo tantum. Si de vtroq; sequit̃ q̃ substantia nullius transmutationis ſubiectum proximum esse pot̃. hoc aũtem est inconueniens. Tum quia oppositum apparet in materia prima. Tum q: hoc salnari non potest: nisi ponendo in omni substantia quedam accidentia potentialia congenita ipsi substantie: quibus mediantibus esset transmutabilis diuersis transmu

minari seu esse in aliqua ſpẽ ꝺtingit ꝺpliꝝ. vnomõ p accẽs. Aliomodo per se hic non est ſermo de ſpecificatione extrinseca: qz ratio nihil ꝑderet: vt patet ꝺcurrẽti facillime. Sed de ſpecificatiõe intrinseca z essentiali. Ita quod intrẽdit: q̃ q̃ esse hũanũ est essentialr̃ determinatũ ad ſpeciem hois. Intelligere vero hũanũ nõ est essentialr̃ in ſpẽ hois: sed essentialr̃ pot̃ ſpecificari ab oib̃ ꝑbus entis seu veri, ac p hoc est indeterminatũ simplr̃: ideo non sunt idẽ, z simile est in alijs. Et ex hoc ptz q̃ conſonanter. S. T. ꝺcit̃ in ꝑcedẽti articulo assimilauit̃ intelligere esse ſpẽm atomã. Si enim esset ꝑfectio indiuiſibilis formaliter ĩa eẽt determinatũ ad certã ſpẽm essentialr̃: cuius oppoſitio fundatur hec rõ.

a 112

¶ Circa fundamentũ huius rõnis dubiũ ẽ: q̃ ꝺpliꝝ credi pot̃. s. vel hoc. Quocũcũque sunt diuerse essentialiter diuerse ſpecifice illa diuerse sunt res. Uel hoc. Ea quoꝝ alterũ est certe ſpeciei: alterum vero ad ꝑtes ſpecies eẽntialiter determinari potest: sunt diuerse res. Et si q̃dem ꝓma, ꝓpõ fundamẽtũ huius rõnis est: cõcedere opz oẽm diſõnẽ ſofalẽ z ſpecificam eẽ realẽ: q̃ nec a thomistis tenẽbus rẽdonẽ esse idẽ fundamẽto acceptat̃. Nec, vt conſonũ doctrine. S. T. qm̃ sicut bonũ distinguitur fo q̃ ab ente: ita species boni z dñe per se boni a ꝑbus z differẽtijs entis distinguuntur formaliter: z ita sunt idẽ realr̃. Si ẽ, ꝑpõ hic falsa dicat: z super ſcba ꝓpone fundetur ꝓcessus iste redit rursus ambiguitas similis: z forte maior. Tũ q̃: secunda, ꝑpõ non differt a ꝓma nisi penes vnum. Qm̃ in ꝓma alietas ẽtis specificarũ ꝺriarũ enũciat causa ꝺstionis realis. In ſcda vero alietas et pluralitas: q̃. s. ex vna pte est vna ꝺria cõstituẽs. Et alia vero pte sunt plures dñe specifice. sic enim se hñt esse hũanũ z intelligere. Difficile aũt valet: de vñ vnde ereat plitas ꝺriarũ aliarũ q̃ faciat ꝺstionem realẽ a re vnius alius differẽte: si vnitas alius dñe ad hoc non sufficit. Qm̃ pluralitas ista nihil aliud operat̃ nisi q̃ id cui cõuenit se, hẽ at, vt natura generica: quẽadmodũ vnitas dñe facit q̃ res cui conuenit se habet vt nã ſpecifica. Nec apparet rõ quare res vnius ſpẽi non possit esse idẽ cũ re nãe generice alterius ordinis si pot̃ esse idẽ cũ re nãe specifice alterius ordinis. Tum qz nec propõ pot̃ acceptari a thomistis: qm̃ albedo est vnius certe ſpẽi: relo, aũt qua ponik idẽtificata illi ad multas indifferes est ſpẽs: qm̃ diuiditur in relationem similitudinis z dissimilitudinis etc. Et confirmatur: q̃ cuicũq; nõ repugnat pluralitas differentiarũ ſpecificarum: illi nec repugnant magis tres quam quatuor aut decẽ dñe. Et ꝓpea si vna res esse pot̃: z tñ esse i duab̃ ſpẽbus nõ minus vna res esse poterit z esse in oibus ſpẽbus vnius generis. ¶ Ad hoc dubium dicit q̃ ꝓcessus. S. Tho. directe sup ſcba propõne fundatur. ab q̃ prime tñ negatiõe. Ita q̃ primũ fundamẽtũ est hec ꝓpõ. Determinatũ essentialr̃ ẽm esse ſpecificũ non est res determinabilis essentialiter per plura esse ſpecifica. Que ꝓpõ vt esse p se nota: alioqn vnamet res esset eſſentia cõpleta fo ali vltimo cõplemẽto formali. Et nõ esset cõpleta vltimo cõplemẽto formali qõ implicat ꝺictoria sil. Et licet non referat an res ponat determinabilis q̃ vnũ esse ſpecificũ: aut per plã: quemadmodum nã genera q̃ plura ſpecificaf. Sequunt tñ plura impossibilia tã ex ſecũdo q̃z ex primo. Qm̃ ſi ponit q̃ res ſpecifica vnius ordinis est identice res ſpecifica alterius ordinis. Non sequit̃ nisi hoc q̃ terminatũ essentialiter vltima determinatiõe fo ali est determinabile essentialiter alia determinatione formali: z sic esset determinatũ vltiate z non determinatũ vltiate. Si vero ponitur q̃ res ſpecifica vnius ordinis est identice res generica alterius ordinis. Preter dictum inconueniens sequunt duo alia. s. q̃ determinatum formaliter vltima determinatione esset nã formabilis essentialiter multis differẽtijs. Et q̃ essent due nãe oppolite. q̃z esset idẽ cũ duab̃ differẽtijs extremis diuidentib̃ rẽ illã genericã. Sicut si ſuperficies esset nã color is, ſegretur q̃ vna z eadẽ ſuperficies esset albedo z nigredo. Quia ois ſuperficies eẽt identice color: ac per hoc superficies esset non solum talis color puta albedo: sed esset identice ois color: quod implicat contradictionem. Sicut si quis poneret colorem significare vnum numero: z tamen esse genus. Et hoc patere potest, q̃ ẽtuis ambe ꝓpositiones vere foute sint: ad propositum tamen non spectant de necessitate. Nisi ille que de identitate z distinctione inter rem ſpecificã z rem genericam alterius ordinis loquuntur: que habẽt maiorem euidentiam. ¶ Unde ad obiectiones mihi dicendum nisi q̃ ſermo pretensus limitandus est duabus vel tribus conditionibus. Prima est q̃ hic loquimur de ꝺſis realibus. i. addentibus aliquam rationem realem. Et per hoc excluduntur obiectiones de bono z sibi ſimiles: qm̃ non addunt rem realẽ: sed relonẽ rõnis tm̃. Scõa est q̃ loquimur de idẽtitate per se: qm̃ per accẽs excludit ab arte. Et q̃ hoc excludunt imaginationes eoꝝ, q̃ dicunt in acre fingẽtes aliqua esse eadẽ realr̃: z eandẽ rẽ esse essentialr̃ determinatã vltima ꝺria, z determinabilẽ alia vltima ꝺria alterius ordis. Quidẽ nõ est intelligibile. Per accẽs aũt ꝺato q̃ ſi iplicaret ꝺictionẽ: nulla tñ rõne tale p accẽs ponit̃ vt: qm̃ nã ẽtium pole est hoꝝet per accẽs et ad per se semp tr̃dit. Tertia cõdõ est ab illis oppoſitis. Au. dicit. 12. cõfeſ. q̃ deꝰ fecit angelicã nãz ꝓpe se: mãz aũt ꝑmã ꝓpe nihil. Et q̃ vt q̃ agel̃ sit simplicior q̃z mã ꝑ a: vtpote ꝺ ꝑpicuor. Sz mã ꝑ a ẽ sua potẽtia. Ergo mlto magis angel̃ ẽ sua potẽtia itellectiua.

Sed Cõtra est qõ Diony. dicit. 2. ca. angelice hierar. q̃ angeli diuiduntur in substãtiã ꝓtutẽ et operationẽ. Ergo aliũ ẽ in eis suba: z aliũ ꝓt̃: z aliũ opatio.

Rñdeo Dõm, q̃ nec in angelo nec in aliq̃ creatura ꝓt̃ vl̃ potẽtia opatiua ẽ idẽ qõ sua eẽntia. Qõ sic ꝑz. Cũ em potẽtia dicat adactũ: oz q̃z diuersitatẽ actuũ sit diuersitas potẽtiaꝝ. Propt qõ ꝺr. q̃ ꝓpr̃ act̃ rñdet ꝓprie potẽtie. In aũt creato, eẽntia differt a suo esse: z cõparat ad tm̃ sicut potẽtia ad actũ: vt ex supra dictis ꝑz. Act̃ aũt ad quẽ cõparat̃ potẽtia operatiua est operatio. In angelo aũt nõ est idẽ intelligere z eẽ: nec aliq̃ alia operatio aut in ipso aut in quocũq; alio creato ẽ idẽ qõ ei esse. Unde essentia angeli nõ est eius potẽtia intellectiua: nec alicui creati essentia est eius operatio aut potentia.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ angel̃ ꝺcitur intellect̃ z mẽs: qz tota eius cognitio est intellectualis. Cognitio aũt intellectualis est duplex. Quedã enim est intellectualis ex parte obiecti: que scilicet non cognoscit nisi obiecta intellectualia: sicut substantia angeli. ¶ In corpore vnica est cõclusio responsiua negatiue: z est vñs: nã de angelo q̃z de quacũq; creatura. s. nulla virtus operatiua cuiuscũq; creature est eius suba. Et ꝑbatur sic. Nulli creature esse est sua operatio: ergo nulli⁹ creature suba est sua potẽtia operatiua. Ahis ꝓz ex ꝑcedente articulo: ꝑna vero deducitur: qz ſm diuersitatẽ actuum opz esse diuersitatem potentiarum ꝓpriarũ. qz vnusquisq; act̃ ꝓprius rñdet propriæ potentie: sed operatio z esse sunt act̃ diuersi quoꝝ ꝓprie potentie sunt suba z vis operatiua: ergo suba z potentia operatiua sunt diuerse. ¶ Circa rationem ꝑdictam: ex multis capitibus occurrit dubiũ. Et primo in illa propõne, diuersitas actuũ exigit diuersitatem potentiarum. Aut em est ſermo de diuersitate absolute, aut tali. Si absolute nil concludit. Quia ꝺſtõ in principiatis non infert ꝺſtinctionem in principijs: nisi forte ꝺſtionem formalem potentiarũ. que non sufficit propoſito. Si de tali: aut de formali: z sic etiam non infert ꝓpoſitũ. Aut de reali: z sic est falſa manifeſte: quia cum diuersitate realium actuum stat vnitas potentia: vt ꝑz in potentiis vſiua: z alijs: imo cũ cõtrarietate reali actuum: vt patet. 2. celi. cõmen. 18. Rursus: aut est ſermo de omni actu: aut de tali. Si de omni: manifeſte ſequit̃ ꝓcessus in infinitũ: qm̃ ipsa potentia opatiua actus q̃dam est apud te: cum accẽs ponatur: z ſubiectiue in ala. Et sic ſi vnusquisq; act̃ exigit ꝓpriam potẽtiam ꝑrit alia potentia prior: z cũ illa quoq; esset actus q̃dã ꝓxigeret aliã prioꝛ: z sic in infinitum. Si vero de actu tali: nõ facile erit assignare qualis sit. Si enim ꝺcitur: q̃ est ſermo de actibus vltimatis: de ꝓpehenditur q̃ hic est fuga quedã. Et eo: qz sic actus vltimatus ꝓprietatẽ hz exigẽdi potentiã ꝓpriã. Sed est falſum: qm̃ vt patet in. 12. meta. z. 2. de ala. z tertio phy. q̃z actus qui per se fit: fit in propria potẽtia. Constat aũt q̃ nõ ois actus q̃ est p se terminis actionis alius est actus vltimatus: qm̃ ois forma accidtalis absoluta ad aliquam operationem ordinat. Si vero ꝺr. q̃ est ſermo de actu tali. i. de actu per se exẽpctato ab eo cuius est actus: deprehenditur falſum hoc esse: ex ꝺcõ. S. Thomas: subſumentis sub iſtis propõnibus: q̃ esse est talis actus respectu essentie. Constat em̃ q̃ essentia nõ expectat esse. Nec aliq̃ mediat fieri ad conſq̃ gendum talem actum tali potentie: sed eadem gñatione generantur et corrũpuntur. Est z tertia rõ ꝺbitandi: ex propõnibus sumptis scilicet essentia est propria potẽtia respectu esse: z potentia operatiua respectu operari. Si em̃ he, ꝓnes vere sunt cum antecẽtie: manifeste sequitur q̃ quemadmodum operari z esse ꝺstinguuntur semp formali⁹ z realiter. Ita et sem per omnis essentia ꝺstinguet realiter ab omni operatiua potẽtia. q̃z implicat contradictionẽ. Tum q: nulla essentia alicuius forme accidentalis esset potentia operatiua. Et sic calor: non esset potentia calefactiua. Tum quia nulla potentia operatiua haberet esse: quia non esset essentia.

¶ Circa conclusionem ipsam: multe sunt ꝺbitationes z obiectiones: cum ponit: q̃ nulla substantia creata est immediatum ꝓncipium alicuius operationis. Quoniã aũt vl̃ intelligit de ꝓncipio tam actiuo q̃z passiuo. Aut de actiuo tantum. Si de vtroq; sequit̃ q̃ substantia nullius transmutationis ſubiectum proximum esse pot̃. hoc aũtem est inconueniens. Tum quia oppositum apparet in materia prima. Tum q: hoc salnari non potest: nisi ponendo in omni substantia quedam accidentia potentialia congenita ipsi substantie: quibus mediantibus esset transmutabilis diuersis transmu

Universidad de Deusto
Biblioteca

tationib⁹: ꝫ aūt est volūtarilꝫ irrōnabile. Q⁹: pluralitas non est ponenda sine necessitate. ℳā. n. facit ex pauciorib⁹ quantū pōt: vt pz. 1. phy. Si autem est sermo de principio actuo ism. Sequit ꝙ supponat ḣ oēs potētias partis sensitiue ꝛ intellectiue esse actuas. eo ꝙ sunt potēie opatiue. Et ꝛ in scō de aīa manifeste dr sensus esse potentias passuas : ꝛ silr intellm pokm in tertio eiusdē. Deinde ℨ b sunt obones Scoti in. 2. di. 16. ꝙ in. 4. dist. 12. Et primo arguit sic: ordināti ad finē ꝯtō immediatius ordinat ad illum: tāto nobilius ordinatur: suba creata nobilissimo mō ordinat ad finē ꝑ opationē attingēdū: ꝫ immediate opabit. Et cōfirmatur: q⁹ opari immediate conuenit forme ignobiliori. s. accidentali ꝛ fore nobiliou. s. deitati: ergo conuenit etiā forme medie. s. ſbali create. Et cōfirmat scō q⁹ alioqn ſba intellectualis esset beata ꝑ accīs: qō est inconueniēs. ꝑbat ꝓia: q⁹ esset sōm beatitudinis ꝙ receptiuū mediū: in quo reciperet bitudo si esset sepatū a ſba. Scō sic: ſbam op⁹ ꝓducta ſba: etiam tanqꝫ a ꝓncipio q agēs agit: ꝫ ſba est principium actiuum vt ꝓ⁹ nihil aliō est ꝫ potentia actiua. Et cōfirmat ꝫ q⁹ apud te forma in q genitū assimilatur generanti: est rō ꝛ principiū gñandi: ergo potētia gñatiua in q̄cunqꝫ ſba est ſba. Et si dicat cōcedendo. q⁹ ſba est principiū actiuū opōnis ꝛ gñationis nō primū sed ꝑmum vt dr in diffone nāe. Et ꝙ potentia noiat principiū ꝓximū. Cōtra hoc multipl⁹ obūcitur. Tū q: negari nō pōt: quin ſba sit immediatū principiū talis potētie opatiue: quā ponis esse accīs. Tum q: negari etiā non pōt: ḡn ſba sit immediatū ꝓncipiū ſbali ꝓductionis. Qm aūt ſbalis ꝓductio elicit immediate a forma ſbali: vel a forma accidētali. Si a ſbali ḣ intētū. si ab accītali aut ꝑtute ꝓpria: a ſba nō: vt de se pz. Aut ꝑtute ſbe q: est eius instrm: ꝛ hoc esse etiā falsum declarat q̄druplr. Primo q: instrumentū apud te nō mouet nisi motū a principali agēte: ergo aliqua est operatio ſbe q mouet accīs ad agendū: qō est principale intentum. Scō: q: cā ꝓncipalis ꝛ instrālis sunt ordinate essentialr sicut superior ꝛ inferior. Cōstat aūt ꝙ cā superior ꝓius nā attingit effectū ḡn inferior. Et si est nātis: ḡcquid vel ḡtū pōt: pu⁹ nāliter agit ḡn inferior. In illo ḡ ꝓot ꝓducta est ſba immediate a ſba. Et ꝓbr in scō signo nāe: in q terminat actio causę scōarie nō ꝓducit ſba nisi idē bis ꝓducat. Tertio: q: quo instrm nō se extendit illuc op⁹ principalis agētis actioné pingere. Sed actio accītis non attingit nude māe ꝑme essentiā: ḡ ḡnonem subalē q in ea sit ſba immediate elicit op⁹. Quarto: q: quū ⁹: accides eāre ſbam in ꝑtute ſbe: ly in ꝑtute: aut addit aliqd absolutū: aut respectiuū. Si absolutū: cum illud sit accīs: eadē qō erit. Si respectiuū: manifeste p⁹: ꝙ ex respectu superaddito: accidēs non potest facere ſbam: qm relo nō largitur virtutē actiuā: ꝛ etiā illa relo esset accidens. Tū q: non ꝑt negari: quin ſba in suo ordine sit immediatū ꝓncipium alicuius ꝓpie opōnis: vt ꝓ⁹ ex rōne cās supioris ꝓncipalis vt diximus. Et confirmat: q: ḡnis de⁹ apud ꝓhos nō causet nisi mediātibus causis ſcdis: tñ ipse est immediata cā ꝓpie operationis in suo ordine: ergo silr se habebūt suba creata ꝛ forma accītalis: dato ꝙ non causet nisi mediāte accidente. Tertio arguit ducendo ad impoſs: q: seqꝛetur ꝙ posset fieri ꝑ diuinā potentiā suba intellectualis sine intellectu: ꝛ econuerso: q: oē absolutū pōt ꝑ fieri sine alio absoluto distincto realr a se. Et si dicat: ꝙ hoc nō pōt fieri ꝑpter necessariā cōnexionē inter ea. ex hoc magis ḣ intentū ꝑpter duo. Primo: ḡn ista cōnexio attēditur nō ex connexionē potētie ad actū. Q⁹ ois potentia est potētia ℨ dictionis: vt dr. 9. met. tex. 17. sed ex cōnexionē cāe actiue naliter ad suū effectum. vnde ꝛ apud te potentie fiunt ab essentia ergo suba est immediate actiua: q̄b est principale intentū. Scō: q: cū deus posſit supplere vicē ois cāe extrinsece: ḡticumqꝫ talis cōnexio videatur necessaria: poterit ṫn de⁹ facere vnū sine alio. Quarto arguit ex confessis ⁊ experientia. Fatemur in primis ꝙ angel⁹ intelligit ſbam ꝓpriā ꝑ seipſam. igit essentia angeli est ꝓximū ꝓncipiū intellectiōis. Exꝑimur ḡq: ḡ aqua calefacta frigefit a seipſa: ergo ꝓpria suba est principiū ꝓximum frigefactionis. ¶ Ad oēs dēr ꝑ ꝓtis mās: norādꝫ sunt aliq̄ dīsiones. ꝓima ē de actu. Quidā ℨ ho inadeq̄tus: vt tale intelligere: puta intelligere bouē: ꝛ tale videre puta album. In ꝓpsito est ꝫmo de actib⁹ adeq̄tis tñ: qm̄ de talib⁹ tñ verificat: ꝙ potentie distinguunt ꝑ actꝰ. Scō a est de graduatione rer. Quedā rēs sunt: q̄ ꝑmaria intētione intēdūtur a nā vt act⁹. Quedā ℨ o vt potentie: ḡnis cōtingat res inuētas vt actꝰ hſe aliqd actualitatis admixtum. Et ille quidē sunt ꝑ se primo essentialr act⁹: ꝛ ꝙ hoc simplr locant ꝛ coordinatione actuum. Iste vero sunt ꝑ se ꝫmo ꝛ essentialr potētie. Et ꝓbr simplr locantur inordine potētiarū. Ita ꝙ imaginandū est: q̄ quēadmodū ḡnis ſbe: est inuenire ḡdā res a nā intētas ꝑ se primo vt ꝓncipia aliorū sint. Ita in ālz ḡnis: sint quedā res ꝑ se ꝫmo intēte a nā: vt ꝓncipia prima aliorū. Et si ita est: ex ḃ hſ tertia distinctio act⁹ ꝛ potētie: q⁹ vter⁹ est dupler. Actuū. n. ḍdā ē ꝑ se ꝫmo actus. ꝛ scōario potētia. Quidam ℨo econuerso. Et silr potētiarū q̄dā ē ꝑ se primo potentia ꝛ scōario actus. Quedā ℨo eℨ. Quāuis in his sit latitudo quedā: qm̄ potentie passiue sunt actus ism modalr: ꝓ⁹ ḡtō subiectis inherent aliq̄ earū: ḣſr. n. ex hoc quedā act⁹ modū. Potentie vero actiue act⁹ quide sunt: sed tales: ꝙ sunt essentialr intēte: ꝛ ad ḃ ꝑducti in nā vt ꝓncipia opōnū sint. Et ꝓpter ḃ in ꝛſhe ꝓncipiorū essentialr locant. Jn ꝓpsito ḡ ꝫmo ē de actu per se ꝫmo intēto in rōne act⁹. ꝛ de potentia ꝑ se ꝫmo intēta in rōne potētie. Qō aūt dent in nā tales res: ſpālē qōne erigeret. In prōptu ṫn appet rationabilr eas ponī posse. Q̄dē habitus oēs practici vt docuit Arist⁹. in ethicis: res tales sunt. Qm̄ ad nihil aliud sunt nisi ad opari. Silr fortalia significata potētiarū ale ad nihil aliud sunt nisi ad opari. Jnis ꝓsuppositis ad

279

obones ℨ nē. s. T. factas respōdetur ꝙ ꝑhs sermo est de diuersitate realis nō quacūqꝫ ℨ formali: nō ḡtūcūqꝫ actiuū ℨ adeq̄torū, ꝛ ꝑ se primo intento. in rōne actus. Tales. n. diuersitas totalis potētiarū diuersitatē exigit: non a posteriori ℨ a ꝓrio⁹ inferēs ea: qm̄ act⁹ adeq̄tus est finis potentie: ꝛ ex fecūdo phȳs. ex ꝑsse p⁹: ꝙ ex fine assignare rationē ꝛ cōdōnē eius qō est ad finē est reddere causam a ꝓrio⁹ imo potissimā cām in rebus nālibus: q: nātia sunt ꝓp finē. Et ꝓpea. argumētū illud distō in ꝓncipiat ⁊ nō arguit sōphisma est accītis. Qm̄ actus potētiarū nō in eo ꝙ effectus: ℨ ꝙ fines potentiarum distinguunt. Ad ℨo q⁹ obūcit ℨ ꝓponēs subsumptas ꝓ. ꝙ (vt ꝓ⁹ ex verbis S. T. in rñsione ad vltimū argumēti) esse. ḣ nō sumit vlr: put est cōe ḍ ad actū primum subalē ꝛ accītalē. Sz ꝙ esse ſbali tm̄. Et rō est: q: hic sumit vt totalr distinguit ℨ esse qō dat ꝑ opari. Tale aūt nō est nisi ee accītale: q: operari est qdā accītale ee hȳe. Et ideo non est mirū: si fortia accītalis ꝓmū ꝓncipiū essendi ꝛ opandi est: q: ꝛ ee ei⁹ ꝛ opari eiusdē. E qdā esse accītale. ℳon fie aūt se habēt opari ꝛ esse ſbale vt de se p⁹: q: illud est ſba: ꝛ hoc accidens. ¶ Ad obones ℨ cōcloné ordinate dicēdo, ꝛndet: ꝙ sermo ꝓbs ꝓpie loquendo est ism de potētia operativa: sine actue sine ꝓpsiue opari dicat: modo ibi vera opō sit. Et ꝓ hoc excludunt oēs potentie pure receptiue. i. que non media aliqua opōne aliquid hſt ad actum: ḡnis est potentia subiectiui respectu propie passionis: et vlr respectu cuiꝰ q ꝑ se congenita sunt rei. Utñ nō vſ in cōueniens ponere potētialitates tales cōgenitas subſtantijs rerū. ℳec multiplicari. ꝛ entia sine necessitate. Qm̄ vt ꝓ⁹. 12. met. in tex. 26. ꝛ. 28. in quoꝫ genere est dare, ꝓpriā potentiā, ꝛ ꝓpium actū, ḡ sunt vt principia illius generis. Et hoc. n. sequitur manifeste: q: ex ꝙ alterum duorū dicere. Aut q: ꝑs sit reductiue in alias ḡnibus vt potētia reducitur ad genus actus. Aut quod dentur iste potētie cōgenite. Et cū ꝑmum sit inconueniens: vt etiam ipse Scotus fatetur: op⁹ dicere scōm. ℳeq; pōt ad illū rex. Arist⁹. rñderi: q: loqtur de potētia obiectiua: qm̄ expresse loquitur de potētia ꝛ actu: vt principia sunt eius quod in ḡne. Constat aūt ꝙ potētia obiectiua principiū nōn est rei: imo est res ipsa vt possibilis est esse. Ad id vero ꝙ de potētia mās obūcitur ꝓ⁹ rñsio a. S. T. intendentur: q⁹ potentia mās est a deſſe ſubale nulla mediante operatione ḡ sit vere opō: ac ꝙ hoc accīs inter ipſam mām ꝛ formā ſbalem: qm̄ in instanti ḡnonis: nulla res est in mā, nisi fortia ſbalis: cum ꝓhibus ad ipſam. ¶ Ad ꝫmam aūt rōnē Sco. dr: q⁹ esse principiū opōnis contingit ꝓpliciter. f. vel ꝓxīmū tm̄: vel ꝓncipale tm̄: vel ꝓximū ꝛ ꝓncipale sil. Et quod elicere oponē vt principiū, primū tm̄: est imperfectionis: q: op⁹ esse de ḡne accītis. ℰlicere vero opōnē vt ꝓximū ꝛ principale sil: est summe ꝑfectionis: q: ponit in re ꝑfectione ſbe ꝛ accītis. ℰlicere ℨo vt principale tm̄: medium est. Et ꝓpterea rōnab⁹ dr cōuenit subē create: ḡ media est inter deū ꝛ accidentia. Utñ ad ꝓmū dr: ꝙ suba dr ordinari ad finem nobilissimo mō poſt rame. Immediatio aūt ꝙ exclusionem potētie medie: est modus impossibilis subē create. Et per hoc ꝑz ad ꝫmam cōfirmationē: q: ſ. rōne nimie perfectionis quā hſret: repugnat subē create esse ꝓximū ꝓncipium operationis qm̄ esset ꝓximū ꝛ principale sim̄. ¶ Ad alterā vero cōfirmationē (si nō velim⁹ abusiui vocabulis) negaſ ꝓna: qm̄ opari mediante virtute ꝓpria: vt quo: non est operari per accīs. Et ad ꝓbationē negaſ: ꝙ beatitudo cōparctur ad potentiā subē intellectualis: ꝛ ad ipſam subam intellectualē, vt color ad superficiē ꝛ subam corpoream. Jta ꝙ quēadmodū color informaret ſupficiem si esset separata a corpore, ita beatitudo potēnā si esset separata a suba. Dico em ꝙ illa cōditionali est falsa: qm̄ beatitudo est essentialiter operatio vitalis: quam non est intelligibile esse, nisi viuentis. Tum etiā: q: beatitudo non pōt esse nisi in beato. ℳō pōt aūt fingi ꝙ potētia separata esset beata: quēadmodū superficies esset colorata. Uñ nō solum aſis ꝛ ꝓns illius conditionalis sunt impossibia. Sed etiam cōditionalis ipſa. ¶ Ad sc̄am rōnem scoti cōcedē ſbam oportere fieri a subſtātia: tanqꝫ a cā principali: non aūt ꝓrima. Et ad ꝓmā instantiā de causatione accidentis a ſba: dicit: ꝙ nullū accidens causatur a subſtātia immediate per operationem mediā. Cum hoc tamen ſtat ꝙ multa accidentia consequuntur subſtantiā, ꝛ in genere cause effective: et materialis per modum naturalis sequele. Et hoc modo subſtantia est causa suarū passionū ꝛ potentiarum. ¶ Ad instantiā vero de ꝓpria causalitate cause principalis ꝛ superioris dupliciter dici potest. ꝓmo negando: ꝙ subſtantia ꝛ sua potentia operatiua sunt ꝓpue loquendo causa ꝓncipalis ꝛ instrumentalis: superior ꝛ inferior. Et ꝓptereꝛa obiectiones non habent locum. Et potest esse ratio negationis: ꝙ subſtantia ꝛ potentia operatiua concurrunt non vt due cause: sed vt causa: ꝙ quasi cōditio cause. Secundo potest dici admittendo ꝙ se habeant non vt causa superior ꝛ inferior sed quodammodo vt principalis ꝛ instrumentalis. Et ꝙ instrm est dupler coniunctum ꝛ separatum. Et rursus inter instrm coniuncta: datur latitudo qm̄ ralor ꝛ potentia augmentativa coniuncta instrumenta anime dicī possunt: potentia tamen magis coniunctum instrm est. ℳec opus est oē ceptum instrm mouerī a principali. Sed operari principaliter concurrente ad illud oper⁹ vt principali agente: quoniam sic large accipiendo instrm hanc sufficiat habere instrī conditionem. Unde non op⁹ obiectis aliter respondere supponentibus ſbam ꝛ potentiam operatiuam se habere vt duas causas. ¶ Ad id tamen quod tangitur de ꝓmo principio elicitiuo generationis ſbalis: dr, ꝙ ꝫm rem generatio subſtantialis instantaneꝰ non est operatio aliqua: sed est terminus generationis trāſmutantis materiam ꝓp⁹ ad hoc. Unde non oportet querere aliud illius ꝓncipium: sed illud idem quod in toto tempore precedente generabat, in instanti vltimo illius temporis generat terminando actionem suam. ¶ Et quum quę

rit qō alteratio aut qōcūqꝫ accīs virtute ſubſtātie, ſubam faciat: quid est illa virtus: breuiter dico dupl⁹ dici posse. Primo ꝙ est res ḍam intētionata eo mō quo intētio colozis dr esse in aere: ꝛ ꝙ ſit accīs secundum esse: est quā cōstat posse esse iperfectioē effectus: vt ꝓ⁹ de formis seminū ꝛ rationē. 12. metaphy. rex. 40. Scō dicit: ꝙ accīs ipſum cū est cōcretū ſube tanquā: mō pati a toto, ꝑpter cōtrarietatē q̄litatum actuarū in toto exſtium in continua pugna. Scō dr: ꝙ frigefit per se a generāte: ꝛ a forma ꝓpria per modum ſnis ſcīe: eo mō quo graue grauitando frangit ꝓhibēs ipſum descendere ꝛ ſubam mouet. clarū est enim ꝙ vt ad formam grauis geniti extra locū suum: naturaliter sequerē motus deorſum: nisi aliquid ꝓhibēret. Jta ad formā aque sequit esse frigidū in tanta perfectione. Et si impediaſ a tanta ꝑfectione sequit remoto ꝓhibente, frigefactiōis mot⁹. Et quēadmodum grauе grauitando vnit ꝓhibēs qñq; ita frigidū frigēdo vincit calidum ꝓhibēs. Qm̄ calꝫ illud ab agente illud fouente destituitur. Et rursus vt graue sequitur motus deorſum mediante grauitate: ita aqua frigefactio mediante frigiditate illa: aqua non est denudabilis. Quod autem altero istoꝝ modoꝝ qui valde propinqui sunt: fiat ex hoc patet: q: nisi sic dicatur: oportebit recurrere ad causas extrinsecas: puta ad continente. Tū q: si circūscriberetur continens aut ponerēt neutrale: nihil minus aqua cal⁹ a frigefieret: q: aqua cal⁹ posita in continente nō calꝫ tepefcit. Unde per accidens: vt remouens ꝓhibens. ¶ Super articulum quartum.

Tulus eget recordatione eorum que traduntur in. 3. de anima: vbi ponuntur in anima nostra due virtutes ad intelligendum concurrentes possibilis. Hoc enim est quod vertitur nunc in dubium: de angelis. An scilicet, vis intellectiua angelorum: distinguatur in duas potentias actiuam. s. ꝛ passiuam. An non: hoc enim est querere vtrum in eis sit intellectus agens: ꝛ intellectus possibilis. ¶ In corpore articuli: vnica conclusione questio respondet negatiue. s. in angelis non est intellectus agens neq; possibilis: nisi. equinoce probat: ratio necessitatis vtriuſq; intellectus non habet locū in angelis. ergo. ans declaratur. primo quo ad intellectum possibilem secundo quo ad intellectū agentē. Possibilis em ponit ꝑpter potētiā ad actum duplicē qui nō ḥz locum in angelo quo ad nālia. Agens vero ponitur ꝓpter defectum intelligibilis: q. s. oportet intelligibile in potētia trāſferri ad ordinem intelligibilij in actu: quod etiam non habet locum in angelis: quia ꝓprijs intelligibile eorū est quidditas immaterialis de se intelligibilis: vt lumen est de se vſibile. ¶ Circa rationem probantem non dari intellectum possibilem in angelis obiectiones Scoti occurrunt in. 2. di. 3. q. vlt. directe intēdentes ꝓbare eā ſic. In angelis est potentia receptiua ſpēr intelligibilium: ergo in eis est intellis possibilis. ꝓbat ꝓna: q: nihil refert an potentia receptiua ꝑcedat duratio ne actum receptū in natura tm̄ in quo tu ponis differre intellm angeli a nostro poſi. Et confirmatur: q: si deus dedisſet hoi ſpēs intelligibiles: nihil minus haberet intellectū possibilem: vt ꝓ⁹ in Chriſto. ¶ Cōtra rōnē adducta de intellectu agēte: arguit Sco. ibidē: q: ois falsam esse minorem ⁊ oppositū concludere. Qm̄ ꝓmū. i. adequatū obm intellectus angeli q⁹ dicis ee intelligibile i actu: aut est aliq̄ res singularis: aut vltis. nō singularis: q: nullū singulare connexe ꝛtualiter ois cognoscibilia ab ꝯgelo ergo est aliq̄ rō vltis ꝑ ꝑdicationem ad omnia cognoscibilia ab angelo. ꝛ cū tabilia sint nō soli immāgia sz ēt sensibilia que sunt intelligibilia in potētia ꝑ ꝓmū obm intellectus angelici erit abstractū ab intelligibili ⁊ potētia: ḡ nō est ex se oino intelligibile in actu: ergo dz ponī in intells agens ⁊ poſe. ¶ Contra cōclonē insta ſtat ex ibidē sic. Potentia actiua: que est ꝑfectiō in creatura inferiori nō est neganda a creatura ſupiori. Intellectus agens est huiſmodi. ergo. Prete rea. ꝓ nobilissimā, ḥſe eas ꝛtutes q⁹ possit acq̄rere suā ꝑfectionē. Quum em talis sic sit instituta: q⁹ eam necessario comitetur sua perfectio superflue adiuncte essent virtutes q⁹ naliter acq̄rere posset ꝑfectionē: qua nāliter carere nō pōt. Et hac etiā radice manifeste ꝓuenit. Et ꝙ intellectus angelicus nullū ḥz obm motiuū cuius quo ad actū primū. Et ꝙ intellectus angelicus nāliter est in statu potentie. Et ꝓ⁹ nullo eget actiuo. ¶ Ad obones autem in oppositū de intellectu poſi⁹ dr ꝙ nihil imaginantur inter ꝑ se ꝛ per accīs. Potentia em receptiua duplex est. Quedam ꝙ accīs coena suo actui, ꝛ de tali ꝓcedit obones: q imaginantur intellectū angelicū esse sic intellectum nr̄m: cui accidere pōt ꝙ hēat species coenas. Quedā vero est ꝙ se coena sine ꝑfectioni: q: ſz est nālr inseparabilis ab ea: quēadmodum figura respectu celi: ꝛ talis non potest vocari poſis: qm̄ nunqꝫ est in statu potentie. Unde ridiculum esset dicere: ꝙ celū est poſe respectu sue figure apud philosophos: vt ꝑz. 9. met. tex. 17. ꝛ talis potentia est in intellectu angeli. ¶ Ad obones vero de intellectu agente: dr ꝙ peccant. Primo: q: obm illud qō ponitur adequatū ꝑ ꝓdicationē: non est vlr abstractum a sensibilibus: nec̄ totaliter neq; partialiter. Peccāt scō: q: necessitas ponendi intellectū agentē: nō est ex ꝑte obiecti inquantū est vlr ꝑ ꝓdicationē ℨ inquantū est in rerū natura actualr perfectiuū ꝛ motiuū intellect⁹. ꝓtz aūt ex dictis tale obm. s. in rōne motiui nullū esse respectu angeli: nisi fortel ꝫm ꝓprium aut alicuius alterius superioris intelligentie: quas constat esse actus intelligibiles. Peccāt tertio: qm̄ obm ꝑ ꝓdicationē adequatum cōe est oib⁹ intellectibus ſcilicet ens aut verū: ac ꝙ hoc nullis intellect⁹ ꝓpria venīda sunt. Sed ꝓmū illius. Quēadmodū ad intellectū nostrum ℨ hz q⁹ aderat esse rei sensibilis: et ad quēlibet angelum se habet ſuba ꝓpria: ꝛ penes talia obiecta distinguuntur inter se intellectus ꝛ ꝓpie eorum cōdones accipiunt. Unde posset dici ꝛ bene: ꝙ obm primo ꝛ ꝑ se adequatū in rōne motiui nālis intellectus angelici cuiuslibet est res singularis in essendo. s. essentia ꝓpria. Et cum obūcit ꝙ nō cōtinet ſrualr oia: dm̄ est ꝙ non est opus obm continere virtualr oia: sed sat est ꝙ contineat oia nālr cognoscibilia: ſm condones nāe

cognoscibiles a tali intellectu repugnatiue: z hoc conuenit essentie angeli: diuersimode tñ respectu diuersoꝝ: qñ superiora repugnāt quasi vt effectus causam. Inferiora vero econuerso: quasi vt cā effectū. z vlt tam superioꝝ quā inferioꝝ repugnatiua spēs virtualr cōtinet: ḡnus nō eorū nās: z hoc vltimum sufficit. Qñ tm est p primum obm contineat virtualiter cognitiones oīum. Diuini nāq; obi proprium est: z cognitiones z naturas omnium continere.

¶ Ad obones vero ꝫ cōclonē tā ps ex dicē: qñ falsum est: q intellectus agens puncat ad pfectionem simplr nāe hūane: sed pūnt ad pfectionē eiꝰ inqͥtū est nā ipfecta: imo impfectissima t ḡne intellectiui: qñ pertinet ad pfectionē aeqͥtis nā ppūe pfection: s: q pūpponit eius nālem abstiā: impfectione ipoꝛtat manifeste. Unde illa ppō potētia activa q̄ est perfectionis ꝛc. nō ē vra nisi de pfectione simplr: qñ multa pūnēt ad perfectionē inferiorum: que essent impfectiones in supioꝛib⁹. ꝫz etiā falsum esse: q in oi nā potende sunt ꝛtutes q̄b⁹ possz aeqͥrere sua pfectionē si careret illa: qñ hoc nō hz locū nisi in his que nālr carere possunt sua pfectione. Alioqn oporteꝛt etiā in deo ponere intem agētē z pos'm. De cognitione aūt singulariū inferiꝰ erit sermo pro nūc aūt negat intem angeli eē in poāli ad q̄ecunq; actū primum siue sit obiectum vle siue sit obiectum singulare.

¶ Super art. 5.

¶ Iulus clarus.

¶ In corpe articuli vna est cōclusio responsiua. In angelis est sola intellectiua cognitio: pbatur 4ᵛ. primo ratiōe tali. In angelis de virtutibus animę sunt sole ille q non sunt actus corporis: ergo in eis est tm intellꝰ z voluntas: ꝫ i eis est sola intellectiua cognitio. Alio ꝫz: q angeli non hñt corpa nāliter vnita. pūmo vero ꝑa declaratur distinguēdo 12 genus potētiaꝝ aie. 1. organicarū z nō organicarū. scōa ꝛo relinquitur per se nota. Scdo pbat auctōritate Auer. 12. met. cō. 37. Tertio pbat ex cōgruētia ordinis vniuersi q̄. 1. in fima pars est tota sensibilis: z me⁹ partim de gñe sensitiuo: z partim de gñe intellectiuo. vñ restat vt subsma sit intellectiua totaliter. Quarto ex nominibus: quis vocant mētes z intellectus: idem suadetur.

¶ Circa pmā cōsequentiam dubium occurrit. Qm mala vꝛ: eo q̄ in angelis est etiam potentia motiua: que non est actus alicuius corporis.

¶ Ad hoc breuiter dz: q̄ vt ꝫz tertio de aīa: motiuū fm locum, ex parte aie coincidit cū appetitiuo: ḡuis ex pte corpis aliquid addat. Uñ cū in angelis non sint corpora: vis motiua eorum cum appetitiua coincidit. Et propterea dixerunt Aristo. z Auer. loco allegato. quod intelligentie monēt amando z desiderando intellectualiter. Potest quoque z rutilus dici: quod quia exclusio non fit a concomitantibus non est exclusa potentia motiua ex affirmatio

¶ Super questionis. 55. arti. 1.

Iste titulo nota ḡtuor terminos. Primo ly intelligāt. stat. n. p cognitione distincta. Secundo ly ola: distribuirnās p omnib⁹ rebus. z rerum pteritis. Tertio: ly per. designat habitudinē cause formalis: eo⁹ quo ratio intelligendi formaliter ad intellectionem concurre re creditur. Quarto ly substantiam suam intelligę cū precisione. i. solam ad excludendum spēs intelligibiles ex superiores suis: ita q̄ essentia angeli sola sit sufficiēs rō intelligendi ola ab angelo nāliter cognoscibilia. tantum quantum potest illa cognoscere.

¶ In corpe est vna cōclo rsiua ḡsito. negatiue scz angelus non cognoscit oia p essentiā suā: sed p similitudines supadditas. Primo datur sic. nulla forma completa perficit aliqͥd potētiē: nisi contineat oia ad q̄ se extēdit potentia illa: sed essentia angeli se habet vt forma respectu sue intellectiue potentie: z non cōtinet ola q̄ pōt angelus intelligere: ergo nō est ei forma adequata: z pbatur mō sic. Quicq̄d pōt angelꝰ intelligi angelꝰ: a⁹ pp declaraꝝ a posteriori: in forma z mās sensibilib⁹. hoꝝ vero q̄ ad primū dicendū est: q̄ essentia angelica nō est ei forma adequata: z pbatur mō sic. Quicq̄d pōt angelus intelligere

Universidad de Deusto
Biblioteca

posset sanari. Secūdo dicendū: q anima nō vnitur ppter bonum ppium: nec materie sed totius cōpositi: z sic vtroq; modo negatur q modus essendi talis sit propria causa talis modi perficiendi.

¶ Ad primū horū dr q in gñone entium pfectorum nō ptingit ponere plos modos vt ptz in nālibus: non ẽ est rōnabile perfectionē sūbe intellectualis pluribus modis posse nāliter fieri. qm vnius nature vnus est modus nālis siue perfectionis. Secundo q frustra fit p plura: qđ fit per pauciora eē bene. Sed sic esset in proposito: imo melius aīa pficeretur immediate ab obo: ẽ a vice obo. i. fantasma re. igitur aut iste non erit nālis: aut ille.

¶ Ad scām aūt dicit: q q; intellectuale vt sic nō est actus corporis: 2 sic non est pars compositi corporei: ergo loquendo de sūba intellectuali formaliter, non pōt dici q primo est pp cōpositū nisi assignet rō quare vnibilis est corpi. Nec pōt dici: quia est talis forma pura intellectiua simul z sensitiua: q; de hac cōiunctione queritur eodē mō: aut ppter bonū sensitiuū: aut intellectiui. Non p^m: q; illud est vt mā Ergo 2^m sc; vt a sensibus acciptat. z habet tur intentum.

¶ In rōne ad 2^m. vbi ponuntur due viē tūdendi. aduerte qđ Sco. in locis allegatis impugnat primā rōnē 3^r. ¶ Quia eius efficacia arguit sic: esse imaginabile aut ponit mediū inter esse intelligibile z sensibile ex parte obi seu rei cognite: aut ex pte intellis seu pot abstrahētis. Si ex pte rei seqūretur q etiā des non posset intelligere lapidē nisi media imagīatione aut esse imaginabili. Si ex pte intellis. arg. nō concludit. q; stat q aliq̄ sit mediū virtuti inferioti. z tñ nō sit mediū virtuti superioti sicut p. g. gradus calozis vt q;nor: hz rōnem mediū re^l virtutis calefactiue debilis: paulatim calefacientis: z non virtutis vehementis subito magnum calorem inducentis. ¶ Secundo ad idē arguit sic. Nihil est in fantasmate: per q; sufficiat ad cāndū spēz intelligibilē in suo ordine: qđ non eminentius sit in re cuius est fantasma. ergo res sensibili. s in scipsa pōt cōicare speciem. igit fantasma est me^m per accīs. 1. p stanū isto. Ans. pbaf: q; fantasma p ẽ tñ agit: q; est rephitatiuū obi. ¶ Tertio hoc eius virtute instat volēs falsum eē: q esse imaginabile sit me^m inter esse intelligibile z sensibile: qm esse imaginabile cōprehendit sub se extremo qđ est esse sensibile: quēadmodū imagina^o sub cognitiōe sensitiua. ¶ Ad has obones duplr dici pōt. primo: q S. T. nō addidit scām rōnē: q; videbat rōnē hāc pati calūniā: nec credidit ipsam esse necessariā: hoc pbabilē. Ego aūt puto opinatum esse ipm cum Auerroy in de sensu z sensato hāc rōnē necessario excludere sūbie propōnes vt phos decet admittrank. Addit scām rōnem: vt theologantibus et fm imaginationē loquentibus fatis faceret. Dicendum est ergo q; ratio efficax est: z q; me^m hoc est essentiale: non tñ in essendo. sed etiā in causando: nō simplr: sed re^l, talis cāe. l. rei sensibilis. Quod cōfirmatur. Quod esse imaginabile sit mediū in essendo: inter esse sensibile exterius: z esse intelligibile: per se notū est: q; qđ erat esse imaginabilis: partim est māle: z partim spuale. Quod vero sit mediū in causando esse intelligibile non simplr: ex eo ptz: q; effectus iste. l. esse intelligibile pōt causari absq; esse imaginabili cōcurrēte: vt patet de spēbus congenitis ipsis angelis. Quod aūt sit medium essentiale in causando cuiusdē effectus re^l, talis cause. l. sensibilis exterioris. l. q; si esse intelligibile causari debeat a re sensibili extrinseca, causari non pōt nisi p tale mediū. l. esse imaginabile. Et loquimur semper de potentia z ordine nāli. declaratur ex illa maxima Dionys. 7°. c. de diui. no. l. q; ordo vniuersi hoc hz, vt supremo infimi attingat infimū supremi. Et hoc enim habeo: q; sensibile non nisi in suo supremo: pertingit ad infimum ordinem intelligibilem. Constat autem q; supremum in ordine sensibiliū est esse imaginabile: quia est spiritus altissimum z propinquissimum intelligibilitati: z q; infimum in ordine intelligibili: est concurrere ad spēm intelligibilem educendam de potentia ad actum igitur nālis ordo rerū exigit, vt res sensibilis fm esse oino in se: non possit esse immediatū cooperans virtuti intellectuali producenti esse intelligibile. Sed si cooperari dz: opz q; ptis ad summum gradū puenīat. habeo etiam 2°: q; solꝰ intellis hūan^o: q; est ifim^o in ordine intellectualiū: cōiungit supmo sensibiliū, qđ est pcurrere cū sensibilibus ad hđā z colligendū esse intelligibile. Intellis no supiores altiori mō illud obtinent. Et ex hoc pz risio ad oba. Nā dōm est ad p^m: q; esse imaginabile est medium non solum ex parte virtutis intellectiue sed etiā ex pte sensibilis rei cognite. Non inq̄rū hz rōnē obti seu termini: sed inq̄rū hz rōnē cause z motiui. Et sic pz instantias nō obstare. ¶ Ad secūdā vero negat assūptū: qm spiritualitas fantasmatis: nō per accīs: sz per se cōcurrit ad talē calitatē vt ex dictis tā pz. Ad pbōnē aūt dr: q; fantasma agere nō ne nāe repūtate tm. pōt 2^r intelligi. Uno tanq̄ rōne agendi. sic conceditur. Alio tanq̄ cōditione agentis. z sic ẽ falsum. Quia quodcūq; esse est ppter mū p^m suppositus in esse intelligibili. sed fm esse spūalissimum ppriū ordinis. l. sensibilis. Uñ quemadmodū qđ qđ erat esse bonis: est pā rō agendi in gñone nāli: quia bos gñat bouem. Esse aūt mālr z sensibiliter vt bos est: z in rerū nā di z agētis. Ita quia fantasma spēm intelligibilem gerit: quia fantasma nihil aliud fit: q; nā bouina in tali esse spūali. rō agendi est: q; ipsa nā sed pā rōnis agēdi z agēte. est talꝭ spūalitas q; nō eminēter ptinet in ipsa est ab aia: non ẽ cunq; sed supma: sensitiua ex cōiuncto fm sui supremum: q; divina z per rōne intelligendi: z per oba. Sed impoſe est dari tale vnum obm: cōiunctis multitudinē qđdā tā. ergo nō pōt dari aliq̄ spēs creata representās distincte multas qđdā tas. Sed o q; rō cognoscēdi pōt hre actum sibi adequatū. Sed talis spēs non posset hre actū sibi adeqtū: ergo nō dat. Probat minor. q; apud te angeli non pōt sīl plures spēs actu intelligere distincte. Tertio arguit ad idē ex pte habit^o ducendo ad idē inconueniēs. l. q; angelus plures nā simul cognosceret distincte. Affert pterea vnā aliam rōnem p tenēres spēm aliquā in angelo nō reph tare tot q; posset plura representare. q; qđem dicit a nobis non oportere teneri: z bene dicit in hoc de quiditatibus loquēdo q; sic secus est de singularib^o. Et pterea quū tractabit inferius de reph tatione ifinitoꝝ singularū p vnā spēm angelicā soluet eius rō. ¶ Ad obonē p primā rōnē dr notando q; duplex genus perfectionū inuenitur in deo. Quedam enim sunt cōicabiles creaturis: vt sapientia z bonitas. Quedā no incōicabiles: vt infinitas z deitas z intelligere ola distincte per sūbam sua: z alia hmōi. Nec solū inter se differūt pfectiones he: hz differenti modo creature sibiores do his appropinquant: qm fm primas perfectiones attenditur appropinquatio penes magis participare rōnem formalem illius perfectionis. Scām vero perfectiones incōicabiles appropinquatio attenditur fm maiorē recessum ab opposito. Illud cm est similius deitati, cuius natura magis recedit a non esse tc. ¶ Mora. 2. q; non solum intelligere est perfectio simplr: sed etiam intelligere omnia per vnum: vt patet ex diffinitiōe pfectionis simplr posita ab Anselmo monologion. xv. Nec refert in proposito an sit perfecto simpliciter seorsum z de p se: an sit gradus seu modus perfectionis simpliciter: vt hoc quod dico actus purus.

¶ Nota 3. q; suprema pars vniuersi. l. angeli ex nā sua vendicant sibi similitudinem ad deum non fm ǭsdam perfectiones simplr: sed fm oēs: magis z minus fm gradus suos: vt pater discurrendo p oēs pfectiones simplr. Et sup hoc fundata est rō. S. T. ostēdentis angelos ẽ supiores tanto per pauciores spēs intelligere. q; sunt similiores deo fm oēs perfectiones simpliciter. Et pter fm hanc vnde irrationabilis z 3 hīa aliena est exceptio isthm: quare ens magis isha ẽ alie excipienda est. Secūdo dr q; rō fundatur sup essentiali graduatione intellectuum vt sic. qm ẽ to intellectus est superior: tanto est perfectior. Quāto aūt pfectior: tāto vnitior: vt sic licebat loqui eo q; virtus vnita magis est scipsa disperſa. Constat autē magis vnum z in diuidualem esse intellectuum minus partium per spēs intelligibiles: ẽ cum qui per plures spēs diuidendus est ad singula cognoscenda: z pter quanto intellectus est perfectior: tanto est similior deo. non solum in hoc q; lympidius cognoscit. sed etiam in hoc q; per pauciores species cognoscit.

¶ Ad obiectionem vero sc̄am rōnē dr q; S. Tho. non accepit pro signo ingeniosiores holes ex pauciorib^us spēbus intelligere: quoniam hoc latet. Sed id qđ eūdens est: hos. l. qui ingenio ẽ stant ex pauciorib^us principijs: z absq; distincta singuloꝝ ppōne apprehendere. hoc est sīl signum euidens: q; in vno multa apprehenderemec egere singula seorsum proponi: artestatur magnitudini intellectus. ¶ Ad obiectiones autem contra cōclusionē: dr q; vnitatē spēi presupponere vnitatē obiecti primi z adequati dupl^r intelligi pōt. Uno mō q; presupponat vnitatē formalem z realem illius sicut rerū natura existis. Et hoc mō non opz esse verū: vt ptz de spē. intelligibili in nobis nāe bonine. Talis enim res non est sic in rerū nā vt adequate presentat p spēm. Et ppea nulla vna res singularis in rerū natura: adeq̄te illi fides. Alio mō vt pponat vnitatem mīs ferē eidem obiecti quēadmodū si spēs nāe leonine a deo altiori intellectu esset impressa. Et hoc modo verum est vlr: q; ois spēs supponit vnitatē obi: qm z ois potentia respicit primo vnā rōnē formalē. Et sic dico q; argm decipit pūtās primo mō verificari maiorē: quū in solo deo verificetur. In cēteris no sat est q; quelit es: spēs representatiua primo vnā rōnē formalem z hoc mō se habet spēs angelice.

¶ Ad scām ẽ obones: nē: ex pte actus. dicēdū: q; angelus pōt hre actū adequatum cuilibet sue spēi. Nec nos dicimus oppositū: dēo q; non pōt hre intelligere: qm pōt hre plura vt plā intelligere sīl. Non est aūt pla vt plura intelligere: qm multa intelligunt per vnā spēm: vel etiā per plures spēs ordine quodā se habentes vt in ordine ad vnum. ¶ Contra eandē cōclonē instat: q; vt ẽ dicere sup. 2 dicētis: qm sequit ex ea: q; posset dari aliqs angelus q; ola intelligeret per essentiā suam solam. z tenet sc̄la: adiuncta alia ppōne tua. s. q; quilibet angelo facto potest deus facere pfectiorem sua bali. ex hoc enim sequit: q; si facto angelo qui omnia intelligat q; duas spēs. l. essentia ppriā z vnam superadditā: fiat alter superior: ille intelliget per pauciores species z sic per vnam tantum: quę procul dubio erit essentia sua. ¶ Ad hoc breuiter negādo. 2^am sētiā: quoniam hīa nō infert hypothesi, quicqd de illa fit dicit q; creato superiore. ex quo sequitur: necessario omnibus inferioribus angelis superadderet noua spēs qua distincte posset illum intelligere: z sic in illo qui erat supremus, crunt tres spēs. in isto vero nouiter facto essent due tantum z consequēter pauciores. Et sic eodem modo dicendum est: si ꝑcedatur in infinitū: semper superior habebit pauciores spēs. Non per minorationem dualitatis: sed per additionem seu multiplicationem pluralitatis in inferioribus. ¶ In respensione aduersi argumentum dubium occurrit. circa illam propōnem spēs intellectus angelici. pter sui excellentiā est ratio seu sīlitudo multoꝝ distincte: quemadmodum essentia diuina est ratio omniū. Hoc em vr esse falsum z impoſe: qm talis excellentia aut est in essendo: aut in rephtando tm. Sed non pōt dici: q; sit in rephtādo tantum. Tum q; rō seu ꝓportionalitas ad essentiam diuinaz nulla esset qm essentia diuina propter excellentiā in essendo ex. l. est prehēs oēm essendi rōnem z modū: hz excellentiā in representando oia. Tum quia reddendo rationē: quare spēs angelica vna eius est multoꝝ distincte representativa: q; est excellens. 1. q; excellenter reph tat: esset idem per idē declarare z nullam reddere cām nisi fm verba q; idē est multa distincte representare: z singula excellenter seu inadequate representare. Nec etiam dici potest, q; sit propter excellentiā in essendo. Tum quia sequeret q; vna spēs in mente angeli: esset in essendo excellentior multis substantijs sensibilibus specifice distinctis: imo multis substantijs angelicis: imo forte omnibus substantijs actu creatis inferioribus supremo angelo: quoniam inferiora intelligunt angeli per h^mōi spēs excellentes. Tum q; illa spēs esset etiam nobilior in essendo quā essentia sui angeli qm q; est tāte excellentie in essendo: vt habeat in se vnde sibi assimilentur omnia inferiora: fm propias eorum quiditates nobilius est in essendo ẽ id qđ non hz. Tum q; hoc repugnat doctrine. S. T. ho. z cōi: qm quēadmodū cōicari nequit sube angeli: vt sit tante excellentie in essendo: q; sit propria similitudo multoꝝ: ita nec tali spēi: quum vtrūq; creatura sit: z determinatū ad genus z spēm. ¶ Ad euidentiam huius difficultatis notandum est primo: q; duo sunt genera entium. Quedam ad hoc primo instituta vt sint: ẽ huius sorte secundario alia reph tent. z hec vocamus res. Quedam vero ad hoc primo instituta sunt naturaliter vt alia re ꝓsentent. z hec vocamus intentiones rerum: z spēs sensibiles seu intelligibiles. Necessitas autem ponendi hec duo rerū gña est: quia opz cognoscitiuum esse nō solum ipsum sed alia: intellectiuū vero esse ola: vt ptz ex. q. 14. z cōi. animi phorū conceptione: cōuenientium in hoc q; simile simili cognoscit. Nec nāe rerū fm seipsas: pōt esse in cognoscitiuo: q; lapis non est in anima. Nec ipsum cognoscitiuum fm suā sūbam solam z finitā potest esse tante excellentie: vt habeat in se vñ distincte sibi assimilenē nāe rerum cognoscibilium fm propias earū rationes. Uñ restat z quum nec esse nāe cognoscitiui sit ratio cognoscibilium nec esse naturale cognoscibilium sit fm se in cognoscitiuo vt oporuerit institui a natura ens intentionale: quo cognoscitiuum esset cognoscibilia. ¶ Notandum est secūdo. quod cognoscitiuum z intentionale: non distinguunt sicut duo rerum ordines: sed potius vt concurrentia ad perfectionem vnius ordinis. s. naturarum cognoscitiuarū: cui intentionale cōplementum intrinsecum cognoscitiui est. Cōplementū quidē: qz ad supplendū qđ sube cognoscitiue debet. l. esse cognoscibilia inuentū est. Intrinsecū vero: qz ad pficiendū z eliciendū intrinsecā eius operationē actuum. Uñ er hoc proportionaliter se hīt: z quo ad actū quidē: qz cognoscitiuo in actu: idūtū est actu esse intentionale: quo est sua cognoscibilia. Cognoscitiuo vero in pē. quest in pō. tale esse intentionale. vt ptz z in aia intellectiua z sensitiua nra. Quo ad hz

probata. l. angeli ẽ sto sunt superiores tāto per spēs vtiores intelligūt. Probatio prima est ulta. intellis ẽ sto sunt nālr supiores tāto sunt siliores deo in pfectione intelligibili z nō eius. Et ẽ sto magis sunt sīl ores: tanto p pauciores spēs intelligūt. q; per vtiores. ista est nota. Alioquin intelligens p pauciores spēs: nō pfecta notitia de olbus. Prima aūt ppō ptz ex eo: q; nāe graduant fm ppinquitatē sīlitudinis nālis ad p^m. Scda vero ꝓbatur: ex eo q; creaturis iferiori mō z min^o simplr iuenit. Uñ oz q; ea q; de^o cognoscit p vnū. inferiores intellus cognoscāt p multa: z tanto amplius p plura, ẽ sto amplius intellis inferior fuerit. Sic igit ẽ sto angel^s fuerit superior, tāto p pauciores spēs vniuersalitatē intelligibilitaz apprehēdere poterit: z tō opz q; eius forme sint vniuersaliores: q; sit ad plura se extendētes vna queq; earū. Et de hoc exemplum aliqualr in nobis ꝓspici pōt. sunt em qđā qui veritatē intelligibilē capere nō pñt nisi eis particulatim p singula explicet. Et hoc quidē ex debilitate intellectus eoꝝ contingit. Alij vero qui sunt fortioris intellectus ex paucis multa capere possunt.

Ad primum ergo dōm, q; accidit vlr vt a singularibus abstrahatur. c inquātum intellis ille cognoscens a rebus cognitionē accipit. Si vero sit aliqs intellis a re creaturis iferiori mō z min^o simplr iuenit. Uñ oz q; ea q; de^o cognoscit p vnū. inferiores intellus cognoscāt p multa: z tanto amplius p plura, ẽ sto amplius intellis inferior fuerit. Sic igit ẽ sto angel^s fuerit superior, tāto p pauciores spēs vniuersalitatē intelligibilitaz apprehēdere poterit: z tō opz q; eius forme sint vniuersaliores: q; sit ad plura se extendētes vna queq; earū. Et de hoc exemplum aliqualr in nobis ꝓspici pōt. sunt em qđā qui veritatē intelligibilē capere nō pñt nisi eis particulatim p singula explicet. Et hoc quidē ex debilitate intellectus eoꝝ contingit. Alij vero qui sunt fortioris intellectus ex paucis multa capere possunt.

¶ Nota 3. q; suprema pars vniuersi. l. angeli ex nā sua vendicant sibi similitudinem ad deum non fm ǭsdam perfectiones simplr: sed fm oēs: magis z minus fm gradus suos: vt pater discurrendo p oēs pfectiones simplr. Et sup hoc fundata est rō. S. T. ostēdentis angelos ẽ supiores tanto per pauciores spēs intelligere. q; sunt similiores deo fm oēs perfectiones simpliciter. Et pter fm hanc vnde irrationabilis z 3 hīa aliena est exceptio isthm: quare ens magis isha ẽ alie excipienda est. Secūdo dr q; rō fundatur sup essentiali graduatione intellectuum vt sic. qm ẽ to intellectus est superior: tanto est perfectior. Quāto aūt pfectior: tāto vnitior: vt sic licebat loqui eo q; virtus vnita magis est scipsa disperſa. Constat autē magis vnum z in diuidualem esse intellectuum minus partium per spēs intelligibiles: ẽ cum qui per plures spēs diuidendus est ad singula cognoscenda: z pter quanto intellectus est perfectior: tanto est similior deo. non solum in hoc q; lympidius cognoscit. sed etiam in hoc q; per pauciores species cognoscit.

¶ Ad obiectionem vero sc̄am rōnē dr q; S. Tho. non accepit pro signo ingeniosiores holes ex pauciorib^us spēbus intelligere: quoniam hoc latet. Sed id qđ eūdens est: hos. l. qui ingenio ẽ stant ex pauciorib^us principijs: z absq; distincta singuloꝝ ppōne apprehendere. hoc est sīl signum euidens: q; in vno multa apprehenderemec egere singula seorsum proponi: artestatur magnitudini intellectus. ¶ Ad obiectiones autem contra cōclusionē: dr q; vnitatē spēi presupponere vnitatē obiecti primi z adequati dupl^r intelligi pōt. Uno mō q; presupponat vnitatē formalem z realem illius sicut rerū natura existis. Et hoc mō non opz esse verū: vt ptz de spē. intelligibili in nobis nāe bonine. Talis enim res non est sic in rerū nā vt adequate presentat p spēm. Et ppea nulla vna res singularis in rerū natura: adeq̄te illi fides. Alio mō vt pponat vnitatem mīs ferē eidem obiecti quēadmodū si spēs nāe leonine a deo altiori intellectu esset impressa. Et hoc modo verum est vlr: q; ois spēs supponit vnitatē obi: qm z ois potentia respicit primo vnā rōnē formalē. Et sic dico q; argm decipit pūtās primo mō verificari maiorē: quū in solo deo verificetur. In cēteris no sat est q; quelit es: spēs representatiua primo vnā rōnē formalem z hoc mō se habet spēs angelice.

¶ Ad scām ẽ obones: nē: ex pte actus. dicēdū: q; angelus pōt hre actū adequatum cuilibet sue spēi. Nec nos dicimus oppositū: dēo q; non pōt hre intelligere: qm pōt hre plura vt plā intelligere sīl. Non est aūt pla vt plura intelligere: qm multa intelligunt per vnā spēm: vel etiā per plures spēs ordine quodā se habentes vt in ordine ad vnum. ¶ Contra eandē cōclonē instat: q; vt ẽ dicere sup. 2 dicētis: qm sequit ex ea: q; posset dari aliqs angelus q; ola intelligeret per essentiā suam solam. z tenet sc̄la: adiuncta alia ppōne tua. s. q; quilibet angelo facto potest deus facere pfectiorem sua bali. ex hoc enim sequit: q; si facto angelo qui omnia intelligat q; duas spēs. l. essentia ppriā z vnam superadditā: fiat alter superior: ille intelliget per pauciores species z sic per vnam tantum: quę procul dubio erit essentia sua. ¶ Ad hoc breuiter negādo. 2^am sētiā: quoniam hīa nō infert hypothesi, quicqd de illa fit dicit q; creato superiore. ex quo sequitur: necessario omnibus inferioribus angelis superadderet noua spēs qua distincte posset illum intelligere: z sic in illo qui erat supremus, crunt tres spēs. in isto vero nouiter facto essent due tantum z consequēter pauciores. Et sic eodem modo dicendum est: si ꝑcedatur in infinitū: semper superior habebit pauciores spēs. Non per minorationem dualitatis: sed per additionem seu multiplicationem pluralitatis in inferioribus. ¶ In respensione aduersi argumentum dubium occurrit. circa illam propōnem spēs intellectus angelici. pter sui excellentiā est ratio seu sīlitudo multoꝝ distincte: quemadmodum essentia diuina est ratio omniū. Hoc em vr esse falsum z impoſe: qm talis excellentia aut est in essendo: aut in rephtando tm. Sed non pōt dici: q; sit in rephtādo tantum. Tum q; rō seu ꝓportionalitas ad essentiam diuinaz nulla esset qm essentia diuina propter excellentiā in essendo ex. l. est prehēs oēm essendi rōnem z modū: hz excellentiā in representando oia. Tum quia reddendo rationē: quare spēs angelica vna eius est multoꝝ distincte representativa: q; est excellens. 1. q; excellenter reph tat: esset idem per idē declarare z nullam reddere cām nisi fm verba q; idē est multa distincte representare: z singula excellenter seu inadequate representare. Nec etiam dici potest, q; sit propter excellentiā in essendo. Tum quia sequeret q; vna spēs in mente angeli: esset in essendo excellentior multis substantijs sensibilibus specifice distinctis: imo multis substantijs angelicis: imo forte omnibus substantijs actu creatis inferioribus supremo angelo: quoniam inferiora intelligunt angeli per h^mōi spēs excellentes. Tum q; illa spēs esset etiam nobilior in essendo quā essentia sui angeli qm q; est tāte excellentie in essendo: vt habeat in se vnde sibi assimilentur omnia inferiora: fm propias eorum quiditates nobilius est in essendo ẽ id qđ non hz. Tum q; hoc repugnat doctrine. S. T. ho. z cōi: qm queadmodū cōicari nequit sube angeli: vt sit tante excellentie in essendo: q; sit propria similitudo multoꝝ: ita nec tali spēi: quum vtrūq; creatura sit: z determinatū ad genus z spēm. ¶ Ad euidentiam huius difficultatis notandum est primo: q; duo sunt genera entium. Quedam ad hoc primo instituta vt sint: ẽ huius sorte secundario alia reph tent. z hec vocamus res. Quedam vero ad hoc primo instituta sunt naturaliter vt alia re ꝓsentent. z hec vocamus intentiones rerum: z spēs sensibiles seu intelligibiles. Necessitas autem ponendi hec duo rerū gña est: quia opz cognoscitiuum esse nō solum ipsum sed alia: intellectiuū vero esse ola: vt ptz ex. q. 14. z cōi. animi phorū conceptione: cōuenientium in hoc q; simile simili cognoscit. Nec nāe rerū fm seipsas: pōt esse in cognoscitiuo: q; lapis non est in anima. Nec ipsum cognoscitiuum fm suā sūbam solam z finitā potest esse tante excellentie: vt habeat in se vñ distincte sibi assimilenē nāe rerum cognoscibilium fm propias earū rationes. Uñ restat z quum nec esse nāe cognoscitiui sit ratio cognoscibilium nec esse naturale cognoscibilium sit fm se in cognoscitiuo vt oporuerit institui a natura ens intentionale: quo cognoscitiuum esset cognoscibilia. ¶ Notandum est secūdo. quod cognoscitiuum z intentionale: non distinguunt sicut duo rerum ordines: sed potius vt concurrentia ad perfectionem vnius ordinis. s. naturarum cognoscitiuarū: cui intentionale cōplementum intrinsecum cognoscitiui est. Cōplementū quidē: qz ad supplendū qđ sube cognoscitiue debet. l. esse cognoscibilia inuentū est. Intrinsecū vero: qz ad pficiendū z eliciendū intrinsecā eius operationē actuum. Uñ er hoc proportionaliter se hīt: z quo ad actū quidē: qz cognoscitiuo in actu: idūtū est actu esse intentionale: quo est sua cognoscibilia. Cognoscitiuo vero in pē. quest in pō. tale esse intentionale. vt ptz z in aia intellectiua z sensitiua nra. Quo ad hz

Universidad de Deusto Biblioteca

titudinē vero grad⁹: qm̄ ẽt̄o vis cognoscitiua est altior: tāto magis vnite se hz ad cognoscibilia: vt pz alcēdēdo a sensib⁹ particularibus ad sensui cōem: & sic deinceps. Quāto aūt magis virt⁹ cognoscitiua vnit: tāto minor⁹ diuersitatē exigit in esse intētionali. q̄ est cognoscitiua. Ac p̄ ẽt̄o virt⁹ cognoscitiua est altior⁹ ordinis: tāto alti⁹, & ꝑ hr min⁹ distinctū, & magis vle in reptātōe sibi vēdicat eē intētionale: ḡ cognoscibilia est: q̄ nihil aliud est q̄ id q̄ vocamus ꝑcepta in

telligibiles. & hoc mō mirabilis nāe intellectiue grādus: a p⁹ intellectu ordinate puenies ꝓpendit. q̄a ipse ois est p subam suā: et per cā solā oia nouit. Et quū hoc aliis cōicari nō potuerit: qz entia limitata sunt: collatū est eis vt tales essent sube ac tante pfectionis. vt p̄ hm esse suba le hr̄e nō pt̄: hm eē intētionale hr̄ent: magis & minus vl⁹: iuxta maiorem & minorem pfectionē sube cognoscitiue. adeo q̄ aia nra vltia in ordine intellīa lū, diuisibilis sit ꝑm esse intentionale: tāta diuersitate: quāta mā ꝑm esse nāle. Hys stātibus ad oba ōr q̄ h̄ est sermo de excellētia in essendo. Que dupl⁹ telligi pōt: vel re⁹ cōsideratur: vel re⁹ altarū spērū reptātarū cōsidē oborū. Si re⁹ naturarum cognoscibilium intelligatur excellentia: nō pōt intelligi nisi in mō essendi: p quāto spēs superioris angeli hz modū essendi altioris ordinis: q̄ habeāt nō solū sensibilia: sed etiā angeli inferiores & pp talē excellētia: pōt plurīū esse ratio distincta. Si vero intelligat respectu spērū intelligibiliū: tūc clarī⁹ & facilius & abūde am bigualitate relucet in eis: & intelligi de excellētia non solū in modo essēdi, sed in ipsa perfectiōe essēdi. ita q̄ imaginamur: q̄ quū aia nra sint diuerse spēs tm̄ ta diuersitatē rerū reptātarū: puta spēs bouis: spēs leonis: spēs aselle &c. Ulcendendo erit dare vnā spēm altioris ordinis: equalēt excellenter seu eminenter illis tribus seu q̄tuor spēb⁹. Et ꝑ hoc reptātē distincte altior⁹ mō illamet: q̄ reptātant p illas q̄tuor spēs. Hoc em̄ cognoscere p rōnē vlem oba spāia: quod est maxime pfectōis. Et ꝑ mō clare pz adductas instātias nihil obstare. q̄a nō oz dicere spēm vl⁹ esse pfectiorē nāis reptātis: cū esse pfectiorē repiesentatiuis adēqtis earū: q̄ est necēū. Nec est idē indicū, de esse sub alti angeli, & esse intentionali apud se: sed ꝓportionale. Nō esse idē q̄dem: eo ꝓz. q̄ impoīe cōiter fatemur eē: q̄ angel⁹ ꝑm eē suū sub alie reptiet ꝓpriam dr̄iam lapidis: & iā ꝓcedimus ꝑter: q̄ ꝑm esse intētionale sibi additū illa representat. Uñ ꝑ repugnare eē sub alti: finito: q̄ sit ad certā nām limitatum & sit alterius ꝑm ꝓpriā illius dr̄iam reptātiuā: & nō repugnare hoc esse intentionali. q̄am spēs bouis in aia: ad certā entis nām definitum ens est: inter accēa: & tamē bouine dr̄ie ꝓprie reptātiua est. Et rō huius diuersitatis est ea quam ē tetigimus. q̄. ens intētionale est primo a nā institutū ad repte sentandum ꝓ cōplemēto sube cognoscitiue. Ipse ẽ res ḡrū sunt intētiones sunt ꝓio institute ad eēndū. Proportionale aūt iudicū de suba intellectiua & eē intēionali ē. Quia ẽt⁹ ẽ altior: tāto eē intētionale ꝓpriū illi ẽ alti⁹. imo ex altitudie sbe ꝓuenit altitudo intētiōis: maioreq̄ ꝑfectionē equocam tamē ponit ꝑ Agelo altitudo grad⁹ sbalis: q̄ altitudo intētiōis: qm̄ hoc nihil aliud ponit nisi eminenter equiualere repiesentatiuis adequatis rerum.

¶ Super. q. 56. Articu. 1.

In titulo hoc solum notandum est q̄ ꝓtis intētionis est discutere prin cipaliter modum quo angelus cognoscit seipsum: q̄m q̄ oēs supponunt eum seipsum: apud sapientes dubium non est. Sed de modo an. s. per substantiam suam: an per aliquam speciem superaddītā seipsum cognoscat: dubitatur.

¶ In corpore articuli vnā cōclusionem mīēdit affirmative responsiuā quesito. s. angelus intelligit seipsum per suā subam. Et ꝓbat eā syllogismo hypothetico sic. Si aliquid in gñe intelligibili se hz vt forma intelligibilis subsistens: illud tale intelligit seipsum ꝑ seipsum. hz q̄libet angel⁹ est huiusmodi. ergo &c. Prima ꝓpōe cōdōnalē ꝓbat. S. Th. quo ad id q̄ hic intendit dicit currendo condōnes intelligibilis per seipsum. Et primū iam superius discussum est conuenire angelo. Reliqua ẽo hic intēdunt. quarū ꝓ principaliter. cō tota intēto huius corpis versat circa intelligibile declarando quid per se & ꝑ accēs cōcurrit. ad intellē in actu respectu alterius intellectus. Uñ quatuor ꝑmittit ꝓdōnes q̄s examinat de obo intelligibili. f. cōiunctionem causalitatem: motionē & inhesionē. Ofidit ergo primo q̄ intelligibile in actu opz esse coniunctū intelligenti: ex ꝓria inter oēm eptōis transfūtis & immanentis. Secōo q̄ intelligibile in actu cōiunctū se hz ad intellectionē vt principium formale: sicut calor ad calefacere & species visibilis ad videre. Tertio q̄ mouere intelligentem accidit ex eo q̄ intelligens est in po⁴. & ꝑ ter q̄ non p se reḡit ad intelligibile actu & mouebat intelligētē. Quarto q̄ inhere re intelligēti: quēadmodum spēs sensibilis inheret sentienti: accidit ex eo q̄ est accūs. Ut si esset subsistens. nihil minus ad eundē effectū ꝓurreret: & ꝑhr q̄ nō reḡritur ad intelligibile in actu q̄ ipsomet intellīs q̄ inhesionē. Et his quatuor deducit assūmpta condōnalis: dū ex eis hr̄ q̄ ad intelligibile in actu ab aliquo intellū nihil aliū reḡrit nisi q̄ sit ꝓximū & sic cōiūcti intelligēti vt sit ꝑm formale intellectionis in eo: siue b moueat ipm siue nō: siue inhereat sibi siue nō: sed subsistat. Ex hoc. n. manifestie seqtur. q̄ si aliq̄d in genere intelligibiliū se hz vt forma intelligibilis subsistēs: q̄ illud tale hz rōnē cōpletā intelligibilis in actu re⁹ sui ipsius. q̄ ꝓsupponit nāture ꝑfectionē. ac per seipm. & si diligenter inspexeris aduertes q̄ quatuor hr̄ cōdōnes tribus illis cōdōnib⁹ in ꝓtis positis rñdēt: q̄m ꝑ due inferūt q̄ illud tale intelligitur. s² ꝺo q̄ a seipso aūt q̄ ꝑ seipm. Ex eēs hr̄ q̄ non ops ꝑm mediare q̄ inhereat intelligēti. Ex ꝺo q̄ nō ops distinctū esse ab intelligente: ꝓ rōnē mouētis & moti. Ex ꝺo q̄ ops esse vt actū & formā in gñe intelligibili. Ad nos aūt ꝓpō assumpta ꝓbatur a S. Th. ex angel⁹ est forma subsistēs intelligibil⁹ i actu. Circa maiorem seu cōclusionē du⁹ occurrit multiplex tactus a sco. in. 2. sen. di. 3. q. 8. Sz añqs illa afferā: moueo vnū du⁹ circa ꝓcessū S. Th. q̄ ẽt aliq̄l⁹ tāgit a sco. sub alia forma: & ꝓsilit in hoc: q̄ ꝓcessus ille aduersari ſubſpī a aliis dcis. S. Th. & sītat. Sub ſpī q̄dē q̄ in ꝑmis duabus ꝓdōib⁹ ōr q̄ ops intelligibile esse vnitū inte⁹ vt ꝑm formale q̄ operās operat. Dein de ꝓbat q̄ nō ops ꝓximione istam fieri ꝑm inhesionē. Ulterius ergo informabit intellīs ab ipso intelligibili. Et confirmat. q̄ cōiūctio ista intelligibilis cū intellū: aut est inesse aut oparī. nō in ꝑ oparī q̄ tu dicis q̄ cōiunctio ista ꝓuenit opationē: imo est eis eā. q̄ est ꝑm esse: nō subale q̄ sub a angelū nō est forma subalis sui intellīs realr distinen ab ipsa apud te. q̄ ꝑm inhelionem. Et confirmat inqt sco. exēplo tuo: q̄ calor si esset subsistens: q̄uis esset ꝑm calefaciendi: nō tñ esset quo formalr lignū calefaceret. Ita q̄uis suba angeli sit ꝑm se actu intelligibilis & ꝓsilit ꝑ⁹ formale quo formaliter intellectus aliquis intelligit: si nō insit illi inte⁹. sed ꝑ se subsistat. Aliis vero dictis. S. T. obstat hec: quoniam ipse in. 3. cōtra gen. ca. 51. dicit hoc esse ꝓprium diuine sube. ex hoc q̄ est veritas ipsa & ꝓprius actus etiam in genere intelligibilium: q̄ ꝓsilit esse ꝑm formale quo intellectus intelligit: & nō informare illum intellectum ꝑm esse. Non igitur stat simul q̄ hic dr̄. Cuius veritatem aūt inquit sco. q̄ impossibile est aliquid esse quo formaliter nos operatur operatione immanente. & illud non esse in ea: vt pz ex. 2. de anima. Ubi per hoc medium. s. quo formaliter operantur, demōstratur illud esse formam dantem esse operanti. Circa tertiam conditionē obiectio sco. occurrit arguentis sic. Obm in actu est causa in fieri & inesse respectu intellectionis. ergo intellectus quandiu intelligit patitur & mouetur ab intelligibili. & sic semper intelligit semper monetur. male ergo dicitur a. S. T. q̄ accidit intellectui moueri ab obo: quia est quandoq̄ intelligens in potentia.

Circa quartā conditionē occurrerēt obones scoti. Sz q̄ supponūt intellectum angelicum quantū est ex se concurrere mere passiue ad intellectionem & de hoc specialem faciemus questionem: ideo obmitto.

Ad obiectiones primo loco allatas: dōm est. q̄ oēs supponunt vnum falsum sz q̄ essentia angeli comparetur ad angelū inquantum intelligens est, vt forma separata: q̄ ponitur nō inhereṡ eius intellectui. Hoc est dicimus essentiam esse ipsi angelo nō solum inesse nāe intrinsecē: sed etiā in esse intelligibili. Ita q̄ est obm actu intelligibile magis intime vnitum quam per informationem seu inhesionem. quia est coniunctū per identitatem. Ubi aduertendum est q̄ causa huius erroris est: non discernere inter intelligibile extrinsecum & intrinsecum. Quum enim oporteat intelligentem ad hoc quod intelligat habere in se naturam intelligibilis. creditur quod quemadmodum alia intelligibilium naturas per informationem habet. Ita & suppsitum oportebat habere: quum ñ rō cuidenter ducat ad oppositū. Cūm quemadmodum intelligens diuersimode se hz ad essendum ipsum & ad essendum alia: ita diuersimode se habet ad intelligendum se & alia. Et propterea: quia est ipsummet in tali esse nāe: q̄d est etiā illud in esse intelligibili: quia illud est nāe est actu intelligibile. Ideo seipm per seipm intelligere potēs est. Ex vero alia nō est necḡ ꝑm esse nāle: necḡ ꝑm esse intelligibile: nisi aliquid superadatur: nō oportēs ponere aliorū. Ptz ergo q̄d dm fit ad oba. Negandū est cēm poni oēm separatum cūm ponitur coniunctū non per inhesionem sed per identitatem & per subsistentiam, non sectum & separatim ab intelligente: vt Scotus intellexit: sed in ipso intelligente. Et ad hoc deseruit exemplum de calore quo lignū calefacit: q̄. s. si subsisteret in ipso ligno idem nec. non minus esset quo formaliter lignum adueniens q̄ ipsomet intellīs q̄ inhesionē. Et sīt si species visibilis esset q̄ se subsistēs per identitatē in videntē: esset nihilominꝰ ꝑm formale visibilis in eo. Ad id aūt q̄ oppositum est obiciendo. q̄ intellīs apud S. T. distinguitur realr: ab ipso angelo dōm est: q̄ nihil referri ad ꝓpō distinctio vel identitas intellīs cū angelo. Ut em̄ ex lib. de alia ꝓz. siue ponat q̄ sub a aliecut fora q̄ est ꝓncipiū actiōis in alijs agētibus. Sicut em̄ calor ē ꝑm formale calefactionis in igne: ita spēs rei vise est ꝓncipiū formale visiōis in oculo. Sz ꝓsiderādū est q̄ hmōi spēs obi q̄nq̄ ē in po⁴ tm̄ in cognoscitiua ꝓtute. Et tūc est cognoscens in po⁴ tm̄. Et ad hr̄ q̄ actu cognoscat reḡrit q̄ po⁴ cognoscitiua reducat in actū spēi. Si aūt ſp eam actu hēat: nihilominꝰ p eā cognoscere pōt absq̄ aliq̄ mutatiōe vel receptiōe ꝓcedēti. Ex q̄ ꝓz q̄ mouert ab obo nō est de rōne cognoscētis inquantū est cognoscēs, sed inq̄tū est potētia cognoscēs, Uñ aūt differt ad hoc q̄ forma sit ꝓncipiū actiōis q̄ ipsa forma sit aliq̄ inherens, & q̄ sit p se subsistēs. Nō em̄ minus color calefaceret si esset p se subsistens: q̄m calefacit inherens. Sic igit & si aliq̄d in gñe itelligibiliū se habeat vt forma intelligibilis subsistēs intelligit in seipsum. Angelus aūt cū sit immāl⁹ est quedā fora subsistēs: & per hoc intelligibilis actu. Unde sequit & per suā formam qui est sua substantia seipsum intelligat.

Ad ꝓmū ergo dōm, q̄ ifa illa est antiq̄ translationis que corrigitur per nouam: in qua dicit. Cū. Et ipsos. s. angelos cognouisse, ꝓprias virtutes. Loco cui⁹ hēbat i alia trā slatione: & adiuc eos ignorare ꝓprias virtutes. Quāuis etiā litera antique trāslationis saluari possit q̄tū ad hoc, q̄ angeli nō ꝑfecte cognoscūt suā ꝓtutē ꝑm q̄ ꝑcedit ab ordine diuine sapie: q̄ est angelis incōprehēsibilis. Ad ꝺm dōm, q̄ singularium q̄ sunt in reb⁹ corꝓalib⁹, nō ē intellect⁹ apud nos: nō rōne singularitatis hz rōne māe⁹, q̄ est in eis indiuiduationis ꝓncipiū. Uñ si aliqua singularia sunt sine mā subsistentia, sicut sunt angeli: illa nihil phibet intelligibilia esse actu. Ad tertiū dōm, q̄ mouert & pati cōuenit intellectui ex q̄ est in potētia⁸. Uñ nō hz locum in intellecto angelico: maxime quātum ad hoc q̄ intelligit seipsum. Actio etiā intellectus nō est eiusdē rōnis cum actione que in corꝓoribus inuenitur in aliaz mām trāseunte. Ad secūdū Sic procedit. Uſ, q̄ vn⁹ angel⁹ aliū cognoscat. Arr. 2. Cātrū vn⁹ angel⁹ aliū cognoscat. Arr. 2. Angelus alium nō cognoscat. Dicit enī phs i. 3. de aia: q̄ si intellectus hñanus nſret in se aliquā nām de numero nārū rerū sensibiliū illa nā interius⁸ exīs phiberet apparere extranea. sicut etiam si pupilla esset colorata aliq̄ colore, nō posset

Est titulo articuli illud tantum aduertendum est: quod hic simul intenditur: & an vnus angelus cognoscat alium: & quomodo. In corpore vna conclusione affirmatiua respondet quesito: quibet angelus cognoscit alios per indita sibi omnium rerū rōnes in eo. Declaratur ꝓclusio ex auctoritate August. dicentis: res esse ꝓductas a deo non solum in esse naturali: sed etiam in esse intelligibili in mentibus angelorum. Et hoc eis manifeste hr̄: quod in vnoquoq̄ angelo sint rōnes oium tā corꝓaliū q̄ ſpūaliū. p quas pōt eos intelligere. Et hr̄ ly oium distributiue cuiꝰ q̄ ꝓ ipso angelo cognoscēte: nō. S. T. ad firmationē ꝓcedēs articuli: solliciture fuit hic vt declararet quo pacto in ipso angelo intelligente ipsemet ꝓdu citus sit ꝑm esse intelligibile ne crederes ipsum ꝑm esse intelligibile aliquā intentionē in seipso superaddere supra esse naturale ipsius.

In rñsione ad ꝓmū dubiū occurrit: q̄ modo rñsio illa sanctificiat argumento: vī em̄ cōsistere in quadā exceptione: dicit: q̄ cognoscēs potest ex natura sua habre actu a liq̄s ex natura cognoscibilibus ab ipso: q̄s natura ipsa est habēs affinitatē cum oībus: et ordine quodā ꝑm ꝓfectius & ab eis distincta: et quia sic se hz natura angeli cuiuslq̄ ad cetera: ō stat q̄ habeat ligibili & nāli: & nō impediatur a cognitione aliorū. Sed hoc patur magnam difficultatē. Tum q̄: vt dicit auerroys in. 3. de anima cō. 5. ꝓpō dicens: q̄ re cipies oz esse denudatū a natura recepti. intelligitur a natura receptarum. Et consequenter ex hoc q̄ natura ra⁹ a ꝺo dei ipsesse sunt oēs rōnes, rerum oīm tā corꝓaliū q̄s ſpūaliū. ita tñ q̄ vnicuiq̄ angelo ꝓpria & ꝑ se ꝓpria sit positio. Et confirmatur: q̄ apud. S. Thoōes angeli sunt eiusdem generis ꝓximi: quum neget in eis genera subalterna. Tū quia ẽ hāc glosam: rueret processus Aristo. in. 3. de anima: q̄m posset quispiam dicere animam habere actu aliquā de naturis cognoscibilium: puta seipsam vel vt aniqui dicebant aliq̄s elementū: & q̄ hoc non impedit alioꝝ cognitionē: q̄m ordine quodā se habet ad alia ꝑm perfectius & imperfectius: vi de se patet: & habet affinitatem cum eis ꝓpter ꝓximitatem in essendo aut principiādo. Tum quia habere affinitatem distinguēs ordine quodam: non remouet causam; quare intus existens prohiber extraneū. Causa enim est: q̄ determinatum ex se ad certam naturam in actu: non potest ad alias determinari: sicut nec illa natura ad quam determinat: potest determinari ad aliaz. Unde & auerrois in primo physicorum cō. 63 dicit q̄ si materia prima haberet ex natura sua aliquam formam: non reciperet omnes formas. Et similiter si haberet aliquam ꝓuationem: non reciperet omnes ꝓuationes. Constat autem quod causa hec habet locum in naturis quantumcunque affinibus: & se habentibus secundum perfectum & minus perfectum: quoniam commune est omnibus naturis specificis actualibus: quod vltima differentia vnius non potest determinari per vltimam differentiam alterius. Et quo ad actum discernendi experimur: quod sensus affectus quocunque sensibili: impeditur a discretione aliorum. secundum id in quo differunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad euidentiã huiꝰ difficultatis duo breuiter tangẽda sunt. Primo fundamẽtũ illius maxime: quare intuis exñs phibet extraneũ. Secũdo sensus litere.

¶ Quo ad primũ: sciendũ est. q. ppria rõ huiꝰ est: qꝛ vna nã nõ est determinabilis p aliã: si em eẽt aliqua forma determinabilis p oẽs formas: mã prima phibo illã nõ impediꝛetur a receptione oim. Et silr intellꝫ aic nostre habẽdo tale intelligibile. ſ. determinabile p oia intelligibilia nõ impediꝛet intelligere oia. Uñ si scholastica in lingua febricitãtis ipsa salua: esset determinabilis p omnia edine: non impediꝛet a gustu dulcedinis. Et ꝫ autẽ relinq̃t: q. ppõ illa nõ tenet i naturis q̃rũ vna est determinabilis p alteraꝫ. ſz in his tñ quarũ neutra pot alterius esse determinatio. Propterea manifeste nõ tz in naturis q̃ se phit vt potentia z act⁹. Nõ em res ptinuũ oim formarum sensitiuarũ vt sic impediꝛetur a receptõe earũ: si esset actu vegetatiuũ: qꝛ nã vegetatiua determinabilis est per sensitiuam, vt patet ex dictis. Et ꝫ potẽtia per actũ. ¶ Quo ad 2um ꝫba litere dupliciter intelligi pñt iuxta duplicẽ motum considerandi nãs cognoscibiles. ꝓpter duplicẽ o: dinem cognoscibiliũ. Cõstat em q̃ nãe cognoscibiles fũt duplicis ordinis. Quedã em cognoscibiles et cognoscitiue non p accidens: puta quia rõne vnius cognoscit, z rõne alteriꝰ cognoscitur vt cõtingit in atalib⁹. Et ꝫ se: ita q. idẽ ẽ sm se cognoscens z cognitũ actu: vt cõtingit in sepatis a mã. Et ex hoc puenit: q. nãe cognoscibiles pñt dupliciter considerari scz vt cognoscibiles precise: z vt cognoscentes cognite: vbi. vtrunq; inuenitur. Ex his enim duabus distinctionibus oꝛtur z veritas sensus: z veritas claritatis. Et videtur fundata ista rõ sup hoc q. ꝑ assimilationem: ac p hoc in naturis sibus: q̃es sunt predicte: vna nõ phibet cognitionem alterius. Et q. nature spuales angelorum sunt hmõi: iõ nã vnius non impedit cognitionẽ alterius. Et hic sensus cõsideraꝛ nãs vt cognoscibiles tantum. Et ꝑ hoc facit iudiciũ: de naturis spualibꝰ z corporalibꝰ. Sz obstat huic sensui experientia: ꝓter auctes: z rõnes allatas: q̃ experimur vnum colorem impedire cognitionẽ altoriũ: z silr in saporibus. Et tamen constat q. colores inter se: z silr sapores inter se: fola spẽ differunt z in genere conueniunt. Interius autem contemplantibus: sensus ſe vſ: q. non idẽ iudicium de naturis sensibilibus: que sunt intelligibilia nostra: z de nãis spualibus. Et ꝓpter hoc non sic se hꝫ intellectus angelicus ad nãs spuales: sicut intellectus noster ad naturas sensibiles: super quo tamen stabat vis argumẽti. Quod autem nõ sit idẽ iudicium: ex affinitate spualiũ inter se: ex hoc: ꝙ solo specifico ordine distant appet. Ubi scito: q. primitas nãrũ potest applicari ad cognoscibilia tantum: z sic vt dictum est intus exñs prohibet aliud. Et potest applicari ad cognoscibilia cognoscitiua: z sic non impedit: imo iuuat cognitionem. Quod em nõ impediat: ꝓbatur: quia remoueretur causa impedimenti: q̃ est indeterminabilitas vnius nãe per aliam: vt patet ex dictis. Ex hoc enim q. ponitur aliqua vna natura intellectiua: necessario ponitur determinabilis per alias: vñ si albedo esset nõ solum visibilis: sed visiua: ex hoc ipso esset determinabilis p alios colores: sicut potẽtia visiua. Modo autem q. est visibilis tñ: non est determinabilis per eos: et ꝓterea mo intus exñs prohiber alios. Tunc aũt non impediret. Quod autẽ magis adiuuet: ex eo patet: q. cognitio sit per assimilationẽ: z minor opus est superueniat assimilatio vbi tanta est primitas. Quia igitur constat ex supradictis: subsẽtias spirituales esse intellectiuas z intelligibiles actu: z in istis proximitas naturarum non phibet cognitionem: ideo aut hoc respondendo affinitatem nãrum spiritualium ꝓpter rõnis sumpsit: z argumẽto satisfecit proportionali: affinitatem apud nos impedientem ibi non impedire dicens. Et ex his pz solutio obiectionũ olm: quoniam de nãis cognoscibiliũ aut receptibilium absolute loquuntur. Nos autem hic de cognitis z cognoscentibus in actu: de quibus est alia z imo oppoſita ratio: vt patet ex dictis.

¶ Super articu. 3.

Tvlius clarus est: hoc adiecto: q. vt in ꝓcedentibus diximus: inquirtimus simul modum quo angelus naturaliter cognoscit deum.

¶ In corpore articuli quatuor facit. Primo proponit conclusionem responsionem affirmatiue: hanc. ſ. Angeli possunt per sua naturalia aliq̃ cognitionẽ habere de deo. Secundo declarat eam ponendo modum talis cognitionis. Et ꝫ facit distinguẽdo tres modos: quibus res est visibilis. z applicãdo eos ad deũ respectu intellectuũ creatorũ: medio loco ponẽdo modũ q̃ deus realr cognoscit ab angelo: z clare patẽt ora in ſa. Tertio ꝑbat cõclonẽ intã modificatã. ſ. q. angelus cogñscit deũ ꝑ similitudinẽ immediatã ab eo habitã: sic in angelo ẽ ipsa subsãtia ꝑ q̃ suã subam intelligit deũ tãq̃ ꝑ ſpẽm immediate sumptã ab eo: z ꝛ. Ista. q. suba angeli a solo deo est. Quarto rñdet tacite obiectioni: q̃ posset dicꝰ credere q. talis cognitio dei esset eius visio: ꝓpteꝛea q. experimur in nobis cognitionez per ſpẽm immediate ab obo impressam visionis rẽ. Facit aũt ꝺ affirmando primo cãm quare talis cognitio dei in angelo non est visio dei qꝛ. ſ. nulla similitudo creata sufficit ad rephtandũ deũ perfecte. Secundo declarando: quod talis cognitio magis dicit vnari in alterũ extremum. Ista visionẽ speculatiue. ex illamet causa ideꝫ elongatione a ꝓ. extremo. ſ. visione facta in speculum dei. ¶ Circa hãc conclonẽ dubium occurrit ex tribꝰ capitibus. Primo ex impossibilitate cognitionis talis qm si angelus per solam suã subam suam cognosceret alios angelos: nõ cognoscꝛet eos distincte: ꝓpter rõnẽ predictam: ergo cognoscendo deũ ꝑ solã suã subam suã non cognoscit eum distincte: quod est inconueniens. Secundo obꝛit Scotus in. 2. di. 3. q. 9. ex rõne discursus sic. Cognitio per similitudinẽ rephtãtẽ vt cognitã: est cognitio discursiua. Sz cognitio angeli de deo per suã subam angeli est ꝑ similitudinẽ rephtantem vt cognitã. ergo est discursiua: hoc est inconueniens apud te: qui negas discursum in angelis: z esset inconueniens simpliciter ponere q. prima z perfectissima cognitio naturalis quã habet angelus de deo sit discursiua: dato q. angelus posset discurrere. Maior: propositio pz ex dꝛia inter speciẽ rephtantẽ vt rationẽ cognoscendi: qualis est species in oculo. z repꝛesentantẽ vt cognitam: qualis est species in speculo. Minoꝛ vero relinquitur ꝙ se nota: q̃ angelus non nisi cognoscendo se cognoscit deum: quã cognoscit ipsum per suam subam. Tertio arguit idem ibidẽ ex possibilitate z rationalitate ponendi in mente angelica speciem intelligibilem repꝛesentantem distincte non tamen adequate z comprehensiue deũ: quẽadmodũ ponitur species intelligibilis alterius angeli. Et tripliciter nititur hoc ꝓbare. Primo quia homo in statu innocentie habebat cognitionem de vltimo fine in speciali z non solum in communi vt modo hꝫ: ergo angelus ꝑ suam suam habet cognitionem de illo in ꝑticulari maioꝛ: q̃ est cognoscere distincte: tz ꝑua: q. beatitudo nãlis angeli est magis videndũ deũ potuit meminisse eius q̃ viderat: q̃ potuit in eo impimi ſpes obi q̃ viderat. tz ꝑua: q. alr nõ meminisset. Alis vero ex ipso apto patet: quia recoꝛdabatur se audisse arcana verba que nõ ly hoi loqui ze. Tertio q. cognitio matutina apud augustinum: est cognitio rerũ in verbo: z ꝓtio cognitione vespertina: z cõpetes angelis ante bñitudinẽ: ergo erat in eis cognitio distincta dei per aliquã ſpẽm intẽtionalẽ vt rõnem cognoscendi: tenet ꝑua: q. cognitio matutina est distincta cognitio rerũ in verbo: impossibile est autem quod in causa confuse cognita cognoscantur effectus distincti z ordinati.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis cõsitentis in hoc: an. ſ. ponenda sit aliqua species intelligibilis ipsius dei. an ipsa essentia sube intellectualis locum speciei intelligibilis rephtantis deum tali intellectui sufficienter supleat. Primo videndũ est: quid requiritur ad distincte repꝛesentare aliquid. 2. an sit possibile dari repꝛesentatiuum dei distincte in esse naturali vel intẽtionali.

¶ Quo ad primũ breuiter sciendũ est. q. repꝛesentari distincte nõ dicitur res nisi repꝛesentet illa ꝺ̃ q̃ ꝺ̃ q̃ formaliꝰ ꝓstituit in suo ꝓprio z essentiali eẽ: vt ptz inductiue. Non em nõ distincte repꝛesentat: nisi rõnali repꝛesentato: suppoſito q. rationale sit ꝓpria z essentialis dꝛia hois. Et silr albedo distincte non repꝛesentat nisi vltima sua dꝛia repꝛesentet: vñ deus nõ distincte repꝛesentabit nisi repꝛesentet id q̃ se hꝫ ad ipm quasi cẽntialis z ꝓpria dꝛia cõstitutiua eiꝰ: in hoc q. est eẽ deificans. Et hoc de primo. ¶ Quo ad 2m ex parte repꝛesentantis: sciẽdum est: q. ꝑticõtingit esse repꝛesentatiuũ: tantã cõtingit esse cognitionem: nec possibile est dari rephtãtem ꝑticõtingit esse tantã cognitionẽ deꝰ. Et ꝓpterea a destructione phibẽs arguẽdo silr nõ cõtingit esse tantã cognitionẽ: nec possibile erit esse tãtã repꝛesentationem: sed impossibile est dari rephtãtem cognitionem deꝰ tãtã. ꝙ ꝑticõtingit esse tantã cognitionẽ. ſ. q. ꝑticõtingit esse tantã repꝛesentationem. Et ꝓpterea a destructione phibẽs arguẽdo silr nõ cõtingit esse tantã cognitionẽ: nec possibile erit esse tãtã repꝛesentationem: sed impossibile est dari rephtãtem cognitionem deꝰ tãtã. ꝙ ꝑticõtingit esse tantã repꝛesentationem. ſ. q. ꝑticõtingit esse tantã cognitionẽ. Et ꝓpterea a destructione phibẽs arguẽdo silr nõ cõtingit esse tantã repꝛesentationem: sed impossibile est dari rephtãtem cognitionem deꝰ tãtã. ꝙ

¶ Super Articulum secundum.

TIrulus est clarus aduertenn: q de singularibus materialibus est hic questio: de mō cognoscendi. ¶ In corpore quatuor facit. Primo tractat opinionē totaliter negatiuā: que videtur Auerrois. s. q angeli nō cognoscunt hec singularia. Et impugnat eam dupliciter. Primo er prouidentia et administratione angelorum circa hic ex authoritate apostoli. Scdo ex motione orbium celestiū p intellectū z voluntatem iuxta Aristot. 12. metap. com. 36. 2. 37. Scdo tractat opinionē aliā forte antiquam dicentis intelligētias cognoscere singularia cognoscēdo vniuersales causas. Et impugnat eā simili mō dupliciter: eisdē medijs: adiungēs b q cognoscere singulare in causis vlib⁹: nō est cognoscere singulare vt singulare est. Et declarat hoc: exēplo cognitionis quā hz astrologus de hac eclipsi. q̄ semper ignorat vt hic nisi sensu p̄cipiat ex3. ¶ Circa rōnem hanc dubiū occurrit. Quia nō videtur verum illud assumptum. s. cognoscēs singulare in causis vniuersalib⁹ nō cognoscit singulare in ꝑticulari hoc. Cui seqn̄do exemplū de astrologo: manifestū est q scieas recte cōputare motus astrorum scient non solū eclypsim q̄sq; esse: sed et tali tūc. i. tali hora z tali minuto: z in tali loco: z breuiter scient nunc z hic esse. Quia huiusmodi singularia etiā inq̄rū singularia sunt determinata in cāis suis q̄ ad oēs condōnes nec scit singularia non cognoscunt nisi in potē tia. Ergo angelus nō cognoscit singularia.

Sed cōtra. Null⁹ ꝑt custodire q nunq; astrologus habebit certā cognitionem de aliquo singulari q̄ tūcunq; nō cognoscit. Sz āgelus nō cognoscit. Sz āgelus nō cognoscit. Sz āgelus

Universidad de Deusto
Biblioteca

positio. Alio mō nō p abstractionē: ſz p excellentiā. i. qz tāe excellentie est: vt repſentet rem: z ſm 2dones eius absolute: z ſm 2dones pñe: vel tanquā rem repſentatā: vt ſpēs diuina: vel vt 2dōne ſine qua nō: vt ſpecies angelica: 2de talib⁹ nō est vera ppō. Spēs g nō ꝓpter abstractionē: ſed excellentiā ſui eodē modo repſentās ex parte ſui: ſiue res ſit, ſiue nō ſufficit ad cognitionē intuitiuā: qz posita re aliqđ noui repſentat nō p ſui, ſz rei repſentate mutationem ſeu no
278 281 uitatem. Et hoc bene
nota. ¶ Ad primā ro
rōnem ex di. 9. addu
ctā. 4. loco: dr negan
do ꝓñam. Et ad ꝓbationē q̄ dr: qñ pluralitas infert maiorē perfectionē: infinitas infert infinitam: dicitur primo: ꝙ falsum assimitur. debet enim sub disiunctione cōcludi: ſi pluralitas infert maiorem perfectionem: infinitas infert vel infinitam perfectionez: vel altioris ordinis p fectionem. Stat enim ꝙ vna perfectio altioris ordinis tante sit p fectionis: qđ excedat infinitas perfectiones inferioris ordinis: z eminenter equiualeat eis. Rursus. 2. dicitur
24 ꝙ quum aliquid esse infinite pfectionis cōtingat duplr. ſ. ſimplr vel in tali gñe aut ſpē: nec oportet ꝙ est infinitum in tali genere aut ſpē: esse infinitum ens ſimplr: vt
t c 282 pz de albedine infinita, ſi cet intensiue infinita: non enim ꝓpter ea esset pfectior quam ſuba, ſed esset infinite pfectiōis: infra ſpēm albedinis. Unde in
288 ꝓpoſito: dato ꝙ infinitas contēroū inferret infinitatem continentis nō ſequit. ergo illō
281 tinēs est infinite pfectionis ſimplr: ſz in tali gñe aut ſpē. Et ſic
287 rō hec ex duplici defi
c cit capite. ꝓmo qz non ſequitur infinitas nisi ſub disiunctiōe. Scōo
281 qz etiā qñ ſequit infinitas: nō ſequitur infinitas pfectionis ſimplicis: ſed pfectionis in
527 gñe vel in ſpē: quēad
8 modū pluralitas non infert tunc maiorem perfectionem nisi eiusdem rationis. Et qm
30 scotus ſepe vitur ista rōne ad diuerſa ꝓpoſita: et in diuerſis materijs: opz diligenter notare q̄ ditimus z applicare ad materias. Quātum ad preſentē aūt ſpectat: iam ptz ꝙ ponimus ſpēm altioris ordinis: z ſimiliter actū intelligēdi ſpēi ꝓportionatum.

¶ Ad scōam aūt rōnem ex dictis habet rñsio. Supponit eñ rō vnū falsum ſz ꝙ ſpēs in mēte angelica repñet durationē cōiunctiōis cōtingētius tanq̄ rem repreſentatā: cuius oppoſitū dicimus: imo hoc ꝓpriū est eſſentie diuine: z forte nō est cōicabile alicui ſpēi: qm̄ hoc est repñtare ea que future ſunt cōtingēter in ſeipſis determinate. Et iō quum dr: aut repñtat vtrūq̄ oppoſitorum ꝛc. Rñdet cum triplici diſtinctione. ſ. de repñtari tāq̄ re repñtata: z conditionem ſine qua nō: z de oppoſitis ſm differētias tpis z absolute: z de oppoſitis poſitiue z ꝛdictorie. Et dr ꝙ ſpēs in mēte angelica: repñtat tanquam rem repreſentatā alterū oppoſitorū poſitiuorū absolute: z nō cū alijs differentia tpis: repñtat enim cōiunctionem ſortis cū ſeſſione: z nō cōiunctionē eius cum ſeſſione z non ſeſſione contradictorie. Nec repñtat conjunctionem ſortis cum ſeſſione dur atura hodie vel cras ſed absolute conjunctionem eius cum ſeſſione: z coniunctionem eius cum curſu. Et ſi dicas qūo ergo angelus cognoſcer reliquum contradictorium. Et ſiſr qūo certitudinem habebit per talem ſpeciē m de hodierna ſeſſione ſortis: z craſtino eius curſu iam ex diuina vniuſaliz, z ēſtū ad induidualitionis principia. Quō autē per eandē ſpeciē pñt multa cognoſci: iam ſupra dictum est[c].

¶ Utrū angeli cognoſcāt futura. Ar. 3.

Tertiū ſic ꝓceditur. Uī ꝙ angeli cognoſcāt futura. An
Ad geli eñ potentiores ſunt in cognoſcēdo q̄ hoies. Sz hoies aliq̄ cognoſcūt futura multa. Ergo multo fortius angeli. ¶ Ꝓ. Pñs z futurum ſunt differētie tēporis. Sed intellectus angeli est ſupra tēpus. Particulā eñ intelligentia eternitati. i. cuo: vt dr in lib. de cauſis. Ergo q̄tū ad intellectum angeli nō differunt ꝓteritū z futurū: ſed idifferenter cognoſcit vtrūq̄. ¶ Ꝓ. Angelus non cognoſcit p ſpēs accepras a reb⁹, ſed p ſpēs innatas vres[c]. Sz ſpēs vres equalr ſe hñt ad ꝓteritū z futurū. Ergo vī ꝙ angeli indifferenter cognoſcāt ꝓterita: z pñtia: z futura. ¶ Ꝓ. Sicut aliq̄d dr distās ſm tpis: ita ſm locū. Sed angeli cognoſcunt distātia ſm tpis futurum.

Sed Contra id qđ est ꝓpriū ſignū diuinitatis: ſm illum Eſa. xli. Annuntiate q̄ vētura ſiūt in futurū: z ſciem⁹ ꝙ dij estis vos. Ergo angeli non cognoſcunt futura.

Rñdeo Dōz, ꝙ futurū dupl̄r pōt cognoſci[c]. Unomō i cā ſua. Et ſic futura: q̄ ex necessitate ex cauſis ſuis ꝓueniūt ꝑ certā ſciam cognoſcūt. vt ſolē oriri cras. Quēdo ex ſuis cauſis ꝓueniūt vt i plurib⁹, cognoſcūt ñ ꝑ certitudinē, ſz ꝑ cōiecturā: ſicut medic⁹ ꝓcognoſcit ſanitatē in dem rationis. Et qm̄ ſcotus ſepe vitur ista rōne ad diuerſa ꝓpoſita: et in diuerſis materijs: opz diligenter notare q̄ ditimus z applicare ad materias. Quātum ad preſentē aūt ſpectat: iam ptz ꝙ ponimus ſpēm altioris ordinis: z ſimiliter actū intelligēdi ſpēi ꝓportionatum.

¶ Ad scōam aūt rōnem ex dictis habet rñsio. Supponit eñ rō vnū falsum ſz ꝙ ſpēs in mēte angelica repñt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnam ponit distōnē de cognitiōe bimēbrem. Et iuxta vtrūq; membrum duabus conclōnibus rndet q̄sito. Distō est. In angelis est duplex cognitio scilicet naturalis ꝛ hec est per essentias ipsorum: ꝛ per species innatas. Et supnaturalis ꝛ beatifica: ꝛ hec cognitio est quam hñt in verbo dei. Prīa aūt pōt esse negatiua. s. angeli cognitiōe nāli nō cogſcūt mysteria gr̄e. Et pbat: qr

ista ex sola dei volūtate dependēt. Et p firmatur ex b. qr nō cogſcūt nāli cogitationes cordiū. Et cōfirmat: tam vis q̄ modꝰ arguendi autoritate apli pume ad corin. 2. ¶ Circa hāc cōclonē. Aduertendū q̄ cadē ē rō gr̄e cogitationes cordiū ꝛ gr̄e mysteria gr̄e sunt occulta: qz. s. sūt extra ordinē rez nāliū: qz. s. istia soli volūtati sunt cōnexa dīne. Illa aūt voluntati diuine ꝛ cognitati. Et ppea apud pōnētes ītellīn angelicū moueri ab obo: q̄ rōne ponunt moueri ipm a cogitationibus cordiū iā positis in actu cadē ratione ponūt moueri ipm a mysteriis gr̄e in actu positis: nisi alium sit dicendū de ipeditanē ſtnte diuina. Et hoc expſſe sentit Sco. i. 4. dist. 10. q. 2. Hec ēo pōr aīr hic immorari: qm negando illud suppositū fundamētū corū: q. s. ītellectus separatus sit mobilis ab obiecto: totum eorum edificiū ruit.

¶ Scōa pclo est affirmatiua. hīs tñ multas pdōnes. s. angeli in ꝺo cognoſcūt mysteria gr̄e: nō ola tñ: neq; eq̄liter neq; sūt. Conclo ipsa pbat aūctre apli pme ad corin. 2. Nobis aūt reuelauit ꝛc. Prima ꝺo pdō declarat: qr supiores angeli plura ꝛ altiora mysteria cognoſcūt: ea rōne: qr per spicaciꝰ dīnā ptēplat lapiā. Scōa ꝺo cōdō: qr supiores de his mysteriis illuminant inferiores. Tertia aūt: qr q̄dā hoīes nouerunt a ꝺno. Quedā ꝺo i dies addiscūt: put eorū cōgruit officijs. ¶ Circa hāc cōclonē dubiū occurrit qm nō vt verū q̄ angeli cognitiōe rationibus manifestāt eos illuminādo. Et hoc videt cōfirmari ex b. qr angeli cognoſcūt mysteria gr̄e. Arguit. n. sc. in. 4. di. 1. q. 1. cōclone. 3. ꝺ sic. Beatꝰ nō distinguit a nō beatis nisi videndo eōm beatificatiū vt sic. ꝛ ea q̄ in ipso includuntur vt sic: sed mysteria gr̄e nō claudunt in obto beatifico vt sic. ergo. Minor ptz qr non spectat ad beatitudinem cognoſcere gratiam conferri huic vel illi ꝛc.

¶ Preterea, argūto ego ad hominem sic. apud. S. Tho. videre pōt in dīna ēntia inſert a posteriori videre

tiā: vt ptz ex. q. 12. Et rursus apud ipm ꝛ ſtitatē: aeis beatificꝰ ad minꝰ angeloū q̄cūq; sit de alia ſpata: nūq; imēdiat ēntialr. ergo impoſe est angelos in ꝺo de nouo aliq̄d videre. q̄ pr̄ nō videratꝰ. Hoc ēm altera predictaꝝ. pponū destruit: qm si de nouo aliq̄d videt. ergo aut nō magis videt ꝺū ꝺ prīmā propōnē: aut magis videt ꝺ ſcḋam. ¶ Ad hāc dubitationē breuiter dico q̄ cognoſcere aliquid in ꝺo cōtingit dupliꝛ. vno mō formaliꝛ alio mō causaliter. Et dico q̄. S. T. nō imēdit āgelos ḡſcunq; de nouo videre aliq̄d in ꝺo formaliꝛ: ſz tm causaliꝛ. i. ex diuinis illuminatiōibꝰ: que se habēt ad visionē ſbi sicut accīnia q̄ dā concomitātia. non simul: ſz ſucceſſiue ut ſupra ſuccessiuā dispoſitionē ipoz ſm ꝓgruētiā ad officia sua exequēda. Cū hoc tñ stat q̄dam mysteria gr̄e ageli oēs: pr̄aliq̄ in ꝺo formaliꝛ videāt ab initio bitudinis sue. cū tñ opz hec ptinere ad oēm bificiū: vt sic. Ja ēm in q. 12. declaratū est: qꝺ videre aliq̄d in ꝺo formaliꝛ ptigit duplīr. l. p se ꝓpter se solū būs. vnde cognitis cōcedim⁹, imo qꝺ edocem⁹. s. oē aliud a deo nō necio ꝙ nere ad oēm bitudinis: ſz obto bifico multa alia a deo ſcḋario. Et concomitanter videri eadē numero visione.

¶ Super. q. 58. art. 1.

In titulo hoc solū a diuersitatē est. quod hic est sermo de actu ꝛ pōs vt sūt mobilia cognitionis angeli. ¶ Circa hoc ſmōnes ponit. Aliq̄ dicūt q̄ intellectus angeli q̄cūq; sit in potentia. Motus enim est actus existentis in potentia: vt dicit. 3. phy. Sed mētes angelice intelligendo mouenꝰ: vt dicit Dio. 4. c. de di. no. Ergo mentes angelice q̄cūq; sunt in potētia. ¶ Preterea. Cum desideriū sit rei non habite, possibilis tñ haberi: quicūq; desiderat aliquid intelligere est in potentia ad illud. Sed. 1. Pe. 1. dicit. In quē desiderant angeli prospicere. Ergo intellectus angeli q̄cūq; est in potentia. ¶ Preterea. In lib. de causis ꝺr. q̄ intelligentia intelligit ſm modum sue ſubſtantie. Sed ſubſtātia angeli habet aliquid de potētia per mixtum: ergo q̄cūq; intelligit in potentia.

Sed cōtra Est, quod Augu. dicit 2. super Gen. ad lit. quod angeli ex quo creati sunt in ipsa verbi eternitate sancta ꝛ pia contemplatione perfruuntur. Sed intellectus contemplans non est in potentia: sed in actu. Ergo intellectus angeli non est in potentia.

Rñdeo Dicendū, qꝺ sicut pbs dicit in. 3. de aīa, ꝛ in. 8. phy. intellectus duplīr est in potentia. Uno mō sicut ante addiscere vel inuenire. i. aſiquā habeat habitum ſcientie. Alio modo dicitur esse in potentia: sicut cum iam habet habitū ſcientie: sed non considerat. Primo igitur modo intellectus angeli nunquam est in potentia respectu eorum ad que eius cognitio

ad esse permanens ſbstantiale vel accidētale: ꝛ ſm potentiā ad illuminari. ¶ Nota hic q̄ sco. in. 2. ꝺ. 9. q. vlt. iterū ꝺ hāc rōnē ex corpiḃ⁹ celestiḃ⁹ sum ptā instāt. Et q̄n oēs hec coincidūt cū supius recitatis nō eas obmitto. ¶ Quo ad tertiū ꝺuo dicit. s. q̄ angeli q̄ cognoſcūt nāliꝛ, nō actu oia cōsiderant: ꝛ q̄ ſm cognitionē in verbo ſp actu cōsiderāt: qz. b. tiudo ꝓsiſtit in actu. Illa aūtem est eorum beatitudo.

¶ Super arti. 2.

Tulus clarus est.

¶ In corpore respondet questio tribus conclusionibus. Prima est. angeli in verbo cognoſcunt oia sīl. Secunda est. angeli pñt naturali cognitiōe omnia ea sīl cognoſcere q̄ per vnā ſpēm representātur. Tertia est. angeli q̄ pñt sīl cognoſcere nāliꝛ ea q̄ per diuersas ſpēs innatas eis repſitant. Probātur aūt hec oēs cōclones eodem medio sic. Multa non vt multa sed vt vnū ītelligibile pñt vna opatione ꝛ sīl ītelligi. Sz repſentata q̄ vnā ſpēm hñt rōnez vnꝰ ītelligibilis. Repſentata ꝺo q̄ plures hñt rōnē pluriū ītelligibiliū. ḡ. Tunc vltra. Cognito in ꝺo est q̄ vnā ſpēm tñ essentiā. i. ſtitatē. Sed ꝺuo cōfirmaſ b. q̄ clo pria autoritate Aug. Maior: pri mo. pbaſ. q̄ ad pmam pte ex b. q̄ vnius opatiōis ꝺz eē vnū obiūm: quēadmodū vnīs motus vnꝰ ſmiꝰ. Scḋo declaraſ. q̄ ad ſtiōnē quā ſupponit. s. quod multa pñt duplīr ꝓparari ad ſtutē pceptiuā. s. vt mīra ꝛ vt vnū: ꝛ ſ in ſensu. respectu ptiū cōtinui: ꝛ intellectu cuiuſ⁹ respectu ptiꝰ ſpōnis. Et vltr respectu extremoꝝ cuiuſcūq; cōparationis. Et declaraſ sīl veritas totius maioris assumpte ex ſensu ꝛ intellectu fo. Minor. fo. ꝓbatur sic. esse intelligibile cōuenit repſentatis p ſpēciē quod hic est sermo de ꝛ. intelligibilem: qz vnūquodq; est intelligibile in actu ſm q̄ eius ſtitudo est in intellectu. ergo esse vnū intelligibile conuenit eisdē p vnitatē ſpeciei intelligibilis, ꝛ tenet ſequa: qz in oi gr̄e ex eodem res ḥz esse ꝛ vnitatem. ¶ Circa hunc processum occurrūt duo dubia. Primū est. qz hic nō distinguit inter ſcientiā nāli. s. ꝛ ſuper cognitiōe nāli. s. ꝛ hac duplici scz. q̄ ꝛ reuelationē ꝛ per visionem ſbi. Et examinat̄ ſic. Jā ēm in q. 12. declaratū est: qꝺ videre aliq̄d in ꝺo formaliꝛ ptigit duplīr. l. p se ꝓpter se ſolū būs. vnde cognitis cōcedim⁹, imo qꝺ edocem⁹. s. oē aliud a deo nō necio ꝙ nere ad oēm bitudinis: ſz obto bifico multa alia a deo ſcḋario. Et concomitanter videri eadē numero visione.

Articulus. 2.

Sic procedit. Uidetur, quod angelus non possit simul multa intelligere. Dicit enim pbs. 2. to pl. qꝺ contingit multa scire: sed vnū tantū intelligere. ¶ Ꝑ. Nihil intelligitur nisi ſm qꝺ intellect⁹ formatur per ſpēm intelligibilē: sicut corpus formaꝝ per figurā. Sed vnum corpus nō potest formari diuersis figuris. Ergo vnꝰ intellectus nō potest simul intelligere diuersa intelligibilia. ¶ Ꝑ. Intelligere est motus quidā. Nullus autez motus terminatur ad diuersos terminos. Ergo nō contingit simul multa intelligere.

Sed cōtra Est, qꝺ dicit Augustꝰ. 4. super Gen. ad lit. Potentia spiritualis mentis angelice cūcta que voluerit facillime simul comprehendit.

Rñdeo Dicendum, q̄ sicut ad vnitatez motus requiritur vnitas termini: ita ad vnitatē operationis requiritur vnitas obiecti. Contingit autē aliqua accipi vt plura ꝛ vt vnū: sicut partes alicuius continui. Si ēm vnaquēq; per se accipiatur plures sunt. Uñ ꝛ nō vna opatione, nec simul accipiuntꝝ per sensum ꝛ intellectū. Alio mō accipiuntur ſm qꝺ sunt vnū in toto. Et sic simul vna opatione cognoſcunt⁹: tam per sensum q̄ per intellectū, dum totū continuū cōsideratur. vt ꝺr in. 3. de anima. Et sic etiam intellectus noster simul intelligit ſubm ꝛ predicatuz: puta animal ꝛ lapidē. ergo simul cognoſcit q̄ vnum ſmyna cōparatione. Et quo pz q̄ multa ſm qꝺ sunt distincta: nō pñt simul intelligi, sed ſm q̄ vnitūtur in vno intelligibili: sic simul intelligunt. Unūquodq; autē est intelligibile in actu ſm q̄ eius ſimilitudo est in intellectu. Quecūq; igitur per vnam ſpeciē intelligibilē cognoſci pñt, cognoſcunt vt vnū intelligibile. Et ideo simul cognoſcuntur. Que vero per diuersas species intelligibiles cognoſcūtur vt diuersa intelligibilia capiūtur⁶. Angeli igitur ea cognitione qua cognoſcunt res per verbum oīa cognoscunt vna intelligibili ſpecie que est essentia diuina. Et ideo quātum ad talem cognitionem omnia simul cognoſcunt: sicut ꝛ in pātria non erunt volubiles⁹ nostre cogitatiōes ꝛ repugnat simul intelligi ꝛ vna operatione intelligere: ꝛ aliud sit vna operatione intelligere. In proposito tñ eadem est difficultas de simultate ꝛ vnitate ꝛ notitia est propositi de vnitate. Eadē enim est difficultas: q̄ totaliter diuersa intelligi: quēadmodū repugnat dici: vt ꝛ in quarto metaphyſi. tex. 10. dicitur: quod scire: vnum autem intelligere. Motus autem est: qꝺ vni operationi vnū debetur obiectum: quāpluribus eiusdem potentie simul: quāuis ꝛ hoc sit verum. Et ideo. S. Th. vtrūq; explicauit: ꝛ probādo ꝛ notiori tradidit discipline. Et per hec patet rñsio ad primum dubium. Et ad vltimum: quod est contra ſpecies intelligibiles ordinem inter se habentes intelligere: qm intelligibile earum non est totaliter diuersum. Sed quēadmodum ſpecies excedit ⁊ continet speciem quadammodo vt totum partem. Ita intelligibile vnius se habet ad intelligibile alterius. Et ſimiliter discernere inter intelligibilia disparatarum ſpecierum est vnum intelligere: ꝛ non per diuersas ſpecies absolute: sed per diuersas species vt ad vnum relativum intelligibile cocunt. Nec propterea insufficiens aut falſus fuit processus: quo vnitas intelligibilis ex vnitate ſpeciei adequate declarata est. Quoniam quid regulariter exigat vnitas intelligibilis tractabatur ꝛ tractari debet. Excepto enim hec nota est: ꝛ ideo nihil officit vniuerſali regule: que tradītur ꝛ tradenda est de cognoſcibili absolute. Et ſimiliter de ſpecibus disparatis absolute ſumptis. Respectiua nanq; constat vtrunq; exigere extremum. Unde ꝛ in. q. de veritate. q. 8. arti. 14. ad primum in contrarium dicit San. Tho. quod nihil prohibet multa vt vnum ſimul intelligi: vel per vnam formam.

¶ Ad ſecundam autem dubitationem dicitur quod aliud est esse intelligibile actu: et aliud esse intelligibile actu huic intellectui. Et quod licet res immateriales ꝛ materiales in hoc inter se differant: quod ille ſunt intelligibiles actu in ſeipſis. Iſte vero intelligibiles in potentia secundum ſeipſas. In hoc tamen conueniunt: quod huic aut illi intellectui intelligibiles actu non ſunt: niſi ſecundum quod ſunt in hoc aut illo intellectu. Supponimus autem ſupradictis: quod ſunt in hoc aut illo: non niſi per ſimilitudinem. Et ideo ſequitur: quod esse intelligibile huic intellectui: conſtitutur vnaquēq; res per hoc quod est in illo intellectu ſecundum ſuam ſpeciem

Universidad de Deusto
Biblioteca

z hoc modo intelligendus est hic. S. Thom.

¶ Ad dubiū vltimo ꝺ primā z tertiā cōclonē motū rñdetur: q intelligibilia repeſentata per ſpēs duplr poſſunt intelligi. Uno mō abſolute. Alio modo vt ſint aliq̄d intelligentis ſeu intellecti, pura p̄ceptio. Primo modo nō ſimul intelliguntꝫ ſed ſcēo. Hec hoc eſt contra determinata. Sed hec rñſio patitur difficultatem. Quia q̄ cōe ſit oī ſubſe ſeparate intelligere alia a ſe per modū ſubſtantie ſuemul-

la intelligētia cognoſcit aliquid aliud a ſe: nulī ſm q ipſa eſt illd. Et ſic Sabuelem cognoſcere lapidē abſolute eſt cognoſcere lapidē, vt eſt in Sabuele: aut ceptſum Sabuelem ſecundū q eſt lapis: qđ idem eſt. Non em̄ plus cognoſcit de Lapide, ꝫ ipſe Sabuel ſit intentionalr. Ad b ōr: q rñſio eſt bona: z qđ ſite diue cognitiones differunt ſicut viſio partiū in toto: z viſio ptiū ſeorſum. Quāuis em̄ idem videatur vtraq; viſione. Aliq̄d tamē impedit viſionē partis ſeorſum: qđ nō impedit viſionē eiꝰ in toto. Et rurſus acutiꝰ videtur pars ſeorſum

293 ꝫ in toto: vt ptz quum 3.Ꝫ.cap. video totam domū: z 44.221 quium diſtincte applicare volo viſionem ad Et veri. diſcernendū ſingulas q.8.art. partes eiꝰ. Pus enim 15. 2.q.24. oēs ptes ſimul in to- ar.3. to video. Sed quū diſtincte ſingula perſpicio ab aliꝭ ptibus viſionem intētio alc ad vnam dedita ſubtrahit. Ita proportionalr contingit in angelo: q ꝫuis primo oia ſimul in ſe vt toto quodam videat: ſi tamē ſingula diſtincte ſcōz ſeipſa abſolute perſpicaciter intueri vult: dum vni attendit alterū negligit: qz nō poteſt finita vis ſimul eſſe in acto perfecto ſecundū duo eſſe eiuſdem generis z ordinis ꝛc.

¶ Super articulum tertium.

263 Ytulus clarus
281 eſt.
291 ¶ In corpore articuli vnica eſt concluſio reſponſiua: dupliciter

probata. primo ratione ſic. Angeli inter ſubſtantias ſpirituales eum tenent locum quem corpora celeſtia inter ſubſtātias corporeas: ac per hoc differūt a ſubſtantijs ſpiritualibus inferioribus proportionaliter: quēadmodum corpora celeſtia a corporibus inferioribus. Sed inter hec corpora tamū differt vt inferiora per motum ſuas perfectiones vltimas acquirant. Superiora vero ſtatim habent ſuas vltimas perfectiones. Et ſubſtantie ſpirituales inferiores quales ſunt anime humane per motum diſcurſum perfectionem vltimam que in veritatis contemplatione conſiſtit acquirunt: ergo relinquitur quod angeli veritatis contemplationem complete ſtatim abſque diſcurſu naturaliter habeant. Prima propoſitio authoritate Dionȳ. firmatur. Alie vero quo ad corpora per ſe note ſunt. Quo ad ſubſtantias vero ſpirituales: experimento in nobis patent. Deinde confirmatur concluſio ex differentia nominum conuenientium ſubſtantijs ſpiritualibus ſuperioribus z inferioribus: quia ſcilicet ille dicuntur intellectuales: iſte vero rationales. Et omnia clara ſunt. Sed aduerte q in his declarationibus. S. Tho. ommiſcet rationem fundamentū: z proportionalitatem prime rationis: z differentiā ſigni ſecundo loco adducti. Et eſt ratio perfecti z imperfecti luminis intellectualis. Ita q quia ſuperiores ſpiritus a noſtris differunt penes perfectum z imperfectum lumen: z imperfectionis eſt ad videndam veritatem: diſcurſu egere. Cuius ſignum eſt: q ſi tantum haberet anima noſtra luminis q viſus principijs videret in eis que in eoꝝ virtute cōtinent: nō diſcurreret: relinquit q ſubē ille que in apprehenſo aliquo obiecto apprehendunt quicq̄ virtua-

liter continet: hitatē. z principijs z cōclonis, abſq; diſcurſuo motu habeant.

¶ Circa predicta occurrit primo ſco. in. 2. di. 7. q. 1. dicēs: nō eſſe ꝓbabile ab angelis negare eōm diſcurſum: z remittit ſe ad proemiū primi: in illa qōne vtrum theologia ſit ſcia: vbi hāc rōnē inducto: directe quidē ꝫ cognitionē in verbo: z ꝫr ꝫ oēs aliaꝰ. Argunt ergo ſic. Quiditas ſi bi puta lincę in quocunq; lumine viſa cōtinet virtualr veritates ſuaꝝ paſſionū: z eſt prius natura nota illius: ergo eſt earū cauſatiua in quocūq; intellectu ab illa paſſuo. Zerit diſcurſus. Añcēū prima ꝓba eſt cuidēs. Ultima ꝫo ꝓbat: qz ad rōnē diſcurſus: non exigit ordo ipſis ꝫ ordo nature z cauſalitatis. q.d hoc ſit prius nāl̄r nobis tum illo: z qđ per hoc agnoſcam⁹ illud: quāuis ſimul tempore.

¶ Occurrit deinde Sneg. de ariſt. in. 2 di. 7. q. 5. dicens, ꝓceſſus S. Th. ſup nulla rōne fundari: ſi ſola ſualio ne de corpibus celeſtibus: z q concluſio deducit ad impoſſibile. Qm̄ ſi angelus abſq; diſcurſu cognoſceret vl̄ ſo aliquo ſubiecto oēs eius paſſiones ſequit q aut habet ſimul infinitas intellectiones ſpecie diſtinctas: aut vnā equivalentem infinitis diſtinctis: quorū virtus eſt impoſſibile: q eſſet infinitum ens: z tenet ſequela: de paſſionibus numeroꝝ z figurarū, ¶ Ad hec breuiter dicitur z primo q ratio Sco. quadruplr peccat. Quia idē ſuppoſuit eſſe indicium de re ꝓ cognita in ſe: z cognita in alio: cuū ſm multum intereſſit. Scēo q: ſuppoſuit intellectum angelicū z beatū eſſe paſſiuū a re viſa in alio: quum ſm z hoc ſit falſum: z vlr intellectus angelicus non ſit mobilis ab obiecto ex trinſeco. Tertio qz diſcurſus eſt effectus tenens ex parte intellectus magis ꝫ obiecti: qm̄ de oīno ſimplicissimo intellectus noſter diſcurrit puta deo

4.28 Et ideo quantuncunq; obiectum in ſe habeat, vnde cauſet diſcurſum, z in hic effectus qui eſt diſcurrere nſi in intellectu apto diſcurrere: z ſic imper-

5.29 fecto vr ſtatim in quod quid eſt viſo non penetret virtutem eius. Et tamen in argumento quaſi tota cauſa ſumitur ex parte obiecti. Quarto, quia ad rationem diſcurſus non ſufficit quod veritas vnius cauſetur a veritate alte-rius: imo nec hoc requiritur: vt patet in diſcurſu a poſteriori: ſed exigitur q cognitio vnius cauſetur ex cognitione alterius in illo intellectu: quod locum habere non poteſt quando vna z eadem cognitione cognoſcitur vtrunque quoniam idem non eſt ſecundum rem cauſa ſuiꝰ ipſius, z ſic eſt in propoſito.

¶ Ad 3ꝰ ego. vero dicitur q. S. Tho. proportionalitatem angelorū ad corpora celeſtia ſuper ratione fundauit perfecti z imperfecti luminis: z nihilominus authoritate Dio. eam fulſit: z vr Ariſto. docuit in 2° celi, in hmōi rebus tam occultis z arduis: ſatis dicit ꝫ rōnabile aliquid dicitur. Preſertim q hec concluſio communis animi conceptio phorum videtur eſſe. Ea vero que arguens obꝺit in oppoſitum facile ſoluuntur a recolentibus quod non inconuenit vnum indiuiduum ſuperioris ordinis equiualere infinitis inferioribus. etiam ſi ſpecie diſtinguerentur, arctatis tamen ad certum aliquod genus. Et aduertentibus q ſi eſſent infinite ſpecies colorū: lux nihilominus omnib⁹ illis eminēter preſtaret. Nec tñ eſſe ens infinitū: ſicut nec ille ſpecies cōtinerēt ens infinitū: ſed finite ꝑfectiōis in rōne entis: infinite ꝫo ſm quid in ratione coloris. Et hoc dico non curādo pro nunc: an angelus poſſit ſimul

intelligere e diſtincte oēs ſpecies figurarū z numeroū. ¶ Sup arti. 4.

¶ Ytulus clarus eſt.

¶ In corpore duo facit. Primo rñdet ꝫſito vna cōclone negatiua. Secundo reſpondet cuidam tacite oboni. Concluſio eſt talis: angeli nō cognoſcunt cognitionē z diuidēdo. Probatur ſic. Intellꝰ in prima apprehenſione alicuius primi apprehenſi e obi cognoſcēs ſtatim quecunq; poſſent illi attribui: intelligit non ꝑpo

tamen abſque omni diſcurſu.

¶ Utrum angeli intelligant componendo z diuidendo. Articu. 4.

294 28.3.q. 2.arti.2. cor. Et mal. q.16.ar. 6.1.9.in. fi.

AD quartū Sic procedi tur. Uſ q angeli intelligāt componēdo z diuidendo. Ubi enim eſt multitudo intellectuū, ibi eſt compoſitio intellectuū: vt dicitur in tertio de aīa. Sed in intellectu angeli eſt multitudo intellectuū: cum per diuerſas ſpecies diuerſa intelligat, z nō omnia ſimul. Ergo in intellectu angeli eſt compoſitio z diuiſio. ¶ Pꝰ. Plꝰ diſtat negatio ab affirmatione q̄ quecunq; due nature oppoſite: q̄ prima diſtinctio eſt per affirmationē z negationē. Sed aliquas naturas diſtantes angelus non cognoſcit per vnū: ſed per diuerſas ſpēs: vt ex dictis patet⁹. Ergo opz q affirmationē z negationē cognoſcat per diuerſa. Et ita videt q angelus intelligat componendo z diuidendo.

¶ Pꝰ. Locutio eſt ſignum intellectus. Sed angeli hominibus loquentes proferunt affirmatiuas z negatiuas enuntiationes (que ſunt ſigna compoſitionis z diuiſionis in intellectu) vt ex multis locis ſacre ſcripture apparet. Ergo videtur: quod angelus intelligat componendo z diuidendo.

Sed cōtra Eſt, q Dio. dicit. 7. ca. de di. no. q virtꝰ ſtelle actualis angeloū reſplendet perſpicaci diuinoꝝ intellectuuꝫ ſimplicitate. Sed ſimpler inteligentia eſt ſine ꝓpoſitione z diuiſione: vt dicitur in tertio de anima. Ergo angelꝰ intelligit ſine compoſitione z diuiſione.

Rñdeo Dom, qđ ſicut in intellectu ratiocināte cōparatur cōclu ſio ad principiū, ita in intellectu componēte

cām, aut ſubm cognitū: puenit ſit intueri q in eis aut ex eis ſunt z ſunt: quia quāto magis aliq̄d cognoſcit: tāto virtꝰ ſeu potētia eius magis penetratur. ꝫ ex penetratiōe potētie ſciunt ea ad q ſe extēdit ꝓportionalr. i. quod ex penetratione potētie ſm eſſe q̄ditatiuū q̄ditatiue quoq; ſciunt ea ad que ſe extēdit. Ex penetratione ꝫo potētie ſm eſſe exiſtētie z indiuiduale cū annexis conditionibus: cognoſcunt ea ad q ſe extēdit ſm exiſtū qñ iſti ſunt. Tū qz ad ꝑfectiorē cognitionē alicuꝰ obiecti ſpectat. nō ſolū potentiā, ſz et oia ad iſm q̄ollibet ptinentia cognoſcere: z ꝫr ad ꝑfectiorem cognitionē nālem alicuius obi ſpectat cognoſcere oia infra latitudinē nālū q̄ollibet ptinentia ad oēm illud. Hic ſiāubus ad obones in oppm rñdetur. Et ad primā ōr. q̄ rō aſſignata ꝫ neceſſitatē compōnis z diuiſionis e diſcurſus: eſt rō vltꝭ z non ꝓticularis. Et qđ ōr: qđ non eſt ex defectu luminis: ſed ex naturis cognoſcibilū patere obum z latere ꝓpter q̄ſdā ſimile: negaf ꝫ vlr de lumine intellectuali loquendo z caſualibus aut contingētib⁹ nālibus diuiſionem enunciationum intelligit, ſicut bus. Qm̄ ex modicitate luminis intellectualis ꝓnenit q vix ſo ſorte q actualr luet nō ſimul videat inmēſa ꝑfecta ꝫ oporteat cōponēdo ꝓpōſe forma re: q ferat in ſortem vt intuentium a debitore.

295 297 298 299 300 301 302 303

¶ Ad ſcām hoc oboꝝ ōr, q ꝓpoſito inter ſe ſortē z debitore. Unde intelligendo quod quid eſt, intelligit ſubm z ꝓdicatū: z ꝫnquicquid nos intelligere poſſumus z componendo z diuidendo, per vnum ſuum ſimplex intellectū. ¶ Ad ſecundum dom, q diuerſe q̄ditates rerū minus differūt quan

cipiū actiuū ſeu opera tivum noſtr. Poētis

ſalt cōtinent anf in ſubiecto: inductiue ꝓz. Qm̄ ſpecialia ad materiā naturalem actu vel ſtrute clauduntur in eo: vt eſſentialia z paſſiones. Specialia vero ad materiā cōtingentē: ꝫuis infinita ſint in potentia: que tñ actu qñq; inerunt alicui finita z certa ſunt quū ſunt. Ac per hoc potentia iam reducta ad actū cōtineri in illius potentia manifeſtat. Spectantia vero ad materiā remotam: dubium non eſt virtualiter claudi in ſubiecto. Qm̄ negationes repugnantium ex affirmatione ſubiecti neceſſario conſequuntur. Et per hoc patet q non opz caſualibus dare cauſam per ſe. ex hoc q ponuntur cognoſci cum ſubiecto: z pertinere ad perfectiorē eius cognitionē. ſequeretur enim hoc: ſi poneremus caſuale antequam eſſet: pertinere ad perfectiorem cognitionem ſue cauſe, non aūt poſtꝰ. Qm̄ quēadmodum eſſe eius iam determinatum cōpoſitionē facit cū eo in quo eſt in rerū natura: z illius quoddam eſſe eſt: ꝫuis accidentale: abſq; hoc q habeat per ſe cauſam. ſic z intellectus ſi perfecte cognoſcit ſubiectum illud, omne eius eſſe intuetur: quod actualiter habet: abſque perfeitate coniunctionis illorum.

¶ Ad dubitationes vero cōtra minorē ōr: q defectus intellectus: eſt duplex. Quidam cōis omni intellectui creato: z quidā ſpecialis z ꝓprius intellectui noſtro. Cōis quidem eſt: q virtus ipſa intellectus potentialitatis aliquid ꝫ admixtum. Et quod modus cognoſcendi ſit per ſpeciem ſuperaddita: z per plures actus intelligendi. Propius vero eſt intelligere per conuerſionem ad fantaſmata: eſſe in potentia: z alia hmōi. Nec eſt dubium q id quod conuenit intellectui noſtro ex imperfectione communi: conuenit etiam angelo: ſed conſequentia illa tenet in his que conueniunt intellectui noſtro ex imperfectione ꝓpria: quoniam perfectiones oppoſite ponuntur in angelis. Quod autem componere z diuidere z ſimiliter diſcurrere ex imperfectione ꝓpria noſtri intellectus ꝓuenit Dan. Theſſ. hic ſupponit: z facile ex eius etiam dictis declaratur. Exiſtentibus enim duobus modis cognoſcendi: ſcilicet ſimplici intuitu z per aſſertionem quandam; z vtroque conueniente intellectui noſtro: z tam diſcurſu quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõpõne z diuisõe importãte modũ cognoscẽdi p appositionẽ quãdã quũ cõtingit pfectioẽ modũ cognoscẽdi esse pplicẽ intuitũ: z p in nobis hic modus cognoscẽdi parũ principat in nrĩ supmo in pte cõne. i. in cognitione principiorum: z iam stabilitũ fit a Dio. in. 7. de di. no. q supremũ infimi attingit infinitum supremi cuidenter sequit q modus cognoscẽdi cõponẽdo z diuidẽdo ex ppria nrĩ imperfectione intellectus puenit: cui tum ad rõnem existẽdi ẽs affirmatio z negatio: tũ quãrum ad rõnẽ cognoscẽdi affirmatio z negatio magis cõueniũt: q statim per hoc quod cognoscitur veritas affirmatiõis cognoscitur falsitas negationis apposite.

¶ Ad tertium dicendũ, q hoc p angeli loquũtur enuntiationes affirmatiuas z negatiuas manifestat q angeli cognoscunt compositionem z diuisionẽ: non autẽ quod cognoscant componendo z diuidendo: sz simpliciter cognoscendo quod quid est.

¶ Utrum in intellectu angeli possit esse falsitas. Articu. 5.

295 2. di. 15. q. 2. art. 3. 5m. Et 22. d. 8. ar. 14. 4m. Et mal. q. 16. ar. 3. cor.

AD quintũ Sic pdeditur. Videtur q in intellectu angeli possit eẽ falsitas. Proteritas. n. ad falsitatem pertinet. Sed in demonibus est fantasia preterita: vt dicit Dion. 4. cap. de diui. nomi. Ergo videtur quod in angelorum intellectu possit esse falsitas. ¶ Preterea. Nescientia est causa false estimationis. Sed in angelis potest esse nescientia: vt Dion. dicit. vi. ca. ecclesia. hierar. Ergo videtur q in eis possit esse falsitas. ¶ 3mo quod cadit a veritate sapientie: z habet rõnem depravatã: hz falsitatem vel errorẽ in suo intellectu. Sed hoc Dio. dicit de demonibus. 7. ca. de diui. no. Ergo videtur quod in intellectu angelorum possit esse falsitas.

Sed cõtra Pbo dr 3o de anima, q intellect' semp ver' est. Aug. etiaz dicit in lib. 83. q. q nihil intelligunt nisi verum. Sed angeli non cognoscunt aliqd nisi intelligendo. Ergo in angeli cognitione nõ põt esse deceptio z falsitas.

Rñdeo Dicẽdum, q huius questionis veritas aliquatenus ex pmissa dependet. Dictum est enim qõ angelus nõ intelligit componendo z diuidendo sed intelligendo quod quid est. Intellectus autem circa quod quid est: semp verus est: sicut z sensus circa propriũ obiectum vt dicitur in tertio de anima. Sed per accidens in nobis accidit deceptio z falsitas intelligendo q quid est scz ꝼm rationem alicuius compositionis: vel cum diffinitionem vnius rei accipimus vt diffinitionem alterius: vel cum partes diffinitionis sibi non coherent. Sicut si accipiatur pro diffinitione alicuius rei animal quadruplex volatile. Nullum enim animal tale est. Et hoc qdem accidit in compositis: quorum diffinitio ex diuersis sumitur: quorum vnum est materiale ad aliud. Sed intelligendo quiditates simplices: vt dicitur in nono meraph. non est falsitas: quia vel totaliter non attinguntur z nihil intelligimus de eis: vel cognoscuntur vt sunt. Sic igit per se non potest esse falsitas aut error aut deceptio in intellectu alicuius angeli. Sed per accidens contingit, alio tamen modo qz in nobis. Nam componendo z diuidendo quandoque ad intellectum quiditatis peruenimus sicut cum diuidendo z demonstrando diffinitiones inuestigamus. Quod quidem in angelis non contingit: sed per quod quid est rei cognoscunt omnes enunciationes ad illam rem pertinentes. Manifestum est autem quod quiditas rei potest esse principium cognoscendi respectu eorum que naturaliter conueniunt rei vel ab ea re mouentur: nõ autem eorum que vt a supernaturali dei ordinatione dependent. Angeli igitur boni habentes rectam voluntatem per cognitionem quiditatis rei non iudicant de his que supernaturaliter ad rem pertinent nisi salua ordinatione diuina. Unde in eis non potest esse falsitas aut error. Demones vero per voluntatem peruersam subducentes intellectum a diuina sapientia, absolute interdum de rebus iudicãt secũdũ naturalẽ cõditionem. Et in his que naturaliter ad rem pertinent non decipiuntur. Sed decipi possunt quantum ad ea que supernaturalia sunt. Sicut si considerans hominẽ mortuum iudicet eum non resurrecturũ. Et si videns hoiem christum

iudicet eũ non esse deũ. ¶ Et per hoc pz rñsio ad ea que vtrinq obijciunt. Nã proteritas demonũ est ꝼm q nõ subdunt diuine sapiẽtie. Nescientia autẽ est in angelis non respectu naturalium cognoscibilium sed supernaturalium. Patet etiam qõ intellectus eius quod quid est, semper est verus: nisi p accidens ꝼm qõ indebite ordinatur ad aliquam compositionem vel diuisionem.

¶ Utrum in angelis sit cognitio matutina z vespertina. Articu. 6.

296 2. di. 12. 2. cor. Et veri. 8. art. 16. 2. 17. Et opuſ. 3. c. 224. Et eph. 3. lect. 3. cor. 3. Et hebr. 8. l. 3. co. Et.

Adsertũ Sic pceditur. Uidetur q in angelis nõ sit vespertina neq; matutina cognitio. Uespere. n. z mane admixtio nẽ tenebrarum habẽt. Sed in cognitione angeli nõ est aliqua tenebrositas: cũ non sit ibi error vel falsitas. Ergo cognitio angeli nõ dz dici matutina vel vespertina. ¶ Inter vespere z mane cadit nox, z inter mane z vespere cadit meridies. Si igitur in angelis cadit cognitio matutina z vespertina: pari ratione videtur q in eis de beat esse meridiana z nocturna cognitio. ¶ Cognitio distinguitur ꝼm differentiã cognitorũ. Ũ in. 3. de anima dicit Phs, q sciẽtie secantur qũadmodum z res. Triplex autẽ est esse rerũ. s. in ẽo: in ꝓpria natura z in intelligẽtia angelica: vt Augu. dicit. 12. super Gen. ad lite. Ergo si ponat cognitio matutina in angelis z vespertina propter esse rerũ in verbo z in propria natura: debet etiam in eis poni tertia cognitio propter esse rerum in intelligentia angelica.

Sed contra Est, qõ Aug. 4. super Gene. ad lit. z 5. de ci. dei, distinguit cognitionem angelorum per matutinam z vespertinam.

Rñdeo Dõm, q hoc qõ dr de cognitione matutina z vespertina in angelis introductum est ab August. qui 6. dies in quibus deus legitur fecisse cuncta gen. 1. intelligi vult non hos vsitatos dies qui solis circuitu peraguntur: cum sol quarto die factus legatur: sed vnum diem s. cognitionem angelicam sex rerum gñbus presentatã. Sicut autem in die cõsueto mane est pn̄ dies, vespere autez terminus: ita cognitio ipsius primordialis esse rerũ dicit cognitio matutina. Et hec est ẽs q res sunt in verbo. Cognitio autẽ ipsius esse rei create secundum q in propria natura consistit: dicit cognitio vespertina ꝛc. Nam esse rerum fluit a verbo sicut a quodam primordiali principio. Et hic effluxus terminatur ad esse rerum quod in propria natura habet.

Ad pmũ Ergo dõm, q vespere z mane non accipiuntur in cognitione angelica secundum similitudinẽ ad admixtionẽ tenebrarũ, sed ꝼm similitudinẽ principij z termini. Uel dicendum, q nihil prohibet, vt dicit Aug. 4. sup Gen. ad lit. aliquid in cõparatione ad vnum dici lux: z in comparatiõe ad aliud dici tenebra: sicut vita fidelium z iustorum in comparatione ad impios dicit lux: ꝼm illud Eph. 6. Fuistis aliqn tenebre, nunc autẽ lux in dño. Que tñ vita fidelũ in comparatione ad vitã glorie tenebrosa dr: ꝼm illud. 2. Pet. 1. Habetis prophetici sermonẽ. Cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco. Sic igitur cognitio angeli qua cognoscit res in ꝓpria natura, dies est q comparationẽ ad ignorantiam vel errorem: sed obscura est per comparationẽ ad visionem verbi. ¶ Ad secundum dõm, qõ matutina z vespertina cognitio ad diem pertinet. i. ad angelos illuminatos: q sunt distincti a tenebris. i. a malis angelis. Angeli autẽ boni cognoscẽtes creaturã nõ in ea figunt, qõ esset tenebrescere z noctẽ fieri: sed hoc ipsum refertur ad laudẽ dei: in quo sicut i prĩno oĩa cognoscũt. Et iõ post vesperã nõ ponit nox, sz mane: ita q mane sit finis precedẽtis diei z prĩn̄ sequẽtis, in q̃tũ angeli cognitionẽ precedẽtis opis ad laudẽ dei referunt. Meridies autẽ sub noĩe diei ꝓprehẽdit, quasi mediũ inter duo extrema. Uel põt meridies referri ad cognitionẽ ipsi' dei: q nõ hz principii nec finẽ. ¶ Ad tertiũ dõm, q ẽt ipsi angeli creature sunt. Uñ esse rerũ in intelligentia angelica ꝓprehẽditur sub vespertina cognitione, sicut z esse rerũ in propria natura.

¶ Utrum vna sit cognitio matutina z vespertina. Articulus 7.

Adseptimũ Sic ꝓceditur. Uf, q vna sit cognitio vespertina z matutina. Dicitur enim gen. i. Factum est vespere z mane dies vnus. Sed p diẽ intelligitur cognitio angelica: vt Augu. dicit. Ergo vna z eadẽ est cognitio in angelis matutina z vespertina. ¶ Impossibile est vnam potẽtiam simul ꝼm ipsa essentia diuina. ¶ Quo ad sẽm: prima cõclusio est: qõ cognitio vespertina habẽs creaturã, p terminos z mediũ distinguitur a cognitione matutina: differẽs solũ secundum terminos seu cognita: qõ idem est.

¶ Aduerte hic: q ꝙ oppositorũ eadem est disciplina: quũ ex precedenti articulo declarũ sit maturinum z vespertinum in cognitione attendi z differre penes esse primordiale z vltimatum. i. esse rei in verbo z esse in seipsa: z esse rei in verbo vno tantũmodo inspiciatur. s. videndo verbũ: vt per Augustinum patet: consequens fuit vt tota latitudo differẽtie inter cognitionem matutinam z vespertinã ex diuersitate modorum cognoscendi esse rei ꝼm propriam naturam ostenderetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super q. 59. Ar. 1.

Titulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua questio affirmative scilicet in angelis est voluntas. Et probatur sic. In habentibus intellectum est appetitus boni vniuersaliter apprehensi: angeli sunt intellectuales. ergo in eis est talis appetitus: ergo voluntas. Tenet hec vltima consequentia ex quid nominis voluntatis. minor est nota: maior vero cōtinetur in se duo. s. q̄ intellectualibus insit appetitus boni: et quod insit talis appetitus. s. boni vniuersalis. Et quia ad primus probatur: ex eo q̄ oia habent appetitum boni: quia procedunt ex voluntate diuina: que non nisi in bonū tendere et ordinare pōt. Quo ad secūdum ꝯ declaratur ostendendo triplicē gradū appetitus: iuxta triplicem ordinem naturarum appetentiū. i. sine cognitione cum cognitione pticulari: et cū cognitione vñ: vt clare patet in litera.

¶ Super articu. 2.

Thomistas cōmuniter et indubie interpretatur de differentia reali.

¶ In corpore vna est conclusio duas partes hūs negatiuas voluntas angeloū neq̄ est intellectus, neque est natura eorum. Et probatur quo ad vltimā glas sigillatim. Et primo q̄ non sit natura sic: quicq̄d se extendit ad id quod est extra rem: non est rei essentia: voluntas angelica se extendit ad id q̄ est extra rem. ergo. Maior probatur dupliciter. primo ratiōe a priori: quia ēntia rei intra rem ipam apprehenditur. Scōo a posteriori: quia videmus in sensibilibus q̄ inclinato ad intrinsecum est intrinseca. Inclinatio ꝯo ad extrinsecum est extrinseca. Minor vero probatur sic: voluntas habens bonum infinitum extra volentem extendit naturaliter extra se. at voluntas creata habet bonum infinitū extra volentē. ergo. Maior huius ꝓbatur sic. volentis q̄ bat naturaliter tendit in bonū. ergo sola illa non tendit in bonum extrinsecum, in cuius lectum Augu. accipit ſm ser gña rerū q̄ cognoscuntur ab angelis: ita vnitas diei accipitur ſz vnitatē rei cognite, que tū diuersis cognitionibus cognosci pōt. ¶ Ad ſm dicēdum, q̄ due opationes pñt simul esse vnius potētie, quarū vna ad aliam referatur: vt ꝑz cū voluntas simul vult et finē et ea q̄ sunt ad finē. Et intellect⁹ simul itelligit ꝓncipia et cōclusiones ꝓncipia, q̄n iam sciam acq̄situ. Cognitio autē vespertina in angelis refert ad matutinā, vt Augu. dicit. Nā nihil prohibet vtrāq; simul esse in angelis. ¶ Ad tertiū dō, q̄ venīente pfecto eūatur imperfectū: q̄. s. ei opponit. Sicut fides: q̄ est eorū q̄ non videntur euacuatur visione venīente. Sed imperfectio vespertine cognitionis non opponitur pfectioni matutine. Dō enim cognoscatur aliq̄d in seipso nō est opm ei q̄ cognoscat in sua causa. Nec iterū q̄ aliq̄d cognoscat ꝑ duo media: quorū vnū est pfectū, et aliud imperfectius: aliq̄d repugnās habet. Sicut ad eandem cōclusionē habere possumus et mediū demōstratiuū et dialecticum. Et sīr eadem res potest sciri ab angelo per verbum increatum et per speciem innatam.

¶ De voluntate angeloum. Questio 59.

Onsequenter cōsideradum est de his que pertinent ad voluntatem angeloum. Et primo considerabimus de ipsa voluntate. Secundo de motu eius qui est amor siue dilectio. ¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo vtrum in angelis sit voluntas. Secundo vtrum voluntas angeli sit ipsa natura eorum vel etiam ipse intellectus eorum. Tertio, vtrum in angelis sit liberum arbi. Quarto, vtrum in eis sit irascibilis et concupiscibilis.

¶ Circa primum in angelis sit voluntas. Articulus 1.

Ad primū Sic proceditur. Ūr, q̄ in angelis non sit voluntas. Qr vt dicit pbs in 3. de aia: volūtas in rōne est. Sed in angelis nō est rō: sed aliquid superius rōne. Ergo in angelis non est volūtas: sed aliquid superius volūtate. ¶ Ō. Voluntas fub appetitu cōtinetur. vt patet ꝑ pbm in 3. de aia. Sed appetitus est imperfecti. Est enim eius q̄ nondū habet. Cū igit in angelis maxime in beatis non sit aliqua imperfectio, videtur q̄ nō sit in eis volūtas. ¶ Ō. Pbs dicit in 3. de anima: q̄ voluntas est mouens motum. Mouetur enim ab appetibili intellecto, sed angeli sunt immobiles: cum sint incorporei. Ergo in angelis non est voluntas.

Sed cōtra Est, q̄ Augusti. dicit. 11. lib. de trī. q̄ imago trinitatis inuenitur in mente ſm memoriam: intelligentiam et voluntatem. Imago autē dei inuenitur nō soluz in mēte humana: ſm etiā in mēte angelica: cū etiā mēs angelica sit capax dei. ergo in angelis est voluntas.

Rñdeo Dōm, q̄ necesse est ponere in angelis voluntatem. Ad cuius euidētiā cōsideradū est q̄ cū omnia pcedāt ex voluntate diuīa: oīa suo modo ꝑ appetitū inclinanť i bonū: sed diuersimode. Quedā em inclinātur in bonū ꝑ solā naturalē hitudinē absz cognitione: sicut plante et corpora inanimata. Et talis inclinatio ad bonū vocat appetitus nālis. Quedā ꝯo ad bonū inclinanť cū aliqua cognitione: nō tñ sic q̄ cognoscāt ipsam rōnē boni, sed cognoscūt aliq̄s bonū ꝑticulare: sicut sensus q̄ cognoscit dulce et albū et aliquid huiusmodi. Inclinatio aūt hanc cognitionē sequens ⁊ appetitus sensitiuus. Quedā ꝯo inclinant ad bonū cū cognitione qua cognoscūt ipam boni rōnem. Nō est ꝓpoꝝ intellectus. Et hec pfectissime inclinātur in bonum: nō quidē quasi ab alio solūmodo directa in bonum: sicut ea q̄ cognitione carent: neq; in bonum particulariter tñ: sicut ea in quib⁹ est sola sensitiua cognitio: sed tñ inclinata in ꝓz vniuersale bonū. Et hec inclinatio ⁊ voluntas. Unde cum angeli per intellectū cognoscant ipsam vniuersalem rationem boni manifestum est quod in eis sit voluntas.

Ad primū Ergo dōm, q̄ alr ratio trāscendit sensum: et alr intellectus rationē. Nō em trāscēdit sensuz ſm diuersitatem cognitorū. Nam sensus est ꝑticulariū: ratio vero vniū. Et ideo opz q̄ sit alius appetit⁹ tēdēs in bonū vle, qui debetur rōni: et alius tendens in bonū ꝑticulare: q̄ debetur sensui. Sed intellect⁹ et rō differunt quātū ad modū cognoscēdi: q̄. s. intellectus cognoscit simplici intuitu. rō ve ro discurrendo de vno in aliud. Sed tū rō ꝑ discursum puenit ad cognoscendū illud q̄ intellectus sine discursu cognoscit. s. vle. Idē est ergo obm q̄ appetitiue ꝓponit: et ex parte rōnis et ex parte intellect⁹. Nā in angelis q̄ sunt intellectuales tñ nō est appetitus supioꝝ volūtate. ¶ Ad ſcm dōm, q̄ ly nomē appetitiue ptis sit sumptū ab appetēdo ea q̄ nō habētur: tñ appetitiua pars non solū ad hec se extendit: sed etiā ad multa alia. Sicut et nomen lapidis sumptum est a lesione pedis: cū tñ lapidi nō hoc solū conueniat. Sīr irascibilis potentia denominatur ab ira: cū tñ in ea sint plures alie passiones vt spes et audacia et huiusmodi. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ volūtas dr mouēs motū ſm q̄ velle est mor⁹ q̄dē et intelligere cuiusmodi motū nihil prohibet in angelis esse: q̄ talis motus est actus pfecti: vt dr in. 3. de anima.

¶ Utrum in angelis voluntas differat ab intellectu. Articulus 2.

Ad ſcd'm Sic proceditur. Videtur, quod in angelis non differat voluntas ab intellectu et natura. Angelus enim est simplicior quam corpus naturale. Sed corpus naturale per suam formam inclinatur in suū finem: qui est eius bonum. Ergo multo magis angelus. Forma autē angeli est vel natura ipsa in qua subsistit: vel species q̄ est in intellectu eius. Ergo angelus inclinatur in bonū per naturaz suam et per sp̄em intelligibilem. Hec aūt inclinatio ad bonū ptinet ad voluntatē. Voluntas igit angeli non est aliud ꝯ eius nā vel intellectus. ¶ Ō. Obiectū intellectus est verū. Volūtaris autē bonum. Bonum autē et verum nō differūt realr, sed ſm rationē tantū. Ergo volūtas et intellect⁹ nō differūt realiter. ¶ Ō. Distinctio cōis ꝓpr̄ non diuersificat potentias. Eadē em potentia visiua est colous et albedinis. Sed bonum et verum videtur se habere sicut cōe et ꝓpr̄ium. Nam verum est quoddā bonū. s. intellectus. Ergo volūtas cuius obm est bonū: non differt ab intellectu cuius obiectum est verum.

Sed cōtra volūtas in angelis est bonū tñ. intellectus aūt est bonū et malū. Cognoscit em vtrūq;. Ergo volūtas in angelis est aliud ꝯ eius intellectus.

Respōdeo Dicēdum, q̄ voluntas in angelis est quedam essentia continetur totaliter bonū qd in solo deo locum habere constat.

¶ Circa matorem ad. 115 sumptū aduerte: q̄ dupliciter sensum hre pōt: ſm q̄ ly extra rē dupl̄r exponi potest. Uno mō vt supponat pro re appetēte: et hoc mō ꝓpositio est falsa cū materia appetitus formā ꝑ appetitū qui est ēntia eius: et tñ forma est extra rē appetentē. Alio mō vt supponat pro re pmente ad integritatē subsistentie cōplete: vt sit sensus q̄ quicq̄d se extendit ad id q̄ est extra integritatez complete subsistētie: nō est essentia rei. i. nec essentialis nec pars essentie: nec aliquid ad cōplemētū essentie spectans. Et sēm hunc sensum assumpta est a. S. Tho. et probatur in litera.

¶ Circa probationem maioris principalis dubiū occurrit: eo quod dīgredi vr. Ūm ex hoc q̄ natura est intra rē go appetitus ad extra rē, non est appetitus ad naturā: non ſm appetitus ad extra nō est ꝑa natura. Stant nanq; hec duo simul: q̄ quidas alicuius sit ꝑ intrinseca: et tñ appetitus eius q̄ ē ipsam: et ad aliq̄d extrinsecum. Et confirmat: ista cōsequētia: natura est intra rē. ꝯ deq̄ extendit ad extra nō est natura. Si ē neceſ 115 faria tenet et oī nā: q̄ 2 in esse falsus videm⁹ q̄ natura granitatis est intrinseca inditi duo grauis: et tamen 3. extendit se ad extra.

¶ Ad hoc breuiter dicēdū est: q̄ quū vere et ꝓpr̄ie ens sola cōplēta substantia sit: q̄ et ꝑtes substantie sit: q̄ et aliq̄d sint ꝑticulata sint a natura. In ꝓposito nature vel essentie nō mūte: integram dcām rē solī⁹ substantie. quia sola est ens ꝑ se. et ꝓpter se intelligit. Esse autē vel apprehēdi in tra: nihil aliud signficat: nisi essentialem indepēdentiā rē in esse ꝯ in diffinīri ab extrīseco: sicut ꝑ oppositū extendere se ad extra: nihil aliud est ꝯ esse essentialiter ordinari et instituti esse ad aliquid extrinsecū a subſtantia rei: qm nō de quacūq; extensione ad extra est sermo: quū contingat subsistere sine relatione ad extra. Et ideo sat fuit sic rīdere quesito. Et confirmari pōt sufficientia huiusmodi ꝓcedendi authoritate Arist. qui in. 4. phys. concludit distinctionē realem existentis in aliquo in quo cristit: et distinctione quiditatiua harum rationum scilicet esse in aliquo: et in quo est aliquid.

¶ Circa ꝓbationes malouis secundi sylogismi dubiū occurrit q̄ non vr valere ꝓba. Voluntas nālr inclinatur in bonum. ergo voluntas hūs bonum infinitum extra se tendit in aliquid extrinsecum: qm non tenet in ofm mā. Mā em subest nālr inclinat in bonū: et ifm non extendit se ad extra. igitur rō nulla.

¶ Ad ꝫ breuiter dicit q̄ ꝓtia est bona formaliter: et accidit deceptio pp equocationē eius q̄ est inclinari in bonū: dupl̄r em pōt intelligi. vno modo vt bonū distinguit cōtra malū: et sic appetitus mālr et vle ois appetitus nālr inclinatur in bonū. Alio mō vt bonum distinguit ꝫ tale vel tale bonū: et sic solus appetitus intellectiuus tendit in bonū. Qm solus intellectus ipsam boni rationē vt bonū est apprehendit: et q̄ bonū vt bonū est: oē bonū cōprehendit: ꝫ nis est vt id q̄ nālr inclinatur in bonū vt bonum: nō ḟecat nisi in oī bono: ac per ꝫ si infinitū bonū hz extra se tendat in aliq̄d extra. Non sic autē est de eo q̄ inclinat nālr in tale bonū tñ. Qm si tale bonū intra subam rei cōcludit: ad extra nō tēdit: ꝫ huius infinitum bonū extra remaneat. Et ꝑ hoc ꝑz rīsio ad obm: q̄ hic sumit inclinari ad bonum simplr: q̄ non hz de materia nec de quocunq; alio appetitu: nisi de intellectuo qui appellatur voluntas.

¶ Quo ad aliaz vero partē cōclonis. s. q̄ nō est intellect⁹: adducit rō talis. Alteriꝰ virtutis est hre in se aliq̄d extrinsecū: et ꝫ tendere in ipm: sed intellꝰ et volūtas penes hos modos differunt. ꝫ habere in se et tendere in illud: igitur sunt due virtutes: et hoc in creaturis: in quibus neq; obiectum voluntatis neq; obiectū intellectus comprehendit cōtinetur in suba cuius oppositū inuenitur in deo: qui est infinitus ens et infinitū bonū.

¶ Circa vltimā ꝑtē conclusionis adueniunt simul: q̄ ex hīs rationib⁹ aliquid cōcludit directe et immediate. s. distinctio quiditatiua voluntatis a natura et intellectu. Aliquid vero cōcluditur mediate. s. distinctio realis eorundē. Cum quū quodlibet horum sit ens limitatum: sīs quiditative distinguuntur: et neutrius quiditate proueniť identitas vnius cū alio: ꝑs est vt distinguantur realiter: distinctio em realis non pōt conuenire entibus accēsitaliter. Et q̄ hic supponitur. s. q̄ ex neutrius quiditate proueniť ꝑ hoc q̄ sit idem: seu vnū identice: ꝓbare opus nō fuit, ꝓbata distinctione quiditatiua: ex regulariter hoc nōn apparet: nisi ex duabus causis puenire. s. vel ex infinitate vt inuenit in deo: vel ex essentiali ordine generationis et perfectionis: vt inuenitur in vegetatiuo et sensitiuo. quorum posterius semper includit in se primū aliquid vltra. Utrumq; aūt horū cōstabat locū nō hre in ꝓposito. Et ideo sat fuit sic rīdere quesito. Et confirmari pōt sufficientia huiusmodi ꝓcedendi authoritate Arist. qui in. 4. phys. concludit distinctionē realem existentis in aliquo in quo cristit: et distinctione quiditatiua harum rationum scilicet esse in aliquo: et in quo est aliquid.

¶ Super articulum tertium.

In titulo hoc solum notandū est, q̄ licet voluntas et liberū arbitriū sint vnamet po⁸ ſm veritatē: ac per hoc videri posset: q̄ ꝑdita voluntate nō deberet reuocari in dubiū liberū arbitrium: sic articulus iste fit superfluus. Si quis tñ diligenter cōsideret: necessitatē huius articuli ex duobus ꝑ pendet. Primo q̄: liberū arbitrium faciliatē et cōmunem sentat intellectus et voluntatis: quum dicat q̄d cōpositū ex liberta te et arbitrio. Ac per ꝫ loco: an sit idē q̄d volūtas: ḟnetā a q̄dā hoc non acceptat. Scōo ex eo q̄d volūtas appetitum intellectiuum ipsius boni nominat: et nō modū appetēdi. s. libere vel nō libere: et ꝓpterea post stabilitā volūtatē. et appetitum boni intellecti in angelis. Merito restabat querere de mō appetēdi. Unū libere vel nō libere: q̄d in ꝑti articulo intendit: sub vocabulo liberi arbitrij: q̄d nihil aliud significat nisi actum liberum.

¶ In corpe vnica est conclusio rīsiua affirmatiue. In angelis est liberū arbitriū. Et ꝓbatur sic. Intellectuale est iudicativum liberi. Angelus est intellectualis ergo. Maior ꝓbatur dupl̄r. Primo a posteriori, quia agit iudicio libero: quod manifestat ex triplici ordine agēdi. s. sine arbitrio vt nālia: et cum arbitrio seu iudicio sine tamē libertate: vt sentitiua iudicantia ex instinctu nāe. Et cum arbitrio et libertate: vt ḟhīa intellectum. Secūdo a priori: q̄ apprehendit vle: rōnē boni: et ꝓpter pōt hoc ꝓponere illi: et cōtrario: q̄d est libere iudicare. Et eo enim q̄d apprehēdens non arctat ad hanc vel illā boni rōnē appetēdā et eas adinuicem cōferre potest: liberuz sibi de eis relinquitur iudicium.

¶ In rīsione ad ſm: dupler dubium occurrit. Primo q̄: si inicio eius est determinatus ad oēm nālem veritatem. ergo volūtas non pōt nisi vnā partē ꝯdictiōis quo ad naturalia velle: sicut et intellectus intelligere: et q̄ volūtas opz esse cogniti. Secūdo, q̄: si voluntas est determinata quo ad ſperiora, z nō quo ad inferiora quū superius voluntate sit solus deus, respectu ergo aliorū angelus se habet ad vtrūlibet: et si sic est. ergo pōt odisse aliuz angelū: et peccare in nālibus puris.

¶ Ad horum primū dr, q̄ angelus habet intellectum determinatum ad verum tam in speculatiuis quam in practicis siue agibilibus siue factibilibus tā, quod non potest naturaliter errare si in ꝑtē naturalibus considerētur. Non ad hoc verum vel illud indiuidualiter cōsideratum quo ad agibilia: nec ꝙ ad hoc verum vel illud specifice considerātum quo ad factibilia. Et hoc loquendo de cognitione imperatiua seu affectiua: cūm secundum cognitionem speculatiuā indeterminatio nulla est naturaliter: et consequenter voluntas potest velle hoc et oppositum. et intellectus intelligere imperatiue hoc et oppositū. Et ratio diuersitatis est, quia cognitio vt imperatiua est a voluntate pendet: vt speculatiua vero a natura tantum. Hec hoc est cōtra fanctum Tho. qm̄ per veritatem quam naturaliter angelus cognoscere potest: intendit veritatē naturaliter notam: vt distinguitur contra supernaturaliter et contra libere notam: cūm harum negatio nō ponit imperfectionem in intellectu vt patet. Et vt clare liqueat tota intentio sua in hoc argumento versatur circa perfectū et imperfectū naturaliter. ¶ Ad ſm vero dicit. q̄ q̄ oma

300 2. d. 7. q 1. a. 1. 1. Et. 2. 5. ca. 47. Et veri. q. 23. a. 1. col. 2. q. 24. a. 2. et 3. et mal. q. 16. a. 5. col. et epus. 3. c. 76.

295 294

113

412

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne peccatū in moralib⁹ est ꝙ declinationē a summo bono: ꝛ quicūq; peccat cōtra deū peccat in ꝛa illud. Tibi soli peccaui. ꝓfs est: vt oia inquantū referibilia in deū ꝛc. sint superiora angelo: ac ꝙ hoc determinata voluntas quo ad superiora: sit determinata quo ad rectitudinē simplr: infra tñ nālia. Cū hoc tñ stat indeterminatio quo ad hoc illud nūc vel tunc agere: ꝛ quo ad tale vel tale facere: que sunt inferiora, rectitudine seruata: q; hec respicit superius.

¶ Super articulum quartum.

199 58 188 303 54 a 301 veri. q. 24. art. 10. col.

In titulo aduerte ꝙ irascibilis ꝛ concupiscibilis: dupliciter sumi possunt. primo modo vt sunt passiones seu potentie sensitiue. Et hoc modo ridiculus esset querere vtrum sint in angelis quos superiꝰ declarauimus non habere in se naturā sensitiuā. Alio modo vt significāt absolute vim seu appetitum ire aut concupiscētie siue per operationem sensitiuam siue non. Et hoc modo vertitur hic in dubium: an appetitus angelicus quum hoc ꝙ est immaterialis: distinguatur in concupiscibilem et irascibilē. Et fuit ratio questionis sermo scripture et sanctorū: attribuens opera horū angelis.

¶ In corpe est vnica cōclusio respōsiua negatiue. s. appetitus angelicus nō distinguit ꝙ concupiscibile ꝛ irascibile. Et ꝓbatur sic potentia nō distinguitur penes distinctionē materialē obiecti. ergo non distinguitur penes differentias diuisiuas sui primi obiecti. ergo appetitus intellectiuus non distinguitur penes dras diuisiuas boni. ergo nō distinguitur in irascibilem ꝛ concupiscibilem. ergo appetitus angelicus non distinguitur in irascibilē et concupiscibilem. Ata est ꝙ se notū: ꝙ potentie distinguuntur penes distinctionem formalem obiectorū: vt obiecta sunt. Prima autē ꝓa cuiꝰdē de se est: quia dr̄ie diuisiue alicuius supioris māliter se habēt ad id qđ respicit primo illud su perius: vt patet de visu, respectu colorꝭ et differentiarum eius. Scōa vero ꝓa tenet ex eo: ꝙ propriū obiū appetitus intellectiui est bonum. in eo ꝙ bonū: qđ ex eo declarat qđ nullus appetitus pōt esse nisi boni. Si ergo dis appetitus ad bonum formaliꝰ necesse est vt tendat. appetitus vris obiectiue ad vlem rōnē boni. ꝙ ipsa boni rō est tanꝯ ad propriū obiectū necessario inclinabitur. Tertia vero ꝓa patet ex ea: ꝙ irascibilis ꝛ concupiscibi-

tum estc: cognitio fit ꝙ hoc ꝙ cognita sunt in cognoscēte. Ad impfectionē autē alicuiꝰ rei ptinet: si nō sit in ea id qđ natū est in ea esse. Ūn angelus nō esset perfectus in sua natura si intellectꝰ eius nō esset determinatus ad oēm veritatē: quam naturaliꝫ cognoscere pōtc. Sed actus appetitiue virtutis est ꝙ hoc ꝙ affectus inclinatur ad rem exteriorē. Nō autē depēdet perfectio rei ex oi re ad quā inclinat: sed solū ex superiori. Et iō nō pertinet ad imperfectionē angeli si non hꝫ voluntatē determinatā respectu eoꝝ q infra tĥ sunt. Pertineret aūt ad iperfectionem eiꝰ si indeterminate se haberet ad illō qđ supra tĥm est. ¶ Ad tertiū dām, ꝙ liberum arbitriū nobiliori modo est in superioribus angelis q̄ꝫ in inferioꝝb⁹, sicut ꝛ iudiciū intellꝰ. Ūn verū est ꝙ ipsa libertas, ſm ꝙ in ea cōsideratur quedā remotio coactionis, nō suscipit magis ꝛ minus: qr privatio nes ꝛ negationes non remittūnt nec intenduntur per se: sed solū per suā causam: vel ſm aliquā affirmationem adiunctam.

¶ Utrum in angelis sit irascibilis et concupiscibilis. Articulus. 4.

Quartū sic proceditur. Aide tur ꝙ in angelis sit irascibilis ꝛ cōcupiscibilis. Dicit em Dio. 4. ca. de di. no. ꝙ in demonibus est furor irrationabilis, ꝛ cōcupiscentia amēs. Sꝫ demones eiusdē nature sunt cū angelis qꝫ peccatū nō mutauit in eis naturā. Ergo in angelis est irascibilis ꝛ concupiscibilis.

¶ Ꝑ. Amor ꝛ gaudiū in concupiscibili sunt ira vero spes ꝛ timor in irascibili. Sꝫ hec attribuūtur angelis bonis ꝛ malis in scripturis. Ergo in angelis est irascibilis ꝛ concupiscibilis. ¶ Ꝑ. Virtutes quedam dicuntur esse in irascibili ꝛ concupiscibili sicut charitas ꝛ temperantia videntur esse in cōcupiscibili. spes autem ꝛ fortitudo in irascibili. Sꝫ virtutes he sunt in angelis. Ergo in angelis est concupiscibilis ꝛ irascibilis.

Sed Contra est, ꝙ philosophus dicit in. 3. de anima, ꝙ irascibilis ꝛ concupiscibilis sunt in parte sensitiua, que nō est in angelis. Ergo in eis non est irascibilis ꝛ concupiscibilis.

37 589 425 263 8

Rñdeo Dām, ꝙ intellectiuus appetitus nō diuidit̄ per irascibilem ꝛ concupiscibilē: sed solum appetitꝰ sensitiuus. Cuius ratio est: qr cū potentie non distinguantur ſm distinctionē materialem obiectoꝝ: sed solum ſm rationē formalē obiectiꝰ, si alicui potētie rñdeat aliquod obiectum ſm rōnem cōmunē: nō erit distinctio potentiarū ſm diuersitatē ꝓpriorꝝ. que sub illo cōi cōtinentur. Sicut si ꝓpriū obiectū potentie visiue, est color ſm rationē coloris nō distinguuntur plures potētie visiue ſm differētia albi ꝛ nigri. Sꝫ si ꝓpriū obiectū alicuius potentie, esset albū inquantū albū distingueret̄ potentia visiua albi, a potētia visiua nigri. Manifestū est autē ex dictis, ꝙ obiectū appetitus intellectiui, q̄ volitas vel est bonū ſm cōem boni rationē. Nec pōt esse aliquis appetitus, nisi boni. Unde in parte intellectiua appetitus non diuiditur ſm distinctionē aliquoꝝ particularium bonorumc: sicut diuiditur appetitus sensitiuꝰ qui non respicit bonum ſm cōmunē rationem: sꝫ quoddā particulare bonum. Unde cum in angelis non sit nisi appetitus intellectiuus: eorum appetitus nō distinguitur per irascibilē ꝛ cōcupiscibilem: sed remanet indiuisus. Et vocatur voluntas.

Ad Primum ergo dicendum, ꝙ furor et concupiscentia metaphorice dicuntur esse in demonibus: sicut ꝛ ira quandoq; deo attribuitur ꝓpter similitudinē effectꝰ.

¶ Ad scōm dām, ꝙ amor ꝛ gaudium ſm ꝙ sunt passiones sunt in concupiscibili. Sed ſm ꝙ nominant simplicē voluntatis actū, sic sunt in intellectiua parte: ꝓout amare est velle bonum alicui: ꝛ gaudere est quiescere volūtatem in aliquo bono habito. Et vniuersaliter nihil hoꝝm dicitur de angelis ſm passionem. vt Augu. dicit. 9. de ciui. dei. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ charitas, ſm ꝙ est virtus non est in cōcupiscibili: sed in voluntate. Nam obiectum concupiscibilis: est bonū delectabile ſm sensum. Huiusmodi autem non est bonum diuinum: quod est obiectum charitatis. Et eadem ratione dicendū est ꝙ spes nō est in irascibili: qr obiectum irascibilis est quoddam arduum qđ est sensibile: circa quod non est spes que est virtus: sed circa arduum diuinum. Temperantia autem ſm ꝙ est virtus humana, est circa concupiscentias delectabilium sensibilium: que pertinent ad vim concupiscibilem. Et similiter fortitudo est circa audacias ꝛ timores q̄ sunt in irascibili. Et ideo temperantia, ſm quod est virtus humana: est in concupiscibili ꝛ fortitudo in irascibili. Sed hoc modo non sunt in angelis. Non enim in eis sunt passiones concupiscentiarum vel timoris ꝛ audacie: quas oporteat per temperantiam ꝛ fortitudinem regulari. Sed tēperantia in eis dicitur secundum ꝙ moderate suam voluntatē exhibent secundum regulam diuine voluntatis. Et fortitudo in eis dicitur secundum quod voluntatem diuinaꝫ firmiter exequuntur. Quod totum fit per voluntatem ꝛ non per irascibilem ꝛ concupiscibilem.

¶ De amore seu dilectione angeli. Qō. 60.

Deinde Considerandū est de actu voluntatis qui est amor siue dilectio. Nam omnis actus appetitiue virtutis ex amore seu dilectione deriuatur. ¶ Et circa hoc queruntur quinq;. Primo, vtrum in angelis sit dilectio naturalis. Secundo, vtrum in eis sit dilectio electiua. Tertio, vtrum angelus diligat seipm dilectione naturali an electiua. Quarto, vtrum vnus angelus diligat alium dilectione naturali sicut seipsum. Quinto, vtrum angelus naturali dilectione diligat deum plus quam seipsum.

¶ Utrum in angelo sit amor seu dilectio naturalis. Articulus. 1.

Ad Primum sic proceditur. Uidetur, quod in angelis non sit amor vel dilectio naturalis. Amor enim naturalis diuiditur cōtra intellectualem: vt patet per Dion. 4. cap. de diui. no. Sed amor angeli est intellectualis. Ergo nō est

amandū: non ex electione seu libertate: sed a natura proueniens.

¶ Ad cuius maiorē euidentiam sciendum est: ꝙ quū naturale sumatur hic vt distinguit̄ ꝑ liberū: ꝛ aliquid duplr liberum dicat. s. quo ad exercitiū: vel quo ad specificationē actus sc̄ō: ꝙ opp̄m duplr erit dicē nāle. Ita ꝙ operationū alia est libera quo ad vtrūq; vt electio: qꝫ ꝛ libere eligim⁹: ꝛ libere si eligimꝰ determinamus nos ad alterā partem ꝺictionis ex pte obit. Alia vero est libera quo ad exercitiū sed nālis quo ad specificationē. vt velle bonū: ꝛ intelligere principia. Cūm libere exercemus aut abstinem⁹ nos ab vsu talium actuū. Sed si circa hec obiecta operandū nobis est: nō est in libertate nostra determinare nos ad alteram partē ꝺictionis ex parte obiecti. Alia aūt est naturalis vtroq; modo: vt sunt oēs operationes nullo modo subdite libertati. In ꝓposito igit sermo ꝓsens est de naturali quo ad specificationē actus quicquid sit de exercitio eius. Ita ꝙ quū querim⁹ in qōne aut affirmamus in cōclusione, amorem naturalem in angelis: intendimus ꝙ in eis est amor naturalis obiectiue non autē elicitiue: ita ꝙ naturalitas determinat ordinem actus ad obiectum: et non ordinē actus ad potentiā. Nec intendimus per hoc negare naturalitatē actus quo ad exercitiū: sed intēdimus ꝙ quicquid sit de hoc, in ꝓsenti questione non est sermo nisi de naturalitate quo ad specificationem actus.

¶ In corpore vnica est cōclusio respōsiua ad questium affirmatiue. In angelis est amor naturalis. Et ꝓbatur rali ordine: qr primo ꝓbatur ꝙ in rebus intellectualibus inuenitur inclinatio naturalis. Secundo ꝙ talis inclinatio inuenitur in eis ſm voluntatē. Et his eis duobus manifeste sequitur intēta conclusio. Primū ꝓbat sic. omni nature cō est: vt ex ea fluat aliqua inclinatio ad aliquid. ergo intellectualibus etiā conuenit habere aliquam inclinationem ex natura. tenet ꝓa: tum ab vniuersali ad partē subiectiuā: tum a priori naturaliter ad suum posterius. Natura enim prior est intellectu: sicut essentia virtute. ergo naturale prius est intellectuali: sicut vniuersaliter communior essendi gradus: minus cōi essentialiter cōmunionē supponēte: ꝛ non nisi in eo fundabili. Sc̄ōm vero ꝓbatur sic. In vnaquaq; re inuenitur inclinatio naturalis ſm modum eius. ergo in angelo inuenit ſm voluntatē. Alis declaratur in triplici ordine rerum. s. pure naturalium sensitiuorū ꝛ intellectualium: ꝓa vero tenet: ex eo ꝙ angelus est nature intellectualis.

¶ Circa predicta occurrit dubium: quomodo in ꝓbatione primi sumitur ly inclinatio: ꝛ similiter ly natura. Aut enim inclinatio sumitur ꝓ actu primo: aut ꝓ actu secundo. Si ꝓ actu primo nihil concluditur: nisi forte qđ in natura intellectuali est aliqua inclinatio: que est appetitus intellectiuus: quam vocamus voluntatē: qđ in precedente qōne conclusum fuit: ꝛ nunc nō est ad ꝓpositū. Si vero sumitur ꝓ actu secundo: quum non sit sermo vniuersalis quo ad actum. i. de omni actu sc̄ō: sed de aliquo: nihil aliud concluditur nisi ꝙ ex natura intellectuali potest sibi conuenire aliquis actus secundus. Et tunc patet ꝙ in ꝓbatione secundi quum subsumit ꝙ hoc conuenit in omni re esse appetitum siue amorem naturalē ad aliquid. Alio modo sumitur amor naturalis ꝓ actu elicito potentie appetitiue. Et sic ad rationem amoris naturalis requiritur ꝓcilicet quod sit amor: ex ex hoc oportet quod sit talis actus cuius qualis est amor cui est primus actus appetitus: ꝛ quod sit naturalis: ex hoc oportet ex natura amantis conuenire ei. Ex natura autem dico: vt distinguitur contra electionē: sed se habet ad appetitum. s. sicut quem, quem admodum tas sensibilis, ad sensum exteriorem.

¶ Super Questionis 60. Articulum. 1.

In titulo aduertē quod amor naturalis dupliciter sumitur. Uno modo pro inclinatione naturali alicuius in aliquid: ita quod inclinatio illa non sit operatio aliqua: nec aliqua ꝓssio ex operatione derelicta: sed naturalis quedam aptitudo ad illā. Et hoc modo non est dubium in omni re esse appetitum siue amorem naturalē ad aliquid. Alio modo sumitur amor naturalis ꝓ actu elicito potentie appetitiue. Et sic ad rationem amoris naturalis requiritur ꝓcilicet quod fit amor: ex ex hoc oportet quod sit talis actus cuius qualis est amor cui est primus actus appetitus: ꝛ quod sit naturalis: ex hoc oportet ex natura amantis conuenire ei. Ex natura autem dico: vt distinguitur contra electionē: sed se habet ad appetitum. s. sicut quem, quem admodum tas sensibilis, ad sensum exteriorem.

¶ Super Questionis 60. Articulum. 1.

In titulo aduertē quod amor naturalis dupliciter sumitur. Uno modo pro inclinatione naturali alicuius in aliquid: ita quod inclinatio illa non sit operatio aliqua: nec aliqua ꝓssio ex operatione derelicta: sed naturalis quedam aptitudo ad illā. Et hoc modo non est dubium in omni re esse appetitum siue amorem naturalē ad aliquid. Alio modo sumitur amor naturalis ꝓ actu elicito potentie appetitiue. Et sic ad rationem amoris naturalis requiritur ꝓcilicet quod fit amor: ex ex hoc oportet quod sit talis actus cuius qualis est amor cui est primus actus appetitus: ꝛ quod sit naturalis: ex hoc oportet ex natura amantis conuenire ei. Ex natura autem dico: vt distinguitur contra electionē: sed se habet ad appetitum. s. sicut quem, quem admodum tas sensibilis, ad sensum exteriorem.

¶ Super Questionis 60. Articulum. 1.

In titulo aduertē quod amor naturalis dupliciter sumitur. Uno modo pro inclinatione naturali alicuius in aliquid: ita quod inclinatio illa non sit operatio aliqua: nec aliqua ꝓssio ex operatione derelicta: sed naturalis quedam aptitudo ad illā. Et hoc modo non est dubium in omni re esse appetitum siue amorem naturalē ad aliquid. Alio modo sumitur amor naturalis ꝓ actu elicito potentie appetitiue. Et sic ad rationem amoris naturalis requiritur ꝓcilicet quod fit amor: ex ex hoc oportet quod sit talis actus cuius qualis est amor cui est primus actus appetitus: ꝛ quod sit naturalis: ex hoc oportet ex natura amantis conuenire ei. Ex natura autem dico: vt distinguitur contra electionē: sed se habet ad appetitum. s. sicut quem, quem admodum tas sensibilis, ad sensum exteriorem.

¶ Super Questionis 60. Articulum. 1.

In titulo aduertē quod amor naturalis dupliciter sumitur. Uno modo pro inclinatione naturali alicuius in aliquid: ita quod inclinatio illa non sit operatio aliqua: nec aliqua ꝓssio ex operatione derelicta: sed naturalis quedam aptitudo ad illā. Et hoc modo non est dubium in omni re esse appetitum siue amorem naturalē ad aliquid. Alio modo sumitur amor naturalis ꝓ actu elicito potentie appetitiue. Et sic ad rationem amoris naturalis requiritur ꝓcilicet quod fit amor: ex ex hoc oportet quod sit talis actus cuius qualis est amor cui est primus actus appetitus: ꝛ quod sit naturalis: ex hoc oportet ex natura amantis conuenire ei. Ex natura autem dico: vt distinguitur contra electionē: sed se habet ad appetitum. s. sicut quem, quem admodum tas sensibilis, ad sensum exteriorem.

¶ Super articulum secundum.

TItulus clarus est electiua. s. libera totaliter z quo ad obiectum et quo ad exercitium actus.

¶ In corpore quatuor facit. Primo proponit duas conclusiones ad quesitū. Secundo probat secūdam. Tertio probat primam. Quarto aperit predicta omnia habere locum in naturalibus.

¶ Quo ad primū prima cōclo est. In angelis est dilectio duplex: naturalis scz z electiua. Scda ro est nālis dilectio in eis est principium electiue.

¶ Quo ad scōm primatur scda cōclo sic. Qđ spectat ad nāz ē phm in quolibet. ꝝ dilectio nalis in angelis est phm dilectionis electiue. Alis dupliciter pbat. primo rone. qz nā est phm in vno ꝙz: ac
303 ꝙ hoc sicut ipa est fundamentum oim: ita id ꝙ spectat ad ipsaz est phm reliquorum. Secda ro scḋa a posteriori qz. s. vbi videmus id ꝙ hz rōnē principii in vno quoꝙ primere ad principiū in illo. Secūdo manifestat dictū nāe: in nā intellectuali nobis nota: in hole scz tā ꝙ ad intellectū, ꝝ ꝙ ad volūtatē: z clare pz ex ipa.

¶ Circa hāc cōclusionē dubiū occurrit in ꝙ genere cause dilectio nālis sit cā electiue.

¶ Ad hoc đr qđ dilectio nālis ex parte obi
115 302 est cā finalis electiue qz pp nālē dilectū diligim⁹ alia. Et pte ro actus ē cā ꝙ modus efficientis: sicut cognitio principij est cā efficies cognitiōis cōclusionis. Uolūtas em ex volitione finis facit se volente alia: facit aūt libere vrendo volitione nāli ad cānduz dilectionē electiuaz. Uñ nō adimit libertas ex cōcursu hoc: sicut nec ex cōcursu alicuius habitus ad electionem.

¶ Quo ad tertiū pro-
I.q.62. ā.1.col. Et 12. q.10.ā. 1.col. Et. 22. q. 154. arti.12. col. Et veri. q.22.ar ti.6.col.
baf prima rōne sic. Qđ ꝓpe vtranꝫ dilectionē: nālem s. z electiuā nullā ponit impfectionē in intellectuali nā. ꝝ nō est negādum ab angelis. Ans pbaf er dria duplici inter dilectionem z cognitionē. prima ē in b ꝙ cognitio fit p hoc ꝙ cognitum hz a cognoscēte. Dilectio vero p hoc ꝙ diligēs tendit in rē dilectaz: z ex hac sequit
58 300 b 2ā. s. ꝙ cognitio inq- stiua pueniat ex imperfectiōe nāe intellectualis. Dilectio aūt electiua non prouenit ex imperfectione appetentis. Et probatur sequela huius differentie ex priori: quia cognitio inquisitiua que importat discursum ex noto ad ignotum: ponit in cognoscēte priuationem cognoscibilis: z pter priuationē alicuius perfectionis in seipso: qz cognitio fit per hoc quod cognitum hz abetur in cognoscente. Dilectio aūt electiua quum importet appetitum vnius: nō propter se sed propter aliud ponit priuationem bonitatis in ipso obiecto appetibili propter aliud. Et hoc est ꝙ nō propter se, sed propter alterius bonitatē appetibilis rationē habere imperfecte bonitatis concre nature. Dicere ergo ꝙ inclinatio nature non sit recta est derogare authori nature. Alia tñ est rectitudo nālis dilectiōis: z alia est rectitudo charitatis z vtutis: qz vna rectitudo est pfectiua alterius, sicut etiā alia est veritas naturalis cognitionis: z alia est veritas cognitionis infuse vel acquisite.

¶ Utrū i āgelis sit dilectio electiua. Ar. 2.

AD Secundū sic procedit. Ui detur, ꝙ in angelis nō sit dilectio electiua. dilectio em electiua videtur esse amor rationalis: cuz electio sequatur consiliū qđ in inquisitione consistit. vt dicitur in. 1. ethi. Sed rationalis amor diuiditur cōtra intellectualē: qui est proprius angeloum: vt dicitur. 4. ca. de di. no. Ergo in angelis non est dilectio electiua. ¶ꝑ. In angelis non est nisi cognitio naturalis preter cognitionem infusam: qz non discurrunt de principijs ad acquirendum cōclusiones. Et sic ad omnia que naturaliter cognoscere possunt, sic se habēt sicut intellectus ad prima principia que naturaliter cognoscere potest. Sed dilectio sequitur cognitionem: vt dictum est[e]. Ergo in angelis preter dilectionem gratuitam non est nisi dilectio naturalis. Non ergo electiua.

Sed contra Naturalibus neqz meremur, neqz demeremur. Sed angeli sua dilectiōe aliqua merentur vel demerentur. Ergo in eis est aliqua dilectio electiua.

Rñdeo Dōz, ꝙ in angelis est quedā dilectio nālis, z quedaz electiua. Et nālis dilectio in eis est principiuz electiue. Qz semp id ꝙ ptinet ad pfectiō habet rationē principij. Unde cum natura sit principium qđ in vnoquoqꝫ opz ꝙ id qđ ad naturā pertinet sit principium in quolibet. Et hoc apparet in homine quantū ad intellectum z quantū ad voluntatē. Intellect⁹ em cognoscit principia naturaliter. Et ex hac cognitione causatur in hoīe scientia cōclusionū: que nō cognoscunt naturaliter ab hoīe: sed per inuentionē vel doctrinam[e]. Sic[r] in voluntate finis hoc modo se hz sicut principium in intellectu: vt dr in. 2. physi. Uñ voluntas naturaliter tendit in suū finē vltimū. Dis em homo naturaliter vult beatitudinez. Et ex hac naturali volūtate causantur oēs alie voluntates: cū quicqđ homo vult vel vult propter finē. Dilectio igitur boni quod homo naturaliter vult sicut finem: est dilectio naturalis. Dilectio aūt ab hac deriuata: q̄ est boni qđ diligitur ꝓpter finē: est dilectio electiua. Hoc tū differēter se hz ex parte intellectus z voluntatis. Quia sicut supra dictum est[e]: cognitio intellect⁹ fit sm ꝙ res cognite sunt in cognoscente. Est aūt ex imperfectione intellectualis nature in hoīe: ꝙ nō statim eius intellectus naturaliter habet oīa intelligibilia: sed quedam[e]: a quibus in uincitur: z non ponit priuationem alicuius perfectionis in appetente: qz appetitus ipse actualis non sit per hoc ꝙ appetibile sit in appetēte: sed per hoc ꝙ appetens tendit in ipsum appetibile.

¶ Nota hic ꝙ presens sermo est nō de appetēte sm oia cōcurrentia ad actū appetēdi: qñ sic opz etiā appetibile esse in appetente: sed de appetente sm vim appetitiuā precise formaliter: inquantū appetēs est alia quodāmodo mouetur. Sz actus appetitiue virtutis est econuerso sm ordinē appetentis ad res. Quaruz quedā sunt sm se bona: z ideo sm se appetibilia. Quedā vero habēt rationē bonitatis ex ordine ad aliud z sunt appetibilia propter aliud[e]. Unde nō est ex imperfectione appetētis qđ aliqđ appetat naturaliter vt finē: z aliquid per electionē, vt ordinat in finē. Qz igitur natura intellectualis in angelis perfecta est: inuenitur in eis sola cognitio naturalis: nō aūt ratiocinatiua. Sz inuenitur in eis dilectio naturalis z electiua. Hec autē dicta sunt pretermissis his que supra naturā sunt. Horum em natura nō est principium sufficiēs. De his autem infra dicetur[e].

Ad primū Ergo dōm, ꝙ nō oīs dilectio electiua est amor rationalis: ex ꝙ rationalis amor diuiditur cōtra intellectualē. Dicitur em sic amor rationalis qui sequit cognitionē rōnat ūa. Non oīs autem electio consequitur discursum rationis: vt supra dictū est[e], cum de libero arbitrio ageretur: sed solum electio hominis. Unde ratio non sequit. ¶ Ad secundum patet responsio ex dictis[e].

¶ Utrum angelus diligat seipsum dilectione naturali z electiua. Articu. 3.

ADTertiū sic ꝓceditur. Uidetur, ꝙ angelus non diligat seipsum dilectione naturali z electiua. Dilectio em naturalis est ipsius finis: sicut dictum est[e]: dilectio autē electiua eoꝝ que sunt ad finem. Sed idem nō pōt esse finis z ad finē respectu eiusdē. Ergo nō pōt esse eiusdē dilectio naturalis z electiua. ¶ꝑ. Amor est virtus vnitiua z concretiua: vt Dion. dicit 4. ca. de diui. no. Sed vnitio z concretio est diuersorum in vnum reductorum. Ergo nō potest angelus diligere seipsum.

¶ꝑ. Dilectio est quidā motus. Sed omnis motus in alterum tendit. Ergo videtur qđ angelus no possit amare seipsum dilectione naturali nec electiua.

Sed Cōtra est ꝙ pbs dicit. 9. ethic. ꝙ amicabilia q̄ sunt ad alterum: reviuunt ex amicabilibꝫ que sunt ad seipsum.

Rñdeo Dicendū, ꝙ cū amor: sit bonī: bonū aūt sit in substantia z accidēte: vt patet. 1. ethi. duplciter aliquid amat. Uno modo vt bonū subsistens. Alio modo vt bonum accidentale siue inherens. Illud quidē amatur vt bonū subsistens: ꝙ sic amatur vt ei aliquis velit bonū. Ut bonū vero accidētale seu inherēs amat id qđ desiderat alteri. Sicut amat scientia: nō vt ipsa sit bona: sed vt habeat. Et hunc modū amoris quidā nomnauerunt concupiscentiam: ꝙ mum vero amicitiam[e]. Manifestū est autem ꝙ in rebus cognitione carētibus vnūquodqꝫ naturaliter appetit cōsequi id qđ est sibi bonum[e]: sicut ignis locū sursum. in actu primo. hec enim priuatio est de qua in articulo dicitur: quod poneret imperfectionem. Nec fuit diminutus. S. Tho. si hoc tacuit: qñ eiusdem rationis est libertas voluntatis: z ista indeterminatio intellectus practici: z alterum dicens alterum insinuauit studiosis.

¶ Super articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica ꝓclō hꝫ duas ꝓtes. Angelus diligit seipsum dilectione naturali z electiua. Et ꝓbat sic. Bonus desiderat sibi aliqđ bonuz naturali appetitu, z aliqđ per electionem. ergo. Ans quo ad scḋam partem est per se notum. Quo ad primā vero ꝓbat: ex eo ꝙ vbi etiā in rebus cognitione carentibus inuenit vnumquodqꝫ naturaliter appetere suā pfectionē. Cōsequētia ꝓbat: quia hoc est amare seipsum: quod declaratur distinguēdo duos modos quibus res amat seilicet aut vi substantia aut vt accidēs et probatur distinctio ex ratiōe obiecti amoris: scilicet boni quod in hec duo distinguitur: z oia clara sunt.

¶ Aduerte hic: ꝙ bonum distinguit in substantiā z accidens dupliciter intelligi pōt. Uno mō vt sit distinctio in res. alio mō vt sit distinctio i modos. Et siquidem est distinctio realis, sensus est: ꝙ bonum aliud sm rem est accīs. Aliud substātia: z sic hec distinctio infert scḋam scilicet quod aliud habet rationez boni per modum accidentis: et aliud per modum substantie. Nec tamē mē bra harum distinctionum mutuo se inferunt: qñ stat aliquid esse substantiam scḋm rem, z tñ habere rationem boni et accidentalis z substantia lis respectu diuersorum: vt pz in his substantijs q̄ assumuntur in vsum nostrum. a fe ipsis enim diliguntur per modum substātie: a nobis vero per modum accidētis. In ꝓposito aūt vtraqꝫ distinctio est necessaria. Tum quia sermo est de dilectione sui ipsius in rebus habentibus perfectiones supradictas de natura accidentum. Tum quia scḋa distinctio: qui principaliter est intenta in litera patet ex
303 o c 227 303 b
205 lectione naturali z electiua. Et ꝓbat sic. Bonus desiderat sibi aliqđ bonuz naturali appetitu, z aliqđ per electionem. ergo. Ans quo ad scḋam partem est per se notum. Quo ad primā vero ꝓbat: ex eo ꝙ vbi etiā in rebus cognitione carentibus inuenit vnumquodqꝫ naturaliter appetere suā pfectionē. Cōsequētia ꝓbat: quia hoc est amare seipsum: quod declaratur distinguēdo duos modos quibus res amat seilicet aut vi substantia aut vt accidēs et probatur distinctio ex ratiōe obiecti amoris: scilicet boni quod in hec duo distinguitur: z oia clara sunt.
283 284
¶ Aduerte hic: ꝙ bonum distinguit in substantiā z accidens dupliciter intelligi pōt. Uno mō vt sit distinctio in res. alio mō vt sit distinctio i modos. Et siquidem est distinctio realis, sensus est: ꝙ bonum aliud sm rem est accīs. Aliud substātia: z sic hec distinctio infert scḋam scilicet quod aliud habet rationez boni per modum accidentis: et aliud per modum substantie. Nec tamē mē bra harum distinctionum mutuo se inferunt: qñ stat aliquid esse substantiam scḋm rem, z tñ habere rationem boni et accidentalis z substantia lis respectu diuersorum: vt pz in his substantijs q̄ assumuntur in vsum nostrum. a fe ipsis enim diliguntur per modum substātie: a nobis vero per modum accidētis. In ꝓposito aūt vtraqꝫ distinctio est necessaria. Tum quia sermo est de dilectione sui ipsius in rebus habentibus perfectiones supradictas de natura accidentum. Tum quia scḋa distinctio: qui principaliter est intenta in litera patet ex
304 3 304 116

Unde angelus z homo naturaliter appetūt suū bonū z suā perfectionē. Et hoc est amare seipm. Unde naturaliter tam angelus ꝙ homo diligit seipz inquantū aliquod bonū naturali appetitu sibi desiderat. Inquantū vero sibi desiderat aliquod bonum per electionē intantum amat seipsum dilectione electiua.

Ad primū ergo dōm, ꝙ angelus aut hō non diligit se dilectione nāli z electiua sm idē: sed sm diuersa, vt dictum est[e]. Ad scōm dōm, ꝙ sicut plus est esse vnuz ꝙ vnitri: ita amor magis est vnū ad seipm ꝙ ad diuersa q̄ ei vtuntur[e]. Sed ideo Dio. vsus fuit noie vnitionis z cōcretionis: vt ostenderet deriuationē amoris a se in alia[e]: sicut ab vno deriuat vnitio.

¶ Ad tertiū dōm, ꝙ sicut amor est actio manēs in agente: ita est motus manēs in amāte: nō aūt tendēs in aliqđ aliud ex ne cessitate: sed pōt reflecti sup amantē, vt amet seipm: sicut z cognitio reflectitur in cognoscente, vt cognoscat seipsum.

¶ Utrum vnus angelus naturali dilectione diligat aliud sicut seipsum. Art. 4.

ADQuartum sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ vnus angelus nō diligat naturali dilectione alium sicut seipsum. Dilectio enim sequitur cognitionē. Sed vnus angelus non cognoscit alium sicut seipsum. Quia seipsum cognoscit per suā essentiam: aliuz vero per eius similitudinē: vt supra dictum est[e]. Ergo videtur ꝙ vnus angelus nō diligat aliū sicut seipm. ¶ꝑ. Causa est potior causato, z principium eo qđ ex principio deriuatur. Sed dilectio que est ad aliuz deriuatur ab ea ꝙ est ad seipz: sicut dicit phs. 2. ethic. Ergo angelus non diligit alium sicut seipsum sed seipsuz magis. ¶ꝑ. Dilectio naturalis est alicuius tanꝫ finis: z non potest remoueri. Sed vnus angelus nō est finis alteri⁹ z iterum hec dilectio potest remoueri: vt patet in demonibus: qui non diligunt bonos angelos. Ergo vnus angelus non diligit alium naturali dilectione sicut seipsum.

Sed Contra est, quia illud quod innatum est inuenitur in omnibus etiam rationis carentibus videtur esse naturale. Sed sicut dicitur eccles. 13. omne animal diligit sibi simile. ergo angelus diligit naturaliter alium sicut seipsum.

Rñdeo Dōm, ꝙ sicut dictū est[e]: angelus z hō naturaliter seipsum diligit. Illud autē qđ est vnum cum aliquo est ipsummet. Unde vnumqđqꝫ diligit id qđ est vnū sibi. Et si quidē sit vnū sibi vnione naturali diligit illud dilectiōe naturali. Si vero sit vnū secū vnione nō naturali diligit ipm dilectione nō naturali. Sicut hō diligit ciuē suū dilectione politice virtutis: cōsanguineū autē suū dilectione naturali: inquantū est vnuz cū eo in principio ḡnationis naturalis. Manifestū est autē ꝙ id qđ est vnū cū aliquo genere vel specie, est vnū per naturam. Et ideo dilectione nāli quelibet res diligit id qđ est secū vnū sm speciē: inquantū diligit speciē suā. Et hoc etiā apparet in his q̄ cognitione carent. Nā ignis naturalem inclinationē hz, vt cōicet alteri suā formā: qđ est bonū eius[e]: sicut naturaliter inclinat ad hoc ꝙ querat bonū suū: vt esse sursum. Sic ergo dōm est: ꝙ vnus angelus diligit alium naturali dilectione: inquantū cōuenit cum eo in natura. Sed inquantum cōuenit cū eo in aliquibus aliꝫ: vel etiam inquantum differt ab eo sm quedam alia: non diligit eum naturali dilectione.

Ad Pumum ergo dicendum, ꝙ hoc qđ dico sicut seipsum: potest vno modo determinare cognitionem seu dilectionem ex parte cogniti z dilecti. Et sic cognoscit alium sicut seipsum: quia cognoscit alum esse sicut cognoscit seipsum esse. Alio modo potest determinare cognitionem z dilectionem ex parte diligentis z cognoscētis. Et sic non cognoscit alium sicut seipsum. Quia se cognoscit per suam essentiam: aliū autem non per eius essentiam. Et similiter non diligit aliū sicut seipsum: qz seipsum diligit per suam voluntatē: alium autē nō diligit per eius voluntatem. ¶ Ad secundum dicendū, ꝙ ly sicut, nō designat equalitatē, sed similitudinē. Cum em dilectio naturalis super vnitatē naturalē fundetur: illud quod est minus vnū cum eo naturaliter minus diligit. Unde naturaliter plus diligit quod est vnū numero ꝙ qđ est vnuz specie vel ḡne. Sed naturale est ꝙ simile dilectionem habeat ad aliū sicut ad seipsum: quantum ad hoc ꝙ sicut seipsum diligit inquantum vult sibi bonum: ita alium diligat inquantum vult eius bonum. ¶ Ad tertium dōm, ꝙ dilectio naturalis dicitur esse ipsi⁹ finis: non tanꝫ cui aliquis velit bonū: sed tanꝫ bonum qđ quis vult sibi: z per consequens alij inquantum est vnum sibi. Nec ista dilectio naturalis remoueri potest etiā ab angelis malis: quin dilectionem naturalem habeāt ad alios angelos, inquantuz cum eis communicant in natura. Sed odiunt eos: inquantum diuersificantur secundum iustitiam z iniustitiam.

¶ Utrum angelus naturali dilectione diligat deum plus ꝙ seipsum. Art. 5.

ADQuintum sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ angel⁹ naturali dilectione non diligat deum plus quam seipsum: quia vt dictū est[e]: dilectio naturalis fundatur super vnione naturali. Sed natura diuina maxime distat a natura angeli. Ergo naturali dilectione angelus minus diligit deum quam se: vel etiam alium angelum. ¶ꝑ. Propter ꝙ vnumquodqꝫ z illud magis. Sed natura Uñquodqꝫ eñ diligit aliqđ inquantū est bonū sibi. Ergo dilectiōe naturali angelus nō diligit deum plus ꝙ seipsum. ¶ꝑ. Natura reflectitur in seipsam. Uidemus em ꝙ oē agens naturaliter agit ad cōseruationē sui. Non autē reflecteret in seipsam natura si tenderet in aliud plus ꝙ in seipsam. Nō ergo naturali dilectione diligit angel⁹ deū plus ꝙ se. ¶ꝑ. Hoc videtur esse ꝓpium charitatis: vt aliquis deū plus ꝙ seipsum diligat. Sed dilecto charitatis non est naturalis in angelis: sed diffunditur in cordibus eorum per spiritum sanctū qui datus est eis: vt dicit Augu. 12. de ciui. dei. Ergo non diligunt deū angeli dilectione naturali plus ꝙ seipsos. ¶ꝑ. Dilectio naturalis semper manet manente natura. Sed diligere deum plus ꝙ seipsum non manet in peccante angelo vel homine. Quia vt Augu. dicit. 14. de ci. dei, fecerunt ciuitates duas amores duo: terrenam scz amor sui vsq; ad dei contemptum: celestē vero amor dei vsq; contemptum sui. Ergo diligere deum magis ꝙ seipsum, non est naturale.

Sed Contra oia moralia legis precepta sunt de lege nature. Sed preceptum de diligendo deum supra seipsum, est preceptum morale legis. Ergo est de lege nature. Ergo dilectione naturali angelus diligit deum supra seipsum.

Rñdeo Dōm, ꝙ quidā dixerūt ꝙ angelus naturali dilectiōe diligit deū plus ꝙ se amore ꝓcupiscentie: qz. s. plus appetit sibi bonū diuinum ꝙ bonum
303 o c 227 303 b
304 304 3 304 116
285 284 285 284 285 284

Universidad de Deusto
Biblioteca

amore ꝓcipiscentie. Scdo q etiã quodãmõ amore amicitie. 3º q simplr diligit plus se ꝙ deũ: qi intẽsius z principalius. Quo ad 5m ꝓcõ risiua est hec. Angelus nãli dilectione diligit plus deum ꝙ se. Et probat dupl'. primo sic. Unũqõq; q id qõ est alterius est nãliter magis diligit id cuius est ꝙ seipm. ergo natura intellectualis 5m apperitũ sibi proprium magis diligit id cuius est ꝙ seipsum. ergo angelus magis diligit deum quã seipsum. Antecedens probatur a posteriori dupl'. Primo ex hoc signo in nãlibus qõ pars absq; deliberatiõe exponit ꝓ toto: et ꝙter nãliter: qi vnũqõq; sic agit nãliter sicut aptũ natũ est agere. Scõo ex signo i rõnalib⁹: qi bon⁹ seu fortis exponit se ꝓ salute reipublice: z ꝓculdubio si ex nã esset cuius naturaliter inclinaret ad hoc: nũc autẽ facit hoc ex rõne: a est signũ nature: q ars imitatur natrã. Et q; si ecullitas esset a natura opus hoc esset naturale. Cõsequẽtia vero ꝑ ma ꝑz ex eo: q inclinatio nãlis in his que sunt sine rõne arguit z ostendit naturalẽ inclinatiõne in appetitu intellectuali ꝓportionalr. Cõsequentia autẽ scda ꝑz ex eo qõ deus est vle bonũ. Et angel⁹ sicut z omnis creatura continet sub eo: qi ois creatura 5m id q est dei est. Deinde ꝑbat eadẽ 2clusio ducẽdo ad impossibile dupler. ꝑmũ est: qõ naturalis dilectio eẽt peruersa. Scõz sic: q naturalis dilectio nõ perficeret ꝓ charitatẽ sed destrueretur: bñ eñ ẽe impossibile est enũdẽs. Nec ꝑma est ambigua: vt de se patet.

¶ Circa rõnẽ primaz adductã ad conclusionem aduertẽdũ est: q quũ ẽ alteri⁹ ptingat multis modis scz vt pars totiꝰ: vt possessio possidentis: et vt effectus est cause: a ꝗ multipliciter: z impossibile sit vniuersaliter intelligi 5m oẽm modũ alterius illã ꝓpositionẽ assumptã. vnũqõq; quod est alterius, magis diligit ipsuz ꝙ seipsum. qñ manifeste esset falsa. ꝙs est ꝙ intelligaẽ de aliqua speciali mõ essendi alterius. Et vt ex adiunctis haberi põt, de illo modo essendi alteri⁹ quo pars est sui totius intelligenda est. ista q vis rõnis stat in hoc q pars naturaliter magis diligit totum ꝙ se ipsam. Sed tũc occurrunt obiectiones scoti in. 3. di. 27. q. 1. vbi licet teneat conclusionẽ z assentiat secunde rationi: z illi signo de forti politico: ad hoc quod naturalis ratio inclinat ad magis deum diligendum quam seipsum: hanc tamen primã rationem destruere nititur: z in duobus deficere eam dicit. Primo falsum esse dicit hoc fundamentum scilicet q pars naturaliter diligit plus totum ꝙ seipsam. Et ad signũ q; manus exponitur ꝙ salute totius dicit falsum esse: q manus exponat se ꝙ toto: sed q totũ ipsum diligens magis seipsum quam partem: aut partes principales: quam minus principales: exponit partem pro toto. z minus principale pro magis principali. Secundo dicit: q; dato quod pars naturaliter exponeretur pro toto; hoc esset propter identitatem esse sui cum toto: quia scilicet intendit saluare seipsam inquantum habet esse in toto. Et sic falsum subsumitur quum dicitur: quod angelus seu quecunque creatura se habet ad deum vt pars ad totum: q; non habet hanc partis cõditionem requisitã ad propositum: scilicet q; sit aliquid eius quod reputatur vt totũ: nulla eñ creatura est aliquid dei.

¶ Ad primam obiectionem respondetur. fundamẽtũ illud esse non solũ verũ: sed sufficienter probarum a sancto Thoma. ex ductis signis.

¶ Ad impugnationem autẽ primo: facile patet quid dicendum sit: q; sue pars exponatur a toto: sive a seipso pro salute totius: dummodo naturaliter exponat. semp sequit quod pars habet magis inclinationem naturalem in hoc q ex eo q vnumquodq; sicut naturaliter agitur z mouetur: sine seipso sive ab alio, sic aptum natũ est agi: ecõuerso: vt patet in secũdo physi. tex. 78.

¶ Ad scdam autẽ obiectionem dicitur: qõ ratio quare pars exponitur pro toto non est identitas: que est in entia inter partem et totum. Et huius manifestũ signũ habetur ex hoc q pars exponitur ad ꝑdendã identitatẽ cuz toto vt saluet esse totius. Non ergo ratio inclinationis ille est identitatis: aut vt saluet seipsam in toto: sed vt saluet esse totius ꝑm sectiã cum non esse ipsius partis. Sed rõ talis inclinationis est quam assignauit. S. Tho. 1. 2. z natura z substantia partis hoc ipsum qõ est essentialiter. et per hoc totius esse est. Quod conuenire cuilibet creature respectu dei patet: quia quelibet creatura scõm suam naturã est naturalis pars vniuersi. Et per hoc naturalr diligit pius vniuersum ꝙ seipsuz: iuxta primum fundamentum. ergo a fortiori magis diligeret ipsum bonum vniuersale. Tum q; est eminentius totum vniuersuz. Tum q; est oẽ bonuz. Tum q; bonũ ipsum vniuersale q; est deus gloriosus est finis et bonum ipsius vniuersi: z consequenter a quocunq; magis amatur vniuersum, ab eodem magis amabitur ipse: vt patet de exercitu z duce: iuxta doctrinam. 12. metaphysi. textu. 52.

¶ Super questionis. 61. Articulum. 1.

Est titulo hoc solum aduertendum est: q; de causa effectiua est sermo.

Questio. 61.

Que premissa sunt de natura angeli z cognitione z voluntate eorum, restat considerandum de eorum creatione: siue vniuersaliter de eorum exordio. Et hec cõsideratio est tripartita.

¶ Nam primo considerabimus quomodo producti sunt in esse nature. Secundo quo modo ꝑfecti sunt in gratia vel gloria. Tertio quomodo aliqui ex eis facti sunt mali.

¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo vtrum angelus habeat causam sui esse. Secũdo vtrum angelus sit ab eterno. Tertio vtrum angelus sit creatus ante corporalem creaturam. Quarto vtrum angeli fuerint creati in celo empyreo.

Articulus. 1.

¶ Utrum angeli habeant causam sui esse.

Ad primũ sic procedit. Uidetur, quod angeli non habent causaz sui esse. De his enim que sunt a deo creata agitur Gene. 1. Sed nulla mẽtio fit ibi de angelis. Ergo angeli non sunt creati a deo.

¶ Preterea. Philosophus dicit in. 8. meta. quod si aliqua substantia sit forma sine materia: statim per seipsam est ens z vnum: et nõ habet causam que faciat eã ens z vnuz. Sed angeli sunt forme immateriales: vt dicit⁹ doctorũ opiniones grecoꝝ z latinoꝝ. illi tenẽt partem affirmatiuã: isti negatiuã.

Scõo offẽdit ꝙ rõnabilior est positio latinorũ tali rõne. Nulla pars est perfecta extra totum totum. Angeli sunt naturaliter vna pars vniuersi: igitur essent imperfecti extra vniuersum: igitur non sunt producti a deo ab vniuersum. Maior ꝑz z minor ꝑbatur: quia angeli non cõstituunt vnum vniuersum per se, sed ipsi simul cum creatura corporali integrant vniuersum: q; probatur: qz vna ordinatur ad aliam, ordo enim est ipsum bonũ: et vinculum partium vniuersi. Ultima vero ꝑa probatur ex eoqz dei opa perfecta sunt. Tertio ostẽdit q; opinio grecoꝝ non est reputãda erronea: quia authoritas Gregorii nazanzeni eã sustinet.

¶ Circa hoc vltimo dictum dubium occurrit: cñm vt ꝑz in decretalibus de summa trinitate et fide catholica. In capitulo firmiter credimus. ecclesia in cõcilio generali sub Innocentio tertio. determinauit positionez latinorum esse tenendam. ergo erronea est reputanda opinio opposita. Habentur eñ hec verba. deꝰ sua omnipotẽti virtute simul ab initio temporis de nichilo condidit creaturã spiritualem z corporalẽ: angelicam scz z mundanã. Nec potest excusari. S. T. ex nouitate determinationis: qñ tempore suo iam erãt pmulgate z compilate decretales.

¶ Ad hoc dicit⁹ a quibusdã q; fi. S. T. reco luisset huius decretalis: quã scripsit hunc articulum nõ dixisset hec verba. Sed mihi videtur q; scienꝰ pudẽs hec scripserit. Nã illa verba decretalis interpretanda sunt in sensu in quo fiunt: magis ꝙ in sensu quem faciunt: z vt dicit sanctus Tho. in expositione illius decretalis verba illa apposita sunt contra errorem Origenis: z conuz qui ponãt creaturas spirituales tantuz esse per se productas a deo ac postmodũ propter demerita earum corporales creaturas, ꝓductas fuisse. Unde quũ angelos productos esse ante corpoꝛa: scz rãõe vt absolute: q; ex voluntate dei angeli processerint mũdum visibilem. Decretalis illa quamuis 5m verba: vrrancꝰ positionẽ destruat: contra primam tamẽ tanꝰ cõtra hanc est. Ad secundam vero tãꝰ ad minus pro babilem applicari potest. Et ratio huis glose est: quia determinationes ille non nisi cõtra aliquos errores cõ sueuerunt fieri.

Ad primũ ergo dõm, q; ratio illa procedit in his que ex equo diuiduntur: quoniũ vnum nõ est alteri ratio existendi z bonitatis. In talibus eñ vnumquodq; diligit naturaliter magis seipsum ꝙ alterum: inquantum est magis sibiꝑpsi vnum ꝙ alteri. Sed in illis quorum vnum est tota ratio existendi et bonitatis alij: magis diligitur naturaliter tale alterum quam ipsum: sicut dictum est⁹ quod vnaquez pars diligit naturaliter totum plus ꝙ se. Et quodlibet singulare naturaliter diligit plus bonum sue speciei ꝙ bonũ suum singulare. Deus autẽ non solũ est bonum vnius speciei: sed est ipsum vniuersale bonum simpliciter. Unde vnumquodq; suo modo naturaliter diligit deum plus ꝙ seipsum. ¶ Ad scõm dõm, q; cñ dicit⁹ q; deus diligitur ab angelo inquantũ est ei bonus: si ly inquantum dicat finem: sic falsum est. Nõ enim diligit naturaliter deum propter bonum suum: sed propter ipsum deum. Si vero dicat rationem amoris ex parte amantis sic verum est. Non enim esset in natura alicuius quod amaret deuz: nisi ex eo quod suũ. Et quodammõ amore amicitie: inquãtum. s. deo vult naturaliter angelus matus bonũ ꝙ sibi. Ualt eñ naturaliter deuz esse deum: se añt vult habere naturã ꝓpriam⁶. Sed simpliciter loquẽdo naturali dilectione plus diligit se ꝙ deũ: qi intẽsius z principalius naturalr diligit se ꝙ deũ. Sed. Dalitas hui⁹ opinionis manifeste appet: sicꝫ in rebus naturalibus ꝑsideret ad quid res naturaliter moueatur. Inclinatio eñ naturalis in his que sunt sine rõne demonstrat inclinationẽ nãlem in volitate intellectuas nature. Unumqõq; autẽ in rebus naturalibus: q; ars imitatur natrã. Et q; si ecullitas esset a natura opus hoc esset naturale. Cõsequẽtia vero ꝑma ꝑz ex eo: q; inclinatio nãlis in his que sunt sine rõne arguit z ostendit naturalẽ inclinatiõne in appetitu intellectuali ꝓportionalr. Cõsequentia autẽ scda ꝑz ex eo qõ deus est vle bonũ. Et angel⁹ sicut z omnis creatura continet sub eo: qi ois creatura 5m id q est dei est. Deinde ꝑbat eadẽ 2clusio ducẽdo ad impossibile dupler. ꝑmũ est: qõ naturalis dilectio eẽt peruersa. Scõz sic: q naturalis dilectio nõ perficeret ꝓ charitatẽ sed destrueretur: bñ eñ ẽe impossibile est enũdẽs. Nec ꝑma est ambigua: vt de se patet.

¶ Circa rõnẽ primaz adductã ad conclusionem aduertẽdũ est: q quũ ẽ alteri⁹ ptingat multis modis scz vt pars totiꝰ: vt possessio possidentis: et vt effectus est cause: a ꝗ multipliciter: z impossibile sit vniuersaliter intelligi 5m oẽm modũ alterius illã ꝓpositionẽ assumptã. vnũqõq; quod est alterius, magis diligit ipsuz ꝙ seipsum. qñ manifeste esset falsa. ꝙs est ꝙ intelligaẽ de aliqua speciali mõ essendi alterius. Et vt ex adiunctis haberi põt, de illo modo essendi alteri⁹ quo pars est sui totius intelligenda est. ista q vis rõnis stat in hoc q pars naturaliter magis diligit totum ꝙ se ipsam. Sed tũc occurrunt obiectiones scoti in. 3. di. 27. q. 1. vbi licet teneat conclusionẽ z assentiat secunde rationi: z illi signo de forti politico: ad hoc quod naturalis ratio inclinat ad magis deum diligendum quam seipsum: hanc tamen primã rationem destruere nititur: z in duobus deficere eam dicit. Primo falsum esse dicit hoc fundamentum scilicet q pars naturaliter diligit plus totum ꝙ seipsam. Et ad signũ q; manus exponitur ꝙ salute totius dicit falsum esse: q manus exponat se ꝙ toto: sed q totũ ipsum diligens magis seipsum quam partem: aut partes principales: quam minus principales: exponit partem pro toto. z minus principale pro magis principali. Secundo dicit: q; dato quod pars naturaliter exponeretur pro toto; hoc esset propter identitatem esse sui cum toto: quia scilicet intendit saluare seipsam inquantum habet esse in toto. Et sic falsum subsumitur quum dicitur: quod angelus seu quecunque creatura se habet ad deum vt pars ad totum: q; non habet hanc partis cõditionem requisitã ad propositum: scilicet q; sit aliquid eius quod reputatur vt totũ: nulla eñ creatura est aliquid dei.

¶ Ad primam obiectionem respondetur. fundamẽtũ illud esse non solũ verũ: sed sufficienter probarum a sancto Thoma. ex ductis signis.

¶ Ad impugnationem autẽ primo: facile patet quid dicendum sit: q; sue pars exponatur a toto: sive a seipso pro salute totius: dummodo naturaliter exponat. semp sequit quod pars habet magis inclinationem naturalem in hoc q ex eo q vnumquodq; sicut naturaliter agitur z mouetur: sine seipso sive ab alio, sic aptum natũ est agi: ecõuerso: vt patet in secũdo physi. tex. 78.

¶ Ad scdam autẽ obiectionem dicitur: qõ ratio quare pars exponitur pro toto non est identitas: que est in entia inter partem et totum. Et huius manifestũ signũ habetur ex hoc q pars exponitur ad ꝑdendã identitatẽ cuz toto vt saluet esse totius. Non ergo ratio inclinationis ille est identitatis: aut vt saluet seipsam in toto: sed vt saluet esse totius ꝑm sectiã cum non esse ipsius partis. Sed rõ talis inclinationis est quam assignauit. S. Tho. 1. 2. z natura z substantia partis hoc ipsum qõ est essentialiter. et per hoc totius esse est. Quod conuenire cuilibet creature respectu dei patet: quia quelibet creatura scõm suam naturã est naturalis pars vniuersi. Et per hoc naturalr diligit pius vniuersum ꝙ seipsuz: iuxta primum fundamentum. ergo a fortiori magis diligeret ipsum bonum vniuersale. Tum q; est eminentius totum vniuersuz. Tum q; est oẽ bonuz. Tum q; bonũ ipsum vniuersale q; est deus gloriosus est finis et bonum ipsius vniuersi: z consequenter a quocunq; magis amatur vniuersum, ab eodem magis amabitur ipse: vt patet de exercitu z duce: iuxta doctrinam. 12. metaphysi. textu. 52.

¶ Super questionis. 61. Articulum. 1.

Est titulo hoc solum aduertendum est: q; de causa effectiua est sermo.

Articulus. 1.

¶ In corpore breuiter vna conclusione affirmatiua rñdet quesito. Angelus est creatus a deo. Et probatur. qz omne ens per participationem est ab ente per essentiã sicut ignitum ab igne. Solus autem deꝰ est ens per essentiam: qz solus est suũ esse. ergo. Recole hic ꝙ supertus quũ de vniuersali creatiõe tractaretur diximus.

¶ Super arti. 2.

Utrum clarus est.

¶ In corpore breuissime cõclusionẽ responsiuã ponit. Solus deꝰ patet z filius z spiritus scñs est ab eterno. Et probat: qz hoc tenet fides catholica sic qõ cõtrariũ est sicut here ticũ refutandũ: quod probatur: qz 5m fidem quum dicitur. q; deus fecit res ex nihilo: intelligit q; ly ex. notat ordinem durationis. i. postqz nihil fuit.

¶ Super arti. 3.

Utrum clarus est.

¶ In corpore tria facit. Primo refert duas esse z contrarias sanctorũ doctorũ opiniones grecoꝝ z latinoꝝ. illi tenẽt partem affirmatiuã. isti negatiuã.

Scõo ostẽdit q; rõnabilior est positio latinorũ tali rõne. Nulla pars est perfecta extra totum totum. Angeli sunt naturaliter vna pars vniuersi: igitur essent imperfecti extra vniuersum: igitur non sunt producti a deo ab vniuersum. Maior ꝑz z minor ꝑbatur: quia angeli non cõstituunt vnum vniuersum per se, sed ipsi simul cum creatura corporali integrant vniuersum: q; probatur: qz vna ordinatur ad aliam, ordo enim est ipsum bonũ: et vinculum partium vniuersi. Ultima vero ꝑa probatur ex eoqz dei opa perfecta sunt. Tertio ostẽdit q; opinio grecoꝝ non est reputãda erronea: quia authoritas Gregorii nazanzeni eã sustinet.

¶ Circa hoc vltimo dictum dubium occurrit: cñm vt ꝑz in decretalibus de summa trinitate et fide catholica. In capitulo firmiter credimus. ecclesia in cõcilio generali sub Innocentio tertio. determinauit positionez latinorum esse tenendam. ergo erronea est reputanda opinio opposita. Habentur eñ hec verba. deꝰ sua omnipotẽti virtute simul ab initio tempo-

¶ In corpore breuiter vna conclusione affirmatiua rñdet quesito. Angelus est creatus a deo. Et probatur. qz omne ens per participationem est ab ente per essentiã sicut ignitum ab igne. Solus autem deꝰ est ens per essentiam: qz solus est suũ esse. ergo. Recole hic ꝙ supertus quũ de vniuersali creatiõe tractaretur diximus.

¶ Super arti. 2.

Utrum clarus est.

¶ In corpore breuissime cõclusionẽ responsiuã ponit. Solus deꝰ patet z filius z spiritus scñs est ab eterno. Et probatur: qz hoc tenet fides catholica sic qõ cõtrariũ est sicut here ticũ refutandũ: quod probatur: qz 5m fidem quum dicitur. q; deus fecit res ex nihilo: intelligit q; ly ex. notat ordinem durationis. i. postqz nihil fuit.

¶ Super arti. 3.

Utrum clarus est.

¶ In corpore tria facit. Primo refert duas esse z contrarias sanctorũ doctorũ opiniones grecoꝝ z latinoꝝ. illi tenẽt partem affirmatiuã. isti negatiuã.

Scõo ostẽdit q; rõnabilior est positio latinorũ tali rõne. Nulla pars est perfecta extra totum totum. Angeli sunt naturaliter vna pars vniuersi: igitur essent imperfecti extra vniuersum: igitur non sunt producti a deo ab vniuersum. Maior ꝑz z minor ꝑbatur: quia angeli non cõstituunt vnum vniuersum per se, sed ipsi simul cum creatura corporali integrant vniuersum: q; probatur: qz vna ordinatur ad aliam, ordo enim est ipsum bonũ: et vinculum partium vniuersi. Ultima vero ꝑa probatur ex eoqz dei opa perfecta sunt. Tertio ostẽdit q; opinio grecoꝝ non est reputãda erronea: quia authoritas Gregorii nazanzeni eã sustinet.

¶ Circa hoc vltimo dictum dubium occurrit: cñm vt ꝑz in decretalibus de summa trinitate et fide catholica. In capitulo firmiter credimus. ecclesia in cõcilio generali sub Innocentio tertio. determinauit positionez latinorum esse tenendam. ergo erronea est reputanda opinio opposita. Habentur eñ hec verba. deꝰ sua omnipotẽti virtute simul ab initio tempo-

supra oẽm esse. Ergo nõ ꝓt cãm sui esse.

¶ Sẽ qõ fit ab aliquo agẽte: per hoc qõ fit accipit formã ab eo. Sed angeli cum sint forme nõ accipiunt formã ab aliquo agẽte. Ergo angeli non habent causam agentem.

Sed Contra est, q; ꝺ̃ in psal. Laudate eu3 oẽs angeli eius. Et postea subdit. Qm ipse dixit z facta sunt.

Rñdeo Dõm, q; necesse est dicere et angelos z oẽ id q; ꝑter deus est: a deo factũ esse. Solus eñ deus est suus esse. in oibus añt alijs differt eẽtia rei z eẽ ei⁹ vt ex supioꝛib⁹ ꝑz⁹. Et ex hoc manifestũ est q; sol⁹ de⁹ est ens q; suã essentiã. oia ꝺ̃ alia sunt entia q; participatiõe. Sẽ autẽ qõ est q; participatiõne causa ab eo q; est q; essentiã: sicut omne ignitum causa ab igne Qm necesse est angelos a deo creatos esse.

Ad Primũ ergo dõm, q; Aug. dicit in. 2. de ciui. dei, q; angeli nõ sunt pretermissi in illa prima rerũ creatione: sed significãtur noie celi, aut etiã lucis. Ideo añt vel ꝺ̃termissi sunt vel noibus rerũ corporaliũ significati: q; Moyses rudi ꝓpo loquebat: q; nõdum capere poterãt incorporea naturã. Et si eis fuisset expressum aliquas res esse super omnẽ naturã corporeã, fuisset eis occasio idolatrie: ad quam ꝓni erant, et a qua Moyses eos precipue reuocare intendebat.

¶ Ad secundũ dicendũ, q; substantie que sunt forme subsistentes non habent causam aliquam formalem sui esse z sue vnitatis: nec causam agentem per transmutationem materie de potentia in actum⁶: sed habent causam producentẽ totam substantiam. Et per hoc patet solutio ad tertium.

¶ Utrum angelus sit productus a deo ab eterno. Articulus. 2.

Ad Secundũ sic procedit. Uidetur, q; angelus sit productus a deo ab eterno. Deus eñ est causa angeli p suũ esse. Non eñ agit per aliquid additũ sue essentie. Sed esse eius est eternuz. Ergo ab eterno angelos produxit.

¶ Sẽ qõ qñq; est qñq; non est, subiacet tẽpori. Sed angelus est supra tẽpus: vt ꝺ̃ in lib. de causis. Ergo angelus nõ qñq; est z qñq; nõ est: sed semper.

¶ Augu. probat incorruptibilitatẽ anime per hoc qõ per intellectũ est capax veritatis. Sed sicut veritas est incorruptibilis: ita est eterna. Ergo natura intellectualis z anime z angeli non solum est incorruptibilis: sed etiam eterna.

Sed Contra est, qõ ꝺ̃ prouerb. 8. ex persona sapientie genite, Dominus possedit me ab initio viarum suarum: ante3 quicq; faceret a principio. Sed angeli sunt facti a deo, vt ostensum est⁶. Ergo angeli aliquando non fuerunt.

Rñdeo Dõm, q; solus deus pater z filius z spus scts est abeterno. Hoc eñ fides catholica indubitãter tenet: z oẽ ↄtrariũ est sicut hereticũ refutandum. Sic eñ deus creaturas produxit qõ eas ex nihilo fecit. i. postqz nihil fuerat⁶.

Ad Primũ ergo dõm, q; esse dei est ipm eius velle. Per hoc ergo qõ deus produxit angelos z alias creaturas per suum esse: nõ excluditur quin eas produxerit per suam voluntatẽ. Voluntas autẽ dei nõ de ne necessitate se habet ad productionẽ creaturarũ: vt supra dictũ est⁶. Et ideo produxit z que voluit, z qñ voluit.

¶ Ad scõm dõm, q; angelus est supra tẽpus, q; est numer⁹ motus celi: qz est supra omnẽ motũ corporalis nature. Nõ tñ est supra tẽpus, q; est numerus successionis esse eius post nõ esse: z etiã qõ est numerus successionis q; est in operationibus eius⁶. Un Augu. dicit. 8. sup Gen. ad lit. q; deus mouet creaturã spiritualẽ per tẽpus.

¶ Ad tertiũ dicendum, q; angeli et anime intellectiue ex hoc ipso q; habent naturam per quã sunt capaces veritatis sunt incorruptibiles. Sed hanc naturam non habuerunt ab eterno: sed data fuit eis a deo quando ipse voluit. Unde non sequitur quod angeli sint ab eterno.

¶ Utrum angeli sint creati ante mundum corporeum. Articulus. 3.

Ad Tertiũ sic ꝓceditur. Uidet, q; angeli fuerint creati ante mundũ corporeũ. Dicit eñ Hiero. sup epl'am ad Tytum. Sex millia nondũ nostri tpis cõplent annoꝝ. Et quanta tpa: quantascz seculorum ouigines fuisse arbitrandũ est: in quibus angeli, throni, dominatiões: ceteriqz ordines deo seruierunt: Dama. etiã dicit in. 2. lib. Quidã dicunt q; ante omnẽ creationẽ geniti sunt angeli. vt theologus dicit grec. Primũ quidẽ excogitauit angelicas virtutes z celestes: z excogitatio opus eius fuit.

¶ Sẽ. Plus distat natura angelica a natura corporali, qm vna natura corporalis ab alia. Sed vna natura corporalis fuit facta ante aliam. Un z sex dies productionis rerũ in puncipio Gen. describitur. Ergo multo magis natura angelica facta est ante omnem naturam corpoream.

Sed Contra est, q; dicitur Gen. 1. In puncipio creauit deus celum et terram. Non autem hoc esset verum si aliquid creasset ante ea. Ergo angeli nõ sunt ante naturam corpoream creati.

Rñdeo Dõm, q; circa hoc inuenitur dupler sanctorũ doctorũ sententia. Illa tñ ꝓbabilior vt q; angeli simul cũ creatura corꝑea sunt creati. Angeli eñ sunt qdã pars vniuersi. Nõ eñ ꝓstituit p se vnũ vniuersum: ꝛ tã ipsi qm creatura corporea in cõstitutione vntus vniuersi conueniunt. Sẽ apparet ex ordine vni⁹ creature ad aliam⁶. Ordo eñ rerũ adinuicẽ est bonũ vniuersi. Nulla añt pars ꝑfecta est a suo toto separata. Nõ est igit ꝓbabile: vt de⁹ cui⁹ perfecta sunt opa. vt ꝺ̃ Deut. 32. creaturã angelicã seorsum ante alias creaturas creauerit. Quãuis cõtrarium nõ sit reputandũ erroneũ precipue ꝓpter sniam Greg. nazã. cuius tãta est in doctrina christiana authoritas: vt nullus vnqm eius dictis calumniã inferre presumpserit, sicut nec Athanasij documentis. vt Hierony. dicit.

Ad Primũ ergo dõm q; Hiero. loquitur 5m sniam doctorũ grecoꝝ: qui oẽs hoc cõcorditer sentiunt, q; angeli sunt ante mundũ corporeũ creati.

¶ Ad scõz dõm, q; deus nõ est aliqua pars vniuersi: sed est supra totũ vniuersum⁶: ꝓhabẽs in se eminẽtior modo totam vniuersi perfectionem⁶. Angelus eñ est pars vniuersi. Unde non est eadem ratio.

¶ Ad tertiũ dõm, q; creature corꝑee omnes sunt vnum in materia: sed angeli non conueniunt in materia cum creatura corporea⁶. Unde creata materia corporalis creature, oia quodãmodo sunt creata: nõ añt creatis angelis eẽt ipm

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuersum creatū. Si vero ꝓtrariuꝫ teneatur: qꝛ dr̄ Gen. 1. In prin. crea. deus ce. ⁊ ter. exponendū est, in prin. i. in filio, vel in principio nihil in genere autē in principio. i. ante qđ nihil: nisi dicatur ante quod tēpoꝛis⁹. Non corpoalium creaturarum.

¶ Utrum angeli sint creati in celo empyreo. Artic. 4.

AD Quartū sic procedit. Uidetur ꝙ angeli nō sint creati in celo empyreo. Angeli enim sunt subtie incoꝛpoꝛee. Sed substātia incoꝛpoꝛea non dependet a coꝛpoꝛe ſm suum esse: ⁊ per ꝓns neqꝫ ſm suum fieri. Ergo angeli non sunt creati in loco coꝛpoꝛeo. ¶ Ꝑ. Aug. dicit 3. super Gene. ad lit. ꝙ angeli fuerunt creati in supeꝛiou paꝛte aeris. Non ergo in celo empyreo. ¶ Ꝑ. Celum empyreum dicitur esse celum supremum. Si igitur angeli creati fuissent in celo empyreo non conuenisset eis in superius celum ascendere. Quod est contra id quod ex persona angeli peccantis dicitur Isa. 14. Ascendam celum.

Sed Contra est, quod ſtrabus dicit super illud, in principio creauit deus ce. ⁊ terram. Celum non visibile firmamentum hic appellat: sed empyreum. i. igneum vel intellectuale, quod ab ardoꝛe, sed a splendoꝛe dicitur. Quod statim factum angelis est repletum.

Rñdeo Dom̄, ꝙ sicut dictū est⁸, ex creaturis coꝛpoꝛalibus ⁊ spiritualibus vnū vniuersum ꝓstituitur. Unde sic create sunt spirituales creature ꝙ ad creaturā coꝛpoꝛalem aliquē ordinem habent: ⁊ toti creature coꝛpoꝛali pręsident⁸. Unde conueniens fuit ꝙ angeli in supremo coꝛpoꝛe crearentur tanq̄ toti nature coꝛpoꝛee pręsidentes siue id dicatur celum empyreū, siue qualitercunq; nominet. Unde Isi. dicit, ꝙ supremum celum est celum angelor̄ super illud deute. 8. cap. Domini dei tui est celum ⁊ celum celi.

Ad Primū ergo dom̄, ꝙ angeli non sunt creati in loco coꝛpoꝛeo quasi dependētes a coꝛpoꝛe ſm suum esse vel ſm suum fieri. Potuisset em̄ deus angelos ante totam creaturam coꝛpoꝛalem creasse: vt multi sancti doctoꝛes tenent⁸. Sed facti sunt in loco coꝛpoꝛeo ad ostendendum ordinem eoꝝ ad naturam coꝛpoꝛeā:: ꝙ sua virtute coꝛpoꝛea cōtingunt. ¶ Ad secundū dom̄, ꝙ Augu. forte per supremā paꝛtē aeris intelligit supremā paꝛtē celi: cū quo aer quandā cōuenientiā habet ꝓpter suā subtilitatē ⁊ diaphaneitatē. Uel loquit̄ non de omnibus angelis: sed de illis qui peccauerunt. Qui ſm quosdam fuerunt de inferioꝛibus ordinis. Nihil autē prohibet dicere ꝙ superiores angeli habentes virtutē eleuatam ⁊ vniuersalē suꝑa omnia coꝛpoꝛa sint in supremo creature coꝛpoꝛe creati. Alij vero habentes virtutes magis particulares sint creati in inferioꝛibus coꝛpoꝛibus. ¶ Ad tertium dicendū, ꝙ loquitur ibi non de celo aliquo coꝛpoꝛeo: sed de celo sancte trinitatis. Jn quod angelus peccans ascendere voluit dum voluit aliquo modo deo equiparari. vt infra patebit⁸.

¶ De perfectione angeloꝝ in esse gratie ⁊ glorie. Quest. 62.

322 CONsequēter Jnuestigandū est: quomodo angeli facti sunt in esse gratie vel glorie. ¶ Et circa hoc queruntur nouē. Primo, vtrū angeli fuerint in sua creatione beati. Scōo, vtrū indiguerint gratia ad hoc ꝙ ad deū cōuerterentur. Tertio, vtrum fuerint creati in gratia. Quarto, vtrum sua beatitudinē meruerint. Quinto, vtrum statim post meritum beatitudinē adepti fuerint. Sexto, vtrum gratiā et gloriā ſm capacitatē suoꝝ nālium receperint. Septimo, vtrū post ꝓfectionē glorie remāserit in eis dilectio ⁊ cognitio naturalis. Octauo: vtrum postmodū potuerint peccare. Nono vtrum post adeptionem glorie potuerint proficere.

¶ Utrum angeli fuerint in sua creatione beati. Arti. 1.

311 2. di. 4. artic. 1. Et ql. 9. q. 4. ar. 3. col. AD Primū sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ angeli fuerint creati beati. Dicitur em̄ in lib. de eccl. dog. ꝙ angeli qui in illa in qua creati sunt beatitudine perseuerant non natura possident bonū quod habēt. Sunt ergo angeli creati in beatitudine. ¶ Ꝑ. Natura angelica est nobilior q̄ coꝛpoꝛalis. Sed creatura coꝛpoꝛalis statim in ꝓncipio sue creationis fuit creata, formata ⁊ perfecta: nec informitas precessit in ea formationē tempoꝛe ſz natura tm̄. vt aug. dicit. 1. super Gen. ad lit. Ergo nec natura angelicā creauit deus informē ⁊ imperfectā. Sed eius formatio ⁊ perfectio est ꝑ beatitudinē: ſm ꝙ fruitur deo. Ergo fuit creata beata. ¶ Ꝑ. Scōm aug. sup Gen. ad lit. ea que leguntur facta beata. ¶ Ꝑ. Scōm aug. sup Gen. ad lit. ea que leguntur facta in operibus sex dierum, simul facta fuerunt. Et sic opꝫ ꝙ statim a ꝓncipio creatiōis rerū fuerint oēs illi sex dies. Sꝫ in illis sex dieb⁹: ſm ei⁹ exꝓnē: mane fuit cognitio angelica ſm quaꝫ cognouerūt verbū ⁊ res in verbo. Ergo statim a ꝓncipio creatiōis cognouerūt ꝑdictā ⁊ res in verbo. Sed angeli beati sunt ꝑ hoc ꝙ verbum vident. Ergo statim a ꝓncipio sue creationis angeli fuerunt beati.

Sed Contra de ratione beatitudinis est stabilitas siue cōfirmatio in bono. Sed angeli non statim vt creati sunt: fuerunt ꝓfirmati in bono: quod casus quoꝝundam ostendit. Non ergo angeli in sua creatione fuerunt beati.

Rñdeo Dom̄, ꝙ noie beatitudinis intelligit vltima perfectio rōnalis seu intellectualis nāe⁸. Et inde est ꝙ nāt desiderat. Qđ vnūqōqꝫ nāt desiderat suā vltimā perfectionē. Ultima autē perfectio rōnalis seu intellectualis nāe est duplex. Una quidē quā ꝓnt assequi ꝑtute sue nāe. Et hec quodāmodo beatitudo vel felicitas dr̄. Uñ ⁊ Ari. perfectissimā hois cōtēplationem: qua optimū intelligibile, qđ est de⁹ cō templari pōt in hac vita: dicit esse vltimam hois felicitatē. Sed sup hanc felicitatē est alia felicitas: quā in futuro expectamus: qꝛ videbim⁹ deū sicuti est. Qđ quidē est supra cuiuslibet intellectus creati nām: vt supra ostensum est⁸. Sic igit̄ dom̄ est ꝙ quantum ad primā beatitudinē quā angel⁹ assequ vir tute sue nāe potuit: fuit creatus beatus. Qꝛ perfectionē hmōi angel⁹ nō acquirit ꝑ aliquē motū discursiuū: sicut hō: sed statim et adest ꝓp sue nāe dignitatē: vt supra dictū est⁸. Sed vltimā beatitudinē q̄ facultatē nāe excedit angeli non statim in ꝓncipio sue creationis habuerūt. Qꝛ hec beatitudo nō est aliq̄d nāe: sed nāe finis. Et iō nō statim eam a ꝓncipio debuerunt habere.

Ad Primū q̄ dom̄, ꝙ btitudo ibi accipit ꝓ illa perfectione nālī: quā angelus habuit in statu innocētie. ¶ Ad ſm dom̄, ꝙ creatura coꝛpoꝛalis statim in ꝓncipio sue creationis hr̄e nō potuit ꝑfectionē ad quā ꝑ suā operationē ꝑducit. Uñ ſm Aug. Germinatio plātarū extra nō statiz fuit i ꝓmis opib⁹: in quib⁹ virt⁹ sola germinatiua plantarū data est terre. Et sic̄ creatura angelica in ꝓncipio sue creatiōis habuit ꝑfectionē sue nāe: nō aūt ꝑfectionē ad quā per suā operationē puenire debebat. ¶ Ad 3m̄ dom̄, ꝙ angel⁹ duplicē hz verbi cognitionē. Unā nālem, ⁊ aliā gr̄e. Naturalē quidē q̄ cognoscit verbū ꝑ ei⁹ similitudinē in sua natura relucētem⁸. Cognitionē vero gr̄e: que cognoscit verbū per suā essentiā. Et vtraq; cognoscit angelus res in verbo. Sꝫ naturali quidem cognitione imperfecte, cognitione vo gloꝛie ꝑfecte. Prima ergo cognitio rerū in verbo affuit, angelo a ꝓncipio sue creationis, secūda vero non⁸: sed qñ facti sunt beati per cōuersionem ad bonum. Et hec ꝓpꝛie dicitur cognitio matutina.

¶ Utrū angelus indiguerit gratia ad hoc ꝙ converteretur in deum. Artic. 2.

AD Secundū sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ angelus nō indiguerit gratia ad hoc ꝙ converteretur in deum. Ad ea em̄ q̄ naturaliꝛ possumus, gr̄a non indigemus. Sed naturaliꝛ angelus converti⁹ in deum: qꝛ naturaliꝛ deū diligit: vt ex supꝛadictis pꝫ⁸. Ergo angelus nō indiguit gr̄a ad hoc vt converet̄ in deum. ¶ Ꝑ. Ad ea tm̄ videmur indigere auxilio q̄ sunt difficilia. Sꝫ cōuerti ad deū

¶ Super articulū. 4.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est cōclusio affirmatiua. Angelus nō pōt̄ conuerti in deū nisi adiutus auxilio gratie. Et ꝓbatur: qm̄ nulla voluntas poteſt ferri in id ꝙ est supra facultatem nature volentis: nisi adiuta ab eo quod potest in illud: sed vltima beatitudo excedit facultatem cuiuslꝫ nature create. ergo. Maioꝛ ꝓbatur dupliciter. Primo qꝛ omnis motus voluntatis initiatur ex motu ei⁹ naturali. Ac̄ hoc nō se exꝛcēdit supꝛa illū. Secundo declaratur in igne respectu calefactionis ⁊ generatiōis carnis. Minoꝛ vero ꝓbatur. qꝛ visio dei per essentiam excedit oēm nām creatam vt in. q. 12. ꝓbatum fuit.

12. q. 109. ā. 6 Et. 2. di. 3. q. 2. ā. 1. ⁊ dist. 28. ā. 4. Et. 4. ſ. 6. 72. 305

¶ Super Articulum tertium.

IN titulo hoc solum aduertendū est: ꝙ hic est sermo de gratia gratū faciente.

¶ In corpe duo facit. Primo duas refert opiniones contrarias.

38 39 Secūdo affirmatiuā ostendit esse ꝓbabiliorem tali ratione. Omnia que processū tēpoꝛis diuina prouidētia facta sunt:, in prima rerum conditione secundum quasdam rationes seminales producta fuerunt. ergo ⁊ beatitudinis status: secundum gratiā productus fuit in creaturis intellectualib⁹: quemadmodum naturales effectus virtualiter in creaturis coꝛpoꝛalibus. Antecedens ꝓbatur auctoritate augu. consequentia fundatur super autoritate Joannis: dicentis gratiam esse rationem seminalem beatitudinis: et super ꝓportionalitate naturalium ⁊ supernaturalium.

¶ Super Arti. 4.

TItulus clarus est.

¶ In corpore duo facit. Primo respondet questo affirmatiue: ostendendo quod angelus meruit suam beatitudinem. Secundo ostendit hoc idem ex diuersitate modoꝝ habendi beatitudinem in angelis.

a ¶ Quo ad primum ꝛn ſtrat tres modos: qui bus posset imaginari quod esse beatum conueniat alicui ſcz 143 aut per naturam ſine operatione media: ſic esse risibile conuenit

¶ In corp

nō erat difficile angeloꝝ: cū nihil esset in eo qđ huic cōuersioni repugnaret. Ergo angelus nō indiguit auxilio gratie ad hoc ꝙ cōuerteret in deū. ¶ Ꝑ. Conuerti ad deum est se ad gratiā ꝓparare. Unde zach. 1. dr̄. Cō uertimini ad me: ⁊ ego cōuertar ad vos. Sꝫ nos non indigem⁹ gratia ad hoc ꝙ nos ad gratiā ꝓparemus: qꝛ sic esset abire in infinitum. Ergo non indiguit gratia angelus ad hoc ꝙ converteretur in deum.

Sed Contra per cōuersionem ad deū angelus puenit ad beatitudinē. Si igitur non indiguisset gratia ad hoc ꝙ cōuerteretur in deum: seqꝛetur ꝙ non indigeret gr̄a ad habēdā vitā eternā. Qđ est cōtra illud apo. ro. 6. Gratia dei vita eterna.

Rñdeo Dom̄, ꝙ angeli indiguerunt gr̄a ad ꝑ ꝙ cōuerterentur in deū: put est obiectū beatitudinis. Sicut em̄ supeꝛ⁹ dictū est⁸, nālis motus voluntatis est principiū omniū eoꝝ q̄ volum⁹. Natura lis aūt inclinatio volūtatis est ad id qđ est cōuenies ſm naturā. Et ideo si aliquid sit supꝛa naturā: volūtas in id ferri nō pōt: nisi ab aliquo alio supnaturali ꝓncipio adiuta. Sicut ꝑ qđ ignis hz nālem inclinationē ad calefactiēdū: ⁊ ad generādū ignē. Sꝫ gñare carnē est supꝛa naturalē ꝓtutem ignis. Uñ ignis ad hoc nullā inclinationē hz nisi ſm ꝙ mouet vt instr̄m ab aīa nutriti ua. Qđ̄ ſm est aūt supꝛa⁸, cū de dei cognitione agerē⁹ ꝙ videre deū per essentiam: in quo vltima beatitudo rōnalis creature cōsistit est supꝛa naturā, cuiuslibet intellect⁹ creati. Uñ nulla creatura rōnalis pōt habere motū volūtatis ordinatū ad illā beatitudinē nisi mota a supnāli agēte. Et hoc dicimus auxiliū gr̄e. Et ideo dicendū est, ꝙ angelus in illam beatitudinem voluntate conuerti non potuit nisi per auxilium gratie.

Ad Primū ergo dom̄, ꝙ angelus nāt diligit deū inquantum est ꝓncipiū nālis esse. Hic aūt loquimur de conuersione ad deū inquātū est beatificans ꝑ sue essentie visionem. ¶ Ad secundum dicendū, ꝙ difficile est qđ transcēdit potētiam. Sed hoc contingit esse dupliciter. Uno modo qꝛ transcēdit potentia ſm suū naturalē ordinē. Et tūc si ad hoc possit peruenire aliquo auxilio, dr̄ difficile. Si aūt nullo modo dr̄ impossibile: sicut impossibile est hominē volare. Alio modo trāscēdit aliquid potētiā: non ſm ordinē nālē potētie: sꝫ ꝓpter aliqđ impedimētum potentie adiunctum. Sicut ascēdere nō est contra nālē ordinē potētie aīe motiue. Qꝛ anima quantū est de se nata est mouere in quamlibet partem. Sed impedit ab hoc: ꝓpter corꝓis grauitatē. Unde difficile est homini ascēdere. Conuerti aūt ad beatitudinē vltimā homini quidē est difficile: ⁊ qꝛ est supꝛa nām: ⁊ qꝛ hz impedimentū ex corruptione coꝛpoꝛis ⁊ infectione peccati. Sed angelo est difficile ꝓpter hoc soluz ꝙ est supernaturale. ¶ Ad tertiū dicendum, ꝙ quilibet motus voluntatis in deum potest dici cōuersio in ipsum. Et ideo tripler est cōuersio in deū. Una quidez per dilectionē perfectam: que est creature iam deo fruentis. Et ad hanc conuersionem requiritur gr̄a consummata. Alia conuersio est: q̄ est meritū beatitudinis. Et ad hāc requiritur habitualis gr̄a: que est merendi ꝓncipiū⁸. Tertia conuersio est, ꝑ quam aliqđ ꝓparat se ad gr̄am habēdam. Et ad hāc nō exigitur aliq̄ habitualis gratia: sed operatio dei ad se animam conuertentis⁸, ſm illud tre. vlti. Conuerte nos dñe ad te: ⁊ conuertemur. Unde patet ꝙ non est procedere in infinitum.

¶ Utrum angeli sint creati in gratia. Artic. 3.

AD Tertiū sic procedit. Uidetur, ꝙ angeli non sint creati in gr̄a. Dicit em̄ aug. ſ. super ge. ad lit. ꝙ angelica nā primo erat informiter creata ⁊ celum dicta. Postmodū vero formata est: ⁊ lux appellata. Sꝫ hec formatio est per gratiam. Ergo non sunt creati in gratia. ¶ Ꝑ. Gratia inclinat creaturam rationalē in deum. Si igitur angelus in gratia creatus fuisset: nullus angel⁹ fuisset a deo auersus. ¶ Ꝑ. Gratia medium est inter naturam et gloriam. Sed angeli non fuerunt beati in sua creatione. Ergo videtur ꝙ necessariū creati sint in gratia ſz primo in natura tantum: postea autem adepti sunt gratiam: ⁊ vltimo facti sunt beati.

313 2. 2. q. 5. ar. 1. cō. Et. 2. d. 4. art. 3. et dis. 5. q. 2. art. 2. cor. ⁊ quol. 9. q. 4. ar. 3. cō.

Sed Contra est, ꝙ aug. dicit. 12. de ciui. dei. Bonā voluntatē quis fecit in angelis: nisi ille qui eos cum sua voluntate. i. cum amore casto quo illi adherent creauit: simul in eis condens naturam ⁊ largiens gratiam⁸.

Rñdeo Dicendū, ꝙ quamuis sup hoc sint diuerse opiniones quibusdā dicentibus: ꝙ creati sunt angeli in naturalibus tm̄: aliis vero ꝙ sunt creati in gr̄a. Hoc tñ ꝓbabilius videt tenendū: ⁊ magis dictis sanctoꝝ cōsonū est: ꝙ fuerint creati in gr̄a gratū faciente. Sic em̄ videmus ꝙ oīa que processū tēpoꝛis ꝓ opus diuine ꝓuidētie creata a deo operante sunt producta, in prima rerū cōditione ꝓducta sunt ſm quasdā seminales rōnes, vt aug. dicit sup ge. ad lit.⁸ sicut arbores, ⁊ a fīalia: ⁊ alia hmōi. Manifestū est aūt ꝙ gr̄a gratū faciēs: hoc mō cōparatur ad btitudinem sicut rō seminalis in nā ad effectū nālem. Uñ. 1. Joā. 3. gra semē dei noīat. Sicut igitur scōm opi. aug. ponitur: ꝙ statim in prima creatione coꝛpoꝛalis creature indite sunt ei seminales rationes oīm nāliū effectuum: ita statim a ꝓncipio sunt angeli creati in gratia.

contra 476. b 364 367

Ad Ergo dicendū, ꝙ informitas illa angeli potest intelligi vel per cōparationem ad formationem gloꝛie. Et sic precessit tempoꝛe informitas formationem. Uel per comparationem ad formationem gratie. Et sic non precessit ordine tēpoꝛis, sed ordine nature: sicut etiam de formatione coꝛpoꝛiali aug. ponit. ¶ Ad scōm dicēdū, ꝙ omnis fōma inclinat suum subiectū secundum modum nature eius. Modus autē naturalis intellectualis nāe est vt libere feratur in ea q̄ vult. Et ideo inclinatio gr̄e non imponit necessitatē, sed habēs gratiā potest ea non vti: ⁊ peccare. ¶ Ad tertium dom̄, ꝙ quamuis gratia sit medium inter nām ⁊ gloriā ordine nature: tñ ordine tēpoꝛis in natura creata non debuit simul esse gloria cū natura: qꝛ est finis operationis ipsius nature per gratiam aduenies. Gratia autem non se hz vt finis operationis: qꝛ nō est ex operibus, sed vt ꝓncipium bene operandi. Et ideo statim cum natura gratiam dare conueniens fuit.

¶ Utrū angelus creatus suā beatitudinē meruerit. Art. 4.

314 2. di. 5. q. 2. ā. 2 ⁊ quol. 9. q. 4. ar. 3.

AD Quartū sic ꝓcedit. Uidet, ꝙ angelus creatus suā beatitudinē nō meruerit. Meritū enim est ex difficultate actus meritoꝝ. Sed nullā difficultatem angelus habuit ad bene operandū. Ergo bona operatio non fuit ei meritoꝛia. ¶ Ꝑ. Naturalib⁹ nō meremur. Sed naturale fuit angelo qđ cōuerteretur ad deum. Ergo ꝑ hoc non meruit beatitudinem. ¶ Ꝑ. Si angelus beatus beatitudinem suam meruit, aut ergo anteq̄s ea haberet, aut post. Sed non ante. Quia vt multis videtur ante non habuit gratiam: sine qua nullum est meritū. Nec etiā post. Quia sic etiā modo mereret. Quod videtur esse falsum. Quia sic minor angelus merēdo ad superioris angeli gradum posset ptingere. Et nō essent stabiles distinctiones graduū gr̄e. Qđ est inconueniens. Nō ergo angelus beatus suam btitudinem meruit.

Sed Contra Apoc. 21. dicitur q̄ mensura angeli in illa celesti hierusalem est mensura hominis⁸. Sed homo ad beatitudinem pertingere non potest: nisi per meritum. Ergo neqꝫ angelus.

Rñdeo Dom̄, ꝙ soli deo beatitudo ꝓfecta est naturalis: qꝛ idē est sibi esse ⁊ beatū esse. Cuiuslibet aūt creature esse beatū: nō ē natura; sꝫ vltimus finis. Quelibet aūt res ad vltimū finē ꝑ suā operationem ptingit⁸. Que quidem operatio in finē ducens: vel est factiua finis: qñ finis nō excedit virtutez eius quod operatur ꝓpter finē: sicut medicatio est factiua sanitatis: vl ē meritoꝛia finis: qñ finis excedit ꝓtutem a 319 operantis ꝓpter finem. Unde expectatur finis ex dono altriusˢ. Beatitudo autē vltima excedit ⁊ naturam angelicam

Universidad de Deusto
Biblioteca

homini. Aut per operationem sufficientem ex vi nature ad faciendum esse beatum. Aut per operationem expectantem ex alterius dono beatitudinis premium. Et fundatur sufficientia distinctionis horum modorum super hoc: q beatitudo pfecta est vltimus finis. Talem em op3 aut naturale inesse, aut per operationē acqri. Sed quū soli deo sit nātis. In quo solo idem est esse q beatū esse. i. sub ratione beatitudo. Reliqua q opōnē beatitudinem assequuntur.

Et quum non per operationem sufficientem ex vi nature operatio: quia finis hic excedit virtutem operantis: relinquitur q per operationem meritoriā: qđ erat pbādum.

¶ Circa pdictā aduerte primo q hec dicta accipienda sunt simpliciter, de beatitudine in eadine ad puras creaturas: sic em oia consonant. Alioquin inficiationi esset locus: quoniam si ad christū spectemus nec prima distinctio est sufficiēs: quoniā beatꝰ est, nec q nām nec p acqsitionē: ꝛ sic simplici dono per assumptionē. Nec beatitudo eius habet premij rationem: sed coicate felicitatis absq merito: qz quod in maria natum est non qualecūq natum est, sed sanctum natū est.

¶ Circa hunc articulum aduerte secundo q inter decisiones huius articuli: 2 determinationes faciam in. 2. sen. dist. 3. hec est differentia, q sanctus thom. ibi quidem subdubio relinquit an angeli sint creati in gratia: et defendit quartam opinionem. hic autē amplectitur opinionem. q angeli pte habuerunt gratiā (et reliquas omnes improbat. Et vt inferius q. 63. artic. 6. ostendetur opinio sancti Th. ex virtutis dictis hic. f. 2 ibi constatur.

¶ Quo ad secūdum: circuit quatuor modos quibus imaginari potest angelum meruisse beatitudinem. Primo habendo gratiam prius non solum natura: sed duratione quam beatitudinē.

Et hoc modo nullus est scrupulus. Vel habendo beatitudinem absq precedente gratia: et sic oportet aliquod horum trium dicere: vel absq merito: vel per actus consequentes beatitudinem: vel quod vnus ꝛ idem actus fuit meritorius ꝛ fruitio beata: sed nihil horum potest dici. ergo relinquitur primum. Sufficientia distinctionis satis facile patere potest: quoniam aut angeli acceperunt beatitudinem sine merito ꝛ sic est secundum membrum, aut cum merito. Et tunc vel precedente. ꝛ sic est primum membrum: vel simultaneo, ꝛ sic est quartum: vel consequente, ꝛ sic est tertium. Sfecc potest quintus modus imaginari. Destructio autem singulorum trium modorum: satis plane habetur in litera: quia carere merito est contra rationem premij. Consequi autem premium: est contra rationem meriti. Eundem vero actum mereri et frui: est contra rationem gratie fruentis et merentis: quia illa perfecta: ista imperfecta est.

¶ Circa hanc partem aduerte ꝛ quod scotus in. 2. distinc. 5. consentiens conclusioni dicit hanc vltimam rationem ad quartum membrum excludendum non cogere. Quia falsum est, quod gratia meremtis sit necessario imperfectior gratia fruentis: quamuis visus eius sit in patria perfectior quam in via. Stat enim equalē gratiam habere aliquem in via ꝛ in patria.

¶ Sed ad hoc dicendum est quod quicquid sit de hac questione an possibile sit gratiam viatoris equari secundum essentiam gratie comprehensoris: qm hoc exigit specialem questionem: ratio sancti thoꝛ. non se restringit ad perfectum ꝛ imperfectum fm essentiam: sed simpliciter ꝛ absolute assumpsit gratiam fruentis, oportere esse perfectam, merentis vero imperfectam: quod quo ad statum dubium non habet: quoniam illa est in statu consummato: ista non. Et similiter quo ad actum. Et hoc sufficit in proposito: vt ipsemet sco. fateatur ibidem.

¶ Circa eandem rationem aduerte. q vir detur q hec ratio sancti thome efficax non sit, ꝛ soluta sit ab ipso met in quolibe. 9. artic. 8. vbi expresse dicit: q ex mereri ꝛ beatum esse: simul non sequitur ergo gratia perfecta ꝛ imperfecta simul: sed ergo gratus pfecta terminus gratie imperfecte simul. Sed hoc non est ita quoniam ibi loquitur de mereri: vt termino vie. hic vero de mereri vt in via: vt plenius patebit in questione seqnte articulo sexto.

¶ Super Articulum quintum.

Titulus clarus est.

¶ In corpe vnica est conclusio respondens affirmative. Angelus statim post primum acium charitatis quo beatitudinem meruit fuit beatus. Et probatur sic. Angelus naturalem perfectionē non per discursum acqrat, sed statim ex natura habet ergo superaturalem beatitudinis nem statim ex merito consequitur: sed meritum per vnicum actū habetur ergo statim post primum actum meritoriū fuit beatus. Antecedens patet ex supradictis. consequētia vero probatur. qz ex merito ita se habet ad gloriam angelus sicut ex natura ad beatitudinez naturalem. Et modus perueniendi ad gloriam: ꝓportionalis ē modo quo natura assequitur suā felicitatem naturalez: quia gratia pficit naturam per modum nature: quia omnis perfectio recipitur in perfectibili fm modum eius. Propositio vero subsumpta probatur: ex eo q homo potest vnico actu mereri ergo ꝛ angelus.

¶ Circa hanc conclusionem ꝛ rationem aduerte. q scotus in. 2. distin. 5. quarta ad vltimum argumentum tripliciter hoc impugnat. Primo conclusionem ad hominem: quia si esset vera sequeretur q nullus angelus esset damnatus: quia apud sanctum thoꝛ. quilibet meruit vnico actu beatitudinem. Secundo rationem: qz assumptum est falsum de perfectione naturali ipsius angeli: ꝛ multo falsius extenditur ad perfectionem supernaturalem: que non competit ex vi nature: sed ex arbitrio donantis. Tertio contra conclusionem simpliciter. Premium debetur fm legē premiātis: sed lex dei est quod non qui vnum actum aut duos fecerit: sed pseuerauerit vsq in finem hic saluus erit. igitur nisi quis vsq in finem vite sue meruerit: quamuis primo per vnum vel plures actus meruisset beatitudinem non consequitur.

¶ Ad euidentiam horū duo notanda sunt. Primo vis processus sancti thoꝛ. Secundo verificatio eius. Quo ad primum quum ea que ex sola diuina voluntate dependent nobis nota non sint nisi ipso reuelante. Et nullis habeatur specialis reuelatio in sacra scriptura de tempore beatificationis angelorum vt supponimus: consequens est vt fm generales regulas beatitudinem eis dari esse credamus. Et quoniā cōis lex est: vt in termino vie cuiusq beatitudo det: nō aliunde ostēdi pōt qñ beatificati sint angeli: ꝛ ex

durationē vie eorum. Nec aliud intendit hic sanctus Tho. nisi quod angelus statim post primū actum meritoriū est in termino vie sue. Et propterea idem est querere vtrū angelus post primū actum meritoriū fuit statim beatus. Et quere vtrum fuit post primum actum meritoriū sit in termino vie. Et similiter idem est respondere cuiuis eorum. Quo ad secundum ex eodem fundamento quia scilicet dominus ordo non est alius nobis notus: quā vniuscuiusq intellectualis nature via: aut ex diuina voluntate tantum taxetur, aut secūdum modum nature viatricis statu ta creditur. Et de diuina voluntate nihil specialiter habemus quo ad hoc. Sed generaliter q secūdum gratuita perfecit naturas per modum earum. Reliquum est vt vniuscuiusq via sit ꝛ exrēdatur secundum modum sue nature. Et hoc attendens sanctus Tho. diffiniuit viam angelorum statim post meritum esse in termino: quia hoc congruit sue nature. Cui propium est statim post principium habere finem. Et ad obiectionem in oppositum contra rationē dicitur, q ipse nunqꝫ probauit falsum esse assumptum: de perfectionibus naturalibꝰ angelorum. Et si verum est de naturalibus: oportet quoqꝫ verum esse de supernaturalibus. alioquin gratia non perficeret naturam per modum nature. Ad obiectionem vero contra conclusionem simpliciter iam patet quod nos dicimus ideo premiari. quia vsq ad terminum vie perseuerauit. Ad obiectionem vero ad hominem: non potest hic compleri dici: sed inferius in questione sequenti. articulo. 5. ad quartum sufficiet. pro quartum autem negetur consequentia: quoniā post primum actum meritoriū, statim data fruitio secundum modum sue nature. Et hoc attendens sanctus Tho. diffiniuit viam angelorum statim post meritum esse in termino: quia hoc congruit sue nature. Cui propium est statim post principium habere finem. Et ad obiectionem in oppositum contra rationē dicitur, q ipse nunqꝫ probauit falsum esse assumptum: de perfectionibus naturalibꝰ angelorum. Et si verum est de naturalibus: oportet quoqꝫ verum esse de supernaturalibus. alioquin gratia non perficeret naturam per modum nature. Ad obiectionem vero contra conclusionem simpliciter iam patet quod nos dicimus ideo premiari. quia vsq ad terminum vie perseuerauit. Ad obiectionem vero ad hominem: non potest hic compleri dici: sed inferius in questione sequenti. articulo. 5. ad quartum sufficiet. pro quartum autem negetur consequentia: quoniā post primum actum meritoriū, statim data fruitio secundum modum sue nature. Et hoc attendens sanctus Tho. diffiniuit viam angelorum statim post meritum esse in termino: quia hoc congruit sue nature. Cui propium est statim post principium habere finem. Et ad obiectionem in oppositum contra rationē dicitur, q ipse nunqꝫ probauit falsum esse assumptum: de perfectionibus naturalibꝰ angelorum. Et si verum est de naturalibus: oportet quoqꝫ verum esse de supernaturalibus. alioquin gratia non perficeret naturam per modum nature. Ad obiectionem vero contra conclusionem simpliciter iam patet quod nos dicimus ideo premiari. quia vsq ad terminum vie perseuerauit. Ad obiectionem vero ad hominem: non potest hic compleri dici: sed inferius in questione sequenti. articulo. 5. ad quartum sufficiet. pro quartum autem negetur consequentia: quoniā post primum actum meritoriū, statim data fruitio secundum modum sue nature.

Silv. 533. Sanctus Thomas 577 intendit primo modo. Scotus vero accepit, acsi intendisset secundo modo.

natus est vltimā perfectionē adipisci: sicut angelus. Et tō homini longior via data est ad merēdum beatitudinē q̄ angelo. ¶ Ad fm dicendū, q angelus est supra tēpus rerū corporaliū. Unde instantia diuersa in his q̄ ad angelos pertinēt: non accipiūtur nisi fm successionē in ipsorū actibꝰ. Nō autē potuit simul in eis esse actus meritorius beatitudinis ꝛ actꝰ beatitudinis, q̄ est fruitio. cū vnus sit gratie impfecte: ꝛ alius gratie cōsummate. Uñ relinquit q̄ o3 diuersa instātia accipi: in quorū vno meruerit beatitudinē: ꝛ in alio fuerit beatꝰ. ¶ Ad tertiū dicendum, q de natura angeli est q statim suam perfectionem consequatur ad quam ordinatur. Et ideo nō requiritur nisi vnus actus meritorius. Quia ea ratione medium dici potest: quia secundum ipsum angelus ad beatitudinem ordinatur.

¶ Utrum angeli sint consecuti gratiam et gloriam secundum quātitatem suorum naturalium. Articu. 6.

Ad sertū Sic pceditur. Uidetur q̄ angeli nō sint consecuti gram ꝛ gloriam fm quantitatem suorum naturalium. Gratia em̄ ex mera dei voluntate datur. Ergo et quantitas gratie dependet ex voluntate dei ꝛ non ex quantitate naturalium. ¶ Magis propinquum videtur ad gratiā actus humanus q̄ natura: q: actus humanus pparatorius est ad gratiā. Sz gratia non est ex operibus. vt dicit rom. xj. Multo igitur minus quantitas gratia in angelis est fm quantitatē naturaliū. ¶ Homo ꝛ angelꝰ pariter ordinātur ad beatitudinē vel gratiā. Sz homini nō datur plus de gra fm gradū nāliū. Ergo nec angelo.

Sz cōtra Est, q magister dicit. 3. dist. secūdi sent. q angeli qui natura magis subtiles, ꝛ sapientia amplius perspicaces creati sunt: hi etiā maioribus gratie muneribus prediti sunt.

Respōdeo Dicendū, q rōnabile est q fm gradum naturaliū angelis data sunt dona gratiarū ꝛ pfectio beatitudinis. Cuius quidem ratio ex duobus accipi potest. Primo quidem ex parte ipsius dei qui per ordinē sue sapiētie diuersos gradus in angelica natura constituit. Sicut autē natura angelica facta est a deo, ad gratiā ꝛ beatitudinem consequendam: ita etiā gradus nature angelice ad diuersos gradus gratie ꝛ glorie ordinari videntur. Utputa si edificator lapides polit ad cōstruendā domū: ex hoc ipso q̄ aliquos pulchrius ꝛ decentius aptat: videt eos ad honoratiorem partē domus ordinare. Sic igitur videt quod deus angelos quos altioris nature fecit ad maiora gratiarum dona ꝛ amplioꝛem beatitudinem ordinauerit. Secundo apparet idem ex parte ipsius angeli. Nō enim angelus est compositus ex diuersis naturis: vt inclinatio vnꝰ nature impetū alterius impediat aut retardet: sicut in homine accidit: in quo motꝰ intellectiue partis aut retardat: aut impeditur ex inclinatione partis sensitiue. Quando autē nō est aliq̄d qđ retardet aut impediat: natura in id fm totā suā virtutē mouetur. Et ideo rōnabile est q̄ angeli qui melioꝛē naturam habuerūt etiam fortius ꝛ efficacius ad deū sint cōuersi. Hoc autem etiam in hominibus contingit. Quia sz intensionē cōuersionis in deū dat maioꝛ gra ꝛ gloria. Unde videt q̄ angeli qui habuerūt melioꝛa naturalia habuerunt plus de gratia ꝛ gloria.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ sicut gratia est ex mera dei voluntate: ita etiā ꝛ natura angeli. Et sicut naturā dei volūtas ordinauit ad gratiā: ita ꝛ gradus nature ad gradus gratie. ¶ Ad scm̄ dm̄, q̄ actus rationalis creature sūt ab ipsa: sed natura est immediate a deo. Uñ magis videt q̄ gratia det fm gradū nature q̄ ex opib⁹. ¶ Ad tertiū dm̄, q̄ diuersitas naturaliū aliter est in angelis: qui differunt specie: et aliter in hominib⁹: q̄ differūt solo numero. Differentia em̄ fm speciē est propter finem, sed differētia fm numerum est ppter materiā. In homine etiā est aliquid qđ pōt impedire vel retardare motū intellectiue nature: non autem in angelis. Unde non est eadem ratio de vtroq.

¶ Utrum in angelis beatis remaneat cognitio naturalis. Arti. 7.

Ad septimū Sic procedi- tur. Uidet, q̄ in angelis beatis nō remaneat cognitio ꝛ dilectio naturalis. Qz vt dicitur. j. coīn. 13. cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Sed dilectio et cognitio nālis est imperfecta respectu cognitionis ꝛ dilectionis beate. Ergo aduenīente beatitudine naturalis cognitio ꝛ dilectio cessat. ¶ Ubi vnum sufficit aliud superflue existit. Sed sufficit in angelis beatis cognitio ꝛ dilectio glorie. Superfluum ergo esset q̄ remaneret in eis cognitio ꝛ dilectio naturalis. ¶ Eadem potentia non habet simul duos actus: sicut nec vna linea terminat ex eadem parte ad duo puncta. Sed angeli beati sunt semper in actu cognitionis ꝛ dilectionis beate. Felicitas enim non est fm habitū: sed sz actū: vt dicitur in. j. ethi. Ergo nunqꝫ in angelis potest esse cognitio ꝛ dilectio naturalis.

Sed cōtra Quandiu manet natura, aliq̄ manet operatio eius. Sz beatitudo nō tollit naturā: cum sit perfectio eius. Ergo nō tollit naturā beatificatam ꝛ dilectionem.

Rñdeo Dicēdum, q̄ in angelis beatis remanet cognitio ꝛ dilectio naturalis. Sicut enim se habent principia operationū adinuicem: ita se habent et operationes ipse. Manifestū est aūt q̄ natura ad beatitudinem cōparatur sicut primum ad fm: quia beatitudo nature additur. Semp aūt oportet saluari primū in scōo. Uñ o3 q̄ nā saluet in beatitudie. Et simil⁹ o3 q̄ in actu beatitudinis saluet actꝰ nāe.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ perfectio aduenīes tollit imperfectionē sibi oppositā. Imperfectio autē nature ñ opponit pfectioni beatitudinis, sz substernit ei: sicut impfectio potētie substernit pfectioni forme. Et nō tollit potentia pformā, sz tollit puatio q̄ opponit forme. Et silr etiā imperfectio cognitionis naturalis nō opponit perfectioni cognitionis glorie. Nihil em̄ phibet simul aliq̄d cognoscere p diuersa media: sicut simul pōt aliquid cognosci per mediū pbabile ꝛ demōstratiuū. Et similiter potest angelus simul deum cognoscere per essentiā dei: q̄ pertinet ad cognitionē glorie: ꝛ per essentiā ppriā: qđ pertinet ad cognitionē nāe. ¶ Ad scm̄ dm̄, q̄ ea q̄ sunt beatitudinis p se sufficiūt: sed ad hoc q̄ sint pceptibilia ea q̄ sunt nāe: qz nulla

¶ Super Articulum sextum.

Titulꝰ clarꝰ est.

¶ In corpe vna est conclusio affirmatiua. Angeli consecuti sunt gratiam ꝛ gloriam secundū quantitatem naturalium. Et pbatur dupliciter. Primo qz deus condidit naturā intellectualem ad beatitudinem. ergo diuersos gradus nature ad diuersos gradus beatitudinis. Tenet probabilitas consequentie: ex simili in armificeꝫ diuersimode preparāte lapides ad domum. Secundo quia angelus toto conatu fertur in beatitudinem. ergo consequitur beatitudinem fm quantitatem naturalium. Antecedens probatur. quia rationabile est q̄ voluntas nō impedita quātum pōtest afficiatur supremo appetibili. Cōstat autem voluntatem angeli nullum habuisse impedimentum: qz angeli sunt nature simplicis ꝛ nō compositē ex intellectuali ꝛ sensitiua ꝛc. cōsequentia vero probatur: quia secundum quātia vero probatur: quia secundum quātitatem suprema gratia datur etiam hominibus fm intensiorem conatum.

¶ Super. Artic. 7.

Titulꝰ clarꝰ est.

¶ In corpe respōdet questo vna conclusione affirmatiue: dilectio naturalis remanet in beatis. Et pbatur sic natura remanet in beatitudine. ergo actus nature. Ergo dilectio naturalis. Antecedens probat: quia primū remanet in secundo. natura autem se habet ad beatitudinem, vt primum ad secundum: consequētia vero probatur: quia sicut se habent principia operationū ad inuicem: sic se habēt operationes ipse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Artic. 8.

Tulus clarus est.

¶ In corpe respondet quesito negatiue vna conclusione. Angelus beatus non pōt pcere in bitudine. Et pbat eā sic. oē mobile mouet in aliquid determinatum z vltimum ex intentione motoris. Sed angelus ad beatitudinē tendit vt mobile ab ipso deo. ergo ex intentione diuine predestinationis mouetur ad aliqd determinatū et vltimum. ergo ad certum gradū beatitudinis ergo nō potest amplius proficere. Maior pposito probatur ex eo q intentio est de fine: cui repugnat infinitum: vt patet in. 2. meraphy. Minor vero pbat ex eo q creatura rationalis non est sufficiens vt perdu

b
2.97
318
2.d.7.q.1. ar.2. Et pbatur sic. Angelus videt deū p essentiam ergo videt ipsam essentiā dōitatis ergo non potest velle aut agere nisi attendens ad deum. ergo nō potest peccare. Antecedens est per se notum cum puma consequētia: secunda vero declaratur sic. videns ipsam bonitatis essentiā: se hz ad illius appetitū: quēadmodum cuiusq; voluntas ad beatitudinē seu bonū in cōi. Sed impossibile est aliquem velle nisi attendens ad bonum: quoniam nemo operatur respiciēs ad malū. ergo impossibile est q videns ipsam bonitatis essentiā velit nisi sm illā. Reliqua plana sunt.

472
3.d.18. ar.1. ad 1m. et art. 2. ad 2m. Et iob 4. co. 5.
+317
+320
simile
408

¶ Aduerte hic q rō sillogistica ppositionalis: inter videntem ipsam bonitatem z volētem bonū: vt sic, fundat super hoc: q ipsa bonitatis essentia oē bonum: z omnis boni ratio eminenter est. Et propterea si appetitus nullus potest sic resilire a bono in communi: vt appetat aliquid non sub ratione bont: consequens est vt appetitus intuentis ipsam bonitatis essentiam: nihil appetere possit: nisi sm illius rationem.

beatitudo est p se subsistēs: nisi beatitudo increata. ¶ Ad tertiū dōm, q due operationes non possunt esse simul vnius potentie: nisi vna ad aliā ordinetur. Cognitio aūt z dilectio naturalis ordinātur adcognitionē z dilectionē glorie. Unde nihil prohibet in angelo esse z cognitionem z dilectionē naturalem: z cognitionē z dilectionē glorie.

¶ Utrum angelus beatus peccare possit.

Articulus octauus.

Octauum sic proceditur. Uidetur, q angelus beatus pec care possit. Beatitudo enim non tollit naturā, vt dictum est+. Sed de ratiōe nature create est, q possit deficere. Ergo angelus beatus potest peccare+. ¶ Ꝓ. Potestates rationales sūt ad oppositā, vt philosophus dicit. Sz volūtas angeli beati nō desinit esse ratiōalis. Ergo se hz ad bonū z ad malū. ¶ Ꝓ. Ad libertatē arbitrij pertinet q homo possit eligere bonū et malum. Sed libertas arbitrij nō minuitur in angelis beatis. Ergo possunt peccare.

+317
+320

Sed contra Est, q aug. dicit. 9. super geñ. ad lit. q illa natura que peccare nō pōt: in sanctis angelis ē. Ergo sanctis angeli peccare ñ pñt.

Rñdeo Dicendū, q angeli beati peccare nō pñt. Cuius ratio est: q eoū beatitudo in hoc cōsistit q per essentiam deū vident. Essentia aūt dei est ipsa essentia bonitatis. Unde hoc mō se hz angelus videns deū ad ipsuz: sicut se habet q cūq; nō videns deū ad coēm rationē bont. Impossibile est aūt q aliquis quicq; velit diuertere a bono inquātum huiusmodi. Angelus igitur beatus nō pōt velle vel agere: nisi attendēs ad deū. Sic aūt volēs vel agens: nō potest peccare. Unde Angelus beatus nullo modo peccare potest.

Ad primū Ergo dōm, q bonum creatum in se considerātum deficere potest. Sed ex cōiunctione pfecta ad bonum increatum: qualis est coniunctio beatitudinis: adipiscit q̄ peccare nō possit ratione iam dicta. ¶ Ad secūdū dōm, q virtutes rōnales se habēt ad oppositā in illis ad que nō ordinātur naliter. Sz quantū ad illa ad q̄ naturaliter ordinātur non se habēt ad opposita. Intellect enim non pōt nō assentire principijs naturaliter notis. Et similiter volūtas non pōt nō adherere bono inquantum est bonū: q; in bonum naturaliter ordinatur sicut in suū obiectum. Uoluntas igitur angeli se habet ad opposita quantum ad multa facienda vel non facienda. Sed quantum ad ipsum deū quē videt esse ipsam essentiā bonitatis non se habēt ad opposita: sed secundum ipsum ad ola diriguntur: quodcūq; oppositorum eligāt. Quod sine peccato est. ¶ Ad tertiū dicendū, q liberū arbitrium sic se hz ad eligendum q̄ sunt ad finem: sicut se hz intellectus ad cōclusiones. Manifestū est aūt q ad virtutē intellectus ptinet vt in diuersas cōclusiones ꝓcedere possit sm principia data. Sed q̄ in aliquā conclusionē ꝓcedat ptermittēdo ordinē puncipiorū: hoc est ex defectu ipsius. Unde q̄ liberū arbitrū diuersa eligere possit seruato ordine finis: hoc ptinet ad perfectionē libertatis eius. Sed q eligat aliquid diuertēdo ab ordine finis: qō est peccare: hoc ptinet ad defectū libertatis. Unde maior libertas arbitrij est in angelis: qui peccare non possunt quā in nobis qui peccare possumus.

¶ Utrū angeli beati in beatitudine possint proficere. Arti. 9.

Dnonū sic proceditur. Uidetur, quod angeli beati in beatitudine ꝓficere possunt. Charitas enim est principium merēdi. Sed in angelis est perfecta charitas. Ergo angeli beati possunt mereri. Crescēte aūt merito: z ꝓmiū beatitudinis crescit. Ergo angeli beati in beatitudine ꝓficere possunt. ¶ Ꝓ. Augu. dicit in lib. de doc. christia. q deus vtik nobis ad nostrā vtilitatē: z ad suā bonitatē. Et similiter angelis: quib⁹ vtitur in ministerijs spiritualib⁹: cū sint administratorij spūs in mt nisterū missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis, vt dicit heb. 1. Nō aūt hoc esset ad eoū vtilitatē: si per hoc nō mererē tur: nec in beatitudine ꝓficerēt. Relinquit ergo q̄ angeli beati z mereri: z ī beatitudine ꝓficere possunt. ¶ Ꝓ. Ad impfectionem ptinet q ille qui nō est in summo, non possit proficere. Sed angeli nō sunt in summo. Si ergo ad maius proficere nō possunt: videtur q̄ in eis sit imperfectio z defectus. Quod est inconueniens.

Sed contra Est, q mereri z psicereptinēt ad statū vie. Sz angeli non sunt viatores: sed comprehensores. Ergo angeli beati non possūt mereri nec in beatitudine proficere.

Rñdeo Dicendum, q in vnoquoque motu motoris intentio fertur in aliquid determinatum: ad q̄ mobile perducere intendit. Intentio enim est de fine: cui repugnat infinitū. Manifestum est aūt q cum creatura rationalis p suā virtutē consequi non possit suā beatitudinem quē in visione dei cōsistit: vt ex superiorib⁹ patz: indiget vt ad beatitudinē a deo moueatur. Oportet igitur q̄ sit aliq̄d determinatum: ad q̄ quelibet creatura rationalis dirigatur, sicut in vltimū finē. Et hoc q̄dē determinatū non pōt esse in diuina visione quātum ad ipsum q̄ videtur: q; summa veritas ab oib⁹ beatis sm diuersos gradus conspicitur, sed quantū ad modū visionis prefigitur diuersimode terminus ex intētione dirigētis in finē. Nō enim possibile est q̄ sicut rationalis creatura producitur ad videndū summā essentiā: ita ꝓducat ad summum modū visionis qui est cōprehēsio. Hic em modus soli deo cōpetere pōt, vt ex supradictis patet. Sz cū infinita efficacia requiratur ad deū cōprehēdendū, creature vero efficacia in videndo nō possit esse nisi finita, ab infinito aūt finitū quodlibet infinitis gradib⁹ distet: multis modis contingit creaturā rationalē intelligere deū, vt clarius z min⁹ clare. Et sicut beatitudo consistit in ipsa visione: ita gradus beatitudinis in certo modo visionis. Sic igitur vnaquaque creatura rationalis a deo perducitur ad finem beatitudinis vt etiam ad determinatum gradū beatitudinis perducatur ex predestinatione dei. Unde consecuto illo gradu ad altiorem transire non potest.

Ad primū Ergo dōm, q mereri est eius quod mouetur ad finē. Mouet aūt ad finē creatura rōnalis: nō solū patiēdo, sz etiā operādo. Et si q̄dē finis ille subsit virtuti rationalis creature, opatio illa dicet acq̄sitiua illius finis: sicut cat seipsam ad beatitudinem. Consequentia vero subiuncta ꝓbat perlustrando modos quib⁹ posset ima- 319
ginari inueniri in beatitudine determinatū z vltimum: z sic, Aut illud determinatum attenditur sm determinationem obiecti: aut sm determinationem gradualem ipsius beatitudinis: seu q̄ idem est. secūdum determinationem medi fruendi illo obiecto. Et si sm determinationem gradus beatitudinis tripliciter hoc credi posset. primo, q̄ ille gradus determinatus esset summe simpliciter. Secundo q̄ esset gradus quidā certus ex natura rei. Tertio q̄ determinatio talis gradus esset ex intentione dirigentis statuentis dirigere z perducere ad talem gradum ita q̄ nō ad inferiorem, neque ad superiorem. Et sic quum sint quatuor modi: quibus credi posset inueniri determinationem z vltimitatem in motu ad beatitudinem: discurrendo p singulos z tres primos excludo. quartū concludit. Ac per hoc cōsequentia ꝓbatur manifeste sic. illud determinatum z vltimum ad quod mouetur angelus a deo non est obiectum: nec summus gradus beatificandi illud: nec aliquis certus gradus ex natura ipsius modi habendi tale obiectum. ergo relinquitur q̄ sit gradus certus gradus beatitudinis determinatus ex predestinatione diuina. Prima pars huius assumpti probatur. Tum quia obiectum cōe est omnibus beatis. Illō aūt determinatum propriū est cuilibet. Tum quia in beatitudine sunt diuersi gradus: quibus obiectum communiter diuersis: obiectum autē ipsum in seipso non habet istam diuersitatem graduum. Secunda vero pars ꝓbatur: q; summa visio cum sit comprehensiua talis obiecti ancīcitabilis est creature: z soli deo possibilis: quum requirat efficaciam infinitam: vt patet ex. q. 12. Tertia vero pars probatur: ex hoc q̄ inter visionem dei z cōprehensionem eius est infinita distantia: ac per hoc multi imo infiniti gradus videndi deum sunt me-

dij: z ꝑter modi videndi: z sic nullus est determinatus modꝰ videndi magis hic q̄ ille. ad quē debeat moueri creatura rōnalis a deo: z declaratur distantia infinita ex hoc q̄ inter q̄libet finitū z infinitū sunt infinita media. Consequentia aūt quarti modi relinquitur ꝑ se nota: ex sufficientia distōnis facte. Ultima aūt ꝑtia principalis p se nota est: q; assequuto termino vltimo transire non pōt. ¶ Circa hanc rōnē dubiū occurrit. qm̄ maior videtur falsa: vt mai: fede patet in motu celi: q̄ pro- 314
cul dubio posset a deo perpetuari: cuius non teneamus ꝓbs dicentes ipsum de facto fore ꝑpetuū. Erit g̃ aliq̄ mobile q̄ non movebitur ad aliq̄d ōterminatum z vltimum. Nec probatio adducta sufficienter ipsam ꝓbat: qm̄ ex intentione finis certi: puta cōmunicare bonitatē suā vel assimilari bonitatē diuine: hoc infinitas motionis: vt ait rois 12. me. trige simo sexto commento dicit.

¶ Ad 1ū dupl⁹ rīsideri pōt. Primo q̄ dupler est motus. Quidā ordinatus ad finē aliquē determinatū et certum. Alius autē inordinatus ad nullū finē. Et tale 11c
ꝑfectionis ipsius mobilis: vel alicuius nobilioris se. Et tale mobile impoſe est moueri motu infinito. Cum mouerētur ad impossibile. s. ad cōsequendū id ad q̄d pueniri nō pōt: q; infinitū motus nunq̄ terminabitur. Quidā ꝓo est motus nō p se primo ordinatus ad finē aliquem determinatum: sed per accidēs. Et talis motus potest esse infinitus. Nec ꝓpterea inconueniens motoris ad infinitū ꝛēdit: sed ad aliq̄d determinatum extrinsecum. ab infinito motu, non cōsequēdo q̄ motū: hz magis aut conferendū, aut cōcandū: ita q̄ ol motui cōe est, q̄ intentio motoris tēdit ad aliquid certū z determinatū: quia sine cuius est intentio, repugnat rōi infiniti. i. nunq̄ haberi posse q̄ est de ratione infiniti. Sed differentia inter motus est in hoc: q̄ quidam ordinatur ad illum certum finem vt consequendum: quidā vero non: sed vt conservandum aut cōicandū. Et q̄n in proposito sermo erat de motu consequentibus ipsius finis intentio: q̄si questio est de motu ad beatitudinem: ideirco maior fuit Tho. cum cius probatione z solida stat vniuersaliter: z propositum infert. Non enim assumpsit omne mobile moueri motu finito: sed ad certum finem: quod vniuersaliter verum est. Et si restringatur ad motum per se primo assequentium seu ordinatum ad consequendum: nulla erit instantia etiam apparenter: z habebitur intentum. Si vero simpliciter z absolute: nihil minus habetur intentum applicando in subsumptis propositionibus proportionaliter illam certitudinem finis. puta si motus requirit certum finem: subintelligitur q̄ motus consequentiuus requirit certum finem consequendum: z sic patet responsio ad obiecta. Secundo posset dici quod Sanctus Tho. non simpliciter sed vt theologus assumpsit illam maiorem: quoniam de facto omnis motus est ad aliquem finem consequendum. Nam z celum movetur vt impleatur numerus electorum: sed prima responsio est solidior.

ergo sola voluntas diuina non potest declinare a rectitudine actus voluntatis. Alius ꝓbatur ex ratione peccati in cōi: q̄. s. nihil aliud est q̄ declinatio a rectitudine quam dz hz actus. Et declaratur seu manifestatur hec rō in ꝓpō nāe. artis z motis. Et declarat exēplariter in manu z regula incidendi respectu actꝰ incisionis. Consequentia ꝑo quo ad exēplum puma ꝓbat: q; voluntas diuina nō hz supiorē. Ac ꝑ hoc est sibi ꝑsimilis. Cuius ad scḃam vero: q; q̄libet alia voluntas regulanda est fm voluntatē diuinā: q̄ ꝓbat. Tū q; eius est ꝓpriū ordinare vltimus finis simplr. Tū q; vltimus finis simplr. Tū q; vltimus finis est ꝓprium q̄ vltimus finis regulanda est voluntate superioris: vt ꝑz in milite z duce: et vltimus finis cuius subordinatis volūtatibus agentibus. ¶ Circa ais dubitatiuncula occurrit: quoniam scḃa expositio illius falsa vī. f. eius ꝑtis q̄ non est sua regula pōt declinare a rectitudine actus: q̄ vltimus finis simplr. Tū q; regula: z ꝑ hoc ipsam immobiliter contenta: sicut hō: sibilitate: z sic nō possit declinare ab actu rectitudine. ¶ Ad hoc breviter dz q̄ ꝓpositio reputatur in proposito ꝓpter q̄ fundatur super hoc q̄ actus rectus dicit duo: actum z rectitudinem: ac per hoc principia eius sunt duo scilicet potentia operativa z regula. Et ꝓpterea fm coniunctionem potentie cum regula: erit coniunctio actus cū rectitudine ita q̄ si coniunctio est inseparabilis: etiam a cius necessario erit rectus: z si coniunctio illorum principiorum est separabilis actus etiam poterit esse non rectus. Et similiter si coniunctio est ex natura actus naturaliter erit rectus: z si ex dono gratie: actus stante dono erit rectus. et non ex vi nature. Et propter ea per se nota est illa propositio: virtus operativa que est sua regula non potest naturaliter deficere a rectitudine actionis exponendo hꝰ est sua regula vt diximus. ¶ Circa consequentiam aduerte duo. Primum est, quod non intendimus solam voluntatem diuinam absolute: excludendo omnia alia agentia esse regulam sui actus: sed inter voluntates sola ipsa est regula sui actus: ita q̄ dictio exclusiua non excludit omnem aliam virtutem operatiuam. Sed tantum omnem aliam voluntatem. Quoniam naturaliter virtutes naturales declinare non ꝓtz a rectitudine sui actꝰ. sunt enim sibi ipsis agēdi regule. Scḃm est q̄ nō intendimus q̄ q̄libet alia voluntas possit deficere in quolibet suo actu voluntario: quoniā angelus in puris naturalibus respectu obiectorum naturaliū non potest deficere: sed q̄ omnis alia voluntas pōt in aliqua sua actione deficere: hoc em̄ sufficit ad hoc q̄ possit peccare. ¶ Circa ꝓbationē illius expositiōis: queliber alia voluntas non est sua regula: q; ordinat ad vltimū finē qui ptinet ad voluntatem diuinam, z q̄ hz superiorē. Dubiū occurrit. Quia si ista rō est efficax: concludit q̄ omne agens scḃm pōt naturaliter deficere in sua actione: qm̄ hz superius

¶ Super questionis. 63. Arti. 1.

Tulus clarus est: malum superius declaratum fuit culpe contra penam: quod tripliciter differt &c.

¶ In corpe vna est cōclusio respōsiua affirmatiue: ois creatura rōnalis in solis naturalibus cōstituta potest peccare z probatur sic: sola virtꝰ operativa que est sua regula operandi non potest declinare a rectitudine actus.

Deinde Considerandū est q̄o angeli facti sūt mali. Et ꝓmo quantum ad malū culpe. Secūdo quātū ad malum pene. ¶ Circa ꝓmū quetuor runtur nouem. Primo vtrum malum culpe in angelo esse possit. Secundo cuiusmodi peccata in eis esse possunt. Tertio q̄d appetendo angelus peccauit. Quarto supposito quod aliqui peccato ꝓprie voluntatis facti sunt mali: vtrum aliqui naturaliter sint mali. Quinto supposito q̄ nō, vtrum aliq̄s eoū; in ꝓmo instanti sue creatiōis potuerit esse malus per actū ꝓprie voluntatis. Sexto supposito q̄ nō, vtrum aliqua mora fuerit inter creationem et lapsum. Septimo vtrū supremus inter cacētes fuerit simpliciter inter oēs angelos summ⁹. Octauo vtrū peccatum ꝓmi angeli fuerit alijs aliqua causa peccandi. Non vtrum tot cecidерint quot remanserunt.

¶ Utrum malum culpe possit esse in angelis. Articulus. 1.

Ad ꝓmū Sic proceditur. Uidetur, q̄ malū culpe in angelis esse nō possit. Quia malum culpe nō potest esse nisi in his que sunt in potentia: vt dicitur in. 9. meta. Subiectū em̄ ꝓuationis est ens in potentia. Sed angeli cum sint forme subsistētes: nō habēt esse in potētia. Ergo in eis nō potest esse malus culpe. ¶ Ꝓ. Angeli sūt dignitores q̄ corpora celestia. Sed in corporibus celestib⁹ nō pōt esse malum: vt ꝑz discurrendo. Ergo neq; in angelis. ¶ Ꝓ. Ad q̄ est nāle semp inest. Sed nāle est angelis q̄ moueantur motu dilectionis in deū. Ergo ab eis remoueri nō pōt. Sz diligēdo deū non peccant. Ergo angeli peccare non possunt. ¶ Ꝓ. Appetitus non est nisi boni, vel apparētis boni. Sed in angelis non pōt esse apparens bonū: q̄ non sit verū bonū. Quia in eis vel oīno error esse non pōt: vel saltem non potest precedere culpam. Ergo angeli liter non possunt appetere nisi id quod est vere bonum. Sed nullus appetēdo id quod est vere bonum peccat. Ergo angelus appetendo non peccat.

Sed Contra est, q̄ dicitur Job. 4. In angelis suis reperit prauitatem.

Rñdeo Dicendū, q̄ tam angelus q̄ quecūque creatura rōnalis si in sua nā cōsideretur potest peccare. Et cuicunq; creature hoc conuenit vt peccare nō possit. hoc hz ex dono gre: non ex cōditione nāe. Cui⁹ rō est: q; peccare nihil ē aliud q̄ declinare a rectitudine actꝰ. quā dz habere ex: sine accipiat peccatum in nālibus, siue in artificialibus, siue in moralibus. Solum

320
12.q.
89.a.4.
Et.2.di.
5.q.1.
ar.1. Et
3.5.cap.
108.109
et.110.
et epist.
15.ca.
19.et 20.

306

b
152.

consequi possit. ¶ Ad euidentiam antecedētis: scito q̄ actus rectus dicit duo: actum z rectitudinem: ac per hoc principia eius sunt duo scilicet potentia operativa z regula. Et ꝓptera fm coniunctionem potentie cum regula: erit coniunctio actus cū rectitudine ita q̄ si coniunctio est inseparabilis: etiam a cius necessario erit rectus: z si coniunctio illorum principiorum est separabilis actus etiam poterit esse non rectus. Et similiter si coniunctio est ex natura actus naturaliter erit rectus: z si ex dono gratie: actus stante dono erit rectus. et non ex vi nature. Et propter ea per se nota est illa propositio: virtus operativa que est sua regula non potest naturaliter deficere a rectitudine actionis exponendo hꝰ est sua regula vt diximus. ¶ Circa consequentiam aduerte duo. Primum est, quod non intendimus solam voluntatem diuinam absolute: excludendo omnia alia agentia esse regulam sui actus: sed inter voluntates sola ipsa est regula sui actus: ita q̄ dictio exclusiua non excludit omnem aliam virtutem operatiuam. Sed tantum omnem aliam voluntatem. Quoniam naturaliter virtutes naturales declinare non ꝓtz a rectitudine sui actꝰ. sunt enim sibi ipsis agēdi regule. Scḃm est q̄ nō intendimus q̄ q̄libet alia voluntas possit deficere in quolibet suo actu voluntario: quoniā angelus in puris naturalibus respectu obiectorum naturaliū non potest deficere: sed q̄ omnis alia voluntas pōt in aliqua sua actione deficere: hoc em̄ sufficit ad hoc q̄ possit peccare. ¶ Circa ꝓbationē illius expositiōis: queliber alia voluntas non est sua regula: q; ordinat ad vltimū finē qui ptinet ad voluntatem diuinam, z q̄ hz superiorē. Dubiū occurrit. Quia si ista rō est efficax: concludit q̄ omne agens scḃm pōt naturaliter deficere in sua actione: qm̄ hz superius

Universidad de Deusto
Biblioteca

et ordinatur ad finem vltimum simplr ꝛc. qđ tamen sanctus Tho. negat.

¶ Ad hoc dr, q ista rō est efficax: non in omni agente sed voluntario. Nec in omni opatione volūtaria (vt dictū est) sed aliqua: ita q optime infert: ergo voluntas omnis secunda pōt in aliqua opatione deficere. Et rō diuersitatis est differmitas ordinis ad vltimū finē: x disparitas regularum operationis libere x nālis. Operatio nanq; nālis ordinatur ad vnum mediante quo respicit deum vt vltimum finem naturalis esse. Et ideo ad regulandum eam sufficit rō illius vnius boni: quam quum pticulare bonum ponat: nō inconuenit cōnālem esse alicui creature. Operatio vero libera pōt in oē bonum ac per hoc ordinatur ad vltimum finem in seipso: ꝛ put est finis naturalis ꝛ supernaturalis. Et ideo ad regulandum eam exigit rō ois boni: quā constat nō posse cōnālis esse creature: quia sic ex vi nature haberet omne bonū simpliciter: quāuis posset superaddi nature ex gratia. Quia ergo voluntas ordinatur in finez vltimum in seipso: vt supernaturalis est: cuius ratio soli voluntati diuine est cōnaturalis: hoc enim important illa verba textus: ad quam pertinet vltimus finis: ꝛ quia sic habet superiorem: tō ex hoc optime infertur: ergo non est sua regula: sed regulatur diuina volūtate. Hec autem non conueniūt agentibus naturalibus: nec voluntarijs omnibus respectu naturalium obiectorum: quare ꝛc.

¶ Super Articulum secundum.

TIulus.

¶ In corpore est vnica distinctio bimembris: ꝛ tres conclusiones responsiue: prima iuxta primum membrum ꝛ alie iuxta secundum. Distinctio est de modo essendi peccati in aliquo: dupliciter enim contingit. s. fm reatū aut fm affīm. Et vocat fm affectum. i. formaliter. Scōm vero reatū. i. fm obligēe ad penā illius pcti: que obligatio est effectus macule: q est formalr peccatū remanens. Et qm nemo obligat seu reus est p peccato cuius nō est cā. esse fm reatū: vt distinguitur ℨ esse fm affectū: est esse in eo cāliter. Prima cōclusio est oia peccata pht esse in angelis secundum reatum. Secunda cōclusio est: fm affectum in angelo primū peccatum nō pōt esse aliud q superbia. Tertia est: fm affectum potuit pter in angelis esse peccatū inuidie. Prima conclusio probatur: quia possunt inducere homines ad omnia peccata. Secunda vero sic: primum peccatum fuit in affectione deordinata ad bona spiritualia: ergo fuit in non subiectione superioris regule: ergo non fuit nisi superbia. Antecedens probatur: quia angelus non potest affici nisi ad bona spiritualia: quod probatur: quia nihil afficitur nisi ad conueniens quodammodo nature sue. Prima vero consequentia probatur: quia in affectione ad spiritualia non contingit aliter peccare nisi quia superioris regula non seruatur. Secunda autem consequentia probatur: ex eo q non subdit superiori superbie est. Tertia conclusio probatur: quo ad duo sigillatim: primo quo ad posse: secundo quo ad modum quo fuit: primum: scilicet q potuit consequenter ibi esse inuidia: probatur: quia ciuslem rationis est tendere in bonum: et reniti opposito: quod est actus inuidie: quia inuidus dolet de bono alterius inquantum impeditiuum propū quod amat. Secundum: scilicet quomodo inuidet: manifestatur sic. Angelus malus affectauit excellentiam singularem: ergo doluit de bono hominis: et de excellentia diuina. Antecedens probatur: quia non aliter potuisset habere ibi locum inuidia: consequentis vero manifestatur: ex eo q singularis excellentia cessat: ꝛ ex excellentia communicabili homini: ꝛ ex excellentia diuina. ¶ Circa rōnē adductā pro scōa conclusione: dubiū occurrit ex duplici capite. Primo ex eo q hic assumit. s. q immoderatus affectus ad spūalia nō pōt esse aliud peccatum nisi superbia. Secundo ex rōne adducta ad probandum hoc. s. affectus ad spiritualia non est malus: nisi quia declinat a regula superioris: ergo est superbia. Contra primū est obstat. Tum q multa videtur esse vitia pria pro obito bonū spūale. Tum q appetitus immoderatus boni spiritualis delectabilis vt sic ad luxuriam magis reduci videtur q ad superbiam. Unde sco. in secundo dist. 2. q. vlti. ponit q appetitus angelus inordinate concupiuit beatitudinem: ad luxuriam magis reducit: quia est appetitus nō excellentie sed delectabilis. Cuius signum adducit: q peccatum quo quis in inordinate delectatur in speculatione conclusionis geometrice: ad luxuriam reducitur. Contra scōm vero obstat: q sic sequitur: ergo ois inordinata affectio ad qđcūq; bonuz esset superbia: quoniam nulla affectio ad bonū qđcunq; habet rationem mali: nisi q: dei regula non seruat in tali effectu: ꝛ sic ꝛ luxuria ꝛ auaritia essent superbie spēs.

¶ Circa secūdā conclusionē occurrit dubiū nō dissimulādum q ꝛ infra: quū etiā ois inordinatus affectus ad spūalia procedat ex ignorantia circa ea que sunt fidei: aut ex infirmitate circa ea que sunt facienda: aut ex malitia circa ea que sunt fugienda: videtur q ois inordinatus affectus ad spūalia sit peccatum superbie. Et hoc modo angelus peccauit conuertendo se per liberum arbitrium ad propriū bonū absq; ordine ad regulam diuine voluntatis.

¶ Utrum in angelis possit esse tantū peccatum superbie ꝛ inuidie. Artic. 2.

APPARET Secundum sic proceditur. Uidet, q in angelis non possit esse solū peccatū superbie ꝛ inuidie. Jn quemcunq; em cadit delectatio alicuius peccati potest cadere peccatū illud. Sz demones delectāt etiā in obscenitatib; carnaliū peccatoꝝ, vt aug. dicit. 4. de ciu. dei. Ergo in demonibus etiam peccata carnalia possunt esse. ℈. Sicut superbia ꝛ inuidia sunt peccata spiritualia: ita acidia, ꝛ auaritia, ꝛ ira. Sed spiritui cōuenīūt peccata spiritualia: sicut ꝛ carni peccata carnalia. Ergo nō solū superbia ꝛ inuidia in angelis esse pōt: sed etiā acidia ꝛ auaritia. ℈. Scōm greg. in moralibus ex superbia nascuntur plura vitia: ꝛ sibi ex inuidia. Posita aūt cā ponit effectus. Si ergo superbia ꝛ inuidia in angelis esse possunt, pari ratiōe q: vł Iuari dictis in ꝛ alia vitia in eis esse possunt.

SED Contra est, q augu. dicit. 14. lib. de ciui. dei. q angelus non est fornicator, aut ebriosus: neq; aliquid huiusmodi. Est tamen superbus ꝛ inuidus.

RNDEO Dicēdū: q pctm aliqđ in alio esse pōt dupl'r. Uno mō fm reatū. Alio mō fm affectū. Scōm reatū qđē oia peccata in demonib' esse cōtingit: q: dum hoies ad oia pcta inducūt, omnia vero illa solū peccata in malis angelis esse pōt ad q cōtigit affici spūalē nām. Spūalē aūt naturā affici nō cōtingit ad bona que sunt propria corpori: sed ad ea que in rebus spūalibus inueniri possunt. Nihil enim afficitur nisi ad id qđ sue nāe pōt esse quodammodo conueniēs. Jn spūalibus aūt bonis non potest esse pctm dū alicis ad ea afficit: nisi p hoc q in tali affectu supiotis regula non seruat. Et hoc est pctm superbie non subdi superiori in eo q dz. Uñ pctm primuz angeli nō potest esse aliud q superbia. Sz ꝑ potuit in eis esse etiā inuidia. Eiusdem em rōnis est q affect' tēdat in aliquid appetēdum: ꝛ q renitat oppositō. Inuid' aūt ex hoc de bono alterius dolet inquantū bonū alterius estimat sui boni impedimētū. Non autem bonū alterius poterat estimari impedimentum boni affectati per angelum malum: nisi inquātum affectauit excellentiam singlarē. Que quidem singularitas p alterius excellentiam cessat. Et tō post superbie cōsecutū est in angelo peccante malū inuidie: fm q de bono hois doluit, ꝛ etiā de excellentia diuina: fm q eo de' cōtra voluntatē ipsi' diaboli vtik in gloriā diuinam.

Ad Primum ergo dcm, q demones non delectātur in obscenitatibus carnalium peccatoꝝ qūi ipsi afficiant ad delectationes carnales. Sed ꝑ totū ex inuidia. Procedit: q in pctis hoim quibuscūq; delectantur inquātū sunt impedimēta humani boni. ¶ Ad fm dcm, q auaritia: fm q est speciale pctm: est immoderat' appetitus rerū tpaliū que veniūt in vsum vite hūane: quecunq; pecunia estimari pōt. Et ad ista non afficiunt demones: sicut nec ad delectationes carnales. Uñ auaritia ꝓprie sumpta in eis esse nō pōt. Sed si auaritia dicatur oīs immoderata cupiditas hūdi qđcūq; bonū creatū, sic auaritia cōtinet i supbia q est in demonibus. Jra ꝥo cum quadam passione est sicut concupiscentia. Uñ ipsa in demonibus esse non potest nisi metaphorice. Acidia ꝥo est quedam tristitia q hō redditur tardus ad spūales actus ꝓpter corporalē laborē: qui demonibus nō competit. Et sic pz q sola supbia ꝛ inuidia sunt pure spūalia pcta: q demonibus competere pōt: ita tm q inuidia nō sumat ꝓ passione, fz pro voluntate renitente bono alteri'. ¶ Ad 3m dcm, q sub inuidia, ꝛ supbia: put i demonib' po nūt: ꝓphēdunt oia pcta q ab illis deriuāt.

¶ Utrum diabolus appetierit esse vt deus. Articulus. 3.

APPARET Tertium sic proceditur. Uidetur, q diabol' nō appetierit esse vt deus. Illud em qđ non cadit in appetitu: cum bonum apprehensum moueat appetitum, vel sensibilem, vel rōnalē, vel intellectualem. Jn solo enim huiusmodi appetitu cōtingit esse pctm. Sed creatura aliquam esse equale deo non cadit in apprehensione. Implicat enim contradictionem: q: necesse est finitum esse infinitū si equatur infinito. Ergo angelus non potuit appetere esse vt deus. ¶ Illud quod est finis nāe absq; pctō appeti potest. Sed assimilari deo est finis in quem tendit nāliter rē illud si voluisset: et q̄libet creatura. Si ergo angelus appetijt esse vt deus, non per equalitatē, sed per similitudinē: videt q in hoc non peccauerit. ℈. Dcm. Angelus in matori plenitudine sapientie conditus est q̄ hō. Sed nullus hō nisi nō vult deo, ꝛ eius reoino amens eligit esse equalis angelo nedū gule subdi: intelligens deo: q: electio non est nisi pokium: de quidam est consilium. Ergo multo minus peccauerit. ¶ Ad tertiū dndō dr quēdam

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore tria principaliter facit. Primo ponit oclonē rñsiuam ḡsito in cōsilio rūc, Scōo in ꝑte ostendit ꝗle fuit ꝑm pcm ageli. Tertio ostendit hoc idem in scōario eiꝰ pcō. ¶ Quo ad 2m ꝗnit ꝑm distractās tria membra resultātia ex diffōne t distinctione huius appetibilis. s. esse vt deꝰ. Distinguit em in modū equalitatis: t assimilationis. Et hic subdistinguitur penes assimilationem in eo quo natū est aliqđ assimilari: t penes assimilationē eius in quo non pōt aliquid assimilari id est penes cōicabile t incōmunicabile illi creature. Et sic restant tria membra distinctionis da. Et ꝓio inꝛa primū qđē ponit conclusionē negatiuam. Angelus non appetit esse vt deus p equalitatē. Et probat eā dupliciꝛ, primo sic. Impossibile nāliter cognitū non eligitur ab appetente cuius virtus cognoscitiua nullo habitu aut passione impedit. Sed esse vt deus per equalitatē reꝰ ꝑ⁹ electionis angelice est huiusmodi: ergo. Patet minor: qꝛ ꝑm pcm nō ꝑcessit aliq̄ talis passio. Scōo sic vnicuiq; inest naturale desiderium ad conseruandum suum esse: ergo ꝛ nāle desiderium cuiusꝫ est appetere gradū altioris nāe: ergo impossibile q angelꝰ inferior appetat esse equalis deo aut etiā angelo supiori. Pria ꝓba, phaꝫ primo ex eo q esse in gradu nature superioris: hz necessario annexum non esse sibi appetibile. Deinde excludit obiectio: qua quis posset dubitare de hoc ex appetitu quem experimur in nobis ad hñdas condōnes altarū nāturū consistit exclusioin hoc q appetitus iste est ad cōdōnes accñtales: quas nobis volumus. Falsus ꝫ bis q non ad subales. quāuis imaginatio non discernens inter hec. ofiqꝫ fallat. Scōo tractat membra subdistōnis in cōsiderationē quōin eis accidit permutatio altero ꝯdem. q est 2m totius distōnis membrū, ex pte modi. in altero vero ex pte obi appetibili. Tertio in spāli iuxta hec membra rñdet ofiqꝫ vna conclone disiunctiua. Angelus peccauit appetendo esse vt deꝰ, q ad hoc q̄ est ꝑcere rō in nāli sibi fine. vel q̄ ad hoc q̄ est hñre bitudinē illā supnālē virtute propria. Et declaratur prima ꝑte ptinere ad 3m membrū: distinguendo ppria dei duo. s. nulli subesse simplr: t excludēdo hoc ab appetitu angeli: quia implicat non esse appetentis: t nulli supernaturali subesse finiꝫ: t hoc appetit. Secunda vero pars ansel. autoritate firmaꝫ. Quarto reducit partes ambas ad tertium membrum: qꝛ secunda pars videbatur magis pertinere ad secūdum. Tertio principaliter quo ad secundarium peccatū angeli. Angelus secundario peccauit appetendo assimilari deo in principatu super alios qꝛ id q̄ est per se primo t causa est eius quod est per aliud. ¶ Circa primā conclonem duꝫ occurrit duplr primo circa primā rōnem: deinde circa scōam: scotꝰ em in. 2. dist. 6. q. 1. multiplr ꝓbare nititꝫ: q̄ volūtas ꝑfecta pōtē reꝰ impollū. Tum qꝛ odio hñs deū: vult ipm nō ee ex 30 rhetorico. Tū qꝛ volūtas hꝫ vi fruendis ꝛ frui vrēdis apud augm lib. 83. q. ac ꝓ hoc pōt frui se: ac ꝓ ꝫ velle sibi summū bonū: t tꝫ ista vltima seḡla: qꝛ eiusdē rōnis est, velle sibi frui passiue, ꝛ summā bonitatē: ꝗm sola summa bonitate fruendū est. Tū qꝛ voluntas ꝑm virtūꝫ actū amādi. s. amore amicitie ꝛ cōcupie: hz totum ens pro obio. Propterea soliloq rōnē. S. Tho. distinguit. q electionis noie duo possumꝰ intelligere. s. vel actū volūtatis efficaceꝫ. i. ꝑfē conclusionē cōsilii: ꝛ talis non pōt esse impossibilis vel actū voluntatis ꝑfē plenā apprehensionē obiecti: ꝛ talis pōt esse impossibilis. ¶ Scōm dubiū est. Fiscbam rōnē ab eodem ibi dē motū. eo q rō illa ꝗd deficit. Primo qꝛ voluntas pōt velle aḡs absq; volitiōe ꝑtis: quēad modū etiā intellectus pōt intelligere vnum sine alio. Scōo deficit qꝛ secus est de volūtate ordinata: ꝛ secus de inordinata: hec em pōt acceptare aḡs absq; ꝑti intrinseco vel extrinseco: ꝗuis illa nō possit. Videt q̄ꝛ mihi aliū pati defectū. Nā rō supponit: id q̄ est ꝛ desiderium nāle non posse appeti: quum tñ cōstet hoc nō esse verū. nisi loquendo de ꝑte appetibili. s. contingit em q accñs: velle ꝛ desideriū: vt patet in interficientibus se. ¶ Ad euidentiam horū sciendū est primo, q quum ebm voluntatis sit bonū cognitum: ꝛ boni rō absq; existere aut inexistere: nec esse nec intelligi possit: opꝛ vt volubile duas habeat condōnes. Prima est ordo ad existere aut inexistere. s. q̄ sit aut insit actu vel pōt. Scōo est apprehenso eiꝰ ꝛ vel falsa: q̄n nihil differt ꝛ esse aut apparere bonū vt ꝫ in. 2. physi. Et ex hoc manifeste seqtur: q ꝑm primā operationē intellꝰ pura nuda ꝑtatur appetibile: q̄n illa nō intelligit rē in ordine ad cē. Sequit ēt q volubile vt sic: ēsperū q̄dā sonat nō abstrahens a pōt ꝛ impoll. Qđ autem boni rō ab existere nō abstrahat: ꝓz. Tū ex eo q nullus appetit sapiam aut iustitiā absolute: sed eam cē aut inesse sibi vel alteri. Tū ex eo q odio amat si est amicitie: tendit ad rē amatā qꝛ est, si cōcupie vt sit simplr vel ꝑm q̄d. Tum ex eo q in mathematicis nouit innenit bonū: qt abstrahunt a causis conferentib⁹ esse. Secundū est 2°, q tam impoll q appetibile aliq̄d dr duplr. f. p se ꝛ per accñs. Impolle p se vocat: non q̄ hic aut nāc: aut ꝓpter hypothesim est impoll: sed simplr est impossibile. Per accñs vero, q̄ redditum est impolle ex aliqua suppone. Appetibile aut p se ꝛ p accidēte q̄d dicat manifestum est. ¶ His ſtandus dico tria. Primo q impolle p se nō est p se appetibile. Scōo q impolle p se, pōt appeti per accñs. Tertio q impolle p accñs pōt appeti per se. Et ab hoc 3o inchoando declaratur ex cōmuni in nobis experientia. Quilibet enim sciens fide de oipotentia dei ꝛ resurrectione mortuoꝝ: qꝛ immortalitate aie, mortuo filio de sideratꝫ eius viram, ꝛ totaliter ꝑtto ac abrat corporis integritatem, ꝛ alia hmōi: que supponunt impolla: p accñs tñ: ꝗm hic aut nisi nec redditia sunt hec impolla: quēadmodū dum defiderans aliq̄d ꝑtū nō fuisse. Secundū hz ex dei odio manifestaꝫ: odientes em eū nō solū volunt hoc impolle p accñs. s. ipm vt punitorem nō esse: hz volūt hoc impolle p se. s. ꝗm q̄ pimit non esse. Sed b appetūt p accñs: p quāto illius non esse apprehendit cōiunctū alicui appetibili apparēti ꝛ cōtenienti odientibus eū. Primū aūt est p se notū: q̄m impolle p se ꝗm seipsum nec hz rationem entis, nec non entis: qꝛ implicat contradictoria: ꝛ ꝓz non ꝑt sub ppria rōne appeti. Et sic cum hoc q̄d est in esse equalem deo: sit impossibile per se, non ꝑt esse per se appetibile. Et si hic cbūcias: q hoc est naturaliter cognitum ꝛ euidens angelo in quo ꝑt o locum habere non ꝓtuit: ꝓz est q non potuit hoc appetere. Et ex dictis ꝓz rñsio ad obam primā dubiū. nam prima obiectio de odio dei nihil aliud concludit, nisi quod per accñs appetunt odientes deum illum non esse. q̄ nō est inconueniens. Scōo quoꝝ aut nihil infert, aut idē. s. q̄ per accēdes appetunt impolle. Quibl dātur qꝛ ex frui se nō sequitur nisi velle se esse summū bonū sibi: ꝛ non summū bonū simplr. Qđ aūt q̄m patet se esse sibi summū bonum non nisi ꝑfrui ꝛ per accñs appeteref. Tertia obiectio: ꝛ assumit falsum: qꝛ amicitia non est dā inalata, vt dr. 8. ethicoꝝ. Et supponit falsum. s. q ens incōplexum vt sic. sit cōcupiscibile. Et sibi sumit falsum. s. q̄ hoc. s. creaturā cē equalē deo: sit ens qđā: quū implicet ꝛdictoria: ꝛ ꝓhter nec ens nec non ens. Solonē aut scotꝰ non opꝛ aliter infringere: qꝛ ex dictis ꝓz: q̄ distinctio illa locum hꝫ respectu impossibilium per accidens tantum: loquendo de appetitu per se.

¶ Ad obiectiones aūt scoti contra scōm dubium dicuntur ꝛ: q nec voluntas ordinata, nec deordinata potest velle antecedens ꝛ non ꝓhs: si necessaria sequela est cognita: ꝛ loquor de velle sine ꝓncipaliter sine cōsequentia: per se vel ꝑ accidēs. Alioqn quilibet exculsaretur a ꝑcō: dū vellet aḡs ꝛ bonum delectabile: ꝛ non ꝓhs. s. deformitate annexā. Unde implicat, q aliquis velit episcopatū: ꝛ sciat ipsi necessario annexum sacerdotium: ꝛ a fortiori ex ꝓhi non velle illud. ¶ Ad vltimā aūt obiectionē dr, q rō sancti tho. non supponit illud. sed supponit q sermo sit de primo peccato angeli: quod nec ignorantia nec passione pōt excusari: ꝛ ad obiectū ad qđ nā appetentia in centinum prebebat oportunitē terminari. Cōstat em q natura secluso ignorantia ꝛ passionibus: non impellit etiam per accidens, ad eius per se primo oppositum. s. non esse. ¶ Circa conclusionem responsiuam affirmatur, dubium duplex occurrit. Primo qꝛ expresse hic dr q angelus primo peccauit appetendo beatitudinem finalem ex propria virtute: sed hoc est qđām malum ꝗm se respectu angeli. ergo peccauit ex parte rei electe: ꝛ appetit non solum male: sed malum: cuius oppositū in articulo primo fuit dictum. Probatur minor: quia si loquimur de beatitudine supernaturaliter constat q illa ex virtute creata habenda est appetibile malum. Et si loquimur de beatitudine naturali. Constat q ꝗuis quiscere finaliter in illa non sit malum respectu nature create in puris naturalibus: imo est eius optimū, nec posset vlteriorem appetere: quia nullius alterius notitiam haberet. est tamen in se malum respectu nature cui revelatione ꝛ gratia ostenus est vlterior finis: cui declaratum est a conditore q ordinata est ad hunc vltimum finem ꝛc. Scōo dubitatur: qꝛ ex conclusione S. Thom. habet ꝓpositum premissarum. Quoniam ex hoc habetur q angelus appetit finis possibile: quoniam habere finalem beatitudinem ex ppria virtute: est qđā impoll: ꝛ non solū malū. Et de beatitudine ꝗdem supernaturali ꝓz ex dictis in. q. 12. De beatitudine vero nāli ꝓz ex immutabilitate ordinis diuine sapientie: qꝛ naturisse se manifestauerat angelos ꝛ omnem intellectualem naturam in finem supernaturalem tanquam vltimū ordinasse: ꝛ non in nāle meum si nō superadditus esset a deo ordo ille supernāturaliter quelibet intelligentia

¶ Ad ꝑm hoīs dr q obꝫ appetuꝫ angelici cū peccauit fuit ꝑm se bonū ꝛ nō malū sed modus ꝛdēndi in illud fuit malus: qꝛ electio illa divine rōe ordine destituta fuit. Cū aut dr q appetit finalē bitudinē virtute ppria: interpretandum est q beatitudo sit res appetita: ꝛ vis nāe sit modus appetendi. non aut cōditio aliqua rei appetite: qꝛ ex illo mō negatiuo imo punatiuo. f. desistutione rē divine quo defournara est electio angeli. sequitur iste modus. f. q naturaliter volūt habere. Et hoc cū q volunt ꝛ non supernaturaliter ergo nāliter. Unde si appetit beatitudinē super nālem: quia appetit illā, ꝛ nō ꝑm ordinem divine mie. q cōuincit q appetit illā ꝛ q̄ nō ordinauit illā in beatitudinem supernālem: conuincitur appetisse ex clusionem cōcationis cū aḡs in ꝗdo sum excellentia ex misericordia. Moluit em in hoc cū aḡs conuenire. ¶ Ad ꝑm dubiū dr duplr. Primo q. S. T. dicit q ipossibile non pōt appeti vt res appetita. Et dicit aūt hic ꝓz q̄ res electa non solū possibilis: sed bona fuit. Impossibilitas consequitur modū appeten di: vt ꝓz ex dictis. Secundo dr q quo ad beatitudinē supernālem fuit p accñs volitū. impossibile per se. ꝛ non fuit per se volitū quo ad beatitudinē naturalem vt finalem: dicitur ꝛ q̄ hoc est impossibile p accñs ex suppositione. s. quod additi ordinis supernaturalis ꝛ nihilominus fuit etiā volitū per accñs ex cōsequen ꝛc. ¶ Circa dicta. S. Tho. aduerte duo. Primo q cum dicit angelum appetendo beatitudinem naturalem appetisse assimilari deo: in eo in quo non est natus assimilari: propterea quia solus deus habet naturale ꝓ beatitudine: intelligendum est secundum ordinem iam statutum a diuina sapientia: a qua omnes creature beatificabiles, que sunt sole intellectuales ordinate sunt: vt obiectum beatitudinis diuine habeatur ꝓ vltima beatitudine. Et non est intelligendū absolute secundum solas rerum naturas: quoniam

vltimū nāle absq; ꝑtō hꝛet p beatitudine vltima hoc. n. mō ꝓhi ponuntur contra illa beata. ¶ Scōo aduerte q ꝑtīm angeli rōnabilius ponitur in appetitu quiescēdi in nāli beatitudine q̄ in appetitu volendi supernaturalem absq; misericordia. Tum qꝛ ille appetitus est angelo nālis: ꝛ nā magis impellit superbū ad illud q̄ ad hoc: vt cētā in nobis experimur. bū super de vel lenius in nostris quiescere diuina deo relinquendo. Et hec opinio indicio mco placet. S. Tho. In cuius signum hāc simplr ponit. Aliam ꝛo sub condōnali. Et tunc ansel. interpretādus est q illud ad qđ pernenisset: non facit demōstrationē personalē: sed simplicē. i. de monstrat bitudinem vltimā ꝛ nō hanc vel illam. Constat enim q si ꝑtisset ad vltimam beatitudinem peruenisset.

¶ Super arti. 4m.

Tulius clarus est.

¶ In corpore vna conclusio responsiua negatiue. Demonces non sunt naturaliter mali. ꝓbatur sic. Inclinatio nālis ꝛ nā malū. ergo nec ꝛ. Et mal. sube intellectuales. ergo nec demones ergo non sunt naturaliter mali. Aḡs. pbaf ꝛ declarat simul ostendendo modū cēm, ꝛ conditionē inclinationis nālis in malum. Modus est per accñs: q̄m nulla nā ordinat per se in malum: sed in bonū: qꝛ ex bono ꝓ⁹ est ꝛ vniuersaliter effectus in suam connertitur cām. Cū est. cōnectio mali alterius cū ꝓprio bono: ad quod ꝓ se rendit. ꝓtz exemplo. Conditio est ꝑticularitas boni: ad qđ ꝑ se inclinat nā: ꝓtz qꝛ particulari bono pōt aliq̄ bonum ꝗdari: ac per hoc malum illius huic coniungi ꝛ est conclusio. vltima autē bono cuius boni rōnem continet impossibile est ali cuius malū coniungi. Et his manifeste patet aḡs. Et nota diligenter q nō diximus ꝑticularitatē boni esse cām mali: ꝛ cōdōnē boni fundātis malus: qꝛ nō est opꝰ ex alterius malis rē bonū. Prima ꝓbatia ꝓz. Appetit⁹ intellꝰ naliter inclinat in bonū vt sic: qꝛ non est minor intellū ꝑfectancer ꝛ adequat ꝑm. Secūda ꝓtz quia demones sunt intellectuales nāe. Tertia ꝓtz ex termis.

¶ Super articulum quintum.

Tulius clarus est.

¶ In corpore tria principaliter iuxta tres opiniones quas tractat. In prima opinione quod fuit malus in primo instanti. Secundum quod non ꝛspectat ad manicheos ex Augustin. Tertium quod repugnat scripture. In secunda opinione tria dicit. Primum est ipsa opinio quod potuit peccare in primo instanti: sed non peccauit. Secundum est improbatio quorundaꝫ ex ratione ordinis actionis creature a cā actionem qua creatur. Tertium est exclusio istius rationis: quia habet locum in successiuis non instantaneis: quales sunt creature ꝛ volitio. In tertia, o pinionem propriam ponit ꝛ probat. Conclusio est quod nec peccauit

nec potuit peccare in primo instãti sui esse. Et probat sic. Deus seu agens q̄ angelos in esse produxit nõ pōt esse causa peccati. ergo angelus nõ potuit in primo instanti peccare. Alias supponit tam per se q̄s per accidēs. Cōsequētia probat: q̄ operatio incipiens cum esse rei inest ab agente illius. Quod declaratur ꝛ in operatione naturali. ſ. motus ſurſum reſpectu ignis: ꝛ in operatione defectiua. id est claudicatione ubi ea natiuitate: ꝛ hoc q̄ peccatū est operatio defectiua.

¶ Circa rationem ad ductam pro vltima opinione dubium occurrit ex multis capitibus. Primo quia illa propositio fundamentalis. ois operatio incipiens cum esse rei est ei ab agente a quo hz esse. Aut intelligitur q̄ sit ab agente seu a generante immediate. i. sine agente medio: sicut creditur de motu grauium ꝛ leuiū. Et sic propositio est manifeste falsa: sequeretur em̄ quod ignis nõ calefaceret: ꝛ vniuerſaliter q̄s res naturales non essent ppie cause effectiue. Aut intelligit in communi siue mediate. Et tūc obstat primo verbum S. Tho. subiungentis: sicut moueri ſurſum inest igni a generante. Obstat 2o. q̄ cū de operatione dupliciter possit esse sermo scz quo ad ſubam eius: ꝛ quo ad conditiones eiusdem: ꝛ hic sit sermo 2o alioqn nõ esset ad propoſitū: propoſitio ista negz est per se nota: negz cum aliqua probatione aſſumpta. ꝛ ideo videt volūtaria. Obstat 3o ſcotus in 2a diſtin. ſecundi. q. 2. sic. In causa scōa sunt duo perfectio quam habet ab agente: ꝛ defectus quidam. ergo operatio incipiens cum esse rei potest in duas causas reduci scz in authorem nature, quo ad ſubſtantiam ꝛ in defectum ſecunde cauſe. quo ad cōditionem defectuoſam ipſius operis. non ergo totaliter attribuitur agenti nature. Et confirmatur in propoſito: quia cum deus cui in propoſito conuenit ratio generantis ſit cauſa: non ſolum in fieri: ſed etiam in cōſeruari par ratio eſt. quod operatio coexiſtens ipſi fieri attribuatur authori nature que fit. et operatio coexiſtens ipſi conſeruari attribuatur conſeruatori. Et ſic aut omnis operatio nature a deo producte ei attribuetur aut nulla. Neque est maior: ratio de prima q̄s de aliis.

¶ Dubium quoq; eſt in applicatione medū ad concluſionem. quoniam videtur repugnare dictis Auguſti. 11. de ciui. dei. relatis hic a Sancto Thoma. Quoniam ille dicit non ſapere manicheam hereſim, angelum voluntarie peccaſſe in primo inſtanti ſui eſſe. Sanctus Thomas vero dicit quod ex hoc ſequitur deum eſſe cauſam mali culpe immediate, ſicut generans ignem eſt cauſa motus ſurſum. Et ex hoc vlterius ſequitur. ergo deus eſt malus: et redit hereſis manichea cum pluralitate deorum boni ꝛ mali igitur. et Auguſti. ſibiſi videtur contradixiſſe. ꝛ hec obiectio tangitur etiam a ſcoto vbi ſupra.

¶ Circa concluſionem ipſam obiectiones occurrunt ſcoti. vbi ſupra duplici ter contra illam partem ſciliet (non potuit in primo inſtanti peccare) arguētis: primo ad hominem. Angelus in primo inſtanti (apud te) potuit mereri: ergo potuit peccare: et patet ſequela: quia eiuſdem rationis eſt quo ad tempus, mereri ꝛ peccare. Deinde ſimpliciter, quia angelus in primo inſtanti habuit potentiam operatiuam perfectam ad operandum. et non determinata neceſſario ad recti tudinem operationis. ergo: ꝛ probatur antecedens quo ad ſecundam partem: q; non magis in primo quam in ſecundo inſtanti habuit neceſſario tale determinans.

¶ Ad euidentiam horū ſciendū eſt q̄ ratio. S. Tho. in hoc fundatur: q̄ vt ſuperius iam dictū eſt: primū in vnoquaq; re eſt nature ratio: ꝛ cōſequēter prima operatio cuiuſq; rei eſt naturalis. vtpote a re illa. inquantū nature ratione habet prouenire. Et quoniam operatio nature vt ſic opus eſt actoris nature illius: ideo vniuerſaliter omnis prima operatio rei: et naturalis eſt: ꝛ actus nature attribuitur. Nec hoc deficit in natura intellectuali: cuius libera eſt: quoniam etiam in ipſa libera potestate locum obtinet: vt ex ſupradictis iam patet. Unde ad obiecta contra primam propoſitionem reſpondendo dicitur, quod propoſito illa intelligitur in communi. Et intendit q̄ prima operatio cuiuſq; rei inest illi ab agente. id eſt inest illi ratione eius quod habet ab agente. Nec refert vtrum illud quod habet ab agente concurrat ad talem operationem effectiue proprie: ſicut ignis calefacit: aut per modum principij formalis: vt quidam putāt in motu grauitatem concurrere. Comparatio em̄ adducta in littera. ſi multitudinem denotat quo ad hoc quod eſt attribui ei quod eſt ab agente: ꝛ non quo admodum attribuendi. Quod vero obiicitur de reſolutione operationis in duas rationes. ſcilz perfectionem ꝛ defectum locum nõ habet in propoſito: quoniam equiuocatio ibi committitur. Nam defectus tam nature quā operationis eſt duplex. ſ. negatiuus puta quia nõ eſt infinite ſeu maximi perfectionis. Et priuatiuus: puta quia non habet perfectionem quam habere debet. Et ſermo noſter ſ. de defectu operationis priuatiuo: qui cōtrariatur perfectioni apte nate haberi ꝛ debite nature intellectuali. Et propterea ſi operatio prima tota reſoluenda eſt quo ad 4.m dicendum, q̄ deus non diſcreuit inter angelos ante auerſionem quoſdam ꝛ conuerſionē aliorum: vt augu. dicit. 11. de ci. dei. Et ideo omnes in gratia creati in primo inſtanti meruerunt. Sed quidam eorum ſtatim impedimentum preſtiterunt ſue beatitudinis: precedēs meritum mortificantes. Et ideo beatitudine q̄s meruerunt ſunt priuati

demeremur. Tū q̄ apud. S. Tho. reſpectu cuiuſq; actus viatoꝛ eſt liber quo ad exercitiū actus. & opatio prima eſt ſm q̄d libera. Et ſi ſic eſt: cur voluntas vt libera nõ potuit apponere aliquā circūſtantiā deformitatis? Nulla em̄ rō de hoc apparet. Et confirmatur: q̄ ſi fuit libera quo ad exercitium actus: & poterat elicere illum actum ꝛ non elicere: ergo poterat peccare peccato obmiſſionis: ꝛ ſi nõ commiſſionis. ¶ Ad hec breuiter dicitur. q̄ operatio angeli prima fuit quidem naliſ: quo ad ſpecificationem ꝛ rectitudinē actus. Ita q̄ natura angeli determinat ipm ad hoc q̄ primū eius velle ſit conſonū nāe volentis. Deus eſt voluntatem inchoare actum ſub rōne nāe. i. rei determinate ita ad hoc q̄ nõ ad oppoſitum: ꝛ ita ad rectitudinē q̄ nõ ad oppm. Determinat em̄ natura ad amandū deū vt finē ꝛ nature actorem ꝛ ſeipm: ꝛ ad ſe intendendum amandū: ita q̄ nō ad oppm: q̄ in hmo actu ſaluari pt. Sed fuit liber quo ad exercitiū actus: q̄ non neceſſitatur voluntas angeli neceſſitate nature ad eliciendum hūc actum in primo inſtanti, cuius ſi exeatin actum: ad actum nāe conſonū nālī neceſſitate determinata ſit. Uſi operatio illa fuit ſua ꝛ phr potuit eſſe meritoria. Non potuit aūt voluntas libera circūſtantiam deformitatis apponere: q̄ ad rectitudinē eius determinata eſt a nā. Obmiſſionē aūt actus ſuus potuiſſet incurrere: aliquin libertas nulla fuiſſet: nõ tñ potuit obmiſſionis peccatū incurrere: q̄m peccatū obmiſſionis rōnem volūtarie declinationis preincludit: ac p hoc actū voluntatis nõ rectū hz neceſſario annexū. Jā aūt dictū eſt: q̄ volūtas angeli determinata naliter eſt ad rectitudinē ſmi actus: ꝛ propterea eadē rōne non potuit in primo inſtāti peccatū eſſe obmiſſionis qua nõ potuit eſſe cōmiſſionis. ¶ In rñſione ad quartū occurrit dubiū in ſequenti articulo tractandum.

¶ Super arti. vj.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria facit. Primo vtranque opinionem refert ꝛ cōparat. Secundo radices prime. Tertio radices ſcōe ponit. ¶ Quo ad primum duo dicit. ſ. opiniones: ꝛ negatiuam ſcilicet non fuit mora preferter: ex authoritate. ꝛ ex probabilitate rei in ſe. ¶ Quo ad ſecundum: duas radices ponit. ſ. angelum potuiſſe in actum liberi arbitrij in primo inſtanti: ꝛ q̄ fuit creatus in gratia. Ex his enim adiuncto tertio illo fundamento ſcz q̄ per vnū actū pergunt ad beatitudinē ſequitur q̄ ſtatim beatitudinem accepiſſent niſi ſtatim impediſſent. ¶ Quo ad tertiū dicit: q̄ quocunq; horū duorum negato: ſequitur oppoſitum. Ubi aduerte: q̄ licet ena negato tertio fundamento: ꝛ conceſſis duobus: ponereur mora inter creationem ꝛ caſum: vt ſco. negat: tñ pr hoc fundamentū tertiū ex phie principijs euidenter ſequitur: non connumeranit illud. S. t ho. cū illis duobus: de quibus diuerſe ſuſtinentur opiniones. ¶ Hoc in loco occurrit dubiū magnū valde: q̄ ſcōm inſtans fuit liberratis ꝛ meriti. ita q̄ liberū fuit omnibus immediate poſt creationis inſtans mereri ꝛ demereri: & erāt oēs viatoꝛes: ergo nullus tunc fuit beatus. Et ſic falſum eſt primo: q̄ angeli creati in gratia ꝛ merentes in primo inſtanti ſtatim beatitudinem accepiſſent, niſi ꝛc. Falſum eſt 2o. q̄ per tñ vnum actū meritoriū ad beatitudinē veniant: q̄ vnum oēs habuerunt. Repugnat 3o. q̄ via angeloꝝ vna meritoria aut demeritoria operatione expleatur: ꝛ tñ poſſit poſt illam impediмentum preſtari: hec ſunt que hanc ſancti tho. doctrinam difficile reddunt.

¶ Ad hec breuiter õm eſt: quod vrapparet ex quolibetis San. Tho. quo libero. 9. art. 8. via angeloꝝ ex duobus inſtantibus integratur. Sed alterum ita eſt via q̄ non terminus. Alterū vero eſt ſimul via ꝛ terminus. Uis inſtitum eſt ex libero arbitrio. Terminus inquantum conſummate a deo q̄ fundatur gratia. Quemadmodum in cōuerſione peccatoris ad deum: idem inſtans eſt converſionis ꝛ inſuſionis gratie. Et vlr quemadmodum in inſtantancis ſimul eſt fieri ꝛ factum eſſe. Eſſe igit ſcōm inſtans libertatis ꝛ meriti dupliciter intelligi poteſt. Primo modo vt vie diſtincte ꝛ terminum. ſ. ſic negatur. Ulio mō vt in termino vie. ꝛ ſic conceditur. Eſſe aūt in termino ſtat cum libertate merito: ꝛ beatitudine: quoniam actus ille vt inchoat ex libero arbi. ꝛ gratia meritoius eſt. Inq̄tū vero completur per gloriā, bitudo eſt. Et ſic verificantur ola dicta. Et q̄ ſtatim poſt pm actū beatitudinem acciperit. Et q̄ p vnū tñ actum meritoriū perueniant ad beatitudinē: vnum ſcz vt viam. cū quo ſtat q̄ exigatur alter vt terminus. Et ſic ſtat q̄ poſt vnū vt viam poſſit impediмentū preſtari per alterū vt terminū. Uis enim pura in vno conſiſtit: ſed aggregatū ex via ꝛ termino ex duobus actibus meritoriis. ꝛ inſtantib⁹ conſtat. Et hec eſt reſolutio vltima. Sed ℨ ibi ſunt obtiones multe ſcoti in. 2. diſt. 5. in rñſione ad. q. motā in di. 4. duo dicta. s. th. impugnat. Primum eſt. q̄ in ſcōo inſtanti ſimul fuit meritū ꝛ premiū. Quia meritum precedit duratiōe ſmiū: vt ex rōne precedente, pbatū fuit ex rōne gratie perfecte ꝛ imperfecte ſm ſtatū. Scōm eſt. q̄ in ſecūdo inſtāti q̄da poſuerunt obicem. Qz merentes vſq; ad nūc premiationis in illo nūc ſmiāti ſunt: ſed omnes per te meruerunt vſq; ad nūc ſmiationis: q̄ vſq; ad ſcōm nunc quod apud te eſt nunc premiationis. ergo omnes premiati ſunt ꝛ ſic nullus peccauit. Maior probatur. Tum qz in nunc premiū nõ ſunt amplius in via. ponentes autem obicem ſunt in via. Tum qz hõ in tota vita ſua exiſs in merito in inſtanti mortis nõ poteſt demereri: aut obicem ponere quin premiet. meruit. n. vt dr̄etur ſibi tunc impeccabilitas. Minor aūt eſt nia. ſuppoſito q̄ via omniū angelorum fuerit equalis ſcilicet in duobus inſtāntibus ſeu moꝛulis apud te. 313

¶ Ad primū rñdet q̄ meritum duplr cōtingit: vie pure. ꝛ vt termini. Et q̄ meritū pure vie: precedit duratione premiū. Sz meritum vt in termino pōt eſſe ſimul cum premio. Hec ſequitur q̄s ſimul ſit gra perfecta ꝛ imperfecta: ſz q̄ ſimul ſit termin⁹ gre imperfecte, ꝛ gratia pfecta. Meritū em̄ quemadmodū dupl̄r contingit ſcz vt in via, ꝛ vt in termino. Ita infert imperfectionē gre: vel vt vie, vel vt ī termino. Et propterea ex rōne meriti rōnabilr infert q̄ merens primo dura

Rñdeo

Dōm, q̄ circa hoc eſt duplex opinio. Sz probabilior ꝛ ſanctorum dictis magis cōſonans eſt: q̄ ſtatim poſt primū inſtans ſue creationis diabolus peccauerit. Et ℨ neceſſe eſt dicere ſi ponat q̄ in primo inſtāti ſue creatiōis in actū liberi arbitrij prouperit: ꝛ cū gratia fuerit creatus: vt. ſ. dixim⁹ᵉ. Cū em̄ angeli per vnū actū meritoriū ad britudinē pueniant: vt ſupra dictū eſt: ſi diabolus in primo inſtāti in gratia creatus meruit: ſtatim poſt primum inſtās beatitudinē accepiſſet. niſi ſtatim impediмētū preſtitiſſet peccādo. Si ℨ o ponat q̄ angelus in gratia creatus non fuerit: vel q̄ in primo inſtanti actum liberi arbitrij nõ potuerit habere nihil probibet aliquam moram fuiſſe inter creationem ꝛ lapſum.

Ad primum

Ergo dicendum, q̄ per motus corporales qui per tempus menſurantur: quādoq; in ſacra ſcriptura intelliguntur metaphoꝛice motus ſpirituales inſtantanei. Et ſic per ambulationem intelligitur motus liberi arbitrij. Et ſicut augu. dicit. 11. de ciui. dei. oportet vt hoc ſic accipiamus q̄ in veritate fuerit: ſed non permanſerit.

¶ Utrum aliqua mora fuerit inter creationem ꝛ lapſum angeli. Artic. 6.

Ad ſextū Sic procedit. Uidetur, q̄ aliq̄ mora fuerit inter creationē ꝛ lapſum angeli. Dicit em̄ eze. 28. Ambulaſti perfect⁹ in vijs tuis a die 9ceptiōis tue donec inuenta eſt iniquitas in te. Sed ambulatio: cū ſit motus continu⁹: requirit aliquam moram. Ergo aliqua mora fuit inter creationē diaboli ꝛ ei⁹ lapſum. ¶ℨ. Augē. dixit, q̄ ſerpens antiquus non ſtatim ſupra pectus ꝛ ventrē ſuuz ambulauit. ¶ Per qō intelligitur eius peccatum. Ergo diabolus non ſtatim poſt primū inſtans ſue creationis peccauit. ¶ℨ. Poſſe peccare cōe eſt hominī ꝛ angelo. Fuit autem aliqua mora inter formationem hominis ꝛ eius peccatum. Ergo pari rōne fuit aliqua mora inter formationē diaboli ꝛ ei⁹ peccatū. ¶ℨ. Aliud inſtās fuit in quo diabolus peccauit ab inſtanti in quo creatus fuit. Sed inter quelibet duo inſtātia cadit tēp⁹ mediū. Ergo aliqua mora fuit inter creationē ei⁹ ꝛ lapſum.

Sed cōtra

Eſt, q̄ dicit Joā. 8. de diabolo: q̄ in veritate non ſtetit. Et ſicut augu. dicit. 11. de ciui. dei. oportet vt hoc ſic accipiamus q̄ in veritate fuerit: ſed non permanſerit.

Rñdeo

Dōm, q̄ circa hoc eſt duplex opinio. Sz probabilio ꝛ ſanctoum dictis magis cōſonans eſt: q̄ ſtatim poſt primū inſtans ſue creationis diabolus peccauerit. Et ℨ neceſſe eſt dicere ſi ponat q̄ in primo inſtāti ſue creatiōis in actū liberi arbitrij prouperit: ꝛ cū gratia fuerit creatus: vt. ſ. dixim⁹ᵉ. Cū em̄ angeli per vnū actū meritoriū ad britudinē pueniant: vt ſupra dictū eſt: ſi diabolus in primo inſtāti in gratia creatus meruit: ſtatim poſt primum inſtās beatitudinē accepiſſet. niſi ſtatim impediмētū preſtitiſſet peccādo. Si ℨ o ponat q̄ angelus in gratia creatus non fuerit: vel q̄ in primo inſtanti actum liberi arbitrij nõ potuerit habere nihil probibet aliquam moram fuiſſe inter creationem ꝛ lapſum.

Ad primum

Ergo dicendum, q̄ per motus corporales qui per tempus menſurantur: quādoq; in ſacra ſcriptura intelliguntur metaphoꝛice motus ſpirituales inſtantanei. Et ſic per ambulationem intelligitur motus liberi arbitrij. Et ſicut augu. dicit. 11. de ciui. dei. oportet vt hoc ſic accipiamus q̄ in veritate fuerit: ſed non permanſerit.

¶ Utrum aliqua mora fuerit inter creationem ꝛ lapſum angeli. Artic. 6.

Ad ſextū Sic procedit. Uidetur, q̄ aliq̄ mora fuerit inter creationē ꝛ lapſum angeli. Dicit em̄ eze. 28. Ambulaſti perfect⁹ in vijs tuis a die 9ceptiōis tue donec inuenta eſt iniquitas in te. Sed ambulatio: cū ſit motus continu⁹: requirit aliquam moram. Ergo aliqua mora fuit inter creationē diaboli ꝛ ei⁹ lapſum. ¶ℨ. Augē. dixit, q̄ ſerpens antiquus non ſtatim ſupra pectus ꝛ ventrē ſuuz ambulauit. ¶ Per qō intelligitur eius peccatum. Ergo diabolus non ſtatim poſt primū inſtans ſue creationis peccauit. ¶ℨ. Poſſe peccare cōe eſt hominī ꝛ angelo. Fuit autem aliqua mora inter formationem hominis ꝛ eius peccatum. Ergo pari rōne fuit aliqua mora inter formationē diaboli ꝛ ei⁹ peccatū. ¶ℨ. Aliud inſtās fuit in quo diabolus peccauit ab inſtanti in quo creatus fuit. Sed inter quelibet duo inſtātia cadit tēp⁹ mediū. Ergo aliqua mora fuit inter creationē ei⁹ ꝛ lapſum.

Sed cōtra

Eſt, q̄ dicit Joā. 8. de diabolo: q̄ in veritate non ſtetit. Et ſicut augu. dicit. 11. de ciui. dei. oportet vt hoc ſic accipiamus q̄ in veritate fuerit: ſed non permanſerit.

Rñdeo

Dōm, q̄ circa hoc eſt duplex opinio. Sz probabilio ꝛ ſanctoum dictis magis cōſonans eſt: q̄ ſtatim poſt primū inſtans ſue creationis diabolus peccauerit. Et ℨ neceſſe eſt dicere ſi ponat q̄ in primo inſtāti ſue creatiōis in actū liberi arbitrij prouperit: ꝛ cū gratia fuerit creatus: vt. ſ. dixim⁹ᵉ. Cū em̄ angeli per vnū actū meritoriū ad britudinē pueniant: vt ſupra dictū eſt: ſi diabolus in primo inſtāti in gratia creatus meruit: ſtatim poſt primum inſtās beatitudinē accepiſſet. niſi ſtatim impediмētū preſtitiſſet peccādo. Si ℨ o ponat q̄ angelus in gratia creatus non fuerit: vel q̄ in primo inſtanti actum liberi arbitrij nõ potuerit habere nihil probibet aliquam moram fuiſſe inter creationem ꝛ lapſum.

Ad primum

Ergo dicendum, q̄ per motus corporales qui per tempus menſurantur: quādoq; in ſacra ſcriptura intelliguntur metaphoꝛice motus ſpirituales inſtantanei. Et ſic per ambulationem intelligitur motus liberi arbitrij. Et ſicut augu. dicit. 11. de ciui. dei. oportet vt hoc ſic accipiamus q̄ in veritate fuerit: ſed non permanſerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. T. est accipiendo nãle vt distinguit ꝫ liberũ, dicere q primus actus angeli non fuit totaliter liber libertate q̃ nata est nãli conuenire libero arbitrio creato. s. ad bonũ z malũ: sed fuit motꝰ nãtus quo ad hoc q̃ rẽdẽr in bonũ: qr non potest esse malus. Et nõ quo ad hoc q̃ terminaret ad oẽm pure nãle: vt sic nãlitas determiner actum quo ad ꝓcisitatiõẽ a bono siue nãli sine supernãli: z determiner oẽm nãle: sic q̃ nõ ad oppm eius. i. malum. non autẽ sic q̃ nõ ad aliud ꝙcungꝫ

330 q̃ potest esse simul ad bitriũ tẽdentis in bonũ. ¶ Ad scõm dõm, q aliud nõ oppꝰ: sed q ficies: ꝺle est supnaturale. Vñ actus primꝰ ãgeli z nãlis. Primo q̃ tendit nãle. i. non libere in bonum. Secõ

c 274 q̃ tendit necessario in oẽm vel pure naturale. pura li non habuit gram: vel non dissonũ

b 308 a nãli: sed perfectiuũ 427 suit in gra. Et per hãc met diffinitem vltimã. ꝑz quo intelligẽda est doctrina. S. T. in q. de malo. Cũ tendere in supnãla contingit dupliciter. s. z absoluteꝫ vt cõformia nãlibus. Tendere in supnãlia absolute est rendere in ea ind̃ferẽter: sc ꝑ bñ vel male ꝛc. Tendere ꝑo in ea vt cõformia nãlibus: accratur ad tendere bñ: eo qõ nãli est puter nãm. Et q̃ iam dictũ est: q angelus in sedo instãti liber fuit ad bonum z malum. Jn primo ãsit est nã ad bonũ determinatꝰ ẽ ꝑias. E. q̃ non potuit tendere in primo instanti in nãlia z supnaturalia: nisi vt supnaturale ẽ ꝑfectio nãlis. Et q̃ hec sit mens

327 S. T. ꝑz: q̃ constat: q apprehendere nãle z supnãle vt ꝑfectio est nãlis sil. nõ intouenit quãuis absolute sit impoꝰ. Unde ex hoc q̃ angelus in ꝑmo instãti non potuit apprehẽdere naturale z supernãle absolute: optime sequit q̃ non potuit peccare tunc: cũ oportebat ipsum in nãlia ferri. Cũ hoc tñ stat q̃ sil̃ potuerit apprehẽdere aliq̃d supernãle vt perfectionem naturalis: eo mõ quo finis vltimꝰ est ꝑfectio finis anteriorꝭ ordinati in illum. Quẽad modũ vlr sil̃ apprehẽdere z tendere possumꝰ in finẽ: z in ea q̃ sunt ad finẽ.

¶ Circa eandẽ responsionẽ dubiũ aliud occurrit. An angeli in ꝑmo instanti vere z ꝓprie meruerint vitam eternã. Si ẽm ỏt q̃ sic. ergo habuerũt actũ dilectionis electiue respectu supnaturalis obi bitudinis: z si sic fuit: cũ electo eorũ sit inflexibilis. ergo rẽditi sũt oẽs impeccabiles: q̃d est hereticum. Si vero ỏt q̃ nõ. ergo nõ amauerũt deũ vt oẽm supnãlis bitudinis. ergo nullo mõ in ꝓcurrũt. q̃d est oppm doctrine tue. S. ó. ꝓia est ꝑ se nota: quia meritũ nõ est nisi ꝑ actũ charitatis: cuius oẽm constat esse deũ, vt oẽm supnaturalis beatitudinis. Prima vero ꝓbatur. quia aut amauerunt deum vt obiectũ beatitudinis supernaturalis dilectiõe electiua: aut nãli. nõ ẽm dabz: sed nõ naturali: q̃ illa nõ se extendit supra oẽm naturale: vt ꝑz. ergo. Si non electiua nullo modo amauerunt deũ vt oẽm supnaturalis beatitudinis: quod erat ꝓbandũ. ¶ Ad hoc respondetur dupliciter. primo q̃ nõ ꝓprie meruerunt. Tũ q̃ S. T. in responsione ad tertiũ dicit illũ motum fuisse naturalem. Tum q̃ in responsione ad quartũ expresse dicit. q primum instans respõdet operationi: qua mens angelica conuersa est in seipsam. Tũ ꝓpter rõnem in oppm adducta: q̃. s. vere meritũ est actus electiuus. Sed insufficienter motos esse ad hanc opinionem sic dicentes. tripliciter declaratur. Primo ex eorum falsa suppositione. credunt enim q angelus in primo instanti ad naturalia. tantum se ꝑuerterit ei gra. tamen z ideo meruerit. Qõ tamen est impossibile: quia ad rationẽ actus meritorii nõ sufficit q̃ sit actus non malus hꝫ gratiam: sed exigit̃ q̃ sit informatus gratia actualiter vel virtualiter: sicut vlr ad rationem cuiuslꝫ actus spectantis ad quemcunque habitum: exigitur quod informatus sit illo habitu. Alioquin ex illo habitu nihil haberet: q̃ actus nullo alio modo aliquid habet ab habitu, nisi per informationẽ: si autem informatus fuit charitate: ergo tetendit in obiectum charitatis: quod est deus supernaturaliter videndus. Et si adũneris: quod primus actus non virtualiter sed actualiter in obiectum charitatis tendit: vt probatũ est: restat vt impossibile fuerit primum actum meritorium ad naturalia sistere. Secundo ex ratione vere z ꝓprie meriti. Nihil enim aliud exigit: nisi vt de condigno z sufficienter quis vitam eternã mereat: hoc autem omnibus fuit communiter: q̃ beatitudine quam meruerunt. inquit. S. Tho. fuerũt quidã ꝑfectiores: sufficienter autem meruisse intelligẽ vt in vltimo: nisi perseuerantes vsq; in finẽ. Tertio ex solutione obiectionum. Jã enim declaratum est: q̃ motus ille nõ fuit naturalis absolute sed in bonũ.

¶ Qõ vero in rñsione ad quartũ dicit. S. T. nihil obstat: quia vt ibi patet nõ loq̃tur de cõuersione angeli in se absolute: sed ꝑ cognitionẽ vespertinam: vt distinguit ꝫ matutinam. ꝓpe dictã. q̃ est visio bñ. Et intẽdit: q̃ duo instãta attenduntur: penes duas opões angelicas: quarũ vna succedit alteri: et ꝓ. a est vespertina 2a matutina. Sz sub ꝑ vespertina: fuit erãt in gra: ꝓhibẽdit ois cognitio circa beatam: q̃ sola est matutina: ita q̃ cognitio vespertina distinguit in nãle z reuelatã. Et sibi ois ꝙuersio in se z in deũ: extra ꝙuersionem fruitiõis. Pz autẽ hãc

Articulus VIII. 151

bandi. Secundo ꝺpiationem damasceni pentes primam radicem tractat. Tertio opinionem Gregorij penes secundam. Quartum comparat eas ad inuicem tam opiniones quam radices.

¶ Quo ad primum radices sunt: prontitas ex parte peccantis: z motiuum ex parte obiecti.

¶ Quo ad secundum quatuor dicit. primo opinionem qõ de interiori ordine fuerunt mali: et quod maiori inter prelatos terrestribus fuit primus ex prima radice. Secundo quid superficie tenus supponere videtur hec opinio scilicet platonicos. Tertio reprehendit illud suppositum. Quarto ostẽdit quomodo potest dici bene intelligi opinio dama. et omnia clara sunt.

¶ Quo ad tertium ex secunda radice z ꝙ superiores peccauerunt z ꝙ suprimus peccantium erat suprimus simpliciter.

¶ Quo ad quartum comparat opiniones ex radicibus quo ad probabilitatem z dicitur secunda probabilior: quia radix melior. Et quo ad fallitatem z dicit ꝙ non propterea prima indicãda est falsa: quia etiam in eis habet locum secunda radix: omnia clara.

¶ Super Articulum octauum.

Jtulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio responsiua: peccatum primi angeli fuit alijs causa peccandi: nõ cogens sed quasi exhortatione inducens. Probatur sic ab effectu. Ceteri demoneꝫ sunt subditi primo ergo eius suggestione peccarunt. Antecedens probatur: autoritate Christi. M. 25. diabolo z angelis eius id est nunciis et ministris eius: consequentia probatur: ordo diuine iustitie hoc habet vt culpa suggestioni aliquis cõsentit in culpa eius potestati subdatur in pena: quod probatur ex fide petri. 2. 8 quis ꝛc.

¶ In responsione ad primum: dubium occurrit ex Sco. vbi supra contra hoc. sc ꝙ secundum instans est mora idiuisibilis in se seu instãtanea. Tum quia angeli peccauerunt ꝑ hoc quod voluerũt subesse alicui superiorum angelorum potius quam deo. Sic autem peccatum vnius angeli fuisset alijs causa peccandi: si eos ad hoc induxisset vt sibi subijcerentur. Non ergo videtur quod peccatum primi angeli fuerit causa peccandi alijs. ¶ Ꝑ. Maius peccatum est velle subesse alteri contra deum quam contra deum alteri velle praeesse: quia minus habet de motiuo ad peccandum. Si ergo peccatũ primi angeli fuit alijs causa peccandi in hoc quod eos vt sibi subijcerentur induxit: grauius peccassent inferiores angeli quam supremus. Quod est contra illud psal. Diacosite quem formasti. Dicit glo. Qui ceteris in esse erat excellentior: factus est in malitia maior. Nõ ergo peccatũ primi angeli fuit alijs cã peccandi.

Sed cõtra Est, quod dicitur a pocã. 12. quod diaco transit secum tertiam partem stellarum.

Rñdeo Dicendum, quod peccatum primi angeli fuit alijs causa peccandi: non quidem cogens: sed quadam quasi exhortatione inducens. Cuius signuz ex hoc apparet: quod omnes demones illi supremo subduntur: vt manifeste apparet per illud quod dicit dominus matthei. 25. Jte maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo z angelis eius. Habet enim hoc ordo diuine iustitie, vt cuius suggestioni aliquis consentit in culpa: eius potestati subdatur in pena: secundum illud. 2. pet. 2. Et quo quis superatus est: huic seruus addictus est.

Ad primum Ergo dicendum, q licet simꝫ demones peccauerint: tamen peccatum vnius potuit esse alijs causa peccandi. Angelus enim non indiget ad eligendum vel exhortandum vel etiam consentiendum temporis moraᶜ: sicut homo qui deliberatione indiget ad eligendum z ad consentiendum: z locutione vocati ad exhortandum. Quorum vtrunq; tempore agitur. Manifestum est autem q̃ etiaz homo simul dum aliquid iam corde concepit in eodem instanti incipit loqui. Et in vltimo instanti locutionis, in quo aliquis sensum loquẽtis capit, potest assentire ei quod dicitur: vt patet maxime in primis conceptionibus: quas quisque probat auditas. Sublato ergo tempore deliberatiõis, quod in nobis requiritur: in eodem instanti in quo primus angelus suam affectionem intelligibili locutione expressit: possibile fuit alijs in eam consentire. ¶ Ad secundum dicendum, quod superbus ceteris paribus magis vult subesse superiori q̃ inferiori. Sed si aliquam excellentiam consequatur sub inferiori quam sub superiori consequi nõ possit: magis eligit inferiori subesse q̃ supiori. Sic igitur non fuit contra superbiam demonuz q̃ subesse inferiori voluerunt eius principatum consentientes. ad hoc eum principem z ducem habere volentes, vt virtute naturali suam vltimã beatitudinez consequerentur: ꝑsertim quia supremo angelo natura ordi ne etiam tunc subiecti erant. ¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ sicut supra dictum est: angelus nõ habet aliquid retardans: sed secundum suam totam virtutẽ mouetur in illud ad q̃ mouetur siue in bonum siue in malũ. Quia igitur supremus angelus maiorẽ habuit naturalem virtutem quam inferiores: intensiori motu in peccatum prolapsus est. Et ideo factus est etiam in malitia maior.

runt pluribus peccatis diuersarum specierum: z non simul: sed ordine quodã. Tum quia peccanum malorum angelorum tenuit bonos: ita q̃ apoc. 13. Victoria tentationis in laudem z excellens meritum bonis ascribitur. ergo z tenet sequela. Tum q̃ si in instanti omnia perfecta essent: non fuisset: aut facillimum fuisset prelium inter eos. Tum quia mali prius peccauerũt: deinde tentauerunt: z vltimo victoria bonoruz resistentium subsequuta est. Nõ ergo instantanea fuit mora pugne z meriti.

¶ Ad hec dicitur breuissime: q̃ totus ille ordo tam peccatorum quam pugne z victorie ꝛc. quum sit ordo operationum indiuisibilium seu instantanearum non est ordo durationis sed naturę z ꝓsuppositionis. Quemadmodum quot cung illuminationes ordinare in eode sunt instanti. Victorie aute instantanee apud eos qui non sunt nature discursiue, sed omnia complete habent in instanti summe sunt laudie: quãuis apud nos qui cum continuo z tempore intelligimus pro nihilo habentur.

Octauum Sic procedetur quod peccatum primi angeli peccantis non fuit alijs causa peccandi. Causa enim ꝓor est causato. Sed omnes simul peccauerunt: vt dama. dicit. Ergo peccatum vnius non fuit alijs causa peccandi.

¶ Preterea. Primum peccatum angeli non potest esse nisi superbia: vt supra dictũ est. Sed superbia excellentiam querit. Magis autem excellentie repugnat: quod aliquis inferiori subdatur quã superiori. Et sic nõ videtur quod demones peccauerint ꝑ hoc dicit: q̃ amorẽ eorum qui peccauerunt fuit terrestri ordini prelatus. Et videt hec opinio consonare positioni platonicorum: quã Augu. recitat in libro de ci. dei octauo z decimo. Dicunt enim q̃ omnes dij erãt boni. Sed demonum quidam boni quidam mali. Deos nominantes substantias intellectuales, que demões vero substãtias intellectuales que sunt a globo lunari superius: demões vero substãtias intellectuales que sunt a globo lunari inferius, superiores hominibus ordine nature. Sed est abijcienda hec opinio tanquam a fide aliena: quia tota creatura corporalis administratur a deo per angelos: vt August. dicit tertio de trinitᵉ. Unde nihil prohibet dicere inferiores angelos diuinitus distributos esse ad administrandum inferiora corpora: superiores vero ad administrandum corpora superiora: supremos vero ad assistendum deo. Et ꝑm hoc dama. dicit, q̃ illi qui ceciderũt fuerunt de inferioribus. Jn quorũ etiã ordine aliqui boni angeli permanserunt. Si vero consideretur motiuum ad peccandũ ma ius inuenit in superioribꝰ q̃s in inferioribꝰ. Fuit enim demonum peccatuz superbia, vt supra dictũ est. Cuius motiuum est excellentia. Que fuit maior in superioribus. Et sic greg. dicit, q̃ ille q̃ peccauit fuit superior in ter oẽs. Et hoc videtur probabiliue. Quia peccatũ angeli non processit ex aliqua pronitate: sed ex solo libero arbitrio. Unde magis videtur cõsiderãda esse ratio que sumitur a motiuo ad peccandum. Non est tamẽ inde alij opinioni ꝓeiudicãdũ: q̃ etiam in principe inferiorum angelorum potuit esse aliquod motiuum ad peccandum.

Ad primum Ergo dicendum, q̃s cherubin interpretatur plenitudo scientie: seraphin interpretatur ardentes siue incendentes. Et sic patet q̃ cherubin denominatur a scientia: que potest esse cum mortali peccatoᵉ. Seraphin vero denominatur ab ardore charitatis: q̃ cum peccato mortali esse nõ potest. Et ideo primus angelus peccans non est denominatus seraphin: sed cherubin. ¶ Ad secundum dicendum, q̃ diuina intentio non frustratur nec in his qui peccant: nec in his q̃ saluantur. Utrorum ꝑs enim cuẽtum deus ꝓecognouit: et ex vtroq; habet gloriam: dum hos ex sua bonitate saluat: illos ex sua iustitia punit. Ipsa vero creatura intellectualis instituta est a deo: vt in eius arbitrio positum sit agere propter finem. ¶ Ad tertiuz dicendum, quod quantacũq; inclinatio ab bonum fuerit in supremo angelo: tamen ei necessitatem non inducebat. Unde potuit per liberum arbitrium eam non sequi.

¶ Utrum peccatũ primi angeli fuerit alijs causa peccandi. Artꝰ. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum nonum.

TItulus clarus est.

328 ¶ In corpore vna cõclusio responsiua: plures remanserunt quã ceciderunt. Probatur q; preter naturam inuenitur in paucioribus: peccatum autem est contra naturã angelorum. ergo.

¶ Super questionis 64. Articulum. 1.

TItulus clarus est.

¶ In corpore duo: Primo distinctionem trimembrem ponit. Secundo iuxta singula membra conclusiones. Distinctio est, cognitio duplex. naturalis et gratuita: et hec dupler: speculatiua et affectiua. Prima cõclusio. Cognitio naturalis nec est ablata nec diminuta. Probatur dupliciter. Primo q; cõsequitur naturã simpliciter. Secundo authoritate dionysij. Secũda cognitio gratuita speculatiua est totaliter nõ ablata q; diminuta. Probatur: quia pauca et obscure eis reuelantur quantum oportet et p angelos seu effectus. Aliqs autẽ plura et clarius. Tertia cognitio affectiua est totaliter ablata. Probatur: q; charitas est ablata.

a 326

Vtrum tot peccauerunt, quot per manserunt. Articulus. 9.

AD nonũ sic procedit. Videt, q; plures peccauerunt de angelis q; permanserunt. Quia vt dicit pha: malũ est vt in pluribus: bonũ vt in paucioribus. ¶ Ps. Justitia z peccatuz eadem ratione inueniuntur in angelis z hominibus. Sed in hominibus plures inueniuntur mali q; boni: sm illud eccle. 1. Stultorum infinitus est numerus. Ergo pari ratione in angelis. ¶ Ps. Angeli distinguũtur sm personas z sm ordines. Si igit plures persone angelice remãserunt, videt etiã q; nõ de oibus ordinibus aliqui peccauerũt.

Sed cõtra est, q; vi. 4. reg. 6. Plures nobiscũ sunt q; cum illis. Quod exponit de bonis angelis q; sunt nobiscũ in auxiliũ: z de malis qui nobis aduersantur.

Rñdeo Dicendum, q; plures angeli permanserũt q; peccauerũt. Quia peccatum est contra naturalem inclinationem. Ea vero que contra naturam fiunt: vt in paucioribus accidunt. Natura enim consequitur suum effectum: vel semper vel vt in pluribus.

Ad primũ Ergo dom, q; phs loquitur quantum ad hominues in quibus malum cõtingit ex hoc q; sequitur bona sensibilia: que sunt pluribus nota: deserto bono rationis, quod paucioribus notum est. In angelis autem non est nisi natura intellectual. Unde non est similis rõ. Et p hoc pz rñsio ad 3z. ¶ Ad tertiũ dicendum, q; scõm illos q; dicunt q; diabolus maior fuit de inferiori ordine angelorũ, qui presunt terrestribus: manifestum est q; non de quolibet ordine ceciderunt, sed de infimo tantum. Secundum vero illos qui ponunt maiorem diabolũ de supremo fuisse ordine: probabile est q; de quolibet ordine aliqui ceciderunt: sicut in quẽlibet ordinẽ hoies assumunt in supplementum ruine angelice. In quo etiã magis cõprobatur libertas libert arbitrij: q; secundũ quemlibet gradũ creature in malum flecti põt. In sacra scriptura tamen noia quorundã ordinũ vt seraphin et thronorũ demonibus nõ attribuũt: q; hec noia sumunt ab ardore charitatis z ab habitatione dei, q; nõ põt eẽ cum peccato mortali. Attribuuntur autẽ eis noia cherubin potestatũ z principatuũ: quia hec nomina sumũtur a scientia z potentia: que bonis malisq; possunt esse communia[c].

¶ De pena demonum. Nõ. 64.

GOnsequenter Queritur de pena demonum. ¶ Et circa hoc queruntur quatuor. Primo de obtenebratione intellectus. Secundo de obstinatione voluntatis. Tertio de dolore ipsorum. Quarto de loco penali ipsorum.

Vtrũ intellꝰ demonis sit obtenebratus p̃ p̃uationẽ cognitiõis ois veritatis. Art. 1.

AD primum Sic procedi tur. Videt q; intellectus demonis sit obtenebratus per p̃uationem cognitionis omnis veritatis. Si enim aliquam veritatem cognoscerent, magis cognoscerent seipsos: quod est cognoscere substantias separatas. ¶ Hoc autem eorum miserie non conuenit: cum ad magnã beatitudinem pertinere videatur: intantum quod quidam vltimam beatitudinẽ hominis posuerunt in cognoscendo substantias separatas. Ergo demones priuãtur omni cognitione veritatis. ¶ Ps. Id quod est maxime manifestum in natura, videtur esse maxime manifestum in angelis sue bonis siue malis. Quod. n. nõ sit nobis maxime manifestum contingit ex debilitate intellectus nostri a fantasmatibus accipientis: sicut ex debilitate oculi noctue contingit q; nõ possit videre lumẽ solis. Sed demones non possunt cognoscere deũ qui est sm se manifestissimus: cum sit in summo veritatis: eo q; nõ habent mundum cor: quo solo vꝺ deus. Ergo nec alia cognoscere possunt. ¶ Ps. Cognitio rerũ angelis cõuenies est duplex sm Aug. s. matutina z vespertina. Sed cognitio matutina nõ competit demonibus: quia non vident res in verbo. Nec cognitio vespertina qz cognitio vespertina refert res cognitas ad laudem creatoris. Unde post vesperam, fit mane: vt dicitur ge. 1. Ergo demones nõ possunt cognitionem de rebus habere. ¶ Ps. Angeli in sua conditione cognouerũt mysterium regni dei: vt Aug. dicit quarto super gene. ad literam. Sed demones hac cognitione priuati sunt. Quia si cognouissent nequaquã dominum glorie crucifixissent: vt dicitur. 1. co. 2. Ergo pari ratione omni alia cognitione veritatis sunt priuati. ¶ Ps. Quancunq; veritatem aliquis scit aut cognoscit eã naturaliter, sicut nos cognoscimus prima principia aut accipiendo ab alio: sicut que scimus addiscendo: aut experientia longi tpis: sicut scimus inueniẽdo. Sed demones nõ possunt cognoscere veritatem per suam naturam: qz ab eis diuisi sunt boni angeli: sicut lux a tenebris: vt Aug. dicit. Omnis autem manifestatio fit per lumen: vt dicitur ephes. 5. Similiter etiã neque per reuelationem: neque addiscendo a bonis angelis: quia non est conuentio lucis ad tenebras: vt dicitur. 2. Corin. 6. Neque per experientiam longi tporis: quia experientia a sensu oritur. Ergo nulla in eis est cognitio veritatis.

Sed cõtra Est, q; dio. dicit. 4. ca. de di. nom. q; data ea deicimꝰ: sꝫ sunt integra z splẽdidissima. Inter ista ãt nãlia dona est cognitio veritatis. Ergo i eis est aliq; veritatis cognitio.

Rñdeo Dom, q; duplex ẽ cognitio veritatis. Una q; habetur per gratiã. Alia que hꝫ p naturã. Et ista que habetur per gratiam est duplex. Una q; est speculatiua tantum: sicut cum alicui aliqua secreta diuinorũ reuelantur. Alia vero que est affectiua producens amorẽ dei. ¶ Et hec proprie pertinet ad donũ sapientie[c]. Harum autem trium cognitionũ ipsam naturã angeli: q; sm suam naturam est quidam intellectus vel mens. Propter simplicitatẽ ãt sue substãtie, a natura eꝰ aliquid subtrahi nõ põt: vt sic per subtractionẽ naturalium priuiatur: sicut homo punit p subtractionem manus aut pedis: aut alicuius huiusmodi. Et tõ dicit Dio. q; dona naturalia in eis integra manent. Uñ naturalis cognitio in eis nõ est diminuta. Secunda ãt cognitio q; est per gratiã in speculatiõe cõsistens nõ est in eis totaliter ablata, sed diminuta: q; de huiusmodi secretis diuinis tm reuelatur eis quantum opz: vel mediantibus angelis: vel per aliqua temporalia diuine virtutis officia: vt dicit Aug. 9. de ci. dei. Non autem sicut ipsis sanctis angelis: quibus plura z clarius reuelãtur in ipso verbo. Alterius vero cognitione sunt totaliter priuati: sicut z a charitate.

Ad primũ Ergo dom, q; felicitas consistit in applicatione ea id quod superius est. Substantie autẽ separate sunt ordine nature supra nos. Unde aliqualis rõ felicitatis esse põt homini si cognoscat substantias separatas: licet pfecta eiꝰ felicitas sit in cognoscẽdo primã subam. s. deum. Sed substantie separate cognoscere substãtiam separatam est cõnaturale: sicut z nobis cognoscere naturas sensibiles. Uñ sicut in hoc nõ est felicitas hominis q; cognoscat naturas sensibiles: ita non est felicitas angelo in hoc q; cognoscat substantias separatas. ¶ Ad secundũ dicendum, quod illud qõ est manifestissimũ in natura est nobis occultũ propter hoc q; excedit proportionem intellectus nostri: z non solũ propter hoc q; intellectus noster accipit a fantasmatibus. Excedit autẽ diuina substãtia non solũ ꝓportionẽ intellectus humani: sed etiã intellectus angelici. Uñ nec ipse angelus sm suam naturam potest cognoscere dei subam. Põt tñ altiorẽ cognitionem de deo hꝫe p suã naturam q; homo pp perfectionẽ sui intellectus. Et talis cognitio remanet etiã in demonibus. Ex. n. non habeant puritatem que est per gratiã: habent tñ puritatẽ naturę: q; sufficit ad cognitionem dei que eis cõpetit ex natura. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q; creatura tenebra est cõparata excellentiori luminis. Et iõ cognitio creature in ꝓpria nã vespertina dr. Uespe eñ est tenebris admixtũ: hz tñ aliqd de luce. Lu autẽ totalr deficit lux ẽ nor. Sic igit z cognitio rerũ in ꝓpria nã qñ refertur ad laudẽ creatoris: vt i bonis angelis: hz aliqd de luce diuina: z põt dici vespertina. Si autẽ nõ referatur in deũ: sicut in demonib: nõ dr vespertina: sed nocturna. Uñ z in genũ. legit, q; tenebras qs de[a] luce separauit vocauit noctẽ. ¶ Ad 4[m] dom, q; mysterii regni dei: quod est ipletũ p xpm: oẽs quidẽ angeli a primo aliquo mõ cognouerũt: maxime ex q; beatificati sunt visione verbi: quam demones nunquam habuerunt. Nõ tñ oẽs angeli cognouerunt perfecte neq; equaliter[c]. Unde demones multo minus xpo existente in mũdo: perfecte mysterii incarnationis cognouerunt. Non em innotuit eis, vt aug. dicit, sicut angelis sanctis: qui verbi participata eternitate perfruuntur: sed sicut eis terrẽdis innotescẽdũ fuit per quedã tẽporalia effecta. Si ãt perfecte z per certitudinẽ cognouissent ipsum esse filiũ dei z effectũ passionis eius, nunq; dominũ glorie crucifixissent. ¶ Ad qntũ dom, q; demones tribus modis cognoscũt veritatẽ altquam. Uno modo subtilitate sue nature. Quia licet sint obstinati per priuationem luminis gr̃e sunt tñ lucidi lumine intellectualis nãe. Secundo per reuelationem a sanctis angelis: cum quibus nõ conueniunt quidẽ per conformitatem voluntatis: conueniunt ãt similitudie intellectualis nature: sm qꝺ possunt accipere qõ ab aliis manifestatur. Tertio mõ cognoscũt per experientiã longi temporis: nõ quasi a sensu accipiẽtes: sꝫ dum in rebus singularibus cõpletur simplici tudo eiꝰ speciei intelligibilis quã sibi naturaliter habẽt indita, aliqua cognoscunt presentia: que non p̃cognouerũt futura: vt sua ꝓpria de cognitione angelorum dictum est[c].

a 290

b 323

b 279

445 288 c d 330

¶ Utrum volũtas demonum sit obstinata in malo. Arti. 2.

ADsc'm Sic procedit. Videt q; voluntas demonum non sit obstinata in malo. Libertas enim arbitrij ad naturã intellectualis nãe pertinet: q; manet in demonib[us]. Sꝫ libertas arbitrij p se z primus ordinat ad bonũ qꝫ ad malum. Ergo voluntas demonis nõ est ita obstinata in malo quin possit redire ad bonũ. ¶ Ps. Maior est misericordia dei: q; est infinita: qꝫ demonis malitia q; est finita. A malitia ãt culpe ad bonitatẽ iustitie nullꝰ reddit nisi p dei misericordiã. Ergo etiã demones a statu malitie p̃t redire ad statum iustitie. ¶ Ps. Si demones p̃nt voluntatẽ obstinatã in malo: maxime habent ẽt eã obstinatã in pctõ quo peccauerũt. Sed illud pctm in eis nunc non manet. s. superbia: quia nec motuum manet scz eius excellentia. Ergo demõ nõ est obstinatꝰ in malitia. ¶ Ps. Dicit q; hõ p aliũ reparari potuit: q; p aliuz cecidit. Sed demones inferiores per primũ ceciderũt: vt supra dictum est[c]. Ergo eoꝝ causus p aliũ reparari potuit. Ergo nõ sunt in malitia obstinati. ¶ Ps. Quicũq; est in malitia obstinatꝰ: nũq; bonũ opus opat. Sꝫ demon aliq; bona opa facit. Cõstat em̃ veritatẽ dicẽs xpo. Scio q; tu es sctus dei. Mat. pri. mo. Demones etiã credũt z cõtremiscũt: vt ibi. iac. 3. Dio. etiã dicit. 4. c. de di. no. q; bonũ z optimũ cõcupiscũt esse vtuere z intelligere. Ergo non sunt obstinati in malitia.

Sed cõtra Est, q; dicitur in psal. Superbia eoꝝ q; te oderũt ascẽdit semp. Qõ de demonib[us] exponit. Ergo semp obstinati in malitia pseuerant.

Rñdeo Dicendũ, q; origenis positio fuit: q; oĩs volũtas creature propter libertatem arbitrij potest flecti z in bonum z in malum: excepta anima christi, propter vnionẽ verbi. Sed hec positio tollit veritatem beatitudinis a sanctis angelis: z hominibus. Primum ducitur sic. Intellectus ante peccatum immobiliter z recte apprehendit quia pena non precessit culpam: z sicut est ita mouet: quia naturaliter mouetur ergo voluntas a recto z immobili immobiliter mota: ad rectum immobiliter tendit: ergo nunquam potuit peccare. Secundum vero sic: quia pares sunt. ¶ Contra secundam autem probationem z consequentiam simul arguit: quia stat immobilitas intellectus cum mobilitate voluntatis: vt patet in homine certo de aliqua conclusione per discursum. Ex hoc enim sequitur primo: quod consequentia non valeat: quia sic etiam voluntas hominis respectu certorum esset immutabilis. Et sequitur secundo quod differentia assignata inter voluntatem angeli z hominis non valeat: quia immutabilitas intellectus quamuis in angelo sine discursu: in homine etiam cum discursu inueniatur: tamen in homine voluntas est mobilis: ergo z in angelis. Contra ipsam vero ꝑam obsicit idem scotus ibidem: q; effectus cõmunis in homine z angelo: oportet assignare causam vtrique cõmunem: sed obstinatio est communis effectus: z vnius rationis in vtroq; vt augusti. inquit de fide ad petrum. cap. 5. Immobilitas autem apprehensionis: non est cõis angelo z homini. ergo. Probatur minor: quia quẽ in hac vita nunq; immobiliter hominem in malo: aut anima separata obstinata redditur absq; ꝓuia apprehensione immobili: aut ꝓuia in statu separato. Non secundum: quia anima separata non demeretur: ergo primum quod est intentum. Et confirmatur: quia locari anima fuit separata. Et tamen nec immobilitatus est in bono nec in malo. ¶ Contra conclusionem obsicit Scotus vbi supra intendens probare: quod voluntas angeli non sit inflexibilis post electionem quadrupliciter. Primo auctoritate Augustini. de fi. ad pe. cap. 5. volentis: quod si homo ex se posset redire ad iustitiam multo magis angelus: ergo inquit Scotus, natura angeli non magis repugnat recursioni ex se ad bonum quam natura hominis: sed si esset inflexibilis post electionem magis: repugnaret vt patet. igitur. Secundo ratione tali causa totalis non aliter causam nisi sm q; ipsa causa aliter se habet: z hoc deductis impedimentis

319 2. d. 7. q. 2. art. 1. emal. q. 16. arti. 4.

¶ Super articulum secundum.

TItulus clarus est.

1. In corpore duo. Primo tractat opinionem Origenis. Secundo determinat veritatem. ¶ Quo ad primũ duo. Primo opinionẽ in duobus punctis, z causa eorum. s. q; oẽs mobiles preter christum: causa primi liberias: causa secundi vnio verbi. Secundo dicit: hanc tanquam erroneaz vitandã: rationez authoritate.

Ratio est: qz ruit ratio beatitudinis sanctoꝝ. Authoritas Christi.

¶ Quo ad sm tria dicit. Primo conclusionem rñsuam. s. demones sunt obstinati in malo: z sancti confirmati in bono. Secundo vnde huius causa sumenda sit ostendit scilicet non ex gratuite tm̃ culpe: qz oẽs ẽpe remissibiles sunt: sed ex condꝫione status scz q; extra viam sunt: quia hoc est angelis casus quod hominibus mors. Tertio cãm ipsam assignat. Ubi aduerte primo: qõ gratuitatem culpe non dixit. S. Th. non esse cãm: sꝫ nõ tm̃ esse cãm: qz in rei veritate gratuitas culpe tanta quanta est pcti mortalis qdã causa dementiua z ex ghe: qz moralis: z ex specie: quia superbie: z ex causa qz ex malitia: z ex conditione peccantis: quia tã spũalis rc. est obstinationi: eo q; iuuũ est vt qui non venialiter: sed vsqz adeo delinqt vt impotentem se faciat ad benefaciendũ hac pena mulctetur vt bene velle non possit.

a 290

b 323

b 279

¶ Ex hoc ẽm excluditur poꝰ ad oppm: z non ex eo q; per simplicẽ apprehensionem cognoscat vt experimur in prima operatione intellectꝰ. Quinto: q; si angelus apprehẽdit mobiliter: quũ in primo instãti oẽs ap̃hẽderit deũ vt obmouebicaꝝ. ficium: amabilem super oia rc. ergo semp hãc cognitionem practicam seruãt: z sic in secundo instanti non peccauerunt. ¶ Circa ꝑam occurrit dubium: quo ad veranꝝ eius probationem: et simplr. Et quidẽ ꝑ primam probationẽ arguit scotus. in. 2. dist. 7. puma aut intendit de motore sufficiente aut insufficiente. Si de sufficiente manifeste falsum est: q; oportet mobile preceptionaꝝ tali motori: quãuis verum sit voluntatem moueri sic ab intellectu. Si de sufficiente: quamuis verũ sit mobile oportere proportionari motori. Falsum quidem: vt in. 23. dist. huius declarabitur. Repugnans vero: q; duo ex hoc sequuntur. Primo q; angelus non peruerit peccare. Secundo: q; non solũ post primam electionem sed in prima vel ante primam electionem sit voluntas immobilis. Primum deducitur sic. Intellectus ante peccatum immobiliter z recte apprehendit z mouit voluntatem quia pena non precessit culpam: z sicut est ita mouet: quia naturaliter mouetur ergo voluntas a recto z immobili immobiliter mota: ad rectum immobiliter tendit: ergo nunquam potuit peccare. Secundum vero sic: quia par ratio est de prima apprehensione z consequentibus: omnes enim immobiles sunt. ¶ Contra secundam autem probationem z consequentiam simul arguit: quia stat immobilitas intellectus cum mobilitate voluntatis: vt patet in homine certo de aliqua conclusione per discursum. Ex hoc enim sequitur primo: quod consequentia non valeat: quia sic etiam voluntas hominis respectu certorum esset immutabilis. Et sequitur secundo quod differentia assignata inter voluntatem angeli z hominis non valeat: quia immutabilitas intellectus quamuis in angelo sine discursu: in homine etiam cum discursu inueniatur: tamen in homine voluntas est mobilis: ergo z in angelis. Contra ipsam vero ꝑam obsicit idem scotus ibidem: q; effectus cõmunis in homine z angelo: oportet assignare causam vtrique cõmunem: sed obstinatio est communis effectus: z vnius rationis in vtroq; vt augusti. inquit de fide ad petrum. cap. 5. Immobilitas autem apprehensionis: non est cõis angelo z homini. ergo. Probatur minor: quia quẽ in hac vita nunq; immobiliter hominem in malo: aut anima separata obstinata redditur absq; ꝓuia apprehensione immobili: aut ꝓuia in statu separato. Non secundum: quia anima separata non demeretur: ergo primum quod est intentum. Et confirmatur: quia locari anima fuit separata. Et tamen nec immobilitatus est in bono nec in malo. ¶ Contra conclusionem obsicit Scotus vbi supra intendens probare: quod voluntas angeli non sit inflexibilis post electionem quadrupliciter. Primo auctoritate Augustini. de fi. ad pe. cap. 5. volentis: quod si homo ex se posset redire ad iustitiam multo magis angelus: ergo inquit Scotus, natura angeli non magis repugnat recursioni ex se ad bonum quam natura hominis: sed si esset inflexibilis post electionem magis: repugnaret vt patet. igitur. Secundo ratione tali causa totalis non aliter causam nisi sm q; ipsa causa aliter se habet: z hoc deductis impedimentis

2. d. 7. q. 1. art. 2. Et hi. q. 24. ar. 1. z art. 2. cor. Et mal. q. 16. a. 5 232

317

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis q̄ volūtas nō alr causat actus post primā electionē: n si ipa fm q causa alr se habeat. Sed ex hoc q̄ elicuit primā electionē: nō alr se hz fm q causa ergo eadē libertatis authoritate causare pōt actus ꝓtes sicut pm: processus clarus est tot. Erilla ꝓpō. f. q post primā electionē nō alr se hz fm q causa pbat: qr ipsa est causa vt puto: tuo actu: z non vt stat sub actu. Puto autē vt puto: nō variat ex posteriori. Et cōfirmat: qr nulla cā secunda pōt esse causa principali cāe agendi

opposito modo illi qui nūcuit principali cause ex sua cālitate: alio quin nō esset principalis causa: fz voluntas ex se agit libere: ergo per nullum habitum aut actū superadditū agit necessario. Tertio, quia demon pluribus peccatis nō simul peccauit: ergo nō quecunque adhesio fecit ipsum obstinatū z positum in termino. Quarto qr apud te omnes angeli in primo instanti mortem erunt z adherunt bono: ergo inflexibiliter: z sic impeccabiles: quod est falsum. ¶ Contra eandē arguunt duranḋus et gregorius: qr ex hoc sequitur q angeli boni sint nāliter confirmati in bono: nec male velle possint: quod est contra Damas. lib. 2. cap. 3. Nunc immobiles sunt ad malum.

non natura fz gratia. ¶ Ad dubiū cōtra ais rñdetur: positio. S. T. fundatur super duabus propositionibus. Prima est quod naturalis cognitio angeli est immobilis. Secūda est q supernaturalis cognitio est q modū naturalis: z ꝑ hoc immobilis. Prima ꝓpositio nō fundatur sup alio fundamēto q̄ eo quod posuit. S. T. in 1a. 1. negatione discursus. Sed intelligendū est: non solum de discursu in actu sed in potentia. Ita q nō ex hoc q aliqua cognitio habetur absq discursu: cōcludit immobilis: sed ex hoc q naturalis quū sit, nec terminat nec terminare potest discursum. Ex hoc enim manifeste excluditur etiā mobilitas per vicissitudinem: q̄ quū vnicuiq nature intellectuali naturaliter indita esse oporteat aliquā cognitionē immobilem: vt ptz ex hoc: quia hoc prestitū est anime nostre: que infima oīm: si aliquorum cognitio cognita est: z reliquorū acquirenda relinquitur: opus est discursu: quo ex notis principijs ad ignota se perducendo perficiat: vt ptz in nobis. Non ēn potest dici: q superiores habeāt notitiā cōgenitā aliquorū: z quod ptinata sint habitudine principijs respectu ignotorum: quū habere hanc rationē principij sit nobilitatis presuppositā ignorantia aliorum. Si vero omnium notitia cōgenita est neq discursus neq vicissitudo habitualis cōcum habere potest. Sed omnū notitia ad illā comparatur naturā: quēadmodū notitia principioꝝ ad nos: ac per hoc immobilis est omnino. Et sic radix immutabilis cognitionis est absolute non discurrere: tam actu: quam potentia: quod enim est sic intellectuū omnium notitiam habitualē habet congenitam actu: ac per hoc ad oppositum nullam habet potentiam: z consequenter immutabilis est cognitionis. Secunda vero propositio fundatur super hoc: q vñusquodq recipitur in aliquo per modū recipientis: et gratia perficit naturam modo conformi illi nature. Et experimur q eo mō: quamuis non ea evidentia: cognoscimus z iudicamus de supernaturalibus quo de naturalibus. Ex his aūt patet rñsio ad oēs obiectiones in oppositū pretergō ad vltimam. Nulla enim equivocatio cōmissa est: sed de omni cognitione siue naturali siue supernaturali verificatur immobilitas: quamuis de naturali primo z de supernaturali consequenter: propter illam z non ex se. Negatio quoq; discursus: non actualitatis tantū: z respectu vnꝰ singularis cognitionis: sed tā actu q̄ potentia: z totius nature cognoscentis posita est causa immutabilitatis: qm ex tali negatione oritur negatio vie ad oppositā scilicet ex principijs ad conclusiones: z vbi hec negatio totaliter inuenit: habet secū annexā negationē vicissitudinis habitualis: vt ptz: ac ꝑ hoc nulla via restat ad oppositā. Tacta est ergo z inclusa cōtra cognitionis, tanq radix immutabilitatis potendo negationem totalem discursus proprie dicti in tota vna natura: quia vt iam dictum est hoc manifeste infert actualiter inesse habitualem notitiam omnium tanq principiorum. Ad vltimam autem obiectionem dicendum est, q̄ quū dicitur omnē apprehensionē angeli esse immobilem: intelligitur de apprehensione completa z iudiciaria: ita q̄ quum semel iudicauerint aliquid immobiliter illud met semper iudicant: z ex hoc excluditur tam instantia de fluctuatione demonis de morte christi. Et de pugna angelorum bonorum apud danielem: z aliorum eiusmodi: quia fez in multo horum fuit totale iudiciū. Sed velut dubia z suspensa tentatio, fīs instantia de iudicio angelorum in primo instanti. Quoniam tale iudicium cōpletū nō fuit: nō ꝑpter dubitationē aut inscientiā annexam: sed ꝑpter defectū libertatis. Judiciū nāq de fine supernaturali amādo in viatore puro ex sui nā exigit q̄ sit liberū ad bonū z malum. Alioquin cōpletum non est: in primo aūt instanti iudiciū illud liberū non fuit ad bonum z malum. Sed determinatum necessario erat ad bonum: quemadmodum ipsum liberum arbitrium: vt dictum est. Et ideo non ex plena libertate iudicauerunt illud bonum esse amandum super omnia: z ideo non immobiliter: sed in secundo instanti iudicium illud fuit plene in eorum libertate: nulla euidentia conuincente intellectum ad alterum partem: quomam de super naturalibus iudicium erat: z iam erant ad bonum z malum liberi. z ideo illud fuit immobile quod iudicatum est tunc.

¶ Ad obones scoti ꝫ primā ꝓbonē ꝑtne dicitur: q sermo est de motore sufficiente in suo ordine. obiue enīz z in genere cause finalis, intellꝰ est sufficiens motor voluntatis. Nec hoc est falsum: vt infertur quum de intellectu z voluntate ꝓtetur manifestabitur. Nec repugnat dictis. Neutrum enim eorū que inducunt sequitur: qm intellꝰ z ſe non male: deficienter in monit voluntatem angeli ad primam electionem: vt ex suptadictis ꝑz. Et ideo desistit voluntatē immobiliter ad actum malum. Sedm vero inconue. 1ª ꝑ. q. 64. a. 2. ad 5um. 1ª 2ae. q. 109. a. 8. ad 1um. 1ª 2ae. q. 113. a. 6. ad 2um. 4. dist. 49. q. 2. a. 3. q. 1. ad 3um. 2. dist. 6. q. 1. a. 2. ad 3um. 2. dist. 7. q. 1. a. 2. ad 3um. 2. dist. 7. q. 2. a. 2. ad 3um. 2. dist. 8. q. 1. a. 5. ad 3um. 2. dist. 8. q. 2. a. 2. ad 3um. 2. dist. 9. q. 1. a. 2. ad 3um. 2. dist. 9. q. 2. a. 2. ad 3um. 2. dist. 10. q. 1. a. 2. ad 3um. 2. dist. 10. q. 2. a. 2. ad 3um. 2. dist. 11. q. 1. a. 2. ad 3um. 2. dist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

delectatio quam tristitia semp est passio,sed q̃dq̃ est passio cũ alteratione organi. Et tũc est passio appetit⁹ sensitiui. Q̃dq̃ vo est passio voluntatis: z tũc est ab obiecto ꝓxi in ipsa volũtate. S. Tho. aũt vt hic z clarius in pri-
352 ma. 2.q. 22. z 35 ꝓpãt in 4.d.45. art.3. z singulis ad 3m. p.1.ar.3. Nescit hmõi passiões cor.4 ad in volũtate: sed actus 4m. simplices voluntatis ponit cũ similitudine 2.d.47. effectus. Nec obstat si q.1.ar.3. dicatur q̃ delectatio qõ.4.ad nõ est in potestate vo- 2m. lũtatis: z q̃ conscgnit organoꝝ ꝓfectũ. Cum his enim oibus stat similitudo q̃ sit simplex actꝰ volũtatis: cũ non quõlibet dispestra voluntas põt libere nõ operari sed stante vna necesse est tũc sequi: aliã ꝛc. Fundamentũ aũt authoris hic tactum, sed ibi declaratũ est, q̃ passio a pati sumitur. Ũñ quot modis ꝺr pati tot dicit passio: z vbi ostẽdit: fm solam receptionẽ non ꝺr passio deloris vl̃ gaudij: sed fm q̃ patiens trahit ad agẽs: qõ in omni actu voluntatis sit: facti sunt cũ sicut ea que dilexerunt vñ oẽs actus voluntatis hoc mõ passiones vocantur, sed propria locutio nõ est vt ꝓ Augu. 9. de ciui. dei ibidẽ allegatum patet.

¶ Quo ad 2m concło est: Dolor necessario est in demonibus ꝓbatur sic: demones malia esse volũt q̃ nõ sunt z nõ esse q̃ sunt. ergo dolent. ꝓa ꝓbatur ex diffinitione doloris sic sumpti. Ãñs vero ꝓbat quadruplr. ꝓmo: q̃ inuidi sunt. secõ q̃ penis addicti. de rõne enim pene est inuolũtarij. tertio q̃ bitudine priuant. quarto q̃ iniqua eorũ voluntas cohibetur a malis.

¶ Super art. 4.

Iulius clarus est.

¶ In corpore duo. Primo respondet questio vna conclusione. Secundo respondet tacte obiectioni.

¶ Quo ad ꝓm concło est ista. Angelis malis duplex locus penalis conuenit. infernus scilꝫ. Et aer caliginosus vsq; ad diẽ iudicij. Prima ꝓa relinquit ꝓ se nota. secũa ꝓbat sic. rõ diuine ꝓuidentie hz q̃ inferiorũ bona. ꝓ superiora procuret. q̃ conueniens est q̃ homi bonũ inducete ꝓ demones procuret. q̃ conuenies est eos iuxta nos in aere illo

ꝓhibet vnũ simul dolere de vno z gaudere de alio: z maxime ꝑ q̃ dolor z gaudiũ important simplices volũtatis actus. Q̃ non solũ in diuersis, sed etiã vna z eadem re pot esse aliq̃d q̃ volumus, z aliq̃d q̃ nolumꝰ.

¶ Ad 1m dõm, q̃ sicut in demonibus est dolor de ꝑtis: ita z timor de futuro. Q̃ aũt ꝺr, factꝰ est vt nullũ timeret: intelligitur de timore dei cohibẽte a peccato. Illibi nãq; scriptũ est q̃ demones credũt z contremiscũt.

¶ Ad tertiũ dz, q̃ dolere de malo culpe ꝓpter se, attestat volũtatis bonitati, cui malũ culpe opponitur. Dolere aũt de malo pene, vel de malo culpe ꝓpter penã: attestat bonitati nature: cui malum pene opponitur. Ũñ Aug. dicit. xix. de ciui. dei, q̃ dolor amissi boni in supplicio testis est nature bone. Demon ergo cum peruerse sit voluntatis z obstinate: de malo culpe non dolet.

¶ Utrum aer iste sit locus penalis demonum. Articu. 4.

Ad quartũ Sic procedi tur. Uidet q̃ aer iste non sit locus penalis demonũ. Demon est⁹ nã spiritualis. Nã aũt spũalis nõ affictꝰ loco. Ergo nullꝰ locus est demonib⁹ penalis. ¶ Ꝑtẽ hois nõ est grauius q̃ ꝑtẽ demonis. Sz loc⁹ penalis hois est infernꝰ. Ergo multo magis demonis. Ergo non aer caliginosus. ¶ Demones puniũtur pena ignis. Sed in aere caliginoso non est ignis. q̃ aer caliginosus nõ est locꝰ pene demonũ.

Sz Contra est, q̃ aug. dicit. 4. sup gen. ad lit. q̃ aer caliginosus ẽ quasi carcer demonibus vsq; ad tempus iudicij.

Rñdeo Dõm, q̃ angeli fm suã nãm medij sunt inter deũ z hoies. Ilz aũt hoc diuine ꝓuidẽtie rõ q̃ inferiorũ bonũ, per superiora ꝓcuret. Bonũ aũt hois z ꝓcuratur ꝑ diuinã ꝓuidentiã. Unoꝺ directe: dũ scz inducit ad bonũ z retrahit a malo. Et hoc decenter fit per angelos bonos. Alioꝺ indirecte: dũ. s. alios exercet ẽ impugnatiõe ꝓ impugnationẽ ꝓij. Et hãc ꝓcurationẽ boni hñãt cõuenies fuit ꝓ malos angelos fieri: ne totaliter post peccatũ ab vtilitate nãlis ordis exciderent. Sic ẽ demonibus duplex locus penalis debetur. Unus qdẽ rõne sue culpe. Et hic est infernꝰ. Alius aũt rõne exercitationis humane. Et sic debetur eis caliginosus aer. Procuratio aũt salutis humane ꝓtenditur vsq; ad diẽ iudicij. Ũñ z vsq; tũc durat ministerũ angelorũ: z exercitatio demonũ. Ũñ z vsq; tũc z boni angeli ad nos huc mittuntur: z demones in hoc aere caliginoso sunt ad nostrũ exercitiũ. Licet eorũ aliqui etiã nunc in inferno sint ad tormentandũ eos q̃s ad malũ induxerũt: sicut z aliqui boni angeli sunt cũ aiabus sanctis in celo. Sed post diẽ iudicij oẽs mali tã hoies quã angeli in inferno erũt boni vero i celo.

Ad primum Ergo dõm, q̃ locus nõ est penalis angelo, aut aie, ꝙsi afficiẽs alterãdo nãz: sz quasi afficiẽs voluntatẽ cõtrariãdo: dũ angel⁹ vel aia apprehẽdit se esse in loco nõ cõuenienti sue volũtati.

¶ Ad 2m dõm: q̃ aia fm ordinẽ nãe nõ ꝑfert alteri aie: sicut demões ordinẽ nãe nõ ꝑferũt hoib⁹. Ũñ nõ ẽ similis ratio.

¶ Ad 3m dõm, q̃ aliqui dixerũt vsq; ad diẽ iudicij differri penã sensibilẽ, tã demonum q̃ animarũ, z similiter beatitudinẽ sanctoꝝ differri vsq; ad diẽ iudicij. Quod est erroneum z repugnãs apostoli sentẽtie: q̃ dicit 2. cor. v. Si terrestris domꝰ nostra huius habitationis dissoluatur domum habemus in celo. Illi vero licet hoc non concedant de animabus: concedunt tamẽ de demonibus. Sed melius est dõm, q̃ idem iudiciũ sit de malis animabus z malis angelis: sicut idẽ iudiciũ est de bonis animabus z bonis angelis. Unde dõm est, q̃ sicut locus celestis pertinet ad gloriam angelorum: tũ gloria eorum non minuitur cum ad nos veniunt: q̃ considerant illum locũ esse suum: eo modo quo dicimus honorem episcopi non minui dum actu non sedet in cathedra. Sic z dõm est, quod demones lz non actu alligẽtur gehẽali igni duz sunt in aere isto caliginoso: tamen ex hoc ipso q̃ sciunt illã alligationẽ sibi deberi eoꝝ pena non diminuitur. Unde ꝺr in quadã glo. Iacobi. iij. ꝙportant secum ignem gehẽne quocũq; vadant. Nec est contra hoc q̃ rogauerunt dñm vt non mitteret eos in abyssum: vt ꝺr Luc. viij. quia hoc petierunt reputantes sibi penam, si excluderentur a loco in quo possunt hominibus nocere: vnde Nba. viij. dicitur quod deprecabantur eum ne expelleret eos extra regionem.

¶ De opere creationis creature corporalis. Questio 65.

Post Considerationem spiritualis creature considerandum est de creatura corporali. In cuius ꝓductione tria opera scriptura commemorat. s. ꝙp⁹ creationis, cum dicitur, in ꝓncipio creauit deus celum z terrã z c. Opus distinctionis cum dr, Diuisit lucẽ a tenebris: z aquas que sunt sub firmamento. Et opus ornatus: cum dicitur, fiant luminaria in firmamento z c. Primo ergo considerandũ est de opere creationis. Secundo de opere distinctionis. Tertio de opere ornatus.

¶ Circa ꝓmum quẽruntur quatuor. Primo vtrũ creatura corporalis sit a deo. Scõo, vtrũ sit facta ꝓpter bonitatẽ dei. Tertio, vtrum sit facta a deo mediantibus angelis. Quarto, vtrũ forme corporum sint ab angelis an immediate a deo.

¶ Utrũ creatura corporalis sit a deo. Ar. 1.

Ad primũ Sic proceditur. Uidet, q̃ creatura corporalis non sit a deo. Dicitur enim Ecclesiastici. iij. Didici quod omnia que fecit deus perseuerent in eternũ. Sed corpora visibilia non perseuerant in eternum. Dicitur enim. ꝯ. corin. iiij. Que videntur, temporalia sunt: que autem nõ videntur, eterna. Ergo deus non fecit corpora visibilia. ¶ Ꝑ. Beñ. 1. dr, Uidit deus cuncta que fecerat: z erãt valde bona. Sed creature corporales sunt male. Experimur enim eas in multis noxias: vt patet in multis serpentibus in estu solis, z huiusmodi. Ideo autem aliquid dicitur malum quia nocet. Creature igitur corporales non sunt a deo.

¶ Preterea. Id quod est a deo non retrahit a deo: sed ducit in ipsum. Sed creature corporales retrahunt a deo. Unde apostolus dicit. ꝯ. corin. iij. Non contemplantibus nobis que videntur. Ergo creature corporales non sunt a deo.

Sed contra Est, quod dicitur in psal. Qui fecit celũ z terram mare z omnia que in eis sunt.

Respondeo Dõm, q̃ quorundã hereticorũ positio ẽ q̃ visibilia ista nõ sunt creata a bono deo: sz a malo principio. Et ad argumẽtum sui erroris confirmandũ inducebant illud Ecclesiastici. i. Omnia que locuta sunt ad eum in ꝓpheta, z declarat, z ꝓbatur. Declaratur quidẽ: distinguẽdo duplr ꝓcurari bonũ hois scz directe z indirecte ꝓ exercitiũ. Probat hoc: q̃ demones sunt medij inter deũ z homines: z non totaliter exclusi ab vtilitate naturalis ordinis. Nec habiles sunt vt directe promoueant nos ad bonum. restat ergo vt indirecte impugnando. s. exercẽdo exercitiũ nostrum ꝓfectũ. Quo ad 2dam aũt ꝓbat: q̃ pugna z exercitiũ nostrum ꝓfectũ declarat ex opposito: q̃ angeli boni etiã ꝓfectum ad illos tꝑs huc mittit directe. ¶ Quo ad 3am dicit. q̃ aliqui angeli mali mittant etiã nunc in infernũ: sicut etiam boni multi non sunt hic. sed ex animabus sanctis. Post iudicium vero oẽs in infernum: z omnes illi z celo.

¶ Super. q. 65. Ar. 1.

Iulius clarus, ly a deo teneatur effective.

¶ In corpore tria facit. Primo refert opinionem quãdam. Secundo determinat veritatẽ. Tertio satisfacit motiuo aduersarioꝝ.

¶ Quo ad primum duo. Primum est opinio manicheoꝝ visibilia esse a deo malo. Secundum authoritas scripture ad idem cor. 4.

¶ Quo ad scõm cõcłsio rõnis ad questionem est. Corpalia imo oia sunt a deo. Probatur sic. q̃cũq; in diuersis inuenitur aliquid vnũ opz q̃ illa diuersa habeãt aliquid vnũ ad q̃ illa diuersa conueniãt. Sed deus est vna res incipiant. Sed in omnib⁹ rã corporalibus ẽ inuenit esse. ergo ab aliqua vna essendi cã inuenitur: ille est deus. ergo. maior declarat. Et. exemplo seu inductione. Et rem ꝛc. Et. ꝙbatur ratione: q̃ diuersa vnita: seu communicãtia in aliquo q̃ idem est: aut ex se aut ab alio vniuntur. Et q̃ non ex se: q̃ diuersa vt sic non vniuntur: ergo ab aliqua causa vnionis.

¶ Aduerte hic q̃ Th. beatitudi maiorem absolute assimplr: sciens tñ sub distinctione debere intelligi q̃ cũq; in diuersis inuenit aliquid vnum specie ẽ sine analogia, oportet ves

rotis assumunt: q̃ ꝙs dicit. 2. cor. 4. Deus huius seculi excecauit mentes infidelium. Hec autem positio est omnino impossibilis. Si enim diuersa in aliquo vniantur, necesse est hutus vnionis causam esse aliquam. Non enim diuersa secũdum se vniuntur. Et inde est quod quandocũq; in diuersis inuenitur aliquid vnum oportet q̃ illud vnum ab aliqua vna causa recipiãt sicut diuersa corpora calida habent calorẽ ab igne. Hoc autem quod est esse cõiter inuenitur in oibus rebus quã tũcũq; diuersis. Necesse est ergo esse vnum essendi principiũ: a quo esse habeant quecunq; sunt quocunq; modo, siue sint in uisibilia z spiritualia: siue sint visibilia z corporalia. Dicitur autem diabolus esse deus huius seculi: nõ creatione, sed quia seculariter viuentes ei seruiunt, eo modo loquendi quo apostolus loquitur ad phil. 3. Quorum deus venter est.

Ad primũ Ergo dõm q̃ oẽs creature dei, fm aliquid in eternũ ꝓseuerãt ad minus fm materiã: q̃ creature nũq̃ã in nihilũ redigentur: etiã si sint corruptibles. Sed quãto creature magis appropinquãt ad deũ, qui est immobilis, tãto magis sunt immobiles. Nam creature corruptibles in perpetuũ manent fm materiã: sed mutantur fm formã subalem. Creature vero incorruptibiles permanẽt qui dẽ fm subam, sed sunt mutabiles fm alia, puta fm locum, vt corpora celestia. vel fm affectiões, vt creature spũales. Quod aũt ꝙs dicit que videnꝫ tẽporalia sunt. Etsi verũ sit etiã ꝙtũ ad ipsas res in se cõsideratas, scõm q̃ ois creatura visibilis subiacet tẽpori, vel fm suũ esse, vel fm suum motũ. tñ ꝙs intendit loqui de visibilibus fm qõ sunt hois premia. Nã premia hois q̃ sunt in istis rebus visibilibus: ꝛpaliter transeunt. Que aũt sunt in rebus inuisibilibus, ꝑmanent in eternũ. Ũñ z supra premiserat, Eternũ glorie pondus operatur in nobis.

¶ Ad fm dõm, q̃ creatura corporalis, fm suã nãm est bona: sed nõ est bonũ vle: sed est qdã bonũ ꝑticulare z ꝓtractũ fm quã ꝑticularitatẽ z cõtractionẽ seqtur in ea cõtrarietas, ꝑ quã vnũ cõtrariat alteri, licet vtrũq; in se sit bonũ. Quidã autem estimãtes res nõ ex ea⁹ nã, sed ex suo ꝓꝑio cõmodo: que cunq; sibi nociua sunt simpliciter mala arbitrãtur, nõ cõsiderantes q̃ id quod est vni nociuũ quantũ ad aliquid, vel alteri vel eidem quantũ ad aliquid est proficuum. Quod nequaquã esset si secundũ se corpora essent mala z noxia.

¶ Ad tertium dicendũ, quod creature: quantũ est de se, nõ retrahũt a deo, sz in ipsum ducunt quia inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur, vt dicitur Ro. 1. Sed quod auertant a deo hoc est ex culpa eorũ qui insipiẽter eis vtuntur. Unde dicitur sap. 14. q̃ creature facte sunt in muscipulam pedibus insipientiũ. Et hoc ipsum quod sic a deo abducunt attestatur q̃ sunt a deo. Non enim abducunt insipientes a deo, nisi allicien do secundũ aliquid boni in eis existens, quod habent a deo.

¶ Utrum creatura corporalis sit facta ꝓp dei bonitatẽ. Ar. 2.

Ad secũm Sic procedit. Uidetur, q̃ creatura corporalis non sit facta ꝓp dei bonitatẽ. Dicitur enim sap. 1. Creauit deus vt essent oia. Ergo oia sunt creata ꝓpter ꝓprium esse: z nõ ꝓpter dei bonitatẽ. ¶ Ꝑ. Bonũ hz rõnem finis. Ergo id quod est magis bonũ in rebus est finis minus boni. Creatura autem spũalis comparatur ad corporalem sicut magis bonũ ad minus bonum. Ergo creatura corporalis est ꝓpter spirituale, z nõ ꝓpter dei bonitatem.

¶ Ꝑ. Justitia non dat inequalia nisi inequalibus. Sed deus est iustus. Ergo ante omnem inequalitatem a deo creatam est inequalitas a deo non creata. Sed inequalitas a deo nõ creata nõ potest esse nisi que est ex libero arbitrio. Ergo omnis inequalitas sequit ex diuersis motibus libert arbitrij. Creature autem corporales sunt inequales spiritualib⁹. ergo creature corpales sunt facte ꝓpter aliquos motꝰ liberi arbitrij, z nõ ꝓpter dei bonitatẽ.

Sed contra Est. quod dicitur ꝓuerbiorum xvi. Uniuersa ꝓpter semetipsum operatus est dominus.

Rñdeo Dicendũ q̃ ꝛigẽ. posuit: q̃ creatura corporalis nõ est facta ex prima dei intẽtione, sed ad penã creature spiritualis peccantis. Posuit ẽñ q̃ deus a ꝓncipio creaturas spirituales solas fecit, z oẽs equales. Quarũ cum essent liberi arbitrij: quedam conuerse sunt in deũ, z fm quãtatẽ conuersionis sortite sunt maiorẽ vel minorem gradum in sua simplicitate remanẽtes. Quedã vero auerse a deo, alligate sunt corpibus diuersis fm modũ auersiõis a deo. Que qui dem positio erronea est. Primo quidẽ: q̃ contrariat scripture que narrata, ꝓductiõe cuiuslibet specie creature corporalis subiungit. Uidit deus quia hoc esset bonũ quasi diceret: q̃ vnũ quodq; ideo factum est: q̃ bonum est ipsum esse. Secundum autem opinionem Origẽ, creatura corporalis facta est: non q̃ bonum est eam esse: sed vt malũ alterius puniretur.

¶ Secundo q̃ sequeretur q̃ mundi corporalis dispositio que nunc est esset a casu. Si enim ideo corpus solis tale factum est vt congruet alicui peccato spiritualis creature puniendo: si plures creature spirituales similiter peccassent: sicut illa ꝓpter cuius peccatum puniendum ponit solem creatum, sequeretur quod essent plures soles in mundo. Et idem esset de alijs. Hec autez sunt omnino inconueniẽtia. Unde hec positione remota tanquam erronea: considerandum est quod ex omnibus creaturis constituitur totum vniuersum, sicut totũ ex partibus. Si autem alicuius totius z partium eius velimus finez assignare: inueniemus primo quidem quod singule partes sunt ꝓpter suos actus sicut oculus ad videndum. Secundo vero quod pars ignobilior est ꝓpter nobiliorem: sicut sensus ꝓpter intellectum: z pulmo ꝓpter cor. Tertio vero omnes partes sunt ꝓpter perfectionem totius: sicut z materia ꝓpter formã. Partes enim sunt quasi materia totius. Ulterius autem totus homo est ꝓpter aliquem finem extrinsecum: puta vt fruatur deo. Sic igitur z in partib⁹ vniuersi vnaquecz creatura est ꝓpter suum ꝓprium actum z perfectionem. Secundo autem creature ignobiliores sunt ꝓpter nobiliores: sicut creature que sunt infra hominem sunt ꝓpter hominem. Ulterius autem singule creature sunt ꝓpter perfectionem totius vniuersi. Alterius autem totum vniuersum cuz singulis suis partibus ordinatur in deum sicut in finem: inquantum in eis per quandam imitationem diuina bonitas repꝛsentatur ad gloriam dei. Quamuis creature rationales speciali quodam modo supra hoc habeant finem deum: quem attingere possunt sua operatione cognoscendo z amando. Et sic patet quod diuina bonitas est finis omnium corporalium.

Ad primũ Ergo dicendum, quod in hoc ipso quod creatura aliqua habet esse, repꝛsentat diuinum esse, z bonitatem eius. Et ideo per hoc quod deus creauit: omnia vt essent: non excluditur quin creauit omnia ꝓpter suam bonitatem.

¶ Ad secundum dicendum: quod finis proximus non excludit finem vltimum. Unde per hoc quod creatura corporalis facta est quodammodo ꝓpter spiritualem, non remouetur quin sit facta ꝓpter dei bonitatem.

¶ Ad tertium dicendum: quod equalitas iustitie locum habet in retribuendo. Justum enim est quod equalibus equalia retribuantur. Non autem habet locum in prima rerum institutione. Sicut enim artifex eiusdem generis lapides in diuersis partibus edificij ponit ad hoc: vt totum edificium sit quasi materia ꝓpter partes, non ꝓpter aliquam diuersitatem in lapidibus precedentem, sed attendens ad perfectionem totius edificij: que non esset nisi lapides diuersimode in edificio collocarentur: sic z deus a principio vt esset perfectio in vniuerso diuersas inequales creaturas instituit secundum suam sapientiam absq; iniustitia: nulla tamen presupposita meritorum diuersitate.

q̃ in oibus illis illud vnum sit causatum ab aliqua causa extrinseca vel ꝓ vnũ sit cã z reliqua sint causata ab eo cui ꝓio illud cõuenit. z sic intellecta ꝓpositio ista euidens est in ꝓpria. Tertio exponit quomodo intelligẽda sit authoritas apostoli adducta ab heretici.

Articu. 2.

Iulius clarus est.

¶ In corpore tria facit. Primo adducit opinionem Origenis. Secundo excludit illam. Tertio respondet questio.

¶ Quo ad primum: duo refert opinionem z radicem eius. Opinio est: q̃ creatura corporalis non est facta ex prima dei intentione: q̃ ad bonitatẽ suã aspiciens: sed ad penã creature ꝙsiliis peccantis. Radix vo ẽ prioritas creationis spiritualiũ ecclitas nãlium libras arbitrij z differmitas quo ad meritũ z demeritum. vt ꝓz in litera.

¶ Quo ad tertiũ concłsio rõsiua est hic. Diuina bonitas est finis omniũ corporaliũ: z probatur sic. Totum vniuersum cum singulis suis partibus ordinatur in deũ sicut in finem. q̃ diuina bonitas est finis oim corporaliũ. Ãñs declaratur: ostendendo 3 gradus quando fines alicuius totius z partis eius, iuxta quadruplicem habitudinẽ z gradum primo partium ad sua opera. 2° partiũ inter se. 3° partiũ ad totuz. Et quarto totius ad finẽ extrinsecũ. Et ꝓbatur. Et q̃ vniuersum est ad imitãdũ z repꝛsentandum diuinã bonitatẽ: q̃ est ad eã ꝙ ordinari: consequẽtia vero ꝓbat ex eo q̃ ex oibus creaturis constituit vniuersum sicut totũ ex partibus. Ac q̃ hoc idẽ est finis totius z illarũ: cõiter loquẽdo. Nihil ẽñ, ꝓhibet quasdam ꝓtes peculiari⁹ fm ꝓpias rõnes ordinari in diuinã bonitatẽ: q̃ ꝓpias operationes iuxta primũ gradũ: vt de creaturis rõnalibus ꝓz.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore duo facit. Primo refert opinionem Auicenne. Secundo excludit eam determinando conclusionem responsiuam questo ratione & authoritate.

¶ Quo ad primum: opinio est affirmatiua, & patet.

335 ¶ Quo ad scdm con-
2.dist.1. q.1.§.4. Et epus. 33.c.2.& 20. clusio est creatura corporalis est immediate a deo. p.ª productio-ne. Probatur primo rone. Creatio est actio impossibilis creature. prima productio creature corporee est creatio. ergo. Minor patet ex identitate effectus. Ad primam enim productionem spectat producere primum ordinem gradationis: & post id q̃ est imperfectissimum & in re: q: imperfectius est sicut prius. Ad creationez quoq; spectat idē: qm extendit se vsque ad productionem materie prime. ergo. Maior vero probat sic. Causa quā to superior, tanto ad plura se extēdit in causando. ergo ad cōmunius. ergo ad magis subsstratum. ergo q̃ primo in omnib⁹ substernit ꝓprie pertinet ad causalitatē sup̃me cause. ergo nulla causa scōa pōt aliq̃d producere non presupposito aliquo causato a prima causa. & ꝯ nulla cā scōa pōt creare. Ans & ꝓma cōsequēcia patet. Scōa vero probatur: q: substratum communius inuenitur semper quā informans illud: quia informare est restringere & terminare: vt patet de esse viuere et intelligere: in quibus est graduum informatio & materia & forma in quibus rerum duarum est per formationem vnio. Ultima aūt ꝓba probatur: ex rōne creationis: q: s. creatio est productio rei ꝑm totam substantiā nullo ꝓsupposito creato vel increato. Deinde affertur authoritas scripture ad cōclusionem.

¶ Aduerte hic primo q̃ quum dicitur de ratione creationis esse p̃ducere rē nullo presupposito: q̃ non negatur simpliciter omne ꝓsupposituꝫ: quoniam semper ꝓsupponitur agēs: & quandoq; materia: vt patet in creatione anime intellectiue: sed negatur omne ꝓsupposituꝫ: quod sit aliquid illius quod est per se primo terminus illius creationis. Intelligitur quod creari dicitur illud quod sic producitur quod nihil eius ꝓsupponitur. Tunc enim tota eius substantia sincathegorematice producitur. Notanter autem dixi quod per se primo terminat productionem. Alioquin omnes forme crearentur: quoniam nihil earum supponitur: quoniam subiectum nihil est earum: secundum tamen veritatem ideo non creantur, quia non fiunt per se: sed ad fieri compositorum vt aristoteles adinuenit: quia hac sola via creationem effugere potuit. Requiruntur ergo & sufficiunt ad creari duo: & quod per se fiat: & quod nihil eius ꝓsupponatur: neq; ordine temporis neq; ordine nature. hoc est enim ex nihilo fieri.

¶ Aduerte secundo: q̃ ratio adducta hic ad excludendum creationis actum a causis secundis: si subtiliter perspiciatur, & ad mentem reducatur dicta superius in questione quadragesimanona: concludit non solū q̃ nulla secunda causa ꝓtest propria virtute creare: quod patet ex facie sonat: sz etiā q̃ nec instrumentaliter aliqua earum hoc ꝓtest: quoniam si primum ordine compositionis in re est ꝓmus effectus prime cause: nihil fingi potest ꝓter illud quod ad causam aliquā instrumentalē spectet quoniam ante primum nihil est. & tamen cōstat instrumentum omne ad ꝓcurandum aliquid agendum apponi: vt ex supra dictis patet.

¶ Super art.4.

TItulus clarus est.

¶ In corpe duo ꝓncipaliter facit. Primo refert opinionem affirmatiuam diuersimode. tamen a plato-ne Auicen. & quibusdam modernis hereticis dictam. Secundo respondet quesito.

¶ Quo ad primum quatuor refert ex platone sez & quod ponebat formas materie: & quod formas separatas. & quod ponebat eas iuxta ordinem formarum materialium: & quod ab his formis deriuantur forme materiales in materia: & quod hoc fit per medium participationis & assimilationis cuiusdam. Et Auicen. vero refert: scilicet quod sunt quedam substantie separate non de natura rerū inferiorum: quas angelos dicimus: & quod in mente earum sunt forme naturaliū sicut in artifice: & quod ab illis effluunt formes naturales. Et hec recitens autem duo: scilicet deum esse creatorem omnium: & diabolum formare materiam corporalem per varias species distinctam. Omnes autem he opiniones ex vna radice ꝓcessisse videntur. Mouerebant enim cām formarum ac si ipse forme fierent ꝑm seipsas. Sed sicut ꝓbat Arist. in. viij. meta. id q̃ ꝓprie fit est compositum. Forme autē corruptibiliū rerū habent vt aliquando sint, aliq̃ non sint absq; hoc q̃ ipse generent aut corrūpatur: sed compositis generatis aut corruptis q: etiam forme nō ꝓnt esse: sed composita habent esse ꝓ eas. Sic enim alicui competit fieri sicut & esse. Et ideo cuius simile fiat a suo simili: non est querenda causa formaꝝ corporalium aliqua forma immaterialis: sed aliq̃ cōpositū: ꝑm q̃ hic ignis generatur ab hoc igne. Sic igitur forme corporales causant nō quasi influxe ab aliqua immateriali forma: sed quasi materia reducta de potentia in actum ab aliquo agente composito. Sed q: agens compositū, q̃ est corpus: mouetur a substantia spūali creata: vt Auguſt. dicit. iij. de trini. sequitur vlterius q̃ etiā forme corporales a substantijs spiritualibus deriuentur: non tanē influentibus formas: sed tanē mouentibus ad formas. Ulterius aūt reducūtur in deū sicut in primum causam etiā species angelici intellectus: que sunt quedam seminales rationes corporalium formarum. In prima autem corporalis creature productione nō cōsideratur aliqua transmutatio de potentia in actum. Et ideo forme corporales quas in prima productione corpora humana habuerunt: sunt immediate a deo producte: cui sola tribuit nutum obedit materia tanē ꝓprie cause. Unde ad hoc significandum Moyses singulis operibus ꝓmisit: dixit deus: fiat hoc vel illud. In quo significatur formatio rerum per verbum dei facta: a quo secundum Augustin. est omnis forma, & compago, & concordia partium.

¶ Ad primū Boe. intelligit per formas que sunt sine materia rationes rerum

¶ Quo ad secundum tria. Primo q̃ forme corporum non per se fiunt. Secundo quod eo modo quo fiunt: fiunt ab agentibus corporalibus vt a causis propinquis, a substantijs separatis vt motoribus ad formas: & a deo vt a prima causa. Tertio quod in prima rerum conditione, forme corporales producte sunt a solo deo. Prima conclusio probatur sic. Eius est fieri cuius est esse & eodem modo: quia fieri terminatur ad esse: sed forme non sunt per se: sed quasi ipsis compositis. igitur nec fiunt per se. Et confirmat authoritate Aristotelis 7. meta. Et sic patet radix erroris omnium recitatorum.

34 342 419 Secunda vero conclusio probatur eodē modo: adiūcta alia ꝓpositione: scilicet quod vnūquodq; fit a sibi simili: sic. Compositum per se primo fit. & forma non fit nisi ad factionem compositi. ergo forme corporales causantur non quasi influxe ab aliqua materia reducta de potentia in actum ab aliquo agente composito. Et probatur consequentia: q: oē q̃ fit, fit a sibi simili. Ex hoc enim probatur prima pars sic. forma non fit ergo non oportet ab aliqua forma immateriali eam deriuari. Et antecedens patet. Tū ex. 7. meta. Tum ex ratione quia essentie & eodem modo est esse & fieri. forme aute non 341 fiunt quasi ipse sint. 342 ergo nec fiunt. Deducatur etiam secunda pars sic. Cōpositum fit ergo a composito alio non fieret a sibi simili ergo a transmutante materiam de potentia in actum. Nullo enim alio modo compositum agere potest. Et ꝑs si adiungas: q̃ forma nō alia ratione est, nisi vt qua cōpositum est: sequit euidenter q̃ ab eodem cōposito per trāsmutationem materie educitur forma. Relique vero partes huius secunde cōclusionis scilicet q̃ forme fiunt a substantijs spiritualibus tanquam a mouentibus ad formas: & a deo tanquam a prima cā. Et probantur: q: cōpositā agentia mouentur a substantijs spiritualibus: vt Augusti. dicit. Et ipse species intellectus angelici reducuntur in primam causam: quasi rationes seminales in agente perfectū & primariū. Tertia conclusio: forme corporales in prima rerum conditione fuerunt immediate a deo. Et probatur: quia nulla ibi interuenit transmutatio de potentia ad actum: & soli deo obedit materia ad nutum. Secundo confirmat auctoritate scripture, Geneſis primo: & patet in litera.

¶ Aduerte hic diligenter: quod formam fieri per transmutationem, & ipsam educi de potentia ad actum non differunt. Et propterea non est idem formā recipi in materia & educi de ipsa: sed oportet quod forma ex vi transmutationis resultet. Imaginandum est enim formas omnes educibiles preesse in materia in potentia, quasi latitantes sub poteſtate ipsius: & esse in ea vim causatiuā earū materialiter tamen. 342 accedente determinato agente ad certam ſpeciem, & transmutante materiam illa ex vi talis mutationis mutatur. non ex eo q̃ habet in se aliquid ex ꝓtrfectus aduenientis: sed ex eo quod habet indeterminate, pauciatim determinatur ad habendum distincte quod in se prius habebat confuſe. Nec enim est vis determinate transmutationis.

¶ Super queſtio 66. articu. 1.

TItulus clarus est. b 236

¶ In corpe tria principaliter facit. Primo refert diuersitatem opinionum. Secundo ostendit sententiam Augustini oportere veram fateri. Tertio sententiā aliorum tractat.

¶ Quo ad primum duo dicit scilicet ipsas c 338 opiniones contrarias de quesito: & radicē q̃ in rei veritate nō sunt contrarie: propter equiuocationem informitatis.

¶ Quo ad secundum duo dicit. Primo quid nominis ipsius informitatis apud Augustin. significat enim ne gationem omnis forme. Secundo conclusionem responsiuam apud eundem informitas materie non precessit duratione eius formationem aut distinctionem sed natura tantum. Et de formatione quidem prius habebat confuſe. Nec enim est vis determinate transmutationis.

¶ De ordine creationis ad distinctionem.

Queſtio 66.

DEinde Conſideranduꝫ est de opere distinctionis. Et primo considerandum est de ordine creationis ad distinctionem. Secundo de ipsa distinctione secundum se. ¶ Circa primum queruntur. iiij. Primo vtrum in formitas materie create precesserit tempore distinctionem ipsius. Secundo, vtrum sit vna materia omnium corporalium. Tertio, vtrum celum empyreum sit concreatum materie informi. Quarto, vtrum tempus sit eidem concreatum.

¶ Utrum informitas materie tempore precesserit formationem ipsius. Arti. 1.

AD primū Sic proceditur. Uidetur, quod informitas materie tempore precesserit formationem ipsius. Dicitur enim gen. 1. terra erat inanis & vacua: sine inuisibilis & incomposita secundum aliam literam. Per quod designatur informitas materie: vt Augu. dicit. Ergo materia fuit aliquando informis antequam formaretur.

¶ Preterea. Natura in sua operatione dei operationem imitatur: sicut causa secunda imitatur causam primam. Sed in operatione nature informitas tempore precedit formationem. ergo & in operatione dei.

¶ Preterea. Materia potior est accidente: quia materia est pars substantie. Sed deus potest facere quod accidens sit sine subiecto: vt patet in sacramento altaris. Ergo potuit facere quod materia esset sine forma.

Sed cōtra Imperfectio effectus attestatur imperfectioni agentis. Sed deus est agens perfectiſſimum. Unde de eo dicitur deutero. 32. Dei perfecta sunt opera. Ergo opus ab eo creatum nunquam fuit informe. ¶ Preterea. Creature corporalis formatio facta fuit per opus distinctionis. Distinctioni autem opponitur confusio, sicut & formationi informitas. Si ergo informitas precessit tempore formationem materie, sequitur a principio fuisse confusionem corporalis creature: quam antiqui vocauerunt chaos.

Respondeo Dōm, q̃ circa ꝑ fuit diuerſe opiniones

Universidad de Deusto
Biblioteca

mā possit esse sine forma: altera an def forma corpeitatis: quasi forma coena māe. sed prima q̄dē non directe
347 ad hunc spectat locū: qm̄ non de diuina potētia: sz de rerū ordine sermo est: q̄stat autē et ꝑm aduersarios: q̄ sz rerū ordinē mā nō pōt esse sine forma. Unde de hoc spāliꝫ requirat qō in cōmentarijs de ente ⁊ essentia. Scēa aūt quō de pluralitate formarū inferiꝰ tractabit aliq̄ꝫ tractabitur. ¶ Quo ad tertiuꝫ quinque dicit. Primo q̄d nolꝫ informitatis apud Basiliū. Ambro siū ⁊ Chrisostomū sc̄z negationē formositatis. Scēo conclusionē rīsiuꝫ informitas precessit durationē formationem. Tertio discordiam Augustī. ⁊ concordiam in hoc. Quarto, triplicem distinctionē formositatem ex scriptura luminis in celo ⁊ corpore diaphano vi sibilitatis in terra de coris vegetatiuum in eadem. Quinto informitates oppositas ex verbis scripture accipit ⁊ patet in litera.

¶ Super Arti. 2.

TIulus clarus. vna propue sumitur pro vnitate generis physici: que propue est vnitas materie: vt ꝓz. 5. metaphy.
¶ In corpe duo principaliꝫ. Primo tractat opiniones partis. Secundo ptis negatiue.
551 349 360 ¶ Quo ad ꝑm duas opiniones tractat primia est antiquorum. secunda est Auicebron. Utriq; esꝰ ponūt vnū oim materiā. In opinione antiquorū tria dicit. s. opinionē comz ⁊ Platōis defensionē: ⁊ Arist. ꝯ eos ipugnationem. In opinione Auicebron tria quoq; dicit. s. opinionē eius: ⁊ fundamentū eius: ⁊ impugnationē contra eus: q̄z sequit q̄ gñari non est nisi alterari.

¶ Quead sc̄m duas quoq; opiniones tractat. s. Auer. Et suam: tali ordine. Primo ꝓbat hanc negatiuam. Materia corruptibilium ⁊ incorruptibiliū nō est vna. In hac eñ conuenit cū Auer. Et discrepat ab oibus supra dictis. er eisdez eñ fundamentis elicitur oppesita opinio. Probat aute eam tali rōne: materia ꝑm id q̄ est, est in potentia ad formā: ergo ꝑm se est potentia ad omnes formas quibus est sanctorum. Aug. eniz vult q̄ informitas materie corporalis non precesserit tempore formationē ipsius sed solum ordine vel ordine nāe. Aliꝫ vero, vt Basiliꝰ Ambrosiꝰ, ⁊ Chrysostomꝰ: volūt q̄ informitas māe tpe ꝑcesserit formationem. Et ꝯtra hoc opiniones vitātur. Primo actu: ⁊ pars toto. Aliꝫ vero sancti accipiunt informitatē nō ꝑm q̄ excludit oēm formā: sz ꝑm q̄ excludit istam formositatē ⁊ decorē: qui nunc apparet in corpore a creatura. Et ꝑm hoc dicunt q̄ informitas materie corporalis duratiōe precessit formationē eius. ¶ Et sic ꝑm hoc quantum ad aliq̄d cū eis Aug. concordat. ⁊ quantū ad aliq̄d discordat: vt infra patebit c. Et quātum ex hac Gen. accipi potest tripler formositas deerat pp qō dicebat creatura corpalis informis. Deerat eñ a toto corpe diaphano: qō dicit celū pulchrutudo lucis. Unde ōz q̄ tenebre erant sup faciez abyssi. Deerat aūt terre duplex pulchrutudo. Una quā hz ex hoc qō est aquis discooperta. Et quantū ad hoc ōz q̄ terra erat inanis ⁊ vacua, siue inuisibilis: q̄ corporali aspectui patere nō poterat ꝓpter aquas vndiq; eā cooperiētes. Alia ꝯo quā hz ex hoc qō est ornata herbis ⁊ plātis. Et ideo ōz q̄erat vacua ⁊ incomposita. t. nō ornata. ꝑm aliam literā. Et sic cū premisisset duas naturas creatas. s. celū ⁊ terram informitatē celi expressit, ꝓ hoc qō dixit, tenebre erāt super faciē abyssi: ꝑm ꝙ sub celo etiam aer includitur. Informitatez vero terre per hoc quod dixit: terra erat inanis ⁊ vacua.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ terra aliter accipitur in loco isto ab Aug. ⁊ aliꝫ sanctis. Aug. eniz vult ꝙ nomine terre ⁊ aque significet in hoc loco ipsa materia prima. Non enim poterat Moyses rudi populo primam materiam expr̄mere nisi sub similitudine rerū eis notarū. Unde ⁊ sub multiplici similitudine eam exprimit, non vocans eam tantum aquam, vel tantum terram, ne videatur ꝑm rei veritatem materia prima esse vel terra, vel aqua. Habet tamen similitudinem cum terra, inquātū subsidet formis: ⁊ cū aqua, inquantum est apta formari diuersis formis. Scōm hoc ergo dicitur terra inanis ⁊ vacua vel inuisibilis ⁊ incomposita: quia materia ꝑm se indifferenter se hz ad formā ꝑfectam ⁊ imperfectam.

¶ Circa hāc ꝓtē aduerte q̄ Sco. ꝙ cloné: egidius vero ꝙ rōné, ⁊ concloné instār. Usi hic in. 2. dist. 12. rōné hāc nitit soluere negādo secūdā ꝑham: imaginat eñ q̄ mā lune nō sit ī poa ad formā ignis: q̄z forma lune no hz ꝑfōz: ⁊ sic non est priuata, nec appetit illā. Sed reuera mirū est de tam preclaro discipulo, quō a tanto declinauit magistro, in re tam parunla. Puniatio eñ vt habenur. 4. meta. est negatio in subo apto nato: sed mā lune est ꝑm se apta nata recipe formam ignis ⁊ hz negationem eius: ergo in mā lune est priuatio forme ignis. Nec pōt rideri ad hoc: nisi negando rōné priuationis. Unde S. Tho. ⁊ Scotus conati sunt excludere rīsionē in ista tactā: q̄z apparētiam hz non istā que nihil vz: stat ergo rō. Contra ꝙclonem aūt dupl̄r arguit: primo impugnando in celo mām que est pura poa: 2o impugnando q̄ alterius rōnis. Cōtra ꝑm arguit Scoꝰ in. 2. di. 14. q. 1. in celo nō est poa ḋictionis: ergo in eo nō est mā que est pure potētia. Ahs ex. 9. met. text. 17. ꝓha ꝓbatur potentia pura est ꝑm se ad esse ⁊ nō esse. Et confirmat hoc motiuū: q̄z pura potentia puius nā hz priuationem ꝑ formā. probat q̄ priuationē hz ex se: formam ab alio: sicut aer se hz ad tenebras ⁊ ad lumē. Et cōfirmat: q̄z materia est ꝑ. quā res potest esse ⁊ nō esse: ma primo physicoꝝ est ꝑm vnū subo. ⁊ duo ꝑm rōnem: pp priuationem. ergo. Arguunt quoq; ꝑ idē alīꝫ q̄z celum esset compositum ex materia ⁊ forma: nō esset opus aia siue intelligētia mouētice: ⁊ hz sequela: q̄z formam sequerent motus circularis: sicut motus deorsum sequitur formā grauis. Contra 2m vero arguit primo Scotus vbi supra. nō dantur duo primi fines nec duo prima agentia: ergo nec dantur prime materie dne. ¶ Preterea. Materia solis dato q̄ non sit in potentia ad aliam formam: est ibi scēm se in potentia ad formā solis ⁊ eius priuationem. ergo est in potentia ḋictionis: ⁊ ꝑr corruptibile erit ꝙtum est ex se corpus celeste. Egidius vbi supra ꝙ hoc idem arguit. Primo quia negatio oium formarum constituit vnitatē materie scōm se: sed seclusa omni forma tā celesti q̄ inferiori innenitur ois materia cum abnegatione ois forme: ergo omnis materia ꝑm se est vna ⁊ eadem negatiue: vt de materia oium inferiorū dicimus. Secundo quia actus est qui distinguit ⁊ separat. 7. meta. tex. 49. ergo in pura potentia nulla potest esse distinctio seclusis actibus. Tertio si darentur diuerse pure potentie: sequeret q̄ inter actum ⁊ potētā puram non esset maxima distantia positiua: hoc non pōt intelligi: ergo. 2. ꝓbat sequela: quia positis duabus puris potentijs diuersarum rationum vt hic ponatur: oportet q̄ altera magis distet ab actu puro quā altera: ergo distantia vnius ponenne pure non est maxima. hec sufficiant hic: quoniam soluto horum, erit manifestatio reliquorum.

¶ Ad cuidentiam huius rei aduerte diligentissime quod si quis nām māe vt sic considauerit facile oium rōnem reddet. Materia eñ ꝑm se ꝑm id q̄ est: vt in litera ōz: non est aliq̄d ens nisi subalis potentia ad formā nec aliam naturā hz: nec est eius qō q̄d est. Uerū hoc nō cōtingit vno modo: sed duobus: q̄ esse ad formam cōtingit dupl̄r. s. ad formā ꝑm genus: ⁊ ad formā ꝑm ꝑm. Quum eñ opotteat potentiā oēm aliq̄d actū per se primo respicere vt ad adequatum sibi: p quē diffinienda est: vt ꝓz. 9. meta. ꝓe est vt subalis potentia materie respiciat vt adequatū actū aut formā talē ꝑm genus aut ꝑm ꝑm: individua enim extra artē sunt. Inter hos aūt duos modos: hec est manifesta ḋria: q̄ potentia ad formā vnam genere tm̄ est ad plures spēs: potētia vero tm̄ ad formam vnā ꝑ se nō est ad plura. nisi forte p accidens: puta q̄ species illa multiplicabilis esset numerabl̄. Et hac ratē ḋria sequitur alia. s. q̄ potentia primo mō hz priuationē anneā: potētia vero secūdo mō nō: ⁊ ꝓ sequela: q̄ materia q̄ est in potentia ad plura hūc vnum actū, adhuc est in potētia ad aliud: ac per hoc priuaf illo. potētia eñ ad actu, quid cum negatione illius in eo ꝑsistit priuationē: vt ꝓz. Ubi ꝯo cuius potentia est ad vnum solū: quū hūc solū illud nullo sibi possibili careat, nullam hz priuationem. Hec ꝓtāibilia hic: ꝓpter subsistē: ⁊ ꝑsidera q̄ nulla res appetit negationē aut malū nisi q̄ appetit bonum: cui est annexa negatio alterius. Sicut calefactibile appetēdo calorem appetit negōnē frigoris: ⁊ ignis appetendo ppetuitatē sui, corruptionē aque ex ꝑsequenti appetit. Et ppea si potentia aliqua nō est ad aliā formā, nō hz cōgenitā priuationē eius forme quam hz: ad appeteret primo nō esse q̄ non est intelligibile. Usi in proposito sic cōtingere rationi cōsonat. Et q̄ materia prima horū inferiorū est potentia subalis respectu oium formarū rerū gñabiliū ⁊ corruptibiliū: ac ꝙ hoc respicit per se primo vt actum adequatum formā subsistē gñabilis: sub qua q̄n multe sunt spēs. opz ipsam sub vna esse in potentia ad aliam, ⁊ ꝑr illa priuataz: ⁊ sic oia sunt adinuicē gñabilia ⁊c. Et q̄ materia celestis corpis nō est ad actū vnū tm̄ ꝑm genus: sed vnū spē atoma ita q̄ nō est putandū q̄ materia celi respiciat formam celestē vt actū adequatū: q̄ sic sequeret potētia ad plura, ⁊ priuatio ⁊ corruptibilitas ab intrinseco: sed quod materia lune est in potentia ꝑm se ad formam lune tm̄: ⁊ mā solis ad formam solis tm̄: ⁊ sic de aliis: ita ꝙ quot sunt spēs corpoꝝ celestiū, tot sunt gñe physica eorū. Et hoc q̄ dico: celi mām nō signāt aliquā vnā mām: sed q̄dā analogū oibus materijs celestiū corporū. Ad rōnem ergo scoti ⁊ Auer. dicito dupl̄r: primo ꝑm rē. 2o. ad hoiem. i. ꝑm modum loquēdi Arī. 9. meta. Scōm rē dīsingnę q̄ potē. ꝓ passiua est dupler: Quedā pure receptiua: que. s. nulla passiōe media recipit formā. Quedam ꝯo receptiua ⁊ passiua simul: ita q̄ ⁊ agit ab agente ⁊ recipit formam. Modo dico: ⁊ ita est ꝙ potētia pure receptiua nō est potētia contradictionis. potentia aute receptiua ⁊ passiua simul hec est cōtradictionis. Et dicto autem patet q̄ materia lune est potētia receptiua tm̄: qm̄ nulla passione aut actione media materia hz illā formā. ⁊ ꝓz hāc ḋisōnē esse veram in potentia celi respectu sue figure. Illa eñ nō est contradictiōis ⁊ tm̄ veram in potentia celi respectu sue figure. Illa eñ nō est contradictiōis ⁊ tm̄ receptiua non tm̄ passiua. Et si cōtra instet: q̄ potētia ꝑm se est indifferēs ad

communis: ergo habēdo vnā illarū remanet in poa ad oēs alias formas: ergo est sub forma vna ⁊ priuatione alterius: ergo si vna est corruptibilis ⁊ incorruptibilis ꝓpositū: erit idē sīl corruptibile ⁊ incorruptibile ex hāc ratione. ꝓbat sequela: quia ꝑ hūc argumentū arguit Auer. 6. meta. c. 2. Rādeatur negando ꝑham. si alīꝫ fiat negatiue: vel alīꝫ si fiat positiue. Ista enim ꝓpō negatiua est vera potētia nō ex se hz actū: sed ex hac nō sequit affirmatiua: ergo ex se hz nō actū q̄ est esse in potētia contradictionis ꝑm se. ad actū. ⁊ nō actum. Alia vero affirmatiua potētia ex se hz nō actum. est falsa: ⁊ sīl ista est falsa. potētia ex se nō hz actū magis ꝙ nō actum: qm̄ ex se in proprio gñe cause. s. malis ita vendicat sibi actū talem q̄ nullo modo oppositum: qm̄ ita talē q̄ nullī alīꝫ. Ad hoiem ꝯo scito q̄ Arist. 9. met. re. 17. qui allegatur nō vocat potētiam nisi potētiam vt potētiam: potentia aūt vt potētia nō est q̄n iam est sub actu: ⁊ sic potentiam pure receptiuam nō vocat potentiā. ⁊ ꝓpterea dicit q̄ ois potētia est potētia cōtradictionis. Et si vis etiā, preruos cōuincere affer codicē ⁊ videbis ibidē q̄ negat in celo esse potētiam ad motū localem: quū ibi cōstet q̄ motus est actus entis in potentia inquantum in potentia. Qz enim ponit motum celo coeternū sicut ⁊ figuram: ac ꝙ hoc celū nunq̄s est in statu potentie respectu motus: sed semper in actu: ideo dixit non esse in potentia ad motum sed in potentia ad terminos motus. vnde ⁊ quo ad quos continue agitur a motore deperdendos ⁊ acquirendos. Ad confirmationes aūt ḋi dupl̄r. Primo distinguendo de nō esse ⁊ priuatione simpl̄r, vel ꝑm quid. Et q̄ materia est ꝙ quā pōt res nō esse saltē ꝑm quid ⁊ sīl̄r est idē subo cū priuatiōe ꝑm q̄d saltē. Scēo pōt dici ⁊ me lius q̄ iste ꝓpōnes ꝑt dupl̄r exponi. Primo vt sub. ꝙ vendicet sibi ꝓpriā potētiā actū: ⁊ sic nō sunt vere nisi cū distinctione simpl̄r vel ꝑm q̄d: aliomodo vt predicatum determinet sibi subm. ⁊ sic sunt vere absolute: vbicūq; nāqs est potentia ad esse ⁊ nō esse, ibi est materia. sīl̄r vbi est priuatio ibi est idē subo cū mā. et nō ecōtra. Ad argumentū alioū negaf sequela. 2. ratio est: q̄z motus circularis est motꝰ alalis ⁊ nō mere naturalis: ⁊ ꝓpterea nō supponit forma celi. Nec est dūm q̄ est principiū pure passiū respectu motus circularis: sed q̄ quem admodum forma cordis concurrit ad motum cordis medio modo inter pure passiū ⁊ actiuū, ⁊ tamē nō nisi ab aia motus ille esse potest: ita forma celi natura talis est ad quam in ꝓiunctione ad aiam seu intelligentiam, natus est sequi motus circularis. vñ sub a corpalis celi est principiū naturale motꝰ circularis: alioquin rueret totus processus in primo de celo ⁊ mundo ad inferendam quintam essentiā. ⁊ nihilominus aiam oportet adiungere: sicut ꝓz in motu cordis. Est enim primus motus in vniuerso: sicut motus cordis in animali: vt patet in. 8. physi. ¶ Ad rōnem aūt primā scoti cōtra scēm: dicitū neganda est sequela: qm̄ non est pars ratio de causis extrinsecis ⁊ intrinsecis: qm̄ iste sunt partes rei ⁊ intrant cōpositionē rerū. ac per hoc opz esse varias iuxta rerum varietates extrinsece autem nō. Ad scēm vero iam patet ex dictis. negatur liquidem: q̄ materia solis sit in potentia secundum se ad priuationem sue forme. ⁊ ratio est: quia potentia ad priuationem huius forme fundatur super potentia ad aliam formam: vt patet ex dictis.

¶ Ad primum vero cgidij modificatur illa. ꝓpō. negō omnīū formarū constituit vnitatem materie. pōt em̄ dupl̄r intelligi. Primo absolute: vt ſonat: et sic est falsa: q̄z negō absolute ōr de nihilo. Aliomodo in subo apto nato: ⁊ sic est vera: sed ſubm aptū in ꝓposito est materia cōis multis: hec em̄ est vna negatiue nō positiue: sed materia cōis multis cum materia ꝓpria vni non sortitur vnitatem ex negōne: q̄z ex hoc ipso quod hec est cōis his, ille nō iam sunt diuerse. Ad secundū aūt conceditur q̄ solus actus distinguit. ⁊ dico q̄ due pure potentie distinguuntur actibus: quos per se primo respicūt: ⁊ per quos diffiniunt: ⁊ a quibus nō possunt abstrahi. etiam p primā oponem intellectus. Et si queras distinctionem intrinsecā in eis. Dico q̄ est ipsa cuius subalis cōmēsurato ad actū sibi adequatū. Et si de ipsa subali commensuratione ad actū ḡras dico q̄ est nō solū dētice, sed formalr ipsa essentia cuius pure potentie. Et ꝓpea sicut actus adequati sunt diuersi seipsis ita potentie ꝓprie ad eos sunt ꝑ se diuerse ꝑ actus. Sicut em̄ materia est ꝓp formā: ita distō materie est ꝓp diuersitatem formarū. Ad ꝑm quo ad rē ōr ꝙ nullī incōueniens est vnā pura potentia distare ab actu puro ꝑ aliam pura potentiā. nō per inclusionē alicuius actualitatis in vna magis ꝙ in alia: quia nō essent ambe pure potentie: sed ꝑ vnā ꝓmixtam vel ꝯfōrmatam ad ꝓpriū actum adequatū respectu alterius: ita ꝙ ex hoc vna pura potētia est altera pura potentia minus ab actu distās: q̄z est capacitas ꝑfectioris actus. Sed caue hic ne fallaris sophismate ꝑtis: aut figure distinctionis, a pura pos ad puram potentiā ad talē actū. Una em̄ est ꝓpe nihil: ⁊ maxime distās a deo ⁊c. Sed habet latitudinē propter actus respectos mō declarato. Singulari aūt pure potētiarū nulla nisi cōmēsurata infirmo actui est maxime distans: ⁊ prope nihil. Et his aūt puto facile reliqua solui posse: quare transeamus ad alia.

¶ In litera deinde auor destruit hāc affirmatiuā q̄ est ꝓsinio Auer. Materia celi est simpler substantia corporea: tali ratione. Omne ens actu vel est actus seu forma vel habens actū seu formā: sed corporeitas celi seclusō motore est ens actu ⁊ non est habens actum seu formā: ergo est actus seu forma. Diffusius bonus eum prem: ista euidentibus faltem naturaliter ⁊ ad hoiem. s. Auerroim: falsitas aūt conclusionis ꝓbat sic. si corporeitas illa est actus esset intellecta in actu: q̄ repugnat celesti corpori: quia est sensibile: vt patet ¶ Circa hanc rationē aduerte q̄ calumniā patit ꝓpterea q̄ fundat super hac ꝓpositione. oē q̄ est scrutatum sē totū actus. est intellectum in actu: vt patet: hoc aūt esse falsum patet ex eo q̄ hec albedo est ꝑm se tota actus. ⁊ similiter hec forma huius bouis est tota actus: nihil em̄ horum habet plures parteꝫ quarum vna sit actus vel forma. ⁊ altera non. Et tamen cōstat quod nihil horum est intellectum in actu: sed sensibile in actu ⁊ intelligibile in potentia. Et simīl. dicerer Auerro. de illa corporeitate q̄ est de genere substantie sensibilis: ⁊ tamen tota est actus potētie admixtus: quia mobilis, ⁊ subiectus quantitati, figure ⁊ ceteris accidentibus.

¶ Ad euidentiā huius scito q̄ esse ens in actu ꝙtupliciter. Uno modo ꝓprie. alio modo cōiter. Et cōiter quidē vocat ens in actu omne quod quomodolibet extra causas suas est. ꝓprie aute illud tantum cuius ꝓprie est esse: q̄s. s. est per seipsum. non q̄ aliquid est alicuius. hoc autem in hic que fiunt est illud q̄ fit. i. cōpositū: vt ꝓz. 7. met. In his aūt que non generantur nec corūpunt est illud q̄ fieret si fieret. In ꝓposito non est ita. nec de ente in actu communiter: sed ꝓprie. Et ꝓptereā instante nihil valent. nulla em̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

forma apud nos est, aut sit nisi quia ē aut sit compositū. Vñ rō li
b tere ex resolutiōe sub-
265 stantie rebur trahit. Quum ens subsistentia dicatur sufficienter in materiā z formā z cō-positū ex illis. Et mā diffinita sit q non est ſm eam hoc aliq̄d: forma vero sit ſm quā sit hoc aliq̄d: opz q coz-poreitas celestis quiz manifeste sit hoc ali-quid, excluso motoꝛ:
367 patet q nō cadat sub mēbro primo s. materia: ſz 2o vel 3o. s. forma vel compositū. Et quum Auerrois neget cōpositum: ergo restat q est forma: z est rō, q aliq̄d alicuꝰ est: sed est per seipsam: ita q ſi fieret, eius esset per se primo fieri: ac per hoc eiꝰ est p se primo esse. Ois autē forma q̄ per se primo est, est intellecta in actu, quoniā vt in 3. de ala dicitur omnino ita se hꝫt, q̄ circa intellectum sunt sicut circa sepationē a materia. Duo igit sequūtur ad positionē auerrois. Et eo q̄ p se primo est ens in actu: se-quit q̄ sit de essentie intellectuū, in actu. Et eo vero q̄ subijcitur ēntati potētie ad vbi ꝛc.
372 sequitur q̄ sit de essentie sensibiliū. Sunt ē hic incōpossibilia. Nec pt ab hac rōne euadere quis, nisi ponēdo ārtum genus subē: ab Aristote. philosophia alienū esse ptz. Qđ ēt aliqui ponūt. s. corporeitatem illā cōprehēdi sub primo membro. s. sub materia distinguentes materiam in materiam ad esse. z in materiā ad vbi cōtrahēdi: cit diffinitioni seu p pteriati materie, que ipsum est primū membrum: vt ptz in secundo de anima. Contra riatur quoq; doctrine Arist. alibi vt ostendi facile posset: si contra Auerroim modo scribendū esset. Pt Tertio infert tres propositiones. prima est materia celi ſm se non est in potentia nisi ad formam quam hz. Scōa est: q̄ non remanet in potētia ad esse, sed ad vbi. Tertia, q̄ materia corpoꝛis corruptibilium z incorruptibilium non est eadem, nisi analogice: z est respōsio ad quēlibet directe.

¶ Super Art. 3.

TIulus clarus ex vsu. Celum
390 immobile. ¶ In corpo
re quinq; facit. primo

terie: sed voluntati artificis. s. dei quem in-troducit corporibus celestibus dicentē, Na tura vestra estis dissolubilia: volūtate autē mea indissolubilia[e]: q. volūtas mea maioꝛ est nexu vestro. Hanc aūt positionē Aristo. reprobat p motꝰ naturales corpoꝝ. Cū enīz corpꝰ celeste hēat nāle motū diuersum a na turali motu elemētoꝝ: sequit q̄ eiꝰ natura sit alia a natura quatuoꝛ elemētoꝝ. Et sicut motꝰ circularis q̄ est ppriꝰ corpis celestis: ca ret cōtrarietate: motꝰ aūt elemtoꝝ sunt inuti cē ſm̄ (vt qui est sursum et q̄ est deorsum) ita corpus celeste est absq; ſmtate. corpoꝛa vō elemētaria sunt cū ſmtate. Et q. corruptio z gñatio sunt ex ſmbus: sequit q̄ ſm suā natu rā corpus celeste sit incorruptibile[e]. elemēta vō sunt corruptibilia. Sed nō obstante quum Auerrois neget hac dria corruptibilitatis z incorruptibili-tatis nālis, Auicebro posuit vnā materiam oim corpoꝝ. attēdēs ad vnitatē forme corpo ralis. Sz si forma corpeitatis eēt vna forma p se: cui supuenirēt alie forme q̄b⁹ corpa di-stinguunt, haberet necessitatē quod dicit: q. illa forma immutabilr māe inhereret: z q̄tū ad illam esset omne corpus incorrupti-bile. Sed corruptio accideret per remotio-nem sequentiū formaꝝ. Que nō esset corru-ptio simplr: sed ſm quid: q. priuationi sub-sterneret aliq̄ens actu, sicut etiam accide-bat antiq̄s naturalib⁹: q̄ ponebāt subm coꝛ-poꝝ aliq̄ ens actu: puta ignē, aut aerē, aut aliq̄d hmōi[e]. Supposito aūt q̄ nulla forma q̄ sit in coꝛpe corruptibili remaneat vt sub-strata gñationi z corruptioni: sequitur de ne cessitate q̄ non sit eadē materia corpoꝝ cor-ruptibilium z incorruptibiliū. Materia ēm ſm id q̄ est, est in potētia ad formam. Opz ergo q̄ materia ſm se cōsiderata sit in potē tia ad formam oim illoꝝ quoꝝ est materia cōis. Per vnam aūt formā nō sit in actu, nt si quantū ad illam formā. Remanet ergo in potētia quātum ad oēs alias formas. Nec hoc excluditur si vna illarū formarū sit pfe-ctioꝛ z continens in se virtute alias: q̄ potē tia q̄tum est de se indifferēter se hz ad pfe-ctū z impfectum. Unde sicut q̄i est sub fo-ma imperfecta est in potentia ad formā per fectam, ita eōuerso. Sic ergo materia ſm q̄ est sub forma incorruptibilis corpis celi a dhuc in potentia ad formam corruptibilis corpis. Et cū nō habeat eam in actu erit simul sub forma z priuatione, q. carentia fo me in eo q̄ est in potētia ad formam est pri-uatio. Hec autē dispositio est corruptibilis corpis. Impoſe ergo est q̄ corpoꝛis corrupti bilis z incorruptibilis per naturam sit vna materia. Nec tñ dicendū est, vt Auer. fingit: q̄ ipsum corpus celeste sit materia celi, ens in potentia ad vbi z non ad esse. z forma eiꝰ est substātia separata, que vnitur ei vt mo toꝛ. Quia impossibile est ponere aliq̄d ens actu quin vel ipsum totū sit actus z forma: vel habeat actuꝫ seu formam. Remota ergo per intellectum substantia separata q̄ ponit motoꝛ: si corpus celeste nō est habēs formā (q̄d est cōponi ex forma z subiecto forme) se quitur q̄ sit totū forma z actus. Omne au-tem tale est intellectū in actu. Nō de coꝛpe celesti dici nō pōt: cū sit sensibile. Relinquit ergo q̄ materia coꝛpis celestis ſm se consi-derata nō est in potentia, nisi ad formā quā habet[e]. Nec refert ad ppositū quecunq; sit illa, siue anima, siue aliq̄d aliud. Unde illa forma sic perficit illam materiam, q̄ nullo modo in ea remanet potētia ad esse: sed ad vbi tantum, vt Aristo. dicit. Et sic nō est ea-dem materia coꝛporis celestis z elementoꝝ, nisi secundum analogiam, secundum quod conueniunt in ratione potentie.

Ad primū Ergo dōm, q̄ aug. sequit in hoc opinionē Platonis nō ponētis quintā essentiā. Vel dōm, q̄ materia informis est vna vnitate ordinis, sicut oia coꝛ poꝛa sunt vnum in ordine creature coꝛporee. ¶ Ad scōm dicen dum, q̄ si genus ꝓsideretur physice, corruptibilia z incoꝛrupti bilia nō sunt in eodē genere, ꝓpter diuersum modum poten tie in eis, vt dr. 1. meta. Scōm aūt logicam cōsiderationem est vnū genus oim coꝛpoꝝ, ꝓpter vnam rationem coꝛporeitatis.

¶ Ad tertiū dōm, q̄ forma coꝛporeitatis nō est vna in omnib⁹ coꝛporibus: cū nō sit alia a formis quibus coꝛpoꝛa distinguun tur, vt dictū est[e]. ¶ Ad quartū dōm, q̄ cum potentia dicaꝫ ad actum, ens in potentia est diuersum ex hoc ipso q̄ ordinaꝫ ad diuersum actum, sicut visus ad coloꝛem, z auditus ad sonum. Unde ex hoc ipso materia celestis coꝛporis est alia a materia elementi: quia non est in potentia ad formam elementi.

¶ Utrum celum empyreū sit cōcreatū materie informi. Ar. 3.

339 2. dist. 12. art. 3.

A D tertiū Sic ꝓcedit. Uidetur q̄ celū empy-
reum non sit concreatū materie in-
550 formi. Celum ēm empyreū, ſi est aliquid opz q̄ sit coꝛ pus sensibile. Omne autem coꝛpus sensibile est mobi le. Celum aūt empyreum non est mobile. quia motus eius de prehēderetur per motum alicuius coꝛporis apparētis. Quod minime apparet. Nō ergo celū empyreum est aliquid materie informi concreatum. ¶ p. Aug. dicit in. 3. de tri. q̄ inferioꝛa coꝛ poꝛa p superioꝛa auodā ordine reguntur. Si ergo celuꝫ empy reum est quoddā supremū coꝛpus: opz q̄ habeat aliquam in fluentiam in hec infeꝛioꝛa coꝛpoꝛa. Sed hoc nō vꝫ: presertim ſi ponatur immobile: cum nulluꝫ coꝛpus moueat nisi motū. Nō est ergo celū empyreū materie informi cōcreatum. ¶ Sed dicatur q̄ celum empyreū est locus contemplationis nō ordina tum ad nāles effectus. Contra. Augu. dicit in. 4. de tri. q̄ nos ſm q̄ mente aliquod eternū capimus, nō in hoc mūdo sumus. Et quo patet q̄ ꝓemptatio mētem. s. coꝛporalia eleuat. Non ergo cōtēplationi locus coꝛporeus deputatur. ¶ ſ. Inter coꝛ poꝛa celestia inuenīt aliquod coꝛpus partim diaphanū z par tim lucidū. s. celum sydereum. Inuenīt etiā aliquod celū tota diaphanū: q̄ aliquꝫ nominat celū aqueū vel chrystallinū. Si ergo est aliud supius celū: opz q̄ sit totum lucidum. Sed hoc esse nō pōt: q. sic cōtinue aer illuminaretur, nec vnq̄ nox esset. Non ergo celum empyreum materie informi est concreatum.

Sed cōtra Est, quod Strabus dicit quod cum dici tur in pun. crea. deus cel. z ter. celum vi-
cit non visibile firmamentum: sed empyreum idest igneum.

Rñdeo Dōm, q̄ celum empyreū nō inuenitur positum nisi per authoritates Strabi z Bede. z iterum per authoritatē Basilij. In cuius positione quātū ad aliquid cōuenīt. s. quātū ad hoc q̄ sit locus beatoꝝ. Dicit ēm Stra-bus, z etiā Beda, q̄ statim factum angelis est repletum. Ba-si. etiam dicit in. 9. exaīm. Sicut damnati in tenebras vltimas abigūtur: ita remuneratio pio dignis operibus restaurat in ea luce que est extra mundū, z tbi quietis domicilū fortiētur. Differūt ramen quantū ad rationē ponendi. Nā Strabus z Beda ponūt celū empyreū ea ratione: q. firmamētū, per q̄d ce lum empyreum intelligunt: nō in pūncipio sed secunda die di citur factum. Basi. vero ea rōne ponit ne videatur simpliciter deus opꝰ suū a tenebris inchoasse: q̄d manichei calumniātur, tē rōnes non sunt multū cogentes. Nā q̄stio de firmamēto: q̄d legit factum in secūda die: aliter soluit ab Aug. z aliꝫ ab aliis sanctis[e]. Questio autē de tenebris soluit ſm Aug. p hoc q̄ in-
8 45 formitas q̄ p tenebras significatur non precessit duratione for mationē, ſz origine. Scōm alios ꝓ cū tenebre nō sint creatu-ra aliq̄, sed puuatio lucis diuine sapie attestat: vt ea q̄ ꝓducit ex nihilo: primo in statu imperfectionis instituerꝫ: z postmo-dum ea ꝓduceret ad pfectū. Pōt aūt cōuenientioꝛ ratio sumi er ipsa conditione glorie. Expectatur enim in futura remune ratione duplex gloria. s. spūalis z coꝛpalis, non solum in coꝛpi bus humanis glorificandis: sed etiā in toto mundo innouan-do. Inchoata est aūt spūalis gloria ab ipso mundi pūn. in bea titudine angeloꝝ: [e]quoū equalitas sanctis promittit. Usi cō uenīēs fuit: vt ēt a pncipio coꝛpalis gloria inchoaret i aliquo
356 coꝛpe, q̄ ēt a ꝑncipio fuerit absq; seruitute corruptiōis: z murabi litatis, z totaliꝛ lucidū: sic tota creatura coꝛpalis expectaꝫ post resurrectionē futura. Et iō illū celū vocat empyreū. i. igneū nō ab

ardore, sed a splendore. ¶ Sciendum est autem q̄ Aug. 10. de ci. dei. dicit, q̄ Porphyrius discernebat a demonibus angelos vt aerea loca esse demonū: etherea vero vel empyrea diceret angelorum. Sed Porphyrius tanquam Platonicus celum istud sydereum, igneum esse existimabat. Et ideo empyreum nominabat vel ethereum, ſm q̄ nomen etheris sumitur ab in-flammatione: z non ſm q̄ sumitur a velocitate motus. vt Ari. dicit. Quod pro tanto dictū sit ne aliquis Augu. celum empy reum posuisse: sicut nunc ponitur a modernis.

Ad primū Ergo dicendum, q̄ coꝛpoꝛa sensibilia sunt mobilia ſm ipsum statū mundi: q. per mo-tum creature coꝛporalis pcuratur elementoꝝ multiplicatio. Sed in vltima cōsummatione glorie cessabit coꝛporū motus. Et talem oporuit esse a principio dispositionem celi empyrei. ¶ Ad secundū dicendū, q̄ satis probabile est q̄ celum empy-reum ſm quosdā: cum sit ordinatū ad statū glorie, nō habet in fluentiā in inferioꝛa coꝛpoꝛa: que sunt sub alto ordine: vtpote ordinata ad naturalē rerū decursum. Probabilius tñ videt di cendū, q̄ sicut supremi angeli qui assistunt habent influētiam
550 super medios z vltimos qui mittuntur, q̄bus ipsi non mittan tur[e] ſm Dio. ita celū empyreum hz influentiā super coꝛpoꝛa q̄ mouentur: licet ipsum nō moueatur. Et ꝓpter hoc pōt dici q̄ influit in primū celū quod mouet: non aliquid transiens z ad-ueniens per motū, sed aliquid fixum z stabile: puta virtutē cō tinendi z causandi, vel aliquid hmōi ad dignitatē pertinens. ¶ Ad tertium dicendū, q̄ locus coꝛporeus deputatur cōtem-plationi non ꝓpter necessitatē, sed ꝓpter congruitatem, vt exterioꝛ claritas interioꝛi conueniat. Unde Basilius dicit, q̄ ministratoꝛ spūs non poterat degere in tenebris, sed in luce z letitia degendi sibi habitū possidebat. ¶ Ad quartū dicendū, q̄ sicut Basilius dicit in. 2. exaīm. constat factum esse celum ro tunditate cōcluum, habens coꝛpus spissum z adeo validū, vt possit ea q̄ extrinsecus habentur ab interioꝛibus separare. Ob hoc necessario posse regionē relictā carētē luce cōstituit: vtpo te fulgore qui superradiabat excluso. Sed q. coꝛpus firmamē ti etsi sit solidū: est tñ dyaphanū, q̄ lumē nō impedit, vt patet per hoc q̄ lumen stellarū videmus nō obstantibus medijs ce-lis. pōt alteri dici, q̄ hz lucē celum empyreū nō condensatā vt radios emittat: sicut coꝛpus solis, sed magis subtilē: vel habet claritatē glorie: que nō est cōformis cū claritate naturali.

¶ Utrum tēpus sit concreatū materie informi. Art. 4.

340 2. dist. 12. art. 3.

A D quartū Sic ꝓcedit. Uidet, q̄ tempus
nō sit cōcreatum māe informi.
Dicit ēm Aug. 12. cōfes. ad deū loquēs. Duo repe-rio q̄ fecisti carentia tpib⁹. s. mām primā coporalē: z naturā angelicā. Nō ergo tps est concreatū māe informi. Cp. Tps diuiditur p diē z noctē. Sz a pncipio nec noꝛ nec dies erat. Sed postmodū cū diuisit deus lucē a tene-bris, ergo a pncipio nō erat tps. Cp. Tēpus est numerꝰ mo tus firmamēti: q̄ legit factū secundo die. Ergo nō a pncipio erat tempus. Cp. Motus est priꝰ tēpore. Magis igitur de-bebat numerari inter prima creata q̄ tempus. Cp. Sicut tē-pus est mēsura extrinseca, ita z locus. Non ergo magis debet coꝛporari inter primo creata tempus q̄ locus.

Sed Contra est q̄ Aug. dicit sup Gen. ad lit. q̄ spūalis z coꝛporalis creatura est creata in pncipio rēporis.

Rñdeo Dicendū, q̄ cōiter dr, quatuoꝛ esse primo crea-ta. s. naturā angelicā: celum empyreū: materiaꝫ coꝛporalem informē, z tēpus. Sed attendendū est q̄ hoc dictū nō procedit ſm Aug. opinionē. Aug. ēm ponit duo primo crea ta. s. naturā angelicam, z materiā coporalē: nulla mentione fa cta de celo empyreo. Hec autem duo. s. natura angelica z ma-teria informis precedunt formationē non duratione, sed natu ra. Et sicut natura precedit formationē, ita etiā z motū z tem pus. Unde tēpus non potest eis connumerari. Procedit autē predicta enumeratio ſm opinionē aliorū sanctorū ponentiuꝫ q̄ informitas materie duratione precessit formationē. Et tūc ꝓ illa duratione necesse est ponere tempus aliquod. Aliter enim mensura durationis accipi non posset.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ Aug. hoc dicit ea ratiōe: qua natura angelica z mā informis prece-
dunt origine seu nā tps. ¶ Ad scōm dōm, q̄ sicut ſm alios san ctos mā erat quodāmodo informis, z postea fuit formata: ita tps quodāmodo fuit informe, z postmodū formatū z distinctū per diē z noctē. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ si motus firmamenti non fuisset a pncipio incepit: tūc tps q̄ ꝑcessit nō erat numerus motus firmamēti: sed cuiuscunq; primi mo tus. Accidit ēm tpi q̄ sit numerus motus firmamēti inq̄ntū hic motꝰ est primꝰ motuū. Si aūt esset alius motꝰ primus, illius motꝰ esset tpis mensura: q. oia mensurant primo fiunt gñs. Oportet autē dicere siatim a pnci-pio fuisse aliquem motum, ad minus ſm successionē conceptionū z affectionū in mē te aliqua. Motum autē non est intelligere sine tpe: cū nihil aliud sit tps ꝙ numerus priorꝫ z posteriorꝫ in motu. ¶ Ad quartū dōm, q̄ inter primo creata computanꝫ ea q̄ habēt gñalem habitudinez ad res. Et ideo cōputari debuit tps: q̄ habet rationē cōis mēsure: nō aūt motus: q̄ cōparat solum ad subm mobile. ¶ Ad quintū dicendū, q̄ locꝰ intelligitur in celo empyreo oia continēte. Et q. locus est de permanētibus cōcreatꝰ est totus simul: tempus autem quod non permanens concreatum est in suo pūncti-pio, sicut etiam modo nihil est accipere in actu de tempore nisi nunc.

¶ De opere distinctionis ſm se. Qō. 67.

Cōsequēter randus est de opere distinctionis ſm se
Et primo de opere primo diei.
Secundo de opere secūde diei.
Tertio de opere tertie. ¶ Circa primū que runtur quatuoꝛ. Primo vtrum lux propie in spiritualibus dici possit. Secundo vtrū lux coꝛporalis sit coꝛpus. Tertio vtrum sit qualitas. Quarto vtrum conueniens fuit prima die fieri lucem.

¶ Utrum lux propie in spirituali-bus dicatur.
Articulus. 1.

A D primū Sic ꝓceditur. Uidetur, q̄ lux propie in spiritualibus dicatur. Dicit enim Augustinus. 4. super Gen. ad lit. q̄ in spiritualibus melioꝛ z cer-tioꝛ lux est. Et q̄ Christus non sic dicit lux quomodo lapis, sed illud propie, hoc figu-ratiue. Cp. Dio. 4. ca. de di. no. ponit lumē inter noīa intelligibilia dei. Nomina autē intelligibilia propie dicunt in spiritualib⁹. Ergo lux propie dicitur in spiritualibus. Cp. Apostolus dicit ad ephe. 5. Omne qđ manifestatur lumen est. Sed manifestatio magis propie est in spiritualibus q̄z in coꝛ-poralibus. Ergo z lux.

Sed contra Est, quod Ambro. in lib. de trinit. po-nit splendoꝛē inter ea que de deo meta phoꝛ-ce dicuntur.

Rñdeo Dicendum, q̄ de aliquo nomine dupliciter con uenit loqui. vno modo secundum primam eius positionem. Alio modo secundum vsum nominis: sicut patet in nomine visionis: quod primo impositum est ad significan-dum actum sensus visus. Sed ꝓpter dignitatem z certitu-dinem huius sensus extensum est hoc nomen secundum vsum loquentium ad omnem cognitionem aliorum sensuum. Dici-mus enim vide quomodo sapit: vel quomodo redolet: vel quo modo est calidum. Et vlterius etiam ad cognitionem intelle-ctus. ſm illud Matthei. 5. cap. Beati mundo coꝛde: quoniam ipsi deum videbūt. ¶ Er similiter dicendum est de nomine lu cis. Nam primo quidem est institutum ad significandum id quod facit manifestationem in sensu visus. Postmodum au-tem extensum est ad significandum omne illud quod facit manifestationem secundum quamcunque cognitionem. Si ergo accipiatur nomen luminis secundum suam primam im-positionem, metaphoꝛice in spiritualibus dicitur, vt Ambro-sius dicit. Si autem accipiatur secundum quod est in vsu lo-quentium ad omnem manifestationem extensum, sic ꝓprie in spiritualibus dicitur.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

341 2. di. 13. art. 2. et 3. l. 6. ſt. Et Io. 1. l. 8. ꝑ. 9.

¶ Super Questionis 67. Articulum. 1.

TIulus clarus. ¶ In coꝛpore intelligibilia propie dicunt in spiritualib⁹. vna distinctio de sic significatione duplici nominis: scilicet quo ad ꝓmam impositionem: et quo ad vsum. iuxta virtutes membrum respondet questio: iuxta primuꝫ negatiue: iuxta secun-dum affirmatiue.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum secundum.

342 3.d. 2.q 1. art. 3 ad 4.m & 2 d. 13. 2. 3 Et d. 30 q. 2. 3. 1. cor. 2. 2. cel. l. 10 co. 5. prin°. Et. 2. de aia l. 14

TIulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio respondet negatiue: lux nō est corpus. Probatur clare ex tribus motibus, scilicet loco, motu & generatione: & cōtra ptione: & clare patent sine questione.

¶ Super Articulum tertium.

TIulus clarus. ¶ In corpore tria intra tres opiniones duas extremas. prima est tenentium lumen intentionem. secunda tenentium lucem substantiam. Et mediam, scilicet esse qualitatem actuam consequentem corpus lucens ex se. Quo ad primum duo. Primus opinio, lumen non habet esse naturale: sed intentionale. Secundum contra dupliciter: primo qz denominat. secundo qz causat effectus naturales.

¶ Hic aduerte quod Scotus in. 2. distinc. 13. Et Egidius in secundo de anima. ct in 2. sent. dist. 13. tenent lumen intentionale esse habere. Et ad primam rationez. S. T. dicit sco. qz maior non est necessaria sed vera in multis per accidēs: quia non habemus denominatiua, ppria. Ad secundam vero negat maiorem. affert aūt sco. rationē pro se cōtra. S. Tho. difficilem: lumē recipitur in organo visus ergo habet esse intentionale. Antecedēs probat authoritate Auerroys in de sensu & sensato. Et Aristotelis ibidem ponentis lumen intrinsecum oculo. consequentia probatur: quia sensibile positum supra sensum non causat sensationem.

¶ Ad hoc breuiter videtur mihi dicendus: qz esse luminis neque est esse pure intentionale, neqz naturale vt distinguitur contra intentionale: sed est esse altius prehabens in se virtualiter, id qō spectat ad esse naturale & intētionale. Tra qz est virūz & neutrū. Et alterū. s. naturale, vt S. Th. dicit. Neutrum quidē qz non hz esse naturale qō distinguitur ptra intētionale. i. esse naturale sic materiale: quēadmodū sensibilia obiecta sensuum habent: que ob suam materialitatem sentiri non possunt posita supra sensum secūdum se: quia sensus non est receptiuus nisi specierū sine materia. Nec habet esse intentionale: vt dicit Auer. 2. de. 13. 2. 4. stinguitur contra naturale: quia scilicet nō est pure intentionale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet etiam esse spirituale: quia scilicet nō est pure materiale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet esse intentionale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet esse spirituale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet esse intentionale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet esse spirituale.

¶ Utrum lux sit corpus. Art. 2.

Dsecm Sic procedit. Videt, qz lux sit corpus. Dicit enī Augu. in lib. de libe. arb. qz lux in corporibus primū tenet locū. Ergo lux est corpus. Cp. Pbs dicit qz lumē est spēs ignis. Sz ignis est corpus. ḡ lumē est corp'. Cp. Ferri, iter secari z reflecti est ppriē corpor. hec aūt oia attribuunt lumini vel radio. Cōiungunt etiā diuersi radij, z separant vt Dio. dicit. 2. ca. de di. no. Vē etiā videt nō nisi corporibus cōuenire posse. Ergo lumen est corpus.

Sed Cōtra, duo corpora nō pūt simul esse in eodē loco. Sed lumē est simul cū aere. Ergo lumen non est corpus.

Rndeo Dōz, qz impossibile est lumē esse corpus. Vō quidē apparet tripl'r. Primo quidē ex parte loci. Nam locus cuiuslibet corporis est alius a loco alterius corporis: nec est possibile sm naturā duo corpora esse simul in eodē loco qualitercunqz corpa sint: qz cōtiguū requirit distinctionē in situ. Scōo apparet idē ex ratione motus. Si enī lumē esset corpus illuminatio esset motº localis corporis. Nullus aūt motus localis corpis pōt esse in instāti: qz oē qō mouetur localiter necesse est qz pius peruenat ad mediū magnitudinis cū ad extremū. Illuminatio aūt fit in instāti. Nec pōt dici qz fiat in tpe imperceptibili. Qz in paruo spatio posset tps latere: i magno aūt spatio, puta ab oriente in occidentē tps latere nō posset. Statim enī cū sol est in puncto orizontis illuminat totū hemisphericum quidē qz non hz esse naturale qō distinguitur ptra intētionale. i. esse naturale sic materiale: quēadmodū sensibilia obiecta sensuum habent: que ob suam materialitatem sentiri non possunt posita supra sensum secūdum se: quia sensus non est receptiuus nisi specierū sine materia. Nec habet esse intentionale: vt dicit Auer. 2. de. 13. 2. 4. stinguitur contra naturale: quia scilicet nō est pure materiale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet esse spirituale: quia scilicet nō est pure materiale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet esse intentionale. Et hoc ex eadem ratione ideo habet esse spirituale.

¶ Utrum lux sit qualitas. Art. 3.

Dtertiū Sic procedit. Videt, qz lux nō sit qualitas. Dis enī qualitas permanet in subo, etiā postq agens discesserit: sicut calor in aqua postq remouetur ab igne. Sed lumē nō remanet in aere recedēte luminari. Ergo lumen non est qualitas. Cp. Dis qualitas sensibilis hz contrariū: sicut calido contrariat frigidum, z albo nigrum. Sed lumini nihil est contrariū. Tenebra enī est priuatio luminis. Ergo lumen non est qualitas sensibilis. Cp. Causa est potior effectu. Sed lux celestium corporum causat formas substantiales in istis inferioribus: datetiaz esse spirituale coloribus: qz facit eos visibiles actu. Ergo lux nō est aliqua qualitas sensibilis: sed magis substantialis forma aut spiritualis.

Sed Cōtra est, qz Dam. dicit in lib. 2. qz lux est quedam qualitas.

Rndeo Dōm, qz quidā dixerūt qz lumen in aere nō hz esse nāle: sicut color in pariete: sed esse intētionale sicut sirkitudo colouris in aere. Sz hoc nō pōt esse, ppter duo. Primo quidē qz lumē denominat aerē. Fit enī aer luminosus in actu. Color aūt nō denoīat tpm. Nō enī dr aer colo'atus. Scōo qz lumē hz effectū in nā. Qz per radios solis calefiunt corpora. Intentiones aūt nō causant trāsmutationes naturales. Alij vero dixerunt qz lux est forma subalis solis. Sz hoc etiā apparet impossibile propter duo. Primo quidē qz nulla forma subalis est p se sensibilis: qz qd quid est, est cōm intell's. vt dr in. 3. de aia. Lux aūt est sm se visibilis. Scōo qz impossibile est vt id qō est forma subalis in vno sit forma accidentalis in alio°: qz forme substantiali per se conuenit constituere in specie. Unde semp z in oibus adest et. Lux aūt non est forma subalis aer's. Alioquin ea recedēte corrūperetur. Cū nō pōt esse forma subalis solis. Dicendū est ergo qz sicut calor est qualitas actiua, ppōs formā substātialem ignis, ita lux est qualitas actiua ppōs formā substantialem solis: vel cuiuscūq alterius corporis a se lucentis: si aliquod aliud tale est. Quius signum est quod radij diuersarum stellarum habent diuersos effectus secundum diuersas naturas corporum.

Ad primū Ergo dōm, qz cū q̄litas cōsequatur formā subalem diuersimode se hz subm ad receptionē qualitatis sicut se hz ad receptionē forme. Cum enī materia perfecte recipit formā: firmiter stabilit etiā qualitas ppōs formā: sicut si aqua cōuertatur in ignē. Cū vero forma subalis recipit imperfecte sm inchoationē quandā: q̄litas ppōs manet qdē aliquandiu sed non semp°: sicut pz in aqua calefacta q redit ad suā naturā. Sz illuminatio nō fit per aliquā trāsmutationē materie ad susceptionē forme subalis: vt fiat quasi inchoatio aliqua forme. Et ideo lumē nō remanet nisi ad presentiā agentis. ¶ Ad scōm dōm qz accidit luci qz habeat cōtrariū inquantū est qualitas nālis primi corporis alterātis: qō est a cōtrarietate elōgatiū. ¶ Ad tertiū dicendū: qz sicut calor agit ad formaz ignis quasi instrumentaliter in virtute forme substantialis: ita lumē agit quasi instrumētaliter in virtute corporū celestiū ad producendas formas substantiales: et ad hoc quod nomen distantie derivatum est a loco ad omnia contraria: vt dicitur in. 10. metaph.

¶ Utrum lux sit qualitas. Art. 3.

Dtertiū Sic procedit. Videt, qz lux nō sit qualitas. Dis enī qualitas permanet in subo, etiā postq agens discesserit: sicut calor in aqua postq remouetur ab igne. Sed lumē nō remanet in aere recedēte luminari. Ergo lumen non est qualitas. Cp. Dis qualitas sensibilis hz contrariū: sicut calido contrariat frigidum, z albo nigrum. Sed lumini nihil est contrariū. Tenebra enī est priuatio luminis. Ergo lumen non est qualitas sensibilis. Cp. Causa est potior effectu. Sed lux celestium corporum causat formas substantiales in istis inferioribus: datetiaz esse spirituale coloribus: qz facit eos visibiles actu. Ergo lux nō est aliqua qualitas sensibilis: sed magis substantialis forma aut spiritualis.

Sed Cōtra est, qz Dam. dicit in lib. 2. qz lux est quedam qualitas.

Rndeo Dōm, qz quidā dixerūt qz lumen in aere nō hz esse nāle: sicut color in pariete: sed esse intētionale sicut sirkitudo colouris in aere. Sz hoc nō pōt esse, ppter duo. Primo quidē qz lumē denominat aerē. Fit enī aer luminosus in actu. Color aūt nō denoīat tpm. Nō enī dr aer colo'atus. Scōo qz lumē hz effectū in nā. Qz per radios solis calefiunt corpora. Intentiones aūt nō causant trāsmutationes naturales. Alij vero dixerunt qz lux est forma subalis solis. Sz hoc etiā apparet impossibile propter duo. Primo quidē qz nulla forma subalis est p se sensibilis: qz qd quid est, est cōm intell's. vt dr in. 3. de aia. Lux aūt est sm se visibilis. Scōo qz impossibile est vt id qō est forma subalis in vno sit forma accidentalis in alio°: qz forme substantiali per se conuenit constituere in specie. Unde semp z in oibus adest et. Lux aūt non est forma subalis aer's. Alioquin ea recedēte corrūperetur. Cū nō pōt esse forma subalis solis. Dicendū est ergo qz sicut calor est qualitas actiua, ppōs formā substātialem ignis, ita lux est qualitas actiua ppōs formā substantialem solis: vel cuiuscūq alterius corporis a se lucentis: si aliquod aliud tale est. Quius signum est quod radij diuersarum stellarum habent diuersos effectus secundum diuersas naturas corporum.

Ad primū Ergo dōm, qz cū q̄litas cōsequatur formā subalem diuersimode se hz subm ad receptionē qualitatis sicut se hz ad receptionē forme. Cum enī materia perfecte recipit formā: firmiter stabilit etiā qualitas ppōs formā: sicut si aqua cōuertatur in ignē. Cū vero forma subalis recipit imperfecte sm inchoationē quandā: q̄litas ppōs manet qdē aliquandiu sed non semp°: sicut pz in aqua calefacta q redit ad suā naturā. Sz illuminatio nō fit per aliquā trāsmutationē materie ad susceptionē forme subalis: vt fiat quasi inchoatio aliqua forme. Et ideo lumē nō remanet nisi ad presentiā agentis. ¶ Ad scōm dōm qz accidit luci qz habeat cōtrariū inquantū est qualitas nālis primi corporis alterātis: qō est a cōtrarietate elōgatiū. ¶ Ad tertiū dicendū: qz sicut calor agit ad formaz ignis quasi instrumentaliter in virtute forme substantialis: ita lumē agit quasi instrumētaliter in virtute corporū celestiū ad producendas formas substantiales: et ad hoc quod

fignum. nō enim ad hoc quod lux sit qualitas. Nec ad hoc quod sit actiua: qz virtus horum probatum est. ergo ad hoc qō est consequens formam corporis lucentis ex se. Sed hoc nō infertur, ex hoc signo: non tenendo omnes stellas lucere ex se, quod est falsum, aut dubium. Et patet hoc, quia diuersitas effectuum non arguit lucem consequi corpus ex se lucens: nisi quia quelibet lux agit in virtute illius corporis ex quo fluit. sic enim iuxta diuersitatez corporum erit diuersitas actionum.

¶ Ad hoc est dicendum, qz quicquid sit de causalitate lucis ex stellis. Ad propositum distinguere sufficit, qz lucem sequi corpus lucens contingit dupliciter. s. quo ad agere, et quo ad esse. Et qō dato qz lux sequat quo ad virtutes simul tantum corpus lucēs ex se z illud sol: sequitur tamen ad agere quodlibet corpus lucens: quoniam lux imbibitur in eo: et agit sm proprietatem eius: z inde est qz lux lune habet propzium effectum: quamuis sit a sole. Et hoc igitur quod lux sequitur cuiuslibet corporis lucētis proprietatem quo ad agere: vt patet in radijs diuersarus stellarum habentibus diuersum effectuz iuxta earum diuersitatē signum habetur, qz lux sequit quo ad esse, z ad agere simul corpus lucēs ex se tanqz primum subiectum.

¶ Super Art. 3.

TIulus clarus est.

¶ In corpore duo. primo respondetur secūdum Augustinū. Secundo apud alios: et iuxta virtanqz opinionem affirmatiue. Sz differētia est qz primo modo lux supponit, p luce spirituali. Scōo vero, p corporali. prima responsio lux cōuenit primo fit: quia natura spiritualis infozmitas primo debuit formari: et ea non debuit taceri quo ad secundum duo. primo arguit oppositum secunde partis prime tripliciter. Tum quia illa fuit ante creata apud basil. Tuz quia apud Chrysost. quia occasio idolatrie. Tū quia rudis populus

facier coloies visibiles actu inquantum est qualitas primi corporis sensibilis.

¶ Utrum conuenienter lucis productio in prima die ponatur. Articulus. 4.

Dquartū sic pcedit. Videtur qz inconuenienter lucis productio in prima die ponatur. Est enī lux qualitas quedā: vt dictum est°. Qualitas aūt cuz sit accidēs nō habet rationē primi, sed magis rationē postremi. Non ergo prima die debet poni productio lucis. Cp. Per lucez distinguitur nox a die. Hoc aūt fit per solē qui ponitur factus die quarta. Ergo non debuit poni productio lucis prima die.

Cp. Nox z dies fit per circularē motū corporis lucidi. Sed circularis motus est prius firmamenti: qz legitur factum die secunda. Ergo non debuit poni in prima die productio lucis distinguētis noctē z diem.

Si dicaz qz intelligitur de luce spirituali. Contra, lux que legitur facta prima die facit distinctionem a tenebris. Sed non erāt in principio spirituales tenebre: quia etiam demones fuerunt a principio boni: vt supra dictum est°. Non ergo prima die debuit poni productio lucis.

Sed Contra id sine quo non pōt esse dies: oportuit fieri in prima die. Sed sine luce non pōt esse dies. Ergo oportuit lucem fieri prima die.

Rndeo Dōm, qz de productione lucis est duplex opinio. Augu. enī videt dicere qz nō fuerit cōueniens Moysen pretermisisse spiritualis creature productionē. Et ideo dicit, qz cum dicitur: in prin. crea. deus celū z ter. per celum intelligitur spiritualis natura adhuc informis. per terram aūt intelligit materia informis corporalis creature. Et qz natura spiritualis dignior est cē corporalis, fuit prius formāda. Formatio igit spūalis nature significat in productione lucis, vt intelligatur de luce spirituali°. Formatio enī nature spiritualis est per hoc qz illuminatur vt adhereat verbo dei. Alijs aūt videtur qz sit pretermissa a Moyse productio spiritualis creature. Sz huius rationē diuersimode assignant. Basilius enim dicit, qz principiuz narrationis sue fecit a principio qz ad tēpus ptinet sensibilium rerū. Sed spiritualis natura. t. angelica pretermittit: qz fuit aī creata. Chrysostomus aūt assignat aliā rōnē: qz Moyses loquebatur rudi populo: qui nihil nisi corporalia poterat capere: quē etiā ab idolatria reuocare volebat. Assumpsissent aūt idolatrie occasionem si ppositе fuissent eis aliquе subе supra oēs corporeas creaturas. Eas enī reputassent deos: cum etiam proni essent ad hoc qz solē z lunā z stellas colerēt tanqz deos: quod eis inhibetur deutero. 4. Premissa aūt fuerat circa creaturā corporalem multiplex infozmitas°. Una quidez in hoc qz dicebatur terra erat inanis z vacua. Alia vero in hoc qz dicebatur tenebre erant super faciē abyssi. Necessarium aūt fuit: vt infozmitas tenebrarū primo remoueretur per lucis productionē propter duo. Primo quidem qz lux, vt dictū est°: est qualitas primi corporis. Unde sm eam primo fuit mundus formādus. Scōo, ppter cōitatē lucis. Cōmunicāt enī in ea inferiora corpora cum superioribus. Sicut aūt in cognitione proceditur a cōmunioribus: ita etiam in operatione. Nam prius generatur vivum cē animal: z aial cē homo, vt dr in lib. de gnatione animalium. Sic ergo oportuit ordinē diuine sapiētie manifestari, vt prima inter opera distinctiōis produceret lux tanqz primi corporis forma z tanquam cōmunior. Basilius tñ posuit tertiā rationem quia per lucem omnia alia manifestant. Potest z quarta ratio addi, que in obiciendo est facta°: qz dies non potest esse sine luce. Unde oportuit in prima die fieri lucem.

Ad primū Ergo dicendum, qz sm opinionē que ponit informitatem materie durationе precedere formationem°. Dr dicere qz materia a principio fuerit creata sub formis substantialib', postmodū vero fuerit formata sm aliquas conditiones accidentales: inter quas primum locum obtinet lux. ¶ Ad secūdum dicendum, qz quidam dicunt lucē illam fuisse quandam nubem lucidam: que postmodum facto sole in materiam pretacentem redijt. Sed istud non est cōueniens. Quia scriptura in principio Gen. cōmemorat institutionem nature q postmodū perseuerat. Unde nō debet dici qz aliquid tunc factum fuerit, qō postmodū esse desisterit. Et ideo alij dicunt, qz illa nubes lucida adhuc remanet z est coniuncta soli vt ab eo discerni non possit. Sed sm hoc illa nubes superflua remaneret. Nihil autem est vanum in operibus dei. Et ideo alij dicunt, qz ex illa nube formatum est corpus solis. Sed hoc etiam dici non potest si ponatur corpus solis non esse de natura quatuor elementorum, sed est incorruptibile per naturā. Quia sm hoc materia eius non potest esse subalis forma. Et ideo est dicendū, qz vt Dion. dicit. 4. ca. de diui. no. qz illa lux fuit lux solis, sed adhuc informis quantū ad hoc qz iam erat substātia solis: z habebat virtutem illuminatiuā in cōmun, sed postmodum data est ei specialis z determinata virtus ad particulares effectus°. Et sm hoc in productione huius lucis distincta est lux a tenebris cōtum ad tria. Primo quidem quidē quantum ad causam sm qz in substantia solis erat causa luminis: in opacitate aūt terre causa tenebrarū. Secundo quātum ad locum: quia in vno hemisphario erat lumē: in alio tenebre. Tertio quantum ad tempus: qz in eodē hemisphario sm vnaz partem tēporis erat lumen: sm aliam tenebre. Et hoc est quod dicitur. Lucē vocauit diem z tenebras noctē. ¶ Ad tertium dicendum, quod Basilius dicit lucē z tenebras tunc fuisse per emissionem z contractionē luminis: z non per motum. ¶ Sed contra hoc obijcit August. qz nulla ratio esset huiº vicissitudinis emittēdi z retrahendi luminis: cū hoies z animalia non essent quoū vsibus hoc deseruiret. Et preterea hoc non habet natura corporis lucidi, vt retrahat lumē in sui presentia: sz miraculose potest hoc fieri. In prima autem institutione nature non queritur miraculum, sed quid natura rerum habeat vt Aug. dicit. Et ideo dicendum est quod duplex est motus in celo. Unus communis toti celo qui facit diem z noctem. Et iste videtur institutus primo die°. Alius autem est qui diuersificatur per diuersa corpora. Secundus quidez quos motus fit diuersitas diei rum adinuicem: z mensium z annorum. Et ideo in prima die fit mentio de sola distinctione noctis z diei: que fit per motum cōmunem. In quarta autem die fit mentio de diuersitate dierum z tēporum z annorum: cū dicit vt sint in tempora z dies z annos. Que qui docebatur. Scōo potest dici secunda responsio quadrupliciter prodata. Tum quia lux est primi corporis forma. Tum quia communior. Tum quia est manifestatiua ceterarum. Tum quia die ea nō poterat esse sine luce.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Sup. q. 68. Art. 1.

Titulus clarus est.

¶ In corpe duo principaliter. Primo premittit duo generalia documēta Aug. primū, q veritas saluet scripture. Secūdū, q nulla opinio immobiliter attribuat illi. Secūdo ridet questio iuxta tres opiniones de firmamēto (scz q aut celum sydereum cōpositū ex elementis: aut celum sydereum corpus simpler: z hoc vel vnum elementoū: vel quinta essentia: aut superior pars aeris in qua nubes) sub diuisione z cōclusione dimembri. Si ordo dierum dicat ordinē tpis firmamentum primo nō pōt dici scōa die factū sm substantiā. Nō aūt scōo. Idē autem est iudiciū de tertio: sed sm formationē aliquaz factū dicitur. Si vero dicat ordinē nature pōt dici sz substantiā scōa die factū: quocunq; modo sumatur. Prima pars pz: q firmamentū primo modo est cōpositū. secunda q forme simplicium corporum pertinent ad productionē primo die factā. scōm membrū pz ex se.

¶ Super Art. 2.

Titulus clarus est.

¶ In corpore duo principaliter. Primo respondet questioni an est affirmatiue auctoritate scripture Scōo questioni quid est. i. qd sint ille aque. Et quo ad hoc tria facit. Primo tractat an sint spūales an corporales inter Origenem z Basilium: cōcludēs corporales. respondet scōo tripliciter iuxta tres opiniones de firmamento. iuxta Platonem qō sint de natura elementari: iuxta Aristotelez qō sint de quinta essentia dyaphane: iuxta equiuocationem firmamenti qō sint aque pluuiales ꝛc. Tertio excludit errorem dicentiuz vapores aqueos supra sydera elevari q̄ rationibus: vt patet in litera.

dem diuersitas sit p motus ꝓprios. ¶ Ad quartū dicendū, q sm Aug. informitas nō precedit formationē duratione. Vñ opz dicere q per lucis productionē intelligatur formatio spiritualis creature: non que est per gloriā perfecta: cuz qua creata fuit, sed que est per gratiā perfecta, cum qua creata fuit, vt dictum est. Per hāc ergo lucē facta est diuisio a tenebris. i. ab informitate alteri⁹ creature nō formate. Sed si tota creatura simul formata fuit facta est distinctio a tenebris spiritualibus: non q̄ tunc essent quia diabolus non fuit creatus malus: sed quas deus futuras preuidit.

¶ De opere secunde diei. Quest. 68.

Deinde Considerandum est de ope secūde diei.

¶ Et circa hoc queruntur quatuor. Primo vtrū firmamentum sit factum secunda die. Secūdo vtrum alique aque sint supra firmamentū. Tertio vtrum firmamētum diuidat aquas ab aquis. Quarto vtrum sit vnum celum tantum vel plures.

¶ Circa primū firmamētū sit fcm scōa die. Ar. 1.

Ad primū Sic ꝓceditur. Videtur, q firmamentū non sit factuz scōa die. Dicit enī Gen. 1. Vocauit deus firmamentū celum. Sed celum factū est ante omnē diem, vt pz cū dicit, in princ. crea. de celū z ter. Ergo firmamentum nō est factū scōa die. ¶ Ꝓ. Opera sex dieruz ordinantur fm ordinem diuine sapientie. Non cōueniret autē diuine sapiētie, vt posteri⁹ faceret qō est naturaliter prius. Firmamentū aūt est naturaliter prius aqua z terra: de quib⁹ tñ fit mentio ante formationē lucis: que fuit prima die. Non ergo firmamentū factum est secunda die. ¶ Ꝓ. Omne qō est factū per sex dies, formatum est ex materia prius creata ante omnē diem. Sed firmamentū non potuit formari ex materia preexistente: q̄ sic esset generabile z corruptibile. Ergo firmamentum non est factum secunda die.

Sed contra Est ꝙ dicit Gen. 1. Dixit de⁹, Fiat firmamentum. Et postea sequitur, Et factum est vespere z mane dies secundus.

Rñdeo Dōm, q sicut Aug. docet: in hmōi qōnibus duo sunt obseruanda. primo quidē vt veritas scripture incōcusse teneatur. Scōo cū scriptura diuina multipliciter exponi possit: q nulli expositioni aliquis ita precise inhereat: q si certa ratione conſtiterit hoc esse falsum: q aliquis sensum scripture esse asserere presumat: ne scriptura ex hoc verbo ab infidelibus derideatur z ne eis via credendi precludatur. Sciendum est ergo q hoc qō legitur: firmamentū secunda die factum dupliciter intelligi potest. Uno mō de firmamento in quo sunt sydera. Et sm hoc oportet nos diuersimode exponere sm diuersas opiniones hominum de firmamento. Quidā enim dixerunt firmamētum illud esse ex elementis cōpositum. Et hec fuit opinio Empedoclis: qui dixit ideo illud corpus indissolubile esse: q̄ in eius cōpositione lis non erat: sed amicitia tantum. Alij vero dixerunt firmamentum esse de natura quatuor elementoū: nō quasi ex elementis cōpositum: sed quasi elemētum simpler. Et hec opinio fuit Platonis qui posuit corpus celeste esse elementum ignis. Alij vero dixerunt celum nō esse de natura quatuor elemētoum: sed esse quintū corpus: preter quatuor elementa. Et hec est opinio Arist.c Scōm igitur primam opinionē absolute posset concedi q firmamētum factuz fuerit secunda die: etiā sm suā substantiā. Nam ad opus creationis pertinet ꝓducere ipsam elemētoz subam. ad opus aūt distinctionis z ornatus pertinet formare aliqua ex preexistentibus elementis. Scōm vero opinionē Plat. nō est cōuenies q firmamētum credatur sm suā substātiā esse factū scōa die. Nam facere firmamentū sm hoc est ꝓducere elementū ignis. Productio autē elementoz pertinet ad opus creationis sm eos qui ponūt informitatē māe tpe precedere formationem: q̄ forme elementoz sunt que primo aduenūt materie. Multo autē minus sm opinionē Arist. ponit pōt q firmamētū sm suā subam sit secunda die productū, sm q per istos dies successio tpis designat. Cū celū, cū sit sm suā naturā incorruptibile, hz materiā q̄ nō pōt subesse altere forme. Unde impossibile est q firmamentuz sit factum ex mā prius tpe existente. Vñ ꝓductio subie firmamenti ad opus creationis pertinet. Sed aliqua formatio eius sm has duas opiniones ptinet ad opus secunde diei: licut etiā Dion. dicit. 4. ca. de di. no. q̄ lumē solis fuit informe in primo triduo: z postea fuit in quarta die formatum. Si autē per istos dies non designetur tpis successio: sed solum ordo nature: vt Augu. vult: nihil prohibebit dicere sm quācunq; harum opinionū formationē sm substantiā firmamenti ad secundā diem pertinere. Potest autē z alio modo intelligi: vt per firmamentum quod legitur scōa die factum non intelligat firmamentū illud in quo fixe sunt stelle: sz illa pars aeris in qua condensant nubes. Et dicit firmamentū propter spissitudinē aeris in parte illa. Nam qō est spissuz z solidū: vt esse corpus firmum ad differentiā corporis mathematici: vt dicit Basilius. Et sm hanc expositionē nihil repugnans sequit cuicunq; opinioni. Unde Aug. 2. super Gen. ad lit. hanc expositionē ꝓmendans dicit, Hanc ꝓsideratione laude dignissimā iudico. Quod enim dixit nec⁹ est cōtra fidem: z in promptu posito documento credi potest.

Ad primū Ergo dōm, q sm Chryso. primo Moyses summarie dixit qd deus fecit ꝓmittēs in princ. crea. deus celū z ter. postea per partes explicauit: sicut si quis dicat, Hic artifex fecit domū istam: z postea subdat, primo fecit fundamēta, z postea erexit parietes. tertio superposuit tectū. Et sic non opz nos aliud celum intelligere, cū dr sm princ. crea. deus celū z terrā. Et cū dr: q scōa die factuz est firmamentū. Potest etiā dici aliud esse celum qō legit in principio creatū: z qō legitur scōa die factum. Et hoc diuersimode. Nam sm Aug. celū qō legit primo die factū est natura spiritualis informis. Celum autē qō legitur secunda die factū est celū corporeū. Secundū vero Bedā z Strabū celum qō legit primo die factum est celum empyreū. Firmamentū vero quod legitur secunda die factū est celū sydereū. Secundū vero Damasce. celū qō legit prima die factū est quoddā celū sphericū sine stellis: de quo phi loquunt: dicētes ipsum esse nonā sphēram: z mobile primū: q̄ mouetur motu diurno. Per firmamentum vero factū secunda die intelligit celum sydereum. Scōm autē aliā expositionē: quam Aug. tangit celuz prima die factū est etiam ipsum celuz sydereū. Per firmamentū vero secunda die factum intelligitur spatium aeris: in quo nubes cōdensantur: quod etiā celum equiuoce dicit. Et ideo ad equiuocationem designandam signanter dicitur, Uocauit deus firmamentum celum: sicut z supra dixerat. Uocauit lucem diem: q̄ dies etiam pro spatio vigintiquatuor horarū ponitur. Et idem est in aliis obseruandum: vt rabby Moyses dicit. ¶ Ad secundum z tertium patet solutio ex supradictis.

¶ Utrum aque iint supra firmamentum. Artic. 2.

Ad sc'm Sic ꝓceditur. Uidetur q̄ aque nō sunt supra firmamentū. Aqua enī est naturaliter grauis. Hoc autē ꝓprius grauis non est esse sursum: sed solum deorsum. Ergo aque nō sunt supra firmamentū. ¶ Ꝓ. Naturaliter aqua est fluida. Sed q̄ est fluidum nō pōt cōsistere sup corpus rotū dum: vt experimēto pz. q̄ cū firmamentū sit corpus rotundum aqua non pōt esse supra firmamentum. ¶ Ꝓ. Aqua cum sit elemētum: ordinatur ad generationē corporis mixti: sicut imperfectum ordinatur ad perfectū. Sed supra firmamentū non est locus mixtionis: sed supra terram. Ergo frustra aqua esset supra firmamentum. Nihil autē in operibus dei est frustra. Ergo aque non sunt supra firmamentum.

Sed Cōtra est q dr Gen. 1. q̄ diuisit aquas q̄ erant supra firmamentum ab his que erant sub firmamento.

Rñdeo Dicendum, q sicut dicit Aug. 1. sup Gen. ad lit. maior est scripture huius auctoritas: q̄ omnis humani ingenij capacitas. Uñ qūo z ples aque ibi sint: eas tñ ubi esse minime dubitamus. Qualesaūt sint ille aque nō eodē modo ab omnibus assignat. Aug. em dicit: q aque ille que super celos sunt, sunt spūales substantie. Uñ in psal. 81. Aque q̄ sup celos sunt laudēt nomē dñi. z Dan. 3. Benedicite aque oēs que sup celos sunt dño. Sz ad hoc rūdet Basilius in. 3. exam. q̄ hoc nō dr eo q̄ aque sint rōnales creature, sz q̄: cōsideratio earū p̄udēter a sensu abundanti⁹ ꝓtēplata glorificationē pfecit creatoris. Uñ ibidē idē dr de igne z grādine z hmōi. de quibus cōstat q̄ nō sunt rōnales creature. Dicendum est ergo q̄ sunt aque corporales, sed quales aque sint opz diuersimode diffinire sm diuersam de firmamento sententiā. Si em per firmamentū intelligatur celū sydereū, qō ponitur esse de natura quatuor elementoū: pari rōne z aque q̄ sup celos sunt eiusdē nature poterunt credi cū elemētaribus aquis. Si autem per firmamentū intelligatur celum sydereū, quod non sit de natura quatuor elementoū: tunc z aque ille que sunt supra firmamentum nō erunt de natura elementariū aquarū. Sed sicut sm Strabū dr celū empyreum, id est igneū, ꝓpter solis splendorem: ita dicetur aliud celū aqueū ꝓpter solā dyaphanitatē: qō est supra celum sydereū. Posito etiā q̄ firmamentū sit alterius nature ꝓeter quatuor elemēta: adhuc pōt dici q̄ aquas diuidit: si per aquā non elementū aque, sed materiā informem corporū intelligamus, vt August. dicit sup Gen. ad lit. contra Manicheos: q̄ sm hoc quicqd est inter corpa diuidit aquas ab aquis. Si autē per firmamentum intelligāt pars aeris: in qua nubes cōdensantur: sic aque que supra firmamentū sunt, sunt aque q̄ vaporabiliter resolute supra aliquā partem aeris eleuant: ex quibus pluuie generant. dicere em q̄ aque vaporabiliter resolute eleuent supra celū sydereū, sz quidā dixerunt: quorū opinionē Aug. tāgit in scōo sup Gen. ad lit. est omnino impossibile. Tū ꝓpter soliditatē celi. Tum pp regionē ignis medīā, q̄ hmōi vapores cōsumeret. Tum q̄: locus quo ferunt leuia z rara est infra cōcauū orbis lune. Tum etiā, q̄: sensibiliter apparet vaporesnō eleuari vsq; ad cacumina quorundā montiū. Nō etiā dicit de rarefactiōe corpis in infinitū, ꝓpter hoc q̄ corpus est in infinitū diuisibile vanū est. Nō em corpus nāle in infinitū diuiditur aut rarefit: sz vsq; ad certū terminum.

Ad primū Ergo dōm, q̄ quibusdā videt ratio illa solues: virtute tū diuina super celos cōtinent. Sed hanc solutionem Aug. excludit. 2. lib. super Gen. dicēs, q̄ nunc quēadmodum deus instituit naturas rerū quenit querere: non quid in eis ad miraculū sue potentie velit operari. Unde aliter dōm est, q̄ sm duas vltimas opiniones de aqs z firmamēto pz solutio ex premissis. Scōm autē primam opinionē opz ponere aliū ordinē in elemētis q̄m Ari. ponat, vt q̄dam aque spisse sint circa terrā: q̄dam vero tenues circa celū, vt sic se habeant ille ad celuz: sicut iste ad terrā. Uel q̄ per aquā intelligāt materia corporū: vt dictū est. ¶ Ad scōm etiā pz solutio ex premissis sm duas vltimas opiniones. Scōm vero primā rādet Basilius dupliciter. Uno modo: q̄ nō est necessarium, vt omne quod in concauo apparet rotundū: sit etiā supra rotundum, sed conuexum. Scōm q̄ aque que sunt supra celos nō sunt fluide, sed quasi glaciali soliditate extra celū firmate. Unde z quibusdā dicunt celū chrystallinū. ¶ Ad tertium dōm, q̄ sm tertiā opinionem aque sunt supra firmamentum vaporabiliter eleuate ꝓpter vtilitatē pluuiarum. Secundū vero secundā opinionem aque sunt supra firmamentū. i. celū totū dyaphanū absq; stellis. Nō quidā ponūt primū mobile, q̄ reuoluit totū celum motu diurno, vt operetur per motum diurnū continuatē generationis: sicut celum in quo sunt sydera per motuz qui est sm zodiacū operatur diuersitatē generatiōis z corruptionis per accessum z recessum: z per diuersas virtutes stellarū. Secundum vero primā opinionē aque sunt ibi, vt Basilius dicit ad contēperandum calorem celestium corporū. Cuius signuz acceperunt aliqui: vt Augustinus dicit: q̄ stella saturni ꝓpter vicinitatē aquarum superiorum est frigidissima.

¶ Utrum firmamentum diuidat aquas ab aquis. Art. 3.

Ad tertiū Sic ꝓceditur. Uidetur, q̄ firmamentum non diuidat aquas ab aquis. Unius em corporis sm speciem est vnus locus naturalis. Sed omnis aqua omni aque est eadē specie: vt dicit phs. Non ergo aque ab aquis sunt distinguende secundum locum. ¶ Si dicatur q̄ aque ille que sunt supra firmamentum sunt alterius speciei ab aquis que sunt sub firmamento. ¶ Contra. Ea que sunt sm speciem diuersa nō indigent aliquo alio distinguēte. Si ergo aque superiores z inferiores specie differunt: firmamentū eas abinuicem non distinguit. ¶ Ꝓ. Illud videtur aquas ab aquis distinguere: q̄ ex vtraq; ꝓte ab aquis contingitur: sicut si aliquis partes fabricetur in medio fluminis. Manifestum est aūt quod aque inferiores non pertingunt vsq; ad firmamentum. Ergo non diuidit firmamentum aquas ab aquis.

Sed contra Est quod dicitur Gen. 1. Fiat firmamentuz in medio aquarū z diuidat aquas ab aquis.

Rñdeo Dōm, q̄ aliquis cōsiderādo superficiē tenuis literā Gen. posset talē imaginationē cōcipere sm quorundā antiquoū phoū positionē. Posuerunt em quidā aquā quoddā infinitum corpus: z oim aliorū corporū principiuz. Quā quidē immensitatē aquarū accipere posset in noīe abyssi: cum dr tenebre erant super faciem abyssi. Ponebant etiā q̄ illud celuz sensibile: quod videmus: non cōtinet infra se omnia corpora. sed est infinitum aquarum corpus supra celū. Et tō posset aliquis dicere q̄ firmamentum celi diuidit aquas exteriores ab aquis interioribus. i. ab omnibus corporibus que infra celum continent: quorum principiū aquam ponebāt. Sed q̄: ista positio per veras rationes falsa deprehenditur: non est dicendū hunc esse intellectum scripture. Sed considerandum est q̄ Moyses rudi populo loquebatur. Quorū imbecillitati ꝓdescendens illa solū eis proposuit q̄ manifeste sensui apparēt. Omnes autē quantūcunq; rudes terrā z aquā esse corpora sensu deprehendunt. Aer autē non percipitur ab omnibus esse corpus: intantū q̄ etiam quidā phi acrē dixerunt nihil esse: plenum aere vacuum nominātes. Et ideo Moyses de aqua z terra mentionē facit ex pressam. aerem autē non expresse nominat, ne rudibus quoddā ignotū ꝓponeret. Ut tamen capacibus veritatē exprimeret: dat locū intelligendi aerem: significans ipsum quasi aque annexum cum dixit: q̄ tenebre erant super faciem abyssi. Per quod datur intelligi sup faciē aque esse aliquod corpus dyaphanum: qō est subm lucis et tenebrarum. Sic igitur super firmamentum intelligamus celum, in quo sunt sydera siue spatium aeris nubilosum: cōuenienter dicit q̄ firmamentum diuidit aquas ab aquis sm q̄ per aquā materia informis significatur: vel sm q̄ oia corpora dyaphana sub omni conuenientia aquarum intelligitur. Nam celum sydereū distinguit corpora inferiora dyaphana a superioribus. Aer vero nubilosus distinguit superiorem aeris partem in qua generantur pluuie z hmōi impressiones ab inferiori parte aeris: que aque cōnectit: z sub nomine aquarum intelligitur.

Ad primū Ergo dicēdum, q̄ si per firmamentum intelligatur celum sydereum: aque superiores non sunt eiusdem speciei cum inferioribus. Si autem per firmamentum intelligatur nubilosus aer: tunc vtreq; aque sunt eiusdem speciei: z deputantur tunc duo loca aquis non eadem ratione: sed locus superior est locus generationis aquarum, locus autem inferior est locus quietis earum.

¶ Ad scōm dōm, q̄ si accipiant aque diuerse sm speciē, firmamentū dicitur diuidere

¶ Super Art. 3.

Titulus clarus est.

¶ In corpore duo. primo tractat quandam falsam opinionem. Secundo respondet questio tripliciter.

¶ Quo ad primum refert opinionem in duobus punctis. Primum. quod sit corpus infinitum. Secundus quod celum non contineat omnia: sed quasdam partes illius infiniti. Et applicat primum ad abyssum, et secundum ad aquas ab aquis. Et forte fuit ista opinio Thaletis. Deinde improbat dupliciter. Primo quia hoc est falsum: ergo. In radice vero quia superficies litere non est vt iacet accipienda: quia rudi populo et. cuius signum est de aere tacito: z tamen infinuato.

¶ Quo ad secundum aque dupliciter: materia informis vel corpus dyaphanum. Primo modo falsatur quomodolibet sumendo firmamentum: vt in precedente articulo Aug. dixit. Secundo vero modo dupliciter iuxta firmamētū posuit q̄ manifeste sensui apparēt. Omnes vel pro celo inter dyaphana vtrinq; vel pro aere nubiloso inter superiorez z inferiorem partē eiusdē z vtrāq; dyaphanam: et hanc aquis contignam et aquarum nomine cōprehensam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super art. 4.

TIulus clarus est.

¶ In corpore duo. primo discordiam inter Chrysostomum & Basilium quo ad vnum vel plures celos. Secundo iuxta diuersas acceptiones numerat eos.

¶ Quo ad discordiã: q̃ ille vnum: hic m. ilgos in voce tñ tñs differunt quia equiuocant dum ille totum: iste partes respicit.

¶ Quo ad scõm, celi nomẽ distinguitur in tres significationes. s. ppue: participatiue: et metaphorice - ppue et primo mõ tres celi. Totaliter lucidũ. Totaliter dyaphanũ & partim vtrunq; ppue & participatiue secundo modo: etiam tres. apud Damascenũ: aereum sydereum: & supremum. Sed hic vtitur celi nomine participatiue in primo et ppue in reliqs. Apud rabanum participatiue & propiue septem. Igneum, olympium, ethereum, aereum, sydereum, aqueum, et empireum. Metaphorice vel sancta trinitas vnum: vel bona diuina in celis: vel tria genera supernaturalis, visionis corporalis, imaginaria, & intellectiua.

¶ Super Questionis 69. Articulum. 1.

TIulus clarus est.

¶ In corpore duo. primo respondet ſm Augustinum. Scõo ſm alios sanctos. Differunt siquidem in ordine nature vel temporis: tam comparando informitatem ad formationem: quã vnam formationẽ ad aliam. Et rursus differunt: qt ille ad spũales et corporales: isti ad corporales tñ se extẽdit. Iuxta tres igit informitates & tres formationes tria vtriq; dicũt. Sed primo Augustinus duo. Celũ. i. nãm angelicã & materiã in formem corporeã: formatã luce, fiat lux: et forma celestis: fiat firmamentũ: & forma elementari, cõgregentur aque: ola ordine nature. Aliũ vero tria: celũ aquam & terraz puius tempore: & primo die celum formatum luce & tempore. Secundo aquam distinctione & ordine: fiat firmamentum. Tertio terram distinctione & mari et visibilitate: congregentur aque.

348 2.di.14 art.4.et 1.met.l. 7.fin.

aquas ab aquis: nõ sicut cã facies diuisionem: sed sicut terminus vtrarũq; aquarũ.

¶ Ad tertiũ dõm, q̃ Moyses ppter inuisibilitatẽ aeris & similum corpoũ: oia hmõi corpora sub aque nomine comprehẽdit. Et sic manifestũ est q̃ ex vtraq; parte firmamẽti qualitercunq; accepti sunt aque.

¶ Utrum sit vnũ celum tantum. Art. 4.

MQuartũ sic pcedit. Uñ, q̃ sit vnũ celũ tñ. Celũ em̃ terrã diuiditur: cũ dr, in principio. deus celũ & terrã. Sed terra est vna tñs. Ergo & celum est vnum tñ. Cp̃. Omne qđ cõstat ex tota sua materia est vnum tñs. Sed celũ est hmõi: vt pbat phs in. 2. de celo. Ergo celũ est vnum tñ. Cp̃. Quicquid dr de pluribus vniuoce, dr de eis ſm vnã rationẽ cõem. Sed si sunt plures celi, celũ dr vniuoce de pluribus: q̃ si equiuoce nõ proprie dicerentur plures celi. Ergo si dicunt plures celi, qđ sit aliqua ratio cõmunis ſm quam celi dicantur. Hanc autẽ non est assignare. Non est ergo dicendum quod sint plures celi.

Sed contra est qđ dicit in psal. Laudate eum celi celorum.

Rñdeo dõm, q̃ circa hoc videt esse quedã diuersitas iter Basil. & Chry. Dicit em̃ Chryso. nõ esse nisi vnũ celũ: & q̃ plural'r dicitur, celi celoꝝ, hoc est propter ppietatẽ lingue hebree: in qua cõsuetum est, vt celũ solum pluraliter significetur: sicut sunt etiã multa nomina in latino que singulari carent. Basilius autem & Damascenus sequens eñ dicũt plures esse celos. Sed hec diuersitas magis est in voce q̃ in re. Nam Chryso. vnũ celũ noiat totum corpus qđ est supra terrã & aquã. Haz etiã aues q̃ volant in aere dicuntur ppter hoc volucres celi. Sed q̃ in isto corpe sunt multe distinctiões: ppter hoc Basi. posuit plures celos. ¶ Ad distinctionem celorum sciendã cõsiderandũ est q̃ celum tripliciter dicit in scripturis. Aliq̃ em̃ dicit propie & naturaliter. Et sic dicit celuz corpus aliqđ sublime & luminosum actu vel potẽtia & incorruptibile per naturã. Et ſm hoc ponunt tres celi. Primũ totaliter lucidũ: qđ vocãt empyreũ. Scõm totaliter dyaphanũ, quod vocant celũ aqueũ & chrystallinũ. Tertium partim dyaphanũ & partim lucidum actu, qđ vocant celũ sydereũ. Et diuidit in octo spheras scz in spheram stellarũ fixaruz: & septem spheras planetarũ, que possunt dici septẽ celi vel septẽ sphere. Scõo dr celũ per participationẽ alicuius proprietatis celestis corporis, scz sublimitatis & luminositatis actu vel potẽtia. Et sic totum illud spatium, qđ est ab aquis vsq; ad orbẽ lune: Damascenus ponit vnum celũ nominãs illud aereũ. Et sic ſm eum sunt tres celi, aereuz, sydereũ, & aliud superius: de quo intelligit q̃ aplꝰ legitur raptus vsq; ad tertiũ celuz. Sed q̃ istud spatiũ continet duo elementa scz ignis & aeris: & in vtroq; eoꝝ vocat superior & inferior regio: ideo istud celũ rabanus distinguit in quatuor: supremã regionẽ ignis noians celũ igneũ: inferiorẽ vero regionẽ celũ olympiũ ab altitudine cuiusdaz montis: qui vocatur olympus. Supremam vero regionem aeris vocauit celuz ethereũ propter inflammationẽ, inferiorem vero regionem celum aereum. Et sic cum isti quatuor celi tribus superioribus cõnumerẽtur: fiunt in vniuerso ſm rabanum septem celi corporei. Tertio dicitur celum metaphorice. Et sic quandoq; ipsa sancta trinitas dicitur celum propter eius spiritualem sublimitatẽ & lucem. De quo celo exponitur diabolum dixisse, Ascendã in celum, id est ad equalitatẽ dei. Quandoq; etiam spiritualia bona in quibus est bonorũ remuneratio propter eorũ eminentiam celi nominãtur: vbi dicitur, Merces vestra multa est in celis: vt Aug. exponit. Uñq; vero tria genera supernaturaliũ visionũ. s. corporalis, imaginarie, & intellectualis tres celi nominantur. De quibus Augu. exponit, quod Paulus est raptus vsq; ad tertium celum.

Ad primũ Ergo dicendum, quod terra se habet ad celum, vt centrum ad circunferẽtiam. Circa vnum autem centrum possunt esse multe circunferentie. Unde vna terra existente multi celi ponuntur. ¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de celo secundum qđ importat vniuersitatem creaturarum corporalium. Sic enim est vnum celum tantum. ¶ Ad tertium dicendum, quod in omnibus celis inuenitur communiter sublimitas & aliqua luminositas vt ex dictis patet.

¶ De opere tertie diei. Questio. 69.

DEinde Considerandum est de opere tertie diei. ¶ Et circa hoc queruntur duo. Primo de congregatione aquarum. Secundo de productione plantarum.

¶ Utrum aquarum congregatio conuenienter dicatur facta tertia die. Articulus. 1.

AD primũ Sic procedit. Uidet q̃ aquarũ congregatio non conuenienter dicatur facta tertia die. Ea em̃ que facta sunt prima & secunda die verbo factionis exprimunt. Dicitur em̃, Dixit deus: fiat lux: & fiat firmamentũ. Sed tertia dies cõdiuiditur duabus primis. Ergo opus tertie diei debuit exprimi verbo factionis: & nõ solũ verbo congregationis. Cp̃. Terra pri⁹ vndiq; erat aquis cooperta. Propter hoc em̃ inuisibilis dicebatur. Non erat ergo aliquis locus super terrã in quo aque congregari possent. Cp̃. Que nõ sunt cõtinuata adinuicẽ non habẽt vnum locum. Sed non oẽs aque habent adinuicem continuitatẽ. Ergo non sunt oẽs aque congregate in vnum locũ. Cp̃. Congregatio ad motum localem pertinet. Sed aque naturaliter videntur fluentes & ad mare currẽtes. Non ergo fuit necessariũ ad hoc diuinũ preceptum adhiberi. Cp̃. Terra etiam, in principio sue creationis nominatur cum dicitur, in principio creauit deus celum & terrã. Inconueniens ter ergo dicitur tertia die nomen terre impositum.

Sed in contrarium Sufficit autoritas scripture.

Rñdeo Dicendum, quod hic oportet aliter dicere ſm expositionem Aug. & aliorũ sanctorum, Augu. enim in omnibus his operibus non ponit durationis ordinẽ, sed solum originis & nature. Dicit enim creatam naturã spiritualem informem, & naturã corporalem absq; omni forma: quã dicit primo significari nomine terre & aque: & non q̃ hec infomitas formationẽ precesserit tẽpore: sed origine tñ. Neq; vna formatio ſm eum precessit aliam duratione: sed solum naturae ordine. Secundum quem ordinẽ necesse fuit vt primo ponerẽtur formatio suprema nature. s. spiritualis: per hoc qđ legitur prima die lux facta. Sicut autẽ spiritualis natura preeminet corporali: ita superiora corpora preeminent inferioribus. Unde secundo loco tangitur formatio superiorum corporum cum dicitur, Fiat firmamentum. Per quod intelligitur impressio forme celestis in materiam informem nõ prius existẽtem tempore: sed origine tantum. Tertio vero loco ponitur impressio formarum elementarium in materiam informem: non tempore: sed origine precedentẽ. Unde per hoc quod dicit cõgregetur aque & appareat arida: intelligitur qđ materie corporali impressa est forma substantialis aque: per quam cõpetit talis motus: & forma substantialis terre: per quam competit talis videri. Sed secundum alios sanctos in his operibus etiam ordo durationis attenditur. Ponunt em̃ quod informitas materie precessit formationẽ: & vna formatio aliam. Sed informitas materie secundum eos nõ intelligitur carẽtia omnis forme: quia iam erat celum & aqua & terra: que tria nominãtur tanquã manifeste sensu perceptibilia. Sed intelligitur informitas materie carentia debite distinctionis & consummate cuiusdam pulchritudinis. Et secundũ hec tria nomina potuit scriptura tres informitates. Ad celum em̃ qđ est superius pertinet informitas tenebrarum: quia ex eo est origo luminis.

Informitas vero aque: que est media significat noſe abyssi: q̃ hoc nomẽ significat quandã immensitatẽ inordinatã aquarũ: vt Aug. dicit cõtra Faust. Informitas vero terre tãgit in hoc qđ dr, q̃ terra erat inanis & inuisibilis: per hoc qđ erat aquis cooperta. Sic igit formatio supremi corporis facta est prima die. Et q̃ tẽpus sequitur motũ celi, tẽpus autẽ est numerus motꝰ supremi corporis p hmõi formationẽ facta est distinctio tpis, noctis. s. z diei. Scõo vero die formatũ est mediũ corpus scz aqua q̃ firmamentũ accipiẽs quandã distõnem & ordinẽ: ita q̃ sub noſe aque ẽt alia cõprehendunt, vt supra dictũ est. 347 z c
Tertio vero die formatũ est vltimũ corpus. s. terra: per hoc q̃ discooperta est aquis, & facta est distinctio in infimo: q̃ dicitur terre & maris. Uñ satis congrue sicut informitatem terre expresserat dicens, q̃ terra erat inuisibilis vel inanis: ita eius formationẽ exprimit per hoc quod dicit. Et appareat arida.

Ad primũ Ergo dõm: q̃ ſz Aug. to in ope tertie diei nõ vtit scriptura ꝓbo factiõis, sicut in precedẽtibus operibus: vt ostẽdat q̃ superiores forme. s. spũales angelorũ & celestiũ corpoũ sunt perfecte in esse & stabiles. forme vero inferiorũ sunt imperfecte & mobiles. Et ideo p cõgregationẽ aquarũ & apparentiã aride impressio taliũ formaruz designat. Aqua em̃ est labiliter fixa: terra stabiliter fixa, vt ipse dicit in. 2. sup Gen. ad lit. Scõm ꝓbo alios dõm est, q̃ opꝰ tertie diei est perfectiõ ſm solũ motũ localẽ. Et tõ nõ oportuit q̃ scriptura vteretur verbo factionis. ¶ Ad scõm ptz solutio ſm Aug. qz nõ opz dicere q̃ terra primo esset cooperta aquis & postmodum cõgregate, sed q̃ in tali congregatione fuerunt ꝓducte. ſm vero alios tripl'r rñdet, vt Aug. dicit. 1. sup Gen. ad lit. Uno modo vt aque in maiorẽ altitudine sint elevate in loco vbi sunt congregate. Nam mare est altius terra, vt experimento cõpertũ est in mari rubro: vt Basilius dicit. Secũdo vt dicatur q̃ rarior aqua velut nebula terras tegebat: que cõgregatione densata est. Tertio modo vt dicaꝫ q̃ terra potuit aliquas partes prebere cõcauas: quibus confluentes aque reciperentur. Inter quas prima videtur probabilior. ¶ Ad tertium dõm: q̃ oẽs aque vnum terminũ habent. s. mare in quo cõfluunt: vel manifestis vel occultis meatibus. Et ppter hoc dicunt aque cõgregari in vnũ locũ. Uel dicit vnum locum nõ simpl'r, sed per cõparationẽ ad locum terre sicce: vt sit sensus. Cõgregentur aque in vnũ locum. i. seorsum a terra sicca. Nam ad designandã pluralitatẽ locorum aque subdit: q̃ congregationes aquarũ appellauit maria. ¶ Ad quartũ dicendum, q̃ iussio dei naturalẽ motũ corporibus prebet. Uñ dr q̃ suis naturalibus motibus faciunt velle eius. Uel põt dici, q̃ natura esset q̃ aqua vndiq; esset circa terram, sicut aer vndiq; circa aquam & terram, sed propter necessitatẽ finis, vt. s. animalia & plante essent super terram, oportuit q̃ aliqua pars terre esset discooperta aquis. Quod quidẽ aliqui philosophi attribuũt actioni solis per eleuationẽ vaporum desiccantis terrã. Sed sacra scriptura attribuit potestati diuine: nõ solũ in Gen. sed etiam in Job. 38. ca. vbi ex persona domini dicit. Circundedi mare terminis meis. & Hieremi. 5. Me ergo non timebitis, ait dõs: qui posui arenã terminũ mari. ¶ Ad quintum dicendũ, q̃ ſm Aug. per terram de qua primo fiebat mentio intelligitur materia prima, nunc autem intelligitur ipsum elementum terre. Uel potest dici ſm Basilium q̃ primo noiabatur terra ſm naturã suã: nunc autẽ noiatur ex sua principali proprietate: que est siccitas. Unde dr q̃ vocauit aridam terrã. Uel põt dici ſm raby Moysem: q̃ vbicunq; dicitur vocauit: significat equiuocatio nominis. Unde primo dictum est, q̃ vocauit lucẽ diem propter hoc q̃ etiã dies vocatur spatiuz viginti quatuor horarum, ſm quod ibidem dicitur. Factum est vespere & mane dies vnus. ¶ Similiter dicendũ est q̃ firmamentũ. i. aerem vocauit celum: q̃ etiam celum dicitur qđ est primo creatum. Similiter etiã dr q̃ aridã. i. illam partem que est discooperta aquis vocauit terrã, prout distinguitur contra mare: quãuis cõ noie terra vocet siue sit aquis cooperta siue discooperta. Intelligitur autẽ vbiq; per hoc q̃ dicitur vocauit. i. dedit naturam vel proprietatem vt possit sic vocari.

¶ Utrum plantarum productio cõuenienter tertia die facta legatur. Articulus. 2.

350 Ad 1. ad 2. ad 3.

AD sed'm Sic procedit. Uidet q̃ plantarũ ꝓductio incõuenienter tertia die facta legat. Plante em̃ habent vitã sicut & alia. Sed productio animaliũ nõ ponit inter opera distõis, ſz pertinet ad opus ornatus. Ergo nec ꝓductio plantarũ cõmemorari debuit in tertia die q̃ pertinet ad opus distinctiõis. Cp̃. Illud qđ pertinet ad maledictionem terre, non debuit commemorari cũ formatione terre. Sed productio quarundam plãtarum pertinet ad maledictionem terre: ſm illud Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo. Spinas & tribulos germinabit tibi. Ergo productio plantarum vniuersaliter non debuit commemorari in tertia die: que pertinet ad formationem terre. Cp̃. Sicut plante adherẽt terre: ita etiam lapides & metalla: & tamen non fit mentio de eis in terre formatione. Ergo nec plante fieri debuerunt tertia die.

Sed cõtra Est, q̃ dicitur Gen. 1. Protulit terra herbã virentem. Et postea sequitur. Factum est vespere & mane dies vnus.

Rñdeo Dicendum, q̃ sicut supra dictum est, in tertia die informitas terre removetur. Duplex autem informitas circa terram describebatur. Una quod erat inuisibilis et inanis: quia erat aquis cooperta. Alia quod erat incomposita siue vacua, id est non habens debitum decorem qui acquiritur terre ex plantis eam quodammodo vestientibus. Et ideo vtraq; informitas in hac tertia die removetur. Prima quidem per hoc quod aque congregate sunt in vnum locum: & apparuit arida. Secunda vero per hoc quod protulit terra herbam virentem. Sed tamen circa productionem plantarum aliter opinatur Augustin' ab aliis. Alij enim exponitores dicũt quod plante producte sunt actu in suis speciebus in hac tertia die: secundũ quod superficies litere sonat. Augusti. autem. s. super Gen. ad literam dicit, quod causaliter tunc dictum est produxisse terram herbam & lignum. i. producendi accepisse virtutem. Et hoc quidem confirmat authoritate scripture. Dicitur enim gen. 2. Iste sunt generationes celi & terre quando create sunt in die quo deꝰ fecit celũ & terrã, & omne virgultũ agri anteq̃s oriretur in terra: omnemq; herbam regionis priusquam germinaret. Ante ergo q̃s orirentur sup terram facte sunt causaliter in terra. Cõfirmatur autem hoc etiam ratione. Quia illis primis diebus condidit deus creaturam oiginaliter vel causaliter: a quo opere postmodum requieuit. Qui tamẽ postmodum ſm administrationem rerum conditarum per opus propagationis vsq; modo operatur. Producere autem plãtas ex terra ad opus propagationis pertinet. Non ergo in tertia die producte sunt plãte in actu: sed causaliter tantum. Quamuis secundum alios dici possit: quod prima institutio specieruz ad opera sex dierum pertinet. Sed quod ex speciebus primo institutis generatio similiuz in specie procedat: hoc iam pertinet ad reruz administrationẽ. Et hoc est quod scriptura dicit. Antequam oriretur super terram: vel antequam germinaret: id est antequam ex similibus similia producerẽtur: sicut nunc naturaliter fieri videmus ſm viam seminationis. Unde signãter scriptura dicit. Germinet terra herbam virentem & facientem semen: q̃ scilicet sunt producte perfecte species plantarum: ex quibus semina aliarum oirentur. Nec refert vbicunq; habeant vim seminatiuaz, vtrum scilicet in radice: vel in stipite: vel in fructu.

Ad primũ Ergo dicendum, q̃ vita in plãtis est occulta:

¶ Super Articulũm secundum.

TIulus clarus est.

¶ In corpore duo. primo directe respondetur quesito affirmative. Secundo qualis sit productio plantarum tractatur.

¶ Quo ad primum conclusio: productio plantarum conuenienter tertio die facta est. Probatur: quia pertinet ad formationem terre. Declaratur hoc ex duplici informitate terre.

¶ Quo ad secundum 349 tria. Primo diuersitas opinionum Augustini et aliorum: quia ille causaliter: isti actualiter plantas producias ponunt. Secundo motiua Augu. ab authoritate Scõi. Secundo: & ratiõe differentie inter opus creandi & administrandi propagando. Tertio motiua aliorũ ex oppositio: et a ratione: q̃ institutio perfectorum ad opus creationis spectat: & nihilominꝰ falsatur differẽtia inter propagationem et creationem et ab authoritate eadem Genesis secundo. Et in hanc partem videtur 344 author declinare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super questionis 70. Articulum. 1.

221 Iulus clarus est.

¶ In corpore tria. primo ex scriptura verbis triplex opꝰ ponit: creationis, formationis seu distinctionis. z ornatus: vnicuiqꝫ suū obiectum attribuens. primo res informes. secō formas. tertio extrinseca mobilia. Secundo ꝛ̄dit quęstio affirmatiue: luminaria conuenienter producuntur quarta die. Et probatur: quia ista est prima dies ornatꝰ: qua primum creatum ornādum erat quemadmodum fuit prima die distinctionis formatum ꝛc. Declarantur hic enumerando tria. prio creata: celū terram ꝛ aquas. i. media: ꝛ ordinando formationē cōiꝫ tribus diebus. primo celum: secō aquas: tertio terram: ꝛ consimiliter ornatum. quarto celum: quinto aquas: sexto terram. Tertio ostendit Augustinū cum aliis cōuenire quo ad actū: ꝛ quare omnia patēt.

¶ Nota hic ꝙ scriptura in creationis opere secō loco ponit terrā ꝛ tertio aquas. in distinctionis vero et ornatꝰ opere cōuerso. Quia quo ad eē simpliciter terra hz priorem necessitatez: quia primo propter celū: vt patet in secō celi cōmen. 18. ꝛc. quo ad nobilitatē vero est vltimum.

¶ Super Arti. 2.

Iulus: causa vt luceant sup terrā: in signa: ꝛ tpa.

¶ In corpore duo. primo quadruplicē causam finalem ostendit posse de creatura corporali assignari actū propriū secūdo celi. ter. 17. Aliam creaturaꝝ. secō phy. ter. vniuersum. 12. meraphy. Et deus ibidem. Secundo respondet quęsito, ꝙ Moyses vnam tantum tetigit: propter idolatrię occasionem tollendā: ꝛ illa est vtilitas humana triplici ter: vt patet.

qꝫ carēt locali motu ꝛ sensu, quibꝰ inanimatum ab manimato maxime distinguitur. Et ideo qꝫ immobiliter terre inhęret: earū ꝓductio ponit quasi quędā terre formatio.

¶ Ad secūm dōm, ꝙ aū etiā illā maledictionē spine ꝛ tribuli, ꝓducti erāt vel ꝑ terre vel actu, sz nō erāt ꝓducti hominī ꝑ penāe vt. s. terra quā ꝓpter cibū coleret: infructuosa q̄dā ꝛ noxia germinaret. Aū dictū est, Germinabit tibi. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ Moyses ea tm̄ ꝓposuit q̄ in manifesto apparent: sicut iam dictū est. Corpora aut̄ mineralia hūt gñationē occultam in visceribus terre. Et iterum nō habent manifestā distinctionem a terra, sz quedā terre species videnť. Et ideo de eis mentionem non fecit.

De opere ornatus quantū ad quartam diem. Questio. 70.

Consequēter cōsideranduz est de opere ornatus. Et primo de singulis diebus ꝑm se. Secō de oibus sex diebus in cōmuni.

¶ Circa primū ergo q̄literandū est de opere quarte diei. Secō de ope quinte. Tertio de ope sexte. Quarto de his q̄ ꝓtinēt ad septimū diē. ¶ Circa ꝑm querūt tria. Primo de ꝓductione luminariū. Secō de fine ꝓductionis eoꝝ. Tertio vtrum sit animata.

Utrum luminaria debuerint produci quarta die. Articulus. 1.

Primū sic procedit. Uidet, ꝙ luminaria nō debuerint produci quarta die. Luminaria em̄ sunt corpora incorruptibilia naturaliter. Ergo eoꝝ mā nō pōt esse absq; formis eoꝝ. Sed eoꝝ mā producta est in opere creatiōis ante oēm diē. Ergo ꝛ eoꝝ forme. Nō ḡ sunt facta quarta die. ¶ Ꝑ. Luminaria sunt quasi vasa luminis. Sed lux est facta prima die. Ergo luminaria fieri debuerunt prima die ꝛ nō quarta. ¶ Ꝑ. Sicut plāte fixe sunt in terra: ita luminaria fixa sunt in firmamento. Unde scriptura dicit ꝙ posuit ea in firmamento. Sed productio plantarū simul describitur cum formatione terre cui inherēt. Ergo ꝛ productio luminariū simul debuit poni secunda die cum productione firmamenti. ¶ Ꝑ. Sol ꝛ luna ꝛ alia luminaria sunt cause plantarum. Sed naturali ordine causa precedit effectum. Ergo luminaria nō debuerūt fieri q̄rta die, sz tertia vel aū. ¶ Ꝑ. Multe stelle ꝑm astrologos sunt luna maiores. Non ergo tm̄ sol ꝛ luna debuerunt poni duo magna luminaria.

Sed in contrarium est auctoritas scripture.

Rndeo Dicendū, ꝙ in recapitulatione dominoꝝ operū scriptura sic dicit. Igit̄ ꝑfecti sunt celi: ꝛ terra: ꝛ omnis ornatus eoꝝ. In quib⁹ verbis triplex opꝰ intelligi pōt. s. opus creationis: per quod celum ꝛ terra producta leguntur, sed informia, Et opus distinctionis: per quod celum ꝛ terra sunt perfecta: siue per formas substantiales attributas materie omnino infoumi, vt Augu. vult: siue quantū ad conuenientē decozem ꝛ ordinē: vt alii sancti dicunt. Et his duobus operibus additur ornatus. Et differt ornatus a perfectione. Nam perfectio celi ꝛ terre ad ea ꝓtinere videtur, q̄ celo ꝛ terre sunt intrinseca, ornatus vero ad ea que sunt celo ꝛ terra distincta. Sicut homo perficitur per ꝓprias partes ꝛ formas, ornatur aut̄ per vestimenta vel aliquid hmōi. Distinctio aut̄ aliquoū maxime manifestaꝫ per motū localē: q̄ ab inuicē separantur. Et ideo ad opus ornat⁹ pertinet ꝓductio illaꝝ rerū q̄ hūt motū in celo ꝛ in terra. Sicut aūt supra dictū est, de tribus sit mētio in creatione. s. de celo: ꝛ aqua: ꝛ terra. Et hec tria etiā formant ꝙ opꝰ distinctiōis triū dierū. Primo die celū. Secō die distinguunť aque. Tertio die fit distinctio in terra, maris ꝛ aride. Et sic in ope ornatus. Primo die, q̄ est quartus: ꝓducunť luminaria q̄ mouenť in celo ad ornatū ipsi⁹. Secō die q̄ est quint⁹: aues ꝛ pisces ad ornatū medi elemēti: qui hūt motū in aere ꝛ aqua: q̄ ꝙ vno accipiunť. Tertio die: q̄ est sextus: ꝓducunť aialia q̄ hūt motū in terra ad ornatū ipsius. ¶ Sz sciendū est: ꝙ in ꝓductione luminariū nō discordat Aug. ab aliis sanctis. Dicit em̄ luminaria esse facta in actu nō in virtute tm̄. Nō em̄ hz firmamentū virtutē ꝓductiuā luminariū: sicut hz terra virtutē ꝓductiuā plātarū. Aū scriptura nō dicit. Producat firmamentum luminaria: sicut dicit, Germinet terra herbā virentem.

Ad primū ergo dicendū, ꝙ ꝑm Augu. nulla difficultas ex hoc oritur. Non em̄ ponit successionē tpis in istis operibus. Et ideo nō opz dicere ꝙ mā luminariuz fuerit sub alia forma. Secō eos aūt q̄ ponūt celestia corpora ex nā quatuoꝛ elementoꝝ nulla difficultas accidit: qꝛ pōt dici ꝙ sunt formata ex precedenti mā sicut aialia ꝛ plante. Sz ꝑm eos ꝙ ponunt corpora celestia esse alterius nāe ab elemētis ꝛ incorruptibilia per naturā: opz dicere ꝙ sub̄a luminariū a principio fuit creata. Sed ꝓuus erat informis: ꝛ nunc formatur. nō quidē forma sub̄ali: sz ꝑ collationē determinate virtutis. Jō tū nō sit mentio a ꝓncipio de eis: sz solū quarta die: vt Chry. dicit: vt ꝑ hoc remoueat ꝓpꝫm ab idolatria: ostendens luminaria nō esse deos: ex quo neca ꝓnꝰ fuerūt. ¶ Ad secūm dōm, ꝙ ꝑm Augu. nulla sequit difficultas: qꝛ lux, de qua prima die facta est mētio: fuit lux sp̄ialis: nūc aūt fit lux corporalis. Si aūt lux primo die facta intelligit lux corpalis: oz dicere ꝙ lux primo die fuit, ꝓducta ꝑm cōem lucis nām: ḡrto aūt die attributa est luminaribꝰ determinata virt⁹ ad determinatos effect⁹: ꝑm ꝙ videmꝰ alios effectꝰ hꝫ radiū solis, ꝛ alios radiū lune, ꝛ sic de alijs. Et ꝓpter hāc determinationē virtutis dicit Dio. 4. ca. de di. no. ꝙ lume solis, qꝰ primo erat informe: ḡrto die formatuz est. ¶ Ad ꝛm dōm, ꝙ ꝑm Ptolemeū luminaria nō sunt fixa i spheris: sz hūt motū seorsum a motu spherarū. Jdeo Chry. dicit, ꝙ nō ꝛ ꝙ posuit ea in firmamento: ꝙ ibi sint fixa: sed qꝛ iusserit vt ibi essent: sicut posuit hoiem in paradiso: vt ibi esset. Sz ꝑm opinē Arist. stelle fixe sunt in oꝛbibus: ꝛ nō mouent nisi motu oꝛbiꝫ ꝑm rei veritatē: tū motus luminarium sensu percipiť: nō aūt motus spherarū. Moyses aut̄ rudi populo cōdescendēs frequentius est q̄ sensibiliter apparēt: vt dictū est. Si aūt sit aliud firmamentuꝫ qō factū est scōa die ab eo in quo posita sunt ꝑdicta ꝑm distinctionē nature: licet sensus non discernat, quem Moyses sequiť: vt dictū est, cessat obo. Nam firmamentū factum est scōa die quantuz ad inferioꝛē partē. Jn firmamento aūt posita sunt sydera quarta die quantū ad superioꝛem partem: vt totum pro vno accipiatur: ꝑm ꝙ sensu apparet.

¶ Ad quartū dōm, ꝙ sicut dicit Basilius, ꝓmittit ꝓductio plātarū luminaribus ad excludendā idololatriā. Qui em̄ credunt luminaria esse deos dicūt ꝙ ꝓximordialē originē habent ex ad ꝓductionē plātarū, ita etiā ꝛ luminaria ꝙ suos motꝰ. ¶ Ad quintū dōm, ꝙ sicut Chry. dicit. dōr duo luminaria magna non tam quantitate q̄ efficia ꝛ virtute. Et etsi alie stelle sint maiores quantitate q̄ luna: tū effectus lune magis sentiť in istis inferioribus: ꝛ etiam ꝑm sensum maioꝛ apparet.

Utrum conuenienter causa productionis luminarium describatur. Articulus. 2.

Secundū sic procedit. Uidet ꝙ inconuenienter causa ꝓductionis luminariū describať. Dicit em̄ Jhiere. 10. A signis celi nolite metuere, quę gentes timent. Nō ergo luminaria in signa facta sunt. ¶ Ꝑ. Signū contra causam diuidit. Sed luminaria sunt causa eoꝝ q̄ hic aguntur. Ergo nō sunt signa. ¶ Ꝑ. Distinctia temporū ꝛ dierū incipit a prima die. Nō ergo facta sunt luminaria in tempoꝛa ꝛ dies et annos, id est in horum distinctionem. ¶ Preterea. Nihil fit propter vilius: sed finis est melioꝛ his que sunt ad finem. Sed luminaria sunt melioꝛa quam terra. Non ergo facta sunt vt illuminent terram. ¶ Ꝑ. Luna non ꝓeest nocti q̄n est plena. Probabile autem est ꝙ luna facta fuerit plena. Sic enim homines incipiunt computare. Ergo luna non est facta vt ꝓeſit nocti.

In contrarium Sufficit auctoritas scripture.

Rndeo Dōm, ꝙ sicut dcm est. s. ē: creatura aliq̄ corpal ꝑt dici eē fcā vt ꝓp actū, ꝓpriū, vel pp aliā creaturā: vel ꝓpter totū vniuersum, vel ꝓpter gloriam dei. Sed Moyses, vt populū ab idolatria reuocaret: illā solā causam tetigit ꝑm q̄ sunt facta ad vtilitatē hoim. Uñ dr Deuter. 4. Ne forte eleuatis oculis ad celum videas solē ꝛ lunam ꝛ oia astra celi: ꝛ errore deceptus adores ea ꝛ colas: q̄ creauit dōs deus in ministeriū cunctis gētibus. Hoc aūt ministeriū explicat in principio Gen. ꝙ tria. Primo em̄ ꝓuenit vtilitas hoīb⁹ ex luminaribus quātū ad visum q̄ est directiu⁹ in opib⁹: ꝛ manifestius vtilis ad cognoscendas res. Et quātū ad hoc dicit. Ut luceāt in firmamēto ꝛ illuminēt terrā. Secō quātū ad vicissitudines tēporū: q̄b⁹ ꝛ fastidiū tollit ꝛ valitudo ꝑseruat, ꝛ necessaria victui oriunť. Que nō eēnt: si semp eēt aut estas: aut hyems. Et quātū ad hoc dicit. Ut sint i tpe: ꝛ dies: ꝛ annos. Tertio ꝛ̄tū ad opportunitatē negotioꝝ ꝛ operū: inquātū ex luminaribus celi accipiť significatio pluuioꝝ tpis vl̄ serenꝝ: q̄ sūt apta diuersis negotijs. Et ꝛ̄tū ad h̄ dicit. Ut sint i signa.

Ad primū Ergo dicēdū, q̄s luminaria sunt in signa corporaliū trāsmutationū, non aūt eoꝝ q̄ dependēt ex libero arbitrio. ¶ Ad ꝑm dōm, ꝙ p cām sensibilē: quādoq; ducimur in cognitionē effectꝰ occulti, sicut ꝛ ecōuerso. Uñ nihil ꝓhibet cām sensibilē eē signū. Jdeo tū potiꝰ dicit signa q̄ causas vt occasionē idolatrie tolleret. ¶ Ad tertiū dr̄ ꝙ in ꝑma die facta est cois distinctio tpis ꝙ die ꝛ nocte ꝑm motū diurnū q̄ est cois toti⁹ celi: q̄ pōt intelligi icepisse ꝓmo die. Sz spāles distinctiones dierū ꝛ repoꝛū hz ꝙ dies est calidioꝛ die: tps tpe ꝛ annus anno: fiūt ꝑm spāles motꝰ stellarū: q̄ pōt intelligi quarto die incepisse. ¶ Ad quartū dicēdū, ꝙ in illuminatione terre intelligit vtilitas hoīs q̄ hz animā ꝓferť corpib⁹ luminariū. Nihil tū ꝓhibet dici ꝙ dignioꝛ creatura facta est ꝓp inferioꝛē: nō ꝑm ꝙ in se ꝑfectior: sz ꝑm q̄ ordinat ad integritatē vniuersi. ¶ Ad q̄ntū dōm: ꝙ luna q̄n est ꝓfecta oriť vespere ꝛ occidit mane. Et sic ꝑst nocti. Et satis ꝓbabile est ꝙ luna fuerit facta plena: sicut ꝛ herbe facte sunt in sua ꝑfectione facientes semē: ꝛ sic aialia ꝛ hō. Hz em̄ nāli ꝓcessu ab imꝑfecto ad ꝑfectū deueniť: simꝑr tū ꝑfectū ꝓtus est imꝑfecto. Aug. tū hoc nō asserit: qꝛ dicit nō eē incōueniēs quod deus imperfecta fecerit, que postmodum ipse perfecit.

Utrum luminaria celi sint animata. Arti. iij.

Tertiū sic ꝓcedit. Uidet ꝙ luminaria celi sint aiata. Superius em̄ corpus nobilioribus ornamētis ornari dr. Sz ca que ꝓtinēt ad ornatum inferioꝛi corpoꝛi sūt animata. s. pisces: aues: ꝛ terrestria aialia. Ergo ꝛ luminaria que ꝓtinēt ad ornatū celi. ¶ Ꝑ. Nobilioris corporis nobilioꝛ est forma. Sed sol ꝛ luna ꝛ alia luminaria sunt nobiliora cē corpora plantarum ꝛ animalium. Ergo hūt nobiliorē formā. Nobilissima aūt forma ē anima q̄ est principiū vite. Quia vt Aug. dicit in lib. de vera relig. quelibet substantia viuens nature ordine ꝓfertur substantie nō viuenti. Ergo luminaria celi sunt animata. ¶ Ꝑ. Cā nobilioꝛ est effectu. Sed sol ꝛ luna ꝛ alia luminaria sunt causa vite: vt ꝑ paret maxime in aialibus ex putrefactione generatis: que vir tute solis ꝛ stellarū vitam cōsequunť. Ergo multo magis corpoꝛa celestia viuunt ꝛ sunt animata. ¶ Ꝑ. Motus celi et celestiū corporū sunt naturales: vt ꝑz in. j. de celo. Motus aūt naturalis est a ꝓncipio intrinseco. Cū igitur ꝓncipiū motus celestiū corporū sit aliqua substātia apphēsiua q̄ mouet sicut desiderās a desiderato: vt dr in. ij. meta. vl̄ ꝙ principiū appehē dēs sit principiū intrinsecū corporibus celestibus. Ergo sunt animata. ¶ Ꝑ. Ꝓmū mobile est celū. Jn genere aūt mobiliū ꝓmū est mouēs seꝑsum: vt ꝑbat in. viij. phy. Quia quod est ꝑ se ꝓꝫ est eo q̄ est ꝑ aliud. Sola aūt aiata mouēt seipsa: vt in eodē lib. ostēdit. Ergo corpora celestia sunt animata.

Sed contra Est, ꝙ Dama. dicit in lib. ij. Hull⁹ animatos celos vel luminaria estimet. Inanimati enim sunt ꝛ insensibiles.

Rndeo Dr̄, ꝙ circa istā q̄nē apud philosophos fuit diuersa opinio. Anaragoras em̄ vt Aug. refert viij. de ciui. dei factus est reus apud Athenienses: qꝛ dicit solē esse lapidē ardentē: negās vtiq; ipm̄ esse deū vel aliq̄d animatū. Platonici ꝛo posuerūt corpoꝛa celestia aiata. Sic etiā apud doctores fidei fuit eē h̄ diuersa opinio. Auge. n. posuit corpa celestia aiata. Hieronym⁹ etiā idē sentire vꝑ exponēs illud eccl. s. Lustrās vniuersa ꝙ circuitū ꝓgit spūs. Basil⁹ ꝛo et Dama. asserūt corpa celestia nō eē aiata. Augustin⁹ ꝛo sub dubio derelict̄ in neutrā ꝑtē declinās, vt ꝑz in. ij. sup Gen. ad lram: ꝛ enchiridiū. Ubi ēt dicit, ꝙ si sūt aiata celestia corpa

¶ Super arti. 3.

Iulus clarus est.

¶ In corpore quatuor. Primo opiniones refert. Secundo inuestigat qualitatem illius vnionis supposito quod principium motuum sit corporale et diuinum. Tertio probat suppositū hoc. Quarto concludit rōnē. ¶ Quo ad primū. opiniones philosophoꝝ Anaxagore ꝛ Platonis. Et rursus ihcologoꝝ. Origē. Hieronymi ꝛ Damasceni cū Basilio. Augu. dem̄ neutraliter. ¶ Quoad secūm ꝑm. celesti corpoꝛi non cōuenit aliqua anima vl̄ forma sed vt motoꝛ. Probatur sum marie sic. Unio illa non est nisi ꝑpter motionem: ergo sufficit cōiunctio vt motoꝛis ad recedens. probatur: qꝛ materia est ꝑpter formā: et forma ꝓpter opus: ꝛ ab opere cognoscitur: ꝛ non ꝓpter vegetationem nec sensationem nec intellectionem: ergo ꝓpter motionem tantū. Assumpta omnia clare patent in ipsa: qꝛ ibi nō est ꝓhāsma ꝛc. Hec vero declarat: ex Arist. 8. 1 hy. et Platone. ¶ Quo ad tertium: probatur corpoꝛa celestia non moueri a natura vt grauia et leuia: sed ab appetibilis virtute: duplici uter. Primo rationes quia natura ad vnum est determinata. Secūdo auctoritate Aug. ¶ Quo ad quartum. Primo: responsio est: corpoꝛa celestia sunt aiata equoce ab istis inferioribꝰ. Secundo est correlatiū: ꝙ inter vtrangꝫ opinionē nulla quasi est differentia in re. ¶ In secūdo dubium occurrit: quia sanctus Tho. in scōo cōtra gen. ca. 70. vult qō ꝑm Aristo. oportet celum ponere animatum: ita ꝙ aia vnitaꝛ celo vt forma: hic dicit ex Aristo. qō sufficit vnirī vt motoꝛem mobili. ¶ Ad hoc non video rēspōsionem: nisi alterā duarū. Uel qō hic melius dixit: qꝛ et posterius scripsit. Uel ꝙ ibi intendebat qō ꝓuerat ꝑm Aristo. celum esse ꝓprie animatum saltem non repugnanter: co ꝙ doctrina sua ad hoc tendit. Quāuis enim posset interpretari vt hic fecit. Et hic ti que in secundo celi dr̄ habemus ꝙ aiatū indistincte posuit: opz ergo non repugnare quod

sit animatum secundum substantiam. Et hoc sit erat cōtra Aucrroim: contra quem loquebatur. Sustinēt autē verba illa hanc glosam: quia quando contra Auer. erat sermo: fas erat declinare in oppositum: vt Aug. contra pelegianos facit. Posset tertio forte dici q hic secūdum propriam opinionem ibi sm. Aristotelē. Et ḡ hūs adducat Aristotelem non tamen asserit hanc esse eius opinionem, sed ex dictis eius sibi ferunt.

b 368

¶In responsione ad quintum dubium est: quomodo potest dici moueri ab intrinseco: si vnitur motor soli, vt motor. t est hoc dubium tam contra Aristotelē: ḡ Auerroim z ceteros.

b ¶Super. q. 71. art. 1.

Tulus clarus est.

¶In corpe duo. Primo rñdet affirmative q̄ dnus dies respondet. Secūdo differentiam inter Augustinū z alios qualis sit productio piscium z auium actu vel virtute.

354 2. q. 70. 4. 1. cor.

¶Super. q. 72. art. 1.

Tulus clarus est.

¶In corpe duo. Primo respōdet affirmative: quia terra dies respondet tertio. Secundo differentiam inter Augustinū z alios quales sit productio animaliū terrestrium actu vel virtute.

351

DEinde Considerādum est de opere q̄nti diei. Et videt q̄ inconuenienter hoc opus describat. Illud em̄ que producūt, ad cuius productionē sufficit virtus aque. Sz virtus aque nō sufficit ad p̄ductionē omniū piscium z auiū: cū videamus plura eorū generari ex semine. Nō ergo conuenienter dicitur producat aque reptile anime viuētis z volatile super terrā. ℭ̄. Pisces z aues nō tantum p̄cuntur ex aqua: sz in eorū cōpositione videt magis terra dominari. ℭ̄ a q̄: q̄ corpora eo rū naturaliter mouent ad terrā. Unde z in terra quiescūt. Nō ergo conuenienter dicitur pisces z aues ex aq̄ p̄duci. ℭ̄. Sicut pisces habēt motū in aq̄s: ita z aues in aere. Si ergo pisces ex aquis p̄ducunt: aues nō deberēt p̄duci ex aq̄s sz ex aere. ℭ̄. Nō omnes pisces reptāt in aquis: cū quida habeāt pedes quibus gradiunt in terra: sicut vituli marini. Non ergo sufficiēter p̄ductio piscium designatur in hoc q̄ dicitur produ cant aque reptile anime viuentis. ℭ̄. Animalia terrestria sunt p̄fectiora auibus z piscibus. Quod patet ex hoc q̄ habēt membra magis distincta: z perfectiorem generationē. Generāt enim animalia. Sed pisces z aues generāt ova. Perfectiora ergo p̄cedūt in ordine nature. Non ḡ q̄nta die debuerūt fieri pisces z aues ante animalia terrestria.

In contrariū Sufficit auctoritas scripture.

Rñdeo Dōz, q̄ sicut supra dcm̄ est: opus ornatus per ordinē rñdet ordini distōnis. Uñ sicut inter tres dies distinctoni deputatos media (q̄ est scda) deputat distinctionē medij corpis. s. aque. ita inter dies deputatos ad opus ornatus media, id est quinta deputat ad ornatū medij corporis per productionē auium z piscium. Unde sicut Moyses i quarta die nominat luminaria z lucē, vt designet q̄ quarta dies rñdet prime: in qua dixerat lucē factam: ita in hac quinta die facit mentionē de aquis z de firmamēto celi, vt designet q̄ quinta dies respondet secunde. ¶Sed sciendum est, q̄ sicut in productione plātarum differt Aug. ab alijs, ita z in productione piscium z auium. Alij. n. dicūt pisces z aues quinta die esse productos in actu. aug. aūt dicit. 5. super gen. ad lit. q̄ 5ª die aquarum natura

350

produxit pisces z aues potentialiter.

Ad primū Ergo dōm, q̄ Dnic. posuit oīa alialia posse ḡnari et aliqualī elemētorū cōmixtione absq; semine etiā b 356
p̄ virtū nature. Sed hoc videtur incōuenies. Q̄z nā determinatis medijs procedit ad suos effectus. Uñ illa q̄ naturaliter generātur ex semine: nō possunt naturaliter sine semine ḡnari. Et ideo dōm est aliter: q̄ in nālī ḡnatione alialiū principiū actiuū est, vtus formatiua q̄ est in semine in his q̄ ex semine ḡnant. Loco cui' vtutis i. his q̄ ex putrefactione generātur: est virt' celestis corpis. Unde aūt principiū in vtroq; alialiū ḡnone est aliq̄ elemētū vel elementatū. Jn prima aūt rerum institutione fuit principiū actiuū verbū dei: q̄ ex mā elemēta ri p̄duxit alialia vel in actu ſm alios sanctos: vel virtute ſm Aug. non q̄ aq̄ aut terra habeat i se virtutē p̄ducendi omnia alialia, vt Dnicen. posuit: sed q̄ hoc ipsum q̄ ex mā elementari vtute seminis vel stellarū p̄t alialia p̄duci, est ex vtute primit' elemētis data. ¶Ad scdm dōz, q̄ corpa aquū z pisciū p̄t dupl'r considerari. Uno mō ſm se. Et sic necesse est q̄ in eis magis terrestre elemētū dominetur. Quia ad hoc q̄ fiat cōuenientia mixtionis in corpore alialis: necesse est q̄ quantitatiue abūdet in eo elemētū q̄ est minus actiuū. s. terra. Sed si cōsiderenē ſm q̄ sunt nata moueri talibus motibus: sic hūt affinitatē q̄dā cū corporibus in q̄bus mouentur. Et sic eorū ḡnatio hic describit. ¶Ad tertiū dōm, q̄ aer: q̄ insensibilis est: nō p̄ scipm cōnumerat: sz cū alijs: ptim q̄dē cū aq̄ q̄ātū 351
ad inferiorē ptē: q̄ exhalationib' aq̄ ingrossat: ptim etiā cum e
celo q̄ātū ad supiorē partē. Alues aūt motū hūt in inferiori 347
pte aeris. Et ideo sub firmamēto celi volare dr: eria si firmamentū p̄o nebulo aere accipiat. Et ideo p̄ductio auiū aque ascribit. ¶Ad 4ᵐ dōm, q̄ nā de vno extremo ad aliud trāsit p̄ media. Et ideo inter celestia z aquatica alialia sunt q̄dā media q̄ cōicāt cū vtrisq;, z cōputāt cū illis cū q̄b' magis cōicāt ſm id q̄ cū eis cōicāt, nō sz id q̄ cōicāt cū alio extremo. Uñ vt includant oīa hmōi q̄ habent aliquid speciale inter pisces: subūgit postq̄ diceret, p̄ducāt aque reptile aie viuētis: creauit deus cete grandia ꝛc. ¶Ad quintū dicendū, q̄ productio horū alialiū ordinatur ſm ordinē corporū que eis ornātur magis q̄ ſm propriam dignitatem. Et tamen in via generationis ab imperfectioribus ad perfectiora peruenitur.

¶De opere sexti diei. Questio. 72.

DEinde Querit de ope sexti diei. Et vr q̄ in- 355
z pisces hūt vtutē aiam: ita etiā z animalia ter- 3. q. 70.
restria. Non aūt terrestria alialia sunt ipsa anima 3. 1. cor.
viuētē: sz debuit dici, p̄ducat terra aiam. ℭ̄. Genus nō dz diuidi cōtra spēm. Sz iumēta z bestie sub quadrupedibus cōputantur. Inconuenienter ergo quadrupedis cōnumerantur iumētis z bestijs. ℭ̄. Sicut alia animalia sunt in determinato genere z specie: ita z homo. Sed in factione hois non fit mētio de suo genere vel specie. Ergo nec in p̄ductione aliorū animalium debuit fieri mētio de ḡne vel spē: cū dr in ḡne suo vel spē sua. ℭ̄. Animalia terrestria magis sunt silia hoi qui a deo dr benedici: ḡ aues z pisces. Cum igitur aues z pisces dicantur būdici: multo fortius hoc dici debuit de alijs animalib'. ℭ̄. Quedam alialia ḡnant ex putrefactione: que est corruptio quedā. Corruptio aūt nō cōuenit p̄me institutioni rerū. Nō ergo alialia debuerūt in p̄ma rerū institutione p̄duci. ℭ̄. Quedā alialia sunt venenosa et boni noxia. Nihil aūt debuit eē homini nociuū ante peccatū. Ergo huiusmodi alialia vel omnino fieri a deo nō debuerūt: qui est bonorū author vel non debuerunt fieri ante peccatum.

In contrarium Sufficit autoritas scripture.

Rñdeo Dōz, q̄ sicut i die 5º ornat mediū corp' z rñdet 351
scde diei: ita in 6º die ornat vltimū corp', s. ter
ra p̄ productionē alialiū terrestriū: z rñdet tertie diei. Uñ vtro- 350
biq; fit mētio de terra. Et hic etiā ſm Augustinū alialia terrestria producūtur potētialiter: ſz vero alios sanctos in actu.

Ad primū Ergo dōm, q̄ sicut Basilius dicit, diuersuenitur, ex mō loquēdi scripture colligi potest. Plante em̄ habent imperfectissimā vitā z occultā. Uñ in earum productione nulla mentio fit de vita: sed solū de generatione: q̄ ſm hanc 386
solū inuenit actus vite in eis. Nutritiua em̄ z augmentatiua 384
generatiue deseruiūt: vt infra dicēt. Inter alia aūt alialia pfe

ctiora sunt cōiter lo q̄n do terrestria in auib' z piscib': nō q̄ pisces memoria careāt, vt Basilius dicit, z Aug. improbat: sz pp distōnē mēbrorū, z p̄fectionē ḡnonis. Quātū aūt ad aliquas sagacitates etiā aliqua alialia imp̄fecta magis vigēt: vt apes z formice. Et ideo pisces vocat nō animā viuentē: sed reptile aie viuētis. Sz terrena alialia vocat aiam viuentē ꝑpter pfectionē vite in eis: ac si pisces sint corpa hūtia aliq̄d aie. terrestria vero alialia pp p̄fectionē vite sint quasi aie dominantes corporibus. Perfectissim' aūt gradus vite est in hoie. Et iō vitā hois nō dicit p̄duci a terra vel aq̄: sicut ceterorū alialiū: sz a deo. ¶Ad ſm dōm, q̄ p iumenta vel pecora intelligunt alialia domestica q̄ homini seruiunt q̄litercunq;. Per bestias aūt intelligunt alialia seua: vt vsi z leones. Per reptilia vero alialia q̄ vel nō hūt pedes q̄b' eleuent̄ a terra: vt serpētes: vel hūt breues: q̄bus parū eleuant̄: vt lacerte z formice. Sz q̄ sūt q̄dā alialia, q̄ sub nullo horū cōprehēdunt: vt cerui z capre: vt etiā ista cōprehenderent̄: addidit q̄drupedia. Uel q̄drupedia ꝑmisit q̄si gen': z alialia subūxit q̄si spēs. Sūt. n. q̄dā reptilia quadrupedia: vt lacerte z formice. ¶Ad tertiū dōm: q̄ i alijs alialib' z plātis mētionē fecit de ḡne z spē: vt designaret ḡnones silū ex silib'. Jn hoie aūt nō fuit necessariū vt h̄ diceret: q̄ q̄ p̄missum fuit de alijs ēt de hoie intelligi p̄t. Uel q̄ alialia z plāte p̄ducūtur ſm gen' z spēm suā: quasi lōge a silitudi ne diuina semota. hō aūt dr formar' ad imaginē z silitudinē dei. ¶Ad quartū dōm: q̄ būdictio dei dat virtutē multiplicādi p ḡnonē. Et iō q̄ positū est in auib' z piscib' q̄ ꝑmo occurrit, nō fuit necessariū repeti in terrenis alialib' sz intelligit. Jn hominib' aūt iterat būdictio: q̄ in eis est q̄dā spālis multiplicatiōis rō: pp cōplendū numerū electorū. Et ne q̄squam diceret i officio signēdi filios nullū eē pctm. Plāte ꝑo nullū hūt ꝑpagāde p̄is affectū, ac sine vllo sensu generāt. Uñ indi gne iudicate sunt būdictionis verbis. ¶Ad q̄ntū ꝙm: q̄ cū gnō vnius sit corruptio alteri': q̄ ex corruptiōe ignobiliorꝝ generētur nobiliora nō repugnat ꝙme rex institutioni. Uñ alialia q̄ ḡnant ex corruptiōe rex inalatarū, vt plātarū potuerūt tūc ḡnari. Nō āt q̄ ḡnant ex corruptiōe alialiū: tūc potuerūt p̄duci nisi potētialiter tm̄. ¶Ad sextū dōz, q̄ Aug. dicit i. j. sup Gen. ꝛ manicheos: q̄ si i alicui' opificis officina iperit' ītrauerit videt ibi multa instīa quoꝝ cās ignorat. Et si multū est insipiēs supflua putat. Jā vero si in fornacē intus ceciderit: aut ferramēto aliq̄ acuto se vulnerauerit noxia existiat ibi eē multa. Quoꝝ vsus q̄ nouit artifex, ilipietia eī irridet. Sic in hoc mūdo q̄dā audēt multa rephendere quoꝝ cās nō vidēt. Multa em̄ etsi domui nr̄e nō sunt necessaria: in eis tū cōplet vniuersitatis integritas. Hoc āt añ pctm ordinate fuissent.

b 350 485 b

¶De his que pertinent ad septimum diem. Dō. 73.

DEinde Considerandū est de his q̄ pertinent ad septimum diem. ¶Et circa hoc queruntur tria. ¶Primo de cōpletione operum. Secundo de requie dei. Tertio de benedictione z sanctificatione huius diei.

¶Utrum completio diuinorum operum debeat septimo diei ascribi. Articulus. 1.

34 Sent. d. 15. q. 3. ar. 1

ADPrimū sic p̄cedit. Uſ, q̄ cōpletio diuinorū operū nō debeat septimo diei ascribi. Dia em̄ q̄ in hoc seculo agunt ad diuina opa ptinēt. Sz cōsummatio seculi erit in fine mundi: vt h̄ mat. 13. Tēpus em̄ incarnationis x̄pi est cuiusdā cōpletionis tp̄is. Uñ dr tp̄s plenitudinis. Gal. 4. Et ipse x̄ps mouens dixit: cōsummatū est: vt dr Joā. 19. Nō ergo cōpletio diuinorū operū competit diei. 7. ℭ̄. Quicūq; cōplet opus suum aliq̄d facit. Sz deus nō legit. 7. die aliq̄d fecisse: quimmo ab omni opere quieuisse. Ergo cōpletio operū nō cōpetit septimo diei. ℭ̄. non dr aliquid esse cōpletum cui multa superadduntur: nisi sint illa superflua: q̄ pfectum dr cui nihil deest eorū que dz hre. Sz post septimū die multa sunt facta: z p̄ductio multorū induidorū, z etiā quarūdā nouarū spērū que frequēter apparēt: p̄cipue in animalibus ex putrefactione generatis. Quotidie ēt deꝰ nouas animas creat. Nouū ēt fuit incarnationis op'. De quo dr Jer. 31. Nouū faciet dns sup terrā. Noua ēt sūt miracula opa. De q̄b' dr eccl. 36. Jn noua signa z imuta mirabilia. Jnnouabunt ēt oīa in glorificatione sanctorū: ſm illud apoc. 21. Et dixit q̄ sedebat in throno: ecce noua facio oīa. Cōpletio ergo diuinorum operum non debet attribui septime diei.

Sed cōtra Est: q̄ dicitur Geñ. 2. Cōpleuit deꝰ die septimo opus suum quod patrarat.

Rñdeo Dōm, q̄ duplex est rei pfectio ꝑma z scda. Prima q̄dē pfectio ē ſm q̄ res i sua ſuba est perfecta. Que quidē pfectio ē forma totī': q̄ ex integritate p̄tiū ꝑsurgit. Perfectio aūt scda est finis qui vł est opatio: sicut finis cytharistę ē cytharizare. vł est aliq̄d ad q̄ p operationē puenit: sicut finis edificatoris est dom': quā edificādo facit. Prima āt p fectio est cā scde: q̄ forma ē principiū opationis. Ultima āt pfectio q̄ ē finis totī' vniuersi, est p̄fecta britudo scīoꝝ. q̄ erit i vltima cōsummatiōe seculi. Prima āt pfectio q̄ ē in integritate vniuersi fuit i ꝑma rer̄ institutiōe. Et hec deputat̄ septimo diei.

Ad primū Ergo dōm, q̄ sicut dctm̄ est: pfectio ꝑma est cā scde. Ad beatitudinē āt cōsequēdā o o duo requirūtur: natura z gra. Ipsa ergo britudinis pfectio erit in fine mūdi: vt dictū est. Sz ista cōsummatio p̄cessit cāliter: quātū ad nām quidē in ꝑma rerū institutione: ē tum ad gram vero in incarnatiōe x̄pi: q̄ gra z veritas per Jesum x̄pm facta est: vt dr Joā. Sic igit in septima die fuit cōsummatio nāe: in incarnatione x̄pi cōsummatio gre. in fine mūdi cōsummatio gloꝛie. ¶Ad ſm dōm, q̄ septima die deꝰ aliq̄d operar' est: nō nouā creaturā cōdendo: sed creaturā administrādo: z ad ꝑpriā operationē eā mouendo: q̄ iam aliqualiter ptinet ad inchoationē quādā scde pfectiōis. Et iō cōsummatio operū ſm nostrā trāslationē attribuitur diei septime. Sz ſm aliā translationē attribuit diei sexte. Et vtrūq; p̄t stare: q̄ cōsummatio q̄ est ſm integritatē p̄tiū vniuersi competit sexte diei. cōsummatio q̄ est ſm opationē partium cōpetit septime. Uel p̄t dici q̄ in motu cōtinuo q̄diu aliq̄d p̄t moueri vltetius: nō dicitur motus pfect' ante quietem. Quies em̄ demōstrat motū consummatū. Deus aūt poterat plures creaturas facere ꝑeter illas quas fecerat sex diebus. Uñ hoc ipso q̄ cessauit nouas creaturas cōdere in septima die: dr opus suū consummasse. ¶Ad tertiū dicēdū, q̄ nihil posmodū a deo factū est totaliter nouū: q̄n aliqualiter in opib' sex dierū p̄cesserit. Quedā em̄ ꝑtiter fuit mālr: sicut q̄ deꝰ de costa Ade formauit mulierē. Quedā vero ꝑtiterfuit in opib' sex dierū, nō solū mālr: sz ēt cāliter. Sicut induidua que nūc ḡnant p̄cesserūt, in ꝑmis induiduis suarū spērū. Spēs etiā noue si q̄ apparēt: ꝑtiterfuit in q̄busdā acq̄sitis virtutib'. Sicut z alialia ex putrefactiōe ḡnata p̄ducunt ex virtutib' stellar' z elemētor' q̄s a ꝑncipio acceperūt: ēt si noue spēs taliū animaliū p̄ducant. Alialia etiā q̄dā ſm nouā spēm aliq̄n oriunt ex cōmixtiōe alialiū diuersor' ſm speciē: sicut cū ex asino z equa generatur mulus. Et hec ēt p̄cesserūt cālr in opib' sex dierū. Quedā ꝙo p̄cesserunt ſm silitudinē: sicut anime q̄ nūc creātur. Et silr incarnatiōis opus. Q̄z vt dr Phil. 2. filij deī est in similitudinē hominū fact'. Bēa ēt spīalis ſm silitudinē p̄cessit i āgelis: 454
corporalis ꝙo in celo p̄cipue empyreo. Uñ dicit eccl. j. Nihil 562 a
sub sole nouū. Jam em̄ p̄cessit in seculis que fuerūt ante nos. 339

¶Utrum deus septima die requieuit ab omni opere suo. Articu. 2.

ADSecundū sic proceditur. Uſ, q̄ deus septima die non requieuit ab omni suo opere. Dicit em̄ Joan. 5. Pater me' vsq; mō operatur: z ego operor. Nō ergo septima die requieuit ab oī opere. ℭ̄. Requies motui opponitur vel labori qui interdum causat ex motu. Sed deus immobiliter z absq; labore sua opera p̄durit. Nō ergo dicēdū est septima die a suo opere requieuisse. ¶Si dicatur q̄ deus requieuit die septima, q̄ re cit hoiem reqescere. Cōtra requies contraponitur eī' opationi. Sed q̄ dicit deꝰ creauit vel fecit hoc vł illud: nō exponit q̄ deꝰ hoiem fecit creare aut facere. Ergo nec cōuenienter exponi pōt: vt dicat deus requieuisse, quia fecit hominem requiescere.

¶Super Arti. 1. 357 2. di. 15. q. 3. ar. 1

¶Tulus clarus. ¶In corpore vna conclusio respōsiua. Prima pfectio vniuersi congruit septime diei ascribitur. vltima autem cō summanūi seculi. Declarant ꝓmo termini in cōi. distīguēdo duplicē pfectionē primā et secundā: z hāc dupliciter, ordinando eas. Probatur deinde: z quo ad secundā partē: q̄ illa est beatitudo sanctorū perfecta: et quo ad primā, quia consistit in integritate vniuersi.

Sed cōtra Est: q̄ dicitur Geñ. 2. requieuit deus die septimo ab omni opere quod patrarat.

Rñdeo Dicendum, q̄ quies opponitur motui: z per cōsequens labori q̄ ex motu consurgit. Quāuis autē mor' ꝑprie acceptus sit corporū: tñ nomē mor' etiam ad spiritualia derivatur dupliciter. Uno mō ſm q̄ ois operatio mot' dr. Sic em̄ z diuina bonitas quodāmō mo

nitur.ſ.pro ceſſatione: et pro impletione deſiderij. Secundo reſpondet vna concluſione dimembri. deus vtroq; modo requieuit ſeptimo die. Et probatur. quo ad primum: quis ceſſauit a nouis: quo ad ſecundum: quia in ſeipſo quieuit. Tertio excluditur obiectio contra hoc ſecundū: quia ſz non debet hoc modo magis ſeptima die q̄ alia dici quieſcere: q̄ ſemp hoc modo quieuit z nūq̄ habuit motum oppoſitum. Et hoc excludit: quod ſabbati ſeipſo non abſolute ſed poſt condita opera attribuit ſeptimo diei. Et hoc non ſemper conuenit: q̄nis nec oppoſitus motus. Et explicauit hoc ſcriptura vt oſtenderet deum non egere factis.

c 356

¶ Super articu.3.

Tulius clarus. ¶In corpore duo primo enumerat duo in die ſeptimo. Secundo reſpondet queſito affirmatiue. Benedictio debet dici ſeptimo. probat: quia in eo inchoat ad miniſtrationē requies in deo poſt opera: vtriq; autem debetur benedictio et ſanctificatio primum primo. et ſecundum ſecundo vt patet.

358 ¶ Super. q. 74. ar. 1. 2. di. 15. q. 3. ar. 3.

Tulius clarus. ¶In corpore tria. Primo reſpondet queſito in communi. Secundo in ſpeciali ſecundum alios. Tertio ſcōm Auguſt. Concluſio affirmatiua: ſex dies ſufficienter numerantur. Que concluſio probatur: q̄ in eis oportuit quos diſtinctionis et ornatus partium mundi fieri: ſecundum alios tres corpore partes ſunt mundi: ſingule duobus diebus altero diſtinctio altero ornante egerit. ergo. Sz ſecundum Aug. Creatura ſpiritualis admiſcetur z conſummatur primo die. ſecundo corporalis ſuperior. tertio inferior. in reliquis conuenitur.

a 355

Questionis LXXIII.

uctur z procedit in res ſecūdū q̄ ſe eis cōicat. vt Dio. dicit. 2. c. de di. no. Alio⁹ deſiderium in aliud tendēs, quidā motus dr. Aſſ z reqes dupl'r accipit. Uno mō pro ceſſatione ab opibus. Alio modo pro impletiōe deſiderij. Et vtroq; mō dicit deus requieuiſſe die ſeptima. Pro q̄dē: q̄ die ſeptima ceſſauit nouas creaturas condere. Nihil em̄ poſtea fecit: q̄non aliquo modo p̄ceſſerit in primis operib⁹: vt dictū eſt. Aliomodo ſm q̄ rebus cōditis ipſe nō indigebat. ſz ſeipſo fruendo beatus eſt. Unde poſt cōditionem oīm operū non dicit q̄ in ſuis operibus requieuit quaſi eis ad ſuā btitudinē idigēs: ſz ab eis reqeuit vtiq; in ſeipſo: q̄ ſufficit ſibi z implet deſideriū ſuū. Et q̄uis ab eterno in ſeipſo requieuerit: tū q̄ poſt opera cōdita in ſeipſo requieuit hoc pertinet ad ſeptimum diem. Et hoc eſt ab operibus requieſcere. vt aug. dicit ſuper geñ. ad lit.

Ad Primū ergo dicendum, q̄ deus vſq; mō operatur cōſeruando z adminiſtrando creaturā cōditā, nō autem nouam creaturā cōdendo. ¶Ad ſcōm dōm, q̄ requies nō opponit laborī ſiue motui: ſed p̄ductioni nouarū rerū z deſiderio in aliud tēdenti: vt dictū eſt. ¶Ad tertiū dicendū, q̄ ſicut deus in ſolo ſe reqeſcit, z ſe fruendo beatus eſt ita et nos per ſolam dei fruitionem beati efficimur. Et ſic etiā facit nos a ſuis z noſtris operibus in ſeipſo requieſcere. Eſt ergo conueniens expoſitio: vt dicat deus requieuiſſe, q̄ nos requieſcere facit. Sed nō eſt hec ſola ponenda. Sz alia expoſitio eſt principalior z prior.

¶Utrum benedictio z ſanctificatio debeatur die ſeptime. Arti.3.

Ad Tertiū ſic pcedit. Uidet, q̄ bñdictio z ſanctificatio non debeatur diei ſeptime. Tps em̄ ali q̄ō conſueuit dici benedictum aut ſanctū ꝓpter aliquod bonū quod in illo tēpore euenit: aut ꝓpter hoc q̄ aliq̄ malum vitatur. Sz deo nihil accreſcit aut deperit: ſiue operetur ſiue ab operando ceſſet. Non ergo ſpālis bñdictio z ſctificatio debetur diei ſeptime. ¶ p̄. Bñdictio a bonitate dr. Sed bonū eſt diffuſiuum z cōiectiuum ſui ſcōm Dio. Ergo magis debuerūt benedici dies in q̄bus creaturas ꝓduxit: q̄ ille dies in quo a ꝓducēdis creaturis ceſſauit. ¶ p̄. Jn ſingulis creaturis quedam benedicitio commemoratа eſt: dum in ſingulis operib⁹ dictum eſt, vidit deus q̄ eſſet bonum. Non oportuit igitur q̄ poſt omnium productionem dies ſeptima benediceretur.

Sz Cōtra eſt, q̄ dicit geñ. 2. Benedixit deus diei ſeptimo et ſanctificauit illum: quia in illo ceſſauerat ab oī opere ſuo. ſecundum Aug. Creatura ſpiritualis admiſcetur z conſummatur primo die. ſecundo corporalis ſuperior. tertio inferior. in reliquis conuenitur.

357

Rñdeo Dicendū, q̄ ſicut ſupra dictū eſt: reqes dei in die ſeptima dupliciter accipit. Primo quidē quātū ad hoc q̄ ceſſauit a nouis operib⁹ cōdēdis: ita tñ q̄ creaturā conditā conſeruat z adminiſtrat. Siliomō ſm q̄ poſt opa requieuit in ſe ipſo. Quātū ergo ad primū cōpetit ſeptime diei benedictio: q̄ ſicut ſupra dictū eſt: benedictio ad multiplicationē ptinet. Uñ dictū eſt creaturis q̄s bñdixit, creſcite z multiplicamini. Multiplicatio aūt rez fit per administrationē creature: ſm quā ex ſimilib⁹ ſiūa gñantur. Quātū vero ad ſcōm cōpetit ſeptime diei ſanctificatio. Maxime. n. ſctificatio cuiuslibet attēditur in hoc q̄ in deo requieſcit. Uñ z res deo dedicate ſancte dr.

Ad ꝑmū Ergo dōm, q̄ ñ ꝓp h̄ dies ſeptim⁹ ſanctificatur: quia deo poſſit aliq̄d accreſcere vl decreſcere: ſz q̄ creaturis aliq̄d accreſcit p multiplicationē z ḡtē in deo. ¶Ad ſcd̄ dō, q̄ i ꝑmis ſex dieb⁹ ꝓducte ſūt res i ſuis ꝑmis cauſis. Sz poſtea dies. Dicit em̄ Gene. 2. Iſte ſunt gñones celi z terre: q̄ñ creare ſunt in die quo fecit dñs celū z terrā, z omne virgultū agri anteq̄ oriretur in terra. Un⁹ ergo eſt dies in quo fecit de⁹ celū z terrā z omne virgultū agri. Sed celum z terrā fecit in ꝑma die vel potius ante oēm diē: virgultū aūt agri tertia die. Ergo vn⁹ eſt ꝑmus dies z tertius: et pari rōne oēs alij. ¶ p̄. Eccl. 18. dr. Qui vuit in eternū creauit oia ſimul. Sz hoc nō eēt ſi dies horū operū eēnt plures: q̄ plures dies non ſunt ſimul. Ergo non ſunt plures dies ſed vnus tm̄. ¶ p̄. Die ſeptimo ceſſauit de⁹ a nouis opibus cōdendis. Si ergo ſeptima dies ē alia ab aliis dieb⁹: ſequitur q̄ illā diē nō fecerit. Qđ eſt inconueniens. ¶ p̄. Totū op⁹ qđ vni diei aſcribit in inſtāti pfecit: cui in ſingulis opib⁹ dicitur, dixit: z factū eſt. Si igit ſequēs op⁹ in diē aliū reſeruaſſet; ſequet q̄ i reſidua pte illi⁹ diei ceſſaſſet ab ope. Qđ eēt ſupfluū. Nō igit eſt alius dies ſequētis opis a die operis p̄eedētis.

Sed Contra eſt, q̄ geñ. ſ. dr. Factum eſt veſpere et mane dies ſcdus z dies z tertⁱ: z ſic de aliis. Scōm aut z tertiū dici nō pōt vbi eſt vnū tm̄. Ergo nō fuit vn⁹ dies tm̄.

Rñdeo Dōm, q̄ in hac qōne Aug. ab aliis expoſitor⁹ b⁹ diſſentit. Aug. em̄ vult. 2. ſup geñ. ad lit. 2. z 2. de ci. dei, ad ſlōz oſiū, q̄ oēs q̄ dr ſeptē dies ſunt vn⁹ dies: ſeptēpliciter reb⁹ ꝓſentatus. Alij vō expoſitores ſentiūt q̄ō fuerūt ſeptē dies diuerſi z nō vnus tm̄. Ille aūt due opiniones ſi referant ad expoſitionē lre geñ. magnā diuerſitatē hñt. Nā ſz aug. p diē itelligit cognitio mētis angelice: vt ſic ꝑm⁹ dies ſit cognitio ꝑmi diuini opis: ſcōs dies cognitio ſecūdi opis: z ſic de aliis. Et dicit vnūquodq; op⁹ eſſe factū in aliqua die: q̄ nihil de⁹ ꝓduxit in rerū nā q̄ nō ipſeſſerit mēti angelice. Que q̄dem multa ſimul ꝓt cognoſcere: ſcipue in vbo: in quo oīs angeloꝝ cognitio pficit z terminat. Et ſic diſtiguit dies ſm naturalē ordinē rez cognitaꝝ: non ſm ſucceſſionem cognitionis: aut ſm ſucceſſionē ꝓductionis rerū. Cognitio aūt ageli ca ꝓprie z vere dies nominari ꝓt: cū lux que eſt cā diei ꝓprie in ſpūalib⁹ ſm Aug. inueniat⁹. Scōm vō alios per iſtos dies z ſucceſſio dierū tēporaliū oſtēdit: z ſucceſſio ꝓductiōis rez. Sed ſi iſte due opiniones referant ad motū ꝓductiōis rerū, nō inuenit magna dīſia. Et hoc pp duo in quibus exponendo diuerſificat Aug. ab aliis: vt ex ſupra dictis pz⁹. Primo quidē q̄ Aug. per terrā z aquā prī⁹ creatā intelligit mām totaliter z informē. Per factionē aūt firmamēti, z cōgregationē aquaꝝ, z apparitionē arīde intelligit ipſius formaꝝ in mām corpalē. Alij vō ſcīi p terrā z aquā ꝑmo creatas intelligūt ipſa elemēta mūdi ſub ꝓprijs formis exiſtētia. Per ſequētia aūt opa: aliquā diſtinctionē in corpor⁹ prī⁹ exiſtēt⁹: vt ſupra dictū eſt. Scōo aūt differūt quantū ad productionē plātaꝝ z aialiū, que alij ponūt in opere ſex dierum eſſe producta in actu. Aug. vero potētialiter tm̄. Jn hoc ergo q̄ Aug. ponit opera ſex dierū eſſe ſimul facta ſequit idē modus ꝓductionis rerū. Nā ſm vtroſq; in ꝑma rez ꝓductiōe mā erat ſub formis ſubſtātialib⁹ elementoꝝ z ſm vtroſq; in ꝑma rerū inſtitutione nō fuerūt aialia z plāte i actu. Sz remanet dīſia quātū ad ſuū. Qz ſm alios ſanctos poſt ꝓductionē creature fuit aliq̄ tps in quo non erat lux. Ité in quo nō erat firmamētū forma tū. Ité in quo nō erat terra diſcooperta aquis. Et in quo nō erant formata celi luminaria: quod eſt quartū. Que nō oportet ponere ſecundum expoſitionem Aug. Ut igitur neutri ſententie ꝓeiudicetur: vtriuſq; rationibus reſpondendum eſt.

Ad Primū ergo, q̄ in die in quo creauit deus celum z terram, creauit etiā omne virgultum agri non in actu: ſed anteq̄ oriretur ſuper terrā. i. potentialiter: q̄ō Augu. aſcribit tertie diei. alij vero ꝑme rerū inſtitutioni. ¶Ad ſm dōm, q̄ de⁹ creauit oīa ſimul quantū ad rerū ſubām quodāmō informē. Sed quātū ad formationē que facta eſt p diſtinctionem z ornatum non ſimul. Uñ ſignāter vtit verbo creationis. ¶Ad tertiū dōm, q̄ in die ſeptimo ceſſauit deus a nouis operibus condendis: nō aūt ꝓpagandis quibuſdā aliis. Ad quā ꝓpagationē ptinet q̄ poſt ꝑmū die alij ſuccedūt. ¶Ad q̄rtū dōm, q̄ nō eſt ex ipotentia dei q̄ſi indigētis tpe ad operandū q̄ oīa nō ſunt ſimul diſtincta z ornata: ſz vt ordo ſeruaretur in rerū inſtitutiōe. Et tō oportuit vt diuerſis ſtatib⁹ mūdi diuerſi dies deſeruirēt. Semp aūt p ſequēs opus nouus perfectionis ſtat⁹ mūdo eſt q̄ddā⁹. ¶Ad q̄ntū dōm, q̄ ſm Aug.

ſex dies ponitur ſeptima, deputata ceſſationi ab opere.

¶Utrum omnes iſti dies ſint vnus dies. Articu.2.

340 Locis p̄art. 1. Hiſtoriis. ſt. 2. d. 12. q. 1. a. 2. 3.

Ad Scōm ſic proceditur. Uſ, q̄ oēs iſti dies ſint vnus dies. Dicit em̄ Gene. 2. Iſte ſunt gñones celi z terre: q̄ñ creare ſunt in die quo fecit dñs celū z terrā, z omne virgultū agri anteq̄ oriretur in terra. Un⁹ ergo eſt dies in quo fecit de⁹ celū z terrā z omne virgultū agri. Sed celum z terrā fecit in ꝑma die vel potius ante oēm diē: virgultū aūt agri tertia die. Ergo vn⁹ eſt ꝑmus dies z tertⁱ: et pari rōne oēs alij. ¶ p̄. Eccl. 18. dr. Qui vuit in eternū creauit oia ſimul. Sz hoc nō eēt ſi dies horū operū eēnt plures: q̄ plures dies non ſunt ſimul. Ergo non ſunt plures dies ſed vnus tm̄. ¶ p̄. Die ſeptimo ceſſauit de⁹ a nouis opibus cōdendis. Si ergo ſeptima dies ē alia ab aliis dieb⁹: ſequitur q̄ illā diē nō fecerit. Qđ eſt inconueniens. ¶ p̄. Totū op⁹ qđ vni diei aſcribit in inſtāti pfecit: cui in ſingulis opib⁹ dicitur, dixit: z factū eſt. Si igit ſequēs op⁹ in diē aliū reſeruaſſet; ſequet q̄ i reſidua pte illi⁹ diei ceſſaſſet ab ope. Qđ eēt ſupfluū. Nō igit eſt alius dies ſequētis opis a die operis p̄eedētis.

Sed Contra eſt, q̄ geñ. ſ. dr. Factum eſt veſpere et mane dies ſcdus z dies z tertⁱ: z ſic de aliis. Scōm aut z tertiū dici nō pōt vbi eſt vnū tm̄. Ergo nō fuit vn⁹ dies tm̄.

Rñdeo Dōm, q̄ in hac qōne Aug. ab aliis expoſitor⁹ b⁹ diſſentit. Aug. em̄ vult. 2. ſup geñ. ad lit. 2. z 2. de ci. dei, ad ſlōz oſiū, q̄ oēs q̄ dr ſeptē dies ſunt vn⁹ dies: ſeptēpliciter reb⁹ ꝓſentatus. Alij vō expoſitores ſentiūt q̄ō fuerūt ſeptē dies diuerſi z nō vnus tm̄. Ille aūt due opiniones ſi referant ad expoſitionē lre geñ. magnā diuerſitatē hñt. Nā ſz aug. p diē itelligit cognitio mētis angelice: vt ſic ꝑm⁹ dies ſit cognitio ꝑmi diuini opis: ſcōs dies cognitio ſecūdi opis: z ſic de aliis. Et dicit vnūquodq; op⁹ eſſe factū in aliqua die: q̄ nihil de⁹ ꝓduxit in rerū nā q̄ nō ipſeſſerit mēti angelice. Que q̄dem multa ſimul ꝓt cognoſcere: ſcipue in vbo: in quo oīs angeloꝝ cognitio pficit z terminat. Et ſic diſtiguit dies ſm naturalē ordinē rez cognitaꝝ: non ſm ſucceſſionem cognitionis: aut ſm ſucceſſionē ꝓductionis rerū. Cognitio aūt ageli ca ꝓprie z vere dies nominari ꝓt: cū lux que eſt cā diei ꝓprie in ſpūalib⁹ ſm Aug. inueniat⁹. Scōm vō alios per iſtos dies z ſucceſſio dierū tēporaliū oſtēdit: z ſucceſſio ꝓductiōis rez. Sed ſi iſte due opiniones referant ad motū ꝓductiōis rerū, nō inuenit magna dīſia. Et hoc pp duo in quibus exponendo diuerſificat Aug. ab aliis: vt ex ſupra dictis pz⁹. Primo quidē q̄ Aug. per terrā z aquā prī⁹ creatā intelligit mām totaliter z informē. Per factionē aūt firmamēti, z cōgregationē aquaꝝ, z apparitionē arīde intelligit ipſius formaꝝ in mām corpalē. Alij vō ſcīi p terrā z aquā ꝑmo creatas intelligūt ipſa elemēta mūdi ſub ꝓprijs formis exiſtētia. Per ſequētia aūt opa: aliquā diſtinctionē in corpor⁹ prī⁹ exiſtēt⁹: vt ſupra dictū eſt. Scōo aūt differūt quantū ad productionē plātaꝝ z aialiū, que alij ponūt in opere ſex dierum eſſe producta in actu. Aug. vero potētialiter tm̄. Jn hoc ergo q̄ Aug. ponit opera ſex dierū eſſe ſimul facta ſequit idē modus ꝓductionis rerū. Nā ſm vtroſq; in ꝑma rez ꝓductiōe mā erat ſub formis ſubſtātialib⁹ elementoꝝ z ſm vtroſq; in ꝑma rerū inſtitutione nō fuerūt aialia z plāte i actu. Sz remanet dīſia quātū ad ſuū. Qz ſm alios ſanctos poſt ꝓductionē creature fuit aliq̄ tps in quo non erat lux. Ité in quo nō erat firmamētū forma tū. Ité in quo nō erat terra diſcooperta aquis. Et in quo nō erant formata celi luminaria: quod eſt quartū. Que nō oportet ponere ſecundum expoſitionem Aug. Ut igitur neutri ſententie ꝓeiudicetur: vtriuſq; rationibus reſpondendum eſt.

Ad Primū ergo, q̄ in die in quo creauit deus celum z terram, creauit etiā omne virgultum agri non in actu: ſed anteq̄ oriretur ſuper terrā. i. potentialiter: q̄ō Augu. aſcribit tertie diei. alij vero ꝑme rerū inſtitutioni. ¶Ad ſm dōm, q̄ de⁹ creauit oīa ſimul quantū ad rerū ſubām quodāmō informē. Sed quātū ad formationē que facta eſt p diſtinctionem z ornatum non ſimul. Uñ ſignāter vtit verbo creationis. ¶Ad tertiū dōm, q̄ in die ſeptimo ceſſauit deus a nouis operibus condendis: nō aūt ꝓpagandis quibuſdā aliis. Ad quā ꝓpagationē ptinet q̄ poſt ꝑmū die alij ſuccedūt. ¶Ad q̄rtū dōm, q̄ nō eſt ex ipotentia dei q̄ſi indigētis tpe ad operandū q̄ oīa nō ſunt ſimul diſtincta z ornata: ſz vt ordo ſeruaretur in rerū inſtitutiōe. Et tō oportuit vt diuerſis ſtatib⁹ mūdi diuerſi dies deſeruirēt. Semp aūt p ſequēs opus nouus perfectionis ſtat⁹ mūdo eſt q̄ddā⁹. ¶Ad q̄ntū dōm, q̄ ſm Aug.

ille ordo dierū referendus eſt ad naturalē ordinem operum: qui diebus attribuitur.

¶Utrū ſcriptura vtaꝝ cōueniēt⁹ rebus ad exprimendum opera ſex dierū. Arti.3.

Ad Tertiū ſic ꝓcedit. Uſ, quod ſcriptura nō vtaꝝ cōuenientibus verbis ad exprimendum opera ſex dierum. Sicut em̄ lux et firmamentū et hmōdi opera p dei verbum ſunt facta, ita celū z terra: q̄ omnia q̄ ipſum facta ſunt: vt dr Joan. 1. ca. Ergo in creatione celi et terre debuit fieri mētio de verbo dei ſicut in aliis operib⁹. ¶ p̄. Aqua eſt creata a deo: que tñ creata nō cōmemorat inſufficiēter: ergo rez creatio deſcribit. ¶ p̄. Sicut dr geñ. 1. vidit deus cūcta q̄ fecerat: z erāt valde bona. In ſingulis ergo operibus debuit dici, vidit deus q̄ eſſet bonum. Inconuenienter ergo ꝑtermittitur in opere creationis: z in opere ſcde diei. ¶ p̄. Spūs dei eſt deus. Deo autem nō cōpetit ferri nec ſitum hre. Inconuenienter ergo dr dīſo eorum non ſuceſſu cognitionis aut productionis ſed ordine nature inter res co existentes et dei opa. Ex alijs vero ſucceſſio et temporalis dicitur et productionis rerum. ¶Tertio diuerſimode ſolet exponi ſecundum quatuor elementa. Unde in pſalmo dicitur: Ignis grando niz glacies. ¶Ad tertium dicendum, q̄ in opere creationis ponit aliquid correſpondēs ei q̄ dicitur in opere diſtinctionis et ornatus. vidit deus hoc vel illud eē bonū. ¶Ad cuius euidētiā conſideranda q̄ ſpūſſctus amor eſt. Duo aūt ſunt: vt Aug. dicit ꝑmo ſuper geñ. ad lit. ꝓpter que deus amat creaturā ſuā z. i. vt ſit z vt permaneat. Ut ergo eſſet q̄ ſimiliter dicit q̄ ſpūs dei ferebat ſuper aquas: ſm q̄ p aquā mā informis intelligit: ſicut amor

¶Super Articulum ſecundum.

361 Tulius clarus. ¶In corpore quatuor. primo diuerſitatem opinionum Augu. z aliorum. ſ. q̄ ille vnū multiplr̄ preſentatum: iſti multos. Secūdo diuerſitatem opinionum ad literā geneſis vbi ex Augu. quinq;. primo dies eſt cognitio in mente angelica: q̄ lux, ꝑprie in angelo. Secundo dies ꝑmus: cognitio illa reſpectu primi operis. ſecūdus reſpectu ſcdi. tertius tertij z vſ. Quia vt ex cōueniētia apparet vtriq; cōuenit in h̄ q̄ vege: rabilia z animalia fuerūt ordine ipis fcā in actu poſt ꝑmā inſtitutionē rerū: Iſtis aplicādo ad lrā z geneſim dicunt quod tertio quinto z vſ. dic. Augnon. Sz quā i ꝑmo ipis hec virtualiter fecerit, poſt actum facta ſunt.

¶Super Articulum tertium.

Tulius clarus. ¶In corpore reſpondet duplicit̄er. Primo ſm Aug. ꝓfons filij ex primiſ in ol operibus ſimode th. ſcz vt ꝓncipiū z vt verbū in creatione z alijs duo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus: quia illa ad informitatē: hoc ad formationē pertinent: secūdū alios vero primo creat: deinde ipe-
rat ꝛā facto per ly dixit. Nota qđ quum qđlit de oib⁹. in corpore qđ est eius respōsio ad primum. S. Tho. hic
det de cōmunibus ad creationē ꝛ alia: in quantū deū respiciūt.

¶ In rōsionib⁹ ho⁹ argumentoum ad alia verba descendit.

¶ Sup q. 75. arti. 1.

IN nomine ly corpus sumitur vt distinguitur contra actum: ita qđ siue corpus sigñet subam simpliciē siue compositam nihil refert quo ad p̄positū: vtroq; em̄ mō distinguit ꝑ actū. Et similiter siue sumatur pro toto siue pro parte: modo sumatur substantia subtāa per se trina dimensioni sufficiēr: hoc enim corporis nomine intelliginr.

¶ In corpe tria. Primo qđ nominis ale.

b Scdo opinio antiquorum. Tertio respōsio ad ꝛ̄ium. Quo ad primū aia significat primū p̄n̄m vite: in his q̄ apud nos viuūt. Dicitur vidit deus q̄ esset bonum. In hoc enim significatur quedam cōplacentia dei opificis in re facta: non q̄ alio modo cognosceret aut placeret ei creatura tam facta q̄ anteqū faceret. Et sic in vtroq; opere creationis ꝛ formationis trinitas personarum insinuat. In creatione quidem persona patris per deū creantem: persona filij per p̄ncipiū in quo creauit: spiritussancti q̄ supfertur aquis. In formatione vero persona patris in deo dicente: persona vero filij in verbo quo dicitur: persona spiritussancti: in complacentia: qua vidit deus esse bonū qđ factū erat. In opere vero secunde diei non ponitur vidit deus q̄ esset bonū: qr opus distinctionis aquarū tunc inchoatur: et in tertio die pficit. Unde qđ ponitur in tertia die refertur ettam ad scdam. Uel qr distinctio q̄ ponitur scda die, est de his que nō sunt manifesta populo: iō huiusmodi approbatione scriptura non vrit̄ur. Uel iterū propter hoc q̄ firmamētū simpliciter intelligit aer nubilosus: qui nō est de partibus permanentibus in vniuerso: seu de partibus principalibus mūdi. Et has tres ratiōes rabby moyses ponit. Quidā autē assignāt rōnē mysticam ex parte numeri: qr binarⁱ⁹ ab vnitate recedit. Unde opus scde diei nō approbat.

¶ Ad quartū dom, q̄ rabbi moyses p̄ spiritū dñi intelligit aerē vel ventū: sicut ꝛ plato intellexit et dicit q̄ dicit spūs dñi sm̄ qđ scriptura cōsueuit vbiq; flatū vētorum deo attribuere. Sz hz sanctos per spiritum dñi intelligitur spūssanctus: qui dicitur supferri aquę. i. materie informi sm̄ aug. ne faciēdo opa sua, ꝑpter indigētie necessitatē putaretur deus amare. Indigētie enim amor rebus quas diligit subiicitur. Cōmode autē factū est vt pr⁹ instituretur aliqđ inchoatū: cui superferri diceretur. Nō enim supfertur loco: sed ꝑcellēte potētia: vt aug. dicit 1. super gen. ad lit. Scdz basilium vero, supferebatur elemēto aqua. i. fouebat et viuificabat naturā aque ad sūtudinē galline cubātis: vtalē vīrtutē his que fouentur injicies. Habet enim aqua ꝑcipue vitalē virtutē: qr plurima animalia generātur in aq̄. Et omniū animaliū semina fūt humida. Ut ta etiā spūalis dat̄ per aquā baptismi. Unde et dñs Joā. 3. Nisi qs renatus fuerit ex aqua ꝛ spū. ¶ Ad qntū dom, q̄ sm̄ august. per illa tria designatur triplex eē rerū. Primo qđē esse rerum in ꝑfo: per hoc qđ dixit, fiat. Secūdo esse rerū in mēte angelica: per hoc qđ dixit: factū est. Tertio eē rerū in ꝑpria natura: ꝑ hoc qđ dixit: fecit. Et qr i ꝑimo die describit formatio angelorū: nō fuit necesse vt idt addereť, fecit. Scdm altos vero pōt dici: qđ in hoc qđ dicit, dixit de⁹ fiat: importatur imperiū dei de faciendo, ꝑ hoc aūt qđ dicit: factū est: importatur cōplemētū operis. Oportuit aūt vt subderetur qđo factū fuit: ꝑcipue ꝑpter illos qui dixerūt oīa visibilia per angelos facta. Et ideo ad hoc remouēdū subditur qđ ipse deus fecit. Unde in singulis operibus: posteq̄ dicit: et factū est: aliquis actⁿ dei subditur: vel fecit: vel distinxit: vel vocauit: vel aliquid hmōi.

¶ Ad sextū dicendū, q̄ sm̄ aug. per vesperę ꝛ mane intelligit vespertina ꝛ matutina cognitio in angelis: de quibus dictū est supra⁽ᵉ⁾. Uel hz basilij totū hoc cōsuenit denominari a principaliori pte. s. a die: sm̄ quod dixit iacob: dies peregrinationis mee: nulla

tam vim suā ponit in ly p̄ncipiū: qr eē p̄n̄m vite cōuenit corpori: vt ꝑz de corde nō tñ esse primū vite principiū. Deinde ꝑbat ipsa maior: corpus est principium vite vel viuēs nō in eo q̄ corpus: ergo aliqđ corpus est viuens seu vite principiū inquantū tale. ergo hz q̄ sit viuens aut vite ꝑncipiū ab actu eius quod est intentū. Antecedēs ꝑbat: qr aliqđ omne corpus viuerer. ¶ Scda quoq; ꝑs probatur: qr qđ est actu tale hz hoc ab aliquo principio quod est
35 eius actⁿ. Minor autē ꝑbat: qr ale noie nō qđcūq; vite principiū sed primum sm̄ intelligimus quod manifestat: qr aliodn oculate nomine intelligeret. ¶ Circa illā consequentiam esse ꝓncipiū vite conuenit corpori inquantum tale: ergo ꝑ actū eius. ergo non inquantū corpus dubium occurrit: qm̄ ly tale pōt conuenire corpori ꝑ aliquā corporeitatis dñiam: puta igneitatem: ꝛ ꝑ hoc dicereťur: qr ꝑ hanc rōnē nō cōcludit nisi ꝙ aia non est corporeitas simplr cuz quo stat ꝙ sit corpus tale:
414 vt antiqui dicebant: et qđ oē tale corpus est principiū vite. ¶ Ad hoc dicuter dicitur: ꝙ cā hic nō intendat aliud nisi concludere ꝙ aia sit actⁿ seu perfectio corporis: non corpus sm̄ qđē est inditius de corpe alato in cōi. et de tali: puta igne: quia sī ignis est
415 ꝓncipiū vite: aut ergo ꝓmo ratione corporeitatis. i. partis mālis aut rōne ꝓncipij quo constituitur in esse tali. Non ꝓncipium: quia sic omne in quo illud materiale absq; tali constitutione esset viueret. ergo secundum. Sed dubitatur primo quia sī nomine corporis pars materialis rei intelligitur: non caret vitio articulus iste nūquid materie vocabulum deficiebat? Secundo quia adhuc nō hr̄ intentum: quia dicet quispiam: q̄ illud corpus principiū vite primum est rōne sui totius: ꝛ nō huius vel illius partis: sicut oculus est principium visionis non ratione huius vel illius componentis sed ratione totius resultantis ex tali mistione. ꝛ quod oē tale est principium vite. ¶ Ad primū hoū dicitur q̄ aliud est circūloqui aliquid: ꝛ aliud est vim rationis alicuius extendi ad aliquid: quia idem est iudicium de illo. In proposito San. Tho. nomine corporis intelligit non materiam: sed vere corpus subiectū trine dimensioni quicquid sit illud. Sed ratio que concludit de corpore cōcludit eadem rōne de omni parte materiali. Usus est aūt magis corporis nomine quia vsitatissimum apud oēs est animatū duo dicere: scz corpus viuens: per hoc ꝑcipit ꝑfectio tractatum de anima. ¶ Ad secundum vero dicit: q̄ quamuis aliqua passio vel operatio possit sic primo conuenire composito: q̄ nulli alteri prius tanq̄ subiecto. Nulla tamē passio aut operatio potest cōuenire ei sic ꝓmo quin conueniat prius alicui eius parti essentiali tanq̄ priori principio: quo niam partes essentiales cōpositi radices prime sunt omnium illi conuenientium. Et propterea ly primū in rōne assumptum: non denotat primo. i. adequate: sed primū. i. principaliter: ita q̄ vis rationis stat in hoc: ꝓtima radix vite in corpore viuente aut est corporeitatis: aut actus is quo viuit. Compositum enim esse non potest: sed corporeitas non: ergo. ꝛ est processus resolutiuus: vt etiam Arist. fecit: alio tamen medio. ¶ Quo ad argumenta nota: q̄ primum argumentum procedit de anima secundum quod est principium motus: ꝛ quo ad primum partem est antiquorū in primo de anima. tex. 20. quo ad secundam vero. 8. physl. tex. 52. ꝛ 85. ꝛ responsio eius ex. 51. ꝛ 52.

¶ Argumentum vero secundum procedit de anima sm̄ q̄ est principium cognitionis: ꝛ est antiquorum ibidem in tex. 25. ꝛ. 26. ¶ Super art. 5.

IN hoc. Subsistens multipliciter accipi potest. ḋ propositō tamen sumitur vt distinguitur contra in existere forme materialis: hec enim existit in materia: ita q̄ non sustinet suum esse: sed constituitur in esse per materiam in qua sustinetur. Subsistere autem diceretur: si ita esset in materia q̄ non dependeret eius esse a materia. Et per hoc patet quomodo Sco. defecerit circa hunc terminum subsistere seu habere esse per se, assumptum 2. S. Tho. vt habes in illius. 4. di. 43. q. 1. ar. 2.

¶ In corpore tria facit. Primo proponit conclusionem responsuam affirmatiue habentem duas partes. Secundo ꝓbat primam partem. Tertio ibi: ipsum igit intellectuale ꝓbat secḋam partē. Conclusio. Anima humana est ꝓncipiū incorporeū ꝛ subsistens. Ubi nota primo: q̄ vnum quidem scz an subsistens. ꝛ duo rhdet: incorporea ꝛ subsistēs: qr mutuo se inferunt hec et ad secundum per primū manuducimur a posteriori. Nota secundo. q̄ incorporeū sumitur hic non solum vt distinguit cōtra corporeū. i. extensum ad extensionem corporis de predicamento q̄ntitatis: sed etiam vt distinguitur contra corporeum. i. conclusum infra corporis perfectiones. ita qđ incorporeum ꝺr per negationē nature seu forme non excedentis corporis facultatem. i. educte de potentia materie quales sunt omnes que corporaliter seu cum conditionibus materialibus generant. Nota tertio q̄ aia qđ dicit incorporea. i. extensa ꝛ supra facultatem corporum. dupliciter. ſ. in essendo et in operādo: ꝛ ideo in litera ꝓbatur prima pars conclusionis quo ad secundum et quo ad tertium. ¶ Quo ad secundum prima pars. ſ. q̄ aia humana sit incorpea i essendo ꝓbatur sic a ꝓtiori. Cognoscitiuū omniū corporum nullam hz naturam corpis. Anima humana est huiusmodi. ergo minor ꝑ ter: qr homo per intellectum potest cognoscere omnia corpora. maior ꝓbatur exilla maxima. Cognoscitivum aliquorū nihil coīū habet in suana: q̄ ꝓbat: qr vnum impediret cognitionē aliorum: quod declaratur experientia in sensu gustus. Deinde quod sit incorporea in operando eadem probatur ratione: quia sī ꝑ corporeū organū operaretur: natura illius organi impediret omnium cognitionē: et ꝓbatur experientia in sensu visus. ¶ Circa hanc partē nota primo sensum rationis. Cognoscitiuus aliquorum dupliciter inuenitur in potentia essentiali: ꝛ in potētia accidentali. i. in habitu. Habere in natura sua obiectum dupliciter scilicet secundum esse naturale: vel secundū esse intentionale. Et rursus ly in natura sua dupliciter: vel in natura sua inhesiue vt forme sunt in materia vel in natura sua cōpolite seu intrinsece: vt componentia sunt in composito et vniuersaliter ea que actu sunt intrinseca essentie rei dicuntur esse in natura illa: vt animal in homine vt vegetatiuum in intellectiuo ꝛc. In proposito directe intenditur de cognoscitiuo in potentia essentiali: quia tale est anima ꝛ de eē naturali obiecti: qr tale cōstitueret corporeū ꝛ de hr̄e intrinsece in natura cognoscentis: quia essentiā ꝛ qđ qđ est aīe vensmur. Ita q̄ sensus cognoscituus in potentia essentiali aliquotū non hz in se intrinsece obiectum sm̄ naturale esse illius: ꝛ est ista ꝓpositio ꝑ se nota: qr alioquin esset simul in potentia essentiali: ꝛ non esset in potentia essentiali: sī cm̄ haberet in se actu obiectū tam cum eo posset illud cognoscere: ꝛ sic non in potētia essentiali: vt in secundo de anima. tex. 52. ꝓz ꝛ declarat ex effectu in ſa: qr impediret alia. ¶ Sed tunc occurrit dubium tripler. Primo quomodo cum veritate istius propositionis stat q̄ aia nra cognoscat seipsam in potentia essentiali: ꝛ tamē ipsa sit in seipsa intrinsece sm̄ esse naturale. Secūdo quomodo cā hac ꝓpositione stat: q̄ aia nostra habeat in se intrinsece naturā entis seu substantie sm̄ esse naturale: ꝛ tñ sit in potētia essentiali ad cognitionē entis subē. Tertio qūo cū hac ꝓpositione stat q̄ cogitatiua cognoscat ola sensibilia in particulari. ¶ Ad primum breuiter dicit: q̄ ꝓpositio illa intellr de cognitione directa: non aūt reflexa: ꝛ ratio est: qr directe cognitum recipit fcḋm se aut sua ſpeciem in cognoscente: reflexe vero non. Quamuis etiam dici possit: q̄ aia nō est in potentia essentiali ad cognitionem sui: sed magis remota a sui cognitione ꝙ aliorum ad que est in potentia essentiali: quia oportet ꝓius illa ꝙ se: ꝛ mediātibus illis se cognoscere. Melius aūt et vniuersalius dicit: q̄ ꝓpositio illa intelligit tantū de natura cognoscibili contracta ꝛ indeterminabili per alias: vtpote hr̄ eas distincta: qualis non est natura anime. ¶ Ad scḋm hr̄: q̄ ꝓpō illa intelligitur de natura determinata obiecti ꝛ nō de natura cōi. Determinatū aūt ꝛ cōe nō dicim⁹ hic sm̄ genus aut spēm: sed determinata nā vocat̄ que indeterminabilis est ꝑ nās ceteros. Unde illius cognoscitiue nature: ꝙlis est spēs ḡ is respectu alterius spēi eius dē ordinis: vt albedo respectu alioꝝ. colorꝝ. Cōis vero vocat̄: que ḥz in se natura qđā determinari nata est per reliquoꝝ nās cognoscibiliū ab illa poᵗᵉ: vt diaphaneitas reᵘ colorū: ꝛ sensus visus. Et rō huius glosse ꝓz ex ratione ari. 7. S. T. ꝑ tātō est cognoscitiuū hz eē expers cognoscibilis: ꝓto ḡto impediret a discernēdis alīs. Constat aūt q̄ natura cōis nō impedit hz ꝓ mouet magis: hz bñ nā ſcta. nō em̄ visus impedit diaphaneitate: hz albedine aut nigredine: cū tamen diaphanū vnū sit visibiliū. Et propterea superius dcm fuit: q̄ stat angelum hre actu nām suā cognitā: ꝛ tñ non ꝓhiberi a cognitione alioꝝ: qr nā sua velut cōis nā est determinabilis per reliqua cognoscibilia ab eo. ꝓpter hec ēt. S. T. hic nō supſuit appoſuit illam ꝓpōnē: oē aūt corp⁹ hz alīā nām determinatā: hec em̄ ꝓpō cū rōne non potest aptari: nisī subintelligendo qđ ipse videbat: q̄. ſ. matores assumpte non hñt ꝑfectē nisī in naturis ſctis ꝛ determinatis: ḋles sūt corpec: q̄. ſ. determinabiles ꝓ oēs nō sunt. Hoc esī intellectu ꝑspecto i maioribꝰ, rō nihil valeret: nisī subsumeretur oē corpus esse determinate nāe: subm autem ꝛ ens. ꝛ vlr nā

Universidad de Deusto
Biblioteca

in corporea determinabile dicere naturā: per oēs certum est: ꝛ in suba angelica nostre anime: ꝛ ideo non obstat. Et propterea Ari. nō cōcludit intellectū nullius esse nature simplr: sed huius. s. q̄ potis vocatus est: insinuans cōmunitatē sue nature vt determinet p oēs. Nec ꝓpterea sequit q̄ subalitas ꝛ huiusmodi possit intelligi ab aia p scipsam: q: nō sunt in ipsa anima actu in genere intelligibili sed modificata ad naturā aie q̄ est pura potēcia in tali genere. Uñ ex hoc q̄ oē

nifestum est enim q̄ homo p intellm cognoscere potest naturas oiuz corpoū. Nō añt pōt cognoscere aliqua: opz vt nihil eorum habeat in sua nā: quia illud quod ineſſet ei nalr impediret cognitionē alioū. Sicut videmus q̄ lingua infirmi que infecta est cholerico ꝛ amaro humore nō pt pcipere aliq̄d dulce: sed oia videnť ei amara. Si igit pncipiū intellectuale haberet in se nām alicuius corpis: nō posset oia corpa cognoscere. Dē añt corpus hz aliquā nām determinatā. Impoſe est igit q̄ pn^m intellectuale sit corp^s. Et sikr ipoſe ē q̄ intelligat p organū corporeū: q: est nā determinata illius organi corpei ꝓhiberet cognitionē oium corpoū. Sicut si aliqs determinat^r color sit nō solū in pupilla sed etiam in vase vitreo: liquor infusus eiusdē coloris vī. Ipsum igit intellectuale pn^m, q̄ oz mens vel intellꝰ: hz opationē p se cui nō cōicat corpus^c. Nihil añt pōt p se operari nisi q̄ p se subsistit Non em̄ est opari nisi entis in actu. Uñ eo mō aliquid opatur quo est. Propter q̄ nō dicimus q̄ calor calefacit: sed calidum. Relinquit igit aiam humanā: que dicit intellꝰ vel mēs esse aliq̄d incorpeum^c ꝛ subsistens.

Ad pmū Ergo dōm, q̄ ħ aliquid pt accipi dupliꝛ. Uno mō pro oppositō cū subsistēte. Alio mō pro subsistente cōpleto in nā alicuius spēi. Primo modo excludit inherentiam accſitis ꝛ forme mālis,

nifestum est enim q̄ homo p intellm cognoscere potest naturas oiuz corpoū. Nō añt pōt cognoscere aliqua: opz vt nihil eorum habeat in sua nā: quia illud quod ineſſet ei nalr impediret cognitionē alioū. Sicut videmus q̄ lingua infirmi que infecta est cholerico ꝛ amaro humore nō pt pcipere aliq̄d dulce: sed oia videnť ei amara. Si igit pncipiū intellectuale haberet in se nām alicuius corpis: nō posset oia corpa cognoscere. Dē añt corpus hz aliquā nām determinatā. Impoſe est igit q̄ pn^m intellectuale sit corp^s. Et sikr ipoſe ē q̄ intelligat p organū corporeū: q: est nā determinata illius organi corpei ꝓhiberet cognitionē oium corpoū. Sicut si aliqs determinat^r color sit nō solū in pupilla sed etiam in vase vitreo: liquor infusus eiusdē coloris vī. Ipsum igit intellectuale pn^m, q̄ oz mens vel intellꝰ: hz opationē p se cui nō cōicat corpus^c. Nihil añt pōt p se operari nisi q̄ p se subsistit Non em̄ est opari nisi entis in actu. Uñ eo mō aliquid opatur quo est. Propter q̄ nō dicimus q̄ calor calefacit: sed calidum. Relinquit igit aiam humanā: que dicit intellꝰ vel mēs esse aliq̄d incorpeum^c ꝛ subsistens.

Ad pmū Ergo dōm, q̄ ħ aliquid pt accipi dupliꝛ. Uno mō pro oppositō cū subsistēte. Alio mō pro subsistente cōpleto in nā alicuius spēi. Primo modo excludit inherentiam accſitis ꝛ forme mālis,

de immortalitate anime. Scito q̄ Sco. in. 4. di. 45. q. 2. inficiatur dicens: aiam habere opōnem p se pōt dupliꝛ poteo organo. Et sic nō valet: ergo est subsistēs: vt nos accipimus subsistēs: q: stat p cōmunicet vt rō qua totū cōpositū corporeū pura homo operatur. Alio modo p se oino. i. q̄ non cōicet corpoi vt organo: nec vt ei quod ipsa operatur: ꝛ tunc valet consequentia: sed antecedens est falsum: q: omnis operatio anime est homo

Scōo mō excludit impfectionē ptis. Unde minus posset dici hoc aliq̄d primo modo sz nō scōo mō. Sic igit cū aia hūana sit pars speciei humane^c poteſt dici hoc aliq̄d primo modo quasi subsistēs: sed nō scōo mō. Sic enim cōpositū ex aia ꝛ corpe dr hoc aliq̄d.

¶ Ad scām dām, q̄ ꝺba illa arist. dicit non scām ꝓpriā sniam: sed sm opinionē illoꝝ q̄ dicebāt q̄ intelligere ē moueri: vt pz ex ħs que ibi ꝑmittit. Uel dz, q̄ p agere cōueniunt per se existenti. Sed p exns qnqs poteſt dici aliq̄d si nō sit inherēs vt accns vel vt forma mālis: etiā si sit pars. Sz ꝓprie ꝛ p se subsistes dr: q̄ neq; est ꝺdicto mō inherēs neq; est pars. Secundū quem modū oium aut manus nō posset dici p se subsistēs: ꝛ p consequens nec p se operās. Uñ ꝛ opōnes partiū attribuunt toti ꝓ partes. Dicim^ꝰ em̄ q̄ hō videt p oculū: ꝛ palpat per manū: aliter, q̄ calidum calefacit p caloꝛem: q: calor nullo mō calefacit ꝓprie loquēdo. Pōt igitur dici q̄ aia intelligit sicut oculus videt: sed magis ꝓprie dicitur q̄ hō intelligat per aiam. ¶ Ad tertiū dicē dū, q̄ corpus requiritur ad actionē intellꝰ si sicut organū quo talis actio exerceatur: sed rōne obiectiᵉ, fantasma em̄ cōparatur ad intellectū sicut color ad visum. Sic añt indigere corpe non remouet itellm eē subsistētē. Alioquin animal nō esset aliquid subsistens: cū indigeat exteꝛioꝛibus sensibilibus ad sentiendum.

ab sq̄ corporeo correceptiuo id est q̄ sola anima recipiat illam operationē: ꝛ non compositum aliquod ex ipsa ꝛ corpoꝛe: sit ꝓximum receptiuū illius operis. Quarto ab sq̄ corporeo suppositō id est q̄ anima ita sola exerceat: ꝛ per illam tale opus: vt si anima haberet aliquam intellectionem q̄m que non esset hōminis: vt Auerroys finxit: hec de ꝓmo.

¶ Quo ad secundum omisso ꝓmo modo nunc quoniam inquantum tangit subsistentiam anime sat tractatur in tertio argumento in litera inquantum vero sq̄rabilitatem anime non tangitur hic: sed in sexto arric. huius q. vbi discutietur: secundus ꝛ tertius modus quod ammodo coincidunt: et quod ammodo differunt. Coincidunt quidem: quia in ꝓprio organo operationem recipi credimus: ꝛ consequenter in vtroq; modo operatio recipitur in composito ex anima ꝛ corpoꝛe tanq̄ in ꝓximo susceptiuo. Differunt autem quia secundus infert tertium: ꝛ non econuerso: si enim est operatio organica: ergo corporalis: si autem corporalis non sequitur ergo organica: vt in operatione seminis apparet: ꝛ vniuerſaliter in omni opere q̄ comunit ꝓmo toti non mediante aliqua eius parte integrali. Talis enim est corpoꝛea: non tamen organica: quia organum partem certam significat quo ad aliquid: nihil tamen facit quo ad hoc quod est esse determinate nature ꝛ quo ad hoc quod est esse quale vel quantum: totum enim corpus et quelibet pars est certe nature: ꝛ similiter tam totum q̄ quelibet pars quantus ꝛ quanti rationem habet: quo ad hec igitur idē est de toto ꝛ parte indicium. Et propterea cuicunq; repugnat corpoꝛea cōmunicatio rōne determinate nature in corpoꝛe: aut rationē qualis ꝛ quāti: eidem repugnat cōmunicatio tam organi q̄ totius corporis: sed anime humane in operatiōe hac que est intelligere repugnat cōmunio cum corpoꝛe: ratiōe determinate nature corpoꝛee et qualitatis ꝛ quantitatis: ergo eadem ratione qua excludit corpoꝛeum organum excludit vniuerſaliter corpoꝛeum correceptiuum. Minoꝛ patet in litera in ꝓma parte conclusionis et habetur in tertio de anima ter. co. 4. 5. 7. 6. Et propterea in litera vtrarq; cōmunicationē ei⁹ corpoꝛe. San. Tho. exclusit: eodem medio vtens: ꝛ ꝓmo excludit tertium modum: vtpote cōmuniorē: ꝛ deinde secundum: q̄cuid ergo in ꝓpositō sequitur ad ſm modū: sequitur etiā ad tertium: ꝛ econuerso. Ut inferius patebit: ex hoc q̄ anima opatur per se vtroq; hoc modo: sequitur ergo est subsistens: ꝛ ex negatione talis modi operandi sequitur negatio. sz ergo non est subsistens. Quartus añt modus per se operādi manifeste infert subsistentiam: sed negatio eius non infert negationem subsistentie.

¶ Quo ad tertium autem Sco. intendit quod anima non operatur per se tertio modo id est absq̄ corporeo correceptiuo: aut quarto id est absque corpoꝛeo suppositō cuius sit illa operatio, vt suppositi: sine hoc vel illo modo intelligat subsistere aduerſatur et veritati. Sibīpsi quidem: quia ipse tenet duas propositiones: alteram in quarto. distinctio. 43. q. 2. quod in nobis est operatio quedam transcendens omnem operationem sensibilem:

alteram in quol. q. 9. quod ex hoc q̄ operatio aliqua est immaterialis q̄ recipitur in sola anima ꝛ non in compositō ex anima ꝛ corpoꝛe vt ꝓximo recipiente infertur bene. Ergo anima est separabilis a corpoꝛe. Ex his siquidem duabus manifeste sequitur tertia, sez q̄ intelligere recipitur de facto in sola anima, ꝛ nō in ꝓposito vt ꝓximo receptiuo, alioquin esset quantum ꝛ qualitate sensibili affectū, ꝛ infra genus sensibilis cognitionis, ꝛ viterius sequitur quarta propositio

sez q̄ aia est immortalis, quod ihs ipse dicit uelsciri, sz de hoc alꝺ.

Nunc añt pateat q̄ si intendit in obone q̄ aia est rō intelligendi toti compositō, sic vt corpus sit correceptiuum ꝓximum, ꝛ ꝓpter hoc non est subsistens, facit ꝓham opinā. sed ꝺdicit assumptū, ꝓpositioni quam dixit in. 4. quia sic intelligere est operatio sentibilis. Si vero intendit q̄ aia est ratio operādi toti cōpōsito sic vt totum sit suppositū q̄ opat, ꝛ ꝓp hoc non est subsistens. Assumptū q̄dē verū est, sed illatio ꝺdicit ꝓpōni quā dixit in ꝙstione ꝺbeto illo, igitur vndiq; obiectio sua ꝛ sese obiicit. Ueritati antez aduersatur obio quia affs intelligitur (vt ꝺdictis pz) affirmando ſm ꝛ tertium modū q̄ se operandi, ita q̄ sensitus ē, anima humana habet opationē p se. i. sine corpoꝛe tam toto q̄ ꝑte correceptiuo ipsius opationis. Jta ꝺba huius enim sensum probatum fuit in litera ꝛ sic excludit obiectio. Sco. si intēdit negationem tertij modi: ꝛ ꝓha infert. ergo est subsistens. i. indepēdens in esse a corpoꝛe. Cum quo stat q̄ sit ratio qua ꝓpositum corporeum intelligat, vt oēs tam platonici quā auerroiste etiam fatentur, ei sic obiectio scotica nihil obstat.

¶ Super Articulum tertium.

TItulus clarus ex precedente.

¶ In corpore tria. Primo opinionem antiquorum in vno extremo q̄ principium tam intelligendi q̄m sentiendi est corpeum: et hanc sequitur Alex. in parte. Secūdo ꝓbatis in altero extremo q̄ vtrunque incorpeum. Tertio mediaz Ar. s. t. quod intellectus incorporeus: sensus vero corporeus. Et ex hoc respondet quesito vna conclusione negatiua. Anime bruto rum non sunt subsistētes. Probatur sic. Anime brutorum non per se operantur: ergo nō subsistunt. Antecedēs probatur: quia omnis operatio anime sensitiue manifeste accidunt cum aliqua corpis immutatione. Sicut in videndo immutat pupilla p spēm colouis. Et idē apparet in alijs. Et sic manifestū est: q̄ aia sensitiua nō hz aliquā opationē ꝓpriam per seipsam sed ois opatio sensitiue aie est coniuncti. Ex quo relinquit q̄ cum anime brutoꝝ aialiū per se non operentur: non sint subsistētes. Similiter enim vnumqōq; habet esse ꝛ operationem.

¶ Super Articulum tertium.

TItulus clarus ex precedente.

¶ In corpore tria. Primo opinionem antiquorum in vno extremo q̄ principium tam intelligendi q̄m sentiendi est corpeum: et hanc sequitur Alex. in parte. Secūdo ꝓbatis in altero extremo q̄ vtrunque incorpeum. Tertio mediaz Ar. s. t. quod intellectus incorporeus: sensus vero corporeus. Et ex hoc respondet quesito vna conclusione negatiua. Anime bruto rum non sunt subsistētes. Probatur sic. Anime brutorum non per se operantur: ergo nō subsistunt. Antecedēs probatur: quia omnis operatio anime sensitiue manifeste accidunt cum aliqua corpis immutatione. Sicut in videndo immutat pupilla p spēm colouis. Et idē apparet in alijs. Et sic manifestū est: q̄ aia sensitiua nō hz aliquā opationē ꝓpriam per seipsam sed ois opatio sensitiue aie est coniuncti. Ex quo relinquit q̄ cum anime brutoꝝ aialiū per se non operentur: non sint subsistētes. Similiter enim vnumqōq; habet esse ꝛ operationem.

¶ Utrum anime brutorum animalium sint subsistentes. Articulus. 3.

Ad tertiū Sic ꝓcedit. Uidetur q̄ aie brutorum animaliū sint subsistentes. Homo em̄ cōuenit in genere cum aliis animalibus. Sed aia hois est aliquid subsistens: vt ostensum est^c. Ergo ꝛ aie aliorum animaliū sunt subsistentes. ¶ Sikr se hz sensitiuā ad sensibilia: sicut intellectiuum ad intelligibilia, Sz intellꝰ intelligit intelligibilia sine corpe. Ergo ꝛ sensus apꝛehendit sensibilia sine corpoꝛe. Anime autem brutoꝝ aialium sunt sensitiue. Ergo sunt subsistentes parti ratione qua ꝛ anima hominis que est intellectiua. ¶ Ꝑ. Brutoꝝ animalium anima mouet corpus. Corpus autē nō mouet: sed mouetur. Aia ergo brutī habet aliquā operationē sine corpoꝛe.

Sed cōtra Est, q̄ dicitur in li. de eccl. dogmatibꝰ. Solū hoiem credim^ꝰ habere animā subsātiuā: aialium vero aie non sunt subsantiue.

Rñdeo Dicendum, q̄ antiqui ꝓbi nullā distinctionē ponebant inter sensum ꝛ intellectum: ꝛ vtrunq; corpoꝛeo ꝓncipio attribuebāt vt dctm est^c. Plato autē distinxit inter intellectuz ꝛ sensum: vtrunq; tamen attribuit ꝓncipio incorpoꝛeo: ponens q̄ sicut intelligere ita et sentire conuenit anime �sm seipsam^c. Et ex hoc sequebatur quod etiam aie brutoꝝ animalium sint subsistentes. Sed Aristo. posuit q̄ solū intelligere iter opa aie sine organo corpoꝛeo exercetur. Sentire vero ꝛ consequētes operationes anime sensitiue manifeste accidunt cum aliqua corpis immutatione. Sicut in videndo immutat pupilla p spēm colouis. Et idē apparet in alijs. Et sic manifestū est: q̄ aia sensitiua nō hz aliquā opationē ꝓpriam per seipsam sed ois opatio sensitiue aie est coniuncti. Ex quo relinquit q̄ cum anime brutoꝝ aialiū per se non operentur: non sint subsistētes. Similiter enim vnumqōq; habet esse ꝛ operationem.

Ad pmū Ergo dicēdū, q̄ hō et si cōueniat in gñe cū alijs aialibus: specie tñ differt. Dña añt speciei attenditur ꝑm dctam formę. Nec opz q̄ ois dctia forę faciat gñis diuersitatem. ¶ Ad secundū dām, q̄ sensitiuum quodāmō se hz ad sensibilia sicut intellectiuum ad intelligibilia sicut inquantū. s. vtrūq; est in potentia ad sua oba. Sed quodāmō differt se habent inquantum sensituum patitur a sensibili cū corporis immutatione. Unde excellētia sensibilū corrumpit sensum. Quod in intellectu non contingit. Nam intellectus intelligēs maxima intelligibiliū magis potest postmodum intelligere minora. Si ꝛo in intelligendo fatigeť corpus hoc est ꝑ accidens, inquātum intellectꝰ idiget opatiōe virtū sensitiuarū: ꝑ quas ei fantasmata preparantur. ¶ Ad tertiū dām, q̄ vis motiua est dupler. Una que imperat motū. s. appetitiua^c. Est etꝰ operatio in aia sensitiua nō est sine corpoꝛe, sed ira ꝛ gaudium et hmōi passiones sunt cū aliqua corpis immutatiōe. Alia vis motiua est ꝛequens motū ꝑ quā membra reddūtur habilia ad obediendum

tiue est coniuncti. probatur, quia sit cum aliqua corpis immutatione consequentia probatur: quia vnumquodque similiter se habet ad esse q̄ operari. d

¶ Super arti. 4. 365

TItulus in corpore declaratur diffuse. ¶ In corpore tria facit. Primo distinguit sensum titulo. Secundo tractat primum sensum. Et tertio tractat secundum.

¶ Quo ad primum 365 duo dicit. Primo dat duplicem sensum. Primum^c quod anima ꝛ hō conuenit tamē in cōi numero individualiter. Secundus: q̄ sm̄ aia sit homo. Dicit enim. 2. ad cor. 4. Licet is qui foris est noster homo corrūpat: tñ is qui intus est renouat de die in diem. Sed id q̄ est intus in hoie est anima. Ergo aia est homo interior. ¶ Ꝑ. Aia hūana est suba q̄dam. Non añt est suba vlta. Ergo est substantia particularis. Ergo est hypostasis vel persona. Sed non nisi humana. Ergo anima est homo. Nam persona humana est homo. 3. dist. 5. q. art. 2. Et. d. 22 q. 1. ar. 1. cor. Et. 2. Sent. ca. 56. Et post. q. 3. art. 10. cor.

Sed cōtra Est, q̄ Aug. 19. de ciui. dei, cōmēdat Uarronē: q̄ hoiem nec aiam solā nec solū corpus animā simul ꝛ corpus esse arbitrabatur. b 424

Rñdeo Dōm, q̄ aiam esse hoiem ꝓpr pōt intelligi. Uno mō q̄ hō sit aia: sed hic hō nō sit aia: sed cōpositū ex aia ꝛ corpoꝛe: puta Socrates. Mō ideo dicit quia quidam posuerūt solā formā esse de rōne speciei^c. Mō q̄dē nō pōt esse verū. Nam ad nām speciei pertinet id q̄ significatur diffō. Diffinitio añt reb⁹ nālibus nō significat formā tm̄: sed formam ꝛ mām^c. Uñ mā est pars speciei in rebus nālibus. Non quidez mā signata que est ꝓncipium individuationis, sed mā cōis. Sicut esm̄ de rōne huius hois est q̄ sit ex hac aia, ꝛ his carnibus ꝛ his ossibus: ita de rōne hois est, q̄ sit ex aia ꝛ carnibus ꝛ ossibus. Apz. n. de suba speciei esse q̄c quid est cōiter de suba oium individuoꝝ sub specie ꝓtēdoꝝ. Illo vero mō pōt intelligi sic, q̄ etiam hec anima sit hic hō. Et hoc quidē sustineri posset si poneretur q̄ anime q̄m animę brutoꝝ aialiū per se non operentur: non sint subsistēteꝝ. Similiter enim vnumqōq; habet esse ꝛ operationem. 169 e

Ad pmū Ergo dicēdū, q̄ hō et si cōueniat in gñe cū alijs aialibus: specie tñ differt. Dña añt speciei attenditur ꝑm dctam formę. Nec opz q̄ ois dctia forę faciat gñis diuersitatem. ¶ Ad secundū dām, q̄ sensitiuum quodāmō se hz ad sensibilia sicut intellectiuum ad intelligibilia sicut inquantū. s. vtrūq; est in potentia ad sua oba. Sed quodāmō differt se habent inquantum sensituum patitur a sensibili cū corporis immutatione. Unde excellētia sensibilū corrumpit sensum. Quod in intellectu non contingit. Nam intellectus intelligēs maxima intelligibiliū magis potest postmodum intelligere minora. Si ꝛo in intelligendo fatigeť corpus hoc est ꝑ accidens, inquātum intellectꝰ idiget opatiōe virtū sensitiuarū: ꝑ quas ei fantasmata preparantur. ¶ Ad tertiū dām, q̄ vis motiua est dupler. Una que imperat motū. s. appetitiua^c. Est etꝰ operatio in aia sensitiua nō est sine corpoꝛe, sed ira ꝛ gaudium et hmōi passiones sunt cū aliqua corpis immutatiōe. Alia vis motiua est ꝛequens motū ꝑ quā membra reddūtur habilia ad obediendum

Sed cōtra Est, q̄ dicitur in li. de eccl. dogmatibꝰ. Solū hoiem credim^ꝰ habere animā subsātiuā: aialium vero aie non sunt subsantiue. b 424

Rñdeo Dicendum, q̄ antiqui ꝓbi nullā distinctionē ponebant inter sensum ꝛ intellectum: ꝛ vtrunq; corpoꝛeo ꝓncipio attribuebāt vt dctm est^c. Plato autē distinxit inter intellectuz ꝛ sensum: vtrunq; tamen attribuit ꝓncipio incorpoꝛeo: ponens q̄ sicut intelligere ita et sentire conuenit anime �sm seipsam^c. Et ex hoc sequebatur quod etiam aie brutoꝝ animalium sint subsistentes. Sed Aristo. posuit q̄ solū intelligere iter opa aie sine organo corpoꝛeo exercetur. Sentire vero ꝛ consequētes operationes anime sensitiue manifeste accidunt cum aliqua corpis immutatione. Sicut in videndo immutat pupilla p spēm colouis. Et idē apparet in alijs. Et sic manifestū est: q̄ aia sensitiua nō hz aliquā opationē ꝓpriam per seipsam sed ois opatio sensitiue aie est coniuncti. Ex quo relinquit q̄ cum anime brutoꝝ aialiū per se non operentur: non sint subsistēteꝝ. Similiter enim vnumqōq; habet esse ꝛ operationem.

Ad pmū Ergo dicēdū, q̄ sēcundū philosophuz in. 9. ethi. illud potissime videtur eē vnū q̄ q̄ est principale in ipso. Sicut q̄ facit rectoꝛ ciuitatis: dicit ciuitas facere. Et hoc modo aliquando q̄ est principale in homine: dicit hō. Aliquando quidē pars intellectiua secundum rei veritatē: que dicitur homo interior. Aliquādo vero pars sensitiua cū corpoꝛe secundū estimationē quoundā qui solū circa sensibilia detinenť. Et hic dr hō exteꝛior. ¶ Ad secundum dicendū, quod non quelibet subsātia particularis est hypostasis vel persona: sed que habet completam naturam speciei. Unde manus vel pes non potest dici hypostasis vel persona. Et sikr nec aia cum sit pars speciei humane^c. 16 170 c

¶ Quo ad tertium: quatuor facit. Primo affirmatiuam partem platonicam proponit scz hec anima est hic homo. Secundo cōdit vñ hec q̄ dicit quidē sustineri posset si poneretur q̄ anime a posteriori tamē. s. ex hoc q̄ anime opa sint ꝓpria: q: illē est hō q̄ opat quicūq; opat hō. Aliquin aut res sine ꝓpria operatione aut ēt: ꝓpria opō sine ee cui⁹ est imicatio, retur. Tertio ꝓbat ꝓpositum auer. in. 7. met. scz quod mā non est pars quidditatis: sed individui. ¶ Quo ad secundum impugnat auerroim tali ordine. Primo arguit vna ratione: quia materia pertinet ad diffinitionem speciei: ergo ad naturam eius. Secundo distinguit ꝛ declarat ly mā. 2^r. cōsiet et tertio infert corollariū. 364 364 364

¶ Circa radicem huius decisionis dubium occurrit. Quia falsum assumitur in probatione conditionali illius: si anime sensitiue operatio esset sine organo hoc anima esset hic homo: dum probatur: quia tunc anima operaret cōe opationes hominis: hoc enim est falsum: q: non operaretur opera ꝓtis vegetatiue: quemadmodum manifeste ilta sunt opera coniuncti: dato quod sentire esset sine corpoꝛeo et. 169 e 363 a

gano adhuc non esset hec anima hic homo. Et confirmatur: qr aut est sermo de homine in tum homo: aut absolute: aut in tum animal. Si inquantuz homo sequeretur fm istã rationẽ: q hec anima intellectiua esset de facto hic homo: probatur sequela. qr operaf oẽs operationes hois inquantũ homo scz intelligere z velle: hõ esset inquantũ hõ constituit per gradus rationalem. Si absolute: quemadmodũ igitur qr restãt mõ opationes sensitiue cões toti conjuncto nõ dr aia opari oẽs opationes hois ita tunc quia re starẽt vegetatiue cões totius: non diceretur anima habere oẽs operationes hois. Si in tum aial: seqret q hec ala nõ esset hic hõ simplr: sed cũ nota specificationis. s. in tum aial ca. 49. q Dicit ibi z rationi: qr sic etiã nunc posset dici q hec aia est hic hõ: in tum intellectuus est. Et confirmat: qr ad hoc q anima sit aut requirit hẽ oẽs operationes hois aut principales. Si oẽs nunc nunq aia eẽt hõ et apud plas. Si pncipales: ergo aia intellectiua est homo.

¶ Ad hoc dr q sermo S. T. est formalis et intelligit de homine in tum hõ est simplr: z de omnibus non de principalib' tm operationibus hominis inquãtũ hõ. Sed diligẽter aduertendũ est: q qr homo est de genere sẽsibilis: ly inquãtum hõ non reduplicat pter intellectuã pnã: qr nec homo est intellectualis. Sz pter intellectiuã z sensitiuã sit: qr hõ est nature rationalis: cuius actus a fantasia et sensu dependet: non autem a vegetatiua z elementari parte: nisi per accñs z remote. Quia ergo de integritate hominis vt sic non est nisi ratiocinari: quod constat ex intellectu z sensu: ideo omnes operationes hominis formaliter loquendo habent animas: si tã intelligere cẽ sentire est sibi proprium. ¶ Et per hoc patet responsio ad confirmationes oẽs: quia nec anima intellectiua habet omnes operationes hominis vt sic. Nec operationes vegetatiue aut elementaris partis in homine sunt opera hominis vt sic.

¶ Super Articulum quintum.

Utrũ aia sit ꝓposita ex mã z fora. Ar. 5. Quintũ sic ꝓcedit. Videt: q aia sit cõposita ex mã et forma potẽtia essẽ. Sed omia quecunq; sunt in actu participant primũ actum qui deus est: per cuius participationẽ omnia sunt z bona et entia z viuentia: vt pz per doctrinã Diony. in lib. de di. no. Ergo quecũq; sunt in potẽtia participãt primã potentiã. Sed prima potẽtia est mã prima. Cũ ergo aia humana sit quodãmodo in potentia: qđ apparet ex hoc q hõ q̃ncẽ intelligẽs ..n potẽtia: vt q aia humana participet mãm primã tãq; partem sui. ¶ Ꝑ. In quocunq; inueniuntur ꝓprietates materie ibi inuenitur materia. Sed in aia inueniunt ꝓprietates materie: que sunt subiici z trãsmutari. Subiici enim sciẽtie z virtuti: z mutaf de ignorantia ad sciam, z de vitio ad ꝟtutẽ. Ergo in aia est mã. ¶ Ꝑ. Illa que non habent mãm non habent cãm sui eẽ: vt dicitur in. viij. meta. Sz aia hz cãm sui esse: q creatur a deo. Ergo aia hz mãm. ¶ Ꝑ. Mõ nõ hz mãm sed est forma tm: est actus purus z infinitus. Hoc ãt solius dei est. Ergo aia habet materiam.

Sed cõtra Est, q aug. probat in vij. super gen. ad lit. q anima non est facta nec ex materia corporali nec ex materia spirituali.

Rñdeo Dicendũ, q aia non hz mãz. Et hoc põt considerari dupliciter. Primo qdẽ ex rõne aie in cõi. Est em de rõne aie q sit forma alicuꝰ corporis. Aut igitur est forma fm se totam: aut fm aliquã partem sui. Si fm se totam impossibile est q pars eius sit mã: si dicaf mã aliquod ens in potẽtia tm: q; forma est inquantũ forma est actus. Jd añt quod est in potẽtia tm, nõ põt eẽ ps actus: cũ potẽtia repugnet actui: vtpote cõtra actũ diuisa. Si añt sit forma fm aliquã ptẽ sui: illam ptem dicemus esse aiam, z illã mãm cuiꝰ primo est actus: dicemus esse primũ animatum. Secũdo spãliter rõne hũane aie inquãtũ est intellectiua. Manifestũ est em q oẽ quod recipiẽ in aliquo recipiẽ in eo per modũ recipientis. Sic añt cognoscẽ vnũquodq; sicut forma eius est in cognoscente. Aia añt intellectiua cognoscit rem aliquam in sua nã absoluta: puta lapidẽ inquãtũ est lapis absolute. Est igiẽ forma lapidis absolute fm ꝓpriã rõnẽ formalẽ in aia intellectiua. Aia igiẽ intellectiua est forma absoluta: nõ añt aliqđ cõpositũ ex mã z forma. Si em aia intellectiua esset cõposita ex materia z forma: forme rerum reciperentur in ea vt indiuiduales. Et sic nõ cognosceret nisi singulare: sicut accidit in potentijs sensitiuis que recipiunt formas rerum in organo corporali. Materia enim est pncipiũ indiuiduationis formarũ. Relinquitur ergo q anima intellecti ua z omnis intellectualis suba cognoscens formas absolute caret ꝓpositiõe foꝛ: z mãe. 365

Ad primũ Ergo dicendum, quod primus actus est vniuersale principium omnium actuũ: quia est infinitum virtualiter in se omnia prehabens: vt dicit Diony. Unde participatur a rebus non sicut pars sed sclm diffusionem processionis ipsius. Potentia autem cum sit receptiua actus oportet q actui proportionetur. Actus vero recepti qui procedunt a primo actu infinito, z sunt quedam participationes eius: sunt diuersi. Unde non potest esse potentia vna que recipiat omnes acꝰ. sicut est vnus actus influens omnes actus participatos. Alioquin potentia receptiua adequaret potentiam actiuã primi actus. Est autem alia potentia receptiua in anima intellectiua a potẽtia receptiua materie pri meꝰ: vt pz ex diuersitate receptoriũ. Nã materia prima recipit formas indiuiduales: intellectus autem recipit formas absolutas. Unde talis potentia in anima intellectiua existens non ostendit qđ anima sit composita ex materia z forma. ¶ Ad sclm dicendũ, quod subiici z transmutari conuenit materie fm q est in potẽtia. Sicut ergo est alia potentia intellectus, z alia potentia materie prime: ita est alia ratio subiiciendi z trãsmutandi. Secundum hoc enim intellectus subiicitur scie, z trãsmutatur de ignorantia ad sciam: fm q est in potentia ad species intelligibiles. ¶ Ad tertium dicendum, quod forma est causa essendi materie z agẽs. Unde agens inquãtum reducit materiam in actum forme transmutando est et causa essendi. Si quid autem est forma subsistens, non habet esse per aliquod formale principium nec habet causam transmutantem de potentia in actum. Unde post verba ꝓmissa phs concludit, qđ in his que sunt composita ex materia z forma: nulla est alia causa nisi mouens ex potestate ad actum. Quecunq; vero non habent materiam omnia simpliciter sunt quasi vere entia aliqd. ¶ Ad quartum dicendum, quod omne participatum comparatur ad participans, vt actus eius. Quecunq; autem forma creata per se subsistens ponatur, oportet q participet esse: q; etiam ipsa vita vel quicquid sic diceretur participat ipsum esse: vt dicit Dion. v. capi. de diui. nomi. Esse autem participatum situr ad capacitatem participantis. Unde solus deus: qui est ipsum suuz esse: est actus purus z infinitus. In substantijs vero intellectualibus est compositio ex actu z potentia, non quidem ex materia z forma: sed ex forma z esse participato. Unde a quibusdam dicuntur componi ex quo est e z quod est. Ipsum enim esse est quo aliquid est.

¶ In corpore due conclusiones respõsiue: altera vniuersalis: altera specialis. Prima conclusio. Anima non est composita ex materia z forma. Secunda anima intellectiua non est composita ex materia et forma. Prima probatur sic. Anima est forma corporis: ergo aut secundum se totam: aut secundum aliquid sui. Si primo modo: ergo non est composita: quia potentia tantum non potest esse actus alterius etiam partialis vt patet: repugnat enim potentie esse partem actus. Si secundo: illud aliquid vocamus animam: z reliquum primum animarum: z sic habetur intentum. Secunda probatur dupliciter: ostensiue, z ad impossibile. Ostensiue sic: lapis cognoscitur ab anima intellectiua absolute: ergo est in ea absolute: ergo anima intellectiua est forma absoluta. Antecedens patet: quia intelligitur lapis z non lapis hic. prima consequentia probatur: quia vnumquodque eo modo quo cognoscitur est in cognoscente: z econuerso. Secunda vero consequẽtia probatur: quia vnumquodque recipitur in aliquo secundum medium recipiẽtis. Ad impossibile vero sic. Si anima intellectiua esset composita ex materia z forma non reciperet formas nisi vt individuales: consequenter non cognosceret nisi singularia. z probatur consequentia dupliciter. primo quia hoc experimur in sensibus. Secunda ratione quia materia est pncipiũ indiuiduationis. 365

¶ Circa hanc rationem ostensiuam aduerte: quod sumitur forma absoluta vt distinguitur contra contractionem, ad conditiones indiuiduales z materiales: de ista enim obsolutione est semper hic sermo. Et intra tales modos absolutionis ab indiuiduantibus z contractionis ad illa: tenent omnes propositiones assumpte tam de modo cognoscendi quam recipiendi: vt patet. b 262

¶ In responsione ad primum nota pulchrã doctrinam: quod in ordine actuum qui est ex modo causẽ efficientis, fit reductio ad vnum primum 367 mero a quo omnes actus sunt. In ordine vero potentie qui est ordo cause materialis non fit reductio totius vniuersi ad vnam numero potentiam sed ad vnam potentiam analogia id est ad multas potentias ordinatas ad diuersos actus, z conuenientes inter se proportione: quia quelibet se habet ad actum suum vt alia ad finem. Ordo autem inter eas est iuxta ordinem actuum. Sz quorum sunt capaces. Et sic reductio in genere cause materialis tripliciter fieri potest. primo omnium eiusdem generis: z sic ad vnam numero potentiam. Secundo totius vniuersi: z sic ad vnam analogia. Tertio ipsarum potentiarum: z sic vna non resolvitur in aliam vniuersaliter loquendo: quia nec potentia intellectus in potentiam materie nec econuerso resolui potest: quamuis vna inter eas est infima ordine imperfectionis: puta materia prima. Et ratio subtilissima Sancti Thome est: quia potentia etiam prima est intrinseca rei cuius est: z ideo oportet eas diuersorum diuersam. Efficiens vero primum nihil est rerum: z ideo stat vnum omnium esse. Causa enim materialis est intrinseca: effectus vero extrinseca. 262 c 266

¶ Super articulum sextum.

Utrum anima humana sit corruptibilis. Articulus. 6.

Tulus clarus est. ¶ In corpore vnam ponit conclusionem respõsiuam. quam probat primo a priori simpliciter. secundo dato quod esset composita ex materia ei forma. tertio a signo. ¶ Quo ad primum conclusio est. Anima humana est incorruptibilis. Probatur sic: nulla forma subsistens est corruptibilis per accidẽs nec per se. Anima intellectiua est forma subsistens

ergo nec per accidens nec per se põt corrumpi. ergo est incorruptibilis. Ista vltima ꝓba 347 tur aut ꝑ se aut per accñs corũpitur. Minor est probata in art. 2. Maior habet duas partes. Et primo probaf prima sic. Forma subsistens hz esse per se. ergo nec ghaf nec corũpiꝑ per accidẽs. ꝓbatur sequla: qr vnusquodq; eo mõ quo hz esse, hz generari z corrũpi: quia generatio dat eẽ z corruptio aufert. Secũdo ꝓbatur sequla: qr omne ꝑ se corruptibile habet esse se parabile ab aliquo esse. Sz forma subsistens tm nõ est hmõi. ergo. minor ꝓbatur: qr nec esse est separabile a forma: quia per se ei conuenit qđ ꝓbatur: qr mã intantũ hz esse inquãtũ formã et perdit esse inquãtũ formã. z sitr compositus. Nec forma põt a se ipsa separari. Altero eẽm horum modorum sequitur esse aut formam, aut vtrũq; ab aliquo in corruptiõe. Maior vero manifestatur in corruptione compositi: z facile patet: qr alioquin esset annihilatio. 367 b 368 c 369 d 370 e

¶ Contra probationẽ prime partis maioris sco. in. 4. di. 43. q. 2. arguit sic. Quũ dicis anima humana habet esse per se: aut fumis ly per se, vt distinguitur contra ens sic accidẽtis. Et tunc nihil valet argumentum: quia etiam forma ignis hz sic esse per se. Aut vt ly per se. dicit modum essendi compositi seu suppositi. Et sic falsum assumitur: quia illud esse incommunicabile est. Aut accipis q ly per se. non solum vt distinguitur cõtra inesse accidentaliter: sed vt dicit naturalẽ independentiã ultimo esse a corpore. Et tunc est ꝓpositio credita z non probata sufficienter.

¶ Contra secundam probationem ibidem arguit sco. negãdo q̃ omnis corruptio fiat per separationem alterius ab altero. Quia esse angeli si ponatur aliquid aliud ab essentia, est destructibile per successionem oppositi: et tamen non est separabile. ergo. ¶ Ad argumentum contra primã dicit breuiter: q 3o modo sumit per se. Et propositio illa est probata sufficiẽter in. 2. arti. ex operandi modo. ¶ Ad instantiã contra fm pts q; instantia scoti nulla est. quia de annihilatione instat: nos autem de corruptione loquimur. Imo instantia est pro nobis. s. quod forma subsistens aut annihilatur aut est nec potest corrumpi. ¶ Quo ad secundum probat sic. Omnis corruptio est cum contrarietate. Sed in anima intellectiua nulla est contrarietas. ergo. Maior probatur dupliciter. primo quia generationes z corruptiones sunt ex contrarijs z in contraria. 5. physi. Secundo quia in corpoibus celestibus hoc videmus. Minor probatur sic. recepta in anima sunt absque contrarietate. ergo z ipsa anima. Ahs probatur, quia etiam rationes contrariorum in anima non sunt contrarie probatur: quia vna vtriusque scientia est. consequentia probatur, quia vnũquodq; recipit fm modum sui esse. ¶ Circa hanc partem occurrit dubium: quia non videtur verum quod in anima nulla sit contrarietas. primo quia in anima recipiuntur opiniones contrarie: vt patet in. 2. periherme. Et rursus anime immutatio de ignorantia prave dispõnis in scientiam est mutatio de contrario in contrarium. Secundo quia aut intendis quod anima intellectiua secundum suam substantiam caret contrario: aut etiam sclm accidentia sibi propria. Si primo modo hoc est commune omni sube. Si secundo hoc manifeste falsum. quia dispositiones conseruantes animam intellectiuam contrarias habent: vt patet: alioquin homo nunquã moreretur. ¶ Ad primum horum dicitur qđ opiniones z vltrentia in anima dupliciter sumi possunt: vt Auer. dicit. 3. de anima. cõ. 5. s. vt entia quedam sunt. s. ex parte subi: vt vera vel falsa sunt i. obiective. primo modo in eis non est contrarietas: sed secundo. Quod ex eo patet quod contrarietas ex errore non accidunt nisi ratione veri aut falsi. Veritas autem et falsitas non inueniuntur in anima ex parte subiecti sed obiecti: quoniam vt in ꝓdicamentis dicitur ab eo quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Sunt igitur ea que in anima recipiuntur, z contraria in ordine ad obiecta: z absque contrarietate in ordine ad subiectum. Et sic quum anima mutatur de errore in scientiam mutatur de contrario in contrarium obiective non subiective. Cuius signum euidens est: quod eadem propositio subiectiue est successiue vera z falsa absque sui mutatione: vt in predicamentis dicitur. Et hoc sufficit propositorie pro recepta in anima ex parte anime consideramus z eius naturam insuscitamus.

Rñdeo Dõm, q necesse est dicere animã humanã: quã dicimus intellectiuã pn̄m: esse incorruptibilem. Dupl' em aliqđ corumpit. Uno mõ ꝑ se. Alio modo per accñs. Impossibile est autem aliquid subsistẽs generari aut corumpi ꝑ accñs. i. aliquo generato vel corupto. Sic enim cõpetit alicui gñari z corũpi sicut z esse, quod p generationem acqritur: z per corruptionem amittitur. Uñ qđ per se hz esse nõ potest gñari vel corumpi nisi ꝑ se. Que vero nõ subsistunt vt accña z forme mãles: dũr fieri z corumpi per generationẽ cõpositorũ. Ostẽsum est añt supia. q aie bruteꝝ non sunt p se subsistentes: sed sola anima humana. Uñ aie bruteꝝ corũpuntur corruptis corpib'. aia añt hũana nõ posset corũpi, nisi ꝑ se corumpereꝝ. Mõ quidẽ oino est impoẽ non solũ de ipsa, sed de quolibet subsistente: qđ est forma tm. Manifestũ est enim q id quod scõm se conuenit alicui: est inseparabile ab ipso. Esse añt per se conuenit forme que est actus. Unde materia secũdum hoc acquirit esse in actu: q acquirit forma: secundum hoc autem accidit in ea corruptio q separatur forma ab ea. Impossibile est autem quod forma separetur a seipsa. Unde impossibile est quod forma subsistẽs desinat esse. Dato etiam quod anima esset ex materia z forma composita: vt quidam dicunt: adhuc oporteret ponere eam incorruptibilem. Non enim inuenitur corruptio nisi vbi inuenitur contrarietas. Generationes enim z corruptiones ex contrarijs z in contraria sunt. Unde corpora celestia: quia turaliter esse semper. intellectus est huiusmodi. ꝓbatur assumptum: quia 241 245 364

sequitur intentia conclusio. Esse enim semper dupliciter contingit scilicet positiue: vt in deo. z negatiue: vt in vniuersali. Aut ergo intendit positiue. z tunc aut esse proprium: aut alienum: aut aliquod in communi. Aliquid autem istorum modorum infert naturale desiderium talis apprehensi. Ex hoc nanque quod apprehendimus esse proprium sempiternum speculatiue: nihil sequitur. Practice autem falsa est apprehensio respectu totius compositi. Respectu autem anime solius hoc non experimur: nec scimus eam esse rectam nec naturaliter inesse. sed probandum hoc esset. Ex eo vero quod apprehendimus esse alterius: puta dei sempiternum. non sequitur: ergo volumus esse semper. Ex eo quoq; quod apprehendimus aliquod esse, esse sempiternum: nec etiam sequitur: ergo volumus esse semper: nisi velleitate quadam: quas omnes vellemus perfectiones etiam impossibiles: vt volare etc. Aut intendit negatiue. z tunc idem est esse semper: z esse in vniuersali. Et antecedens quidem est verissimum: quia naturaliter appetimus esse semper: sed ex hoc nihil aliud sequitur nisi quod naturaliter appetimus esse in vniuersali z in communi, z non solum hic z nunc: quod gratis conceditur. Sed ex hoc non sequitur ergo appetimus esse semper: imo est fallacia amphibologie: q; questio est de naturaliter appetere esse semper. ita quod ly semper est pars obiecti appetiti idest quod appetatur hoc totum esse semper. Alia vero ratio loquitur de esse semper: vt ly semper. est conditio sine qua res appetita scilicet esse nõ repreſentatur z appetitur. Unde esse semper in questione idem est quod esse sempiternum. In ratione vero equivalet huic quod dicit: esse semper positiue: z ratio militat de esse semper negatiue. 241 245 364

¶ Ad tertium dicendum, quod ad primum dicitur quod aliud est loqui de dispositionibus anime intellectiue absolute. z aliud de dispositionibus vnionis eius ad corpus nostrum. Iste habent contrarium: in illius impossibilio est contrarietas: quia aut nulle sunt si sit per se subsistens absque corpore: aut immobiles sunt, vt corporum celestium, si sint composita ex materia z forma. Et de illis loquitur Sanctus Thom. quoniam discuti quid 44 anime intellectiue ex 265 eo quod intellectiua est: conueniret si esset composita ex materia z forma.

¶ Quo ad tertiũ probat sic: habens intellectum naturaliter desiderat esse semper. ergo intellectus est in corruptibilis consequentia nota quia desiderium naturale nõ potest esse frustra. Antecedens probatur sic. apprehendẽs esse absolute z secludum omne tempus appetit naturaliter esse semper. ita quod ly semper. est de esse semper. Ista vero ratio loquitur de esse semper: vt ly semper. est conditio sine qua res appetita scilicet esse nõ repreſentatur z appetitur. Unde esse semper in questione idem est quod esse sempiternum. In ratione vero equivalet huic quod dicit: esse semper positiue: z ratio militat de esse semper negatiue.

¶ Ad has obiectiões preposterо ordine dñm est eli dei adiutorio. Premitto

Universidad de Deusto
Biblioteca

do q in ppoſito eſt ſermo de deſiderio naturali ꝑ actu elicito q de ſequente cognitione: vt ptz in litera ⁊ diffuſius in. 2. cōtra genti. ca. 55. Nec eſt ſermo de deſiderio naturali nfo. i. totiⁿ ꝑpoſiti. ſz aie intellectiue. Nec eſt ſermo de eſſe noſtro. ſed de eſſe anime. nō curando vtrū anime ⁊ noſtri ſit vnum aut diuerſum eē. Ita q̄ initio. S. T. eſt ex eo q̄ i natura intellectiua eſt naturaliter indituꝫ vt optet eſſe ſemp: inferre a poſteriori eius incorruptibilitatem.

Qō aut̄ talis appetitus illi inſit: non ex eo
358 q̄ ſtatim oblata opta
44 tur ſempiternitas ꝓ
bauit: q̄m velleitatem
tm̄ hoc infert: vt ptz in
nobis: quos quā ꝑfiet
mortales eſſe: ꝓpoſi
tam tm̄ immortalitatē
cōcupiſcimus. Sed ex
eo probauit q̄ intelle-
ctus appꝛehendit eſſe
ſemp: ⁊ intēdit non de
eſſe ꝓprio aut alieno.
ſed ſimpliciter ⁊ abſo
lute de eſſe. Sēpiterni
tate aut̄ iudicio meo
vtiq; etiā in cōmuni: ſi
ue poſitiua ſiue nega-
tiua non curando. et
hoc extendendo ſitus
in rei veritare extendi
tur hoc ſignū ad totā
naturam intellectua-
lem. Et q̄m de ſempi-
365 ternitate negatiue in
5 0 nr̄a anima hoc experi
3548 mur ex illa nobis dilu
353 cidandum eſt inītū.
c hoc eſt manifeſtato ō
reliq; erit planū. Sciēti-
du eſt igit̄ q̄ et appe-
titus ſequitur cogni
tionem: ⁊ res appeti-
ta eſt bonū apphen-
ſum: ex hoc q̄ cogni-
tio non ſe extendit ad
bonū niſi. in hoc et vt
nūc: neceſſe eſt q̄ ap-
petitus ſequēs talem
cognitionē nō ferat̄r
niſi ad hoc. et hic. et
nunc bonū. Et ꝑ hīc ex
eo q̄ cognitio ſe exten
dit ad bonum non in
hoc aut illo: non hic
aut ibi: non nunc aut
tūc. Sed ad bonū ab-
ſolute: abſtrahendo
ab oibus ꝓpijs loci in-
diuidualibus ꝑditio-
nibus. Appetitus ꝫ
talem cognitionem ſe
quēs ferꝫ in bonū ab-
ſolute abſtrahēdo ab
hīs. Et ꝓpter hoc
volūtas eſt vlūm ſi-
265 cut ⁊ intellectus. Vñ ⁊
510 in ſcḋo rhetoricorum
ar. q̄ odio habemus
genus latrōnū. Ex ḃ
autem q̄ volūtas ſeu
appetitus intellectualis habet hoc inditum vt ferat̄r in bonum abſolute ſequitur intentum: quia quum naturaliter appetat eſſe: non ſecundū aliquā certam differentiā tpis. ergo ſempiternū. Cō aut̄ nāliter appetat eſſe actu elicito, ꝓbat. S. T. hic: quia vnūqḋq; ſecundū vnūquēq; gradum natura
443 liter appetit eſſe. ergo intellectuale: vt ſic: et conſequenter actu elicito. Et in ſecundo contra gent. affert ſignum manifeſtum ⁊ irrefragabile: quia videmus q̄ aialia nāliter ſm modū ſue cognitionis. per illam cōſeruāt ſibi eſſe ⁊ pugnant ꝓ illo. hoc enim non fit niſi medio actu elicito appetitus. Quod vero non ſecundum aliquam certam dī iam tpis: patet: quia appetitur abſolute abſtrahendo a tempoꝛis dīa. Abſtrahit aut̄ a differentia temporum dico: non ſolum ꝑ conditione obiecti: ſine qua non. ſed etiam vt parte rei appetite: quia eſſe abſolute, non vt nunc, nec tanto tempore appetitur. Conſequentia vero fundatur ſuper illa maxima oſtenſa in primo celi. tex. 116. ꝛc. q̄ oīs potentia naturalis eſt determinata ad maximum ⁊ minimum. ita quod impoſſibile eſt quod aliquid habeat naturalem inclinationē ad agendum aut eſſendum vage. ſed oꝑs q̄ determinetur vel tm̄ tempus, vel ſemper vel nunq̄. Et hoc eſt aperte ſequitur, q̄ ſi appetitus nālis eſt ad eē ⁊ nō ſm aliquā differentiam tpis. ergo ad eſſe ſemp. Quod ꝓbatur etiā ducēdo ad impoſſe: q̄ ſi appetitus nālis eſt ad eſſe vage. ergo poteſtis nātura lis illius nature eſt etiām ad eſſe vage. ergo poſſe eſſe illius nāc nō eſt determinatum ad maximum ⁊ minimum tēpus: q̄ eſt cōtra doctrinam primi de celo. Et contra rōnem, quia omnis natura aut eſt corruptibilis aut incorruptibilis. Si incorruptibilis habet virtutem determinatam ad ſemper eſſe: vt patet primo celi. ter. 1. Si corruptibilis. ergo principia eius habent limitatam virtutem ad conſeruandum tanto tempoꝛe: ita quod non maioꝛe equale ponitur remporis generationis ⁊ corruptionis rerum: ⁊ periodus vniuſcuiuſque aſſignatur corruptibili. Et ſic patet mira ſancti Tho. ſubtilitas in ſuo medio: quod quia non penetrauit ſecundū. ideo ad extranea ſe conuertit. Unde ad obiectionem eius iam patet diendum: quia argumentum ex deſiderio naturali ꝓ actu elicito, non oportet ꝓbare quod appꝛehenſio huius appetibilis eſſe ſemper ſit recta. Sed huius appetibilis quod eſt eſſe abſolute ſumendo: quod eſt per ſe notum. Ex hoc eñ ſequitur. ergo appetitur eſſe ſemper poſitiue, vt in queſtione ſarta de ente ⁊ eſſentia in mā de idiuiduatione aie ſeparate: et in. q. de inhērētia accidentis. ¶ Quo ad alia que dicit Sco. hic vide. q. ſpecialem q̄o angelus et anima differant ſpecie.

¶ Super. q. 76. ar. 1.

In titulo ly forma. Ad ratio-
349 nem forme ſubſtan-
344 tialis, vt dicit i ſcḋo ꝫ
gen. ca. 6 7. duo requi
241 runtur. ꝓmo q̄ forma
278 ſit principiū formale
illius cuius eſt forma:
formale dico eſſendi
ſubſtantiā. Sc̄do q̄ forma ⁊ mā cōueniāt
in vno numero eſſe q̄
compoſitū ex eis eſt.
Sed nota q̄ apud nō
admittentes māe et
forme eſſe vnū ſolū eſ-
ſe: admittitur tamē q̄
vtrūq; in vno ꝓpoſiti
eſſe cōuenit. Auer. tñ
q̄ diſputamus il-
las duas conditiones
admittit: quia reuera
ita ē ſimpliciter. ¶ In
corpoꝛe tria ꝓncipalit
facit. ꝓmo rñdet ꝑſi
to affirmatiue ꝓbando eam duplicater. Secundo rñdet cuidam
tacite obiectioni ibi ꝓ-
fiſſer andū eſt. Tertio
rñdet cuidam alteri
qōni ibi eſt aūt attēdē
dū. ¶ Quo ad primū
dco eſt neceſſe eſt in-
tellectiuū ꝓncipiū eſſe
hois formam ſubalē.
Sz quo ad hmā ꝓbationē tali ordine ꝓce-
dit. ꝓmo ponit rōnē.
Sc̄do tractat modos
quibus aliqua opera
tio poteſt alicui attri-
349 buī: vt oſtdat ⁊ cōtin-
23. 56. but: vt oſtdat ⁊ cōtin-
cat ad aſſentiendū ꝓ-
69. miſſe rationi Ari. Ter
20. 7. tio affert opinionem
3. 8. 12. Auerroys et impro-
ar. 10. bat. Quarto effert ꝙ-
et ꝓ. rūdam aliorū opinio-
ar. 8. nem ⁊ improbat ḡrm
Et aia ꝓpliciter. ⁊ ſic cōcludit
ar. 19. tentum ꝓpoſitū ex
e opuſ. rōne ꝓmo ſdicta. et
3. 8. 0. 2 poſtmodum aggredit
239 ſcḋam rōnē ꝓncipa-
363 lem. Ratio ergo ꝓ-
366 ma eſt iſta. Quo ꝓ-

¶ In rñſione ad ſcḋm nota q̄ in. q. 50. ar. 4. ad ꝓmū. habetur ea dem rñſio ꝑ hāc declarata. ¶ In rñſione ad tertium, aduerte, q̄ Sco. in. 2. di. 1. q. 4. non impugnat q̄ dīa ſm eſſe vnibile vel nō vnibile materie infert diuerſitatē ſpecificaz. Sed q̄ iſta ſit prima radix diſtinctiōis ſpecifice: q̄. S. Tho. non dixit. ideo non oportet rñdere. Sed eſſet hic
8 b alia difficultas: q̄o
370 vnibilitas eſt de eſſen
tia aie: vt. S. Th. hic
dixit. De hoc vide q̄
ſcripta ſunt in cōmen
tariis de ente ⁊ eſſen-
tia in mā de idiuidua
tione aie ſeparate: et
in. q. de inhērētia ac-
cidentis. ¶ Quo ad
2 alia que dicit Sco. hic
244 vide. q. ſpecialem q̄o
angelus et anima differant ſpecie.

¶ Super. q. 76. ar. 1.

In titulo ly forma. Ad ratio-
349 nem forme ſubſtan-
344 tialis, vt dicit i ſcḋo ꝫ
gen. ca. 6 7. duo requi
241 runtur. ꝓmo q̄ forma
278 ſit principiū formale
illius cuius eſt forma:
formale dico eſſendi
ſubſtantiā. Sc̄do q̄
forma ⁊ mā cōueniāt
in vno numero eſſe q̄
compoſitū ex eis eſt.
Sed nota q̄ apud nō
admittentes māe et
forme eſſe vnū ſolū eſ-
ſe: admittitur tamē q̄
vtrūq; in vno ꝓpoſiti
eſſe cōuenit. Auer. tñ
q̄ diſputamus il-
las duas conditiones
admittit: quia reuera
ita ē ſimpliciter. ¶ In
corpoꝛe tria ꝓncipalit
facit. ꝓmo rñdet ꝑſi
to affirmatiue ꝓbando eam duplicater. Secundo rñdet cuidam
tacite obiectioni ibi ꝓ-
fiſſer andū eſt. Tertio
rñdet cuidam alteri
qōni ibi eſt aūt attēdē
dū. ¶ Quo ad primū
dco eſt neceſſe eſt in-
tellectiuū ꝓncipiū eſſe
hois formam ſubalē.
Sz quo ad hmā ꝓbā-
tionē tali ordine ꝓce-
dit. ꝓmo ponit rōnē.
Sc̄do tractat modos
quibus aliqua opera
tio poteſt alicui attri-
349 buī: vt oſtdat ⁊ cōtin-
23. 56. but: vt oſtdat ⁊ cōtin-
cat ad aſſentiendū ꝓ-
69. miſſe rationi Ari. Ter
20. 7. tio affert opinionem
3. 8. 12. Auerroys et impro-
ar. 10. bat. Quarto effert ꝙ-
et ꝓ. rūdam aliorū opinio-
ar. 8. nem ⁊ improbat ḡrm
Et aia ꝓpliciter. ⁊ ſic cōcludit
ar. 19. tentum ꝓpoſitū ex
e opuſ. rōne ꝓmo ſdicta. et
3. 8. 0. 2 poſtmodum aggredit
239 ſcḋam rōnē ꝓncipa-
363 lem. Ratio ergo ꝓ-
366 ma eſt iſta. Quo ꝓ-

¶ Utrum anima ⁊ angelus ſint vnius ſpeciei. Articu. 7.

Ad ſeptimū Sic proceditur. Videt, q̄ anima ⁊ angelus ſint vnius ſpeciei. Unumq̄q; enim ordinatur ad ꝓpꝛium finem ꝑ naturā ſue ſpēi, per quā hz inclinationem ad finez. Sed idem eſt finis anime ⁊ angeli ſcz beatitudo eterna. Ergo ſunt vnius ſpeciei. ¶ Ultima dīa ſpecifica eſt nobiliſſima: q̄ cōpleꝛ rationē ſpēi. Sed nihil eſt nobilius in angelo ⁊ aia quā intellectuale eſſe. Ergo cōueniūt aia ⁊ angelus in vltima differentia ſpecifica. Ergo ſunt vnius ſpeciei. ¶ Alia ab angelo differre non videt niſi ꝑ hoc q̄ eſt corꝑoi vnita. Cop̄ aūt cū ſit extra cēntiā anime: nō videtur ad eius ſpeciē pertinere. Ergo anima ⁊ angel⁹ ſunt vnius ſpeciei.

Sed cōtra Quorum ſunt diuerſe operationes naturales ipſa differūt ſpecie: Sz aie ⁊ angeli ſunt diuerſe operatiōes nāles: q̄ vt dicit Dio. 7. ca. de di. no. mētes angelice ſimplices ⁊ beatos intellectus hñt, nō de viſibilibus cōgregantes diuinam cognitionem. Cuius cōtrarium poſtmodum de aīa dicit. Anima igit̄ur ⁊ angelus non ſunt vnius ſpeciei.

Rñdeo Dōm, q̄ Ouge. poſuit oēs aias hūanas ⁊ angelos eſſe vni⁹ ſpēi. Et hoc ideo: q̄ poſuit diuerſitatē gradus in hmōi ſubſtantiis inuentam accidentalē. vt pote ex libero arb. prouenientē: vt ſupra dictum eſt. Nō tñ pōt eſſe. Quia in ſubſtantiis incoꝛporeis nō poteſt eſſe diuerſitas ſm numerū abſq; diuerſitate ſm ſpēm ⁊ abſq; naturali inequalitate. Et cū nō ſint cōpoſite ex mā ⁊ forma, ſed ſint forme ſubſtātes, manifeſtū eſt q̄ neceſſe erit in eis eſſe diuerſitatē in ſpē. Nō. n. pōt intelligi q̄ alia foꝛa ſeparata ſit niſi vna vni⁹ ſpēi. Sicut ſi eſſet albedo ſeparata nō poſſet eē niſi vna tm̄. Nec. n. albedo nō differt ab illa niſi ꝑ hoc, q̄ eſt hui⁹ vel illius. Diuerſitas aūt ſm ſpēm: ſp hz diuerſitatē nālem cōcomitātē. Sicut in ſpēb⁹ coloꝝ vn⁹ ē ꝑfectior alterо. Et ſic in aliis. Et hoc ideo: q̄ ꝓpter diuitēs genus ſunt ꝓpter. Contraria aūt ſe habēt ſm perfectum ⁊ imperfectum: quia ꝓncipium contrarietatis eſt ꝓuatio ⁊ habitus ſuperius. q. 47.

¶ Quo ad ſecundum concluſo reſponſiua eſt hec. Angelus et anima ſunt diuerſarum ſpecierum ⁊ naturaliter inequales. ꝓbatur ſic. ſubſtantie incoꝛporee aut ponuntur forme ſubſiſtentes aut compoſite ex materia ⁊ forma. Sed vtroque modo non poſſunt eſſe due einſdem ſpeciei ⁊ naturaliter equales. ergo. maioꝛ patet. minoꝛ ꝓbatur tali ordine. Primo dato quod ſint forme ſubſiſtentes quo ad primam partem predicati: ſcilicet diuerſitatem ſpeciei: quia forma ſeparata a materia non multiplicatur: quod declaratur in albedine ſeparata: ꝛ quo ad inequalitatem nature: quia diuerſitas ſpeciei parit inequalitatem ſecundum perfectum ⁊ imperfectum: quia differentie dinidentes idem genus ſunt contrarie: cuius ꝓncipium eſt ꝓuatio ⁊ habitus. Secundo dato quod ſint compoſite ex materia ⁊ forma: quia aut diuerſitas naſcitur ex forma aut materia. Si ex forma ergo ſpecifica ⁊ inequalis. Si ex materia ergo ex quantitate: que in coꝛporeis non eſt intelligibilis. ergo.

¶ Quo ad tertium quia ex his videtur vniuerſaliter concluſum quod nulle due ſubſtantie incoꝛporee differunt ſolo numero: ideo ſtatim de numeratione animarum ꝓmittit ſe dicturum.

¶ Hoc in loco diſcutiende eſſent ꝓpoſitiones iſte communes in vijs ſancti Tho. ⁊ peripatetica niſi eſſent ſuperius diſcuſſe.

¶ In corpoꝛe articu. 2 4 4
lum, eſſet difficultas
que in primo de ani-
ma. tex. 12. 9. 13. tracta
ta eſt, de ꝓpria ope-
ratione anime.

¶ Super arti. 7.

Iulius clarus ſpeciei ſpecialiſſime.

¶ In corpoꝛe articu. 2 4 4
lum. ꝓmo refert opi-
nionem Origenis. Se
cundo improbat. re- 256
ſpondendo queſtio-
Tertio reſpondet ta-
cite obiectioni: in cal-
ce.

¶ Quo ad primum dno refert: poſitionem Ouge. ſ. partem affirmatiuam queſtionis ⁊ eius rationem: quia poſuit ex libertate arbitrij ꝓprij: vt patet

Deinde Conſideꝝdum eſt de vnīõe anime ad corpus. ¶ Et circa hoc querūtur. 8. Primo vtrū intellectiuū ꝓncipiū vniatur corꝑoi vt forma. Secundo vtrum intellectiuum ꝓncipium numero multiplicetur ſecundum multiplicatiōnē coꝛpoꝝ: vel ſit vnus intellect⁹ omniū hoīnū. Tertio. vtrū ſ corꝑe cui⁹ forma eſt ꝓncipiū intellectiuū ſit aliqua alia anima. Quarto, vtrum ſit in eo aliqua alia forma ſubſtātialis. Quinto quale debeat eſſe coꝛpus cuius intellectiuum ꝓncipium eſt foꝛma. Sexto vtrum tali coꝛꝑoi vniatur mediante aliquo alio coꝛpoꝛe. Septimo, vtruz mediante aliquo accidente. Octauo, vtrum anima ſit tota in qualibet parte coꝛporis.

¶ Utrū intellectiuum ꝓncipium vniatur corꝑoi vt forma. Articulus. 1.

Ad primum Sic ꝓcedit. Uidetur, quod intellectiuum ꝓncipium non vniatur corꝑoi vt forma. Dicit enim philoſophus in. 3. de anima: quod intellectus eſt ſeparatus: et quod nullius coꝛporis eſt actus. Nō ergo vnitur corꝑoi vt forma.

¶ Preterea. Omnis forma determinat ſecundum naturam materie cuius eſt forma. Alioquin non requireꝛetur ꝓpoꝛtio inter materiam ⁊ formam. Si ergo intellectus vniteꝛtur coꝛꝑoi vt forma: cum omne coꝛpus habeat determinatam naturā, ſequeꝛetur quod intellectus haberet determinatā naturam: ⁊ ſic nō eſſet oīm cognoſcitiuus: vt ex ſuperioribus ꝓz⁹. Nō eſt cōtra rōnem intellectus. Non ergo intellectus vnitur coꝛꝑoi vt forma. ¶ Ꝓ. Quecūq; ꝓtentia recꝑtiua eſt actus alicui⁹ coꝛporis: recipit formā māliter ⁊ indiuidualiter⁶: qz receꝑtū eſt in recipiēte ſm modū recipientis. Sed forma rei intellecte non recipit⁹ in intellectu māliter ⁊ indiuidualiter: ſed magis immāliter ⁊ vlr. Alioquin intellectus nō eſſet cognoſcitiuus imāliū ⁊ vlium: ſed ſingularium tm̄: ſicut ⁊ ſenſus. Intellectus ergo non vnitur coꝛꝑoi vt forma. ¶ Ꝓ. Liuſdē eſt poa ⁊ actio. Idem enim eſt q̄d pōt agere ⁊ q̄d agit. Sed actio intellectualis nō eſt alicuius coꝛporis: vt ex ſupioꝝb⁹ ꝓz⁹. Ergo nec potētia intellectiua eſt alicui⁹ coꝛpis poa. Sed virtus ſiue potentia nō pōt eſſe abſtractioꝛ vel ſimplicioꝛ ꝗ̄ eēntia a qua virtus vel potentia deriuat. Ergo nec ſuba intellect⁹ eſt coꝛporis forma. ¶ Ꝓ. Id q̄ per ſe hz eſſe nō vnitur corꝑi vt foꝛma: qz foꝛa eſt quo aliq̄d eſt: ⁊ ſic ipm eē forme nō eſt ipſius foꝛe fm ſe. Sz intellectiuū ꝓncipiū hz ſcḋm ſe eē: ⁊ ē ſubſtēs: vt ſupꝛa dctm eſt⁶. Nō ergo vnit corꝑi vt forma. ¶ Ꝓ. Id q̄ eſt alicui rei ꝛz ſe ſemp ineſt ei. Sz forme fm ſe eſt vniri māe. Non eſt q̄ accīs aliq̄d, ſed q̄ eēntia ſuā eſt actus māe. Alioqn ex mā ⁊ forma nō fieret vnum ſubſtātialiter ſed accidēraliter. Forma ergo nō poteſt eſſe ſine ꝓpria materia. Sed intellectiuū ꝓncipiū: cū ſit incoꝛruptibile: vt ſupꝛa oſtenſum eſt⁶ remanet coꝛpoi nō vniti coꝛpoꝛe coꝛrupto. Ergo intellectiuū ꝓncipium non vnitur coꝛpoi vt forma.

Sed cōtra Scḋz phm in. 8 meta. differētia ſumit a forma rei. Sz differentia cōſtitutiua hominis eſt rationale: quod dicitur de homine ratione intellectiui ꝓncipij. Intellectiuum ergo ꝓncipium eſt forma hominis.

Rñdeo Dicēdū, q̄ neceſſe eſt dicere q̄ intellectus: qui eſt intellectualis operationis ꝓncipium ſit humani coꝛporis forma⁶. Illud eñ quo primo aliq̄d operatur eſt forma eius cui operatio attribuitur. Sicut quo primo ſanatur coꝛpus eſt ſanitas: ⁊ quo primo ſcit aīa eſt ſciētia. Unde ſanitas eſt forma coꝛporis: ⁊ ſcientia aīe. Et huius ratio eſt: quia nihil agit: niſi fm q̄ eſt actu. Unde quo aliq̄d eſt actu: eo agit. Manifeſtum eſt aūt q̄ primum quo coꝛpus viuit eſt anima⁶. Et cū vita manifeſtetur ſcḋm diuerſas operationes in diuerſis gradibus viuentium⁶. id quo primo operamur vnūq̄q; horū operū vite eſt aīa. Aīa n. eſt primū, q̄ nutrimur: ⁊ ſentim⁹: ⁊ mouemur ꝛz locū, ⁊ ſimiliter quo primo intelligimus. Hoc ergo ꝓncipiuz quo primo intelligimus: ſiue dicat intellectus ſiue aīa intellectiua eſt forma coꝛporis. Et hec eſt demōſtratio Ariſt. in. 2. de anima. Si q̄s aūt velit dicere aīam intellectiuam nō eſſe coꝛporis formā oportet q̄ inueniat modū quo iſta actio que eſt intelligere: ſit huius hominis actio. Experitur enim vnuſquiſque ſcipſum eſſe: qui intelligit. Attribuitur autem aliqua actio alicui triꝑliter: vt patet per philoſophum. 5. phyſi. Dicitur eñ mouere aliq̄d aut agere: vel ſm ſe totum. ſicut medicus ſanat. aut ſm partem: ſicut homo videt per oculum. aut per accidens: ſicut dicitur, q̄ album edificat: quia accidit edificatori eſſe album. Cum igitur dicimus Sortem aut Platonē intelligere: manifeſtum eſt q̄ non attribuitur ei per accidens. Attribuitur enim ei inquantum eſt homo: quod eſſentialiter predicatur de ipſo. Aut ergo opz dicere q̄ ſortes intelligit ſm ſe totum ſicut Pla-

mo opersmur ſcḋm q̄ vitali opere eſt forma eius cui operatio attribuitur. ſz intellectiua aīa eſt quo ꝓmo ſortes intelligit ergo eſt forꝺ ſortis maior: probatur inductiue in ſanitate ⁊ ſcientia. minoꝛem ex ꝓmur. igitur. Et q̄m hec ratio ſumpta eſt ex Ariſto. in ſecūdo de anima. text. 84. forma liter: ⁊ ibi diffuſe de hoc ſcripſimus: exa- 365
men huius rationis 353
queratur ibi. 262.

¶ Quo ad ſcḋam partem ponit ex 5° phyſic. in ꝓncipio tres modos clare. ſcḋm totum vel ꝓtem vel per accidens. Non ſecundum accidens: quia intelligit inquantum homo quod eſt predicatum eſſentiale. Nō 363
ſcḋm ſe totū quia coꝛpus eſt pars ſortis. ꝓbatur quia ſortes experitur ſe ſentire coꝛpore ergo coꝛpus eſt cius pars. ergo ꝛz pars tem: eſt igitur intellectus pars ſeu aliquid ſortis. Et ſic opz vide- 367
re quomodo poſſit ſalꝺ
uari q̄ intellectus ſit aliquid ſortis. Et venit ad tertium. ſ. poſitionem Auerroys in tertio de aīa. commento quinto. Ubi nota q̄ equiuoce vtit̄ ly ſubiecti nomine: quoniaz 353
phantaſma dicit ſubiectum ſpeciei intelligibilis: idest obiectum quod vocatur ſubiectum: quia eſt ſubiecti veritatis eorum: q̄m in ordine ad phantaſma ra vt ad obiecta ſumitur adequatio ſpecierum. Intellectus vero vocatur ſubm̄ inhēſio nis: quod vſu frequen 262
tius dicimus ſubm̄.

¶ Reprobatio huius cōſiſtit in hoc q̄ iſta cōiunctio largitur ſortī vt intelligatur non vt intelligat: ⁊ formatur 355
ratio ſic. Unio ſpeciei viſibilis ad obiectum non ſufficit ad hoc q̄ obiectum videat niſi vt videat ē nec vnio ſpeciei intelligibilis ad phāſma dāt phāſmati vt intelligat: ſed vt intelligatur: tenet ſequela ex doctrina Ariſto. 3. de anima ter. 39. intellectione aīa me phantaſmata ꝛc.

¶ Sz occurrit hic dubium: q̄m vt ſuꝑ ſequa ces dicūt: Auerroys non ponit q̄ ex tali vnīõe ꝓfe ſortes hz q̄d intelligat. Sed vnio iſta conſiſtit ꝓtio quo ad eſſe. ꝓmo q̄ intellectus habet eſſe eſſentiale⁶ coaptati humano coꝛpi ſic q̄ coexigit eſſe coꝛpis humani. Secundo quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse eius est indiuisus loco z subo a corpe huiano. Deinde quo ad opari: qz in
fina essentiali operatione q̄ est intelligere dep̄det a corporea fantasia eius tri-
plr. primo tanq̄ a motiuo proprio. Scdo tanq̄ a termino proprio. Tertio
tanq̄ necessario cooperante: qz opz fantasiā esse semp in actu 2o. q̄s intellect⁹
est in actu 2o. Dem̄ quo ad opari operatione scdaria. s. mouere: qz. s. se hz ad
corpus humanū vt ad ppium mobile essentialr sibi rādens: vt intelligentia
ad orbem. Et sic ex oi-
365 bus his p̄cedit q̄ aia intellectiua est forma
sortis p̄ informationē
assistentia: nō inexistē-
tie. Et sic dicunt q̄ sor
tes intelligit quemad
modum celum mouet
se. ¶ Sed de vnione q̄
ad mouere erit nunc
sermo a. S. T. z simi-
liter de tali cōposito.
395 Hūc aūt scito q̄ vnio
quo ad operari primo
z essentialr operari ni
hil facit: q̄m illa tri-
plex habitudo nō dat
forti nisi quod videa-
tur: z addit hoc quod
actu fantasiet: q̄s con
stat non esse intelligere. Qz si paries esset
animatus z aliqua vitali
operatione citra visio
nē vteret colore quum
videret: nihil minus
nō ꝓpter hoc videret.
Unio ho scōm illā co-
exigentiā et coaptatio-
nē in esse nihil dat
nisi ordinem essentiale
z dependentiā: qua-
lis est inter magis et
minus perfectū. Non
q̄ eē vni⁹ sit in aliquo
genere eāe intrinsece
causa esse alteri⁹. In-
diuisio quoq; scōm lo
cū z subiectū quū non
sit nisi negatiua: nec
fundet super aliq̄ cōi
esse vtriusq; vt contin
git in indiuisione ani-
371 me sensitiue cum ani-
c mato. nihil dat nisi
410 q̄ nulla distantia si-
tualis impedire pos-
sit vnionem intellect⁹
cum fantasia. Unde

ex his oibus potest argui sic. Ex oibus istis simul non habetur nisi q̄ sortes
est ꝓprius minister intellectus, z in quo est obiectū intellectus. ergo ex his
sortes non intelligit. ola enim hec nihil faciunt ad hoc q̄ illa operatio sit in
sorte vt in habente ipsam q̄ th opz ponere: qz est intelligens. sicut album
oportet habere in se albedinem. Quarto igitur ponit positionem Platonis
z quorundam eiā Auerroistarū: qui volunt saluare dicendo q̄ ex intelle-
ctu z homine fit vnum sicut ex motore z moto: quemadmodum ex intelli-
gentia z orberita q̄ sortes intelligit sicut z celum mouet se. Sed hanc rñsio-
nem. S. Tho. quadrupliciter euacuat, z primo tres se tenent ex parte ipsius
mouere z moueri seu actualis operationis: ita q̄ intendunt q̄ penes vnio-
nem fm actualē motionē non pōt saluari q̄ sortes intelligat. Primo ex ordi
ne inter mouere z intelligere, sic intelligere est priusq̄ mouere. ergo per
vnionem in motu sortes non intelligit. ꝑia nota. Alio patet: quia motus
anime fit appetitu qui est posterior cognitione. Scdo ex differētia operā pe-
nes immanere z transire: qz intelligere est operatio immanens. motus tran
siēs. ergo ex motu non attribuitur intelligere. Tertio ex dria penes commu-
nicari instrumento. qz operatio motoris nō cōmunicatur motо nisi vt instru-
mento: sed intelligere nō est sic cōicabile. ergo. Ultima ratio se tenet ex par-
te ipsorum vnitorum. s. motoris z moti: quia diceret aduersarius q̄ non ex
vnione penes motum hz sortes q̄ intelligat sed ex vnione que fundat quod
hoc est intrinsecus motor. q̄ illud motū: ex illa inquam habet sortes quod
intelligat. Sed illam vnionem describimus z declaramus tanq̄ ab effectu
per mouere z moueri. Et ꝓptereā addit illa quarta rō euacuans hāc rñsio
nem sic. Aut hoc quod dico sortes: significat tm partem corporeā composi-
ti ex motore z mobili: aut totum cōpositū. Si partem tm. ergo sibi non pōt
attribui intelligere. probatur sequela: quia operatio partis non attribuitur
alteri parti nisi forte per accidens. et dixit forte. qz etiam per accīs nō est in
vtu. Si totū. ergo sortes non est vnū simplr. ergo nec ens simplr. patet pri-
ma sequela. quia ex motore z mobili nō fit vnū simpliciter. Scda ptz: qz vnū-
quodq; eo modo est ens quo vnum. ¶ Nota hic q̄ sectatores Auer. ne-
scientes neq; ꝓpriam vocem intelligentes dicunt: q̄ sortes significat to-
tum compositum: z dicūt q̄ est vnum simplr: qz est vnū substantialiter: nō q̄
informationem: sed per assistentiam formę. Sed q̄ hi ꝓptiam nesciāt vo
cem ex ratione et Aristo. conuincitur. Et ratione: quia vnum idem est

to posuit dicēs hominē esse aīam intellecti-
uam, aut opz dicere q̄ intellect⁹ sit aliqua
pars sortis. Et primū quidē stare nō pt: vt
supra oñsum est⁶. pp hoc q̄ ipse idē hō est qui
percipit se intelligere z sentire. Sentire aūt
nō est sine corpe. Nō opz corpus aliquā esse
hois partē. Relinquit q̄ q̄ intellectus quo
sortes intelligit est aliqua pars sortis: ita q̄
intellectus aliquo mō corpi sortis vniatur.
Hanc autē vnionē cōmentator in. 3. de aīa
dicit esse p speciē intelligibilem⁶. Que q̄dē
hz duplex subm: vnū. s. intellectū possibilē:
z aliud ipsa ꝑhātasmata: q̄ sunt in organis
corporeis. Et sic per speciē intelligibilē cō-
tinuat intellectus possibilis corpori huius
vel illius hois. Sed ista ꝓtinuatio vel vnio
nō sufficit ad hoc q̄ actio intellect⁹ sit actio
sortis. Et hoc ptz per similitudinē in sensu,
ex quo Arist. procedit ad cōsiderandum ea
que sunt intellectus. Sic em̄ se hꝫt ꝑhātas-
mata ad intellectū. vt ōr in. 3. de aīa. sicut
colores ad visum. Sicut ergo spēs colorū
sunt in visu: ita spēs ꝑhātasmatum sunt in
intellectu possibili. Hz aūt: q̄ ex hoc q̄ colo
res sunt in pariete: quorum similitudines
sunt in visu actio visus non attribuitur pa-
rieti. Non em̄ dicimus q̄ parles videat: sed
magis q̄ videatur. Ex hoc ergo, q̄ species
phantasmati sunt in intellectu passibili: nō
sequit q̄ sortes in quo sunt ꝑhātasmata in-
telligat: sed q̄ ipse vel eius phantasmata
intelligant. Quidam aūt dicere voluerunt,
q̄ intellectus vnit corpori vt motor⁶, z sic ex
intellectu z corpore fit vnū vt actio intelle-
ctus toti attribui possit. Sed hoc est multi-
pliciter vanū. Primo quidē q̄ intellect⁹ nō
mouet corpus nisi per appetitū: cuius mo-
tus ꝓsupponit opationē intellectus⁶. Non
ergo q̄ mouet sortes ab intellectu ideo in-
telligit: sed potius eōuerso. quia intelligit,

ideo ab intellectu mouet sortes. Scdo: quia
cū sortes sit qdam individuū in natura cu
ius essentia est vna composita ex mā z forma
si intellectus non sit forma eius: sequit
q̄ sit preter essentiā eius. Et sic intellectus
cōpabit ad totū sortē sicut motor ad motū.
Intelligere aūt est actio quiescēs in agēte:
nō aut̄ transiens in alterū, sicut calefactio.
Non ergo intelligere potest attribui sorti ꝓ
pter hoc q̄ est motus ab intellectu. Tertio,
q̄ actio motoris nunq̄ attribuitur moto ni
si sicut instrumēto: sicut actio carpētarij ser
re. Si igit̄ intelligere attribuitur sorti q̄ est
actio motoris eius: sequitur q̄ attribuatur
ei sicut instrumēto. Qđ est contra ꝑhm: qui
vult q̄ intelligere non sit per instrumētum
corporeum. Quarto, quia licet actio partis
attribuatur toti: vt actio oculi homini nun-
q̄ tñ attribuitur alij parti nisi forte per ac-
cīs. Non enim dicimus quod man⁹ videat:
propter hoc quod oculus videt. Si ergo ex
intellectu z sorte fit vnum: actio intellectus
non potest attribui sorti. Si vero sortes est
totum quod componitur ex vnione intelle-
ctus ad reliqua que sunt sortis: z tamen in-
tellectus non vnitur alijs que sunt sortis, ni
si sicut motor: sequitur quod sortes non sit
vnum simpliciter, z per consequens nec ens
simpliciter. Sic enim aliquid est ens quo-
modo z vnum. Relinquitur ergo solus mo-
dus quem Aristo. ponit q̄ hic homo intelli-
git, quia principium intellectiuum est for-
ma ipsius. Sic ergo ex ipsa operatione intel
lectus apparet q̄ intellectuum principium
vnitur corpori vt forma. Potest etiam idem
manifestari ex ratione speciei humane. Na-
tura enim vniuscuiusq; rei ex eius opatione
ostenditⁿ. Propria autem operatio hominis
inquantum est homo: est intelligere. Per
hanc enim omnia alia transcendit. Unde et

speciei sic. Intelligere est ꝓpria operatio hominis: vt sic ergo homo con-
stituitur in esse specifico per principium sue operationis que est intelligere:
ergo illud principium est ꝓpria forma dans esse homini. Secunda conse-
quentia nota: quia vnumquodque constituitur in specie per propriam for-
mam: differentia enim est intrinseca. Prima vero consequentia probatur.
ro probatur. quia per intelligere homo transcendit cetera animalia: z auto-
ritate Aristo. qui in. 1o. ethicorum in hac operatione ꝓprium hominis feli-
citatem ponit.

¶ Ad hanc rationem dicunt quod homo dupliciter sumitur. vno modo in
esse completo. Alio modo incomplete. Primo modo non est per se in genere,
aut specie: z dicit compositum ex anima intellectiua z corpore. Secundo mo
do sic. z reponitur in specie per animā cogitatiuam: vt dicit Auerroys. Sed
secundum hoc sequitur primo quod nulla species est in mundo que sit ani-
mal rationale: quod est contra communem animi conceptionem: non solum
philosophorum sed omnium qui scripserunt. Patet sequela: quia rationale
non constituit hominem intrinsece. Rursus sequitur quod omnes species a-
nimalia sint animalia bruta essentialiter. z consequenter q̄ ipse Auerroys z
sui sequaces sunt essentialiter animalia bruta. z propterea non est mirum si
nihil intellexerunt de seipsis.

¶ Contra eandem rationem sco. in. 4. distin. 43. q. 2. instat dicens: quod ista
ratio deficit apud nos: quia intelligere non est ab anima apud nos. Sed in-
tellectus concurrit mere passiue. z obiectum actiue. Et sic ex ista ratione non
habetur intentum: quia illa maxima ꝓpria operatio est a ꝓpria forma,
non innat ad ꝓpositum.

¶ Ad hoc breuiter dicitur. primo quod falsum est quod intellectus con-
currat pure passiue ad intelligere. Secundo dicitur quod intelligere quum
sit operatio vitalis manifeste est anime: eo modo quo operatio est forme ef-
ficientis ipsam. Utrum autem actiue vel aliter impertineo est: ideo fat est.
Tertio dicitur quod aliud est loqui de anima que est primum principium
intelligendi. Et aliud est loqui de aliqua eius potentia. Constat enim
quod ab anima est intelligere. Sed vtrum mediante intellectu possibili a-
ctiue hoc est impertinens. Sat enim quod mediante forte alia virtute a-
gat illam. vnde ratio stat solida: fundata super hoc quod intelligere est

ꝓpria operatio aīe eo modo quo operatio ⁊ esse forme: qm̄ semper estima-
tur: vt dicitur. 3. physi. textu. 17. species aliqua operari. ¶ Quo ad secun-
dam partem corporis articuli: qz posset quispiam obijcere q̄o est possibile q̄
intelligere z intellectus nullius corporis dicatur actus a phis: z tamē sit for
ma corporis dans illi esse: vt cōclusit. Adcirco huic obiectioni satisfacit gra
duando formas penes eleuationē supra materiam: intrīm q̄ ascendatur vsq̄
ad formā ita excedēs
pōt fieri vnū z c. Unde
habet q̄ si subtrahatur
aliquā virtutē et ope-
rationem in qua non
cōicat sibi oino mā: ex
talis est anima intelle
ctiua. qz est suprema
oim. Et declarat gra-
duationem formarū
in forma elementi: mi
xta vegetabili: sensibi
li z intellectiua.

¶ Circa hāc partē qe
currit dubiū: qz. sco. in
quolibetis. q̄one. 7.
ad. 3m̄ dicit. S. Tho.
verba. z ea dupliciter
guit. primo sic. hō est
hō per aīam non nisi
ex informat mām: er-
go non intelligit p̄ aīam
nisi vt informat mām
ergo nō intelligit p̄ aīam
vt supergredit. i. non
informat mām. vt di-
citis. Ans patet ex. 7.
meta. qz compositū nō
est tale nisi p formam
vnitaz. Scdo sic. Aīa
humana fm supe-
mum gradū sue essen-
tialis pfectionis infor-
mat mām. z fm eun-
dē est principiū intel-
ligendi. ergo est prin-
cipiū intelligendi vt in-
format mām: z non vt
excedit materiā. Ans
patet. Aliquin ho
nō esset suprema ens
corporeum: nec proximum angelo in ordine specierū. ¶ Ad euidentiam hu-
ius difficultatis primo declarandum est quid sit anima supergredi facultā-
tem materie. deinde respondendum obiectis formam excedere facultatem
materie quo ad ipsam facultatem seu potentiam materie, est non esse in po-
tentia materie: ita q̄ non est de numero seu genere earum ad quas ipsius
potentia se extendit, sed supra eas. Quo ad 1ūm: est non per transmutatio
nem materie educēdo de fortis aduenire. Quo ad esse: est esse subsistentem
seu independentē fm esse a materia: ita q̄ sic informet q̄ non pendeat.
Quo ad posse: est hꝫ virtutem non receptam in corpore: sed in ipsa anima
tantum. Quo ad operari est opari absq; cōicante corpore cum subiecto. Ut
anima intellectiuam excedere facultatē materie nihil aliud est q̄ ipsam
esse tante pfectionis essentialiter q̄ talis informet, subsistens tñ seu inde-
pendens a mā est. Uel anima intellectiua supergredi facultatē materie est cā
esse talis generis q̄, ex ratione sui generis: non ex hoc q̄ intellectiua est, non
obstante q̄ informet mām: illam tñ informat subsistendo. ¶ Ad rationes autem in
oppositum dr. fm ea que de facto dicit. S. Tho. q̄ aīa intellectiua fm oēm sui
gradum informat mām: sed po⁶ intellectiua nullius corpis est actus: nec p
supergredere materiā tēdit. S. Tho. ibi informatione influo corpis ab aīa.
Sed separatione virtutis intellectiue a intellectiua z corpe. z hanc tanq̄
effectum essentialis excessus ipsius aīe supra corpus. vt ptz in textu. Unde
formalr rñdendo dr. q̄ sortes intelligit per aīam intellectiuā. z inquantum
supergredit mām. z inquantū est vnū pure. Sed hꝫ inquantum in prima:
notat cōe per se. z in scda cōditionem tāq̄ operādi. Anima em̄ fm il-
lum supremū gradū: ex quo hꝫ subsistentiā independentē a mā z separatio-
nē ab ea negative, est rō intelligēdi sorti. Sed non est illi ratio nisi habeat
hāc conditionē, q̄ sit illi vnita. ¶ Ultimo in corpore articuli, qui a supero
ostendit conclusiones suas seq, siue anima ponat forma subsistens siue con-
posita ex materia z forma: z nunc potuisset hoc idem hic queri. Ideo ostē-
dit q̄ si ata. erā est cōposita ex mā z forma, q̄ impoⁿ est ipsam esse formam
humānī corporis: qz aut sui ipsi tota aut fm aliquid sui: non primo modo: qz
implicat: nec secundo: quia sua materia esset primum animatum. ergo.
¶ In rñsione ad primū nota. q̄ qz presens negotium arduum valde est: z hꝫ
ꝑ pōt intenta solo saluari fm oēm opinionē que nō euidēter est impossibilis
vt solicitudo sci Thome, in superioribus ondit: cum de distōne intellectus ab
aīa scrupulosa valde q̄s sit, thomistis tenentibus distingui ipsum realiter
ab ea. Scotistis dicentibus ipsum esse idē realiter q̄s essentia anime sed di-
stingui formalr ab ea, quis de facto rñsio ista quā dat. S. Thom. sustinen-
da sit: nō vr th mihi arctanda tanta res sub iugo istius alterius questionis.
Sed dñm potius q̄ quicqd sit de distōne intellectus ab aīa: aīa intellecti-
ua fm essentiam est actus corporis: z fm potentiam nō est actus corporis:
qz aīa intellectiua inquantum pōt intelligere corpus nō ꝑficit. Cuius signū
est: q̄ intelligere non suscipitur in corpore: cuiusdē em̄ est actus cuius est po-
tentia: vt hz de somno z vigilia. Et si instet q̄o est pole si aīa est idem intel-

lectiui q̄ ipsa sit actus corpis: z nō sit actus corpis. Facile rñdet q̄ ipsa qui-
dem est actus corporis: sed ipsa inquātū intellectiua non est act⁹ corporis. s.
aīa intellectiua idēter nō formalr est actus corpis. Uel z melius. intellectus
identice nō formalr est actus corpis: z hoc est dictū q̄ fm rē est res receptra
in corpe: sed nō hz ex hoc q̄ sit in corpe sed ex hoc hz q̄ sit independēs a cor-
pore. Et si q̄ hoc ifertur. primo: qz sic anima intellectiua nō differret ab alijs
gradibus metaphy-
sicalibus: de quibus
vere ōr q̄ formalr nō
dependent a mā: z ifi-
qñ sunt receptī in mā
sunt vere māles: aīa
tñ bonis inquantum
subā non hz q̄ sit cor-
poris actus: vt ptz: z cū
nō ꝓbea pōt vere dici
q̄ subā aīe bonis non
est actus corpis: ergo
nec de aīa intellectiua.
Scdo qz videmur in-
cidere in id quod dixit
Aristo. in. 1. de aīa. te.
13. vel. 14. q̄ aīa est fi-
cut curuū aut sphera-
cui formaliter sumpto
attribuit aliquid quā
tñ nihil illius realiter
inueniatur nisi in ma-
teria: sic enim fm hoc
fatercmur de intelle-
ctu ex quo fm rē i mā
ponit. cuius nō forma-
liter. Dicendum est ad
ista q̄ aia intellectiua
ex hoc q̄ intellectiua
est, non hac tantum
gaudet negatione: q̄
ex hoc non habet q̄ sit
corpis actus: sed vendi-
cat sibi positiue hoc
q̄ hz fm rē esse inde-
pendēs a corpe: z ꝓhr
fm rem posse z opera-
ri ablq; dependentia ex
corpe: qđ neque gene-
ribus: qđ neq; gradi-
bus metaphysicalibus neq; mathematicalibus conuenit. Anima enim in-
tellectiua z informat corpus z indepēdet fm esse realr a corpore: z opat rea
li opatione absq; cōicatione corpis: ita q̄ opatio illa a sola z in sola aīa est:
cuius ipsa aīa sit in corpore: z hoc q̄ ipsa aīa hz esse indepēdēs a corpore.
Nihil ergo obstat veritati attribuere z q̄ non sit actus corporis z indetermi
nationem ad nām corporeā z receptionē vlr excessiui essentiali aie intellecti-
ue supra corpus. i. subsistentie seu independentie eius fm q̄ esse a corpore q̄m
fm veritatem ista est radix: sine sit proximum fundamentum fm rem. siue
non: sed mediante potētia realr a se distincta. Et hoc enim q̄ aīa hz esse in-
dependens a corpe sequit: z q̄ est forma nō mālis: z ꝑhr nō determinata ad
aliquam naturā corpeā: z q̄ pōt recipere sola: z ꝑhr vlr. ¶ Hec hec latuerunt
diuum Tho. imo ab ipso hec didicit: q̄m in cōne precedētie ꝑbauit essentiam
anime: quā mō fatet actū corpis esse formā incorporeā subsistentē z vlrem in
recipiendo a potentijs: qz. I. cognoscit nāe eim corporum: neq; enim de vno
acchte: qđ ponitur intellectus: sed de ipsa aie subā condōnee essentiales tra-
didit. Quāuis igit vtat q̄ioe. S. Tho. ꝓpria opinione de distōne intellectus
ab anima: nō th sic vti intelligēdus est vt alligauerit hoc ad illam imo ex fra
sinuauit doctrina etiam sine illa reliqua posse intelligi: z hec bene nota.
¶ In eadem rñsione ad primū discutiēda esset illa ꝓpositia intellectiua est
finis ꝑfectionis hūane: qz vr falsa: z a multis negat: hz q̄m ex ꝓposito tractabi
tur de productione anime in. q. 118. huius: ideo illuc usq; res hec differatur.
¶ Ad rñsione ad quartum: aduertē q̄. s. Thom. rñdet ad mām: sed qz multi
faciunt vim in forma: scito q̄ rñsio consistit in negatione minoris scz intelle-
ctiue est abstractio: essentia anime. Et ad ꝑhationē. s. intellectus nō est actus
corporis. essentia anime est actus corporis. ergo intellectus est abstractio es
sentia. Dicitur q̄ committit sophisma figure dictiōis. multādo q̄o in ma-
gis id est modū abstractiōis: maiorē abstractionē. Quāuis em̄ intellectus hēat
hunc modū abstractionis. s. nō actuare corpus: z essentia aie nō habeat illū
essentia th anime hz, aliū modū abstractionis quo magis abstrahit a corpe.
s. subsistere in suo esse seu habere esse subsistāle non pendens a mā. Et hic
modus est cā equiuoca illius modi abstrahēdi qui cōuenit intellectui: z po-
tior illo. sicut vlr cause effectu. z hoc est q̄. S. Tho. intēdit vt patet intuenti.
¶ In rñsione ad quintū sunt quatuor dicta: circa q̄ est difficultas z questio.
primum esse a: e intellectiue esse ipm esse cōpositi. Scdm q̄ hoc non conuenit
aliis formis. Tertium q̄ ꝓpter hoc aia intellectiua non corrumpitur. Quar-
tum. q̄ ꝓpterea etiam alie corrumpuntur. ¶ Contra primū em̄ sco. in. 4.
dist. 43. q. 1. z in quol. q. 2. arguit tripliciter. Tum qz omne ens hz aliqđ pro-
prium esse. Nec capio, inquit, aliqđ esse ens extra cām sui: z non habere pro
prium esse. sed compositū: puta homo: est aliud ens ab aīa: ergo. Tum quia
contradicit. S. Thom. sibipsi: qz fm hoc anima non esset perfectior comuni-
cta q̄ separata: qđ. S. Th. tenet: probatur sequela. Primo qz nullum habēs
totaliter idem esse est imperfectius ex hoc q̄ non cōmunicat illud esse alteri:
probatur: quia cōicare perfectionem supponit. nō dat. Secundo quia si ipsa

Universidad de Deusto
Biblioteca

retinens esse propriū est imperfecta in essendo quomodo cōpositum habens illudmet erit perfectum in essendo. Tum q; si remanet esset totius cōpositi, consequens est q cōpositū remaneat. ¶ Contra secundū arguo: q; hoc repugnat doctrine. S. T. quomā in bone z ceteris non sunt duo esse subsistātia ita: sed vnū tāmū: quod cōpositum primo est ex forma z materia participante apud. S. T. ¶ Cōtra tertiū arguit Sco. ibidē dupliciter. Primo q; ex hoc sequitur magis oppositum: q; gdatio est via ad esse cōpositi; z corruptio ad esse eiusdē: ergo si esse compositi est illudmet q; est p. 382 positi, est etiā ipsi⁹ anime. Nō nō accidit in aliis formis q nō sunt subsistētes. Et ꝓpter ꝓpium anime: esse aie intellectiue erit gdatio cto corpe: non autē alie forme. ¶ Ad tertiū dicendū, q; ꝑm se quenit anime corpori vni-

b 370 367 c 368

cedente ad incorruptibilitatē anime: q; est inseparabilis ab esse: nihil valet: q; cum illud esse sit esse compositi, dicetur q quēadmodū anima est separabilis a composito sic z ab esse: sic male illatum fuit. ergo separatur a seipsa. ¶ Contra quartū arguit Sco. ibidē. q; ratio quare alie forme corrūpuntur est nō habere aliud esse a cōpōsito: sed vel cōtrarietas ad corrūpens vel separabilitas a composito. Potest quoq; argui q; hoc est magis ratio oppositi: q; si id qō propie corrumpit est cōpositū: z si aliud est esse compositi z aliud forme: non est necesse corrupto composito corrumpi formam: sicut nec vniuersaliter corrupto ente posteriori corrumpi prius. ¶ Ad euidentiā horū notāda sunt duo. Primo conuenientia z dria inter animā intellectiuā z alias formas re⁹ esse. Scōo conuenientia z dria inter cōpositione subalē z accidentalē radicaliter tangenda est: z breuiter. Quo ad primū cōe est oi forme q esse exinse: dequo est phs sermo: sit sibi ꝓpriū: ita q p se primo sibi conuenit. quod manifestatur ex eo q forme cōueniūt esse: z nō p aliud: q; nec p materiā nec p cōpositū: quū tam materia sit actu q formā q cōpositum: vt ph. 7. metha. tex. 7. z ꝓpter cuicūq conuenit: rōne forme cōuenit. Sed cū dupliciter intelligi possit q esse est propium forme. s. vel vt rōnis essendi seu quo est vel subiecti seu qō est: in hoc cōicare dōm est oēs formas: q; esse est eis propriū: saltem vt rationibus essendi. In reliquo alit. l. vedicare sibi esse vt qō est: dria est inter formas. Cūm quedam sunt independentes a mā seu subiecto: z istis esse est propriū vtroq; mō: vt quo: z vt qō: z ideo vocant forme subsistētes. z inquātum forme sunt: esse eas comitat. inquantum vero tales: puta independentes esse suū ipse sustentant. Quedā vero sunt dependentes a subiecto. z talibus esse non propriū vt qō vt qō est: q; nullā aliqua earum est nāle qō est. Et fundamentū huius dfie est: q; forma dicit essendi cā inquātū facit formale completū susceptiuū ipsius esse: vt diaphaneitas quodammodo cōplet proprium subm luminis. ¶ Et ꝓpea ille forme que tm̄ imperfectōis hñt vt a receptiuo egeant sustentari: q; forme sunt, esse secū ferunt: q; vero sustinere per seipsas sola⁹ illud nequeūt, perficiūt compositum ex se z receptiuo vt proprium recipitur ipsius esse. Alie vo q; sustentāte nō egēt: sufficientes sunt vt p seipsas suum sustinere esse ac subsistāt: z propterea esse dr: z est omnino proprium formarum subsistētū: q; vt quo z qō sibi illud vēdicāt: reliquę vo vt quo tm̄. Et quoniam forme iste subsistentes sunt duplicis ordinis: quedam sic subsistūt vt non possint esse aliis rōnes essendi: z has vocamus intelligentias. Quedam vero sic subsistūt: vt th̄ possint esse aliis rationes essendi: vt aia intellectiua hois z celi si est aiatū. Considerandum est q; ille hñt in se tria ordinate: z q; sint forme, z q; subsistētes seu independentes: z q; rationes essendi compositis: quoꝝ ordo ex effectibus ptz: nā ex primo hñt q; esse comitet insep arabilr eas: ex scō hñt q; sustineāt sufficienter illud. Ex tertio hñt q; cōicent illud compositō. Rursus ex primo hñt q; sint quo. Ex scō q; sint qō: ex tertio q; sint pars alicui⁹ cōpositi cum quo illo esse gaudeant. Et rursus in primo cōueniunt cum oibus formis, in secundo cū intelligentijs: in tertio cū formis mālibus. Est ergo dria inter animam intellectiuam z alias formas sensibiliū in hoc: q; esse est sibi vere ꝓpium vt quo z quod reliquis vero vt quo tm̄ita q; esse quo hō est. ꝓis cōuenit aie intellectiue: z non solum vt quo sed vt qō est: q; cōposito. In reliquis vo esse ꝓtius conuenit forme vt quo: nō tamen vt quod: sed composito conuenit ꝓius vt quod est: z per cōsequēs forme. Et ratio diuersitatis iā dicta est: q; in reliquis compositum tm̄ habet rationem sufficientis susceptiui ipsius esse: reliqua vero sunt inquantū sunt aliqd illius. In homine vero non solū compositum sed anima est sufficiens receptiuū ipsius esse: z ꝓtius natura ipsa anima q; prior est naturaliter composito: z ex sua substantiali z intrinseca perfectione hāc habet independentiam: qua sustinet in se esse. Et ꝓpterea singulariter attribuit anime intellectiue q esse sibi sit propriū: z q; illud cōicat composito: z dicit q; hoc non conuenit aliis formis z q; propter hoc anima intellectiua non corrumpit cū composito: sed retrahit illud esse secū. Cetere aut forme q; hoc non hñt corruptibiles sunt cū cōpositis quoꝝ sunt. hec enim oia manifeste sequuntur ex predicto fundamēto. Si em aia esse habet indepēdens a corpore illud retrahit se cū composito corrupto z sic non corrumpitur necessario. composito corrupto. hec de primo. ¶ Quo ad ꝑm dic q; compositio substantialis z accidtalis in hoc conueniunt: q; vtraque constat ex actu z potentia. Sed differunt in hoc: q; in substantiali sit ens z vnum per se: in accītali vero non. Et radix huius diuersitatis est: q; ens z vnum per se opz in aliquo vno tm̄ ꝑm z spē essentialr esse: ac per hoc ex eētialiter actu et essentialr potēia cōponi si cōpositū est alioqn non esset essentialiter in vna spē. Essentialr aut potentia alicuius actus: illā z solā esse constat que nihil aliud est q; potentia illius: vt figurabile respectu figure z calefactibile respectu calōris signat: z sic de aliis. Officinqꝫ aūt vnus solus actus cum sola potentia adiuuant, vnum tm̄ esse interuenit ꝑm illū actum: ac per hoc per se ens z vnum fit. Qñ vo duo actus vniunt, duo quoq; esse necesse est fieri: ac per hoc non per se ens, nec p se vnū: fed ens z vnū p accīs: propterea. 7. meta. dicitur q; ex duobus actibus non fit vnum per se. Uerbi gratia: calidum constat ex calore z calefactabili: calefactabile autē non est tantum hoc quod significat calefactibile. i. capacitas caloris: sed est in se alterius nature: puta lignee vel aquee. Et propterea ex calefactibili z calore: non fit per se ens z vnum: quia ex illa subsistrata natura, puta aqua vel ligno z calore non potest fieri per se ens z vnum. ponit enim vtrumque eorum suum esse proprium: z consequenter duo entia constituunntur. Sed si calefactibile non esset aliquis certe nature: sed

370 79. 5. 2. di. 1. 3. c. 5. 7. 5. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sufficere ad hoc quod Sortis ⁊ Platonis sit diuersum intelligere simpliciter vel secundum quid. Quoniã id q̃ est intellectus, cõtinuat Sorti ⁊ Platoni ex hac parte qua est multiplex: ⁊ nõ ex illa pte qua est vnũ. Sed ꝓ hoc latius habendus esset sermo ꝙ locus iste exigat: ⁊ aut in tertio de ala: aut in speciali tractatu hoc facimus, deo precedente. ¶Hũc aũt aduertendũ est, q̃ sanctus Thomas non disputat hic ꝓ primos: qz Auerroim agebat: cui illorum opinio repugnat vt ptz in cõmento. 5. tertiũ de anima: vbi vult potentiã phantasmatum esse actiuã respectu intentionis intellecte: quod saluari non põt in esse vero nisi addat alia fatuitas, q̃ esse relatiuũ habeat ꝓ se motorem. Secunda hoũ rõsio que ex Auerroi sumpta est: penitus et exclusa est a S. Tho. In hoc q̃ dicit: quod actio vnis agẽtis non multiplicat nisi duobus modis. Notanter eñ dixit actio. Operatio er parte operantis id est ꝑm q̃ erit ab operante: qñ quãus ab eadẽ forma numero, q̃ ẽ vna in se, ⁊ multipler in respectu: possint inferri multe passiones eiusdem rationis secundum diuersitatem simul patientiũ vt ptz cũ multa simul calesiunt ab vno calido: nõ tamẽ ista multiplicitas respectuum in calore: sufficit ad hoc q̃ sint multe calefactiões actiue. Nisi forte recurratur ad diuersitatẽ partium calois calefaciẽtis. Sed hoc facile subtrahitur si ponamus tale agẽs esse indiuisibile. Tunc enim actio necessario est vna: quãuis passiones sint plures: cum ergo intellectus sit impassibilis: ex hoc q̃ species intelligibilis est multipler secũdum respectũ ad diuersa phantasmata: nõ põt saluari pluralitas intellectionis. Tũ qñ ista pluralitas est pluralitas operationis ex parte operantis: cum sit actio immanẽs ⁊ nõ transiens in aliq̃d extra. Tum qñ sortes intelligit ut operãs, z hz se ad intellectionẽ, vt ex quo oritur intellectio: ⁊ non vt ꝓ ipsum seu materia ad quam terminat: vt experimur in nobis. Et ꝓpterea dixit. S. Tho. q̃ nisi ponatur q̃ phantasmata sint forme intellectus: nõ põt ex eorum diuersitate inferri diuersitas actionis. Sed isti sunt sine ratiõe loquentes: quare obmittam⁹ eos: non eñ sunt digni de quib⁹ hic verba fiant.

¶Circa dicta. S. Tho. hic est vnum aliud dubiũ. Quomodo. f. est possibile q̃ in vno hoie sint diuersa phantasmata eiusdẽ speciei: cum duo accidentia eiusdẽ speciei non possint simul in eodẽ esse. Ad hoc quãuis possit dici quod in lfz nõ vt q̃ sint simul, ⁊ ꝑm põt intelligi q̃ sint successiue: intentio tamen litere obstat: q̃ intẽdit ꝙ Auerroim, q̃ a diuersis phantasmatibus eiusdem speciei simul nõ abstrahitur, nisi vna species. Nulla eñ fuisset instantia contra hoc, ex eo quod ex multis phantasmatibus successiue non generatur nisi vna species: quemadmodum ex multis gutis aque cadentibus, non fit nisi vna cauatio lapidis, vltima in virtute precedentium agente. Unde dicendum est, q̃ duo phantasmata esse eiusdem spẽi contingit dupliciter: vel in re presentando tantum, vel in essendo ⁊ representando: ⁊ q̃ prima possunt esse simul in eodem, alia vero non. Exemplũ primorum: phantasma huius lapidis ⁊ phantasma illius: ex emplũ secundorũ duo phantasmata vnius ⁊ eiusdem lapidis. Et qñ a phantasmatibus ꝑm representatã naturam fit abstractio speciei: ideo Sanctus Thom. vtens phantasmate ex parte representate nature simplr vocauit phantasmata eiusdem speciei, que sunt eiusdem spẽi representatiua: ⁊ potuit ea simul in eodẽ, vt phantasmata duorum lapidum. Loquitur ergo de eis in representando, nõ in essendo. Non eñ videtur eiusdem rationis esse sufficere ad representandam hanc ꝓprietatem individualem ⁊ illam: nisi quis dicat q̃ individuatio phantasmatis est representatiua individuationis obiecti. Et tunc oporteret dare tertiam responsionem dicendo, quod quamuis phantasmata sint simul ⁊ eiusdem speciei: non tamẽ in eadem parte subiecti. Verumtamen secũda rõsio videtur probabilis: qñ individuatio phantasmatis sortis, ex parte ipsius phantasie. ⁊ non rei representate se tenere videt: ⁊ ꝑr ipsa natura phantasmatis proprietatẽ individualẽ Sortis representat, ac per diuersoũ individuoũ diuersa sẽm phantasmata sunt: ⁊ ꝓie distinguit̃ species. Et confirmatur hoc: qz alioquin cogitatiua nõ posset forte directe cognoscere intentiones individuales oim.

¶In rõsione ad sẽm aduerte primo, q̃ quemadmodũ corpus nõ est causa anime, nec in esse, nec in fieri: sed occasio ⁊ materia in qua fit: ita nõ est causa virtutis ⁊ multitudinis earũ: sed occasio ⁊ materia in qua. Et in hoc stat rõsio. S. Tho. vñ minor ꝓpie loqñdo negat. Vel distinguat de vere cã ⁊ occasione: a vera enim cã rem dependere opz. Aduerte ꝛcõ tu thomista: q̃ sanct⁹ Tho. loquit hic de vnitate ⁊ multiplicatione numerali: ⁊ dicit idem esse iudicium de esse rei ⁊ illius vnitate ⁊ multiplicatione. Et fundamentum huius est ex quarto metaph. quod ens ⁊ vnũ dicunt eandem naturã. Nec refert vtrũz illud ens sit specifica aut numeralis res: quẽad modum enim idem est homo. ens homo: ⁊ vnus homo ⁊c. Ita idem est sortes. ⁊ ens sortes, ⁊ vnus sortes, ⁊ diuersus sortes: ⁊ in ꝓposito idem est hec anima. hec vna anima. hec diuersa anima. Nec ab alia causa pendet hec aia: ⁊ ab alia vnitas eius: ⁊ ab alia diuersitas eius. Oia enim hic cũ eandem dicãt nãm ab eadem sunt causa. Et ꝓpterea optime infert in lfa: q̃ ex eo q̃ ista nõ pendet a corpore, q̃ nec vnitas eius, nec multiplicatio pendet a corpore. Et tu infert, q̃ sortes non est sortes quãtate sed substantia formaliter: ergo nec vnus numero, nec diuersus numero quantitate formaliter, aliter quin ruit doctrina hic, aut voluntario priuilegio singularis dicetur.

¶In rõsione ad tertium diligenter aduerte primo: q̃. S. Tho. inchoat ab immaterialitate absolute: sed postmodũ descendit ad immaterialitatem sẽ per abstractionem a materia: quia ex primo species intelligibilis habet, q̃ sit ratio intelligendi absolute: ex secundo vero quod sit ratio intelligendi vniuersale tantum. i. q̃ quid erat esse rei: ita q̃ non singularitatem eius: ⁊ hoc directe ad minus. Unde non docet: q̃ species immaterialis est species quiditatis tantum: sed q̃ species sit immaterialis sẽ per abstractionem a materialibus phantasmatibus ⁊ singularibus, vt patet literam diligenter inspicienti. Hoc autem dico: ne quis putet oblitum Sanctum Thomam eorum que supra docuit de angelis. ¶Aduerte ꝛcõ, q̃ Auerroiste respondent hanc inficiantur dicentes, q̃ ratio Auerrois non intendit, q̃ singularitas impediat intellectionem: accipiendo singulare vt distinguitur contra vniuersale in predicando, quoniam optime nouerat Auerrois omnes intelligentias esse isto modo singulares. Sed intendit quod singularitas vt distinguitur contra vniuersalitatem speciei in essendo: si inueniretur vniuersalis in essendo: vt Plato finxit. Et ratio huius est: quia quod est hoc modo particulare: non totam in se habet naturam: sed partem tantum: ac per hoc vniuersalem cognitionem impedit: ⁊ ad hoc oportebat respondere.

¶Ad hoc est dñm, q̃ obiectio ista supponit quoddam falsum. f. q̃ singularitas reinueniatur duobus tantum modis. Ad cuius euidẽtiam scito: quod sẽm veritatem intentio Auerrois est, non q̃ singularitas sed quod singularitas quecunque sunt singularia per diuisionem nature specifice. in eis sunt singularia materialia: quia materialium ꝓprietas est esse multa vnius speciei: ac per hoc si intellectus multiplicantur, infert. ergo essent ꝓticulares. co. f. modo quo ista entia materialia sunt particularia. z consequenter impediretur intellectio. ¶Sanc. Tho. autẽ quia in rõsione ad primum: iam cuncta erat hoc fundamentum: ponẽs tertium genus singularium: ita quod singularium quedã sunt tota natura specifica: ⁊ ista nõ multiplicantur numeraliter: sed sunt velut vniuersalia in essendo: que manifestũ est non officere ista

tellectioni: ⁊ hec sunt intelligentie. Quedã sunt participantia naturam specificam ⁊ multiplicãtur numeraliter. Sed hec sunt duplicis ordinis: q̃ quedam sunt materialia: ⁊ ista impediunt intellectionẽ rõne conditionum materialium: qm̃ per separationem a materia fit intellectio: quedã vero sunt immaterialia: ⁊ ista non impediunt intellectionem: quia non ratione singularitatis: nec ratione materialitatis, qua carent: nec ratione participationis nature specifice: quia
c 349 verunq̃ scilicet participatum ⁊ participãs est immaterialis ordinis: ⁊ talia sunt intellectus nostri. Qñ autẽ diuisio numeralis potest fieri ⁊ esse absque materia: multiplicatio luminis glorie in beatis ostendit. Nec contradicit hoc sancto Tho. quoniã impossibilem ponit multiplicationem absq̃ materia: desit absq̃ receptiua vt patet exercitatus vt patet exercitatis in doctrina sua.

¶In responsione ad quartum aduerte: q̃ loquentes in aere insiant dicentes: hanc responsionem nõ euacuare vim argumenti
ab d aduerrois: quoniam in equiuoco laborat. Ille enim arguit de vnitate intellecti vt sic, hic vero respondet de vnitate rei intellecte: dum dicit q̃ siue intellectus sit vnus siue multipler semper id quod intelligitur est vnum: puta quidditas lapidis. Unde vis rationis in hoc stat: intellectum lapidis est vnum: ergo intellectus est vnus: antecedens patet: q̃ si multiplicaretur esset intellectum in potentia: cõsequentia probatur: q̃ intellectum, aut sumitur pro esse reali quod potuit in intellectu: scilicet esse speciei intelligibilis vel actus intelligendi: aut pro esse diminuto aliquo obiectiuo. quia scilicet formale obiectum dicitur intellectus: quicquid sit illud esse. Et vtroq̃ modo oppositum consequentis infert oppositum antecedentis sci
e licet multa eiusdẽ ra
425 tionis, ergo intellectũ in eis non est vnum secundum esse subiectum: sed multipler numero: vt patet. Et sili secundum esse obiectiuũ: q̃ illud multiplicatur numeralr ad multiplicationem numeralem rationum intelligibilium in quibus re
lucet. cuilibet enim spẽi in intelligibili re-

li esse vnitate intelligit illa ꝓpositio: intellectũ opz esse vnum. Verũ qñ lapideitas vt intellecta: duo dicit. f. lapideitatem ⁊ esse cognitũ: si de esse reali loquimur: esse cognitum nullũ esse addit supra lapideitatem: nisi esse phantasmatum in quib⁹ sustinet: ⁊ intelligibilia ꝓcierũ quib⁹ diuersi intellectus ei assimilant. Et hoc mõ, pẽdulabio multiplicato intellectu, multiplicat intellectũ. f. ꝑm esse subiectiuum in intelligente. sed de hoc in precedente articulo tractauerat fan. Th.

Si ꝙ de esse obiectiuo est sermo: tunc ꝑm veritatẽ quũ tale esse nõ sit, nisi esse relatiuũ relatione rõnis: vt ptz in hoc colore viso: cui esse obm visum, nihil addit nisi relationem rationis: qua intelligitur terminus visionis. Secundum diuersas opiniões de multiplicatione numerali relationis: diuersimode dici põt. Secundo enim tenentes in vno termino relationem eiusdem rõnis nõ multiplicari: quantiscunq̃ termini multiplicentur ex altera pte: opz dicere q̃ quamuis ex parte pluriũ specierũ intelligibiliũ in diuersis intellectibus sint multe representationes lapideitatis: ex pte tamẽ lapideitatis est vnũ representatum
424 oibus: quẽadmodum sortes albus est vnum simile vnico similitudine mille albis. Et hec est opinio. S. Th. ideo apud ipsum lapideitas est vnum intel-
376 lectũ omnino: ⁊ p̃ uationem omnis differentia numeralis ⁊ per positionem vnius numero esse relatiui quo est intellecta. Nec quo ad hõ differt vnum vel plures ponere tel-
lectus: q̃ nec illa vnitas negatiua nec ista positiua variatur pro
c 79 plurialitatem intellectuũ. vt ptz ex dictis. Scõm vero ponẽtes relationem pluriformiter plurificato alte-
ro termino duplici-
ter dici potest. ꝓmo q̃ ex eis relationes eiusdem rõnis in vno termino se habent vna. ideo simpliciter concedit q̃ lapideitas est vnũ oibus numero: ⁊ esse obiectiuũ quemadmodum sortes albus est vnum simile multis consimilibus: ꝛcõ plures sint relationes similitudinis in sorte. Secundo potest dici quod ex obiecto res ipsa est terminus cognitionis. esse vero
211 cognitionis. esse vero
2.3.ca. 58.⁊ de ala articu. 11. Et ſl. 1. q. 4. a. 1. ⁊ ſl. 11. artic. 5. ⁊ opti. 3.c. 190 91.⁊ 92
367 cognitionis. esse vero
tantum interest inter sensum ⁊ intellectum secundum sententiam aristo. quia res sentitur secundum illam dispositionem quam extra animã habet in sua particularitate: natura autem rei que intelligitur est quidem extra animam, sed non habet illum modum essendi extra animam secundum quam intelligitur[c]. Intelligitur enim natura communis secluss principijs individuantibus: non autem hunc modum essendi habet extra animam. Sed secundum sententiam platonis res intellecta eo modo est extra animã quo intelligitur[c]. Posuit enim naturas rum a materia separatas. ¶Ad quintum dicendum, quod scientia alia est in discipulo ⁊ alia in magistro. Quomodo autem caũsetur: in sequentibus ostendetur[c]. ¶Ad sextum dicendum, quod Augu. intelligit animas non esse plures tantum: quin vniantur in vna ratione speciei.

¶Utrum ꝓter animam intellectiuam sint in homine alie anime per essentiam differentes.

Articu. 3.

Ad tertiũ Sic ꝓceditur. Uidetur, quod ꝓter animam intellectiuam sint in homine alie anime per essentiam differẽtes scilicet sensitiua ⁊ nutritiua. Corruptibile eñ ⁊ incorruptibile nõ sunt vnius substãtie. Sed anima intellectiua est incorruptibilis, alie vero anime. f. sensitiua ⁊ nutritiua sunt corruptibiles vt ex superioribus patet[c]. Ergo in homine non potest esse vna essentia anime intellectiue ⁊ sensitiue ⁊ nutritiue. ¶Si dicatur q̃ anima sensitiua in homine est incorruptibilis: contra. Corruptibile ⁊ incorruptibile differunt ꝑm genus: vt ẽ in. 10. meta. Sed anima sensitiua in equo ⁊ leone ⁊ alijs brutis animalibus est corruptibilis. Si igitur in homine sit incorruptibilis: non erit eiusdẽ generis alia sensitiua in homine ⁊ bruto. Animal aũt dicit ex eo q̃ hz animã sensitiuam. Nec ergo animal erit vnũ genus cõmune hominis ⁊ alioꝝm animaliũ. Q̃ eñ inconueniẽs. ¶Ꝑs dicit in libe. de genera. animalium q̃ embrio ꝓius est animal quam homo. Sed hoc esse non posset si esset eadẽ essentia anime sensitiue ⁊ intellectiue. Est enim animal per animam sensitiuam: homo vero per animam intellectiuam. Non ergo in homine est vna essentia anime sensitiue ⁊ intellectiue. ¶Preterea. Philosophus dicit in. 8. metap. quod genus sumitur a materia. differẽtia vero a forma. Sed rationale q̃ est differentia constitutiua hominis sumitur ab anima intellectiua, animal vero dicitur ex hoc quod habet corpus animatum anima sensitiua. Tãt cũdo potest diei quod quia in obiecto res ipsa est terminus cognitionis. esse vero tantum est inter sensum ⁊ intellectum secundum sententiam aristo. quia res sentitur secundum illam dispositionem quam extra animã habet in sua particularitate: natura autem rei que intelligitur est quidem extra animam, sed non habet illum modum essendi extra animam secundum quam intelligitur[c]. Intelligitur enim natura communis secluss principijs individuantibus: non autem hunc modum essendi habet extra animam. Sed secundum sententiam platonis res intellecta eo modo est extra animã quo intelligitur[c]. Posuit enim naturas rum a materia separatas. ¶Ad quintum dicendum, quod scientia alia est in discipulo ⁊ alia in magistro. Quomodo autem caũsetur: in sequentibus ostendetur[c]. ¶Ad sextum dicendum, quod Augu. intelligit animas non esse plures tantum: quin vniantur in vna ratione speciei.

¶Utrum ꝓter animam intellectiuam sint in homine alie anime per essentiam differentes.

Articu. 3.

Ad tertiũ Sic ꝓceditur. Uidetur, quod ꝓter animam intellectiuam sint in homine alie anime per essentiam differẽtes scilicet sensitiua ⁊ nutritiua. Corruptibile eñ ⁊ incorruptibile nõ sunt vnius substãtie. Sed anima intellectiua est incorruptibilis, alie vero anime. f. sensitiua ⁊ nutritiua sunt corruptibiles vt ex superioribus patet[c]. Ergo in homine non potest esse vna essentia anime intellectiue ⁊ sensitiue ⁊ nutritiue. ¶Si dicatur q̃ anima sensitiua in homine est incorruptibilis: contra. Corruptibile ⁊ incorruptibile differunt ꝑm genus: vt ẽ in. 10. meta. Sed anima sensitiua in equo ⁊ leone ⁊ alijs brutis animalibus est corruptibilis. Si igitur in homine sit incorruptibilis: non erit eiusdẽ generis alia sensitiua in homine ⁊ bruto. Animal aũt dicit ex eo q̃ hz animã sensitiuam. Nec ergo animal erit vnũ genus cõmune hominis ⁊ alioꝝm animaliũ. Q̃ eñ inconueniẽs. ¶Ꝑs dicit in libe. de genera. animalium q̃ embrio ꝓius est animal quam homo. Sed hoc esse non posset si esset eadẽ essentia anime sensitiue ⁊ intellectiue. Est enim animal per animam sensitiuam: homo vero per animam intellectiuam. Non ergo in homine est vna essentia anime sensitiue ⁊ intellectiue. ¶Preterea. Philosophus dicit in. 8. metap. quod genus sumitur a materia. differẽtia vero a forma. Sed rationale q̃ est differentia constitutiua hominis sumitur ab anima intellectiua, animal vero dicitur ex hoc quod habet corpus animatum anima sensitiua. Tãt cũdo potest diei quod quia in obiecto res ipsa est terminus cognitionis. esse vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquirens in forma tria facit. Primo tractat opinionem platonis. Secundo respondet questiõ negatiue. Tertio ostendit modum sue positionis.

¶ Quo ad primũ tria dicit. Primo refert Platonem tenere partẽ affirmatiuam scz tres anime distinguunt essentia z loco. Scõo in quo Arist. cũ argueret. s. quo ad sensitiuaz z vegetatiuã, preter alia illis pres decisas vitam vtrãz habentes. quo ad intellectiuã ꝛo sub dubio relinquit quo ad locum. Tertio quo nõ opinio Platonis posuit sustineri: et quõ nõ: quia ponendo vnionem alẽ vt motoris tantum põt: vt forme substantialis: nequaquam: vt ꝓbatur.

¶ Quo ad secundum conclusio fuit una. ea dẽ numero anima in homine est nutritiua sensitiua z intellectiua: ꝓbatur triplr. Primo qr si essent plures alẽ in eodẽ, illud non esset vnũ simplr. ꝓbat sequela triplr. Primo rõne: quia vnitas simpliciter est ab vnitate forme. Tum quia ab eodẽ res hz esse z vnitatẽ. Tum a posteriori: qr ea que denominantur a diuersis formis non sunt vnũ simpliciter: vt hõ albus. Scõo ex argumentatione Arist. ꝟ Platonẽ z. met. tex. 20. Tertio ex argumẽtatiõe eiusdem in primo de anima tex. 90. omnia clara sunt in textu.

¶ Circa hanc rõnẽ et sequentes aduerte qõ rationes iste cõiter arguunt: r nõ solũ ꝟ pluralitatẽ alarũ: sed vltr formarũ substantialiũ in eodẽ. Ut nõ quantum ad conclusionem huius articuli: sed simpliciter in tua cõitate vt se extendunt ad inferendaz vnitatem forme in composito impugnantur a Sco. in. 4. distin. 11. q. 3. Et cõtra hanc primam rationẽ dicit duo. Primo quod falsum est ꝙ vnum eẽ sit ab vna sola forma: nescio inquit istam fictionem. ꝙ esse sit superueniens essentie: sed esse diuiditur in simplex z compositũ: quẽadmodũ ens. Scõo ꝙ compositũ ex pluribus formis constat ex vltima forma, z composito ex materia z forma vel formis precedentibus, vt ex propio actu z ppria potentia: r sic totale esse compositi est ab vna forma completiue: cum quo stat ꝙ sit ex formis priusquã incomplete. Sed hec responsio tripliciter deficit. Primo quia non intelligit rationem Sanc. Thom. quam affert. respondens namq; primo dicto loquitur de esse actualis exñtie: z. San. Tho. vt in tex. loquitur de vnitate entis simpliciter: quod primo attenditur penes essentiã z quod quid erat esse vnitatem. Quia vnitas esse actualis exñtie z essentie se consequantur. Scõo quia: vt alibi probatum est: in omni re citra deum existentia distinguitur realiter ab essentia z necessario est simplex, quamuis ab ipso nesciatur: sed hoc est presenti negotio impertinens. Tertio deficit ex illa cõi caligine: qua naturam entis z vnius per compẽsum nõ vident z tamen in eius principijs latentur. dum quotidie resonamus ꝙ ex duobus existentibus in actu non potest fieri vnũ per se ens: sed ex actu z potentia. hec est alia causa querenda: r th cum hec applicãda sint, ad glosas veniturꝫ aperientes postram patulã veritatẽ. Ideo nãqꝫ ex actu z actu nõ põt ens nisi per accõs cõstitui: quia quilibet actus quãtũcunqꝫ imperfectus nãm quãdam z qõ quid erat esse cõstituit, ponit ẽn vel qd vel quale vel quãtũ ꝛc. Ex duabus aũt naturis z quidditatibꝰ quãtũcũqꝫ imperfectis cõstat nõ fieri vnũ per se. Nihil enim refert an sit perfecta vel imperfecta essentia vel quiditas: ad hoc quod non possit cum alia vnum per se facere. Quoniam hoc repugnat non ex perfectione quiditatis: sed ex hoc quod in se quedam quiditas est. Ex quibuslibꝫ nanque duabus speciebus, par est impossibilitatis ratio, quod fiat vnum: quãuis vna magis repugnet ꝙ altera ex propijs. Ex potentia vero z actu ideo manifeste fit vnum: qr potẽtia vt sic nulla nãm aut quiditatẽ ponit. nec eñ ponit quid aut quale, aut quantũ. Sed hoc tãtum ꝙ potẽtiale est respectu talis nãe. Actu vero nãm secũ aut formalr. aut causaliter, causalitate tñ formali. aff: rente. non nisi vnũ qõ dd erat esse constituit põt: ex eo z tali recipiuo. Et propterea nõ opꝰ ꝗrere quõ ex actu z potentia fiat vnũ. Sed si res illa ꝙ est potentia alia ponit nãm z nõ est potẽtia tantum, iã cõponitur res non ex actu z potẽtia tãtum: sed ex actu z actu. z ꝓhr non firens ex tali compositione, nisi p accidens. nec opꝰ alia querere cãm. Tñ intolerabilis est cecitas eorum qui ponunt compositũ per se ens constare ex actu z potentia constante ex actu z potentia. est enim implicatio in adiecto: qñ est ponere ꝙ fiat ex duobus actibꝰ, z quod fiat non ex per se potentia: qñ accidit pcedẽti cõposito talis potẽtia. est eñ ꝑter ea rõnẽ: vt ptz. Nec posset reddi rõ, quare magis fit per secundũ ex alia z corpore ẽ ex primo illuminabili: puta dya phano z lumine. sunt eñ ppriꝰ actꝰ z ppria potentia. Et super hoc fundaẽ rõ. S. Tho. ꝙ vnitatẽ entis ex vnitate forme ꝓbat: quia aliquin vnum ens non esset.

¶ Sed arguẽ. si dicerent diuersas formas aut per accidens esse ꝓdicatio, aut in secũdo modo dicendi p se. sed neutrum horũ. ergo animal ꝓdicatur de homine p se in primo modo. ergo dicit. Cõsequentia: ꝓbatur. qr forme diuerse z cõuentes, aut ordinate inter se sunt, aut nõ: si non. ergo parium ꝓdicata p accidẽs si fit. ergo forma ꝓambula fundat subim, z forma reliqua ꝓdicatum secundi modi: quia ꝓmo ponitur in ratione secunde: vt superficies. tum ostendit respectu colorati. destructio vtriusq; partis patet. prima quidem quia non ponitur in ratione animalis, quod est ꝓdicatum. sed econuerso.

¶ Contra hanc rõnẽ Sco. vbi supra tria dicit. Primo ꝙ prima facie ex hoc non habet nisi ꝙ ꝓdicatũ a forma posteriore nõ ꝓdicaẽ per se de subiecto. forma ꝓiore z ꝓfter ꝙ hec nõ esset per se aĩal est hõ: qõ gratis ꝓcedit. Scõo qõ regula de ꝓdicatis sumptis a diuersis formis: est ista scz ꝙ si sumantur ab eis ꝓdicãe. neutrũ de altero p se ꝓdicaẽ: r ex hoc optime sequeret: ergo nec genus de differẽtia: nec differẽtia de gñe ꝓdicaẽ p se: qõ etiã gratis concedit. Tertio qr ex hoc non sequitur: genus non ꝓdicaret p se de specie: qz ꝓdicatio sequẽ ꝙ hõ non vere eẽt id ꝙ est aĩal: nisi vltrõne ptis: quod repugnat vere z directe predicationi primi modi iuxta hãc significationẽ vel ꝙ accõs: qz hec hanc formã est ẽtã hec illã iuxta primã significationẽ qõ ẽt repugnat ꝓdicatio: directe primi modi qz ꝓdicatũ nullo mõ de esse ꝙ accidens. i. ex tra essentiam subiecti.

¶ Tertia ratio est a simo. Intẽsa vna opatiõe aĩe impedit alia. ergo ꝓnm. earũ est vnũ per essentiã: alioquin vna nõ ꝓdiret alias.

¶ Quo ad tertiũ odit modũ quo oẽs aie vna sunt in hoie z q ordine pfectionis z ordinatione continentie. perfectionis sicut numeri ex addi-
tione. ex. 8. meta. text. 18 tocis. Continentie vero: qz se hñt sicut figura ꝙ se ꝓceptu eiꝰ. Ridetur, qlicet de facto ita fieret

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo iudicandum. Et hoc bene nota: quoniam in hoc lumine videbis clare multa secreta: apud Aristo. & complures tenebras apud alios.

¶ Quo ad tertium, modus positionis est illemet qui in precedenti articulo positus est: scilicet ratione ordinis perfectionis & continentis.

¶ Quo ad quartum dicitur: quod predicta habent locum in omnibus compositis substantialibus eisdem rationibus & modis.

¶ Circa hanc ptē occurrit dubiū: quin Henricus de gandauo: in quoli. 2. q. 2. & 3. & ql. 4. q. 6. 13. & 14. Tenet q̄ nō est eadem rō de hoie & alijs: & q̄ huius anime intellectiua sufficiat in hoie p sensitiua & vegetatiua non tamen pto forma mixtionis & corporeitatis quia illa est inextensa: isse vero sunt extense. Unde arguit sic: omne per se agens habet aliquē p se ppriū terminū: ergo vbi sunt duo p se diuersa agentia & diuerse actiones: ibi non est eadē forma virtuosa terminus: sed sic est i solo hoie: quia aia a deo per creationem: reliqua a semine per generationem. ergo due forme. Antecedens patet ex se: & 3. phy. vbi negat redire eandē sanitatē ppter diuersitatem actionis. 2da ptz. Et confirmat: q̄ idem terminus aut est forma aut compositum. si compositum: ergo homo creatur: si forma ergo anima intellectiua generatur ex semine.

¶ Ad hoc breuiter. Primo dz a. S. T. q̄ accipiendo ppriū vt distinguit contra cōe, & loquēdo de termino formali: maior non est vera. qñ sunt agentia subordinata: qualia sunt generans & creans aiam intellectiuam. Sed o dz q̄ habere eundem terminū formalem eodem modo: licet sit inconueniens: non tamen diuersimode vt hic accidit: quia anima terminat creationē intrinsece & generationem extrinsece: & sic forma est idem terminus vtriusq: sed nō eodem modo. Ideo non sequit. ergo generab. Tertio dz q̄ cuilibet actioni datur proprius per se primo terminus: quāuis non formalis. & q̄ generationis terminus proprius est compositum, creationis anima intellectiua: sed de his. q. 118. ex proposito est sermo.

¶ In rñsione ad primū vbi agit de forma corporeitatis aduerte q̄ sco. in. 4. vbi supra duplr probat in homine preter animā intellectiuam esse aliam formam corporeitatis seu mixtionis. Primo ex identitate corporis xp̄i viui & mortui: quia fuit idem numero: & huic annectitur de identitate eucharistie in triduo mortis xp̄i: qñ idem est iudicii de identitate corporis xp̄i in se, & eucharistia. Secundo ex identitate specifica forme cadaueris: quia nō pōt esse regulariter idē effectus: a quibuscunq; & quantumcūq; diuersis agentibus: sed corpus viuum quomodocūq; mutat modo nō statim dissolnat in ictarū: ad sensum apparet eiusdem rōnis. ergo non pducit noua forma: sed remanet que erat forma corporeitatis. Henricus aūt cum multis aliis arguit ex parte effectus sic. Aia intellectiua nō potest supplere effectus & operationes forme corporeitatis & mixtionis. ergo preter eā opz aliā formā ponere. 9ntia plana. & alias probat. q̄ esse diuisibile, quātū. extēsum, figuratū, corruptibile &c. non sunt ab aia intellectiua: qñ esse eiꝰ est indiuisibile: est inextēsibile in corruptibile: immāle &c. ꝯ. Et hoc patet pulcre militat aduersus. s. th. nullū aliud esse ponēte in hoie nisi illud q̄ & aie intellectiue. Et confirmat. q̄ nō vt intelligibile & cōpositū sit. qñ & extēsum & quibet pars eius nō sit quāta & extensa.

¶ Ad primū hoc iam dixit. s. th. q̄ corp̄ xp̄i in triduo fuit simplr idē numero: q̄ idem suppositalr & mālr. & q̄ ed & actualis exīstie. Et q̄ nō valet ergo idem formalr. Et hoc sufficit ad verificandas oēs sctōrū authoritates: & sīt in eucharistia. Ita q̄ in hostia cōsecrata aut retēta in triduo, cōtinebat illud cōpoꝰ ex mā & illa forma cadaueris: q̄b tūc erat verū xp̄i corpus idem cum viuo 3ꝝ mō dicto. Et in resurrectione in eadem hostia fuisset cōpositū ex materia & anima intellectiua vt dat ēē corporeū. Ita q̄ par est rō varietatis hic & ibi. Nec hic est aliquod inconueniēs nisi inconueniēs fuerit corpus xp̄i variari sin vitam & mortem. hoc enim ad hoc sequitur. Sed trepidauerunt timores vbi nō erat timor: quia non vident naturam compositionis substantialis.

¶ Ad 1ᵐ. Et q̄ ibi dñr tria. Quorū vnū est dubiū & duo sunt falsa. Dubium sīq. Ité est cadauer esse eiusdē rōnis: qñ sustineri pōt rōnabile & vtraq; Dictionis pars. Pōt esse dici q̄ ca dauer is forma est diuersāz rōnī iuxta diuersitatem nālī agētiū: puta ignis aut aq̄: ita q̄ cadauer mortui ex dño colere, sit alterius rōnis a mortuo ex dño flegmatis. Et merito: q̄ illud ab igne chorrupti ad ignē tēdit ex intētione agētis: reliquū ab aq̄ in aquā: vt alijs exīstit̄ termīnis alia ēt sit via. Nec refert vtrū gladio vel suspēdio: sz q̄ exnto dñante mortuat qñ illa se hñt vt excitantia & applicantia actiua passiuis. pōt ēt dici q̄ forā cadaueris est vnis rōnis: & q̄ est forā imperfecta & cōis via, a vino ad q̄b liber el'nū. Nec incōuenit eā esse cōem & vnius rōnis: q̄ est mediū remotum ab illa. Falsum vero est: q̄ effectus vnius rōnis non possit ab hac agentium diuersitate produci: qñ aliq̄d a pducēdo cēnt oba. vñ in loco ppio in pōe de gñatione requirant: hic sat sit rōnes has tractare. Tria g̃ sunt in hac rñsione. Primo opinio Aure. q̄ satis efficaciter impugnat. Scdo opinio auerroys in. 3. celi cōm. 67. Cuius rōnes sunt: q̄ si corruperent totalē, nō saluaret rō elementi: nec materia reciperet formas mixtorum me dūs elemis: sz primo & essentialiter oēs. Ad quas nos dicimus q̄b rō supra dictū est: q̄ inter formam pure indiuisibilē & materiam diuisibilem: vt sunt oīa mālia, mediat forma indiuisibilis formaliter & virtualiter: cui ex formali indiuisibilitate cōuenit esse nō quātū: & ex virtuali diuisibilitate conuenit facere formaliter ens extensum subiectue. Et nota q̄b cum dicimus aiam intellectiuā dare esse extensum compositō. Intelligitur non de esse actualis exīstie; sed de esse essentie. Illud namq; indiuisibile & immateriale: sicut anima ipsa. Hoc vero diuisibile & materiale: illud est vnū simplicitate communicatū tū ꝑpositō & materie. hoc vero est vnū compōne ex materia & forma. Et ex hoc apparet nihil obstare predictis rōnis. S. Th. de vnitate esse in cōpositō: qm̄ in eq̄uoco laborat: dum q̄ esse essentie q̄b est ipsum compoꝰ subiū cōtinet: & pō loquit de esse exīstie.

¶ In rñsione ad 2m aduerte q̄b diuisio aialis in pte mouentē & ptē motam tes essentiales: nisi causaliter: quoniam omne animal integratur ex duabus partibus corporis, quarum vna actuatur potentia motiua ipsius animalis & est pars mouens: & reliqua mouet. In homine autem. q̄ habet duplex modum genitum: sensitiuum. & intellectiuum. est diuisio in partes integrales: quo ad motum pmouentem ab appetitu sensitiuo: quia ille est actus cuiusdam ptis corporis. Et quedāmodo in partes essentiales: quo ad motum pmouentem ab appetitu intellectiuo: quia ille nullius corporis est actus. & sic pars mouens est aia q̄ est ps essentialis. Dixit aūt quodāmodo. qm̄ pars mota nō est ꝑpie ps essentialis: qm̄ est corp̄ in actu. quod nō est ps nisi p hypothechen realē loquendo: sed est & dz ps hois inq̄rum hō aut animal: q̄ formalr sumēdo aiam corp̄ & aial ꝑponit aial ex aia & corpe tanq̄ ex pribus essentialibus: corpus tamen nō est vere pars: vt dictum est.

¶ In rñsione ad 3m nota q̄b rñsio redarguit argumentum quod peccat qm̄ non causam. non enim immediate vniri materie prime infert imperfectionem forme, sed dare illi primum tm̄ pfectionis gradum. Vñ hinc habes q̄b esse formā ꝑpinquā. māe prime cōtingit dupliꝛ. Uno modo quo ad vltimum & pfectissimum gradum. Alio modo quo ad gradualē perfectionem: & sic non ois forma est eque propinqua materie prime. Sed quanto aliqua forma est propinquior materie: tanto imperfectior & quanto magis elongata tanto perfectior. Et sic forme elementorum dicuntur imperfectissime & immediate materie, & prime forme eius: & deinde mixtorum: & sic deinceps vsq; ad ultimum pfectissimum. Et apparet tunc duplex defectus. Primo q̄b ratio mediū non est ad propositum: vt subtiliter excluſit. S. Th. Scdo q̄b ratio assignata est nulla: quia ex hoc quod aliquid est imperfectissimum & infimum in aliquo genere: non excluditur a cōibus cōditionib⁹ sui generis: sed potius eo ipso q̄b infra genus continet illas hz: cōstat q̄ nō suscipere magis & minus cōis est conditio ḡnis subē: vt ptz in pdicamēnis. Taceāt g & volūtarie fateant auerroim esse locutus & nō ex mediū rōne vt in loqui se credidit.

¶ Preterea. Perfectionis forme debet esse perfectius susceptibile. Sed anima intellectiua est perfectissima animarum. Cum igitur aliorum animaliū corpora habeant natural inſita regumenta: puta pilorum loco vestium, & vnguium loco calciamentorum: habeant etiam arma naturaliter sibi data: sicut vngues, dentes & cornua. Ergo videtur quod anima intellectiua non deberet vniri corpori imperfecto tanquam talibus auxilijs priuato.

Sed Contra est, q̄ dicit phūs in. 2. de anima, q̄anima est actus corporis physici, organici potentia vitam habentis.

Rndeo Dom̄, q̄ cū forma nō sit propter materiā: sed potius materia ꝓpter formā: & ex forma opz rōnem accipere quare materia sit talis & nō econuerso. Aia aūt intellectiua sicut supra habitum est: & m nature ordinē infimū gradū in substantijs intellectualibus tenet: inantum q̄ nō habet naturaliter sibi inditā notitiā veritatis: sicut angeli: sed opz q̄ eam colligat ex rebus diuisibilibus p viā sensus: vt dicit. 7. c. de di. no. Natura aūt nulli deest in necessarijs. Unde oportuit q̄ anima intellectiua nō solū haberet virtutē intelligēdi: sed etiam virtutē sentiēdi. Actio autem sensus nō fit sine corporeo instō. Oportuit igit aiam intellectiuam corpori vniri: quod possit esse conueniēs organum sensus. Oēs aūt alij sensus fundantur supra tactum. Ad organum autez tactus requiritur q̄ sit medium inter contraria que sunt caliditas & frigiditas humiditas & siccitas. Sitia quoq; est tactus appetibilis. Sic enim est in potētia ad cōtraria: & pōt ea sentire. Unde quāto organū tactus fuerit magis reductū ad equalitatē cōplexionis: tāto perceptibilior erit tactus. Alia aūt intellectiua hz cōplectissime virtutē sensitiuam: q̄ q̄b est inferioris precedit pfectius in superiori: vt dicit dion. in lib. de di. no. Unde oportuit corpus cui vniſ tur anima intellectiua esse corpus mixtū inter omnia alia magis reductū ad equalitatem cōplexionis. Et propter hoc homo inter omnia animalia melioris est actus. Et inter ipsos homines qui sunt melioris tactus sunt melioris intellectus. Cuius signū est quod molles carne bene aptos mente videmus, vt dicitur in secundo de anima.

Ad primū Ergo dicendum, quod hanc obiectionem aliqs me elementorum nō pñt esse nisi in diuersis partibus materie. Ad quarū diuersitatem opz intelligi dimēsiones: sine quibus materia diuisibilis esse non pōt. Materia autez dimēsionū subiecta nō inuenit nisi in corpore eodem loco. Usi sequitur q̄b elementa sint in mixto distincta sm sitū. Et ita nō erit vera mixtio: q̄ est sm totū: sed mixtio ad sensuz q̄ est sm minima iuxta se posita. Auerrois autē posuit in. 3. de celo: q̄ forme elementorum pp sui imperfectionē sunt medie inter formas accītales & subales. Et tō recipiunt magis & minus. Et tō remittūtur in mixtione: & ad mediū reducuntur. & cōstatur ex eis vna forma. Sed hoc est ēt magis impossibile. Nā esse substātialē cuiuslibet rei in indiuisibili cōsistit: & ois additio & subtractio variat spēm sicut in numeris: vt dz in. 8. meta. Usi impossibile est q̄ forma substantialis q̄cunq; recipiat magis & minus. Nec minus est impossibile aliquid esse mediū inter substantiā & accidens. Et tō dom̄ est sm ꝓhm in primo de gñatione, q̄ forme elementorum manent in mixto nō actu sed virtute. Manent enim qualitates ꝓprie elementorū: sz remisse: in quibus est virtus formarum elementariū. Et hmōi qualitas mixtionis est propria dispositio ad formam substantialem corporis mixti, puta formam lapidis vel anime cuiuscunque.

¶ Utrum anima intellectiua conueniēter tali corpori vniatur. Arti. 5.

Ad quintū Sic procedi tur. Uidetur quod anima intellectiua inconueniēter tali corpori vniatur. Materia enim debet esse proportionata forme. Sed anima intellectiua est forma incorruptibilis. Non ergo conueniēter vnitur corpori corruptibili.

Cō. Anima intellectiua est forma maxime immaterialis. Cuius signū est quod habet operationem in qua nō cōmunicat materia corporalis. Sed quāto corpus est subtilius: tāto minus habet de materia. Ergo anima deberet subtilissimo corpori vniri: puta igni & non corpori mixto & terrestri magis. Cō. Cum forma sit principium speciei: ab vna forma non prouenunt diuerse species. Sed anima intellectiua est vna forma. Ergo non debet vniri corpori quod cōponitur ex partibus dissimilium specierum.

¶ Super Arti. 5.

¶ Titulus clarus.

¶ In duo. Primo respondet quesito vna conclusione affirmatiue. Secunda ex conclusione deducit duo corpora. Conclusio rñsionis est. corpus cui vnitur anima intellectiua, oportet quod sit mixtū: & maxime ad equalitatem reductum: quale est nr̄m. Probatur sic: anima intellectiua exigit corpus habens has duas conditiones. ergo. Probatur ꝓhs: quia ex forma accipit rōne materie: qm̄ materia est propter formam: & non econuerso. Alias vero quo ad primam partem. Ly mixtum: probat sic. anima intellectiua nō habet inditam cognitionē intellectiuā. ergo est ctiam sensitiua: ergo exigit corpus organum tactus. ergo medium inter contraria. ergo mixtum. Alias huius ꝓbationis probatur per eo & tenet infimū gradū in ordine intelligētium: ac per hoc est vt pura potētia: vt patet ex suprādictis. Prima consequentia probatur: quia natura non deficit in necessarijs: acquisitio autem notitie in anima, oportet q̄b fiat ex sensibus: vt patet: & dionysius cen firmat. Secunda vero consequentia probatur quia omnes sensus fundantur super tactum: vt patet in. 3. de anima. Tertia aūt ꝓbat: q̄ organum tactus debet esse in potentia ad contraria caliduz & frigidum & reliqua tangibilia. Quarta autem relinquitur per se nota: quia constat corpus animalis non posse esse medium per abnegationem. Imo nullum corpus potest esse in potentia ad tangibilia vt mediū per abnegationem. Secunda autem pars antecedentis scz maxime reductum ad equalitatē: probatur sic: aia intellectiua habet perfectissime virtutē sensitiuā: ergo exigit corpus maxime ad equa

Universidad de Deusto
Biblioteca

litatē reductū. Ads. ꝑbat: quia inferius pfectius cōtinetur in superiori vt patet p Diony. ꝑa probat ex eadē radice: q. d. vis sensitiua fundat sup tactu. Constat enī q̄ quanto organum tactus fuerit equalius, tanto melius percipiet: qui ab ex ellentius remotius magis discernit.

¶ Corollaria sunt duo. Primum q̄ ex hoc hō prestat tactu ceteris animalibus. Secundum, inter homines meliorē habens tactū est melioris ingenij: ꝓ cuius hui⁹ de primo ad vltimum ꝛ declarat signo existēdo de anima.

¶ Super Artic. 6.

HAbitulo hoc solum aduerte, q̄ hic est sermo de meditatione informationis: nō aūt transmutationis tantum. Ita q̄ questio est: vtrum in instanti quo anima recipitur in materia mediet inter ipsam ꝛ ma teriam accidentia aliqua quib⁹ prius natura: estne non ipe. mā informet quā ipsa forā subali. Et est q̄ cōtra Auerroym: ꝛ vltra omnes ponētes idē numero accūs in genito ꝛ corrupto saluari.

¶ In corpore duo facit. Primo tractat q̄d ꝑm. Plato. rādendum est. s. affirmatiue. Secūdo q̄d ꝑm determinata: quia negatiue.

c primū de se ꝓz. Secū 455
dū est cōclusio responsiua: anima ꝛ vltima forma subſtātialis recipit in materia nullo mediante accidente. Probatur sic: materia est in potentia ad cēs actus ordine quodā. ergo primo ad esse in actu: ergo ad formam subſtātialē: ergo prius recipitur forma subſtantialis: ac per hoc anima cū q̄cunq; accidens. Añs patet ex 7. met. prima ꝓa probatur: q. esse in actu est actus primus simpl'. cōa vero: q. sola ꝛ omnis forma subalis facit esse simpl'. ertia relinquitur ꝓ se nota.

¶ Circa hāc rationē aduerte q̄ dupl'r cauli 337
lari pōt. Primo quantū ad ordinem dicendo: q. mater. a est ꝓie in potētia ad esse substātiale primitate intentionis: nō aūt primitate exequtionis q̄a primum in intentione est vltimum in exequutione: ꝛ ideo prius ordine generatiōis recipit dispositiones accūtales, quā formam subſtantialem. 2° quantum ad secundam ꝙſiam: q. cessio q̄ esse in actu est prius ordine ḡnationis: non sequit. ergo esse datum a forma subſtantiali prius ordine ḡnationis. sed q̄ est sophisma ꝓtius esse in actu commune est oibus predicamētis. vt ꝓz. 3. phy. ter. 3. ac per hoc claudit intrinsece in esse accītali, ꝛ ꝑin faciendo esse quantū aut quale sit, esse in actu. Et sic nihil aliud concludit ex hoc: q. esse est: primus acte ordine ḡnationis: nisi q. prius sit esse in actu ḡ esse tale: qō saluaf etiā in forma accidentali: quia dum calor facit esse calidū prius natura dat ly esse ḡ ly calidū, non ergo ex hoc pōt inferri: ergo prius recipit formam subſtantialē. Sed ad hec breuiter ꝛ simul. 2° q. sermo ꝓs principaliter est de ordine ḡnationis: ita q. materia est in potentia ad oēs actus ordine ḡnationis: ac per hoc ad actum primum ex nā sua ordine ḡnationis est primo ordine ḡnationis in potentia: ꝛ ꝑin prius recipit illum ordine exēcutionis. Quod aūt forma subalis sit prior accīte ordine ḡnationis. ꝓbat sufficiēter in ſa ab effectibus earum formalibus: q. s. esse in actu est prius ḡ esse tale: qō non solū verificat. ꝓptere quia in quolibet esse: ꝓs intelligit esse. ḡ specificatio eius, vt obiciendo tactū est qō est extra, ꝓpositū: sed necessario est verū: ꝛ intentū in ꝓposito: ꝓptea q. nulla res potest suscipere esse tale: nisi prius nā de ipsa verificet absolute: q. habet esse impossibile. est ens imaginarium: domum suscipere esse album. aut pulchrum. nisi imaginemur quod domus ipsa est absolute seu sine additione aliqua. Si ergo materia ꝑm se nullū esse in actu ḥz: impoſe est imaginari: quod sit tale: si nō prius nā de ea verificet qō ḥz esse absolute ꝛ sine additione aliqua: sed dare esse isti ꝙ sine additione aliqua verificetur de aliquo qō est, scilt forte vellet euadere per hoc q. diceret corp⁹ hois añ peccatū incorruptibile fuisse. Sed hec responsio nō videt sufficiēs. Quia corpus hois añ pcm immortale fuit nō ꝓ nāz: sed ꝓ gratie diuine donū. Illoqn immortalitas eius per pcm sublata non esset: sicut nec immortalitas demonis. Et ideo aliter dicendū est ꝙ in materia duplex cōditio inuenit. Una q̄ eligit ad hoc ꝙ sit conueniens forme. Alia q̄ ex necessitate cōsequit priorē dispositionē. Sicut artifex ad formam serre eligit materiā ferream aptam ad secandum dura. Sed ꝙ dentes serre habeant possint, ꝛ rubiginē contrahere, sequit ex necessitate materie. Sic igitur ꝛ anime intellectiue debetur corpus ꝙ sit equalis cōplexionis. Ex hoc añ de necessitate māe sequit ꝙ sit corruptibile. Si quis vero dicat q. deus potuit hāc necessitatem vitare: dicendū est ꝙ in cōstitutione rerum naturaliū non cōsideratur ꝙs deus facere possit: sed q̄d nature rerū cōuenat: vt Augu. dicit. 2. super gene. ad lite. Prouidit tū deus adhibēdo remedium contra mortē ꝓ gratie donum. ¶ Ad secūm dōz, q. aīa intellectiue non debetur corpus propter ipsam intellectualē opationē ꝑm se, sed ꝓpter sensitiuā virtutē q̄ requirit organum equaliter complectionatum c. Et ideo oportuit aīam intellectiuam tali corpori vnirī: ꝛ non simplici elemento vel corpori mixto in quo excederet ignis ꝑm quātitatē: quia nō posset esse equalitas cōplexionis ꝓp excedētem ignis actuā virtutē. Habet autem hoc corpus equaliter complexionatū quandam dignitatē ꝓ hoc q. est remotū a contrarijs. Iñ quo quodāmō assimulat corpori celesti. ¶ Ad tertiū dōm, q. ptes aialis: vt oculus: man⁹, caro, ꝛ os: ꝛ hmōi: non sunt in specie: sed totū. Et ideo nō potest dici ꝓprie loquēdo, qō sint diuersarū specierū, sed qō sint diuersarū dispositionū. Et hoc competit aie intellectiue: que quāuis sit vna ꝑm essentiā: tamē ꝓpter sui perfectionē est multiplex in virtute c. Et ideo ad diuersas opationes indiget diuersis dispōnibus in partib⁹ corporis cui vnit. Et ꝓpter hoc videm⁹ qō maior est diuersitas partiū in animalib⁹ perfectis q̄ in imꝑfectis, ꝛ in his q̄ in plātis. ¶ Ad quartū dōm, q. aīa itellectiua: q. est vltimū cōpehēsiua: ḥz virtutē ad infinita c. Et tō nō potuerūt sibi determinari a nā vl determīate exīstimatōes nāles vel etiā determinata aurilia, vel defēsionū vel tegumētoū: sicut alijs aialib⁹, quoꝝ aīe hñt apphensionē et

b 36 quitionē: ꝛ ideo prius ordine generatiōis recipit dispositiones accūtales, quā formam subſtantialem. 2° quantum ad secundam ꝙſiam: q. cessio q̄ esse in actu est prius ordine ḡnationis: non sequit. ergo esse datum a forma subſtantiali prius ordine ḡnationis. sed q̄ est sophisma ꝓtius esse in actu commune est oibus predicamētis. vt ꝓz. 3. phy. ter. 3. ac per hoc claudit intrinsece in esse accītali, ꝛ ꝑin faciendo esse quantū aut quale sit, esse in actu. Et sic nihil aliud concludit ex hoc: q. esse est: primus acte ordine ḡnationis: nisi q. prius sit esse in actu ḡ esse tale: qō saluaf etiā in forma accidentali: quia dum calor facit esse calidū prius natura dat ly esse ḡ ly calidū, non ergo ex hoc pōt inferri: ergo prius recipit formam subſtantialē. Sed ad hec breuiter ꝛ simul. 2° q. sermo ꝓs principaliter est de ordine ḡnationis: ita q. materia est in potentia ad oēs actus ordine ḡnationis: ac per hoc ad actum primum ex nā sua ordine ḡnationis est primo ordine ḡnationis in potentia: ꝛ ꝑin prius recipit illum ordine exēcutionis. Quod aūt forma subalis sit prior accīte ordine ḡnationis. ꝓbat sufficiēter in ſa ab effectibus earum formalibus: q. s. esse in actu est prius ḡ esse tale: qō non solū verificat. ꝓptere quia in quolibet esse: ꝓs intelligit esse. ḡ specificatio eius, vt obiciendo tactū est qō est extra, ꝓpositū: sed necessario est verū: ꝛ intentū in ꝓposito: ꝓptea q. nulla res potest suscipere esse tale: nisi prius nā de ipsa verificet absolute: q. habet esse impossibile. est ens imaginarium: domum suscipere esse album. aut pulchrum. nisi imaginemur quod domus ipsa est absolute seu sine additione aliqua. Si ergo materia ꝑm se nullū esse in actu ḥz: impoſe est imaginari: quod sit tale: si nō prius nā de ea verificet qō ḥz esse absolute ꝛ sine additione aliqua: sed dare esse isti ꝙ sine additione aliqua verificetur de aliquo qō est, scilt

virtutē ad aliqua ꝓticularia determinata. Sed loco horū oīm homo ḥz nāliter rōnem ꝛ man⁹: q̄ sunt organa organorū c: quia ꝓ ea homo pōt sibi ꝓparare instrumenta infinitorum modorum ꝛ ad infinitos effectus.

¶ Utrū aīa intellectiua vniatur corpori mediantib⁹ dispōnib⁹ accītalib⁹. Artic. 6.

ADsertū Sic ꝓceditur. Uidetur q. aīa intellectiua vniatur corpori mediantibus aliquibus dispositionib⁹ accidentalibus. Omnis esse forma est in materia sibi ꝓpria ꝛ disposita. Sed dispōnes ad formam sunt accīcia quedam. Ergo oportet ꝓintelligi accītia aliqua in mā ante formā subſtātialē. Et ita añ aīam: cū aīa sit quedā subalis forma. ¶ Diuerse forme vni⁹ spēi recipiūt diuersas mās ꝓtes. Diuerse autē ꝓtes nō possunt intelligi nisi ꝑm diuisionem dimensiuarū q̄titatiū c. Ergo oportet intelligere dimensiones in mā, ante formas subales: q. sunt multe vnius spēi. ¶ Spirituale applicat corporali, ꝓ cōtactum virtutis. Uirtus añ anime est eius potētia. Ergo vt dicatur, q. anima vnitur corpori, mediante potentia que est quoddam accidens.

Sed Cōtra, q. accūs ē posteri⁹ suba ꝛ tpe ꝛ rōne: vt ꝓz in. 7. meta. Non ergo forma accītalis aliqua potest intelligi in materia ante aīam, q. est forā subalis.

Rūdeo Dōm, q. si aīa vniret corpori solū vt motor: nihil ꝓhiberet. imo magis necessarium esset esse aliquas dispositiones medias inter aīam ꝛ corpus: ꝓtentiam. s. ex parte aie, per quā moueret corpus, ꝛ alias habilitatem ex parte corporis, per quā corpus esset ab anima mobile. Sed si aīa intellectiua vnit corpori vt forma subſtantialis: sicut iā supra dictū est c: impossibile est q. aliqua dispositio accītalis cadat media inter corpus ꝛ animā: vel inter quācūq; formam subalē ꝛ mām suam. Et huius rō est. Quia cū mā sit in po⁹ ad oēs actus ordine quodā: opz q. id qō est primū simpl'r in actibus primo in mā intelligat. Primum aūt inter oēs actus est esse. Impossibile est ergo intelligere mām ꝓius esse calidā vel quātā, q. esse in actu. Esse aūt in actu habet ꝓ formā subalem ꝙ facit esse simpl'r: vt iā dictū est c. Uū impoſe est q. quecūq; dispōnes accītales ꝓexistāt i mā ante formam subalem: ꝛ ꝑ cōsequēs neq; ante animam.

Ad primū Ergo dicendum, quod sicut ex predictis patet: ꝓprius effectus formalis forme subalis vt ꝓ 455
pertus declarauī fuit. b
ergo impossibile est 457
mām prius recipere accidēs qō facit solū esse tale: ꝙ forma subalis, 374
qua facit esse simpl'r. 2. de
sine additione aliqua. 3. de
¶ nullū est ḡ sophisma 4. de
arguere ex hoc qō est 5. de
simpl'r. i. sine additione aliq. 6. de
ne aliq. est ꝓius ordine 7. de
ordine ḡnationis. ergo 8. de
forma subalis: q. hoc 9. de
nō claudituꝛ intrinsece in forma accidentali: sed ꝓsupponitur: q. 10. de
informa subali mā: et ita 11. de
iō ista est ꝓior ordine ḡnationis. Est autē 12. de
apparēs in argumento: q. esse pōt dici absolute dupl'r. Uno⁹ per abstractionē ꝛ simpl'r ꝑ se dicimus q. esse de esse in oib⁹ ḡnibus: ꝛ sic accipiebat in argumento: hoc mō esse nec excludit, nec includit simpl'r, aut ꝑm qd. Alio⁹ ꝓ exclusionē ḥs qd. ꝛ inclusionem simpl'r. ꝛ b mō dicimus in actu signato qō forā subalis dat ē simpl'r ꝛ in actu exercito q. ḡ formā subalē ignis est ꝓ calorē ꝛo ignis non est: sed est calidus. Et sic vsus ē. S. Th. esse ꝓpositō. Uñ ꝓz ꝙ diuersimode sumat esse cū dz ꝙ calor faciendo esse calidum dat ꝓprium esse ḡ calidū: ꝛ cū dz ꝙ forma subalis dat esse. Et vtrobique verum est. Esse aūt absolutum ꝓprie ꝛ ꝓtentialē ad 375
simpliciter ꝛ ꝑm quid. hic vero dicit actū exercitū excludentem ꝛ ꝑm quid.

¶ In rōne ad ꝓmū. Aduerte ꝙ infinitā ꝙ ꝓsset fieri de ordine reali: q. forā extensiua materiā realē dispositā: ꝛ nō solū ordine rōnis. Aduerte ꝙ quādꝙ formam vniri materie dispositē ꝓp quadruplex intelligi-

ꝓmo dispositionibus precedentibus ordine durationis. Et sic verificatur quia immediate ante instans generationis materia erat summe disposita ꝓ forma introducta. Sc̄o dispositionibus simultaneis: ꝛ hoc mō etiā est vera: requisite in ipsa materia. Tertio dispositionibus simultaneis: ꝓsuppositis tñ reali ordine nature. Et sic est falsum formaꝛ vniri māe dispositē: quoniam ipsa forma precedit reali nature ordine omnia accidentia: vt in corpore arteriali ꝓbatum est. Quarto, dispositionibus simultaneis ꝛ ꝓsuppositis ordine secundum intellectum. Et hoc modo est verum non de ipsa forma substantiali absolute: sed de ipsa secundum posteriorem eius gradum et effectum. ¶ Non est quidem verum de ipsa: quia materia secundum seipsam nulla eget dispositione ad hoc vt suscipiat formam substantialem. si nihil addatur: quamuis egeat disponi vt recipiat formam substantialem ralem. Est autem verum de ipsa quantum ad anteriorem gradum: quia vt in litera dicitur: formam substantialem vt sit. intelligitur contrari ꝓprietate entis substantie: ac per hoc capacem esse corporeitatis: quam comitatur dimensiones ꝛc. Et sic intelligitur capax mixtionis quam sua accidentia comitantur;

forma perfectior virtute continet quicquid est inferiorum formarum c. Et ideo vna ꝛ eadem existens perficit materiam secundum diuersos perfectionis gradus. Una enim et eadem forma est per essentiaz per quam homo est ens actu: ꝛ per quā est corpus: et per quam est viuum: et per quam est animal: et per quam est homo. Manifestum est autē quod vnumquodq; genus consequuntur propria accidentia. Sicut ergo materia ꝓintelligitur perfecta secundum esse ante intellectum corporeitatis: ꝛ sic de aliis: ita ꝓintelliguntur predicta accidentia que sunt propria entis ante corporeitatem. Et sic ꝓintelliguntur dispositiones in materia ante formam: non quantum ad omnem eius effectum, sed quantum ad posteriorem. ¶ Ad secundum dicendum, quod dimensiones quantitatiue sunt accidentia consequentia corporeitatem: que toti materie conuenit. Unde materia tam intellecta sub corporeitate dimensionibus potest intelligi vt distincta in diuersas partes: vt sic accipiat diuersas formas secundum vlteriores perfectionis gradus. Quamuis enim eadem forma sit secundum essentiaz que diuersos perfectionis gradus materie attribuit: vt dictuz est: tamen fm considerationem rationis differt. ¶ Ad tertiū dicendum, q. substantia spiritualis que vnitur corpori solum vt motor: vnitur ei per potentiā vel virtutem. Sed anima intellectiua corpori vnitur vt forma per suam essentiā c. Administrat tū ipsum ꝛ monet per suam potentiam ꝛ virtutem.

¶ Utrum anima vniatur corpori animalis mediante aliquo corpore. Articulus. 7.

ADseptimum Sic proceditur. Uidetur quod anima vniatur corpori animalis mediante aliquo corpore. Dicit enī Augustinus tertio super Genes. ad literam: quod anima per lucem, id est ignem ꝛ aerem: que sunt subtiliora spiritui: corpus administrat. Ignis autem ꝛ aer sunt corpora. Ergo anima vnitur corpori humano mediante aliquo corpore. ¶ Preterea. Ea que sunt multum distantia non vniuntur nisi per medium. Sed anima intellectiua distat a corpore ꝛ quia est incorporea, ꝛ quia est incorruptibilis. Ergo videtur quod vniatur ei mediante aliquo quod sit corpus incorruptibile. Et hoc videtur esse aliqua lux celestis que conciliat elementa, ꝛ redigit in vnum.

Sed cōtra Est quod ꝓhz dicit in secundo de anima ꝙ nō oportet querere si vnum est anima ꝛ corpus: sicut neq; ceram ꝛ figuram. Sed figura vnitur cere nullo corpore mediante. Ergo ꝛ anima corpori.

Respondeo Dicendum, quod ꝓplatonicos corpori vniretur solum vt motor: conueniens esset dicere, quod inter animam hominis vel cuiuscunque animalis et corpus aliqua alia corpora media interuenirent. Conuenit enim motori aliquid distans per media magis propinqua mouere. Si vero anima vnitur corpori vt forma: sicut iam dictum est: impossibile est quod vniatur ei aliquo corpore mediante. Cuius ratio est, quia sic dicitur aliquid vnum quomodo et ens. Forma autem per seipsam facit rem esse in actu: cum per essentiam suam sit actus: nec dat esse per aliquod medium. Unde vnitas rei composite ex materia et forma est per ipsam formam: que secundum seipsam vnitur materie vt actus eius. Nec est aliquid aliud vniens nisi ageno quod facit materiam esse in actu: vt dicitur in octauo metaphysi. Unde patet esse falsas opiniones eorum qui posuerunt aliqua corpora esse media inter animam et corpus hominis. Quorum quidam platonici dixerunt quod anima intellectiua habet corpus incorruptibile sibi naturaliter vnitum: a quo nunquam separatur, et eo mediante vnitur corpori hominis corruptibili. Quidam vero dixerunt quod vnitur corpori mediante spiritu corporeo. Alij vero dixerunt quod vnitur corpori mediante luce: quam dicunt esse corpus c, ꝛ de natura quinte essentie: ita quod anima vegerabilis vnitur corpori mediante luce celi syderei, anima vero sensibilis mediante luce celi crystallini, anima vero intellectualis mediante luce celi empyrei. Quod fictitium est et derisibile apparet. Tum quia lux nō est corpus c. Tum quia quinta essentia non venit materialiter in compositionem corporis mixti: cū sit inalterabilis: sed virtualiter tantum c. Tum etiam qz anima immediate corpori vnitur vt forma materie c.

Ad primum Ergo dicendum, q. Augustinus loquitur de anima inquantum mouet corpus. Unde vtitur verbo administrationis. Et verum est quod partes grossiores corporis per subtiliores mouet. Et primum instrumentum virtutis motiue est spiritus: vt dicit philosophus in libro de causa motus animalium.

¶ Ad secundum dicendum, quod subtracto spiritu deficit vnio anime ad corpus: nō quia sit medium: sed quia tollitur dispositio per quam corpus est dispositum ad talem vnionem. Est tamen spiritus medium in mouendo: sicut primum instrumentum motus. ¶ Ad tertium dicendum, quod anima distat a corpore plurimum: si vtriusque conditiones seorsum considerentur. Unde si vtrunq; ipsorum separatim esse haberet, oporteret quod multa media interuenirēt. Sed inquantum anima est forma corporis, non habet esse seorsum ab esse corporis c: sed per suum esse corpori vnitur immediate. Sic enim et quelibet forma, si consideretur vt actus, habet magnam distantiam a materia que est ens in potentia tantum.

¶ Utrum anima sit tota in qualibet parte corporis. Articulus. 8.

ADoctauum Sic proceditur. Uidetur, quod anima non sit tota in qualibet parte corporis. Dicit enim philosophus in lib. de causa motus animalium, Non opus est in vnaquaq; corporis parte esse animam: sed in quodam in principio corporis existente alia viuere: eo quod simul nata sunt facere proprium motum per naturam.

¶ Preterea. Anima est in corpore cuius est actus. Sed est actus corporis organici. Ergo non est nisi in corpore organico. Sed nō quelibet pars corporis hominis est corpus organicum. Ergo anima non est in qualibet parte corporis tota.

¶ Preterea. In. 2. de anima dicitur q. sicut se habet pars anime ad partes corporis, vt visus ad pupillam: ita anima tota ad totuz corpus animalis. Si igitur tota anima est in qualibet parte corporis: sequitur quod quelibet pars corporis sit anima.

¶ Preterea. Omnes potētie anime in ipsa essentia anime fundantur. Si igitur anima tota est in qualibet parte corporis, sequitur q. oēs potentie anime sint in qualibet corporis parte: ꝛ ita visus erit in aure ꝛ auditus in oculo. Quod est inconueniens.

¶ Preterea. Si in qualibet parte corporis esset tota anima: quelibet pars corporis immediate dependeret ab anima. Non ergo vna pars dependeret ab alia: nec vna pars esset principalior quam alia. Quod est manifeste falsum. Non ergo anima est in qualibet parte corporis tota.

Sed contra Est, quod Augustinus dicit in sexto de trinitate, quod anima in quocunq; corpore et in toto est tota et in qualibet eius parte tota est.

Respondeo Dicendum, quod sicut in alijs iam dictum est: si anima vniretur corpori solum vt motor: c, posset dici quod non esset in qualibet parte corporis: sed in vna tantum et sic semp forma ꝑm vltimorē gradū et effectū simale ꝛ actūa ꝓ 455
pria ꝓfecta intelligit aduenire māe dispositē. Uñ ꝓz ꝙ ꝓpōsita maxima forma ꝛ actus fit in mā dispōsita: ꝛ iz ꝑficitur verificat. Duobus medijs realiter ꝛ dispositionibus precedentibus ꝛ simultaneis loquendo vno obijcit de ordine durationis: et vno modo ꝑm rationē loquēdo de ordine natu 369
re ꝛ hunc mō posuit hic sanctus Thom. qz 374
erat obscurus. Et hec bene memora in tota hac materia. De qua ꝛ mā sequēns articuli vide in commentarijs de ente ꝛ essentia si nostra videre vis.

¶ Super Art. 7.

TIn corpore duo facit. Primo rādet ꝑm ꝓpositionē Plato. ꝛ dicit ꝙ cōueniens esset ponere aliqd mēi ꝓ 369
pter distantiā nāe aie c
a nā corporis: qm illa metor incorruptibilis hoc modo corruptibile: et iō mēi aliud conuenit. Secūdo q̄d ꝑm pōnem determinatam. conclusio ꝓbatur. aia non vniri pōt mediate aliquo corpore. Probatur dupliciter. Primo ratione formaꝛ ꝓpositionē ex se ꝛ mā ens in actu: ḡ ꝛ vnū. Añs ꝓbat: q. forma ꝙ essentia sua est actus: ꝓtia probatur: q. vnūquodq; cōdem mō est ens ꝛ vnū. Sc̄o ꝓbat auctoritate. 8. metap. Tertio excludit opiniones ꝙ ꝓpositas enūrās tres earum, ꝛ tertiam triplicier excludit. offitia clara sunt in litera.

¶ In rōnem ad tertiū. Aduerte q. rōnis innuit hanc distinctionē ꝙ multū distantia ꝓprie dicitur dissimilitudine cōditionū vel ꝓportione coniunctionis. Primo modo forma ꝛ materia multum distant: non sic. Et inter multum distantia ꝓprie mō ponit ens ꝓz esse medium: sed inter distātia virez modo oportet esse media.

¶ Super arti. 8.

TIn corpore. Primo qui secundum positionem Platonis dicerent sufficere negatiue respondendum esset. Secūdo ꝑm veritatem dicendo respondet quelito affirmative. Tertio ostēdit differentem modum quo aia est in toto ꝛ partibus. in fine articuli.

¶ Primus est clarum 378

176
1. d. 8. q. 3. art. 3. Et. 2. 5. cap. 72 ꝛ. lib. 4. c. 67. fi. 2de spū. artic. 4. ꝛ de aia art. 10. Etopus. 61. cap. 47.

Universidad de Deusto
Biblioteca

q nō ideo repetiū toties est a. S. T. vt quasi opinio platonis vt dubia semper tractaret: fz vt ostēdat primue quāta ouf diuersitas ex illa radice: z cōfirmetur intentū ex dicta inter vnione mē motoris z per modum fome.

¶ Quo ad scām cōclusio rnsiua est. aia est tota in toto z tota in qualibet parte. Et phat tali ordine. Primo phat: q aia in toto z in qlibet pte est. Scōo q in toto z qual. bet parte est tota. Primū probat duplr seu triplr. primo ex dria inter formā subalem z accitalē: sic. Dare esse formale toto et nō partibus singulis, est cōditio propria forme accidentalis. g nō conuenit aie. q est forma subalis. Ans declaratur in formis q sunt cōpositio z ordo.

508 Secūdo ex effectu: sic recedēte aia nec totū nec partes remanent, nisi equiuoce: g aia est actus totius z partiū.

Ans phat authoritate phi. 7 meta. z ratione: q pōt esse terna p bato seorsum a signo sic. recedente aia nulla pars corporis retinet ppriū opus: g non remanet eiusdē spēi: ergo aia erat in eis. ans pz ad sensum: prima z pma ptz: qz retinēs spēm retinet operatio

a nē. scōa pz: qz act9 est

377 vt eo cuius est act9 ac p hoc cū aia recedens sit ille actus partium q habebāt illa opa: g in eis erat. Scōm vero probat tali ordine.

40 c Primo distinguit triplicem totalitatē. Secūdo cōparat eas ad formas in cōi. Tertio applicat gōnem proposită ad formas habentes ossa totalia tes: z soluit eā. Quarto descendit ad intentum respōdendo questio distincte.

¶ In primo horū ponit tripler totalitas:

quantitatiua. essentialis. z ptātiua. iuxta tripler genus totius z partium.

¶ In secundo ponitur differentia inter totalitatem quantitatiuā z alias: respectu formarū quo ad hoc q illa nō inuenit in formis: nisi p accīs. Iste per se alla in solis formis q indiff. renter respiciunt totū z partes. Ans non sic: q perfectio essentie z rōnis z esse principium operationis per se cōuenit forme. Et his sequitur tertia dria: q illa non inuenitur in aia: precipue animalium perfectorū. Ans sic: z tenet sequela: qt anima non eadē habitudine respicit totum z partes: qz requirit manifeste diuersitatem in partibus corporis.

¶ In tertio dicit tria. Primū est: q si fiat hic q̄ de albedine. i. forma habēte oēs istas totalitates: op3 distinguere de totalitate quantitatiua z. Scōm q de duabus totalitatibus. i. quantitatiua z virtuali. R̄ndendum est negatiue qz vna pars est extra aliam: z in maiori quāto est maior virtus. Tertium: q de totalitate essentiali respondendum est affirmatiue.

¶ In quarto dicit tria. Primo q non op3 distinguere in anima de omnibus totalitatibus sed essentiali z virtuali tm: probatur: qz nō est quāta per se, nec per accīs. Scōo rndet quesito affirmatiue: quo ad totalitatē essentie: anima fm essentiaz est tota in toto z tota in qualibet parte. Tertio fm totalitatem virtualem negatiue scilicet q non est tota in qualibet parte: sed fm vnam potentiam in vna parte z aliam in alia.

¶ Quo ad tertium principale: ponit differentiam inter modum essendi totā animam in toto: z in qualibet parte. In hoc modo esse differre ait. q ejus⁹ totum z quelibet pars conueniant in hoc: q̄ anima est in eis vt actus: differūt fm modo: quia anima est actus totius: vt per se primo perfectibilis: singularium vero partium vt partium primo perfectibilis.

¶ Circa hec dicta sunt multa dubia. Primum est: circa totalitatē quātitatiam: quid sit differens habitudo forme ad totū z partes: q̄ comitat inexten sionem forme. Aut enim diuersa ista habitudo attenditur penes distinctionem primi perfectibilis: a non primo perfectibili in actu. Et hoc non: quia sic omnis forma esset inextensa: quoniam omnis forma respicit totum vt primum perfectibile in actu: partes vero non vt primum perfectibile sed vt partes primi. Aut penes distinctionem primi perfectibilis a nō primo tam actu quam potentia. Ita q pars nec sit nec esse possit primum perfectibile a tali forma. Et hoc non: qz sic anima vegetatiua esset inextensa: quoniaz sic differenter respicit totum z partes: q̄ totum est eius primo perfectibile: et nulla pars eius potest ei respōdere vt primo perfectibile: qm̄ nulla pars plante hz oia organa plante. sine quibus nō habetur ratio primi perfectibilis: vt p3 ex diffinitione anime. Aut penes distinctionē perfectibilis a non perfectibili its q pars sic perficiatur in toto a forma q extra totū non possit esse perfectibilis tali forma. Et hoc non: qz sic forma minimi naturalis esset inextensa: qm̄ nulla eius pars pōt tali forma seorsum perfici. Nullo igit modo videt posse intelligi differentiē habitudinē ad totum z partes comitari inseparabiliter negationē totalitatis q̄tatiue in forma. ¶ Dubium scōo est circa eandē totalitatē: qm̄. S. T. ac cōi opinione dicit: dare vr hoc in loco: eo q ponat propter animā intellectiuam aliquā aliā formam in mā in extēsam. f. alam sensitiuā aliā perfectorū cum tñ vix possit sustineri: q aia intellectiua de totis veniēs infortem set fm esse z sit inextensa. Tū qz sequitur idē indiuisibile simul moueri et quiescere. Tū qz sequeret. q ma nus intelligeret, existente ibi essentia aie: z 2nr intellectu. Volūtarie quoq z absq phōne aliqua vt hoc vt p13 in ka z in scōo contra gen. ca. 72. qō non decet p hm.

d 36, 38, 384 ¶ Dubium tertio est circa totalitatē essentialē: q: male vr illam cōuenire formis z aie per se. Quia aut intendat esse falsum: q: nō hz partes essentiales: cum sit simplex. Aut negatiue: z sic et cōtingit totalitas q̄titatiua aie intellectiue. nā caret pribus quātitatiuis quēadmodum z essentialibus. igit patri rōne dom erat: qđ nō hz essentialē totalitatem: sicut nec quātitatiuam. ¶ Ad primum horuz dr: qđ intelligit scōo mō ista differens habitudo. Sed op3 q sub intelligat de to-

40 c

pōt esse talis forme primū perfectibile simplr. nec fm quid: z sic est totalr differēs habitudo forme ad totū z partes. In ceteris vero est aliquo modo conueniēs z aliquo mō differēs. Et per hoc p3 rnsio ad primū dubiū. ¶ Ad scōs dubiū dr: q doctrina hic tradita est qdē p̄ modernoū cōmunē phantasiā, fz nō p̄ phicas rationes: parū est aūt de horū autoritate curandū. Cū aūr dr q sine rōne hoc est dictū. Rndet q ratio insinuata est a posteriori: q: sc3 diuersam totalr hz habitudinē ad totū z p̄tē ipsa forma ex ppria rōne. Et sem hz totalr diuersam habitudinem ad totū z ad ptes: hoc p̄uenit ex idiuisibilitate forme. Ex hi diuidēt forma ad diuisionē totiꝰ ia pars forme ꝓportionaret pri corporis: z cū pars quātitatiua forme sit tota essentia forme, g ipsa forma fm rōnē sue essentie nō hz totalr diuersaz habitudinē ad totuz z ad partes: sed vtrūq. s. tā totū q̄ p̄tē respicit vt ꝓportionatum ꝓfectibile. Et con firmari pōt ista rō: q: forma extēsa ex vi solius diuisionis non desinit esse fm illā partē quaz hz in prē decisa. Imo q quodammodo erat per modū potēie perficit: z sit actu seorsum: vt ptz in formis nālibꝰ. g a destructione ꝓtis: si ex sola diuisione pars decisa non pōt retinere eādē speciē: g nō erat extēsa z diuisibilis ad diuisionē subi. pōt q̄ principalis hec conclo de aliabꝰ aialium pfecto rū probari per hoc, q forma extēsa i maiori est maior: et in minori minor: secūdū virtutē. Quia in maiori quanto est maior virtus loquēdo de virtutibꝰ ex tensis. Jn aialibus ꝓo videmus sepe totum opposituz: co q aialia magni corpis hz rōnē speciei sue, videmus debiliora illis eiusdē speciei: que sunt cōmēsurate magnitudinis. Tanq̄ aia nō sufficiente ad tantā corporis molē opplendā. Nō est g sine ratione dictū: q aie alique preter intellectiua sunt tāte perfectionis. q̄ sunt inextēse. Tam per se q̄ accīs: q̄q̄ potentie oēs earū sint extense per accīs: qualitates eāꝝ sunt corporis partibus accōmodate. Ad ca quę ꝓ indiuisibilitatē aie intellectiue addūcunt facile rndetur: negādo ꝓias primā quidē: q: aia non mouetur nec̄ per se nec̄ per accīs ad motū vnius tm̄ partis: sed totius, z ratio est q in nulla parte est diffinitiue. i. ita in ea q non in alia. Sp̄ialr aūt non mouetur p accīs: nisi ad motū illiꝰ in quo est diffinitiue. Et pp hanc candēlōnē angelus nō mouet ad motū celi: cuius moueret ad motū eius. si totū celū mouēret locū suū. P Secundā vero: qz plus requiritur ad hoc: q corpus aliqđ denotetur intelligens. q̄ q̄ sit cōpositū ex aia intellectiua z corpore: exigitur cūm q̄ ly corpore. supponat ꝓ corpore primo perfectibili ab ipsa anima. qm̄ op3 esse aial z suppositū quoddā id qđ intelligit. Tale aūt nulla est pars sed totus tm̄. ¶ Ad tertium dubium duplr rndetur. Primo, q totalitas essentialis est duplex. fz ex partibus fm rem. Et hec non cōuenit forme: sed essentie completē. Et ex partibus fm rationem sue diffinitionis. Et hec conuenit formis: ita q sic totalitas essentialis sumitur positiue: sed distribuit p partibus diffinitionis. non rei: z est dicere q est totū essentialiter. i. fm oēs partes sue diffinitionis intrinsecas. Scōo dr: q sicut totū idem est q perfectū: ita totalitas essentialis sumitur ꝓ perfectione essentiali. Utraq̄ autē totalitas per se conuenit formis. Cum vt diffinit vnūquodq̄ z perfectionē hz rōne forme. Et vtraq̄ responsio tangitur in litera prima, vbi dr quoddam totum esse q̄d diuiditur in partes rationis z essentie vt diffinitum: z econuerso. Scōa vbi dr q ista totalitas attenditur secundum rationis z essentie perfectionem. Et fm vtraq̄ responsionem dicitur forma tota positiue.

¶ Super questionis. 77. Articulum. 1.

Ista. titulo nota: ly sit fm rem.

¶ In corpore vna est cōclusio rnsiua negatiue duplr probata. cōclusio est. Impossibile est anime subam esse suam potentiam. Ratio prima est. o pe ratio animā non est in genere subē: ergo nec potentia operatiua. Et sic nō est suba. Ans probatur: quia hoc est proprium dei: q operatio sit suba: z hoc probatur: potētia est in eodē gñe in quo est actus: phat: qz actus z poꝰ diuidūtur ens z quodlibet genus entis. Et qz rō extēdit se ad potentiā operatiuā cuiuscq creature. ideo sequit corollarie: imo extensiue q in solo deo essentia sit potentia: sicut operatio est suba in eo solo. Scōa rō est ducens ad impossibile: circa quā sic. p̄cedit. Primo ponitur ipsa p̄ma cū eius ꝓbatione: si essentia anime esset immediatū principiū sue opationis: semp hns animā haberet actu opera vite: sed hoc est falsum. g 2da probat duplr. primo qz aia se cūdus essentiā est actus scōo a sili: sicut semper est vinus. Deinde excludit obiectio: q̄ posset 377 ꝓbationem ꝓie addūci: dicēdo quod aias est act9 talis. i. ordinatus ad vltiores 1. dist. 3. q. 4. ā. 2 Et dist. 10. ā. 5. Et 2 de spi. ritu. 11. Et 2 de aia art. 2. et art. 19. cor. pn. actus: q̄ vltimus terminꝰ ꝓpriꝰ. Et dem̄ꝰ exprimit radicē rōnis p̄ conclusione intēta: qz scilicet nihil est in potentia fm actū inquātum est actus.

¶ Contra primā rōnē arguit sco. in scōo di. 16. q. 1. sic. Potentia spectans ad idem genus cum actu est poꝰ. que est dria entis. scz potētia obiectiua: ergo equiuoce inferr ex hoc radice de potentijs aie. Ans phat: qz de potentia obiectiua est vlr vera illa maxima: de receptiua vero est quasi semp falsa: qz excepto gñe subē vt plurimum subm formā. Et ideo recedēte aia nec totū nec partes remanent, nisi equiuoce: g aia est actus totius z partiū.

Sed

Contra est, q Dion. dicit. 2. ca. celest. ierar. quod celestes spiritꝰ diuiduntur in essentiam virtutē z operationem. Multo igitur magis in aia aliud est essentia: z aliud virtus siue potentia.

Rndeo

Dicendum, qđ impoꝰ est dicere, quod essentia anime alicuius predicamenti: non est res illius, sed alterius generis: ꝓpria potentie anime sunt potentie operative z receptive ad ipsa, vt in pluribus. Et confirmatur. Tum qz aliter esset processus in infinituz nisi veniretur ad subam que esset immediatum receptiuum accīs. Tum qz. 7. met. propriū est sube non fieri nisi suba p̄suppositi quantū autē vel quale sit nullo quanto aut quali p̄cognite nisi in potentia. ergo suba est immediatum principium accītis. Tum qz apud te aia est immediatū principium suarū potētiarū que sunt accītia vt dicis. Et sili⁹ apud te aia est immediatū receptiuum aliquarū potentiarum puta intellectus z voluntatis. non ergo proprium principium actiuum siue passiuum: z actus sunt eiusdem generis etiam apud te.

¶ Contra secundam rationem arguitur multipl⁹. Primo arguit sco. ibidem contra illam similitudinem sic, anima est principium viuendi formale: operandi vero effectiuū: ergo nō est similis ratio de esse viuo z operari in actu. Ans patet: ꝓa probat ex dria inter hec gña causarū: q causa actiua pōt esse in primo tm̄ abscg secundo actu. formalem vero implicat esse abscp effectu formali. Secundo arguo contra probationē sic: negatio formalis non infert identicam: sed in istis actus vt sic non est in potentia: z vltimus terminus generationis vt sic non ordinatur ad vltiorem actum nō est negatio nisi formaliter: ergo ex eis non sequitur. ergo res que est actus: ergo res que est terminus generationis non ordinatur ad vltiorē actum: vbi est negatio identica: quod tamen in litera infertur, alioquin non habetur intentum.

¶ Preterea si hoc esset verum sequeretur quod calor non esset ipsa potentia calefactiua: et probatur sequela: quia calor secundum suam essentiam est actus: vt sic. terminat generationem sui. Igitur si ratio in litera facta valer: sequeretur quod in calore aliud esset essentia eius et aliud potentia calefactiua quod est ridiculum. Nec tutatur rationem: si quis dicat quod calor non generatur nisi secundum quid. nihil enim refert terminare generationem simpliciter, vel generationem secundum quid: quo ad hoc quod est esse actum vltimum generationis. Utrobiq enim convenit per naturam et rationem actus inquantum actus est. Et super hac natura fundamentali sustentatur ratio quare rc. ¶ Tertio specialiter contra illam propositionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

est:sic po[a] actus fundatur sup actū:z ex hoc ipso aliquis pōt actiue:quia est actu: vt ptz tertio de aīa. ter.4 o.z tertio physi. tex.17. ergo falsum est aliud assumptū ēt formaliʒ de po[a] actiua. hec igit rō nō est vtis de olbus potentijs aie. Preterea z difficiliʒ oēs habitus aie fm idē sunt in actu z potētia opera tiua,ergo falsum est,q̄ nihil est in po[a] fm id qō est actu.ꝑ totus iste ꝓcessus nihil valet. Añs pz:q̄ dlibet habit[9] est res simplex:nec pōt in eo fingi distinctio duarū rerū:quarū altera sit actus z altera potentia: z est essentialiʒ act[9]: alioquin non esset ꝑ se terminꝫ ghationis: z est essentialiʒ po[a]: qz essentialiter ordinat ad vltriorem actū:sc3 opari. Igitur omnia ruunt.

277 ¶ Ad euidētiam solutionū: recolenda sunt q̄ dixim[9] in q.54. arti.3. vbi distinctum est de actu z potētia. Dicū est em q̄ inter purū actū z purā potentiam mediāt entia habētia aliqd act[9] z potētie. Sic q̄ dā sunt essentialiter in genere actuū, q̄dā ꝙo cōtinaliter in genere potētiarū:de quib[9] tm in hac materia est sermo. Et qz obijcientes diuertunt ab hijs: nec discernunt inter per se z per accīs. Ideo fallūtur. Uñ ad singula veniēdo:cum in prima rōne dr:q̄ potentia z actus sunt in eodē gñe: intelligif de potentia essentialiʒ ordinata ad talem actuʒ:siue sit recepti[ua] siue actiua: vt patet in.12. meta. ter. 26. Nec ꝙ hoc aliqua instātia adducit. Nō em obstat: q̄ res vni[9] predicamēti sit immediatiū receptiuum rei alteri[9] q̄m nullū ꝑdicamentū est essentialiʒ potentia respectu alterius:sed vt ptz in loco allegato, in q̄libet predicamento est propria po[a] illi⁹ gñis. Nec sequit ꝓcessus in infinitū:q̄m actus cuiusq̄ gñis rīdet propriæ potentie, vt essentialiʒ ad se ordinate: illi vero potētie non rīdet alia ꝓcedēs potētia essentialiʒ ad illam ordinata:q̄m ipsa est essentia liter in gñe potentie:z si aliquid actualitatis hʒ nō nisi q̄dā act[9] modum hʒ:puta quia inest alteri, et ad hoc

277 389 395

sufficit quod habeat receptiuum in quo sustētetur: absq̄ hoc quod essentialiter ordinetur ad hoc,z sic est status in re alterius generis:puta substantia. Et nisi sic dicatur, non potest euadi: quin substantia sit reductiue in genere accidentis. Et per hoc patet etiam responsio ad illud. 7. metaphy. quia fatemur substantiam esse immediatum principium quantitatis: loquendo de principio receptiuo, non autem essentialiter ordinato ad illam. Quamuis illa authoritas non sit ad propositum: quia si adducitur quo ad principium passiuum: constat q̄ par est ratio de substantia z quanto et quali: quia quodlibet eorum sit ex non tali in actu: sed in potentia tantum. Si quo ad principium actiuum: differentia non verificatur: nisi respectu emanationis rerum ab intelligentijs: que sunt causę equiuoce: a quibus cum deriuentur substantia, quantitas, qualitas ꝛc. ipsa tamen non sunt quante nec quales nisi virtualiter: substantie autem actu. cetera nanque agentia sicut substantie sunt actu ita z quanta z qualia. Sermo autem ꝓsens est de ꝓpijs principijs, non de communibus equiuocis. Similiter non obstat: quod anima sit principium suarum passionum quas ponimus accidentia: quia nec actiuum nec passiuum earum est principium essentialiter ad eas ordinatū: sed habet modum actiui per naturalem quandam resultātiam z rationem passiui in hoc quod sustentat eas inherentes sibi.

¶ Ad ea vero que primo ꝺ secūdaʒ ratione addueta sunt, ꝺr duplicēter. Primo q̄ in litera illa similitudo adducit: nō ad ꝓbandū sed declarandum. Scōo q̄ ly nō sit silē quo ad genus cause: est tm silē quo ad actum vel potentiam: q̄ solū erat ad propositū. Et cū ꝺ hoc ꝺr: q̄ cā efficiens pōt esse sine actu scōo: nō aute formalis. Rīdetur q̄ licet hoc sit verū simplr z in cōi: nō tm est verum in causa actiua, cuius actio sequitur immediate actuʒ scōm q̄ est actus: q̄m ab actu inchoatū actus non ꝓuenit potentia, cōstat aūt q̄ esse in actu primo tantū: est esse in potētia, z ideo pār est ratio de effectu forma li z causalitate effectiua: quo ad actum et potentiam.

¶ Ad id q̄ scōo obijcitur, in quo stat tota vis: ꝺr q̄ ꝙius abſolute negatio formalis nō inferat identicam. Infert tamen cā in re bus q̄ sunt essentialiʒ oppositarū rōnū. Dico oppositarū ꝓpter eminentiā: sed q̄ñq̄ sint vt somn[9]: q: ipsi⁹ aie sunt. Cuius signū est:q̄ in solis qualitatibus aie hec ꝓmixtio inuenif. Et confirmaī ex diffinitione habit[9] de 3. de anima text. z cō. 17. habit[9] est quo ꝙs vtif cū vult. vbi liberꝫ tas aie ponitur causa vigilie z somni ipsius habitus. Nec obstat q̄ leue nō semp ascendat. Cūs deducetis impedimētis z de operationib[9] ꝙuenientibus rei in sua naturali diſpone ꝓhibus semp intelligendus est: q̄s de operationibus rerū habetur. Uñ cū in eis nō sit talis permixtio actus et potentie: nisi ratione subiecti: conseq̄ēs est q̄ hec instantia non sit contra rationem factā: que causam permixtionis talis in eo in quo ex se inuenitur assignat distinctionem realē permixtorum includere. Et in hoc gratias ago deo meo.

¶ Ad ea que quarto obijcitur et ſilia iam ex dictis patet responſio. Omnes enim formę q̄ generationē per se terminant: z sunt tm ꝓxima operationuʒ principia: aut nō sunt ꝓprie potentie actiue vel passiue: vt de ca loze patet ex dictis et consequenter non ordinantur essentialiter ad vltriorem actum: vtpote quibus repugnat status potentie. Aut si sunt ꝓprie potentie non sunt ex se habentes statum potentie sed ex anima, vt de habitibus patet ex dictis.

¶ In tertio argumento z eius responſione diligenter aduerte, z accipe hinc q̄ apud san. Tho. cum accidens dicitur agere in virtute substantie est constrictio in transitiua, id est, est ipsa virtus substantie: huc enim tendit tota responſio:quod accidentalis vis non sua,sed substantie est virtus. Quoniaʒ eius est virtus: cuius est agere: quod est eius cuius est esse: quod non est nisi compositi: quod substantiali forma est: et accidentali vt virtute operatur. Non ergo fingas intentionalem aliquam ꝛ̄mam qua accidens salues age re in virtute substantie: vt quibusdam visum fuit.

Tutulus clarus est.

¶ Super articulum secundum.

dum est:q̄ habere permixtionem actus z potētie essentialiʒ contingit dupliciter ꝙ per se primo: z p accīs seu per aliud. z q̄ sermo noster est de habente hec per seipsum: z non de habente hec rōne alterius. Et rōnabiliʒ ac merito hoc ꝺr q̄m eius q̄ cōuenit alicui ꝙ aliud assignāda est rō et illo alio: z nō ex se per oppositū eius. q̄ cōuenit alicui ꝙ seipsum, assignāda est in seipso causa ꝓpria: modo cōstat, q̄ habere in se hec duo: actū essentialiter z potentiā essentialiter anime conuenit ex ꝓpria ratione: quia ex hoc ipso quod est actus primus est eius diffinitio. Et consequēter in ipsa ponēda est ꝓpria causa huius permixtionis: q̄ ꝓter dictis ptz: est distinctio generica actꝰ a potentia, cui commungitur. z ꝑsr distinctio realis. Habitui vero cuicūq̄ nō cōuenit ex seipso: sed ex ipsa anima. Et hoc em̄ habēt habitus z reliqua q̄ in anima sunt q̄ nō sem per vigilent: sed q̄ñq̄ sint vt somn[9]: q: ipsi⁹ aie sunt. Cuius signū est:q̄ in solis qualitatibus aie hec ꝓmixtio inuenif. Et confirmaī ex diffinitione habit[9] de 3. de anima text. z cō. 17. habit[9] est quo ꝙs vtif cū vult. vbi liberꝫ tas aie ponitur causa vigilie z somni ipsius habitus. Nec obstat q̄ leue nō semp ascendat. Cūs deducetis impedimētis z de operationib[9] ꝙuenientibus rei in sua naturali diſpone ꝓhibus semp intelligendus est: q̄s de operationibus rerū habetur. Uñ cū in eis nō sit talis permixtio actus et potentie: nisi ratione subiecti: conseq̄ēs est q̄ hec instantia non sit contra rationem factā: que causam permixtionis talis in eo in quo ex se inuenitur assignat distinctionem realē permixtorum includere. Et in hoc gratias ago deo meo.

¶ Ad ea que quarto obijcitur et ſilia iam ex dictis patet responſio. Omnes enim formę q̄ generationē per se terminant: z sunt tm ꝓxima operationuʒ principia: aut nō sunt ꝓprie potentie actiue vel passiue: vt de ca loze patet ex dictis et consequenter non ordinantur essentialiter ad vltriorem actum: vtpote quibus repugnat status potentie. Aut si sunt ꝓprie potentie non sunt ex se habentes statum potentie sed ex anima, vt de habitibus patet ex dictis.

¶ In tertio argumento z eius responſione diligenter aduerte, z accipe hinc q̄ apud san. Tho. cum accidens dicitur agere in virtute substantie est constrictio in transitiua, id est, est ipsa virtus substantie: huc enim tendit tota responſio:quod accidentalis vis non sua,sed substantie est virtus. Quoniaʒ eius est virtus: cuius est agere: quod est eius cuius est esse: quod non est nisi compositi: quod substantiali forma est: et accidentali vt virtute operatur. Non ergo fingas intentionalem aliquam ꝛ̄mam qua accidens salues age re in virtute substantie: vt quibusdam visum fuit.

Tutulus clarus est.

¶ Super articulum secundum.

¶ In corpore tria. Primo proponif cōclusio responſiua affirmatiue. Secundo probatur in cōi. Tertio in speciali de hois anima. conclusio est, necesse est ponere in anima plures potentias. Probatur in cōmuni ſic. Quatuor sunt rerum gradus. Primus respectu boni imperfecti, z tres respectu boni perfecti. Ille quia ad paucum bonū: paucis eget consequenter motibus. Illi gradiuantur: q̄ aliqui multis: aliqui paucis: aliqui nullo motu perfectū habēt: z ḡto a pluralitate recedit tanto perfectior gradus. ꝙ rōnabiliter accidit, q̄ꝺ res infra hominē paucis motibus, z ꝑfecte potētijs, homo multis, angel[9] paucis. ꝺs nullo eget motu aut potentia. Añs patet ex scōo ce. tex. 62. z declaratur, ex exēplo sanitatis. Con sequentia ꝑbat: qz. J. holem res ad particulare ꝙdā bonū ordinaī, hō aūt z supiora ad vlē:q: ad ipsū bonitatē in seipsa, z hō infimū tz locū inter eas pacia britudo. Deinde afferf rō ꝙalis ꝺ aia humana: q: est in confinio spūaliū z corporaliū. ꝙ hʒ virtutes potētias. tʒ sequela ex rōne medij z cōpositi.

¶ Circa istā rerū gradu ationē essent multa discutienda q̄ in. 2. celi require in loco ꝓprio hoc tñ hic aduerte q̄ ista graduatio sit fm ordinē cāe finalis z qz ex fine potissimū medijū sumit in reddi tione causarū rerū nāliū: vt ptz in. 2. physi. Ideo b rō persuadere ꝺr non vt ꝓbabile q̄ꝺ sed vt potissimā cām q̄siti assignās. Cūs cū natura agat ꝓpter finem: z distinctio potentiarum opus natu re fit: ex fine oportuit distinctionis rationez reddere.

¶ Super arti.3. Tituli. aduerte tres terminos. Primo ly distinguantur, queritur cūs vtrūz distinguant: z nō vtrū manifestent distincte. Et rursus queritur de diſone formali per se z directe de reali autē ꝑsr: q: sequitur ad eā, supposita distinctione reali potentiarum ab essentia. Secundo ly per: q: ly notat causalitatē. Tertio ly actus er obiecta in numero plurali q: denotat eorum diuersitatē. Ita q̄ non queritur vtrūz obiectum sit causa distinctionis potentiarum. Sed vtrum diuersitas obiectorum, z actuum sit causa distinctionis essentialis potentiarum anime.

¶ In corpore duo. conclusio responſiua affirmatiue. Secundo modificatio vnius termini in conclusione positi scilicet diuersitas obiecti.

¶ Conclusio est, potentie diuersificātur secundum actuum obiectorum diuersitatem. Et quoniam duas subordinatas causas conclusio hec assignat sc3 diuersitatem actuum z diuersitatē obiectorum. probatur quo ad vtrāq̄ causam simul sic. Potentia essentialiter seu secundum id quod est ordinatur ad actum:ergo eius ratio sumitur ex actu. ergo eius diuersitas est ex diuersitate actuum:ergo ex diuersitate obiectorum. Antecedens patet: prima ꝙa est per se nota. z similiter scōo: q: eadem sunt principia essendi z distinguendi. Ultima vero consequētia probatur sic. Ratio actus diuersificatur fm di-

Est tñ in vltimo gradu, fm naturā eoꝝ qui bus cōpetit britudo[c]. Et ideo multis z diuersis opationib[9] z virtutibus indiget aīa humana[2]. Angelis ꝺo minor diuersitas potētiaꝝ ꝓpetit. In deo ꝺo nō est aliqua po[a] vel actio ꝓter eius essentiam. Est z alia rō quare aīa humana abundat diuersitate potētiarū: scz q: est in cōfinio spūaliū z corporaliū creaturarū. Et ideo concurrunt in ipsas virtutes vtrarunq̄ creaturarum.

Ad primū Ergo ꝺȝ, q̄ in hoc ipo magis ſilitudinē dei accedit aīa intellectiua q̄m creature inferiores q̄ perfectā bonitatē consequi pōt, licet per multa z diuersa. Jn quo deficit a superioribus. ¶ Ad scōm ꝺm, q̄ virtus vnita est superior: si ad equalia se extendat. Sed virtus multiplicata est superior si plura ei sub ijciantur. ¶ Ad tertium ꝺm, q̄ vnius rei est vnum esse substantiale: sed possunt esse operationes plures. Et ideo est vna essentia anime:sed potentie plures.

¶ Utrum potentie distinguātur per actus z obiecta. Artic. 3.

Ad tertiū Sic ꝓcedit. Uſ, q̄ potētie nō distinguātur per actus z oba. Nihil em̄ determinaī ad spēm per illud q̄ posterius vel extrinsecū est. Actus autē est posterior po[a]. obm autē est extrinsecuꝫ. Ergo per ea potētie non distinguuntur fm speciē. ¶ Cōtraria sunt q̄ maxime differunt. Si igit potentie distinguerent penes oba:sequeret q̄ cōtrariorū non esset eadem potētia. Q̄ patet esse falsuʒ fere in oibus. Nam potētia visiua cadē est albi z nigri, z gustus idē est dulcis z amari. ¶ Cōtra. Remota causa remouet effect[9]. Si igit potētiarū ꝺfia esset ex ꝺfia obꝝ: idē obm nō pertineret ad diuersas potētias. q̄ ꝺ esse falsum. Nam idē est q̄ potētia cognoscitiua cognoscit, z appetitiua appetit. ¶ Jd q̄ ꝺ per se est causa alicuius in oibus causat illud. Sz quedā oba diuersa que pertinent ad diuersas potētias, pertinēt etiā ad aliquā vnam potentiā. Sicut sonus z color pertinent ad visum z auditū: que sunt diuerse potētie, et tamen pertinēt ad vnam potentiam sensus communis. Non ergo potentie distinguuntur fm differentiam obiectorum.

Sed cōtra Posteriora distinguūtur secundum priora. Sed pbs dicit. 2. de anima, q̄ priores potētijs actus z operationes secunduʒ rationē sunt. Et adhuc his priora sunt opposita sue obiecta. Ergo potentie distinguuntur secundum actus z obiecta.

Rñdeo Dom̄ q̄ potētia: fm illud q̄ est potētia:ordinaī ad actū.

379 1.di.17. q.1.ā.4 co. et.2. di. 44.q.2 ā.1. co. Et q. de aia lc. 2 prin°. 2 lect. 6. co. 2.2 lc.8. co. 1.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

uersitatem obi ergo diuersitas actuū diuersitatē obiōz supponit.ꝓhs nota.ꝛ assumptū.ꝑbat diuidēdo sic actus aut est opatio poꝯ passiue aut actiue sed vtercꝫ specificat ex obo ꝓbat quo ad actū potentie passiue sic. obm est efficiens actū illiꝰ.ꝙ specificat illū: quo ad actū vero actiue sic. obm est finis seu ꝓpriꝰ terminꝰ actus illiꝰ.ꝙ specificat illū. Et ista secūda virtebat: qz opatio a pⁱᵒ. aut termino ꝓpzio specificat. Calefactio em aut a calore calefaciente: aut a calore terminan

te eam speciē hz et similiter frigefactio ꝛc.

¶ Quo ad scōm: qz vt pz ex discursu tctō. radix distinctionis et actuū ꝛ potentiarū est diuersitas obi. Et hec est multiplex: tō in ifa subdit ꝙ in proposito non est termo de ꝗlibꝫ ꝙ diuersitate obi: sed tm de p se diuersitate illiꝰ vt obm est. i. illius rōnis formalis ꝙ p se ꝓmo obijcit poꝯ: ꝛ manifestat exemplariter. Que aūt dicanꝫ per se dře aliquiꝰ in. 7. met. ꝛ. 6. topi. 62. In litera autē exꝓlatiꝰ manifestanꝫ in differentijs aialis: ꝛ ad propositū in differentijs sensibilis vt sic. ¶ Ad euidētiā huiꝰ difficultatis: scito ꝙ potētias distingui ꝙ actꝰ ꝛ oba quadruplr intelligi potest primo ꝙ lr ꝙ denotet dām distinctiuā: ita ꝙ actꝰ sint ꝑncipia ꝺ bus formaliter, vt ꝓ ꝓpꝛis differentijs poꝯ distinguūt. Et hoc est oīno ipossibile: qz differentia intima est rei. Et idē est quo formaliter res est in se talis et vna in se et diuersa ab alia essentialiter.

Scōo ꝙ lr per, denotet principium declaratiuū tantū. ita ꝙ sit sensus quod potentie distinguuntur per actus. i. manifestantur distincte per actus ꝛ obiecta a posteriori. Et hec opinio processit ex ignoātia pdic naturalis: ꝛ distinctionis inter actus vt effectus sunt potentiarus: ꝛ vt fines sunt earum: eo qō vt dr in scōo celi tex. 17. vnumquodqꝫ est ꝑpter suā operationē. Si esī hanc distinctionē cōsiderassent cum ex. 2. physi. expresse habeatur ꝙ rerum naturalium optima redditur ratio a priori, cū ex fine sumitur: distinctionē potentiarum per actus: non dixissent esse a posteriori, sed a priori: vt rōne ad primum. S. T. hic explicat. Tertio ꝙ lr per, denotet principium distinctiuum omnino extrinsecum. Ita ꝙ potētie distinguūtur per actus ꝛ obiecta, vt per causas extrinsecas puta finalem ꝛ efficientem: sicut vniuersaliter de aliis rebus possumus dicere ꝙ distinguūtur per suas causas oēs in suo genere causandi per formalem. i. intrinsece, ꝛ effectinam extrinsece ꝛc. Et horum opinio ꝗuis magis veritati propinqua sit. eam tī non penetrauit. Tum quia nihil singulare a partibus accepissemus, qm de quibuslam tantūmodo entibus specificarunt ꝙ distinguntꝫ per actus ꝛ obiecta, hoc enim de potētijs ꝛ habitibus singulariter tradiderunt. Tum qz hoīs entium naturā perspicue non attingit. Unde est quarta opinio: ꝙ lr per. denotet principium diffinitiuum: extrinsecum quidem a re: sed intrinsecū diffinitioni rei. Ita ꝙ potentie distinguuntur per actus a priori: non tanꝫ per differentias: nec tanꝫ per causas omnino extrinsecas, sed tanꝫ per causas inclusas necessario in diffinitionibus primis earum. Inclusas autem dico per additamentum eo modo quo alterum correlatiuum cadit in diffinitione alterius. Et fundamentuꝫ huius est id qō in antecedente assumitur in litera. s. Quia potētia ꝺm id qō est ad actum dr. ꝛ est. i. qz potētia ꝺm suā entitatē non est res absoluta ab actu ꝛ obiecto, ꝗuis sit res absoluta a termino, ꝛ propterea non est in genere relationis. Imaginamur enim ꝺm diuum Tho. ꝙ potentie ꝛ habitus ꝛ alia hmōi sunt entitates quedam mediē inter absolutas omnino ꝛ respectiuas totaliter. Ita ꝙ non per aliquid superadditum, sed per suas essentias essentialiter ordinem habent ad actus: ita ꝙ absque eis intelligi etiam in prima operatione intellectus non possint. non quia differentia earum sint: sed qz earum differentie sumūtur ab ordine ad illos: ordine autem dico nō relationis predicamentalis, sed transcendente. Et hec radix prima, ꝛ vltima in resolutione tam in hac materia ꝙ in similibus scilicet de motu de materia prima de actione ꝛ passione habitu ꝛc. Et hoc stante patent omnia in litera. Unde nō oportet afferre aliter obiectiones aliorum, nec aliter examinare hec. Omnia esī ex hoc vno pendent: ꝙ potentia, actio, ꝛ passio, ꝛ hmōi entia: essentialiter ꝛ specificantur esse: ꝛ vnitatem ꝛ diuersitatem habent ex intrinseca quidem differentia: sed non abstrahente ab extrinseco obiecto agente, fine, vel actu. Et hec si vis in proposito intelligere, imaginare naturaꝫ agere ꝓpter finem, ꝛ producere potentias ꝓportionatas actibus intentis. Ideoque tales facere potentias: quia tales actuum quidditates exigant et non econ-

uerso ꝛ qz potentias non accidentaliter ordinat ad actus: ꝺhs est, quod ideo potentie sunt tales essentialiter, quia actus exigit eas tales secundū essentiaz ꝛ sic nō abstrahunt essentialiter a transcēdenti ordine ad actus. Aduerte hic ꝙ de potētijs anime possumus dupliciter loqui. Uno modo inquantum potentie sunt: ꝛ sic est totus sermo ꝓsens. Alio modo inquantum ꝓpietates sunt talis nature: ꝛ sic non loquimur. Sic enim distinguntur iuxta diuersitatem naturarum qui bus insunt. Juxta illud Auerrois primo de anima. cō. 65. mēbra hominis diuersa sunt ꝑcie a membris leonis.

¶ In rñsione ad secūdum: dubius occurrit circa illā conditionalem, si potentia per se respiceret vnum contrariorū vt obiectum: oporteret alterum ad aliam potentiā pertinere. Cm obtinere ꝺbi videtur Aristo. 10. meta. seu ipsemet dicens ꝙ habitus puta fcz scientia est p se vnius contrarꝫ: ꝛ tm est etiā alteriꝰ contrarꝫ, ergo a fortiori vna potētia potest esse per se vnius contrarꝫ, et tamen etiam alterius.

¶ Ad hoc dicuiter dr qō solutio huius habetur in litera: ex ly vt obiectū: per hoc enī insinuauit obiectum adequatum, et clare liquet: ꝙ si aliquis habitus vel potentia hz ꝓ obiecto adequato vnum contrariorū: ū qō nunqua attinget alterum contrariū ꝺm naturā pestius: que non includit in altero: ꝗuis attingeret ꝺm ꝓpriō nisi ad prehabitus potentiā vel habitū spectare potest. Jn. 10. vero metaphy. non sic sumitur cōtrarium per se respici. s. vt obiectum adequatum, sed per se. i. principaliter seu non per aliud. Ita qō ibi intendit quod eadem potentia rationalis est vnius contrarꝫ ratione sue ꝛ alterius ratione illius ꝓmi: ꝛ sic vnius principaliter, alterius secūdario: vnius per se alterius per accidens. i. per aliud. ¶ Ullius tamen eorum obiecti adequati.

¶ In respōsione ad tertium dubiuꝫ occurrit: quia diuersitas rationis in obiecto non videtur sufficiens causa diuersitatis realis potentiarum. Tum qz ens reale non causatur ab ente rationis: quoniam effectus non est perfectior causa finali: aut effectiua. Tum quia minor distinctio non est sufficiens causa maioris. Tum quia nullo ente rationis existente: distinctiones realeꝫ rerum essent: quoniam non dependent ab opere anime.

¶ Ad hec breuiter dr: ꝙ obiectiones pe procedunt ex malo intellectu illius ꝓpositionis: distinctio obiōz est causa distinctionis potentiarū, oportet nāq distinguere ly distinctio: ꝛ ly causa. ꝓtest nanque esse sermo de distinctione actualꝫ ꝛ virtualiter, ꝛ sīlr de causa vt ratione causandi, ꝛ vt conditione causantis. Si esī velimus ꝓprie loqui: nulla causarum distinctio videtur esse ꝓprie causa effectiua vt ratio causandi: qm diuersitas nō est forma actiua, ꝗuis sit qlēs cōditio causarū necessaria. Scōm autem causalitatem realem ꝗuis diuersitas possit esse ratio causandi: qz ꝑpter diuersitatem aliquorum vt finē potest aliquid fieri aut ordinari. Jn proposito tñ cōditio est causarum finalium: non esī distinctio potentiarū ordinatur ad distinctionem obiectorum vt finē. sed qm talis potētia ordinatur ad talem finē ꝓpriuꝫ: ꝛ talis ad talem. ꝛ hi fines habēt hanc cōditionē ꝙ sunt diuersi: opz ꝙ etiam potētias exigant diuersas. Si velimus quoqꝫ ꝓprie loqui de distinctione obiectoꝝ que non realiter distinguunt dicemus ꝙ nō est sermo de distinctione eorum actualiter: qz illa sit per opus intellectus ꝛc. Sed de distinctione eorum virtualiter seu fundamētaliter. Ita ꝙ nō ideo intellectus ꝛ voluntas distinguuntur realiter: quia ens et bonum distinguuntur ratione actualiter: sed quia ens et bonum distinguuntur tali distinctione formali virtualiter: quod non est ꝑ opus intellectus: sed ex ipsa re. Et sic distinctio virtualis obiectorum est causa vt conditio cause distinctionis potentiarū. Et ꝑ hoc patet responsio ad obiectum primum ꝛ vltimum. iam enim patet, ꝙ non ponitur ens realiter pendere ab ente rationis. ¶ Ad secundum autem dicitur ꝙ quum cum diuersitate effectuum stet vnitas in causa: mirū non est. si cum maiore diuersitate effectuum stet minor distinctio in causa. Unde falsum est ꝙ minor distinctio non sit causa maioris ꝛ conditio cause. Tum quia ꝛ vnitas cause potest esse causa distinctionis. Tum quia distinctio nō est res dicens perfectionem: vt oporteat ab vnitoca aut perfectiori distinctione procedere, sed magis spectat ad ordinem imperfectoꝝ: vt pote ab vnitate recedēte: vt patet in astrologia Pithagore primo metaphy.

¶ Super art. 4.

Julius clarus.

¶ In corpore huius facit. Primo rñdet questiō affirmatiue et directe: vna conclusio ne. in potentijs aie est ordo. Probat ab vno non venitur ad multa sine ordine: sed essentia aie est vna. potentie multe. ergo. Et recordare qō est sermo de ꝓgressu naturali. Natura esī nō transfert se ab vno ad multa absque ordine: qm in oꝑibus eius ꝓfusio nō hz locū: vbi autem pluralitas sine ordine ibi confusio. Secundo ostendit quotuplex qualis, ꝛ quis, quarū potentiarum ordo sit. Quotuplex: quia triplex. Qualis in cōmuni. Quia duplex. Jm dependentiam vnius potentie ab alia. ꝛ tertius ꝺm ordinem obiectoꝝ. Et rursus ordinis qui ꝺm dependentiam potētiaruꝫ aliter ꝺm ordinem nature ꝛ ꝓfectionis. Aliter ꝺm ordinē ghationis est. Quis vero cui conueniat: qz ordine ꝓfectionis intellectiue ꝑsunt sensitiuis, in cuius signum regunt ꝛ imperant eis, ꝛ he vegetatiuas precedūt. Ordine vero generationis ecōtra. in cuius signū nutritiue ꝓparant corpus illis ꝛc. Ordine autem obiectoꝝ ordinantur quedam sensitiue inter se, visus, auditꝰ, olfactus: quia obiectum illius ꝓmum ꝛ secundi secundum: et tertij tertium: vt patet ex subiectis celestibus scilicet aere ꝛ mixto.

¶ Circa hāc partē occurrit dubitandū ꝓpter quid, in litera tertius ordo attribuitur tribus sensibus, ꝛ non alijs potentijs enumerate: cum ordo scōm obiecta manifestus sit etiam in alijs. constat nanqꝫ intellectuꝫ esse ꝓ se sensibili ꝛ sensibili esse ꝓ vegetabili: cur ergo nō vlr hunc ordinem applicauit si cut alios duos?

¶ Ad hoc dr quod nō ꝓpterea ad tres sensus ordinē obiectalem applicauit: quia in eis solum saluetur aut ꝑa teat, ꝛ quia solus ille ordo in illis saluatur.

Et si ꝛ hoc instātur: qz etiam ibi tres sensus ordinē habent ꝑfectionis qz vnus est ꝑfectior altero vt patet: ꝛ ghationis: quia vnus generatur ꝓ⁹ alterum. Respō. pz ex eo ꝙ ꝗlibꝫ dam animalibꝫ inest naturaliter vnus sine alio. Jn perfectioribus enim animalibus ꝙ sunt, ꝓtiora ordine ghationis insunt: ꝛ ad posteriora non attingunt. Dōm est: ꝙ ordinari ꝺm perfectionem aut ghationē pōt dupliciter intelligi. Uno modo scōm ipsas res ordinatas in seipsis. Alio mō ꝺm habitudinē seu dependentiā earū adinuicē. Ad ordinē ꝑfectionis primo mō sat est ꝙ hoc perfectius sit: et illud minꝰ perfectū. Sed ad ordinem ꝑfectionis sēdo modo exigit. ꝙ hoc sit perfectio illius. Et sīlr ad ordinē ghationis. primo mō sufficit qō hoc ꝓmus generet ꝛ illud. Sed ad ordinē ghationis sēdo modo requiritur quod generatio huius ordinetur materialiter ad generationē illius. Jn ꝓposito autē sermo est ꝺ ordine ꝛ ordine secūdo modo: vt patet ex litera. ꝛ apertissime in ꝛrsponsione ad tertiū, vbi cōceditur quasdā esse potentias anime inter quas est solus tertius ordo, nō enim visus perfect auditū: neq auditꝰ ministrat materialiter visui: sed intellectus perficit sensum et regendo et cognoscēdo: vt pz in cogitatiua. Et sensitiua perficit vegetatiuam ꝑ: vt pz ex eo ꝙ vegetatiuū conuenit sensitiuo facit carnem quod ꝑ seipsū nun quam faceret.

¶ Super art. 5.

Julius clarus

¶ In corpore cōclusio nes duc. Prima potentie non organice sunt in sola aia vt in subo. Secūda potētie orgānice sunt in coniuncto vt subo. Probat vtraq; ꝛ conclusio simul cōdem modo sic. subm operatiue potentie est ꝓpriꝰ operari. ergo ipsum operans. ergo aia sola est subm non organicarū: ꝛ compositū organicarū. Dēs probatur. qz omne accidens denotat suum subm. prima cōsequētia probatur dupliciter. Primo quia idem est quod potest ꝛ facit. Secundo auctoritate Aristo. secunda vero consequentia probatur ex dictis: quia ope rationes non organicarum potentiarum sola anima dicit: organicarū vero cōpositū.

Ad primū Ergo dicendum, quod omnes potentie dicuntur esse anime non sicut subiecti: sed sicut principijꝰ: quia per animā coniunctum habet quod per tales operationes operari possit. ¶ Ad secundum dicendum, quod omnes huiusmodi potentie per ꝓius sunt in anima quam in coniuncto: non sicut in subiecto: sed sicut in principio. ¶ Ad tertium dicendum, qz opinio Platonis fuit qꝫ sentire est operatio anime ꝓpria, sicut et intelligere. Jn multis autē que ad philosophiā pertinent, Aug. vtitur opinionibus Platonis non asserēdo: sed recitando. Tamen quantū ad ꝓsens pertinet: hoc quod dicitur anima quedā sentire cum corꝑe, ꝛ quedaꝫ sine corꝑe: dupliꝛ potest intelligi. Uno modo, qꝫ hoc quod dico cum corꝑe: vel sine corꝑe determinet actum sentiendi ꝺm qꝫ exit a sentiente. Et sic nihil sentit sine corꝑe: quia actio sentiendi non potest procedere ab anima: nisi per organum corꝑale. Alio modo potest intelligi, ita qō ꝓdicta determinent actum sentiendi ex parte obiecti quod sentitur. Et sic quedam sentit cum corꝑe. i. in corꝑe existentia: si cut cum sentit vulnus vel aliquid huiusmodi. Quedam vero sentit sine corꝑe, id est non existētia in corꝑe: sed solum in apprehensione anime: sicut cum sentit se tristari vel gaudere de aliquo audito.

¶ Utrum in potētijs aie sit ordo. Art. 4.

Sic ꝓcedit

Videt ꝙ in potētijs aie non sit ordo. Jn his esī que cadunt sub vna diuisione non est ꝓius ꝛ posterius: sed sunt nāliter simul. Sz potētie aie cōtra se inuicē distinguntꝫ. Ergo inter eas nō est ordo. ¶ Ꝑ. Potētie aie cōparantꝫ ad obiecta: ꝛ ad ipsaz animā. Sed ex parte aie inter eas non est ordo: qz aia est vna. Sīlr etiā nec ex parte obiectoꝝ cum sint diuersa ꝛ penitus disparata: vt pz in colore ꝛ sono. in potētijs ꝙ aie nō est ordo. ¶ Ꝑ. Jn potentijs ordinatis hoc inuenit ꝙ opatio vnius depēdet ab opatione alteri⁹. Sz actus vnius potentie aie nō depēdet ab actu alteri⁹. Pōt esī visus exire in actū absq; auditu: ꝛ econuerso. Non ergo inter potētias anime est ordo.

Sed Cōtra est, ꝙ ꝓbs in. 2. de anima, comparat partes siue potentias anime figuris. Sed figure habent ordinem adinuicem. Ergo potentie anime.

Rñdeo Dōm, ꝙ cū aia sit vna: potētie vero plures, ordine autē quodā ab vno in multitudinē procedatur: necesse est inter potētias aie ordinem esse. Triplex aūt ordo inter eas attendit. Quorum duo ꝑsideratur ꝺm dependentiā vnius potētie ab altera. Tertiꝰ aūt accipitur ꝺm ordinē obiectoꝝ. Dependentia aūt vnius potentie ab altera duplr accipi pōt. Uno modo ꝺm nature ordinē, ꝓout ꝓfecta sunt naturalr imperfectis ꝓiora. Alio mō ꝺm ordinē generationis et temporis⁹. ꝓout ex imperfecto ad perfectū venitur. Scōm igit primū potentiarū ordinē potētie intellectue sunt ꝓiores potentijs sensitiuis. Unde dirigūt eas: ꝛ impetrā eis. Et similiter potentie sensitiue hoc ordine sunt ꝓiores potētijs aie nutritiue. Scōm vero ordinē ꝺm ecōuerso se habet. Nam potētie aie nutritiue sunt ꝓiores in via ghationis potentijs anime sensitiue. Uñ ad earū actiones ꝓparant corpus. Et sīlr est de potentijs sensitiuis respectu intellectiuarū. Scōm autē ordinē tertiū ordinantur quedā vires sensitiue adinuicē, scilicet visus, auditus, ꝛ olfactus. Nam visibile est ꝓius naturaliter: qz est cōmune superioribus ꝛ inferioribus corꝑibus⁹. Sonus autē audibilis fit in aere qui est naturaliter ꝓior commixtione elementoꝝ quem consequitur odor.

Ad primū Ergo dicendum, quod ghis species se habent ꝺm ꝓius ꝛ posterius: sicut numeri ꝛ figure quantum ad esse: licet simul esse dicātur in quantū suscipiunt cōmunis generis ꝓdicationem. ¶ Ad scōm dicendū, qꝫ odo iste potentiarū anime est ex parte anime: q ꝺm ordinē quendā habet habitudinē ad diuersos actus: licet sit vna ꝺm essentiam. Et ex parte obiectoꝝ: ꝛ etiam ex parte actuum: vt dictum est⁹. ¶ Ad tertium dicendū, qꝫ ratio illa procedit de illis potētijs: in quibus attēditur ordo solum ꝺm tertium modum. Jlle autem potentie que ordinantur ꝺm alios duos modos: ita se habēt quod actus vnius dependet ab altera.

¶ Utrum omnes potētie anime sint in anima sicut in subiecto. Articulus. 5.

Ad quintum Sic procedit. Uidetur, quod omnes potētie anime sint in anima sicut in subiecto. Sicut enim se habēt potentie corꝑis ad corꝑus: ita se habent potentie anime ad animam. Sed corꝑus est subiectum corꝑoralium potentiaruꝫ. Ergo anima est subiectū potentiarum anime. ¶ Ꝑ. Operationes potentiarum anime attribuuntur corꝑi ꝓpter animā: quia vt dicitur in secundo de anima: anima est quo sentimus ꝛ intelligimus primum. Sed prima principia operationum anime sunt potentie. Ergo potētie per ꝓius sunt in anima. ¶ Ꝑ. Augu. dicit 12. super Geñ. ad literaz, quod anima quedam sentit nō per corꝑus: imo sine corꝑe vt est tumor ꝛ huiusmodi. Quedā vero sentit per corꝑus. Sed si potentia non esset in sola anima sicut in subiecto nihil posset sine corꝑe sentire. Ergo anima est subiectū potentie sensitiue: et pari ratione omnium aliarum potentiarum.

Sed contra Est, ꝙ ꝓbs dicit in libro de somno ꝛ vigilia quod sentire non est ꝓpriuum anime: neq; corꝑoris: sed coniuncti. Potentia ergo sensitiua est in coniuncto sicut in subiecto. Non ergo sola anima est subiectum omnium potentiarum suarum.

Rñdeo Dōm, qꝫ illud est subiectum operatiue potentie, ꝙ est potens operari. Omne aūt accidens denominat ꝓpriuum subiectum. Idem autē est ꝙ potest operari ꝛ quod operat. Unde oportet ꝙ eius sit potentia sicut subiecti: cuius est operatio: vt etiam philosophus dicit in primo. de som. ꝛ vigilia. Manifestū est autē ex supra dictis⁶ ꝙ quedā operationes sunt anime que exercentur sine organo corꝑoralia. sicut visio per oculum: auditus per aurem. Et simile est de omnibus alijs operationibus nutritiue et sensitiue partis. Et ideo potentie que sunt talium operationum principia sunt in cōiuncto sicut in subiecto: ꝛ non in anima sola.⁶.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Aduerte q̄ ex supradictis ⁊ hic pz q̄ sola aia ōit potēs intelligere, ⁊ intelligere ⁊ subiectū est esse intellectiōis vt per se primo potēs intelligēs ⁊ subsistēs: cōpositū autē ōit intelligens rōne partis. s. aie. Nec obstat q̄ⁿ fones ōt esse q̄ proprie intelligit: q̄ operationes sunt suppositoꝝ: q̄n̄ etsi fortes primo intelligat vt suppositū: nō tñ primo intelligit absolute: q̄ falsum est q̄ operatio sit primo suppositi absolute loquēdo: sed primo subsistentis. Et in hoc aduerte q̄ multi i hac fallunt

382 1.d.3.q. 4.ar. 2. Et vi.q. 4.14.a. 3.co. Etopuſ. 3.c. 90.

3ña. 1. est primo huius vt suppositi, ergo est primo huius. Cū tñ deberēt dicere. est primo huius vt subiecti, ergo est primo huius.

¶ Super art. 6.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore duo. Primo premittit conuenientiam et differentiam inter formā substantialem ⁊ accidentalem. Secundo respondet quesito vna conclusione affirmatiue.

¶ Cōuenientia est in duobꝰ. primo in essentiali predicato. s. esse actum. secundo in effectu formali. s. p̄m vtrā q̄ aliq̄d esse actu. Et ex his datur intelligi tertiū q̄ subz vtriuſq̄ est aliq̄ modo ens in

c 377 poᵃ. Differētia est in duobus. Primo in qualitate effectus formalis quia subalis facit esse simplr: accñtalis vero tale aut tantū. Et hāc comitat dñia in subo: q̄ illius est ens in potentia tñ: huiꝰ ꝺo ens in actu. Et hinc nascitur differēia scōm ordinem actualitatis: q̄ actualitas illius est prior actualitate subi. Actualitas ꝺo isti⁹ est posterior. Et hinc oritꝫ dñia ꝑm causalitatem q̄ actualitas illi⁹ causat actualitatem subi: istius ꝺo causat ab actualitate subi. Et rō ſcḝle huiꝰ quarte differentie ex tertia assignat: q̄ p̄mū est cā in q̄libet gñe: ⁊ est inquᵗ ꝑmo de accñte ꝓprio: nō adueꝛsitio: b'm ab extra causatur. Scḝo

372 differunt: q̄ illius materia est propter illam: ista vero econtra est propter subiectum: ⁊ ratio est virtuſq̄: q̄ minus principale est ꝓpter principalius, constat eñ subm principalius esse accidente: ⁊ formam substantialem materia.

¶ Circa hec aduerte tria. Primo q̄ San. Tho. ante probauit potēcias esse ꝓprias accidēcia: ⁊ hic queritur verum fluant ab essentia anime que est forma substantialis: ideo hec p̄mittit. Scḝo q̄ ex vt patebit in rōne ad scḝm subm est causa ꝓpriꝫ accidentis in triplici gñe cause: ideo secundā differentiam adiecit. S. T. cū tñ ad probandā conclusionē articuli prima differētia sola deseruiat. Tertio ꝑ subtiliter procedit ur in litera. ex hoc nanq̄ ꝙ forma substantialis est talis nature q̄ facit ens in actu absolute: oritur quod nō supponit ens in actu: non enim absolute ⁊ sine additione aliqua faceret ens actu si iam esset ens in actu. Sed cum additione faceret ens tale in actu. Ex hoc autem oritur ordo: q̄ prius actualitas conuenit forme substantiali quaꝫ subiecto: q̄ nihil habet actualitatis ex se. Et ex hoc clare sequit: quod forma substantialis causat non esse in actu sed totum esse m actu sui subiecti. Tum quia nihil in se actualitatis habet subiectum. Tum quia p̄mū in quolibet ordine rerum est causa ceterorum. Et per oppositum: quia forma accidentalis non est actus, faciens formaliter nisi ens in actu tale, quod naturaliter supponit ens in actu absolute: oportet q̄ causet in subiecto suo: esse quidem in actu aliquo: sed non totum esse in actu sui subiecti: ita q̄ ex hoc ipso quod supponit subiectum in actu: constat quod non facit illius actualitatem absolute. Et si huic coniungas: q̄ primum est causa reliquorum: sequitur quod actualitas accidentis est ex actualitate subiecti.

¶ Quo ad secundum conclusio responsiua est. Omnes potentie anime fluunt ab essentia anime. Probatur sic: accidens ꝓprium causatur a subiecto secundum q̄ est actu: ⁊ recipitur in eo secundum esse in potentia: ergo omnes potentie anime fluunt ab essentia. Antecedens patet ex prima differentia: consequentia probatur diuidendo: q̄ potentie anime aut sunt in sola anima subiectiue: ⁊ sic ergo ab ipsa ſm rationē actualitatis et in ipsa ratione potentialitatis admixte sunt, aut in composito: ⁊ sic ergo ab ipsa anima sunt: quia compositum non est actu nisi ratione anime.

¶ Circa rationem adductam ad probandam causalitatem subiecti respectu ꝓprij accidentis dubium occurrit. Quia si illa ratio est efficax: consequeretur quod accidens per accidens flueret a subiecto cui inest: quod est manifeste falsum: ⁊ contra literam. Probatur sequela: quia eadem ratio locum habet, sci licet quod actualitas subiecti ē prior actualitate eius: omnis enim accidens cōuenit. presupponere subiectum in actu et precedi ab actualitate eius.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: quod vt ex litera patet ratio sancti Thome est, quod primus in quolibet genere ꝛc. Illa autē maxima intelligitur in his que habēt per se ordinem non aūt per accidens ordinatis. Unde obiecto supponit falsum: scḝ q̄ ꝓprietas sit ratio causalitatis: est enim ꝓprietas habentis per se ordinem ad reliqua: hoc autē nō oportebat exprimere: quia in illa maxima subintelligebatur. Et propterea cadez vi intulit causalitatem subiecti respectu ꝓprij, ⁊ formę respectu materie: vtroq̄ bigs eñ est primus ⁊ per se ordo: Quis ubi uersimode: quia ibi inter duas actualitates: hic vero ipsius actus ad recipiens et participans ipsum. Posset quoq̄ iuxta dictum sequētis articuli dici q̄ illa maxima metaphysicalis applicata ad materiā emanationis intelligitur cessante eodem ordine emanationis: nō cessat q̄ subiectum ⁊ ꝓprij codē emanat actu. dine: quia eadem secundum rationem generatur, ⁊ corruptione corrumpuntur: quamuis non in eodem gradu: quia illud primo: hoc consequenter: substantia vero ⁊ accidens per accidens nō ad eundem spectant productionis ordinem: ⁊ ideo non obstat.

¶ In responsione ad secundum, aduerte q̄ multi putant ⁊ male doctrinam hanc ab Auerroi dissentire: eo quod in quarto meta. commento secundo. dixerit, q̄ substantia non est agens aut finis accidentium: sed subiectum. Sed reuera hi quāuis multi: tamen ceci sunt. Auerrois enim in primis hoc nō dixit: sed declarans qualis est analogia inter substantiā ⁊ accidēcia in entis no mine dicit, quod predicta non attribuuntur substantie, quia sit agens aut finis: sed subiectum. Et quibus verbis optime habetur: quod in nomine entis non importatur analogia secundum causam finalem: neq̄ secundū causam efficientem, sed secundum causam materialem. Cum hoc tamē euidenter pateat stare: q̄ substantia sit efficiens ⁊ finis accidentis. non enim oportet q̄ omnis habitudo que est inter substātiam ⁊ accidens importetur entis nomine. Deinde ibidem est sermo de accidētibus absolute in ordine ad subſtantiam cui insunt: ⁊ non de accidente ꝓprio: de quo nos loquimur. Patet autem hanc esse Auerrois mentem: q̄: cōstat subiectum esse finē sui ꝓprij accidentis: gratias enim est propter conseruationē substantie grauis ꝛc. Unde in hac re nulla est inter hos philosophos dissensio.

¶ Responsionem ad tentium diligentissime notato: quoniam ex ea solumtur multe difficultates. Scilicet ⁊ quomodo substantia est immediate causa effectiua: ⁊ quomodo causa effectiua non potest impedirī: ⁊ quomodo aliquid agit in seipsum: ⁊ alia huiusmodi: que in suis locis solummus: vtendo hac distinctione de causa actiua ꝑ actionem mediam: ⁊ sine aliqua media actione per solam naturalem resultationem. hoc enim modo actiua multa habent que aliꝫ impossibile est conuenire.

¶ Super articulum septimum.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore duo. Primo primo respondet quesito duabus conclusionibus. Scḝo corollarie excludit duas

¶ In corpore duo. Primo concludo responsiua affirmatiue. Secundo in speciali distinguit ⁊ respondet duabus conclusionibus.

¶ Quo ad primū conclusio est: vna potentia anime oritur ab alia. Probatur sic: in procedentibus naturali ordine ab vno. primo propinquius est quodammodo causa remotius: potentie anime procedunt multiplici ordine nature ab vno: ergo prior est causa subsequentis. Minor patet ex dictis: maior probatur sic: in

manifeste falsum: ⁊ contra literam. Probatur sequela: quia eadem ratio locum habet, sci licet quod actualitas subiecti ē prior actualitate eius: omnis enim accidens cōuenit. presupponere subiectum in actu et precedi ab actualitate eius.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: quod vt ex litera patet ratio sancti Thome est, quod primus in quolibet genere ꝛc. Illa autē maxima intelligitur in his que habēt per se ordinem non aūt per accidens ordinatis. Unde obiecto supponit falsum: scḝ q̄ ꝓprietas sit ratio causalitatis: est enim ꝓprietas habentis per se ordinem ad reliqua: hoc autē nō oportebat exprimere: quia in illa maxima subintelligebatur. Et propterea cadez vi intulit causalitatem subiecti respectu ꝓprij, ⁊ formę respectu materie: vtroq̄ bigs eñ est primus ⁊ per se ordo: Quis ubi uersimode: quia ibi inter duas actualitates: hic vero ipsius actus ad recipiens et participans ipsum. Posset quoq̄ iuxta dictum sequētis articuli dici q̄ illa maxima metaphysicalis applicata ad materiā emanationis intelligitur cessante eodem ordine emanationis: nō cessat q̄ subiectum ⁊ ꝓprij codē emanat actu. dine: quia eadem secundum rationem generatur, ⁊ corruptione corrumpuntur: quamuis non in eodem gradu: quia illud primo: hoc consequenter: substantia vero ⁊ accidens per accidens nō ad eundem spectant productionis ordinem: ⁊ ideo non obstat.

¶ In responsione ad secundum, aduerte q̄ multi putant ⁊ male doctrinam hanc ab Auerroi dissentire: eo quod in quarto meta. commento secundo. dixerit, q̄ substantia non est agens aut finis accidentium: sed subiectum. Sed reuera hi quāuis multi: tamen ceci sunt. Auerrois enim in primis hoc nō dixit: sed declarans qualis est analogia inter substantiā ⁊ accidēcia in entis no mine dicit, quod predicta non attribuuntur substantie, quia sit agens aut finis: sed subiectum. Et quibus verbis optime habetur: quod in nomine entis non importatur analogia secundum causam finalem: neq̄ secundū causam efficientem, sed secundum causam materialem. Cum hoc tamē euidenter pateat stare: q̄ substantia sit efficiens ⁊ finis accidentis. non enim oportet q̄ omnis habitudo que est inter substātiam ⁊ accidens importetur entis nomine. Deinde ibidem est sermo de accidētibus absolute in ordine ad subſtantiam cui insunt: ⁊ non de accidente ꝓprio: de quo nos loquimur. Patet autem hanc esse Auerrois mentem: q̄: cōstat subiectum esse finē sui ꝓprij accidentis: gratias enim est propter conseruationē substantie grauis ꝛc. Unde in hac re nulla est inter hos philosophos dissensio.

¶ Responsionem ad tentium diligentissime notato: quoniam ex ea solumtur multe difficultates. Scilicet ⁊ quomodo substantia est immediate causa effectiua: ⁊ quomodo causa effectiua non potest impedirī: ⁊ quomodo aliquid agit in seipsum: ⁊ alia huiusmodi: que in suis locis solummus: vtendo hac distinctione de causa actiua ꝑ actionem mediam: ⁊ sine aliqua media actione per solam naturalem resultationem. hoc enim modo actiua multa habent que aliꝫ impossibile est conuenire.

¶ Super articulum septimum.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore duo. Primo primo respondet quesito duabus conclusionibus. Scḝo corollarie excludit duas

cidēs. Ergo vna potētia nō oritur ab alia.

¶ Cōtra. Oppositum nō outur a suo oppositō: ⁊ vniquodq̄ ouit ex simili ſm speciē. Potētie aūt aie ex oppositō diuidunt sicut diuerse spēs. Ergo vna earū nō ꝓcedit ab alia.

Sed cōtra Potentie cognoscunt ꝓact⁹, Sz act⁹ vnius potētie cātur ab alio: sicut act⁹ fantasie ab actu sens⁹. Ergo vna poᵗ aie cātur ab alia.

Rñdeo Dicēdū, q̄ in his que ſm ordinē nālem ꝓcedūt ab vno: sicut primū est cā omniū, ita quod ē primo ꝓpinqui⁹ est quodāmodo cā eoꝝ que sunt magis remota. Ostēsum est aūt supraᵉ: q̄ inter potētias anime ē multiplex ordo. Et ideo vna potentia anime ab essentia anime ꝓcedit mediāte alia sed q̄ essentia anime cōparatur ad potentias, ⁊ sicut principium actiuum ⁊ finale, ⁊ sicut principium suscꝑtiuum⁽ᵉ⁾: vel secōsum per se vel simul cū coꝛpoze: agēs aūt ⁊ finis est perfectius, Sz suscꝑtiuum autem principiū inquātū hmōi est minus perfectum: cōsequēs est q̄ potentie anime q̄ sunt ꝓpiores ſm ordinē perfectiōis ⁊ nature sint principia aliarum per modū finis ⁊ actiui principij. Uidemus enim q̄ sensus est ꝓpter intellectū. et non econuerso. Sensus etiam est quedā deficiens participatio intellectus. Unde ſm naturalē originē quodāmodo est ab intellectu, sicut imperfectum a pfectoᵉ. Sed ſm vtā suscꝑtiui principij econuerso potentie imperfectio res inueniuntur principia respectu aliarū. Sicut anima ſm q̄ hz potētiā sensitiuā cōsideratur sicut subiectum: ⁊ māle quoddam respectu intellectus. Et ꝓpter hoc imperfectiores potētie sunt ꝓpes in via generationis. Prius enim animal gñatur q̄ homo.

Ad primū Ergo dicēdum: q̄ sicut potētia anime ab essentia fluit nō per transmutationē: sed per nālē quandā resolutionē, ⁊ est simul cū aia: ita est etiā de vna potētia respectu alteri⁹.

¶ Ad scḝm dicendū, q̄ accidens ꝙ se nō ꝓt esse subiectū accidētis: sed vnum accñs per prius recipitur in substantia q̄ aliud. sicut quantitas q̄ q̄litas. Et hoc modo vnum accidēs dicitur esse subiectum alterius: vt superficies coloris: inquantum substantia vno accidente mediante recipit aliud. Et sīr dici de potentijs anime. ¶ Ad tertium dicendū, q̄ potētie aie opponuntur admixtē oppositione perfecti et imperfecti: sicut etiam spēs numeroꝝ ⁊ figurarum. Hec autem oppositio nō impedit ouginē vnius ab alio: quia imperfecta naturaliter a perfectis procedunt.

¶ Utrum oēs potentie anime remaneant in anima a coꝛpore separata. Arti. 8.

Ad octauū Sic procedi tur. Uidetur q̄ omnes potentie anime remaneant in anima a coꝛpore separata. Dicitur enim in lib. de spiritu ⁊ anima: q̄ anima recedit a coꝛpore secum trahens sensum ⁊ imaginationem, ⁊ rationem ⁊ intellectum ⁊ intelligentiam, concupiscibilitatem ⁊ trascibilitatē. Cōꝑ. Potentie anime sunt eius naturales ꝓprietates. Sz ꝓprij semper ineſt, ⁊ nunq̄ separatur ab eo

¶ Super arti. 8.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore duo. Primo primo respondet quesito duabus conclusionibus. Scḝo corollarie excludit duas

opiniones. ¶ Quo ad primum: prima conclusio est. potentie existentes in sola aia vt subiecto remanēt destructo coꝛpe. Scḝa: potentie existentes in cōposito vt subiecto nō remanēt actu: ſz virtualiter tñ. Declarātur ⁊ probant ſmul ex conuenienti ⁊ disconuenienti habitudine potentiarum ad animam. Cōuenienti ꝺd̄ in hoc q̄ oēs sunt a sola aia vt ꝑnᵒ: disconuenienti vero in hoc: quia quedam in sola aia, quedā in cōposito sunt.

cuius est ꝓprium. Ergo potentie aie sunt in ea etiā post mortem. ¶ Cōꝑ. Potentie anime etiam sensitiue, nō debilitātur debilitato coꝛpoze: q̄ vt ꝺr in. 5. de anima: si senex accipiat oculū iuuenis, videbit vtiq̄ sicut ⁊ iuuenis. Sz debilitas est via ad corruptionē. Ergo potentie anime nō corrūpuntur coꝛrupto coꝛpe: sed manēt in anima separata. ¶ Cōꝑ. Memoria est potentia aie sensitiue: vt philosophus probat. Sed memoria manet in anima separata. Dicit eñ luce. 16. Diuiti epuloni in inferno ſm animam existēti. Recordare q̄ recepisti bona in vita tua. Ergo memoria manet in aia separata: ⁊ per consequens alie potētie sensitiue partis. ¶ Cōꝑ. Gaudium et triſtitia sunt in concupiscibili, que est potentia sensitiue partis. Manifestum est autē alas separatas triſtari ⁊ gaudere de ꝓmijs vel penis, quas habent. Ergo vis concupiscibilis manet in anima separata. ¶ Cōꝑ. Aug. dicit. 12. super gen. ad lit. q̄ sicut aia, cū coꝛpus iacet sine sensu nōdū penitus mortuū, videt quedam ſm imaginariā visionēm ita q̄ fuerit a coꝛpore penit⁹ separata post mortem. Sed imaginatio est potentia sensitiue partis. Ergo potēcia sensitiue partis manet in anima separata: ⁊ per consequens omnes alie potentie.

Sed cōtra Est, q̄ ꝺr in li. de eccl. dog. Ex duabus tantū subſtātijs cōstat homo: anima cum rōne sua: et carne cū sensibus suis. Ergo defuncta carne potentie sensitiue non manent.

Rñdeo Dicēdū, q̄ sicut iam dictum estᵉ: oēs potētie aie cōparātur ad animaz solā, sicut ad principiū. Sed quedā potētie cōparātur ad aiam solam, sicut ad subiectū: vt intellectᵉ ⁊ volūtas. Et hmōi potētie necesse est q̄ maneāt i aia coꝛpore destructo. Quedam vero potētie sunt in cōiuncto sicut in subiecto: sicut oēs potētie sensitiue ꝓpcis ⁊ nutritiue. Destructo autem subiecto, nō potest accidens remanere Unde coꝛrupto cōiuncto nō manēt huiusmodi potētie actu: sed virtute tantū manēt in anima, sicut in principio vl radice. Et sic falsum est q̄ quidam dicūt hmōi potētias in anima remanere etiam coꝛpore coꝛrupto Et multo falsius q̄ dicūt etiam actus harū potētiarū remanere in anima separata: q̄ talium potentiarum nulla est actio nisi ꝑ organum coꝛporeum.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ⁿ liber ille autoritatem nō hz. Unde q̄ⁿ ibi scriptū est eadē facilitate contemnitur qua ꝺr. Tñ potest dici q̄ trahit secum aia hmōi potentias nō actu, ſz virtute. ¶ Ad scḝm dōm, q̄ he potētie, quas dicimus actu in anima separata nō manere: nō sunt ꝓpietates solius aie: sed cōiuncti. ¶ Ad 3ᵐ dōz, q̄ dūr nō debilitari hmōi potentie debilitato coꝛpe: q̄ aia manet immutabilis: q̄ est virtuale principium hmōi potētiarū. ¶ Ad quartum dōm, q̄ illa recordatio accipit eo mō quo aug. ponit memoriā in mēte: nō eo modo quo ponit pars aie sensitiue. ¶ Ad 5ᵘᵐ dōz, q̄ triſtitia ⁊ gaudiū sunt in aia separata ñ ſm appetitū sensitiuū⁽ᵉ⁾: ſz ſm appetitū intellectiuū: sicut ēt in angelis⁽ᵉ⁾. ¶ Ad sextū dōm, q̄ aug. loquit

Universidad de Deusto
Biblioteca

completum vel incompletum. Et ad intentum nunc deseruit: q; intenta differentia saluatur sez q anima sola idest ipsa ut distinguitur contra compositum habet hoc q; est principium omnium potentiarum. Sed nō habet hoc q; sit subiectum omnium potentiarum: sed quarundam oportet esse compositum. ex hac nanque differentia cōclusiones deducte sunt: vt patet.

¶ Sup q. 78. Arti. 1.

Tulius clarus. ¶ In corpore quatuor. Primo proponit tres cōclusiões. Scdo probat primā. Tertio scdam. Quarto tertiam. Prima conclusio. Aie sunt tres Secundo. Potentie anime secundum genus sunt quinq;. Tertia. Modi viuentium sunt quatuor.

385 ¶ Prima probatur ex triplici modo excessus Ueri. q. 10. ar. 2 operationis animalis ad 1m. & supra naturam corpo- q. de aia arti. 13. ream. f. supra organū: 2. li. de qualitatem corporeā: & 6 extraneitatem. Ue- aia. 14. getationum nanq; in principio seipsum: a seipso per 2 li. 2. l. 3 se operatur: organo. 2. fi. & tamen e qualitate ele- l. 5. 2. l. mentari: sensuium 6. co. 1. non qualitate: sed organo vtitur: intellectu 376 um ab omnibus abstrahit: omnia clara sunt in litera. Et si dubites quo pacto propium est anime operari ab intrinseco: cuz in diffinitione naturę ponatur etiam q; sit principium intrinsecum: scito ex 8. physi. quod hoc intelligitur vt quod agit & q; patitur simul. Nulla enim res nisi animata alteratur auget vel mouet localiter seipsam. Naturalibus autem conuenit habere principium intrinsecum vt quo tātum: & ideo necessario presupponit aliquod extrinsecum a quo principaliter fit motus ille. Propterea dicitur hic motiones corporum esse ab extrinseco: vt latius in materia de motu grauiū & leuiū differetur.

¶ Secūda probatur quintuplici rōne generica obiecti scilicet cor- pore coniuncto: corpore sensibili ad animā: ente vniuersaliter ad animam: & rursus his fm motum intentionis anime ad ea: & rursus ea. Primo enim vegetatiuum. secundo sentitiuum. tertio intellectiuum quarto appeti bi inquirendo non asserendo. Vñ quedam bi dicta retractat.

¶ De potētijs anime in speciali. Q. 78.

Deinde Considerādum est de potentijs aie in spāli. Ad considerationē autē theologi ptinet inquirere spāliter solū de potētijs intellectiuis & appetitiuis: in quibus virtutes inueniuntur. Sz q; cognitio harū potētiarū quodāmō dependet ex alijs: ideo nostra consideratio de potentijs aie in speciali erit triparti ta. Primo nāq; cōsiderandū est de his que sunt preambula ad intellectū. Secundo de potentijs intellectiuis. Tertio de potētijs appetitiuis. ¶ Circa primū querūtur quatuor. Primo de generibus potentiarū anime. Secundo de speciebus vegetatiue partis. Tertio de sensibus exterioribꝰ. Quarto de sensibus interioribus.

¶ Utrum quinq; genera potentiarum anime sint distinguenda. Artic. 1.

Ad Primū sic proceditur. Videt q; nō sint quinq; genera potentiarū aie distinguenda. s. vegetatiuum: sensitiuū: appetitiuū: fm locum motiuū. & intellectiuū. Potentie enim anime dicūtur partes ipsius. Sed tm tres partes anime cōmuniter ab oibus assignātur. s. aia vegetabilis, anima sensibilis & rōnalis. Ergo tātū tria sūt genera potētiarū anime. & non quinq;. Cp. Potentie anime sunt principia operū vite. Sed quatuor modis dr aliquid viuere. Dicit. n. phs in. 2. de anima. Multipliciter ipso viuere dicto. & si vnū aliq; horū inest solū aliquid dicimus viuere: vt intellectus & sensus mot⁹. & stat⁹ fm locū. Adhuc aūt motus fm alimentum & decrementū & augmentum. Ergo tm quatuor sunt gña potentiarū aie appetitiuo exclusō. Cp. Ad illud q; est cōmune oibus potentijs non debet deputari aliq; speciale anime genus. Sed appetere cōuenit cuilibet potentie aie. Ipsius. n. appetit visibile conueniēs. Unde dicitur eccle. 40. Gratia & speciem desiderabit oculus: & super hoc vtrides sationes. Et eadē rōne & libet alia potentia desiderat obiectū sibi cōueniens. Ergo non debet poni appetitiuū vnū speciale genus potentiarū aie. Cp. Principiū mouēs in animalibus est sensus aut intellectus aut appetitus vt dicitur in. 3. de anima. Non ergo motiuum debet poni speciale genus anime preter predicta.

Sed Cōtra est, q; philosophꝰ dicit in secundo de anima. Potētias aūt dicimus: vegetatiuum sensitiuum: appetitiuum: motiuum fm locum: & intellectiuum.

Rndeo Dicendū, q; quinq; sunt gña potētiarū aie, que numerate sūt. Tres vero dicūtur aie. Quatuor vero dicūtur viuēdi. Et huius diuersitatis rō est: q; diuerse aie distinguuntur fm q; diuersimode opatio aie supgreditur operationem nāe corporalis. Nota em nā corporalis subiacet aie: & cōparatur ad ipsam sicut mā & inst fm. Est ergo q̄dā opatio aie: q̄ intantū excedit nām corporeā q; neq; etiā exercet p organū corpale. Et talis est opatio aie rōnalis. Est aūt alia operatio aie infra istā: q̄ q̄dē fit p organū corpale: non tm per aliquā corpeā q̄litatē. Et talis est opatio aie sensibilis. Qz etsi caliditas & frigiditas & hūiditas & siccitas & alie hmōi q̄litates corpee requirantur ad opationē sensus: non tm ita q; mediante & tute taliū qualitatū opatio aie sensibilis pcedat. Sed requrunt solū ad debitā dispōnē organi. Infima aūt opōnū aie est q; fit p organū corporeū & virtute corpee e q̄litatis. Supergredit tm opōnē nāe corporee: q; motiones corporū sunt ab exteriori pn⁹. hmōi aūt opationes sunt a pn⁹ intrinseco⁶. Hoc em cōe est oib⁹ opōnib⁹ aie. Dē. n. aliarū aliquo mō mouet seipm. Et talis est opō aie vegetabilis. Dicō om. & q; cōsequunt fit instrā per actionem calorꝭ vt dr in. 2. de aia. Ña po potētiarū aie distinguuntur fm oba. Quato. n. potentia est altior, tanto respicit vltius obm: vt. 5. dictū est⁶. Obm aūt opōnis aie i triplici ordine pt cōsideri. Alicuius. n. po⁶ aie obm est solū corp⁹ aie vnitū. Et hoc gen⁹ potētiarū aie dr vegetatiuū. Nō. n. vegetatiua potētia agit nisi in corpus cui aia vnitur. Est aūt aliud genus potentiarum aie: quod respicit adhuc vltius obm. s. nō solū corp⁹ sensibile, sz vlr oē ens. Et q; pz p ista duo 2a gña potētiarū aie hēt opōne nō solū respectu rei cōiunctę: sz etiā respectu rei extrinsece. Cū aūt opans opoteat aliq; mō cōiungi suo obo circa q̄ opat secundū extrinsecā rē, q; est obm opationis aie: fm duplicē rōnē ad alaz cōparari. Uno mō sz q; nata est aie cōtingere: & in alā esse p suā similitudinē. Et q̄tū ad hoc sunt duo gña potētiarū. s. sensitiuū respectu obi min⁹ cōis q; est corpus sensibile: & intellectiuū respectu obi cōissimi: q; est ens vle. Alio mō fm q; ipsa aia inclinat & rēdit i rē exteriorē. Et fm hāc etiā opārationē sunt duo gña potētiarū aie. Unū q̄dē. s. appetitiuū fm q; aia cōparat ad rē extrinseca & vt ad finem. q; est primū in intentione. Aliud aūt motiuū fm locū. qui aia cōparat ad rē exteriorē sicut ad terminū cōparationis & motus. Ad cōsequēdū. n. aliq; desideratū & intentū oē aial mouetur. Modi vo viuēdi distinguuntur fm gradus viuentiū⁶. Quedā enim viuētia sunt in quib⁹ est tm vegetatiuū sicut in plātis. Quedā vero in quib⁹ cū vegetatiuo est etiā sensitiuū non tm motiuū fm locū: sicut sunt immobilia alialia: vt cōchilia. Quedā vero sunt q̄ supra hoc habēt motiuum fm locū: vt perfecta alialia que multis indigēt ad suā vitā. Et ideo indigēt motu vt vite necessaria pcul posita ḡrere possint. Quedā vero viuētia sunt in quibus cū his est intellectiuū. s. in hominib⁹. Appetitiuus autē non constituit aliquem gradum viuētium: quia in quibuscūq; est sensus: est etiā appetitus: vt dicitur in. 2. lib. de anima.

¶ Et per hoc soluuntur duo pma obiecta.

Ad Tertium dōm, q; appetitus naturalis est inclinatio cuiuslibet rei in aliquid ex natura sua. Unde naturali appetitu quelibet potētia desiderat sibi cōuenies. Sed appetitus aialis p sequit formā apprehensam⁶. Et ad huiusmodi appetitū requirit spālis aie potētia: & nō sufficit sola apprehensio. Res em appetit pro ut est in sua natura. Nō est aūt fm suā nām in pōtte appetitiua. sz fz suā similitudinē. Vñ pz q; visus appetit nāliter visibile solū ad suū actū. s. ad videndū. Animal aūt appetit rē vīsā & p vim appetitiuā nō solū ad videndū: sz etiā alios vsus. Si aūt nō indigeret aia reb⁹ q̄ceptis a sensu: nisi pp actiones sensuū. s. vt ea sentiret: nō oporteret appetitiuū pōere speciale genꝰ inter potētias aie: q; sufficeret appetitus nālis potētiarū. ¶ Ad quartū dōm, q; titium. quinto fm locum motiuum constituit: vt patet in litera clare.

¶ Tertia probatur quadruplici gradatione vitenum. s. vegetatione tātum: hac & sensu: hic & motu locali: & demū eum predictis omnibus intellectu. Appetitus enim non separatur a sensu & intellectu.

¶ In rōne sūt tertium occurrit questio de appetitu naturali. Sed breuiter notandum: q; appetitus naturalis dupliciter sumi contingit. primo pro inclinatione & natura indita. Et sic non est actus aliquis elicitus: sed est velut actus primus habens naturalem habitudinem ad tale quid. Et talis appetitus inuenitur in omnibus potentijs tam actiuis q̄ passiuis: vt in litera dicit. Secundo sumitur pro actu secundo: quo res habens naturam iam perfectam tendit. Et hoc modo non potest in opationibus animalis: siue intellectualis. siue sensitiui. Ipse enim q; ad aprehensum vt sic: immediate rēdit: anima vero q; determinatus est a natura ita ad hoc tale obiectum: q; non est: naturalium esse ad vnum. Et propterea determinatum esse ad vnum. Et de tali appetitu dicitur primo metaphysice q; naturaliter fugit desideram⁹: & vniuersaliter q; naturaliter appetim⁹ vinere: & beatitudinem &c. Et hunc appetitū expellere a sancto tho. Super rius in q̄. de amore angelorum habes: & in secunda secunde in q̄. de studiositate vel curiositate expressissime de illa propositione primi metaphysice. Ex quo patet error loquentium.

¶ Super arti. 2.

Tulius clarus. ¶ In corpore duo. Primo respōdet: secūdo comparat. Cōclusio respōsiua. tres sunt partes vegetatiue. Probatur. corpus viuens vt sic eget tribus operibus. Corpus viuens vt sic est obiectum vegetatiue: ergo obiectum vegetatiue exigit tria opera: ergo tres potentias in vegetatiuo. talia sunt generari nutriri & augeri: ergo. maior patet quia eget esse & perfecta quantitate & q̄litate nāli. & vltimo quia plana.

¶ Quo ad secundum primo differentiā ponit inter has: q; ḡnatiua ad alienum: aliā vero ad propium corpus. Deinde ordinem dignitatis: quia ḡnatiua dignior est supra dicta conditione: vt pote attingēs ad vim sensitiuam: et confirmat authoritate dionysij. Demum ordinem ministerij. quia ille he seruiunt & augmentatiue nutritiue. Nota quod tres dicuntur potentie vegetatiue in genere. Utrū aūt plures sint fcm specie specialissimam potētie vnius scipue puta digestiua attractiua expulsiua &c. nō est presentis speculationis.

¶ Super Articulum tertium.

Tulius clarus. ¶ In corpore duo principaliter. Primo tractat penes q̄d attēdi debet distinctio & numerus sensuum. Scdo assignat ipsam rationem virtutis q̄. Quo ad primum tria. Primo refert tres opiniones scz ex organis: ex medijs: ex rebus sensatis. Secundo reprehendit ostendens quidez: q; potentie nō sunt propter organa aut media: sed econuerso. Tertiū vero: q; diuersitas sensibilis fz simplex aut mixtū sibim pertinet ad intellectū. Aduerte hic q; ꝑ opiniones nō arguūt falsitatis: fz q; non assignat cām q̄stionis: fz effectum. 2a rō assignat cām p accns: & tō peior oībus. Tertio: igit & distingui sensus penes diuersitatē immutationis exteriorꝭ. Et sic de prima 2da rō falsa affirmatiue. Sensus distinguuntur fm quānis sensus & appetit⁹ sunt pncipia motiua in animalibus pfectis: nō tm sensus & appetitus inquātū hmōi sufficiūt ad mouendū nisi superadderet eis aliqua virt⁹. Nam in immobilib⁹ animalib⁹ est sensus & appetit⁹: nō tm hūt vim motiuā. Hec ät vis moti ua nō solū est in appetitu & sensu vt imperāte motū: sed ēt est in ipsis ptib⁹ corporis vt sint habilia ad obediendū appetitui aie mouētis⁶. Cuius signū est: q; q̄n mēbra remouentur a sua dispositione naturali non obediunt appetitui ad motum.

¶ Utrum conuenienter partes vegetatiue assignentur. s. nutritiuum augmētatiuum & generatiuum. Artic. 2.

Ad Scōm sic proceditur. Uidet q; inconueniēter ptes vegetatiue assignentur. s. nutritiuū augmētatiuū & ḡnatiuū. Hmōi em vires dr nāles. Sz potētie aie sunt supra vires nāles. ergo hmōi vires nō debēt pōi potētie aie. Cp. Ad id q̄ cōe viuētib⁹ & nō viuētib⁹ nō dz aliqua potētia aie deputari. Sz ḡnatiua est cōis oibus ḡnabilib⁹ & corruptibilibus: tā viuētibus q̄ nō viuētib⁹. Ergo vis ḡnatiua nō dz poni potentia aie. Cp. Alia est pz potentiꝭ nā corpea. Sed nā corpea eadē ꝑtute actiua dat spēm & debitā quātitatē. Ergo multo magis aia. Non est ergo alia potentia aie augmentatiua a ḡnatiua. Cp. Unaq; res cōseruat in eē p id q̄ ee hz. Sz potētia ḡnatiua ē p quā acq̄rit esse viuentis. Ergo p eādē res viua conseruat. Sz ad conservationē rei viuētis ordinatur vis nutritiua: vt 2i in. 2. de aia. Est i potētia potēs saluare susciptēs ipsam. Non dz ergo distingui nutritiua po⁹ a generatiua.

Sed cōtra Est, q; phs dicit in. 2. de anima: q; opera huius anime sunt ḡnare: & alimēto vti: & iterū augmentum facere.

Rndeo Dōm, q; tres sunt potētie vegetatiue partis. Uegetatiuū est vt dictum est⁶: hz p obiecto ipm corpus viuēs p aiam. Ad q̄ dē corp⁹ triplex aie opatio est necessaria. Una dē, p quā esse acq̄rat. Et ad hoc ordinat potentia ḡnatiua. Alia vero: p quā corp⁹ viuētis saluat & in esse: & in quātitate debita. Et ad ꝫ ordinat vis nutritiua. ¶ Est tm q̄dā dīa attēdēda inter has potētias. Nā nutritiua & augmētatiua hūt suū effectū in eo i q̄ sunt: q; ipsum corp⁹ vnitū anime auget & conseruatur per vim augmētatiuā & nutritiuā i eadem aia exīte. Sz vis ḡnatiua hz effectū suū non in eodē corpore: sz in alio: q; nihil est ḡnatiuū sui ipsius. Et ideo vis ḡnatiua q̄dāmō appropinquat ad dignitatē aie sensitiue que hz opationē in res exteriores: sz excellētiori mō & vltiori. Supremū em inferioris nāe attingit id q̄ est infimū superioris: vt pz p dionysium. 7. c. de di. nom. Et ideo inter istas tres potētias finaliter & principaliter: & perfectior est ḡnatiua: vt 2i in. 2. de aia. Est em rei tā perfecte facere alteram q̄lis ipsa est. Generatiue aūt deseruit & augmētatiua & nutritiua. Augmentatiue vero nutritiua.

Ad primū Dōm, q; hmōi vires dicūt nāles. Tū q; hūt effectū similē nāe: q̄ etiā dat eē & quantitatē & cōseruationē: licet he vires habeāt hoc altiori mō. Tū q; he vires exercēt suas actiones instrumētaliter p qualitates actiuas & passiuas: q̄ sūt nāliū actionum principia. ¶ Ad fm dōm, q; ḡnatio in rebus inanimatis est totaliter ab extrinseco. Sz ḡnatio viuētiū est quodāmodo altior mō per aliquid ipsius viuētis⁶: q̄ est semen in q̄ est aliq; principium corpis formatiui. Et tō opz esse aliquā potētiā rei viuētis. p quā semē hmōi ꝑpareꝭ. Et hec est vis ḡnatiua. ¶ Ad tertium dōm, q; q; ḡnatio viuētiū est ex aliquo semine: opz q; in principio animal generet parue quātitatis. Et pp hoc necesse est q; habeat potētiā anime p quā ad debitā quātitatē ꝑducat. Sz corpus inanimatū ḡnat ex mā determinata ab agēte extrinseco. Et tō simul recipit speciē & quātitatē fm mām conditionē. ¶ Ad quartū dōm, q̄ sicut iam dictū est⁶: opatio vegetatiui pncipij cōplet mediante calore: cuius est humidū cōsumere. Et ideo ad restaurationē humidi deperditi necesse est habere potentiā nutritiuā: p quā alimētū cōuertat in substātiā corpis. Q̄ etiā ē necessariū ad actū ꝓtutis augmētatiue & ḡnatiue.

¶ Utrū cōuenīter distinguant quinq; sensus exteriores. Artic. 3.

Ad Tertiū sic proceditur. Uidet q; inconueniēter distinguant quinq; sensus exteriores. Sensus em est cognoscitiuus accidentiū. Sūt aūt multa ḡna accidentiū. Cū ergo potētie distinguant p obiecta: vidētur sensus multiplicent fm numerū quidditatum accidentium. Cp. Magnitudo & figura et alia q̄ dicunt sensibilia cōia: nō sunt sensibilia p accns: sz ea diuidunt in. 2. de anima. Diuersitas aūt p se obiectorū diuersificat potentias. Cū ergo plus differāt magnitudo & figura a calore q̄ son⁹: vidētur multo magis debeat esse alia potētia sensitiua cognoscitiua magnitudinis aut figure q̄ coloris & soni. Cp. Unus sensus est vnius cōtrarietatis: sicut visus albi & nigri. Sed tactus est cognoscitiu⁹ plurīū ꝓtrietatū. s. calidi & frigidi, humidi & sicci et huiusmodi. Ergo nō est sensus vn⁹: sz plures. Ergo plures sensus sunt q̄ quinq;. Cp. Spēs nō diuidit cōtra genꝰ. Sz gustus est tactus quidā. Ergo non dr poni alter sensus preter tactū.

Sed cōtra Est, q; philosophꝰ dicit in. 2. de anima: q̄ non est alter sensus preter quinq;.

Rndeo Dōm, q; rōne distōnis et numeri sensuum extrinsecorū quidā accipere voluerūt ex parte organorū: in quib⁹ aliq̄ elementoꝝ dīar vl aq vel aer vel aliq̄ huiusmodi. Quidā aūt ex pte medij: q̄ est vl cōiūctū: vel extrinsecū. Et ꝫ vl aer vel aq vel aliq̄ hmōi. Quidā aūt ex diuersa nā sensibiliū qualitatū, fm q̄ est q̄litas simplicis corpis vl seq̄s cōplexionē. Sz nihil istorū cōueniēs est. Nō em potētie sunt pp organa: sed organa pp potentias. Uñ nō propter hoc sunt diuerse potētie: q; sūt diuersa organa. Et tō nā instituit diuersitatē in organis: vt cōgrueret diuersitati potentiarū. Et sīlr diuersa media diuersis sensib⁹ attribuit: fm q̄ erat cōueniēs ad actꝰ potētiarū. Nās ät sensibiliū q̄litatū cognoscere non est sensus: sz intellectꝰ. Accipiēda est ergo rō numeri & distinctōis exteriorū sensuū sz illud q̄ ꝑtinet & ꝓpriū est ad sensum pertinet. Est aūt sensus q̄dā potētia passiua q̄ nata est immutari ab exteriori sensibili. Exteri⁹ ergo immutatiuū est q̄ p se a sensu pcipit: & fm cui⁹ diuersitatē sensitiue potētie distinguūt. Est ät duplex immutatio. Una nālis, & alia spīalis. Nālis q̄dē fm q̄ forma immutātis recipit in immutato fm eē nāle: sicut calor in calefacto. Spīalis aūt fm q; forma immutātis recipit in immutato fm eē spīale: vt forma coloris in pupilla: q̄ non fit p hoc colorata. Ad opationē ät sensus requrit immutatio spīalis: p q̄ sitētio forme sensibilis fiat i organo sensus. Alioquin si sola immutatio nālis sufficeret ad sentiendū: aia corpa nālis sentiret & dīa alterarent. Sz in q̄busdā sensibus inuenit immutatio spīritualis tm: sicut in visu. In q̄busdā aūt cū immutatiōe spīali etiā nālis: vl ex pte obiecti tm: vl etiā ex pte organi. Ex pte aūt obiecti inuenit trāsmutatio nālis fz locū q̄dē in sono: q̄ est obiectū audit⁹. Nā son⁹ ex ꝑcussione cātur: & generatio cōmotiōe. Sz alteratione ꝓ in odore: q̄ est obm olfact⁹. Qz. n. p calm alterari aliq̄ mō corp⁹ ad ꝫ & spiret odorē. Ex pte ät organi est imutatio nālis in tactu & gustu. Nā & mana tāgēs calida caleficat: & lingua hūidaꝫ humiditatē saporū. Organū vo olfact⁹ aut audit⁹ nulla nāli imutatione imutat in sentiēdo: nisi p accns. Usus aūt q; ē absq; immutatione nāli organi: & obiecti est marie spīalis & pfectio⁹ interioꝝ sensus & cōioꝝ. Et post hoc audit⁹: & deinde olfact⁹: q̄ hūt immutationē nālē ex pte obiecti. Adhoc⁹ tm localis est pfectio⁹ & nālior po⁹ q̄s mot⁹ alterationis: vt ꝓbat in. 8. phy. Tact⁹ aūt et gust⁹ sunt marie nāles. De q̄n diffone post dicem⁹. Et inde est q; alij tres sensus fi fiūt p mediū cōiūctū ne alij q̄ nālis trāsmutatio ptingāt ad organū: vt accidit in his duob⁹ sensibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

immutatiui exterius: ꝙ sic sensus est potentia passiua per se ꝙ immutabilis ex extrinseco sensibili. ¶ Ad 3m patet ex dictis. ¶ Ad 4m patet ex dictis. ¶ Ad 5m dicendum ꝙ sensus est duplex. Vnus qui est quidam medius inter sensibilia ꝙ accidunt et sensibilia ꝙ per se. Et iste sensus non est potentia passiua. Alius sensus est potentia passiua. Et iste sensus est potentia passiua. ¶ Ad 6m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 7m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 8m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 9m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 10m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 11m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 12m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 13m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 14m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 15m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 16m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 17m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 18m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 19m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 20m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 21m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 22m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 23m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 24m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 25m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 26m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 27m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 28m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 29m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 30m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 31m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 32m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 33m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 34m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 35m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 36m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 37m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 38m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 39m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 40m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 41m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 42m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 43m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 44m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 45m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 46m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 47m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 48m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 49m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 50m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 51m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 52m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 53m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 54m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 55m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 56m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 57m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 58m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 59m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 60m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 61m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 62m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 63m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 64m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 65m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 66m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 67m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 68m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 69m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 70m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 71m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 72m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 73m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 74m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 75m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 76m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 77m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 78m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 79m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 80m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 81m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 82m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 83m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 84m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 85m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 86m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 87m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 88m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 89m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 90m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 91m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 92m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 93m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 94m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 95m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 96m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 97m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 98m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 99m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua. ¶ Ad 100m dicendum ꝙ sensus est potentia passiua.

ter auis colligit paleã: nõ qꝝ delectet sensum: ſz qꝝ ẽ vtilis ad nidificandũ. Necessariũ est ergo aialiqꝝ percipiat hmõi intentiones quas non pcipit sensus exteriores. Et huius pceptionis opz esse aliqꝝ aliud pncipiũ: cũ pceptio formarũ sensibilium sit ex immutatione sensibili nõ aũt pceptio intentionũ pdictarũ. Sic ergo ad receptionẽ formarũ sensibiliũ ordinatur sensus ppius ꝛ cõis. De quorũ distinctione post dicẽt. Ad harũ aũt formarũ retentionem aut cõseruationẽ, ordinat fantasia siue imaginatio, quasi thesaurus quidã formarꝝ p sensum acceptarũ. Ad appiehendendũ aũt intentiones qꝝ p sensum nõ accipiunt: ordinatur vis estimatiua. Ad conseruãdũ aũt eas vis memoratiua: que est thesaurus quidã hmõi intentionum. Cuius signũ est qꝝ pncipiũ memorãdi sit in aialibus ex aliqꝝ hmõi intentione: puta qꝝ est nociuũ vel cõueniens. Et ipsa rõ ꝓteriti, quã attẽdit memoria: iter hmõi itẽrõnes cõputat. Cõsiderandũ est aũt qꝝ quãtũ ad formas sensibiles non est dꝛia inter hominẽ ꝛ alia aialia. Sitr em immutantur a sensibilib⁹ exteriorib⁹. Sz quãtũ ad intẽtiones predictas dꝛia est. Nã aliꝛ aialia pcipiũt hmõi intentiones solũ nãli quodã instinctu. hõ aũt pqãdã collationẽ. Et ideo qꝝ in aliꝛs aialibus dicitur estimatiua nãlis: in hoie vt cogitatiua: qꝝ pcollationem quãdã hmõi intentiones adinuenit. Vñ etiã dicit ratio ꝓticularis: cui meto assignãt determinatum organũ. s. medꝛ ꝓte capitis. Est em collatiua intẽtionũ idiuidualiũ: sicut rõ intellectiua intẽtionũ vniuersaliũ. Ex pte aũt memoratiue non solũ hz memoriã sicut cetera animalia in subita recordatiõe ꝓteritorũ: sed ẽt reminiscẽtiã: qñ syllogistice inquirẽdo ꝓteritorũ memoriã fm indiuiduales intẽtiones. Aut. ho ponit quintã potẽtiã medã inter estimatiuã ꝛ imaginatiuã: qꝝ cõponit ꝛ diuidit formas imaginatas vt pz cũ ex forma imaginata auri ꝛ forma imaginata mõtis cõponimus vnã formã mõtis auri: quẽ nũqꝝ vidimus. Sz ista opatio nõ apparet in aliꝛs aialib⁹ ab hoie: in quo ad hz sufficit ꝛ imaginatiua. Cui ẽt hãc actionẽ attribuit auer. in lt. quodã qꝝ fecit de sensu ꝛ sensibilib⁹. Et sic nõ ẽ necesse ponere nisi ꝙtuor vires interiores sensitiue ꝓtis. s. sensuꝝ cõez: ꝛ imaginationẽ: estimatiuã: ꝛ memoratiuã.

Ad primũ Ergo dõz, qꝝ sensus ꝓprius iudicat de sensibili ꝓpio discernẽdo ipsuꝝ ab aliꝛs que cadũt sub eodem sensu: sicut discernendo album a nigro vel a viridi. Sz discernere albũ a dulci non põt neqꝝ visus neqꝝ gustus: qꝛ opz qꝝ qui inter aliꝛ discernit vtrũqꝝ cognoscat. Unde opz ad sensum cõem pertinere discretionis iudicium: ad quẽ referantur sicut ad cõem terminũ oẽs appiehẽsiones sensuũ: a quo etiã pcipiant intẽtiões sensuũ: sicut cũ aliquis videt se videre. Hoc em nõ põt fieri p sensum ꝓpriũ qui non cognoscit nisi formã sensibilis a ꝙ immutat, in qua immutatione perficit visio: ꝛ ex ꝙ immutatiõe sequit alia immutatio in sensu cõi q visionẽ pcipit. ¶ Ad tertiũ dõm, qꝝ sicut vna potẽtia ouĩ ab aia, alia mediãte: vt. s. dictũ est: ita ẽt aia subiect aliꝛ potẽtie mediãte alia. Et fm hũc modũ fantasticũ ꝛ memoratiuũ dr passiones primi sensitiui. ¶ Ad ꝗrtũ dõm, qꝝ ꝛz intellect⁹ opatio ouiã a sensu: tñ in re appiehensa p sensuꝝ intellect⁹ multa cognoscit: ꝙ sensus pcipere nõ põt. Et sibi estimatiua: ꝛz inferioꝛi mõ. ¶ Ad quintũ dõm, qꝝ illã eminentiã hz cogitatiua ꝛ memoratiua i hoie: nõ per id qꝛ est ꝓpriũ sensitiue partis: ſz per aliquã affinitatẽ ꝛ ꝓpinquitatẽ ad rõnẽ vniuersalem fm quãdã refluctiã. Et ideo nõ sunt alie vires: sed eedẽ perfectio rẽs ꝙ sint in aliꝛs animalib⁹. ¶ Ad sextũ dõm, qꝝ aug. spũalẽ visionẽ dicit eẽ ꝙ fit p similitudines corpoꝝ in absentia corpoꝝ. Unde pz cõis est omnibus interioribus appiehensionibus.

¶ De potentijs intellectiuis. Questio. 79.

Deinde Queritur de potentijs intellectiuis. ¶ Circa qꝝ querũtur. 13. Primo vtrũ intellectus sit potentia anime vel eius essentia. Scõo, si est potentia, vtrum sit potentia passiua. Tertio, si est potẽtia passiua: vtrum sit ponere alĩ quẽ intellectũ agentẽ. Quarto, vtrũ sit aliquid anime. Quinto, vtrum intellectus agens sit vnus oĩm. Sexto, vtrũ memoria sit in intellectu. Septimo, vtrũ sit alia potẽtia ab intellectu. Octauo, vtrũ rõ sit alia potẽtia ab intellectu. Nono, vtrũ rõ supiot ꝛ inferiot sint diuerse potentie. Decimo, vtrũ intelligẽtia sit alia potẽtia ꝓter intellm. Undecimo, vtrũ sinderesis sit aliqua potẽtia intellectiue partis. Tertiodecimo, vtrum conscientia sit aliqua potẽtia intellectiue partis.

¶ Utrum intellectus sit aliqua potentia anime. Articulus. 1.

Ad primum sic proceditur. Uꝺ, qꝝ intellectus non sit aliqua potentia aie: sed sit ipsa eius essentia. Intellectus em idem videtur esse quod mens. Sed mẽs non est potentia aie sed essentia. Dicit enim augu. 7. de tri. Mens ꝛ spũs nõ relatiue dr sed essentialiter demonstrãt. Ergo intellectus est ipsa essentia aie. ¶ Diuersa gña potẽtiarũ anime nõ vniunt in aliqua potẽtia vna: sed in sola essentia aie. Appetitiuũ aũt ꝛ intellectiuũ sunt diuersa genera potẽtiarꝝ anime: vt dicitur in. 2. de anima: cõeuniunt autẽ in mẽte: qꝛ aug. 19. de trini. ponit intelligentiã et voluntatem in mẽte. Ergo mens ꝛ intellectus est ipsa essentia aie ꝛ non aliqua eiꝰ potentia. ¶ Sc̃m grego. in homel. ascensionis. hõ intelligit cũ angelis. Sed angelꝰ dicunt mẽtes ꝛ intellꝰ. Ergo mẽs ꝛ intellectus hominis nõ est aliqua potẽtia anime: sed ipsa anima. ¶ Ex hoc conuenit alicui substantie qꝝ sit intellectiua: quia est im materialis. Sz anima est immaterialis per suã essentiam. Ergo videtur qꝝ anima per suam essentiam sit intellectiua.

Sed cõtra Est, qꝝ philosophꝰ ponit intellectiuũ potẽtiam anime: vt patet in secundo de anima.

Rñdeo Dicendũ, qꝝ necesse est dicere fm ꝓmissa: qꝝ intellectus sit aliqua potẽtia anime ꝛ nõ ipsa anime essentia. Tñc enim solũ immediatũ pncipiũ operatiõis est ipsa essentia rei operãtis qꝛ ipsa operatio est eius eẽ. Sicut em potẽtia se habet ad operationem vt ad suum actũ: ita se hz essentia ad esse. Jn solo autem deo idẽ est intelligere qꝝ suum eẽ. Unde in solo deo intellectus est eius essentia: in aliꝛs autem creaturis intellectualibus intellectus est quedam potentia intelligentis.

Ad primum Ergo dicendum, quod sensus accipit aliquando pro potẽtia: altquãdo vero pro ipsa anima sensitiua. Denominat enim anima sensitiua nomine pncipalioris sue potẽtie quod est sensus. Et similiter aia intellectiua quãdoqꝝ nominatur nomine intellect⁹ quasi a pncipaliori sua virtute: sicut dicit in. j. de anima: qꝝ intellect⁹ est substãtia quedã. Et etiam hoc modo aug. dicit qꝝ mens est species vel essentia. ¶ Ad sm dicẽdũ, qꝝ appetitiuũ ꝛ intellectuũ sunt diuersa genera potẽtiarũ anime fm diuersas rõnes obiectorũ. Sz appetitiuũ ꝓtim conuenit cũ intellectiuo: ꝛ partim cum sensitiuo quantum ad modum operãdi per organum corporale vt fine huiusmodi organo. Nã appetitus sequitur appiehensionem. Et sc̃m hoc aug. ponit intellectũ in mẽte: ꝛ philosophus in ratione. ¶ Ad tertium dicendũ, qꝝ in angelis, non est alia vis ꝙ nã intellectiua ꝛ voluntas: que ad intellectũ consequitur. Et ꝓpter hoc angelus dicit mẽs vl intellect⁹. qꝝ tota virtus sua in hoc consistit. Anima autem habet multas alias vires: sicut sensitiuas ꝛ nutritiuas. Et ideo non est simile.

¶ Ad quartũ dicendum, quod ipsa immaterialitas substãtie intelligentis create nõ est eius intellect⁹: ſz ex immaterialitate habet ꝙ sit ẽtum ad intelligendum. Unde non oportet quod intellectus sit substãtia anime: sed eius virtus ꝛ potentia.

Prima San. Tho. Z 3

388 De aia arti. 13. cõ. co. 3.

b 581

a b 102

383

366

277 299 377

85 299

279

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super articulum secundum.

In titulo aduerte q̃ ista tripl̃r tractari potest. Primo communiter vtrum intellectus sit potentia passiua. i. receptiua quocunq; id modo contingat. z quicquid sit illud receptum. Secundo proprie. vtrum intellect⁹ sit potentia passiua potentia essentiali que dicit priuationem actus primi et propriũ illius. Tertio pure vtrum intellectus sit in potentia pure passiua: ita quod tam respectu actus primi quam secundi: non nisi passiue concurrat. Jn proposito hic tertius sensus nõ tractatur hic: sed nos dicemus de hoc inferius in artic. primus quoq; sensus hic nõ intenditur: qm̃ vt in corpore pz: intellectus angelicus nõ dr patibilis: neq; potẽa passiua: vt mõ loquimur: z thcõstat q̃ intelligere eius in eo recipitur. Vñ relinquit q̃ secundus sensus sit intentꝰ. Et merito q̃n de ipsa potentia intellectiua nuda dr esse prima q̃stio vtrum sit passiua. Passibilitas aũt potẽtie ꝑm seipsam solã attendit ꝑm ordinẽ q̃e hz ad propium actũ: z nõ ad hunc vel illũ: ac p hoc passibilitas intellectus absolute: z primo attẽditur ꝑm coniunctionem intellectus ad intelligibile.

hoc eñ est illius ꝓpria ꝓfectio. si eñ intellect⁹ est. in potẽtia est: z si non. non: quasi eligibilis potentia essentiali respectu huius sit forte passiuum respectu alicuius. ¶ In corpore duo facit. primo declarat vnum terminum passiue. Secundo respondet questo vnica conclusione affirmatiue.

¶ Quo ad primum q̃ passiuum a passione z pati dicitur. distinguit ly pati tripliciter: ꝓpriissime. z ꝓprie z communiter: z satis clara est litera. Et aduerte primo duo conuenientiam. s. z differentiam. Conueniunt enim qz in omnibus modis inueniuntur duo. s. ordo: q̃ prius erat in potentia: postmodum est in actu: z receptio alicuius. Discrepant autem qz in primo comitatur perditio conuenientis: in scõa perditio sola non curando. an conuenientis an disconuenientis. Jn 3ᵒ aũt nulla perditio nec̃io comitatur.

¶ Secundo aduerte: q̃ hz receptũ iuxta 3ᵐ modũ possit esse tã actus scõs ꝙm primus: z ꝑhter pati dici possit hoc modo quod cũq; recipiẽs. z ita hic tertius modus patiendi latitudinẽ hz. Jn proposito tñ de summo z primo gradu patiendi infra hunc tñ modũ: sermo est inter ꝓtãdus. Qm̃ ab eo dr primo z absolute potentia passiua a secundario aũt gradu patiendi. s. recipiẽdo actum ſm non primo nec̃ absolute: dicitur potentia passiua: sed ſm qd quo ad hoc sc̃s. ¶ Tertio aduerte: q̃ ordo inter recipiens z receptum quamuis possit esse nãe solius: vt patet de subo z passione: mã z prima celi: stella z lumine quod habet a sole. z nãe z temporis simul: vt patet in his que generantur de nouo: ac per hoc ex hac obiectione parte videatur habere latitudinem tertius modus patiendi. Jn proposito de ordine durationis sermo est: vt inferius clare pz: z rõ dicetur. Et intelligitur ſm nature cursum. i. ꝙm ordinem rebus inditum talis potentia nata est precedere actũ. suum: vel z in idem redit: ꝓportionaritatem negatiue. i. q̃ ex vi nature sue non conuenit sibi q̃ sit coetꝰ suo actui. Et hinc patent miracula quibus poneretur deum influere alicui ab initio scientiam nihil obstare proposito. ¶ Quo ad 2ᵐ conclusio responsiua est. Intellectus noster est potentia passiua ꝙbatur. Intellect⁹ noster est in potentia separata ab actu ergo eius intelligere est pati tertio modo. ergo intellectus est potentia passiua. Vlis habet duas partes sc̃z q̃ sit in potentia. z q̃ separata ab actu. quo ad primã ꝓbatur sic. Intelligere est operatio circa ens in vñ. ergo intellꝰ vt actus se habet ad vtr ens vt actus totius entis: ergo solus intellectus diuinus est ſm id quod est in puro actu ergo reliqui sunt in potentia. hoc vltimum antecedens est per se notum: non arctatur enim intelligere ad hoc vel illud ens. ꝓxima vero sequela ꝓbatur quia ex diuersa habitudine ad vniuersale ens tanquam ad propriam perfectionem obiectiuam attenditur esse in actu vel potentia ipsum intellectum: sicut vltr quodlibet perfectibile penes accessum ad suum mensuratur perfectionem. Scõa vero sequela patet. z quo ad exponentem affirmatiuam: quia intellectus diuinus est dei essentia: in qua insunt omnia. z quo ad negatiuam: quia oporteret intellectum creatũ esse ens infinitum. Tertia autem sequela euidens est ex se: si enim diuinus solus est actus oim. z quilibet intellectus aut actu aut potentia respicit omnia: ꝙs est: vt reliq̃ omnes sint in potentia: non respectu singulorum: sed alicuius intelligibilis. respectu siquidem alicuius non prohibetur creatus intellectus esse in actu. Quo ad 2ᵃᵐ vero patte aſis ꝙbat ex distõne poᶜ in poᵃᵐ semp ꝓfectam: z nõ semper perfectã: s. ꝓcedentẽ de potẽtia ad actũ applicita ad driam inter in: cilin angelicũ z humanũ q̃ ille pp ꝓpinquitatẽ ad ꝙm intellm qui est pur⁹ actꝰ est sp in actu oim nãe a se intelligibilium. hic ho pp hoc q̃ est vltimus z maxime remot⁹ a ꝙmo est in ꝙᵐ sicut rabula rasa. Cui sigᵐ. affert: qz in ꝙᵐ sumꝰ intelligẽtes in poᵃ deinde in actu. ꝑ ho ꝙsa ex rõne ipsius pati 3ᵒ liꝫt. s. n. pati dr oẽ qđ̃ ꝓcedendo de poᵃ ad actũ ꝑticꝫ: z intellectus noster vt assumptum ꝙbatur q̃ est ꝙs intellꝫ. 2ª ho est per se nota.

¶ Circa primã ꝙam aduerte primo q̃ rꝫ illatũ ꝙns liter: causaliter: z cocomitanter. Et formaliter qđ̃ intellm ꝙm diuersaſq; opiniones: dum alq̃ intelligere: putant esse passionẽ sigñar: alq̃ actionẽ immanẽtẽ tm̃: ac per hoc pati 3ᵒ liꝫt. s. n. pati dr oẽ qđ̃ ꝓcedendo de poᵃ ad actũ ꝑticꝫ: z intellectus noster vt assumptum ꝙbatur q̃ est ꝙs intellꝫ. 2ª ho est per se nota.

¶ Circa primã ꝙam aduerte primo q̃ rꝫ illatũ ꝙns liter: causaliter: z cocomitanter. Et formaliter qđ̃ intellm ꝙm hz ambiguitatẽ lectum: sed simul cũ intellũ gignendo effectiue intellectionem. Et sic apud istos intelligere nostrum non est pati cãliter nisi per accñs. Alq̃ aũt arbitrantur q̃ intellꝰ nr̃ patit z per se ab intelligibili ut res quidditatiua. z ꝑ accñs a phãtasmate: sic apud nos intelligere est causaliter. Et sic apud hos intelligere est causaliter z per se pati.

¶ Quo ad tertiũz sũt due principales opiniones. ꝓma opinio fuit nobilitate in intellect⁹ z aie fundat. Eo ẽm q̃ ꝓstãtior est corpore. a fantasmate pati non pot: iuxta illud augu. nullũ corꝑ agit in spiritũ. Eo ho q̃ ꝓstantior est ceteris formis se sola ꝓ opant: qz actuinatas actuat. Et ꝓpter hoc dr agere. Et ꝓpter hoc dr pati. Et ꝓpter hoc dr intelligere. Et ꝓpter hoc dr esse. Et ꝓpter hoc dr vniri. Et ꝓpter hoc dr ꝓpinquitatẽ ad ꝙm intellectũ: z est actus purus: vt supra dictũ est. Intellꝰ aũt humanꝰ. q̃ ẽ in fimꝰ in ordine intellectuũ: z maxime remotus a ꝑfectiõe diuini intellꝰ: ẽ in potẽtia re

essentialẽ z accñtalem: quã in hoc stare ex. 8. phyſl. t. 2. de aĩa patet. qđ̃ illa per priorem mutationẽ ad alio venit ad operationem. ista aũt per seipsam posse operari permittitur. Ost igitur intelligere nostrum pati causaliter: et hoc p se. Angelicũ vero non. ꝓpie est causaliter pati: qz congenitũ est angelis intelligibile: nec tranſfertur eorum intellectus de potẽa ad actũ primũ. Ex his autem q̃ in. 3. de aĩa dicunt: que z adducta sunt ꝑz hoc sequi. Unde arist. auerroymq; hic sensisse non est dubiũ. Nec te moueãt verba S. Th. in quo li. 8. q. 4. ar. 1. expresse sonantia q̃ intellectus possibilis est ꝑticꝫ cooperãs agẽti ad cius formationẽ. Per hoc em vtrobi pz: nõ intẽdit q̃ intellectus nudus cooperet intellectui agẽti z fantasmati ad sui formationẽ: hz q̃ intellectus iã fořt põt ex ꝓceptis ꝙbus alias spẽs in se ꝓducere multo magis ex imaginatiua: que etiã nõ nuda: hz formata iam auri z mõtis ꝙcibꝰ formaz in se speciem montis aurei. ¶ Circa ꝙbam dubiõnẽ an intelligere sit formaliter pati: eodem ꝓcedendũ est ordine. intelligere esse formaliter pati: nihil aliud est q̃ intellm ꝓssibilem concurrere pure passiue ad intellectionẽ: q̃cđ̃ sit illud qđ̃ intellectionem effective causat: siue intellectus agens solus: siue ipse simul et intelligibile in actu. z in intellectu possibili depictum: siue quodcunq; aliud.

¶ Quo ad ꝙm. qz hic nõ querimus modũ: quo sit intellectio a ꝙcie intelligibili. aut obo: sed tñ mõ an intellꝰ concurrat pure passiue ad intellectionẽ ideo obmittende sunt hic opiniones multe: z quatuor breuiter tangende: due tenẽtes intellectum pure passiue. z due actiue quoniã ex his melius pateſir intentũ. Aut est creditur q̃ nudus intellꝰ est totale actiuũ intellectionis. Aut partiale cũ sco. Aut q̃ intellꝰ est totaliter passiꝰ. Aut q̃ rõne sui est passiuus rõne vero ꝙcĩ intelligibilis est actiuus. Ad harũ eñ ꝙtuor aliquam eoꝝ vr opio de b reduci. Sz diligẽter aduertẽdũ est: q̃ vltima opio. 8. thom. attribuit: sed male intellecta. Pot siquidẽ dupliciter intelligi. primo q̃ intellect⁹ concurrat ad intellectionis ꝓductionẽ: quẽadmodum aqua calẽ ad calefactionem: ita q̃ sicut aqua infoſata calore dr calefacere. Jta intellectꝰ infoſatus ꝙcĩ intelligibili dr intelligere actiue. Et iuxta hunc sensum intelligitur a sco. z cõiter exponi vr. Sed hi longe sunt ab intẽto sensu. Juxta hũc siquidem sensum sola ꝙcies intelligibilis actiue cãt: quemadmodũ solus calor calefactionẽ causat. intellꝰ aũt nõ cõcurreret ad causandũ: nisi vt sustentãs rõnẽ agẽdi: quẽadmodũ aqua vt sustinẽs calorẽ. Uñ quẽadmodũ cum aqua calida calefacit ꝙm denominationẽ q̃dem ipsa aqua dicit calefaciẽs seu efficiens calefactionẽ: qz actiones sunt ſubſistentiũ saltẽ denominatiue: ſm rem ñ aqua nihil ad calefactiõis actionẽ cõfert: nisi remote: qz ſcs sustinet ꝓncipiũ agendi. qđ̃ ex eo liquet: q̃ si illa agendi rõ ꝓna caloꝝ per se ſubſiſteret absq; cõcurrente ſubo eandẽ faceret actionẽ. Jta cum intellectus infoſatus ſpẽ intelligibili intelligit: dicitur intelligens denominatiue: z nihil facit ipse ad intellectionis productionem: sed q̃ intelligere est actio immanens ipse per seipsum suſcipit eã. Apud San. Tho. aũt z veritatẽ. intellectus in actu se toto primo actiue concurrit ad intellectionem: z sensus ad sensationem: vt patet in quoli. 8. q. 2. ar. 1. Ad cuius euidentiam scito: q̃ quia intellectus secundũ se est in genere potẽ passiue: nõ habet ex se aliquã agendi rõnem. Et hoc est in quo ꝓmo dissentit toc. Ex hoc vero q̃ intellectus sit actus ꝓprium intelligibile in actu. acquirit quandã agendi rationẽ. cõe nãq; est omni toꝝme non ꝓhibite ab actione esse agendi rationem. Ex hoc autem q̃ intellect⁹ non acquirit intelligibile: quẽadmodũ materia acquirit formam: sed iransit in ipsum intelligibile: z ipm intelligibile imbibit quodãmõ in ipso intellectu: sequitur q̃ hoc totum scilicet intellectus in actu primo. z non ratione partis actiue intelligit: cuius ratione partis scilicet intellectus recipiat intellectionem. Existimandum est enim q̃ anima apprehensiua est alterum genus entium a naturalibus: z q̃ equiuoce communicat cum eis in esse in potentia z recipere formas entiũ. Materia enim sic recipit formam vt ex eis resultet compositum: z illius compositi est actio sequens illam formam et non materie: nisi quia sustinet formam: et pars est compositi. Anima autem vt auer. optime dixit in. 3. de anima. cõ. 5. non sic recipit cognoscibile vt ex eis fiat compositum cognoscens: sed anima ipsa efficitur ipsum cognoscibile: z sic facta in actu agit. Concurrit ergo aliter intellectus actiue ad intellectionem cum ꝓceptibus rationis agendi ad actionẽ: quia aliter fit anima in actu cognoscibile: z aliter materia reducitur in actum. Habet itaque intellectus q̃ actiue concurrat ad intellectionem non ex partiali ratione agendi: vt sco. contra aristotelem ſinxit: nec precise ex ꝙcie intelligibili: vt moderna ignorantia intelligit: sed ex hoc ipso q̃ alialis vis in actu est: ita quod ex hoc q̃ est animalis vis habet inchoatiue q̃ facta in actu sit actiua. Fallũtur autem plurimi in hoc: quia de anima iudicant ad modum rerum naturaliũ: cum tamen auerroys dixerit q̃ magis sit vnum ex intellectu z intelligibili: quam ex materia z forma. z consequenter fit magis vnum operans. Intelligere ergo non est formaliter pati: quamuis ꝓprie loquendo non sit etiam formaliter agere: sed potius actiue passibuſque vitaliter operari: et idem iudicium est de sensatione. Quicunq; aũt eleuare pot intellectum z recolendo q̃ actiones immanentes qualitates sunt: non actiões aut passiones: minuerig; q̃ intelligere nihil aliud est q̃ intelligentem esse actu

Null⁹ aũt intellect⁹ creat⁹ pot se hre vt actus respectu totius entis vlis: q̃ sic oporteret q̃ eẽt ens infinitum. Uñ ois intellꝰ creatus per hoc ipm q̃ est, non est actꝰ oim intelligibiliũ: sed cõparat ad ipsa intelligibilia, sicut potentia ad actũ. Potẽtia aũt dupliciter se hz ad actum. Est em q̃dã potentia q̃ semper ẽ perfecta p actũ: sicut dicimus de mã corꝑũ celestiũ. Quedã aũt potẽtia est q̃ non semper est in actu: sz de potentia ꝓcedit i actũ: sicut iuenit in ꝙsibilibꝰ z corruptibilibꝰ. Intellꝰ igit angelicꝰ semp est in actu suoꝝ intelligibiliũ. ꝑpter ꝓpinquitatẽ ad ꝙmũ intellectũ: q est actus purus: vt supra dictũ est. Intellꝰ aũt humanꝰ. q̃ ẽ in fimꝰ in ordine intellectuũ: z maxime remotus a ꝑfectiõe diuini intellꝰ: ẽ in potẽtia re

spectu intelligibiliũ: z in ꝑnᵒ est siẽ tabula rasa in q̃ nihil est scriptũ: vt ꝓbs dr in. 3. de aĩa. Mõ manifeste appet ex hꝫ q̃ in ꝓncipio sumꝰ intelligẽtes solũ in poᵃ. postmodũ aũt efficimur intelligẽtes in actu. Sic igit ꝓz q̃ intelligere nostrum est quoddã pati ſm 3ᵐ modum passionis: et per consequens intellectus est potentia passiua.

Ad ꝙmũ Ergo dom̃, q̃ obio illa ꝓcedit de primo z secundo mõ passionis: q̃ sunt ꝓpriꝫ mãe ꝓme. Tertius aũt modus passionis est cuiuscunq; in potẽtia existẽtis qđ̃ in actũ reducit. ¶ Ad ꝙm dom̃, q̃ intellectus passiuus ſm quoddã modum ꝓpriꝫ est ꝙcĩ intelligibilis. Et ꝓpter hoc dr appetitus sensitiuus: in quo sũt aie passiones: qui ẽt in. 3. ethi. dr rationalis per participationẽ: qz obedit rationi. Sed̃m alios

¶ Et hic enim q̃ sunt p accñs essentialis ordo rerum nõ pendet. z ꝙ̃ infert nõ posset intellꝰ in agentem esse: debuerat eñ arist. ex imperfectione virtutis actiue intellectus possibilis: non ex hoc q̃ est potentia passiua. intellectum concludere agentẽ: falsa quoq; esset maior arist. s. q̃ in omni nã ẽt sic: q̃ eñ vbicũq; est agens imperfectũ. ubi opz esse agens perfectum. qđ̃ reducat in actum agens illud imperfectum: vt ipsemet scotus ibidẽ dicit: qm̃ in multis agẽs imperfectius non patitur a perfectiore. Contra naturã vero intellectus esse nunc declarando veritatem ostendetur. ¶ Tertia ac peripatetica opinio super natura cognoscitiua vt sic fundatur. Recolendum est enim q̃ vt in. q. 14. dictum fuit res quelibet ex hoc est cognoscitiua: q̃ est ꝑ se eleuate nãe: q̃ est nõ soli ipsa: sed alie. Et rursus dictum fuit q̃ rem aliquã esse alias, contingit tripliciter: actu puro: potentia pura: z medio modo: quodammodo. s. actu z quodammodo potẽtia: z q̃ in vltimo gradu. s. in pura potẽtia anima nr̃a ꝓsita est. Est eñ a ꝓncipio sicut tabula rasa: in qua nichil est pictum. Ex his patet: q̃ si aia cognoscere actu dr: ops eam actu esse res cognitas. Est igitur intellectꝰ in potentia passiua ad intelligibile: et intelligere est pati causaliter: quia ex passione ab intelligibili. i. receptione intelligibilis causatur. ¶ Nec potest dici q̃ passio ista concurrat per accñs: nisi quis ꝙs adeo deliret: vt dicat q̃ animam q̃ est intelligibile in potentia esse actu intelligibile et per accñs. ¶ Nec refert in proposito vtrum intellectus ab obiecto vel intellectu agente vel alio illud recipiat: satis est quod oporteat passionẽ hanc interesse. Et confirmatur: q̃ si ex hoc q̃ res est primo in potentia essentiali: z deinde in actu primo z deinde in actu secundo, non oporteat passionẽ hanc interesse. Et confirmatur: q̃ si ex hoc q̃ res est primo in potentia essentiali: z deinde in actu primo z deinde in actu secundo, non conuincimus q̃ fieri in actu primo sit pati ois via ad probandũ potentiam passiuam z passionem nulla est. Et si nõ conuincimus quod illud pati per se ꝓgatur ad operandum in actu secundo nisi q̃ ꝓbabitur dria inter potẽtiã

intellectū: ꝛ q̄ alia superiora nā est talis q̄ seipsa est q̄siz vt somnus, ꝛ q̄siz vt vigilia: q̄pter in his modū quēdam actui ꝛ passui magis q̄ actuum ꝛ passiuū. Et sic inter sapientes loquēdum esset. Rationes aūt quę contra hoc sunt: q̄. efficies ꝛ mā non coincidunt in eidem nūero: ex 3° physicorum. Et agens ꝛ patiēs respectu eiusdem non est idem: q̄ esset in actu ꝛ potentia simul. Et idem referret realiter ad seipsum: facile solnuntur ab inspicientibus hic nō esse ꝓprie agens ꝛ patiens, neq; materiā: ꝛ ꝓpter non oportere esse relationem realē. Hec ē cōmunia principia intelligenda sunt: vbi ꝓprie taliū ratio reperitur. In ꝓposito aūte cū intelligere non sit actus entis in potentia sed perfecti animā intelligere ꝓprie loquēdo nihil aliud est q̄ ꝓpriam operationē exercere: quam q̄ immanens est: cōmittitur q̄ sit in ipsa: et ab ipsa simul. Q̄ nullus inconueniens esse: qui non aliter videre pōt cōsiderer q̄ granitas lapidea est a lapide ꝛ in lapide. Et vel sic: animaduertat in his que nō ꝓprie dicuntur agere ꝛ pati locuz non habere ꝓncipia illa. Quamuis figillatim dici possit q̄ mā ex qua non coincidit cum agente. mā vero in qua coincidere potest. Est q̄ omnino idē non est patiens ꝛ agens: neq; referr ad se. Sed bene aliquo modo idē ꝛ aliquo modo diuersum patitur ꝛ agit, ꝛ refertur realiter ad se. In ꝓposito aūt intellectus est agens, ꝛ materia in qua est intellectio. Et est aliquo modo diuersus: q̄ patitur inquantum nudus. agat vero se toto primo. Et sic diuersi modo est simul in actu ꝛ po^a. ¶ Circa tertiam dubitationem quantum. s. valeat rō. S. tho. aduerten. aū est q̄ triplicit̄ calumnia potest pati. primo dicere tur sco. q̄ peccat rōne potentie cōmuniter sumpte inferens potentiā ꝓprie sumptam. Et eo enim q̄ intellectus non est in se actus totius entis: sequitur bene. ergo est in potētia sumēdo potentiā cōmuniter pro omne defectiens ab actu puro vt esse permixtum potētie: sed ex tali potētialitate nō sequitur. ergo est in po^a receptiua q̄ est ꝓprie potētia: vt de se ps: ꝛ tñ Sā. Tho. hanc potentiā infert. Et confirmatur ista obiectio q̄: intellꝰ agens cū nō sit actus purus est in po^a: ꝛ tñ non in potentia receptiua. Secundo dicerat quispiam q̄ deficit in ꝓpposito. supponitur esse q̄ quilibet intellectus naturaliter sit capax totius entis. ops em hoc supponi aliquin non possent graduari intellectus in respectu ad totū ens penes esse actu aut potentia totū ens: et ita cōstat hoc suppositū esse falsum in via. S. Tho. ꝓpter. Tū q̄ nullꝰ intellꝰ creatus est capax essentie diuine in esse intelligibili. Tū q̄ intellꝰ noster non est capax substantiarū immāliū. Et cōfirmat. q̄ intellꝰ noster non est potꝰ omnia fieri: nisi q̄ intellꝰ agens est potens facere: sed hic nō est potens facere omnia simꝑ cognoscibilia: sed tñ mālia. ergo. ¶ Tertio deficere vī. q̄ sī ratio valeret: concluderet q̄ etiā volūtas sit potētia passiua: q̄m ipsa est respectu totius entis: q̄m bonum vt sic respicit: ꝛ non est vt actus totius entis: aut perfecta semper per illud. ꝙ̄ est inconueniens. q̄m voluntas semper actiue intellīt, ꝛ ceteras vires: ꝛ sic velle est actionis species. ¶ Ad solutionem hoiꝰ manifestādā: non oportet a lia facere fundamēta: q̄m ex nā vis cognoscitiue euidenter dissoluuntur. fundāt ergo processus iste super nām cognoscitiuā in cōi. s. q̄ opꝫ cognoscitiuū esse rem cognitā: q̄ fuit cōis animi cōceptio antiquorum in primo de aia. ꝛ approbatum ab arist. ꝛ super tali nā cognoscitiua. s. intellectiua. s. q̄ intellꝰ cognoscit ens in cōi: quod est per se notū. Et hiis em̄ habēt q̄ vī intellꝰ non sit arctatus ad ꝺ vel illud entis genus, sed vl̄e ens respiciat vt obiectū vt vltius colorē. ꝛ ꝑhr q̄ pōt cognoscere oē ens: ops ꝙ aut sit actu, aut po^a actu quodāmō actu, ꝛ quodammodo po^a omne ens. Et q̄ q̄ō non est actu tale: ꝛ potest esse tale: est vere in po^a receptiua. qua pōt fieri aut esse tale. Ideo ex hoc q̄ intellꝰ non se ps vt actus totius entis optime sequit̄ non solū q̄ sit in po^a: sed q̄ sit in po^a vt sit ens illud q̄ non est actu: ac per hoc sit in eo vere po^a receptiua illi⁹ esse. Et sic ps rñsio ad ꝙmo obta. Non em̄ ex esse in po^a illatum est esse in po^a tali: sed ex esse in po^a cognoscitiuū ꝙ intellectū: q̄ vt ex dictis patet optime infert propositum. Nec hoc conuenit intellectui agenti si vis est nostre aie non intelligens: sed facies tñ intellecta in actu. Ad ca vero ū scbo obijciuntur ꝺ q̄ vt in ter. ps: ex hoc ꝙ intelligere est circa ens in cōi sequitur: q̄ ꝛ intellꝰ: ac per hoc circa oē ens alioquin oīm excederet opationē ꝛ virtutē operatiuā. Tū concedendū est ꝙ ois intellect⁹ est circa oē ens. Sed diligenter attaduerte ne fallaris a cognitione ad modū cognitionis declinās: ad cognoscere ꝺppe omne ens sufficit cognoscendo attingere oē ens. Ita q̄ ad oē ens terminari possit cognitio illius. ad modum vero cognoscēdi spectat q̄ cognoscat perfecte vel imperfecte per propriam speciem vel alienam: per causam vel effectum ꝛc. Constat autem q̄ omnis intellectus in omne ens potest, quamuis nō perfecte: aut ꝓpter spēs ꝓprias vt instantie adducte ostendunt. Unde rō. S. Thomē. stat solida sup hoc: q̄ q̄ intelligere est circa omne ens terminatiue: ops quodlibet intelligēs esse omnia. Aut actu puro: vt deus gloriosus. Aut quodāmō actu ꝛ quodāmodo po^a: ꝛ hoc ꝺ magnā latitudinem vt intelligentie: Aut in po^a pura: ꝛ hoc est aīa humana q̄ est oia. non ꝙ oīm similitudines: sed ꝙ ꝑ similitudines nāliū rerū: q̄. pculdubio similes sunt deo ꝛ intelligentiꝫ: quamuis imperfecte. ¶ Ad tertiā aūt obiectionē de voluntate ꝺ, q̄ q̄ rō illa manifeste loquitur de respicientibus totū ens: vt in se habere de bonitbus totum ens: ꝙ̄ est, ꝙ locum non habet in voluntate: q̄ in hoc differt ab intellectu. illa enim rendit in ens. iste vero habet in se. Ūñ intellectus nō habēs omne intelligibile est in potentia ꝛ imperfectus. voluntas aūt̄ non volens omne volibile, non est in potentia nec imperfecta. Stat ergo ratio solida in his: quom ens perfectio ꝛ operatio est in ꝺbus ens vle: et per hoc quoꝫ solui ꝑhr primo obiecta.

¶ Super Articulum tertium.

Titulus clarus. ¶ In corpore ꝛ̄ dicit primo ꝙm plationis fundamēta falsa. Secundo ꝙm arist. Ex platone duo dicit. alterum certum ꝛ alterum dubium. Ubi scito q̄ duo opera attribui possunt intellectui agenti. Unum est facere intelligibilia in potentia. esse intelligibilia in actu: alterum illuminare intellectum possibilem. Iuxta duo que con uenīūt intellectui ꝑ̄ scz recipere intelligibile: ꝛ huic ꝺbet facto intelligibilis ꝛ iudicare. ꝛ huic respondet illuminatio. Unde q̄ plato posuit intelligibile in actu esse per se in rerum natura: sequitur q̄ non oporuit ponere intellectum agentem vt fieret intelligibile in actu. ꝛ hoc est primum ꝛ certum ex platone. Quod probatur: q̄ posuit ideas ex quibus tam mā ꝙ aia formantur: ille vt essent res: hoc vt cognoscerentur. Et si conuinceremus hic: q̄ plato posuit nostrū scire non esse nisi reminisci: videbimus quod apud eū intellectus noster non recipit de nouo aliquod intelligibile: sed a principio est formatus omnibus. Ambiguum vero est an ꝓpter scōm opus ponerit intellectū agentē. ¶ Ex arist. vnā habemus rñsiuꝫ cōclonē quod necesse est ponere intellm agentē. ꝓbatur sic. omne q̄ est in po^a nō reducit in actum nisi per aliq̄ ens actu: sed intellꝰ nr̄ est in potētia ad intelligibile. ergo non reducit in actū nisi per intelligibile in actu: sed intelligibile in actu quo ad q̄ditates nāles non inuenitur in rebꝰ. ergo oz fieri. ergo ex parte intellectus ops ponere virtutē factiuā: ꝛ hanc vocamus intellectū agentē. ¶ Nota hic quod duarū operationū quas diximus attribui intellectui agēti illuminatio non vſq̄quaq; clara est. Ūñ dicet quispiā: quod ipsa vis intellectiua q̄ est intellectus possibilis lumē est sufficiens sibi ad cognoscendū intelligibile in actu oblatū per ſpēm: ꝛ sustentatū per fantasmata: quēadmodū in sensu ipsa vis sentiendi tā est ad iudicium de sensibilibꝰ. Nec opꝫ distinguere sensum in illustratum ꝛ receptiuū. Sed altera operatio que est facere obiectum in actu conuincit ad ponendū intellm agentē. Quēadmodūm si nā non posset facere visibile in actu: conuinceremur ex parte sensus ponere sensum vel sum agentem. Et propterea concludendo dicitur in litera: ꝛ hec est necessitas ponendi intellectū agentē. ¶ Circa hūc art. aduerte quod etiā posteriores dicebant. Nam durā. platonem sequitur in negatione intellectus agentis. Soffredus etsi concedat intellectū agentē: negat tamen ipsum effectue illuminare. credit em̄ quod formalr illuminet. Sz de hac opinione erit in sequentibus sermo: mō cū q̄ō an est ventilatur cū durando disputandum est. Est aūt forma rōnis eius: q̄ si intellꝰ agens ponitur, vel rōne operationis in fantasma aut in intellm ponem aut vtrunq; ponitur: sed nihil horum est ergo. ꝓbatur quod nō in fantasma: q̄ nec influendo illi aliq̄d: vt ꝓz. Nec abstrahendo ab eo aliquid vt magis est notū: nec educēdo de potentia eius quod nō in intellm: q̄ aut sol⁹ agit in illū: ꝛ hoc nō: aut simul cū fantasmate: ꝛ hoc non. Tum q̄ si fantasma ꝙm se est impotēs in intellm agere ꝓpter immālem. ergo etiā erit impotēs ad coagendū nō em̄ est mutatū: aut si ꝙm se rat potēs, ꝛ sic nō oportet ponere intellm agētem: sicut nec sensum agentem: eum obo sentiēdi. ¶ Ad hoc breuiter dicitur: q̄ vtin ifa dicitur: necessitas intellꝰ agentis est vt ens sensibile sit nobis intelligibile in actu. Ad hoc aūt requirit̄ opatio ꝛ in fantasma ꝛ in intellm ponem. ꝛ de actione q̄dē in fantasma: erit sermo ꝓpius in. q. 85. art. primo. ad. 4. Quāuis breuiter dici possit: quod agit educēdo de potētia fantasmatis nō subiectiua ꝛ ministeriali: ꝛ ideo eductū non est in co: sed in potētia subiectiua que est intellꝰ possibilis. De actione vero in intellm possibilem dicitur quod necesse est ponere ꝓter fantasma aliud agens: quia intelligibile in actu distat ab intelligibili in phantasmate q̄ē. ꝛ nō sicut vnus gradus alicuius gñis ab alio eiusdē: vt in sensu ꝛ sensibili cōtingit dū vtrunq; male intelligibile vero actu imm̄ale esse op3. Et cū ꝺ: phantasma solū est impotēs. ergo immutatū semp erit impotens. Rñdetur cocedendo ans ꝛ distinguendo ꝙm: immutatū in se vel in ordine ad aliud. primo modo est immutatū, sed nihil obstat, q̄m sufficit ꝙ sit mutatū in ordine ad aliud. Et cōsistit ista mutatio in hoc: q̄ de sensu sum agere trālit in mi

4.16 nistrū alterius: cōstat aūt ꝙ eadē vis aliq̄d pōt sub alterius auctoritate q̄ sola non posset. ¶ Et cum dicit arguens, ꝙ mirū est, q̄ ex assistentia alterius aliq̄d possit q̄ prius nō posset: rñdendū est q̄ ꝓp admirari cepit phia: cā est huius inferius pate bitin loco predestinato. ¶ Circa hoc tertiū argumentū est nō pua ꝺbitatio.

378 tellis agentis: sit prius 4 ꝙ spēs intelligibilis.

c An ipsa spēs intelligibilis sit ipsum intelligibile in actu: quod ꝺ effectꝰ intellꝰ agentis. Qꝺ. n. sit prius saltem nā: ex hoc articulo ꝺ 2°. primo ex calce cor poris articuli, vbi ꝺ: ꝙ q̄ id q̄ est in po^a non reducitur in actū nisi per aliq̄ ens actu: quēadmodum sensus ꝙ sensibile: ꝛ intelligibile in actu q̄ ꝺbet reducere intellectum existem potētia ad actum non inuenitur in rebus: oportuit ponere intellectum agentē facientem intelligibile in actu: eductuum intellectus possibilis de potentia ad actum. Hic cū videtur planus sensus ifē: ex hoc autem liquido habet ꝙ intelligibile in actu precuinit speciem intelligibilem: imo est ipsius cā. Secundū ex rñsione ad ꝙm vbi expresse ꝺz: ꝙ si lumen requirit ad visionē ex parte coloris quod similitudo interlumen ꝛ intellectum agentē tenet non solū quo ad necessitatem, sed quo ad eius cām. q̄. ꝓpter idē requit, sed lumen stante illa �pposteli facit colorem in actu visibilē a quo ꝓdūcit spēs visibilis in oculo: ergo lumen intellectus agentis facit phantasma actu intelligibile: ꝛ sic a phantasmate illuminato ꝓducitur species intelligibilis in intellectu possibi. Ad oppositum autem est: q̄ phantasma semp est q̄d de gñe sensibilium ꝛ materialium: ergo intelligibilium in potentia: intelligibile em̄ in actu opꝫ abstrahere ab hic ꝛ nunc. q̄ est impossibile conuenire phantasmati. Et confirmat: q̄ cum cogitatiua possit comprehendere quicquid representat actu suū phantasma: si phātasma esset intelligibile in actu: phātasia cognosceret intelligibile in actu. hoc autem est intelligere: ꝛ sic cogitatiua esset intellectiua: ꝛ intellectus non differret a sensu ꝛc. ¶ In hac difficultate sunt duo modi dicendi. Alter eorum munis, alter singularis. Communiter quidem tenetur, quod spēs intelligibilis est ipsum intelligibile in actu q̄ dicit effectus intellꝰ agentis. Ita ſñ q̄ actio intellꝰ agentis q̄ terminat primo ad spēm intelligibilē, terminatur secundario ad rem representatā ꝑ spēm: puta nām boūnam aut leoninam: que vt sic representata est denominatione extrinseca intelligibilis in actu, que vt sic representata est denominatione extrinseca intelligibilis in actu, inteligibilitate actuali. i. immālitate existente in spē intelligibili non in re. ¶ Et iuxta hanc vią glossanda erunt verba. S. T. in corpe articuli ꝺ̄o. q̄ caute ꝛ artificioſe, pcessit: q̄m nō subsumpsit: quod oz ponere intelligibile in actu q̄ reducat intellm de po^a. ad actū: q̄ apparet q̄ subsumi debuisset: ſz subsumpsit q̄ opꝫ ponere aliquā virtutem ex parte intellꝰ que faciat intelligibile in actu ꝑ abstractionē specierū ꝛc. quali subintellexerit: q̄ oz alterū ꝺbitū subsumere, aut quod ponat intelligibile in actu reductuū intellectꝰ de potentia ad actum, aut opꝫ ponere aliq̄d equiualēs. s. ſtutē reductiuum intellꝰ de po^a ad actū: ꝛ exponens modū dicit: ꝑ abstractionē ſpērum ꝛc. Verba quoq; rñsionis ad ꝙm glossanda sunt: quod lumē intellꝰ agētis reꝺ ꝓpter idē. i. ex pte obi qua ad hoc: q̄ oīm de se non sufficit: mouere po^am, ꝛ non opꝫ q̄ intelligat q̄ ꝺ ꝑ q̄ sicut color lumine fit actu visibilis. ita phā tasma illustrati. Fauent aūt huic opioni ꝺba. s. th. in multis locis: dum apꝑ pellat ipsam spēm intelligibilē intelligibile in actu. Et dum dicit intelligibile in actu fieri per abstractionem spēi a conditionibus mālibus. Et ſm hanc viā vbicūq; inuenit q̄ intelligibile in actu mouet intm nostrum, glossanda sunt. s., aut intelligibili q̄ ad actū ſm: aut mouet non effective sed formaliter, etiā quo ad actū ꝙm. ¶ Singularis autem ꝺbi modus occurrit mihi nō despiciendus. Et consistit in ꝺ. q̄ lumen intellꝰ agentis facit phantasma actu intelligibile in actu in phantasmate ꝙ modū abstractionis, ꝓut nā ꝺ fiat spēs intelligibilis in intm. Ad cuius euidentē ꝓceptionem ab effectu luminis ꝛ abstractionis ꝓcedendū est effectꝰ luminis. s. est. s. formalis ꝛ ꝺbilis. Formalis q̄dem est esse luminatiuū: vt ꝓz in diaphano. Obiectiuus ꝛo est apparere: vt ꝓz in colore. color enim non appet nisi illustratꝰ. Abstractio aūt in qua nō est media cōi cū consistat in acceptione vnius ꝛ nō alteris vbi cōiuncti eius proprius quasi effectus, est appere vnū nō apparēdo aliud: vt de se ꝓz. Ūñ in proposito imaginor: quod cum in phantasmate sit nā hec: adueniente lumine intellectus agētis. phātasma illustrat. nō formalr: vt diaphanū, ſz ꝺbiue vt colos: qua illustratione splendet atq; relucet in phantasmate non totum quod

est in eo. sed quidditas seu nā tm̄, ꝛ nō singularitas illius ei cōiūcta: ita q̄ ista illuminatio est abstractiua: q̄ facit apparere vnū. s. q̄ō q̄d est, non apparendo aliud. s. principium individuationis: ac ꝑ ꝺ splēdet in phātasmate intelligibile in actu: nā. s. abstrahens ab hic ꝛ nūc, ꝛ tale intelligibile in actu mouet intellectum possibilem. Et si q̄rit cur nō relucet etiā singularitas: in ꝓmptu cā est. Quia singularitati materiali de qua est sermo: repugnat esse intelligibile in actu. q̄dittati aūt nō repugnat. Unde sicut lumen corporeū facit colorem ꝑmi apparere ꝛ non saporē, aut odorem: ita repugnat ꝺbitudini reddi apparibiles lumine non autem coloritia quidditas rei sensibilis pōt reddi apparibilis lumine non autem illius singularitas. Quod ex eo patet: quod species intelligibiles non possumus gñari tales q̄ sint similitudines singularium. Nec ex hoc seqtur quod singularitas materialis a nullo intu sit ꝑ se intelligibilis: quemā intelligi ea posse ꝑ speciem non ab ipsa ſz aliūde habitam nihil obstat predictis. nō enim tunc ipsa singularitas est actu intelligibilis nisi extrinseca denominatione nisi rōne talis singularitatis. Unde sicut lumen corporeū facit colorem ꝑmi apparere ꝛ non saporē, aut odorem: ita repugnat ꝺbitudini reddi apparibilis lumine non autem coloritia quidditas rei sensibilis pōt reddi apparibilis lumine non autem illius singularitas. Quod ex eo patet: quod species intelligibiles non possumus gñari tales q̄ sint similitudines singularium. Nec ex hoc seqtur quod singularitas materialis a nullo intu sit ꝑ se intelligibilis: quemā intelligi ea posse ꝑ speciem non ab ipsa ſz aliūde habitam nihil obstat predictis. nō enim tunc ipsa singularitas est actu intelligibilis nisi extrinseca denominatione. ¶ Sed ad ꝙmū ergo dom, ꝙ sensibilia inuenīūt̄ ex parte nā. Et io nō oportuit ponere sensum agentem. Et sic patet q̄m ꝙ nutritiua oēs po^e sunt actiue: in qn pte aūt sensitiua oēs passiue. In pte vero intellectiua est aliq̄d actuum aliq̄d passiuū. ¶ Ad secū dū dom, ꝙ circa effectū luminis est duplex opinio. Quidam em̄ ꝺūt ꝙ lumen requirit̄ ad visum: vt faciat colores actu visibiles. Et ſm hoc sili⁹ requirit ꝛ ꝓpter idē intellectus agens ad intelligēdum, ꝓpter q̄ lumen ad videndum. Scōm alios vero lumē requirit̄ ad videndū, nō ꝓpter colores vt fiant actu visibiles: sed vt medīū fiat actu lucidū. vt commen. dicit in. 2. de aia. Et ſm hoc similitudo qua arist. assimilat intellectū agētē lumini, attendit̄ ꝺ tum ad hoc ꝙ sicut hoc est necessariū ad videndū, ita illud ad intelligēdū: ſz nō ꝓp idē. ¶ Ad tertiū dom, ꝙ supposito agente bene contingit diuersimode recipi eius similitudinem in diuersis ꝓpoꝝm dispositionem diuersam. Sed si agens nō ꝑexistit: nihil ad hoc faciet dispō recipientis. Intelligibile autem in actu nō ē aliq̄d existēs i rerꝫ nā quātū ad nām rerū sensibilium: que non subsistūt ꝓter mām. Et ideo ad intelligendum non sufficeret immālitas intellectus possibilis: nisi adesset intellectus agēs qui faceret intelligibilia in actu ꝑ modū abstractionis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsione ad primum, est questio de sensu agente propter Auer. in secundo de anima. cō. 60.

Super Artic. 4.

392 2. 3. ca. 76. 78 de aia artic. 5. TIulus clarus. ¶ In corpore quinque facit. Primo proponit conclusionem responsuram affirmatiue. Secundo ponit occasionem diuersitatis opinionum. Tertio ponit opinionem oppositam. Quarto improbat eā simul probando intentam tripliciter. Quinto ad dubitatem doctrine addit quid sentendus sit de illo alio intellectu.

¶ Quo ad primū conclusionē est ista. Intellectus agens de quo phs loquitur est aliquid aie nostre. Ubi nota q non absolute: sed cum determinatione illa, scz de quo phs loquitur: ponit cōclusionē: quoniam vt in cō. de disputatis ptz: multi p intellectū agentem intelligunt deum gloriosum qui verissime est intellectus simpliciter & summe agens: sed extra propositum nostrū quo nobis pria ingrimus.

¶ Quo ad scām occasio diuersitatis est: qz opz ponere intellectū quēdam superiorem nostro a quo noster in telligēdi vim habeat. Probatur triplici medio. Tum quia ante participans est per essentiam tale. Tum quia ante mobile est immobile. Tū qz ante imperfectū est perfectum. Constat em q anima nostra quo ad primū est intelligens per participationem: in cuius signū nō tota totalitate potestatiua est intellectualis sed ꝑm aliquas suas vires est intellectiua: et ꝑm aliquas sensitiua. Et quo ad secūdū est mobilis: dū intelligit cum discursu: discursus em in intellectualibus est, vt motus in mobilibus ad acquisitionem termini. Et quo ad tertium est im perfecta. Tum qz non omnia. s. per propias spēs intelligit. Tū qz pecdit de potēa ad actū. A tali autem p essentiā & immobili et pfecto: dubiū non est emanare q3 est tale p participationem mobile & imfectum. Est igit aliquis superior intellꝰ a quo nostra anima dependet in intelligendo.

¶ Quo ad tertiū opinio multorum fuit, qꝫ

¶ Utrū intellꝰ agēs sit aliqd aie. Art. 4.

APD Quartū sic ꝓcedit. Uidetur, q intellꝰ agens nō sit aliqd aie nostre. Intellꝰ em agentis effectus est illuminare ad intelligendum. Sed hoc sit per aliquid qꝫ est altius aīa: ꝑm illud Joan. 1. erat lux vera q illuminat omnē hoiem venientē in hunc mundū. Ergo videt q intellꝰ agens nō sit aliquid aie. ¶ Ꝑ. Phs in. 3. de aia, attribuit intellectiuam humanam necesse ē ponere aliquem superiorē intellectum a quo aia ꝓtinet intelligēdi obtineat. Semper enim q participat aliqd & quod est mobile & quod est imperfectū, ꝓexigit ante se aliquid qꝫ est per essentiam suam tale, & qꝫ est immobile & perfectum. Anima autē humana intellectiua dicit̄ per participationē intellectua lis virtutis. Cuius signū est q nō tota est intellectiua: sed scōm aliquam sui partem. Pertingit etiam ad intelligentiam veritatis cum quodam discursu & motu arguēdo. Habet etiam imperfectam intelligentiam. Tum quia nō oia intelligit. Tum qz in his que intelligit de potēa procedit ad actū. Opz ergo esse aliquē altiorem intellectū: quo aia iuuetur ad intelligendum. Posuerunt ergo quidā hunc intellectū ꝑm subam separatū esse intellectum agentē: q qꝫ illustrādo phantasmata facit ea intelligibilia actu[e]. Sz dato q sit aliqs talis itellꝰ agēs separatus: nihilominus tamen opz ponere in ipsa anima humana aliquam virtutem a dillo intellectu superiori participatam: p quam anima humana facit intelligibilia in actu. Sicut & in alijs rebus naturalibus pfectis ꝓter vniuersales causas agentes sunt ꝓprie virtutes indite singulis rebus

perfectis ab vniuersalibus agentibus deriuate. Nō enim solus sol generat hominem: sed est in homine virtus generatiua hominis. Et similiter in alijs animalibus perfectis. Nihil autem est perfectius in inferioribus rebus anima humana. Unde oportet dicere q in ipsa sit aliqua virtus deriuata a superiori intellectu per quam possit phantasmata illustrare. Et hoc experimento cognoscimus, dum percipimus nos abstrahere formas vniuersales a conditionibus particularibus: q est facere actu intelligibilia. Nulla autē actio cōuenit alicui rei nisi per aliquod principium formaliter ei inherens vt supra dictum est. cum de intellectu potētiali ageretur[c]. Ergo oportet virtutem que est principium huius actionis esse aliquid in anima. Et ideo Aristo. comparauit intellectū agentem lumini: quod est aliquid receptum in aere. Plato autem intellectum separatum imprimentem, in animas nostras comparauit soli: vt themistius dicit in comment. tertij de anima. Sed intellectus separatus secundum nostre fidei documenta est ipse deus qui est creator animę: & in quo solo beatificat: vt infra patebit[c]. Unde ab ipso anima humana lumen intellectuale participat: secundum illud psal. Signatum est super nos lumen vultus tui domine.

Ad primū Ergo dicendum, q illa lux vera illuminat, sicut causa vniuersalis: a qua anima humana participat quādam particulare virtutē: vt dictum est[c]. ¶ Ad secundū dicendū, q phs illa verba nō dicit de intellectu agente: sed de intellectu in actu[c]. Unde supra de ipso premiserat. idem autē est ꝑm actum scientia rei. vel si intelligatur de intellectu agente: hoc dicitur q nō est ex parte intellectus agētis hoc q qñq intelligimus, & qñq nō intelligimus: sed ex parte intellectus qui est in potēa. ¶ Ad tertium dicendū, q si intellectus agens compararetur ad intellectum possibilē vt obiectū agens ad potentiam, sicut visibile in actu ad visum: sequeretur q statim omnia intelligeremus: cuz intellectꝰ agens sit, quo est omnia facere: nunc autem non se habet vt obiectum sed vt faciēs obiecta in actu: ad quod requiritur ꝓter ꝓsentiam intellectus agentis ꝓsentia phantasmatum & bona dispositio virium sensitiuarum & exercitium in huiusmodi opere: q3 per vnum intellectum fiunt etiā alia intellecta: sicut per terminos propositiones: & per prima principia conclusiones. Et quantum ad hoc non differt vtrum intellectus agens sit aliqd anime vel aliquid separatū. ¶ Ad quartū dicendū, q aīa intellectiua est quidē actu immaterialis: sed est in potentia ad determinatas spēs rerū. Phantasmata aūt econuerso sunt quedam actu similitudines specierum quarundam: sed sunt potētia immaterialia. Unde nihil prohibet vnā & eandem animam inquantū est immaterialis in actu habere aliquam virtutem per quā faciat immaterialia in actu abstrahēdo a cōditionib⁹ indiuidualis materie que quidē virtus dicitur intellectus agēs: & aliam virtutem receptiuam huiusmodi specierum: que dicitur intellectus possibilis: inquantum est in potentia ad huiusmodi species[c].

¶ Ad quintū dōm, q cū eēntia aīe sit immalis a supremo intellectu creata: nihil prohibet virtutē que a ꝑmo intellectu participat: per quā abstrahitur a materia: ab essentia ipsiꝰ procedere: sicut & alias eius potētias, ille intellectus superior & separatus est in intellectus agens illustrans phantasmata &c. Et hec opinio est auerrois & est Platonis: vt in litera dicit.

¶ Quo ad quartum, probat: q dato quod iste intellectus illustret phantasmata adhuc opz ponere aliū intellectum agentem: qui sit aliquid anime nostre: quod est conclusio ꝓposita. Et probatur tripliciter. ꝓmo ratione tali. in omni natura perfecta ꝓter agentia vniuersalia indite sunt virtutes actiue ꝓprie ad perficienda ꝓpria: a illius opera: sed anima humana est natura perfecta: imo perfectissima omnium inferiorum. Sed intellectus agens est vniuersalis a phantasmatibus. ergo intellectus agens est aliquid nostri consequentia ꝓ batur: quia actio non conuenit alicui: nisi principium illius quod est ratio agendi: insit illi cui attribuit actio. Antecedens vero liquet: ex eo quod ad libitum quecunque oblata intelligimus in communi hoc enim ab ꝛ abstractione fieri nequit.

¶ Tertio probatur authoritate Aristotelis qui comparauit ipsius lumini ad differentias platonis: qui comparauit soli.

¶ Utrū intellꝰ agēs sit vnꝰ in oibꝰ. Art. 5.

APD Quintū sic procedit. Uidetur, q intellꝰ agens sit vnus in oibus. Nihil em qꝫ est separatus a corpore multiplicatur ꝑm multiplicationē corporū. Sed intellectꝰ agēs est separatus vt dz in. 3. de aīa. Ergo nō multiplicatur in multis corporibus hominum, sed est vnus in omnibus. ¶ Ꝑ. Intellectus agens facit vniuersale q est vnū in multis. Sed illud qꝫ est causa vnitatis magis est vnum. Ergo intellectus agens est vnus in oibus. ¶ Ꝑ. Oēs homines cōueniunt in primis conceptionibus intellectus. His autē assentiunt per intellectum agentem. Ergo cōueniunt oēs in vno intellectu agente.

Sed Contra est, q phs dicit in tertio de anima: q intellectꝰ agens est sicut lumen. Non aūt est idem lumen in diuersis illuminatis. Ergo non est idem intellectus agens in diuersis hominibus.

Rñdeo Dicēdū, q veritas huius qstionis dependet ex ꝓmissis[c]. Si em intellectus agēs nō esset aliqd aie: sed esset qdam substātia separata, vnꝰ esset intellectus agēs omniū hominū. Et hoc videtur qd ponit vnitatē intellectus agētis: Si aūt intellectꝰ agēs sit aliqd anime: vt qdā virtꝰ ipsius: necesse est dicere qꝫ sint plures intellectus agentes ꝑm pluralitatē animaꝝ q multiplicant̄ ꝑz multiplicationē hominū: vt supra dictū est[c]. Nō em pōt esse q vna & eadē ꝑtus sit diuersoꝝ subiectoꝝ.

Ad pmū Ergo dōm, q philosoph⁹ probat intellectum agentē esse separatum: per hoc q possibilis est separatus. Quia (vt ipse dicit) agens est honorabilibus patiēte. Intellectꝰ autem possibilis dicitur separatus, q3 non est actus alicuius organi corporalis. Et ꝑz hunc modū etiā intellectus agēs dicitur separatꝰ: non quasi sit aliqua substantia separata.

¶ Ad secundum dōm, q intellectus agens causat vniuersale abstrahendo a materia. Ad hoc autem non requiritur q sit vnus in oibꝰ hūtibus intellectum, sed q sit vnus in omnibus ꝑm habitudinem ad oia a quibus abstrahit vniuersale respectu quoꝝm vniuersale est vnum. Et hoc cōperit intellectui agenti inquantum est immaterialis.

¶ Ad tertium dōz, q oia q sunt vnius spēi communicant in actione consequente nām spēi: & p ꝑz in virtute q est actionis principium, non q sit eadem numero in omnibꝰ. Cognoscere aūt ꝑma intelligibilia est actio ꝑz spēm humanam. Uñ opz q oēs homines cōmunicent in virtute: q est ꝑmum huius actionis. Et hec est virtus intellectus agentis. Non tñ opz q sit eadem numero in oibꝰ opz tñ q abuno principio in oibus deriuet. Et sic illa cōicatio hominū in primis intelligibilibus demonstrat vnitatem intellectꝰ separati, quem plato comparat soli: non autem vnitatem intellectus agentis. quem arist. comparat lumini[e].

¶ Utrum memoria sit in parte intellectiua anime.

Artic. 6.

Dsertū Sic procedit. Uidetur, q memoria nō sit in parte intellectiua anime. Dicit

¶ Quo ad quintū, q3 diuerse sunt opiniones de illo intellectu separato: dum aliqui tenent illum esse vltimā intelligentiā, vt Auicenna: aliqui penultimā vt Auerrois: aliqui deum, vt docto. cath. Et q3 magni refert ad fidē: quoniā in illius consequutione tanq̄ in ꝓprie cause adeptione consistit beatitudo: ideo san. Tho. solicitus de his que sunt fidei statim subdidit: q ꝫm fidei documenta intellectus ille habens illas tres quas diximus cōditiones, est deus gloriosus: in quo solo beatur anima: & a quo solo est signatum lumen in nobis.

¶ Super Articulum quintum.

393 3. de aīa 15. TIulus clarus: vnus numero. ¶ In corpore respondet quesito iuxta vtranque viam, scilicet quod si intellectus agens est substantia separata est vnus numero: si aliquid anime multiplicatur cū ea: vt patet.

¶ Super Art. 6.

TIulus. ¶ Memoria vt ptz in de memoria et reminiscentia: significat vim ꝓseruatiuā cognitorū ꝓteritorū vt ꝓterita sunt. Et patet hoc ex cōi vsu loquentiū: nullus em dicit se recordari alicui⁹, nisi sub rōne alicuius ꝓteriti actus & noti.

¶ In corpe subintelecta distinctione duorū: q inueniunt in memorie rōne: & sunt cōseruatio specierum acrerū appreheusarū: & ꝓteritio rei apphense, duo principaliter facit. ꝓmo ridet ꝑ̄sito iuxta puimam memorie conditionem. s. conseruare. Et scdo iuxta scām rationem obi.

¶ Quo ad ꝑmū: ꝓmo refert opinionem auicē. scdo rīdet ꝑm ꝓpriā opinionem. Et auicen. refert tria: radicem opinionis, opinionē ipsam. & consequentia ipsam. Et sic quarto applicādo ad ꝓpositū respondetur questo negatiue secundum Auicen.

¶ Circa radicē opinionis aduerte quod ratio ꝓfunda est. Ad cuius euidentiā scien dū est, q aliquo cōingit vniuociter. s. cognoscibiliter & realr. Cognoscibiliter vocatur esse in aliquo, quod est in eo vt cognitū in cognoscente. realiter ro qꝫ est in eo vt res in re. quo modo quelibet forma est in eo qꝫ informat. Hac aūt distinctione veriſſima supposita: viterius aūcēna vtēs alia ꝓpositione. s. vis cognoscitiua non recipit nisi cognoscibiliter: sub ea ratione sub qua ꝓsumitur, sed intellectus est vis cognoscitiua. s. q non recipit nisi cognoscibiliter. Tunc vltra: ꝫ retinere spēs absq; cognitione, est

hec eas nō cognoscit ut̄, sed realr: q3 nō ꝓ modū cogniti. sed rei retinentur: vt qlz fors in subo: q nulla vis cognoscitiua retinet spēs. q ꝑmum definit hec cognitum vt cognitū. Ubi vt in pre sensitiua conseruarent spēs: distinxit vires sensitiuas in cognoscitiuas: & he nō seruāt: & in thesauros ꝑcūtūt quibꝰ apprehēsa conseruant. Et qñ talis distō virū sensituarū ꝓmittit: q3 tota pars sensitiua est organica: et hoc ꝫz q3 retinent aliqd ꝓ modū rei cōcās in humā corpali: & intellectiua ps q3 ab ol corpore est elevata, ꝑhs est q3 pars intellectiua recipiat tñ cognoscibiliter & ꝑter q non conseruet. & sic ptz rādix opinionis auicen. Ipsa autē opinio constitut in hac negatiua scilicet q nō cōseruat: & in affirmatiua. s. q ꝫiens intelligit fluit in ipsum ab intellectu in agēte spēs intelligibilis. Comitat aūt ipsam q apud ipsum doctus differt ab inscio habilitate se conuertēdi ad intellectū agentem. Et sic ptz rīdio ad quesitum apud illum.

¶ Ex ꝓpria opinione S. T. arguit ꝫ aut. 3°, autoritate ari. 1°, rōne 3° concludit rīdionē ad ꝗstiō affirmatiue: olā clara sunt in lūm

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec potētia: sed medio modo inter actū ⁊ potentiā. i. partim in actu ⁊ partim in potētia. Cognoscitiuū essi triplr pōt se habere ad cognitū. s. in pura potentia. Et tunc nec est cognoscibile in actu, nec cognitum in actu sed vtrunq; in potentia. Uel partim in actu, et partim in potentia. Et tunc est cognoscibile in actu, ⁊ non est cognitum in actu sed est in potentia vt sit cognitum in actu. Uel totaliter in actu: ⁊ tunc est ipsum cognitum in actu. Unde cum species cōseruatur oīm est in cognoscitiuo cognoscibiliter: qr vt cognoscibile, quamuis non vt cognitum. Et quia oīm esse cognoscibiliter vtroq; modo. s. vt cognoscibile et vt cognitum: non aduertit Aric. iō putauit speciem remanere p modum rei. Et ipsum sequitur multa illustriū virorum turba: in hoc tamen minus perspicacium. Et ideo tu bene nota hec: quoniam ex hac radice multe sequuntur questiones et nobilitas cognoscitiue nature sustinetur.

¶ Quo ad 5m respondet iuxta secundam conditionem memorie negatiue. Et ratio satis clara est, quia potentie vniuersalis obiectū nō est particulare: preteritū autem vt sic, particulare est. qr ad certā tēporis differētiā est determinatū. est esti sermo de preterito actu exercito. Preteritio enim in actu signato, importat hoc nomine preteritum. in actu vero exercito vero bis preteriti temporis: vt fui percussi. loquutus sum ꝛc. Constat aūt qr quēadmodum intellectus non immutatur a colore hoc, ita nec a colore vt sensatus fuit heri: quia abstrahit a particulari: ⁊ tamen constat. qr cum memorabimur, immutamur ab obiectis vt nunc occurrerunt. ergo.

563 ¶ Circa hanc partem aduerte duo. primum est. qr ex hoc q intellectus reste-

re respicit singulare non sequitur quod in eo sit memoria, quia cognitio reflexa non ponit in eo speciem ipsius singularis, cuius conseruatione possit habere rationem memorie: oportet enim memoriam preteriti vt sic, habere obiecti preteriti vt sic, ac per hoc singularis speciem. Et ideo in litera ex negatione singularitatis in obiecto intellectus vt sic, infertur negatio memorie vt preteriti per se: non tamen inconuenit intellectum reflexe reminisci singularium sicut ⁊ cognoscit ea. er hoc bene nota. Secundum est, qr scotus in. 4. distinc. 45. q. 3. tenet memoriam singularium sensibilium vt preteritorum ꝛc. esse in intellectu. Sed quia vt ipsemet dixit: supponit intellectum cognoscere intuitiue hec singularia sensibilia: et actiones sensuum nostrorum. Et inferius erit specialis questio. vtrum intellectus noscat singularia. ideo illuc ipso differatur solutio rationum suarum. Circa hunc tertium articulum remanet dubium non dissimulandum ⁊ est tale: in anima separata est memoria quo ad vtrumq; conditionem scilicet conseruationem obiecti ⁊ preteritionem tam actus quam obiecti sensibilis: ergo in parte intellectiua est memoria complete. Antecedens patet: quia aliter non recordaretur malorū sensibiliū que fecit, puta qr fecit talle furtum, tunc cum tali ꝛc. consequentia aūt est per se nota. quia qō remanet in anima separata ad solā partem intellectiuā pertinet. Ad hoc nō potest complete dici: donec de anima separata determinetur. Uerūtamen concesso antecedente: de cuius veritatis modo in. q. 8 9. erit sermo: dicitur qr preteritio obiecti dupliciter inueniri pōt in memoria. Uno modo vt cognita ⁊ memorata: ⁊ sic inuenitur in anima separata. Alio modo vt immutans ad memorandum: ⁊ sic non inuenitur in anima intellectiua: ⁊ tm ad memoriam ppriedictam requiritur preteritio obiecti vtroq; modo: vt experimur in nobis: immutatur enim cum reminiscimur a rebus vt tunc ⁊ ibi colligimur: ⁊ sic recordamur eas tūc ⁊ ibi nobis occurrisse: alia aūt separata nouit quidē se tūc ibi hoc cōmisisse, sed nō immutat ab illo: vt tunc ibi cōmisso. Negatur ergo aīa quo ad preteritionē obiī vt immutatiuam: conceditur tm vt terminatiuam. Et hoc modo cōcedit etiā. 9ha: qr ista memoria non est nisi memoria reflexa ⁊ indirecta: que nō est, ppie ⁊ cōplete memoria: vt ex dictis patet: ⁊ ex dicendis cum de intellectione singularium erit sermo clarius patebit. Et hec vera videntur: si anima separata per species hinc delatas horū recordatur.

¶ Super ar. 5ptimū.

Tulius clarus est. 568

¶ In corpore vnica conclusio respōsiua negatiue. Memoria intellectiua non est alia potentia ab intellectu poti. Probatur sic. in intellectu nulla potest esse diuersitas potentiarum nisi agentis ⁊ possibilis ergo memoria non est alia potentia ab intellectu possibili. Antecedens quo ad vtrancq; partē probatur vigore talis disiunctionis implicite diuersitas potentiarū, aut est ex diuersitate formali obiecti. aut ex diuerso genere attingendi idem obiectum formaliter. Sed intellectus diuersitas non potest esse primo modo: ⁊ 2° modo solum causantur distinctio inter agentem ⁊ possibilem. ergo in intē non potest alia esse potentiarum diuersitas nisi agentis ⁊ possibilis. Distinctiua quo ad distinctionis sufficientiā per se nota relinquitur: quoniam non facile est 3m modum fingere. primus. n. completur ad 2os pro genō ipsius poē preter q̄ duo nihil est essentiale. Quo ad membra vero disiunctionis sigillatim in litera declaratur tali ordine. Primo probatur quo ad primam partē sic potentia 5m id qd̄ est, est ad obum ergo 5m diuersitatem formalē obiecti diuersificatur. Secūdo ꝓbaī minor etiā quo ad primam partē sic. potētia respicies rōnem cōem nō diuersificatur p inferiores dr̄ias: ergo poē respicies rōnē entis non diuersificatur penes aliquas entis dr̄ias. ergo intellectus nullam ex parte obi diuersitatem sortitur. P Tertio. quo ad secūdā partē tam maioris quā minoris: qr ad idē obm alia est ratio agentis alia patientis: qr illud vt actus ad potentiam: hoc vt potentia ad actum se hz: 9hia vero dicit duo: ⁊ quod memoria non est alia ab his. ⁊ q̄ coincidit cum intellectu possibili. Et quo ad primum quidē probatione nō egeo: qr si ille sunt sole: non datur ergo tertia. Quo ad 5m vero probatur in litera: quia conseruare qō est actus potius memorie est actus potētie passiue sicut ⁊ recipere, ⁊ non potētie actiue: igitur nō coincidit cū intellectu agente sed possibili. ¶ Circa hūc ꝓcessiū dupli dubitatur. primo simplr: deinde ad hoiem. Simplr quidem: qr ex ista rōne vr sequi, qr nulla sit diuersitas specifica inter dr̄ias intellā formaliter sumptas: nisi inter agentem ⁊ possem: ⁊ pter q̄ intellectus angeli ⁊ hominis sunt eiusdem spēi: imo oēs intellectus sunt eiusdē spēi. Qō aūt hoc sequatur: ptz vtendo hac rōne sic, nulla dr̄ia entis diuersificat intellectum ergo nullus intellect⁹ distinguit ab alio intellectu ex pte obi. oēs ergo intellā sunt eiusdē spēi obtinue: vt visus hois ⁊ leonis: ⁊ sic non dr̄nt formalr vt intellectus sint sed vt proprietates sunt nārum diuersarū: vt visus hois ⁊ visus leonis. Ista est. S. T. qui ⁊ probat illud: qr entis rō est oīm intellā. 9hia est nota: quia nō nisi penes entis dr̄ias diuersa obra sumi pōt. nullus enim intellectus esse potest rē non entis vt obiecti propū. ¶ Ad hominē vero. qr ipsemet. S. Th. superius in. q. 12. assignauit dines 5itatem in intellectu ex parte obiecti, cum posuit triplicem gradū intellectus in ꝛta triplicem modum essendi rei cognite scilicet esse in materia, subsistere absque materia: ⁊ esse absque omni potentia. Quomodo ergo hic dicit nullam esse differentiam entis ex parte

obiecti. penes quā diuersificari possit intellectiua vis: ⁊ ibi potuit tres entis dr̄ias, esse obiecti intellectus differentias: ita q̄ essent diuersificatiue illius.

¶ Ad euidentiā horum sciendū est triplicē esse de hac questione opinionem Quidā est tenent intellectuas potentias oīm angelorum, ⁊ aie esse omnino eiusdē speciei: ⁊ in hanc opinionē declinat quodāmodo scotus in. 2. distin. 1. q. vltima. quamuis sub dubio relinquat. Aliī vero tenent intellectiuas potentias oīm angelorū, ⁊ aie esse eiusdē speciei: vt potentie sunt id est in ordine ad obiecta. Esse autem diuersarū specierū ⁊ proprietates sunt diuersarū naturarum: quemadmodum dicimus de potētijs sensitiuis exterioribus. Aliī vero credunt predictas potentias esse oīno diuersarum specierum: ⁊ hec ē ⁊ via peripatetica, ⁊ sanc. Tho. Fundatur autem opinio hec vltima ⁊ ratio ꝓra alias: q̄ nature quarū sunt propietates diuerse sunt specie: ⁊ operationes earum diuersarū sunt rationum: vt patebit. Sed vide in q̄one sq̄li. Nunc solum discutiēda est rō posita in litera: ⁊ dōm q̄ apud. s. Tho. ⁊ veritatem diuersitas intellectuum: non sumit ex prima radice. i. ex diuersitate obti. Sed ex secūda. i. diuersitate actus ⁊ potentie. Et rō primi dicti est: q̄ cum oīm respectu alicuius intellectus possint dupliciter. i. terminatiuum ⁊ motiuum, aut quasi motiuum, diuersitas non attendit penes diuersitatem obiecti motiui: q̄ illud non adequatur potentie intellectiue. Sed penes diuersitatem obiecti terminatiui: q̄ constat equari potentie: ⁊ econuerso extensiue: ops est de intellectu sicut de aliis potētijs loqui. Uidemus autem q̄ visus hois non distinguitur specie a visu noctue ex eo, quia vtriusq; obiectum terminatiuum est idem: puta lux, q̄uis noctue visus a tenebroso tantū lumine: hominis vero a claro mouetur. Unde cum oīm terminatiuum omnis intellectus sit entis rō, nulla ex parte obiecti diuersitas intellectus diuersificat, quāuis motiuū obiectum intellectus nostri sit aliud a motiuo angelorum: quoniam quod quid est rei sensibilis mouet nostrum intellectum: quilibet autem angelus propriam habet substātiam vt obiectum quasi motiuum. Ratio vero secundi dicti est: quia intelligere est actus perfecti. perfectum autem consequitur actus. et ideo sicut substantia immaterialis se habet substantialiter ad actum et potentiam: ita se habet ad intelligere. Unde primus intellectus: vt patet. 12. meta. stabilitur puritate actus. Infimus vero in tertio de anima constituitur pura potentia: ⁊ consequenter medū permixtione actus ⁊ potentie. diuersa consurgunt: et hec est illamet radix qua intellectus possibilis distinguitur in litera ab intellectu agente: quia hic scilicet actu, ille potentia. ¶ Unde ad primam dubitandi rationem respondetur concedendo quod diuersitas potentiarum intellectuarum non ex obiectis prouenit. sed neq; ex agere et pati, sed ex radice ⁊ fundamento vnde oritur distinctio inter agentem ⁊ possibilem: scilicet ex actu ⁊ potentia. Unde cum in antecedente dicitur. in intellectu non est distinctio potentia rum nisi agentis ⁊ possibilis: intellige vel respectu intellectus nostri, vel simpliciter glossando exceptiuam, nisi agentis ⁊ possibilis. i. nisi 5m rationem qua distinguuntur agens ⁊ possibilis scilicet actum ⁊ potentiam.

¶ Ad secundam vero obionē dr̄. qr illa distinctio ⁊ graduatio intellectuū nō est facta ad distinguendum intellās simpliciter: quoniam hoc non erat in questione illa ad propositum. sed ad ostendendum efficaciam intentionum cuiuscunque intellectus: quoniam ex illa prouenit quod intellectus possit ex naturalibus videre id est quidditatiue cognoscere dei substātiā. Et ideo per obiecta quasi motiua graduauit intellectus: obiecta enim motiua sunt adequata intensiue potentijs. Unde non obstat propositio vbi de obiecto terminatiuo: penes quod distinguitur simpliciter potentia, est sermo. Dinersitas enim potentiarum ex obiectis: penes obiecta terminatiua attenditur, non motiua: efficacia autem penes motiua, non terminatiua. Et hoc loquendo ex propriis: quoniam concomitanter etiam penes motiua distinguuntur: vt patet ex dictis. 413

¶ Super Artic. 8.

Tmli ratio est: quia dicimus hominem habere intellectum: dicimus ⁊ ipsum ratione vigere. Utrum igitur hec dicentes eandem significemus virtutem animē an diuersam.

¶ In corpore vnus conclusio respōsiua negatiue. Intellectus ⁊ ratio in homine non sunt diuerse potentie. Probatur ex actib⁹ sic quiescere ⁊ moueri non reducuntur in diuersas potentias sed eandem. Sed intelligere ⁊ ratiocinari se habent vt quiescere et moueri: igitur non pertinent ad diuersas potentias huius rationis in litera principaliter. Hāc ꝓbationes cum mo proponitur conclusio: deinde probationes minoris cum ipsa probatione. Maior cuius probatione. In cōclusione autem notanter dicitur in homine: quia simpliciter loquendo virtus que est intellectus tantum: alia potentia ⁊ natura est a virtute que est ratio: quoniam illa repugnat diuersitati: hec autem diuersitas est: sed illa in homine non inuenitur: sed in angelo. Intellectus enim in homine modica est participatio in primis principijs. Minoris autem probatio est duplex: primo a quid nominis intelligere ⁊ ratiocinari: quia scilicet illud significat apprehendere simpliciter hoc autem procedendo de vno in aliud: quod declaratur ab affectu. Differentia scilicet quo ad nomina inter angelos ⁊ nos: qua illi intellectuales: non rationales vocamur. Secundo a proprietatibus motus: motus enim omnis ab immobili ⁊ ad quietum aliquid tendit. ratiocinari quoque ab intellectu venando: ⁊ ad intellectum resoluendo pronuntiando: haberi igitur intellectus mouentis rationem ⁊ quiescentis, autem motus. Et confirmatur: quia illud est perfecti: hoc imperfecti. maior vero probatur per locum a minori: quia sicut in naturalibus moueri ⁊ quiescere reducuntur in eandem potentiam: ergo ⁊ in intellectualibus antecedens patet de grani ⁊ leni. consequentia fundatur super illis maxima quod natura spiritualis est vnitior materialibus. no que in hac diuersa sunt, in superiori vniuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum nonum.

TIulus ex Aug. 12. de trinit. verbis occasionem sumit.

¶ In corpore vna conclusio bimembris. Ratio inferior & superior apud August. non sunt diuerse potentie, sed distinguuntur officijs & habitibus. Probatur primo prima pars: secundo secunda. Prima sic. medium & conclusio ad eandem potentiam pertinet, sed obiecta rationis inferioris & superioris se habent vt medium & conclusio ğ eiusdem sunt po[tentiam]. Minor pr[ima] p[ro]bat sic. eternū & temporale se habet vt medium & cōclusio vt pz in via inuētionis & in via iudicij, quamuis cōuerso se habeant: sed hec sunt obiecta rōnis inferioris et superioris: vt pz ex augu. qui rationis superioris officium dicit: eterna conspicere et cōsulere: inferioris vero temporalia. Maior vero probatur dupliciter. primo ex differentia inter habitū & potētiā quo ad hoc: qz. s. mediū & cōclusio ad diuersos habitus pertinent quandoq; vt pz de primis principijs & eorum conclusionibus: & in scientijs subalternantibus et subalternatis. Secundo, qz eiusdem mobilis est moueri & ad terminū peruenire, sed mediū & conclusio se habent vt motus & terminus. potentia vero vt mobile. ergo eadem est potētia respiciens medium et conclusionem. Secunda vero pars conclusionis iam patet: quo ad diuersitatem officiorū. Quo ad diuersitatē vero habituum declaraf: qz in superiori sapientiā, in inferiori autem scientiam locauit.

¶ Circa hunc processum dubiū occurrit: in doctrina s. tho. precipue: quoniā illa propositio, mediū & conclusio ad eandem potentiam pertinēt, aut intelligit permissiue aut necessario. nō primo modo. Tū, qz sic etiā pertinent ad eandē habitum. Tum, quia non cōcluderet intentum. ergo necessario, sed sic est falsa: vt pz in particulari syllogismo: in quo medium est vniuersale & cōclusio particularis: ꝓstat em tunc ꝙ medium speciat ad intellectum: et conclusio ad cogitatiuam apud Sanctum Tho. & querrom.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ sermo Sanc. Thom. est formalis: vt iam pluries dictum est: & de medio conclusioneque vt sic intelligendus: & non de his que extra eorum rationes sunt. ita quod intenditur ꝙ quecunque res inquantum differunt vt medium et conclusio, non diuersificant potentiam, quamuis habitum quandoque: vt patet ex dictis, sed eternum et temporale distant tantum vt medium et conclusio: loquendo de distantia in ordine ad cognitionem. hec enim sola est ad propositum: optime ergo sequitur, igitur non pertinent ad diuersas potentias: minor autem ex authoritate Augu. & in litera patet. singulare autem & vniuersale quamuis vt medium et conclusio se habeant: & ꝙ hoc non diuersificent potentiam: magis tamen distant in ordine ad cognitionem quam vt medium & conclusio, vt patet: singulare enim materialiter vniuersale vero immaterialiter cognoscitur &c. & ideo ad diuersas potentias pertinent. Non intendit igitur negare Sanctus Thomas quin medium & conclusio ad diuersas quandoque potentias spectent simpliciter vel quodammodo ex alia differentia, sed quod ex sola differentia medij & conclusionis nunquam potentia diuersificatur: quia tunc non differunt, nisi sicut motus & terminus. Nostanter autem dixi ad potentias diuersas quodammodo: quoniam cum conclusionis singularis predicatum est vniuersale illius propositionis subiectum cogitatius, predicatum intellectus apud Sanctum Thomam formar. Et consequenter conclusio est quodammodo eiusdem potentie, scilicet intellectus ratione predicati: & quodammodo est alterius, scilicet cognitiue ratione subiecti. Quando vero conclusio est vndique singularis: conclusio est simpliciter alterius potentie: et hoc loquendo de cognitione directa: indirecte enim virtutis ad intellectum pertinere potest: vt inferius patebit.

¶ Circa probationem maioris dubitatur de illis propositionibus actus rationis de vno in aliud procedens hoc est de principio seu medio ad conclusionem est vt motus. Est autem ratio dubitandi: quia si hec ratio est efficax: oportet quod conclusio sit vt terminus motus medium, sit medium motus, & ipse rationis discursus sit vt motus: sic enim optime concludentur identitas respectu mediū & conclusionis. sed hec propositionalis similimodo non tenet quo ad id quod est propositum. ergo. probatur minor: quia medium motus est medium inter actum & potentiam passiuam. & ideo eiusdem est potentie: vt patet quinto physicorum commentario nono. medium vero syllogismi est potentia actiua respectu conclusionis. vnde equiuocatio intercedit: imo ex ratione talis mediū oppositum videtur inferri quia non est eiusdem potentie effectus & potentia actiua: sed conclusio & medium sic se habent. ergo similiter non est vt motus progressus de potentia actiua in effectum: sed est potius conuersio patientis ad agens: aut econuerso. ergo.

¶ Ad hoc breuiter, quod cognitio mediꝰ ad notitiam conclusionis duplicem habet habitudinem, scilicet illationis & conclusionis. Et quo ad vim illationis nam non habet rationem mediꝰ motus: vt argutum est. Sed quo ad conditionem ꝓclusionis quam habet: vt mediꝰ motus se habet. ꝙ tas notitia mediꝰ notitia confusa conclusionis est: ac per hoc intellectio tendens per medium ad conclusionem, incipit a pura potentia, mediat in cognitione confusa concludit: imo ex ratione talis mediꝰ oppositum videtur inferri quia non est eiusdem potentie effectus & potentia actiua: sed conclusio & medium sic se habent. ergo similiter non est vt motus progressus de potentia actiua in effectum: sed est potius conuersio patientis ad agens: aut econuerso. ergo.

¶ Ad hoc breuiter, quod cognitio mediꝰ ad notitiam conclusionis duplicem habet habitudinem, scilicet illationis & conclusionis. Et quo ad vim illationis nam non habet rationem mediꝰ motus: vt argutum est. Sed quo ad conditionem ꝓclusionis quam habet: vt mediꝰ motus se habet. ꝙ tas notitia mediꝰ notitia confusa conclusionis est: ac per hoc intellectio tendens per medium ad conclusionem, incipit a pura potentia, mediat in cognitione confusa con-

327 12. q̄. 47. ari. 7. cō. et 2. di. 24. ā. 2 et ꝑi. q. 25. ā. 2.

376

Utrum ratio superior & inferior sint diuerse potentie. Articulus. 9.

Ad nonū Sic ꝓcedit. Vī ꝙ rō superior & inferior sint diuerse potētie. Dicit em Aug. 12. de tri. ꝙ imago trinitatis est in superiori pte rōnis: nō autē in inferiori. Sed partes aīe sunt ipse eius potentie. ğ due potētie sunt ratio superior & inferior.

¶ Cp. Nihil ornt a seipso. Sed ratio inferior oritur a superiori: & ab ea regulat & dirigit. Ergo ratio superior est alia potentia ab inferiori. ¶ Cp. Phs dicit in. 6. ethi. ꝙ scientia cum anime quo cognoscit aīa necessaria est aliud principiū & alia pars aīe ab opinatiuo & ratiocinatiuo quo cognoscit cōtingentia. Et probat per hoc: qz ad ea q̄ sunt genere altera, altera ğe particula aīe ordinat. Cōtingens aūt & necessariū sunt altera genere: sicut corruptibile & incorruptibile. Tū aūt idē sit necessariū, ꝙ eternū: & tpale idē qđ cōtingēs: vī & idē sit qđ phs vocat scīē tificū & supior phs rōnis: q̄ ꝑm aug. intendit eternis cōspicēdis & cōsulēdis: z̄ idē sit quod phs vocat rōcinatiuū vel opinatiuū et inferior rō: q̄ ꝑm aug. intēdit tpalibus disponēdis. Est ergo alia potētia aīe & rō superior & rō iferior. ¶ Cp. Dam. dicit ꝙ ex imaginatione fit opinio: deinde mēs ꝺiudicās opinionem siue vera sit, siue falsa ꝺiudicat veritatē. Vñ & mens ꝺr a metiendo. Quiꝺ igitur iudicatum est tā & determinatū vere ꝺr intellꝰ. Sic igitur opinatiuum: qđ est rō inferior, est aliud a mente & intellectu: ꝙ qđ potest intelligi ratio superior.

Sed Cōtra est, ꝙ aug. ꝺ. 12. de tri. ꝙ rō superior & inferior nō nisi per officia distinguunt. Nō ergo sunt due potētie.

Rñdeo Ꝺm, ꝙ rō supior & inferior ꝑm ꝙ ab aug. accipiunt: nullo mō due poīe aīe esse ꝓñt. Dicit em ꝙ rō superior est q̄ intendit eternis conspiciendis aut cōsulēdis. Cōspiciendis qꝺē ꝑm ꝙ ea in seipsis speculat. Cōsulendis vero ꝑm ꝙ ex eis accipit regulas agēdorū. Ratio vero inferior ab ipso ꝺr qui intēdit tēporalibus rebus. Hec aūt duo. s. tēporalia & eterna cō parantur ad cognitionem nostrā hoc modo: ꝙ vnum eorū est mediū ad cognoscendū alterū. Nam ꝑm viam inuentionis per res temporales in cognitionē deuenimus eternorū: ꝑm illud aposto. ad rom. 1. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspiciūtur. In via vero iudicij per eterna tā cognita de tpalibꝰ iudicamus: & ꝑm rōnes eternorū tpalia disponim⁹. Pōt aūt cōtingere ꝙ mediꝰ & id ad qđ per mediū ꝓuenit, ad diuersos habitꝰ ptineāt: sicut principia ꝑcima indemōstrabilia pertinent ad habitum

394 a

Super Articulum decimum.

TIulus ocasionatus ex dictis theologorū: precipue qui hoc vocabulo vti pluries videntur.

¶ In corpore respondet queſito vnica conclusione habēte duas partes sic. Intelligentia distinguitur ab intellectu: non sicut potentia a potentia: sed sicut actus a potētia. Et declaratur dupliciter. primo ex quid nominis intelligentie. secundo ex eo ꝙ hec distinctio consonat dictis philosophorum. Et in primo ponitur duplex significatio ly intelligentia. ꝑmꝺ ꝙ pro actu secundo: & transumptiua: ꝑticularis scilicet apud arabes non grecos. In secundo ponitur distinctio intellectus in quantum clare: et habetur ex 3ª. themistio, auerroi, & aliꝰ antiquis. & in nota eam: vt intelligas terminos in textu de anima.

¶ In responsione ad 394 secundum aduerte, ꝙ inuestigationis vocabulo large hic vtitur pro acquisitione qualicunq. Et simili ter in responsione ad tertium, intentionis nomen non ꝓprie sed extensiue accipit potius causaliter quam formaliter: vt patet ex prima secunde.

394 a

¶ Super Articulum vndecimum.

TIulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio responsiua negatiue. Intellectus speculatiuus & practicus sunt diuersis potentijs, vt ꝺr in. 2. de aīa. sed intelligentia est quidā actus ab aliꝰ actibꝰ qui attribuunt intellectui diuisus. Dicit em Dama. ꝙ ꝑmꝰ motus intelligētia ꝺr. Que vero circa aliqđ est intelligentia, intentio vocatur. Que per manēs & figuras animā ad id qđ intelligit excogitatio ꝺr. Excogitatio ꝺo in eodē manens, & seipsam examinans & ꝺijudicans, fronesis ꝺr. i. sapientia. Fronesis aūt ꝺilatata facit cognitionē. i. interius ꝺispositū sermonem. Et quo ait ꝓuenire sermonem per linguam enarratū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia sit quedam specialis potentia.

Sed Cōtra est, ꝙ philosophus ꝺicit in. 3. de aīa: qđ intelligētia in ꝺiuisibiliū est: in quib⁹ nō est falsum. Sed hmōi cognoscere ptinet ad intellectū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia nō est alia potētia ꝓter intellectū.

Rñdeo Ꝺicendum, ꝙ hoc nomen intelligentia ꝓprie significat ipsum actū intellectus qui est intelligere. In quibusdam tamē libris de arabico trāslatis, subsistūtie separate quas nos angelos ꝺicimus, intelligētie vocantur: forte ꝓpter hoc ꝙ hmōi substantie semp actu intelligunt. In libris tū de greco trāslatis ꝺr intellectꝰ seu mētes. Si ergo intelligentia ab intellectu ꝺistinguitur, sicut potentia a potētia: vt supra ꝺictum est. Ergo & intellectꝰ & speculatiuꝰ: & ꝙ veritatē cognitam ꝺirigat ad opus. ¶ Ad 3ᵐ ꝺm, ꝙ multe ꝺifferētie ꝺiuersificant sensitiuas potētias: q̄ non ꝺiuersificāt potētias intellectiuas, vt. s. ꝺcm est.

198 vl. 3. q mo. Et ideo ratio est arti. 1. efficax. vnde signanter non ꝺixit quod medium fuit sit mediū motus: qđ ꝺius fuisset verum quo ad conditionem confusionis. sed ad excludendas calūnias, ꝺixit quod ipse actus rationis scilicet ꝺiscursus de vno in aliud perueniens, est quasi motus: vt insinuarer ex hoc quod ꝺe conditione ipsius cognitionis vt progre ꝺitur ꝺe imperfecto ad perfectum ꝺe confuso ad ꝺistinctum tractabatur.

Utrum intellectus speculatiuus & practicus sint diuerse potentie. Articulus. 10.

Ad ꝺecimū Sic ꝓcedit. Vī ꝙ intelligentia sit alia potētia ab intellectu. Ꝺicit em in lib. de spiritu et aīa: ꝙ eū ab inferioribus ad superiora ascēdimus: primo occurrit sensus, ꝺeinde imaginatio, ꝺeinde rō: postea intelꝰ, & postea intelligētia. Sed imaginatio & sensus sunt diuerse potentie. Ergo et intelꝰ & intelligentia. ¶ Cp. Boe. ꝺicit in. 5. ꝺe cōso. q ipsum hoiem: aīr sensus, aīr imaginatio, aīr ratio, aīr intelligētia intuetur. Sed intelꝰ est eadē potētia cū rōne. Ergo videt ꝙ intelligētia sit alia potētia ab intellectu: sicut rō est alia potētia ab imaginatio & sensus. ¶ Cp. Actus sunt ꝓpriꝰ potentijs, vt ꝺr in. 2. de aīa, sed intelligentia est quidā actus ab aliꝰ actibꝰ qui attribuunt intellectui diuisus. Ꝺicit em Dama. ꝙ ꝑmꝰ motus intelligētia ꝺr. Que vero circa aliqđ est intelligentia, intentio vocatur. Que per manēs & figuras animā ad id qđ intelligit excogitatio ꝺr. Excogitatio ꝺo in eodē manens, & seipsam examinans & ꝺijudicans, fronesis ꝺr. i. sapientia. Fronesis aūt ꝺilatata facit cognitionē. i. interius ꝺispositū sermonem. Et quo ait ꝓuenire sermonem per linguam enarratū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia sit quedam specialis potentia.

Sed Cōtra est, ꝙ philosophus ꝺicit in. 3. de aīa: qđ intelligētia in ꝺiuisibiliū est: in quib⁹ nō est falsum. Sed hmōi cognoscere ptinet ad intellectū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia nō est alia potētia ꝓter intellectū.

Rñdeo Ꝺicendum, ꝙ hoc nomen intelligentia ꝓprie significat ipsum actū intellectus qui est intelligere. In quibusdam tamē libris de arabico trāslatis, subsistūtie separate quas nos angelos ꝺicimus, intelligētie vocantur: forte ꝓpter hoc ꝙ hmōi substantie semp actu intelligunt. In libris tū de greco trāslatis ꝺr intellectꝰ seu mētes. Si ergo intelligentia ab intellectu ꝺistinguitur, sicut potentia a potētia: vt supra ꝺictum est. Ergo & intellectꝰ & speculatiuꝰ: & ꝙ veritatē cognitam ꝺirigat ad opus. ¶ Ad 3ᵐ ꝺm, ꝙ multe ꝺifferētie ꝺiuersificant sensitiuas potētias: q̄ non ꝺiuersificāt potētias intellectiuas, vt. s. ꝺcm est.

Utrum intellectus speculatiuus & practicus sint diuerse potentie. Articulus. 11.

Ad vndecimum Sic ꝓcedit. Vī ꝙ intellectꝰ speculatiuus & practicus sint ꝺiuerse potentie. Apprehensiuū enim & motiuum sunt ꝺiuersa genera potētiarum: vt patet in. 2. de aīa. Sed intellectꝰ speculatiuus est apprehensiuꝰ tm: intellectus aūt practicus est motiuꝰ. ergo sunt ꝺiuerse potentie. ¶ Cp. Diuersa ratio obiecti ꝺiuersificat potētiam. Sed obiectū speculatiuꝰ intellectus est verū: practicti aūt bonū. Que ꝺifferunt rōne. Ergo intelꝰ speculatiuus & practicus sunt ꝺiuerse poīe. ¶ Cp. In parte intellectiua intelꝰ practicus comparat ad speculatiuū: sicut estimatiua ad imaginatiuā in parte sensitiua. Sed estimatiua ꝺiffert ab imaginatiua sicut potentia a potētia: vt supra ꝺictum est. Ergo & intellectꝰ practicus a speculatiuo.

Sed Cōtra est, quod ꝺicitur in. 3. de aīma: ꝙ intellectus speculatiuꝰ ꝙ extensionem fit practicus. Una aūt potentia nō mutatur in aliā. Ergo intellectus speculatiuꝰ & practicꝰ nō sunt ꝺiuerse potētie.

Rñdeo Ꝺicendum, ꝙ intellectꝰ practicus & speculatiuꝰ nō sunt ꝺiuerse potētie. Cuius ratio est, quia vt supra ꝺictum est: id qđ accidētaliter se hz ad obiecti rationē, quam respicit aliqua potētia: nō ꝺiuersificat potētiam. Accidit em coloratō ꝙ sit homo aut magnum aut parui. Unde ꝺia hmōi eadē visiua potētia apphēdūtur. Accidit aūt aliqut apphēso ꝑ intellectum quod ordinetur ad opus vel nō ordinetur. Sedm hoc aūt ꝺifferunt intellectus speculatiuus & practicus. Nam intellectus speculatiuus est qui qđ apphēdit non ordinat ad opus: sz ad solam ꝓtatis considerationē. Practicus ꝺo intellectus ꝺicitur qui hoc quod apphēdit ordinat ad opꝰ. Et hoc est qđ phs ꝺicit in. 3. de anima: quod speculatiuus ꝺiffert a practico fine. Unde & a fine ꝺenominatur vterq;. Hinc quidē speculatiuus, ille vero practicus. i. operatiuus.

Ad primū Ergo ꝺm, ꝙ intellꝰ practicus est motiuus nō q̄ si exequēs motū: sz q̄si ꝺirigēs ad motū. Hoc cōuenit ei ꝑm modū suę apphēsionis. ¶ Ad secm ꝺm, ꝙ verum & bonū se mutuo includūt. Nam verū est qđā bo. Illoq; non esset appetibile. Et bonum est qđā verum. Illoq; non eēt intelligibile. Sicut igitur obm appetitus pōt eē verū inquātū hz rōnē boni: sicut cū aliqs appetit veritatē cognoscere: ista obm intellectus practici est bonum ordinabile ad opus, sub rōne veri. Intelꝰ em practicus veritatē cognoscit: sicut & speculatiuꝰ: sz veritatē cognitam ordinat ad opus. ¶ Ad 3ᵐ ꝺm, ꝙ multe ꝺifferētie ꝺiuersificant sensitiuas potētias: q̄ non ꝺiuersificāt potētias intellectiuas, vt. s. ꝺcm est.

327 12. q̄. 47. ari. 7. cō. et 2. di. 24. ā. 2 et ꝑi. q. 25. ā. 2.

376

Ad nonū Sic ꝓcedit. Vī ꝙ rō superior & inferior sint diuerse potētie. Ꝺicit em Aug. 12. de tri. ꝙ imago trinitatis est in superiori pte rōnis: nō autē in inferiori. Sed partes aīe sunt ipse eius potentie. ğ due potētie sunt ratio superior & inferior.

¶ Cp. Nihil ornt a seipso. Sed ratio inferior oritur a superiori: & ab ea regulat & dirigit. Ergo ratio superior est alia potentia ab inferiori. ¶ Cp. Phs dicit in. 6. ethi. ꝙ scientia cum anime quo cognoscit aīa necessaria est aliud principiū & alia pars aīe ab opinatiuo & ratiocinatiuo quo cognoscit cōtingentia. Et probat per hoc: qz ad ea q̄ sunt genere altera, altera ğe particula aīe ordinat. Cōtingens aūt & necessariū sunt altera genere: sicut corruptibile & incorruptibile. Tū aūt idē sit necessariū, ꝙ eternū: & tpale idē qđ cōtingēs: vī & idē sit qđ phs vocat scīē tificū & supior phs rōnis: q̄ ꝑm aug. intendit eternis cōspicēdis & cōsulēdis: z̄ idē sit quod phs vocat rōcinatiuū vel opinatiuū et inferior rō: q̄ ꝑm aug. intēdit tpalibus disponēdis. Est ergo alia potētia aīe & rō superior & rō iferior. ¶ Cp. Dam. dicit ꝙ ex imaginatione fit opinio: deinde mēs ꝺiudicās opinionem siue vera sit, siue falsa ꝺiudicat veritatē. Vñ & mens ꝺr a metiendo. Quiꝺ igitur iudicatum est tā & determinatū vere ꝺr intellꝰ. Sic igitur opinatiuum: qđ est rō inferior, est aliud a mente & intellectu: ꝙ qđ potest intelligi ratio superior.

Sed Cōtra est, ꝙ aug. ꝺ. 12. de tri. ꝙ rō superior & inferior nō nisi per officia distinguunt. Nō ergo sunt due potētie.

Rñdeo Ꝺm, ꝙ rō supior & inferior ꝑm ꝙ ab aug. accipiunt: nullo mō due poīe aīe esse ꝓñt. Dicit em ꝙ rō superior est q̄ intendit eternis conspiciendis aut cōsulēdis. Cōspiciendis qꝺē ꝑm ꝙ ea in seipsis speculat. Cōsulendis vero ꝑm ꝙ ex eis accipit regulas agēdorū. Ratio vero inferior ab ipso ꝺr qui intēdit tēporalibus rebus. Hec aūt duo. s. tēporalia & eterna cō parantur ad cognitionem nostrā hoc modo: ꝙ vnum eorū est mediū ad cognoscendū alterū. Nam ꝑm viam inuentionis per res temporales in cognitionē deuenimus eternorū: ꝑm illud aposto. ad rom. 1. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspiciūtur. In via vero iudicij per eterna tā cognita de tpalibꝰ iudicamus: & ꝑm rōnes eternorū tpalia disponim⁹. Pōt aūt cōtingere ꝙ mediꝰ & id ad qđ per mediū ꝓuenit, ad diuersos habitꝰ ptineāt: sicut principia ꝑcima indemōstrabilia pertinent ad habitum

394 a

¶ Super Articulum vndecimum.

TIulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio responsiua negatiue. Intellectus speculatiuus & practicus sunt diuersis potentijs, vt ꝺr in. 2. de aīa. sed intelligentia est quidā actus ab aliꝰ actibꝰ qui attribuunt intellectui diuisus. Ꝺicit em Dama. ꝙ ꝑmꝰ motus intelligētia ꝺr. Que vero circa aliqđ est intelligentia, intentio vocatur. Que per manēs & figuras animā ad id qđ intelligit excogitatio ꝺr. Excogitatio ꝺo in eodē manens, & seipsam examinans & ꝺijudicans, fronesis ꝺr. i. sapientia. Fronesis aūt ꝺilatata facit cognitionē. i. interius ꝺispositū sermonem. Et quo ait ꝓuenire sermonem per linguam enarratū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia sit quedam specialis potentia.

Sed Cōtra est, ꝙ philosophus ꝺicit in. 3. de aīa: qđ intelligētia in ꝺiuisibiliū est: in quib⁹ nō est falsum. Sed hmōi cognoscere ptinet ad intellectū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia nō est alia potētia ꝓter intellectū.

Rñdeo Ꝺicendum, ꝙ hoc nomen intelligentia ꝓprie significat ipsum actū intellectus qui est intelligere. In quibusdam tamē libris de arabico trāslatis, subsistūtie separate quas nos angelos ꝺicimus, intelligētie vocantur: forte ꝓpter hoc ꝙ hmōi substantie semp actu intelligunt. In libris tū de greco trāslatis ꝺr intellectꝰ seu mētes. Si ergo intelligentia ab intellectu ꝺistinguitur, sicut potentia a potētia: vt supra ꝺictum est. Ergo & intellectꝰ & speculatiuꝰ: & ꝙ veritatē cognitam ꝺirigat ad opus. ¶ Ad 3ᵐ ꝺm, ꝙ multe ꝺifferētie ꝺiuersificant sensitiuas potētias: q̄ non ꝺiuersificāt potētias intellectiuas, vt. s. ꝺcm est.

Utrum intellectus speculatiuus & practicus sint diuerse potentie. Articulus. 10.

Ad ꝺecimū Sic ꝓcedit. Vī ꝙ intelligentia sit alia potētia ab intellectu. Ꝺicit em in lib. de spiritu et aīa: ꝙ eū ab inferioribus ad superiora ascēdimus: primo occurrit sensus, ꝺeinde imaginatio, ꝺeinde rō: postea intelꝰ, & postea intelligētia. Sed imaginatio & sensus sunt ꝺiuerse potentie. Ergo et intelꝰ & intelligentia. ¶ Cp. Boe. ꝺicit in. 5. ꝺe cōso. q ipsum hoiem: aīr sensus, aīr imaginatio, aīr ratio, aīr intelligētia intuetur. Sed intelꝰ est eadē potētia cū rōne. Ergo videt ꝙ intelligētia sit alia potētia ab intellectu: sicut rō est alia potētia ab imaginatio & sensus. ¶ Cp. Actus sunt ꝓpriꝰ potentijs, vt ꝺr in. 2. de aīa, sed intelligentia est quidā actus ab aliꝰ actibꝰ qui attribuunt intellectui diuisus. Ꝺicit em Dama. ꝙ ꝑmꝰ motus intelligētia ꝺr. Que vero circa aliqđ est intelligentia, intentio vocatur. Que per manēs & figuras animā ad id qđ intelligit excogitatio ꝺr. Excogitatio ꝺo in eodē manens, & seipsam examinans & ꝺijudicans, fronesis ꝺr. i. sapientia. Fronesis aūt ꝺilatata facit cognitionē. i. interius ꝺispositū sermonem. Et quo ait ꝓuenire sermonem per linguam enarratū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia sit quedam specialis potentia.

Sed Cōtra est, ꝙ philosophus ꝺicit in. 3. de aīa: qđ intelligētia in ꝺiuisibiliū est: in quib⁹ nō est falsum. Sed hmōi cognoscere ptinet ad intellectū. Ergo ꝺicetur ꝙ intelligentia nō est alia potētia ꝓter intellectū.

Rñdeo Ꝺicendum, ꝙ hoc nomen intelligentia ꝓprie significat ipsum actū intellectus qui est intelligere. In quibusdam tamē libris de arabico trāslatis, subsistūtie separate quas nos angelos ꝺicimus, intelligētie vocantur: forte ꝓpter hoc ꝙ hmōi substantie semp actu intelligunt. In libris tū de greco trāslatis ꝺr intellectꝰ seu mētes. Si ergo intelligentia ab intellectu ꝺistinguitur, sicut potentia a potētia: vt supra ꝺictum est. Ergo & intellectꝰ & speculatiuꝰ: & ꝙ veritatē cognitam ꝺirigat ad opus. ¶ Ad 3ᵐ ꝺm, ꝙ multe ꝺifferētie ꝺiuersificant sensitiuas potētias: q̄ non ꝺiuersificāt potētias intellectiuas, vt. s. ꝺcm est.

Utrum intellectus speculatiuus & practicus sint diuerse potentie. Articulus. 11.

Ad vndecimum Sic ꝓcedit. Vī ꝙ intellectꝰ speculatiuus & practicus sint ꝺiuerse potentie. Apprehensiuū enim & motiuum sunt ꝺiuersa genera potētiarum: vt patet in. 2. de aīa. Sed intellectꝰ speculatiuus est apprehensiuꝰ tm: intellectus aūt practicus est motiuꝰ. ergo sunt ꝺiuerse potentie. ¶ Cp. Diuersa ratio obiecti ꝺiuersificat potētiam. Sed obiectū speculatiuꝰ intellectus est verū: practicti aūt bonū. Que ꝺifferunt rōne. Ergo intelꝰ speculatiuus & practicus sunt ꝺiuerse poīe. ¶ Cp. In parte intellectiua intelꝰ practicus comparat ad speculatiuū: sicut estimatiua ad imaginatiuā in parte sensitiua. Sed estimatiua ꝺiffert ab imaginatiua sicut potentia a potētia: vt supra ꝺictum est. Ergo & intellectꝰ practicus a speculatiuo.

Sed Cōtra est, quod ꝺicitur in. 3. de aīma: ꝙ intellectus speculatiuꝰ ꝙ extensionem fit practicus. Una aūt potentia nō mutatur in aliā. Ergo intellectus speculatiuꝰ & practicꝰ nō sunt ꝺiuerse potētie.

Rñdeo Ꝺicendum, ꝙ intellectꝰ practicus & speculatiuꝰ nō sunt ꝺiuerse potētie. Cuius ratio est, quia vt supra ꝺictum est: id qđ accidētaliter se hz ad obiecti rationē, quam respicit aliqua potētia: nō ꝺiuersificat potētiam. Accidit em coloratō ꝙ sit homo aut magnum aut parui. Unde ꝺia hmōi eadē visiua potētia apphēdūtur. Accidit aūt aliqut apphēso ꝑ intellectum quod ordinetur ad opus vel nō ordinetur. Sedm hoc aūt ꝺifferunt intellectus speculatiuus & practicus. Nam intellectus speculatiuus est qui qđ apphēdit non ordinat ad opus: sz ad solam ꝓtatis considerationē. Practicus ꝺo intellectus ꝺicitur qui hoc quod apphēdit ordinat ad opꝰ. Et hoc est qđ phs ꝺicit in. 3. de anima: quod speculatiuus ꝺiffert a practico fine. Unde & a fine ꝺenominatur vterq;. Hinc quidē speculatiuus, ille vero practicus. i. operatiuus.

Ad primū Ergo ꝺm, ꝙ intellꝰ practicus est motiuus nō q̄ si exequēs motū: sz q̄si ꝺirigēs ad motū. Hoc cōuenit ei ꝑm modū suę apphēsionis. ¶ Ad secm ꝺm, ꝙ verum & bonū se mutuo includūt. Nam verū est qđā bo. Illoq; non esset appetibile. Et bonum est qđā verum. Illoq; non eēt intelligibile. Sicut igitur obm appetitus pōt eē verū inquātū hz rōnē boni: sicut cū aliqs appetit veritatē cognoscere: ista obm intellectus practici est bonum ordinabile ad opus, sub rōne veri. Intelꝰ em practicus veritatē cognoscit: sicut & speculatiuꝰ: sz veritatē cognitam ordinat ad opus. ¶ Ad 3ᵐ ꝺm, ꝙ multe ꝺifferētie ꝺiuersificant sensitiuas potētias: q̄ non ꝺiuersificāt potētias intellectiuas, vt. s. ꝺcm est.

327 12. q̄. 47. ari. 7. cō. et 2. di. 24. ā. 2 et ꝑi. q. 25. ā. 2.

376

Ad nonū Sic ꝓcedit. Vī ꝙ rō superior & inferior sint diuerse potētie. Ꝺicit em Aug. 12. de tri. ꝙ imago trinitatis est in superiori pte rōnis: nō autē in inferiori. Sed partes aīe sunt ipse eius potentie. ğ due potētie sunt ratio superior & inferior.

¶ Cp. Nihil ornt a seipso. Sed ratio inferior oritur a superiori: & ab ea regulat & dirigit. Ergo ratio superior est alia potentia ab inferiori. ¶ Cp. Phs dicit in. 6. ethi. ꝙ scientia cum anime quo cognoscit aīa necessaria est aliud principiū & alia pars aīe ab opinatiuo & ratiocinatiuo quo cognoscit cōtingentia. Et probat per hoc: qz ad ea q̄ sunt genere altera, altera ğe particula aīe ordinat. Cōtingens aūt & necessariū sunt altera genere: sicut corruptibile & incorruptibile. Tū aūt idē sit necessariū, ꝙ eternū: & tpale idē qđ cōtingēs: vī & idē sit qđ phs vocat scīē tificū & supior phs rōnis: q̄ ꝑm aug. intendit eternis cōspicēdis & cōsulēdis: z̄ idē sit quod phs vocat rōcinatiuū vel opinatiuū et inferior rō: q̄ ꝑm aug. intēdit tpalibus disponēdis. Est ergo alia potētia aīe & rō superior & rō iferior. ¶ Cp. Dam. dicit ꝙ ex imaginatione fit opinio: deinde mēs ꝺiudicās opinionem siue vera sit, siue falsa ꝺiudicat veritatē. Vñ & mens ꝺr a metiendo. Quiꝺ igitur iudicatum est tā & determinatū vere ꝺr intellꝰ. Sic igitur opinatiuum: qđ est rō inferior, est aliud a mente & intellectu: ꝙ qđ potest intelligi ratio superior.

Sed Cōtra est, ꝙ aug. ꝺ. 12. de tri. ꝙ rō superior & inferior nō nisi per officia distinguunt. Nō ergo sunt due potētie.

Rñdeo Ꝺm, ꝙ rō supior & inferior ꝑm ꝙ ab aug. accipiunt: nullo mō due poīe aīe esse ꝓñt. Dicit em ꝙ rō superior est q̄ intendit eternis conspiciendis aut cōsulēdis. Cōspiciendis qꝺē ꝑm ꝙ ea in seipsis speculat. Cōsulendis vero ꝑm ꝙ ex eis accipit regulas agēdorū. Ratio vero inferior ab ipso ꝺr qui intēdit tēporalibus rebus. Hec aūt duo. s. tēporalia & eterna cō parantur ad cognitionem nostrā hoc modo: ꝙ vnum eorū est mediū ad cognoscendū alterū. Nam ꝑm viam inuentionis per res temporales in cognitionē deuenimus eternorū: ꝑm illud aposto. ad rom. 1. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspiciūtur. In via vero iudicij per eterna tā cognita de tpalibꝰ iudicamus: & ꝑm rōnes eternorū tpalia disponim⁹. Pōt aūt cōtingere ꝙ mediꝰ & id ad qđ per mediū ꝓuenit, ad diuersos habitꝰ ptineāt: sicut principia ꝑcima indemōstrabilia pertinent ad habitum

394 a

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum duodecimum.

In titulo. Synderesis id est instigatorium ad bonum et murmur quem sentimus in nobis de malo motus. Specialis contra communem. potentia contra actum et habitum. Ita quod duo queruntur, an hic murmur spectet ad quandam specialem potentiam animę, an ad communem iam dictam, scilicet intellectum. Et siue spectet ad intellectum siue ad aliam potentiam, an sit ipsa potentia, an non.

¶ In corpore tria. Primo proponit responsionem oppositis duabus opinionibus contrarijs. Secũdo premittit quoddam presupposituum necessarium ad veritatem habẽdam. Tertio probat ppositam conclusionem.

¶ Quo ad primum determinatio est q synderesis nõ est potentia sed habitus. Prima opinio tenet q est potentia ꝛ specialis: altior. f. rationę Secunda q est quidem potentia sed non specialis, sed sub speciali ratione: tenet esse q est ratio nõ vt ratio sed vt natura.

¶ Quo ad secundum presupponitur, q nobis sunt indita principia operabilium sicut ꝛ speculabilium. quod probatur sic. Omnis ratio cũ motus sit, a naturaliter notis est, ꝛ terminatur resolutiue ad illa. ergo ꝛ ratiocinatio de operabilibꝰ ergo naturaliter sunt nobis indita operabilium principia. omnia patent.

¶ Quo ad tertium conclusio responsiua est, synderesis nõ est potentia, sed naturalis habitus intellectus respectu principiorum in operabilibus. probatur sic. Indita cognitio principiorum speculabilium, non est potentia, sed naturalis habitus intellectus speculatiui. ergo indita cognitio principiorum operabilium non est potentia sed naturalis habitus: sed synderesis est talis predicta cognitio operabilium principiorum. ergo. Processus totus est notus. 2 minor probatur ab actu scz instigare ꝛ murmurare: de malo: inquantum per prima principia procedimus ad inueniendum, ꝛ iudicamus inuenta. Patet ergo quod synderesis non est potentia sed habitus naturalis.

400 2.d.24. q.2.ā.3. ꝛ veri.q 16.ar.1. ꝛ art.2. ad 4ᵐ.

401 2.d.24. q.2.ā.4 Et hi.q. 17.ar.1. Et ro.2. l.3.co.4

¶ Utrum synderesis sit quedam specialis potentia ab alijs distincta. Artic.12.

AD duodecimũ dicitur. Videt, q synderesis sit quedam spalis potentia ab alijs distincta. Ea em̃ q cadunt sub vna diuisione videtur esse vnius gñis. Sz in glo. hiero. ezech. 1. diuiditur synderesis cõtra irascibilem ꝛ concupiscibilem ꝛ rationalẽ: que sunt quedam poᵉ. Ergo synderesis est quedam potentia. ¶ Ꝑ. Opposita sunt vnius generis: sed synderesis ꝛ sensualitas opponi videnť, q synderesis semper inclinat ad bonũ: sensualitas autẽ semper ad malũ. Unde per serpentem significat: vt ptz per Aug. 12. de tri. Videtur ergo q synderesis sit potẽtia sicut et sensualitas. ¶ Ꝑ. Aug. dicit in lib. de libero arbi. q in naturali iudicatorio adsunt quedam regule: ꝛ semina virtutum, ꝛ vera ꝛ incommutabilia. Hec autem dicimus synderesim. Cum ergo regule incommutabiles quibus iudicamᵘ, pertineant ad rationem ℔m sui superiorem partem, vt Aug. dicit. 12. de trinit. videtur q synderesis sit idem qđ ratio. Et ita est quedam potentia.

Sed cõtra Potentie rationales se habent ad oppositа secundũ philosophum. Synderesis aũt nõ se habet ad opposita: sed ad bonum tãtũ inclinat. Ergo synderesis non est potentia. Si enim eẽt potẽtia opoteret q esset rõna lis potentia. Non enim inuenitur in brutis.

Rñdeo Dicendũ, q synderesis non est potentia, sed habitus, licet quidam posuerint synderesim esse quãdã potentiam ratione altioꝛẽ: quidam vero dixerint eã esse ipsam rationẽ, non vt est ratio sed vt est natura. ¶ Ad huius aũt euidentiã cõsiderandũ est, q sicut supra dictũ estᵉ, rõcinatio hominis, cũ sit qđã motᵘ, ab intellectu, pgredit aliquorũ. f. naturaliᵗ notorũ absq; inuestigatiõe rõnis, sicut a quodã principio immobili: ꝛ ad intellectũ etiã terminaťinq̃tũ iudicamᵘ per principia per se naturaliᵗ nota de his q̃ rõcinãdo inueniũ tur. Cõstat aũt q sicut rõ speculatiua: rõcinatur speculatiuis, ita rõ practica ratiocinatur de operabilibᵘ. Opz igit naturaliᵗ nobis eẽ indita: sicut pncipia speculabiliũ ita ꝑncipia opabiliũ. Prima aũt pncipia speculabiliũ nobis naturaliᵗ indita nõ ptinẽt ad aliquã spalẽ potentiã: sed ad quendam spalẽ habitũ, q̃ dicitur intellectᵘ principiorum: vt ptz in. 6. ethi. Uñ ꝛ principia opabiliũ nobis naturaliᵗ indita non ptinent ad spalẽ potentiã, sed ad spalẽ habitũ natura lẽ: quẽ dicimus synderesim. Uñ ꝛ synderesis dicitur instigare ad bonum ꝛ murmura re de malo: inquantum per prima principia procedimus ad inueniendum, ꝛ iudicamus inuenta. Patet ergo quod synderesis non est potentia sed habitus naturalis.

Ad ꝑmũ Ergo dicendum, q illa diuisio hiero. attenditur ℔m diuersitatem actuũ: non secundũ diuersitatem potentiarũ. Diuersi autem actus possunt eẽ vniᵘ potẽtie. ¶ Ad secundũ dom̃, q oppositio sensualitatis ꝛ synderesis attẽ ditur secundũ oppositionẽ actuũ: nõ sicut diuersarũ specierum vnius generis. ¶ Ad tertiũ dom̃, q huiusmodi incõmutabiles rõnes sũt ꝑma principia opabiliũ: circa q̃ nõ cõtingit errare: ꝛ attribuuntur rõni, sicut potẽtie, ꝛ synderesi, sicut habitui. Uñ ꝛ vtroq; scz instigare ꝛ murmurare: rure: sunt esti hi actus a principijs naturaliter notis: ac per hoc ad vnum determinatis ꝛ immobilibᵘ pertinente. Et sic patet quomodo etiam ille falle opiniones alis qualiter verum dixerunt: est enim synderesis altioꝛ ratione: quia immobilis ad bonum determinata est etiam ratio vt natura ideſt vt determinata naturaliter ad verum operabile: quia tamen vtrumque horum indebito habitu fit: ideo errant.

¶ Utrũ ꝺscientia sit quedã potẽtia. Arti.13.

ADtertiumdecimũ sic procedit. Uidet, q cõscientia sit quedam potentia. Dicit. n. ortge. q conscientia est spiritus correctoꝛ ꝛ pedagogus anime sociatus: quo separatur a malis ꝛ adheret bonis. Sed spiritus in anima non minat potẽtiã aliquã. Uel ipsam mẽtem secundum illud ephe. 3. renouamini spiritu mentis vestre. Uel ipsam imaginationem. Uñ ꝛ imaginaria visio spiritualis vocatur: vt pz ꝑ Aug. 13. sup gen̄. ad lit. Est ergo conscientia quedã potẽtia. ¶ Ꝑ. Nihil est peccati subm nisi potẽtia aie. Sed conscientia est subm peccati. Dicitur em̃ ad Thi. 1. de qui busdã: q̃ inquinate sunt eorũ mẽtes ꝛ conscientia. Ergo videtur q conscientia sit potentia. ¶ Ꝑ. Necesse est q conscientia sit actus vel habitus vel potentia. Sed non est actus: qr non semper maneret in homine. Nec etiam habitus. Non enim esset vnum quid conscientia, sed multa. Per multos enim habitus cognoscitiuos dirigimur in agendis. Ergo conscientia est potentia.

Sed cõtra Conscientia deponi potest non autem potentia. Ergo conscientia non est potentia.

Rñdeo Dicendũ, q conscientia ꝑprie loquendo nõ est potentia, sed actus. Et hoc patet: tũ ex ratione minis: tũ etiã ex his q̃ secundum cõmunem vsum loquendi conscientie attribuuntur. Conscientia enim secundũ ꝓpietatẽ vocabuli importat ordinẽ scietie ad aliqd. Nã cõscientia dr cũ alio sciẽtia. Applicatio aũt scientie ad aliquid fit per aliquẽ actum. Uñ ex ista rõne nominis, ptz q cõscientia sit actus. Idẽ aũt apparet ex his que conscientie attribuũtur. Dicitur em̃ cõscientia testificari ligare vel instigare. vel etiam accusare, vel etiam remordere siue repiehendere. Et hec oĩa consequuntur applicationẽ alicuius nostre cognitionis vel scietie ad ea que agimus. Que quidẽ applicatio fit triplicter. Unomodo secũdũ q recognoscimus aliquid nos fecisse vel non fecisse: scõm illud ecclę. 7. Scit conscientia tua tecrebro maledixisse alijs. Et secundũ hoc ꝓscientia dicitur testificari. Alio modo applicať per notitiã cõscientia iudicamus aliqđ esse faciendũ vel non faciendũ. Et ℔m hoc dr cõscientia ligare vel instigare. Tertio mõ applicatur ℔m q ꝑ cõscientiã iudicamus q aliquid qđ est factum sit benefactũ vel non bene factum. Et ℔m hoc conscientia dr excusare vel accusare seu remordere. Patet autem q oĩa hec cõsequuntur actualẽ applicationẽ scientie ad ea que agimus. Unde ꝓprie loquẽdo ꝓscientia nõiat actũ. Quia tamẽ habitus est principium actus: qñq; nomẽ conscientie attribuitur primo habitui naturali scz synderesi: sicut hiero. in glo. ezech. 1. synderesim conscientiam nominat: ꝛ basilius naturale iudicatoꝛium. Et dama. dicit q est lux intellectus nostri. Consuetum enim̃ est quod ꝺ se ꝛ effectus per inuicem nominentur.

Ad ꝑmũ Ergo dicendum, q conscientia dr spũs pro mente ponit: qr ꝺ quoddã mẽtis dictamẽ. ¶ Ad ℔m dom̃, q inquinatio dr esse in scientia nõ sicut in subiecto: sed sicut cognitũ in cognitione: inquantũ. f. aliquis scit se esse inquinatum. ¶ Ad tertiũ dom̃, quod actus, etsi non semper maneat: semper tamẽ manet in sua causa: que est potentia ꝛ habitus. Habitus

¶ Super

¶ Super. q. 80. Arti. 1.

Utrũ clarus in se. Eius autem ratio est: q cũ obꝰ reb⁹ attribuatur appetere suum bonum: animalibus specialiter attribuitur: q appetunt. ¶ In corpore vna conclusio respõdua affirmatiue. Necesse est ponere quandam anime potentiam appetitiuam. Probatur: in cognoscentibus inuenitur forma altioꝛi modo, quam in cognitione carentibus. ergo in illis inuenitur inclinatio altioꝛ q̃ in ijstis. ergo appetitiua potẽtia. Antecedẽs ꝓbaťr, qr in relicta forma determinat vnum q̃q; ad ꝓpriũ ꝛ nale tiũ esse. In cognoscentibus aũt nõ solum ad hoc sed ad alienum ꝛ intentionale esse se extendit declaraťr: qr sic aia est quodãmõ o'a. Prima ꝓpia fundaťr in per hoc: q oẽm formã sequitur ꝓportionaliter inclinatio aliqua: qõ ptz tam in propriis vt formã signis sequitur inclinatio sursum: quã in alienis: vt perfecta sequitur inclinatio ad gnationem similium. Scõa ꝛo ꝓpia fundaťr sup hoc: q talis inspectioꝛ inclinatio ad appetitiuã potentiã pertinet: cuius ꝓbatio insinuaťr: ex eo qõ ꝑ appetitiua potentiã animal pot appetere non solum propria ꝛ naturalia sed apprehensa.

¶ Aduerte hic qõ rõ ysia S. Thõ. subtilissima est: ꝛ a priori ostendit necessitatẽ ẽre appetitiuũ ponit speciem potentiarum seu virtutem distinctã cõtra alias potentias in habentibus cognitionẽ. in alijs vero nõ. Cum enim appetere nihil aliud sit q̃ inclinari in aliquid. Et appetitus inclinatio ipsa sit: et ynamquãq; naturam cuiusq; rei consequitur inclinatio sua ad aliquid sibi ꝓportionatum. Cõsequens est: vt quemadmoduz rerũ nature proportioniter inueniuntur ꝛ nõ vnius rõnis perfectionẽ habere ita etiã ꝓportionales comitentur inclinationes: vt a quemadmoduz forma excedit formam gradũ ꝑfectionis ℔m gradũ ꝑfectionis: sed ℔m rerum ordinem: qr. f. vna est aliioꝛi rex ordine q̃ alia: ita inclinatio sit superioꝛ inclinatione: et in hoc fundatur prima ꝓpia litere. Uidemus aũt duos rerũ ordines in toto vniuerso. Unũ cotũ: quorum ipse hoc solum hñt, q̃ sunt tm̃ ipsemet: vt ptz in oĩbꝰ inaiatis ꝛ etiã vegetabilibꝰ tm̃. Alterum vero cotũ quoꝛ naturis nõ sufficit vt sint ipsemet: sed extẽdũt se ad hoc vt sint etiã alia: vt ptz in sentientibus ꝛ intelligẽtibus. Si igit vnãquãq; nãm ꝓportionalis seq̃tur inclinatio: primi ordinis nãs sequetur inclinatio ad nãlia ꝛ ꝓpria tm̃. secũdi vero ordinis naturas sequetur inclinatio nõ solum ad nãlia sed ad apprehensa: sunt em̃ ipse ꝛ aphẽsa: ille ꝛo sunt tm̃ ipse. Et ex hoc vlteriꝰ sequitur q̃ inclinatio rerũ primi ordinis multiplicaťr in eodẽ iuxta multiplicationem

80 2.d.24. q.2.ā.3. ꝛ veri.q 16.ar.1. ꝛ art.2. ad 4ᵐ.

298 385 i aliioꝛi

115

rerum: quẽadmodũ ꝛ esse ꝓpriũ ꝛ naturale eu iusq; cũ re ipsa multiplicatur. Et ꝓterea aliud est nãlis appetitus leuis ad esse surſum, ꝛ illius etiã ad gñandũ sibi sĩle ꝛc. ille em̃ est leuitas: hic aũt calor vel q̃dã est sua vis productiua. Inclinatio vero ꝑsõ naturas fẽbi ordinis nõ multiplicaťr in eodem, iuxta rerũ multiplicationẽ: sed est vna quedã spalis vis: aliequin ꝓportiona ta non esset nature a qua fluit. Natura em̃ ipsa vna exꝑs est ipsa ꝛ alia. ergo ꝛ inclinatio si ꝓportionalis est, dr se extẽdere ad vtraq; nãlia. f. ꝛ apꝑhẽsa. Ex amplitudine igit nãe: qua nõ solũ est ipsa sed alia: ocitur q̃ appetitus eius sit vnus respectu vtroq;: ac ꝑ hoc sit spalis vis ꝑsiq; nature. Et hoc fuit fundamentũ scõe ꝑse: vt patet in litera.

¶ In rñsõe ad scõm: memento qõ ea ratione dr ens intelligibile aut sensibile apprehẽsionis obum: q̃ in scõo de aia dr visibile obm visus. Non em̃ intẽditur in litera: q ens sub rõne intelligibilitatis aut sensibilitatis sit obm apphensionis: sicut nec color sub rõne visibilitatis est obiectum visus: sed intendit q obm apphẽsionis est ipm ens intelligibile quidẽ respectu intellectus: ꝛ sensibile respectu sensitiue: ita q distinctio apphẽsiue vis ab appetitiua in hoc stat, qõ rõ obi illius est enntas: istius vero est bonitas siue conuenientia.

¶ In rñsione ad tertium nota hinc: qõ in cognoscentibꝰ quẽadmodũ est vtriusq; rõ. f. nature ꝛ cognoscitiui: ita est vterque appetitus naturalis qui nihil aliũ est q̃ ipsa naturalis potentia cuiusq; ad suã ꝑfectionem. Et aialis q̃ non fertur nisi ad actũ cognitum. Et ꝓterea videre audire ꝛ alia hmõi: ꝛ ẽt ipsum appetere dupliciter appetimus. Naturaliter scõm partẽ. i. scõm illam potẽtiã cuius est perfectio. Et aialiter: cũ apprehensum visionis aut volitionis bonum concupiscimus ꝛ conseruare conamur.

3 b 385 c 403 Ueri.q. 15.ar.3. cor.2.q. 22.ā.4. Et.1.de aia lec. 10.co.3. Et li.3. lec.14. col.2. 379

¶ Super Artic. 2.

Utrum appetitus sensitiuus ꝛ intellectuus sint diuerse potentie. Arti.2.

AD secundũ sic procedit. Uidetur q appetitꝰ sensitiuus ꝛ intellectuus nõ sint diuerse potentie. Potẽtie em̃ nõ diuersificanť p accidẽtales ꝺras: vt. f. ꝺictum estᵉ. Sed accidit appetibili q sit apprehensum p sensum vel intellectum. Ergo appetitus sensitiuus ꝛ intellectuus non sunt diuerse potentie. ¶ Ꝑ. Cognitio intellectiua est vnum: ꝛ scõm hoc distinguiť a sensitiua, q̃ est singularium. Sed ista distinctio nõ dr locũ ex parte appetitiue. Cũ em̃ appetitus sit motus ab aia ad res que sunt singulares: oẽs appetitus videntur esse rei singularis. Non ergo appetitus intellectuus dr distingui a sensitiuo. ¶ Ꝑ. Sicut sub apprehensiuo ordinať appetitiuum, vt infeꝛioꝛ potentia: ita ꝛ motiuum. Sed nõ est aliud motiuum in hoĩe ꝓpius intellectum q̃ in aliis animalibus consequens sensum. Ergo pari ratione neq; est aliud appetitiuum.

Sed Contra est, q ꝓbs in. 3. de aia distinguit duplicẽ appetitum: ꝛ dicit q appetitus superioꝛ mouet inferioꝛem.

Rñdeo Dom̃, q necesse ẽ dicere appetitum intellectuũ esse aliã potẽtiã a sensitiuo. Potẽtia em̃ appetitiua sua ab apprehenso. ergo appetitus diuersitas est ℔m sum apprehensum per intellectum diuersi est generis sum. ergo appetitus intellectiuus alia est potentia ab appetitu sensitiuo. Maioꝛ probatur dupliciter. primo. mobile oportet esse proportionatum motori. Secundo: quia ipsa potentia passiua rationem habet ex ordine ad suum actiuum. minoꝛ vero probatur: quia appetibile apprehensum solum est mo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uens non motum, vt patet in tertio de anima: reliqua p se nota relinquunt.

¶ Circa maiorem z illius ꝓbationem nota duo. Primo q̃ quamuis debeat esse mutua proportio inter motiuum z mobile: z similiter inter actiuum et passiuum: q̃ tñ materia est propter formã, z nõ econuerso: vt ptz. 2. phy. passiuum autem z mobile materiale se habent respectu actiui z motiui: q̃ forme agũt z mouent: distinctio passiuorũ z mobiliũ ex actiuis z motiuis est a priori econuerso

vero assignaret a posteriori. Vñ ratio ista est a priori. Et ex hoc habes scõm. 5. differen

est potẽtia passiua: que nata est moueri ab apprehenso. Unde appetibile apprehensum est mouens non motum. appetitus autem

tiã inter primã, phonẽ mouens motum: vt dicitur in tertio de anima, z scdam. prima enim ma. z. vj. meta. Passiua autem z mobilia dis

stinguuntur fm distinctionem actuorum z

tiũ̃ mutua inter actiuum z passiuum. scũ

da vero ex propriis potentie passiue: scilicet q̃ diffinitionem suam sortiũ̃ ex ordine ad suum actiuũ: sicut materia ex ordine ad formã. De hoc aũt multa superius scripta sunt: quo. 5. hmõi entia diffiniuntur in ordine ad extrinseca.

¶ Circa minorem, dubium non parum occurrit: an appetibile moueat appetitum in genere cause efficientis. Videt enim hoc difficultatem simpliciter, z in via Sanc. Tho. Simpliciter quidẽ, q̃ si mouet actiue aut efficit in appetitu aliquid preuium actui: aut actum ipsum. Nõ aliquid preuiũ. Tum quia fictio est ponere tale ens preuium, vt patet ex diuisione facta. 6. ethi. de his que sunt in nobis. Tum quia ipsius apprehensum est sufficiens ratio appetendi ipsũ appetitui, nec actum ipsum: q̃ aut vt agens totale z sufficiens, et hoc non, q̃ tunc periret libertas: volũtate pure passiue cõcurrente ad actum suum, aut vt agens partiale. z hoc videtur inconueniens. Tum q̃ effectus totaliter liber qualis est elcon: non esset totaliter sed partialiter liber, q̃ ab vna causa partiali naturali. s. obo, z alia libera. s. voluntate. Tum q̃ scrutandũ restat an iste due cause obum. s. z appetitus se habeant sicut cause quarum neutra aliquid ab altera recipiti seipsa. sed cõueniunt tñ in vno effectu: an sicut ille quarum altera a reliqua suscipit, z si sic, dõm est: quid z q̃o. Si autem non mouet actiue. Falsum est: in primis q̃ appetitus sit potẽtia passiua. Nulla quoq; erit efficax via ad ꝓbandũ aliq̃d pati ab alio: si appetitꝰ quem experimur ab appetibili moueri negamus pati ab ipso: dicentes quod ipse seipsum agit ad ꝓtiam appetibilis, z non appetibile mouet ipm: hoc enim modo dicem̃ quoq; de intellectu respectu obi: hoc de sensu respectu sensibilis: quin etiam de ligno respectu cõburẽtis. In doctrina vero. S. T. spãliter est hoc difficile. quia hic expresse ponit voluntatẽ in gñe potentie passiue vt distinguitur ꝑ actiuũ, z appetibẽm in gñe actiui vt distinguit ꝑ passiuum. Et tñ inferius. q. 82. ar. 4. cũ arguisset, q̃ si voluntas mouet intellectum mouens mouet a moto: q̃d est impoꝰe p se loquendo. Rñdendo dicit has motiones esse diuersorum generũ: q̃ appetibẽm mouet in gñe cãe finalis, voluntas effectiue. Ubi expresse negare vr̃ q̃ue hic dicit, q̃ si appetitus ab appetibẽo mouet vt agẽs a fine. ergo appetitꝰ nõ est in gñe potẽtie passiue vt distinguit contra actiuũ. vt hic dicit. Et rursus. ergo appetibile non mouet appetitum vt actiuũ passiuũ. Et rursus. ergo rõ hic facta cũ hoc carꝰ pit. ¶ In hac dubitatione multa possent dici: breuiter tñ ac radicaliter tractando rem tria faciam. Primo opiniones perstringã. Scõo veritatem. Tertio obis rñdebo.

¶ Quo ad primũ opiniones simpliciter sunt tres. Alĩ tenẽt solum appetitũ esse cãm actiuã volitionis, z in his sunt Sco. in. 2. di. 25. Henri. z Capreol⁹, ꝯ

uis forte de cãlitate obi differãt, q̃ aut ponitur cã sine qua nõ, vel remouens prohibens. s. puta ignorantiã: aut etiã cã formalis z finalis. Alĩ vero tenẽt solum obm esse cãm actiuam. z in his vr̃ Bottofredus. Alĩ aũt tenẽt vtrũq; obum. s. z appetitũ actiue cõcurrere. Et in his vr̃ueus Gregorius z Adam videntur. Opiniones vero in vias. S. Th. sunt due. Capreolus enꝰ Bernardum de Sannaco sequẽs. tenet apud. S. Tho. obm non actiue sed formaliter z finaliter tñ cõcurrere. Alĩs aũt videt, q̃ etiã apud. S. Thom. actiue cõcurrat: particulariter tñ. ¶ Quo ad scõm sciendum est, q̃ cũ in appetitiõe omni sint duo. s. exercitiuꝫ ipsius z specificatio, z vtrũq; inueniat per se z de nouo, oportet vtrũq; ponere aliqm cãm in gñe cãe efficientis: alioquin daret aliq̃d aliud a deo inuentum per se z de nouo, absq; ꝓ se z efficiẽte, q̃d est impossibile olim. Exercitiũ aũt appetitionis si libera est, pculdubio appetitus ipse causa est actiua: liberũ em̃ est q̃d sui cã est, seruitꝰ aũt oẽ q̃d agit. Et vlr̃ cũ appetitus moueus sit alia motu locali effectiue: si appetere nõ esset aliquo modo agere non esset mouere aĩal, sed potius quo mouerꝫ aĩal. Et in hoc fere oẽs cõueniunt. Sed de specificatiõis cã q̃d est: opz em̃ vel appetitũ vel obm tale esse cãm. Pter em̃ hec duo, nihil p se rẽdrir ad appetẽdũ: suppolito vlr̃ agente deo gloꝛioso, de q̃ nõ est sermo: cũ ꝓpias cãs actionũ nr̃az ꝗrim⁹. Q̃d aũt appetitus nõ sit p se cã sufficiẽter effectiua ad specificationem sui actꝰ, ptz ex eo q̃ oẽs actus eius essent vnꝰ spẽi. sicut ipse vnꝰ est nãe. z sicut oẽs actiones a caloꝛe z quauis alia forma ĩmẽ, pueniẽtes: relinq̃t igit q̃ ab obo effectiue sit specificatio actus. Non video q̃o posit satisfaciendo rñderi huic rationi. Decepit siquidẽ mihi apparẽt q̃ assignantes actũ specificum ex obo vt termino fotma z fine: crediderunt satis dixisse. Manifeste em̃ posuerũt specificationẽ actꝰ absq; cã effectiua: volũtatẽ em̃ negãt illi⁹ specificatiõis cãz. Que admodũ em̃ motus, vt eoꝝ vtar exemplo: a termino specificat, z tñ ipsa motus specificatio cãm aliq̃s p se actiuam exigit: ita z volitionis specificatio. ergo obum est effectiue specificãs ipsam appetitionẽ. Et sic appetibile apprehensum est actiuũ nõ totale sed partiale appetitionis. Nec cãt aliq̃d ꝑuum actui sed actũ ipm nõ totaliꝫ, sed quo ad aliq̃d eiꝰ. s. quo ad specificationem eiꝰ. Nec ꝯcurrit cũ appetitu ex equo ad cãndũ actũ, ꝗz appetitꝰ est cã actiua. principalis obm ro scõaria. imo si recte loq̃ndũ est: appetitꝰ est ꝑe cã actiua, z obum nõ est ꝑpriꝫ alia cã actiua. sed ipli appetitiui rõ cãndi effectiue spẽi ipsius actꝰ. Cũ ab appetitu ꝗsi infoꝛato obo ꝓuenit actiue z sufficiẽter appetitio talis: pura ambitio. z inchrã ab appetitu est: appetitio est: inq̃t ꝗ̃ est ab obo talis est, constat em̃ q̃ puꝛ nã est suba actꝰ cã eiꝰ q̃litas etiã specifices. Nec obstat q̃ appetibile dicat in. 3. de aĩa. z in. 12. meta. ꝑmum mouẽs z immobile: appetitus vero secundarium z mouens motum. Quoniam de appetibili vt efficiens est loquendo: seclusa causalitate finali formaliter: non radicaliter: quia efficientia obiecti finaliꝫ andi rationem consequitur: dicendum est quod appetibile z appetitus possunt dupliciter comparari scilicet ꝑ ordine ad actum appetitionis communem virtuique effectum: z inter se. Si comparentur ad communem effectum sic appetitus inuenitur causa ꝑioꝛ, propter dictam ratiomotiuorum: quia oportet motiuum esse proportionatum mobili, z actiuum passiuo: et ipsa potẽtia passiua propriam rationem habet ex ordine ad suum actuum. Quia igitur est alterꝰ generis apprehẽsum p intellectũ z apprehẽsum per sensum ꝑ̃s est q̃ appeti-

nem: semper enim quod est ꝑius in effectu respondet ꝑioꝛi cause: z quod est posterius posterioꝛi: contingit aũt q̃ specificatio actus specificati, quid est ẽ̃ sit substantia actus specificandi, z quod specificatio respondet obiecto, z substantia actus appetitiui: igitur appetitus ꝑioꝛ inuenitur causa efficiens in ordine ad actum. Si autem cõparentur inter se: sic appetibile inuenitur causa ꝑioꝛ, quia appetibile reducit appetitum de potentia ad actum specificationis, z non econuerso. z ideo etiam in genere cause efficientis appetibile obtinet primatum, z est mouens immobile: appetitus autem mouens motum ab ipso appetibili: oportet enim appetitum specificatum ab obiecto mouere quodcunq; appetendo mouerꝫ. Similiter non obstat quod non inest appetitiui: oportet enim ĩxta naturarum diuersitatem diuersimode z diffinitiones z ꝓprietates assignare. Singulare autem est hoc in apperiu, q̃ ratio agendi in appetente quidem non mediante appetitu sed apphensiua vi esse debet. Et merito: quoniã appetitus opus est virtuisq; virtutis, nec sibi sed appetenti animali appetitus appetitus: sibi enim naturaliter appetitus appetit sicut z cetere potentie. Unde appetibile mouere appetitum duplici ghe cause. 12. metap. cõmen. 76. optime dixit Auer. s. effectiue ꝺm q̃ est apprehensum, z finaliter scõm q̃ est extra animam. Et vtroq; modo specificat actum. Et sic appetitus est potentia vere passiua ab obiecto, q̃: reducitur ab eo de potentia ad actum specificationis: recipitq; ab eo actum ꝓpriũ actum ĩquã actum specificatuꝫ. Uerum quia ista reductio de potentia ad actum fit ab obiecto: vt dictum est multipliciter. s. in rõne finis, z termini: z ratione agendi: cautẽ oportet esse ad intelligendum doctorum dicta, z singulariter. Sã. Thom. In primis enim q̃ cãlitas finalis manifestissime conuenit appenbili. ideo illa sepius nominatur. illa sepius philosophi vtuntur, vt patet in Aristo. Deinde q̃ cãsare effectiue cõtingit non vno sed multis modis scilz primo vt ipsa causa. z participative vt ratio causandi, z scõario vt instrumenta causarum ꝛc. Et medium q̃q; distinguitur contra extremum. Inde est q̃ causare actiue per modum rationis agẽdi q̃q; distinguitur cõtra causare cause efficientis. quemadmodũ etiã distinguitur contra ipsam cãm efficientem. Et hoc modo. S. Thom. in prima scõe q̃. 9. distinguit causalitatẽ obiecti a cãlitate appetitꝰ. hãc efficientis, illam formẽ vocans. q̃ ista est primo agentis: illa non agentis. sed rõnis agendi. Et confirmatur hec interpretatio: q̃ alioqn oporteret ponere quintum genus cause: nõ em̃ sufficit verbo dicere causat per modum forme, sed cum certum sit: ꝯloquitur de forma q̃ est rõ agendi, z illam constat habere causalitatem pertinentem ad genus cãe effectiue: ꝑs est q̃ illius causalitatem: nõ contra totum genus cause effectiue distinxit, vt male intellectus fuit, sed contra ꝓpriissimum z primum illius generis modũ. Propter hanc autem rationem: ẽ vnam aliam. s. q̃: hic efficiendi modus est annexus finali cause nõ quidem ex ordine, sed vt radici: nam appetibile q̃ finis est: ideo rõ est appetendi ipsũ appetitui. Ideo ad vtrunq; respiciens diuus Thomas. s. ad diminutũ modum agendi, z ad radicẽ illius: dixit inferius q̃ intellectus nõ mouet voluntatem: eo modo quo voluntas mouet intellectũ. q̃: hec effectiue ille vt finis. i. quia hec vt causa efficiens: ille vt causa finalis: ac per hoc non vt efficiens, sed vt efficiendi rõ. Inseparabilr enim se cõcomitant esse finẽ, z esse rõnem agendi non inherentem potẽtie agẽdi. Et hacquoq; radice saluat q̃ Arist. nõ equi uocauit, ordinem mouentiũ ad vnũ reducens mouentẽ immotum: q̃ ad appetibile. Seruatur nãq; idẽ genus cause hoc mõ: vt ptz ex dictis. Et breuiter omnia consonant. Q̃d aũt hec sit mens. S. Tho. doctrina eius hic, z in prima scõe diligenter perspecta testãt ponderandeq; potissime sunt due rõnes ipsius. Altera q̃ appetitus est in potentia ꝺm se ad hmõi specificationem: z non reducitur in actum talem a sei ꝑio: ex hoc enim sequitur. ergo aut a nullo effectiue. q̃d est stultum: aut ab obiecto: q̃d est intentum. Altera ex parte obiecti, q̃ verbum ꝓducit amorem in genere cause efficientis. Et hoc argumentur sic: subsistentia adiuncta alicui cause non variat causalitatem illius de vno genere causandi in aliud: quamuis variet modum causandi, sicut z modum essendi: quia dat illã esse z causare vt quod: que absq; subsistentia caret vt quo: q̃ erat vt quo. ergo subsistentia adiuncta verbo cordis: non variat genus causalitatis respectu appetitus: sed modum causandi tantum. Ergo eodem genere cause. Cuius nõ codẽ mõ causat amorẽ verbũ cordis absoluteꝫ verbũ subsistens: sed verbũ subsistens aqua. S. Tho. causat actiue amorem. ergo z verbum absolute: sed illud vr̃ q̃d, hoc vt quo. Constat autem z verbũ cordis nihil aliud esse ꝙ obm apprehensum. ergo. z sic ꝓbatur deus.

¶ Circa ꝓpositionem subsum ptã. s. q̃ appetibile per intellectũ z sensum est diuersi generis. aduerte q̃ q̃ diuersitas specifica ex parte obiecti non sufficit ad diuersificandum potentias: quoniam cuilibet potentie obm est genus aliquod: quia diuersitas potentie est diuersitas gñis physici dicente ꝑho. 5. meta. q̃ eadem gñe sunt quoũ materia est vna. Ideo diuersitatem potẽtiarum inferre recte volẽs. S. Tho. ex obiecto: diuersitatem genericam obiecti assumpsit. Constat autem diuersum genus esse intelligibilium z sensibilium

¶ In rñsione ad primum occurrerent non dubitatio. sed argumentationes eorum qui paralogizant appetitum posse appetere nõ apprehensum. Sed q̃s de appentu animali: de quo est sermo (loquendo) fatuum est hoc vertere in dubium: cum continua id experientia doceat: z quoliber proferente contraria solicitũ esse stultum est: iccirco vide apud Capreolum hec si vacat.

¶ In rñsione ad scõm: duꝰ dupler occurrit. Primo q̃ ad ꝑmam dr̃iam assignatam ibidẽ. Inter appetitũ sensitiuũ z intellectiuũ: in hoc q̃ intellectiuus fertur in res singulares ꝺm aliquã rõnem vlem: sicut cũ appetit aliq̃d q̃ est bonum. Hoc em̃ cõe est ol appetitui: z mo etiã ol poꝰ tẽdere in res ꝺm aliquã rõnem vlem. Ultius em̃ fert in oia sub rõne colorati: z silr̃ cupiscibilis appetit sub rõne delectabilis ꝺm sensum. vñ ista dr̃ia nulla vr̃. Scõo dubitat circa idẽ: a quo. s. mouet appetitus intellectiuꝰ cũ fert in istas res singulares sensibiles. Si em̃ mouet ab ipso sinsensum, s. per cogitagulari apprehẽso: cum tiũ̃: rmit rõ facta in corapprehensio ista fiat p porẽ articuli: qm̃ fundata est super hoc: q̃ q̃. apphẽsum p intellectũ ẽ diuersi generis ab apphẽso p sensum: opz mobilia ab istis ek se diuersa iam em̃ idẽ ponẽt moueri ab vtro q̃. Si aũt mouetur ab vtr̃: nunq̃ appetet hoc singulare signatuꝫ determinate: quia vtr̃ nõ determinat magis ad hoc ꝙ illud: ꝗz aut ad oẽa simul singularia distribuit aut nullã determinat in actu sed ꝑfuse z in potentia ois offert. Experimur tñ nos ꝑ appetitum intellectiuũ appetere ẽ singulare sensibile: z nunc z hic determinate: vt patet cum eligimus sectionẽ alicuius medũ: aut aliam paꝛtionem parti sensitiue contrariam.

¶ Ad euidẽtiam primi dubij: duas opz recolere distões. Prima est: quod in termino alicuius actꝰ sunt duo. ꝛcz terminus z rõ terminãdi: terminus est res ipsa. ad quã cognitio vel appetitio terminat: que. s. cognoscit z appetit. Ratio aũt terminãdi iuxta nomen suũ est id quo formaliter terminus ipse hz q̃ terminet actũ illũ. verbi gratia. Cum video hoc. Intellectiuus aũt extẽdit se ad singulare rõne conditionis vlis considerate: z preter hoc ad vniuersale ipsum: z preter hoc ad immateriale omnino bonũ: vt in scõa differentia ẽ. ¶ Ad scõam dubitationem dici: q̃ appetitus intellectiuus semper mouet ab intellectu practico: cuius est etiã apprehẽdere singularia sensibilia siue directe siue reflexe: nõ est cure: non enim opz q̃ apphensium reflexe sit appetitũ reflexe: multa em̃ reflexe intelligimus vt que in ala sunt z directe volumus. Nec obstat si intellectui practico oporteat quandoq; immiscere apprehensum per cogitatiuã ad perfectionem mouendum: q̃m apprehensum per sensum exclusum est a motione appetitus intellectiui virtute ꝓpria z ꝺm se: non autem vt adiungit apprehenso per intellectũ. Ita q̃ ex hoc diuersificat appetitus intellectiuus z sensitiuus: quia illius ꝺm se z ꝓpria virtute motiuũ est apphensum p intellectũ: huiusmodi aũt p se z ꝓpria vi nunc mouentis est apphensum p sensum. Cũ hac tñ dr̃ia penes diuersitatem motiuorũ ꝺm se: stat q̃ p adiũctionẽ z colligationẽ tã virtũ quã obiectoꝝ: sensati vt ꝓiunctũ intellecto: cõpleat q̃q; motiuũ intellectiui appetitus. Secundum autem z ꝺm se ipsum sensatum sit ꝑius motiuum solius appetitus sensitiui.

¶ In rñsione ad tertiũ dubiũ occurrit: q̃ ꝑfectus appetitus superioꝛ, q̃q; moueat mediãte inferiori: non ibi semp. Non em̃ est silr̃ de parte apprehensiua z appetitiua: opz em̃ partẽ sensitiuã cẽ in actu: q̃ opz intellectiuam sit in actu: q̃ opz intelligentem phantasma aliquod speculari: sed nõ opz q̃ q̃d appetitus volũtate id appetam̃ sensitiuo appetitui: vt ꝑz. Nec rursus opz vt si appetitus intellectiuus ad appentiũ a se moueꝛe dz: q̃ illud appentibile apperi faciat ab appentiu sensitiuo cum cõtingat illud esse supra ordinem appetibilium per sensum vel contrarium appetibili secundum sensum. Dupliciter ergo peccare videtur responsio ista. primo: q̃: hoc falsum dicit. Scõo: q̃: restat vis argumenti q̃ oportet diuersificare vim motiuã inter appetitiue diuersitatẽ: ex quo immediate absolute loquendo potentia scõm locum motiua, communis est intellectiuo puro: vt credimus de corporibus celestibus. si sunt animata: z sensitiuo puro: vt patet in brutis: z cõposito ex intellectiuo z sensitiuo: vt patet in homine. Ideireo dato etiam: quod appetitus superioꝛ immediate moueret corpus: nõ videt necessario sequi: q̃ multiplicentur potẽtia motiua: eadẽ enim habilitate aptum potest esse corpus ad obediendum appetitui superioꝛi z inferioꝛi simul: z vtrũq; sigillatim. Hec ideo dixerim: quia nullam rõnem ex ꝓpriis cogẽtem ad hoc video q̃ superioꝛ appetitus moueat semp mediãte inferioꝛi: cum contingat appetitum superioꝛẽ ferri cõplete in aliq̃ appenbile singulare ꝺm certũ locum ẽ ꝛc. absq; appetitu inferioꝛi: costat em̃ q̃ ad appetitum completũ singulaꝛum sequit motus: si impedimentum nõ adsit ex ꝑte corporis. Ex cõibus tñ rationabile vr̃ q̃ appetitus supioꝛ semp moueat mediãte inferioꝛi: q̃ ordo nãe hz vt infima a summis q̃ media moueanf. Et q̃z vt in pluribus hoc accidere vr̃. Jõ in ifa innuit hoc: nõ expresse dz. Nam de parte apprehẽsiua: in ifa fit exclusiua dum dz: q̃ rõ vlis mouet tñ mediãte particulari: de parte vero appentiua absq; exclusione dz: q̃ appetitus superioꝛ mouet mediante inferioꝛi: z forte disparitas ista fuit ad insinuandũ hoc esse veru: vt in pluribus z non semp: sicut de parte apprehensiua. Quia ergo q̃ est verum vt in pluribus: in materia naturali rerũ vlr̃ est. Jdeo etiã absolute verificat appetitꝰ superioꝛem non mouere nisi medio inferioꝛi. ¶ Et ad obiectionem in oppositum dz: q̃ ꝙ principale appetitũ ad apperitu superioꝛi q̃q; excedat vel sit ꝑ appetitũ inferioꝛem: quilibet tñ locus ad quẽ mouere potest appetitus superioꝛ: põt reddi appetibilis appetitui inferioꝛi vt obedit parti supioꝛi cum locus de genere sensibilium sit: z infinitas rationes conuenientie possit ad rationem particularem habere. Non oportet autem quod appetitus inferioꝛ idem appetat quod superioꝛ, si mediare debet in mouendo: sed satis est quod ferat vr̃ in aliquid ordinatum ad appentibile intentuꝫ a superioꝛi: quod semper fieri posse patet.

404 hi. q. 25 articu. 1.

¶ Super. q. 81. Articu. I.

TIulus clarus appetitiua vt distinguitur cõtra apprehensiuam. ¶ In corpore vna conclusio responsiua questo affirmative: sensualitas est nomen appetitus sensitiui. Probatur sic: per motum sensualem intelligitur motus appetitus sensitiui: ergo sensualitas est nomen appetitus sensitiui. consequentia probatur: quia sensualitas nomen a motu sensuali sumptum videtur: sicut ab actu potentia. Antecedens probatur: quia actus appetitiue partis magis habet rationem motus quam apprehensiue. ergo motus sensualis magis proprie insinuat actum appetitus. Probatur assumptum: quia appetere perficitur secundum inclinari ad res: apprehendere vero secundum esse rerum in anima: z inclinari pertinet ad motum: esse vero magis pertinet ad quietem.

¶ Super Artic. 2.

TItulus clarus. ¶ In corpore quatuor. Primo proponit conclusionem. Secundo declarat vnam eius partez. Tertio, reliquam. Quarto, ex conclusione reddit duorum accidentium rationem.

¶ Quo ad primū conclusio est affirmative ꝓ responsiua q̄sito. Sensualitas est genus potentie appetitiue diuisum in irascibilem et concupiscibilem vt dictum est. Hec cōclusio licet multas partes videatur habere: omnia tñ ex dictis clara sunt preter duo: scilicet quod in parte sensitiua sit vtruꝫ scilicet irascibile et concupiscibile. Secundo quod sint due potentie. Et ideo quo ad hec duo, conclusionem probare intendit ordinate.

405 Ueri. q. 15. ar. 3. co. 2. q. 25. ar. 2 Et. 2. ethi. l. 5. co. 2. Et. 3 de aia. lec. 14. co. 2.

¶ Quo ad scōm ꝓbatur q̄ in parte sensitiua sint irascibilis et cōcupiscibilis. Naturalibus natura ꝓuidit de naturali inclinatione seu appetitu ad tria. i. tenendum inconuenientia: fugiendum disconuenientia: et resistendum tam impedientibus quam corrūpentibus: ergo animalibus scōm appetitum aialem ꝓuidit et de his. ergo in eis sunt concupiscibilis et irascibilis: antecedens patet in igne. Prima ꝓbatur: q2 ꝓportionaliter appetitus naturalis sequitur formam naturalez: et animalis sequitur formā apprehensam per sensum. Secunda ꝓba declaratur ex actibus concupiscibilis et irascibilis.

¶ Quo ad tertium ꝓbatur, q̄ he vires sint diuerse triplr. Primo ex diuersitate obiecti ex qua ꝓcunit: q̄ contra inclinationem concupiscibilis propter oīm irascibilis ꝓsequendum: tristia amplectuntur animalia. Si enim idem esset vtriuslibet obiectuz vtriq; consonaret quod alteri conuenit: cum ꝓprium obiectum ꝓprie conueniens sit. Si igitur irascibili conssonat ꝓsequi: et concupiscibili disconuenit: diuersum est vtriuslibet obiectum: et cōsequenter diuerse sint potentie. Secundo ex repugnantia passionum vtriuslibet: quia intense in vna alterius passiōes remittuntur. Tertio, ex hoc q̄ irascibilis est ꝓpugnatrix respectu concupiscibilis: quemadmodum calor respectu frigoris. Quamuis hoc tertium signum possit aliter introduci non in vi medii ad conclusionem: sed potius vt inter quarte partis corporis articulum: ita quod probata conclusione dupl̄r tm. Cū declarat q̄ irascibilis et concupiscibilis sunt i parte sensitiua. et quod sunt diuerse potentie modo declaratur quo modo se habeant ad inuicem dicens: q̄ sic fit quod irascibilis ē ꝓpugnatrix respectu concupiscibilis: q̄ tripliciter declarat. Primo n̄az infert illud ex dictis: et optime sequitur ex dictis in prima parte cōclusionis. Secundo ex effectu interiori: passiones irascibilis inchoantur a concupiscibili et terminātur in eam. Tertio ab exteriori effectu: ꝓpter hec concupiscibilis pugnant animalia.

¶ Utrum irascibilis et concupiscibilis obediant rationi. Articu. 3.

¶ In responsione ad scōm memento nem tic: q̄ sensus noie exprimuz ē tm sensum significamus: cum ab eo de lectabilis aut tristia secūdū sensuz dicimus: nō est hirsūto colligit paleam q̄delectet vel sum aut gustum eius palea: ꝫ q̄ villis ad nidum. Et iuxta hanc significationem distinguitur in pte sensitiua duo gña appetibilū: scīm conuenientia et disconuenientia ad sensus. Et scōm conuenientia et disconuenientia ad ipm aial ad primum appetitū mouet sensata: ad secundoꝝ intentiones elicite ex ꝓbis sensatis.

¶ Super Art. 3.

TItulus clarus. ¶ In corpore tria. Primo ponit hui membrum cōclusionē ꝑfirmā q̄sito affirmando. Secō ꝓbat primā partē. Tertio secam. ¶ Quo ad ꝓm ꝓcedit ista. Irascibilis z concupiscibilis obediunt superiori ꝓ duplr. vbi aduerte q̄ pluralitas istius obedictie attendit ꝑ tres precipientes: q̄. duo ꝑ ꝓcipientes. f. intellectus z volūtas: z ex ꝓte obiectoꝝ: quia quo ad sequentes obedientia. f. q̄ ad interiores actus sensitiui appetitus, z quo ad exteriorem motum localem.

¶ Prima ergo pars cōclusionis est q̄ obediūt rōni quo ad actus suos interiores. Secūa aūt q̄ obediūt voluntati quo ad monitionē localē: vt ꝓz clare in ifa. ¶ Quo ad scōm ꝓbat prima pars dupl̄r: ꝫ tali ordine. Primo ponit rō talis appetitus sensitiuus in homine mouet z dirigit a cogitatiua que est rō particularis: ista mouet z dirigit a rōne vl. ergo de primo ad vltimum: appetitus sensitiuus mouet z dirigitur a rōne: ꝫ cōcupiscibilis z irascibilis obediūt rōni. Prima ꝓpositio ꝓbat. Ex ꝓpositionali cōuentia in ter naturale motiuum appetitus sensitiui in hoc z aliis aialibus: q̄ cogitatiua est i homine loco aliorū estimatiue cui⁹ est mouere appetitum in aliis: vt patet in one. Secūa ꝓbat: q̄ cōclo parte naturalis nō syllogizatur nisi ex aliqua vniuersali. Ultima ꝓ oīa patet: q̄ appetitus sensitiuus in hac duas distribuit: z naturale est obedire nature ordine ꝓcipienti. Secō ex hoc interponitur rō hois qua. f. magis diuino hec obedire rōni ꝫ intellectui cum idē sit intellectus: z rō: q̄ ꝺes obedit deductioni z applicationi vnius ad singularia: hic aūt actus est intellectꝰ inquantū rō non inquātum intellectꝰ cui⁹ ꝓprius actus simpler apphensio est: vt supra ꝓz. Tertio ponit ꝺcham ꝓbationē inter vtem experientia: q̄ experimur ex consideratione vnius regulari mitigari aut instigari nos scōm passiones sensitiuas: vt ꝑz in ira tristitia. spe. ꝛc.

¶ Quo ad tertiū ꝓbat scōa pars triplr. Primo experimentali ꝺcia inter hominem z aialia quo ad mouere localr: q̄. f. alia stare. ad appetitū sensitium mouentur nō: sed expectat cōsensus voluntatis. Secō rōne: q̄ in oīb⁹ potentijs motiuis ordinatis scōa nō mouet nisi in virtute prime: sed appetitus inferior et superior sic se habent: ergo. Tertio authoritate Arist. 3. de anima dicit spera speram.

¶ Circa hāc rōnē ꝓ scōa pte cōclonis. duplr occurrit. Quia nō vt tā arcta obediētia appetitus sensitiui ad voluntatē vt nō possit mouere nisi in virtute eius vt in ifa expresse concludit ex illa rōne. Tū q̄ appetitꝰ sensitiuus pōt sine volūtatis concursu mouere: vt ꝑz in aialibus: nec est deterioris conditionis in hoc ꝫ in aliis. Tum quia appetitus sensitiuus in homine mouere quandoque contra volūtatem vt ꝺcitur: vt patet in incontinente.

¶ Ad hoc ꝺcitur: q̄ Ergo dōm, q̄ sensualitas significatur ꝓ serpē tem quantū ad id q̄ est ꝓpriū sibi ex parte sensitiue partis[e]. Irascibilis aūt z cōcupiscibilis magis nolant sensitiuū ꝫ appetitiuū ex parte actus: ad quē inducuntur ex rōne: vt dictū est[e]. ¶ Ad scōm dōm, q̄ sicut ꝓbus dicit in. 1. politicoꝝ: est quidē in animali cō templari ꝺspoticū principatū z politicū[e]. Anima q̄dem corpoꝝ dominatur despotico principatu. Intellectus aūt appetitiui politico z regali. Dicitur em̄ despoticus principatus q̄ aliquis principaḷ seruis: q̄ nō hñt facultatē in aliquo resistendi imperio ꝓrecipientis: q̄ nihil sui hñt. Principat⁹ aūt politicus z regalis ꝺr quo aliquis principaḷ liberis: q̄ etsi subdant regimini ꝓsidētis: tñ hāt aliqd ꝓpriū ex quo pñt reniti precipiētis imperio. Sic igitur anima dñatur corpori despotico principatu: q̄ corporis membra in nullo resistere possunt imperio anime: ꝫ statim ad appetitū anime mouetur manus z pes z quodlibet mēbrum: quod natum est moueri volūtario motu. Intellect⁹ aūt seu ratio ꝺr principari irascibili z concupiscibili politico principatu, q̄ appetitus sensibilis hz aliquid ꝓpriū vnde pōt reniti imperio rōnis. Natus est em̄ moueri appetitus sensitiuus, nō solum ab estimatiua in aliis animalib⁹: z cogitatiua in homine: quam dirigit vbi rō: sed etiā ab imaginatiua z sensu. Unde experimur irascibilem vel concupiscibilem rōni repugnare: per hoc q̄ sentimus vel imaginamus aliqd delectabile: q̄ ratio vetat: vel triste qd ratio precipit. Et sic per hoc q̄ irascibilis z concupiscibilis in aliquo rationi repugnant nō excluditur quin ei obediant. ¶ Ad tertiū dicendū, quod sensus exteriores indigent ad suos actus exteriores dus sensibilib⁹: quibus immutent: quorum ꝓsentia nō est in potestate rōnis. Sed vires interiores tam appetitiue ꝫ apprehensiue nō indigēt exteriorib⁹ rebus. Et ideo subduntur imperio rationis: que potest nō solum instigare vel mitigare affectus appetitiue virtutis: sed etiam formare imaginatiue virtutis fantasma.

¶ De voluntate. Questio 82.

DEinde considerandus est de voluntate.

¶ Circa quam queruntur quinq̄. Primo, vtrum voluntas aliquid ex necessitate appetat. Secundo, vtrum omnia ex necessitate appetat. Tertio, vtrū sit eminentior potentia quam intellectus. Quarto, vtrum voluntas possit intellectū. Quinto, vtrum voluntas distinguatur per irascibilem z concupiscibilē.

¶ Utrum voluntas aliquid ex necessitate appetat. Articu. 1.

ADꝓmū Sic ꝓceditur. Uidet, quod voluntas nihil ex necessitate appetat. Dicit enim Augu. in quinto de ciuitate ꝺi: q̄ si aliquid est necessarium: nō est voluntarium. Sed omne quod voluntas appetit est voluntarium. Ergo nihil q̄ voluntas appetit est necessariō ꝺsiderandū. ¶ Ps. Potestates rationales scīm ꝓbm se habent ad opposita. Sed voluntas est potestas rationalis: quia vt dicitur in. 3. de anima, voluntas in ratione est. Ergo voluntas se habet ad opposita. Ad nihil ergo de necessitate determinatur. ¶ Preterea. Secundum volūtatem sumus domini nostrorum actuum. Sed eius quod ex necessitate est non sumus domini. Ergo actus voluntatis non potest de necessitate esse.

407 12. q. 10 á. 1. 2. q. 80. á. 1. cot. Et 3ª. q. 22. á. 6. Et ma. q. 6. á. 2. co.

Sed cōtra Est, q̄ Augu. dicit in 14. de tri. q̄ beatitudinem omnes vna voluntate appetunt. Si autem non esset necessariū, sed contingens: deficeret ad minus in paucioribus. Ergo voluntas ex necessitate aliquid vult.

¶ Super. q. 82. Ar. 1.

Rñdeo Dicendum, quod necessitas dicitur multipliciter[e]. Necesse est enim quod nō ꝓtest nō esse. Quod quidem conuenit alicui, vno modo ex principio intrinseco: siue materiali: sicut cum ꝺcimus: quod omne compositum ex contrarijs necesse est corrumpi, siue formali: sicut cum ꝺcimus quod necesse est triangulum habere tres angulos equales duobus rectis. Et hec est necessitas naturalis: z absoluta. Alio modo conuenit alicui quod non possit non esse ex aliquo extrinseco: vel fine, vel agente. Fine quidem sicut cum aliquis non potest sine hoc consequi aut bene consequi finem aliquem: vt cibus ꝺcitur necessarius ad vitam: z equus ad iter. Et hec vocatur necessitas finis: que interdum etiam vtilitas ꝺcitur. Ex agente autem hoc alicui conuenit. Sicut cum aliquis cogitatur ab aliquo agente: ita quod non possit contrarium agere. Et hec vocatur necessitas coactionis. Hec igitur coactionis necessitas omnino repugnat voluntati. Nam hoc ꝺcimus esse violentum, quod est contra inclinationem rei. Ipse autem motus voluntatis est inclinatio quedā in aliquid. Et ideo sicut ꝺcitur aliquid naturale: q̄ est secundum inclinationē nature: ita ꝺcit aliqd voluntarium: quia est secūdum inclinationem

215 e

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad ꝓcm̃ dm̃ iurta triplicem necessitatē predictam tres cōclusiones ꝛsiluas ponit. Prima est, voluntas nihil pōt velle necessitate coactionis. Et probat ab duplr: duabus. s. rōnibus subordinatis. Primo sic. violētū est ꝑ inclinationē eius qđ cogit: sed velle nō potest esse ꝑ inclinationē violētū est. ergo velle nō potest esse violentū: minor ꝓbat: quia ipse motus voluntatis est inclinatio illius in aliquid. Sēdo sic. sicut nāle ad nāe inclinationē: ita voluntarium ad voluntatis inclinationem se habet. ergo sicut impossibile est aliquid simul esse naturale ꝛ violētum: ita simul voluntarium ꝛ coactum simpliciter, ꝓba nota. ꝛ antecedēs ex ratione precedente ostenditur: vt patet.

¶ Circa hanc partem est dubiū duplr. Primo. qr volūtas potest violētari quo ad quiescere: esti non quo ad operari: posset nanq; per diuinā potentiam cohiberi ne omnino exeat in actum: cum nulla appareat contradictionis implicatio in hoc. Sed cuādo. quia si ratio assignata valet: sequitur ꝙ nullus appetitus naturalis est violentabilis simpliciter: ꝛ tenet sequela: quia omnis appetitus operatio est inclinatio quedam in cognaturale: quod probatur: quia operatio appetitus nihil est aliud quam appetere: appetere autem est naturaliter vel libere inclinari in aliquod conueniens.

¶ Ad primum horum dicitur: qđ cum deus solus hoc posse dicatur: ꝛ nihil quod facit in creaturis ex omnipotentia sua supra creatam facultatem sit actio violentum: quoniam in omnibus est potentia obedientie ad supernaturalia: consequens est: quod si voluntas ꝙ per diuinam potentiam quiesceret; non ibi esset violentia.

¶ Ad secundū dr: ꝙ opatio dupliciter cōuenire potest appetitui. s. originalr ꝛ subiue. Exemplū primi, est in ascensu lenis. Exemplū secūdi ꝙ est in descensu eiusdem. Et ꝙ appetitus ille cui nō conuenit operatio nisi ociatur ab ipso, est violentie expers: quia repugnat oziri ab eo ꝛ violente. Appetitus vero cui operatio conuenire potest subiue tantum: est violentabilis: vt patet. Inter voluntatem autem, ꝛ appetitum naturalem hoc interest: quod illa omnem suum motum sustinet ꝛ inchoat: ille vero nō semp hic hz; sed ꝙq; sustinet ꝛ non cōfert ad illā: imo remittit: vt ptz in ascensu grauis: vñ nō est par ratio.

¶ Secunda cōclusio est: ꝙ voluntas potest velle aliquid ex necessitate finis seu suppositionis. Probatur: qr quādo vno tantum medio ad finem pertuenri pōt: ad illud vnum medium necessitatur: vt ptz in accessu ad insulas.

¶ Tertia cōclusio est, voluntas aliquid vult necessitate naturali. Probatur sic. voluntas necessitate naturali vult vltimū finem: puta beatitudinem. ergo. Añs probatur dupl. Primo ex proportione ad intellectum: sicum intellectus heret principio: ita voluntas fini. ergo sicut ille naturaliter principiatur: ita hec naturaliter finem. Añs hoc patet: ex secundo phy. finis in operabilibus est vt principium in speculabilibus. Secundo. quia fundamentum ꝛ principium alterum: oportet ineſſe naturaliter. probatur hoc: quia natura rei est primum in vnoquoq; Tertio, quia fundamentum ꝛ principium alicuius oportet ineſſe immobiliter. probatur: quia omnis motus ab aliquo est immobili: ꝛ quamuis aliter possint introduci hec duo media: clarius tamen principale intentum sic conuerſa ostendunt.

¶ Circa hāc conclusionē notandus est primo sensus conclusionis. Scito ꝙ vltimus finis siue beatitudo dupl. potest cōsiderari: in cōi. ſ. ꝛ in ſpāli, ꝛ sic: aut naturalis aut supernaturalis. Et ſi omnibus forte modis: vltimus finis in proposito sumi potest: directe tamen ꝛ primo intenditur de vltimo fine in communi. i. beatitudine in cōi: quā experimur naturaliter desiderare. Et ſecūdario de vltimo fine in particulari supnaturali: eſſentia. ſ. diuina clare visa: in qua plenissime ratio beatitudinis saluatur. Et cōsequenter ſi euidens esset de vltimo fine in ſpeciali etiam, sed naturali deo. ſ. scito quantum possibile naturaliter est: qm̃ in eo etiam ratio naturalis beatitudinis saluatur. Sed hoc tertium relinquitur: quia de facto deus creaturam rationalem ad vltertorem finem ordinauit: vnde duobus primis modis sumemus.

¶ Rursus scito: ꝙ appetere naturaliter cōtingit dupliciter. Uno modo quo ad ſpecificationem actus. Alio modo quo ad exercitium illius. Cum enim natura ad vnum determinata sit: appetere tantū habet naturaliratis quantum determinationis ad vnum: vnde si actus alicuius potentie est determinatus ad vnum obiectum: ita quod nō potest ad oppoſitū est naturalis quo ad ſpecificationem actus: qr necessario ſpecificatur a tali obiecto: ex quo ad oppoſitum tendere nō pōt: vt patet de appetere respectu boni. Si aūt potentia ipſa est determinata ad eliciēdū talē actū: ita ꝙ non est in potestate ſua ſuſpendere illū: actus ille est nālis q̃ ad exercitū actus: qr necessario exercet. In proposito directe ꝛ primo est fermo de appetitu nāli quo ad ſpecificationem. De nāli vo quo ad exercitium nō nisi in cōſulo forte. Dico aūt hoc: qm̃ voluntas dupl. pōt sumi. ſ. absolute: ꝛ ꝑm talē statū. ſ. videtis diuinā eſſentiam. Et ſi absolute de ea loquimur: nullus actus est ei nālis vtroq; mō: qm̃ respectu oīs obiecti libera est quo ad exercitium actus. Si ꝙ de volūtate videntis diuinā eſſentia ſit ſermo: tunc actus amoris ꝛ fruitionis respectu diuine eſſentie est nālis vtroq; mō. Et qm̃ hic de vltimo fine ꝛ de voluntate nostra absolute potius est fermo: ꝙ de ea ſm talē statū, ꝙnis in illa ſm illum statum hec ſubiciunt. Iccirco cōclusio ſensus principalr intēta est: ꝙ voluntas nra appetit aliq̃d nāle quo ad ſpecificationē actus. Et rursus ꝙ volūtati nō repugnat aliq̃d velle nāle: ꝛ quo ad ſpecificationē ꝙ exercitū actus. Uñ in ſequēti articulo explicādo ea ꝙ uāliter appetuntur: deus clare viſus adduci

¶ In responſione ad tertium recolito quod quemadmodum beatitudinis appetitus est naturalis obiectiue: ita non est in potestate nostra ꝛ obiectiue ꝛ quemadmodum est liber eliciriue: ita est in potestate nostra eliciriue. Unde appetendo beatitudinem in communi non meremur ratione obiecti naturalis: sed ratione actus electi.

¶ Super Articu. 2.

Tertius dubius. ¶ In corpore conclusio respōsiua quesito negatiue: Uoluntas non quecūq; vult ex necessitate vult. Probatur ex proportione intellectus ꝛ voluntatis sic. voluntas inheret fini ꝛ his que sunt ad finem: proportionaliter vt intellectus principijs ꝛ conclusionibus: ꝛ intellīs necessario quidē assentit principijs ꝛ cōclusionibus demonſtratis: nō aūt cōtingentibus: aut inde monſtratis: ergo voluntas necessario q̃dē anteq̃ hmōi necessitatem connexionis per inheret fini ꝛ necessariō ac euidēter connexionis: non ergo oīa ex necessitate vult. Maior ex. 2. phys. ſtabilita est, minor ꝓz distinguēdo duo ghā cōclusionū. ſ. cōtingentiū et necessariarū: ꝛ rursus necessariarū demonſtratarū ꝛ demonſtrabiliū q̃dē: sed non demonſtratarum. Et ſilr ex parte volitoriu fiat distinctio: ꝛ oia clara sunt in ifa. Uerumtñ aduerte ad intellectū ifc: qđ ſtuor appetibilia. S. Tho. numerat 117 bitudinem, deum, ea quibus deo inheremus: ꝛ que dei sunt. Que aliter ordinanda sunt ſecundum ſe, ꝙ aliter quo ad nos. Nam ſecundum ſe deus ipſe haber primo rationem finis ꝛ beatitudinis: deinde ea quibus deo inheremus: deinde beatitudo in cōi: ea aūt que dei sunt, ad finem, non finis sunt. Quo ad nos vero beatitudo in communi primo habet finis rationē: ꝛ deinde deus: ꝛ ea quibus deo inheremus: quia nos beatitudinem appetimus naturaliter: deū aūt per inuestigationem. Et huius ratio est: quia obiectū voluntatis integratur ex duobus. ſ. bonitate ꝛ apparentia: bonum enim cognitū tantūmodo est appetibile: ꝛ propterea q̃nis deus ſit in ſe maius ꝛ eminentius vniuerſale bonum q̃ beatitudo in cōi: quia ifi non est euidens ꝛ apparens nc bis ſub tali ratione ſicut beatitudo: idco in litera cum fine beatitudine. ſ. coordinatur: eum differentia ifi apparentis ꝛ non apparentis: ꝛ inter ea que sunt ad finē quodammodo numeratur. Unde ei tria necessario attribuuntur. Et quod in eo ſolo vera beatitudo conſiſtit: atq; illi cōnexa necessario appetātur illo viſo: ꝛ hec ſpectant ad rationē finis. Et ꝙ voluntas non necessario inheret illi nec his que illius sunt: niſi poſtq̃ videtur: ꝛ hoc ſpectat ad rationem non apparentis. Et ꝙ ea quibus deo inheremus sunt vt cōclusiones, necessariā occultam tamen connexionem habentes cum beatitudine: ꝛ hoc ſpectat ad rationem eius qđ est ad finem. Ita vt non deus ipſe numeretur inter ea que sunt ad finem: sed apparentia eius ꝛ conjunctio ipſius nobiscum: ꝛ ꝓpterea notanter in litera inter ea que necessariam habent connexionem cum beatitudine sicut cōclusiones cum principio, non numeratur deus: sed ea quibus deo inheremus. ¶ Aduerte secundo ꝙ cum ex parte intellectus quatuor enumerauerit litera. ſ. principia, cōclusiones cōingentes, demonſtratas, ꝛ demonſtrabiles, ꝛ totidem dixerit esse in voluntate tria tamen in voluntate numerauit. ſ. beatitudinem vt finem: ꝛ eligibilia ad vtrumlibet vt contingentia, ꝛ diuina vt necessaria demonſtrabilia: quartum autem. ſ. necessaria vt demonſtrata omisit: non quia nulla sunt: sed quia manifesta sunt: vt esse viuere nec ſe negatio mali ꝛc. Hec enim ꝛ ſimilia necessitate naturali appetimus quo ad ſpecificationem actus: quemadmodum beatitudinem: quamuis minus quam beatitudinem: propter quod per accedens appetunt aliqui occidentes ſe non viuere. ¶ Circa illam probationem: ſcilicet quod voluntas non necessario inheret deo in ſpeciali occurrit dubiū ex duplici capite. Primo ex Scoto in primo, diſtinctio. prima qō. 4. qui non propoſitionem in ſe: sed in comparatione ad rationes pro alta concluſione: ſcilicet quod voluntas necessario inheret vltimo fini in vniuerſali impugnat illam dicens: quod rationes ille ſi acceptantur concludunt contra hoc: sed quoniam ille rationes

dem seruet ordinem in actibus ſuis: qualem nata sunt hꝰe volibilia ex natura ſua. Tertio qr adheſio intellectus causatur ex euidētia obi necessario, adheſio aūt voluntatis ex nulla obi bonitate necessario causatur: sed libera est: sicut respectu boni: ita ꝛ respectu maioris ꝛ minoris boni. Sēdo impugnat illā rōnem: qr ois motus ꝑcedit ab aliquo immobili: inquit enī qr illud immobile: non opz ꝙ sit actus sēdus: alioqn calefactiones ꝑcederent ab vna immobili calefactiōe.

Et volūtas volēs aliq̃d ad finem: esset sub duob⁹ actib⁹ aut saltē sub vno referente ꝺ ad illud: ꝛ est actꝰ primus puta ipſa voluntas. ¶ Ad hās obiectiones dupl. rñdēdū arditer: prout dupl. rationes ꝛ quas sunt adduci possunt ad ꝓpoſitū ostendendum. Possunt enī induci primo ad cōcludendum appetitū naturalē respectu boni clare viſi. Et vt ptz ex dictis supra primam inductionē: inducuntur ad ostēdendā naturalem necessitatē quo ad ſpecificationem actus tñ. Iuxta ſecūdā vero ad ostendendā naturalē necessitatē: ꝛ quo ad ſpecificationem: ꝛ quia vtrūq; eoꝝ sub intentione pñti cadit efficacia hāz rōnum quo ad vtrumq; ſaluare intendimus. Et de primo quidē intento ſolicitum esse non opz: qr nec oēnes ꝛ illā intentionem sunt facte a Sco. Sed ꝛ naturalitatē sunt facte vtroq; mō: quā in volūtate possibilem fore negat. Pro defensione autez ſcbe intentionis dōm est: qō rō illa non est p locum a ſimili: sed ex ꝓportione que est inter intellectum ꝛ intellectiuum appetitum. Et cum hz; qr non sunt proportionales: quo ad neceſſitatem inconſiderate dicit: qm̃ in litera probatur hoc: ex eo qđ primū in vnaquaq; re natu re ratio est. Quam probationem noluit videre Sco. que tñ est prima radix poſitionis. S. Thom. vt ſuperius pluries patuit. Et hac cauſa fit: qđ in volūtate primum est nature ratio ac per hoc nature conditio: q̃est naturalis neceſſitas sibi non repugnat: sed ſaltem respectu ſui primi obiecti: quod est vltimus finis clare viſus sibi conuenit. ¶ Ad primam aūt obiectionem dr: quod vt in ſequentis articuli litera dicit: falsum est qđ oia ad finem ex necessitate appetantur fine necessario volito: ꝑeriſſimum tñ est qđ aliquid ad finem ex illo fine necessario appetatur. ¶ Ad ſcām vero dicit eodem modo: quod reſpectu aliquorum volibilium opz voluntatem eundem ſeruare ordinem: nō autem reſpectu omnium: opz enim primo velle finem: deinde alia.

¶ Ad tertiam negatur, ꝙ nulla bonitas cum tali modo euidentie ſit neceſſitana adheſionem: qm̃ bonitas diuina clare viſa neceſſitat illam.

¶ Ad ea vero que contra ſcām motuum adducuntur: ex rerum ordine atq; ꝓgreſſu patet reſponſio. Uidemus enī; quod actus primi variabiles reducuntur in actum primum inuariabilem: ꝛ actus ſecundi in actum ſcām: vt ſemper in quolibet ordine pluralitas ab vnitate procedat. Unde ꝛ in ipſis motibus omnes motus ab vno motu immutabili quantum poſſibile est in motu inuenire immobilitatem, procedunt: opz ergo in motibus volūtarijs cum varij ſint quo ad ſpecificationem: ꝙ reducantur in vnum immobilem quo ad ſpecificationem. Et hoc experimur: quia oēs fundātur ſuper appetitu boni. Et cum ſint variabiles quo ad exercitium: quod procedant ab vno neceſſario exercito: quod in deo ſcimus esse de facto in nobis autem est poſſibile reſpectu diuine bonitatis clare viſe. Hec inſtantie ſcotice aliquid valent: nam quod dicitur de calefactionibus nihil est: calefaciens enim immobiliter ꝛ vnifoꝛmiter ex parte ſua calefacit: voluntatem autem aut ſimul habere plures actus: quorum vnus ſit ratio alterius: aut vnum reſpectu finis ꝛ eorum que ad finem: nullum inconueniens est.

¶ In responſione ad primum nota quod cum dicitur quod neceſſitas naturalis non aufert libertatem: potest bene ꝛ male intelligi. Male quidem ſi intelligatur quod neceſſitas naturalis tam obiectiue quam elicitiue ſtat cum libertate illius actus: hoc enim non est intelligibile. Bene vero intelligendo: quod naturalis neceſſitas actus quo ad ſpecificationem ſeu obiectiue: non aufert libertatem eiuſdem: quia ſtat quod libere eliciatur.

Utrum deus sit primum obiectum voluntatis nostre.

¶ Circa conclusionē hāc tā expoſitā aduerte primo: ꝙ Sco. in. 2. diſtin. 4 9. q. 3. diſtinguit primo de appetitu voluntatis. ſ. nālī ꝛ libero. ꝛ ꝑm dicēs esse inclinationem ꝛ nō actū eliciti. arguit primo ꝺ id qō in ifa ꝺ: ꝙ appetimus naturaliter beatitudinem in cōi, dupl. Primo, qr appetit⁹ ille est ad ꝓfectionem intrinſecā realē: qua voluntas ꝑficitur. ergo est ad aliquid particulare: ꝛ tenet ſequela: qr perfectio realis nō est aliquid vltr: quo volūtas perficitur. Sēdo, qr vltr non est obium niſi intellectus aut ꝓtis actus intellectus: appetere autez illud nō ſequit cognitionē: qr tūc esse liberum: ergo appetitus iſte non est niſi beatitudinis in particulari. Sed ad hoc facile rñdetur ex illa diſtinctione que ſit inter reſpicere aliquid vniuerſale ꝛ vltr: nulla enī vis reſpicit vltr: niſi q̃ attingit illud in ſua vltate: vt ptz de actu intellectus ꝛ voluntatis. Omnis aūt potentia ꝛ appetitus non determinatus ad vnum numero obium: reſpicit aliq̃d vltr. Ma est ꝑma appetit formā ꝛ informari vltr: non ſolum hāc vel illā: ꝛ viſus nāliter appetit videre ꝛ nō ſolū hoc vel illud videre: ꝛ ſic de aliis. Uñ appetitꝰ naturalis volūtatis pōt sumi est ad perfectionem non ſolum intrinſecam: ſed obiūā. i. ad beatitudinē: ꝛ velle illam: ꝛ non ad hoc velle illius: qr hoc in ꝺ equiꝝ. Negāda est ergo ſequela pñti argumenti: ꝛ ꝑbatio eius equiuocat de vltr ꝛ vltr: nec diſtinguit inter rem obiuam seu appetibilem: ꝛ modum quo obijcitur: dum quia non appetit vniuerſaliter: infertur. ergo in particulari: cum tamen ſtet medium. ſ. q̃ vniuerſaliter. Et ex hac diſtinctione patet ſolutio ſecundi.

¶ Deinde arguit ꝺ idem dictum expoſitum de appetitu vt est actus elicitus quadrupliciter dicens: q̃ vñ ſibi implicare ꝺctionē: nālr velle beatitudinem in cōi ꝛ non in particulari. Primo igit arguit: qr bitudo vera in particulari includit omne bonum: ꝛ excludit omne malū: ergo ſi in cōi: etiam in particulari appetit nāliter. Sēdo particulare maioꝛ ꝓfectionē includit ꝺctē vltr. ergo ſi vltr necessario ꝛ illud. Tertio appetitus. i. inclinatio nālis volūtatis est ad beatitudinem in particulari: ergo ꝛ actus elicitus, ꝓbat ſeqla: qr ponit vt fit conſortis illi. Quarto, intellectus indubius de fine particulari appetit in particulari ſicut cōi: qr est par rō. q̃ idē appetit necessario ꝛ non necessario.

¶ Ad primum horū breuiter dr: ꝙ vera bitudo oī bona ꝛc. ſi videret nālr appeteret ꝛ plus naturali ꝺctē in cōi: vt ptz de deo clare viſo. Negatio est nostra est de particulari non clare viſo. ¶ Et per hoc patet ſolutio ſecundi.

¶ Ad tertium dr: ꝛ qđ falsum assumit vt primo patuit: ꝛ quod conformitas ista est: quo ad oēm extra vt. ſ. actus ſecundus tēdat in idem oēm quo inclinatio tangit in oēm: ꝛ nō tāgit opationē: inclinatio aūt volūtatis: ꝛ ſit ad opationem vltr: est tñ ad oēm vle. Inclinamur enī in velle beatitudinē abſtrahēdo ab hac ꝛ illa ſuero. ſpē, ꝛ ghe: vt exprimur in nobis: ꝛ ſic ſaluat in ꝓpoſitas: qm̃ hec est in quolz fideli. Sed exigit euidētia que ſolis videntibus deum conuenit. Aliter enī intellect⁹ est certꝰ adheſione: ꝛ aliter euidētia: vt ptz. Tre. enim accipit naturale oīno. ſ. quo ad ſpecificationem ꝛ exercitū. Et ſic vult primo ꝙ nō detur in volūtate appetitꝰ naturalis q̃ ſit actus elicitus. Secundo ꝙ reſpectu beatitudinis in cōi voluntas est determinata quo ad ſpecificationem actus, non quo ad exercitium: vt ptz intuenti: cuius non ſtat iſtius terminus. Utrūq; aūt horū docuit. S. Tho. Uñ nos appellamus naturalem appetitum nō ſolū inclinationē volūtatis in obiectū ꝛc. ſed illū actū elicitum determinatum quo ad ſpecificationē: ipſe vero nō vult vocare illum appetitum naturalem ꝑter libertatem que est in exercitio eius. ex qua parte nos dicimus nāle. Est ergo qō in ꝺbis: ꝛ iō omittēda. Ad ih aduertas: ꝙ ſerm̃o noſter vſus loquendi cōformis est: vñ in. 1. meta. deſiderij ſciēdi naturale vocauit Ariſto. Et ex ipſo Scoto cōiuncti pōt: qđ est vt in plurib⁹ est naturale. 2. phy. Talis aūt est hic actus apud ipſum: imo ſi reſpectu eius aliqs actus hꝰ: est in oibus: q̃ est naturalis. Sed in ſcō conclusionis ſenſu. ſ. q̃ volūtas non repugnat habere aliq̃d actū elicitū qui ſit ei oino naturalis. ſ. quo ad ſpecificationē ꝛ exercitū differimus nō ſolū verbis: sed re ipſa: dum nos tenemus quod vltimo fine deo glorioſo per essentiam viſo voluntas necessario exercet actum amoris ꝛ delectationis reſpectu illius: ipſe autem tenet q̃ libere: vt primo ſen. diſtin. 1. q. 4. patet: sed qm̃ hoc in ſequenti articulo exprimet: ideo de hoc vide infra. Unde rōnes Scoti que ſunt ꝺ naturalez appetitū beatitudinis ſupernaturalis. i. dei clare viſi ſoluere debemus tunc. eas vero que ſunt ꝺ naturā voluntatis absolute quib⁹. ſ. nitit ꝓbare ꝙ volūtati repugnat hꝰe actum elicitū naturalē ad obiectum. Cum de modo procedendi ſpūſancti: libere ſcilz vel naturaliter tractauimus ſolutas credimus. ¶ Circa rōnes pro cōclusione adductas aduerte ꝙ Scot. duo aſſumpta in ſtrictis impugnat. Primo, ꝓpotionē inter intellectum reſpectu principioꝝ: ꝛ volūtate reſpectu finis, dicēs, tam in primo ꝙs ꝛrto: vbi ſupra ꝙ nō ꝛz quo ad habitudinem volūtatis absolute reſpectu volitoꝝ. Sed quo ad ordinē volitorum inter ſe: ꝛ quo ad habitudinē volūtatis ordinate reſpectu volitoꝝ: ita ꝙ ſicut ꝓn⁹ est ex quo pender ꝛclor: ꝛ ex quo ſcit concluſio: ita finis est ex quo pender id qđ est ad finem: ꝛ pp quē volūtas ordinate volēs vult id qđ est ad finem. Añs aūt sicut intellectus ꝛ necessario inheret principio: ita volūtas fini. Et hoc ꝓbat tripl. Primo ducēdo ad impoſſibile: qr ſequeret: ꝙ ſicut concluſiones ſcimus necessario ꝑter principia: ita qđ est ad finē necessario vel remiſſe volito fine: qđ est falsum. Sēdo, quia non est necesse ꝙ voluntas eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

hic ston ponuntur a. S. Tho. sed alibi: z vnco verbo respondetur Scoto: q̄ s. ex defectu apparentie diuine bonitatis hoc proueniat: ideo omittantur hic. Secundo ex doctrina. S. Thom. qua tenet. q̄ omnis creatura diligit naturaliter plus ocum q̄ seipsam: ex hoc enim arguitur sic: voluntas nostra naturaliter diligit bonum propium. ergo deum. tenet sequela: quia naturaliter prius diligit deum quam se: z loquimur de deo in speciali: sic enim est principium naturalis esse omnium z naturaliter diligi dicit ab omnibus.

¶ Ad hoc dupliciter dici potest. primo q̄ equiuocal ly naturaliter vbiq; : q̄n hic simitur naturaliter vt distinguitur contra libere: vt pt̄z ex dictis: cum autem dicitur q̄ omnis natura intellectualis naturaliter plus diligit deum quā se: sumē naturaliter vt distinguit ꝺ̄ super naturaliter. Intēdunt enī doctores q̄ nō solum ex infusa charita te: sed ex natura inclinamur ad deum plus q̄ nosipsos amandū.

409 5.di.27. q.1.ar.4 Et ſi.q. 22.3.xj. a 2 q̄quāis diuersimode: quia natura ad illum inclinat vt pleripium vt prim^m celestis patrie. Scōo dici potest q̄ etiam sumēdo vnitoce hic z ibi naturale: adhuc saluatur intentum: quia cum loquimur de amore elicito semper supponitur cognitio: eo q̄ incognita diligere nequaḡ possumus: z propter ea omnis inclinatio voluntatis ad amandum: est ad cognitum. Unde quelibet creatura intellectualis inclinatur naturaliter, ad plus amandum deuz cognitum: quā se cognitam. Sed quoniam ipſamet est sibi naturaliter euidens: ideo simpliciter naturaliter se amat. deus vero non naturaliter est creature euidens: z ideo in litera dicitur quod non naturaliter amatur. Unde consequentia oppolita est neganda. Et ad probationem distinguendum est: vt est omnis esse principium naturale: quoniam si euidens esset, naturaliter amaretur plus quam viuere z esse prepium.

¶ Circa id quod supponit conclusio ista. s. q̄s omne volitum aut amatur vt finis aut ad finem dubium occurrit ex Scoto in primo distinct. prima. q̄s. 3. z in. 4. dist. 49. q. 10. q̄ enim hoc hic supponatur patet ex eo quod aliter non euaciaretur sufficienter quelitum: queritur enim hic an omnia de necessitate voluntas velit. Et respondetur tantum de fine, z eo quod ꝑpter finem amatur: quasi omnia amentur aut vt finis, aut ad finem. Si nanque tertium esset appetitorum genus: satisfactum non esset quelito: quod autem dubium hoc ꝙ contraria Scoti opinione habetur. Distīguit ergo primo in cōmuni ipse triplex genus appetitorum. s. finem z ad finem, z neutrum: z ꝓbat. Primo. quia voluntas potest offerri tripliciter bonum. s. ꝑpter se, ꝑpter aliud, z absolute: primum hꝫ rationē finis. 2^m ad finem. 3^m neutrius. Scōo in speciali argnit: q̄ non quicquid appetitur appetitur ꝑpter hunc finem: qui est beatitudo. Primo. quia voluntas potest velle aliquid: non ꝑpter beatitudinem: vt ly non tenetur pure negative. Tum quia nō ḡtingit voluntas vult aliquid intellectus cogitat de beatitudine: ergo nec ipsa vult ꝑpter beatitudinem. Tum quia intellectus potest cognoscere z offerre aliquid vt in se bonum non vt ad beatitudinem: ergo z voluntas potest velle absolute illud. Secundo: quia voluntas potest velle aliquid non propter beatitudinem: vt ly non tenetur contrarie: vt patet in certe tenente beatitudinem in deo &c. z sciente fornicationem contrariari: z tamen volente fornicationem.

¶ Ad euidentiam huius ambiguitatis sciendum est: q̄ id quod facit dubitare in re hac est: quia quedam sunt que absolute velle aut nolle dicimus: ꝛ tamen in ordine ad finē aliter voluntas appetit: vt patet de proiectione mercium in mare: hanc esse naturā nolle bona: z tñ attento fine: salute scz que ex alleuiatione nauis speratur vult. Unde v dcē q̄ piectio mercis est obiectum nolitionis: nec vt finis, nec vt ad finem: z sīc accidit in alijs huiusmodi. Uerūtamen si diligentius cōsideremus: nō est hoc tertium genus appetibilium: sed later ibi quid am appetendi modus: participans modum quo appetit finis: z modum quo amatur q̄ est ad finē: z ideo medius nō per abnegationem: vt Scotus dixit: sed per participationem: si tñ sic in hac materia loqui licet appetitur siquidē hec vt ad finē: non formaliter sed virtualiter. Ideo nāḡ Christus z martyres volebant vitam, z nō mori absolute: quia hec absolute consonant beatitudini: quam naturaliter appetūt: q̄s est virtualiter propter finem apperere. Et rursus appetunt hec vt finis ꝙ quanto habēt hāc conditionem finis. q̄ propter bonum aut malum ꝓprium in eis amātur vel refutantur: z non vt actualiter relata in aliud. Quocirca q: medium modo huius modo illius extremi inducit rationem. ideo sapientis erit lectoris discernere quomodo iuxta diuersa prepolita hec amari aut odio haberi dicātur. Et his aūt pt̄z rñsio ad Sco. nam ḡtuis sit aliquod bonum fm ꝓpriam bonitatem nō tamen sine dependētia a primo bono: z nō solū ita in re z appetibilitate ex parte rei: sed proportionaliter quo ad nos: ita ḡ licet multa sint a nobis appetibilia propter ꝓprias bonitates: non tamen sine dependentia ad primum appenbile a nobis: q̄s est beatitudo in cōi: sicut nullum cōplexū est cognoscibile sine dependentia ad prima cognita a nobis. s. prima principia propter ordinē essentialē olim ad fm. Falsum est ergo inuenitri 3^m appetibile per abnegationem virtuſq; nec intellectus pōt ꝓponere abſq; actuali vel virtuali seu implicita dependentia ad beatitudinem: z silr nec voluntas pōt aliter velle. Nec obstat de fornicatione ex proposito &c. Quoniā nichil refert bonū vel apparēs in ordine ad beatitudinē absolute: puta esse nonnihil beatitudinis participare: faciendo q̄s vult. Ad si instetur inferendo: igitur preter finē z ad finē est neutrū: sine illud sit mediū p abnegationē sine p partipationē. Dicendum est: q̄ scōm veritatem simpli loquendo: q̄s libet q̄s actualiter appetitur: aut vt finis: aut vt ad finē appetitur: q̄n z motē recusant martyres ꝓpter esse: z ipsam acceptāt ꝓpter christum: z filinauta mercis iactura recusat propter bonū tuendum: z illam vult propter euasionem: z sic de alijs.

¶ Circa illa ꝛba Ifs. q̄ volūtas videntis deum necessario inheret deo: dubium occurrit ex Scoto in primo. distin. prima. q̄. 4. z consistit vis rationis siue in hoc voluntas. Paul videndo z non videndo deum eodem modo se habet: z non videndo contingenter inheret deo: ergo etiam videndo contingenter inheret. Alis probāt: quia stat equalem esse charitatem in vidente z non vidente. Et si dicretur: quod voluntas non eodem modo se habet in vidente z non vidente: ꝓpter ipsam differentiam que est inter visum z non visum. Contra deus visus a seipso cognito z viso non differunt nisi sicut magis z minus appetoximatum obiectum: ergo non differunt penes necessario z contingenter amari: sed penes magis z minus amari. Antecedens hic pz: z ꝓa probat: quia maior z minor appropima tio agentis non facit necessariū vel contingens: sed magis vel minus: vt pt̄z.

¶ Ad hec breuiter dico: q̄ voluntas nō eodem modo se habet: q̄m aliter se habet respectu visi z non visi: q: hec spectant per se ad obiecti differentiam: eo q̄s bonum cognitū z nō bonū abſq; cognitione est obm volūratis. Et falsum est quod visum z non visum differant fm sicut magis z minus in eadem specie: imo differunt sicut res diuersarum rationum obiectarum: ita q̄ deus visus est obum diuerse rōnis obiue: a seipso cognito citra visionem. Quod si quis non penetrat ex hoc percipiat effectu q̄ visus beat. non visus nō. Constat enim q̄ beatus est alterius rationis a non beato. Cetera autem argumenta vide si vis in Capreolo in primo. dist. 1. q. 3.

¶ Super Articu. 3.

Articulus clarus.

¶ In corpore articuli quatuor. Primo distinguitur timlus. Secundo respondetur iuxta primum sensum. Tertio, iuxta secundum. Quarto, colligitur totalis responsio in speciali.

¶ Quo ad primum nobilibus dupliciter simplr, z secundum quid. Declarāt tur termini: nobilius simplr idest secundum se, fm q̄d. i. in ordine ad alterū.

¶ Quo ad scōm intellectus est potentia nobilior simplr: quā voluntas. Probatur sic. obum intellectus est simplr nobilius obo volūtatis. ergo. Assi probatur: q̄ est simplicius z magis absolutū: q̄ ꝓbat: q̄ est ipsa rō boni: q̄ est obm voluntatis: cōstat enim q̄ ratio simpliciot z absolutior est eo cuius est rō consequentia ꝓbatur: quia ꝓpria rō potētie est fmo ordinem ad obiectū.

¶ Quo ad tertium voluntas est interdū nobilior fm quid in intellectu. Ubi nota duas cōditiones. s. fm quid: z interdū. Probat sic. obum voluntatis interdum inuenitur in altiori re quam sit obm intellectus. ergo voluntas scōm quid est interdum nobilior intellectu. Assi ꝓbat sic. obm volūtatis est in rebus intellectus in ala: ergo est interdū in altiore re q̄ obum intellectus. Nec assi probatur dupl^r. Ratione: q: actio voluntatis terminatur ad res in ipsis intellectus vero ad rationem conceptam. Et authoritate Arist. 6. meta. ꝓba hec secunda declaratur: quia interdum res in qua bonū amatur: est altior anima: vt deus: interdum inferior vt creatura corporalis. Prima vero ꝓba principalis declaratur dupl^r. Primo exponendo quod hoc est esse nobilius fm quid ex rone comparationis ad alterum: habere. s. obiectum interdū in altiori re. Scōo exemplo de visu z auditu respectu rei colorate z rei sonore.

¶ Quo ad quartum tria concluduntur scilicet amor dei est nobilior cognitione eius. Cognitio corporalium nobilior est eorum amore. Simpliciter autem est intellectus nobilior voluntate.

¶ Circa rōnem ꝓ prima conclusione dubium occurrit quadrupliciter primo Sco. in. 4. dist. 49. q. 4. arguit ꝛ illam ꝓpositionē. Rō veri est nobilior rōne boni. Quia aut intendis realr: z ꝛ ic est falsum: quia sunt vna res: z cōsequenter neutra fm rem est altera nobilior. Aut fm rōnem cōsequentē opus intellectus: z sic non est ad propositum: q̄ hoc est relatio rationis. constat enim ꝙ relatio rōnis non est formalis ratio primi obiecti intellis aut voluntatis. Aut fm rōnē aliquādē op^s intellis ex nā rei: z tunc op3 pbare: q̄ iste rōnes f. boni z veri addāt aliq̄d absoluti supra rōnē entis. Cum tunc duarū rōnum distinctarū supponit alterā altera esse nobiliorē q̄n nō sunt formaliṫ relatiue.

¶ Scōo arguit ꝛ illā aliā ꝓpōnē suppositā. f. bonū est obm voluntatis: z verū intellis. Primū inquit est dubiū. scōm vero est falsum: vt in primo di. 3. q. 3. probatum fuit. Sz ad

102 ō dictū est. q. 16. art. 1.

¶ Tertio arguo ꝛ illā ꝓpōsitionē: quanto aliquid est abstractior: tāto nobilius. Aut loqueris de abstractione fm esse aut fm rōnem. Si fm rē: q̄s maior sit vera, minor ih est falsa: q: rō veri nō est absolutior rōne boni hꝫ rē: cū sint vna res verum z bonū. Si fm rōnē q̄uis minor sit vera: ipsa ih ꝓpōsitio maior euidenenon est: q: abstractio negatio est nulla dicens pfectionē: nisi forte rōne imperfectionis negate: puta materie vel potentie. In proposito autē constat q̄ verū non ḋr abstractius: q: magis recedat a materia aut potētia: cum bonū a quo abstrahi ḋr verum: neq; materiā neq; potentiā aliquā includat: vt pt̄z ex eo q̄ actus purissimo conuenit. ergo ex hoc: q̄ abstractius est verum: non habetur q̄ sit nobilius ḡtuis optime habeaf: q̄ sit prius natura.

¶ Quarto arguo contra ꝓbationem ḋctis. f. q: ipsa ratio boni est obm intellectus: bonū autem ipsius est obm volūtatis. Primo, q: falsa ac chimerica videtur differentia ista inter bonū z boni rationem: q̄ ista intellectus: illud voluntatis sit: q̄n boni ratio: bonitas est. Bonitas autē ratio formalis est obiecti voluntatis: eo q̄ bonum inquantum bonum appetibile est: primo et̄hi. ergo z bonitas z bonum ad voluntatem spectāt: imo plus. ergo est implicatio in adiecto: quod bonū sit proprium obiectum voluntatis, z bonitas non sit obiectum illius. Scōo q: aut noie obiecti intendis obm formale: aut tantūmodo esse obiectū. i. terminare actum illius potentie: obūci illi &c. Si de obiecto formali locutio est: falsum manifeste est: q̄ boni ratio sit obiectum intellectus. nam obm formale intellectus est entis aut veri ratio: non boni. Cuius rō est obiectū formale voluntatis. Si aut̄ per esse obiectum intellectus z volūtatis: nihil aliud intēdis q̄ terminare actus intellectus z voluntatis. Intelligi. f. z amari. Primo sequitur q̄ differentia assignata nulla est: q: hoc modo non solū boni rō: sed bonū est obiecti intellectus: vtrunq; esse intelligit: z vtrunq; silr est obiectū voluntatis: q: vtrūq; amat. Scōo sequif q̄ nō habeaf intentū: q: ex nobilitate diuersa formaliū obiectorū: indicanda est nobilitas simplr z fm se potentiarū que in litera inquirif: z non ex nobilitate partis subiective obiecti: qualis est boni ratio respectu obiecti intellectus.

¶ Contra cōclusionem ipsam arguit Sco. ex dictis in scōa conclusione. primo sic. Amor superior is est nobilior cognitione eorū per te. ergo actus voluntatis fm genus suū est nobilior actus: ergo voluntas intellectu: tenet sequela: q: si optimū est nobilius optimo: ergo z genus genere z species specie. Scōo sic. actus cōiungens obiecto fm modum esse est nobilior simplr. sed actus voluntatis respectu obiecti beatifici coniungit obiecto fm nobilius esse: q: vt in se est: actus vero intellectus vt est in cognoscente: ergo probatur maior: q: actus intanūs habet perfectionis rationem inquantum coniungit obiecto perfecto. qui ergo ex genere suo cōiungit obiecto: fm perfectius esse: est ex genere suo simpliciter perfectior.

¶ Circa differentiā positā inter intellectū z voluntatem in scōa conclusione ex authoritate Arist. dubium occurrit ex Scoto vbi supra. Inquit cēm quod in hoc non est differentia inter intellectum z voluntatē: q̄n proportionaliter vterq; ad extra z intra terminatur. Nā cognitio intuitiua terminaf ad rem in se: z silr dilectio illam sequēs. Et cognitio abstractiua terminatur ad rem in ala: z silr dilectio illā sequens: ergo nulla est differentia. Aut hoc ita vero vbi non innat: q: loquitur de cognitione abstractiua z de volitate desidera tiua: nō respectu obi: sed respectu termini seu effectus: qui res futura est.

¶ Ad obiectiones Scoti contra illam propositionē: ratio veri est nobilior ratione boni respondetur: quod vt pluries dictum est: sermo est de rationibus formalibus rerum distinctis tamen actualiter sola ratione. Ita q̄ ipse rationes non sunt ab intellectu: sed distinctio earum actualiter. Cum ergo argnitur, aut est nobilior realiter &c. dicitur q̄ est nobilior formaliter: seu fm rationem formalem prenentem intellectus opus: tam in se quam in sua distinctione virtuali ab alia: vt comparatio fm nobilitatem habeat distinctionem extremorum preuententem. Unde non est opus fingere distinctionē aliquam actualem ex natura rei inter eas: ad omnia enī sufficit quod distinguuntur virtualiter. Distīngui enim virtualiter est habere z vendicare sibi omnia ad distinctionem pertinentia: ac si essent distincta: vt in materia de distinctione diuinorum dictum est. Nec oportet propterea supponere aut probare, q̄ rationes iste addant res absolutas supra ens: sed ad hoc vt vna altera nobilior sit: sufficit q̄ res relatiue concepta vel conceptibilis nobilior sit sic relatiue sumpta. ḡtuis sic etiam relatiue sumpta.

¶ Ad obiectionem contra illam propositionem: quanto aliquid est abstractius &c. respondetur quod propositio verificatur de abstractione formali in communi siue fm rem siue fm rationem: ceteris tamen paribus. non est quantitas mathematica est nobilio: simpliciter substantia sensibili: quātus sit abstractior. quia huius natura est subsistanti a: illius accidēs. Et cum dicitur quod negatio coniunctionis cū alio non dicit perfectionem nisi ratione

imperfectionis negate conceditur. Et sic q̄ q: abstractio formalis incipit ab exclusione mās: z cōtinue ascendit excludēdo potētialitates gradus, signum est q̄ cū ventū fuerit ad eas rōnes formales q̄ nullā mās aut potētie rōnem claudunt: q̄ ḡtō aliqua est abstractior: tanto perfectior: vtpote remotior et magis distans ab his que potentiam claudunt. Cum essēt cēs rōnes formales ordinem inter se habēāt: z ad vnam primā. s. entis rationem abstractissimam an: ḡtuis est q̄ quanto aliqua ratio minus abstracta est: tanto vicinior est his que sunt potētialitati admixte: et quanto abstractior: tanto ab his remotior ac per hoc nobilior et perfectior fm se ipsas.

¶ Ad obiecta autē ꝛ illā ḋctam inter bonū z boni rationem rñdetur: q̄ male intelligit ḋctas nec penetrat ḋctorum intentio eius.

¶ Ad cuius euidentiam sciendum est: q̄ in re ꝙlibet sunt duo: quidditas z existētia: non curando pro nūc quomodo distinguan tur. Inter hec autē hanc non tam ratione ḡ experientia videmus differentiam: q̄ quidditas est ratio rei q̄ intelligatur: existere autē q̄ apperatur. Experimur siquidem q̄ sanitas non minus intelligitur si nō est q̄s sit: nullus tamē appetit sanitatē nisi vt sit: aut qz est. Intantum autē ꝓprium est existentie appetꝫ quidditati intelligi: vt ipsa existentia non qualitercunq; sed in actu exercito in re vel in spe sit ratio appetibilis vt sic. Ita q̄ nullius q̄s quid erat esse etiam ipsa existentia sic quidditas illius desideratur, amatur, aut delectat nisi vt sit: aut qz est in actu exercito. Et similter ipm quod quid erat esse: non qualitercunq; sed in actu exercito it sius quod quid est. si tamen sic loqui licet in hac re vbi nullum est exercitium) id est vt habet rationē quidditatis. i. vt non curat de actu exercito existentie: est ratio intelligibilis: vt sic. Ita q̄ etiā si ipsum existere intelligitur: inquantū intelligitur: induit rationē quidditatis: q̄n accidit sibi vt sic exercitū existie: intelligitur esse ipsum esse quod quidditatiue. Nec ideo intelligit ꝙ: actū hꝫ existie: quātus ipsa existia sit cognita.

¶ Ex hac aūt ḋcta oritur primo q̄ in primo z adequato obiecto intellis sint duo. s. rō obiectiua: puta q̄ḋ erat esse entis: z conditio obiectiua. s. ratio seu modus quidditatis: ita q̄ ens significat obiectum intellectus ex parte rationis obiectiue: quod quid est autē significat idem ex parte conditionis obiue. Oritur scōo intenta ḋcta in litera: q̄ḋ obiectū intellis sit abstractius obiecto volūratis: q: quelibet res vt habet rationē q̄ḋ quid est, est abstractior ꝛ scipsa vt hꝫ actū existentie: illo modo est obiectum intellis: hoc voluntatis. Ubi aduerte diuinū. S. T. ingenii: q̄ḋ cum de nobilitate inter obiectum intellectus z voluntatis tractaret: z in obiecto vtrocꝫ sit cōsideranda duo. s. ratione obiectiuā z conditionē obiectiuā fm quā ratio obiectiua oīm est: z rōnes obiectiue sint vna res non solā realiter sed formaliter, secludis rationibus rationis vt patet de entitate z bonitate: ad ostendēdā differentiē eorū nobilitatem ad conditiones obiectiuas se conuertit: z obiecta intellis et voluntatis vt obiectiua sunt formaliter z per se considerās ostendit q̄ obiectum intell's est obstractius. i. ratio formalis obiectiua intellectus vt obiectiuit intellectus est abstractior ratione formali obiectiua voluntatis vt obiectiue volunrati: dato etiā q̄ illa ratio sit cadē cū ista: ita q̄ abstractio maior dicat directe ponit in conditione obiectiua: ac per hoc in obo vt obiectū est. Ob̄dit aūt hoc: q̄ obm intellectus est res vt q̄ḋ quid est: voluntatis aūt vt hꝫ esse. Constat enī quod quid est abstractius est habēre: esse: ita q̄ in ipso deo cuius q̄ḋ quid est. est existentia: abstractior fm rationem est exhia vt q̄ḋ quid est. ḡ ipsamet vt est existere in actu exercito. Et sic simpliciter obiectum intellectus est abstractius obiecto voluntatis formaliter loquendo. Et per hoc soluitur potissima obiectio que cōtra hanc remanserat rationē. f. esse est abstractius quidditate: q̄ cōtra bitur per illā: in cuius signū esse vtpote abstractiuū ponitur nomē propriissimum nomen dei: ergo ratio formalis obiecti voluntatis est abstractior rōne formali obiecti intellis. Jam enī pt̄z q̄ esse dupl^r sumi pōt. f. in actu exercito ipsius exhie: z per modum quidditatis: z q̄ vt exercet exhiam addit supra seipsum vt q̄ḋ quid est: z ꝓinde vt obiectum intellectus est abstractius: q: est ob iectum voluntatis fm q̄ stat in actu exercito exhie: intellectus autem fm q̄ rationem habet quidditatis cuiusdam in seipso.

¶ Ex his aūt facile rñdetur ad obiecta. Jam enī pt̄z quid noie obiecti intelligitur scz obiectū vt obiectū. i. ratio obiecti cū conditione eius obiectiua. Et quid noie rationis boni. f. quod quid est non solum boni vt sic: puta bonitas sed boni qualitercunq; sumpti: z quid noie boni. f. ipsum bonum vt sic: quod nihil aliud est dictu q̄ res in ordine esse conueniens. Unde cū de in prima obiectione: q̄ tam bonum q̄ boni ratio spectat ad voluntatem q̄ rationis &c. Rñdetur q̄ boni ratio potest accipi dupliciter: vno modo vt ratio: alio modo vt existens: z q̄ scōo modo spectat ad voluntatē. primo modo ad intellectū. Et quia de ipsa vt habet rationem q̄ḋ quid est loquebatur San. Tho. Ideo vocauit eam appropriato vocabulo rationem boni.

¶ Cum vero in secunda obiectione: dicitur aut nomine obiecti intendis obiectum formale &c. Respondetur: quod nomine obiecti propriē z explicite nentrum illoum intelligimus: sed obiectum vt obiectum est: quod constituitur per conditionem obiectiuam rationis formalis obiecti. Et ideo cum argnitur fallum esse quod ratio boni sit obiectum intellectus dicitur quod ratio boni vt ratio est, est conditio obiectiua: ac per hoc constituit obiectum intellectus in esse obiecti; vt patet ex dictis. Nec hoc ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gis cõuenit rõni boni ꝯ veri ⁊ cuiuslꝫcz alterius: qm̃ hoc cõuenit rõni vt rõ est fz ad ducta est boni rõ magis ꝯ aliozũ: qz ad ipm fiebat cõparatio. Et hec est directe ⁊ explicite imẽtio ifẽ: ac si diceret q bonũ abstractioni mõ offertur intellectui: qz p modũ rõnis ⁊ q dd est: ꝯ volũtati: qz p modũ ipi⁹ entis boni: ⁊ rõ õm intellꝫ vt sic abstractius est ꝯ õm volũtatis vt sic. Qt m̃ implicite subintelligit in obi noie etiã rõ formalis obiua sic ꝺõnata: põt de rõne illa quoꝫ implicite tangi.

c 334

tatis perficitur ex eo quod voluntas inclinatur ad ipsam rem prout in se est. Et ideo philosophus dicit in. 6. metaphy. quod bonum ⁊ malum, que sunt obiecta voluntatis sunt in rebus: verum et falsum, que sunt obiecta intellectus sunt in mente. Quando igitur res in qua est bonum est nobilior ipsa anima in qua est ratio intellecta: per comparationem ad talem rem voluntas est altior intellectu. Quando vero res in qua est bonum est infra animam: tunc etiam in comparatione ad talem rem intellectus est altior voluntate. Unde melior est amor dei quam cognitio. econtrario autem melior est cognitio rerum corporaliũ quã amor. Simpliciter tamen intellectus est nobilior quam voluntas.

¶ Ad ea que ꝫ dñam inter intellectũ ⁊ voluntatẽ in secũda ꝙlone. ex Arist. positam obiect Sco. ꝺr qz phs obedit rõni cui sensus testimoniũ perhibet: ⁊ in nobis nullã experimur cognitionẽ intuitiuã ꝑm intellectuꝫ: ideo in ſcõ de anima Arĩ. inter oĩm intellectus ⁊ sensus: ꝺr̃iam sẽpe dixit, q illud in alã: illud extra animam est. Unde sicut hoc non impugnatur: ita nec impugnari debet idem reperiꝫ in. 6. meta. in ordine ad voluntatẽ: vtrobiqꝫ enim dicit obiectũ intellectus esse in aĩa. Et verũ est. Tum qz intuitiuã cognitionẽ non experimur. Tum qz absolute loquẽdo de intellectione ⁊ nõ tali vel tali: puta intuitiua: inuellin vt sic in intelligẽte habeꝫ. i. res intelligiũt vt vnũ intelligentia: vt amãs vnũ amato: ⁊ hoc saluaꝫ in oĩ cognitionis mõ: etiã intuitiuo. Uñ si nõ quo ad rem: saltẽ quo ad modũ: semp intellꝫ oĩm est intra, voluntatis extra. Et hec est prima ꝺr̃ia in qua deficit Sco. Scõa ester parte voluntatis cũ dicit: q dilectio sequẽs cognitionẽ abstractiuã terminatur ad intra: manifeste experimur, quod abstractiue cognoscimus balneum et amamus illud secundum esse extra: volumus enim extrinsecus balnearia: ⁊ non balneari intentionaliter. Et cum dicit: quod hoc est respectu voluntatis desideratiue: non respectu obiecti: sed termini aut effectus rudis glo. est: quoniam hoc experimur: non solum respectu desiderii: quo optamus fitura: sed respectu amoris quo amamus rem absolute. Intelligentes enim abstractiue amicũ: amamus ipsum ꝑm esse reale suũ: ⁊ nõ intẽtionale. Ruri-

sus quod dicitur respectu termini seu effectus non obiecti, falsum est quoniã oĩm desiderantis balneum est id qõ desideratur q̃ constat esse balneum extra, quãuis hoc idẽ sit terminus actionis executiue et desiderio prouenientis. Stat ergo solida differentia assignata: ⁊ quo ad modum simpliciter: et quo ad rem in nobis: secundum eos quos experimur actus.

¶ In rñsione ad ꝑm nota triplicẽ cõparationem inter bonũ ⁊ verum. Prima est ꝑm seipsa: ⁊ sic bonum est magis ꝺr̃ ad alterum. Et in tali cõparatione ratio boni principalior inuenitur. Sed verum dicitur magis absolute: ⁊ ipsius boni rationem significat. Unde ⁊ bonũ quoddam verum est. Sed rursus ⁊ ipsum verũ est quoddã bonũ ꝑm q̃ intellectus res quedã est ⁊ verũ finis ipsi⁹. Et inter alios fines iste finis est excellẽtior: sicut intellꝰ inter alias potẽtias. ¶ Ad scõm dõm: q illud qõ est prius gñatione ⁊ tpe est imperfectius: quia in vno eodemq̃ tpe potentia precedit actũ: ⁊ imperfectio perfectionẽ. Sed illud quod est prius simpl'r et ꝑm nature ordinẽ est perfectius. Sic enĩ act⁹ est prior po⁹. Et hoc mõ intellectus est prior volũtate: sicut verum est bonũ intellꝰ ad q̃ nãliter inclinatur intellꝰ. sicut quelibet res naturaliter tendit ad suam perfectionem. Tertia est ꝑm nobilitate: ẽ. vn vnlꝫ in natione boni: ⁊ hoc: q̃ verũ est nobilꝰ bonũ quoꝫcunq̃ alia potentia: ita q̃ intentio ifẽ est, non solum saluare qõ obiectũ intellꝰ sit nobilius obiecto volũtatis: ⁊ verũ ꝛ verum b ono vt bono: qõ in prima cõparatione factũ est, sed ẽsdem q̃ etiã verũ vt bonum intellꝰ est nobilius obiecto volũtatis: vt sic intellꝰ oino inueniatur nobilior. Sed est hic locus qõni: qm̃ falsum videt hoc: nam finis voluntatis est bonũ vt bonũ: finis vero intellectus est quoddã bonũ. Constat autẽ q nullum particulare bonũ est melius ipso bono: ergo verum ⁊ bonũ non est magis bonuꝫ ꝺr̃ finis voluntatis. Et confirmaf: qz bonũ per participationẽ non est melius bono per essentiã: verũ autẽ est quoddã bonũ: ⁊ ꝑhr per participationẽ bonũ bonũ aũt est ipsum bonum essentialiter ⁊ vlr. ergo. Sed ad hoc est dõm: q in obiecto voluntatis est cõsiderare duo. f. rationẽ vniuersalẽ qua. f. est ũm vle respectu oĩs boni ⁊ specialem rationẽ perficiẽdi: qua. f. ita respicit ⁊ perficit talẽ potentiã: puta voluntatẽ q̃ non oẽs. Quãuis ẽm omne bonũ sit pars subiua boni: ꝺr̃ est finis ⁊ oĩm voluntatis: nõ tñ perfectio qua vnumquodq̃ bonũ perficit id cuius est bonũ, est pars subiua ꝑfectionis volũtatis a bono: nõ ẽm perfectio visus a colore est pars subiua perfectionis volũtatis vt ptz. Rursus vl⁹ rõ obi põt accipi dupl'r. f. simpl'r vel distributiue: sicut q̃libet aliud vniuersale, vt patet. Et ꝓ hoc autẽ dicoꝛria. Primo q̃ cõparando oĩm volũtatis ad alia: vt totũ vniuersale simpl'r: tñ sic verum est nobilius bono: vt prima species est nobilior ẽ ghica ratione quicquid sit de aliis speciebus boni: obis. f. aliarũ potentiarũ qõ pro tanto dico: qz nõ attingunt ad immateriem ordinem in quo generica ratio boni eleuata resident. Scõo q̃ cõparando oĩm volũtatis ad alia ꝑm specialẽ finalizationẽ ⁊ perfectionem: sic in obo volũtatis inuenit quedã species boni ⁊ nõ eẽ bonũ, qz non bonũ oculi: nec est prima species boni: sed scõa q̃ a posteriori declaraut. S. T., in litera. q. finis nobilioris potentie est excellentior. ergo bonũ qõ est finis intellectus est excellentius. Añs autẽ ꝺam in corpore probatũ supponitur. Tertio q̃ cõparando obiectũ volũtatis distributiue ad singula sub eo cõtenta: sic bonum est oĩm voluntatis includit oẽm boni rationẽ: nec vlla fit cõparatio nisi inter totũ ⁊ partẽ: voluntas enĩ nõ solum vult sibi: sed vult intellectui ⁊ oculo ⁊ auri ⁊ pedi ⁊ manui ceteriscꝫ propriis perfectiones: ⁊ proprios modos finaruꝫ perfectionũ. Nec est dubium q̃ hoc modo bonũ intellectus cadit sub fine voluntatis: nec põt cõparari illi: cum cõparatio supponat distinctionem nisi vt dictũ est sicut pars ad totũ: ⁊ ꝑm hoc dicetur in lra sequentis articuli ad primũ: q̃ voluntas est altior intellectu. Et ex hijs patet soluti ad obiecta. Ad primã ẽm ꝺr̃ q̃ ratio prime speciei boni est nobilior: ipsa boni ratione: sicut prima species ⁊ ratione sui generis. Talis autẽ est rõ boni in vero. Ad secundũ negatur, q̃ bonum per essentiã sit propriũ obiectũ ⁊ finis voluntatis. Aliud ẽm est dicere bonũ in vniuersali, ⁊ aliud bonuꝫ per essentiam: hoc ẽm est omne bonũ inclusiue: illud permissiue: hoc actu illud potentia: hoc distincte illud confuse. Si autem fiat vis: qz bonũ vl⁹ est nobilꝰ bono particulari iam dictum est q̃ accipiendo bonũ vniuersale distributiue sic inuenitur obiectum altius ⁊ voluntas potentia altior: sed hec est alitudo ꝑm quid: quia in ordine ad aliud ⁊ non ex natura obiecti absolute ⁊ primo. Accipiẽdo aũt simpliciter sic prima eius species est eo excellentior.

¶ In rñsione ad secundum nota breuissimam ⁊ integerrimaz glossam illius propositionis prius generatione est imperfectius intelligitur prius generatione tantum. Si enim est prius generatione et alio modo: non est imperfectius: tale autem est intellectus respectu voluntatis: quia est prior non solum generatione sed simpliciter, vt actus potentia: vt finis eo quod est ad finem: ⁊ hanc glossam intendit sanctus Thomas hic.

¶ In responsione ad tertium esto cautus: quia responsio ista non concedit nisi in via habitũ voluntatis esse nobiliorẽ habitibus intellectus: secus enim est in patria. Lumen enim glorie perfectius est charitate. Cuius signum est q̃ nõ solũ nõ potest esse infomẽ: sed non cõpatitur impertinentiam vie, quã tamen charitans habitus comfortatur: ⁊ quod plus est essentia diuina vt in q. 12. habitũ est, est loco habitꝰ in intellectualis: qz vicẽ supplet speciei intelligibilis: nõ aũt supplet vicẽ alicuius habitus aut cuiuslꝫ inherẽtis volũtati.

¶ Super Articulum quartum.

Tertius. Moueat. i. reducat intellectum de potentia ad actum.

¶ In corpore tria. Primo proponitur distinctio bimembris ⁊ iuxta primum membrum prima conclusio. Scõo iuxta secundum secunda conclusio que est directe rñsiua questiõ. Tertio ponitur exceptio a scõa conclusione.

¶ Quo ad primum distinctio est ista: monere dupliciter, finaliter ⁊ effective, conclusio iuxta primũ membrum est: quod intellectus mouet voluntatẽ finaliter. Probatur: q̃ bonũ intellectum est oĩm volũtatis, monens ipsam vt finis. ¶ Circa hãc conclusionẽ ea q̃ dicenda essent: non opꝰ repetere qm̃ in. q. 8. art. 2. iã dicta sunt vbi declaratum est qũo bonuꝫ intellm mouet vt finis ⁊ actiue quo ad specificationẽ actus voluntatis. ¶ Quo ad scõm scõa cõclo inrta scõm mẽbruꝫ ⁊ rñsiua õsito est: q̃ voluntas mouet intellm, et offes vires aĩe effective. Probat dupl'r: primo auctoritate Anselmi: secundo rõne. In oibus potentijs actiuis ordinatis respiciens vlem finem mouet actiue respiciens fines particulares, volũtas ⁊ reliquae vires sunt huiusmodi: ergo. Maior ꝑbat inductione: tam in nãlibus de celo ẽ politicis de rege. Minor ꝺz duas partes. f. q̃ voluntas et alie vires sint actiue ⁊ quod voluntas respiciat finẽ vltem. alie particulares. prima pars non ꝑbat: ꝺz scõa qz bonũ in cõi est oĩm ⁊ finis volũtatis. tale aũt bonũ est huius vel illius potentie finis ⁊ perfectio: vt patet de visu ⁊ intellectu hec ẽm sunt vle ⁊ particulare.

¶ Circa hãc rõnẽ: ad querte q̃ in lra prima pars minoris negẽs ꝑ. primũ: nec ꝑbat. Tũ quia supponitur: nulla ẽm vis anime est adeo passiua: que facta in actu non sit quodãmodo actiua: vñ ⁊ sensus exterior actiue cõcurrit ad alicuendũ sentiacionẽ ⁊ expresse in scõo de aĩa tex. 37. ꝺz q̃ aĩa est causa actiua huius alterationis que est sentire. Tum qz nihil minus habeꝫ intentũ etiã si nõ oẽs vires anime sunt aliquo modo actiue: quoniaz si voluntas mouet oẽs actiuas: a fortiori mouet passiuas: vel mediantibus actuis, a quibus mouẽtur passiue. vel applicando saltem passiua actiuis ponendo vel amouendo obstacula: vt patet de visu. Prima rñsio est ꝺm veritatem ⁊ mentem. S. Tho. Aduerte secundo q̃ voluntatem mouere vires anime non quantũ ad specificationem: sed quantũ exercitium actus intelligitur: ⁊ cum magna latitudine non enim consistit in indiuisibili obedientia sua: sed alique vires magis ⁊ alique minus obediunt. Sunt enim rationales per participationẽ magis ⁊ minus. Unde exteriores vires minus obediunt ꝯ interiores, ⁊ inter interiores, quanto superiores tanto magis obedire videntur.

¶ In responsione ad primum diligeter recolito dicta in rñsione ad primum precedentis articuli. ¶ In rñsione ad scõm recolito dicta in arti. 2. q. 80. vbi hec rñsio declaratur. ¶ In rñsione ad tertium dubium occurrit quo ad duo. Primo cur reducitur in litera motus animi nostri in deum. Cuz in promptu esset causa proxima scilicet natura in quam primus motus intellectus reducitur. Secundo quid intendit per hanc primam motionem a deo. An scilicet generaliter influxum in intellectualia in sui principio: an ꝑticulãr aliquã operationem: aliter in hoc quod in illo.

¶ Ad euidentiam huius obscure dubitationis: Sciendũ est: q propter alteram duarũ causarũ aut vtranq̃, posset credi necessitas reductionis talis in deum. Primo propter impotentiam intellectus. Scõo propter exitationem cãsus. Propter impotentiam quidem: vt quia intellectus est ꝑm se in potentia omnino ⁊ cũ in principio presentatur sibi obiectũ nec adest voluntas: hz sufficiens motiuum quo ad specificationem actus. f. obiectum: sed nullum hz motiuum quo ad exercitium actus: quia beest voluntas que nata est ipsum mouere quo ad hoc. Unde restat intellectus impotens ad exeundum in actum nisi aliquod aliud adsit motiuũ: ⁊ propteres peni ep⁹ altius motiuus ad exercitiũ: qõ dicimus deficere. Propter exitationẽ vero cãsus: qz in hoc voluntas nec aliqua supioꝛ causa ponit mouere intellm magis ad intelligendũ ꝯ nõ intelligendũ: aut magis ad hoc ꝯ illud intelligendũ: ita cãsa est eis prima intellectio: prout. f. cõtingit sic, aut aliter efferri obiecta ⁊c. Sed si diligẽter cõsideremus: neutra harũ causarũ ad ꝓpriã resolutionẽ ducit. Impotẽtia in primis falso imponitur intellectui: qm̃ a sensu exterioꝛ aut saltem cõstimatiua quam clarissime ptz actiue operari: sufficit ex se exire in actum scõm: si reducit in actum primũ ab obo: nullo precedente appetitu: vt ptz de primis sensationibus bruto. Nec est minoris efficatie intellꝰ potus informans ⁊ spẽ obi quã sensus informatus spẽ sensibili. Uñ quemadmodũ nõ opꝰ ponere altius motiuũ sensuũ ad ꝓmas sensationes ꝙ ad exercitiũ actꝰ: ita ipsa sensuũ nã sufficit nec in intellꝰ. Sufficit ẽm ad hoc nãlis vis intelligẽdi indita an: me mediante intellectu agente ⁊ possibili. Casualitas deinde male attribuitur: qm̃ que ex frequenti vsu pueritiã casu nequaquã fiũt: ꝓtat aũt q vlr qõ est ꝓpriũ motiuũ intellꝰ ex multis sensationibus memorijs ⁊ experientijs colligit: vt ꝺr in scõo posteriouꝛ ⁊ prohemio meta. nõ igitur casu sed ex frequentioribus actibus sensuum circa hoc ma gis quã circa illud ꝓ venit q primus intelligat hoc ꝯ illud. Rursus q: frequẽtius sensus mouẽtur ab vlissimis: vtpote ẽi olbus, sensatis cõcurrẽtibus ut ture est: q primo moueatur intellꝰ a cõsimilis: iuxta ea que ditimus in q. de primo cognito in cõmentariis in primũ phm̃ Ari. ⁊ dini Tho. fniam inficiari. Dicendũ ergo videtur mihi: q intellectio prima dupl'r ꝺz. vno modo simpl'r prima: quam sz puer primo habet: alio modo prima in rali ordine, quã. f. in aliquo negotio tractado aliqa primo hz. Et quamuis de vtraq̃ sit hic sermo: ⁊ ꝑm superficiem litere magis de prima fi mpliciter: ꝑm tamen profunditatem: de secunda nõ minus intenditur: imo de ea directe loquitur Aristo. in loco allegato diffuse. Reducere ergo primas simplicissimas intellectiones in deum cogit ratio eadẽ: qua assirmigimur reducere omnes motus in primum motum. Ita quod sicut dicimus: quod ignis non cõtineret cessante primo motu: ita dicemus quod motus intellectuales: qui sunt extra motus corporeos: vt patet in. 3. de anima: oportet quod reducantur in primum intellectualiter motum. i. in primum intellectum in actu. Et cum motus intellectuales nostri sint ordinati: motus voluntatis reducuntur medio motu intellectue: motus aũt intellectus ꝑ seipsum ⁊ q̃ motus intellectus vt intellectus nõ est qui imperatur a volũtate: sed qui precedit voluntatẽ, qualis est prima intellectio simpliciter: ideo prima intellectio reducitur in deum vt vniuersale ⁊ primum principium intellectualium: non vt primum celi motorem. Nec ad hoc exigitur aliqua specialis influentia: sed generalis est influxus in omnes non solum animas nostras: sed angelicos spiritus eadem ratione. Reduci autem primos intellectus motus in tali ordine in deum: eadem ratio ostẽdit. Si ẽm motus intellectus puri. f. absq; mistione imperfi volũtatis reducuntur immediate in primum intellectum: cum primas motiones in multis negotijs habeamus nõ ex electione ⁊ discursu: sed nesciences vnde eas habuerimus: ꝑhs est vt principium primum talium intellectionum sit ipse primus intellꝰ. Nec vlla est hic differentia: nisi quia conceptiones prime simpliciter sortite sunt deum principiũ ratione sui vniuersalis influxus in intellectualia. Conceptiones autem prime in tali re aduenientes: nõ ex electione ⁊ discursu: sortiunt primũ intem vt causam rõne sue, quẽtie quã habet de intellectualibus: vtpote de prima parte vniuersi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et confirmatur q motus intellectuales non sunt deterioris ꝓditionis quam motus corporales: ꝙ hi oēs reducunt in causam aliquā q se sui ordinis: saltē in primū motū. ꝙ motus intellectuales isti reducunt in aliquā per se causam sui ordinis. Sz ipse sunt in ordine actuū scōoꝝ: sunt ergo ꝑsilii. Et intellēctio actu ergo debēt reduci in aliqō eminētius ꝑsilio. Et intellectus autē nō est intellectus in alia nisi: ergo extra est alius motus ad hmōi ꝑsilia. Et intellectiones Et hec rō vī induxisse

Arti. ad hanc ꝙstiaz in lib. de bona fortuna ꝫ allegato. Quānis esꝫ causaz istius intellectionis magis ꝙ illius poneremus presentiā. et dispōnē huius fantasmatis magis ꝙ illius non propter hoc salua ref. q hic effectus taz nobilis hēret cām per se sui ordinis. Et cōfirmatur qt experimur non soluz nos habere tales intellectiones ꝫlitercunqꝫ: sed efficaces ꝛ impetuosas: qō a superiore emanare opz nā ꝛ cessantibus passionib⁹ ꝛ habitib⁹ ꝛ voluntate. Uerū qt alia nisi cōiungit motui fantasmatiz ꝛ tpi ꝛc. Ideireo has motiones diuina exercet ꝓuidentia ꝑm naturā recipientis diuersimode: mō exercitatione aut ꝓpositione fantasmatū: mō ꝑhortatione luminis intellectualis mō interiori ipulsu ꝛc. Cōsonū ꝺppe his entiā que dīr. 12. meta. ter. 32. est vt singulari modo habeat de⁹ ꝓuidētiā de intellectualibus vt sic: qt sunt in vniuerso vt filij: ꝙ de alijs. Quānis nostri animi in hoc parū a filijs minorent: ꝙ tēporum varietatibus iunguntur: ꝛ ppea casus aliq̄ mō in eis habeat locum.

Non ꝫ ꝑpterea totaliter excludūtur a filijs: sed rōne immālis nāe, ꝙpiores instar intellectualiū aliquo mō recipiunt. Et tāto magis quanto magis ab his corporalibus recedunt: vt in eodem lib. Ari dicit. Et sic patet ad ꝙstiā: ꝙ nā nō sufficit ad primos actus: nec ponimus miracula: sed generalem influxum: ꝛ nō solum in corporib⁹: ꝫ in ordine intellectuū et ꝑsiliē de eis ꝓuidentiam.

¶ Super Artic.

Tulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio respōsiua quesito negatiue appetitus intellectiuus seu voluntas non distinguitur per irascibilem ꝛ concupiscibilem. Probatur potentia ordinata ad bonū secundum communē rationem non diuersificatur penes differentias ꝑticulares illius rationis: sed appetitus intellectiuus respicit cōmunē boni rationē: ergo non distinguitur penes ꝑticulares differentias boni. Tunc vltra: sed concupiscibilis ꝛ irascibilis distinguuntur penes tales differentias: ergo voluntas nō distinguitur per cōcupiscibilē ꝛ irascibilē. Maior probatur dupliciter. primo ex verificatione ipsius inductiue in potentia visiua ꝛ ꝑhr in alijs: secundo ex oppositō: qz ſcz ſi visus esset albi vt sic: esset alius a visu nigri. Et tangitur hic probatio illa: si affirmatio est causa affirmationis ꝛc. Si enim respiceri rationē speciale est

Sed contra

Est quod Greg. Nazianzenus dicit: ꝙ ratio nalis pars anime diuiditur in desideratiuum ꝛ irascitiuum. Et idem dicit Dama. in lib. 2. philosophus dicit in tertio de anima, quod voluntas in ratione est. Jn irrationali autem parte anime concupiscentia et ira: vel desiderium ꝛ animus.

Rñdeo

Dicendum: qō irascibilis et concupiscibilis nō sunt partes intellectiui appetitus qui dicitur voluntas. Quia sicut supra dictum est[c]: potentia que ordinatur ad aliquod obiectum secundum communem rationem, non diuersificatur per differentias speciales sub illa ratione communi contentas. Sicut quia visus respicit visibile secundum rationem colorati: non multiplicantur visiue potentie secundum diuersas species colorum. Si autem esset aliqua potentia que esset albi inquantum est album: et non inquantum est colorat̄um: diuersificaretur a potentia que esset nigri inquantum est nigrum. Appetitus autem sensitiuus non respicit communem rationem boni[c]: quia nec sensus apprehendit vniuersale. Et ideo secundum diuersas rationes particularium bonorum diuersificātur partes appetitus sensitiui[c]. Nam cupiscibilis respicit propriam rationem boni inquantum est delectabile secundum sensum ꝛ conueniens nature. Irascibilis autem respicit rationem boni secundum qō est repulsiuum et impugnatiuum eius quod infert nocumentum. Sed voluntas respicit bonum sua communi ratione boni[c]. Et ideo non diuersificantur in ipsa que est appetitus intellectiuus alique potentie appetitiue: vt sit in appetitu intellectiuo alia potentia irascibilis: ꝛ alia concupiscibilis, sicut etiam ex parte intellectus non multiplicantur vires apprehensiue: licet multiplicentur ex parte sensus.

Ad primum

Ergo dicendum, ꝙ amor cōcupiscentia ꝛ huiusmodi dupliciter accipiuntur. Quandoqꝫ quidē secundum ꝙ sunt quedam passiones[c]: cum quadam scz concitatione animi prouenientes. Et sic communiter accipiuntur. Et hoc modo sunt solum in appetitu sensitiuo. Alio modo significant simplicem affectum absqꝫ passione vel animi concitatione. Et sic sunt actus voluntatis. Et hoc etiā modo attribuuntur angelis ꝛ deo. Sed ꝓout sic accipiuntur ᵉ non pertinent ad diuersas potentias: sed ad vnam tantū potentiam: que dicitur voluntas.

¶ Ad secūdum dicēdum: ꝙ ipsa voluntas potest dici irascibilis ꝓout vult impugare malum: nō ex impetu passionis, sed ex iudicio rationis. Et eodem modo potest dici cō cupiscibilis propter desiderium boni. Et sic in irascibili ꝛ cōcupiscibili sunt charitas et spes. i. in voluntate ᶜ ꝑm ꝙ habet ordinem ad hmōi actus. Sic etiam potest intelligi ꝙ dicitur in libro de spiritu ꝛ anima ꝙ irascibilis ꝛ cōcupiscibilis sunt anime: anteqꝫ vniatur corpori: vt tamen intelligatur ordo nature ꝛ non temporis licet non sit necessarium verbis illius libri fidem adhibere[c]. Unde patet solutio ad tertium.

¶ Super Questionis. 83. Articulum. 1.

Tulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio respōsiua quesito affirmatiue: circa quam tria facit. Primo ponit eam: ꝛ probat ducendo ad impossibile. secundo manifestat. tertio probat a priori.

¶ Quo ad primum conclusio est: homo est liberi arbitrij. probatur ducendo ad impossibile:

quia frustra essent ser consilia ꝛc.

¶ Quo ad secundum graduantur res in triplici ordine quo ad hoc: quedam operantur sine iudicio: quedam cum iudicio: non collatiuo: sed naturali: quedam cum iudicio libero: prima sunt inanimata: secunda sunt bruta: tertia rationalia inter que est homo. Ubi nota quod iudicium seu arbitriū liberum distinguitur contra naturale, naturale autem est, qō est determinatum ad vnum: agere ergo iudicio naturali nihil aliud est quam agere iudicio non intellecti. nō ꝙ de apperitu sensitiuo mi⁹ sufficiēter dictū fuit in questione precedente: sed vt ondatur ex eadē radice ꝓcedere ꝙ ille diuersificet ꝓ has ꝺrias et iste nō: ꝛ sic ratio ista firmiot reddat. Unde duas maximas proponit: se habēs sicut se hñt affirmatio ad affirmationē ꝛ negō ad negōnem. ꝓma ꝺ cōtate obi: sc̄dam ꝺ spālitate eiusdē: ꝛ ꝑhr duo ꝺ ducit vnitatē superioris: ꝛ diuersitatē inferioris appetitus: quia non hꝫ obm illud cōe: quia nec sensus illud apprehendit.

¶ Altera ē ex apphēsiua ꝺnis quā in calce ponit: ꝙ quēad modū vis apphēsiua in ꝑte superiori nō multiplicat, ita nec appetitus: opp⁹m ātē i ꝑte inferiori: qz ꝛ apphēsiue ꝛ appetitiue ꝑ multiplicāt: hz. n. eōli mūero: satis est ꝓpositō nro ꝺcia inter ꝙ tē inferiorē ꝛ superiorē in multiplicatiue ꝛ ñ multiplicatiue tā apprehē siuarū ꝙ appetitiuarū ꝺcā sit de numero quē constat nō oportere esse equalē: qz non ꝓportio appetitꝰ ꝓmo ꝙ apprehēsiuarū ꝑtenuariuz bona ꝓpria ꝫ ꝙ ipsius vtalis bonum vt dictū est. Nec apprehensorum per se ꝺrie cōstituūt aut ꝑtiunt totidē ꝙ se ꝺrias ghicas appetibilium: imo oia sensū ꝓcpta duabus tantum bonitatibus ꝑ se differentib⁹, quas modo ꝺximus in q. ꝓcce. comprehenditur: ꝛ ideo duas tantum appetitiuas potentias: in ꝑte sensitiua distinxit superius

quo concluditur de primo ad vltimum quod ex hoc quod homo est rationalis: sequitur est liberi arbitrij.

¶ Circa hanc rationē aduerte ꝙ hinc habes ꝙ prima radix libertatis est rō ita ꝙ ex hoc primo inest liberras alicui: qz rō indeterminata est ᵉ indifferēs est ad hoc ᵉ oppositū. Et qñ hec est ante oēm actum voluntarium: ꝺñs est quod minus bene Scotus in primo, dist. 38. ꝺxerit libertatem primo querendam in voluntate. Quānis possit ꝺstingui qō primo est in volūtate formaliter: ꝛ primo in rōne radicaliter. Unde ad rōnē Scoti ꝺdē: scz quicquid intelligitur ante omnē actum volūtatis intelligitur mere naturaliter: ergo nulla est ibi libertas. Respondetur, qō antecedens quodcūqꝫ modo formetur potest habere duplicem sensum. Primus est: qō omnis actus intellectus ante voluntatis actum est mere naturalis elicitiue: ꝛ sic est verum. Quoniaz ante voluntatis actuz: quē cunqꝫ actū intellectus elicit a natura non ab electione elicit. Secūdus sensus est: quod omnis actus intellectus ꝓueniens voluntatem est mere naturalis obiective. Et in hoc sensu pōt ꝺpliciter intelligi: vel quo ad conditiones positiuas: vel quo ad conditiones negatiuas: seu negatiue monstratas. Si intelligamus de conditionibus positiuis: verum est: si de negatiuis vniuersaliter nō est verum. Quoniā actus intellectus ꝓueniens voluntatem: esti obiectum habeat a natura oblatum: et quicquid in eo cognoscit ꝛ iudicat naturaliter cognoscat ᵉ iudicat: habet tamē respectu contingentiū operabilium hanc negatiuam contradictionis: que opponitur ꝺcte nature: quoniā natura determinat ad vnū. Et hec cōditio est radix libertatis. Si enim iudicium tale esset determinatum ad vnum non posset voluntas ad quam vellet cōtradictionis partem ꝺclinare: sed necessitaretur a determinato iam indicio de volendo, vel non volendo hoc. Quod esset ꝫ rei ipsius experientiam: ꝛ oim opinionē. Quia vero rationis iudicium circa hoc amandum: vel non amandum: ante voluntatis actuz indifferēs est ᵉ vtrinqꝫ rōnes habēs suspensum stat: nec natura nec electione determinatū scēm se. Unde ꝺcitur tale ꝛ naturale

Ad primū

Ergo dicendum, qō sicut supra dictum est[c], appetitus sensitiuus, etsi obediat rationi tamen potest in aliquo repugnare concupiscendo cōtra illud quod ratio dictat[c]. Hoc ergo est bonum ꝙ homo non facit cum vult ꝫ non concupiscere cōtra rationē, vt glo. Augu. ibidem dicit. ¶ Ad scōm ꝺcendū, ꝙ verbum illud apostoli non sic est intelligendum quasi homo non velit ꝛ non currat libero arbi. sed qz liberū arbitriū ad hoc non est sufficiēs nisi moueatur ꝛ iuuetur a deo.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ liberum arbit. est causa sui motus: qz homo per liberum arbitrium seipsum mouet ad agendū. Non tamē hoc est de necessitate libertatis quod sit prima causa sui id quod liberum est: ficut nec ad hoc quod aliquid sit causa alterius: requiritur quod sit prima causa eius. Deus igitur est prima causa mouens ꝛ naturales causas ꝛ voluntarias. Et sicut naturalibus causis mouendo eas non aufert quin actus earum sint naturales: ita mouendo causas voluntarias non aufert quin actiones earum sint voluntarie[c]: sed potius hoc in eis facit. Operatur enim in vnoquoqꝫ secundum eius proprietatē. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ ꝺcitur non esse in homine via eius quantū ad executiones electionum: in quibus homo impediri potest: velit nolit. Electiones autem ipse sunt in nobis: ꝓposito tamen diuino auxilio. ¶ Ad quintum dicendum, ꝙ qualitas hominis est ꝺpler. Una naturalis ꝛ alia superueniens. Naturalis autem qualitas accipi potest vel circa partem intellectiuā: vel circa corpus ꝛ virtutes corpori anneras. Ex eo igitur ꝙ homo est aliqualis qualitate naturali: que arteuditur secundum intellectiuā partem naturaliter homo appetit vltimuz finem scz beatitudinē. Qui quidem appetitus naturalis est ᵉ non subiacet libero arbitrio vt ex supra dictis pt̄z. Ex parte vero corporis ᵉ virtutū corpori annexarum potest esse homo aliqualis naturali qualitate ꝑm qō est talis cōplexionis, vel talis ꝺspōnis ex quacunqꝫ impressione corporearū causarū que nō possunt intellectiuā partē imprimere: eo quod nō est alicuius corporis actus[c]. Si igit qualis vnusquisqꝫ est ꝑm corporeā qualitatē: talis finis videtur ei: qz ex hmōi ꝺspositione homo inclinatur ad eligendū aliquid vel repudiādū. Sed iste inclinationes subiacent iudicio rōnis: cui obedit inferior appetitus vt dictū est[c]. Unde per hec libertati arbitrij nō ꝓiudicatur. Qualitates autē superuenientes sunt sicut habitus ꝛ passiones secundum quas aliquis magis inclinatur in vnū quam in alterum. Tamē iste etiaz inclinationes subiacēt iudicio rationis. Et huiusmodi etiam qualitates ei subiacent inquantū in nobis est tales qualitates acquirere vel causaliter vel ꝺpositiue, vel a nobis excludere. Et sic nihil est ꝙ libertati arbitrij repugnet.

¶ Utrū liberū arbi. sit potentia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est, quo ad talem indifferentiam: imo nature repugnat: ⁊ libertatē fundat. Et sic ptz ꝙ distincto a ste Scoti iuxta sensum in quo verificatur añs, negãda est ꝓpa. in alio vero sensu añs est negandū: qz falsum est vt ptz. Et si insterur ꝙ aut indifferentia iudicij est naturalis aut libera. R̄ndendum est ꝙ neutra est formaliter: ꝙ est radicaliter libera. i. libertatis radix. Est em̄ simplicatio in adiecto dicere indeterminatio nālis: qz si nālis: ergo determinata ad vnū: ⁊ sī indifferēs ergo non nālis. Inhesio tñ talis indeterminati iudicij est naturalis: vt de libertate formaliter etiam dicet in sequenti articulo.

¶ Super art. 2.

412 2. distin 24. q. 1. ā. 1. ⁊ 2. Et hi. q. 24. ā. 4

TIulius clarus. ¶ In corpore duo primo distinguit significationes huius nominis liberū arbit. Secundo ꝓsequit quisito vnica conclusione affirmatiue.

¶ Quo ad primū dupliciter sumit ꝓprietas ex accommodatione vsus. Primo mō figtactū. Secundo principium huius actus: et de hoc est questio.

¶ Quo ad secm̄ ꝓpositiua est liberū ar. est potētia. Probatur sic, aut est habit⁹, aut potentia, aut potētia cū habitu: ꝫ nec habit⁹ nec potētia cū habitu est ꝙ potentia. Assumptum probat qz principium actus in nobis aliqđ horū est. ꝓbat qz hec dicimur vt principijs cognoscere. minor: ꝯ ꝓbat dupliciter. primo sic si cēt habitus: ergo esset habit⁹ nālis. Sz hoc est impossibile: qz naturalitas est contra rōnē libertatis: et esse habitū est ꝫ rōnē nālitatis libe. ar. ꝯia ptz. Qz liberū ar. nō acq̄ritur aut infundit: ꝫ cō nascitur nobiscū. Destructio ꝯsitis: q̄ ad primā. ꝓbōnē ptz: qz si est nāle: ergo non subest libero ar. ⁊ si subest libero ar. ergo nō est nāle: vt ptz de assensu ꝓncipiorum et appetitu beatitudinis.

¶ Circa hāc ptē duo dubia mota sunt. Primū ē: qz vī ꝫdictio incodē ꝑtextu lfe duz bz ⁊ ꝙ rōni liberi ar. repugnat naturalitas ⁊ simul bz ꝙ est naturalis. Scām est: ꝙ si libertum ar. non ponit habitus nālis: ponit tamen potentia naturalis: vt patet. ponitur enim in secūda specie qualitatis: ergo cōtra rōnē eius nō est naturalitas. Ad hec duo simul bz: ꝙ naturale hic sumitur vt distinguitur cōtra liberū: ita ꝙ naturale vocamus determinatū ad vnum: cuius oppositū conuenit libero. Potest aūt cadere naturalitas supra duo: vel supra rationē rei de qua est sermo: vel supra inhesionē illius rationis in subiecto. Et siquidē determinet inhesionē: oīa que cōgenerantur alicui naturalia sunt: qz nō libere insunt: sed a natura determinant ad habenda illa: ⁊ hoc mō liberū ar. est naturale: qz inest nobis a natura: vt in litera bz. Et ex hac naturalitate ꝫm inhesionē infertur in litera: ꝙ si esset habitus esset naturalis: vt ptz. Si vero determinet ipsam rationem rei: sic nō oīa congenita sunt naturalia: sed aliquid nāle ⁊ aliqđ liberū. Qz aliqđ est determinatū ad vnum: aliqđ indifferens ad hoc ⁊ oppositū: ⁊ sic nāle nō repugnat libero arb. Et ideo nō ꝛ̄ter in ifa bz. Cōtra rationē liberi ar. est naturalitas. ſ. determinās rationē nō inhesionē. ⁊ ꝙ hoc ꝓz etiā respondet ad secundū dubiū. Qrto vocatur potentia naturalis ratione inhesionis: distinguitur tamē contra potētias naturales: ⁊ dicitur potētia libera ꝫm rationē potentie. Sed adhuc non quiescit animus cur simpliciter bz: ꝙ libero ar. repugnat esse habitum naturalē: ⁊ non naturalem potentiam cū virtutes naturalitas quo ad rationem repugnet ⁊ quo ad inhesionem cōueniat. Ad hoc dicitur quod in habitu ille due naturalitates sunt: inseparabiles: ita qō si est naturalis quo ad inhesionē: est etiaz naturalis quo ad rationem: quamuis non econtra: vt patet: in potentia vero non: sed naturalitas inhesionis stat cum libertate rationis. Unde naturalitatem habitus tanquam omnino repugnantem liberū arbitrium excludit: potentie vero tanquam permissiue compatientem secum libertatem non sic excludit: et ex hoc patet respōsio ad obiectionem quartaz que posset contra litteram moueri. Quia in hac ratione ex natura litate inhesionis liberi arbitrij infertur naturalitas habitus secundum inhesionem: ⁊ tamen ꝓbatio postmodum fit contra naturalitatem rationis: hec enim probatur repugnare libero arb. et sic videt inefficax processus: ⁊ in ꝙnco laborans. Jam enim patet satisfactio: ꝙ qz in habitu naturali ⁊rationis euidens est: qñ oīs habitus ad vnū determinat, nulla operat probatione circa hoc: et ideo licuit deducta naturalitate in hesionis ex alia naturalitate. ſ. rationis tā quā p̄ nota procedere: et ex naturalitate rationis inferre repugnantiam ad libertatem. Qui ꝓcessus non liceret lequēdo de potentia: quia illata naturalitate inhesionis non haberetur secunda naturalitas sicut in habitu.

404

¶ Secundo ꝓbatur sic liberum arbitrium indifferenter nos habemus ad bene vel male eligendum: ergo non est habitus: tenet sequela: quia habitus inclinamur: probatur authoritate et inductione in intellectu et appetitu.

¶ Super Articulum tertium.

TIulius clarus. ¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quesito affirmatiue. Liberum arbi. est potentia appetitiua. Probatur, electio est principaliter actus appetitiue virtutis: ergo liberum arb. est appetitiua potētia. Huius rationis primo probatur cōsequentia in litera: qz ꝓprius actus liberi est electio: quod probatur: qz ex hoc dicimur liberi: quia possumus optare vnum altero refutato quod est eligere. Secundo declaratur. Et probatur antecedens. Declaratur quidem declarando primo quod ad electionem duo concurrunt. iudicium ex parte consilij ⁊ intellectus: ⁊ acceptatio seu velle indicatum ex parte appetitus ponēdo secundo qđ in hoc existimauerit Aristoteles philosophus in 6 libro Ethicorum: ⁊ quid ibi tertio. Probatur vero sic. obiectus electionis est id qō est ad finem vt sic. Ergo est bonum vtile. Ergo electio est ꝓprie actus appetitiue virtutis. Antecedens hoc cum prima consequentia patet:

TAd secūdum Sic ꝓceditur. Videtur quod liberum arbitriū non sit potentia. Arbitrium em̄ est libe. nihil est aliud quam liberum iudicium. Judicium autem non nominat potentiam, sed actum. Ergo liberum arbitrium non est potentia.

¶ Preterea. Liberū arb. dicitur esse facultas voluntatis ⁊ rationis. Facultas autem nominat facilitatē potestatis: que quidem est per habitum. Ergo libe. arb. est habitus Ber. etiam dicit, ꝙ libe. ar. est habitus aīe liber fut. Non ergo est potētia. ¶ Preterea. Nulla potentia naturalis tollitur per peccatum: sed liberum arbi. tollitur per peccatum. Aug. enim dicit, ꝙ homo male vtens libero arbitrio ꝛ se perdit ⁊ ipsum. Ergo liberum arbitrium non est potentia.

Sed cōtra Est, ꝙ nihil est subiectum habitus: vt videtur: nisi potentia. Sed liberum ar. est subiectum gratie: qua sibi assistēte bonum eligit. Ergo liberum arbit. est potentia.

Rñdeo Dicendum, quod quamuis liberū arbi. nominet quēdā actum secūdum ꝓpriam significationem vocabuli: secundus tamen cōmunem vsum loquendi, liberum arb. dicimus id quod est huius actus principium scilicet quo homo libere iudicat. Principiū autem actus in nobis est ⁊ potentia ⁊ habitus. Dicimur enim aliquid cognoscere ⁊ per scientiaz ⁊ per intellectiuam potentiam. Oportet ergo quod liberum arb. vel sit potentia vel sit habitus vel sit potentia cum aliquo habitu. Quod autem non sit habitus neque potentia cum habitu manifeste apparet ex duobus. Primo quidē quia si est habitus: oportet quod sit habitus naturalis. Hoc enim est naturale homini quod sit liberi arbi. Nullus autē habitus naturalis adest nobis ad ea que subsunt lib. ar. quia ad ea respectu quorum habemus habit⁹ naturales naturaliter inclinamur: sicut ad assentiēdum primis principijs. Ea autē ad que naturaliter inclinamur non subsunt libero arbi. sicut dictū est de appetitu beatitudinis[c]. Unde cōtra ꝓpriam rationē liberi arbi. est ꝙ sit habitus naturalis. Cōtra naturalitatē autem eius est ꝙ sit habitus non naturalis. Et sic relinquitur quod nullo modo sit habitus. Secūdo hoc apparet: quia habitus dicuntur secundum quos nos habemus ad passiones vel ad actus bene vel male: vt dicitur in. 2. ethi. Nam per temperantiā bene nos habemus ad concupiscentias. Per intemperantiam autem male. Per scientiam etiam bene nos habemus ad actum intellectus: dum verū

TAd tertiū Sic procedit. Videtur ꝙ liberum arbitrium non sit potentia appetitiua: sed cognitiua. Dicit enim Damasc. quod cum rationali cōsentim comitatur liberum arbitrium. Sed ratio est potentia cognitiua. Ergo liberum arbitrium est potētia cognitiua. Cp̄. Ad liberum arbit. dicitur quasi liberum iudicium. Sed iudicare est actus cognitiue virtutis. Ergo liberum arbitriuz est cognitiua potentia. Cp̄. Ad liberum arbitrium ꝓcipue pertinet electio. Sed electio videtur ad cognitionez pertinere: quia electio importat quādam comparationem vnius ad alterum: quod est ꝓprium cognitiue virtutis. Ergo liberum arbitrium est potentia cognitiua.

Sed contra Est, quod ꝓbs dicit in. 3. ethic. quod electio est desideriuz eorum que sunt in nobis. Sed desiderium est actus appetitiue virtutis. Ergo ⁊ electio. Liberum autem arbitrium est ꝫm ꝙ eligimus. Ergo liberū arbitrium est virtus appetitiua.

Rñdeo Dicendum, ꝙ ꝓprium libe ri arbitrij est electio. Ex hoc em̄ liberi arbitrij esse dicimur, quod possumus vnuz recipere alio recusato: qđ est eligere. Et ideo naturā liberi arbitrij ex electione ꝓsiderare opz. Ad electionē añt ꝛcurrit aliquid ex parte cognitiue virtutis, ⁊ aliquid ex parte appetitiue. Ex parte añt cognitiue requirit consiliū per qđ dijudicat quid sit alteri ꝓferēdum. Ex parte añt appetitiue requirit ꝙ appetendo acceptetur, qđ per consilium dijudicat. Et hō arist. in. 6. ethi. sub dubio relinquit: vtrū puncipalius ptineat electio ad vim appetitiuā vel ad vim cognitiuā. Dicit em̄ ꝙ electio vel est intellꝰ appetitiu⁹ vel appetitus intellectiu⁹. Sz in. 3. ethi. in hoc magis declinat ꝙ sit appetitus intellectiu⁹ nominās electionē desiderīū ꝓsiliabile. et huius rō est: qz ꝓpriū oīm electionis est illud qđ est ad finē. Hoc añt inquantū hmōi habet rationē boni, qđ dicitur vtile. Unde cum bonū inquantum hmōi sit obiectum appetitus: sequitur qđ electio sit principaliter actus appetitiue virtutis. Et sic liberum arbitrium est appetitiua potentia.

404

TAd primū ꝗ dām, ꝙ poē appetitiue cōcomitant̄ apprehensiuas[e]. Et ꝫm hoc dicit Dama. ꝙ cū rōnali cōsetim cōmitat liberū arbi. ¶ Ad scām dām, ꝙ iudiciū est quasi conclusio ⁊ determinatio cōsilij. Determinat añt consiliū primo quidē ꝙ sniam rōnis: ⁊ scō ꝙ acceptationē appetitus. Unde pbs dicit in. 3. ethi. ꝙ ex consiliari iudicātes desideramus ꝫm consiliū. Et hoc mō ipsa electio bz: quoddā iudiciū a quo nominat̄ liberū arbi. ¶ Ad tertiū dām, ꝙ ista collatio q̄ importatur in noīe electionis pertinet ad consiliū precedens qđ est rōnis. Appetitus em̄ quāuis non sit collatiuus: tamē inquantum a vi cognitiua conferente mouetur habet quandam collationis similitudinem: dum vnum alteri ꝓeoptat.

¶ Utrum liberū arbi. sit alia potentia a voluntate. Art. 4.

Ar 15 Meta. fin. 8. 3. Anim.

TAd Quartū sic ꝓceditur. Uī ꝙ liberū arbi. sit alia potētia a voluntate. Dicit em̄ Dama. in lib. 2. ꝙ aliud est telisis, aliud vero bulisis. Telisis autem est voluntas, bulisis autē videtur arbitriū libe. quia bulisis secundū ipsuz est voluntas que est circa aliquid quasi vnius per comparationē ad alterum. Ergo videtur ꝙ liberū arbi. sit alia potentia a voluntate. Cp̄. Potentie cognoscūtur per actus. Sed electio que est actus liberi arb. est aliud a voluntate: vt bz in. 3. ethi. qz voluntas est de fine: electio autē de his que sunt ad finē. Ergo liberū arbi. est alia poa a volūtate. Cp̄. Voluntas est appetitus intellectiuus. Sed ex parte intellectus sunt due potentie, scilicet agens ⁊ possibilis. Ergo etiam ex parte appetitus intellectiui debet esse aliqua potentia preter voluntatem: ⁊ hec non videtur esse nisi liberū arbi. Ergo liberum arbi. est alia potentia preter voluntatem.

Sed Contra est quod Damasc. dicit in. 3. quod liberum arbitrium nihil aliud est quam voluntas.

Rñdeo Dām ꝙ potentias appetitiuas opz esse ꝓportionatas potētijs apprehēsiuis: vt ſ. dem est[e]. Sicut añt ex parte apprehensionis intellectiue se hñt intellꝰ ⁊ ratio: ita ex parte appetitus intellectiui se habēt voluntas ⁊ liberū arbi. ꝙ nihil aliud est q̄ vis electiua. Et hoc ꝓz ex habitudine ⁊ obiectoꝝ ⁊ actuū. Nā intelligere importat simplicem acceptionē alicuius rei. Uñ intelligi dicunt ꝓprie principia que sine collatione per seipsa cognoscuntur[e]. Ratiocinari añt ꝓprie est deuenire ex vno in cognitionē alterius. Uñ ꝓprie de cōclusionibus ratiocinamur: q̄ ex principijs innotescunt. Sīr ex parte appetitus velle importat simplicem appetitū alicui⁹ rei. Uñ voluntas bz esse de fine: qui ꝓpter se appetit. Eligere aūtē est appetere aliquid ꝓpter alterū consequendū. Uñ ꝓprie est eoꝝ que sunt ad finē. Sicut añt se habet in cognitiuis principiū ad cōclusionē: cui propter principia assentimus: ita in appetitiuis se hz finis ad ea q̄ sunt ad finē: que propter finē appetūtur. Uñ manifestū est ꝙ sicut se habet intellect⁹ ad rationē: ita se habet voluntas ad vim electiuā. i. ad liberū arbi. Ostensum est autē supra[e]: ꝙ eiusdē potentie est intelligere et ratiocinari, sicut eiusdē virtutis est quiescere ⁊ moueri. Unde etiam eiusdem potentie est velle ⁊ eligere. Et ꝓpter hoc voluntas ⁊ liberum arbi. non sunt potentie sed vna.

396

TAd Primū q̄ dām, ꝙ bulisis distinguit a telisi nō ꝓpter diuersitatē potentiarū: sed ꝓpter differētiā actuū. ¶ Ad scām dām, ꝙ electio ⁊ volūtas. i. ipsum velle sunt diuersi actꝰ: sed tñ pertinent ad vnā potentiā: sicut etiā intelligere ⁊ ratiocinari: vt dictum est[e]. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ intellectus comparatur ad voluntatem vt mouens. Et ideo non oportet in voluntate distinguere agens ⁊ possibile.

¶ Quomodo anima cōiuncta intelligat corpoalia que sunt infra ipsam. Questio. 84.

CONsequēter Cōsiderandum est de actibus ⁊ habitib⁹ anime quantū ad potentias intellectuas ⁊ appetitiuas. Alie em̄ potentie non pertinēt directe ad ꝓsiderationē theologi. Actus añtē ⁊ habitus appetitiue partis ad cōsiderationem moralis scientie pertinēt. Et ideo in scda parte huⁱ⁹ operis de eis tractabit: in q̄ cōsiderandū est de morali mā. Nunc añt de actibus ⁊ habitib⁹ intellectiue partis agē. Primo quidē de actibus. Scōo de habitib⁹. In cōsideratiōe ꝓo actuū hoc modo ꝓcedemus. Primo nanq̄ cōsiderandum est qūo intelligit aīa corpoꝝ cōiuncta. Scōo qūo intelligit a corpore separata. Prima autē cōsideratio erit tripartita. Primo nanq̄ cōsiderabit qūo aīa intelligit corpoalia q̄ sunt infra ipsam. Secūdo qūo intelligit seipsaz ⁊ ea que in ipsa sunt. Tertio qūo intelligit ſubas immateriales: q̄ sunt supra ipsam. ¶ Circa cognitionē ꝓo corpoaliū tria cōsiderāda occurrunt. Primo quidē per qđ ea cognoscit. Scōo qūo et quo ordine. Tertio quid in eis cognoscit.

¶ Circa primū querunt octo. Primo, vtrū aīa cognoscat corpoa ꝑ intellꝰ. Scōo, vtrū intelligat ea per essentia suā: vel ꝑ aliquas species. Tertio, si per aliqs spēs, vtrū spēs oīm intelligibilium sint ei naturaliꝰ innate. Quarto, vtrū effluant in ipsam ab aliquibus formis immālibus separatis. Quinto vtrū aīa nra omnia que intelligit videat in rōnibus eternis. Sexto, vtrum cognitionē intelligibilem acquirat a sensu. Septimo. vtrū intellectus possit actu intelligere per species intelligibiles quas penes se habet, non conuertēdo se ad fantasmata. Octauo vtrum iudiciū intellectus impediatur per impedimentum sensitiuarum virtutum.

¶ Utrum anima cognoscat corpoa per intellectum. Articulus. I.

TAd Primū sic ꝓcedit. Uidet ꝙ aīa nō cognoscat corpa per intellm. Dicit em̄ aug. in. 2. ſol. ꝙ corpoa intellectu cōprehēdi nō ꝑnt: nec aliqđ corporeū nisi sensibus videri potest. Dicit etiā. 12. super Geñ. ad literā, ꝙ visio intellectualis est eoꝝ q̄ sunt p essentiā suā in aīa. hmōi autē nō sunt corpoa. Ergo aīa ꝑ intellm corpa cognoscere nō pōt. Cp̄. Sicut se habet sensus ad intelligibilia: ita se habet intellꝰ ad sensibilia. Sed anima per sensum nullo modo potest cognoscere ſpiritualia q̄ sunt intelligibilia. Ergo nullo modo per intellm potest cognoscere corpoa que sunt sensibilia. Cp̄. Intellectus est necessariozum, et semper eodē modo se habentium. Sed corpoa omnia sunt mobilia: ⁊ non eodem modo se habentia. Anima ergo per intellectuz corpoa cognoscere non potest.

Sed Cōtra est ꝙ sciētia est in intellꝰ. Si ergo intellꝰ nō cognoscit corpoa: sequit̄ ꝙ nulla sit virtus est que cognoscib⁹. Et sic peribit scia nālis q̄ est de corpore mobili.

Rñdeo Dām ad euidentiam huius qōnis, ꝙ primi ꝓbi q̄ de naturis rerū inquisuerūt, putauerūt nihil eē in mūdo ꝓter corpus[e]. Et qz videbāt oīa corpa mobilia esse ⁊ putabāt ea in cōtinuo fluxu esse existimauerunt ꝙ nulla certitudo de rerum veritate haberi posset a nobis. Quod em̄ est in cōtinuo fluxu: ꝑ certitudinem apprehendi nō potest: quia priusq̄ labitur quam mēte dijudicetur: sicut Eraclitus

419 2. dist. 24. q. 1. ā. 1. ⁊ 2. Et hi. q. 24. ā. 4

c 412

secūda vero ꝓbatur quia bonū vt bonum: ⁊ ꝑhr omnis boni species vt sic ad appetitiuā potentie ꝓprie obiectum ꝓprium spectat.

¶ Circa hanc partem esset q̄stio de electione que in prima secūde.

¶ Super art. 4.

TIulius clarus. ¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. Uoluntas ⁊ liberum arbitrium non sunt due: sed vna potentia ꝓbatur. Sicut añt se habet intellectus ad rationem: ita voluntas ad liberum arbitrium: seu, quod idem est: vim electiuam: sed intellectus ⁊ ratio sunt vna potentia. ergo voluntas ⁊ liberum arbitrium. ma ior ꝓbatur dupliciter. primo ex communi ratione. Quia oēs appetitiuas esse ꝓportionatas apprehensiuis: ac per hoc sicut in apprehēsiua sunt duo ita in appetitiua. Secundo ex specialibus rationibus horum ex parte obiectorum et actuum. Actuum quidem: quia intelligere est simpler: ⁊ ratiocinari est discurrere: et similiter velle eligere obiectoꝝ vero: quia exinde illorum primū est principiū. Secūdū ꝛcessis. horum quoq̄ primum est finis secundum ad finem.

¶ Constat autem qō hec ꝓportionaliter se habent minor vero non solum ꝓbatur: quia existimauerunt ꝙ virtutis quies ⁊ motus: sed idem medijuz intentam hic conclusionez inferre dicitur. Et sic duobus quedā modo mediis ꝓbatur intentum conclusionem scilicet ex ꝓportionalitate inter apprehensiuam ⁊ appetitiuam virtutem: ⁊ ex habitudine inter actum liberi arbitrij ⁊ actum volūtatis: qz scilicet se habent: vt quies ⁊ motus: vt supra dictū fuit de intellectu ⁊ ratione.

419 2. dist. 18 q. 1. art. 4.

362

¶ Super quest. 84. Articulum primum.

TIulius clarus. ¶ In corpore quinque. Primo refert antiquorum opiniones. secundo Plato opinionē Plato. quar to fundamētum eius examinat et destruit. quinto infert conclusionem responsiuam quesito affirmatiue.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad primum antiquorum positio est q corporeorum nulla est certa cognitio: qr sunt in cõtinuo motu: z ex hoc q corporale varium, nullius rei est aliqua certa cognitio: q sola corporea entia ponebant. ¶ Quo ad scõm Platonis positio q corpor sensibilũ sm ipsa non est certa scientia: sed sm corũ ideas: q hic sunt mãlia z flura, ille aũt sunt spẽs horũ. ¶ Quo ad tertiũ dr argui. primo ducẽdo ad impõle: qr. s. mã z motus excluditur a scia tam in ratiõe obiecti q in rõne medij: et sic periret scientia naturalis: que z de mobili: et per pncipia motus est.

Secũdo ducendo ad inopinabile quod duz horum manifestorum scientiam querimus: aliorũ q nescimus scientiã inueniamus: que non sunt horum subc: q que de his iudicare nequimus: et tamen iudicamus.

¶ Quo ad quartũ pr mo fundamentũ plonis: fundauit se plato super tres propositiones. pma est qõ cognitio fit per assimilationẽ pzio de aia scõa q ista similatio debet esse nõ solũ in forma: sed in mõ forme. Tertia q inter intellectũ z res corporales nõ põt esse ista assimilatio: fz dñs inter alias z ideas. Et hanc tertiã ponẽ probauit: qr in aia rei cognite forma est immãliter, vlr z imobiliter q ex operatione apparet: qr experimur intelligere vlr: z necessario opõ esse ei sm modũ fore. i. corpib aũt his oppositio mõ sunt fore in ideis aũt sunt sm mõ. fcz vlr immãliter z absq motu. ergo.

¶ Deinde destruit fundamẽtũ ondendo scõam ponẽ esse falsam dupliciter. pmo in assiatiõe absolute. Scõo i assimilatione cognoscentis ad cognitũ absolute quidẽ: qr inter silia non opz q sit similitudo modi essendi neq intrinsece: vt patet de intenso z remisso: neq extrinsece: vt pz de duobus albis altero dulci et altero non. In cognoscẽte aũt qr sensus est silis sensato in fora nõ in mã: ergo iurta hũc eundẽ modũ dici põt qõ intellectus respicit spẽs rerũ absq materia motu z particularibus: qr vnũquodq recipitur in aliquo p modum recipientis.

¶ Aduerte hic qõ vt patet ex supadictis ista ratio vnamquod q recipit per modum suum nõ suff. ceret ad propositum nisi presupposito actiõe sufficiente: quia tamen superius ex proposito hoc declarauerat: vbi de intellectu agẽte ira ctabatur: ideo supponitis illis nunc non curat sic breuiter z quasi diminute loqui.

dixit: q non est possibile aquã fluuij currentis bis tangere vt recitat pbs in. 4. metap. Iis aũt superuenies Plato: vt posset saluare certam cognitionẽ veritatis a nobis per intellectũ haberi: posuit preter ista corpalia aliud genus entiũ a materia z motu separatum: q nominabat species siue ideas: per quarum participationem vnumquodq istorum singularium z sensibiliũ dicitur vel homo vel equus: vel aliquid huiusmodi. Sic ergo dicebat scientias z diffinitiones z quicquid ad actũ intellect pertinet nõ referri ad ista corpalia sensibilia: fz ad illa immaterialia z separata: vt sic anima nõ intelligat ista corpalia: sed intelligat horuz corpalium species separatas. Sed hoc dupliciter apparet falsum. Primo quidem qr cũ ille species sint immateriales z immobiles: excluderetur a scientijs cognitio motus z materie, qõ est proprium scientie naturalis z demonstratio per causas mouentes z materiales. Secundo qr derisibile videtur vt dum rerum que nobis manifeste sunt, notitiam querimus, alia entia in medium affe ramus: que non possunt esse eorum substantie: cum ab eis differant sm esse. Et sic illius substantijs separatis cognitis: non propter hoc de istis sensibilib ind icare possemus. Uidetur autem in hoc Plato deuiare a veritate: qr cum estimaret omnem cognitionẽ per modum alicuius similitudinis esse: credidit q forma cogniti ex necessitate sit in cognoscẽte eo modo quo est in cognito. Cõsideraurit autem q forma rei intellecte est in intellectu vniuersaliter z immaterialiter z immobiliter. Quod ex ipsa operatione intellectus apparet qui intelligit vniuersaliter z per modum necessitatis cuiusdã. Addus enim actionis est secundũ modum forme agentis. Et ideo existimauit q oporteret res intellectas hoc mõ in seipsis subsistere sc̃z immaterialiter z immobiliter. Hoc autem necessarium nõ est: qr etiam in ipsis sensibilibus videmus q forma alio modo est in vno sensibilium quam in altero: puta cum in vno est albedo intensior in alio remissior: z cum in vno albedo cum dulcedine in alio sine dulcedine. Et per hunc etiã modum forma sensibilis: alio modo est in re q est extra animã, z alio mõ in sensu qui susci pit formas sensibiliũ absq materia: sicut colorem auri sine auro. Et silr intell's spẽs corpoũ: que sunt materiales z mobiles, recipit immaterialiter z immobiliter sm modum suũ. Nam receptũ est in recipente per modum recipiẽtis. Dõm est ergo q anima per intellectum cognoscit corpora cognitione immaterialẽ, vniuersalẽ z necessariã.

Ad primũ Ergo dicendum q verbum Augusti. est intelligendum quantum ad ea quibus intellect cognoscit, non autem quantum ad ea que intellectus cognoscit. Cognoscit enim corpora intelligendo: sed nõ per corpora: neq per similitudines materiales z corporeas: sed per species immateriales z intelligibiles que per sui essentiam in anima esse possunt. ¶ Ad secundum dicendum quod sicut Augusti. dicit. 22. de ciuit. dei, Non est dicendum, q sicut sensus cognoscit sola corpoalia ita intellectus cognoscit sola spiritualia: quia sequeretur quod deus z angeli corpoalia non cognoscerent. Huius autez diuersitatis ratio est quia inferior virtus non se extendit ad ea que sunt superioris virtutis: sed virtus superior ea que sunt inferioris virtutis excellentior modo operatur. ¶ Ad tertium dicendum quod omnis motus supponit aliquid immobile. Cũ enim transmutatio fit secundum qualitatem, remanet substantia immobilis: et cum transmutatur forma substãtialis, remanet materia immobilis. Rerum etiam mutabilium sunt immobiles habitudines. Sicut sortes etsi non semper sedeat: tamen immobiliter est verum: quod quando sedet in vno loco manet. Et propter hoc nihil prohibet de rebus mobilibus immobilẽ scientiam habere.

Utrum anima per essentiã suam corpoalia intelligat. Artic. 2.

Sed cm Sic procedit. Uidetur quod anima per essentiam suam corpoalia intelligat. Dicit enim Augu. 10. de trin. q anima imagines corporum conuoluit z rapit factas in semetipsa. De semetipsa. Dat eñ eis formam quiddam substantie sue. Sed per similitudines corporuz corpoa intelligit. Ergo per essentiam suam: quam dat formandis talibus similitudinibus: et de qua eas formar cognoscit corpoalia. Cp. Pbs dicit in. 3. de anima: q anima quodammodo est omnia. Cum ergo simile simili cognoscatur videtur quod anima per seipsam corpoalia cognoscat. Cp. Anima est superior corporalibus creaturis. Inferiora autem sunt in superioribus eminentiori modo quam in seipsis: vt Dionysius dicit. Ergo omnes creature corporee nobiliori modo existunt in ipsa essentia anime, quam in seipsis. Per suam ergo substantiam potest creaturas corporeas cognoscere.

Sed Contra est quod dicit Augustin. 9. de trin. q mens corporea rum rerum notitias per sensus corporis colligit. Ipsa autem anima non est cognoscibilis per corporis sensus. Nõ ergo cognoscit corporea per suam substantiam.

Rñdeo Dicendũ q antiqui pñi posuerunt q aia per suã essentiam cognoscit corpora. Hoc enim animis omnium communiter inditum fuit quod simile simili cognoscitur. Existimabant autem quod forma cogniti sit in cognoscente eo modo quo est in re cognita. Econtrario tamen platonici posuerunt. Plato enim q perspexit intellectualem animam immaterialem esse z immaterialiter cognoscere: posuit formas rerum cognitarum immateriaterialiter subsistere. Quoꝛes vero naturales, q considerabant res cognitas esse corporeas z materiales: posuerunt oportere res cognitas etiam in anima cognoscente materialiter esse. Et ideo: vt anime attribuerent oĩm cognitionẽ: posuerunt eam habere naturaz cõmunem cum omnib. Et q natura principiatorũ ex principijs cõstituitur: attribuerunt anime naturam principij: ita q qui dixit principium omniũ esse ignem posuit animam esse de natura ignis: z similiter de aere z aqua. Empedocles autez qui posuit quatuor elementa materialia z duo mouẽtia, ex his etiam dixit aiam esse cõstitutam. Et ita cũ res mãliter in aia ponerẽt: posuerunt omnem cognitionẽ aie materialẽ esse, nõ discernẽtes inter intellectum z sensum. Sz hec opinio improbat. Primo quidem qr mãli principio de quo loquebantur non erant principiata nisi in potentia. Nõ aũt cognoscitur aliquid scõm q est in potẽtia, fz sm q ẽ actu: vt pz in. ix. met. Uñ nec ipsa potentia cognoscitur nisi per actũ. Sic igit non sufficeret attribuere aie principiorum nãm ad hoc q oia cognosceret nisi inessent ei nãe z forme singulorum effectuũ: puta ossis z carnis z aliorũ hmõi: vt Ari. cõtra Empedoclem argumentatur in primo de aia. Scõo: qr si oporteret rem cognitam m fialiter in cognoscente existere: nulla rõ esset quare res que materialiter extra aiam subsistunt cognitione carẽt: puta si aia igne cognoscit ignẽ z ignis etiã qui est extra aiam ignẽ cognosceret. Relinquitur ergo q opz materialia cognita in cognoscente existere non m fialiter: fz magis immaterialiter. Et huius rõ est: qr actus cognitionis se extendit ad ea que sunt extra cognoscẽtẽ. Cognoscimus eñ etiã ea que extra nos sũt. Per materiã aũt determinatur forma rei ad aliquid vnũ. Uñ manifestũ est q rõ cognitionis ex opposito se hz ad rõnẽ materialitatis. Et ideo q nõ recipiunt formas nisi mãliter nullo modo sunt cognoscitiua, sicut plante: vt dicitur in. ij. lib. de aia. Quãto aũt aliquid immaterialius habet formã rei cognite: tãto perfectius cognoscit. Uñ z intellectus qui abstrahit speciẽ nõ solum a materia, fz etiã a materialib conditionibus individuanti bus perfectius cognoscit q̃ sensus qui accipit formã rei cognite sine materia quidẽ: fz cum materialibus conditionibus. Et inter ipsos sensus visus est magis cognoscitiu quia est minus materialis: vt supra dictum est. Et inter ipsos intellectus tanto q̃libet est perfectior: quãto immaterialior. Ex his ergo pz q p si aliqs intellect est q̃ per essentiã suã cognoscit oia, oportet q essentia et habeat in se materialiter oia: sicut antiq posuerunt essentiã aie actu componi ex principijs omniũ materialiũ: vt cognosceret oia. Hoc aũt est propium dei vt sua essentia sit immaterialiter cõprehẽsiua oium: put effectus virtute preexistit in causa. Solus igitur deus per essentiã suã oia intelligit. nõ autem aia humana: neq etiam angelus.

¶ Quo ad quintũ infertur pcõ rñsua. Alia per intellectũ cognoscit corpora cognitione immateriali, vniuersali, z necessaria. Ubi aduerte q hę tres conditiones determinant cognitionem sm genus proprium z in ordine ad obiectum. Scõz genus quidẽ proprium: quia cognitio ista est de genere cognitionũ immaliũ, vlrum. z immobiliũ: seu necessariarũ: q idẽ est: necessariũ eñ est q mutari nõ põt. ois eñ intellectio in tali gñe est. In ordine vero ad obm: qr cognitio ista immãlr vlr z immutabilr attingit obm. Nulla enim materia mediante nulla conditione particularitatis intercedente nulla mutationis specie obtinente intelligimus species corporũ: que sm esse sunt materiales particulares z motui subiecte.

¶ Super Art. 2.

Iulius per essentiam vt rationem cognoscendi eo modo quo species intelligibilis dicitur ratio cognoscendi: ita quod sola essentia aie sit ei sufficiens rõ cognoscendi oia corpoa.

¶ In corpe q̃uot. primo ponit opi. antiquorum scõo arguit contra. tertio ondit modũ quo cognitus opz esse in cognoscente. quarto rñdet quesito.

¶ Quo ad primum quatuor narrat. primo cõclusionẽ rñsuz sm antiquos. f. q aia cognoscit oia corpoa per essentiam suam. Scõo cõe fundamentum oibus antiquis. f. q cognitio fit assimilatiõe. vt pz in i. primo de aia. Tertio qño de uersimode super codẽ fundamento Plato z alij fabricarunt: q ille ab aia inchoans posuit cognitus immãlr existere p se: vt in aia isti a rebus inchoãtes posuerũt cognita mãliter existere i aia vt in sc. Quarto qño ad oia extẽdebant aie similitudinẽ z cognitionem. p. nãm aut nãs principij seu principiorũ: q principiata ex principijs cõstituunt et cognoscuntur: z declarantur discurrẽdo per opiniones corũ z empedoclis. omnia clara sunt in litera.

¶ Aduerte hic q fundamẽtũ illud cõe vez in se est: z iõ cõe fuit z est sapientibus z insipientibus: fz qr male iter fuit: iõ fuit occasio errorũ: nãq tã plato q alij intellexerunt de similitudine z forma et in mõ forme. z propter ea vtrique errarunt: z in extremas incidebant opi. ar. aũt distinguens similitudinem in forma a similitudine in modo illius: z videns primam sufficere ad cognitionem media via incessit: quam sectamur: putãtes qõ licet requiratur simili tudo inter cognoscens z cognitum in forma: stat tamen dissimilitudo in modo: imo respectu corporalium requiritur dissimilitudo in modo forme. Et sic vterq processus tam a modo anime ad res q̃ a modo rerum ad animam ducit ad falsum.

¶ Quo ad 2m arguit z alios non z pla. qr ipse nõ ponebat aiam per suam subam cognoscere oia fz per spẽs participatas ab ideis: quibus conueniret cũ antiqa in malo intellectu illius fundamẽti. Dupliciter aut rephenduntur antiq. primo quo ad vltimũ dictũ coũ. fcz q omnia cognoscuntur p naturas pncipiorũ. Secundo quo ad primum dictũ: q corpora sunt in aia mãlr. Contra primum arguitur.

Ratio cognoscendi oportet q sit actu cognitum: qõ pbatur ex eo q ẽt potentia cognoscif p actũ. 9. meta. et non econuerso: fz pncipiũ materiale nõ est actu suũ principiabile sed potentia. ergo.

¶ Nota. q m xior intelligitur de esse actu formalr vel eminenter naturã illi cogniti vtrũ aũt ptz cõuenire principio mãli.

¶ Contra scõm vero q: sires deberet mfialiter esse in aia ad cognitionem: ratio nulla esset q̃re res extra non cognosceret. Sed est hic locus qõnis vũ vz ista pña facta: vt eñ nulla: quã ratio esset in pncipio q̃re ignis extra non cognoscit z inuus cognoscendi est rõ: q interior est in aia: cuius nã est cognoscitiua: exterior non. Sic q̃raf aũt q̃re aia est cognoscitiua nulla est ratio: nisi q ipsa est ipa: sicut nec q̃are homo est homo. Ad hoc est dicendum q pña facta est optima: z fundatur super hoc esse cognoscitiuum sequitur eẽ immateriale vt in. q. 14. dictum fuit z modo replicabil. Un de si ignis interior est materialis sicut exterior: aut vterq aut neuter est cognoscendi ratio: quia eiusdem sunt virtutis nature z modi: nec alter magis erit latitudinez materialis q̃ reliquus. et ideo par est ratio. Nec suffragatur dicere q interior: est in natura cognoscitiua: quia est simplicatio in adiecto quia esse in natura cognoscitiua est esse i natura immateriali: qõ repugnat materiali. et

Suus querere quare cognoscitiuum: est cognoscitiuum sit questio nulla. Querere tamẽ quare talis subsistẽtia est cognoscitiua z talis nõ: est questio subtilissima. Unde z in. 2. de anima redditur ratio quare plante non cognoscunt: quia. s. sunt materiales.

¶ Quo ad primum conclusio est cognitũ oportet esse in cognoscente immaterialiter z probatur 4m. Primo inferitur per locũ a diuisione ex dictis: aut enim materialiter aut immaterialiter opz res in cognoscente esse: sed non materialiter: vt probatum est. ergo immaterialiter. Secundo firmatur ratione sic actus cognitionis se extẽdit ad ea que sunt extra cognoscentem: ergo non est per materialem naturam: sed immaterialem: antecedens patet: quia experimur nos cognoscere que extra nos sunt: consequentia probatur: quia materia determinat ad vnum.

¶ Aduerte q ratio ista est subtilissima: z est eadẽ cum antedicta in qõ. 14. arti cu. 1. z fundatur super duas propositiones. Prima est q cognoscens nõ est tantum ipsum: sed alia: hoc eñ est idem qõ dicere q actus cognitionis se extendit ad ea q̃ sunt extra cognoscentem: oportet siquidem cognoscenicm esse non solum seipsum: sed illa q̃ extra ipsum sunt que cognoscit. Secunda est: q per materiam res arctatur z determinat ad vnũ: cuius signum manifestum est: q natura que infima agendi est ratio, vtpote materialis: ad vnũ determinatur: z q̃to magis a materia receditur: tanto minus ad vnum res determinatur. Unde z plantarum principiũ ad multa quedãmo se hz supra naturam se elenans dum mouet ad diuersas positiones ꝛc. Ex his eñ sequitur q cognoscitium: opz a materia eleuari: vtpote nõ determinatũ ad vnum. f. esse ꝑpriũ: sed extendẽs se ad essendũ eñ alis: quod est opposite conditionis ad materialia. immateriale igitur opz oñe cognoscitiuum esse. ac per hoc cognoscendi rationẽ. Tertio probatur ab effectu: qr. s. que recipiunt formas iñ materialiter nullo modo cognoscunt vt plante. Quarto ex gradibus cognoscentium qr q̃ to aliq immaterialis habet formam rei cognite tãto pfectiꝰ cognoscit: vt pz de sensu z intellectu: z de visu z aliis sensibus: et vno intellectu respectu alterius intellectus.

¶ Quo od quartũ cõclusio respõsiua q̃to est vna exclusiua. Solus deus cognoscit oia per essentiam: oportet q eius essentia sit immateriaterialiter omnia: sed sola essentia diuina est huiusmodi. ergo conditionalis probatur dupliciter. Primo infer: vt patet ex dictis. 2º ex autoritate anti. Et ẽ quorum: minor vero ar. 3. pbat: qz dei propium est esse ola virtualiter 3. ca. 8. 11. 12. 15. meta. c. de perfecto dicitur.

¶ Sed occurritonbiũ hic: quis questio presens est de cognitione oim corporum: et nõ de cognitione omniũ simplr. Rñdeo aũt litere est de cognitione omniũ simpliciter: non igitur cõueniens videt. Ad hoc breuiter dicitur q̃ vt apparet ex supadictis in tractatu de angelis: z hic ex rñsione ad tertiũ par est ratio de continentia virtuali omniũ corpoũ z omniũ rerum: quia eadem est ratio repugnãtie respectu vtriusq. qr. s. actus limitatus non continet pfecte vltimas differentias extranearũ speciẽi: z dico extranearum propter dñas proprietatiũ z passionũ: q̃s perfecte forme claudũt in se q̃dãtates a q̃b fluunt: sed ille non sunt spẽs extrance q̃uis distincte. Si enim quidditas aliqua limitata contineret dñas vltimas corporis nulla esset ratio quare aliqua limitata, phiberet cõtinere differentias omniũ rerum saltem inferiorũ: eq̃m iam cessaret ratio limitationis. Ut propter idem iterat rationis in litera elenatur responsio respectu omnium: z sufficienter satisfit respectu omnium corporum virobiq.

¶ Super Articulum tertium.

Iulius clarue ola corpoalia. Sed circa ordinem huius tituli statim oriturdubium: qr vt diminuta progressus iste z omissa vna q̃ valet

Universidad de Deusto
Biblioteca

de difficilis. Art.1. anima intelligat per spēs. In hac eñ q̄ōne sunt diuerse opiniones: z hoc loco erat tractanda. Ante nanq; ēt inquiratur an per species cōgenitas. inflatas aut acquisitas stabiliendum erat q̄ intelligit per spēs. Dicerent eñ alq̄ neq; per substantiam propriam: neq; per speciem aliquā intelligit anima: sed ipse actus intelligendi est similitudo quodammodo obiecti. ¶ Ad hoc videt mihi dicendum q̄ diuus Tho. subtilius intuitus vidit in hac q̄-

stione que omissa dicitur laterculo quesita. Primus est an dentur in intellectu nr̄o species intelligibiles. Secundum an denť species intelligibiles prime actibus. Et primā quidem questionez omitti oportuit: q; communis animi conceptio omnium et antiquorum z posteriorum est: q̄ cognitio fit per assimilationem: idem autem intēdimus per species intelligibiles z similitudines: nec in hoc est diuersitas opinionū: z si fuisset hoc querendum, debuisset ante primum articulum hoc in dubiū verti. Secūdā vero questionem in qua sunt diuerse opiniones hic tractare nō debuit: sez in loco suo. Tanget autem eam in q̄one sequenti ar. 2. Unde patet q̄ nihil omissum ē.

Nullus eñ negat in anima cognoscēte esse similitudinem cogniti. Sed an illa similitudo preueniat actuz: aut sit actus aut terminet actum: alterius est questionis. Unde in litera supponitur in querēdo communiter concessum cognitionē fieri per assimilationem: et queritur vnde ista assimilatio proueniat. Nec obstat predictis si ante articulum secundum sequentis questionis vretur litera specie intelligibili pro principio. Tum quia ex tractatu de angelis hoc sempatet. Tum quia nihil prohibet supponere probandum presertim in breui.

¶ In corpore tria primo respondet questio negatiue. Secundo refert opinionem oppositam Platonis. Tertio arguit contra illam.

¶ Quo ad primum conclusio est. Anima non intelligit per species inditas. Probatur ratione z autoritate: ratio est ista. Homo q̄ñs est cognoscens in potentia tantū tam secūdum sensum q̄z ſm intellectum: z reductus in actū quo ad sensum per actiones sensibiliū: z quo ad intellectū per disciplinam aut inuentionem: ergo scūm se est in potentia ad similitudines q̄ sunt principia sensationum z intellectionū: ergo non habet eas inditas. Antecedens patet experiētia: consequentia vero. pbatur: q; eo modo aliquid se habet ad formā: que est principium actionis quo ad actionem ipsam: q̄ declaratur in leuitate z ferri sursum: quia q̄ est in potentia ad vnū est in potentia ad reliquum: z quod in actu vnius: etiam in alterius est actu.

¶ Circa hanc rōnem aducrte quod in ea sunt duo manifesta: z tertiū ambiguitatē hz aliquā. patet in primis: q; in probatione cōsequētie non est fermo de quocūq; modo: sed de his duobus. s. actu z potentia: ita quod proposito assumpta: q; vnūquodq; eodē modo se habet ad formam principiantem actionem z actionē ipsam: intelligit quo ad hoc: q̄ est habere actu vel potentia. Patet scōo q; hec. ppositio est vera informis q̄ sunt principia naturali: z deducta impedimentis in naturalibus quidem, quia ipse statim cum sunt operantur nec prius duratione sunt z postea principiant actionē: vt patet in elemētis: deductis aūt impedimentis: q; si per accidens contingit formā impediri: ipsa actu habebit z actio in potētia: vt patet in leui detento deo: sum: fz hoc est p accēs: vt in litera dr: p se aūt propositio ista est vertissima. Sed ambiguum est an ista propositio sit vera in formis principiantibus voluntarie: si eñ in his dicaf vera: obstat: quia experimur falsum esse q̄ forma voluntarie exeat in actum statim cū est: imo habemus multas tales secundum quas non operamur actu. Si autem dicatur quod non tenet

nisi in formis que sunt principia naturalia: frustra ad propositum adducta videtur: quoniam similitudines intelligibiles operantur z cessant ab opere secundum imperium nostre voluntatis. Et hoc precipue secundum doctrinam San. Tho. qui ponit species intelligibiles conseruari in intellectu: etiam quando non intelligimus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur quod propositio assumpta tenet in omnibus formis tam naturalibus q̄z voluntarijs: fz propositio restringenda est ad potentiā essentialem et actum sibi correspōdentem. Ita quod sensus est quod vnumquodq; ita se habet ad formaz que est actionis principiū sicut ad actionez. quo ad hoc quod. s. est in potentia essentiali ad operationem est etiaz in potentia essentiali ad formam: et si non, non: et sic cessat instantia: quia nūq̄z aliquis est in potentia essentiali ad intellectionez, et in actu habet speciem intelligibile: imo hoc implicat: quia si actu habet: ergo portest cum vult intelligere. Et si potest cum vult: ergo non est in potentia essentiali: sed accidentali tūm: vt patet ex. 8. physicoū. ca. 2. et. 3. de anima. patet autem hāc esse mentem litere: quia ex potentialitate qua experimur nos non posse intelligere ad libitum que volumus: infert non esse nobis inditas habituales species rerum. Si eñ essent indite intelligeremus omnia cū velemus: vt experimur in his quorum sensus habuimus.

¶ Quo ad secundum refert duo. Primo obiectionem: qua non obstante premissa ratione Plato tenuit oppositum. Secūdo oppositionem ipsam. Oppositio est pars affirmatiua questi. Obiectio ad rationem est positio impedimenti: scilicet vnionem ad corpus.

¶ Circa obiectionem ad rationem premissam dubiū occurrit: quia videtur San. Tho. numerare species intelligibiles inter formas naturaliter agentes: que scilicet ideo non agunt: quia impediuntur. Cum tamen constet eas agere voluntarie: intelligimus enim cum volumus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q̄ habere impedimentum commune est formis naturaliter z voluntarie agentibus. Nec in hoc differunt: sed differentia est: quia naturales non impedite agunt statim: voluntarie ad libitum. Unde ex hoc q̄ species intelligibiles impedite poni dicuntur: z ideo non posse exire in actum: non sequitur. ergo numerantur inter naturales formas: sed est fossima consequentia.

¶ Quo ad tertium arguitur dupliciter contra Platonem. Primo: quia ponitur effectus: scilicet obliuio sine causa sufficienti: z probatur: quia experimur nos non obliuisci eorum que naturaliter nouimus: scilicet omne totum est maius sua parte: z si vnio ad corpus est naturalis: vt probatum est: et precipue hoc procedit: quia non solum ponitur effectus sine causa: sed ponitur contrarius effectus prouenire ex causa: vtpote ex vnione naturali prouenire impedimentum naturalis operationis. Secundo: quia carens sensu: caret scientia sensibilium illius: vt patet z habetur primo posteriorum: ergo non est indita omnium scientia. Si eñ scientia omnium ineffet anime ex se ex multa excitatione z expergefactione circa sensibilia quatuor sensuum: ceci anima posset quandoq; vti omnibus speciebus quas habet et consequenter colorum: quod experimur falsum. Et patet sequela: quia sensibilia non requiruntur nisi ad excitandam animam apud eos: z experimur reminiscentiam fieri ex quodam in quiddam: ergo a fortiori sic fiet reminiscentia intellectualis.

¶ Super Arti. 4. Tulus clarus.

¶ In corpore quinq; primo proponit opinionem tenentem affirmativaz 2ª: et refert Platonis viam. Secundo Aui. Tertio in quo isti conueniunt et differunt. Quarto arguit vtrūq;. Quinto rident quelito negative.

¶ Quo ad primū tria de Platone: primo ideas sensibilium subsistentes. Secūdo duplicez participationē earum māl'z intelligibiliter. Tertio corollariuz iō sciam dicebat ideaū nō sensibilium. Et no. ibi q̄ quemadmoduz nos Aristo. sequentes quia spēs er sensibilibus in animam puenire fatemur: scientiam de ipis sensibilibus esse dicimus: ita Plato: quia species adideis scientiam de ideis posuit.

¶ Quo ad secūdū tria ex Auic. Primo naturales sensibiliū immateriales nō q̄ se sed in intellectibus separatis. Secōo derivationē ordinatā earum a primo vsq; ad vltimū. Tertio nomen z officium istius vltimi: nomen intellectus agēs: officiū: q; ipse instruit formas sensibiles dupliciter mīle corporali mīraliter et aie nostre intelligibiliter.

¶ Quo ad tertiū conueniētia vno q̄ vterq; ponit spēs intelligibiles aie nostre effluere a formis separatis. Differunt in tribus. Primo. q̄ Pla. formas separatas dicit subsistentes. Aui. in intellectibus. Secūdo. q̄ Plato ponit immobiliter recipi influxū in aia. Aui. mobiliter: imo tātū dum actuali influit. Tertio q̄ ex hoc plato scientiam ponit ingenitam anime. Aui. vero non: sed acquiri de nouo successiue.

¶ Quo ad 4ᵐ: quoz. primo. ponit impossibile q̄s ēqt ad vtrūq;. s. q̄ anima frustra vniret corpori. Secōo pbat sequelaz sic. aia non vnitur corpi. ppt corp̄ sed pp aiam: q; f. corpus necessariū est ad eius ppriā operationem q̄ est intelligere: sz ſm viam vtrāq; het operatio non eget corpore. ergo aia frustra vnit corpori. Maior quo. ad primam z secundum pīē probatur: quia nec forma est ppter mām: et hoc z positionem Aui. nec Utrobiq; enim animus audietis certificatur de posterioribus per priora.

¶ Utrum species intelligibiles effluant in aiam ab aliqbus formis separatis. Art. 4.

ADquartum sic proceditur. Ut detur q̄ species intelligibiles effluant in animam ab aliquibus formis separatis. Omne enim quod per participationez est tale: causatur ab eo quod est per essentiaz tale: sicut quod est ignitū reducitur sicut in causaz in ignē. Sed anima intellectiua secundum q̄ est actu intelligens participat ipsa intelligibilia. Intellectus enim in actu quodammodo est intellectum in actu. Ergo ea que secundum se, z per essentiam suam sunt intellecta in actu, sunt cause anime intellectiue q̄ actu intelligat. intellecta autem in actu per essentiam suā sunt forme sine materia exītes. Species igitur intelligibiles quib⁹ aia intelligit: causantur a formis aliquibus separatis. ¶ Intelligibilia se habent ad intellectum sicut sensibilia ad sensum. Sed sensibilia que sunt in actu extra animam, sunt cause ipsoruz sensibiliū que sunt in sensu qbus sentimus. Ergo spēs intelligibiles quibus intellectus noster intelligit: causantur ab aliquibus actu intelligibilibus extra animam exītibus. Hmōi aūt nō sunt nisi forme a mīa sepate. Forme igit intelligibiles intellectus nostri effluūt ab aliquibus subsistantijs separatis. ¶ Omne q̄ñs est in potētia reducit in actuz per id q̄ est actu. Si ergo intellectus noster puus in potētia exīs postmodū actu intelligat: opz q̄ hoc causet ab aliquo intellectu q̄ semp est in actu. Hic aūt est intellectus separat⁹. Ergo ab aliqb⁹ subsistātijs separatis causant⁹ species intelligibiles qbus actu intelligimus.

Sed Cōtra est: quia secūdū hoc sensibus nō indigeremus ad intelligēdum. Nō patet esse falsuz ex hoc ꝓpue q̄ q̄ caret vno sensu nullo modo potest habere scientiaz de sensibilibus illius sensus.

Rñdeo Dicendum, q̄ quidam posuerunt species intelligibiles nostri intellectus procedere ab aliquibus formis vel subsistātijs separatis. Et hoc dupliciter. Plato enim sicut dictum est posuit formas rerum sensibiliū per se sine materia subsistentes. Sicut formam hominis quam nominabat per se hominem: z formā vel ideam equi: quam nominabat per se equum. z sic de alijs. Has ergo formas separatas ponebat participari, et ab anima nostra: z a materia corpali. Ab aia quidē nostra ad cognoscendum, a materia vero corporalitas essendum: vt sicut materia corporalis per hoc q̄ participat ideam lapidis fit hic lapis: ita intellectus noster per hoc q̄ participat ideam lapidis fit intelligēs lapidem. Participatio autem idee fit per aliquam similitudinem ipsius idee in participante ipsam per modum quo exēplar participatur ab exemplato. Sicut igitur ponebat formas sensibiles que sūt i materia corporali effluere ab ideis, sicut quasdam earū similitudines: ita ponebat species intelligibiles nr̄i intellect⁹ esse similitudines quasdam idearū ab eis effluētes. Et ppter hoc: vt supra dictuz est: sciētias z diffinitiones ad ideas referebat. Sed q; contra rationez rerum sensibiliū est q̄ earū forme subsistāt abq; materijs, vt Aristo. multipliciter probat ideo Auicē, hac positiōe remota posuit omnium rerum sensibiliū intelligibiles species nō quidē per se subsistere absq; materia: sed preexistere immateriater in intellectibus separatis. Aliquorum primo dertiam vero relinquitur quantum ad hoc q̄ Auic. ponit species intelligibiles a corpore nō pēdere. Quinto ad tertia. Quo ad primū tria. Primo: q; anima intellectiua vt dicit Platone concordat q̄ species intelligibiles sunt in nostro intellectu effluunt a quibusdam formis separatis. Quas tamē plato dicit per se subsistere. Auicen. vero ponit eas in intelligentia agente. Differunt etiam quantū ad hoc q̄ Auic. ponit species intelligibiles non remanere in intellectu nostro postq̄ de subsistantijs separatis: sīnit actu intelligere: sed indiget vt iterato se conuertat ad recipiendum de nouo. Ut̄ non ponit scientiam anime naturaliter inditaz: sicut Plato qui ponit participationes idearum immobiliter tu anima manere. Sed ſm hanc positionem sufficiens ratio assignari nō posset: quare anima nostra corpori vniretur. Nō enim potest dici q̄ anima intellectiua corpori vniatur propter corpus: q; nec forma est propter materiā, nec moto: propter mobile: sed potius econuerso. Maxime aūt videtur corpus ee necessariū potē cōuenientem aie anime intellectiue ad eius ppriā operationē que ē intelligere: q; ſm esse suū a corpore nō dependet. Si aūt anima species intelligibiles ſm suā naturā apta nata esset recipere p influentiā aliquoz separatoū principiorū tātū: z nō acciperet eas ex sensibus nō indigeret corpore ad intelligēdū. Unde frustra corpori vniretur. ¶ Si autē dicatur q̄ indiget anima nostra sensibus ad intelligendū, quibus quodammodo excitetur ad obliuiosa ppter vnionem ad corpus[c]. Et sic sensus nō ꝓficerent anime intellectiue nisi ad rollēdum impedimentum quod anime puenit ex corporis vnione, Remanet igitur querēdum que sit causa vnionis anime ad corpus. Si aūt dicatur ſm Auicē. q̄ sensus sunt aie necessarij: q; per eos excitat vt de in secundo concluditur. Sed ista ratio Auicenne contra Auicennam.

¶ Quo ad ūltū concludendo respondet quesito negatiue: vt p3 in calce corporis.

¶ In rīsione ad tertium esto cautus: nec intelligas intellectuū recipere species ab intellectu agente qui est potia anime nostre sed recolito illius diffinitionis: quia in specie intelligibili cōsiderat intelligibilitas actu z determinatio z. de fuit hic excludere q̄ nec etiaz quo ad intelligibilitatem recipit: ducitur intellect⁹ possibilis de po[a] ad actum ab intellectu aliquo se parato tanqz a proximo agente.

motor: propter mobile z hoc contra Pla. sed econtra. Quo ad tertiam vero relinquitur per se nota loquendo de aia intellectiua vt sic de alijs vsq; ad vltimū intellectum separatum: quem nominat intellectum agentē. A quo vt ipe dicit effluūt species intelligibiles ī animas nostras z forme sensibiles ī materiam corporalem. Et sic in hoc Auicen. cū Platone concordat q̄ species intelligibiles esse. z hoc ratio: aut q̄ nostri intellectus effluunt a quibusdam formis separatis. Quas tamē plato dicit per se subsistere. Auicen. vero ponit eas in intelligentia agente. Differunt etiam quantū ad hoc q̄ Auic. ponit species intelligibiles non remanere in intellectu nostro postq̄ de subsistantijs separatis: sīnit actu intelligere: sed indiget vt iterato se conuertat ad recipiendum de nouo. Ut̄ non ponit scientiam anime naturaliter inditaz: sicut Plato qui ponit participationes idearum immobiliter tu anima manere. Sed ſm hanc positionem sufficiens ratio assignari nō posset: quare anima nostra corpori vniretur. Nō enim potest dici q̄ anima intellectiua corpori vniatur propter corpus: q; nec forma est propter materiā, nec moto: propter mobile: sed potius econuerso. Maxime aūt videtur corpus ee necessariū potē cōuenientem aie anime intellectiue ad eius ppriā operationē que ē intelligere: q; ſm esse suū a corpore nō dependet. Si aūt anima species intelligibiles ſm suā naturā apta nata esset recipere p influentiā aliquoz separatoū principiorū tātū: z nō acciperet eas ex sensibus nō indigeret corpore ad intelligēdū. Unde frustra corpori vniretur. ¶ Si autē dicatur q̄ indiget anima nostra sensibus ad intelligendū, quibus quodammodo excitetur ad obliuiosa ppter vnionem ad corpus[c]. Et sic sensus nō ꝓficerent anime intellectiue nisi ad rollēdum impedimentum quod anime puenit ex corporis vnione, Remanet igitur querēdum que sit causa vnionis anime ad corpus. Si aūt dicatur ſm Auicē. q̄ sensus sunt aie necessarij: q; per eos excitat vt de in secundo concluditur. Sed ista ratio Auicenne contra Auicennam.

¶ Quo ad ūltū concludendo respondet quesito negatiue: vt p3 in calce corporis.

¶ In rīsione ad tertium esto cautus: nec intelligas intellectuū recipere species ab intellectu agente qui est potia anime nostre sed recolito illius diffinitionis: quia in specie intelligibili cōsiderat intelligibilitas actu z determinatio z. de fuit hic excludere q̄ nec etiaz quo ad intelligibilitatem recipit: ducitur intellect⁹ possibilis de po[a] ad actum ab intellectu aliquo se parato tanqz a proximo agente.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum quintum.

TIulus in corpo re declarat.

¶ In corpe duo ꝓmo declarantur ouigo tituli: et titulus ipse. Secundo respondetur quesito.

¶ Quo ad ꝓmū duo inducuntur. ꝓmo rā in cōi circa ꝓcū doctrinam seruanda: et qd ad male dicta ex Aug. Secūdo inducitur quo ipse Augu. hanc rām seruauit in hac mīa circa doctrinam platonicam: acceptis rationes eternas ꝛ mutant modū essendi earum: et sic patet solutio tituli: ꝛ cl' ouigo: ola clara sunt in litera. Aduerte tñ: q' ꝓ pla. ꝓpter duo extranea iudicantur a fide. ꝓmo: quia ponebat sapientiā ꝛ virtā ꝛ alia huiusmodi: q' fūt perfectiones simpliciter ꝓ se subsistere: ꝛ nō solum nās sensibiliuꝫ. s. bouis equi leonis ꝛc. sequit em' q' daretur vira infinite perfectionis ꝛ simpliciter sapiētia infinita ꝛc. extra deū. Et insinuatur in litera: vbi ad inuēdū hoc adducūtur exēpliariter he perfectiones simplr. Secundo: quia ponunt iste formę creatrices: cū solū dei sit creare: vt in litera etiā expūmitur.

¶ Quo ad ſm rādef sub distinctiōe duoꝝ sensuū q̄s pōt habere qō tali ordine. Primo ponit cōclusio rñsiua subyno sensu. Secūdo ponitur alia conclusio rñsiua sub alio sensu: et ꝓbatur. Tertio additur q' ꝓma cōclusio est de intētione Aug. Distinctio est. cognosci omnia in rōnibus eternis dupliciter. ſz obiective vel cāliter. Primo conclusio est in rōnibus eternis obiective ſm statū ꝓtem aia non cognoscit oia sed dñs aia beata: ista ex se est euidens. Secūda conclo est in rōnib' eternis cāl' sed nō solis: aia nunc cognoscit oia. ꝓbatur quo ad ꝓmā ꝓtem: q' omnia cognoscit lumine nāli. ergo rōnibus eternis. ꝓbatur ꝓma: q' hoc nihil aliud est q̄s participatio diuini luminis in quo sunt ille. ꝓbatur hoc auto ritate psal. signatū est ꝛc. deinde ꝓbat quo ad scḋam partē. s. non tamē solis dupliciter: ratiōe quia ꝓter lumē rectrunt spēs intelligibiles a rebus sumptas intelligibiles. Et hoc mō aia i statu ꝓfectionis sue nō pōt videre omnia in rōnibus eternis. ſz sic i rōnibus eternis cognoscit ꝓ autoritate Aug. in ḡrto de tri. Oēs aūt ꝓma pcło sit de mente Augu. eius autoritate in lib. 83. qōe. probatur.

¶ Super Articulum septimum.

TIulus clarus.

¶ In corpe q̄s tuor. ꝓmo democritus secundo Platonis tertio Ari. opinionē narrat: quarto respondet quesito inxta opiniones Aristo.

¶ Quo ad ꝓm ḡruet refert. ꝓmo q' cognitio inest oib' a sensibilibus. Secō q' a sensu. Tertio q' ꝑ defluxionē. Quarto radicē, q' intellm ponebat similia pre: eis patent in ifa. ¶ Quo ad ſcḋz quatuor ꝓmo eppo' radicis pdicte. Secundo q' intellectualis nō a sensibilib' nisi excitative. Tertio q' sensitiua non a sensibilibus nisi quo ad cognā sed a seipsa. Quarto radicem huiꝰ: quia sentire posuit op' ꝓprium anime.

¶ Quo ad tertiū triꝑmo cōueniētia ꝛ differentia eiꝰ circa tria cem tā cū ꝓla. q̄s Democrito dixerit a sensu: cum plato. ſ Democrito. Scḋo operatio sensitiua nō aliē tñ: ſz conuenit cū Democ. contra ꝓla. Scḋo q' ad cognitionem sensitiuā: ꝓmo duo. Ꝓmo q' sit sufficienter a sensibilibus contra ꝓla. cū Democrito q' non ꝑ defluxionē sed imutationem ſ Democritum. Tertio quo ad cognitionem intellectuam: ꝓmo duo. Primo q' ad cā reḋnt agens superius sensibilibus cum plato. ſ Democ. Secūdo q' ipsa non sit a solo illo agente: ſz etiā phantasmatibus per modum abstractionis contra platonem.

¶ Quo ad ḡrtū pclusio rñsiua est: intellectualis cognitio sit a sensibili non sicut a ꝑfecta ꝛ totali causa ſz magis sic a mā cētcā: ꝓbatur ꝓma pars: q' sit a phantasmate. Scḋa vero: q' etiam ab intellectu agente. tertia fit actu intelligibile ab intellu agente. Secōdicio est mīe est potētie tale.

¶ Aduerte hic: q' que dā discrepantia esse dicūtur inter Aristo. ꝛ Platonis opinionē: nec intellectus nec sensus fit a tasmatis cum intellectu agente ad intelligēdū supis discussa sunt. Dina tñ hic vox notanda est: q' phantasma magis materia cause, ḡ causa sit.

¶ Super Articulum septimum.

TIulus clarus.

¶ Tonuerti enim ad fantasma, nihil aliud significat nisi ēe in fantasmate actuali ꝛ ad tale opus.

¶ In corpe tria facit. ꝓmo ꝓponit cōclonē rñsiuā negatiue q̄dē: ſz cū q̄dcḋ limitationibus. Scḋo manifestat eā ḡ ad q̄s est duobꝰ indicijs. Tertio assignat illius ꝓpter quid.

¶ Quo ad ꝓm ꝓclō ē ista ite' cōuenit corpi passibili nō ꝓt intellige re nisi conuertendo se ad fantasmata: vbi no ta duas limitationes. ꝓma q' nō ē hic sermo de intē' nſo ablolute: aut ſm statum separatiōis a corpe: sed de eo vt cōiūct' ē corpori. Scḋa ē q' nō loquimur de eo vt conuncto est corpi glorioso vt i resurrectione erit sed corpori passibili.

¶ Quo ad ſcḋm: manifestat sic cōclo. ꝓmo ex ipediōe ite' ꝓpriene a ꝓte sensitiua. Scḋo experiētia tā in docēdo seipm q̄m i docēdo aliū: virtūs ſtq̄dē pertinet ad vsum ꝑfī: ꝛ omnia clara.

¶ Quo ad tertiū ostēdit a ꝓri non sic esse: ſz ḡre sic est. Ubi est rō dicēs ꝓpter q̄d tantū ꝛ non dicens simul q' ē, ꝛ ꝓpter q̄dem est: ergo rō talis ꝓpium obm nſri intē' est natu ra hūs esse in particulari sensibili: ergo intellect' ad hoc vt cognoscat suū obm: opꝰ vt cōuertatur ad fantasma. Ad hoc ꝓbatur sic. q̄dtas nostri materialis est, ꝓpriū obm ſ. Assumptum hoc ipz: ꝛ ꝓbatur hic. ꝓbat: q' ro ne talis q̄dditatis ē cē i ꝓticulari mā li. Cōsequētia ātē ꝓncipalis fundat super tres ꝓpones. ꝓma est q' poā cognoscitiua ē ꝓportionata cognoscibili. ꝓpriō. s. ꝛ cōnaturali: q' declarat ad ꝓpositū i angelis ꝛ no bis ex dria inter obm angelicū ꝛ nostrū. Secūda est q' nā rei māis nō pōt vere ꝛ ꝑfecte cognosci: nisi cognoscat vt in particulari exīs: ꝛ probat: q' de rōne talis nāe est esse in ꝓticulari. Tertia est q' inte' nſr non cognoscit particulare. nisi vt continuatur cū viribꝰ sensitiuis: ꝛ hic opinio. Democrit' enim posuit q' nulla est alia causa cuiꝰ libet nostre cognitionis nisi cum ab his corporibus q̄ cogitamus veniūt atq; intrant imagines in animas nostras: vt Augu. dicit in epistola sua ad dioscorum. Et Aristo. etiam dicit in li. de sō. ꝛ vi. quod Democritus posuit cognitionem fieri per idola ꝛ defluxiones. Et huius positiōis ratio fuit: quia tam ipse democritus q̄m alij antiqui naturales non ponebant intellectum differre a sensu', vt Ari. dicit in lib. de anima. Et ideo q' sensus immutatur a sensibili, arbitrabantur omnē nostram cognitionem fieri per solam immutationē a sensibilibus. Quā quidem immutationē democritus asserebat fieri per imaginum defluxiones. Plato vero ecōtrario posuit intellectum differre a sensu': ꝛ intellectum quidē esse virtutem immaterialem organo corporeo non vtentem in suo actu. Et q' incorporeum non potest immutari a corporeo posuit q' cognitio intellectualis non fit per immutationem intellectus a sensibilibus: sed per participationem formarum intelligibilium separatarum: vt dictum est'. Sensum etiā posuit virtutē quandā ꝑ se operantē'. Unde nec ipse sensus cū sit q̄dam vis ſpiritualis, imutatur a sensibilib' ſz organa sensuum a sensibilibus immutant. Et qua immutatiōe anima quodāmodo excitatur: vt in se species sensibilū formet. Et hanc opinionē tāgere videt Aug. tñ. super ge. ad li. vbi dicit q' corpus nō sentit: ſz anima ꝑ corpus quo velut nūtio vtitur ad formandum in seipsa quod extrinsec' nūtiatur. Sic igitur ſm Platonis opinionē: nec; intellectualis cognitio a sensibili ꝓcedit: nec; etiā sensibilis totaliter a sensibilib' rebus: sed sensibilia excitant animam sensibilē ad sentiendū: ꝛ similiter sensus excitant a iam intellectuā ad intelligendum. Aristo. autem media via ꝓcessit. Posuit em' cum Platone intellectum differre a sensu. Sz sensuz posuit ꝓpriam operationē non habere sine communicatione corpis: ita q' sentire nō sit act' anime tātū: sed cōiūcti. Et similiter posuit de omnibus operationib' sensitiue partis. Quia igitur nō est incōueniens q' sensibilia que sunt extra animā causent aliquid in cōiunctō in hoc Arist. cum Democrito concordauit: q' operatiōes sensitiue partis cantur per impressionē sensibilū in sensum: nō per modū defluxionis: vt Democritus posuit: sed ꝑ q̄dam operationem. Nam et Democritus omnē actionē fieri posuit per influxionē atomorum. vt patet in primo de generatione. Intellectū vero posuit Arist. habere operationem absq; communicatione corporis. Nihil autem corporeum imprimere potest in rem incorpoream'. Et ideo ad causandam intellectualē operationez scḋm Arist. non sufficit sola impressio sensibilium corporum: sed requiritur aliquid nobilius: quia agens est honorabilius patiēte vt ipse dicit. Non tamen ita q' intellectualis operatio sit q̄si ꝓpria ꝓpriū obm: sed ratio causetur ex sola impressione aliquarū rerum superiorū: vt Plato posuit: sed illud superius ꝛ nobilius agēs: quod vocat intellectum agentem: de quo iam supra diximus', q' facit fantasmata a sensib' accepta intelligibilia in actu per modum abstractionis cuiusdam. Secundum hoc ergo ex parte fantasmatū intellectualis operatio a sensu causatur. Sed q' fantasmata non sufficiunt immutare intellectum possibilem, sed opꝰ q' fiāt intelligibilia actu per intellectū agentem: non potest dici q' sensibilis cognitio sit totalis ꝛ perfecta causa intellectualis cognitionis: sed magis quodammodo est materia cause.

Ad primū

Ergo dicendum, q' per verba illa Aug. dat intelligi q' veritas nō sit totaliter a sensib' expectāda. Requiritur em' lumen intellectus agētis: per quod immutabiliter veritatem in rebus mutabilibus cognoscam', ꝛ discernamus ipsas res a similitudinibus rerū'. 42

¶ Ad scḋm dicēdum, q' Aug. non loquitur de intellectuali cognitione: sed de imaginaria. Et q' ꝛm Platonis opinionem vis imaginaria habet operationē q̄ est anime solū': eadē ratione vsus est Augu. ad oñendū q' corpora nō imprimūt suas similitudines in vim imaginariā: ſz hoc hz facit ipa aia: qua vtitur Arist. ad ꝓbandum intellectū agentē esse aliquid separatū: quia. s. agēs est honorabilius patiente. Et p cludubio opz ſm hanc positionem in vi imaginatiua ponere, non solum potentiam passiuam: sed etiam actiuam. Sed si ponamus secundum opi. Arī. q' actio virtutis imaginatiua fit coniūcti, nulla sequitur difficultas: quia corpus sensibile est nobilius organo animalis: ſm hoc q' comparatur ad ipsum vt ens in actu ad ens in potētia: sicut coloratum in actu ad pupillam que colorata est in potentia. Posset tamē dici q' q̄suis prima imutatio virtutis imaginarie sit per motum sensibilium, quia fantasia est motus factus secundum sensum: vt dicitur in lib. de anima: tamen est quedam operatio anime in homine ta q' diuidendo ꝛ cōponendo formar diuersas re rū imagines etiā q' non sunt a sensibus acceptę'. Et q̄tū ad hoc ꝓt accipi ꝓba Augu. ¶ Ad tertiū dicendum, q' sensitiua cognitio non est tota causa intellectualis cognitionis. Et ideo non est mirum si intellectualis cognitio vltra sensitiuaz se extēdit.

¶ Utrum intellect' possit actu intelligere p species intelligibiles quas penes se hz nō conuertendo se ad fantasmata. Arti. 7.

Ad septimū

Sic procedit', Uidetur q' intellectus possit actu intelligere per species intelligibiles quas penes se habet: non conuertendo se ad fantasmata. Intellectus enim fit in actu per spēs intelligibiles qua informatur. Sed intellectum esse in actu est per ipsum intelligere. Ergo spēs intelligibles sufficiūt ad hoc q' intellectus actu intelligat absq; hoc q' ad fantasmata se cōuertat. ¶ Ꝑ. Magis dependet imaginatio a sensu q̄m intellectus ab imaginatione. Sed imaginatio ꝓt imaginari actu abstractibus sensibilib'. Ergo multo magis intellectus ꝓt intelligere actu nō cōuertendo se ad fantasmata. ¶ Ꝑ. Incorporaliū nō sunt aliqua fantasmata: q' imaginatio tēpus ꝛ cōtinuū nō trāscendit. Si ergo intellect' noster nō posset aliq̄d intelligere in actu nisi cōuerteret ad fantasmata: sequeret q' nō posset intelligere incorporeum aliq̄d. Nō ptz esse falsum. Intelligimus em' veritatē ipsam ꝛ deum ꝛ angelos.

Sed cōtra

Est, q̄ philosoph' dicit in. iiij. de anima: q' nihil sine fantasmate intelligit anima.

Rñdeo

Dicēdum, q' impossibile est intellectū ꝑ sentis vite statū quo passibili corpori cōiungitur aliquid intelligere in actu nisi ꝑuertēdo se ad fātasmata. Et hoc duob' indicijs appet. Primo

secipit vt per se notū. Et his aūt ligre pōt ꝓpria. Si o3m ꝛ poā ꝓportionata tam inxta pam ꝓpōnē: ꝛ o3z iā q̄ ad cē ꝑ q̄ ad cognoscei claudit in se duo. s. nām ꝛ indiuiduū: opz q' poā hēat vñ virtūz attingat: ꝛ cū non habeat vñ ꝓticulare cognoscat nisi vt cōiūctus fantasmati: relinquū est vt q̄dā est rei mālis exigat intellm vt cōiunctū fantasie, vt potētia sibi ꝓportionatā: qō erat in illa ꝓpria assūptum. Deinde manifestat eadē ꝓpria ab opposito: q̄. s. si o3m nostri ite' esset separata ſba: pura angelus: aut quod quid est sensibiliū subsistēret absq; particularibus materialibus vt ꝓla. putauit: no opz esse quęrere ad fantasma: ac ꝑ ꝓs negō est cā negōis: affirmatio est cā affirmatiōis: ꝛ cōuerso. Sed sunt hic multe ambiguitates.

¶ Dubiū est ꝓmo circa hās ꝓpōnē: q̄ quidditas rei mālis nō est o3m intellectus sed ens. Et ad hoc sunt argumenta Sco. in ꝓma dist. 3. q. 3.

¶ Dubiū scḋo est circa illā ꝓpōnē: de rōne nature sensibilis ē esse in ꝓticulari. Hoc em' videt falsum q̄m esse in ꝓticulari ē modus nāe vt superius in tractatu de ꝓpōnibus nāe vt hitī ē. Constat aūt q' modus essendi posterior est q̄dā' : non ꝑ est de rōne seu diffinitiōe nature sensibilis esse in particulari sine fig' siue vago.

¶ Dubiū tertio ē circa scḋam ꝓpōnē q̄ ad duo. Primo quo ad cognitionē: quia aut est sermo de cogn' intuitiua: q̄ apud. S. Thomā vocatur scia visionis. Aut de cogn' abstractiua: q̄ apud nos vocatur scia simplicis intelligentie. Nō de ꝓpria vt ꝓz q̄ exigeret q' ite' videt nām nō solū in aliq̄ ꝓticulari: sed in ꝑ exteriori sensibili sicut est: ꝑ de 2ª: sed ad secundam perfecte habendā sufficit cognoscere quod q̄d erat esse ta: sequeret q' nō posset intelligere incorporeum aliq̄d. Nō ptz esse falsum. Intelligimus em' veritatē ipsam ꝛ deum ꝛ angelos.

¶ Deinde dubiuz est circa ly vt exīs i ꝑticulari: aut em' dcnoscipit vt per se notū. Et his aūt ligre pōt ꝓpria. Si o3m ꝛ poā ꝓportionata tam inxta pam ꝓpōnē: ꝛ o3z iā q̄ ad cē ꝑ q̄ ad cognoscei claudit in se duo. s. nām ꝛ indiuiduū: opz q' poā hēat vñ virtūz attingat: ꝛ cū non habeat vñ ꝓticulare cognoscat nisi vt cōiūctus fantasmati: relinquū est vt q̄dā est rei mālis exigat intellm vt cōiūctū fantasie, vt potētia sibi ꝓportionatā: qō erat in illa ꝓpria assūptum. Deinde manifestat eadē ꝓpria ab opposito: q̄. s. si o3m nostri ite' esset separata ſba: pura angelus: aut quod quid est sensibiliū subsistēret absq; particularibus materialibus vt ꝓla. putauit: no opz esse quęrere ad fantasma: ac ꝑ ꝓs negō est cā negōis: affirmatio est cā affirmatiōis: ꝛ cōuerso. Sed sunt hic multe ambiguitates.

¶ Dubiū est ꝓmo circa hās ꝓpōnē: q̄ quidditas rei mālis nō est o3m intellectus sed ens. Et ad hoc sunt argumenta Sco. in ꝓma dist. 3. q. 3.

¶ Dubiū scḋo est circa illā ꝓpōnē: de rōne nature sensibilis ē esse in ꝓticulari. Hoc em' videt falsum q̄m esse in ꝓticulari ē modus nāe vt superius in tractatu de ꝓpōnibus nāe vt hitī ē. Constat aūt q' modus essendi posterior est q̄dā' : non ꝑ est de rōne seu diffinitiōe nature sensibilis esse in particulari sine fig' siue vago.

¶ Dubiū tertio ē circa scḋam ꝓpōnē q̄ ad duo. Primo quo ad cognitionē: quia aut est sermo de cogn' intuitiua: q̄ apud. S. Thomā vocatur scia visionis. Aut de cogn' abstractiua: q̄ apud nos vocatur scia simplicis intelligentie. Nō de ꝓpria vt ꝓz q̄ exigeret q' ite' videt nām nō solū in aliq̄ ꝓticulari: sed in ꝑ exteriori sensibili sicut est: ꝑ de 2ª: sed ad secundam perfecte habendā sufficit cognoscere quod q̄d erat esse ta: sequeret q' nō posset intelligere incorporeum aliq̄d. Nō ptz esse falsum. Intelligimus em' veritatē ipsam ꝛ deum ꝛ angelos.

¶ Deinde dubiuz est circa ly vt exīs i ꝑticulari: aut em' dcno

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas: rem obam aut modū obi vt obiicitur. Si em̄ denotat rem obam̄ sensus est q̄ natura sensibilis nō pfecte cognoscit: incognito termine ē at modo exhiti illius: ita q̄ ēt modus nature cognoscatur. Si vero notat modum obi vt obm̄ ē: tūc est sensus q̄ nā sensibilis nō cognoscitur pfecte nisi modus essendi eius. s. in particulari sit ēt modus rep̄sentādi seu obiciendi illā. Neutro aūt sensu vera aut efficax est ꝓpositio ista: ⁊ ꝫ ꝑmū sensum p̄cedēs argumentatio militat: ⁊ ti dato q̄ esset vera, ꝓpōita illū sensum: non infert intentū: quoniam cū tā nā q̄ modus eius sint res vlēs vt p̄z. q. de potētia. q. 7. p̄t natura sub tali mō cognita ab intellectu absq; cognitiōe singularis: pp̄ q̄ hic: recipi fantasma: ⁊ confirmat: q̄ individuū vagum ab intellu cognoscit. constat aut̄ q̄ de ratione hois nō est ee in b̄ signato hoie: ꝫ in alio forte. ergo. Cōtra ꝑm vero sensum est. q̄: ⁊ ḡrēt q̄ natura celestium ab intellu separato a corpore nō posset perfecte cognosci: quia illi non potest efferri vt exīs i particulari: ita q̄ existere in particulari sit quo obiect q̄ nec particulari extrinseco: q̄ supponim̄ intellis separatos nō accipe scie tiā a reb̄. nec in particulari imaginato q̄ separatus nō ēt a corpore: si imaginatio mi nistraret illi. ¶ Dubiū. 4. est circa ḡtam ꝓponem. An intellis nr cognoscat p seipsum singulare. Sz q̄ de b erit inferius ex ꝓpositio questiō: ideo illuc vsq; differatur.

424 ¶ Dub. 5. ē circa vim rōnis ex duplici capite. Primo q̄ ex vi ei⁹ non sequitur oēm cognitionē intellis egere fantasmate sed pfectā tantū: q̄ enim oēm non pōt perfecte cognosci: nisi vt exīs in particulari: ō fantasmate opus esse dicit: quando ergo imperfecte oēm cognoscendū est: nulla monstrat necessitas fantasmatis. Et sic hec ratio peccat ad cōclusionem vlēm afferens causam particulare. Scḋo q̄ ex vi istius rōnis: ita sequit de intellectu coniuncto corpori passibili: sicut de coniuncto corpori impassibili: q̄m̄ ex natura obiti ⁊ natura poētie, pcedit: constat em̄ eandē ee naturā obi sensibilis tūc ⁊ nunc: ⁊ sīr eandem naturā poētie sed de corpore glioso hoc negatur: ergo ex hac parte peccat rō adducēs causam vlēm ad cōclusionē particularē. Et cōfirmat: q̄ ista rōne locū hꝫ vult. S. Tho. etiā de intellectu cōiuncto corpi sano. f. in statu innocētie: vt patet inferius in q. 94. ar. 2. ¶ Ad primū dub. dictum fuit in. q. 12. ar. 4. ⁊ alibi. Sco. nāq; male inter ꝓtatus mentē. S. T. arguit ꝫ cū: quidditatem em̄ rei sensibilis oēm non quodcūq; sed nālter ꝓportionatā intēsiue ponim̄ intells nr̄i: quia nihil pōt natural̄ intells cognoscere q̄ditatiue nisi naturas sensibiliū. Et ꝓ statu isto nō solū est intellus: sed extensiue oba intells: q̄ nihil pōt intells noster naturaliter intellere nisi in ordine ad q̄ditatē sensibilē. Quicqd em̄ de deo aut angelis naturāl̄ attingimus cālitatis aut excellētie aut negōtis respectu sensibiliū cōditione vestitū cognoscit vt exprimur. Ūñ ⁊ ipse Sco. a veritate coactus dicit ꝙ q̄ditas sensibilis est intells nr̄i ꝑ statu isto oēm in ratione motiui: ꝫ istis mīs ꝑhice loquens neget in rōne terminatiui: vt ꝑz ex dictis: sed non est in ꝫbis faciēd a vio: mō de reb̄ cōstet. Quid aut̄ sit oēm intellectus. i. rō formalis q̄ aliq̄d sit intelligibile nō est ꝑntis intētionis: vbi de intelligibili in b̄ statu: ⁊ nō simplr̄ est q̄. ¶ Ad scḋm dub. dr̄ vtendo duplici distōne. i. ē de ly esse in pticulari: q̄ pōt sumi 2ᵐ. f. radicaliter vel formaliter. 2ª ē de ly ee de rōne alicuius q̄ cōtingit 2ᵐ. Uno mō simpliciter. Alio mō vt mod⁹ intrinsec⁹ seu eēntialis. Et tūc dico tria. Ꝓtio q̄ ee in particulari radicaliꝫ est simplr̄ de rōne sensibilis nāe. Scḋo q̄ ee i pticulari formaliꝫ est de rōne nāe vt mod⁹. Tertio q̄ in ꝓposito sumit ee i pticulari vtroq; modo ⁊ sīr ee de rōne singula singulis applicādo. Primū ex dcīa inter pla. ⁊ Ari. apō peripateticos est vt p se notū. Plō em̄ posuit solā bounā formam esse q̄dā erāt bonū: ⁊ illam p se absq; carnib⁹ ⁊c. ossib⁹ ⁊c. ac p hoc ponēs nām bounā vl̄ subsistētiē negabat de rōne eius pticulr̄ subsistere. Ari. autem posuit: q̄ bounā nā ꝑ se absq; carnib⁹ ⁊ ossib⁹ subsistere: sed nēcio oportere esse in carnibus ⁊ ossib⁹. Quis ſ his aut illis deter⁹ ac p hec posuit radicē hmōi q̄ est pticulr̄ subsistere. i. carnes ⁊ ossa. i. mām esse de rōne nāe sensibilis. Et ꝓpea dixi q̄ particulr̄ existere radicaliꝫ sumptū ē simplr̄ de rōne nāe sensibilis. Et em̄ nihil aliud ē ēt māz ee de rōne nāe sensibilis. Et ex b̄ patere tā facile ꝑ ſm. Cōstat em̄ q̄ particulr̄ aut vl̄ existere: mōi nāe sunt valde diuersi: ⁊ posteriores sunt nāliter nāis ipsis: ꝓpus nāz est hō ⁊ homo alis: aut hō idealis: ⁊ q̄ nō aduentitiū aut accidentales modi sunt: sed ex substantiali rōne nāe deriuātes nō accīs supaddituꝫ ſ; sbam eāde ꝑditant cum nā cuius sunt ſnitis alio mō. Non em̄ hō alicui⁹ alia nām̄ balē aut accidentalem addit supta hoiem: ſ; hoiem dicit b mō existente. tertiū vero ex sequentibus manifestū erit. ¶ Ad tertiū dubiū q̄ ad ꝑmā dubitandi rationem dr̄: q̄ sermo ꝑhs proprie abstractiue: q̄ditative ſ: ⁊ q̄ natus ee sensibilis quidditas nō pfecte cognoscitur nisi mō essendi: ⁊ ḡ posterior: q̄ditate: nō ꝑcipit. Ad cuius euidētiā sciendū: q̄ aliq̄d esse potest⁹ aliq̄ cōtingit dupliciter: uno modo sit aliquid contingit multipliciter: in ꝓposito sm̄ logice et metaphysice loquendo. 2ᵒ accidit. primo: q̄ illud ꝓuenit ei extra ꝑmū modū ꝑscitatis: ſ fine tali pōt perfecte ꝑtis natura cognosci q̄ditative. Scḋo q̄ illud cōuenit ei infra ꝑmū modū ꝑscitatis: ⁊ tali posteriori pertinet dependere ꝑt: vt ꝑfecto ⁊ ꝑfectibile. Et sic ſsint rerū infra ꝑmum modū ꝑ se: nec absq; eis habetur complete quiddā cognitio. Vñ Ari. i. celi. ꝑmum ꝑdicat⁹ q̄ intellectus est ly ꝑfectibile ꝑ ſmundo est ly ꝑfectum: et diuus Tho. ꝑpter simplicitatē que pertinet primo ad q̄ quid esse rei ſtatim de ꝑfectiōe dei ſstionem

possis nisi infirmitas: et q̄s eam tibi fecat nisi inidras? Aut ꝓpter 425 f. q. ordinem potentiarum 56. ar. naturaliū hoc habet⁹ 4. et tem q̄ vna potētia ar- 572. tingente obiectū: alie- 1. que nate sunt illud at- 2. tingere: coattingunt 3. idē. Diuus aūt Tho. 9. vt hic, ⁊ alibi patet te- 6. net hoc esse naturale 8 fi. anime cōiuncte corpori passibili ex pte obiecti relati ad potentiam sub tali modo essendi. Ita q̄ q̄ obiectū habet i se illa duo ſupadicta ſ. naturam ⁊ particularitatē: ⁊ intellect⁹ coniunctus nō pōt vtrūq; ꝓpere nisi ministerio sensus alterū cognoscat: inde est indigentia fantasmatis. Ad oba vero in oppositū dicit: q̄ b est nāle alie nāe nostre ex mō essendi. ſ. i cōiū ctione ad corpus. Ūñ cōueniebat etiā in natura innocentie. Et cum infertur: ergo cōuenit etiā alic in corpe gloriosō. negat ꝑha: quoniam de standus pure nālis loqmur: et non de miraculosis. Et si ſsfetur q̄ glorificatio nō aufert naturam: ſ; ꝑficit: rñdetur, q̄ cōditiones naturales discentes imperfectionē: hoc mō. i. quarum oppositę sunt perfectiones simplicē ꝑt fallus integritate nature auferri: glorificatio auferendo perficit, vt paret de passibilitate corporis. Talis est autem obiectio ad fantasmata. Nec habet locū ratio ꝑhs in statu corpis glorificati: q̄m deest secūda cōditio ex pte intellē. ſ. q̄ ipse nō pōt per se: ꝑm cognoscere singulare.

Hec em̄ cōditio et si ve- 347 ra sit de intellectu c on iūcto ſm naturalē statum: falsa tñ est de eo ſm statum glorificati corporis: q̄m pōt dc- quid z eodē modo in telligere: q̄ ꝫ q̄o potest ala separata. Uerus tamen assignata a Sco. nihil vr: imo potius oppm infert: quia vna poa aie intēsa in ope fuo: alie ob operando ꝑficiunt: vt experientia testatur: intensio ergo opōnis inte⁹ non deficit ꝑfectibile ex hoc. Et ꝑterea: ex hoc non hꝫ vlr: q̄ sine fantasmate nihil intelligimus: vt patet. Nec est eadem rō. aut maior de imperfecta intellectione: vt nos docebamus. Ratio vero ex peccato originali nō est naturalis: hoc autem est naturale: vt aliq̄bus decipiꝫ. Sic igit̄ ꝓ modū quo sensibilia nisi ſmitra: ⁊ ꝙ ordinem potentiarum naturaliū hoc habet⁹ 4. et tem q̄ vna potētia ar- 572. tingente obiectū: alie- 1. que nate sunt illud at- 2. tingere: coattingunt 3. idē. Diuus aūt Tho. 9. vt hic, ⁊ alibi patet te- 6. net hoc esse naturale 8 fi. anime cōiuncte corpori passibili ex pte obiecti relati ad potentiam sub tali modo essendi. Ita q̄ q̄ obiectū habet i se illa duo ſupadicta ſ. naturam ⁊ particularitatē: ⁊ intellect⁹ coniunctus nō pōt vtrūq; ꝓpere nisi ministerio sensus alterū cognoscat: inde est indigentia fantasmatis. Ad oba vero in oppositū dicit: q̄ b est nāle alie nāe nostre ex mō essendi. ſ. i cōiū ctione ad corpus. Ūñ cōueniebat etiā in natura innocentie. Et cum infertur: ergo cōuenit etiā alic in corpe gloriosō. negat ꝑha: quoniam de standus pure nālis loqmur: et non de miraculosis. Et si ſsfetur q̄ glorificatio nō aufert naturam: ſ; ꝑficit: rñdetur, q̄ cōditiones naturales discentes imperfectionē: hoc mō. i. quarum oppositę sunt perfectiones simplicē ꝑt fallus integritate nature auferri: glorificatio auferendo perficit, vt paret de passibilitate corporis. Talis est autem obiectio ad fantasmata. Nec habet locū ratio ꝑhs in statu corpis glorificati: q̄m deest secūda cōditio ex pte intellē. ſ. q̄ ipse nō pōt per se: ꝑm cognoscere singulare.

Hec em̄ cōditio et si ve- 347 ra sit de intellectu c on iūcto ſm naturalē statum: falsa tñ est de eo ſm statum glorificati corporis: q̄m pōt dc- quid z eodē modo in telligere: q̄ ꝫ q̄o potest ala separata. Uerus tamen assignata a Sco. nihil vr: imo potius oppm infert: quia vna poa aie intēsa in ope fuo: alie ob operando ꝑficiunt: vt experientia testatur: intensio ergo opōnis inte⁹ non deficit ꝑfectibile ex hoc. Et ꝑterea: ex hoc non hꝫ vlr: q̄ sine fantasmate nihil intelligimus: vt patet. Nec est eadem rō. aut maior de imperfecta intellectione: vt nos docebamus. Ratio vero ex peccato originali nō est naturalis: hoc autem est naturale: vt aliq̄bus decipiꝫ. Sic igit̄ ꝓ modū quo sensibilia nisi ſmitra:

¶ Utrum iudiciuz intellectus impediatur per ligamentum sensus. Arti. 8.

Adoctauū Sic procedit⁹. Uidetur, q̄ iudiciuz intellectus nō impedia tur ꝑ ligamētū sensus. Superius enim nō depēdet ab inferiori. Sed iudiciū intellectus est. ŝ. sensum. Ergo iudiciū intellectus non impeditur per ligamentum sensus. ¶ Syllogizare est actus intellis: in somno autem ligat sensus, vt dr̄ in lib. de somno ⁊ vigi. Contingit tñ q̄nḋ q̄ aliq̄s dormiēs syllogizat. Ergo nō impeditur iudicium intellectus per ligamētum sensus.

Sed cōtra Est, q̄ in dormiendo ea que contra licitos mores cōtingūt nō imputāt̄ur ad peccatū, vt Aug. in. xij. super ge. ad literā dicit. Hoc aut̄ nō esset si homo in dormiēdo liberum vsum rōnis ⁊ intellectus haberet. Ergo impeditur ratiōis vsus per ligamētū sensus.

Rñdeo Dicendū, q̄ sicut dictū est, ꝓpriū obiectum intellectus nostro ꝓportionatum est est nā rei sensibilis⁶. Iudiciū aūt perfectum de re aliqua dari nō pōt⁹ nisi ea oia q̄ ad rem pertinēt cognoscantur, ⁊ ꝑcipue si ignoraret id quod est terminus ⁊ finis iudicij. Dicit aūt philosophus in. iij. de celo, q̄ sicut finis factiue sciētie est opus: ita naturalis sciētie finis ē q̄ videtur puncipaliꝫ ſm sensum. Faber. n. nō querit cognitionē cultelli nisi ꝓpter opus vt operetur hunc particularem cultellū. Et si tūc nālis nō q̄rit cognoscere nām lapidis, ⁊ equi, nisi vt sciat rōnes eorū q̄ videtur ſm sensum. Manifestū est aūt q̄ nō posset esse perfectū iudicium fabri de cultello si opus ignoraret. Et similiter nō p̄t esse perfectū iudiciū sciētie naturalis de rebus naturalib⁹? si sensibilia ignorent. Nia aūt que in pñti statu itelligim⁹ cognoscunt̄ a nobis ꝑ cōparationē ad res sensibiles nāles⁶. Ūñ impossibile est q̄ sit in nobis iudicium intellectus perfectum cum ligamento sensus⁶: ꝓ quem res sensibiles cognoscimus.

Ad ꝑmū Ergo dicendū, q̄ ꝙus intellect⁹ sit ſupior sensu accipit tñ aliquo modo a sensu ⁊ eius obiecta prima ⁊ ꝑncipalia in sensibilibus fundantur. Et ideo necesse est q̄ impediaꝫ iudicium intellectus ex ligamento sensus.

¶ Ad ſm dcm, q̄ sensus ligaꝫ in dormienti bus ꝓpter euaporatiōes quasdam ⁊ fumositates perpetuos⁶. Aliqualiter tñ est de eo ꝑ ſm abstractionem intellectus hoc ꝓprio est. q̄ homo aliquis. ¶ Quo ad secundam rō dubitandi occasionem dicit q̄ ly vt exīs in particulari denotat rē cognitā. Et ad primam obiectionem ꝫ hoc tā patet rñsio: ex nunc dictis. Ad secundam vero dr̄: q̄ licet modus ille sit vle quoddā: ꝓncipium tamē illius est singulare: vt. S. Tho. dicit in loco allegato: ꝛ ꝓpterea absq; singulari apprehensione cognosci perfecte nequit. Quamuis possit argutiue cogitari natura habere modum essendi particulariter: ex cognitione nature ⁊ modi essendi particulariter in cōi: sed hec non generant perfectam notitiā nature tali modo existentis. Im possibile est em̄ ignorato ꝓncipio plene nosse ꝓncipiatū. Im singulare ad talem modū vt termin⁹ ignoto aūt termino sciri plene nequit terminatum. ¶ Ad quintū autem dub. dicitur. q̄ arg. ex primo capite deficit opō immaterialis: ⁊ ꝑr a corpore ⁊ corporeis ꝑdonib⁹ fese eleuans. Si intellectio perfecta alicuius obi in aliquo intellectu adeo depressa atq; obligata corpori est: vt fantasmate egeat corporeo, a fortiori itellectio imperfecta cui minus debetur eleuatio a materialibus conditionibus: magis alligata erit fantasmati. Experimur em̄ in nobis: q̄ ḡto ꝑfectius contemplamur: tanto purior reddit a fantasmatibus cognitio: ꝙius totaliter denudata non habeam⁹. Oportet igit̄ in omni nāa cognitione fantasma concurrere: si ꝑfecta absq; fantasmate fieri nequit. Juxta illud: de quo minus videtur inesse ⁊c. ¶ De mīa aūt que tangitur in argumēto ex scḋo cap. scito diuersas esse opiniones. Sco. em̄ in ꝑmo di. 3. q. 3. ⁊ in. 4. di. 45. q. 2. consentiens conclusioni ꝑncipali. scilz q̄ nihil sine fantasmate intelligim⁹ dissentit in medio. Unit em̄ q̄ hoc nō inest intellectui nr̄o ex se absolute: quia sic aīa separata non intelligeret: nec ex hoc q̄ coniunctus, est corpori: q̄ sic aīa in corpore glorioso egeret fantasmate: sed q̄ hoc ineſt ei in penam peccati originalis. Juxta illud Aug. 13. de tri. cap. 17. que causa vt ipsam lucem fixa acie videre non

mori. ⁊c.

¶ Super Articulum octauum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio respondens quęstio affirmatiue. Judicium intellectus impeditur ligato sensu. Probatur sic, ignotis pertinentibus ad rem: ⁊ ꝑcipue fine seu termino iudicij necesse est iudicium impediri: sed ligato sensu hoc accidit: ꝫ. maior patet: ⁊ minor probatur: q̄ ligato sensu ignoratur particulare: quod est terminꝰ iudicij. Qđ probatur triplicāter. Prio rone q̄ ꝓpriū obm̄ nostri intellect⁹ est natura sensibilis. Scḋo auctoritate. Arist. in tertio celi. Et tertio quia omnia que cognoscimus discernimus in ordine ad sensitiua.

¶ In rñsione ad 1ᵐ. nor. q̄tuor gradꝰ ligamēti sensitiue partis

¶ Nota b diligentissime ⁊ cautissime: quod q̄ iudiciū intellectuale: iō fallit ligato sensu: q̄ nō pōt resolue- 2ᵐ. 2. q. re q̄ iudicat in parti- 301. ā. 1. culare sensibile: conse- Et. 3. qō quēs est: q̄ multo ma- 61. ar. 2 gis intellectuale fallatur, q̄m despiciunt particularia: nec est curę vt habeat iudiciū rōnis testimoniū a sensibilibꝰ. Et ꝑterea in plurimos cōingit labi errores: q̄ a superioribus inchoant iudiciū, ⁊ ordinant doctrinas suas inconsultis sensibus. Ūñ pater philosophorum Ari. nunq̄ a sensibus recedēs semper iuxta veritatem iudicauit.

¶ Sup. q. 85. Arti. 1.

Titulus. Circa titulus occurrit statim dubiū q̄: videt superfluus articulus iste, aut impertinens. Jn qōne siḋē ꝓcedente determinatum est an anima intelligat per species acceptas a sensibilibus ⁊c. igitur aut superflue repetitur: aut tractāda erāt hec ibi. ⁊ tractando: q̄ nihil aliud est abstrahere a fantasmatibus ꝙ recipere a sensibus et egere illis in vsu. b 395

¶ Ad hoc breuiter dr̄, q̄ ꝑhs articulus bene distinctę ⁊ ordinatę ꝓcedit. Distinctus q̄dē q̄ aliud est formaliꝫ querere: ⁊ scire an hꝫ am̄ intelligibiles spēs a sensibilibus ⁊ fantasmatibus: ⁊ aliud an intellligamus abstrahēdo. Nec n. includit ⁊ modum quo hāt species

a fantasmatib⁹. ſ. per abſtractiõē: ⁊ modũ quo intellectus attingit res ſenſibiles. ſcilz demõſtrãdo eas a conditionibus fantaſiatis. illud ḟs hoc in ſe non claudit: niſi forte virtualiter. Sed q̃ſtiones cum ſint equales numero his q̃ vere ſciũt: diſtinguẽde ſunt penes q̃ſita formaliter nõ ſtualiter. Ordinatus ſo, q̃ vt patet in diuiſiõe q̃nis precedẽtis: tota ꝑcedens q̃ſtio querit formaliter de his per q̃ intelligimus, vt ſic. iſta vero de modo ⁊ ordie, quo intelligimus, ⁊ iõ ab vltimo modo incepit ſ. abſtractione a fantaſmatib⁹. hic eſt modus cõis eſt omni nr̃e intellectiõi: vt patebit.

¶ In corpore duo primo reſpõdet queſtio. Secundo refert opinionẽ ꝓla. oppoſitam in calce. ¶ Quo ad primum concluſio rñſiua affirmatiue eſt hic intellect⁹ noſter intelligit mr̃ialia abſtrahendo a fantaſmatibus. Vbi ꝓmo nota q̃ abſtrahere a fantaſmate quandoq; ſignificat operationẽ intellectus agentis: q̃ꝫ operationem tytellꝰ poſſibilis. Intellectus agẽtis q̃dẽ, q̃ſi 0⁊ q̃ abſtrahimus ſpecies intelligibiles a fantaſmatibus. Intellectus vero poſſ⁹ : q̃ſi 0⁊ q̃ cognoſcimus q̃ quidem hois abſtrahẽdo ab hoc ⁊ illo homine. Tm̃ aũt intereſt inter abſtractiones vtrasq;, q̃ abſtractio illa eſt realis productio rei abſtracte. ſcilicet ſpeciei intelligibil⁹. iſta aũt ſolum ẽ expoſitio rei abſtracte nõ per realẽ denudationem ſed per negationẽ attinctionis ſeu conſiderationis vt in reſpõſione ad ꝑmum clare ꝑz in lra. Et q̃m ſcõa eſt effect⁹ ꝓme: ⁊ eiuſdẽ rõnis cuz ea vt patebit: iõ ꝓhs concło de vtraq; intelligit indiſtincte. ¶ Deinde ꝓdat concło intellꝰ nr̃ſ ſic nõ eſt actus corporis q̃ tm̃ eſt virtus aie exiſtẽs in corpore ergo ꝓprioũ ei⁹ eſt cognoſcere formam in mr̃ia hac nõ ꝓut eſt in hac mr̃ia. hoc ẽ abſtrahere a fantaſmatib⁹. ergo. Alia ſupponitur ex dictis. ⁊ declaratur diſtinguendo tripliciter gradum virtutis cognoſcitiue. ſ. actũ corporis: non actum corporis. et quodam modo ſic. ⁊ quodam modo non. Conſequentia vero probatur ratione quia oẽm ꝓportionatur virtuti cognoſciuę. Et confirmat hoc: q̃ regulariter eſt apud. S. T. q̃ inſtrumentum importet ad principale effectum ſumit a principali agẽte intentionẽ: qua inſtrumentaliter poſſit in illũ. Conſtat aũt fantaſma ſe habere ad intellectum agentem vt inſtrm ⁊c. Alius vero videt hoc impoſſibile: quia vis illa aut eſt de ordine materialium: aut immaterialium. ſi materialium, ergo erit hec et particularizata vt fantaſmata: non ergo erit ꝓpria fantaſma habituus: ſi immãlis: ergo non erit ſubiecti-ue in fantaſia: q̃ quid q̃ eſt ibi ſubtile eſt ꝓprie cum vniuſquodq; recipiatur per modũ recipientis. ¶ Mihi aũt ſ. 2. nõ ꝓpter hãs rõnes: ſed ꝓpter rerũ oditẽ ⁊ litere verba dili-

genti⁹ perſpecta. Vi ſ. q. 9. iſta nulla rẽ addendo ſ. q. habiliter. ¶ Ad cuius ar. 1. euidentiam ſciendum eſt: q̃ vt in litera dicit: pars ſenſitiua tria ſortitur gradatim ex connexiõe ad intellectũ. Primo redditur virtuoſior. Secundo habilis ad abſtractionẽ. Tertio ab ea abſtrahitur ſpecies intelligibilis. Et primum quidem cõuenit ipſis viribus ſeu potẽtijs ſenſitiuis ex hoc ꝙ naturaliter cõnate ſunt cũ intellectiuo: quemadmodum vegetatiuum redditur ſtrnoſius ex coniunctione ad ſenſitiuum. Vnde vegetatiuum in animalibus habet carnem et ſenſibile in hoc poteſt particularia cõferre. Secundũ vero quia nãe ordo ex poſcit: vt ſi nã nature, et potẽtia poſitie coniuncta vigoꝛ: af: q̃ multo magis actus actui cõiunctus vigoret. Jdcirco hoc ex actuali aſſiſtẽtia fantaſie in miniſtrãdo intellectui agẽti fortiſ: fantaſma ⁊c. ſ. habilia fieri ⁊ eſſe ad hoc vt abſtrahat ſpẽs ab eis: nihil aliud eſt q̃ ipſa fieri ⁊ eſſe in ſummo ſpũalitatis gradu citra intelligibilẽ ordinẽ: ⁊ hoc cõuenit eis cum ordinata ſunt actualiter, ⁊ ſummę diſpoſita vt cooperẽtur intellectui agenti: hoc aũt eſt cum intellectus agẽs conuertitur ſuper ea illuminando ea: non formaliter ſed obiue. ſicut colores illuminantur. Fantaſia ergo exhibet ea actu ſecundo: ⁊ ordinando rite ſua fantaſmata intellꝰ agens aſſiſtit illis: ⁊ fit illis ꝓpinquus: imo cõiunctus cõiunctiõe qua lumẽ cõiungitur coloti. ⁊ ſic illuminant fantaſmata obiue: ⁊ hac obiua illuminatione attingunt ſummum ſpũalitatis gradum: ⁊ ſic reddunt ⁊ ſunt habilia: vt ex eis ſpecies intelligibilis abſtrahat: q̃ eſt tertium inter ea q̃ aſſequitur pars ſenſitiua. q̃ abſtractio nihil aliud in productione ſpeciei eſt q̃ vti ipſis fantaſmatibus quo ad naturã repreſentatã: ⁊ non quo ad indiuidualia. Sic aũt eſſe ⁊ ſm veritatẽ: ⁊ apud. S. T. nõ eſt difficile videre. Scõm veritatẽ quidem: q: ordo rerum exigit vt ſupremũ infimi attingat infimũ ſupremi: ac per hoc natura ſenſitiua in ſui ſupremo. i. in cogitatiua in actu puenit ad ſummũ ſpũalitatis ⁊ actualitatis gradũ. cũ lanitudine ſñ quadã infra ordinem intellectualiũ. Et confirmat: q: natura horret ſuperflua nec ſuperaddit inferiora his: que ſñt per ipſas res perfici: imo hoc eſt addere intentiones intentionibus: q: fantaſmata ipſa intentiões ſunt. Scõm mentẽ vero. S. T. apparet: q̃ſi docens illuſtrari fantaſmata dicit hoc eſſe: q̃ead modũ pars ſenſitiua vigoꝛ: af ex coniunctione ad intꝰ. in: vbi conſtat nihil aliud ſuperaddi ⁊c. Nec obſtat regula de inſtrumentalibus agentibus: quoniam

ditatis rei mãlis: ſed q̃ hoc ad q̃nẽ hanc nihil refert: ⁊ alibi tractatũ eſt ideo transeo. ¶ In rñſione ad quartum difficile occurrit dub. an illuminatio intellectus agẽtis ſup fantaſmata: aliquid poſitiuum ponat in eis. Quibuſdã eſt vſ q̃ ſic per hec verba lr̃e: aiunt nanq; fantaſmata ſuſcipere q̃dam inẽtionalem virtutem per modum fluentis: qua reducuntur formaliter habilia ad abſtractionẽ. Et cõfirmat hoc: q̃ regulariter eſt apud. S. T. q̃ inſtrumẽtum importet ad principale effectum ſumit a principali agẽte intentionẽ: qua inſtrumentaliter poſſit in illũ. Conſtat aũt fantaſma ſe habere ad intellectuz agentem vt inſtrm ⁊c. Alius vero videt hoc impoſſibile: quia vis illa aut eſt de ordine materialium: aut immaterialium. ſi materialium, ergo erit hec et particularizata vt fantaſmata: non ergo erit ꝓpria fantaſma habituus: ſi immãlis: ergo non erit ſubiecti-ue in fantaſia: q̃ quid q̃ eſt ibi ſubtile eſt ꝓprie cum vniuſquodq; recipiatur per modũ recipientis. ¶ Mihi aũt ſ. 2. nõ ꝓpter hãs rõnes: ſed ꝓpter rerũ oditẽ ⁊ litere verba diligenti⁹ perſpecta. Vi ſ. q. 9. iſta nulla rẽ addendo ſ. q. habiliter. ¶ Ad cuius ar. 1. euidentiam ſciendum eſt: q̃ vt in litera dicit: pars ſenſitiua tria ſortitur gradatim ex connexiõe ad intellectũ. Primo redditur virtuoſior. Secundo habilis ad abſtractionẽ. Tertio ab ea abſtrahitur ſpecies intelligibilis. Et primum quidem cõuenit ipſis viribus ſeu potẽtijs ſenſitiuis ex hoc ꝙ naturaliter cõnate ſunt cũ intellectiuo: quemadmodum vegetatiuum redditur ſtrnoſius ex coniunctione ad ſenſitiuum. Vnde vegetatiuum in animalibus habet carnem et ſenſibile in hoc poteſt particularia cõferre. Secundũ vero quia nãe ordo ex poſcit: vt ſi nã nature, et potẽtia poſitie coniuncta vigoꝛ: af: q̃ multo magis actus actui cõiunctus vigoret. Jdcirco hoc ex actuali aſſiſtẽtia fantaſie in miniſtrãdo intellectui agẽti fortiſ: fantaſmata ſ. 2. ſ. q. 9.

¶ In rñsione ad primum ꝛ secundum: esset tractanda materia de intellectu in actu ꝛ intellecto in actu. Sed ne idem pluries repetatur in commentarijs librorum de anima vide diffuse: vbi sit questio specialis.

¶ In rñsione ad tertiū: ria occurrunt. Primo notandum: ꝙ hic fundat. S. T. distinctionē verbi a specie intelligibili super testimonio partis sensitiue: q̄circa cui perfectionis inuenit in inferioribus disperſum totū vniuꝰ emunctius pinuenit Isupio-
ri ordine. Et ꝓptᵉrea
432 cū sensitiua pars perfi
458 ciat 2ᵘᵐ. f. sm immuta
tionē ab obiecto: ꝰ sm formationem a seipsa pars intellectiua, cui primū q̄s alicuius im
417 perfectionis est: non repugnat: sm ꝓ̄r sibi vendicat: id aut̄ q̄ intellectus in se formaᵗ sbū ꝺ̄r in prima operatione. ꝛ in seba cōpositio ꝛ diuisio ꝛc.

b 280 450 c ¶ Scᵒ occurrit dubium: q: hoc in loco expresse ꝺ̄r: ꝙ sensus exteriores sm solam immutationem ab obo operaturᵗ: ꝛ ꝓsequᵗer pure passiue sensus videᵗur sentire: cuius oppositum determinatum est.

¶ Tertio occurrit dubium circa principale intentum: q: ex hac rẽsponsione non satisfit difficultati tacte in argumento: quia licet ex hac rẽsp̄sione euadatur: q̄ voces non significent spēs intelligibiles: non ſ̄ inde
ditur quin significent ista conceptiones seu formationes: imo hoc asserit᷑. Etſi ita est cum iste sint ate paſsiones: ꝛ entia in alia sequit᷑ ꝙ id q̄ primo intelligit᷑ ꝛ signifi
catur vocibus ꝛc. est res in alia: ꝛ ꝓ̄r scētia nō primo: est de rebus
2 extra: ꝛ sic redditᵗ op
ꝓᵐ determinatiōis fa
cte in corpore articuli.

¶ Ad primaz dubi
tationē facillime ꝓz ex ſra rñsio. Non enī ibi ꝺ̄r ꝙ aliq̄ pars sensitiua ꝓ̄ciaᵗ sola immutatione: sed ꝺ̄r ꝙ operaᵗ sm solam immutationem. Ubi manifeste ꝓ̄ter immutationem operatio ponitur. Est igit ꝺ̄ria non in operᵊdo actiue vel paſsiue: sed in operando sm solam formam quę ꝓ̄ncipiatur ab extra: ꝛ sm formā quam ipſamet virtus sensitiua sibi ipſi parit.

¶ Ad tertium autem dub. ꝺ̄r ꝙ ex vltimis verbis litera apparet rẽsponsio. Tam enim spēs intelligibiles ꝺ̄ cōceptiones formaᵗe possunt ꝛ ſsumi vno modo scᵒs ꝙ res sunt q̄dā in alia: ꝛ sic de neutris est scientia nisi reflexa. Alio mō sm ꝙ sunt rerum ima
326 gines aut intētiones: ꝛ sic inter eas hec est differentia: ꝙ species vt imagines sunt quę

Questionis LXXXV.

cies intelligibilis est sicᵗ dicᵗ. Et hoc etiā patet ex antiquoꝝ opinione: qui ponebāt simili simile cognosci. Ponebant enī quod anima per terrā q̄ in ipsa erat cognosceret terram que extra ipsam erat: ꝛ sic de alijs. Si ergo accipiamus speciem terre loco terre sm doctrinā Arist. qui dicit ꝙ lapis non est in anima: sed species lapidis: sequetur quod anima ꝙ species intelligibiles cognoscat res que sunt extra animam.

Ad primū Ergo ꝺ̄m, ꝙ intellectᵘ est in intelligente ꝓ suā similitudinem. Et per hunc modum ꝺ̄citur ꝙ intellectū in actu est intellectus in actu: inquantum similitudo rei intellecte est forma intellectus: sicut similitudo rei sensibilis est forma sensus in actu. Ūñ non sequitur ꝙ spēs intelligibilis abstracta sit id q̄ actu intelligitur: sed ꝙ sit similitudo eius.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ cum ꝺ̄citur intellectum in actu: duo importāᵗur. f. res q̄ intelligitur, ꝛ hoc q̄ ē est ipsum intelligi. Et similiter cū ꝺ̄r vniuersale abstractum, duo intelliguntur. f. ipsa natura rei ꝛ abstractio seu vniuersalitas. Ipsa igitur natura cui accidit vel intelligi vel abstrahi vel intētio vltatis: non est nisi in singularibus, sed ħ ipsum quod est intelligi, vel abstrahi: vl intentio vniuersalitatis est in intellectu. Et hoc possumus videre per simile in sensu. Ut sus enim videt colorē pomi sine etᵗ odore. Si ergo queratur, vbi sit color q̄ videᵗur si ne odore: manifestum est ꝙ color qui videᵗ nō est nisi in pomo. Sed ꝙ sit sine odore ꝓceptus, hoc accidit ei ex parte visus: inquātū in visu ē similitudo coloris: ꝛ nō odoris. Similiter humanitas que intelligitur, non est nisi in hoc vel in illo hoie. Sed quod humanitas appꝛehēdatur sine, individualibᵗ conditionibus: qō est ipsuz abstrahi: ad qō sequitur intentio vltatis: accidit humanitatᵢ, secundum ꝙ percipitur ab intellectu: in quo est similitudo nature speciei, ꝛ non individualium principiorum.

¶ Ad tertiuz ꝺ̄cendum, ꝙ in parte sensitiua inuenitur duplex operatio. Una secundum solam immutationem. Et sic perficitur operatio sensus: per hoc ꝙ immutatur a sensibili. Alia operatio est formatio: secūdū q̄ vis imaginatiua format sibi aliquod idoluz rei absentis: vel etiā nunq̄ vise. Et vtraq; hec operatio cōiungitur in intellectu. Nam primo quidē cōsideratur passio intellectus possibilis sm ꝙ informatur ꝓ̄ intelligibili. Qua quidez formatus formaᵗ secundo, vel diffinitionē: vel diuisionem: vel compositionem: que ꝓ vocem significatur. Unde rō quam significat nomē, ē diffinitio: ꝛ enūciatio significat compositionem ꝛ diuisionē intellectus. Nō ergo voces significant ipsas spēs intelligibiles: sed ea que intellectus sibi formaᵗ ad iudicandum de rebus exterioribus.

¶ Utrum magis vniuersalia sint priora in nostra cognitione intellectuali. Arti. 3.

A D tertiū tur. Uidetur, ꝙ magis vlia non sint priora in nostra cognitione intellectuali. Quia ea que sunt priora et noti
tiora secūdū naturā sunt posteriora ꝛ minꝰ nota secundum nos. Sed vniuersalia sunt priora secūdum naturam: q: prius est a quo non conuertitur subsistendi ꝓ̄ña. Ergo vniuersalia sunt posteriora in cognitione nostri intellectus. ¶ Cōpolita sunt priora quo ad nos quam simplicia. Sed vniuersalia sunt simpliciora. Ergo sunt posterius nota quo ad nos. ¶ Philosophus dicit in. 1. phy. quod diffinitum prius cadit in cognitione nostra quam partes diffinitionis. Sz vniuersalia sunt partes diffinitionis minus vniuersalium: sicut animal est pars diffinitionis hominis. Ergo vniuersalia sunt posterius nota quo ad nos. ¶ Per effectus deuenimus in causas ꝛ principia. Sed vniuersalia sunt quedaz principia. Ergo vniuersalia sunt posterius nota quo ad nos.

Sed cōtra Est, ꝙ ꝺ̄cit in primo phyſi. ꝙ ex vniuersalibus in singularia oportet deuenire.

Rideo Dicendū, ꝙ in cognitione nostri intellectus duo opᵓ cōsiderare. Primo quidem, ꝙ cognitio intellectiua aliquo modo a sensitiua primordium sumit. Et quia sensus est singularium: intellectus autem vniuersalium: necesse est quod cognitio singularium quo ad nos prior sit quaz vniuersalium cognitio. Scᵒo oportet ꝓsiderare qō intellectus noster de potentia in actum procedit. Omne autem quod procedit de potentia in actum prius peruenit ad actum incompletum: qui est medius inter potentiam ꝛ actum: quam ad actum perfectum. Actus autem perfectus ad quem peruenit intellectus est scientia completa: per quā distincte ꝛ determinate res cognoscuntur. Actus autem incompletus est scientia imperfecta: per quam sciuntur res indistincte sub quadā confusione. Quod eñ sic cognoscitur: secundum quid cognoscitur in actu, ꝛ quodammodo in potētia. Unde ꝓbs ꝺ̄cit in. 1. phy. ꝙ sunt primo nobis manifesta ꝛ certa confusa magis. Postea aut cognoscimus distinguendo distincte principia ꝛ elementa. Manifestū est autem quod cognoscere aliquid in quo plura cōtinentur sine hoc ꝙ habeatur ꝓpria notitia vniuscuiusq; eorum que continentur in illo, est cognoscere aliquid sub confusione quadam. Sic autem potest cognosci tam totum vniuersale in quo partes continentur in potentia: quam etiam totum integrale. Utrunq; eñ totū potest cognosci in quadam confusione sine hoc quod partes distincte cognoscantur. Cognoscere autē distincte id qō cōtinetur in toto vniuersali, est habere cognitionem de re minus cōmuni. Sicut cognoscere animal indistincte est cognoscere animal inquantū est animal: cognoscere autem animal distincte est cognoscere animal inquantum est animal rōnale vel irrationale, quod est cognoscere hominem vel leonem. Prius igitur occurrit intellectui nostro cognoscere aīal quā cognoscere hominem. Et eadē ratio est si comparemus gōcunq; magis vniuersale ad minus vniuersale. Et q: sensus exit de potentia in actū, sicut ꝛ intellectus: ideē ordo cognitionis apparet in sensu. Nā prius sm sensum ꝺ̄ iudicam⁹ magis cōmune quam minus cōmune: ꝛ secūdū

¶ Super Art. 3.

Iulius absolute ſumendus est ꝛ tacet: nec est arctandus. Et hoc bene nota ꝓpter gōes modernoū de primo cognito: de quo vide sis vis difficilem q̄stionez in cōmentarijs de ente ꝛ essentia. vbi cōtra cū q̄ hinc articulum q̄d quinqz impugnauit: disputatū est. Intelligendus est ergo ut. hic absolute. Et quoniā intellectui nostro directe non occurrit: nisi aut vlius aut minus vle: ꝓsequs est q̄ hic querit᷑: quid absolute prius cognoscat ab intellectu magis aut minus vle. Dicᵒ autem absolute: et nō in tali ordine: prima cognitionis confuse aut distincte: ꝛ ꝓ̄r hic est questio de primo cognito: ꝛ hic solmit. Nec putes me aut immemorem aut rerractare q̄ scripsi in commentarijs: q̄m ꝛ illud verum est. f. ꝙ hic non queritur nec tractatur de primo cognito in tali ordine. f. cognitionis confuse actualis. Et hoc verum est. f. q̄ hic queritur de primo cognito absolute.

84 ¶ An corpe q̄nqz sint. primo ad beniꝝ doctrine comparat cognitio vlis cognitioni singularis. 2ᵒ. vlis adminus vle. sm intem. 3. cōsidem sm sensum. 4. redditur rō ordinis vtriusq;. 5. epilogus dictorum sit.

380 ¶ Circa hunc processum occurrit dubium: quo ad principale intentum: vꝰ enim processus ille sophysticus ꝛ peccare sm accidēs.

d 381 Ad cuius euidētiam recolendum est: ꝙ vt in litera ꝺ̄citur magis ꝛ minus cōmune possunt cōparari diuersimode adinuicem sub ratione totius et partis: nam vle vt sic ē totum: ꝛ minus vle est eius pars subiecti
ua. Et tamen minus vniuersale est totum diffinibile: ꝛ vniuersalius est eius pars diffinitiua. Et rursus vniuersalius ꝛ minus vniuersale possunt comparari adinuicem absolute: puta animal ad hominem: ꝛ econuerso: non considerando in eis rationem aliquam cuiuscunque totius aut partis. Ex hic autem dubitandi ratio merito consurgit quoniam ex processu litere nihil aliud habetur: nisi quod res prius naturaliter ordine cognoscitur confuse quam distincte: ꝛ hoc est verissimum. Et sub hac propositione consequenter infertur optime: quod totuz vniuersale prius cognoscitur quam pars eius subiectiua vt sic: ꝛ similiter, quod totum diffinibile prius cognoscitur quam pars eius diffinitiua vt sic: ꝛ vtrobique eadem est ratio: quia scilicet cognitio totius precedens notitiam partium est confusa: que naturaliter est prior distincta. Sed ex hoc non habetur quid absolute sit prius cognitum magis an minus vniuersale: id est res substrata maiori vniuersalitati an minori. totus enim processus est comparatiuus rerum vt vestite sunt has intentiones scilicet totius ꝛ partis ꝛc. Et ex hoc duo errores in hoc articulo apparent. Primus est quem ꝺ̄cimus: scilicet quod nescitur de ordine cognitionis rerum absolute. Secundus est valde maior: quia non respondetur quęsito. nam vt patet ex dictis: hinc ita

Articulus IIII. 198

magis cōe: ergo prius cognoscitur magis cōe q̄ minus cōe. Maior est per se nota: minor probatur dupliciter: ex ratione: q: cognoscere aliquid confuse est cognitio sm quid: ꝛ quodāmodo ꝓpter hoc ꝓ̄ria: ꝛ auctoritate ꝓ̄h in primo physi. Ūñs vero vlteriꝰ processus probat. Tum ex rōne cognitionis confuse: q: sez in hoc stat: ꝙ cognoscatur aliquid in quo plura cōtinentur sine ꝓpria singulorum notitia. Tum ex applicatione hmōi cognitionum ad totum vle: et ad totum integrale.

Tum tertio explanatione hmōi cognitionum in toto vniuersali. pura alali ꝛ hoie.

¶ Quo ad tertiū conclusio est prius sm sensum iudicam⁹ magis cōe, quā minus cōmune. Probatur ratione eadem: quia. f. sensus exit de potentia ad actum. Explanatur deinde sm duplicē prioritatē localē ꝛ temporalem. Confirmaturq; autoritate primi phyſic. vltima prioritas. Aduerte hic: qō cum ꝺ̄citur sensum prius cognoscere magis cōmune q̄ minus commune: exponendum est non de ipsis cōmunibus in seipsis: ez in suis indiuiduis id est cognoscat prius indiuiduum rei magis cōmunis q̄ indiuiduum minus communis: vt hoc corpus q̄ hoc animal q̄ hunc hominem.

¶ Quoad quartū red
ditur rō secūdi ꝛ tertij simul: quia. f. cognitio indistincta media est inter potentiā ꝛ actū. qō probatur: q: scienꝰ aliqd indistincte: adhuc est in potentia vt sciat distinctionis ptin
84 cipium: quod manifestatur exemplo ghīs ꝛ dfie alialis ꝛ rōnalis.

¶ Quo ad quintum ptz epilogus primi: secundi ꝛ tertij.

380 ¶ Circa hunc processum occurrit dubium: quo ad principale intentum: vꝰ enim processus ille sophysticus ꝛ peccare sm accidēs.

d 381 Ad cuius euidētiam recolendum est: ꝙ vt in litera ꝺ̄citur magis ꝛ minus cōmune possunt cōparari diuersimode adinuicem sub ratione totius et partis: nam vle vt sic ē totum: ꝛ minus vle est eius pars subiecti
ua. Et tamen minus vniuersale est totum diffinibile: ꝛ vniuersalius est eius pars diffinitiua. Et rursus vniuersalius ꝛ minus vniuersale possunt comparari adinuicem absolute: puta animal ad hominem: ꝛ econuerso: non considerando in eis rationem aliquam cuiuscunque totius aut partis. Ex hic autem dubitandi ratio merito consurgit quoniam ex processu litere nihil aliud habetur: nisi quod res prius naturaliter ordine cognoscitur confuse quam distincte: ꝛ hoc est verissimum. Et sub hac propositione consequenter infertur optime: quod totuz vniuersale prius cognoscitur quam pars eius subiectiua vt sic: ꝛ similiter, quod totum diffinibile prius cognoscitur quam pars eius diffinitiua vt sic: ꝛ vtrobique eadem est ratio: quia scilicet cognitio totius precedens notitiam partium est confusa: que naturaliter est prior distincta. Sed ex hoc non habetur quid absolute sit prius cognitum magis an minus vniuersale: id est res substrata maiori vniuersalitati an minori. totus enim processus est comparatiuus rerum vt vestite sunt has intentiones scilicet totius ꝛ partis ꝛc. Et ex hoc duo errores in hoc articulo apparent. Primus est quem ꝺ̄cimus: scilicet quod nescitur de ordine cognitionis rerum absolute. Secundus est valde maior: quia non respondetur quęsito. nam vt patet ex dictis: hinc ita

habemus: ꝙ minus vle prius cognoscitur quam magis vle, sicut ꝛ contrario: diuersi modi illa comparādo sub ratione totius ꝛ partis. Ordine ꝓpostero: ꝛ ad hoc vltimo adducitur inconueniens: negatur ꝙ pari ratione habeatur ꝙ minus cōe sit prius cognitū magis cōi tam ordo naturalis inter totum vniuersale ꝛ partem subiectiuam ꝛ vna pars: ꝛ ordo notitie inter totum diffinibile ꝛ partē diffinitiuā ꝛ alia pars: non est vniuersimis. Sed ille est ordo simpliciter isse secundū quid. q̄ ps diffinitiua non dependet sm se in cognosci a toto diffinibili: sed tantum sm ꝙ est pars illius: possum enim prius perfecte nesse c
q̄d est animal: ꝛ post. 427
modum nosse ꝙ aial est pars diffinitiua pigmei. Pars vero subiectiua simpliciter dependet ꝛ cognosci a notitia vniuersalioris vt de se pater. Licet ergo cognitio totius vtrobiq; precedat notitiaz partis: non tamē quālibet notitiam. Sz notitia totius vniuersalis precedit cognitionem simpliciter partis subiectiuam non solū inquantū pars ei⁹ est: ꝛ ideo magis hinc habetur ꝙ cōmus sit prius notum: q̄ econuerso. Ordo enim cognitionum simpliciter magis attendendus est: ꝛ prior naturaliter est ꝓ̄ q̄ primo obiect. similiter negat: ꝙ hinc non habeatur: q̄d absolute prius cognoscitur. Ex hoc nāq; ꝙ docemur vlius esse prius notum minus vle: non solum sm quid. i. inq̄s pars subiectiua vltoris: ez simplr. i. inquantum est talis res. Prius notū aut̄ dico ordine gnōis ꝛ pos d
ad actum: dicere cogi- 375
nitum sit posterius quo ad nos: cum q̄n
que cognoscam⁹ per cās sensibiles effectus ignotos, quandoque autem econuerso.

¶ Utꝛ possim⁹ multa sīl intelligere. Ar. 4.

A D quartū Sic procedit. Uidetur ꝙ pos
simus multa simul intelligere. Intellectus enim est supra tempus. Sed prius ꝛ posterius ad tempus pertinet. Ergo intellectus non intelligit diuersa sm prius ꝛ posterius: sed sīl. ¶ Ꝓ. Nihil prohibet diuersas formas non oppositas simul ei
dē actu inesse: sicut odorē ꝛ colorem pomo. Sed spēs intelligibiles non sunt opposite. Ergo nihil ꝓhibet intellm vnum sīl fieri in

notius partibus potestatiuis suis declaratur quod res denominata vniuersalior est notior rebus denominatis a minore vniuersalitate: imo sī rectius loqui volumus: cum in litera traditur sīle ordo nomine magis vniuersalis intelligitur res ipsa ꝛ secundum se: ꝛ vt totum; ꝛ non tantum vt totum. Et similiter nomine minus vniuersalis. vt patet in litera: ꝛ explanatur in responsionibus argumentorum. Quia ergo res denominata vniuersalior est naturaliter nobis notior: consequens est: quod simpliciter primum notum nobis sit res denominata vniuersalissima: puta ens. Et aduerte quod hec ratio si acuto subtiliaturꝛ ingenio valde efficax est: pro primo cognito: ostendit enim vniuersalius prius naturaliter obiecti intellectui nostro q̄tum est ex parte obiecti ꝛ intellectus q̄ minus commune: q: medīū naturaliter est. Obiectū etiā q̄ hīc naturalē ordinem sensui ministeria non mutant aut impedīunt. Ad primo q̄ ad eū conferunt: nā in sensu eisdē sm naturam ordo comprobatur. Ac per hoc ex parte intellectus ꝛ sensus naturalis ordo habet q̄d magis cō mune preueniat: absolute loquendo non in hoc vel illo ordine: ergo ꝛc.

¶ Super Articu. 4.

Iulius clarus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶In corpore tria: primo ꝛcło rñsiua. ſcło explanatio eius. tertio probatio illi⁹. ¶Quo ad primū ꝛcło eſt. Intell⁹ non pōt multa p modū multor⁹ intelligere: ſed vni⁹. ¶Quo ad ſcm declarat q̄d ſit dicere p modū vnius aut plurū. ſ. p vnā aut plres ſpēs. Et rō huius explanationis aſſignat: quia modus actionis cōſequit formā q̄ eſt actionis p̄n̄m: ꝛ ꝑfirmat hec explanato ex intellectione diuine mō. ¶Quo ad tertiū ꝓbat ꝛcło explanata: impoſe eſt idem ſubm ſit pfici plurib⁹ formis eiuſdem gñis: ſed oēs ſpecies intelligibiles ſunt eiuſdem gñis: ergo ꝛc. maior declaratur inductiue in corpore reſpectu colorum ꝛ reſpectu figurarum ꝛc. Minor probatur q̄ omnes ſunt perfectiones vnius intellectiue potentie.

¶Circa hoc occurrūt du⁹: ꝓ⁰ circa explanationē: q̄ nō eſt verum q̄ idē ſit dicm intelligere multa vt multa ꝛ per multas ſpecies: p modus vnius ꝛ p vnā ſpeciē. Cum em̄ ponit dñia inter hoiem ꝛ lineā: ſ ſit per multas ſpecies: ꝛ tñ nō cognoſcimus tunc multa vt multa: ſz vt vnū: ꝛ hoc nota. aſſo probat: q̄ ſenſus cōis: q̄ eſt virtꝰ lōge inferior intē⁹ ponēs dñiam iter albū et dulce: diſcernit ſiḱ per plures ſpēs multa vt vnū g̃. Et b rō militat cōtrā ꝫ explanationē q̄ ꝫ rñſionē ad tertium.

¶Circa rōnem aſſignatā prefate explanationis dubiū quoꝫ eſt: q̄ ex aliq̄s modus actionis conſequatur formā: que eſt actionis p̄n̄m: non tñ ois. ꝛ ſpāliter iſte. ſ. per modum vnius aut multorum ẽntiū. n. intēſio vel remiſſio actionis conſeq̄t ẽntitatē intēſionis formē vt calefactio calꝰ principiantis illaz vna opatio ẽ puor altera⁹. Et hāc vicissitudinē Aug. nominat tps: cū dicit viij. ſup ge. ad lſam, q̄ deus mouet creaturā ſpīalē p tps. ¶Ad ſm dōm, q̄ nō ſolū oppoſite forme nō p̄nt eſſe in eodē ſubo: ſed nec q̄cunq̄ forme eiuſdez gñis: ſz nō ſint oppoſite: ſicut prouenire vt patet in actu ꝼz diuerſas ſpēs itelligibiles. Et ſic p̄t multa ſimul intelligere. ¶ꝑ. Intellect⁹ ſimul intelligit aliq̄ totū: vt hoſem vel domū. Sz i quolibet toto ꝛtinenᵗ multe ptes. Ergo intell⁹ ſimul multa itelligit. ¶ꝑ. Nō p̄t cognoſci differētia vnius ad alteriū niſi ſimul vtrunq̄ apprehendāt: vt ꝺr in lib. de aīa. ꝛ eadē rō eſt de quacūq̄ alia ꝓparatione. Sz intell⁹ nr̄ cognoſcit dñiam vnius ad alterum. Ergo cognoſcit multa ſimul.

Sed cōtra Eſt q̄ dicit i lib. topi. q̄ intelligere eſt vnuz ſolum: ſcire vero multa.

Rñdeo Dōz, q̄ itell⁹ q̄dē p̄t mḱta intelligere p modū vni⁹ nō aūt mḱta p modū multor. Dico ãt p modū vni⁹ vel multorū: p vnā vel plures ſpēs intelligibiles[c]. Nā modus cuiuſq̄ actiōis cōſequit formā q̄ eſt actionis principiū. Quecūq̄ ergo intellectus p̄t intelligere ſub vna ſpē: ſimul intelligere p̄t. Et inde eſt q̄ deus oia videt p vnum vnū. q̄ eſt eſſentia ſua[c]. Quecūq̄ vero intell⁹ p diuerſas ſpēs intelligit: non ſiḱ intelḱit. Et huius rō eſt: q̄ ipoſe eſt idem ſubm ꝑfici ſiḱ ꝑ̄ibus formis vnius gñis ꝛ diuerſarū ſpecierū: ſicut impoſe eſt q̄ idē corꝑ⁹ ſm idē ſimul coloretur diuerſis coloribus, vel figuretur diuerſis figuris. Oēs aūt ſpēs intelligibiles ſūt vni⁹ gñis: q̄ ſunt pfectiones vnius intellectiue po⁰: ſz res quarum ſūt ſpēs ſint diuerſoruz generū. Impoſe eſt ergo: q̄ idem intell⁹ ſimul perficiaḱ diuerſis ſpēbus intelligibilibus ad intelligendum diuerſa in actu.

Ad primū Ergo dōm, q̄ itell⁹ ẽ motus corꝑoraliū rerum. Sed ipſa pluralitas ſpecierū intelligibiliū cāt vicissitudinē quādā intelligibiliū opationum, ſm quam vna opatio ẽ ꝑuor altera[c]. Et hāc vicissitudinē Aug. nominat tps: cū dicit viij. ſup ge. ad lſam, q̄ deus mouet creaturā ſpīalē p tps. ¶Ad ſm dōm, q̄ nō ſolū oppoſite forme nō p̄nt eſſe in eodē ſubo: ſed nec q̄cunq̄ forme eiuſdez gñis: ſz nō ſint oppoſite: ſicut prouenire vt patet in actu diſcernendi apud ſenſum cōem: ꝛ plures actiones ad vnum tendere vt patet cum ſimul inducens cognoſcit premiſſam ꝛ concluſionem: vt dicit in primo poſteriorū. ¶Circa rōnem ꝓ concłone dubiū occurrit: tū quia maior vł falſa: vt ꝓz de ſpeciebus albedinis ꝛ nigredinis in eadem parte aeris ex oppoſito conſtituns albo ꝛ nigro ſm ſitum: tum q̄ illius probatio: inquit Sco. in. ſ. di. 3. q. 6. ad 3ᵐ. nihil valet: q̄ hic tollitur oppō: q̄ eſt rō impoſſibilitatis. Rationes em̄ oppoſitorum non ſunt oppoſite in intellu: vt Ariſto. ꝛ Auer. volunt: tū q̄ minor eſt falſa: vt pater in intellu angelico: eſſentia enim ſua ꝛ alie ſpecies non ſunt eiuſdē gñis. Et ex hoc ſequitur ꝙ probatio minoris allata nihil valet: nā tam eſſentia angeli q̄m ſpēs intelligibiles ſunt pfectiones vnius intellectiue potentie: ꝛ tamen non ſunt eiuſdē generis: tum q̄ ex hac rōne ſi valet: cōcludit ꝙ in intellectu non cōſeruant vndiq̄ ✝ actua- vel ✝vn liter plures ſpēs intelligibiles: q̄ ſunt ſpēs eiuſdem gñis. Et ſi dicatur ꝙ q̄ quam ſunt in habitu non ſunt in actu completo. Contra inquit Durandus: formā informare ꝛ dare eſſe formaliter eſt ipſam eſſe in actu cōpleto: ſed hoc habet ſpecies intelligibiles cōſeruatas: ergo ꝙ ſi aliud requiritur ad hoc vt ſit in actu ſimꝑr exprimatur illud: ꝛ dicatur ꝙ eſt actualr opari: absq̄ rōne imo ridiculoſe hoc dicitur: q̄ aliud eſt loqui de eſſe completo forme in ſe: ꝛ aliud de actuali operatione: hoc em̄ eſt non diſtinguere inter actum primū: ꝛ ſcm̄: non enim minus eſt perfecte figura: aut color in corpore ſi cauſant viſionem ſui actualiter ẽ ſi non. ¶Ad euidentiam horum recolenda ſunt: que ſuperius in. q. 58. dicta ſunt que applicando his facile liquet: quid ad multa horum dicendum ſit. Eſt enim ſermo ꝓ ſpeciebus intelligibilibus vt ſic: eiuſdem ordinis ꝛ abſolute: de his em̄ hoc modo verificaᵗ ꝙ idem eſt dicere per modum vnius intelligibilis vt ſic, ꝛ per vnam ſpeciem: ꝛ per modum plurium: ꝛ per plures ſpecies: quoniam plures ſpēs intelligibiles vt ſic: non habentes ordinem ad inuicem ꝛ abſolute ſumpte de neceſſitate ponunt plura intelligibilia vt ſic: ꝛ vnitas vnitatem: nec oppᵐ poteſt intelligi a perci-

piēntibus terminos. Uñ non obſtat diſcerni q̄ſq̄ inter diuerſa ꝑ plures ſpēs quia tunc non ſunt plures ſpecies abſolute: ſed vt ſunt quaſi partes tertie ſpeciei: que repñtat dñiam inter illa: ꝓpter q̄ⁿ in ſra ꝺr eſſe idē iudicium de cognitione partium in toto: ꝛ diuerſorum in diuerſitate: non negatur ergo q̄ſq̄ concurrere ſimul plures ſpēs ad intelligendum q̄uis. Sed abſolute ꝛ ſimplr: vt vniuerſ aūt ad vnū aliud putandum non negamus. Nec oportuit hic in litera explicari: quia abſolute ꝓlata ſermo: abᵗᵉ quoꝫ interpñtādus eſt. Et ex ꝺ ꝓz rñſio ad 2ᵘᵐ obiectionem: q̄n multas ſpēs ad vnū ẽ. currentes vt ſic: non multas ſed vnā dirē rim: q̄ vim vnius hñt. Unde ſiue vna intellectio ſiue plures ſimul. ex pbus ſpēbus vt ad vnum ſunt intelligibile ordinate, puematᵗ: ſp modus actionis modū for⁰ ſequit: q̄ fo⁊a ſe hñte vt vna: ſequitur actio per modū vni⁹: ꝛ ſe hñte fo⁊a vt plures bus abſolute ſequūtur actiones ꝑ modū pluꝝ. ¶Ad oba aūt ꝛᵒ loco ꝛ rōnē ꝑ concłone ꝺr notandū q̄ q̄ tam ſenſum q̄m intellm ꝓtin ſit ſuꝑ ꝑti a ſenſibili aut intelligibili. ſ. vt quādam rē: ꝛ vt ſenſum vł intellm: patitur aūt vt res eſt reſpiciendo realiter ſeu inheſiue ſiḱ tudinem rei ſenſibilis aut intelligibilis: patit ꝺ vt ſenſus vel intellꝰ repñtatiue oᵗ m nō vt eām ſed vt oḃm eſt obiue ſpecificans ipſum q̄: ſic inquā eſt: ideo ſpēs intelligibilis poteſt ²ʳ cōſiderari. ſ. vt res: ꝛ vt intelligibilis: ſeu i genere eſt rei vt ſic: ꝛ in gñe intelligibili vt ſic: ꝛ ſi de eis vt res ſunt: ſermo eſt: in actu ſunt ſuo: quando actualiter iſormāt intellm: vt res eſt: ſi vero in gñe intelligibili conſiderent actu tunc ſimplr ſunt: q̄n intellectum vt intellectus mant. q̄ ꝓz non accidere niſi cum actu intellectus intelligit. In tali em̄ pati conſimilit ſentire ꝛ intelligere: ꝛ quia formalis eſt ſermo omnis ꝓhicus: idcirco in genere intelligibili omnia ſumenda hic ſunt: vbi intelligendi modum venamur. Ad obiectionem ergo de ſpeciebus ſenſibilibus in medio dicitur: quod non ſunt in actu completo vt ſenſibiles ſunt: vt patet in. 2. de anima in calce: ſpecies enim ſenſibiles nunq̄ ſunt in actu: niſi in ſenſu in actu. Ad 3co. dicitur ex reſponſione ad primum in litera: q̄ nō oppoſitio: ſed vnigeneitas ſpecierum ꝓhibet illas eſſe ſimul in actu in eodem indiuiſibili. Ad obiecta contra minorem ꝛ eius probationem: dicitur ꝙ non eſt eadem ratio de ſpeciebus intellectus noſtri ꝓ ſtatu iſto ꝛ de ſpeciebus angelorum: q̄n oēs nr̄e ſunt eiuſdem ordinis: nō aūt angelice. ꝛ cum ꝺr ergo nō ſumit vnitas gñica ſpecierum ex vnitate potentie intellectiue: vt in ſra ꝺr: ꝛ ſidet negādo ſequelam ꝛ dicendo: q̄ ꝛ ſpēs naturales eiuſdem ordinis ꝛ ſubordinate ſunt vnius generis ꝓpter vnitatem potentie: ſed tñ ſpecies ſubordinatas non incōuenit ſimul actuare vt pater in angelis: quia ſe habent vt commune ꝛ ꝓpriū: ꝛ ꝑr non habent rationem multorū abſolute ſpēs ꝺo eiuſdē ordinis non ſubordinatas eſt impoſſibile: q̄ habent rōnem multorum actuū vnius ſēm idem eodem modo ſimul: ꝛ quanuis eſſentia angeli: ꝛ ſpecies ſint diuerſorum generum in eſſe reali: tunt tamen eiuſdem generis in eſſe intelligibili. ¶Ad vltimo obiecta iam patet reſponſio ex dictis: quia ſcilicet noſter ſermo eſt de his intentionibus rerum non in eſſe reali: ſed in eſſe intelligibili: in quo non eſſe actu eas pater ex dictis. Unde non fuginus de actu primo ad ſecundum ſed naturas raliūm entium penetrando: quid genus intelligibile habeat penes quid eius actualitas attendatur, diſcutimus ꝛ docemus.

¶Super Arti. 5.

Tıtulus clarus ex ſuperius dictis in queſtio. de angelis: ex quibus totus iſte articulus clarus eſt̃m redditur. ¶In corpore vna concluſio reſponſiua. Intellectus noſter intelligendo ꝛ diuidendo

probatur ſimul ex ratione: ex ꝓportionalitate: ex diuerſitate: ex diſcurſu: hec eſt oīa mḃra ꝛationis ſimul in hac ꝓbatione. Ratio radicalis eſt: q̄ intellꝰ nr̄ ꝓcedit de potēa ad actū. i. natus eſt nāt exire de potentia eſſentiali ad actum primū nāles. Et hoc nanq̄ oſtꝫ, q̄ intellectus nr̄ ꝓportionalē habet ſiḱitudinē cū rebus gñabilibus: vt ſicut hec non ſtatim ſed ſucceſſiue ſuā aſſequunt perfectionē: ita intellectus ꝛc. Cōfirmaturꝫ hoc ex differētia inter intellectū angelū diuinumq̄ ꝛ nr̄m. Uterq̄ ſiquidē ille ꝓportionalis eſt reb⁹ incorruptibilibus vt ſic: que ſtatim ſunt id q̄ ſunt: ſi ſic intelligit ſtatim totū ſimpliciter ꝛc. Et declaratur quarto: q̄ partis rōnis eſt intelligere cōponendo et diuidendo et intelligere diſcurrendo.

¶Sed eſt circa predictū proceſſum dubiū. Qz ex rōne poᵉ predicte nō vł ſeq̄ inferunt. Nam aut intendit q̄ intell⁹ ſit ſiḿlis gñabilibus quo ad modum acquirēdi ſingulas ſpecifones: aut q̄ ad ſucceſſionē earū: aut quo ad cōponē eaz. Si ꝓmo ſequet: q̄ intellectus nō nāl⁹ perficeret in inſtanti: ſed ſucceſſiue: q̄ eſt falſum. Si ſecundo mō miḱ aliud ſequit: niſi q̄ intell⁹ acḱrit ſuas ꝑfectiones vnā poſt aliā: q̄ non eſt diſcurrere nec cōponere aut dividere: vt ꝓz. Tertio vero mō eſt manifeſte falſum. Cōmunis ꝙz rō dubitādi ẽ quēcunq̄ modū eſt: q̄ ex hoc q̄ intell⁹ nr̄ exit de poᵗ ad actū nihil aliud ſequitur: niſi q̄ nō hz indita ſuā ꝑfectionē: et non q̄ tali aut tali mō acquirat.

¶Ad hoc breuiter dicitur ordine retrogrado: quod ex hoc q̄ aliquid eſt nāliter in potentia eſſentiali ad aliquam perfectionem: hz q̄ nāt non acqrat illā ꝑfecte ſtatim: ſed ſucceſſiue. Diuerſimode ẽ rñ inxta naturas ꝓfectionum ꝛ perfectibilium ꝛ hoc ꝓz indiuiſue rā in potēa reſpectu perfectiōis ſub rōnālis ẽ ẽntiatiue ꝛ qualitatiue. Uñ etiā lumen non acquiritur miḿedio motu locale: eſſe ſubo in potentia eſſentiali. Unde hic modus perficiendi paſſiue eſt qui ſequitur ex potēa eſſentiali ꝛ eſt intentus in litera: ita q̄ intendit q̄ ex hoc q̄ intellectus noſter eſt in potentia eſſentiali: ſimilis eſt generabilibus quo ad modū acquirendi ſingulas ſuas perfectiones compleras. Et cū dicit ergo intellectui repugnat perfici in inſtanti: rñdetur, q̄ intellectui licet non repugnet recipere ẽ intelligere in inſtanti: repugnat tamen naturali modo quo perfici naturaliter ꝺz: q̄ ſuam cōpletam perfectionem in inſtanti nāliter aſſequatur. Ubi nota duo: primo q̄ quamuis hec duo mutuo ſe inferant: intellectum vt rem ꝛ intellectum vt intellectum eſſe in actu primo. In propoſito tamen ſermo eſt de intellectu vt intellectus eſt reſpectu ſue perfectionis: que eſt intellectum vt intellectum eſt. Secundo q̄ intellectus non comparatur hic ad omnia aut plura intellecta ſimul vel ſucceſſiue: ſed ad vnū quodq̄ intellectum perfecte. i. ſecundum ſe et omnia que virtualiter in eo claudūtur ita q̄ quidditas ꝛ poſſeſſiones ꝛ accidentia ꝛ cetera eius non niſi virtus intellecti loco computantur. Ex ſic ex hoc quod intellectus noſter vt intellectus eſt, eſt in potentia pura: habet quod intellectum perfe-

ctiōe capit pfectā rei cognitionē. Sz primo apphēdit aliq̄d de ipſa, pura q̄ddītatē ipſi⁹ rei, q̄ eſt primū ꝛ ꝓpium obm intell⁹ ꝛ deinde intelligit ꝓprietates ꝛ accña ꝛ habitudines circunſtantes rei eſſentiā. Et ſm hoc neceſſe hz vnū apphēſum alij cōponere ꝛ diuidere: ꝛ ex vna ꝓpōne ꝛ diuiſione ad alias ꝓcedere. Nō eſt rōcinari. Intell⁹ aūt angelic⁹ ꝛ diuin⁹ ſe hz ſicut res incorruptibiles q̄ ſtatim a ꝓn⁰ hñt ſuā totā perfectionem[c]. Uñ in intell⁹ angelic⁹ ꝛ diuin⁹ ſtatim ꝑfecte totā rei cognitionē hz. Uñ in cognoſcendo q̄ddītatē rei cōgit de re ſimul q̄cq̄ nos cōgſcere poſſum⁹ cōponēdo ꝛ diuidēdo: ꝛ rōcinādo. Et tō intell⁹ human⁹ cognoſcit ꝙponēdo ꝛ diuidēdo ſicut ꝛ rōcinando. In tell⁹ aūt diuinus ꝛ angelicus cognoſcunt q̄dē cōpoſitionē ꝛ diuiſionē ꝛ rōcinationē non cōponēdo ꝛ diuidendo ꝛ rōcinando: ſed per intellectū ſimplicis quidditatis[c].

Ad primū Ergo dōm, q̄ cōpō ꝛ diuiſio intell⁹ ꝙ quandā dñiam vel cōparationem ſit[c]. Unde ſic intellectus cognoſcit multa cōponēdo ꝛ diuidēdo ſicut cognoſcēdo dñiam vł cōparationē rerū. ¶Ad ſcm dōm, q̄ intell⁹ abſtrahit a phātaſmatib⁹: ꝛ tñ nō intelligit actu ſi cōuertēdo ſe ad phātaſmata: ſicut ſupra dictū eſt[c]. Et ex ea parte q̄ ſe ad phātaſmata cōuertit: cōponi ꝛ diuiſioī intellect⁹ adiungit ſpēs. ¶Ad tertiū dōm, q̄ ſimilitudo rei recipit in intellectu ſm modū intellectus: ꝛ non ſm modū rei. Uñ cōponi et diuiſioni intellectus reſpōdet q̄dē aliquid ex pte rei: tamē nō eodē mō ſe hz in re ſicut in intellectu. Intellectus em̄ humani ꝓprium obiectum eſt q̄ddītas rei mālis[c]: q̄ ſub ſenſu et imaginatione cadit. Inuenitur aūt duplex ꝓpō in re māli ꝺma q̄dē forme ad mām. Et huic rñdet cōpō intellect⁹: qua totū vł ꝺ de ſua parte p̄dicaᵗ. Nam genus ſumit a mā cōi, ꝺria ꝺo cōpletiua ſpēi a forma: ꝑticulare ꝺo a mā indiuiduali. Scḓa ꝺo ꝓpoſitio eſt accītis ad ſubiectū. Et huic compoſitioni rñdet cōpoſitio intellectus ſm quā predicatur accīs de ſubo: vt cū ꝺr, hō eſt albus. Tū differt compoſitio intellect⁹ a cōpoſitione rei. Nā ea que cōponunt in re ſunt diuerſa. Cōpoſitio aūt intellect⁹ eſt ſignum idētitatis eorū que cōponunt. Nō. n. intellect⁹ ſic cōponit: vt dicat q̄ homo eſt albedo: ſz dicit ꝙ homo eſt albus. i. hñs albedinē. Et ſimile eſt de compoſitione forme ꝛ materie. Nā aial ſignificat id q̄ hz nām ſenſitiuam: rōnale vero q̄ hz nām intellectiuaz: homo ꝺo ꝙ hz vtrūq̄: ſortes ꝺo q̄ hz oīa hec cſm̄ā individuali. Et ſm hāc idētitatis rōnē intellect⁹ nr̄ vnum cōponit alteri ꝓdicādo.

¶Utrū intellectus poſſit eſſe falſus. Ar. 6.

Aſſertū Sic procedit. Uidetur quod intellect⁹ poſſit eſſe falſus. Dicit enim philoſophus in. 6. meta. quod verum et falſum ſunt in mente. Mens autē ẽ intellectus idem ſunt: vt ſupra dictum eſt[c]. Ergo falſitas eſt in intellectu. ¶Preterea. Opinio ꝛ rōcinatio ad intellectū pertinēt. Sed in vtraq̄ ſtarum inuenit falſitas. Ergo poteſt eſſe falſitas in intellectu. ¶Preterea. Peccatū in parte intellectiua eſt. Sed peccatum cum falſitate eſt. Errant enim qui operantur malum: vt dicitur prouerb. 14. Ergo falſitas poteſt eſſe in intellectu.

Sed Cōtra ẽ, q̄ dicit Augu. in lib. 83. qō. q̄ omnis qui falliᵗ: id in quo fallitur nō intelligit. Et philoſophus dicit in lib. de aīa, q̄ intellectus ſemper eſt rect⁹.

Rñdeo Dicēdum, q̄ ꝓbs in. 3. de aīa ſenſui. Sēſus. n. circa ꝓpriū obm nō decipitur: ſicut viſus circa coloṝ: niſi forte per accīs[c] ex impedimēto circa organū cōtingēte: ſicut cū guſt⁹ febricitantiū dulcia iudicat amara: ꝓp hoc q̄ lingua malis hūoꝝb⁹ eſt repleta. Circa ſenſibilia vero cōia decipitur ſenſus ſicut iudicando de magnitudine vel figura: vt cum iudicat ſolē eſſe pedalē, q̄ tñ eſt maior terra. Et multo magis decipit circa ſenſibilia per accīdēs: vt cum iudicat fel eſſe mel ꝓp colorꝭ ſiḿlitudinē. Et huius rō eſt in cuidenti: q̄ ad ꝓpriū obm vnaquēq⁹ potēcia p ſe ordinatur ſm q̄ ipa. Que aūt ſunt hm̄oi ſemp eodē mō ſe hñt. Uñ manente poᵗ nō deficit et⁹iudiciū circa ꝓpriū obz. Obum aūt ꝓpriū intellectus eſt q̄ddītas rei[c]. Uñ circa q̄ddītatē rei p ſe loquēdo intellect⁹ nō fallitur. Sz circa ea q̄ circunſtāt rei eſſentiā vł q̄ddītatē: intell⁹ pōt falli: dū vnum ordinat ad aliud, vel cōponendo: vel diuidendo: vel etiam rōcinando[c]. Et ꝓpter hoc etiā circa illas ꝓpōnes errare nō pōt q̄ ſtatim cognoſcunt cognita terminoꝝ q̄ditate ſicut accidit circa ꝑ̄ncipia: ex q̄bꝰ eſtiā accidit infallibilitas veritatis ſm certitudinē ſcie circa concłones. Per accīdēs tñ contingit intell⁹m decipi circa q̄ q̄d eſt in re bus ꝓpōnibus: nō ex pte organi, q̄ intell⁹ nō est virtꝰ vtēs organo: ſz ex pte ꝓpōnis inter quē tñ circa diffinitionem: dum vel diffinitio vni⁹ rei eſt falſa de alia ſicut diffinitio quela: quia ſecundum quod ipſum infert neceſſarium ꝛ ſempiternum: vt patet in primo poſterio. Quarto applicatur ſiḿlitudo ꝛ ratio ad intellectum: ꝛ totidem dicuntur de intellectu: proportionaliter tamen. Unde ſex dicit. primo aſſignat ꝓpriū obiectum intellectus quaſi ſubſumendo ſub ratione communi ꝓpoſita. Secundo infert primam concluſionem ſimilem primo dicto de ſenſu. Tertio infert ſecundam concluſionem ſimilem vltimo dicto de ſenſu: vt patet. Quarto ad robur prime concluſionis ex ea redit rationem omnis alterius infallibilitatis inuente in intellectu dicens: q̄ ꝓpter hoc quia intellectus circa quidditatem non fallitur oritur infallibilitas intellectus circa prima principia complexa: ꝛ conſequenter circa omnes concluſiones ſcientificas: ꝛ quod inde naſcatur hoc: probatur: quia hoc conuenit eis, quia cuidentes ſunt ex ſola quidditate termi notum: principia enim cognoſcimus inquantum termines cognoſcimus. vt ꝺcitur in primo poſte. habent ergo principia infallibilitatem ex vicinitate ad quidditatem: que eſt ꝓpzium intellectus obiectum: ꝓpzium eſt ꝛ primum intellectus obiectum eſt incomplexum: q̄ ſimplex terminus ſignifi-

¶In corpe ſunt due concluſiones reſponſiue queſtio. Prīa. intellectus circa quod ẽ. q. quid eſt non falliur: ſi. 2. di. 39. q̄. 3. ſ. 2. di. 3. q. 1. ſ. ar. 12. Et ſi. q. 1. ſ. 6. Et ſi. q. 3. ſ. 5. ſi. col. 3. Et li. 9. Et ſi. 3. ſi. 5. fin. 343 3 3 3 5 9 108 422 109 295

¶Has concluſiones me. i. 4. probat dupliciter. Primo ſimilitudine ſuper Ariſto. autoritate imi. Secundo ratione probante in communi intentū tā in hoc quaz in ſimili. Unde quaz tuor in corpore articuli facit. Primo proponitur ſiḿlitudo: ꝛ dicitur q̄ apud Ariſto. intellectus eſt ſimilis ſenſui quo ad veritatem ꝛ falſitatem iudicij. Secundo narratur duo vel tria de ſenſu. Primum q̄ reſpondet ꝓpriū obiecti eſt verus per ſe. Secundum quod implicite infinuatuz iam eſt: eſt quod per accidens reſpectu ꝓpriū obiecti eſt falſus tale accidēs eſt indiſpoſitio organi ꝛc. Tertium eſt q̄ reſpectu ſenſibilis cōmunium etiam per accidens fallitur, vt patet. Tertio aſſignatur ratio vniuerſalis ꝛ cōmunis ſenſui ꝛ intellectui: q̄ eſt quia ordo potentie ad ꝓpzium obiectum ſemper eodem modo ſe habet. probatur: quia conuenit potentie ſecundum quod ipſa: ꝛ potes ſyllogizare ſic: ꝓpōnis ſe habet. ipſa manente ad ꝓpzium obiectum: ergo nunq̄ ab eo deficit: ꝛ conſequenter non fallitur circa illud: cum falli in defectu conſiſtat: confequentia nota: ꝛ antecedens probatur: quia potentia per ſe ꝛ ſecundum q̄ ipſa ordinatur ad ꝓpzium obiectum ergo ſemper eodem modo: ꝛ tenet fetet in primo poſterio. Quarto applicatur ſiḿlitudo ꝛ ratio ad intellectum: ꝛ totidem dicuntur de intellectu: proportionaliter tamen. Unde ſex dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sleat:z qꝫ circa illud errare nõ põt:merito circa ea que sufficiens hñt lumen: ex illo errare quoꝫ nõ põt. Est aũt hoc ad magnã prime conclusionis firmitatem:qm̃ tunc vere sufficienter reddimus causam accidtis alicuꝰ qñ ex reddita causa in oibus accidens illud dependere ostendimus. Infallibilitatis igitur intellectꝰ causa optime dicta est ordo ad qđ quid est:cũ ex illo ostenditur oꝭ intellectus infallibilitas:vt hic fit. Quinto declarat:quomodo per accidens enã intellꝰ circuli de triãgulo:vel dñ aliꝰ diffinitio est in se falsa,implicãs cõpositionẽ ipossibilitũ: vt si accipiatur hoc vt diffinitio alicuiꝰ rei, aĩal rõnale alatũ. Vñ in rebus simplicibꝫ, in quarũ diffõnibus cõpositio interuenire nõ põt,non possumus decipi:ꝫ deficimꝰ in totali:ꝫ nõ attingẽdo: sicut dicit in.9.meta.

Ad primũ ergo dñm, qꝫ falsitas ꝺ̃ esse in mente ꝑm oppositionẽ z diuisionẽ. Et sic nõ est ad secundũ de opinione et ratiocinatione. Et ad tertiũ de errore peccantiũ:qui cõsistit in applicatione ad appetibile. Sed in absoluta cõsideratione quiditatis rei,z eoꝝ q̃ per eam cognoscuntur, intellectus nũq̃ decipitur. Et sic loquuntur authoritates in contrarium inducte.

¶ Utrum vnã z eãdem rem vnus alio melius intelligere possit. Artic.7.

Ad Septimũ sic proceditur. Ar q̃ vnam z eandem rem vnus alio melius intelligere non possit. Dicitur em in lib.83.q. Quisquis vllam rem aliter q̃ est, intelligit: non eam intelligit. Quare non est dubitandum esse perfectam intelligentiam qua prestantior esse non possit. Et ideo non est per infinitũ ire:q̃ quelibet res intelligitur: nec eam posse alium alio plus intelligere. ¶ Intellectus intelligendo verꝰ est. Veritas aũt:cuius est equalitas quedam intellectus et rei: nõ recipit magis z minus. Non em̃ proprie ꝺ̃ aliquid magis et minus equale. Ergo neq; magis z minus aliquid intelligi dicitur.

¶ Intellectꝰ est id qõ est formalissimum in hoie. Sꝫ differẽtia forme causat differentiam speciei. Si igitur vnus homo magis alio intelligit:vꝝ q̃ non sint vnius speciei.

¶ Super Articulum septimum.

¶ Iulius clarus: occasionatꝰ ex Augustini verbis: vt recol.

¶ In corpe rñdet quesito cũ distinctione bimẽbri duabꝰ cõclusionibꝰ inuicem illa mẽbra.

¶ Distinctio est:quod qñtio põt hꝫ ꝺ̃ duos sensus.s. ex pte obi: et ex parte potentie. Prima conclusio est negatiua:eandẽ rem non contingit melius intelligere:si lꝫ melius ꝺ̃terminet actum ex parte obiecti. Probatur: quia falso intelligeretur:quia aliter quam esset:z confirmat̃ processu Augustini. Secũda conclusio est affirmatiua:eandẽ rem cõtingit melius intelligere:si lꝫ melius ꝺ̃terminet actum ex parte potẽtie. Probatur:quia vnus est melioris virtutis in intelligendo:z declaratur sequela a simili in visione corporali. Assumptũ aũt z ꝓbatur z manifestatur ex duplici capite. Primo,qꝫ non omnes animę humanę sunt equales: sed meliorum corpoꝝm meliores sunt anime:quod probatur dupliciter:z ratione actus fiunt proportionati his quorum sunt actus: vt manifeste patet in formis diuersarum specierũ:et autoritate Aristo.2.de anima. Sed̃o qꝫ virtutes ministrãtes intellectui non sunt eque disposite in oibus:z quoꝝ melioꝝ est dispõ:horum maior est vis ad intellectus opus. ¶ Circa cãm primã sed̃e conclusionis.s.inequalitatẽ aiarum nostrarum. Aduertendũ est q̃ non solũ hi qui a San. Tho.se dissentire fatent:sed et Thomiste aliqui cõtrariant̃ tadeo vt dicãt nõ eẽ mẽtem. San. Tho. aiarũ hũanarũ subas esse inequales:cũ th aperte hic etiã in corpore,z in rñsione ad vltimũ aperte hoc dicatur:z in sed̃o hñarũ di.32. expresse idem scriptum sit. Unde hos tanq̃ cecos omittentes ad aliorum rationes nostram dirigamus aciem. Durandus Henricus z Bernardus de Sannaco negando substantialem hanc inequalitatem contra ipsam z eius rationem arguũt. Contra ipsam quidẽ dupliciter. Primo,qꝫ suba suscipere magis z minus aliquid intelligi dicitur. ¶ Intellectꝰ est id qõ est formalissimum in hoie. Sꝫ differẽtia forme causat differentiam speciei. Si igitur vnus homo magis alio intelligit:vꝝ q̃ non sint vnius speciei.

Sed cõtra Est, q̃ per experimentum inueniuntur aliqui alijs profundius intelligẽtes. Sicut pfundius intelligit qui conclusionem aliquã potest reducere in prima principia z causas primas quam qui potest reducere solum in causas proximas propinquas.

Rñdeo Dꝫ, q̃ aliquẽ intellere vnã z eãdem rem magis q̃ alĩ põt intelligi dupliciter. Uno mõ sic:q̃ ly magis determinet actum intelligendi ex parte rei intellecte. Et sic non potest vnus eandem rem magis intelligere q̃ alius. Quia si intelligeret eam aliter q̃ sit,vel melius vel pius: falleretur,z non intelligeret:vt arguit Augu. Alio modo põt intelligi vt determinet actum intelligendi ex pte intelligentis. Et sic vnus alio potest eandem rem melius intelligere:qꝫ est meliorꝭ virtutis in intelligendo:sicut melius videt visione corporali rem aliquã,qui est perfectiorꝭ virtutis:z in quo virtus visiua est perfectior. Hoc autem modo ex pte intellectus qui est perfectior. Manifestum est enim q̃ quanto corpus est melius dispositum tanto melioꝝm sortitur aĩam. Mõ manifeste apparet in his q̃ sunt ꝑm spẽm diuersa. Cuius ratio est:qꝫ actꝰ z fora recipit in ma ꝑm mãe capacitatẽ. Vñ etiã in hoibus q̃dã hẽant corpus melius dispositum:sortiunt aĩam maioris virtutis in intelligendo. Vñ si in.2.de aĩa,quod melles carne bn aptos metevidemusc. Alio mõ cõtingit hoc ex pte inferiorꝭ virtutũ:quibus intellectus indiget ad sui operationẽ. Illi em in qbus virtus imaginatiua z cogitatiua z memoratiua est melius disposita:sunt melius dispositi ad intelligendum.

Ad primũ Ergo ptz soko ex dictis.

Ad secundũ Et sic ad secũ. Veritas em intellectꝰ in hoc cõsistit qꝫ intelligãt res esse sicuti est. ¶ Ad tertiũ dꝫ,q̃ ꝺ̃a forme q̃ nõ ꝓuenit nisi ex diuersa dispõne materie nõ facit diuersitatẽ ꝑm speciẽ:ꝫ solũ ꝑm numerum. Sunt em̃ diuersoꝝ individuoꝝ diuerse forme scõm materiam diuersificate.

¶ Utrum intellectus per prius intelligat indiuisibile quam diuisibile. Artic.8.

Ad octauũ Sic procedit̃. Uidetur quod intellectus per prius intelligat indiuisibile quam diuisibile. Dicit enim philosophus in.1.phy.quod intelligimus z scimus ex principioꝝm z elementoꝝ cognitione. Sed indiuisibilia sunt principia z elementa diuisibiliuꝫ. Ergo per prius sunt nobis nota indiuisibilia, quam diuisibilia. ¶ In corpe tria. Primo ostenditur radix et via veritatis ꝺ̃site. Sed̃o rñdetur quesito duplici cõclone. Tertio exꝫ cõclone cõfirmatur posita radix et destruit similiꝰ opinia. ¶ Quo ad primũ est ꝺ̃ ꝓclo:ordo q̃ indiuisibile cognit a nobis ex habitudine ad quidditatem sensibilem pẽsandus est. Probat:qꝫ quidditas materialis est ꝓpriũ obm intellectꝰ nri: ꝺ ergo ꝓ cognitum:q̃ ex approximatione ad ipsũ in diuisibile vel diuisibile erit prius notuꝫ. Omnia clara sunt.

¶ Quo ad ꝑm ponit distõ indiuisibilis trimẽbris:z circa ꝑ duo mẽbra ponit ꝑ ꝓclusio affirmatiua: iuxta tertiũ sed̃a negatiua. Prima ergo conclusio est. Indiuisibile actu tãꝑm cõtinuitatem q̃ sed̃m diffinitionem est prius notum opposita diuisiõe. Probatur vrags pars simul dupliciter. Primo qꝫ cognitio confusa est ꝑor distincta. Secundo qꝫ virtuq; indiuisibile est ipse ꝓpius obi intellectus: ac p ꝺ̃ ꝑm se ꝑm z nõ per aliud prius cognitũ cognoscit. Est em̃ qꝺ iz horũ quidditas qđã rei corporee. ¶ Aduerte hic q̃ lra in sed̃a pte cõclusionis inserit qõ indiuisibile ꝑm rõnẽ. i. incompositum est ꝑius notũ:etiã anteq̃ intellꝰ componat: qõ quidẽ ꝑbone non egerit:qꝫ ꝑma operatio intellꝰ est prior sed̃o:et cognitio complexa nec̃io precirgit incõplexam. Sed̃a cõclo est: Indiuisibile oino.s.actu z ꝑotẽtia ẽ posterius notũ diuisibili. Probatur dupliciter. Primo qꝫ hec priuatione cognoscũtur: ꝑ ptz de pũcti diffinitione z vnitatis. Secũdo qꝫ hec oppõnt ꝺ̃ dam hñt ad rẽ corpeã: que est ꝓprius intellꝰ obiectum. Aduerte hic q̃ genus hoc tertiũ indiuisibiliũ qõ solũ ꝓprie ꝺ̃ oppositioni rei corpoꝛee:qꝫ priuatiue oppõnit illi: bũ hoc priuatione diuisionis repertibilis in continuo et nũero indiuisibile est. ¶ Quo ad tertiũ elicitur opio opposita radici posite: ex vltima cõclusione. Qꝛ est genus hoc indiuisibiliũ.s.z actu et ꝑotẽtia posterius experimur nos cognoscere :sequitur qõ intellꝰ nr non moueatur et actuatur ab indiuisibilibus sed diuisibilia. ¶ Ꝑs. Ad qõ ponit in diffõne alicuius ꝑ prius cognoscit a nobis: qꝫ diffõ ẽ ex ꝓrib z nottoribꝰ:vt ꝺ̃ i.6.topi. Sꝫ indiuisibile ponit in diffõne diuisibilis:sicut ꝓctũ est lõgitudo sine latitudine:cui z extremitates sunt duo ꝓncta. Et vnitas ponit i diffõne numeri:qꝫ numer est multitudo mensurata p vnũ: vt ꝺ̃ in.10.meta. Ergo intellꝰ nr ꝑ prius intelligit indiuisibile q̃ diuisibile. ¶ Sed̃e sic cognoscit. Sꝫ indiuisibile est magis sibe itellectui q̃ diuisibile:qꝫ intellꝰ est simpler: vt ꝺ̃ in.3.de aĩa. Ergo intellectus noster prius cognoscit indiuisibile.

Sed Contra est q̃ dicitur in.3.de aĩa, quod indiuisibile monstratur sicut priuatio. Sed priuatio per posterius cognoscitur. Ergo z indiuisibile.

Rñdeo Dõm q̃ oõm intellꝰ nr ꝑm põtem statũ est q̃ditas rei mãlis quã phantasmatibꝰ abstrahit: vt ex premissis ꝑz. Et qꝫ id qõ est primo z per se cognitũ a virtute cognoscitiua est propriuꝫ eius obm:considerari põt quo ordine indiuisibile intelligatur a nobis ex eius habitudine ad hmõi quidditatẽ. Dicit aũt indiuisibile tripliciter:vt ꝺ̃ in.3.de aĩa. Uno modo sicut cõtinuũ est indiuisibile:qꝫ est indiuisum in actu, lz sit diuisibile in potẽtia. Et ꝑm ꝺ̃ indiuisibile prius est intellectũ a nobis q̃ eius diuisio que est in partes: q̃ cognitio cõfusa est prior q̃ distincta:vt dictũ est. Alio mõ ꝺ̃ indiuisibile ꝑm speciẽ:sicut rõ hois est quoddã idiuisibile. Et hoc etiã mõ indiuisibile est prius intellectũ q̃ diuisio eꝰ in partes rõnis: vt supra dictũ est. Et iterũ prius q̃ intellectus cõponat z diuidat affirmãdo:vel negando. Et huius ratio est:qꝛ hmõi duplex indiuisibile intellectus ꝑm se intelligit:sicut ꝓpriũ obiectũ. Tertio mõ ꝺ̃ idiuisibile qõ est oino indiuisibile: vt punctus z vnitas:q̃ nec actu nec potẽtia diuidunt. Et hmõi indiuisibile per posterius cognoscit ꝑ priuationẽ diuisibilis. Uñ ꝓctũ priuatiue diffinitur. Punctũ est cui ꝑs nõ est. Et sic rõ vnius est q̃ sit indiuisibile:vt ꝺ̃ in.x.meta. Et hui rõ est: qꝛ tale idiuisibile hꝫ quãdã oppositionẽ ad rẽ corpalẽ:cui quidditatẽ primo z ꝑ se itellectus accipit. Sꝫ aũt intellect ꝛ nr ẽ itelligeret per ꝓticipationẽ indiuisibiliũ separatoꝝ: vt platonici posuerũt:se quereꝝ q̃ indiuisibile hmõi eẽt ꝑmo intellectũ:qꝛ ꝑm platonicos prius participantur a rebus.

Ad primũ Ergo dõm q̃ i accipiendo sciam nõ semper ꝓncipia z elemẽta sũt priora:qꝛ qñq; ex effectibus sensibilibꝰ deuenimꝰ in cognitionẽ ꝓncipioꝝ z cãrum intelligibiliũ. Sꝫ in cõplemẽto scientie semp scientia effectuũ dependet ex cognitiõe ꝓncipioꝝ z elemẽtoꝝ:qꝛ vt ꝺ̃ dicit ꝑbs: tũc opinamur nos scire cum in ꝓncipia possumus z cãs resoluere.

¶ Ad ꝑm dõm,q̃ punctum non pontur in diffõne linee cõter sumpte. Manifestuꝫ est esse q̃ in linea infinita z ẽt in circulari non est punctum nisi in potentia. Sꝫ Euclides diffinit lineam finitam rectam. Et ideo posuit punctum in diffinitione linee:sicut terminũ in diffinitione terminati. Unitas vero est mẽsura nũeri. Et ideo ponitur in diffinitione numeri mẽsurati:nõ aũt ponit in diffõne diuisibilis:sed magis econuerso.

¶ Ad tertium dõm,q̃ similitudo per quaz intelligimus, est spẽs cogniti cognoscente. Et ideo nõ ꝑm similitudinem nature ad

parastis:sed a q̃ditate sensibili. Si enim ab illa actualiter ille prius intelleret:z probatur sed̃a: q̃ prius prius participant a rebus:z ꝑfit intellectu. Potest quoꝫ hec ꝑs introdu. ad ostendẽdã necessitatẽ huiꝰ ai ꝛ quia.s. opiniones hꝫ diuersas ꝑm diuersa ꝓn.

¶ Super.q.86.art.1.

¶ Iulius clarus. Due cõclusiones rñsione. Prima est singule materiale intellectꝰ nr nõ põt directe z primo cognoscere. Probat.intellꝰ intelligit abstrahẽdo a mã individua ligo directe intellectũ est nõ singule: sed vle. Alias ptz ꝑma ꝓbatur. quo ad primam partem:qm̃ mã individualis est ꝓncipiũ singularitatis:q̃ ad sed̃am fo:q; abstractũ ab individualitatis est vle. Secũda ꝑs dicit:qꝫ intellectus noster põt intellere singulare indirecte. Probat intelligẽs nõ nisi p conuersionẽ ad ꝓantasmata singularia:z indirecte potest intelligere singule:intellectꝰ noster est huiusmodi.q̃ ꝛc.

¶ Circa primã cõclusionẽ occurrunt obiones ꝛ duo. Primo ꝛ illud sez q̃ vle sit ꝑmo cognitũ ab intellectu nro:arguit Durãdus 2ꝛ. Tũ qꝛ ẽ bum z eis cius ꝑs se cõditio precedit actũ potentie: ergo potentia non facit sed supponit eẽm:sed vle nõ ꝑcedit eẽm actũ intellis. ergo. Tũ quia re ꝓpriatus realẽ z naturaliter respũdet rem ꝛ cius cõdõnẽ realẽ:sed vltas non est condicio realis:ergo non repꝛsentatur per realem ꝑtem ꝛc. vt ponis. Secundo ꝛ aliud sez̃ q̃ singule nõ directe z primo intelligi ꝛ. Probat:qꝫ intellectꝰ incipit vbi terminat sensus:sed sensus non terminatur ad singulare. ꝺ̃ singulari cipit. Sed̃e qꝛ vle abstrahitur a singulari. vt a termino a ꝺ̃. ergo sin gule ꝑius cognoscit. abstractio a ꝑ. nõ nisi a noto fit. Tertio quia singule ꝑ̃ monet intẽm:ꝺ̃ ꝑ intellꝰ. ꝑma nõ. Alias ꝑbr: quia actiões sũt singulariũ:sed̃ esse motio actio ꝺ̃ ẽ.

¶ Ad primum horuꝫ dicitur falsum esse assumptum:z q̃ intellectus i. tota ꝑs intellectiua non supponit: sed facit objectum inte le ctue:potentia esse actu nõ ꝓhibetur con:

Et ꝺ̃ alia art.20. z ꝗl.12. arti.12. Et ꝑpe. 24.c.1. z sed̃o. Et.3.de aĩa.tc.8 co.2.ꝛ.3

432 q.d.50. q.1.ar.3. Et hꝫ. 3.ã.6.ct q.6.10. artic.3.

struere suum obm: sed arguens q negat intellectū agentē z species fallitur.
¶ Ad ſm vero dz q representari vlr: pōt 2ʳ intelligi. vn⁹ o vt vltas sit ꝺō repñtata: z sic nō dicimus speciē repñtare vlr. alio⁹ vt vltas sit ꝺō ꝓs medium quo repñtaf: z hoc nō dicimus q ſpēs intelligibilis bouis repñtat nām bouinā vlem: q3 scz repñtat eā. z non representat individuales cōdōnes. Ex hoc enim q sic representat sequit q vltas repñtet: q3 nec vt vna nūero: nec vt multiplicata numero
433 1.q.87. ar.3.ad 2ᵐ. Etopuſ. 9.q.81. 55
ꝛc. et sic patet nullitas cōsequētie. ¶ Ad argumenta ꝫ ipſam cōclusionē dz: ꝑmitto ꝺo q in actione z paſſione intellectus duo ordines operationū attendunt. primus realis qui cōuenit intellectui vt res est. Secundus intelligibilis q cōuenit intellectui vt intellectus est. per primum mouetur intellectus potis ab intellecto agente effective et puncipaliter: ab obiecto vero in fantaſmate secūdario: a ſpē autem intelligibili ab illis producta formaliter. per secundū vero perficitur ab intelligibili vt intelligibile est obiectiue: ab actu vero intelligendi formaliter. Vnde itaq; ſtantibus facile patet responſio ad omnia distinguendo de quo ordine operationum sit ſermo. In primo namq; omnia sunt ſingularia: sed non ſingularia materialia nisi fantaſma: z tunc patet inceptio intellectus a fantaſmate. In ſecundo vero obm est vle. Sigillatim ergo respondendo ad primum conceditur totū in primo ordine: sed ꝑa nihil valet: quia in illo nulla est intellectio. Si vero de intellectu vt intellectus est loquatur: dicitur q intellect⁹ incipit nō ab eo in quo finit ſenſus: sed a primo sibi: hoc autem est vle cognoscū. falsum est eē q potentiarū ordinatarū posteriōr incipiat a termino prioris: sed bene a primo sibi. Vñ cogitatio non a ſenſatis: sed elicitis intentionibus primo perficitur. ¶ Ad ſecundū vero dicit falsum esse q oporteat abſtractionē fieri a noto tā de abſtractiōe inteª potis q3 agētis: z de agente quidē pater. De potī vero manifeſtū sit ex ſenſu: vīſus enim abſtrahit colorē ab odore pomi ignoto sibi: tali enim pacto intellectus potis conſideratur vlr. z no particulares cōditiones. ¶ Ad tertiū aūt dz: q ſi est ſermo de intellectu vt re ꝓcedit: q primū mouens est ſingulare ſz non māle fed immāle. ſ. inteª agēs: falſum. n. ſupponit. ſ. q in tali motione obm ſit primo mouens. Sed tūc ꝑa nihil vz: q ſingulare primo cognoſcit: q3 inteª agens z obm in fantaſmate in hoc primo ordine nō mouēt obiue ſz actiue potī. Si vero est ſermo de intellū vt inteª est ſic cōcesſo q primo mouēs est obm: negatur q ſit ſingulare: ſz dz q est nā vltis q obiue phcit mouet z faē eē in actu inteª: q3 illa ē ꝑmo repñtata q ſpēm intelligibilē z ꝑ⁹ intelligibilis: vt in lra dz.
¶ Circa ſecōam ꝛcłonē dubiū occurrit: q3 eum ois cognitio fiat per aſſimilationē: z inteª nunq3 neq; ſm actu recto neq; reflexo aſſimiletur ſingulari ſequit q nunq3 cognoſcat ipſum. Et cōfirmat: q3 ſi inteª intelligit ſingulare ſiue recte ſiue reflexe: ſequit: ergo formaī in ſe cōceptū ipſi⁹ ſingularis: cum ois intellectio in conceptu aliquo cōſiſtat: z ꝓ⁹ ſingularis formari non poteſt niſi cōceptus incōplex⁹ termini ſingularis habeat: ſz i intellectu nō pōt eſſe cōceptᵇ mālis indiuiduī. vt ſic. ergo ꝓbatur minor: q3 conceptus est ſiltudo expreſſa rei concepte: repugnat aūt intellectui nr̄o hic hr̄e ſiltudinem mālis indiuiduī: vt p3: q3 alr nō abſtraheret ad hic z nunc. Et nihil prohiberet ponere ſpēs intelligibiles ſingularī in intellectu noſtro: par enim est rō quo ad hoc de ſimilitudine impreſſa z expreſſa. ¶ Ad oppo. autem ducit demōſtatio Ari. in. 2. de aīa de ſenſu cōi: q3 oꝑs iudicē diſcernentē aliqua duo cognoſcere vtrūq3: ſz inteª ponit ꝺſiam inter vlē z ſingulare. ergo. ¶ In hac difficultate dōm mihi vr̄: z q inteª cognoſcit vtrūq3: z q nō formaī ꝓpriū conceptū ſingularis: ſed intelligit ipſum in conceptu alterius: qui tñ est eius quodāmodo. Ad quoū cuidēā ſciēā ſciēā est: q 2ʳ experimur nos intelligere aliquid. ſ. in ſeipſo z alio. In ſeipſo quidem: cum cognoſcendo formamus in nobis cōceptū illi⁹ rei quā intelligimus: ſicut cum intelligim⁹ graue formamus in nobis cōceptū ꝓpriū rōnis formalis ipſius grauitatis: z cum percipim⁹ bonē formam⁹ in nobis cōceptū ꝓpriū ꝺre ꝛc. In alio vero cum vnū concipimus: z aliud in illo cōcepto arguim⁹ inueniri: q3 tñ quid ſit nō concipimus. Sicut cū cōcipim⁹ ſapiētiā infinitā eſſe, ex hoc aūt excellētiſſimam ſubeſſe arguimus: q3 tñ ſit res illa ignotū est. Sic eīm res illa z nota quodammodo z ignota est. Nota q3 tñ in alio. ſ. in actu ſapiē infinite: ignota ſm ſuam rōnē formalem z ꝓpriā in ꝓprio conceptu: nota arguitiue. ignota directe: nota q3 tñ ad q̄nē q est: ignota q3 tñ ad q̄nē quid est. Et hoc mō ſingulare māle notū est intellectui noſtro. Nūq3. n. cōcipere nos exꝑimur ſiue directe ſiue indirecte ſorteāt q3 tñ cōcipiamus ſingularitatē in cōi. Si. n. cōcipim⁹ hoc albū. aut hunc holez. ꝓpriō cōceptu: illo inteª vt inteª ē. cēt hoc māle ſignatū: z quidditatiuā cognitionē haberet ſingularis vt ſic: cū nil aliud ſit noſſe q3 ꝺ̄ erat esse alicuius q3 cōcipe illud ſm ꝓpriū illi⁹ conceptū vt ſic. Sed bñ experimur q ponim⁹ ꝺſiam inter ſortē z q3 ꝺ̄ erat eſſe hominis: inter hoc z vlē. Et ideo oꝑs q virtūs cognoſcat: ſed ad hoc ſufficit cognito arguitiua. cōcipiēs enim in nobis hoiem z ſingularitatem: z q3 homo nō ſubſiſtit per ſe ꝛc. arguit z concluditur ab intellectu in rerū natura res quedam ſingularis ꝛc. dōns ab vniuerſali ſibi oblato per differentiam ſibi in cognoſcibilē quidditatiue. ſ. Sorteitatem: vt de deitate exemplariter manifeſtū est. Cōcipitur ergo ſingulare ab intellecto nr̄o: nō proꝑto ſed alieno conceptu: q3 tñ est aliq̄ modo. ſ. poſitiue z arguitiue ei⁹: nō repñtatiue: quemadmodum deitas concipit in alieno cōceptu. q est tñ deitatis cōceptᵇ nō representative: ſed arguitiue: z ſufficit ad ponendum differentiam inter deitatem ſic cogniram, z id quod directe ꝺcipim⁹. Et ꝓpterea dic⁹ Tho. in corpe articuli intellectum cognoſcere ſingulare dicit: z in reſpōſionibus ad colligationē partis ſenſitiue cum intellectiua confugit: inſinuans q hoc q nunq3 intellectus hoc ſignatū indiuiduū conceptu ꝓprio, niſi incognitiua attingit: z q3 per illam ipſe intellectus arguitiue attingit ad illud. Et hoc expreſſius indicat i q̄ō. de aīa. ar. 20. in reſponſione ad ꝓmum ſcōo loco obortū: vbi dicit: q ista reflexio nō perficit niſi adiūctiōe virtutis imaginatiue. Et hec ſi bene q3 in calce corpotis 168 b 138 b
¶ Quo ad ſecundum ergo ꝓbat duplicit: ex eadem rō radice. primo ſic. infinitū non ſit vnā ſpeciem. ergo nō pōt actu cognoſci ab intellectu noſtro: ꝑa nota: q3 intellectus nr̄ non potest ſimul actu intelligere niſi vnica ſpecie repñtata. Ad⁹ ꝓbatur. quia aliq̄n infinitū ſit ex rōnes totius z ꝑfecti. Sed o ꝑtis ſit ꝑfectior ſuo toto. ꝑmum eſt q reſponſio conſistit in hoc quod arguendo committitur ſophiſma figure dictionis a quid. a quo: q̄n idē dz eſſe q̄ō cognoſcit a ſenſu z intellectu: ſed nō eodē mō: quia a ſenſu concrete: ab intellectu abſtracte: z ideo cum ſubſumitur ſenſus cognoſcit ſingulare: perinde est: ac ſi diceretur: ſed ſenſus cognoſcit concrete: c. hoc enim est cognoſcere ſingulare: vt in lra dz. Secundum est q hinc habes q aliq̄d defert ſecum ſpecies viſibilis q3 viſu non diſcernit: z ſili⁹ ſpecies audibilis z ſimiles: percipiunt enim ſenſus oba ſua tm̄ ſignate: q̄ditates aūt z paſſiones eorum que ſimul veḥunt ab altiori potētia diſcernunt: q3 tñ non eſt alia cognoſcere niſi oblata per ſpecies ſenſibiles: alio modo q3 ſenſus exterior: aut vis inferior. ¶ In hoc articulo aduerte quod Scotus in. 4. diſtin. 45. q. 3. recquod ſentit: z ſenſationē ipſam: z affert pro ſe ꝓmam z quartam rationes: q in lra fiunt arguendo: ſed quia ſoluuntur in lra non oportet aliter laborare.

Super Articulum ſecundum.

TItulus clarus.
¶ In corpore ſunt tres concluſiones: aut vna hr̄s tres partes ſcz intellectus noſter: nec actu nec habitu potest intelligere infinita: ſed in potentia tantum. Et ꝓbatur in litera tali ordine. Quia ꝓmo probatur pars aff̄ir matiua ſcilicet quod in potentia. Secundo. ꝓma negatio ſcilicet quod non actu. Tertio ſcōa negatio. ſ. q3 nec habitu. ¶ Quo ad ꝓmum ratio est hic. Obm intellectus noſtri non cōpatit infinitū niſi in potētia. ergo intellectus noſter pōt intelligere infinita in potentia. Aſſ⁹ ꝓbatur: q3 illud est quidditas ſenſibilis que nō habet infinitatē niſi in potētia: vt patet. 3. phy. ſed vero ꝓbatur: q3 eodem modo oꝑs ſe habere intellectū ad infinitum quo ſe habet illius obiectum: quod ꝓbatur: q3 oꝑs potentiam proportionari obiecto ꝓprio. ¶ Circa hanc rationem aduerte ꝓmo q3 ꝓpteraa quia quidditas rei māl⁹ ſupponit o obm z motiuū z adequatū intellū ſue reſpectu intellectus noſtri ꝓ⁹ ſtatu iſto de quo est ſermo: ſi enim intellectus ab ea mouetur: z in nihil pōt quod illius aliquid aliquo mō nō ſit vt ſic: ꝑa⁹ est: q3 vnumq̄ō3 ita se habet ad cognoſci a rali intellectu: q3o ſe h3 ad ralem quidditatē: q3 ergo in tali quidditate in potentia tm̄ inuenitur: in intellectu quoq3 illo potentialiter tantum inueniri oꝑs: z ideo infinita vt quidditas ſenſibilis in eſſendo ſic intellectus in cognoſcendo non niſi in potentia habet. ¶ Aduerte ſecundo q3 hec ratio non tm̄ probat partem affirmatiuam. ſ. q3 intellectus intelligit in potentia infinita: ſed negatiuam. ſ. q3 nō actu. Uerūtamen in lra ex ꝓpriis infiniti z actus: additur ratio ſpecialis ad partem hanc negatiuam.
¶ Quo ad ſecundum ergo ꝓbat duplicit: ex eadem rō radice. ꝓmo ſic. infinitū non h3 vnā ſpeciem. ergo nō pōt actu cognoſci ab intellectu noſtro: ꝑa nota: q3 intellectus nr̄ non potest ſimul actu intelligere niſi vnica ſpecie repñtata. Aſſ⁹ ꝓbatur. quia aliq̄n infinitū h̄ret rōnes totius z ꝑfecti. Sed o ꝑtis ſit ꝑfectior ſuo toto. ꝑmum eſt q reſponſio conſistit in hoc quod arguendo committitur ſophiſma figure dictionis a quid. a quo: q̄n idē dz eſſe q̄ō cognoſcit a ſenſu z intellectu: ſed nō eodē mō: quia a ſenſu concrete: ab intellectu abſtracte: z ideo cum ſubſumitur ſenſus cognoſcit ſingulare: perinde est: ac ſi diceretur: ſed ſenſus cognoſcit concrete: c. hoc enim est cognoſcere ſingulare: vt in lra dz. Secundum est q hinc habes q aliq̄d defert ſecum ſpecies viſibilis q3 viſu non diſcernit: z ſili⁹ ſpecies audibilis z ſimiles: percipiunt enim ſenſus oba ſua tm̄ ſignate: q̄ditates aūt z paſſiones eorum que ſimul veḥunt ab altiori potētia diſcernunt: q3 tñ non eſt alia cognoſcere niſi oblata per ſpecies ſenſibiles: alio modo q3 ſenſus exterior: aut vis inferior. ¶ In hoc articulo aduerte quod Scotus in. 4. diſtin. 45. q. 3. recquod ſentit: z ſenſationē ipſam: z affert pro ſe ꝓmam z quartam rationes: q in lra fiunt arguendo: ſed quia ſoluuntur in lra non oportet aliter laborare.

Super Articulum ſecundum.

TItulus clarus.
¶ In corpore ſunt tres concluſiones: aut vna hr̄s tres partes ſcz intellectus noſter: nec actu nec habitu potest intelligere infinita: ſed in potentia tantum. Et ꝓbatur in litera tali ordine. Quia ꝓmo probatur pars affirmatiua ſcilicet quod in potentia. Secundo. ꝓma negatio ſcilicet quod non actu. Tertio ſcōa negatio. ſ. q3 nec habitu. ¶ Quo ad ꝓmum ratio est hic. Obm intellectus noſtri non cōpatit infinitū niſi in potētia. ergo intellectus noſter pōt intelligere infinita in potentia. Aſſ⁹ ꝓbatur: q3 illud est quidditas ſenſibilis que nō habet infinitatē niſi in potētia: vt patet. 3. phy. ſed vero ꝓbatur: q3 eodem modo oꝑs ſe habere intellectū ad infinitum quo ſe habet illius obiectum: quod ꝓbatur: q3 oꝑs potentiam proportionari obiecto ꝓprio. ¶ Circa hanc rationem aduerte ꝓmo q3 ꝓpteraa quia quidditas rei māl⁹ ſupponit o obm z motiuū z adequatū intellū ſue reſpectu intellectus noſtri ꝓ⁹ ſtatu iſto de quo est ſermo: ſi enim intellectus ab ea mouetur: z in nihil pōt quod illius aliquid aliquo mō nō ſit vt ſic: ꝑa⁹ est: q3 vnumq̄ō3 ita se habet ad cognoſci a rali intellectu: q3o ſe h3 ad ralem quidditatē: q3 ergo in tali quidditate in potentia tm̄ inuenitur: in intellectu quoq3 illo potentialiter tantum inueniri oꝑs: z ideo infinita vt quidditas ſenſibilis in eſſendo ſic intellectus in cognoſcendo non niſi in potentia habet. ¶ Aduerte ſecundo q3 hec ratio non tm̄ probat partem affirmatiuam. ſ. q3 intellectus intelligit in potentia infinita: ſed negatiuam. ſ. q3 nō actu. Uerūtamen in lra ex ꝓpriis infiniti z actus: additur ratio ſpecialis ad partem hanc negatiuam.
¶ Quo ad ſecundum ergo ꝓbat duplicit: ex eadem rō radice. ꝓmo ſic. infinitū non h3 vnā ſpeciem. ergo nō pōt actu cognoſci ab intellectu noſtro: ꝑa nota: q3 intellectus nr̄ non potest ſimul actu intelligere niſi vnica ſpecie repñtata. Aſſ⁹ ꝓbatur. quia aliq̄n infinitū h̄ret rōnes totius z ꝑfecti. Sed o ꝑtis ſit ꝑfectior ſuo toto. ꝑmum eſt q reſponſio conſistit in hoc quod arguendo committitur ſophiſma figure dictionis a quid. a quo: q̄n idē dz eſſe q̄ō cognoſcit a ſenſu z intellectu: ſed nō eodē mō: quia a ſenſu concrete: ab intellectu abſtracte: z ideo cum ſubſumitur ſenſus cognoſcit ſingulare: perinde est: ac ſi diceretur: ſed ſenſus cognoſcit concrete: c. hoc enim est cognoſcere ſingulare: vt in lra dz. Secundum est q hinc habes q aliq̄d defert ſecum ſpecies viſibilis q3 viſu non diſcernit: z ſili⁹ ſpecies audibilis z ſimiles: percipiunt enim ſenſus oba ſua tm̄ ſignate: q̄ditates aūt z paſſiones eorum que ſimul veḥunt ab altiori potētia diſcernunt: q3 tñ non eſt alia cognoſcere niſi oblata per ſpecies ſenſibiles: alio modo q3 ſenſus exterior: aut vis inferior. ¶ In hoc articulo aduerte quod Scotus in. 4. diſtin. 45. q. 3. recquod ſentit: z ſenſationē ipſam: z affert pro ſe ꝓmam z quartam rationes: q in lra fiunt arguendo: ſed quia ſoluuntur in lra non oportet aliter laborare.

dum infiniti. i. p ptē poſt ptē: z per modū finiti. i. ſit: vt ibidē dctū fuit. Si in aſte est ſermo de infinito p modū infiniti verum est: z infert. ergo infinitum a nullo intellectu est cognoſcibile actu. Si aūt est ſermo de infinito p modū finiti ſic f̄m ſe añs: q3 nō repugnat infinitis repñtari ſil⁹ vnica ſpē: vt p3 de ſpē intellect⁹ diuini. ¶ Ad b dz q ꝺ̄ facie aſpiciēti ambigua occurrit ītētio lre: q̄n ſi attēdim⁹ ad ꝛcłonē intētis ꝑtat q f̄mo est de infinito z actuali cognitione ꝛcłōq3 mō. ſ. ſiue per
427 vt p3 in calce corpotis articuli: z de ſe notum est. Si vero attēdim⁹ ad mediū terminum: ſic vr̄ q3 ſit ſermo restrictus ad infinitū per modū infiniti: q̄n medium aſſumptus ſe tz ex ꝑte ꝑdōnū ipſius infinitū f̄m ſe: q3. ſ. h3 rationē ꝑtis z imperfecti. Si eīm ex b repugnat ſibi hr̄e vnam ſpēm: g repñtari pynam ſpēm: g repugnat ſibi ex intrinſeco: z f̄ir impoſt est q3 vna ſpē repñtetur cuicunque intellectui. Sz cū b ſit f̄m: q3 infinita vna ſpē repñtant actu ſil⁹ deo. z aie ꝙ
30 2c. q3o est vt mediū b intelligat de infinito: q modū infiniti: ſic enim repugnat ex intrinſeco repugnare actu z cognoſci. Et manifeſtat ſenſus iſte ex ſeḋa rōne: q manifeſte loquit de infinito per modū infiniti. Subtilius tamē ꝑticientibus ambiguitatis ſolō apparet: recolendo q nō de quacunq3 ſpē z cognitiōe: ſz nr̄i intellectus z nāli pro ſtatu iſto est ſermo. Ad cuius euidētiā ſcito ꝓpriū
b mo q3 infinita: ſicut z q3cunq3 aliud obm in intellectus noſtri duplicem habitudinem habent reſpectu intellectus noſtri ſeu ſue ſpeciei z cognitionis ſcilz cauſe z repñtati. Cūe
434 quidem quia ſcia nr̄a cauſatur z menſuratur a rebus. Repreſentati autem: quia res cognita per ſpēm propriam: qualis est infinitum ſenſibile: ſi cognoſcitur diſtincte repreſentatur per ꝓpriā ſpēm. Scito ſcḋo q infinito repugnat ex intrinſeco cauſare ſpēm ſui adequatam: z hoc q3 h3 rōnem partis imperfecti. i. quia id q3 actu est aūt h̄r de infinitio partis z imperfecti rationem habet q3n ſemp est extra aliq̄d ſumere: vt dz in. 3. phy. Ex hoc eīm q3 extra id q3 actu ſumit aut cōſideratur: ſemp reſtat extra aliq̄d infiniti ſequitur q3 nunq3 totū cōcurr: t ad cauſandum ſui ſpēm: ſed ſemp vt pare: nunq3 vt completū: ſed ſemp vt incōpletū: z f̄ir nunq3 poterit adequata ſui ſpeciez cauſare: omne eīm totū cauſans adequatā ſui ſpēm oꝑs f̄m ſe totū cāre illā. Scito tertio q3 ḋuis infinito nō repugnet diſtincte repñtari vnica ſpē p modum finite absolute loquēḋo: repugnat tñ ſibi repñtari ſic vnica ſpecie naturali nr̄i intell⁹. prima pars huius dicti p⁹ de infinitis cognitis z ꝺo. Scḋa pars p3 ex eo: q ſpēs intellectus nr̄i est cauſata a rebus: infinito autem repugnat h̄r talem ſpēm: z vtriuſq3 rō est: quia infinito repugnat habere vnā ſpē ciē proportionalē ſibi. Si eīm ꝓportionata est infinito: cui i p̄m habeat rōnem incompleti: ergo ipſa incōpleta repñtabit. Si aūt est ſpecies excellētior repñtans: quales ſunt ſpēs nō accepte a rebus: tūc nō oꝑs eas cōmenſurari z proportionari infiniti in ſe. Intēḋit ergo tam cōclo q3 mediū de repñtatiōe z cognitione infiniti diſtincte: ſiue per modū finiti ſiue per modū infiniti: reſpectu intellectus tamen noſtri quo ad naturalia tantū reſpectu cuius obiectum habet rationem non ſolum repreſentati: ſed etiam cauſa z menſure: quā non habet reſpectu ſpeciei intellectus diuini. Et ideo hec doctrina non repugnat ſuperioribus documentis. Scḋa quoq3 rō ſeruit eidē ſenſui: q̄n oſtendit q infinitū cognitiōe ei⁹ ꝓportionata: qualē ſupponit esse noſtrā que ab obiecto cāetur z menſuratur: nō pōt cognoſci a⁹u niſi numerādo ꝑtē poſt ꝑtem.

¶ Circa eāḋē rōnē aliud ḋu⁹ occurrit: q3 nō vr̄ bñ fundata ſup hoc q infinitū h̄ret rōnē totī z ꝑfecti. Hec. n. ꝑha q ſit in lra. ſ. ſi infinitū habueret vnam ſpēm h̄ret rōnē totī z ꝑfecti: fundat ſup iſta cathegorica: h̄s vnā ſpēm h3 rōnē totī z ꝑfecti: hec. n. ꝑstat ex ꝑdicato affirmo z ꝑfinito. ſed h est falſa: q̄m ſequretur q nulla pars haberet vnam ſpēm: ſimiliter nullum imperfectum ꝛc.
¶ Ad hoc breuiter dz q illa cathegorica ſi ſane intelligatur veriſſima est z neceſſaria: cū eīm oſſe habēs vnā ſpēm adeq̄ret z cōphendat ab illa: z nihil cui⁹ aliq̄d extra manet: cōphenſum aut adeq̄tum ſit: ꝑa est q quicq̄d vna repñtante ſpē ꝓtēti est: vt cōpletū z totum ſe habeat: alioq̄n aliq̄d repñtato remanente non adeq̄ret f̄m q3 ps z iperfectū p̄ht ſumi ḋupl̄r. ſ. māliter z fōaliter. Est eīm mālr q3dem vna p̄ht ſpē p̄htari: ſed 36 b tūc h̄t rōnē totius: q3 cōphenſi totaliter. Fortmali vō ipoſt est vna ſpē p̄htari: q̄m diſtincte p̄htari non pōt niſi ḋcḋ est eius repñtetur. ſz iperfectō vt ſic et p⁹ b repugnat: nā vt 434 ſic ſine ꝑfectiōe q p⁹ 6. ethi. uat repñtat imperfe- le. 1. fi. ctū: z pars ſine eo cu- Et veri. ius est pars. Unde oꝑs q. 15. ā. horū plures esse ſpēs 2. ad 3. propꝛias.

¶ Super Art. 3.
TItulus clarus.
¶ In corpore tria. Primo diſtinguit. ſecundo reſpōḋet que ſito. Tertio infert corollarium.
¶ Quo ad ꝓmum. ꝓmo ipſa diſtō. Cōtingentia ḋupliciter: vt cōtingentia z vt ne ceſſarium habent inſertum. Secundo diſtinctio probationis: q̄m nihil est ḋcḋ contingens in quo non sit aliq̄d necessitatis. ꝓbatur inductiue ex curſu ſor. ꝛc.
¶ Quo ad ſcḋm. conclusio rſiua trimembris: contingentia vt Sortē currere: in ſe quidē cōtingens est: ſed ſic directe ſensu indihabitudo curſus ad motum est necessaria, recte intellectu: vt aūt necessitatis aq̄ vniuerſalitatis aliq̄d habent directe intellectu cognoſcunt. Primo probat: quo ad ꝓmam partes ſimul ſic: indiuiḋua materialia his modis nosſcuntur: cōtingentia sunt indiuiḋua materialia: ergo ꝛc. ꝓbat minor: q3 idē. ſ. mſia est ꝓmm indiuiḋuationis z cōtingentie: ꝓbat hoc vltimū: ꝓtingētia oriſ ex potētia ḋictiōte. ſ. esse z nō esse: poſ talis ē ex mſia. g. Scḋo ꝓbat quo ad vltimā p̄te per oppm sic: vlia directe ab intellectu nosſcunt: ſed contingentia vt necessaria sunt vlia. ꝓbat: q3 idē est principiū necessitatis z vltatis: fouma. ſ. ex q vltatio ꝓbatur: vlē fit p abſtractionē a mſia: oꝑs eīm vel formā vel mſiam esse illius radicē: q3 vero necessitatis ꝓbat: q3 que sequuntur formā. ex necessitate insunt.
¶ Corollariū per q̄ō h̄r fūtio ad oba est: q3 ly ne cum vel cōtingens cū poſsit fumi p re ipſa vel vl̄r rōne rei. Si ꝓmo mō sic. ſ. cāt ſcia in eā que est de necceſſariō nec h3 in ḃ ſenſu locum diuiſio illa: fs tūc fit diuiſio ſcītie a ſenſu z opinione ꝛc.
¶ Circa ꝓbōnē ꝓme partis cōclonis ḋubitat: q3 falſum aſſumitur ſen ſuponitur vel ꝓceſſus est ex particularibus. Tota eīm vis ꝓbōnis ſtat in hoc q3 contingens est cōtingēs ꝑ materiā: q est indiuiḋuatiōis ꝓncipiū: vt p3. ex hoc eīm inferr. ergo a ſenſu directe cognoſcit ꝛc. Sz hec ꝓpō aut est particularis: z ſic nō concludit niſi particulr. ergo ḋcḋm ꝓtingētia directe a ſenſu tm̄ noſcūtur ꝛc. cū th̄ ifa vl̄r querat de cōtingētibus: aut vlis: z ſic est falſa. Tū q: dant cōtingētia ſmaterialia: vt p3 in actibus liberi arbitrij tum quia dant cōtingentia vlia: vt hoiem comburi ꝛc. neutra eīm ex materia diuiḋuāte oriuntur cū ab ipſa hec abſtrahant: illa vero omnino aliena ſunt.
¶ Circa ꝓbōnē vltie ꝓtis ḋubitatur: q3 nulla vr̄ cē iſta ḋſia inter ꝓna formā z ꝓha mām q3 ad neceſſitatē z ꝓtingentiā. Q̄m ꝓha mām diſtinguunt in neceſſa z ꝓtingēta: moꝛa. n. z corruptio neḋo inſunt: z th ex mā. Et ſil⁹ ꝓha formā diſ-

sing:uar:ter in necessaria ⁊ contingentia: ridere enim est operatio sequens formam: ⁊ ramen contingenter inest: non enim oportet Sortem ridere.

¶ Circa cõclonẽ principalr intrẽdũ totius articuli dubium occurrit: qr tonus iste labor otiosus vr ⁊ p accns. Otiosus quidẽ quia nihil hinc hr nisi qr contingẽa in pticulari per sensum in vlr p intellectũ cognoscũtur: hic aũt ⁊ sciẽtia erat puisser hoc p intellectus est vtium ⁊ sensus singularium. Et rursus in hoc nulla differẽtia est inter ptingẽs ⁊ necessariũ: qm vtraq; in pticulari ad sensum: in vlr ad intellm spectãt. Per accns ro qr ex vltrate ⁊ pticularitate pendet solũ: vt ps in 1fa: necessitas ãt ⁊ contingentia p accidẽs his conditionibus annexe sunt. ergo ꝛc.

¶ Ad euidẽtiã horũ ex qb; dr est cõtingentia ⁊ necessarij pcedendum est. Contingens eñ cũ sit qb; pot esse ⁊ nõ esse: necessariũ aũt qb; impole est aliter se hr̃e: vt pz. 5. met 2ñs est: q; cõtingentia ⁊ necessitas entium reales non logice dr̃e diuersas habeant radices: ita q; cõtingẽtia ex potẽtia ⁊ actu oriat. Cuius etiã signum est, qõ in his inferioribus in qb; plurimum est de potentia maxime viget contingẽtia: in rebus superioribus maxime actus nãm pticipãtibus: aue oino nõ est: aut ẽm qd est contingẽtia: simplr eñ entia illa necessaria sunt: ⁊ tm hñt contingẽtie cẽtũ potentie cuiusdam admistionẽ patiuntur. Vñ actus pur⁹ omnino liber est a cõtingẽtia oino. Ueritũ qz potẽtia in rebus mãlibus dr̃ia subalis aũt ppnetas mãe est: ⁊ actualitas ex parte forme se tz: iõ ptingen tia nõ simplr: sed sensibiliũ ex mã: necessitas aũt ex forma oritur in litera de sensibilitz cognitione tractanie

435 B.q.14. artic.13. Et.q.57 artic.13. Et.22. q.95.ar ticu.1. Et.1.di. 58.ar.5. Et.2.di. 7.qõ.2. artic.2. Et.1.5. c.67. Et 5i.q. 8.ar.12. ⁊ ma. 16.ã.7. Et opu. 3.c.155. l.136.

¶ Circa hr̃ dr̃m est: q; ptingẽtia ⁊ necessitas ex pte mãe: q; cõtingẽs est qõ põt esse ⁊nõ esse. Potẽtia aũt per tinet ad mãm necessitas aũt cõsequit rõnẽ forme: q; ea q̃ cõsequunr̃ ad formã ex necessitate pendet solũ: vt ps in 1fa: necessitas ãt ⁊ contingentia p accidẽs his conditionibus annexe sunt. ergo ꝛc.

¶ Ad euidẽtiã horũ ex qõ dr̃ est cõtingentia ⁊ necessarij pcedendum est. Contingens eñ cũ sit qõ põt esse ⁊ nõ esse: necessariũ aũt qõ impole est aliter se hr̃e: vt pz. 5. met 2ñs est: q; cõtingentia ⁊ necessitas entium reales non logice dr̃e diuersas habeant radices: ita q; cõtingẽtia ex potẽtia ⁊ actu oriat. Cuius etiã signum est, qõ in his inferioribus in qb; plurimum est de potentia maxime viget contingẽtia: in rebus superioribus maxime actus nãm pticipãtibus: aue oino nõ est: aut ẽm qd est contingẽtia: simplr eñ entia illa necessaria sunt: ⁊ tm hñt contingẽtie cẽtũ potentie cuiusdam admistionẽ patiuntur. Vñ actus pur⁹ omnino liber est a cõtingẽtia oino. Ueritũ qz potẽtia in rebus mãlibus dr̃ia subalis aũt ppnetas mãe est: ⁊ actualitas ex parte forme se tz: iõ ptingen tia nõ simplr: sed sensibiliũ ex mã: necessitas aũt ex forma oritur in litera de sensibilitz cognitione tractanie

Necessariũ eñ est sortẽ moueri si currit. Est aũt vniqõq; ptingẽs ex pte mãe: q; cõtingẽs est qõ põt esse ⁊nõ esse. Potẽtia aũt per tinet ad mãm necessitas aũt cõsequit rõnẽ forme: q; ea q̃ cõsequunr̃ ad formã ex necessitate pendet solũ: vt ps in 1fa: necessitas ãt ⁊ contingentia p accidẽs his conditionibus annexe sunt. ergo ꝛc.

¶ Ad euidẽtiã horũ ex qõ dr̃ est cõtingentia ⁊ necessarij pcedendum est. Contingens eñ cũ sit qõ põt esse ⁊ nõ esse: necessariũ aũt qõ impole est aliter se hr̃e: vt pz. 5. met 2ñs est: q; cõtingentia ⁊ necessitas entium reales non logice dr̃e diuersas habeant radices: ita q; cõtingẽtia ex potẽtia ⁊ actu oriat. Cuius etiã signum est, qõ in his inferioribus in qb; plurimum est de potentia maxime viget contingẽtia: in rebus superioribus maxime actus nãm pticipãtibus: aue oino nõ est: aut ẽm qd est contingẽtia: simplr eñ entia illa necessaria sunt: ⁊ tm hñt contingẽtie cẽtũ potentie cuiusdam admistionẽ patiuntur. Vñ actus pur⁹ omnino liber est a cõtingẽtia oino. Ueritũ qz potẽtia in rebus mãlibus dr̃ia subalis aũt ppnetas mãe est: ⁊ actualitas ex parte forme se tz: iõ ptingen tia nõ simplr: sed sensibiliũ ex mã: necessitas aũt ex forma oritur in litera de sensibilitz cognitione tractanie

hr̃. Et qm mã vt mã est in ẽ indiuidnis tm̃ sensibilibus inuenitur in esse realiter forma aũt esse hz pfectius abstr̃ sensibili nã admista: ⁊ cõtingẽtia indiuiduis mãlibus in 1fa attribuitur: nõ q; sola aut oia indiuidua mãlia sint cõtingentia: cum etiã in rebus mãlib⁹ dent ptingentia, ⁊ in celestibus nihil sit contingens: sed q; indiuidua mãlia sunt primo ptingẽtia in gñe mãlium: vñ ⁊ eñ cõũ cũ a mã recedere incipiãt a forme rõnẽ induti: scdario cõtingentia sunt. Et pp hoc cõtingẽtia ⁊ singulare sensibile onera sunt: nõ per accns: sed per se rõne, ppũ pncipũ vtriusq;. Nec ppea remouet q̃n mãm aliq; necessitas sequat: aut formam aliq; contingẽtia comitet. Sz bñ sequũ q; forme nulla cõtingẽtia adiungat nisi rõne p⁹ admist: ⁊ sic mã nulliuo necessitatis sit causa nisi rõne actus, quẽ pticipat. Mã eñ rõne potẽtie eñ vtrãq; 3di ctionis partẽ respiciat necessitatẽ nõ respicit. pticipatione ro actus necessitatis expers non est. Et hoc dupl̃r: qz vel vr pticipat actualitatẽ indiuẽdo modũ actus puta q; ẽ ipm q; est esse in potẽtia hz actu: ⁊ sic cõuenit sibi necessitas ordinis ad vtrãq; 3dictionis partẽ sub distinctione: ⁊ hinc puenit necessitas cotruptionis vtriusq;. Uel vr participat actum per analogiã seu proportionem ad ipsum: ⁊ sic cõuenit sibi necessitas disp olitionũ mãliũ: ⁊ hinc fit vt quedã accñtia dicãtur cõsequi mãm vt quãtitas ꝛc. Et silr formã: cũ rõne actualitatis nõ cõsequat potentiã 3dictionis: sed potius actuale aliquid quicquid ipsum non inseparabiliter comitatur totũ vt sic rõne potentie sequitur: dico autem vt sic. i. inq̃tũ separabilis rõnem habet: ẽtum est separabilitatis tantum habet elongabilitatis ab actu ⁊ proximitatis. cum potentia. Unde facile patet responsio ad omnia quẽstia ⁊ obiecta.

¶ Ad p^m ergo dubium 5z dupl̃r. Primo q; ptingẽtia attribuitur indiuiduis mãlibus nõ tm̃: sz primo: nõ simplr: sz in gñe sensibiliũ: de quorũ cognitione est qõ: z iõ nõ obstat q; dr̃ ptingẽtia ⁊ in rebꝰ immãlibus ẽm esse vt in vobus. Scdo 5z q; quantũ ad presentẽ lram spectat contingentia distinguunt hic nõ tm̃ 3 necessaria: sed etiã 3 rõnes cõtingentium ita q; vlia cõtingentiũ in 1fa cõprehendunt sub rõnibus contingẽtium ⁊ nõ sub ipsis cõtingẽtibus. Nec 3 hoc põt obiici q; sic nulla esset dr̃ia inter cõtingentia ⁊ necessaria in sensibilibꝰ q̃ ad cognoscibilẽ: qm̃ nec ipsa necessaria directe intelligunt 3 rõnes eorũ. Soluit eñ hoc p interẽptionẽ: qm̃ entia necessaria: vt sic abstrahunt ab omni tpe ⁊ mutatiõe: cũ sint implia alr se hr̃e: ac per hoc cum ista sint 2dia mãm necessaria 3to magis appropinquant ad mãm: tanto minus sunt necessaria. Entia ro cõtingentia cõuerso se hr̃it. Et propt ea formalir loquẽdo negat q; necessaria sensibilia repugnent intelligibilitati: qm̃ in rerum

Rñdeo

Dom̃ q; de cognitione futurorũ eodẽ mõ distinguẽdum est: sicut de cognitiõe cõtingentiũ. Nã ipsa futura vt sub tpe cadũt sunt singularia: que intellect⁹ hũan⁹ nõ cognoscit nisi p reflexionẽ: vt supra dictũ est. Rõnes aũt futurorũ põt eẽ vles ⁊ intellectu pceptibles: ⁊ de eis etiã põt esse scie. Ut tñ cõiter de cognitione futurorũ loquamur scidũ est: q; futura dupliciter cognosci põt. Uno modo in seipsis. Alio mõ in suis causis. In seipsis quidẽ futura cognosci nõ põt nisi a deo, cui etiam sunt presentia dũ in cursu rerum sunt futura, inquantũ eius eternus intuitus simul fertur supra totũ tẽporis cursum: vt supra dictum est, cũ de dei scientia ageretur. Sed prout sunt in suis causis cognosci possunt etiam a nobis. Et siquidem in suis causis sint, vt ex quibus ex necessitate proueniant cognoscũtur per certitudinẽ sciẽtie, sicut astrologus precognoscit eclipsim futuram. Si autẽ sic sint in suis causis vt ab eis proueniant vt in pluribus: sic cognosci possunt per quandam contecturam: vel magis vel minus certam secundum quod cause sunt vel magis vel minus inclinate ad effectus.

Ad primũ

Ergo dom̃, q; rõ illa procedit de cognitione que fit per rõnes vles causarũ: ex quibus futura cognosci possunt ẽm modũ ordinis effectus ad causam. ¶ Ad scm̃ dom̃, q; sicut Augu. dicit. 12. confes. aia hz quãdã vim sortis: vt ex sui natura possit futura cognoscere. Et ideo quando retrahitur a corporeis sensibus: ⁊ quodammodo reuertitur ad seipsam sit particeps nottie futurorũ. Et hec quidem opinio rationabilis esset: si poneremus quod anima acciperet cognitionem rerum ẽm participationẽ idearum: sicut Platonici posuerunt: qi sic anima ex sui natura cognosceret vles causas oim effectuum: sed impeditur per corpus. Uñ qñ a corporis

ignoiat ptã, ⁊ futura nullo põt scire nũcio.

Rñdeo

Dom̃ q; de cognitione futurorũ eodẽ mõ distinguẽdum est: sicut de cognitiõe cõtingentiũ. Nã ipsa futura vt sub tpe cadũt sunt singularia: que intellect⁹ hũan⁹ nõ cognoscit nisi p reflexionẽ: vt supra dictũ est. Rõnes aũt futurorũ põt eẽ vles ⁊ intellectu pceptibles: ⁊ de eis etiã põt esse scie. Ut tñ cõiter de cognitione futurorũ loquamur scidũ est: q; futura dupliciter cognosci põt. Uno modo in seipsis. Alio mõ in suis causis. In seipsis quidẽ futura cognosci nõ põt nisi a deo, cui etiam sunt presentia dũ in cursu rerum sunt futura, inquantũ eius eternus intuitus simul fertur supra totũ tẽporis cursum: vt supra dictum est, cũ de dei scientia ageretur. Sed prout sunt in suis causis cognosci possunt etiam a nobis. Et siquidem in suis causis sint, vt ex quibus ex necessitate proueniant cognoscũtur per certitudinẽ sciẽtie, sicut astrologus precognoscit eclipsim futuram. Si autẽ sic sint in suis causis vt ab eis proueniant vt in pluribus: sic cognosci possunt per quandam contecturam: vel magis vel minus certam secundum quod cause sunt vel magis vel minus inclinate ad effectus.

Ad primũ

Ergo dom̃, q; rõ illa procedit de cognitione que fit per rõnes vles causarũ: ex quibus futura cognosci possunt ẽm modũ ordinis effectus ad causam. ¶ Ad scm̃ dom̃, q; sicut Augu. dicit. 12. confes. aia hz quãdã vim sortis: vt ex sui natura possit futura cognoscere. Et ideo quando retrahitur a corporeis sensibus: ⁊ quodammodo reuertitur ad seipsam sit particeps nottie futurorũ. Et hec quidem opinio rationabilis esset: si poneremus quod anima acciperet cognitionem rerum ẽm participationẽ idearum: sicut Platonici posuerunt: qi sic anima ex sui natura cognosceret vles causas oim effectuum: sed impeditur per corpus. Uñ qñ a corporis

iuxta mortem precipue: vt Srego. vult in quarto dialogo. ⁊ in somnis: vt experimur: ⁊ similiter in extasi: ⁊ vniuersaliter in alienatione a sensibus.

¶ Prima est. q; aia ex sui nã 5 hz. Scda est. q; aia hz 5 ex pticipatiõe supiorũ cãr. Prima ex Augu. ⁊ Platonica dicit ⁊ irrõnabilẽ: q; talis modus cognoscendi. s. per participationẽ supior. seu ideaꝝ nõ est 3 naturalis aie nr̃e.

¶ Scdam declarat primo distinguẽdo cãs supiores in spũales ⁊ corpales ꝛc. ⁊ reddendo cãm quare magis in alienatione sensuum: q. s. maior approximatiõ seu cõuersio ad spũalia p recessum a corpalibus q̃ad primas: ⁊ q; noctes silentiores: aer quietus: ⁊ in somnis parui motꝰ interiores percipiunt: vtpote aliis non impedientibꝰ: ⁊ aia ẽt nõ intenta aut occupata aliis quo ad scdas.

¶ Super questio 87. articu. 1.

Tulius ex sepe dictis clarus.

¶ Ly eñ p̃, notat rationez intelligẽdi qualem ponimus in specie intelligibili. Ita quod sensus est: an ipsa essentia anime sit sibi ipsi vt species intelligibilis respectu sui vt cognite.

¶ In corpe vnica est cõclusio rõsiua quesita habens duas ptes. Altera affirmatiua 3, altera 3 negatiuam. s. aia nr̃a nõ p essentiã sua: sed p actum suum se cognoscit. Circa quam facit tria. Primo probat ẽs quo ad vtrancq; partẽ sit. Secũdo declarat ptẽ affirmatiuam: quid. s. sit ille suus actus: ibi, Si igit intellectus humanus. Tertio manifestat modos q̃bus aia cognoscit se per suum actum. ¶ Quo ad primũ ponitur talis rõ. Intellꝰ nr̃ ẽ pura potentia in gñe intelligibili. ergo nõ cognoscit se per ꝑpam essentiam: sed per actus suum. Nyus rõnis in 1fa primo ponitur rõ 2ñtie exposite: ⁊ aĩtis elicitine. Deide. pbat añs. Et tertio rñdet tacite obiectioni. ibi, sic etiã Platonici ꝛc.

¶ Rõ aĩtis ⁊ 2ñtie simul est hec. ppõ: Unũ quodq; est cognoscibile 3m qõ est in actu: et nõ 3 q; in potẽtia proba: primo autoitate Arist. 9. meta. text. 22. Scdo ex rõne obi cognoscibilis. s. entis et veri: hoc modo. nulle res habet rationẽ alicuius entis aut veri nisi secundum quod in actu rationem illius habet vel participat ꝛc. ergo nec rationem nature cognoscibilis: consequentia patet: quia nihil cognoscitur nisi ens ens ⁊ verum. Antecedens est per se notum: non enim domus in potentia habet rationem domus: nec album in potentia habet rationem albi. vnde non potest cognosci vt domus ⁊ album. Tertio inducione inchoante a sensibilibus vt cognoscuntur a sensibus: quia coloratum non sentitur visu nisi sit actu coloratum: ⁊ deinde a sensibilibus vt percipiuntur intellectu nostro: in cuius signum: materia non cognoscitur nisi per analogiam ad formam ex primo physi. Et demum ad separata a materia deueniendo: quia in eis quelibet ita se habet ad hoc quod sit intelligibilis per seipsam: sicut se habet ad hoc quod sit actu. Et manifestat ꝛ hoc gradatim ad intelligentias pe-

nes actum ⁊ potentiam. Prima eñ quia est est actus purus nullo oino potentie admistus ⁊ cõpletus 3m totã entis latitudinẽ: ita q; sua actualitas continet oia actu eminentissime: q; sic inqñ est in essendo: ita est in intelligendo: ita q; est intelligibilis p seipam ptinẽs oia intelligibilia: ⁊ sic p cẽtia sua intellꝰ non solũ se 3 oia alia: ⁊ nihil extra se intelligere põt. Aliter 3o intelligentia q; entie sunt actꝰ: nõ ẽm puri nec cõpleti: ita q; eo q; actꝰ sunt in gñe intelligibilis: nõ per seipsas intelligibiles sunt actꝰ: eo vero q; nõ sunt puri sed potentie permixti plus ⁊ minꝰ: ac p hoc nõ cõinet oia intelligibilia in seipsis actu: ideo p seipsas non sufficienter cognitione pariunt alterius. Ultie aũt intellia lis sube essentia pura potẽtia inre est in gñe intelligibilis: ac per hoc nec suãpsius nec aliorũ p seipam cognitionem nata est facere. Et his. n. hr̃ rõ 2 2ñtie ⁊ aĩtis põe q̃dem: q; est vnumodo 3 sicut se hz ad actũ ita ad intelligibilitatem: põs est: si aliquid ex se nihil hz actus, nihil hz ẽm se intelligibilitatis: ac per hoc intellectꝰ q̃ est pura potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. Deinde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. Deinde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois posse crescere semp potẽtia cũ elõgatione ab actu puro: põs ẽ intra rerũ ordinẽ vt vltimꝰ intellectꝰ pura potẽtia sit in illo gñe. De inde probat añs ꝑ autoritate Aristo. 3. de aia ter. 6. ⁊ a q̃ dñ nois

sensibus abstrahit futura cognoscit. Sed q; iste modus cognoscẽdi nõ est cõnãlis intellectui nr̃o: 5z magis vt cognitionẽ a sensib⁹ accipiat: nõ est ẽm naturã aie q̃ futura cognoscat cũ a sensibus alienatur: sed magis p impressionẽ aliquarũ cãrũ supiorũ spũaliũ 2 corpaliũ. Spũaliũ q̃dẽ: sicut cũ virtute diuina ministerio angelorũ intellectꝰ humanus illuminatur: ⁊ phantasmata ordinãtur ad futura aliqua cognoscenda: vel etiaz cum per operationẽ demonũ fit aliqua cõmotio in phãtasia ẽ, ad presignandũ aliqua futura q̃ demones cognoscunt: vt supra dictum est ẽ. Hmõi autẽ impressiones spũaliũ causarum magis nata est aia humana fusci pere cũ a sensibus alienatur: q; p hoc ppin quior fit subiꝰ spũalibus ⁊ magis libera ab exterioribus inquietudinibus. Contingit autem ⁊ hoc p impressionẽ supiorũ causarũ corpoalitũ mãliũ. Manifestũ est eñ q; corpora superiora imprimũt in corpora inferiora. Uñ cũ vires sensitiue sint actus corpalis organoꝝ: põs est q; ex ipressione celestiũ corpoũ immutet quodãmodo fantasia. Unde cũ celestia corpora sint cã multoꝝ futurorũ, fiunt in imaginatione aliqua signa quorũ futuroꝝ. Hec aũt signa magis percipiũntur i nocte ⁊ a dormientibus q̃ de die ⁊ a vigilantibus: q; vt dicit in lib. de som. ⁊ vigi. q̃ deferuntur de die dissoluũtur magis. Plus est eñ sine turbatione aer noctis eo q; silentiores sunt noctes: ⁊ in corpore facilr sensus pp somnum: q; parui motus interiores magis sentiunt̃ a dormientibus q̃ a vigilantibus. Hi vero motus faciunt fantasmata ex quib⁹ preuidẽtur futura. ¶ Ad tertiũ dõz, q; alia bruta nõ habent aliquid supra fantasiam q̃ ordinet fantasmata: sicut habent hoies rõnem. Et tõ fantasia brutorũ aialiũ totalr sequitur impressionem celestem. Et ideo ex motibus hmõi aialium magis põt cognosci q̃da futura (vt pluuia ⁊ huiusmodi) quã ex motibus hominum q̃ mouentur p consilium rationis. Unde philosophus dicit in lib. de som. ⁊ vi. q; quidam imprudentissimi sunt maxime preuidentes. Nam intelligentia horum non est curis affecta: sed tanquam deserta ⁊ vacua ab omnibus, ⁊ mota secundum mouens ducitur.

¶ Quomodo anima intellectiua cognoscat seipsam ⁊ ea que in ea sunt. Qõ. 87.

Deinde

Considerandũz est quomodo anima intellectiua cognoscat seipsam: ⁊ ea que in se sunt. ¶ Et circa hoc queruntur quatuor. Primo vtrum cognoscat seipsam per suam essentiam. Secundo quomodo cognoscat habitus in se exñtes. Tertio quomodo intellectus cognoscat propriũ actum. Quarto quomodo cognoscat actum voluntaris.

¶ Utrum anima intellectiua seipsaz cognoscat per suam essentiam. Arti. 1.

Ad primũ

Sic proceditur. Uidetur qõ aia intellectiua seipsam cognoscat per suã essentiam. Dicit eñ Augu. 9. de trin. q; mens seipsam nouit per seipsam quoniaz est incorporea. ¶ 5. Angelus ⁊ aia humana conueniunt in genere intellectualis suõe. Sz angelus intelligit seipsum per essentiam suam. Ergo ⁊ aia humana. ¶ 5. In his que sunt sine materia idem est intellectus ⁊ q; intelligit: vt dr. 3. de anima. Sed mens humana est sine materia. Non enim est actus corporis alicuius: vt supra dictum est ẽ. Ergo in mente humana est idem intellectus ⁊ quod intelligitur. Ergo intelligit se per essentiam suam.

Sed cõtra

Est, q; dicitur in. 3. de anima: qõd intellectus intelligit seipsum sicut ⁊ alia. Sed alia non intelligit p essentiã coz: 5 per coz similitudines. Ergo nec̃ se intelligit p essentiã suã.

Rñdeo

Dicendum, q; vniuersibile cognoscibile est secundũ qõ est in actu: ⁊ nõ secundum q; est in potẽtia: vt dicitur in. ix. meta. Sic eñ aliq̃d est ens ⁊ verum: qõ sub cognitione cadit: put actu est. Et hoc quidẽ manifeste apparet in rebꝰ sensibilibus. Non enim visus percipit coloratum in potentia, sed solum coloratum in actu. Et similiter intellectus: manifestũ est 10 rñdet tacite obiectioni: vbi. ad primũ dr̃m est cognoscitivꝰ rerũ materialium non cognoscit nisi qõ est actu. Et inde est q; non cognoscit materiã primã nisi ẽm ppotentionẽ ad formam: vt dr̃ in primo physic. Uñ de z in substãtijs immãlibus ẽm q; vnaquaq; eaz se hz ad hoc qõ sit in actu per essentiã suã: ita se hz ad hoc q; sit intelligibilis per suam essentiam intelligibilis. Essentia igitur dei que est actus purus ⁊ perfectus est simpliciter ⁊ perfecte scm̃ seipsam intelligibilis. Unde deus per suam essentiã non solum seipsum, sed etiã oia intelligit. Angeli autẽ essentia est quidem in genere intelligibiliuz vt actꝰ, q; intelligit: ⁊ ad hoc nõ tñ vt actus purus neqꝫ cõpletus. Unde eius intelligere nõ cõpletur per essentiam suam. Etsi eñ per essentiam suam se intelligat angelus ẽ: tamen nõ omnia potest per eã sentiam suam cognoscere sed cognoscit alia a se per eorum similitudines ẽ. Intellectus autem humanus se habet in genere rerum intelligibilium, vt ens in potentia tantum: sicut ⁊ materia prima se habet in genere rerum sensibilium ẽ. Unde possibilis nomi natur. Sic igitur in sua essentia considerat̃ ripateticis: secundum quorum documenta processit: sed etiam platonicis. Unde inquit quod etiam platonici posuerunt intellectum infra intelligibile: ⁊ probat quia intellectus non intelligit nisi participatione intelligibilis participans autem constat esse infra participatum.

¶ Circa antecedens occurrit dub. quia falsum videtur: quoniam sine intellectu sit idem quod esse anime siue non: oportet inquit Sco. in. 1. dist. 3. q. 7. vt sit in se actus quidam. Tum quia potentia ad accidens seu operari non fundatur super pura potentia. Tum quia substantia anime actus est vt in se cundo de anima dicitur: ⁊ intellectus quoq; sit potentia est, in ipsa essentia est vt subiecto. ergo ꝛc.

¶ Circa idẽ añs dubiũ est: an sit faciẽda vis in vocabulo intelligibilis. an ly

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligibile sumat cõiter pro oi re immãli. Et ꝑm est ꝙrere an intellectus nr̃ sit pura potentia in gñe intelligibilium. i. sub hoc gñe qõ vocat intelligibile. Scõm vero an sit pura potẽtia in gñe intelligibiliũ. i. entiũ immãliũ. Refert aũt plurimũ quomo mõ intelligat: qm̃ inq̃tã ꝑm sensum limitata est, ꝓpõ. inq̃tã ꝑm ℞o ꝙrensa est tã ad ordinẽ intelligibiliũ vt sic q̃ ad ordinẽ intelligibiliũ vt sic. Ita q̃ sensus esset ꝙ intellꝰ nr̃ est pura potentia. z in ordine intelligibiliũ. z in ordine intelligi.

Est aũt preter diuersitatẽ sensuũ rõ dubitãdi: qz si intellus nr̃ est pura potentia in gñe vtroq; : ꝓpõ est ꝙ sicut ex se nõ ℞o rõnẽ intelligẽdi: cuius oppositũ in ℞a ꝺz. Si aũt i altero gñe. s. intelligibiliũ est pura potẽtia: sequit ꝙ intellꝰ nr̃ nõ est infinitꝰ i ordine itel lectuũ: qz põt dari infinitus ordo rerũ. q. s. sit pura potentia in ordine intellũ maxime distans a primo q̃ est purus actus.

¶ Circa illã ꝓpõem ꝺz ordo intelligibiliũ est supra ordinẽ intelectuũ: dupliciter occurrit: aut intelligitur simplr̃: aut ℞ q̃d. Nõ ℞m q̃d: qz penes ordinem ℞m quid nõ gradiuntur entia in vniuerso. Nec simplr̃: qz cõstat ꝙ intellectus vt sic nobilior est quam intelligibile qm̃ intellectꝰ ligit aliq̃d viuẽs: cũ intelligere viuere sit intelligibile vero abstrahit a viuo z non viuo. Et rursus intelligibile est ꝑter intellum: sicut accẽs propter subz̃m: z nõ eõuerso. Et sic intelligibile põt esse accẽs: vt ptz de ꝑfectis intelligibilibus: intellectꝰ aũt est subz̃. Et cõfirmat: qz ex hoc sequitur ꝙ aliqz intellꝰ vt sic esset pura potẽtia: aut si daꝝ latitudo inter eos: nõ ℞o intellectus est superior: tanto est magis in potẽtia: qõ est manifeste falsum: probat sequela: qz si intelligibile est supra intellum: hoc nõ est nisi sicut actus est supra potentiã: z cũ quilibet intellectus extẽdat se ad ens ℞m communẽ eius rõnẽ: ℞s est ꝙ quilibet se habeat ad totũ ens vt potẽtia ad actũ ac per hoc quilz sit pura potentia vel si aliqua ꝺat latitudo: cum ꝓstet ꝙ ℞o intellectus est superior: tãto plures z magis entis ꝺrias nouit: sequet ꝙ altior intellectus ℞z amplioꝛẽ potẽtiam: vtpote respectu amplioris intelligibilis: z sic intellꝰ diuinꝰ vt intellꝰ est, esset purissima potẽtia: qõ nefas est cogitare.

¶ Ad euidẽtiam hoũ sciẽdũ est: ꝙ cũ duplex rerũ ordo in vniverso inueniatur. s. intelligibilis z sensibilis: z ille immãlitate iste mã cõsten: vterq; vt concludit Auer. in. 3. de aĩa cõ. 5. diuiditur in mãm z formã: ita ꝙ quẽadmodũ in gñe sensibilium aliquid est vt in pura potẽtia: z aliquid vt actus z c. ita in gñe rerum immaterialiũ. Cũ aũt intelligere exigat intellm z intelligibile: et proportio intellꝰ vt sic ad intelligibile sit ꝓportio ꝑfectibilis ad ꝑfectionem: cũ in hoc cõsistat intellꝰ in actu ꝙ sit intelligibile: vt ex supra dictis ptz: ℞s est vt entia immãlia in duos distribuant ordines. s. intelligibilium z intellꝰ alium. Et ꝙm intelligibile ꝙstat ex immãlitate ꝑfectiua: ℞s est vt sint res se ℞z ad hoc ꝙ sit immãl' perfectiua: ita se habet ad hoc ꝙ sit intellꝰ alis. Nõ ẽm intelligibile exigat immãlitatem ℞z ex eo qõ nullũ mãle est intelligibile. nisi per abstractionẽ a mã. Qõ ℞o exigat ꝑfectiuitatẽ ℞z ex eo ꝙ intellꝰ ex hoc cõstituit in actu. qz ℞z ipm intelligibile. Ut sub hoc gñe qõ est intelligibile: essentia diuina est oino vt actꝰ pura: qz immãlis cũ sit ita est ꝑfectiua intellꝰ respectu oĩs intelligibilis, ꝙ respectu nullius hñe põt rõnem ꝑfectibilis. Essentia ℞o angelica se ℞z vt actꝰ q̃dẽ. sed ꝑmistꝰ poꝰ: qz sic ꝑficit intellum: vt sit ꝑfectibilis ꝙ alia intelligibilia: vñ quelz intelligẽtia ꝓpter primã intelligit aliqd extra se. Essentia ℞o aie nr̃e se ℞z vt pura potẽtia. Et eo esse quod est immãlis continet infra istud genꝰ: ℞z ex eo ꝙ ꝑfectiuitatẽ nullã ℞z in actu ex se: qõ manifestat receptio oim intelligibilium in ea: z ipsius: in nullo pure potẽtie locum tz: ac ꝙ hoc infimo loco potẽtia terminat genus intelligibiliũ. Sensibilia siquidem ꝺñr intelligibilia in potẽtia equinocẽ ab aĩa: aĩa enim est intelligibilis in potẽtia vt infra genus intelligibiliũ ꝓẽtz: res ℞o sensibilis ꝺz intelligibilis in potẽtia: vt res extra genus. Et rursus aĩa ꝺz intelligibilis in potentia ꝓpria: res ℞o sensibilis ꝺz intellectualis potẽtia extrinseca, imo alterius gñis. s. ipsius aĩc: q̃ põt facere eã intelligibilẽ. Vñ Auer. in lib. de sensu z sensa. pulchre ꝺixit: q̃ res sensibilis transferr de ordine in ordinem: cum fit ꝙ intellꝰ in agẽte intelligibilis actu. Qz ℞o intellꝰ ꝙstat immãlitate ꝑfecta seu ꝑfectibili per ipm intelligibile: ℞s est vt vnũqõq; quẽadm̃ se ℞z ad hoc ꝙ sit per intelligibile vt sit ꝑfectũ: ita se ℞z ꝙ intelligat: ꝙ cũ z intellm. exigat ꝙ sit immãlis planũ est: qõ ℞o sit ꝑfect' vel ꝑfectibilis ꝙ intelligibile ex radice cognoscitiui gradus ꝓz: ostensum est cũ supra ꝙ ex hoc ipso quod res est nõ solũ ipsa fit sed alia. est cognitiua: z ꝰ ℞r ex hoc qõ res est nõ solũ ipsa fit sed alia intelligibilis: est intellꝛa: esse aũtem alia intelligibilẽ cũ contingat z actu z potẽtia nihil aliud est quã ꝑfectũ vel ꝑfectibile esse per intelligibile vt sic. Unde in ordine intellũ diuinus intellꝰ q̃ est ipsum totũ suũ intelligibile in actu 2°: est actus purus. Angelicus ℞o q̃ est totũ suũ nãle intelligibile in habitu seu in actu primo cum nõ oĩa simul actu intelligat ℞z rõnẽ actus permisti potentie: z hic est magna latitudo ꝺm ꝙ q̃lz intellꝰ est semper suũ primũ intelligibile qõ est ꝓpria essentia. Intellꝰ eẽm qui est actualitas z vltus intelligibile: est nobilior: intellꝰ ℞o humanꝰ qui nullũ actu intelligibile est: eo ꝙ est sicut tabula rasa: est pura potẽtia in ordine etiam intellectuũ: ℞z eẽm ꝙ intellectus sit ex eo ꝑfectibilis ꝙ intelligibile vt sic: ꝙ ℞o in pura potentia ex eo qõ nullum actu intelligibile actu aut habitu ℞z ex sui nã. Ex his aũt facile ꝛndẽri põt ad ꝺubia mota. Ad ꝑ'' eẽm ta ℞z ꝙ stat aliq̃d esse puram potentiam in gñe immãlũ: z in actum in gñe sensibiliũ. Uñ Sco. deceptus est: q̃ est pura potẽtia in gñe intelligibili esset pura potẽtia simplr̃ in gñe entium.

tus se ℞z vt potẽtia intelligẽs. Uñ ex seipso ℞z virtutẽ vt intelligat: nõ aũt vt ꝛtelligat: nisi ℞m id qõ fit actu. Sic eẽm etiã platonici posuerũt ordinẽ entium intelligibilium supra ordinem intellectuũ: qz intellectus non intelligit nisi per participationẽ intelligibilẽ. Participans autem est infra participatum ℞z eos. Si igitur intellectus humanus fieret actu per participationes formarũ intelligibiliũ separatarũ: vt platonici posuerunt, sequet ꝙ intellꝰ nr̃ nõ est infinitꝰ i ordine itel lectuũ: qz põt dari infinitus ordo rerũ. s. sit pura potentia in ordine intellũ maxime ꝺistans a primo q̃ est purus actus.

¶ Circa illã ꝓpõem ꝺz ordo intelligibiliũ est supra ordinẽ intellectuũ nr̃o ℞m tantũ ꝓtia vtte q; ad mãlia z sensibilia respiciat: sicut supra ꝺictum est: ℞s est vt sic ꝑsum intelligat intellectꝰ noster ℞m ꝙ fit actu per ꝑes a sensibilibus abstractas per lumẽ intellectus agentis: qõ est actus ipsorũ intelligibiliũ: z eis mediãtibus intelligit intellꝰ possibilis. Nõ ergo ꝑ essentiam suã: sed per actũ suũ se cognoscit intellectus noster. Et hoc ꝺupl'r. Uno quidem mõ participando essentiam ꝺiuini intellectꝰ aũt est suba. Et cõfirmat: qz ex hoc sequitur ꝙ quilz intellꝰ vt sic esset pura potẽtia: aut si ꝺaꝝ latitudo inter eos: qõ ℞o intellectus est superior: tanto est magis in potẽtia: qõ est manifeste falsum: probat sequela: qz si intelligibile est supra intellum: hoc nõ est nisi sicut actus est supra potentiã: z cũ quilibet intellectus extẽdat se ad ens ℞m communẽ eius rõnẽ: ℞s est ꝙ quilibet se habeat ad totũ ens vt potẽtia ad actũ ac per hoc quilz sit pura potentia vel si aliqua ꝺat latitudo: cum ꝓstet ꝙ ℞o intellectus est superior: tãto plures z magis entis ꝺrias nouit: sequet ꝙ altior intellectus ℞z amplioꝛẽ potẽtiam: vtpote respectu amplioris intelligibilis: z sic intellꝰ diuinꝰ vt intellꝰ est, esset purissima potẽtia: qõ nefas est cogitare.

¶ Ad euidẽtiam hoũ sciẽdũ est: ꝙ cũ duplex rerũ ordo in vniverso inueniatur. s. intelligibilis z sensibilis: z ille immãlitate iste mã cõsten: vterq; vt concludit Auer. in. 3. de aĩa cõ. 5. diuiditur in mãm z formã: ita ꝙ quẽadmodũ in gñe sensibilium aliquid est vt in pura potẽtia: z aliquid vt actus z c. ita in gñe rerum immaterialiũ. Cũ aũt intelligere exigat intellm z intelligibile: et proportio intellꝰ vt sic ad intelligibile sit ꝓportio ꝑfectibilis ad ꝑfectionem: cũ in hoc cõsistat intellꝰ in actu ꝙ sit intelligibile: vt ex supra ꝺictis ptz: ℞s est vt entia immãlia in duos distribuant ordines. s. intelligibilium z intellꝰ alium. Et ꝙm intelligibile ꝙstat ex immãlitate ꝑfectiua: ℞s est vt sint res se ℞z ad hoc ꝙ sit immãl' perfectiua: ita se habet ad hoc ꝙ sit intellꝰ alis. Nõ ẽm intelligibile exigat immãlitatem ℞z ex eo qõ nullũ mãle est intelligibile. nisi per abstractionẽ a mã. Qõ ℞o exigat ꝑfectiuitatẽ ℞z ex eo ꝙ intellꝰ ex hoc cõstituit in actu. qz ℞z ipm intelligibile. Uñ sub hoc gñe qõ est intelligibile: essentia diuina est oino vt actꝰ pura: qz immãlis cũ sit ita est ꝑfectiua intellꝰ respectu oĩs intelligibilis, ꝙ respectu nullius hñe põt rõnem ꝑfectibilis. Essentia ℞o angelica se ℞z vt actꝰ q̃dẽ. sed ꝑmistꝰ poꝰ: qz sic ꝑficit intellum: vt sit ꝑfectibilis ꝙ alia intelligibilia: vñ quelz intelligẽtia ꝓpter primã intelligit aliqd extra se. Essentia ℞o aie nr̃e se ℞z vt pura potẽtia. Et eo esse quod est immãlis continet infra istud genꝰ: ℞z ex eo ꝙ ꝑfectiuitatẽ nullã ℞z in actu ex se: qõ manifestat receptio oim intelligibilium in ea: z ipsius: in nullo pure potẽtie locum tz: ac ꝙ hoc infimo loco potẽtia terminat genus intelligibiliũ. Sensibilia siquidem ꝺñr intelligibilia in potẽtia equinocẽ ab aĩa: aĩa enim est intelligibilis in potẽtia vt infra genus intelligibiliũ ꝓẽtz: res ℞o sensibilis ꝺz intelligibilis in potẽtia: vt res extra genus. Et rursus aĩa ꝺz intelligibilis in potentia ꝓpria: res ℞o sensibilis ꝺz intellectualis potẽtia extrinseca, imo alterius gñis. s. ipsius aĩc: q̃ põt facere eã intelligibilẽ. Uñ Auer. in lib. de sensu z sensa. pulchre ꝺixit: q̃ res sensibilis transferr de ordine in ordinem: cum fit ꝙ intellꝰ in agẽte intelligibilis actu. Qz ℞o intellꝰ ꝙstat immãlitate ꝑfecta seu ꝑfectibili per ipm intelligibile: ℞s est vt vnũqõq; quẽadm̃ se ℞z ad hoc ꝙ sit per intelligibile vt sit ꝑfectũ: ita se ℞z ꝙ intelligat: ꝙ cũ z intellm. exigat ꝙ sit immãlis planũ est: qõ ℞o sit ꝑfect' vel ꝑfectibilis ꝙ intelligibile ex radice cognoscitiui gradus ꝓz: ostensum est cũ supra ꝙ ex hoc ipso quod res est nõ solũ ipsa fit sed alia. est cognitiua: z ꝰ ℞r ex hoc qõ res est nõ solũ ipsa fit sed alia intelligibilis: est intellꝛa: esse aũtem alia intelligibilẽ cũ contingat z actu z potẽtia nihil aliud est quã ꝑfectũ vel ꝑfectibile esse per intelligibile vt sic. Unde in ordine intellũ diuinus intellꝰ q̃ est ipsum totũ suũ intelligibile in actu 2°: est actus purus. Angelicus ℞o q̃ est totũ suũ nãle intelligibile in habitu seu in actu primo cum nõ oĩa simul actu intelligat ℞z rõnẽ actus permisti potentie: z hic est magna latitudo ꝺm ꝙ q̃lz intellꝰ est semper suũ primũ intelligibile qõ est ꝓpria essentia. Intellꝰ eẽm qui est actualitas z vltus intelligibile: est nobilior: intellꝰ ℞o humanꝰ qui nullũ actu intelligibile est: eo

Alia eẽm est actꝰ corporis sensibilis: est aũtẽ potentia pura intellectualis.

¶ Ad 2m ℞o iã ꝓz. ꝙ intellꝰ nr̃ est pura potẽtia i vtroq; ordine. s. intellectualis z intellꝰ: diuersa tñ rõne. Et ad oboñẽ in oppm negat' sequla: qm̃ nõ est par rõ de intellꝰ z intelligibiliũ respectu pure potentie: qz potentia est qõ ꝺiminuos rõnẽ intelligibilis: nõ aũt rõnẽ intellectus. Et hoc ꝙ intelligibile ℞z rõnẽ perfectiui intellꝰ ℞o huius ꝺistincti qõ est ꝑfectiui aut ꝑfectibilꝰ. Constat eẽm ꝙ potentia minuit rõnẽ ꝑfectiui nõ aũt ꝙ fectibilis. Et ad hoc ꝙ tinet rõ q̃ innuit i ℞a: qz. s. plures requiritur ad hoc qõ aliq̃d ꝺicatur absolute intelligibile quam intellꝰ: quia ordo intellectuum est infra ordinem intelligibilium.

¶ Ad 3m ꝺm, ꝙ quãus possit ꝺici ꝙ intellꝰ z intelligibile se ℞nt sicut excẽtia z excessa: qz ille suba viuẽs finis gña cuius z c. illud ℞o actꝰ z ꝑpria ꝑfecto viuentis vt sic z c. Uñ in mihi ꝙ forma ℞r loquendo de intellectu z intelligibili vt sic: superior simplr̃ est ordo intellũ: q̃m ꝓportio intellꝰ ad intellꝰ est ꝓportio vel ꝑfectio vel ꝑfectibilis ad ꝑfectionẽ. Cõstat aũt ꝙ duarũ rõnũ formaliũ se ℞nũ vt ꝓpria potẽtia z ꝓpria actꝰ: illa q̃ hz rõnẽ actus est simplr̃ nobilior: vt patet. Et ℞firmat hoc autoritate Aristot. 12. met. cõ. 51. vbi ꝺuit, ꝙ si deꝰ intelligeret aliq̃d extra se: ꝙ ℞et aliq̃d nobilꝰ: qz intelligẽ est ꝓpria ꝑfectio intellꝰ. Ad ob3 ℞o in opp'm ꝺz: z ꝑmo ad 2m z 3m. Primo q̃m est ꝙ intelligẽ abstrahat a vita: imo euisdem vite cã nobilior est intelligẽ q̃ intellꝰ: qz h vitã: illud vt ꝑpria sofia. Scõ ꝺz: ꝙ cẽ viuũ esse ſubãm z alia hmõi accidit intellui z intelligibili vt sic sicut eẽ figurã accidit triangulo vt ℞s tres: z vltr oẽ qõ est extra ꝺriale cõceptũ inferioris alicui: siue superius sit siue inferi' accẽs. i. extra rõnẽ foralẽ est. Uñ penes ista nõ ẽ ꝑsideranda nobilitas rez: z rõ in. ꝓmptu ẽ: qz rõnes rez: ꝑfande sunt ex. ꝓpriis tm̃ q̃uenientibus ꝑ se primo: z nõ rõne fupioꝛũ aut inferioꝛũ intellui aũt z intelligibili vt sic cõuenit ꝑdcã. ꝓportio. Fm quã intellꝰ mãlis esse ẽ inferior. Ad ꝑfirmationẽ ℞o vltꝰ adductam negat' sequla. Et ad. ꝓbonẽ admissa illa negatiua. s. ꝙ intelligẽ nõ est supra intellm: nisi sicut actus poꝰ. Rñdet: ꝙ cũ ordo supioritatis supponat distõnem inter sup3 z inferi': ꝑfis est ꝙ vbi intellꝰ z intelligibile sunt idem: ibi ordo ꝑuenit ab idẽtitate: nec põt esse ordo fm rẽ. sed rõnẽ tñ: z qñ idẽtitas preuenit habitudinẽ potẽtie ad actũ q̃ ꝺiſonẽ exigit. Restat ꝙ ordo intellectuum z intelligibiliũ nõ nisi vbi intelligibile ꝺistinguit aut ꝺistingue retur ab intellu: propũie locũ h3. Et iõ falsa est illa ꝓfa. q̃ q̃lz intellꝰ se ℞z ad totum ens vt potẽtia ad actũ: imo intellꝰ ꝺiuinꝰ se ℞z ad totũ ens vt actus totius entis: vt supi' ꝺiscussum fuit. Et ꝓto intellꝰ est supioꝛ, tãto est magis in actu rẽ' totꝰ entis. Quelz ens intelligẽtia est totũ ens ꝙm in actu sceꝺ: z ꝙm in actu ꝙmo. Et inter eas ꝓto supioꝛ: plꝰ ennos est i actu scẽꝺ, z min' in actu pꝰ: qz tãto h3 vltoꝛẽ essentiã: q̃s semp intuet: z vltoꝛes spẽs concomitant. ſſr aũt solꝰ intellꝰ est q̃ est totũ ens in poꝰ: ita q; nec in actu pꝰ nec 2°, est aliquid eoũ que sunt: vt ꝺr in. 3. de aĩa: sed polꝰ ſm vocatus intellectus.

¶ Quo ad 5ꝺm. ostẽꝺit qꝺ fit ille actus: per quẽ intellectꝰ noster nouit seipsum. Et hoc ostendit er ꝺria inter modum intelligẽdi attribuũ intellectui a platone z attributum ab Aristot. Ille est ꝓpius q̃ intelligimus per participationem idearum: iste q; per collectionem a sensibue: z ꝑ hoc apud illum actus intellectus est participatio idearum: apud istum acceptio a sensibilibus ac per hoc apud illum actus per quem intellectus nouit seipsum est participatio superiorum. Apud Arist. vero species a sensibus collecta lumine intellectus agentis: z quia hoc experimur connaturale nobis ꝓto statu isto z c.

¶ Circa hanc partem aduerte diligẽter inserta verba in ℞a. s. q; intellectus agẽs est actꝰ ipsorũ intelligibiliũ q̃ abstrahunt a materia: z eis mediãtibus intelligit intellectus polꝰ. Remãserãt eẽm duo ꝺubia ardua valde: alterum de intellectu polꝰ: alterum de intellectu agẽte. De polꝰ q̃dẽ tale res sensibilis intelligibilis in potẽtia sufficiẽter fit ex ꝑtia intellꝰ agentis intelligibilis actu: ergo intellectus polꝰ sub lumine intellꝰ agẽtis fit intelligibilis in actu: ergo aia nr̃a ꝑ seipsam, seipsam nouit. Prima ꝓfa probat: qz si iꝺ q̃ est in potẽtia remotioꝛi põt seclusio ꝙ alio a tali agente fieri tale in actu: ergo iꝺ q̃ est in potẽtia minꝰ remota: sed ꝙstat ꝛ̃ mãle esse intelligibile in potentia remotiori põt seclusio ꝙ alio. Ergo ꝙstat ꝛ̃ ipsa fit intellꝰ polꝰ: qz ℞uis vtrũq; sit intelligibile in potentia: intellus tñ est intra genus intelligibiliũ: res aũt mãlis extra. Si igitur fantasma sensibile cũ intellꝰ agẽte fat est ad faciẽdum intelligẽ in actu: cur non hoc intelligibile q̃ est intellꝰ polꝰ vna cum agente ad hoc fat est cũ sit spiritualior? De agẽte vero: qz si intellꝰ agens est pars potestatiua animę: vt superius determinatum est: cũ ipse nõ sit pura potentia: sed sit actus in gñe

intelligibilium: vt ꝓz hic. z in tertio de anima: cur ipse per seipsum nõ intelligat ab anima: z sic aia per seipsam. i. absq; omni extraneo obo intelligit seipsam?

Ambo sic̃dẽ hec ꝺubia: his pauculis ꝺbis interiectis ꝺiꝛ ille intellectus exclusit: ꝺũ patefacit ordinem quo intellꝰ agẽs actus est z ꝑfectio pois. Recolẽdũ est q; ad hoc q; aliq̃d sit intelligibile in actu exigit ꝙ possit ꝑficere intellectum obiũ: adeoq; intelligibile in actu nõ est: z ꝓpter eo mõ quo aliq̃d se ℞z ad ꝑficiẽdũ inter'm, ꝺbiue:

aĩe ignoꝛãt z multi ẽt circa naturã aĩe errauerũt. Propter qõ Aug. ꝺicit. 10. de tri. de ta li inq̃ſitiõe mẽtis. Nõ velut absentẽ se querat mẽs cernere: sꝫ põtem q̃rat ꝺiscernere. i. cognoscere ꝺrtam suã ab alijs rebus: qõ est cognoscere quiꝺꝺitatem z naturam suam.

Ad ꝑmũ Ergo ꝺõm, ꝙ mẽs seipsam ꝑ se nouit: qz tandẽ in suſſi ꝑcõ cognitionẽ puenit: ℞z ꝑ suuz actũ. Ipa esñ est que cognoscit: qz ipsa seipsam amat: vt ibidẽ subdit. Põt eẽm aliq̃d ꝺici per se notum ꝺupl'r. Uel qz per nthil aliud i eius notitiã deuenit: sicut ꝺñr prima principia per se nota. Uel qz nõ sunt cognoscibilia per accẽs sicut color est ꝑ se visibilis: suba aũt per accẽs. ¶ Ad secũdũ ꝺõm, ꝙ essentia angeli est sicut actus in genere intelligibiliũ. Et iõ ℞z vt intellꝰ: z vt intellm. Uñ angelus forma subsistens ꝙ seipsum apprehẽdit: nõ aũt intellꝰ humanus: q̃ vel est oino in potẽtia respectu intelligibiliũ: sicut intellꝰ polꝰ: vel est actus intelligibiliũ q̃ abstrahuntur a fantasmatibꝰ sicut intellectus agens. ¶ Ad tertiũ ꝺõm, ꝙ verbũ illud ꝑbi vltr verum est in omni intellectu. Sicut eẽm sensus in actu est sensibile ꝑ ſi: ita intellectꝰ in actu est intelligibilis: que est forma sensus ſ actu: ita intellectꝰ in actu est intellm in actu ꝓpter ſi: ita ꝺirectionẽ rei intellecte q̃ est forma intellectꝰ in actu. Et iõ intellectus humanus q̃ fit in actu ꝑ seipsum rei intellecte ꝑ eãdẽ ſpẽm intelligit: sicut ꝑ formam suã. Ideaũt est ꝺicere: ꝙ in his q̃ sunt sine materia idẽ est intellectus z ꝙ intelligitur: ac si ꝺiceret ꝙ in his que sunt intellecta in actu idem est intellectus z ꝙ intelligitur. Per hoc eẽm aliq̃d est intellectum in actu qõ est sine materia. Sꝫ in hoc ẽ ꝺfia: qz quoñ ꝺã essentie sunt sine mria: sicut suba sepate quas angelos ꝺicim⁹: quaꝝ vnaq̃q; z est intellecta: z ẽ itelligẽs. Sꝫ q̃ꝺã res sunt quaꝝ essentie nõ sunt sine materia: ℞s solũ sĩ intuenes ab eis abstracte. Uñ z cõmen. ꝺicit in. 3. de aĩa: qõ ꝓpõ iducta nõ ℞z veritatẽ nisi in subſtãtijs separatis. Uerificat eẽm quoꝺam modo in eis ꝙ nõ ꝛificat i alijs vt ꝺictũ ẽ.

¶ Utrum intellectus nr̃ cognoscat habitus animę per essentiam eoꝝm. Arti. 2.

Ad sc̃m Sic procediꝫ. Uꝫ ꝙ intellectus noster cognoscat habitus animę ꝑ essentiam eoꝝm. Dicit enim Aug. 13. de tri. Non sic vꝫ fides in corde in quo est sicut aĩa alteriꝰ hois ex motibus corpis vꝫ: sed eã tenet certissima scia: clamatq; cõscia. Et eaꝺẽ rõ est de alijs habitibus aie. Ergo habitus aie non cognoscunt ꝑ actus: sed ꝑ seipsos. ¶ Ꝑ. Res materiales que sunt extra animam cognoscuntur ꝑ hoc quod similitudines earum sunt ꝑsentialiter in anima. Et ideo ꝺicuntur ꝑ suas similitudines cognosci. Sed habitus anime ꝑsentialiter per suã essentiam sunt in anima. Ergo ꝑ suam essentiã cognoscũtur. ¶ Preterea. Propter quod vnumquodq; z illud magis. Sed res alie cognoscũtur ab anima ꝓpter habit⁹ z species intelligibiles. Ergo ista magis ꝑ seipsa ab aĩa cognoscunt.

Sed cõtra Habitus sunt principia actuũ sicut z potẽtie. Sed sicut ℞z in. 2. de anima priores potentijs ſm rõnẽ actꝰ z operationes sunt. Ergo eaꝺẽ rõne sunt priores habitibus. Et ita habit⁹ ꝑ actus cognoscũtur sicut z potẽtie.

Rñdeo Dicẽdũ, ꝙ habit⁹ quoꝺãmõ est mediũ inter potẽtiam pu ram z purũ actũ. Iã aut̃ ꝺictũ est: ꝙ nihil cognoscitur nisi ſm ꝙ est actu. Sic ergo inquantum habitus ꝺeficit ab actu perfecto ꝺeficit ab hoc: vt nõ sit per seipsum cognoscibilis: sed necesse est ꝙ per actum suũ cognoscatur. Si ꝺum aliquis ꝓcipit se ꝑ habere habitum per hoc ꝙ percipit se ꝓducere actũ ꝓprium habitus siue ꝺũ aliquis inquirit naturã z rõnem habitus ex ꝙsideratione actus. Et prima quiꝺem cognitio habitus fit per ipsam ꝑsentiam habitus: quia ex hoc ipso quod est ꝑsens actum causar: in quo statim perciꝑitur. Secunda autem cognitio habitus fit ꝑ studiosam inquisitionem: sicut ſupra ꝺictum est de mente z.

Ad ꝑimũ Ergo ꝺicendum, ꝙ etsi fides non cognoscatur per exteriores corporis motꝰ percipitur tñ etiam ab eo in quo est per interiorẽ actũ cogitatis. Null⁹. n. fidem se habere scit: nisi ꝑ hoc ꝙ se credere percipit. ¶ Ad secũdum ꝺicendum, ꝙ habit⁹ sunt ꝑsentes in intellectu nostro, nõ sicut obiecta intellect⁹: qz obiectũ intellect⁹ nõ ſm statũ ꝓtis vite est natura rei materialis: vt supra ꝺictũ est: ℞z sunt ꝑ ſi intelligibilia in intellectu: vt qꝺ⁹ intellect⁹ intelligit. Ad tertiũ ꝺõm, ꝙ cũ ꝺr ꝑ ꝙ vniuꝛsale ꝙ illud magis, ꝑitatẽ h3 si intelligaꝫ in his q̃ sunt vni⁹ ordinis: puta in vno genere cause. Puta si ꝺicaꝫ ꝙ sanitas est ꝺesiderabilis ꝓpter vitã: sequitur ꝙ vita sit magis ꝺesiderabilis. Sꝫ autẽ accipiant ea que sunt ꝺi uersorum ordinum nõ habet veritatem. Ut si ꝺicatur ꝙ sanitas est ꝺesiderabilis ꝓpter medicinam: non ideo sequitur ꝙ medicina sit magis ꝺesiderabilis: quia sanitas est in ordine finium: medicina autem in ordine causarum efficientium. Sic igitur si accipiamus duo quorum vtrunque sit per se ordine obiectorum cognitionis: illud ꝓpter quod aliud cognoscitur erit magis notum: sicut ꝑncipia conclusionibus. Sed habitus non est de ordine obiectorum inquantum est habitus: nec ꝓpter habitum aliqua cognoscuntur sicut ꝓpter obiectum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dñr intelligibilia in potētia: ꝛ hoc cū his cōparant q̄ simplr sunt in actu: contingit enim eis vtrūq; hꝫ: q: me^m tenēt iter actū ꝛ potētiā. Ad 4m ꝯ 6: q: male pcipiē rō hꝫ: no ēm ex hoc qđ aliq̄d hꝫ potētie admistū res: nō negatur intelligibilis in actu: sed ex eo qđ in gñe intellig: bili^m est inter potētiā ꝛ actū. Aliud enim est esse^m inter purā potētiā ꝛ purū actū: ꝛ aliud est esse me^m inter actū ꝛ po^am. Hoc ēm est cōis⁹ ꝛ est a quo nō cōuertit ꝓia: cētia

438 2.H. qō. 73. co. 5. cognitū: sed sicut ꝓpter dispōnē vel formā potētia: ē ēm simplr actus ꝛ nō me^a iter potētiā ꝛ actū. Quāuis omne^m inter potētiam ꝛ actū sit cuā me^m inter purā potentiā ꝛ purū actum: vt pater.

¶ Quo ad 4m cōcludit duo. Ꝓmo modos duos cognoscēdi habitū p actum. ſ. quo ad q. an est ꝛ quo ad qōnē qđ est. Deinde ponit dñam: qz ad p^m sufficit pñtia: ad 5m requritur diligēs inq̄sitio: vt pdictū est de potētijs.

¶ Super artī. 3.

TUlius clarius. duo. Ꝓmo respondet questo vnica conclusione. Secundo ostendit diuersos modos in diuersis intellectibus ad cognoscendum ꝓprium actum.

437 ¶ Quo ad ꝓmum 2° est. p^m qđ de itellu intellē est ipm eius intelligere. Probat sic. Intellectus est actu simplr per intelligere: ergo ꝓmū qđ intelligit de eo est intelligere. Alꝫ ꝓbatur: qz intelligere a 113 est vltima pfectio intellectus. ꝓbatur: qz non est actio trāsiēs: sed im manens: ꝓia ꝓbat: qz vnūquodq; intelligitur. 5m q̄ est actu.

275 ¶ Quo ad 5m assignantur tres modi diuersi ꝙbus diuersimode se hñt tres intellis ſz diuinus angelicus ꝛ hūan⁹: circa cognoscēdum ipsum intelligere. Et de diuino qui dem dicit q̄ omnia ibi sunt idem. De angelico vero ꝙ simul ꝛ eodem actu intelligere potest essentiā suam ꝛ intelligere suum. De nostro vero quod ꝓmo intelligit actum suum quā se. Ratio eadē est

vtrūsq; 5m affirmationem ꝛ negationem: quia. ſ. ꝓmum obiectum intellē 422 gere angelici est essentia angeli: nostri vero non: sed aliquid extraneum.

370 d 436 473 ¶ Quo sit vt intelligere illud sit essentie vt obiecti ꝛ vt subiecti: nostrum vero sit essentie vt subiecti nō obiecti: exteriorius rei vero vt obi nō subi: ꝛ ꝓpterea sicut eodem actu quo cognoscitur ſubm cognoscit ꝛ ſi a perfectione: puta colozatum: ita eodem actu quo cognoscitur essentia: cognoscitur etiam vt intelligens. Et quia ꝓma cognitione cognoscitur essentia angeli: quia est ꝓmum obm sui intelligere: ideo eadē ꝓma cognitione cognoscitur ipsa vt intelligens: qđ est cognoscere suū intelligere. Et per oppositum de nostro intellectu: qz ꝓmum obm nostri intelligere nō est nostra essentia: sed qđ quid nāte ideo obiecta apud nos ante actus: ꝛ hi ante potentias cognoscuntur.

¶ Circa ea que dñr notato tria. ꝓmo, q̄ cū qđ esset de intelligere nostro tñ: cōclo ꝛ hāc data est vl⁹ respectu ois intelligere ꝛ intellus: ꝛ hoc tum ad bonitatem doctrine: tum ad ostendendum ꝙ vna eademque est radix. vnde ꝓcuenit intellectionis cognitio omnibus: qz. ſ. est pfectio ꝓpria intellꝰ vr sic. Scōo q̄ cum p cōclonē rñsiua ostensus est ordo quo intelligere cognoscit in comparatione ad intellum. ꝛ ea q̄ in eo sunt: ꝛ manifestum esset qđ intelligere tenet ꝓmū locū in cognosci inter ota qui intꝰ sunt: ꝓpea qz est actus simplr. eleganter in scđa parte corpis ofi dicit ordo simplr: an. ſ. intelligere sit ꝓmum inter cognita simplr: sicut est ꝓmus inter cognita ꝓnētia ad intus. Et manifestatur q̄ in hoc est ꝓmū simplr: in angelo ſz nō sit ꝓmū eodē mō actu ꝛ sit cognitū cum ꝓmo: in homine aūt est scđario refertur ergo cognitis. Tertio q̄ hic est sermo de intelligere tā quo ad qōnē an est, q̄s q̄ ad qōnē qđ est: in nobis ex vtrūq; reflexa cognitione habemus: superiora ꝙ vtrūq; recto ꝛ ꝓmo intuito conspiciunt. Sicut si nos simul intueremur ſubm ꝛ passionem, ꝛ quo ad an est, ꝛ quo ad quid est. Intuendo ēm essentias suas intuentur intelligere ꝓprium, vel quidem vi in deo: vel quia illius perfecto vr in angelo. nos autem cum intelligimus lapidē: cum nostrū intelligere lapidis perfecto nō sit: ac ꝙ hoc nō ꝓueat ad completū intellectū lapidis apprehendere nostram intellectionē: nullo modo illam intelligimus nisi ꝓsit modū reflectendo nos super opere nostro.

¶ Circa dñam in ifa assignatā inter angelū ꝛ deū occurrit dubium. Dr: q̄ in deo ē ōmo idē. f. re ꝛ rōne: intelligere se intelligere ꝛ suā essentiā: in angelo vero etsi sit idem re: est tñ aliud ꝛm rōnē: hoc em expresse hꝫ littera ex pre angelū: ꝛ implicite ꝙ locū ab oppetito ex pte dei. Et tñ vꝫ manifeste falsū: quia sicut intelligere dei ꝛ eius essentia distinguunt rōne: ita intelligere essentiā: ꝛ ipsum intelligere distinguntur rōne. Ad hoc pōt rñderi. Ꝓmo ꝙ hꝫ intelligere dei ꝛ essentia q̄ ad nos distinguunt rōne: ꝛm se tñ vt in deo sunt, sunt vnamet rōne: qz hic est sermo de cognitione, qua ipse deꝰ seipm novit vt in se est id intelligere ei⁹ quo intelligit suū intelligere vt est in se. ſ. est idem idē qđ intelligere essentiā. qz ipsum intelligere ſubsistens est quod quid erat esse dei: nō est aūt sic in angelo: vt ꝓz. Scđo dr: ꝙ intelligere esse aliud vel idē rōne pōt ꝛ intelligi. Uno mō ita ꝙ alicias ostat ex alienate fōali ꝛ reali. Alio mō ex alienate fōali tñ. Modo dr: ꝙ hꝫ ratm in deo ēt in angelo intelligere q̄ intrinsecum ꝛ essentiā ꝛ suū intelligere est idē re: in angelo tñ est aliud ratiōe cōmuni ꝛ reali inter intelligere ꝛ essentiā: in deo aūt est idem: non q̄ nō sit aliquo modo nō est aliud rōne ꝛm rōnem: ſ. q̄ nō est aliud rōne ꝛm rioz. tanto magis superiora percipit.

¶ Quo ad 6^m cōclusio Arist. est: subtilitas immateriales nō possumus ꝙ se ꝓmo intelligere. Probatur: quia intellꝰ noster pri mo respicit naturas sensibilium: cuius signum est: quia sine fantasmate nihil intelligimus. Et q̄ hoc magis experimur: restat confutata opinio Plato. seu affirmatiua: quo ad 1y ꝓmo: ꝛ non simpliciter. Hoc enim insinuant litere verba inferendo conclusionem Aristot. Et merito: quia Aristote. monuit hanc. q. in. 3. de anima. text. 36. ꝛ non soluit: sed dicit posteriora esse perscrutanda. Unde eis⁹ snīa non expresse hꝫ de reliquis questionis parte: de qua Auer. in. 3. de anima. c. 36. diffuse dispurat.

¶ Quo ad 3^m opinio Auer. ponitur in qua- 416 tuor: propositionibus. 418 Prima est ꝓpositio scilicet quod intellectꝰ agens sit ꝑa separata naturaliter intelligens alia. Secunda. quod ꝓ intellecta speculata intellectꝰ agēs nobis vnitur vt forma: sic quod quanto plura adepti fuerimꝰ intellecta: tanto perfectius vnitur: ꝛ adeptis omnibus perfecte est nobis vnitus. Tertia est quando intellectꝰ agens est ꝑfecte in nobis vnitus: tunc per ipsum intelligimus quicqđ ipse intelligit. Quarta est q̄ in hoc consistit vltima nostra felicitas. Adiungit in fine hic: 298 q̄ nō refert ad ꝓpositum: an Alexand. an Auer. sustineatur opi. q̄ ad dñam inter nos ꝛ intellectū possibiles.

¶ Secunda propō. ꝓbatur ex vnitate operationis ꝓprie intellectui agenti cōmunicare ꝓmis intellectis ꝓ ꝓmis principijs. Et si vis diffuse hec videre: vide in. 3. contra Auer. in loco ꝓprio de felicitate. Et si hec ad formam reducta inquiris: vide in commentarijs nostris ſubo: sicut calefactio calori tribuit. Sz vtrōq; de ente ꝛ essentia. Nō lo enim eadem replicare: ibi oia hec clare posui.

¶ Quo ad quartū ponitur ſex rationes cōtra Auer. Quartū ꝓpositiōe. Tertia autem ex fine procedunt ex ꝓpositionis. Quarta ex 428 4^a. Quinta ex tertia. Sexta autem ex

sequit intellectū sic vt aliud est cōs inclinatio q̄dam ꝓis formam intellectā: sicut appetitus naturalis est inclinatio cōsequēs formā naturalē. Inclinatio autē cuiuslibet rei est i ipsa re p modū eius. Unde inclinatio naturalis est naturaliter in re nāli: inclinatio autem q̄ est appetitus sensibilis est sensibiliter in sentiente: ꝛ similiter inclinatio intelligibilis q̄ est actus voluntatis est intelligibiliter in intelligēte: sicut in ꝑnō ꝛ in ꝓprio subo. Unde ꝛ philosophus hoc mō loquēdi vtitur in. 3. de anima: ꝙ voluntas in rōne est. Mō aūt intelligibiliter est in aliquo intelligēte ꝓis est vt ab eo intelligatur. Nā actꝰ voluntatis intelligitur ab intellectu: ꝛ inquātū aliquis percipit se velle: ꝛ inquātum aliquis cognoscit nām huius actus: ꝛ per ꝓis naturam eius principij: quod est habitus vel potentia.

Ad ꝓmum Ergo dōm, q̄ ratio illa procederet si voluntas ꝛ intellectus sicut sunt diuerse potentie: ita etiā subiecto differrent. Sic. n. qđ est in voluntate esset absens ab intellectu. Nūc autē cū vtrūq; radicet in vna substātia aie: ꝛ vnū sit quodāmodo ꝓncipiū alterius: ꝓis est. vt q̄ est in volūtate sit et quodāmodo in intellectu. ¶ Ad 5m dōm, q̄ bonū ꝛ verū q̄ sunt obiecta volūtatis ꝛ intellectꝰ, differūt ratione: verūtamē vnū cor. cōtinet ſub alio: vt supra dictū est^c. Nā verū est qđā bonū: ꝛ bonū est quoddā verū. Et tō que sunt voluntatis cadunt ſub intellectu, ꝛ que sunt in intellectus ꝓnt cadere ſub voluntate. ¶ Ad tertium dōm, quod effectus anime non sunt in intellectu: neq; per similitudinem tantū sicut corpora neq; per ꝓsentiam vt in ſubiecto: sicut artes: sed sicut principiatum in principio in quo habetur notio principiati. Et ideo Augusti. dicit affectus anime esse in memoria per quasdam notiones.

¶ Quo ad secundum distinguuntur due cognitiones vt superius ideſt quo ad questionē an est: que terminatur ad particulare: ꝛ quo ad questionem quidē: per quam venamur etiam habitus ꝛ potentiam voluntatis ꝛc.

¶ Super questio. 88. Articu. 1.

TUlius per ſe ꝑsas. id est non per naturas sensibiliū aut ſpēs eaꝝ: siue bō tingat ꝑ ꝓprias ſpēs vt Plato dixit: siue per continuationē ad hāc Auer. fingit: siue quo alio modo.

440 5. ca. 5. co. 7 ¶ In corpore q̄uor: Ꝓmo opinio Plato. Scđo Aristot. Tertio Auer. Quarto inuenitur contra Auerroim.

5. ca. 5. co. 7 ¶ Quo ad ꝓmū duo dñr. Ꝓmo ꝓcipalis cōclusio platonica est, ſubē immāles cognoscunt a nobis. ꝓmo ꝓbatur: qz idē ſunt ꝑ se obiecta nr̄i intellectꝰ. Scđo redditur ratio ꝛe sensibilibus se immiscet inteꝰ. Et dicit quod est ꝓpter fantasiam ꝛ sensum: que imiscent intellectōi: ꝛ ꝓbatur a signo: quia intellectus quāto puriꝰ ꝛ ꝛ. ſ. ꝛ. ſ. ꝛ. ſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsa ratiõe intellectus agentis ꝛc. In rõne ad 4m̃ essent mita dicenda nisi dicta essent in commentarijs predictis tractando hanc questionem.

¶ Super arti. 2.

TIulius clarus. ¶ De cognitione perfecta idest quidditatiue completa sub stantiarum immaterialium.

¶ In corpe duo. Primo opinio Auē pace. Scõo improbatio ei⁹: ꝛ simul conclusionis responsiue probatio.

¶ Quo ad primum Anem pace (vt refert Auerroys in cõ. 36. 3. de anima) tenuit partem affirmatiuã questionis: ꝛ probat rõne in ipa posita clarissime sic. Abstrahẽdo a materia: aut est procedere in infinitum: et hoc nõ: aut deuenitur ad quidditatẽ puram: sed talis est quidditas substantie immaterialis, ergo ꝛc.

¶ Quo ad 3m̃ concedꝫ rõnem est negatiua ꝙ subas mãles nõ possũ ꝫ 3m̃ ois intellecta speculata. Sed ois intellecta speculata deficiũt a virtute intell⁹ agentis: qz multo pꝰ est intelligere substantias separatas q̃s intelligere ois mãlia. Vñ manifestũ est: qꝫ ẽt intell⁹ oĩb⁹ mãlib⁹: non sic vnirẽt intell⁹ agẽs nobis vt possem⁹ intelligere p eũ substãtias separatas. ¶ Quarto, qꝛ intelligere ois intellecta mãlia: vix cõpetit alicui ℔ mũdo. Et sic nullꝰ vꝫ pauci ad felicitatẽ puenirẽt. Sꝺ est ꝫ pm̃ in 1. ethꝰ. q̃ natura est alterius rationis ꝛc. Maior est p se nota apud peripateticos. Minor vero probatur: quia si affirmatio est causa affirmationis: negatio est causa negationis: constat ꝙ si similitudo inter quidditatem abstrahibilem ꝛ quidditatẽ separatam secundũ rem est rõ ꝛ fundamẽtũ q̃re illa cognita ista cognosci inferaꝫ. q̃ si nõ est silitudo nõ erit cognitio sed nõ est silitudo nisi apud platonicos ponentes nãs subsistẽtes esse nãs sensibiliũ differentes tñ in mõ essendi. ergo ꝛc.

¶ Aduerte nouitie. ꝙ inter nos ꝛ scõs non est in re hac dfia nisi forte in ꝓbis. Cõuenimẽt ꝙ ꝓ statu ista non cognoscim⁹ cogõe p fecta vsq; ad vltimas dfias ſbas immãles: ꝛ ꝙ cognoscimus de eis multa predicata cõia subãlia, tam affirmatiua quã negatiua ꝛc. puta ꝙ sunt subẽ immãles actꝰ ꝛc. Sed nos pipatetico sermone vtentes dicimus ꝙ tota quã habem⁹, cognitio ẽ qz ẽ: ꝛ dd nõ ẽ ꝛc. ꝛ ꝙ non cogñscimus cum oĩa intellecta speculata cognouerim⁹. intellectus agẽs pfecte vnit nobis: ꝛ potẽrimus per eum oĩa cognoscere mãlia ꝛ immãlia. Et in hoc ponit vltimã hois felicitatẽ. Nec refert quãtũ ad ꝓpositũ ptinet vtrũ in illo statu felicitatis intell⁹ ꝓpter vtrũ ſtãtias separatas per intell⁹m agentẽ: vt ipse sentit: vel vt ipse imponit Alẽ. itell⁹ ꝓpter hoc qꝺ ponit intellectũ poſem corrupti bilẽ: sed hõ intelligit ſubstãtias separatas ꝓ intelkum agẽtẽ. Sed predicta stare nõ ꝓñt.

¶ Primo qdẽ: qꝛ ſm̃ modũ ꝓdictũ intell⁹s agẽs est substantia separata: impoſe est ꝙ ꝓ ipam formaꝫ intelligam⁹. Qꝛ id q̃ formaꝫ agẽs agit est forma ꝛ actus agẽtis: cũ omne agens agat inq̃tũ est actu: sicut ſ. 9. dcm̃ estc, circa intell'm poſem. ¶ Scõo, qꝛ ſm̃ modũ ꝓdictũ intell⁹s agẽs si est ſubstãtia separata non vnietur nobis ſm̃ suã ſubstãtiã: ꝫ solũ lumen eius ſm̃ ꝙ participatur in intellectis speculatiuis: ꝛ nõ quantũ ad alias actiones intellectus agẽtis: vt possimus ꝓ hoc itelligere substantias immãles: sicut oĩ videm⁹ colores illuminatos a sole nõ vntur nobis ſubstãtia solis vt possim⁹ actiones solis agere: ꝫ solũ nobis vnitur lumẽ solis ad visionẽ colorũ.

¶ Tertio, qꝛ dato ꝙ ſm̃ modũ predictũ vniretur nobis ſubstãtia intellectus agẽtis: tñ ipsi nõ ponunt ꝙ intellectus agens totaliter vniatur nobis ſm̃ vnũ intelligibile vel duo: ſubas mãles nõ possũ ꝫ 3m̃ oĩa intellecta speculata. Sed oĩa intelecta speculata deficiũt a virtute intell⁹s agentis: qꝛ multo pꝰ est intelligere substantias separatas q̃s intelligere oĩa mãlia. Vñ manifestũ est: qꝛ ẽt intell⁹s oĩb⁹ mãlib⁹: non sic vnirẽt intell⁹s agẽs nobis vt possem⁹ intelligere p eũ substãtias separatas. ¶ Quarto, qꝛ intelligere oĩa ſtellecta mãlia: vix cõpetit alicui ℔ mũdo. Et sic nullꝰ vꝫ pauci ad felicitatẽ puenirẽt. Sꝺ est ꝫ pm̃ in 1. ethꝰ. q̃ natura est alterius rationis ꝛc. Maior est p se nota apud peripateticos. Minor vero probatur: quia si affirmatio est causa affirmationis: negatio est causa negationis: constat ꝙ si similitudo inter quidditatem abstrahibilem ꝛ quidditatẽ separatam secundũ rem est rõ ꝛ fundamẽtũ q̃re illa cognita ista cognosci inferaꝫ. q̃ si nõ est silitudo nõ erit cognitio sed nõ est silitudo nisi apud platonicos ponentes nãs subsistẽtes esse nãs sensibiliũ differentes tñ in mõ essendi. ergo ꝛc.

¶ Aduerte nouitie. ꝙ inter nos ꝛ scõs non est in re hac dfia nisi forte in ꝓbis. Cõuenimẽt ꝙ ꝓ statu ista non cognoscim⁹ cogõe p fecta vsq; ad vltimas dfias ſbas immãles: ꝛ ꝙ cognoscimus de eis multa predicata cõia subãlia, tam affirmatiua quã negatiua ꝛc. puta ꝙ sunt subẽ immãles actꝰ ꝛc. Sed nos pipatetico sermone vtentes dicimus ꝙ tota quã habem⁹, cognitio ẽ qz ẽ: ꝛ dd nõ ẽ ꝛc. ꝛ ꝙ non cogñscimus

¶ Quo ad primum Anem pace (vt refert Auerroys in cõ. 36. 3. de anima) tenuit partem affirmatiuã questionis: ꝛ probat rõne in ipa posita clarissime sic. Abstrahẽdo a materia: aut est procedere in infinitum: et hoc nõ: aut deuenitur ad quidditatẽ puram: sed talis est quidditas substantie immaterialis, ergo ꝛc.

¶ Quo ad 3m̃ concedꝫ rõnem est negatiua ꝙ subas mãles nõ possũ ꝫ 3m̃ ois intellecta speculata. Sed ois intelecta speculata deficiũt a virtute intell⁹s agentis: qꝛ multo pꝰ est intelligere substantias separatas q̃s intelligere ois mãlia. Vñ manifestũ est: qꝛ ẽt intell⁹s oĩb⁹ mãlib⁹: non sic vnirẽt intell⁹s agẽs nobis vt possem⁹ intelligere p eũ substãtias separatas. ¶ Quarto, qꝛ intelligere ois ꝛtellecta mãlia: vix cõpetit alicui ℔ mũdo. Et sic nullꝰ vꝫ pauci ad felicitatẽ puenirẽt. Sꝺ est ꝫ pm̃ in 1. ethꝰ. q̃ natura est alterius rationis ꝛc. Maior est p se nota apud peripateticos. Minor vero probatur: quia si affirmatio est causa affirmationis: negatio est causa negationis: constat ꝙ si similitudo inter quidditatem abstrahibilem ꝛ quidditatẽ separatam secundũ rem est rõ ꝛ fundamẽtũ q̃re illa cognita ista cognosci inferaꝫ. q̃ si nõ est silitudo nõ erit cognitio sed nõ est silitudo nisi apud platonicos ponentes nãs subsistẽtes esse nãs sensibiliũ differentes tñ in mõ essendi. ergo ꝛc.

¶ Aduerte nouitie. ꝙ inter nos ꝛ scõs non est in re hac dfia nisi forte in ꝓbis. Cõuenimẽt ꝙ ꝓ statu ista non cognoscim⁹ cogõe p fecta vsq; ad vltimas dfias ſbas immãles: ꝛ ꝙ cognoscimus de eis multa predicata cõia subãlia, tam affirmatiua quã negatiua ꝛc. puta ꝙ sunt subẽ immãles actꝰ ꝛc. Sed nos pipatetico sermone vtentes dicimus ꝙ tota quã habem⁹, cognitio ẽ qz ẽ: ꝛ dd nõ ẽ ꝛc. ꝛ ꝙ non cogñscimus

292

¶ Tertio, qꝛ dato ꝙ ſm̃ modũ predictũ vniretur nobis ſubstãtia intellectus agẽtis: tñ ipsi nõ ponunt ꝙ intellectus agens totaliter vniatur nobis ſm̃ vnũ intelligibile vel duo: ſubas mãles nõ possũ ꝫ 3m̃ oĩa intellecta speculata. Sed oĩa intelecta speculata deficiũt a virtute intell⁹s agentis: qꝛ multo pꝰ est intelligere substantias separatas q̃s intelligere oĩa mãlia. Vñ manifestũ est: qꝛ ẽt intell⁹s oĩb⁹ mãlib⁹: non sic vnirẽt intell⁹s agẽs nobis vt possem⁹ intelligere p eũ substãtias separatas. ¶ Quarto, qꝛ intelligere oĩa ſtellecta mãlia: vix cõpetit alicui ℔ mũdo. Et sic nullꝰ vꝫ pauci ad felicitatẽ puenirẽt. Sꝺ est ꝫ pm̃ in 1. ethꝰ. q̃ natura est alterius rationis ꝛc. Maior est p se nota apud peripateticos. Minor vero probatur: quia si affirmatio est causa affirmationis: negatio est causa negationis: constat ꝙ si similitudo inter quidditatem abstrahibilem ꝛ quidditatẽ separatam secundũ rem est rõ ꝛ fundamẽtũ q̃re illa cognita ista cognosci inferaꝫ. q̃ si nõ est silitudo nõ erit cognitio sed nõ est silitudo nisi apud platonicos ponentes nãs subsistẽtes esse nãs sensibiliũ differentes tñ in mõ essendi. ergo ꝛc.

¶ Aduerte nouitie. ꝙ inter nos ꝛ scõs non est in re hac dfia nisi forte in ꝓbis. Cõuenimẽt ꝙ ꝓ statu ista non cognoscim⁹ cogõe p fecta vsq; ad vltimas dfias ſbas immãles: ꝛ ꝙ cognoscimus de eis multa predicata cõia subãlia, tam affirmatiua quã negatiua ꝛc. puta ꝙ sunt subẽ immãles actꝰ ꝛc. Sed nos pipatetico sermone vtentes dicimus ꝙ tota quã habem⁹, cognitio ẽ qz ẽ: ꝛ dd nõ ẽ ꝛc. ꝛ ꝙ non cogñscimus

¶ Quo ad primum conclusio est: quod nõ est primum quo a nobis cognoscitur. Probatur dupliciter. primo sic: subẽ immãles creare non ꝓñt a nobis cognosci. ergo nec deus. Scõo sic. deus cognoscitur a nobis per creaturas. ergo non primo. Ad ꝓpositum ꝓz ad Ro. ſi. primo.

¶ Quo ad 3m̃ concedꝫ conclusio est. primũ cognitum a nobis est quidditas rei materialis. Probat: qꝛ est ꝓpriũ oĩm intellectus nr̃i.

¶ Aduerte hic duo. Primo ꝙ primitas cognitionis cũ sit primitas obiua: qꝛ opꝰ primo cognitũ primo esse oĩm intell⁹s: ꝛ primitas obiua nulli conuenire ꝓsit nisi per proprium specie aut essentiam immediate sit eo gniri: ꝓz est vt id qꝺ ꝓpriũ specie nõ ꝫz intellectus: nec per essentiaz suã immediate obijcit, nõ ꝓt ee primo cognitũ. Acꝰ optime argumẽtat Rꝫa: ex hoc ꝙ subz immãles non cognoscunt a nobis per ꝓpias spẽs: ergo nec deus: ergo non primo potest cognosci.

¶ Aduerte scõo qꝺ cũ ꝺm dicaꝫ in ordine ad ꝓna: iurta diuersitatẽ ordinũ rerum diuersimode ordinẽ ꝓt ꝓ primo cognito: ordinãdo eñ vnumquẽsuz in tres ordines. ſ. quidditatis mãlis ꝛ actus immãlis ꝛ actus ꝓpri: 6z qꝺ primum cognitum ab intellu nr̃o ordine ꝛgnationis est quidditas mãlis. Sed querit inter quidditates rerũ mãlium q̃ est primo cognita: hoc alterius inquisitionis est. Et iam de hoc scripsi in commẽtarijs de ente ꝛ essentia quẽstionem non paruam.

¶ Super Quest. 89. Articulum. 1.

TIulius clarus. ¶ Hoc tamen in eo aduerte qꝺ ponitur hic animam dari separatã a corpore ꝛ querit de hac copa

la cã ꝓ suos effect⁹ cõphẽdi nõ põt: q̃ in infinitũ distat a suis effectibus. Hoc aũt solꝰ dei est ꝓpriũ. Ergo alie substãtie immateriales create intelligi ꝓñt a nobis per res materiales.

Sed cõtra Est, ꝙ Dio. dicit. 1. c. de di. no. ꝙ sensibilꝫ intelligibilia ꝛ compositis simplicia, ꝛ corporalibus incorporalia apprehendi non possunt.

Rñdeo Dom̃, ꝙ sicut Auer. narrat in. 3. de aĩa: qꝺã Auẽ pace noĩe posuit: ꝙ intell⁹m subarũ mãliũ ꝓuenire possum⁹, ſm̃ ꝺa ꝓpia principia ad intelligẽdũ subas immãles. Cũ ẽm intell⁹s nr̃ natus sit abstrahere q̃ditatẽ rei mãlis a mã: si iterũ in illa q̃ditate sit aliq̃d mãe: poterit iterato abstrahere: ꝛ cũ hoc in infinitũ nõ ꝓcedat, tãdẽ puentre poterit ad itelligibiliũ aliquã q̃ditatẽ q̃ sit oĩno sine mã. Et hoc est itelligere subſtãtiã immãlẽ. Nõ qꝺ̃ efficaciter diceret si substãtie materiales essent forme ꝛ spẽs horũ materialiũ: vt platonici posuerũt. Hoc aũt non ponitur: sed supposito ꝙ substãtie immateriales sint oĩno alterꝰ rõnis a qꝺditatibꝰ materialiũ rez: q̃stũcũq; ꝛtellect⁹ nr̃ abstrahat q̃ditatẽ rei mãlis a mã: nũq̃ ꝓueniret ad aliq̃d sic substãtie imãli. Et ideo ꝙ substãtias mãles nõ possum⁹ pfecte substãtias imãles intelligere.

Ad ꝓmũ Ergo dõz, ꝙ ex rebꝰ mãlib⁹ ascẽdere possum⁹ i aliq̃le cognitionẽ imãliũ rez: nõ tñ ipfectã. Qꝛ nõ est sufficiẽs cõpatio rez materialiũ ad imaterialeſ: ꝫ sic trudinis ſi q̃ a mãlib⁹ accipiunt ad imãlia intelligẽda sunt multũ dissiles: vt Dio. 6z. 2. ca. ce. Hie. ¶ Ad 4m̃ dom̃, ꝙ de ſubiectis maxime tractaꝫ ꝓ viã remotionis. Sic n. corpa celestia notificat Art. ꝓ negationẽ ꝓprietatũ ipsorũ: ꝛ corpeoꝝ. Vñ multo magis imãles substãtie a nobis cognosci nõ ꝓñt: vt eaꝝ q̃ditates apphẽdim⁹. Sz de eis nobis in scientijs documẽta tradunt ꝓ viã remotionis ꝛ alicui⁹ habitudinis ad res mãles. Ad 3m̃ dom̃, ꝙ aĩa hũana itelligit seipam ꝓ suũ nãm. Sz neqꝫ ꝙ ℔: neqꝫ ꝓ alia q̃ ꝛ reb⁹ materialib⁹ inueniunt: pfecte cognosci põt imãliũ substãtiaꝝ, vꝫ ꝛ nã: qꝛ hmõi nõ adequãt eaꝝ vtutes. ¶ Ad 4m̃ dom̃, ꝙ substãtie imãles create igñe qꝺẽ nãli nõ ꝓuenirẽt cũ ſubijs mãlib⁹: qꝛ nõ ẽ ieis eadẽ rõ poe ꝛ mãe: ꝓuenirẽt tñ cũ eis i ꝛ̃ logico: qꝛ ẽt subẽ imãles ſt i

de eis qꝺ̃ sunt: qm̃ cognitio per cõ: a cognitꝰ qꝛ est primo posteriorũ appellat. Alii vero qꝛ cognoscim⁹ ꝺficata gntiam ad qõnẽ qꝺ est topica lingua vetues dicunt: qꝺ cognoscim⁹ qꝺ sunt impfecte ſſi. Unde est qꝺ omittenda: qꝛ de veris tantum ꝛc.

¶ Super Art. 3.

TIulius clarus. Primum ordine originis.

¶ In corpore duo ꝓ̃ rñdet directe quesito. Scõo ostẽdit quid sit primum cognitum.

¶ Quo ad primũ conclusio est: deus non est primum qꝺ a nobis cognoscitur. Probatur dupliciter. primo sic: subẽ immãles creare non ꝓñt a nobis cognosci. ergo nec deus. Scõo sic. deus cognoscitur a nobis per creaturas. ergo non primo. Ad ꝓpositum ꝓz ad Ro. ſi. primo.

¶ Quo ad 3m̃ concedꝫ conclusio est. primũ cognitum a nobis est quidditas rei materialis. Probat: qꝛ est ꝓpriũ oĩm intellectus nr̃i.

¶ Aduerte hic duo. Primo ꝙ primitas cognitionis cũ sit primitas obiua: qꝛ opꝰ primo cognitũ primo esse oĩm intell⁹s: ꝛ primitas obiua nulli conuenire ꝓsit nisi per proprium specie aut essentiam immediate sit eo gniri: ꝓz est vt id qꝺ ꝓpriũ specie nõ ꝫz intellectus: nec per essentiaz suã immediate obijcit, nõ ꝓt ee primo cognitũ. Acꝰ optime argumẽtat Rꝫa: ex hoc ꝙ subz immãles non cognoscunt a nobis per ꝓpias spẽs: ergo nec deus: ergo non primo potest cognosci.

¶ Aduerte scõo qꝺ cũ ꝺm dicaꝫ in ordine ad ꝓna: iurta diuersitatẽ ordinũ rerum diuersimode ordinẽ ꝓt ꝓ primo cognito: ordinãdo eñ vnumquẽsuz in tres ordines. ſ. quidditatis mãlis ꝛ actus immãlis ꝛ actus ꝓpri: 6z qꝺ primum cognitum ab intellu nr̃o ordine ꝛgnationis est quidditas mãlis. Sed querit inter quidditates rerũ mãliũ q̃ est primo cognita: hoc alterius inquisitionis est. Et iam de hoc scripsi in commẽtarijs de ente ꝛ essentia quẽstionem non paruam.

¶ Super Quest. 89. Articulum. 1.

TIulius clarus. ¶ Hoc tamen in eo aduerte qꝺ ponitur hic animam dari separatã a corpore ꝛ querit de hac copa

Ad tertiũ Sic ꝓcedit. Ad ꝙ de⁹ sit primus qꝺ a mente humana cognoscitur. Illud em̃ in quo oĩa alia cognoscunt: ꝛ per qꝺ de aliis iudicam⁹ est primo cognitũ a nobis: sicut lux ab oculo: ꝛ principia prima ab intellu. Sed oĩa in luce prime veritatis cognoscim⁹: ꝛ per eã de oĩb⁹ iudicamus: vt dicit Aug. in lib. de tri. ꝛ in li. de vera reli. Ergo de⁹ est id qꝺ primo cognoscitur a nobis. ¶ Propter ꝙ vnũqꝺq; ꝛ illꝺ magis. Sed de⁹ est causa oĩs nr̃e cognitionis. Ipse em̃ est lux vera q̃ illuminat omnẽ hoĩem venientẽ in hũc mundũ: vt ꝺz Jo. 1. Ergo de⁹ est id qꝺ ꝓio ꝛ maxie est cognitũ a nobis. ¶ Ad 3m̃ primo concedit ꝛ ima gine est exẽplar quo imago formaꝫ. Sed in mẽte nr̃a est dei imago. vt Aug. dicit. Ergo id ꝙ primo cognoscit in mẽte nr̃a est deus.

Sed Contra est, quod ꝺz Jo. 1. Deum nemo vidit vnquam.

Rñdeo Dom̃, ꝙ cũ intellect⁹ humanus ſm̃ statũ ꝓñtis vite non possit intelligere subas immateriales creatas: vt dictũ est: multo minus põt intelligere essentiã subẽ increate. Unde simꝓr dom̃ est, ꝙ deus nõ est primũ qꝺ a nobis cognoscitur: ꝫ magis per creaturas in dei cognitionẽ peruenimus: ſm̃ illud Apli ad Ro. 1. Invisibilia dei per ea q̃ facta sunt ꝛtellecta cõſpiciuntur. Primũ autẽ qꝺ intelligitur a nobis ſm̃ statũ ꝓſentis vite est quidditas rei materialis que est nostri intellectus obiectum: vt multoties supra dictum est.

Ad Primuz Ergo dõm, ꝙ in luce prime veritatis oĩa intelligimus ꝛ iudicamus: inquantũ ipsum lumẽ intell⁹s nr̃i: siue naturale siue gratuitũ: nihil aliud est quaz quedã impꝛessio veritatis prime: vt supra dictum est. Unde cũ ipsum lumẽ intellectus nostri nõ se habeat ad intell'm nr̃m sicut qꝺ intelligiꝫ: ꝫ sicut q̃ intelligiꝫ: multo minus de⁹ est id qꝺ primo a nõ intell⁹ intelligiꝫ.

¶ Ad scõm dõm, ꝙ propter qꝺ vnũquodqꝫ illud magis: intelligenduz est in his q̃ sunt vnius ordinis: vt supra dictũ est. Propter deũ autez alia cognoscunt: nõ sicut propter primũ cognitũ: sed sicut propter primã cognoscitiue virtutis causam. ¶ Ad tertium dõm, ꝙ si in aĩa nostra esset perfecta imago dei: sicut filꝰ est perfecta imago patris: statim mens nostra intelligeret deum. Est aũt imago imperfecta. Vñ ratio nõ sequitur.

¶ De cognitone anime separate. Nõ. 89.

Deinde De cognitiõe aĩe separate. ¶ Et circa hoc querunt octo. Primo, vtruz aĩa separata a corpore possit intelligere. Secundo, vtrũ intelligat subas separatas. Tertio, vtrũ intelligat oĩa naturalia. Quarto, vtrũ cognoscat singularia. Quinto, vtrum habitus scientie hic acquisite remaneat in anima separata. Sexto vtrũ possit vti habitu scientie hic acquisite. Septimo: vtrũ distantia localis impediat cognitionẽ aĩe separate. Octauo, vtrum anime separate a corporibus cognoscant ea que hic aguntur.

¶ Utrũ aĩa separata aliq̃d itelle possit. Ar. 1.

Primũ sic ꝓcedit. Videt, ꝙ aĩa separata nihil oĩno ꝺ intelligere possit. Dicit em̃ ꝓbs in. 3. de aĩa: ꝙ intelligere corrũpitur interius quodã corrupto. Sed oĩa interiora hois corrũpunt per mortem. Ergo et ipsum intelligere corrũpitur. ¶ Ẽtia hũana impedit ab intelligendo p ligamentũ sensus: ꝛ pturbata imaginatiõe: sicut supra dictũ est. Sed morte totaliter sensus ꝛ imaginatio corrũpunt: vt ex. ſ. dictis ꝓz. Ergo aĩa post mortẽ nihil intelligit. ¶ Ꝓ. Si aĩa separata intelligit, opz ꝙ p aliq̃s spẽs intelligat. Sz nõ intelligit p spẽs inna tas: q: a ꝓ̃ ẽ sicut tabula i q̃ nihil est scriptũ. Necꝫ p spẽs q̃s abstrahat a rebꝰ: qꝛ nõ hz organa sensꝰ ꝛ imaginatiõis: qbꝰ mediãtib⁹ spẽs intelligibiles abstrahunt a rebus. Necꝫ etiã p spẽs ꝓꝰ abstractas ꝛ in aĩa cõſeruatas: qꝛ sic anima pueri nihil intelligeret post mortẽ. Necꝫ etiã p species intelligibiles diuinitus influras. Hec em̃ cognitio nõ esset nãlis: de qua nunc agit: sed gratie. Ergo aĩa separata a corpe nihil intelligit.

Sed Cõtra est, ꝙ ꝓbs dicit in. 3. de aĩa ꝙ si nõ est aliqua operationũ aie propriaz: nõ cõtingit ipsam separari. Cõtingit autẽ ipsam separari. Ergo hz aliq̃s operõnem ꝓpriã ꝛ maxime ea q̃ est intelligere. Intelligit ergo sine corpore existens.

Rñdeo Dom̃, ꝙ ista qõ difficultatẽ hz ex hoc ꝙ anima q̃dtu est corpori ꝺuncta nõ põt aliq̃d intelligere nisi cõuertẽdo se ad fantasmata: vt ꝓ experimẽtũ ꝓtẽ. Si autẽ hoc nõ est ex nã aĩe: sed per accñs hoc cõuenit ei ex eo ꝙ corpi alligat: sicut platonici posuerunt: de facili qõ solui posset. Nã remoto impedimẽto corporis re diret aĩa ad suam naturã: vt intelligeret, ꝛ intelligibilia simꝓr: nõ ouertẽdo se ad fantasmata: sicut est de aliis ſubijs separatis. Sz ſm̃ hoc nõ esset aĩa corpori vnita ꝓpter melius aĩe, si peius intelligeret corpi vnita q̃ separata: ꝫ hoc esset solũ ꝓpter melius corpis. Nõ est irrõnabile: cũ mã sit ꝓ ꝓpriã ꝛ nõ ecõuerso: si aũt ponamus ꝙ aĩa ex sua nã habeat vt intelligat cõuertẽdo se ad fantasmata, cũ nã aie post mortez corporis nõ mutet: vꝫ ꝙ aĩa nãliter nihil possit intelligere cũ nõ sint et presto fantasmata ad q̃ cõuertat. Et tõ ad hãc difficultatẽ rollẽdaz ꝓsideradũ est: ꝙ cũ nihil operet nisi inq̃tuz est actu: modus operandi vniuſcuiusq; rei sequit modũ essendi ipsi⁹: ꝫ aũt aĩa alium modũ essendi cũ vnit corpori: ꝛ cũ fuerit a corpoe separata: manẽte tñ ea dẽ aie nã: nõ ꝓ ita ꝙ vniri corpori sit ei accidẽtale, sed per rationẽ sue nature corpori vnit: sicut nec lucis natura mutat cũ est in loco ꝓprio qꝺ est ei nãle: ꝛ cũ est extra ꝓpriũ locũ q̃ est ei ꝓter naturã. Anime igit ſm̃ illã modum essendi quo corpori est vnita ꝓtit modus ꝛtelligẽdi ꝓ cõuersionẽ ad fantasmata coꝝ primam occurrit duplex q̃ in corporeis organis sunt. Cũ aũt fuerit a corpoe separata, cõpetit ei modus intelligẽdi per conuersionẽ ad ea q̃ sunt intelligibilia simꝓr: sicut ꝛ alijs ſubſtãtijs ſeparatis. Unde modus intelligendi per conuersionem ad fantasmata est anime naturalis: sicut ꝛ corpori vniri: sed esse separatam a corpoe est ꝓter rationem sue nature: ꝛ similiter intelligere sine conuersione ad fantasmata est ei ꝓter naturã. Et ideo

tione q̃ est intelligere.

¶ In corpe quatuor. Primo ostẽdit in quo est ratio difficultatis in hac. q. Scõo ostendit modum ſoluendẽ dictam difficultatem. Tertio auget difficultatez. Quarto ſoluit: vbi cõſiderandũ.

¶ Quo ad primũ duo dicit: effectũ certum et causa incertum: dicnem.

¶ Effectus certꝰ est modus intelligẽdi. ſ. p cõuersionẽ ad fantasmata: hoc cñ in nobis experimur: qꝺ sine fantasmate nihil intelligimus: ꝫ quare sic intelligimus: an. ſ. cã huius ſit nã anime: an ꝓprius alligatio aie ad corpus: ambiguum est. Inde prouenit difficultas nr̃e questionis. Si enim causa huius est nõ natura anime: sed hoc conuenit ei per accidens. ſ. propter alligationem ad corpus, vt plat. ꝓsuit: aut ꝓpter dispositionem ex ſenſibilib⁹: vt Aui. dixit: facilis quidem est ſolo questionis nostre. vt ꝓz. Sed ad ſtat: qꝛ sic vnio aie ad corpus non esset propter melius aie: ꝫ illud principiũ mã est ꝓp formã.

Si ꝛo cã huius est nã aie: ꝛ ꝙ huius est nã ꝓprius: non ſm̃ ſoluit põ ſtio mota: cũ esse nunquã aĩa ꝓdat ſuã naturã nũq̃ intelliget sine fantasmate: ꝛ sic se parata erit otiosa. Unde dicẽ ergo restat difficultas. ¶ Aduerte ꝛ quod. S. Thom̃. bz. uitati studens emisit opinionẽ medias que est Auic. quia eam ſuꝛ ꝓbat. quoniã apud virtutes vnio aie ad corpus nõ est propter melius: quoniam anima ſeipſa apt̃ virtꝫ habilis est vt proportionat̃ sibi perfectionem a ſubſtantijs immãlibus ſuſcipiat. In cuius signũ anima ſeparata ab infante oĩa q̃ vniri corpori sit ei accidẽtale, sed per perfecte nouit: non ergo vniuꝫ corpori ꝓpter melius: ſi tamen distincte ꝺ ea procedẽ re placet. vide in. q. de anima. q. 15.

¶ Circa hãc partem occurrit duplex dubium: qꝛ insufficiens vꝫ distinctio ſuppositꝰ ta in litera ſcilicet qꝺ oportet animam intelligere aut per conuersionem ad fantasmata: aut per conuersionem ad ſuperiora. Stat enim ꝙ intelligat tertio modo. ſ. per conuerſionẽ ad obiecta cognoſcibilia que

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanq̃ sint illa sine corporea sine incorporea. Et hic modus ꝛ est cõiot vtroq̃: ꝙ est nãlis aie in oi statu: ꝛ sic ex hoc ꝙ aia intelligit ꝙ cõuersionẽ ad fantasmata nõ cõsurgit tãta difficultas huiꝰ.q.eo ꝙ fantasmata sunt quedaꝫ oba intelligibilia: vt ptz in.3. de aia. Qõ aũt det hic tertius modus intelligendi.ſ. per cõuersionẽ ad oba corporea preter fantasmata: probat Sco. in.4. dist. 45.q.2. triplr: primo: qꝛ dcꝫ põt fantasma cũ intellꝰ agente põt ẽt obm cuiꝰ est fantasma cũ eodẽ. Scõo

333 qꝛ aĺ nã aie eẽt vilis- ad hoc vnĺ corpi: vt sic opeꝝ ſm nãz suazᵉ. sima, probat sequela: qm̃ ipsa ex intrinsecis etiã intrinsecis cõcurrentibus obiectis in nulla posset operatione: cũ tñ lapis possit ex intrinseco in ꝓpriũ opus: pura descẽdere. Tertio qꝛ pluralitas nõ est ponẽda sine necessitate: sed nulla necessitas cogit ponere istam mediationẽ specierum a deo vel angelis: qꝛ ipsa nã anime sufficit. cum obiectis ad actuandum seipsam: ergo ꝛc. ¶ Ad hoc breuiter dicendũ est: qm̃ materia ista superius fuit discussa: ꝙ distinctio posita est sufficientissima: ꝛ apud pẽos est vt pluᵐ: ꝛ est a nature solicitudine demonstratum. Ut qđ esꝰ natura tot preparationibꝰ qđditates sensibiliũ spũales magis per sensus cõtinue redderet: ſi obiecta extra sat essent cooperari: intellectui agenti. ¶ Ad ꝓmã ergo obiectionẽ negatur assumptũ: ꝛ ad ꝓbationes eius superiꝰ rñsum fuit. ¶ Ad scdaꝫ vero ỽ: ꝙ rõ peccat. ꝓmo ꝙ nulla est vilitas alicuius nature passiue: ſi nõ concurrentibꝰ ꝓpriis actiuis: non recipiatur in actum. Modo oba corporea extra sunt intelligibilia in poᵗ: actiua autẽ respectu possibilis sunt intelligibilia in actu: qualia sunt fantasmata illustrata: non lapis illustratus: qꝛ lapidi propter esse in summo gradu materialitatis repugnat illustrari: non autem fantasmati: quod in summo gradu ſpũalitatis est. Peccat scõo: qꝛ vnũqq̃ tunc vĺ vile: qñ cõcurrentibus hiis ꝙ sui generis sunt non posset in ꝓpriũ opus: non autẽ ſi nõ posset cõcurrẽtibus rebus alioꝝ generũ: mõ aia separata est de genere substãtiarũ intellectualiuꝫ: ꝛ nõ corporũ: ꝛ ideo vilis esset ſi cũ substãtijs sepatis nõ intelligeret: nõ autẽ ſi cũ corporib⁹. Peccat tertio: qꝛ vt ỽ in scõo celi: non est vilius qđ ꝓpulsus extraneis eget ad suum opus illo qđ nullo eget extraneo: qm̃ opus egẽtis pluribus est altioris ordinis: hoc vero inferioris: vt patet ibi: mõ cõstat ꝙ intelligere ꝙ est finis ꝛ opus aie: est longe altioris ordinis q̃ sit bonum lapidis ꝛ aliorum inferiorum: ꝛ ideo bato ꝙ anima valde multis extraneis egeret. ꝛ alia non: ꝓptereа nõ sequeret vilitas anime. Peccat quarto: qꝛ imaginatur gruens modũ intelligendi per conuersionem ad superiora: esse extra ordinem naturalis perfectionis ipsius aie: ac si ponamus ꝙ anima separata cuꝫ oibus sibi naturaliꝫ cooperantibus nõ posset intelligere: ac per hoc ponatur destituta ꝓpria operatione: ꝛ ꝙ quasi ex quadam largitate superiora impartiantur ei spẽs. Sed hec puerilia sunt: vt ẽm in rñsione ad vltimum in litera ỽ: cooperatio superiorũ ad formationẽ aie nãlis est: ꝛ cũ primum ala separata est: conuertit nãliter ad superiora tanq̃ ad ꝓpria pfectiua illius ꝓ statu illo. Unde ptz rñsio ad tertiã nulla ẽm ponitur superfluitas: imo est summa necessitas ponendi talẽ modum intelligendi: eo ꝙ aliter nõ posset anima de nouo aliquid naturaliter nosse. ¶ Circa eandẽ partẽ occurrit dubiũ ex alio capite. Quia stante sufficientia distinctionis nulla videtur nasci difficultas: vt propter hoc anima videret vniri corpori nõ ꝓpter melius. Ad hoc ẽm facilime posset dici cũ Sco. vbi supra: ꝙ animã vniri corpori ꝓpter melius potest dupliciter intelligi. Uno mõ ꝓpter melius sibi: alio mõ ꝓpter melius compositi. Et ꝛ aia nõ vniret corpori ꝓpter suũ melius: vnit tñ ꝓpter melius hoꝝ ꝛ sic nõ opꝰ tanta solicitudinẽ: quanta in hoc articulo assumpta est: propter hoc assumere. Et cõfirmat hoc: qꝛ partes sunt ꝓpter totũ: cuiꝰ esse ꝛ pfectio absq̃ earũ vnione haberi nõ põt. ¶ Ad hoc breuiter ỽ ꝙ licet ista fuga prima facie appareat rõnabilis: perspicientibus tñ ꝓhic principia fuga vĺ. Uerum quippe est partes esse ꝓpter totũ: ꝛ vniri ꝓpter melius totius: cũ hoc tñ necessario exigit vt verũ etiã sit, ꝙ materia sit ꝓpter formam ꝛ ꝙ vnio partium sit etiã ꝓpter melius forme: sup hoc aũt consurgit difficultas qõnis. Et confirmat qꝛ si vĺ corpus est ꝓpter animã: vt mã ꝓpter formam: maxime ỽ esse ꝓpter formã: q̃ hꝫ ꝓpriũ operari: cui non cõicat mã nec cõpositũ: qm̃ hec maxime hꝫ rõnem optimi ꝛ finis: sed anima intellectiua est hmõi: ergo de ea maxime verificari ỽ: ꝙ vniatur ꝓpter melius: nõ solum cõpositi: sed ꝓpium: ꝛ sic stat difficultas in suo arduo. ¶ Quo ad secundum dicit quatuor. Primo ꝙ stat animã ẽse duos modos operandi. ſ. cũ fantasmate ꝛ sine fantasmate, ꝛ hoc ꝓbat sic: anima hꝫ duos modos essendi actu: ergo duos modos operandi: ahs supponiꝫ: qꝛ hꝫ qñq̃ esse coniunctum corpori: ꝛ qñq̃ separatum ab eo: ꝓa ꝓbat ex eo: qꝰ vnũquodq̃ operat ſm qꝰ est actu. i. operatio sequitur esse in actu: ergo ꝛ modus operandi modum essendi in actu. secundo ibi. manente tñ excludit obiectionẽ prętactam in diffinitione quęstionis: dicens stare hec duo simul, scz ꝛ ꝙ vniri corpori sit ex natura anime: ꝛ ꝙ natura anime nõ mutat habẽdo aliũ modũ essendi: hoc ẽm est qđ difficultatem faciebat. Si ex natura sua anima vẽdicat sibi corpus: quo pacto manente eadem natura poterit absq̃ corpore operari? Manifestat aũt hec stare simul exemplo a naturalibꝰ: grauia ẽm ꝛ leuia nõ mutant naturas suas: ꝛ tamen aliud conuenit eis: cum sint in ꝓpriis locis: ꝛ aliud cũ sunt extra proꝑia ꝛ naturalia loca. Tertio declarat quales sint isti modi tam essendi quã operandi quo ad naturalia ibi, anime igitur: ꝛ concludit: ꝙ esse in corpore ꝛ intelligere cum fantasmate est naturale anime: esse vero separatum et intelligere per conuersionem ad superiora est ei ꝓter naturã: quarto ex hoc applicat ad ꝓpositum concludendo ꝙ anima vnitur corpori ꝓpter melius: ꝙ

sic ptz. In oibus ẽm subiis intellꝰualibus inuenit virtus intellua ꝓ influentiã diuini luminis. Qõ quidẽ in primo principio est vnũ ꝛ simpler: ꝛ q̃to magis creature intellectuales distãt a primo principio tãto magis diuidit illud lumen ꝛ diuersificat: sicut accidit ĩ lineis a cẽtro egredientibꝰ. Et inde est ꝙ deus ꝓ suã essentiã oia intelligit: superiores autẽ intellectualiũ subarũ: etsi ꝓ ples formas intelligãt, tñ intelligũt ꝓ pauciores ꝛ magis vles ꝛ virtuosiores ad cõprehensionem rerum ꝓpter efficaciã virtutis intellectiue qua est in eis. In infe-

to dist. 45.q.2. ex hoc inquit: ꝙ anima est separata a corpore in essendo: non sequitur ꝙ sit separata a corpore vt obiecto in operando. ita ẽm potest separata sicut coniuncta corpori obiecto copulari operando. Preterea. Inquit si ex esse separato anima conueniret ei superiora: sequeretur quod anima separata esset capacior influentie superiorũ: quam anima coniuncta corpori gloriose: sed hoc est falsum. ergo ꝛc.

¶ Ad hec ỽ: ꝙ quemadmodũ in litera ỽ: cum vnũquodq̃ operetur ſm qđ est actu: ꝓs est, qđ ꝛta modũ essendi sit etiã modus operãdi: ita ꝙ variato modo essendi opꝫ variari modũ operãdi: ſm id ꝙ ex modo essendi causabatur: ꝛ hoc est ꝓcul dubio verũ. ¶ Jn ꝓpolito aũt dico: qđ hi modi licet pertineant ad obiecta: nõ tñ pure: imo radicaliter se tenent ex parte modoꝝ essendi intelligentis: ita ꝙ negandum est qđ hi modi non se teneant ex parte operantis. ¶ Ad cuius cuidẽtiam breuissime recolito: ꝙ ex hoc qđ anima intellectiua est forma immaterialis: ꝛ tamen in materia: vt ỽ in. 2. phy. tex. 26. nascitur ꝙ ꝓpter suã perfectiuitꝫ eius est partim immateriale ꝛ partim in materia: intelligibile enim in actu ꝙ est perfectiuum anime in fantasmate ꝛ intellectu agente existens: immateriale ꝛ in materia quodammodo est: vt ex dictis patet: cessante ergo tali modo essendi ipsius anime necesse est cessare illius effectũ. ſ. esse perfectibile a tali perfectiuo. ſ. partim materiali ꝛ partim immateriali: ꝛ ꝑ̃ succedente alio modo essendi. ſ. oino sine materia consentaneum est vt succedat alter effectus. ſ. ꝙ sit perfectibilis ab his que omnino sunt sine materia. Et sic hꝫ modi quamuis concernant diuersitatem ex parte obiectii: nascuntur tamen ex parte operantis: imo ex modis essendi operãtis. Cuius signum est ꝙ apud philosophos omnis substãtia intellectualis separata naturaliter a co: potest: mihil accipit a corpoꝛibus.

¶ Ad ꝓmũ ꝛo cotr̃ q̃ dicit Sco. iam ptz ꝙ separatio in essendo infert separationẽ in operando: ꝛ iam superius ostensum est: ꝙ impossibile est separatũ aliquid pati a corpore ꝛ impressionẽ aliquã intelligibilem ꝛc. ¶ Ad vltimum vero ỽ: ꝙ est impertinens qm̃ de naturali cognitione ꝛ cõditione anime est sermo: status aũt anime in corpore glorioso miraculosus est. Ubi nihil obstat propositũ si anima coniuncta tali corpori sit magis aut nõ minus capax tanꝭ influentie. Non ẽm querimus quid deus per miracula possit: sed qđ rerũ ordini absq̃ miraculis congruat. Ubi non sunt miracula inferenda.

¶ Circa hãc partẽ dubiũ est: qꝛ in ista ỽ ꝙ intelligere per cõuersionẽ ad superiora est ꝓternaturale aie. Hoc ẽm vĺ falsiꝫ. Tũ qꝛ ꝓternaturale excedit a naturali, ac per hoc non potest esse perpetuum nec diuturnius natura li: cõstat aũt hunc modum intelligendi esse ꝛ diuturniorẽ alio ꝛ perpetuum ſm nature cursum. Tum qꝛ ꝓternaturale nõ nascitur ex natura rei cui est ꝓternaturale, vt ptz: constat autem ꝙ ex natura anime humane nascitur vterq̃ modus essendi successiue in ea: ergo vterq̃ modus intelligendi: ergo neuter est ꝓternaturalis. ¶ Ad euidentiam huius difficultatis scito: ꝙ est duplex modus dicendi. Alter sequentium Auicennam ỽ dicentiuꝫ ꝙ vterq̃ modus essendi ꝛ intelligendi est naturalis anime successiue: nam esse in corpore est naturale ei in principio: esse ego extra est naturale ei in fine: quemadmodũ hoc inest duplex modus viuendi. ſ. in vtero materno in principio: ꝛ extra vterũ in fine seu post ꝓnᵐ: ꝛ ſm hãc viam facile solui videntur omnia. Derelicta tñ est a S. T. qꝛ vt ex dicendis appa rebit profundius scrutatꝰ est natũ anime. Est ergo alter modus dicendi qui hꝫ in litera: ꝙ scz vnus est naturalis ꝛ alter ꝓternaturalis. Ubi scito ꝙ ꝓternaturale non est idẽ qđ ꝛ natura: sed est cõtus qđ ꝛ superiusad id qđ cõuenit alicui ꝛ natura ꝛ supra natura ꝛ extra natura, ꝛ quomodolibet aliter q̃ ſm ꝓpria natura: in proposito aũt sumitur ꝓternaturale ꝓ eo qđ est supranaturale nõ miraculose: ſ supra natura propria ipsius anime. ¶ Ad cuiꝰ euidentiã scito qđ quẽadmodum ignis habet duos motus alterũ naturalẽ. ſ. quo mouetur sursum. Alterum ꝓternaturalẽ. i. supra propria natura quo mouet circulariter sequens motũ diurnũ: ꝛ iste ꝓternaturalis est perpetuus: ꝛ cõuenit ei ſm ꝙ participat natura superiore celeste. ſ. que participatio cõuenit ei ex eo ꝙ obtinet primatum in sphera elemẽtari: semper ẽm supremum infimi attingit infimum supremi: vt ỽ in. 7. ca. de diui. no. Ita in proposito anima intellectiua: qꝛ est suprema forma in materia existentium ſm sui supremum participat aliquid de natura substantiarum separatarum: ꝛ ſm seipsam absolute aliquid aliud vendicat sibi ꝓpium: ſm ẽm propria natura vt sic vendicat sibi esse in corpore: ꝛ intelligere per cõuersionem ad fantasmata: qñ est essentialiter pars ſm vero qꝛ participat substantias separatas hꝫ ꝓ ea etiam extra corpus, vt ille sunt: ꝛ intelligat per cõuersionem ad intelligibilia simpliciter, vt ille intelligunt: ꝛ sic ille modus est simplr naturalis alc: hic vero ꝓternaturalis.

Nec in cõuenit ꝙ hmõi ꝓter naturale sit diuturnius aut perpetuũ: qñ non ea rõne ỽ ꝓternaturale: qꝛ cor̃pitur a nã: qꝛ non est ꝑ illas: qꝛ est supra illam: vt patet manifeste in motu circulari ignis: qui indefesse semper ei accidit: motus aũt sursum nõ cõuenit ei semp actu. Nec incõuenit et tale preternaturale in aliq̃ ex nã ipsius rei non absolute sed ſm ꝙ participat in sui suprẽmo nãm superiore: vt ptz in motu circulari ipsius ignis: qui innatus est ex hoc qđ ignis est in illo loco: esse autem in illo loco conuenit ex hoc ꝙ est suprẽmum inter elemẽtarẽe aũt suprẽmũ inter elementa hꝫ annexũ hoc qđ participat naturã superiorem celestẽ. ſ. ꝛc. ergo de ꝓmo ad vltimũ ꝛc. ita in proposito ex hoc ꝙ anima humana est immortalis est infima inter intellectuales habet duo. Et qđ exigat corpus modũ inter ẽria: et ꝑ̃ corruptibile: ꝛ ꝙ possit remanere sola. Sed ꝓmũ ex ꝓpijs hꝫ, ex quibꝰ hꝫ ꝙ ratiocinetur ꝛ colligat scientiam ex sensibus. Scõm ỽo ex participatione superiorũ in sui suprẽmo: ex qua etiã nunc hꝫ ꝙ intelligat principia: ꝛ quod quid est. Et qñ hoc ꝓ fundionis erat ꝓcurationis ꝛ rationi magis est cõsonum: quãis difficilius: ideo dimus Tho. hanc semp tradidit vbiq̃ doctrinam: nec vnq̃ voluit Auicenne facilitatem sectari. ¶ Quo ad tertium obiect̃ ꝺ icta ex comparatione istoruꝫ modorum intelligẽdi quo ad nobilitatem sic intelligere per conuersionẽ ad superiora est nobilius q̃ ꝙ cõ-

uersionem ad fantasmata: ꝛ vterq̃ modus cõuenit anime per predicta: ergo ille magis affirmandus est naturalis anime quam iste: ꝛ tenet sequela: quia vnumquodq̃ semper naturaliter ordinatur ad melius de possibilibus: tunc vltra: ille modus est naturalis anime: ergo anima non eget vnione ad corpus, propter consequendum suum naturalem modum intelligendi.

¶ Quo ad quartum soluit distinguendo antecedens: ꝛ dicendo, quod intelligere per conuersionem ad superiora est nobilius ꝛ melius simpliciter: sed non anime: ꝛ ideo cum vnaquęq̃ res naturaliter ordinetur non in melius simpliciter: sed in melius sibi: consequens est: quod anima non ordinatur naturaliter ad intelligendum per modum substantie separate: quod est melius simpliciter: ad intelligendum per cõuersionem ad fantasmata: quod est melius sibi: ꝛ ideo naturaliter vnitur corpori ꝓpter melius ipsius aie: vt ꝓius dicebatur. Primã partem huius distinctionis. ſ. intelligere per conuersionẽ ad fantasmata: licet ad superiora est nobilius simpliciter, q̃ per conuersionem ad fantasmata: litera relinquit vt per se notam. Secundã vero. ſ. quod non sit melius anime: probat. Modus cognoscẽdi quo cognitio confusa habetur ab aliquo minus bonus est modo quo habetur cognitio distincta ab eodem: sed aia illo modo cõfuse ista distincte cognoscit: ergo iste sibi melior. Probatur minor: quia ille modus est improportionatus virtuti intellectiue anime per excessum. proba tur hoc sic. modus ꝓprius substantijs superioribus est improportionatus inferioribus: iste est ꝓprius substantijs superioribus: que scilicet naturaliter sunt separate: ergo est improportionatus anime. Probatur maior sic. vis intellectualis quanto magis recedit a primo: tanto magis diuersificatur: ergo intellectus quante superior tãto magis per vnum aut pauciores vniuersaliores ꝛ efficaciores species intelligit: ergo modus superioris est improportionatus inferiori: quia per plures minus vniuersales ꝛ minus efficaces debet intelligere: ꝛ ꝓpteres si secundum species superioris intelligeret non posset penetrare quod in eis est. Antecedens nunc assumptum declaratur: exemplo linearum egredientium a centro: consequentia vero non probatione sed manifestatione eget: ꝛ dupliciter declaratur. Primo quia inde ꝓuenit, quod deus per vnum, quod est ipse: omnia intelligit. vipote habens vim intellectualem maxime vnitam: ꝛ successiue superiores ꝓestant inferioribus in ꝓaucitate ꝛ vniuersalitate specierum ꝓpter efficaciam intellectualis luminis. Intellectiua enim vis quo nature maior est: tanto minus partitur in intelligibilia: ꝛ consequenter pauciorbus speciebus eget. Secundo declaratur in hominibus. experimur enim in nobilissꝫ: q̃ prestanti ingenio fuit pauciissimis perceptis multa sciunt: ꝛ econuerso rudiorem animã sortiti multis adhibitis ꝛ syllogismis ꝛ exemplis ꝛ dearticulationibus rerum vsq̃ ad minima vix illa tantũ cõprehendũt: nec in illis alia nosse possunt quo sit vt nul-

lum ex ꝑ̃ se indicium habeant de rebus. Minor autem scilicet ꝙ iste modus sit naturalis substantijs superioribus que naturaliter sunt separate ꝓbatur ex eo quod anime humane sunt vltime inter substantias intellectuales: ex hoc eni in sequitur: ergo vltimus modus intelligendi est cis connaturalis: ꝛ non penultimus: sed infra istum datur inferior. scilicet per conuersionem ad fantasmata: ergo ille non anime, sed superiori est connaturalis: anime vero vltimus: vt sic vniuersi perfectio omnes gradus essendi hẽat ꝛc. reliqua sunt per se nota.

¶ Circa hanc quartam partem dubitatur. Cum enim dicitur quod modus intelligendi per conuersionem ad superiora est nobilior: aut intelligitur positiue aut per missiue. Si permissiue non oportet esse ve rum nisi particulariter: ꝛ nihilominus vana est tanta solicitudo litere: ex nobilitate illius modi exorta. Si positiue: ergo vniuersaliter verum est: ꝛ tunc sequitur implicatio in litera. dum dicitur quod iste est vniuersaliter nobilior: et subditur, quod iste in anima nostra est imperfectior. si ens in anima nostra est imperfectior: ergo nõ vniuersaliter iste modus est perfectior: ꝛ si vniuersaliter: ergo et in anima.

444 3. q. 12. ar. 1. ad scõm. 7 de aĩa ã. 27. ſ fin. et ad ꝑm. 23. 18. ad 27ᵐ. 440.

¶ Ad hoc breuiter dicitur ꝙ positiue est ꝓfectior. Et cuꝫ dicitur ergo vniuersaliter: cõcedatur. Et cum dicitur ergo in anima: negatur quia est sophisma figure dictionis: dum ab intellectione per conuersionem ad intelligibilia: defenditur ad intellectionem per cõuersionem ad intelligibilia ꝓportionata huic intellectui. Et ideo nulla est in litera contradictio: quoniam ꝓius dixit quod est simpliciter: ad est sine additione aliqua nobilior: ꝛ hoc est verum vniuersaliter: deinde subditur, ꝙ ille modus, vt est possibilis anime nostre, id est non simpliciter, sed qualificatus ordine ad intellectum ita debilem. est imperfectior. Et ꝓptereа glossando literam diximus ꝙ ille modus est nobilior in se ꝛ absolute: non tamen anime: non quod ille modus in anima retineat nobilitatem in se: sed quia in anima non ponitur ille modus absolute: sed conditionatus conditione diminuente: scilicet in proportione ꝛ in commensuratione specierum ad intellectum. Quod autem ille modus absolute sit nobilior ex eo patet quod purior est: lumen enim non admistum tenebris nobilius est tenebroso seu ymbroso: sed ille modus est in puro lumine: quia in solis intelligibilibus in actu puris consistit: iste vero est in lumine obumbrato: quia consistit in respectu ad intelligibilia obumbrata materie fantasmatum: ergo ille nobilior. Et ex hoc patet defectus Scoti in quarto distinc. 45.q. secunda, ad secundum, vbi negat intellectionem sine fantasmate esse perfectiorem positiue: ꝛ adducit rationem satis lenem: quia agens quod potest cum instrumento ꝛ sine agere: non ꝓptereа perfectius positiue agit, quia sine instrumento agit. Hec enim ratio nihil ꝓ se facit: quoniam cõstat quod cereris paribus modus agendi sine instrumẽto est nobilior modo agendi cum eodem. Unde laudamus artifices qui paucioribus instrumentis rem perficiunt: ꝛ multo magis si cum vno ꝛ si cum nullo.

¶ Preterea. Operatio ex genere suo incorporea: quamuis permittatur admisceri quoquomodo corpori: quanto eleganti⁹ a corpoꝛeo instrumẽto: tanto perfectior positiue: quia magis accedit ad sui generis perfectionem: sed intelligere secundum omnes sit humꝰmodi: ergo ꝛc. Deceptus autem videtur Scotus: quia non vidit sophisma predictum latere: cum dicitur: quodlibet intelligere per conuersionem ad intelligibilia simpliciter est nobilius: ergo tale conueniens anime est nobilius.

¶ In rẽspõsione ad tertium aduerte: ꝙ ibi ſimitur naturale vt distinguitur contra miraculosum. sic ẽm influxus iste est naturalis: quãuis non sit natura lis ſm propriam naturã ipsius anime: vt in corpore articuli dictum est. Nec putes influxum illum dici diuinum: qꝛ fit a deo immediate: qñ fit mediantibus angelis: vt ꝓz in quest. de anima. q. 20. sed qꝛ sunt resultationes quedã specierum diuinarum: que sunt factrices rerum secundum omnia que in eis sunt, tam formalia quam materialia.

¶ Super Articulum. 2.

Circa titulo, intelligat quidditative: de tali enim cognitione est dubium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore vnica est cõclo risiua hꝰ duas ptes: aia separata hz de alijs aiabꝰ pfectã cognitionẽ nãlẽ de angelis ꝛo ipfectã ꝛ deficientẽ. Probatur sic. aia separata seipsam p seipsam cognoscit. ḡ reliq incorpea per modũ quo sunt in ipsa. ḡ p modũ ipsius aie. ḡ alias alas pfecte: angelos ꝛo impfecte. Ahꝰ pbat: qz nõ intelligit quertẽdo se ad fantasmata. Prima ꝛo 2da probat authoritate Augustini: volentis q mẽs nr̃a rerũ incorporearũ notitiam per seipsam accipiat. Scõa ꝛo 3tia pbat: qz vnũquodque intelligibile est in intelligẽte p modũ ipsius intelligẽtis: ꝛ cõstat q intelligit p modũ quo est in eo: ꝛ unde euanuit illa maxima: q commune est oi subẽ separe intelligere tã superiora quã inferiora per modum subẽ fue. Tertia vero 2da ḡ ad vtrang pte pbat: qz modus subẽ aie est conformis mõ aliaꝝ alaꝝ separataꝝ: ꝛ est infra modũ subẽ ãgelice. ¶ Circa ahꝰ dubiũ magnũ occurrit. Cũ aia nr̃a sit pura po in gñe intelligibilis: vt Auer. ꝛ S. Th ex Arist. dicerũt: qõ p seipsam intelligi põt. Intelligibili enim in poa pura, regunat p seipsum intelligi: qñ cõdõ intelligibilis in actu est esse p fectiuũ per sepsum. s. sine alio õo medio ipsius intells: vt de se patet. Et sic videt duplex pcũ in hoc pcessu accidere. Primo obliuionis doctrine date. Secundo fallacie ſm nõ causam vt causam: non em cñ cã quare aia nũc nouit se est conuersio ad fantasmata: sed intelligibilitas eiꝰ in potẽtia: cuiꝰ effectꝰ est nãlis conuersio ad fantasmata: vt ad ppriũ perfectiuũ ꝛ actuatiuũ: vñ soluta conuersione ad fantasmata: si intells non est actuatus, remanet intelligibilis in poa vt erat: ꝛ 2fir nõ p seipm: sed p aliquẽ actũ pura a superioribus susceptũ dz fieri ꝛ esse intelligibilis in actu. Et si ex sola sepatione a corpe est intelligibilis in actu ergo prius erat etiam intelligibilis in actu: q̃ tũ est in se: cũius nobis nõ esset intelligibilitis nisi in poa remota: ppter nãr hꝰe prius ordine ad fantasmata: sz hoc destruit doctrinã tertij de aia Aristo. dicẽtis: q nulla hz nãm ꝛc. ꝛ manifeste ꝛdicit doctrine supra date. ¶ Ad hoc est dõm q aia nr̃a ſm ppriã nãm est intelligibilis in pura poa: ꝛ q cum separ fit intelligibilis in actu absqꝫ aliq extraneo influxu: ꝛ ꝏ merito tũc intelligit p seipam ꝛ nũc nõ. ¶ Ad quoꝫ euidentiã recolẽda sunt ꝑdicta ꝛ applicãda ad ꝓpositũ. Aia nr̃a vt dictũ fuit hz in se ppriã nãm vt sic: ꝛ hz participatiue aliqd de nã subãrũ immaterialiũ. Et ex ppria quidẽ nã cũ vẽdicet sibi vnionẽ ad corpus: liquet: q hz q sit infima intellectualis substãtia nõ solum in gradu hz in mõ essendi: vt pote exigẽs modũ essendi ppriũ formis mãlibus. ſ. esse in corpore p informationẽ. Et ex vniuersaliusq diſpõ in entitate est etiã ẽtiuz est in se. eius diſpõ in intelligibilitate: opz q ex hac eadẽ radice proueniat: qõ aia sit infima in mõ intelligibilitatis: ac per hoc sit intelligibilis in pura potentia. Et qz talẽ modũ essendi exigit, ꝑter bonũ suum: ex eadẽ radice pullulat conuersio ad fantasmata tam ſm intellm possibilẽ q̃ agentẽ: ꝛ 2fir qõ intellectus agẽs nõ sit actus ipsius intells possibilis nisi mediatibus intelligibilibus sensibiliũ ꝛc. ꝛ 2fir q anima non cognoscat se nisi p actũ suum ꝛc. Hec em oia ex eadẽ radice oriunt. ſ. ex ppria natura aie vt sic. Et qz ad ꝓpriã naturã anime spectat modus essendi in corpore ꝛ intelligẽdi p fantasmata: ideo hec in litera ꝛ alibi attribuũtur mõ essendi vel intelligendi tãq̃s notioꝫ ꝏpriatibꝰ occulte cause. Ex eo ꝛo qõ participatiue sapit de nã substãtiarũ separataꝝ nõ hz infimũ modum essendi: ꝛ 2fir nec intelligibilitatis: sz hz superiorẽ modũ essendi. ſ. separatũ a corpore: ꝛ 2fir superiorem modum intelligẽdi tã actiue q̃ passiue: ita tñ vt sicut modũ essendi similem superioribus nõ ab initio sibi vendicat actu sed ptãre tñ: ita ꝛ modum intelligibilitatis simꝫ superioribus nõ statim: sed ordinare post modũ essendi ordine nature sortiaf. Et ideo not anter dixi qõ ipsa est intelligibilis in pura potentia ex ꝓpria natura: et sic in separatione intelligibilis in actu. Quomodo aũt hoc fiat nõ videtur difficile: si aduerterimus q quẽad modum ex natura ꝓpria anime fluit simplr cõuersio ad corpus ꝛ fantasmata ſm oẽs vires suas: ita ex p participatione superioꝝ: cũ incipit actu sortiri modum essendi separatũ ex 2fiti ex eadẽ radice sortif cõuersionẽ oim virũ suarum ad se ipsam: pum em aspectꝰ oim substãtiarũ separatarum est primo respectu suimet. Et ꝑtere a ipsa in ẽntum sapit naturã earũ: hãc cõformitatẽ sortitur vt primo cõuertat in seipsam: ac p hoc intellectus agẽs ex eadẽ radice cõuertitur ad illustrandũ primo substantiã anime: ꝛ fit actus illius vt obiecti: et intellectus possibilis vt poe: ꝛ sic substantia anime de se intelligibilis in pura potẽtia fit intelligibilis in actu p seipsam sine alio obiecto aut spẽ per cõsionẽ luminis intellꝰ agẽtis sup ipsam: q cõuerso cõsequit separationẽ: que consequit nõ naturã anime ꝓpriã hz supiorũ participatam in anima. Et sic ptz q nec obliuionẽ passus est diuus Tho. nec fefellit cum sophisma: qñ naturalis cõuersio ad fantasmata cẽ vere est: ḡre nõ intelligimus animam per seipsam: sed p actũ suũ: cuius talis conuersio nõ sit cã primaria sed secundaria: vt ꝑz ex dictis. Et qz hoc ꝛa dixerat superiꝰ in loco ꝓpter: non oportebat sic explicare: qñ ꝓpria intelligẽda sunt ꝓout discussa sunt in habitibus in locis ꝓpriis. ¶ Circa primã ꝑtem aduerte: q cuius auth oritas Aug. loquatur de anima nr̃a in statu iste: subtilissime tñ ad ꝓpositum applicata est. Cum em sit in intelligente. Est autẽ aliquid in altero per modũ eius in quo est. Modus autẽ subẽ anime sepate est infra modũ subẽ angelice: sed est cõformis modo aliarũ aiaruz separatarũ. Et ideo de aliꝰ aiabus separatis pfectã cognitionem hz: De angelis aũt impfectã ꝛ deficientẽ: loquendo de cognitione naturali anime separate. De cognitione autem gloie est alia ratio.

Ad primũ Ergo dõm, q aia separata est quidẽ impfectior si cõsideret nã corporis: sed tñ quodãmodo est liberior ad intelligendũ: inquãtum per grauedinẽ ꝛ occupationẽ corporis a puritate intelligentie impedit. ¶ Ad scõm dõm, q aia separata intelligit angelos per similitudines diuinitus impressas: que tñ deficiũt a perfecta repꝛesentatione eoꝝ: ꝑpter hoc q aie natura est inferior q̃ angeli. ¶ Ad tertiũ dõm, q in cognitione substantiarum separatarũ quarũcunq non ꝓsistit vltima bonis felicitas: sed soltus dei qui nõ põt videri nisi p gratiã. In cognitione vero aliarũ subarũ separatarũ est magna felicitas: est non vltima: si tamen perfecte intelligãtur. Sed aia separata naturali cognitione non perfecte eas intelligit: vt dictum estc.

priorẽ cognitionẽ: ꝛ sic excludit duplex arctatio: quam tũc patimur. ſ. ad imperfectã cognitionẽ aie de ipsa: ꝛ ad priorẽ cognitionẽ ſensibilium. ¶ Circa ſcam ꝑtem dub. occurrit. Quia aut intẽdit q aia cognoscit incorporea per ppriã substãtiã per rõnẽ cognoscẽdi. Aut tãq̃s q obiectũ ꝓcognitũ: aut tãq̃s per virtutẽ cognoscitiuã. Si primo mõ optime ꝓcedit ꝑtã: sed expresse ꝛdicit rñsioni ad ſm in ſa: vbi dr q anima separata cognoscit angelos per species influxas: nõ ergo propria substãtia est ei ratio cognoscẽdi eos. Nec opz species impfecte repꝛesentare: sicut substantia aie repꝛesentat eos: vt patet in ipsis angelis in quibus tũ superadditur species ẽtiã respectu inferiorum: vt ꝓpleat qõ deest subẽ. Si ẽdo mõ aut ista erit cognitio discursiua: sicut per mediũ cognitũ nouimus ẽclusionẽ: aut redibit primũ membrũ q substãtia sit etiam rõ intelligẽdi: vt diximus de substãtia angeli: qñ intelligunt naturaliter deũ per suas substãtias absqꝫ discursu intuẽdo deum in se vt in speculo. Utrũqꝫ horũ nõ conſonat: hoc cñ nunc repꝛobatũ est: discursus aũt nõ hz locũ in proposito apud S. T. Si autez tertio mõ: vanus est totus conatus corporis articuli. Jam em liquidũ erat hoc q aia quicquid cognoscit per propriã substãtiã nouit vt per primũ operãtem ꝑm intrinsecum: sed q ex hoc resultet imperfectio cognitionis: non probatur nec auth oritas Aug. esset ad ꝓpositũ: que de anima vt cognita loquit. ¶ Ad hec est dõm q oibus illis modis verificat animã per modũ sue substantie intelligere ꝛ inferiora, ꝛ equalia, ꝛ superiora directe: nihilominus proposito primus ꝛ secundus deseruiũt: ita q substantia aie cõcurrit vt obm ꝛ species ſm se incõpleta p superadditã aũt ſpẽm cõpleta cõplemẽto apto nato inueniri in ea.

¶ Ubi aduerte q duplr cõtingit intellm aliquem per ſpẽm intelligere. Uno mõ immediate aspiciẽdo repꝛesentatũ per illã ſpẽm: sicut cũ per ſpẽm in oculo immediate respicimus colorem. Alio mõ immediate aspiciendo ipsam speciẽ: ꝛ mediate ipsa repꝛesentatũ a illã: vt pz cũ deus intelligit alia a se intuendo essentiã suã: q̃ est species oim. In primo mõ ſpẽs hz rõnẽ speciei tñ. In secũdo ꝛo tenet locũ speciei ꝛ obiecti primi nã non tpe noti: in quo aliud relucet obiectũ. Utroqꝫ aũt mõ cognoscẽdo: cognitio cõmẽſurat modo substantie cognoscẽtis. Ob sic pz: cognoscendo modus cognoscẽdi, ꝓprius superioꝝ natus est ẽ esse ipsum cognitũ in esse intentionali. Cũ multis aũt modis cõtingat cognoscentẽ esse vnũ atq; idem cognitũ: qñ multam hz latitudinẽ modus essendi quo cognoscens est cognitum alio nanq; modo angelus est lapis: ꝛ alio modo deus est lapis: ꝛ alio modo anima est lapis: ꝛ diuersitas ista non est ex parte rei cognite: quia vna ꝛ eadem est. ex parte ergo cognoscentis est natura: que diuersitatem tantam habet: ita q modus quo cognoscens est cognitũ cõmẽſuratur cognoscentis substantie. Et sic ſi substantia cognoscens est altioris ordinis q̃ cognitum: 2fir est vt sit illud altioꝝ modo q̃ sit in se ipso: ꝛ qz esse altius ꝛ superiorus ordinis prehabet vnitiuz quicquid habent inferiora ꝛdispersa: efficacius est illud esse, ad cognoscendum inferius obiectum: q̃ si equale sibi esset. Si vero substantia cognoscens sit inferioris ordinis q̃ obiectum: tunc est illud imperfectioi modo: q̃ sit ipsum in se: ac per hoc esse non poterit comprehendere illud: ḡtuis magis vel minus perfecte poterit ipsum nosse iuxta proportionem defectus sui ab illo. Juxta modum ergo gradus et perfectionis substantie cognoscentis est modus essendi cognitorum in illa: iuxta modum autem essendi illorum in eis est cognitio: igitur de primo ad vltimũ cognitio commẽſuratur substantie cognoscentis. Quod vt clarius percipiatur exẽplariter declaretur cũ anima separata comprehẽdit seipsam: cũ inter ꝑfectiones suas sit: nõ solũ q̃ ipsa est sic imitans subas immãles in nã ꝛ mõ essendi: ſz ẽt q ipsa est intentio nalr gabriel raphael michael ꝛc. ꝓprehẽdẽdo sua ꝑfectionẽ: videt ꝛ se vt ipsa est: ꝛ vt alia est: ꝛ se videt p seipsam ꝛ speciẽ sup additã in rõne obi ꝛ 2fir sic. Manifestuz est ait q impoſe est hoc mõ plus nosse de aliꝫ q̃ hẽak ex mõ quo ipsa aia ẽ alia: nõ cñ nouit alia hoc modo nisi q̃ seipsam nouit sic esse illa, ꝛ sic par est

¶ Utrum anima separata omnia naturalia cognoscat. Artic. 3.

Ad tertiũ Sic ꝓcedit. Uidetur q aia separata oia naturalia cognoscat. Jn subiꝫ esse separatis sunt rõnes oim rerũ nãliũ. Sz aie separate cognoscũt subas separatas. Ergo cognoscũt oia naturalia. Cp. Aut intelligit magis itelligibile: multo magis põt intelligere minus intelligibile. Sed aia separata intelligit subas separatas que sunt maxima intelligibiliũ. Ergo multo magis põt intelligere omnia naturalia: que sunt intelligibilia minus.

Sed Contra in demonibus magis viget nãlis cognitio q̃ in aia separata. Sz demones nõ oia nãlia cognoscũt: sz multa addiscũt p longi tpis experientiã: vt Jsidorꝰ dicit. Ergo neq; aie separate oia nãlia cognoscũt. Cp. Si aia statum cũ e separata: oia nãlia cognoscere: frustra hoies studerẽt ad rerũ scientiã capessendã. Hoc aũt est conueniens. Non ergo anima separata omnia naturalia cognoscit.

Rñdeo Dõz, q sicut supra dcm est: aia separata intelligit p ſpẽs separatas q̃s recipit ex influẽtia diuini luminis, sicut ꝛ angeli: sed tñ q: nã aie est infra nãm angeli, cui iste modus cognoscẽdi est nãlis: aia separata p hmõi ſpẽs nõ accipit perfectã rerũ cognitionẽ: sed quasi in cõi ꝛ cõfusam. Sicut igit se habẽt angeli ad perfectã cognitionẽ rerũ nãlium p hmõi ſpẽs: ita aie separate ad imperfectã ꝛ confusam. Angeli aũtẽ per hmõi ſpẽs cognoscunt cognitione perfecta oia nãlia: q: omnia que deus fecit in propriis naturis fecit in intelligẽtia angelica: vt dicit Augu. super Geñ. ad lit. Unde ꝛ aie separate de oibus natura libus cognitionẽ habent: non certam ꝛ propriam: sed communem ꝛ confusam.

Ad primũ ergo dõm, q nec ipse angel per suã subam cognoscit oia nãlia: sz per ſpẽs quasdã: vt supra dictũ estc. Et ꝛo

¶ Utrum anima separata cognoscat singularia. Artic. 4.

Ad quartũ Sic ꝓcedit. Uꝛ, q aia separata non cognoscat singularia. Nulla enim potẽtia cognoscitiua remanet in aia separata nisi intellectus: vt ex supradictis patet. Sed intellectus non est cognoscitiuus singulariũ: vt supra habitũ est. Ergo aia separata singularia non cognoscit. Cp. Magis est determinata cognitio qua cognoscitur aliquid in singulari, quam illa qua cognoscitur aliquid in vniuersali. Sed anima separata non habet aliquam determinatam cognitionem de speciebus rerum naturalium. Multo igitur minus cognoscit singularia. Cp. Si cognoscit singularia, et non per sensum: part rationem omnia singularia cognoscit. Sed non cognoscit omnia singularia. Ergo nulla cognoscit.

Sed Contra est, q̃ dues in inferno positus dixit. Habeo quinq; fratres. vt habetur Luce. 16.

Rñdeo Dõm, q aie separate aliqua singularia cognoscũt: sed nõ omnia etiã que sunt presentia. ¶ Ad cuius euidentiã considerandum est quod duplex est modus intelligendi. Unus p abstractionem a fantasmatibus. Et ſm istum modum

440 ꝛo 2da pbat: qz vnũquodque intelligibile est in intelligẽte p modũ ipsius intelligẽtis: ꝛ cõstat q intelligit p modũ quo est in eo: ꝛ unde euanuit illa maxima: q commune est oi subẽ separe intelligere tã superiora quã a inferiora per modum subẽ fue. Tertia vero 440 2da ḡ ad vtrang pte pbat: qz modus subẽ aie est conformis mõ aliaꝝ alaꝝ separataꝝ: ꝛ est infra modũ subẽ ãgelice. ¶ Circa ahꝰ dubiũ magnũ occurrit. Cũ aia nr̃a sit pura poin gñe intelligibilis: vt Auer. ꝛ S. Th ex Arist. dicerũt: qõ p seipsam intelligi põt. Intelligibili 8 enim in poa pura, regunat p seipsum intelligi: qñ cõdõ intelligibilis in actu est esse p fectiuũ per sepsum. ſ. 436 sine alio õo medio 438 ipsius intells: vt de se patet. Et sic videt duplex pcũ in hoc pcessu accidere. Primo obliuionis doctrine date. Secundo fallacie ſm nõ causam vt causam: non em cñ cã quare aia nũc nouit se est conuersio ad fantasmata: sed intelligibilitas eiꝰ in potẽtia: cuiꝰ effectꝰ est nãlis conuersio ad fantasmata: vt ad ppriũ perfectiuũ ꝛ actuatiuũ: vñ soluta conuersione ad fantasmata: si intells non est actuatus, remanet intelligibilis in poa vt erat: ꝛ 2fir nõ p seipm: sed p aliquẽ actũ pura a superioribus susceptũ dz fieri ꝛ esse intelligibilis in actu. Et si ex sola sepatione a corpe est intelligibilis in actu ergo prius erat etiam intelligibilis in actu: q̃ tũ est in se: cũius nobis nõ esset intelligibilitis nisi in poa remota: ppter nãr hꝰe prius ordine ad fantasmata: sz hoc destruit doctrinã tertij de aia Aristo. dicẽtis: q nulla hz nãm ꝛc. ꝛ manifeste ꝛdicit doctrine supra date. ¶ Ad hoc est dõm q aia nr̃a ſm ppriã nãm est intelligibilis in pura poa: ꝛ q cum separ fit intelligibilis in actu absqꝫ aliq extraneo influxu: ꝛ ꝏ merito tũc intelligit p seipam ꝛ nũc nõ. ¶ Ad quoꝫ euidentiã recolẽda sunt ꝑdicta ꝛ applicãda ad ꝓpositũ. Aia nr̃a vt dictũ fuit hz in se ppriã nãm vt sic: ꝛ hz participatiue aliqd de nã subãrũ immaterialiũ. Et ex ppria quidẽ nã cũ vẽdicet sibi vnionẽ ad corpus: liquet: q hz q sit infima intellectualis substãtia nõ solum in gradu hz in mõ essendi: vt pote exigẽs modũ essendi ppriũ formis mãlibus. ſ. esse in corpore p informationẽ. Et qz vniuersaliusq diſpõ in entitate est etiã ẽtiuz est in se. eius diſpõ in intelligibilitate: opz q ex hac eadẽ radice proueniat: qõ aia sit infima in mõ intelligibilitatis: ac per hoc sit intelligibilis in pura potentia. Et qz talẽ modũ essendi exigit, ꝑter bonũ suum: ex eadẽ radice pullulat conuersio ad fantasmata tam ſm intellm possibilẽ q̃ agentẽ: ꝛ 2fir qõ intellectus agẽs nõ sit actus ipsius intells possibilis nisi mediatibus intelligibilibus sensibiliũ ꝛc. ꝛ 2fir q anima non cognoscat se nisi p actũ suum ꝛc. Hec em oia ex eadẽ radice oriunt. ſ. ex ppria natura aie vt sic. Et qz ad ꝓpriã naturã anime spectat modus essendi in corpore ꝛ intelligẽdi p fantasmata: ideo hec in litera ꝛ alibi attribuũtur mõ essendi vel intelligendi tãq̃s notioꝫ ꝏpriatibꝰ occulte cause. Ex eo ꝛo qõ participatiue sapit de nã substãtiarũ separataꝝ nõ hz infimũ modum essendi: ꝛ 2fir nec intelligibilitatis: sz hz superiorẽ modũ essendi. ſ. separatũ a corpore: ꝛ 2fir superiorem modum intelligẽdi tã actiue q̃ passiue: ita tñ vt sicut modũ essendi similem superioribus nõ ab initio sibi vendicat actu sed ptãre tñ: ita ꝛ modum intelligibilitatis simꝫ superioribus nõ statim: sed ordinare post modũ essendi ordine nature sortiaf. Et ideo not anter dixi qõ ipsa est intelligibilis in pura potentia ex ꝓpria natura: et sic in separatione intelligibilis in actu. Quomodo aũt hoc fiat nõ videtur difficile: si aduerterimus q quẽad modum ex natura ꝓpria anime fluit simplr cõuersio ad corpus ꝛ fantasmata ſm oẽs vires suas: ita ex p participatione superioꝝ: cũ incipit actu sortiri modum essendi separatũ ex 2fiti ex eadẽ radice sortif cõuersionẽ oim virũ suarum ad se ipsam: pum em aspectꝰ oim substãtiarũ separatarum est primo respectu suimet. Et ꝑtere a ipsa in ẽntum sapit naturã earũ: hãc cõformitatẽ sortitur vt primo cõuertat in seipsam: ac p hoc intellectus agẽs ex eadẽ radice cõuertitur ad illustrandũ primo substantiã anime: ꝛ fit actus illius vt obiecti: et intellectus possibilis vt poe: ꝛ sic substantia anime de se intelligibilis in pura potẽtia fit intelligibilis in actu p seipsam sine alio obiecto aut spẽ per cõsionẽ luminis intellꝰ agẽtis sup ipsam: q cõuerso cõsequit separationẽ: que consequit nõ naturã anime ꝓpriã hz supiorũ participatam in anima. Et sic ptz q nec obliuionẽ passus est diuus Tho. nec fefellit cum sophisma: qñ naturalis cõuersio ad fantasmata cẽ vere est: ḡre nõ intelligimus animam per seipsam: sed p actũ suũ: ḡtuis talis conuersio nõ sit cã primaria sed secundaria: vt ꝑz ex dictis. Et qz hoc ꝛa dixerat superiꝰ in loco ꝓpter: non oportebat sic explicare: qñ ꝓpria intelligẽda sunt ꝓout discussa sunt in habitibus in locis ꝓpriis. ¶ Circa primã ꝑtem aduerte: q cuius auth oritas Aug. loquatur de anima nr̃a in statu iste: subtilissime tñ ad ꝓpositum applicata est. Cum em sit in intelligente. Est autẽ aliquid in altero per modũ eius in quo est. Modus autẽ subẽ anime sepate est infra modũ subẽ angelice: sed est cõformis modo aliarũ aiaruz separatarũ. Et ideo de aliꝰ aiabus separatis pfectã cognitionem hz: De angelis aũt impfectã ꝛ deficientẽ: loquendo de cognitione naturali anime separate. De cognitione autem gloie est alia ratio.

Ad primũ Ergo dõm, q aia separata est quidẽ impfectior si cõsideret nã corporis: sed tñ quodãmodo est liberior ad intelligendũ: inquãtum per grauedinẽ ꝛ occupationẽ corporis a puritate intelligentie impedit. ¶ Ad scõm dõm, q aia separata intelligit angelos per similitudines diuinitus impressas: que tñ deficiũt a perfecta repꝛesentatione eoꝝ: ꝑpter hoc q aie natura est inferior q̃ angeli. ¶ Ad tertiũ dõm, q in cognitione substantiarum separatarũ quarũcunq non ꝓsistit vltima bonis felicitas: sed soltus dei qui nõ põt videri nisi p gratiã. In cognitione vero aliarũ subarũ separatarũ est magna felicitas: est non vltima: si tamen perfecte intelligãtur. Sed aia separata naturali cognitione non perfecte eas intelligit: vt dictum estc.

priorẽ cognitionẽ: ꝛ sic excludit duplex arctatio: quam tũc patimur. ſ. ad imperfectã cognitionẽ aie de ipsa: ꝛ ad priorẽ cognitionẽ ſensibilium. ¶ Circa ſcam ꝑtem dub. occurrit. Quia aut intẽdit q aia cognoscit incorporea per ppriã substãtiã per rõnẽ cognoscẽdi. Aut tãq̃s q obiectũ ꝓcognitũ: aut tãq̃s per virtutẽ cognoscitiuã. Si primo mõ optime ꝓcedit ꝑtã: sed expresse ꝛdicit rñsioni ad ſm in ſa: vbi dr q anima separata cognoscit angelos per species influxas: nõ ergo propria substãtia est ei ratio cognoscẽdi eos. Nec opz species imperfecte repꝛesentare: sicut substantia aie repꝛesentat eos: vt patet in ipsis angelis in quibus tũ superadditur species ẽtiã respectu inferiorum: vt ꝓpleat qõ deest subẽ. Si ẽdo mõ aut ista erit cognitio discursiua: sicut per mediũ cognitũ nouimus ẽclusionẽ: aut redibit primũ membrũ q substãtia sit etiam rõ intelligẽdi: vt diximus de substãtia angeli: qñ intelligunt naturaliter deũ per suas substãtias absqꝫ discursu intuẽdo deum in se vt in speculo. Utrũqꝫ horũ nõ conſonat: hoc cñ nunc repꝛobatũ est: discursus aũt nõ hz locũ in proposito apud S. T. Si autez tertio mõ: vanus est totus conatus corporis articuli. Jam em liquidũ erat hoc q aia quicquid cognoscit per propriã substãtiã nouit vt per primũ operãtem ꝑm intrinsecum: sed q ex hoc resultet imperfectio cognitionis: non probatur nec auth oritas Aug. esset ad ꝓpositũ: que de anima vt cognita loquit. ¶ Ad hec est dõm q oibus illis modis verificat animã per modũ sue substantie intelligere ꝛ inferiora, ꝛ equalia, ꝛ superiora directe: nihilominus proposito primus ꝛ secundus deseruiũt: ita q substantia aie cõcurrit vt obm ꝛ species ſm se incõpleta p superadditã aũt ſpẽm cõpleta cõplemẽto apto nato inueniri in ea.

¶ Ubi aduerte q duplr cõtingit intellm aliquem per ſpẽm intelligere. Uno mõ immediate aspiciẽdo repꝛesentatũ per illã ſpẽm: sicut cũ per ſpẽm in oculo immediate respicimus colorem. Alio mõ immediate aspiciendo ipsam speciẽ: ꝛ mediate ipsa repꝛesentatũ a illã: vt pz cũ deus intelligit alia a se intuendo essentiã suã: q̃ est species oim. In primo mõ ſpẽs hz rõnẽ speciei tñ. In secũdo ꝛo tenet locũ speciei ꝛ obiecti primi nã non tpe noti: in quo aliud relucet obiectũ. Utroqꝫ aũt mõ cognoscẽdo: cognitio cõmẽſuratur modo substantie cognoscẽtis. Ob sic pz: cognoscendo modus cognoscẽdi, ꝓprius superioꝝ natus est ẽ esse ipsum cognitũ in esse intentionali. Cũ multis aũt modis cõtingat cognoscentẽ esse vnũ atq; idem cognitũ: qñ multam hz latitudinẽ modus essendi quo cognoscens est cognitum alio nanq; modo angelus est lapis: ꝛ alio modo deus est lapis: ꝛ alio modo anima est lapis: ꝛ diuersitas ista non est ex parte rei cognite: quia vna ꝛ eadem est. ex parte ergo cognoscentis est natura: que diuersitatem tantam habet: ita q modus quo cognoscens est cognitũ cõmẽſuratur cognoscentis substantie. Et sic ſi substantia cognoscens est altioris ordinis q̃ cognitum: 2fir est vt sit illud altioꝝ modo q̃ sit in se ipso: ꝛ qz esse altius ꝛ superiorus ordinis prehabet vnitiuz quicquid habent inferiora ꝛdispersa: efficacius est illud esse, ad cognoscendum inferius obiectum: q̃ si equale sibi esset. Si vero substantia cognoscens sit inferioris ordinis q̃ obiectum: tunc est illud imperfectioi modo: q̃ sit ipsum in se: ac per hoc esse non poterit comprehendere illud: ḡtuis magis vel minus perfecte poterit ipsum nosse iuxta proportionem defectus sui ab illo. Juxta modum ergo gradus et perfectionis substantie cognoscentis est modus essendi cognitorum in illa: iuxta modum autem essendi illorum in eis est cognitio: igitur de primo ad vltimũ cognitio commẽſuratur substantie cognoscentis. Quod vt clarius percipiatur exẽplariter declaretur cũ anima separata comprehẽdit seipsam: cũ inter ꝑfectiones suas sit: nõ solũ q̃ ipsa est sic imitans subas immãles in nã ꝛ mõ essendi: ſz ẽt q ipsa est intentio nalr gabriel raphael michael ꝛc. ꝓprehẽdẽdo sua ꝑfectionẽ: videt ꝛ se vt ipsa est: ꝛ vt alia est: ꝛ se videt p seipsam ꝛ speciẽ sup additã in rõne obi ꝛ 2fir sic. Manifestuz est ait q impoſe est hoc mõ plus nosse de aliꝫ q̃ hẽak ex mõ quo ipsa aia ẽ alia: nõ cñ nouit alia hoc modo nisi q̃ seipsam nouit sic esse illa, ꝛ sic par est

¶ Utrum anima separata omnia naturalia cognoscat. Artic. 3.

Ad tertiũ Sic ꝓcedit. Uidetur q aia separata oia naturalia cognoscat. Jn subiꝫ esse separatis sunt rõnes oim rerũ nãliũ. Sz aie separate cognoscũt subas separatas. Ergo cognoscũt oia naturalia. Cp. Aut intelligit magis itelligibile: multo magis põt intelligere minus intelligibile. Sed aia separata intelligit subas separatas que sunt maxima intelligibiliũ. Ergo multo magis põt intelligere omnia naturalia: que sunt intelligibilia minus.

Sed Contra in demonibus magis viget nãlis cognitio q̃ in aia separata. Sz demones nõ oia nãlia cognoscũt: sz multa addiscũt p longi tpis experientiã: vt Jsidorꝰ dicit. Ergo neq; aie separate oia nãlia cognoscũt. Cp. Si aia statum cũ e separata: oia nãlia cognoscere: frustra hoies studerẽt ad rerũ scientiã capessendã. Hoc aũt est conueniens. Non ergo anima separata omnia naturalia cognoscit.

Rñdeo Dõz, q sicut supra dcm est: aia separata intelligit p ſpẽs separatas q̃s recipit ex influẽtia diuini luminis, sicut ꝛ angeli: sed tñ q: nã aie est infra nãm angeli, cui iste modus cognoscẽdi est nãlis: aia separata p hmõi ſpẽs nõ accipit perfectã rerũ cognitionẽ: sed quasi in cõi ꝛ cõfusam. Sicut igit se habẽt angeli ad perfectã cognitionẽ rerũ nãlium p hmõi ſpẽs: ita aie separate ad imperfectã ꝛ confusam. Angeli aũtẽ per hmõi ſpẽs cognoscunt cognitione perfecta oia nãlia: q: omnia que deus fecit in propriis naturis fecit in intelligẽtia angelica: vt dicit Augu. super Geñ. ad lit. Unde ꝛ aie separate de oibus natura libus cognitionẽ habent: non certam ꝛ propriam: sed communem ꝛ confusam.

Ad primũ ergo dõm, q nec ipse angel per suã subam cognoscit oia nãlia: sz per ſpẽs quasdã: vt supra dictũ estc. Et ꝛo

¶ Utrum anima separata cognoscat singularia. Artic. 4.

Ad quartũ Sic ꝓcedit. Uꝛ, q aia separata non cognoscat singularia. Nulla enim potẽtia cognoscitiua remanet in aia separata nisi intellectus: vt ex supradictis patet. Sed intellectus non est cognoscitiuus singulariũ: vt supra habitũ est. Ergo aia separata singularia non cognoscit. Cp. Magis est determinata cognitio qua cognoscitur aliquid in singulari, quam illa qua cognoscitur aliquid in vniuersali. Sed anima separata non habet aliquam determinatam cognitionem de speciebus rerum naturalium. Multo igitur minus cognoscit singularia. Cp. Si cognoscit singularia, et non per sensum: part rationem omnia singularia cognoscit. Sed non cognoscit omnia singularia. Ergo nulla cognoscit.

Sed Contra est, q̃ dues in inferno positus dixit. Habeo quinq; fratres. vt habetur Luce. 16.

Rñdeo Dõm, q aie separate aliqua singularia cognoscũt: sed nõ omnia etiã que sunt presentia. ¶ Ad cuius euidentiã considerandum est quod duplex est modus intelligendi. Unus p abstractionem a fantasmatibus. Et ſm istum modum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad primū in oppositū dicit San. Tho. q quia prefata reflexio non completur line sensu: anima separata non cognoscit singularia vt cognoscebat coniuncta. Tum quia vnum de determinantibus species influxas ad cognitionem singularium in anima separata est precedens cognitio vt quia ipsa precedens cognitio non sufficit propter variatum modum essendi ipsarum specierum abstractarum: saltem sit preparatio z dispositio sufficiens ad hoc q anima per speciem influxam cognoscat q nouerat singularia: alio modo. Et sic cum anima separata cognoscit que commisit illa cognitio est noua cognitio quo ad modū cognoscendi z species cognitorū z est recordatio ratione precedentis: q remanslt in suo effectu: vt dispositio z preparatio ad cognoscendum illa. Et hoc mō ptz quid dicendū est ad dubiū in q. 79. motum. quia. s. negādum est q̄ supponit scz q anima separata recorderur comissorū sufficiēter per species hinc delatas. Quod cognoscat ergo et recorderur est certū: sed de mō ambiguitas est que iudicio meo fm S. Th. doctrinam sic soluenda est.

¶ Super Art. 5.

O ¶ Titulus clarus.

O ¶ In corpore duo. Primo refert duas opiniones de subiecto habitus scientifici. Scōo respōdet questo vna cōclusione.

¶ Quo ad primū z de prima opinione refert tria. de scōa vero duo. Primum ad primam opi. est ipsa positio scz scientia nō est in intellectu, sed in viribus sensitiuis. Secūdū est rō eius: q̄ spēs intelligibiles non cōseruantur in intellectu. Tertium est quid. nīr fm hoc respōdendū esset questo scz q̄ scientia non remanet, probatur: q̄ destructo corpore destrueretur. De secunda opin. primū est positio. s. q̄ scientia partim. s. formaliter ē in intellectu: z partim scilicet materialiter et dispositiue est in viribus sensitiuis. Secundum est eius ratio: et quo ad primam partē probatur primo: q̄ intellectus est locus specieri: quo ad vtrāq; vero: q̄ habitus sunt similes actibus intellectus ex quibus fiūt: sed illi sunt partim illic partim hic: in intellectu formaliter: et in illis dispositiue et materialiter. ergo.

¶ Quo ad scōm: conclusio rīsiua est: habitus scientie fm q̄ est in intellectu remanet in anima separata. Probat: non corrūpitur p accīs nec per

singularia p intellm cognosci nō pōt directe: sed indirecte: sicut supra dictū est[c]. Alio modo intelligēdi est p influentiā specierū a deo. Et per modū istū. intellꝰ pōt singularia cōgscere. Sicut em̄ ipse deꝰ p suā essentiā inq̄ntū est cā vlīs z indiuidualiū principiorū cognoscit oia z vlia z singularia: vt. s. dictū est[c]: ita subē separate p spēs q̄ sunt q̄dā participate sīlitudines illiꝰ diuine essentie pōt singularia cōgscere. In hoc tñ est dīa iter āgelos z aīas separatas: q̄ āgeli p hmōi spēs hñt pfectā z ppriā cognitionē de rebꝰ: aīe vo separate cōfusam. Alii angeli ppter efficacīā sui intellꝰ p hmōi spēs nō solū naturas rerū in speciali cognoscere pōt: z etiā singularia sub specieb⁹ cōtenta. Alie vero separate nō pōt cognoscere p hmōi spēs nisi solū singularia illa ad q̄ quodāmō determinantur vel per precedentē cognitionē: vel per aliquā affectionē: vel per naturalē habitudinē: vel per diuinam ordinationem[e]: quia omne quod recipitur in aliquo recipitur in eo per modum recipientis.

Ad primū Ergo dōm, q̄ intellꝰ p viā abstractionis nō est cognoscitiuꝰ singularīū. Sic autē aīa separata nō intelligit: sed sicut dictum est[e]. ¶ Ad fm dōm, q̄ ad illarū rerum spēs vel indiui dua cognitio aīe separate determinat ad q̄ aīa separata habet aliquā determinatā habitudinē: sicut dictū est[e]. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ aīa separata nō se hz equalr ad oīa singularia sed ad quedā habet aliquā habitudinē quā non habet ad alia. Et ideo nō est equalis ratio: vt omnia singularia cognoscat.

¶ Utrum habitus scientie hic acquisite remaneat in anima separata. Artic. 5.

Ad quintū Sic pceditur. Videt, q̄ habitus scientie hic acquisite nō remaneat in aīa separata. Dicit enim Aplꝰ. 1. ad Cor. 13. scientia destruetur.

Cp̄. Quidā minus boni in hoc mūdo scientia pollent alīs magis bonis carentibus scientia. Si ergo habitus scīētie p̄maneret etiā post mortē in aīa: sequeret q̄ aliq; minꝰ boni etiā in futuro statu essent potiores ali quibus magis bonis: q̄ videt inconueniēs.

Cp̄. Aīe separate habebūt scientiā p influentiā diuini luminis. Si igit scīētia hic acquisita in aīa separata remaneat: sequet q̄ due erunt forme vnius speciei in eodē subiecto. Quod est impossibile. Cp̄. Phs dicit in li. predica. q̄ habitꝰ est equalitas difficile mobilis. Sz ab egritudine vel ab aliquo hmōi q̄nq; corrumpit scientia. Sed nulla est ita fortis immutatio in hac vita: sicut immutatio que est per mortē. Ergo videtur q̄ habitus scientie per mortem corrumpatur.

Sed Contra est, q̄ Hiero. dicit in epla ad Paulinū. Discamus in terris quorum scientia nobis perseueret in celo.

Rñdeo Dōm, q̄ quidā posuerūt habitū scientie non esse in ipso intellectu: sed in viribus sensitiuis, scilicet imaginatiua: cogitatiua: memorialiua: z q̄ spēs intelligibiles nō conseruāt in intellectu possibili. Et si hec opinio vera esset, sequeret q̄ destructo corpore toraliter habitꝰ scīētie hic acquisite destrueret. Sz q̄ scientia est in intellectu: qui est locus specieruz: vt vī in. 3. de aīa: opz q̄ habitus scientie hic acquisite partim sit in predictis viribꝰ sensitiuis: z partim in ipso intellu. Et hoc pōt cōsiderari ex ipsis actibus: ex quibus habitus scientie acquiritur. Nam habitus sunt silles actibus ex quibus acquirunt: vt vī in 2. ethi. Actus aūt intellectus ex quibus in presenti vita scīētia acquirit sunt p cōuersionē intellꝰ ad fantasmata: que sunt in predictis viribꝰ sensitiuis. Aīa per tales actus z ipsi intellectui possibili acquirit facultas quedā ad considerādum per species suscep tas, z in predictis inferioribus viribus ac quiritur quedā habilitas, vt facilius p conuersionem ad ipsas intellectꝰ possit intelligibilia speculari. Sed sicut actus intellectꝰ principaliter quidē z formaliter est in ipso intellectu: materialiter autem z dispositiue in inferioribus viribus, idem etiā dicendū est de habitu. Quantū ergo ad id quod aliquis presentis scientie habet in inferioribꝰ viribus: non remanebit in anima separata: sed quantū ad id quod habet in ipso intellectu necesse est vt remaneat: q̄ vt dicit in lib. de longitudine et breuitate vite: duplr corrūpitur aliqua forma. Uno modo per se q̄n corrumpitur a suo cōtrario: vt calidum a frigido. Alio modo per accīs scz per corruptionē subiecti. Manifestū est autem, q̄ per corruptionē subiecti, scientia que est in intellu humano, corrūpi non pōt: cū intellectus sit incorruptibilis: vt supra ostensum est. Sīlr etiā nec per contrarium corrumpi possunt species intelligibiles: q̄ sunt in intellectu possibili: q̄ intentioni intelligibili nihil est cōtrariū: z precipue quantū ad simplicē intelligentiā qua intelligitur q̄ quid est. Sed quantū ad operationē qua intellectus cōponit z diuidit: vel etiā ratiocinat: sic inuenitur cōtrarietas in intellectu: fm q̄ falsum in propositione vel in argumentatione est contrariū vero. Et hoc modo inter dum scientia corrūpitur per cōtrariū: dum s. aliquis per falsam argumentationē abducitur a scīētia veritatis. Et ideo pbs in lib. predicto ponit duos modos: quibus scientia per se corrūpitur. s. per obliuionē ex parte memoratiue: z deceptionem ex parte argumētationis false. Sed hoc non habet locum in anima separata. Unde dicendum est, q̄ habitus scientie secundum quod est in intellectu manet in anima separata.

Ad primū Ergo dōm, q̄ aplꝰ non loquit ibi de scīētia q̄ tum ad habitū: sed quantū ad cognitionis actū. Aīa ad huius probationē inducit: nūc cognosco ex parte. ¶ Ad secundū dōm, q̄ sicut fm staturam corporis aliquis minus bonus erit maior: aliquo magis bono: ita nihil prohibet aliquē minus bonū habere ali quem scientie habitū in futuro quē non habet aliquis magis bonus. Sz tñ hoc quasi nullius momenti est in comparatione ad alias progatiuas quas meliores habebūt. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ vtrāq; scientia non est vnius rationis. Unde nullum inconueniens sequitur. ¶ Ad quartū dicendum, q̄ ratio illa procedit de corruptione scīētie quantū ad id quod est ex parte sensitiuarum virtū,

¶ Super Art. 6.

T ¶ Titulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio respōsiua questionis: in anima separata manet actus scientie acquisite: sed non eodē modo. Probatur sic. species intelligibiles remanent in anima: status vero aie mutatur: ergo actus scientie remanet z modus eius mutat. Aīas quo ad vtranq; partē ptz: pīa vero. q̄batur: quo ad primam partē: q̄ species actꝰ ex obiecto pensatur: cuius silitudo est vicaria est spēs intelligibilis: quo ad secōam vero q̄ modus actus ex virtute seu dispōne agētis pēsat. Declaratur probatio exemplo in visione lapidis acuta. cōsequēs quoq; declaratur quo ad secōam partē: qui. s. sint isti modi. s. per cōuersionē ad fantasma ta z per modū subsītan tie separate: ab illo em̄ fit mutatio in hunc.

¶ Super Art. 7.

Q ¶ titulo dubius est: cū anima separata sit incorporea z a nullo corpore obiect localiter, q̄o quo ritur: vtrum distantia localis. Titulus enim videtur supponere q̄d negatū est superius.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: q̄ de anima separata dupliciter loqui possumus. Primo fm se. Et sic nullo modo est: z a nullo distat: et de ea sic non queritur. Alio modo vt supponitur definita ad aliquez locū: z per accīs distat ab aliis fm distantiā sui loci ab illis et hoc modo hic queritur: vtrum anima separata distās suo mō scz per accīs ratione diffinitiōis suę ad vnū locum impediatur pro pter distantiā a cognitione aliorum.

¶ In corpe tria. Primo refert quandam opinionem affirmatiuam. Secundo repro bat. Tertio respondet questo vna conclusio negatiua.

¶ Quo ad primum opinio est quam sequitur Sco. in. 4. distinc. 45. q. 2. q̄ distātia localis impedit cognitionem anime separate. ¶ Utrū distantia localis impediat cognitionem anime separate. Artic. 7.

Ad septimū Sic procedit. Uidet, q̄ distantia localis impediat cognitionem aie separate. Dicit em̄ Aug. in lib. de cura pro mor. agenda: q̄ aīe mortuorum ibi sunt: vbi ea q̄ hic fiūt scire nō pōt. Sciūt autē ea q̄ apud eos aguntur. Ergo distantia localis impedit cognitionem aie separate.

Cp̄. Aug. dicit in lib. de diuinatione demonum: q̄ demones propter celeritatē motus aliqua nobis ignota denuntiant. Sed agili tas motus ad hoc nihil faceret: si distantia

¶ Utrū actus scīētie hic acquisite maneat in anima separata. Artic. 6.

Ad tertū Sic procedit. Uidet, q̄ actus scīētie hic acquisite nō maneat in aīa separata. Dicit em̄ phs in. 1. de reminiscīt nec̄ amat. Sed cōsiderare ea q̄ prius vouit est reminisci. Ergo aīa separata nō pōt habere actū scīētie quā hic acquisiuit.

Cp̄. Spēs intelligibiles nō erunt potentiores in aīa separata q̄m sint in aīa corpori vnita. Sed per spēs intelligibiles non possum⁹ mō intelligere nisi cōuertēdo nos sup fantasmata: sicut supra habitū est[c]. Ergo nec aīa separata hoc poterit. Et ita nullo mō per spēs intelligibiles hic acquisitas aīa separata intelligere poterit.

Cp̄. Phs dicit in. 2. ethi. q̄ habitꝰ silles actus reddūt actibus per quos acquiruntur. Sed habitus scientie hic acquirit per actus intellectus conuertentis se supra fantasmata. Ergo nō potest alios actus reddere. Sed tales actꝰ non competunt anime separate. Ergo anima separata non habebit aliquem actum scientie hic acquisite.

Sed Cōtra est q̄ Luce. 16. dicitur, ad diuitez in inferno positū. Recordare quia recepisti bona in vita tua.

Rñdeo Dōm, q̄ in actu est duo cōsiderare. s. speciē actꝰ z modū ipsius. Et species quidē actus p̄sideral ex obo: in q̄ actus cognoscitiue virtutis dirigitur p speciē q̄ est obiecti silitudo. Sz modus actus pensat ex virtute agētis. Sicut q̄ aliquis videat lapidē cōtingit ex specie lapidis q̄ est in oculo, fz q̄ acute videat cōtingit ex vtute visiua oculi. Cū igit species intelligibiles maneant in anima separata: sicut dictū est[c]: status autē anime separate non sit idem, sicut modo est: sequitur quod fm species intelligibiles hic acquisitas anima separata intelligere possit q̄ prius intellexit: nō tñ eodē modo. s. per conuersionem ad fantasmata: sed per modum conuuenientem anime separate. Et ita manet quidem in anima separata actus scientie hic acquisite: sed non fm eundem modum.

Ad primū Ergo dōz, q̄ phs loquitur de reminiscentia fm q̄ memoria pertinet ad partē sensitiuā: nō aūt fz q̄ memoria est quodāmō in intellu: vt dictū est[c]. ¶ Ad scōm dōm, q̄ diuersus modus intelligēdi nō prouenit ex diuersitate specierū: sed ex diuerso statu aīe intelligentis. ¶ Ad tertium dicendum, quod actus per quos acquiritur habitus, sunt similes actibus quos habitus causant quantuz ad speciem actus: non autē quantuz ad modū agendi. Nā operari iusta sed nō iuste. i. delectabiliter causat habituz iustitie politice per quem delectabiliter operamur.

¶ Utrū distantia localis impediat cognitionem anime separate. Artic. 8.

Ad octauū Sic procedit. Uidetur, q̄ anime separate cognoscāt ea que hic aguntur. Nisi em̄ ea cognoscerent: de eis curā non haberent. Sed habet curā de his que hic aguntur: fm illud Luc. 16. Habeo quinq; ffes vt testificetur illis: ne z ipsi veniant in hunc locum tormentoꝝ. Ergo anime separate cognoscunt ea que hic aguntur. Cp̄. Frequenter mortui viuis apparent: vel dormientibus, vel vigilantibus: z eos admonent de ijs que hic aguntur: sicut Samuel apparuit Saulī: vt habetur. 1. Reg. 20. Sed hoc non esset si ea que hic sunt non cognoscerent. Ergo ea que hic aguntur cognoscūt. ¶ Preterea, Anime sepatiens altero saltem existente corporeo, z neutro infinito.

¶ Quo ad secundam improbatur dicta propositio quo ad suaz radicem sic. Abstractio specierum a sensibilibus fit mediantibus sensibus etc. ergo nō potest fieri apud animam separatam. Antecedens patet, z consequentia tenet: quia vires sensitiue non remanent in anima separata.

¶ Cōtra hāc rationē dicit Scotus vbi. s. q̄ nō cōcludit. Quia sensus seu fantasmata nō sunt media necessaria requīsita ad abstractionem simplr: sed pro tia temporis impedit cognitionē anime separate. Non em̄ cognoscunt futura. Ergo videtur q̄ etiaz distantia fm locum anime localis cognitionē demonis nō impediret, Multo igitur magis distātia localis impedit cognitionē aīe separate, que est inferioꝝ fm naturam quā demon. Cp̄. Sicut distat aliquis fm locū: ita fm tēpus. Sed distantia temporis impedit cognitionē anime separate. Non em̄ cognoscunt futura. Ergo videtur q̄ etiaz distantia fm locum anime separate cognitionem impediat.

Sed Contra est, q̄ dicit Luc. 16. quod dives cum esset in tormentis eleuans oculos suos vidit Abraham a longe. Ergo distantia localis non impedit anime separate cognitionem.

Rñdeo Dōm, q̄ quidā posuerūt q̄ aīa separata cognosceret singularia abstrahēdo a sensibilib⁹. Sed si eēt verū: posset dici q̄ distātia localis impediret aīe separate cognitionē. Requireret em̄ q̄ vel sensibilia agerent in animā separatā: vel anima separata in sensibilia. Et quātū ad vtrūq; requireret distantia determinata. Sed predicta positio est impossibilis: q̄ abstractio specierū a sensibilib⁹ fit mediantibus sensibus, z alijs potētijs sensitiuis[c]. que in anima separata actu non manent[e]. Intelligit autē anima separata singularia per influxum specierū ex diuino lumine, q̄ quidē lumen equaliter se hz ad propinquū z distans. Unde distātia localis nullo modo impedit anime separate cognitionem.

Ad primū Ergo dōm, q̄ Aug. non dicit q̄ ppter hoc q̄ ibi sunt anime mortuoꝝ ea que hic sunt videre nō possint: vt localis distantia huius ignorantie causa esse credatur: sed hoc pōt propter aliquid aliud ptingere: vt infra dicet. ¶ Ad 2m dōz, q̄ aug. ibi loquit fm opinionē illā q̄ aliqui posuerunt q̄ demones hñt cōpora nāli sibi vnita. Hz cui positionē etiā potētias sensitiuas hīe pōt: ad quaz cognitionē reqrit determinata distantia. Et hāc opinionē ēt in eodē lib. aug. expresse tāgit: hz hanc opinionē magis recitando cui assērendo tangere videat: vt patet per ea que dicit in. 21. lib. de ci. dei. ¶ Ad tertiū dōz, q̄ futura q̄ distant fm tps nō sunt entia in actu. Aīa in seipsis nō sunt cognoscibilia: q̄ sicut deficit aliquid ab entitate, ita deficit a cognoscibilitate. Sed ea que sunt distantia fm locū sunt entia in actu: z fm se cognoscibilia. Unde non est eadē ratio de distantia loci z de distantia temporis.

¶ Utrum anime separate cognoscant ea que hic aguntur. Artic. 8.

A ¶ Octauus clarus.

¶ Quo ad secundum improbatur dicta propositio quo ad suaz radicem sic. Abstractio specierum a sensibilibus fit mediantibus sensibus etc. ergo nō potest fieri apud animam separatam. Antecedens patet, z consequentia tenet: quia vires sensitiue non remanent in anima separata.

¶ Cōtra hāc rationē dicit Scotus vbi. s. q̄ nō cōcludit. Quia sensus seu fantasmata nō sunt media necessaria requīsita ad abstractionem simplr: sed pro tia temporis impedit cognitionē anime separate. Non em̄ cognoscunt futura. Ergo videtur q̄ etiaz distantia fm locum anime separate cognitionem impediat.

Sed Contra est, q̄ dicit Luc. 16. quod dives cum esset in tormentis eleuans oculos suos vidit Abraham a longe. Ergo distantia localis non impedit anime separate cognitionem.

Rñdeo Dōm, q̄ quidā posuerūt q̄ aīa separata cognosceret singularia abstrahēdo a sensibilib⁹. Sed si eēt verū: posset dici q̄ distātia localis impediret aīe separate cognitionē. Requireret em̄ q̄ vel sensibilia agerent in animā separatā: vel anima separata in sensibilia. Et quātū ad vtrūq; requireret distantia determinata. Sed predicta positio est impossibilis: q̄ abstractio specierū a sensibilib⁹ fit mediantibus sensibus, z alijs potētijs sensitiuis[c]. que in anima separata actu non manent[e]. Intelligit autē anima separata singularia per influxum specierū ex diuino lumine, q̄ quidē lumen equaliter se hz ad propinquū z distans. Unde distātia localis nullo modo impedit anime separate cognitionem.

Ad primū Ergo dōm, q̄ Aug. non dicit q̄ ppter hoc q̄ ibi sunt anime mortuoꝝ ea que hic sunt videre nō possint: vt localis distantia huius ignorantie causa esse credatur: sed hoc pōt propter aliquid aliud ptingere: vt infra dicet. ¶ Ad 2m dōz, q̄ aug. ibi loquit fm opinionē illā q̄ aliqui posuerunt q̄ demones hñt cōpora nāli sibi vnita. Hz cui positionē etiā potētias sensitiuas hīe pōt: ad quaz cognitionē reqrit determinata distantia. Et hāc opinionē ēt in eodē lib. aug. expresse tāgit: hz hanc opinionē magis recitando cui assērendo tangere videat: vt patet per ea que dicit in. 21. lib. de ci. dei. ¶ Ad tertiū dōz, q̄ futura q̄ distant fm tps nō sunt entia in actu. Aīa in seipsis nō sunt cognoscibilia: q̄ sicut deficit aliquid ab entitate, ita deficit a cognoscibilitate. Sed ea que sunt distantia fm locū sunt entia in actu: z fm se cognoscibilia. Unde non est eadē ratio de distantia loci z de distantia temporis.

¶ Utrum anime separate cognoscant ea que hic aguntur. Artic. 8.

A ¶ Octauus clarus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore duo. Primo respondet quesito. Secundo ad bonitatem doctrine respondet questio de cognitione etiam gratuita loquendo.

¶ Quo ad primū est vna conclusio ⁊ sūma. Anime separate nescīt naturaliter que hic agunt. Probat ad duplē primo rōne. Anime separate sunt per diuinam ordinationem segregate a conuersatione nostra: ⁊ coniuncte conuersationi spiritualium. ergo ista nostra nesciunt. Alis patet ex modo essendi earum: ꝓut probatur ex dictis. s. q anima separata non nouit singularia nisi per vestigium aut affectū aut ordinem ad ea: sed de vestigio aut affectu cōstat, quod non est ad ea ⁊ alterius vite sunt: ergo ⁊c. Scdo confirmat ⁊ conclusionem ⁊ rationem authoritatibus Gregorij ⁊ Aug.

¶ Quo ad scdm quatuor dicit. Primo differentiā inter Greg. et Augu. Apud Gregorium anime sanctorū sciunt nostra: apud Aug. non. Ratio illius est: q deū vidēt: istius ꝓ ex facto mīsis: ⁊ ex pmissione Josie. Scdo dicit q non tota liter discrepant: quia Augustī. dubitando, Greg. asserendo.

¶ Tertio cōparat cōclusiones earū: ⁊ prefert Gregorij sniam rōne cōsona Augustino: q aie sancte equales sunt angelis: qui apud Augu. sciunt nostra. Et sic conclusio Greg. est etiam Augustini implicite.

¶ Quarto soluit motiua Aug. quia anime separate nō tristātur. Et per hoc respōderet ad pmissionē Josie si beatus statim fuisset: sed quia non fuit in eo locum non habet cognitio beatorū: sed naturalis tantū pro tunc ſm quam non vidit qđ secutū est malum. Nec rebus nostris se ingerunt nisi secundū quem vidēt ordinem diuinū. Et sic soluitur obiectio de matre et Abraham ⁊c. Et fundamentum omnium est: quia sunt perfectissime coniuncte diuine iustitie.

¶ Circa hꝫc secundā partē articuli dubium est. Quia si sancti oēs vident omnia que hic aguntur: vana in primis videtur specialis questio an sancti videant orationes nostras ad se directas. Videtur enim hinc sequi: qđ quilibet beatus siue dirigatur ad se oratio siue non eam videat: ex quo videt oīa: que hic fiunt. Et tñ in quarto. 45. dist. disputatur. Supstue quoque videntur revelationes: que fiunt inferioribus angelis a superioribus. Nec etiam videtur priuilegium anime Christi: vt cognoscat omnia que nouit deus scientia visionis.

¶ Ad hoc breuiter dicitur quod si verba litere notantur: ⁊ distribuantur sano intellectu: omnes fantasie huiusmodi cessant. In litera in primis restringitur ista cognitio ad presentia singularia: ⁊ non extenditur ad futura: quia presentia participant speciem actu: non futura. Distribuendum est autem ly omnia presentia: vt patet in tertio contra Gen. cap. quinquagesimonono. et ex diuersis locis sumptus haberi potest: non respectu eorum que pertinent ad sedem voluntatem diuinam, vt electio: et alia pertinentia ad sanctificationem creaturarum: qualia sunt ecclesie mysteria: de quibus sunt reuelationes in celestibus. Nec respectu eorum: qua ad solam voluntatem etiam creaturarum spectant: vt cogitationes cordium inter quas sunt orationes nostre. Et ideo merito de eis questio fit nec omnibus innotescunt: nec respectu rationum supernaturalium ex diuina bonitate sumptarū: propter quas multi effectus fiunt: quoniam diuini ordinis sunt. Que tamen omnia anima Christi nouit ab initio. Et rationabile videtur: quod omnes post iudicium videbunt que videt deus scientia visionis. Sed respectu omnium pertinentium ad naturalem ordinem vniuersi iuxta determinata superius cum de cognitione cordis ageretur.

¶ Super Quest. 90. Articulum. 1.

¶ Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respondet quesito. Secundo ostendit radices erroris appositi.

¶ Quo ad primum conclusio est. Anima non est substātia dei, sed est facta. probatur, anima est in potētia ⁊ accipit scientias a rebus habetq; diuersitatem potentiarum: ergo non est de substantia dei: tenet sequela: quia deitas est actus purus nihil accipiens aliunde: et nullam in se diuersitatem habens. Ad uerte hic quod cum conclusio habeat duas partes negatiuam tantum probat literam: quoniam affirmatius ex illa negatiua sequitur addimcta determinatione superius facta: scilicet qđ omne aliud a deo sit factum.

¶ Quo ad secundum ponit duas radices: ex quibus ortus videtur hic error: prima est opinio ponentium tñ corpora esse: ⁊ animā de nā ꝑmi corporis, quod deus erat. Secunda est opinio ponentium nihil esse nisi in corpore: ⁊ sic animam mundi ⁊ animam partis mundi. s. hominis: partem anime totius ⁊c. omnia clara sunt in litera. ¶ Super articulum scdm.

¶ Titulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio responsiua quesito affirmatiue an imaginem dei secundum animam. Ergo anima existit in esse per creationem.

Rñdeo Dicendum, q aia rationalis non potest fieri nisi per creationem: qđ non est verum de aliis formis. Cuius rō est: q cū fieri sit via ad esse: hoc modo alicui cōpetit fieri sicut ei cōpetit esse. Illud autē ꝓprie dr esse quod ipm hꝫ est se quasi in suo esse subsistēs. Unde sole subē ꝓprie ⁊ vere dicuntur entia: accīs vero nō hꝫ esse: sed eo aliquid est: ⁊ hac rōne ens dr. Sicut albedo dr ens: q ea aliquid est albū. Et propter hoc dicit in. 2. meta. q accidens dicitur magis entis ꝑ ens. Et eadem ratio est de omnibus alijs formis non subsistentibus. Et ideo nulli forme non subsistenti ꝓprie cōuenit fieri: sed dīr fieri per hoc q cōposita subsistentia fiunt. Anima aūt rationalis est forma subsistēs: vt supra habitum est[c]. Uñ sibi ꝓprie cōpetit esse ⁊ fieri. Et q nō potest fieri ex mā pretacente: neq; corporali: q sic esset nature corporee: neq; spūali: q sic subsistātie spūales inuicē trāsmutarēt: necesse est dicere q nō fiat nisi ꝑ creationē.

Ad primū Ergo dīm, q in aia est sicut materiale ipsa simpler essentia: formale aūt in ipsa est esse principatū: qđ quidē ex necessitate simul est cuz essentia aie: q esse ꝑ se cōsequit ad formā[e]. Et eadem ratio esset si poneret cōposita ex quadā mā spirituali: vt qđā dicunt: quia illa materia non est in potentia ad aliam formā: sicut nec mā celestis corporis. Alioqn aia esset corruptibilis. Unde nullo modo aia pōt fieri ex materia pretacēte. ¶ Ad secundum dīm, q actū extrahi de potentia materie nihil aliud est quam aliquid fieri actu qđ prius erat in potentia. Sed q aia rōnalis nō hꝫ esse suū dependēs a mā corporali: sed hꝫ ee subsistens: ⁊ excedit capacitatē māe corporalis: vt supra dictū est[c]: pp ea nō educit de potentia māe. ¶ Ad tertiū dicendū, q non est simile de aia rationali ⁊ de aliis formis: vt dictum est[c].

¶ Utrū anima rationalis sit ꝓducta a deo immediate. Arti. 3.

Ad tertium sic proceditur. Uidetur q aia rōnalis non sit producta a deo immediate: sed mediantibus angelis. Maior est manifesta. Quia ordo est in spiritualib⁹ quam in corporalib⁹. Sed corpora inferiora ꝓducuntur per corpora superiora: vt Dio. dicit. 4. cā. de di. no. Ergo inferiores spiritus qui sunt aie rōnales producuntur ꝑ spūs superiores: q sunt angeli. Cp. Finis rerū respōdet principio. Deus est principiū ⁊ finis rerum. Ergo ⁊ exitus rerū a principio rūdet reductiōi rerum in finē. Sed infima reducuntur per prima: vt Dio. dicit. Ergo ⁊ ifima ꝓcedūt in esse per prima. s. aie per angelos. Cp. Perfectum compositum mutatur in hominem: nūq; resultaret. Quoniam causalitas materie nō se extendit ad intellectus operā. Ergo nō educitur de potentia materie. Educi ergo formam de potentia materie, est ipsam ex vi transmutationis materie ⁊c.

¶ Super Artic. 3.

¶ Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respondet quesito. Secundo soluit obiecta.

¶ Quo ad primum simul refert opinionem cōtrariam: ⁊ impugnando illā

parate cognoscūt ea q̄ apud eas agunt. Si ergo que apud nos agunt nō cognoscerent impediretur earū cognitio p localē distantiam, quod supra negatum est[k].

Sed Contra est, qđ dicitur Job. 14. Siue fuerint filij eius nobiles: siue ignobiles: non intelliget.

Rñdeo Dīm q ſm nālē cognitionē de qua nūc hic agit: aīe mortuorū nesciūt q̄ hic agunt. Et hui⁹ rō ex dictis accipi pōt[c]. Cū aīa separata cognoscit singularia p hoc q quodāmō determinata est ad illa: vel p vestigiū alicui⁹ p̄cedētis cognitionis seu affectionis, vel p ordinationē diuinā. Aīe autē mortuorū ſm ordinationē diuinā, ⁊ ſm modū essendi segregate sunt a cōuersatione viuētiū: ⁊ pinde nō cognoscunt ſpūalia q̄ subarū: q̄ sunt a corpore separate. Uñ ea q̄ apud nos agunt ignorāt. Et hanc rōnem assignat Greg. in. 12. moral. dicens. Mortui vitā i carne viuētiū post cos qua ꝛ disponat nesciūt, qr vita spūs lōge ē a vita carnis: ⁊ sicut corpea atq; incorpea diuersa sunt gñe, ita sunt distincta cognitiōe. Et ꝫ ēt Aug. vt tāgere in lib. de cura ꝓ mor. agēda, dicēs q aīe mortuorū reb⁹ viuentiū nō interſunt. Sz ꝫtū ad aīas btōꝝ vt eē dr̄ia inter se, ⁊ Aug. hā se. ibidē subdit. Nō tñ de aiab⁹ sctis sentiendū nō est: qr q̄ int⁹ oīpotētis dei claritatē vidēt: nullo mō credendū est ꝙ sit fotis aliqđ qđ ignorēt. Aug. vero in lib. de cura ꝓ mortuis agēda expresse dicit: q nesciūt mortui etiā sci quid agāt viui, ⁊ eoū filij, vt habet in glo. super illud, Abrahā nescuit nos. Ysaie. 63. Nō qdē cō firmat per hoc q a matre sua non visitabat nec in tristitijs cōsolabat, sicut qñ viuebat. Nec est probabile vt sit facta vita felicior crudelior. Et p hoc p dīs ꝓmisit Josie regi: q prius moreret ne videret mala q̄ erāt populo superuēturа: vt hꝫ. 4. reg. 22. Sed Aug. hoc dubitādo dicit. Uñ ꝓmittit. Ut volet accipiat quisq; qđ dicam. Greg. autē assertiue. Quod patet per hoc qđ dicit: nullo modo credendū est. Magis tñ videt ſm sententiā Greg. q aīe sanctorū deū vidētes omnia presentia que hic agūtur cognoscāt. Sunt eīm angelis equales. De quibus etiā Aug. asserit: q ea que apud viuos aguntur nō ignorāt. Sed q: sctōꝝ anime sunt perfectissime iustitie diuine cōiuncte: nec tristantur, nec rebus viuentiū se ingerunt, nisi ſm quod iustitie diuine dispositio exigit.

Ad Primū ergo dīm, q aīe mortuorum pñt hr̄e curā de rebus viuentiū: etiā si ignorēt eoū statū, sicut nos habemus de mortuis eis suffragia impēdēdo: q̄uis eoꝝ statū ignoremꝰ. Pñt etiā facta viuentiū nō ꝑ seipsos cognoscere: sed vel ꝑ animas eoꝝ qui hinc ad eos accedunt: vel per angelos seu demones: vel etiā spū dei reuelāte: sicut Aug. in eodē lib. dicit. ¶ Ad scdm dīm, q hoc qđ mortui viuētibus apparēt qualiter cunq; vel cōtingit ꝑ specialem dei dispensationē: vt anime mortuorū rebus viuentium interſint, ⁊ est inter diuina miracula cōputandū, vel hmōi apparitiones fiunt ꝑ opatiōes angelorꝝ bonorꝝ vel malorꝝ: etiā ignorantib⁹ mortuis: sicut etiā viui ignorantes alijs viuentib⁹ apparēt in somnijs, vt Aug. dicit in lib. predicto. Uñ ⁊ de Samuele dicit pōt q̄ ipse apparuit q̄ reuelationē diuinā: ſm hoc qđ dr̄ eccl. 46. q dormiuit ⁊ notum fecit regi finem vite sue. Uel illa apparitio fuit procurata per demones: si tñ ecclesiastici authoritas non recipiatur ꝓpter hoc qđ inter canonicas scripturas apud Hebreos non habetur. ¶ Ad tertiū dīm q ignorantia huiusmodi nō contingit ex locali distantia: sed propter causam predictam.

De prima hominis productione quantum ad animam. Questio. 90.

Deinde de prima hominis productione. ¶ Et circa hoc, cōsideranda sunt quatuor. Primo de ꝓductione ipsius hominis. Secūdo, de fine ꝓductionis. Tertio, de statu ⁊ cōditione hois primo producti. Quarto, de loco eius. ¶ Circa productionē autē cōsideranda sunt tria. Primo de productione hois quantū ad animā. Secundo quantum ad corpus viri. Tertio quantū ad productionē mulieris. ¶ Circa primū querūntur quatuor. Primo vtrum aīa humana sit aliquid factū: vel sit de suba ipsius dei. Secundū, supposito q̄ sit facta: vtrū sit creata. Tertio, vtrum sit facta mediantibus angelis. Quarto, vtrum sit facta ante corpus.

¶ Utrū aīa sit fctā vel sit de suba dei. Ar. 1.

Primū sic ꝓceditur. Uſ q aīa non sit facta: sed sit de suba dei. Dicitur eīm gen. 2. Formauit deꝰ hoiem de limo terre: ⁊ inspirauit in faciem eius spiraculū vite: ⁊ factus est homo in animā viuentē. Sed ille qui spirat aliquid a se emittit. Ergo anima qua homo viuit est aliquid de suba dei. Cp. Sicut supra habitum est, aīa est forma simplex[e]. Sed forma est act⁹. Ergo anima est actus purus. Quod est solius dei. Ergo aīa est de suba dei. Cp. Quecunq; sunt ⁊ nullo modo differūt: sunt idē. Sed deus ⁊ mens sunt ⁊ nullo modo differunt: q̄ oporteret q aliquibus differentijs differrēt: ⁊ sic essent compōsita. Ergo deus ⁊ mens humana idem sunt.

Sed Contra est, qđ August. in lib. de cura. anime enumerat quedaꝫ: que dicit esse multum aperteq; peruersa, ⁊ fidei catholice aduersa. Inter que primū est qđ quidam dixerunt: deum animam non de nihilo: sed de seipso fecisse.

Rñdeo Dīm, q dicere animam esse de suba dei manifestā impietatē continet. Ut eīm ex dictis patet aīa humana est q̄dā intelligens in potētia: ⁊ scientiā quodāmodo a rebus acquirit: et habet diuersas potētias[e]. Que oia aliena sunt a dei natura: q̄ est actus purus, ⁊ nihil ab alio accipiens, ⁊ nullā in se diuersitatem hꝫ: vt supra probatum est[e]. Sed hic error ꝓncipiū habuisse videt ex duabus positionibus antiquoꝝ. Primi eīm qui naturas rerum cōsiderare inceperūt imaginationem transcēdere nō valentes, nihil preter corpora esse posuerunt[e]. Et ideo deum dicebant esse quoddā corpus: qđ aliorū corporū iudicabant esse principium. Et q animā pone, bant esse de natura illius corporis quod ꝓ cebant esse principiū: vt dr̄ in. 1. de aīa: ꝓ cōsequens seqbat q aīa esset de substātia dei: Jurta quā positionē et Machumet deū esse quandā lucē corpoream existimātes: quandā partē illius lucis aiam esse posuerunt corpori alligatā. Scdo ꝙ ꝓcessus fuit ad hoc q aliqui aliqđ incorporeū esse apprehenderunt: nō tñ a corpore separatum: ſz corporeus formaz. Unde ⁊ Varro dixit: q deꝰ est aīa mundi intuitu vł motu ⁊ ratiōe gubernās vt Aug. narrat. 7. de ci. dei. Sic igit illi⁹ totalis aīe partē aliqui posuerūt animam hominis: sicut hō est pars totius mūdi: nō valētes intellectu ptingere ad distinguendos spiritualiū substātiarū grad⁹: nisi ſm distinctiones corpoꝝ. Hec āt oīa sunt impolita: vt supra probatū est[e]. Unde manifeste falsum est animam esse de substantia dei.

Ad primū Ergo dicendū, q inspirare non accipiendō corporaliter. Sed idem est deū inspirare quod ſpūm facere. Quamuis ⁊ hō corporaliter spirans non emittat aliquid de sua substantia: sed de nā extranea. ¶ Ad ſm dīm, q aīa etſi sit forma simpler ſm suam essentiā: non tamen est suum esse: ſz est ens per participationē: vt ex supra dictis pz[e]. Et ideo nō est actus purus sicut deus. ¶ Ad tertium dīm, q differēs ꝓprie acceptum aliquo differt. Unde ibi queritur dr̄ia vbi est conuenientia. Et propter hoc opz dr̄ia esse cōposita quodāmodo: cū in aliquo differāt et in aliquo cōueniāt. Sed ſm hoc licet oē differens sit diuersum: nō tamē omne diuersum est differens[e]: vt dicitur in. 10. meta. Nā ſm plicia diuersa sunt seipsis: nō autē differūt aliquibus differentijs ex quibus componātur. Sicut homo ⁊ asin⁹ differunt rationali ⁊ irrationali differentia: de quib⁹ nō est dicere, q vltertius alijs differentijs differant.

¶ Utrum anima sit producta in esse per creationem. Arti. 2.

Sed cōtra Sic ꝓceditur. Uidetur q aia nō sit producta in esse ꝑ creationē. Quod. n. in se hꝫ aliqđ male sit ex materia. Sed anima hꝫ in se aliqđ materiale: cum nō sit actus purus. Ergo anima est facta ex mā. Non ergo est creata. Cp. Omnis act⁹ materie alicuius vł educi de potētia māe. Cū eīm materia sit in potētia ad actū: act⁹ q̄libet ꝓcēdit in mā in potētia. Sz aia est act⁹ māe corporalis: vt ex eius diffinitione apꝑet. Ergo aia educitur de potētia māe. Cp. Aīa ē forma quedam. Si igit aia fit ꝑ creationē, pari rōne oēs alie forme. Et sic nulla forma erbit ē ꝑ generationē. Quod est inconueniens.

Sed cōtra Est, q̄ dr̄ Gen. primo, Creauit deus hoiem ad imaginem suam. Est autem homo ad imaginem dei secundum animam. Ergo anima existit in esse per creationem.

Rñdeo Dicendum, q aia rationalis non potest fieri nisi per creationem: qđ non est verum de aliis formis. Cuius rō est: q cū fieri sit via ad esse: hoc modo alicui cōpetit fieri sicut ei cōpetit esse[c]. Illud autē ꝓprie dr esse quod ipm hꝫ est se quasi in suo esse subsistēs. Unde sole subē ꝓprie ⁊ vere dicuntur entia: accīs vero nō hꝫ esse: sed eo aliquid est: ⁊ hac rōne ens dr. Sicut albedo dr ens: q ea aliquid est albū. Et propter hoc dicit in. 2. meta. q accidens dicitur magis entis ꝑ ens. Et eadem ratio est de omnibus alijs formis non subsistentibus. Et ideo nulli forme non subsistenti ꝓprie cōuenit fieri: sed dīr fieri per hoc q cōposita subsistentia fiunt. Anima aūt rationalis est forma subsistēs: vt supra habitum est[c]. Uñ sibi ꝓprie cōpetit esse ⁊ fieri. Et q nō potest fieri ex mā pretacente: neq; corporali: q sic esset nature corporee: neq; spūali: q sic subsistātie spūales inuicē trāsmutarēt: necesse est dicere q nō fiat nisi ꝑ creationē.

Ad primū Ergo dīm, q in aia est sicut materiale ipsa simpler essentia: formale aūt in ipsa est esse principatū: qđ quidē ex necessitate simul est cuz essentia aie: q esse ꝑ se cōsequit ad formā[e]. Et eadem ratio esset si poneret cōposita ex quadā mā spirituali: vt qđā dicunt: quia illa materia non est in potentia ad aliam formaz: sicut nec mā celestis corporis. Alioqn aia esset corruptibilis. Unde nullo modo aia pōt fieri ex materia pretacēte. ¶ Ad secundum dīm, q actū extrahi de potentia materie nihil aliud est quam aliquid fieri actu qđ prius erat in potentia. Sed q aia rōnalis nō hꝫ esse suū dependēs a mā corporali: sed hꝫ ee subsistens: ⁊ excedit capacitatē māe corporalis: vt supra dictū est[c]: pp ea nō educit de potentia māe. ¶ Ad tertiū dicendū, q non est simile de aia rationali ⁊ de aliis formis: vt dictum est[c].

¶ Utrū anima rationalis sit ꝓducta a deo immediate. Artic. 3.

Ad tertium sic ꝓceditur. Uidetur q aia rōnalis non sit producta a deo immediate: sed mediantibus angelis. Maior est manifesta. Quia ordo est in spiritualib⁹ quam in corporalib⁹. Sed corpora inferiora ꝓducuntur per corpora superiora: vt Dio. dicit. 4. cā. de di. no. Ergo inferiores spiritus qui sunt aie rōnales producuntur ꝑ spūs superiores: q̄ sunt angeli. Cp. Finis rerū respōdet principio. Deus est principiū ⁊ finis rerum. Ergo ⁊ exitus rerū a principio rūdet reductiōi rerum in finē. Sed infima reducuntur per prima: vt Dio. dicit. Ergo ⁊ ifima ꝓcedūt in esse per prima. s. aie per angelos. Cp. Perfectum compositum mutatur in hominem: nūq; resultaret. Quoniam causalitas materie nō se extendit ad intellectus operā. Ergo nō educitur de potentia materie. Educi ergo formam de potentia materie, est ipsam ex vi transmutationis materie ⁊c.

¶ Super Artic. 3.

¶ Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respondet quesito. Secundo soluit obiecta.

¶ Quo ad primum simul refert opinionem cōtrariam: ⁊ impugnando illā

Universidad de Deusto Biblioteca

insert conclusionē intentam. Opinio opposita est pars affirmativa. s. anima fit a deo mediātibus angelis. Conclusio intenta est eius contradictoria.

a 242 Anima fit a deo immediate. Rō pro hac: et contra illam est ista. Alia fit non per transmutationē sed p creationem. ergo a deo im mediate. Alis patet ex precedēti articulo.

452 Ostēsum est enim[e] q aīa rationalis nō potest produci nisi per creationē. Solus autē deus potest creare: q: solius primi agentis est agere nullo presupposito: cū semp agēs fm presupponat aliquid a primo agente: vt supra habitum est[e]. Quod autē agit aliqd ex aliquo presupposito agit transmutādo.

238 335 Et ideo nullū aliud agens agit nisi transmutādo: sed solus de[o] agit creando. Et q: aīa rōnalis nō ꝓducit̄ per transmutationē alicuius mātē: ideo nō pōt ꝓduci nisi a deo immediate. ¶ Et per hoc pz solutio ad obiecta. Nā q corpora causant vel sibi simlia vel inferiora: z q superiora reducunt inferiora: totū hoc ꝓuenit p quādā transmutationē.

¶ Utrum anima humana fuerit producta ante corpus. Artic. 4.

Ad quartū Sic procedi- tur. Videtur, q anima humana fuerit producta ante corpus. Opus em̄ creationis precessit opus distinctionis z ornatus: vt supra habitum est[e]. Sed anima producta est in esse per creationem[f]: corpus autem factū est in fine ornatus, vt supra habitum est[e]. Ergo anima hominis producta est ante corpus. ¶ Ꝑ. Aīa rōnalis magis cō uenit cū angelis ꝙ cū animalibus bruti. Sed angeli creati fuerunt ante corpora, vt statim a principio cū corpali materia: corp[o] ät hominis formatū est sexto die q̄ z bruta animalia sunt ꝓducta. Ergo aīa hois fuit creata ante corp[o]. ¶ Ꝑ. Finis proportionatur ꝓncipio. Sz anima in fine remanet post corp[o]. Ergo z i ꝓncipio fuit creata aī corp[o].

Sed cōtra Est, q actus ꝓprius fit in potētia propria. Cum ergo anima sit ꝓprius act[s] corporis anima producta est in corpore.

Rñdeo Dicendū, q ouge. posuit nō solū animā primi hominis: sed aīas omniū hominū ante corpora simul cum angelis creatas[e]. ꝓpter hoc q credidit oēs substātias tā aīas quam angelos equales esse fm sue nāe conditionē: sed solum merito distare: sic q q̄dā earū corporibus alligant̄: que sunt aīe hois vel celestiū corpoꝝ: quedā vero in sui puritate fm diuersos ordines remanēt. De qua opinione supra iam diximus[e]. Et ideo relinquatur ad presens. Augu. vero in. 7. super geñ. ad lit. dicit, q aīa primi hominis ante corpus cum angelis est creata ob aliam rationē: q. s. ponit q corpus hominis in illis operibus sex dierum non fuit ꝓductū in actu: sed solum fm cāles rationes. Quod non potest̄ de anima dici: q: nec ex aliqua mā corporali aut spirituali ꝓexistente facta fuit: nec ex aliqua virtute creata ꝓduci potuit. Et ió videtur q ipsamet anima in operibus sex dierū: in quibus oīa facta fuerunt, simul cum angelis fuerit creata: z q̄ postmodū ꝓpria voluntate inclinata fuit ad corpus administrandū. Sz hoc nō dicit asserendo: vt ei[9] verba demōstrāt. Dicit em̄ credatur, si nulla scripturarū autoritas seu ꝓbatis rō ꝓdicit: hoiem ita factū sexto die. vt corpus q̄dē humani rō causalis in elemētis mundi: aīa vero iam ipsa crearetur. Posset aūt vtiq; hoc tolerari ꝓpter eos qui ponūt q aīa hoīs per se speciem z nām completam: z q nō vnit̄ corpi vt forma: sed solū ad ipsum administrādū. Si aūt aīa vnitur corpori vt forma: z anima: z est nāliter hūane huc vsq; esse non pōt. Manifestū est em̄ q deus primas res instituit in perfecto statu sue nature, fm q vniuersitatis rei spēs exigebat. Aīa autem cū sit pars humane nāe non hz nālem perfectionē, nisi fm q est corpori vnita. Aū nō fuisset ꝓueniens aīam sine corpore creari. Sustinendo ergo opinionē aug. de opibus sex dierū: dici poterit q aīa humana ꝓcessit in opibus sex dierū, fm quādā sikitudinē gñis: ꝓut conuenit cum angelis in intellectuali nā[e]. Ipsa em̄ fuit creata simul cū corpore. Scōm alios vero sanctos tam anima q̄ corpus primi hominis in operibus sex dierum sunt producta.

Ad primū Ergo dōm, q si nā aīe haberet integrā speciē: ita q fm se crearetur: ratio illa ꝓcederet vt per se in principio crearetur. Sed q: nāliter est forma corporis: non fuit seorsum creanda sed debuit creari in corpore. ¶ Et simiter est est dōm ad fm. Nam anima si per se speciem haberet: magis conueniret cū angelis. Sed inquantum est forma corporis, pertinet ad genus aīalis vt formale principium. ¶ Ad tertiū dōm: q aīam remanere post corpus accidit per defectum corporis: qui est mors. Qui quidem defectus in ꝓncipio creationis anime esse non debuit.

¶ De ꝓductiōe corpis ꝑmi hois. Qō. 91.

Deinde Considerandum est de productione corporis primi hominis. ¶ Et circa hoc queruntur quatuor. primo de materia ex qua ꝓductum est. scōo de authore a quo ꝓductus z est. tertio de dispositione que ei per productionem est attributa. quarto de modo et ordine ꝓductionis ipsius.

¶ Utrum corpus primi hominis sit de limo terre. Articu. 1.

Ad primū Sic ꝓceditur. Videtur, q corpus primi hois non sit de limo terre. Maioris est virtutis est facere aliquid ex nihilo q̄ ex aliquo: q: pl[9] distat ab actu nō ens q̄ ens in potētia. Sz cū hō sit dignissima creaturaꝝ inferiorū: decuit vt virtus dei maxime ostenderet̄ in productione eius. Ergo non debuit fieri ex limo terre: fz ex nihilo. ¶ Ꝑ. Corpa celestia sunt nobiliora terrenis. Sz corpus humanū hz marimā nobilitatē: cū pficiatur a nobilissima forma q̄ est aīa rationalis. Ergo nō debuit fieri de corpore terrestri: sed magis de corpore celesti. ¶ Ꝑ. Ignis z aer sunt nobiliora corpa q̄ terra z aq̄. Mō ex eorū subtilitate appet. Cū igit̄ corp[s] hūanū sit dignissimū magis debuit fieri ex igne z ex aere: q̄ ex limo terre. ¶ Ꝑ. Corp[s] hūanū est cōpositū ex quatuor elementis. Nō ergo est factū ex limo terre: sed ex omnibus elementis.

Sed Cōtra est, q dr Gen. 2. Formauit deus hominem de limo terre.

Rñdeo Dōm, q cū de ꝓfectus sit in opibus suis: ꝓfectionē dedit eis a quibus fz eorū modū: fz illud Deut. 32. Dei ꝓfecta sunt opera. Ipse aūt simplr ꝓfectus est ex hoc q oīa in se ꝓhabet: nō p modū cōpositionis: sed simpliciter z vnite[e]: vt dio. dicit eo modo quo diuersi effectus ꝓexistūt in causa fm eius virtutē vnam. Ista aūt ꝓfectio ad angelos quidē deriuatur fz q oīa sunt in eoꝝ cognitiōe q̄ sunt a deo in natura ꝓducta ꝓ formas diuersas. Ad hominem vero deriuat̄ inferiori modo huiusmodi perfectio[e]. Non em̄ in sua cognitione naturali hz omniū naturaliū notitiā. Sz ē ex rebus oībus quodāmodo cōpositus: dū de genere sp̄ualiū subarū hz in se aīam rōnalē. De similitudine vero celestiū corpoꝝ hz elongationē a ꝑtibs per maximā equalitatē cōplexionis. Elementa vero fm subaz: ita tñ q superiora elemēta predominant in eo fm ꝓtutē. f. ignis z aer: q: vita ꝓcipue cōsistit i calido, q̄ est ignis: z humido, q̄ est aeris. Inferiora ꝙo elemēta abundāt in eo fm subam. Aliter em̄ nō posset esse mistiōis equalitas nisi ī feriora elemēta: q̄ sunt minoris ꝓtutis: fz q̄titatē in hoīe abūdarēt. Et ideo dicit corpus hois de limo terre formatum: q: limus ꝺr terra aque ꝑmista. Et ꝓp hoc dicitur minor mundus: q: oēs creature mundi quodammodo inueniuntur in eo.

Ad primū Ergo dōm, q ꝓtus dei creātis manifestata est in corpore hois: dū eius materia est p creationez producta. Oportuit āt vt ex materia quatuor elemētoꝝ fieret corpus humanū: vt homo haberet cōuenientia cum inferioribus corporib[9]: quasi mediū q̄dā existēs inter spiritualia z corporalia subsistantias. ¶ Ad scōm dicēdū, q̄ cuius corpus celeste sit simpliciter nobilius terrestri corpore: tñ q̄tū ad actus aīe rationalis est minus conueniens. Nam aīa rōnalis accipit notitiam veritatis quodāmodo per sensus: quoꝝ organa formari non p̄t ex corpe celesti: cū sit impassibile[e]. Nec ē verū quod quidā dicūt: aliquid de quinta essentia materialiter ad cōpositionē humani corporis aduenire: ponētes aiam vnitri corpi mediāte quadā lucē[e]. Primo em̄ falsum est q̄d dicunt: lucē esse corpus[e]. Scōo vero impossibile est aliqd de q̄nta essentia vel a corpe celesti diuidi: vel ele mētis permisceri: ꝓpter celestis corpis impassibilitatē. Aū nō venit i cōpositionē mistionū corpoꝝ: nisi fm sue ꝓtutis effectum. ¶ Ad tertiū dōm, q si ignis z aer que sunt maioris virtutis in agendo: etiam fm q̄titatē in cōpositiōe humani corporis abūdarēt: nō ad se traherent alia z nō posset fieri equalitas cōmistionis: q̄ est necessaria in cōpositione hois ad bonitatē sensus tact[s]: qui est fundamētū sensuū aliorū[e]. Opz em̄ organū cuiuslibet sensus nō habere in actu contraria quoꝝ sensus est perceptiuus: fz in potentia tm̄: vel ita q omnino careat toto q̄ꝫ ꝓtione: sicut pupilla caret colore: vt sit in po[a] ad oēs colores. Nō in organo tactus nō erat pos̄e cū sit cōpositum ex elemētis: q̄tū q̄litates ꝓcipit tact[s]. Vel ita q̄ organū sit mediū inter ꝑtia: vt necesse est in tactu accidere. Mediū. n. est i po[a] ad extrema. ¶ Ad 4[m] dōm, q in limo terre est terra z aq̄ cōglutinans partes terre z aq̄. De aliis aūt elemtis scriptura mētionē non fecit: tū q: minus abūdāt fm q̄titatē in corpore hois vt dcm̄ est[e]: tū etiā q: in tota rep productione de igne z aere, que sensu non percipiuntur a rudibus: mentionem nō fecit scriptura que rudi populo tradebatur.

¶ Super. q. 91. Ar. 1.

Titulus clarus. ¶ In corpore vnica est conclusio respōsiua questo. Corpus hominis primo fuit a deo immediate formatum. Hec cōclusio posīquam proposita est in litera probatur in tribus rōnes. Corp[s] hois non pōt formari nisi aut a deo imm[e] aut a semine humano per viā ḡnationis: sed in prima formatione nullum ꝓcessit humanum corpus: q̄ p viā ḡnationis formari potuit: sed corpus primi hois ergo est formatū immed[e] a deo: hoc ꝓbatur in 2ª. primo tractat maior: deinde subdit minor: z inferē cōclo. ¶ In tractando maiorē primo ponit opinionem illius Ysia. Deinde ims ꝓbat deinde exclusis obiectis ꝙdā. z deinceps ponitur ipsa maior: z educitur vnum corollarium.

b ¶ Opinio Ysia est, q q̄dā putauerūt hāc diffunctiuam assumptā insufficienter: ac p hoc falsam ponentis z[m] agens immediatū. s. formas immāles. et aute agentia esse dispositiua agentia tantum. Impossibile est. forma nō fit nisi rōne cōpositi: ergo non fit a forma immāli. Antecedens supponitur ex dictis: q: esse z fieri nō est nisi subsistentiū. consequētia ꝓbat cōpositum fit a cōposito: g̃ non fit a forma immāli. ergo nec forma que solum fit ad factionē ipsius compositi. Antecedens ꝓbatur: quia factum et faciens oportet esse similia: ꝓtia est per se nota ex eodem fundamento: tam prima q̄ secūda: q: forma immālis nec est similis composito: nec forme in materia.

¶ Obiectio autem exclusa est. q: si q: ista rō concludit: sequitur q nec deus posīt esse cā proxima cōpositi aut parte sequela: quia deus ipse est forma immaterialis: ac per hoc non est inter formām materialem aut cōpositum z ipsum similitudo. Excluditur eñ hec obiectio ex ꝺ q̄ deus est non q̄oliꝺbet forma immateriālis: sed sic excellenter vt etiam materie cā existat: ac per hoc cōpositū est et fit rōne mātē: q̄ nō pōt dici de aliis. Et sic habemus maiorē. Ex quo enim habemus hec tria. s. q̄ forma immaterialis non est immediata cā forme materialis: z q̄ compositū est a cā immediata: z q̄ deus ex sua excellentia: qua cōtinet etiam mām pōt eē cā immediata: colligit maiorē q̄ corpus humanum: z vlr eis res mātis aut a deo aut a composito immediate formāt. Deducunt aūt hinc duo corollaria. ꝓmū q̄ solius dei est absq; adminiculo precedētis forme trāsmutare mām ad formā. sed z q̄ angeli nō pōt trāsmutare mām

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi adhibitis actiuis passiuis: vt Augu. dr.

¶ Minor autē manifesta subdita ptz cum conclone: quare ꝛc.

8 354 ¶ Super Articulum tertium.

TIulus clarus nomie dispōnis inteliiggendo dispōnes ql̄tatiuas, quātitatiuas ꝛ membrales ꝛc.

¶ In corpe duo simul fiunt: rndet esse dīne cōclone affirmatiua: ꝛ excluditur obiō que dam. Cōclusio fisiua est. Deus instituit corpus humanū in optima dispōne sm cōuenīētiā ad aiam rōnalē ꝛ eius opa. probat sic: q̄libet artifex intēdit dare effectui suo dispositionē optimam nō simplr: sed sm conuenīētiā ad finem ꝓpriū illius effectus: ergo deus dedit optimā dispositionem rebus nālib⁹ sm cōuenīētiā ad ꝓpr̄ios fines: ꝛ corpoi hūano sm cōuenientiā ad talē formā ꝛ illis opa. ſ. aiam rōnalē ꝛ opera eius. 457 22.q6. 164.ar. 1.ad.1. Et mal. q.5 ar. 3.coiin. co. 2. Et de anima.ä.8. Hās est ꝙ se notum ꝛ declaratur in artifice ferre. prima ꝑa ꝓbatur: ex eo ꝙ deus est artifex rerū nālium. Et cōfirmatur auctoritate Arist. Scōa vero ex eo ꝙ corpus hūanū est vnū nālium: vt illius finis ꝓpius est aial: is rōnis cum suis opib⁹: ꝙ ꝓbat: qm̄ aīa est ꝓpter formam: ꝛ ꝑ quo ad aiam: ꝛ instrā sunt ꝓ actiones. ꝛ ꝑ quo ad opera. Obiō aūt est ista: optimum ꝑ quia vel est ol alio melius. vel saltē nihil est melius ipso simpliciter vel in tali ordine: vt ptz: fz id in quo iacuitur defectus aliquis pōt esse melius: qz posset esse sine defectu: ergo qō est cum defectu, non est optimū: fz dispō rerū nāliū hz multos defectus annexos: ergo nō est optima. Hanc obiōnē ex eadē radice sil excludit: qz. ſ. nullus artifex curat de defectibus consequētibus necessitatem māe ido nec ad finē ꝓpriū: ꝙ nec deus rez nāliū: ꝙ nec corporis humani. Sicq igit sunt in corpore humano defectus: nō sunt ab actore electi: sed ex necessitate materie emergunt: totus ꝓcessus est clarus.

¶ Super Articulum quartum.

TIulus clarus. ꝓnt gnari ꝙ solā virtutē celestis corporis: vt Auic. fingit⁹: fz ad eoīa gnonē nālē cooperet ꝑ⁹ celestis corporis: qut phs dicit i. 2. phy. qhō gnat hoiez ex mā ꝛ sole. Et exinde est ꝙ exigit locus tēperat⁹ ad generationē hoim ꝛ aliorū aialiū ꝓfectorū. Sufficit autē virtus celestiū corporū ad gnandū quedaz aialia impfectiora ex mā dispōsita. Manifestum est em̄ ꝙ plura requiruntur ad productionem rei ꝓfecte q̄ ad productionem rei imperfecte. ¶ Ad tertiū dicendum, ꝙ motus celi ē cā trāsmutationū nāliū: n tn trāsmutationū que fiunt ꝓter nāe ordinē, ꝛ sola ꝓtute diuina: sicut ꝙ mortui resuscitātur, ꝙ celi illuminant. Quib⁹ est silē, ꝙ hō ex limo terre format. ¶ Ad quartū dō, ꝙ fz rōnes cāles in creaturis ꝑ aliqd̄ ꝓcedentes duplr. Unomō sm potētiā actiuā ꝛ passiuā: vt nō solū ex mā ꝓcedentes fieri possit: fz etiā vt aliqua ꝓcedentes creatura h̄ facere possit. Alio mō fz potētiā passiuā tm̄: vt. ſ. de mā ꝓcedenti fieri possit a deo. Et h̄ mōfz aug. corp⁹ hois ꝓcedit in opib⁹ ꝓductis sm cāles rōnes.

¶ Utrum corpus hominis habuerit conuenientem dispositionem. Artic. 3.

ADtertiū sic ꝓceditur. Uī, ꝙ corpus hominis nō ꝫuenerit cō uenientem dispositionē. Cum em̄ homo sit nobilissimū aialium corpus hominis debuit esse dispositus optime ad ea que sunt ꝓpria animalis. ſ. ad sensum ꝛ motū. Sed quedā animalia inueniuntur acutioris sensus quā homo: ꝛ velocioris motus. Sicut canes melius odorāt: ꝛ aues velocius mouētur. Ergo corpus hois non est conuenienter dispositum. ¶ ꝓ. Perfectū est cui nihil deest. Sed plura desunt humano corpori q̄ corporib⁹ aliorū aialiū: ꝙ habent tegumēta ꝛ arma naturalia ad sui ꝓtectionē: que homini desunt. Ergo corpus humanum est imperfectissime dispositū. ¶ ꝓ. Ilōmo plus distat a plātis quā ab animalibus brutis. Sed plāte habent staturaz rectam: animalia aūt bruta ꝓnam. Ergo homo non debuit habere staturam rectam.

Sed cōtra Est, ꝙ dr eccl. 7. Deus fecit hominem rectū.

Rñdeo Dicendum, ꝙ omnes res naturales ꝓducte sunt ab arte diuina. Unde sunt quodāmodo artificiata ipsius dei. Quilibet autez artifex intēdit suo operi dispositionem optimā inducere, non simpliciter: sed per comparationem ad finem. Et si talis dispositio habet secum adiunctū aliquē defectuz, artifex nō curat. Si cut artifex qui facit serram ad secādum: facit eam ex ferro: vt sit idonea ad secādū: nec curat eam facere ex vitro que est pulchrior materia: qz talis pulchritudo esset impedimētum finis. Sic igitur deus vniuersi rei naturali dedit optimā dispositionē: nō q̄dē simpliciter: sed sm ordinē ad ꝓprium finē. Et hoc est q̄ philosoph⁹ dicit i. 2. phy. Et qz dignius est sic: non tamen simplr: sed ad vniuersiusq̄ substātiā. Finis aūt ꝓximus humani corporis est aīa rationalis: ꝛ operationes ipsius. Materia em̄ est ꝓpter formā ꝛ instrā ꝓ actiones agētis. Dico ergo q̄ deus istituit corp⁹ humanū in optima dispositione sm cōuenientiā ad talē formā: et ad tales opationes. Et si aliquis defectus in dispositione humani corpis esse videtur: considerandū est ꝙ talis defectus sequit ex necessitate materie ad ea que requirunt in corpore vt sit debita ꝓportio ipsius ad animam, ꝛ ad anime operationes.

Ad ꝓmū Ergo dō, ꝙ tactus qui est fundamētuz aliorū sensuū est perfectior in hoie q̄ in alio animali. Et ꝓpter hoc oportuit ꝙ hō haberet temperatissimā cōplexionē inter oia aialia. Precedit etiā homo oia alia aialia quantum ad vires sensitiuas interiores: sicut ex supra dictis apparet. Ex quadā aūt necessitate cōtingit quod quantū ad aliquos exteriores sensus hō ab alijs animalib⁹ deficiat. Sicut homo iter oia aialia hz pessimū olfactū. Necessarium em̄ fuit qō homo inter oia aialia respectu sui corporis haberet maximū cerebrū. Tum vt liberius in eo pficerentur operationes interiorū virtū sensitiuarum: q̄ sunt necessarie ad intellis operationē: vt supra dictū est. ¶ Tū etiāvt frigiditas cerebri tēperaret caloꝛē cordis: quē necesse est in hoie abūdare ad hoc ꝙ hō sit recte statureꝛ. Magnitudo aūt cerebri ꝓ eius humiditatē est impedimētū olfactus: q̄ requirit siccitatē. Et similiter pōt assignari rō quare quedā aialia sunt acutioris visus ꝛ subtilioris auditus q̄ hō: ꝓpter impedimētū horū sensuū. Nō necesse est cōsequi in hoie ex ꝑfecta cōplexionis equalitate. Et eadē etiā ratio est assignāda de hoc ꝙ q̄dā aialia sunt hoie velociora cui excellētie velocitatis repugnat equalitas hūane cōplexionis. ¶ Ad scōz dōz, ꝙ cornua erynguleꝛ, q̄ sunt quorundā aialiū arma: spiritus dicūt, ꝛ multitudo pilorum, aut plumarū: q̄ sunt tegumēta animaliū: attestantur abundantie terrestris elemēti: q̄ repugnat equalitati ꝛ teneritudini complexionis humane. Et ideo hec homini nō cōpetebant. Sed loco horū hz rōnē ꝛ manꝰ: quibus potest para re sibi arma ꝛ tegumenta ꝛ alia vite necessaria infinitis modis. Unde ꝛ manus in. 3. de aīa dr organū organoꝝ. Et hoc etiaz magis cōpetebat rōnali nāe: q̄ est infinitaꝝ cōceptionis: vt haberet facultatem infinita instrā sibi parandi. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ habere staturā rectā cōuenīēs fuit homini ꝓpter quatuor. Primo quidē: qz sensus sunt dati hoi non solū ad vite necessaria ꝓcurāda: sicut aliis aialib⁹: fz etiā ad cognoscēdū. Uñ cū cetera aialia nō delectēt in sensibilib⁹ nisi ꝓ ordinē ad cibos ꝛ venerea: solus hō delectatur in ipsa pulchritudine sensibilium sm seipsam. Et tō qz sensus ꝓcipue vigent in facie: alia aialia hñt facie ꝓnā ad terrā: quasi ad cibū ꝓgrendū, ꝛ ꝓuidendum sibi de victu: hō ꝓo hz faciem erectam: vt per sensus ꝛ ꝓcipue ꝓ visum: q̄ est subtilior: ꝛ plures dīas percipit eleuatū. Tertio qz oporteret ꝙ si hō haberet ꝓnam staturā: vteret manib⁹ loco anteriorū pedū. Et sic vtilitas manuū ad diuersa opa ꝑficēda cessaret. Quarto qz si hēret ꝓnā staturā: ꝛ vteret manib⁹ loco anteriorū pedū: oporteret ꝙ cibus caperet oꝛe. Et ita hēret os oblongū: ꝛ labia dura ꝛ grossa: ꝛ linguā ēt durā: ne ab exterioꝛib⁹ lederet, sicut pz in alijs animalibus. Et talis dispositio oīno ipediret locutionē q̄ est ꝓpriū op⁹ rōnis. Et tū homo staturā rectā hñs maxime distat a plātis. Nā hō hz superi⁹ sui. i. caput ad ꝓsus supi⁹ mūdi: ꝛ inferius sui ad ꝓsus inferi⁹ mundi. Et tō est optime dispositꝰ sm dispōnē totius. Plāte aūt hō hñt superi⁹ sui ad ꝓsus inferius mundi: nā radices sunt oꝛi ꝓportionales: inferius aūt sui ad ꝓsus superi⁹ mūdi. Aialia vero bruta medio modo: Nā superi⁹ aialis est pars qua accipit alimētū: inferius aūt est ps qua emittit supfluū.

¶ Utrum conuenienter corporis humani productio in scriptura describatur. Articu. 4.

Ad quartū Sic ꝓcedit. Uī, ꝙ inconuenienter corpis humani ꝓductio in scriptura describat. Sicut em̄ corpus humanum est factū a deo: ita ꝛ alia opa sex dierū. Sed in alijs operibus dr: dixit deus fiat, ꝛ factum est. Ergo sil̄r debuit dici de hois ꝓductione. ¶ ꝓ. Corpus humanū a deo imediate est factū: vt supra dictum est. Ergo incōuenienter dr: faciamus hominē. ¶ ꝓ. Forma hūani corpis est ipsa aia: q̄ est spiraculum. Incōuenienter ergo ponit̄ dixerat, formauit dꝰ hominē de limo terre, subūxit. Et inspirauit i factē ei⁹ spiraculū vite. ¶ ꝓ. Anima q̄ est spiraculū vite, est in toto corpe, ꝛ ꝓncipaliter in corde. Nō ergo debuit dicere ꝙ inspirauit in faciē eius spiraculū vite. ¶ ꝓ. Sexus masculus ꝛ femininꝰ pertinēt ad corpus: ima vero ad aīmā. Sz anima sm Augu. fuit ferā añ corp⁹. Incōuenienter ꝙ cū dixisset, ad imaginē suā fecit illū. **In ꝛtrariū** (addidit. Masculū ꝛ feminā: creauit eos.

Est autoritas scripturae.

¶ In corpore vna cōclusio respōsiua. Scriptura vult specialiter loquēdo in productione hominis. probat excludēdo falsam causam: ꝛ assignādo veram: falsa quidē est cā huius: q̄ solus hō sit a deo: ꝛ hoc ex Augu. Vera autem q̄ solus hō ē ad imaginē dei: ex q̄ deducit̄ ꝙ sic, solus hō est ad imaginem dei factus: ergo alia facta sunt ꝓpter ipsum: ergo ipse est principaliter intētus: ergo speciali modo loquendi debet eius ꝓductio insinuari. Oia sunt clara: ꝛ ultima ꝑa ꝓbatur: qz ea que ꝑ⁹ intendimus: cum maiori deliberatione ꝛ studio facere cōsueimus: ac per hoc hec maiori diligentia debuit insinuari speciali tractatu de productione ipsius. Adueꝛte notitie, ꝙ hic comparatur homo ad ea que explicite facta scribūtur in principio genesis: inter illa em̄ principatum tenet homo. Angeli enim non numerantur.

¶ Super. q. 92. Ar. 1.

TIulus clarus. ¶ In corpe vna conclusio responsiua q̄ sito affirmatiue: necesse fuit feminam fieri. probatur necesse: fuit dari viro adiutoriū ad generationis op⁹: ergo necesse fuit fieri feminam. Consequentia ꝓbatur ex eo ꝙ femina ad generationem adiuuat: ꝛ ad nullum aliud opus est necessaria: quod probat ꝙ ꝛdam qui vir potest ad qlibet aliud melius per virum ꝙ per feminā adiuuari. Antecedens vero ꝓbatur ostendendo ꝙ vir solus non sufficit ad gnionis opus pficiendū, ꝛ ꝓhr ea sit gnatius eget adiutorio. ostendit aūt hoc: gradūādo viuētia penes agere ꝛ pati ad gnionem. Secūdū tres vel quatuor gradus. Primꝰ hūiū virtutē passiuā tm̄: q̄ fez ex celo fiunt tm̄. Scōs hūium passiuā ꝛ actiuā in eodez vt plāte hñtes semina. Et ratio coniunctionis est: qz hoc est earum nobilissimum opus. ꝓuidit enim natura vt in nobilissimo non deficiant. Tertius habentiū actiuꝫ et passiuam diuisam sm seruū vt in animalib⁹ perfectis, ꝛ in his sunt duo: diuersitas sexuum: et communitio q̄dz primum est, quia habent

Rñdeo Dicēdū ad primum, ꝙ sicut Aug. dicit in. 6. sup gen. ad lit. nō in hoc preeminet homo alijs rebus ꝙ deus fecit ipsum hominē quasi alia ipse nō fecerit: cum scriptū sit: opera manuū tuarū sunt celi: ꝛ alibi, aridā fundauerunt manus eius: sed in hoc ꝙ ad imaginē dei factus est homo. Utitur tū scriptura in ꝓductione hominis spāli mō loquēdi ad ostēdēdū quod alia ꝓpter hoiez facta sunt. Ea. n. q̄ principaliter intēdimus: cū maiori deliberatione ꝛ studio consueimus facere. ¶ Ad secundū dōm, ꝙ nō est intelligēdum deum angelis dixisse. faciamus hoiez: vt q̄dā puerse intellexerunt. Sz hoc dicit ad signandā pluralitatem diuinarū personarū: quarum imago expressius inuenitur in hoie. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quidam intellexerunt corpus hois ꝓtius tēpore formatū: ꝛ postmodū deū formato iam corpori aiam infudisse. Sed contra rationem perfectionis ꝓme institutionis reruz est ꝙ deus vel corpus sine aia, vel aiam sine corpore fecerit: cum vtrūq̄ sit pars humane nature. Et hoc etiā ē magis inconuenies de corpore: quod depēdet ex aia: ꝛ nō econuerso. Et ideo ad hoc excludendū q̄dā positionem ꝙ ex dicit, formauit dꝰ hoiem intelligit ꝓductio corporis simul cū aia: q̄ aūt addit, et inspirauit in faciē eius spiraculum vite: intelligitur de spiritu sancto: sicut ꝛ dīs insufflauit in apostolos dicens, Accipite spm̄ sctm̄. Sed hec expositio: vt dicit Aug. in li. de ci. dei, excluditur ꝑ ꝓba scripture. Nā subdit ad ꝓdicta, Et factꝰ est homo in aiam viuentem. Quod apostolus. i. ad cor. 15. non ad vitam spāle: sed ad vitā aialē refert. Per spiraculum ergo vite intelligitur aia: vt sic q̄ dicit: inspirauit in faciem eius spiraculū vite: sit quasi expositio eius q̄ premiserat. Nam anima est corpois forma. ¶ Ad quartū dōm, ꝙ q̄ opationes vite magis manifestantur in facie hominis ꝓpter sensus ibi existentes: ideo dicit in faciem hois inspiratū esse spiraculū vite. ¶ Ad q̄ntū dicendum, ꝙ sm aug. oia opa sex dierū simul sunt facta. Uñ aiam ꝓmi hois: quaz ponit simul factā cū angelis: non ponit factā ante sextam diē: sed in ipso sexto die ponit ēe factā ꝛ animā primi hois in actu: ꝛ corpus eius fz rationes causales. Alij vero doctores ponūt ꝛ animā ꝛ corpus hominis factum sexto die in actu.

¶ De productione mulieris. Nō. 92.

Deinde Considerandū est de productione mulieris. ¶ Et circa hoc querūtur quatuor. Primo utrū in illa rep productione debuerit mulier produci. Secundo vtrum debuerit fieri de viro. Tertio, vtrum de costa viri. Quarto, vtrum facta fuerit immediate a deo.

¶ Utrum mulier debuerit produci in prima rerum productione. Arti. 1.

Ad ꝓmū Sic ꝓcedit. Uī, detur ꝙ mulier non debuit ꝓduci in prima rerum productiōe. Dicit em̄ phs in lib. de gnatione animaliuz ꝙ femina est mas occasionatus. Sed nihil occasionatum ꝛ deficiens debuit esse in prima rerum institutione. Ergo illa prima rerum institutione mulier producenda non fuit. ¶ Preterea. Subiectio ꝛ minoratio ex peccato est subsecuta. Nam ad mulierem dictū est post peccatum gene. 3. Sub viri potestate eris. Et Greg. dicit, ꝙ vbi non delinquitur ordo ꝓcipiendi. Sz mulier naturali ordine ꝓcipit in delictis. Ergo mulier non debuit produci in prima rerum productione. ¶ ꝓ. Ilō mus oēs pares sumus. Sz mulier naturali excellentius op⁹. 2m. ter est minoris virtutis ꝛ dignitatis q̄ vir. Semper em̄ honoratius est agēs patiēte: vt dicit Aug. 12. sup Gen. ad. l. Ergo nō debuit mulier produci in prima rerum productione ante pctm̄. ¶ ꝓ. Occasiones peccatorum sunt amputande. Sz deus prescius q̄ mulier esset futura viro in occasionez peccati. Ergo non debuit mulierem producere.

Sed contra Est, ꝙ dicit Gen. 2. Nō est bonū hoiem esse solū: faciamus ei adiutoriū simile sibi.

Rñdeo Dicēdū: ꝙ necessariū fuit femina fieri: sicut scriptura dicit: in adiutoriuz viri: non q̄dē in adiutoriū alicuius alterius opis: vt quidam dixerūt: cum ad qlibet aliud opus conuenientius iuuari posset vir per alium virū q̄ per mulierem: sed in adiutoriuz generationis. Nō manifestius videri pōt si in viuentibus mo dus generationis consideretur. Sunt em̄ quedam viuētia que in seipsis non hñt virtutē actiuam generationis: sed ab agente alterius speciei generantur: sicut plante ꝛ animalia que generantur sine semine ex materia conuenienti per virtutem actiuam celestium corporum. Quedam vero hñt virtutē generationis actiuā ꝛ passiuam cōiunctam: sicut accidit in plantis: q̄ generatur ex semine. Nō em̄ est in plātis aliquod nobilius opus vite q̄ generatio. Unde cōuenienter oi tēpore in eis virtuti passiue cōiungitur ꝛtus actiua generationis. Aialibus vero perfectis cōpetit virtus actiua generationis sm sexum masculinū: virtus vero passiua fz sexū femininū. Et qz est aliqd opus vite nobilius in animalib⁹ q̄ gnatio: aliquod eoīū vita principaliꝛ ordinatur: ideo non omni tēpore sexus masculinus feminino conungitur in animalibus perfectis: fz solū tempore coitus: vt imaginemur per coitū sic fieri vnū ex mare et femina: sicut in planta oi tempore coniunguntur vis masculina ꝛ feminina: etsi in quibusdā pl⁹ q̄ aliis abundet vna harū in quibusdā pl⁹ altera. Homo autem adhuc ordinatur ad nobili⁹ opus vite: qō est intelligere. Et ideo adhuc in homine debuit ēe maiori ratione distinctio virtutis q̄ttis: vt seorsum ꝓduceret femina a mare: ꝛ tñ carnalr ꝓiungerent in vnū ad gnionis op⁹. Et tō statī post formationē mulieris: dicit̄ gen. 2. Erūt duo i carnevna.

Ad ꝓmū Ergo dōm, ꝙ per respectū ad naturā ꝓticularē femina est aliqd deficiens ꝛ occasionatū: q̄ virtus actiua q̄ est in semine maris intēdit ꝓducere sibi simile perfectū sm masculinū sexū. Sz qō femina generetur: hoc est ꝓpter ꝓtutis actiue debilitatē: vel ꝓpter aliquā materie indispositionē: vel etiā ꝓpter aliquā transmutationē ab extrinseco: puta a vētis australibus qui sunt humidi: vt dicit in li. de gnattione aialiū. Sz p comparationē ad naturā vniuersalē femina nō est aliqd occasionatū: sed est de intentione nature ad op⁹ generatiōis ordinata. Intētio autē nature vniuersalis dependet ex deo: qui est vniuersalis autor nature. Et tō insti tuendo naturam nō solum marem: sed etiā feminā ꝓduxit. ¶ Ad scōm dicēdum: ꝙ duplex est subiectio. Una seruilis: sm quā ps deus vtit subiecto ad suū ipsius vtilitatē. Et talis subio intruducta est post pctm̄. Est aūt alia subio economica vl ciuilis: sm quā psidens vtit subiectis ad eoīū utilitatē: ꝛ bonū. Et ista subiectio fuisset etiam añ pctm̄.

Prima San. Tho.

Universidad de Deusto
Biblioteca

melius fierent per vnum aut plures alios viros: ex hoc em̃ q̃ melius p̃sam ꝯ p̃ maritū fit: non sequitur, ergo melius ꝯ p̃ virū. Multa quoq; sunt opa: q̃ melius separant a muliere ꝯ a viro rone affectus maioris, cōsuendimis in structionis ꝛc. et pp hoc vbi non est mulier ingenisci: eger. Er ſm hoc mag q̃ femina in holo iunguntur ad opa vite domestice: q̃ maximū vinculū amicabilis ꝛ perpetue cōmunicationis redder magis idoneam feminam vxorem ad hmōi opera ꝯ virū: cum quo non est tm̃ tanū vinculi. Stat ergo solidum dictum litere ex Augu. acceptum.

¶ Super Articulum secundum.

¶ Iulas clarus. ¶ In corpore vna conclusio respōsiua questo affirmatiue. Mulier conuenienter ex viro formata ē.

b 13 Quod probatur quadrupliciter primo ex parte dignitatis viri ex parte amabilitatis mulieris. ex pte finis secundarij. s. domestice vite. ex parte sacramenti.

¶ Super Articulum tertium.

460 ¶ Iulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio respōsiua questo affirmatiue. Conueniēs fuit mulierē formari de costa viri. Probatur dupliciter, ex pte cōiunctionis social; nō dñatiue, ex quacūq; pte. scōo ex pte sacri. ¶ In rōne hui⁹ adueꝛte, q̃ q̃ mā fuerit actꝰ oīm p̃dicatorū: vt ꝺ. 7. meta. nec est dñ nec ḡle, nec quātū: sed ola in potentia. idcirco preter eēntiā mātē ꝛ magnitudo ꝛ multitudo: quo ad predicatū quātitatis ptinēt: preter essentiā autē eius sunt: hec in actu nō in potētia. Verū nō est purādū mām existem sub q̃cūq; dimensione esse in poss ad quamlꝫ cūlꝫ dimensionē: sed ē certꝰ limes, vltra que nec in potentia extenditur. Et ꝑpea cōuer ꝛ bū ꝺ., q̃ lꝫ in eēntia mātē non detur maius aut minus multitudo vel paucitas: datur tm̃ in ea plus ꝛ minus. ita q̃ pi⁹ mātē est sub pedali terre quā sub pedali ignis. Et hoc ptꝫ ex rōnibus rariꝫ et densi. Et ꝑpea mātē existēs sub costa nō erat in poss ad quātūcūq; quantitatē. Et rursus lꝫ fuerit in poss ad ēq̃litatem maioꝛem mulierem: non tm̃ seruata densitate debita ad corpus muliebre: ꝛ iō oportuit plus materie haberi a corpore longe maiori, et non longe rariore.

¶ Super Articulum quartum.

¶ Iulus clarus. ¶ In corpe vna conclusio respōsiua questo affirmatiue: ex hoc em̃ q̃ melius p̃sam ꝯ p̃ maritū fit: non sequitur, ergo melius ꝯ p̃ virū. Multa quoq; sunt opa: q̃ melius separant a muliere ꝯ a viro rone affectus maioris, cōsuendimis in structionis ꝛc. et pp hoc vbi non est mulier ingenisci eger. Er ſm hoc mag q̃ femina in holo iunguntur ad opa vite domestice: q̃ maximū vinculū amicabilis ꝛ perpetue cōmunicationis redder magis idoneam feminam vxorem ad hmōi opera ꝯ virū: cum quo non est tm̃ tanū vinculi. Stat ergo solidum dictum litere ex Augu. acceptum.

¶ Super Articulum secundum.

482 ¶ Iulas clarus. ¶ In corpore vna conclusio respōsiua questo affirmatiue. Mulier conuenienter ex viro formata ē.

b 13 Quod probatur quadrupliciter primo ex parte dignitatis viri ex parte amabilitatis mulieris. ex pte finis secundarij. s. domestice vite. ex parte sacramenti.

¶ Super Articulum tertium.

460 ¶ Iulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio respōsiua questo affirmatiue. Conueniēs fuit mulierē formari de costa viri. Probatur dupliciter, ex pte cōiunctionis social; nō dñatiue, ex quacūq; pte. scōo ex pte sacri. ¶ In rōne hui⁹ adueꝛte, q̃ q̃ mā fuerit actꝰ oīm p̃dicatorū: vt ꝺ. 7. meta. nec est dñ nec ḡle, nec quātū: sed ola in potentia. idcirco preter eēntiā mātē ꝛ magnitudo ꝛ multitudo: quo ad predicatū quātitatis ptinēt: preter essentiā autē eius sunt: hec in actu nō in potētia. Verū nō est purādū mām existem sub q̃cūq; dimensione esse in poss ad quamlꝫ cūlꝫ dimensionē: sed ē certꝰ limes, vltra que nec in potentia extenditur. Et ꝑpea cōuer ꝛ bū ꝺ., q̃ lꝫ in eēntia mātē non detur maius aut minus multitudo vel paucitas: datur tm̃ in ea plus ꝛ minus. ita q̃ pi⁹ mātē est sub pedali terre quā sub pedali ignis. Et hoc ptꝫ ex rōnibus rariꝫ et densi. Et ꝑpea mātē existēs sub costa nō erat in poss ad quātūcūq; quantitatē. Et rursus lꝫ fuerit in poss ad ēq̃litatem maioꝛem mulierem: non tm̃ seruata densitate debita ad corpus muliebre: ꝛ iō oportuit plus materie haberi a corpore longe maiori, et non longe rariore.

¶ Super Articulum quartum.

¶ Iulus clarus. ¶ In corpe vna conclusio respōsiua questo affirmatiue. Conueniēs fuit mulierē formari de costa viri. Probatur dupliciter, ex pte cōiunctionis social; nō dñatiue, ex quacūq; pte. scōo ex pte sacri. ¶ In rōne hui⁹ adueꝛte, q̃ q̃ mā fuerit actꝰ oīm p̃dicatorū: vt ꝺ. 7. meta. nec est dñ nec ḡle, nec quātū: sed ola in potentia. idcirco preter eēntiā mātē ꝛ magnitudo ꝛ multitudo: quo ad predicatū quātitatis ptinēt: preter essentiā autē eius sunt: hec in actu nō in potētia. Verū nō est purādū mām existem sub q̃cūq; dimensione esse in poss ad quamlꝫ cūlꝫ dimensionē: sed ē certꝰ limes, vltra que nec in potentia extenditur. Et ꝑpea cōuer ꝛ bū ꝺ., q̃ lꝫ in eēntia mātē non detur maius aut minus multitudo vel paucitas: datur tm̃ in ea plus ꝛ minus. ita q̃ pi⁹ mātē est sub pedali terre quā sub pedali ignis. Et hoc ptꝫ ex rōnibus rariꝫ et densi. Et ꝑpea mātē existēs sub costa nō erat in poss ad quātūcūq; quantitatē. Et rursus lꝫ fuerit in poss ad ēq̃litatem maioꝛem mulierem: non tm̃ seruata densitate debita ad corpus muliebre: ꝛ iō oportuit plus materie haberi a corpore longe maiori, et non longe rariore.

¶ Super Articulum quartum.

¶ Iulus clarus. ¶ In corpe vna conclusio respōsiua questo affirmatiue. Conueniēs fuit mulierē formari de costa viri. Probatur dupliciter, ex pte cōiunctionis social; nō dñatiue, ex quacūq; pte. scōo ex pte sacri. ¶ In rōne hui⁹ adueꝛte, q̃ q̃ mā fuerit actꝰ oīm p̃dicatorū: vt ꝺ. 7. meta. nec est dñ nec ḡle, nec quātū: sed ola in potentia. idcirco preter eēntiā mātē ꝛ magnitudo ꝛ multitudo: quo ad predicatū quātitatis ptinēt: preter essentiā autē eius sunt: hec in actu nō in potētia. Verū nō est purādū mām existem sub q̃cūq; dimensione esse in poss ad quamlꝫ cūlꝫ dimensionē: sed ē certꝰ limes, vltra que nec in potentia extenditur. Et ꝑpea cōuer ꝛ bū ꝺ., q̃ lꝫ in eēntia mātē non detur maius aut minus multitudo vel paucitas: datur tm̃ in ea plus ꝛ minus. ita q̃ pi⁹ mātē est sub pedali terre quā sub pedali ignis. Et hoc ptꝫ ex rōnibus rariꝫ et densi. Et ꝑpea mātē existēs sub costa nō erat in poss ad quātūcūq; quantitatē. Et rursus lꝫ fuerit in poss ad ēq̃litatem maioꝛem mulierem: non tm̃ seruata densitate debita ad corpus muliebre: ꝛ iō oportuit plus materie haberi a corpore longe maiori, et non longe rariore.

¶ Super Articulum quartum.

¶ Iulus clarus. ¶ In corpe vna con-

Defuisset enim bonum ordinis in humana multitudine si quidam per altos sapientiores gubernati nō fuissent. Ex sic ex tali subiectione naturaliter femina subiecta est viro: q̃ naturaliter in homine magis abūdat discretio rationis. Nec inequalitas hoim excluditur per innocentie statum: vt infra dicetur[e]. ¶ Ad tertiū dōm, q̃ si oia ex quibus hō sumpsit occasiones peccandi, deus subtraxisset a mūdo, remanuisset vniuersus imperfectū. Nec debuit bonū cōe tolli: vt vna ret̃ pticulare malū[e]: pſertim cū de⁹ sit adeo potēs, vt q̃lz malū possit ordinare i bonū.

¶ Utrū mulier debuerit fieri ex viro. Ar. 2.

¶ Ad sec̃m Sic proceditur. Videtur, q̃ mulier nō debuit fieri ex viro. Sexus enim communis est homini ꝛ alijs animalibus. Sed in alijs animalibus femine non sunt facte ex maribus. Ergo nec in homine fieri debuit. ¶ Ꝑ. Bonum que sunt eiusdem spēi eadē est mā. Sꝫ mas et femina sunt eiusdē speciei. Cū igitur vir fuerit fact⁹ ex limo terre: ex eodē debuit fieri femina, ꝛ non ex viro. ¶ Ꝑ. Mulier facta est in adiutorium viro ad generationem. Sed nimia propinquitas redditꝫ personam ad hoc ineptam. Unde persone propinque a matrimonio excluduntur: vt ꝑ Leui. 18. Ergo mulier non debuit fieri ex viro.

Sed cōtra Est, q̃ dicit Eccle. 17. creauit ex ipso, scilicet viro adiutorium sibi. s. mulierem.

Rñdeo Dicendū, q̃ conueniens fuit mulierem in prima rerum institutione ex viro formari magis q̃ in alijs animalibus. ¶ Primo quidē, vt in hoc que dā dignitas primo homini seruaretur: vt secundum dei similitudinē esset ꝛ ipse principium totius sue speciei[e]: sicut deus est p̃ncipiū totius vniuersi. Unde ꝛ Pau. dicit act. 17. q̃ deus fecit ex vno omne gen⁹ hominū.

¶ Secundo vt vir magis diligeret mulierē: ꝛ ei inseparabili⁹ inhereret: ex quo cognosce ret ea ex se esse p̃ducta. Unde dicit Geñ. 2. De viro sumpta est. Quāobrē relinquet homo patrē ꝛ matrē ꝛ adherebit vxori sue. Et hoc maxime necessariū fuit in spē humana: in qua mas ꝛ femina cōmanēt p totā vitā. Ex nō cōtingit in alijs aialib⁹. ¶ Tertio: q̃ (vt ꝑs dicit in. 8. ethi.) mas ꝛ fem ina cōiunguntur in hoibus: nō solū ꝓpter necessitatem generationis: vt in alijs aialibus: sꝫ etiā ꝓpter domesticā vitā: in qua sunt aliqua opa viri ꝛ femine: ꝛ i qua vir est caput mulieris. Unde cōuenienter ex viro formata est femina: sicut ex suo p̃cipio. ¶ Quarto ex hoc est rō sacramētalis. Figurat. n. p hoc q̃ ecclia a chr̃isto sumit p̃ncipiū. Ex apl's dicit ad ephe. 5. Sacr̃m ex hoc magnum est: ego autem dico in chr̃isto ꝛ in ecclesia.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secūdū Dicendū, q̃ mā est ex qua aliq̃d fit. Natura aūt creata hz determinatum p̃ncipiuꝫ. Et cū sit determinata ad vnum: etiam hz determinatū ꝓcessum. Ex determinata materia ꝑducit aliq̃d i determinata specie. Sz ex potentia diuina: cū sit infinita: pōt idem secundum speciē ex quacūq; materia facere: sicut virū ex limo terre: ꝛ mulierē ex viro. ¶ Ad tertiū dōm, q̃ ex nāli ḡnatione ex hoc q̃ dā ꝓpinquitas: q̃ matrimonium ꝑdit. Sed mulier nō est ꝑducta a viro p naturalē ḡnationē: sꝫ sola ex potentia diuina. Unde ꝛ Eua nō ex filia ade. Et pp hoc nō ꝑ sequit.

¶ Utrum mulier debuerit formari de costa viri. Ar. 3.

¶ Ad tertiū Sic proceditur. Videtur, q̃ mulier non debuerit formari de costa viri. Costa enim non potest fieri matus nisi vel per additionem. Quod si fuisset: magis ex illo addito mulier formata diceret ex ꝯ de costa. Vel est per rarefactionem. Quia (vt dicit Aug. super geñ. ad lit.) nō est possibile vt aliq̃ corp⁹ crescat nisi rarefiat. Non aūt inuenit corp⁹ mulieris rariꝫ ex ꝯ viri ad minus in ea ꝓportione quā habet costa ad corp⁹ Eue. Ergo Eua non fuit formata de costa Ade. ¶ Ꝑ. In operibus primo creatis non fuit aliquid superfluū. Costa ergo Ade fuit de pfectione corporis eius. Ergo ea subtracta remāsit imperfectus: q̃ vī inconueniens. ¶ Ꝑ. Costa nō potest separari ab homine sine dolore. Sꝫ dolor non fuit ante peccatum. Ergo costa non debuit separari a viro: vt ex ea mulier formaretur.

Sed Est, q̃ dicit Geñ. 2. Edificauit dominus de⁹ costā: quam tulerat de Adam in mulierem.

Rñdeo Dꝫ, q̃ cōueniēs fuit mulierē formari de costa viri. Primo q̃dē, ad significādū q̃ inter virum ꝛ mulierē dꝫ eē socialis cōiunctio. Neq; n. mulier dꝫ dñari in virū. Et iō nō ē formata de capite. Neq; dꝫ a viro despici tāq̃ seruiliter subiecta. Et iō non est formata de pedib⁹. Scōo ꝓp sacramentū. Quia de latere Chr̃isti dormitis in cruce fluxerūt sacramēta id est sanguis ꝛ aqua: q̃b⁹ est ecclesia instituta.

Ad primū Ergo dꝫ, q̃ dā dicit q̃ multiplicatione māe absq; alter⁹ additiōe formatū fuisse corp⁹ mulieris: ad modū quo dñs quinq; panes multiplicauit. Sed hoc est oīno impossibile. Multiplicatio enim p̃dicta aut accidit ſm trāsmutationem substātie ipsius māe: aut ſm transmutationem dimensionū eius[e]. Non autem secundum transmutationem substātie ipsius materie. Cum q̃ materia in se considerata est omnino trāsmutabilis: vtpote existens in potentia: ꝛ hūs nō solū rationem subiecti. Cū etiā q̃ multitudo ꝛ magnitudo sunt ꝓter essentiaꝫ ipsius materie. Et ideo nullo mō pōt multiplicatio māe intelligi eadē materia manente absq; additione: nisi per hoc q̃ maiores dimēsiones accipiat. Hoc aūt est rarefieri. s. mām eandē accipere maiores dimensiones: vt ꝑbus dicit in. 4. physi. Dicere ergo mām multiplicari absq; rarefactione est ponere ꝺictonia simul scz diffinitionem absq; diffinito. Unde cum non appareat rarefactio in talibus multiplicationibus: necesse est ponere additionem māe: vel per creationē: quod probabilius est, vel per conuersionē. Unde Aug. dicit super Joā. q̃ hoc mō Chr̃istus ex q̃nque panibus satiauit quinque milia hoim: quo mō ex paucis granis ꝓducit multitudinem segetum. Quod fit per cōuersionē alimenti. Dicitur tamen vel ex quinq; panibus turbas pauisse: vel ex costa mulierem formasse: quia additio facta est ad mām ꝓexistentem coste vel panum. ¶ Ad secundum dōm, q̃ costa illa fuit de pfectiōe Ade: nō ꝑ erat indutiduū quoddā: sꝫ ꝑ ut erat principiū spēi: sicut semē est de pfectione ḡnantis: q̃ operatione nāli cū delectatione resoluitur. Unde multo magis ex tute diuina corpus mulieris potuit de costa viri formari absq; dolore.

¶ Et per hoc patet soluto ad tertium.

¶ Utrum mulier fuerit immediate formata a deo. Arti. 4.

¶ Ad quartū Sic ꝑcedit. Uꝫ, mulier non fuerit immediate formata a deo. Nullum em̃ indiuiduū ex siki ſm spēm ꝓductum fit immediate a deo. Sed mulier facta est de viro: qui est eiusdem speciei cū ipsa. Ergo non est facta immediate a deo. ¶ Ꝑ. Aug. dicit. 3. de tri. q̃ corporalia dispensantur a deo per angelos. Sed corpus mulieris ex mā corporali est formatū. Ergo est factū per ministeriū ageloꝝ: ꝛ nō immediate a deo. ¶ Ꝑ. ea que p̃exstiterunt in creaturis ſm rōnes cāles ꝓducūtur tute aliqui⁹ creature: ꝛ nō immediate a deo. Sꝫ ex cāles rōnes corp⁹ mulieris in primis operib⁹ ꝓductū fuit: vt Aug. dicit. 9. sup ge. ad lit. ergo ñ fuit ꝓducta mulier immediate a deo.

Sed Contra est, q̃ Aug. dicit in eodem lib. Formare vel edificare costam vt mulier esset nō potuit nisi deus a quo vniuersa natura subsistit.

Rñdeo Dꝫ, q̃ (sic. s. dctm̃ est[e]) vniuscuiusq; spēi gñō nālis est ex determinata mā. Ad hāc autez ex qua' 460 b

clusio respōsiua q̃sto affir[e]: solus deus mulierē de costa viri potuit formare. Probatur sol⁹ nāe institutor pōt ꝑter nāe ordinē res in esse ꝓducere. ꝯ solus deus ꝑt corpus mulieris de costa viri fo̅are. Ad⁹ ꝑs: ꝑha ꝑbat: q̃ corpus mulieris est ꝑter nāe ordinē fo̅atū: q̃ probat sic. gñatio cuiuscq; spēi est ex determinata mā. ergo corpis humani nālis gñatio est ex semine humano. ergo producto ex quacunq; alia mā nō est nālis: ergo formatio corpis ex costa non est naturalis: omnia clara sunt.

¶ Super. q. 93. Articulum. 1.

¶ Imlus dei: quo ad naturam nō artem.

¶ In corpe duo. Primo incipit ostendere quid requiratur ad rationē imaginis, taz perfecte ꝯ iperfecte. Secundo rndet que sito affirmatiue.

¶ Quo ad p̃mū tres cōditiones imaginis venatur. Primo q̃ sit similitudo: ex autoritate Augu. Secundo q̃ sit deducta ex illo. probat ex quid nois: quia imago dicit ex eo q̃ imitatur alterū: ꝛ ab opposito: q̃ ouis nō dicitur imago ouis ꝛc. Tertio q̃ sit aut nō sit cū equalitate: ꝛ pefect imagine: ex auctate Aug. ꝛ rōne: q̃ pfecte imagini nihil deest imaginari.

¶ Quo ad 2ᵐ conclio est. In homine est imago dei impfecta. Probatur dupl⁹. Primo ex assignatis cōditionibus imaginis sic in hoie est aliq̃ dei similitudo deducta ab eo non ſm eq̃litatem: ergo in eo est imago dei imperfecta. Ad⁹ quo ad primā partē est perse notum quo ad scōam probatur ꝛ: q̃ homo est exemplatus a diuina natura. quo ad tertiaz probatur: q̃ in infinitum deus excedit hoiminē ꝑha tenet ex conditionibus imaginis Scōo ꝑbatur conclio ex autoritate scripture dicentis hoiem ad imaginē dei: q̃ ly ad exprimit imperfectionē ꝑbatur: q̃ importat accessum: ergo distātiā. Accessus em̃ non nisi distantis est.

¶ Circa hāc partē ꝺo currit dubium in prodatione ꝑhie. Si em̃ valet: sequit. ergo in la- pide est imago dei. pa tet sequela: q̃ omnes ille conditiones saluantur in omni creatura ꝛ respectu dei: vt patet discurrendo per singulas. Et si dicatur vt in articulo sequenti dicitur: q̃ iste cōditiones non sufficiunt ad rationem imaginis: ergo sophisma conclusio commissum est hic in hac ratione a sufficiori ad inferius.

sit ex alio expressum. Imago em̃ ꝺ̃ ex eo q̃ agit ad imitationē alterius[e]. Uñ ouis, ꝯtū ouis sit alteri ouo sike ꝛ eq̃le: q̃ tm̃ nō est expressum ex illo, nō ꝺ̃ ad imaginē ei⁹. Eq̃litas aūt nō ē de rone imaginis: q̃ (vt Aug. ibidē dicit) vbi est imago nō cōtinuo est eq̃litas: vt ꝑs in imagine alicui⁹ i speculo relucēte. Est tm̃ de rone ꝑfecte imaginis. Nā i ꝑfecta imagine nō deest aliq̃d imaginī: q̃ sit illud de quo expssa est. Manifestū ē aūt q̃ i hoie inuenit aliqua dei similitudo: q̃ deducit a deo, sicut ab exēplari: nō tm̃ est siki⁹tudo scōz equalitatē: q̃ in infinitum excedit exēplar hoc tale exēplatum. Et iō in hoie dicit esse imago dei: nō tm̃ ꝑfecta: sed imperfecta. Et hoc significat scriptura cū dicit hoiez factū ad imaginē dei. Prepositio enim ad, accessum quendam significat: qui competit rei distanti.

Ad primū Ergo dicendū, q̃ ꝓpha loq̃t de corpalibus imaginibus ab hoie fabricatis. Et iō signanter dicit. Quā imaginez ponetis ei: Sed deus ipse sibi i hoie posuit spūalē imaginē. ¶ Ad secūdum dōm, q̃ primogenit⁹ oīs creature est imago dei ꝑfecta, perfecte implēs illud cuius imago est. Et iō ꝺ̃ imago: ꝛ nunquā ad imaginē. Ihō ꝺ̃ ꝛ ꝓpter similitudinē dicit imago: ꝛ pp impfectionez siki⁹tudinis ꝺ̃ ad imaginē. Et q̃ siki⁹tudo ꝑfecta dei nō ꝑt esse nisi in idētitate nāe: imago dei est in filio suo ꝓmogenito, sicut imago regis i filio sibi cōnaturali: in hoie aūt sicut i aliena nā: sicut imago regis in numo argenteo: vt ꝑs ꝑ Aug. in lib. de decem chordis. ¶ Ad tertiū dōm, q̃ cū vnū sit ens idiuisuz: eo mō ꝺ̃ spēs indifferēs, q̃na. Unū aūt ꝺ̃ aliq̃d: nō solū numero, aut spē: aut gñe: sed etiam ſm analogiam vel proportionē q̃dā. Et sic est vnitas vel cōuenientia creature ad deū. Mō autem ꝺ̃ rei ad rem coequandam: ptinet ad rationem perfecte imaginis.

¶ Utrum imago dei inueniatur in irrationalibus creaturis. Arti. 2.

¶ Ad secundū Sic proceditur. Uꝫ, q̃ imago dei inueniat in irrationalibus creaturis. Dicit em̃ Dio. in li. de di. no. Habēt causata cārū fuarū ꝓtingētes imagies. Sꝫ de⁹ est cā non solū rōnaliū creaturarū: sed etiā irrōnaliū. Ergo imago dei inuenit in irrōnalibus creaturis. ¶ Ꝑ. Quanto est expressior siki⁹tudo ꝯ aliquo: tāto magis accedit ad rōnē imaginis. Sꝫ dio. dicit. 4. c. de di. no. q̃ radi⁹ solaris marie hz siki⁹tudinē diuine bonitatis. Ergo est ad imaginē dei. ¶ Ꝑ. Quāto aliq̃d est magis ꝑfectū in bonitate: tanto magis est deo simile. Sꝫ totū vniuersuz est perfectius in bonitate ꝯ hō. Quia etsi bona sint singula: tm̃ simul oia dm̃ valde bona Geñ. 1. Ergo totū vniuersuz est ad imaginē dei: ꝛ nō solū hō. ¶ Ꝑ. Boe. in lib. de conso. dicit de deo. Mundū mēte gerēs: siki⁹q; imagine formās. Ergo tot⁹ mūdus est ad imaginem dei, non solum rationalis creatura.

Sed Cōtra est, q̃ dicit Augu. 6. super geñ. ad lit. Hoc excellit i homine: quia deus ad imaginē suā hoiem fecit ꝓpter hoc q̃ dedit ei mētem intellectualē: ꝯ ꝑstat pecoribus. Ea ergo que nō habēt intellectum non solum ad imaginem dei.

Rñdeo Dōm, q̃ non ꝙlibet siki⁹tudo ēt si sit expssa ex altero: sufficit ad rōnē imaginis. Si em̃ siki⁹tudo sit ſm genus tm̃, vel ſm aliq̃d accidens cōmune: ꝑtā San. Tho.

affirmatiue inferendo est similitudo deducta non ſm equalitatem. ergo imago. Antecedens est ꝑ est superius ad imaginem: vt patet. ergo ꝛc. Ad hec dicit q̃ cum hec ꝙstio sit non tam de re quā de authore nec cadere pōt in sapientis cuiusquā mentem vt in ꝑfectibus immediate se ipsis diuinitus imprimitur. s. articulis obscurius sm fuerit tantus author. Distinguendū ē q̃ imago pōt sumi dupl⁹. Uno modo ꝓpie: alio mō cōiter et q̃ in hoc articulo vsus est imaginis vocabulo cōiter: in scōo vero ꝓpie: ꝛ ideo nullū sophisma commissum est. Et q̃ hec sit mens litere colligitur ex calce corporis sequētis articuli. vbi dicit, sole creature intellectuales ꝓprie loquendo sunt ad imaginem dei. inslimans distinctionē ꝑfatam de cōiter ꝛ ꝓprie. Ratio autem quare dimisimus in hoc articulo imaginez accepit fuit vt reos: triplex. Prima q̃ nō incurrīt incōueniēs in cōclone imaginis in homie: eo q̃ sēcūdū rē saluatur in eo etiam reliq̃ cōditio ꝑfectiens imaginis rōnē. Scōa est, vt a cōditibus etiā cōditionibus ad ꝙlles procederet disciplina: non diuersarum gēnū: sed eiusdem gēnis ſm diuersos articulos: non em̃ tam exacta in primo articulo requirit doctrina: sꝫ sat est si successiue ꝙlibet articulo ꝑficiat ꝑfecte. Tertia q̃ ambiguitas imaginis ꝓpie dicte hēbat ꝙlles diffic̃ultatē vt in argumēt; articuli sequētis ptꝫ. 2 iō reseruata est ꝙlibet articu.

¶ Super Articulum quartum.

484 ¶ Iulus imago dei ꝓpie dicta.

¶ In corpore duo, primo cōplet rōnem imaginis ꝓprie dicte. Secundo respondet quesito.

¶ Quo ad primū dicit duo alterū negatiuum. alterū affirmatiuum. Negatiuū est non ꝙlibet similitudo deducta ab alio sufficit ad rationē imaginis. Probatur quia nec ſi militudo ſm genus: vt patet de verme respectu hominis nec ſm accidens cōe: vt ꝑz de albo nō respectu albi formaliter: sꝫ respectu subiecti: q̃ per

Universidad de Deusto
Biblioteca

accidens denominatur albū. Affirmatiuū est, q requiritur aut similitudo fm̄ speciem: vt pater in filio respectu pris: aut fm̄ proprīū speciei ꝛ precipue figuram: vt pater in denario ꝛ probatur auctoritate Hylarij.

¶ Quo ad fm̄ conclusionē responsiua hec est. Sole intellectuales creature propue loquendo sunt ad imaginem dei, probatur: sole creature intellectuales assimilantur deo, vt intelligit ꝛ sapit: ergo sole creature intellectuales assimilanť deo fm̄ quasi vltimam differentiam: ergo sole assimilantur fm̄ speciem: ergo sole sunt ad imaginem. Antecedens patet: q prima consequentia declarať gradando res fm̄ similitudinem ad deum in tres gradus. Et probatur auctoritate Augustini dicentis: nullum gradum esse primiorem deo, q̄ sit intellectiuus: tenet ergo locum vltime differētie cetere consequentie sunt euidentes.

¶ Super Arti. 3.

Iulius clarus.

¶ In corpore vna conclusio bimembris. Angelus est simpliciter magis ad imaginē dei: hō aūt est magis fm̄ quid. Probatur quo ad vtrāq; partem simul. Angelus est similior deo fm̄ in tellectualem naturā. ergo fm̄ id in quo primo consideratur ratio imaginis, homo vero est similior deo fm̄ quedam scilicet cōmunicationem nature presentiam anime in toto ꝛ partibus. ergo fm̄ ea in quibus secundario attenditur ratio imaginis. ergo non per se: ergo non simplr, sed fm̄ quid. Añs tam pro angelo q̄ pro hoie est euidens: prime vero pñtie declarantur distinguendo q̄ de imagine dupliciter. quo ad principale ꝛ secundarium. Secunda vero hominē probatur: quia aliquoin bruta essent ad imaginem dei: cū in eis saluētur hec similia. Non ergo hec pertinēt ad imaginē: nisi quia in natura intellectuali. vltime consequentie patēt ex terminis.

¶ Super Articulum quartum.

Iulius clarus.

¶ In corpore

non pp hoc dicek aliq̄d esse ad imaginē alterī. Nō esm̄ posset dici q̄ vermis q̄ est ex hoie sit imago hois pp similitudinē gñis. Neq; iterū pt dici q̄si aliq̄d fiat albū ad silitudinē alterius: q pp hoc sit ad eī imaginē: q̄ albū ē accīs cōe pluribꝰ spēbꝰ. Neq; tm̄ ad rōnem imaginis q̄ sit silitudo fm̄ spēz: sicut imago regis ē in filio suo: vl ad minus fm̄ aliq̄d accīs ꝓpriū spēi: ꝛ pcipue fm̄ figurā: sicut hois imago ỽ ē in cupro. Añ signāter ḡnia. dicit: q imago ē species indifferēs. Manifestū ē aūt q̄ silitudo spēi attrēdit fm̄ vltimā differētiā. Assimilanť aūt aliq̄ deo. Primo quidē ꝛ maxime cōter, in quātū sut. Scdo ỽo in q̄tū viuūt. Tertio ỽo in q̄tū sapiūt vl intelligūt. Que vt Aug. dicit in li. 83. q.) ita sunt deo silitudie prima: vt in creaturis nihil sit ꝓpinquiꝰ. Sic ergo patet q̄ sole intellectuales creature proprie loquendo sunt ad imaginem dei.

Ad primū Ergo dōm, q̄ oē impfectū est quedā ptīcipatio pfecti. Et ideo ēt ea que deficiūt a rōne imaginis: inquātū tñ aliquale dei silitudinem habēt: participant aliq̄d de rōne imaginis. Et ỽo Dio. dicit q causata hñt cārum contingentes imagines. i. q̄tū contingit ea hře: ꝛ non simplr. ¶ Ad scdm̄ dōm, q̄ Dio. assimilat radium solarē diuine bonitati q̄tum ad causalitatē: non fm̄ dignitatē nāe: q requirit ad rōnē imaginis. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ vniuersum est perfectius in bonitate q̄ intellectualis creatura extensiue ꝛ diffusiue. Sed intēsiue ꝛ collectiue similitudo diuine pfectionis magis inuenitur in intellectuali creatura: q̄ est capax summi boni. Vl dōm, q̄ ps nō diuidit cōtra totū: sed ꝺ aliā partē. Unde cū ỽ q̄ sola nā intellectualis est ad imaginem dei: non excludit quin vniuersum fm̄ aliquā sui ptē sit ad imaginē dei: sed excludunť alie partes vniuersi.

¶ Ad 4.m dōm, q̄ imago accipiť a Boe. ex rōnem silitudinis q̄ artificiatū imitať spēz artis q̄ est in mēte artificis. Sic aūt q̄libet creatura est imago rōnis exēplaris quā hz in mēte diuina. Sic aūt non loq̄mur nūc de imagine: sz hz q̄ attēdit fm̄ silitudinē i nā: put. s. prio enti assimilanť oia in q̄tū sunt entia: ꝛ prime vite inquātū sunt viuentia: et summe sapīēie inquantū sunt intelligētia.

¶ Utrum angelus sit magis ad imaginem dei quam homo. Artic. 3.

Ad tertiū Sic procedit. Uidetur q̄ angelus non sit magis ad imaginē dei quam homo. Dicit enim Augu. in sermone de imagine: q̄ deus nulli alī creature dedit q̄ sit ad imaginem suam nisi homini. Non ergo verum est quod angelus magis dicatur ad imaginez dei q̄ homo. ¶ Scōm Aug. in li. 83. q. homo ita est ad imaginem: vt nulla interposita creatura formetur a deo. Et ideo nihil est illi coniunctū. Sed imago dei dicit aliqua creatura inq̄tū deo coniungitur. Ergo angelus non est magis ad imaginē dei quā hō. ¶ Creatura ỽ ad imaginē dei inquantum est intellectualis nāe. Sz intellectualis natura nō intēdit nec remittit. Nō esm̄ ē de gñe accidē tis: cū sit in genere sube. Ergo angelus nō est magis ad imaginem dei quam homo.

Sed cōtra Est, q̄ dicit Grego. in quadā Homel. q̄ angel⁹ dicit signaculū silitudinis: q̄ in eo silitudo dine imaginis magis ipressa.

vna conclusio trimēbris. Imago creationis est in omnibus hominibus: recreationis in iustis tantum. similitudinis vero solum in beatis. Probatur simil distinctio graduatio ꝛ applicatio harum imaginū ad assignata subiecta dupliciter ratione ꝛ autoritate. Nō est, homo est ad imaginem fm̄ intellectualem naturam: ergo est magis ꝛ maxime ad imaginē fm̄ q̄ magis aut maxime intellectualr deū imitať: ergo fm̄ q̄ magis intelligit et amat deum: ergo tripliciter. f. ex nā gratia ꝛ gloria: ꝛ sic prima omnibus. secunda iustis. tertia beatis conuenit. Añs patet cum prima ꝑha. Scōa vero probatur: quia hoc est summū ꝛ primum intellectualitatis ꝛ deo, q̄. f. intelligit ꝛ amat se: ꝛ hoc est supremum ad qđ potest ois intellectualis natura pertingere, qđ intelligat ꝛ quiescat in primo intelligibili: ꝛ ꝑz veritas. 12. metap. Tertia vero cōsequentia distinguendo lumen triplex sc. patet ꝛ omnia clara sunt. Sed nota q̄ in primo membro nomine aptitudinis naturalis non intelligo aptitudinem vt dē stinguitur contra habitum aut actum: q̄ssi ad hoc primum membrum speciat non ferre posse intelligere ꝛ amare deum: sz etiā intelligere ꝛ amare tā actualiter quam habitualiter loquendo de cognitione ꝛ amore in puris naturalibus: sed intelligo aptitudinē naturalem, vt dē stinguitur contra supernaturalem tantū. Ifecit autem specialez mentionem in primo membro de aptitudine. ꝛ in secundo de actu ꝛ habitu ad insinuandum q̄ notitia ꝛ affectio ex natura extendit se vsq; ad aptitudinem: gratie vero vsq; ad habitum tantum: ꝛ consequenter gloie ad actum tantum. Autoritas vero est glosse super psalmum: ꝛ clara est.

¶ Super Articulum quintum.

Iulius clarus.

¶ In corpore duo. Primo ostendit quomodo se habeant adinuicem imago natura et personarum. Secundo respondet questo.

¶ Quo ad primum conclusio est. Imago nature non excludit imaginem personarum: sed potius infert illam. Probatur sic. distinctio diuinarum personarum est secundum originem seu ordinis relationes. ergo est secundū quod conuenit nature diuine, ergo imitatio nature non excludit: sed causat potius imitationem personarum. ergo ꝛc. Antecedens supponitur ex antedictis. Prima cōsequenta probatur. quia modus originis variatur secūdum q̄ exigit diuersitas naturarum: quod manifestatur ex differenti ordine inanimatorum ꝛ animatorum: ꝛ rursus plantarum ꝛ animaliū. Modus ergo diuine originis est fm̄ quod natura diuina exigit: ergo ꝛ distinctio personarum. cetera sunt per se nota. Aduerte hic q̄ hec que dicuntur procedunt ex altera propositione: credita ꝛ altera scita: que enim pertinēt ad vnitatē nature ꝛ imaginem eius sunt scita: ea vero que ad plura litatem personarum ꝛ imaginem earum vt sic, sunt credita: ꝛ ideo cum dicitur q̄ imago trinitatis sequitur ad imaginem nature intelligendum est vt creditum nō vt scitū: sicut ꝛ trinitas ipsa respectu nāe diuine.

¶ Quo ad scōm conclusio responsiua est: in homine est imago dei ꝛ quantum ad naturam diuinā: ꝛ quantum ad trinitatē personarum. Unde vis probationis consistit in duabus ꝓpositionibus: sz quod natura diuina est trina suppositaliter: ꝛ q̄ in homine est imago nature diuine. Et his esm̄ optime ifert: ergo in eo est imago trinitatis quia illa imago infert illam: vt in prima parte huius artis cult decisum est.

¶ Super arti. 4.

Iulius scen⁹ dum me tantum dei: tam quo ad naturam: quaz trinitatem.

¶ In corpore vna cōclusio bimēbris. In homine inuenit dei silitudo per modū imaginis fm̄ mentē: fm̄ ꝺo alias eius partes per modum vestigij. Probat, imago representat fm̄ similitudinem speciei: vestigiū ꝺo nō pertingendo ad similitudines speci sue cāe: ergo imago dei inuenit in sola rōnali creatura. Uestigium vero in ceteris: ergo imago dei inuenit in rationali creatura sz id q̄ excedit cetera: vestigium vero dei in eadem fm̄ alias partes: ergo in homine inuenitur dei similitudo per modum imaginis fm̄ mentez: scōm vero alias eius paries per modum vestigij. Antecedens quo ad primaz partem patet ex dictis. Quo ad secundam declarať: in vestigio alalium ignis ꝛ exercitus. Prima vero ꝓhia fundatur super quatuor. Primum est exꝑssum ꝛ premissum. s. q̄ in oib⁹ creaturis est aliqualis dei silitudo. Scōm est im plicite subiunctum sez q̄ silitudo dei aut est per modum imaginis aut vestigij. Tertium est ꝺria inter imaginem ꝛ vestigium: ꝛ hec assumpta in aficcedentē. Quartuz est q̄ sola intellectualis nā pertingit ad similitudine quasi specificaz ipsius dei. Et hoc hz suppona quodammodo ex primo articulo, exponitur hic distinguendo ꝛ applicando ad imaginez ꝛ vestigium ad diuinā nām: ꝛ trinitatē duab⁹ differentiis. Prima rōnalis est silis specifice nāe diuine: ac per hoc p modum imaginis. cetere ex dispositione earum signficant q̄ deus est intellectualis: ergo vestigium nature dei. Secunda. rōnale est silis specifice trinitati: quia pm̄ ꝺbi ꝛc. ergo in eis imago trinitatis: reliquie inuiunt ex modo ꝛ spē ꝛ ordine quod in deo sint principii verbi ꝺbū ꝛ amor: vtriusque. ergo vestigiū. Ex his manifeste ꝑz tota prima ꝑha explicata quo ad hz dei scilz nām ꝛ personas.

¶ Circa differētiā assi

Ad quartū Sic procedit. Uidet q̄ imago dei non inueniatur in quolibet homine. Dicit enim Apostolus. i. ad cor. xj. q̄ vir est imago dei: mulier autem est imago viri. Cum ergo mulier sit indiuiduum humane speciei: non cuilibet indiuiduo hūane speciei: non cuilibet indiuiduo cōuenit esse imaginem dei. Cp. Apls dicit Rho. 8. q̄ illos quos deus prescuit conformes fieri imagini filij sui: hos predestinauit. Sed non omnes homines predestinati sunt. Ergo nō oēs homines habent conformitatem imaginis. Cp. Similitudo est de ratione imaginis: vt supra dictuz est. Sed per peccatum fit homo deo dissimilis. Ergo amittit dei imaginem.

Sed cōtra Est, q̄ ỽ in ps. Uerūtñ imagie ptrāsit hō, le nām ad imaginē dei ē dicatur: fm̄ hoc est maxime ad imaginez dei fm̄ q̄ intellectualis nā deū maxime imitari pōt. Imitať aūt intellectualis nā maxime deū q̄tū ad hoc q̄ de⁹ seipm̄ intelligit ꝛ amat. Uñ imago dei tripliciter pt cōsiderari i homine. Uno qdē mō fm̄ q̄ hō hz aptitudinē nālē ad intelligēdū ꝛ amādū deū. Et hoc aptitudo cōsistit i ipsa nā mētis: q̄ est cōis oib⁹ hominib⁹. Alio mō fm̄ q̄ hō actu vel habitu deū cognoscit ꝛ amat: sz tñ imperfecte. Et hec est imago p cōformitatē gre. Tertio mō fm̄ q̄ hō deū actu cognoscit ꝛ amat pfecte. Et sic attēditur imago fm̄ silitudinē glie. Uñ sup illud ps. signatū est sup nos lu. vul. tui

Ad primū Dicendum, q̄ cum in omnibus creaturis sit aliqlis dei

Ad quintū Sic procedit. Uidetur, q̄ in homine non sit imago dei q̄tū ad trinitatē diuinarū pſonarū. Dicit enim Augu. in libr. de fide ad pe. Una est sancte trinitatis essentialiter diuinitas ꝛ imago: ad quam factus est hō. Et ps. ii. in. 5. de tri. dicit: q̄ homo fit ad cōem trinitatis imaginem. Est ergo in homine imago dei q̄tuz ad essentiam: ꝛ non q̄tū ad trinitatē personarum. Cp. In lib. de eccle. dog. ỽ q̄ imago dei attenditur in homine fm̄ eternitatē. Dam. etiā dicit, q̄ hoiem eē ad imaginē dei significat intellectuale: ꝛ arbitrio liberū: ꝛ p se ptāruū. Bre. etiā Nicenus dicit, q̄ cū scriptura dixit hoiem factū ad imaginē dei tale est: ac si diceret humanam naturam omnis boni factaz esse particpem. Bonitatis enim plenitudo diuinitas est. Hec autem omnia non pertinent ad distinctionem personarum: sed magis ad essentie vnitatem. ergo in hoie est imago dei, non secundū trinitatem personaruz: sz fm̄ essentie vnitatē. Cp. Imago dicit in cognitionē eius cuius est imago. Si igitur in homie est imago dei secundū fm̄ trinitatem pſonarum: cū hō per nālem rōnē seipsum cognoscere possit: sequeretur q̄ per naturalē cognitionē posset homo cognoscere trinitatē diuinarum personarum. Dō est falsum: vt supra ostensum est. Cp. Homen imaginis non cuilibet trium personarum cōuenit, sed soli filio. Dicit esm̄ Aug. in. 6. de trī. q̄ solus filius est imago patris. Si igitur in homine attenderetur dei imago fm̄ personam: non esset in homine imago totius trinitatis: sed filij tantum.

Sed cōtra Est, q̄ Hil. dicit in. 4. de tri. Per hoc q̄ hō dicitur ad imaginem dei factus, ostenditur pluralitatem diuinarum personarum.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut supra habituz est, distinctio diuinarū pſonarum nō est nisi fm̄ originē q̄ est idē modus originis in omnibus: sed mod⁹ originis vnius originis in omnibus: sed mod⁹ originis vnius originis est fm̄ cōuenientia sue nature. Alter esm̄ producūtur animata: aliter inanimata: alter a alia: atq; alr plante. Uñ manifestū est q̄ dissō diuinarū pſonarū est fm̄ q̄ diuine nāe conuenit. Uñ eē ad imaginē dei ꝺz imitationē diuine nāe ñ excludit hoc q̄ est eē ad imaginē dei fm̄ repsitationē triū pſonarū: fz magis vnū ad alterū sequit. Sic igit dōm est in hoie esse imaginē dei: ꝛ q̄tum ad nām dinā, ꝛ q̄tū ad trinitatē personaꝝ. Nā ꝛ in ipso deo in trib⁹ personis vna extitit nā.

¶ Et p hoc patet responsio ad duo prima.

Ad tertiū Dōm, q̄ rō illa procedit si imago dei esset in homine perfecte repsitans deum. Sed sicut Aug. dicit in. 15. de tri. maxima est ꝺria huius trinitatis, que est in nobis: ad trinitatē diuinam. Et ideo vt ipse ibidē dicit trinitatē que in nobis est, videmus potius quā credimus: deum vero esse trinitatē credimus potius q̄ videm⁹. ¶ Ad quartū dōm, q̄ quidā direrunt in homine esse solū imaginē filij. Sz hoc improbat Aug. in. 12. de tri. Primo quidē p hoc q̄ cū fm̄ eālitatē essentie filij sit pris silis: necesse est si hō sit factus ad silitudinē filij, q̄ sit fact⁹ ad silitudinē pris. Secundo q: si homo esset factus solum ad imaginē filij: non diceret pr: faciam⁹ hoiem ad imaginē ꝛ silitudinem nām: sed tuā. cū ergo ỽ ad imaginē dei fecit illū: nō est intelligendū q̄ pater fecit hoiem solū ad imaginem filij qui est deus: vt quidam exposuerūt, sed intelligendum est q̄ trinitas deus fecit hoiem ad imaginē suā idest totius trinitatis. Cum aūt ỽ q̄ deus fecit hoiem ad imaginē suā ꝺupl⁹ pōt intelligi. Uno modo q̄ hec prepositio ad, ꝺesignet terminum factionis: vt sit sensus, faciamus homiem tali ter vt sit in eo imago nostra. Alio modo hec prepositio ad, pōt ꝺesignare cām exemplarem: sicut cū dicitur, iste liber est factus ad illū. Et sic imago dei est ipsa essentia diuina que abusiue imago dicitur fm̄ q̄ imago ponitur pro exemplari. Uel secundum q̄ quidam dicunt, diuina essentia dicitur imago: quia dm̄ eam vna persona aliam imitatur.

¶ Utrum imago dei sit in homine solum secundum mentem. Articu. 6.

Ad sertū Sic procedit. Uidet q̄ imago dei nō sit in hoie solū fm̄ mētē. Dicit enim apls. 1. ad Cor. xj. q̄ vir est imago dei. Sed vir nō est solū mens. Ergo imago dei nō attenditur solū fz mentē. Cp. Gen. i. ỽ, Creauit deus hominē ad imaginē suā. Ad imaginē dei creauit illū: masculū ꝛ feminā creauit eos. Sed distinctio masculi ꝛ femine est fm̄ corpus. Ergo fm̄ corpus attendit dei imago in homine: nō fm̄ mentē tm̄. Cp. Imago pcipue vł attendi fm̄ figurā. Sed figura ad corp⁹ ptinet. Ergo imago dei attēditur in hoie etiā fm̄ corpus ꝛ nō scōm mentem tm̄. Cp. Scōm Aug. 12. super gen. ad literam: triplex visio inuenitur in nobis sc̄z corporalis spiritualis siue imaginaria ꝛ intellectualis. Si ergo scōm visionem intellectualem: que ad mentem pertinet: est aliqua trinitas in nobis: secundum quam sumus ad imaginem dei: pari ratione ꝛ in alīs visionibus.

Sed cōtra Est, q̄ apls ỽ ad eph. 4. Renouamini spū mētis vestre: ꝛ iduite nouū hoiez. Et q̄ ḍat intelligi q̄ renouatio nostra: q̄ fit fm̄ nouū hois indumētū ad mētē ptinet: sed ad col. 3. dicit induētes nouū hoiem: q̄ renouat in agnitionē dei secūdū imaginē ei⁹ q̄ creauit eū. Uñ renouationē, q̄ est scōm nouū hominis indumētū: attribuit imagini dei. Esse ergo ad imaginē dei ptinet solū ad mentē.

Rñdeo Dicendum, q̄ cum in omnibus creaturis sit aliqlis dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnataz inter imaginē
z vestigium occurrit
dubium ex Sco. in 2°
d. 3. qō. 3. Nulla crea
464 tura reputat deus p̄m
ceptū speciei spāliss-
me: sed solū p̄m conce-
ptus cōes: g̃ d'ria assi-
gnata nihil vz. Alia
ptz z p̄ha est euidens:
qz in hoc stat tua d'ria
464 q̄ imago ad specie ve
stigiū nō. Ad hoc bre-
uiter dicit, q̄ cēdā sit
de añte intellecto de spē
spāliss̄a repiesentā
244 tis: quia in proposito
est sermo de spē repn̄-
tati: ad quā pertingit
imago: non militat z
sensum assignatuz: qz
ignis, z desolatio terre vestigiū hostilis ex-
ercit⁹. Pōt g̃ hmōi d'ria attēdi inter creatu
ras rōnales z alias creaturas z quātuz ad
hoc q̄ in creaturis rōnalib⁹ repn̄tat siḿitu-
do diuine nāe: z g̃tū ad hoc q̄ in eis repn̄ta
tur siḿitudo trinitatis increate. Nā g̃tū ad
siḿitudinē diuine nāe ptinet: creature rōna
les videnſ quodammō ad repn̄tationē spēi
ptingere inquātū imitant deū nō solū in h̄
q̄ est z viuit: sz etiā in hoc q̄ intelligit: vt su
pra dictū est. Alie vero creature nō intelli-
gūt: sz apparet in eis qōdā vestigiū intell's
producētis, si eaz dispō cōsideret. Siḿr cū
increata trinitas distinguat scōz p̄cessionē
4 46 h̄bi a dicēte, z amoris abvtroq̄, vt supra ha
bitū est: in creatura rōnali, in qua inuenit
244 representationē q̄ talis gradus sit in deo
et non super assimila-
ri sibi in illo. ¶ Reli-
qua pertinētia ad dif-
ferentiam inter vestī-
ginm et imaginē trac-
tata sunt superius in
45. q. ar. 7. 2c.

¶ Super Articulum septimum.

29

TIulus clarus.
¶ In corpore
vna conclusio trime-
bris responsiua quest-
to. Imago trinitatis
in mēte p̄mo attendi
tur scm̄ actus verbi et a-
moris. Scōario autem
ex p̄ñti sm potentias
et p̄cipue habitus.
Probat p̄ma ps ima-
go est repn̄tatiua spe-
ciei: ergo p̄imo atten-
dit in mēte sm q̄ ma-
xie appropinquat ad
speciē trinitatis: ergo
scōm q̄ accedit ad re-
pn̄tandū p̄cessionem
verbi a dicēte z amo-
ris connectentis: ergo
scōm actus. Hās iam
pz: prima cōsequentia
est per se nota. Secūda
vero probatur: quia
sm talem processionē
constituitur trinitas:
vltima autem proba-
tur: quia verbum sine
actuali cognitione nō
est: vt Aug. dicit. Se-
cunda vero pars pro-
batur: qz conditiones
effectus sunt etiā suo-
rum p̄incipiorum: p
quāto virtualiter sunt
in eis constat autē po
tentias z habitus esse
p̄incipia actuum. ergo

siḿitudo: i sola creatura rōnali inuenit siḿitu-
do dei p̄ modū imaginis: vt. s. dictū est: in
alijs aūt creaturis per modum vestigij. In
eo aūt in q̄ creatura rōnalis excedit alias
creaturas est intell's siue mēs. Vñ relinq̄t
q̄ nec in ipsa rōnali creatura inuenitur dei
imago nisi sm mentē. In alijs ẏo partibus
si quas hz rōnalis creatura: inuenit siḿitu-
do vestigij: sicut z in ceteris reb⁹ quib⁹ sm
ptes hmōi assimulat. Cui⁹ rō manifeste co-
gnosci pōt: si attendat modus quo repn̄tat
vestigiū: z q̄ repn̄tat imago. Imago em̄ re-
pn̄tat sm siḿitudinē spēi: vt dictū est. vesti-
giū aūt repn̄tat p̄ modū effect⁹: q̄ sic repn̄tat
suā cām, q̄ tū ad spēi siḿitudinē nō pertin-
git. Impiessiões em̄ q̄ ex motu aialiū relin
quunt, dūr vestigia. Et siḿr cinis ẏ vestigiū
ignis, z desolatio terre vestigiū hostilis ex-
ercit⁹. Pōt g̃ hmōi d'ria attēdi inter creatu
ras rōnales z alias creaturas z quātuz ad
hoc q̄ in creaturis rōnalib⁹ repn̄tat siḿitu-
do diuine nāe: z g̃tū ad hoc q̄ in eis repn̄ta
tur siḿitudo trinitatis increate. Nā g̃tū ad
siḿitudinē diuine nāe ptinet: creature rōna
les videnſ quodammō ad repn̄tationē spēi
ptingere inquātū imitant deū nō solū in h̄
q̄ est z viuit: sz etiā in hoc q̄ intelligit: vt su
pra dictū est. Alie vero creature nō intelli-
gūt: sz apparet in eis qōdā vestigiū intell's
producētis, si eaz dispō cōsideret. Siḿr cū
increata trinitas distinguat scōz p̄cessionē
ẏbi a dicēte, z amoris abvtroq̄, vt supra ha
bitū est: in creatura rōnali, in qua inuenit
p̄cessio ẏbi sz intell'm: z p̄cessio amoris sm
voluntatē: p̄t dici imago trinitatis increate
per q̄dā repn̄tationē spēi. In alijs aūt creā-
turis nō iuenit p̄incipiū ẏbi, z ẏbū: z amor:
sz apparet in eis qōdā vestigiū: q̄ hec inue
niant in eā p̄ducēte. Nā hoc tm̄ p̄ creatu-
ra hz subam modificatā z finitā demōstrat
q̄ sit a quodā p̄incipio. Spēs vero eius de-
mōstrat verbū faciētis: sicut forma domus
demōstrat cōceptionē artificis. Ordo vero
demōstrat amorē p̄ducentis quo effectus
ordinat ad bonū⁶: sicut vsus edificij demō-
strat artificis volūtatē. Sic igit̃ in hoie inue
nit dei siḿitudo p̄ modū imaginis sm men-
tē: sed sm alias ptes eius p̄ modū vestigij.

Ad p̄imū Ergo dōm, q̄ homo ẏ
imago dei: nō quia ipe
essentialiter sit imago: sed quia in eo est dei
imago impressa scōm mentem, sicut denari⁹
dicitur imago cesaris: inquantum habet ce
saris imaginem. Unde nō opz q̄ sm quāli-
bet partē hominis accipiatur dei imago.
¶ Ad sm dōz, q̄ sicut Aug. dicit. 12. de tri.
quedam imaginem trinitatis in homine po
suerunt: non sm vnum indiuiduum: sed sm
plura: dicentes, q̄ vir patris personam inti
mat filij vero p̄sonā: qui de viro ita proce-
sit vt de illo nasceretur: atq; ita tertia perso
nā velut spīnfctm dicit esse mulierē: que ita
de viro p̄cessit, vt nō ipsa esset filius aut fi-
lia. Quod p̄ma facie absurdū videt. Primo
quidē qz sequeret q̄ spūssan. esset p̄incipiū
filij: sicut mulier est principium prolis que
nascitur de viro. Secūdo quia vnus homo
non esset nisi ad imaginem vnius persone.
Tertio qz scōm hoc scriptura de imagine
dei in homine mentionem facere non de-
buisset, nisi producta iam ple. Et ideo dōm
est, quod scriptura postq̄ direrat ad imagi
nē dei creauit illum: addidit masculum z fe
minā creauit eos: non vt imago dei sm di-
stōnes seruum attendat: sed qz imago dei
vtriq; sexui est cōmunis: cū sit sm mētē in
quā nō est distō seruū. Unde Apls ad Col.

3. posteq̄ dixerat sm imaginē eius qui creauit illū subdit, Ubi
nō est masculus z femina. ¶ Ad tertiū dicendū, q̄ quia ima-
go dei in hoie nō accipiat sm figurā corporeā: tū qz corp⁹ hois
solū inter terrenoū aialiū corpora nō pronū in aliū prostratū
est: sed tale est vt ad cōtēplandū celū sit aptius, magis in hoc
ad imaginē z similitudinē dei q̄ cetera corpa aialiū factū in-
re videri pōt: vt Aug. dicit in lib. 83. q. Vō tm̄ nō est sic intelli-
gendū: quasi in corpe hois sit imago dei: sed qz ipsa figura hu-
ni corporis representat imaginē dei in aia per modū vestigij.
¶ Ad quartum dōm, q̄ tā in visione corpali q̄ imaginaria in
uenit q̄dā trinitas: vt Aug. 9. de tri. In visiōe. n. corpa-
li est q̄dē primo spēs exterioris corpis. Scōo ẏo ipsa visio q̄ fit
p̄ impssionē cuiusdā siḿitudinis p̄dicte spēi ivisum. Tertio est
ibi intētio volūtatis applicās visuz ad videndū: z eū in re visa
detinēs. Siḿr ēt in visiōe imaginaria inuenit primo spēs i me
moria reseruata. Scōo ipsa imaginaria visio q̄ puenit ex hoc
q̄ acies aīe. i. ipsa vis imaginaria informat sm p̄dictā speciē.
Tertio ẏo inuenit intētio volūtatis cōiugēs vtriq;. Sz vtra
q; trinitas deficit a rōne diuine imaginis. Nā ipsa spēs exte-
rioris corpis est extra nām aīe. Spēs aūt q̄ est i memoria: etsi
nō sit extra animā: est tñ aduētitia aīe. Et ita vtrobiq; deficit
repn̄tatio cōnaturalitatis z coeternitatis diuinaz psonaruz.
Visio ẏo corpalis nō p̄cedit tm̄ a spē exterioris corpis: sed si-
mul cū hoc a sensu videtis. Et siḿr visio imaginaria nō solū p̄
cedit a spē q̄ in memoria cōseruat: sed ēt a vtute imaginativa.
Et ita p̄ hoc nō repn̄tat cōueniēter processio filij a solo patre.
Intētio vero voluntatis q̄ cōiungit duo p̄dicta: nō ex eis pro-
cedit neq; in visione corporea neq; in spirituali. Uñ nō conue-
nienter representatur processio spiritussancti a patre z filio.
¶ Utrū imago dei inueniat in aia secūdum actus. Artī. 7.

Ad septimū Sic p̄cedit. Uq̄ imago dei
nō inueniat in aia p̄m actus
Dicit enī Aug. xj. de ci. dei: q̄ hō fact⁹ ē ad imaginē
dei sm q̄ sum⁹ z nos esse nouim⁹ z nm̄ esse ad nos-
se dirigimus. Sed esse nō signat actū. Ergo imago
dei nō attēdit in aia sm act⁹. ¶ Ꝑ. Angu. in. 9. de tri. assignat
imaginē dei i aia sm hec tria q̄ sunt mēs notitia z amor. Mēs
aūt nō signat actū: sz magis po⁹z vel ēt ceūtia ītellectiue aie.
Ergo imago dei nō attēdit sm act⁹. ¶ Ꝑ. Augu. 10. de tri. assi-
gnat imaginē trinitatis in aia sm memoriā intelligentiā z vo
lūtatē. Sz hec tria sūt vires nāles aie: vt magister pōt. 3. di. 1. li.
sen. Ergo imago attenditur sm potētias z nō sm actus. ¶ Ꝑ.
Imago trinitatis semper manet in aia. Sed actus nō semper
manet. Ergo imago dei non attenditur in aia secundū actus. 444

Sed Cōtra est, q̄ Aug. 9. de tri. assignat trinitatē in inte
rioribus aie partibus sz actualē visionē sensibilē z
imaginariā. Ergo z trinitas q̄ est in mente sm quam homo est 108
ad imaginē dei debet attendi secundum actualem visionem.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut supra dictū est e, ad rōnē imagi-
nis ptinet aliqualis repsentatio spēi. Si ergo
imago diuina dz accipi in a, opz q̄ sm illud p̄incipiū at-
tendat. q̄ maxime accedit, put pone est ad repn̄tandū spēm
diuinarū psonarū. Diuine aūt psone distinguunt sm p̄cessio-
nē ẏbi a dicēte z amoris cōnectētis vtriq;. Uerbū aūt in aia
nra sine actuali cogitatiōe esse nō pōt: vt Augu. di. 14. de tri.
Et tō primo z p̄incipal' attenditur imago trinitatis in mēte
sm act⁹, put. s. ex notitia q̄ habem⁹ cogitādo interi⁹ ẏbū for-
mam⁹, z ex hoc in amorē p̄umpimus. Sed qz pn⁹ actuū sunt
hir⁹ z po⁶: vnūqdq; aūt ẏtual' est in suo p̄incipio scōario z
q̄si ex p̄ñti imago trinitatis pōt attēdi in aia sm potentias, z
p̄cipue sm habitus: p out in eis. s. actus virtual' exīstunt.

Ad p̄mū Ergo dōm, q̄ esse nostrū ad imaginē dei pti-
net qđ est nobis p̄priū supra alia aialia. Nō 444
quidē esse cōpetit nobis inquātū mentem habemus. Et ideo
eadem est hec trinitas cum illa quam August. ponit in. 9. de
tri. que consistit in mente notitia: z amore. ¶ Ad secundū di-
cendū, quod Augu. hanc trinitatē primo adinuenit in mente.
Sed quia mens etsi se tota quodāmodo cognoscat: etiā quo-
dāmodo se ignoret: put. s. est ab alijs distincta: z sic etiā se que
rit: vt Aug. p̄ñt probat in. 10. de tri. ideo quia notitia non tota
liter menti coequat accipit in aia tria q̄dā p̄pria mentis. s. me
moriā, intelligentiā z voluntatē: que nullus ignorat se habe
re: z in istis trib⁹ potius imaginē trinitatis assignat, q̄si p̄ma
assignatio sit q̄dāmō deficiēs. ¶ Ad tertiū dōm q̄ sic Aug. p
bat. 14. de tri. itelligere dicimur z velle seu amare aliq̄: z q̄n de
his cogitamus: z q̄n de his non cogitamus. Sed q̄n sine cogi-
tatione sunt, ad solā memoriā ptinēt: q̄ nihil est ad secundum

ipsum q̄ habitualis retētio notitie z amoris c. Sz qz vt ipse di
cit: verbū ibi esse sine cogitatione non pōt: cogitam⁹ em̄ de q̄ 2
dicim⁹ ēt illo interioi verbo: q̄ ad nullū gētis ptinet lingua: 215
in trib⁹ potī⁹ illis imago ista cognoscit: memoria. s. intelligen-
tia z volūtate. Hāc aūt nūc dico intelligētiā qua intelligim⁹
cogitātes: z eā volūtatē siue amorē vel dilectionē q̄ ipsaz plē
parētēq; p̄cipit. Et q̄ pz q̄ imaginē diuine trinitatis pot⁹ po
nit i intelligētia z volūtate actuali q̄ sm q̄ sunt i habitualī re
tētione memorie. Lz etiā q̄tū ad h̄ aliq̄ mō sit imago trinita-
tis in aīa: vt ibidē dī. Et sic pz q̄ memoria, intelligētia z volū
tas nō sunt tres vires: vt i sētētijs dī. ¶ Ad 4^m dz, q̄ aliqs
rūdere posset p̄ hoc q̄ Aug. dicit. 14. de tri. q̄ mēs sp meminit
sp se intelligit z amat. Uō q̄dā sic intelligūt: quasi aīe assit a-
ctualis intelligētia z amor: suīpsi⁹. Sz hūc intellm excludit p
h̄ q̄ subdit q̄ nō sp se cogitat discretā ab his q̄ nō sunt q̄ ipa.
Et sic pz q̄ aīa sp intelligit z amat se: nō actual'r, sz habitual'r
Quāuis dici possit q̄ p̄cipiēdo actū suū seipsam intelligit q̄n-
cūq; aliq̄d intelligit. Sed qz nō sp est actu intelligēs. vt pz in
dormiēte: tō opz dicere q̄ actus etsi non sp maneāt in seipsis:
manent tñ semp in suis p̄incipijs. s. potētijs z habitibus. Uñ
Aug. dicit. 9. de tri. Si sm hoc facta est ad imaginē dei anima
rationalis q̄ vti rōne atq; intellectu ad intelligendū z cōspi-
ciendū deum pōt: ab initio quo esse cepit fuit in ea dei imago.
¶ Utrum imago diuine trinitatis sit in anima solū per com-
parationem ad obiectum quod est deus. Artic. 8.

A Octauū Sic p̄cedit. Uñ q̄ imago diui-
ne trinitatis sit in aīa nō solū
p cōparationē ad obiectū: qō est deus. Imago. n.
diuine trinitatis inuenit in aīa: sicut dctm est: sz
qō ẏbū in nobis p̄cedit a dicēte z amore abvtroq;.
Sz h̄ inuenit in mēte nostra imago diuine trinitatis. ¶ Ꝑ. Augu.
dicit in. 12. de tri, q̄ cū ḡrim⁹ in aīa trinitatē in tota ḡrim⁹: z ñ
separantes actionē rationalē in tēporalibus a cōtēplatione
eternorum. Ergo secundū tāporalia oba inuenitur imago tri-
nitatis in anima. ¶ Ꝑ. Quod deuz intelligim⁹ z amemus cō-
uenit nobis secundū gratie donū. Si igit̃ sm memoriā intelli-
gētiam z voluntatem seu dilectionē dei attendatur imago tri
nitatis in aīa nō erit imago dei in hoie sm mām: sed sm graz.
Et sic non erit oībus cōis. ¶ Ꝑ. Scti qui sunt in p̄tia maxi-
me cōformantur imagini dei sm gl'iē visionē. Uñ dī. 2. col. 3.
In eādē imaginē trāsformamur a claritate i claritatē. Sz hz
visionem gl'ie temporalia cognoscunt. Ergo etiam per com-
parationem ad temporalia dei imago attenditur in nobis.

Sed Contra est, q̄ aug. dicit. 14. de tri. q̄ non ppea ē dei
imago in mēte: qz sui meminit z diligit z itelligit se:
sz qz pōt ēt meminisse itelligere z amare deū: a quo facta est.
Multo igitur minus sm alia oba attēdit imago dei in mēte.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut supra dctm est: imago importat
similitudinem vtriq; pertingentē ad spēi re-
presentationem e. Uñ oportet q̄ imago diuine trinitatis atten
datur in aīa sm aliquid quod representat diuinas psonas re-
presentatione spēi: sicut est possibile creature. Distinguuntur
autem diuine persone: vt dictū est f: sm processionem verbi a
dicente: z amoris ab vtroq;. Uerbū autem dei nascitur de deo
scōm notitiā suīpsius: z amor procedit a deo sm q̄ seipsum a-
mat. Manifestū est autem q̄ diuersitas oboum diuersificat spēm verbi z amoris. Nō em̄ idē spē in corde hominis ẏ-
bū cōceptum de lapide z de equo: nec idem spē amor. Attēdi-
tur igitur diuina imago in hoie sm ẏbū conceptū de dei noti
tia: z amorē exinde deriuatū. Et sic imago dei attendit in aīa
sz q̄ ferē: vl' nata est ferri in deū. Ferē aūt in aliquid mēs du-
pliciter. Uno mō directe z immediate. Alio modo indirecte z
mediate: sicut cū aliqs videndo imaginē hominis in speculo
dicit ferri in ipm hominē. Et iō aug. dicit in. 14. de tri. quod
mēs meminit sui: itelligit se: z diligit se. Hoc si cernim⁹, cernī-
mus trinitatē: nōdū quidē deū: sed iā imaginē dei. Sed hoc
est nō qz ferē mēs in seipsam absolute: nec put p hoc vlterius
potest ferri in deū: vt patet per autoritatez supra inductam f.

Ad Primū ergo dicendū, q̄ ad rōnē imaginis nō solū opz
attēdere q̄ aliq̄d p̄cedat ab aliquo sed etiā q̄d a quo
p̄cedat. s. q̄ verbū dei p̄cedit a notitia de deo. ¶ Ad 2^m dōm
q̄ in tota q̄dē aīa inuenit aliqua trinitas: nō quidē ita q̄ pte
r actionē tpalis z tēplationē eternoū querat aliq̄d tertiū
quo trinitas impleat, put ibidē subdit. Sz in illa pte rōnis q̄
deriuatur a parte tēporaliū, etsi trinitas inuenīri possit: nō tñ

que cōuenīūt actib⁹ p̄uenīūt ēt q̄dāmō potētijs z p̄cipue habitib⁹: qz proxi-
mioris p̄incipij rōnē hīt: z sic pater 3^a ps. Et nota vltima ẏba līt: eqz limitant
potētias z habit⁹, q̄ nō q̄ncūq;: sz vt virtualr se hīt ad actū: sic sunt partes
imaginis: nō vt passiones aut ꝓprietates 2c. Et hec in solutiōe argumētoꝝ
patent. ¶ In rsione ad 4^m aduerte q̄ cum dī: posse dici q̄ aīa seipsam
intelligit percipiendo actū suū q̄ficūq; aliq̄d in: elligit: inter ptandū est de co-
gnitione an est: vl' enim
imago dei pōt inueniri: vt postea dī: qz hmōi
tpalium notitia aduentitia est aīe: z habi-
tus etiam ipsi quibus tpalia cognoscunt nō
semper adsunt: sed q̄ncq; quidē presentiali-
ter adsunt: quandoq; aūt scīm memoriā tan
tum etiā postq̄ adesse incipiunt. Sicut pz
de fide que tēporaliter nobis aduenit in pre
senti: in statu autē future beat itudinis tam
matine. Sedo distin-
guit modos eius.
¶ Quo ad p̄imū dco
est imago trinitatis ar
tendit in anima sm̄q
ferē, aut nata est ferri
in deū notitia z amo- 466
re 2c. Probatur. ima- 11 q.
go e similitudo repre-
sentans speciem: ergo
imago trinitatis i aia
est sm̄ repn̄tationem
spēi diuinarū psonarū
deformis: vt in peccatoribus: siue sit clara z
pulchra: vt in iustis: sicut Augu. dicit. 14. de
tri. ¶ Ad quartum dicendum, quod secun-
dum visionem gloie temporalia videbun-
tur in ipso deo. Et ideo huiusmodi tempo-
ralium visio ad dei imaginem pertinebit.
Et hoc est quod Augu. dicit. 14. de tri. quod
in illa natura: cui mens feliciter adherebit
immutabile videbit omne quod videbit.
Nam in ipso verbo increato sunt rationes
omnium creaturarum.
¶ Utrum similitudo ab imagine continen-
ter distinguatur. Artic. 9.

A D nonū Sic proceditur. Uidetur qō si-
militudo ab imagine non con-
uenienter distinguatur, Genus
enim non conuenienter distin-
guitur a specie. Sed similitudo compara-
tur ad imaginem vt genus ad speciem: quia
vbi est imago ibi est cōtinuo similitudo: sed
non conuertitur: vt dicitur in libe. 83. q. Er-
go inconuenienter similitudo ab imagine
distinguitur. ¶ Preterea. Ratio imaginis
attenditur nō solum per representationem
diuinarum personarum: sed etiam secun-
dum representationem diuine essentie: ad
quam representationem pertinet immorta-
litas z indiuisibilitas. Non ergo conuenien
ter dicitur quod similitudo est in essentia:
quia est immortalis z indiuisibilis: imago
autem in alijs. ¶ Preterea. Imago dei in
homine est tripler scilicet nature: gratie: z
glorie: vt supra habitum est e. Sed innocen-
tia z iustitia ad gratiam pertinent. Incon-
uenienter ergo dicitur quod imago accipi-
tur secundum memoriam in intelligentiam
z voluntatem: similitudo autem secundum
innocentiam z iustitiam. ¶ Ꝑ. Cognitio ve-
ritatis ad intelligentiam pertinet: amor au-
tem virtutis ad voluntatem: que sunt sunt
due partes imaginis. Non ergo conuenien-
ter dicitur quod imago sit in cognitione ve
ritatis: similitudo in dilectione virtutis.

Sed cōtra Er, q̄ August. dicit in
lib. 83. q. Sunt qui nō
frustra intelligunt duo dicta esse ad imagi
nem z similitudinem: cum si vna res esset v-
num nomen sufficere potuisset.

Rñdeo Dicendum, quod similitudo
quedam vnitas est. Unum
est in qualitate siḿitudinē causat: vt dicit in

¶ Super arti. 9.
TIulus istius art.
occasionat. est
ex verbis gene. primo
vbi dr faciamus homi-
nem ad imaginem z si
militudinem nostraz.
¶ In corpe vna cōclu-
rsiua questio bimem
bris. Siḿitudo 2ª pōt

Universidad de Deusto
Biblioteca

distingui ab imagine. Uno° vt præambula ad ipsam. Alio° vt subsequês ꝑ ꝑticulas ipsam. Probatur et declarat° hiras dictõnis. 2° explanantur singula membra. Distiõ probatur sic. Unũ est cõmune oibus z põt ad singula aptari sicut bonũ z verũ, ergo et istitudo. ergo vt bonus se habet vt præambulus z subsequens respectu particularis boni: ita etiã siliꝫdo se habere põt ad imaginem vt præambula et vt subsequês. Ãio probat. q; est trãscendês sicut ille. prima consequentia vero ꝓbat. q; silitudo sequit vnũ; et ꝓbat ex. 5. meta. Sc̃da ꝫo ꝓba ꝓbat. q; eã est vtrobiq; rõ. Communitas. n. z ꝑfectio re^u hius faciunt q̃ bonum habeat se vtroq; mõ. Tertio aũt cõditio inuenit in silitudine respectui imaginis: quia z cõior est: non enĩ ois silitudo est imago: et vt perfectio cius sumit alioqn non diceremus imagos silis ad cõmendandã eã ꝑfectionẽ. Deinde explanantur singula membra sigillatim. Et ꝓpũ ex duabus autoritatib^9 aug. Scdo. secũdũ z iuxta autoritatem Damascẽni. ota clara sunt.

¶ Super qõ. 24. Articulum. 1.

TIulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo directe respondet quesito. Secundo ad bonitatẽ doctrine ostendit q̃lem cognitionẽ ꝑmus homo de deo hũit. ¶ Quo ad ꝑm^m 2° ꝑtem est ne gatiua. Primo hõ non vidit deũ per essentiaz ꝑm cõez statum illius vite. Hec cõclo ꝓ declarat ex q̃ ad vltimam ꝑticulã: ꝛre sit addita q̃. s. posset alios dicere: q̃ hõ ꝑtãli gra Ãdã vidit deũ p essentiam, q̃ i soporẽ venit. Vnde ꝓbatur. Uidentes deũ p essentiam se quedam earũ semina. Et ꝑm has posset athñt ad ipm sicut dix tẽdi similitudo nãlis. Quãuis nõ sit incõuenientes: vt id q̃ secundum assignationem vnam dicitur imago secundum aliam dicat̃ similitudo. ¶ Ad quartum dicendum, q̃ dilectio verbi q̃ est amata notitia pertinet ad rõnem imaginis: sed dilectio virtutis ꝑtinet ad similitudinem: sicut z virtus.

De statu vel condítione primi hominis quantum ad intellectum. Dõ. 94.

Deinde dum est de statu vel cõditione primi hominis. Et primo quantum ad animam. Secundo quantuz ad corpus.

¶ Circa primum consideranda sunt duo. Primo de condítione hominis quantũ ad intellectum. Secundo de cõditione hominis quantum ad voluntatem.

¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo, vtrum primus homo viderit deum per essentiam. Secũdo, vtrum videre potuerit substantias separatas. i. angelos. Tertio, vtrum habuerit omniuz scientiam. Quarto, vtrum potuerit errare vel peccare.

¶ Utr^z ꝑm^s hõ ꝑ essentiã deũ viderit. ar. 1.

Ad primũ Sic proceditur. Uidetur q̃ primus homo per essentiam deum vt viderit. Beatitudo enim hominis in visione diuine essentie cõsistit. Sed primus homo in paradiso conuersans beatam z omnium diuitem habuit vitam: vt Dama. dicit in. 2. lib. Et Aug. dicit in. 4. de ciui. dei. Si homines habebant effectus suos quales nunc habemus: quomodo erãt beati in illo inenarrabilis beatitudinis loco. i. paradiso: Ergo primus homo in paradiso vidit deum per essentiam. ¶ Ps. Aug. dicit. 14. de ci. dei, q̃ primo homini non aberat quicqã quod bona voluntas adipisceretur. Sed nihil melius bona voluntas adipisci potest quam diuine essentie visionem. Ergo homo per essentiam deum videbat. ¶ Ps. Ulio dei per essentiam est qua videtur deus sine medio z sine enigmate. Sed homo in statu innocentie vidit deum sine medio: vt Magister dicit in. 1. dist. 4. li. seu. Uidit etiam sine enigmate: quia enigma obscuritatem importat: vt Aug. dicit. 15. de trini. Obscuritas autem introducta est per peccatum. Ergo homo in primo statu vidit deum per essentiaz.

Sed cõtra Est, quod Apostolus dicit. 1. ad Corin. 13. quod nõ primus quod spirituale est: sed quod animale. Sed maxime spirituale est videre deum per essentiam. Ergo primus homo in primo statu animalis vite deum per essentiam non vidit.

Rñdeo Dõm, q̃ primus homo deum per essentiã non vidit secundum communem statum illius vite: nisi forte dicatur q̃ viderit eum in raptu: quando deus unmisit soporem in Ãdam: vt dicitur Gen. 2. Et huius ratio est: quia cum diuina essentia sit ipsa beatitudo: hoc modo se habet intellectus videntis diuinam essentiam ad deum: sicut se hz quilibet homo ad beatitudinem. Manifestum est autem q̃ nullus homo potest per voluntatem a beatitudine auerti. Naturaliter esñ z ex necessitate homo vult beatitudinem^e: z fugit miseriam. Unde null^9 videns deũ per essentiã potest voluntate auertia deo: quod est peccare. Et propter hoc omnes videntes deum: per essentiam, sic in amoze dei stabiliuntur q̃ in eternum peccare nõ possunt. Cum ergo Adam peccauerit: manifestũ est q̃ deum per essentiam non videbat. Cognoscebat tamẽ deum quadam altiori cognitione q̃ nos cognoscamus. Et sic quodammodo ei^9 cognitio media erat inter cognitionem ꝑtis status z cognitionem ꝑfectam, qua deus p essentiã vꝰ. ¶ Ad cui^9 euidentiã cõsiderandũ est q̃ visio dei per essentiã diuiditur cõtra visionẽ dei p creaturã. Quãto aũt aliqua creatura est altior: z deo similior: tanto per eam deus clari^9 videtur: sicut homo perfectius videtur per speculum in quo expressius imago eius resultat. Et sic patet quod multo eminentius videtur deus per intelligibiles effectus: quam per sensibiles z corporeos. A cõsideratione autem plena z lucida intelligibiliũ effectuũ impedit hõ in statu pñti q̃ hoc q̃ distrahit̃ a sensibilib^9: z circa ea occupat̃. Sed sicut vi ecclẽ. 7. deus fecit hoiez rectũ. Hec aũt fuit rectitudo hois diuinit^9 instituti: vt inferiora superioribus subderent̃: z superiora ab inferioribus non impedirent̃. Uñ hõ ꝑm^s nõ impediebat̃ p res exteriores a clara et firma cõtemplatione intelligibiliũ effectuũ: quos ex irradiatione ꝑme veritatis percipiebat: siue nãli cognitione, siue gratuita. Uñ dicit Aug. in. 2. sup Gen. ad lit. q̃ fortassis deus ꝑmis hoibus antea loquebat̃, sicut cũ angelis loquit̃ ipa incõmutabili veritate illustrans mẽtes eorum: etsi non tanta participatione diuine essentie quantã capiũt angeli. Sic igit̃ per hmõi intelligibiles effectus dei: deũ clari^9 cognoscebat q̃ modo cognoscamus.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ hõ in paradiso beat^9 fuit: nõ illa perfecta beatitudine in quã transferendus erat: que in diuine essentie visione consistit. Habebat tñ beatã vitã ꝑm quendã modũ: vt Aug. dicit. 2. super Gen. ad lit. inquantũ habebat integritatẽ z ꝑfectionem quandam naturalem. ¶ Ad scõm dicendum, q̃ bona voluntas est ordinata voluntas. Non autem fuisset ꝑimi hois ordinata volũtas: si in statu meriti habere voluisset quod ei ꝓmittebatur ꝓ ꝓemio. ¶ Ad tertium dicendum, q̃ duplex est medium. Quoddã in quo simul videtur quod per mediũ videri oz: sicut cum homo videtur per speculũ, z simul videtur cum ipso speculo. Aliud medium est per cuius notitiaz in aliquid ignotum deuenimus: sicut est medium demonstrationis. Et sine tali medio deus videbatur. Non tñ sine ꝓmo medio. Non enim oportebat ꝓimũ hominem peruenire in dei cognitionem per demonstrationem sumptã ab aliquo effectu: sicut nobis est necessarium: sed simul in effectibus ꝓcipue intelligibilibus suo modo deum cognoscebat. Similiter etiã est cõsiderãdũ q̃ obscuritas que impotatur in nomine enigmatis dupliciter põt accipi. Uno modo ex q̃ ipsa creatura est quoddã obscurũ si cõparetur ad immẽsitatẽ diuine claritatis. Et sic adã videbat deũ in enigmate: q̃ videbat deum per effectum creatũ. Alio modo põt accipi obscuritas q̃ cõsecuta est ex peccato: ꝑt. s. impeditur homo a cõsideratione intelligibilium per sensibilium occupationem. Et scõm hoc non vidit deum in enigmate.

¶ Utrum Adam in statu innocentie angelos per essentiam viderit. Arti. 1.

Dscd'm Sic procedit. Uidet̃ q̃ Adã in statu innocentie angelos per essentiam viderit. Dicit enĩ Greg. li. 4. dial. In paradiso quippe assueuerat homo verbũ dei ꝑferre: bonoũ angelorũ spiritibus cordis munditia z celsitudine vitionis interesse. ¶ Anima in statu ꝑsenti impeditur a cognitione substantiarũ separatarum ex hoc q̃ est vnita corꝑi corruptibili: qõ aggrauat animã vt dicit Sapi. 9. Uñ z anima separata substãtias separatas videre ꝓt: vt supra dictũ est^e. Sz anima primi hois non aggrauabatur a corꝑe: cũ nõ esset corruptibile. Ergo poterat videre substãtias separatas. ¶ Ps. Una substãtia separata cognoscit aliam cognoscendo seipsam: vt oz in li. de causis. Sz aia primi hois cognoscebat seipsam. Ergo cognoscebat alias substantias separatas.

Sed cõtra Aia ad fuit eiusdem nãe cũ aĩab^9 nris. Sz aie nre nõ ꝑt nunc intelligere ſubas separatas. Ergo nec aĩa primi hominis potuit.

Rñdeo Dõm, q̃ status aie hois distingui põt dupl^r. Uno modo ſm diuersum modum naturalis esse. Et hoc modo distinguitur ſtatus anime separate a ſtatu anime coniuncte corꝑi. Alio modo distinguit̃ ſtatus aie ſm integritatez z corruptionẽ ſeruato eodem modo essendi ſm nãm. Et sic stat^9 innocẽtie distinguit̃ a ſtatu hois poſt pctm. Aĩa em hois in ſtatu innocẽtie erat corꝑi perficiẽdo z gubernando accõmodata: ſicut z nunc. Unde oz primus hõ factus fuisse in aĩam viuentẽ. i. corꝑi vitã dantẽ. ſ. animalem. Sz hui^9 vite integritatẽ habebat inquãtum corpus erat totaliter aie ſubditum in nullo ipſam impediẽs: vt ſupra dictũ est^e. Manifestum est aũt ex q̃ missis ^c q̃ ex hac q̃ aĩa est accommodata ad corꝑis gubernationẽ z ꝑfectionẽ ſm aĩa lẽ vitã: cõpetit aie nre talis modus intelligẽdi: qui ẽ ꝓ cõuersionẽ ad ſantaſmata. Uñ z hic mod^9 itelligẽdi etiã aie primi hois cõpetebat. Secundũ aũt hunc modum intelligendi motus quidam inuenitur in aĩa: vt Dio. dicit. 4. ca. de di. no. ſm tres gradus. Quorum primus est ſm q̃ a rebus exterioribus aggregatur anima ad ſeipſam. Secundus autem est ꝓout anima aſcendit ad hoc q̃ vniatur virtutib^9 superioribus vnitis ſcz angelis. Tertius aũt gradus est ſm q̃ vlterius manuducitur ad bonum q̃ est ſupra omnia. ſ. deum. Scõm igitur primũ ꝓceſſus anime qui est a reb^9 exterioribus ad ſeipſam perficitur anime cognitio: quia. ſ. intellectus operatio anime naturalem ordinem habet ad ea que ſunt extra: vt ſupra dictũ est^e. Et ita per eorum cognitionem perfecte cognoſci potest noſtra intellectualis operatio: ſicut actus per obiectum. Et per ipſam intellectualem operationem perfecte potest cognoſci humanus intellectus: ſicut potentia per ꝓprium actum^c. Sed in ſcõ ꝓceſſu non inuenitur perfecta cognitio. Quia cum angelus non intelligat per cõuerſionẽ ad fantaſmata: ſed longe eminentiori modo (vt ſupra dictum est^c) ꝓdictus modus cognoſcendi quo anima cognoſcit ſeipſam non ſufficienter ducit in angeli cognitionẽ. Multo autem minus tertius ꝓceſſus ad perfectam notitiã terminatur. Quia etiam ipſi angeli per hoc q̃ cognoſcunt ſeipſos nõ poſſunt pertingere ad cognitionem diuine ſubſtantie, ꝑter eius exceſſum. Sic igitur anima primi hois nõ poterat quidem videre angelos per eſſentiam: ſed tamẽ excellentiorem modum cognitionis habebat de eis q̃ nos habeamus: q̃ eius cognitio erat magis certa z fixa circa interioza intelligibilia quam cognitio noſtra. Et ꝓpter tantã eminentiam dicit Greg. q̃ intererat angelorum ſpiritibus. Uñ patet ſolutio ad primũ.

Ad scd'm Dicẽdũ, q̃ hoc q̃ anima primi hominis deficiebat ab intellectu ſubſtãtiarum ſeparatarum nõ erat ex aggrauatione corꝑis: ſed ex hoc q̃ obiectum ei connaturale erat deficiens ab excellentia ſubſtantiarũ ſeparatarum. Nos autẽ deficimus ꝓpter vtrunq;. ¶ Ad tertium dicendũ, q̃ anima primi hominis non poterat per cognitionẽ ſuiꝑſius pertingere ad cognoſcẽdas ſubſtãtias ſeparatas: vt ſupra dictũ est^e: q̃ etiã vnaquęq; ſubſtantia ſeparata cognoſcit aliam ꝑ modũ ſuiꝑſius.

¶ Super Articulum ſecundum.

TIulus per eſſentiam, id est quidditatiue intelligere.

¶ In corpore duo. Primo reſpõdet queſito directe. Secundo ad bonitatem doctrine oſtendit qualem cognitionem habuit primus homo de angelis.

¶ Quo ad primum concluſio est negatiua. primus homo non potuit videre angelos per eſſentiã. Probatur. primus homo naturaliter cognoſcebat per conuerſionem ad fantaſmata: ergo non poterat videre angelos per eſſentiã. Antecedẽs probatur diſtinguendo ſtatum anime dupliciter ſcilicet ſm diuerſos modos eſſendi: z de his ſupra dictum est: z ſecundum integritatem z corruptionem eiuſdem modi eſſendi. Et de hac diuerſitate est modo ſermo: z ideo aſſignatur conuenientia z differentia inter hec membra. Conueniunt in hoc q̃ in ſtatu nature tam integre q̃ lapſe anima est accommodata corꝑi ſm animalem vitam. probatur autoritate: q̃ factus est homo in animam viuentem. Differunt in hoc q̃ corpus erat totaliter anime ſubditum z non impediens in ſtatu illo: nunc impedit. Ex his enim patet antecedens. Si enim primus homo habuit animam accommodatam corꝑi ſm animalem vitam vt in cõuenientia dictum est. ergo intelligebat per conuerſionem ad fantaſmata. hic enim modus intelligendi ex illo eſſendi modo naſcitur. Et nota illud verbum ſm animalem vitam: quoniam excludit obiectionẽ de anima corꝑis glorificati. illa enim non est accommodata corꝑi ad perficiendum ipſm ſecundum vitam animalem. Quoniam tũc non viuet amplius vita animali: ſed vt apoſtolus dicit: ſeminatur animale. et reſurget ſpirituale. Appellatur enim anima lis vita que alimento eteriſq; neceſſariꝰ eget: de qua inferius erit ſermo.

¶ Conſequentia ꝓbatur: intelligendo q̃ p fantaſmata anima mouetur ſm tres gradus: z nullus eorum terminatur ad perfectam cognitionem niſi primus. ergo nõ poterat videre angelos. Aſſumptum quo ad primam partem ꝓbatur ex dionỹ. z explanantur qui ſunt illi gradus primus ad animam: ſecundus ad angelos: tertius ad deum. Secunda pars ſigillatim quo ad ſingula membra probatur. Et primo q̃ primus ad perfectam id est quidditatiuam cognitionem termini. i. anime ducit ex ꝓportione mediũ: quia obiecto actus actui: potentia potentie ſubſtantia commenſuratur. Secundo q̃ ſecũdus non ex ĩmꝓportione mediũ ad terminum: quia ſcilz prima media non ſunt adequata niſi ſubſtantie naturaliter intelligen ti per fantaſmata z ſimiliter ipſum ꝓximum medium ſcilicet ſubſtantia anime non adequat ſubſtantiam ſuperiorem modo naturaliter intelligẽtem ſed angelus non intelligit per fantaſmata: ergo ex anima viſa non videtur. Tertio probatur q̃ tertius minime perficitur ꝓpter exceſſum terminum: ſcilicet dei non ſolum ſuper animam: ſed etiam ſuper angelum: qui etiam viſus non fuit eſſet vt diceret ſeipſum in viſionem dei ob ſtium ĩmminum exceſſum. Quo ad ſecundum. Concluſio eſt: primus homo habebat excellentiorẽ cognitionis modum de angelis quaz nos. Probatur ratione: q̃ fixior erat z certior circa intelligibilia. Et cõfirmatur auctoritate Gregoꝛij.

281 422 474 440

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super articulum tertium.

TItulus clarius. ¶ In corpore est vna conclusio rissima trimembris primus homo habuit sciam oim nāl' scibilium: supernāliū vero quantū ophs erat ad vite regimen: neutra vero nesciebat. Probatur hec conclusio tali ordine. primo enim probatur quo ad omnes perfectiones commune mediū qđ est radix omnium membroū. deinde sigillatim ex illo medio singla membra declaruntur. Est autē processus iste: pfecta nāl' sunt pora imperfectis: g̃res oēs institute sunt a deo in statu pfectore: ergo hō instituus est in statu in quo posset statim esse alioū principiū p instructionem et gubernationem. Tūc vltra erat ꝑncipiū p instructionē: ergo habebat omnium instrubiliū sciam: ergo oium que virtualr cōtinentur in ꝑmis principijs: ergo omniū nāl' scibiliū. Et sic erat principius p gubernationē ergo hēbat cognitionē supernālis finis: ergo et mediorū: reliquoq; supnāliū tantā g̃ra quas fuerat notitiam hēbat. Rursus hō instituus est in statu pfecto: in quo &c. g̃ quū neutra sunt cognitione non habuit.

¶ Ads declaratur: et phaf. Declarat qđ de prioritate qua act⁹ est prior: potentia est fer mo: phaf: qz ea q̃ sunt in potētia non reducūt tur ad actū &c. Prima ꝑa. phatur: qz res institute sunt a deo non solū vt essent: sz vt alio rū ꝑn² essent. Hoc em est esse in statu pfecto et pfecto. Secūda vero ꝑa. phaf. Et cōfirma tur: qz hō pōt eē alioꝝ principiū oib⁹ his modis. Confirmatur vero: qz sic hō qz pōt esse ꝑn⁹ p gñone: facet⁹ est pfect⁹ sm corp⁹ vt statim posset gñare: pari rōne: quia pōt esse rōe alc ꝑn⁹ p instructionem et gubernationē: scūs est perfectus sm animam: vt statim posset instruere et gubernare. Alie vero singulares consequentie declarāntur.

Prima quidē quia instructio sine sciētia pfici nequit. Secunda vero, quia in vniuersis his homo nat⁹ est naturaliter instrui. Tertia est per se nota. Prima quoq; consequentia ad altam partē probatur: quia hō ordinatur ad altam finem supernaturalem: fecūda sequitur ex hac manifeste. Et confirmatur ex statu ꝑfecti: quo ea que sunt fidei nosse oportet. Ad tertiū; dicit membrum consequentie probatio supponitur ex appositio. Quia scilicet sicut deno non deficit in necessarijs: ita non abundat superfluis in institutione rerum: sed notitia talium neutralium erat superflua: vt patet de notitia cogitationum: et futuroꝝ: et occultoꝝ indiuiduoꝝ et cetera. hec enim eo quia necessaria nec parti speculatiue nec parti practicē erant vt patet ex dictis: superflua esse ꝓ statu illo relinquuntur.

¶ Utrum primus homo habuerit sciētiam omnium. Articulus. 3.

DTertiū sic ꝓcedit. Videt, q̃ primus hō nō habuerit scientiā oim. Aut em habuit talem scientiā per spēs acq̃sitas: aut per spēs connaturales: aut per spēs infusas. Nō autē per spēs acquisitas. Huiusmodi em cognitio ab experiētia causat: vt dicit in.1. meta. Ipse autē nō tūc fuerat oīa expertus. Sīr etiā nec per spēs connāles: quia erat eiusdē nature nobiscū: anima autem nostra est sicut tabula in qua nihil est scriptū: vt dicit in.3. de aia. Si aūt per spēs infusas: ergo sciētia eius quā habebat de rebus: non erat eiusdē rationis cū scientia nostra: quam a rebus acquirimus. ¶ Sꝫ. In oibus indiuiduis eiusdem speciei idem modus cōsequendi perfectionem. Sed alij hoies non statim in sui principio hūt oim sciētiam: ꝫ eam per rēporis successionē acquirūt ꝫ suū modū. Ergo nec adā statim format⁹ habuit oim sciam. ¶ Sꝫ. Status ꝑfīs vite hōi ꝓcedit: vt i eo ꝑficiat aia z quantū ad cognitionē z quantū ad meritum. Propter hoc em aia corpi vī eē vnita. Sed hō in statu illo ꝓfecisset quātū ad meritum. Ergo etiā ꝓfecisset ḡtū ad cognitio nē rerum. Nō ergo habuit oim rerū sciam.

Sed contra Est, q̃ ipe imposuit nomina aialib⁹: vt dicit gen. 2. Noia aūt debēt naturis rez cōgruere. Ergo adā sciuit naturas oīz aialiū et ꝑt ratioe habuit omnium alioꝝ sciam.

Rñdeo Dīm: qđ nāli ordine ꝓfectū ꝓcedit impfectū: sicut z act⁹ potētiā⁹: qz ea q̃ sunt in potētia nō reducūt ad actū nisi ꝑ aliq̃d ens actu. Et qz res ꝑmitus a deo instituite sunt nō solū vt in septis essent sz ēt vt essent alioꝝ ꝑncipia. nō ꝑduce sunt in statu ꝓfecto: in quo possent esse ꝑncipia alioꝝ. Hō aūt pōt esse ꝑncipiū alterius nō solū ꝑ gñationē corꝑis: sz ēt ꝑ instructionem z gubernationez. Et ideo sicut primus hō instituus est in statu perfecto quātū ad corpus: vt statim posset gñare: ita ēt instituꝫ est in statu ꝓfecto quātuz ad aiam vt statim posset alios instruere et gubernare. Nō potest autē aliquis instruere nisi habeat sciam. Et iō primus sic institutus a deo: vt haberet omniū sciētiā: in q̃bus hō natus est instrui. Et hec sunt oia illa q̃ virtualr existunt in primis principijs p se notis: q̃cunq; s. nāl' homines cognosce re pñt. Ad gubernationem autē vite ꝑprie z alioꝝ nō solum requirit cognitio eoꝝum que nāliter sciri pñt: sed ēt cognitio eoꝝ q̃ nālem cognitionē exceedunt: eo q̃ vita hois ordinatur ad quendam finem supernaturalem: sicut nobis ad gubernationem vite nostre necessarium est cognoscere que fidei sunt. Unde z de his supernaturalibus tātā cognitionem primus homo accepit quantā erat necessaria ad gubernationē vite humane ꝑm statuz illū. Illa vo q̃ nec naturalit hois studio cognosci pñt: nec sunt necessaria ad gubernationē vite humane ꝑmus hō nō cognouit: sicut sunt cogitatiōes hominū: futura cōtingentia: z quedā singularia: pura quot lapilli taceant in flumine: z alia hmōi.

Ad primū Ergo dīm, q̃ primus hō habuit sciam omniū p spēs a deo infusas: nec tū scia illa fuit alterī⁹ ratiōis a scia nāa: sicut nec oculi quos cecato nato Christ⁹ dedit, fuerunt alterius rōnis ab oculis: quos nā ꝑduxit. ¶ Ad sm dicēdū, q̃ adā debebat aliquid habere perfectiōis in quantū erat primus homo: quod ceteris hominib⁹ non competit: vt ex dictis patet⁶. ¶ Ad tertiū dīm, q̃ adā in scia naturaliū scibiliū: nō ꝓfecisset quantū ad numerū scitoꝝ: sed ḡtū ad modū sciēdi: quia que sciebat intellectualiter: sciuisset posīmodum per experimentū. Quantū vero ad supernālia cognita, ꝑfecisset ēt ḡtū ad numerū ꝑ nouas reuelatiōes: sicut z angeli ꝑficiunt per nouas illuminationes. Nec tū est sīle de ꝓfectu meriti z scie: qz vnus hō nō est alteri principiū merendi, sicut z sciendi.

¶ Utr hō ip⁹ statu decipi potuisset. ar. 4.

Ad quartū Sic ꝓcedit. Videtur q̃ hō in primo statu decipi potuisset. Dicit enim ap̄s. 1. ad Tim. 2. q̃ mulier seducta in preuaricatione fuit. ¶ Preterea. Magister dicit. 21. dist. 2. sen. q̃ ideo mulier nō horruit serpentem loquentē: qz officiū loquendi eum accepisse a deo putauit. Sed hoc falsum erat. Ergo mulier decepta fuit ante peccatum. ¶ Sꝫ. Naturale est q̃ quanto aliquid remotius vī: tanto minus vī. Sed natura oculi non est cōtracta per pctm. Ergo hoc idē in statu innocētie contigisset. Fuisset ergo hō decepꝫ circa ēntitatem rei vise: sicut z mō. ¶ Sꝫ. Aug. dicit. 12. super gen. ad lram, q̃ in somno adheret aīa similitudini tāquā ipsi rei. Sed homo in statu innocentie comedisset: z ꝑ ꝑns dormiuisset z somniasset. Ergo deceptus fuisset adherendo similitudinibus tanq̃ rebus. ¶ Sꝫ. Primus homo nescisset cogitationes hominū: z futura contingentia: vt dictum est ⁶. Si igitur aliquis super his sibi falsum diceret deceptus fuisset.

Sed contra est, q̃ Aug. dicit, Apposite instituti hominis: sed pena damnati.

Rñdeo Dīm, q̃ quidam dixerunt q̃ in nomine deceptionis duo possunt intelligi. scilicet qualiscūq; existimatio leuis qua aliquis adheret falso tanq̃ vero sine assensu credulitatis: z ītez firma credulitas. Quantū ergo ad ea quorum sciētiam Adam habebat neutro istorum modo rum homo decipi poterat ante peccatū. Sz quantum ad ea quorum sciētiam non habebat decipi poterat large accepta deceptione pro existimatione qualicūq; sine assensu credulitatis. Nō ideo est dicti: qz existimare falsum in talibus nō est noxiū bon: z ex quo temere assensus nō adhibetur: non est culpabile. Sed hec positio non cōuenit integritati primi status. Qz vt Aug. dicit. 14. de ci. dei, in illo statu erat deuitatio trāquilla peccati: qua manēte nullum malū omnino esse poterat. Manifestū est autē q̃ sicut verū est bonū intellectus: ita falsum est malum eius: vt dicitur in. 6. ethi. Uñ non poterat esse q̃ innocentia manente intellectus hois alicui falso acq̃sceret quasi vero. Sicut em in mēbris corporis primi hois erat quidē carētia perfectionis alicui⁹: puta claritatis: nō tū aliq̃d malū inesse poterat: ita in intellectu poterat esse carētia notitie alicuius: nulla tū poterat ibi esse existimatio falsi. Quod etiam ex ipsa rectitudine primi stat⁹ apparet. Sed ḡdiu aīa maneret deo subdita: tādiu in hoie inferiora superioꝝ⁹ subderent: nec superiora p inferiora impederētur. Manifestū est autē ex ꝓmissis⁶: q̃ intell⁹ circa ꝓpriū obm semp verꝫ est. Uñ ex seipso nunq̃ decipit: sed ois deceptio accidit in intellectu ex aliquo inferiori: puta fanta sia vel aliquo hmōi. Unde videmus q̃ qñ nāle iudicatoriū non est ligatū: non decipimur per hmōi apparitiones: ꝫ solum qñ ligatur: vt ꝑz in dormientib⁹. Uñ manifestū est q̃ rectitudo primi status nō cōpatiebatur aliquā deceptionē circa intellectum.

Ad primū Ergo dicendū, q̃ illa seductio mulieris: etsi non precesserit peccatū operis: subsecuta tamen est peccatum interne elatiōis. Dicit em Aug. 2. super Genē. ad literam: q̃ mulier verbum serpentis nō crederet: nisi iam inesset menti eius amor propie potestatis: z quedam de se superba presumptio. ¶ Ad sm dicendū, q̃ mulier putauit serpentem hoc accepisse loquendi officiū: nō per nām ꝫ aliq̃ supernāli operatione. Quāuis non sit necessarium autoritatez magri sen. sequi in hac pte. ¶ Ad tertiū dīm, q̃ si aliquid repꝛesentatum fuisset sensui vel fantasie primi hois aliter q̃m sit in rerum nā: non tamen deciperetur: qz per rōnem veritatem dijudicaret. ¶ Ad quartū dīm, q̃ id qđ accidit in somno non imputatur homini: qz non ꝫ vsum rōnis qui est proprius hominis act⁹. ¶ Ad quintū dicendum, q̃ aliqui dicenti falsum de contingentibus futuris vel cogitationibus cordium: homo in statu innocentie non credidisset ita eē: sed credidisset q̃ hoc esset possibile. Et hoc nō esset existimare falsuz. Vel potest dici q̃ diuinitus ei subuenturum fuisset ne deciperetur in his quoꝝum scientiam non habebat. Nec est inſtātia quā q̃dam afferunt q̃ in tētatione non fuit ei subuentū ne deciperetur: ꝫ tunc maxime indigeret. Omnia tā ꝓcesserat peccatum in animo: z ad diuinū auxiliū recursuz ſi habuit.

¶ De his que pertinent ad voluntatē primi hominis. s. gratia z iustitia. Qō. 95.

Deinde Considerandū est de his q̃ pertinent ad voluntatem primi hominis.

¶ Et circa hoc consideranda sunt duo. Primo quidem de gra z iustitia primi hominis. Secōo de vsu iustitie quātū ad dīnū sup alia. ¶ Circa primū querūtur quatuor. Primo vtrū hō creatus fuerit in gratia. Secūdo vtrū in statu innocentie habuerit aīe passiones. Tertio vtrū hūit virtutes oēs. Quarto vtrū opa ei⁹ fuit essent eq̃ efficacia ad merendū: sicut mō sunt.

¶ Utrū ꝑm⁹ hō fuerit creat⁹ in gra. Ar. 1.

Ad primū Sic ꝓceditur. Videtur quod primus hō nō fuerit creatus in gratia. Ap̄s enim. 1. Corint. 15. distinguens Adam a Christo dicit. Factus est primus Adam in aiam viuentem: nouissimus autem in spīm viuificātē. Sed viuificatio spīrit⁹ est p gram. Ergo hoc est ꝑpriū Christi q̃ fuerit factus in gra. ¶ Sꝫ. Aug. dicit in lib. de qōnib⁹ veteris z noui testamēti: q̃ adam nō habuit spm sctm. Sed quicunq; hz gratiā habet spm sctm. Ergo adam nō fuit creatus in gratia. ¶ Sꝫ. Aug. dicit in lib. de correptione z gra, q̃ deus sic ordinauit angelorū z hominum vitā: vt prius in eis ostēderet qđ posset eorum liberū arb. deinde qđ posset sue gre beneficium iustitieq; iudiciū.

Primo ergo condidit hoiem z angelū in sola nāli arbitrij libertate: z posīmodū ei gratiam contulit. ¶ Magister dicit in. 23. distin. lib. 2. sen. q̃ homini in creatione datum est auxilium: per q̃d stare poterat: sed nō poterat proficere. Quicunq; aūt habet gratiaz potest proficere per meritum. Ergo primus homo non fuit creatus in gratia. ¶ Sꝫ. Ad hoc q̃ aliquis accipiat gratiam requiritur consensus ex parte recipientis: cum per hoc perficiatur matrimonium quoddam spirituale inter deum z animam. Sed consensus in gratiam esse nō pōt nisi prius existentis. Ergo homo non accepit gratiam in primo instanti sue creationis. ¶ Sꝫ. Natura plus distat a gratia q̃m gratia a gloria que nihil est aliud q̃m gratia consummata. Sed in homine gratia precessit gloriam. Ergo multo magis natura precessit gratiam.

Sed cōtra Homo z angel⁹ equaliter ordinantur ad gratiaz. Sed angelus est creatus in gratia. Dicit enim Aug. 12. de ciui. dei: q̃ de⁹ simul erat in eis cōdens naturam z largiens gratiam⁶. Ergo z homo creatus fuit in gratia.

Rñdeo Dicendum, q̃ quidam dicūt: quod primus homo non fuit creatus in gratia: sed tamen postmodum gratia fuit sibi collata antequam peccasset. Plurime autem sanctoꝝ autoritates attestantur hominem in statu innocentie gratiam habuisse. Sed quod fuerit conditus in gratia: vt alij dicunt: videtur requirere ipsa rectitudo primi status in qua deus hominem fecit: secundū illud Eccle. 7. Deus fecit hominem rectum. Erat enim rectitudo sm hoc q̃ ratio subdebatur deo: rationi vero inferiores vires, z anime corpus. Prima autē subiectio erat causa z secūde z tertie. Quādiu. n. ratio manebat deo subiecta inferiora ei subdebant: vt Aug. dicit. Manifestum est autem q̃ illa subiectio corporis ad animam z inferioꝝ virtū ad rationē nō erat nālis. Alioqn post pctm māsisset: cū etiā in demonib⁹ data nālia post pctm permanserint: vt dio. dicit. 4. ca. de di. no. Uñ manifestū est q̃ illa prima subiectio: quare rō deo subdebat: nō erat solū sm nāz: sz sm supernaturale donū gratie. Nō em pōt esse q̃ effectus sit potior rō cā. Unde Aug. dicit. 13. de ci. dei: q̃ posteaquā ꝓcepti facta transgressio est: confestim gratia deserente diuina de corpore suo nuditate cōfusi sunt. Senserūt enim motum inobedientis carnis sue tanquam reciprocam penam inobedientie sue. Ex quo datur intelligi si deserēte gratia sola

dita superioꝝ⁹ ablq̃ omni turbatione: ergo inferiora intellectu erant illi subdita: ergo non poterat decipi. Antecedens patet cum prima ꝓa. secunda vero probatur: qz intellectus non deciꝑitur: nisi ex aliquo inferiori. Quod probatur dupliciter. primo a priori: quia semper est verum circa ꝓpriū obiectum: ergo ex se semper est verus: ergo si decipitur est ab alio non superiori: ergo inferiori. Secūdo a signo quia videm⁹ q̃ in apparitionibus seu fantasijs: qñ naturale iudicatorium est solutum non decipimur. Cum vero ligatur somno aut infirmitate &c. tunc fallimur. 429

¶ Circa hanc rōnem occurrit dubium: utrū vī verū q̃ intellus semp decipiat ex aliquo inferiori. Qñ intellectus componēdo z diuidendo z discurrēdo versatur p se circa verū z falsum: nec in his actibus est semper verꝫ: vt ex superioꝝ dictis ꝑz. Igitur ex se qñq; ex falsis: z non ex fantasia aut aliquo hmōi.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: q̃ nole intellus hic non intelligo ꝑte tiam intellectiuā absolute: sed ipsam vt hz intelligendi officium. Est em hoc supremū in ipsa potentia intellectiua: vt patet ex ap̄s dictis. Intellect⁹ aūt vt sic: hz pro obo iplexum vt sic: circa qđ semper est verꝫ. Et qñ in ordine ad ꝓpriū obiectū semper est verus: ꝑz ex integritate primi status. Secūdo ex rectitudine eiusdē: ex integritate quidem sic: in illo statu nullum malum esse poterat: ergo intellectui ei⁹ non poterat inesse falsuz. Antecedēs ꝑz ex autoritate Aug. Cōsequētia ꝑ bat ꝑmo qz falsum est malū intell⁹: qđ ꝑbatur ex. 6. ethi. qz verum est eius bonū. Deinde ꝑfirmat ex ꝓportionali bono z malo i membris corꝑis: sic quemadmodū: tunc negōe alicuius boni circa membra puta claritatis: nō stabat inhesio alterius malitia in intellectu ponēda est negō scientia aliquoꝝ: nō tamē deceptio aliqua. Et nota bene hanc confirmationem: qñ de directo confutat motiuum opinionis oppositę que ex nescia quorundā concedebat deceptionem aliquale m circa illa. Et per hec satisfactum etiam est rōni eius: quia iam ostensum est: q̃ omne falsum est malum intellectus: z ꝑhr notum illi. ¶ Ex rectitudine vero ar. sic. Quandiu anima erat subdita deo: inferiora hominis erāt sub

474 2. dist 23. q. 2. a. 2 col. Et vi. q. 18. ar. 2 2.4.

426

477 2. dist. 21. q. 2. ar. 1. 16. 8

476 22. d. 5. q. 2. ar. 1. cō. Et. 2. q. 20. q. 2. ad. 2. ar. 3. cō. Et. d. 2 9 q. 1. a. 2. Et. d. 1. ar. 8. cō.

effīs: vt distinguitur ꝫ effīs comparēdi z discurrendi inter pctā. posset que ꝫ nole fanta sie intellexit ipsam esse concomitantiue: z ꝫ intelligere conꝑtenēdo z discurrendo est vnū de concomitātib⁹ Et. d. 2 9 q. 1. a. 2. separata intelligit ꝑ modū subarū separatarū. Ideo omne deceptio dicta est ꝓuenire ex fantasia &c.

313 ar. 3.

¶ Sup questione. 95. Articulum primū.

TItulus clarus: in gratia gratū facientē.

¶ In corpe duo. Primus recitatur quedam opinio. Secundo examinatur z respōdetur simul questo.

¶ Quo ad primum duo referuntur ex opinione. Primum est: q̃ primus homo non est creatus in gratia. Secundū est: q̃ primus homo habuit gratiam antequā peccaret hec de primo. ¶ Quo ad secundū examinantur singula. ¶ Et primo sm ap̄s probatur: quia multi sci hoc senant: deinde primum reprobatur ex ratione rectitudinis primi status: z sic directo ꝛndetur questo affirmatiue. s. q̃ primus homo fuit creatus in gratia. ꝓ batur sic: primus homo fuit factus in statu recto in quo scilz ratio deo inferiores vires rationi z anime corꝑi subdebatur: z prima subiectio erat rō 2ª⁹ 2ª⁹: ergo fuit factus in subiectione inserto rum supernaturaliter go in subiectōe rationis supernāli: qđ est esse factum in gratia. Alias quo ad primam partē probatur autoritate Aug. Prima ꝓa ꝓbatur: qz subiectio illa si fuisset naturalis remāsisset post ꝓcceatū: qz non absstulit naturam. Et cōfirmatur ex demonū naturalibus. Secunda vero consequentia ꝑbatur: ratione: qz effectus non pōt esse potior cā. Et cōfirmatur tera rō auctate Aug. dictis ꝛbo dictis ꝫ ifertioꝝ esse effectū ōfertidis dine gre. Si cēs negatio ꝫ cā negō nis affir⁹ erit ēt affirmatio. Et sic gratia subdēs deo rōne: erat rō quare inferiora superioꝝ⁹ erāt subdita super qđ tota rō stat.

¶ Circa hunc locum aduerte q̃ Scotus in

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.dist.29.q.1.quamuis tenear nobiscum q̄ ad subiectionē talē extēdebatur aliq̄ donum supernāle: discordat ꝑ in hoc: q illud donum supernāle nō vult esse grām gratis facientem sēn charitatem, vt ptz in rūsione ad 4m. Nec vllaz ad hoc rōnē adducit: nisi qr non opz donum illud esse prim̄ meriti. Posset tamē ꝑ eo adduci: qr iustitia originalis stare potest cum pctō mortali: grā autē gratū faciens nequaq̄. Assumptū pbat ex eo q̄ Eua post peccatum mortale adhuc erat in illo statu: vt ꝑz ex eo q̄ non erubescebat: cū tamen esset nuda. Ad hoc breuiter dr q̄ nō ē doctrina S. T. q̄ iust⁹ originālr sit idē q̄d grā. sed q̄ grā gratū faciēs de qua ē sermo sit velut radix iustitie originalis: propter quod subdit supremum hominis deo: vt patet hic 2 inferi⁹. q̄. 100. arti. 1. ad 2m. Et ꝓpterea facti in iustitia originali: concludunt tenent etiam facti in grā: quasi iustitia originalis fuerit quasi gratia quedam gratis data fundata super gratia gratum faciēte. Quomodo autem steterit cū peccato mortali: communis est difficultas: quia talis gratia concessa fuerat vsque ad peccatum exclusiue: sine fuerit cum gratia gratum faciente: siue non. Et dōm mihi videt q̄ per p̄mum peccatum in mente Eue in opere perdita grā, perdita quoq; iustitia est originalis nō simpliciter. i. totaliter: sed quo ad aliq̄d. Simpr vero adimenda referebatur pctō ade ꝑm ordinem diuine prudentie, ea rōne vt dominus nature a pcipio nature ꝓ⁹ auferretur de quo ꝓm nature in uestiuerat. Nec obstat: quia potuisset adam post eue pctm nō peccare. q̄m ꝓfectēcia capus in ratiōe ordinis fuit. Et hoc consonat ꝓportionaliter. Submota enim radice pol sunt aliquandiu rami viuere.

446 ki.q.26 ar.8.cō. fin. 2 ad 6m.

¶ Super Articulum secundum.

TIulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respōdet q̄stio de ipsis passionibus. Scdo de modo earum. ¶ Quo ad primum vnica distinctio cum subdistinctione et conclusione

luta est obedientia carnis ad aiam: q̄ p grāz in anima existentē inferiora ei subdebātur.

Ad primū Ergo dōm, q̄ aplis illa verba inducit ad oñden dū esse corꝑ spuale sicut corꝑ aiale: qr vita spualis corꝑis incepit i Christo q̄ est pr̄i mogenit⁹ ex mortuis: sicut vita corꝑis aialis incepit in Adā. Nō ergo in verbis Aplī hr̄ q̄ Adā nō fuit spualis ꝑm aiam: sz q̄ nō fuit spualis ꝑz corꝑ⁹. ¶ Ad 2m dōz, q̄ sicut Aug. dicit in eodē li. nō negat quin aliquo mō fuerit i adā spūsan. sicut z i alijs iustis, sz q̄ nō sic fuerit i eo sicut nūc est in fidelib⁹ q̄ admittūt ad p̄ceptionē hr̄ditatis eterne statim post mortē. ¶ Ad 3m dōm, q̄ ex illa autoritate Aug. nō hr̄ q̄ angel⁹ vel hō ꝓpus fuerit creat⁹ in nāli libertate arbitrij q̄s habuisset grāz: sz q̄ oñdit q̄d i eis posset libe. arb. añ cōfirmationē z q̄d postmodū ꝓsecuti sunt p aurilliū gre cōfirmātis. ¶ Ad 4m dōm, q̄ magr loquit ꝑm opinionē illoꝝ q̄ posuerūt hoiem nō esse creatū in grā: sed in nāli⁹ tm̄. Vel pōt dici q̄ etsi hō fuerit creatus in grā: nō tū habuit q̄ ex creatione nature posset ꝓficere p meritū: sed ex superadditione grē. ¶ Ad quintū dōm, q̄ cū mot⁹ volūtatis nō sit cōtinuus: nihil phibet etiā in primo instāti sue creatiōis primū hoiem grē consensisse. ¶ Ad sextū dōz, q̄ gliaz memur per actum gratie: nō autem gratiam per actū nature. Unde nō est similis ratio.

¶ Utrum in primo homine fuerint anime passiones. Articu. 2.

Ad sc̄'m Sic ꝓceditur. Uidetur q̄ō in primo hoie non fuerint anime passiones. Scōm enim passiones aie cōtingit q̄ caro cōcupiscit aduersus spm̄. Sed hoc nō erat i statu innocen⁸. Ergo in statu innocen⁸ nō erāt ani me passiōes. ¶ Ꝑ. Dia ade erat nobilior q̄s corꝑus. Sz corꝑus ade fuit impassibile. Ergo nec in anima eius fuerūt passiōes. ¶ Ꝑ. Per virtutē moraleꝝ cōprimunt anime passiones. Sed in adā fuit ꝓtus moral⁹ ꝓfecta. Ergo totaliꝝ passiones excludebant ab eo.

Sed Cōtra, q̄ dicit Aug. 14. deci. dei: q̄ erat in eis amor impertur bat⁹ in deum quedam alie anime passiones.

Rñdeo Dōm, q̄ passiones aie sunt i appetitu sensuali: cui⁹ obm est bonū z malū. Añ omniū passionū aie q̄dā ordinant⁹ ad bonū: vt amor z gaudium q̄dam ad malum: vt timor z dolor. Et q: in ꝑmo statu nullum malum aderat: nec immi nebat, nec aliq̄ bonum aberat q̄ cuperet bona volūtas ꝓ tempore illo hñdū: vt ꝑz p Aug. 14. de ci. dei: oēs ille passiones que respiciunt malū in adā non erant: vt timor vt dolor z hmōi: sil̄r nec ille passiones que respiciūt bonū nō habitū et nunc hñdū: vt cupiditas estuās. Ille vero passiones que pñt esse boni pñtis: vt gaudium et amor vel sunt futuri boni in suo tpe hñdi: vt desiderium z spes nō affligens: fuerūt in statu innocētie. Aliter tñ q̄ in nobis. Nā in nobis appetit⁹ sensualis: in quo sunt passiōes: nō totaliꝝ subest rōni. Añ passiōes q̄ō sunt in nobis ꝓuenientes iudiciū rōnis z impedientes: q̄ō ꝓ ex iudicio rōnis ꝓuentes: put sensualis appetit⁹ altqualiter rōni obedit. In statu ꝑ innocētie, inferior appetit⁹ erat rōni totaliꝝ subiectus. Añ nō erāt in eo passiones anime nisi ex rōnis iudicio cōsequētes.

Ad primū Ergo dōm, q̄ō caro cōcupiscit aduersus spiritū p hoc q̄ passiōes rōni repugnāt⁸. Nō in statu innocen⁸ nō erat. ¶ Ad 2m dōm, q̄ corꝑ⁹ hūanū i statu innocen⁸ erat impassibile q̄tū ad passiōes q̄ remouēt dispōnē nāle: vt infra dicet⁸. Et silr aia fuit impassibilis q̄tuz ad passiōes q̄ ipediūt rōnē. ¶ Ad tertiū dōm q̄ pfecta ꝑt⁹ moralis nō totaliꝝ rollit passiones: sed ordinat eas. Ꝑperati em̄ est cōcupiscere sicut opz: z q̄ opz: vt dicit in. 3. ethi.

¶ Utrū adā habuerit oēs virtutes. Ar. 3.

A tertiū Sic ꝓceditur. Uī q̄ō Adam nō habuerit oēs virtutes. Quedā em̄ ꝓtutes ordinātur ad refrenādā immoderātiā passionū: sicut p tēpantiā refrenat immoderata cōcupiscētia: z p fortitudinē immoderat⁹ timor. Sed immoderātia passionū nō erat in statu innocētie. Ergo nec dicte ꝓtutes. ¶ Ꝑ. Quedā ꝓtutes sunt circa passiones respiciētes malū: vt māsuetudo circa iras: z fortitudo circa timores. Sz tales passiōes nō erāt in statu innocen⁸: vt dictū ē⁸. Ergo nec hmōi ꝓtutes. ¶ Ꝑ. Pnia est q̄dā ꝓtus respiciēs pctm pr⁹ ꝓmissum. Dia ēt est q̄dā ꝓt⁹ respiciēs miseriā. Sz in statu innocētie nō erat pctm: nec miseria. Ergo nec hmōi ꝓtutes. ¶ Ꝑ. Perseuerātia ē q̄dā ꝓtus. Sz hāc Adā nō habuit vt sequēs pctm ostēdit. Ergo nō habuit oēs virtutes. ¶ Ꝑ. Fides quedā virtus est. Sed hec in statu innocētie non fuit. Im portat em̄ enigmaticam cognitionē, q̄ perfectioni primi status repugnare videtur.

Sed cōtra Est, q̄ aug. dicit i qua dā Homel. Princeps vitioꝝ vincit adā de luto terre ad imaginē dei factum: pudicitia armatum: temperantia compositum, claritate splendidum.

Rñdeo Dōm, q̄ hō i statu innocētie aliqualr habuit oēs ꝓtutes. Et hoc ex dictis ptz esse verū. Dictū est em̄ supra⁸: q̄ talis erat rectitudo primi stat⁹ q̄ rō erat deo suba: inferiores autē vires rōi. Virtutes autē nihil aliud sunt q̄s ꝓfectiones quedā, quib⁹ rō ordinat in deū z inferiores vires disponunt ꝑm regulā rōnis: vt magis patebit: cū de virtutib⁹ agetur⁸. Añ rectitudo primi stat⁹ exigebat vt homo aliqualiter oēs ꝓtutes hēret. ¶ Sed cōsiderādū est, q̄ virtutū q̄dā sunt q̄ de sui rōne nullā imperfectionem important: vt charitas z iustitia. Et hmōi virtutes fuerūt in statu innocentie simpl⁸r: z q̄tū ad hūm: z q̄tū ad actū. Quedā vero sunt q̄ de sui rōne impfectionē important vel ex pte actus vel ex pte mīe. Et si hmōi impfectio nō repugnat pfectioni primi stat⁹: nihilominꝰ hmōi ꝓtutes poterāt esse in primo statu: sicut fides: q̄ est eorū q̄ non vīr z spes: q̄ est eorū q̄ nō hūr. Perfectio em̄ primi status non se extēdebat ad hoc q̄ videret deū ꝑ essentiā: z vt hr̄ cū fruitione finalis britudinis. Añ fides z spes esse poterant in primo statu: z quantū ad habitū: z q̄tū ad actū. Si ꝙ impfectio q̄ est de rōne virtutis alicuius repugnat perfectioni primi status: poterat hmōi virtus ibi esse ꝑm habitum: z non scōm actū. vt ptz de penitētia: q̄ est dolor de peccato cōmisso: et de miseric⁹dia: q̄ est dolor de miseria aliena. Perfectioni aūt primi status repugnat tā dolor q̄ culpa z miseria. Unde hmōi virtutes erant in primo hoie ꝑm habitū: z nō ꝑz actum. Erat em̄ primꝰ hō sic dispositus: vt si peccatū precessisset doleret: z silr si miseriam in alio videret eam pro posse repelleret. Sicut ꝑz dicit in. 4. ethi. q̄ verecundia q̄ est de turpi facto, cōtingit studioso solū sub ꝙditione. Est em̄ sic dispositus, q̄ verecundaretur si turpe aliq̄d cōmitteret.

nibus iuxta singula membra. Distinctio est: passionū aie alie circa bonum., alie circa malum earū que circa bonum: alie circa bonū habitu⁹ vel sine ipe hñdum. Alie circa bonū non habitū: z tūc ñ habendū. Probatur distinctio: quia passiones oñes sunt in appetitu hñte pro obiecto bonum z malum. Iuxta primam distinctionē est cōcto negatiua: passiones circa malum non erant in statu innocentie. Probatur autoritate Aug. qr tunc nullū aderat. Iuxta secḋam due conclusiones. Prima: passiones circa bonum non habitum, vt tñ nunc hñdū non erant in illo statu. Probat eadem autoritate: qr nullum bonum aberat q̄ cuperet bona voluntas. Secḋa: passiones circa bonū habitū aut temporis suo hñdum erant ibi: relinquitur per se nota: q̄ he sunt naturales: z nullū malum ponūt. ¶ Quo ad ꝑm ponit talis distinctio: passionum duplex est modus: p modū z preueniēs z impediēs: z per modum ꝑfi z obedientis. Probatur distō in nobis ex eo q̄ appetit⁹ sensitiuus nō est totaliter subditus rōni: z q̄dammō rōni obedit in nobis. Et iuxta hāc distōrē ponit vna conclō: passiones illo statu nō erāt vt preuenientes: sed vt obedientes. Probatur q̄ appetit⁹ sensitiuus nō totaliꝝ erat rationi subditus. Circa ꝑmā cōclusionē aduerte q̄ Sco. in. 2. dist. 29. qō. 1. dicit: q̄ forte nō oportet illā cōclonē tenere: eo quia visus potuisset triste visibile: z auditus triste audibile offendere: z ꝑñ appetitus sensitiuus tristari de oño dissono: sicut de consono delectabili gaudet. ad hoc breuiter dicit: q̄ occurrentibus improportionatis aut tristibus sensibilibus: non fuisset fixa acies sensus in ea ac ꝓ hoc nulla subsecuta fuisset tristitia. Fuisset enim a tristitijs z doloribus sicut a terroribus status ille ꝑsentis: ita q̄ sicut occurrentibus terribilibus non fuissent territi: ita oblatis tristibus non doluissent per auersionem ꝛc.

¶ Super Art. 3.

TIulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio ꝓbatur

dia q̄ est de turpi facto, cōtingit studioso solū sub ꝙditione. Est em̄ sic dispositus, q̄ verecundaretur si turpe aliq̄d cōmitteret.

Ad primū Ergo dōm, q̄ accidit temperantie z fortitudini q̄ō superabundātiā passionū repellat: inquātū inuenit passiones supabūdātes in subo. Sed p se ꝙuenit hmōi virtutibus passiones moderari. ¶ Ad scōm dōz, q̄ō ille passiōes ad malū ordinate repugnant pfectioni primi status: que hñt respectū ad malū in ipso qui afficit passiōe: vt timor z dolor. Sed passiōes que respiciūt malū in altero nō repugnāt pfectioni primi status. Poterat em̄ homo in primo statu hr̄e odio malitiā demonū, sicut z diligere bonitatē dei. Unde z virtutes q̄ circa tales passiones essent: possent esse in primo statu: z q̄tū ad habitū: z quātū ad actū. Que ꝙ sunt circa passiones respiciētes malum in eodē subo: si circa hmōi solas passiōes sunt nō poterāt esse in primo statu ꝑm actū, sz solū ꝑz habitum: sicut de pnia z misericordia dictū est⁸. Sed sunt q̄dā virtutes q̄ nō sunt circa has passiones solū, sz etiā circa alias, sicut temperātia: q̄ nō solū est circa tristitias: sed etiā circa delectationes: z fortitudo: q̄ nō solū est circa timorē: sz et circa audaciā z spem. Añ poterat esse in ꝑmo statu actus temperātie ꝑm q̄ est moderatiua delectationum: z silr fortitudo ꝑm q̄ est moderatiua audacie siue spei, nō aūt ꝑm q̄ moderatur tristitiā z timorē. ¶ Ad 3m ꝑz solutio ex his que dicta sunt⁸. ¶ Ad quartū dōz, q̄ pseuerātia duplr sumit. Uno modo, put est quedā virtus. Et sic significat quedā habitū quo ꝙs eligit pseuerare in bono. Et sic Adā pseuerantiā habuit. Alio mō, put est circūstantia virtutis. Et sic significat cōtinuationē quādā virtutis absq̄ interruptione. Et hoc mō Adā perseuerantiam nō habuit. ¶ Ad quintū patet responsio per ea que dicta sunt⁸. ¶ Utrūz opera primi hominis fuerint minus efficacia ad merendum quam opera nostra. Articu. 4.

A quartū Sic ꝓcedit. Uī q̄ō opa primi hois fuerint min⁹ efficacia ad merendū: q̄ō opera nr̄a. Sīa em̄ ex dei misericordia ꝓpat: q̄ magis indigētib⁹ subueniat magis. Sed nos indigemus magis grā q̄ ꝑm⁹ hō in statu innocētie. Ergo copiosius infundit nobis grā. Que cum sit radix meritit: opera nr̄a efficaciora ad merendū redduñt. ¶ Ꝑ. Ad meritū requrit pugna quedam z difficultas. Dicitur em̄. 2. ad Timo. 2. Nō coronabit: nisi qui legitime certauerit. Et ꝑz dicit in. 2. eth. quod virtus est circa difficile z bonū. Sed nūc est maior pugna z difficultas. Ergo z maior efficacia ad merendum. ¶ Ꝑ. Magister ꝺt. 24. di. 2. lib. sen. q̄ homo nō meruisset rētationi resistendo. Nunc aūt meret⁹ qui tentationi resistit. Ergo efficaciora sunt opera nostra ad merendū: q̄ō in primo statu.

Sed cōtra Est: quia secundum hoc homo esset melioris conditionis post peccatum.

Rñdeo Dōm, q̄ō quantitas meriti ex duob⁹ pōt pensari. Uno mō ex radice charitatis z grē. Et talis q̄ntitas meriti rñdet premio essentiali: quod cōsistit in dei fruitione. Qui enim ex maiori charitate aliq̄d facit: perfectius deo fruitur. Alio modo pensari pōt q̄ntitas meriti ex quantitate operis. Que quidem est duplex. s. absoluta: z ꝓportionalis. Uidua em̄ q̄ misit duo era minuta in gazophyl⁹. min⁹ opus fecit quantitate absoluta: q̄ illi qui magna munera posuerūt. Sed quantitate proportionali vidua plus fecit scōm sniam dñi: q̄ magis eius facultatē superabat. Utraq; tñ quantitas meriti rñdet premio accidētali: quod est gaudiū de bono creato. Sic igit dōm, q̄ efficaciora fuissent hominis opa ad merēdū in statu innocētie q̄s post pctm: si attēdat quātitas meriti ex parte gratie: que tunc copiosior fuisset nullo obstaculo in natura humana inuento. Silr etiam si consideretur absoluta quātitas operis. Quia cum homo esset maioris virtutis: maiora opera fecisset. Sed si cōsideretur quantitas ꝓportionalis: maior inueniretur ratio meriti post peccatum propter hominis imbecillitatem. Magis enim excedit parvum opus potestatem eius qui cum difficultate operatur illud: quam opus magnum potestatem eius qui sine difficultate operatur.

Ad primū Ergo dōm, q̄ō post pctm ad plura idiget gratia q̄s añ peccatū: sed non magis: q: hō ēt ante pctm indigebat grā ad vitā eternā cōsequendam, q̄ est puncipalis necessitas grē. Sed hō post pctm sup hoc indiget grā ēt ad peccati remissionē: z ifirmitatis sustētationē. ¶ Ad ꝑm dōm, q̄ difficultas z pugna ptinent ad quantitatē meriti ꝑm quātitatē opis ꝓportionalem: vt dictū est⁸. Et est signum prōptitudinis volūtatis: que conatur ad id q̄ est sibi difficile. Prōptitudo aūt volūtatis causat ex magnitudine charitatis, quesito habens duas partes homo in statu innocentie habuit aliqualiter omnes virtutes. Probat primo. q̄ habuit oēs virtutes. Scdo declaratur ly aliqualiter: q̄ est declarare medium hñdi. Primū probat ex rectitudine ꝑmi status sic. rario hominis erat suba deo: z rōni inferiores vires. ergo i eo erāt oēs virtutes. Añs ꝑz ꝑa, ꝓbat: qr ꝓtutes nihil aliud sunt q̄ ꝑfectiones subdētes superiora deo z inferiora rōni. Scōm declarat distinguēdo virtutes in duplicē ordinē. s. earū que imperfectionē nullam continent, z he secundum habitum z actum inerant. Et que imperfectionez important. Et he duplices ¶ Ad tertiū dōm, q̄ resistere tentationi ꝑmo hoi non fuisset meritorium: ꝑm opinionem ponentiū quod gratiam nō haberet: sicut nec mō est meritorium non habēti gratiam. Sed in hoc est differentia: qr in primo statu nihil erat interius impellens ad malū: sicut mō est. Añ magis tunc poterat homo resistere tentationi sine grā: quā modo. ¶ De dominio quod competebat homini in statu innocentie. Questio 96.

Deinde Considerādum est de dñio q̄ō cōpetebat hoi in statu innocentie. ¶ Et circa hoc q̄runt quatuor. Primo, vtrū hō in statu innocentie animalibus dominaretur. Secundo, vtrum dominaretur omni creature. Tertio, vtrū in statu innocētie oēs hoies fuissent equales. Quarto, vtrum homines hominibus dominarentur in illo statu.

¶ Utrum adam in statu innocentie animalibus dominaretur. Articu. 1.

A primū Sic ꝓcedit. Uī q̄ quod Adā in statu innocentie aialib⁹ nō dñabatur. Dicit em̄ Aug. 9. sup Gen. ad lram: q̄ ministerio angelorum aialia sunt adducta ad Adā: vt eis noia imponeret. Nō autem fuisset ibi necessariū angelorū ministeriū: si hō ꝙ seipsum aialibus dñabat. Nō ergo in statu innocētie habuit dñium hō sup alia aialia. ¶ Ꝑ. Ea q̄ ab inuicem discordāt nō recte sub vno dñio cōgregātur. Sed multa aialia nāliter abinuicez discordant: sicut ouis z lup⁹. Ergo oia aialia sub hois dñio nō continebant. ¶ Ꝑ. Hiero. dicit, q̄ hoi ante pctm nō ingēdi ꝑ eius aialium dñationē dedit. Presciebat em̄ hominem ad minimum aialiū adiuuandum fore post lapsum. Ergo ad minus vsus dñij super aialia nō cōpetebat hoi ante pctm. ¶ Ꝑ. Propium dñi est se videtur precipere. Sed precepit nō recte ferr nisi ad habētem rōnem. ergo hō non habebat dñium super animalia irrationalia.

Sed cōtra Est, q̄ dicit Gen. 1. de hoie, Preſit piscibus maris: z volatilibus celi: z bestijs terre.

Rñdeo Dicendum, quod sicut supra dictum est⁸, inobedientia ad hominem eorum que ei debent esse subiecta subsecuta est in penam eius: eo q̄ ipse fuit inobediens deo. Et ideo in statu innocentie ante inobedientiam ꝓdictam nihil ei repugnabat q̄ naturaliter deberet ei esse subm. Omnia aūt aialia sunt homini nāliter subtecta. Quod appet ex tribus. Primo, ex ipso nature ꝓcessu. Sicut enim in ḡnatione rerū intelligit quidā ordo quo ꝓcedit de imperfecto ad pfectū: nā ex ꝑpter formā: z forma imperfectior propter pfectionē: ita ēt, est in vsu rerū nālium. Nā imperfectiora cedūt in vsum perfectorū. Plante em̄ vtunt terra ad sui nutrimentum: aialia vero plātis: z homines plātis z aialib⁹. Añ nāl⁹ homo dñatur aialibus. Et ꝑpter hoc ꝑz dicit in. 1. politi cor⁹ q̄ venatio siluestrium aialium est iusta z naturalis: q: per eā hō vendicat sibi q̄ est

¶ Super Articu. 4.

TIulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo distinguit. Secundo iuxta singula distinctionis membra respondet.

¶ Quo ad primum quātitas meriti ex duplici causa oritur scilicet gratia: z quantitate operis. Et quia hec est duplex scilicet absoluta z proportionalis fit triplex radix gratia: quantitas operis absoluta: z quantitas proportionalis: patet in litera omnia.

¶ Quo ad secundum sunt tres cōclusiones. Prima est opera primi hominis erant efficaciora ex parte gratie. q. 1. a. 3. Probatur: quiama Et opus. 10 gratia. probatur, 20. li. 3. quia nullo obstaculo ca. 9. impedita. Secunda conclusio est: opera primi hominis erant efficaciora ad meritum: ex quantitate operis absoluta. Probat: quia maiora opera fecisset: probatur: quia maioris virtutis erat. Tertia est opera primi hominis erant minus efficacia ex quantitatis proportionali operis. Probatur. quia opera hec parua magis excedunt potestatem nostram: quam illa magna. Ita ꝑtē illius: pbatur q: nos cū difficultate hec ille sine difficultate illa: z radix est quia nos imbecilles: ille sanus z robustus.

¶ Sup. q. 96. Arti. 1.

TIulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio respondens quesito affirmati ue. Adam in statu innocentie dominabat alalib⁹. ꝓbat: quia aia

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra nāli subta sunt homini: ergo in statu innocentie illi obediebant: qđ est intentum.

237 Ad 2m pbatur: qz ante inobedientiā dei: nulla erat subditeū inobedientia: quod probatur: qz isto. inobediēta est effectꝰ illius pme inobedientie. Ad3m aūt, pba tripl̄r: primo ex pcessu nāe: imperfectiora subsunt perfectis q̄dcūq; v sualiter. Secundo ex ordine diuine pudentie: quia inferiora per superiora gubernat. tertio ex propietatibus virtutū: qz q̄ est pars tale, subest nāli ei q̄ est vniuersaliter tale: aialia sunt pudētia fm̄ partem. i. ad aliq̄d homo vlr: ergo.

¶ Circa hec dicta occurrit dubitatiuncula: q̄m hic dicit: q̄ dñus super aialia est natura le hoi: hic eriā dr: q̄ pditū est tale dñium per pctm: cōstat em̄ nāli a non esse ablata p peccatum: q̄n ex hac rōne paulo superius, pbatū est, qđ subiectio virius inferiorum rationi nō erat nālis: quia non remansit post pctm: par autem est hic ratio.

¶ Ad hoc breuiter dr q̄ distinguendū est inter subiōnē z obedientiam: subiectio enim z aialiū hoi: z virium inferiorum rōni est naturalis: obedientia ro vtrozq; z sllium erat supnālis: gfa em̄ pficiebat naturā: z qđ nā subiecerat: gratia obsequēs reddebat. Sic igit vtrobiq; obedientia pdita: qz supnaturalis subiectio nālis remansit: cuz pugna z ad virūq; insurgendū in litera dr: qđ id quod naturaliter est subiectum hominitunc nō repugnabat: vbi expresse ambo explicata sunt.

¶ Super Artic. 2.

481 Locis 8. arti. 1. vna conclusio trimembris. ¶ Iulius clarus. ¶ In corpore tria. Primo ponitur notatio. duis: homo non dñabatur angelis: sed animalibus imperando: plantis vero z inanimatis vtendo absque impedimento. Probatur. omnia sunt quodammodo in homine: ergo dominium hominis respectu aliorum est iuxta dominium in uentum in ipso homine: ergo nō dñabatur angelis: sed aialibus imperando: z reliquis ablq; impedimēto vtendo. Adis probatur: qz in homine sunt ḡnes quibus cum omnibus cōicat ratio sensus: vegetatio z corpus. Duma cōsequentis est satis notum.

naturalr suum. Scdo apparet hoc ex ordine diuine pudentie: q̄ semp inferiora p superiora gubernatꝰ. Vñ cū hō sit supra cetera aialia: vtpote ad imaginem dei factꝰ cōuenienter eius gubernationi alia aialia subdunt. Tertio apparet idē ex ppuetate hois z altoꝝ aialiū. In aliis em̄ aialibꝰ inuenit secūdū estimationem nālē q̄dā principatio pudētie ad aliq̄s priculares actus: in hoie aūt vlis pudentia q̄ est rō oium agibilium. Omne aūt q̄ est p participationē subditur et quod est p essentiā z vlr. Vñ ptz q̄ nālis est subto aliorum aialium ad hominem.

Ad primū Ergo dicēdū: q̄m subos multa pōt facere supioribꝰ q̄ nō pōt facere inferior. Angelus aūt est naturalr supior hoie. Vñ aliq̄s effectus poterat fieri circa aialia virtute angelica: q̄ nō poterat fieri pt̄te hūana. s. q̄s statꝰ oia aialia cōgregarent. ¶ Ad 2m dōm, q̄ q̄dā dñt q̄ aialia q̄ nūc sunt ferocia z occidūt alia aialia: in statu illo fuissent mansueta nō solum circa hominem, sed etiam circa alia animalia. Sed hoc est omnino irrationabile. Non enim per pctm̄ hois natura aialiū est mutata, vt dbus nūc naturale est comedere alios aialiū carnes: tunc virissent de herbis: sicut leones z falcões. Nec glo. Bede dicit Gen. 1. q̄ ligna z herbe date sunt oibus aialibꝰ z aulbus in cibū: 15 q̄busdā. Fuisset ergo nālis discordia inter quedā aialia. Nec tū pp hoc subtrahereret dñio hois: sicut nec nūc pp hoc subtrahunt dñio dei: cuiꝰ pudētia hic totū dispensat. Et hui⁹ pudētie hō executor fuisset: vt etiā nūc apparet in aialibꝰ domesticis. Adinstrank. n. falconibꝰ domesticis p hoies galline i cibū. ¶ Ad 3m dōm, p hoies in statu innocentie nō idigebāt aialibꝰ ad necessitatē corporalē, nec; ad tegumentū: q̄ nudi erāt z nō erubescebant nullo instāte inordinate ocupiscētie motu. nec; ad cibū: q̄ lignis paradisi vescebant: nec; ad vehiculū ꝓpter corpis robur. indigebant tñ eis ad exprimētē cognitionē sumē dā de naturis eoꝝ. Nō significatum est per hoc q̄ de⁹ ad eñ aialia adduxit: vt eis noia imponeret: q̄ eoū naturas designāt. ¶ Ad 4m dōm, q̄ oia aialia hāt quādā participationē prudentie z rōnis fm̄ estimationē naturalē: ex qua cōtingit q̄ grues sequuntur ducem: z apes obediunt regi. Et sic tunc oia aialia per seipsa homini obediuissent: sicut nunc quedam domestica ei obediunt.

¶ Utrum homo habuisset dominium super omnes alias creaturas. Articu. 2.

Ad sc̄m Sic procedit. Vñ, q̄ hō non habuisset dñiū sup oēs alias creaturas. Angel⁹ em̄ nāli r est maioris potestatis quā homo. Sed sicut dicit Aug. 3. de tri. mā corpalis non obediuisset ad nutū etiā sctis angelis. Ergo multo min⁹ hoi in statu innocentie. ¶ In plantis non sunt de viribus aie nisi nutritiua: z augmētatiua, z gñatiua. Hę aūt non sunt nate obedire rōni vt in vno z eodē hoie apparet. Ergo: cū dñiū cōpetat hoi fm̄ rōnē: vī q̄ plātis hō in statu innocentie nō dñaretur. ¶ Quicunq; dñat alicui rei pōt illam rem mutare. Sed homo non potuisset mutare cursum celestium corporum. Hoc enim solius dei est: vt Dio. dicit in epla ad policar. Ergo non dñabatur eis.

455 **Sed** Cōtra est, q̄ dicit̄ gen. 1. de hoie. Presit vniuerse creature.

Rñdeo Dōm, qđ in hoie quodāmō sunt oia⁹. Et tō 3 modū quo dñaī his q̄ in seipso sunt fm̄ hūc modū com petit ei dñari aliis. Est aūt in hoie ḡtuor cōsiderare. s. rōnē: fm̄ quā conuenit cum angelis vires sensitiuas: fm̄ q̄s conuenit cū aialibꝰ: vires nāles: fm̄ q̄s conuenit cū plantis: z ipm̄ corpus: fm̄ q̄ conuenit cū reb⁹ inanimatis. Hō aūt in hoie hz locum dñantis: z nō subiti dñio. Vñ hō angelis nō dñabat in pⁿo statu. Et q̄z omni creature: intelligit q̄ nō est ad imaginem dei. Viribus aūt sensitiuis: sicut irascibili z cōcupiscibili q̄ aliq̄l r obedīūt rōni: dñat aia impando. Vñ in statu innocentie aialibꝰ aliis p impertū dñabat. Viribus aūt naturalibus z ipsi corpi hō dñabat: nō quidē impando, sed vtēdo. Et sic etiā hō in statu innocentie dñabat plātis z rebus inanimatis: nō p impertū vel immutationem: sed absq; impedimento vtendo eorum auxilio. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶ Utrum homines in statu innocentie fuissent equales. Articu. 3.

Ad tertiū Sic procedit. Vī, q̄ hoies in statu innocentie oēs fuissent eq̄les. Dicit em̄ Gre. ego. qđ vbi nō deliquimus oēs pares sumus. Sed in statu innocētie nō erat delictū. Ergo oēs erāt pares. ¶ Ꝑ. Sicut udo z eq̄litas est rō mutue dilectionis: fm̄ illud eccl. 13. Omne aīal diligit sibi simile: sic z oīs hō proximū sibi. In illo aut̄ statu inter hoies abūdabat dilectio: q̄ est vinculum pacis. Ergo oēs fuissent pares in statu innocentie. ¶ Ꝑ. Cessante causa, cessat effectus. Sed causa inequalitatis inter hoies vī nunc esse ex pte quidē dei q̄ quosdā p meritis premiat, quosdā vero punit: ex pte vo nature: q̄ pp nature defectuz q̄dā nascunt debiles z obdati: quidam aut̄ fortes z pfecti. Que in primo statu fuissent.

Sed cōtra Est, q̄ dr Ro. 13. Que ordo aūt maxime vī in dispitate consistere. Dicit em̄ Aug. 19. de ciui. dei, ordo est parium: dispariūq; rerum sua cuiq; loca tribuēs dispositio. Ergo in primo statu: qui de centissimus fuisset: disparitas inuenireturꝰ.

Rñdeo Dōm, q̄ necesse est dicere aliq̄s disparitatē in primo statu fuisse ad minus quantum ad serum: qz sine diuersitate seruꝰ gñatim non fuisset. Sic r etiam ꝑstum ad etatē. Sic em̄ quidā ex aliis nascebanꝰ. nec illi q̄ miscebant steriles erāt. Sed z fm̄ aiam diuersitas fuisset: z ꝑstum ad iustitiam: z quātum ad sciam. Nō em̄ ex necessitate hō opabatꝰ: sed per liberum arbi. ex quo rō hz q̄ hō posset magis z minus ani mum applicare ad aliq̄d faciēdū vel volendum, vel cognoscendū. Unde quidā magis profecissent in iustitia z scientia q̄ alij. Ex parte etiā corporis poterat esse disparitas. Nō em̄ erat exēptum corpus humanum talr a legibus nature quin ex exterioribus agētib⁹ aliq̄s cōmodū aut auxiliū reciperet magis z min⁹: cui etiā z cibis eoū vita sustētaretur. Et sic nihil phibet dicere quin fm̄ diuersam dispōnem aeris z diuersum situm stellarum, aliq; robustiores corpe gñarentur quā alij: z maiores z pulchriores, z melius complionati: ita tamen q̄ in illis q̄ excederēt tur, nullus esset defectus siue peccatum: siue circa animam: siue circa corpus.

Ad primū Ergo dōm, q̄ Grego. ꝓ verba illa intēdit excludere disparitatem que est fm̄ differentiam iustitie z peccati. Ex qua cōtingit q̄ aliqui penaliter sunt sub alijs coercendi. ¶ Ad 2m dōm, q̄ equalitas est causa qđ dilectio mutua sit equalis. Sed tñ inter iequales pōt

¶ Super articu. 4.

¶ Iulius clarus. ¶ In corpore tria. Primo proponuntur conclusiones responsiue. Secundo probatur negatiua. Tertio affirmatiua.

¶ Quo ad primum duo. distinctio bimembris: z conclusiones iuxta singula membra. Distinctio est. Dominium duplex: vt distinguitur contra seruitutem: z vt contra subiectionem qualitercunq;. Prima conclusio. dominium primo modo nonerat in statu innocentie. Secunda cōclusio: dominium primo modo nonerat in statu innocentie. Secunda cōclusio: dominium secundum erat in illo statu.

¶ Quo ad scdm ꝓbatur prima cōclusio negatiua. s. Dominium primū importat ordinationem subditi ad bonum domini: ergo tristitiam subditi: ergo penam: ergo non fuisset tūc. Antecedēs probatur ex differentia inter seruum z liberum. primo met. quia scilicet liberū est propter se, seruꝰ propter aliud id est dominium prima consequentia probatur: quia tristabile est vnicuique proprium bonum propter alterum tantum opotere agere. probatur: quia naturaliter amatur ad oppositum scilicet propter seipsum. Secunda consequentia est per se nota. z similiter tertia.

¶ Quo ad tertiū probatur conclusio affirmatiua: z duo fiunt. Primo describitur natura talis dñi z dicit: q̄ est ordinativa subditi ad ipsius subditi vel communebonum: quia ē ad liberos: qui sunt propter se. Secundo probatur dupliciter. primo homo erat animal sociale: ergo opus erat vno dirigente: z intendente commune bonum. Antecedens patet cōsequentia probatur dupliciter. primo: quia multa multa per se intendūt: z vnum vnum secundo autoritate Aristot. Secundo. probatur conclusio ex disparitate hominum: aliqui prestitisset scientia z iustitia: ergo gubernassent alios probatur consequentia autoritate Petri apostolici Augustini. z c.

¶ Super questio. 97. Articu. 1.

¶ Iulius clarus. ¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito. homo in

esse maior dilectio q̄s inter equales: licet nō equalr vtrinq; rūdeat. Pr̄. n. plus diligit filium naturalr q̄s frater fratrē: 13 filiꝰ nō tan tūdē diligat pfem, sicut a deo diligit. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ca disparitatis poterat esse ex pte dei: nō quidē vt puniret quosdā z quosdam ꝑmiaret: sed vt quosdā plus, quosdam minus sublimiaret: vt pulchritudo ordinis magis in hoibus reluceret. Et etiam ex parte nature poterat disparitas causari 13 predictum modū absq; aliquo defectu nature.

¶ Utrum homo in statu innocentie homini dominabatur. Articu. 4.

Ad quartū Sic procedit. Vī, q̄ hō in statu innocētie hoi nō dñabaī. Dicit em̄ Augu. 19. de ciui. dei: hoiem rōnalē ad imaginez suā factū non voluit deus nisi irrōnabilibus dñari. Nō hoiem hoi: sed homi nem pecoi. Ꝑ. Illud qđ est introductum in penam pcti: nō fuisset in statu innocētie. Sed hoiem subesse hoi introductū est in penam pcti. Dictum est enim mulieri post peccatū: sub ptāte viri eris: vt dicit̄ gen. 3. ergo in statu innocētie nō erat homo homini subiectus. Ꝑ. Subiectio libertati opponitur. Sed libertas est vnum de precipuis bonis q̄ in statu innocētie nō defuisset, quando nihil aberat qđ bona voluntas cupere posset: vt Augu. dicit. 14. de ci. dei. Ergo homo homini in statu innocentie non dñabatur.

Sed Cōtra cōditio hoīm in statu innocētie nō erat dignior q̄s conditio angeloū. Sed inter angelos quidā aliis dñantur. Vñ z vnus ordo dominationū vocatur. Ergo non est ꝑtra dignitatem status innocentie quod homo homini dominaretur.

Rñdeo Dōm, q̄ dñium accipitur dupliciter. Uno mō fm̄ qđ opponit seruituti. Et sic dñs dr cui aliq̄s subditur: vt seruus. Alio mō accipit dñium fm̄ q̄ cōiter referr̄ ad sūm qualitercunq;. Et sic etiā ille qui hz officiū gubernādi z dirigendi liberos: dñs dici pōt. Primo ergo modo accepto dñio in statu innocentie hoc homini nō dñarenr. Sed scdo mō accepto dñio: in statu inocētie homo hoi dñari potuisset. Cui⁹ rō est: quia seruus in hoc differt a libero q̄ liber est cā sui. vt dr in prin. meta. seruus aut̄ ordinat̄ ad aliū. Tunc ergo aliq̄s dñatur alicui vt seruo: q̄n eī cui dñatur ad propriā vtilitatē sui. s. dñantis refert. Et q̄ vnicuiq; est appetibile propriū bonū: z per ons cōtristabile est vnicuiq; qđ illud bonū qđ deberet esse suum cedat alteri tm̄: ideo tale dñium non pōt esse sine pena subiorum. Propter qđ in statu innocentie non fuisset tale dñium hois ad hoiem. Tūc vero dñatur aliq̄s alteri vt libero: q̄n dirigit tm̄ ad ꝓpriū bonū eiꝰ q̄ dirigit vel ad bonum cōe. Et tale dñium hois ad hominem in statu innocentie fuisset: ꝓpter duo. Primo, q̄ hō natural r animal sociale. Vñ hoies i statu innocentie socialiter virissent. Socialis aūt vita multoꝝ esse nō posset: nisi aliq̄s preside ret qui ad bonū cōe itēderet. Multi. n. p se intēdunt ad multa: vnꝰ ño ad vnū. Et ideo phs dicit in 1nꝰ politico. Oēs cuncq; multa ordinant ad vnū: semp inuenit vnū vt principale z dirigens. Scdo: q̄ si vnus hō habuisset super alium supereminentiā scientie z iustitie: incōueniēs fuisset nisi hoc exerceret in vtilitatē aliorꝝ: fm̄ q̄ dr. 1. pe. 4. Unusquisq; gratiā q̄ accepit in alterutrū illaz administrātes. Vñ Aug. dicit. 19. de ci. dei. q̄ iusti nō dominandi cupiditate imperāt: sed officio cōsulēdi: hoc naturalis ordo prescribit: ita deus hominem cōdidit. ¶ Et per hoc patet responsio ad omnia obiecta: que procedunt de primo modo dominij.

¶ De his que pertinent ad statum primi hominis quantum ad conseruationem individui. Questio. 97.

Deinde Considerandum est de his que pertinēt ad statum primi hominis secundum corpus. Et primo quantum ad conseruationem individui. Secundo, quantum ad conseruationem speciei. ¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo, vtrum homo in statu innocentie esset immortalis. Secundo, vtrum esset impassibilis. Tertio, vtrum indigeret cibis. Quarto, vtrum per lignum vite immortalitatem consequeretur.

¶ Utrum homo in statu innocentie esset immortalis. Articu. 1.

Ad primū Sic procedit. Uidetur quod homo in statu innocentie non erat immortalis. Mortale enim ponitur in diffinitione hominis. Sed remota diffinitione aufertur diffinitum: ergo si homo erat non poterat esse immortalis. Ꝑ. Corruptibile z incorruptibile genere differunt: vt dicitur in. 10. meta. Sed eoꝝm que differunt genere: non est transmutatio inuicem. Si ergo primus homo fuit incorruptibilis: non posset homo in statu isto esse corruptibilis. Ꝑ. Si homo in statu innocentie fuit immortalis: aut hoc habuit per naturam aut per gratiam. Sed non per naturam. Quia cum natura eadem maneat fm̄ speciē: nūc quoq; esset immortalis. Similiter nec p gratiā. Quia primus hō gratiā p priam recuperauit: fm̄ illud Sap. 1. Educit illuz a delicto suo. Ergo immortalitatē recuperasset. Qđ ꝑz esse falsum. Non ergo hō erat immortalis in statu innocētie.

¶ Preterea. Immortalitas promittitur homini in premium: fm̄ illud Apo. 21. Mors vltra non erit. Sed homo non fuit conditus in statu premij: sed vt premium mereretur. Ergo homo in statu innocentie non fuit immortalis.

Sed cōtra Est, quod dicitur ad Ro. 5. quod per peccatum intrauit mors in mūdum. Ergo ante peccatum homo erat immortalis.

Rñdeo Dōm, qđ aliquid pōt dici incorruptibile tripliciter. Uno mō ex parte materie: eo. s. q̄ vel non hz materiā: sicut angelus, vel hz mām q̄ non est in pⁿo nisi ad vnā formam: sicut corpus celeste. Et hoc dr fm̄ naturam incorruptibile e. Alio mō dr aliquid incorruptibile ex parte forme: qz. s. ret corruptibili per naturā inheret aliqua dispō: per quā totalr a corruptione ꝓhibetur. Et hoc dr incorruptibile scdm̄ gloriā. Quia: vt dicit Aug. in epla ad Dioscoꝝ: tā potenti nā deus fecit animam: vt ex eius beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis z incorruptionis vigor. Tertio mō dr aliqd incorruptibile ex parte cause efficiētis. Et hoc modo homo in statu innocētie fuisset incorruptibilis z immortalis. Quia: vt Augusti. dicit in libr. de questioni. no. z vete. testa. Deus enim fecit qui quandiu non peccaret immortalitate vigeret: vt ipse sibi author esset aut ad vitam aut ad mortem. Non enim corpus eius erat indissolubile per aliquem immortalitatis vigorem in eo existentem: sed inerat anime vis quedā supernaturaliter diuinitꝰ data: ꝑ quam poterat corpus ab omni corruptione preseruare: quādiu ipsa deo subiecta mansisset. Quod rationabiliter factum est. Quia enim anima rationalis excedit proportionem corporalis materie: vt supra dictum est: conueniens fuit: vt in principio ei virtus daretur, per quā corpus conseruare posset supra naturam corporalis materie.

Ad primū Ergo z secundum dicendum, quod vires ille procedunt de incorruptibili z immortali per naturam. ¶ Ad tertium dicendum, quod vis illa preseruandi corpus a corruptione non erat anime humane na

484 ¶ Ad hoc breuiter dicitur: q̄ si Scotus oen. 2. di. 19. laria reuerētie ad dea tum Augu. habuisset: Et ma. 4. uisset vltra. qđ homo erat sibi author vi 3. cot. q. 5. art. est: per se vel per sanctos suos.

¶ Circa cōclusionem hanc aduerte: q̄ Scotus in scdo. dis. 19. qđ. prima: relata hac opinione impugnat eam nulla ratione dicens: sed q̄ se nō videre fatet: quod qualitas in anima posita possit ꝑseruare corpus passibile quin patiat a contrario: constat autem q̄ passio magis facta corrumpit. ergo ꝛc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per Artic. 2.

TIulus clarus.

¶ In corpore clarissime distinguit de passione ⁊ iuxta ytrinq; membium singulis conclusionibus quero. Et ꝓ sponder questio Distinctio est passio dupliciter proprie ⁊ communiter. illa remotiua a naturali dispositione: quia effectus actionis, que a contrario est hec perfectiua natura. prima conclusio: passione communiter hō erat passibilis ⁊ anima ⁊ corpore: qꝫ sentiebat ꝛc. Secunda cōclusio passione propie homo erat impassibilis ⁊ anima ⁊ corpore: quia virtute anime prohibebat passionem sicut ⁊ mortem. Aduerte hic qꝫ Scotus vbi supra tenet oppositum, nulla tamē rōne nisi qꝛ non videtur sibi qꝫ innocētia excluderet omne parti propie dictū. Et posset pro eo argui: qꝛ omne agens in agendo repatitur: sed corpus hominis agebat in cibum: ergo repatiebatur ab eo. ergo nō excluditur eis passio propie a statu innocentie. Ad hoc dicetur inferius in sequēti articulo in responsione ad secundum.

¶ Super Art. 3.

TIulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo ponitur differentia inter statum innocentie ⁊ resurrectionis. Et in differentia proponitur conclusio resolua questio. Secundo ꝓbatur vtraq; pars differētie.

¶ Quo ad primū differentia est inter vtrūq; statū: quia in statu innocētie erat vita animalis egēs alimento: in statu futuro erit vita spūalis nō egens alimentis. prima enim pars differentie est cōclusio responsiua questo aff. rmatiue.

¶ Quo ad secundum probatur vtraq; pars sic. Anima hūana est anima ⁊ spiritus. ergo vt anima congruebat primo statui. ergo sēm id quod conuenit omni animato. ergo secundū opera partis vegetatiue alere, augere, generare ꝛc. ⁊ rursus. ergo ⁊ spiritus cōuenit vltimo statui. ergo sēm id quod est proprium ei. ergo secundum immortalitatem, impassibilitatem gloriam ꝛc. igitur in primo statu erat animalis cū alimentis: in vltimo spūalis sine eis. Assis est per se notum. Prima consequentia probatur autoritate Damasceni. Secunda vero probatur: quia anima vt anima cōmunis est omni viuenti. Tertia vero probatur: quia primū in omni viuente apud nos est pars vegetatiua. Alie consequentie ex alia parte parēt per locum ab opposito.

¶ In responsione ad primum nota vltima verba. s. ⁊ ne totaliter consumeretur. Ex hoc em̄ insinuatur: quod aliqua deperditio humidi fiebat in illo statu: de qua vide in articulo sequenti.

¶ In responsione ad secundum nota duas responsiones. Prima quod corpus hominis non patiebatur in nutritione. Secundam, q̄ patiebatur: sed perfectiue. Prima saluatur quo ad repassionē qua omne agens repatitur: ⁊ hoc propter virtutez anime. Secunda id passionis quod accidit corpori ex nutriri quicquid sit illud manifestat: quale sit: hoc ipso quo dicit: quale esset pati: si nutriri cōsisteret in patiendo. Unde in materia sequentis articuli notāde sunt ambe: ⁊ sic totum est dubium precedentis articuli.

485 2.di.19. artic.3. Et distī. 23.q.2. ar.3.co. Et distī. 29.ā.3. col.

Articulus I.

Sic procedi-tur. Uidetur q̄ homo in statu innocentie fuisset passibilis. Sentire enim est pati quādā. Sed homo in statu innocētie fuisset sensibilis. Ergo fuisset passibilis. ℂ p. Somnus passio quedā est. Sed hō in statu innocentie dormiuisset: scōm illud Genē. 2. Immisit deus sopore in Adam. ergo fuisset passibilis. ℂ p. Ibidē subditur, q̄ tulit vnā de costis eius. Ergo fuisset passibilis etiā p abscissionē partis. ℂ p. Corpꝰ hois molle fuit. Sed molle nāle passiuū est a duro. Ergo si corpus primi hominis fuisset aliquod corpus durum ab eo pateret. Et sic primus homo fuit passibilis.

Sed cōtra Est, quia si fuisset passibilis fuisset corruptibilis. Quia passio magis facta abiicit a substantia.

Rñdeo Dōm qꝫ passio dupliciter, vꝫ. Uno mō ꝓpie. Et sic pati vocat qꝫ a sua naturali dispōne remouetur. Passio em̄ est effectus actionis. In rebus autem naturalibus ꝺuersa agunt ⁊ patiūtur adinuicē: quorū vnū remouet alterū a sua naturali dispōne. Alio mō vocat passio cōiter sm̄ quancūq; mutationē, etiā si ptineat ad pfectionē nature, sicut intelligere vel sentire vocat pati quodāmodo. Hoc igit scōo mō hō in statu innocentie passibilis erat, ⁊ patiebat: ⁊ sm̄ animā ⁊ scōm corpus. Primo autē mō dicta passione erat impassibilis: ⁊ sm̄ aiam ⁊ sm̄ corpus: sicut ⁊ immortalis. Poterat. n. passionē phibere. sicut ⁊ mortē: si absq; pctō ptitisset. ℂ Et per hoc pz rūsio ad duo prima. Nā sentire ⁊ dormire nō remouēt hominē a naturali dispositione: sed ad bonum nature ordinantur. ℂ Ad 3m̄ dōm, q̄ sicut supra dictum est e, costa illa fuit in Adā inquātū erat principium humani generis: sicut semen in homine inquantum est principiū p gñationē. Sicut igitur decisio seminis non est cū passione q̄ remoueat hoiem a naturali dispōne: ita etiam est dōm, de separatione illi coste. ℂ Ad 4um dicēdū, q̄ corpꝰ hois in statu innocētie poterat preseruari, ne pateretur lesionē ab aliquo duro partim quidē per ꝓpriā rōnem p quam poterat nociua vitare: partim etiā per diuinam prouidentiam: que sic ipsum tuebatur vt nihil ei occurreret ex improuiso a quo lederetur.

486 2.di.19. ar.2.ad 5um. Et.4.5. cap.82. co.5. Et mal. q.5. art. 5.ad 8m. ⁊ 9m. Et opusc. 3.c.133.

485

¶ Utrum homo in statu innocentie indigebat cibis. Articu.3.

Ad tertiū Sic procedi-tur. Uidetur, q̄ hō in statu innocentie non indigebat cibis. Cibus em̄ necessarius est homini ad restaurationē deperditi. Sed in corpore Ade nulla fiebat deperditio, quia incorruptibile erat. Ergo non erat ei cibus necessarius. ℂ Preterea. Cibus est necessarius ad nutrienduz. Sed nutritio nō est sine passione. Luz ergo corpus hominis esset impassibile e, non erat ei cibus necessarius: vt dicitur. ℂ p. Cibus dicitur esse nobis necessarius ad vite conseruationem. Sed Adam aliter vitam poterat conseruare. Quia si non peccaret: non moreretur. Ergo cibus non erat ei necessarius.

¶ Preterea. Ad sumptionem cibi sequitur emissio superfluitatum: que habent quandam turpitudinem non conuenientem dignitati primi status. Ergo videtur quod homo in primo statu cibis non vteretur.

Sed cōtra Est, quod dicitur genē. 2. De omni ligno qō est in paradiso comedetis.

Rñdeo Dōm, q̄ homo in statu innocentie habuit vitam animalem cibis indigentem. Post resurrectionem vero habebit vitam spiritualem cibis non indigentem. ¶ Ad cuius cuius euidentiam considerandum est: quod anima rationalis, ⁊ anima est ⁊ spiritus. Dicitur autem esse anima secundum illud quod est sibi commune ⁊ aliis animalibus, quod est vitam corpori dare. Unde dicitur genē. 2. Factus est homo in aiam viuentem idest vitā corpori dantem. Sed spiritus dicitur scōm illud quod est proprium sibi: ⁊ non aliis animalibus, quod. s. habeat virtutem intellectiuam immaterialem. In primo igitur statu anima rationalis cōmunicabat corpori id qō cōpetit ei inquantum est anima. Et ideo corpus illud dicebat animale: inquantū. s. habebat vitā ab anima. Primum aūt principiū vite in istis inferioribus: vt dicit in lib. de aia: est anima vegetabilis: cuius opera sunt alimento vti, ⁊ generare, ⁊ augeri. Et ideo hec opera homini in primo statu cōpetebant. In vltimo vero statu post resurrectionem anima communicabit quodāmodo corpori ea que sunt sibi propria inquantus est spiritus. Immortalitatem quidem quantum ad omnes: impassibilitatem vero ⁊ gloriam ⁊ virtutez, quantum ad bonos: quorum corpora spiritualia dicentur. Unde post resurrectionem homines cibis non indigebunt. Sed in statu innocentie eis indigebant.

Ad primū Ergo dōm, q̄ sicut dicit Augustin. in lib. de qōn. ve. ⁊ no. test. quomō immortale corpus habebat qō cibo sustētabat: immortale em̄ nō eget esca neq; potu. Dictum est em̄ supra c: q̄ immortalitas primi status erat secundum vim quandam supernaturalem in aia residentem: non autem secundū aliquā dispositionē corpori inherentem. Unde per actionem caloris aliquid de humido illius corporis poterat deperdi. Et ne totaliter consumeretur: necesse erat per assumptionē cibi homini subuenri. ¶ Ad secundū dicendū, q̄ in nutritione est quedam passio ⁊ alteratio. s. ex parte alimenti, qō cōuertit in subtā tiam ei⁹ quod alitur. Unde ex hoc nō potest concludi q̄ corpus hominis fuerit passibile: sed quod cibus assumptus erat passibilis. Quamuis etiam talis passio esset ad perfectionem nature. ¶ Ad tertium dicendū, q̄ si homo sibi non subueniret de cibo: peccaret: sicut peccauit sumendo vetitum cibum. Simul em̄ sibi preceptū fuit: vt a ligno scientie boni ⁊ mali abstineret: ⁊ vt de omni alio ligno paradisi vesceret. ¶ Ad quartū dicēdum, q̄ quidā dicunt q̄ homo in statu innocētie nō assumpsisset de cibo nisi quantum fuisset ei necessariū. Uñ non fuisset ibi superfluitatū emissio. Sed hoc irrōnale vī: qō in cibo assumpto nō esset aliq̄ feculētia: q̄ non eēt apta vt ꝙuerteret i hois nutrimētū. Uñ oportebat supfluitates emitti. Tū fuisset ꝺi uinaꝰ, puisuz: vt nulla ex hoc inducētia eēt.

¶ Super Articulum. 4.

TIulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio responsiua ꝺimembris. Lignum vite cauabat immortalitatem quodammodo non simpliciter. primo probatur: quo ad primam partem: quia habebat vim fortificatiuam virtutis specifice contra defectum proueniencem ex admixtione extranei. Declaratur hoc ꝺistinguendo duplicem

487 2.ꝺ.92. ar.5.ad 3.q.6. Et.3.ꝺi. 4.q6.1. ar.3.ad 3m mar. 4.sen. ar. 2.ad. 8. 9.

b 486

defectum in corpore nutribili scilicet deperditionem humiꝺi: ⁊ deꝺilirationem virtutis ex admixtione: vt patet ex primo de generatione. Deinde probatur duplici autoritate Augustini. Scōo probat quo ad scām pte duplr. Tuz qꝫ virtus aie non inerat a ligno vite. Tū qꝫ virtus finita nō pōt cāre effectū ꝺu ratiōis infinite. Primo ꝺat: qꝫ ḡto maior est virtus tanto impiuisit ꝺurabiliorem effectū. Uirtus aūt ligni vite sicut cuiusq; corporis finita erat. ℟. Tertio ꝺeclaraꝺ modus: quo verificaꝺ viraz ps: ⁊ est cōseruatio p lignum vite vsq; ad certū tempus: ⁊ ꝺeinꝺe aut iterata comestione iterū cōseruaret ꝛc. aut trāslatus fuisset in vitam spūalem ḡlis erit post resurrectionem. Circa vtrūq; istorum ꝺefectuum ꝺubiū occurrit: qm̄ si in statu innocentie vterque fuisset: iam fuisset ibi passio propie ꝺicta: ꝺeperditio siḡꝺē humiꝺi cum ſtar actione caliꝺi mantese in passione propie ꝺicta consistit. Deꝺilitatio quoq; ꝓtutis ex admixtione extranei apte natura remouet a nāli suo robore: igitur ꝛc. ℂ Circa effectū ligni vite ꝺubium occurrit ex Scot. in secūꝺo. ꝺist. 19. q. 1. Arguit em̄ cōtra hoc quoꝺ lignū vite erat cōseruatiuum virtutis specifice: ⁊ causabat immortalitatē. Et mouet talī rōne: vis cōuersiua alimenti in Adā: cetiā ꝙuertēꝺo lignum vite in subam suam ꝺebilitabat aliquātulum: qꝛ oē agēs phicum agenꝺo ꝺebilitat: ⁊ pz in trēpo Arist. primo de ḡnatione, de vino: cui apponitur aqua: ergo scōa vice iteruz ꝺebilitaret: ⁊ sic eanꝺē ꝺefecisset: non ergo poterat hoc moꝺo immortalitas haberi ꝛc.

487 2.ꝺ.92. ar.5.ad 3.q.6. Et.3.ꝺi. 4.q6.1. ar.3.ad 3m mar. 4.sen. ar. 2.ad. 8. 9.

¶ Ad 1um ꝺubium vī mihi ꝺistinguenꝺū: et ꝺom de primo ꝺefectu: q̄ fuisset actu: sed non sub ratione ꝺefectus: sēs aut fuisset tū in potā. Ad cui⁹ euiꝺentiā notanꝺū est: q̄ passio ꝓprie ꝺicta ꝓtutis ex admixtione extranei apte natura remouet a nāli suo robore: igitur ꝛc. ℂ Circa effectū ligni vite ꝺubium occurrit ex Scot. in secūꝺo. ꝺist. 19. q. 1. Arguit em̄ cōtra hoc quoꝺ lignū vite erat cōseruatiuum virtutis specifice: ⁊ causabat immortalitatē. Et mouet talī rōne: vis cōuersiua alimenti in Adā: cetiā ꝙuertēꝺo lignum vite in subam suam ꝺebilitabat aliquātulum: qꝛ oē agēs phicum agenꝺo ꝺebilitat: ⁊ pz in trēpo Arist. primo de ḡnatione, de vino: cui apponitur aqua: ergo scōa vice iteruz ꝺebilitaret: ⁊ sic eanꝺē ꝺefecisset: non ergo poterat hoc moꝺo immortalitas haberi ꝛc.

Rñdeo Dōm, q̄ lignū vite quoꝺammō immortalitatē causabat, non autē simplr. ¶ Ad cui⁹ euiꝺentiā ꝙsiꝺerāꝺū est, q̄ ꝺuo remeꝺia aꝺ cōseruationē vite habebat hō in primo statu ꝺuos ꝺefect⁹. Primus. n. ꝺefect⁹ est ꝺeperꝺitio humiꝺi per actionem caloris nālis: qui est aie instrm. Et ꝺ hūc ꝺefectū subueniebat hoi p esum alioꝝ lignorū paraꝺisi: sicut ⁊ nūc subueniꝫ nobis p cibos qs sumim⁹. Scōs aut ꝺefect⁹ est: qꝛ, vt phs ꝺt. 1. ꝺe gñatiōe, illuꝺ q̄ gñat ex aliq̄ extraneo aꝺiūctū ei q̄ pr⁹ erat humiꝺo ꝺefīti imiuit ꝓtutē actiuā spēi, sicut aq̄ aꝺiūcta vino. primo qꝺē cōuertit in saporē vini: sed sm̄ q̄ magis ⁊ minus aꝺꝺit ꝺiminuit vini fortituꝺinē. Et tāꝺē vinū fit aquosum. Sic igit videmus q̄ in ꝑnō virt⁹ actiua spēi est aꝺeo fortis: q̄ pōt cōuertere ꝺe alimēto nō solū q̄ sufficit aꝺ restauratio nē ꝺepꝺiti: sed ēt qō sufficit aꝺ augmētum. Postmoꝺū ꝺo qꝺ aggenerat nō sufficit aꝺ augmētū: sed solū aꝺ restauratiōnē ꝺepꝺiti. Tāꝺē ꝺo in statu senectutis: nec aꝺ hoc sufficit. Uñ seq̄t ꝺecrementū: ⁊ finaliꝫ ꝺissolutio corpis e. Et ꝺ hūc ꝺefectū subueniebat hoi p lignū vite. Habebat em̄ ꝓtutē fortificāꝺi ꝓtutē spēi ꝺ ꝺebilitatē pueniētē ex aꝺ mixtione extranei. Uñ aug. ꝺt in. 14. ꝺe ciui. ꝺei, qꝺ cib⁹ aꝺerat hoi ne esuriret: potus ne sitiret: ⁊ lignū vite ne seneꝛ⁹ eī ꝺissoluer et. Et in lib. de qō. ve. ⁊ no. te. ꝺt: qꝺ vite arbor medicine mō corruptionē hoim̄ phibebat. Nō tū simplr immortalitatē causabat: qꝛ necꝫ virt⁹ q̄ inerat aie aꝺ cōseruāꝺū corp⁹ cābat ex ligno vite. Neq; ēt poterat immortalitatis ꝺispōnē corpi pstare: vt nūq; ꝺissolui posset. Qꝺ ex hoc pz: qꝛ virt⁹ cuiuscūq; corpis est finita. Uñ nō poterat virt⁹ ligni vite aꝺ hoc se extenꝺere: vt ꝺaret corpoꝛ virtutem ꝺurāꝺi tpe infinito: sed vsq; aꝺ ꝺeterminatum tpꝰ. Manifestum est em̄ qꝺ quāto aliqua virtus est maioꝛ: tāto impiuisit ꝺurabiliorē effectū. Uñ cū virtus ligni vite esset finita semel sumptū pseruabat a corruptione vsq; aꝺ ꝺeterminatū tpꝰ: quo finito, vꝛhō trāslat⁹ fuisset aꝺ spūalē vitā: vꝛ ꝺiguisset iterū sumere ꝺe ligno vite. ¶ Et p hoc pz rīsio aꝺ oba. Nā prime rōnes cōcluꝺūt qꝺ nō causabat ꝛcorruptibilitatē simpliꝛ. Alie vo cōcluꝺūt qꝺ cābat incorruptibilitatē impeꝺiēꝺo corruptionē scōz moꝺū predictum e.

¶ De his que pertinēt aꝺ conseruationem speciei per generationem. Uō. 98.

Deinde Consideranꝺus est ꝺe his que pertinent aꝺ conseruationē speciei. Et primo ꝺe ipsa gñatione. Secūꝺo ꝺe cōꝺitione p lis genite. ¶ Circa primum queruntur ꝺuo. Primo vtrū in statu innocentie fuisset generatio. Secuꝺo vtrum fuisset generatio per coitum.

¶ Utrū i statu innocētie fuisset gñatio. Ar. 1.

Ad primū Sic pceꝺit. Uꝺ, q̄ i statu innocētie nō fuisset generatio. Gñatio em̄ corruptio est ꝛita vt ꝺz in. 6. phy. Cōtraria aūt ꝺ fuit circa iꝺē. In statu aūt innocētie non fuisset corruptio. Ergo neq; generatio. ℂ p. Gñatio ꝛꝺinatur aꝺ hoc q̄ conseruetur in spē quoꝺ sm̄ inꝺiuiꝺuū cōseruari nō potest. Uñ et in illis inꝺiuiꝺuis que in ppetuū ꝺurāt: generatio nō inuenitur. Sed in statu innocentie hō in perpetuū absq; morte virisset. Ergo in statu innocentie gñatio nō fuisset. ℂ p. Per gñationem hoies multiplicantur. Sed multiplicatis ꝺnīs necesse est fieri possessionum ꝺiuisionem aꝺ euitanꝺam confusionē ꝺnīi. Ergo cū hō sit institutus ꝺnīs a ꝺiuitū: facta multiplicatio humani gñis p gñationem: secuta fuisset ꝺiuisio ꝺnīi. Qꝺ videtur esse cōtrarū iuri naturali: sm̄ qꝺ oīa sunt cōia: vt Jsi. ꝺicit. Non ergo fuisset generatio in statu innocentie.

488 2.ꝺ.20. q.1.ā.1.

Sed cōtra Est, qꝺ ꝺz gene. 1. Crescite ⁊ multiplicamini et replete terram. Huiusmoꝺi aūt multiplicatio aꝺꝙ noua generatiōe fieri nō potuisset: cū ꝺuo tātuz fuerint primitus instituti. Ergo in primo statu generatio fuisset.

Rñdeo Dōm, qꝺ in statu innocentie fuisset gñatio aꝺ multiplicationē humani gñis. Alioqn pctm̄ hois fuisset valde necessariū ex quo tm̄ bonū cōsecutū est. ¶ Est ergo consideranꝺū, qꝺ hō scōm suā naturā est cōstitut⁹ quasi mediū quoꝺ: ꝺā inter creaturas corruptibiles et incorruptibiles. Nam aīa eius est naturaliꝫ incorruptibilis e: corpus vero naturaliꝫ corruptibile f. Est aūt consideranꝺum qꝺ alio mō intentio nāe fertur aꝺ corruptibiles et incorruptibiles creaturas. Ꝺ aute ꝙ se vī est se ꝺe intentione nature: qꝺ est semper ⁊ perpetuum. Quoꝺ autem est soluz sm̄ aliquoꝺ tempus non viꝺetur esse principaliter ꝺe intentione nature: sed quasi aꝺ aliuꝺ oꝺinatum. Alioquin eo corrupto, nature intentio cassaretur. Quia igitur in rebus corruptibilibꝰ nihil est perpetuū ⁊ semp manens nisi species: bonum speciei est ꝺe principali intentiōe nature g. Aꝺ cuius conseruationē naturalis gñatio oꝺinatur. Substantie vero incorruptibiles manent semper nō soluz

145 a 426 264

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturaliter ḡfatio: ex parte aie ḡ multitudo indiuiduoꝝ sit per se intenta. Ergo ad multiplicationē hūani ḡfatio: etiā in statu innocētie statuta est ḡfatio. Añs supponit: ꝛ prima ꝓa est clara. Scōa ꝓ quo ad vtrāq; partē ꝛ declaratur ꝛ ꝓbatur ex dicta inter creaturas corruptibiles: ꝛ incorruptibiles in hoc ḡ corruptibiles nō sunt per se intrēte ſm individua, sed ſm ſpēm: incorruptibiles vero ꝛ ſm individua ꝛ ſm ſpēm. Que dicta ꝓbatur ex hoc: ḡ intentio nāe per se est ad

ꝓpetuū ꝛ nō ad tpale. Probat: ꝙcendo ad incōueniēs. qz alioqn cessaret intētio nāe rēpotali deficiente. Ex hac añt dicta implicite habet alia: ḡ in rebus corruptibilib⁹ ḡfatio est naliter instituta ꝓ ſpēm: qz ipa sola est ꝓpetua: in icorruptibilibus nō oportuit ḡfatione esse. Ex hijs autē manifeste patet consequentia quo ad vtrangz partem: ꝛ clarū est.

¶ Sed sunt hic q̄dā dubia. Primo circa ꝓmā ꝓpōnem: qm illud qō infert. p incōueniēs: ti nō est inconueniēs: ꝑsertim ſm doctrinaz S. T. qm incarnatio filij dei: que est maximū bonū: ex pcō cōsecuta fuit ꝓ pcō fuit ad hoc necessariuz ꝛ ꝓpter illud Grego. o certe necessariū Ade peccatum ꝛc. Ergo multo minus est incōueniēs

489 ḡ pp bonuz multipli- q.d.20. cationis hūane fuerit 2.1.ā.2. peccatum necessariuz.

¶ Ad hoc breuiter du pliciter rndet. Primo ḡ bona sunt duplicis ordinis. Quedam sup ponētia malum: vt pe nitentia, patientia, martyriū ꝛc. q̄dā ꝙ olfactū bona. Et ad prima q̄dē op⁹ est esse mala: scōa vero oportere fieri mala incōueniēs est. Multiplicatio añt humani generis est de genere bonoꝝ: oīa quidē ḡ ipam ḡfectionē specifica: incarnatio autē ꝛbi dei: ſm ſe ſit etiaz bonum oīaq; Et tñ simplr non oportebat: occasionari ex peccato. vt tamē reuelata ē nobis per ſanctos: est de genere bonoꝝ: ſupponentiū mala: qm̄ reuelata est non nisi vt redemptrix: ac per hoc captiuorum: ac per hoc peccatorum ꝛc. ꝛ hoc ex ordinatione diuina quantum ſcimus.

¶ Secundo dicit: ḡ aliud est loqui de qualitate boni: ꝛ aliud de quantitate. Quāuis enim ad tale bonū possit oppoꝛtunum esse pctm: nō ſſ ad tm: qm̄ ſi bonum aliquod ex tot ab⁹ peccato: incōueniēs est ḡ quātitas eius peccato egeat: sic autem est in ꝓpoſito. Qm̄ multiplicatio generis humani: ſuppoſito iam homine in statu innocentie: dicit maioritatem boni: ſtando infra limitem humane bonitatis ꝛ non plus. Incarnatio autem filij dei eleuat naturam in aliam boni rationem: ꝛ ideo hic dicit tale bonum: quāuis maximum. multiplicatio vero dicit tantum bonum. Unde in litera notanter dicitur: inconueniens esse tantum bonum consequi ex peccato.

¶ Circa probationē: ḡ temporale nō ſit per ſe de intentione nature dubium occurrit: quia non videtur valere: qm̄ non ſequitur ḡ illo ceſſante ceſſaretur nature intētio: sed ḡ completa fuerit. Ad hoc breuiter dicitur: ḡ cum pñs ſermo nō ſit de natura particulari huius ꝛ gentis: puta ſortis aut pla. qm̄ ſi talia agentia vt ſic particularia per ſe facere ꝛ intendere: vt patet. 12. metaph. 11. ſed de natura vlr: pñs est ḡ ratio adducta efficax ſit: qm̄ ſi vtis nature intentio ad corruptibile per ſe intenderet: ex vna parte illo deſinente, nature vniuerſalis intentio nō amplius ſaluaret: ꝛ ex alia pte: qz eſt vtis: ac per hoc intendens ad vltimū bonū. Ergo intētio caſſa, vana, frustraꝝ est: nihil eſt conferre poterit vniuerſo corruptio illo particulari per ſe intento. Circa rōnem allatam in litera ꝓ concluſione aduerte mirā ſubtilitatem proceſſus: quia eſt ḡfatio nō est de numero entiū ꝓpter ſe: ſed ꝓp aliud: vt ꝓz: ḡ finis ꝓpius generationis ſit cōſeruatio eſſe ſpecifici: ꝛ in ꝓpoſito hic finis non poterat aſſignari perſpexit in eſſe ſpecifico rōnem finalizandi ḡfationē. ꝛ cū oſtēdiſſet: ḡ est perpetuitas: vt Arist. expreſſe 2° de aīa dixerat. tex. 34. oſtendit talem rōnem inueniri in ſingulis individuis humanis ex parte aie: ac per hoc ipſa individua ex parte aie ꝓtinere ꝓ ſe fines ḡfationis: quēadmodū in ipſa in relīōe ipſa ſpecies ꝓpter eādem rōnē: ſic cū ḡfatio nālis ſit ꝛ appareat in homine: dēpto illo fine. ſ. cōſeruatiōe ſpeciei, ꝓpter ſtatū innocentie reſtat alius finis: nō alia ſz esdē finalizandi rōne. i. multiplicatio individuoꝝ perpetuorum.

¶ Circa finē ḡfationis in ſtatu innocentie aſſignatum: dubiū occurrit: qm̄ hic expreſſe dicit: ḡ multiplicatio generis humani eſt finis per ſe intentus: ſuperius autē in. q. 47. art. 3. ad ſm. expreſſe tenet: ḡ nullū agēs intēdit p ſe multitudinē numeralem: ꝛ probat: qz eſt infinita: quō ergo ſtant hec ſil⁹? Ad ꝑ breuiſſime dicit: ḡ hec dicta ſi formalr ꝑpiciant: ſūt ā apiunt veritatē. Multitudo ſiquidem numeralis repugnat per ſe intētioni: qz non hz in ſe vñ poſſit per ſe intendi: caret enī finitate ſine q̄ impoſſibile eſt aliquid ꝓ ſe intendi: vt patet. 2 meta. Multitudo autē nūmeralis ꝓpter vltimū pōt ꝓ ſe intēdi: qz ex ly ꝓpter vltimū: finita continuntur multitudo: ac per hoc intēdibilis per ſeipſam: cōſtat enī qō perpetua ꝓ ſe ſpectant ad perfectionem vniuerſi. Eoꝝ autē q̄ ꝓ ſe exiguntur ad integritatē alicuius finiti: numerū opz esse taxatuz ꝛ certum: aliequin nec ſ̄itas totiꝰ esset certa: ſiue de quantitate molis ſiue perfectiōis accipiaſ: non ergo repugnat multiplicationem individuoꝝ humanorum ponere per ſe intentam: vt finem genērationis: quoniam vltq; ad certum predeſtinatorum numerum cōplendū erat futura:

non in perpetuum.

¶ Super Articulum ſecundum.

TUlius clarus.

¶ In corpore tria. Primo opinio recitatur Gregorij opinionem quod non per coitum. Secundo improbatur. Tertio reſponderur queſtioni.

¶ Quo ad primum quatuor refert. Primo quorundam ꝛ ſpecialiter Gregorij opinionem quod non per coitum. Secundo rationem ciusꝓpter feditatem illius. Tertio quod fuisset tamen multiplicatio hoim virtute divina: ſicut angelorꝝ. Quarto excluſione obionis: qm̄ in ſtatu innocentie erat diſtinctio ſexuum: ꝙ hoc fecit deus preſciens futuri caſus.

¶ Quo ad ſecundū repre henditur opinio hec: qz naturalia per peccatum neq; ablata neq; data ſunt ſed hoc eſt vnū de naturalibus: ꝓbatur dupl⁹. Primo: qz hoc eſt naturale oībus aialibus perfectis. Secundo ab effectu: quia natura dedit hemini membra ad hunc vſum. Incōueniens eſt autem hoīm membroꝝ naturalem vſum non fuiſſe ſicut aliorum.

¶ Quo ad tertiū cōcludo rñſiua eſt: ḡfatio fuiſſet p coitū quo ad cōiunctionē maris ꝛ feminę: nō autē quo ad inmoderatā concupiſcētiā. Probat concluſio dupl⁹: primo rōne. Sedo autoritate. ratio aſſignat diſtinguēdo in coitu illa duo: ꝛ aſſignādo radices ꝓprias coīs: ratio enim cōiunctionis eſt cōiuncto ſ̄tus actiue cū paſſiua: ex hac enim ꝓbatur prima pars cōclonis ſic: ḡfatio fuiſſet per applicationem virtutis actiue ad paſſiuū: ergo ꝓ cōiunctionem maris ꝛ femine: ꝓbat ſequela qz vbicūq; eſt diſtinctio ſexuū: ſ̄tus actiua eſt in mare: ꝛ paſſiua in femina. Radix ꝓo immoderate cōcupiſcētie eſt inobedientia virtū inferiorum ad rōnis moderamē: ex qua arguitur ſic in ſtatu illo vires inferiores omnino ſubdebāntur rōni: ergo nō fuiſſet coitus quo ad concupiſcētiam immoderatā: autoritas eſt Auguſt.

aſſignantis etiam mo dū: quo ſcilicet mēbra alia voluntario vſu applicant ad ſua officia.

¶ Super queſtio. 99. Articu. 1.

TUlius clarus.

¶ In corpore vna concluſio reſpōſiua bimembris. Pueri mor nati habuiſſent virtutē motiuā membroꝝ ſufficientem: non ad quoſlibet actꝰ ſed conuenientes puerilie. probatur concluſio ſic. Ex natura pueri nō hñt ſufficiētē vſum mēbroꝝ. Ex autoritate autē ſcripture habuiſſēt illū q̄ ad cōuenientia pueritie tāſ: ergo ꝛc. Jn ſra primo ꝓbat ꝓña ex rīa. 1 nālib⁹ debem⁹ ſeq nām rei: in ſupnaturalibus añt authoritatem ſcripture: qz hec ſola fide tenemus: ꝛ authoritati ſcripture innititur. Deide ꝓbat prima pars añs: hō habet nāl: cerebrū maiꝰ ceteris aialibus: ḡ hz in pueritia neruos non idoneos ad mouēdū mēbra: ḡ non hz ſufficientē nām motiuam. Añs ptz ex anatomia ꝛc. in' elīm ꝓportiōalr ad corp⁹. Cōſequētia ꝑa. ꝓbat: cōintellecta illa alia ꝓpōne: qō hō hz cerebrum hūidiſſimū: ꝛ q̄ etas infantilis eſt pleniſſima humiditatis. Ex his eſt ſequif: qō cū in maiori ḡtione ꝛ etatis humide ſit maior humiditas, q̄ ſit excellens hūiditas ad neruos: experimur autē ſenſū neruos infuſos diu in aq̄ ineptos eſſe vt ſiſtāt ꝛ ꝓptiōalr in corpe vt ſint firmi, ꝛ ducant ſpiritus vitales. Scōa ꝓ ꝓña probat: qz nerui ſunt inſtra nāe ad mouēdū mēbra: cuius ſignū eſt: qz ſi nerui efficiunt immobiles ſm illa mēbra. Deide ꝓbat ſcōa pa: hō facꝰ eſt rectus corpore ſubdito aīe: ergo mēbra hois non poterant deficere a recta hois voluntate: ḡ non ab actib⁹ cōueniēnib⁹: ḡ in pueritia obediēt ad actꝰ cōuenientes tm̄ pueritie. Añs ꝓ ꝓma pte ꝓbat ex autoritate ſcripture: ꝓ ſcōa autoritate expōnis aug. Dicta ꝓ ꝓña ꝑa. ꝛ manifeſte ꝓz vtpote inferēs ꝓticulare ex vñ: ꝛ nihilominus in ſra cōfirmat: qm̄ ſicut in illa ſubiectione membra q̄ ad eſſe nihil habebant repugnāa voluntati: ita quo ad opa ti. ꝛ eſt argm̄ a fortiori: qz vſus mēbroꝝ eſt de ḡne voluntarij: non añt eſſe eoūdē: ꝛ ꝓ-

Ad primū

Ergo dōm. qō hō in paradiſo fuiſſet ſicut angelus ꝓ ſpūalē mētē: cū tū hēret vitā aialē quātū ad corpus. Sz poſt reſurrectionē erit hō ſiſ⁹ angelo ſpūalis effectus ꝛ ſm aīa ꝛ ſm corpus. Añ nō est ſiſ⁹ rō.

¶ Ad ſcōm dōm ꝙ ſicut Aug. dicit. 9. ſu ꝑ gen. ad l'am: nō ꝓmi parētes in paradiſo nō coierunt: qz formata muliere poſt modicum ꝓpter pctm̄ de paradiſo ejecti ſunt. Vel qz expectabat diuina authoritas ad determinatū tp̄s cōmixtionis, a q̄ acceperūt vſe mādati.

¶ Ad tertiū dōm. ꝙ beſtie carēt rōne. Añ ſm hoc hō in coitu beſtialis efficit: qz delectationē cōtus ꝛ feruoꝛē concupiſcētie rōne moderari nō pōt. Sed in ſtatu innocentie nihil hmōi fuiſſet, qō rōne non moderaret, non qz eſſet minoꝛ delectatio ſm ſenſū: vt quidā dicūt. Fuiſſet em̄ tāto maioꝛ delectatio ſenſibilis: quanto eſſet purioꝛ nā: ꝛ corpus magis ſenſibile. Sed qz vis cōcupiſcibilis nō ita inordinate ſe extuliſſet ſuper hmōi delectatione regulata per rōnē. Ad quā non pertinet vt ſit minoꝛ delectatio in ſenſu: ſed vt vis cōcupiſcibilis nō immoderate delectationi inhe reat. Et dico immoderate: ꝓpter mēſurā rōnis. Sicut ſobrius in cibo moderate aſſumpto nō minorē hz delectationē q̄ gulo ſus: ſed animus eius cōcupiſcibilis ſup hmōi delectatione requieſcit. Et hoc ſonant verba Aug. q̄ a ſtatu innocētie nō excludāt magnitudinē delectationis: ſz ardoꝛē libidinis, ꝛ inequitudinē animi. Et ſō cōtinētia in ſtatu innocentie nō fuiſſet laudabil⁹. que in tpe iſto laudab: nō ꝓpter defectū feciditatis: ſed ꝓpter remotionē inordinate libidinis. Tūc añt fuiſſet fecunditas abſq; libidine.

¶ Ad 4ᵐ dōm, ꝙ ſicut Aug. ꝺe. 14. de ci. dei, in illo ſtatu nulla corruptione integritatis infunderet gremio maritus vꝛoris. Ita eñ potuit vtero coniugis ſalua integritate ſeminis genitalis virile ſemē immitti: ſicut nūc pōt eadē integritate ſalua ex vtero virginis fluxus menſtrui cruoꝛis emitti. Ut em̄ ad pariendū nō doloꝛis gemitus ſed nālis impulſus feminea viſcera relaxaret: ſic ad ſciendū nō libidinis appetitus: ſed volūtarius vſus naturā vtranque contingeret.

¶ De conditione ꝓlis generande quantū ad corpus.

Queſtio. 99.

Deinde

Cōſideāduz eſt de condōne ꝓlis gñande. Et primo quātū ad corpus. Scōo, quantū ad iuſtitiā. Tertio, quantum ad ſciam.

¶ Circa primū querunt duo. Primo, vtrū in ſtatu innocentie pueri mor geniti habuiſſent perfectam virtutem corpoream. Secundum, vtrū omnes fuiſſent nati in ſexu maſculino.

¶ Utrum pueri in ſtatu innocentie mor na ti virtutem perfectam habuiſſent ad motuz membroꝝ.

Arti. 1.

Ad primū

Sic procedi tur. Videt ꝙ pueri in ſtatu innocētie mor na ti virtutē ꝑfectā habuiſſent ad motū mēbroꝝ. Dicit enim Augu. in l. b. de bap. paruu. ꝙ infirmitati mētis cōgruit hec infirmitas corporis: q̄. ſ. in pueris apparet, Sz in ſtatu innocēte nulla fuiſſet infirmitas mētis. Ergo ne que talis infirmitas corꝑis fuiſſet in paruulis.

¶ Quedā aialia ſtatim cum naſcunt habent virtutē ſufficiētē ad vſum mēbroꝝ. Sz hō eſt nobilioꝛ aliis animalib⁹. ergo multo magis eſt nāle hoī ꝙ ſtatim natus virtutem habeat ad vſum mēbroꝝ. Et ita vꝭ eſſe pena ex pctō ꝓvēiās.

¶ Ho posse cōſeq delectabile ꝓpoſitum afflictionē inducit. Sed ſi pueri nō habuiſſent virtutē ad mouēdū mēbra: frequēter accidiſſet ꝙ nō poſſent cōſeq aliquō delectabile eis ꝓpoſitū. Ergo fuiſſet in eis afflictio: q̄ nō poterat eſſe ante pctm̄. Nō g̃ in ſtatu innocētie defuiſſet pueris virtus ad mouēdū mēbra.

¶ Ꝑ. Defectus ſenectutis vꝭ corrūpere defectui pueritie. Sz in ſtatu innocētie nō fuiſſet defectꝰ ſenectutis. Ergo neque etiam defectus pueritie.

¶ Super Articu. 2.

TUlius clarus.

¶ In corpe vna concluſio reſponſiue affirmatiue. In ſtatu innocentie fuiſſent nate femine. ꝓbaturꝫ in illo ſtatu fuiſſet quicquid ſpeciat ad complementum hūane nāe: ergo fuiſſet ꝓducta diuerſitas ſexuum: ac per hoc ſemine. Añs eſt per ſe notum: ꝓña ꝓbatur: quia ſicut ad ꝓfectionem vniuerſi ꝓtinet diuerſitas graduum: ita ad perfectionem humane nāe diuerſitas ſexuum.

Sed cōtra

Eſt, ꝙ oē ḡfatū ꝓtinus est imperfectū q̄ ꝑfectū. Sz pueris in ſtatu innocētie fuiſſent ꝓ ḡfationē ꝓducti. Ergo a ꝓncipio imperfecti fuiſſent: ꝛ quantitate ꝛ virtute corꝓis.

Rñdeo

Dōz, ꝙ ea q̄ ſunt ſupra natura ſola fide tenemus. Quod añt credimus authoritati debemus. Añ in oībus aſſerēdis ſequi debemus nām reruz: ꝓter ea q̄ authoritate diuina tradunt, que ſunt ſupra nām. Manifeſtū est añt nāle hoc eſſe: vtpote ꝛ principijs hūane nāe cōpetes ꝙ pueri mor nati nō habeāt ſufficiētē virtutē ad mouēdū mēbra. Sz hō nāliter hz cerebrū maius in q̄ntitate ſm ꝓportionē ſui corꝓis q̄ cetera aialia. Añ nāle est ꝙ ꝓpter maximā humiditatem cerebri in pueris, nerui qui ſunt inſtrumenta motus: non ſunt idonei ad mouēdū mēbra. Ex alia vero parte nulli catholico dubiū est quin diuina virtute fieri poſſit: vt pueri mor na ti perfectā virtutē habeāt ad motū mēbroꝝ. Conſtat añt per autoritatē ſcripture ꝙ deus fecit hominē rectū. Et hec rectitudo cōſiſtit, vt Aug. ꝺt, in ꝑfecta ſubiectione corꝓis ad animā. Sicut ergo in primo ſtatu non poterat eſſe in mēbris hois aliquid ꝙ repugnaret ordinate hois voluntati: ita membra hois deficere nō poterāt humane volūtati. Voluntas añt hominis ordinata est que tēdit in actus ſibi cōuenientes. Nō ſunt añt ꝛ dē actus conuenientes hoī ſm qualibet etatē. Dicēdū est ergo qō pueri mor nati nō habuiſſent ſufficiētē virtutē ad mouendum mēbra ad quoſlibet actus: ſed ad actus pueritie cōuenientes: puta ad ſuggendum vbera ꝛ ad alia huiuſmodi.

Ad primū

Ergo dōm, ꝙ Aug. loquit de iſta infirmitate que nūc in pueris appet, et ḡtum ad actus eoꝝ pueritie conuenientes: vt ꝓz per ea que ꝓmittit: ꝙ iuxta ſe iacentibus māmis magis pōt eſuritēs fieri quā ſuggere.

¶ Ad ſcōm dicēdū, quod hoc ꝙ quidam aialia ſtatim nata h̄it vſum mēbroꝝ nō est ex eoꝝ nobilitate cū quedā aialia ꝑfectioꝛa hoc nō habeāt: ſz hoc eis contingit ex ſiccitate cerebri: ꝛ qz actus ꝓprij talīū aialiū ſunt ſpecifici: ad quos ſt pua ꝺt⁹ ſufficere pt.

¶ Ad 3ᵐ ꝓz ſoko ꝓ ea q̄ octā ſunt in corpe. Ut pōt dici: ꝙ nihil appetuiſſent niſi ordinata volūtate cōueniſſet res ſm ſtatū ſuū.

¶ Ad 4ᵐ dōm, ꝙ hō in ſtatu innocentie gñat⁹ fuiſſet: ſz nō fuiſſet corrupt⁹. Et ideo in ſtatu illo potuiſſent esse aliqui defectus pueriles: qui cōſequunt̄ generationē nō autem defectus ſeniles: qui ordinantur ad corruptionem.

¶ Utrum in primo ſtatu femine nate fuiſſent.

Arti. 2.

Ad primū

Sic ꝓcedit, Añ ꝙ in ꝓmo ſtatu femine nate nō fuiſſent. Dicit enim ꝓbs in li. de gñatione aialiū, ꝙ femina est mas occaſionatus: q̄ ſi ꝓter intētionē nāe ꝓuenīes. Sz in ſtatu illo nihil euenīſſet inaturale i hois gñatiōe. Ergo femine nate nō fuiſſent.

¶ Ꝑ. Oē gñans gñat ſibi ſiſ: mi ſi impediaſ: vel ꝓp defectū virtutis, vel ꝓp indiſpoſitionē materie, ſicut paruꝰ ignis nō pōt cōburere ligna viridia. Jn gñatiōe añt vis actiua est in mare. Cū igit in ſtatu innocētie nullus fuiſſet defectus virtutis ex parte maris: nec in diſpō nāe ex parte femine: vꝭ ꝙ ſemp maſculi nati fuiſſent.

¶ Ꝑ. Jn ſtatu innocētie gñatio ad multiplicationē hoim ordinabat. Sz ſufficiēter homines multiplicari potuiſſent per primū hoiez ꝛ ꝓ primā feminā: ex quo in ꝓpetuū victuri erāt. Ergo non fuiſſet neceſſarium quod in ſtatu innocentie femine naſcerentur.

Sed cōtra

Eſt, qō ſic natura ꝓceſſisset in gñando: ſi cut cā deꝰ inſtituit, Sz deꝰ inſtituit marē ꝛ feminā in natura humana: vt dicitur Geñ. 1. 2. 2. Ergo ēt

Rñdeo

in ſtatu illo fuiſſent mares ꝛ femine generati.

Dōz, q̄ nihil eoꝝ q̄ ad ꝛplemētū hūane nāe ꝑti-

¶ Sup. quæstio. 100. Articu. 1.

Iulius clarus. ¶ In corpore vna conclusio respondet quæstioni. Duo homines fuissent nati cū iustitia. Probatur. homo genitus sibi similem secundum speciem: ergo sm accidentia: ergo scōm iustitiam originalem. Añs patet: prima pha probatur ex differētia inter accidentia speciei: et indui: quia sm illa assimilatio secluso errore: qui i statu innocentie locū nō hz: sm vero individualia necessitas non opus est assimilari. Secūda vero cōsequētia probatur dupliciter: primo ex ipsa iustitia originali. Secūdo ex eis oppositō. Ex ipsa q̄dē q̄ erat accidēs spēi. Sed q̄m hoc põt male intelligi distinguitur accidens speciei duplr. Uno modo consequens principia nature. Aliomodo collatum nature: et sic est hic ex opposito vero: q̄ peccatum originale est peccatū nature: ac per hoc per generationem nature traducitur: ergo et iustitia originalis est nature et ā. 2. cor. probatur sequela: quia opposita sunt vnius generis ideſt habent idem genus subiectū: et eandem generationem opposito modo.

¶ In responsione ad secundum aduerte q̄s cum iustitia originalis etiam pro gratia gratis data sit principaliter in anima: non plus talis iustitia pro quanto est in alia traduceretur a generāte q̄s alia ipsa quam constat produci a deo immediate.

¶ Super arti. 2.

Iulius confirmati ideſt impeccabiles omnino et non solum mortaliter: ita quod non posset cadere a iustitie rectitudine.

¶ In corpe vna cōclusio respōsiua pueri in statu innocētie nō fuissent nati confirmati in iustitia. Probatur. parentes quādiu generassent: nō fuissent confirmati in iustitia. ergo pueri nō fuissent nati confirmari. consequentia probatur: quia pueri nō plus perfectionis habuissent in sua natiuitate q̄s parētes. quādo eos generauerunt: quoniam effectus non excedit causam. Ante cedens probatur: confirmari non possunt non inhærere deo aut auerti ab eo. ergo de lege communi sunt

q̄ pueri non fuissent nati cū iustitia gratuita: q̄ est merēdi principium: sed cum iustitia originali. Sed cum radix originalis iustitie: in cuius rectitudine factus est homo: constat in subiectione supernaturali rationis ad deum: que est per gratiaz gratum faciētē: vt supra dictū est: necesse est dicere q̄ si pueri nati fuissent in originali iustitia, q̄ etiam nati fuissent cum gratia, sicut et de primo homine supra dixim⁹, q̄ fuit cū gratia cōditus. Nō tñ fuisset ꝑpter hoc gratia naturalis: q̄ non fuisset transfusa per virtutē seminis: sed fuisset collata hoi statim cū habuisset animam rōnalem, sicut etiam statim cum corpus est dispositum infunditur a deo anima rationalis: que tamen non est ex traduce. Unde patet solutio ad tertium.

¶ Utrum pueri in statu innocentie nati fuissent in iustitia confirmati. Arti. 2.

Ad sc̄d'm Sic procedit. Añ q̄ pueri in statu innocentie nati fuissent in iustitia confirmati. Dicit enim Grego. 4. moralium, sup illud Job. somno meo requiescerem: Si parentem primū nulla putredo pcti corrūperet: nequaq̄ ex se filios gehēne generaret: sed hi qui nunc per redēptorem saluandi sunt soli ab illo electi nascerentur. Ergo nascerenk oēs in iustitia confirmati. Cp̄. Ansel. dicit in lib. cur deus homo: q̄ si primi parentes sic vixissent vt tentati non peccassent: ita confirmarenk cum omni prosapine sua: vt vltra peccare nō possent. Ergo pueri nascerentur in iustitia confirmati. Cp̄. Bonum est potentius quam malum. ¶ Sed ꝑpter peccatū primi hominis conscuta est necessitas peccandi in his qui nascuntur ex eo. Ergo si primus homo in iustitia ꝓstitisset: deriuaretur ad posteros necessitas obseruādi iustitiā. Cp̄. Angelus adherens deo alijs peccantib⁹ statim est in iustitia confirmatus, vt vlterius peccare non posset. Ergo sic̄ et hō si tēptationi restitisset: cōfirmatus fuisset. Sed qualis ipse fuit tales alios gñasset. Ergo et eius filij confirmati in iustitia nascerentur.

Sed cōtra Est, q̄ Aug. dicit. 14. de ci. dei, Tūc felix vniuersa esset humana societas: si nec illi scz primi parentes malum in posteros trajcerent: nec quisquam ex stirpe eorū iniquitatem cōmitteret: q̄ dānationē recideret. Ex quo datur intelligi q̄ etiam si primi homines non peccassent: aliqui ex eorum stirpe potuissent iniquitatem committere. Non ergo nascerentur in iustitia confirmati.

Rñdeo Dicēdum, q̄ nō videtur possibile q̄ pueri in statu innocentie nascerenk in iustitia confirmati. Dictum est enim q̄ pueri in sua natiuitate non habuissent plus perfectionis q̄s eorum parentes in statu generationis. Parentes autem ꝓdtu generassent non fuissent confirmati in iustitia. Ex hoc enim creatura rationalis in iustitia confirmatur, q̄ efficitur beata per apertā dei visionem. Cui viso nō potest non inherere: cum ipse sit ipsa essentia bonitatis: a qua nullus potest auerti cū nihil desideretur et ametur, nisi sub ratione boni. Et hoc dico scōm legem communem. Quia ex aliquo priuilegio speciali secus accidere potest: sicut creditur de virgine matre dei. Quam cito autem Adam ad illam beatitudinem peruenisset, quod deum per essentiam videret: efficeretur spiritualis et mente et corpore: et animalis vita cessaret: in

qua sola generationis vsus fuisset. Unde manifestū est q̄ parituli non nascerentur in iustitia confirmati.

Ad Primū ḡ dōm, q̄ si Adā nō peccasset nō gñaret ex se filios gehēne: ita. s. q̄ ab ipo pctm̄ ꝺherent: q̄ est cā gehēne. Possent tñ fieri filij gehenne p libez arbi. peccando. Uel si filij gehēne nō fierēt p pctm̄: hoc nō esset per hoc q̄ essent in iustitia cōfirmati: sz ꝑpter diuinā puidētiā: p quaz a pctō cō seruarenk immunes. ¶ Ad scōm dōm, q̄ Ansel. hoc non dicit asserēdo: sz opinādo. Nō pz ex ipso mō loquēdi: cū dicit, videk q̄ si vixissent ꝛc. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ rō ista nō ē efficax. cōtra p eā Ansel. motus fuisse videak: vt ex eius verbis apparet. Nō enim sic per pctm̄ primi parētis ei⁹ posteri necessitatē peccādi incurrunt vt ad iustitiā redire nō possint. Nō est rātū in dānatis. Añ nec ita necessitatē nō peccādi trāsmisisset ad posteros q̄ omnino peccare nō possent. Quod est tantum in beatis.

¶ Ad quartū dōm q̄ nō est sīle de hoie et angelo. Uā hō hz liberū arbi. vertibile: et ante electionem et post: non autem angelus: sicut supra dictum est cum de angelis agereturᵉ.

¶ De cōditione ꝓlis gñande quantū ad scientiam. Nō. 101.

Deinde Cōsiderandū est de conditione ꝓlis gñande quantū ad scientiā. ¶ Et circa hoc queruntur duo. Primo, vtrū pueri nascerētur in sciētia perfecti. Secundo, vtrum statim post natiuitatem habuissent perfectum vsum rationis. ¶ Utr̄ i statu innocētie pueri nati fuissēt in scia pfecti. Ar. 1.

Ad Primū sic, pceditᵏ. Añ q̄ in statu innocētie pueri nati fuissent in scientia perfecti. Qualis eñ fuit Adā: tales filios gñasset. Sed Adā fuit in scia pfectus: vt supra dictū estᵉ. Ergo filij nascerenk ab eo in scia perfecta. Cp̄. Ignorātia ex pctō causatur: vt Beda dicit. Sed ignorātia est priuatio scientie. Ergo ante pctm̄ pueri mox nati omnem scientiā habuissent. ¶ Preterea. Pueri mox nati iustitiam habuissent. Sed ad iustitiā requiritur scientia: que dirigit in agendis. Ergo scientiam habuissent.

Sz Cōtra est, q̄ ala nra p nāz ē sicut tabula rasa: in q̄ nihil est scriptū: vt 3. in. iij. de ala sz cadē aie nā est mō q̄ tūc fuisset. Ergo aie puerorū in principio scientia caruissent.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut supra dictū estᵉ de his q̄ sunt supra naturam soli authoritati creditur. Añ vbi authoritas deficit sequi debemus nāe cōdōnem. Est añt nāle hoi vt scientiā per sensus acquirat: sicut supra dictum estᵉ. Et tō aia vnīs corpoꝛi: q̄ indiget eo ad suā ꝑpriā operationemᵏ. Nō nō esset si statim a pmō sciam hſet non acquisitā per sensitiuas virtutes. Et tō dōm est q̄ pueri in statu innocētie nō nascerētur perfecti in scia: sed eam in processu temporis absq̄ difficultate acquisiuissent inueniendo vel addiscendo.

Ad primū Ergo dōm, q̄ esse perfectum in scia fuit indiuiduale accīs primi parētis: inquātū scilicet ipse instituebat vt pf̄z instructor totius humani gñis. Et tō quantū ad hoc nō gñabat filios sīles sibi: sz solū quātū ad accīa nālia vel gratuita totius nāe. ¶ Ad secūdū dōm, q̄ ignorantia est priuatio scie que dz hīi pio tpe illo. Nō in pueris mox natis nō fuisset. Habuissent enim scientiaz que eis cōpetebat sm tps illud. Añ ignorātia in eis nō fuisset: sz nec tia reᵘ aliquoꝝ. Quā etiā Dion. ponit in angelis sanctis in. vij. ce. hierar. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ pueri habuissent sufficietē scientiā ad dirigēdū eos in opib⁹ iustitie in qbus hoies diriguntᵏ z vniuersalia ꝓncipa iuris: quā multo plenꝰ tūc habuissent q̄s nūc naturaliter habem⁹. Et sīr alioꝝ vniuersaliū principioꝝ.

¶ Utrū pueri mox nati habuissent pfectū vsum rōnis. Art. 2.

Ad Scōm sic procedit. Añ qō pueri in statu innocētie mox nati habuissent perfectū vsuz rōnis. Nūc eñ pueri pfectū vsum rōnis nō hſit: ꝑpter hoc qō ala per corpus aggrauat. Hoc añt tūc nō erat: q̄ vt dz sap. ix. corpus qō corrupitur aggrauat animā. Ergo ante pctm̄ z corruptionē a pctō subsecutam pueri mox nati perfectuz vsum rōnis habuissent. Cp̄. Anedam alia ala mox nata habēt naturalis industrie vsum: sicut agnus statim fugit lupum. Multo ergo magis homines in statu innocentie mox nati habuissent vsum perfectum rationis.

Sed ō est, qō natura procedit ab imperfecto ad pfectum in oibus generatis. Ergo pueri non statim a principio habuissent perfectum vsum rationis.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut supra dictis pz̄. vsus rationis depēdet quodāmō ex vsu virtū sensitiuarū. Añ ligato sensu et impeditis instrumentis virtutis sensitiuis hō pfectū vsum rōnis nō hz: vt pz in dormientib⁹ et freneticis. Utres añt sensitiue sunt ꝓtutes q̄dā corporaliū organoꝝ. Et tō ipeditis corporis organis necesse est q̄ eoꝝ actꝰ impediant: et ꝑ pñs rōnis vsus. In pueris añt est ipedimentū harū virtū ꝑpter nimiā humiditatē cerebri. Et tō i eis nō est pfectꝰ vsus rōnis: sicut nec aliox membroꝝ: et tō pueri in statu innocētie nō habuissent perfectū vsuz rationis: licet habituri erāt in pfecta etate. Habuissent tū pfectoꝛē q̄ nūc quantū ad ca q̄ ad eos ptinebāt quātū ad statū illū: sicut et de vsu membroꝝ non superius est dictum.

Ad Primū ergo dōm, qō aggrauatio accidit ex corruptione corporis in hoc quod vsus rationis impeditur quantuz ad ea etiam que pertinēt ad hominem secundum quācūq̄ etatē. ¶ Ad scōm dōm, qō ēt alia ala nō habēt ita perfectū vsuz industrie nālis statim a ptinº sicut postea. Nō ex hoc patet quod aues docent volare pulos suos. Et similia in alijs gñibus ala inueniuntur. Et tamē in homine est specialis impedimentū ꝓpter abūdantiaz humiditatis cerebri: vt supra dictum estᵉ.

¶ De loco hois q̄ est paradisus. Nō. 102.

Deinde Cōsiderādus est de loco hominis qui est paradisus. ¶ Et circa hoc duo. Primo, vtrū paradisus sit locꝰ corpoꝛ. Secūdo, vtr sit conueniēs locus hitationis hūane. Tertio ad quid hō in paradiso positus fuit. Quarto vtrum in paradiso debuit fieri.

¶ Utrū paradisus sit locus corporeᵘˢ. Ar. 1.

Ad primū Sic procedit. Uidetur qō paradisus non sit locus corporeus. Dicit enim Beda, qō paradisus p tingit vsq̄ ad lunarē circulum. Sz nullus locus terrenus talis esse ꝑt. tū q̄ cōtra naturā terre esset q̄ tantum eleuaret: tū etiaz q̄ sub globo lunari est regio ignis qui terrā cōsumeret. Nō est ergo paradisus locus corporeus. Cp̄. Scriptura commemorat quatuoꝛ flumina in paradiso oriri: vt patet gen. 2. illa añt flumina que ibi noiantur, ali bi hīt manifestas origines: vt patet etiam ger phm in li. metheo. ergo paradisus non est locus corporeus. ¶ Aliqui diligentissime inquisierunt oia loca terre habilis, qui tñ nullā mētionē facīt de loco paradisi. ergo nō vr esse locus corporeus. Cp̄. In paradiso describit lignū vite esse: sed lignū vite est aliqd spīale: vt dicim ꝑ puer. 3. de sap. q̄ est lignū vite his q̄ apprehēdūt eā: ergo z paradisus nō est locus corporeus. Sz sīlis. Cp̄. Si paradisus est locus corporalis oporꝛet q̄ z ligna paradisi sint corpalia: sz hoc nō vr cū corpalia ligna sint ꝓducta ratio die. de plātatiōe añt lignoꝝ paradisi legitur gen. 2. post opera sex dieruz. Ergo paradisus nō est locus corporeus.

Sed ō est, q̄ aug. dicit. 8. sup ge. ad lit. Tres sunt de paradiso generales sententie. Una eoꝝ qui rantummodo corporaliter paradisum intelligi volunt. Alia eoꝝ qui spīaliter tantū. tertia eoꝝ qui vtroq̄ modo paradisuz accipiūt. Quaz mihi fateoꝛ placere sententiam.

Rñdeo Dicendū, quod sicut Augu. dicit. xiij. de ci. dei, q̄ cōmode dici possunt de intelligēdo spīaliꝝ paradiso nomine phibente dicank: Dūtamē z illi historie fidelissima veritas rerū gestaꝝ narratiōe cōmēdata credak. Ea. n. q̄ de paradiso

Universidad de Deusto Biblioteca

pluuiarum. dispositio siquidem illius aeris intemperata est valde humane cōplexioni: qñ abundat calido z sabtilitate. Unde ad montium cacumina eleuata supra pluuias: in quibus cineres inuenti dicunt: in primo meteororū sponḡs olei eare ingrossantibus vti dicunt ac cedentes.

¶ Super art. 2.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore vna cōclusio. Paradisus est locus cōueniēs habitationi humane ſm primū pume immortalitatis statum. probatur homo habebat corpus corruptibile quidē ex se: sed preseruandū a virtute alte a corruptione ergo habebat corpus corruptibile ab intrinseco z extrinseco. ergo egebat remedio alimentorū z aeris temperati. ergo cōueniētissime habitabat in paradiso. Añs supponit. prima ꝑa z est per se nota: z ꝓbatur: q: poterat corrūpi per cōsumptionē humidi z debilitationē virtutis: z ab aere reliquiſq; extra. Scōa vero ꝑz: qz ista sunt ꝓpria remedia ꝑ illos defect⁹. vltima añt ꝓbatur: qz in paradiso occurrebat virtuḡ remedium vt ꝑz ex auctoritate Damasceni.

¶ Super Articulum tertium.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore duplex

In scriptura dñr: p modū narrationis historice ꝓponit. In oibus añt q̄ sic scriptura tradit est ꝑ fundamēto tenēda veritas historie: z desup spūales expōnes fabricāde. est ḡ paradisus: vt Jsid. dicit in lib. etimol'. locus in oriētis plb⁹ cōstitut⁹: cuius vocabulū a greco in latinū vertit hortⁿ. Conuenienter añt in pte oriētali dr situs: qz creden dum est q̄ in nobilissimo loco toti⁹ terre sit cōstitut⁹. Cū añt oriēs sit dextra celi vt ꝑz ꝑ ꝓ̄m in. 2. de ce. dextra aut est nobilior q̄s sinistra: cōueniens fuit vt in orientali parte paradisus terrenus instituerētur a deo.

Ad primū ergo dōm: q̄ Bede verbum nō est verū si ſm situ manifestū intelligatur. Pōt tñ exponi q̄ vsq; ad locū luna ris globi ascēdit: nō ſm situs eminentiam: sed ſm sūlitudinē: qz est ibi ꝑpetua aeris tēperies: vt Jsi. dicit. Et in hoc assimilat corporibus celestib⁹: q̄ sunt absq; cōtrarietate. Magis tñ fit mentio de lunari globo q̄s de alīs spheris: qz lunaris globus est termin⁹ celestiū corporū versus nos: z luna etiā est magis terre affinis inter oia corpora celestia. Unde z quasdem tenebras nebulosas habet quasi accedēs ad opacitatē. Quidaz añt dicunt q̄ paradisus ptingebat vsq; ad lunare globū. i. vsq; ad medīū aeris intersticium: in quo gñant pluuie z vēti z hmōi: qz dñium sup hmōi euaporationes maxime attribuitur lune. Sed ſm hoc locus ille non esset conueniens habitationi humane: tum qz ibi est maxima intēperies: tū qz nō est tēperatus cōplexioni humane: sicut aer inferior magis terre vicinus. ¶ Ad scōm dōm, q̄ sicut Aug. dicit. 8. sup geñ. ad lit. credendum est q̄ locus paradisi a cognitiōe hoim est remotissimus: flumina autē quorū fontes noti esse dicūtur, alicubi esse sub terras z post tractus prolixarū regionū locis alīs erupisse. Nā ꝑ solere nōnullas aquas facere quis ignorat: ¶ Ad tertiū dōm, q̄ locus ille seclusus est a nostra habitatione aliquibus impedimentis: vel montiū, vel martiū, vel alicuius estuose regionis q̄ pertransiri nō possunt. Et ideo scriptores locoḡ de hoc loco mentionē non fecerunt. ¶ Ad quartū dōm, q̄ lignū vite est quedā materialis arbor: sic dicta, qz eius fructus habebat virtutē cōseruādi vitam: vt supra dictū est⁹. Et tñ aliquid significabat spūal', sicut z petra in deserto fuit aliq̄d materiale z tñ significauit Christū. Sic' etiā lignum scientie boni z mali materialis arbor fuit, sic noiata ꝓpter euentū futurū: qz post eius esum homo per experimētuz pene didicit, quid interesset inter obedientie bonū z inobedientie malū: z tñ spūaliter potuit significare liberū arb. vt quidā dicunt. ¶ Ad quintū dōm q̄ ſm Aug. tertio die producte sunt plante: nō in actu, sed ſm quasdā rationes seminales. Sed post opera sex dierū producte sunt plante tam paradisi q̄ alie in actu. Scōm alios vero sanctos oportet dicere q̄ oēs plante producte sunt in actu tertio die⁹: z etiam ligna paradisi. Sed quod dicitur de plantatione lignorū paradisi post opera sex dierū, intelligitur per rc capitula tionē esse dictum. Unde litera nostra habet. Plantauerat dñs deus paradisum voluptatis a principio.

330

487

497

2.d.29. ā.3.cor. Eropus. 3.c.192.

¶ Utrū paradisus fuerit loc⁹ ꝙueniēs bitationi hūane. Art. 2.

Adsc'm Sic ꝓcedit. Uī q̄ paradisus non fuerit loc⁹ ꝙueniēs habitatiōi humane. Hō esū z angelus sūt ad btitudinē ordinantur. Sed angelus statim a principio factⁿ est habitator loci beatorū. ſ. celi empyrei. Ergo etiā ibi debuit institui habitatio hois. ¶ Si locus aliqs debeť homini: aut debetur ei rōne aie, aut rōne corpis. Si rōne aie: debeť ei ꝑ loco celi: q̄ vī esse locus nālis aie: cui oibus insitus sit appetitus celi. Rōne añt corpis nō debeť ei alius locus q̄m alīs alabus. q̄ paradisus nullo mō fuit locus cōuenies habitationi humane. ¶ Frustra est loc⁹ in quo nullū locatū continet. Sed post pctm paradisus non est loc⁹ habitatiōis hūane: q̄ si est loc⁹ habitationi hūane cōgruus: inuanū vī a deo institut⁹ fuisse. ¶ Hoi, cū sit tēperate ꝓplonis: cgruus est locus tēperatus. Sz loc⁹ paradisi nō est locus tēperat⁹. Dicit em ee sub equinoctiali circulo. Qui loc⁹ vī esse calidissim⁹: cū bis in anno sol trāseat sup summitatē capitū eoū: q̄ ibi habitāt. Ergo paradisus non est locus congruus habitationi humane.

Sed contra Est, q̄ Damascenus dicit de paradiso q̄ est divina regio: z digna eius qui secundum imaginem dei erat conseruatio.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut supra dictū est⁽ᵉ⁾: hō sic erat icorruptibilis z immortalis: nō q̄ corpus ei⁹ dispōnē incorruptibilitatis haberet: sz q̄ inerat aie vis quedā ad preseruandū corpus a corruptione. Corrūpi añt pōt corpus hūanum z ab interiori z ab exteriori. Ab interiori q̄dē corrūpit ꝑ cōsumptionē humidi z senectutē: vt supra dictū est⁽ᵉ⁾. Cui corruptioni occurrere poterat primus hō per esum ciboū. Inter ea vero que exterius corrūpunt precipui vī esse distēperatus aer. Añ huic corruptioni maxime occurrit ꝑ tēperiē aeris. Jn paradiso añt vtrunq; inuenit. Qui (vt Dama. dicit) est locus tēperato z tenuissimo z purissimo aere circūfulgens, plātis semper floridis comatus. Uñ manifestū est q̄ paradisus est locus cōueniēs habitationi hūane ſm primū immortalitatis statū.

484 c

Ad primū ergo dōm, q̄ celū empyreū est supremū corporaliū locoḡ: z est extra oēm mutabilitatē. Et q̄tū ad p̄m hoū est locus cōgruⁿ nāe angelice: qz sicut Aug. dicit in. 3. de tri. deus regit creaturā corporalē ꝑ spūalē. Uñ quenies est q̄ spūalis nā sit supra oēm corporalē cōstituta: sicut ei preſidēs. Quātū añt ad ſm cōuenit statui beatitudinis: q̄ est firmatus in summa stabilitate. Sic igit loc⁹ btitudinis cōgruit angelo ſm nām suā. Unde ibi creatus est. Nō añt ꝙgruit hoi ſm suā nām: cū nō ꝑsideat toti corporali creature ꝑ modū gubernationis, sz cōpetit ei solū rōne beatitudinis. Uñ nō est posit⁹ a principio in celo empyreo. Sz illuc transferēdus erat in statu finalis beatitudinis. ¶ Ad scōz dōm, q̄ ridiculū est dicere q̄ aie aut alicui spūali subē sit aliqs locus nālis. Sz ꝑ cōgruentiā quādā aliqs spālis locus creature corporali attribuit. Paradisus em terrestris erat locus cōgruēs hoi, z ḡtū ad aiam z ḡtū ad corpus: inquātū. ſ. in aia erat vis preseruandi corp⁹ humanū a corruptione. Nō nō cōpetit aliis aialibus. Et iō vt Dama. dicit, in paradiso nullū irrationaliū habitat. Licet ex quadā dispēsatione animalia fuerint illuc diuinitus adducta ad Adā. z serpēs illuc accesserit ꝑ operationē diaboli. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ nō ꝓpter hoc loc⁹ est frustra, qz nō est ibi hoim habitatio post peccatū: sicut etiā nō frustra fuit hoi attributa immortalitas quedā quā cōseruatur⁹ non erat. Per hmōi em ostēdit benignitas dei ad hoiez: z q̄d hō peccādo amiserit. quā uis, vt dicit, nunc Enoch z Helias in illo paradiso habitent. ¶ Ad quartū dōm, q̄ illi qui dicunt paradisum esse sub circulo equinoctiali: opinantur sub circulo illo esse locū tēperatissimum ꝓpter equalitatē dierum z noctiū omni tpe. Et qz sol nunq̄s multū ab eis elongatur: vt sit apud eos superabundantia frigoris. Nec iterum est apud eos: vt dicunt superabundātia caloris: qz etsi sol pertrāseat super eorum capita: nō tñ diu moratur ibi in hac dispositiōe. Arist. tñ in lib. meteor. exp̄esse dicit q̄ regio illa est inhabitabilis ꝓpter estum. Qđ vī probabilius: qz terre per quas nunq̄s sol pertrāsit in directū capitis sunt intēperate in calore ꝓpter solā victinitatē solis. Quicq̄d autem de hoc sit, credendum est paradisum in loco tēperatissimo constitutum esse vel sub equinoctiali vel alibi.

¶ Utrū hō sit posit⁹ i padiso vt operaret z custodiret illū. Ar. 3.

Ad tertiū Sic ꝓcedit. Uī q̄ hō nō sit positus in paradiso vt operaret z custodiret illū. q̄ em introductū est in penā pctī nō fuisset in paradiso in statu innocētie: sed agricultura introducta est in penā peccati, vt dicitur Geñ. tertio. ergo homo non fuit posit⁹ in paradiso vt operaret ibi. ¶ Custodia non est necessaria vbi nō timeť violent⁹ inuasor: sed in paradiso nullus timebāť violentus inuasor: ergo non erat necessarium vt paradisum custodiret. ¶ Si homo posit⁹ est in paradiso vt operaret z custodiret ipsum: videť sequi q̄ homo facⁿ sit ꝓp paradisum: z nō econuerso. Quod vī esse falsum. Ergo hō nō est positus in paradiso vt operaretur z custodiret illum.

Sed Contra est q̄ dicitur Geñ. ij. Tulit dominus deus hominem z posuit illum in paradiso voluptatis, vt operaretur: z custodiret illum.

Rñdeo Dōm, q̄ sicut Aug. dicit. 8. sup Geñ. ad lit. ꝑbꝫ

exp̄s illoū verborum. Omnia clara sunt.

¶ Super art. 4.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore vna conclusio. Homo est factus extra paradisum: z deinde positus est in eo trāsferendus post vitā animalē in celū. Hec conclusio probatur quo ad primas partes limul, vltima autez relinquitur pro constanti. Probat autē sic. paradisus est locus conueniens homini rōne immortalitatis illius: ergo est cōueniens gratuitus. q̄ attributus diuine gratie. ergo non in eo factus est homo: sed deinde in eo posit⁹. Añs supponitur ex scōo articulo. prima ꝑa ꝓbatur: qz impossibile illa non ex natura: sed dono gratie erat. Secunda vero est per se nota: qz vnumquodq; ꝓprie cause attribuendum est. Ultima autē probatur ex opposito qz si. factⁿ in eo fuisset homo, videretur locei⁹ ex natura: cū vnusquodq; nāli in naturali suo loco fiat deductis impedimentis: q̄ in prima rerum factione nō habent locū non ergo in eo factus: sed per gratie donū, deinde est in eo positus, vt pote in conuenientissimo loco nature gratificate. Merito autem vltima pars relinquit pro cōstanti: qz habitatio habitanti rsidere debet. Paradisus añt z celum in hoc manifeste differunt q̄ ille ad vitam animalem deseruit: istud vite omni no spūali: vtpote immutabili congruit. Et ꝓterea dum hō vita degebat animali: habitator erat paradisi. Cum in vitam transferebatur spūritualem celum inhabitare conuenientissimum erat: vt status post resurrectionem ostendit.

484 d

¶ Super Quest. 103. Articulum. 1.

¶ Iulius clarus.

¶ In corpore duo. Primo refert opinio falsa. Secūdo improbat z simul respondetur questio.

¶ Quo ad p̄mū, duo referuntur: opinio, et eius ratio. Opinio est tenēs partē negatiuā

¶ Utrū mūdus gubernet ab aliquo. Ar. 1.

Ad primū Sic videtur mundus non gubernetur ab aliquo. Illorum em est gubernari que moueuntur vel operantur ꝓpter finem. Sed res naturales que sunt magna pars mūdi: non mouentur aut operantur ꝓpter finē. qz non cognoscunt finem. Ergo mundus nō gubernatur. ¶ Ꝑ. Eorum est ꝓprie gubernari, que ad aliquid monētur: sed mundus non videtur ad aliquid moueri: sed in se stabilitatem habet. Ergo non gubernatur. ¶ Preterea. Id quod in se habet necessitatem qua determinatur ad vnum non indiget exteriori gubernante. Sed principaliores mundi partes quadam necessitate determinantur ad vnum in suis actibus z motibus. Ergo mundus gubernatione non indiget.

Sed ꝑ est, q̄ vī Sapien. 14. Tu autez pater gubernas oia prouidentia Et Boe. dicit in lib. de conso. ¶ qui perpetua mundum ratione gubernas.

Rñdeo Dicendum, q̄ quidam antiqui philosophi gubernationem mundo subtraxerunt dicentes omnia fortuito agi. Sed hec positio ostēditur esse impossibilis ex duobus. Primo quidem ex eo quod apparet in ipsis rebus. Uidemus enim in ipsis rebus naturalibus prouenire quod melius est aut semp aut in pluribus. Quod non contingeret nisi per aliquā prouidentiam res naturales dirigerentur ad finem boni: quod est gubernare. Unde ipse ordo certus rerū manifeste demonstrat gubernationem mundi: sicut si quis intraret domum bene ordinatam ex ipsa domus ordinatione ordinatoris rationem perpenderet: vt ab Arist. dictum Tullius introducit bat; sz rōne illius contra in lib. de natura deorum. Secundo autem apparet idem ex considerationē diuine bonitatis: per quam res in esse producte sunt: vt ex supradictis patet⁽ᵏ⁾. Cum enim optimi sit optima producere: non conuenit summe dei bonitati quod res productas ad perfectū non producat. Ultima autem perfectio est vniuscuiusque in consecutione finis. Unde ad diuinam bonitatem pertinet: vt sicut produxit res in esse: ita etiam eas ad finem perducat: quod est gubernare.

Ad primum Ergo dicendum, quod aliquid mouetur vel operatur ꝓpter finem dupliciter. Uno modo sicut agens seipsum in finem vt homo z alie creature rationales. Et talium est cognoscere rationē finis et eorum que sunt ad finem⁽ᵏ⁾. Aliquid autem dicitur operari vel moueri ꝓpter finem quasi ab aliquo actum vel directum in finem: sicut sagitta mouetur directa ad signum a sagittante: qui cognoscit finem: non autem sagitta. Unde sicut motus sagitte: ad determinatum finem demonstrat aperte q̄s sagitta dirigitur ab aliquo cognoscēte: ita certus cursus naturalium rerum cognitione carentium manifeste declarat mundum ratione aliqua gubernari. ¶ Ad secundum dicendum, quod in omnibus rebus creatis est aliquid stabile ad minus prima materia: z aliquid ad motum pertinens: vt sub motu etiam operationem comprehendamus. Et quantum ad vtrunque res indiget gubernatione. Quia hoc ipsum quod in rebus est stabile in nihilum decideret: quia ex nihilo est: nisi manu gubernatoris seruaretur: vt infra patebit⁽ᵏ⁾. ¶ Ad tertiū dicendū, q̄ necessitas naturalis inherens rebus q̄ determinātur ad vnū: est impressio quedā dei dirigētis ad finē: sicut necessitas qua sagitta agitur vt ad certū signū tendat est impressio sagittantis: z non sagitte⁽ᵏ⁾. Sed in hoc differt⁽ᵏ⁾. Quia id q̄d creature a deo recipiunt est earum natura. Quod autē ab homine rebus naturalibus imprimitur preter earum naturā: ad violentiam pertinet. Uñ sicut necessitas violentie in motu sagitte demonstrat sagittantis directionē: ita necessitas naturalis creaturarum demonstrat diuine prouidentie gubernationem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenire semp aut frequenter art. cõstat eẽ casualia extra semper et frequenter versari: ex. 2. physic.

¶ Super Art. 2.

12. q. 1. art. 8. Et. 3. ℈ 1. cap. 17. 25. Et. 27. fin.

¶ Iulius clarus. ℈ In corpore vna ꝓclo. finis gubernationis mũdi est bonum extrinsecũ a toto vniuerso. Probatur duplr. ꝓncipiũ rerum est extrinsecum ab vniuerso. ergo finis ãs ptz ex dictis. ꝑma ꝓbatur: qr finis rhdet principio et fm esse et fm cognoſci. Secũdo finis vniuersalis oim rerum est bonum vlc. ergo est bonũ p essentiam: ergo non est aliquod infra vniuersũ ergo est bonum extrinsecũ a toto vniuerso. Ãs probatur duplr. primo qr finis habet rõnem boni. Scõo qr finis particularis alicuius est bonũ particulare. Prima consequentia probatur ex differentia inter bonũ vniuersale et particulare qr illud ipsa bonitatis essentia. hoc participatiue bonum. Secũda ꝑma probatur: qr nihil ẽ in vniuerso nisi

18 b 306 ma est per se nota.

234 ¶ Super Art. 3.

33 34 ¶ Iulius clarus. ℈ In corpore vna cõclusio. mundus gubernatur ab vno. Probat duplr: primo rõne finis gubernationis mũdi est bonũ p essentiam: ac per hoc optimum. ergo gubernatio mundi est optima. ergo est ab vno. Antecedens patet cũ prima consequentia. Scõa vero fundatur ex duabus propositionibus. Altera est qr ois gubernatio intendit vnitatẽ. Scõa est qr vnitas melius causat per vnã ℣ p multos. Et his manifeste consequentia tz: qm̃ gubernatio optima: qr

582 2. dis. 1. q. 1. ã. 1. Et ſi. q. 3. ar. 2. gubernatio ẽ ad vnũ ex prima ꝓpositione: qr optima est ab vno ex secunda propositio probatur in litera sic. gubernatio est directio ordinatoriz in finem. ergo bonitz ergo vnũ. Probat hic vltima sequela primo autoritate Boeij: secundo rõne eius ex naturali appetitu: q̃ eque est ad bonũ et vnũ: q̃ declarat. Tũ a priori. qr est ad eẽ. tũ a posteriori: qr resilit diuisõ. Tũ etiã a posteriori: qr dissolutio ℣ oppositi vnitati ꝓuenit ex defectu ſi eẽ. Scõa vero propositio ꝓbat: qr

¶ Utrum finis gubernationis mundi sit aliquid extra mundum. Artic. 2.

Aſcd̃m ℣ finis gubernationis mundi nõ sit aliqd extra mundũ exñs. Illud eñ est finis gubernationis rei ad q̃ res gubernata ꝓducit. Sed illud ad q̃ res aliqua perducit est aliqõ bonũ in ipsa re. Sicut in firmus perducit ad sanitatẽ que est aliqõ bonũ in ipso. ergo finis gubernatiõis reruz nõ est aliqõ bonũ extrinsecũ: sed aliqõ bonum in ipsis rebus exñs. ¶ ℗. ℣ dicit in 1. ethi. q̃ finiũ quidã sunt operationes: quidam opa. i. operata. Sed nihil extrinsecuz a toto vniuerso põt eẽ operatũ: opatio aũt est in ipsis operãtib⁹. Ergo nihil extrinsecũ põt esse finis gubernationis rerũ. ¶ ℗. Bonum multitudinis videt esse ordo z pax q̃ est tranquillitas ordinis: vt Aug. dicit. 19. de ci. dei. Sed mũdus in quadã rerũ multitudine cõsistit. ergo finis gubernatiõis mũdi est pacificus ordo qui est in ipsis rebus. Non ergo finis gubernationis rerũ est qõdam bonum extrinsecum.

Sz ℣ est, q̃ dicit̃ prouerb. 16. Uniuersa ꝓpter se operatus est dñs. Ipse aũt est extra totũ ordinẽ vniuersi. ergo finis rerum est quoddam bonum extrinsecum.

Rñdeo ℣ dñm, q̃ cũ finis rõideat ꝓncipio: nõ põt fieri vt principio cognito q̃d sit rerũ finis ignoret. Cũ igitur ꝓncipiũ rerũ sit aliqd extrinsecũ a toto vniuerso. s. deus, vt ex supradictis ꝑz⁹: necesse est ꝙ etiã finis rerũ sit qõdã bonũ extrinsecũ. Et hoc rõne apparet. Manifestũ est eñ q̃ bonũ hz rationẽ finis. Uñ finis particularis alicui⁹ rei est qõdã bonũ particulare finis aũt vltis rerũ oim est qõdã bonũ vle. Bonũ autẽ vle est q̃ est per se z p suã essentiã bonũ: q̃ est i ipsa essentia bonitatis⁶. bonum aũt particulare est q̃ est participatiue bonum⁶. manifestũ est aũt q̃ in tota vniuersitate creaturarũ nullũ bonũ q̃ non sit participatiue bonum. Unde illud bonuz qõ est finis totius vniuersi oportet quod sit extrinsecum a toto vniuerso.

Ad ℣ primũ ergo dõm, q̃ bonũ aliqõ cõsequitur multipliciter. Uno mõ sicut forma in nobis exñtẽ: vt sanitatẽ aut scientiã. Alio mõ vt aliqd per nos operatũ: sicut edificatoꝛ consequit finẽ faciendo domũ. Alio mõ sicut aliqõ bonũ habitũ vel possessum, vt ille qui emit cõsequitur finẽ possidendo agruz. Uñ nihil phibet illud ad qõ ꝓducit vniuersum eẽ qõdã bonũ extrinsecũ. ¶ Ad ℈m dõm, q̃ ꝓbs loquit̃ de finib⁹ artiũ. Quia rum quedã hñt ꝙ finẽ operationes ipsas sicut citharistę finis est citharizare. Quedã vero hñt ꝙ finẽ quoddã operatũ: sicut edificatoris finis non est edificare sed domus. Cõtingit autẽ aliqd extrinsecũ esse finẽ nõ solũ sicut operatũ: sed etiã sicut possessum seu habitum vel etiã seu repꝛesentatũ: sicut si dicamus q̃ hercules est finis imaginis q̃ fit ad eum repꝛesentandũ: sic igitur põt dici q̃ bonũ extrinsecũ a toto vniuerso est finis gubernatiõis rerũ sicut habitũ z repꝛesentatum: qꝛ ad hoc vna queq; res tendit vt participet ipm̃z assimiletur ei quantũ põt.

¶ Ad tertiũ dõm, q̃ finis q̃dẽ vniuersi est aliqõ bonũ in ipso exñs. s. ordo ipsius vniuersi: hoc aũt bonũ nõ est vltimus finis: sed ordinatur ad bonũ extrinsecũ vt ad vltimũ finem: sicut etiam ordo exercitus ordinatur ad ducem: vt dicitur in. 12. meta.

¶ Utrũ mũdus gubernet̃ ab vno. Art. 3.

Adtertiũ ℣ dicet̃ q̃ mũdus nõ gubernet̃ ab vno. De causa eñ per effectus indicamus. Sed in gubernatione rerum apparet q̃ res nõ vniformiter gubernantur z operantur: quedaz eñ sunt contingentia, quedam vero ex necessitate: z fm alias diuersitates: ergo mundus non gubernat̃ ab vno. ¶ ℗. Ea que gubernãtur ab vno a seinuicẽ non dissentiunt nisi ꝓpter imperitiã aut insipientiam aut impotentiã gubernantis: que a deo sunt procul. Sed res create a seinuicẽ dissentiunt: z ℣ seinuicez pugnant: vt in contrarijs appaꝛet. Nõ ergo mundus gubernatur ab vno. ¶ ℗. In natura semper inuenit̃ qõ melius est: sed melius est simul esse duos q̃ vnum: vt dicitur eccle. 4. ergo mundus non gubernatur ab vno, sed a pluribus.

Sed Cõtra est, q̃ vnũ deũ z vnũ dñm ℣ fitemur: fm illud apli. 1. ad cor. 8. Nobis est vn⁹ de⁹ ꝑ z dñs vnus. Quoꝛ vtrunz ad gubernationẽ pertinet. Naz ad dñm pertinet gubernatio subditoꝛum z dei nomẽ ex quidẽtia sumit̃ vt supra dictũ est. Ergo mundus gubernatur ab vno.

Rñdeo ℣m, q̃ necesse est dicere q̃ mũdus ab vno gubernetur. Cũ eñ finis gubernationis mundi sit q̃ est essentialr bonũ (qõ est optimũ)⁵ necesse est q̃ mundi gubernatio sit optima. Optima aũt gubernatio est q̃ fit per vnũ. Cuius ratio est: qꝛ gubernatio nihil aliud est q̃ directio gubernatoꝛis ad finem qui est aliquod bonũ: vnitas aũt pertinet ad rationẽ boni tatis: vt Boe. ꝓbat in. 3. de conso. per hoc q̃ sicut oĩa desiderant bonum: ita desiderant vnitatẽ sine qua esse non possunt. Nam vnũquodq; intantũ est inquantũ vnũ est. Uñ videmus q̃ res repugnant sue diuisioni quantũ possunt z q̃ dissolutio vniuscuiusq; rei ꝓuenit ex defectu illius rei. Et ideo id ad q̃ tendit intentio multitudinẽ gubernantis est vnitas siue paꝛ: vnitatis autẽ causa per se est vnũ. Manifestũ est eñ q̃ plures multa vnire z cõcordare non ꝓnt: nisi ipsi aliquo modo vniantur. Illud autẽ qõ est per se vnum põt esse causa vnitatis quanẽtius q̃ multi vniti. Uñ multitudo melius gubernatur per vnũ q̃ per plures⁶. Relinquit̃ ergo q̃ gubernatio mundi q̃ est optima sit ab vno gubernãte. Et hoc est quod phs dicit in. 12. meta. Entia nolunt disponi male: nec bonũ pluralitas principatuum. Unus ergo princeps.

Ad ℣m ergo dõm, q̃ motꝰ est actus mobilis a moneẽte. Diffomitas ergo motuũ est ex diuersitate mobilitatis quã requirit ꝓfectio vniuersi: vt. 5. dictũ est⁶, nõ ex diuersitate gubernantiũ. ¶ Ad ſcõm dõm, q̃ cõtraria etsi dissentiant quãtũ ad fines ꝓximos: cõueniũt tñ cõtũ ad finẽ vltimũ ꝓout cõcludũtur sub vno ordine vniuersi. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ in particularibus bonis duo sunt meliora cẽ vnũ. Sed ei qõ est essentialiter bonũ nõ potest fieri aliqua additio bonitatis.

¶ Utrũ effectus gubernatiõis sit vn⁹ tñ z nõ ꝑres. Art. 4.

Adquartũ ℣ dicit̃. Uñ q̃ effectus gubernatiõis mũdi sit vn⁹ tñ et nõ plures. Effectus eñ gubernatiõis esse videt id qõ per gubernationẽ in rebus gubernatis causat: hoc aũt est vnũ. s. bonũ ordinis vt in exercitu ptz. Ergo gubernationis mundi est vnus effect⁹. ¶ ℗. Ab vno natum est vnũ tñ ꝓcedere: sed mundus gubernat̃ ab vno vt ostẽsum est⁶: ergo z gubernatiõis effect⁹ est vnus tñ. ¶ ℗. Si effectus gubernationis nõ est vnus tñ ꝓp vnitatẽ gubernantis: oꝑtet q̃ multiplicetur fm multitudinẽ gubernatoꝛ. hec aũt sunt nobis innumerabilia. Ergo gubernationis effectus non possunt comꝓhendi sub aliquo certo numero.

Sed Contra est, q̃ Dion⁹. dicit quod deitas ꝓuidẽtia z bonitate perfecta ois cõtinet z seipsam implet: gubernatio autem ad ꝓuidẽtiam pertinet: ergo gubernationis diuine sunt aliqui determinati effectus.

Rñdeo ℣m, q̃ effect⁹ cuiuslibet actiõis ex fine eiꝰ pẽsaꝓma ꝓa et rõe: qꝛ assimilatio ad summũ bonum est id ad quod omnia gubernata tendunt. Tertia vo ꝓa: cũ sit de possibili: manifesta sit ex sufficientia ordinis ad finem: aut cũ ipsa est cõsecutio finis et hic effectus ex ꝓe ipsius finis se renens: qm̃ ipse effectus est idẽ finis cum fine extrinseco: sicut idẽ est finis apud auarũ puta pecunia z possessio eius: aut ex parte fundantiũ ista cõsecutionẽ z sic numeran

ur tuꝛa numeꝛũ eoꝛũ peꝛ q̃ finẽ assequuntur: z hoc quidẽ in generali. sin̄ium est: in particulari vero sine numeꝛo. Ultima autẽ consequentia ꝓbatur explanando: quod ꝓ⁹ est assimilatio ad summũ bonũ in scõo loco sunt ꝑservatio in bono: et motio ad bonum. in tertio conseruatio huius in hoc bono: hec motio huius ad hoc bonum.

¶ Aduerte hic quod qꝛ gubernatio non facit res gubernandas: sed supponit eas: ideo nõ creatio: sed ꝑseruatio ponit ꝓimus gubernationis effectus. Et qꝛ naturaliter res ꝓtius in se cõseruat q̃ ꝓmoueatur ad bonũ: ideo secundus effect⁹ ponit motio ad bonuz sub qua cõprehenditur actio post conseruationem. Et nota q̃ semper vtitur boni nomine i hac mꝛia vt formaliter loquatur vt cõsueuit gubernatio enim non est nisi ad bonum vt sic intendit.

¶ Super Articulum quintum.

¶ Iulius clarus. ℈ In corpore duo. Primo ponitur conclusio responsiua quesito. Secundo redditur error.

¶ Quo ad primũ conclusio est: omnia diuine gubernationi subduntur. Probatur duꝑliciter. primo ex parte cause efficientis: eiusdem est rem ꝓducere z ei perfectionẽ dare: ergo fm eandem rationem cõuenit deo esse causam rerum et gubernatoꝛem earuz: ergo conuenit ei esse gubernatoꝛem vniuersalem totius entis: ergo nihil esse poteſt: q̃ eius gubernationem subterfugiat. Ãs ꝓbatur cũ prima cõsequentia. scõa vero ꝓbat ex eo: q̃ deꝰ est causa vniuersalis totius entis: tertia quoq; ex eo quod nihil esse potest quod nõ sit causatũ a deo. Scõo ex parte finis: qm̃ ois res intendit ꝙ ois q̃ in eis fiunt sint casualia: sed qꝛ in q̃libet coꝛ aliqd casuale inuenitur põt: z hoc ipm̃ q̃ aliqd casuale inuenit in hmõi rebus: demõstrat ea alicuius gubernatoꝛis nõ se extendit ruꝛa ex esse suba. Nisi eñ hmõi corruptibilia ab alt tensionem sue bonitatis. ergo ad omnia, quo superiori gubernarenk nihil intẽderẽt: maxime q̃ nõ cognoſcũt. Et sic nõ eueniret in eis aliqd ꝓter intẽtionẽ q̃ facit rõnẽ casus. Uñ ad oſidendũ q̃ casualia fm ordinẽ aliqui⁹ supꝛioꝛis cãe ꝓuenũt: non ꝺt simplr divina bonitas est fundamentum ad rõnẽ immediate quantũ ad exercitionẽ vero, quedaz mediantibus aliis.

¶ Quo ad ſcõm conclusio ꝓbatur. primo quo ad primam partem. Ratio gubernationis attribuenda est deo ſcõm ſui optimitatẽ ad minima particularia. ergo deus immediate gubernat quo ad rationem. Antecedens ꝓbatur: quia in suo regno: ꝓpter hoc oꝑtet q̃ habeat vnũqõq; q̃ attribuit immediate omnia gubernat.

Sed ℣ est, q̃ Augu. dicit in. 3. de trini. Quẽadmodũ corꝑa grossioꝛa z potẽtioꝛa quodãmodo in omni genere inferioꝛa per subtilioꝛa z potẽtioꝛa ordine reguntur: ita ois corꝑa per spm̃ vite rationalẽ: z spiritꝰ vite rationalis deseꝛtoꝛ atq; peeccato: per spiritum vite rationalem z iustum: z ille per ipsum deum.

Rñdeo Dicendum, q̃ in gubernatione duo sunt considerãda: scz

ri põt. Uñ p operationem efficit̃ vt ptingat ad finẽ. Finis aũt gubernatiõis mũdi ẽ bonũ essentiale⁶: ad cui⁹ ptꝛicipationẽ z assimilationẽ oĩa tẽdunt. Effect⁹ igit̃ gubernatiõis põt accipi tripl̃r. Uno mõ ex parte ipsi⁹ finis. z sic est vn⁹ effect⁹ gubernatiõis. s. assimilatio summo bono. Alio mõ põt ꝓsiderari effect⁹ gubernationis fm ea q̃b⁹ ad dei assimilationẽ creatura perducit. Et sic in gñali sunt duo effect⁹ gubernatiõis. Creatura eñ assimilat deo ẽ⁹ ad duo. s. ẽ⁹ ad id q̃ deus bon⁹ est, inq̃tũ creatura est bona. Et ẽ⁹ ad hoc q̃ de⁹ est aliꝙs cã bonitatis: inq̃tũ vna creatura mouet aliã ad bonitatem. Uñ duo sunt effectus gubernationis scilicet conseruatio rerum in bono: z motio earũ ad bonũ. Tertio modo potest cõsideꝛari effectus gubernationis in ꝑticulari. Et sic sunt nobis innumerabiles.

Ad ℣m ergo dõm, q̃ ordo vniuersi includit in se et conseruationẽ reruz diuersarum a deo institutarum et motionẽ earum: qꝛ fm hoc duo, inuenitur ordo in rebus fm. s. q̃ vna est melioꝛ alia: z fm quod vna ab alia mouetur. ¶ Ad alia duo patet responsio per ea que dicta sunt⁶.

¶ Utrũ oĩa dine guberñ. subdãtur. Ar. 5.

Adquintũ ℣ dicet̃. Uidet, q̃ nõ oĩa diuine gubernationi subdañt. Dicit̃ eñ eccl. 9. Uidi sub sole nec velocium esse cursum nec fortiũ bellũ, nec sapientiũ panẽ, nec doctoum diuitias, nec artificũ gratiã: sed tps casumq; in oĩb⁹: q̃ aũt gubernationi alicui⁹ subsunt nõ sunt casualia: q̃ ea q̃ sunt sub sole non subdũntur diuine gubernationi. ¶ ℗. Apost. 1. ad coum. 9. dicit: q̃ nõ est deo cura de bob⁹. Sz vnicuiq; est cura eoꝝ q̃ gubernant ab ipso. Non ẽ oĩa subdunt diuine gubernationi. ¶ ℗. Illud qõ seipsum gubernare põt, nõ videtur alterius gubernatiõe indigere. Sed creatura rationalis seipsam gubernare põt: cũ habeat dñiũ sui actus: et per se agat z non solũ aga⁶ ab alio: q̃ videt esse eoꝝ que gubernantur. Ergo nõ omnia sunt diuine gubernationi subdita.

Sed ℣ est, q̃ Augu. dicit. 5. de ci. dei: q̃ deus nõ solũ celũ z terrã nec solũ hoiem z angelũ: sed nec exigui z contẽptibilis alantis viscera: nec auis pennulam: nec herbe floscułũ: nec arboris folium sine suarum partium cõuenientia derelinquit. Ola ergo eius gubernationi subduntur.

Rñdeo ℣m, q̃ fm eãdẽ rõnẽ cõpetit deo eẽ gubernatoꝛẽ rerũ z cãm rerũ. Ut eiusdẽ est rem ꝓducere z ei ꝑfectionẽ dare. Uñ ad gubernantẽ ptinet. Deꝰ aũt est causa, nõ q̃dẽ ꝑticularis vnius gñis rerũ: sed vlis totius entis: vt. 5. oñsus est⁶. Uñ sicut nihil põt esse q̃ non sit a deo creatũ: ita nihil põt esse q̃ ẽ⁹ gubernationi nõ subdat̃. Patet etiã hoc idẽ ex rõne finis. Intantũ eñ aliculus gubernatio se extẽdit in q̃tũ se extẽdere põt finis gubernationis. Finis autem diuine gubernationis est ipsa sua bonitas: vt supra ostensum est⁶. Uñ cuz nihil esse possit q̃ nõ ordinet in diuinã bonitatẽ sicut in finẽ, vt ex supradictis ꝑz⁶: impossibile est q̃ aliquod entiũ subtrahat̃ gubernationi diuine. Stulta igit̃ fuit opinio dicentium q̃ hec inferioꝛa corꝛuptibilia: vel etiã singularia: aut etiã res humane nõ gubernant a deo. Ex quoꝛum persona dicitur Ezech. 9. Dereliquit dominus terram.

Ad ℣m ergo dicendũ, q̃ sub sole dñr esse ea que fm motum solis gñantur

505 ℣. q. 22. ar. 3. fin. cap. 76.

¶ Quo ad primũ duo 77. 83. sunt: dictũ cõcurrentiũ et. 94. ipsa conclusio. Dictũ et op. 3. co. 2. est: q̃ ad gubernatiõnem: et exiguntur duo. tõ 6. 133. z executio: cõclusio est habens duas partes deus gubernat omnia ꝓtium ad rõnẽ immediate quantũ ad exercitionem ꝑtinentes ad gubernationem: scz ipsa conclusio. Dictũ et op. 3. quid dicetur: hic non tractabitur quo ad utranque partem.

¶ Quo ad primũ duo ꝓponitur conclusio: hic non esse ꝓpositum finis: prima cõsequentia ꝓbatur: quia aliquem non esse ꝓpositum finis: ergo divina bonitas est finis: quia vidit casum esse in oĩb⁹: ſz dicit tps z casus ꝓprium gubernatiõnis mundi. vt patet̃ er dictus. Ultimus vero probatur: quia nihil esse potest quod non ordinetur in diuinam bonitatẽ vt finẽ: oꝑtet eñ ipsam per essentiam bonitatẽ finalizare respectu bonum omnium.

¶ Quo ad ſcõm infertur per modum corollarii stultã esse opinionem triplicem. ſcz 554 inferioꝛa vel singularia vel humana subtrahẽtẽ gubernationi z affertur Ezechiel.

¶ Circa hos errores essent multa dicenda de Auerro. z Auicen. z non agunt. Cũ ergo apls dicit q̃ deo nõ est cura de bobus: nõ totaliter subtrahit bones a cura gubernationis diuine, sed soluz quantũ ad modũ qui ꝓprie cõpetit rõnalis gubernat seipsam p intellectũ z voluntatẽ: quoꝝ utrũq; indiget regi z perfici ab intellectu et voluntate dei. Et ideo supra gubernationẽ qua creatura rationalis gubernat seipsam tanquam domina sui actus indiget gubernari a deo.

¶ Utrũ oĩa imm⁶ gubernent̃ a deo. Ar. 6.

Addertũ ℣ dicet̃. Uñ q̃ oĩa immediate gubernentur a deo. Dicit̃ eñ Dionus ꝛeꝓhendit optimonem Platonem ꝓ⁹ qui diuisit ꝓuidentiam in tria. Primam quidem primi dei: qui ꝓuidet rebus celestibus z vlibus oibus. Secundã vero ꝓuidentiam esse dixit secundoꝝ deoꝝ: qui celum circũeunt. s. respectu eoꝝ q̃ sunt in generatione z corꝛuptione. Tertiã vero ꝓuidentiam dixit quoꝝundã demonũ: qui sunt custodes circa terrã humanarũ actionum. Ergo videt q̃ oĩa immediate a deo gubernẽtur. ¶ ℗. Melius est aliqd fieri p vnũ q̃ per multa: si sit possibile: vt ꝺr in. 8. phy. Sz per multa: fm̃ quod ꝑmittit absq; medijs causis oĩa gubernare. Ergo videt q̃ oĩa immediate gubernet. ¶ ℗. Nihil in deo est deficiens z imperfectũ. Sed ad defectum gubernatoris pertinere videt: q̃ mediantibus aliquibus gubernet. Sicut rex terrenus: quia nõ sufficit ad omnia agenda: nec vbiq; est ꝑsis dens ꝓbatur: quia immediate gubernat̃ a deo. Et sic oꝑz q̃ diuersa mobilia diuersimode moueantur etiã fm motionẽ vnⁱ motoris. Sic igitur fm vnã artẽ dei gubernãtis res diuersimode gubernantur fm earũ diuersitatẽ. Quedã eñ fm suã naturã sunt per se agẽtia tanq; hñtia dñium sui actus. Et ista gubernant̃ a deo nõ solũ p hoc q̃ mouent ab ipso deo in eis interius operãte: sed etiã p hoc q̃ ab eo inducunt̃ ad bonũ z retrahũtur a malo per precepta z ꝓhibitiones: premia z penas: ho cautẽ modo nõ gubernantur a deo creature irrõnales⁶: q̃ tñ agunt z non agunt. Cũ ergo apls dicit q̃ deo nõ est cura de bobus: nõ totaliter subtrahit bones a cura gubernationis diuine, sed soluz quantũ ad modũ qui ꝓprie cõpetit rõnalis creature. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ creaturã rõnalis gubernat seipsam p intellectũ z voluntatẽ: quoꝝ utrũq; indiget regi z perfici ab intellectu et voluntate dei. Et ideo supra gubernationẽ qua creatura rationalis gubernat seipsam tanquam domina sui actus indiget gubernari a deo.

¶ Utrũ oĩa imm⁶ gubernent̃ a deo. Ar. 6.

Addertũ ℣ dicet̃. Uñ q̃ oĩa immediate gubernentur a deo. Dicit̃ eñ Dionus ꝛeꝓhendit optimonem Platonem ꝓ⁹ qui diuisit ꝓuidentiam in tria. Primam quidem primi dei: qui ꝓuidet rebus celestibus z vlibus oibus. Secundã vero ꝓuidentiam esse dixit secundoꝝ deoꝝ: qui celum circũeunt. s. respectu eoꝝ q̃ sunt in generatione z corꝛuptione. Tertiã vero ꝓuidentiam dixit quoꝝundã demonũ: qui sunt custodes circa terrã humanarũ actionum. Ergo videt q̃ oĩa immediate a deo gubernẽtur. ¶ ℗. Melius est aliqd fieri p vnũ q̃ per multa: si sit possibile: vt ꝺr in. 8. phy. Sz per multa: fm̃ quod ꝑmittit absq; medijs causis oĩa gubernare. Ergo videt q̃ oĩa immediate gubernet. ¶ ℗. Nihil in deo est deficiens z imperfectũ. Sed ad defectum gubernatoris pertinere videt: q̃ mediantibus aliquibus gubernet. Sicut rex terrenus: quia nõ sufficit ad omnia agenda: nec vbiq; est ꝑsis dens ꝓbatur: quia immediate gubernat̃ a deo. Et sic oꝑz q̃ diuersa mobilia diuersimode moueantur etiã fm motionẽ vnⁱ motoris. Sic igitur fm vnã artẽ dei gubernãtis res diuersimode gubernantur fm earũ diuersitatẽ. Quedã eñ fm suã naturã sunt per se agẽtia tanq; hñtia dñium sui actus. Et ista gubernant̃ a deo nõ solũ p hoc q̃ mouent ab ipso deo in eis interius operãte: sed etiã p hoc q̃ ab eo inducunt̃ ad bonũ z retrahũtur a malo per precepta z ꝓhibitiones: premia z penas: ho cautẽ modo nõ gubernantur a deo creature irrõnales⁶: q̃ tñ agunt z non agunt. Cũ ergo apls dicit q̃ deo nõ est cura de bobus: nõ totaliter subtrahit bones a cura gubernationis diuine, sed soluz quantũ ad modũ qui ꝓprie cõpetit rõnalis creature. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ creaturã rõnalis gubernat seipsam p intellectũ z voluntatẽ: quoꝝ utrũq; indiget regi z perfici ab intellectu et voluntate dei. Et ideo supra gubernationẽ qua creatura rationalis gubernat seipsam tanquam domina sui actus indiget gubernari a deo.

¶ Super art. 6.

¶ Iulius clarus. ℈ In corpore duo. Primo ꝓponitur conclusio: hic non esse ꝓpositum finis: prima cõsequentia ꝓbatur: quia aliquem non esse ꝓpositum finis: ergo divina bonitas est finis: quia vidit casum esse in oĩb⁹: ſz dicit tps z casus ꝓprium gubernatiõnis mundi. vt patet̃ er dictus. Ultimus vero probatur: quia nihil esse potest quod non ordinetur in diuinam bonitatẽ vt finẽ: oꝑtet eñ ipsam per essentiam bonitatẽ finalizare respectu bonum omnium.

¶ Quo ad ſcõm infertur per modum corollarii stultã esse opinionem triplicem. ſcz 554 inferioꝛa vel singularia vel humana subtrahẽtẽ gubernationi z affertur Ezechiel.

¶ Circa hos errores essent multa dicenda de Auerro. z Auicen. z non agunt. Cũ ergo apls dicit q̃ deo nõ est cura de bobus: nõ totaliter subtrahit bones a cura gubernationis diuine, sed soluz quantũ ad modũ qui ꝓprie cõpetit rõnalis creature. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ creaturã rõnalis gubernat seipsam p intellectũ z voluntatẽ: quoꝝ utrũq; indiget regi z perfici ab intellectu et voluntate dei. Et ideo supra gubernationẽ qua creatura rationalis gubernat seipsam tanquam domina sui actus indiget gubernari a deo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

et vt rubis est actus seu opatio rōnis practice. Inductione vero ex dīa inter medicū cognoscētē in vlr̄ cognoscētē vlr̄ particulariter. Cōstat ēm q hoc est optimū: z sūlis dīa est in oi gñe artis. Deide ꝓbat 2ª pz: Gubernatio tanto ē melior ꝙto maiorem perfectionē gubernatis cōicat. q̄ divina gubernatio sic gubernat res, vt quasdā ullarū in gubernādo causas instituat. Ads ꝓbat ꝙt gubernatio est per ductum gubernatoꝝ ad pfectionē: ꝓia ꝙ ꝓbat: primo

ratio gubernatiōis que est ipsa ꝓuidētia, z exequtio⁹. Quātū igit ad rōnē gubernationis pertinet deus imediate oia gubnat. Quātū autē ptinet ad executionē gubernationis deus gubernat quedā mediantibus aliis. Cui⁹ rō est q cū deus sit ipsa essentia bonitatis⁹: vnūq̄q̄ attribuēdū est deo ſm sui optimū. Optimū aūt in oi gñe vel rōne vel cognitiōe ꝓactica (qualis est rō gubernationis) in hoc consistit: qō perticularia cognoscantur in quibus est actus. Sicut optimus medicus est qui non cōsiderat sola vīa: sed qui pōt etiā cōsiderare minima ꝓticularia. Et idē pz in ceteris. Aū opz dicere q deus omniū etiā minimoꝝ particularitū rationē gubernationis habeat. Sz cū ꝙ guberbationē res q̄ gubernantur sint ad pfectionē perducēde: tāto erit melior gubernatio: ꝙto maior perfectio a gubernante regibus gubernatis cōicat. Maior aūt pfectio est q aliquid in se sit bonū: z ēt sit alīj causa bonitatis: qz si esset solūmō i se bonū. Et tō sic deus gubernat res vt quasdā aliaꝝ in gubernādo causas instituat. Sicut si alīqs magister discipulos suos: nō soluz scientes faceret: sed etiam alios: um doctores.

Ad primū Ergo dicēdū, q opinio Platonis reꝑhendit: qz etiam quātum ad rōnem gubernatiōis ponsuit deū nō immediate oia gubernare. Ad ꝓz per hoc q diuitsit in tria ꝓuidentiaz que est ratio gubernatiōis⁹. Ad 2ᵐ dōm, qō si solus deus gubernaret: subtraheretur ꝓfecto causalis a rebus. Unde non totū melius fieret per vnum: quod fit per multa.

Ad tertium dōm, quod non solum pertinet ad perfectionē regis terreni quod exercitorem habeat sue gubernationis sed etiā ad regis dignitatem: qz ordine ministroꝝ uz potestas regia ꝓclarior redditur.

Utrū aliq̄d ꝓter ordinez diuine gubernationis contingere possit. Artī. 7.

Ad septimū Sic ꝓcedit. Videtur q aliquid ꝓter ordinez diuine gubnationis cōtingere posit. Dicit ēm Boe. in. 3. de cōso. q deus per bonum cuncta disponit. Si ergo nihil in rebus contingit ꝓter ordinem diuine gubernationis: sequeretur qō nihil esset malum in rebus. Cp̄. Nihil est casuale q̄ euenit secundū ꝓcō: ordinationez alicuius gubernantis. Si igitur nihil accidit in rebus ꝓter ordinem gubernationis. Si igitur sequit q nihil in reb⁹ sit fortuitū z casuale. Cp̄. Ordo diuine gubernatiōis est certus z immutabilis: qz est ſm rōnē eternam. Si igitur nihil possit cōtingere in reb⁹ ꝓter ordinez diuine gubernationis: sequit qō oia aūt duo modos interest: qō primo mō mediat rō vtrō: qz vt cōiungens notitiam z regulationez vlr̄m ꝓticularibus. in scō vero mediat rō: vt minister rōnalis tm̄. in primo rō principalis nō se extēdit ad vltimā immediate: qz nō absq̄ media rōne ea nouit, aut rkaz eoꝝ hz. In scō vō immediate ad vltia q̄ ꝓticularia sunt: se extēdit. Et q̄m in oibꝫ ſm ꝓpria ꝓcedendum est: ideo de rōne loquēdo de tali mediatione intellexit. Quia aūt talis mediatio coincidit cū mediatione virtutis: id circo gr̄e materie primū membruz intelligitur de immediatiōe virtutis. Quē admodū aūt de media rōne distinctū est: ita de medio executore distingui potest. Constat ēm quod inter exercitorem vt sic z effectum: dupliciter cōtingit mediū exercitorem poni. Uno mō ad supplendam potētiā executiuā prioris. Alio mō ad ministrandū ēm ꝓiori z primum quidē per accīs se habet ad executoris rōnē: qm̄ nō conuenit ei nisi rōne impotentie. q̄ accidit executori: nō ēm est necesse executorē esse impotētē. Sed nō cōuenit executori inquātū executor est: exercēs ēm de rōne sua importat ministeriū qdā: vt de se pz. Uñ cū de mediatione vel immediatiōe executōis est sermo: ꝓprie loquēdo de medio non supplēte: sed ministrāte est sermo. Et q̄ mediū vt ministrās est medium vt suppositū nō vt ⁊tus. ideo sc̄m membrū de mediatione suppositi gr̄a materie verificatur. Stat ergo rhsio qō hic est sermo de mediatiōe z immediatiōe ꝓpa sm gulte: z q dīa iter rō nē z executionē est: qō ulla imediate p negōcium ꝓpriū mediū: ista mediate p pōnē ꝓpriū medij est. Nec est dīa ſm vocē tātū aut in equiuoco: z qm̄ ꝓpriū mediū illius esset mediū virtutis: istius esset mediū suppositi. Ideo materialiter nō formaliter ibi verificatur de vna: z hic de alia: z respicere ad hoc materiale dat causaz dubitandi.

Super Articulum septimum.

In corpore: vna conclusio rhsitur. Impossibile est qō aliquid contingat ꝓter ordinez diuine gubernationis. Probatur: nullus effectus potest euenire ꝓter ordinē cause vīs: diuna gubernatio ē vīs cā nō in vno gñe: sed totius entis: ergo nihil pōt ꝓter ipsius ordinē euenire. Probat maioꝝ ex dīa inter cām ꝓticularē z vlem in hoc: q ꝓter ꝓticulares pōt effectꝰ cōtingere: ꝓter vlem non. Et ꝓbatur dīa: q ꝓter ꝓticularē est alia causa sibi non subdita: ex qua ꝓt effectꝰ impediri: ꝓter vlem vero nulla est q̄ oēs cause reducuntur in vlam: sic sub illo ordine cadit quicquid per quo mcunque causaz fit: declaratur hoc exemplo indigestiōis.

Super Arti. 8.

Titulus. Circa titulum dubiū occurrit: quia hic articulus videtur ꝓbare fiu⁹ aut coincidere cū precedente: aut saltez male ordinatus. Si enim conclusum est quod ꝓter ordinem diuine gubernationis nihil potest contingere: superfluum est solicitari an contra illā possit aliud fieri: ꝓter enim claudit in se z ꝓter z contra sustituit. ergo aut pars est precedentis aut ꝓius debebat queri vtrum: cōtra z deinde vtrum ꝓter: quia stat quod non contra: z tamen ꝓter: sed non econuerso: vt pater.

Ad hoc dicit q̄ iste articulus est oino distinctus: z optimo loco: necessarius quesitus. Differt ēm a precedente: qz ille de euentu: iste de renitentia queriti. Uñ differunt quasi sicut actus ꝓmptitudo ad actū. In ille ēm queritur an possit aliquid contingere ꝓter diuinam gubernationē: hic nō queritur vtrū aliquid possit facere contra diuinā gubernationē: sed vtrū aliquid sit renitēs id est aut nō obediēs aut difficile obediēs diuine gubernationi. hoc ēm renitentia importat. Uñ ꝓst decisionē q nihil ꝓter diuinā gubernationē euenit: aut euenire pōt: meritō reliquū fuit discutere: vtrū res ꝓpte sint ad hoc ipm q fieri dicimus. f. ordinē diuine gubernationis implendū: an aliquē contra renitantur. i. resistant: quamuis oppositum facere non possint.

In corpore duo. primo ꝓponitur conclusio: secundo ꝓbatur.

Quo ad ꝓm ponit vna dīsiō z ꝓclo. Distō ē ordo diuine sapīe z ī gñali et in spāli. Dtio mō ē in gubernatore vlī. Scdo i gubernatorib⁹ spālib⁹. Cōclo est dimēbus: nihil ꝺ nitit ordini diuine gubernatiōis in gñali. sed in speciali.

Quo ad sc̄m, ꝓbat quo ad ꝓmā partē dupl̄r. Primo vnaquēq̄ res sua opatione z conatu tendit ad bonū: ergo nō ꝺ nititur diuine gubernationi in generali. Alīs ꝓbatur: qz nihil operatur aspiciens ad malū: vt Dio. dicit. ꝓba ꝓbat: qz ipsa diuina gubernatio totaliter tendit in bonū. Scdo ois inclinatio siue naturalis, siue voluntaria est impressio quedā a primo mouēte. q̄ oia agentia nāli⁹ q̄s voluntarie tēdunt ꝑticulariter ad id ad qđ diuinit⁹ ordinatur. alīs supponitur ex supradictis: z manifestat ex ꝓplo impssionis in sagitta. ꝓba ꝓz ex eisdē et cōstat: qz ꝺ ꝺ deus ꝺponere oia suauiter. 2ª ꝓ vt nota relinquit.

Circa distōnē et explanationē mēboꝝ eiꝰ aduerte q nō mīnaliꝰ sed fortiter intellīda sunt: ita q̄ gubernatio i gñali est, ꝓout egredit a gubernatore vlī vt sic: in spāli ꝺo vt egredit a cā ꝓticulari executiua vt sic. Dico autem vtrobiq̄ vt sic: q̄m deꝰ nō nisi vt gubernator totius claudit sub ꝓximo mēbro, et ipsemet deꝰ vt dans ꝓcepta moralia vt ordinans ecclīam z ſm sīlia rōnes ꝓciales claudit sub 2º mēbro: qm̄ est vt cā ꝓticularis executiua q̄libz⁊ singulaꝝ rerum ꝓprietatum z effectum: dupliciter cōtingit mediū executorem poni. Uno mō ad supplendam potētiā executiuā priorīs. Alio mō ad ministrandū ēm ꝓiori z primum quidē per accīs se habet ad executoris rōnē: qm̄ nō conuenit ei nisi rōne impotentie. q̄ accidit executori: nō ēm est necesse executorē esse impotētē. Sed nō cōuenit executori inquātū executor est: exercēs ēm de rōne sua importat ministeriū qdā: vt de se pz. Uñ cū de mediatione vel immediatiōe executōis est sermo: ꝓprie loquēdo de medio non supplēte: sed ministrāte est sermo. Et q̄ mediū vt ministrās est medium vt suppositū nō vt ⁊tus. ideo sc̄m membrū de mediatione suppositi gr̄a materie verificatur. Stat ergo rhsio qō hic est sermo de mediatiōe z immediatiōe ꝓpa sm gulte: z q dīa iter rō nē z executionē est: qō ulla imediate p negōcium ꝓpriū medij: ista mediate p pōnē ꝓpriū medij est. Nec est dīa ſm vocē tātū aut in equiuoco: z qm̄ ꝓpriū mediū illius esset mediū virtutis: istius esset mediū suppositi. Ideo materialiter nō formaliter ibi verificatur de vna: z hic de alia: z respicere ad hoc materiale dat causaz dubitandi.

Super Articulum septimum.

In corpore: vna conclusio rhsitur. Impossibile est qō aliquid contingat ꝓter ordinez diuine gubernationis. Probatur: nullus effectus potest euenire ꝓter ordinē cause vīs: diuna gubernatio ē vīs cā nō in vno gñe: sed totius entis: ergo nihil pōt ꝓter ipsius ordinē euenire. Probat maioꝝ ex dīa inter cām ꝓticularē z vlem in hoc: q ꝓter ꝓticulares pōt effectꝰ cōtingere: ꝓter vlem non. Et ꝓbatur dīa: q ꝓter ꝓticularē est alia causa sibi non subdita: ex qua ꝓt effectꝰ impediri: ꝓter vlem vero nulla est q̄ oēs cause reducuntur in vlam: sic sub illo ordine cadit quicquid per quo mcunque causaz fit: declaratur hoc exemplo indigestiōis.

Super Arti. 8.

Titulus. Circa titulum dubiū occurrit: quia hic articulus videtur ꝓbare fiu⁹ aut coincidere cū precedente: aut saltez male ordinatus. Si enim conclusum est quod ꝓter ordinem diuine gubernationis nihil potest contingere: superfluum est solicitari an contra illā possit aliud fieri: ꝓter enim claudit in se z ꝓter z contra sustituit. ergo aut pars est precedentis aut ꝓius debebat queri vtrum: cōtra z deinde vtrum ꝓter: quia stat quod non contra: z tamen ꝓter: sed non econuerso: vt pater.

Ad hoc dicit q̄ iste articulus est oino distinctus: z optimo loco: necessarius quesitus. Differt ēm a precedente: qz ille de euentu: iste de renitentia queriti. Uñ differunt quasi sicut actus ꝓmptitudo ad actū. In ille ēm queritur an possit aliquid contingere ꝓter diuinam gubernationē: hic nō queritur vtrū aliquid possit facere contra diuinā gubernationē: sed vtrū aliquid sit renitēs id est aut nō obediēs aut difficile obediēs diuine gubernationi. hoc ēm renitentia importat. Uñ ꝓst decisionē q nihil ꝓter diuinā gubernationē euenit: aut euenire pōt: meritō reliquū fuit discutere: vtrū res ꝓpte sint ad hoc ipm q fieri dicimus. f. ordinē diuine gubernationis implendū: an aliquē contra renitantur. i. resistant: quamuis oppositum facere non possint.

Quo ad primū: ꝓclo simplr̄ rhsiua q̄sti est affirmatiua vlis. f. ola cōseruātur in esse a deo: z hoc tā fide q̄m rōne, distinctio est conseruare dupl̄r directe z indirecte: indirecte quidē per remotionem corumpentiū: directe vero per manutentionē dependentis a se. Cōclusio prima est: non oia conseruant indirecte. Probat: qz non oia egent remotione corūpentium q̄m quedā sunt que nulla hfe possunt corūpentia: vt angeli z corpora celestia ꝛc. Conclusio scda est, oia cōseruari egēt a deo directe. ꝓbatur authoritate Aug.

Quo ad sc̄m tractatur scda ꝓclusio ratione: z intenditur ratio talis. Effectus alicuius cause nō solū in fieri �something z in esse egent cōseruari a deo directe. Maior ꝓbat ex illa maxima ois effectus dependēs a deo in fieri et esse: q̄ ois creatura egēt conseruari a deo directe. Maior ꝓbat ex illa maxima ois effectus dependet a sua causa ſm q̄ est cā ei⁹. f. si in fieri. in fieri: z si in esse in cē. Minor: ꝙ ex illa q̄ sol⁹ deꝰ est ens ꝙ essentiaz. Reliqua ēm participatione ipsius sunt entia. Unde ad euidentiā huius rationis in ſra primo dicit q̄ sit effectus quo ad esse respectu alterius cause: scdo quo sit cā quo ad esse effectꝰ alterius cause: ibi. manifestū. tertio applicatur hic ad creaturas z ad deuz: z sic infertur intentia conclusio ibi, sic autem se habet.

Quo ad primū sunt tria: dīsiō, descriptio distinctoꝝ: z manifestatio ꝓcepta. Dīsiō est, effectuz aliqđ ab agēte causat ſm fieri: z nō ſm cē directe: aliqđ ꝺ ꝺ ſm fieri z ſm cē directe. Et dī nota q̄ directe: q̄m sic tum est dicere fieri alicui⁹ causari ab aliq̄ z esse illius non: cū fieri rei nihil aliud sit q̄m ac quirere esse: non ergo distinguitur inter esse et fieri tantum: et in esse z fieri simul absolute: sed sub intellecto illo modo dependēdi. f. directe. Ita q̄ licet omnis effectus a sua ꝓpria sufficiente causa habeat et fieri et esse: aliquis tamen est cuius esse nō directe causatur ab agente sed fieri tm: esse vero concomitanter: vt dom⁹ respectu edificatoris: aliquis vero cui⁹ z fieri z esse directe ab agente pēdet: vt lumen a sole. Descriptiones sunt. Effectus alicuius in esse: est cuius forma per se respicitur a tali agente. Effectus in fieri tantum: est cuius forma non per se respicitur a tali agente. Explanationes sunt in exemplo de domo quarundā rerum. Sicut ēm coquus coquit cibū adhibendo aliquā virtutē naturalem activā. f. ignis: ita edificator facit domū adhibendo cementū lapides z ligna: q̄ sunt subiecta z cōseruatiua talis cōpositionis z artificialibus.

Sed Cōtra est, q dicit Boe. in. 3. de cōso. Nō est aliquid qō summo huic bono vel velit vel possit obsistere. Est igit summū bonū q regit cūcta fortit suauiterq̄ disponit: vt ꝺ sap̄. 8. de diuina sapientia.

Rñdeo dōm, q ordo diuie sapīe dupl̄r pt̄ ꝺsiderari. Uno mō in gñali ſm. f. q ꝓgredit a cā gubernatiua totī⁹. Alio mō in spāli ꝙz q ꝓgredit a cā ꝓticulari q̄ est executiua diuine gubernationis. Primo igit mō nihil ꝺ nitit ordini diuine gubernationis. Nō ex duob⁹ ꝓtz. Primo quidē ex hoc q ordo diuine gubernationis totaliter in bonū tēdit, z vnaquēq̄ res in sua operatione z conatu nō tēdit nisi ad bonū. Nullī⁹ em respīciēs ad malū opat, vt Dion. dicit. Alio mō apparet idē ex hoc q sicut supra victū est, ois inclinatio alicui⁹ rei vel nāli⁹ vel voluntaria nihil est aliud q̄m qđā impressio a primo mouente, sicut inclinatio sagitte ad signum determinatuz nihil aliud est q̄m quedaz impressio a sagittante. Unde omnia que agunt vel naturaliter vel voluntarie, quasi propria sponte perueniunt in id ad q̄ diuinitus ordinātur. Et ideo dicitur deus omnia disponere suauiter.

Ad primū ergo dōm, q ꝺ aliq̄ vel cogitare vel loq̄ vel agere ꝺ deū nō q̄ totaliter renitant ordini diuine gubernationis q̄ et peccātes intendūt aliq̄d bonū ꝙz q̄ ꝺ nitunt cuidā determinato bono: qō est eis cōueniēs ſm suā naturā aut statū. Et ideo puniuntur iuste a deo. Ad tertiū dōm, q ex hoc q vna res alteri ꝺtra pugnat ostenditur q aliquid remoti pōt ordini qui est ex aliqua causa particulari: non autem ordini qui dependet a causa vniuersali totius.

De effec. dine gubern. i spāli. Qō. 104.

Deinde Considerādum est de effectib⁹ diuine gubernationis in spāli, et circa hoc querūtur quatuor. Primo, vtrū creature indigeāt vt cōseruentur in esse a deo. Secūdo vtrum conseruētur a deo immediate. Tertio, vtrū deus possit aliquid redigere in nihilum. Quarto vtrum aliquid in nihilum redigatur.

Utrum creature indigeant vt a deo conseruentur. Articulus. I.

Ad primū sic ꝓcedit. Uī q creature nō indigeāt vt a deo cō seruentur in esse. Nō em non pōt non esse, non indiget vt conseruet in esse: sicut q nō pōt abscedere nō indiget vt conseruet ne abscedat: sed quedā creature sunt q ſm sui naturā nō pōt nō esse. Ergo nō oēs creature indigent, vt a deo cōseruentur in esse. Probatio medie. Quia ꝺ p se inest alicui necesse est ei inesse, z oppm ei⁹ impossē est ei ineſſe. Sicut necessariū est binarium esse parē: z impossē est eī esse imparē. Esse aūt per se consequit qđ formā: qz vnūquodq̄ ſm hoc est ens actu q hz formam. Quedā aūt creature sunt q̄ sunt forme q̄dā subsistentes: sicut de angelis dictū est. Et sic per se inest eis esse. Et eadē ratio est de illis quorum mīa nō est in potētia nisi ad vnā formā, sicut supra dictū est de corporibus celestibus. Hmōi q̄ creature: ſm suam naturam ex necessitate sunt z non possunt non esse. Potentia em ad nō esse nō potest fundari neq̄ in forma quā per se sequit esse neq̄ in materia existēte sub forma quā non pōt amittere: cū nō sit in potētia ad aliam formam. Cp̄. Deus est potentior quolibet creato agente. Sed aliq̄d creatū agens pōt cōcare suo effectui vt ꝙseruetur in esse etiā eius operatiōe cessante: sicut cessante actione edificatoris remanet domus, z cessante actione ignis remanet aqua calefacta ꝙ aliquod tēpus. Ergo multo magis deus pōt sue creature conferre, q cōseruetur in esse sua operatione cessante. Cp̄. Nullū violentum pōt cōtingere absq̄ aliqua causa agente. Sed tēdere ad non esse est innaturale et violētum cuilibet creature: q̄ quelibet creatura nāli⁹ appetit esse. Ergo nulla creatura potest tēdere in nō esse nisi aliquo agente ad corruptionē. Sed quedā sunt ad quoū corruptionem nihil agere pōt: sicut spāles sube z corpora celestia. Ergo hmōi creature non pōt tendere in nō esse etiā dei operatione cessante. Cp̄. Si deus cōseruat res in esse hoc erit per aliquā actionē. Per qđlibet aūt actionē agētis: si sit efficax, aliq̄d fit in effectu. Opz igit q per actionē dei cōseruantis aliq̄d fiat in creatura. Sed hoc non vf. Nō est ꝙ hmōi actionē sit ipm esse creature: q̄ qō iam est nō fit: neq̄ iterū aliquid aliud supadditū: q̄ vel nō cōtinue deꝰ ꝙseruaret creaturā in esse: vel continue aliquid adderet creature. Ad 3º est incōueniens: non igitur creature conseruātur in esse a deo.

Sed Contra est, q dī Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis sue.

Rñdeo Dicendū, q necesse est dicere z ſm fidē z ſm rationē q creature cōseruātur in esse a deo. Ad cuius euidentiā considerandū est q aliquid ꝙseruatur ab altero dupl̄r. Uno mō indirecte z p accīs: sicut ille ꝺ: rē cōseruare qui removet corrūpēs: puta si aliqs puerū custodiat ne cadat in ignē, ꝺ reū conseruare. Et sic ēt deus ꝺ aliqua ꝙseruare sz nō oia: q̄ quedā sunt que nō habēt corrūpentia, q̄ necesse sit remouere ad rei conseruationē. Alio modo ꝺ aliquid rem aliquā ꝙseruare p se directe q̄m. f. illud qđ cōseruat dependet a cōseruāte licet omnis effectus a sua sufficiente causa habeat et fieri et esse: aliquis tamen est cuius esse nō directe causatur ab agente sed fieri tm: esse vero concomitanter: vt dom⁹ respectu edificatoris: aliquis vero cui⁹ z fieri z esse directe ab agente pēdet: vt lumen a sole. Descriptiones sunt. Effectus alicuius in esse: est cuius forma per se respicitur a tali agente. Effectus in fieri tantum: est cuius forma non per se respicitur a tali agente. Explanationes sunt in exemplo de domo quarundā rerum. Sicut ēm coquus coquit cibū adhibendo aliquā virtutē naturalem activā. f. ignis: ita edificator facit domū adhibendo cementū lapides z ligna: q̄ sunt subiecta z cōseruatiua talis cōpositionis z artificialibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad scdm sunt tria: distinctio causarū: diuersa distinctorū pportio ad effectus z manifestario dictorū a posteriori. Distinctio est clara. agentiū quedam sunt eiusdē rōnis cū effectib⁹: z qdā diuersarū. Diuersa pportio est ꝑm duo ordinate se ꝑtia: primo ꝑm respectū ad formam. 2° ꝑm influentiā ad esse vel fieri. Differūt igit primo he cāe qz cāe vniuoce nō ꝑnt esse cāe per se formā rū effectus sui: cāe vo equoce ꝑnt esse cāe p se forme effect⁹. Scdo dīnt: qz cāe vniuoce sunt cāe tm fieri effectꝰ: cāe vero equoce ꝑnt esse cāe esse effect⁹. Prima differētia ꝑdatur ex illa prima: cā p se alicuius est causa illius in q cunqz inuenit ꝑm eandē rōnē: q si cā vniuoca: puta sortes causat formam humanitatis per se. dū gnat ꝑlatonē: sed tur q cāret eiꝰ humanitate suam: ei sit in eo eiusdē rōnis. Secunda vo dīa sequitur ex prima: qz ex quo causa vniuoca nō cāt p se formā: z aliqd cār: ergo cār applicatione seu coniunctione forme in materia: hoc autem est esse causam fieri effectus. Et quoniā in causa equiuoca non saluat forma effectus ꝑm eandē rationem, non repugnat ei esse per se causam forme effectus z ꝑhr esse causam et fieri z esse effectus. Manifestatio aūt predicte diuerse proportionis sit a testimonio sensibiliū in dīa inter calorē aque z lumen aeris: quorū neutrū inest ab intrinseco in hoc q ille remanet absq; cōseruante: istud non: qz calor est eiusdē rationis in calefaciente z calefacto. lumen autem nō in illuminato z lucente.

¶ Quo ad tertiū tria: vis applicationis predictorū explanatio eius ex ꝓportione ad solē z lumen: z authoritates Augu. Vis est q; deus est causa essendi oibus directe causans esse oim, qz est ens per essentiā: cetera sunt entia per participationē: z sic creature sunt effectus dei in esse: z deus est causa earum in esse. Explanatio est proportio dei ad solem: z creature ad aerem illuminatum: que Aug. authoritate firmatur duplici: z clare patet litera.

¶ Circa distōnē effectuū: dubiū occurrit de dīa modificatione. s. directe: oīe em agens nō dico disponēs: sed ꝑficiēs: q. s. inducit formam: agit directe sibi sile ꝑm formā qua agit: ergo directe agit ad formā effect⁹: probat ꝑia: qz sola forma effectus: est ratio assimilationis effectus ad causaz. Unde forma presente cessat motus: vt dicit in primo de gnatione. ¶ Non ergo distinguitur per hoc effectus in fieri ab affectu in esse qō illius esse nō directe est propria causa: illius vero directe: imo hoc fictitium videtur.

¶ Circa descriptiones quoz communē: dubiū occurrit: qđ intelligat per formā am per se causari aut respici a cā. Cū em sermones doctrinales sint formales ops accipi per se. vt est modus causandi actiue vel passiue: sic aūt inuenitur manifeste falsum qō dr: qm forma tunc ꝑ se respicit ab agēte: qñ nō per accīa respicit: vt ꝑz z in 1. poste. c. de per se. 5. meta. vt statua per se respicitur a statuifico: per accīs aūt a policleto: z similiter domus ab edificatore: z sanitas a medico ꝛc. Constat aūt q; multoū forme. per se z non per accidēs fiunt ab agentibus: a quibus non dependent in esse: vt patet in exemplis datis: igitur ista ratio seu descriptio effectus in esse nulla est.

¶ Circa rōnē assignatā in diuersa proportione inter cās vniuocas z equiuocas dubiū occurrit: vñ aut ꝑtū vz hec. s. si sortes esset causa q se forme in platone: esset causa suppositus: qz est eiusdē rōnis in vtroq;. Hec em fundatur super illa ꝓpōne: causa per se alicuius forme causat illā in quocūq; inuenit. Sed hanc esse falsissimam z ratione z inductione manifestatur. Inductione quidē: qz sic corpora celestia nō causarēt per se corpora inferiora: nec subiecta superiorēs subas inferiores: nec deus entia: illa em sunt corpora. hec sunt subēt z hic est ens. z sic causarent seipsa: si in quocunq; illud inuenitur opz causare. Rōne aūt qz ista propō destruit illā maximā: omne agens agit per se sibi simile ꝑm formā: que est ratio agendi. Si em per se agit sibi simile. ergo esse per se actiuū supponit in agente fundamentū assimilationis: z si ex alia parte: esse p se actiuū exigit actiuitatē in omne in quocunq; inuenit tale fundamentū: igit nō supponit: z sic hic duo principia contradicunt. quare ꝛc.

¶ Ad primū dubiū dr q; in equiuoco laboratur rō: qm cum dr q; oē agens agit sibi simile: intelligit indistincte siue in fieri: siue in fieri z esse simul. Cum vero dicit q; alicuius effect⁹ esse nō directe fit: iam nō indistincte est sermo: sed de esse, vt distinguitur contra fieri. Unde non repugnant adinuicem: non enim hic negatur effectum directe fieri z intendit similem agenti: sed quo ad esse non semper directe intendi et fieri.

¶ Ad scdm dubiū dr. q; per se etiā vt modus causandi cū sumaf dupl'r. f. vt distinguitur ꝑ per accīs z ꝑ per aliud: in ꝓposito sumitur. vt distinguitur ꝑ per aliud. Ita q; sermo est de forma aliqua non materialiter sed formaliter: z de dependentia causa actiua. que conuenit ei per se primo. Quod em nam re alicui⁹ forme conueniat per se primo dependentia ab agente: patet de ꝓpto: respectu ꝓprij subiecti: hominis siquidem conuenit per se primo quod ab eo fluat risibilitas: et econuerso risibilitas exigit ex intrinseco quod sit ab homine. Intentio igitur ista est q; forma que per se primo exigit dependentiam a tali agente est ab eo ꝑm esse z fieri: que autem non hoc exigit. est ab eo ꝑm fieri tantum. Et manifestatur hoc sic. Dependentia ad causam actiuā per se primo conueniens forme nō conuenit ei ratione sui fieri precise: quia fieri vt distinguitur contra esse nec est intrinsecum rationi forme nec necessario comitatur ipsam: alioquin cessante fieri: non maneret forma: dependentia autē illa conuenit forme per se primo: igitur conuenit ei secundū esse: omnis ergo forma dependens ab aliquo est effectus illius inesse: et econuerso vt in litera cium. de forma z esse, intelligi nequit quod aliquis effectus sōm esse ab aliquo dependeat actiue et directe et nō ꝑm formam per se primo. Si enim forme eius non per se primo conuenit dependentia ad talē causam sed per aliud dependeat a tali agente: per separationez illius a quo poterit nō dependere ab ipso: et sic fieret effectus erit dependens sōm esse: z non dependens sōm formam ab eodem agente: quod implicat duo cōtradictoria. Ad obiectiones vero in oppositum iam patere potest responsio: quia huiusmodi propositiones loquuntur indistincte de causa per se z effectu per se: non distinguēdo secūdum esse directe vel secundum fieri tantum. Potest quoq; ꝛpta nunc dicta dari secunda responsio: quod licet in instantiis adductis z similibus sit causa et effectus per se vt distinguitur cōtra per accīs. non tamen vt distinguitur contra per aliud: qz sunt effectus per fieri: quod est aliud ab eis

¶ Ad tertiū dubiū dr. q; verū est cōsequentiā illam fundari super illo principio. s. causa per se alicuius causat illud in quocunq; inuenitur. Sed vt iam dictū est intelligitur de causa per se primo alicuius: ita q; perfectas seu primitas se tenet ex parte vtriusq;. s. tam cause q; effectus proportionaliter tamē sic quod b. conueniat per se primo dependere ab a. et a. conueniat per se primo esse actiuum b. Principium autem hoc non eget probatione: sed est per se notum. Quoniam si b. conuenit per se primo dependere ab a. in quocunq; inuenitur est cū tali dependentia: impossibile est eīm separare aliquid ab eo quod conuenit sibi per se. Et sim. aliter si a. conuenit per se primo q; sit actiuū b. in quocunq; reperitur est actiuum ipsius b. z sic. a. b. sunt eiusdem rationis idem est per se primo actiuum suisp̄sius: q; est impossibile: in litera deducitur. Instāte aūt ad oppositū adducte ex litera soluuntur: in qua expresse dicitur, q; hec dicuntur de effectu eiusdem rationis: ita q; sensus illius principii: causa per se alicuius causat illud in quocunq; reperitur: est causa per se alicuius causat illud in quocūq; reperitur ꝑm eandē rationē. Nec oportet q; causet illud in quocunq; equiuoce seu analogice inuenitur. Et in proprio huius sane glose: causa est: quia q̄n aliquid cōuenit alicui per se: nō oportet ꝓterea q; conueniat suo equiuoco aut analogo: sed satis est: z exigit q; conueniat sibi in quecunq; ꝑm suam rationē inuenitur. Unde si corpora celestia causant proprietatem inferiorum per se. z substantie immateriales substantialitatem ꝛc. patet responsio: quia non est eiusdem rationis substantia aut corporeitas in causatis: z in huiusmodi causis. De deo autem constat q; est causa per se primo entis inquantū entis: z non sequitur ergo causat ens in seipso: sed ergo causat ens in quecunq; inuenitur ꝑm eandem rationem qua inuenitur in causatis: medo falsiz est q; in deo inueniat ꝑm eandem rationē cum ipse sit ens per essentiā: cetera non: sed reliqua sunt quodāmodo eiusdē rationis inquantum entia: quia sunt entia per participationem. Et hic bene nota: qm metaphȳsica hec multos latuit illustres viros. Et ex his patet rō ad rationē in oppositum: qm esse per se actiuum supponit fundamentū assimilationis: nō tamē semper ꝑm eandem rationē: quam effectus habebit: sed quandoq; sōm aliquem quaz effectus imitabitur. Et similiter ex alia parte esse per se actiuum exigit actiuitatē in quocunq; in quo fundamentū similitudinis inuenitur nō qualitercunq;: sed secundum eandem rationē qua inuenitur in effectu. Et idcirco per se primo actiuum non repugnat omni causa: sed vniuoce vt sic: vt in litera dicitur. Unde illa duo principia sane intelligenda sunt: vt decet: non contradicunt sed consonant.

¶ Circa explanationem predicte differentie inter causam vniuocam z equiuocam dubium est de illa redditione cause: quare aqua retinet calorem: z aer non conseruat lumen. Videtur enim q; causa assignata falsa sit: quoniā cum aqua calefiat a sole: conseruat etiam calorem remota a sole: z tamen non est susceptiua forme caloris secundum eandem rationē qua est in sole: vt ꝓz. Unde si ratio esset bona: aqua calefacta a sole non cōseruaret calorem: sicut aer non seruat lumen. Potest quoq; argui ex parte luminis: quoniam cum illuminatur aer a lucerna est susceptiuus forme illuminātis secundum eandem rationem: quia communicat in materia: z tamen non retinetur: sed dependet in fieri z conseruari a lucerna: ergo ꝛc.

¶ Ad

¶ Ad vrāz obiectionem eadē rōnis one dr, q; cū iudicium de rebus non nisi ex ꝓpijs fieri debeat: id rebus suis ꝓpriis et optime attribuitur. quod conuenit eis ex ꝓpijs causis: qđ aūt in ordine ad causas cōes competere eis inuenitur: aut ex re secretaria ab arte, aut ꝓpterium iudicium non impedit. Ut cuz calor z lumen in hoc differat manifeste q; calor secundū esse quod habet in propria causa quā cōstat esse ignem. sit scdm eandē rōnē participabilis ab his inferioribus p calefactionem: z lumen ꝑm esse qō hz in ꝓpria causa quā cōstat esse quintaz essentiam sine in sole tantuz sine in oi parte illuminata non sit ꝓticipabile per illuminationem. Ad propria respiciens dicitur Tho. opinatum rōnem reddidit: quare calor remanet z lumen nō: qz. s. ille scdm eē qō in propria hz cā ꝓ calefactionē est participabilis scdm eandem rationem lumen vero non. Ut ad obiectiones dicitur q; ideo calor a sole factus remanet: quia calor est talis forma q; nata est a mria aeris suscipi secūdū esse qō hz in ꝓpria cā, non in cā cōique est sol. Et similiter lumen a lucerna non remanet: quia lumen est talis forma, q; non est nata haberi scdm eandem rationez qua est in ꝓpria causa: nō in lucerna. Quamuis etiam aer nec eis⁹ materia possit p illuminationē pervenire ad habendū lumē ꝑm eandē rōnē qua est in lucerna: sed per aliquaz aliā actionē. Et q; hic ꝓa sunt ex eo ꝓz q; taz ab igne ꝙ a sole vterque prouenit effectus. s. calor z lumen. Sed qñ respectu caloꝛ: sol est causa cōis respectu luminis propria ignis quoz respectu caloris est causa ꝓpria: respectu luminis causa est nō vt ignis, sed vt cū celesti nā cōicat vt dicit in 2° de ala. ideo propria cā caloris vt sic z vt calefaciēs: participabilis est ꝑm eandē rōnem in aliis: z ideo calor in aliis cōseruatur vtpote nō dependēs in esse: qz eius ꝓpria causa est vniuoca aliis. Propria vero causa luminis vt sicut illuminans: non est participabilis ab aliis secundū eandē rationē: z ideo lumen nō retinetur: vtpote dependens in esse z fieri nō repugnante huic propria causa: quoniam non est vniuoca aliis: z sic patet intentio z subtilitas litere.

¶ Super Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio responsiua. Deus cōseruat res quascūm in esse mediantibus aliquibus causis. Hec conclusio primo declaratur quātum ad ly cōseruat. deinde probatur. Declaratur quidem repetendo distinctionem de conseruatione dupliciter: indirecte z directe: z dicendo quod hoc vtroque modo verificatur. Probatur autem quo ad conseruationem indirecte: ex manifesto testimonio rerum corporalium: quarū multas videmus prohibere corruptionem aliquorum: vt sal respectu carnium ꝛc. Quo ad cōseruationem vero directe probatur: ab aliqua creatura dependet aliquis effectus secundum suū esse. ergo multe sunt cause essentialiter ordinate respectu alicuius effectus scdm esse: ergo idem effectus dependet in esse primo quidem a deo: secundario ab aliis: z tanto magis quanto causa est prioris ordine. Antecedens est per se notum. Prima quoque consequentia est manifesta ex vi precedentis articuli in quo declarum est: quod omnis creatura dependet a deo secundum suum esse. Secunda similiter est ex se euidens: etiam quo ad ordinis dependentie adiectum. Qui tamen ordo specialiter confirmatur per authoritate aristo. attribuētis primo motui conseruationem perseuerantie motus: Motui vero secundo alterationis. Et auctoritate astrologorum dantium saturno. qui est supremus. res fixas: ex hoc enim liquet: quod causa ꝓto superiori tanto magis causat ac conseruat effectum.

¶ In responsione ad primum aduerte: qđ cum conclusio sit particularis. s. q; quedam res conseruant a deo mediate: z argumentum in oppositum nō concludit vlr: sed de rebus creatis vi sic: non autē de aliis aliomodo. paucis facile potuisset respōderi quod oēs creaturas quo ad cōditiones creatas immediate cōseruat deo aliter paucias mediate. Sed quoniam in prima rerum institutione omnia fuerūt creata etiam illa quorum conseruatio pēdet ex causis secundis vt patet de primis indiuiduis leonū z bouū ꝛc. Ex cuius argumentum applicatum ad prima instituta difficilius est vt patet: z ad intentum respicit responsio.

¶ Ad cuius euidentiam scito: q; res sunt in duplici ordine: que dam sunt quarum conuenit per se: quedam vero quibus cōuenit per accidens. Per se autē cōuenire dico: non q; exigāt q; creentur: sed quia exigunt, qō si fiunt, eorum factio sit creatio. Per accidens vero que possunt fieri per creationem z per aliam viā. Ea que per se creātur et in his est necessario verum: qđ eadem actio est conseruationis z creationis. Transmutatione aūt subtantie immateriales: et creantur nō oportet immediate cōseruari deo. Imaginandum est enim quod deus creando bouem suppliet vicem omnium mediarum causarū, quo ad hoc: q; est dare illi esse: sed statim quod dedit esse desinit supplere vicem aliarum causarum respectu bouis illius: z faciet vnāquāq; causam in suo ordine habere influxum super illū: acsi fuisset ab eis productus. Et sic deus in suo ordine cum aliis causis mediis conseruat hunc bouem: quem tamen solus creauit. z hoc est quod in hac responsione breuiter dicitur: quod deus immediate omnia creauit: sed ordinem instituit vt quedam ab his dependerent, a quibus conseruarentur. Hoc enim est verum quo ad creata per accidens: que immediate post creationem subiecit ordini causarum secundarū. Et consequenter conseruandas instituit a causis secundis: z a se principaliter.

Prima San. Tho.

¶ Super arti. 3.

Titulus clarus.

¶ In corpore dno. primo erro opposi tus. Scdo 2o rñsiua.

510 dī. qō. 3. ar. 2. ad 6. ¶ Quo ad primū duo primo error est: q deo nō pōt aliqd in nihilū redigere. Et po. q. 3. ar. 3. ad 4. Et qī. 4. q. 3. ar. 1 ꝑ ia. phꝫ: qz deo nō est nāe mīt. 2o repro batio erroris autoritate scripture. ¶ Quo ad 2m concto rñsiua: deo pōt oia in nihilū redigere. ꝓbꝫ. cōcare esse ex libera po uenit voluntate dei. & z seruare & deo pōt si cōseruare qō est anni hilare. alīs supponit. 2o ꝑia phꝫ: qz nihil aliud est ꝑseruare, q influxū essendi ꝓtinua re. Scdo vero phꝫ: qz sicu. potest non dare esse antequam deti nita non continuare postq dedit.

¶ Super art. 4.

518 Titulus clarus.

¶ In corpore vna cōclo rñsiua. Nihil omo in nihilū redigit. ꝓbꝫ. nāe creatu rarū respectu nihīl et gre manifestatio rei mirabilis: ostendit q res nō redigūt in nihilū. q nihil oino in nihilū redigit. Alīs q ad ꝑma ꝑe phꝫ: discurrēdo per nās: qz aut māles: z remanet mā: aut imāles z ma niet tota. Quo ad secūdam ꝑo qz non ptinet ad gre manifestōem, an nihilatio: phꝫ: qz magis divina bonitas et po officit ꝑseruādo. Cōsequentia 2o phꝫ: distingo res q fiunt in duos ordines. s. nāliū z miraculosoū. z ape riendo q res nāles ex nāli miraculose ex gre manifestatiōe pen santur: q ꝑbat auctoritate apostoli, ꝑme ad corinthios. 12.

¶ In rñe ad ꝑm esto caut: nec intelligas ꝑpe hre aut ñ hre Iriū res esse nāe eterne aut ꝑalis: sed hic est manifestatio a poste riori: qz em celū z itelli

511 1. d. 8. q. 3. ꝓ. 2. co Etpo. q. deo: z ex ꝑte a Iriis 3. art. 4. z arti. 9. ad. 1. gentie sunt talis nāe: iō in eterno cōseruāt a z not econuerso. z sīr qz ħ inferiora sunt ta lia: ideo nō sunt ex se conseruabilia eterna. z sunt impedibilia a Iriis ne diuinū influ xum percipiant ꝛc.

¶ Super. qō. 105. Artic. 1.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio respon-

¶ Utrum deꝰ possit aliquid in nihilum redigere. Arti. 3.

Adtertiū Sic proceditur. Videtur, quod deus nō possit aliquid in nihilum redigere. Dicit enim Augu. in lib. 83. q. q deus nō est cā tendēdi in non esse. Hoc aūt cōtingeret si aliquā creaturam redigeret in nihilū. Ergo deus nō ꝑt aliquid in nihilū redigere. ¶ Ꝓ. Deus est cā rerū vt sint ꝑ suā bonitatē: qz vt aug. dicit i de doc. Christi. inctū deus bonus est sumus. Sed deus nō pōt nō esse bonus. Ergo nō pōt facere vt res nō sint. Nō faceret si eas i nihilum redigeret. ¶ Ꝓ. Si deꝰ in nihilū aliqua redigeret oporteret q hoc fieret per aliquā actionem. Sz hoc nō potest esse: qz omnis actio terminatur ad aliquod ens. Unde actio corrumpentis terminatur ad aliquid generatū: qz generatio vnius est corruptio alterius. Ergo deus non potest aliquid in nihilum redigere.

Sed cōtra Est, q dicitur hier. 10. Corripe me dñe. verū tamen in iudicio z non in furore tuo: ne forte a d nihilum redigas me.

Rñdeo Dom, q quidā posuerūt, qō deus res in esse ꝑduxit agēdo de necessitate nāe. Nō si esset verū deus nō posset rem aliquā in nihilum redigere: sicut nō potest a sua natura mutari. Sz sicut supra est habitum: hec positio est falsa, z a fide catholica penitus aliena, que confitetur deū res libera volūtate ꝑduxisse i esse: ꝓm illud psal. Quia q̄cunq; voluit dñs fecit. Hoc igit q deus creature esse communicat ex dei voluntate dependet. nec alr in eē cōseruat, nisi in qntū eis cōtinue influit eē, vt dcm ē. Sicut q̄q; res eēt potuit eis nō cōicare eē, z sic eas nō facere: ita posteq̄ tas facte sunt pōt eis nō influere eē. Et sic esse desisterent. Nō est eas in nihilū redigere.

Ad ꝑmū Ergo dom, qō nō esse non habet causam per se: qz nihil pōt esse causa nisi inquātū est ens. Ens autē per se loquendo est cā essendi. Sic igit deus non potest esse causa tendendi in non esse. Sz hoc hz creatura ex setpsa: inquātū est de nihilo. Sed per accīs deus potest ese causa q res i nihilū redigāt: subtrahēdo sz suā actionē a rebus. ¶ Ad ꝑm dom, qō bonitas dei est causa rerum, nō quasi ex necessitate nature: qz divina bonitas nō dependet ex rebus creatis. Sz per liberā voluntatē. Unde sicut potuit sine preiudicio bonitatis sue res non producere in esse: ita absq; detrimēto sue bonitatis potest res in esse non conseruare. ¶ Ad tertiū dicendū, q si deus rem aliquam redigeret in nihilū: hoc nō esset per aliquam actionem sed per hoc q ab agendo cessaret.

¶ Utrū aliqd in nihilū redigatur. Art. 4.

Adquartū Sic procedit. Videtur, q aliquid in nihilum redigat. Finis est rñdet principio. Sed a principio nihil erat nisi deus. Ergo ad hunc finē res perducent: vt nihil sit nisi deus. Et ita creature in nihilum redigētur. ¶ Ꝓ. Omnis creatura hz potentiam finitam. Sed nulla potentia finita se extendit ad infinitum. Unde in. 8. physico. ꝓbat, q potentia finita non pōt mouere ꝑ tpe infinito. Ergo nulla creatura potest durare in infinitū. Et ita q̄q; in nihilū redigēt. ¶ Ꝓ. Forme z accidētia nō habēt materiam partē sui. Sz q̄q; desinunt esse. Ergo in nihilum rediguntur.

Sed cōtra Est qō vi. ecclī. 3. Didici q omnia opa q fecit deus perseverant in eternum.

Rñdeo Dom, q eorum q̄ a deo fiunt circa creaturam quedā ꝑcuntiē ꝓm nālē cursum rerū, quedam vero miraculose operatur ꝓter ordinez nālē creaturis inditū: vt infra dicēt. Que aūt facturus est deus ꝓm ordinē nālē rebus inditū considerari pōt ex ipsis rerū naturis. Que vero miraculose fiunt ordinantur a d gre manifestationē: ꝓm illud apli. 1. ad cor. 12. Unicuiq; datur manifestatio spūs ad vtilitatem. Et postmodum inter cetera subdit de miraculoꝝ operatione. Creaturarum aūt nature hoc demonstrant vt nulla earum in nihilum redigatur. Qz vel sunt immateriales: z sic in eis non est potētia ad nō esse: vel sunt materiales: et sic saltem remanēt semp ꝓm materiā: q incorruptibilis est, vtpote subēm exīs gnātiōis z corruptionis. Redigere etiā aliq̄ i nihilū nō pōt nec ad gre manifestationē: cū magis per hoc divina potētia z bonitas ostēdat q res in esse conseruat. Unde simpliciter dicendum est q nihil omnino in nihilum redigetur.

Ad ꝑmū Ergo dōz, q ħ q res in esse producte sunt postquam non fuerunt declarat potentia producentis: sed q in nihilum redigerentur huiusmodi manifestationem impediret, cum det potentia in hoc maxime ostendatur q res in esse conseruat: ꝓm illud apli heb. 1. Portans omnia verbo virtutis sue. ¶ Ad ꝑm dom, q potentia creature ad essendū est receptiua tantum: sed potētia actiua est ipsius dei, a quo est influxus essendi. Uñ quod res in influxu durēt: seq̄tur infinitatez divine virtutis. Determinatur tñ quibusdam rebus virtus ad manendum tēpore determinato, inquātum impediri possunt ne percipiant influxum essendi, q̄ est ab eo, ex aliquo cōtrario agēte: cui finita ꝑtus nō ꝑt resistere tēpore infinito: sed solū tēpore determinato. Et tō ea que nō habēt cōtrariū, quātus habeāt finitā ꝑtutē, ꝑseurāt in eternū. ¶ Ad tertiū dom, q forme z accidentia non sunt entia cōpleta, cū nō subsistant, sed quodlibet eoꝝ est aliquid entis. Sic enim ens dicitur: qz eo aliquid est. Et tñ eo mō quo sunt non omnino in nihilum rediguntur, non quia aliqua pars eorum remanet, sed remanet in potentia materie vel subiecti.

¶ De mutatione creaturarum a deo. Qō. 105.

Deinde Considerādum est de scdo effectu gubernationis divine: qui est mutatio creaturaꝝ a deo. Et primo de mutatione creaturarū. Scdo de mutatione vnius creature ab alia. ¶ Circa primum querunt. 8. Primo queritur vtrū deus immediate possit mouere materiam ad formā. Scdo, vtrum immediate possit mouere aliquod corpus. Tertio, vtrū possit mouere intellectum. Quarto, vtrū possit mouere volūtatē. Quinto, vtrum deus operetur in omni operāte. Sexto vtrū possit aliquid facere ꝓter ordinē rebus inditum. Septimo, vtrū omnia q̄ sic deus facit sint miracula. Octauo, de diuersitate miraculoꝝ.

¶ Utrū deꝰ possit immediate mouere mām ad formā. Art. 1.

Ad ꝑmū Sic procedit. Videt q deus nō possit immediate mouere materiā ad formam. Sicut enim probat philosophus in. 7. meta. formam in hac materia nihil facere potest nisi forma que est in materia: quia simile facit sibi simile in materia. Ꝓ. Si aliquod agens se habeat ad multa: nullum eoꝝ producet nisi determinetur ad vnum per aliquid aliud: vt em in. 3. de anima dicitur, vniuersalis opinio non mouet nisi mediāte aliqua ꝑticulari appꝛehensione. Sed virtus diuina est vniuersalis causa omniū. Ergo nō pōt producere aliquā particularem formam nisi mediante aliquo particulari agente. Ꝓ. Sicut esse cōe depēdet a ꝑma cā vniuersali: ita esse determinatū depēdet a determinatis causis particularibus, vt supra habitū est. Sed determinatū esse alicuius rei est per ꝑ priā eius formā. Ergo ꝓprie rerum forme non producuntur a deo nisi mediantibus causis particularibus.

Sed contra Est quod dicitur Beñ. Formauit deꝰ hominem de limo terre.

Rñdeo Dom, q deus immediate pōt mouere mām ad formā: qz ens i potētia passiua reduci potest in actū a potentia actiua que eam sub sua potestate cōtinet. Uñ igit materia cōtineatur sub potestate divina, vtpote a deo ꝑducta: ꝑt reduci in actū per divinā potentiā. Et hoc est mouere materiā ad formā: qz forma nihil aliud est ꝙ actꝰ materie, determinato, sequitur q potentia infinita non mouetur in aliquo tempore: qz cuiuscunque tpis ad aliud tps est aliqua proportio. Sed virtus que non est in magnitudine est virtus alicuius intelligentis, q̄ operatur in effectibus ꝓm q eis conuenit. Et ideo cum corpori nō possit esse conueniens moueri in nō tēpore, nō sequitur q moueat in nō tpe.

¶ Utrum deus moueat immediate intellectum creatum. Articu. 3.

Adtertiū Sic ꝓceditur. Videtur, q deus non moueat immediate intellectū creatū. Actio enim intellectus est ab eo in quo est. Non em transit in exteriorem materiam: vt dicitur in. 9. meta. Actio autem eius quod mouetur ab alio non est ab eo in quo ē, sed a mouēte. Nō ergo intellectus mouetur ab alio. Et ita vī q deꝰ nō possit mouere intellectū. Ꝓ. Id qō hz in se principiū sufficiens sūi motus nō mouet ab alio. Sz motus intellectus est ipm intelligere eius: sicut dicit q intelligere vī sentire est mot' q̄dā, ꝓm ꝑbm in. 3. de aia. Sufficiēs aūt principiū intelligēdi est lumē intelligibile inditū intellectui. Ergo ñ mouetur ab alio. ¶ Preterea. Sicut sensus mouetur a sensibilibus ita intellect' ab intelligibili. Sz deus nō est intelligibilis a nobis, sz nostrū intellectum excedit. Ergo deus non potest mouere nostrum intellectum.

Sed contra Docēs mouet intellectū addiscentis. Sz deus docet hoiem scientiā: sicut dicit in ps. Ergo deus mouet intellectum hominis.

Rñdeo Dicendū, q sicut in motibꝰ corporalibus moues dicit q dat formā q̄ est ꝓncipiū motꝰ, ita dicit mouere intellectū qō causat formā q̄ est ꝓncipiū intellectualis opationis: q̄ dicit motus intellꝰ. Opōnis aūt intellꝰ est dupler ꝓncipiū in intelligēte. Unū. s. qō est ipsa virtꝰ intellectualis qō q̄dē ꝓncipiū ē etiā in intelligēte i potētia. Aliud ār est ꝓncipiū intelligēdi in actu. s. silitudo rei itellecte. Dī ergo aliqd mouere itellectū, siue det intelligēti formam, vt patet ex ꝓcedentibus.

¶ Super Articu. 3.

Titulus clarus. z clarior erit in corpore. ¶ In corpore tris. Primo declarat quid z quomodo ille mouere intellectum. Secundo ꝛndet quesito. Tertio epilogat. ¶ Quo ad primū duo ꝓmo quid. Et ōt quod mouere intellectū est dare formam que est ꝓncipium intelligibilis operationis: declaratur a silitudine corporis ex qbꝰ nomē trāslatū est ad intellectū: qz mouere ōt dans formaz. Secūdo ꝙ duplex, z ōt qꝫ est duplex ꝑta dupli cem formam scz virtutem intellectiuam: et ꝑm intelligibilem.

¶ Quo ad 2m concto rñsiua dimembris est. deus mouet intellectū creatū vtroq; modo. s. dādo virtutez z dādo ꝑm intelligibilem. Probatur prima pars primo deus est primus ens immāle. ꝙ primus intelligēs: ergo est cā

24 234 a Ad ꝓmū Ergo dom, q effectꝰ aliqs fuerit assimilari cāe agēti dupliciter. Unoo hz eādē spēz, vt hō gnāt ab hoie, z ignis ab igne. Alio mō ꝓm virtualē contentiā: put. s. forma effectus virtualiter ꝓtinet in cā. Et sic alia ex putrefactione gnāta, z plāte z corpa mineralia assimilātur soli z stellis, quoꝝ virtute gnānt. Sic igit effect' cāe agēti similat ꝓm totū illud ad qō se extendit ꝓr' agētis. Utrꝰ aūt det se extendit ad formā z materiā vt. s. habitū est. Uñ cōpositū q gnāt similat deo ꝓm ꝓtualē ꝓtinentiā, sicut similat cōposito gnānti p silitudinē spēi. Uñ sicut cōpositū gnans ꝓt mouere mām ad formā generando cōpositū sibi sile: ita z deꝰ. Nō aūt aliq̄ alia forma nō in mā exīs, qz mīa non cōtinet in ꝓtute alterī' subē separate. Et tō demōes z āgeli opant circa ħ visibilia, nō q̄dē ipsimēdo formas: sz adhibēdo corpalia semina.

b 364 510 ¶ Ad secm dom, q rō illa ꝓcederet si deus ageret ex necessitate nāe. Sz qz agit p voluntatē z intellectum, q̄ cognoscit rōnes ꝓpias oiuz formaꝝ z nō solū vles, inde est q ꝓt determinate hāc hāc vel illā formā mīe imprimere. ¶ Ad tertiū dom, ħ ipm q cāe scde determinant ad determinatos effectꝰ ē illis a deo. Uñ deꝰ qz alias cās ordinat ad determinatos effectus: pōt etiam determinatos effectus producere per seipsum.

513 ꝓpt. 3. ar. 1. ¶ Utrū deus possit immediate mouere aliqd corpus. Art. 2.

Ad secm Sic procedit. Uidet, q deꝰ nō possit immediate mouere aliqd corꝰ. Cū em moues z motū oporteat esse simul: vt ꝑbat in. 7. phy. opz esse ꝓtactū quēdam mouētis z moti. Sz nō ꝓt eē ꝓtact' dei z corpis alicui'. Dicit. n. dio. in. 1. c. de di. no. q dei nō est aliqs tact', Ergo deꝰ nō ꝓt immediate mouere aliquod corpus. ¶ Ꝓ. Deus est mouēs nō motū. Tale autem est appetibile appꝛehēsum. Mouet igitur deꝰ sicut desideratū z appꝛehēsum. Sz nō appꝛehēdit nisi ab intellectu, q̄ non est corpus nec ꝓtus corpis. ergo deus nō pōt mouere aliqd corpus immediate. ¶ Ꝓ. Phs ꝑbat i. 8. phy. q potentia infinita mouet in instāti. Sz ipossibile est aliqd corꝰ in instāti moueri: qz cū ois motꝰ sit inter opposita, seqret q duo opposita simul inesse. 851 sent eidē: qō est impossibile. Ergo corpus nō pōt immediate moueri a potētia infinita. Potētia aūt dei est infinita vt supra habitū est. Ergo deus pōt immediate mouere aliquod corpus.

Sz Cōtra. Opa sex dierꝫ deꝰ fecit immediate, in qbus cōtinet motus corporū: vt pz p hoc qō dicit ge. i. cōgregētur aq̄ in locū vnū. Ergo deus immediate pōt mouere corꝰ.

Rñdeo Dom, q erroneū est dicere deū nō posse facere per seipsuz oēs determinatos effectus q̄ fiūt p quācūq; cām creatā. Uñ cū corpa moueant immediate a causis creatis, nulli dz venire in dubiū q̄n deꝰ possit mouere immediate quodcūq; corꝰ. Et ħ q̄dē cōueniēs est ad ea q̄ supra dicta sunt. Nā ois motus corporis cuiuscūq; vel consequit formā: sicut motꝰ localis grauiū z leuiū cōsequit formā q̄ dat a gnante rōne cui' gnans dicit mouēs. vī ē via ad formā aliquā: sicut calefactio est via ad formā ignis. Eiusdē aūt est imprimere formā z disponere ad formā, z dare motū ꝓpter formā. Ignis em nō solū generat aliū ignē, sz etiā calefacit z sursuz mouet. Uñ igit deꝰ possit immediate formā materie imprimere, ꝓns est vt possit ꝓm quemcunq; motum corpus quodcūq; mouere.

353 362 c 513 q. 115 ar. 3. ad 3. ¶ Ad ꝓmū Ergo dicendum, q duplex est tactus. s. corporalis sicut duo corpora se tangunt. Et virtualis, sicut dicitur q contristans tangit contristatū. Secundum igitur primum contactum deus, cum sit incorporeus, nō tangit nec tangitur: secundū autē virtualē contactum tangit q̄dē mouēdo creaturas: sz non tangit: qz nullius creature virtus nālis potest ad ipm pertingere. Et sic intellexit dio. q nō est tactus dei, vt. s. tāgat. ¶ Ad scdm dom, q mouet deus sicut desideratū z intellectū ab eo qō mouet, sz sicut desideratū z motū a seipso: qz oia opant pp suā bonitatē. ¶ Ad tertiū dom, q phs in. 8. phy. intēdit ꝑbare q ꝓtus primi motoris nō sit ꝓtus in magnitudine, tali rōne. Utrꝰ primi motoris est infinita. c 151 Nō ꝑbat p hoc q pōt mouere tpe infinito, virtus autē infinita si esset in aliq magnitudine moueret i nō tpe, qō est impossibile. Ergo opz q infinita ꝓtꝰ primi motoris sit nō in magnitudine. Et p pz q corpus mouet in non tpe, nō cōsequitur nisi ꝓtutē infinitā in magnitudine. Cuius rō est, qz omnis ꝓtus q̄ est i magnitudine mouet sz se totā: cū moueat p necessitatē nature. Potētia aūt infinita improportionabiliter excedit q̄libet potētia finitā. Quāto āt maioꝝ ē potētia mouētis: tāto ē maioꝝ velocitas motꝰ. Cū igit potētia finita moueat tēpore determinato, sequitur q potentia infinita non moueat in aliquo tempore: qz cuiuscunque tpis ad aliud tps est aliqua proportio. Sed virtus que non est in magnitudine est virtus alicuius intelligentis, q̄ operatur in effectibus ꝓm q eis conuenit. Et ideo cum corpori nō possit esse conueniens moueri in nō tēpore, nō sequitur q moueat in nō tpe.

¶ Utrum deus moueat immediate intellectum creatum. Articu. 3.

Adtertiū Sic ꝓceditur. Videtur, q deus non moueat immediate intellectū creatū. Actio enim intellectus est ab eo in quo est. Non em transit in exteriorem materiam: vt dicitur in. 9. meta. Actio autem eius quod mouetur ab alio non est ab eo in quo ē, sed a mouēte. Nō ergo intellectus mouetur ab alio. Et ita vī q deꝰ nō possit mouere intellectū. Ꝓ. Id qō hz in se principiū sufficiens sūi motus nō mouet ab alio. Sz motus intellectus est ipm intelligere eius: sicut dicit q intelligere vī sentire est motꝰ q̄dā, ꝓm ꝑbm in. 3. de aia. Sufficiēs aūt principiū intelligēdi est lumē intelligibile inditū intellectui. Ergo ñ mouetur ab alio. ¶ Preterea. Sicut sensus mouetur a sensibilibus ita intellect' ab intelligibili. Sz deus nō est intelligibilis a nobis, sz nostrū intellectum excedit. Ergo deus non potest mouere nostrum intellectum.

Sed contra Docēs mouet intellectū addiscentis. Sz deus docet hoiem scientiā: sicut dicit in ps. Ergo deus mouet intellectum hominis.

Rñdeo Dicendū, q sicut in motibꝰ corporalibus moues dicit q dat formā q̄ est ꝓncipiū motꝰ, ita dicit mouere intellectū qō causat formā q̄ est ꝓncipiū intellectualis opationis: q̄ dicit motus intellꝰ. Opōnis aūt intellꝰ est dupler ꝓncipiū in intelligēte. Unū. s. qō est ipsa virtꝰ intellectualis qō q̄dē ꝓncipiū ē etiā in intelligēte i potētia. Aliud ār est ꝓncipiū intelligēdi in actu. s. silitudo rei itellecte. Dī ergo aliqd mouere itellectū, siue det intelligēti formam, vt patet ex ꝓcedentibus.

¶ Super Articu. 3.

Titulus clarus. z clarior erit in corpore. ¶ In corpore tris. Primo declarat quid z quomodo ille mouere intellectum. Secundo ꝛndet quesito. Tertio epilogat. ¶ Quo ad primū duo ꝓmo quid. Et ōt quod mouere intellectū est dare formam que est ꝓncipium intelligibilis operationis: declaratur a silitudine corporis ex qbꝰ nomē trāslatū est ad intellectū: qz mouere ōt dans formaz. Secūdo ꝙ duplex, z ōt qꝫ est duplex ꝑta duplicem formam scz virtutem intellectiuam: et ꝑm intelligibilem.

¶ Quo ad 2m concto rñsiua dimembris est. deus mouet intellectū creatū vtroq; modo. s. dādo virtutez z dādo ꝑm intelligibilem. Probatur prima pars primo deus est primus ens immāle. ꝙ primus intelligēs: ergo est cā

Universidad de Deusto
Biblioteca

dī. Ads p3. p° ꝓa pb at: qr intellectualitas sedm̄ imālitatē. Scōa ro qr p̄m in quolibet ordine est cā ceterorū. Deinde ꝓbat scōa pars: deus est primum ens: g̃m seipso ola hereticī intelligibilē: g̃ rones intelligibiles oim̄ pmo sunt in eo. ergo ab eo derivant in oēs intellectus. Ads p3. Prima ꝓa ꝓbatur: et quo ad praedicentiā qr est p̄ma causa. et quo ad modū: qr sunt in eo p modum eius ipsum: est suppositur intellectualē esse. Scōa ex se euidēs. tertia similiter ex illa ꝓpone:

primū in quolibet ordine. veritū in ea manifestatur. et ꝙ, ab ipso derivant oia in esse nature vt sint.

¶ Quo ad tertiū epilogus p3. Et nota q lumen insitum nō numeratur inter spēs: sz inter virtutes intellectuales: qr nō se h3 vt rō intelligendi, sed vt efficacia p̄stās intellectui confortando et eleuando ipsum: vt su perius de lumine gloriae dictum est.

¶ Super Articulum quartum.

¶ Iulius clarus. ¶ In corpore duo. primo dicit g̃tus pler est mouere voluntatem: Secundo respondet quēsito.

¶ Quo ad primū dicit, ꝙ volūtatē mouere 2m cap. ¶ Uno mō sicut obm: alio modo sicut dās ipsam virtutem volendi. Declaratur a sīl in intellectu ex ꝓcedenti articulo. Et nota q non assimilat motionem volūtatis motioni intellectus quo ad hoc silr quod ad obiecto: q̄ sit p̄incipiū actꝰ: qr in volūtate nō est talis progressus q̄lis in intellectu, sed assimilat quo ad motionē absolute: qr sez vterq; mouetur ab obiecto, quamuis dissimiliter.

¶ Quo ad 3m cōcto rndeo est ꝓprium est sicut in reb⁹ humanis dirigere ab bonū cōe est eī⁹ q̄ ꝓest multitudini. Un vtroq; modo ꝓpriū est dei mouere voluntatē: sed mirame secundo modo interius eam inclinādo. hec conclusio declaratur. ꝓbatur. Primo quo ad primū modū. s. motionem obiectiuam, declarat ꝙ intelligit de motione sufficienti et efficaci. i. ꝙ ex natura obiecti sufficiat nō ad nūciendum sed ad efficaciter ducendū volūtatem in actū scōm respectu suiꝰ: hoc ad differentiam aliorum. Non em̄ dicitur deus ab alijs ꝓ hoc, ꝙ ipse solus possit volūtatē obiective mouere: qm hoc potest q̄libet bonum: sed per hoc ꝙ ipse solus potest sufficiēti efficacia obiectiue voluntatem mouere. Probatur aūt sic: sola virtus actiua excedēs aut adequās virtutē passiuam potest sufficiēter efficaciterꝫ voluntatē mouere. ergo solum bonum vniuersale pōt sufficiēter efficaciterꝫ voluntatē mouere. ergo solus deus implet voluntatē sufficienter eam mouet. Ads patet, ꝙ prima ꝓa probatur: qr virtus passiua voluntatis se extendit ad bonum vle. qd̄ probatur: qr est eius obm. qd̄ manifestatur qr intellectus obm est eius vle. Scōa ꝓa probatur: qr quelibet creatura est bonū particulare: deus aūt vle. Deinde ꝓbatur quo ad scōm modū mouendi. s. quando virtutē voluntatis sic inclinare in bonum vle est primi mouentis. ergo inclinare in obm voluntatis. ergo dare vel velle. ergo dare virtutem volitiuam. Antecedens probatur: quia finis vltimus proportionatur primo mouēti. quod manifestatur exemplo in ciuilibus. prima ꝓa ꝓbatur: qr bonum vniuersale est obm bonū vle. scōa. qr velle nihil aliud est q̄ inclinatio in tale obm. tertia est per se nota, cuiusdē enim est dare actum ab intrinseco ꝛ potētiam: imo per hoc dicitur dare actū ab intrinseco. quia dat principiū eius. Et nota vim huius rationis. qr nō loq̄tur de velle tali vel tali isi est specificato ad tale obiectum, sed de velle absolute cuius ꝓpriū obiectū est bonū, non tale aut tale: ꝛ p̄m est nō voluntas sic aut sic affecta, sz voluntas vt sic. Et ꝓpterea si dei est dare hunc actū qui est velle, opz vt eius sit dare volūtatē. Ultima aūt pars. s. qr maxime ꝓpriū dei sit mouere 2° mō ꝓtērea deū esse: qr mouere obiectiue voluntatē conclusum est ex dictis. Et ꝓbatur ratio, q̄tus non sufficiēti efficacia. Mouere aūt ab intus nulli cōcatur, solus enim deꝰ ill ab̄ potest libero arbitrio, qui solus facit ꝛ conservat illud.

¶ Ea que de motione volūtatis essent hic diffusius dicenda, determinata sunt superius.

¶ Super arti. 5.

¶ Iulius clarus. ¶ In corpe duo principaliter. primo excludit quendam errorem. Scōo respondet quēsito.

¶ Quo ad primū tria: vnū suppositum: aliud est ipse error. 3° repre hēlio. supponitur hic quasi pro cōstanti: deū operari in omnibus, sz de modo videt tota q̄. Error ergo est circa modū operādi. qui dā enim quos refert auerrois 9° meta. cō. 7°. dicunt deū opari in oibus sic, ꝙ nulla alia virtus operat aliquid reprehenduntur aūt hi 2°, ducēdo ad impossīa. Primo: qr periret ordo cārum ꝛ ꝓr esset impossibile. deotz sequela, qr ipse ētis est nō posse facere alia coopatina sibi. Secūdo: qr frustra essent virtutes operatiue rerum omnes omnes. Probatur p̄a ꝓa ea quo ad ꝓma ꝓtē: qr non operantur. q̄ ad scōam: qr impfectū ēpp pfectiō in eodē. q̄ actus primi operationes suas. q̄ opōes sunt fines rerum. ergo sine eis frustra. Ads p3. ꝛ ꝓa nota est. Et ꝓximat sicut materia ꝓpter formā cetera sunt clara.

¶ Quo ad 3m tria fit. Primo ꝓponit conclusionē rndeo in vtl deus operat in omni operāte sic ꝙ ipse res ꝓprias operatur: cū oēs res sint ꝓp suā opationē. Secundo distinguit genera causaruꝫ vbi dicit tria, numerz, ꝙ sunt ꝑncti. diam respectu agere: qr vnis sz mā non ꝓm sed subm, cetera sunt ꝓm actionis. ꝛ ordine qr primo finis. secundo

agens. tertio forma. Nota hic duo primo ꝙ qr hic non egemus generibus causarum in ordine ad esse sed ad operari, vt patet ex titulo: ideo litera non accepit formam in agente aut in effectu sed inst fo, q̄n forma instrumenti non est mīs propter operationem. Secundo ꝙ litera distinguit genus causę formalis ab efficiente ꝛ alijs in ordine ad operationem. Factum est autem hoc iudicio meo, non ꝙ supponantur dicta hec quēstio: an forma sit causa operationis in genere causę formalis: sed ꝓpter duo. Alterum manifestum: alterum occultum. Manifestū est ꝙ causare operationē vt forma, ꝛ vt agēs distinguuntur, sicut causare, vt quo ꝛ vt ꝙ. Occultum vero est. an ois operatio sequens formā sequatur eam effective, similiter vel māliter, ꝛ nulla sequatur eam formaliter. Consuetus est sermo obtinuit. vt dicamus etiā causas formales in operando in his, in quibus operatio resultat ex ea quasi esse quoddam: vt in exemplo de lumine in litera adducto pater, ꝛ in his quę pertinent ad intellectū contingit. Ratio aūt ad oppositum videtur. Quoniā aūt modo sit vt sermo ꝓfesus oibus opinionibus superius distinctis est ꝙ deū esse nō causam formalem. sed cām rōne formę principiātis ois operationis, vt etiam operationes attribuās magis formis q̄ agentibus intime comprehenderet. Tertio proponit conclusionem responsiuam in speciali iuxta hec tria membra. deus in quolibet operatur operatur secundum hec tria. s. finē, ꝛ agentem ꝛ formā ꝛ ꝓbat quo ad singulas ptes sigillatim. Et primo in rōne finis: finis ois opōnis ē bonū verū aut apparēs: g̃ participans similitudinē summi boni: g̃ ipm̄ summū bonū. Deinde sic in rōne agētis primū agēs mouet scōm ad agendū: g̃ agit in virtute ipsius: g̃ ipse est cā omnium actionū agentiū. Demū scōm formam vbi duo primo dicit modum q̄o hoc contingit deo scōo deducit duo corollaria ordinate. Deꝰ est cā opōnum scōarum non solum vt applicās: nec soluz vt dans ꝓpriā actionē: sz vt dās applicās ꝛ conseruās foras: q̄ sunt ꝓncipia actionū: g̃ est cā oium opationū ipm̄ formaꝫ. Ads declarat: ꝛ excludendo mēbra exēplo artificis ꝛ gñans: declarādo intentum exēplo solis ꝛ luminis respectu manifestationis. Primum corollarium est. Deus opat in oibus intime ꝓbatur forma est ita rē: ergo ētō vt ꝓtior ꝛ vltior: ꝓsiderata est ratione: ergo ipm̄ est intima: g̃ vt ē a deo ergo deꝰ intime opat in oibus: totus ꝓcessus est clarus ex se: penultima ro ꝓnūtia ꝓbatur ex eo ꝙ deꝰ est ꝓpter cā ipsius esse vltis in rebus vt ꝓtz ex supiorib⁹. Secūdū corollariū. operationes naturę ꝓpterea attribuūtur deo in scriptura vt in Job. 20.

¶ Super Arti. 6.

¶ Iulius possit facere: non est q̄o de potentia: sed de actu exercito ipius: an sez de facto possit exire in actum faciendi aliquid ꝓter ordinem inditum.

¶ In corpe duo. Primo distinguit ly ordinem. Scōo rndet q̄sto. Quo ad primum quatuor sunt, distinctio ordinum, ordinatio eorum, habitudo causarū ad eos: ꝛ explanatio exemplaris. Distinctio est. ordines multiplicant ꝛm multiplicationez causarū: ꝓbat q̄libet ex habet rōnē ꝓncipij: ergo a q̄libet causa derivatur aliq̄s ordo in suos effectus: ordines multiplicantur secundum multiplicationez causarum.

¶ Circa primam cōsequentiā huius ꝓbationis dubitatur. Unde valeat ex hoc essi ꝙ habet rationē principij: bene sequitur: ergo est caput ordinis inter se ꝛ effectū: sed nō sequitur: ergo ab ea est aliquis ordo in effectibus: cum nō opoteat omnem causam habere plures effectus: in quibus ponat ordinem: vt patet de causis vniuocis. ¶ Ad hoc dicitur: ꝙ cum hic sit sermo de causa principali in aliquo ordine: ꝛ non de instrumentali. que non causa sed causę instrumentum dici debet: vt. 12. meta. cō. 24. dicit Alexan. ꝛ in consequente duo includuntur. scilicet pluralitas effectuū: ꝛ ordo in eis a causa si recte ꝓspiciamus ordo directe inferatur ex aūte: pluralitas aūt effectuum supponitur aut vniuersaliter: aut accōmode. Un cōsequentia potest habere duos sensus. Primus est supponendo, ꝙ omnis causa habeat plures effectus: et tunc consequentia est optima: qr cum pluralitas nō sit fine ordine: alioquin esset confusio: ꝛ causa habet rōnem principii: a quo. ꝛ. illi derivātur: ergo ab ea est ordo illorū. Secundus est accōmodando ꝓas ad causas habentes plures effectus: ꝛ tunc etiā ꝓna est optima, causa est principium: ergo in causis habētibus plures effectus: a cā est ordo illorū: ratione iā dicta: ꝛ ista via est planior: ꝛ sufficit ꝓpositio: causa cui co ꝙ habet rōnē principij: ꝛ negatiue in illo ordine. ꝛ positiue. sequitur. ergo ab ea est ordo in effectum siue ad ipsam causam siue in seipso multiplicato: ꝛ sic vbi sunt plures effectus, aperte

sequitur ordinē in eis esse ꝛ esse a cā. Plures aūt effectus dīr: vel plures differētię: vt partes oriantes ex quantū respectu g̃nantis: vel plures passiōes: vt liquefactio cere, ꝛ induratio luti, vel plures cooperatiōes ꝛm pluralitatem inferiorꝫ: vt g̃natio bonis ꝛ leonis vt sunt a sole: vel plures effectus ordinate se ꝓnes: vt leuitas sequit formā ignis geniti ꝛc. ꝛ sic potuit supponi pluralitas effectuū vltra ꝓr sustinerī pōt puncti sensus. q̄n nulla est cā p se et principalis que non sit causa saltē duorū vel utī subi ꝛ passionis.

¶ Ordinatio vero horū ordinū est: ꝙ vnus cōtinet sub altero. prout dicit: qr cā cōtinet sub cā. Ulterius aūt cārum ad ordines hos est: ꝙ cā supior nō cōtinet sub ordine cāe inferioris: ꝛ econuerso. Ultima statio demū est ab exemplo in politicis, i pse, ordine domꝰ, recto: ꝛ et ordine ciuitatis: clara est litera.

¶ Quo ad 2m rndet ꝙ. Ad. 1. q̄sto duab⁹ cōclonib⁹ iuxta duos ordines il: latos ex premissis. Prima ꝓ premissis illata est: quod in rebus est vt. dupler ordo: vnus vt sunt a prima cā. Alter et hic est multiplex: vt sunt a causis secūdis. Prima cōclo rndetur est. Deus non ꝓpter hoc facere ꝛ ordinē rerū: vt dependet a prima cā, ꝓbat ducendo ad ipossibile qr si faceret cōtra talē ordinē faceret contra ꝓscientiā suā qd̄ est impossibile. Adducere hic ex tertio ꝛ Genti. cap. 92. quo pōt duplicter intelligi ista ꝛclo. Aut quo ad res ordinatas: aut quo ad rōnem ordinis: ꝛ secundo mō intelligitur hic: nō primo: vide ibi circa ꝓncipii capti secundā cōclusio rndetur est. Deus pōt facere ꝓter ordinē rerū, put pendet ex cā. sed ꝓbat declarat ꝛ ꝓbatur mat. Probat quidez. Talis ordo ei subiicitur: vt ꝓcedēs ab eo ꝛ arbitriū voluntatis: ergo pōt ꝓter talē ordinē agere. Antecedens hz tres partes. prima patet ex ꝓmissis: qr sez cā superior nō subiicitur inferiori ordini: sz econuerso. Scōa ꝓbatur ex quo stanti supponit ex ois sunt a deo. Tertia causa relinquitur quasi cuidēs: sed in tertio cōra gen. cap. 99. in principio vltimū virtutis sue: ꝛ consequenter effectū simillimū: ꝛ ꝓbatur nō ꝓtest agere fm̄ diate agere effectū ꝓpriū cārū scōarū: cām vero libere agentem non oportet sic agere sed potest agere immediate imperfectissimū effectū vtendo virtute sua vt vult: vt patet in artifice perfectissimo: potēte tamen si vult facere opus imperfectum quale nouitius in arte faceret. Declaratur vero penēdo duos modos: quibus deus ꝓter hunc ordinem facit. ꝛ ptz in litera. Confirmatur aūt authoritate Aug. nō solū hec sed ꝓma cōclusio simul vt patet in litera.

¶ Circa vtrangz cōclusionem simul dubiū occurrit: quia aut hic est sermo de posse dei absolute, ꝛ sic constat: quod potest deus contra vtrumq; ordinem; nec sequitur aliquis defectus ꝓscientię diuine: aut est sermo de posse vtrumq; ordinem: quoniam sicut deus ꝓscisuit primum ordinem faceret, faceret contra ꝓscientiam: ita si ꝓter alios ordines faceret. faceret cōtra ꝓscientiam suam: ꝛ sic tota litera ruere videtur.

¶ Ad hoc breuiter dr qr: vt i tertio p3: hic ē sermo de pōa dei 2° mō: et quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

ḡuis vter q ordo sit ꝑcis⁹ z institutus a deo ab eterno: agere tñ ꝑter ꝓmum ledere ꝓcl. iam ꝑter alios aūt nō. Ad cuius euidentiā scito: q ois executio cause 1ę infert executionem in cā 2ę: q ab actione illius pendet ois actio, nō aūt ecōuerso: q ꝑ cā 2ę p seipsaz solā exequi z perficere aliquid. Et inde est q fieri aliq̄d ꝑter executionem 2ę cause est impossibile: fieri aūt aliq̄d ꝑter executionē cuiuscunq; z oiz silr cārū scōaz nō incōuenit. Cū ār ordo rerū ad ꝓmā cām attēdatur penes executionē 1ę cāe ordo aūt earū ad alias cās attendatur penes executiones illarū. nō primi ordinis i diuina ꝑcia, nō cōtinet nisi dcōd est per talem cām exequēdū. et iō nō icōuenit aliq̄d fieri ꝑter ifos ordines et rones ac ꝑcias pnales. vt ita diterim eorum. Sed incōueniēs manifeste esset q ꝑter ordinis ꝑmi rōnē aliq̄d fieret: sic em̄ deficies aut mutabil⁹ diuina ꝑcia quinceretur: qñ vt dcm est debet tali rōni cōprehensio olm executioni mādatoū q̄rēcis q primā cām extra q nihil fieri de facto pōt ḡuis de potētiā absoluta multa possibilia restent q nunquam erunt.

¶ Super Articulum septimum.

TIulus clarus ex articulo precedenti. ¶ In corpore vna conclusio responsiua affirmative. Dia que fiunt a deo ꝑter causas nobis notas miracula dic̄r. ꝓbatur. miraculum d⁹ ab admirationis plenitudine. ḡ fiūt a deo ꝑter causas nobis notas dicunt miracula. Añs supponit: i manifestat q̄d importet officiū dēdo q̄d hēat ex admiratiōe. f. cām ignotā effectus patentis: z q̄d explēi⁹ 1ę. s. occulta tionē cāe: si re⁹ huius vel illi⁹, 2ꝫ simplr. Et hic insinuat q̄dā pbatio añtis ex dcīa in ter mirū et miraculū: q̄ illud d⁹ ex parte 2ę re⁹ huī⁹: d nō nisi ex toto. f. re⁹ oīum: añtia pbatur: q̄ dei est cā simplr occulta. Añ p cās nobis notas idē intēdit in cōclone, q̄ per cās secundas seu naturales in titulo.

¶ Super Articulum octauum.

TIulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue: vnum miraculum est maius alio. ꝓbatur. Miraculum dicitur nō per compositionem ad diuinā po⁹ m 2ꝫ facultatē nāe excelle. ḡ vnū est maius alio. Añs ḡ ad ꝓmā ꝑtem ptz: q̄ re⁹ diuine po-

518 Po.q.6. ar.2. Et.2.di. 18.qō.1. artic.3. Et.3.5. ca.101.z 102.

tentie in rebus naturalibus ꝑter nām inditam: hoc ꝓtest dupl̄r cōtingere. Uno modo per actionem agentis, q̄ inclinationē naturalē nō dedit. Sicut cū homo mouet corpus grue sursum: qđ nō habet ab eo: vt moueatur deorsum. Et hoc est cōtra naturā. Alio mō per actionem illius agentis a quo depēdet actio naturalis. Et hoc nō est contra naturam: vt ptz in fluxu z refluxu maris, qui nō est contra naturam ḡuis sit ꝑter motum naturalē aque q̄ mouetur deorsum. Est em̄ ex impressione celestis corporis, a quo depēdet naturalis inclinatio inferiorum corporum. Cum igitur nature ordo sit a deo rebus inditus: si quid ꝑter hūc ordinem faciat nō est cōtra naturā. Añ Aug. dicit. 26. contra faustum, q̄ id est cuilibet rei naturale quod ille fecerit: ita quo est omnis modus numerus z ordo nature. ¶ Ad secūdum dicendum, q̄ ordo iustitie est secundum relationem ad causam primā: que est regula oīmnis iustitie. Et ideo ꝑter hunc ordinem deus nihil facere potest. ¶ Ad tertium dicendum, q̄ deus sic rebus certum ordinem indidit: vt tamen sibi reseruaret q̄ ipse aliquando aliter ex causa esset facturus. Añ cum per hunc ordinem agit non mutatur.

¶ Utrū omnia que deus facit ꝑter ordinem naturalem rerum sint miracula. Ar.7.

AD septimū Sic procedit tur. Uidetur, q̄ non omnia que deus facit ꝑter ordinem naturalem rerum sint miracula. Creatio enim mundi z etiaz animarum: z iustificatio impij fiunt a deo ꝑter ordinem naturalem. Non enim fiunt per actionē alicuius cause naturalis. Et tñ hec miracula nō dicūtur. Ergo non oia que facit deus ꝑter ordinē naturalē rer̄ sunt miracula. ¶ Ꝑ. Miraculū d⁹ aliq̄d arduum z insolitū ꝑter facultatē nature z spem ad mirātis prouentēs. Sz quedā fiunt ꝑter naturę ordinē: que tamen nō sunt ardua. Siūt enim in minimis reb⁹ sicut in restauratione gēmarū vel sanatione egrotū. Nec etiā sunt insolita cū frequēter eueniāt, sicut cū ifirmi in plateis ponebātur vt ad vmbrā petri sanarent. Nec etiā sunt supza facultatez nature: vt cū aliqui sanant a febrib⁹. Nec etiā supza spem: sicut resurrectionem mortuorum omnes speramus: que tñ fiet ꝑter ordinez nature. Ergo nō oia que fiūt ꝑter nature ordinē sunt miracula. ¶ Ꝑ. Miraculi nomē ab admiratione sumitur. Sz admiratio est de rebus sensui manifestis. Sed q̄ aliqua accidūt ꝑter ordinez naturalem in rebus sensui nō manifestis. Sicut cū apostoli facti sunt sciētes, neq; inuentiētes neq; discentes. Ergo non omnia que fiunt ꝑter ordinem nature, sunt miracula.

Sed cōtra Est, q̄ Aug. dicit. 26. ꝛ fausti, q̄ cū de⁹ aliquid facit cōtra cognitū nobis cursum solitumq; nāe magnalia vel mirabilia nōant.

Rndeo Dom, q̄ nomen miraculi ab admiratione sumit. Admiratio aūt cōsurgit cū effect⁹ sunt manifesti z cā occulta. Sicut aliquis admiratur cū videt eclipsim solis z ignorat cām: vt d⁹ i ꝓncipio meta. Potest aūt cā effectus alicuius appa-

rentis alicui esse nota: q̄ tñ est alīs incognita. Uñ aliquid est miruz vni q̄ nō est mirū alīs. Sicut eclipsim solis miratur rusticus, nō aūt astrologus. Admiraculuz aūt d⁹ quasi admiratione plenū: q̄d. f. 2ꝫ cām simplr z omnibus occultam. Hec autem est deus. Unde illa que a deo fiunt ꝑter cās nobis notas, miracula dicuntur.

Ad ꝓmū Ergo dom, q̄ creatio z iustificatio impij: etsi a solo deo fiant: nō tñ ꝓprie loquendo miracula dicuntur: q̄ non sunt nata fieri p alias causas: z ita non cōtingūt ꝑter ordinē nature, cū hec ad facultatē nature nō pertineāt.

¶ Ad 2m dōz, q̄ arduū d⁹ miraculū nō ꝓpter dignitatē rei in qua fit: 2ꝫ q̄ excedit facultatē nature. Similiter ēt insolitū d⁹ nō q̄ frequēter nō eueniat: sed q̄ est ꝑter naturalē cōsuetudinē. Supza facultatē autez nature d⁹ aliq̄d nō solū ꝓpter substantiam facti: sed etiam ꝓpter modum z ordinem faciendi. Supza spem etiam nature miraculi esse dicitur non supza spem gratie que est ex fide per quam credimus resurrectionem futuram. ¶ Ad tertium dicēdum, q̄ scientia apostoloū ḡuis 2m se non fuerit manifesta: manifestabatur tamen in effectibus ex quibus mirabilis apparebat.

¶ Utrū vnū miraculū sit maius alio. Ar.8.

AD octauū Sic procedi tur. Uidetur, quod vnum miraculum nō sit maius alio. Dicit enim Augu. in epistola ad volusiam. Jn rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potentia facientis. Sz cadē potētia 2cz dei fiunt oīa miracula. Ergo vnū nō est maius alio. Ꝑ. Potentia dei est infinita. Sed infinitū ꝓportionabiliter excedit omne finitū. Ergo nō magis est mirādum q̄ faciat hunc effectum q̄m illum. Ergo vnū miraculum nō est maius altero.

Sed contra Est, quod dīs dicit Jo.14. De operibus miraculosis loquēs. Opera que ego facio z ipse faciet, z maiora horum faciet.

Rndeo Dom q̄ nihil pōt dici miraculum ex cōparatione potentie diuine: q̄ quodcūq; factum diuine potētie cōparatum est minimum: 5m illud Isa. 40. Ecce gentes quasi stilla situle z q̄si momētū statere reputate sunt. Sed dicitur aliquid miraculum per comparationem ad facultatem nature quā excedit. Et ideo 5m q̄ magis excedit facultatem nature scōm hoc maius miraculū d⁹. Excedit aūt aliquid facultatē nāe tripliciter. Uno mō q̄tū ad substātiā facti. Sicut q̄ duo corpa sint simul: vt q̄ sol retrocedat, aut q̄ corp⁹ humanū glorificet. Q̄ nullo modo natura facere pōt. Et ista tenēt summū gradū i miraculis. Secūdo aliq̄d excedit facultatē nāe, nō q̄tū ad id q̄ fit: sed q̄tū ad id in quo fit. Sicut resuscitatio mortuoz z illuminatio cecoz: z sīlia. Pōt em̄ nā causare vitā: sed non in mortuo. Et pōt ꝓstare visum sed nō ceco. Et hec tenent 5m locū in miraculis. Tertio mō excedit aliquid facultatē nature q̄tū ad modū z ordinem faciendi. Sicut cum aliquis subito per virtutem diuinam a febre curat⁹ absque curatione z consueto ꝓcessu nature in

quodlibet est minimū. q̄ ꝓbatur autoritate Jsaie, omissa rōne de infinitate potentie diuine. Quo ad secūdā vero partem relinquitur p se nota, quasi p locū a diuisione. 3ia vero ꝓbat: q̄ nā 5m triplicem gradū excedi potest. primo 5m substantiā facti. secundo 5m materiam in qua z tertio secūdū modū faciendi 2c. omnia clara sunt. ¶ Circa primum gradum miraculorum dubium occurrit: quomodo hic dicitur, q̄ excedentia facultatem nature 5m substantiam facti tenent summum locum in miraculis.

¶ In rēsponsione autem ad primum ꝓcedentis articuli dictum est, q̄ creatio et iustificatio impij non sunt ꝓprie miracula: q̄ nō sunt nata fieri per causas secūdas: optima est si pouderetur ly nata fieri: z applicetur negatio ad medias causas tm: quasi diceretur, hec sunt de genere eorum que sunt nata fieri id est, habent quasi naturalem cursum in vniuerso, z non per medias causas secundas: op3 em̄ ad miraculi rōnē: z q̄ sit ꝑter causas scōas: z non sit a deo quasi 5m nām: q̄ sic est causa nota: vt tñ sunt ista que pertinēt ad cōem influētiam. Ad specialē autē influxum dei pertinēt: q̄ solus ꝑter causas secūdas 5m ordinem sibi soli notum facit 2c. z talia excedentia 5m subsantiam facti nām, sunt in primo gradu miraculoz⁹ vt transsubstantiatio panis in corpus christi z incarnatio verbi 2c

¶ Super questionis. 106. Articulum primum.

In titulo aduerte q̄ ḡuis locutio angelorum sit nāliter ꝓior illuminatione: quorum nihil aliud est q̄ locutio q̄dam. f. illuminatiua: illuminatio tamen est ꝓior locutione, vt est mutatio atque gubernationis diuine effectus: quoniam illuminatio p se importat actionem perfectiuam alterius: locutio aūt non: z iō hoc in loco ꝓius de illuminatiōe q̄ de locutiōe determinatur. Pōt q̄z z alia rō huius ordinis reddi. q̄ illuminatio est nāli ꝓior locutiōe sicut nāle aialiter hoc 5m nois rōnem: ḡuis 5m suppōnem in tali mā 5m veritatē locutio sit ꝓior illuminatiōe. Rōnes em̄ ordināt 5m rōnes sīlitoū in cōi: z nō 5m ordinē cōclonū dicēdarum.

¶ In corpe tria: ꝓmo ꝓponitur conclo rōsiua affirmatiue. f. vn⁹ angel⁹ illuminat aliū. Scōo determinat q̄d sit illuminare i angelis: z dicit q̄ est manifestare aliū veritatē cognitā: ꝓbatur dupliciter: ꝓmo ex rōne illuminationis: que habetur ex autoritate ad ephe. 4. z trahitur ex rōne luminis assignata ad ephe. 5. scōo ex auctōe dio. 7. cel. hie.

¶ Aduerte h̄: q̄ manifestare aliq̄d ignotum contingit dupliciter. Uno mō p simplicem ꝓpitationē obi: ficut hīs pomū occultatum ꝓferens illud in mediū manifestat videntibus. Alio⁹ q̄ ad hibitionē luminis ad iuuantis: vt patet ali cui quod occultū erat: sicut addēs candelam dicit manifestare q̄ ꝓiori lumine discerni non poterat. Manifestare ꝓmo mō nō est illuminare vt de se patet: sed manifestare secundo modo est illuminare. Unde in litera ad signandū q̄ illuminare nō est q̄cūq; manifestare: dicitur q̄ illuminare est manifestationem agnite veritatis tradere. vbi expresse vtrunq; posuit de rōne illuminatiōis scilicet offerre veritatē cognitaz z manifestationem illius: quod est per lumē adhibitum.

Uñ z in hoc differt vt patebit locutio angelica ab illuminatiōe: quia illa obiectum simpliciter offert. ista vero obiectum simul cum lumine.

¶ Tertio ponit duos modos: quibus vnus angelus illuminat alium angelum: z sic ponitur conclusio ꝛñsiua in speciali dimembris. Unus angelus illuminat angelum z ex parte virtutis intellectiue: z ex parte similitudinis rei intellecte. ꝓbatur ꝓmo prima pars: z secunda secūda. Prima pars ꝓbatur z declaratur sic. Uirtus imperfectionis corporis confortatur ex situali ꝓpinquitate perfectionis corporis ergo virtus intellectualis inferioris angeli confortatur ex conuersione superioris angeli ad ipsum: ergo vnus angelus illuminat aliū fortificando virtutē intellectiuam. Antecedens declaratur exemplariter: in minus z magis calido: consequentia vero ꝓbatur: quia hoc facit ordo conuersionis in spiritualibus: q̄b ordo ꝓpinquitatis in corporalibus. Secunda vero pars ꝓbatur sic: superior angelus veritatem sic vniuersaliter nouit: vt ꝓportionata sit inferiori: ergo distinguit vt ab inferiori capiatur: ergo illuminat illū ex parte similitudinis rei cognite. Antecedens patet ex supradictis: prima 9ia ꝓbatur: quia connaturale est inferiori particularius recipere: z declaratur exemplo apud nos magistri et discipuli. Et confirmatur autoritate Dionisij. 15. ca. secunda consequentia est per se nota.

¶ Circa primam partem conclusionis z eius ꝓbationē occurrit studium tatum a durando z aureolo consistens in hoc: confortatio ista aut fit per actionem vnius in alium: aut per cōcursum amboz ad vnum eōem effectum. Si per actionem: dupliciter ꝓt intelligi: aut causando intrinsecus lumen intellectus: aut adhibendo aliquod nouum lumen. Sed nullo horum modo dici ꝓtest verificari: ergo. q̄ em̄ ibi non fit intrinseca luminis: patet ex eo q̄ lumen virtutis intellectiue: de quo est sermo non suscipit magis z minus: cum sit naturalis potentia in natura inuariabili. Quod etiam non causetur ibi nouum lumē 5m esse intentionale: vt q̄dā dicūt: ex eo patet q̄ vn⁹ angelus apud. S.T. non potest cāre in alio sp̄m obiecti: quā constat habere esse intentionale: z esse quoddā aliud ē q̄ manifestatione agnite ꝑitatis alī intentionale lumē. Od tradere: ḥz quē modū apl⁹ dicit ad ephe. 3. Mihi olim sc̄oz minimo data est gra illuminare omnes q̄ sit dispensatio sacri absconditi a seculis in deo. Sic igit vn⁹ angelus d⁹ illuminare alium: inquantum ei manifestat veritatē quā ipe cognoscit. Uñ dio. d⁹. 9. c. ce. hie. q̄d theologi plane monstrāt celestiū ꝑsonaz ornat⁹ a supiemis meritb⁹ doceri deificas scias. Cū aūt ad intelligēdū duo cōcurrāt: vt supra diximus⁹. f. virtus intellectiua z si'litudo rei intellecte: 5m h̄ duo vnus angelus alteri ꝑitatē notā notificare ꝑt. Dzio q̄dē fortificādo ꝑtutē ꝛtellectiuā ei⁹. Sic. n. ꝑt⁹ ipfectionis corpis ꝛfortat ex situali ꝓpinquitate ꝑfectionis corpis: vt min⁹ calīs cre in calore ex ꝑtia magis calidi: ita virtꝰ intellectiua inferioris āgeli ꝛfortat ex conuersione superioris angeli ad ipm. Hoc. n. facit in spūalib⁹ ordo cōuersiōis: q̄b facit i corporalibus ordo localis ꝓpinquitatis. Secūo aūt vn⁹ angelus alteri manifestat ꝑitatē ex ꝑte similitudinis ꝛtellecte. Superior em̄ angel⁹ notitiā ꝑitatis accipit i vrā q̄da acceptione ad ēs cā pti q̄dā inferioris āgeli intellis nō ecē sufficiēs ḥz est ei ꝑnāle vt magis ꝓticulr ꝑitatē accipiat. Supior vero āgel⁹ ꝑitatē quā vlr cōcipit quodāmō distinguit vt ab inferiori ca pi possit⁹. Et sic eā cognoscēdā illi ꝓponit: sicut etiam apud nos doctores q̄b in summa capiunt multipl̄r distinguunt ꝓuidentes capacitati alioum. Et hoc est q̄b dio. dicit 15. c. ce. hier. Una quaq; subā intellectualis datā sibi a diuinore vnifōmē intelligētiaz ꝓuida ꝑtute diuidit z multiplicat ad inferioris sursum ductricem analogiam.

Ad ꝓmū ergo dom, q̄ oēs angeli tam supiores q̄z inferiores imediate vidēt dei essentiā. Et q̄tū ad hoc vn⁹ nō docet alīū. De hac. n. doctrina ꝓpha loquit. Uñ dicit. Nō docebit vir ffem suū dicens cognosce dīm. Oēs enim cognoscent me a mimo eoz vsq; ad maximū. Sz rōes dinoz operq̄ in deo cognoscit sic i cā, oēs q̄dē de⁹ i seipo cognoscit: q̄ seipm cōprehendit: aliozū vo

516

ab agente extrinseco: vt ꝑz in generatione rerum naturalium: ista vero fiunt partim ab extra: z partim ab intra: vt patet de sanitate adepta per curā medicorum. Nec est dubium quin hoc mō in nobis scia p doctrinam fiat vt inferius latius patebit: nunc vero supponatur. Scito secundo q̄ actio docētis vt sic, non est prebere prius aliquod lumen: z deinde offerre veritatem cognitam: sed offerre veritatem cognitam vt illuminatam. Sic enim illuminatur intellectus ad videndam veritatem illā cōsequēter fortificatur ex participatione luminis superioris participari per receptionem illius veritatis illuminate. Ueritas autem illustrata est: cū lumine intellectuali claret. Claret autem cum intellectuali intuitu penetratur: et sic de primo ad vltimum cum aliquod occultū non per solā absentiā sed ꝓpter difficultatē vel excellentiā ab eo cui offertur ꝓpter debilitatem intellectualis visus: tamen quantum in se est vt illustratum ꝓponitur. Et hec est prima radix illuminationis intellectualis in angelis. Profert enim quisq; superior inferiori obiectum vt cognitum z illustratum. Et q̄m ex hoc solo non sequitur: ergo ꝓfertur cōm vt illustratum huic inferiori: eo q̄ cognitum a superiore claret vt obiectum ipsius: z nō vt obiectum cuiuscunq; sicut cognitum a magistro claret vt obiectum illius z non addiscentis plerunq;. Ideo cum hac prima radice concurrit secunda. f. particularizatio conceptuum habilium: vt percipiat a tali inferiori: vt etiā apud nos cōtingit. Et sic duz angelus illuminat alīū: reg̃r

Prima San. Thome.

ptes modus illuminatiōis coniungit: qm̃ q obm̃ ꝓponitur illuminatū q ꝓportionatū inferiori, vt participanti ꝫ nouū lumē. Sed primo nā est lumē ꝙ diuisio. Et illud se tenet ex parte vis intellectiue. Est em̃ intellus ex illo: non solum potens ad hoc percipiendum sed alia: ad q primo nō se extēdebat: hic aūt se tz ex parte spēi. i. cōceptus. Et sic ptz rnsio ad obiecta. Superior enim angelus connertit se ad inferiorē eo mō quo doctor ad discipulū sublata tamen discursus imperfectione. Et est in superiore actiua ordinatio conceptus ꝓpriū illustrantis rem conceptam inferiori. In inferiore vero est applicatio intellectꝰ sui ad formandum in se conceptum correspondentem ostenso conceptui de eadem re. Sic em̃ participat superioris lumen ꝓ modū disciplinę. Sic quodāmō fit in inferiore nouum lumen: propter participationem prędictam qua redditur de potentia illuminatus actu illuminatus. Sic quodammodo lumen inferioris intenditur qz efficacior fit ad intelligendum: non q sit proprie intensio. Sic q̃dāmō fit duorū concursus. Ad tertiū spiritualia continuantur, z cōfortantur continuatione: z crescunt z nō per pręcisiōnē alicui⁹ adipisci: vt in corporalibus contingit. Hec ſ non credis lege. q̃. 9. de veritate art. 1.

¶ Super Articulum secundum.

TImlus clarus. possit, intelligit de potentia sufficiente: alioquin non dicit posse nisi scōm quid.

¶In corpore vna cōclusio rnsiua quesito negatiue. Unus angelus nō pōt mouere volūtatē alterius. Probatur hec conclusio tali ordine: primo dicitur ly mouere volūtate in duo membra. Scōo probatur cōclusio quo ad ꝫmum mēbrū. Et tertio quo ad fm. ¶Distinctio est voluntas pōt moueri dupliciter: ex parte potentie. Et rursus ex parte obiecti est duplex mouens. ſ. ipsum obiectum: z ostēdens est deꝰ. Et ꝫ bonū sol⁹ ipe ostēdit vt ꝙ essen obiectum. ¶Proba-

tio conclusionis: quo ad primū mēbꝝ continet duo: primo nō q̃d non possit. ſ. q vnꝰ angelus nō pōt mouere volūtatē alterius ex parte obiecti: z arguit sic: bonū vle tm̃ mouet sufficiēter voluntate obiective: z hoc a solo deo ostenditur: ergo vnus angelus non pōt volūtatē obiectiue mouere. Consequentia nota est: z añs quo ad primam partem probarum fuit superius: quo ad secundam vero insinuatur, pbatio rōne z autoritate. Nō est: q̃ solus deꝰ sufficit ꝓpō facere oēm bonitatiuū. ſ. deū vt p essentiā videndū: autoritas ergo ostendam tibi omne bonū. Scōo cōinet q̃d possit angelus ex hac parte qz ꝙ pōt inclinare voluntatē vtroq; mō. i. vt amabile: vt ostendens amabile: qz est quoddam bonum quo ad primū: z quia potest suadere, quo ad scōm. ¶ Probatio vero conclusionis quo ad scōam prem est: solus deus est autor nāe intellectualis: ergo solus ipse tribuit potēriam volēdi: ergo solus potest immutare z inclinationē illius in volūtē ergo solus pōt immutare operationē volūtatis: ergo solus pōt mouere eā ex parte poꝰ. Añs supponitur ex dictis ꝓma pña relinquitur ꝙ se nota. Scōa ꝫo probatur: solus autor nāe ꝫ sequitur inclinatio nālis, peillam inclinationē mutare: ergo solus autor intellectualis uāe: quz sequitur inclinatio volūtatiua potest illā mutare. Tertia vero consequentia ꝓbatur: quia operatio volūtatis nihil aliud est q̃m inclinatio voluntatis in volitum. Ultima vero consequentia relinquitur per se nota.

¶Circa hanc rōnem dubiū occurrit. Qz questio est de motione voluntatis ad actum proprium: probatio aūt pcedit de motione volūtatis ad actū extraneum: pcedit em̃ de mutatione inclinationis actualis ipsius voluntatis. Uñ dicit quispiā: q̃ ly solus deus possit variare inclinationē voluntatis: angelus tamen mouere ipsam voluntatem ad aliquas suarū inclinationum actualium potest. ¶Ad hoc dupliciter dici potest. Primo mº q̃ probatio ſre loquatur de variatione voluntatis a ꝓprio opere ad extraneum. Dicam em̃ q̃ probatio fundatur super hoc tm̃ q̃ operatio per modū inclinationis a nullo extrinseco inesse potest nisi a datore virtutis. Hec em̃ est differētia inter operationem abſre et operationes per modū inclinationis connuenientes: q̃ illa ab extra ꝓsita non. Exēplū. graue pōt descendere z ascendere: ſz ascēdere nō inest sibi vt inclinatio ſz descēdere sicut z ideo graue a nullo extrinseco potest ꝓ se moueri deorsum nisi a generāte. Sub hac propositione posita in ſra in illis verbis inclinationē solus pōt mutare q̃ dat virtutē ꝛc. posita eſt minor: imo proposita. ſ. q̃ omnis operatio voluntatis continuenit ei vt inclinatio: qz velle nihil aliud est quā inclinatio actualis volentis in volitū: igit volūtas non pōt educi de potentia ad actū volendi ex parte potētie ab aliquo extrinseco nisi a datore voluntatis. cōstat em̃ q̃ mouere ad actualem inclinationem vt ſle, non nisi a ſe, aut a sui factorem quo habitualē habet inclinationē et pōt: inclinationis enim rōne hꝰe nō potest respectu alicuius: quod ab extra venit. Si quis aūt contendat ex superficie litere: nō ex rōne inclinationis sed variatio nē inclinationis processum hunc interpretandū esse dicit vult: pōt ſcōo dici: q̃ ex eiusdē appetitū aliquem ex parte potentie ad sunm obiectū nālem z mouēri ad oppositum: ideo ex negatione potentie motiue ad oppositum oprime infertur negatio potentie motiue ad actualem inclinationem. Quod aūt eiusdē rōnis sit mouere ex pte poꝰ ad ꝓpriam inclinationem: z variare inclinationē ex eo ꝙ z variari inclinatio non pōt nisi variata virtute quam sequitur inclinatio: non enim potest imaginari q̃ varietur inclinatio lapidis respectu motus localis nisi facta mutatione circa grauitatē: stante enim illa semꝑ motꝰ deorsum sequit vt inclinatio. Alīā autez motus pōt q̃dē ei inesse: sed nō vt inclinatio actualis: z rō est in promptu: qz inclinatio actualis ſupponit habitualē: z est ab ea: ideoq; nō pōt actualis variari nisi variata habituali. Cōstat aūt q̃ variare habitualē inclinationē est datoris cuius est illa virtus. Uñ nō variat inclinatio terre nisi transmutata terra de graui in leue. Mutare igit inclinationē etiā actualē nō pōt nisi dator virtutis ꝓp necessariā cōnexionē inter actualē inclinationē z habitualē: q̃ phibet agēs extrinsecū attingere inclinationem actualem nisi media habituali. Hec aūt est rō: qre extrinseci agēs non potest educere appetitū aliquez de potentia ad actū ſm̃ sui: qz. ſ. actus ille inest vt inclinatio: inclinatio autē vt sic non potest ex parte potentie attingi, nisi media inclinatione habituali z sic patet quomodo ꝓdictus processus valet. Prima tamen expositio bre-

TImlus clarus: possit poꝰ nāli z ordinaria: non de poꝰ dei absoluta

est. q. ¶In corpe vna cōclusiua quesito negatiue: angeli inferiores nunq̃ illuminant superiores: sed cō. Hec cōclusio cōinet duo. ſ. regulariē ordinē inter illuminatū z illuminantē: qz. ſ. superiores sunt illuminātes: inferiores no illuminari: z est vera ſm̃ talis ordinis in ly nunq̃ z ly sp. Et q̃ ad virtutē ordinate ꝓbat in ſra. Dico q̃ ad ꝫm: qz sicut cā ad cām ita ordo ad ordinem: q̃ sicut cā ꝓtinet sub cā ita ordo sub ordine ꝓtinet. Deinde q̃ ad ſm sic: ptermissio ordinis scōarū rerū est ꝓp ordinandū holem in cogōnē dei: sed ptermissio ordinis i angelꝰ nō ꝓtinet ad ordinandum holem in cogōnē dei: q̃ ptermissio in āgelis nunq̃. Alīs includit duo. ſ. q̃ ptermissio ordis scōarū cārū fit ꝓp ordinem ad primā cām: z q̃ sit ꝓp talē ordinē. ſ. mālē dei ad hoies: z q̃ ad virtutē ꝓbꝝ. Quo ad ꝫm ꝛ. ſ. rōne: qz ordo inferioris a superiori mutari pōt: exēplo in hūanis ꝓceptis. Quo ad ſm ꝛo: qz in corporalibus cāis hanc solam rōnē videmº. Minor vero ꝓbat: qz opōnes āgelorū nō sunt nob mālfeste. Aduerte q̃ tota rō fundata est sup ꝫ opōnis miraculose finis est vtilitas cognōnis z affectionis hūane ad deū: iuxta illō apli: vnicuiq; datur manifestatio ſpūs ad vtilitatē z subdit ibi de miraculis vt superius dcm̃ē. Constat em̃ ex dictis in qōne precedente: q̃ oportuit dei ꝓpter ordinē nālem ad miracula spectat. Uide in textu ꝫ gē. i calce. 99. capituli: quāū valeat b rō.

¶Super Artic. 4.

TImlus clarus.

¶In corpore duo. Primo conclusio rnsiua quesito affirmatiue. Secundo ostēdit ꝺfiam remanentē inter illuminantem z illuminatum.

¶Quo ad primū rnsiua ē. Angeli ſupiores illumināt inferiores de oībꝰ q̃ nouerit. ¶Probat: oēs creature ex diuina bonitate participantes vt bonū qd̃ hūt in aliū diffundāt: ꝫ ꝓpter aliū agentia magis ꝓpriē dīa bonitatē: ſto magis nituntur trāſfundere in alios ꝑfectiones suas: ꝫ scī angeli ꝺcā a deo ꝓcipiūt subdis impūt. Añs ꝓbat ꝛ. Pulo qz de rōe bōi est: de oībus q̃ ipsi cognoscūt. Nō ergo eos illuminat de oīb⁹ sibi notis. ¶ꝫ. Si oia ſupiores angeli iferiorib⁹ annūtiāt q̃ cognoscūt: nihil inferioribꝰ ignotū remanet qđ superiores cognoscant. Nō ergo decetero superiores poterunt illuminare inferiores. Quod videtur inconueniens. Non ergo superiores de omnibus inferiores illuminant.

Sed cōtra Est, ꝙ gre. dicit ꝙ in ſla celesti ꝑia ly q̃dam data sint excellēter: mihil tm̃ possidet singulariter. Et dio. 8t. 15. c. ce. hie. ꝙ vnaq̃q; celestis essentia intelligētiā sibi a supiori datā in ſtiori cōicat, vt ꝙ ex autoritate. ſ. ducta. ſemꝑ remanent in altiori ordine: z ꝑfectiorem scientiam hītes. ꝓbat: qz inferiores nō recipiūt ita excellēter: z declarat in magro z discipulo.

Iſnideo Dōm, ꝙ oēs creature ex diuina bonitate ꝓticipātes vt bonū qđ hūt in alia diffundāt. Nā de rōne bōi est ꝙ se alijs cōicet. Et inde est et q̃ agētia corporalia similitudinē suā alijs tradūt ꝓtum pōt. Quāto igit aliq̃ agētia magis i ꝓticipatiōe diuine bonitatis ostruūt: tāto magis ꝑfectiones suas nitūt in alios trāſſūdere ꝓtū pōt. Uñ btūs pe. monet eos q̃ dīnā bōitatē ꝓ gra ꝓticipāt dicēs. i. pe. 4. Unusq̃sq; sic accepit gram: i alteru trū illā administrātes. sīē boni dispēsatores mīkifis gre dei. Adulto igit magis scti angli q̃ sūt i ꝑfectissima ꝓticipatione dīne bonitatis q̃dā a deo ꝓcipiūt subdis iptuū. Nō tm̃ recipit ab inferioribꝰ ita excellēter sīē ē i supioribꝰ. Et ꝫ supiores ſpremanēt i altiori ordie: z ꝑfectiorē sciaz hītes. Sicut vnā z eādē rē pleni⁹ intelligit magister q̃ discipul⁹ q̃ a deo addiscit.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ supiores angelorum scia dr esse vtiora ꝓtū ad eminētiorē modū intelligendi. Ad ſm dōm, ꝙ ꝛbū magri nō sic est intellꝰ m̃ q̃ inferiores angeli penit⁹ ignorauerint mysteriū incarnatiōis: ſz q̃ nō ita plene cōgnerūt sic supiores ē: z in eis cognitione postmodū ꝓcecerūt: dū illō mysteriū impleret. Ad ȝm dr, ꝙ vsq; ad diē iudicij ſp noua aliq̃ supe de oībus q̃ ipsi cognoscūt. Nō ergo eos illuminat de oīb⁹ sibi notis. ¶ꝫ. Si oia ſupiores angeli iferioribꝰ annūtiāt q̃ cognoscūt: nihil inferioribꝰ ignotū remanet qđ superiores cognoscant. Nō ergo decetero superiores poterunt illuminare inferiores. Quod videtur inconueniens. Non ergo superiores de omnibus inferiores illuminant.

Sed cōtra Est, ꝙ gre. dicit ꝙ in ſla celesti ꝑia ly q̃dam data sint excellēter: mihil tm̃ possidet singulariter. Et dio. 8t. 15. c. ce. hie. ꝙ vnaq̃q; celestis essentia intelligētiā sibi a supiori datā in ſtiori cōicat, vt ꝙ ex autoritate. ſ. ducta. ſemꝑ remanent in altiori ordine: z ꝑfectiorem scientiam hītes. ꝓbat: qz inferiores nō recipiūt ita excellēter: z declarat in magro z discipulo.

¶Sup. q. 107. Ar. 1.

TImlus clarus.

¶In corpe vna cōclusio rnsiua quesito affirmatiue. Uñ sicut ordinat cā ad cās: ita ordo ad ordinē. Et iō nō est inconueniēs si aliq̃s aliq̃d fiat ꝑter ordinē inferiorius cāe ad ordinandū in superiorē cām: sicut in rebꝰ hūanis ꝓtermittit mandatū ꝑncipis vt obediat ꝑncipi. Et ita cōtingit vt ꝓter ordinē nāe corpalis aliq̃d deꝰ miraculose operet ad ordinandū hoies in eiꝰ cognitionē. Sed ꝓtermissio ordinis q̃ debeꝝ ſpūalib⁹ subdis: in nullo ꝓtinet ad ordinationē hoiz in deū cū operatiōes angelorum non sint nobis manifeste: sicut opatiōes visibiliū corpoū. Et iō ordo q̃ venit ſpūalib⁹ substātijs nūq̃ a deo ꝓtermittit quin semꝑ iferiora moueā tur ꝑ superiora: z non econuerso.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ eccleſiasti ca hierarchia imitatur celestē aliqualiter: ſz nō pfecte cōsequit eiꝰ siīlitudinē. In celesti em̃ hierarchia tota rō ordinis ē ex ꝓpinquitate ad deū. Et iō illi qui sunt deo ꝓpinquiores sūt z gradu subliniores: z scia clariores. Et ꝓp hoc supiores nūq̃ ab inferioribꝰ illuminant. Sz i eccliastica hierarchia iterdū q̃ sunt deo ꝓ scitatē ꝓpinquiores sunt gradu ſīmi z scientia nō eminētes. Et quidā in vno et ſm sciam eminēt z alio deficiūt. Et ꝓp hoc supiores ab inferioribꝰ docerī pōt. ¶Ad scōz dōm ꝙ nō ē siīlis rō de hoc ꝙ deꝰ agat ꝑter ordinez nāe corpalis z ſpūalis: vt dictū est. Uñ rō non sequitur. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ angelus volūtate cōuertit ad alium angelū illuminādū. Sz voluntas angeli semper regulatur lege diuina que ordinem in angelis instituit.

¶Utrū angelus superior illuminet inferiorem.

Articulus. 4.

Ad quartū Uidetur, ꝙ an gelus ſperior non illuminet inferiorē de omnibus que ipse nouit. Dicit em̃ Dio. 12. ca. cel. hier. ꝙ angeli superiores hūt sciētiam magis vſem: inferiores vero magis particularez z subtam. Sz plura continenꝝ sub scia vlī q̃ sub ꝓticulari. Ergo non oīa que sciunt superiores angeli cognoscūt inferiores ꝓ superiorū illuminationem. ¶ꝫ. Magister dicit in. xj. dist. scōi sen. ꝙ superiores angeli cognouerūt a secutis mysterium incarnationis. Inferioribus vero ignotum fuit vsq; quo completum est. Nō vī ꝓ hoc ꝙ quibusdam angelis queren tibus q̃s est iste rex glorie: quasi ignorātibꝰ aliꝰ rndet q̃si scīētes: dño virtutū ipe est rex glie: vt dio. exꝑlt. 7. c. cel. hier. Hoc aūt nō esset si supiores āgeli illuminarēt iferiores

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Minor ꝺo declarat ⁊ ꝓbat. Declarat quidē ostendendo q̄d importat ordinare cōceptū ad alterū vt videat iuxta singulas partes. Ordinare est actus voluntatis: ꝓbat q⁹ volūtas monet inter[m] ad actū: cōceptū ad alterū: q⁹ triplr pōt inte[m] inueniri in intelligēte habituali⁹ actuali⁹ ⁊ relatū ad extra: vt percipitur: q⁹ duplr pōt referri ad extra. s. ad faciendum, vt patet in practicis: vel ad manifestandū: vt ptz in loquente. Probatur vero triplr. primo, q⁹ translatio cōceptus de habitu in actū est loq̄ sibīpsi: vt ꝓz ex ꝺcīs rōne tūc in formati: g̃. scḋo q⁹ ex ipsa ordi[ne] ad manifestādū innotescit alteri: g̃. Cetera non egent declaratione: cū cōstet ãgelos eē intellectuales nāe: ⁊ in eis esse potentiam, ⁊ actus, ⁊ veritatem conceptionuꝫ ⁊ voluntatis ⁊c.

¶ Circa minorem: et eius ꝓbationē aduerte q⁹ sco. ⁊ scḋces nām intellectualē puram: mō aliarū rerum iudicantes negant ꝺ: ⁊ ꝓ volūt loq̄ cōsistere in cātione intellionis in audiēte destructiue ordinē nāe ponentes inferiorē: ⁊ singunt audītionē differre a visione: q⁹ angelus audiēs ꝑcurrit pure passiue ad intellionē: que est audītio ⁊c. Tota autuis rō nū suarū supponit intellm vn⁹ angeli esse passiuū ꝓportionatuꝫ re[m] alteri⁹: q⁹ ē falsissim[m]: cū itell⁹ angelic[e] re[m] nulli⁹ creature habeat rōnē passiui nālis: vt ex supradictis in tractatu de angelis patet. Quānis intellectus inferiorū habeat rōnē passiui artificialis. i. disciplinabilis re[m] superioꝝ: vt i ꝓcedēte ptz: vñ quo ad nos vana sunt dicta ꝺco. in. 2. ꝺi. 9. q. 2. nec op⁹ est alia solutione.

¶ In rōne ad tertiū. Aduerte q⁹ 2ª pōt inter�output hec rōnio. Ꝓtio vt intēdat ponere aliquā spālē intentionē hītē vim excitatiuaꝫ ad audiendum. Et hoc ꝛz demulceat aures: meo tñ intellectui nō cōsonat eo q⁹ ꝺisperſa sunt i inferiori nitte poni debēt in superioꝝ: vt in ifa ꝺr. Scḋo vt intendat ponere i intellectuali locutione vim excitatiuā: ⁊ hoc conſonat ordini rerū: ita q⁹ conuenientia inter locutionē corporalē ⁊ intellectualē ꝓstra in litera cōsistit in hoc q⁹ vtrobiq̄ loquēs ꝛz vim excitatiuā: ille ꝙ signū aliq̄ sensibile ille per aliquam vim intelligibilem. Sed differētia est: q⁹ ꝺi signum sensibile est oēm sensibile: hic vero excitatio intelligibilis est de ipsius obi rōne: ordinatio enim ipsa conceptus ad alterū vt videat: ꝛz in se virtualē excitatiuam ca rōne, q⁹ facit hunc conceptū esse de pertinentibus ad illum cui loquit. Opz cīm putare q⁹ oēs sensus nihil aliud sunt, cū diminute participationes intellm: cum sint vires cognoscitiue q̃ūdā specialium gñm: ipse vero totius entis: intellectus ipse vbi purus inuenit: qualis est angelicus: ꝓz eminētius ꝺcīs oībus sensibus cōuenit: ⁊c per hoc intellectualis locutio ꝓtz: quicqd locutio nostra habet eminētioꝝ modo: ⁊ ꝓz vnice: ⁊ silr auditio intellectualis. Unde non oportet hic multiplicare entia: sed eleuare in vnitatem eminenter equivalentem omnibus: ⁊ sic omnia soluuntur.

¶ Super Articulum. 2.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna est conclusio responsiua questio affirmatiue. Inferiores angeli superioribus loqui possunt. Hec conclusio postquam posita est tali ordine: declaratur: et probatur ex differentia inter illuminationem: ⁊ locutionem tria faciendo. Primo ponitur habitudo inter illas. Secundo assignantur propria constitutiua singularum: ibi ea vero que mente. Tertio infert ꝺria inter illas: quo ad ordinem suppositorum: in qua claudit ꝓposita conclo ibi, Manifestū est autem.

¶ Quo ad primū habitudo locutionis ad illuminationem est cōiouis ad minus cōe. Omnis enim illuminatio est locutio sed non ecōuerso ꝓbatur. ex rōnibus earū supra assignatis. ¶ Quo ad 5m ꝓpriū cōstitutiuū illuminationis est ꝺependentia ad primam veritatem: ꝓpriū vero constitutiuū locutionis est ꝺependentia a voluntate loquentis. Declarantur hec ⁊ ꝓbantur. Declarant resoluēdo mēte cōcepta in duo principia scilz primā veritatē ⁊ volūtatem cōcipiētis. Nec hec distinctio puncti⁹ eget probatione quoniā cognitū: vt sic, cū verū quoddam sit: a prima ꝑ rate ꝺependere ꝓz, vt a mēsura essentiali extrinseca: ⁊ cū liberū quoddam sit falsum quo ad vsum seu exercitium actus vt ꝓz ex ꝓcedēti ar⁹. ꝓz. vt a volūtate ꝺependeat. ꝓbat ꝓz quo ad illuminationem scīe veritas est lumen intellꝫ: g̃ manifestatio alicuius vt ꝓtendat a ꝓma veritate est illuminatio: ꝓbatur ꝓña: q⁹ prima veritas est regula oīs ꝑfectio. Quo ad locutionem ꝓz. g̃ cāde radicē negatiue. q⁹. s. voluntas creata non est lux nec rla virtus. Et confirmat rō ꝓ vtraq̄ ꝑte similr: q⁹ nō ꝑtinet ad perfectionē intellꝫ: ꝺd tu velis sed ꝺd rei ꝑfras ꝺz. ¶ Circa rōnē hanc ꝺubium occurrit nō facile. Cūm ratio vī cōcludere oppositum intenti: illa cīm propō assumpta. Veritas est lumē inte[m]: aut est formalis ⁊ vlīs aut ꝑticularis: si vlīs omne verū est lumen inte[m]: igit manifestare quod cunque verū est illuminare igit q⁹ verū est illuminare. Et sic si angelus vnus absque ꝺolo ꝺicat alteri se intellige re nunc actu quicdiu ꝓpositio ꝺe ꝺeus: q⁹ ꝺicit verū illuminaret illū cui opponitur in litera cōcluditur. Sic aūt est ꝑticularis: opz ꝺicere in qua mā est vera: et in qua non. Nec facile erit hoc fingere. Cūm ergo per signū sensibile excitat sensus: ita ꝙ aliquam virtutem intelligibilem potest excitari mens angeli ad attendendum.

¶ Utrum inferior angelus superiori loquatur. Artic. 2.

Ad ſcd'm Sic procedit. Ut q⁹ inferior nō loquat: q⁹ sup illud. 1. co. 13. si linguis hominū loquar ⁊ angelorum: ꝺicit glo. q⁹ locutiones angelorum sunt illuminationes quib⁹ superiores illumināt inferiores. Sed inferiores nunq̄ illumināt superiores: vt supra ꝺictū est[e]. Ergo nec inferiores supioribus loquunt. ¶ Ꝑ. Supra ꝺictū est[e] q⁹ illuminare nihil est aliꝺ q̄ illō q⁹ ē alicui manifestū alteri manifestare. Et hoc idē est loq̄. Ergo idē est loq̄ ⁊ illuminare. Et sic idē q⁹ ꝓz. ¶ Ꝑ. Grego. ꝺicit 2. mor. q⁹ ꝺe⁹ ad angelos loq̄tur eo ipso q⁹ eo rū cordibus occulta sua inuisibilia ostēdit. Sed hoc ipsum est illuminare. Ergo oīs ꝺei locutio est illuminatio. Pari ergo rōne oīs angeli locutio est illuminatio. Nullo ergo modo angelus inferior supiori loqui potest.

Sed Contra est, q⁹ sicut Dio. exponit vij. c. ce. hiera. inferiores angeli superioribus ꝺixerunt: quis est iste rex glorie.

Rñdeo Dom, q⁹ angeli inferiores superiorib⁹ loq̄ ꝓñt. ¶ Ad cuiꝰ euidētiā cōsiderādū est: q⁹ oīs illuminatio est locutio in angelis: sed nō oīs locutio est illuminatio. Quia sicut ꝺictū est[e], angelum loq̄ angelo nihil aliud est: q̄ cōceptū suum ordinare ad hoc vt ei innotescat ꝑ ꝓpriā voluntatē. Ea ꝓo q̄ mēte cōcipiunt ad ꝺuplex principiū referri ꝓñt. s. ad ipm ꝺeū, q̄ est prima veritas: ⁊ ad volūtatē intelligētis: per quā aliq̄ actu cōsideramus. Quia vero veritas est lumē intellꝫ, ⁊ regula omnis veritatis est ipse ꝺe⁹, manifestatio eius q̄ mēte cōcipitur ꝼm q⁹ ꝺependet a prima veritate ⁊ locutio est ⁊ illuminatio. Puta si vnus homo ꝺicat aliꝰ, celum est a ꝺeo creatum: vel homo est animal. Sed manifestatio eorum que ꝺependent ex voluntate intelligentis non potest ꝺici illuminatio: sed locutio tantū. Puta aliꝙs alteri ꝺicat: volo hoc aḋdisce re: volo hoc vel illud facere: cuius rō est q⁹ voluntas creata non est lux nec regula veritatis: sed participans lucem. Unde cōicare ea que sunt a voluntate creata inquantum hmōi nō est illuminare. Nō. n. ꝑtinet ad ꝑfectionē intellꝫ meri intellꝫ cōgnoscere q̄d tu velis aut cognoscas: ꝛz q̄d rei veritas ꝓz. ¶ Obiectio aūt in oppositū fctā procedit de tuo velle ⁊ intelligere inq̄tū est q̄dam res in se. ꝓpria nō militat: ꝓtra ꝓpositum. Quāuis ex ꝺicto mō vt ex supradictis ꝓz verificet. Nec obstat ꝓbatio ifa ꝺicens q⁹ ad ꝑfectionē intellꝫ mei ꝑspectat q̄d rei veritas ꝺz. Tum quia loquitur ꝺe re vt ꝺistinguit ꝑ cognitionē ⁊ volitionem. Tū q⁹ non ꝺicit oīs rei. Tum q⁹ sermones sunt intelligendi ꝼm subtā mām: ⁊ sic est subintelligē ꝺa hic ꝺistributio accōmoda. Ita q⁹ sensus est: q⁹ ad perfectionem intellectus mei ꝑtinet scire quid rei veritas habet in cognoscibilibus ab intellectu meo: que autem sunt cognoscibilia a me: aut angelo ⁊c., nō est presentis negotij ꝺiscutere: sed ꝺiscussa iam sunt. ¶ Uno ad tertium infertur conclusio tenta in ꝺifferentia inter has ad ꝓpositū consistente in hoc illuminatio locutionis ꝺo ꝑ superiores ad inferiores ꝺeducit locutio vero ꝑ loquentem ad quoscunq̄ ꝺeducit sine superiores sine inferiores. Probatur ex ꝺistinctionis ꝓassignatis sic: illuminatio est ꝺe conceptis vt a ꝺeo: ergo ꝼm ordinem angelorum vt a ꝺeo ergo ꝑ superiores ad inferiores. Ihs patet ex ꝺictis: prima ꝓña non nisi implicite hꝫ in ifa: ꝛz ꝓpter claritatem opposita est. Secūda vero ꝓbatur: q⁹ angeli ꝺñr superiores ⁊ inferiores ꝑ ordinem ad ꝺeum: quo ad aliam vero ꝑtē sic: locatio est ꝺe conceptis vt a volūtate: ergo ꝼm ordinem ad voluntatem loquentis, ergo ad quoscūq̄. Alis ptz prima ꝓña ꝓbatur: q⁹ in his primus loquēs hꝫ rōnē suꝰ principiū. Scḋa ꝺo est ꝑ se nota: ⁊ sic ꝑtz conclo ꝓbata: ex hoc, q⁹ loqui vt sic, nulli ꝺicit excellentiam supra audientē sed libertatē tm ponit in loquente. ¶ In rōne ad tertiū: ꝺubium esse ꝓsset: quia ꝺeus ꝑlies in scriptura inuenit locutus ad angelos absq̄ illuminatione: vt patet Job. 2. ⁊. 3. reg. 22. Ad hoc pōt tripliciter ꝺici. Primo, q⁹ litera loquitur ꝺe locutione enunciatiua q̄. s. enuntiat verū vel falsum: vt ptz ex ratione ꝺicta intellectuali tñ scriptura autez oppm̃ lonans metaphorice: locutione vti videt: vt ptz ex autoritate Gre. 2. mora. Tertio quocūq̄ ꝺicam in his illuminatio quedam occurrit pro quanto fit manifestatio ꝺiuine permissionis quod aḋsit aḋ hoc vel illud.

¶ Super Art. 3.

Titulus clarus. ¶ In corpore est vna ꝺistinctio ꝺe membris cum ꝺuab⁹ conclusionibus iuxta ꝺictionem mēbra. ꝺistinctionis. Aliquid ordinatur ad alterum 2ª. s. actu ne vel passiue. Ratio ꝺistinctionis huiꝰ quia ꝺistinctionis

Universidad de Deusto Biblioteca

responsiua ꝙsito negatiue in locutione angeli nullū impedimētum ꝑstat distantia loci. ꝓbatur: locutio angeli cōsistit in intellectuali operatione: ergo abstrahit oia a loco ⁊ tpe. ergo nihil operat in ea diuersitas loci aut tēporis. ergo ⁊c. Ihis ptz. ⁊ prima ꝓpōia ꝓbatur ex intelligere nostro qz scilicet abstrahit nisi ex pte fantasmatum que ibi non sunt. 2ª vero est ꝑ se nota.

¶Super Articulum quintum.

¶Itulus clarus.

527 ¶In corpore vna conclusio responsiua quesito negatiue. Locutionem vnius angeli ad alium nō omnes ꝛcipiunt. ꝓbatur, ꝓmū conceptū mentis vnius angelus potest ordinare ex alia qa ad alterū ⁊ nō oēs. ergo percipi pōt ab vno ⁊ non ab alijs. Ihis probatur: qz ordinatio est voluntaria. ꝓtia ꝓbatur, qz ꝓordinationem ꝛcipitur 1. fit ꝓsens vt ꝛcipiatur.

524 ¶Sup. q. 108. Ar. 1. ¶Itulus clarus.

¶In corpore tria. Primo distinguit. Sed ꝛsidet ꝙstio: iuxta duo distōnis membra. Tertio reprehendit errorē quendam.

¶Quo ad primum distinctio est. Hierarᶜ pōt dupl᷑ cōsiderari. Uno mō ex pte principis. Alio mō ex parte

o 527 a multitudinis ordinate sub principe. Declaratio ex ꝺ nobis hierarchie. dicit em̄ sacrū principatum: ꝓcipatus aūt hec duo predicta claudit in se.

525 ¶Quo ad ꝝm sunt conclones due. prima cōclo rnsiua iuxta primum modū est affirmatiua. Oēs angeli imo oēs creaturę rationales sunt vnius hierarᶜ ex pte principis. ꝓbat. qz principatuum ꝺ ꝓfit sacrorum ē ꝓcipes ales sunt rōnales creature: est vnus deus gl̄iosus. Et confirmatur autē

522 Aug. ponētis vnā ciuitatē ꝺ angelorū ⁊ holm̄ bonorū: alterā malorū.

¶Hec turberis nouitie ex ista cōfirmatiōe ponēte duas societates: ⁊ſi adducta ad ꝓbandā vnitatem societatis. In hac enim autoritate duo dr. Primū ꝙ angelorum ⁊ holm ꝓcipū sacrorū vna est societas: et bō ad ꝓpm. Secūm est ꝙ demonū ⁊ holm percipiat ꝙ in eo ad se ordinat. Ad̄ est eius locutionē ꝛcipere. ¶Ad secūdū dicēdū, ꝙ clamor ille nō est vocis corporee, q̄ ſit ꝑ distantiam loci: sed significat magnitudinē rei que dicebat, vel magnitudinē effectus ſm ꝙ dicit Grego. 2. moia. tanto quisq; minus clamat: quanto minus desiderat.

¶Utrum locutionem vnius angeli ad alterum omnes cognoscant. Articu. 5.

¶Ad quintū Sic ꝛceditur. Uidetur, ꝙ locutionē vnius angeli ad alterum oēs cognoscāᶜ. Quod. n. vnius hominis locutionem non omnes audiant: facit inequalis loci distātia. Sed in locutione angeli nihil operat localis distantia: vt dictū estᶜ. Ergo vno angelo loquente ad alterum oēs ꝛcipiūt. ¶ꝓ. Oēs angeli communicant in virtute intelligēdi. Si ergo cōceptus mentis vnius ordinatus ad alterū cognoscit ab vno, pari ratione cognoscitur ab alijs. ¶ꝓ. Illuminatio est quedam species locutionis. Sed illuminatio vnius angeli ab altero ꝓuenit ad oēs angelos: quia vt dioſ. dicit. 15. cel. hier. vna quęq; celestis essentia intelligentiam sibi traditam alijs communicat. Ergo ⁊ locutio vnius angeli ad alterum, ad omnes perducitur.

¶Sed contra Est, ꝙ vnus homo ꝑ alteri soli loqui. Multo igitur magis hoc in angelis esse ꝑt.

¶Respondeo Dicendum, ꝙ sicut supra dictum estᶜ, conceptus mentis vnius angeli ꝛcipi potest ab altero per hoc ꝙ ille cuius est conceptus sua voluntate ordinat ipm̄ ad alterū. Potest autem ex aliqua causa ordinari aliquid ad vnum: ⁊ non ad alterum. Et ideo potest conceptus vnius ab aliquo vno cognosci: ⁊ non ab alijs. Et sic locutionem vnius angeli ad alterū potest ꝛcipere vn? absq; alijs: non quidem impediente distantia locali: sed hoc faciente voluntaria ordinatione: vt dictum estᶜ. ¶Unde patet responsio ad primum ⁊ secundum.

¶Ad tertiū Dicendum, ꝙ illuminant a prima regula veritatis: que est principū commune oīum angelorum. Et ideo illuminationes sunt omnibus communesᶜ. Sed locutio potest esse de his que ordinantur ad principium voluntatis create, quod est ꝓprium vnicuiq; angelo. Et ideo non oportet ꝙ huiusmodi locutiones sint omnibus communes.

¶De ordinatione angelorum ſm hierarchias et ordines. Questio. 108.

¶Deinde Considerandū est de ordinatione angelorū ſz hierarchias ⁊ ordines. Dicꝰ est enimᶜ, ꝙ superiores inferiores illuminant: ⁊ non econuerso.

¶Circa hoc queruntur. 8. Primo vtrū omnes sint vnius hierarchie. Secundo, vtrū in vna hierarchia sit vnus tantum ordo. Tertio, vtrum in vno ordine sint plures angeli. Quarto, vtrum distinctio hierarchiarum ⁊ ordinum sit a natura. Quinto, de nominibus ⁊ ꝓprietatibus singulorū ordinū. Sexto, de comparatione ordinū adinuicē. Septimo, vtrū ordines durent post diē iudicij. Octauo, vtrum homines assumantur ad ordines angelorum.

¶Utrum omnes angeli sint vnius hierarchie. Arti. 1.

Questionis CVIII.

¶Ad primū Sic procedi- tur. Uidetur, ꝙ oēs angeli sint vnius hierarchie. Cum em̄ angeli sint supm̄ inter creaturas: opz dicere ꝙ sint optime dispositi. Sed optima dispositio est multitudinis ſm quod cōtinetur sub vno principatu: vt ptz ꝑ philosophū. 2. meta. ⁊ in. 3. politi. Cum ergo hierarchia nihil aliud ꝙ sacer principatus: videt ꝙ omnes angeli sint vnius hierarchie. ¶ꝓ. Dio. dicit in. 3. cap. ⁊c. hie. ꝙ hierarchia est ordo scientia, ⁊actio. Sed omnes angeli cōueniunt in vno ordine ad deū quē cognoscunt: ⁊ a quo in suis actionibus regulātur. Ergo omnes angeli sunt vnius hierarchie. ¶ꝓ. Sacer principatus, qui dicitur hierarchia inuenitur in hominibus ⁊ angelis. Sed omnes homines sunt vnius hierarchie. Ergo etiam omnes angeli sunt vnius hierarchie.

¶Sz cōtra Est, ꝙ Dio. 6. ca. cel. hierarch. distinguit tres hierarchias angelorum.

¶Rndeo Dom̄, ꝙ hierarchia est sacer principatus: vt dictum estᶜ. In noīe aūt principatus duo intelliguntur. ſcz ipse princeps ⁊ multitudo ordinata ꝛa sub principe. Quia igitur vnus est deus princeps: non solum omnium angelorū: sed etiā hominum, ⁊ totius creature: ideo non solū omnium angelorum: sed etiam totius rationalis creature: que sacrorum particeps esse potest: vna est hierarchia. Secundū ꝙd Augu. dicit in. 12. de ci. dei, duas esse ciuitates, hoc est societates: vnam in angelis bonis ⁊ hominibus: alteram in malis. Sed si consideretur principatus ex parte multitudinis ordinate sub principe, sic vnus principatus dicitur ſm ꝙ multitudo vno ⁊ eodem modo potest gubernationem principis recipere. Que vero non possunt ſm eundem modum gubernari a principe, ad diuersos principatus pertinent. Sicut sub vno rege sunt diuerse ciuitates, que diuersis reguntur legibus ⁊ ministris. Manifestum est autem ꝙ homines alio modo diuinas illuminatiōes ꝛcipiunt q̄ angeli. Nam angeli ꝛcipiūt eas in intelligibili puritate: homines vero ꝛcipiunt eas sub sensibilium similitudinibus: vt Dio. dicit. 1. cele. hierar. Et ideo oportet distingui humanam hierarchiam ab angelica. Et per eundem modum in angelis tres hierarchie distinguuntur. Dictum est enim supraᵉ, dum de cognitione angelorum ageretur ꝙ superiores angeli habent vniuersaliorem cognitionem veritatis q̄ inferiores. Huiusmodi aūt vniuersalis acceptio cognitiōis ſm tres gradus in angelis distinguī potest. Possunt enꝫ rationes rerum de quibus angeli illuminantur considerari tripliciter. Primo quidē ſm ꝙ procedunt a primo principio vniuersali, quod est deus. Et iste modus conuenit prime hierarchie que immediate ad deū extenditur: ⁊ quasi in vestibus dei collocatur, vt Dio. dicit. 7. ca. cele. hierar. Secūdo vero, ꝓout huiusmodi rationes dependent ab vltimis causis creatis que iam aliquo mō multiplicantur. Et hic modᵘ cōuenit ſcde hierarchie. Tertio autē modo ſm ꝙ huiusmodi rationem applicant singulis rebus, ꝓout dependent a ꝓpriis causis. Et hic modus conuenit infime hierarchie. Quod plenius patebit, cū de singulis ordinib⁹ agetur. Sic igit distinguunt hierarchie ex parte multitudinis sube. Unde manifestum est eos errare: ⁊ cōtra intentionem Dio. loqui. qui ponūt in diuinis personis hierarchiā, quā vocant supercelestem. In diuinis em̄ personis est quidā ordo nature sed nō hierarchie. Hā vt dio. dicit. 3. c. ce. hier. ordo hierarchie est alios quidē purgari ⁊ illuminari ⁊ perfici, alios aūt purgare ⁊ illuminare ⁊ perficere. Quod absit vt in diuinis personis ponamus.

¶Ad primum Ergo dom̄, ꝙ ratio illa procedit de principatu ex parte ꝓncipis. Quia optimum est ꝙ multitudo regatur ab vno ꝓncipe: vt ꝑs in pluribus locis intendit. ¶Ad secundum dicendum, ꝙ quantum ad cognitionē ipsius dei, quem omnes vno modo scilicet per essentiam vident, non distinguuntur in angelis hierarchie, sed quantum ad rationes rerum creatarum: vt dictum est. ¶Ad tertium dicendum: ꝙ omnes homines sunt vnius speciei: ⁊ vnus modus intelligendi est eis cōnaturalis. Non sic autem est in angelis. Unde non est similis ratio.

¶Utrum in vna hierarchia sint plures ordines. Artic. 2.

¶Ad ſcd'm Sic proceditur. Uidetur qō in vna hierarchia non sint plures ordines. Multiplicata enim diffinitione multiplicatur ⁊ diffinitum. Sed hierarchia, vt dio. ꝺt est ordo. Si ergo sūt multi ordines, non erit vna hierarchia sed multe. ¶ꝓ. Diuersi ordines sunt diuersi gradᵘ: ⁊ gradus in ſpialibus constituuntur ſm diuersa dona ſpialia. Sed in angelis omnia dona spiritualia sunt cōia: qz nihil ibi singulꝰ possidetur. Ergo non sunt diuersi ordines angelorum. ¶ꝓ. In ecclīastica hierarchia distinguuntur ordines ſm purgare, illuminare, ⁊ perficere. Nam ordo diaconorū est purgatiuᵘ. sacerdotū illuminatiuᵘ. epoꝝ perfectiuus, vt dio. dicit. 5. ca. eccliastice hierar. Sz ꝙlibet angelᵘ purgat, illuminat, ⁊ pficit. Nō g̃ē distinctio ordinū i angelis.

¶Sed cōtra Est, qō apost. dicit ad ephe. primo: ꝙ deus constituit Christum hominem supra omnē principatum ⁊ potestatem ⁊ virtutē ⁊ dominationem, qui sunt diuersi ordines angelorum: ⁊ quidam eorum ad vnam hierarchiā pertinent, vt infra patebitᵉ.

¶Rndeo Dom̄, ꝙ sicut dictū estᶜ, vna hierarchia est vnus principatus, id est vna multitudo ordinata vno modo sub principis gubernatione. Nō autē esset multitudo ordinata ſz cōfusa, si in multitudine diuersi ordines nō essent. Ipsa ergo rō hierarchie requirit ordinum diuersitatē. Que quidē diuersitas ordinum ſm diuersa officia ⁊ actus cōsideratur. Sicut ptz ꝙ in vna ciuitate sunt diuersi ordines, ſz diuersos actus. Nā alius est ordo iudicantium ⁊ alius pugnātiū ⁊ alius laboratiū i agris, ⁊ sic de alijs. Sz quāuis multi sint vnius ciuitatis ordines, oēs tñ ad tres possunt reduci, ſm ꝙ ꝙlibet multitudo ꝓfecta habet ꝓncipiū, medīū, ⁊ finem. Unde ⁊ in ciuitatibus triplex ordo hominum inuenitur. Quidam enim sunt supremi, vt optimates: quidā autem sunt infimi, vt vilis populus: quidā autem sunt medij, vt popul⁹ honorabilis. Sic igitur ⁊ in qualibet hierarchia angelica ordines distinguuntur secundum diuersos actus ⁊ officia, ⁊ omnis ista diuersitas ad tria reducitur. s. ad summum medium, ⁊ infimum. Et propter hoc in qualibet hierarchia Dionysius ponit tres ordines.

¶Super Articulum secundum.

¶Itulus clarus.

¶In corpore articuli tria. Primo ostenditur diuersitas ordinū in qualibet hierarchia ⁊ secundo recte reꝑsōdetur questo. Secundo penes quid attenditur ista diuersitas. Tertio ostenditur numerus.

¶Quo ad primum ponit cōclo rnsiua: in qualibet hierarchia sunt diuersi ordines. ꝓbat ex rōne hierarchie sic. vna hierarchia est vna multitudo ordinata vno modo sub ꝓncipe. ergo in ea sunt diuersi ordines. ꝓbat cōsequētia: qz aliter non esset multitudo ordinata, sed confusa. Ad tertiū nouitie. ꝙ ad ordinem inter aliqua sequitur diuersitas ordinū, ꝙ quanto sequitur diuersus ordinatorum gradus, opz enim in ordine vnum esse ꝓius, ⁊ aliud posterius. Et sic consurgit duplex ordo, ordo ꝓiorū ⁊ ordo posteriorum. Nec refert ad propositum, an vnū vel plura sint in ordine priorum aut posteriorū: satque est, ex hoc ꝙ multitudo est ordinata: sequit, ergo sunt ibi diuersi ordines iuxta diuersos ordinatorꝫ gradᵘ: aliocin eēt confusio.

¶Quo ad ſm diuersitas ordinum penes diuersa officia ⁊ actus ꝓbatur ex dispositione ordinum in politicis.

¶Quo ad tertium. in qualibet hierarchia sunt tres ordines, ſummus, medius ⁊ infimus. ꝓbatur dupliciter. primo rationē: quia omnis diuersitas ordinum penes officia ⁊c. reducitur ad trinarium. quod ꝓbatur. Tum quia multitudo ꝓfecta reducitur ad trinarium ꝓncipium mēm ⁊ finē. ex primo celi. Tum qz ꝓ politicis hoc ꝛpetimur, vbi optimates nobiles et populus sunt ſummi, medīi, et infimi. Tum autoritate Dionisiꝰ.

Articulus II. et III.

¶Itulus clarus.

¶In corpore duo. Primo est vna distinctio bimembris. Secundo sunt due cōclusiones iuxta membra distinctionis.

¶Quo ad primum distinguitur ly ordo dupliciter sumitur. communis, ⁊ specialis. ⁊ ponitur differētia inter eos qz communis ꝛsequitur incompletā ordinationē: specialis vero ꝑfectam. Quod declaratur ⁊ ratione: quia notitia imperfecta nō distinguit nisi in vniuersali: ⁊ ꝑ pauciora. perfecta vero in singula diuidit, omnia perlustrans. Et inducitone in corporibus celestibus, ⁊ inferioribus gradibus rerum.

¶Aduerte hic ꝙ differentia inter istos, sicut et inter alias res potest dupliciter assignari. s. ſm se seu in esse: ⁊ quo ad nos, seu cognosci a nobis. In litera vtraq; differentia nō ponitur secundū se quidem: quia alter cōmunis alter specialis: quo ad nos vero, quia iste non cognoscitur, nisi perfecte cognitis ꝛebus naturalibus. ille vero ꝛperfecte notis.

¶Quo ad secundum ponuntur due conclusiones ꝛsponsiue iuxta hos duos modos accipiendi ordinem, applicatos ad angelos. Prima est. multi angeli sunt in vno ordine nobis noto. Probatur nos non cognoscimus angelos nisi imperfecte, vt Dionysius dicit: ergo nobis non est notus nisi ordo communis cōpletendens multos. et sequela ex dictis in distinctione. Secūda. quilibet angelus habet ꝓprium ordinem nobis incognitum. ꝓbatur prima pars a fortiori: quia quelibet stella habet ꝓprium ordinem ⁊ officium. secunda vero quia ꝓpria officia ignoramus, ex quorū notitia perfecta resultat cognitio ꝓprioris ordinis.

¶Ad primū Ergo dom̄, ꝙ ordo dupliciter dr. Anomō ipsa ordinatio cōprehendēs sub se diuersos gradus. Et hoc mō hierarchia dicit ordo. Alio mō dr ordo gradus vnus. Et sic dr plures ordines vnius hierarᵉ. ¶Ad secm dom̄, ꝙ in societate angelorꝫ oia possidentur cōiter. Sz tñ q̄dā excelleri⁹ hr a quibusdā q̄s ab alijs. Unūqōq; aūt ꝓfectꝰ hr ab eo qui pōt illud cōmunicare: q̄s ab eo q̄ nō pōt. Sicut ꝓfectꝰ est calidū qō pōt calefacere, q̄s qō nō pōt: ⁊ ꝓfectius scit q pōt docere, quā qui non pōt. Et quāto ꝓfectius donū alijs cōmunicare pōt: tanto in perfectiori gradu est. Sicut in perfectiori gradu magisterij est qui pōt docere altiorē scientiā. Et ſm hanc similitudinem consideranda est diuersitas graduum vel ordinum in angelis ſm diuersa officia ⁊ actus. ¶Ad tertium dicendum, ꝙ inferiores angelus est superior supremo hominē nr̄e hierarchieᵉ: secundū illud matth. 11. Qui minor est in regno celoꝝ, maior illo. s. Joanne bapti. quo nullus maior inter natos mulierum surrexit. Unde minor angelus celestis hierarchie potest nō solum purgare, sed illuminare ⁊ perficere, ⁊ altiora modo quam ordines nostre hierarchie. Et sic secundum distinctionem harum actionum non distinguuntur celestes ordines: sed secundum alias differentias actionum.

¶Utrum in vno ordine sint plures angeli. Articu. 3.

¶Ad tertiū Sic ꝛceditur. Uidet, ꝙ in vno ordine non sint plures angeli. Dictum est em̄ supraᵉ, omnes angelos inequales esse adinuicē. Sed vnius ordinis ꝛebus naturalibus. illi se dr ꝙ sunt equalia. Ergo plures angeli non sunt vnius ordinis. ¶ꝓ. Quod pōt sufficienter fieri per vnū, supfluū est ꝙ fiat per multa. Sed illud qō pertinet ad vnum officium angelicum: sufficienter potest fieri per vnum angelum multomagis, q̄s per vnum solē sufficienter fit ꝙ ꝓtinet ad officium solis, quanto ꝓfectior est angelus celesti corꝑe. Si ergo ordines distinguunt ſm officia, vt dictum estᵉ: superfluum est ꝙ sint plures angeli vnius ordinis. ¶ꝓ. Supra dictū estᵉ ꝙ omnes angeli sunt inequales. Si ergo plures angeli sint vnius ordinis: pura tres vel quatuor: infimus superioris ordinis magis conuenit cum supremo inferioris, quam cum supremo sui ordinis. Et sic videtur quod magis sit vnius ordinis cum hoc, quam cum illo. Non igitur sunt plures angeli vnius ordinis.

¶Sed Contra est, quod Isa. 6. dicitur quod seraphim clamabant alter ad alterum: sunt ergo plures angeli in vno ordine seraphin.

¶Rndeo Dicendum, ꝙ ille qui ꝓfecte cognoscit res aliquas: potest ꝙq; ad minima ⁊ actus, ⁊ virtutes, ⁊ naturas earum distinguere. Qui autem cognoscit eas imperfecte: nō potest distinguere nisi ꝺnia. in vniuersali. Que quidē distinctio fit per pauciora. Sicut qui imꝑfecte cognoscit res naturales: distinguit eas ordines in vniuersali: ponens in vno ordine celestia corꝑa, in alio corꝑa inferiora inanimata, in alio plāntas in alio aialia. Qui aūt ꝓfectꝰ cognoscet res naturales: posset distinguere ⁊ ipsis corꝑibus celestibus diuersos ordines, ⁊m singulis alios. Nos autē imꝑfecte angelos cognoscimᵘ, ⁊ eoꝝ officia vt dio. dicit sexto capitulo celest. hierar. Unde non possumus

531 Locis S. art. 2. inducti. 250 564 330 264 534 529 530 530 arg. 1. 530 arg. 2. 530 arg. 3. 530 arg. 4. 530 arg. 5. 530 arg. 6. 530 arg. 7. 530 arg. 8. 530 arg. 9. 530 arg. 10. 530 arg. 11. 530 arg. 12. 530 arg. 13. 530 arg.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Articulum quartum.

TItulus clarus. ¶ In corpore sunt due conclusiones respõsiue questio. Prima est, distinctio ordinum in angelis per respectum ad finem naturalem inesta natura. Secũda est: distinctio ordinum in angelis per respectum ad finem supernaturalez
264 inest cõpletiue a gratia: inchoatiue vero a natura. Pe conclusiones primo probantur quo ad id, qõ supponunt ambe: supponit in vtraq; conclone: q ordines angelici attẽdantur, & distinguant in ordine ad finem. Et hoc probatur sic: ordo multitudinis sub pncipatu existẽtis, est ordo gubernatiõis ptis: ergo est p rem ad finem. pz sequla: q de rõne gubnationis est finẽ respicere. Secũdo repetit dictõ de fine eorum nãli. s. 2 supnãli: q supponit ẽt. Tertio ponit pã pcho absq; pbõne vt pote per se no. Quarto ponit 2m, quo ad primã ptẽ: q; p solam gram attingi potest talis finis: quo ad 2am vero q; angelis data sunt gratuita fm capacitatem nãlium. Et ex hoc dedicitur corollarie dria inter angelorum & holm ordines in ordine ad finem supernãlem, qõ in illis est a gra completiue, & a nã dispositiue in holbus a gratia tantũ, & hoc q; hominibus nõ dantur gratuita secũdum naturalia quemadmodum angelis.

¶ Super Articu. 5.

TItulus clarus. Angeli & archãgeli & cetera nomina nouem ordiniz angelorum. ¶ In corpore tria. Prio ostdit viãveritatis quelite inueniende. Secundo viã ipsam, pcequitur. Tertio concludit respõsionem ad questiuam secundum duas expositiones. ¶ Quo ad primũ, via ẽ. cognitio pprietatũ ipsorum ordinũ. Probat q; nomina ordinuz significant pprietates ipsorum: quod autoritate Dionỹ probatur.

¶ Quo ad 2m fiunt qui autor: distinguitur describunt membra, cõparant ad notationez & applicantur ois ad angelos. distõ est modi realis aliquid cõuenit aliquib9 ordinatis tripliter: per pprietatẽ: per excessum: p participationem. Deinde distinguere officia & ordines angelorũ nisi i cõi. Scõm quẽ modũ multi angeli sub vno ordine ptinent. Si aũt pfecte cognoscerem9 officia angelorũ: & eorũ distõnes, pfecte scire mus q; quilibet angelus hz suum pprium officiũ, & suum pprium ordinẽ in reb9: & multo magis quam quelibet stella: & si nos lateat.

Ad Primũ ergo dõm, q; oẽs angeli vnt9 ordinis, sunt aliquo mõ equales ẽtũ ad cõem sũlitudinem: fm quã cõstituunt in ordine. Sed simplr non sunt equales[e]. Vñ dio. dicit. 10. c. cele. hier. q; in vno & eodẽ ordine angelorũ est accipere primos, medios, & vltimos. ¶ Ad fm dõm, q; illa spãlis distõ ordinũ & officiorũ: fm qõ qlibet ãgelus hz pprium officiũ & ordinẽ, est nobis ignota. ¶ Ad tertiũ dõm, q; sicut in supficie que partim est alba & partim nigra due ptes q; sunt i cõfinio albi & nigri: magis cõueniũt fm sitũ, qõ alie due partes albe: min9 tñ fm qualitatẽ ita duo angeli q; sunt in terminis duorũ ordinum magis secuz cõueniunt fm propinquitatem nature, qõ vnus eorũ ali quib9 aliis sui ordinis: min9 aũt fm idonietatẽ ad similia officia. Que q;dẽ idoneitas vsq; ad aliquẽ certum terminũ protendit.

¶ Utrum distinctio hierarchiarum & ordinum sit a natura in angelis. Art. 4.

ADquartũ Sic procedi- tur. Uideur, q; distõ hierarchiarum & ordinum non sit a natura in angelis. Hierarchia enim dicitur sacer principatus. Et in diffinitione eius diony. ponit q; dei forme quantum possibile est similat. Sed sanctitas & dei formitas est in angelis per gratiam, non p naturam. Ergo distõ hierarchiarũ & ordinum in angelis est per gram, non p nãm. Cp. Seraphin dicuntur ardẽtes vel incendentes: vt dio. dicit. 7. ca. cel. hierar. Hoc autem videtur ad, charitatem pertinere, que non est a natura: sed a gra. Diffunduntur ẽm in cordibus nostris per
532 2.d.9. ar.7. s.s. qui datus est nobis: vt dicitur ad ro. 5. Quod non solum ad sanctos hoies pertinet: sed etiam de sanctis angelis dicit põt: vt Aug. dicit. 12. de ci. dei. Ergo ordines in angelis nõ sunt a natura. Cp. Hierarchia ecclesiastica exemplatur a celesti. Sed ordi nes in hoibus non sunt per naturam, sed p donum gratie. Nõ ẽm est a natura q; vnus est eps: & alius est sacerdos: & alius diaconus. Ergo neq; in angelis sunt ordines a natura, sed a gratia tantum.

Sed cõtra Est, q; magister dicit 9. di. secundi sen. q; ordo angelorũ & multitudo celestiũ spiruz q; inter se aliquo munere gre similant sicut & naturaliũ datorũ pticipatiõe cõueniũt. Distinctio ergo ordiniũ in angelis est non solũ fm dona gratuita: & etiam fm dona nãlia.

Rñdeo Dicendũ, q; ordo gubernatiõis, q; ẽ ordo multitudinis sub pncipatu existis, attendit p respectũ ad finẽ. Finis aũt angelorũ põt accipi dupl&r. Uno modo fm facultatẽ sue nature, vt. s. cognoscãt & amẽt deũ naturali cognitiõe & amore. Et fm respectum ad hunc finẽ distinguunt ordines angelorũ fm naturalia dona. Alio mõ põt accipi finis angelice multitudinis supra nãles facultatẽ eor9, qcõsistit in visiõe diuine essentie: & i imobili fruitione bonitatis ipsi9, ad quẽ finẽ ptingere nõ põt nisi per gratiã. Vñ fm respectũ ad hũc finẽ ordines distinguunt in angelis. Cõple tiue quidẽ fm dona gratuita: dispositiue aũt fm dona naturalia: q; angelis data sunt dõa gratuita fm capacitatẽ nãlẽ. Nõ ẽt i hoib9, vt supra dictũ est[e]. Unde in hominib9 distinguuntur ordines fm dona gratuita tantũ, & non scõm naturam. Et per hoc patet responsio ad obiecta. 516

¶ Utrum ordines angelorum cõuenienter nominẽtur. Ar. 5.

ADquitũ Sic procedit ur. Uñ, q; ordines angelorũ nõ cõuenienter noiẽtur. Oẽs. n. celestes spũs dñr & angeli & virtutes & ptãtes celestes. Sed noia cõia incõueniẽter aliquib9 appropriant. Ergo incõueniẽter noiatur vnus ordo angelorum: & alius virtutum. Cp. Esse dñm est ppriũ dei, fm illud ps. Si citote qm dñs ipse est deus. Ergo inconuenienter vnus ordo celestium spirituum dominationes vocantur. Cp. Nomen dñationis ad gubernationẽ ptinere videt. Simi liter aũt & nomẽ pncipatuũ & potestatũ. Incõueniẽter ergo trib9 ordinibus hec tria nomina imponũtur. Cp. Archangeli dñr quasi pncipes angeli. Non ergo hoc nomen debet imponi alij ordini qm ordini principatuum. Cp. Nomen seraphin imponitur ab ardore: qui ad charitatem pertinet. Nomen aũt cherubin imponit a scientia. Charitas aũt & scientia sunt dona cõia omnibus angelis. Non ergo debẽt esse noia spãlia ordinũ. Cp. Throni dñr sedes. Sed ex hoc ipso deus in creatura rõnali sedere dr q; ipsum cognoscit & amat. Nõ ergo debet esse alius ordo thronoꝝ ab ordine cherubin & seraphin. Sic igitur videtur q; inconuenienter ordines angelorum nominentur.

Sed Cõtra est autoritas sacre scripture: q; sic eos nominat. Nomẽ. n. seraphin ponit isa. 6. Nomẽ cherubin exe. 1. Nomẽ thronoꝝ col. 1. Dñatiões aũt & ptutes, & ptãtes, & pncipat9 ponunt eph. 1. Nomẽ aũt archãgeli ponit in canõica iude. Nomina autem angelorum in pluribus scripture locis.

Rñdeo Dicendũ, q; in nominatione angelicorũ ordinũ cõsiderare oportet, q; ppria nomina singulorũ ordinum proprietates eorum designant: vt Dio. dicit. 7. ca. cele. hierar. Ad videndũ autẽ q; sit proprietas cuiuslibet ordinis cõsiderare oportet, q; in reb9 ordinatis tripliciter aliquid esse cõtingit. s. per proprietatem: & excessum: & per participationẽ. Per proprietatẽ aũt dicit esse aliqd in re aliqua q; adequatur & ppotionat nature ipsi9. Per excessum aũt, qñ illud qõ attribuitur alicui est minus qm res cui attribuit: sed tñ cõuenit illi rei per quendã excessum. Sicut dcm est de omnibus nominibus q; attribuunt deo. Per participationẽ aũt qñ illud qõ attribuit alicui nõ plenarie inuenit in eo: sed deficienter. Sicut scti hoies pticipatiue dñr dij. Si ergo aliqd nominari debeat noie designante proprietatẽ ipsi9: nõ dz noiari ab eo qõ impfecte participat: neq; ab eo qõ excedenter hz: sed ab eo q; est sibi ꝙsi coequatũ. Sicut siquis velit, ppriũ noiare hominẽ dicet eũ subam rõnalẽ: nõ aũt ppriũ substãtiã intellectualẽ: qõ est proprium nomen angeli: q; simplex intelligentia ꝙuenit angelo per proprietatẽ: homini aũt & p participationẽ. Neq; subam sensibilem, qõ est nomen bruti ppriũ: quia sensus est minus qm id qõ est ppriũ homini, & ꝙuenit homini excedenter pre aliis animalibus. Sic igitur cõsiderãdum est in ordinib9 angelorũ, q; oẽs spirituales perfectiones sunt omnibus angelis cões, & oẽs abundãtius existunt in superioribus qm inferioribus. Sed cum in ipsis etiã perfectionibus sit quidam gradus superior perfectio attribuit supiori ordini p proprietatẽ: inferiori vero p participationẽ. Ecõuerso aũt inferior attribuit inferiori p proprietatẽ: supiori aũt per excessum. Et ita superior ordo a superiori perfectione nominat. Sic igit dio. exponit ordinum nomina fm conuenientiam ad spirituales perfectiones eorum. gregorius in expositione horuz nominum magis attendere videtur exteriora ministeria. Dicit enim q; angeli dicuntur qui minima nunciant, archangeli qui summa. virtutes p quas miracula fiunt, potestates quibus aduerse potestates arcentur vel repelluntur, principatus qui ipsis bonis spiritibus presunt.

Ad pmũ Ergo dõm, q; angel9 nũci9 dr. Oẽs ergo celestes spũs inq̃tũ sunt manifestatores diuinorum angeli vocant. Sed supiores angeli hñt qdã excellẽtiam in hac manifestatiõe: a q; supiores ordines nominant. Infim9 autẽ angelorũ ordo nullam excellẽtiã supra cõem manifestationẽ addit. Et ideo a simplici manifestatiõe nominat. Et sic nomẽ cõe remanet ifimo ordini qsi ppriũ vt dr dio. 5. c. cel. hier. Uel põt dici, q; infim9 ordo spãlr põt dici ordo angelorũ: q; immediate nobis annũciat. Virtus aũt dupl&r accipi põt. Uno modo cõiter, scõm q; est media inter essentiã & operationẽ. Et sic omnes celestes spiritus nominant celestes virtutes: sicut et celestes essentie. Alio mõ, fm q; importat quendã excessuz fortitudinis. Et sic est ppriũ nomẽ ordinis. Uñ dio. dicit. 8. c. cel. hier. q; nomẽ ptutũ sigt qdã virilẽ & incõcussaz fortitudinẽ. Prio qdẽ ad oẽs opatiões dinas eis ꝙueniẽtes. Scõo ad suscipiẽdũ dina. Et ita sigt q; sine aliq timore aggrediunt dina q; ad eos ptinẽt, q; vt ad fortitudinẽ ai ptinere. ¶ Ad fm dõm, q; sic ot dio 12. c. de di. no. dñatio laudat i deo singlr q; qdã excessuz. Sz pticipationẽ dina eloqa vocãt dños pncipationes ornat9: q; ꝙs iferiores ex donis ei9 accipiũt. Uñ & dio. ot in 8. c. ce. hie., q; nomẽ dñationũ prio qdẽ sigt qdã libertatẽ q; est & a seruili ꝙdõne & pedestri subone: sicut plebs subjicit: & a tyrãnica oppressiõe qñ iterdũ ẽt maiores patiũr. Scõo sigt qdã rigidã, & ifflexibilẽ gubnationẽ q; ad nullũ seruilẽ actũ iclinat neq; ad aliquẽ actũ subor. vel oppssor & tyrãnis. Tertio sigt appetitũ & pticipõnẽ ꝙi dñij q; est i deo. Et silr nomẽ cuiuslz ordis sigt pticipationẽ ei9 q; ẽ in deo. Sicut nomẽ ptutũ sigt pticipationẽ diuĩe ptutis. Et sic de alijs. ¶ Ad tertiũ dõm: q; nomẽ dñatiõis & ptãtis & pncipat9 diuersimode ad gubernationẽ ptinet. Nã dñi est solũmõ pcipere de agẽdis. Et iõ Bre. dicit, q; qdã angelorũ agmina p eo q; eis cetera ad obediẽdũ suba sunt dñationes vocanť. Nomen vero ptãtis ordinationẽ qdã designat: fm illud apli ad Rom. 13. Qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Et iõ dio. dicit q; nomen ptãtis signat qdã ordinationẽ & circa susceptionẽ diuinoꝝ, & circa actiões diuinas: qs supiores & inferiores agunt eas sursum ducendo. Ad ordinẽ q; ptãtũ ptinet ordinare: q; a subditis sint agenda. Principari dr: vt greg. dicit est inter reliquos priores existere: qsi primi sint i executiõe eoꝝ q; imperãt. Et iõ dio. ot. 9. c. cel. hier., q; nomẽ pncipatuũ signat ductiuũ cũ ordine sacro. Illi ẽm q; alios ducunt pmi inter eos exĩtes: pncipes propriẽ vocantur. fm illũ ps. Preuenerunt principes coniuncti psallẽtibus. Cp. Ad 4m dõm, q; archãgeli fm dio. medij sunt inter pncipatus & angelos. Medũ aũt & parati vni extremo vr alterũ, iq̃tũ pticipat nãz vtriusq;. Sicut tepidũ respectu calidi est frigidũ: respectu vo frigidi est calidũ. Sic & archãgeli dñr qsi pncipes ãgeli: q; respectu ãgelorũ sũt pncipes: respectu vo pncipatuũ sunt ãgeli. Scõm greg. ãt dñr archãgeli ex eoꝝ pncipanť foli ordini ãgelorũ: qsi magna nũciãtes. Principat9 ãt dñr ex eo q; principantur oibus celestibus ptutib9 dinas iussiones explẽtibus. ¶ Ad 5m dõm, q; nomen seraphin non imponitur tm̃ a charitate: sed a charitatis excessu: quẽ iportat nomen ardoris vel icẽdij. Uñ dio. 7. c. cel. hier. exponit nomẽ seraphin sz ꝙpriates ignis, in q; est excessus caliditatis. In igne aũt tria possum9 cõsiderare. Primo quidem motum q; est sursum: & q; est ꝙtinuus. Per qõ signat q; inclinabilẽ mouẽtur i deũ. Scõo vo ptutẽ actiuã ei9 q; est calm. Uñ qdẽ nõ simplr inuenit i igne: sz cũ quadã acuitate: qi maxime ẽ penetratiu9 in agẽdo & ptingit vsq; ad minima: & iterũ cũ qdã supercedẽti feruore. Et p ẽ significat q; actio hmõi ãgelorum: qs in subditos potẽter exercẽt: eos in sublimẽ feruorẽ excitãtes, & totalr eos q; incẽdũt purgãtes. Tertio cõsiderat i igne claritas ei9. Et ẽ significat q; hmõi ãgeli in seipsis hñt inextinguibilẽ lucẽ: & q; alios pfecte illuminãt. Similiter etiã nomen cherubin imponit a qdã excessu scie. Uñ interpretat ꝙuentudo scientie. Uñ Dion. exponit quantum ad quatuor. Primo quidẽ quãtũ ad pfectã dei visionẽ. Scõo qtũ ad plenã susceptionẽ diuini luminis. Tertio qtũ ad ẽ & q; in ipso duo cõtẽplanť pulchritudinẽ ordinis rerũ, & deo deriuatã. Quarto qtũ ad ẽ & q; ipsi pleni exĩtes hmõi cognitiõe eã copiose in alios effundũt. ¶ Ad sextũ dõz: q; ordo thronoꝝ hz excellẽtiã p inferioribus ordinib9 in hoc q; immediate in deo rõnes diuinorũ operũ cognoscere põt. Sz cherubin hz excellentiã sciẽtie: seraphin vo excellẽtiã ardoris. Et hz in his duab9 excellẽtijs icludať tertia: nõ tñ in illa q; ẽ thronorũ includũť alie due. Et iõ ordo thronorũ distinguit ab ordine cherubin & seraphin. Hoc. n. est cõe in oib9: q; excellẽtia inferioris cõtinet in excellẽtia superioris: & nõ econuerso. Exponit ãt dio. nomẽ thronorũ p cõueniẽtiã ad mãles sedes. In qb9 est ꝑtuor considerare. Primo quidẽ situ: q; sup terrã sedes eleuãt. Et sic ipsi angeli: q; throni dñr: eleuãt vsq; ad hoc q; in deo imediate rõnes rerũ cognoscãt. Scõo i mãlibus sedib9 cõsiderať firmitas: qi i ipsis aliqs firmiter sedet. Hic aũt est econuerso. Nã ipsi angeli firmanť per deũ. Tertio qi sedes suscipit sedẽtem: & in ea deferri põt. Sic & ipsi angeli suscipiunt deũ in seipsis: & eum quodãmodo ad inferiores ferũt. Quarto ex figura. Qi sedes ex vna pte est aperta ad suscipiendum sedẽteri. Ita & ipsi angeli sunt per promptitudinem aperti ad susciptendum deum: & famulandum ipsi.

¶ Utrum conuenienter gradus ordinum assignentur. Articu. 6.

ADsertũ Sic procedit. Uñ, q; incõueniẽter gradus ordinũ assignenť. Sicdo em̃ prelatorũ vr esse supm9. Sed dñationes: principat9: & ptãtes ex ipsis noib9 plationẽ quãdã hñt. Ergo isti ordines debent esse inter oẽs supremi. Cp. Quãto aliqs ordo est deo ꝓpinquior: tanto est supior. Sed ordo thronorũ vr esse deo ꝓpinquissim9. Nihil em̃ cõiungit ꝓpinqui9 sedẽti qm̃ sua sedes. Ergo ordo thronorũ est altissim9. Cp. Sciẽtia ẽ prior qm̃ amor: & intellus vr esse altior qm̃ voluntas. Ergo & ordo cherubin vr esse altior qm̃ ordo seraphin. Cp. Greg. ponit principat9 sup ptãtes. Nõ ergo collocantur immediate super archãgelos: vt Dio. dicit.

Sz Cõtra, q; dio. põit i pria qdẽ hierarchia seraphin vt primos: & cherubin vt medios: thronos vt vltios. In media vo dñatiões vt primos: ptutes vr medios, ptãtes vt vltios. In vltia pncipat9 vt primos: archãgelos vt medios: angelos vt vltimos.

Rñdeo Dom, q; grad9 angelicorũ ordinũ assignãt & Greg. & Dio. qtũ ad alia qdẽ cõueniẽter. Sz qtũ ad pncipat9 & virtutes differẽter. Nã dio. collocat ptutes sub dñationib9 & s. ptãtes pncipatus aũt sub potestatibus & s. archangelos. Greg. autẽ ponit pncipat9 in medio dñationũ & ptãtũ: ptutes vo in medio ptãtũ & archangelorũ. Et vtraq; assignatio fulcimẽtũ hñe põt ex autoritate apli: q; medios ordines ascẽdẽdo enũerãs ot ephi. 1. q; de9 instituit illũ. s. xpm ad dexterã suã i celestib9, & s. oẽm pncipatũ & ptãtẽ & ptutẽ & dñationez. Ubi ptutẽ ponit inter ptãtẽ & dñationẽ fm assignationẽ dio. Sz ad col. 1. enũerãs eosdẽ ordines descẽdẽdo ot. Siue throni siue dñationes siue pncipat9: siue ptãtes: oia p ipm & in ipso creata sunt. Ubi pncipat9 ponit medios iter dñatiões & ptãtes fm assignationẽ Greg. Prio igit videam9 rõnes assignatiõis dio. In q; cõsiderãdũ est: q; sicut. s. dctm est e: pria hierar[a] accipit rõnes rez in ipso deo. scõa vo in cãis vltb9 tertia vo fm determinationẽ ad spãles effect9. Et q; de9 est finis nõ solũ angelicorũ ministeriorũ: sed etiã totius creature ad primam hierarchiã pertinet cõsideratio finis ad mediã vero dispõ vltis de agẽdis ad vltimã aũt applicatio dispõnis ad effectum: que est operis executio. Hec em̃ tria manifestũ est i qualz opõne inueniri. Et iõ dio. ex noibus ordinũ ꝓpietates illorum cõsideras illos ordines in prima hierarchia posuit: q; noia imponunt p respectũ ad deũ scilz seraphin & cherubin & thronos. Illos vero ordines posuit in media hierarchia quoꝝ noia designãt cõem qm̃ dam gubernationẽ siue dispositionẽ in dñationes, virtutes, & ptãtes. Illos vero ordines posuit i tertia hierarchia quoꝝ noia designãt opis executionẽ. s. pncipatus, angelos, & archãgelos. In respectu aũt ad finem tria cõsiderari põt. Nã primo aliqs cõsiderat finẽ. Scõo vo pfectã finis cognitionem accipit. Tertio vo intentionẽ suã in ipso defigit. Quoꝝ fm ex additiõe se hz ad primũ. Et tertium ad vtrunq;. Et q; deus est finis creaturaruz: sicut dux est finis exercitus, vt dicit in. 11. meta. põt aliqd simile huius ordinis cõsiderari in rebus humanis. Nã qdã sunt qui hoc habẽt dignitatis vt p seipsos familiariter accedere possint ad regem vel ducem. Quidam vero super hoc habent vt etiam secreta eius cognoscant, Alij vero

ptiones horũ patent. Proportio eorum ad nominari ptz: q; a cõueniente mõ proprietatis nominandũ est: vt ptz in hoie. Applicatio ad angelos satis clare quoq; ponitur: quia penitur a con 534 2. dist. 9. uenientia in perfectionibus & differentia in modo habendi: & gradus in ipsis perfectionibus habitis. Unde prouenit: quod vna cõuenit magis vi proprietas seraphin quaz thronis: & econuerso: & similiter vt participatum aut eleuatum. artic. 3.

¶ Quo ad tertiũ ponuntur due vie: altera dionysij: quod ordines nominantur secundũ conuenientiam ad spirituales perfectiones. altera Gregorij quod ordines nominantur secundum conuenientiam ad spiritualia ministeria: patet litera. Sed aduerte hic primo: quod ista vtraq; modo conuenies notatio ostẽdit: ex quo fm propria nota ipsa ista sunt sue illa propria sint per fectiones in se: sue exteriora ministeria. Secũdo q; via premissa: est primo dionysij exponendi: deberet vi deri: seruit th fm veritatẽ vtriq;: quoniam etiam ministeriuz seu officiũ angelicum: alicui cõuenit vt proprio alicui vt participanti: & alicui per excessum. Tertio q; iste opiniones non sunt contrarie: sed potius dispparate ad diuersa respicientes. Unde etiam stant simul. Quid tamen intersit de ordine virtutum & principatuũ, in sequenti articulo dicetur.

Super Artic. 6.

TItulus clarus est de graduatione ipsorum ordinum, quis prior, & quis posterior. 529

¶ In corpe tria. Prio ponit dria iter Dio. et grego. Scõo tractat opio dio. & Gregorij. ¶ Quo ad primũ tria s. cõueniẽtia dria & fundamẽtũ vtriusq; partis ex scriptura.

¶ Quo ad scõm tria. Primo qui ordines in qua hierarchia ex rationibus hierarchiarũ. sic. Hierarchie sic differunt prie rõe in deo. scõa in causis vltbus. tertia in applicatione & effectus: ergo prima de fine vlt: secunda de vlt dispõne: tertia de executione est: ergo ordines respicientes deum, in pria

ma: vle regimen in secunda: z executionem in tertia ponunt. Prima sequela confirmatur ex illa tria in omni operatione inuenitur. Scdo: ipsi ordines in singulis hierarchijs positi iter se graduantur ex triplici respectu ad deum: et totidē ad regimē vle z totidem ad executionem. Tertio confirmatur assignata graduatio: qr supremum infimi attingit infimum supremi. Et declarat in ordinib⁹ summo respectu. s. z 7°. z 6°. z 4°. z 3°. oia clara sunt in litera. ¶Quo ad tertium ponitur clare rō ordinū infra dñationes ex ordine eorum circa q̄ agunt scz angelis bonis malis natura corpali: magnis nunciijs et paruis. Et confirmat ordo auctoritate aug. omnia clara sunt.

d 533 ¶Super Articulum septimum.

Tulius clarus. ¶In corpore duo: primo distinguit, secundo respondet.

¶Quo ad primum dicit. Ordo angelicus habet duo: distinctionē graduum z executionem officiorum.

¶Quo ad 1m rōnio cōsistit in duo bus cōclusionibus. Prima est simplr affirmativa. Ordines remanebunt quo ad distōnez graduū. Probat. Distinctio graduuz inest a dñanti gra z nā. ergo semp erit. z3 sequla: qr dñia nāe z gratie semper erit. Probat: qr illa tolli non potest nisi naturis corruptis: hec est ſm precedens me ritum. Secunda est. ordines q̄ ad executionē officioū partim remanebūt z partim non. Probatur z declaratur vtraque pars. Probatur. remanebūt vt in fine, cessabunt vt ad finem. Ergo. Declaratur exemplo officiorum militum: remanent vt in triumpho, cessant vt in acie. ¶Rñsionem ad secūdum notato diligenter: qm mirabile quid dicit de dependentia luminis ăgelici: quod quia non de nāli, sed gratuito dicit: de quo sola fides sufficit cum veneratione suscipienda est. Prestat nāq; in his ab excellentioribus perfui aderi quā temere ſm vires iudicare ingenij propū.

o 162 ¶Super Articulum octauum.

168 Tulius clarus. ¶In corpore duo: primo distinguit, secundo respondet.

¶Quo ad primum dicit. Ordo angelicus habet duo: distinctionē graduum z executionem officiorum.

¶Quo ad 1m rñsio cōsistit in duabus cōclusionibus. Prima est simplr affirmativa. Ordines remanebunt quo ad distōnez graduū. Probat. Distinctio graduuz inest a dñanti gra z nā. ergo semp erit. z3 sequla: qr dñia nāe z gratie semper erit. Probat: qr illa tolli non potest nisi naturis corruptis: hec est ſm precedens me ritum. Secunda est. ordines q̄ ad executionē officioū partim remanebūt z partim non. Probatur z declaratur vtraque pars. Probatur. remanebūt vt in fine, cessabunt vt ad finem. Ergo. Declaratur exemplo officiorum militum: remanent vt in triumpho, cessant vt in acie. ¶Rñsionem ad secūdum notato diligenter: qm mirabile quid dicit de dependentia luminis ăgelici: quod quia non de nāli, sed gratuito dicit: de quo sola fides sufficit cum veneratione suscipienda est. Prestat nāq; in his ab excellentioribus perfui aderi quā temere ſm vires iudicare ingenij propū.

¶Super Articulum octauum.

Tulius clarus. amate⁹. Supiora autē nobiliori mō sunt in inferiora. primo distinguitur. Secundo respondetur iuxta vnū distinctiōis mēbrū. Tertio rñdet iuxta scōm mēbrum.

¶Quo ad primū distinctio est in ordinib⁹ angelor⁹ scurrit duo s. condō nāe, z dona gre vt patet ex dictis.

¶Quo ad 2m: concēdo prima rñsiua ḡsito est negatiua. hoies non pñt assumi ad ordines angelorū: q̄ ad gradū nāe. Probat: semp remanebit nārū angeli z hominis diuersitas. ergo nunq̄ hec ascender ad gradum illius.

¶Quo ad tertiū tria pncipalr fiūt: destruūtur. s. due opiniones: z ponitur 2clo rñsiua q̄sito. prima opio est: z q̄ hoies nō assumantur ad ordines angelorū etiā ſm gradū gre et monuum eius est distantia nārū. Hec refellitur in se quidē ex auctoritate euāgelij: in sua aūt radice ex rōe: qr distātia nāe nō concurrit nisi mālr. donū vo. gre pfectiue. Nec hoc opz rādere nāe: sed libertati diuine.

¶Scda vero opinio est q̄ aliqui assumunt ad ordines angelor⁹: vt virgines vel pfecti: alij vo. Et hoc retundit auctōitate Augu. Conclusio aūt rñsiua: q̄ ſm ire ordinē i medio harū opinionū locatur est: hoies tāi fecter ad ordines angelorum assumunt. Probatur. tantā gloriam mereri ex dono gratie pñt vt angelis equentur ſm gradus singulos angelorum: ergo.

¶Sed hic: q̄ hoies assumi ad ordines angelor⁹ duo icidit: vnū est q̄ pstimant ăgelis vnam societatē. Et hoc mō oēs hoies sct assumunt ad ordines angelor⁹: siue sint maiores gre ſm aliqs angelus: siue equales siue minores ſm oēs angeli: ita q̄ ex angelis z hoib⁹ ēt inferioribus orbus angel⁹: quorū magnam rōnabile est fore multitudinē: z vna integrabit societas. Et in hoc errauit scōa opio q̄ soles pfectos ſsi mistos inter angelos posuit: minus vero perfectos ſm ăgelos ſsi separatos segregauit in alia societatē. Hec aduertit: q̄ latitudo ordinis gre maior est latitudine ordinis nāe: z q̄ nō idē ponitur limes vtrobique. Alterū est quod pertineat ad gradus gloie quibus potiuntur angeli. Et hoc modo non omnes hoies assumuntur ad ipsos angelorū ordines sed quidā. s. ipsos: vt beata virgo: quidam ad mod⁹ z spēs. vt Aug. dicit in li. de nā bona: z ecōtrario inordinatio ptinet ad rōnē mali. Sed in bonis ăgelis nihil est inordinatū. Ergo i malis angelis non fuit aliq ordies. ¶Ordies angelici sub aliq hier. ptinēt. Sz Demones nō sunt sub aliq hierar. q̄ sct sacer pncipat⁹, cū ab oi scritate sint vacui. Ergo in demonibus nō sunt ordines. ¶Demões de singulis ordinibus angelorū ceciderūt: vt cōter dr. Si ergo aliqui demones dñr esse alicui⁹ ordinis: qr de illo ordine ceciderunt: vt q̄ deberēt eis attribui nōia singulorū ordinū. Nūq̄ aūt inuenīt q̄ dicant seraphin: vel throni: vl dñia nōia. Ergo pari rōne ſi fuit i aliq⁹ ordib⁹, q̄ gradū nāe. Probat: semp remanebit nārū angeli z hominis diuersitas. ergo nunq̄ hec ascender ad gradum illius. ¶Quo ad tertiū tria pncipalr fiūt: destruūtur. s. due opiniones: z ponitur 2clo rñsiua q̄sito. prima opio ē: z q̄ hoies nō assumantur ad ordines angelorū etiā ſm gradū gre et monuum eius est distantia nārū. Hec refellitur in se quidē ex auctoritate euāgelij: in sua aūt radice ex rōe: qr distātia nāe nō concurrit nisi mālr. donū vo. gre pfectiue. Nec hoc opz rādere nāe: sed libertati diuine.

¶Scda vero opinio est q̄ aliqui assumunt ad ordines angelor⁹: vt virgines vel pfecti: alij vo. Et hoc retundit auctōitate Augu. Conclusio aūt rñsiua: q̄ ſm ire ordinē i medio harū opinionū locatur est: hoies tāi fecter ad ordines angelorum assumunt. Probatur. tantā gloriam mereri ex dono gratie pñt vt angelis equentur ſm gradus singulos angelorum: ergo.

¶Sed hic: q̄ hoies assumi ad ordines angelor⁹ duo icidit: vnū est q̄ pstimant ăgelis vnam societatē. Et hoc mō oēs hoies sct assumunt ad ordines angelor⁹: siue sint maiores gre ſm aliqs angelus: siue equales siue minores ſm oēs angeli: ita q̄ ex angelis z hoib⁹ ēt inferioribus orbus angel⁹: quorū magnam rōnabile est fore multitudinē: z vna integrabit societas. Et in hoc errauit scōa opio q̄ soles pfectos ſsi mistos inter angelos posuit: minus vero perfectos ſm ăgelos ſsi separatos segregauit in alia societatē. Hec aduertit: q̄ latitudo ordinis gre maior est latitudine ordinis nāe: z q̄ nō idē ponitur limes vtrobique. Alterū est quod pertineat ad gradus gloie quibus potiuntur angeli. Et hoc modo non omnes hoies assumuntur ad ipsos angelorū ordines sed quidā. s. ipsos: vt beata virgo: quidam ad mod⁹ z spēs. vt Aug. dicit in li. de nā bona: z ecōtrario inordinatio ptinet ad rōnē mali. Sed in bonis ăgelis nihil est inordinatū. Ergo i malis angelis non fuit aliq ordies. ¶Ordies angelici sub aliq hier. ptinēt. Sz Demones nō sunt sub aliq hierar. q̄ sct sacer pncipat⁹, cū ab oi scritate sint vacui. Ergo in demonibus nō sunt ordines. ¶Demões de singulis ordinibus angelorū ceciderūt: vt cōter dr. Si ergo aliqui demones dñr esse alicui⁹ ordinis: qr de illo ordine ceciderunt: vt q̄ deberēt eis attribui nōia singulorū ordinū. Nūq̄ aūt inuenīt q̄ dicant seraphin: vel throni: vl dñia nōia. Ergo pari rōne ſi fuit i aliq⁹ ordib⁹, q̄ gradū nāe. Probat. Dñia vo hz duplicē statū. s. ipsem: q̄ est stat⁹ meredi: z ipsem: q̄ est status gre cōsummate. Sz q̄ cōsideretur ordies angelici quātū ad perfectionem gre, sic demones neq; sunt in ordinibus angelicis: neq; vnq̄ fuerunt. Si aūt consideretur q̄tū ad id q̄ ē gre ipfecte: sic demones fuerūt q̄dē aliq̄ in ordinib⁹ angelorū: sz ab eis ceciderunt, ſm illud q̄ supra posuim⁹: oēs angelos in gra creatos fuisse. Si aūt consideretur q̄tū ad id q̄ est nāe, sic adhuc sunt in ordinibus: qr data naturalia nō amiserunt, vt Dion. dicit.

¶In corpore tria. primo distinguitur. Secundo respondetur iuxta vnū distinctiōis mēbrū. Tertio rñdet iuxta scōm mēbrum.

¶Quo ad primū distinctio est in ordinib⁹ angelorū scurrit duo s. condō nāe, z dona gre vt patet ex dictis.

¶Quo ad 2m: concēdo prima rñsiua ḡsito est negatiua. hoies non pñt assumi ad ordines angelorū: q̄ ad gradū nāe. Probat: semp remanebit nārū angeli z hominis diuersitas. ergo nunq̄ hec ascender ad gradum illius.

¶Quo ad tertiū tria pncipalr fiūt: destruūtur. s. due opiniones: z ponitur 2clo rñsiua q̄sito. prima opio ē: z q̄ hoies nō assumantur ad ordines angelorū etiā ſm gradū gre et monuum eius est distantia nārū. Hec refellitur in se quidē ex auctoritate euāgelij: in sua aūt radice ex rōe: qr distātia nāe nō concurrit nisi mālr. donū vo. gre pfectiue. Nec hoc opz rādere nāe: sed libertati diuine.

¶Scda vero opinio est q̄ aliqui assumunt ad ordines angelor⁹: vt virgines vel pfecti: alij vo. Et hoc retundit auctōitate Augu. Conclusio aūt rñsiua: q̄ ſm ire ordinē i medio harū opinionū locatur est: hoies tāi fecter ad ordines angelorum assumunt. Probatur. tantā gloriam mereri ex dono gratie pñt vt angelis equentur ſm gradus singulos angelorum: ergo.

¶Sed hic: q̄ hoies assumi ad ordines angelor⁹ duo icidit: vnū est q̄ pstimant ăgelis vnam societatē. Et hoc mō oēs hoies sct assumunt ad ordines angelor⁹: siue sint maiores gre ſm aliqs angelus: siue equales siue minores ſm oēs angeli: ita q̄ ex angelis z hoib⁹ ēt inferioribus orbus angel⁹: quorū magnam rōnabile est fore multitudinē: z vna integrabit societas. Et in hoc errauit scōa opio q̄ soles pfectos ſsi mistos inter angelos posuit: minus vero perfectos ſm ăgelos ſsi separatos segregauit in alia societatē. Hec aduertit: q̄ latitudo ordinis gre maior est latitudine ordinis nāe: z q̄ nō idē ponitur limes vtrobique. Alterū est quod pertineat ad gradus gloie quibus potiuntur angeli. Et hoc modo non omnes hoies assumuntur ad ipsos angelorū ordines sed quidā. s. ipsos: vt beata virgo: quidam ad mod⁹ z spēs. vt Aug. dicit in li. de nā bona: z ecōtrario inordinatio ptinet ad rōnē mali. Sed in bonis ăgelis nihil est inordinatū. Ergo i malis angelis non fuit aliq ordies. ¶Ordies angelici sub aliq hier. ptinēt. Sz Demones nō sunt sub aliq hierar. q̄ sct sacer pncipat⁹, cū ab oi scritate sint vacui. Ergo in demonibus nō sunt ordines. ¶Demões de singulis ordinibus angelorū ceciderūt: vt cōter dr. Si ergo aliqui demones dñr esse alicui⁹ ordinis: qr de illo ordine ceciderunt: vt q̄ deberēt eis attribui nōia singulorū ordinū. Nūq̄ aūt inuenīt q̄ dicant seraphin: vel throni: vl dñia nōia. Ergo pari rōne ſi fuit i aliq⁹ ordib⁹, q̄ gradū nāe. Probat. Dñia vo hz duplicē statū. s. ipsem: q̄ est stat⁹ meredi: z ipsem: q̄ est status gre cōsummate. Sz q̄ cōsideretur ordies angelici quātū ad perfectionem gre, sic demones neq; sunt in ordinibus angelicis: neq; vnq̄ fuerunt. Si aūt consideretur q̄tū ad id q̄ ē gre ipfecte: sic demones fuerūt q̄dē aliq̄ in ordinib⁹ angelorū: sz ab eis ceciderunt, ſm illud q̄ supra posuim⁹: oēs angelos in gra creatos fuisse. Si aūt consideretur q̄tū ad id q̄ est nāe, sic adhuc sunt in ordinibus: qr data naturalia nō amiserunt, vt Dion. dicit.

Ad primū Sic pcedit. Ur, q̄ ordines nō sunt in demonib⁹. Qdo em̄ ptinet ad rōnē boni (sicut z mod⁹ z spēs. vt Aug. dicit in li. de nā bona) z ecōtrario inordinatio ptinet ad rōnē mali. Sed in bonis ăgelis nihil est inordinatū. Ergo i malis angelis non fuit aliq ordies. ¶Ordies angelici sub aliq hier. ptinēt. Sz Demones nō sunt sub aliq hierar. q̄ sct sacer pncipat⁹, cū ab oi scritate sint vacui. Ergo in demonibus nō sunt ordines. ¶Demões de singulis ordinibus angelorū ceciderūt: vt cōter dr. Si ergo aliqui demones dñr esse alicui⁹ ordinis: qr de illo ordine ceciderunt: vt q̄ deberēt eis attribui nōia singulorū ordinū. Nūq̄ aūt inuenīt q̄ dicant seraphin: vel throni: vl dñia nōia. Ergo pari rōne ſi fuit i aliq⁹ ordib⁹, q̄ gradū nāe. Probat. Dñia vo hz duplicē statū. s. ipsem: q̄ est stat⁹ meredi: z ipsem: q̄ est status gre cōsummate. Sz q̄ cōsideretur ordies angelici quātū ad perfectionem gre, sic demones neq; sunt in ordinibus angelicis: neq; vnq̄ fuerunt. Si aūt consideretur q̄tū ad id q̄ ē gre ipfecte: sic demones fuerūt q̄dē aliq̄ in ordinib⁹ angelorū: sz ab eis ceciderunt, ſm illud q̄ supra posuim⁹: oēs angelos in gra creatos fuisse. Si aūt consideretur q̄tū ad id q̄ est nāe, sic adhuc sunt in ordinibus: qr data naturalia nō amiserunt, vt Dion. dicit.

Ad primū Ergo dōz, q̄ principatus z prātes euacuabunt in illa finali plummatione quātū ad hoc q̄ alios ad finem perducāt: qr consecuto iam fine non est necessarium tendere in finē. Et hec rō intelligit ex verbis apostoli dicentis. Cum tradiderit regnum deo z patri. i. cū perduxerit fideles ad fruendū ipso deo. ¶Ad scōm dōm, q̄ actiones angelorum super alios angelos cōsiderāde sunt ſm similitudinē actionum intelligibiliū q̄ sunt in nobis. Inueniunt aūt in nobis multe intelligibiles actiones q̄ sunt ordinate ſm ordinē cause z causati. Sicut cū per multa media gradatim in vnam cōclusionem deuenimus. Manifestum est aūt q̄ cognitio cōclusionis dependet ex oibus medijs precedētibus: non solū quantū ad nouā acquisitionē scientie: sed etiā quantū ad scietie cōseruationē. Cuius signum est q̄siquis obliuiscereturaliq̄s precedentiū mediorum, opinionē quidē vel fidē de conclusione posset hr̄e: sed nō sciētiā, ordine causar̄ ignorato. Sic igitur cū inferiores angeli rationē diuinorū operū cognoscāt per lumē superiorū angelorū, dependet eorū cognitio ex lumine superiorū, non solū quantū ad nouā acquisitionē scientie: sed etiam quantū ad cognitionis conseruationem. Licet ergo post iudicium nō proficiant inferiores angeli in cognitione aliquarū rerū: non tñ propter hoc excluditur ān a superioribus illuminētur. ¶Ad tertiū dicendū, q̄ etsi post diem iudicij homines non sint vlterius ad salutē adducendi per ministerium angelorum: tamen illi qui iam salutem erunt consecuti aliquam illustrationem habebunt per angelorum officia.

¶Utrum homines assumantur ad ordines angelorum. Ar. 8.

Ad octauū Sic pcedit. Videtur q̄ hoies non assumātur ad ordines angelorum. Hierarchia em̄ humana continet sub infima hierarchiarū celestiū: sicut infima sub media, z media sub prima. Sz angeli ifime hierarchie nūq̄ trāsirent in mediā aut in primā. Ergo neq; hoies trāsirent ad ordines angelorū. ¶ō. Ordinib⁹ angelorū aliqua officia competūt (vtpote custodire miracula facere, demones arcere: z huiusmodi) q̄ nō videnr cōuenire aliab⁹ scrōū. Ergo nō trāsferētur ad ordines angelorū. ¶ō. Sicut boni angeli inducunt ad bonū: ita demones inducūt ad malum. Sed erroneum est dicere q̄ anime hominū malorum conuertātur in demones. Hoc. n. Chrys. reprobat super Matt. Ergo nō videtur q̄ aie sctōrū transferātur ad ordines angelorum.

Sed contra Est, q̄ dominus dicit Mat. 22. de sanctis, q̄ erunt sicut angeli dei in celo.

Rñdeo Dōz, q̄ sicut supra dctm est, ordines angelorū distinguūtur z ſm cōdōnē nature: z ſm dona gre. Si ergo cōsiderentur angelorū ordines solum ḡtū ad gradum nature, sic hoies nullo mō assumi pñt ad ordines angelorū: qr semp remanebit naturar̄ distinctio. Quā q̄dā cōsiderantes posuerūt q̄ nullo mō hoies trāferri pñt ad equalitatē angelorū. Dō est erroneū. Repugnat em̄ promissioni xpi, dicentis Luc. 20. q̄ filij resurrectionis erūt equales angelis in celis. Illud em̄ q̄ est expte nāe se hz vt materiale in rōne ordinis. Cōpletium vero est q̄ sit ex dono gre: que dependet ex liberalitate dei nō ex ordine nāe. Et tō p donū gre hoies mereri pñt tātā gloriam vt angelis equentur ſm singulos angelor⁹ grad⁹: q̄ est est homines ad ordines angelorum assumi. Quidam tñ dicūt q̄ ad ordines angelorū nō assumūtur omnes qui saluātur, sed soli virgines vel perfecti: alij vero suum ordinem cōstituent, quasi conditum tori societati angelorū. Sz hoc est cōtra Aug. qui dicit. 12. de ci. dei, q̄ non erunt due societates hominum z angelorum sed vna, qr olim beatitudo ē adherere vni deo.

Ad pmū Ergo dōm, q̄ gra angelis dat ſm ppositionē nāliuz. Nō aūt sic est de hoib⁹, vt supra dictū est. Et tō sicut inferiores angeli nō pñt transferri ad naturalē gradū superiorū: ita nec ad gratuitū. Hoies vo pñt ad gratuitū cōsequi: sz nō ad naturalē. ¶Ad 2m dōm, q̄ angeli ſm nāe ordinē medij sūt inter nos et deum. Et tō ſm legē cōem per eos admittimur ad deum. Sz ex pte volūtatis demonū nō est sacra: qr abutunt sua nā ad malū. ¶Ad 3m dōz, q̄ nomē seraphin ponit ab ardore charitatis: nomē aūt thronor̄ ab ihitatiōe dīna. Nomē aūt dñationū importat libertatē quādā. Que oia opponunt peccato. Et tō peccantib⁹ angelis hmōi nōia nō attribuunt.

¶Utrū in demonibus sit prelatio. Art. 2.

Ad secundū Sic procedi tur. Ur, q̄ in demonibus nō sit platio. Bis em̄ platio ē ſm aliquē ordinē iustitie. Sz demones totalr a iustitia ceciderūt. Ergo in eis nō est prelatio. ¶ō. Ubi nō ē obedientia z subio: nō est prelatio. Hec aūt sine cōcordia eē nō pñt. ¶Que in demonibus nulla ē: ſm illud puer. 13. Inter superbos semp sunt iurgia. Ergo in demonibus non est platio. ¶ō. Si in eis est aliq̄ platio: aut hoc ptinet ad eor nāz: aut ad eor culpā vl pnā. Sed nō ad eorū naturaz. Quia subio et z seruitus nō est ex natura: sed est ex peccato subsecuta. Nec pertinet ad culpā vel pnā. Quia sic superiores demones qui magis peccauerunt: inferioribus subderentur. Non ergo est prelatio in demonibus.

Sed cōtra Est, quod dicit glos. 1. ad cor. 15. Quandiu durat mūdus, angeli angelis: homines hominibus: z demones demonibus presunt.

Rñdeo Dicendū, q̄ cū actio sequatur naturam rei: quorūcunq̄

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Super Articulum tertium.

Tulus clarus. ¶ In corpore est vna cōclusio respōsiua quesito negative. Cui vna annexa secundario. Responsiua est in demonibus non est illuminatio. Probat peruersitas demoniū ex vt vnus nō ordinet ad deū aliū, sed abducat: ergo non illuminat. Probat secūda: illuminatio est manifestatio in ordine ad deū: vt ex dicta assignata inter duplicem manifestationē. s. illuminationem et locutionem. Annexa ex dicto est q in demonib⁹ est quedam manifestatio veritatis adinuicem. Probatur quia est in eis locutio.

¶ Super Articulum quartum.

Tulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio respōsiua quesito affirmatiue. Boni angeli illati sunt malis: et eos regūt phal. Platio prouenit deo principaliter autē creaturis. ergo creature perfectiores hñt influentiā sup alias. s. sancti angeli sup demones: alias est per se notū: ex dicta, qt sunt deo ppinquiores. Scīa vero et maxima effectio et maxime appropinquās deo est status fruitionis: in quo sunt angeli: quo priuantur demones.

¶ Super. q. 110. Articulum. 1.

Tulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio respōsiua quesito affirmatiue. omnia corporalia reguntur per angelos. Probatur dupliciter. Primo ratione omnis ptās principalis regit per vlēm. ptās corporea est particularis: angelica vlis. q corpora regit p angelicam. Maior: probatur inductiue in humanis et in angelicis. Minor probat: qr corporea vilē hic ad materiam ꝛc. angelica autem absoluta et intellectualis. Secundo authoritate sancti et philosophorum. ¶ In responsione ad scōm et 3m aduerte q angelos habere immediatā presidentiaz super corpora inferiora contingere potest vno modo vt angeli sint distributi secundū numerum specierum ad explenda naturalia opera. Et hoc fuit

nāe sunt ordinate: opz q etiā actiōes subiniuicē ordinent. Sicut pz in rebus corporalibus. Quia eīm inferiora corpa nāli ordine sūt infra corpora celestia actiōes et motus eoꝝ subdūt actionib⁹ et motib⁹ celestiū corpoꝝ. Manifestū est aūt ex premissis: q demonū quidā nāli ordine sub alijs cōstituūt. Vñ et actiōes eoꝝ sub actionibus superioꝝ sunt. Et hoc est qđ rationē platōis facit. s. actiōes subditi subdāt actioni prelati. Si cigit ipsa nālis dispositio demonū requirit, q sit in eis plato. Conuenit eīm hoc diuine sapie q nihil in vniuerso inordinatū relinquit que attingit a fine vsq; ad finē fortiter, et disponit oia suauiter: vt dicitur sap. 8.

Ad primū Ergo dōm, qđ prelatio demonū nō fundat sup eorum iustitia: sed super iustitia dei cuncta ordinantis. ¶ Ad 2m dōm, q cōcordia demonū qua qđā alijs obediūt, nō est ex amicitia quā inter se habeant, sed ex cōi neqtia qua hois oditit: et dei iustitie repugnāt. Est enim ppriuz hoim impioꝝ, vt eis se adiungāt et subficiant ad propriam nequitiaz exequēdā: quos potēciores viribus vident.

¶ Ad tertiū dōm, q demones non sunt eqles fm naturā. Vñ in eis est naturalis prelatio. Nō in hominibus non cōtingit, qui natura sunt pares. Quod aūt superioribus inferiores subdantur nō est ad bonū supiorū, sed magis ad malum eoꝝ. Quia cum mala facere maxime ad m̄ sertiaz pertineat: preesse in malis est esse magis miserum.

¶ Utrū in demonib⁹ sit illuminatio. Ar. 3.

Ad tertiū Sic procedit. Vñ, q in dōmonib⁹ sit illuminatio. Illuminatio eīm cōsistit in manifestatiōe veritatis. Sed vnus demō potest alteri veritatē manifestare: qr supiores magis acumine nālis sciētie vigent. Ergo supiores demōes pñt inferiores illuminare.

¶ Cōtra. Corpus qō superabundat lumine potest illuminare corp⁹ qō i lumine deficit. Sicut sol lunā. Sed superiores demones magis abundant in participatiōe luminis naturalis. Ergo videtur q superiores demones possunt inferiores illuminare.

Sed cōtra Illuminatio cum pur gatione et ꝛ pfectiōe: vt supra dictū est. Sz purgare nō cōuenit demonib⁹: fm illud eccl. 34. Ab immundo qđ mundabit? Ergo etiā neqꝫ illuminare.

Respondeo Dōm, q in demonibus nō pt esse illuminatio ppriē. Dictū est. n. supra: q illuminatio ppriē est manifestatio veritatis ꝛ ordinē ad deū q illuminat' oēm intellm. Alia aūt manifestatio veritatis pt esse locutio. Sicut cū vn⁹ angel⁹ alteri suū cōceptū manifestat. Peruersitas aūt demonū hoc hz: q vn⁹ alīū nō intēdit ordinare ad deum: sed magis ab ordine diuino abducere. Et ideo vn⁹ demō alīū nō illuminat. Sz vn⁹ alij suū cōceptū p modū locutiōis intimare potest.

Ad pmū Ergo dōm, q non quelz veritatis manifestatio hz rationē illuminatiōis: sed solum que dicta est. Ad 2m dōm, q fm ea q ad mālē cognitionē ptinēt nō est necessaria manifestatio veritatis: neqꝫ in angelis neqꝫ in demonib⁹: quia sicut supra dictū est: statim a pncipio sue conditionis omnia cognouerūt que ad naturalē cognitionē ptinēt: et iō maior plenitudo nālis luminis: q est in supiorib⁹ demonibus, nō potest esse rō illuminationis.

¶ Utrū boni angeli habeant prelationem super malos. Artic. 4.

Ad quartū Sic procedit. Videtur, q boni angeli non habeāt prelationem sup malos. Prelatio enim angelorum precipue attenditur fz illuminatiōes. Sed mali angeli cum sint tenebre: non illuminantur a bonis. Ergo boni angeli non sunt prelati super malos. Cp̄. Ad negligentiam ptinentis pertinere vīr ea q̄ per subditos male fiunt. Sed demones multa mala faciunt. Si igit subsunt platonib⁹ bonoꝝ angelorū vī in angelis bonis esse aliqua ne gligentia, qđ est incōueniēs. Cp̄. Prelatio angelorum sequitur nāe ordinem: vt supra dictum est. Sed si demones de singulis ordinibus ceciderunt: vt communiter dr: multi demones multis bonis angelis sunt superiores ordine nature. Non ergo boni angeli prelationem hñt super omnes malos.

Sed Cōtra est, q Aug. dicit. 3. de tri. q spiritus vite deserto atqꝫ peccatore regit per spiritum vite rationalē piū et iustū. Et Bre. dicit: q potestates sunt ǰgeli quoꝝ ditioni ǰtutes aduerse subiecte sunt.

Rñdeo Dōm, q tot⁹ ordo platonis primo ꝛ originaliṫ est ꝛ deo: ꝛ participatur a creaturis fm q deo magis appropinquant. Ille eīm creature super alias influētiam hñt q̄ sunt pfectiores ꝛ deo ppinquiores. Maxima autem perfectio: ꝛ per quam maxime deo appropinquatur est creaturarum fruentiū deo. Sicut sunt sancti angeli. Qua perfectione demones priuātur. Et ideo boni angeli super malos prelationem habent: ꝛ per eos reguntur.

Ad primū Ergo dōm, q p sanctos angelos multa de diuinis mysteriis demonib⁹ reuelāt cū diuina iustitia exigit vt p demōes alīq̄ fiāt, vel ad punitiōes malorū vl ad exercitationē bonorū. Sicut in reb⁹ hūanis assessores iudicis reuelant tortoribus eius sciam. Illōi autē reuelatiōes si ad angelos reuelantes cōparent: illuminationes sunt q̄ ordināt eas ad deū. Ex pte vō demonū nō fit illuminationes: quia eas in deū non ordinant: sed ad expletionem ppriē iniquitatis. ¶ Ad scōm dicendum, q sancti angeli sunt ministri diuine sapientie. Unde sicut diuina sapientia permittit aliqua mala fieri p malos angelos vel homines propter bona que ex eis elicit: ita ꝛ boni ǰgeli nō roraliter cohibēt malos a nocēdo. ¶ Ad tertium dōm, q angelus qui est inferior ordine nature preest demonibus: quāuis superioribus ordine nature: quia virtus diuine iustitie cui inherēt boni angeli potior ē qua virtus naturalis angelorū. Unde ꝛ apud homines spiritualis iudicat omnia: vt dicitur. 1. ad cor. 2. Et philosophus dicit in lib. ethi. q virtuosus est regula ꝛ mensura omniū humanorum actuum.

¶ De presidētia angelorū sup creaturā corporalē. Qō. 110.

Deinde Cōsiderandū est de pſidentia angelorū sup creaturaz corporalem. ¶ Et circa hoc ḡrunt quatuor. Primo vtrum a creatura corporalis administret per angelos. Secdo, vtrū creatura corpalis obediat angelis ad nutū. Tertio, vtrū angeli sua ǰtute possint immediate mouere corpa local'r. Quarto, vtrū angeli boni vel mali possint facere miracula.

¶ Utrū creatura corpalis administret p angelos. Arti. 1.

Ad primum Sic proceditur. Uideturꝫ creatura corpoalis non administretur per angelos. Deus enim que habēt determinatū modum operandi non indigent gubernari ab aliquo presidente. Ideo enim iudicemus gubernari: ne aliter operemur quā oporteat. Sed res sibi corporales habēt determinatas actiōes ex naturis sibi diuinitꝰ

platonicis ꝛ reprobatur. Secūdo medo vt angeli sint distributi inxta spērū ōdem numerū: fz nō ad opa naturalia: fz pp diuina mysteria supnālia explēda. Et hoc cū magna reuerēcia ꝛ dertestate interpſtat penē dum diuus Thom. in 340 litera: si sanctos doctores nolatos ibi sequi volumus. Tertio mō vt nō inxta nūerū spērū pſint: sed vnus pſit oibus inferioribus ad nālia opera. Et hoc fuit Anicen. et reprobat hic ꝛ in articulo sequenti: ꝛ alibi. Quarto mō vt aliqui angeli sint depurati pſidētie corpalium nō inxta numerū specierū: sed ponūs fm numerū moderū quibus res corpee divine sub sunt regule in ordine ad pdestinationis ſicnem. Et hoc via indicio meo est fm ppriaz mentē. s. Tho. vt colligere possum: ꝛ hinc ex alijs locis. Unde in responsione ad 2m asserūne ponit plures angelos oportere pesidere his corporibus propter mysteria diuina explenda. numerum autem eoū inxta numerum specierū rectitudine tāmen, ꝛ ad bonū motionum reducendo, ꝛ fundabilē ostēdēdo asserit: ꝛ nūqꝫ asserit: vt pz ex mō loqndi hoc inquit nō est ponēdū pter hoc ꝛc. Ubi sic directorem magis q̄ assertorē illius opinionis euidenter ostēdit.

datis. Nō ergo indigēt gubernatiōe angelorū. Cp̄. Inferiora in entib⁹ gubernant p superiora. Sz i corpib⁹ q̄dā dñi inferiora, q̄dā superiora. Inferiora igit gubernant p superiora. Nō q̄ē necessariū q̄ gubernent p angelos. Cp̄. Diuersi ordines āgelorū distinguunt fz diuersa officia. Sz si creature corpales administrāt p angelos tot erūt officia angelorū q̄t sunt spēs rerū. qđ est cōtra supra dicta, nō ergo corpalis creatura administrat p angelos.

Sz Cōtra est, q aug. dicit. 3. de tri. q oia corpora reguntur per spīm vite rōnalē, ꝛ Greg. dr in. 4. dia. q in hoc mundo visibili nihil nisi per creaturam inuisibilem dispōni potest.

Rñdeo Dōm, q tā in reb⁹ hūanis q̄m in reb⁹ nālib⁹ hoc cōiter iuenit q ptās principaliores gubernat ꝛ regit a ptāte vli. Sicut ptās ballui gubernat a ptāte regis. Et in angelis est dcīm: q supiores angeli q̄ pſunt inferioribus hñt sciam magis vlem. Manifestū ē aūt q hr⁹ cuius fz corpis ē magis principalis q̄ hr⁹ spūalis subē. Nā ois forma corpalis ē forma inditui duata p mām ꝛ determinata ad hic ꝛ nūc: forme aūt immāles sunt absolute ꝛ itelligibiles. Et iō sicut iferiores angeli q̄ hñt formas min⁹ vniuersales regunt p supiores: ita oia corpalia regunt per angelos. Et hoc nō solū a sanctis doctoribus ponit: sed et ab oibus phis q̄ incorpeas subas posuerūt.

Ad primū Ergo dōm, q res corporales hñt determinatas actiōes. Sz has actiōes nō exercēt nisi fm q mouent: q: ppriū corpis est q nō agat nisi p motū. Et ideo opz q creatura corpalis a spūali moueat. ¶ Ad 2m dōm, q rō ista procedit fm opinionē Arī. qui posuit q corpa celestia mouent a subijs spiritualib⁹. Quarū numerū conat⁹ fuit assignare fz nūer. motuū q̄ appēt i corpib⁹ celestib⁹. Sz si posuit qđ essent alīq̄ subē spūales q̄ hrent immediatā pſidētiā supra inferiora corpa, nisi forte alas hūanas. Et hr iō: q nō cōsiderauit alijs opōnes in iferiorib⁹ corpib⁹ exerceri, nisi nāles. Ad qs sufficiebat mot⁹ corpoꝝ celestium. Sed q: nos ponim⁹ multa in corpib⁹ inferioribus fieri pter nāles actiōes corpoꝝ: ad q nō sufficiūt virtutes celestiū corpoꝝ: ideo fm nos necesse est ponere qđ angeli habeāt immediatā pſidētiā: nō solū. s. celestia corpa fz etiā supra corpa inferiora. ¶ Ad 3m dōm, q de subijs imālib⁹ diuersimode phi sunt locuti. Plato. n. posuit subas immāles esse rōnes ꝛ spēs sensibiliū corpoꝝ: ꝛ q̄dam alijs vltores. Et iō posuit subas immāles hr̄e pſidētia immediatā circa oia sensibilia corpa: ꝛ diuersas circa diuersas. Arist. aūt posuit q sbe imāles nō sunt spēs corpoꝝ sensibiliū, fz aliq̄ dalti ꝛ vltius. Et iō nō attribuit eis immediatā pſidētiā supra singula corpora, sed solū. s. vltia agentia: q̄ sunt corpa celestia. Aut. vō mediā viā secut⁹ est. Posuit. n. cū Pla. aliq̄s subas spūales ponebat q̄ forme horū sensibiliū deriuant a subijs imālib⁹: ita etiā Aut. hoc posuit. Sz in hoc a pla. differt: q posuit vnā tm subam imālē pſidentē oib⁹ corpib⁹ iferioribus: quā vocauit intellectū agētē. Doctores aūt sancti posuerūt sicut ꝛ pkonici diuersis reb⁹ corpeis diuersas subas spūales esse ꝑpositas. Dicit. n. Aug. i li. 83. q. Unaq̄q; res visibilis in hoc mūdo hz angelicā ptātē sibi ꝑpositā. Et Dam. dr, Diabol⁹ erat ex his angelicis ǰtutib⁹ q̄ perant terrestri ordini. ꝛ Dī. dr sup illud nūe. 22. Cū vidisset asina angelū, q op⁹ est mūdo angelis, q̄ pſunt sup bestias, ꝛ pſunt alijs natiuitati, ꝛ virgultorū: ꝛ plātationū: ꝛ ceterarū rerū incrementis. Sz hoc nō est ponēdū pp hoc fm suā nām vn⁹ angel⁹ magis se habeat ad pſidēdū alijs q̄ alīq̄s gen⁹ corpaliū: fz ex ordine diuine sapiētie: q̄ diuersis rebus diuersos rectores ꝑpositos. Nec tm pp hoc sequit q sint plures ordines angelorū q̄ nouē: q: sicut. s. dictū est: ordines distinguunt fm q̄lia officia. Uñ sicut fm Bre. ad ordinē ptātū pertinet oēs angeli q̄ hñt ppriē pſidētiā sup demones: ita ad ordinē virtutū pertinere vīr oēs angeli q̄ hñt pſidētiā sup res pure corporeas. Horū. n. ministerio interdū etiā miracula fiunt.

¶ Utrū materia corporalis obediat angelis ad nutū. Art. 2.

Ad sed'm Sic pceditur. Uī q mā corpalis obediat āgelis ad nutū. Maior: eī est hr⁹ angeli q̄ hr⁹ aīe. Sz acceptioni aīe maxime obedit mā corpoalis. Immutat eīm corpus hominis ex cōceptione aie ad calorē ꝛ frigꝰ: ꝛ q̄ntz vsq; ad sanitatē ꝛ egritudinē. Ergo multo magis fz acceptionē āgeli mā corpalis trāsmutat. Cp̄. Autēdā pt virt⁹ inferior: pōt virtus supior. Sz virt⁹ angeli est supior q̄ mā corpalis: corpoaūt sua ǰtute pōt trāsmutare mām corpalē ad formā alīq̄s: sicut pz cū ignis gñat ignē: ergo multo fortius virtute sua angeli pōt mām corpalē trāsmutare ad aliquam formā. Cp̄. Tota nā corpalis administrat p angelos, vt dctm est. Et sic vī q̄ corpa se hñt ad angelos sicut inst'a. Nā rō instī est q̄ sit mouēs motū. Sz i effectib⁹ alīq̄d inuenitur ex ǰtute principaliū agētiū, qđ nō pōt esse p ǰtutē instī. Et hr̄ē id qđ est pncipali⁹ i effectu. Sicut digō nutrimēti ē p ǰtutē calōris nālis: q̄ est instīm aīe nutritiue: sed q̄ gñet caro viua ē ex ǰtute aīe: sīr q̄ secetur lignū ptinet ad serrā, sed p puentū ad formam lecti est ex ǰtute artificis: ergo forma subalis q̄ est principali⁹ in effectibus corpoalis ē ex virtute angelorū, materia ergo obedit ad sui informationem angelis.

Sz Contra est, q Augus. dicit. 3. de tri. Non est putandum istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam sed soli deo.

Rñdeo Dōm, q Platonici posuerūt formas q̄ sunt i materia cēsi ex imaterialib⁹ foris⁹: q: formas materiales ponebāt esse pticipationes quasdā immaterialiū formarū. Et hoc q̄tū ad aliq̄d secutus est Aui. q posuit oēs formas q̄ sunt in materia p cedere a cōceptioe itellectuē: ꝛ agētia corporalia sunt solū dispōnētia ad formas. Aui in hoc vīr fuisse decepti, q: existimauerunt formam q̄si aliq̄d per se factū, vt sic ab aliquo formali principio procederet. ¶ Sed si phs posuit in. 7. meta. hoc qđ ppriē est ex ꝑpositū. Hoc eīm proprie est quasi subsistens. Forma autē non dr ens quasi ipsa sit: sed sicut quo aliq̄d est: ꝛ sic p oīs nec forma ppriē fit. Et enim est fieri cuius est esse: cum fieri nihil aliud sit q̄s via in esse. Manifestū est autē q̄ factum est simile faciēti: q: omne agēs agit sibi simile. Et ideo id q̄ facit res naturales hz sīlitudinē cū cōposito: vel q: est compositū: sicut ignis gñat ignez, vel quia totū cum positum ꝛ quantum ad materiam ꝛ quātum ad formam est in virtute ipsius. Quod est propriū dei. Sic igitur omnis informatio materie vel est a deo immediate vel ab aliquo agente corporali: non autem immediate ab angelo.

Ad primū Ergo dōs, q aīa nra vnit corpi vt forma. Et sic nō est mirū, si forāt trāsmutat ex cōceptiōe ipsius: ꝑtim cū mot⁹ sensitiui appetit⁹, q̄ fit cū quadā trāsmutatiōe corpali: subdat imperio rōnis angelus autē nō sic se habet ad corpa nālia. Uñ rō nō sequit. ¶ Ad fm dicēdū, q id qō pōt ǰtus inferior pōt supior: nō eodē sed excellēriori mō. Sicut intellus gñat ignē sīlia excellēriori mō q̄m sensus. Et sic angel⁹ excellentiori mō trāsmutat mām corpalē q̄m agētia corpalia. s. mouēdo ipsa agētia corpalia tāq̄m cā supiora. ¶ Ad 3. dōm, q nihil phibet ex ǰtute angelorū aliquos effectus fieri in rebus nālib⁹ ad q̄ agētia corpalia nō sufficerēt. Sz hoc nō est angelo obedire mām ad nutū: sicut nec locis obedit mā ad nutū: q: aliquē modū decoctionis operant per ignem scōm aliquā artis moderationē: quā ignis per se non faceret: cū reducere materiā in actū formē substātialis nō excedat virtutē corporalis agentis: quia simile natum est sibi simile facere.

¶ Utrum corpa obediāt angelis ad motum localem. Ar. 3.

Ad tertiū Sic pceditur. Uī q corpa nō obediāt angelis ad motū localem. Motus eīm localis corpoꝝ nāliū sequitur formas eoꝝ. Sed angeli nō cānt formas corpoꝝ nālium: vt dictum est. Ergo neqꝫ hñt cāre in eis motū localē. Cp̄. In. 8 phy. phat q̄ mot⁹ localis est primꝰ motuū. Sed angeli nō hñt cāre aliquos mot⁹ trāsmutātos mām formaliṫer. Ergo neqꝫ ēt hñt cāre motū localē. Cp̄. Adhēta corporalia obediūt cōceptioni anime ad motū localē: inquātum hñt in seipsis aliq̄d ꝑn^m vite. In corpib⁹ aūt nālibus non est aliquod ꝑn^m vite. Ergo nō obediunt angelis ad motū localem.

Sz Cōtra est, q Augu. dr. 3. de tri. q̄ angeli adhibent semina corporalia ad aliquos effectus producendos. Sed hoc non possent facere nisi localiter mouendo. Ergo corpora obediunt eis ad motum localem.

Rñdeo Dōm, q sīē dīo. dicit. 7. ca. de di. no. dina sapia

nata est moueri immediate a natura spirituali secundum locum. Probatur tripliciter. primo, ratione diuina sapientia cõungit fines primis principijs secundum ordinem. ergo natura inferior in sui supremo attingitur a natura superiori. ergo natura corporalis in sui supremo attingit ur a spirituali. ergo secundum motum locale. Alius est Dionysij. prima ratio est euidens. 2a pbat: qm nã corpalis est infra spuale. 3a pbat: qm motꝰ localis est perfectissimus oim motuũ. quod probatur: qm mobile localiter vt sic: nõ est in potentia ad aliqd intrinsecũ nec extrinsecũ tãtũ. Scõ pbat auctoritate phoum. Tertio experientia, qua corpus videmus moueri ab anima principaliter secundum locum.

¶ Circa hoc esset distinguendũ quomodo & vnde motus localis est perfectissimus omniũ motuum: sed quoniam hoc spectat ad octauũ physi, ideo vide ibi & in. qõ. extrauagante.

544 22.q. 178.ar. 4.Et.3. 3.c.102 2.103. Et po.q. 6.arti.3. 2.4. Et mal.q. 16.ar.9. Et opus. 3.c.138. Et opus. 11.ar.3. vsq; ad 13.

¶ Super Artic.4.

Tulius clarus. ¶ In corpore est vna conclusio refõllua quesito negatiue. Angeli nõ possunt virtute propria miracula facere. Probatur. Miraculum est preter ordinem nature create non alicuius: sed omnis. quicqd fit a qucunq; creatura virtute propria: non fit preter ordinem totius nature create. ergo nullum factum a creatura est miraculum. Maior probatur quo ad secundam partem: quia alias protectio lapidis sursum esset miraculum. Minor vero: quia quod fit virtute creata propria fit secundum ordinẽ illius virtutis.

¶ Super questio. iii. Articu. i.

Tulius clarus. ¶ In corpore duo. primo respondet directe questo affirmatiue. Secundo tractat modum illuminationis.

¶ Quo ad primũ conclusio est. Homines illuminantur per angelos. probatur. diuine prouidentie ordo habet vt actionibus superiorum subdantur inferiora. ergo homines angelis. tenet sequela quia inferiores sunt. manifestatur vero a simili, sicut angeli inferiores illuminantur per superiores. ita homines per angelos.

cõiũgit fines primorũ principijs secundorũ. Et q̃ pz q̃ nã inferior i sui supmo attingit a nã superioꝛi. Nã aũt corpalis est infra nam spualẽ. Inter oẽs aũt motꝰ corpeos pfectior ẽ motꝰ localꝫ: vt pbat in. 8. phy. Cuiꝰ rõ ẽ: qꝛ mobile fm locũ nõ ẽ i poa ad aliqd intrinsecũ ioꝛtio hmõi: ꝫ solũ ad aliqd extrinsecũ. s. ad locũ. & nõ nã corpalis nata ẽ moueri imediate a nã spualꝫ ꝫ locũ vt ꝓxi pbi posuerũt supma corpa moueri localr a spualibꝰ subiectis: vt videm̃ q̃ alia mouet corpa p̃ a & pncipalr localꝫ motu.

Ad primũ

Ergo dõm, q̃ i corpibꝰ sunt alij motꝰ locales p ter eos q̃ cõsequunt formas ẽ. Sicut fluxꝰ & refluxꝰ maris nõ ꝺsequt formã subalẽ aq, sed ꝓpter lunẽ. Et mto magis alij motꝰ locales ꝺseq̃ pnt ꝓpter spualiũ subay. Ad 3m dõz, q̃ angeli cãndo motũ localẽ tãq̃ pore p eũ cãre pnt aliosmotꝰ, adhibẽdo. s. agẽtia corpalia ad hmõi effectꝰ, pducẽdos sicut faber adhibet ignẽ ad ỗmolitionẽ ferri. Ad 3m dõz, q̃ angeli hnt ꝓpter mins ꝺcta q̃ aie. Vñ ꝓpter motiua aie ꝓpter ad corpus vnitũ qõ per eã vitificat: q̃ mediante alia põt moueꝛe. Sed ꝓpter angeli nõ est ꝺcta ad aliqõ corpus. Vñ põt corpa nõ cõtũcta localiter mouere.

a 517

Utrꝫ angeli possint facere miracla. ar. 4.

Ad quartũ

Sic ꝓceditur. Uidet, q̃ angeli pnt facere miracula. Dicit enim Grego. Virtutes vocant illi spiritꝰ per quos signa & mirabilia frequentãt fiũt. Cp̃. Augus. dicit in lib. 83. q. q̃ magi faciũt miracula p priuatos ꝺctus, boni xpiani per publicã iustitiã, mali xpiani p signa publice iustitie. Sed magi faciũt miracula p hoc q̃ eraudiunt a demonibus: vt ipse alibi in eodẽ lib. dicit. Ergo demones miracula possunt facere. Ergo multo magis angeli boni. Cp̃. Aug. in eodẽ lib. dicit q̃ oĩa que virtus nõ absurde fieri posse creduntur. Sed q̃ effectus aliquis nãlis cause hoc dicim̃ esse miraculũ. Puta cũ aliqs sanatur a febre nõ p opõnẽ nãe. Ergo angeli & demones pnt facere miracula. Cp̃. Utrꝰ superior nõ subdit ordini inferioris cãe. Sed nã corpal' est inferior angelo. q̃ angel' ꝓpter opari ꝓpter ordinẽ corporaliũ agẽtiũ. Vñ est miracula facere.

Sed

Cõtra est, q̃ de deo dicit in psal. Qui facit mirabilia magna solꝰ.

Rñdeo

Dõm, q̃ miraculum ꝓprie ꝺcitur cũ aliqd fit ꝓter ordinẽ nãe. Sed nõ sufficit ad rõnẽ miraculi, si aliquid fiat ꝓter ordinẽ nãe alicuius ꝑticularis. Quia sic cũ aliqs ꝑjcit lapidẽ sursum: miraculũ faceret cum hoc sit ꝓter ordinẽ nãe lapidis. Ex hoc ergo aliqd ꝺcitur esse miraculũ q̃ fit ꝓter ordinẽ totiꝰ nature create. Hoc autẽ nõ potest facere nisi deus. Quia quicquid facit angel', vel quecũq; alia creatura propria virtute hoc fit scõm ordinem nature create. Et sic non est miraculũ. Vñ relinquit q̃ solus deus miracula facere possit.

Ad pmũ

Ergo ꝺz, q̃ angeli aliquã dñr miracula facere: vel q̃ ad eoꝝ desideriũ deꝰ miracula facit, sicut & sancti homes dñr miracula facere, vel q̃ aliqõ misterijs exhibent in miraculis q̃ fiunt sicut colligẽdo puluereꝫ in resurrectione cõi, vel hmõi aliqd agẽdo. ¶ Ad. 2. dõm, q̃ miracula simplr loquẽdo dñr, vt dictũ est: cum aliq̃ fiũt ꝓter ordinẽ totiꝰ nãe create. Sed q̃ nõ ois ꝺr nãe create est nota nobis: nõ cum aliqd fit ꝓter ordinẽ nãe create nobis notꝫ ꝓpter creatã nobis ignotã est miraculũ q̃ ad nos. Sic igit cũ demones aliqd faciũt sua ꝓpter nãlẽ mirabilia dñr nõ simplr, sed quo ad nos. Et hoc mõ magi p demones miracula faciunt. Et dñr fieri p priuatos ꝺctos: q̃ ql; virtus creature in vniuerso se hz: vt ꝓ. alicui ꝓpriate ꝑsone in ciuitate. Unde cũ magus aliqd facit p actũ imitum cum demone: hoc fit q̃dẽ per quẽdã priuatũ ꝺctũ. Sed iustitia diuina est in toto vniuerso sicut lex publica in ciuitate. Et tõ boni ꝓphete in inq̃stũ p iustitiã diuinam miracula faciũt: dñr facere miracula p publicã iustitiã: mali autẽ ꝓphete p signa publice iustitie: sicut inuocãdo nomẽ xpi vel exhibẽdo aliqua sacra. ¶ Ad 3m dõm, q̃ spuales ptates pnt facere ea q̃ visibiliter fiunt in hoc mũdo, adhibẽdo corpalia seia p motũ localem. ¶ Ad 4m dõm, q̃ licet angeli possint aliqd facere ꝓter ordinem nature corpalis: non tamen possunt aliquid facere ꝓter ordinem totius creature: qõ exigitur ad rõnem miraculi: vt dictum est.

564

De actione angelorum in homines. Questio. iii.

Deinde Considerandum est de actione angelorum in homines. Et primo querit vtrũ possint eos immutare sua ꝓpter naturali. Scõo quo modo mittant a deo ad ministeriũ hominum. Tertio quomodo custodiunt homes. ¶ Circa primũ querunt quatuor. Primo vtrum angelus possit illuminare intem hominis. 2o. vtrum possit immutare effectũ eius. 3o, vtrũ possit immutare imaginationẽ eius. 4. vtrũ possit immutare sensum eius.

Utrum angelus possit illuminare hominem. Artic. i.

Ad primũ Sic ꝓceditur. Uꝺr, q̃ angelus non possit illuminare homem. Nõ est illuminatur nisi per fidẽ. Unde dio. in ecclesiastica hierar. illuminatio: deo: fm illud ad ephe. 2. Gra estis saluati per fidẽ & ex vobis. Dei. n. donũ est. ergo homo nõ illuminat ab angelo: sed immediate a deo. Cp̃. Sup illud Ro. 1. deus illis manifestauit: dicit glo. q̃ nõ solũ rõ naturalis ad hoc ꝓfuit: vt diuina hoib' manifestarent: sed deus illis reuelauit p opus suũ. s. p creaturam. Sed vtrũq; est a deo immediate. s. rõ naturalis & creatura: ergo deꝰ immediate illuminat hominẽ. Cp̃. Quicũq; illuminatur cognoscit suã illuminationẽ. Sed homines nõ percipiunt se ab angelis illuminari: ergo non illuminantur ab eis.

Sed cõtra

Est, quod Dio. ꝓbat in. 4. ca. ce. hierar: q̃ reuelationes diuinoũ peruenium ad homines mediantibus angelis vt supra dictum est. Huiusmodi autem reuelationes sunt illuminationes, vt supra dictum est. Ergo homines illuminantur per angelos.

Rñdeo

Dõm, q̃ cum diuine ꝓuidentie ordo habeat vt actionibus superiorum inferiora subdantur: vt supra dictũ est: sicut inferiores angeli illuminant per superiores: ita hoes, q̃ sunt angelis inferiores, p eos illuminant. Sz modus vtriusq; illuminationis quodãmõ est sibi & quodammõ diuersus. Dictũ est em supra, q̃ illuminatio, q̃ est manifestatio diuine ꝓtatis: fm duo attendit. s. fm q̃ intelꝰ inferior cõfortatur p actionẽ intelꝰ superioris: & fm q̃ ꝓponunt intellectui inferioris spẽs intelligibiles q̃ sunt in superiori: vt capi possint ab inferiori. Et hoc quidẽ in angelis fit fm q̃ superior angelus veritatẽ vniuersalẽ cõceptã diuidit fm capacitatẽ inferioris angeli: vt supra dctm est. Sed intellꝰ hoĩanus nõ potest ipsam intelligibilẽ veritatẽ nudã capere: q̃ nãle est ei vt intelligat per cõuersionẽ ad fantasmata: vt supra dictũ est. Et tõ intelligibilẽ ꝓtatẽ, ꝓponũt angeli hominiꝫ sub silitudinibꝰ sensibilium: fm illud qõ dicit Dio. i. c. ce. hier. q̃ impoꝛe est aliter nobis lucere diuinũ raditi: nisi varietate sacroũ velaminũ circũuelatiõ. Ex alia vero ꝑte intellectus humanus tanquã inferior fortificatur per actionẽ intellectus angelici: & fm hic duo, attẽditur illuminatio qua homo illuminatur ab angelo.

Ad primũ

Ergo dõm, q̃ ad fidem duo cõcurrũt. Primo quidẽ habitus intellectꝰ quo disponit ad obediẽdũ volitati tendẽti in diuinã ꝓtatẽ. Intellectꝰ. n. assentit ꝓtati fidei nõ ꝺm cõuicꝛõne: sed ꝺm imperat & volitate. Nullꝰ. n. credit nisi volẽs: vt Aug. dicit. & ꝺtũ ad hoc fides est a solo deo. Scõo reqrit ad fidẽ, q̃ credibilia ꝓponant credenti: & hoc quidẽ fit per hominẽ fm q̃des est ex auditu: vt dicit Ro. x. sed p angelos principalr: per quos hominibus reuelantur diuina: vñ angeli operant aliqd ad illuminationẽ fidei. Et tñ hoes illuminant ab angelis: nõ solum de credẽdis: sed ẽt de agẽdis. ¶ Ad 4m dõm, q̃ ratio naturalis q̃ est immediate a deo põt p angelũ ꝓfortari: vt dctm ẽ: & sic ex spẽ ꝓphẽ: a creaturis acceptis tãto altioꝛ elicit itelligibilis ꝓtatis: ꝙto itellectꝰ humanus fuerit fortior. Et sic q̃ angelũ ad quod hõ vt ex creaturis pfectis in diuinã cognitionẽ deueniat.

¶ Quo ad 5m dcm ẽ. Modus vtriusq; illuminationis est q̃dãmõ silis & q̃dãmõ dissimilis. Probat & declarat similitudo. Distinctio est: voluntas potest immutari dupliciter scilicet ab intrinseco & ab extrinseco: & hoc dupliciter in hoie: q̃ vel ab ipso bono intellecto seu ꝓpriate ipm: vel a passione partis sensitiue. Et sic sunt tria mẽbra respectu voluntatis humane. ¶ Ptia dcꝺ ẽ: volũtas a solo deo põt immutari ab int'. Ptz ba: vt. 8. q: ei' ꝺm est immutare inclinationez; cui' ẽ dare &c. vt supra. Ptius deductum est. qo. 105. ar. 2. ¶ 2a est solus deꝰ mouet volũtatem obiue efficaci sufficientia. Angel' vero ꝓsuasiõe. Probat: vt loco ꝺdicto. ¶ Tertia est angeli ꝓnt immutare volũtatẽ ex parte passionũ: nõ tñ necessitare. Probat prima ps: quia possunt cõcitare hmõi passiões: secũda ro: q̃ voluntas semp remanet libera: & sic ptz rñsio ad ꝙstum: q̃ angeli nõ nisi aut suadẽdo aut cõcitãdo immutare volũtatẽ põt: & ꝺ absq; nẽcitatione.

¶ Aduerte hic q̃ dicit Dionisius ferã nõ ẽ ꝓpe: & dionisio: q̃m non multiplicat motiua voluntatis in subd' iustionis mẽbris. Utrobiq; enim motiuum est bonũ vel apparẽs bonũ intem. Sz ꝺ dictũ modo: ofert idi ipm ẽ bm. põt & offerri obz intelligibili mõ: & sic offert vel a solo ꝓprio inte' vel ẽt ab inte' suadẽtis. põt ẽt offerri sensibili modo: & sic ꝓtat ab intrinseca passiõe volũtati nõ cuicunq; sed ꝓhãe pp modũ essendi: & ale cõuenit: & iõ in hoc differt voluntas humana ab angelica: vt in litera dicitur.

547 2. dist. 8. ar. 5. co. Et 3i. q. 11. a. 3. 2 q. 12. ar. 8. 2 ma. q. 3. ar. 1. Et. qõ. 1. artic. 11.

¶ Super Artic. 3.

Tulius clarus. In nomine imaginationis intellige omnes sensus interiores.

¶ In corpore vna conclusio respõnsiua quesito affirmatiue: angelus tam bonus quam malus potest naturali sua virtute immutare imaginationẽ. Probatur: natura corporalis obedit angelo ad motum localem: ergo ad quecunque possunt ex motu locali causari: ergo ad apparitiões imaginarias: antecedens cum prima ꝓtis ptz. secũda ꝓbatur: quia hmõi apparitiões interdum causantur ex motu locali spuum & humoꝛũ quod probatur & in dormientibus aucte Arist. & in vigilantibus & freneticis.

542

548

¶ Aduerte circa ifraz q̃ infert conclusio ex predcã rõne nõ nuda: sed amplius illustrata precedẽtibꝰ & cõcomitantibus. Appitio siquidez imaginaria ex tribus potest ꝓuenire cãis. s. ex vo & imaginãti: ex cõmotiõe nãe sanc vel egre: & ex commotione ab extrinseca cã. s. ãgel'. Et iõ inferꝺ cõclusio q̃ quãdm inter dũ ex 2a interdũ ex 3a ita interdũ ex 3a pueꝛ exteriorib' motuꝛet. Et sic rõ allata infert manifestiõ intẽtũ. Rursus: q̃ cõmotio & apparitio ista 2r se hz ad sensus exteriores q̃. s. q̃dã reiradit ab eis & q̃dã non. Ꝺ ad plenioꝛẽ doctrinã apponit eam fieri q̃nque comitantibus sensibꝰ & q̃andoq; abiectis.

qui sit 425 b

Ad primũ

Ergo dõm, q̃ principiũ fantasie est a sensu & actũ. Nõ. n. possumꝰ imaginari q̃ nullo mõ sentim̃ vl' hz totũ vl' fm ꝑtẽ. Sicut cecꝰ natꝰ nõ põt imaginari colorẽ. Sz aliq̃ imaginatio ifoꝛmat vt actꝰ fantastici motꝰ, & surgat ab ipssionibꝰ interiꝰ & seruatis, vt ꝺcm est. ¶ Ad 3m dõm, q̃ agel' trãsmutat imaginationẽ: nõ q̃dẽ impumẽdo aliquã formã imaginariã nullo mõ p sensum priũ acceptã. Nõ. n. posset facere q̃ cecꝰ imagiaret colores. Sz hoc facit p motũ localẽ spuum & hñoꝝ: vt dictũ est. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ cõmistio illa spirituũ angelici ad imaginariã nõ est p essentiã: sed p effectũ quẽ ꝓducto modo in imaginatione facit: cui demõstrat que ipse nouit: nõ tñ eo mõ, quo ipse nouit. ¶ Ad quartũ dicẽdum, q̃ angelus cãns aliquam imaginariã visionẽ q̃ndq; q̃dẽ sil' intelꝰm illumiat vt cognoscat quid p hmõi silitudines significet. Et tũc nulla est deceptio. Q̃nq; ro p opõnẽ angeli solũmõ similitudines rerũ apparẽt

¶ Utrum angelus possit immutare imaginationem hominis. Articu. 3.

Ad tertiũ

Sic procedit. Uꝺr, q̃ angelꝰ nõ possit immutare imaginationẽ hois. Fãtasia. n. vt ꝺr in li. de aia est motus factus a sensu fm actũ. Sed si fieret p immutationẽ angeli nõ fieret a sensu fm actũ: ergo est nisi a deo: q̃ dat nãm, ita iclinatio volũtaria nõ est nisi a deo q̃ cãt volũtatẽ. Alio mõ motuet volũtas ab exteriori. Et hoc i angelo est vnomõ tñ. s. a bono apphẽso p itẽm. Vñ fm q̃ aliqs ẽ cã q̃ aliqd apphẽdat vt bonũ ad appetẽdum: fm hoc mouet volũtatẽ. Et sic solus deus efficaciter põt mouere volũtatẽ: angelꝰ aũt & hõ p modũ suadẽtis: vt supra dictũ est. Sed ꝓter hñc modũ etiã akr mouet in hoibus volũtas ab exteriori. s. ex passione exñte circa appetitum sensitiuũ. Sicut ex cõcupia vel ira inclinatur volũtas ad aliquid volẽdũ: & sic etiã angeli incitũ pnt cõcitare hmõi passiões, pnt volũtatẽ mouere nõ tñ ex necessitate: q̃ volũtas semp remanet libera ad cõsentiẽdũ vel resistẽdũ passioni.

Ad primũ

Ergo ꝺz, q̃ milstri ꝺi vl' hoies vl' angeli dñr vre vitia: & iflãmare ad ꝓtutes p modũ ꝓsuasionis. ¶ Ad 3m dõm, q̃ demões nõ pnt immittere cogitatiões ꝑturbis subiaceat volũtati. Dr tñ dia bol' icẽsor cogitationũ, inq̃stũ icitat ad cogitãdũ vl' ad appetẽdũ cogitata p modũ ꝓsuadẽtis: vl' passionẽ cõcitãtis. Et ꝓ ipꝰ incẽdere Dam. vocat immittere: q̃ talis opatio interius fit. Sz bõe cogitatiões attribuũt altiori ꝓncipio. s. deo hz angelorũ ministerio ꝓcurent. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ intelꝰ humanus fm pnt statũ nõ põt itelligere nisi ꝙertẽdo se ad fantasmata e: sz volũtas humana põt aliquid velle ex iudicio rõnis nõ sequendo passionẽ appetit' sensitiui. Uñ nõ est simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Artic. 4.
Zenius clarus.
548 Locus supra arti. 3. inclu. cius.

¶ In corpore vna distinctio diuersa hic: q vna conclusio hic probatur: ad quam obiectiones respondentes quæsito affirmatiue secundum vtrumq; membrum.

¶ Distinctio sensus potest dupliciter immutari ex parte obiecti, & ex parte organi. Conclusio est. sensus ab angelo potest virtuaque immutari. Probatur quia potest offerre obiectum: nec immutare spiritum atque humores omnia clara sunt.

¶ Super questio. 112. Articu. 1.

544 Zenius clarus quo ad quid no minis.

¶ In corpore vna conclusio respondens quæsito affirmative. Aliqui angeli mittunt a deo in ministerium. Conclusio habet tres partes: q̃ mittuntur a deo: q̃ in ministeriũ: & sigillatim probatur. Primo quod mittuntur ex ꝓpria ratione missionis sic. Procedens ab aliquo vt incipiat esse vbi vel non erat vel nõ illo modo erat mittitur. angelus est hmõi. ergo. Maior manifestatur reperiendo supradicta de missione sibi & sp̃ialiter quibus conuenit mitti non vbi non erant: sed nouo modo essendi vbi erant. Minor probatur ex differentia inter agens vniuersale & particulare sic. Prouium est agentis vniuersalis attingere totum vniuersum & ꝓ hoc esse vbiq; ergo agens particulare attingitur vnum quod nõ aliud: & consequenter est ita hic q̃ non alibi. Ergo angelus actuꝰ aliquã circa creaturã corpoream de nouo applicat suam virtutem ad illam: ergo incipit esse vbi non erat. omnia clara sunt.

267 547

¶ Et aduerte: q̃ cum minor includat duo scilicet angelum esse ab alio: & ipsum incipere esse alicubi. nõ fuit solicitus antea de primo, sed de secundo. Tum quia primum constat. Tum quia in secunda parte conclusionis statim probanda includitur. Secundo igitur probatur q̃ a deo sic: hoc totum procedit ex imperio diuino: ergo angelus mittitur a deo. Antecedẽs patet: & demonstrat ly hoc applicationem virtutis de nouo in corpus subditum

549 Ad hebre. 2. l. 6. co. 2.

imaginatiõe. Nec tñ tũc cãtur deceptio ab angelo, sz ex defectu tels-ei⁹ cui talia appẽt, sicut nec ꝛps fuit cã deceptiõis ħ q̃ mittuntur bis i pabolis ꝓposuit, q̃ nõ exposuit eis.

¶ Utrum angelus possit immutare sensum humanum. Articu. 4.

Ad quartũ Sic ꝓceditur. Uz, q̃ angelus nõ possit immutare sensum humanũ. Opatio em̃ sensitiua est opatio vite: hmõi aũt opatio nõ ẽ a ꝓ extrinseco. Nõ ergo opatio sensitiua põt causari ab angelo. ¶ Cs. Uirtus sensitiua est nobilior quã nutritiua. Sed angelus: vt vz, nõ põt mutare ꝓprie nutritiuam sicut nec alias formas nãles. Ergo neq; virtutem sensitiuã immutare põt. ¶ Cs. Sensus naturaliter mouetur a sensibili. Sed angelus non potest immutare nature ordinem, vt supra dictum est e. Ergo angelus non potest immutare sensum, sed semper a sensibili immutatur.

Sed cõtra est, q̃ angeli q̃ subuerterũt sodomã q̃usserunt sodomitas cecitate vel auertia, vt ostũ dom⁹ inuenire nõ possent: vt dicit Gen. 19. Et sic legit. 4. reg. 6. de syris: quos Eliseus duxit in Samariã.

Rñdeo Dom, q̃ sensus immutatur dupliciter. Uno mõ ab exteriori, sicut cũ mutat a sensibili. Alio modo ab interiori. Uidemus enim q̃ perturbatis spiritibus & humoribus immutatur sensus. Uinegua enim infirmi: q̃ plena est cholerico husionis sic. ꝓcedens ab aliquo vt incipiat esse vbi vel non erat vel nõ illo modo erat mittitur. angelus est hmõi. ergo. Maior manifestatur reperiendo supradicta de missione sibi & sp̃ialiter quibus conuenit mitti non vbi non erant: sed nouo modo essendi vbi erant. Minor probatur ex differentia inter agens vniuersale & particulare sic. prouium est agentis vniuersalis attingere totum vniuersum & ꝓ hoc esse vbiq; ergo agens particulare attingitur vnum quod nõ aliud: & consequenter est ita hic q̃ non alibi. Ergo angelus actuꝰ aliquã circa creaturã corpoream de nouo applicat suam virtutem ad illam: ergo incipit esse vbi non erat. omnia clara sunt.

¶ Et aduerte: q̃ cum minor includat duo scilicet angelum esse ab alio: & ipsum incipere esse alicubi. nõ fuit solicitus antea de primo, sed de secundo. Tum quia primum constat. Tum quia in secunda parte conclusionis statim probanda includitur. Secundo igitur probatur q̃ a deo sic: hoc totum procedit ex imperio diuino: ergo angelus mittitur a deo. Antecedẽs patet: & demonstrat ly hoc applicationem virtutis de nouo in corpus subditum sensitiue operationis non potest eẽ absq; ꝓncipio interiori, qõ est potentia sensitiua. Sed illud interi⁹ ꝓncipiũ põt multipl̃r ab exteriori ꝓncipio cõmoueri, vt dictum est c. ¶ Ad scõm dicẽdũ, q̃ per cõmotionẽ interiorẽ spirituum & humorum põt angelus aliquid operari ad immutãdũ actum potentie nutritiue: & similiter potentie appetitiue & sensitiue: & cuiuscũq; potentie corporali organo vtentis. ¶ Ad tertium dom, q̃ ꝓter ordinem totius creature angelus facere nõ põt, sed ꝓter ordinem alicuius particularis nature facere potest: cuz tali ordini non subdatur. Et sic quodam singulari modo potest sensum immutare ꝓter modum communem.

¶ De missione angelorum. Questio. 112.

Deinde Considerandum est de missiõe angelorum. ¶ Et circa hoc quæruntur quatuor. Primo, vtrũ aliqui angeli mittantur in ministerium. Secundo, vtrũ oẽs mittantur. Tertio, vtrum illi qui mittuntur assistant. Quarto, de quibus ordinibus mittantur.

¶ Utrũ angeli in ministeriũ mittant. Ar. 1.

Ad primũ Sic procedi- tur. Uidet, q̃ angeli in ministerium non mittantur. Dis enim missio est ad aliquem determinatum locum. Sed actiones intellectuales nõ determinãtur aliquẽ locũ: q̃ intellect⁹ abstrahit ab hic & nũc. Cũ igit actiões angelice sint itellectuales, vz q̃ angeli ad suas actiões agẽdas nõ mittant. ¶ Cs. Celũ empyreũ est locus pertinẽs ad dignitatẽ angelorũ. Si igit ad nos mittant i ministeriũ: vz q̃ eoz dignitati aliq̃d deperear: qõ est icõuentẽs. ¶ Cs. Exterior occupatio ipedit sapiẽtie cõtẽplationẽ. Uñ 02 eccl. 29. Qui minorat actu ꝓpter sapiam. Si igit angeli aliq̃ mittunt ad exteriora ministeria, vz q̃ retardent a cõtẽplatiõe. Sed tota eoz btitudo in ꝓtẽplatione dei ꝓsistit. Si ergo mitterent: eoz btitudo minueret. Nõ ẽ inconuentẽs. ¶ Cs. Ministrare est inferioris. Uñ 02 Luc. 22. Quis maior est q̃ recũbit: an ille q̃ ministrat: nõne q̃ recũbit? Sed angeli sunt maiores nobis ordine nature. Ergo nõ mittunt in ministerium nostrum.

Sed cõtra Est, quod dicit Ero. 23. Ecce ego mittam angelum meum qui precedat te.

Rñdeo Dom, q̃ ex supra dictis manifestum esse põt e q̃ aliq̃ angeli in ministeriũ mittunt a deo. Ut em̃ supra dictũ est e: cũ de missiõe diuinarũ ꝓsonarũ ageret: ille mitti dr, q̃ aliquo mõ ab aliquo ꝓcedit vt incipiat esse vbi prius nõ erat: vel vbi prius erat q̃ aliũ modũ. Fili⁹ em̃ aut spũssanct⁹ mitti dr: vt a pre ꝓcedẽs ꝓ oriri nẽ: & incipit eẽ nouo mõ. i. p gram vel nãm assumptã: vbi prius erat ꝓ deitatis pũtiam. Dei em̃ ꝓprium est vbiq; esse, q̃ cum sit vltra agens ei⁹ dr attingit oia entia. Uñ est in oib⁹ reb⁹: vt supra dictũ est c. Uirtus aũt agentis cũ sit ꝓticulare agẽs: nõ attingit totũ vniuersum, sz sic attingit vnũ q̃ nõ attingit aliud. Et ideo ita est hic q̃ nõ alibi. Manifestũ est aũt ꝓ supradicta: q̃ creatura corpalis ꝓ angelos administrat. Cũ igit aliq̃d est fiendũ paliq̃ angelũ circa aliq̃ creaturã corpoream: de nouo applicat angel⁹ illi corꝑi suã ꝓtute. Et sic angel⁹ de nouo incipit ibi esse. Et hoc totũ ꝓcedit ex ipso diuino. Uñ seq̃t ꝑm ꝓmissa: q̃ angel⁹ a deo mittat. Sz actio quã angel⁹ missus exercet ꝓcedit a deo sicut a ꝓmo ꝓnõ: cui⁹ nutu & autoritate angeli operant: & in deũ reducit sicut i vltimũ finẽ. Et hoc facit rõne misteri. Nã minister est sicut instrumẽtũ intellect⁹. Instrumentũ aũt ab alio mouet: & eius actio ad aliud ordinat. Uñ actiões angelorũ ministeria vocantur. Et ꝓpter hoc dicũtur in ministerium mitti.

Ad primũ Ergo dõz, q̃ aliqua operatio dupliciter dr intellectualis. Uno mõ quasi in ipso intellectu cõsistẽs vt cõtẽplatio. Et talis opatio nõ determinat sibi locum: imo vt Aug. dicit. 4. de tri. etiam non ꝑm q̃ aliq̃d eternũ mente sapimus non in hoc mundo sumus. Alio modo dr aliqua actio intellectualis: q̃ est ab aliquo intellectu regulata & imperata. Et sic manifestũ ẽ q̃ operatiões intellectuales interdum determinãt sibi loca. ¶ Ad secundũ dom, q̃ celum empyreum ꝓtinet ad dignitatem angeli, ꝑm congruẽtiam quãdã: q̃ congruum est vt supremũ corꝑis nãe que est supra oĩa corpora attribuatur. Non tñ angelus aliquid dignitatis accipit a celo empyreo. Et ideo quãdo actu non est in celo empyreo nihil eius dignitati subtrahitur: sicut nec regi quando non actu sedet in regali solio, q̃ cõgruit eius dignitati. ¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ in nobis exterior occupatio putatur contemplationis impedit: quia actioni insitimus scõm sensitiuas virtutes quarum actiones cũ intẽduntur: retardan-

¶ Super Art. 2.

In corpore tria. primo tractatur summarie ordo superiorius & inferiorius respectu executionis seu ministerij. 2º recitatur opinio ꝓ parte affirmatiua. 3º impugnatur & simul ridet questo negatiue.

¶ Quo ad primũ 4or dñr duo de facto duo de pol̃ primum pertinens ad tem̃ est ordo communis diuine ꝓuidentie ꝑsistẽs in hoc: q̃ superiora ꝓincipantur & inferiora tantuz ministrant vt pater in angelis & in toto vniuerso secundum pertinens quoz ad factũ: est ordo diuine dispensationis ꝑsistẽs in hoc ꝓdict⁹ diuine ꝓuidentie ordo q̃dz in corpalibus nõ fuit ꝓ ipsis res exequunt ꝓ seipsos 334 ꝑm̃ pter altiorẽ ordinẽ puta gr̃e diuine manifestationẽ. 3m̃ pertinens ad pol̃ est, q̃ hs ꝓ seipsis absq; angelis medijs reuelare alicui hoi aliquid. 4m̃ ꝓtinẽs ẽt ad pol̃ est q̃ angeli superiores absq; inferioribus medijs pol̃ sunt idem. ¶ Quo ad 5m̃ ꝓclusio opinionis affir.ue est hic. Angeli inferiores tñ mittuntur de lege cõi: superiores ꝫo ex dina dispensatione. ꝫpter cõclo fuit sufficienter ex ꝓdictis deducta. ¶ Quo ad 3m̃ duo fiũt. Q: primo triplr impugnat hcdes opio q̃ ad scõam ꝓte. & sic 2º infert pclo negatiua rñsiua q̃sito. 141 Nõ oẽs angeli mittũtur. ꝓma rõ est ꝓtermissio ordinis ex dina dispẽsatione fit ꝓp altiorẽ ordinẽ: ordo missiõis ägelice nõ hz altiorẽ ordinẽ. ġ nõ fuit ꝑ pit ꝑmissionẽ. ma- 332 ior ꝓtz ex dictis supioribꝰ & declarat in ordine nãe & gr̃e. Minor ꝓbat: q: ordo diuine gr̃e caret supiore. Talis aũt ordo est ꝑm dona diuine gr̃e. ergo.

¶ Scda rõ ẽ. ordo cõmunis ꝓtermittitur ꝓp fidei cõfirmationẽ in ꝓposito nihil ꝓdefuit ad fidei confirmationẽ. ergo. maior ꝓtz in miraculis: minor: q: illa ꝓtermissio est tanquam nobis certia ratio est nihil est ita magnũ quod ꝓ inferiores exerceri non possit. ġ. aũs ꝓbat de annũciatione incarnationis q̃ est maximũ: & firmat auctitate Gregorij. Ex his sequit conclo rñsiua q: non oẽs mittunt q̃ superiores nunq̃ mittunt. ¶ Aduerte hꝫ q̃ ꝓma rõ fe tz ex ꝓ- 332

tur actiõis intellectiue ꝓtutis. Sz angel⁹ ꝓ solã intellꝫalẽ oponẽ regulat suas actiões exteriores. Uñ actiões exteriores i nullo impediũt eius cõtẽplationẽ: q: duaꝫ actionũ: ħrũ vna est regula & rõ alterius: vna nõ impedit, sz iuuat aliã. Uñ Greg. dicit in. 2. mo. q̃ angeli nõ sic fouis exeũt vt interne ꝓtẽplationis gaudijs ꝓnuẽtur. ¶ Ad 4m̃ dõm, q̃ angeli in suis actiõibꝰ exteriorib⁹ ministrãt ꝓncipaliter deo & scõario nobis: nõ q: nos sumus superiores eis simpl̃r loquendo, sed quilibet homo vel angelus inquantũ adheren- 9 do deo fit vnus spirit⁹ cum deo est superior omni creatura. Unde apostolus ad Ephe. dicit, Superiores sibiñuicem arbitrantes. ¶ Utrũ oẽs angeli i ministeriũ mittãt. ar. 2.

Ad secũm Uz q̃oẽs angeli in ministeriũ mittant, Dicit. n. apls ad heb. 1. oẽs sunt administratorij spũs in ministeriuz missi. ¶ Cs. Inter ordines supremus est ordo seraphin, vt ex. 5. dictis ꝓz e. Sed seraphin est missus ad purgandũ labia ꝓphe: vt hr Isa. 6. Ergo multo magis inferiores angeli mittuntur. ¶ Cs. Dine ꝓsone i infi^m excedũt oẽs ordines angelorũ. Sz dine ꝓsone mittunt k. Ergo multo magis q̃cũq; sũpmi angeli. ¶ Cs. Si ꝓsupiores angeli nõ mittunt ad exteri⁹ ministeriũ: hoc nõ est, nisi q: ꝓsupiores angeli exequunt dina misteria ꝓ inferiores. Sed cũ oẽs angeli sint ine qlez: vt supra dictũ est c: qlz angel⁹ hz inferiorẽ angelũ ꝓter vlt^m: q̃ vn⁹ angel⁹ sol⁹ mĩstraret i misteriũ missus. Nõ est ꝫ id q̃ Dan. 7. Millia millũ ministrabãt ei.

Sed cõtra est, q̃ Grego. dicit referẽs sententiã Dio. superiora agmina ꝓsum exteriorius ministeriũ nequaq̃ habent.

Rñdeo Dom, q̃ sicut ex supra dictis pz e: ħ hz ordo dine ꝓuidẽtie nõ solũ in angelis: sed ẽt in toto vniuerso q̃ inferiora per ꝓsupiora administrant. Sed ab hoc ordine in rebus corpalib⁹ aliq̃n ex dina dispẽsatione recedit, ꝓpter altiorẽ ordinem, hz. s. q̃ expedit ad gr̃e manifestationẽ e. Nõ n. cecus natus fuit illuminat⁹: q̃ lazar⁹ fuit suscitat⁹: immediate a deo factũ est absq; alia actiõe celestiũ corꝑum. Sz 2 angeli bonꝰ 2 mali pñt aliq̃d in istis corꝑibꝰ opari ꝓter actionẽ celestiũ corꝑum cõdẽsando nubes i pluuias: & aliqua hmõi faciẽdo. Neq; alicui dz esse dubiũ q̃n deus imediate hoibus aliqua reuelare posset nõ mediãtibus angelis & ꝓsupiores angeli nõ mediãtib⁹ inferioribꝰ & ꝑm hãc cõsiderationẽ q̃dã dicerũt q̃ ꝑm cõem legẽ superiores nõ mittunt: sed inferiores tñ. Sed ex aliq̃ dispẽsatione dina interdũ etiã ꝓsupiores mittunt: sed hoc nõ vr rõnabile: q: ordo angelicus attẽditur ꝑm dona gr̃aruꝫ. Ordo aũt gr̃e nõ hz alium superiorẽ ordinẽ ꝓ quẽ ꝓtermitti debeat: sicut ꝓtermittit ordo nature ꝓ ordinẽ gr̃e. Cõsideradũ est etiã q̃ ordo nature in opõne miraculoꝝ ꝓtermittit ꝓp fidei cõfirmationẽ. Ad quã nihil valeret si ꝓtermitteret ordo angelic⁹, q: hoc a nobis ꝓcipi nõ posset. Nihil ẽt est ita magnũ in misteriis diuis q̃ ꝓ inferiores ordines exerceri nõ possit. Uñ Greg. dicit q̃ q̃ summa annũciãt archãgeli vocant. Hinc est q̃ ad ꝓginẽ Mariam Gabriel archangel⁹ mittit. Nõ tñ fuit summũ inter oĩa dina misteria: vt ibidẽ subdit. Et tõ simpl̃r dom ẽ cũ dio. q̃ ꝓsupiores angeli nunq̃ ad exterius ministeriũ mittuntur.

Ad pma Ergo dom, q̃ sicut in missionib⁹ dinarũ ꝓsonaꝝ ali-

qua est visibilis q̃ attẽdit ꝑm creaturã corpoream: alia q̃ inuisibilis q̃ fit ꝑm spũalẽ effectum ita in missionib⁹ angelorũ aliq̃ dr exterior: q̃. d. est ad aliq̃d ministeriũ circa corꝑa. ħrũ vna est regula & rõ alteri⁹: vna nõ impedit, sz iuuat aliã. Uñ Greg. dicit in. 2. mo. q̃ angeli nõ sic fouis exeũt vt interne ꝓtẽplationis gaudijs ꝓnuẽtur. ¶ Ad 4m̃ dõm, q̃ angeli in suis actiõibꝰ exteriorib⁹ ministrãt ꝓncipaliter deo & scõario nobis: nõ q: nos sumus superiores eis simpl̃r loquendo, sed quilibet homo vel angelus inquantũ adherendo deo fit vnus spirit⁹ cum deo est superior omni creatura. Unde apostolus ad Ephe. dicit, Superiores sibiñuicem arbitrantes. ¶ Utrũ oẽs angeli i ministeriũ mittãt. ar. 2.

Ad secũm Uz q̃oẽs angeli in ministeriũ mittant, Dicit. n. apls ad heb. 1. oẽs sunt administratorij spũs in ministeriuz missi. ¶ Cs. Inter ordines supremus est ordo seraphin, vt ex. 5. dictis ꝓz e. Sed seraphin est missus ad purgandũ labia ꝓphe: vt hr Isa. 6. Ergo multo magis inferiores angeli mittuntur. ¶ Cs. Dine ꝓsone i infi^m excedũt oẽs ordines angelorũ. Sz dine ꝓsone mittunt k. Ergo multo magis q̃cũq; sũpmi angeli. ¶ Cs. Si ꝓsupiores angeli nõ mittunt ad exteri⁹ ministeriũ: hoc nõ est, nisi q: ꝓsupiores angeli exequunt dina misteria ꝓ inferiores. Sed cũ oẽs angeli sint ine qlez: vt supra dictũ est c: qlz angel⁹ hz inferiorẽ angelũ ꝓter vlt^m: q̃ vn⁹ angel⁹ sol⁹ mĩstraret i misteriũ missus. Nõ est ꝫ id q̃ Dan. 7. Millia millũ ministrabãt ei.

Sed cõtra est, q̃ Grego. dicit referẽs sententiã Dio. superiora agmina ꝓsum exteriorius ministeriũ nequaq̃ habent.

Rñdeo Dom, q̃ sicut ex supra dictis pz e: ħ hz ordo dine ꝓuidẽtie nõ solũ in angelis: sed ẽt in toto vniuerso q̃ inferiora per ꝓsupiora administrant. Sed ab hoc ordine in rebus corpalib⁹ aliq̃n ex dina dispẽsatione recedit, ꝓpter altiorẽ ordinem, hz. s. q̃ expedit ad gr̃e manifestationẽ e. Nõ n. cecus natus fuit illuminat⁹: q̃ lazar⁹ fuit suscitat⁹: immediate a deo factũ est absq; alia actiõe celestiũ corꝑum. Sz 2 angeli bonꝰ 2 mali pñt aliq̃d in istis corꝑibꝰ opari ꝓter actionẽ celestiũ corꝑum cõdẽsando nubes i pluuias: & aliqua hmõi faciẽdo. Neq; alicui dz esse dubiũ q̃n deus imediate hoibus aliqua reuelare posset nõ mediãtibus angelis & ꝓsupiores angeli nõ mediãtib⁹ inferioribꝰ & ꝑm hãc cõsiderationẽ q̃dã dicerũt q̃ ꝑm cõem legẽ superiores nõ mittunt: sed inferiores tñ. Sed ex aliq̃ dispẽsatione dina interdũ etiã ꝓsupiores mittunt: sed hoc nõ vr rõnabile: q: ordo angelicus attẽditur ꝑm dona gr̃aruꝫ. Ordo aũt gr̃e nõ hz alium superiorẽ ordinẽ ꝓ quẽ ꝓtermitti debeat: sicut ꝓtermittit ordo nature ꝓ ordinẽ gr̃e. Cõsideradũ est etiã q̃ ordo nature in opõne miraculoꝝ ꝓtermittit ꝓp fidei cõfirmationẽ. Ad quã nihil valeret si ꝓtermitteret ordo angelic⁹, q: hoc a nobis ꝓcipi nõ posset. Nihil ẽt est ita magnũ in misteriis dinis q̃ ꝓ inferiores ordines exerceri nõ possit. Uñ Greg. dicit q̃ q̃ summa annũciãt archãgeli vocant. Hinc est q̃ ad ꝓginẽ Mariam Gabriel archangel⁹ mittit. Nõ tñ fuit summũ inter oĩa dina misteria: vt ibidẽ subdit. Et tõ simpl̃r dom ẽ cũ dio. q̃ ꝓsupiores angeli nunq̃ ad exterius ministeriũ mittuntur.

Ad pma Ergo dom, q̃ sicut in missionib⁹ dinarũ ꝓsonaꝝ aliqua est visibilis q̃ attẽdit ꝑm creaturã corpoream: alia q̃ inuisibilis q̃ fit ꝑm spũalẽ effectum ita in missionib⁹ angelorũ aliq̃ dr exterior: q̃. d. est ad aliq̃d ministeriũ circa corꝑa. ħrũ vna est regula & rõ alterius

hierarchie assistunt: q̄ ad p̄ceptionem dinoꝝ mysteriorꝝ dei. Probat auctoritate dionysij. q. ei⁹ est ꝓpriū illuminare immediate a deo.

b 405 ri immediate a deo.

¶ Super Articu. 4.

¶ In corpore vna conclusio respon 552 siua quæstio negatiue. 2.di.10. Non oēs angeli sc̄e hierarchie mittuntur. artic.3. Probatur. exequētes tantū mittunt: non oēs sc̄e hierarchie exequunt. ergo. Maior probat: q̄ mitti est ex diuino imperio circa creaturā corpalem exercere. Minor ꝓbatur. q̄ suptem⁹ ordo hierarchie nō exequit: sed ḋn que inferiores. ꝓbat. Dominj est imperare: ceteroꝝ exequi &c.

¶ Super. questio. 113. Articu. 1.

In corpore vna conclusio respon 549 siua quæstio affirmatiue. Necesse est homines ab angelis custodiri. probatur. Quia mobilia & variabilia per immobilia & invariabilia regulantur secundum ordinē diuine p̄videntie: homines secundū cognitionē & affectionē sunt multipl⁹ variabiles a bono. ergo oportet eos regulari p̄ invariabiles. ergo. Maior probat inductive in celo: & intelligentijs corporalibus inferioribus & superioribus &c. clara sunt omnia.

¶ Super Articu. 2.

In corpore vna conclusio respon siua quæstio affirmatiue. Singulis hoibus singuli angeli ad custodiam deputantur. Probatur. p̄videntia dei p̄cipaliter est circa perpetuaria & circa transeuntia est vt ordinentur ad ꝑpetua. ergo aliter se habet ad homines, & aliter ad alia corruptibiles creaturas. ergo ita se habet ad singulos homines sicut ad singula genera vel species corruptibilium. Ergo custodia angelica similiter ad hoc se habet. Antecedens supponitur ex

similē nō amisit. ¶ Ad 4m̄ dō3, q̄ oēs assistētes aliū immediate videt̄ i claritate dine eētie, & ideo totꝰ p̄me hie. ꝓpriū esse ōr immediate illuminari a deo. Sed superiores eoꝝ ꝑcipiūt quā inferiores, de q̄b⁹ illuminat alios: sicut et inter eos qui assistunt regit p̄a scit de secretis regis vn⁹ ēq̄s alius.

¶ Utrum angeli secunde hierarchie omnes mittantur. Articu. 4.

Ad quartū Sic ꝑceditur. Uī, q̄ angeli 2e hier. oēs mittant: angeli em̄ oēs vel assistūt vel ministrant, sm̄ q̄ hr Dan. 7. sed angeli 2e hier. non assistunt. Illuminant em̄ ꝙ angelos p̄me hier. sic̄ dicit dio. 8. c. ce. hier. oēs ergo angeli 2e hier. in misterijs mittunt. ¶ Ꝓ. Greg. dicit. 17. moral. q̄ ꝑles sunt q̄ ministrāt q̄ assistūt: 3 hō nō est si angeli 2e hier. i misterijs nō mitterēt. q̄ oēs angeli sc̄e hier. i misterijs mittunt.

Sed Contra est, q̄ dio. dicit q̄ dñationes sunt maiores omni subiectione. Sed mitti i misterijs ad subiectionē ꝑtinet. q̄ dñationes in misterijs nō mittunt.

Rñdeo Dom̄, q̄ sicut supra dm̄ est: mitti ad exterꝰ ministeriū ꝑtinet angelo 3 q̄ ex diuo ipio opat̄ circa aliā creaturā corpalē. Nō q̄dē ꝑtinet ad executionē dint misterij: ꝓpietates ät angelox ex eox nōib⁹ manifestāt, vt dio. dic̄. 7. c. ce. hie. & iō ageli illox ordinū ad exterꝰ misterij mittunt, ex q̄ nōib⁹ ali q̄ executio dat itelli. In nōie ät dñationū ñ ꝓportat aliq̄ executio 3 sola dispō & ipius de exeq̄ndis. 3 in nōib⁹ ꝑtiū ordinū itelligit aliq̄ executio. Hā ageli archāgeli denoiant a denūciādo: virtutes & ptātes dīr p respectū ad aliquē actū. Principis ēt ē: vt Dio. dic̄ it altos opātes possē existere. Uñ ad hos q̄nq; ordies ꝑtinent exterꝰ misterijs mittit: ñ ät ad q̄tuor inferiores.

Ad primū Ergo dō3, q̄ dñationes cōputāt q̄dē iter ageles misträtes: nō sic exeq̄ntes misteriū: 3 sicut disponētes & mādātes q̄d p alios fieri dēat. Sicut architectores in artificijs nihil manu opant: sed solū disponūt & p̄ceptiūt q̄d alij debeāt opari. ¶ Ad sm̄ dom̄, q̄ de nūero assistētū & ministrātū duplex rō hr̄i pōt. Greg. em̄ dic̄ ꝑles esse misträtes q̄s assistētes: intelligit. n. q̄ dē millia milliū ministrabāt et: nō esse dictū multiplicatiue, sed ꝑtitiue: sic si diceret̄ millia de nūero milliū: & sic ministrantiū numerus ponit indefinit⁹ ad significādū excessum, assistētiū ꝙ nūer⁹ finalis cū subdit: & decies millies cētena millia assistebāt ei: & hoc ꝓcedit sm̄ rōnē p̄honicox: q̄ dicebāt q̄ q̄to aliq̄ sunt vni p̄incipio ꝓpinq̄ora: tāto sunt minoris multitudinis. Sicut q̄to numer⁹ ē ꝓpinq̄or vnitati: tāto est mīr multitudine minor. Et hec opio saluat q̄cedens supponitur ex

236 titudo angelox trāscēdūt oēm mālē mītitudinē, vt. s. sic corpa supioꝝ trāscēdūt corpa īferioꝝ magnitudine q̄si in īmēsum: ita supiores nāe icorpee trāscēdūt oēs nās corpeas: q̄ q̄ō est melⁱ⁹ est magis a deo intēdi & multiplicatū. Et sm̄ h̄, cū assistētes sint supiores misträtib⁹ ꝑles erūt assistētes q̄s ministrantes. Uñ 3 b millia milliū legit multiplicatiue: ac si diceretur. Millies millia. Et q̄ decies cētū sunt mille si diceret̄ decies cētena millia daret itelli: q̄ tot eēnt assistētes q̄t ministrātes: 3 q̄ dō decies millies cētena millia: mīr⁹ ꝑles dīr assistētes q̄s misträtes. Hec tū hoc ꝑ tāto ōr: q̄ tār⁹ solū sit ageloꝝ nūer⁹: sed multo maior: q̄ oēm mālē multitudinē excedit. Quod significatur ꝑ multiplicationē maximoꝝ numeroꝝ. s. ipsos. 5. denarij, centenarij, millenarij, vt Dion. v. ibidem dicit.

¶ De custodia bonoꝝ angeloꝝ & ipugnatiōe maloꝝ. Mō. 113.

Deinde Cōsideꝛādū est de custodia bonoꝝ angeloꝝ, & de impugnatiōe maloꝝ. ¶ Et circa. 1. q̄rūt. 8. 1. vtrū hoies ab angel⁹ custodiant. 2. vtrū sigul⁹ hoīb⁹ singuli ageli ad custodiā deputēt. 3. vtrum custodia ptineat solum ad vltimū ordinem angeloꝝ. quarto vtrū omni hoi conueniat hr̄e angelū custodē. quinto, quando incipiat custodia circa hominē sexto vtrum angelus semper custodiat hominem. 7o. vtrū doleat de ꝑditione custoditi. 8o. vtrum inter angelos sit pugna ratione custodie.

¶ Utrum homines custodiantur ab angelis. Articu. 1.

Ad primū Sic ꝑceditur. Uī, q̄ hoies nō custodiant ab angelis: custodes em̄ deputant aliq̄bus, vel q̄ nesciūt, vel q̄ nō pūt custodire seipsos, sicut pueri & infirmi: 3 hō pōt custodire seipsum ꝙ liberū arb. & scit ꝑ nālē cogōne legis nālis: ergo hō nō custodit ab angelo. ¶ Ꝓ. Ubi adest fortior custodia infirmior supfluere vī. Sz hoies custodiūtur a deo, sm̄ illud ꝑsal. Nō dormitabit, neq; dormiet q̄ custodit israel, ergo nō est necēm q̄ homo custodiat ab angelo. ¶ Ꝓ. Perditio custoditi redundat in negligētiā custodis. Uñ 2i cuidā. 3. reg. 20. Custodi virū iustū qui si lapsus fuerit, erit anima tua ꝓ alia: sed multi homines quotidie pereunt in pcīm cadentes: quib⁹ angeli subuenire pūt, vel visibilr apparendo: vel miracula faciēdo: vel aliquo simili mō. Essent q̄ negligentes angeli si eoꝝ custodie homines essent cōmissi, q̄d patet esse falsum. Non igitur angeli sunt hominum custodes.

Sed cōtra Est, q̄d dicitur in ꝑsal. Angelis suis mādauit de te vt custodiāt te in oīb⁹ vijs tuis.

Rñdeo Dom̄, q̄ sm̄ rōnē diuine ꝓuidētie h̄ ꝓ reb⁹ oīb⁹ inuenit q̄ mobilia & variabilia p̄ immobilia & invariabilia mouent & regulant. Sicut oīa corpalia ꝑ subās spūales & inimobiles: & corpa īferioꝝ ꝑ supioꝝ: que sunt invariabilia sm̄ subam, sed & nosipsi regulamur circa cōiones in quib⁹ possumus diuersimode opari: ꝑ principia q̄ invariabilr tenem⁹: manifestū est aūt q̄ in rebus agēdis cognitio & affectus hominis multipl⁹ variari & deficere possunt a bono: & ideo necessariū fuit q̄ hominib⁹ angeli ad custodiam deputarentur ꝑ quos regularentur & mouerentur ad bonum.

Ad primū Ergo dō3, q̄ ꝑ libe. arb. pōt hō aliq̄l⁹ malū vitare, & nō sufficeret: q̄ firmat circa affectū boni ꝑ multiplices aīe passiōes. Silr ēt vlis cognitio naturalis legis q̄ hoi nāl⁹ a dest aliq̄l⁹ dirigit hoies ad bonū: sed nō sufficiēter: q̄ in applicādo vlia principia iuris ad ꝑticularia opera ꝓtingit hoiem multipl⁹ deficere. Uñ dr̄ sap. ix. cogitationes mortaliū tide & icerte ꝓuidētie nře: & iō nec̄ia fuit hoi custodia angeli. ¶ Ad sm̄ dom̄, q̄ ad bonū opandū duo req̄rūt. n. q̄dē q̄ affect⁹ inclinet ad bonū, q̄d q̄dē fit in nobis ꝑ hītū ꝓtutis mor. l. 8. c. 3o ät q̄ rō inueniat ꝓ gruas vias ad ꝑficiēdū bonū ꝓtutis. Nō q̄dē ꝑs attribuit ꝓuidētie: q̄tū. 3. q. 22. a. 1. de⁹ immediate custodit hoiem infundēdo ei gr̄am & ꝓtutes: q̄tū ad. 2. de⁹ custodit hoies sicut vlis instructor: cui⁹ instructio ad hoiem ꝑuenit mediātib⁹ angelis: vt. s. hītū est. ¶ Ad 3m̄ dom̄, q̄ sicut hoies a nāli instinctu boni discedunt ꝑ passionē ꝑcitata ēt discedūt ab instigatiōe bonoꝝ ageloꝝ, q̄ fit in ruisibilr ꝑ hoc q̄ hoies illuminat ad bñ agendū. Uñ ꝙ hoies peūt, nō est imputādū negligie ageloꝝ: sed malitie hominū. Nō ät aliq̄s ꝑter legē cōem hominib⁹ visibilr appent ex speciali dei gratia est: sicut etiam ꝑter ordinē nature miracula fiunt.

¶ Utrū singuli homines a singulis ageliscustodiant. Ar. 2.

Ad sc̄m Sic ꝑcedit. Uī, q̄ si singuli hoies a singulis ageliscustodiant: angel⁹. n. est ꝓtuosior q̄s hō. Sz vn⁹ hō sufficit ad custodiā multoꝝ hoim. q̄ mīro magis vn⁹ āgel⁹ multos hoies ꝑt custodire. ¶ Ꝓ. Inferiora reducūt in q̄ deū a supioꝝ ꝑ media: vt Dio. ōr. Sz cū oēs angeli sint ineq̄les: vt. s. dctm est: sol⁹ vn⁹ angel⁹ est inter q̄s & hoies nō est aliq̄s medi⁹: q̄ vn⁹ angel⁹ sol⁹ est q̄ immediate custodit hominem. ¶ Ꝓ. Maiores angeli maioꝝ officijs deputant. Sz nō est maius offm̄ custodire vnū hoiem q̄ aliū, cū oēs homines natura sint pes: cū ergo omniū angeloꝝ sit vn⁹ maior: alio sm̄ Dio. vī q̄ diuersi homines nō custodiant a diuersis angelis.

Sed Cōtra est, q̄ Ihie. exponēs illud Mat. Angeli eoꝝ i celis, ōr. Magna est dignitas aīarū vt vnaq̄q; habeat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelum delegatum.

Rñdeo Dom̄, q̄ singul⁹ hoīb⁹ singuli ageli ad custodiā deputāt. Cui⁹ rō ē: q̄ ageloꝝ custodia est q̄dā executio dīne ꝓuidētie circa hoies. Prouidētia ät dei aliter se

b 504 superioribus, prima consequentia probatur: q̄ aliter se h3 homo et aliter cetera ad perpetuitatem: q̄ homo est perpetuus & specie: 2 individuo sm̄ formam: illa vero species tantū: secunda consequentia probatur ex eadem radice: q̄ quilibet homo equialet vni speciei vel generi quo ad perpetuitatem: tertia vero consequētia probatur: q̄ custodia angelica est executio diuine prouidētie. Ultima autem probatur, quia generibus diuersis sm̄ Greg. diuersi ordines deputantur: & sm̄ Augu. Dama. & Origenē singulis speciebus diuersi angeli q̄ probabile hic dicit. In his em̄ sat est rōni consona dicere.

¶ In responsione ad tertium aduerte q̄ nō est intentio litere construere hanc vniuersalem litere: q̄ maius sit custodire vnum hominē q̄ alium: cum contingat plures homines ad equale equaliter ex diuina prouidentia ordinari: sed destruere hanc negatiuā vniuersalem: non est maius custodire vnū hominem quam alium: & hoc optime sit.

¶ Super Art. 3.

¶ In corpore vna distinctio bimembris cum duabus intra membra conclusionibus quæsito.

8 355 ¶ Distinctio est, custodia hominum est duplex: particularis et vniuersalis: vt patet ex responsione ad primum in precedenti articulo.

¶ Prima cōclusio est affirmatiue. Custodia particularis hominum pertinet ad inferiorem ordinem angelorum tantum. Proba 355 tur minima sm̄ Greg. 2. dict. q. 1. 2. gorum pertinent ad infimum ordinem: sed procuratio eorum que sunt ad salutez vnius tantū est minimum inter officia angelica.

¶ Secunda cōclusio est respōsiua negatiue virtualiter. Custodia vniuersalis multiplicatur secundum diuersos ordines. Primo probat: q̄ quanto ageles est vniuersalius tanto est superius. Secūdo explanatur ipsa multiplicatio ascendendo a multitudine humana ad omnia corpora ad demones ad angelos, ad archangelos vel principes, virtutes, potestates, & principatus vel dominationes apud Greg. Recolito hic quod litera bis meminit ordinis qui dicitur principat⁹ primo conjungendo eum archāgelis propter opinionem Dio. secundo supra potestates propter Gregorium.

¶ Super art. 4.

¶ In corpore vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus supra membra. Distinctio est homo habet duplicem statum scilicet vie & termini. Prima conclusio responsiua questio affirmatiue est. Omnes homines in statu vie habēt ageles custodes. Probatur cōstitutis in via in qua multa imminent pericula dantur custodes. Omnes homines i statu vie sunt huiusmodi. probatur minor dupliciter. Primo ratione. tum q̄ ab interiore: tum q̄ ab exteris sunt inimici. Secūdo auctoritate ꝑsal. Secunda cōclusio est homines in termino nō habebūt custodes: sed conregnantes aut punientes socios.

¶ Utrū oibus hoibus angeli ad custodiā deputent. Art. 4.

Ad quartū Sic ꝑceditur. Uidet q̄ nō oībus hominibus angeli ad custodiam deputētur. Dicitur em̄ de Christo phil. 2. q̄ est in similitudinem hominū factus & habitu inuētus vt homo. Si igitur oibus hoibus angeli ad custodiā deputant etiā Christus angelum custodem habuisset. Sed hoc videtur inconueniens: cū Christus sit maior oibus angelis. Nō ergo oībus hoibus angeli ad custodiam deputantur. ¶ Ꝓ. Omnū hominum pumus fuit Adam. Sed sibi non competebat habere angelum custodem ad minus in statu innocentie: quia tunc nullis periculis angustiabatur. Ergo angeli non ꝓficiuntur ad custodiam omnibus hominibus. ¶ Ꝓ. Hominibus angeli ad custodiam deputantur: vt per eos manuducātur ad vitam eternam: & incitentur ad bene operandum & muniantur cōtra insultus demonū. Sed hoies ꝓfecīti ad dānationē nunq̄ ꝑueniunt ad vitā eternā: infideles etiaz etsi interdū bona opera faciant: non tamen bene faciunt: quia non recta intentione faciunt. Fides em̄ intentionem dirigit: vt Augus. dicit. Antichristi etiam aduentus erit sm̄ operationē sathane: vt dicitur 2. ad Thessal. 2. Non ergo omnibus hominibus angeli ad custodiam deputantur.

Sed Cōtra est autoritas Hiero. supra inducta e qui dicit quod vnaquæq; anima ad sui custodiam habet angelum deputatum.

Rñdeo Dom̄, q̄ homo in statu vite istius constitutus 354 est quasi in quadā via qua debet tēdere ad patriā. In qua quidē via multa pericula homini imminēt: tum ab interiori, tū ab exteriori: sm̄ illud ꝑsal. In via hac qua ambulabā absc̄oderunt laqueū mihi. Et iō sicut hoibus ꝑ viā nō quanditu viator est custos angelus deputatur. Quando autē iam ad terminum vie ꝑuenerit: iam non habebit angelum custodem: sed habebit in regno angelum conregnantem in inferno demonem punientem.

Ad primū Ergo dicendum, quod Christus sm̄ q̄ homo immediate regulabatur a verbo dei. Unde non indigebat custodia angeloꝝ. Et iterū sm̄ animā

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Art.5.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo. primo recitatur due opiniones circa questionis. s. ab ortu vel a baptismo. Secdo resumitur q̄ a baptismo: et probat illud q̄ ab ortu. Distinguendo duplex genꝰ bñficiorū. s. cōiuz oibꝰ hoibꝰ, et ppriorū xp̄ianis: et arguendo q̄ hec cum xp̄ianitate illa cū creatura rōnali incipiūr. Sed custodia angelica est bñficiū cōe. Dubiū aūt qđ hic remanet: q̄ sez exista rōne vſ q̄ angelica custodia icipiat ab ortu in vtero ſm aiam rōnalem: z non a natiuitate extra vterum, soluitur in rñsione ad tertiū: ex hoc q̄ in ortu ex vtero incipit natura rationalis prolis vt propria illi cū puero esset sic eius quod ſt alterius aliqđ. s. mſis z ideo extra vterū incho at custos proprius sicut et natura: prius exſtte custode cōmuni.

¶ Super Ar.6.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna cōclō rñsiua questio negatiue. Angelꝰ custos nunq̄ totaliter dimittit custoditum: dimittit tuz hominē. probat. diuina prouidētia nulla rem totaliter derelinquit: huius quo ad aliqđ deserat permittendo: q̄ custodia angelica nunq̄ totaliter dimittit custoditum: q̄uis quo ad aliqđ p̄mittendo: q̄ ad primā ptē. probat: q̄q̄ ad secdam ptē. principat aliqđ de esse ſm de p̄uidētia diuina: ſz implicat q̄ aliqđ ſit z deseraī totaliter esse. q̄ ad secdam ho: q̄ deꝰ permittit in curri in aliquē defectū pene vel culpe. Consequētia ho. probat: q̄ custodia āgelica est exercitio q̄dā diuine p̄uidentie circa hoies. Et planaī. pinde aūtes scripture ex ſnsu conclusionis vt patet.

¶ In rñsiōe ad tertiū aduerte: q̄ nō bz in littera, q̄ āgelꝰ ſit ſiſt in celo et i custodito hoie p effectū actualē in illo: ſz q̄ i celo q̄ſq̄ exiſtēs nō relinq̄t hoiem quo ad effectum: q̄ vigilat sup illū: z ſtatim ſi opus est subuenire pōt. Vñ in ſra hec duo ponunt. s. actualis cognitio eoū: que circa custodiendū hominē ſunt z poſſunt prima ac expedita ablq̄ interuallo tpis medii ad subueniendū. Et pp hoc nō relinquere q̄ ad effectū z custodie: sicut mſ non bz relinq̄re inſantē: q̄ ita ꝓpe iuxta erat cōprehensor: sed ratione passibilitatis corporis erat viator. Et ſm hoc nō debebatur et angel⁹ custos tanq̄ superior: sed magis minister tanq̄ inferior. Vñ ad Hebr. 4. q̄ accesserūt angeli: z ministrabāt ei. ¶ Ad ſm dom, q̄ hō in statu innocentie nō patiebatur aliq̄ periculū ab interiori: q̄ interi⁹ erāt oia ordinata vt supra dictū est: sed immediat periculū et ab exteriori ꝓpter insidias demonū: vt rei probauit euent⁹. Et nō indigebat custodia angeloū. ¶ Ad tertiuz dom, q̄ sicut ſsciti z infideles, z ēt antixp̄s nō puāt interiori auxilio naturalis rationis: ita etiā nō puāt exteriori auxilio tot⁹ nature humane diuinitus cōcesso. s. custodia angeloū: per quam etſi nō iuuentur quantū ad hoc q̄ vitam eternā bonis operibus mereant: iuuantur tñ quantū ad hoc q̄ ab aliquibus malis retrahūtur: quibus z sibi ipſis z alijs nocere possunt. Nā z ipſi demones arcentur per bonos angelos: ne noceant quantū volunt. Et ſic antixp̄s nō tantum nocebit quantum vellet.

¶ Utrū angelus deputetur homini ad custodiam a sua natiuitate. Artic. 5.

Sic ꝓceditur. Uſ, q̄ angelus nō deputet hoi ad custodiā a sua natiuitate. Angeli em̄ mittunt in ministeriuz pp eos q̄ hereditatē salutis capiūt: vt ap̄s ad Hebr. dicit. Sed hoies incipiunt hr̄ditatē capere salutis q̄ baptizāt. Ergo angel⁹ deputat hoi ad custodiā a tpe baptismi, z nō a tpe natiuitatis. ¶ Ꝑ. Hoies ab angelis custodiunt inquātū ab eis illuminant per modū doctrine. Sed pueri mox nati nō sunt capaces doctrine: q̄ nō habēt vſum rationis. Ergo pueris mox natis nō deputantur angeli custodes. ¶ Ꝑ. Pueri in materno vtero exiſtes hūt aiam rationalē aliquo tpe: sicut z post natiuitatē ex vtero. Sz cū sunt in materno vtero nō deputant eis angeli ad custodiā vt videt: q̄ nec̄ etiā ministri ecclesie eos sacramentis imbuunt. Non ergo statim a natiuitate hominibus angeli ad custodiam deputantur.

Sed Cōtra est, q̄ Hiero. dicit: q̄ vnaquęq; aīa ab ortu natiuitatis habet in custodiā sui angelum deputatum.

¶ Rñdeo Dōz, q̄ sicut Aug. dicit sup Mat. sup hoc est duplex opinio. Quidā em̄ direūt q̄ angelus ad custodiam hoi deputat a tpe baptismi: alij vero q̄ a tpe natiuitatis. Et hāc opinionē Hier. approbat. Et rōnabiliꝰ. Bñficia em̄ q̄ dant hoi diuinitus ex eo q̄ est christianus, incipiunt a tpe baptismi. Sicut ꝓceptio eucharistie: z alia hmōi. Sed ea q̄ puidentꝰ hoi a deo inquātū habet naturā rationalē, extūc ei exhibent ex quo nascendo talem naturaz accipit. Et tale beneficiū est custodia angeloꝝ: vt ex premissis patet. Unde statim a natiuitate habet homo angelum ad sui custodiam deputatum.

¶ Ad primū Ergo dōz, q̄ angeli mittunt in ministeriū efficaciter quidez ꝓpter eos solos q̄ hr̄ditatē capiunt salutis: ſi ꝓsideret vltimus effect⁹ cuiuslibet ꝓpe. prima ac ſtodie: q̄ est ꝓceptio hr̄ditatis. Nihilominꝰ tñ z alijs ministeriū angeloꝝ nō subtrahit: q̄uis in eis hāc efficaciā nō habeat q̄ perducantur ad salutē. Efficax tñ est circa eos angelor⁹ ministeriū inquantū a multis malis retrahuntur. ¶ Ad scōm dom, q̄ officiū custodie ordinat q̄dē ad illuminationē doctrine: sicut ad vltimū z principalē effectū. Nihilominꝰ tñ multos alios effect⁹ hz qui ꝓ pueris ꝓpetūt. s. arcere demones z alia nocumenta tā corporalia q̄ spūalia ꝓhibere.

¶ Ad tertiū dom, q̄ puer q̄diu est in mſno vtero nō totaliter est a mſe sepatus: ſz ꝓ q̄dā colligatione est quodāmō adhuc aliq̄d ei⁹: sicut z fructꝰ pendēs in arbore est aliq̄d arboris. Et tō ꝓbabiliꝰ dici pōt: q̄ angelus q̄ est in custodia mſis custodiat ꝓolē in mſis vtero existētem. Sed in natiuitate q̄ separatur a matre: angelus et ad custodiam deputatur: vt Hieroñ. dicit.

¶ Utrum angelus custos quandoq; deseratur a custodito. Artic. 6.

Sic ꝓceditur. Uſ, q̄ angelus custos q̄q; deseraī hoiem custoditum. Dicitur em̄ Jsa. 49. Angeli pacis amare flebunt. Sed fletus est signum doloris z tristitie. Ergo angeli tristantur de malis hominum quos custodiunt. ¶ Ꝑ. Tristitia est: vt Augu. dicit de his que nobis nolentibus accidunt. Sed perditio hominis custoditi est contra voluntatez angeli custodis. Ergo tristantur angeli de perditione hominum. ¶ Ꝑ. Sicut gaudio contrariatur tristitia: ita penitētie cōtrariaī peccatū. Sed angeli gaudent de peccatore penitentiā agente: vt habet Luc. 15. Ergo tristātur de iusto in peccatū cadēte. ¶ Ꝑ. Sup illud numer. 13. quicūd offertur pumitiarū ꝛc. dicit glo. Aug. trahunt angeli in iudicium vtrum ex ipsoñ negligentia an hoim ignauia lapsi sint. Sed quilibet rationabiliꝰ dolet de malis ꝓpter q̄ in iudicium tractus est: ergo angeli dolent de peccatis hominum.

Sed Contra, vbi est tristitia z dolor, non est perfecta felicitas. Unde dicitur Apoc. 21. Mors vltra non erit: neq; luct⁹: neq; clamor: neq; vllus dolor. Sed angeli sunt perfecte beati: ergo de nullo dolent.

¶ Rñdeo Dicendum, q̄ angeli non dolent: neq; de peccatis: neq; de penis hominum. Tristitia enim et dolor: ſm Aug. non est nisi de his que cōtrariantur voluntati. Nihil aūt accidit in mundo quod ſit ꝓtrariū voluntati angeli cum vigilans occurrat, q̄ statim pōt illi in omnibus adesse.

¶ Super Ar.7.

TItulus clarus.

¶ In corpe est vna conclusio rñsiua questo negatiue: quā probat primo: deinde explanat. Est q̄ cōclō Angeli non dolent de malis custoditorum. Probatur. dolor est de inuoluntario simplr: nihil ſt in mūdo inuoluntarium simplr angelis sctis. q̄ angeli sancti de nullo dolēt. Maior. ꝓbat auctē Augustini. Minor. ꝓbat. ordo diuine iustitie est totaliter volūtarius angelis. q̄ nihil fit in mūdo ꝑ eoꝝ voluntatē. Tz sequela. q̄ nihil ſt nisi ſm ordinē diuine iustitie. Explanat deinde hec ꝛō distinguendo ex ꝛtio ethicor. volūtariū z inuolūtariū simplr z in vlr: z applicādo ad ꝓpositū. patent oia.

loꝝ z alioꝝ bonoꝝ: q̄ volūtas eoꝝ totaliter inheret ordini diuine iustitie. nihil aūt ſt in mūdo nisi q̄ ꝓ diuinā iustitiā ſt: aut ꝓmittit. Et ideo simplr loquēdo nihil ſt in mūdo ꝑ volūtatē bonoꝝ. Ut esū ꝓbs dicit in. 3. ethi. illud bz simplr voluntariū: q̄ aliquis vult in particulari: ſm q̄ agit: cōsideratis. s. oib⁹ q̄ circunstant: q̄uis in vlr cōsideratum nō esset voluntariū. Sicut nauta nō vult ꝓiectionē mercū in mare absolute, z vlr cōsiderando: sed imminente periculo saluris hoc vult. Unde magis est hoc voluntariū, q̄ inuoluntariū: vt ibidem dicitur. Sic igit angeli, ꝓtā z penas hoim vlr z absolute loquēdo non volunt: volūt tñ q̄ circa hoc ordo diuine iustitie seruet: ſm quam quidam penis subduntur: z peccare permittuntur.

Ad primū Ergo dom, q̄ verbū illud Esa. ꝓt intelligi de angelis. i. nūtijs Ezec. q̄ fleuerūt ꝓ verba Rapsacis. De quib⁹ hr̄ Jsa. 37. Et hoc ſm literalē sensum. ſm vero allegoriā: angeli pacis sunt apli z predicatores qui flent ꝓ ꝓctis hoim. Si vero ſm sensum anagogicū exponatur de angelis bonis: tunc metaphorica erit locutio ad designandū q̄ angeli volunt in vlr hoim salutem. Sic enim deo z angelis hmōi passiones attribuuntur. ¶ Ad scōm ꝓt z solutio per ea que dicta sunt. ¶ Ad tertiū dom, q̄ tam in ꝓna hoim q̄ in peccato: manet vna ratio gaudij angelis. s. impletio ordinis diuine ꝓuidentie. ¶ Ad quartū dom, q̄ angeli ducūtur in iudicium ꝓ peccatis hoim: non quasi rei: sed quasi testes ad conuincendum homines de eoꝝ ignauia.

¶ Utrū inter angelos possit esse pugna seu discordia. Art. 8.

Sic ꝓcedit. Uſ q̄ inter angelos no possit eē pugna: seu discordia. Dicit em̄ Job. 25. Qui facit ꝓcordiā i sublimibus. Sz pugna opponit cōcordie. Ergo in sublimibus angelis nō est pugna. ¶ Ꝑ. Ubi est perfecta charitas z iusta prelatio non pōt esse pugna. Sed hoc totū est in angelis. Ergo in angelis non est pugna. ¶ Ꝑ. Si angeli dicuntur pugnare ꝓ eis quos custodiunt, necesse est q̄ vnus angelus foueat vnam partē: z alius aliā. Sed si vna pars habet iustitiā: constat q̄ alia pars habeat iniustitiā. Ergo sequit q̄ angelus bonus sit fautor iniustitie. Quod est inconueniens. Ergo inter bonos angelos non est pugna.

Sed cōtra Est, q̄ dicit Dan. 10. ex persona Gabriel. Princeps regni Persarū restitit mihi viginti z vno diebus. Hic aūt princeps Persarū erat angelus: regno Persarū in custodiā deputatus. Ergo vnus bonus angelus resistit alij. Et sic inter eos est pugna.

¶ Rñdeo Dōz, q̄ ista q̄ moueт occasiōe hoꝝ ꝙ dicūt Dan. Que q̄dē Hier. exponit dicens ꝓncipē regni persarū eē angelū q̄ se opposuit liberatiōi ꝓpli Israelitici: ꝓ q̄ Dan. orabat. Gabriele ꝓces eī⁹ deo ꝓtāte. hec aūt resistētia potuit fieri: q̄ princeps aliq̄s demonū iudeos i ꝓsidē ductos ad ꝓctm indurerat: ꝓ qđ impedimentū ꝓstabat ofonti Dan. ꝓ eodē ꝓpło deprecātis. Sz ſm Greg. 17. moza. ꝓnceps regni persarū bonus angelus fuit custodie regni illius deputat⁹. Ad videndū igitur qualr vnus angelus alteri resistere bz, cōsiderandū est, q̄ diuina iudicia circa diuersa regna z diuersos homines: ꝓ angelos exercenī. In sui aūt actionibus angeli per diuinā sciam regulanī. Cōtingit aūt q̄q; q̄ i diuersis regnis vel i diuersis hoib⁹ ꝛta merita vel demerita inueniūt: vt vn⁹ alteri subdaī, aut ꝓsit. Quid aūt sup ꝓ ordo diuine sapiētie hēat cognoscere nō pōt, nisi deo reuelāte. Uñ necesse hūt sup his sapiētiā dei cōsulere. Sic igit inquantū de ꝛtis meritis z sibi repugnāt⁹ diuinā cōsulunt voluntatē resistere sibi inuicem dr: nō q̄ sint eoꝝ q̄ie voluntates: cū in hoc oēs concordent q̄ dei sentētia impleatur: sed q̄ ea de quibus consulunt sunt repugnantia. ¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

¶ De impugnatione demonum. Questio. 114.

Deinde Considerandū z est de impugnatione demonum. ¶ Et circa hoc queruntur quinq̄. Primo, vtrū hoies a demonibus impugnētur. Secdo, vtrū tentare sit ꝓprium diaboli. Tertio, vtrū oia pcta hoim ex impugnatione siue tentatione demonū ꝓueniant. Quarto, vtrum possint vera miracula facere ad seducendum. Quinto, vtrum demones qui ab hominibus superārtur: ab impugnatione hoim arceantur.

¶ Utrū hoies impugnētur a demonibus. Art. 1.

Sic ꝓceditur. Uidetur q̄ hoies nō impugnentur a demonibus. Angeli enim deputāt̄ur ad hominum custodiam missi a deo. Sed demones non mittuntur a deo, cum demonū intentio sit perdere alias: dei aūt̄ saluare. Ergo demones non deputant̄ ad hoim impugnationē. ¶ Ꝑ. Nō est equa ꝺdō pugne: vt infirm⁹ ꝑ fortē: ignar⁹ ꝑ astutū exponaī ad bellū. Sed hoies sunt infirmi z ignari: demones aūt potētes z astuti. Non est q̄ ꝓmittendū a deo: q̄ est ois iustitie author: vt hoies a demonibus impugnētur. ¶ Ꝑ. Ad exercitū hoim sufficit impugnatio carnis z mūdi. Sz deꝰ ꝓmittit electos suos impugnari ꝓpter eoꝝ exercitiū. Ergo nō videt necessariū q̄ a demonibus impugnentur.

Sed ꝛ est, q̄ apls dicit ad Ephe. 6. q̄ nō ē nobis colluctatio aduersus carnē z sanguinē: sed aduersus principes z ptātes: aduersus mundi rectores tenebraꝝ harū: ꝛ spūalia nequitie in celestibus.

¶ Rñdeo Dōz, q̄ circa impugnationē demonū duo est ꝓsiderare. s. ipsam impugnationē z impugnatiōis ordinē. Impugnatio quidē ipsa ex demonū malitia ꝓcedit: q̄ ꝓpter inuidiā ꝓfectū hoim impedire nituntr: z ꝓ superbiā, diuine ptātis similitudinē vsurpāt, deputādo sibi ministros determinatos ad hoim impugnationez: sicut z angeli deo ministrāt in determinatis officijs ad hominū salutē. Sed ordo impugnationis ipsius est a deo: qui ordinate nouit malis vti ad bona ea ordinādo. Sed ex parte angeloꝝ: tam ipsa custodia quam ordo custodie reducitur ad deum sicut ad primum actorem.

Ad primū Ergo dom, q̄ mali āgeli ꝓpugnāt hoies ouplr. Uno⁹ instigādo ad pctm. Et sic nō mittuntur a deo ad impugnandū: ſz aliq̄ ꝑmittūt ſm dei iusta iudicia. Aliq̄ ipugnāt hoies puniendo. Et sic mittunt̄ a deo. Sicut missus est spūs mēdax ad puniendum Achab regē Israel, vt bz. 3. reg. vlt. Pena em̄ refert indē sicut in primū actorē. Et tñ demones ad puniendū missi: alia intentione puniunt q̄ mittuntur. Nā ipsi puniūt ex odio vel iniuidia: mittunt̄ aūt̄ a deo ꝓp eius iustitiā. ¶ Ad scōm dom, q̄ ad hoc q̄ nō sit inequalis pugne ꝺdō ſt ex parte hoiꝝ recōpensatio: principalr quidē p auxiliū diuine gratie: scōario aūt̄ per custodiā angeloꝝ. Uñ 4. Reg. 6. Eliseus dixit ad ministrū suum, Noli timere: plures em̄ nobiscū sunt q̄ cum illis. ¶ Ad tertiū dom, q̄ infirmitati humane sufficeret ad exercitiū impugnatio q̄ est a carne z mūdo: ſz malitie demonū nō sufficit, que vtroq; vtitur ad hominū impugnationē. Sed tamē ex diuina ordinatione hoc ꝓuenit in gloriam electoꝝ.

¶ Utrū tētare sit ꝓprium diaboli. Art. 2.

Sic ꝓceditur. Uidetur q̄ tentare nō sit ꝓprium diaboli. Dicit. n. deus tentare: ſm illud Heu. 22. Tētauit deus Abrahā. Tentat etiā caro z mūdus. Et etiā hō bz tētare deū z hoiem. Ergo non est ꝓprium demonis tentare. ¶ Ꝑ. Tentare est ignoriāri. Sed demones sciunt q̄d circa homines agatur. Ergo demones non tentāt. ¶ Ꝑ. Tentatio est via in peccatū. Peccatū aūt in voluntate cōsistit. Cū ergo demones non possint voluntatem hoiꝝ immutare: vt per supra dicta patet: videtur q̄ ad eos non pertineat tentare.

¶ Super articulum octauum.

TItulus clarus. ¶ In corpore quatuor. ꝓ occasio q̄ꝺ. z est auctoritas Dionys. 2. expō Hiero. z est remotio q̄ꝺ.

Primo ꝓponit q̄ intelligitur de pugna inter bonos. Secdo ꝓponit q̄ intelligitur de pugna inter bonos et malos angelos: hic autē est q̄ꝺ de pugna inter bonos. 3. expō Greg. z est cōfirmo q̄ꝺ questionis: q̄ꝺ de scīs angelis inter se exponit. 4. ſidet quesito vna cōclusione affirmatiue. Inter angelos potest esse pugna: nō dissonātia voluntatum: ſz cōtrarietate meritoꝝ. eoꝝ pro quib⁹ pugnare dicūt. Prima pars ꝑz auctoritate scripture. 2ª pbaī. q̄ volunt oēs expleri ordinē diuine sapientie. 3ª pbaī: q̄ merita diuersoꝝ diuersis custoditoꝝ contingit esse ꝺuia reꝰ plationis adinuicē z nescire q̄ꝺ deꝰ velit fieri ſm esse consulere de pugnātibus est pugnare. hec non repugnant beatitudini.

¶ Super Quest. 114. Articulum. 1.

TItulus clarus. ¶ In corpore vna distinctio cū vna bimembri cōclusione respōsiua quesito. Distinctio est. i impugnatiōe sunt duo, ipsa impugnatio: z ordo eius cōclusio est. Impugnatio demonū est ex malitia eorum, ordo vero a deo ꝓbatur, et declaratur: ꝓbatur quidem quo ad primam partem ex iniuidia ꝓfectus z superbia impugnat. ergo. quo ad secdam vero: q̄ deꝰ vti tur malis bene ordinando. ergo. declarat autē ex opposito custodia. s. angelica hec. n. ſm vtrunq; est a deo, illa ſm ordinē tanuz. Omnia clara sunt.

¶ Circa hanc respōsionem dubitatiuncula est q̄ titulus dubiī est de questione: an est virtum l. demones impugnent nos. Rñsio aūt est nō ad hoc: sed causas ipugnationis. 362

¶ Ad hoc breuiter dicitur q̄ vt patet in. 2. posterio. Ois questio est questio medij: z nihil aliud est querere si quadratura circuli est: cū si est aliquod me dium ad ipsaz. Unde nihil aliud est ꝙrere si demones ipugnent: cū si est aliq̄s medij: sed cā ꝙre nos impugnēt. Et ppea rñsio est ad ꝓpositū directe ſm ar te sciendi dū assignat causas: ex quibus ꝓuenit impugnatio demonū cōtra nos. Sic enim optime s. pueri ostēdum est impugnationem eorum esse.

¶ Sup art. 2, 3, 4, 5, 6

TItulus in ꝛpo:

Biblioteca Universidad de Deusto

pote manifestatur.

¶ In corpe duo. Primo in cõi declaratur: qd quotuplex est tentare. Secõ rñdetur questio.

¶ Quo ad primũ duo dñr: qd est tẽtare. s. experimentũ sumere vt sciat aliqd circa tẽtatũ. z quotiplex est: z 02 q̃ multiplicat ex pte finis nã q̃ntũ sit cũ solo fine primo: q̃ cadit in eius diffinitiõe. s. scire: quo cũ aliq̃ vltertore fine: q̃ põt esse bonũ z malũ &c.

¶ Quo ad 2m̃ z 3cio rñsiua est. Tentare vt nocear pperatiõe peccati est ꝓpriũ diaboli. Probat ex dicta inter tentare attributũ diabolo: z aliis. s. hoi. deo z carni ac mundo: hoi qdẽ ꝓuenit ad vtrũlibet sc̃z bonũ z malũ: z ad malũ culpe nõ nisi vt ministro diaboli. deo vero ad bonũ tm̃: mũdo ꝺo z carni quãtuis ad malũ culpe ifi aut nõ actiue sed mãliter: aut instrumentaliter, diabolo pncipaliter tentante.

¶ Super Art. 3.

Julius clarus.

¶ In corpe est vna distinctio bimembris cum duab⁹ iuxta mẽbra ꝑclonibus rñsionis q̃sito. Distõ est: cã alicuius duplr: directe: q̃ sc̃z directe operaf ad illud: vt domificator ad edificandũ z indirecte: q̃. s. operatur aliud ad q̃ illud sequit: vt scindens ligna respectu cõbustionis. ¶ Primo ꝑclo est affirmatiua. Quapctã hoim causanf a demone indirecte. Probat primo. q̃ fuit cã primi pcti: ex quo secuta est ꝓnitas ad malũ. Exponunf deinde doctores Dion. z Damasc. iuxta hunc sensum.

¶ Secõa cõclo est negatiua nõ omnia pctã hoim causantur a demone directe. Probatur primo. excluso demone in hoie sunt appetitus sensitiuus z liberum arbitriũ. ergo põt esse peccatũ. Añs patet etiã authoritate Aug. consequẽtia ꝓbatur quia regulatio appetitus ex libero pẽdet arbitrio, deide declaraf 2clo: q̃m particularis est quo ad pariculare sibi subcõtrariã: q̃uo. s. siant quedã pctã nostra a demone directe: z dicitur ꝙ eo modo quo peccatum primorum parentum.

¶ Super Ar. 4.

Julius clarus.

¶ In corpe duo. Primo distinguẽdo rñdet questio. Secũdo ad perfectionem doctrine addit quod-

Sed ꝺ̃ est, ꝙ 02. 1. ad Thess. 3. Ne forte tentauerit nos is q̃ tẽtat. Glo. 1. Diabolus: cuius officium est tentare.

Rñdeo Dõm, ꝙ tentare est ꝓprie experimentũ sumere de aliq̃. Experimẽtũ sumit de aliquo, vt sciatur ali quid circa ipm. Et iõ primus finis cuiusli bet tentãtis est scientia. Sed q̃ꝺ vlterius ex scientia queritur aliq̃s alius finis vel bonus vel malus. Bonꝰ quidẽ: sicut cũ aliq̃s vult scire qualis aliq̃s sit: vel q̃tũ ad scientiã, vel quantũ ad virtutẽ: vt eũ ꝓmoueat: malus autẽ: q̃n hoc scire vult vt eũ decipiat vel subuertat. Et per hũc modũ põt accipi q̃ũo tentare diuersis diuersimode attribuatur. Hõ efñ tentare 02 q̃ꝺ sc̃z vt sciat tm̃. Et ꝓpter hoc tẽtare deum 02 esse pctm̃: q̃ hõ q̃si incertꝰ experiri ꝓsumit de virtute. Q̃ꝺ vero tẽtat vt iuuet: q̃ꝺ vero vt noceat. Diabolus añt semp tẽtat vt noceat in pctm̃ precipitãdo. Et 3cio 02 ꝓpriũ offm̃ eius tẽtare. Nam etsi hõ aliq̃n sic tẽtet: hoc agit inquantũ est minister diaboli. Deꝰ añt tentare 02 vt sciat: eo mõ loquẽdi: quo 02 scire qõ facit alios scire. Añs 02 Deut. 13. Tentat vos dñs deus vester: vt palã fiat vtrum diligatis eum. Caro etiã z mundus dicunt tẽtare instr̃aliter seu materialr: inquãtũ. s. põt cognosci qualis sit hõ, ex hoc ꝙ sequit vel repugnat concupiscentijs carnis. z ex hoc ꝙ cõtemnit ꝓspera mundi z aduersa: quibus etiam diabolus vtitur ad tentandum. ¶ Et sic patet solutio ad primum.

Ad Scõm dõm, ꝙ demones sciunt ea q̃ exterius agunt circa hoies: sed interiorẽ hois conditionẽ solus deus nouit: qui est spirituũ ponderator: ex qua aliqui sunt magis ꝓni ad vnũ vitiũ q̃ ad aliud. Et iõ diabolus tentat exploꝛando interiorem cõditionem hois: vt de illo vitio tentet: ad q̃ homo magis ꝓnous est. ¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ demon etsi nõ possit immutare voluntatẽ: potest tm̃, vt supra dictũ est[c], aliqua liter immutare inferiores vires: ex quibus etsi non cogitur: voluntas tm̃ inclinatur.

¶ Utrum omnia peccata procedant ex tentatione diaboli. Artic. 3.

Ad tertiũ Sic ꝓcedit. Uf, q̃ oia pctã ꝓcedant ex tẽtatiõe diaboli. Dicit em̃ Dion. 4. ca. de di. no. q̃ multitudo demonũ est causa oim̃ malorum sibi z aliꝭ. Et Dam̃. dicit q̃ oĩs malitia z oĩs immũdi tia a diabolo excogitate sunt. Cp̃. De quoli bet peccatoꝛe dici posset q̃ dñs de iudeis dicit Joan. 8. vos ex patre diabolo estis. Hoc añt est inquantũ ipsi ex diaboli suggestione peccabant. Omne ergo pctm̃ est ex suggestione diaboli. Cp̃. Sicut angeli deputant ad custodiam hoim: ita demones ad impugnationẽ. Sed omnia bona que facimus ex suggestione bonoꝛum angelorũ procedunt: quia diuina ad nos mediantibus angelis perferuntur. Ergo z omnia mala que facimus ꝓcedunt ex suggestione diaboli.

Sed ꝺ̃ est, ꝙ dicit in lib. de eccle. dog. Nõ oẽs cogitationes nostre male a diabolo excitãtur: sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Rñdeo Dõm, ꝙ causa alicuius põt dici aliquid duplr. Uno modo directe, alio modo indirecte. Indirecte quidem: sicut cum aliq̃s agens causans aliquam dispositionẽ ad aliquẽ effectum dicit esse occasionaliter z indirecte causa illius effect[ꝰ], sicut si dicatur ꝙ ille qui secat ligna est causa combustionis eoꝛum. Et hoc modo dicẽdum est ꝙ diabolus est causa omnium peccatoꝛum nostroꝛum: quia instigauit primum hominẽ ad peccandum: ex cuius peccato consecuta est in toto genere humano quedã ꝓnitas ad omnia peccata. Et per hunc modum intelligẽda sunt verba Dam̃. z Dioñ. Directe autẽ dicit esse aliquid causa alicui[ꝰ]: quod operatur directe ad illud. Et hoc modo diabolus non est causa oĩm̃ peccati. Non enim omnia peccata committuntur diabolo instigãte: sed quedam ex libertate arbitrij, z carnis corruptiõe. Quia vt Auge. dicit: etiam si diabolus non esset: homines haberent appetitum ciboꝝ z venereoꝝ z huiusmodi. Circa que multa inordinatio contingit: nisi per rationem talis appetitus refrenetur: z maxime supposita corruptione nature. Refrenare autem z ordinare huiusmodi appetitum: subiacet libero arbitrio. Sic ergo nõ est necessarium omnia peccata ex instinctu diaboli ꝓuenire. Si qua tamen ex instinctu eius ꝓueniunt: ad ea complenda eo blandimento decipiuntur homines nunc: quo ꝓmi parentes: vt Jsidoꝛus dicit. ¶ Et per hoc patet rẽsponsio ad primum.

Ad scd'm dicendum, ꝙ si qua peccata absq̃ instinctu diaboli perpetrantur: per ea tamen fiunt homines filij diaboli: inquantum ipsum primo peccãtem imitantur. ¶ Ad tertium dicendum, quod homo potest per seipsum ruere in peccatum: sed ad meritum ꝓficere non potest, nisi auxilio diuino: quod homini exhibetur mediante ministerio angelorum. Et ideo ad omnia bona nostra cooperantur angeli: non tamen omnia peccata nostra ꝓcedunt ex demonum suggestione. Quamuis nullum genus peccati sit: quod non interdũ ex demonum suggestione ꝓueniat.

¶ Utrum demones possint homines seducere. Art. 4.

Ad quartum Sic ꝓceditur. Uidetur, quod demones non possint homines seducere per aliqua miracula vera. Operatio enim demonũ maxime vigebit in operibus antichristi. Sed sicut Apostolus dicit secunde ad Thessalonicenses secundo. eius aduentus est secundum operationẽ sathane in omni virtute z signis z prodigijs mendacibus. Ergo multo magis alio tempoꝛe: per demones non fiunt nisi signa mendacia.

Cp̃. Uera miracula per aliquam coꝛpoꝝ immutationẽ fiunt. Sed demones nõ possunt immutare corpus in aliquam naturam. Dicit em̃ Aug. 18. de ciui. dei, Nec corpus quidem humanum nulla ratione crediderim demonũ arte vel potestate in mẽbra bestialia posse conuerti. Ergo demones vera miracula facere non possunt. Cp̃. Argumentum efficaciam non habet q̃ se habet ad opposita. Si ergo miracula vera possunt fieri a demonibus ad falsitatem persuadendam: non erunt efficacia ad veritatem fidei confirmandam. Quod est inconueniẽs: cum dicatur Marci vltimo, Domino cooperante z sermonem confirmante sequentibus signis.

Sed Contra est, quod Augu. dicit libro. 83. questio. quod magicis artibus fiunt miracula plerunque similia illis miraculis que fiunt per seruos dei.

Rñdeo Dicendum, quod sicut ex supra dictis patet[c] miraculum ꝓprie accipiatur: demones miracula facere non possunt: nec aliqua creatura: sed solus deus. Quia miraculum ꝓprie dicitur quod fit ꝓter ordinem totius nature create: sub quo ordine continetur virtus creata. Dicitur tamen quandoque miraculum large: quod excedit humanam facultatem z considerationem. Et sic demones possunt facere miracula: que scilicet homines mirãtur: inquãtum eoꝝ facultatem z cognitionem excedunt. Nam z vnus homo inquantum facit aliquid quod est supra facultatẽ z cognitionem alterius: ducit alium in admirationẽ sui operis: vt quodãmodo miraculum videatur operari. Sciendũ est tm̃: ꝙ q̃uis huiusmodi opera demonũ: que nobis miracula videtur:

dam notabile.

¶ Quo ad primum distinctio supra posita re perit. miraculũ dupliꝛ ꝓprie. z large.

¶ Prima cõclusio rñsiua negativa: demones non possunt facere ꝓprie miracula. Probatur vt supra: q̃ miraculum ꝓprie est ꝓter ordinẽ z virtutem totius creature.

¶ Secõa conclusio est rñsiua affirmative: demones possunt per mi racula large seducere. Probatur: q̃ possunt aliquid q̃ z facultatem z cognitionem nostram excedit.

¶ Quo ad scõm notatur: q̃ aliud est dicere hoc est vere miraculum: et aliud hoc est vere res q̃ apparet: et ꝙ ꝓpter ea mira demonum nunc̃ fiunt ve re miracula: vt in prima conclusione dictũ fuit. Hĩ q̃ꝺ vere res mirabiliter facte: vt rane magoꝝ z ignis et turbo Job. Q̃ꝺ autẽ fiunt rerũ fantasmata seu illusiones tantum: vt in rñsione ad scõm declaratur.

¶ Super Art. 5.

Julius clarus.

¶ In corpe duo. Primo referuntur opiniones. Secundo rẽspondetur questio.

¶ Quo ad primũ duo referuntur opiniones. Prima ꝺ̃ superatus demon semper vacabit simplr a tẽtando. Secõa ꝺ̃ vacabit a tẽtando eundem tantũ.

¶ Quo ad scõm conclusio rñsiua est, superatus demon vacat a tentatione cinscdẽ ad tempus. Probatur ꝙ vacet authoritate et ratione. Authoritate tẽtationis Christi. Ratione primo Chryso stomi ex parte dei: q̃ nõ ꝓmittit ꝓpter infirmãm. Secõ Amb. ex parte demonis: q̃ refugit triũphari. Deinde probatur quoad ipos: et non simplr authoritate Matt. 12. re uertar in domũ meã. Aduerte hic ẽtã fuerit reuerẽtia diui thome ad sacros doctores, ꝙ cũ opinio propria q̃ est conclusio sit tertia maluit ꝓmittere illã cũ scõa trahendo illam ad bonũ sensum: ne videretur alios se ꝓferre.

¶ Super Quest. 115. Articulum. 1.

Julius clarus.

¶ In corpore quinq̃ꝰ primo in quo stat difficultas. Secõ tractatur opinio Auicebron. Tertio plato nis z Auicẽne. Quarto Democriti. Quinto rẽspondetur questio.

¶ Quo ad primũ duo. ꝺ̃ manifestũ: q̃ ꝺ̃ occultum. Manifestum ad sensum est corpoa agere: vt ignẽ calefacere experimur. Difficile autem aut disputabile est quũ agant: q̃m fuit circa modum agendi triplex error.

¶ Aduerte hic ꝙ corpoa aliq̃ mõ cõcurrere ad agendũ nullo negat: et hic expimur ad sensum. Sed q̃o concurrant: an sc̃z vt media: per q̃ transeat vis actiua, an vt dispoñtia: an vt emittẽtia de se athoma: an vt educentia de aliorũ potentijs &c. hoc est quod in dubium vertitur.

¶ Quo ad scõm tria. Primo opinionẽ. Secundo radicem plato nicã. Tertio differentiam eius a platonica opinione z ola tã clara sunt in litera vt nõ expositione egeãt. Ad bonitatem tamen doctrine circa opinionẽ aduertie ꝙ hec opinio adeo circa modũ agẽdi delirauit: vt talem posuerit modũ: ex quo

¶ Super Art. 5.

Julius clarus.

¶ In corpe duo. Primo ꝺ̃ est. Secundo ꝺ̃ stat. Primo ꝺ̃ est. Secundo ꝺ̃ stat.

¶ Quo ad primũ duo. ꝺ̃ manifestũ: q̃ ꝺ̃ occultum. Manifestum ad sensum est corpoa agere: vt ignẽ calefacere experimur. Difficile autem aut disputabile est quũ agant: q̃m fuit circa modum agendi triplex error.

¶ Aduerte hic ꝙ corpoa aliq̃ mõ cõcurrere ad agendũ nullo negat: et hic expimur ad sensum. Sed q̃o concurrant: an sc̃z vt media: per q̃ transeat vis actiua, an vt dispoñtia: an vt emittẽtia de se athoma: an vt educentia de aliorũ potentijs &c. hoc est quod in dubium vertitur.

¶ Quo ad scõm tria. Primo opinionẽ. Secundo radicem platonicã. Tertio differentiam eius a platonica opinione z ola tã clara sunt in litera vt nõ expositione egeãt. Ad bonitatem tamen doctrine circa opinionẽ aduertie ꝙ hec opinio adeo circa modũ agẽdi delirauit: vt talem posuerit modũ: ex quo

¶ Preterea. Infligere penam ei qui in pugna succumbit, est incitare ad acrius impugnandum. Hoc autem non pertinet ad dei misericoꝛdiam. Ergo demones superati non arcentur.

Sed Contra est, quod dicitur Matt. quarto, Tunc reliquit eum diabolus scilicet Christum superantem.

Rñdeo Dicẽdum, quod quidam dicunt, ꝙ demon superatus nullum hominẽ potest decetero tentare, nec de eodem nec de alio peccato. Quitdã autẽ dicunt ꝙ potest alios tentare: sed non eundẽ. Et hoc probabilius dicitur: si tñ intelligat vsq̃ ad aliquod rẽpus. Uñ 1 Luc. 4. 02, ꝙ consummata omni tentatione diabolus recessit a Christo vsq̃ ad tempus. Et huius ratio est duplex. Una est ex parte diuine clementie. Quia vt Chryso. dicit super Matt. nõ tanditu homines diabolus tentat, quanditu vult: sed quãditu deus permittit. Quia et si ꝓmittat paulisper tentare: tamẽ repellit ꝓpter infirmam naturam. Alia ratio sumitur ex astutia diaboli. Unde Ambro. dicit super Lucam, quod diabolus instare formidat: quia frequentius refugit triumphari. Quod tamen aliquando diabolus redeat ad eum quem dimisit: patet per illud quod dicitur Matth. 12. Reuertar in domum meam vnde exiui. ¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

¶ De actione corpoalis creature. Questio. 1. 5.

Consequenter Considerandum est de actione corpoalis creature: z fato, quod aliquibus corpoibus attribuitur. Circa actiones corpoales queruntur sex. Primo, vtrum aliquod corpus sit actiuum. Secundo, vtrum in corpoibus sint alique seminales rationes. Tertio, vtrum corpoa celestia sint causa eoꝝ que hic per inferiora corpoa fiunt. Quarto, vtrum sint causa humanoꝝ actuum. Quinto, vtrum eoꝝ actionibus demones subdantur. Sexto, vtrum celestia corpoa imponant necessitatem his que eoꝝ actionibus subduntur.

¶ Utrum aliquod corpus sit actiuum. Artic. 1.

Ad primũ Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ nullus corpus sit actiuum. Dicit em̃ Aug. ꝙ in rebus inuenitur aliquid actum z non agens: sicut sunt corpoa: aliquid agens et non actum, sicut deus: aliquid agens z actũ, sicut subie spirituales. Cp̃. Omne agens excepto primo agente: in suo opere indiget subiecto: q̃ sit susceptibile sue actionis. Sed infra substantiam corpoalẽ non est substantia que sit receptibilis sue actionis: q̃ hec substantia tenet vltimum gradum in entibus. Ergo substantia corpoalis non est actiua. Cp̃. Omnis substantia corpoalis concluditur quantitate. Sed quantitas impedit substantiam a motu z actione: q̃ comprehendit eam z mergitur in ea: sicut impeditur aer nubilosus a perceptione luminis. Et huius signum est: ꝙ quanto magis accreuerit quantitas corpoꝛis: tanto est ponderosius z grauius ad hoc ꝙ moueatur. Ergo nulla substantia corpoalis est actiua. Cp̃. Omne agens habet virtutem agendi ex propinquitate ad primum actiuum. Sed a primo actiuo quod est simplicissimum remotissima sunt corpoa: que sunt maxime cõpposita. Ergo nullũ corpus est agẽs.

Cp̃. Si aliquod corpus est agens: aut agit ad formã substantialem: aut ad formam accidentalem. Sed nõ ad formam substantialem: q̃ non inuenitur in corpoibus principiũ actionis non potest esse causa forme substantialis. cum causa sit potioꝛ q̃ effectus. Similiter etiam nec̃ ad formam accidentalem: q̃ 9. de trin. Ergo nullum corpus est actiuum.

Sed contra Est, quod Dio. 15. ca. cele. hier. inter ceteras ꝓprietates corpoꝝ ignis dicit, quod ad susceptas materias manifestat suũ ꝓprium magnitudinem, z actiuus z potens.

Rñdeo Dõm, ꝙ sensibiliter appet aliq̃ corpa esse actiua. Sz circa corpoꝛ actiones tripliciter aliq̃ errauerũt,

sequat negatio ipsius actionis: z ideo in ista 02. ꝙ totaliter subtraxerũt actiones corpoꝛibus: dicẽdo eas ꝙ corpora i agẽdo ꝓcurrut nũ sm̃ apparẽtia: z vt media: ꝙ transit vis actiua: z nõ vt aliquid cooperãtia: manifeste incidũt in cõditionem diminutiuẽ. sicut dicẽdo helem pictum. Circa radicẽm vero platoni cã notato ꝙ Thus ꝙ facie hec ratio videat cõtinere in se duas rõnes positas in tertio Sẽtẽ. ca. 69. pro Anicebron. Si ꝺ̃ tñ diligenter ꝑsideret nõ est ita: vt patet ex tertio argumẽto hic facto ex pte Christi: vt etiam sit ibi: imo hec rõ non fuit ibi explicata, sed hic: altioriq̃ ingenio firmata est confutata. Cõsistit em̃ hec rõ sup esse rei actiue: q̃ licẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

ðz esse absolutuz: esse quare corpꝰ non est absolutū. ſz Zeiuz. ℌ. Soluturaute ꝛ subtilꝰ: q esse fundat actiuitatē; sed nō modum agēdi: ymo sic actus ras rei est eā actiōis: ita modus essendi in actu causat modum agēdi. Et ꝓptera cuz absolutū ex Zeiō dicāt modos essendi: et non actiuꝫ ℌm. Ex affirmatione absoluti sequit modus agendi vlr: et ex affirmatiōe ꝓtracti modꝰ agēdi ꝓticulari ter. Et sic ex negatiōe absoluti non sequitur negatio actiuitatis: ſz modi agendi ſcz vlr cuiꝰsignū in ſra notato: q actio ꝓtracti est ꝓportiō duoꝝ corporum b ℮m est limitati modi actionis signū.

¶ Quo ad 3ᵐ Platonis et Auicenne: non Auicebron (vt multi corrupti codices hñt) opinio ponitur conſiſtens in hoc q corpora ggunt per ſias formas accſtales: vt diſponētia materiā: ꝛ in hoc bñ dicit: et euitat ſtultitiaz Auicebron. Et q corpora nō agūt vt educentia formas ſubſtantiales: ſed dantur a formis ſeparatis vel intelligentia agentē ꝛ in hoc errat vt ꝑa tuit ſuperius.

¶ Quo ad quartum opinio Democriti valde rudis: potuit actione fieri per defluxum athomoꝝ ex corpore agēte in patiens. Improbat ex parte patētis: q non totū patere tur ex parte agētis: q minueretur agendo.

¶ Quo ad quintū conclusio ℞ſna queſtio est. Corpus agit ℌm q est actu: n. aliud: ℌm q est in poᵗ. Hec conclusio ſatis ꝓbata relinquitur. ex dictis ꝛ Auicebron. Unūqꝛq; quātum participat de aliquo tantū etiā participat de illo ꝓprio. sed actꝰ ꝓprii est agere. ℌ corpus ℌm q est actu: actiuum est: ꝛ sic hꝫ q vere agit: et no ꝙ corpus non pateretur per totum: ꝛ quod quātitas corporis agentis diminueretur ex hoc quod agit que sunt manifeste falſa. Dicendum est ergo quod corpus agit ſecundum quod est in actu: n aliud corpus ſecūdum quod est in potentia.

336 245 336 b 568 419

Ad primū Ergo dicendū, q dictū de tota natura corporali ſimul accepta: que nō habet altquā inferiorem naturam infra ſe in quam agat: ſicut natura ſpiritualis in corporalem: ꝛ natura increata in creatam. Sed tū vnum corpus est infra alterū: inquātum est in potentia ad id quod habet aliud in actu. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſcōz. Sciendū est tū q cū Auicebron ſic argumētatur: est aliquid q̄ totaliꝛ corporalꝫ actiōnes ſubtraxerūt. Et hec est opi. Auicebron in lib. fontis vite, vbi per rōnes q̄ tacte ſunt ꝓbare nititur q̄ nullū corpus agit, ſed oēs actiōes q̄ videnꝫ esse corporū ſunt actiones cuiuſdā virtutis ſpūalis: q̄ penetrat ꝓ oīa corpora: ita q̄ ignis ℌm eū non calefacit: ſed virtꝰ ſpūalis penetrās ꝓ tpm. Et vꝫ hec opinio deriuata esse ab opinione Plat. Nam Plato poſuit oēs formas ſubales ſeparatas: accīa vero reducebat ad prinᵃ materialia: que ſunt magnū ꝛ paruū, q̄ ponebat esse prima Ziua: ſicut ꝛ alīa rarū ꝛ denſum. Et ideo tam Plato q̄ Auicēna in aliquo ipſum ſequētes ponebāt q̄ agentia corporalia agūt ℌm formas accſtales diſponendo mām ad formā ſubalem[k]: ſed vltima perfectio, q̄ est per inductionē forme ſubalis: est a p̄ꝰ immateriali. Et hec est ſcōa opinio de actiōe corporū. De q̄ ſupia dictū est[k]: cū de creatione ageretur. Tertia vero opinio fuit Democriti: qui ponebat actionem esse per efflurio nem athomoꝝ a corpore agente: ꝛ paſſionem esse per receptionem eoꝝdem in poris corporis patientis. Quā opinionem improbat Ariſt. in. 1. de gene. Sequeretur em q̄ corpus non pateretur per totum: ꝛ quod quātitas corporis agentis diminueretur ex hoc quod agit que ſunt manifeste falſa. Dicendum est ergo quod corpus agit ſecūdum quod est in actu: n aliud corpus ſecūdum quod est in potentia.

Ad primū Augu. est intelligenduz de tota natura corporali ſimul accepta: que nō habet altquā inferiorem naturam infra ſe in quam agat: ſicut natura ſpiritualis in corporalem: ꝛ natura increata in creatam. Sed tū vnum corpus est infra alterū: inquātum est in potentia ad id quod habet aliud in actu. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſcōz. Sciendū est tū q cū Auicebron ſic argumētatur: est aliquid q̄ totaliꝛ corporalꝫ actiōnes ſubtraxerūt. Et hec est opi. Auicebron in lib. fontis vite, vbi per rōnes q̄ tacte ſunt ꝓbare nititur q̄ nullū corpus agit, ſed oēs actiōes q̄ videnꝫ esse corporū ſunt actiones cuiuſdā virtutis ſpūalis: q̄ penetrat ꝓ oīa corpora: ita q̄ ignis ℌm eū non calefacit: ſed virtꝰ ſpūalis penetrās ꝓ tpm. Et vꝫ hec opinio deriuata esse ab opinione Plat. Nam Plato poſuit oēs formas ſubales ſeparatas: accīa vero reducebat ad prinᵃ materialia: que ſunt magnū ꝛ paruū, q̄ ponebat esse prima Ziua: ſicut ꝛ alīa rarū ꝛ denſum. Et ideo tam Plato q̄ Auicēna in aliquo ipſum ſequētes ponebāt q̄ agentia corporalia agūt ℌm formas accſtales diſponendo mām ad formā ſubalem[k]: ſed vltima perfectio, q̄ est per inductionē forme ſubalis: est a p̄ꝰ immateriali. Et hec est ſcōa opinio de actiōe corporū. De q̄ ſupia dictū est[k]: cū de creatione ageretur. Tertia vero opinio fuit Democriti: qui ponebat actionem esse per efflurio nem athomoꝝ a corpore agente: ꝛ paſſionem esse per receptionem eoꝝdem in poris corporis patientis. Quā opinionem improbat Ariſt. in. 1. de gene. Sequeretur em q̄ corpus non pateretur per totum: ꝛ quod quātitas corporis agentis diminueretur ex hoc quod agit que ſunt manifeste falſa. Dicendum est ergo quod corpus agit ſecūdum quod est in actu: n aliud corpus ſecūdum quod est in potentia.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ dictū de tota natura corporali ſimul accepta: que nō habet altquā inferiorem naturam infra ſe in quam agat: ſicut natura ſpiritualis in corporalem: ꝛ natura increata in creatam. Sed tū vnum corpus est infra alterū: inquātum est in potentia ad id quod habet aliud in actu. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſcōz. Sciendū est tū q cū Auicebron ſic argumētatur: est aliquid q̄ totaliꝛ corporalꝫ actiōnes ſubtraxerūt. Et hec est opi. Auicebron in lib. fontis vite, vbi per rōnes q̄ tacte ſunt ꝓbare nititur q̄ nullū corpus agit, ſed oēs actiōes q̄ videnꝫ esse corporū ſunt actiones cuiuſdā virtutis ſpūalis: q̄ penetrat ꝓ oīa corpora: ita q̄ ignis ℌm eū non calefacit: ſed virtꝰ ſpūalis penetrās ꝓ tpm. Et vꝫ hec opinio deriuata esse ab opinione Plat. Nam Plato poſuit oēs formas ſubales ſeparatas: accīa vero reducebat ad prinᵃ materialia: que ſunt magnū ꝛ paruū, q̄ ponebat esse prima Ziua: ſicut ꝛ alīa rarū ꝛ denſum. Et ideo tam Plato q̄ Auicēna in aliquo ipſum ſequētes ponebāt q̄ agentia corporalia agūt ℌm formas accſtales diſponendo mām ad formā ſubalem[k]: ſed vltima perfectio, q̄ est per inductionē forme ſubalis: est a p̄ꝰ immateriali. Et hec est ſcōa opinio de actiōe corporū. De q̄ ſupia dictū est[k]: cū de creatione ageretur. Tertia vero opinio fuit Democriti: qui ponebat actionem esse per efflurio nem athomoꝝ a corpore agente: ꝛ paſſionem esse per receptionem eoꝝdem in poris corporis patientis. Quā opinionem improbat Ariſt. in. 1. de gene. Sequeretur em q̄ corpus non pateretur per totum: ꝛ quod quātitas corporis agentis diminueretur ex hoc quod agit que ſunt manifeste falſa. Dicendum est ergo quod corpus agit ſecūdum quod est in actu: n aliud corpus ſecūdum quod est in potentia.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ dictū de tota natura corporali ſimul accepta: que nō habet altquā inferiorem naturam infra ſe in quam agat: ſicut natura ſpiritualis in corporalem: ꝛ natura increata in creatam. Sed tū vnum corpus est infra alterū: inquātum est in potentia ad id quod habet aliud in actu. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſcōz. Sciendū est tū q cū Auicebron ſic argumētatur: est aliquid q̄ totaliꝛ corporalꝫ actiōnes ſubtraxerūt. Et hec est opi. Auicebron in lib. fontis vite, vbi per rōnes q̄ tacte ſunt ꝓbare nititur q̄ nullū corpus agit, ſed oēs actiōes q̄ videnꝫ esse corporū ſunt actiones cuiuſdā virtutis ſpūalis: q̄ penetrat ꝓ oīa corpora: ita q̄ ignis ℌm eū non calefacit: ſed virtꝰ ſpūalis penetrās ꝓ tpm. Et vꝫ hec opinio deriuata esse ab opinione Plat. Nam Plato poſuit oēs formas ſubales ſeparatas: accīa vero reducebat ad prinᵃ materialia: que ſunt magnū ꝛ paruū, q̄ ponebat esse prima Ziua: ſicut ꝛ alīa rarū ꝛ denſum. Et ideo tam Plato q̄ Auicēna in aliquo ipſum ſequētes ponebāt q̄ agentia corporalia agūt ℌm formas accſtales diſponendo mām ad formā ſubalem[k]: ſed vltima perfectio, q̄ est per inductionē forme ſubalis: est a p̄ꝰ immateriali. Et hec est ſcōa opinio de actiōe corporū. De q̄ ſupia dictū est[k]: cū de creatione ageretur. Tertia vero opinio fuit Democriti: qui ponebat actionem esse per efflurio nem athomoꝝ a corpore agente: ꝛ paſſionem esse per receptionem eoꝝdem in poris corporis patientis. Quā opinionem improbat Ariſt. in. 1. de gene. Sequeretur em q̄ corpus non pateretur per totum: ꝛ quod quātitas corporis agentis diminueretur ex hoc quod agit que ſunt manifeste falſa. Dicendum est ergo quod corpus agit ſecūdum quod est in actu: n aliud corpus ſecūdum quod est in potentia.

¶ Aduerte hic q̄ corpus esse actiuum ℌm ſuā ſubam p̄t dupl̄ intelligi. Uno mō vt ſit elicitiuuz alicuius ſeu ꝓprie actionis puta generatiōis, verbi gratia q̄ ignis gene rat ignem ſicut calor elicit alterationē pre ſertim ſub ignis eliciat gnationē ſubalem. Et hec est opinio Scoti poſita ab eo in multis locis ſcilicet in primo. dist. 37. ℣ iii. 2. di. 5. q. 2. 2 di. 16. q. 1. ℣ in. 4. dist. 11. ℣c. Alio mō: vt corpus non ſit ꝓ ſe ꝑs elicitiuuz alicuius actionis: ſed ſit radix ꝛ principium q̄ qualitas ſua actiua eliciat actionē aſſimilatiuaz ſibi ſubaliter. Uerbi gra ſuba ignis nō elicit gnationem huius ignis genitiuā: cū ꝑs ſit actiua aſſimilatiua ſibi ſubaliter. Et ſic dicit gnationem huius ignis genitiuā: cū ꝑs ſit actiua aſſimilatiua ſibi ſubaliter. Uerbi gra ſuba ignis nō el

Et cū dr: q tūc fiet recursus ad subam corpis cuius est illud accīs. Ad pz rnsio: q variat ordo actionū, opz esse hīc recursum ad alias actiuum formale: vt ois ordo actionū, cōpletus ex sic fit reductio ad corpa celeste: qō manifeste actionē elicit: nō per qualitatē māliter se hītē ad naturas corpoū inferioū: sed p alios ppietates: qualis est lux ꝛc. ¶ Ad pmā fo dubitanter dr duplr. Primo q nullum incōueniēs fuit digressionē talem facere aut relinquere destructionē illi⁹ cōdōnalis: qm̄ per se notū est multā esse veritatē formarū infertoū excedentē efficaciā qualitatū eleméntariū: vt pz ex oppositis: qō cū magnes trahat ferrum ex nulla elemēti tūte puemit: ꝛ phr nec ei⁹ forma: q illusorpis est p̄n̄m. ꝛc. Scōo, q illa cōdōnalis fuit destructa in litera nō formaliter dr̄enitatis cā ex implicite et virtualr. Affirmando eīm actiua inferiora se hīre vt mālia respectu subarū satis ofācit infirmitatē hoz actionū rel varietatis ofm formarū sub aliū hoz. Si eīm in po^a sunt ad formas ipsas: opz qō sint po^a ad diuersitatē earū: cū diuersitas formalis nās formarū ꝛequalr: ꝛ ab eodez hēat res esse vnitatē et diuersitatē ab alio. Consonat aut̄ feries litere huic exp̄ōni: qm̄ cū aduersatiua cōiunctiōe trāsluit ad ostendēdā impotētiā hoz ex gīie causandi accidentium conundem.

a 512 ¶ Ad tertiam dubitationē dr: q vtroq; mō verificari pōt cotollarium illud. Et p⁹ qdē mō sequē ex dictis conclusionis aīa ꝑpōne trissima: ꝛ iō non explicata. s. qō celum sit ageōs vītē: ex his nāgb̄ sequē: q gēiqz inferiora agunt ad spēm: agunt vt instrā celoz: qz vt superi⁹ dicū pōt datūq; est: nā sola agunt directe et per se nām, q cānt eā in quo cūqz inuenit fm eādē rōnē: hec aut ipole est esse vniuoca: vt sunt ista. Et iō hic inquātū agūt ad spēm gīando indiuidnū: agūt in virtute illoū, quoz p se est agere ad speciē. Scōo aut mō intellīm verū est accipiēdo instrm non stricte: vt arguēdo acceptū est: sed large: vt omne mouēs motū vt sic, dr instrm: hoc trem mō corpa in ferioza sunt instra superioūq; nō agūt nisi mota ab illis: ꝛ silr accipiēdo instrm vt actuū condōnis mālis est instrm actiu cōdōnis formalis: cū est oē agēs agat sibi silē quantum pōt: ꝛ quāto agēs est superius tanto fit formaliuo: ꝑfis est q̄ conditio causata in effectu a superiori agēte est vt formalio respectu cōditionis causate ab inferiori. Merito aut̄ hac rōne inferius vocatur instrm superioris: quia instrumenti est materiam parare: principalis vero agentis informare: ꝛ vtroq; mō sol ꝛ hō gñat hoiem ꝛ sol. ¶ Ad ter-

a 512 tiū dōm, quod corpora celestia inferioribus corpib⁹ nō sunt silia silitudine spēi: sed in gñū sua vlt̄ virtute cōtinēt in se quicquid in inferioribus gñabē. Scōm quem modū diximus etiā oia esse deo silia. ¶ Ad quartum dōm, qō actiones corpoū celestiū diuersimode recipiunt in inferioribus corpoubus fm diuersam mām dispōnē. Cōtingit aut̄ qnqz q̄ mā cōcept⁹ hūani nō ē dispōsita totalr ad masculinū sexū. Vñ ptim formalr masculū ptim ꝛ femnā. Vñ ꝛ hoc introducit ab Aug. ad repellēdū, s. diuinationē: que fit p astra. Q: effectus astroz variant etiā in reb⁹ corporeis fm diuersam materie dispositionē.

¶ Utrum corpora celestia sint causa humanorum actuum.

Arti. 4.

Ad quartū Sic procedit. Uidetur, qō corpora celestia sint cā hūanorum actuum. Corpora em̄ celestia cum mouentur a spūalib⁹ substantijs (sicut supra dictum est^c) agūt in virtute earum quasi instrā. Sed ille sube spūales sunt suptores aīab⁹ nr̄is. Ergo vī qō possint imp̄mere in aīas nostras. Et sic cāre actus hūanos.

Cp̄. Oē multiforme reducit in aliqō vniforme p̄n̄m. Sz act⁹ hūani sunt varij ꝛ multiformes. Ergo vī quod reducātur i vniformes motus celestium corpoum: sicut in sua p̄n̄a. Cp̄. Astrologi frequēter vera annūtiāt de euētib⁹ belloū ꝛ alijs humanis actibus quoū p̄n̄a sunt intellī ꝛ volūtas. Nā intellī facere nō possent nisi celestia corpora essent humanorum actuum causa. Sunt ergo corpora celestia humanorum actuum causa.

Sz Contra est, qō Dama. dicit, quod corpora celestia humanorum actuum nequaquam sunt causa.

Rñdeo Dōm, qō corpora celestia in corpa qdē ipīmūt directe et p se: sicut tā dicitum est^c: in vires aīt anime q̄ sunt act⁹ organoz corporeoz non directe qdē: sz p accīs. Q: neēe est hmōi actus habere potētiarū impediri fm ipedimēta organoū. Sicut oculus turbat⁹ nō bñ videt. Vñ si intellī ꝛ volūtas essent vires corpeis organis alligate: sicut posuerūt aliq dicentes qō intellī nō differt a sensu^c: ex necessitate seqretur q̄ corpa celestia essent cā electionē ꝛ actuū humanoz. Et ex h̄ seqret, q̄ hō nāli instinctu ageretur ad suas actiones: sicut cetera aīalia: in qb⁹ nō sunt nisi vires aīe corporeis organis alligate. Nā illud qō sic habet causalitatez fit in istis inferioūb⁹ ex impressione corpoū celestium nār agit. Et ita seqret qō hō nō esset liberi arb. sed h̄et actiones determinatas: sicut ꝛ cetere res nāles. Que manifeste sunt falsa: ꝛ cōuersatiōi hūane ꝛria. ¶ Scīe corpoū celestiū ad intellectū ꝛ voluntatem ptinere pōt: inquātū. s. tā intellīs q̄ volūtas aliq̄ mō ab inferioūb⁹ virib⁹ accipiūt: q̄ organis corpeis alligant. Sz circa h̄ diuersimode se hūt intellectus ꝛ volūtas. Nā intellect⁹ ex necessitate accipit ab inferioūb⁹ viribus apphensiuis. Vñ turbata vi imaginatiua, vel cogitatiua: memoratiua: vel ex necessitate turbat actio intellect⁹^c. Sz voluntas nō ex necessitate seqtur inclinationē appetit⁹ inferioris. Licet em̄ passiones que sunt in irascibili ꝛ cōcupiscibili habeāt quā dā vim ad inclinādā voluntatē: tū in ptāte volūtatis remanet seq passiones: vel eas refutare. Et iō impressio celestiū corpoz: scōm quā immutari pōt inferiores vires: minus ptingit ad volūtatē: q̄ est prima cā hūanoz actuū: q̄b⁹ ad intellm. Ponere igitur celestia corpa esse cām humanoz actuū est ꝑuū illoz qui dicūt intellectū nō differre a sensu. Vñ quidam eoz dicebāt qō talis est voluntas in hominibus qualem in die inducit pater virōz deoūq;. Quia ergo constat intellectū ꝛ voluntalē nō esse actus oīganoum corporeoum: impossibile est quod corpora celestia sint causa humanorum actuum.

Ad p̄mū Ergo dōm, q̄ spūales sube q̄ celestia corpora mouent in corporalia quidē agūt mediantibus celestib⁹ corpoubus: sed in intellectum humanū agūt immediate illuminando. Voluntatem autem immutare nō possunt vt supra habitum est^c. ¶ Ad scōm dicendum, quod sicut

b 541 543 ale organicas dñr agere per accīdēs. i. p corpus. q. s. sunt altioris ordīs q̄ forme corpee.

¶ Quo ad scōm vr sic patet: duo dicuntur. Primo q celū pertingit ad intellīa ꝛ volūtatē indirecte et per accīs. i. per modū occasionis proponendo oīm virtq;. Scōo q̄ differēter hoc fit respectu intellectus et volūtatis: qz ille necessario seqtur sensus illa nō. ¶ Circa hāc partem occurrit dubium: qūo saluatur hec differentia inter intellectum ꝛ voluntatē. Aut em̄ in intelligitur quo ad exercitium actus: aut quo ad specificationem eiusdem. Si primo modo falsum est q̄ intellectus necessitet a sensu: cum liber sit vsus intellectus. Si secundo modo nulla est inter intellectū ꝛ volūtatem differētia: cū vtriusq; oīm sit vnū ꝛ idē cognitū ex sensibilibus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, q̄ assignata differentia intelligit q̄ssum ad rectitudinem actus: rectitudo enim actus intellectus est naturalis: nō enim recte intelligimus quia volumus: sed q̄ agentia ad intellectionez sunt bene dispōsita secūdū naturam: fantasmata s. et intellectus agens ꝛc. rectitudo aut̄ actus voluntatis est libera. Ideo enim recte volumus: q̄ volumus sic puta iuste tēperate ꝛc. Ad obiectionem aut̄ dr q̄ intelligit quo ad specificationē actus h̄z non quo ad ola se tenentia ex pte specificationis h̄z q̄ ad aliqd. s. recti dinē actus: rectitudo nāq; ꝑtinet ad specificationē spectat actus: q̄ autem hec sit mens litere pz ex eo, q̄ turbationem actus intellectus ex turbatione sensus per ꝓbationem affert.

¶ Quo ad tertiū cōclusio rīsima q̄sito est negatiua: corpa celestia non sunt hūanoū actuum causa. Probatur complēdo antecta sic: si corpora celestia essent humanorum actuū causa sanct lectus non differret a sensu: sed cōstat intellectū ꝛ voluntatē non esse actus corporum: ergo consequentia infertur ex dictis.

¶ Super Arti. 5.

Ista corpore sunt tria iuxta tres b 564 dem ontib⁹: tria q̄ in, q̄ 344 ex tria rñdet q̄sito. e

¶ Quo ad p̄mum est

multiformitas corpaliū motuū reducit̄ sicut in cāz in vniformitatē motuū celestiū: ita multiformitas actuū q̄ sunt ab itell⁹ ꝛ voluntate reducit̄ in ꝓncipium vniforme q̄ est intellīs ꝛ volūtas diuina. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ ꝑles hoium sequunt passiones q̄ sunt motus sensitiui appetit⁹: ad q̄s cooperari pōt corpora celestia pauci autē sunt sapientes q̄ hmōi passionibus resistāt. Et ideo astrologi vt in pluribus vera pōnt ꝓdicere: ꝛ maxime in cōi, non aūt in spāli. Q: nihil phibet aliquē hoiem p liberū ar. passionib⁹ resistere. Vñ ꝛ ipsi astrologi dicūt q̄ sapiēs homo dñatur astris: inquantum scilicet dominatur suis passionibus.

¶ Utrū corpora celestia possint imp̄mere in ipsos demones.

Arti. 5.

Ad Quintū sic ꝓceditur. Uidetur q̄ corpa celestia possint imp̄mere in ipos demones. Demones em̄ fm certa augmēta lune aliqs hoies verāt: q̄ ꝓp hoc mātici dñr: vt pz Mat. 4. et. 17. Sz h̄ nō est ni si corpib⁹ celestib⁹ subiacerent. Ergo demones subiacēt actiōib⁹ celestiū corpoū. Cp̄. Nigromātici obseruant certas cōstellationes ad inuocādos demones. Non aūt̄ corpa celestia inuocarent si nō eis subiacerēt. Ergo demones subiacēt actiōib⁹ celestiū corpoū. Cp̄. Corpa celestia ꝓfuotiora sūt q̄ corpa inferiora. Sz q̄buscūq; corpoubus demones arcentur. s. herbis: ꝛ lapidib⁹ ꝛ aīantib⁹: q̄buscūq; sonis certis ac vocibus ꝛ figurationib⁹ atq; figmentis: vt a Porphyr. dictum Aug. introducit in. 10. de ci. dei. Ergo multo magis demones subduntur actioni celestium corporum.

Sed Cōtra est, q̄ demones sunt supiores ordine nature q̄ corpora celestia. Agens aūt̄ est superius patiente: vt Aug. dicit. 12. sup gen. ad lr̄am. Ergo demones nō subiciunt̄ actioni corpoū celestiū.

Rñdeo Dōz, q̄ circa demones sunt triplex opīo. Pria pipatetico⁹ q̄ posuerūt demones nō eē: sz ea q̄ attribuunt demonib⁹ fz artē nigromāticā: fiūt ꝑ vtute celestiū corpoū. Et hoc est q̄ dr Aug. 10. de ci. dei introducit dictū a Porphyrio: q̄ fabulant̄ i terra ab hoib⁹ ꝓtātes idonee sy dez varijs effectib⁹ exequēdis. Sz h̄ positio est manifeste falsa. Exp̄mēto. n. scīt multa p demones fieri ad q̄ nullo mō ꝑt̄ celestiū corpoz sufficeret. Puta q̄ arreptitij loquūtur lingua ignota: q̄ recitāt ꝑfluos ꝛ auētes q̄s nūq; sciuerūt: q̄ nigromātici faciūt statuas loq̄ꝛ moueri: ꝛ silia. Ex q̄b⁹ p̄cludi moti fuerūt vt ponerēt demones esse aialia corpe aerea aio passiua: vt ab Apuleio dictū Aug. introducit. 8. de ci. dei. Et h̄ ē scōa opīo fm quā dici posset q̄ demones h̄ mō subdunt̄ corpib⁹ celestib⁹: sicut ꝛ de hoib⁹ dictū est^c. Sz hec opinio ex supioūb⁹ pz ē falsa^c. Dicim⁹. n. demones eē substātias intellectuales corpoub⁹ nōvntas. Vñ pz nō subdi actioni celestium corpoū: nec per se nec per accīdēs, nec directe nec indirecte.

Ad p̄mū Ergo dōm, q̄ hoc q̄ demones nō sēm certa augmenta lune hoies verāt cōtingit ꝓp duo. Primo qdē: ad h̄ q̄ infament creatūrā dei. s. lunā: vt h̄ier. ꝛ Chrys. dicūt. Scōo: qr cū nō possint opari nisi mediātib⁹ nālib⁹ ꝑtutib⁹: vt ā. dictū est^c: in suis opib⁹ ꝓsiderāt corpoū aptitudines ad effect⁹ itētos. Manifestū est aūt̄ q̄ cerebū humidissimū ē oim ptū corporis: vt Arī. dr. Et iō maxie subiacēt operationi lune: q̄ ex sui ꝓpietate h̄z mouere hūoꝛ. In cerebro aūt̄ ꝑficiūt vires animales. Et iō demones fm certa augmenta lune ꝑturbāt hoies fantasiā: q̄ ꝑsiderāt cerebū ad h̄ ē dispositū. ¶ Ad 2^m dōm, q̄ demones aduocati in certis ꝓstellationib⁹ ꝓp duo veniūt. Ꝓmo qdē: vt hoies in hūc errorē inducāt q̄ credāt aliqō numē eē in stellis. Scōo: qr cōsiderāt fm aliqs certas ꝓstellationes mām corpalē magis eē dispositā ad effectus ꝑ qb⁹ aduocanť. ¶ Ad 3^m dōm q̄ sic. Aug. dr. 21. de ci. dei. demones aliciunt̄ p varia gña lapidū, herbarū, lignorū, aialū, carminū, rituū: ñ vt aialia cibis: sz vt spūs signis: inq̄tū. s. h̄ eis exhibēt in signū diuini honoris: cui⁹ ipsi sunt cupidi. ¶ Utrū corpora celestia ipōnāt necessitatē his que eoū actioni subdunť.

Arti. 6.

Ad Sextū sic ꝓcedit. Uī q̄ corpora celestia imponāt necessitatē ijs q̄ eoū actioni subdunť. Cā em̄ sufficiēti posita, necesse ē effectū poni. Sz corpora celestia sunt sufficiēs cā suoū effectuū. Cū igit̄ corpora celestia cū suis motib⁹ ꝛ dispōnibus ponātur sicut ex necessitate entia: vī q̄ effectus eoū ex necessitate cōsequant̄. Cp̄. Effectus agētis ex necessitate sequit̄ in mīa q̄ vī agēt⁹ tāta fuerit q̄ possit sibi subiicere totā mām. Sz tota mā iferioꝛ corpoū subiacēt ꝑtuti celestiū corpoū tāq; excellētioꝛ. Ergo ex necessitate effect⁹ celestiū corpoū recipit̄ in mīa corpali. Cp̄. Si effectus celestium corpoū nō ex necessitate ꝓuenīt: hoc est ꝓp aliqs causas impedientē. Sz quelibet corpa q̄ ipedire possent effectū celestis corporis: necesse ē reduci in aliqō celeste ꝓncipiū: cū celestia corpa sint cā oīm q̄ h̄ fiūt. Ergo cū ꝛ illud celeste ꝓncipiū sit necessarium: sequit̄ q̄ necesse sit impediri effectū alterius corpis celestis. Et sic oīa que hic cōtingunt ex necessitate eueniunt.

Sed Cōtra est, q̄ ꝓbs vt in li. de som. et vig. q̄ neq; eoū q̄ in corpib⁹ sut signoꝛ celestiū velut a ꝛrū ꝛ vēt oꝛ incōuenientes est multa nō euenture. Sic q̄ nō oēs effect⁹ celestiū corpoꝛ ex necessitate euenīūt.

Rñdeo Dōm, q̄ ista q̄ ꝓtim q̄dem absoluta est fm ꝓmissa: ꝓtim aūt̄ difficultatē h̄z. Q: sum. n. est^c, q̄ agēs ex impōsitione corpoꝛ celestiū fiāt aliqne inclinatiōes in nā corpoꝛali: volūtas tū non ex necessitate seqtur has inclinatiōes: ꝛ iō nihil phibet p volūtariā actionē impediri effectū celestiū corpoū: nō solū in ipō homine: sz etiā in aliis reb⁹: ad q̄s hoīm opō se extēdit. Sed nullū tale ꝓncipiū inuenit in reb⁹ nālib⁹ q̄b habeat libertatē sequēdi vl nō sequēdi ipressiones celestes. Vñ vī q̄ in talib⁹ ad min⁹ oīa ex necessitate ꝓueniāt fm antiq̄s q̄ūdārone: q̄ supponētes oē q̄d est cāz hr̄e, et q̄d posita cā ex necessitate ponit̄ nil⁹ effect⁹ cōcludebāt q̄ oīa ex necessitate cōtingāt. Quā qdem opionē repellit Arī. in. 6. meta. h̄z duo q̄ ipsi supponūt. Ꝓmo. n. nō est verū q̄ posita q̄cūq; cā necesse sit effectū poni. Sūt. n. cause q̄ ordinanť ad suos effect⁹ nō ex necessitate, h̄z vt in plurib⁹, q̄ q̄nq; deficiūt in minori parte. Sz q: hmōi cāe nō deficiūt in minori pte nisi ꝑ aliqs cām impedientē: vī a dhuc ꝑdictū inconueniēs nō vitari: q: ꝛ tm impedimētū talis cāe ex necessitate contingit. Et iō scōo opz dicere, q̄ oē q̄d ē p se h̄z cām: q̄d aūt est per accīs nō h̄z cām: q: nō est ꝑe ens: cū nō sit ꝑe vnū. Albū. n. cām h̄z silr: ꝛ musicū. Sed

opinio pipatetica destruens questionem radicaliter: ꝛ tria dicitur. Primo ipsa opinio q̄ demones non sunt. Secundo falsitas apparentiū, q̄ ꝓbr̄ cedūt ex astris auctoritate aug. ꝛ porphyrij ꝛ tangitur in ꝓblemate illo magno ꝓpter qd omes viri excellentes melācholici. Tertio ipugnatio q̄ aliqui effectus apparent ad quos non sufficiunt astra: ergo.

Probat antecedēs in quattuor effectib⁹, loqui lingua ignota, ꝛcitare q̄ nūq; didicerūt, statuas loqui, eas moueri. 371 3.5.c. 86.

¶ Quo ad secūdū opinionio platonicā: et hic tria. Primo opinio ipsa. Sz. Secūdo ofdit ps soluta. Tertio ps soluenda. Quarto ifert ꝓclusiua q̄sito in calce. Et vi. q. 2. ar. 14 ad 3^m. 1^m 2^æ 2^m. Et mal. q. 3. ar. 5. ad 7. ad. 11

¶ Quo ad p̄m: q: primū pz: dicit q̄ oē ista est soluta: quo ad illa in. 6. meta. q̄ ipsi supponūt. Ꝓmo. n. corpa celestia nō est verū q̄ posita q̄cūq; cā necesse sit effectū poni. Sūt. n. cause q̄ ordinanť ad suos effect⁹ nō ex necessitate, sz vt in plurib⁹, q̄ q̄nq; deficiūt in minori pte. Sz q: hmōi cāe nō deficiūt in minori pte nisi ꝑ aliqs cām impedientē: vī a dhuc ꝑdictū inconueniēs nō vitari: q: ꝛ tm impedimētū talis cāe ex necessitate contingit. Et iō scōo opz dicere, q̄ oē q̄d ē p se h̄z cām: q̄d aūt est per accīs nō h̄z cām: q: nō est ꝑe ens: cū nō sit ꝑe vnū. Albū. n. cām h̄z silr: ꝛ musicū. Sed

¶ Quo ad 3^m q̄nio

Universidad de Deusto Biblioteca

primo dr: in quib⁹ est questio difficilis. l. q⁹ in ceteris nãlib⁹. Probat: q⁹ inter ea nulli apparet principiũ non fuditũ celo seu liberũ. Secũda ponitur ratio ad partem affirmatiuã, ex duab⁹ ppõnibus: prima est. omne qõ est. l. de nouo hz cãm. Seda est: posita causa ex necessitate sequit effectus. Tertio examinat ex Ari. secunda ppositio z quarto prima. Examen sede ppositionis primo concludit esse falsam vlr. quia. l. non tenet in causis potẽtibus deficere: quales sunt causę nãles. probatur q⁹ attingũt vt in pluribus finem intentum: z non sp: vt ptz secũdo phy. Deinde ostẽdit quod ista exceptio: etsi obviet illi ppositioni in se z absolute: nõ tamẽ vt applicat ad imentũ: tali rõne. Cã nãlis deficiens in pauciorib⁹ , vt sic: est ex aliqua alia cã ipediente ipsam a proprio effectu: ergo necessario: deficit igitur vterque effect⁹. l. z intentus. et pter intentũ necessario fit. aliꝰ patet: z cõsequẽtia, probatur: quia impedimẽtum ipm ex necessitate cõtingit. ¶ Circa hoc sede propositionis examen dubiũ occurrit q⁹ exceptio inmla sit, ppter rationem aui. Causa de qua est sermo non est causa insufficiens: quoniã de ea fatũ est dicere hoc: sed sufficiẽs: sufficiẽti autẽ causa posita: z libertate causandi adepta: vt in naturalib⁹ de quibus est sermo inuenit, intelligi nõ põt q⁹ effect⁹ non sequatur: z si alind requirit: ergo posita causa: non erat sufficiens: quod enim sufficit, non exigit aliud.

¶ Ad hoc dr. q⁹ sermo ẽns est de cã p se z sufficienti. Et cũ dicitur si ipsa posita non sequit effectus: ergo aliud requirit: negatur ꝓa: cõmittitur ẽm sophisma ꝑtis: põt ẽm prouenire non consecutio effectus aliunde: puta ex cõcursu alterius impedientis. Unde nõ ex insufficiẽtia cõbustiui oportet pcedere, q⁹ non sequatur combustio: hz ex cursu alteri⁹ impediẽtis combustionem. Et forte in hoc decept⁹ est Aui. q⁹ nõ distinxit inter sufficiẽtiam cause: que attenditur penes actũ primũ seu formã, que est ꝓncipium agendi: z sufficientiã circunstantiarũ actualis causalitatis respectu huius, nũc. hic, q⁹ attendunt penes diuersa occurrentia. Tertiũ est ẽm q⁹ causam sufficiẽtem hoc modo sequit necessario effectus: nõ aũt ꝓmo: z ih de ꝓmo est sermo: cũ de causis loqmur. Et iõ exceptio Ari. ꝥa est: ita q⁹ quedã sunt cause per se z sufficientes, que necessario inferunt suos effectus: non simpliciter sed cũ limitatione scilicet vt in pluribus: ac per hoc nõ necessario inferunt absolute suos effectus: z hec est vna radix contingentie: vt in primo perihermenias dicitur. ¶ Circa obiationẽ factam in hꝛa ẽ exceptionẽ Ari. dupler dubiũ occurrit. Prima est, q⁹ falsum videt, q⁹ causa deficiẽs in minore parte deficiat semper, ppter aliquã causam impedientem: imo hic videt error stoicus. Qõ sic probatur: sicut potentia ad potẽtiã, ita actus ad actum: sed potẽtia deficiẽdi in minori parte nõ est a potẽtia sufficiẽtia impediẽti: sed econuerso, ꝯ non ideo põt causa naturalis deficere q⁹ potest impediri: sed econuerso, q⁹ põt deficere, ideo põt impediri. ¶ Secũda dubiũ est ad hominem. l. ad S. Tho. si negatur causam impedientem: imo hic videt error stoicus. Qõ sic probatur: sicut potẽtia ad potẽtiã, ita actus ad actum: sed potẽtia deficiẽdi in minori parte nõ est a potẽtia sufficiẽtia impediẽti: sed econuerso, ꝯ non ideo põt causa naturalis deficere q⁹ potest impediri: sed econuerso, q⁹ põt deficere, ideo põt impediri. ¶ Secũda dubiũ est ad hominem. l. ad S. Tho. si negatur causam impedientem: imo hic videt error stoicus. Qõ sic probatur: sicut potent

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō vt cōcurrētes sunt. fz vt seorsum sumptarū reducant in aliquas causas necessarias: qz nulla mistio fit necessarij ad poſe vt possibile est: qm̄ omnis talis mistio cōcursi fit plurium causarū. Sz res q̄ est effectus cause impeditīe z ipedite vt sic, nō hz cām. Et ꝟ intēdit hic z in corpe articuli z vbiq; vt pater. Quāuis posset dici: qz ifs nō vlr affirmat: etiam effectus causarum seorsum reduci in causas necessarias: fz hic fit dict̄ dato qz ita esset: vt patet ex iy licet. Et rursus nō loquitur nisi de effectu causarū que subduntur celestibus corporibus: z nō de cōditionibus istie presuppositē toti actioni celesti. In corpe queq; articuli (vt iam patet) nihil aliud hr affirmatiue nisi qz nulla causa actualiter deficit i minori parte: nisi ꝑpter causam aliquā impedientē. Sed vrū effectus illi⁹ causa impedientis etiam seorsum sumpte fiat necessario vel nō in litera nō dicit. Nec valet argumentū negatiue, nō confutant hoc: ergo. iaz em dicta est causa quare non examinant hoc ex natura possibilis z necessarij.

572 3.H.c.25 Et opus. 3.c.140. Et opus 28.ca.1

¶ Sup. q. 116. Art. 1.

TItulus clarus. Ex quid nominis in communi vsu. Fati em nomine causam quandam occultam, a qua nihil declinare potest intelligere videmur.

¶ In corpore quinq; Primo ostendit radicem difficultatis questionis. Secūdo refert opinionē tullij. Tertio aui. Quarto veram. Quinto respondet questo.

¶ Quo ad primum, duas ꝓpositiones ponit: ex quib⁹ ꝑhs oritur questio. Prima est. in reb⁹ inferioribus apparēt quedam a casu et fortuna. Secūda ē. aliquid relatū ad causas inferiores, est casuale vel fortuitū: qđ tamen relatum ad alia ꝑs superiorē causas est cām. t. in celestia corpa. Et ꝑm hz fatū nihil per se intentū. Prima suppositio ptz ad sensum. secunda vero declaratur exꝑplo boetij: de concursu seruorū a dño destinatorum seorsum. Ex his enim z indirecte. Cā aūt fatalis, cui habeat ordinasci ꝗstio an fatuz sit. Cum enim circa cōtingentia tantū. fatuz ponat. si ponit, si omnia que contingentia sunt relata ad inferiores causas habēt aliquam superioꝛē causam per se intendentē, illa fatum est: z si non non. Et propterea ponuntur sequētes opiniones de reductione casualium in causas superiores.

572 3.H.c.25 Et opus. 3.c.140. Et opus 28.ca.1 336 o 338

560

¶ Quo ad secūdum tria. Primo opinio negatiua, qz huiusmodi cōtingētia nullam superiorē causam habent. Secūdo corollariū, qz hec opinio z fatum et prouidentiam diuinā negat. Tertio reprobatio: qz repugnat his que de diuina, puidētia superius determinata sunt. ¶ Quo ad tertium, quatuor. Primo opinio affirmatiua. Ola cōtingentia causant a celestib⁹. Secundo, corollarium ad ꝓpositū. Fatum apud hos est dispositio syderū: in qua res fit aut inchoata est ꝛc. Tertio reprobat quo ad res humanas. Causa celestis nō directe z ꝑ se attingit actꝰ humanos: ergo nō est causa ꝑ se ordinans eos: ergo non est causa fatalis. Ahs patet ex dictis. Prima ꝑha probatur ex eo, qz causa ordinans aliqua: directe id qđ agitur respicit. Secūda vero ꝑha ꝓbatur ex eo, qz causa fatalis est ordinans cōtingentia: vt de se patet: quia per se intendit ea. Quarto reprobat quo ad naturalia. Causa celestis agit vt naturale ꝑm determinate ad vnum. ergo non per se ad ens per accīs. Ahs probatur: quia effectus eius in hoc mūdo sunt naturales, prima ꝑha ꝓbatur: qz nature actio est determinata ad vnū. Scōa vero ꝓbatur: qz ens per accīs non est, ppie vnū nec ens. Et declaratur exemplo fossionis sepulchri z inuētionis thesauri. ¶ Quo ad ꝗrtum tria. primo inla. Ola q̄ hic per accīs fiunt siue naturalia siue hūana reducūtur in regulā diuine prouidentie. Scōo, ꝓbat qz reducant in aliqđ intellectuale agens. Hūcmodi ꝑ accīs terminari vt vnū apprehēdendo. ergo si efficax est potest

¶ In corpore vna conclusio ꝛñsiua ꝗsto affirmatiue cum limitatione tñ. Fatum est in causis creatis inquātū sunt ordinate a deo ad effectꝰ pducēdos. Probatur sic. diuina puidentia per causas medias suos effectus exequit: ergo ordinatio effectuū duplr pōt cōsiderari in deo vel in causis medijs: sed vt in deo est prouidentia ergo vt i causis mediis, est fatum. Et cōfirmat auctoritate Boetij. ¶ Aduerte, qz vis rōnis consistit in hoc. fatum (vt ex ꝓcedente patet articulo) nihil aliud est q̄ causa contingentiū sēm ordinem diuine prouidentie: cū autem ordo duplex esse habeat: in ipso deo, z in causis mediis: oportet q̄ fatum aut sit vis ista ordinans, vt est in deo aut in causis mediis: sed nō est: prout est in deo ꝓbatur: qz sic ꝓpie vocatur puidentia: z qz boe. ponit fatum in rebus creatiuis: ergo Et sic ex primo articulo habemus qđ fatum est diuina prouidentia causaliter. Ex isto autem q̄ est dispositio in causis mediis vt subsunt diuine prouidentie. z hoc est formaliter.

572 574 505 575 546 572 136 30, 361 ꝛ c 332

¶ Super Arti. 3.

TItulus clarus. quatuor. Primo distinguit. Secundo refert opinionem auicē. Tertio eaꝝptiorum. Quarto rñdet ꝗsto. ¶ Quo ad ꝑmū fatū ꝑ. scōm cās medias absolute, vel ꝑm eas in ordine ad diuinam puidentia. distinctio. quia fatum vtrunq; claudit in sua rōne: cū sit dispositio in causis mediis sub diuina prouidentia.

574 q. 1. ar. 1. 575 q. 1. ar. 1. 576 q. 2. ar. 5 Et opus. 3. c. 140. Et opus 28. ca. 2

¶ Quo ad scōm tria. Positio. fatū quo ad primum est immobile Ratio quia oē qđ fit, habet causam z positā causa ponitur effectꝰ. Et reprobatio ex precedenti questione.

¶ Quo ad tertiū tria Positio. fatū quo ad secundum est mobile. Corollarium fatū potest sacrificijs mutari apud eos teste gregorio niceno. Reprobatio ex superioribus cū de immobilitate prouidentie diuine ageretur.

¶ Quo ad quartum tria. Cōclusio responsiua. Fatuz vt in causis secundarijs absolute est mobile, vt a diuina prouidētia est

causa vniuersalis ꝑ se eoꝝ q̄ hic ꝑ accidēs agunt est solus deus: vt s. dictū est[c]. Ergo fatum est in deo, z non in rebus creatis.

156 572

¶ Cōtra. Si fatū est in creaturis aut ē substantia aut accidēs. Et quodcūq; horum detur opz q̄ multiplicet fz creaturaꝝ multitudinem. Cū ergo fatū videat eē vnum tantū: vr q̄ fatum non sit in creaturis: sed in deo.

¶ Sed Contra est, q̄ Boe. dicit in. 4. de conso. q̄ fatum est dispositio rebus mobilibus inherens.

¶ Rñdeo Dōz, q̄ (sicut ex ꝓdictis ꝑz[c]) diuina puidētia per cās me dias suos effectus exequit. Pōt ergo ipsa ordinatio effectuū duplr considerari. Uno modo ꝑm q̄ est in ipso deo. Et sic ipsa ordinatio effectuū vocatur prouidentia. Scōm vero q̄ ꝓdicta ordinatio cōsideratur in medijs causis a deo ordinatis ad aliquos effectus ꝓducendos: sic hz rōnem fati. Et hoc est qđ Boe. dicit. 4. de cōso. Siue famulāti bus q̄buſdam puidentie diuine spiritibus fatū exercet[c]: seu aīa seu tota in seruiente natura[c], siue celestibus syderū motibus[c], seu angelica virtute, seu demonū varia sortia[c], seu aliquibus eoꝝ, seu omnibus[c] fatalis series texit. De quibus omnibus ꝑ singula in precedentibus dictum est. Sic ergo est manifestū q̄ fatum est in ipsis causis creatis inḡtum sunt ordinate a deo ad effectus producendos.

505 575 546 572 136 30, 361 ꝛ c 332

¶ Ad ꝑmū Ergo dōm, q̄ ipsa ordinatio cāꝝ scōaꝝ: quā Augustinus causarū nominat: non habet rōnem fati nisi ꝑm quod dependet a deo. Et ideo causaliter dei potestas vel voluntas dici ꝑt fatū. Essentialiter vero fatū est ipsa dispositio seu series. i. ordo causarū scōaruz.

¶ Ad scōm dōm, q̄ intātū fatum hz rōnē cause inquantū z tꝑe cause scōe: quarū ordinatio fatum vocat. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ fatū ꝛ dispositio non q̄ est in gñe qualitatis: fz scōm q̄ dispositio designat ordinē q̄ non est suba sed relatio. Aut quidem ordo si cōsideret per cōparationē ad suum principiū est vnus. Et sic ꝛ vnū fatū. Si aūt cōsideret per relationē ad effectus vel ad ipsas cās medias: sic multiplicat. Per quē modum Poeta dixit: te tua fata trahunt.

¶ Utrum fatum sit immobile. Artti. 3.

¶ Ad Tertium sic ꝓceditur. Ui detur q̄ fatum non sit immobile. Dicit enim Boe. in. 4. de conso. Uti est ad intellectum rationatio: ad id quod est id quod gignitur: ad eternitatē tempus, ad punctum mediū circulus: ita est fati series mobilis ad puidentie stabilem simplicitatem.

¶ Cōtra. Sicut philosophꝰ dicit in. 2. topi. Mo uentiꝰ nobis mouētur ea q̄ in nobis fiūt. Sz fatū est dispositio inherēs reb⁹ mobilibus: vt Boe. dicit. Ergo fatū est mobile.

¶ Sed Si fatū est immobile: ea que subduntur fato imobiliter z ex necessitate euenīūt. Sz talia maxime videtur esse cōtingentia que fato attribuunt. Ergo nihil erit cōtingens in rebus: sed omnia ex necessitate euenīēt.

¶ Sed Cōtra est, q̄ Boe. dicit q̄ fatum est immobilis dispositio.

¶ Rñdeo Dicēdū, q̄ dispō scōaruꝝ causarum, quā fatū dicimus, potest dupliciter cōsiderari. Uno mō secūdū ipsas causas secundas q̄ sic disponunt seu ordinant. Alio mō per relationē ad ꝓmū principiū a quo ordinant. s. deū. Quidam ergo posuerūt ipsam seriē seu dispositionē immobile, non necessitate absolute: sed conditionali. Declaratio vltime particule, sicut dicimus hanc conditionalem esse necessariam. Confirmatio conclusionis auctoritate boetij.

575 1.di. 39. q. 2. ar. 3. Et mat. 2.c.0.3. 2.6. meta. le. 3. co. 6. 2. 7.

¶ Aduerte hic duo. Primo q̄ cum conclusio habeat tres partes: z prime probatio sit reprobatio prime opinionis: secunde vero sit reprobatio secunde opinionis: tertie autem probatio z explanatio ad tractatuz de scientia z voluntate divina spectet ideo in litera relictis primis particulis, tertiā explanandaz aperuit ipsa dicta de ꝑscientia dei vbi distinctum est, q̄ est duplex necessitas. absoluta, et immutabilitatis. prima non conuenit diuinis ad extra sed secunda tātum: que hic vocatur necessitas cōditionalis, z alibi necessitas ex ꝓpositione.

146 38 2 abc

¶ Super Arti. 4.

TItulus clarus. ¶ In corpore vna conclusio respōsiua quesito negatiue. Non omnia subduntur fato. Probatur dupliciter. Primo ratione. fatum est ordinatio causarum se cūdarum ad effectus diuinitus pulsos. ergo omnia subdita fato subduntur causis secundis. ergo ea que a deo immediate fiunt non subduntur fato. ergo non omnia subduntur fato. Antecedens est ratio fati. consequentie omnes sunt per se note: tamen secunda probatur: quia talia non subduntur causis secundis. tertia quoque declaratur in creatione z gloificatione spiritūꝰ ꝛc. Secundo autoritate Boetij. Et hoc patet. Ex hac autem probatione patet solutio corollarium q̄ quanto aliquid longius fit a deo tāto magis fato subest. probatur: quia magis subsistit causis secundis.

575 2 518 2 0 518 44 0

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Sup.q.117.Art.1. Iulius clarus.

¶ In corpore proposito numero opinionū tria sunt iuxta numerū opinionū: ita q̄ in 3ª rndet questo. ¶ Quo ad ꝑmum duo. Opinio quer. Magister docet discipulū cōmunicando ei eāde scientiā p hoc q̄ mouet eum ad ordinandum fantasma cōuenienter ꝛc. Probatur. quia vnus est vtriusq; intellꝰ: ꝛ eedem sunt vtriusq; species intelligibiles. Secūdo exā men et reprehensio. Examen q̄ ad 1ª eandem sciam dupl'r, ex parte rei scite. ꝛ sic est verū: aut ex pte subiecti scientis. Et tunc venit reprehensio fundamēti. q1. I. ē falsum q̄nō est vn⁹ vtriusq; scientis intellectus: nec eadem species: vtsuperius patuit.

576 2.S.75. Et 3ti.q. 55. ar. 1. Et opus. 16.ca.5. Et 3ti. Et matth.23. col.5. Et Ro. 1.lec.6. col.6.

¶ Quo ad 2dm duo quoq;. Primo opinio platonis. Docere nihil aliud est q̄ excitare holem ad ꝓsiderandū ea: quoꝝ scientiam hz. Probatur. scientia inest ab initio animabus nr̄is ex participatione idearum: ꝛ̄ impeditur ab vsu ꝓpter vnionem ad corpus: q̄ scia nō cātur de nouo p q̄dāz studium ergo discere nō est nisi reminisci. ergo docere non est nisi excitare ad vsum habite scientie. ola patent. Secūdo rēpensio radicis: q̄ intellect⁹ aie nostre est pure; potēnialis: sicut tabula rasa: vt ꝓbauit arist. supius ꝛc.

¶ Quo ad 3m. ꝓimo ponitur cōclusio respō siua quesito. Docens cār sciam in addisce te reducēdo ipsum de po2 ad actum ꝑmū. ꝓbaꝫ ꝑ 0.8. phy. Deinde ꝓbaꝫ: limitatur ramificaꝫ, ꝛ explanaꝫ. ꝓbatur ꝙdem tali rōne. Effectus qui pōt fieri a nā et ab arte: fit ab arte eodē mō. quo fieret a natura: sed scientia est hmōi. ergo fit ab arte doctoris eo mō quo a natura. ꝛ a natura fit reducēdo scipsum de po2 ad actum scientie: ergo ꝛ a doctore fit reducēdo alium de potentia ad actū scientie. Maior probatur: q̄ ars imitatur naturaz. Et ad euidentiā eiꝰ ꝓtimo distinguit duplex genus effectuū. Quidā ab extrinseco tātū vt domus. Quidā ab extrinseco et intrinseco: vt sanitas. ꝛ posset 3m poni gen⁹: quidā ab intrinseco tantū, vt

370 418 419

¶ De his que pertinent ad actionem hominis. Quest.117.

POstea cōsiderandū est de his que ꝓtinent ad actionē hois, qui est cōpositus ex spūali ꝛ corpali creatura. Et ꝓmo cōsiderandum est de actiōe hois. Scōo de propagatiōe hominis ex hoie. ¶ Circa ꝑmū querunt quatuor. Ꝑmo, vtrū vnus homo possit docere aliū causando in ipso sciam. Secūdo, vtrū vn⁹ hō possit docere angelū. Tertio, vtruz hō ꝙ virtutē sue aie possit immutare materiam corporalē. Quarto, vtrū aia hois separata possit mouere corpora motu locali.

¶ Utrū vn⁹ hō possit aliū docere. Art.1.

ADꝑmū sic ꝓceditur. Uidet, q̄ hō nō possit aliū docere. Dicit enim dns Matt. 23. Nolite vocari rabbi. Ubi ōt glo. Hiero. Ne diuinū honorē hoib⁹ tribuatis. Esse ergo magistrū ꝓtinet ꝓpie ad diuinū honorē. Sed docere est ꝓpriū magistri. Homo ergo nō pōt docere: ꝛ hoc est ꝓpriū dei.

¶ Sī hō aliū docet, hoc nō est nisi ingētū agit ꝑ sciam suā ad causandū sciam in alio. Sz qualitas per quā aliqs agit ad faciendū sibi sīle est qualitas actiua. Ergo sequit q̄ scia sit qualitas actiua: sicut ꝛ calor. ¶ Ad sciētiā requirit lumē intelligibile ꝛ species rei intellecte. Sz neutrū istorū pōt causare vnus hō in alio. Ergo vn⁹ homo nō pōt docēdo causare sciaz in alio.

¶ Doctor nihil agit ad discipulū: nisi q̄ ꝓponit ei q̄dam signa, vel vocib⁹ aliq̄d significādo, vel nutib⁹. Sz ꝓponendo signa nō pōt aliqs alium docere causando in eo sciētiā. Qz aut ꝓponit signa rerum notarū aut reru ignotarū. Si rerum notarum: ille ergo cui signa ꝓponunt iam hz sciam, ꝛ eā nō acqrit a magro. Si aūt rerū ignotaz, ꝓ hmōi signa nihil addiscit. Sicut si aliqs ꝓponeret alicui latino verba greca, quoꝝ significatiōnē ignoraret: ꝓ hoc eum docere non posset. Nullo ergo modo vnus homo potest alium docendo sciam in eo causare.

Sed Cōtra ē, q̄ apls dicit. 1. ad Tim. 2. Ju q̄ posit⁹ sum ego ꝑdicator ꝛ apostol⁹ doctor gentiū in fide ꝛ veritate.

369 370

Rndeo Dom, q̄ circa hꝰ diuerse fuerūt opiniões. Auerrois enī in cōmen. 3. de aīa posuit vnū intellm possibilem esse oīm hoim: vt supra dictū est. Et ex hoc sequebaꝫ q̄ eedē spēs intelligibiles sint oīm hoim. Et ꝙz hoc ponit q̄ vnus hō per doctrinā nō causat aliā sciam i altero ab ea quā ipse hz: ꝙz cōicat ei eandē sciam quā ipse hz ꝓ hoc q̄ mouet eū ad ordinandū fantasmata in aīa sua: ad hoc q̄ sint dispōsita cōueniēter ad intelligibile cōꝓhendēdū. Que quidē opinio ꝛ̄tū ad hoc vera est: q̄ est eadē scia in discipulo ꝛ magro, ꝛ̄ cōsideret idēras fm vnitatē rei scite. Eadē enī rei veritas est quā cognoscit ꝛ discipulus ꝛ magister. Sz ꝛ̄tum ad hoc q̄ ponit esse vnū intellectū possibilē oīm hominū ꝛ eaſdē spēs intelligibiles differētes solū ꝙz diuersa fantasmata: falsa est eiꝰ opinio: vt supra habitū est. Alia est opinio ꝓnicorū q̄ posuerūt q̄ scia inest a ꝓncipio aīab⁹ nr̄is ꝑ ꝓticipationē formarū separaz: sicut ō. ꝓtū est. ꝙz aīa ex vnīe ꝓncipio ipedīt ne possit ꝓsiderare libere ea quoꝝ sciam hz. Et fm hoc discipul⁹ a magistro nō acqrit sciam de nouo: sed ab eo excitatur ad cōsiderandū ea quoꝝ sciam hz vt sic addiscere

nihil aliud sit quā reminisci: sic etiam ponebāt q̄ agētia nālia solūmodo disponunt ad susceptionē formaz: quas acqrit mīa corpalis ꝑ participationē speciez separatarū. Sed ō hoc supra ostēsum est, q̄ intellectus possibilis aie hūane est in potentia pura ad itelligibilia fm⁹ Arist. ōt in. 3. de aia. Et iō alr dōz est, q̄ docēs causat sciaz in addiscēte reducēdo ipm de potentia in actū: sicut ōz in. 8. phy. ¶ Ad cui⁹ euidentiā cōsiderādū est: q̄ effectuū q̄ sunt ab exteriori ꝓncipio aliqs est ab exteriori ꝓncipio tm. Sicut forma dom⁹ causat i mīa solū ab arte. Aliqs aūt effectus est q̄z q̄dē ab exteriori ꝓncipio, q̄z aūt ab interiori. Sicut sanitas causatur in infirmo: q̄z ab exteriori ꝓncipio, ſ. ab arte medicine, q̄z aūt ab interiori ꝓncipio: vt cū aliquis sanaꝫ ꝑ virtutē nāe. Et in talib⁹ effectibus sunt duo attēdēda. Ꝑmo q̄dē q̄ ars imitatꝫ nām in sua opatione. Sicut em̄ natura sanat infirmū alterādo digerēdo ꝛ expellēdo mīam q̄ causat morbū: ita ꝛ ars. Scōo attēdēdū est ꝙ ꝓncipiū exteri⁹. ſ. ars non operat sicut ꝓncipale agēs: ꝛ sicut coadiuuās ꝓncipale, ꝙ est ꝓnciꝑū interior, cōfortādo ipm ꝛ ministrādo ei instrūa ꝛ auxilia quib⁹ natura vtaꝫ ad effectū ꝓducendū. Sicut medic⁹ cōfortat naturā ꝛ adhibet ei cibos ꝛ medicinas, q̄b⁹ nā vtaꝫ ad finem intētū. Scia aūt acqrit in hoie ab interiori ꝓncipio: vt ꝓz in eo q̄ ꝑ inuētionē ꝓpriā sciam acqrit: ꝛ a ꝓncipio exteriori: vt ꝓz in eo q̄ addiscit. Inest em̄ vnicuiq; hoi quodā ꝓn⁹ scie. ſ. lumē intellect⁹ agētis ꝑ q̄ cognoscūtur statim a ꝓncipio naturali⁹ q̄dā vīa ꝓncipia oīm sciarū. Cū aūt aliqs hmōi vīa ꝓncipia applicat ad aliq̄ ꝓticularia: q̄um memoriā ꝛ exꝑimētū ꝑ sensum accipit, ꝑ inuētionē ꝓpriā acqrit sciaz eoꝝ q̄ nesciebat, ex notis ad ignota ꝓcedēs. Uñ ꝛ q̄libet docēs ex his q̄ discipul⁹ nouit ducit eū in cognitionē eoꝝ q̄ ignorabat: fm q̄ ōz in ꝓmo poste. q̄ ois doctrina ꝛ ois disciplina ex ꝑexīti fit cognitiōe. Ducit aūt magister discipulū ex ꝓcognitis in cognitionē ignotoꝝ dupl'r. Ꝑmo q̄dē ꝓponēdo ei aliq̄ auxilia vl instrūa: q̄b⁹ intellꝰ eiꝰ vtaꝫ ad sciam acqrendā. Puta cū ꝓponit ei aliqs ꝓpositiões minus vniuersales: q̄z tū ex ꝓcognitis discipul⁹ ꝙdicare pōt: vl cū ꝓponit ei aliq̄ sensibilia exēpla vl similia vel opposita vl aliq̄ hmōi, ex q̄b⁹ intellect⁹ addiscentis manuducit in cognitionē veritatis ignote. Alio mō cū cōfortat intellm addiscētis: nō quidem aliqua ꝛtute actiua q̄si superioris nāe: sicut supra dictū est de angelis illuminātibus: q̄ oēs humani intellꝰ sunt vn⁹ gradus in ordine nature. Sz inquātū ꝓponit discipulo ordinem ꝓncipioꝝ ad cōclones, q̄ forte ꝑ seipm nō haberet tantā ꝛtutē collatiuā: vt ex ꝓncipiis posset cōclones deducere. Et iō ōz in ꝑmo poste. q̄ demonstratio est syll's faciens scire. Et ꝑ hunc modum ille qui demonstrat: auditorem scientem facit.

Ad Ꝑmū dom, q̄ (sicut iā dictū est⁹) hō docēs solūmodo exterius ministeriū adhibet sicut medicus sanās. Sed sicut nā interior est ꝓncipalis cā sanationis: ita ꝛ interius lumē intell's est ꝓncipalis cā scie. Utrūq; aūt horū est a deo. Et iō sicut de deo ōz q̄ sanat oēs infirmitates tuas, ita de eo ōz, q̄ docet hoiem sciam: inq̄tū lumen vult⁹ eius sup nos signat⁹ ꝙ nobis oia ostendunt. ¶ Ad scōz dom, q̄ doctor nō cāt sciam in discipulo ꝑ modū agentis nālis: vt Auer. obiecit. Uñ ñ opz q̄ scia sit q̄lras actiua: ꝙz est ꝓncipiū quo aliqs dirigit in operādo. ¶ Ad tertiū dōz, q̄ magr nō cāt lumē intelligibile in discipulo: nec directe spēs intelligibiles: ꝙz mouet discipulū ꝑ suā doctrinā ad hoc q̄ ipse ꝑ ꝛtutem sui intellꝰ formet intelligibiles cōceptiões: q̄rū signa sibi ꝓponit exteri⁹. ¶ Ad quartū dom: q̄ signa q̄ magr discipulo ꝓponit sunt rerū notarū in vl ꝛ sub quadā cōfusione: ꝙz ignotarū in ꝓticulari, ꝛ sub quadā distōne. Et iō cū quisq; per seipm scientiam acquirit: non

ꝓprietates rer⁹ naturalium. Notat deinde idēitas modi agēdi re⁹ virtutuz agētiu declarādo i sanitate. Minor. ꝓbaꝫ: q̄ scire nīm fit inuētione ex vi luminis intellect⁹ agētis: ꝛ tunc a natura, ꝛ disciplina ꝛ tūc ab arte. Propō vero vltersubsumpta. ꝓbatur q̄ acqsitio scie ꝑ inuentionē fit ꝓcedendo de ꝓncipiis notis ad cōclusiones ignotas ꝛc. hoc em̄ est ꝓcedere de po2 ad actū: ꝛ procedit hec suppositio intellectu in po2 essentiali: vt ꝓz. Limitaꝫ vero: q̄m docto: ponitur nō vt causa ꝓncipalis: ꝙz vt minister nature et coadiuuās: ꝛ sic. ſ. ministerialiter reducitur potētia ad actum. Et ad euidētiā huiꝰ limitationis notaꝫ in cōi ordo inter artē ꝛ naturā respectu illius effectus qui potest esse ab vtraq; et ōz q̄ est ordo coadiuuātis ꝓncipale: ꝛ semp agens ꝓncipale est idem. ſ. natura. Ramificaꝫ autem dum distinguitur duplex modus: q̄ doctor docet. ſcz auxiliādo ꝓbēdo propositionū minus vniuersalium similium dissimiliumq; exemplorū ꝛc. ꝛ confortādo vi syllogistice ordinationis propositionū propriarū iuxta illud: demōstratio est syll's faciens scire. Explanatur quoq; inter hec diffusa declaratione assumptarum propositionum ꝛc. vt pa-

ꝓtest dici docere seipsum, vel esse suīpsius magister: quia nō ꝓprie existit in eo scientia completa qualis requiritur in magistro.

¶ Utrum homines possint docere angelos. Arti.2.

AD Secundū sic ꝓcedit. Uī q̄ homines possint docere angelos. Dicit em̄ apo. ad ephe. 3. Ut innotescat principibus ꝛ ptātibus in celestibus ꝑ ecclesiā multiformis sapiētia dei. Sz ecclesia est cōgregatio hoim fideliū. Ergo angelis ꝑ hoies aliq̄ innotescūt. ¶ Ꝑ. Angeli supiores q̄ immediate de diuinis a deo illuminant inferiores angelos instruere pōt: vt ꝑ. 3. dictū est⁹. Sed aliq̄ hoies immediate de diuinis ꝑ dei verbū sunt instructi: sicut maxime patet de apostolis: scōm illud ad Heb. 1. Nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. Ergo aliq̄ homines aliquos angelos docere potuerūt. ¶ Ꝑ. Inferiores angeli a suꝑioꝛib⁹ instruunt. Sz q̄dā hoies superiores sunt aliquibus angelis, cū ad supiemos ordines angeloꝝ aliq̄ hoies assumantur: vt Greg. dicit in quadā Homelia. Ergo aliqui inferiores angeli per aliquos homines de diuinis instrui possunt.

577 3di. ſ. mi. 4. Et ephe. 3. lec. 3. ver. 2. 578 520 521

Sed Cōtra est, q̄ dicit Aug. in. 3. de trinita. q̄ materia corporalis soli deo obedit ad nutum.

Rndeo Dicēdū, q̄ (sicut supra dictū est⁹) mā corpalis non immutat ad formā, nisi vl ab agēte aliquo cōposito ex mīa ꝛ forma, vl ab ipo deo in q̄ virtualiter ꝛ mīa ꝛ forma ꝑexīstit, sicut in ꝑmordialī ca vtriusq;. Uñ ꝛ de angelis ō. dictū est⁹: q̄ materia corpalē immutare nō possunt naturali ꝛtute, nisi applicādo corporalia agētia ad effect⁹ aliquos ꝓducendos. Multo igit minus anima sua virtute naturali potest immutare materiā corporalē nisi mediāntibus aliq̄bus corporibus.

522

Ad ꝑmū Ergo dicēdum, q̄ sancti dīr miracula facere ex ꝓtate gre, nō nature. Quod ꝓz per illud q̄d Grego. ibidē dicit, Qui filij dei ex potestate sunt: vt dicit Joānes: q̄d mirum si signa facere ex potestate valeant: ¶ Ad 2m dicēdū q̄ fascinatiōis causam assignauit Aui. ex hoc q̄ materia corporalis nata est obedire spūali sube magis q̄z cōtrarijs agentibus in natura. Et ideo q̄ aia fuerit fortis in sua imaginatione, corporalis materia immutaꝫ ꝑ ea. Et hāc dicit esse cām oculi fascinantis. Sed supra ostēsum est⁹: q̄ mīa corporalis non obedit subditie spūali ad nutū, nisi soli creatori. Et ideo melius dicēdum est, q̄ ex forti imaginatione aie immutanꝫ spūs corpous conīcti. Que quidem immutatio spūum maxime fit in oculis, ad quos subtiliores spūs perueniunt. Oculi aūt inficiūt aerem cōtinuū vsq; ad determinatum spatiū. Per quē modū species cula si fuerint noua ꝛ pura contrahunt q̄dam impuritatē ex aspectu mulieris menstruate: vt Arist. ōt in li. de som. ꝛ vi. Sic igit cū aliq̄ aia fuerit vehementer cōmota ad malitiam: sicut maxime invetulis contingit, efficit ꝓz modū ꝓdictū aspectus eius venenosus ꝛ noxius: ꝛ maxime puerīs qui hūt corpus tenerum ꝛ de facili receptiū impressionis. Pōt esse etiā q̄ ex dei ꝑmissione vel ex aliq̄ facto ✝ occulto cooperet ad hoc malignitas demoniū: cum quib⁹ de vetule sortilege aliq̄ fedus habent. ¶ Ad tertiū dōm, ꝛ aia corpi humano vnitur vt forma: ꝛ appetit⁹ sensitiuus, q̄ obedit aliq̄liter rōni: vt. 8. dictū est⁹: ē actꝰ alicui⁹ organi corpalis. Et iō opz q̄ ad apphēsionē aie hūane ꝓmoueat appetit⁹ sensitiu⁹ cū aliq̄ opōe corpali. Ad exteriora ꝛo corpa immutāda apphēsio aie hūane nō sufficit nisi mediāte immutatione ꝓpriꝰ corꝓis: vt dictū est. ¶ Utrū aia hominis separata possit corpora saltem localiter mouere. Arti.4.

AD Quartū sic ꝓceditur. Uidet q̄ aia hois separata possit corpa saltē locaℓr mouere. Substātie enim ꝑfālī nāℓr obedit corpus ad motum localē: vt supra dictū est⁹. Sed anima separata ē ꝑa spiritualis. Ergo ꝑ suo imperio potest exteriora corpa mouere. ¶ Ꝑ. In itineratio clementis ōr narrante Discreta ad Petrum, q̄ Simon magus ꝑ magicas artes puerī a se interfecti animā retinebat ꝑ quā magicas operationes efficiebat. Sed hoc esse non potuisset sine aliqua corꝑum transmutatione ad minus locali. Ergo anima separata habet virtutem localiter mouendi corpora.

Sed Contra est, q̄ dicit Aug. in. 12. de aīa, q̄ anima nō potest mouere q̄cunq; corpus: sed solummodo ꝓpium.

¶ Super Articulum secundum.

Iulius homines in statu vie: vt patet ex tertio argumēto: ꝛ eius rēsponsione. De hominibus enim in statu patrie nihil hic dicitur.

542

¶ In corpe vna 2o rñ sua questio negatiue hoies non ꝑnt docere angelos sed tantū mō eis loqui. ꝓbaꝫ. sup. 563 b 543 b

¶ In rñsione ad tertiū. Aduerte q̄ vt ex illa ꝓz: aia nec corꝓ ꝓpium directe immutare ꝓt ꝑ formali immutatione: q̄m aia nō est directe ꝓncipium alicuius mutationis vt patet discurrendo per mutationes alterationem augmentationem ꝛ generationem. Nihil enim horum anima facit per operationem animale. i. apprehensionē aut volitionem directe: quia nō est tante efficacie: sed vt in litera ōr ad apphensionē aie sequit act⁹ appetitus sensitiui: pura timor quem cōmittat cōmortio alicui⁹ humoris ꝛc. ꝛ sic indirecte aia hūa imitat corpus ꝓpium.

564 543 b

379 mal.q. 16.ar.1. ad scōz. 543

Also ✝ fato.

406

¶ Sup Art.4. Iulius clarus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore vna ꝑ⁹ rñsua q̃sito. Aia ſcpata ſua nãli ☧tute nõ potest mouere aliq̃ corp⁹. Probatur: anima cõiuncta nõ mouet corp⁹ nisi viuificatũ a se. ℨ ſeparata nullũ corp⁹ põt mouere. Añs ꝓbat: qz membrum mortificatũ nõ obedit ei ad motũ localẽ. ꝓtia ꝓbat: qz nullũ corpus viuificatur ab anima ſeparata. ¶ Circa hãc ꝙam du⁹ occurrit: qñ 2ª ista supponit idem iudiciũ ẽ de aia ſepata z cõiuncta, qõ nõ ꝓbat. Et rapper falluz in ſimili 2ꝛa aia cõiucta nõ intelligit aliq̃d nisi fantaſiatũ. ℨ ſeparata nihil intelligit. ꝓbat: qz aie ſepate nihil offert fantaſiatum: iſta ꝓia ꝺz nõ tenerī: qz nõ eſt idẽ iudiciũ de aia ſeparata z coniuncta. ergo nec illa que facta eſt nũc: niſi ꝓbetur identitas iudicij. ¶ Ad hoc prima facie dici poteſt q̃ quia aia ſeparata nõ eſt maioris ☧tutis motiue ℨ cõiuncta idcirco ꝓia tenet. Sed cõtra hanc rñſionẽ ſunt primo, q̃ non eſt maioris virtutis mouere lapidẽ ℨ corpus conſtũtũ. ſcdo q̃ licet ani ma ſeparata non ſit maioris ☧tutis: eſt tamẽ alterius modi vie di illa virtute: iſta eſt alterius modi eſſendi z intelligendi. z propterea coniuncta mouet viuificando: ſeparata autem nõ viuificando. Añ dicendum eſt ℨ conſequẽtia fundatur ſup vna propoſitione priore añte: et implicite declarata in illo: z explicata in reſpõſione ad ꝙmũ: z eſt iſta, Aia humana eſt ex propria natura determinata ad mouendũ corpus a ſe viuificatũ tm: ex hac enim optime valet conſequẽtia: qñ qõ conuenit ei ex natura: nõ ꝛa riatur ex vario modo eſſendi. Hec aũt claꝺitur z declaratur in antecedẽte aſſumpto. Declarat autem quia patefacto ꝙ aia in ſtatu cõiunctionis determinata eſt ad corpus viuum: palã fit ꝙ anima abſoluta eſt virtutis limitate ad mouẽdum tale corp⁹. Et ad inſtantiã, q̃ fit de diuerſitate modi mouẽdi dicendũ eſt ex diffẽrẽtia inter virtutem motiuã ac intellectiuam z volitiuã vt ſic. Intellectus eñ ſcm totũ genus ſuum habet ꝓ obiecto ens in quantum ens, nec eſt cõtractus ad aliquod particulare ens ſiue i gñe ſiue in ſpẽ. Virtus autem motiua cũ ex gñe ſuo ad certum ens. ſ. corpus determinetur: ꝓpter hoc eſt: q̃ ſcm ſpecies ſuas ad certas ſpẽs corporis determinetur: z ſic cum ſuprema vis motiua ad corpus determinata: nõ ramẽ ad multitudinẽ nec magnitudinem eius limitetur (quia eſt infinita) ꝓpter hoc eſt q̃ paulatim deſcendendo infima vis motiua ad corpus minimum multitudine z magnitudine determinata ſit. Conſtat autem q̃ anima humana eſt vltimus motor inter ſpiritus: igitur eius vis ad corpus humanũ quod eſt paruiſſimũ reſpectu mobiliũ ab angelis: z vnicũ, corpus humanum. ſ. viuificatum a ſe determinatur: aliter non eſſet in infimo gradu limitationis. Et propterea non põt rationabiliter diſtingui modus mouẽdi in motu dum eſſendi z intelligẽdi non eſſi remanet in anima ſeparata habitudo ad obiectũ potentie motiue: qz non eſt vniuerſale, ſicut intellectus. Et ideo optime litera ex efficacia animẽ coniuncte ſubintelligens efficaciam illius ſimpliciter quo ad vim motiuam: intulit q̃ non poteſt ſeparata mouere quod non poteſt coniuncta.

580 2.di.18. q.2.ã.3. Et.2.ℨ. ca.86. q.1. Et po.q. 3.ã.11.

¶ Super qõnis. 118. Articulum. 1.

TItulus cum ſemine, id eſt, cõmuniceur a genera te per hoc quod ab eo decidit ſemen: ita quod in ſemine vehatur anima ſenſitiua formaliter vel virtualiter.

¶ In corpe duo principaliter. ꝓpo tractatur opinio. Secundo reſpondentur queſtio.

¶ Quo ad primum duo. Primo: opinio ipſa. Tenet eñ partem negatiuam dicẽs Animam ſenſitiuaz a ſolo deo fieri. Secundo reprehenſio illius

364 Ergo aia ſenſitiua non cauſatur ex ſemie. ¶ ℘. Si in ſemine eſt aliq̃ ꝓncipiũ actiuũ anime ſenſitiue, aut illud ꝓn⁽ᵐ⁾ manet generato iã animali aut nõ manet. Sz manere nõ põt. Quia vel eſſet idem cũ aia ſenſitiua aialis gñati. Et hoc eſt ipoſe. Qz ſic eẽt idẽ gñans z gñatũ z faciẽs z factũ. Vel eẽt aliq̃d aliꝺ. Et ℏ ẽt eſt impoſe. Qz ſupra oſtenſum eſt: q̃ i vno aialı nõ eſt niſi vnũ ꝓn⁽ᵐ⁾ formale q̃ eſt vna aia. Si aũt nõ manet ℏ ẽt vt impoſe. Qz ſic aliq̃ agens ageret ad corruptionẽ ſubiꝓſius. Qꝺ ẽ impoſe. Nõ ergo aia ſenſitiua põt generari ex ſemine.

b 368

Sed ¶ Cõtra. Ita ſe ħz ☧tus q̃ eſt in ſemine ad animalia que ex ſemine gñant: ſicut ſe ħz ☧tus que eſt in elemẽtis mũdi ad aialia q̃ eſt ex elemẽtis mũdi. ꝓdu cunt. Sicut q̃ ex putrefactiõe gñant. Sed iu hmõi aialiꝺ⁹ aie ꝓducũt ex ☧tute q̃ eſt i elemẽtis: ſm illud ge. 1. ꝓducãt aque repti le aleviuẽtis. Ergo z aialiũ q̃ gñant ex ſemine aie ꝓducunt ex ☧tute q̃ eſt in ſemine.

Rñdeo ¶ Dõz, q̃ quiꝺã poſuerũt animas ſenſitiuas aialiũ a deo creari. Que quiꝺẽ poſitio cõueniens eſſet ſi aia ſenſitiua eſſet res ſubſiſtens habens ꝑ ſe eſſe z operationẽ: ita ꝑſe deberetur ei fieri. cum res ſimplex z ſubſiſtẽs non poſſit fieri niſi ꝑ creationem: ſequeret ꝙ aia ſenſitiua ꝓcederet in eſſe ꝑ creationem. Sed iſta radix eſt falſa. ſ. q̃ anima ſenſitiua per ſe habeat eſſe z operationẽ: vt ex ſupꝛoubᵒ ꝓz⁽ᵉ⁾. Nõ eñ corũperet corrupto corꝑe. Et iõ cũ nõ ſit forma ſubſiſtẽs ħz ſe in eſſẽdo ad modum aliarum formarũ corꝑaliũ: quibus ꝑ ſe nõ debetur eſſe: ſed cẽ põr inquãtum compoſita ſubſiſtentia ꝑ eas ſunt. Añ z ipſis cõpoſitis debetur fieri. Et q̃ gñans eſt ſimile generato neceſſe eſt q̃ naliter tã anima ſenſitiua q̃ alie hmõi forme ꝓducãtur in eſſe ab aliq̃bus corꝑalibꝰ agẽtibus trãſmutãtibus mãm de potentia in actũ ꝑ aliquã ☧tutẽ corꝑoreã que eſt in eis. Quãto aũt aliq̃ agẽs eſt potẽtius, tãto poteſt ſuã actionẽ diffundere ad magis diſtans. Sicut quãto aliq̃ corpus eſt magis calidũ, tanto ad remotius calefactionem ꝓducit. corꝑoia igit nõ viuentia que ſunt inferioꝛa nature ordine generãt quidem ſibi ſilẽ, non ꝑ aliq̃ mediũ ſed per ſeipſa. ſicut ignis ꝑ ſeipſum generat ignem. ſed corꝑora viuentia tanq̃ potentioꝛa agunt ad generandũ ſibi ſilẽ et ſine medio z per mediũ. Sine medio quidem in opere nutritionis in quo caro generat carnem. Cũ medio vero in actu generationis. Qz ex anima generãtis deriuãt quedã ☧tus actiua ad ipſum ſemen animalis vel plãte ſicut z a principali agẽte deriuãt quedã vis motiua ad inſtrumẽtũ. Et ſicut nõ refert diffẽrẽtie q̃ aliq̃d moueaꝛ ab inſtrõ vel ꝓncipali agẽte: ita nõ refert diffẽrẽtie q̃ aĩa generati cauſeꝛtur ab aĩa generantis vel a virtute deriuata ab ipſa que eſt in ſemine.

364 Ad ¶ Primum ergo dõm, q̃ aĩa ſenſitiua non eſt in ſba perfecta ꝑ ſe ſubſiſtẽs. Et de hoc ſupꝛa dictũ eſt: nec oz ħ itẽrare. ¶ Ad ſcõz, q̃ virt⁹ gñatiua non generat ſolũ in virtute ꝓpꝛia, ſed in ☧tute totiꝰ aie cuiꝰ eſt poᵃ. Et iõ ☧tꝰ gñatiua plãte gñat plãtam: ☧tus ℘ gñatiua aialis gñat aial. Quanto. n. aia fuerit perfectioꝛ tãto ☧tus eius gñatiua ordinat ad ꝑfectioꝛẽ effectũ. ¶ Ad 3ᵐ dõm, q̃ ☧tus illa actiua q̃ eſt in ſemine ex aĩa gñantis deriuata eſt q̃ſi q̃da motio ipſiꝰ aie gñantis nec eſt aia aut ꝑs aie niſi in ☧tute ſicut in ſerra vel ſecuri nõ eſt forma lecti: ſz motio q̃da ad talẽ formã. Et iõ ſi opz q̃ iſta vis actiua hẽat aliq̃ oꝛ ganũ in actu: ſz fiũdat in ipſo ſpũ incluſo in ſeie q̃ eſt ſpumoſuz vt atteſtat eiꝰ albedo in q̃ ẽt ſpũ ẽ q̃da calꝛ ex ☧tute celeſtiũ coꝛ porũ q̃x etiã ☧tute agẽtia ſperioꝛa agũt ad ſpẽm: vt ſ. dictũ ẽ. Et qz i hmõi ſpũ ꝛcurrit ☧tꝰ aie cũ ☧tute celeſti, ꝺz q̃ hõ gñat ho mine z ſol. Caliꝺũ aũt eñtare ſe ħz iſtrãtũ ad ☧tutẽ aie: ſic ẽt ad ☧tutẽ nutritiuã: vt ꝺz in. 2. de aĩa. ¶ Ad 4ᵐ dõz, q̃ in aialiꝺ⁹ ꝑfectis q̃ gñant ex coitu: ☧tꝰ actiua eſt in ſeie maris: ſz ꝑm i li. de gñone aialium. Mꝛia aũt feᵗ⁹ eſt illud q̃ miniſtrat a feta. Inq̃ qꝺẽ mã ſtatia ꝓnꝺẽ aia vegetabilis ñ q̃dẽ ſz actũ 2ᵐ: ſz ſz actũ ꝓᵐ: ſicut aĩa ſẽſi tiua in dormiẽtiꝺ⁹. Cũ aũt incipit attrahere alimẽtũ: tũc iã actu opat. Hmõi igitur mã trãſmutat a ☧tute q̃ ẽ i ſeie maris: q̃uſq̃ ꝑducat i actũ aĩe ſenſitiue: ñ ita q̃ ipſamet vis q̃ erat i ſemine fiat aĩa ſẽſitiua: qz ſic idẽ eẽt gñans z gñatũ. Et ℏ magis eẽt ſiłe nutritioni z augmento q̃ gñoni: vt ꝓbꝫ ꝺr. Poſtq̃ aũt ꝓ ☧tutẽ ꝓncipꝫ actiui, q̃ erat i ſemine ꝓducta eſt aĩa ſenſitiua in gñato q̃tũ ad aliq̃s ptẽ ꝓncipalẽ: tunc tã illa aĩa ſenſitiua ꝑtis incipit opari ad cõplemẽtũ men nõ eſt actiuũ aie ſenſitiue. Primo ſic. ſemen aut cauſat aiam in inſtanti, generationis: aut ante. nõ ante quia habet rationem paſſiui: ꝓbatur: qz eſt conuertibile de ꝓximo in ſubſtãtiam generationis: nec in inſtãti generationis: quia tũc non eſt. Sed cõuertitur z conuerſum eſt ſimul in ſubſtantiã geniti. Secundo ſic. imperfectius non eſt cauſa actiua ſufficiens perfectioꝛis: ſed ſemen cum omnibus ſuis ſpiritibus eſt imperfectius animali genito. ergo. Et ſi dicatur q̃ ſemen agit in virtute ſeminantis. Cõtra nihil agit in virtute nõ entis vt ſic: ſed animal a quo deciſum eſt ſemen reſpectu generationis huius: eſt non ens: tum quia non, eſt ꝑſens: tũ quia non eſſe ꝓ⁹ potest. ergo.

¶ Deinde arguit, q̃ ſemen non eſt actiuũ organizationis: quia eſt vniforme: ab vniformi aũt non procedit tanta diffoꝛmitas ☧ta apparet in membris partibusq̃ animalis. ¶ Ad omnia autem hic facillime patet reſpõſio. Prenotãdum tñ eſt. q̃ Sco. ſupponit z dicit expreſſe debere poni q̃ ſemen eſt vnigeneum (ſed nõ ꝓbat) z tamen cũ hoc ponit ipſum conuerti in genitũ. Mihi aũt ex philoſophoꝝ dictis oĩuo videꝛur hoc impoſſibile. Cũm duplex apud phos eſt de paterno ſemine opinio. Alĩ enim putant nihil eius ingredi ſubſtantiã geniti: vt Ari. z S. T. z hi quo ad hoc poſſunt ſuſtinere ſemẽ eſſe homogeneũ. Alĩ vero putant ſemen diſtingui in partes groſſioꝛes z ſubtiliores: z q̃ paternũ ſemen ſm aliq̃ partem cõuertitur in genitũ: et ſcm aliq̃ cõcurrit vt cauſa actiua. Et hec eſt opinio alberti: z ſcm hoc manifeſte ponitur eterogeneũ. Et reuera ꝓpter diuerſitatẽ que eſt inter ſpiritus, z reliquas partes ſeminis videtur eterogeneum ponendum. Componitur enim ex his ſemen ſicut ex partibus integralibus cum ſint corꝑa actu exiſtentia in eo. ¶ Ad primam ergo obiectionẽ Scoti dicitur: ſemen agit in inſtanti gñationis z ab: nec eſt verũ q̃ ante habeat ratione paſſiui ſecundum ſe totum ſaltem: quoniam non eſt totũ cõuertibile in ſubſtãtiam geniti: ſed aut ſcm partem aut nihil. Unde aut totũ aut pars remanet in inſtanti generationis: z ſic nõ ꝓhibetur ex hoc agere. ¶ Ad ſecundam vero optime reſponſum eſt ex Ari. 12. meta. tex. 40. z S. T. hic in corpore: et ad ſecundum. Et ad primam inſtantiã in oppoſitũ dicitur q̃ ſemen agere in virtute ſeminãtis poteſt dupliciter intelligi. Uno modo q̃ ſit conſtructio tranſitiua: z ſic nõ dicimus. Alio modo intrãſitiue. i. q̃ eſt ipſa virtus ſeminantis non coniuncta. ſed ſeparata. In hoc eñ vt in corpoꝛe articuli dicitur excedunt viuentia nõ viuentia z hic habent tantum virtutes ſuas coniunctas: illa aũt ħſt z cõiuncta z ſeparata ꝑ deciſionẽ tñ a cõiunctis. Et hoc eſt ſenſu ꝑz rñſio ad inſtãtiã primã: qz maioꝛ: ſz ſit vera de agẽte in ☧tute alterius trãſitiue: nõ tñ intrãſitiue ſicut eſt in ꝓpoſito. Ad ſcham vero negatur añs: nõ eñ ſemẽ z ſeminãs cõcurrũt ad genitũ vt ꝓ⁹ z au⁹ ſz quẽadmodum in ſra ꝺr vt agẽs z inſtrm agẽtis. Sz qñ 2ª eſt inſtr gen⁹: q̃ꝺã ꝓcipans ☧tutẽ ab agẽte deriuata in eſſe ꝑmanẽti. Qꝺã vero in eẽ ſucceſſiuo: credit z male. q̃ inſtrm ꝓtis pãs virtutẽ actiuã, in eſſe ꝑmanẽti nõ ſit inſtrumẽtũ: ſz cã ipſa agens cũ ſit hoc nihil referat. Ad ꝓbationẽ añt ex cõditione cauſari accidẽtaliter ordinata z ꝺr: q̃ nõ ſufficit ad hoc q̃ aliq̃ duo ſe habeãt vt cauſe accidentaliter ordinate, q̃ nõ ſit ſint aut cauſent: ſz exigit q̃ ambe vt vere cauſe z einſdẽ ordis. Quoꝛũ neutrũ hic ſalnat: qz vt in 12. met. commen. 24. alex. dicit: inſtrumẽtũ nõ cã agẽs ſz cauſe agentis ordinatum dici debeꝛ z eſt: qz cauſa agens facit ſibi ſimile inſtrumẽtum aũt nõ ſi bi ſed agenti aſſimilat. Diuerſitas autem ordinis inter ſemen z ſeminantem patet ex 12. meta. z ad ſenſum qz ſemen eſt imperfectius rerũ ordinis rerũ z cãrũ; viuẽs aũt ipſum a quo decidit: perfecti eſt rerũ z cãrum ordinis. Unde manifeſte patet qõ diſcerni poteſt: qñ due cauſe non ſimul cauſantes ſe habent vt accidentaliter ordinate z qñ nõ attẽdendo ad cõditiones has. Et quare pater z auus ſunt cauſe accidentaliter ordinate: qz vterq; eſt einſdẽ ordinis in eſſendo z in cauſando: z vterq; eſt vere cauſa: cũ vterq; generet ſibi ſimile. Et ideo neuter agit in virtute alterius: ſed ſemẽ 369 ſ. q. 90. ar. 2. Et. 2. d. 18. q. 2. ar. 1 q. 2 Et. 2. ℨ. cap. 86. q. 1 Et po. q. 3. ã. 9. Et ql. 12 ar. 11. Et opuſ. 3. ca. 94 ✝ 370.

¶ Utrũ aĩa intellectiua cãeꝛ ex ſeie. Ar. 1. ſecũdum ſic ꝓcedit. Uſ q̃ aĩa intellectiua cãeꝛ ex ſemine. Dſ eñ gen. 46. Uncte aie que egreſſe ſunt de femoꝛe iacob ſexaginta fer. Sz nihil egreditur de femoꝛe hominis niſi inq̃tũ cauſatur ex ſemine. Ergo anima intellectiua cauſatur ex ſemine. ℘. Sicut ſupra oſtenſum eſt ✝ᶜ: in homine eſt vna z eadẽ aia ſm ſubam intellectiua ſenſitiua z nutritiua. Sz aĩa ſenſitiua in hoie gñatur ex ſemine ſicut in alĩs aialiꝺ⁹. Añ z pbs ꝺicit in lib. de gñone animaliũ, q̃ nõ ſit fit aĩal z hõ, ſz pri⁹ fit aial hñs aiam ſenſitiuã. Ergo z anima intellectiua cauſatur ex ſemine. ℘. Unũ z idẽ agens eſt cuius actio terminat ad formã z mãm: alioqn ex forma z mſia nõ fieret vnũ ſimpl'r. Sz aĩa intellectiua eſt forma corꝑis hñani q̃ formak ꝑ ☧tutẽ ſeminis. Ergo z aĩa intellecti ua ꝑ ☧tutẽ ſeminis cãtur. ℘. Hõ generat ſibi ſile ſm ſpẽm. Sz ſpecies hñana cõſtituit ꝑ animã rõnalem. Ergo anima rõnalis eſt a gñante. ℘. Inconueniens eſt dicere q̃ deꝰ coopetur peccãtibꝰ. Sz ſi anime rõnales crearentur a deo: deꝰ interdũ cooperaretur adulteris de quoꝛum illicito coitu proles interdum generatur. Non ergo anime rationales creantur a deo.

Sed ¶ Cõtra eſt, q̃ ꝺicitur in lib. de eccle. dog. q̃ anime rationales nõ ſeminantur per coitum.

Rñdeo ¶ Dõz, q̃ ipoſe ẽ ☧tutẽ actiuã q̃ eſt i mã extẽdere ſuã actionẽ ad ꝓducẽꝺũ imꝑfialẽ effectũ. Manifeſtũ eſt ãt q̃ ꝓn⁽ᵐ⁾ intellectiuũ i hoie eſt ꝓn⁽ᵐ⁾ trã ſcẽdẽs mãm. ħz. n. opationẽ in q̃ñ cõicat corꝑᵉ. Et iõ ipoſe eſt q̃ ☧tus q̃ eſt in ſemine ſit ꝓductiua intellectiui ꝓncipij. Silr ẽt qz ☧tus q̃ eſt in ſemine agit in ☧tute aie generãtis: ſm q̃ aĩa gñantis eſt actus corꝑis cui⁹ eſt poſ⁽ᵉ⁾. Et iõ ☧tꝰ gñatiua plãte gñat plãtam: ☧tus ℘ gñatiua aialis gñat aial. Quanto. n. aia fuerit perfectioꝛ tãto ☧tus eius gñatiua ordinat ad ꝑfectioꝛẽ effectũ. ¶ Ad 3ᵐ dõm, q̃ ☧tus illa actiua q̃ eſt in ſemine ex aĩa gñantis deriuata eſt q̃ſi q̃da motio ipſiꝰ aie gñantis nec eſt aia aut ꝑs aie niſi in ☧tute ſicut in ſerra vel ſecuri nõ eſt forma lecti: ſz motio q̃da ad talẽ formã. Et iõ ſi opz q̃ iſta vis actiua hẽat aliq̃ oꝛ ganũ in actu: ſz fiũdat in ipſo ſpũ incluſo in ſeie q̃ eſt ſpumoſuz vt atteſtat eiꝰ albedo in q̃ ẽt ſpũ ẽ q̃da calꝛ ex ☧tute celeſtiũ coꝛporũ q̃x etiã ☧tute agẽtia ſperioꝛa agũt ad ſpẽm: vt ſ. dictũ ẽ. Et qz i hmõi ſpũ ꝛcurrit ☧tꝰ aie cũ ☧tute celeſti, ꝺz q̃ hõ gñat homine z ſol. Caliꝺũ aũt eñtare ſe ħz iſtrãtũ ad ☧tutẽ aie: ſic ẽt ad ☧tutẽ nutritiuã: vt ꝺr in. 2. de aĩa. ¶ Ad 4ᵐ dõz, q̃ in aialiꝺ⁹ ꝑfectis q̃ gñant ex coitu: ☧tꝰ actiua eſt in ſeie maris: ſz ꝑm i li. de gñone aialium. Mꝛia ãt feᵗ⁹ eſt illud q̃ miniſtrat a feta. Inq̃ qꝺẽ mã ſtatia ꝓnꝺẽ aia vegetabilis ñ q̃dẽ ſz actũ 2ᵐ: ſz ſz actũ ꝓᵐ: ſicut aĩa ſẽſitiua in dormiẽtiꝺ⁹. Cũ ãt incipit attrahere alimẽtũ: tũc iã actu opat. Hmõi igitur mã trãſmutat a ☧tute q̃ ẽ i ſeie maris: q̃uſq̃ ꝑducat i actũ aĩe ſenſitiue: ñ ita q̃ ipſamet vis q̃ erat i ſemine fiat aĩa ſẽſitiua: qz ſic idẽ eẽt gñans z gñatũ. Et ℏ magis eẽt ſiłe nutritioni z augmento q̃ gñoni: vt ꝓbꝫ ꝺr. Poſtq̃ ãt ꝓ ☧tutẽ ꝓncipꝫ actiui, q̃ erat i ſemine ꝓducta eſt aĩa ſenſitiua in gñato q̃tũ ad aliq̃s ptẽ ꝓncipalẽ: tunc tã illa aĩa ſenſitiua ꝑtis incipit opari ad cõplemẽtũ men nõ eſt actiuũ aie ſenſitiue. Primo ſic. ſemen aut cauſat aiam in inſtanti, generationis: aut ante. nõ ante quia habet rationem paſſiui: ꝓbatur: qz eſt conuertibile de ꝓximo in ſubſtãtiam generationis: nec in inſtãti generationis: quia tũc non eſt. Sed cõuertitur z conuerſum eſt ſimul in ſubſtantiã geniti. Secundo ſic. imperfectius non eſt cauſa actiua ſufficiens perfectioꝛis: ſed ſemen cum omnibus ſuis ſpiritibus eſt imperfectius animali genito. ergo. Et ſi dicatur q̃ ſemen agit in virtute ſeminantis. Cõtra nihil agit in virtute nõ entis vt ſic: ſed animal a quo deciſum eſt ſemen reſpectu generationis huius: eſt non ens: tum quia non, eſt ꝑſens: tũ quia non eſſe ꝓ⁹ potest. ergo.

¶ Deinde arguit, q̃ ſemen non eſt actiuũ organizationis: quia eſt vniforme: ab vniformi aũt non procedit tanta diffoꝛmitas ☧ta apparet in membris partibusq̃ animalis. ¶ Ad omnia autem hic facillime patet reſpõſio. Prenotãdum tñ eſt. q̃ Sco. ſupponit z dicit expreſſe debere poni q̃ ſemen eſt vnigeneum (ſed nõ ꝓbat) z tamen cũ hoc ponit ipſum conuerti in genitũ. Mihi aũt ex philoſophoꝝ dictis oĩuo videꝛur hoc impoſſibile. Cũm duplex apud phos eſt de paterno ſemine opinio. Alĩ enim putant nihil eius ingredi ſubſtantiã geniti: vt Ari. z S. T. z hi quo ad hoc poſſunt ſuſtinere ſemẽ eſſe homogeneũ. Alĩ vero putant ſemen diſtingui in partes groſſioꝛes z ſubtiliores: z q̃ paternũ ſemen ſm aliq̃ partem cõuertitur in genitũ: et ſcm aliq̃ cõcurrit vt cauſa actiua. Et hec eſt opinio alberti: z ſcm hoc manifeſte ponitur eterogeneũ. Et reuera ꝓpter diuerſitatẽ que eſt inter ſpiritus, z reliquas partes ſeminis videtur eterogeneum ponendum. Componitur enim ex his ſemen ſicut ex partibus integralibus cum ſint corꝑa actu exiſtentia in eo. ¶ Ad primam ergo obiectionẽ Scoti dicitur: ſemen agit in inſtanti gñationis z ab: nec eſt verũ q̃ ante habeat ratione paſſiui ſecundum ſe totum ſaltem: quoniam non eſt totũ cõuertibile in ſubſtãtiam geniti: ſed aut ſcm partem aut nihil. Unde aut totũ aut pars remanet in inſtanti generationis: z ſic nõ ꝓhibetur ex hoc agere. ¶ Ad ſecundam vero optime reſponſum eſt ex Ari. 12. meta. tex. 40. z S. T. hic in corpore: et ad ſecundum. Et ad primam inſtantiã in oppoſitũ dicitur q̃ ſemen agere in virtute ſeminãtis poteſt dupliciter intelligi. Uno modo q̃ ſit conſtructio tranſitiua: z ſic nõ dicimus. Alio modo intrãſitiue. i. q̃ eſt ipſa virtus ſeminantis non coniuncta. ſed ſeparata. In hoc eñ vt in corpoꝛe articuli dicitur excedunt viuentia nõ viuentia z hic habent tantum virtutes ſuas coniunctas: illa aũt ħſt z cõiuncta z ſeparata ꝑ deciſionẽ tñ a cõiunctis. Et hoc eſt ſenſu ꝑz rñſio ad inſtãtiã primã: qz maioꝛ: ſz ſit vera de agẽte in ☧tute alterius trãſitiue: nõ tñ intrãſitiue ſicut eſt in ꝓpoſito. Ad ſcham vero negatur añs: nõ eñ ſemẽ z ſeminãs cõcurrũt ad genitũ vt ꝓ⁹ z au⁹ ſz quẽadmodum in ſra ꝺr vt agẽs z inſtrm agẽtis. Sz qñ 2ª eſt inſtr gen⁹: q̃ꝺã ꝓcipans ☧tutẽ ab agẽte deriuata in eſſe ꝑmanẽti. Qꝺã vero in eẽ ſucceſſiuo: credit z male. q̃ inſtrm ꝓtis pãs virtutẽ actiuã, in eſſe ꝑmanẽti nõ ſit inſtrumẽtũ: ſz cã ipſa agens cũ ſit hoc nihil referat. Ad ꝓbationẽ añt ex cõditione cauſari accidẽtaliter ordinata z ꝺr: q̃ nõ ſufficit ad hoc q̃ aliq̃ duo ſe habeãt vt cauſe accidentaliter ordinate, q̃ nõ ſit ſint aut cauſent: ſz exigit q̃ ambe vt vere cauſe z einſdẽ ordis. Quoꝛũ neutrũ hic ſalnat: qz vt in 12. met. commen. 24. alex. dicit: inſtrumẽtũ nõ cã agẽs ſz cauſe agentis ordinatum dici debeꝛ z eſt: qz cauſa agens facit ſibi ſimile inſtrumẽtum aũt nõ ſi bi ſed agenti aſſimilat. Diuerſitas autem ordinis inter ſemen z ſeminantem patet ex 12. meta. z ad ſenſum qz ſemen eſt imperfectius rerũ ordinis rerũ z cãrũ; viuẽs aũt ipſum a quo decidit: perfecti eſt rerũ z cãrum ordinis. Unde manifeſte patet qõ diſcerni poteſt: qñ due cauſe non ſimul cauſantes ſe habent vt accidentaliter ordinate z qñ nõ attẽdendo ad cõditiones has. Et quare pater z auus ſunt cauſe accidentaliter ordinate: qz vterq; eſt einſdẽ ordinis in eſſendo z in cauſando: z vterq; eſt vere cauſa: cũ vterq; generet ſibi ſimile. Et ideo neuter agit in virtute alterius: ſed ſemẽ 369 ſ. q. 90. ar. 2. Et. 2. d. 18. q. 2. ar. 1 q. 2 Et. 2. ℨ. cap. 86. q. 1 Et po. q. 3. ã. 9. Et ql. 12 ar. 11. Et opuſ. 3. ca. 94 ✝ 370.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſſa primo duplr ſcſo vtrůq; ſimul. Et qñ ſemẽ eſt inſtrm principãs ſtutem agẽtis in eſſe permanẽti opz vim ſeis aliqđ habere ex ꝓditione ipſius ſeis, ⁊ aliqđ ex ratione forme agẽtis cuius eſt inſtrm. ꝓterea in ſſa duplr ratio affert. Prima tenẽs ſe ex conditione ſeis. Secůda ex rõne forme hois qua agit ad gñonẽ p semen. vt ſic ex pte cauſe efficientis ſufficiẽter oſtendat q nõ põt aia intellectiua p ſemẽ fieri: ⁊ demů ex parte termini. i. ipſius aie intellectiue: in tertia rõne non ſolů idem ꝓbetur, ſed ad hereſim deducatur oppoſitu. Et ratio eſt: qr virtus inſialis nõ põt terminare actionẽ ſuam ad effectů immaterialem ſtus ſeminis ẽ inſialis, aia intellectiua eſt imaterialis. ğ. Maior pz: ⁊ minor pro prima parte pro ſecůda vero ꝓbat: qr hz operationem in qua nõ cõicat corpus. ğ. ¶ Sed aduerte hic, q quia poſſet aliqs dicere, q eſſi ſemẽ: qm materiale ẽ nõ poſſit virtute propria ꝓducere aiam intellectiuã: th ſtute ꝓncipãs agẽtis inſialis põt. Sicut dicit de fantaſmate, quod etſi non poſſit producere ſpeciem intelligibilẽ: in virtute intellect agẽtis, q eſt immaterialis põt i effectů imateriale. Idcirco dicunt thoex hac rõe excludens talem viã, ꝓbat q ſemen non agit in ſtute agẽs inſialis vt ſic: quãuis agat in ſtute forme, q eſt inſialis. Aia enim intellectiua hz in ſe ſui ſimplex, et inſialis formalr: qr th hz eminenter quicqđ alie forme inſiales hñt: ſicut tetragonum trigonů: ſ̃ diſtinguit in ſeipſam infinitus eſt act corpis: ⁊ ſeipſam infinitum excedit corpus. Et primo hz organa corporea. ſecundo ſ̃ ſtute ſuprema agẽtis. ſ. dei deforis illuſtrãtis. Et pp h dicit phs q intellectus in infinitum excedit corpus. Et primo hz q. ſ. quia nulla forma ſubalis recipit magis ⁊ minus: ſz ſuper additio maiorus ꝓfectionis facit aliã ſpẽm: ſicut additio vnitatis vni ⁊ eadẽ forma nũero ſit diuerſa ſpẽs. Scõ, q. ſeqr q gño aialis eẽt mot cõtinuꝰ paulatim ꝓcedẽs de ipfecto ad pfectů: ſicut accidit i alteratiõe. Tertio q. ſeq. ſimpliciter: q. ſubm ei eẽt ens actu. Si em a ꝓncipio i mſia plus ẽ aia vegetabilis: et poſtmodů vſq; ad pfectů paulatim ꝓducit ſemp additio pfectiõis ſequentis ſine corruptiõe pfectiõis ꝓcedẽtis qđ eſt rõne gñionis ſimplr. Quarto, quia aut id qđ cauſat ex actione dei eſt aliqđ ſubſiſtẽs: ⁊ ita oz q ſit aliud p eſſentiã a forma perſite, q nõ erat ſubſiſtẽs: ⁊ ſic redibit opinio ponẽtiũ pkes aias i corpe aut nõ ẽ aliqđ ſubſiſtẽs hz qđđ pfectio aie perſitis. Et ſic ex necitate ſeqtur q aia intellectiua corũpat corupto corpe. ¶ Võ ẽ impoſe. Eſt ãt ⁊ aliꝰ modꝰ dicẽdi ſcõm eos q ponũt vnũ intellectů i oibꝰ. Võ ſupra ꝓbatũ eſtꝫ. Et tõ dom eſt, q (cũ gño vnꝰ ſemp ſit corruptio alteriꝰ) neceſſe ẽ dicere q tam in hoie q̃s in aialibꝰ aliis qñ pfectior forma aduenit ſit corruptio ꝓxa: ita tñ q ſequens forma hz ḋcḋ habebat ꝓma: ⁊ adhuc ãpliꝰ. Et ſic p multas gñones ⁊ corruptiones quenit ad vltimã formã ſubalẽ: tã i hoie q̃s i aliis aialibꝰ. Et h ad ſenſũ appet in aialibꝰ ex putrefactione gñatis. Sic igit dom eſt, q aia ſtellectiua creaꝛ a deo i fine gñonis hñane: q ſit ẽ ẽ ſẽſitiua ⁊ nutritiua corruptis formis ꝓxtis. ¶ Ad 3m dz, q rõ illa locũ hz in diuerſis agẽtibꝰ nõ ordiatis ad inuicẽ. Sz ſi ſint mixta agẽtia ordiata nihil phibz ſtute ſuptoris agẽtis ptingere ad vltimã formã: ſtutes ãt ſiferiorũ agẽtiũ ptigere ſolũ ad aliqđ mſie diſponẽ. Sicut ꝓꝰ ſeis diſponit mãm: ſtꝰ ãt aie dat formã i gñone aialis. ¶ Manifeſtũ ẽ ãũt ex ꝓmiſſis: qđ tota nã corpalis agit vt inſtrm ſpualis ſtutis ⁊ ꝓcipue dei. Et tõ nihil phibet ḋn formatio corpis ſit ab aliq virtute corporali: aia ãt ſtellectiua ſit a ſolo deo. ¶ Ad ḡrũ dz, q hõ gñat ſibi ſike: inq̃tũ p ſtutẽ ſeis eius diſponit materia ad ſuſceptionẽ talis forme. ¶ Ad q̃ntũ dom, q in actiõe adulterorũ illud qđ ẽ nature bonũ eſt. Et huic operaꝝ deꝰ. ¶ Võ ſo eſt inordinate volupta tis malũ eſt. Et huic deus nõ cooperatur.

tionem quã de facto habet ſm ſo rationẽ ſuã nõ debeꝫ ſibi organũ. Et ꝓpterea ſemen in virtute et anime intellectiue non põt in animã intellectiuã ſed in diſpoſitiones mſicas: que reſpiciunt aiam inducẽdã non ſm ſuam formalitatẽ qua nullo vtiꝫ corporeo organo aut diſpoſitione: ſed ſm ſuã conditionẽ qua eſt perfectio: ⁊ actꝰ corpis: vt ſic terminus ꝓprius actionis reſpondeat ꝓncipio: q̃ eſt ꝓncipiũ actionis non eſt aia intellectiua abſoluta: ſed ſcõm cõditionem qua eſt actꝰ corporis: Ideo terminꝰ actiõis fuit inſtrumẽti nõ ẽ aia intellectiua abſoluta ſz ſcõm cõditionem qua eſt actus corporis. i. ſcõm diſpones ⁊ vnionem: vt infernus paretbit clarius non repugnãt hic dictis in litera: que de aia intellectiua abſoluta ⁊ formaliter loquitur.

¶ In riſione ad tertium: aduerte q quia poſito iſta diſtinguit corporeũ generans cõpoſitũ diſponẽs materiam ab introducẽte formam: qđ ab ariſto. reprobatur deſtruendo ideas: quas ad hoc ponebat plato. Idcirco ne vi deamur incidere in id quod reprehẽdimus: ab ipo ari. facta ẽ exceptio: de forma hois inſtum homo: ⁊ aſſignata eſt tõ ex parte termini: qr intellectus habet operationem in qua nõ cõmunicat corpus. ergo nõ cõducitur de potẽtia alicuꝰ materie: ergo venit de foris: ⁊ ſic nullũ inueniri põt corporeũ agẽs reſpectu ipſius: ⁊ cum manifeſte ſemẽ humanum agat ꝓpria eſt q̃ diſponat: et aliunde mens veniat. Nec poteſt ſimiliter fieri exceptio de alys formis: qr reſpectu earum inueniri põt ſufficiẽs agens corporeum per tranſmutationẽ mſie: nulla em aliarũ habet operationẽ abſq; organo corpalis materie. ⁊ idcirco merito põt de materie potentia educi: ac per hoc non eſt opus idea. S. Tho. ſo hic videt aliam tangere rationẽ huius exceptionis ex parte agentis: qr. ſ. deus ⁊ naturalia agentia ſe hñt ſicut agens ꝓncipale ⁊ inſtrumentale. Idee ãũt ⁊ agentia naturalia ſe haberẽt potius vt agẽtia diſparata: eo q naturalia non agunt mota ab ideis: ſed viraq; ꝓprie virtutibꝰ nõ ſubordinatis inter ſe ẽtus quo ad effectus agerẽt: ſz ola agunt mota a deo ad actiones ⁊c. vt ſupra dictũ eſt: et ideo nõ inconuenit dei actionẽ terminari ad formam ⁊ nature ad materiã: quoniam nõ vt duo agentia ſed vt agens ⁊ agentis inſtrumentum concurrunt: que non duo ſed vnum completum agens conſtituunt.

¶ In riſione ad quartũ aduerte ꝓmo, q ad hoc q aliqđ dicatur effectiue producere aliqđ compoſitũ, non exigit q faciat omnes eius partes: nec requiritur q faciat aliqs eoꝝ partẽ: ſed ſufficit q effective cauſet cõiunctionem partiũ, ex qua reſultet illud cõpoſitũ. Declarant ſingula. ¶ Primo q non requiritur q faciat omnes partes. Alioquin nullũ agens naturale faceret aliqđ compoſitũ: quia non facit materiam. ¶ Scõo q nõ aliqs eius partem. Alioqn dealbãs artificialiter parietẽ, non diceret facere parietem album: quia nec parietẽ nec albedinem facit: ſed addit vnũ alteri. Et vꝰ ſi forme preexiſterent q ſeipſas ante gñationem: ⁊ generans eſſet tante vis vt̃ generando coniungeret formam cum materia: nihilominus eſſet cauſa illius compoſiti: puta bonis. ſi forma bonis preexiſteret. Et ex hac conditionali patet tertium in quo clauduntur duo ꝓma. Aduerte ſcõo q in generatiõe hominis, ſunt due actiones: ⁊ duo termini intrinſeci earũ. Actio quidem vna eſt ſimpler emanatio ſeu creatio a ꝓma cauſa deo glorioſo. Altera autem eſt ſemitis vt inſtrumenti anime intellectiue modo expoſito ſeu (qđ eſt idem) hois generantis inquantũ homo. Terminoꝝ ãũt diſtinctio ex eo patet, q anima intellectiua in inſtãti que fit: fortitur duo. l. eſſe q̃ eſt: ⁊ modũ eſſendi, quia ineſt corpi ſeu materie corporali vt actus in eo cuius eſt actus ſubſtãtialis. Talis autem modus eſſendi ſeu ineſſe põt ſumi dupliciter. Uno modo pro

relatione actualis vnionis inter animã ⁊ mãm. Alio modo pro fundamẽto illius: q nihil aliud eſt q̃ mãm eẽ actu formalr p aiam: q pertinet ad genus ſubẽ nõ relonis. Sed rurſus iſtud ineſſe ſeu vnio fundamentalr põt vtiꝫ accipi. ſ. ex pte forme: qr eſt aiam eẽ qua hoſalr mã eſt actu in ſpẽ ſubẽ hñane: ⁊ ex pte mãe: qr eſt mãm eſſe actu p aium ⁊c. Uſi applicando ſingula ſingulis dom eſt primo: q aia rõnalis rõne ſui eſſe eſt terminus intrinſecꝰ creatiõis in inſtãti ꝓ quo fit. incipit eẽ: quo ad ſuuꝫ ꝺo modũ eſſendi ſeu in eſſe non terminat creatiõnẽ niſi conmiſcẽtur: ⁊ inquãtũ illud. eſſe ſe hz ex pte aie. Dom eſt 2o, q ea dẽ aia rõnalis quo ad ineẽ ſeu vnionẽ ⁊c. vt ſe hz ex pte mãe eſt, ꝓpriꝰ terminꝰ actiõis ſcis humanis: ita q ab eo effective cãtur p ſe ⁊ directe: qm ꝓpria actio humani ſeminis terminat ad hoc mã ſubſiſte aie intellectiue defuncti aduenienti: h em opat: ⁊ nõ fruſtra tanto tpe nã laborat. Uſi ſi ꝓprie loq volumus aia ipa eſt terminus creationis. Unio ſo aie ⁊ corpis eſt terminus gñonis. Et qn non ex aia rõnali nec ex mã hz ex vnione ea rũ reſultat tertia entitas ſcilꝫ humanitas: apud ponentes dari tertiam entitatem, vel ſaltem, ex vel in tali vnione cõſiſtit compoſitum quod eſt homo: ideo iungendo hec cũ antecedentibus, ſequitur q quia homo mediante ſuo ſemine cauſat actiue cõiunctionẽ animẽ intellectiue cum materia corporali: ex vel in qua vnione conſiſtit compoſitum ſcilicet homo: quod homo vere generat hoĩem: quãuis neutram partem faciat. Et his tu ſolers diſputator diſtinguendo animam quo ad eſſe vel ineſſe: diſtinguas qđ ſophiſtice: opz hñe terminũ formalem quo ad ineſſe, non quo ad eſſe et ſiſt quo ad ſiſta. Uideas S. T. in. q. 3. de potẽtia ar. 9. ⁊ fuenies hec conſona vero.

¶ Super Articulum tertium.

Titulus clarus.

¶ In corpore tria. Primo refert opinionem affirmatiuaꝝ. Secũdo reprobat eã. Tertio infert rationẽ ad queſtum. ¶ Quo ad primũ dno, opinio et radix illius. Opinio eſt q anime ab initio mundi fuerunt ſimul create. Radix illius eſt in duabus propoſitionibus ꝓxis ſe habentibus. Prima eſt qđ aie ſunt eiuſdem cõdõis cũ angelis. Scõa que nalcit ex prima eſt q aie intellectiue accidit vniri corpori. ¶ Quo ad ſcõm tria, iuxta predicta tria que reprehendunt ordine quo in litera recitata ſunt, ⁊ non a priori ſz naturam ad vltimum, nec ab vltimo ad primum. Scõm enim nature ordinem primi eſt anime illa conditio qua cõicat angelo. Secundo vnibilitas per accẽs. Et tertio q de facto fuerit ab initio mundi. reprehenditur ergo primo in litera vnio per accidens: dicendo ad impoſſibile: aia vnitur per accidens: ergo aut homo eſt ens per accidens ſcilicet ſi hominis nomine intelligimus compoſitum ⁊ aut homo eſt ipa aia. vrũ ergo eſt falſum: vt pz ex dictis. ergo. Conſequẽtia aũt quo ad ſufficientiã mẽbroꝝ ꝓtius euidens eſt: qr opz alterũ horũ dicere. ſ. q vel homo ſignat cõpoſitũ: vel formã vnitẽ mã. Quo ad vim autem illationis ꝓmt mẽbra ꝓbat in ſſa: qr compoſitum ex aut in tali vnione conſiſtit: aut conſtat cũ q cõſiſtentia in entitate per accẽs non ſunt entia per ſe. Secũdo arguit altera radicalis propõ de identitate nature aie ⁊ angeli. Uõ intelligit nãr accipiendo a ſenſibus: angelꝰ nõ. ergo. Tertio arguitur põt vniri corpi: aut eſt aie nãle, aut nõ nãle. Si naturale eſſe ſine corpore eſt ꝓter nãm: ergo aia ſine corpore non hz ſuã pfectionez naturalẽ: ergo nõ fuit conueniens produci a deo ſine corpore: vltima ꝓba ꝓbat: deus non inchoat opus ſuũ ab imperfectis: quoniam non nec intendit in neceſſarijs: ſicut nec natura. Et declaratur in homine reſpectu organum ſuorum ergo anima cũ naturali organo ſuo corpore ſcilicet ſicci dz. Si nõ eſt naturale: aut ergo eſt a voluntate ꝓpria aut ab alia cã: nõ a voluntate ꝓpria. Tũ qr eſſet voluntas irrationabilis. probatur: quia reſpectu ſuperfluꝝ. probatur: quia ſi non ſuperfluꝝ ſed opportuni: ergo naturalis. probatur quia natura nõ deficit in neceſſarijs. Tũ quia nõ eſſet maior ratio: q nunc. quã olim hec aia vellet vniri. p batur: quia eſt ſupra tempus. probatur: qr eſt ſupra reuolutiones celi. Et nota q in conſequente huius rationis ponit duplex neceſſitas volitiõis ⁊ vnionis: ⁊ quãuis naturalis vnionis poſſit reduci in nouitatem materie diſpoſite nunc ⁊ non prius: nouitas autem volitionis cum ſit ſupra omnes corporales diſpoſitiones: vt in litera dicitur in qđ reducetur. Tum quia vnio eſſet caſualis. p batur: quia ex concurſu duarum voluntatum non ſubordinatarum, nec cõdictarum: nec ab alia cauſa: qr vnio eſſet violenta: reſpectu erroꝝ Origenis. Probatur ſequela: quia quod eſt preter naturam ⁊ voluntatez ab extrinſeco eſt violentum ⁊ triſte.

¶ Quo ad tertium cõcluſio reſponſiua queſito eſt negatiua. Anime non ſunt create ante corpora ſed ſimul creantur: cum corporibus infundũtur. Probatur: quia aliter accidunt predicta que inconuenientia ſunt.

¶ Super. q. 116. articulum primum.

Titulus in corpore declaratur.

382 2.S. ca. 83. ⁊ 84 Et heb. 2. lec. 4 ca. 2.
365
481 428
308
548
379
541
2.d. 30. q. 2. ā. 1. Et. 4. dif. 44. q. 1. ā. 2. q. 4. Et ḋl. 8. 3. cõ.
256
256

¶ In corpore titulus ē tres opiniones tractantur ē declarātur.

¶ Quo ad pmū duo definitur enūm ē distinguitur pertinere ad veritatē humane nature. Definitur enim quod est esse de constitutione ipsius nature humane. ē probatur: quia vnumquodq; ita se habet ad veritatem sicut ad esse ex fecūdo metaphy. Distinguitur autē, q; nā dupl'r sumit scz in cōi. i. scdz speciē: ē in particulari indiuiduo. Et consequenter pertinere ad nāe veritatē ē esse dupl'r cōtingit. s. nāe specifice sumpte: vel numeraliter. Primo modo forma ē materia cōmunis: vt anima intellectiua ē corpus humanum ad veritatem nature hūane spectāt Secundo modo non solum hec, sed hec anima ē hoc corpus.

¶ Quo ad scām duo. Primo opio cōsistens in tribus propōnibus puma est. Ad veritatem hūane nāe ptinet rantū illa mā q̄ est primo formata in primo hoie. Secūda vero est q̄ illa mā multiplicatur in seipa: ē sic a primo parente ad oēs deriuatur. Tertia est, q; alimentum non sumit vt cōuertatur in veritatem nature hūane: sed vt fomentum nāe ad resistendū consumptiuo vt plūbū argento. Secundo reprobatur hec opinio ārdupliciter. Prima quidē propō duab⁹ rōnibus primis que satis clare sunt in litera. Secūda vero ē tertia simul duabus reliquis rōnibus. Quarū altera est. Multiplicatio materie aut est per rarefactionem, aut per cōuersionem, aut creationem noue materie. sed multiplicario hūane nāe in corporibus nō est p rarefactionē: q; esset imperfectiora: nec p creationem: quia oim mā est simul creata ſm Aug. ergo p cōuersionē alimenti. maioꝛ. ꝓbat: multiplicatio māe, aut ꝛtenditur penes quātitatē tantū: ē sic est rarefactio: vt ptz ex eius ratione, aut penes ipsam substātiā māe: ē tunc aut penes oino eādem substātiā māe: aut penes aliam. non penes oino eandem: qa multiplicatio sine diuisione intelligi nequit: cuiusdē aut oino ad seipm non est diuisio. ergo penes aliam ergo aut per cōuersionem creationem:

2 461

principio sue gñonis finalr remāeret in ipso. Et sic nō eēt idē hō numero p totā vitā suā: cū ad hoc q; sit idē nūero requꝛat identitas māe. Hoc autē est incōueniēs. Nō ergo alimentū transit in veritatē humane nature.

Sed Contra est q; dicit Aug. in lib. de ve. re. Alimenta carnis corrupta id est amittentia formā suam in mēbrorum fabricā migrāt. Sed fabrica mēbroꝝ pertinet ad veritatē humane nāe. Ergo alimēta transeunt in veritatem humane nature.

Rñdeo Dom, q; ſm phm. 2. meta. hō se hz vnūquodq; ad veritatē sicut se hz ad esse. Illō ergo ptinet ad veritatē nāe alicui⁹ q; est de ꝛstitutiōe nāe ipsius. Sed nā dupl'r cōsiderari pōt. Uno mō in cōi ſm nām speciei. Alio mō hz q; est in hoc individuo. Ad vltimū igit nāe alicuius in cōi cōsiderate ptinet forma ꝛ mā eius in cōi accepta. Ad veritatē autē nāe in hoc particulari cōsiderate ptinet mā individuata. Sicut de veritate humane nāe in cōi est aīa hūana ꝛ corpus: sz de veritate humane nature in petro ꝛ martino est hec aīa ꝛ hoc corpus. Sūt aūt q̄dam quoꝝ forme nō pūt saluari nisi in vna mā signata. Sicut forma solis nō pōt saluari nisi in mā q̄ actu sub ea cōtinetur. Et ſm hūc modū aliq̄ posuerunt q̄ forma humana nō pōt saluari nisi in mā quadam signata que. s. a principio fuit talis forma formata in primo hoie ita q; q̄cd aliō pꝛeter illud q̄ ex primo parēte in posteros derivat additū fuerit nō ptinet ad veritatē hūane nāe: q̄si nō vere accipiat forma hūane nāe sed illa mā que in primo homine forme humane fuit subiecta in seipsa multiplicat. Et hoc mō multitudo humanoꝝ corporū a corpore primi hominis deriuat. Et ſm hos alimētū nō cōuertitur in veritatē humane nature. Sed dicunt q; alimētū accipitur vt q̄dā fomentū nature. i. vt resistat actiōi caloris naturalis: ne consumat humidū radicale: sicut plūbū vel stānum adiunctū argēto ne cōsumat per ignē. ¶ Sed hec positio est multipl'r irrōnabilis. Primo q̄dē q; eiusdē rōnis est q; aliq̄ forma possit fieri in alia materia, ꝛ q; possit ꝓpria materiam deserere. Et ideo oīa generabilia sunt corruptibilia ꝛ econuerso. Manifestū est autē, q; forma hūana potest deficere ab hac materia que ei subiicit. Alioquin corp⁹ humanū corruptibile nō esset. Uñ relinq̄t, q; ꝛ alię in materia aduenire possit: aliquo alio in veritatem humane nature trāseunte. Scōo q; in quibus quoꝝ materia inuenit tota sub vno individuo non est nisi vnū individuū in vna specie. Sicut ptz in sole ꝛ luna: ꝛ hmōi. Sic igitur non esset nisi vnū individuū humane speciei. Tertio q; nō est pone q; multiplicatio māe attendatur nisi vel ſm quantitatē tm: sicut accidit in rarefactis: quoꝝ mā suscipit maiores dimensiones: vel etiaz ſm subam māe. Sola autē eadē suba māe manente nō pōt dici q; sit multiplicata. Qꝛ idē ad seipm nō ꝛstituit multitudinē: cū ne cesse sit oēm multitudinē ex aliqua diuisiōe cāri. Uñ opz q; aliqua alia suba māe adueniat: vel p creationē vel p cōuersionē alterius in ipsum⁶. Uñ relinq̄tur q; nō pōt aliq̄ mā multiplicari nisi vl p rarefactionē: sicut cū ex aq̄ fit aer: vel p additionē alterius rei: sicut multiplicatur ignis p additionē ligni rū: vel per creationē māe. Sed manifestum est multiplicationē materie in humanis corporibus non accidere per rarefactionem. Quia sic corpa hominū perfecte etatis eēnt q; hec opinio iudicat de mā corporū viuentium ad modū corporū inaīatoꝝ: in qb⁹ etsi sit ꝛtus ad gñandū sīle in spē: nō ē tū virt⁹ in eis ad gñandum aliq̄d sibi sīle ſm individuū. Que q̄dez virtus in corpib⁹ viuentib⁹ est virtus nutritiua. Nihil ergo p virtutem nutritiuā adderet corpib⁹ viuētibus: si alimentū in veritatem nāe ipsoꝝ non cōuerteret. Scōo q; virtus actiua q̄ est in sene est q̄dā impssio derivata ab aīa gñantis: sicut. s. decū esse. Unde nō pōt esse maioꝛ virtutis in agēdo q̄ ipsa aīa a q̄ deriuat. Si ergo ex ꝛtute seis vere assumit aliq̄ mā formā nāe hūane: multo magis aīa in nutrimētū cōiter ctū poterit verā formā nāe humane ipumere per potentiā nutritiuam. Tertio q; nutrimento indiget nō solū ad augmētū: alioq̄n terminato augmēto necessariū nō esset: sed ēt ad restaurādū illud q̄ depdit p actionē caloꝛis nālis. Nō aūt esset restauratio nisi id q̄ ex alimēto gñat, succederet in locū de pditi. Unde sicut id q̄ primo erat est de ꝛtate hūane nāe: ita id q̄ ex alimento gñat. Et iō ſm alios dom est q; alimētū vere conuertit in ꝛtatē hūane nāe in q̄ntum vere accipit spēm carnis ꝛ ossis ꝛ hmōi partium. Et hoc est q̄ dicit phs in. 2. de aīa: q̄ alimentum nutrit in q̄ntum est potentia caro.

Ad primū Ergo dom, q; phs nō dicit, q; totū q; in os ītrat p secessum emittat. Sz opz q; de quolibet ci bo aliq̄d impurum p secessum emittat. Uel pōt dici q; q̄cd ex alimento gñat pt etiā p caloꝛē nālem resolui, ꝛ p poꝛos quosdā occultos emitti. vt ipse Piero. exponit. ¶ Ad ſm dom, q; aliq̄ p carnē ſm spēm intelleꝛerunt id q̄ primo accipit spēm hūanā: q̄ sumit a gñante. Et h dicit semp manere quousq; in diuiduū durat. Carnē vero ſm mām dicit esse q; gñat ex alimento. Et hāc dñt nō semper manere: sed q; sicut aduenit ita ꝓbscedit. Sed hoc est contra intentionem. Ar. ist, non enim inuenitur alius modus. Ultima autem ratio est ducēs ad impossibile: quia scilcet ex his sequitur q; opus generatiue et nutritiue in omnibus esset non naturale sed miraculosum: probatur sequela. primo q̄ hoc sequatur: secundo quod in oībus. Quod sequatur quidem dupliciter primo sic materia scōm naturam nō extenditur nisi ad certam q̄ntitatē: sed extensio materie primo formate non esset ad certam q̄ntitatē. ergo. Secundo sic naturaliter nihil crescit nisi per rarefactionem aut conuersionem: sed hic crescere materia neutro modo. ergo.

¶ Circa hāc partē occurrit vnum dubiū in prima probōne phe. Nō enim sequi videtur ad opinionē ꝑdē: q; materia esset in potentia ad ēqualem ꝛtitatem. Cum opinio ista est theologastrū supponentiū dari prima ꝛ vltima individua omnīū viuētiū. Et proterea mā in ꝓmo individuo alicuius spēi per gñationem ꝓpagande formata nō extendit nisi ad certam ꝛtitatē ſm speciem nobis. Tāta scz q̄tā tot individua ei gūt: cum essent hec individua sint finita opoꝛtet ergo mām esse finitā. Ad ꝫ dr q; rōes ꝛ opiniones semp cendse sunt ſm id q̄ cōuenit eis p se: ꝛ non ſm id q̄ se hz p accidens. Alioquin tota phia, imo oīs scia ac certitudo ruit. Cōstat aūt ex. 2. de aīa, quod finis p se ꝛ primarius vis gñatiue tribute a nā viuentibus est ppe tuū esse speciei q; infinitam successionē individuoꝝ. Et ꝓpterea ex ipsa rōne vis gñatiue naturalis optime ꝛ perse sequitur habitudo ad infinitatem successiuā individuoꝝ. Quicquid nāq; de facto sit: quantum tamē est ex pte vis generatiue multiplicabilitas in infinitū ꝓmoueꝛ. Unde iungendo huic veritati posl tionē Auā. s. esse q̄dā certā mām in qua sola oīa gñabilia illius spēi saluari pñt: sequitur necessario quod illa certa mā sit extēsibilis vltra oēm certam ꝛtitatem: q̄n indiuidua gñabilia sunt vltra oēm certū nūeruꝝ: quoteuꝝ nāq; genitis pñt aliq̄ ex illis gñari, ꝛ iterum aliq̄ ex illis, ꝛ sic in infinitum:

huius de facto nō ita futuꝝ sit. q̄ō euitaē ergo incōueniēs ex hac fuga: quia semp sequit. q̄ mā illa est in po⁹, ad quātitatē vltra oēm certitudinem quantum esset se. ¶ Quo ad tertiū duo sūt. Primo opio ꝓsistēs in q̄tuoꝛ propōnibus. Prima, aia humana vl'r sumpta in cōi nō habet vnā numero certam mām: ꝛ in hoc differt hec opinio a ꝓcedēte q; ponebat vnā certā mām, q̄ fuit in primo hoie oportere informari ab oi humana aia. Scda est aia humana

Dicit esse ibi q; sīle in vnoquoq; hūiū speciē in mā puta i ligno ꝛ lapide: ita ꝛ i carne hoc est ſm spēm: ꝛ illō ſm mām. Manifestū est aūt q; ꝫdicta dictō locū nō hz in reb⁹ inaīatis q̄ nō gñant ex semine nec nutriunt. Et iterū: cū id q; ex alimēto gñat adiungat coꝛ pori nutrito p modū mistionis: sicut aq̄ mi sceē vino: vt ponit exēplū ibidē phs: nō pōt alia eē nā ei⁹ q̄ō aduenit ꝛ ei⁹ cui aduenit: cū iam sit factū vnū per veā mistionē. Uñ nulla rō est q; vnū ꝓsumat p caloꝛē nālem, ꝛ alterum maneat. Et iō alr dom est: q; hec distō pñt nō est ſm diuersas carnes: sed est eiusdē carnis ſm diuersam cōsiderationē. Si em cōsideeē caro ſm speciē. i. ſm id q̄ō est formale in ipsa: sic semp manet: q; semp manet nā carnis ꝛ dispō nālis ipsi⁹. Sed si ꝓsideeē caro ſm mām sic nō manet, sz paulati ꝓsumit ꝛ restāurat: sicut ptz in igne fornacis: cui⁹ forma manet: sed mā paulatim cōsumit, ꝛ alia in locum eius substituitur. ¶ Ad tertiū dom, q; ad humidū radicale intelligitur pertinere totū id in quo fundatur virt⁹ speciei. Uñ si subtrahaē restitui nō pōt: sicut si amputeē man⁹ aut pes vel aliq̄d hmōi. Sz hūiusmodi nutrimētale est: q̄ nōdū ꝓuenit ad suscipiendum ꝓfecte nām spēi: sz est in via ad ħ. Sicut est sanguis: et alia hmōi. Uñ si talia subtrahaē: remanet adhuc ꝫtus spēi in radice q̄ nō tollit. ¶ Ad ārtū dom, q; oīs ꝫtus in corpe passibili p cōtinuā actionē debilitat: q; hmōi agentia ēt patiunt. Et iō ꝫtus in ꝓncipio q̄dē tā fortis est: vt possit ꝓuertere nō solū q̄ sufficit ad restaurationē deperditi: sed ēt ad augmētū. Postea vero nō pōt cōuertere nisi q̄ntū sufficit ad restaurationē deperditi. Et tūc cessat augmētū. Demū nec hoc pōt. Et tūc fit diminutio. Deīde deficiēte hmōi ꝫtute totaliter aīal mouīt. Sicut ꝫtus vini concurrentis aquā admistā ē paulatim p admistionē aq̄ debilitat: vt tandem totū fiat aquosum: vt phs exemplificat in. i. de gña. ¶ Ad ſm dom, q; sicut phs dicit in. i. de gene. q̄si aliq̄ mā p se cōuertīt in ignem: tunc ꝛ ignis de nouo gñari. Nō ꝛo aliq̄ mā ꝓuertīt in ignē pexistētem: ꝛ ignis nutriri. Uñ si tota materia simul amittat speciem ignis, ꝛ alia materia ꝓuertat in ignē, erit alius ignis nūero. Si ꝛo paulatim cōdusto vno ligno aliud substituatur: ꝛ sic deinceps quousq; oīa prima consumant: semp remanet idē ignis nūero: q; sup q; addit transit in praexīs: ꝛ sīle est intelligendum in corporibus viuentibus: in quib⁹ ex nutrimento restaurat id q̄ ꝛ caloꝛē nālē consumitur. ¶ Utrū semen sit de superfluo alimēti. Ar. 2.

Adscd'm Sic pcedit. Uꝛ q; semen nō sit de superfluo alimenti: sed de suba gñantis. Dicit em Dama. q̄ō generatio est op⁹ nature ex suba generantis ꝓducens q̄ō gñat. Sz id q; gñat, gñat ex semie. Ergo semē est de suba gñantis. ¶ Scōm hoc filius assimilat pri. q; ab eo aliq̄d accipit. Sz si semē ex quo aliq̄d gñat, sit de superfluo alimenti: nihil acciperet aliquis ab auo ꝛ ꝓcedentibus in q̄bus hoc alimentū nullo modo fuit. Ergo non assimilareē aliq̄s auo ꝛ ꝓcedentibus magis q̄ alīs hoib⁹. ¶ Ps. Alimentū hois generātis q̄ō est ex carnibus bouis, vel porci, ꝛ alioꝝ hmōi. Si igit semē eēt de superfluo alimēti: hō gñatus ex semine maioꝛ affinitatē hēret cum boue ꝛ porco, q̄ cū patre ꝛ alīs cōsanguineis. ¶ Ps. Aug. dicit. 10. super gen. ad lit. q̄ nos fuimus in Adam non solum ſm seminalem rationem: sed etiā ſm corpulentā subam. Hoc autem non esset si semen esset ex superfluo alimenti. Ergo semen nō est ex superfluo alimenti

mā esse illa primaria cum sit mista ex ☽cho: humido. l. ꝛ calido deperdibilis pr'alr est calido cōsumēte humidū: ꝛ ꝓpter restaurabilis. Et ex hoc ptz defectus oim euasionum adductarū. Prima em nō euadit incōueniens: q; ex hypothesi aduersarij suba primaria manet seorsum a scharia: ꝛ p hoc nutrita gñando subam scharia nō gñat in eodē individuo, nisi per ixta pōnem. quo ēt mō ignis etiā nutrit ꝛ auget se ignendo ixta posita ligna: ꝛ sic nihil excellentie adderetur animatis in nutritiua. Scōa q̄z non pōt fatere cum hypothesi ad uersarij qui ideo pōit illam primariā mām indeperdibilē: q; non pōt vnq̄ alia mā vere in illa cōsistat cui⁹ esse. Et cum nō sit ex defectu mās: cum inueniatur mā alia in qua ponatur semē aiam imꝑmere. ergo hoc est ex defectu virtutis nutritiue: cuius oppositum ratio ꝓbat. Tertia autem euasio tā patet q; nihil valet: quia ratio non supponit. Sz probat materiā prima rīā esse perdibilē partialiter saltez: quia nutrimentū absolute: cuius opus apparet in principio est ad restaurationem deperditi. Et. 3. 3. ergo eius quod erat de veritate nature. ¶ Quo ad quartum ponitur conclusio responsiua quesito sim. pliciter, ꝛ ſcōm alios. Alimentum vere conuertitur in veritatem humane nature: ꝓbatur vere accipit species carnis ꝛ ossis ꝛc. ergo antecedens ꝓbatur ex scōdo de anima: nutrit indigent est potentia caro ꝛc.

¶ In responsione ad tertium, aduerte primo: q; cuz apud nrām viam: humidū radicale distinguat a nutribendi: ꝛ propterea aīa dicitur in eo radicata: hoc vero hz animam vt imperfecte: quia vt in via ad ꝓfectionem modum habendi. Per humidum radicale intelligitur non aliqua ſtra pars materialis: sed totum illud materie: in quo anima ēm esse perfectū manet vl'sic. Aduerte secundo q; materia in qua anima habet esse perfectū: dupl'r pōt deperdi. Uno modo per variationē partium: ꝛ sic continue deperditur ꝛ restaurat. Nec ꝓpterea dicitur humidum radicale deperdi. Alio mō inquantum perfecte participat aiam: ꝛ hoc contingit dupl'r: vel ſm totum aīal, vel ſm partem: ꝛ est sermo de partibus que perueneruntat ad vltimum esse: que scilicet non sunt via ad aliquas quales partes sunt mēbra, manus, pedes, caput. Et si materia illa sic ꝑdatur: tunc vere perditur humidum radicale: ꝛ aut totum animal moꝛit, aut mēbū illud: quia est irrestaurabile. Aduerte tertio, quod sanguis ꝛ cholera ꝛc. hñt duas proportiones ad corpus animalis. Altera est partis integralis: imperfecte tamen ad totū. Altera est vie ad terminū. Uñ eēm dispones suas tales: ꝛ q̄s sunt capaces forme totius imperfecto th modo: ꝛ q; sunt vt materia rāsiens respectu partium perfectius participantiū naturā totius. Quemadmodum elementa in mundo: ꝛ sunt per suas naturas imperfectas partes vniuersi sanguis non participat nām spēi: sed q; nō perfecte participat. Et si hec auctoritas, que ex secūdo sentēciaz di. 30. q. 2. ꝛ ex 9to. di. 44. q. prima. ar. 2. quis sit humoꝛ nutrimentalis: ꝛ tamen sit de veritate nature. Et q̄o stat ipsum esse animatū aīa intellectiua: ſm th vim vegetatiuam: ꝛ th non perfecte hñe animā: qz dak latitudo ꝛc. ꝛ ea que hic dñr, erunt clara applicādo.

¶ Super articu. 2.

Ad Imlus superfluum alimenti. Alimentuz sumitur dupliciter. Uno modo vt iam conuersum est in substantiam nutriti. Et sic non est alimentum amplius: sed substantia alti. Alio modo vt est in potentia proxima vt conuertatur in eam. Et sic vere dicitur alimentum. Superfluum autem cum distinguatur contra necessarium. ex necessario innotescit. Necessarium aūt in alimento secundum naturam dr q̄ opportunū est ad restauratiōnē deperditi, ꝛ augmentum in his que sunt in statu augmēti. Et sic superfluū in alimēto esse dr, nō superfluitas ex alimēto: vt feces ꝛc. sed illō alimēti q̄ vere nām

Universidad de Deusto Biblioteca

alimenti hēt q:.f. est in potentia prima vt nutriat seu conuertat in substantiam alii: necessarium tamen nō est ad restaurationē nec ad augmētum: sic enim est excessus quantitatis alimentū: ideo vocatur merito superfluū alimenti. i. pars alimenti non necessaria ad alendum. ¶ In corpore tria. primo distinguitur duplex status alimenti. Secundo refutatur vnus eius status a semine. Tertio infertur aliter respondendo questo. ¶ Quo ad primū

Distinctio est, alimentum dupliciter. Uno modo vt est in omni potentia prōxima ad omnia membra. Secundo, vt est determinatū ad membra ipsa. Probatur veritas distinctionis hypothesi precedētis articuli. Anima est cōiunctiua sui in materia individuo ppio, ergo alimentū in principio dissimile, in fine est simile. ergo in medio est in potentia prōxima ad suiem scz formam determinatam membroū ꝛc. Prima ꝓba pbat, q; alr non cōmunicata esset forma. Scōa ꝓba: quia ordinatū: vt gradatim procedat de potentia ad actū: qđ declarat in his q; gnantur. Et sic hr tota distinctio: ex prima enim ꝓba hr scōs status alimēti: ex scōa vero primus.

¶ Quo ad secundum

Sed cōtra est, q; phs pbat multiplr in lib. de generatione animalium quod semen est superfluum alimenti.

Rndeo dicendū, q; ista qō aliqualr dependet ex ꝓmissis. Si em in nā ḡnāa est virtus ad cōcandū suā formā materie aliene nō solū in alio sed et in ipo: manifestū est quod alimentum quod est in principio dissimile: in fine sit simile p formā cōmunicatā. Est autem naturalis ordo: vt aliquid gradatim de potētia reducatur in actū. Et ideo in his que generātur: inuenimus q; ꝓmū vnū qōq; est imperfectum: et postea perficitur. Manifestum est autem q; cōe se habet ad ꝓprium et determinatū vt imperfectum ad perfectum. Et ideo videmus qđ in generatione aialis ꝓmus generatur animal q; homo vel equus. Sic igitur et ipsum alimentū primo quidē accipit qđam virtutem communem respectu oium ptiū cōpotis: et in fine determinat ad hanc partē vel ad illā. Non aūt est pone q; aceptiat ꝓ semine id quod tam conuersum est in subam mēbroꝝ per qđam resolutionem. Quia illud resolutū si nō retineret nām eius a quo resolutur: tunc iā esset recedens a natura generātis: quasi in via corruptionis existens: et sic nō hēret virtutē cōuertendi aliud in sibi mām. Si vero retineret nām eius a quo resoluit: tunc esset cōtractū ad determinatā ptem: et nō hēret virtutem mouendi ad nām totius: sed solū ad naturā ptis. Nisi forte qs dicat q; esset resolutū ab oibus ptib⁹ cōpotis: et qō retineat nām omniū ptiū. Et sic semē esset q̄si quoddā paruū animal in actu: et ḡnatio animalis ex animali nō esset nisi ꝓ diuisionē: sicut lutū ḡnāt ex luto: et sicut accidit in animalib⁹ q̄ decisa viuunt. Hoc aūt est inconueniens. Relinquit ergo q; semen nō sit decisus ab eo qō erat actu totū: ꝛ magis in potentia totū: hōis ꝓtutē ad ꝓductionē totius cōpotis deriuatā ab aia ḡnantis: vt. ſ. dcm est. Hoc aūt q; est in po⁹ ad totū: est illud qō generat ex alimēto aīāl cōuertat in subam mēbroꝝ. Et ideo ex hoc semē accipitur. Et ſm hoc virtus nutritiua dr deseruire ḡnatiue: qz id qō est ouersum per virtutē nutritiuā accipit a virtute ḡnatiua, vt semē. Et huius signū ponit phs, q; aialia magni corporis que indigēt multo nutrimēto: sunt pauci seminis ſm ōtitatē sui corpis, ꝛ pauce ḡnatiōis. Et sil'r homines pingues sunt pauci seminis propter eandem causam.

583

Ad primū dicendū, q; ḡnatio est de suba ḡnantis in aialibus ꝛ plantis: in quantū semen hz virtutē ex forma ḡnantis: ꝛ in quātum est in potētia ad subam ipsius. ¶ Ad ſm dicendū, q; assimilatio ḡnantis ad genitū nō fit ꝓpter mām: sed ꝓpter formam agētis, qđ generat sibi simile. Unde non opz ad hoc q; aliqs assimilet aiaꝝ, qđ mā corporalis seminis fuerit in aliquo: sed qđ sit in semine aliqua virtus deriuata ab aia aut mediante ꝑe. ¶ Et sil'r dcz est ad tertiū. Nam affinitas non attenditur ſm mām: sed magis ſm derivationē forme. ¶ Ad quartum dicendū, q; verbum Aug. non est sic intelligendū: q; in adā actu fuerit aut seminalis rō huius hois propinqua: aut corpulenta eius suba. Sed vtrunq; fuit in adā ſm originē. Nam ꝛ materia corporalis que ministrata est a mātre: quā vocat corpulentā suba: deriuatur originaliter ab adam. Et similiter virtus actiua existēs in semine ptis: que est huius hois ꝓpinqua rō seminalis. Sed Christus dr fuisse in Adam ſm corpulentā subam: sed nō ſm seminalem rōnē: qz mā corpis ei⁹ que ministrata est a matre virgine, deriuata est ab Adam: quia corpus eius non est deriuata ab Adam: quia corpus eius non est formatum per virtutem virilis seminis: sed operatione spiritussancti. Talis enim partus decebat cum qui est super omnia benedictus deus in secula. Amen.

¶ Angelici doctoris, diui Thome Aquinatis, summe Theologie prima pars, reuerendissimi domini, do. Tho de Vio Caietani, Cardinalis. S. Xisti preclarissimis commentarijs illustrata, partter ac per eximium sacre pagine professorem, magistrum Jacobum Mantuanum diligentissime recognita, feliciter explicit.

¶ Laus vni ꝛ trino.

¶ Angelici Doctoris, diui Thome Aquinatis, de Prescientia, et Predestinatione diuina, Tractatus: multorum exemplarium fidelissima collatione, cunctis, quibus vndique scatebat, erroribus ꝛ mendis (deerant siquidem ꝛ permulte in integrum sententie) summo studio, incredibilique diligentia explosis, integritati pristine, natiuoq; suo candori plenissime restitutus.

Prologus.

Egregiis rogastis me charissime frater: vt vobis aliquem tractatum breuem facerem in stilo facili, de prescientia ꝛ predestinatione diuina: per quem possetis aliquibus questionibus ꝛ obiectionibus, q̄ de ipsis cōmuniter fiunt ab hominibus: respōdere. Unde vestre instantie pro posse satisfacere cupiens, aggressus sum facere auxilio dei pleuio quod rogastis. ¶ Scire tamen debetis, q; ab antiquis philosophis ꝛ etiam ab ecclesie doctoribus ꝛ magistris tam antiquis quam modernis, hec questio fuit multipliciter ꝛ subtiliter ventilata. Quorum ego profundissimas ꝛ perplexas rationes euitans: leuiores aliquas ꝛ vestre capacitati accommodas preelegi: non tamen que penitus satisfacere possint in hac profundissima ꝛ insolubili questione. Nam secundum apostolum ad Rom. xj. incomprehensibilia sunt iudicia dei: et inuestigabiles vie eius: quis enim cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? ꝛc. ¶ Sunt autem hec que in hoc opusculo perstringuntur. ¶ Primo, quid sit prescientia, ꝛ predestinatio dei: ꝛ in quo a se inuicem differant. ¶ Secundo, quid sit reprobatio dei: ꝛ quis predestinationis et reprobationis effectus. ¶ Tertio, vtrum prescientia dei sit causa rerum prescitarum: vel res causa prescientie. ¶ Quarto, vtrum prescientia dei necessitatem eueniendi, rebus imponat. ¶ Quinto, vtrū predestinatio certitudinem habeat. ¶ Sexto, vtrum predestinatis necessitatem imponat. ¶ Septimo, quare deus fecit hominem quem sciebat esse damnandum.

¶ Quomodo ista quatuor. ſ. scientia, prescientia, prouidētia, et predestinatio se habeant in deo. Cap. I.

Sciendum est igitur, q; ista quatuor: videlicet, scientia, prescientia, prouidētia, ꝛ predestinatio diuersimode siue diuersis respectibus de deo dicuntur et habent se per additionem vnius ad alterum. ¶ Scientia enim siue sapientia de omnibus est, scilicet de bonis ꝛ malis: de preteritis, presentibus ꝛ futuris: ꝛ non tantum de temporalibus: sed etiam de eternis. Non em ita scit deus ista temporalia, vt seipsum nesciat: sed ipse solus seipsum perfecte nouit: cuius scientie comparatione omnis creature scientia imperfecta est. ¶ Prescientia vero addit super scientiam qđam precognitionem: est enim de futuris tm: sed de omnibus: de bonis. ſ. ꝛ de malis. ¶ Prouidentia vero includit in se prescientiā: ꝛ addit supra ipsam qđam preparationem siue promotionem in finē vltimū. Est enim de rebus precognitis faciendis siue gubernandis: vñ ꝛ prouidus dicit: qui bene coniectat de conferentibus ad finem vltimum consequendum: et de his que ipsum possunt impedire. Prouidentia ergo dicitur, que reb⁹ prescitis ꝛ ordinatis tribuit ea que ordinem conseruent: ꝛ propellit omnem inordinationem. ¶ Predestinatio autem in suo intellectu includit non solum prescientiā: sed et prudentiā: ꝛ addit supra eā aliquid. ſ. quēdam spālem modū, tam ex parte predestinatorum: quā ex parte ipsius finis: q̄ et ex parte predestinantis. Cū em prouidentia dei sit oīm rerū, ꝛ spāli quodam mō rerū hūtū voluntatem, predestinatio includit in se prouidentiā ſm illum spālem modum quo est hominū ꝛ hūtum voluntatem. Est em predestinatio de hominibus saluandis. ¶ Item cum prouidentia respiciat ordinem vniuscuiusq; boni ad quemlibet finem, predestinatio est tm respectu eoꝝ que homo ex nālibus suis consequi non pōt, sed sunt eleuata supra facultatē humane nature. Est em respectu glorie, que est in perfecta dei fruitione: ꝛ respectu gratie prōmouentis in ipsam gloriam. Unde dicit Dam. q; predestinatio est eoꝝ que non sunt in nobis. ¶ Item l z prudentia sit prōptio vel directio alicuius in finē: predestinatio tñ includit in se prudentiā cum quadā spāli acceptatione ꝛ electione voluntatis. Quāuis. n. predestinatio psupponat actum cognitionis: nolat tñ actum voluntatis eligentis, ad ea q̄ sola gratuita voluntate pferuntur. Uñ dr Ro. 8. quos pscuit predestinauit conformes fieri imaginis filij sui: ꝛ ephe. primo. Predestinauit nos in adoptionem filioꝝ ſm voluntatis sue ꝓpositū: sic igitur de essentia predestinationis est prescientia ꝛ voluntas aliquoꝝ. ¶ Ex predictis itaq; manifestum est qđ sit pscientia ꝛ predestinatio dei: ꝛ in quo a seinuicē differant. ¶ Est enim prescientia dei, certissima precognitio omnium futuroꝝ, tā bonoꝝ q̄ malorum. Predestinatio vero ſm Aug. in lib. de predestinatione sanctoꝝ: est gre ꝓparatio. i. diuina electio: qua elegit eos quos voluit ante mundi constitutionem: vt ait apostolus Ephe. i. Uel ſm diffinitionem magistralem: predestinatio est preparatio gratie in ptī ꝛ glorie in futuro. Unde patet q; predestinatio sine prescientia esse non potest: sed sine predestinatione prescientia esse pōt: predestinatione quippe deus ea prescit, q̄ fuerat ipse facturus: sed prescit deus etiā que nō est ipse facturus. i. oia mala: predestinauit em eos, quos elegit: reliquos autem reprobauit idest ad mortem eternā prescit. † Quid sit reprobatio, ꝛ quid predestinationis ac reprobatio nis effectus. Capi. 2.

† Alias peruenturos ꝓscinit.

Sicut aūt predestinatio dei ꝓprie est prescientia ꝛ ꝓparatio bñficioꝝ dei. ſ. gre in ptī, ꝛ glie in futuro: ita reprobatio dei est pscientia malitie in qbusdam nō finiēde: ꝛ ꝓparatio pene non termināde: vt dicit Aug. in li. de bono pseuerātie. Reprobatio em dei, qua ab eterno nō eligendo, quosdā reprobauit: ſm duo cōsiderat: quoꝝ alterū pscit ꝛ non ꝓparat. ſ. iniquitatē siue malitiā: vnde Aug. ad Prosperū ꝛ Hilarium: hec qđē regula incōcusse tenenda est: peccatores in peccato pscitos esse, non ꝓparatos: penā aūt esse ꝓparataꝝ. Preparauit. n. de⁹ malis (vt ait fulgentius) ignē eternum, illis vtiq;, quos nō ꝓparauit ad faciēda pcā ✝. Preparauit. n. de⁹ qō diuina eḡtas redderet nō qō humana iniḡtas admitteret. Nō. n. sicut ꝓparauit sanctos ad iustitiā ꝓsequendā: sic ꝓparauit iniquos ad iniustitiā ad mittendā: q; iniustitatis operatoꝝ nunc fuit. ¶ Predestinatio quantuꝝ est de se: non tm importat scientiam: sed etiā voluntatem ꝛ potentiā. Sed qm̄ cālitas gratie ꝛ glie attribuit ꝓprie voluntati vt efficienti: scie autē vt dirigenti: potentie vero vt exequenti, ideo etsi predestinatio importat illa tria: tm principalius est in gñe voluntatis: ꝛ ideo ab Aug. diffinit predestinatio p illa tria. Primo p id qō respicit potentiā in lib. de fide ad petrum: predestinatio est gratuite donationis ꝓparatio. Scōo p id qō respicit scientiā: in li. de bono pseuerantie: predestinatio est pscientia bñficioꝝ dei. Tertio p id qō respicit voluntatē ꝛ ꝓpissime, in lib. de predestinatione sanctoꝝ. Predestinatio est ꝓpositum miserendi. Predestinationis autem effectus est appositio illius gratie: qua in ptī iustificamur, atq; ad recte viuendum ꝛ in bono pseuerandum adiuuamur: ꝛ qua in futuro beatificamur. Quē qđem effectum notificat apl's Ro. 3. Ut iustificati gra ipsius, heredes simus ſm spem, vite eterne. ¶ Et sicut predestinationis effectus est gratie appositio: ita reprobationis effect⁹ est quodāmodo priuatio siue subtractio gratie. Que interdum in scriptura obduratio ꝛ excecatio dr. Uñ apostolus ait Ro. 9. Cui⁹ vult miseretur: ꝛ quē vult indurat: misericordiā appellans predestinationem (vt ait Augu. ad Sixtū) ꝛ ꝑcipue predestinationis effectū. i. gratie appōnē. obdurationes vero gratie priuationes. Hinc etiā de excecatione dr. 2. co. 4. q; deus hui⁹ scli excecauit mentes infidelium: q; vna glosa de deo ꝓ exponit. ¶ Sciendū tm est: q; qđ bonum subiacet prouidentie dei vt cātum ꝛ ordinatum: ideo predestinatio est idē q; cā gratie: ꝛ glorie ad quā gratia ordinat. Sz qđ malum nō subiacet prudentie vt intētū vel causatum (cū ois defect⁹ accidat ꝑter intentionē) sed solū subiacet ei vt pscitum ꝛ ordinatū: sicut dictū est: ideo reprobatio est tm pscientia culpe ꝛ nō cā: sed pene p quā culpa ordinat: est pscientia ꝛ cā. Uñ Aug. dr ad Sixtū, Nō obdurat de⁹ immittēdo malitiam: sed nō impertiēdo gram: sicut nec digni sunt. Quib⁹. n. nō imptit: nec digni sunt: nec merent. Idē ad Simplicianū dr, Nō est intelligēdū: q; de⁹ ita induret q̄si quēq; peccare cogat: sed tm q̄busdā pctoribus miam iustificatiōis sue nō largit. Et ob hoc eos idurare dr q; nō eoꝝ miseret: non q; impellit vt peccent. Eorum autem non miseret: q̄bus gram non esse prebendam eḡtate occultissima

† Alias illis itaq; ꝓscitis ꝓprie ꝓparauit ad lucenda supplicia: nec tñ ꝓparauit ad faciēda pctā.

Universidad de Deusto
Biblioteca

z ab hūanis sensib⁹ remotissima iudicat. quā nō apit: ſz admiraſ apl's dicēs, O altitudo diuitiarū sapie z scie dei ꝛc. Ro. 11.

¶ Utrū ſciētia vel prescia dei sit cā rerū prescitarū. Cap. 3.

¶ Onsequēter cōsideradū est, vtrū scia vl prescia dei sit causa rerū prescitarū: vel res future sint cā prescie dei. Et vt melꝰ veritas appareat, producanť in mediū aliqua argumenta. ¶ Circa primā partē sic procedit. Videť q prescientia dei sit cā rerū prescitarū. nā oē id qđ antecedit aliq̄d, z ipso posito ponit ipm: est cā illius: vt p̄z p diffōnē cāe: cā ē ad cui⁹ eē sequit aliud. Sed diuina prescientia p̄cedit oē futurū: z ea posita, ponunť futura respectu + aſs ratio. futura: qz nec futura fuissent nisi ea de⁹ p̄sciuisset: aſs ignoratia ponerēt in deo: qđ est absurdū. Ergo prescientia videtur esse causa p̄scitarū rerū. ¶ Adhuc. Sicut voluntas dei est ipe deus, ita z scientia eius. Sed voluntas dei absolute est cā oīm volitoꝝ: vnde dicit psal. Oia quecunq; voluit dominus fecit. Ergo scientia eius dz dici cā oīm scitoꝝ. ¶ Huic etiā sententie Aug. attestari videť in. 15. lib. de trin. sic dicēs, Uniuersas creaturas z spirituales z corporales: non qz sunt nouit eas deus: sed ideo sunt, qz nouit. Non em̄ nesciuit que fuerat creatura: quia ergo sciuit creauit: non quia creauit sciuit.

In cōtrariū Est, qz si p̄scia esset cā p̄sciti: cū deus prescierit oīa mala, esset causa oīm malorum: z per ons esset actor omniū malorum: quod falsum est.

Sciēdū Est ergo circa istā mām, q scientia siue p̄scientia dei potest p̄sideraꝛi dupl'r. Uno mō sm̄ p priā rōnem. Et sic cū p̄scientia nihil aliud dicat nisi p̄cognitionem: nō importat aliq̄ cālitatez: alias ois scientia vel prescia cā esset rez p̄scitaꝝ: qđ falsum est. Uidemus em̄ q p̄scia medici quando certitudinaľ nouit infirmum breui moritur, non est cā mortis infirmi: prescia etiā speculatoris, qua videt hoiez euntem per viā, in qua paratus est leo ad deuorandū: non est cā p̄ditionis illius. z hmōi. Alio mō p̄t p̄sideraꝛi inquātū est scia artificis operātis res p̄scitas. Et sic hz rōnem cause respectu rei operate p artem: vnde sm̄ modū quo scientia artificis operātis per artem suā, est causa artificiati: cōsideräda est cālitas scientie dine. ¶ Est ergo iste pgressus in pductione artificiati. Primo scia artificis oñdit finē. Secdo voluntas eius intendit finem illū oñsum. Tertio volūtas impat actū, p quem educať opus. Quarto scientia dirigit illū actū. Quinto circa opus qđ per actū educitur, scientia artificis ponit formā conceptā. ¶ Sic igit scientia artificis se hz vt ostendens finē: vt dirigens actū: z vt informans opus opatū. Et ideo constat q q̄quid defect⁹ vel deuiationis a forma artis vel a fine accidit in effectu: nō reducit in sciam artificis sicut in cām: etiā si defect⁹ ille fuerit p̄sciꝰ ab eo. Pz ēt q p̄ncipalitas cālitatis p̄sistit penes volūtatem: q impat actū. ¶ Unde manifestū est, q scia vel prescientia dei cālitatem nō hz respectu mali: qđ est deuiatio a forma z a fine: sed tm̄ respectu bonoꝝ sm̄ qđ cōsequunť formā diuine artis z finē. Non tū ita q respectu eoꝝ dicat p̄fectā rōnem cālitatis, nisi sm̄ q adiungit voluntati. Et ideo dicit magister sententiarū, q scientia bn̄placiti est causa rerū.

Ad primū Ergo dom̄ est, q aliq̄d p̄t aliud sequi duplr. Uno mō per modū p̄ductionis: sm̄ q vnū producit ab alio. Et sic id ad cuius esse sequit aliud: est vere causa eius in essendo. ¶ Alio mō per modū p̄secutionis. Et sic id ad cuius esse sequit aliud, nō est cā in essendo: sed solū in cōsequendo. Et omne tale dr esse cā sine qua nō. Et talis cā dr esse scientia vel p̄scia diuina: si tū sciam ad simplicem notitiā referamus. Si vo scientie sit adiuncta voluntas (q dr scientia bn̄placiti) tūc est cā oīm q fecit deus. ¶ Ad sm̄ dom̄, q voluntas hz cōpletā rōnem cāe: in q̄tū oīm ei⁹ est finis sm̄ rōnem bonit: q̄. s. finis est cā cāz. Uā z volūtas impūt hz sup alias vires aie. Et iō voluntas dei absolute dr cā rerū sz de scia nō est ita: sicut p̄z per p̄dicta. Nz. n. in deo sit vna res: tū aliquid attribuit vni qđ nō attribuit alteri: z iō rō nō p̄cedit. ¶ Ad tertiū dom̄, q Aug. loquit de scia bn̄placiti: sicut p̄z. Agit enim de bonis tm̄. s. de creaturis, q̄s deus facit. Quas q̄dem nouit nō solum scientia simplicis notitie: sed etiam scientia beneplaciti.

Licet autem scientia vel p̄scientia dei aliquo mō sit causa rerū scitarū (vt dictū est) nullo tū mō res p̄nt esse cā scientie vel p̄scientie dei. Nō. n. deus accipit cognitionem a reb⁹: sicut nos accipim⁹: sed seipsum intelligit z cognoscit. Quāuis igit res nō p̄scirenť nisi essent future: nō tū iō p̄sciunť, qz future. Si em̄ hoc esset: tunc tpale eēt cā eterni: z creatū cā icreati: cer creaturis pēderet scia creatoꝝ. Et iō dr Aug. in. 15. li. de tri. Uniuersas aūt creaturas z spūales z corpales, nō qz sunt iō nouit: sed ideo sunt, qz nouit. 1. sent. dist. 38. ar. 3.

¶ Cū g dr res nō p̄scirent nisi eēnt future: nō notat ibi cā nisi forte sine qua nō: sed importať solū cōsequētia vni⁹ ad alterū.

¶ Utrū p̄scia dei nēcitatē eueniēdi rebus imponat. Cap. 4.

Ex p̄dictis Colligi p̄t, q p̄scientia dei necessitatē eueniēdi rebus non imponit. Si em̄ prescientia dei accipiať p̄o simplici notitia futuroꝝ: certū est q ipsa nō est cā rez prescitaꝝ: vt ex iā dictis appet: z iō licet prescīat res futuras: nō tū eis necessitatē imponit. Unde Aug. sup Jo. Deus (inq̄t) futuroꝝ prescius: p pphām̄ dixit infidelitatē iudeoꝝ: sed nō fecit. Non. n. iō quē q̄ ad peccādi cogit: qz futura hoim̄ pcta p̄nouit. Illoꝝ. n. p̄scit pcta, nō sua. ¶ Si aūt scia dei accipiať p̄o notitia bn̄placiti: sic nēcessitatē rebus ꝛingētibus nō imponit. Dia. n. sic cognoscit eē futura sicut ventura sunt: z cuncta q̄ cōtingēter eueniūt (vt illa q̄ sunt a libe. ar. z a casu, z a fortuna) sic p̄scit eē futura ꝛingēter: sicut ēt p̄scit modū cōtingētie, hz quē sunt. Unde sicut erroneū est dicere: q hūani actus z euentus p̄scie z ordinationi dine non subiint: ita erroneū est dicere, q ex p̄scia vel ordinatione dina hūanis actibus necessitas ingerať. Tollere tur. n. libertas arbitrij, legū vtilitas, p̄siliandi opportunitas, solicitudo bene viuendi: z penarum premioꝝ iustitia.

Sz ꝛtra hoc obiicit. Dictū est. s. q p̄scia bn̄placiti est cā rerū. Sed ois cā nēcia, inducit nēcio effectū posita em̄ causa nēcio ponit effect⁹, nisi sit deficiēs in minoꝛ pte: sicut est cā nālis. Cum ergo prescietia dei nō sit deficiens. 20
vr q id qđ p̄scitū est a deo, sit necessariū. ¶ Ampli⁹. Omne qđ de⁹ p̄scit est vez: q scie dei falsum subesse nō p̄t. Sed (vt dicit phs in primo phyer.) omne qđ ē q̄n est necesse est esse. Ergo si p̄scitū est mō verū: necesse est nunc esse verū. Sed futurū est p̄scitū. Ergo necessariū est futur⁹ esse. Ergo de necessitate eueniet. Cp̄. Ponať q de⁹ p̄scit aliq̄d in pte affirmatiuā: vt socratē currere. Tūc sit. Aut est ponē socratē nō currere: aut nō est ponē. Si nō ē ponē ipz nō currere. q ab eq̄pollēti nece ē ipz currere: z sic hr̄ ꝓpositū. Si aūt ponē est ipsum nō currere ponať ergo (ponē. n. est hz phm̄ quo posito nō sequit incōuenies) sed positū erat, q de⁹ p̄sciret socratē currere: q̄ p̄scit esse futur⁹ qđ nō ē futur⁹: ois aūt talis sciētia falsa est: q̄ scia vel p̄scia dei falsa erit: qđ est impoſe. Relinquit ergo q socratē nō currere nō sit ponē: sz necessariū. ¶ Itē. Si de⁹ p̄scit socratē currere: aut ē possibile aľr euenire: aut nō est ponē. Si nō est ponē aľr euenire: ergo necessariū est sic euenire sicut p̄scitum est: z sic hr̄ ꝓpo⁹. Si aūt ponē est aľr euentre q̄s de⁹ p̄scit: ergo dina prescia est fallibilis z incerta: qđ est falsum. ¶ Adhuc sm̄ phm̄ in li. priorꝝ, ex maiori de necessario z minori de inesse: seq̄t cōclo de nēcio. Inde sic. Qđ p̄scitū a deo necesse est eē vez. Sz socratē currere ē p̄scitū a deo. ergo necesse est esse vez. Et sic idē qđ qđ pri⁹. ¶ Itē. In oi vera p̄dōnali añs est nēcium absolute: z ons est necessariū absolute: q: ad añs sp seq̄t ons: z ad nēcium nunq̄ seq̄t nisi nēciuz: sicut ad vez nūq̄ seq̄t flm̄: q̄uis ad flm̄ aliq̄n sequať vez: vt pbať in pmo poſt. Sed in hac cōdōnali: nēce est socratē currere si p̄scitū a deo: añs est necessarium absolute: tum q: omne prescitum est necessariū: tum q: omne eternum est nēcium. Ergo socratē currere est nēciū absolute.

In cōtrariū est auctoritas Aug. sumpta a similī in lib. de libero arb. dicētis. Sicut tu memoria tua nō cogis esse facta q̄ pterierūt: sic prescia nō cogit fieri, q̄ futura sunt. ¶ Item p̄t oñdi p rōnes ducentes ad impoſe. Si. n. prescia dei nēcitatē reb⁹ imponeret (sicut dcm̄ est) tolleret libertas arbitrij: pereret p̄siliādi opportunitas: frustra bōis p̄mia z malis supplicia ponerenť: iniuste boni p̄miarentur, z mali punirēt̄r: laus z vituperiū deperiret (quia vt dicit Hiero. Nemo peccat in eo quod vitare nō p̄t) pctā nr̄a ad autoꝛē bonoꝝ omniū referrentur: nec speculandi aliquid vel deprecandi ratio vlla esset.

Rñdeo Dicendū, q pp hmōi difficultates duplex fuit error: circa istā mām. Quidā. n. propter ordinē cāe ad causatū, dixerūt q cuꝝ prescientia dei sit cā rez z sit immutabilis: rebus necessitatem imponit: z ideo abstulerunt liberum arbitriū z peccatum. Et hec positio fuit heretica z iniqua: qz destruit bonos mores. ¶ Alij vero pp ordinem scientie ad scitum, dixerūt quod cum scientia sit certa cognitio ex ipsa ratione certitudinis requirit determinationem in re scita: sed in futuris contingentibus non est aliquam determinate vez: z ideo de eis certa cognitio esse non potest, nisi quando sunt.

¶ Uū ät dei cognitio sit certissima z infallibilis, negauerūt deū de futuris ꝓingentibus p̄sciam hr̄e: cogitātes intellm̄ diuinū ad modū intellm̄ nr̄i cognitionē accipe. Et hec fuit positio heretica fuit z impia: qz derogat nobilitati diuine. ¶ Et iō positio vra z catholica est (q deū honorat z bonos mores p̄seruat) q in deo est certissima p̄scia futuroꝝ oim̄: nec tū reb⁹ ꝓingentibus nēcitatē imponit. Uno aūt hoc esse valeat: sic pcipi p̄t. Manifestū est, q q̄ sunt multe cāe ordinate: effect⁹ vltim⁹ nō sequit cām primā in necessitate vel ꝓingentia: sz cām primā, qz virt⁹ cāe pme recipitur in cā scda sm̄ modū cāe scde: nā oē qđ recipit in aliq̄, est in eo sm̄ modū recipientis: z nō sm̄ modū recepti. Effectus em̄ ille nō ꝓcedit a cā prima, nisi sm̄ q virt⁹ cāe pme recipit in cā scda: vt p̄z in fructificatiē arboris: cuius cā remota siue prima est motus solis: prima vero virt⁹ gnatiua plāte. Fructificatio aūt impeditur p̄t p impedimentū virtutis gnatiue: q̄uis motus solis inuariabilis sit. Sit'r etiā scia dei sz sit inuariabilis cā oim̄: effect⁹ tū ꝓducunť ab ipsa p opationes cārū scdārū. Et iō mediantib⁹ causis scdis necessa rijs ꝓducit effectus necessarios: z mediātibus causis scdis cōtingētibus: ꝓducit effectus ꝓingentes. ¶ Sed adhuc manet dubitatio maior: de infallibilitate diuine p̄scietie, qz licet prima causa possit stabilis esse cum defectu cause scde (sicut motus celi cum sterilitate arboris) scia tū dei nō p̄t stare cū defectu cause scde: nō em̄ p̄t esse, q deus sciat simul hunc hominem currere: z ipse deficiat a cursu. Et hoc est pp certitudinē scientie ipsi⁹. Ad hoc ergo q sit certa scia, opz fuenire aliq̄s certitudinem i re scita. ¶ Sciendū est igit: q añs res sit: nō hz esse nisi in cāis suis: sed cāe q̄dam sunt ex q̄b⁹ necessario sequit effectus: q̄ impediri nō p̄t. Et in istis cāis hz effectus esse certū z determinatū: adeo, q p̄t ibi fieri demōstratio, sicut est ortus solis, z eclipsis solis z lune, z hmōi. ¶ Quedā ät sunt, ex q̄b⁹ sequunť effectus in maiori pte: sz tū deficiunt in minori. Uñ in istis cāis effectus futuri nō hñt certitudinē absolutā: sed q̄s dam inquātum sunt magis determinate cause ad vnum q̄s ad aliud. Et ideo p istas cās p̄t accipi scia cōiecturalis de futuris. Que tanto magis est certa, quanto sunt cāe magis determinate ad vnū: sicut est cognitio medici de sanitate infirmi ac morte futura: z iudiciū astrologi de ventis z pluuijs futuris. Quedā ño cāe sunt, q̄ se hñt ad vtrūlibet. Et in istis cāis effectus futuri nullā habēt certitudinē vel determinationem. Et ideo ꝓingētia ad vtrūlibet, in cāis suis nullo modo cognosci p̄nt: sed q̄ iam efficiunť in rez nā: tunc habent in seipsis esse determinatū. Et iō q̄ sunt in actu, certitudinaľr cognoscunť: vt p̄z eo q videt Socratē currere: qz tunc certā cognitionē hz de cursu ipsius: nam Socratē currere dum currit, necessariuz est. Intellect⁹ aūt diuinus ab eterno intuet vnūquodq; ꝓingentiū nō solum put est in cāis suis: sz put est in esse suo determinato: nisi. n. hoc esset: aľr cognoscereť rem posti⁹ est: q̄s añs fieret: z sic ex cuētib⁹ rerū aliq̄d accresceret cognitiōi eius. At vero cognitio dei nō cauſať a reb⁹ sicut nra: sed potiꝰ ipsa est cā rez cognitarum. ¶ Scia ergo dei cum sit vera z pfecta: eo mō quo res future sunt, eas euentire cognoscit. Et ideo ab eter no vno intuitu vidit singula tempora: z cūctos hominum acr⁹ z rē talē esse in hoc tpe: z in hoc deficere. Patet igitur q p̄scia dei perfecte z inuariabiliter cognoscit res futuras prout euenīunt: nec tamen rebus cōtingentibus necessitatem imponit.

Ad primū Ergo dicēdum, q effectus non trahit necessitatē a cā prima, sed solū a cā prima: vt dctm̄ est. ¶ Ad sm̄ dicēdum, q dctm̄ p̄hs intelligit de eo q aliq̄d in actu ponit circa subm̄: q posti⁹ positū est, impoſe est nō esse positum. Sed vez de futuro, nihil ponit circa subm̄: qz non est vez nisi p̄o p̄niti: sed solū p futuro: z ideo nulla hz necessitatē. ¶ Ad tertium dicēdum, q duplex est necessitas. s. absoluta z ꝏdōnata siue respectiua. Necessitas absoluta, q opponit cōtingētie: dr necessitas añs ons: q̄ est ex causis necessarijs. Necessitas autē condōnata est ex suppone siue condōne: z dr necessitas ons. Et hec non opponit contingētie: qz non est ex cāis necessarijs absolute. Nā aliquod contingēs nēcio sequit facta suppone: vt si ponať q̄ sortes currit: nēcio seqūtur q moueatur. ¶ Dicēdum est ergo, q act⁹ diuine cognitionis trāsit sup contingēs (ēt si futur⁹ sit nobis) qz ei semp ē p̄s: sicut trāsit visus nr̄ sup ipm̄ cū est p̄s. Et qz oē q est dum ē, nēce est esse: q tū absolute non ē nēcium: ideo in se ꝓsideratum est contingēs: sz relatum ad dei cognitionē est nēcium: qz ad ipam refert̄ hz q est i eē actuali: cuz eternitati oia sint p̄nția. Nō. n. de⁹ videt tm̄ hāc rē respectu p̄cedētis tpis eē futurā, z respectu futuri eē pte rita: sed videt id tpis, in quo est p̄s: z rē esse p̄ntē in hr̄ tpe. Uñ oino sile ē, si ego videā p̄ntialr socratē currere: qđ qđē i se ꝓtingēs est: sz relatū ad visum meū est necessariū. ¶ Uñ sm̄ distōnē posti⁹ dōm̄ est, q p̄scitū est necessariū necessitate p̄sitie siue ꝏdōnata: z nō necessitate ons siue absoluta. ¶ Ad 4.m dōm̄, q infallibilitas z certitudo prescie dei: ꝓuenit ex hr̄ q rē videt semp vt p̄ntē: sicut dcm̄ est. Nō tū ex hoc q res p̄scita necessitatē absolutā accr̄it: sed ꝏdōnatā solū: vt tā patuit. ¶ Ad quintū dōm̄: q ista ppō, oē scitū a deo necesse est esse, est duplex. Pōt n. esse de dicto: z sic est cōposita est vra: q: hoc dcm̄ est necessariū. s. scitū a deo ē vez. Uł p̄t eē de re: z sic ē diuisa z falsa: hāc n. rē q̄ p̄t scita a deo, nō est necesse fieri: qz cōtingenter sit. Et sil'r ꝏclusio duplex est. ¶ Unde ad distōnis rō est: qz p̄t istud sumi sm̄ condōnē q̄ subiacet diuine scie: z hoc est sm̄ q hz esse determinatū in actu: z sic necessitatē hz. Uel pōt ista res videri sine vlla condōne: z sic nō est necessariū: qz pōt ꝏsiderari, put est in cāis suis aſiquā sit in actu: z ibi nō hz necessitatē: nec ibi tm̄ est scita a deo futura esse: nō em̄ scit deus effectū ꝓingentē esse determinatū in sua cā: qz esset falsa scia, cū in cā sua nō sit determinat⁹. ¶ Ad sextū dōm̄, q ad hoc argm̄ qđā sic rñdēt, z dicūt q hoc añs. s. esse p̄scitū a deo: est necessariū: nec tū ons est necessariū: qz illa regla intellm̄ tm̄ i illis ꝏdōnalib⁹ in qb⁹ añs est cā ons. Sz qz rla illa nō ꝓbať a pho ex rōne cālitatis sed ex rōne p̄sitie (em̄ q̄s ex necessario sequit necessariū: siue sit cā, siue effect⁹) iō aſt qđ dici, q añs ē necessariū absolute tū ista res nō ponit subiacere diuine scientie, nisi dū est in actu scitā q determinationem z certitudinē habet: ipsam enim necesse est esse dū est. Et ideo similis necessitas inferenda est in p̄sitе: vt sc̄z accipiať ipm̄ qđ est socratē currere sm̄ q est in actu: z sic determinationē z necessitatē hz. Uñ ptz q si sumať sortem currere sm̄ hoc q ex añte sequit: necessitatē habet: nō em̄ seq̄t ex añcedente, nisi scīm q substat diuine scientie: cui subiicitur put ꝓsiderať p̄ntialiter in suo esse actuali: vnde sic ista sumendum est consequens. Et hoc modo patet, quod consequens necessarium est, necesse est enim socratem currere dum currit.

¶ Utrum predestinatio habeat certitudinem. Capi. 5.

Post hec Etiam de predestinatione restat inuestigare. ¶ De qua hic ad presens preter ea que dicta sunt: duplex consideratio erit. Prima quidem, vtrum predestinatio certitudinem habeat. Secunda, vtrum necessitatem imponat. 1. d. 40. q. 3. arti. vnico.

Ad primū Ergo sic ꝓcedit. Uł q predestinatio certitudinē nō habeat. Dicit. n. Apoc. 3. Tene qđ hes: ne alius accipiat coronā tuā. Aut hoc itelľr de corona p̄ntis iustitie, aut de corona glie. Sed nō de corona p̄ntis iustitie: q: gra quā q̄s hz, eo peccāte destruit: nec de ipso in sm̄ mutať. Ergo intellr de corona glie. Sz gra nō ēalic' i statu vie, nisi sm̄ q est ei p̄destinata. Ergo vł q vn⁹ possit accipe qđ alij p̄destinatū est: z sic p̄destinatio certa nō erit. Cp̄. Greg. in moria. dicit, q alijs cadentib⁹ in eoꝝ locū alij succedūt. Sz loc⁹ glorie nō p̄t dici coꝝ, nisi qz est ei p̄destinat⁹. q̄ idē qđ p̄mus. ¶ Itē in ps. dc̄. Deleanť de libro vite, z cū iustis nō scribant. Sed nō p̄t deleri de libro nisi qđ ibi scriptum est. Cū ergo predestinatio sit liber vite: vł q aliq̄s a predestinatione possit deficere: z ita certitudinē nō hē bit. ¶ Amplius. Eoꝝ q̄ nō sunt determinata, nec in se nec in cāis suis nō p̄t esse certitudo. Sed mot⁹ liberi arb. (qđ est cā ad vtrūlz) nō sunt determinati nec in se nec in cāis suis añs q̄s sint. Cū igit effect⁹ p̄destinatiōis expleať motū liberi ar. qui sunt opa meritoria: seq̄t q p̄destinatio nullā certitudinē hēat.

In ꝛtrariū Est auctas Au. i li. de correptiōe z gra dicētis cert⁹ est numer⁹ electoꝝ: q nō p̄t minui nec augeri. Cp̄. 2. Timo. 2. dr. Nouit de⁹ q̄ sunt ei⁹. Cū ergo diuina cognitio sit certa z infallibilis (vt. s. dcm̄ ē) z p̄destinatio in sui rōne prescīam includat: p̄destinatio certa erit. cap. 13.

Rñdeo Dōm̄, q cū dina cognitio p̄fecta sit, certa ē z infallibil. Et iō ñ solū nūer⁹ p̄destinatoꝝ deo certissim⁹ ē (lz scireť sit nobis) sz ēt nūer⁹ reprobor̄. ¶ Sciēdū tm̄ est, q sz statū p̄ntis iustitie, qđā hītes gr̄az pdūt eā: dū i pctā labunť: z eis cadētib⁹, i eoꝝ locū alij admittunť: dū opa ipsoꝝ i charitate fctā, q̄ sibi z alijs ꝓderāt (sz q̄ charitas oia merita sctoꝝ cōa facit) ipsis peccātib⁹, eis, p̄desse desinūt ad eternе vite meritū: eoꝝ aūt fruct⁹ in illis manet q̄ in gra p̄seuerāt. Nō tū ita q̄ ea dē gra numero q̄ in vno erat: ipso peccāte, i aliā trāsmutet. Unde sz statū p̄ntis iustitie, nūq̄s ecclesia destituit existentibus in gra: q: qđuis dā peccātibus in gratiā alij a dū

aduocant. Et totū est certissimū apud deū. vñ apoc. 3. sup illo ꝺ̄do, tene qꝺ hēs ꝛc. dicit gl. cū sit deo cert⁹ numer⁹ suoꝝ ſiḉs labaſ, alī⁹ mia in locū ei⁹ ſubtinducit: ſic ꝑ ſupbiā iudeoꝝ gentilitas ſubintrauit. ¶ Et ꝑ ħ̄ ꝓz rñsio ad ꝓmū z ꝟz argumētū.

vbi. 3. ad. 3. **Ad** Tertiuꝫ ꝺ̄m, q predestinatio ꝺ̄ liber vite ſm q in eo ꝺ̄ aliquid ſcribi nō ſolū ḉ̄tū ad ꝓſentē iuſtitiā: ſꝫ ḉt quantū ad futurā gloriā, z ſic nullo mō ꝑ̄t dici aliquis deleri de libro vite. Sed illud qꝺ est ibi ſcriptū quantū ad ꝑñtem iuſtitiā tm̄: ꝺ̄ deleri, nō mutatione facta ex parte libri vt in eo aliquid fuerit qꝺ poſtmodū nō ſit, ſed ex parte illi⁹ q̄ in eo ſcriptus erat: inquantū. ſ. ipſe mutat a ſtatu ꝑñtis iuſtitie. ¶ Ad

vbi. 3. ad. 4. quartū ꝺ̄m, q ꝓtinges futurū (vt mot⁹ liberi arbi.) q̄uis nō ſit determinatū in cā ſua: eſt tm̄ determinatū in eſſe ſuo ſm q est in actu. Et ſic ſubiacet certitudini ꝓſcientie ſicut ſupia dictum est de futuris contingentibus in ꝓcedenti capitulo.

¶ Utrum predestinatio neceſſitatem imponat. Cap. 6.

Deinde Inueſtigādū est, vtrū predeſtinatio neceſſitatē ꝑonat. Et vꝰ q ſic. qn̄docunq; eſt aliqua cā est tāte virtutis ad ꝓducendū effectū q impediri nō ꝑ̄t neceſſitatē z coactionē inducit. Sed predeſtinatio, que est cauſa ſalutis hoīm) voluntatē dei nominat: que impediri non poteſt. vnde ꝺ̄ Heſech. 13. non est qui tue poſſit reſiſtere voluntati. Ergo predeſtinatio neceſſitatem imponit. ¶ Cui rei videtur atteſtari Apl's Ro. 9. dicens, Cuius vult miſereꝫ, z quem vult indurat. Et pſ. Oia q̄ḉūq; voluit dñs fecit. ¶ Rñdeo Nulla voluntas ligata vel impedita ad eliḉēdū ꝓpriū actū, ē libera ſꝫ coacta. Sꝫ volūtas hūana ꝑ ꝓdeſtinationē ligat⁹ z impedit⁹ ad eliḉiēdū actū ꝓpriū qꝺ est velle: vt vꝰ dicere apl's ad ro. 9. dū dicit: Nō est volēt⁹ nec currēt⁹ ſꝫ miſerentis dei. Inter li. nō est volēt⁹. ſ. velle: z currēt⁹ ſcz currere. i. opari. Ergo voluntas humana ꝑ predeſtinationem cogit. Et ſic idem q ꝓmus. ¶ Hoc idē cōfirmatur per id quod ꝺ̄ phil. 2. deus est qui operat⁹ in nobis z velle z perficere ꝓ bona voluntate ſcz ſua: vt dicit interli. Ergo talis erit vnuſquiſq; qualem vult deus: cū nihil poſſit niſi quod deus vult.

i. d. 40. q. 4. ā. 2. ¶ Ad idem oſtendendum valet id quod dicitur Jo. 6. Nemo poteſt venire ad me niſi pater qui miſit me traxerit eum.

Alterius Aſ q̄ de⁹ sit cā repꝛobationis z excecationis, ſicut est cā ꝑdeſtinatiōis: z eodē mō repꝛobatis neceſſitatē imponat. ¶ Primo ꝓ id qꝺ ꝺ̄ apl's, 2. co. 4. De⁹ huī⁹ ſeculi excecauit mētes infideliū. z vna gl. exponit hoc de deo ꝟo. Ergo ipſe est cā excecationis. ¶ Ad idē est qꝺ ꝺ̄ ro. 9. Cuius vult miſereꝫ: z quē vult indurat. ¶ Amplius. Scōm ꝑhm in poſteriozb⁹ ſi affirmatio est cā affirmationis: z negatio est cā negationis. Sed velle diuinū est cā q̄ iſte habeat gr̄am: q. ſ. ipſe de⁹ vult. Ergo vꝰ q nō velle dei, ſit cā quare iſte gr̄am nō hēat. Sed hoc est obduratio. Ergo ex pte dei accipiēda est cā obdurationis. ¶ ꝑ. Sicut dicit ꝑh̄s in. 2. phy. id qꝺ ꝑ ſui ꝑñtiam est cā ſalutis nauis ſcz gubernato⁹ per ſui abſentiā est cauſa periculi. Sed de⁹ per ſui preſentiam in anima est cā gratie. Ergo per ſui abſentiam est cā obdurationis.

Sz cōtra Nullus iuſte culpaꝫ vel laudatur: punitur vel remunerat⁹ de eo quod ipſi neceſſitatē z coactionem ingerit, z cuius cā in ipſo nō est. Sed homo iuſte laudatur vel culpatur, punitur vel remuneratur de his q̄ ab eius voluntate ꝓcedunt. Ergo predeſtinatio voluntati hominis neceſſitatem nō ingerit: z obdurationis cauſa non exiſtit.

i. d. 40. q. 3. ar. 1. cor. post mem. **Rñdeo** Dōm ad ꝓmā qōnem, q̄ ly ꝑdeſtinatio certitudinē hēat nō tñ illa certitudo neceſſitatē ſaluandis imponit, ſicut em̄. ſ. dcm̄ est in primo ca. ꝓdeſtinatio in ſuo intellectu includit ꝑſciam volūtatem z ꝓuidentiā. Ꝓuidētia autē q̄uis ſit oīm (vt dcm̄ est) nō tñ oīa nēcio euenīt: ſed ſm cōdōnem ꝓmarum cārū quarū nās z ordinē ꝓuidentia nō deſtruit, ſed conſeruat. ¶ Preſciētia etiam nō imponit neḉitatē reb⁹: nec inquantū est cā: cū ſit cā prima cui⁹ cōdōnē

i. qō. 19. ar. 7. ar. ſcōm. Et. 1. ſ. c. 86. rōne. 1. Et li. 3. 2. 7. ad cap. effect⁹ nō ſequunt. ſed cauſe ꝓxime. Nec inq̄ntū certitudinē z determinationē hz: q: illa certitudo diuine ꝑſcie attendit non ſm q res est in ſuis cauſis (in q̄bus est vt poſſe futurū tm̄) ſed ſm q hz eſſe determinatum in actu: ꝓout est ꝑñs: z nō futura: vt. ſ. expoſitū est, capi. 4. ¶ Voluntas etiā cū ſit cā vl's z prima oīum rerū, nō excludit oēs ꝓximas cauſas rerū. Nec hoc est ex inſufficientia voluntatis: ſed ex ordine ſapie ipſius: que effectus mediātib⁹ alīs cauſis ꝓuenire diſpoſuit: vt ſic etiam cauſandi dignitas creature cōſicaret. Unde diuine voluntatis efficacia exigit, vt nō ſolum ſit quod deus vult ſed etiā vt hoc modo ſit ſicut deus vult illud eſſe. Et ita patet qꝺ certitudo ꝓdeſtinationis nullam neceſſitatem ſaluandis imponit.

i. d. 47. q. 1. arti. 1. ad. 2. **Ad ꝓmū** Ergo dōm, q̄ ḉtus dei volūtas ſit imutabilis z inuincibilis: nō tñ ſequit ꝙ oīs effectus er⁹ ſit neceſſari⁹ neceſſitate abſoluta (quā hz res a cā ſua prima) ſed ſolū neḉitate ḉoditionata: ſicut etiā de ꝑſcia dctm̄ est. ¶ Ad autoritatē aūt apl's q̄ ꝺ̄, Cui⁹ vult miſereꝫ ꝛc. dōm est, q̄ apl's intendit q deus nō ꝓdeſtinat aliquem vel infundit ei gratiā coactus: quaſi ex neceſſitate nāe vel iuſtitie vel ex meritis ꝓcedentibus alicuius: ſed ex mera liberalitate volūtatis ſue. Et q ita debeat intelligi, ꝟz ꝑ ſam ꝓcedentē de iacob z eſau: de quibus ibi ꝺ̄. Cū em̄ nondū nati eſſent, aut aliq̄d boni egiſſent aut mali vt ſm electionem ꝓpoſitū dei maneret: nō ex operib⁹ ſed ex vocatione dictū est ei, q: maio: ſeruiet minori. ¶ Autoritas ēt pſalmiſte nō cogit dicere q voluntas dei neceſſitatē imponat ſꝫ q ſemp infallibiliꝰ impleaꝫ. ¶ Sciēdū tñ est, q deus ꝺ̄ velle aliq̄d cui⁹ volūtas vere in eo est, z qꝺ ſibi ꝓplacet. Et hic ꝺ̄ volūtas ꝺ̄ſplaciti: q̄ ſemp in oībus infallibiliꝰ adimpletur. Et de hac loquit pſal. 7 iſa. 46. oīs volūtas mea fiet. Alio mō ꝺ̄ velle aliq̄d metaꝑonice. i. ꝑ ſimilitudinē eo q ad modū vo lētis ſe hz inquātū ꝑcipit vel ꝺſulit, ꝓhibet vel ꝑmittit aliq̄d. Et hec ꝺ̄ volūtas ſigni, q̄ nō ſemp impleꝫ. De qua dicit apl's i. ad Tim. 2. q̄ vult oēs hoīes ſaluos fieri. Cū tñ oēs ſalui nō fiant: ſed multi dānent. Dē hac etiā ꝺ̄ Matt. 23. Quoties volui cōgregare filios tuos, quemadmodū gallina cōgregat pullos ſuos ſub alas ſuas: z noluiſti. ¶ Ad aliud ꝺ̄m, q̄ voluntas humana ꝑ predeſtinationē nō ligaꝫ nec impedit⁹ ad eliḉiēdū ꝓpriū actū ſed iuuaꝫ. Jō aūt dicit apl's, qꝺ nō est volentis velle, nec currentis currere, ſed miſerentis dei: q: nemo poteſt ꝑ conatū ꝓprie voluntatis ꝙſequi gr̄am vel ꝑ nāla ꝓpria opus gratuitum elicere ſine diuino auxilio. Cū ipſe Chriſtus ꝺ̄ Jo. 3. ſine me nihil poteſtis facere. ¶ Cui⁹ rō est: q: licet volūtas hoīs libera ſit: tñ hanc libertatem nō hz niſi a deo: q est cā efficiens huiuſmodi libertatis. Et ſicut ꝺ̄ in libro de cauſis: oīs cauſa primaria plus est influens ſup ſuum cauſatū q̄ cauſa ſcōa: q: virtus z eſſe cauſe ſcōe totū est a cā prima. z ſic act⁹ z opatio cauſe ſcōe reducitur in cauſam primā, cuius virtute opatur. Et ꝑ hunc modum dicit apl's, q deus opatur in nobis velle z ꝑficere. ¶ Ad id vero, q dicitur, Nemo poteſt venire ad me niſi pater meus traxerit eum. Dicendum q hō trahitur tripliꝰ: aliq̄n enim trahitur violēt⁹, ſicut ſuſanna trahebatur ad mortē: vt ꝺ̄ Dante. 13. z eleazarus trahebaꝫ ad ſupplicīū, vt dicit. 2. Machab. 6. Et de hac tractione dicitur ꝓuer. 24. q trahuntur ad interitū liberare ne ceſſes. ¶ Aliquā do vero trahitur hō amo:e vel delectationibus allectus, vel bñficijs ꝓuocatus: ſicut trahaꝫ puer ouo vel pomo ſibi oſtenſo. vñ dicit trahit ſua q̄ḉē voluptas. De hac tractione dicit oſee. xj. In funiculis adā traham eos. in vinculis charitatis. Et cant. i. Trahe me ꝛc. z Jo. 12. ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipſum. ¶ Aliquando autem trahitur timoꝛe ſupplicij territus: ſicut trahūtur qui timēt ſupplicia. De hac tractione dicitur Ja. 2. Nonne diuites per potēt⁹ oppimunt vos: z ipſi trahunt vos ad iudicia. Tractio ergo iſta, de qua loquitur Chriſtus: vt oſtendit gloſſ. non est violentie, nec neceſſitatis, nec inuiti: ſed voluntatis z deſideriꝭ.

Ad ſcd'am Queſtionē dōz, q̄ repꝛobatio in ſuo intellectu tria includit. ſ. eternā ꝑſciam meritoꝝ tpalē obdurationem ſiue excecationem, z finalē dānationem. Primū. ſ. ꝑſcia meritoꝝ cām nō hz: cum. n. deus nō acciꝑiat cognitionē a rebus, ſicut nos accipimus: ſꝫ ex ſeipſo res intelligat z cognoſcat: nullo mō res future ꝑ̄t dici cā ꝓſcie dei, ſicut. ſ. in fine tertij capituli dctm̄ est. ¶ Item cū ꝑſcia ſm propriā rōnē nō aliud dicat niſi ſimplicem notitiā futuroꝝ: nō importat aliquā cām: z ꝺ̄ futuroꝝ z ꝑcipue maloꝝ cā eſſe non ꝑ̄t: ſicut. ſ. 3. cap'o dictū est. Et ſm hoc repꝛobatio est tm̄ ꝑſcia culpe: ſed nō cā. ¶ Scōm autē z tertiū. ſ. tpalis obduratio z finalis dānatio, duplicē cāz hñt: vnā ex pte hoīs p modū meritī: aliā ex pte dei p modū iuſtitie: culpe merito penā adhibentis. Obduratio. n. q̄ḉz ꝺ̄ actus volūtatis obſtinate in malo: cui ꝓnaciter adheret. Et ſi cōſtat q obduratiōis cā nō est deus (ſed hō) ſicut nec alterius actus peccati inq̄ntū deformis est. Aliq̄n aūt obduratio ꝺ̄ ipa priuatio gr̄e: q̄ ēt excecatio ꝺ̄, q: gr̄a est quoddā lumē aie, z perfectio q̄dā habilitans ipam ad bonum. ¶ Aliquem aūt carere gratia, ex duob⁹ cōtingit: tum q: ipſe nō vult recipere: tuz q: deus nō ei infundit: vel nō vult infundere. Horū autem duoꝝ talis est ordo: vt ſecūdū

nō ſit niſi ex ſuppoſitione primi. Cū em̄ de⁹ nihil velit niſi bonum: nō vult aliquē gr̄a priuare niſi ſm q bonū est: ſed qꝺ aliquis careat gr̄a, nō est bonū ſimpl'r. vñ hoc abſolute ꝙſideratum nō est volitū a deo. Est tñ bonū vt careat gr̄a ſi eā habere nō vult vel ſi negligēter ad eā hñdam ſe ꝓparat: q: iuſtū est: z hoc mō est volitum a deo. Patet ḉ q hmōi defectus, abſolute cā prima est ex parte hoīs q̄ gr̄a caret: ſed ex parte dei non est cā huius defect⁹ niſi ex ſuppōne illius q est cā ex parte hoīs. ¶ Et p hūc modū q̄ḉz iuenīt de⁹ dici cā excecatiōis vl' obdurationis: nō quidē immittēdo malitiā: ſed nō impertiēdo gratiā: ſicut nec digni ſunt: vt dicit Aug. Si em̄ nō necesſario impertīt, in ipſo est immertiri z nō impertiri, vñ eius qꝺ est non impertiri, aliquo mō cauſa est. Obduratio igit ex parte hoīs habet rationē culpe: ſed ex parte dei hz rationē iuſtitie. Simiter ſinalis damnatio habet duplicē cauſam ſcz ex parte hominis, cōmiſſionem culpe: z ex parte dei illationem pene.

Et per Hoc ꝓz rñsio ad ꝓmas duas autoritates, q̄ de⁹ excecat mētes infideliū: non impertiēdo malitiā ſz iuſte ſubtrahēdo gratiā. Sic'r obdurat quē vult: q: nō cogitur cuiq̄ indigno conferre gratiā. ¶ Nec est ꝟ voluntatē dei, ſz ſm voluntatē ipſius: q aliquis ꝑ merito malitie ſue obdūretur: inquantum obduratio dicit penam iuſto iudicio culpe obſtinationis illatā. ¶ Ad 3^m dōm, q effectus non ſequitur niſi concurrentibus oībus cauſis: ſed ex defectu vnius cauſe tm̄, ꝙſequit negatio effect'. Dico igit q cauſa gr̄e ſicut agēs, ē ipſe deus: z ſicut recipiēs, ipſa anima per modū ſubiecti z materie. Et ideo q forme inducte nō est cauſa materia neq; ſubiectū: niſi ſit tale ſubiectum ex cuius principijs fluit accidens (quale accidens nō est gratia) ideo nō ꝺ̄ ſimpl'r anima cauſa gr̄e: ſed recipiēs tm̄: deus autē est cā: dicitur tñ aīa cā malitie. Nec opꝫ q oīs defectus incidat ex pte agentis: ſed ꝑ̄t incidere ex parte recipiētis. Et ita est in ꝓpoſito: ipſa em̄ aīa est cauſa obdurationis, inquantum obduratio culpam dicit. ¶ Ad quartū ꝺ̄m, q de⁹ quantū est in ſe nulli est abſens: ſed homo a deo ꝑſente ſe abſentat: ſicut ſe abſentat a preſenti lumine qui claudit oculos. Et ideo nō est ſimile quod ꝓ ſimili ponitur.

¶ Quare deus creet hoīem, quē preſcit eſſe dānādū. Cap. 7.

Vltimo Conſiderandū est, quare deus facit hominem quē ꝑſcit eſſe dānandum. Sunt enim quidaz veſani: qui deo in hoc iniquitatis macu lam imponere nō verentur: dicentes eum iniquum z impiū, qui opus ſuū facit ad intolerabiles z interminabiles cruciatus. ¶ Rationes igitur adducende ſunt ad tantā veſaniam refrenandā, z dei iuſtitiā demonſtrandā. Et primo oſtēdendum est, q voluntas dei facientis hominem quē ꝑſcit eſſe dānandū, nō est iniqua. Deinde ponende ſunt rationes ꝓbabiles, quare deus facit hoīem quē ꝑſcit eſſe dānandū. Sciēdū est itaq; q ratio quare deus hoc facit est ſua volūtas: q̄ cā est oīm q̄ ab eo ſiunt. vñ dicit Aug. in. 3. lib. de trī. Nō niſi dei voluntas cā prima est ſanitatis egritudinis: ꝑmio: um atq; pena rū: gr̄aꝝ z retributionū. Hec igitur ſola est vnde oꝝ est ḉqd est. ¶ Volūtas aūt eius iniuſta vel iniqua eſſe nō ꝑ̄t. Et ꝓhūc modū q̄ḉz in

Universidad de Deusto
Biblioteca

lus debet pcurare ppriã reuerẽtiã ⁊ alioꝝ vtilitatẽ cũ dispendio aliorꝝ:Rñdẽdũ ẽ,q̃ ꝺ̃ verũ ẽt:si fraudulẽtia vl aliã iniustitia ꝓmitteret:ſz qñ iustitia nõ deseritꝰ:ſz seruaꝝ(vt ꝓpositũ fit:sicut ostẽſũ ⁊ est supra)semp debet bonoꝝ vtilitas pcurari.

¶Quarta rõ sumit ex parte diuine potẽtie ⁊ sapientie simul. Nullꝰ em̃ rex ꝯpotẽs ⁊ veritatẽ diligẽs, ꝺz occultare potẽtiã suam,⁊ impotentiã simulare:ne infirmus ⁊ impotẽs reputet.

¶Iteꝝ nullꝰ bonꝰ artifex ꝺz occultaꝝ sapiẽtiã suã,⁊ ignorãtiã simulare,ne insciꝰ videaꝝ.Vñ ꝺr eccl.20. melior est q̃ celat insipiẽtia suã,q̃ hõ q̃ absc̃õdit sapiẽtiã suã. Si ẽ ꝺe' nõ fecisset quẽ sciebat esse dãnandũ:potuisset insciꝰ ⁊ impotẽs reputari: ⁊ q̃ plus posset malitia q̃ diuina potẽtia vel sapiẽtia. Cuius ꝺriũ scriptũ est saꝑ.8.Sapientia vincit malitiã: attingit em̃ a fine vsq; ad fineꝫ fortiter:⁊ disponit oĩa suauiter.

¶Hanc rõnẽ tãgit Apls Ro.9.cũ dicit,An nõ hz ptãtẽ sigulꝰ luti, ex eadẽ ma ſa facere aliud q̃dẽ vas in honorẽ: aliud ꝯ in ꝯtumeliã:

¶Si aũt obijciaꝝ,q̃ nullus ꝺz oñdere potentiã suã in aliquꝰ iniuriã.Rñdendũ est,q̃ deus ex hoc nulli facit iniuriã vel iniustitiã:nec hõ de deo iuste ꝙqueri põt:nã q̃dꝫ boni hz,a deo habet.ſ.esse suũ.Malitiã aũt hz a seipso: vt supra ostẽſum est. Vñ dicit Aug.sup gen.loquẽs de futuris dãnandis, A se hñt voluntatẽ malã:a deo naturã bonã ⁊ iustã penã.Qꝺ aũtẽ hõ de bono ꝙqueraꝫ:iniustũ est:⁊ ideo dicit Apls Ro.9. Nunq̃d iniq̃tas est apꝺ eũ:absit, ⁊ subdit. Nunq̃d dicit figmentũ ei q̃ se finxit,q̃d me fecisti sic:Et Isa.45. Ve qui ꝺicit factori suo testa de ſamijs terre. Nũq̃d ꝺr lutũ figulo suo,q̃d facis:

¶Si aũt obijciaꝝ,q̃ dãnatꝰ vellet potius nõ eẽ q̃ sic esse:iuxta illud Mat.26.bonũ erat illi si natus nõ fuisset hõ ille:ergo iniustitia fit illi:Rñdẽdũ est,q̃ hz dãnati vellent potius nõ esse q̃ sic esse:nõ tñ absolute vellent nõ esse. Nullus.n.põt simplr appetere destructionẽ sui esse,pp nãlem appetitũ cuiuslibet rei ad esse.Cũ aũt esse absolutũ sit melius q̃ cõditionatũ:nõ debuit deus ꝓpter appetitum cõditionatum,absolutum esse cassare.

¶Quinta rõ sumit ex parte humane arrogãtie.Si esſ deus nõ fecisset aliquem hoiem dãnandũ:humana ꝓsumptio salutem suam ppriis meritis ⁊ nõ dei gratie ascripsiſſet:oñ credidisset per virtutẽ ppriam,⁊ suis nãlibus vel ex suis opibus se posse saluari.

¶Hec rõ tangitur Ro.9.cum ꝺr,vt s̃m electionẽ ꝓpositũ dei maneret:nõ ex operibus,sed ex vocãte dictũ est ꝛc. Vñ Tit.iij.dicitur,Nõ ex operibus iustitie,que fecimus nos: sed s̃m miserico:diã suam saluos nos fecit.Et iõ ad humiliandam humanã superbiam loquitur Job.40.dicens,Nunquid irritum facies iudicium meum:⁊ condemnabis me,vt tu iusti ficeris? Et si habes brachium sicut deus: ⁊ si voce simili tonas:circunda tibi decorem ⁊ in sublimi erigere, ⁊ esto gloriosus,⁊ ego confitebor quod saluare te possit dextera tua.

Sunt etiã Nonnulli,qui secundum suã dementiam diuinã prouidentiam reprehendunt:dicẽtes,q̃ deus talẽ hoiem facere debuit,q̃ oĩno peccare nõ posset:sequentes potius suã fatuam conceptionem quam diuine puidẽtie rectissimã rationem. Si enim deus creasset hominẽ talem q̃ peccare non posset:plura inconuenientia sequerenẽ.

¶Primũ inconueniens est,q̃ libertas arbitrij tolleret:⁊ p ꝺ̃s natura ⁊ nobilitas hois cassaretur.Nobilitas em̃ hominis in hoc ꝺsistit,q̃ liberam hz electionem,dum a dvtrũlibet flecti potest.Quod quidẽ aialia bruta que carent rõne,non hñt,hz sensum ⁊ sensualitatis habeãt appetitum. Vñ dicere,q̃ deus facere debuisset hoiem qui peccare non posset:simile est ac si diceretur,q̃ debuisset eum facere aĩal brutum:vel aliquid aliud minus nobile. Talibus cõtingit sicut ꝺr ps.Homo cum in honore esset,non cognouit seipsum,cõparatus est iumentis insipientibus,⁊ similis factꝰ est illis.

¶Hominis ergo nobilitas, quam ꝛtulit ei deus,est q̃ hz arbitrij libertatem.per quã potest ad vtrumlibet flecti,habens discretionem boni ⁊ mali. Vñ dicitur Ecc.15.Deus ab initio constituit hominem:⁊ reliquit illum in manu consilij sui.Et subditur,Ante hominem vita ⁊ mors:bonum ⁊ malum:quod placuerit ei:dabitur illi. Et ideo dicit ps. Minuisti eum paulominus ab angelis ꝛc. ¶Aliud inconueniens est,q̃ meritorum ⁊ premiorũ ratio ⁊ iustitia periret. Nullus enim meretur de eo cuius causa ⁊ libertas in ipso non est. Unde dicit poeta,Quid meruere boues: animal sine fraude dolore? Unde ratio merendi ex parte nostra est in libertate arbitrij.Et cum omne premium causetur ex merito, cui respondet:si meritũ nõ esset sublata libertate arbitrij:premium nõ daretur:s̃m illud apostoli.2.Tim.2.non coronabit, nisi qui legitime certauerit. ¶Ad hoc ergo vt celeste premiũ daretur hoi:oportuit vt meritũ precederet,causatũ ex conatu arbitrij cui tale premiũ daf:sicut dicit apls.2.tim.4.Bonum certamen certaui,cursum cõsummaui:fidẽ seruaui:in reliquo reposita est mihi corona iustitie,quam reddet mihi ꝺñs in illa die iustus iudex ꝛc. ¶Tertiũ inconueniens est,q̃ bonitati ⁊ perfectioni vniuersi detraheretur.Naꝫ perfectio vniuersi consistit in hoc,q̃ omnes gradus bonitatis creature cõmunicabiles continet. Si autẽ natura humana a suo gradu translata,in altiorem per dei prouidentiaꝫ mutaretur,ꝯ aliquod bonum humane nature accresceret: tamen bonitati vniuersi aliquid detraheretur:dum non oẽs gradus bonitatis impleti essent:illo gradu ex quo natura humana translata esset,vacuo remanente. Cum autem bonum vniuersi excedat bonum particulare cuiuscunq; nature create(sicut etiam bonum gentis excedit bonum singularis hominis:vt in primo ethi.dicitur)deus humanam naturam facere qualem fecit scilicet que peccare posset,vt omnes gradus bonitatis impleret. Unde ꝺicitur Deut.32.dei perfecta sunt opera. ¶Quartum inconueniens est,quia impediret illud ex quo apparet deus laudabilis. Nam in peccatis appet etiam deus multũ laudabilis,ꝺñ per misericoꝺiam parcit:⁊ per iustitiam punit.Cum ergo id ex quo apparet deus laudabilis:non debeat impediri:non debuit deus omnino impedire peccatum, faciendo hominẽ qui peccare nõ posset:vt perpetuo ꝺici posset illud Psal.Magnꝰ dominus ⁊ laudabilis nimis ꝛc. ¶Quintum inconueniens est,quia si homini daretur q̃ peccare non posset,s̃m conditionem sue nature,arbitrij libertate seruata:quedã cõtradictionis implicatio sequeretur. Arbitrium em̃ ideo ꝺicitur liberũ, q:ad vtrũlibet flecti põt:põt enim aliq̃d facere ⁊ non facere,⁊ potest facere bonum ⁊ malum.Si ergo haberet liber.arbi.ad peccandum,⁊ peccare non posset per naturã:duo contradictoria essent simul q̃ est impossibile.

¶Si autẽ obijciatur de arbitrio ꝺiuino vel angelico,q̃ cum sit liberũ peccare nõ potest. Dicendum est,q̃ cum deus non habeat esse causatum,vel dependens ab aliquo:s̃m conditionem sue nature,deficere nunquã potest,nec quantũ ad esse:nec quantum ad rectitudinem bonitatis:⁊ ideo peccare nõ potest.Sed quelibet creatura ꝺz esse dependens ⁊ causatũ ab alio.ſ.a deo : ⁊ ideo s̃m conditionem sue nature quelibet creatura deficere potest , ⁊ quantum ad esse ⁊quantum ad rectitudinẽ voluntatis. Unde dicit Hiego.q̃ omnia tenderent in nihilum,nisi manu conditoris tenerẽt.Et ideo quibuscunq; confertur vt in bono sic confirmentur vt peccare non possint:hoc non habent per naturã:sed per dei gratiam,per quam filij ꝺei efficiuntur,⁊ quodãmodo ꝺiuine nature consortes:s̃m illud Psal.Ego dixi ꝺñs estis,⁊ filij excelsi oẽs. ¶Patet igitur ex premissis,q̃ omnia que a deo fiũt, ⁊ bona ⁊ ordinata sunt.Et ideo dicit Gen.primo,Uidit deus cuncta que fecerat:⁊ erant valde bona . Apostolus etiam dicit Ro.13.Que a deo sunt:ordinata sunt.

¶Non posse naturaliter ab homine sciri,quare deus in particulari hunc predestinet, ⁊ hunc vel illum reprobet. Predictorum epilogus.

Quãuis Autem superius inducte sint rõnes ad ostendendum q̃ nulla iniustitia apud deum est,ex eo q̃ facit hominem quẽ prescit esse dãnandum:vnusquisq; tamen caueat diligenter,ne nimis incautꝰ ꝑsumat assignare cãm in spãli:quare hunc vel hos determinate deus eligat,⁊ illũ vel illos nõ eligat.Hoc em̃ nullus mortaliũ scire potest:nisi forte deus vellet hoc alicui specialiter reuelare. Unde dicit Aug.Cur potius hunc vel illũ deꝰ liberet vel non liberet,scrutetur qui potest tam magnũ profundum iudicioꝝ dei:verũtamẽ caueat precipitiũ.Item quare hunc trahat ⁊ illum non trahat: noli ꝺijudicare,si nõ vis errare. Et Io.12. Nõ plus sapere:quam oportet sapere:sed sapere ad sobrietatẽ.Qui enim hoc presumeret perscrutari,ꝺeo non prestaret obsequium:sed sibi ꝑsi iudicium gñaret:iuxta illud prouerb.25.Sicut qui mel multum comedit nõ est bonum:sic qui perscrutator est maiestatis,opprimetur a gloria:illo scz ꝺisponente a cuius narratione cuncte lingue deficiunt.Qui ⁊ ipse cõsummatio sermonũ existens,est rex regũ ⁊ dominus dominantium:cuius potestas non auferetur:⁊ regnum non corrumpetur in secula seculorum. Amen.

¶Insignis angelici doctoris diui Th. Aq̃natis de ꝺia ꝓscia ⁊ ꝑdestinatione tractatꝰ:per Jo.danielis sacre pagine baccalarium Louanien.studiosissime reuisus ⁊ correctus explicit.

¶Laus vni ⁊ trino.

De infinitate dei

Reuerendissimi domini domini

Thome de vio Caietani Cardinalis sancti Xisti,subtilissima de dei gloriosi infinitate intensiua,questio.

¶Utrũ deus gloriosus sit infinite virtutis. Questio vnica.

Queritur vtrum Deus gloriosus sit infinite virtutis. Et arguitur quod non Primo.Quia aut deus mouet celum effective ⁊ immediate : aut non effectiue:sed vt finis tantum : vel effectiue ⁊ mediate.

¶Si primo modo ⁊ est infinite virtutis: ergo motus celi esset in non tempore.qꝺ est contra sensum. Consequentia patet ex.8.phy.tex.79.⁊ primo celi,tex.52.⁊ 2º celi.cõ.58.⁊ alibi ꝛc.

¶Si secũdo modo aut tertio,⁊ est infinite virtutis,ergo habetur in rerum natura vna virtus:que si moueret effectiue ⁊ immediate motus fieret in nõ tempore.Tunc vltra.sed possibile est virtutẽ illam infinitam mouere effectiue ⁊ immediate.ergo possibile est ex ea sequi motũ in non tempore.qꝺ est impossibile simpliciter.Prima ꝑa ex antedictis est euidens.Affirmatio vero vltimi antecedentis patet ex eo q̃ virtus infinita nec est alligata causalitati finali motus nec mediate causalitati effectiue eiusdem,quin possibile sit ipsam ab his absolui:alioquin infinita virtus nõ esset.

¶Si ꝺicatur quod hec ratio supponit deum agere naturaliter(id est nõ ẽtum vult sed ẽtũ potest)⁊ q̃ hoc non est necessariũ:quia deus est natura intellectualis:cuius ꝓpriũz est agere secundũ intellectus sui diffinitionẽ vt artifices facere videmus.⁊ ꝑr deus tanta velocitate mouet:non quin plus possit sed quia sic explicande sue arti expedire videt.

¶Cõtra hoc primo.Quia saltem habet intentum secundũ arist.⁊ auer.ceteroscꝫ philosophos tenentes deũ licet intellectualem,naturali tñ necessitate agere. Demõstratio siquidẽ posita in ꝓmo celi tex.90.ad ostẽdendam vnitatem mundi manifeste supponit hoc vt patet ex ꝺubio ibidẽz moto ab Alex.⁊ Auer.⁊ S.T.⁊ ceteris. Uenatio etiã numeri intelligentiarum iuxta numerũ motuum celestium in.12.meta.tex.42.hoc idem ponit.Numerus em̃ motorum non adequatorum nõ potest ex motuũ numero efficaciter cõcludi,cum posset facile quispiã ꝺicere:plures motus ab eodem excedente motore fieri.Inconueniens quoꝫ reputatur ab arist.8.phy. tex.79.q̃ virtus finita ⁊ infinita possint equali tẽpore mouere:qꝺ tamen ex hac responsione sequeretur.Auer.quoque.8. phy.cõ.15.⁊ primo celi.cõ.21.⁊ auic.6.meta.hoc idem sentire videnẽ.Secundo.Quia vt ꝺicitur primo priorum,⁊ primo celi tex.119.id ad q̃ sequit falsum impossibile est simpliciter impossibile,sed ad virtutẽ infinitam ponitam in rerum natura:licet agentem libere sequitur falsum impossibile.ſ.posse fieri ab ea motũ in nõ tẽpore.ergo ipsam esse in rerũ natura est simpliciter impossibile.Probaꝫ minor.Tũ quia non est impossibile deũ velle vti tota virtute sua:vt inductiue patet in oĩbus agẽtibus.Et vt ꝺr in primo celi.tex.102.ab vli manifestata per inductionem in oĩbus sensibilibꝰ,non est resiliendũ. Tum quia considerata tm̃ virtute diuina infinita , ⁊ nõ ꝛsiderato modo agendi(q̃ est posterior.ſ.agere per libertatem)sequitur motuz fieri in non tpe : quãuis non de facto:tũ quantum est ex rõne potentie motiue.Cõstat autem non solũ esse impossibile illud ad qꝺ sequit de facto pom aliqꝺ impossibile in rerũ natura,ſz etiã illud,ad qꝺ sequitur aliquod impossibile simpliciter.Uñ hoc posset exẽplificari sic.Quemadmodũ positio tua duo ꝺicit.ſ.q̃ est virtus infinita,⁊ q̃ agit libere : sic ꝑr ego deduco duo.Ex primo q̃dẽ,q̃ fieret motus in nõ tpe:ex ſcõ autem q̃ de facto hoc falsum est.

¶Ex qbus simul infertur q̃ ad infinitam virtutez licet agentem libere sequitur aliquod falsum impossibile,⁊ ꝑsequenter ipsam inuenti est impossibile.

¶Scõ arguit sic.Oñ potẽtie actiue in natura rũ ꝺet aliqꝺ possibile ex potẽtia passiua,⁊ ecõuerso(vt ꝺr in ꝓmo celi cõ.124.)vl saltẽ respõdet aliqꝺ possibile manifestatiuũ totius illius ẽtutis actiue vt sic aliter frustra esset:cũ potentia sit pp opus.2.celi. tex.17.Sz ẽtus diuina motiua est infinita p te.ꝯ sibi rñdet saltẽ possibiliter aliqꝺ mot' manifestatiuus infinitatis illi'.Hoc aũt est impossibile:qa aut ille mot' esset corpis infiniti:qꝺ ipossibile est inueniri:aut corpis finiti in nõ tpe:q̃ est impoſſ':aut esset corpis finiti in tpe eterno vt est motus celi.⁊ hic nõ concludit infinitã virtutez motoris:sed immutabilẽ ⁊ immateriale:alioqn oẽs motores celoꝝ eẽnt infinite ẽtutis.

¶Et cõfirmatur.Qa quantitas virtutis actiue ex effect' qũtitare cognoscitur:vt ꝺr in primo celi tex.116.Uñ cũ deus non possit ꝓducere effectũ infinitũ(vt cõiter tenet ⁊ a ꝓhis ⁊ a theologis) ꝺñs est q̃ virtus diuina infinita nõ sit.

¶Et cõfirmatur ſcõ ex.4.phy.tex.131.sic.Si impossibile est esse mobile,impossibile est esse motuũ:⁊ ecõuerso:⁊ similiter,si impossibile est esse mobile velocitate infinita:impossibile est esse motiuum velocitate infinita:sed impossibile est tale mobile inuentri:ergo ⁊ motuum infinite virtutis.

¶Tertio arguit a credentib' se arguere ex cõ.38.2º.de celo.vbi Auer.ꝺr,q̃ si motor non haberet potentiam terminatã:ergo neq; natura terminatã:⁊ sic intelligerent ex sua natura motores infiniti:⁊ nõ intelligerent ex suo esse res ꝓprie ei ꝛc.Ex illo em̃ commento arguunt q̃ infinita virtꝰ est ens impoſe inueniri in rerũ ordine:qa si ponaꝫ sequeretur inquiũt q̃dã,q̃ totuz non esset maius sua parte.accepta em̃ virtute illa infinita,⁊ diuina s̃m intellectum in duas quasi ptes:ex quo ẽtuis est virtualiter,cũ qlibet pars infiniti,sit infinita,⁊ vnum infinitum nõ sit maius alio:ꝺñs est q̃ tota virtus infinita est equalis cuilz suarꝫ partiũ : qꝺ est impossibile.

Et ad hoc deducit ibi Auer.cũ ꝺr,q̃si esset motor infinitus:intelligerentur ex sua natura motores infiniti.

¶Alij vero eandem inde volentes deducere cõclusionẽ dicũt ideo esse impoſ sibile ens hñs virtutẽ infinitã q̃ infiniti ꝓnium sit occupare totũ.⁊ iõ si daret infinitũ s̃m virtutẽ occuparet oẽm virtutẽ: nec ꝙpareretur secum aliq̃ aliã virtutẽ.⁊ sic periret ordo vniuersi.Et q̃ infinita nã cõtineret ⁊ occuparet infinitas naturas,nã aũt est primũ ꝺn'm mot'ꝫ:ideo ꝺicit,q̃ intelligerẽtur ex sua nã infiniti motores.

¶Qꝺ tñ difficilꝰ,⁊ ad mentẽ Auer. ibidẽ argui sic.cã finitatis intẽsiue est distinctio formaꝝ:⁊ hec est cõis formis mãlibus ⁊ immaterialibus.ergo finitas illa est cõis oĩbus formis. Uñs probatur. Tũ q̃ distinctio formarum mouentiũ est cã finitatꝪ ꝓportionuz ad mobilia:nisi em̃ eẽt diuersa nã mouẽtis solẽ,a nã mouẽtis saturnũ,non posset reddi ratio suarꝫ cõmensurationũ ad mobilia ꝓpria. Tum quia cõstitutiua formarꝫ,ex qbus oritur eaꝝ distinctio,sic se hñe necesse est:q̃ vnum aliqd claudit,positiuũ,qꝺ reliquum nõ claudit ⁊ econuerso. Ab infinito aũt nulluz positiuum excluditur: ac per hoc periret multitudo ⁊ differentia motorũ.

¶Quarto arguitur sic.Si deus esset infinite essentie:seqretur,q̃ nullum ens esset pfectius alio hoc est falsum.ergo.Consequentia ꝑbatur supponendo,q̃ perfectio attendaꝫ penes accessum ad summũ qꝺ etiã hr in ꝓposito ex.10.meta.co.7.vbi ꝺr q̃ ꝓmus motor est mensura oĩuz substantiarꝫ.Hoc em̃ stante deducit ꝑa sic.Eoꝝ quorum nullum est alio propinquius summo nullum est alio pfectius.sed si deus est infinitus nullum alioꝝ entiuz est sibi propinquius alio q:a quolz ꝺistat in infinituz.ergo in ter entia alia a deo non datur perfectius ⁊ minus perfectum.

¶Quinto arguitur autoritatibꝰ.

¶Et primo Auer.8.phy.co. 79.vbi negat ꝑm motorẽ esse infinitũ.

¶Scõ in ſcõ celi.co. all.38.⁊.39.vbi subdit q̃ infinitas intẽsiois impossibile est,q̃ inueniaꝫ in formis in ꝛctum sunt forme.

¶Et ꝑfirmat hoc idẽ in co.71.⁊ in de substantia orbis.ca.3.ꝛc.

¶Ari.quoqꝫ in ſcõ celi.tex.71.testimoniũ huic parti phibet duz ꝺicit,q̃ si addere tur stella orbi erratico,vltimꝰ orbis esset in labore.Cõstat em̃ vt ibidem.⁊ in co.58.declarat Auer.q̃ vltimũ orbem reuoluere alios,est motorem eius hoc facere,quem omnia desiderant quem constat esse deum ⁊ consequenter nihil aliud est ꝺicere: vltimus orbis esset in labore quam deus esset in labore . Hoc autem non sequeretur si deus esset infiniti vigoris:ergo.

In oppositũ Est autoritas arist.8º.phy.tex.co. vlt.vtentis infinitate ꝓ medio termino ad concludendum deum esse incorporeum.

In hac questione Tria sunt agenda.

¶Primo ꝺicendo probabitur pars affirmatiua.

¶Tertio respondebitur rationibus ad oppositum.

Quo ad primũ Cum finiti ⁊ infiniti ratio quãtitati cõgruat(vt ꝺicit primo phy. tex.15.)⁊ ẽtitas diuidatur in successiuã ⁊ permanentem:⁊ hec in quantitatem molis ⁊ perfectionis:supponamuſq; deum esse incorporeum ⁊ immortalem ꝛc.Cõsequens est,quod nec de ẽtitate durationis,nec molis questio ꝑsens sit:sed de quãtitate perfectionis,an infinita sit.Quia vero infinitũ negationem claudit,nõ est putandũ priuatiue teneri,sed vt commu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niter ꝛ vere dr negatiue:q; non ꝯritur vtrum deus nō habeat pfectionis terminos quos sua vel alicuius alterius nā nata est habere:sed simplr quer̄itur vtrum nullos habeat perfectionis terminos. Et ly mutuo se consequanr infinitas virtutis ꝛ infinitas essentie:diuersa tñ questita formaliter sunt,ꝛ diuersa habent propria media. Propter qđ diuus Tho.in.7.q.primę partis tractat infinitatem essentie dei.ꝛ in.q.25.infinitatem sue potentie. Unde qđ nostra de infinitate virtutis inquirens si infinitatem essentie quasi pertransibit arguēda insufficientie nō est. Uertitur ergo hoc in loco dubium:an virtus seu potentia dei gloriosi sit tante perfectionis q; nullis perfectionis limitibus angustetur,an non. Uerbi gratia,applicando questionē ad virtutem motiuam:an virtus motiua dei gloriosi sit tante perfectionis quod quantum est ex se nullo limite claudatur,sed quacunq; velocitate data possit facere maiorem.an concludatur aliquo termino: puta quod vltra velocitatem 24. horarum non possit facere maiorem. Et hec de primo.

Quo ad secūdū. Si non est intentionis pśentis discutere difficultatē hanc nisi inter Peripateticos:ꝛ hoꝝ duos tm principem.s.eoꝝ ꝛ Auer. a quibus metaphysicalia media propria ad infinitatē substantie diuine aut non habemus,aut sic:vt nefas videatur mortalci multoꝝ imperitie exponere:ideo duabus tm vijs propositum ostendetur. Unum tñ de ipsa diuina essentia premittēdo. s.qđ est ipsum esse p essentiam ꝛ totā essendi virtutē ꝓhabēs: superexcedēsq; nobilitates oim rer̄ q̄ fuerunt,ꝛ que sunt,que pñt esse,etiā simul sumptarū. Qđ em sit ipsum esse per essentiā. Aristo.2.met.tex.4.ꝛ Auer.12.metaphy.cō.51.testantur.

Quod vero ipsum esse p essentiā totā essendi virtutem prehabeat apud sapientes penetrēs terminos,in dubiū ꝛti nō pōt:sed vt cōis animi conceptio est,quemadmodū incorpalia nō esse in loco. Exprimitur quoq; ab Auer.in cō.21.5.met.vbi dicitur in deo contineri nobilitates oim generꝝ:cuiusq; siqđe rei nobilitas ꝑm alijꝰ essendi rōnem est. Confirmaturq; ab eodem in.12.meta.cō.18.ꝛ.36.vbi dr, in primo motore omnia contineri actu.ꝛ in cō.51. Qđ aūt oiꝝ nobilitates simul sumpte deficiant a nobilitate prima:ex eo patet qđ cum ipse ita sit summū ens q; ceteroꝝ nobilitates claudat in se nobilissimo modo:tanto omnibus prestat quanto eoꝝ in se naturas nobiliori hꝫ modo:habet em omnia in se per modū sui qui est purꝰ actus omnino. Unde ridiculum est q; quidam non sunt veriti scribere.s.q; cuꝫ dupliciter possit intelligi deū habere in se pfectiões omniū:vno modo sic:vt habeat in se vnā simplicē essentiam prehabentē omnia,vt pura actualitas : alio modo sic,vt habeat in se gradus pfectionales correspondentes singulis pfectionibus contentis. Si scdo modo verificaretur:tunc deus esset pfectior ceteris simul sumptis.si vero primo modo:nō cōcluditur deū esse perfectiorē oibꝰ simul,sed singulis. Et qr primo mō verificat:iō ex his nō hr deū esse perfectiorē oibus simul sumptis. Ridiculū inquā est:qr puerile est in philosophia equare pfectiones particulares perfectionibus vbibus. Non em est possibile ꝑm rē,neq; ꝑm intellectū(et data fingēdi licētia)vt aliqđ sit melius ipsa bonitate p essentiā:aut magis ens ipō esse p essentiā,aut magis viues , aut intelligēs ꝛc.ipsa vita,ꝛ ipse intellectus p essentiā. Si ergo deꝰ ꝑm veritatē est hmōi:qūo pōt aliqđ eo pfectius fingi:Añ Ari.12.met.tex.39. notanter ꝛcludit deū esse viuū ꝛ sapientē ꝛc.vt Platoni attributū dogma confutaret,q; nobilitates entium diuisit ponens aliud esse p se vniū:ꝛ aliud per se ens,ꝛ aliud per se vitā ꝛc. Añ sicut Leo platonicus esset pfectior nō solū singulis,sed oibus leonibus simul quatenꝰ leones sunt:ꝛ si infinities infiniti leones particulares essent oēs a p se leonis nobilitate deficerēt: sic omnia entia per participationē,a primo p essentiā ente necesse est deficere. Qđ etiā ex causalitate equiuoca primi super omnia manifeste patet. Hac igitur primi entis nobilitate prehabita,ostendendū est an virtus eius sit infinita intēsiue.

Prima Ergovia ex fine.8.phy.sumit sic.Ari.(vt Auer. cō.vltimo inđt) ꝛcludit in secunda figura deū nō esse ꝓtutē in corpe,sic. Nullū corpꝰ aut virtꝰ in corpe est infinitū,primꝰ motor est ifinitꝰ,ergo primꝰ motor nō est corpꝰ,nec virtus in corpe. Probat maior q; virtus infinita aut est in corpe infinito.ꝛ hoc nō datur:aut in corpe finito:ꝛ hoc ostēsum est esse ipossibile. Minor ꝛo q; mouens tpe ifinito est virtutis infinite,primꝰ motus huiusmodi:ergo. Iste est ꝓcessus Ari.in quo manifeste vtitur infinitate ꝓtutis ꝑ medio termino. Nec refert,siue sic siue aliter formetur,ꝓcessus Ari.qñ quocūq; mō formetur,in idē redit vt ꝓz in textu. Quidā aūt puertentes textū dñt,q; Ari.sumit qđē ꝓ medio infinitā virtutē:sed virtus infinita pōt esse dupliciter. Uno mō intensiue,ꝛ sic nō accepit Ari. Alio mō ꝑm durationē:ꝛ sic intellexit. Ita q; maior est.nulla virtus in corpore est infinita ꝑm tempus ꝛc. Sed ꝙ hos ex hoc proceſſu arguitur sic. Premisse alicuius syllogismi ꝓbate anteriorib⁹ syllogismis:in eo sensu sunt sumende, in quo fuerunt concluse in precedentibus rōnibus . ista patet de se:ꝙ ꝑmisse syllogismi facti in tex.vlt.fuerūt ꝓbate p alas rōnes factas:vt ibidē fatetur etiā Ari.ergo accipiende sunt in sensu:in quo ꝓbate sunt. Cōstat añt qđ ꝑmisse ille ꝓbate sunt loq̄ndo de infinitate intensiua.ergo accipiende sunt vt loquit̄ur de infinitate intēsiua. Discursus bon⁹:ꝛ vltima tm ꝓpositio restat declaranda. Que sic declaratur. Maior: hui⁹ syllogismi fuit ꝛclusio ꝓbata in tex.79.quo ad hoc,qđ virtus infinita nō pōt esse in magnitudine finita.ꝛ fuit ꝛclusio ꝓbata in 3.phy.lōgo ꝓcessu:quo ad hoc qđ magnitudo infinita non datur. Sed in tex.79.nō pōt inficiari:q̄n loquat de virtute infinita intensiue.ergo prima ꝑmissa loquitur de virtute infinita intēsiue. Minor ꝛo est cōclusio ꝓbata ab Ari.in hoc textu ex cōclusione textus.78. Probat em hic primū motorē esse virtutis infinite:qr mouēs tpe infinito est virtutis infinite:vt ibi ꝓbatū fuit. Ad illū em textū exꝑsse in hoc loco se remittit Arist. dicens ꝙ impossibile est a finito moueri aliqđ ꝑm tempus infinitū monstratū est nunc. Cōstat em ꝙ nullibi ꝓbatū est,nisi in tex.78. Apertissime aūt liqt et cecis,ꝙ in tex.78.non est sermo nisi de finita ꝛ infinita virtute intensiue.ergo altera etiam ꝑmissa loqtur de infinitate intensiua. Superfluum aūt esse duci adducere demonstrationes Ari.in tex.78.ꝛ.79.vt ostendā ibi sermonē haberi de finitate ꝛ infinitate intensiua . Rōnes em adeo aperte sunt : vt ostensione hac nō egeant:exigitur tñ ad hoc vt videātur. Et ne suspensum quempiam reddam⁹ donec lubium Phy.viderit:fideliter ipsas demōstrationes adducimus. Demonstratio ergo habita in tex.78.ad ostendendum ꝙ motus in tpe infinito nō potest fieri a virtute finita est ducens ad impossibile. Et accipit ꝓmo ab aduersario eius positionem.s.q; sit ita:q; a.virtus ꝛ centum moueat.b.mobile centum cubitoꝝ in.c.tpe infinito. Deinde adiungit huic propositionē possibilē.s.q;.d.virtus vt decē,q̄ est decima ps virtutis vt centū moueat.e.mobile decē cubitoꝝ,q; est etiā decima ps primi mobilis,in tpe.3. Et tūc arguitur sic. Hoc tempus,in q̄ mobile decem cubitoꝝ mouetur a virtute vt decem:nō est eq̄le tpi illi,in quo mobile centum cubitoꝝ mouetur a virtute vt cētum:sed minus eo. Qr demonstratum est in.6.q; ceteris paribus totuꝫ mobile,seu mobile maius,maiori tpe egeт:ad pertrāseūdū aliqđ certū signū,q̄ ps eius,seu mobile minus.ꝛ ad sensum pz. Uel ꝑm Auer.(ꝛ in idē redit) qr maior potētia mouet maiori tēpore.s.mat⁹ mobile respectu alicuius signi pertrāseūdi,seu,q; idē est,ꝛduplicēdo tps mobile,aliter nō esset vera: qr vt ꝛt in.7.phy.tex.36.media potentia mouet mediū mobile in eq̄li tpe per equale spatiū. Cū ergo illud tempus sit infinitū,restat q; hoc sit finitū. Sit ergo tempus.3.decem horaꝝ. Et tunc arguitur sic. Si augeatur virtꝰ vt decem,donec consumat,aut adeq̄t virtutē vt centū : ꝛ similiter augeatur mobile 10.cubitoꝝ donec ꝛsumat vel eq̄t mobile centum cubitoꝝ:necesse est ꝓportionaliter augeri tēpus.3.decez horaꝝ,donec cōsumat,aut adequet tēpus in quo virtus vt centum mouet mobile centū cubitoꝝ:qr necesse est eq̄les virtutes movere eq̄lia mobilia tpe equali. Sed infinitū nō pōt cōsumi:nec aliqđ pōt ei multiplicatū equari.ergo tēpus quo virtus vt centum mouet impossibile est esse infinitū q;.erat ꝓbandū. Demōstratio aūt posita ꝛ tex.79.ꝓbās,q; in magnitudine finita nō pōt esse vt infinita:est etiā ad impossibile. Et primo suppōit trta. primū est:q; maior virtus motrix facit eq̄lem motum in minori tpe. Scōm(qđ ex primo sequitur:est,q; infinita virtus facit plus in eq̄li tpe q̄ finita. Tertiuꝫ est,q; ois motus est in tpe. Quibus stantibus arguitur sic. Si in magnitudine finita esset virtus motiua infinita : seq̄retur q; in equali tpe equaliter moverent virtus finita ꝛ virtus infinita. hoc aūt est impossibile:ergo. Consequentia declaratur ibidē sic. Sit.a.tps vnius horę in quo virtus infinita mouet:ꝛ sit.b.tps mille horaꝝ in quo virtus finita puta vt centum mouet. Tunc cū q̄to virtus motiua fit maior:tāto tps in quo mouet fiat minus ꝑ suppositiones augeat virtus motiua vt centū in tāta ꝓportione in q̄ta tps vnius horę exceditur a tpe mille horaꝝ:ꝛ tūc manifeste pz,q; in eq̄li tpe eq̄r mouebit virtꝰ illa finita in mille culpa ꝓportione ad virtutē vt centū,ꝛ virtus infinita. q; erat impossibile deducendū. Ex his tā manifeste pz,q; nunq̄ fit sermo de ifinitate durationis:ſz sup de infinitate ꝛ ifinitate intēsiua: vt q̄ his oblatis hoc nō videt:nō ageat medio,ſz sensu intellectuali. Et ꝓfirmat. Premisse isti⁹ vltimi syllogismi intellecte, note,aut vt ꝓbate. Nō vt p se note:qm sunt aut false,aut maxime dubitabiles : tū qr sol hꝫ virtutem motiuam tpe infinito motu alterationis:tum qr totū corpus celeste mouet actiue motu locali sphērā ignis ꝛ suprēmū aeris tpe infinito:ꝛ tū cōstat q; hec sunt corpora.nec 2ᵐ veritatē apparet aliqđ cogens nisi loq̄ntes ad dōm,q; virtꝰ corporea actiua est necessario finita ꝑm durationem. Unde Ari.assumens vt per se nota ea q̄ sensus ꝓbident esse falsa,plurimū peccasset. Nec vt ꝓbate:quia nullibi inueniunr in hoc sensu ꝓbate.ergo. Et qm q̄stionem hāc nō aggredimur ea rōne vt sciamus quid senserit Ari.qm hoc a phia extraneū est:sed vt sciamus qua rōne hoc cōclusum sit:ꝛ in proceſſu ꝓdicto ambiguitas magna est circa ꝓbationes minoris(q̄ est qōnis hui⁹ oḃm)iō videdū hic est q̄ efficaciter minor illa ꝓbet. Est aūt ratio dubitādi:quia cō.tex.78.(s.monens tpe infinito est infinitū,ex qua ꝓbat minor.tex.vlt.s.primus motor: est ifinitꝰ)loquit̄ de mouēte tpe infinito ex pte mobilis:vt pz ex rōne ꝓbate ipsam:ꝛdiuidit.n.tps mobil.minor aūt ista loquit̄ de mouēte tpe ifinito ex pte magnitudinis seu spatij sup q; fit motus:vt pz in motu celi. Primꝰ em motor nō aliter mouet tpe infinito:nisi qr mouet celū tpe ifinito. Cōstat aūt q; nec tēpus,nec motus celi hꝫ infinitatē ex pte mobilis: qui est ꝓtutis finite:ꝛ sufficiēs est mouere motu eterno. Qđē siquidē vigore,quo semel pōt mouere suum oḃ potest infinities iterare motū illū:qr est inalterabilis ꝛ immutabilis virtutis:vt ꝛt in.8.phy.tex.85.semp similiter se hās i se ꝛ ad mobile semp idē facit. Et vt clarius ꝓcipiat nodus q̄nis scien dū est ex.6.phy.longo ꝓcessu,q; tēpus motus condituidit mobili:ꝛ cōdiuidit magnitudini,super quā est motus. Et sīr duplr infinitus ꝛ esse cōtingit. Uno mō ex pte quātitatis mobilis. Alio mō ex parte quātitatis spatij. Mobili qđē conduidit tēpus:ꝛ ex eo infinitatur:qr si aliq̄ certum signū in aliquo spatio designatū sit ꝑtrāseundū:primus ꝑtransitur ab vna pte mobilis q̄ ab alia:etsi ꝑtrāseundū est a pluribus mobilib⁹ ineq̄libus vno decē cubitoꝝ,ꝛ altero viginti ꝛc.ꝛ ceteris paribus q̄ratur quantū erit tēpus mensurās transitus istos:manifeste pz q; si mobile decē cubitoꝝ transit illud signū in vna hora q; mobile viginti cubitoꝝ ꝑtransibit illud in duabus. sicut ēt illudmet signū ꝑ⁹ trāsit medietas mobilis q̄ totū. Quo.n.seruata e ꝛlitate mot⁹,quanto mobile est maⁱ tardius ꝑtrāsire signū illud. ꝛbi g. Si primus oḃis ꝛ oḃis lune eq̄liter moueret signatū punctū orientis oḃis lune tāto citi⁹ ꝑtransiret quāto minor est primo oḃe. Ita q; qñ oḃis lune peregisset suū trāsitū forte adhuc nec milleſima ps primi oḃis punctum:illū orientis trāsisset.ꝛ idē est in motu recto. Añ si infinitū est mobile infinitū necesse est esse tps,in quo datū signū pertrāseundū est. Magnitudini ꝙ ꝛdiuidit tps:ꝛ ex ea sīr infinitat:qr finitū mobile primus trāsit vnā ptē magnitudinis q̄ alia.ꝛ sic ceteris partibus q̄to maior fuerit magnitudo ꝑtranseunda tāto maⁱ erit tps mēsurans motū ꝛ si infinita infinitū:vt in motib⁹ processiuis manifestū est. Nec refert in ꝙposito an magnitudo seu spatiū coincidat rōne materie in idē realiter cū quātitate mobilis:vt in motu celi ꝛtingit. Nō.n.est aliud spatiū ꝑtrāseūdū a ꝙmo corpe q̄ q̄titas ipsi⁹:vt Auer.ꝛt in.2.celi,cō.46. Pz esse q; celū primus ꝑtransit partē spatij,q̄ est ab oriente ad meridiē:q̄ illā q̄ est a meridie ad occidēs : nihil min⁹ q̄ si ibi esset realis distinctio q̄titatis spatij ꝛ q̄titatis mobilis. Similiter nō refert in ꝙposito,an q̄titas spatij quātitatē tpis augeat, er q̄titate sua⁹ ptiū nunq̄ ab illo mobili ꝑtrāsitarū:vt cōtingit in motu recto ꝛ prima revolutione circulari.an er quātitate earūdē ptiū q̄ pluries ꝑtrāseūde sunt:vt ꝛtingit in reflexione motꝰ recti:ꝛ in scōa revolutiōe circulari,ꝛ deinceps. Spatiuꝫ em idē scdo pertrāseūdū alterꝰ spatij equalis ꝙmo rōnē hꝫ ꝛ perinde q̄tificat ꝛ extēdit tēpus ac si alterū equale ꝙmo esset (seu vt meli⁹ loq̄mur)ac si esset altera ps totalis spatij eq̄lis prime parti.ꝛ sīr est de omr⁹ alijs revolutionibus circularib⁹.

Ex his igit patere pñt tria. Primū q; tps q̄ mouet celū perpetuo:est infinitū nō ex parte mobilis , sed magnitudinis seu spatij:qr celū corpꝰ finitū est.ꝛ tō tpe infinito mouet,qr spatiū ab oriente in occidēs infinities pagit. Scōm,q; tempꝰ quo ꝓbauit Ari.i tex.78.nō posse fieri motū a ꝓtute finita e infinitū ex pte mobilis:qm manifeste ibi fit diuisio tpis ꝛ diuisionē mobilis:dū augēdū ꝓportionalr ꝛ ꝑm augmentationē mobilis ꝛ motoris:vt ꝛ ꝓteruos syllogizet sic. Quantitas tpis aucta ꝛ diminuta ꝓportionalr ꝑm augmētationē ꝛ diminutionē potētie motoris ꝛ quātitatē ipsi⁹ mobilis:est q̄titas se tenēs ex pte mobilis.ꝓz ista ex terminis.ꝛ ex 7ᵐ.phy.tex.36.sed quātitas hec tpis,de q̄ loqtur Ari.est hmōi:vt pz de se ꝛ Auer.in cō.exꝑsse asserit cū ceteris expositorib⁹.ergo. Ex his aūt liquet tertiū ꝓncipalr intētū q;.s.,pcessus Ari.nō sufficienter videtur ꝓbasse minorē.s.primꝰ motor est virtutis infinite ſz equocationē vr ꝛmisisse in medio termino q̄ est mouēs tpe infinito:dū in maiore ꝑsyllogismi,q̄ fuit ꝛcluso tex.78.sumit ꝓ tpe infinito infinitate se tenēte ex pte mobilis,cū ꝛt oē mouēs tpe infinito est ꝓtutis infinite ꝛ i minore sumit ꝙ tpe infinito infinitate se tenēte ex pte spatij cū ꝛt:ſz primus motor mouet tpe infinito:restat igitur ambiguitas nō parua in hoc ꝓcessu.

Omissis aūt opinionib⁹ plurib⁹ q̄ a diuersis de vi hui⁹ demōstrationis dicta sunt. Sco.n.in quoli.q.7ª ad ꝑmū credēs ꝑm Ari.ꝑᵐ motorē infiniti vigoris intēsiue,dixit hoc cōcludi er eo q; mouet a se:qr qđ mouet a se est a se:ꝛ pñter hꝫ plenitudinem actualitatis ꝛ entitatis : q̄ absq; infinitate intēsiua non est. Egidius ꝛo in.8.phy.credens idē dixit hoc ꝛcludi ex eo q; totus motus infinitꝰ est ꝓprius effectꝰ dei:qr q; ꝛt in infinitū motū quo ad suā totalitatē pōt nihil minꝰ in ipm tā si sit vniꝰ mobilis absolute q̄ si sit vnius mobilis infinities iterati.ꝛ pter est ꝓtutis infinite:qr a ꝓpria causa effectꝰ recipit mensurā ꝛ spēm. His inquam omissis,qr absq; ꝓbatione dicta sunt,qđ mihi vr scribendū est. Miru em ꝛ(vt melꝰ dicamus)extraneū valde est,q; Ari.mediū terminum tacuerit ꝛ tm studiuꝫ apposuerit circa id sine quo sua rō ex tacito medio ꝛz:vt scotus ꝛt. Nō.n.in.8.phy.aliud mediū assumit,nisi mouere tpe infinito. ꝛ de hoc magna solicitudo fuit:q; exigat virtutē infinitā. Constat autē q; hoc abstrahit a mouere a se,vel nō a se ꝛ q; motioni a se accidit,q; sit in infinito:tēpore infinito. Nec valet rō dicēs, q; infinitas nō dependens:sed prima est ꝓpriū mediū ad virtutē infinitā:qr ꝑm hoc primitas motus esset ꝓpriū mediū si ue ille motus sit finitꝰ,sive infinitus,ꝛ sic idem q; primus. Añ finitas ꝛ infinitas motus vndiq; per accīs cōcurrūt.ꝛ sic Ari. sciarum artifex tacuisset ea q̄ sunt per se in medio termino.s. primitatē motus:ꝛ solicitus fuisset circa ea que sunt in eo per accīs.s.infinitatē tpis.cuius oppositū vbiq; docuit faciendū.

Egidij ꝛo deductio q̄ius veritatē a longe tangere videat (vt in sequētib⁹ patebit) veritatē tñ assecuta nō est:qr ex eo q; totꝰ motus celi ponit effectꝰ aliquius causę per se:nō est ab eo nec sequacib⁹ deducta infinitas intēsiua illius causę:ſz assumpte sunt ꝓpōnes volūtarie vel remote:vtpote q; ꝓprꝰ effectꝰ a p se cā recipit spēm ꝛ mensuram. Ex hac em nō hr q; totalitas infinitatis extēsiue necessario fiat ꝑ se ab infinitate intēsiua. sicut nec ex hac:effectꝰ infinitus fit a cā infinita.cum nō appareat quare ipsa totalitas ꝛ vnitas infiniti motꝰ nō possit ꝑ se intēdi ꝛ fieri a ꝓtute finita immobili ad cōtinuādā ꝛ cōseruandam perpetuo inferiorum successionem ꝛc.vt ꝛt in scdo de gñatione tex.56.ꝛ.12.meta.com.306. Latius igitur q; mihi in re hac apparet prosequendū est:eo q; difficultatē motā directe diseuīt:ꝛ ad principale ꝓpositū ꝓpria vlā docet,ꝛ Ari.tā mēti q̄ verbis cōsona videtur. Dicemittēdū est ergo primo qđ perpetuitas motꝰ sicut ꝛ alia q̄titas dupliciter imaginari pōt q; fiat ab aliqua virtute. Uno mō per se primo.secūdo mō nō per se primo. Et ne in eḋuco laboremꝰ,illū ꝛt fieri per se ꝙmo:ab aliqua virtute in q; pōt virtus illa ex propria rōne.in illud autem ꝛt:posse aliqua virtus ex propria ratione:in qđ pōt ex perfectione clausa infra latitudinē propriā illius virtutis. Et per oppositū illud pz fieri nō per se primo ab aliqua virtute quod quidē fit ab illa virtute ex aliqua cōditione annexa illi ꝓtuti, que est extra latitudinē illius virtutis formaliter sumpte. ꝛbi gratia.ꝛ est exēplū deseruiens ꝓpositō. Uirtus calefactiua vt octo.b.ignis durantis centū annis pōt in duos effectus scilicet calefacere vt octo:ꝛ centū annis continuare hunc calefactionis motum.sed primū potest ex ratione propria inquantum est virtus calefactiua tāte pfectionis:scilicet vt octo hec

Universidad de Deusto
Biblioteca

cm̃ ꝓfectio infra latitudinẽ ꝓtutis calefactiue claudit. Scõm
do nõ põt ex ꝓpria rõne: alioqn oĩs virt⁹ calefactiua vt octo
hoc posset: q̃ p3 falsuz in. d. igne durãte p diẽ tm̃, sed põt ex an
nexa sibi durationẽ centũ annoꝝ: q̃ꝫ p3 esse extra rõnẽ virtu
tis calefactiue ꝛ cuiuscũq; alteri⁹ ꝓtutis motiue formaliꝝ sum
pte. Ideo. n. b. ignis põt cõtinuare calefactionẽ per centũ an
nos: q; vt⁹ eius durat centũ annis: vt de se p3. ¶ Tunc ergo per
petuitas mot⁹ dr fieri p se primo ab aliquo, qñ ex perfectiõe in
fra latitudinẽ potentie agentis clausa causaꝝ: tunc aũt nõ p se
primo, qñ nõ ex rõne ꝓprie potentie agentis: sed ex conditiõe
alĩ⁹ fit. ¶ Ex hac aũt distõne ex ꝑte effectus, manifeste patere
põt alia distinctio ex parte causẽ. Potest siq̃dẽ dupliciter ima
ginari aliq̃ virtutẽ esse cõtinuatiuã motus tpe infinito. Uno
modo p se primo. i. ex rõne ꝓpria, vt exposuimus: ꝛ alio modo
nõ p se primo, sed ex annexa ei⁹ cõditiõe: vt etiã exposuimus.
¶ Differũt aũt vis ꝑpetuatiua mot⁹ p se primo: ꝛ vis ꝑpetua
tiua nõ p se primo, ex assignatis rõnib⁹ adhuc dupliciꝝ. Primo i
hoc, q̃ vis ꝑpetuatiua p se primo, respicit infinitatẽ duratiõis
vt p se primo effectũ: ꝛp se pmo terminũ: q; ex ꝓpria latitudine
in illã ꝑt: sicut vis calefactiua respicit calefactionẽ seu calorẽ,
vt p se primo effectũ ꝛ terminũ. Uis aũt ꝑpetuatiua nõ p se pri
mo, respicit infinitatẽ durationis nõ vt p se primo effectũ, ꝫ cõ
ditionẽ ꝓprij effect⁹. ¶ Scõdo in hoc, q̃ illa respicit ẽtitatem
durationis, vt p se, ꝓprium effectũ: q; infinitas durationis q̃dã ẽ
titas durationis essentialiꝝ est: oẽm ẽtitatis durationẽ in se
claudẽs. Ista aũt nõ nisi p accẽs ẽtitatẽ durationis respicit. s.
vt ꝺdõnẽ necessario comitẽ sui ꝓprij effect⁹: q; nõ ex ꝓpria rõ
ne: ꝫ ex annexa ꝺdõne hoc facere supponiꝝ. ¶ Istis ꝺ ꝓlibaꝫ
tis, opꝫ scõdo tres cõdõales stabilire: ex quaꝝ veritate ꝓposi
ti rõ habebiꝫ. ¶ Pria ꝺdõnalis est. Si a. p se primo mouet tpe
infinito. a. est ꝓtutis infinite intẽsiue. Declaraꝫ ista: q; stando
infra latitudinẽ ꝓtutis p se respiciẽtis ẽtitatẽ durationis vt
ꝓprij effectum (q̃ põt vocari virt⁹ ẽtificatiua motus, intelli
gẽdo de ẽtitate durationis) valet argumentũ. Ad cõtinuan
dũ aliq̃ãto tpe requritur aliq̃ata virtus: ergo ad maius tps,
maior virt⁹: ergo ad infinitũ, infinita. Et fundaꝫ hec ꝺnã sup
illã regulã. Sicut simpliciter ad simpliciter: ita magis ad ma
gis, ꝛ maximũ ad maximũ. Que absq; dubio vliter ꝛ necessa
rio tꝫ in his, q̃ se respiciũt p se primo: vt S. T. in tertio ꝺ gen.
ca. 139. ꝛ Fundaꝫ et sup illud ꝺm⁹ metaphy. Cuiusq; potẽtie
actiue ꝓpria latitudo, ꝓportionaliꝝ rñdet ꝓprie latitudini sui
p se primo effect⁹. Nõ p3 inductiue in olb⁹: q; ꝓtutis ẽtificati
ue mot⁹, si eẽt ꝓpria latitudo, rñderet ꝓprie latitudini ẽtitati
tis durationis: sed ꝓpria latitudo q̃ãtitatis durationis at
tendiꝫ penes extensionẽ durationis: q; duratio nõ augeꝫ p in
tensionẽ, vt qualitas: sed extensionem, vt ẽtitas: ergo virtus
q̃tificatiua ẽto maiorem posset q̃ãtitatẽ durationis ꝓdu
cere: tanto maior esset: ergo si infinitã infinita. Ad ꝓportio vir
tutis q̃tificatiue seu cõtinuatiue motus, ad ẽtitatẽ per se
durationis: est sicut ꝓportio ꝓtutis calefactiue ad ẽtitatẽ p
se caloris. Et nulla est differẽtia ꝓportionũ: q̃uis sit differentia
rerũ substractarũ ꝓportionib⁹: q; ẽtitas p se calouris est ẽ
titas intensiua: ẽtitas, vo durationis est extensiua. Nõ tñ vt
ex dictis p3, ꝓportionẽ variat: eo q̃ est materiale ꝛ p accidẽs.
Formale em̃ est, vtr logꝺo q; latitudo cuiusq; potentie actiue
rñdeat latitudini ꝓprie sui p se primo effectus. ¶ Ad vero
latitudo ꝓpria effectus attendaꝫ ꝑm extensionẽ vel intẽsionẽ:
accidens esse cognoscũ ab exercitatis in metaphysica: ꝛ ideo
eadẽ rõne ꝓportionis tꝫ ꝺña supradicta: qua tꝫ ista. Ad ꝓdu
cendũ aliq̃tũ calorẽ requritur aliq̃ta virtus calefactiua: er
go ad maiorẽ maior: ergo ad infinitũ infinita. Si quis aũt di
xerit supradicta principia nõ habere locũ nisi quando q̃ntitas
p se effectus est q̃ntitas intẽsiua: cum ꝑhia abhorreat vo
lũtariũ, opꝫ huius restrictionis rõnem reddere. Nulla aũt rõ
ne fulta apparet hec rñsio: nisi forte dicaꝫ, q̃ magnitudo virtu
tis nõ est nisi ꝑm ẽtitatez ꝑfectionalẽ: ideo nõ rñdet nisi quã
titati perfectionali effectus: ẽtitas aũt perfectionalis nõ est
q̃ãtitas durationis. Nõ em̃ ẽto maior duratio, tanto ꝑfectior
effectus fit: sed equalis ꝑfectionis est ignis durans per horaꝫ,
ꝛ per duas horas: ꝛ per tꝫs infinitũ vt dicitur primo ethi. ca.
7. ¶ Sed hec rõ in hoc deficit ꝛ quasi equiuocat: q̃m̃ dupliciter cõ
tingit loqui de q̃ãtitate durationis. Uno modo ꝑm se. Alio
mõ vt est cõditio alicuꝝ rei. Si cõsideretur vt est ꝺditio rerũ
(puta hois, aut albedinis) sic cũ sit extra rõnes formales rerũ
nõ auget propriã perfectionẽ alicuius rei: nõ enim est perfe
ctior calor durãs cẽtũ annis, ẽ durans vno die. Et hoc modo
est sermo de quantitate durationis in ꝓio ethi. vt p3 ibi ex eo.
Auer. ꝛ S. T. ꝛ consequenter hoc modo verificatur, q̃ quanti
tas durationis nõ est ẽtitas ꝑfectionalis: nec sibi ꝓportiona
tur virtus actiua alterius effectus. Si vo ꝑsideret primo mõ. s.
ꝑm se: sic cuz bonũ diuidatur in. 10. predicamenta sicut ens (vt
in primo ethicorũ ibidẽ dr) ꝛ quantitas durationis sit quedã
entis species: quandam etiam bonitatem ꝑm se necesse est po
nat. Ac per hoc manifeste p3: q̃ si duratio aliquam ꝑfectionẽ
ꝑm se ponet: maior maiorem ponet: ꝛ infinita infinitã: sicut ẽ
ẽtitas molis aliq̃ perfectionẽ dicit: alioquin inter entis spe
cies non esset: ꝛ maior maiorẽ: ꝛ infinita infinitã: nõ minus in
suo ordine ẽ calor infinitus: ꝛ ꝺ si quantitas molis maior ꝛ in
finita dr secundũ extensionẽ. Nõ ergo quantitas durationis
sit ẽtitas perfectionalis, potest dupliciꝝ intelligi. s. vt conditio
alioꝝ: ꝛ sic est falsum: q; est extra latitudinẽ rationis forma
lis cuiusq; alteri⁹ rei. Alio mõ ꝑm se: ꝛ sic ipsa quantitas dura
tionis est q̃dam ꝑfectio vendicans sibi q̃ãtitatem perfectio
nalem ꝑm suam extensionem: quemadmodum calor vendicat
sibi eam scõm suam intensionem. Unde ad rationẽ in oppo
situm dicenda sunt duo. ¶ Primo q; nõ opꝫ quantitatem dura
tionis esse q̃ãtitatẽ perfectionis, sed habere illã infra suam
latitudinẽ: sicut nec calor ẽ q̃ãtitas perfectionis: sed hꝫ illã.
Secundo q; falsum est: q; quantitas durationis scõm se non
ponat quanto maior maiorem perfectionem: cuius non ponat
maiorẽ ꝑfectionẽ hui⁹: puta caloris vel hominis. Et q; sermo
in predicta ꝺditionali habitus, nõ est nisi de ẽtitate duratio
nis ꝑm se: ꝫsequens est, q; firma stet veritas illoꝝ principioꝝ
etiã in his effectibus: quoꝝ propria quantitas est quantitas
extensiua. Talia em̃ maiorem semper ponunt ex augmentata
extẽsione ꝑfectionẽ sue speciei. Manifeste aũt patere possunt
ex his que de perfectione q̃ãtitatis durationis diximus in hac
solutione ex q̃ãtitate molis: applicando distinctiones factas
ꝛ cetera dicta ad ipsaꝝ: vt facile est cuiq; exercitato deducere.
¶ Uñ potest formari ad principale propositũ ratio talis. Ma
gnitudo virtutis rñdet proportionaliter magnitudini per se
effectus: sic q; aliquanta virtus, ad effectũ aliquante ꝓfectio
nis requritur: ꝛ maior ad effectũ maioris perfectionis: ꝛ infinita
ad infinite ꝑfectionis effectum: sed duratio est effectus alte
quante ꝑfectionis: ergo ad faciendam per se primo aliquantã
durationẽ requritur aliquãta virtus ꝛ ad maiorem maiorẽ, ꝛ ad
infinitã infinita: cũ maior duratio maiorẽ dicat perfectionem
ꝛ infinita infinitã. ¶ Rogoq; oẽs iter, atq; iterũ ne auertẽdo
mẽtis intuitũ ab eo q; est per se ad id q; est per accidens: fal
lantur inuitentes. S. adducte glosse absq; ratione dicendo, q;
stad effectum aliquãte perfectionis requirat aliquanta vir
tus ad effectum maioris perfectionis intensiue: requirit ma
ior virtus non autem ad effectum maioris perfectionis exten
siue: qualis est maior ꝛ minor duratio. Hec enim glosa (vt ex
dictis patet) optima est: loquendo de causa per se primo illius
effectus: cui vtraque quantitas conuenit intensiua infra pro
priam latitudinem, ꝛ extensiua extra: sicut est calor ꝛc. Uniuer
saliter autem loquendo de quantitate cause in ordine ad pro
prium effectum, ꝛ eius quãtitate infra latitudinis sue limites
clausa: nulla opus est distinctione: eo q; cadẽ ratio saluatur in
proportione cause ꝛ effectus: siue secundum propriam rationẽ
augeatur intensiue: siue extensiue: ratio. s. maioris perfectio
nis secundum propriam rationem sue speciei. Non enim tenet
illa regula in effectibus quantitatis intensiue alia ratione: ni
si q; quanto effectus p se primo alicuius est perfectior infra la
titudinẽ proprium: tanto perfectiorez cãm exigit. Propter hoc
enim ex maiore quantitate extensiua caloris producti: nõ con
cluditur maior virtus calefactiua: sed intensiua tantum. Illa
enim auget perfectionem caloris extra propriam latitudinem
caloris, ista aũt intra. ¶ Hec autem ratio saluatur in effecti
bus quantitatis precise quantitate extensiua: q̃m̃ eorum pro
pria perfectio augetur infra propriam latitudinem ꝑm exten
siuam augmentationem. Unde vniuersaliter loquendo effe
ctum esse ꝑfectiorẽ intensiue vel extẽsiue, accidit effectui per
fectiori ꝑm propriã latitudinem sue rationis formalis: q; per
se cõsideratur in hac ratione: ꝛ est ratio vtriusq; eorum: q; per
fectiorem causam exigat ꝛ concludat: sicut esse album vel ni
grum accidit colorato, ꝛ est ratio eorum quod sint visibilia.
¶ Fallit aũt multos contingit in re hac ex eo q; in ceteris enti
bus a ẽtitate manifeste videm⁹ q; sola augmẽtatio intẽsiua ef
fect⁹ p se ꝺcludit maiorẽ virtutẽ ꝓprie actiuã illius: ꝛ nullã perhibent sensus virtutẽ actiuã per ꝫ primo ẽtitatis

ꝓpter q; nisi cõ intellectui oblata apparet augmẽtatio ꝓtutis
ex extẽsiuo cremẽto effect⁹. Quicquid em̃ sit de virtute actiua
p se primo quãtitatis, siue pmanẽtis, siue successiue discernẽ
dum est intellꝰ acumine (vt dictũ est) inter entia quoꝝ ꝓpria
perfectio cõsistit in intẽsione, ꝛ quoꝝ ꝓpria perfectio cõsistit
in extensione: qm̃ in illis extendi est extra limites rõnum fo
malium suarũ. ꝛ ꝓpterea non includit maiorẽ perfectionẽ vir
tutũ actuarũ illoꝝ entiũ. In istis aũt extẽdi est infra ratio
nes formales eoꝝ, ꝛ est ipm̃ eoꝝ intẽdi: ꝛ iõ idem exigit ꝛ con
cludit in virtute eoꝝ actiua p se primo q; in illis infert intẽdi
si inueniꝫ virtus p se primo actiua quãtitatis. ¶ Unde non ob
stat ꝓpõ, si quis dicat nõ dari in rerũ natura hmõi virtutem
ẽtificatiuã motus: nobis em̃ sat est veritas cõditionalis, que
permanet etiã aũte ꝛ ꝓte impossibili. Sic. Puerile est si quis
putet dictũ processum iõ non tenere in effectib⁹ ẽtitatis extẽ
siue sed intẽsiue: q; in extẽso id qđ additur licet perfectio q̃dã
sit, nõ includit in se minus extẽsum, ꝛ aliq̃d vltra: intensiꝰ aũt
includit in se remissum, ꝛ aliquid vltra pfectionis addit: ꝛ iõ
hoc reqrit maiorẽ ꝓtutẽ: illud vero equalẽ. Puerile inq̃ dixi:
q; sic se hꝫ maius ꝑm extẽsionẽ ad minus (puta spatiũ duarũ
horarũ ad spatium vnius aut dicubitũ, sicut maius
intensiue ad minus: puta calor vt quatuor ad calorẽ vr duo.
Utrobiq; siquidẽ maꝰ claudit minꝰ, ꝛ aliq̃d perfectionis pro
prie rõnis formalis addit. Constat autẽ ex dictis, q; in ꝑdicto
ꝓcessu nulla est ratio exigẽs aut supponens aliã similitudi
dinẽ proportionum inter intensum ꝛ extensum nisi maioris
ad minus. Argumentũ em̃ semper est hoc modo. Potens per
se primo in aliquantum est aliquãte virtutis. ergo potens in
maius, est maioris. ergo in infinitum est infinite. ¶ Nihilomi
nus diligenter aduertenti apparebit, q; quẽadmodum in ex
tenso pars addita priori nõ includit posteriorem: ꝛ ideo sequm
non infert maiorem virtutẽ: ita in intenso gradus (verbi gra
tia) additus nõ includit priores, nec est maioris perfectionis
gradus quartus albedinis cẽ sit primus: nec ex perfectione
maiore quarti gradꝰ sequm infertur maior vis calefactiua:
sed ex eo q; totũ caliduz (puta habẽs quatuor gradus caloris,
est perfectius cẽ caliduz vt duo) quemadmodũ etiã arguitur
ex eo q; totũ extensum est perfectius. ¶ Friuolum quoq; omi
nino ẽ, si quis admittat ꝺdictum ꝓcessum tenere quo ad effe
ctus quãtos quãtitate pmanente: nõ aũt successiua. Oporte
ret em̃ abiadere ꝓncipia tradita in 6º ꝛ 7º ꝛ. 8. phy. de ꝓtuti
bus motiuis ꝛ eaꝝ ꝓportione: cũ motus ꝛ tẽpus, de quib⁹ ibi
est ꝑmo successiua entia sint. Stat ergo veritas prime cõditio
nalis. Secũda autem conditionalis est ista. Si. a. mouet tempo
re infinito vnũ motũ continuũ ꝛc. a. est mouens immobile. et
accipimus mouet ꝓprie, vt distinguitur ꝺ mutare. Et rursus
accipim⁹ mouet vt motor: nõ vt instrumentũ motoris primi
propter illuminationẽ. secundũ propter corpus celeste trahẽs
secum ignẽ: quẽ nihil minus traheret, si idẽ ignis numero p
petuo cõseruaretur secundũ totum ꝛ partes: ꝛ etiã ꝓpter pri
mũ orbẽ trahentẽ secum alios: vt multis placuit quamuis nõ
sufficiẽter. Probaꝫ ista cõsequentia. S. phy. tex. 85. ex proposi
to: 7. 12. meta. tex. 43. ex hoc q; motor motus non semper eodẽ
modo se habet aut in se aut in ordine ad mobile: id aũt a quo
semp ꝓuenit idẽ: eodẽmodo se habere necesse est vtroq; mo
do: vt patet. ergo. ¶ Ex his aũt duabus conditionalibus ve
rificatis añq̃ veniam⁹ ad tertiam, ꝫ patere potest distinctio
superius premissa cũ suis mẽbris in speciali. Liquet em̃ iam,
q; perpetuitas motus duab⁹ attestatur cãis scilicet infinitati
virtutis per se primo cãntis ipsam: aut immobilitati motoris:
ꝛ ꝫsequenter q; diuersimode ab illis dependet, ꝛ illas infert:
quoniã infinitatem non infert nisi in virtute per se primo (seu
ex ꝓprie latitudinis ꝑfectione) illam cãute. Immobilitatẽ ve
ro virtutis infert in omni ꝓtute causante ipsam. Et merito, q;
immobilitas est extra latitudinẽ perfectionis virtutis tã mo
tiue cẽ quantificatiue motus. Infinitas aũt rationis formа
lis cuiusq;, infra ipsi⁹ latitudinẽ clauditur. Ꝫadualitas em̃
alicuius speciei (puta caloris) ẽt si in infinitum crescat: caloris
naturã nõ exit. Immobilitas vero conditio est extra totã lati
tudinẽ caloris. Siue enim intelligatur calor vt quatuor (siue
vt mille: siue vt infinitus: nunq̃ peruenietur ad hoc, q; sit im
mobilis infra limites caloris stando. Et q; de calore exempli
ficauim⁹: de ceteris virtutib⁹ actiuis, formaliter sumptis: siue
scõm rẽ sint in materia siue non, intelligi volumus. Oportet
em̃ phm formaliter loqui. Unde distinctio iam probata in ter
minis spãlibus repeti potest sic. Perpetuitas motus duplici-

ter põt imaginari q; fiat. Uno mõ a virtute p se ꝑmo ipsaꝝ cau
sante: ꝛ sic opꝫ, q; fiat a ꝓtute infinita intensiue: vt p3 ex prima
ꝺditionali. Alio mõ a virtute nõ p se primo ipsam causante: ꝫ
per se primo cãnte talẽ motum. ꝛ scõdario cãnte ei⁹ ꝑpetuitatẽ
vt illius ꝺditionez. Et sic opꝫ q; fiat a virtute motiua immobili
li: q̃ ex ꝑfectione sue virtutis causet talẽ motũ: puta saturni: ꝛ
ex immobilitate eiusdẽ semp pseueret idẽ faciens. Ut sic con
ditio virtutis sit cã ꝺditionis effect⁹: sicut in primo mõ propria
perfectio ipsius virtutis est cã ꝓprie perfectionis effectus: ꝛ p
pter hoc Ari. 8. phy. in tex. 78. infinitatẽ temporis motus ascri
psit infinitati virtutis: vt in tex. 85. ascripsit immobilitati mo
tois: vt iaceret fundamẽta, ꝛ ad primũ motorẽ, ꝛ alias intelli
gentias inuestigandũ: vt ibidem diuus Tho. notauit. Ex pri
mo em̃ primũ motorem. 8. phy. tex. vlt. ꝛ. 12. meta. tex. 41. ꝛclu
sit. Ex scõdo vero numerum intelligentiaꝝ. tex. 43. ꝛ. 44. Nõ
em̃ ibi inuestigat numerus infinit⁹ motois (vt quidam rudes
ꝛ ceci dñt) sed numerus motoꝝ inalterabilis: ꝛ immobilis: vt
p3 ex fine tex. 41. ꝛ ex ipso tex. 43. vbi semp est sermo de immo
bilitate motoꝝ tempore eterno ꝛc. ¶ Tertia igit cõditionа
lis: cuius añs supponit Ari. cũ suis sequacibus est ista. Si ce
lũ mouetur tpe infinito: primũ mouens ipsum est infinite vir
tutis intensiue. Et aduerte diffoꝛmitatẽ inter hãc ꝑmiaz ꝛ prio
res. In prioribus em̃ inferebaꝫ. a. mouet ꝛc. ergo. a. est infinite
virtutis: vt in prima: vel ergo. a. est virtutis immobilis: vt in
scõa. In hac vero nõ inferimus, ergo mouens celum: nec ergo
quilibet motor celestis: sed ergo primũ mouens est virtutis in
finite intẽsiue. Probaꝫ ista sic. Celũ mouetur tpe perpetuo, er
go ab aliqua virtute p se primo ꝛ directe potentie in sempiter
nitatem motus, talis est infinita intẽsiue vt p3 ex veritate pri
me ꝺditionalis, ꝓbate: ergo inuenꝫ aliqua virtus infinita in
tensiue. Aut igitur ista virt⁹ est in quolibet motore celesti, aut
in primo tm̃. Non in quolibet: tum q; nõ opꝫ: tum q; neuter ab
altero penderet in sempiterne mouere: fatuũ em̃ est ponere
infinitũ vt sic dependere: tũ q; aliquid ꝓueniret plurib⁹ ꝑmo.
s. mouere sempiterne: q; est impossibile: vt monstratur ꝑmo po
steriore: ergo est in primo motore tm̃. Totus processus clar⁹ est
ꝛ infirmus: si ꝑma ꝓba ꝓbabiꝫ. Cui⁹ vis ꝓsistit in ista cathego
rica: sempiternitas motus causatur ab aliqua virtute, p se pri
mo intendente ꝛ potẽte in ipsam. Hac igitur propositione p
bata: nihil remanebit huius rationis ꝓbandum. ¶ Probatur
ergo ꝑmo, q; hoc sit possibile: deinde q; sit de facto. Primum p
batur: q; si esset incõueniens aut impoſe, sempiternitatẽ mot⁹
causari ab aliqua virtute actiua per se primo, hoc nõ esset, nisi
vel q; duratio motus, cui⁹ spẽs est sempiternitas: nõ est res se
parabilis a motu: sed simul est ꝛ nõ est, ꝛ fit ꝛ nõ fit cũ motu:
ac per hoc sufficienter fit a quolibet mouente, sicut ꝛ mot⁹, vel
q; duratio motus passio motus est: eo q; tempus vt dicitur
in. 4. phy. tex. 130. ꝛ. 12. met. tex. 29. aut est idẽ motui aut eius
passio. Passioni aũt nõ debetur aliud agens cẽ ꝓductiuũ sub
iecti: vt p3 inductiue. Uel q; vt superius tactum est, duratio
motus nõ est nisi ꝺditio eius: ꝺditionibus aũt rerum nõ debe
tur ꝓpria virtus actiua: sed sat est ꝺditiones actui sequi. Pre
ter em̃ hec tria nõ apparet ratio, quare impossibile, aut incon
uenies fit sempiternitatẽ vendicare sibi virtutem p se primo
eius actiuã: sed nihil horꝫ impedit. Inseparabilitas siquidem
duaꝝ rõnuz formalium, etsi ꝺcludat, q; producens vnam in re
rum nã ꝓducat alteram: nõ tñ cõcludit, q; a quocũq; ꝓducи
tur per se primo vna, ab eodẽ ꝓducatur per se primo ꝛ altera.
Quãuis em̃ ee ens sit inseparabile ab esse tale vel tale ens: vt
per hoc habeatur q; causans tale ens causet ẽt ens: non tñ se
quitur: ergo si est cã p se talis entis inquãtũ tale: ergo ꝛ inq̃
tum ens: vñ Ari. in. 6. meta. in principio venaꝫ principia ꝛ cas
entiũ inquãtũ entia. Durationẽ aũt passionez esse motus, etsi
verum sit quo ad aliq̃d, puta q; sub rõne tpis diffinit per mo
tum: ꝛ inseparabiliter concomitatur ipsum tanq̃ posterius suũ
prius: nõ tñ est vez simplr: quia cõstat q; vere ꝛ simplr passio
alicuiꝰ sic ꝓducitur consecutiue, ad ꝓductionem subiecti: ꝛ a
virtute p se primo ꝓductiua subiecti, secluso quocũq; extrinse
co, sufficienter emanet. Duratio aũt siue sempiternitas mot⁹
nõ emanat a ꝓtute motiua: vt sit rõne ipsius virtutis: ꝫ ꝫsequ
tur conditionẽ extrinsecã ipsius virtutis, s. durationẽ eius: vt
p3 inductiue. Non est igitur passio ꝓprie loquendo: sed pote
cõditio inseparabilis. Nec ex hoc q; talis cõditio põt poni in eẽ
ex ꝺditione virtutis motiue, concludi põt: ergo superflue ẽri
tur alia cã: q̃m̃ non queritur causa ad hoc vt fiat absolute: sed
ad hoc vt per se primo fiat. Non enim superflue queritur a

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo p se primo fiat animal quãtis sciamus ipsum fieri a generante hominem ⁊ bouẽ. ¶Nec incõuenies aliquod sequit: si tã nobilis cõditionis motus qualis est sempiternitas specialis cã querat ⁊ nõ sat sit credere, q̃ fiat vt cõditio ꝓcise: nihil esñ cõtra principia naturalia, aut metaphysicalia, aut q̃cunq; alia apparet sequi: imo inuestigatio hec ꝓñs est processibus Aristo. in. 6. et. 7. ⁊. 8. phy. vbi cãs motus aptauit ꝟ diuersas ꝓportiones ad eius durationẽ. Nõ est igitur impossibile aut incõueniẽs sempiternitatẽ motus talẽ esse effectã q̃ possit ꝓduci ab aliqua ꝟtute per se primo. ¶Nõ aũt hoc sit de facto ꝓbat primo: q̃ vt dicitur scõo phy. tex. 27. ⁊. 8. tex. 39. semp ponendũ est id quod est aut causat p se ante id quod est aut causat per aliud. Cõstat aũt quod causans sempiternitatẽ mot⁹: q̃ immobile causat eam per accidens, seu p aliud a ꝟtute sua actiua. ergo debet ꝓcedi ab eo quod ex ꝓpria ꝓfectione sue virtutis actiue sempiternitatẽ facit. hoc esñ tantũ est quod p se primo illã causare põt. ¶Scõo. Quia sempiternitas motus celestis est effectus dignissimus: vt ei⁹ effectus ostẽdit, scz ꝓpetuitas omniũ generabilium ⁊ corruptibiliũ ad quam tota sphera actuoñ ⁊ passuoñ, ⁊ singula in ea cõtenta ꝑm vires conãtur ⁊ pro ea agunt, q̃cquid agunt: vt Auer. dicit secundo celi. cõmen. 17. ⁊ Albertus magnus ibidẽ cõfirmat. Irrationabile est aũt effectum a deo nobile in rerũ natura absq; per se primo causa actiua fateri. ¶Et cõfirmat. Quia cũ in motu celesti sint due cõditiones. s. sempiternitas ⁊ determinata velocitas, que in sui ratiõe claudit tẽpus: vt ptz in quarto phy. tex. 96. ⁊ sempiternitas ei⁹ sit nobilior determinata velocitate (vt ex effectib⁹, ⁊ de se patet. ⁊. 12. met. cõ. 4. 1. habeẽ: vbi certa velocitas finitati ꝟtutis, sempiternitas ꝟo infinitati attribuit motoris absq; potẽtia omnino. secũdo quoq; celi tex. 17. dicit, q̃ sempiternitas est ꝓpriũ diuinitatis opus. ⁊ Platonicis cõfirmantibus ibidẽ a sancto Tho. cognouim⁹ entia tm̃ sempiternitatis quãtũ diuinitatis sapere.) determinata velocitas absq; dubio habeat causaz per se primo ipsam causantẽ apud omnes philosophos: que demẽtia eẽt sempiternitatẽ celestis motus cã per se primo puare? Relinquit igitur ratio tota, ⁊ stabilis, ⁊ efficax: cum etiam fugiendi via concessa non sit.

¶Duobus enim modis poterat quis tm̃ laborẽ fine puare. Vel dicẽdo q̃ sempiternitas motus nõ ꝟz causam per se ꝓmo actuã: quod esse nefas ostẽsum est. Vel dicẽdo quod ꝟz q̃dẽ: sed illa est ꝟtus finita immobilis. Et hoc ostẽsum ẽ eẽ ignoãtiam ꝓprie vocis: q̃ nulla ꝟtus per se ꝓmo actiua alicuius, est actiua illius ex aliquo extra eius ꝓpriã rationẽ formaliter sumpte: vnde dicere q̃ virtus. a. sit p se ꝓmo actiua sempiternitatis: ⁊ dicere, q̃ ideo ẽ actiua sempiternitatis: q̃ est immobilis ⁊ semper manet eodẽ mõ, est ignorare ꝓpriã vocẽ.

¶His ergo premissis ad motũ dubiũ cõtra ꝓcessum Aristo. redeundo dicimus: q̃ q̃ sempiternitas motus exigit in per se primo motore seu in eius ꝓpria potẽtia actiuã infinitatẽ intẽsiuã: ⁊ hoc nõ ꝟz ex eo q̃ ponitur in motu infinito ex parte mobilis: nec ex eo q̃ ponit in motu infinito ex pte spatij infinities iteratis: ꝟz inquantũ est ꝑm se effectus quidã, cui accidit q̃ hoc vel illo modo saluet: iõ ex ꝓpria rõne sempiternitatis motus siue saluet in motu infinito p se, siue infinito p accidẽs: cõcludi optime põt absq; equiuocatione infinitas intensiua primi motoris potentis p se primo in sempiternitatẽ. Aũ attẽta sempiternitate motus formal⁹ ⁊ relata ad virtutẽ actiuã p se primo illã respicientẽ: q̃uis eque bene cõcludaẽ infinitas intẽsiua illi⁹ ꝟtutis, siue hoc siue illo modo ponaẽ. Arist. tm̃ a notioribus doctrinã subtilissimã tradens, deduxit in tex. 78. ex sempiternitate motus posita in motu infinito ex pte mobilis infinitatẽ intẽsiuã potentie: ⁊ in tex. vltimo ex eadẽ sempiternitate mot⁹ posita in motu infinito ex pte spatij cõclusit infinitatẽ ꝑmi motoris. Insinuãs obstare rationi nihil sumpte ex sempiternitate formal⁹ accepta, in quouis motu saluari conatur.

¶Propter q̃ in tex. 78. nõ posuit mobile infinitũ: ꝟz tẽp⁹ tm̃: vt doceret q̃ nõ concludebat ibi infinitatem potentie ex infinitate mobilis: sed ex ꝓpria ratione infinitatis temporis: et in tex. vlti. ꝑm vtranq; translationem non sat fuit Arist. subsumere: q̃ primũ mouens mouet motũ perpetuũ, aut tẽpore infinito, sed subsumpsit vtranq; simul: vt ostenderet, q̃ nõ arguit absolute ex hoc q̃ mouet perpetuo (cum hoc sit cõe omnibus motoribus celi) sed ex eo, q̃ sic mouet tpe perpetuo: vt ipsam infinitatem temporis per se primo causet, alioq̃n negatio commissa esset illa minor: quam nefas est Aristoteli imponere.

¶Formaliter ergo dubium soluendo dicimus, q̃ medium ad ꝓbandã illam minorẽz. s. primus motor est virtutis infinite, est hoc: mouens per se primo tpe infinito ita q̃ maior ꝓsyllogismi sumpta ex tex. 78. est ista: mouens per se primo tpe infinito, est virtutis infinite. Minor vero subsumpta in tex. vl. est ista: primus motor mouet per se primo tpe infinito: ergo primus motor est virtutis infinite: vbi nulla eḋuocatio interuenit. Et maioris ꝓbatio ex infinitate tpis saluati in motu infinito ex pte mobilis, non obstat, ꝟz magis attestãt processui, q̃ ꝓportio virtutis per se primo respicientis durationem motus, ad finitatem ⁊ infinitatem tpis: absolute declarata ⁊ concluſa est ibi in materia clarius eam repꝛesentante. s. in motu infinito p se: vt ex notioribus fieret doctrina. ¶Differt aũt deductio hec a subtilissima deductione: quaz diuus Tho. 8. phy. docuit in duobus. Primo in medio termino. Cum enim medium Arist. sit mouens tpe infinito: ille apposuit ly per se supra ly infinito, nos vero supra ly mouens. Scõo in minorẽ: q̃ apud nos, minor est vera de facto quo ad opationem primi motoris: apud illum vero minor est vera quo ad virtutem primi motoris. Nõ enim de facto primus motor mouet tpe infinito per se: sed opz eũ esse tante virtutis, q̃ quãtum est ex parte virtutis sue posset mouere tpe infinito per se: quia cause per se opz rũdere effectum per se. Primus aũt motor est causa per se infinitatis motus: ergo siue sit possibile tempus infinitum per se inueniri siue nõ: opz primus motor tante virtutis esse, si est per se causa infinitatis motus. ¶Conueniunt tm̃ he deductiones ⁊ in cõclusione (q̃ vtrobiq; cõcluditur infinitas intensiua primi motoris) ⁊ in radice: q̃ vterq; ꝓcessus ponit primũ motorem esse per se cãm durationis infinite ipsius motus. Sed ille ꝓcessit ex eo q̃ cause per se oportet esse tantam virtutem vt possit in effectum per se: q̃ fundatur super scõo phy. tex. 36. Iste vero ex eo, q̃ causam per se primo alicuius, oportet proportionaliter augeri ꝑm augmentũ ꝓpriũ effectus sui: cuius fundamenta superius dicta sunt. ¶Et vt multis philosophantibus cõplaceamus: qui volunt potius cũ Auer. errare q̃m cum aliis verũ sequi ostendendũ superest hoc idẽ Auerroim docuisse. ¶In 12. siqdem met. cõ. 4. 1. postq̃ concluſit iuxta demonstrationẽ 8. phy. q̃ virtus infinita requisita ad mouendũ tpe infinito corpus celeste: nõ est in magnitudine: q̃ moueret in non tpe: mouet statum dubiũ cõter factum a doctoribus. 8. phy. s. cur si potẽs virtus infinita in magnitudine: seqtur motus in nõ tpe: ⁊ si ponaẽ extra magnitudinẽ, nõ sequitur motus in nõ tpe: q̃ est rõ difformitatis? Et statim rũdet, q̃ hoc ideo est: q̃ motus celi fit a duobus motoribus: quoꝝ alter est finite motionis, ⁊ est anima celi: ⁊ alter infinite, ⁊ est potentia oĩno sine materia: ⁊ q̃ motus celi a motore finito habet, q̃ sit in nõ tpe: ⁊ a motore infinito, q̃ sit tempore perpetuo. ¶Ubi a plano sensu lre non diuertendo, manifeste ꝑz: q̃ ipse est opinatus primũ motorẽ esse infinite virtutis intẽsiue. ꝛ pp istã infinitatẽ causare per se primo sempiternitatẽ mot⁹ celi: ⁊ in hoc differre a ceteris intelligẽtijs: que cũ sint immobiles, ꝑñt virtute ꝓpria causare perpetuitatẽ motus: ꝓ accidẽs tm̃, vt ex dictis ꝑz. Et q̃ predicta verba Auer. aliis locis eiusdẽ ẽdicere videntur (vt adduxim⁹ arguẽdo ad oppositũ) iõ a diuersis diuersimode exposita, vel potius extorta sunt: ꝓout quilibet voluit nõ se Auerroistam, sed auerroim suum facere: vnde opz expositiones eoꝝ afferre: vt firmetur veritas. ¶Quidã igit dixerũt, q̃ Auerrois intendit, q̃ sit finitus intensiue primus motor: infinitus autem in duratione: nõ tm̃ formaliter, sicut alij motores: sed ẽt causaliter: q̃ sempiternitas mor⁹ ascribit fini ipsius motus, q̃ est primus actus oĩno: ⁊ per hoc differt a ceteris motoribus. ¶Et hi diuisi sunt in duas vias. Nã quidã eoꝝ dicũt q̃ ulla distinctio motoris in finitũ ⁊ infinitũ, est distõ realis. Quidã vero q̃ est distõ rõnis in p̃m motorẽ ꝑm q̃ est finis ⁊ ipsummet ꝟz q̃ est agẽs: ⁊ ꝑm q̃ agẽs mouet i tpe: q̃ est vigoris finiti intẽsiue: ꝟz ꝟo q̃ finis ꝓpetuat motũ: ⁊ iõ ꝺr infinit⁹ in duratione cãliter. Alij ꝟo dixerũt, q̃ primus motor nõ est ꝟtutis finite nec ifinite intẽsiue, q̃ nõ est virtutis actiue: sed ꝺr infinitus cãliter, cãlitate finali: vt dictũ est. Alij aũt dixerũt, q̃ illa verba Auerrois examinãda ⁊ glosanda sunt ꝟz determinatiões factas i de substãtia orbis ⁊c. vbi magis ex ꝓposito tractauit rẽ hãc: vbi manifeste negauit infinitatẽ intẽsiuã. ¶Sz q̃ oẽs hmõi rõsiões errẽt, manifestaẽ. Et primo q̃ [illegible] de infinitate intẽsiua pro

batur primo sic. Q̃cunq; fit aliqua distinctio per opposita habẽtia plures sigñationes: ⁊ alterũ oppositoꝝ declaratur ab ipso distinguente quo ad quid nois, ꝑm quã intentionẽ sumitur: reliquum debet sumi ꝑm oppositã intentionẽ. Patet ista: alioquin periret ois certitudo diuisionũ ⁊ syllogismi diuisiui ⁊c. sed Auer. diuisit motorem celi in motorẽ finite motionis, ⁊ infinite motionis: ⁊ descripsit alterum membrũ. s. motorẽ finite motionis, per finitatẽ intensiue (vt patet) q̃ ibi expresse subdit. Dicere finitatẽ, est dicere ꝓportionẽ motoris ad motum. ergo reliquum membrũ. s. motor infinite motionis est describendũ ꝑm intentionẽ oppositã. s. q̃ dicere infinitatem, est dicere ꝓportionẽ: ⁊ sic erit ois motor infinitus intensiue. ¶Scõo sic. Termini qõnis ⁊ rñsionis ꝑm artem demõstrationis nõ differunt: sicut nec qõ differt a cõclusione in terminis: sed in modo. Constat aũt q̃ motor infinitus de quo est sermo in qõne, est infinitus intẽsiue: qm̃ est ille, de quo ꝺr in 8. phys. tex. 79. qõ mouet in non tempore, ergo finitas ⁊ infinitas: de qua est sermo in rñsione, est etiã intensiua. ¶Tertio sic. Quelibet responsio a sapiẽte data debet sumi in sensu in quo questioni mote rũdet, sed ista nõ rũdet qõni mote, nisi intelligaẽ de infinitate intensiua: ergo ⁊c. Declaratur minor: qõ est cur virtus infinita requisita ad mouendũ tpe infinito: posita i magnitudine infert motũ in nõ tpe: ⁊ posita extra magnitudinẽ nõ. Huic autẽ questio nõ satisfit dicendo, q̃ hoc ideo est, quia ibi sũt duo motores separati ⁊ ambo finiti. s. alter actiue ⁊ alter vt finis: ⁊ ex motore vt finis ẽ sempiternitas: ex motore ꝟo falsum sit, ẽ impertinẽs q̃sito: ⁊ solicitudo supflua. Tota eñ q̃stio est quare a ꝟtute separata non sequitur motus in nõ tẽ pore: sicut a ꝟtute posita in magnitudine. Et cõstat q̃ est ꝑm de ꝟtute actiua. Hec autẽ questio vt nouitij possint percipere (sicut ⁊ quelibet alia) supponit aliquid certũ. s. infinitatẽ virtutis siue in magnitudine, siue extra. Et querit dubiũ, quare si illa infinita ꝟtus ponit in magnitudine mouet in nõ tpe: et extra magnitudinẽ nõ. Querat ergo ab istis primo. Qualis est illa infinitas ꝟtutis que supponit intẽsiua, an durationis: si intẽsiua, habeẽ itẽrũ: si durationis: qõ ⁊ nulla ⁊ ridiculosa est. Nulla quidẽ: q̃ a ꝟtute actiua infinita in duratiõe posita in magnitudine, nõ sequit motus in nõ tpe: vt ꝑz de ꝟtute alteratiua solis: a qua res aliqua alteraẽ, ⁊ tñ in tẽpore. Nec põt dici q̃ illud ẽ verũ tm̃ de ꝟtute motiua vnico motu locali tm̃, qm̃ exp⁹esse ari. in. 8. phy. tex. 79. vñ hoc sumptũ est: dicit hoc verificari in omnib⁹ ꝟtutibus motuis quocũq; motu. Ridiculosa aũt: q̃ puerile est querere, quare a ꝟtute finita in vigore: infinita aũt duratiõe separata a materia, ꝓuenit mot⁹ in tẽpore: ⁊ nõ in nõ tẽpore. Huis eñ est adeo rudis, vt ignoret finitatẽ ⁊ infinitatẽ intensiuã ꝟtutis sequi velocitatẽ certam vel incertã motus: ⁊ nõ finitatẽ ⁊ infinitatẽ durationis? ¶Vltimũ igit refugiũ hoũ est: q̃ questio illa neutram infinitatem determinate supponit: ꝟz infinitatẽ in cõi: qm̃ ex motu perpetuo neutra infinitas determinate concludit: ꝟz in cõi cõcluditur, q̃ opz virtutẽ motiuã tẽpore ꝓpetuo esse infinitã. Hũ dicunt, q̃ qõ auer. est, cũ sit q̃ ꝟtus motiua tẽpore ifinito sit infinita abstrahẽdo ab hac ⁊ illa ifinitate, ãre posita i magnitudine infert motũ in nõ tpe ⁊ extra magnitudinẽ nõ. Et rñsio est supponẽdo, q̃ si aliq̃ ꝟtus posita in magnitudine ꝺz movere tpe ꝓpetuo: oportet q̃ sit infinita intẽsiue ex. 8. phy. tex. 78. ⁊ cõsequẽter moueret in nõ tpe ex tex. 79. ⁊ addẽdo, q̃ si aliq̃ ꝟtus motiua tpe perpetuo ponatur extra magnitudinẽ illa est necessaria infinita ſcõz durationẽ: ⁊ distinguit in motorẽ vt agẽs, ⁊ sic est finite motionis. i. mouet in tpe ⁊ motorẽ vt finis: ⁊ sic est infinite motionis, id est mouet infinito tẽpore: q̃ virtuti posite in magnitudine conuenire nõ potest. Nõ enim põt distingui in motorẽ vt agẽs, ⁊ vt finis: et ideo oportet, q̃ virtus motiua tempore infinito, id est in magnitudine: moueat in non tempore: extra magnitudinem non.

¶Sed vere isti innitunt telis aranee ꝛ. Deficiunt eñ duplicter. s. in re ipsa: ⁊ i expositiõe auer. In re ipsa quidẽ: q̃ falsum est, q̃ virtus motiua tpe infinito, si ponitur in magnitudine, est infinita intensiue: si extra magnitudinẽ nõ. Queratur eñ ab ipsis (ne in equiuoco laboremus) de quali infinitate tpis est sermo. Distincta est enim superius ex 60 physicoꝝ: q̃ est duplex ex pte mobilis, ⁊ ex parte spatij: seu per se, ⁊ per accidẽs. Si est sermo de virtute motiua tẽpore infinito ex parte mobilis: nulli dubiũ est, q̃ illam oportet esse infinitam intẽsiue. in textu enim. 78. nõ est sermo de tali ꝟtute: ꝟz de prima: vt ex dictis patet. ¶Amplius. Cum philosophus obedire debeat rationi: oportet reddere causam quare cum ad mouendum. b. mobile certa velocitate: puta motu vnius hore requiratur tanta virtus intensiue: puta vt centum: ⁊ ad continuandum illũ motum tempore perpetuo sufficiat ex parte virtutis motiue, quod semper perseueret in eodem vigore: quare inquam est, quod virtus talis si ponatur in magnitudine, sequitur quod sit infinita intensiue: Hoc enim neq; ex parte perfectionis virtutis: nec ex natura magnitudinis oritur: ⁊ tamen hoc est super quo isti fundantur. ¶Quod si dicaẽ, quod hoc quod illa virtus actiua semper remanere debet in eodem vigore. Hoc puerile est: q̃ ex hoc nihil aliud sequitur: nisi, quod illa virtus oportet quod ponatur in magnitudine inalterabili ⁊ incorruptibili. Ex hoc autem quod virtus actiua ponitur inalterabilis, ⁊ incorruptibilis, infinitaẽ durationis siue in quanto, siue extra: non habetur maior perfectio intensiua, vt de se patet: ⁊ in primo ethicorum ca. 7. ab ari. ꝛauerroi dicitur. Et datur exemplum de albo: quod ex hoc, q̃ ponitur perpetuum, non sequitur ergo est albius: quia differentia maioris ⁊ minoris rationis non infert differentiam secũduz magis ⁊ minus. Unde ridiculũ est quod quidam inter philosophos se locantes dicunt, quod ideo nõ potest esse virtus motiua actiue tempore perpetuo in magnitudine: quia oportet ipsam esse durationis infinite, ⁊ per hoc infinitam intensiue. Deberent enim inferre ac per hoc inalterabilem ⁊ incorruptibilem: ad quod sequitur infinitas intensiua. ¶Pudet autẽ adducere quorundam fatuitatem dicentium, quod processus non fit ab auer. ⁊ arist. ad concludendum primum motorem esse incorporeum ab soluteaẽ, sed ad concludendũ ipsum esse incorporeum, id est non immersum materie ad esse: que est tantum apud eos in generabilibus ⁊ corruptibilibus. Rationis siquidem aristo. a textu 78. vbi inchoat. teste ipso arist. ibi cum auer. tractatus intendentis ostendere impartibilitatẽz primi motoris, vis est ex natura quanti ⁊ extensi: siue corruptibilis, siue non: vt patet in tex. vltimo rationem formans ex efficacia probatorum: ⁊ non aliter concludit primum motorem impartibilem. vnde hoc est simpliciter error nimis fatuus. ¶Amplius. Hoc dictum scilicet quod virtus motiua actiue tempore perpetuo si est in magnitudine: est infinita intensiue, si extra, non oportet vel ex rationibus formalibus terminoꝝz intelligibiliter deducere, vel ex sensibilibus assumere. Sed iam ostensum est ex rationibus terminoꝝ hoc non deduci: sed oppositum quo ad primam partem: ⁊ sensibilia idem testantur. ergo hoc est voluntarie dictum. Ex sensibilibus enim habemus, quod virtus alteratiua solis est motiua actiue: ⁊ est in magnitudine, ⁊ tamen est infinita intensiue: nec alterat in non tempore. Nec potest dici, quod quia sermo est de virtute actiua motus localis: ideo instantia non militat. Tum quia eadem est ratio quo ad movere in non tempore, ⁊ infinitatem intensiuam: de virtute alteratiua ⁊ motiua secundum locum, ⁊ vniuersaliter motiua si ponantur in magnitudine: vt dicitur. 8. phy. si. tex. 79. vt iam adductũ iterũ est. Tum quia si idem alterabile semper supponeretur alterationi solis: tunc sol vnum numero motũ perpetuũ posset cõtinuare, nulla facta augmentatione suevirtutis: quicquid sit de antecedente huius cõditionalis: ⁊ sic virtus finita intensiue, infinita duratione moueret in tempore infinito vnũ motum continuum ⁊ non in non tempore. vnde quod de facto non sit hoc: est per accidens quantum est ex efficacia virtutis. Accidit enim tante virtuti, q̃ vnũ vel plura subfaciantur ⁊c. ⁊ nihil minus posset in vnũ semper quam plura. ¶In expositione autem verborum Auerro. errant: quia ex huiusmodi sensu nõ habetur responsio ad questum: esset enim responsio q̃ ideo virtus motiua tẽpore infinito posita in magnitudine moueret in non tempore, ⁊ posita extra magnitudinem non: quia virtus extra magnitudinẽ distinguitur in motorem vt agẽs, ⁊ motorem vt finis. in magnitudine autem non. Ex hoc autem quomodo haberi possit questa differentia centum iuga boũ non deducerent. ¶Quarto principaliter probatur, quod de infinitate intensiua sit sermo Auer. ibidem: ex eo, quod ibi dicit, quod motus celi inquantũ est ab anima celi sortitur determinatam velocitatem: inquantumvero est a primo motore sortitur sempiternitatem. Ex hoc enim arguitur sic. Aut intendit quod motus celi habeat sempiternitatem a primo motore effectiue, aut finaliter. ¶Si effectiue: cum in hoc ponat differentiam inter primum motorem ⁊ animam celi, tripliciter potest hoc imaginari. ¶Primo quod anima celi, aut nõ efficiat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut nō sufficiēter possit efficere sempiternitatē motus:ꝛ ideo attribuatur primo motori tanquā cause sufficiēti: ꝛ hoc cōuincitur demōstrattue esse falsum. supponēdo animā celi esse virtutē motiuā immobilē: vt patet ex.8.physi.tex.85. ꝛ ex supradictis. ¶Secundo,ꝙ aīa celi depēdēter illam faciat,primus autē motor indepēdenter:ꝛ ideo attribuitur primo motori vt eius cause actiue indepēdenter. Et hoc conuincitur esse cōtra Auer.ibi:ꝙ aut loquimur de cōmuni depēdentia, qua omnia entia alia a primo ꝛ actiones eoꝝ depēdent a primo.ꝛ sic nō saluatur cōmentum ponēs differentiā inter sempiternitatem ꝛ determinatā velocitatem motus celi in hoc,quod illa est a primo motore:hec ab anima celi.tali essi dependentia cōmuni tam sempiternitas quā determinata velocitas est a primo motore mediante anima celi. Aut loquimur de singulari dependentia,qua in faciendo talem effectum scilicet sempiternitatē motus:aīa celi dependet a primo motore. Et hoc conuincitur esse impossibile tenendo primum motorē finitum intensiue: et deducit sic,Motore sufficiente ex ḡs ꝙ in se intrinsece sunt applicato mobili disposito circunscripto quocunq; alio, excepta cōi dependentia ad primum:necessario prouenit effectus propinus illi⁹ motus. Patet ista ex terminis: alioquin nulla eēt via ad probandam consecutionē cause ad effectum ꝛ econuerso. Sed aīa celi est actiuum sufficiens ex suis intrinsecis respectu motus eterni. ḡ circunscripto quocunq; alio excepto communi influxu primi,pōt in motū eternum:ergo nulla est opus specialis dependentia,Probatur minor ex eo,ꝙ anima celi habet ex suis intrinsecis duo requisita ad faciendā sempiternitatem motus.s.tantam virtutem intensiue (puta vt mille)et immobilitatem : quilibet enim motor habens hec duo,potest sempiternum facere motum , quamuis non per se , vt dictum pluries est. ¶Tertio, ꝙ anima celi licet sufficienter , tñ per accidens facit sempiternitatem motus:primus autem motor facit eam per se:ꝛ ideo attribuitur primo motori, vt eius cause actiue per se primo intendenti illam. Et sic habetur intentum:ꝙ vt ex prima conditionali probata patet , ex hoc sequitur:ergo primus motor est virtutis infinite intēsiue. Et in rei veritate,ista videtur mens Auer.in illo loco. Loquit enim de actiua causalitate,vt qō mota ostēdit:ꝛ nō intēdit subtrahere ab anima celi causalitatē actiuā sempiternitatis:ſ; p se ita tē causalitatis,cuius nulla virtus finita est capax:vt pz ex dictis. Unde cām actiuā p se determinate velocitatis posuit animam: sempiternitatis vero primū motorē. ¶Si finaliter: hoc pōt dupliciter imaginari. Primo,vt sit sermo de dependētia cōmuni qua omnia causantur in genere cause finalis a pmo. Et hoc est ⁊ Auer.ibidem:qſt hoc mō nō saluaꝝ sua differētia inter determinatā velocitatē motus ꝛ ei⁹ sempiternitatē:hoc etem mō vteꝝ effectus depēdet finaliter a pmo motore. ¶Scdo,vt sit sermo de aliquo speciali mō depēdendi:in genere tamen cause finalis. Et quantū verba eoū sonant: videntur dicere : qō quodam singulari modo sempiternitas est a pmo fine,quo nō est determinata velocitas:sic ꝙ sempiternitas motus in hoc differt ab eius velocitate,ꝙ ista sufficienter fiat ab agēte:illa aūt nō nisi adiuncta causalitate finali pmi motoris. Sz qꝛ facile est dicere distinctionē in qualibet re ḡnis ardua: ꝛ inexercitati est admittere illā in aere:ideo ḡramus ab istis quomodo sit ista differētia.Hoc em̄ non pōt nisi tripliciter imaginari scilicet aut sic : qō sempiternitas careat causa actiua:ꝛ finali tm̄ attribuatur. Et hoc est ridiculū : qm̄ non est intelligibile,qō aliquid effectiue producat motū,ꝛ nō producat eius durationē:maxime cū tempus , qō est duratio illa(vt.12.meta.tex.29.dicit) aut est ipse mot⁹,aut ei⁹ passio. ¶Constat aūt ꝙ hec ab eodē fiunt actiue fm rem:ḡuis nō eodem modo:potest enim eoū que sunt idem realiter , vnū per accidēs produci ab agēte inferiori:ꝛ alterū per se,vt patet cū sortes generat Platonē. Tūc enim licet fiat Plato p se:sit tamen corpus vel mixtū per accidēs:vt dicit in primo phy. tex. 76. Aut sic,ꝙ ad determinatā velocitatē causa actiua sufficit absq; finali:ad sempiternitatē aūt non. Et hoc etiā est ridiculum:qꝛ finis est causa ceterarū causarū , nullusq; est effectus nature,aut artis absq; fine. Aut sic,ꝙ ad determinatā velocitatē causa actiua cū fine cōmuni sufficit: ad sempiternitatem autē non,sed requiritur specialis ratio dependētie ad primū motorē vt finē. Et hoc est iterū loqui in aere:nisi hmōi ratio assigneꝝ. ¶Nec apparet alia ratio ḡs illa,que in eodē cōmento.41.ex intētiōe Themistij subditur.s. ꝙ motor q̄ mouet ad consequendū aliquid,vel conseruādū aliquid transmutabile, necesse est ꝙ q̄q; cesset. Motor autem qui mouet propter aliquid semper in actu ꝛ immutabile:qua ratiōe mouet vno tempore,mouet semper . Et sic habetur spālis ratio dependentie sempiternitatis ex fine : que nō habetur in velocitate motus. Sed adducere hoc ad propositum nouitiorum est. Cum enim omnes anime celestes prima intentione operentur propter se (vt dicitur.12.metaphy.cō.36.ꝛ scō celi,cō.17.ꝛ.21.) ꝛ ipsarum natura sit immutabilis ꝛ in actu:ꝛ earum opera sint sicut opera artium vt vi.12.met.cō.44.ꝛ finis sit principium in operabilibus:vt dicitur in.2.phy.tex.88.Quemadmodum ex actualitate immutabili finis sumunt anime ille rationem sempiternitatis in suis operibus:ita ex alijs cōditionibus nobis ignotis sumunt rōnem tante velocitatis:ꝛ quare magis ab orientē moueant versus hemispherium superius ꝛ alia huiusmodi. Hec enim omnia fiunt propter melius:vt ex scō celi tex.ꝛ cō. 34.habetur. Et ex fine necesse est bonitatē eoūꝫ fieri:cum natura alia agātur propter finē:vt vi.2.phy.tex.80. Unde ex hoc non magis habetur , quod sempiternitas specialiter dependeat a primo ḡs certa velocitas.virunq; enim eoū habet hoc modo specialem rationem dependentie ex fine. ¶Amplius. Cum ratio sempiternitatis motus sufficienter sumatur ex his finis cōditionibus.s.ꝙ sit in se actu.ꝛ habitus a mouēte,ꝛ immutabilis:ꝛ hec sint cōia oībus motoribus celorum respectu propriarū essentiarū:nihil ꝓpriū primo motori dixisset Auer. sed totū ꝙ dixit,quoniam omnibus aliabus celoꝝ in rōne finis. Nec pōt dici qō dictā Auer.cōe quidē est omni motori separato in rōne finis:sed appropriatur primo propter dependentiaꝫ alioꝝ a primo ꝛ in rone finis:qm̄ sic nō saluaꝝ differētia inter sempiternitatē ꝛ velocitatē:vtraq; em̄ pp indipendentiā,primo est attribuēda fini. Mō si tanḡ ad vltimū refugiū recurrēdo dicaꝝ,ꝙ sempiternitas motus dependet a primo fine quodā singulari modo ignoto nobis:ꝛ hoc cognosci ex hoc quod oēs motores celestes conueniunt in sempiterne mouere:nō aūt in velocitate motus(hoc enim ideo esse credendū est , qꝛ rōnem sempiternitatis habent respiciendo primū,velocitatē vero respiciendo propria).Hoc est cōtra Auer.qui expresse dr in scō celi,cōm.53.quod motores inferiores sumūt rationes suarum velocitatū,fm ꝙ magis desiderant assimilari primo.Et loquitur,non solum de motu diurno,sed ēt in circulo obliquo.Dein de hoc non est sufficienti ratione firmatū,ꝙ enim conueniant oēs in sempiternitate motus:vt dicit Auer.in secundo celi cō men 38.ꝛ.71.ꝛ alibi,est,qꝛ cōueniūt oēs in hoc,qō sunt motores immateriales.Et iō hoc nō opꝫ cōsidere,ꝙ sit ex singulari modo dependendi a fine : cum clare pateat,ꝙ finis cōis cum immaterialitate motoris sufficiat:nec locꝰ est dicturis in manifestis. ¶Amplius.Velocitas de qua ibi loqtur Auer.vt patet in commēto,nihil aliud est ḡs temporalitas:in qua oēs motores celi conueniunt,sicut ꝛ in sempiternitate:nullus.n.mouet in non tpe . Restat ergo quod de infinitate intensiua sermo Auer.ibidē sit.Et licet euidentiores sint predicte rōnes,si duo motores fm rem in primo ordine ponantur:efficaces tamen sunt ēt si duo fm rationem : vnus autem fm rem ponitur:vt patere potest cuilibet eas applicare scienti. Unde oēs expositiones commenti predicti falsē apparent. ¶Ultima aūt ordinem librorum Auer.non pensauit . Cum enim constet ex scō celi,commen.3.quod tunc iam fecerat libellū de substantia orbis.Et ex pluribus commentis,ꝙ tunc ēt fecerat super libros physicoꝝ:ꝛ ex.12.met.cō.65.ꝙ iuuenis erat qñ fecit super lib. de celo:ꝛ sperabat in cō.352.se perfecturum astrologiam:ꝛ ꝙ senex scripsit super metaphysica manifeste liquet,ꝙ omnia dicta Auer . sunt examinanda ad 12ᵐ metaphysice eius : ꝛ non econuerso:quoniam opus illud testamentum eius est.

Secūda Alia via ad ostendendam infinitatē virtutis dei glorioſi sumpta ex San.Th.breuior est. Et supponit deū esse cām actuā alicuius substātie,siue mundi,siue prime intelligētie,siue oiuꝫ ĩcorruptibiliū,siue ab eterno,siue in tpe:nihil em̄ horū refert,dūmodo cōcedatur p simplicem emanationē(quam nos creationē dicimus)deum aliquid produxisse.Hoc aūt nunc supponatur.Tum quia cōmuniter excellentes viri hoc concedunt ēt de mente Ari.ꝛ Auer. Tum qꝛ expresse ⁊ Algazelem pluries Auer.hoc dicit . Tum qꝛ hoc exigeret sp̄alez qōnem:quā alibi tetigimus. ¶Acquiescentibus ergo huic suppositio,hec via paratꝫ:iuxta quā arguit prelibādo rōnes termiox.s.ꝙ virtus creatiua est virtꝰ actiua effectꝰ ex nulla potētia passiua : siue sit creatiua ab eterno:vt Plato ꝛ Arist,cum sequacibus posuerunt:siue in tpe:vt fides

christiana determinat. Cetere autem virtutes actiue sunt effectus ex aliq̄ potentia passiua presuppositaꝫ vt pz in naturalibus ꝛ artificialibus. ¶Arguitur ergo sic loquendo semper de quantitate virtutis seu perfectionis. Omne quantum excedens aliud quantum,sic,ꝙ quantūcunq; excessum crescat: nunq; inter ipsa est aliqua proportio:est necessario infinitum intensiue.Ista patet ex terminis:quoniā vt dicitur in.8.phy. tex.79.si excedēs est finitum,addendo semper quantum ad excessum quandoq; equabitur ꝛ excedetur.Sed virtus creatiua est aliquante perfectionis:ꝛ sic excedit virtutem factiuam rerum ex potentia subiecti:ꝙ quantumcunq; augeatur , non est inter eas proportio.ergo virtus creatiua est infinita intensiue.Probatur minor: quo ad vltimam partem (que sola eget probatione)ꝛ ducendo ad impossibile:qꝛ sequeretur ꝙ virtus tantum actiua ex aliqua potentia,ꝛ virtus actiua ex nulla potentia possent esse equales:qō est manifeste impossibile. Tenet consequentia,supponendo vnū,quod probatiōe nō eget. s.ꝙ quanto aliquod actiuū potest educere rē de remotiori potentia ad actum:tanto est virtuosius.Ad sensum enim patet, ꝙ ad educendū calorē de potentia aque:maior ꝓtus requirit q̄ ad educendū ipsum de potētia aeris:hoc igit supposito,arguitur more aristotelico sic. Sumaꝝ ꝓtus productiua alicuius(puta bouis)ex nulla potētia:ꝛ sit.a.Sumaꝝ quoq; virtus productiua bouis ex aliqua potētia,puta.c.ꝛ sit ꝓtꝰ illa.b. Tūc sic.Ista due ꝓtutes.s.a.ꝛ.b.per se hūt aliquā ꝓportionem:sit ergo ꝓportio cētupla:ita ꝙ.a.excedat.b.nō plus quā in centuplo.Et tūc sumaꝝ potentia passiua in centuplo magis elongata ab actu q̄ sit.c.ꝛ sit illa.d.Cū ergo oporteat tāto ꝓtuosius esse agēs quāto elōgatio est potētia ab actu:necesse erit virtutē actiuā bouis de potentia.d.esse in proportione centupla ad.b.ac p hoc esse equalē ipsi.a. Et sic virtꝰ ꝓductiua ex aliqua potētia,ꝛ virtus ꝓductiua ex nulla erunt equales:qō est impossibile.Imo etiā eodem processu potest deduci,ꝙ illa sit etiā maior qō est impossibilius. Nec potest inficiari quispiā hunc processum ex eo,ꝙ nō pōt sumi in rerum natura potentia remotior ab actu quacunq; potentia data:oportet enim sic dicētes negare processum arī.4.phy.tex.72.vbi assumit plenū subtilius quocunq; pleno.ꝛ.6.phy.tex.15. vbi assumit motū velocioꝛē quocunq; motu.ꝛ breuiter destruere doctrinam traditā in libris phy. Saluatur enim efficacia horū ꝛ similiū processuum ex rationibus formalibꝰ terminoꝝ:ꝛ ex veritate cōditionaliū:quicquid enim repugnat veritati cōditionaliū,est falsū ꝛ impossibile vt auer.dicit in.8.phy.tex.78.Unde ꝓpositio sufficit veritas conditionaliū:puta,si virtus aliqua ꝓducet ex potētia in cētuplo remotiori:esset in cētuplo ꝓportionaliter ꝛc.Stat ergo ratio firma quāuis quidā nescientes aut nō volentes eam formare:soluisse se arbitrati sunt : vt de scoto pz prima dist.41.Aut ideo credidit se soluisse:qꝛ San. Tho. non solicitus circa terminos:qui in autenticis rationibus solent subintelligi fecerat maiorem huiusmodi. Eoū inter que nulla est proportio alterum est infinitum soluit scotus : quod hec non est vera:vt patet de puncto ꝛ linea:ꝛ tamen punctum non est infinitum. Propter quod notanter nos posuimus in maiore vtrumꝫ esse quantum:vt has pueriles cauillationes effugeremus.Et hec de secundo.

Restat igitur ¶Ad primū ergo(qō tres difficultates tāgit:vnā principaliꝛ ꝛ duas ex cōsequēti)tali ē ordine dicendū,ꝙ duas annexas difficultates.s.an de⁹ moueat vt finis tātū vel vt finis ꝛ agēs,ꝛ si vt agēs,an mediate vel imediate: pertransibimus:dicēdo,qꝛ est. ¶Tertiā vero principalem scilicet an ex positiōe virtutis infinite intēsiue in rex natura, ne cessario sequaꝝ motus in nō tēpore,practabimus duplr scilicet fm auer.ꝛ simplr.Quāuis igit multi ex secundo celi tex. 64.vbi in summo gradu perfectionis vniuersi locaꝝ id , qō sine actiōe optimū possidet:ꝛ ex.12.meta.tex.30.vbi dicit, ꝙ deus mouet sicut amatū ꝛ desideratū:credāt deū nō esse cāz agētē, ſz finalē.veri⁹ tñ dicūt sentiēres vtroq; mō deū ee cāz: vt simplici⁹ arguit ex primo celi tex.30.vbi arist.dicit,deū nihil agere frustra.Si em̄ ad hoc incōueniēs solicit⁹ fuit arist.deducere, ꝙ de⁹ nihil agit frustra:ergo supponebat deū agere ꝓpter finē,ridiculū em̄ esset deducere ad hoc inconueniēs de causa nō actiua. Auerrois quoq; in de substantia orbis,manifeste reprehendit dicentes oppositū esse de intentione aristo.ꝛ in decimo meta.cō.7.expresse dicit qō deus mouet non tantum vt finis:ſz vt motor. Mō etiā firmat in.12.cō.6.ꝛ in cō.44. vbi etiam postmodum auicennam ponentem deum esse tantū finē arguit ꝙ oportet primi principij esse actionem: que cum hoc quod sit sibi propria,sit communis ceteris:qualis est motus diurnus. Et in secūdo celi,cō.17. dicit ꝙ omne hūs actionem in se,habet actionem in alio.ꝛ in cō.21.dicit ꝙ omne , qō inuenitur propter se prima intentione,inuenitur ,pter aliud secunda intentione : nisi illic esset natura non innata ad largiendum.Et breuiter totus auer.plenus est hac sententia vel formaliter vel radicaliter:vt puta ꝙ in separatis a materia causalitas finalis ꝛ efficiens eidē cōueniāt:vt dicitur in.12. com.ꝛ.35.et.38.ꝛ.55. ¶Nec obstat qꝛ aristote.dixit deū mouere vt amatum.non enim dixit hoc cum dictione exclusiua:imo ex hoc magis habetur propositum suppositā illa vniuersali auer.quam modo diximus. Id vero quod ex secundo celi adducitur:admiratione dignū est qua fronte ab auerroistis adducatur cum auerrois ipse ibidem in com. 66. expresse dicat ꝙ in illo summo gradu habente optimum sine actione. datur latitudo includens omnes intelligentias. ita quod apud ipsum omnes intelligentie sunt in illo primo gradu : ꝛ non tantum deus:ꝛ tamen constat apud eos etiam,ꝙ cetere intelligētie agunt ad extra. Intēdit enim ibi Aristoteles apud Auer. intelligentias quatenus intelligentie sunt habere optimum (qō est felicitas speculativa) sine oī dependentia ab exteriori actiōe nō sicut in nobis:iuxta illud. 12. met.tex. 39. deductio aūt qualis optima ꝛc. est eē in primo gradu.Quatenus vero anime sunt,optimū assequi per motū : ꝛ in scō locari ordine sicut cum corporibus,quoꝝ sunt anime. Unde deum mouere non solū finaliter,sed actiue dicimus. ¶Et quāuis ex multis cōmētis videatur haberi,qō deus mouet immediate: quia in cōmen. 44.12. metaphy.reprehenduntur ponentes deū esse priorem motorē primi orbis ꝛ in cōmen.38. expresse dicitur qō primus motor mouet sine medio.ꝛ in cōmen. 48. numerātur substātie immateriales fm numerum motuum celestium , expresse supponēdo nullā esse que non mouet:vt tamē ex dictis superius patere pōt in cō.41.12.expresse dicit motum celi cōponi ex duobus motoribus. Et ideo sciēdū est ꝙ ista subinuicem non contradicunt : quoniā cū sint in hac re opiniones extreme , vna Auicenne dicentis deū nihil agere ad motū celi, nisi fm qō prima causa operatur per secundas:sed primū motorem esse primam intelligentiā productam a deo,que cū anima celi mouet alia eoū qui dicūt deū solum mouere primum celū. Auerrois via incessit media vtrūq; declinās extremum. ꝛ ideo nūc hoc,nunc illud excludit extremū quāuis pluries Auicennam impugnauerit. Est igitur apud eū primus motor deus gloriosus nō tamen mouet solus. ¶Sed qꝛ in motu primi celi sunt duo(sempiternitas motꝰ ꝛ certa velocitas : puta 24.horarū)posuit vtrūq; horū habere p se primo causaz actiuam ꝛ propriā.ꝛ sempiternitatis quidem deum:certe vero velocitatis animā celi. Et hic sensus respōdet plane expositioni illius cōmēti absq; extorsione. Et sic deus non est prior motore totius,imo facit per se motū totius quo ad nobilissimā eius rationē:que est sempiternitas:ꝛ hoc modo deus nō est anima alicuius orbis.Et ideo dixit ibidē Auerrois,ꝙ est potētia nō in materia.Et p hoc volebat qō differret ab aīa celi. Et hoc modo saluatur qō cō.44.dicitur,ꝙ illud qō intelligit motor corporis celi de primo motore,est aliud ab eo qō intelligit motor orbis saturni.Et sic numerus immaterialium substātiarū fm numerū motuum saluaꝝ:qꝛ ex motuū numero inuētus est numerus motoꝝ alioꝝ a primo:q̄ tā ex infinitate motus stabilitus erat.Nullā enim substātiā immaterialē ponimus nisi ex motu conclusam : sed primam ex infinitate motus ceteras ex numero motuū regulariū:ꝛ ppetuoꝝ exigētium motores immobiles.Et hoc cōsonat textui Arist. expresse q̄rēti numerū motoꝝ immobiliū:nō numerū motoꝝ infinitoꝝ: vt p hoc insinuaret ꝙ de alijs a pmo loquebaꝫ:ḡuis primus quoq; sit immobilis.Est siquidē sermo Aristot.ꝛ Auer. ibidē cōtra ponētes substātias immateriales absq; aliqua ꝓpria motiōe alicuius corporis:vt pz ibidē.qō nos nō dixim⁹.Et breuiter hoc modo oīa dicta Auer.inueniunt cōsona.ꝛ merito:qꝛ vo oīa cō sonāt. Uñ helie hebrei labor ḡs vanꝰ fuerit pz. Putauit em̄ qō ex hoc qō de⁹ vi motoꝝ effectiue primi celi:sequeret, ergo mouet solus primū celū. Jā enim liquet deū esse primum motorem primi orbis,quo ad sempiternitatē sui motus actiue causandā. Mouet ergo de⁹ celū effectiue vt motor ꝓprius:ꝛ mediante anima celi sic,vt vtriusq; ꝓprius effectus motꝰ celi sit diuersimode:ꝛ si quo ad duo prima pateat quid te ndū sit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

De tertio autem (in quo tota stat difficultas presens) ambiguitas magna videtur. diuisi siquidem sunt peripatetici circa id. Quibusdam enim apparet q̄ ex hoc antecedente, datur virtus infinita in natura. sequitur necessario: ergo motus in non tempore. Quibusdam vero videtur q̄ distinctione opus sit in re hac. & hi in tres distincti sunt vias. Alij putant q̄ distinctione modi agendi, scilicet libere vel necessarie opus sit. Alij vero q̄ distinctio modi essendi illius virtutis infinite, scilicet an habeat esse materiale an immateriale: ad hoc sufficiat. Alij autem duas distinctiones necessarias credunt ad saluandam infinitam virtutem in rerum natura: scilicet modi essendi (que modo dicta est) & modi agēdi: scilicet mediatione vel immediationem: ita q̄ omnes huiusmodi opiniones sunt quatuor. Et primam quidem postponentes (quia ex discussione aliarum quid veritatis habeat patebit: & eius fundamenta sunt que arguendo adducimus) ad secundam nos transferamus opinionem: que tria dicit. ¶ Primo q̄ ex hoc antecedente, virtus infinita est in magnitudine: necessario sequitur, ergo mouet in non tempore, quod implicat contradictionem. Et in hoc conueniunt cum Aristote. 8. physi. tex. 79. omnes peripatetici: licet differant in modo deducendi consequentiā. Sco. enim in primo senten. distinc. 2. q. 2. ad vlti. dicit. quod ex eo q̄ in antecedente assumitur virtus infinita, subintelligendo agat: necessario sequitur, ergo actio sua est in nō tempore: alioquin in equali tempore agere contingeret virtutem infinitam & finitam, iuxta deductionem aristotelis ibi. Ex eo vero quod in antecedente additur ly in magnitudine (id est extensa) sequitur quod si agit agat circa corpus. & consequenter q̄ sit ibi aliqua resistentia: & sit etiā diuersa approximatio partium passi ad agens. ac per hoc sequitur, ergo actio illius virtutis est mouere: quoniam he due cause, scilicet diuersa approximatio partium & resistentia, faciunt successionem esse in motu. & sic ex toto antecedente simul: scilicet virtus infinita in magnitudine: sequitur motus in non tempore. Sed hec deductio manifeste peccat, q̄ ex hoc quod aliqua virtus est extensa: & agit in corpus, non sequitur ille due cause successionis: sed vna tantū, scilicet diuersa approximatio partiū passi ad agens: sed ex omnibus his absq̄ resistentia non sequit, ergo illa actio est motus. Et hec omnia non egent pbatione: q̄ manifeste patent de virtute illuminatiua. Hec enī est extensa: et agit in corpus &c. et tamen non est motus ppue (de quo loquimur) vt distinguitur cōtra mutationē. ¶ Sanctus Tho. autē quia Aristote. non fuit solicitus ibi de vtraq̄ parte cōsequentis deducenda: supponit cum auerroi & ceteris expositoribus (quantum vidisse me recolo) quod subiectū illius antecedētis scilicet ly virtus seu potētia supponit pro virtute motiua proprie sumendo motum. ita q̄ antecedens illius cōsequentie secundū veritatem est hoc, virtus motiua infinita est in magnitudine. Ergo. Et q̄ hec sit mens aristotelis, patet ibi: ex eo quod probando suppositionem vnā scilicet quod maior virtus facit equale in minori tēpore dicit vt calefaciēs, aut dulce faciēs, aut proficiens: & omnino mouens. vbi manifeste patet quod de virtute motiua loquit. Patet etiā ex fine intento: ad nihil enim aliud inducebat demonstrationē illam, nisi ad inuestigandam impartibilitatem primi motoris: quē constat mouere proprie. Unde impertinēs erat pposito tractare de omni virtute extēsa: quāuis ex ista negatiua nō potest dari virtus motiua infinita in magnitudine, habeatur ex cōsequēti, q̄ nulla virtus in magnitudine est infinita: q̄ cum sit virt⁹, aut substantialis, aut accidētalis: et accidētalis infinitas inferat infinitatē substantialis & omnis virtus substantialis in magnitudine, si est simplex, sit principiū alicui⁹ mot⁹ naturalis (vt p3 in primo celi, tex. 7.) & simplicibus existentib⁹ finitis impossibile sit mistū fieri infinitū. manifeste deduci potest ex negatione infinitatis ✠tutis motiue in magnitudine negatio infinitatis omnis virtutis extense. ¶ Facit tū vim Sanctus Tho. in ly magnitudine ex hoc quod virtus extensa nō est intelligens: virtus autem extra magnitudinē est intelligens: vt patet tertio de anima com. 5. virtus autem motiua non intelligens mouet tantum quantum potest. Ac per hoc tenet cōsequentia aristotelis. Quia si est virtus motiua infinita, & cum hoc mouet tantum quantum potest: sequitur: ergo mouet in non tempore: vt patet ex deductione aristo. ibidem.

¶ Secundo dicit quod ex hoc nō sequitur virtus infinita est (etiam loquendo de motiua) non sequitur necessario, ergo mouet in non tēpore: q̄ pōt illa ✠tus esse agentis liberi. in cuius ptāte est & actio & modus agēdi. Et cū hoc arguit eē ō Ari. & auer. & oēs philosophos. Sco. cū sequacibus nō reputat hoc inconueniēs. imo dicit in scō sen. dist. 5ma. q. tertia eos sibi ipsis contradicere ponendo deū agere necessario. ¶ Mihi autem videtur hoc non esse contra Aristo. eo q̄ nulli imponendum est q̄ nec dixit: nec necessario sequitur ex dictis eius. Deū autem nō esse agens liberū nullibi dixit Aristoteles: nec ex dictis eius sequitur necessario. Demonstratio siquidē posita in primo celi, tex. 90. sufficiēter saluatur supponendo oēs intelligētias differre specie, et mouere quātū possunt, vt assimilent deo glorioso: cuius proprius effectus est sempiternitas: siue libere siue necessario illā causet. Numerus quoq̄ intelligētiaꝝ eisdem suppositionibus stātibus optime inuestigat ex numero motuum: sunt enim oēs motores adequati. Inconueniens etiam quod dicitur in tex. 79. scilicet virtutē finitā & infinitā mouere equaliter: manifeste ibidē ascribitur virtutib⁹ mouentibus naturaliter et breuiter quecūq̄ alia ad hoc adduci possunt: facile saluari videtur absq̄ hoc. Nolo tamen propterea Aristoteli attribuere, q̄ posuerit deum agere libere sed opinionem suam ad nos non peruenisse tantū. contra Auer. tamen illam responsionē esse non dubito. vt ex com. 4. duodecimi metaphysices deducere facile esset: et com. 21. secundi de celo manifeste habetur.

¶ Sed quoniā ex principijs philosophie nō necessario sequitur deum agere necessario: idcirco cū soli rationi obediēdum sit, quod secundo loco contra hoc obijcitur soluēdum est. Cū ergo dicitur, id ad quod sequitur falsum impossibile, est simpliciter impossibile &c. negatur minor.

¶ Et ad primam probationē dicit quod quamuis non sit impossibile deū velle vti tota virtute sua: est tū impossibile deū velle vti tota virtute sua in hoc effectu. qui est velocitas motus. Nec hoc est ex defectu virtutis, aut voluntatis: sed q̄ hoc non est factibile. vnde deus vtitur tota virtute sua per se causando sempiternitatem motus, & causando &c.

¶ Ad secundum vero dicitur premittendo quatuor.

¶ Notandum est enim primo, q̄ aliud est arguere ex potētia motiua infinita & aliud est arguere ex potentia motiua infinita habēte talē modum essendi scilicet in magnitudine: vel extra: vel modum operandi scilicet necessario, vel libere. Primū siquidē arguendo abstrahit ab omni modo essendi & operandi. secundū vero modum essendi vel operandi coassumit. Cōstat autē quod multa possunt deduci ex aliqua ratione formali, et modo essendi vel operandi simul: que non possent deduci ex illa ratione formali absolute.

¶ Notandum est secūdo, quod ex aliqua ratione abstracte ✠ seu absolute sumpta dupliciter aliquid deducere cōsueuerūt philosophi. Uno mō necessario, sicut ex ratiōe motus deducitur, q̄ oportet esse in tempore. Alio modo non repugnanter: sicut ex ratione motus deducitur, q̄ quocunq̄ motu dato potest dari velocior &c. Et inter hec tantū refert, quod cōsequēs aliquid necessario comitatur ipsum in quocūq̄ ponatur ✠ omnē modū essendi illius: & consequēs vero aliquid nō repugnāter, nō op3 comitari illud in aliquo: imo stat q̄ repugnet ei in quocunq̄ modo essendi: vt patet in exemplis adductis.

¶ Notandū est tertio, quod tripliciter pōt imaginari, q̄ potentia motiua infinita exeat in actū ✠ vel q̄ moueat. a. mobile certa velocitate: ita q̄ non possit velocius illud mouere, ꝙ illud mouere sit sibi adequatū. Uel q̄ moueat infinita velocitate. i. in nō tēpore: nō est esse intelligibile q̄ aliquid actualiter moueat infinite velociter, & tū in tēpore: q̄ ex quo actualiter mouet: tēpus illius motus certū est ✠ se. signetur ergo & tunc procedatur iuxta tex. 79. octaui physicoꝝ: & veniet ad hoc, q̄ motus infinite velocitatis erit in quali tēpore cum motu finite velocitatis: (vtpote a ✠tute finita facto) q̄ō est impossibile. Idē est ergo mouere actu infinite velociter & mouere in non tēpore. Uel medio modo. ſ. q̄ nunquā moueat tanta velocitate. a. mobile quin possit illud velociꝰ mouere. ¶ Hec autē tria aliter se hūt ad potētiā motiuā infinitā absolute: & aliter ad eā in magnitudine. Ad potētiā siquidē motiuā infinitā in magnitudie, duo extrema cōparant imediate. ita q̄ respectu talis ✠tutis nō dat mediū inter mouere in nō tēpore & mouere certa velocitate adequate. Ad potētiā ✠o motiuā infinitā absolute extrema hec sunt mediata. ita q̄ stat q̄ moueat sic velociter, q̄ tū semp velocius mouere possit. Et ratio differ-

Abs✠ abstra hente

nitatis est: q̄ ✠tutis extense quantum est posse, tantum necessario est facere: vt p3 inductiue. & cōsequēter si est infinitū posse: ergo habet adequatū facere, aut ergo hoc est certa velocitate mouere, aut in non tempore: mouere enim sic, q̄ velocius possit non esse adequatū ✠tuti patet. Uirtutis ✠o motiue infinite absolute: nō op3 quātū est posse tm̄ esse facere: q̄ abstrahit ab omni nō operāti & essendi: & ꝙ abstrahit ab hoc q̄ faciat ✠m totū posse aut partem: & tm̄ vel tantū. & ideo nō necessario sequit q̄ si exeat in actum: q̄ō exeat in opus adequatū.

¶ Notandū est quarto, q̄ō aliter arguendū est ex infinita velocitate ad infinitatē potentie motiue absolute: & aliter econuerso. Ex infinita siquidē velocitate, determinate infertur: ergo potētia motiua est actu infinita: quia impossibile est aliter talē effectum saluare. Ex infinita vero potentia motiua nihil aliud pōt inferri: nisi, ergo pōt infinita velocitate mouere: q̄ si aliquāta virtus motiua pōt mouere aliquāta velocitate: maiōr pōt maiore & infinita infinita. Sed q̄ posse mouere infinita velocitate cōtingit dupliciter. Uno modo sic q̄ possit facere motum infinite velocitatis in actu: alio modo sic q̄ō possit semp facere maiorē velocitatem quacūq̄ facta velocitate: ideo non pōt ex infinitate potentie motiue absolute inferri determinate: ergo est actu infinita velocitas: sicut ecōuerso. ¶ His autē premissis: dico quatuor. Primo, q̄ ex hoc antecedente. a. est virtus motiua infinita in magnitudine: optime sequitur, ergo mouet in non tempore: q̄ si nō, ergo mouet adequate certo tpe ex tertio notando. & tūc sequit iuxta deductionem Ari. ergo virtus finita & infinita ✠m totum posse mouent equaliter. Sco dico. q̄ ex hoc antecedente. a. est virtus motiua infinita: nō sequitur necessario: ergo. a. mouet in nō tpe. dicentibus enim q̄ nō, ſubinferri pōt: ergo mouet adequate in certo tempore. Dat siquidem medium. ſ. q̄ permittitur mouere. a. mobile tāta velocitate (puta decem horarū) non tm̄ adequate: sed potest semper velocius: vt p3 ex tertio notādo. Quod nō pōt dici, si virtus illa est in magnitudine. & ideo Ari. fundans demonstrationes suam super illa distinctione: aut mouet in non tēpore, aut certo tempore: loquendo de adequata operatione assumit ab aduersario virtutem motiuā esse in magnitudine: quia de tali cōstat, q̄ō op3 supponere aliquā velocitatē esse illi adequatā: q̄ō oportet verificari de virtute motiua absolute: quia abstrahit ab his. ¶ Tertio dico, q̄ō ex hoc antecedente. a. est potentia motiua infinita: nō sequitur nō repugnanter: ergo motus in non tempore. Probatur hoc ex illo principio, impossibile in se ex rationibus terminorum: ex nullo deducit possibiliter ex quo nō sequatur necessario. Hec enīz est differentia inter ꝙ̄ō possibile & impossibile ex terminis: q̄ possibile ex aliquo ante ouit possibiliter, ex quo non oritur necessario: vt p3 de velocitate mot⁹ respectu motus & mobilis. Impossibile vero nisi habeat cōnexionē necessariā cū antecedente: ex illo ouri nō pōt: & hoc ideo est: q̄ impossibile ex terminis est impole simpliciter & oīno. Tale autē ex nullo oritur pōt nisi ex alio impoſt, ad q̄ō condonāter sequat, q̄ō sine necessaria connexione fieri nequit. Cōstat autē q̄ motus in non tpe claudit ꝺdictionem ex terminis. si est enīz motus ergo in tpe: & si in non tpe ergo nō est motus. Et ex antedictis p3, q̄ hoc impoſe non sequitur necessario ex infinita potentia motiua: ergo nec sequitur possibiliter. ¶ Sed accidit hic dubiū ex triplici capite. Primo, q̄: id quod sequitur necessario ad aliquid cū aliquo ſpāli modo essendi, sequit̄ ꝑmissis: & tm̄ possibiliter ad illud absolute. verbi gra: q̄ō sequitur necessario ad aial rationale sequit̄ possibiliter ad aial: sed motus in nō tēpore sequitur necessario ad virtutē motiuā infinitam habētem esse in magnitudine: vt p3: ergo sequitur possibiliter ad virtutem motiuā absolute. Sedo, q̄: cum hoc argumentuz valeat. Si aliquāta virtus motiua potest mouere aliquāta velocitate: ergo maior potest maiore, & infinita infinita. & vlteriꝰ valet aliquanta virtus motiua potest mouere tanta velocitate: ergo potest facere tātā velocitatē actualiter, & maiōr simil⁹ maiorē quare nō valet. ergo si est infinita potest infinitam facere actualiter. Nulla enim ratio apparet diffōrmitatis. & tamen op3 si tenenda sunt ꝓdicta negare illam vltimam ꝙ̄az: q̄: vt p3 ex dictis, posse facere velocitatem infinitā actualiter: est idem q̄ō posse mouere in nō tpe. ¶ Tertio, quia etsi assignata sit rō quare infinite potentie absolute non oportet assignare adequatū facere: q̄. ſ. abstrahit a modis operandi: non tamē habetur, quare infinite potētie motiue absolute repugnet mouere ✠m totum suum posse. Si enim non repugnat, dato q̄ ex ea non sequatur necessario, nec possibiliter, habetur intentum: quia si hoc sibi non repugnat, ergo est sibi possibile: possibili autem posito nullum sequitur impossibile. Ex hoc autem sequeretur, q̄ moueret in non tempore: vt ptz. ergo. ¶ Ad primū horuz dicit q̄ maior est sic modificanda: illud q̄ō sequitur necessario ad aliquid cum aliquo ſpāli modo essendi compossibili illi primo: sequitur permissiue ad illud absolute: sic em̄ est vera: & non aliter. Si enim aliquid iungatur cum aliquo sibi incompossibili ex terminis: id q̄ō sequitur ad cōiunctū vtriq̄ pti repugnat. verbi gratia: Ad hominū aereū sequit habere pfectissimum sensum tactus, non medium inter cōtraria. q̄ō vt ptz non sequitur ex ratione hominis absolute: nec aeris. Sic aīt est in ppōsito: q̄ virtutem motiuam infinitam esse in magnitudine, implicat contradictionē. partesq̄ cōiuncti nō sunt compossibiles: vt ex tam dictis patet: & effectus necessario sequens, monstrat. ſ. motus in non tempore. ¶ Ad secundum dicitur, q̄ ratio diffōrmitatis inter vltimā consequentiā & priores est: quia in omnibus prioribus ꝓportionaliter adaptatur propria causa, ppio effectu. In vltima autem non scōm veritatē: sed solam apparētiā. non enim ppius effectus virtutis potentis infinita velocitate mouere: est actualiter mouere infinita velocitate: sed nulli certe velocitati obligatū esse suum mouere quantū est ex parte motiue potentie. Hoc aīt saluatur si sic possit mouere actualiter: vt semper possit velōcius mouere: vt patet. ¶ Et si queratur cum virtuti potenti mouere velocitate vnius hore pro proprio effectu assignetur mouere actualiter in vna hora & duplex potētie potenti mouere in meditate hore ppius effectus dicat mouere actualiter in meditate hore: quare virtuti potenti mouere infinita velocitate proprius effectus nō assignetur mouere actualiter infinita velocitate. Respondetur quod hoc ideo est: quia quandocunq̄ quantitati virtutis potest dupliciter attribui quantitas operis: & altero modo est impossibile propter implicationem contradictionis in ipso opere: altero vero est possibile. dicendum est quod effectus proprius illius est ille in quo saluatur mod⁹ possibilis. Uerbi gratia: & est exemplū theologicū. dicimus q̄ virtus creatiua dei est infinita non solū ex parte modi agendi, sed ex parte creabilū: non tamen saluatur infinitas in creabilibus, sic q̄ deus possit creare aliquod infinitum ens: sed sic: quia quācunq̄ creatura facta potest facere perfectiorem. Cuiz ergo in proposito inter virtutem motiuam quācunq̄ finitam, & infinitam respectu velocitatis motus hec sit differentia: q̄ō finite virtutis quantitati vno modo & illo possibili, respondet quantitas velocitatis in effectu, scilicet faciendo illam actu: infinite vero virtutis quantitati, duob⁹ modis quantitas velocitatis respondere videtur, scilicet faciendo infinitam in actu, vel mouendo absq̄ obligatione ad certam velocitatem: & primo modo infinita velocitas effectus rationem habere non potest (cum sit de genere impossibilium ex terminis) secundo modo infinite potentie proprius effectus est. ¶ Ad tertium dicitur, quod infinite potentie motiue absolute repugnat mouere actualiter ✠m totum suum posse quo ad velocitatem mot⁹, non autez quo ad durationem eius: quia operatio talis est de genere operationū impossibilium ex terminis. Et id q̄ō multos in materia ista decipit, est: quia assumitur talis motio vt operatio quedam: & quare infinite potentie motiue repugnet querunt: cum tamen (vt ex dictis patet) non sit de genere operationum, sicut nec alterare celum. Nec ex his imponas mihi quod dicam infinito posse non posse attribui adequatum operari actualiter. Hoc enīz ex dictis nostris diligenter inspectis non habetur: sed tantum quod infinito posse motiuo non potest respondere adequatum operari actualiter, quo ad velocitatem motus. Ex hoc enim non sequitur vniuersalis negatiua: ergo nō potest respondere adequatum operari: stat nāq̄ q̄ō rūdeat infinitū operari quo ad durationem motus & quo ad opationes immanētes. ſ. intelligere & amare &c. Unde ad quesitū cū distinctiōe dōm est: quod infinita potentia motiua pōt referri ad motus velocitatem: & ad eius durationem. Et primo modo repugnat sibi mouere ✠m totū suū posse: q̄: ista non est operatio: ꝙ quiddam plus quam chimericū. Secundo modo nō repugnat: imo de facto ꝓuenit: vt ex dictis p3. ¶ Quarto dico q̄ō ex hoc aīte. a. est virtus motiua infinita agentis liberi: nō potest inferri, ergo mouet aut potest mouere in non tempore: dicam em̄ in nullo tpe mouere potest tanq̄ adequato effectu sed mouet semper certo tpe sicut elegit: nō tm̄ sic q̄n quantū est ex rōne virtutis posset velocius mouere. Cum em̄ ex rōne potentie motiue infinite absolute, nihil aliud sequat, nisi q̄ō quia tanta potentia potest mouere tanta velocitate & maiōr maiore, infinita potest infinita velocitate mouere: & hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

contingat dupl'r. ſ. aut q̄ poſſit exire| in actum ſm faciendo infinitam velocitatem: aut q̄ ſic ſemper poſſit, vt nunq̄ exeat in actū ſm faciēdo aliq̄ velocitatē q̄n poſſit adhuc facere maiorē, z ex ratione potentie motiue infinite abſolute non neꝯio ſequatur: q̄ poſſit exire in actum primo modo: z ex hoc q̄ eſt agentis liberi neꝯio ſequatur q̄ exeat in actum ſcō modo: ſi dz exire in actū, ꝓñs eſt q̄ non ex infinita potentia motiua agētis liberi abſolute ꝓſiderata, nec ex ipa ſumpta cū tali mō agendi deducatur neꝯ. ergo motus in non tēpore. Et ꝓñr cū omnis cōditionalis vera ſit neꝯia: iſta cōditionalis nō eſt vera, ſi datur virtus motiua infinita agētis liberi: poſſet dari motus in non tempore. Et ſic pz ad ſcām probationē illius minoris quid dām ſit. ſ. q̄ falſum eſt q̄ ex rōne infinite potētie motiue abſolute ſequatur: ergo motus in non tempore.

¶ Tertiū q̄ dz hec ſcā opinio eſt, q̄ nō pōt alr ſaluari infinita potētia in rerū nā: niſi ponendo ipſam agere libere: eo q̄ alr ſequereꝯ motus in nō tpe. Sed hoc non eſt dictum cōe: vñ nō vr tutū ſequi illud: pſertim, q̄ (vt ex dictis z dicēdis appare) a multis illustrib⁹ viris ſaluar ēt ſi de⁹ non ageret libere.

¶ Tertia ꝯo opinio, quā San. Tho. 8. phy. ptulit in lucē dicit q̄ ſola diſtinctio modi eſſendi. ſ. in magnitudine, vel extra, ſufficit ad ſaluādā ꝓtutē motiuā infinitā abſq̄ motu in non tpe: q̄cquid ſit de mō operandi. Jta q̄ ſm eā q̄us iſta conditionalis ſit vera ſi virt⁹ motiua infinita eſt in magnitudie data reꝯ mot⁹ in nō tpe: iſta tñ nō eſt vera: ſi motiua virt⁹ infinita eſt extra magnitudinē, dareꝯ motus in nō tpe. Et fundamētū huius eſt: q̄ veritas ꝑme cōditionalis fundat ſup trib⁹. Prio ſup infinitate motiue potētie: ex q̄ habeꝯ q̄ poſſit mouere infinita velocitate. Scō ſup modo eſſendi ei⁹ in magnitudine: ex q̄ hr q̄ quātū eſt poſſe, tñ eſt opari. Tertio ſup hoc q̄ effectus nō eſt digni⁹ ſua cā: ex quo hr ſi aliq̄ ꝓtus eſt in magnitudine eius adequatum opus pōt recipi in magnitudine. Ex his eſm trib⁹ cōſurgereveritatē illius cōditionalis, pz ex eo q̄ quodcunq̄ horū triū deſit cōditionalis nō eſt vera. Si enim deeſt infinitas potētie motiue: nunq̄ deduceꝯ mot⁹ in nō tpe. ſi'r ſi nō ponit in magnitudine ſeu opari tm̄ quātū pōt, nūq̄ deducetur motus in nō tpe. z nihil min⁹ ſi nō ponit q̄ opeꝯ in paſſo capaci adequate opationis illi⁹ potētie: nūq̄ ſeq̄reꝯ motus in nō tpe: quē ꝓſtat nō ſeq̄ niſi ex motiōe adequata potentie motiue infinite. In opationib⁹ ſiquidē trāſeuntib⁹ nō ſolū impedit opatio z ei⁹ quantitas ex pte potētie actiue: ſz ex pte paſſi. Cōſtat añt q̄ ꝓpriū paſſiuū motiue ꝓtutis eſt mobile in actu: q̄ō opz eē actu quātū: z corp⁹ ꝛc. vt p̄z. 6. phy. tex. 32. z iō niſi ponat, q̄ adeq̄ta motio ꝓtutis motiue infinite, aſſumpte in añte poſſit recipi in corpe i actu ſeu in magnitudie (idē eſm ſunt in ꝓpoſito) nō pōt deduci: ergo mouet in nō tpe. z q̄ hoc nō poni pōt abſolute: q̄ eſt impoſſe: iō opz poni vt ſequēs ex añte aduerſarij. hr añt vt iā diximus ex illo: q̄ cā nō eſt indigni⁹ effectu. Ex his añt pz quare ſcda cōditionalis. ſ. ſi virtus motiua infinita eſſet extra magnitudinē, dareꝯ motus in nō tpe, nō eſt vera q̄m deficit ſibi tertia ꝓditio, nō enim opz ꝓtutis exītis extra magnitudinē dari adequatū opus in magnitudine. z rō eſt: q̄ ꝓtus immālis cōparat ad oia quāta vt vniuerſale ad ꝑticulare: nō in ꝑdicādo ſz poti⁹ in eſſendo z cāndo: nec eſt rōnabile vt māle poſſit tota immāliū ꝓtutē ade quare. ¶ Añ ad maiorē horū euidētiā cōſiderandū eſt q̄ motus relat⁹ ad infinitā potētiā motiuā in magnitudine z extra diuerſimode cōpat. illi q̄dē vt effect⁹ ꝓprius cāe particulari z ꝑpriue: huic ꝯo vt effectus ꝑticularis cāe vniuerſali (queadmodū liquefactio cere ꝓtuti ſolari) q̄ mot⁹ ē effect⁹ in corpe: z ꝓñr fit a ꝓtute corpea ſicut ab vniuoco: a ꝓtute ꝯo immāli ſicut ab equoco z vniuerſali. z iō ſicut ridiculū eēt ex ēſtitate ꝓtutis ſolaris inferre quātitatē hui⁹ particularis effectus, vt adequātē ꝓtutē ſolis: ita irrōnabile eſt ex quātitate ꝓtutis immālis inferre quātitatem huius effectus particularis qui eſt velocitas motus tanquā effectū adequatū. ¶ Conſiderādum rurſus eſt, q̄ō inter potētiā motiuā infinitā in magnitudine ſeu abſolute z potētiā motiuā infinitā incorpoream: hoc intereſt, q̄ō illa aut nihil aliud p ſe dicit niſi ꝑncipium motus (vt pz ſi ſumat abſolute) aut ſi aliq̄d aliud addit nihil addit eleuās ipſam ſupra rōnē ꝓpriꝯ ꝑncipij motus, vt pz ſi ſumat in magnitudine. Jſta añt ex hoc q̄ō immālis ordinē corporalia. Propter q̄ō ex hoc ipſo, q̄ ponit extra magnitudinē, ſeq̄tur q̄ nō p ſe primo reſpiciat mot⁹ velocitatē q̄ eſt corporeus effectus, quemadmodū faciunt ꝓtutes corporales, ſed altius q̄d per ſe ꝑmo aſpiciat: z ſecūdario z quaſi p accēs motū. Añ fit

vt infinitas ꝓtutis motiue ſi eſſet in magnitudine motus velocitate neꝯio manifeſtareꝯ. Infinitas añt ꝓtutis motiue exiſtentis extra magnitudinē nō q̄. ſ. infinitas potētie in magnitudine eſt per ſe primo particularis ꝑncipij motiui. infinitas ꝯo potētie extra eſt per ſe primo rei eleuate ſupra ordinē ꝑncipiorū motiuorū particularū: ac per hoc altius q̄d reſpicit vt adequatū motū + q̄ velocitatē motus. Jmaginandū eſt. n. q̄ res illa infinita extra magnitudinē: quāuis habeat in ſe vñ poſſit mouere: hoc tū opus nō per ſe primo reſpicitur ab illa: ſed aliq̄d alti⁹: q̄ vt pluries dictū eſt motus per ſe primo eſt actus corpis: ꝓtus añt illa eleuata eſt ſicut ſupra corpora: ita ſuper oia corporalia p ſe primo, q̄ō dico ꝓpter ens z bonum z alia hmōi: q̄ etſi ſint corpalia: non tñ per ſe primo. z ideo non opz ſi ꝓt⁹ illa eſt infinita, velocitatē infinitā poſſe ab ea ꝓuenire. Ex duob⁹ q̄ falſificat Fr. S. Tho. cōditionalis iſta. Prio er eo q̄ō ꝓtutē extra magnitudinē nō opz hr adeq̄tū facere ſue ꝓtuti: cū agat per intellectū: vt dictū eſt in ſcda opinione. Scō, ex eo q̄ō cōſiderata ꝓtute infinita extra magnitudinē nō cōſiderato mō operādi: ſequereꝯ, ergo dareꝯ motus in non tpe, q̄ nō poſſet fieri motio quo ad velocitatē adeq̄tā virtuti motiue: q̄ moueret corp⁹ in actu puta celū: q̄ō nō eſſet capax motiōis adeq̄te illi ꝓtuti nec abſolute: q̄ hr implicat nec ex hy potheſi data: q̄ infinita potētia nō ē cōcēſſa i magnitudie ſz extra. ¶ Cōtra hāc añt opinionē dupl'r obiciť. Primo q̄ ſi ex ſola incorpeitate ꝓtutis motiue infinite hr ſufficiēs rō falſitatis ſcde cōditionalis manifeſte ſeq̄ť q̄ nō refert ſi ponať ꝓtutē illā eē motiuā neꝯio: dummō ponať incorporea: ſtant. n. iſta duo ſimul non eſm eſt impoſſe ꝓtutē immālem eſſe neceſſario motiuā: vt ariſt. et phi tenēt de aliabus ordiñ. Ex hoc añt quereť in quāto tpe mouerēt ꝓt⁹ infinita extra magnitudinē motiōes ſm totū poſſe: z ſigneť illud tps, z tūc ꝓcedať iuxta tex. 79. 8. phy. deducēdo ad impoſſe, q̄ equal⁹ motus añt ꝓt⁹ finita z infinita. ¶ Scō q̄ hr eſt expreſſe ꝺ auer. in. 2. cel. cō. 38. et. 71. ¶ Ad primum horū dicitur, q̄ iſte due cōditionales diſtāt ſicut celū z terra. Si infinita potētia motiua eſſet extra magnitudinē, mouereť in non tempore: z ſi infinita potētia motiua exñs extra magnitudinē mouereť ſm totū ſuum poſſe mouere, in nō tempore. Secūda. n. eſt vera: q̄ in añte eius tā ponit ipſam pz totū poſſe actualiter mouere. z ꝓñr hr mobile talis motionis ſubm cū motus ſit act⁹ mobilis, ac per hoc in hac cōditionali ſaluantur tres añdicte cōditiones. In alia vero nō habetur ex hypotheſi añtis mobile capax totius poſſe. z ideo eſt falſa ex defectu tertie conditionis. ¶ De illa añt conditionali ſuper quā firmatur argumentū ſcz ſi eſſet extra magnitudinē finita virtus motiua neꝯio dareť mot⁹ in non tēpore: dicenda ſunt duo. Primo q̄ eſt impertinens propoſito q̄ nō habetur ex dictis San. Tho. Adultū em̄ refert poſita virtute infinita incorporea loqui de ipſa z conſequētibus ad ipſas vt ſic abſtrahēdo a quibuſcūq̄ alijs que nō neceſſario ipſas infinitā z incorpoream comitantur z loqui de ipſa addendo ſibi ſpālē modū agēdi. ſ. neꝯio. Primo em̄ mō eſt ſermo. S. Tho. z nō ſcō. z primus nihilomin⁹ modus nihil ponit incōpoſſibile. ſcōs vero forte adunat incōpoſſibilia q̄ quāuis virtuti incorporee nō repugnet eſſe neꝯio motiuā z velocitatiuā motus repugnat tñ forte ꝓtuti incorporee infinite. vñ nō opz de illa cōditionali ſolicitū hic eſſe. Si tñ de veritate eius q̄ať, dōm 2º videť q̄ eſt falſa eadē rōne: q̄. ſ. ex hypotheſi añtis hr q̄ im mobili poſſet recipi adequatus effect⁹ illi ꝓtuti. Ut. n. iā infinities tactū ē: motus in nō tpe eſt q̄dā impoſſe ex terminis. z nō ſequiť niſi ex aliq̄ hypotheſi impoſſi: q̄ req̄rere illa tria mō ſtratū eſt. ¶ Et cū ꝺ arguebať: q̄ mouerēt in aliq̄ certo tpe: ſigneť illud ꝛc. Ňdeť, q̄ q̄ ex pte motoris nulla poſſet certitudo velocitatis determiari: q̄ nec ex libertate, nec ex finitate potētie, z i nō tpe mouere nō ſequiť ex hypotheſi opz dicere q̄ō ſi moueret, mouereť ea velocitate, cui⁹ mobile eēt capax puta ſi eēt mobile nō violētabile z capax mot⁹. 24. horarū tāto tpe mouereť illud z nō minore. Et ſi ꝺ hoc dicať ſigneť tps illud intrepide aſſigneť: puta vna hora vl decē: hoc. n. nō refert. Et ſi ꝓcedať deide ad hr q̄ō eodē tpe mouebit idē mot⁹ ꝓt⁹ finita z infinita: diceť hoc nō eſſe incōueniēs: q̄ñ aliūde ꝓuenit q̄ ex virtute motiua. Incōueniēs ſiquidē eſt q̄ō ꝓtus finita z infinita ex ꝑtib⁹ meritis cōſideratе mouеāt eq̄l'r: ſz q̄ñ aliūde hoc ꝓuenit, puta ex libertate agētis, (vt ſcda opinio dicit) vl ex pte mobilis, vt mō ꝺ: vel ex mediatiōe alteri⁹ motoris, vl vt vltima opinio auer. dicet, nullū incōueniēs eſt. Sz ſunt in hac reſponſione adhuc duo dubia. Primū eſt: q̄ ex eo quod in antecedēte ponit ꝓtus infinita + motiua ponitur cōſequēter + ꝓñs.

All's + mot⁹.

mobile adequatū. Motuū em̄ eſt ad mobile referť vt ꝺ. 5. metaphy. ca. de aliquid. z ſic tertia cōditionalis eſt vera. Scōz eſt, q̄: licet tale vel tale mobile certam velocitatē ſibi determinet: non tū mobile in cōi. z ideo cōparando illam virtutē infinitā ſeparatā neceſſario agentē ad mobile in cōi, reſtat dubiū, an mouerēt in non tpe, an certo tēpore. ¶ Ad primum horū dicitť q̄ ratio illa tenet: q̄ñ vis motiua eſt eiuſdē ordinis cū mobili: tunc enim ex ſuppoſitione tanti actiui neceſſario ſupponitur adequata ꝓportionaliter paſſiuū. Quando autē ſupponit tm̄ actiuū altioris ordinis: non opz tm̄ paſſiuū ſupponere: q̄ cuz paſſiuū non reſpiciat niſi mediāte actione tranſeunte (quā facit vel facere pōt in eo) z virtus altioris ordinis. ſ. vniuerſalis immaterialis: nō opz q̄ habeat aut habere poſſit aliquā actionem in paſſo corporeo ſibi adequatā: ꝓñs eſt, q̄ nō neceſſario ſuppoſita tāta virtute motiua immateriali ſupponatur mobile adequatū ꝓportionali'r. Añ licet motiuū dicatur ad mobile vl'r, tm̄ tamen motiuum non dicitur ad tantum mobile vl'r, ſed q̄ motiuum eſt eiuſdē ordinis cum mobili. ¶ Ad ſecundum ꝺ: q̄ q̄us docuerit Ariſto. in phyſicis motorem in cōi mobili in cōmuni cōparare: z quicquid ꝓtradicit talibus ꝓportionib⁹ eſſe impoſſibile: non tñ didicimus ꝓparare mobili in cōi motorem contractum qualis eſt iſte de quo loquimur: motor em̄ eſt ſeparatus a materia. Añ tali motori attribuendum eſt tale mobile: puta celum, z non mobile in cōi. Conſtat autem q̄ tale mobile aliquā ſibi certam velocitatem determinat: vt dicitur. 2. celi. tex. 39. ¶ Et ſi curioſe queratur, quid dicendum ſit ad illud queſitum: Dicendū eſt q̄ ſi ille motor applicareť corpori mobili abſolute, q̄ mouerēt nulla certa velocitate. Et ſi dicatur, hoc eſt impoſſibile, concedatur: quia etiam añs eſt impoſſibile: nec eſt a nobis vnquam conceſſum. Ad alteram obiectionem qua dicebatur hanc tertiam opinionē eſſe contra Auer. dicitur dupliciter. Primo q̄ non eſt verum niſi per accidens. Auerrois enim ideo dixit q̄ ſi anima celi eſſet infinite virtutis, mouereť in non tempore: quia ſupponebat ipſam neceſſario mouere: vnde ex modo agendi ſupoſito tenet apud ipſum conſequentia. S. Tho. autem loquitur de virtute infinita incorporea abſtrahendo a modo operandi. ideo in hac opinione non ſunt contrarij per ſe. ¶ Et ſi dicatur ſaltem habetur, q̄ ſm Auerroim, illa tertia conditionalis eſt vera. Dicitur ſecundo q̄ hoc eſt verū, non tamē propterea eſt relinquenda: q̄ñ maior eſt authoritas rationis quā ſit auerrois z oim philoſophorū ſimul. Et puerorum non ꝓborum eſt ſequi dicta alicuius credēdo q̄ nō dixit hoc abſq̄ magna z ſufficienti ratione: z relinquere argumēta ad oppoſitū neceſſaria, aut ꝓpe. ¶ Quarta opinio ab auerroi. 12. meta. cō. 41. expla nata: duabus diſtinctionibus cenſet egere poſitionem dicentē virtutem motiuam infinitam abſq̄ motu in non tēpore. Prima eſt modi eſſendi, vt ſcz ponatur immaterialis z non in magnitudine. Scda eſt modi operandi. vt ſcz moueat mediate et nō immediate. Supponit em̄ oia immaterialia agere naturali neceſſitate. z ſic dicit q̄ ideo non ſequitur motus in nō tēpore ſi ponitur primꝰ motor virtutis infinite: q̄ idē mouet mediante anima celi: modificante in effectu velocitate, ſcz motus infinitatem primi. ¶ Sed hec opinio a S. Tho. z Egidio. 8. phy. arguitur inſufficientie: a Scoto autem in primo ſent. diſt. 8. q. vlti. ratione vlti. arguitur falſitatis. Inſufficiens quidem dicitur a San. Tho. quia cum Ariſt. 8. phyſi. duos effectus attribuerit infinitati virtutis ſcilicet mouere tempore infinito in tex. 78. z mouere in non tēpore in tex. 79. z Auerrois ponēdo infinitam virtutem, ex mediatione motoris finiti dicat impediri motum in non tempore: z non impediri motum in infinito tempore: imo dicit q̄ quia ille primus motor eſt infinite motionis: ideo mouet tempore infinito, z quia ibi eſt alius motor finitus: ideo mouet in certa velocitate. Reſtat aſſignanda ratio quare mediate mouere non impedit infinitatem temporis, ſicut impedit infinitatem velocitatis. q̄ Auer. non fecit. Ab Egidio vero, q̄: ſi deus moueret immediate non propterea moueret in non tēpore: quia motus in nō tempore eſt de genere impoſſibilium. Falſa autem dicitur: quia virtus infinita habet omnē perfectionem cauſe efficientis quam habet ipſa cum cauſa ſecunda proxima: z ideo ſequitur q̄ immediate poteſt cauſare omnem illum effectum in celo per ſe quem poteſt cum anima: ergo z cauſat ſi neceſſario agit quicquid poteſt, vt ſupponitur, z vltra, ſi cauſat illud immediate: ergo in non tempore: quia virtus infinita agens ſecundum vltimum virtutis ſue z immediate non poteſt agere in tempore.

¶ Ad horum autē primum dici pōt, q̄ quāuis difficile ſit reddere illius queſiti rationē: non tamen eſt impoſſibile. Difficile quidem: quia ratio eius nō poteſt ſumi ex eo q̄ō infinitas temporis ſit effectus poſſibilis: infinitas vero velocitatis impoſſibilis. Ex hoc enim non habetur, quare mediatio impediat ſequelam huius z non illius: licet habeatur quare illud poſſit fieri, z non hoc. Nec poteſt ſumi ex eo q̄ aliter attribuitur infinite potentie infinitas temporis, z aliter infinitas velocitatis ſcilz q̄ illa attribuitur infinite potentie ſiue in magnitudine, ſiue extra: hec autem in magnitudine tantum: q̄ſm dato q̄ hoc ſit verum: apud Auer. reputatur falſum: vt pz ex dictis: z ideo ſolicitus fuit de virtute immateriali infinita: quare nō mouet in non tēpore: z poſuit mediationē motoris. Nec poteſt ſumi ex eo q̄ virtus velocitatiua in infinitum nō eſt cōicabilis: virtus autem cōtinuatiua in infinitum eſt cōicabilis: q̄ſm hoc eſt falſum loquendo de virtute per ſe continuatiua in infinitum: qualis eſt virtus primi motoris. Impoſſibile autem non eſt: q̄ poteſt ſumi ratio ex eo q̄ ad hoc vt infinitas tēporis proueniat ab infinita virtute, ſufficit per ſe primo reſpici ab illa q̄ mediatio motoris nō aufert. mediatio enim cauſarū non aufert perſeitatem cauſalitatum. Non enim ex hoc q̄ ſol z homo generāt hominē tollitur perfeitas cauſalitatis ſolis reſpectu proprij effectu quem habet in homine. Ad hoc añt q̄ infinitas velocitatis proueniat a virtute infinita, exigitur q̄ virtus illa abſq̄ vlla modificatione attingat motuꝫ. Hoc autem motoris mediatio tollit: q̄ virtus primi motoris modificata in ſecundo, z non in ſua illimitatione attingit motum. Et ſic ex vi mediationis ſatiſfieri videtur queſito: z ſufficiens reddi reſponſio data. ¶ Ad egidium vero dicitur, q̄ illa ratio non excludit quin illa cōditionalis ſit vera, ſi deus virtutis infinite moueret immediate, moueret in non tempore, ſuppoſito eo q̄ ſupponit Auerrois, ſcilicet q̄ agat ſecundum totum ſuum poſſe. vnde impoſſibilitas conſequentis nihil aliud concludit, niſi q̄ō antecedens eſt impoſſibile: cuius oppoſitum probandum erat ab egidio: ſi ex impoſſibilitate conſequētis repreheſione dignus cenſebatur auerrois. ¶ Ad ſecundum autem dicitur, q̄ aliud eſt loqui de perfectione cauſe, aliud de modo cauſandi: nec licet ex perfectione cauſe ad modum cauſandi inferendo digredi: ſed committitur ſophiſma figure dictionis. Unde ex hoc q̄ primus motor eſt non minus perfecte virtutis quam ipſe cum anima celi ſimul: non licet inferre, ergo eodem modo poteſt ſolus facere quod facit cum anima celi: quia aliud eſt poſſe, aliud poſſe tali modo. Et ſimiliter non licet inferre, ergo poteſt immediate facere quicquid pōt facere cum medio: q̄ immediate agere ad modum agēdi pertinet. ¶ Et ſi queratur vt arguēdo dicebatur vnde poteſt reddi ratio, quod virtus infinita ſit alligata tali modo mouendi. ſ. mediate, Diceret Auer. q̄ hoc non eſt ex defectu potentie, ſed ex eſſentiali ordine connexionē q̄ cauſarū z effectuū vniuerſi: vt in eo ſaluetur vtriq̄ ſcz perfeitatis cauſalitatis primi depēdentieq̄ aliorum ab eo z diſtinctio cauſarū effectuumq̄ cum illarum efficacia, z illorum dependentia ab illis. Nihil enim horum neceſſario ſalvaretur in vniuerſo, ordineq̄ vniuerſi neceſſitate careret, ſi primꝰ motor infinite virtutis non eſſet neceſſaria cōnexione coniunctus mediis cauſis in cauſando. ¶ Et ſi contra hoc inſtetur: quia vt dicitur in prima propoſitione libri de cauſis, cauſa prima plus influit z prius in effectum quā ſecunda: ergo ſi eſt infinita z agit naturaliter in primo ſigno totū effectum totaliter cauſat: z ſic nō remanet ad quid actio cauſe ſecunde terminetur. Reſponderi poteſt, q̄ ex hoc q̄ cauſa prima plus z prius natura influit quam ſecunda: nō habetur, ergo totaliter cauſat ipſum quātumcunq̄ ponatur infinita z naturaliter agens accipiendo hr totaliter ex parte cauſalitatis. Tum q̄ non cauſat ipſum omni modo, quē effectus exigit ad ſui factionem naturalem nec ex eo q̄ totus effectus cauſatur ab vna cauſa habetur: ergo alie cauſe nihil facīūt: q̄: faciunt idem realiter alio modo. Non eſm ideo dantur plures cauſe eſſentialiter ordinate idem q̄ aliquid eius fiat ab vna z aliquid ab alia, ſed vt totus effectus ſm q̄libet ſui rationē habeat propriam z per ſe primo cauſam q̄uis totus a qualibet fiat ſecundum rem: vt ſuperius dictum eſt. Tum q̄ infinitas cauſe prime non largitur neceſſario niſi efficaciam cauſalitatis eius in ſuo ordine, verbi gratia. Quātumcunq̄ ponatur ſolis virtus infinita, ex hoc nō habetur q̄ ipſe abſq̄ homine poſſet producere hominem: ſed q̄ effectum propium in homine efficaciſſime ſortiretur, ita quantūcunq̄ ponatur diuina virt⁹ infinita z neceſſa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio agentis:ex hoc nō subtrahuntur actiones secundoīū agentium:sed ponit ipsam oībus coagere, ad oia q̄ illa agunt alio modo:z saluatur aliquē effectum (puta sempiternitatē) habere p se causam:z ꝓpriū effectū primi esse intimum z primū in quo hbet effectu. Illud autē q̄ ibi dī, q̄ in primo signo effectus totalr est a prima causa ꝛc. imaginariuz magis q̄s pḧicū quid sonat:non em̄ alia ratione pḧi(ſm quorum intentionem loquimur) dicūt primā causaz plus z prius influere in effectū cause secunde q̄s secunda: nisi q̄ per se primo effectus prime cause:omnious z intimious ac prioris rōnē habet in effectu, vt patet in ꝓpone adducta z eius cōmento, sicut verbi gratia causans per vitā in hoie:magis z prius dī influere in hominē q̄s causans per se animalitatē in eodem:q̄ illud est intimius, prius z cōmunius. ¶Ex hoc autē non habetur, q̄ in illo priori totus effectus ſm omnē rationē habet sufficientē causam per se:z q̄ alie superfluant:etiā si dans vitā, esset virtutis infinite:dato etiā q̄ speciali causalitate attingeret hominē. Dō tamen est erroneum in pḧia: q̄ causa prima non attingit effectum cause secunde, nisi media actione cause secunde: quāuis magis z prius ꝓpter rationē dictā. ¶Colligēdo ergo responsionem ad primum argumentū principale, dicimus tripliciter responderi posse: vel tenendo primum motorē mouere libere vel non cōsiderando hoc, tenendo ipsum esse immaterialē: vel tenendo ipsum mouere immediate. Et q̄ nulla harum Arist. repugnat. Auer. tñ sola prima, quamuis tertia ab ipso habeatur. ¶Ad secundum argumentū principale dicitur, q̄ tenēdo viam Auerrois de necessaria connexione virtutum agentium ꝛc. manifeste patet q̄ non ponitur in rerū natura aliquid possibile ſm potentiam actiuā, quin ponatur ſm potentiā passiuam:z q̄ infinitati potentie diuine respondet potētia passiua celi ad sempiternitatem motus nec est alius effectus in motu possibilis ex illa virtute accepta, ſm omnes conditiones necessario ipsam comitantes in rerum natura. ¶Tenendo autem alias responsiones:tam patet respōsio dupliciter. Primo admittendo q̄ omni potentie actiue respondet passiua: sed non quo ad omne quod esset absolute possibile ex illa virtute fieri z potētie infinite motiue rūdet potentia celi quo ad sempiternitatē motus:non antē quo ad omnē gradum velocitatis qui posset fieri ex illa virtute absolute. Et huius ratio ex dictis haberi potest:q̄ potentie actiue vniuersali altioris ordinis non opz respondere passum corporeum capax totius eius virtutis quo ad omnia:q̄ non per se primo respicit effectum particularem, vt dictum est, z est pḧie principijs satis consonū. ¶Secundo pōt dici, q̄ licet omni potentie actiue respondeat possibile:non tñ potentia passiua: vt patet de productione intelligentiarū a deo:siue ab eterno, siue in tempore. Et hoc propter rationē dictā. Nec tñ oportet respondere aliquod vnum possibile adequatum:sed vt ex dictis patet, virtuti infinite respondet infinitum possibile:non sic q̄ possit produci aliq̄ infinitū nisi duratio: sed sic q̄ nullis finibus possibilitū producibile ab ipsa arctatur: ſz quocunq̄ ꝓducto potest perfectius producere quantum est ex ratione virtutis actiue. Et hoc modo quātas virtutis in effectu manifestatur:z non primo modo tantū. ¶Quod vero in vltima cōfirmatione dī, proportionaliter intellectum propositū magis cōfirmat q̄s impugnet:q̄ quemadmodum mobile infinita velocitate potest dupliciter intelligi (vno modo q̄ possit actualiter infinita velocitate moueri:alio modo sic, q̄ quacunq̄ velocitate motum potest velocius moueri) z primo modo impossibile est ponere mobile:secūdo vero est possibile:ita est de motiuo q̄. ſ. impossibile est dare motiuū infinita velocitate primo modo: sed secūdo tñ: quod etiā opz esse infinite virtutis. ¶Et aduerte q̄ de facto ſm pḧos huic argumēto dicendū est, q̄ potentie infinite rūdet in rerū natura effectus infinitus. ſ. tps infinitum motus celi per se productum, ex potentia passiua celi ad hoc. Et q̄ hoc est sufficiens manifestatiuuz infinitatis virtutis:vt patet ex dictis. Cetera autem ꝓ vere philosophantium quiete dicta sint. ¶Ad tertium principale dī, q̄ licet solo tertio modo arguatur ibi ſm mentē Auer.z nec etiā illo modo habeatur intentū:attū singulis ordinate rūdendum est, premissa prius intentione illorum verboīū ſm veritatē. Intendit igitur ibi Auer. loquens de primis motoribus ordium, non excludere infinitatē vigoris a deo, qui nullius ordis est anima. Sed concludere infinitatem vigoris non sequi ad motorē tpe infinito ex hoc q̄ motor infiniti vigoris habet necessario infinitā potentiā:z consequenter infinitam naturā. Ex hoc em̄ sequitur, q̄ si motor tpe infinito necessario esset infiniti vigoris: q̄ haberet z potentiam z naturam infinitam. Et cum plures sint motores tpe infinito:sequeretur vlterius q̄ ex positione plurīū motorū celestium tpe infinito, nō haberenť ꝓpria naturis motorū: ſz hoc tñ q̄ sunt motores infiniti. Et sic vlterius sequeretur, q̄ nō esset ibi multitudo motorū:nec diuersitas proportionū motorum ad mobilia:sed motus in non tēpore ꝛc. Et tenēt cōsequentie vt ibi:q̄ tunc illi motores cōuenirent in natura z potētia infinita intē siue: quemadmodū modo de facto conueniunt immobilitate: ex qua habent q̄ possint cōtinuare motum tpe infinito. Et sic non esset vnde differrent ab inuicē. Hec est sentētia Auer. ibidem, vt patere potest cuilibet exercitato: ex qua non habetur primum motorē esse vigoris finiti. ¶Ad primū ergo modum arguendi ibi tactū, dī: q̄ nō sunt in eo tot verba quot errores. Cōsequentia primo nihil valet. Propositio deinde dicens, q̄ quelibet pars infiniti est infinita, ſz sit vera de parte aliquota: non tamē iuuat cum alia consumpta. ſ. infinitū non est maius alio infinito. Patet enim in quantitate permanente, q̄ si ponatur linea infinita vtrinq̄ versus orientē z occidēs, z secetur in directo puncti meridiei, q̄ vtraq̄ pars est infinita: z tota est maior vtraq̄ parte. Et sīr in quātitate successiua, si secetur in termino dcime hore huius diei totum tēpus eternum: vtraq̄ pars est infinita, z tñ totum tempus est maius qualibet earū. Falsum est ergo cōparando infinitum simpliciter infinito ſm quid quale est pars aliquota infiniti: q̄ vnū nō sit maius alio: z q̄ talis est cōparatio in ꝓposito nostro:patet nihil cōcludi. ¶Et vt ostendatur quātus error in hoc sophismate latet, ad huc declaratur: q̄ etiam comparando infinitum simpliciter infinito simpliciter:stat vnū esse maius alio. Numerus em̄ reuolutionū lune est maior numero reuolutionū Saturni (z loquimur de motu proprio) z tñ vterq̄ est infinitus ſm ponētes motum eternū. Antecedēs patet: q̄ singulis reuolutionibus saturni rūdent amplus trecēte sexaginta reuolutiones lunares: q̄m ille singulis triginta annis vnam complet: illa vero vigesimo octauo quoque die vel circa suam peragit. Unde dicit Tho. preclare docet in tertia parte. q̄. x. ar. 3. ad tertium quod non est proprietas infiniti non excedi simpliciter:sed nō excedi in illo ordine, in quo ponitur. Et fundat hoc super textu. 38. z. 37. tertij phys. vbi dicitur, quod infinitum non est vt substantia:sed vt accidens querendum, accidentis autem prium est qualificare id cuius est accidēs. Et ꝓpterea quemadmodum infinitas aduenies alicui, puta diebus, non infinitat nisi numerum dierum:ita impossibilitas infinitatem consequens non ponitur nisi in ordine dierum. Et propterea infinitis diebus simpliciter, non possunt dari plures dies:sunt tamen multo plures horē illorum dierum, quam ipsi dies. Et similiter infinitis horis non dantur plures horē:sunt tamē multo plura minuta illarum horarum quam horē ipse. ¶Nefas quoque esse videtur, conditiones totius z partis in impartibili z summe perfecto, ac per hoc vocato quanto virtualiter: requirere:cum non maius quid sit totum hoc, deus bonus sapiens viuus:quam hoc solum:scilicet deus, aut econuerso: siue ponatur finite virtutis siue infinite:quia non equalis: sed eadem est perfectio rei illius z omnium que eius sunt. ¶Ad scōm vero modū arguendi dī, q̄ sicut tactus quantitatiuus: q̄ ſm extrema est:expellit id in q̄ fertur, tactus autem virtualis, q̄ interiora penetrat, magis conseruat z confirmat si contrarius nō est tacto:ita infiniti corporei proprius est sic omnia occupare, vt omnia excludat:nihil secum compatiens:infiniti vero virtualiter proprū est sic omnia implere:vt ea faciat virtuosa z cooperantia, z modificantia illimitationem suam in effectibus. Unde ex infinitate virtutis non excluduntur alia actiua, sed magis ponūtur:vt superius quoq̄ dictū fuit. ¶Ad vltimū autez dicitur, q̄ duplr potest poni distinctio formalis. Uno modo sicut aliqua participantia aliquid, proprijs constitutiuis diuersificantur:sicut homo differt ab equo:z albedo a nigredine. Alio modo sicut aliquid q̄ essentiā distinguitur ab alijs que sunt talia per participationē:sicut homo separatº distingueretur a singulis hoibus. Distinctio primo modo est cā finitatis vtriusq̄ extremi:z de hac est sermo Auerrois ibidez. Secundo modo non infert finitatem nisi vnius extremi: scilicet participantis tñ. Illud autem q̄ est per essentiam:ex hoc ipso q̄ purum est, ab alijs distinguitur absq̄ aliquo finitāte z cōrahente. Et ſz ab infinito nullū positiuū excludatur virtualiter:multa tñ excludūtur formaliter:q̄bus participāria ipsuz ab ipso distinguuntur:excellentioꝛ modo omnia prehabente.

¶Ad quartū principale dicit, q̄ ꝓsequētia nihil valet. Et ad ꝓbationē cōcessa suppositione negatur minoꝛ: sicz q̄ distantiū ab aliquo in infinitū, alterū nō sit altero ꝓpinquius illi, vt pz manifeste z in quātitate permanēte z successiua. Jn permanēte quidē: si ponatur linea infinita ex parte septētrionis, cōstat q̄ tam pars intercepta sub tropico cācri: z circulo equinoctiali: q̄s pars intercepta inter circulum equinoctialē z tropicū capricorni, in infinitū distat a quātitate linee infinite versus septentrionē: z tñ dubiū nō est quin pars sub tropico cācri esset illi ꝓpinquoꝛ: q̄ minoꝛē vitā actura eēt, si ad infinitā attingēdā moueretur. Jn successiua ꝺo cū tam dies hesternᵘ q̄s hodiernus in infinitū distet ab eterno tpe preterito: ꝺstat tñ q̄ ꝓpinquioꝛ hesternus fuit q̄s hodiernus, z hodiernus q̄s crastinus. Alioquin mundus quotidie nō esset maioris durationis: nec aliquid antiquius altero simplr, q̄ sunt ꝺ sensum. Est autē rō quare stat inter aliqua esse distantiā infinitā, z tñ vnū altero magis distare: q̄ distātia illa nō est infinita vtrinq̄: ſz ex vna parte tm̄: sicut ꝓtingit in ꝓposito, z ī instāt̄s adductis. Tūc em̄ z ex parte infiniti hr̄ ratio infinite distātie ceterorū ab illo: z ex parte finitoꝝ hr̄ rō maioris z minoris appropinquatiōis ad primū: vt pz in exēplis adductis: q̄ em̄ tps ꝓteritᵘ est infinitū: nō infinita distātia est a parte ante inter singulos dies z ipm̄: q̄ vero hodiernᵘ dies finit hinc tps elapsum: nō est finita distantia a parte post. Et ꝺ̄ir ex ista parte pōt accipi rō quare est ꝓpinquioꝛ hesterno elapso q̄s dies crastinᵘ. ¶Et sīr est de distātia inter deū z creaturas. Ex parte siquidē dei infinite distantie rō hr̄: ex parte vero creature distantia finit. Et nō hinc sumit, q̄ vna est ꝓpinquioꝛ altera primo entis infinito. ¶Ad posset cū distōne dici ad minoꝛē: q̄ distātia infinita est duplex, scz infinita vtrinq̄ seu simplr, z infinita ſm quid seu ex altera parte tm̄. z q̄ huius primo modo sit ꝺa: scdo tñ est falsa: z sicut est ad propositum. ¶Ad quintuz principale dī breuiter, q̄ oēs authoritates Auer. in hac re, excepta illa octaui phys. qua dī nō esse virtutis finite nec infinite: loquunť de motoribᵘ proximis. i. animabus celoꝝ: vt ipsemet Auer. in cōmen. 41. 12. dicit: cū post distinctionē motoris infiniti a finito, subdit q̄ proportio inter motorē z mobile in celestibus: est ꝓpter motorem finitum: z q̄ ꝓpter ipsum dixit Ari. in. 2. celi, q̄ primus orbis esset in labore ꝛc. ¶Uel z clarius (ſz in idem redeat) dōm, q̄ ideo sepe Auer. negat dari motorē infiniti vigoris: sic q̄ possit semper velocius mouere: non ex defectu potentie primi motoris: sed ex ordine essentiali causarū z effectuū: z finitate motorum primoꝝm. Ex his enim fit, vt quēadmodum negatur. 9. cōmen. 7. deum posse producere muscā: nō ex defectu potētie: sed ex ordine essentiali causarum z effectuum exigente talem effectum fieri mediante corpore celesti mobili: ita nihil minus negari simpliciter ab ipso potest, q̄ motor aliquis possit semp velocius mouere. Non ex defectu potentie primi motoris: sed quia non potest mouere nisi mediante anima celi, in qua modificatur virtus eius. Et sic nullus motor restat potens maiorem velocitatem facere: quamuis primus sit vigoris infiniti. ¶Illud vero quod in cōmen. 79. 8. phy. dicitur, scz q̄ motor immaterialis, nec finitus nec infinitus dici potest: quāuis sonet quid falsum z ridiculosum: z propterea reprehensum sit a multis. Quidam extoꝛquentes intelligunt ea ratione dictum de solo deo: q̄ non est virtutis actiue: sed tñ mouet vt finis. Quidam vero: q̄ non est virtutis actiue respectu velocitatis motus: de qua ibi est questio: sed tñ sempiternitatis motus. ¶Ego aūt nolēs Auerroim Thomistā facere, neq̄s me Auerroistam: sed veritatē solam sequi (quātum cognoscere potero deo concedente) puto id tunc voluisse Auerroim: q̄ō sepe mentem meam pulsauit tanq̄s de Aristotelis officina veniens. ſ. q̄ virtutes immateriales non sunt quante virtualiter: z ꝺ̄ir nec finite nec infinite. Non simplr: sed eo modo quo sunt quante virtutes corporales, scz q̄ non sunt proportionales motibus: vt scz quāto maior motus, tanto virtus immaterialis maior: quēadmoduz est in corporalibus: sed sunt altioris ordinis virtutes. ¶Et hoc modo saluari videtur processus Ari. 8. phy. quia cum sufficienter excludatur ex textu. 78. z. 79. q̄ nulla virtus corporea potest mouere tempore infinito, ex eo q̄ talem virtutem oportet esse infinitam: z ad hoc sequeretur motus in non tempore: z de facto supponatur virtutem motiuam celi mouere tempore infinito: restat q̄ virtus illa sit extra ordinem virtutum corporearum: quarum nulla potest hoc facere: quia nec finita, nec infinita. Et consequenter habetur q̄ sit impartibilis: z nec finita, nec infinita: etiam de virtuali quantita

te loquendo: eo modo quo virtutes corporee: alioquin eodem modo posset argui de virtute incorporea sicut de corporea. Et ſm hoc cum in textu vltimo octaui physicorum dicitur motorem celi esse potentie infinite, ly infinite pure negatiue teneri debet, id est non finite. Hanc credo fuisse tunc mentem Auerrois: quam tamē q̄ vidit posimodum non esse veram (vt ex supradictis examinando rationem Aristotelis: z ꝓmentum. 41. deduci ab exercitatis potest ex medio termino Aristo. ideo in 12. meta. cōmutauit in melius, admittendo ibi finitatem z infinitatem virtutis z proportionis. ¶Et sic sit finis presentis questionis. Anno salutis. 1499. die. 10. Septembris. Papie, in conuentu sancti Apollinaris. Ad dei gloriosi laudem z honorem: z eorum temeritatem retundendam qui philosophiam suo ingenio metiri presumētes: non verentur dicere virtutem infinitam non esse in rerum natura: quia est ens impossibile ſm principia philosophie. Jam enim patet quod nullo philosophie principio negatoꝛ: non solum sustentatur: sed etiam ex sensibilibus probatur. Erubescant ergo.

¶Explicit questio de infinitate dei.

¶Due eiusdem notabilissime questiones, scz an in rebus naturalibus detur potentia neutra: z an potentia repceptiua actuum supernaturalium sit naturalis.

¶Utrum in rebus naturalibus detur potētia neutra. Nō. 1.

Jsta Primum articulum prime questionis remansit tractanda questio de potentia neutra. Unde queritur. Utrum in rebus naturalibus detur potentia neutra. Circa quam difficultatem quatuoꝛ agenda sunt. Primo declarabitur titulus questiōis. Scdo ponetur opinio Scoti. Tertio ꝓbabitur opposita opinio. Quarto respondebitur obiectis.

Duo ad Primum res naturalis sumitur hic vt distinguitur contra artificiales. ¶Jnueniri vero in rebus nālibᵘ, sumitur ꝓ. inuentione reali in singularibᵘ naturalibus simpliciter. Et hoc ad differentiam eorum que dicuntur in abstractione sicut cōtingit de ꝓpietatibus quantitatis vt sic, z alijs similibus: que tamē in rerū natura actualiter non inueniuntur. ſ Potentia in proposito sumitur ꝓ potentia receptiua. ¶Naturalitas inclinationem naturalem respectu vtriusq̄ actus scz huius z oppositi negat: nō simplr: sed in potentia receptiua vtriusq̄. Dico autem hoc: q̄m dupliciter contingit imaginari potētiam aliquam neutram. Primo per negationem potentialitatis ad vtrunq̄: quemadmodum colorabile: nec ad grauem nec ad acutum sonum est in potentia. Et sic non vocatur potentia neutra: sed potentia nulla: colorabile enim non est receptiuum sonoꝝm. Alio modo per negationem inclinationis in potentia receptiua vtriusque: sicut si poneremus aliquam superficiem receptuam albi z nigri: et tamen ad neutrum inclinatam: et hec ꝓprie vocatur potentia neutra. ¶Est ergo sensus questionis an inueniatur aliqua singularis potentia in rebus naturalibus: receptiua alicuius actus: z tamen nec ad illum, nec ad oppositum inclinetur. Hec de primo.

Quo ad Secundū Scotus in prologo primi sent. q. 1. in. 2. dist. 2. q. 6. tenet dari potentiam neutrā ponens q̄ potētia receptiua relata ad actū aut est naturalis, aut violenta aut neutra. Naturalis quidem si naturaliter inclinetur in illum. violenta vero si ille fit cōtra eius inclinationem naturalem. Neutra vero si neq̄ inclinetur ad istā formā quam recipit: neq̄ ad oppositam. Exemplum primi, vt motus deorsum lapidis. Exemplum secundi, motus sursuz eiusdem. Exemplum tertij: superficies respectu albedinis z nigredinis. Etenim manifeste patet inueniri in angelis talem potentiam eo quod potentia passiua, que est in angelo ad essendum in loco neutra est. Quod probat dupliciter: tum quia tale passum non inclinatur naturaliter ad istam formam vel oppositam: tum q̄: si esset in aliquo loco naturaliter: esset in alio loco violenter. Et ꝓbatur sequela per Aui. 9. meta. violentē q̄ si motᵘ celi esset naturalis: terminaretur ad quietem naturalem: z motus ab illa esset violentus. Posset quoq̄ multipliciter argui p hac opinione: sed quoniam stabiliendo oppositam habetur solutio omnium: ideo hec sufficiant de secundo.

Quo ad Tertiū Propono vnam questionē: z vnā distinctionē: ex quibᵘ, ꝓbabitur primus. Propositio igit hec est. Omnis potentia rei naturalis respicit per se primo z naturaliter aliquē actū. Probat quo ad primā partem: q̄: vt dī, 9, meta. tex. 13, potētia diffinitur per actū. Actus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nanq; diffiniens potentiã p̃ocul dubio est per se primo respectus ad illa: qm̃ neq; actus per accũs, neq; actus p se scõo illi equivalet. Quo ad scõam ꝺo partẽ. s. naturalr, ꝓbatur: qr ex scõo phy. tex. 78. vnumq̃q; sicut agit ita aptũ natũ est agi, z ecõtra, sed potẽtia fit a natura z est ꝓpter actũ, vt p̃z. 9. meta. tertio, 15. z. 16. ĝ potẽtia naturalr fit z est ꝓpter actũ: ergo ꝓpter actũ, quem per se primo respicit z sic omnis potentia naturaliter respicit suum per se primo actum. Tot⁹ ꝓcessus clarus est ex allegatis z traditis in. 2. phy. qño natura agit ꝓpter finẽ: z quo pacto ea que a natura aguntur ꝓpter finem naturaliter inclinantur in finẽ zc. ¶ Distinctio vero est, q; potentia receptiua põt cõparari quatuor modis ad actus. Põt em̃ colorabile (verbi gratia) cõparari ad colorẽ, ad species coloris, ad contrariũ coloris: z ad disparata. s. sonos. Si cõparetur ad colorem: sic comparatur naturaliter z per se primo. Si ad speciem eius, naturaliter quidem: sed non per se primo. Si ad ꝯrarium, violẽter. Si ad disparata, nulliter nisi forte per accidens. Nec hec egent ꝓbatione qm̃ per se sunt nota ex terminis, nisi quis obsticiat actus, ad quos potẽtia se habet obedientialiter. Sed qm̃ de hoc erit sequens questio nec hi locantur a scoto sub potẽtia neutra: iõ nihil ꝓposito obstant. ¶ Ex his autẽ deducitur opposita opinio: scz q; oĩs potẽtia in rerũ natura relata ad actũ receptibilẽ in ea: aut est naturalis, aut violenta: ita q; nulla est neutra. Omissa ꝓ nunc potentia obediẽtiali: vtpote nõ spectãte ad pñs ꝓpositũ. Probaꝫ aũt hec ꝟba sic. Ois potẽtia receptiua alicui⁹ actus aut respicit illũ p se primo, aut p se scõo, aut cõtrariũ his: sed actũ p se primo respectũ q̃z p se scõo respicit naturalr: z cõtrariũ eis respicit violenter. ĝ oĩs potẽtia receptiua alicuius actus aut est nãlis aut violẽta. Alino⁹ est p se nota z maio⁹ probaꝫ sic. Si daret quartũ genus actuũ receptibiliũ in aliqua potentia: illud eẽt actus disparatus ab eo quem per se primo respicit illa potentia: sed hoc esse non potest: ergo potentia non potest recipere nisi illa tria numerata. Quod autẽ hoc sit impossibile: patet inductiue. Colorabile em̃ nullã habet potentiã ad sonos: neq; calefactibile ad colores: z sic de aliis. Et probaꝫ ratione: qr potentia vnius generis nõ est ad actus alterius. vt p̃z. 12. meta. in tractatu de principiis ꝓdicamẽtoꝝ. Et qm̃ rationi hec cõsonant: ideo hanc sequamur viam. Et hec de tertio.

Quo Ad quartũ rñdetur: q; distinctio illa trimẽbris est voluntaria quo ad tertiũ mẽbrum. Nec id qõ adducitur de superficie tinuat: qm̃ aliud est loqui de superficie absolute: z aliud de superficie physica tali in rerũ natura inuẽta. Superficies em̃ absoluta nõ solũ abstrahit ab albo z nigro: sed etiã ab omni sensibili: z rursus aliqua superficies est q̃ repugnat colori omni: vt p̃z de superficie celi. Itaq; loquẽdo de superficie tali. i. coloꝛabili, ꝺr q; vt sic nõ est indifferẽs ad albũ z nigrũ p exclusionẽ inclinationis naturalis: sed per exclusionẽ maioris ad vnũ, q̃s ad altũ: qm̃ hmõi superficies respicit naturalr colorẽ, z oẽs spẽs eius: sed colorẽ p se primo, specie vero per se scõo. Et sic̃ est de materia prima respectu diuersarũ formarũ substantialiũ: ipsa quidẽ p se primo respicit formã per motũ aut mutationẽ acquisibilẽ quouismodo: p se aũt scõo respicit hãc z illã formã. Et sic naturalr inclinatur in oẽs: z indifferẽs est ad oẽs aut multas: nõ per exclusionẽ inclinationis naturalis ad eas: sed per exclusionẽ maioris inclinationis ad vnam q̃s ad aliã. ¶ Ad id vero quod adducitur de potentia locabili in angelo ꝺicitur q; falsum supponit. s. in angelo esse potentiam passiuã respectu ipsius vbi. Ut em̃ in tractatu de angelis dictum est: angelũ esse in loco, nõ est ipsum recipere aut pati: sed opari: seu virtualiter tãgere locũ. Aũ nõ opz solicitari nisi de actiua potẽtia angeli: quã constat esse naturalẽ: libere tñ exercitã. ¶ Quãuis ea que adducunt a Scoto ad probandũ suuz intẽtum de angelo, nõ cogãt: qm̃ hec ꝺna formaliter nõ valet. A. est naturaliter in vno loco: ergo est violẽter in aliquo alio, vt p̃z de singulis partibus orbis lune. Quelibet em̃ est naturalr in occidente: z sibr in oriente: z tũ nullibi violenter: z mutat locũ subiecto z ratione. Nec cõfirmatio ex Aui. conuincit: qm̃ nõ nisi de motu mere naturali verificatur dictũ eius. Motus em̃ celi naturalissimus est ex parte principij passiui (ita q; ex hac naturalitate reddit ratio, quare in eo nullus est labor mouenti: vt p̃z. 2. celi. ter. 3.) quãuis ex parte principij actiui sit animalis. Unde hoc magis ad oppositũ intenti Scoti videtur: qm̃ sic motus angeli esset naturalis ex parte principij passiui absq; sequela inconuenientiũ: sicut de motu celi dicimus. Hec de quarto z de tota questione.

¶ Utrum potentia receptiua actuum supernaturalium, sit potentia naturalis. Questio. 2.

Texta Eundẽ articulũ querẽdũ erat, Utrum potentia receptiua actuum supernaturaliũ, sit potentia naturalis. ¶ In qua questione quatuor agẽda sunt. Primo declarabitur titulus. Secundo recitabitur opinio Scoti. Tertio examinabitur. Quarto respondebitur questo.

Quo Ad primũ. Potẽtia receptiua hic sumit formaliter vt receptiua est q̃cquid sit de ipsa vt elicitiua act⁹. Act⁹ supernãlis ꝺr quẽ nõ põt fm nãe cursuz aꝺipisci, vt gra, charitas, visio ꝺei: z reliqua hmõi. Potẽtia nãlis vocatur nõ subiectiue. i. potẽtia nature: sed formalr. i. potentia naturalr inclinata. Ita q; sensus questionis est. ¶ Utrum potẽtie in rebus naturalibus inuente in quibus recipiuntur actus supernaturales: naturaliter inclinentur ad illos. Hec de primo.

Quo Ad scõm. Scotus in. 1. q. 1. prologi. z in. 4. dist. 49. in pluribus locis tenet affirmatiuaz partẽ q̃nis. Putat nanq;, q; potentia cõparari põt ad actũ recipiẽdum: z agens impressiuum actus z q; in prima cõparatione nulla est supernaturalitas: sed potẽtia est, vel naturalis vel violenta vel neutra. In scõa autẽ cõparatione est differentia naturalitatis a supnaturalitate: qm̃ si cõparatur ad agens naturalr impressiuũ, est nãlitas: si nõ nãlr impressiuũ, est supernãlitas. Cõfirmatq; põnem suã ex hoc, q; potẽtia receptiua actus supernãlis in sepisa est receptiua capax illius, z nãlr perficitur per illũ cũ hz: z nãlter appetit illũ. Ex his manifeste sequitur ĝ nãlr inclinaꝫ in illum: z ĝ est potentia nãlis respectu illius. ¶ Singula autẽ assumpta probatur. Primum quidẽ: qr nullo eget potẽtia aĩe medio ad recipiẽdum charitatẽ: z sibr intellectus respectu luminis gloꝛie zc. Scõm vero, qr potentia nãlr perficit p actũ qui est eius perfectio. Tertiũ autẽ: qr vnũq̃q; appetit nãliter suam perfectionẽ: sed maxime nãliter appetit maximã perfectionẽ, ex principio metaphysice: sed act⁹ supernaturalis, vt visio ꝺei zc. est maxima perfectio: ergo zc. Sum⁹ igitur fm hec in naturali potentia ad supernaturales perfectiones: non possumus tamen acquirere eas nisi supernaturaliter: qr oportet acquisitionem hanc ab ãgente supernatura li scilicet ꝺeo glorioso causari. Hec de secundo.

Quo Ad tertiũ tria minus bene ꝺicta in prefata opinione videnꝫ. s. principalis cõclusio z eius probatio, z vsus vocabuloꝝ. Male impiimis ly supnaturale ꝺum omnẽ actionem ꝺei ad extra supernaturalẽ vocat: qr ꝺeus est agens nõ naturale, sed liberũ. Nõstat nanq; q; alia est distinctio naturalis cõtra supernaturale: z alia nãlis cõtra liberũ. Primo nanq; modo anima sortis ꝓducitur naturaliter, scõo aũt nõ. Unde nisi vocabulis abuti velimus ad placitum cuiusq; supernaturale est, quod supra facultatem oꝛꝺinis creaturis ꝺebiti in eis est. Omnes em̃ naturalia a superuaturalib⁹ distinguimus frequenti vsu per hoc qꝺ aliquid fit fm ꝺebitũ nature oꝛꝺinẽ: z aliquid fit supra illũ. Ratio ꝺeinde assumpta manifeste aut falsa est, aut petit principium. Cum em̃ ꝺicit, q; potentia naturaliter perficitur per suũ actum: z sibr appetit suã perfectionẽ: aut ly suum significat suuz per informationẽ actu vel potentia, aut per naturalẽ proportionẽ seu inclinationẽ. Si primo modo falsa est maio: graue em̃ existens sursum, non naturaliter, sed violẽter perficitur per se sursum: z tũ esse sursum est actus z perfectio eius per informationẽ. Si vero scõo modo: petitio est principij in minoꝛe: hoc em̃ est probandũ. s. q; potẽtia naturalis habeat actum supernaturalẽ vt suum hoc modo. ¶ Quod qꝺq; ꝺicitur de immediata receptione: ad propositũ nihil infert: es enim immediate receptiuum est figure mercurij, z tamen non naturaliter. Conclusio ꝺemum principalis voluntaria relinquitur: z irrationabilis ostendetur probando oppositam. Hec de tertio.

Quo Ad quartũ conclusio rũsua quesito est, q; potentia ad actus supernaturales: nõ est naturalis sed obedientialis. Et ꝓbatur triplr. Primo ex parte actus sic. Actus supernaturalis ꝺupliꝛ inuenitur. s. fm se: vt gra: z fm talẽ modum fiendi: vt visus ceco ꝺatus. Uisus. n. fm se est naturalis actus hominis: sed q; ceco in instãti ꝺetur, supernaturale est. Charitas vero z talia: sunt fm se act⁹ supnaturales: adeo vt implicet cõtradictionẽ ꝺnaturales esse, aut fieri alicui creature facte vel factibili: vt etiã ipse Sco. in. 2. distin. 23. fatet. Si ergo in nã nulla est naturalis potẽtia ad actũ supernaturalẽ ratione modi vt sic a fortiori nulla est naturalis potentia ad actus

actus nãles simpliciter. Sed in natura nullam esse naturalẽ potentiam ad illos actus, p̃z ex frequenti vsu: quo naturalẽ potentiã ad miracula negamus. Et ex hoc sequitur q; supernaturalitas inuenitur nõ solũ cõparando potentiã ad agẽs, ꝓpter supnãlem acquisitionem actus: sed etiam cõparando potẽtiã ad actum ꝓpter supnãlitatem actus in se. ¶ Scõo ex parte potentie sic. Omni potentie passiue nãli rñdet aliqua potentia actiua ꝓxima: ergo respondet potentia actiua naturalis. Antecedẽs est maxima assumpta ab aristo. 3. de aĩa tex. 17. ad probandũ ꝺari intellectũ agentẽ. Fundaꝫ enim sup hoc, q; in omni nã vbi est pariẽs opz ponere agens. Et certũ est q; de proximo non ꝺe primo agente loquitur: alioquin ꝺistributiuam non fecisset ꝺicẽs in omni natura zc. Et per hoc excluꝺitur respõsio scoti: ꝺicentis, q; sufficit q; ꝺetur primum agens. Consequentia aũt, pbatur: qr potẽtia supernaturalis non est prorsus actiuum naturalis potentie: vt ex terminis p̃z. nãle em̃ soli nãli cognatũ est. ¶ Tertio ex parte subiecti. Cum em̃ quidditatiua cognitio alicuius sit sufficiens ratio omniũ, ꝓprietatum eius: z ex ea soluãtur omnes difficultates contingentes rei (vt in. 4. phy. ꝺicitur) q̃ns est: q; cognita q̃ꝺditatiue re aliqua cognosci ex ea possint omnes eius naturales potentie: z cum potẽtie cognitio ex actu pendeat (vt ꝺicitur. 9. meta.) consequens est q; actus ad quos sunt naturales potentie cognoscantur: z cũ hmõi actus sint supnãles apud scotũ, sequitur ꝺe primo ad vltimum, q; ex cognitione quidditatiua alicuius naturalis cognoscuntur supnaturalia: qꝺ est manifeste falsum. ¶ Et confirmatur. Quia certe scimus hanc maiorem q; nulla naturalis potẽtia est frustra. ergo si scimus hanc minoꝛẽ, qꝺ in materia vel anima vel quacũq; alia re est nãlis potentia ad actum supernaturalem opz concedere q; scimus supnaturalia illa ꝺebere esse z sic scie⁹ resurrectionẽ mortuoꝝ futuram z gratiã iustificantem impium zc. quod est ridiculum. ¶ Nec euacuat hanc rationem responsio scotica ꝺicens q; alia fm illã rõnẽ est ignota. Cognitio nãq; quidditatiua alicui⁹ nihil naturale illius incognitũ relinquit qm̃ cõtinet formaliter vel virtualr oẽm illius notitiã. ¶ Hec eua ꝺitur ꝺicẽꝺo q; suba non põt a nobis ꝓ statu isto quidditatiue z ꝓprie cognosci: qm̃ quicq̃ꝺ sit de hoc habeẽt intẽtũ. s. qꝺ ex quidditatiua rerũ naturaliũ cognitiõe siue habeaꝫ ꝓ statu isto siue nõ possit sciẽtia hẽri de supnaturalib⁹? z sic revelatio de gratia beatitudine pollicita resurrectiõe z aliis hmõi, ad q̃ naturalis ponit potẽtia receptiua nõ frustra, erit necessaria secundũ quid scilicet ꝓ statu isto, z non simpliciter: qꝺ est manifeste falsum. Hec de quarto. Finis.

¶ Reuerendiſ. ꝺñi ꝺñi Tho. de vio, Caiet. Cardina. S. Xisti, de potẽtia neutra, ac supnãlitũ actuũ receptiua, Mõnes finiũt.

¶ Eiusdem insignis de nominũ analogia, Tractatus, ad oẽs sciẽtias, potissimũ Metaphysicam (vtpote ysagoge z clauis) viam planam tutam ac necessariam referens.

¶ Quotuplex sit analogia, cũ ꝺeclaratiõe ꝓmi modi. Cap. i.

Muitatus Et ab ipsius rei obscuritate z a nñi eui flebili ꝓ fundarum literarũ penuria: de nominũ analogia in his vocationibus tractatũ edere intendo. Est siquidem eius notitia necessaria, adeo vt sine illa uon possit metaphysicã quispiam ꝺiscere: z multi in aliis scientiis ex eius ignoꝛantia errores procedant. Quod si vllo vsq; tempoꝛe accidit: hac etate id euenire clara luce videmus: ꝺum analogiam, vel indisiunctionis, vel oꝛꝺinis vel conceptus precisi vnitate: cum inequali participatione constituunt. Ex ꝺicendis nanq; patebit opiniones huiusmodi a veritate (que vltro se offerebat) per abrupta deuiasse.

¶ Analogie igitur vocabulũ proportionem seu proportionalitatem, vt a grecis accepimus, in proposito sonat. Adeo tñ extensum ꝺistinctiõq; est: vt multa nomina analoga abusiue ꝺicamus: z multarũ ꝺistinctionũ aꝺunatio si fieret confusionem pareret. Ne tamẽ rectũ obliqui iuꝺicio pꝛiuef, z singularitas in loquẽꝺo accuseꝫ: vnica ꝺiuisiõe trimẽbri oĩa cõprehẽꝺemus z a minus ꝓprie analogis ad vere analoga ꝓcedemus.

¶ Ad tres ergo modos analogie analoga oĩa reducuntur scz ad analogiã inequalitatis, z analogiam attributionis, z analogiam proportionalitatis. Quãuis secundũ veram vocabuli propietatẽ z vsum aristi. vltimus modus tanfũ analogiam constituat: primus autem alienus ab analogia omnino sit.

¶ Analoga fm inequalitatẽ vocanꝫ, quoꝝ nomẽ est cõe, z rõ

secundum illud nomen est omnino eadem: inequaliter tamen participata. Et loquimur de inequalitate perfectionis: vt corpus nomen cõe est corporibus inferioꝛibus z superioꝛibus. Hmõi aũt analoga logicus vniuoca appellat: phs ꝺo equiuoca: eo q; ille intẽtiones cõsiꝺerat nominũ: iste aũt naturas. vñ z in. 10. meta. tex. com. vlti. aristo. ꝺicit q; corruptibili z incorruptibili nihil est cõmune vniuocum. ꝺespiciens vnitatem rationis seu conceptus tantum. Et in. 7. phy. text. com. 31. ꝺicit iuxta genus latere equiuocationes: qr hmõi analogia cũ vnitate conceptus non ꝺicit vnam naturam simplr: sed multas cõpatit sub se naturas oꝛꝺinẽ inter se hñtes: vt p̃z inter spẽs cuiuscunq; generis spãliissimas, z subalternas magis. Omne em̃ genus analogũ hoc modo appellari potest: licet non multũ consueuerint nisi generalissima z his ꝓpinqua, sic vocari: vt p̃z de quantitate z qualitate in ꝓdicamẽtis: z corpoꝛe zc.

¶ Hãc analogiã. S. Tho. in primo sen. ꝺi. 19. vocat analogiã fm esse tantũ: eo q; analogata participantur in ratione significata per illud nomẽ cõmune, sed nõ parificantur in esse illius ratiõis. Perfecti⁹ siquidẽ esse habet in vno quã in alio cuiuscunq; generis ratio vt in metaphysica pluries p̃z. Ito solum em̃ plãta est nobilioꝛ animalibus: sed corporeitas in plãta est nobilioꝛ corporeitate in minera. z sic de aliis. ¶ Perhibet quoque huic analogie testimonium auerrois in com. secũꝺo. 12. meta. ꝺicens cum vnitate generis stare ꝓpietatem z posterioꝛitatem eoꝝ que sub genere sunt.

¶ Hec ꝓ tãto analoga vocãtur: qr cõsiderata inequali perfectione inferioꝛũ per pri⁹ z posterius oꝛꝺine pfectionis de illis ꝺicitur nomen illud cõmune. Et iã in vsum venit: vt quasi synonyme ꝺicam⁹ aliquid ꝺici analogice, z ꝺici p̃ius z posterius. Abusio tamen vocabuloꝝ hec est: quoniam ꝺici per p̃ius z posterius superius est ad ꝺici analogice. In huiusmo ꝺi autem analogis quomodo mueniãtur vnitas, abstractio, predicatio, comparatio, ꝺemonstratio, z alia huiusmodi, non oportet determinare: quoniam vniuoca sunt secundum veritatem: z vniuocoꝝ canones in eis seruandi sunt.

¶ Analogia attributionis quid sit: z quot modis fiat: z que eius conditiones. Capitulum. 2.

Analoga Autem secundum attributionem: sunt quoꝝm nomen est commune ratio autem secundum illud nomen est eadem secũꝺum terminũ z ꝺiuersa secundum habitudines ad illum. Ut sanum commune nomen est medicine z vine z animali, z ratio omnium inquantũ sana sunt, ad vnum terminũ sanitatem. s. ꝺiuersas ꝺicit habitudines. siquis enim assignet quid est animal inquantũ sanum: subm ꝺicet sanitatis. vnãq vero inquantũ sanam signum sanitatis: medicinã autem inquantum sanã causã sanitatis ꝓferet. Ubi clare patet ratio nẽ sani eẽ nec omnino eandẽ: nec omnino ꝺiuersaz, sed eandẽ secundũ quid, z ꝺiuersam scõm qꝺ. est enim ꝺiuersitas habitudinũ, z identitas termini illarũ habitudinũ. ¶ Quadrupliciter aũt fieri põt hmõi analogica fm quatuoꝝ genera causarum vocando ꝓ nunc causam exẽplarem causam formalem. Cõtingit siquiꝺe multa aꝺ vnum finem, z aꝺ vnum efficiẽs z aꝺ vnũ exemplar z aꝺ vnum suom fm aliquam vnã denominationẽ attributionẽ ꝺiuersimode habere: vt patet ex exẽplis ipsius arist. Ad causam. n. finalem pertinet exẽplũ ꝺe sano in 4.º meta. tex. ca. 2. Ad efficiẽtẽ vero exemplũ ꝺe medicinali ibiꝺem positum. Ad materialem autem analogia entis ibiꝺẽ subiuncta. Ad exemplarem ꝺemũ analogia boni posita in primo ethi. cap. 7. ¶ Attribuuntur aũt analogie huic multe conꝺitiones, oꝛꝺinate se cõsequẽtes. s. q; analogia ista fit secũꝺũ denominationem extrinsecã tantũ: ita q; primũ analogatoꝝ tantũ est tale formaliter, cetera autem talia denominãtur extrinsece. Sanũ enim ipsiuz animal formalter est. Urina vero z medicina z alia huiusmoꝺi sana denominantur non a sanitate eis inherente, sꝫ extrinsece ab illa animalis sanitate significatiue vel causaliter zc. Medicatiuũ quoq; a medicinali arte veriuatur, medicũ formaliter ꝺenominat. Instrumenta vero z quecũq; alia medicatiua ꝺicunt: extrinseca ꝺenominatiõe ab illa arte ꝺicũtur. Sola etiã subsãtia formaliter est ens, quasi esse subiectũ, z habens esse: cetera aũt entia ideo ꝺicuntur: qr illius entis mẽsure, ꝺispositiones actiua zc. sunt. Boni quoq; ratio in bono per essentiã saluata: quo exẽplariter cetera ꝺenominãtur bona: in solo primo bono formaliter inuenitur: reliqua aũt extrinseca ꝺenominatione secundum illud bonum bona ꝺicuntur. ¶ Sed ꝺiligenter aꝺuertendum est, quod hec

Universidad de Deusto
Biblioteca

huiusmodi analogie conditio.s.q̄ nō sit ſm genus cāe formalis inherētis:sed semper ſm aliquid extrinsecū est formaliter intelligenda,z non materialiter. i. non est intelligendum per hoc,q̄ omne nomē q̄ō est analogum per attributionem,est cō mune analogatis sic q̄ ꝑmo tm̄ conuenit formaliter, ceteris aūt extrinseca denominatiōe(vt de sano z medicinali accidit) ista enim vniuersalis est falsa: vt ptz de ente z bono: nec hēri pōt ex dictis nisi māliter intellectis.Sed est ex hoc intelligendum,q̄ omne nomen analogū per attributionē vt sic, vel inquantum sic analogum,commune est analogatis sic,q̄ primo conuenit formaliter,reliquis aūt extrinseca denominatione. ¶Hoc siquidē verum est:z ex formali intellectu precedentium manifeste sequitur. Ens.n.quāuis formaliter conueniat oīb⁹ substantijs,z accīdibus ꝛc.inquantū tū entia omnia dicūtur ab ente subiective vt sic,sola substātia est ens formaliter:cetera aūt entia dicunt:q̄ entis passiones vel gīationes ꝛc. sunt. Licet entia formaliter alia rōne dici possint. Et simile est de bono. Licet eñ oīa entia bona sint bonitatib⁹ sibi formaliter inherentibus; inquātū tamen bona dicuntur bonitate prima effectiue,aut finaliter,aut exēplariter,omnia alia non nisi extrinseca denominatiōe bona dicunt illamet bonitate qua de⁹ ipse bon⁹ formaliter in se est. ¶Et ex hac cōditiōe statim infertur alia.s.q̄ illud vnū ad q̄ō diuerse habitudines terminātur in huiusmodi analogis est vnū non solū rōne: sed numero.Q̄ō dupliciter intelligi pōt ſm q̄ analogata dupliciter sumi possunt.s.vēr z ꝓticulariter.Si.n.sumūtur analogata ꝓticulariter:illud vnū necessario est vnū numero vere z positiue. Si aūt sumantur vēr:illud vnū necessario est vnum numero negatiue.i.non numerat in illis analogatis vt sic: q̄uis in se sit vēe quoddā z nō vnū nūero.Verbi gra.si sumātur:hec vna sana,hec medicina sana,z hoc animal sanū:hec omnia dicūtur sana a sanitate existente in hoc animali: quā cōstat vnam numero vere esse.Socrates.n.dicitur sanus:q̄ hāc hz sanitatē, medicina quia illā fecit:vrina q̄ eandē significat ꝛc. Si vero sumātur,animal sanū in cōi,et vrina sana in cōi, z medicina sana in cōi.sic formaliter loquēdo sanitas a q̄ua hmōi sana dicuntur,nō est vna numero in se: eo quod cause , ꝑes effectib⁹ vēribus cōparāde sunt.Et simile est de signis,z instrumētis,z cōseruatiuis:z alijs hmōi:hz est vna numero in istis analogatis.Nō eñ numeratur sanitas in animali:vrina,z dieta:quoniā nō est alia sanitas in vrina,z alia i dieta,z alia in animali. ¶Et sequit cōditio ista ex ꝓcedenti:q̄m cōe ſm denominationē extrinsecā nō numerat id , a quo denoīatio sumit in denominatis,sicut vniuocū multiplicatur in suis vniuocatis,z ꝓp hoc dicit:vnū rōne tm̄,z nō nūero in suis vniuocatis. Alia eñ est animalitas hois,z alia equi, z alia bouis:a ialis noīe aduate in vna ratiōe. ¶Ex hac aūt cōditione infert alia.s. q̄ primū analogatū ponit in rōne ceterorū scōz illud nomē analogii:q̄m cetera non suscipiūt illud nomen nisi ꝑ attributionem ad primū in quo formaliter saluat eius ratio. Cadit siquidē in rōne medicine,z diete,z vrine ꝛc.inquātū sana sunt animalis sanitas:sine qua intelligi cetera sana non pōt:et simile est de alijs iudiciū. ¶Ex hoc autem sequitur vlterius, q̄ nomen sic analogū:vnū certum significatum cōe omnibus partialib⁹ eius modis:seu oībus analogatis non habet. Et cōsequēter q̄ō nec conceptū obiectiuū,nec conceptū formalē abstrahentē a conceptibus analogatorum habet:sed sola vox cum identitate termini diuersimode respecti cōmunis est. Ita q̄ō cū in hac analogia sint tria:vox.s.terminus.z respectus diuersi ad illū nomē analogū terminū quidem distincte significat(vt sanū sanitatē)respectus aūt diuersos ita indeterminate z cōfuse importat:vt primū distincte vel quasi distincte ostendat:ceteros aūt cōfuse,z ꝑ reductionē ad primū.Sanū eñ respect⁹ multos ad sanitatē:puta habētis significātis:causantis ꝛc.sic in vna voce sanitatē distincte importante cōfudit:vt respectū primū.s.habentis seu subiecti distincte significet. Sanū enim absolute dicimus sanitatē habentē vt subiectū: ceteros aūt respectus indeterminate importat z ꝑ attributionē ad ꝑmū vt patet ex dictis. ¶Et pp hoc tria de huiusmodi analogo dicunt.s.q̄ō cōmune est oībus analogatis:nō secundū vocem tm̄:z q̄ simpliciter prolatū stat ꝓ ꝑmo.z q̄ō nō est pr⁹ ꝑmo analogato,in q̄ tota ratio formaliter saluat.Primū q̄dē peculiarius signat:z supra oīa analogata superⁿ signāti non hz. ¶Diuidit aūt a S.Tho.analogia hec in analogiā duorū ad tertiū,vt vrine z medicine ad animal sanū.z in analogiā vnⁱ ad alterū,vt vrine vel medicine ad animal sanū. Hec habet diuisio ista alia membra a supradictis:q̄m hec circuit analogiā ſm omnia genera causarum:sed ad hoc facta , vt ostendatur differenter suscipi nomen analogum,q̄ ponit primū analogatū ex vna parte,z cetera ex alia parte:z q̄ secundorū analogatorū vnū hinc,z alterū inde ponitur ſm quodcūq; genⁿ cause analogia fiat.Primo eñ z ceteris sic cōmune est analogii: vt nihil eis prius ponat aut significet : z ꝓpterea vocatur analogia vnius ad alterū,ponēdo oīa alia a primo loco vniⁿ. Secūdis aūt analogatis sic cōmune est nomen analogum:vt aliquid omnib⁹ eis prius ponat:primū.s.ad q̄ omnia secūda attribuunt.Et vocatur analogia duorum ad tertiū vel multorum ad vnum:q̄ non inter se est attributio:sed ad primum. ¶Appellantur aut analoga ſm attributionē a logico equiuoca:vt in principio predicamentorū ptz : vbi animal equiuocū dicitur ad animal verū z pictū. Animal eñ pictum non pure equiuoce:sed per attributionē ad animal verū animal dicit. z in rōne eius inquātū animal manifeste pz verū animal accipi.Querēti eñ,q̄d animal pictū in eo q̄ animal? respōdebit, imago animalis ꝑi. ¶A philosophis vero grecis,nomina ex vno vel ad vnū aut in vno,z media inter equiuoca z vniuoca dicūtur:vt pluries in metaphysica pz:z exprimitur in ꝓmo ethi. hmōi noīa cōtra analoga distinguūtur,vt infra amplius dicetur. ¶A latinis aūt vocant analoga vel equiuoca a consilio. Hāc analogiā S.Tho.in primo sen.dist.19,vocat analogiam ſm intentionē z nō ſm esse : eo q̄ō nomē analogū nō sit hic cōe ſm esse.i.formaliter:sed ſm intentionē.i. ſm denominationē: vt eñ ex dictis pz,in hac analogia nomē cōe nō saluat formaliter nisi in primo:de ceteris aūt extrinseca denominatione dicitur.Hec ideo analoga apud latinos dicūtur:q̄ ꝓportiones diuersas ad vnum dicunt:extenso ꝓportionis noīe ad omnē habitudinē:abusiua tū locutio hec est:quamuis longe minor q̄ prima. ¶Nō aūt de hmōi analogijs sit sciētia:z contradictiones,et demonstrationes,z oīe z alia hmōi de eis fiant: ex dictis z Arist.cōsuetudine pz.Opz eñ significationes diuersas prius distinguere(propter quod ambigua apud Arabes hec dicuntur)z deinde a primo ad alia procedere', sicut a centro ad circunferentiam diuersis proceditur vijs.

¶Analogia proportionalitatis quid z quotupler:z sola ꝓprie analogia vocatur. Caput.3.

Ex abusiue Igitur analogia ad ꝓprie analoga ascēdendo:dicimus analoga ſm ꝓportionalitatē dici:quorū nomen est cōmune,z ratio ſm illud nomen est ꝓportionaliter eadē. Vel sic. analoga scōm proportionalitatem dīr , quorum nomen cōe est:z rō secundum illud nomē est sīlis ſm ꝓportionē vt videre corpori aliviside:z videre intellectualiter:cōmuni nomine vocātur videre:q̄ sic intelligere rem animę offert, vt videre corpori animato.Quāuis aūt ꝓportio vocet certa habitudo vnius quātitatis ad aliā(ſm q̄ dicimus quatuor duplā ꝓportionē habere ad duo)z ꝓportionalitas dicatur similitudo duarū ꝓportionum ſm q̄ dicimus ita se habere octo ad quatuor quemadmodū sex ad ad tria:vtrobiq; enim dupla ꝓportio est ꝛc. Trāstulerūt tū ꝑhi ꝓportionis nomen ad omnē habitudinē cōformitatis,cōmensuratiōis capacitatis ꝛc. Et consequenter ꝓportionalitatē extenderūt ad omnē similitudinē habitudinū.Et sic in proposito vocabulis istis vtimur. ¶Fit aūt duobus modis analogia hec. s. metaphorice z ꝓprie.metaphorice quidē,qui nomē illud cōmune absolute vnā hz rōnem formalem : que in vno analogatorū saluatur , z per metaphoram de alio dr:vt ridere vnā ſm se rationem hz:analogum tamen metaphorice est vero risui,et prato florenti : aut fortune successui, sic enim significamus hec se habere , quemadmodum homo ridens. Et hmōi analogia sacra scriptura plena est,de deo metaphorice notitiā tradens. Ꝓprie vero fit:q̄ nomen illud commune in vtroq; analogatorum absq; metaphoris dr:vt principium in corde respectu animalis: z in fundamēto respectu domus saluatur.Quod vt Auer. in cō.7. primi ethi.ait,ꝓportionaliter de eis dicitur.

¶Preponit aūt analogia hec ceteris antedictis dignitate et nomine, dignitate quidē:q̄ hec fit scōz genus cause formalis inherētis:q̄ṁ predicat ea q̄ singulis inherēt. Altera vero ſm extrinsecā denominationē fit.Nomine aūt,q̄ṁ analoga nomina apud grecos(a quib⁹ analogie vocabulū habem⁹) hec tantū dīr:vt ex Arist.etiā colligit,qui in metaphysico, noīa q̄ dicunⁿ analoga ꝑ attributionē,ex vno,vel ad vnū,vl in vno vocatur pz i ꝑnⁿ,z.i.4.z.7.tex.c.15.In 5° aūt meta.c.devno iuquata est diffinitio. Substātia aūt,q̄litas,quātitas, ꝛc.q̄ nō hñt in suis q̄ditatib⁹ aliquid predicto mō abstrahibile(puta entitatē)q̄ṁ supra substātialitatē nihil amplⁱ restat.ideo nulla substantialitatē vniuocātē inter se cōpatiunt. ¶Et q̄ cū hoc q̄ nō solū eorum quidditates sunt diuerse, sed etiā primo diuerse retinēt silitudinē in hoc q̄ vnūq̄q; eorū ſm suā ꝓportionē hz esse:ideo z in rerū natura nō ſm aliquā eiusdē rōnis ex extremis,sed secundū proprias quidditates:vt cōmensuratas his ꝓprijs esse fundāt analogā.i.ꝓportionalē similitudinē. Et in intellectu adunant ad tot res quot sūt fundamēta. ꝓportionis similitudine vnitas significatiuas ꝑpter illā similitudinē entis nomine,z analogice cōmuni nomine vocant ens.Differenter ergo res adunant sub nomine analogo z vniuoco. ¶Cōceptus quoq; mentalis non eodē modo inuenitur in vniuocis z analogis : q̄ṁ nomen vniuocum z omnia vniuocata vt sic vnū tantū conceptū in mente hñt perfecte z adequate eis cōrīdēte:q̄ fundamētū vniuoce similitudinis (q̄ō significatū formale ē nominis vniuoci)vnius oīno rōnis ē in omnib⁹ vniuocatis.ac ꝓ hoc in vno repūtato omnia representari necesse est.In analogis vo q̄ṁ fundamēta analoge similitudinis diuersarū sunt rōnū simpliciter , z eiusdē ſm q̄d(id est ſm proportionem) opz duplicē analogi mentalem conceptū distinguere:perfectū z imperfectū.z dicere q̄d analogo et suis analogatis respōdet vnus cāceptus mētalis impfectus. et tot pfecti quot sunt analogata. Quia enim vnū analogatorum vt sic,simile est alterⁱ:ons est q̄ cōcept⁹ repⁿsentās vnū, repⁿsentet alterū:iuxta illam maximā : quicquid assimilatur simili vt sic:assimilat etiā illi cui illud tale est simile. ¶Quia vero talis similitudo scōm ꝓportionē tantū est:que diuersam rationē in altero fundamento habet conceptus pfecte repⁿsentans vnū analogatorum a pfecta repⁿsentatione alterius deficit:z consequenter opz alterius analogati alterū a dequatū cōceptū esse. Unde z analogū vnum habere mentalem conceptū:z plures habere cōceptus mentales:verum est diuersimode:q̄uis simpl'r loquendo magis debeat dici analogi esse plures cōceptus:nisi loquēdi occasio aliud exigat. Dico aūt hoc:q̄ṁ cum contradicendus analoga omnino carere vno cō ceptu mentali sermo est:vnū eorū cōceptū absolute dicere nō est repⁿhendendū. Propter quod opz solerti discretiōe lectorem vti : quādo inueniⁿ scriptū q̄ analogata cōuenīūt in vna rōne:z q̄ṁ inueniⁿ alibi q̄ analoga nō cōueniunt in vna rōne.

¶Est ergo differētia inter analogiā z vniuocationē quo ad conceptū mentalem,z q̄ vniuoci z vniuocatorum vt sic,vnus est cōceptus pfecte z adequate eis rīdens:vt de cōceptu animalis ptz. Analogi vero z analogatorū vt sic,plures necessario sunt cōceptus pfecte ea repⁿsentātes : z vnus est cōceptⁿ imperfecte repⁿsentans. Nō ita ita q̄ō sitvnus cōceptus adequate respōdēs nomini analogo z inadequate analogatis: quoniam secundū veritatem nomen illud vniuocum esset:sed ita q̄ conceptus vnus repⁿsentans perfecte alterū analogatum vt sic,imperfecte repⁿsentat reliquum.Quo ad vocē autem,non est inter analoga z vniuoca differentia.

¶His aūt prelibatis intentū facile patere pōt , quomodo.s. distinguit analogū,puta ens,ab analogatis: puta substantia quātitate z qualitate. Univocī eñ,puta animal,distinguitur ab vniuocatis(puta homine z leone)quo ad rē significatā seu conceptū obiectiuum:z quo ad cōceptū mentalē , sicut vnum simpl'r abstractū ꝛc.a multis simpliciter ꝛc. Analogū ꝛo quo ad rē seu obiectiuū conceptū distinguitur sicut vnū ꝓprie a multis simpliciter.vel(z idē est)sicut multa vt similia scōm ꝓportiones a multis absolute,verbi gratia. Ens distinguit a substantia z quātitate non q̄ significat rē quādam eis cōem: sed q̄ substātia quidditatē tm̄ substātie importat : z similiter quātitas quidditatē quātitatis absolute significat: ens autē significat ambas quidditates vt similes secūdū ꝓportiones ad sua esse.z hoc est dicere vt easdem proportionaliter.

¶Quo ad cōceptum aūt mentalē adequatū:hoc quoq; eodē omnino modo distinguit.Secundum conceptū vero mentalē imperfectū,q̄us distinguat sicut vnū simpl'r a multis simpliciter non tm̄ sicut vnum abstrahens in repūtando ab illis multis:quēadmodū in vniuocis contingit.Ām vt ex dictis pz:cō ceptus ille , puta qualitatis inquātū ens,alterⁱ analogati.i. ipsius qualitatis ſm q̄ se hz ad suū esse:est adequate repūtatiuus et a qualitatis quidditate non abstrahens : ceterorum vero(puta quantitatis z substantie)imperfecte tantum est repⁿsentatiuus,inquantum eis simūlis proportionaliter est.

ter.12.diffiniens vnū ſm analogiā: vt synonymis vtitur vnū analogia,z vnum ꝓportione z diffinit esse ea quecūq; se hēnt vt aliud ad aliud. Aperte insinuās illā esse propriē analogorum diffinitionē,quā diximus.Nō tū clarius in arabica habetur trāslatione dicente. Illa que sunt vnū ſm equalitatem.s. ꝓportionalem sunt quorum proportio est vna:sicut proportio alicuius rei ad aliam rem.vbi auer.exponens ait, Et illa dīr vnū,que sunt vnū ſm proportionalitatē.sicut dicit,q̄ ꝓportio rectoris ad ciuitatē z gubernatoris ad nauem,est vna. In secundo quoq; post.c.xj.hmōi nomina proportionalia,analoga vocat. Et quod plus est,in primo ethic.c.7.distinguit supradicta noīa ad vnū aut ex vno,cōtra analoga:dū loquens de cōitate boni ad ea que bona dīr,ait, Non assimilanⁿ casu equiuocis:sed certe ei quod est ab vno esse vel ad vnum omnia cōtendere:vel magis secūdū analogiā. Et subdēs exemplū analogie dicit. Sicut enim i corpore visus:in alia intellⁱs. In quibus verbis diligēti lectori non solū nomen analogie , hoc q̄ō dixim⁹ sonare docuit:sed preferendā esse in predicatiōibus metaphysicis hanc insinuauit analogiam in ly magis : vt S. Tho.ibidē ꝓp supradictā rōnem optime exponit.Scimus siq̄dē ſm hāc analogiā rerū intrinsecas entitates , bonitates veritates ꝛc.q̄ō ex primi analogia nō scīt. Unde sine hmōi analogie notitia,metaphysicales ꝓcessus absq; arte discūt. Accidit q; hmōi ignoratib⁹:quod antiquis nescientibus logicam: vt in secūdo elenchorū ꝑi. Nec fuit forte ab arist. tpe tā pericu losus casus iste:sicut mō apud nos est : q̄ṁ blasphemare fere videt:qui metaphysicales terminos analogos dicens , scōm proportionalitatē coēs exponit.Cū tū auer.dicat super predicto ter.Et dignus his trib⁹ modis est:vt sit nomē boni dictū de eis ſm vlā: que dr de ꝓportionalib⁹. Vocat quoq; a S.T. in primo sen.di.19.analogia secūdum esse z ſm intentionē, eo q̄ analogata ista nec in rōne cōmunis nominis, nec in esse illius rationis participantur: z tamē tam in rōne illius noīs q̄ in esse eiusdem proportionaliter ✝ conueniunt. Sed q̄ṁ vt dictum est obscura z necessaria valde res hec est,accurate distinctęq; dilucidanda est per plura capitula.

¶Quomō analogū nomē ab analogatis distinguāt. Ca.4.

Quoniam Autem analogia media est inter equiuocationē purā z vniuocationē : ex extremis mediꝰ nā declaranda est. Et q̄ in noibus tria inueniunⁿ.s.vox cōceptⁿ in aia z res extra seu cōceptⁿ z obiectiuⁿ:z iō singula perlustrādo dōm est q̄ō analogū ab analogatis distinguāt. ¶Et a rebus incipiēdo(q̄ ꝓiores cōceptib⁹ z noibus sunt) dicimus q̄ noīe equinoco ita diuerse res significantur,q̄vt sic nō nisi voce adunātur. Uniuoco ꝛo diuerse res ita significanⁿ:q̄ vt sic ad rē in se sim pliciter vna abstractā ſ pcisam in esse cognito ab eis, adunātur. Analogo autē nomine res diuerse ita signānt,q̄ vt sic ad res diuersas hz ꝓportionē vnā vniunⁿ. Vocat aūt in ꝓposito res nō solū natura aliā:sz quicūq; gradⁿ.quecūq; realitas, et qōcūq; reale in rebⁿ inuētū. ¶Ās inter vniuocationē z analogiā hec est differētia : q̄ res fundātes vniuocationē sunt sic adinuicem sīles:q̄ fundamētū sīlitudinis in vna est eiusdem rōnis oīno cū fundamēto sīlitudinis in alia:ita q̄ nihil claudit in se vnius rō,qō non claudat alterius rō. Ac per hoc fundamentum vniuoce sīlitudinis:in vtroq; extremoū eque abstrahit ab ipsis extremis. Res autē fundantes analogiā sic sunt similes,z fundamētū similitudinis in vna diuerse est rōnis simpl'r a fundamēto illius in alia:ita q̄ vnⁱ rō nō claudit id qō claudit rō alterⁱ. Ac ꝓ hoc fundamētū analogie sīlitudinis i neutro extremoū opz eē abstractū ab ipsis extremis: sz remanēt fundamēta distincta similia tū ſm ꝓportionem: pp qō eadē ꝓportionalⁱ vel analogice dīr. ¶Et in vt oibus possint ꝑdicta patere declaranⁿ exēplariter in vniuocatiōe huius noīs aial z analogia huius noīs ens,homo , bos , leo,ꝛc. a ialia:qi hñt in se singulas naturas sēsitiuas seu ꝓpias a ialitates:quas cōstat diuersas ſm rē esse z mutuo sīles.sic q̄ in quocūq; extremo(puta hoie,aut leone) cōsideraⁿ ſm se a ialitas,q̄ est sīlitudinis fundamētū inuenīt equaliter abstrahēs ab eo in quo est,z nihil includēs in vno qō nō i alio,ideo z in rerū nā fundāt ſm suas a ialitates sīlitudinē vniuocā:q̄ identitas generica vocat:z in esse cognito adunātur non ad duas vel tres a ialitates,sed vnā tm̄ que animalis nomine in cōcreto per septimo significat z vniuoce vocatur cōi noie animal. Omnium siq̄dē eor ſm q̄ naturas sensitiuas hñt indistincta oīno est rō:que est illius rei q̄ā animalitatē vocauimus ade

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Qualis sit abstractio analogi ab analogatis. Cap.5.

Oportet autem ex premissis oñdere qualiter analogū abstrahat ab his,quib⁹ cōmune ſm analogiā ꝺr:puta qualiter ens abstrahit a substantia ⁊ ẽtitate. Insurgit siquidem difficultas quedam in re hac: et ex parte rei: ⁊ ex parte cōceptus. ¶Ex pte siquidē rei: q: videtur analogi nominis res significata eodem abstrahibilis ⁊ abstracta mō,quo res vniuoco nomine significata. Quoniam cū(vt in.5.metaph.ꝺicitur) vnū in qualitate faciat simile:nulla apparet ratio:cur a quibuſdam similibus sit vna res abstrahibilis, ⁊ a quibuſdā non. licet euidens ratio sit,cur ab his similib⁹:puta sorte et platone abstrahibilis sit res magis vna:⁊ ab illis,puta homine ⁊ lapide,minus vna. Vñ si substātia ⁊ quātitas assimilanť in hoc ꝙ vtraq; est ens:⁊ consequenter in eis est aliquid vnū,quod est fundamentū illius similitudinis:quid vetat ab eis abstrahi rem vnam vtriq; cōmunē: ¶Ex parte vero cōceptus:q: videtur eodē modo conceptus analogi abstrahere ab analogatis,sicut vniuocū ab vniuocatis eo ꝙ analogū nomē importat in cōfuso singulas ꝓportiones analogatoū ⁊ distincte non significat nisi ꝓportionem in cōmuni.verbi gratia,ens nō significat habēs se ad esse sic vel sic:puta vt substātia,aut vt quātitas:sed si ꝓportionale nomē est significare videtur habens se ad esse secundū aliquā proportionem,quecunq; sit illa. Hoc añt constat esse eque abstractum a substantia ⁊ a quantitate:⁊ consequenter per modum vniuoci in analogis abstractio conceptus apparet.

Ut autē Euidens fiat huius ambiguitatis determinatio,sciendum est:qꝺ licet abstrahere,diuersa significet: cū ꝺicimus intellectū abstrahere animal ab homine ⁊ equo:⁊ cum ꝺicim⁹ animal abstrahere ab hoīe ⁊ equo eo ꝙ tūc significat ipsaꝫ intellectus operationē attingentē in eis vnū ⁊ non alia:nunc vero significat extrinsecā denominationē ab illa intellectus operatiōe,qua res cognita abstracta denominatur. In vnam tamē et idem semper tendit: quoniā semper sonat intelligi vnū non intellecto altero. Ideoq; nihil aliꝺ ē agere de abstractiōe analogi ab analogatis,ẽtingrere et determinare quomō res significata analogo nomine intelligi possit,nō cointellectis analogatis:et quomodo cōceptus illius habeatur ablēs conceptibus istoū. Cū igitur ex supaꝺictis:⁊ ex ipso analogie vocabulo pateat,ꝙ analogo nomine non simp̄r vna res, ſꝫ res cū ꝓportione vna significat: talis añt iꝺē est qꝺ res diuerse vt similes ꝓportionaliter. facile deduci pōt,ꝙres analoga pōt qꝺē intelligi nō cointellectis analogatis ⁊ cōsequēter abstrahere ab eis. Sꝫ nō sicut in vniuocis res vna,puta natura sensitiua seu animal intelligit nō cointellectis oīno natura hūana ⁊ equina vt sic,ſꝫ sicut due res vt ꝓportiōaliter similes intelliguntꝫ,nō cointellectis ipsiſmet duab⁹ reb⁹ ſm suas ꝓpias naturas absolute. Ita ꝙ analogi abstractio nō ꝓsistit in cognitiōe vni⁹ ⁊ nō in cognitiōe alteri⁹ sed in vnius ⁊ eiusꝺē intellectione vt sic,⁊ nō intellectione ab solute. Vbi gratia,entis abstractio nō ꝓsistit in hoc,ꝙ entitas apprehēꝺit ⁊ substātia aut quātitas nō:ſꝫ in hoc ꝙ substātia aut quātitas apprehēꝺit:vt sic se habet ad ꝓpriū esse. ſm hoc enim sili̇tudo proportionaliter attenditur,⁊ non apprehenꝺit substātia,aut quātitas absolute. Et simile ē de alijs reb⁹ analogis: ꝗles sunt fere oēs metaphysicales. Vñ cōcedi pōt rem analogā abstrahere,⁊ nō abstrahere ab analogatis diuersimode. Abstrahere qꝺē pro ẽcto abstrahit ab eis:quēadmodū res sic.i.res silis alteri ꝓportionaliter abstrahit a se absolute sumpta. Nō abstrahere vo,ꝓ quāto res vt sic accepta seipsam necessario includit:⁊ ablēs seipa itelligi nō pōt. Qꝺ de vniuocis ꝺici nō ẽt:qꝛ res vniuoca,ablēs qꝺ⁹ ē vniuoce cōis itelligit sic ꝙ eas i suo intellectu nullo mō actualiter icludit:vt pz.

Obiectioni Autē ad oppositū adducte ex analoge similitudinis natura facile satisfit ꝺicō qꝺ cū vnū multip̄r ꝺicat:nō oportet oēm silꝫitudinē attēꝺi ſꝫ vnū simp̄r: sed qñq; sufficit ꝙ vnū ſm proportionē faciat simile. Vnū añt proportiōaliter nō est simp̄r vnū:sed multa similia ſm proportiones:a quib⁹ ideo nō pōt abstrahi res vna simp̄r:qꝛ silꝫitudo ipa ꝓportiōalis tm̄ est: ⁊ fundamentū non est vnū nisi ꝓportionaliter. De ratione siquiꝺē vnius proportionaꝝ est habere ẽtuor terminos:vt in.5.eth.ꝺi.Cum proportionalitas,qua silꝫitudo proportionū fit,inter quatuor ad minus(q̄ duaꝝ ꝓportionū extrema sunt) necessaria est:et ꝑ vnū proportiōe,nō vnificať simp̄r:sed ꝺistinctionē retinens vnū pro tanto est ⁊ ꝺicitur pro quanto proportionibus ꝺissimilibus ꝺiuisum non est. Unde sicut nō est alia rō quare vnū ꝓportionaꝝ nō est vnū absolute:nisi qꝛ ista est eius rō formalis: ita non est querenda alia rō,cur a silꝫibus ꝓportionaꝝ non pōt abstrahi res vna. hoc enim ideo est, quia similitudo proportionalis talem in sua ratione ꝺiuersitatem claudit. Et accidit vlterius precedentibus,vt querant id quod sub qōne non cadit:vt quare homo est animal rationale ⁊c.

De abstractiōe Quoꝝ conceptus eoꝺē ꝺōm est mō abstrahit em̄ conceptus analogi noīs non sicut vnum simp̄r:sed sicut vnū ꝓportione:seu simile ſm ꝓportiones a multis absolute. Sꝫ qꝛ obsticiendo tāgit ꝺe abstractiōe cōceptus analogi a spālibus cōceptib⁹ illius analogie:⁊ abusiue analogata ibiꝺem vocanť partiales analogi rationes:ideo ꝺiligēter cauendum est:ne apparentia in obiectione tacta in illum errorem ꝺucat,qui ibi tangitur.

¶Sciendū siquiꝺē est ꝙ licet in analogis ſm attributionem in hoc oīa analogata cōueniant,ꝙ eaꝺem formā oīno respiciunt:ita ꝙ nō solū conuenīūt in vno termino:ſꝫ in hoc qꝺ̄ est respicere illū. Erroneū tm̄ est analogo per attributionē cōceptū vnū respectus in cōmuni ad illū terminū per abstractionē a tali ⁊ tali respectu,attribuere:ꝺbi gratia,animal inquantū sanū,vina iquātū sana,⁊ medicina inq̄tū sana:licet cōueniāt ⁊ ī sanitate tanq̄ termino,cui⁹ animal est subiectū,vina signū,⁊ medicina causa:⁊ conueniāt in hoc qꝺ̄ est respicere sanitatē:quoꝺlibet em̄ eoꝝ sanitatem respicit ꝺiuersimode. Ab his tm̄ specialibus respectibus nō abstrahiť respectus in communi ad sanitatē iporatus sani noīe:in cui⁹ cōceptu oēs spāles respectus ad sanitatē,confuse ⁊ in potētia claudank. Falsum em̄ est,ꝙ sanū significet hoc qꝺ̄ ꝺico respiciēs vel aliqualiter se hūs ad sanitatē. Tum quia sic sani nomen vniuocum vere esset ad vinā ⁊ animal ⁊c. vt pꝛ ex vniuocoīū ꝺiffinitione. Tū qꝛ hoc cōtra intentionē ꝺicentiū vinā aut ꝺietam sanā. Percunctātibus siquiꝺē quiꝺ est vina inquātū sana:nō rñꝺetur respiciens sanitatē:sed oēs respectū illum specificāt respondentes signum sanitatis.⁊ similiter ꝺe ꝺieta respondetur,ꝙ est cōseruatiua sanitatis ⁊c. Tū qꝛ cōtra oēs ⁊ philosophos ⁊ logicos hucusq; a me visos hoc est. Sicut añt in predictis analogis p̄ꝺictus cauēꝺus est error:ita in analogis scōz proportionē(que sola simpliciter analoga sunt) similis cauendus est error ex simili causa apparentie firmitatem trahens.

¶Qꝛ em̄ analogata cōueniūt in hoc, ꝙ vnūquoꝺq; eoīū cōmensuratū seu ꝓportionatū est,licet ꝺiuersimode:credi pōt ꝙ ab his spālibus ꝓportionibus abstrahatur ꝓportionatum in communi:⁊ noīe analogo significeť. Ac ꝓ hoc analogū habeat cōceptū vnū,in quo cōfuse ⁊ ī potētia claudank oēs speciales ꝓportiones analogatoū. Ꝺbi gra, vt qꝛ substātia ꝓportionata est suo esse et similiter ẽtitas et q̄litas,licet ꝺiuersimode: ideo a substātia ⁊ quātitate ⁊ qualitate ⁊c. ꝺiuersimode ꝓportionatis suis esse abstrahaꝫ res siue quiꝺditas ꝓportione habēs ad esse:qualiscūq; sit illa ꝓportio: ⁊ hoc sit entis ꝑmariū significatū:in quo oēs speciales ꝓportiones substantie,quantitatis ⁊ q̄litatis ⁊c. ad sua esse cōfuse claudank ⁊ in potētia.

¶Sed hoc falsissimū est. Tū qꝛ hoc qꝺ̄ ꝺr.ſ.res ꝓportionata ad hoc ꝙ sit,nō est res vna simpliciter etiā in eē obiectiuo:nisi chimerice. Tū qꝛ ꝓportionalia noīa vniuoca eēnt (vt ex vniuocoīū ꝺiffinitiōe pꝫ)⁊ cōsequēter periret ꝓportiōalitatis ratio:que extrema vnū simp̄r esse nō cōpatitur.et sic essent proportionalia ⁊ nō ꝓportionalia.qꝺ̄ intellect⁹ capere non pōt. Tū qꝛ contra arist.authoritatē in.2. poste. inferī⁹ aꝺducēꝺā et aꝺductam ex primo ethi.⁊ S. Tho.⁊ auer.⁊ alber.expresse est. Vñ confusio qua analogū tā ſm attributionē ꝙ ſm ꝓportionē importat speciales habitudines aut ꝓportiones, nō est confusio plurīū conceptuū in vno communi conceptu: sed est confusio significationū in vna voce,ſꝫ ꝺiffomiter. Vñ in analogia attributionis vox analoga primū ꝺistincte significat cetera añt confuse. ¶In analogia ꝺo ꝓportionis nomē analogū aꝺ oēs suas significationes inꝺistincte se habere pmittik.

¶Cautū tm̄ ⁊ attētū opꝫ hic eē:qꝛ cū analogi ratiōes ꝺupliciter sumi possint.ſ.ſꝫ se,⁊ vt eaꝺē:⁊ ipe vt eaꝺē pp identitatis ꝓportionalis naturā non abstrahāt a seipsis: ⁊ tū aliqꝺ conueniť eis rōne ꝺiuersitatis(vt pꝫ ꝺe cōb⁹ eis) viꝺeť qꝺ̄ duo incompassibilia ſm apparētiā analogi rationib⁹ conueniāt:scilicet ꝙ ipse vt eaꝺē non abstrahāt a seipsis:⁊ ꝙ ipse vt eaꝺem aliqꝺ causent ⁊ hēant,qꝺ̄ nō vt ꝺiuerse reꝺuplicatiq; possint,

vt eaꝺem,non reꝺuplicatis vt ꝺiuerse sunt. Hec em̄ nō solum cōpossibiliter,sed necessario simul sibi vendicat identitas proportionalis: qm̄ ⁊ extremā vnīri omnino non patiens,ab eis omnino abstrahi nō pmittit:⁊ extrema aliquaꝝ indiuisa ⁊ eaꝺem ponens vt eaꝺem ea cōsiꝺerabilia ⁊ reꝺuplicabilia ergit. Sicq; fit,vt in analogo ſm identitatē in se clausam,aꝺ diuersitatem rationum in se quoꝝ clausam pparato,abstractio quedā(que nō tam abstractio,ẽ quiꝺam modus abstractionis est) inueniatur:propter quam,non solū ab analogatis(puta substantia ⁊ quantitate)analoguꝫ,puta ens:abstrahere ꝺr, vt.ſ.ꝺirim⁹. Sed ab ipsis eius rōnib⁹,seu a diuersitate ipsaꝝ rōnum eius:puta rationis entis in substantia,⁊ rationis entis in quantitate. Non qꝛ quāꝺam rationem eis communem ꝺicat:qꝛ hoc est falsum:nec qꝛ ille ratiōes omnino sint eeꝺem, aut eas omnino vniat:qꝛ sic non esset analogum:sed vniuocū. sed qꝛ eas proportionaliter aꝺunās,⁊ vt easꝺem proportionaliter significans,vt easꝺem considerandas offert:annexa inseparabiliter ꝺiuersitate quasi secluſa:⁊ identitate proportionali vnit:⁊ confunꝺit quoꝺammoꝺo ꝺiuersitatez rationum. Sicque nō sola significationum in voce confusio analogo conuenit:sed confusio quedam conceptuum,seu rationum fit in identitate eoīum proportionali. sic tamen vt nō tam conceptus ẽ eoīum ꝺiuersitas confunꝺatur. ¶Et quoniam analogum talem identitatem precipue importat:⁊ tali confusione frequenter vtimur:analoga nomina ab omni rationum eius ꝺiuersitate abstrahere ꝺicentes(ꝺum confuse pro omnibus supponere ipsum pluries exponimus) ideo non mediocri opus est vigilantia ,ne in vniuocationem labi contingat. Abstrahit igitur analogum a suis analogatis(puta ens a substātia ⁊ quantitate)sicut vnuꝫ proportione a multis:seu sicut similia proportionaliter a seipsis absolute,tam quo aꝺ conceptum obiectiuum quam mentalem: siue sit sermo de abstractione totali:siue de formali. Ille enim abstractiones non ꝺifferunt in eoꝺem nisi secundum precisionem,⁊ non precisionem:vt alibi ꝺeclarauimus. Unde nihil aliuꝺ est ꝺicere ens abstractum a naturis predicamentoīum abstractione formali,quam ꝺicere naturas predicamentales proportionales aꝺ sua esse, vt sic precise: a specialibus autem seu singulis analogie rationibus extremis non tertio conceptu simplici: sed voce communi ⁊ identitate proportionali earundem:quoꝺammoꝺo abstrahit.

¶Qualis predicatio analogi de suis analogatis. Capi.6.

Videbitur autē Forte alicui ex his ꝙ predicatio analogi de suis analogatis (puta entis de substantia ⁊ quantitate, aut forme de anima ⁊ albeꝺine ⁊c.) sit sicut predicatio equiuoci de suis equiuocatis : ita quoꝺ non sit predicatio superioris de inferioribus, nec communioris de minus communi:nisi sola voce:sed eiusꝺem de seipso. Non est enim in analogo res vna significata que in vtroq; analogatoꝝ saluetur, ablēq; hoc autem predicatio communioris aut superioris non inueniuntur secūꝺum intrinsecam denominationem,seu existentiam. Sic enim analogum secunꝺum proportionalitatem commune esse ꝺictum est. ¶Fouere quoq; poteſt non parum opinionem hanc processus iuxta primum topi. Aut scilicet analogum est predicatū conuertibile,aut inconuertibile:secluſa vocis communitate. Et cum constet nō esse inconuertibile:(quoniam substantia vt sic se habens aꝺ suum esse quoꝺ ens ꝺe substantia ꝺictum predicat:conuertitur cum substantia:⁊ similiter quantitas sic commensurata suo esse,cum quantitate conuertitur:⁊ sic ꝺe aliis)consequens est:ꝙ analogum,tanq̄ superius,ꝺe analogatis predicari non possit. Superioris enim intentionem suscipere nō poteſt,quoꝺ conuertibile esse compotebatur. ¶Et qm̄ secunꝺū veritatem analoguꝫ vt superius predicatur ꝺe analogatis,⁊ non sola voce cōmune est eis:sed conceptu vnico ꝓportionaliter:cuius vnitas aꝺ hoc ꝙ predicatū aliquoꝺ superioris ratione habeat, sufficit:qꝛ superius nihil aliuꝺ sonat ẽ vnum predicatum aꝺ plura se extendens:vnuꝫ autem nō per accidens,aut congregatione(sicut acervus lapiꝺum) sed per se,constat esse etiam vnum proportione: ideo aꝺ huius veritatis claritatem ex extremis procedendo,scienduꝫ est,ꝙ quia analogum medium est inter vniuocum ⁊ pure equiuocum:consequens est ꝙ analogum iꝺem aliquo modo,⁊ non iꝺem aliquo modo ꝺe suis predicet analogatis. Et quia predicat aliquiꝺ abstrahens aliquo modo a suis analogatis(vt ex premisso patet.c.) cōsequens est,ꝙ comparetur aꝺ sua analogata vt maius aꝺ minora,seu superi⁹ aꝺ inferiora:ſꝫ nō omni no vnū ſm rōnem sit,ꝙ eis imponit. ¶Qꝺ vt clarius pateat, figuraliter ꝺeclarak sic. Tā in equiuocis ẽ vniuocis ẽ analogis,quatuor inueniunť scilicet ꝺue res aꝺ minus,equiuocate, vniuocate aut analogate:⁊ ꝺue res seu rerum rationes equiuocationem,vniuocationem aut analogiam fundantes:verbi gratia. In equiuocatiōe canis inueniuntur hec quatuor:scilꝫ canis marinus,⁊ canis terrestris,⁊ rō illi⁹,⁊ rō isti⁹ ſm nomē canis. In vniuocatiōe quoq; animalis inueniuntur quatuor: scilicet homo ⁊ bos:⁊ natura sensitiua hominis ⁊ natura sensitiua bouis:que animalis vniuocationem fundāt. In analogia similiter entis quatuor sunt scilicet suba ⁊ quātitas:⁊ substantia in quantū commensurata suo esse:⁊ quantitas secūꝺuꝫ q̄ suo esse proportionaꝝ. ¶Et licet prima prima ꝺuo ſcꝫ equiuocata ⁊ vniuocata ⁊ analogata eoꝺem modo quātum aꝺ proꝑositum ſpectat in omnibus his ꝺistinguantur:qꝛ vbilibet ex opposito conꝺistincta sunt:altera tamen ꝺuo vniuocationeꝫ, equiuocationem ⁊ analogiā fundantia,ꝺiuersimode vnita aut ꝺistincta sunt. In equiuocis nāq; rationes ille:puta canis marini ⁊ terrestris,sunt omnino ꝺiuerse ſm rationem,⁊ propter hoc iꝺ q̄ ꝓꝺicat canis ꝺe marino cane,nullo modo ꝓꝺicat ꝺe terrestri:⁊ econuerso:⁊ ideo sola voce cōmunius aut maius equiuocatis ꝺr:⁊ est. In vniuocis vero res ille(puta animalitas in boue ⁊ animalitas in leone)licet numero ⁊ specie ꝺiuerse sint:ratione tamen omnino eaꝺem sunt:ratio em̄ vnius,est omnino eaꝺem ꝙ ratio alterius:⁊ econuerso:⁊ propter hoc iꝺ q̄ ꝓꝺicat animal ꝺe homine:iꝺem omnino ꝓꝺicat ꝺe boue: ⁊ vniuocū ꝺr:⁊ superius ꝺe homine ⁊ boue. In analogis autez res analogiam fundantes(puta quātitas vt sic se habens aꝺ esse,⁊ substantia vt sic se habens aꝺ esse)ſꝫ ꝺiuerse sint ⁊ numero ⁊ specie ⁊ genere:ratione tamen eaꝺem sunt non omnino, sed proportionaliter : quoniam vnius ratio proportionaliter eaꝺem est alteri. Et propter hoc iꝺ q̄ ꝓꝺicat analogum puta ens ꝺe quātitate:illuꝺmet proportionaliter ꝓꝺicat ꝺe substantia:⁊ econuerso. Est enim illuꝺmet proportionaliter iꝺ q̄ in substantia ponit:⁊ econuerso.⁊ propter hoc analogum(puta ens) nō sola voce cōius,maius aut superius analogatis est.ſꝫ cōceptu(vt ꝺictū est) proportionaliter vno. Ita ꝙ analogū ⁊ vniuocum cōueniunt in hoc:ꝙ vtriusq; cōtoris ⁊ superioris rōnem habet. Differunt añt in hoc,ꝙ illuꝺ est superius analogice seu proportionaliter:hoc vero vniuoce. Et merito:qꝛ fundamentū superioritatis vtrobiq; saluaꝫ,vniuocationis añt nō. Fundaꝫ em̄ superioritas super identitate rationis rei significate. i. sup hoc ꝙ res significata inuenitur non in hoc tm̄:sed illamet non numero sed ratione inuenitur in alio. Univocatio añt sup modo identitatis omnimoꝺe scilicet identitate rationis rei significate. i. super hoc quoꝺ ratio rei significate in illo ⁊ in isto est eaꝺem omnino. Quamuis enim in analogis hic identitatis modus non inueniatur,quē in vniuocis inuenīri pluries ꝺcīi est:identitas tamē ipsa rationis rationū +inuenitur. Et nāq; identitas proportionalis , identitas quoꝺam. Et iꝺeo non minus analogum(puta ens)est predicatum superius quā vniuocum:puta animal:sed alio modo:analogum enim est superius proportionaliter:qꝛ fundatur supra identitatē proportionalis rōnis rei significate,vniuocū añt precise ⁊ simpliciter:qꝛ super omnimoꝺa identitate rōnis rei significate eius superioritas fundatur. Propter qꝺ̄ S. T. superioritas fundamētū aspiciēs in.5.meta. ꝺixit,ꝙ ens est superi⁹ aꝺ omnia sicut animal aꝺ homineꝫ bouem. ¶Unde obiectiōes aꝺ oppositum aꝺducte,in hoc peccant:ꝙ inter identitatē,⁊ moꝺum identitatis non ꝺistinguunt. Fatenꝺū est em̄,ꝙ aꝺ hoc ꝙ aliquis terminus ꝺenominet superiꝰ,aut cōmunioꝝ opꝫ vt rē vnā ⁊ eaꝺem in vtroq; ponat:sed sophisma cōsequentis cōmittitur,inferēꝺo ex hoc,ergo opꝫ ꝙ ꝺicat rē vnā ⁊ eaꝺē omnino. Et est semper sermo ꝺe identitate ſcm rationem,seu ꝺiffinitionem. Identitas enim ⁊ vnitas continēt sub se non solum vnitatem ⁊ identitatem omnimoꝺā:sed proportionalem:que in analogis nominis ratione saluatur. Negandum est igitur,ꝙ in analogis nō ꝓꝺicatur iꝺem ꝺe vno ⁊ alio analogatoꝝ:quoniā vnum ⁊ iꝺē proportionaliter ꝺe omnibus analogatis ꝺicitur:⁊ propterea inter predicata nō cōuertibilia numerandū est. Quātitas em̄ si licet aꝺequet ens ꝺe quātitate verificatū ſm rationem omnino eaꝺem:nō tm̄ ſm rationem illam proportionaliter:qm̄ entis ratio non alia proportionaliter aꝺ substantiā ⁊ qualitatē se extendit. Uerū quia analogum sonat identitatem proportionalem:iꝺeo hmōi rationibus formaliter rñꝺendo,nullo pacto cōcedendū est analogū cōuerti cū aliquo analogaro. ¶Ad ma-

Alias +identitas tm̄ rōnis ⁊c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

teriam tñ descendendo:põt intrepide dici,q̃ q̃ analogũ ratio nẽ vnam proportionaliter tantum predicat:z vnum proportionaliter plura esse proportionibus similia manifestuz est dupliciter potest secundum singulas rationes ad analogata comparari. Uno modo absolute:z sic fm singulas rationes cum singulis analogatis cõuertit:q̃ nulla omnino vna analogi ratio in duobus analogatis inuenitur. Alio modo fm identitatem proportionalem,quã hz vna cũ altera:z sic cum nullo analogato ꝙuertitur:quoniã omnes analogi rõnes induisse sunt ꝓportionaliter:z vna est altera proportionaliter. Et quia(vt dictũ est)analogum hanc sonat identitatem:ideo formaliter z simpliciter loquendo,analogũ inconuertibile z cõmunius predicatum ꝓcedendum est esse. Non tamen genus,aut species aut proprium:aut diffinitio:aut differẽtia,aut accidens vniuersaliter est. Nec propterea diminutus Ari.aut Porphy.fuit:quoniam predicabile quod simpliciter vnum est,docebant:ac per hoc inter equiuoca numerarunt. ¶Ex predictis autẽ manifeste patet,q̃ analogum non conceptũ diuiũctum,nec vnum precisum inequaliter participatũ,nec vnum ordine:sed conceptũ vnum ꝓportione dicit z predicat. De ordine tamen in analogis incluso infra tractabitur. Unde cum dr de homine,aut albedine,aut quocunq̃ alio q̃ est ens:nõ est sensus,qõ sit substãtia,vel accidens:sed sic se habens ad esse. Utor autẽ ly sic:quoniam de ꝓprijs nominibus proportionum ad esse in actu exercito eas importantibus ,disputare nolo ad presens: quoniam metaphysici negotij opus hoc est,z exemplariter hic de ente loquimur. Simile siquidem est de actu,potentia,forma, materia,principio,causa,z alijs huiusmodi iudicium.

¶Qualis analogatoꝝ fm analogi nomen diffinitio. Capi.7.

Apparere quoq̃ Poterit alicui q̃ in ratione vnius analogati (puta qualitatis)fm analogi,puta entis nomen alterius analogati,puta substantie vel quantitatis ratio fm idem analogi nomẽ cadere debeat:sicut in analogia attributionis contingere dictum est. Fundamẽtum autem inde apparentia hec sumit:quia ratio vnius analogati vt eadem proportionaliter est alteri,absq̃ illa altera expressi cõplete neq̃t. Dcm̃ est autem ,q̃ analogo nomine rationes he importantur vt eadem proportionaliter sunt. ¶Et cõfirmat hoc expositio ipsa analogie ab Artis.Auer.z.S.T.in primo eth.posita. Exponunt em̃ q̃ bonũ seu perfectio analogice dicitur de visu z intellectu:q̃ sicut visus in corpore:ita intellectus in alia pfectio est. Constat añt q̃ nõ est intelligibile hoc se habere sicut illud: nisi vtrũq̃ extremoꝝ percipiatur. Necessario igitur videtur vnũ analogatoꝝ fm analogi nomẽ p aliud diffiniẽdũ esse.

Ut autẽ Liqueat huius ambiguitatis solutio:recolendum est analoga hec duplr inueniri scz ꝓprie z metaphorice. Diuersimode em̃ hec se habent ad ꝓpositã qõnẽ. In analogia siquidem fm metaphoram,opz vnum in alterius ratione poni , non indifferenter,sed ꝓprie sumptũ,in ratione sui metaphorice sumpti claudi necesse est:qm̃ impossibile est intelligere quid sit aliquid fm metaphoricũ nomen,non cognito illo:ad cui⁹ metaphoram dr. Nec em̃ fieri põt vt intelligã quid sit pratũ in eo qõ rideus:nisi sciã quid significet risus nomẽ ꝓprie sumptum ad cuius silitudinẽ dr pratũ ridere.

¶Est añt hui⁹ rõ radicalis:quia analogũ metaphorice sumptũ:nihil aliud p̃dicat,q̃s hoc se habere ad similitudinẽ illi⁹: qõ absq̃ altero extremo intelligi nequit. Et propter hoc huiusmodi analoga prius dr̃ his in quibus propie saluant: z posteri⁹ de his in q̃bus metaphorice inueniuntur:z hñt in hoc affinitatem cum analogis fm attributionem:vt p̃z. In analogia vero in qua nominis saluatur ꝓprietas ,nullũ analogi mẽbrũ per alterũ diffiniri opz:nisi forte gratia materie:vt S.T. in.2.q.de veri.arti.xj.docuit. Sunt em̃ analogatoꝝ rõnes fm analogi nomẽ quodãmodo medie inter analoga fm attributionem,z vniuoca. In analogis em̃ fm attributionẽ primũ diffinit reliqua. In vniuocis vero neutrũ alterꝝ diffinit,sz vnus diffinitio est ꝓpleta alteri⁹ diffinitio:z ecõuerso. In analogis añt neutrũ alterũ diffinit:sz vni⁹ diffinitio est ꝓportionaliter alteri⁹ diffinitio. Et loq̃mur semp de rõne fm nomẽ cõe. Ubi g. in diffinitione coꝝ dis fm qõ principiũ aialis,nõ ponit fundamentũ fm q̃ principium domus:nec econuerso:sed eadẽ ꝓportionaliter est principiũ ratio vtrobiq̃:vt Com.vbi supra dicit.

¶Duab⁹ añt opus est distinctionib⁹ vti in re hac:ea.s.q̃ in logica tradit de actu signato z exercito:z ea q̃ a metaphysico,vt plurimũ tractat,de ordine rex sub vno noie ex pte rei:z pte impositionis nominis. ¶Ex prima siquidẽ distinctione scimus duo. Primo.q̃ sicut animal dictum de hoie z equo,importans vniuocatione in actu exercito,nõ predicat de hoie totum hoc s.naturã sensitiuam eandem oino fm rõnem nature sensitiue equi z bouis:sed naturam sensitiuam simpliciter:quam tñ ad hoc q̃ vniuoca sit predicatio,opz esse oino eandem fm rõnem nature sensitiue equi z bouis:ita ens importans proportionalitatem in actu exercito,nõ predicat de quãtitate totum hoc.s. habens se ad esse sic proportionaliter vt substantia aut qualitas ad suũ esse:sed habens se ad esse sic absq̃ alia additione:q̃ tñ oportet ad hoc q̃ analoga sit p̃dicatio,idem proportionaliter esse cum altero:sic se habere ad esse quod de substãtia aut qualitate ens predicat. ¶Scõo , q̃ sicut ex declaratione qua manifestatur animal esse vniuocum:q̃ dicit vnaz z eãdẽ oino rationẽ in omnibus:nõ fallimur,nec confundimur,nec vagamur circa hominis z bouis fm animalis nomen rationem:sed quiescimus,intuẽtes q̃ aial exercet qõ vniuocoꝝ diffinitio z expositio significat. Ita ex hoc q̃ declaratur ens aut bonum aut quodcunq̃ aliud esse analoguz(q̃ dr rõnes plures easdẽ proportionaliter,z importat hoc se habere quemadmodũ proportionaliter se habet illud ad esse vel appetitum ꝛc.)non debem⁹ turbari z inquirere in analogi nominis(puta boni)rõne significationem istã:sed sat sit,distinguẽdo inter actum signatum z exercitum,inspicere q̃ analogi nominis ratio id exercet qõ analogi rõ z declaratio significat. ¶Ex his autẽ duobus patere iam põt intentum,q̃.non oportet vnum analogie mẽbrum per alterum diffinire,ex eo q̃ analogũ significat esse eadem ꝓportionaliter:qm̃ hoc in actu exercito significat. ¶Ex scõa vero distinctione scimus,nõ solum q̃ preposterus est ordo rerum z significationum qñq̃ sub noie analogoꝝ ita q̃ prior fm rem ratio posterioꝝ interdum significatione est(vt de ente z bono , z alijs huiusmodi cõibus deo z creaturis accidit:ratio enim quam in deo quodlibet horum ponit , significatione quidem posterioꝝ,re autem prioꝝ est)z q̃ ꝓ alterum horuz dicitur analogum predicare de suis analogatis fm prius z posterius,ipsam analogi rationem. ✝Sed etiã scimus,q̃ quando ratio quam ponit analogum in vno ex ratione quam in altero ponit exponitur:nõ ideo fit:q̃ vnum in alterius ratione cadat:sed q̃ vnius ratio posterioꝝ altera est significatione z priorem vtpote notioꝝ declaratur.vt S.T.in.2.ar.q.13.pri me partis fecit:declarans,q̃ dicẽdo,q̃ deus est bonus:sensus est:id qõ bonitatẽ in creaturis dicimus,preexistit in deo ꝓportionaliter ꝛc. Et eadẽ intelligẽdũ est rõne fieri,si posterioꝝ fm rem per prioꝝ declaret. Non diffinit ergo analogum secundũ vnam rationẽ,seipsum fm alterã:licet exponat z declaret.

✝Alis p̃dicari de suis analogatis ꝛ pos. secũdũ ipsam analogi rationẽ.

Obiectionibus Autem in oppositũ ẽq̃us ex dictis satisfactũ fit:formaliter rñderi põt.q̃ cognosci aliqua vt eadẽ proportionaliter:seu hoc se hr̃e sicut illud,duplr contingit. Uno mõ formaliter.i.quo ad relationẽ idẽtitatis z similitudinis:z sic absq̃ extremis cognitio hec haberi nõ põt. Alio modo fundamẽtaliter.z sic in ratione vnius nõ cadit reliquum:sed ratio vnius est alteri⁹ rõ, oino,vel ꝓportionaliter. Cõstat añt,q̃ analogum nomẽ(puta ens aut bonũ)nõ relationẽ idẽtitatisaut similitudinis signat sed fundamẽtũ:z tõ obiectiones q̃ iuxta primũ sensum procedunt:nihil ꝛcludunt z intentum. Ptz añt facillime hec esse vera exẽpla de vniuocis,ponendo z applicãdo ad idẽtitatẽ vniuocationis. Signiat nãq̃ nomen vniuocũ plura inquãtũ eadẽ sunt vniuoce,seu secundum rationem omnino. Et identitatis relatio in nullo extremoꝝ absq̃ altero intelligibilis est ꝛc.

¶Qualis sit in analogo comparatio. Capitu.8.

Difficultas Etiã non parua (que multos inuasit ac superauit) de comparatione in analogo dilucidanda est. Creditum enim a quibusdam est , q̃ non posset analogia posita,fermo ille nisi extorte exponi:quo vnum analogatum magis perfectius tale secundum analogi nomẽ diceret,verbi gra:substantia est magis aut pfectius ens quã q̃ntitas. Moti sunt añt ex eo,q̃ cõparatio in vno cõmuni,vtrinq̃ facienda est etiam secundum grammaticos:quod in analogo nõ inueniri videtur. Et potest formari ratio pro eis talis. Aut comparantur analogata in vna cõmuni eis ratione:aut in suis rationibus. Non in ratione cõmuni:quia illa analogũ caret:nec in rõnibus ꝓprijs:q̃ tunc falsum est subam eẽ magis ens,q̃ q̃ntitas. Nõ.n.min⁹ aut impfecti⁹ q̃ntitas ẽ sua rõ, quã ens in ea ponit,q̃ substãtia sua ꝛc. Nullo igitur modo videtur comparationem cum analogia saluari posse.

¶Succumbitur autem difficultati huic:q̃ proprium cõparationis fundamentũ non ꝓsideratur. Fundatur em̃ super identitate seu vnitate rei in qua fit comparatio z non super modo identitatis aut vnitatis:sicut de intentione superioritatis prẽdictũ est. Unde cũ analogum ex dictis cõstet rem vnam licet proportionaliter dicere:nihil ꝓhibet in ipso comparari analogata:licet non eo modo quo vniuoca fit comparatio. ¶Ad comparationẽ siquidez cum requirantur z sufficiant hec tria. s.distinctio extremoꝝ z identitas eius in quo fit comparatio , z modus essendi illius in extremis.s.eque vel magis aut minus perfecte:sub identitate autẽ seu vnitate,proportionalis vnitas seu identitas contineatur : põs est q̃ si in diuersis idem ꝓportionaliter eque vel magis aut minus perfecte esse hz comparatio fm illud proportionale fieri possit,cõparatione nõ vniuoca,hz analoga. Sicut em̃ q̃ natura sensitiua est in boue,z illamet omnino fm rõnem est in hoie,z perfectius esse hz in homine q̃s in boue : homo perfectius animal boue dicit vniuoca cõparatione:sic,q̃ sic se habere ad esse est in substantia,z hoc idem proportionaliter est in quantitate , z imperfectius esse habet in quantitate q̃s in substãtia:dicitur substãtia magis seu perfectius ens q̃s quantitas,analoga comparatione. vnde S.T.in.7.art.q.7.de po.dei,tripliciter cõparationẽ fieri docẽs duos modos analogice cõparationis ponit aperte ex hoc insinuans cõparationem nõ solum super identitate numerali,specifica,aut generica fundari:sed etiã proportionali.

¶Modi añt cõparationis ibidem traditi sunt hi.s.fm solam quantitatẽ rei participate,z sic vnum album dicitur altero albius. Uel extẽdendo ꝓpter pñs propositũ,hunc modũ ad oẽz comparationẽ vniuocam:dicatur q̃ primus attenditur scõm quantitatẽ rei participare eiusdem omnino fm rationem,siue illa ratio sit specifica siue gñica:vt calidũ magis calidum altero dicitur:z homo perfectius animal leone est. ¶Scõs vero modus attẽdit fm q̃ res aliqua in vno inuenitur participati ue:alterũ vero est per essentiam quẽadmodum hõ platonicus longe perfectioꝝ homo esset nobis. Et abstractione intellectus vtendo:quẽadmodũ bonitas longe melioꝝ est quocunq̃ bono: qõ participatiue bonũ dicitur. ¶Tertius autẽ modus attenditur fm q̃ res aliqua in vno inuenit formaliter z fm se:in altero autẽ virtualiter,z eleuatiũ ad rẽ superioꝝ ordinis. Quem admodũ dicimus q̃ sol est magis calidus q̃s ignis:vel q̃ calor perfecti⁹ esse hz in sole q̃s in igne. Nec est dubiũ hos duos modos vniuocã cõparationẽ impedire:vt S.T.ibidẽ dr.z Aris. in primo eth.de primo modo testatur:vbi bonũ commune nõ vniuoce,sed scõm proportionalitatem dicendũ docet bonitati separate z bonis ceteris per participationem. Patet igitur ex his , eadẽ proportionaliter vt sic esse comparabilia:quamuis physice loquendo in sola specie aut genere comparatio fiat.

Ad Obiectionẽ autẽ in oppositũ,dr q̃ vtroq̃ mõ in analogis cõparatio fit. Cõpant siq̃dẽ analogata(puta suba z quãtitas)in rõne vna z cõi proportionaliter quã analogi nomen(puta ens)dicit:z addit supra analogata:vt ex dictis p̃z. Et cõparantur fm suas rationes fm tñ analogi nomen , que earũ sit perfectioꝝ:secundũ q̃ dicim⁹,substantia est perfectius ens quãtitate:quia ratio entis in substãtia perfectioꝝ est rõne entis in quãtitate. Ita q̃ iuxta istã apparationẽ est sensus.substantia habet perfectionem fm entis nomẽ rationẽ q̃s quantitas:z nõq̃ substãtia est magis aut perfectius substãtia q̃s quãtitas sit quantitas : vt quidã somniare videnẽ. Asi cõparatio ista extẽdit vsq̃ ad analoga fm attributionẽ:hz in tali analogia non nisi abusiue comparatio fieri possit. Dicimus enim q̃ ens reale est magis z perfectius ens ente rationis:qõ per attributionem ad illud,ens dicitur in.4.meta.text.2.quia ens reale habet perfectioꝝ secundũ entis nomen rationẽ . Iuxta quẽ modum si vsus admitteret,diceremus,animal est magis sanũ vrina,quia perfectionem fm sani nomen rationem habet.

¶Qualis sit analogi diuisio z resolutio. Cap.9.

Qualiter autẽ Analogũ diuidẽdum sit: ex dicendis manifestum est. Potest siq̃dẽ trifariã analogi diuisio intelligi. ¶Primo,vt diuidat̃ vox in suas significationes. Dictũ est.n.q̃ analogũ plures rõnes significat immediate:z hec diuisio cõuenit sibi inquãtũ equiuocũ quoddã est. ¶Scõo,vt diuidat̃ significatũ ei⁹ in q̃s mẽbra ei⁹,eo modo quo eius qõ proportionaliter vnũ est:sic z sic ꝓportionatũ mẽbra dici p̃nt. Dictum est enim q̃ analogum nõ ita diuersas rationes significat,quin significet vnã rationẽ proportionaliter. Omnes nanq̃ rationes analogo nomine immediate significate,eadẽ proportionaliter sunt. Ratio autem vna proportionaliter,cum cõstituatur ex pluribus rationibus proportionalibus:in eas secari potest. Hec autem nõ est diuisio analogi in sua analogata:quoniã rationes he in ipsius analogi rõne intrinsece clauduntur,z analogata ea sunt,in quibus rationes ille saluantur non ipse rationes . Entis enim analogata sunt substantia z quantitas : z non rationes entis in substantia z quantitate. Rationes enim(vt dictum est)analoge sunt. ¶Unde tertio modo potest diuidi analogũ diuidendo significatum ei⁹ in sua analogata per diuersos modos quibus analogi rationẽ proportionalem analogata ipsa diuersimode suscipiũt. Ita q̃ diuisum est significatum vnũ proportionaliter:diuidentia sunt modi fundãtes z faciẽtes in analogatis ꝓprias proportiones fm quas fit analogia:cõstituta añt per diuisionem vt partes subiectiue,sunt analogata ipsa.ver.g.Quando ens diuiditur in substantiã z quantitatẽ:diuisum , est ratio entis noie significata:que oẽs in se entis nomine significatas rõnes claudit:vtpote vna ꝓportionaliter diuidentia sunt substantiuũ z mẽsuratiuũ,seu p se z in alio,sicut ex q̃b⁹ substãtia z quãtitas hñt q̃ diuersas entis rõnes subintrẽt,partes añt subiectiue sunt substãtia z quãtitas que in entis rõne analogãtur.

¶Et q̃ hec est ꝓpria analogi diuisio:idcirco distincte explicãdum est,quomodo differat diuisio hec ab vniuoca. Tripliciter siquidẽ differunt. ¶Primo ex parte diuisi:q̃ diuisione vniuoca vnum omnino fm rationem secatur : hic autem vnum proportionaliter. ¶Secundo ex parte diuidentium:q̃ differentie secantes genus sunt extra genus:modi autẽ secantes analoguz in ipsius analogi ratione clauduntur:quẽadmodũ ipsa analogata(vt in capitulo de abstractione declaratum est)propter quod in tertio meta.tex.10.ens genus esse negat. ¶Tertio ex parte ipsarum partium subiectiuarum,que per diuisionem fiunt q̃ partes diuisionis vniuoce licet ordinem habeant secundum se)z originis:vt dualitas est prioꝝ trinitate:z perfectionis:vt albedo est perfectioꝝ nigredine)tñ fm diuisi rationẽ,puta numeri aut coloꝝ:neutra altera prioꝝ aut posterioꝝ est:sed oẽs equaliter in diuisi ratione cõmunicant. Analogata vero,que analoga diuisione constituuntur non solum scõm se,sed etiam in ipsius analogi quod diuiditur ratione:ordinẽ habent:z aliud prius,aliud posterius est:adeo vt in vno eoruz tota ratio diuisi saluari dicatur:in alio autẽ imperfecte z secũdum quid. Quod non est sic intelligendũ:quasi analogum habeat vnam rationem:que tota saluetur in vno,z pars eius saluetur in alio:quoniam puerile est hoc. Sed cum totum idẽ sit quod perfectum.z analogo nomine multe importentur rationes , quarum vna simpliciter z perfecte constituit tale secundum illud nomen,z alie imperfecte z secundum quid:ideo dicitur quod analogum sic diuiditur,quod non tota ratio eius in omnibus analogatis saluatur:nec equaliter participant analogi rationem sed secundum prius z posterius. ¶Cum grano tamen salis accipiendum est analogum simpliciter saluari in vno,z secundum quid in alio. Sufficit enim hoc verificari,vel absolute(vt patet in diuisione entis in substantiam z accidens , illa enim absolute loquendo dicitur ens simpliciter: hoc autem secundum quid)vel in respectu:vt paret in diuisione entis in deum z creaturam. Utrumque enim licet ens simpliciter sit z dicatur absolute loquendo:creatura tamen in respectu ad deum , ens scõm quid z quasi non ens est z dicitur.

Circa resolutionẽ Autẽ analogatoꝝ scien dũ est,q̃ cum vniuersaliter primũ in cõpositione sit vltimũ in resolutione:z per diuisionẽ in ea que actu in aliquo sunt resolutio fiat:eodẽ modo resoluẽda sunt analogata in analogũ,quo cetera resoluuntur.scz vtẽdo diuisione predicta , que vocatur diuisio in partes essentie vel rationis,z a posterioribus secũdum consequentiã ad priora procedendo,si longa esset resolutio facienda . ¶Ad rationem autem analogi cum deuentum fuerit singulis analogatis in suas rationes secundum analogi nomen resolutis:cum illa analogi ratio ex multis constituatur rationibus,ordinem inter se z proportionalem similitudinem habentibus.vel ordinate ad primam resolutio fiet:veniendo semper ad similius z propinquius pume,z id in quo dissimilitudo est relinquendo. Uel si non sic ordinatas inter se contingit esse rationes illas, ad primam omnes modo predicto deducende sunt. Ordinem enim ad primam nulla subterfugere potest. Hec refert in pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

positō:an fiat resolutio ad rationem primā significatione, vel secundum rem. Intelligenda enim sunt hec in suo ordine: scilicet significationum aut rerum.

¶Qualiter de analogo sit scientia. Cap. 10.

VIsum est autem logo scientiam esse non posse: nisi quēadmodum de equiuocis scientia habetur: eo q̄ plures rationes dicit, licet similes. Imo fallacia equocationis cōmitti in syllogismis: in quibus analogo pro medio sumpto, certū analogatum subsumitur (nisi forte gratia materie bon⁹ esset ꝓcessus) asserunt eadē ratione. Nec posset ex vnius analogati ratione fm analogi nomen concludi alterum analogatum tale formaliter esse: sed semper predictum incidere vitium ratione predicta cōfirmant verbi gratia, Si ponamus sapientiam esse analogice cōmunem deo z homini ex hoc q̄ sapientia in homine inuenta fm formalem rationē precise sumpta, dicit perfectionem simpliciter: non cōcludere possum: ergo deus est formaliter sapiens: sic arguendo. ois perfectio simpliciter est in deo: sapientia est perfectio simpliciter: ergo. Mino: eī distinguenda est: z si ly sapientia pro ratione sapientie que est in homine stat, argumentum erit ex quatuor terminis: q: in conclusione sapientia stat pro ratione sapientie quam ponit in deo: cum concluditur, ergo sapientia est in deo. Si autem pro ratione sapientie in deo stat in minore: non cōcluditur ex perfectione sapientie create deum esse sapientem: cuius oppositum z philosophi, z theologi omnes clamant.

¶Decipiuntur autē isti, Scotū (cuius est ratio hec in questione. 1. dist. 3. primi lib.) sequētes: q: in analogo diuersitatem rationum inspiciētes: id q̄ in eo vnitatis z identitatis latet nō considerant. Rationes eī analogi (vt superius etiā diximus) possunt dupl⁹ accipi. Uno modo fm se (inquātum ab inuicem distinguuntur) z ea que conueniunt eis vt sic, seu ex hoc. Alio modo inquantum eadem sunt proportionaliter. Primo modo accepte, vitium equiuocationis inducerēt si quis eis vteretur vt patet. Secundo autē modo eis vtendo, peccatū nullum incurrit: eo q̄ quicq̄d conuenit vni: conuenit etiā alteri proportionaliter: z quicquid negatur de vna, negatur proportionaliter de alia: q: quicq̄d conuenit simili in eo q̄ simile: conuenit etiam illi cuius est simile, proportionalitate semp seruata. Uñ si ex immaterialitate anime cōcluditur eam esse intellectualē ex immaterialitate ꝓportionaliter posita in deo optime cōcluderetur deum esse intellectualē proportionaliter: vt quantum immaterialitas illa excedit istam tantus intellectualitas illa excedat istam ꝛc. Propter quod Sanctus Thomas in q. 2. de pote. dei, art. 5. analogata omnia sub vna analogi distributiōe cadere dixit. Et merito q: vnitas analogie non esset in coordinatione vnitatum numeranda: nisi vnum proportionaliter vnum esset affirmabile z negabile: z consequenter distribuibile, z scibile subiectum. 2. medium, z passio.

¶Unde ad obiecta in oppositū dicitur, q̄ q:, vt in. 2. elench. cap. 10. dicit equiuocatio latens in hmōi ꝓportionalibus, peritissimos etiā latet. ideo oportet hmōi analogis nominibus vtendo ex parte vnitatis, semper modum proportionalitatis subintelligi: aliter in vnuocationē lapsus fieret. Nisi eī pre oculis haberetur proportionalitas cum dicitur immateriale omne esse intellectuale: tāquam vnuoce dictum acciperetur: z latens equiuocatio non visa obreperet.

¶Proportionalitate autē seruata de analogis sciētiam esse z diui Thome processus de bono z vero z aliis hmōi, z quotidianum conuincit exercitium. Testatur quoq; demonstratiue artis pater Arist. in. 2. poste. ca. 11. incip. (Ut habeamus autē proposita vel problemata) analogum causam adequatam esse alicuius passionis, z medium oportet q̄q; a demonstratore assumi, dum venationē ꝓpter quid docens inquit. Amplius alius modus est fm analogiā eligere vnū: idem eī nō est accipere: q̄ oportet vocare sepion z os, z spinā. Sunt autem que sequuntur: z hoc tanē natura vna hmōi existente. Et in seq. cap. ait, Scōm autem analogiam eiusdem: z mediuz se habet fm analogiam. In quibus verbis non solum docuit analogū vt mediuz assumi quandoq; in demonstrationibus: sed etiam ipsum + non esse vnum in se exp̄essit, z cum hoc habere passionem adequatam: ac si vnius esset nature. ¶Nec impedit analogia hec processum formalem ad cocludendum de deo et creaturis predicatū aliquod eis cōe: qm̄ accepta sapientie ratione, z segregatis ab ea per intellectum eis que sunt imperfectionis: ex hoc q̄ id q̄ est sibi proprium formaliter sumptum perfectionem absq; imperfectione claudit, cōcluditur ergo sapientie ratio non oino alia, nec omnino hec, sed hec proportionaliter est in deo: q: similitudo inter deum z creaturā non est vnuoca: sed analoga. Nec pari ratione pōt concludi deū esse lapidem proportionaliter: q: ratiolapidis formaliter sumpta, quātumcūq; expoliata imperfectionē aliquā claudit, q̄ prohibet tam ipsam fm se, q̄ ipsam proportionaliter in deo reperiri: nisi metaphorice: quemadmodū dictum est: petra autē erat Christus. Unde cū sit hmōi processus, omnis perfectio simpliciter est in deo: sapientia est perfectio simpl⁹: ergo ꝛc. in minore ly sapentia non stat pro hac vel illa ratione sapientie: sed pro sapientia vna proportional⁹. 1. pro vtraq; rōne sapientie nō connunctū vel disiunctum: sed inquantū sunt induise proportional⁹: z vna est altera ꝓportionaliter: z ambe vnā ꝓportionaliter constituunt rationē. Significantur eī analogo nomine inquantū eedem sunt: vnde nō oportet analogum distinguere, ad hoc q̄ contradictionē fundet: z enunciationis subiectum aut predicatū fiat: sed ratione identitatis proportionalis in se clause, z quam principaliter dicit, ex se ad hoc sufficit. Cōtradictio eī nō cōsistere in affirmatione z negatiōe eiusdē de eodē ꝛc. z non affirmatione z negatione vniuoci: identitas siquidem tam rerū q̄ rationum (vt pluries replicatum est) ad identitatē proportionalem se extendit. ¶Ex hoc autē apparet Sco. in. 1. sen. dist. 3. q. 1. vel male exposuisse cōceptum vniuocum, vel sibi cōtradicere: dum volens vniuocationē entis fingere ait, Cōceptum vniuocū voco, qui ita est vnus q̄ eius vnitas sufficit ad contradictionē affirmādo z negando ipsum de eodē. z sic vniuocū vult esse ens. Si eī identitas sufficiēs ad contradictionē vniuocatio dicitur: constat q̄ ponendo ens esse analogum z fm proportionalitatē tantum vnum, satisfiet vniuocationi, q̄ scotice doctrine aduersatur tenenti habere conceptum vnum simpliciter z omnino indiuisum: vt de vniuocis diximus. Si autem non omnis talis identitas sufficit ad vniuocationē: non recte igitur vniuocatio cōceptus declarata est esse eam, que ad cōtradictionem sufficit: quasi proportionalis identitas ad hoc non sufficiat.

¶De cautelis necessarijs circa analogorum nominum intellectum z vsum. Cap. 11.

QUia vero Aristot. in predicta ex elenchis authoritate doctissimos viros circa horum nominum conceptus errare dixit ob latentem eorum vnitatis modum. idcirco necessarium fore duximus in fine huius tractatus cautelas quasdā tradere, quibus possit se quis ab errore multiplici in re hac preseruare.

Cauendū Est igitur in primis, ne ex vniuocatione ipsius nois analogi respectu quorundam: credamus simp⁹ ipsum esse vniuocum, omnia enim fere analoga, ꝓprie fuerunt prius vniuoca: z deinde extensione analoga cōmunia proportionaliter illis quib⁹ sunt vniuoca z aliis vel alij facta sunt. Sapientie enim nomē primo impositum est humane sapientie: z vniuocū omniū hominum sapiētis erat. Deinde ad diuine nature cognitionē ascēdentes, ꝓportionalemq; similitudinē inter nos vt sapiētes z deum cōtemplantes sapiētie nomē extēderunt ad id in deo significandum, cui nostra sapiētia proportionalis est, sicq; vniuocum nobis analogum factum est nobis z deo. Et similiter de aliis accidit.

¶Falli autem contingit faciliter ex hoc: quia illa ratio prior vtpote notior z familiarior z prior quo ad nos: semper proferetur ab illustribus viris z eorum sequacibus, quando analogi significatio queritur, z dicitur esse tota analogi ratio: pro qua simpliciter prolatum stat, z omnia analogata illam participare: vt patet cum sapiētie ratio redditur. Assignatur enim differentialis eius conceptus pro ratione: secundum quam cōmunis ponitur deo z creature. z simile est in aliis. Creditur enim ex hoc q̄ illa sit ipsa analogi ratio z incaute vniuocatio accepta tur: non eī illa ratio est ratio analogi: sed eius ouigo quo ad nos, quoniam non illa, sed illa proportionaliter in altero analogato inuenitur: vt ex dictis patet.

Cauendū Scdo est, ne nois vnitas vt diuersitas rationū analogā vnitatē obnubilet: hoc eī tanē quoddā accidens, in re hac suspiciendum est. Nihil minus analogice idem sunt sepion, os z spina vnum non habentia nomen, q̄ si vnū nomen haberent: nec magis idem essent si vnum nomen haberent: z tamen si communi noīe ossa vocarentur: ita quod defectu vocabulorū, vel rerum proportionali similitudine, ossis nomen ad cetera extēsum esset: crederemus eiusdem esse nature, z rationis ossa z spinas ꝛc. Presertim q: (vt dictū fuit) ad ea que sunt proportionaliter eadem consequuntur passiones tanquam si eorum esset natura vna.

Cauendum Tertio est: ne vocalis vnitas rationis analogi nominis mētem reuoluat. Ex eo nanq;: verbi gratia: quod principium dicitur esse id ex quo res fit, aut est, aut cognoscitur: z hec ratio in omnib⁹ que principia dicuntur saluatur principij nomen vniuocum creditur. Erratur autē: q: ratio ipsa non est vna simpliciter: sed proportione z voce: vocabula eī ex quib⁹ integratur, analoga sunt: vt patet: neq; enim fieri, neq; esse, neq; cognosci, neq; ly ex vni⁹ omnino est rationis: sed proportionalis. Et propterea ratio illa in omnibus vtpote proportionalis saluatur: sicut z principij nomen proportionaliter commune dicitur.

Cauendum Demum est: ne diuersa doctor⁹ dicta de analogis, nos perturbēt. Cōsiderandū quippe est, q̄ q: analogū medium inter equiuocū z vniuocū est: z medium extremoru naturam sapiens ad alterum comparatum, alterum induit: adeo vt qñ medio secundum id quod de vno extremo habet vtimur: illius extremi conditiones ei attribuamus (vt in quinto phy. tex. eo. 6. z. 51. patet) ideo plerunq; doctores vtentes analogo ex parte vnitatis quā ex vniuocis participat vniuocorū non solū conditiones (puta abstractionem indistinctionem ꝛc.) sed etiā nomen ei attribuūt: vtentes vero analogo ex parte diuersitatis quā qui ex equiuocis trahit cōditiones quoq; supradictis oppositas, et nomē illi imponunt equiuoci. ¶Et vt de multis pauca dicātur. Aristo. in secundo meta. tex. 4. ens z verum vniuoca vocat: q: ex parte identitatis illis vtitur: vt processus suus aperte ostendit.

¶San. Tho. quoq; pluries dicit in ratione alicuius analogi (puta paternitatis communis diuine z humane paternitati) omnia contenta esse indiuisa z indistincta: z quod paternitas (verbi gratia) abstrahit a paternitate humana z diuina: q: vtitur analogo ex parte identitatis. Nec tamen falso sunt aut abusiue predicte locutiones z similes: sed ample potius, z large. quemadmodum pallidum nigro cōtrarium est z dicitur. Saluatur siquidem in analogis identitas nominis z rationis: in qua (vt ex dictis pt;) non solum analogata: sed etiā singule analogi rationes vniūtur, z quodammodo confundunt: vtpote abstrahentes aliqualiter ab earum diuersitate.

¶Aristote. rursus in primo physi. ex parte diuersitatis entis vtens contra parmēidem multiplex seu equiuocū (vt ipsemet illum textum sic exponendum specialiter in secundo elenchorū tradit) vocauit: vnde z Porphyrius Aristo. dicere ens esse equiuocum accepisse videtur vtēs ente ex parte diuersitatis. Quod tamē Sco. in primo. dist. 3. in. q. 3. in logica Aristo. non inuenirī ideo dixit: q: predictos textus nō coniugauit. Propter quod ibidem quoq; contra textum glossauit principium Arī. contra parmenidē in primo Physi. ter. 13. vt in elēchis (vt dictū est) clare patet. S. Tho. etiā, ens prius esse primo analogato nihilq; deo prius secundum intellectum esse dicit: plurics vtēs analogo ex parte diuersitatis rationū. Quelibet siquidē eius ratio secundum se quia proprium analogatū in se claudit: et in sui abstractione illud secū trahēs cum illo cōuertitur (vt supra diximus) ideo prior secundū consequētiam, aut abstractio: suo analogato negatur, ac per hoc primo analogato et deo nihil est prius: q: eius ratio secūdum analogi nomē, que ipso prior secundū se non est, sed conuertitur: ceteris prioribus rationibus. Cum his tamē stat, quod ratio illa in deo vt eadē est proportionaliter alteri rationi: secūdū idem nomē superior et secundū consequētiam prior logice loquendo sit: vt ex dictis patet. Dico añt logice: quia physice loquendo analogū nec est prius secundum consequentiam omnibus analogatis (q: ab eorū proprijs abstrahere non potest: quanuis vt saluatur in vno sit prius altero) nec potest esse sine primo analogato, vbi analogata cōsequenter se habent. Unde si quis falli non vult solerter sermonis causam coniectet: extremorum conditiones medio applicaturum se recolat: sic enim facile erit omnia sane exponere, et veritatem assequi: que a prima est veritate. Cuius cognitio ex hoc exaltetur et firmetur opusculo completo in conuentu sancti Apollinaris papie suburbio: die primo Septembris. M.cccc.xcviij.

¶Preclarissimus reuerēdissimi do. dñi Tho. de vio, caietani Cardinalis S. Xisti, de nominū analogia tractatus explicit.

¶Eiusdem super duo de conceptu entis quesita, ad fratrem Franciscum de Ferraria magistrum studentium in Conuentu Bononiensi, Responsio.

AMantissime Pater Ex acceptis vestre solicitudinis literis percepi libellum nostrum de analogia nominum vos perlegisse duoq; dubia de conceptu entis mentem vestram tenere, solutiq; a me familiariter flagitastis. Ego autem quamprimum compleui expositionem librorum de anima (cuius fini incumbebam cum vestras recepi) respondere curaui: ne preclaro ingenio tuo deessem. ¶Primum igitur dubium fuit ad hominem meipsum scilicet quia in commentarijs de ente z essentia, sustineo vnum conceptum mentalem representatiuum entis. z in trac. de analogia nominum video: hoc negare. ¶Secundum autem est ad diuum Thomaz: quoniam ego in prefato libello sustineo analogum non absolui ab his, quibus analogum dicitur: z diuus Tho. in. q. de veri. q. 1. ar. 1. docet ens habere conceptū vnum simplicem: ad quem omnia predicamenta, z transcendentia addunt: in quem resoluuntur: qui est primo notus. Hec enim inuicem sibi aduersari videntur: quando quidem si ens absolui non potest a naturis rerum: non erit simplicissimus nec primo notus: nec in quem vltimo resolutio fiat: z ad quem omnes addunt.

Ad euidentiam Horum, z specialiter primi, reco lito quod quicquid est imago alicuius similis alteri: est etiam imago illius alterius quatenus primo assimilatur: ac per hoc omnis conceptus creature est conceptus dei: sicut omnis creatura aliqua est similitudo dei. Hinc ergo fit, q̄ cum vnum proportionabiliter vt sic, habeat singula membra similia proportionabiliter: oportet q̄ habeat etiam vnum conceptum mentalem representatiuū illius vnius proportionabiliter. ¶Nec huius oppositum teneo in tractatu de analogia nominū: sed conceptus iste vnus numero in mente possibilium esse subiectiuum, est vnus analogia secundum esse representatiuum. nec representat vnam solam naturam: sed vltra vnam, quam determinate representat (a qua est impressus) representat implicite ceteras similes illi primo representate secundum id in quo proportionabiliter eis similis est. idem enim est iudicium de similitudine rerum inter se, z conceptus mētalis z rerum. Quemadmodum enim ossis natura similis est nature spine in sustinēdo carnes animalū (in quo analogantur) ita conceptus mentalis ossis vt sustinens carnis, est similis ossi z spine: sed ossi determinate: spine autez implicite: sicut etiam ipsum os nō est simile spine determinate sed quatenus spina sustinet carnes, sicut ipsum os. Hic est primus modus, quo analogum habet vnum conceptum mentalem: ac per hoc ens: cum analogum sit vnum: hoc pacto habet conceptum in mente a rebus impressum. ¶Alter autem modus super ipsius intellectus opere: quo natus est adunata diuidere: fundatur. z est tunc cōceptus similis vnus numero in mente, representans analogum quidem determinate: nullum autem eorum que fundant analogiam explicite. Contingit autem hoc: cum intelligens mentalem conceptū quē paulo ante diximus, expoliat ab illa determinata natura quam representabat: z loco illius nature concipit pronomen aliquod referēs naturas fundantes analogiam indeterminate. verbi gratia, Si conceptus ossis, est os sustinens carnes. intelligens loco ossis ponat q̄, z dicat q̄ sustinet carnes. tunc enim manifeste representatur analogum explicite: implicite autem tantum nature fundantes analogiam. ¶Est autem inter hos duos conceptus non solum dicta ex radicibus differentia: sed etiam q: primus ad quid rei spectat analogi, secundus autem ad quid nominis: neuter tamen perfecte representat analogū. de quo scilicet perfecto seu adequato explicite conceptu analogi interpretandum est, cum a me vel ab alio scriptum inuenitur, q̄ non potest analogum, vnum numero mentalem conceptum habere: sed vnum analogia tantum. Et quoniam conceptus mentales sunt imagines rerum representatarum (nisi sint ficti) quemadmodū in mēte cōceptus adequatus analogi non est vn⁹, sed exigit representationē omnium fundantium analogiam: ita significatum analogi adequatum z perfectum non potest sic abstrahi, vt obiciatur: repsentet: aut cōcipiat absq; fundantibus rebus. Et sicut in mēte duplex cōceptus imperfectus reperit, ita res significata extra potest obiici dupliciter

imperfecte:scilicet vel in vno expliciter in quo cetera obſiciuntur indeterminate:vel in nullo explicite, ſed omnia implicite in ſolo formaliſſimo ſignificato explicite. ¶Nec predicta contrariantur doctrine Sancti Thome:ens enim primo notum ordine generationis eſt ſecundum conceptum imperfectum: ordine autem diſtincte cognitionis eſt ſecundum conceptum perfectum. ¶Ens quoq; habere conceptum ſimpliciſſimum, conſonat dictis: quoniam cum ſimplicitas compoſitioni opponatur:et vnum analogia non ſit vnum compoſitione aliqua non habet ens ex hoc quod analogum, compoſitionem admixtam. ¶Et vt exercitatione reſolutio monſtretur, ſi ſubſtantiam in ens vis reſoluere, ſi in conceptum diſtinctum entis reſolutio queritur:reſoluetur in ipſam naturam ſubſtãtie quatenus eſſe fundat quod eſt ſimpliciſſimũ: cui z addit ipſa ſubſtantia z addũt trãſcendentia. ¶Et ſi in cõceptũ confuſum: qõ eſt, reſolues:qõ etiam eſt ſimpliciſſimũ:cui etiã p̃dicta addũt. ¶Sz occaſio errãdi multis eſt:qz in reſolutiõe diſtincta querũt reſoluere in vnũ analogia:ſicut cõſueuit reſolui in vnũ vniuocatione. Ita qõ querũt in analogia quaſi vnũ numero terminum ſicut in vniuocis: cũ tamen terminus in analogia ſit vn⁹ proportionabiliter tantũ. Ita qõ z ſingula reſolubilia reſoluuntur in cõceptus ſimplices obiectiuos z mẽtales: z omnia in cõceptũ obiectiuũ z mentalẽ ſimplicem z vnum proportionabiliter. Ita qõ (vt vnico verbo rem abſoluam) ens eſſe primo notum in quod fit omnis reſolutio, in qõ omnia addunt:per modum analogi interpretandum eſt:cum quo ſtare poteſt, q̃ ens ſecundum perfectum adequatumq; cõceptum non abſtrahit a naturis predicamentalibus:ſicut nec aliquod analogum a fundantibus analogiam. ¶In hoc pendet tota vis claritatis rei huius: vt ſemper animaduertas ſecundum analogorum modem hec dici. ¶Plura nunc non mihi occurrunt ad propoſitum dicenda: imo prolixior fui acutiſſimo ingenio tuo:quo ex vnico verbo concepiſſes cuncta. Bene vale: z pro me orare digneris. Rome, die 27. Februarij, 1509.

¶Finis.

Excudebat

Theobaldus Paganus

LVGDVNI.

Regeſtum.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK.

Omnes ſunt Quaterniones, preter HH Quinternum, et KK Ternum.

✠ Index ſeipſum manifeſtat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

